
IDC

SACRORUM CONCILIORUM NOVA, ET AMPLISSIMA COLLECTIO,

IN QUA PRÆTER EA, QUÆ

PHIL. LABBEUS, ET GABR. COSSARTIUS,

Et novissime NICOLAUS COLETI *in lucem edidere*,

ET OMNIA INSUPER IN SUIS LOCIS OPTIME DISPOSITA EXHIBENTUR, QUÆ

JOANNES DOMINICUS MANSI

ARCHIEPISCOPUS LUCENSIS EVULGAVIT.

EDITIO NOVISSIMA

AB EODEM OPTIME MERITO PRÆSULE,

POTISSIMUM FAVOREM ETIAM ET OPEM PRÆSTANTE

EM.mo CARDINALI DOMINICO PASSIONEO

SANCTÆ SEDIS APOSTOLICÆ BIBLIOTHECARIO,

ALIISQUE ITEM ERUDITISSIMIS VIRIS MANUS AUXILIATRICES FERENTIBUS CURATA,

Novorum Conciliorum, novorumque Documentorum Additionibus locupletata,

Ad MS. Codices Vaticanos, Lucenses, aliosque recensita, & perfecta.

ACCEDUNT ETIAM NOTÆ, ET DISSERTATIONES QUAMPLURIMÆ, QUÆ IN CÆTERIS EDITIONIBUS DESIDERANTUR

TOMUS TRIGESIMUS.

Ab anno MCCCCXXXI. usque ad annum MCCCCXXXIX.

VENETIIS MDCCXCII.

APUD ANTONIUM ZATTA.

SUPERIORUM PERMISSU, AC EXCEL. SENATUS PRIVILEGIO.

(Editio iterata ad Editionis principis exemplum ab Huberto Welter, Bibliopola, Via dicta Bernard Palissy 4, Parisiis M.D.CCCCIV.)

SYLLABUS

EORUM, QUÆ HOC XXX TOMO CONTINENTUR.

Hunc autem indicem ☞, quo novas accessiones in præcedentibus notavimus, heic minime repetendum duximus, cum Tomus hic, quantus quantus eſt, acceſſionibus conſtet, quarum nulla omnino in Edit. Ven. apud Albrit. & Colet. An. 1728. invenitur.

Ad Basileense concilium ampliſſima additio collecta auctore & collectore Joanne Dominico Mansi. pag. 1
Historia concilii ex documentis hic datis contexta. 2
Documenta ad concilium Basileense ſpectantia. 42
1431 Documenta anni 1431. ibid.
Inchoatio ſacri concilii Basileensis. 44
Processus verbalis de inchoatione concilii Basileensis. ibid.
Tenor litterarum D. Legati. 48
Tenor Cedulæ. 49
Ritus in habendis Sessionibus concilii Basileensis servati. 51
Littera Sigismundi regis Romanorum. 53
Littera alia ejusdem. 54
Littera missa a Bohemis ad Christifideles. 56
Littera convocationis ejusdem concilii ex parte Eugenii papæ IV. seu ejus locum tenentis ad Reginaldum de Carnato Remensem archiep. 58
Littera missa capitulo Remensi per Reginaldum Remens. archiep. & Franciæ cancellarium. 61
Epistola concilii Basileensis ad Carolum regem Francorum. ibid.
Alia ejusdem ad universos Christicolas Francia. 63
Alia ejusdem ad episcopos Germaniæ. 65
Ad Abbates &c. Diœcesis Basileensis. 66
Ad regem Poloniæ. ibid.
Ad religiosos Provinos. 68
Ad Fridericum ducem Austriæ. 69
Epistola Sigismundi Imperatoris ad ducem Burgundiæ. 70
Epist. Eugenii papæ IV. ad Petrum archiepisc. Jaunensem. 71
Epistola archiepiscopi Strigoniensis & aliorum Hungariæ prælatorum ad concilium. 72
1432 Documenta anni 1432. 76
Littera missa imperatori per concilium. 78
Epistola Sigismundi Romanorum regis ad concilium. 79
Copia Appellationis interjecta &c. 80
Epistola concilii Basileensis ad episcopum Neviomensem. 83
Epistola Sigismundi regis Romanorum ad concilium Basiliense. 84
Epistola ducis Mediolanensis ad concilium Basileense. 85
Epistola Sigismundi regis Romanorum ad concilium. 87
Epistola ducis Mediolanensis ad idem ibid.
IV. Littera regis Roman. ad idem. 88
Epistola Amedei ducis Sabaudiæ ad idem. 90
Epistola Philippi Ducis Burgundiæ ad idem. 91
Propositio facta per episcop. Lausannensem coram Papa ex parte ejusdem concilii. 92
Littera missa consulibus civitatis Augustensis. 98.
Epistola concilii Basileensis ad Bohemos. 99
V. Littera regis Romanorum missa concilio Basilensi. 101
VI. Littera ejusdem ad idem. 103
Ambassiata ejusdem per suos oratores coram Eugenio IV. proposita &c. 105
Copia instructionum missarum nuntiis concilii existentibus in Nuremberga. 115
VII. Littera ejusdem ad idem. 117
Articuli propositi per D. Papam D. Regi Romanorum. 118
Finalis meus & conclusio majestatis regiæ super propositis oratorum apostolicorum. 120
Littera missa per concilium universitatibus 121.
Epistola Philippi ducis Burgundiæ ad concilium. 122
IX. Littera imperatoris &c. 123
Epistola Friderici ducis Saxoniæ ad concilium. 125.
Littera S. Concilii responsalis littera suprascripta. 126
Epistola Eugenii PP. IV. ad Sigismundum regem Romanorum. 127
Instructiones datæ D. Petro Poinseri super agendis Basileæ pro parte Oratorum Papæ. 128
Epistola Johannis ducis Bethfordiæ ad concil. Basileense. 129
Epistola Petri Belvacensis, & aliorum ad idem. 131
Epistola conservatorum & capitum regionum urbis Romæ ad Sigismundum regem Romanorum. 133
Hujus ad eosdem. 135
Epistola universitatis Viennensis in Austria ad concilium. 137.
Littera S. Concilii ad omnes Christicolas &c. 138.
Instrumentum publicum de responsis factis a D. Papa oratoribus Sigismundi regis Romanorum, 140
Littera D. imperatoris. 144
1433 Compositio facta inter ambaxiatores concilii Basil. & nuncios Bohemorum in oppido Egra &c. 145
Instrumentum executionis, citationis, & monitionis contra D. papam, & DD. cardinales &c. 146
Epistola Dominici cardinalis ad concil. Basil. 148.
Epistola Katarinæ reginæ Aragonum, & Siciliæ ad conc. Basil. 149
Epistola regis Navarræ ad idem conc. 150
Revocatio facta per Fr. Guillelmum Josseaume. 151.
Ordinatio concilii super ea revocatione. ibid.
Littera concilii ad universos archiepisc. 152
Epistola D. episcopi Caesaraugustani ad conc. Basil. 153
Epistola Philippi ducis Burgundiæ ad S. concil. 155.
Copia Littera directa concilio per D. episcop. Dumelanensem. 156
Copia littera archiep. Eboracensis. ibid.
Copia protestationis facta per ambaxiatores D. papæ in civitate Constantiensi super factis concilii Basileensis. 157

Declaratio salvi conductus concilii, missi oratoribus D. papa existentibus in Constantia, 159.
Epistola Sigismundi regis Romanorum ad conc. Basil. ibid.
Transumptum missum per imperatorem, in quo inseruntur duæ bullæ papales, & una cedula, concernentes concilium Basileense. 161
Epistola Humfredi ducis Glocestriæ ad conc. 165
Epistola Sigismundi regis Rom. ad idem conc. 166.
Littera patens convocationis prælatorum regni Franciæ, 167
Littera inquisitoris Fr. Petri Fabri ordinis Minorum ad conc. Basil. 168
Epistola Syndici & consilii Avenionensis ad conc. Basil. 169
Epistola Sigismundi regis Rom. ad Patres ejusdem concilii. 170
Epistola Caroli VII. Francorum regis ad idem conc. 171
Capitula oblata Carolo Francorum Regi per oratores ejusdem concilii. 172
Responsio regia, 174
Epistola Georgii de Trimollia ad idem concilium. 175
Epistola Philippi ducis Burgundiæ ad idem conc. 176.
Epistola Jo. Ebracensis, & Jo. de Malbruno ad Julianum legatum concilii Basileensis præsidem. 177
Salvus conductus Marchionis Brandeburgensis, & Jo. ducis Bavariæ concessus Bohemis. 179
Epistola Sigismundi regis Rom. ad Willelmum comitem Palatinum Rheni &c. 181
Ejusdem ad patres concilii Basileensis. 182
Propositio ambaxiatorum universitatis Coloniensis. 183
Litteræ Alphonsi regis Aragonum creantis Bernardum Serra procuratorem suum generalem ad conc. Basil. 185
Epistola Alphonsi regis Aragon. ad idem conc. 186.
Alia ejusdem ad idem conc. 187
Epistola electorum imperii ad idem. 190
Adolphi ducis Juliacensis ad idem. ibid.
Epistola concilii Basileensis ad consules civitatis Argentinensis. 191
Epistola Ludovici comitis Palatini Rheni ad idem conc. 192
Sigismundi regis Rom. ad concilium. 195
Littera missa per concilium Basil. cardinalibus in curia Romana existentibus. 195
Littera D. Alberti ducis Austriæ. 196
Propositio D. episcopi Nivernensis ambaxiatoris D ducis Burgundiæ facta in conc. Basil. 197
Propositio facta per D. eleemosynarium regis Aragon. in conc. Basil. 200
Secunda propositio D. episcopi Nivernensis contra dicta per vicarium Moguntinum &c. 205
Facultas imponendi subsidium caritativum. 211
Littera modificationis super eodem. 212
Memoriale oratorum regis Rom. ad D. papam, 213.
Epistola Conradi archiep. Mogunt. ad concilium Basil. 214
Theoderici archiep. Colonensis ad idem. 215
Propositio facta per vicarium Magnutinum in concil. Basil. nomine electorum Imperii. 217
Item de eadem materia super præsentatione litterarum. 222
Mandatum D. Regis Rom. ad ducem Bavariæ ad concordandum cum Bohemis. 223
Copia Litteræ missæ universis regibus per D. imperatorem pro conc. Basil. 227
Copia littera quam ostendunt populis capitanei armorum, ernta e MS. cod. Flor. ab Ab. Laurentius. 228
Quod in concilio procedendum sit per nationes & non per deputationes &c. ex eodem cod. MS. 229.
Epistola nunciorum concilii Basiliensis missa Pragensibus ex Ms. Cod. Florent. ab eodem. 234
Littera scripta per concilium Regi Franciæ ex eodem MS. Cod. 235
De electione civitatis, ubi concilium debet celebrari ex eodem MS. Cod. 236
Instructiones ambaxiatorum eunsium ad D. papam ex parte conc. Basil. ex eodem cod. MS. 237
Documenta anni 1433. 247
Epistola Philippi ducis Burgundiæ ad conc. Basil. ibid.
Littera regis Rom. mittentis Patribus litteras magistri G. ordinis Teutonicorum, de confœderatione Bohemorum, & Regis Polonorum. 249
Copia littera suprascriptis litteris inclusæ. 250
Modus vivendi in concilio. 251
Mandatum ambaxiatorum regni Bohemiæ, & Marchionatus Moraviæ. 255
Mandatum universitatis Pragensis exhibitum per Bohemos. 256
Articuli dogmatizati in Bohemia, propositi per D. Legatum &c. 258
Cedula data per magistrum Petrum Anglicum &c. 260.
Collatio, seu præsentatio Bohemorum facta coram D. Legato per magistrum Jo. de Rokezana. ibid.
Alia collatio per eundem. 262
Positio ejusdem coram Patribus concilii pro parte Bohemorum proposita. 269
Tertius articulus Bohemorum, propositus in conc. per D. Utricum &c. 306
Positio de communione eucharistiæ facta per magistrum Johannem de Ragusio Ord. Prædic. contra M. Jo. de Rokezana oratorem Bohemorum. 337.
Replica contra positionem M. Ægidii Carlerii, facta per D. Nicolaum oratorem Bohemorum pro secundo articulo eorum. 338
Præfatio in responsionem pro veritate, ad replicas pro II. articulo Bohemorum, qui est de pœnitentia peccatorum publicorum. 388
Responsio ad replicas D. Nicolai Taboritæ super punitione peccatorum publicorum, facta per M. Ægidium Carlerii decanum Camorac. a concilio propter hoc deputatum. 391
Replica D. Utrici contra dicta magistri Kalcisem Ord. Prædicat. facta. 456
Pulcra positio pro temporalitate, & jurisdictione ecclesiæ, & defensio ejusdem Jo. Polemar, auditoris cardinalis S. Angeli Legati. 475
Epistola consulum & civium Trevirensium ad conc. Basil. 486
Quæ imperator fecit ad promotionem ejusdem Conc. 488.
Quæ idem passus est propter adhæsionem concilii. 489
Littera missa per concilium Romanorum Regi. 490.
Epistola Sigism. regis Rom. ad Conc. Basil. ibid.
Ejusdem alia ad idem. 491
Ejusdem alia ad idem. 492
Bulla missa per D. Papam regi Rom. 493
Littera missa imperatori per concilium. ibid.
Epistola Roderici de villa Andrado comitis ad conc. Basil. 494
Propositio facta per M. Jo. de Mella ambaxiatorem papæ in eodem conc. 495
Propositio facta per abbatem S. Mariæ de Montecis ambaxiatorem papæ in eodem conc. seu oratio D. Nicolai abbatis &c. 498
Epistola Eugenii IV. ad congregatos in civitate Basilensi. 507
Ejusdem memoriale datum suis ad conc. Basil. oratoribus. 508

Facultas data per D. papam suis oratoribus &c. §10.
Alia Facultas. ibid.
Alia facultas. §12
Responsio facta oratoribus papæ per promotores concilii. ibid.
Littera decani, & canonici Trevirensium ad concilium. §24
Littera missa concilio Basil. in favorem ducis Lituuanie per nobiles terrarum Russie &c. §28.
Epistola Jacoba ducissa Bavarie ad conc. Basil. §29.
Ludovici regis, Calabrie & Andegavie ducis ad idem. §31
Pacta inita & firmata inter Eugenium papam IV. & Sigismundum regem Romanorum. §32
Littera missa concilio per regem Rom. super coronatione sua. §33
Epistola Magistri G. Ord. B. M. Theutonicorum ad idem conc. §34
Epistola Philippi ducis Burgund. ad idem. §35
Ulrici electi Trevirensis ad idem. §36
Confirmatio conventionis cujusdam inter comitem Palatinum Rheni, & Conrad. Ratisp. Episc. §37.
Epistola Eugenii IV. Jo. de Mella, Jo. archiep. Terentino, Thoma episc. Tragurienſi, & aliis. §39.
Littera legationis Cardinalis S. Angeli. §40
Epistola Eugenii IV. ad congregatos in conc. Basil. §41.
Mandatum ducis Burgund. §43
Epistola Syndici & consilii civitatis Avenionensis ad conc. Basil. §44
Mandatum Joannis de Tusignano episcopi Ferrariensis, ex Autographo Ferrariensi, ab D. Canon. Joseph Antenore Scalabrini. §46
Basilensis concilii Facultas data eidem episcopo, ex eodem Autographo &c. §47
Epistola Johannis regis Portugallie ad idem conc. §49.
Solemnis Tractatus Fr. Jo. de Turrecremata Ord. Predicatorum in favorem Eugenii IV. contra decreta Conc. Constant. &c. & contra gesta in conc. Basil, adversus Eugenium; ex MS. Codice Lucensi. §50
Johannis de Polemar relatio eorum quæ habuit in commissis ex parte concilii &c. §90
Responsio illorum de Praga ad præmissa. §93
Propositio facta per Procopium Rasum nomine Thaboritarum. §95
Responsio ad præmissa M. Egidii Carlerii. ibid.
Votum M. Jo. de Turrecremata super Avisamento, quod papa debeat jurare servare Decreta de conciliis Generalibus continuandis, & electionibus confirmandis, alias cadat a jure Papatus &c. ex MS. Codice Lucensi. §99
Littera imperatoris significantis, se imperatoriam suscepisse coronam, nevosque ad conc. mittere oratores. 606
Epistola M. G. Ord. B. M. Theutonicorum ad conc. Basil. 607
Rationes allegata per ambaxiatores electorum imperii pro jure suo in facto sedium, & Responsio episc. Nivernensis ambaxiatoris ducis Burgundie. 608
Ordinatio concili super controversia ratione sedium &c. 612
Littera Patens regis Scotorum ad abbatem de Dondrana. 613
Exhortatio ad concilium, ambaxiatorum papæ. ibid.
Capitula advisata, pro concordia papæ ad concil. super differentiis &c. 615
Missiva missa oratoribus Germanica nationis a rege Anglie; ex MS. cod. Florent. abs. D. Laurentio Mehus. 616

Tres modi tractandi concordiam inter D. Eugenium, & conc. Basil. ex eodem codice. 617
Littera missa sacro concilio per clerum Altissiodorensem &c. 621
Epistola Erici regis Dacie ad conc. Basil. 623
Littera, seu Bulla decreti, quod omnes causæ, quæ tractantur in concilio Basileensi revertantur ad curiam Romanam præter tres, videlicet ad reformationem morum, ad extirpationem hæresis, & ad pacem ponendam inter Principes. 624
Epistola ducis Mediolanensis ad conc. Basil. 625
Epistola Boleslai ducis Lithuanie ad conc. Basil. 626.
Universitatis Parisiensis ad idem. 628
Sigismundi imperatoris ad idem. 631
Reginæ Johannæ Sicilie &c. ad idem. 632
Eugenii IV. ad regem Anglie. 633
Littera credentialis Bohemorum. 634
Articuli oblati concilio ex parte regni Bohemie, & Marchionatus Moravie. ibid.
Littera credentialis D. Imperatoris. 636
Littera missa concilio per Carolum regem Francorum. ibid.
Aliud mandatum ducis Burgundie. 638
Epistola electorum Rom. Imperii ad conc. Basil. 639.
Epist. credentialis ducis Sabaudie ad conc. Basil. 641.
Sigismundi imperatoris ad idem. ibid.
Episcoporum de Armenia ad idem. 642
Petitio oblata per Ambaxiatores ducum Burgundie, & Sabaudie. 644
Disputatio inter card. S. Angeli, & archiepiscopum Spalatensem oratorem Eugenii. 645
Responsio Spalatensis. 656
Verba Francisci de capitibus Liste ambaxiatoris Venetor. 664
Verba D. imperatoris. 665
Cedula oblata pro parte Imperatoris &c. 666
Epistola Philippi ducis Burgundie ad conc. 667
Epistola Pragensium ad nuncios concilii Basileensis, Ratisponæ existentes. 668
Copia cedulæ inclusæ. 669
Copia Littera imperatoris Græcorum ad conc. 670
Propositio facta per D. Legatum in conc. Basil. ambaxiatoribus Græcorum. 671
Responsio prefatorum ambaxiatorum concilio facta. 680
Propositio D. Abbatis Conchensis ambaxiatoris concilii ad Venetos. 685
Responsio ducis ad eam propositionem. 691
Intentio concilii super quatuor articulis disputatis cum Bohemis, & horum promissio. 692
Collectoris Prænonitio *in sequentem apologiam Joannis de Turrecremata pro tuendis revelationibus S. Birgitæ, ab obtrectatoribus quibusdam ad concilium Basileense delatis; quæ ex MS. codice Lucensi.* 698
Defensiones quorundam articulorum rubrorum revelati n S. Birgitæ, facta in concilio Basileensi p magi rum Joannem de Turrecremata &c. 699
Jo. Dominic. Mansi adnotatio in articulum XLI. 735
Concilium D. Joannis de Millis de Britia, advocati consistorialis, super decreto Frequens, *edito in concil. Constant. ex MS. codic. Pelini in Biblioth. Canonic. Maj. Ecclesiæ Lucensis.* 814.
(Iste vix alius est, ut puto, a Joanne de Mella, quem ab Eugenio pontifice missum Basileam venisse legatum scripsi in historia, documentis concilii Basileensis præmissa pag. 13
1434 *Documenta anni* 1434. 821
Littera credentialis Bohemorum. ibid.
Responsio concilii ad eandem. 823
Littera contra Mendicantes asserentes &c. 824

Co-

Copia ejusdem bulla papæ super remissione causæ ecclesiæ Magdeburgensis ad concilium. 825
Littera capituli Bajocensis ad concilium. 827
Epistola Magistri civium & consulum Pilznensium ad concilium. 828
Littera M. Johannis de Polemar auditoris, & ambaxatoris concilii versus Bohemiam. 829
Littera Sigismundi imperat. ad conc. 830
Copia Litterarum inclusarum in epistola imperatoris. ibid.
Epistola Caroli VII. regis Francorum ad concilium. 831
Littera imperatoris concernens factum cardinalis Rothomagensis & capituli Bambergensis. 832
Littera ambaxiatoris concilii, qui in Gracia remanserat, 835
Epistola Henrici regis Anglia ad concilium. 836
Epistola prælatorum & capitulorum Trajectensium ad concilium. 839
Littera concilii ad imperatorem. 843
Supplicatio oblata in singulis deputationibus per dominos generales Prædicatorum, Carmelitarum, Augustinensium, ac Vicarium Minorum &c. 845
Epistola Eugenii papæ IV. ad concilium. 846
Epistola ducis Mediolanensis ad concilium. 847
Littera papæ ad suos oratores & præsidentes concilio. 848
Copia litterarum ad D. Legatum ex parte cujusdam provincialis Saxoniæ. 850
Epistola capituli Albiensis ad concilium. 851
Littera consulum civitatis Albiensis ad concilium. 852
Littera D. Eugenii papæ ad S. concilium super facto ecclesiæ S. Audoeni Rothomagensis & Trajectensis. 853
Epistola Friderici Lantgravii Thuringiæ ad concilium. 855
Ejusdem alia ad idem. 856
Littera imperatoris ad concilium super causa D. Rothomag. & aliis &c. 858
Ejusdem alia super materia Græcorum. 859
Littera ducis Britanniæ ad concilium. 860
Littera imperatoris Rom. ad imperat. Gracor. super reductione ecclesiæ orientalis. 861
D. ducis Britanniæ ad concilium. 862
D. papæ ad conc. super materia Græcorum. 864
Littera M. Simonis Fretum oratoris concilii apud D. papam super facto Græcorum. 865
Littera Isaiæ episcopi Jerosolymitani super materia unionis Græcorum ad D. Papam. ibid.
Epistola provisorum, & decanorum foraneorum diœcesis Trajectensis ad conc. 866
Epistola Johannis ducis Britanniæ ad concilium. 870.
Avisamenta dominorum deputatorum in facto peculiarium reperiendarum pro adventu Græcorum ad concilium. 871
Bulla papæ de assensu præsbito in materia Græcorum. 874
Littera D. cardinalis de Ursinis super materia Græcorum. 876
Littera quorumdam canonicorum Albiensium ad concilium. 877
Epistola Caroli VII. regis Francorum ad concilium. 879.
Epistola episcoporum provinciæ Narbonensis ad concilium. 880
Petitiones S. D. Imperatoris &c. 882
Imperator Augustus per nos nuncios suæ majestatis &c. 883
Epistola Johannis Armeniaci comitis ad concilium. 886.
Epistola Burgi magistrorum & consulum Leodensis civitatis ad concilium. 887
Copia littera D. Christophori Garvai &c. 889
Copia littera ambaxiatorum Græcorum transeuntium ad SS. D. N. papam &c. 890
Copia procuratoris D. ducis Burgundiæ pro pace regni Franciæ. ibid.
Epistola Amedei ducis Sabaudiæ ad concilium. 892. 893
1435 Documenta anni 1435.
Epistola Philippi ducis Burgundiæ ad concilium. ibid.
Littera S. D. imperatoris ad concilium mittentis Conradum de Wisperg tractaturum de rebus Bohemicis. 894
Epistola capituli, & canonicorum ecclesiæ Tridentinæ ad concilium. 895
Littera D. ducis Britanniæ &c. 896
Littera communitatis Leodiensis ad concilium. 897
Littera D. ducis Sabaudiæ adversus Ludovicum de Palude Episcop. Avenion. 899
Copia litteræ interclusæ. 900
Littera comitis Armeniaci ad concilium. 901
Protestatio facta per inclytam nationem Germanicam super materia indulgentiarum in facto Græcorum. 903
Littera alia ejusdem D. ducis &c. 904
Bulla legationis cardinalium S. Crucis, & S. Petri ad vincula. 905
Bulla Eugenii papæ IV. ad concilii præsides. 906
Copia littera regis Jacobi &c. 907
Bulla papæ ad concilium super reductione Græcorum. 909
Alia bulla patens D. N. Papæ, in qua inseruntur capitula concordata cum Græcis &c. 910
Littera D. ducis Barrensis ad concilium idem Basileense. 913
Epistola Caroli regis Francorum ad idem. 914
Epistola cardinalium de Cruce, & S. Petri ad idem. 915
Epistola oratorum concilii Basileensis ad imperatorem ad conc. Basileense &c. 916
Petri Fuxensis cardinalis epistola continens concilii Basileensis litteras pro habendis informationibus de vita & sanctitate ac miraculis Petri de Luxemburgo. 918
Tenor littera Regis Anglia. ibid.
Tenor littera ducis Glocestriæ. 919
Responsiones data ad mandatum excel. ac obvistionis. Henrici regis Anglia &c. Magistris Johanni Pulcripatris, & Stephano de Novaria ambaxiatoribus ad eumdem a S. Concilio Basileensi destinatis. 920
Responsio ad prædicta. ibid.
Littera credentialis ambaxiatorum papæ, venientium ad concilium &c. 921
Littera credentialis collegii DD. cardinalium. 922
Littera ambaxiatorum S. concilii, qui iverunt ad Graciam. ibid.
Bulla per quam mandantur moveri domini archiepiscopus Tarentinus & episcopus Paduanus præsidentes D. papæ. 923
Monitio contra præsidentes papæ, pro revocatione cujusdam protestationis per eos facta. 925
Inquisitio de potestate papæ. 927
Alia propositio coram S. pontifice in materia unionis Græcorum. 934
Propositio facta coram S. pontifice per ambaxiatores S. conc. Basileensis &c. 939
Instrumentum requisitionis papæ super observatione decretorum. 944
Responsio facta per R. D. Legatum oratoribus D. papæ, &c. 945
Copia littera missa regi Anglia pro parte D. cardinalis de Cypro, & oratorum concilii in Arrebato existentium. 950
Copia littera missa cardinali Angliæ &c. 952
Copia Littera D. Ducis Burgundiæ, missa regi Angliæ. ibid.
Oblationes facta pro parte regis Francia, & missa in Angliam per legatos &c. S. conc. & SS. D. N. papæ, & D. ducis Burgundiæ &c. 955
Bulla, per quam S. conc. mandat D. archiep. Lugdun.

dum. Primati Galliarum Pallium D. archiepisc. Rothomag. impendi. 956
Copia littera regis Anglia ad D. cardinalem de Cypro. 958
Bulla contra appellantes a concilio. ibid.
Copia littera D. ducis Burgundie ad D. cardinalem de Cypro. 960
Copia sententia lata in causa ecclesia Trevirensis. ibid.
Sententia lata pro electo Albiensi &c. 961
Sententia lata in causa ecclesia Lausanensis. 962
Promissio Oratorum S. Conc. Basil. super correctione processii decreti facti pro reductione Græcorum. 963
Forma Salvi conductus. 965
Littera credentialis oratorum S. Conc. transmissorum ad Imperatorem CPolim &c. 966
Regratiatio D. Legati super pace Francia. 967
Bulla convocationis Prælatorum. 969
Ambrosii Camaldulensis oratio coram Sigismundo Cæsare &c. 970
Littera D. ducis Britannia ad conc. 976
Repetitiones quadam cardinalis Johannis de Turrecremata, cum esset in minoribus constitutus Basileæ super quibusdam Propositionibus Augustini de Roma, ex M. S. Cod. Lucensi 979
1436 Documenta anni 1436. 1033
Avisamenta pro facto Græcorum. ibid.
Monitio ad reges & principes &c. 1044
Propositio D. Jo. abbatis de Buzio oratoris D. ducis Britannia. 1048
Protestatio facta per nationem Gallicanam in conc. Basileensi. 1053
Epistola prælatorum &c. Nationis Germanica ad archiep. Mogunt. 1059
Protestatio facta per præsidentem Papæ &c. 1060
Avisamenta concernentia monitorium D. Papæ, cum conditionibus &c. 1063
Effectus Propositionis erit iste. 1064
Tenor litterarum apostolicarum &c 1065
Monitorium contra D. Eugenium. ibid.
Concilii Basileensis epistola ad capitulum Trecensis ecclesia &c. 1071
Tractatus factus contra Avisamentum quoddam Basileensium, quod non liceat appellare a conc. ad papam, auctore Joanne de Turrecremata S. T. M. Ord. Prædicatorum, ex MS. Cod. Lucensi. 1072
Epistola conc. ad legatos suos in Bohemiam directos. 1094
Oratio Æneæ Silvii, habita Basileæ &c. ex MS. Cod. Lucensi. ibid.
Anonymi cardinalis consultatio, num conc. papa superius habendum sit, ex MS. Cod. Florentino a Cl. Laurentio Mehus. 1114
1437 Documenta Anni 1437. 1121
Cedula decretata per sacrum conc. circa expeditionem Legatorum in Græciam. ibid.
Sermo D. Nicolai Siculi archiep. Panormitani habitus in conc. Basileensi &c. ex MS. Cod. Lucensi 1123.

Appendix Collectoris ad eumdem Sermonem. 1184.
Ejusdem de suprema papæ authoritate supra conc. ex quodam ejus consilio in M. S. cod. Lucensi servato, Fragmentum. 1186
Excerptum ex opere inscripto: De S. Pontificis & universalis Conc. necnon de imperatoriæ majestatis origine & potestate, auctore Petro de Monte, ex MS. Cod. Lucensi 1188
Felini Sandei Lucensis episcopi adnotationes quædam in hoc Excerptum Petri de Monte. 1201
Ex Dialogo Æneæ Silvii, de Constantini donatione Fragmentum. 1203
Alia reliqua anni 1437. 1207
Cedula commissionis facta deputatis in S. conc ibid.
Æneæ Silvii Piccolominei Senensis oratio habita Basileæ in D. Ambrosii celebritate, e MS. Codice Lucensi. ibid.
Epistola Philippi Mariæ Angeli ducis Mediolanensis ad archiep. Mediolan. & episc. Albiganensem, improbans conc. translationem Florentiam. 1216
Epistola Sigismundi imperat. ad Paulum episcop Argentinum, suum ad concilium Basil. oratorem, de falsa bulla super translatione concilii ad civitatem Florentinam. 1218
Epistola Juliani cardinalis & legati ad decanum & capitulum ecclesiæ Herbipolensis 1219
1438 Documenta anni 1438. 1220
Epistola ad prælatos nationis Germanica de adventu Græcorum Venetias &c ibid
Littera conc. Basileensis mandantis eos excommunicari, qui Johannem abbatem Cistercienſem dolose ceperant. 1221
Epistola Johannis card. S. Petri ad Rabanum archiepiscopum Trevirensem. 1223
Littera card. Arelatensis concilii præsidis ad Johannem Grunwalderum Frisingensem vicarium. 1224
1439 Documenta anni 1439. &c 1226
Appellatio principum electorum. ibid.
Epistola Januensium ad conc. Basileense, gratias agentium de liberatione Baptistæ de Flisco, & Amfrionis Spinulæ. 1227
Protestatio ultima Maguntia concepta & facta. 1228.
Responsio S. Concilii G. Basil. oratoribus Friderici regis Romanorum &c. necnon Principum electorum S. R. Imperii &c. 1231
Littera card. Arelatensis concilii præsidis ad Joannem Grunwalderum Frisingensem vicarium. 1233
Notitia MS. codicis, in quo orationes permultæ in conc. Basileensi habitæ continentur. 1235
Litteræ concilii Basileensis ad Albertum Bajoariæ ducem. 1239
Delegatio S. Basil. Synodi in gratiam Roberti de Rupecula ab. & monachorum S. Pontii Niciensis contra Ludovicum Badati episcopum Nicensem 1240

NOI RIFORMATORI
dello Studio di Padova.

AVendo veduto per la Fede di Revisione, ed Approvazione del *P. D. Filippo Rosa Lanzi* Inquisitor Generale del Santo Offizio di *Venezia* nel libro intitolato: *Sacrorum Conciliorum &c. Auctore P. Philippo Labbeo Soc. Jesu, curante Nicolao Coleti, & Joanne Dominico Mansi &c.* Non v' esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per attestato del Segretario Nostro, niente contro Principi e buoni costumi, concediamo licenza ad *Antonio Zatta* Stampator di *Venezia*, che possa esser stampato, osservando gli ordini in materia di stampe, e presentando le solite copie alle Pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova.

Data li 20. Dicembre 1767.

(*Sebastian Zustinian Riform.*
(*Alvise Vallaresso Riform.*
(*Francesco Morosini 2.° Cav. Proc. Riform.*

Registrato in Libro a Carte 335. al N. 2304.

Davidde Marchesini Segr.

AD

ANNO CHRISTI 1431.

AD BASILEENSE CONCILIUM

ANNO CHRISTI 1431.

Ampliſſima additio collecta Auctore & Collectore Jo: Dominico Manſi.

HISTORIA CONCILII

Ex Documentis hic datis contexta.

Baſileenſis concilii actis ex ipſis membranis plumbo concilii munitis editis a Crabbio nihil addendum, nihilque corrigendum ſupereſſe videbatur. Cum tamen multa adeo in eo diſcuſſa ſint, quorum ſynopſim tantummodo acta ipſa a Tabellionibus publicis excepta offerunt; cumque in privatis patrum convocationibus ultro, citroque permulta dicta ſint & diſputata, quæ vel in publicas redacta tabulas, vel a privatis mandata ſunt chartis; hæc plane omnia ad plena additamentorum volumina ſufficerent. Quanquam enim ex his non pauca Labbeus dedit; majus eſt profecto, hac meſſe jam collecta, quod colligendum ſupereſt ſpicilegium. Id vero ex volumine VIII Martenis, ex Lunigii ſpicilegio, ex Pezii codice diplomatico; denique ex MSS. codicibus Lucenſibus Pelini, Florentinis, Laurentianis; & aliunde repetam. Quod, ut majori cum lectorum meorum gratia, & commodo fiat, ex iis ipſis veluti palantibus, ſolutiſque documentis juncta quædam Baſileenſis concilii hiſtoria retexenda eſt. Eam quidem provinciam ante me occupatam a Martene in præfat. to. VIII. Vet. Mon. fateor; ſed ita occupavit, ut laboris portionem mihi pariter intactam reliquerit; quippe cui ſuus eſt locus aſſignandus documentis illis: quæ aliunde conquiſita in unam cum cæteris ſeriem venire juſſi.

Senenſi concilio anno 1424. abſoluto, indictum eſt poſt ſeptennium concilium Baſileam; eodemque jam inſtante termino Julianus S. Angeli diac. cardinalis juſſus eſt a Martino V. ſe conferre Baſileam, ibique concilium inchoare. Extant pontificis literæ datæ Kal. febr. an. pontif. XIV. Chriſti 1431. inter acta prævia conc. Baſil. Labbei tom. XVII. pag. 227. Retardante tamen cardinale Martinus obiit, ſtatimque ſublatus in ſedem Petri Eugenius aliis literis datis anno 1431. prid. cal. jun. quamvis minus ſolemnibus cardinalem urſit, ut quandoquidem pauci adhuc Baſileæ convenerant patres, ipſe expeditioni in Bohemos, cui incumbebat, quæque brevi conficienda ſperabatur, incumberet, tum Baſileam ſe conferret, ac in re concilii ageret pro ſua prudentia.

Verum rari licet, quidam tamen ex patribus eo jam convenerant, quorum primus Aloxander Abbas Vizeliacenſis, die 4. martii (cum ſynodus indicta fuiſſet ad diem tertiam) ſiſtit ſe coram capitulo majoris eccleſiæ Baſileenſis, rogatiſque teſtibus ac publico ſcriba profeſſus eſt præſto ſe eſſe ad concilium, id quod publico documento ut palam fieret poſtulavit. Tabulas profert Martene, ex quo hic ſuo loco.

Haud diu poſt miſſi a Pariſienſi univerſitate legati ſupervenerunt quatuor; nec poſt multum cardinalis legatus viros delectos miſit, qui ſuo nomine concilium inchoarent, coeptoque præſiderent, ut ex patentibus ejusdem cardinalis literis hic dandis ex Martene, conſtat, ſignanturque die III. julii. His ergo agentibus cœpit concilium, cujus exordii publicum documentum extat hic ex Martene Vet. Mon. to. VIII. pag. 1. ſignatum die XXIII. julii

ANNO CHRISTI 1431.

julii ind. IX. anno 1431. die 27. julii. In cocu patrum Joannes de Polemar deſtinatus eſt a præſidibus ad Sigiſmundum imperatorem pro concilio legatus. Porro Sigiſmundus paulo ante literas patentes expedierat binas, tutelam ſuam concilio ſpondens, & ejus ſecuritati proviſurus, quas ambas a præſidibus concilii delatas Baſileam credo; extant vero hic ex Martene deductæ.

Imminentis concilii nunciam ad Huſſitas Bohemos pervenerat; incumbentemque ſibi turbinem alio averſuri, literas undique ſparſerunt, quibus profitebantur paratos ſe quidem eſſe ut cauſam perorarent in concilio, ſed ne dicerent a patribus recuſari. Literas ſignatas die 21. Julii damus ex Martene. Tanta impudentia aſſertum mendacium deteſtati ſunt cum indignatione Patres, quibus die 10. Auguſti literæ illæ recitatæ ſunt, ut ex ſubjecta illis literis in vet. codice adnotatione diſcimus.

Secundum hæc Julianus cardinalis legatus concilio præſes deſtinatus Baſileam venit, unde literas encyclicas quaquaverſum ad epiſcopos cæteroſque miſit urgens, mandanſque venirent actutum, ut quo frequentiori concilio magnarum earum rerum diſcuſſio fieret, Literas illas ad Remenſem archiepiſcopum directas dat Martene, ex quo hic, Perſimiles ad archiepiſcopum Cantuarienſem datas affert Wilkins. Alias verbis diverſis ſententia ejuſdem dederunt. Baſileenſes ad Carolum Francorum regem, ad epiſcopos Germaniæ, ad abbates, cæteroſque in ditione Baſileenſi agentes; quæ omnes ſeptembri, & octobri menſe ſignatæ ſunt. Dantur vero hic ex Martene. Ad ſecuritatem etiam viarum enixi ſunt pacem inter chriſtianos principes componere, quo ſpectant literæ ad regem Poloniæ, ad Prutenos, ad Fridericum Auſtriæ ducem, ſicut & Sigiſmundi imperatoris ad ducem Burgundiæ, ex Martene hic legendæ.

His tamen omnibus res conciliaris procedebat parum, quod ut reſcivit Eugenius papa a Joanne Pulchri patris, quem præſes concilii ablegaverat Romam, edoctus, in conſilium venit ſynodi Baſilea Bononiam transferendi. Translationis hujus rationes ſuppetebant multæ, & graves, quas exprimit in literis ad Julianum cardinalem ea de re datis Romæ prid. id. novembris 1431. (male in editis Labbei Ven. edit. legitur 11. id. februarii) In his quidem literis pontifex concilium non tranſtulit, ſed inchoatum diſſolvendi & aliud Bononiam indicendi intra ſeſquiannum poteſtatem faciebat legato. Statim vero bullam aliam promulgavit Romæ, in qua diſſolutionem prioris & novi concilii indictionem Bononiam authoritate ſua firmat, & fidelibus omnibus denunciat. Bulla hæc apud Labbeum ſignatur die XV. cal. januarii, qua forte die Baſileam transmiſſa eſt; ſed in codice regio colleg. Navarræi ſervantur tabulæ manu publici ſcribæ munitæ teſtantes bullæ hujus, quale hic recitatur, autographum coram teſtibus, & publico illo ſcriba exhibuiſſe Danielem epiſcopum Parentinum cum literis Roma miſſum ad concilium. in quibus tum variantes quædam ab editis apud Labbeum occurrunt, tum ſubſcriptio diem 11. id. nov. fert. Hæc omnia patebunt ſuo loco.

Litetis ad ſe directis repoſuit Julianus, ſe quidem authore nihil mutandum, multiſque annisus eſt pontificem trahere in ſuam ſententiam. Facta dictis congruerant; nam bulla pontif. revocationis ſive negiecta ſive ignorata Baſileæ, in concilio perſeveratum eſt, ſolemnique inſtituta legatione miſſi ad Bohemos Huſſitas delecti viri ut concilio adeſſent invitaturi, adjectis ea de re literis datis die XXVI. nov. anni hujus, ut habet Chronicon Corneri authoris coævi, vel XV. octob. ut eſt in Labbeo. Miſſa eſt etiam ad imperatorem legatio, cujus meminerunt ejuſdem principis ad concilium (cui ut incepta perficiat auctor eſt) literæ apud Labbeum, datæ die XI. decemb. anni hujus. Hos ipſos concilii legatos miſit idem princeps ad pontificem cum literis ſuis, ſervatis in Labbe pag. 750. 751.

ANNO CHRISTI 1431.

Ita rebus, animiſque ad perſeverandum in concilio diſpoſitis proceſſum eſt ad primam ſeſſionem die XIV. decembris habitam. Quod in ea exordienda ſacri ritus ſervatum fuerit ex Petri de Monte inedito opere narramus. Hujus vero ſeſſionis mox habendæ rumore ad pontificis aures delato, multo ille inſtitit vehementius in diſſolutionem concilii, & Bononienſis inſtitutionem, qua de re literas dedit ad archiepiſcopum Genuenſem ſignatas die 18. decembris, ſimulque vulgatam jam Romæ bullam revocationis per Parentinum epiſcopum Baſileam miſit. Lecta eſt palam in monaſterio patrum Prædicatorum Baſileæ per Joannem de Prato decretorum doctorem Exacerbati his Baſileenſium animi: ex quibus alii flocci juſſionem illam pontificiam habuerunt; ediderunique decretum manendi Baſileæ, ſide denegata omnibus ſive literis. ſive juſſionibus pontificis diſſolutionem imperantibus. Horum decretum ſignatum die XXI. janu. habes Labbei pag. 446. Alii a papa non probe de rebus contingentibus edocto ad papam melius edocendum, vel ad concilium appellarunt. Appellationis ſyngrapham habes hic ex Martene: indeque pariter acceptæ literæ impetatoriæ: quibus tranſmiſſam ſibi a pontifice bullam cum concilio communicat, hortaturque patres ut ab incœpto deterreri ſe nequaquam permittant. Signantur die X. januar. 1432. Literas ea de re alias pridie ejus dici deſtinaverat idem imperator ad pontificem multis obnitens, ut quod diſſolverat redintegrarer concilium. Dat illas Labbeus pag. 752. Literis adjecit legationem, quam de rebus cum pontifice agendis admonuit, dato legatis ſollo ſub *ausamenti* titulo in Labbeo legendo pag 753. Reſcripſit actutum ad imperatorem pontifex, (Labb. pag. 735.) multis cauſans ſuam in proſequenda concilii diſſolutione animi firmitatem. Signantur literæ die VI. cal. ſeb. His vero literis nondum receptis alias miſit imperator ad Baſileenſes ſignatas die ultima jan (ſunt hic ex Martene) ſignificans omnem ſe operam dediſſe, quo majores numero patres undique accitos ad concilium coadunaret; tum alias ſubinde, & alias ea de re februario menſe adjecit. Id etiam per ſe tunc pariter præſtitit Baſileenſi concilium, a quo viciſſim datæ, & acceptæ ſunt literæ pro urgendis ad ſe epiſcopis. Lege literas ad epiſcopum Noviomenſem, ducis Mediolanenſis ad Concilium binas, Amedei Sabaudiæ, Philippi Burgundiæ ducum; concilii item ad Huſſitas (apud Labb. pag. 446. & alias lega-

Dantur ex Mart.

An. 1432.

Extant hic ex Mart.

to-

torum concilii ad Bohemos monentes ut veniant. Labb. pag. 637.

ANNO CHRISTI 1431.

Res ita agitatas ut compeſcerent Galli Bituriges in concilium convenerunt, ſtatueruntque Baſileenſe concilium rite cœpiſſe, omnemque ponendam operam ut ſervaretur intactum: quare mittendam Romam archiepiſcopum Lugdunenſem cum pontifice ea de re acturum. Concilii hujus Bituricenſis dies eſt 3. Kal. febr. reſque in eo decretas habes apud Labbe pag. 598. quibus adjungitur pag. ibid. epiſtola concilii Baſileenſis gemina, altera ad regem Galliæ, alia ad archiepiſcopum Lugdunenſem pro favore præſtito gratias referens. Tertia denique eſt pag. 800. epiſtola archiepiſcopi Lugdunenſis ad epiſcopum Lauſanenſem, quem res omnes a ſe Romæ tractatas pro concilio docet.

Nec viciſſim pro ſuſtinenda cauſa ſua Eugenius ſegniorem ſe præbebat; nam ultra literas frequentes ad Sigismundum mox imperatorem alioſque directas, extat apud Labbe bulla ejus ad Colonienſem archiepiſcopum ſignata III. id. feb. 1431. ſtilo vet. novo 1432. quem etiam atque etiam rogat, ut nihil relinquat intentatum, quo epiſcopos a Baſileenſi cœtu avertens Bononiam invitet. Legationes etiam alias ſuper alias ſive ab imperatore ad ſe, ſive ad imperatorem ſeu auſcultavit, ſeu miſit. Extat hic ex Martene epiſtola Sigiſmundi ad concilium ſignata die XX. feb. nunciantis miſſos a ſe legatos Joannem de Rozemberg alioſque ad pontificem. Eſt ibi pariter oratio Lauſanenſis epiſcopi concilii legatione fungentis apud pontificem, qua nec expedire, nec tutam fore concilii dimiſſionem demonſtrat. Legationem tamen hanc miſſam poſt celebratam ſecundam ſeſſionem ſatis conſtat.

Intra hos rogandi fines haud ſe continuerunt Baſileenſes, nam ſtrenue, ſeu pervicaciter in concilio perſeverantes, die XV. feb. ſeſſionem alteram celebrarunt, ſtatueruntque pro concilio eam a Chriſto datam eſſe ſynodis oecumenicis poteſtatem ut ſibi omnes, ne papa quidem excepto, in his quæ pertinent ad fidem & univerſæ eccl. reformationem ſubiiciant. Quo jure ſuo ſic ſtabilito, tum verſæ patrum curæ ad aucupandum ſibi principum favorem: ea mente legationem anticipatam deſtinaverunt ad ſolemnem Germanorum principum conventum Norimbergam indictum; ac per legatos illos iterum Bohemos ſollicitarunt, ut ex literis legaterum ipſorum apud Labb. pag. 639. intelligimus. Signantur illæ die XII. febr. & quatriduo poſt iidem legati, aliis datis ad concilium literis, (Labb. pag. 779.) nunciarunt, quam multa præſtitiſſent ut favorem principum cæterorumque fidelium ſacro illi cœtui conciliarent. Nondum norant legati illi mentem concilii in iis, quæ cœtui Norimbergenſi communicanda eſſent; quam, ne diutius ignorarent, curarunt patres chartis tradi meditata ſua, tranſmiſeruntque die 28. martii. Quæ cum Bohemis tractari volebat concilium, habes Labb. pag. 783. quæ vero cum aliis hic legas ex Martene. Addiderunt literas ſecuritatis pro acceſſu, & receſſu Bohemorum, ut in Labb. pag. 614. Huc ſpectant concilii literæ ad Argentinenſes martio menſe ſcriptæ hic legendæ ex Martene. Hæc literæ aliæ ad Bohemos liberum acceſſum ſpondentes, hic prolatæ ex Martene.

ANNO CHRISTI 1431.

Interea miſſi ſive a rege Germaniæ, ſive a concilio Romam legati mandata ſua expoſuerant pontifici, obitaque legationis acta in patriam retulerunt. Habes illa hic ex Martene, ſignanturque die XVIII. martii; habeſque pariter adjunctas leges componendæ pacis, quas pontifex per legatos ſuos proponebat. Horum ſumma eo referebatur, ut concilium Baſileenſe non quidem diſſolvi, ſed tranſmutari Bononiam diceretur. Vel ſi quod concilium in Germania haberi res Bohemiæ, & Germanicæ eccleſiæ reformatio poſtularent, id quidem ibi, non tamen oecumenicum, ſed nationale, ſeu provinciale haberetur.

Reſpuit propoſitas conditiones Sigiſmundus, voluitque rejectionis ſuæ publicum extare documentum hic dandum ex Martene. Reſpuit & concilium, quod eo alacrius inſtitit in patrum numero augendo. Hinc datæ literæ encyclicæ ad omnes chriſtiani orbis academias huc ex Martene translatæ & die 1. aprilis ſignatæ. Nec fruſtra ab illis laboratum: nam Burgundiæ dux literis actutum datis adhærere ſe concilio ſignificavit. Affert Martene, & nos ex illo. Certiores etiam facti ſunt patres ex literis Sigiſmundi regis datis die VIII. haud ita poſt multum cardinalem Anglicum adfuturum. Viennenſis etiam in Auſtria academia virос e ſuo cœtu delectos eo deſtinavit cum literis die IX. maii. Viciſſim autem quidam abſentiam ſuam adductis rationibus per literas excuſarunt, ut epiſcopus Miſnenſis, pro quo datæ ad concilium literæ ſignatæ die 28. aprilis; & Gallici quidam epiſcopi qui & ipſi per ſe, & dux Bethfordiæ pro ipſis literas ad concilium legarunt. Miſſa eſt etiam per hos dies ad pontificem legatio conciliaris a Lauſanenſi epiſcopo geſta, quæ inanis rediit, de qua legatione ſuperius eſt actum. Ex Mart. hic Ex Mart.

Cordi erat pontifici ut rationem aliquam iniret extricandi ſe a negotio impeditiſſimo. Igitur legatis Sigiſmundi (cujus legationis acta hic dantur ex Martene) reſpondit, deſtinaſſe ſe legatos ad concilium, ut cum patribus illis rem totam expedirent. Dedit ea ipſa de re literas ad Sigiſmundum Maii calendis ſignatas; nequidquam tamen hæc valuerunt ad impetrandam e Baſileenſibus moderationem; quin & habita die XXIX. aprilis ſeſſione concilii tertia decreverunt de concilii diſſolutione pontificis authoritate ſancita curandum eſſe nihil; quin & monendum pontificem, ut quæ ea in re decreverat ipſe retractaret, vocandoſque judiciali ritu cardinales, ut ipſi per ſe ad concilium convenirent. Solemnes haſce advocationes concilii nomine præſtare juſſus eſt Sigiſmundus rex: nec officio defuiſſe illum diſcimus ex directis ab eo literis ad concilium datis die 18. maii. Executionem ipſam judicialis advocationis habes hic ex Martene ſignatam die VI. junii. Ex Mart. hic Ex Mart. hic

Conventum eſt interim inter legatos Baſileenſium & Bohemorum de iis quæ agenda, atque ſervanda fuerant, inter Huſſitas nempe ad concilium venientes ipſumque ergа illos concilium, cujus ſane conventionis locus fuit Egra Germaniæ civitas, dies vero mail duodevigeſima. Eo peracto conventu ſcripſit ad Sigiſmundum regem Procopius Thaboritarum hæreticorum princeps, certiorem illum de

ANNO CHRISTI 1431.

de omnibus faciens, simul rogans ut ipse pariter rex ad concilium veniret. Data est epistola die XXI. maii. Reposuit rex, mentem ea de re suam exponitibrum Joannem Cisterciensem monachum, quem ad se missum a concilio remittebat.

Ex Mart. hic

Si quid aliud per hos dies ante sessionem IV acciderit, documentorum defecta ignoramus. Sunt hic ex Martene literæ signatæ die XI. junii Dominici cardinalis ad concilium, rogantes ne crimini sibi detur, si intentus conciliandæ paci inter Aragonios, Castellanos, & Navarros, ad concilium non veniat; quam ejus excusationem confirmant literæ aliæ tum reginæ Aragoniæ, & Siciliæ, tum regis Navarræ ad concilium directæ.

Ex Mart. hic

Die igitur XX. junii in quartam sessionem convenerunt patres, novaque augendis dissidiis fomenta præbuerunt. Etenim præter literas securitatis in gratiam Bohemorum expeditas, cætera pontificatum feriebant. Ne decedente forte Rom. pont. & concilio perseverante electio successoris alibi quam Basileæ fiat. Ne quis episc. aliusve jurisjurandi religione prohibitus a concilio absistat, utatur concilium bulla plumbea moneta pontificio cæteræ emblemate insculpta. Ne perseverante concilio pontifex cardinales novos creet, neve treatos antea sed nondum promulgatos renuncie. Denique cardinalis S. Eustachii legatio Avenionensis committitur nomine concilii administranda. Neque tunc semel pontificia jura concilium usurpavit: est enim hic palinodia F. Guillelmi Josseaume coram concilio recantatæ

Ex Mart.

de malesanis dogmatibus a se per impudentiam assertis, cui concilium judices assignat ad causam cognoscendam, audiendasque in eum delationes, dilata pœna quoadusque causa absolvatur. Spectant hæc ad diem IX. julii. Scripsit etiam concilium encyclicam ad omnes christiani orbis fideles, indicens preces pro Bohemorum reductione. Causa etiam Magdeburgensis, quæ alioquin ad pontificem spectasset, eo delata est.

Ex Mart hic

Hujus historiam, quia non ita facile in vulgatis concilii Basileensis commentariis occurrit, paucis expedio.

Magdeburgenses urbem suam novis munitionibus adversus Hussitarum incursiones defensuri, partem soli, quod juris erat ecclesiast. occupaverant, nec, monentibus licet archiepisc. & canonicis, quidquam pretii compensandæ rei gratia reponderant. Hinc nata dissidia, quæ in periculosam seditionem exeverunt. Nam canonici ecclesiarumque antistites cum reliquiis, cæteraque sacra supellectili ad religionis terrorem urbe regressi in dispersas per agrum ædes diverterunt. Ita utbe tota cessatum est a divinis, præterquam in monachorum & parochorum ecclesiis. Tum res delata ad concilium per procuratores archiepiscopi & canonicorum, a quo aciti cives delectos viros miserunt. Agitatur hinc inde causa, anathema in cives pronunciatum; interdicto subjecta urbs. Procurrunt cives ad arma, pellumtur undique canonici, archiepiscopus ex oppido in oppidum fugitans, tandem ad concilium se confert. Hæc Hermannus Cornerius in chronico.

Delata est etiam ad concilium causa Ulrici de Mandescheit Trevirensis electi, cui Philippus Burgundiæ dux literis suis die III. expeditis concilii favorem aucupatur adversus episcopi Spirensis ead eam sedem translationem pontificis auctoritate assertam.

ANNO CHRISTI 1431.

Inter multiplices has curas, illa tamen concilii patres urebat maxime, ut numero patrum authoritatem sibi quo majorem asserrent. Hinc data literæ ducis Burgundiæ ad concilium ablegatos suos eos se missurum spondentis. Venturum se pariter Dunelmensis episcopus datis ad concilium literis profitetur, vocatenque se Eboracensis per patentes literas testatur. Denique Glocestriæ dux favorem, tutelamque per literas exhibuit.

Ex Mart.

Dum hæc agebantur a concilio, legati ultro citroque discurrebant. A pontifice missi venerant in Germaniam, ubi Constantiæ subsistentes, patentibus literis protestati sunt prohiberi se ne venirent ad concilium terrore periculorum. Eorum tamen securitati providit concilium patentibus literis expeditis die XXVIII. julii apud Labbeum legendis. Suum etiam legatum miserat Sigismundus Jacobum Ebredunensem archiepiscopum, qui ultro se pacis sequestrem inter pontificem & conc jam obtulerat. Is ergo veniens cum pontifice composuit pacem in eas leges. Poterant a pontifice faciendæ, deputandique ab eo legatis rejecto patribus in concilio agentibus operam suam extirpandæ hæresi locare; communicatis tamen cum pontifice iis, quæ magis arduæ occurrerint, ut ejus judicio una & concilii definiantur. Ita pariter, & sedulo incumbere patres morum reformatio, & siqua aptissima in eam rem censuerint, hæc pontifici exigenda proponant, a quo reformata proponentur ecclesiæ, pontifice tradente, Basileensibus approbantibus. Ita demum rebus compositis si qua a concilio iniqua in pontificem, eique addictos sancita sunt, hæc infecta publico judicio decernantur. In has leges convenient pontifex ab imperatore exigebat, ut si forte Basileenses tam æquas conditiones recusassent illos desereret, idque sponsique suæ chartis traditæ, ac sigillo munita confirmaret. Scripsam ea de re bullam cum literis pontificis detulit ad imperatorem Jacobus, & imperator vix acceptas misit ad concilium, cum suis literis signatis die XXVIII. julii, in quibus affirmabat nihil se de conventionibus illis admissurum injussu concilii. Cæterum ad moras innectendas remisisse se eundem archiepiscopum, aliis pariter adjunctis legatis ad pontificem, a quo si quid recusassem, hæc se statuspatribus renunciaturum.

Is erat rerum conciliarium status quo tempore sessio quinta procurata est a patribus, nec in ea qui quam adversus pontificem moverunt, nisi quod causas conciliarium hominum extra concilium trahi vetuerunt. Sanctionibus hisce adscripta dies XI. augusti.

Eodem augusto mense sollicitarus a patribus Sigismundus binis literis seu, more præparum, bullis, ut veniret ad concilium, repositi die XV. ejusdem mensis: se in Italia non inaniter laborare pro concilio; auscultasse reduces legatos suos Ebredun usem archiepiscopum cum sociis nova afferentes pacis meditamenta; auscul aturum cardinales quosdam a pontifice ad se directos quare ne sollicitarent ut veniret, qui lam multa absens pro illis præstabat.

Ex Mart. hic

Tum ad pristina studia augendi numero hominum concilii reversi sunt patres, ut constat

ANNO CHRISTI 1431. Ex Mart. hic

hæc ex literis Caroli regis Gallarum die XIX. augusti expeditis, quibus sollicitatum se in Basileensibus narrat, eosque mittendam legationem suam statuisse. Huc pariter spectant literæ inquisitoris cujusdam ad concilium excusantis absentiam suam, quod fidei causis expediendis detineretur. Eo denique legati ab academia Colonensi missi cum literis septembri mense signatis. Huc tandem legatio a Basileensibus missa ad eumdem Gallorum regem ea postulans, quæ hic ex Martene habentur. Petebant legati, ut ex Gallis doctores mitterentur. Pollicitus est rex, verbo prius dein & scripta eo Basileenses epistola; quæ omnia hic dantur ex Martene.

Venit tandem missa a pontifice legatio & in patrum conspectum die XXII. augusti admissa. Prior omnium peroravit Andreas de Pelta Colossensis (male apud Martene in literis Constantia datis est *Collocensis*) archiepiscopus, suadens ut al jecto schismate, malorum omnium somite ut origine, studia sua cum Romano pontifice conjungerent. Extat apud Labbeum pag. 663. Successit oratio altera episcopi Tarentini, quam eo redegit, ut nomine pontificis offerret, siquidem Bononiam recusassent, locum quemcumque alium ab ipsis eligendum, in quo uno omnium consensu concilium generale haberetur. Hanc pariter orationem Labbeus pag. 686 offert. Admissus iterum in conspectum concilii legati illi, & pro concione a Præsidibus latius coram illis expasita concilii authoritas in pontificem, cui denegatum est ire, semel incœptum concilium dissolvendi. Habet orationem hanc Labbeus pag. 448. Cum igitur minus hæc valuissent ad extundendam pacem, de incipienda adversus pontificem judiciali causa rumor inorebuit, cui avertendo malo Sigismundus intercessit epistolis pluribus hoc translatis ex Martene.

Missi a pontifice legati Basileæ perseverarunt usque ad novam sessionem habitam die VI. septembris. Ibi cum adessent, viderentque omnia inclinare in judicium adversus pontificem instituendum, pro concilio rogarunt patres ne quid gravius statuerent. Tum abscedere jussis illis contumacia in concilium cardinales postulati sunt, quod ea acciti non parmissent. Cum tamen habere se paratas excusationes pro illis quidam protestaretur, concilium sanctos viros deputavit, ut ea, quæ afferebantur, excipierent.

Nondum venerant ad concilium Bohemi deesse sibi securitatis literas cantantes, quo spectant literæ plures afferendæ ex Martene.

Per hos insuper dies rex Aragonum procuratorem suum in concilio statuit Bernardum Serra, expeditis ea de re literis signatis die VII. octobris. Electores pariter imperatoris ablegatos suos eo direxerunt cum literis diei X. octobris. Suos pariter misit dux Julianensis cum Palatino Rheni. Id etiam ut præstent Argentinenses concilii literis diei XXIX. octobris sollicitati sunt.

Sunt hic ex Mart.

Sed neque tunc intermissæ cum pontifice tractationes pacis: quamquam enim Basileenses sua ad Sigismundum bulla omnem amputati negotiationis filum mandarunt, ni pontifex Basileensi concilio se plane adhærere profiteretur; promittendam tamen Romam splendidam legationem, quam ipse dein post allo quo, licet sequeretur, Sigismundus consuls, certioresque de his omnibus fecit patres datis die XXXI. octobris literis.

ANNO CHRISTI 1431 San hic ex Mart.

Die VI. novembris septima sessione venit, in qua nonnulla decreta sunt in pontifice, in quo decreta sunt. Ne vacante Romano sede, concilio donec perseverante, sanctissimi electio alicubi, quam in concilio fiat, quo ut conveniant, cardinalibus diarum sexaginta spatium affiggatur. Decretus illud siqui contempserint ex cardinalibus, statimmo ne beneficiorum suorum excidant. Idem omo decretum aliera a sessione die transscribio est cardinalibus sine literis concilio.

Post modicum accepta sunt nonnulla literæ Albertioducis Austriæ, nuntiantis, obemos indutiis recusatis per ditionem cum grassari. Tunc auditus Nivernianse episconus ducis Burgundiæ legatione fungens, cujus oratio eo tendebat, ut patres hortaretur ad insistendum sancto illi proposito excidendi hæreses, & huiusmodi ei juvandæ. Adjecit venisse se ad concilium cum mandatis, ut statim ad pontificem a diverteret nomine principis sui, rogatelus, ut ipse ibi velli per se veniret, vel mitturo qui suo nomine concilio adsisterent, si recusasset domini sui patrocinium & arma patribus spondebat. Hæc episcopus, qui rerum dein peroravit pro asserenda sibi, ut legato ducis Burgundi, prærogativa sessionis quam illi præripere Moguntinus vicarius nitebatur. Audita est pariter oratio eleemosynarii regis Aragonum, qui concilii sanctitatem multis laudavit. Venerat legatus ille Moguntinus haud multo postquam patres decreverant pro concilio no episcopi accirentur iterum, & impediti procuratores suos mittere: quare perubtoras iterum invitatus Moguntinus, respondit literis datis die XXVI. novemb se antea paruisse, quam moneretur

Ex Mart. hic

Ex Mart. hic

Ex Mart. ibid

Ex episcopis quidam Basileæ agentibus sive quod reipsa sumptibus ibi præstandis essent impares, sive hanc occasionem nacti corradendæ pecuniæ, copiam sibi a concilio postularunt fieri, vectigalem pecuniam sub honesto subsidii charitativi nomine a suis corrogandi; impetratum id a concilio, ut ex literis hic legendis ex Martene apparet Dein cum ipsos patres exceptos hoc jure vectigales sibi facerent episcopi quidam, ne id agerent edicto die XI. decembris promulgato cautum est

Romam interim venerat missa a Sigismundo splendida illa legatio exhibuitque nomine regis sui supplicem libellum, quo exponebat rex, scire se omnia quæcumque nunmi pontificii consilio uproposuissent, quæque a patribus responsa tulissent ad pontificem asserenda pro componenda pace. Iis ergo acquiesceret, rogarique se fineret; ut abjecto tandem veteri consilio, Basileensi cœtui sese adjungeret. Communicavit hæc omnia cum Basileensibus Sigismundus, quæ in pleno patrum conventu lecta in pervigilio S. Andreæ cum plausu, ut opinor, excepta sunt.

Ex Mart. hic

Secundum hæc pro consueto more redditæ sunt literæ principum qui ad concilium mittebant legatos suos, sive qui causabantur absentiam. Theodoricus Colonienſis archiepiscopus novos legatos eo destinavit cum literis datis die 27. novembris. In cœtu patrum die XXIX. novembris auditus est vicarius Moguntinus, qui nomine omnium electorum imperatoris

Ex Mart. hic

pe-

ANNO CHRISTI 1431.

Ex Mart. hic

perii pro concordia peteravit. Encyclicas quoque ſuas dedit Sigismundus rex, omnes undique principes ad concilium invitaturus. Audiendos tandem Bohemos mandatum pro ſtabilienda cum illis concordia ab eodem principe emiſſum eſt, ſignatum die III. decembris. Viciſſim autem ad diſceptandum cum illis de rebus fidei ſeſe compariturl patres, SS. patrum codices a Cluniacenſibus corrogarunt, ut ex epiſtola concilii ſignata VI. Id. decembris intelligimus.

Extat apud Labb. p. 1314.

Decembri menſe die XVIII. proceſſum eſt ad ſeſſionem VIII. proceſſumque pariter ad inſeclandum pontificem, cui ferlendo definierunt patres concilium oecumenicum eccleſiam catholicam unicum fore, & eſſe debere; & ſi quod neorum, priori ſtante, cogatur, poſtremum hoc ſchiſmaticorum conventic. habendum. Cautum eſt ne conciliarium hominum beneficia ab illis erepta alteri, vel ipſo pariter Romano pontifice deferente, dentur. Ne Romanus pontifex novis vectigalibus ditionem ſuam aggravet. Omnium tamen decretorum caput fuit dierum LX. pontifici conſtitutus terminus, ne quid ultra differat latam de concilii diſſolutione bullam revocare & concilio adhærere; id ſi recuſaverit, concilium pro ſuo jure de contumacia cognoſcet.

An. 1433.

Novum annum 1433. aperuerunt diſputationes cum Bohemis inſtitutæ. Propoſita erant ad diſceptandum quatuor. De communione ſub utraque ſpecie fidelibus omnibus concedenda. Crimina præſertim publica a fidelibus vel ſæcularibus, vel eccleſiaſticis pro ſua virili emendanda, & corrigenda. De verbi Dei prædicatione libera omnibus permittenda, nulla facta ordinis eccleſiaſtici, & ſæcularis diſcretione. Nefas clerico in bonis temporalibus *ſeculariter* dominari. Omnium primus præfatus eſt Joannes de Alneto abbas Ciſtercienſis præparans ad concordiam animos, roganſque ut ſtudiis partium ſepoſitis ad veritatem indagandam ſe totos conferrent. Tum capta diſputatio eſt. Pro communione ſub utraque ſpecie diſſeruit omnium primus Joannes de Roqueſana Huſſiticum dogma pluribus aſſerens. Idem vero Roqueſana in ipſo anni ineuntis exordio legationem a Bohemis gerens una cum ſociis obtulerat ſe concilio, ac laculenta brevique oratione cauſam adventus ſui aperuerat, operam omnem ſuam in commodum concilii offerens. Extat utraque oratio ex Martene hic. Roqueſana ſeſe oppoſuit adverſarius Joannes de Raguſio ordinis prædicatorum, demonſtrare conatus totam ſacramenti veritatem in unius tantum ſpeciei ſymbolo contineri, utriuſque proinde ſpeciei communionem & fidelibus minus neceſſariam, & ſanctitati ſacramenti frequenter minus commodam haberi. Nicolaus alter Bohemorum legatus de publicorum criminum correctione differuit Huſſitico more, cui inſtitit in oppoſitum Ægidius Carlerius Cameracenſis eccleſiæ decanus. Tertius acceſſit diſputaturus Ulricus quidam e Bohemorum legatis, cujus ea fuit oratio nemini interdicendam eſſe verbi Dei prædicationem, quem Deus invitatione ſua ad id muneris deſtinaverit. Lege ejus diſputationem hic ex Martene. Adverſarium nactus eſt Henricum Kalteiſem ex ordine prædicatorum, cujus vide eruditam diſſertationem apud Lab. p. 1079. a quo pariter ſuperiores orationes omnes pro catholico dogmate aſſerendo exhibentur. Poſtremus articulus de clericorum dominio vindicem habuit pro Huſſitis Petrum Raynæ Anglum; pro catholicis Joannem de Polemar archidiaconum Barchinonenſem, qui & orationi adverſarii orationem alteram oppoſuit, & ſyngraphum ab eodem Rayna aliquandiu poſt, die IV. februarii oblatam, in qua negabat clericis jus dominandi *ſeculariter* in bonis temporalibus, impugnavit. Porro ſyngraphum damus hic ex Martene cum diſceptatione alia Polemarii, qua Petrum iterum pro ſe inſtantem retundit. Priorem vero Polemarii orationem ervat Lab. pag. 1207.

ANNO CHRISTI 1431.

Quanquam grave hoc negotium Bohemorum reducendorum occupatos patres per multos dies, & menſes habuit; haud ita tamen illi tractando incubuerunt, quin & multa interim geſſerint ab hoc plane aliena. Nam ſub ipſo diſputationis inſtitutæ exordio ſeſſio IX. convenit, die XXII. januarii, infectumque declararunt quidquid in Wilhelmum Bavariæ ducem concilii patronum a Sigiſmundo deſtinatum, cæteroſque concilii fautores Eugenius ſtatuerat. Cum vero in eorumdem patrum ſuſpicionem Sigiſmundus veniſſet, eaque de cauſa idem rex expoſuiſſet illis quanta pro concilio aſſerendo præſtitiſſet, & quam gravia ipſe viciſſim ea de cauſa ab irato pontifice pertuliſſet; his permoti patres grates regi pro eximio favore ſibi præſtito egerunt literis die XXIII. jan. expeditis. Hac ipſa occaſione mala quæ a pontifice toleravit enumerans Sigiſmundus, regno ſe ſpoliatum agente pontifice narrat. Nulla quidem pontificis bulla rei hujus teſtis ſupereſt; ſed ea, quæ de se narrat Sigiſmundus, apertiora ſunt, quam ut ambiguitatem admittant.

Sunt hic ex Mart.

Circa idem ferme tempus Trajectenſis cauſa cognoſcenda patribus delata eſt. Trajectenſ. cathedr. obitu Swederi ep. vacuam Radulp. Traject. a capit. electus & ab Eug. pontifice confirmatus initiatuſque tenebat; quo ſimul tempore canonici quidam Trajectenſes e patria ſua exules Walravum de Moerſe Theoderici Colonienſis archiepiſcopi fratrem ejuſdem eccleſiæ Trajectenſis epiſcopum renunciarunt; ſtatimque Baſileenſis concilii authoritatem electioni hujus ſum aſſerendæ imploraruut. Patres acta illa omnia ut nomine ſuo confirmaret, æmulumque dejiceret, Colonienſi archiepiſcopo mandarunt. Id muneris complevit Colonienſis; compellatus ea de cauſa a pontifice literis, quas hic damus ex Cornero. Fervebat cauſa illa in concilio die XIII. jan. quo ſignatæ ſunt literæ ducis Burgundiæ roganlis patres ut definitionem ejus tantiſper differrent; & die VIII. apr. qua ſignantur literæ Jacobæ Bav. duc. rogantis patres ne Rodulphum exauthorarent. Cauſa hujus nullum dant exitum ea quæ profero documenta; ex authore tamen Bathavia ſacra ſcimus, utrumque æmulum jus ſuum tenuiſſe; & quanquam cardinalis Cuſani opera pax utcumque inter diſſidentes compoſita fuerit, neuter tamen alteri ceſſit; ſed Walravus Monaſterienſem epiſcopatum habuit cum penſione non modica a Trajectenſi dioceſi ſolvenda, reliqua Rodulpho aſſerta.

Sunt hic ex Mart.

Labb. t. XVII. p. 1355.

Februarii menſis die VIII. recepta ſunt literæ Sigiſmundi binæ, quarum prior Joannem cardinalem Rotomagenſem excuſat de dilata eo uſque ſua ad concilium profectione:

ANNO CHRISTI 1431.

ne; altera vero ſpem patribus facit de immi-
nenti ejus ad concilium adventu: ſignantur
literæ iſtæ die XXIII. februarii. Habita tunc
eſt die XIX. februarii concilii X. in qua Eu-
genii contumaciam accuſantibus concilii pro-
motoribus, aſſignati ſunt judices ad *videndum*,
& examinandum proceſſum factum in dominum
Eugenium.

Ex Mart. hic

Martio menſe legati a pontifice miſſi Joan-
nes de Mella, Chriſtophorus Cervienſis epi-
ſcopus, Ludovicus S. Juſtinæ Paduenſis ab-
bas, & Nicolaus abbas S. Mariæ de Monia-
cis in dioceſi Montis Regalis; auditi ſunt in
pleno patrum conſeſſu. Venerant illi ea fa-
cultate muniti, & cum mandatis, quæ ambo
hic ex Martene referuntur. Expoſuerunt illi
pro concione, vellent tandem pontifici ido-
neis de cauſis volenti concilium Bononiam
transferri aſſentiri. Si Bohemi eo venire recu-
ſaſſent; de alia Italiæ urbe, dummodo extra
ditionem ducis Mediolanenſis, convenirent in-
ter ſe. Si nec ita acquieſcerent; viderent de-
lecti a concilio viri duodecim cum legatis e-
lectorum imperii, regum, ac principum, ju-
dicarentque utrum præſtaret in Germania ha-
beri concilium; modo vero extra Baſileam.
Ita fert oratio Nicolai abbatis, quæ una cum
oratione Joannis de Mella hic legitur ex Mar-
tene. Reſponſum eſt a præſide concilii, tum
& a concilii promotoribus, quæ ambæ ora-
tiones hic ſunt ex Martene.

Eodem ſimul tempore, quo pontifex lega-
tos ſuos deſtinavit ad concilium, bullam de-
dit, direxitque Sigiſmundo regi, in qua diſ-
ſolviſſe ſe quidem Baſileenſe concilium fate-
tur; modo vero ea diſſolutione non obſtante
velle concilium ibi locorum celebrari ſub cer-
tis præſidibus a ſe quantocyus transmittendis.
Acceptam hanc bullam Sigiſmundus miſit ad
concilium cum literis ab Eugenio ad ſe da-
tis; quæ omnia hic leguntur ex Martene.
Literæ Sigiſmundi ſignantur martii die IV.
papæ bullam dat Labbeus pag. 737. Lecta hæc
in communi patrum cœtu die XXVII. ferebat
codex Martenii; *non admiſſa* Harduini co-
dex adſcriptum exhibebat. Hanc vero recu-
ſandi cauſam prætenderunt patres, quod ea
bulla novum concilium indici videretur, non
vetus olim cœptum perſeverare adhuc agno-
ſceretur.

Delati tunc pariter ad concilium clamores
Trevirenſium, quos immodicis exactionibus
gravabat Ulricus, de quo jam egimus, in
Trevirenſem archiepiſcopum electus, cui aſſe-
rendo adverſus nonnullum a pontifice ad eum
archiepiſcopatum promotum pontificias cenſu-
ras incurrerant; quare ut ab iis pariter abſol-
verentur per literas datas XI. martii roga-
bant. Sequenti menſe Ulricus literis ad con-
cilium datis fidem omnem ſuperioribus hiſce
literis abrogavit. Reddita ſunt quoque patri-
bus literæ optimatum Ruſſiæ, favorem ſibi
quærentium in Sigiſmundum ducem, conan-
tem principem ſuum Svvidrigal ſubvertere, ac
principatu expoliare. Paratos ſe exhibent ut
veniant ad concilium acceptis tamen prius ſe-
curitatis literis; ibi vero cum Græcis in con-
cordiam Romanæ eccleſiæ conſenſuros. Si-
gnantur literæ die XXVI. martii. Receptæ
etiam literæ comitis de Andrado favorem &
patrocinium pollicentes.

Ex Mart. hic

Sunt hic ex Mart.

Sunt hic ex Mart.

Aprilis menſis nihil fert memorabilius ſu-
pra pacta Sigiſmundum Romanorum regem
inter & pontificem, quæ tamen res concilii
nonniſi ex obliquo feriunt. Morigerum ſe ec-
cleſiæ filium ſpondet Sigiſmundus; colloquium
& diuturniorem moram cum pontifice habi-
turum ſe, quo tandem imperiale diadema im-
petrare ab ipſo mereatur. De his omnibus per
ſuas literas certiores patres factos a Sigiſmun-
do, literæ ipſæ huc tranſlatæ ex Martene do-
cent. Vergente ad exitum menſe die XXVII.
aprilis ſeſſio XI. colvit. Plura tunc ſancta pro
concilii authoritate contra Pontificem. Ne
concilium ſemel coactum diſſolvatur aut trans-
mutetur niſi ex conſenſu duarum ex tribus
concilii partibus. Accedant eo præſules etiam
non vocati omnes, nec Romano pontifice
excepto, alioqui poſt quadrimeſtre a ſummo
Sacerdotio pontifex excidat. Alia id generis
ſancita.

ANNO CHRISTI 1431.

Majo menſe ſuccedente, Eugenius, cui pro-
rogati ſchiſmatis filum erat ingratum, præci-
di illud poſſe cenſuit cum ex literis Sigismun-
do expeditis die XVI. kal. martias concilium
Baſileæ habere conſenſiſſet; deſtinavit eo præ-
ſides Jordanum epiſcopum Sabinenſem, An-
gelotum tit. S. Marci cardinalem, Petrum Al-
banenſem epiſcopum, & cardinalem tit. S.
Crucis in Jeruſalem. Quoniam vero præſidum
illorum retardari adventum Baſileam intelle-
xit; ex quo res proruerent in deteriora, ut
eorum abſentium loco præſiderent deſtinavit
Joannem de Mella archiepiſcopum Tarentı-
num, Thomam epiſcopum Tragurienſem, Lu-
dovicum, & Nicolaum abbates S. Juſtinæ, &
de Moniacis: extant hic literæ ex Martene ſig-
natæ non. maii. Accedunt aliæ ad Julianum
cardinalem quem una cum aliis præſidere con-
cilio pontifex mandat. Datas legatis hiſce fa-
cultates habes in bulla legenda Labbei pag.
743. in qua tamen ſignantur die XVIII. kal.
jan. in codice vero Martenis pro januario eſt
martii. Hanc legatorum ſubſtitutionem Sigis-
mundus rex', Viterbium ad pontificem ex con-
dicto veniens, procuraverat, ut ex eis ad pa-
tres literis die IX. maii apud Labbeum pag.
576. diſcimus.

Augeri contigit hoc majo menſe patrum nu-
merum ex legatis ducis Burgundiæ', de qui-
bus ejus ducis literæ & mandatum. Item ex
legatis regis Luſitaniæ, ut ex literis ejuſdem
regis.

Creſcentibus patribus tumultus in concilio
augebantur. Hoc enim majo menſe actum eſt
de condendo conciliari decreto, quo omnium
eccleſiarum proviſiones collationeſque benefi-
ciorum a pontifice ademptæ, & ſi quæ fie-
rent irritæ declaratæ, aſſererentur concilio.
Tuendæ pontificiæ authoritati, validum ſcri-
ptum paraverat Jo. de Turrecremata; quod
ne legeret, pro concilio, obſtitit patrum in
pontificem nondum penitus abjecta reveren-
tia, quæ ne proponeretur decretum impedi-
vit. Scriptum hoc Turrecrematæ hic primum
prodit, ex Lucenſi codice M. S. acceptum.

Hic ex Mart.

Junii Ineuntis exordio, die ſcilicet ejus ter-
tia, Joannes de Polemar mandata, quæ a
Baſileenſibus acceperat, Pragæ coram Bohe-
mis expoſuit, narrans quanta humanitate eo-
rum legati excepti fuerint Baſileæ, quam be-
nigne auſcultati, non adacti ad ſilentium, ſed
ut pro libito dicerent invitati; ſiluiſſe tandem
non juſſos ſed volentes. Ex his ergo diſce-
rent,

ANNO CHRISTI 1431.

rent, nihil ſibi a concilio timendum ſi legatos ſuos eo mitteret. Multa ultro citroque diſputata ſunt, & nihil conventum. Acta omnia hic ex Mart.

☞ Imperialibus inſulis pontificis manu ornatus fuerat Sigiſmundus die XXXI. maii hujus anni, idque nuncii dandum cenſuit patribus tum literis die IV. junii datis, tum legatione epiſcopo Curienſi geſta, de qua in iisdem literis.

Recruduit per hos dies bellum de prærogativa ſedendi inter electores imperii, & ducem Burgundiæ; utrinque enim dignitatem principatus aſſerentes legati ſcripta pro ſe exhibebant. Quid pro ſe lixerint legati electorum habes hic ex Martene.

Julio mense die habita ſeſſio eſt. Accuſata pontificis contumacia. Terminus dierum ſexaginta aſſignatur, intra quem ni pareat, fateaturque concilium olim rite coeptum legitime perſeveraſſe, & ſtare adhuc legitimum, a ſummo ſacerdotio nullum excidat, & quæ fecerit infecta habeantur.

Hoc pariter menſe julio cardinalis Arelatenſis, de quo tam multa dicta & celebrata ſunt, fuga ſe Roma proripiens iter ad concilium inſtituit. Nunciavit fugam illam patribus Philippus Maria dux Mediolanenſis literis ad ſynodum datis die XXI. julii. Hoc pariter menſe acceſſit concilio Boleſlaus magnus Lithuaniæ dux, rogavitque ut operam locaret ſuam, quo Rutheni miſſi ad concilium legatis in eccleſia communionem venirent.

Ex Mart. hic

Literas eo pariter menſe direxit academia Pariſienſis poſcens ut cauſæ ſuæ & ſuorum extra urbem ſuam judicandæ minime traherentur. In ipſo menſis exordio pontifex mandavit ut quæ cauſa in concilio tractarentur, dein iterum diſcutiendæ ad curiam Romanam mitterentur, præter tres nempe, morum reformationem, hæreſum exſtirpationem, pacis inter principes compoſitionem.

Ex Mart. hic

Haud ignorans Sigiſmundus quo eſſent animo in pontificem Baſileenſes, die auguſti III rogavit per literas patres, ut decretum vocati ad judicium pontificis tantiſper ſuſpenderent. Id etiam per literas & legatum ſuum requiſivit Carolus Galliarum rex, eodem legato mandatis onerato, ut poſt expoſitam patribus legationem ſuam, recta tenderet ad pontificem ſuo nomine rogaturus quo adhæreret tandem eccleſiæ. Datæ ſunt literæ die XXVIII. auguſti.

Ex Mart. hic

Plures per hos dies principes adjunxerunt ſe &c. Scotorum rex aſſentiri ſe illi per literas profeſſus eſt. Rex Daniæ abſentiam ſuorum epiſcoporum excuſavit; regina Siciliæ favorem ſuum obtulit. Quæ omnes literæ hic habentur ex Martene. Bohemi pariter legatos ſuos eo tandem miſerunt, a quibus capita quædam diſcutienda oblata ſunt concilio, hic legenda ex Martene. Die XIII. auguſti concilium inſtitit per literas apud abbatem Bonævallis, ut rogatu ac ſuaſionibus ſuis Gallos Hiſpanoſque epiſcopos ad concilium invitaret.

Extat Lab. p. 1330.

Qui in fide Eugenii contra Baſileenſes manſiſſet unus erat Angliæ rex Henricus VI. quo nomine plurimas illi gratias refert pontifex, quod ſcilicet legati ejus in concilio partes ſuas defendiſſent ſtrenue.

Septembri menſe a duce Burgundiæ literæ datæ, quibus deſtinaſſe ſe legatos ſuos ſignificabat. Electores etiam imperii literas eo direxerunt ſignatas die VII. ſeptembris, huc ex Martene translatas, rogantes monentesque ut editum monendo pontifici decretum relaxaretur. Dederant literas hasce electores antequam patres ſeſſionem XIII. habuiſſent; qua celebrata reſpondit concilium ſibi quidem accidiſſe ingratum electorum monitum de abſiſtendo a judicio in contumacem pontificem, ſcirent tamen ſe terminum ad triginta notos dies prorogaſſe, quo elapſo nihil mora ulterioris facturos. Habet literas illas Labbeus pag. 621.

ANNO CHRISTI 1431. Ex Mart. hic

Igitur die XI. ſeptembris ſeſſio illa convenit, in qua vix tandem patres perſuaderi ſe permiſerunt, ut contumaci, ajebant, pontifici terminum dierum triginta prorogarent. Quæ interim præſtarentur ſive a pontifice, ſive ab alio quocumque in concilium ac in patres incommoda, hæc infecta & irrita pronunciarunt.

Eodem ſeptembri menſe, die XXIV. dux Sabaudiæ legatos ſuos ad concilium deſtinavit, ut ex patentibus ejus literis hic ex Martene recitatis. Biduo poſt Sigiſmundus literis concilio datis certiores illos fecit de opera a ſe præſtita cum Venetis, ut accitus ab illis cardinalis Bononienſis in concilio manere permitteretur.

Datur hic ex Mart.

Præſcriptus pontifici terminus jam prope tranſierat, cum ducum Burgundiæ, & Sabaudiæ preces in ſupplici libello expreſſæ patribus die II. octobris oblatæ poposcerunt, ut novum dilationis trimeſtre adderetur. Nec ita poſt multum ſolemnis inſtituta eſt diſputatio inter cardinalem S. Angeli concilii præſidem, & archiepiſcopum Spalatenſem Eugenii legatum. Dies in hanc rem deſtinata eſt XVI. octobris; præſentes aderant concilii patres frequentiſſimi; aſſidebat in throno imperator. Prior omnium cardinalis S. Angeli cauſam ſe agere dixit non unius privati in pontificem, ſed eccleſiæ in eumdem, tum concilii authoritatem multis exaggeravit; hoc vero diſſolvi a pontifice jure non potuiſſe defendit; tum nec debuiſſe demonſtrat, cum nihil quod ſui juris non eſſet a concilio attentatum fuerit unquam. Cæterum quas dederat pontifex bullas de adhæſione ad concilium, has non admiſiſſe patres, quod Eugenius *nec pure nec ſimpliciter adhæreret*; cum literis illis jam expeditis, dein cardinalem S. Sixti omnibus beneficiis privarit & card. de Cypro abbatia quadam, eo quod ambo faverint conc. multarit. Novum inſuper in ſe bulla concilium invexerit, non priſtinum agnoverit. Bullam hanc obtulit primum patribus Sigiſmundus imperator, & extat apud Labbeum pag. 742. oblataque legitur ibi certis deputatis concilii die XII. octobris. Bullam aliam, qua pontifex facultatem dabat legatis ſu. abrogandi ea, quæ ipſe in concilium & patres ſtatuerat; dummodo & concilium tantumdem præſtaret de iis quæ in pontificem & ſuos egiſſet, multis refutare niſus eſt. Hanc bullam habes Labb. pag. 743. Demum remota a patribus omni de hæreſi invidia orationem ſuam claudit, ſpe vana teneri confirmans eos qui pontificem adhæſurum tandem concilio ſibi perſuadentes, nequid temere in illum ſtatuerentur, conſulebant. Pauca hiſce reſpoſuit Spalatenſis, eo tendens ut eum factum ipſum loqueretur, argutationes earum concluderent; exhibere ſe bullam adhæſionis; hanc admitterent, & diſputationes ceſſarent. Repoſuit iterum pro ſe

alia

alia legatus; & Spalatenſis item pro ſe alia. Aderant diſputationi huic & Venetorum legati, quorum unus, aſſurgens rogavit, ut ſuperſedis rei preſenti non neceſſariis amputabis, bullæ pontificis admitterentur, & ſi quid illis addendum deſideraretur id exprimerent patres. In has diſputationes dies fruſtra extracta eſt; quare imperator ad continendas in officio partes aliquid propoſuit, quod utrinque tolleraretur, nempe dilationem ad trimeſtre.

ANNO CHRISTI 1431.

Circa hos dies miſit concilium legatos ſuos ad Venetos, qui pro concione coram principe & ſenatu expoſuerunt quam leniter & pacate concilium ſe geſſerit cum pontifice; quam ſubdole ille vicißim ludificaverit concilium, aliis ſublinde, & aliis bullis per dolum fabricatis, & propoſitis. Quibus ita ſe habentibus rogabant concilii nomine ſenatum, ut quem exhibuerat illuc uſque favorem ſervaret impenſum. Repoſuit dux ſe quidem ſemper habuiſſe, & habere in verum pontificem Eugenium, quem ſemper virum probum, & honeſtum agnoviſſet; viciſſim autem habere aliqua, quæ invidiam apud ſe in concilium crearent, quod ſcilicet odio, & vindictæ plus dare, quam juſtitiæ videretur; quod miſſos a Venetis eccleſiaſticos viros male excepiſſet, nec permiſſi ut libere loquerentur; nihilo tamen ſecius ſpondebat miſſuros ſe viros eccleſiaſticos, qui concilio adeſſent; daturuſque operam ut concilio faverent, ſi quidem concilium finem optatum ſibi præſtituerit.

Novembri ineunte menſe, die ſcilicet V. menſis, concilium facultatem poſtulantibus conceſſit procurandarum litium in concilio; cujuſmodi conceſſionis formulam habet Labbeus pag. 524. Die menſis VII. ſucceſſum ad concilii ſeſſionem XIV. in qua trimeſtre illud Eugenio præſcriptum ab imperatore confirmatur a patribus, longiorique moræ præcidendæ præſcriptæ ſunt eidem pontifici formulæ plures, quibus ſuam ad concilium acceſſionem exprimeret.

Succedenti die VIII. novembris, Pragenſes datis ad legatos concilii Ratisbonæ agentes literis rogarunt, ut ipſis intercedentibus liber uſus Euchariſtiæ ſub utraque ſpecie in tota ditione ſua permitteretur; hanc pacis concilianda unicam ſuppetere rationem, cum in reliquis tribus articulis paratos ſe offerrent in eum ſenſum illos ſe admittere, quo ſunt expoſiti & admiſſi a Baſileenſibus; qua de re inferius. Vide literas hic ex Martene. Poſt varias tandem utrinque concertationes, conventio inita eſt cum Bohemis; illis ſpondentibus admiſſuros ſe articulos illos, quo ſenſu concilium exponebat. Communionis ſub utraque ſpecie ritum permiſſi ſunt interim ſervare; donec concilium id plenius diſcuſſerit. Die VII. decemb. conventum eſt inter partes.

Die XXV. decembris ſeſſio XV. convenit, in qua de conciliis epiſcopalibus quotannis, & provincialibus quolibet biennio habendis decreta prodierunt. Nihil vero de pontifice ſtatutum eſt.

Ex Mart. hic.

Die vero XV. decembris adjunxiſſe ſe jam concilio pontificem oportet, cum hac ipſa die ſignaverit literas ad præſides concilii, a ſe tunc deſignatos, quibus poteſtatem faciebat una cum concilio ea omnia decernendi, quæ e morum reformatione, hæreſum extinctione & principum concordia noviſſent. Hos ſi contigerit abfuiſſe, nova bulla alios ut vice illorum præſideant deſtinabat. Denique, perſimiles eadem ipſa die legavit Juliano card. Angeli, qui concilio ad eam uſque diem præerat. Bullas haſce dat Labbeus pag. 743. &c.

ANNO CHRISTI 1431.

Hoc ipſo anno, quo tamen menſe, incertum, de revelationibus S. Birgittæ diſceptatum eſt inter patres. Pia hujus fœminæ meditamenta erroris damnabant quidam, defendebant alii, rati non niſi cæleſti revelatione edoctam hanc illam tradidiſſe. Cauſam ejus egregie defendit Joannes de Turrecremata, de quo ſæpe alias ſermonem habui. Hanc ejus apologiam ex M. S. codice ego primus evulgo. Vide quæ hac de re commentatus ſum in præmonitione ad hanc ipſam apologiam.

Annus 1434. auſpicato cœpit, cum Eugenius languentis eccleſiæ valetudini reſtituendæ ſtudens, bullam ſuam in eam ſententiam directam, quam Baſileenſes dictaverant, ſignavit; eamque una cum præcedentibus non admiſſis a concilio legi, ac promulgari per legatos ſuos, in ea, quæ prima hujus anni celebrata eſt, ſeſſione, die nonarum Februarii, curavit. Quare ita cum patribus agendum occepit Eugenius ac cum amicis & in bonum conſortibus. Redierat e Græcia Garatonus quidam e papæ familiaribus, res, quæ cum Græcis tractabantur, ſi quis alius maxime edoctus; hunc ſtatim miſit ad concilium, ne quid patres lateret, cum literis ſuis die XX. februarii datis (Labbe pag. 746.) Januario menſe pluribus conciliares homines Patres donarunt, literis ſuis patentibus die XXV. expeditis (Labbe pag. 631.)

An. 1434

Excepta eſt a concilio februario menſe legatio Bohemorum a Martino de Cherudim per literas patentes die X. januarii ſignatas deſtinato, geſta, a quo de pactis utrinque firmatis ac de impedimentis eorum executionem retardantibus certiores facti ſunt patres. Reſpondit concilium rogans ne quid de pactis firmatis moverent.

Sunt literæ hic ex Mart.

Tum de monachis nonnullis ex mendicantium claſſe rumor delatus eſt ad conc. dogmata quædam pernicioſa ab illis ſpargi, quorum aliud erat nullo præcepto adigi fideles ut diebus dominicis & ſolemnibus in templo parochiali ſacro aſſiſtant; decimas ſolvendas quidem ex præcepto, cui vero potiſſimum non eſſe in jure ſtatutum. Qui minorum veſte cucullati deceſſerint, illos purgatorii carcere ultra annum minime teneri, eo deſcendente quotannis S. Franciſco, ut ſuos manumittat & alia id genus ſexcenta. Illis puniendis in dioceſi Yporegienſi epiſcopos Auguſtanum, & Yporegienſem armat concilium literis die prid. id. Februarii expeditis. Has literas haud multo poſt, tanquam non rite expeditas, revocari poſtularunt mendicantes ſupplici libello communi nomine oblato patribus, obtendentes iniquum eſſe invidiam mendicantibus creari de dogmatibus, quorum nullus certus aſſignaretur author, nec damnationem adhuc nullam ab eccleſia tuliſſent.

Ex M. ut hic.

Fervebant Magdeburgi diſſidia inter clerum & cives de quibus ſupra egimus; concilium, quod cognitionem cauſæ illius dudum ad ſe traxerat, ut pergeret, abſolveretque litem per-

nicoſam ſuadet Eugenius literis die XVIII. martii directis.

ANNO CHRISTI 1431. Et eodem

Certiores facti patres de plena Eugenii ad concilium adhæſione miſſos ab eodem pontifice legatos in frequenti conſeſſu die VIII. admiſerunt; juratoſque adſtrinxerunt ut concilium Baſileenſe tueretur, defenderent; & ex concilii Conſtantienſis mente agnoſcerent, ſynodo cuicumque generali poteſtatem ineſſe a Chriſto ipſo acceptam ſupra omnes quoſcumque eccleſiæ ſubditos, ne vel ipſo pontifice excepto; ejuſque proinde ſanctionibus qui parere renuerit, illum condigne pœnæ ſubjiciendum fore. Omnia hæc ſe admiſſuros jurarunt legati; qua de re publica exarata ſunt tabulæ apud Labbe pag. 606. Ita demum rebus omnibus diſpoſitis proceſſum eſt ad ſeſſionem XVII. die XXIV. aprilis. In ea vero unica fuit patrum cura ut præſides concilii ſtatuerentur. Ex legatis igitur pontificis ut ejus nomine præeſſent admiſſi ſunt Nicolaus tit. S. Crucis in Jeruſalem presbyter, Julianus S. Angeli diaconus S. R. E. cardinales, Joannes archiepiſcopus Tarentinus, Petrus epiſcopus Paduanus, & Ludovicus abbas S Juſtinæ Paduanæ. Quem ſervarent præſides illi agendi modum in concilio ſimul præſcripſerunt patres; tum & nihil ſuper habendum rati diſceſſerunt, Sequenti menſe die VI. Kal julii iterum cocuntes declararunt generali concilio ſummam ineſſe poteſtatem tum in fideles omnes, tum in ipſum pariter pontificem, ſi de fide, extinctione ſchiſmatis, & hæreſum agatur, ſicut & quod ad reformationem eccleſiæ in capite & in membris.

Ab hac expediti cura patres verſi ſunt ad audiendas, expediendaſque variarum eccleſiarum cauſas. Primo omnium innovandam, dilatandamque cenſuerunt Caroli IV. conſtitutionem adverſum eccleſiaſticorum jurium violatores, quam conſtitutionem ad varias eccleſias tranſmiſerunt. Vide quam affert Labbeus pag. 626. ſignatam aprilis die XX Legatos etiam ſuos miſerunt ad regem Aragoniæ ſollicitaturos principem illum, ut res cum aliis in Hiſpania regibus componeret, legatos ad concilium ſicut & ditionis ſuæ epiſcopos tranſmitteret Votis eorum obſequuturum ſe rex ille per literas ſignatas die XXIII. aprilis in nova append. Labbei pag. 1332. ſignificavit; extantque inſuper ibidem monita, quæ princeps ille legatis ſuis ad concilium ituris dedit.

Profanas, ſæculareſque cauſas in ſæculares homines intentatas ad eccleſiaſticum tribunal contra jus deferri conqueſtus eſt cum patribus Sigiſmundus, lædi hiſce imperii jura demonſtrans. Idque potiſſimum in lite, quam card. Rotomagenſis in Biſuntinos cives, & Bambergenſe capitulum in Bambergenſes moverunt præſtitum accuſat. Suadet proinde eligi utrimque delectos viros cum poteſtate definiendi, num cauſæ illæ ſæculares, num judicii eccleſiaſtici habendæ eſſent. Repoſuerunt patres vetuſto jure aſſeri eccleſiæ, ut quos reos habebat violatorum jurium ſuorum, hos pro ſuo arbitrio ſive coram ſæculari, ſive coram eccleſiaſtico judice accuſaret. Quæ de viris deligendis ſuadebat imperator, hæc lites moroſiores efficerent ultra æquitatem. Utramque epiſtolam damus hic ex Martene. Interim celebris illa Trajectenſis cauſa adhuc agitabatur in concilio, quo pertinet epiſtola Trajectenſium præſulum in gratiam Roduſii adverſus Walramum apud Martene, ex eo hic. Hæc omnia communi conſenſu patrum & legatorum pontificis gerebantur, diſponebanturque, plaudente ad tantam animorum conſentionem pontifice gratiaſque agente literis ad concilium datis die IX. Kal. julii. ANNO CHRISTI 1431.

Sub hoc tempus delata eſt ad concilium accuſatio in fratres ordinis S. Birgittæ, & in libros revelationum ſuarum illius ſanctimoniæ clariſſimæ. In utriuſque commendationem literas ad patres dedit rex Daniæ, aliaſque etiam perſimiles epiſcopi plures Svecis ſignatas die III. julii legendaſque Labbei pag. 784. Ernest Lib. p. 747

Patrum decreto ſopitam de ſedendi ordine inter principes electores & Burgundiæ ducem controverſiam excitare iterum nitebatur circa hoc tempus Ericus dux Lacavvemburgenſis, deberi ſibi Saxoniæ ducatum, & adnexa huic decora adverſus Fridericum Saxoniæ ducatum obtinentem contendens. Servari jus Friderico rogat Sigiſmundus datis ad concilium literis diei XIX. julii, qui dein aliis literis judicium ea de re ſini vindicat, queriturque alio trahi contra jus imperii. Quin & ſæculari judicio litem illam decidendam remitti dans concilio literis rogavit Lantgravius Thuringiæ. Annd Lab. p. 760. & 766. 761.

Inter multiplices haſce curas nulla magis urebat patres ſuper negocium de utriuſque eccleſiæ Græcæ & Latinæ conjunctione; ſuos pontifex legatos CPlim miſerat; ſuos & concilium. Anno præcedenti 1433. Græcorum legati Romam venerant ad pontificem de ratione utriuſque eccleſiæ componendæ tractaturi; nihil tunc deliberatum; ſeti pontifex CPlim mittendum legatum ſuum cenſuit, ut de aliqua re certa convenirent: regreſſumque nunciavit, ſolemni inter Latinos, Græcoſque diſputatione CPi in concilio inſtituta compoſ rem totam poſſe, diligenti diſcuſſione patefacta tandem veritate. Placuit id Eugemo, remiſitque CPlim legatum illum ſuum cum legibus in ea diſputatione ſervandis. Intra hos fines res conſtiterat penes Eugenium, ut ex literis hic datis ex Martene ſignatiſque die XXXI. auguſti noſcimus Concilium vero & ſuos viciſſim legatos CPlim deſtinavit Antonium epiſcopum Tudenſem, & Albertum de Criſpis, a quibus perſuaderi ſo facile permiſit Paleologus ut legatos ſuos ad concilium ablegaret. Remiſſus eſt igitur Tudenſis epiſcopus cum tribus a Paleologo deſtinatis viris, remanente CPi legato altero concilii; hi vero poſt varias in itinere ſiniſtras vices, de quibus certiores facit patres epiſcopus concilii legatus literis ſuis Ulmæ datis die XXV. junii; tandem vel junio exeunte, vel ineunte Auguſto Baſileam pervenerunt. Statim cum illis agitari cœptum de ratione concilitationis perficiendæ. Viſum eſt concilium ex utraque eccleſia coadunatum præferri. Proponentibus Græcis CPlm, & patribus Baſileam; CPlm quidem rejecit concilium; de Baſilea nihil ſe habere in mandatis Græci repoſuerunt; mitti proinde a concilio legatos ſuadebant, ut id ab imperatore poſcerent. Sin minus obtineretur Baſilea, tunc urbes alias in Italia, alias extra proponebant Græci, relicta concilio optione ex illis

unam

unam eligendi. Id ſe præſtituros ſpoponderunt patres, ſiquidem ſpes omnis de Baſilea excideret cum primum Græci portum aliquem Italiæ tenuiſſent, addentes eo translaturos ſe concilium, quod ad illud uſque tempus Baſileæ perſeveraturum eſſet. Hæc in privatis cum patribus congreſſionibus conventa; dein in publica ſeſſione die VII. id. ſeptembris habita decreto ſtabilita ſunt. Geſta hæc omnia per deſtinatos viros pontifici ſtatim renunciarunt, idemque bulla ſua ad eos directa hic recitata ex Martene & ſignata XVII. Kal. decembris ita probare ſe illa ſignificavit, ut expeditiorem tamen ineundæ pacis rationem illam præferret, quam ipſe per legatos ſuos ſollicitabat. Nihilo tamen ſecius conſilio ſuo inſtiterunt patres, omnemque interim in partem ſe verſabant ut pecuniam compararent: quo ſpectant monita illa in folio patribus exhibito, & hic relato ex Martene expreſſa.

ANNO CHRISTI 1431.

Igitur delecti qui in Græciam irent concilii nomine. Patres vero negotii hujus exitum opperientes, interim expediendis audiendiſque privatarum eccleſiarum cauſis operam dederunt. Delata eſt ad concilium cauſa electi Albienſis, qui in vacuam deceſſu Petri Nepotis cathedram a capitulo aſſumptus fuerat; ſed Eugenius non expectata electione capituli Carnotenſem epiſcopum eo tranſtulerat. Extant hic ex Martene literæ Capituli & Conſulum Albienſium ſignatæ die VIII. ſeptembris, poſcentes a concilio electi confirmationem, quam obtinuerunt hoc ipſo anno 1434. die XIX. decembris, licet pro translatione Carnotenſis literas dederint canonici quidam Albienſes, & Carolus VII. Francorum rex Monaſterium S. Adoeni Rotomagenſis regebat Joannes Richardi, quo aſpirante ad pacem & morum reformationem omnia velificabant; ſed unus obſtabat Richardi æmulus Willermus de Mella; ei ex hac vita exempto ne quis alius ſufficeretur in ſanctimoniæ monaſticæ diſpendium Eugenium rogarunt patres; ſtatimque ille manus dedit; ſimul tamen iiſdem literis admonuit patres ut eodem pacis ſtudio ipſi viciſſim perſuaſi intruſum in eccleſiam Trajectenſem Theodorici archiepiſcopi Colonienſis fratrem dejicerent. Extant hic ex Martene literæ aliæ eccleſiaſticorum quorumdam Trajectenſium contra aſſumptionem hanc Rodulfi fratris Theodorici &c. Datæ ſunt die IV. novemb. Alias etiam electiones capitulorum, quibus non expectatis pontifex ipſe per ſe alium elegerat, ut concilium tueretur per literas ſollicitati ſunt patres, ut Macloviensis epiſcopatus Guillelmo abbati Belliloci a capitulo collatus de quo literæ hic ex Martene datæ die V. nov. epiſcopatus S. Pontii Tomeriarum, quo Apamienſis piſcopus a pontifice translatus, eumque monachi in cathedrali illa eccleſia reſidentes ejicere & alium a ſe electum intrudere nitebantur; horum enim auſus temerarios ut patres reprimerent ab epiſcopis Narbonenſis provinciæ datis die 26. novemb. literis rogati ſunt. Ita pariter comes Armeniaci literis ad patres datis die IV. decembris rogat ſuſtineri electionem Petri in abbatem Bonæcumbæ ordinis Ciſtercienſis adverſus Aſtorgium quemdam de abbatia illa proviſum. Denique & Lambertum Datim canonicum Leodienſem, qui cum factioſis & perduellibus in perniciem patriæ conſpiraverat, in ordinem redigi poſtulant Burgimagiſtri, & conſules Leodienſes literis ſuis ad concilium die V. decemb.

ANNO CHRISTI 1431.

Sunt hic ex Mart.

Literæ sunt hic ex Mart.

ex Mart. hic

Decembri menſe ſolemnis legatio a Sigiſmundo imperatore miſſa pervenit Baſileam. Poſtulabat, ſplendida prius oratione præmiſſa, dein ſingulis petitionibus in ſcheda expreſſis; poſtulabat, inquam, ut tandem patres opus reformationis in capite & in membris, minoribus curis relictis, inchoarent; nec ante diſſolvi vel alio transferri concilium permitterent, quam illa perficerentur. Poſtulabat inſuper, ut quandoquidem gladius temporalis ſæpe invocabatur vindex & aſſertor gladii ſpiritualis; ita pariter & pro gladio, ſeu jure temporali vindicando ſpiritualis gladius in re opportuna exerceretur.

Ex Mart. hic

Interea nuncius ille pontificis, qui remiſſus fuerat CPlm cum mandatis, inſtitit apud Joannem Palæologum imperatorem pro admittendis conditionibus a pontifice oblatis de habendo in Græcia concilio. Quibus cum ſe facilem præbuiſſet imperator; rei abſolvendæ legatos ſuos Latinis redeuntibus ſocios dedit ad pontificem. Hinc duæ ſimul habebantur Græcorum legationes in occidente, altera Baſileæ, quæ convenerat de ſynodo in occidente habenda; alia vero pergebat ad pontificem de ſynodo in Græcia celebranda conventura. Extant hic ex Martene literæ Latini nuncii pontificii e Græcia redeuntis datæ Venetiis die XXI. decembris. Dantur etiam ex eodem literæ legatorum Græcanicorum ad pontificem tendentium ad ſocios Baſileenſem legationem agentes, quos certos faciunt de ſua ad pontificem profectione, tum & de pacto cum legatis ejuſdem pontificis inito in Græcia concilium habendi.

Jacta, exeunte anno 1434. diſcordiarum ſemina inter Eugenium & concilium ſuccedens annus 1435. novo alimento ita præparavit, ut tandem germinarint. Privatarum eccleſiarum cauſæ quæ paris fuiſſent pontificii adhuc a patribus diſcutiebantur, quo pertinent literæ capituli eccleſiæ Tridentinæ querentis de injuriis eccleſiæ ſuæ illatis a ductore copiarum Friderici Auſtriæ ducis, a quo vel ipſi clerici ad forum ſæculare rapiebantur. Literæ ducis Britanniæ commendantis electionem abbatis Belliloci in epiſcopum Maelovienſem; literæ pariter ducis Sabbaudiæ querentis de Ludovico de Palude Avenionenſi epiſcopo, a quo multa ſe & gravia perpeſſum dolet; literæ quoque comitis Armeniaci pro electo S. Pontii Thomeriarum; ſed & contra hunc electum literæ datæ ſunt per hos dies a Jacobo Hungariæ & Siciliæ rege obnitente pro Gerardo qui ex Apamienſi epiſcopatu proviſione apoſtolica ad S. Pontii tranſierat. Leodienſium denique literæ adverſus ſeditioſos quoſdam cives ſuos, quos a concilio auditos, ſotoſque queruntur. Hæ omnes literæ januario, & februario menſe ſignantur.

An 1435

Ex Mart. hic omnes

Dia multumque ſuperioribus annis laboraverant patres ut diſſidia quæ Philippum Burgundiæ ducem & Carolum VII. Galliarum regem inter ſe committebant, tandem componerentur. In exordio anni hujus inclinare ſeſe in ea pacis conſilia declaravit idem Philippus, ejuſque operis perficiendi gratia mittere ſe ad concilium viros nonnullos graves e

ſanctiori conſilio ſuo in eadem literis datis die A habendum, quod multis rationibus e re ec-
AMNO CHRISTI 1431. 1. januarii adjecit. Condicta eſt igitur in concilio dieta, ſeu congreſſio Atrebatenſis ad primam diem julii, quam perſeverabat etiam ſeptembri menſe, ut ex literis a legatis concilii Atrebate directis ad regem Angliæ die XXVI. ſept. ſignatis intelligimus. Eo convenerunt legati a pontifice miſſi; item & alii a concilio deſignati. Actum eſt de pace inter reges Angliæ, & Galliæ concilianda, cui in eam rem diſponendo legati, quos ad dictam deſtinarunt patres, prius venerant in Angliam. Eorum poſtulata & datum a rege reſponſum hic legas ex Martene. Fruſtra omnia cum rege; tum initum negocium pacis inter regem Galliæ, & Burgundiæ ducem, peractum eſt feliciter. Quæ leges firmandæ paci præſcriptæ ſint habes Labbei pag. 590. &c. Ad congreſſionem hanc Atrebatenſem referas literas plures huc ex Martene translatas. Re confecta legati concilii ad ſuos regreſſi omnia a ſe geſta pro concilio expoſuerunt: dicta in publicas tabulas ſignatas die XIII. novembris apud Labb. legendas p. 587. relata ſunt.

Res etiam Bohemicæ animos patrum tenebant occupatos, nec Imperatorem habebant quietum. Miſſus eſt igitur ab eodem Imperatore ad patres Conradus dominus de Winſperg, per quem conſilia ea de re ſua illis communicaret, ut ex literis datis Poſſonii die VI. jan. diſcimus. Extant etiam Labbei pag. C 776. ea de re literæ legatorum concilii in Bohemia agentium, certiores facientes patres de appoſito in dilatione... pacis a Bohemis impedimento. Signantur cum die 1. Aprilis.

Cum vero pax imminens cum Græcis pecuniarum ſubſidio nec modico indigeret, viſum eſt patribus propoſitis indulgentiis pecunias corrogare. Promulgandarum leges ſtatuerunt Germani, easque omnes in folio expreſſas dederunt patribus die XI. februarii. Horum ſumma fuit: pecuniarum illarum colligendarum cura non quidem uni, ſed certis ex ſingulis nationibus aſſignaretur. Tum ut, Græcis non venientibus, quæ collecta fuerit pecunia in alios pios uſus ad nationis commodum convertaretur. Quæ omnia ſynodi decreto ſanciri mandabant. Profecto omnia hæc Baſileenſium molimina eo tendebant, ut palam omnibus facerent, ſe non probare Eugenii conſilium de concilio in Græcia celebrando. Igitur rem totam compoſiturus Eugenius, legatos e latere ſuos Nicolaum tit. S. Crucis in Jeruſalem, & Joannem tit. S. Petri ad vincula S. R. E. presbyteros card. eo miſit literis patentibus expeditis die XIII. kal. martii; qua pariter die bullam aliam in eorum gratiam dedit, poteſtatem facientem tum illis, cum etiam reliquis concilii præſidibus ut lites ortas occaſione electionum, & nominationum ad beneficia ſedarent. His legatis præter ea, quæ de concilianda pace cum Græcis agenda fuerant, commiſſa eſt pariter tractatio de poteſtate largiendarum indulgentiarum, de electionibus, expectativis, annatiſque tollendis. (de quibus omnibus concilium requiſierat pontificem.) Bulla hæc tertia eadem ipſa die expedita legitur in Labbeo pag. 748. Antequam legati iſti mandata ſua expoſuiſſent patribus, concilium literis ad pontificem datis tertio nonas majas mentem ſuam expreſſerat; nolle ſcilicet ſe acquieſcere in conc. CPi

Extant hic ex Mart.

ANNO CHRISTI 1431.

Ex hac conſiliorum varietate in re tanta, animis utriuſque partis nonnihil abalienatis, aliud interim accidit, quod magis, magiſque utroſque diſſociaret. Die IX. junii patres in ſeſſione XX. decreverant annatas omnes in beneficiorum collatione, communia, & minuta ſervitia, tam ſi cætera id generis tollí. Ingratum id accidebat pontifici: neque enim Romanæ aulæ indigentiis alia ratione proviſum erat: quare inter legatos pontificios Joannes archiepiſcopus Tarentinus, & Petrus epiſcopus Patavinus ſolemni proteſtatione nolle ſe decreto huic aſſentiri palam pro concilio declararunt. Patres editi a ſe decreti vindices exurgentes certis e ſuo ordine viris mandarunt, ut concilii nomine utrique legato edicerent ſeu palinodiam, ſeu excluſionem a concilio. Mandati hujus, tam executionis illius publicas tabul. habes hic ex Martene. Neque his contenti patres Florentiam ad Eugenium legarunt Joannem de Baukeſten decretorum doctorem, & Matthæum Meſage bacallaureum in theologia cum mandatis ut exponerent tum ea, quæ de Græcorum reductione cenſuiſſet concilium; cum etiam pontificem concilii ejuſdem nomine incitarent, ut ipſe pariter adjungeret ſe patribus conſortem in largitione indulgentiarum pro comparandis pecuniis, & annatis, cæteriſque id generis vectigalibus abrogandis. Utrumque igitur luculenta oratione a legatis expoſitum eſt pontifici, qui per Poggium, (quem habebat a ſecretis) reſpondit habere ſe animum in procuranda Græcorum reductione ſincerum; eademque voluntate ſe uſurum deinceps. Annatas, & cætera id generis tolli non abſque præmiſſa diligenti pro rei gravitate diſcuſſione nequaquam poſſe, deliberaturum ſe proinde una cum fratribus ſuis; tum mentem ſuam expoſiturum concilio. Viſum iniquum legatis reſponſum ſibi, immo potius concilio aliter quam ex bulla dari; ſed tantum ſyngrapha a cuſtode arcanorum; idque fide publica teſtatum voluerunt in tabulis ea de re confectis, & ex Martene hic recitatis, ſignatiſque die XII. auguſti. Tum redierunt ad concilium, quod expoſitione rei totius non modicum in pontif. animarum facile omnes intelligent. Haud illu diffulit Eugenius, quin legatos ſuos mitteret Ambroſium Camaldulenſium præſulem ſummum, & Antoninum (ita conſtanter appellat concilii præſes in ſua ad utrumque oratione, non Antonium ut eſt in Labbeo) auditorem. Peroravit omnium primus Ambroſius & poſt laudes Eugenio impenſas, quo nemo eſſet charitati pacique ſtudioſior, nemo ardentior in abuſionibus tollendis, moribuſque, ac diſciplina reformandis; orationem ſuam deflexit ad annatas, quas neceſſarias demonſtrabat, ne adjumento neceſſario, pecunia nempe, ad oppreſſos filios relevandos indigeret pia mater eccleſia. Concluſit ſive annatas retineri, ſive aliud eorum loco ſuffici oportere. Hanc Ambroſii orationem habes in noviſſima Labbei editione pag. 1335. Peroratur ſi etiam tunc ab Antonino altero ex leg. .s, qui oratione ſua evicit nullo non jure, divino, naturali, humano, annatas deberi: proinde ſive decretum de abolendis illis tollerent, ſive aliter indigenti pontifici ſubvenirent. Antonini hanc prior ora-

Omiſo pro via reddendorum Concor. ex Mart. hic datur, alterum vero habet Labb. p. 649.

ANNO CHRISTI 1431.

oratio eſt ab ea plane diverſa quam habuit in A concilio die VII. octobris, vulgaviteque Labbeus pagina 655. nam præterquamquod in ſecunda hac dici VII. octob. alias ſe de rebus illis differuiſſe teſtatur; ipſe etiam concilii preſes ad utramque legati orationem reſpondens ſummam orationis Antonini hanc fuiſſe tradit, ut demonſtraret annatas jure naturali, divino, & humano præcipi; id vero ne verbo quidem in oratione Labbeana affirmatur. Igitur ad utramque legati orationem præſes totius conc. nomine repoſuit: patres quidem de optima pii patris voluntate non ambigere; eam vero de illo perſuaſionem altius eorum mentibus ſore imprimendam, ſi intellexerint ea, quæ ad diſciplinæ reformationem a ſe mature ſtabilita fuerant, ipſe prompte complecteretur, eorumque executioni alacer inſtaret. Cæterum plura eſſe in promptu, eademque expedita in ſubſidiis pecuniæ adjumenta, ut ſubſidium charitativum indictum eccleſiaſticis, tributa beneficiatis ſolvenda ad tempus &c. Iis vero, quæ neceſſitatis eſſent communis, & diurna ſtabili proviſione ſubventurum ſe concilium ſpondebat. Hæc præſidis oratio eſt hic ex Martene. Sæpe etiam alias legatos iſtos peroraſſe apud patres ex iis, quæ ſupra tetigi de oratione Antonini habita die VII. octobris compertum eſt. Tunc vero advocatus ille totam eam orationem confutavit, quam legati conc. ad pontif. miſſi jam habuerant.

Verum parum præſidii erat pontifici in concilio apud patres; quare Ambroſium ire juſſit ad Cæſarem, ejus auxilium adverſus auſus Baſileenſes imploraturum. Habitam ab eo coram Cæſare orationem dat Martene, & nos ex illo. Peroravit adverſus decretum de annatis, crudele illud & inhumanum demonſtrans, utpote ſubſidia vitæ tollens parenti optimo, quo tempore aliis omnibus commodis temporum & hominum iniquitate privatus his maxime indigebat. Cæſaris ergo eſſe, ajebat, defenſare indigentem, & inſectationibus vexatum pontificem. Hæc roganti pauca quidem & circumſpecte palam repoſuit Cæſar; clam vero omnem ſe operam daturum ſpopondit, D ut concilium ſolveretur. Sed hæc ad anni exitum pertinent.

Eo ipſo menſe, quo pro & contra annatas certatum eſt, auguſto ſcilicet, patres diplomate nomine concilii expedito die VIII. id. Auguſti mandarunt collectoribus cameræ apoſtolicæ, ut ab exigendis annatis, cæteriſque occaſione novi beneficii conferendi præſtari ſolitis deinceps abſtinerent; collecta vero ad id uſque, ſi quæ apud ſe haberent, continuo ſiſtentes ſeſe concilio remitterent manibus viri e natione Germanica deſtinati, a quo poſt accuratam exactorum excuſſionem dimitterentur. Geminam huic bullam dederunt eo- E dem menſe, qua in conferendis beneficiis vacantibus præferri cæteris jubebant eos, qui in concilio integro anno egiſſent, nequidquam obſtantibus expectativis gratiis a pontifice in aliorum commodum conceſſis. Signatur bulla hac III. non. Auguſti. Diſtuliſſe tamen patres ejus promulgationem uſque ad diem XI. Decembris ex titulo in veteri Labbei codice præfixo diſcimus. Sancitum eſt inſuper circa idem tempus, ſeptembris ſcilicet menſe, ne appellationes a ſententia concilii admitterentur; ſicut nec a judicio eorum, quibus concilium

Finit ap. Lab. p. 685.

Apud Lab. p. 608.

cauſam cognoſcendam commiſerat apud alium, quam in concilio reclamare nefas. Hæc omnia in communi cœtu ſtabilita bulla dein edita die 11. non. nov. ſanciuntur. Denique cum, annata ex integro nondum ſoluta, recens electo Rotomagenſi archiepiſcopo pallium ad id uſque pontifex diſtuliſſet; bulla ſignata die prid. id. octobris archiepiſcopo Lugdunenſi mandavit concilium ut ipſe, concilii nomine, collegam ſuum palliaret; vetuitque ne reſiduum illud annatæ ſolveretur.

ANNO CHRISTI 1431. Concordata deputatorum Lab. p. 607. & Mart. hic

Tum & pro augendo patrum numero inſtatum eſt apud imperatorem, ut invitationis, & tuitionis literas novas daret. Impetratæ illico, ac die XVIII. julii coram patribus recitatæ.

Apud Lab. p. 770. Id. p. 612. ex Mart. hic

Ex cauſis privatarum eccleſiarum, expeditur per hos menſes cauſa Trevirenſis, pleno in eam eccleſiam jure aſſerto Rabano olim Spirenſi epiſcopo. Lata etiam ſententia die XIX. novembris adjudicatur eccleſiæ Albienſis jus Bernardo capituli ſui ſuffraglis electo contra Robertum epiſcopum Carnotenſem, quem pontifex e priori eccleſia ad Albienſem tranſtulerat. Denique haud abſimile jus datur Ludovico in eccleſiam Lauſanenſem, abſcedere ab ea juſſo Joanne de Prangino.

Inter hæc convenerunt iterum patres in ſeſſionem, quæ XII. ordine ſignatur, confixeruntque cenſuræ librum Auguſtini de Roma de *ſacramento unuatis Chriſti & eccleſiæ*, nihil C tamen in auctorem aſperius pronunciantes. Id actum non abſque diligenti præmiſſa diſcuſſione; tunc vero Joannes de Terrecremata juſſus ſententiam ſuam dicere, ſcriptum illud ſuum protulit, quod hic primum ex Feliniano MS. codice acceptum vulgatur.

Antequam annum claudamus de rebus in Græcia actis ſermonem inſtituamus oportet. Eo igitur directi a concilio legati, CPm. jam pervenerant, ſtatimque ſe conſpectui Imperatoris exhibentes tripartita oratione totam legationis ſuæ cauſam expoſuerunt. Ac primo quidem geſta, & concordata per Græcos ad concilium legatos explicarunt; quanto cum apparatu, rituque ſolemni capita ſingula patres ſegerint, admiſerint, juramento ſuo, & Imperat. nomine præſtito approbaverint. Venire etiam pontificem in hanc patrum ſententiam ex eo demonſtrabant, quod ille adhæreat concilio, quin & per legatos ſuos illi præſit, ac tandem communicata ſibi illa omnia a patribus haudquaquam rejecerit. Nec ſi aliter a pontificis legato conventum fuiſſet cum Græcis; id ſatis eſſe indicii de rejectis a pontifice iis concilii pactionibus; ignorabat enim tunc pontifex quid legatus ſuus cum Græcis egiſſet; id tamen volebat maxime, ut una eſſet cum patribus Baſileenſibus mente, & conſilio. Altera orationis pars in eo verſabatur, ut oſtenderet concilium ad utriuſque eccleſiæ conſenſionem non quidem CPi, ſed in Latinorum ditione celebrari oportere, qua in re vel ipſi Græcorum ad concilium legati tandem convenirent. Poſtremo tandem inter loca concilio huic habendo opportuna aptiſſimam eſſe Baſileam congeſtis rationibus demonſtrare adnixi ſunt. Hac abſoluta oratione capita conventionis in bulla concilii Baſileenſis expreſſa, & bulla ejuſdem concilii plumbea ſignata ſe ad omnem nutum exhibituros palam profeſſi ſunt. Statim vero protulerunt decretum illud ſeſſionis XIX. concilii, in quo capita a legatis Græ-

ANNO CHRISTI 1431.

Græcis ſignata continebantur. Lectum eſt avide a Græcis, ſtatimque in oculos incurrit proœmium, quod Græco nomini invidioſum intelligebant eſſe. Offendebat enim Græc. quod cauſam ſuam non Bohemorum cauſa conquaſſet Synodus. *Nos*, ait Sguropulus, *ab orthodoxa fide alienos hæreſim pertinaciter defendere; ut Bohemos novam, ita nos Græcos veterem.* Igitur ſive proœmium illud expungi, ſive reformari poſcebant; nec forte abnuiſſent legati, niſi illud juſtæ cauſationis obtendiſſet, non eſſe ſcilicet ſuæ poteſtatis decreta concilii refingere, cum præſertim carerent conciliari ſigillo, quo ſic reformatum munirent. Quæ vero de concilio Baſilea habendo propoſuerant legati, minus probare ſe ſignificavit imperator; cum locus ille plus nimis a mari diſtans totſenibus, ægris, feſſiſque navigatione Græcis incommodus obveniſſet; aptiſſimam futuram cenſebat Anconam urbem maritimam. Cæterum quicumque aſſignaretur locus habendo concilio, omnino petere ſe, ut eo veniret Eugenius, quo ipſe per ſe concilio præeſſet. Id velle, id poſcere, id exigere Græcos. Ut hos Græcorum ſenſus exprimeret concilio, Henricus Menger unus ex legatis remiſſus eſt Baſileam a ſociis exceptis ab iis de expeditione literis (ex Martene hic) quibus & ſuas adjecerunt imperator, & Patriarcha. (Sunt apud Labbeum pag. 815.) Secum pariter legatus ille detulit capita jam antea in ſeſſione XIX. cum legatis Græcis conventa; modo vero ab imperatore, & patriarcha bulla aurea, & plumbea de more confirmata. Conſtat id ex literis ejuſdem ad Julianum card. concilii præſidem, datis Venetiis die IV. Jan. 1436. apud Labbe p. 816.

Ex Mart. hic

In exitu anni hujus acciti ſunt iterum præſules ad concilium bulla ejuſdem concilii ſignata die XXI. decembris; ac ſententia in Venetos, ditionis Patriarchæ Aquilejenſis invaſores dicta die XXIII. decemb. Habet, Martene, apud quem dies ejus promulgationis factæ in *congregatione* generali ſignatur; affert & Labbeus pag. 611. ſed abſque loco & die.

An. 1436.

Inter has turbas cœpit novus annus 1436. nec magis pacatus decurrit. In hujus exordio viſum eſt patribus ea omnia præmeditari, quæ neceſſaria arbitrabantur in felicem tanti operis, Græcæ ſcilicet Eccleſiæ reducendæ, executionem. Quæ ante quæ in ipſa operis moliti one, quæ denique jam perfecto præſtanda apparandaque fuerant, hæc in commentarios tunc tradita hic exhibentur ex Martene. Literas etiam encyclicas undique ſparſerunt ſub titulo *monitio ad reges, & principes &c.* quibus geſta hucuſque a concilio ſplendido verborum apparatu expoſuerunt; Bohemicam hæreſim exciſam, pacem inter Gallos Burgundoſque conciliatam, pacatam Germaniam, tranquillitatem illuſtribus eccleſiis reſtitutam, quietem Italiæ, quietem Polonis, Pruteniſque redditam. Præſtitiſſe etiam unde ſibi eccleſiam univerſam demeruiſſent gemino illo decreto, de electionibus ſcilicet (omni *expectativarum* reſervatione abolita) & de annatis promulgato. Ex quo inferebant, bonum illud concilii habiti, celebratique vel eos pariter, qui vitiatis oculis rem conſiderant, intueri. Unum ſupereſſe Eugenium pontificem, qui tantum bonum malum interpretatus omni niſu extirpandum illud ſuſceperit reſervationes ſuas opponens electionibus, authoritatem authoritate retundens. Statuiſſe proinde patres ſuum, immo & eccleſiæ univerſæ adverſarium coercere, obtundere, vel ſaltem redigere in ordinem.

ANNO CHRISTI 1431.

Dictis, facta concordarunt; cum enim in cauſa quadam Graſſenſis eccleſiæ pontifex neſcio quid ſtatuiſſet, quo gravatos ſe Baſileenſes querebantur, in ſacrarum deputationum communi cœtu imminebat decretum, ut pontifex patrum nomine admonitus infra definitos dies ea revocaret, quæ contra *generalem reformationem in capite, & membris* egiſſet. Imminentem hanc procellam ſe diſſipaturos rati Joannes Tarentinus, & Petrus Paduanus pontificis legati, & concilii præſides ſolemnem proteſtationem oppoſuerunt legendam hic ex Martene. Inſtitit nihilominus in propoſito concilium, elegitque ea de re aliquos ex patribus oneratos mandatis, quæ hic leguntur ex Martene. Mandarunt Florentiam irent, monerent communi nomine pontificem non eſſe cur diutius tolerarent patres tantum in eo decretorum conciliarium neglectum; hortari proinde, ac monere ut literis bulla pontificia munitis, quarum formulam proponebant, intra dies a concilio definitos appellationes omnes a ſententiis conciliaribus interpoſitas tolleret, aboleret; omniaque concilii decreta rata habere ſe & ſancta profiteretur. Præſtita fuiſſe omnia ad nutum concilii docet, *Monitum contra Eugenium* hic ex Martene traditum.

Ardua hæc, quæ concilium meditabatur, vix aliter exequutioni mandari potuiſſent, niſi in frequentiſſimo patrum conſeſſu. Huc pertinent literæ epiſcoporum Germaniæ rogantes Moguntinum Archiepiſcopum ne in tanto rerum agendarum molimine neceſſario præſentiæ ſuæ adjumento concilium defraudet. Signantur die X. januarii.

Sunt hic ex Mart.

Per hos dies Petri de Luxemburgo olim cardinalis ſanctitatem, quam Deus prodigiorum teſtimonio comprobabat, dux Burgundiæ literis ad concilium die XXX. jan. datis patribus propoſuit agnoſcendam, ac declarandam.

Lab. pag. 771.

Excutiebantur interim in frequentibus privatiſque patrum cœtibus res in ſeſſione proxime futura expediendæ. Propoſitum eſt igitur de cudendo decreto, quo appellationes a concilio ad pontificem vetarentur. Viciſſim autem rata ediceretur provocatio a pontificis ſententia ad concilium. Pontificiam cauſam defendit Joannes de Turrecremata, cujus ea de re ſcriptum e MS. Feliniano codice nunc primum hic editur. Res intra conſultationem tunc manſit.

Nec plura de rebus conciliaribus reſcimus, niſi circa tempus Seſſionis XXIII. quæ die XXV. martii convenit. Ante illas dies parum expeditæ ſunt ad concilium literæ Friderici ducis Auſtriæ ſignatæ die VIII. martii, quibus miſſionem a concilio deprecatur Joanni epiſcopo Gurzenſi, quo cum de rebus eccleſiæ illius acturus erat, ſtatim reſtituendo patribus negotiatione abſoluta. Alia ſunt etiam apud eumdem Labbeum pag. 797. ejuſdem principis literæ, quibus gratias agit patribus de injuncta delectis a concilio viris dioceſis Patavienſis viſitatione, quam feliciter cœptam feliciter eos proſequi affirmat. Signantur literæ illa die VIII. martii. Eamque pariter diem præferunt literæ regis Aragoniæ apud eundem Labbeum pag. 796. teſtantes multa ſe de ſtudio patrum in reformationem eccleſiæ compoſuiſſe; his ergo ut cooperatores adſciſceret, per om-

omnem ditionem ſuam miſiſſe viros, qui epiſcopos ad concilium invitarent; ſe vero ſolemnem legationem ſuam eo ſtatuiſſe. In Lunigii Spicilegio extant concilii literæ datæ die XIII. martii, quibus auctoritas impertita legatis in Bohemiam deſtinatis, quoadusque protenderetur apertius exponitur. Denique die XX. martii ſignatur lata a deputatis concilii ſententia in gratiam monaſterii S. Joannis Ambianenſis Ord. Præmonſtratenſis.

ANNO CHRISTI 1431. Hic etiam datur

Apud Lab. pag. 1181

Secundum hanc convenerunt patres in ſeſſionem XXIII. in qua ſuſceptum reformationis eccleſiaſticæ opus inchoaturi ab electione Romani pontificis exordiuntur, cui tanæ rei leges præſcribunt. Novus electus juratus ſpondeat *proſequuturum ſe celebrationem conciliorum, & confirmationem electionum juxta decreta ſacri Baſilienſis concilii*. Tum varia præſcribunt pontifici ad vitam optime inſtituendam, itemque eccleſiam adminiſtrandam. Varia etiam ſtatuunt quoad diligendorum in cardinalium collegium indolem, dotes, & numerum. Reſervationes electionum abrogant, ſublatis reſervationibus cæteriſque. Cum de condendis decretis illis ageretur, conſultationem illam ſuam dedit Joannes de Turrecremata, dein S. Sixti cardinalis magni nominis, quæ e MS. Lucenſi codice hic primum vulgatur.

Nondum elapſo ab his menſe; die ſcilicet XIV. aprilis concilii ſeſſio altera eſt habita, in qua capita conventionis inter Græcos ad concilium venturos Latinoſque, jam olim Græcorum legatis propoſita, & a Latinis concilii ad Græcos legati CPi imperatori, & patriarchæ oblata cum ſponſione, ut ſi forte a Græcis probarentur hæc, concilii bulla ſignata iiſdem Græcis traderentur; capita, inquam illa reipſa admitterentur a concilio, ſublato, ſeu reformato, quod Græcos offenderat, promiſſo. Adjecta ſunt literæ ſecuritatis pro Græcis ad concilium proficiſcuris. Poſtremo concilium, reclamante nequicquam pontifice per legatos, auctoritatem indulgentias conferendi ſibi uſurpat, oblata ſemel in vita, & ſemel in morte remiſſione omnium delictorum iis fidelibus, qui pecuniario aliquo ſubſidio pium opus redigendi Græcos ad Latinorum communionem juviſſent. Repugnantibus ſanctioni huic noviſſimæ, ſicut & cæteris in ſeſſione XXIII. ſtabilitis poſt dies aliquot legatis pontificiis, pro concilio reſponſum datum eſt, fuſe aſſerto jure concilii, additiſque rationibus, quibus inexpectato novo pontificis aſſenſu ad eas promulgandas properatum ſit. Cæterum quæ de annatis, & quæ de electionibus ſtatuerant, hæc ſanctiſſime conſtituta, & ad invidiam in eccleſiam tollendam opportuna demonſtrant. Denique inſtanti per legatos pontificii, ut quantocius locus tandem deſignaretur, in quo ad eccleſiæ utriuſque conventionem habendam eſſet concilium, reſponderunt ſe mature deliberaturos. Actus iſte ſynodalis apud Labbeum pag. 488. ſignatur die V. id. maii. Circa hoc tempus peroratum eſſe arbitror ab Æneæ Sylvio Piccolomineo orationem illam, ſeu conſultationem de loco eligendo pro concilio cum Græcis celebrando; quam Muratorius olim ſpopondit, & nondum dedit; ego vero & hic ſpondeo, & ſuo loco e MS. codice Lucenſi exhibeo.

Poſt hanc toto anno a ſeſſionibus vacatum quidem, ſed privatarum eccleſiarum cauſa quædam expeditæ. Die III. julii Walramo de Morſa eccleſiæ Trajectenſis epiſcopatus aſſertus eſt, recedere juſſo Rodulpho de Diepholt. Perſeveratum eſt etiam in uſurpandis juribus, quæ ſibi uni deberi Romanus pontifex fruſtra contendebat. Ita mandatum eſt capitulo Trecenſi, literis idibus jun. datis, ut Stephano Calleau Trecenſis eccleſiæ canonico præbendam theologalem integram permittat quoadusque in concilio perſeverarit.

ANNO CHRISTI 1431. Lab. p. 612.

Occepit inter hæc annus 1447. qui & primus habetur novi apertique ſchiſmatis in pontificem. In ipſo anni exordientis limine, die ſcilicet prima ineuntis februarii, pervenit Baſileam Joannes Diſſipatus Græcorum legatus cum ſocio, poſtulavitque ſuorum nomine declarari tandem habendi concilii pro componendis inter ſe Græcis Latiniſque locum certum. Aſſignatur primo Baſilea; ſed Græco locum illum rejiciente; nec in Sabbaudiam, quam ſuccenturiarunt patres, melius conveniente; tandem poſtrema omnium propoſita eſt urbs Avenionis; ſiquidem Avenionenſes intra dies XXX. ſactam 70. m. ducatorum pecuniam mutui lege concilio ſolviſſent; & intra dies XII. peractæ ſolutionis documenta legitima concilio exhibuiſſent. Decretum iſtud ſuum patres per deſtinatos viros Dionyſium de Sabrenois & Enricum de Dreſt S. Theologiæ doctores cum pontifice communicarunt. Quid de illo cenſeret pontifex edoctorum ſe concilium per legatum ſuum Tarentinum archiepiſcopum, brevi eo venturum, ſignificavit. Interim Avenionenſes pecuniam ex integro ſe ſoluturos ſpoponderunt quidem, cautione præſtita, non tamen antequam ex concilii decreto de electa urbe ſua in ſedem concilii nullus eſſet ambigendi locus. Interim conſtituti dies effluxerunt. Convocantur patres a Juliano card. rogantur pontificis nomine ut locum alium eligant, Græcis & pontifici commodiorem. Inſtarunt pro Avenione plerique, a quibus concilii præſides ſucceſſione facta cum paucis conſilio ſanioribus decreverunt Florentiam, utinamve aptiſſimam eſſe ad concilium. Avenionem alii perſimili decreto ſtatuerunt. Tunc duo plane inter ſe diverſa ejuſdem concilii, ejuſdemque XXV. ſeſſionis decreta vulgata ſunt. Utrumque nonis maii ſignatur. Frequens illa patrum turba ſigillum concilii certis quibuſdam e ſuo cœtu viris commiſerat cuſtodiendum, cujus decreti formula hic datur ex Panormitano accepta. Bulla tamen ſynodali munitum utrumque decretum prodiit. Aſſu ſubreptum ſigillum fuiſſe cuſtodibus patebat; nec diſſimulabant raptores; ſed jus ſuum vindicaſſe ſe ab iniquis uſurpatoribus aſſerebant. Ecquis enim ſigillum concilii habeat, niſi qui in concilio ſummam obtinet poteſtatem? Interim vulgata hæc decreta varia hominum ſtudia exercuerunt. Eugenius ratam habuit orationem Florentiæ vel Urbi bulla ſua die IV. Kal. junii ſignata; id vicißim non probare ſe Sygiſmundus & dux Mediolanenſis literis ſuis, hic ex Martene datis, ſignificarunt. Porro antequam ad ſchiſmata illæd conciliare devenirent legati pontificii, plura obtulerunt Baſileenſibus, quæ longius deducit card. de Turrecremata in ſua reſponſione ad invectivam Baſileenſium hic vulgata, quam lectores adire ſuadeo, ut intelligant nulla in hac loci deſignatione reſpuenda obſtinationis

An. 1447

Narrat omnia abbas in or. pro Conc. Baſil. ſcrip. excus., & Parric. in Hiſt. Conc. Baſil. & Florent.

Apud Lab. ib.

nota

ANNO CHRISTI 1431. Errat infra ad Conventum Bitur.

nota inuri pontificem merito potuiſſe. Vicif- A
ſim Nicolaus de Tudeſchis Panormitanus ar-
chiepiſcopus, juſſus eſt a concilio querimonias
huic reſpondere; quod & præſtitit longa & mo-
roſa oratione nondum vulgata, quin & in-
cognita hucuſque iis qui ſcripta viri hujus
doctiſſimi perscenſuerunt. Ego illam nactus in
Cod. MS. Felini hic evulgo, eo conſilio, quo
& Labbeus non diſſimilem aliam orationem
Antiocheni patriarchæ pro juribus concilii
adverſus Romanum pontificem tuendis dedit
to. XVII. pag. 705. Ven. edit. Panormitanum
refutavit Cardinalis Turrecremata ſcripto illo
cujus memini, a me evulgando cum de Con-
ventu Bituricenſi egero. Quin & ornati pro
concilio Panormitano Panormitanum ipſum B
adverſarium ſtatuo in appendice eidem Lucu-
brationi ſubjecta.

In exitu julii menſis convenerunt iterum
patres in ſeſſionem XXVI. in qua longius
proſequuti tum ea quæ concilium præſtiterat
ut in unam cum Eugenio concordiam coale-
ſceret; cum ea, quæ Eugenius ut concilio
averſaretur: negante concilio fas eſſe annatas
exigere; electiones præſulum iis adimere qui-
bus de jure competit; antiſtites ex alia in a-
liam eccleſiam transferre; ac vicifſim iis ſem-
per in moribus perſeverante pontifice. His,
inquam, longiuſcula oratione deductis ſexa-
ginta dies patres ſtatuunt pontifici ut jus ſu-
um dicat & tueatur; quo elapſo tempore ſe C
cauſam ejus judicaturos denunciant. Hanc
pontificis, quam vocant, citationem longe
præceſſit judicialis admonitio ſeu monitorium,
cujus inter res anni præcedentis meminimus.
Auſum temerarium concilii acri invectiva per-
ſtrinxit Eugenius, cui pontificis ſcripto oppo-
ſita eſt a patribus epiſtola ſynodalis a Labbeo
p. 494. recitata, diem XIV. Kal. nov. anni
hujus præferens. Hanc vero judicialem advo-
cationem pontificis ad concilium longe, lato-
que ad reges, & principes tranſmiſſe patres
aſſerit Card. de Turrecremata in loco ſupra
laudato; quin & CPlm ad invidiam in pon-
tificem creandam direxerunt, eodem teſte.

Accidit interea aliquid majus iræ, jam per D
ſe accenſæ, fomentum. Decreto ſuo caverant
Baſileenſes, ne abſens a loco concilii pontifex
cardinales novos interim renuncieret; cui in
IV. ſeſſione edito decreto aliud in ſeſſione
XXIII. adjiciendum cenſuerunt, ut deinceps
æqua pars cardinalium ſingulis nationibus eſ-
ſet, ne alterius numerus alteri prævaleret.
Has juſſiones ſpernens Eugenius Joannem pa-
triarcham Alexandrinum per hos dies cardi-
nalium albo adſcripſit. Itum eſt ſtatim a Pa-
tribus in concilium (ſeſſ. XXVII.) abroga-
ta electio, mandatum Eugenio, ut ipſe pari-
ter quæ temere ſtatuerat, prudenter revo-
cet. Ea ſumpta occaſione alio decreto fides
abrogatur literis nomine concilii vulgatis de
aſſignata in locum futuri concilii Utino, vel
Florentiæ. Geſta ſunt hæc die VI. Kal. octo-
bris.

Bimeſtre illud Eugenio præſtitum jam præ-
terierat; res ad ſeſſion. XXVIII. revocata.
Renunciatur tunc patribus nihil eorum, quæ
leges præſcribunt, reo ad cauſam ſuam defen-
dendam vocando prætermiſſum; nec propte-
rea ſive Eugenium ipſum per ſe, ſive alium
ejus nomine paruiſſe. Viderunt igitur patres
an contumax declararetur. Viſum id omnibus
& decreto firmatum. Dies hujus ſeſſionis pri-
ma octobris.

ANNO CHRISTI 1431.

Dum hæc contra pontificem Baſilea geruntur, cures ſuas omnes vertit Eugenius ad Græcorum in Italiam & ad concilium tranſvectionem. Literas ea de re plures ab Eugenio ſcriptas ſervavit Labbeus to. XVIII. pag. 860. &c. Majo exeunte Genuenſes per literas rogat, ſecuritatis literas venturis Græcis concedant. Ipſe etiam viciſſim ſuas ejuſdem ſecuritatis literas expedit die nonar. julii; ejuſque menſis idibus ablegatos in Græciam quos concilii Baſileenſis ſenior pars deſtinaverat, patentibus literis confirmavit; altiſque ad eoſdem nuncios datis literis de omnibus, quæ ab ipſis præſtanda erant in Græcia, erudiit. Demum ea octobris die, qua ſeditioſi Baſileenſes pontificem de contumacia palam pro concilio accuſaverunt, idem pontifex bullam ſignavit de tranſlatione concilii Baſilea Ferrariam, quo Græcos invitaverat. Hanc tamen ſanctionem ſuam tunc valituram edixit, ſi judicial. illam cauſæ ſuæ cognitionem, quam Baſileenſes cœperant, proſequerentur, vel ſi Græci in Italiam veniſſent. Id ut Baſilea compertum eſt, ſtatim ſeſſio XXIX. celebratur, ac tumultuario decreto pontificia hæc concilii tranſlatio abrogatur; ſignarunt decretum illud die IV. idus octobris. Apud Lab. t. XVIII. p. 874.

Inter hos tumultus dies menſeſque agebantur; interim vero Græci cum legatis pontificis convenientes itineri ſe commiſerant triremibus vecti pontificiis. Illis retrahendis in ſuas triremes diu multumque adnixus fuit præfectus claſſis conciliaris. Nicodemus de Monte, qui & ipſe antequam Græci ſolverent, CPlm, ſerius tamen quam pontificius præfectus ſupervenerat; prævaluit tamen apud eam gentem pontificis auctoritas & gratia. Cum ergo non infelici navigatione Venetias appuliſſet claſſis, ex quo Græci venerunt Ferrariam, Julianus cardinalis, apoſtolicæ ſedis in concilio legatus, & præſes luculenta oratione (in nov. edit. Labb. tom. XVII. pag. 1349.) patres adhortatus eſt, ut ſe exorabiles, ac morigeros pontificiis juſſionibus reddentes, utriuſque eccleſiæ conjunctionem pro ſua virili juvarent. Surdis occinuit; quamvis enim nihil hoc anno innovatum eſt, ſequenti tamen ſeditio crevit in immenſum. Nihil, inquam, hoc anno innovatum, cum poſtrema anni hujus ſeſſio, quæ ordine eſt XXX. die X. kal. jan. habita communionem ſub una ſpecie ſanctam, & laudabilem contra Bohemos definiverit, & nihil ultra. Porro ex illo Græcorum adventu animatus Eugenius, die tandem XXX. decembris bullam edidit, qua cœptum in ſe judicium nec ſuppreſſiſſe Baſileenſes, nec ab incœpto abſtitiſſe illos declarevit; veniſſe inſuper Græcos exploratum erat; E quare nihil obſtare quominus translatum olim concilium Ferrariam jam tandem inſtitueretur. Si igitur ſanciente concil. Baſilea ceſſit Ferrariæ ſtatim inchoandum. Declarationem hanc dedit Labbeus to. XVIII. pag. 883. ſed mendum in adſcriptionem temporis irrepſiſſe conſtat, cum in ea indicat pontifex concilium ad diem *octavam proximi* menſis januarii; data eſt igitur ante januarium menſem, quamvis mendoſe *Kalendis januarii* ſignatur. Vera igitur prodidit Abbas in oratione ſua pro concilio Baſileenſi, declarationem hanc promulgatam alle-

aſſirens die XXX. decembris; emendanda eſt A ergo ſic *III. kal. januar.*

ANNO CHRISTI 1431. Aa. 1438.

Novus annus 1438. die IX. Kal. februarii ſeſſionem XXXI. dedit, & in ea novis injuriis apoſtolicæ ſedes vexatur: nam appellationes omnes, exceptis iis quæ ſunt de majoribus cauſis in jure expreſſis, abolentur; ſicut & alio decreto expectativo, & nominationes beneficiorum, quas Romanus pontifex ſumpſerat jure prærogativæ, tolluntur. Denique ſolemne decretum in Eugenium pontificem contumacem, ut patres illi vocant, & in univerſalem eccleſiam injurium, promulgatur, ſuſpenſum illum ab omni pontificii muneris adminiſtratione declarans. Eo proceſſerunt patres illi, quamvis ante eas dies parum ſolemnem legationem ab electoribus imperii miſſam auſcultaſſent, rogantem tantiſper ſuſpendi proceſſionem cauſæ pontif. quoadusque tentari ab iis poſſet Eugenius, ut concilium in uno aliquo ex locis a concilio electis haberetur. Legationi huic die XII. kal. febr. obitæ, reſponſum eſt a patribus Eugenium nunquam ad ſaniora niſi vexatione redigi poſſe. Longa id oratione expoſitum habes apud Labb. pag. 502.

Dum hæc Baſileæ aguntur, indictum Ferrariæ concilium ſeſſionem ſuam omnium primam habuit die IV. id. januarii, abſente tunc Eugenio, ejuſque nomine præſidente Nicolao tit. S. Crucis card. in qua definitur illud unum eſſe verum & legitimum concilium; eum vero, qui poſt tranſlationem illam concilii Ferrariam Baſileæ perſeveraverat cœtum eſſe hominum illegitimum nullaque potientem authoritate, cujus proinde decreta nulla & irrita pronunciantur. Quo fere tempore ſeſſio illa Ferrariæ agebatur, præcedenti ſcilicet die, Julianus card. cum paucis aliis Baſileam concilioque deſeruit, ut ad pontificem ejuſque concilium ſe reciperet. Ex tunc omnia Baſileæ ruerunt in pejus. Die XV. kal. martii cum Eugenius papa Ferrariam ſe contuliſſet ſecunda concilii ſeſſio celebrata eſt, & in ea concilii illius authoritas aſſerta, quo convenire epiſcopi omnes juſſi ſunt, alio quocumque concilio, tunc forte perſeverante, abrogato. Succeſſit nonis martii ſeſſio III. Græcis præſentibus, cum quibus nova concilii confirmatio facta eſt. Interim legatio Hiſpanica & alia a duce Mediolanenſi miſſa Baſileam pervenit, junctiſque votis ambæ patres rogarunt (Patricius) judicium in Eugenium tantiſper ſuſpendi. Annuendum rogantibus negarunt patres. Die IX. kal. aprilis ſeſ. XXXII. convenit, in qua Ferrarienſe concilium ſchiſmaticorum conventiculum declaratur, cujus proinde infecta omnia eſſe & haberi Patres decernunt. Tum miſſi ab utraque parte legati ad reges & principes. Rex Angliæ Baſileenſium petulantiam acrioribus literis caſtigavit. (Patricius). Germani in ſuſpenſo ſtare conſtituerunt, nullius partis decreta contra alteram partem interim ſuſcipientes; quanquam & Eugenium, & Baſileenſe concilium venerabantur, neutri tamen parebant: ſi quid vero eſſent rogaturi, poſcebant ab eo quem magis exorabilem judicabant. Ita perſeveratum ſexennio. Miſſa tamen tunc ab electoribus, qui imperium adminiſtrabant ex obitu Sigiſmundi carens rectore, legatio Baſileam pro judicii in Eugenium ſuſpenſione ſuadenda. Perſeverarunt nihilo ſecius patres in incepto; admiſſa ſunt in pontificem criminationes, teſtibus intra menſem approbandæ. Miſſa eſt etiam ab iiſdem electoribus legatio alia ad Eugenium: poſcebat, tertium alium locum in Germania eligi ad habendum concilium. Repoſuit pontifex, velle ſe legatos novi Cæſaris aliorumque aliorum principum expectare; tunc vero ſe deliberaturum. Captum a pontifice conſilium electores cum Baſileenſibus communicarunt, rogantes interim ne judicium in Eugenium inſtitutum proſequerentur. Variarunt in cœtu patrum ſententiæ; alii ſuperſedendum toto trimeſtri; alii a ſententia quidem abſtinendum cenſebant, interim vero a cognoſcenda cauſa judices non deſiſterent. De componenda vero pace a principibus tractaretur. B

ANNO CHRISTI 1431.

Gallia quoque ſuam in procuranda pace operam impendit. Indixit propterea Bituric. conventum die V. junii habendum. Eo miſſi ab Eugenio, tum & a Baſileenſibus nuncii; utriuſque partis rationes auditæ, & expenſæ. Viſum eſt patribus regem pacis ſequeſtrem ut ſe intermitteret, ſuadendum. Hinc deſtinata legatio Baſileam, ut interim nihil in pontificem innovaretur poſtulatura. Reſponſum eſt a patribus dilationem continuo fieri.

Tum alter in Germania conventus Nurimbergam indicitur. Adfuerunt legati Baſileenſes, nec rogantibus electoribus acquieſcere unquam voluerunt, ut cauſam ſuam totam eorum arbitrio committerent. Interea Baſileenſes ad proſequendum judicium in pontificem ſe accingebant, inſtante protelationis termino. Fruſtra principum legati reclamabant, inter quos ducis Mediolanenſis legatus Franciſcus Barbavaria, affixa in valvis majoris eccleſiæ ſcheda nomine principis proteſtatus eſt, nunquam ſe conſenſurum, ſeu obſequuturum ſententiæ, ſi quam de Eugenii exauctoratione patres tuliſſent. Proteſtationi huic reſponſum a Synodo datum eſt, nunquam in animum inducturas partes hanc a duce in concilium tam propenſo procedere potuiſſe. Conveniſſe patres ut pacem populo Chriſtiano darent, hæreſes tollerent, & orbem chriſtianum reformarent. Id pro virili ſategiſſe eo uſque. Ignorare vero patres, an æquitas judicii a ſe inſtituti ad ſententiam uſque exauctorationis ſummi pontificis proceſſura ſit; eo ſi pervenerit, tam juſta lance librandum fore judicium, quod juſtitiæ ſtudioſos omnes adeoque & principem Mediolanenſem obtenturum ſit approbatores. Extat ſynodalis hæc refutatio apud Labbe pag. 519. Tum judiciali ritu Eugenius, ut ſiſteret ſe judicio jus ſuum defenſurus, vocatus eſt; ac in reliqua cauſæ cognitione procedendum; retinendam tamen ſententiam patres judicarunt. Rebus ita confuſis, compoſitio alia quæſita eſt, a conventu Nurimbergenſi altero ubi utriuſque partis legati non abfuerunt. Poſcebant pro Eugenio legati Ferrarienſe concilium agnoſci; repugnabant ex concilio legati, poſtulabantque decreta concilii ſui a principibus ſuſcipi. Sententiam ea de re ſuam aperiturum Cæſarem a principibus reſponſum eſt. C D E

Patric c. 77.

Patric. c. 77.

Igitur a novo Cæſare, Alberto ſcilicet, legati Baſileam venerunt, die III. ſeptemb. Agnoſcere ſe profeſſi ſunt, Cæſaris nomine, tum concilium Baſileæ coactum, cum ſummum Eugenii ſacerdotium. Cæterum inter utramque contendentium partem ſe habituros neutros,

C do-

donec de concordia conſilium ſuſciperetur; optimum ſe cenſere illud de tertio quodam loco pro generali concilio eligendo, cui deſiguando jus Cæſari permitteretur. Hoc Germanis, hoc cum illis & Gallis, & Hiſpanis aliiſque principum legatis viſum. Hæ leges a Germanis propoſitæ diſſidia in concilio ſuſcitarunt; nihil exinde certi pro pace conſilii provenit. Id unum ſtatuerunt patres, miſſuros ſe ad novam dietam legatos cum plena poteſtate agendi quod e catholica fide cenſuerint. Hanc tamen ſynodalis reſponſio facta eſt anno ſequenti, concilio Florentiam jam translato, cum ibi de tranſlatione iſta mentio inducta ſit, nec aliam credo ab ea, quæ legitur Labbeo to. XVII. pag. 524. Quæ inſuper retulerunt ad concilium Germanici illi legati narrat card. Arelatenſis concilii præſes in literis ſuis ad Joannem Grunvvalder, hic relatis, ſignatiſque die XVII. feb. an. 1439.

ANNO CHRISTI 1431. Patric. c. 84

Ex hiſt. Friſing. P. Meikelbech t. II. par. i. p. 219

Eodem pariter anno 1338. exeunte legatio ex Gallia Baſileam veniens, in ea, quam ad patres habuit, oratione concilii illius authoritatem agnoſcere, & lata ab illo decreta de reformatione admittere ſe profeſſa eſt. Hæc habent literæ card. Arelatenſis ad Jo. Grunvvalder.

Ex eadem hiſt. p. 218. A. 1439.

Initio ſequentis anni 1439. Ferrarienſe concilium ab Eugenio, accedente omnium patrum conſenſu, cum probabilis cauſa poſtularet, Florentiam transfertur. Actum id IV. id. jan. docet Patric. cap. LXXXV.

Die X. kal. aprilis concilii ſeſſio XXXII. ſtatuit electionem Ferrariæ pro ſede concilii in alium locum transferendi a minori patrum numero decretam nullam irritamque, ſicut in altera ſeſſione, ita & in hac præſenti haberi.

Eodem martio menſe celebris in Germania conventus Francfordiam primum indictum, dein Moguntiæ deſtinatum haberi cœptum eſt. Eodem, quæ antehac ſemper, legatorum concilii ſtulationes. Concilium Baſileæ firmum teneri, ejus decreta admitti; negabant viciſſim decreta illa patrum authoritate firmata convelli poſſe; nec de concilii tranſlatione, tum & de ſuſpenſione judicii in Eugenium quidquam vel audire quidem ſuſtinebant. Principes aliquid indulgendum Baſileenſibus rati, concilii quidem decreta omnia admiſerunt, iis exceptis, quæ judicium in pontificem utcumque ferirent.

Patric. c. 88.

Interim Baſileæ cauſæ paſſim expediebantur haud aliter quam in aula Pontificis. Lege Patric. cap. 86.

Cœptum tunc eſt diſceptari Baſileæ de axiomatibus quibuſdam, quæ in fidei dogmata erigere patres nitebantur. Omnia eo tendebant, ut concilii generalis authoritatem ſupra pontificem elevarent, tum & concilii diſſolutionem nedum probarent irritam, ſed & de hæreſi damnarent. Acris hinc inter patres concertatio; tandem id votis communibus obtinuit, ut tria ex octo capitibus illis in totidem fidei articulos aſſumerent. Decretum eſt igitur in ſeſſione XXXIII. die VII. Kal. jun. celebrata; I. generale concilium vel ſuperiorem pontifice ipſo Romano a Deo obtinuiſſe authoritatem; II. concilii ejuſdem patribus invitis diſſolutionem ne a pontifice quidem Romano jure imperari; III. his definitionibus niſi quis acquieverit, hæreticus eſto. Succeſſum eſt dein poſt dies aliquot ad ſynodale reſponſum dandum legatis principum electorum petentium locum alium a tribus jam deſignatis in præcedenti ſeſſione diverſum eligi, ubi concedem ipſi inirent, quæ prius; inſiſtendum Baſileæ, nec deſiſtendum a judicio in Eugenium proſequendo. Judicialis hæc reſponſio ſignata die iduum junii legitur in Labb. Tom. XVII. Pag. 535.

ANNO CHRISTI 1431.

Vertente a præcedenti ſeſſione menſe die VII. kal. julii cum patribus flectendis preces ac minæ nihil valuiſſent, coeuntes in ſeſſionem XXIV. patres judiciali prius ritu vocatum Eugenium nec parentem, ab omni in pontificatum Romanum jure excidiſſe pro concilio pronunciarunt. Tum julii menſis idibus, in novam ſeſſionem (XXXV.) convenientes, ſtatuerunt tandiu perſeverandum ſibi fore in concilio, quoad uſque cœptum opus de novo capite, veteri præciſo, eccleſiæ tradendo perficeretur. Nihil illos ab auſu temere jam inſtituto coercuit, non metus ſævientis in urbe Baſilea peſtis, non aliorum e ſuo cœtu aliter judicantium ſententiæ. Inſuper, quo factionem ſuam corroborarent magis, ſpatium dierum LX. ſtatuerunt iis, qui e partibus Eugenii ad caſtra Baſileenſia tranſirent.

Quanquam eo proceſſerunt audaciæ Baſileenſes, non tamen tractationes pacis intermiſſæ ſunt. Novus principum conventus ſub Moguntiæ auguſto menſe. Eo ſtatim Baſileenſes, contendentes admitti exauctorationem Romani pontificis; negare ſe id facturos principes, quippe qui nec ea, quæ Baſileenſes in Eugenium, nec illa pariter, quæ Eugenius in concilium ſtatuerat recipere decreviſſent. Ne vero Patres intentato cenſurarum metu aſſenſum ab invitis extorquerent, ſolemni proteſtatione ad concilium generale mox cogendum, & ad Eugenium ipſum pontificem provocarunt. Extant provocationis hujus literæ patentes hic ex Martene pag. 954. ſignatæ die XIII. auguſti. Alias pariter ſanctiones conſeſſum ſuum clauſuri principes promulgarunt: nihil ſe deinceps admiſſuros eorum, quæ pars utraque contenderet, ſtatuiſſet, ſive ut ſe invicem jacularet, ſive quid aliud ſanciret, cum uni adhærendo alterius partis offenſio incurreretur. Quin nec ſiquæ ſententiæ vel in gratiam privatorum ab alterutris ferrentur, has admitti in tota ditione ſua deinceps paſſuros ſe profeſſi ſunt. Nihilo tamen ſecius apoſtolicam ſedem & concilium venerari ſe ac veneraturos teſtantur. Cum auguſto eodem menſe renunciatum faiſſet Baſileenſibus apud Albertum Bojoariæ ducem inſtare quoſdam, ut quas collegerat ex pia fidelium largitione pecunias, has neque Eugenio, neque concilio redderet, ſed in alios pios uſus impenderet; ne aures præberet ſuaſoribus etiam atque etiam patres rogarunt literis ad eumdem datis.

Sunt hic ex Mart. p. 955.

Tantam injuriam a Baſileenſibus illatam in Romanum pontificem non ferens Eugenius, conciliari fulmine inſanos iſtos perdit: in ſeſſione enim ſexta concilii Florentiæ habiti prid. non. ſeptemb. caſtigata prius graviſſimis verbis impiorum temeritate, omnes, quotquot in Baſileenſi concilio poſt ejus diſſolutionem perſeverarunt quacumque dignitate exauctoravit; tum & diris cum Datham & Abiron devovit. Sanctionem hanc ab Eugenio & concilio latam dat Labbeus to. XVIII. pag. 1202. Hano, quam Gabrielis olim papæ invectivam vocabant, Baſileenſes apta reſponſione ut retunderent, vi-

Sunt hic ex Meikelbech hiſt. Friſing. t. II par. I. p. 222.

viris e ſuo cœtu ſelectis negocium commiſe- A
runt. Recitat hoc ſynodale ſcriptum Labbeus, ANNO CHRISTI 1431.
apud quem ſignatur non. octobr. Pro Eugenio decreto vindex adverſus Baſileenſes in concilio Florentia ſurrexit cardinalis de Turrecremata, cujus apologiam e ſchedis Lucenſibus depromam in hoc opere.

Non ita tamen patrum ſtudia omnia occupaverant diſſidia hæc cum pontifice, quin interdum ad ea ſe converterent, quæ ſibi olim ab exordio præfixerant, dogmata ſcilicet catholica definiendi, tum & reformandi eccleſiam. Die XV. kal. octobris, non ſine diligenti præmiſſa diſcuſſione, definierunt beatam Mariam ſemper Virginem ab omni ſive actuali, ut ajunt, ſive originali labe ab ipſo conceptio- B
nis articulo egiſſe immunem. Decus vero illud B. V. aſſertam peculiari feſto die VI. id. decembr. & officio eccleſiaſtico a Joanne de Segobia jam edito recolendum ſtatuerunt.

His expediti, priſtina iterum conſilia reſumpſerunt: nam die Kal. novembris ſeſſionem XXXVII. habuerunt, in qua leges pro novi pontificis electione præſcribuntur. Deſignantur delecti viri tres, juſſique quartum alium ſibi adſciſcere; communibus ſuffragiis ab his quatuor alii octo & viginti ſacerdotio, vel ſaltem diaconatu initiati aſſumantur, quos ſecum adhibeant novi pontificis, una cum cardinalibus qui eo intereſſe voluerint, electores.

Dum hæc Baſilea agunter, accidit obitus Al- C
berti Cæſaris die V. Kal. nov. defuncti; tunc innovata ab electoribus imper. ſuſpenſio illa obſequii in utramque æmulam factionem.

Per eos dies, nempe III. Kal. nov. Baſileenſes in XXXVIII. ſeſſione, conſtitutione Eugenii, quam *Gabrielis invectivam* appellant, incipiente: *Moyſes ſervus Dei &c.* novis cenſuris damnata, miniſtros conclavis deſtinandos ſuſceperunt. Tum conclave ingreſſi ſunt electores; quorum vota prid. non. nov. in Amedeum Sabaudiæ ducem collimarunt. Hæc electio die XV. Kal. decemb. in nova concilii ſeſſione (XXXIX.) a patribus admittitur & confirmatur. Continuo inſtituta conciliaris legatio ad Amedeum in Ripaliæ ſolitudine he- D
remiticam vitam agentem; cui aſſenſum in electionem hanc ſuam præbenti Felicis V. nomen eſt inditum.

Coeperat jam annus 1440. cum pontificis per eos dies electi fama delata eſt in Galliam; Aa. 1440.
ibi vero non gratis auribus audita. Carolus enim rex ſolemni proteſtatione profeſſus eſt, nec admittere ſe illa quæ contra Eugenium in concilio contra jus faſque præſtita ſunt, nec ab ejuſdem pontificis obſequio ſe diſcedere. Hæc regis profeſſio hic datur ex Martenii præfat. ad to. VIII. Vet. Mon. pag. XL.

Secundum hanc nova Francfordiæ Germanorum coitio, in qua Fridericus Cæſar renunciatur, & præſentibus concilii oratoribus reſponſum datum eſt, nolle principes ab inito jam conſilio recedere.

Die IV. kal. martias ſeſſio concilii XL. Felicis electionem ratam ſanctamque habuit; tum legationes ad principes expeditæ. Patric. c. 106.

Utriuſque eccleſiæ conjunctione peracta, Græci remearunt ad ſuos; tum die X. kal. aprilis ſeſſio VIII. concilii Florentiæ habita judiciali vocatione Amedeum adſciſcit, ut ſiſtat ſe ad X. Kal. aprilis; ni intra dies L. pareat, hæretici pœnas omnes hæreticum ipſum incur- Patric. c. 109.

furum. Hæc Florentiæ ſancita, irrita & inania declararunt Baſileenſes patres in ſeſſione XLI. die X. kal. auguſti habita, & de ſupplicibus libellis, ſive illi Felici antipapæ, ſive concilio exhiberentur, ſignandis, quæ ſervandæ eſſent leges, dictarunt. ANNO CHRISTI 1431.

Haud ita multo poſt Fridericus novus Cæſar fidem ſuam de ſervandis indemnibus patribus & novo pontifice obligavit.

Pridie nonas auguſti concilii ſeſſio XLII. decrevit compendio Felicis decimum denarium omnium beneficiorum, quæ deinceps vacare contingeret ad quinquennium.

Quæ Baſileenſe concilium molitum fuerat nova prorſus & in eccleſia catholica nunquam antehac tentata, ſollicitaverunt Caroli Galliæ regis animum, ut religioni eccleſiæ ſuæ provideret. Indictum ea de re eſt concilium Bituric. IV. non. ſeptemb. ubi & adfuerunt ab Eugenio item a concilio miſſi legati cum refertiſſimo Gallicanorum præſulum cœtu. Tunc Joannes Turrecremata, haud ante multos dies Card. S. Sixti renunciatus, orationem illam adverſus Baſileenſium auſum temerarium peroravit, quam e MS. cod. Felini acceptam, acturus de conventu hoc Bituricenſi evulgabo. Patric. c. 118.
Jus ſuum pariter defenderunt Baſileenſes, oratione ſua orationi Turrecrematæ oppoſita. Utraque parte diſceptantium audita, epiſcopus Claramontanus, regis ſui nomine perſeveratum ſe in obſequio Eugenii declaravit. In hoc Gallorum conventu decretam arbitror legationem ad Romanum pontificem poſtulaturam concilii in alium tertium locum convocationem; quo temperamento Galli alliciendos cenſebant Baſileenſes ut facilius ad pacem conciliandam inducerentur. Legator. poſtulata Eugenius admittenda minime cenſuit: cujus rationes ejuſdem pontificis juſſu card. Turrecremata memoriæ poſterorum mandavit; ſcripto hic e ſchedis Feliniani vulgato. Hanc tamen legationem nonniſi ſequenti anno poſt conventum Moguntinum in Germania habitum obitam conſtat; tunc enim gentes ambas Gallica nempe & Germanica, conjunctis vo- D
tis pontificem ea de re ſollicitaverunt, teſte Patric. cap. 118.

Reliquum anni occuparunt variæ Baſileenſium legationes & officia ad factionem ſuam augendam, quibus tamen profecerunt parum, ut ex Patric. cap. 115. Literas etiam encyclicas ad univerſos fideles dederunt ſignatas die VI. id. novemb. quibus, narrata prius rei a ſe peractæ ſerie, illos dein ad agnoſcendum electum a ſe pontificem ejuſque & ſuas etiam partes tuendas ſollicitant. Extant illæ Labb. to. XVII. pag. 557.

Anni 1441. exordia ferunt Moguntinum con- Aa. 1441.
ventum in Germania menſe martio inceptum, & in eo ſtrenuas legatorum utriuſque partis E
concertationes. Summa rerum definitarum hæc. Auditi Cuſanus & Carvajalis Eugenii cauſam patrocinantes; auditus & Segobienſis, concilium defendens: patres cognoſcere ſe quidem concilium, non vero Felicem pontificem profeſſi ſunt. Novum aliud concilium in locum alium a Baſilea & Florentia convocandum eſſe; hoc vero concilium ad Kal. Auguſti vertentis anni indicendum decreverunt.

Kal. julii anni hujus ſeſſio concilii XLIII. feſtum viſitationis B. M. V. die VI. non. julii ſingulis recurrentibus annis celebrandum ſta-

ANNO CHRISTI 1441.

ruit. Reliquum inde temporis impenſum eſt in audiendis legatis e variis provinc. regredientibus; quorum alii ſpem patribus fecerunt rei conciliaris augendæ; alii inclinare principes in Eugenium renunciabant. Vid. Patric. cap. 134.

An. 1442. Proxime ſuccedenti anno 1442. Britannia minor ad Eugenii obſequium rediit, adnitente in primis Roberto Volaterrano epiſcopo Eugenii IV. legatione fungente. Extat ea de re Eugenii bulla ſignata anno 1441. die III. non. martii anno XI. nempe a coronatione. Annus hic ex veteri ſtilo ſignatur; nam pontifex in ea bulla meminit alterius bullæ ſuæ ſignatæ XVI. kal. ſeptemb. *pontificatus an.* XI. quæ ſane dari non potuit anno 1440. tunc enim annum pontificatus X. agebat; prodiit ergo illa auguſto menſe anni 1441. ex quo fit ut noſtra hæc poſterior ad martium menſem ſequentis an. 1442. pertineat.

Extat hic ex Mart.

Die V. idus auguſti in ſeſſione concilii XLIV. pro tuitione eorum, qui concilio adfuerunt conſtantes, decretum prodiit, quæcumque in præcedentibus ſeſſionibus ſancita in eorum gratiam, hæc ſancta & rata fore. Si quis conciliares homines vexarit ſive impedierit ne beneficia ſua quieti poſſideant; in eum cenſuris, tum & mulcta pecuniaria animadvertito.

Interea Baſileenſes legationem miſerunt ad conventum Francfordienſem. Suſcepti quidem ſunt comiter; juſſi tamen legationis apoſtolicæ inſignia deponere. Venit eo Fridericus. Coram illo peroravit Panormitanus, ſuadens eccleſiæ defenſor libertatem eccleſiæ ut defenderet. Id omnino ſe velle aſſeruit Cæſar. Interim ille Aquiſgranum contendit, ut regni corona ornaretur; viros tamen ſelectos Francofurti deſtinavit, coram quibus partis utriuſque oratores cauſam ſuam dicerent. Ibi Panormitanus prolixam aliam orationem recitavit ſæpius excuſam, quæ triduo duravit. Apologia erat concilii, & perpetua Eugenii accuſatio. Tum Nicolaus de Cuſa pro Eugenio dixit valideque adverſarii objecta omnia retudit. Rediit poſt hæc Cæſar, cui de ſcripto utriuſque partis orationes traditæ ſunt. Cœpta diſceptationes in conſenſu principum. Horum plures reſtitui obedientiam tandiu ſuſpenſam Eugenio contendebant; vicit tamen ſententia de novo concilio celebrando. Tum decretæ ad concilium & ad Eugenium legationes, quibus injunctum ut a Cæſaris nomine rogaretur uterque, novum concilium intra annum habendum ut indiceretur certis in Germania locis. Eugenium ut pontificem agnoſcant non item Felicem, quocum nonniſi per intermedios agant.

An. 1443. Ventum eſt igitur Baſileam, & legationis cauſæ expoſitæ; poſt multas, diuque agitatas diſputationes inclinari ſe tandem permiſerunt patres in ſententiam ſynodi alio in loco Germaniæ habendæ, atque in decreto dictatæ ſunt leges, quarum ad normam ſynodi præſides reſponſuri legatis Germaniæ ſe conformarent. Has leges vulgavit Martene Vet. Mon. tom. VIII. pag. 959. & ad eas exactam præſidum orationem dat Labb. to. XVII. pag. 570. Cautum tamen voluerunt, nequid contra concilii generalis authoritatem in novo illo concilio definiretur; immo & ſtatueretur, concilii generalis ſanctionibus ab omnibus, quotquot ſunt, fidelibus obſequendum eſſe.

An. 1443. Anno 1443. cum Felix antipapa ante paucos menſes Lauſannam divertiſſet affectæ valetudinis curandæ gratia, in concilio Baſileenſi gravioris momenti nihil eſt actum.

ANNO CHRISTI 1442.

In Germania vero omnium animi in proximam Nurimburgenſ. diætam convertebantur, quam tamen rei alicujus novæ incurſio ut in novembrim menſem differretur coegit. Interim Fridericus literas direxit, ait Patricius cap. 140. ad principes, monens ut in celebrationem novi generalis concilii manus admoverent. Quas ad Galliarum regem ea de re ſcripſit literas Kal. junii an. 1443. datas hic ex Martene recitantur.

Quieſcentibus publicis negociis in concilio, privatorum cauſæ diſcuſſæ ſunt. Friſigenſem præpoſituram vacantem Joanni, eccleſiæ illius canonico, & a Felice inter presbyteros cardinales tit. S. Martini cooptato detulerat concilium; viciſſim autem canonici pro ſuo jure Ulricum Nuſtorffer Salzburgenſem clericum extulerant. Electionem ſuam aſſerendam patres cenſuerunt literis anno 1443. die III. non. julii ſignatis, quas ex Hundio recitat Meikelbech hiſt. Friſing. to. II. par. pag. 229. & nos hic ex illo.

Exceperat interim Eugenius legationem Germanicam, qua pro admittendo concilio alio generali tertio quodam in loco habendo rogabatur. Re matura diſcuſſa reſpondit, mirari ſe cur Cæſar concilium aliud quærat, cum unum tunc ab ipſo haberetur legitimum, in quo majori patrum cœtu convocato, ſiquid ſupereſſet ambiguum, diſcuti poſſet. Spondebat tamen, ſe, cum Romam perveniſſet, quo Florentinum concilium jam tranſtulerat, eam rem diligentius ponderaturum, & quidquid ſtatuiſſet per legatos in diæta Nurimbergenſi expoſiturum.

Hoc ipſo anno Alphonſus Siciliæ rex pacem cum Felice prius & concilio; dein, ea neglecta, cum Eugenio compoſuit. Patric. cap. 136.

Imminebat jam diæta Nurimbergenſis, quo & Felix legatos ſuos deſtinavit. Agendum erat de ratione habendi novi generalis concilii. Nihil tamen effectum eſt, cum rari veniſſent principum legati; quare in annum ſequentem res extracta. Id. c. 147

An. 1444. Anno 1444. exordiente concilium dogmata quædam a religioſis viris ex ordine Mendicantium aſſerta damnavit, quæ vide apud Patric. cap. 138. Cæterum Nurimbergenſis diæta in hunc annum protracta nihil plus effecit, quam reliquæ ad eam uſque diem. Inter legatos Eugenii & concilii certatum; nihil concluſum: tandem, pro conſueto more ut diæta diætam aliam in utero gereret, in alium conventum dilata. In Germania interim αὐτοκεφαλία perſeverante.

Hoc exeunte anno Nicodemus Friſingenſis epiſcopus obiit; ejus vacuam in cathedram idem ipſe Joannes tit. S. Martini card. electione canonicorum aſſumitur. Æmulus huic datur Henricus Schilicius, ab Eugenio Romano pontifice ad eam eccleſiam accitus. Favit Cardinali ſuo concilium literis hic ex hiſt. Friſingenſi datis, ſignatiſque id. novemb. anni 1444. Cauſa iſta diu manſit indefinita; donec Henricus anno 1448. ſponte ceſſit tumulo.

An. 1445. Annus 1445. diætam aliam Germaniæ habuit, in ea, de more, nihil.

An. 1446. Anno 1446. rediit tandem Germania, ad obſequium Eugenii, quo fulcimento deſtitutum concilium cœpit labaſcere. Igitur anno iſto Germaniæ principes quidam clam inter ſe conjurarunt, deſcenſuros ſe in ſententiam Felicis,

cis, siquidem Eugenius oblatum sæpe concilium novum in Germania recusasset. Pactiones hasce catholico homine indignas judicavit Cæsar, abjeciteque; ipse vero cum principibus & legatis pontificiis convenit Francofurtum, ubi de Eugenio recipiendo, admitente in primis Ænea Sylvio serio tractari cœptum est; ac tandem conventum in certas conditiones, quarum præcipua, ut generale concilium tempore & loco designando indiceretur. Missus Romam legatus, qui hæc proponeret Eugenio, Æneas Sylvius. Ejus oratio ad Eugenium hic datur ex Martene. Omnia actutum admisit Eugenius; spondens generale se concilium indicturum, siquidem consensus etiam cæterorum regum accessisset. Ita rediit Germania ad obsequium; & concilii res adeo dissipatæ sunt, ut nullum exinde ejus monumentum, quandiu mansit Basileæ, supersit.

ANNO CHRISTI 1431.

His ita se habentibus, patres rebus suis consulendum rati, clam de componendo se cum Eugenio, ea, qua poterant, meliori conditione tractarunt. Omnes admisit pontifex in gratiam, servavitque omnibus dignitates suas, quas obtinebant. Cardinales tamen Felicis exauctoravit, inter quos Nicolaus de Tudeschis canonista celebris, nomine Abbatis, & Panormitani notus, purpuram exuere coactus est; cum Eugenius, rogatus licet, nunquam exorari se passus fuerit, ut tanto viro ea in re indulgeret. Rediit ille ad Alphonsum Siciliæ regem, cujus nomine concilio interfuit, sed & ab illo rejectus est eo amarulento dicterio, nunquam se commissurum ut fideret ei, qui in principem suum, pontificem, infidum se præbuisset. Hæc narrat Felinus in adnotatione quadam sua MS. affirmatque didicisse se id ab eo qui hæc sciverat ex relatione viri gravis, qui comperta narrabat.

Hæc satis de concilio Basileensi, ad lucem affundendam documentis illis, quæ modo, ordine chronologico afferemus.

Supereſt animadvertam, patres qui superfuerunt concilio, ex urbe Basilea recedere coactos transtulisse se Lausannam, ibique concilium jam prope dissolutum reparasse. Quid in ea restauratione actum fuerit, docebunt acta ejusdem Lausannensis concilii inferius a nobis promenda. Brevi tamen & hoc Lausannense cessavit; Felice V. antipapa sponte sese dignitate sua abdicante; resciſſoque capite, truncum statim corruit. Sed cum nullum de imponendo fine concilio decretum conciliare prodierit, accidit, ut post aliquot annos turbidi quidam homines sparserint in vulgus Basileensem synodum perseverasse adhuc, quod & principibus in Germania nonnullis, non satis cum pontifice tunc convenientibus, persuadere adnisi sunt, & non ingratiis auscultati. Hæc enim scribit Sigismundus Fulginas in historia adhuc inedita belli a Sixto IV. pontifice in Florentinos illati, quam e schedis Felini descriptam paratam habeo typis. *Fecit autem id avidius* (pontifex pace composita cum Ferdinando, citerioris Siciliæ rege) *concilii & schismatis metu, quod Andreas Dalmata archiepiscopus Cyainensis apud Basileam convocare caperat. Is Florentino bello oratorem Cæsaris apud Pontificem egerat; ab eoque magnifice donatus, & in honore habitus erat; ob maledicentiam postmodum in arcem Adriani conjectus fuerat. Tunc vero manis amulorum pontificis oneratus promissis, & ob carcerem pontifici ipsi infensus; qui etiam levissimus homo esset, & nihil pensi habere solitus, pileum sine decreto sacri collegii ac pontificis gestare cepit; se cardinalem S. R. Eccl. tit. S. Sixti mentitus. Nam, ut erat Sixtus in promittendo facillimus, spe cardinalatus eum fortasse lactaverat. Probris deinde & criminibus in ipsum Sixtum jactatis, principes & præsules ad concilium, in quo labanti ecclesiæ succurri posset, vocabat & invitabat. Nec Basileenses, apud quos constiterat, compendii spe, id moleste ferebant. Cæsar etiam ipse connivebat, hominis, credo, levitatem contemnens. Et a principio quidem animos multorum erexit. Cæsaris deinde authoritate & pietate, crebrisque pontificis literis nunciisque repressus; pace postremo facta, a Ferdinando & cæteris inflammatoribus destitutus, diem in carcere obiit.* Hæc scriptor ineditus in codice Feliniano; quibus idem Felinus hæc addit sua manu descripta in extrema pagellæ ora. *Hic Andreas fuit Fr. ordinis prædicatorum, homo satis literatus, lingua omnipotentis, ingenii concitati & iniquissimi. Dum esset Romæ imperialis orator, utebatur Sixtus ingenio ejus; adeo ut per ejus organum responsum dederit, palam oratoribus Gallis petentibus a Sixto concilium indici. Dixitque Andreas, non ad regem, sed ad imperatorem & negligentibus tantummodo cardinalibus id spectare. Demum ob ejus loquacitatem, quotidiam Sixti publice carpebat, exosus est factus Sixto. Qui cum obtinuisset ab imperatore eum legatione privari, hoc fecit: hominem in curia privatum poni fecit in castro S. Angeli, ubi fere biennio stetit. Relaxatus demum & in Germaniam rediens, vociferari capit pro concilio Basileensi continuando, quod post Eugenium suspensum fuisse non extinctum prædicabat. Opera demum Sixti in Germania carceratus obiit.*

ANNO CHRISTI 1431.

DOCUMENTA AD CONCILIUM BASILEENSE SPECTANTIA

Documenta anni 1431.

INCHOATIO SACRI CONCILII BASILEENSIS.

Affert Mart. Vet. Mon. t. VIII. p. 1. cum seq.

IN nomine Domini Amen. Tenore præsentis publici instrumenti cunctis ipsum intuentibus pateat evidenter, quod sub anno a nat. D. nostri Jesu Christi MCCCCXXXI. indictione XI. pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini nostri, domini Martini divina providentia papæ V. anno ejus XIV. die vero solis, quarta mensis martii, hora vesperorum, Basileæ & ibidem in domo fabricæ ecclesiæ Basileensis sita prope eamdem ecclesiam, & super ejus atrio, & in stuffa (a) superiori & majori domus ejusdem, loco videlicet capitulari consueto venerabilium vitorum dominorum, præpositi, decani & capituli ecclesiæ Basileensis præfatæ, coram venerabilibus, egregiis & circumspectis viris dominis Georgio *de Andelo* decano, Ulrico *Truchsesse* thesaurario, cantore, Coenrado *de Buſſuang* archidia-

(a) Stuffa eam strabo est hypocaustum seu æstuarium, sed in monast. & aliis ignioribus eccl. sumitur pro camera cap. eo quod ibi solebat

cono, Friderico *Berne* * theſaurario, magiſtro Johanne *Voiler* ſcholaſtico decretorum doctore, totoque capitulo eccleſiæ Baſileenſis memoratæ, Rudolfo *de Vervuils* præpoſito eccleſiæ ſancti Petri, Johanne *Offlaster* præpoſito monaſterii ſancti Leonardi Baſileenſis, ordinis ſancti Auguſtini canonicorum regularium, fratre Johanne *Nider* ſacræ theologiæ profeſſore, ordinis prædicatorum, magiſtris Henrico *de Kenibens* * epiſcopalis, & Bertoldo *Rethbogh* * domini archidiaconi Baſileenſis curiarum officialibus, juriſperitis pluribus, & aliis viris probatis & fide dignis; inque mei Leonardi *Valken* publici imperiali auctoritate curiæque epiſcopalis Baſileenſis præfatæ juratis notarii, teſtiumque inferius nominatorum, ad hæc pro teſtimonio vocatorum & rogatorum præſentia, perſonaliter conſtitutus ſive comparens venerabilis pater & egregius vir dominus Alexander decretorum doctor, abbas monaſterii Virziliacenſis, ordinis ſancti Benedicti, Eduenſis diœceſis, ad Romanam eccleſiam nullo medio pertinentis, & conſiliarius excellentiſſimi principis domini ducis Burgundiæ & Brabantiæ, propoſuit & dixit verba quæ ſequuntur, vel ſimilia in effectu: „ Honorandi domini & venerabiles viri. Cum „ ita ſit, quod concilium Senenſe fuerit diſ„ ſolutum ſecunda die hujus menſis martii, „ fuerunt ſeptem anni; & die tertia, quæ „ fuit externa die, debuerit, ſecundum or„ dinationem ſacroſancti concilii Conſtan„ tienſis, concilium Baſileenſe incipere, ad „ quod ſine alia vocatione prælati & alii, „ qui ad concilia generalia vocari conſueve„ runt; ſub pœnis juris venire ſunt aſtricti, „ prout plenius in dicta ordinatione dicti ſa„ cro-ſancti concilii Conſtantienſis, quæ inci„ pit *Frequens*, continetur; hinc eſt quod „ ego volens evitare dictas pœnas, & facere „ debitum meum circa agenda in dicto con„ cilio Baſileenſi, heri comparui, & in ec„ cleſia cathedrali hujus civitatis, ad me „ præſentandum; paratum, ſi quos inveniſ„ ſem, qui pro dicto concilio veniſſent, cum „ eis vacare circa ea quæ in concilio in„ cumbunt peragenda, & adhuc in præſen„ tia veſtrarum dominationum me præſento, „ offerens me paratum & promtum conferre „ una vobiſcum, & cum quolibet veſtrum, „ expectando venturos * ad dictum conci„ lium, de his quæ pertinent ad concilium, „ ſeu quæ ſunt agenda per ipſum, & ſpe„ cialiter de modo reducendi Huſſitas ad „ gremium eccleſiæ per viam amicabilem, „ ſi fieri poſſit, quæ via foret magis Deo „ grata, & animabus ipſorum utilis, ſi Spi„ ritu ſancto, qui concilia generalia conſue„ vit dirigere, in his quæ ſunt fidei catho„ licæ, de quo eſt confidendum, reperire„ tur; nec non & conferre de his quæ ſpe„ ctant ad reformationem eccleſiæ tam in ca„ pite, quam in membris, & de modo pa„ cificationis regnorum: & proteſtor, quod „ pro me non ſtetit, nec ſtat, aut ſtabit, „ quominus teneatur dictum concilium, & „ de materiis jam dictis, & aliis ad ipſum „ pertinentibus in eodem tractetur; rogans „ vos omnes & ſingulos, quatenus in loco „ iſto vel alio per vos eligendo, certis die„ bus & horis, vel die qualibet & dictis „ horis velitis convenire; quatenus una vo„ biſcum expectando venturos, de dictis ma„ teriis valeam conferre, petens a notario hic „ præſenti de iſto publicum inſtrumentum „ ſeu pubblica inſtrumenta, unum vel plura, „ tot quot ſunt inde neceſſaria & opportuna, „ confici atque tradi, aſſantes in teſtimonium „ invocando. “ Acta fuerunt hæc ſub anno domini, indictione, pontificatu, menſe, die, hora & loco ſuperius deſcriptis, præſentibus ibidem honorabilibus & diſcretis viris dominis Petro Zeniluffre * decano ſancti Petri eccleſiæ Baſileenſis, fratre Johanne Elſenihem priore prioratus in Iſteim ordinis Cluniacenſis, Conſtantienſis diœceſis, & Coenrado Brumenmeiſter plebano eccleſiæ ſancti Martini Baſileenſis, teſtibus ad præmiſſa in eorum teſtimonium vocatis ſpecialiter & rogatis.

Et me Loenhardo Valken de Offembrug clerico Argentinenſis diœceſis, publico imperiali auctoritate notario curiæque epiſcopalis Baſileenſis jurato, qui præſcriptis propoſitioni, proteſtationi, requiſitioni, aliiſque omnibus & ſingulis, dum ſic, ut præmittitur, fiebant & dicebantur, una cum prænominatis teſtibus, præſens interfui, eaque ſic fieri vidi & audivi, præſens inſtrumentum, per alium me juvante fideliter ſcriptum, exinde confeci, & in hanc publicam formam redegi, ſignoque & præſenti ſubſcriptione meis ſignavi rogatus & requiſitus, in fidem & teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum

PROCESSUS VERBALIS

De inchoatione concilii Baſileenſis.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Patris & Filii & Spiritus ſancti. Amen.

Anno a nativitate Dom. MCCCCXXXI. die XXIII. julii indictione IX. pontificatus ſanctiſſimi domini noſtri papæ Eugenii IV. anno 1. in civitate Baſilea provinciæ Biſuntinæ, in domo capitulari eccleſiæ cathedralis Baſileenſis, reverendi patres dominus Johannes de Polemar decretorum doctor, domini noſtri papæ capellanus, ſacrique palatii apoſtolici cauſarum auditor, & frater Johannes de Raguſio ſacræ theologiæ magiſter, ordinis fratrum prædicatorum in Romana curia procurator, vices gerentes reverendiſſimi in Chriſto Patris & domini Juliani, ſanctæ Romanæ eccleſiæ S. Angeli diaconi cardinalis, in Germania & ad præſidendum in ſacro generali concilio apoſtolicæ ſedis legati, congregati ibidem cum reverendiſſimo patre Domino Alexandro abbate Virzeliacenſe, venerabilibus & circumſpectis viris domino Thoma *Fiene* utriuſque juris doctore, magiſtro Guillelmo Evardi, & magiſtro Nicolao Amici in artibus, ambaſſiatoribus univerſitatis ſtudii Pariſienſis, nec non venerabili fratre Hugone priore S. Albani Baſilienſis, & venerabili domino Henrico de Beyne in decretis licentiato, officiali reverendi patris domini Baſilienſis epiſcopi, & venerabili Georgio de Andelo decano Baſileenſi, & aliis tam canonicis, quam clericis dictæ eccleſiæ, & aliarum eccleſiarum dictæ civitatis & ceteris multis religioſis diverſorum ordinum, ad inſinuandum & publicandum ſuam vicegerentiam ſeu poteſtatem hoc ordine proceſſerunt.

Primo dictus Johannes de Polemar fecit ſuam pro-

ANNO CHRISTI 1431.

ANNO CHRISTI 1431.

* al. haberi hypocauſtum

* al. Zarine.

* al. Bemgen

* al. Rechvogk

* al. Zemlufre

* al. vocaturos

ANNO CHRISTI 1431.

propoſitionem inferius inſertam; deinde per A me Conradum Grucefride publicum imperiali auctoritate & curiæ Baſileenſis notarium juratum, quoddam publicum inſtrumentum, & quaſdam literas apoſtolicas, & alias literas dicti reverendiſſimi domini legati publice & intelligibiliter legi & publicari fecerunt, quarum tenores inferius ſunt; inſertæ propoſitionis ſeries talis eſt.

Propoſitio facta a Johanne de Polomar cum oecr. conc. inchoavit.

Verba ſacri eloquii pro dicendorum fundamento libenter accipio, quatenus ex eorum dignitate quæcumque ædificavero gratiora fiant. Hinc igitur pro explicando fundamentali thema ſumam ex Malachia propheta, cap. 3. „ *Ecce ego mittam angelum meum, qui præpa-* B „ *rabit viam tuam ante te; & ſtatim veniet ad* „ *templum ſanctum angelus teſtamenti, quem* „ *vos vultis.* Præſtantiſſimi patres, & domini, „ eximia veneratione condigni. Generale con„ cilium apud hanc civitatem celebrandum „ eſſe ex decreto ſacri concilii Conſtantienſis, „ & deſtinatione proxime acti concilii in ci„ vitate Senarum, cunctis conſtat eſſe noto„ rium, ac etiam veſtris providentiis arbitror „ non ignotum, qualiter reverendiſſimus in „ Chriſto pater dominus Julianus ſacroſanctæ „ Romanæ eccleſiæ S. Angeli diaconus car„ dinalis, in proxima quadrageſima, dum eſ„ ſet Noremberghæ, intendens circa miniſte„ rium legationis, pro quo deſtinatus erat „ ab apoſtolica ſede, videlicet pro extinctio- C „ ne peſtis hæreticæ, quæ, proh dolor! vi„ guit in regno Bohemiæ, literas ab apoſto„ lica ſede ſuſcepit, per quas ſibi legatio præ„ ſidentiæ celebrandi concilii mandabatur. Ipſe „ vero cum ſciret ad civitatem hanc cauſa ce„ lebrandi concilium nullos aut paucos admo„ dum adveniſſe, indeque adventum ejus ad „ hanc civitatem parum habere compendii, & „ incæpto in prius negotio, magn. imminere „ diſpendium, ſi ab incæpto opere deſiſteret; „ provida deliberatione decrevit, incæptum „ continuare negotium, quod quantum Chri„ ſtianæ fidei ſit neceſſarium omnes noſtis. Sed „ & cum de creatione novi ſummi pontificis „ nuncium accepiſſet, & ad reformationem D „ morum & omne bonum electum eſſe diſpo„ ſitum, eidem per ſuas literas ſerioſe cura„ ſtis ſcribere, ut celebrationi concilii omnis „ exhiberetur opera opportuna, ipſeque ſum„ mus pontifex ad celebrandum concilium in „ propria perſona veniret. Hiſque literis ad „ curiam per certum nuncium deſtinatis, ac „ ipſe dominus legatus ad peragrandam Ger„ maniam ſe contulit, principes & populos „ ad exercitum contra dictos hæreticos indi„ ctum ſollicite exhortando. Cumque ſic ma„ gnam partem Germaniæ in propria perſona „ luſtraſſet, quia feſtum S. Johannis diei pro„ greſſui exercitibus aſſignata, inſtabat, ex „ inferioribus partibus Germaniæ, concito E „ paſſu ad Norembergam feſtinavit redire; „ ad quam in die poſt feſtum S. Johannis „ pervenit, & reperit ibidem quemdam vene„ rabilem virum nomine Leonardum de Pi„ ſis in legibus licentiatum, quem ſanctiſſi„ mus dominus noſter papa ad eumdem do„ minum legatum tranſmiſit, cujus relatibus, „ literiſque per eumdem lectis, dominus le„ gatus de intentione ſanctiſſimi domini no„ ſtri papæ extitit informatus, quæ procul „ dubio ſincera eſt & optima, quod ſacrum „ concilium plene ac debite celebretur, ſeque „ ad venerandum concilium celebrandum ve„ nire non poſſe notoria cauſa demonſtrat. „ Quare præfato domino legato mandavit, ut „ ad celebrandum concilium quam citius abſ„ que diſpendio negotii cæpti valet, ſtudeat „ ſe conferre. Sed & ſereniſſimus princeps „ dominus Sigiſmundus Romanorum rex, duo„ que venerabiles viri ex ambaſſiatoribus al„ mæ univerſitatis Pariſienſis, in eadem No„ remberga dicto domino legato inſtarunt; „ ut ad hanc ſe civitatem conferret, cauſa „ concilium celebrandi. Reverendiſſimus vero „ legatus prædictus, deliberatione habita, reſ„ pondit, multis ſuadentibus cauſis, utile ad„ modum eſſe, primo quod nunc neceſſarium, „ propter multa quæ contingere poſſunt, ejus „ præſentiam exigendam, quod ipſe in exer„ citu perſonaliter tranſiret, ſed volebat ad „ hanc civitatem aliquos deſtinare, quibus „ committeret vices ſuas; quatenus hoc tem„ pore ſtatuto, quo ipſe erat cum exercitu „ moraturus, congregationi in ſtabilimento „ concilii & agendis aliis adhiberent operam „ & ſollicitudinem opportunam. Nam atten„ ta diſpoſitione præſenti, ſatis videbatur ne„ gotio concilii per hujuſmodi deſtinationem „ eſſe proviſum; quodque in principio ſe„ quentis hiemis ipſe, Deo propitio, reve„ niens de exercitu, ad celebrationem dicti „ concilii quam citius properabit, indeque in „ dicti ſereniſſimi regis præſentia, ac multo„ rum prælatorum, principum & aliorum vi„ rorum, nos hic aſtantes elegit, commiſit„ que in ejus abſentia plenarias vices ſuas. „ Præmiſſæ igitur narrationi veridicæ cuilibet „ intuenti ſatis plane congruere dignoſcitur „ thema ſumtum: *Ecce ego mittam*, &c. in „ quorum verborum exordio noſtræ deſtinatio„ nis cauſa, noſtrumque miniſterium deſigna„ tur, cum dicitur: *Ecce ego mitto angelum* „ *meum, qui præparabit viam ante te.* Nam „ etſi nos naturæ conditione aut meritorum „ prærogativa angelus dici non poſſumus, „ ipſa deſtinatione & miniſterio angelus ſu„ mus. Angelus enim id eſt miſſus. Sed etſi „ corpore duo, non tamen duo angeli, ſed „ unus angelus ſumus unitate miniſterii & „ indiſſolubili caritate. Chriſto veritate dicen„ te: *Ipſe eſt de quo ſcriptum eſt: ecce ego* „ *mitto*, &c. luculenter ad noſtrum poterunt „ propoſitum applicari. Nobis ſiquidem utriſ„ que Johannes eſt nomen, miniſterium no„ ſtrum eſſe noſcitur miniſterio Johannis con„ forme. Nam ſicut ille præcurſor fuit domi„ ni noſtri Jeſu Chriſti, qui de ſummis cælo„ rum, velut patris legatione fungens, de„ ſcendit ad terras; ſic, reverendiſſimi pa„ tres, qui a latere ſummi apicis deſtinatus „ eſt, veluti præcurſore, deſtinati ſumus pa„ rare viam, locum, & materiam prædiſpo„ nere, ut eo, propitiante altiſſimo, de exer„ citu feliciter redeunte, præparata & præ„ diſpoſita materia agendorum in ſacro con„ cilio uſque ad proſperam & votivam con„ cluſionem facilius procedatur. Et inde ſub„ jungam: *Et ſtatim veniet ad templum ſan„ ctum*, hoc eſt eccleſiam, dicente apoſtolo: „ *Templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos.* „ Etenim licet univerſus fidelium populus no„ mine comprehendatur eccleſiæ, virtualiter ta„ men eſt eccleſia ſacrum generale concilium,

„ au-

ANNO CHRISTI 1431.

„ auctoritate ſacroſanctæ apoſtolicæ ſedis con- A
„ gregatum. Et nullum eſt aut erit ratum con-
„ cilium, quod non fuerit ejus auctoritate ſul-
„ citum. In ſacro namque concilio rite con-
„ gregato eſt ipſe ſummus pontifex, aut ejus
„ vices gerens in ratione capitis, & alii in
„ ratione membrorum, unum conſtituens cor-
„ pus, quod virtualiter eſt univerſalis eccle-
„ ſia. Nos igitur, auctore Deo, locum præ-
„ parabimus, atque viam ejus ſolemnem, gran-
„ demque congregationem facere ſatagemus.
„ Et ſtatim veniet ad ipſum ſanctum templum
„ Dei, non dico dominator, quem vos quæ-
„ ritis: quoniam docente B. Bernardo in epi-
„ ſtola ad Eugenium, didici quod in hac ec-
„ cleſiaſtica Hierarchia indicitur miniſtratio & B
„ interdicitur dominatio, principe apoſtolorum
„ dicente, *non tamquam dominantes in clero*,
„ *ſed forma facti gregis*. Et idem Bernardus
„ in tertio: Ille, de quo propheta dicit: *Et*
„ *erit omnis terra poſſeſſio ejus*, Chriſtus eſt,
„ cui pertinet jure creationis & redemtionis
„ & dono patris poſſeſſionem & dominium
„ cedere huic, tu cujam illius habe. Thema-
„ te non ſine cauſa ſincopato ſubjungo: *An-*
„ *gelus teſtamenti quem vos vultis*. Recte an-
„ gelus teſtamenti. Nam ſub nomine S. An-
„ geli diaconus cardinalis, & ejus converſa-
„ tio eſt angelica: quod nos familiari conver-
„ ſatione poſſumus atteſtari. Angelus teſtamen-
„ ti, inquam, Chriſto Jeſu ferventiſſimus eſt C
„ zelator. Statim ergo veniet angelus teſta-
„ menti, quem vos vultis, quem vos capitis
„ & optatis, quem volunt & optant omnes
„ eccleſiæ filii, affectantes Chriſtianitatis pa-
„ cem, hæreſum exſtirpationem. Angelus te-
„ ſtamenti, quia ſicut ſcit ſanctiſſimi domini
„ noſtri papæ optimum animum & promtiſſi-
„ mam voluntatem, ſic etiam ſuo proprio de-
„ ſiderio ad id anhelat una cum aliis congre-
„ gatis generale concilium facientes, toto ſtu-
„ dio, totiſque viribus & diligentiam adhibe-
„ re. Hæc omnia perfici ſperantes ab illo,
„ qui vivit & regnat trinus & unus in ſæcu-
„ la ſæculorum. Amen.

Sequitur tenor Inſtrumenti &c.

In nomine Domini. Amen. Tenore publici inſtrumenti cunctis pateat evidenter & ſit notum, quod anno a nativitate Domini ejusdem MCCCCXXIV. &c. *require reſiduum in prima ſeſſione hujus ſacri concilii Baſileenſis.*

Subſcriptio notarii talis eſt.

Et ego Petrus Clerici, clericus Ambianenſis diœceſis, magiſter in artibus, &c. *prout in inſtrumento continetur.*

TENOR LITTERARUM

Apoſtolicarum ſuper facultate celebrationis concilii Baſileenſis per dominum legatum ſedis apoſtolicæ.

Martinus epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Juliano S. Angeli diacono cardinali apoſtolicæ ſedis legato S. & A. B. &c. *require in prima ſeſſione hujus concilii Baſileenſis.*

TENOR LITTERARUM

domini legati

ANNO CHRISTI 1431.

In nomine Domini. Amen. Anno ejuſdem MCCCCXXXI. indictione IX. pontificatus SS. in Chriſto patris Domini noſtri papæ Eugenii IV. anno I. die III. menſis Julii, in quadam domo caſtri imperialis Norembergæ, diœceſis Bambergenſis, præſentibus illuſtriſſimo principe domino Sigiſmundo rege Romanorum, reverendis in Chriſto patribus domino Alexandro epiſcopo Tridentino, & domino Petro epiſcopo Imolenſi, atque illuſtri viro domino Friderico marchione Brandeburgenſi, & aliis pluribus in multitudine copioſa, vocatoque me notario infraſcripto, mihique mandato, ut de his publicum facerem inſtrumentum. Reverendiſſimus in Chriſto pater dominus Julianus S. R. E. ſancti Angeli diaconus cardinalis, in Germania, necnon ad præſidendum in generali concilio apud Baſileam in Spiritu ſancto congregando, apoſtolicæ ſedis legatus, attendens ſe jamdudum, cum in eadem civitate Norembergæ, ubi dictus ſereniſſimus rex, ſacrique imperii electores, & alii principes Alamanniæ & communitatum ambaſſiatores erant pro hac cauſa congregati, ad tractandum & exhortandum, ut adverſus perfidos hæreticos in regno Bohemiæ potens fidelium deſtinaretur exercitus, tota ſollicitudine operam adhiberet, ſicut fuit gratia divina concedente concluſum; felicis recordationis domini papæ Martini V. tunc viventis litteras recepiſſe, quibus eidem intereſſe & præſidere dicto concilio mandabat. Cum autem eſſet informatione veridica ſibi notum, ad civitatem Baſilem cauſa celebrandi concilium tam paucum numerum perſonarum adveniſſe, quod non erat in concilio cum tam pauco numero procedendum, habita ſuper hac cauſa prælatorum & aliorum notabilium virorum deliberatione matura, decrevit melius eſſe dictum negocium incœptum D continuare, crucem prædicando, fideleſque principes & populos exhortando ad exercitum memoratum, ut eo cum Dei auxilio peracto, ad celebrationem concilii, cui hac mora parum diſpendii provenirez; ſicque per diverſas partes Alamanniæ in propria perſona, non ſine gravibus viarum laboribus eſt profectus; per alias vero partes ſuas litteras ſuoſque viros providos deſtinavit. Cumque jam E per Dei gratiam potens & magnus Chriſtifidelium exercitus ſit paratus, nec dum etiam ad dictam civitatem Baſilem, ubi in pauco numero ſunt, pro celebratione concilii congregati, ſibique habito multorum prudentum conſilio viſum ſit admodum ex cauſis pluribus expedire, immo quodam modo neceſſarium, quod ipſe perſonaliter vadat cum fidelium exercitu ſupradicto, volens & cupiens utilitati dicti exercitus non deeſſe, necnon congregationi & ſtabilimento dicti concilii debite providere, cum a ſanctiſſimo domino noſtro papa Eugenio, qui multum cordi habet dictum concilium, ſolemniter & debite celebrari receperit in mandatis, quatenus quam citius abſque diſpendio dicti negotii exterminationi hæreticæ pravitatis, commode poſſit, ad celebrationem dicti concilii ſtudeat ſe confer-

ANNO CHRISTI 1431.

ſerre, provide deliberatione decrevit, quod ipſa perſonaliter tranſeat cum exercitu ſupradicto, & quod ad dictam civitatem Baſilee deſignet viros providos, qui, eo abſente, vices ſuas gerant, congregationique & ſtabilimento dicti concilii operam & diligentiam præbeant, deque agendis & ordinandis cum ibidem ſiſtentibus conſiderent, praticent taliter, quod diſponant, ut eo juxta principium hiemis ſequentis, de dicto tranſitu, Deo propitio, feliciter redeunte, in celebratione dicti concilii, proſpereque largiente S. Spiritus gratia, procedatur, ad Dei omnipotentis gloriam, & Chriſtiane religionis profectum. Propterea venerabiles ac providos viros dominum Johannem de Polemar decretorum doctorem, domini noſtri papæ capellanum & ſacri palatii apoſtolici cauſarum auditorem, & fratrem Johannem de Raguſio ſacræ theologiæ magiſtrum, ordinis fratrum prædicatorum, & dicti ordinis apud Romanam curiam procuratorem, elegit & ordinavit ſuos in dicto concilio, in ejuſdem domini abſentia, vices gerentes, dans & concedens eiſdem plenarie vices ſuas. In quorum fidem & teſtimonium per me infraſcriptum notarium præſens fieri juſſit publicum inſtrumentum ipſius domini legati ſigilli appenſione munitum. Actum die & anno & præſentibus teſtibus prænotatis.

Et ego Conradus Jacobi de Montepolitiano decretorum doctor, publicus imperiali auctoritate notarius, dum ſupra ſcripta omnia & ſingula per dictum dominum legatum dicerentur & agerentur, interfui, atque fieri vidi, & ejus mandato hoc publicum inſtrumentum per alium fidum, me aliis occupato negotiis, ſcribi feci, rogatus publicavi, ſignumque meum proprium appoſui in fidem & teſtimonium omnium præmiſſorum.

Tenor Cedulæ.

Et nos prænominati Johannes de Polemar & frater Johannes de Raguſio vices gerentes præfati reverendiſſimi domini legati, inſinuata poteſtate noſtra, & fide facta de mandato inſtrumento authentico, prout ſupra, dicimus, declaramus cunctiſque facimus manifeſtum, promtos paratoſque nos eſſe in celebratione ſacri concilii generalis rite & debite ultro procedere, ad hocque nos ad hanc civitatem veniſſe animo & propoſito perſiſtendi & in celebratione ſacri concilii rite ac debite procedendi; & quod non ſtetit, ſtat, neque ſtabit per SS. dominum noſtrum papam, quin in dicto concilio rite & debite procedatur, manifeſte & publice proteſtamur, dicimus & declaramus, requirentes de præmiſſis omnibus acta publica fieri & de actis publicum inſtrumentum, &c.

His itaque peractis, ſicut præmittitur, venerabilis magiſter Nicolaus Amici unus ex ambaſſiatoribus dictæ univerſitatis Pariſienſis pro ſe & collegis ſuis & omnibus aliis ſibi adhærentibus vel adhærere volentibus, petiit & requiſivit per dictos vicegerentes reverendiſſimi legati decerni & declarari generale concilium eſſe in hac civitate Baſilea ſtabilitum, inchoatum & firmatum.

Et dicti domini vices gerentes, aut ſaltem dictus dominus Johannes de Polemar pro ſe & collega ſuo dixit, & reſpondet in effectu, quod requiſitioni per dictum magiſtrum Nicolaum jam erat per cedulam ſupradictam commode & ſufficienter ſatisfactum.

ANNO CHRISTI 1431.

Præterea fuit ibidem communi concordia ordinatum, quod deinde ſingulis diebus veneris ſeu feriis ſextis, ſi ſit dies juridica, ſignanter proxime ſequenti die juridica ſeu non feriata, fiet conventio pro negotiis in concilio agendis ſeu tractandis & ad ipſam diem ſeu ſingulas ſextas ferias omnes cenſeantur ex hac ordinatione vocati. Si autem propter aliquam cauſam oporteret in aliis diebus fieri conventionem, tunc affigetur cedula in valvis eccleſiæ prædictæ.

Et ego Conradus Guntfridi de minori Baſilea, clericus Conſtantienſis diœceſis, publicus imperiali auctoritate & curiæ Baſileenſis collateralis notarius juratus, quia præmiſſis omnibus & ſingulis, dum ſic, ut præmittitur, ſucceſſive fiebant & agebantur in loco & tempore quibus ſupra, una cum honorabilibus & circumſpectis viris dominis Hermanno Friling, Nicolao de Tervviller, presbyteris capellanis, &c. præſens interfui, eaque ſucceſſive fieri vidi & audivi. Idcirco hic me manu propria ſubſcripſi rogatus & requiſitus in fidem & teſtimonium omnium præmiſſorum.

Poſt hæc autem die lunæ XXVII. die menſis Auguſti anni prædicti in domo capitulari dictæ eccleſiæ Baſileenſis perſonaliter exiſtentes reverendi patres dominus Johannes de Polemar decretorum doctor, & frater Johannes de Raguſio ſacræ theologiæ magiſter, ordinis fratrum prædicatorum, vices gerentes dicti reverendiſſimi domini legati, aſſiſtentibus eis multis prælatis & clericis, mandaverunt mihi notario ſupra & infraſcripto, quatenus accederem ad portam dictæ eccleſiæ, & inde acciperem cedulam quam ibi reperirem affixam, & in hoc proceſſu continuarem; & ſic factum eſt per me mandato ipſorum dominorum præſidentium prædictorum.

Cedula autem portæ dictæ eccleſiæ affixa dictorum dominorum præſidentium ſigillata ſigillis erat hujuſmodi ſerici: „ Ex parte dominorum præſidentium concilii generalis intima„ tur omnibus, quod erit congregatio generalis „ feria II. hora VIII. in capitulo eccleſiæ majo„ ris. Quapropter mandatur omnibus qui ve„ nire tenentur ad illam, quatenus in dictis „ die & hora ibidem compareant & interſint.

Et poſt aliquantulam moram prædicti domini præſidentes tradiderunt mihi notario ſupra & infraſcripto quamdam cedulam in papyro ſcriptam, quam per me publice alta & intelligibili voce legi & publicari fecerunt, cujus tenor ſequitur & eſt talis.

Declaratur conc. inchoatum.

Quamquam ex eo quod XXIIII. die julii proxime præteriti in hoc eodem loco facta fuit publice & ſolemniter, inſinuatio facultatis noſtræ, perlectis litteris reverendiſſimi in Chriſto patris domini domini legati, atque conſtitit de electione hujus civitatis facta in concilio Senenſi pro tunc proxime futuro concilio celebrando, & hoc per publicum inſtrumentum ibidem lectum, atque juxta decreta ſacrorum Conſtantienſis & Senenſis conciliorum, notorium ſit, eſſe tempus concilii celebrandi, & ſic conſtaret præſidentes auctoritate apoſtolica eſſe in loco ad celebrandum concilium deputatos, animo & propoſito concilium celebrandi, & ad hoc ſe exhibuerunt, & quod non ſtabat

ANNO CHRISTI 1431.

pro parte ſanctiſſimi domini noſtri, quominus in celebratione concilii procederetur; fuerunt publice proteſtati, quod tempus ad id præfinitum aſtaret, cenſeatur ex his ſacrum generale concilium inchoatum, ſtabilitum & firmatum: attamen ad ſuperabundantem cauſelam, multorum ſuper hoc inſtantia propulſati, decernimus & declaramus, ex iiſis die, & actu ſacrum generale concilium eſſe inchoatum, ſtabilitum & firmatum, atque ex nunc, ſi & in quantum opus ſit ſtabilimus & firmamus, eſſeque ſtabilitum & firmatum decernimus & declaramus.

Et poſt hæc præfatus Johannes de Polemar verbo expoſuit, & dixit, quod in præcedentibus diebus tractatum fuit, ut per ſacrum concilium quidam actus fieret, quem ipſe in quadam cedula deſcriptum dictaverat, ideo legeretur ſchedula ipſa, & ſi omnibus placeret, ſicut in ipſa continetur, fieret ac etiam firmaretur. Quæ quidem cedula per me ſupra & infraſcriptum notarium lecta extitit & publicata hujuſmodi ſub tenore.

Auctoritate apoſtolica præſidentes prælati & alii in ſacro concilio congregati, die præſenti, per cedulam eccleſiarum valvis affixam, ad congregationem publicam aſſignata, ordinaverunt & decreverunt valde eſſe expediens & neceſſarium, quod reverendus pater frater Johannes de Ragnſio, magiſter in ſacra pagina, ordinis Prædicatorum, pro certis negotiis pro parte ipſorum ad ſereniſſimum dominum regem Romanorum accedat, ipſumque eorum ambaſſiatorem ad dictum dominum regem ordinaverunt & deſtinarunt; & ne ab aliquo poſſit in dubium revocari, cum ipſe ſit unus de præſidentibus, an ipſo abſente apud alium collegam plena auctoritas remaneret, cum litteris eorum facultatis non ſit expreſſum, quod in ſolidum habeat poteſtatem, ſcienter & conſulte ordinaverunt & decreverunt, quod ipſo domino fratre Johanne abſente, ipſiuſque perdurante abſentia, apud alterum collegam, videlicet dominum Johannem de Polemar plena remanet auctoritas & poteſtas præſidentiæ memoratæ.

Et ego Conradus Gubtfridi de minori Baſilea, clericus Conſtantienſis dioceſis, publicus imperiali auctoritate, &c. *ut ſupra*.

RITUS IN HABENDIS SESSIONIBUS CONCILII BASILEENSIS

ſervati

Ex opere de Summi Pontificis, generalis concilii, & Imperialis majeſtatis origine & poteſtate, auctore Petro de Monte Venero Brixienſi epiſc.

SErvatur enim iſte modus in ſeſſionibus ſuis publicis, nam in loco ubi tenetur ſeſſio, quæ eſt eccleſia cathedralis, celebratur miſſa ſolemnis per aliquem prælatum de concilio ad hoc deputatum. Qua miſſa durante omnes prælati ſunt induti in ſuis veſtibus conſuetis, ſedentes in loco dictæ ſeſſionis ſecundum ſuas dignitates & prærogativas. Miſſa vero finita omnes prælati induunt ſe pluvialibus & habent mitras albas, ſolo præſidente excepto, qui poteſt, ſi vult habere mitras auriſaxatam & notabiliter ornatam. Qui quidem præſidens, vel alius loco ejus, aſſociatus diacono & ſubdiacono habitum eccleſiaſticum indutus ſedet in cathedra in medio chori habens dorſum ad altare, vultum vero ad alios prælatos congregatos. Igitur ſic indutis & ornatis, diaconus clamat alta voce. *Orate*. Quo dicto omnes flectunt genua, & per aliquod intervallum orant ſub ſilentio ſecundum devotiones ſuas. Poſtquam autem per aliquod intervallum temporis in illa oratione ſteterunt, idem diaconus clamat alta voce: *ergite vos*; & tunc omnibus ſurgentibus & ſtantibus erectis, ipſe præſidens etiam erectus dicit hanc orationem alta voce. *Adſumus* (a) *domine ſancte ſpiritus, adſumus peccati quidem laqueis detenti; ſed in nomine tuo ſpecialiter congregati. Veni ad nos, & eſto nobiſcum, & dignare illabi cordibus noſtris, & doce nos quid agamus, quo gradiamur, & oſtende quid efficere debeamus, ut te auxiliante in omnibus* (b) *complacere valeamus. Eſto tu ſuggeſtor actuum, (c) & judiciorum noſtrorum, qui ſolus cum Deo patre* (d) *nomen poſſides glorioſum. Non nos patiaris perturbatores eſſe juſticiæ, qui ſummam diligis æquitatem. Non in ſiniſtrum nos ignorantia trahat, (e) non acceptio munerum vel perſonæ corrumpant; ſed junge nos tibi efficaciter ſolius tuæ gratiæ dono, ut ſimus in te unum (f) & in nullo deviemus a vero, quatenus in nomine tuo colletti in cunctis teneamus cum moderatione pietatis juſticiam, (g) ut hic a te non diſſentias ſcientia (h) noſtra, & in futuro pro bene geſtis conſequamur præmia ſempiterna. Amen.* Prædicta oratione finita Cantores concilii cantant antiphonam hanc. *Exaudi nos Deus quoniam benigna eſt miſericordia tua &c.* pſal. *Salvum me fac &c. Gloria patri &c.* Quibus finitis idem diaconus dicit alta voce. *orate*; quo dicto omnes. ut ſupra, genibus flexis orant. Et facto parvo intervallo, iterum diaconus dicit alta voce. *Erigite vos*; tunc omnibus erectis præſidens dicit hanc orationem: *mentibus noſtris quæſumus Domine, Spiritum ſanctum* (i) *infunde, quatenus in nomine tuo collecti, ſic in cunctis teneamus cum moderatione pietatis juſticiam, ut hic* (k) *in nullo a te diſſentiat voluntas noſtra, ſed ſemper rationabilia meditemur, quæ tibi ſunt placita exequamur per dominum noſtrum &c.* His ita peractis omnes flectunt genua, & diaconus vel ſubdiaconus vel alii duo ad hoc deputati ante altare ſtantes incipiunt letaniam, cantoribus & aliis reſpondentibus: & cum venitur ad illum locum, *ut dominum apoſtolicum & omnes eccleſiaſticos ordines &c.* præſidens, qui cum aliis ſtabat flexis genibus, ſurgit vertens ad congregationem & dans benedictionem cantando dicit: *ut hanc ſacram Synodum & omnes gradus eccleſiaſticos benedicere digneris; ut hanc ſacram Synodum & omnes gradus eccleſiaſticos regere & conſervare digneris*; Cantoribus quælibet vice reſpondentibus; *te rogamus audi nos.* (l) Completis rogationibus ſeu letaniis præſidens dicit. *oremus*; diaconus dicit *flectamus genua*: ſubdiaconus dicit: *levate*. Deinde præſidens dicit hanc orationem. *Da quæſumus eccleſiæ tuæ miſericors Deus, ut in Spiritu Sancto congregata, hoſtilis nullotenus incurſione turbetur, per Chriſtum Jeſum Dominum noſtrum &c.* Omnibus factis diaconus (a) habens librum ante altare accenſis diebus cereis incipit evangelium *Vos eſtis ſal terræ*, vel aliud, ut ſibi eſt ordinatum. Quo perfecto præſidens (b) piam facit collationem, ſuper quibus Synodus eſt congregata; deinde flexis genibus incipit alta voce *Veni ſancte ſpiritus* (c) &c. quem hymnum cantabit al-

ANNO CHRISTI 1431.

quod MS. servat biblioth. Canonic. Majoris eccl. Lac. Sed & eadem de scribit Herman. Cornerus in Chronico ab Porcardo laudat. Hist. Med. Ævi vulgato ex quo variantes hinc dantur.

(a) *Dreſſ hoc primum* Ad sumus

(b) Tibi complacere.

(c) Suggeſtor & ad fectus ju dicioram &c.

(d) Deo Patre & Filio.

(e) Trahat, non favor inflectat non acceptio muneris corrumpat.

(f) Unum ac deviemus &c.

(g) scientiam

(h) Sen rectis

(i) benignus infunde

(k) *Dreſſ* hic

(l) Ut hanc sanct. Syn. & omnes gradus eccleſiaſt benedicere digneris; & cantoribus respondentibus *te rogamus* &c. Ita rum repetitis secundo & tertio

(a) Diac. ponit lib. evangel. super pulpitum in ter altare & prædicentem locatum.

alternatim præſes in ſeſſione cum cantoribus. Quo hymno cantato duo clerici aſtantes præſidenti dicunt verſus: *emitte Spiritum tuum & creabuntur &c.* & Cantores reſpondent: *& renovabis faciem terræ*. Poſtea præſidens dicit hanc orationem. *Oremus, Deus qui corda fidelium ſancti Spiritus* &c. Poſtmodum præfati clerici vel diaconus aut ſubdiaconus dicit: *benedicamus Domino:* alii reſpondent, *Deo gratias*. His omnibus, ut ſupra completis, præſidens & omnes alii prælati ſedent, & imponunt mitras capitibus ſuis; & tunc unus ad hoc deputatus legit decreta in illa ſeſſione expedienda; poſtea quilibet (*d*) reſpondent, *placet*; ac deinde depoſitis pluvialibus & mitris reaſſumunt habitus ſuos, & recedunt. Hunc modum, ut dixi, vidi ſervari in concilio Baſileenſi, pro quo modo juſtificando aliqua allegato de jure &c.

ANNO CHRISTI 1431.

(b) Primo facit.

(c) Veni creator Spiritus.

(d) Quilibet pro sua dispositione respondet.

LITERÆ SIGISMUNDI

Regis Romanorum,

Quibus ſub ſua protectione ſacrum Baſileenſe concilium ſuſcipit, omnes ad illud venientes ſuis ſubditis commendat

lb. p. 1a.

SIgiſmundus Dei gratia Romanorum rex ſemper auguſtus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. rex univerſis & ſingulis principibus eccleſiaſticis & ſæcularibus, ducibus, marchionibus, comitibus, vicecomitibus, vicariis generalibus, baronibus, magnatibus, proceribus, nobilibus, miniſterialibus, militibus, clientibus, capitaneis, ancianis, poteſtatibus, gubernatoribus, baillivis, rectoribus, præſidibus, burgraviis, caſtellanis, officialibus, judicibus, thelonariis, (*e*) boletariis paſſuum, cuſtodibus civitatum, oppidorum, villarum & locorum communitatibus, & rectoribus earumdem, ceteriſque noſtris & imperii ſacri ſubditis & fidelibus dilectis, ad quos præſentes pervenerint, gratiam regiam & omne bonum.

(e) Boletarii sunt magistri boletarum, qui litteras possus scribunt

Venerabiles, illuſtres, nobiles & fideles dilecti, durante pridem Conſtantienſi concilio, & domino Martino papa V. bonæ memoriæ tunc ibidem approbante, concluſum extitit & ordinatum, quod ab illo tunc ad quinquennium proxime ſequens in civitate Senenſi generale concilium celebraretur, in quo quidem Senenſi concilio iterum decretum & ordinatum extitit, quod ad ſeptennium proxime ſequens in civitate noſtra Baſileenſi generale concilium teneretur. Quod quidem concilium, domino concedente, per multos notabiles prælatos, doctores & magiſtros incœptum eſt, & hucuſque continuatum, quouſque ſanctiſſimus dominus noſter ſummus pontifex dominus Eugenius illud approbavit, & celebrationem ipſius reverendiſſimo in Chriſto patri domino Juliano cardinali S. Angeli apoſtolicæ ſedis legato commiſit, qui etiam loco ſui, negotiis fidei præpeditus, præſidentes pro eo ad memoratum Baſileæ locum tranſmiſit. Sed quia nos, qui prius pro pace ſacroſanctæ matris eccleſiæ & ejus unione procuranda multos labores, prout notum eſt mundo, ſubivimus, debitores nos fatemur, ut tamquam advocatus & defenſor S. R. E. etiam hoc ſacrum Baſileenſe concilium habeamus commiſſum, potiſſime conſiderando, quod ad hereſum exſtirpationem, guerrarum ſuppreſſionem, & omnium morum; qui proh dolor! in orbe fere extincti ſunt, felicem reformationem, nihil utilius & commodius exquiri poſſet. Quod quia concilium ad reverentiam Dei, relevationem orthodoxorum, honorem quoque ſanctæ matris eccleſiæ in noſtram ſpecialem protectionem recepimus, & grato & devoto animo recipimus per præſentes. Idcirco vos omnes & ſingulos ſupradictos ſerioſiſſime requirimus & hortamur, mandantes quatenus univerſis & ſingulis prælatis, principibus, nobilibus, magiſtris & ambaſſiatoribus quorumcumque regum, prælatorum, principum & communitatum, univerſitatumque totius chriſtianiſſimi, qui ad præfatum concilium, auxiliante Domino, acceſſuri ſunt, cujuſcumque ſtatus, gradus, dignitatis, ſeu conditionis exiſtant, noſtro & imperii ſacri nomine favorabilem & benignam debeatis impendere voluntatem, eoſdemque cum gentibus & familiaribus ſuis ac bonis ac rebus eorum quibuſcumque faciatis pleniſſima libertate gaudere, ipſoſque favorabiliter pertractetis, ac eoſdem & eorum quemlibet, cum bonis prædictis tute & ſecure per territoria, civitates, caſtra, caſtella, oppida, villas, itinera, paſſus, portus, pontes & terras, ac ditionis veſtræ loca, nobiſque ſubjecta ire, tranſire, ſtare & morari, eundo ad concilium prædictum, redeundo ab eodem permittatis; immo eiſdem amore ſanctæ matris eccleſiæ, ob reverentiamque ſacri concilii, & noſtram & ſacri imperii benevolentiam ſingularem, dum & quotieſcumque requiſiti fueritis, in his quæ ſecuritatem & celeritatem eorum concernunt itineris, promotivam & gratuitam ipſis oſtendere realiter & exhibere velitis & debeatis voluntatem, necnon eiſdem & cuilibet ipſorum de victualibus, expenſis eorum competentibus, & conductibus petitis & requiſitis, pro rationalibus ſalariis providendo. Sic enim fieri volumus, & præfatis ex certa noſtra ſcientia in favorem prædicti concilii conceſſimus & concedimus per præſentes, litteris impetratis aut ſub quacumque forma verborum impetrandis non obſtantibus quibuſcumque. Quicumque aliquem prædictum concilium viſitantem modo quocumque turbare præſumſerit, ſciat ſe noſtram & imperii ſacri indignationem graviſſimam incurriſſe; & e contrario quibuſque viſitantibus noſtri amore favores impenderit, certum ſe reddat, quod idem ſingula beneficia compenſabimus gratia ſingulari. præſentium ſub nomine majeſtatis ſigillo teſtimonio litterarum. Datum Nurembergæ, anno Domini MCCCCXXXI. die II. menſis julii, regnorum noſtrorum anno Hungariæ &c. XLV. Romanorum XXI. & Bohemiæ XI.

ANNO CHRISTI 1431.

LITERÆ SIGISMUNDI

Regis Romanorum,

Quibus providet ſecuritati & quieti conciliı.

lb. p. 1.

SIgiſmundus Dei gratia Romanorum rex ſemper auguſtus, & Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. rex. Notum facimus tenore præſentium univerſis, quoniam nihil utilius,

ANNO CHRISTI 1431.

nihil honeſtius, nihil celebrius, vel commodo- A
ſius populo Chriſtiano conſpicimus concilio ge-
nerali, per quod divino inſpiramine pax inter
homines reformabitur, mores commutabuntur
in melius, & univerſus populus ad viam veri-
tatis reducetur; cura nobis fuit & eſt ſpecialiſ-
ſima, ut copia prælatorum, principum & do-
ctorum, & aliorum, per quos fructus optatus
debebit provenire, ad ipſum confluat & acce-
dat. Et quia in Baſilienſi concilio exiſtentes,
ad illud accedentes, & ab illo recedentes me-
rito debent plena ſecuritate potiri & libertа-
te, quæ revera eſt inæſtimabilis bonitatis. Id-
circo volumus & ordinamus præſentium per
tenorem, quod omnes & ſinguli quicumque
fuerint, ad dictum concilium accedentes, in B
eodem permanentes, & ab eodem recedentes,
plena ſecuritate & libertate potiantur, coſque
ſuſcipimus in noſtra regia & imperiali prote-
ctione & cuſtodia, nolentes eoſdem ab aliquo
moleſtari, inquietari, vel injuriari: immo ab
omni injuria, vexatione & moleſtatione penitus
immunes & illæſos permanere: mandantes ni-
hilominus magiſtro civium, & civibus, ſeu re-
ctoribus, incolis, & habitatoribus quibuslibet
Baſilienſibus, & diſtrictius præcipientes, ſub
pœnis incurſionis noſtræ indignationis graviſſi-
mæ, & mille marcharum auri, fiſco noſtro
applicandarum, quod nullam vim, injuriam,
inquietationem, vel moleſtiam prædictis in-
ferant, vel ab aliis inferri patiantur in per- C
ſona, vel bonis, ſintque in plena ſecuritate
in dicto concilio & libertate. Volumus etiam
& ordinamus ad majorem dicti concilii ſecu-
ritatem & libertatem, quod omnes & ſingu-
li, qui ibidem accedent, recedent, vel per-
manebunt cauſa concilii, ſint ſolum & dum-
taxat ſub poteſtate & juriſdictione domini no-
ſtri papæ, ſi ibi fuerit, vel præſidentis loco
ſui & ſacri concilii; neque capientur, deti-
nebuntur, aut moleſtabuntur prædicti ad di-
ctum concilium venientes, ſtantes & rece-
dentes, etiam ad mandatum cujuſcumque po-
teſtatis ſæcularis aut ſæculari juriſdictioni præ-
ſidentis. Quodque ipſi Baſilienſes permittent
concilium libere diſponere facta ſua, neque D
de agendis in concilio aliquatenus ſe intro-
mittent, niſi deſuper fuerint requiſiti; &
quod domino noſtro ſummo pontifici vel ejus
vice præſidenti in his quæ ad concilium per-
tinebunt, & perſonas cauſæ concilii ibidem
exiſtentes, obedient & parebunt in omnibus
& omnia, contra quaſcumque perſonas, cu-
juſcumque ſtatus & conditionis, præſtabunt-
que ipſi domino noſtro vel ejus vice præſi-
denti, omni difficultate & renitentia procul
mota, & abſque dolo & fraude: quæ omnia
veniunt de mente noſtra ſpecialiter & ex-
preſſe, ac ex certa ſcientia & ſincera affe-
ctione noſtra: ordinantes & volentes, quod
dicti Baſilienſes, cives, incolæ & habitato- E
res ejuſdem dent ſuper præmiſſis ipſorum ſal-
vum conductum, & litteras ſigillo magnæ
ſuæ communitatis ſigillatas & roboratas. Man-
dantes iterum habitatoribus Baſilienſibus ſu-
pradictis, quatenus in dicta Baſilienſi civitate
præfatis in concilio exiſtentibus de victuali-
bus, domibus & aliis neceſſariis quibuſcum-
que, pro rationalibus & competentibus pre-
tiis provideant; ſic quod ipſi nullam apud
majeſtatem noſtram vel alibi valeant deferre
querelam, ſed potius coſdem cum omni be-

ANNO CHRISTI 1431.

nevolentia & favore pertractent. Per hoc e-
nim ultra meritum a Deo, nomen apud Chri-
ſticolas cujuſcumque nationis reportabunt glo-
rioſum, nobiſque & imperio ſacro exhibe-
bunt reverentiam & complacentiam ſingula-
rem. Volumus inſuper quod patentes noſtræ
litteræ robur habeant firmitatis etiam poſt
tempus quatuor menſium a tempore finiti præ-
dicti concilii computandum, præſentium ſub
noſtræ majeſtatis ſigillo teſtimonio litterarum.
Datum Nurembergæ anno domini MCCCCXXXI.
die VI. julii regnorum noſtrorum Hungariæ,
&c. XLV. Romanorum XXI. & Bohemiæ
XI.

LITTERA MISSA A BOHEMIS

Ad Chriſti fideles,

In qua dicunt, quod eis denegata ſit audientia habenda in concilio Baſilienſi.

1. UNiverſis Chriſti fidelibus, regibus, & ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, & nobilibus, inclytis clientibus, civibus, & omnis ſtatus & conditionis homi-nibus, barones, nobiles, milites, clientes, rectores communitatum, præfecti urbium, ju-dices, conſules, jurati, cives, totaque com-munitas Bohemiæ gentis in regno Bohemiæ, pariter & in marchionatu Moraviæ conſtituti, divinarum veritatum cognitionem, dilectionem & obſervantiam ſalutarem. Ib. p. 15.

Cum unigenitus Dei Filius, qui eſt æterna-liter in ſinu ejuſdem Patris æterni, deſcendiſ-ſet in terras, locum non mutans, & majeſta-tem non minuens, ſed humanam aſſumendo naturam, multifaria ſalutaris vitæ * ſacramen-ta, ore, manu & * monitionibus contradidit, de quorum revera numero iſta quatuor inſi-gnia ſuis ad imitandum diſcipulis & exempla-ria ſuis ad imitandum diſcipulis & exempla-ri converſationi reliquit, quorum ſic de di-gnitate primum eſt: Ut divinitſſimum corporis & ſanguinis ejus ſacramentum per miniſtros eccleſiæ fidelibus miniſtretur ſub utraque ſpe-cie. Secundum, ut verbum Dei, libere, pu-blice, & veraciter per eos quorum intereſt prædicetur. Tertium, ut civile dominium velu-ti lethale virus auferatur a clero. Quartum, ut publica & potiora crimina per legitimas poteſ-tates, & etiam laicas a plebibus exſtirpentur, * al. de-cretum * al. mo-ribus.

2. Has profecto infrangibiles veritates, pro-motivas fidei, auctivas caritatis, regulativas vitæ, nec non procurativas ſempiternæ ſalutis humiliter amplectentes, juxta viarum noſtra-rum modulum gratanter ſuſcepimus, ſtudioſe proſequimur, proſequi quoque intendimus, quouſque fides concludatur cum vita, ut ad illarum agnitionem, amorem & obſervantiam fidelem, etiam a principio jugiter affectavi-mus, & nunc accuratius omnem Dei populum affectamus venire. Unde non parcentes ſumti-bus, laboribus & expenſis, plures per non-nullas Chriſtianitatis regiones epiſtolas ſolidis ſcriptorarum auctoritatibus eiſdem virtute ſul-cientes tranſmiſimus. Nihilominus viſitavimus Chriſtianiſſimum principem, tunc magnificum Fredericum marchionem Brandeburgenſem, nunc illuſtrem regem Poloniæ, ac ad ſereniſ-ſimi Sigiſmundi Romanorum & Ungariæ regis inſtantiam, nobis per ſpectabiles legatos ipſius ſignificatam pridem in Presburg, & nunc in

Egram

ANNO CHRISTI 1431.

Egram civitatem imperii venimus, omni miſſa ubique inſinuantes, ut nobis in concilio generali audientia publica & ſecura ac coercitiva præceretur ſuper articulis divinis prædictis, quatenus publice, palam, & manifeſte in totius conſpectu concilii illos quatuor ſalutares articulos, quos pro fide tenemus, manifeſtare, dilucidare, declarare, aſtruere, juſtificare, probare, & defenſare ſcripturis ſacris, beatorum doctorum ſententiis in eadem ſcripturis vere & inevitabiliter fundatis, libere, omni impedimento * ſecluſo, valeamus; & quod tota una nobiſcum Dei viventis militans reformetur eccleſia in capitibus ſuis pariter & in membris juxta ſacram ſcripturam doctrinam.

* al. imperio

3. Qui nimirum rex principum, epiſcoporum, procerum & doctorum communicato conſilio, reſpondit, quod iſta limitatio audientiæ & reformationis eccleſiæ derogaret libertati & privilegio concilii generalis ſuper omnem legem eminentis. Sed quod nos, illis limitationibus & declarationibus noſtris ex divina lege & ſanctorum doctorum ſententiis omiſſis, ſtemus in his omnibus determinationi & diffinitioni ipſius concilii: quod profectò nos merito & rationabiliter ac rite reputantes illicitum, incongruum, & prorſus indignum, ut videlicet divinas veritates juſtificatas in ſemetipſis humanum judicet arbitrium, & ſolvet aut ſolvat pro ſua voluntate, quod utique interdum ſola * veritate relicta, opinionem ſequitur, ſicque ipſum nonnunquam fallere contingat & falli, & quod illi, earum veritatum & noſtri ſunt judices, qui illas, divino poſtergato timore, tamquam errores notorios, & nos ſuper obſervantia illorum velut erroneos, inconſulte, perperam & temere judicantes, damnaverunt iniquè, ut ſic inimici & noſtri hoſtes ſæviſſimi in noſtrum exterminium aſpirantes ſint judices, quod ſana vetat ratio, divinæque & leges humanæ exhorrent. Idcirco ipſis in hac parte nolumus neque intendimus conſentire. Sed hoc præſertim optavimus, & ut æquum & juſtum eſt jugiter optamus, ut divinarum ſcripturarum rectiſſima & ineffabilis regula per juſtiſſimum judicem, juſtitias & veritatem diligentem derelicta in terris, quæ nec fallere poteſt nec falli, in medium concilii proferatur, & beatorum doctorum, ut præfertur, ſententiæ, & juxta illas eorumdem articulorum & noſtra rectitudo aut obliquitas, poterit comparari & conſequenter rectificari aut approbari. Sed hoc ipſi nullatenus acceptare voluerunt: hanc juſtiſſimam æquitatem per nos illis oblatam veſtra, quæſumus, dignetur penſare induſtria, necnon partis adverſæ de ſuperbæ ignaviæ timore conſumaciam arrogantem, qua ſe ſupra ſe enormiter erigentes ſibi ſubjicere non modo omnes Chriſtianiſſimi principatus, regna & dominia, ſed etiam inſtillabilis divinæ veritatis doctrinas, Domini noſtri J. C. morte vesperciter confirmatas, juxta ſuum libitum trutinando * & judicando variare, ita ut quod nunc per Chriſtifideles vere creditur & fideliter obſervatur: tandem eorum arbitrio tamquam error & ſuperſtitio totaliter declinetur, ſicque Chriſtiana fides non in petra ſolidiſſima, ſed in arena mobiliſſima fundabitur, quotidianæ ſubjecta ruinæ; & verba Chriſti perennis firmitatis fulcita, ita ut cælum & terra facilius pertranſeant, quam ipſius commutentur ſermones, veluti lecti opertorium ipſorum mutabantur cenſura.

* al. trutinando

4. Sed quid hac temeritate ſtultius? quid hoc errore nequius? quid hac peſte perniciosius poteſt inveniri? Ipſi quod diximus judicate, ſentite, attendite obſecramus, univerſi & ſinguli Chriſtifideles, ſi ipſi epiſcopi ſedes apoſtolorum juſte ac digne occupant, qui illis vita & moribus totaliter adverſantur. Illi quidem per orbem terrarum pannoſi & contemti a populo migrantes, veritates dominicas cunctis populis, tribubus, & linguis fideliter nunciarunt, eaſdem propria morte firmantes: iſti purpura veſtiti & byſſo, glorioſi in populo, canes muti effecti, in caſtris & urbibus tranquille reſident, & eaſdem veritates etiam aſpernantur audire, ac propter earum obſervantiam fidelem fideles ſpoliant fama, vita & rebus; non per ſe, quia cubant cum ſcortis, ſed per cruenta crucis erectionem ſeculare brachium in occiſionem fidelium fallaciter concitantes. Illi relictis omnibus mundi divitiis omni virtute ornati, in paupertate & jejunio Dominum ſequebantur: iſti urbium, caſtrorum, prædiorum, ac regionum poſſeſſores, viri divitiarum inſtituti, pleni vitiis, non Chriſtum humilem in contemtu, ſed ſuperbiſſimum ſatanam in pompa & faſtu cernis voluptates ſequuntur: a quibus, utpote pſeudo-prophetis ſeductis, attendere, ſuadet ipſa veritas increata. Et ſi illi, ut proponunt, cum exercitibus ſuis validiſſimis regnum noſtrum invaſerint uſque ad interemtionem, ut aſſeritur, demoliri cupientes, Nos in Altiſſimi virtute, cujus cauſam proſequimur, habentes fiduciam, vim vi repellere cogemur, quemadmodum omnes leges & omnia jura permittunt.

* al. voluptate

5. Quare * omnia juſta & rationabilia ſuprascripta vos viri illuſtres & nobiles animo diligenti penſate & catholice diſcutite. Si in adjutorio ſceleratorum hujuſmodi clericorum, & temerario ac erroneo auſu de veritatibus omnipotentis Dei ſentientium, in voluptatibus hujus ſeculi, & meretricio ſicut in ſterquilinio jacentium, veſtras animas, pariter corpora, & perſonas in belliconſis periculis ſalubriter morti exponentes contra juſtiſſimas per nos vobis crebro oblatas Chriſti Jeſu æquitates. Datum ſabbato in vigilia Mariæ Magdalenæ ſub ſigillo communi omnium adhærentium evangelicæ veritati, circa limites regni Bohemiæ anno Domini MCCCCXXXI.

* al. quæ omnia

* videtur hic aliquid deeſſe

Tenor hujus littera venit ad ſacrum concilium decima auguſti anno XXXI. Et mirati fuerunt omnes da concilio, quod Bohemi audebant ſcribere, quod eis denegata fuit audientia, quam nunquam petiverunt.

LITTERÆ CONVOCATIONIS

Sacroſancti concilii generalis Baſileenſis ex parte ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini Eugenii papæ IV. ſeu ejus locum tenentis, reverendiſſimo in Chriſto patri domino noſtro, domino Reginaldo de Carneto Dei gratia Remenſi archiepiſcopo, directa anno Domini MCCCCXXXI.

1. JUlianus miſeratione divina S. R. E. ſancti Angeli diaconus cardinalis, in Germania apoſtolicæ ſedis legatus, præſidensque in

Th. p. 28.

in ſacro concilio generali Baſileenſi, prælatique & ceteri in eodem concilio exiſtentes, reverendis in Chriſto patribus domino archiepiſcopo Remenſi & ejus ſuffraganeis ſalutem in Domino.

ANNO CHRISTI 1431.

In eccleſia Dei ad hoc ſacra generalia concilia inſtituta ſunt, ut fidei veritas, * animorum concordia, ac puritas vitæ inter Chriſtianos ubique * debito ordine conſerventur. Sed cum hæc omnia per hæreſes, bella, & vitiorum illecebras turbari & impediri contingat, neceſſarium maxime eſt, ut in ſacris conciliis his tollendis ſumma cum diligentia provideatur. Et quoniam diebus noſtris, proh dolor! ſupra modum hæreſes & errores, bella, odia & contentiones, morum & vitæ diſſolutio, divinorum præceptorum tranſgreſſio totam undique eccleſiam vexant ac deformant, & quaſi morbus contagioſus in dies magis augentur; ideo ſummo opere omnes Chriſtifideles eniti debent, ut tot ac tanta mala de medio eccleſiæ extirpentur. Profecto ſi undique Chriſtianam religionem conſideremus, ita ipſam multis contaminatam reperimus, ut in ea nec decor nec ſpecies eſſe videatur. Quæ enim regio, in qua vel hæreſes aut bella non vigeant? Quis autem locus aut patria, ubi plurima, quibus offenditur & irritatur Deus, quotidie non perpetrantur? Quam raræ & paucæ perſonæ ſunt, quæ niteant vitæ puritate, qua decet.

* al. unitas

* al. undique

2. Jam igitur ipſa eccleſia tot procellis undique commota eſt a fundamentis pene concuſſa, ut ruinam minari videatur, niſi divina miſericordia ad nos oculos ſuæ pietatis convertat, quod ut facere dignetur, nos quorum pro ſacerdotali officio maxime intereſt, lingua & vita, prout oportet Redentorem noſtrum quotidie interpellare debemus, & quantum ſua gratia nobis conceſſerit, totis viribus laborare, ut adverſus tot peſtiferos morbos congrua remedia adhibeantur. Quicumque tot ac tantis calamitatibus eccleſiæ non compatitur, & quantum in ſe eſt, reipſa non ſuccurrerit, falſum quidem ſe induſit * Chriſtianum. Nam quomodo verus ſi-

* al. judicet

hus ille dicendus eſt, qui ſi videat patrem in mortis diſcrimine poſitum, & eum liberare poſſit, id negligat? dignus profecto hic eſſe videtur, ut non ſolum hæreditate paterna, ſed etiam vita, quam a patre conſecutus eſt privari debeat. Hæc certe divina juſtitia timendum eſt ne merito faciat & nobis, ſi matrem noſtram eccleſiam, quam Dominus noſter Jeſus Chriſtus ſanguine ſuo in cruce propagavit, languentem innumeris ægritudinibus, & quaſi in extremo laborantem adjuvare utcumque poſſumus, diſſimulemus; niſi converſi fuerimus, gladium ſuum vibrabit, arcum ſuum tetendit & paravit illum, & in eo paravit vaſa mortis. Ante igitur quam gladius ictum faciat, & ſagitta miſſa ſit, & vulnera infligantur, paremus ex adverſo ſcutum, muniamus nos clypeo, tueamur nos armis. Sed ubi contra gladium divinum, clypeus, ſcutum, aut arma ſatis idonea invenientur? Invenientur certe, & repente, ſi volumus, & idem ipſe qui gladium vibrat & arcum tetendit, pro ſua uſitata clementia, hæc omnia miniſtrabit nobis. Arma autem noſtra clypeus & ſcutum erunt ſanctæ orationes, erunt lacrymæ, erunt & ſancta opera, ac vita correcta & emendata. Convertamur ad ipſum, & ipſe convertetur ad nos. Qui noſter fuiſſet ſeveriſſimus judex, fiat ſtatim piiſſimus advocatus. Scit ultro miſereri, ſi, ut decet, verbis & opere veniam poſtulemus.

ANNO CHRISTI 1431.

3. Pro hac igitur venia a Redemtore noſtro precibus & operibus impetranda, hoc ſacroſanctum Baſileenſe concilium auctoritate apoſtolica in Spiritu ſancto modo congregatum eſt. Huc merito omnis Chriſtianæ religionis ſtatus confluere debet, ac cum omni diligentia laborare, ut tot monſtris hæreſum, bellorum, vitiorum tandem cum gratia Dei finis imponatur. Propterea ut unanimi conſenſu per univerſos univerſali bono ſalubriter provideatur, decrevit hæc ſancta ſynodus non expectare, ut majores populi Chriſtiani cujuſcumque ſtatus huc ſe conferant; ſed ipſos in tanta totius Chriſtianitatis neceſſitate pro conſilio aut auxilio ad fidei Catholicæ defenſionem, ad pacem & concordiam in populo Chriſtiano componendam, ad vitæ ac morum cujuslibet ſtatus reformationem, & divinorum præceptorum obſervantiam opportune importune interpellare, Domum ſanctæ matris eccleſiæ, in qua nos habitamus & vivimus, vehemens flamma ignis undique jam incipit devorare: ſi Chriſtiani ſumus, ſi cura nobis eſt propriæ ſalutis, non pigritemur amplius, afferamus aquam, extinguamus ignem, accurramus omnes, magni & parvi, nemo ſe excuſet, quia nulla, ubi de vita agitur, juſta eſt excuſatio, quilibet ferat opem, clamando etiam, ſi non poſſit aliter.

4. Quapropter veſtras paternitates hortamur & obſecramus in Domino Jeſu Chriſto, ac noſtra auctoritate monemus & requirimus, in vim a quolibet veſtrum in ſui conſecratione præſtiti juramenti, & in virtute S. obedientiæ, & ſub pœna excommunicationis diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus quam primum commode poteritis, vos ad hoc ſacro-ſanctum concilium pro univerſali bono omnium Chriſtifidelium accedere debeatis. Quod ſi forſan corporale impedimentum ab itinere vos merito excuſet, volumus ut quilibet veſtrum quoſdam viros moribus & litteratura ornatos, de omni ſtatu veſtrarum eccleſiarum inſtructos, loco veſtri cum pleno mandato deſtinetis; idem ut prælati omnes exemti & non exemti, in veſtris diœceſibus conſtituti, capitulaque veſtrarum eccleſiarum cathedralium, quæ ſolita ſunt ad concilia convocari, faciant, noſtra ex parte requiratis & moneatis. Vos autem ſive a vobis mittendos efficaciter admonemus, ne huc pompoſe ac cum multa familia, ſed cum ea moderatione & honeſtate, quæ viros exemplares decet, accedatis; Volumus ut has litteras ſine mora, vos venerabilis domine archiepiſcope, veſtris ſuffraganeis, capitulo veſtræ metropolitanæ, ac aliis veſtræ diœceſis prælatis exemtis & non exemtis; vos autem domini ſuffraganei, veſtrarum eccleſiarum capitulis & veſtrarum diœceſium prælatis exemtis & non exemtis inſinuare curetis; eoſque ad concilium noſtri auctoritate requirere, monere mandatis, urgere modo & forma præmiſſis. Datum Baſileæ XIX. die ſeptembris, anno Domini MCCCCXXXI. indictione IX. pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Eugenii divina providentia papæ IV. anno primo.

Ex-

ANNO CHRISTI 1431.

Extant in alio ms. codice ejusdem bibliothecæ & in Aquicinctensi ad universos archiepiscopos & eorum suffraganeos concilii littera ejusdem tenoris.

LITTERÆ

Missa capitulo Remensi per dominum Reginaldum Remensem archiepiscopum & Francia cancellarium.

Concilium propter papæ mandatum non dissolvendum, suadet ut ad illud mittant.

Tom. p. 31 VEnerabiles fratres, amici carissimi, recepi litteras vestras per latorem præsentium. Et quia materia in eis contenta tangebat concilii generalis factum, volui quantum potui certificare eventum rei, videlicet, an propter mandatum domini nostri papæ illud concilium dissolvetur, vel si assistentes in eo perseverarent in effectu. Scio pro vero quod ex voluntate domini nostri papæ ad præsens non celebrabitur, nec in loco Basilem. Et scio quod jam stantes in ipso concilio propter ipsum dominum nostrum non dissolvetur, nec mutabunt locum. Multos habent fautores, & credo firmiter quod obtinebunt. Nam impensior inclusive illius opinionis est, & faciet quod prælati sui venient. Dux Mediolanensis, dux Sabaudiæ mittunt suos prælatos. Parisius conclusum est, quod prælati & cæteri ad quos pertinet, vadent, nec petunt excipi, nisi quatuor prælati, qui consueverunt assistere consilio eorum. Dominus dux Burgundiæ mittet. Spero quod in regressu nostro rex mittet. & faciet notum are, ut prælati vadant. Et ego mittam procuratorem nomine meo. Nec volo ab ipsis excommunicari. Et sic facietis, si mihi credatis. Sumus hic ex parte regis pro pace tractanda. Spero omne bonum: attamen quid faciemus non est conclusum, & per nuncium mihi missum a scabinis, vobis & ipsis scribam quid fecimus. Venerabiles fratres & amici carissimi, vos conserves omnipotens Deus.

R. archiepiscopus Remensis, cancellarius Franciæ.

Superscriptio erat

Venerabilibus fratribus ac amicis carissimis præposito & capitulo ecclesiæ nostræ Remensis.

EPISTOLA CONCILII BASILEENSIS

Ad Carolum regem Francorum.

Concilia ad compescendas hæreses, bella inter principes tollenda, & emendandos mores corruptos celebrari. Qua propter hortatur regem ut suos ad Basileense concilium oratores mittat.

Tom. p. 32 CHristianissimo & serenissimo domino, domino Karolo Dei gratia regi Francorum Julianus miseratione divina S. R. E. Sancti Angeli diaconus cardinalis, in Germania apostolicæ sedis legatus præsidensque in sacro concilio generali Basileensi, prælatique & ceteri in eodem concilio existentes salutem in Domino sempiternam. ANNO CHRISTI 1431.

In ecclesia Dei ad hoc sacra generalia concilia instituta sunt, ut fidei unitas, animorum concordia, ac puritas vitæ inter Christianos ubique debito ordine conserventur. Sed cum omnia per hæreses, bella & vitiorum illecebras turberi & impediri contingat, necessarium maxime est, ut in sacris conciliis, his tollendis cum summa diligentia provideatur. Et quoniam diebus nostris, prob dolor! supra modum hæreses & errores, bella, odia & contentiones, morum ac dissolutio vitæ, & divinorum præceptorum transgressio totam undique ecclesiam vexant ac deformant, & quasi morbis contagiosus in dies magis augentur; ideo summopere omnes Christi fideles eniti debent, ut tot & tanta mala de medio ecclesiæ exstirpentur. Profecto si undique Christianam religionem consideremus, ita ipsam multis modis contaminatam reperimus, ut in ea nec decor, nec species esse videatur. Quæ enim regio est, in qua vel hæreses aut bella non vigeant? Quis autem locus aut patria, ubi plurima quibus offenditur & irritatur Deus, quotidie non perpetrentur? Quam rare & paucæ personæ sunt, quæ ea niteant vitæ puritate qua decet? Quot præterea a paucis temporibus Christianorum terras ac provincias Turci Sarraceni & alii infideles armis subjugaverunt & devastaverunt, quotidieque subjugare & devastare nitantur. quantam etiam utriusque multitudinem continuo in diversis regionibus captivam ducant, quorum plerique credulam non ferentes servitutem, postea fidem abnegant: quantum proh dolor! nostra Christianitas propter indignationem fidelium, quibus Christianorum discordia resistere non permittit, jam ad angustum redacta sit, ac quotidie angustetur, lacrymabile nimis est referre. Jam igitur ipsa ecclesia tot procellis undique commota est, & a fundamentis concussa, ut ruinam pene minari videatur, nisi divina misericordia ad nos oculos suæ pietatis convertat, quod utinam facere dignetur. Nos, quorum pro sacerdotali officio maxime interest, lingua & vita prout oportet redemtorem nostrum quotidie interpellare decrevimus, & quantum sua gratia nobis concesserit, totis viribus in hoc sacro concilio laborare, ut adversus tot pestiferos morbos congrua remedia adhibeantur. Propterea ut unanimi consensu per universos universali bono salubriter provideatur, hoc sacrosanctum Basileense concilium auctoritate apostolica in Spiritu sancto legitime congregatum decrevit non expectare, ut majores populi Christiani utriusque status huc se conferant; sed ipsos in tanta totius Christianitatis necessitate pro concilio & auxilio, ad fidei catholicæ defensionem, ad pacem & concordiam in populo Christiano componendam, ad vitæ & morum cujuslibet status debitam reformationem opportune & importune convocare. Et quoniam inter alia hoc præcipue in præsenti concilio agitabitur, quemadmodum sopitis guerris ac discordia, pax & tranquillitas in singulis regnis provinciisque statuatur. Cum etiam usu resistendum hæreticis infidelibus Christianitatem impugnantibus, eorumque armatam rabiem

ANNO CHRISTI 1431.

biem vi armorum comprimendam neceſſaria ſit regum & principum potentia, quam eis Deus conceſſit ad laudem bonorum, vindictam vero malorum, omnino expedire videtur, ut ipſorum regum & principum oratores de prædictis omnibus ſufficienter inſtructi, una nobiſcum in ipſo ſacro concilio interſint. Quapropter ſerenitatem veſtram per viſcera miſericordiæ Dei noſtri ex toto corde hortamur, deprecamur & obſecramus ut aliquos inſignes viros habentes zelum domus Dei, & rerum agendarum experientiam, in omni ſtatu veſtro & regni veſtri plene inſtructos ad hoc ſacratiſſimum concilium pro honore Dei, & quiete populi Chriſtiani, quam primum commode poteſt, deſtinare dignetur. Datum Baſileæ, &c.

Similis forma in mſ. codice Aquicinctenſi eſt epiſtola ad ducem Burgundiæ data 22. ſeptemb. 1431.

EPISTOLA CONCILII BASILEENSIS

Ad univerſos Chriſticolas regni Franciæ.

Hortatur ad unionem & concordiam, ſuamque ad id operam omnem promittit.

Ib. p. 53. SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis in Spiritu ſancto legitime congregata univerſalem eccleſiam repræſentans, univerſis Chriſticolis regni Franciæ, nobis ſincere dilectis, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem.

Etſi devotioni fidelium pretioſiſſimo Chriſti ſanguine redemtorum conveniat aſſiduis virtuoſis operationibus vacare, & piis orationibus divinam implorare clementiam pro ſua, ſuorum proximorum ſalute. Hæc ſiquidem ex radice caritatis, qua tenemur omnes Deum ſuper omnia, & proximos noſtros ſicut nos ipſos diligere, oriuntur. *Nemini*, præcipit apoſtolus, *quicquam debeatis, niſi ut invicem diligatis*; his tamen ſacris operibus amplius & amplius totis viribus incumbere neceſſe eſt, quo divina vindicta in peccatores iſtis infauſtis temporibus creviſſe occulta facie cernimus. Quis enim non videat flebilem eccleſiæ ſtatum, pleriſque in locis variis exortis erroribus, ſortilegiis, & variis ſuperſtitionibus, ita ut plurimi a ſinceritate ſacræ fidei deviaverunt, & Petri navicula horribili dejecta tempeſtate adverſis flatibus adeo concutitur, ut ruptis jam magna ex parte compagibus, vix ſibi paucæ admodum partes ſolide cohæreant. Iſti tamen periculoſo naufragio, quantum Spiritus-ſanctus illuſtrare mentes dignatur, providere curamus. Veſtris orationibus, ſuffragiis, interceſſionibus ad tam arduum opus adjuvari per miſericordiam Dei noſtri poſtulamus. Operæ pretium ſiquidem eſt, ad divinam impetrandam miſericordiam, malos & indiſcretos mores deſerere. Nempe non eſt pretioſa laus Dei in ore peccatoris, & cum inimicus ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora provocatur. Et hoc eſt profecto radix & origo turbationum noſtrarum, & flagellorum divinitus in Chriſtianos immiſſorum. Sic enim teſtatur ſæpenumero divina hiſtoria, punitiones immitti ad punienda peccata, bella ſiquidem ſeu guerræ, diviſiones, ſeditiones regionum, & depopulationes, rapinæ, homicidia, &c. immania flagitia Deum teſtantur nobis iratum, & ex peccatis veſtris irritatum, quod per ſecile advertetis, ſi regni veſtri gloriam, opulentiam & omnium pene abundantiam poſſediſſe retroactis temporibus; nunc autem quid vobis acciderit ex mutuis diſcordiis, bellis inteſtinis, domeſticis familiaribus; quin immo & conſanguineis, quibus interna viſcera ſeſe uſque ad interemtionem inſanierunt, vos ipſi agnoſcitis. Non utique novum hoc accidiſſe cognovimus, ſatis ex litterarum monumentis cernere datum eſt, quoſnam exitus bella civilia & inteſtina ſoleant habere; quot regna, quot imperia, quantas urbes & provincias, quantos validos potentatus everterunt. Nulla enim potuerunt Romanos rerum atque orbis dominos ex ſummo faſtigio in has clades atque ruinas, quibus nunc premuntur, dejicere, quam civilium certaminum, ardentis furoris rata rabies, præceps atque irrefrenata temeritas. Sed præſtat remedia quærere, quam tam horrenda flagitia ex bellicis cladibus nimium, proh dolor! exorta divinare. In primis ſiquidem rixæ, contentiones, æmulationes & malivolentiæ a cordibus prorſus eradicandæ ſunt & eripiendæ. Ante omnia autem caritatem habete, quæ eſt vinculum perfectionis. Deindeque divina ſuppliciter exoranda eſt clementia pro defunctorum peccatis remittendis, eorum potiſſime, a quibus ortum habuit tam noxia diſcordia. Sic etenim in divina confidimus miſeratione, quod piis interceſſionibus exoratus, flagella ſuæ iracundiæ immittere deſinet, quoniam non vult mortem peccatorum ſed potius ut convertantur & vivant, facientibuſque quod in ſe eſt, adjutor adeſt propitius, petitorum liberaliſſimus conceſſor. Hoc itaque præcipuum eſt, & niſibus totis ampleſtendum, ut rationibus hinc inde diſſimilis accedat mutuus amor. Nos vero de variis mundi regionibus in Spiritu-ſancto adunati ſynodaliter, noſtras operas & diligentias pervigiles ad tam ſacrum unionis & concordiæ (opus) unde regi & incolarum ejus, etiam regni principum & magnatum opus, adhibere præſtantiſſimis offerimus animis, nihil omittentes, quod tam ſacræ rei cognovimus expedire. Tantum verò ipſi diligentiſſimis operationibus ad hoc idem laborate. Neque enim immemores ſumus beneficiorum a veſtro chriſtianiſſimo regno ſæpius eccleſiæ Dei impenſorum; quamobrem reddere vices decrevimus. Ad hoc enim congregati ſumus, ut exſtirpatis hæreſibus, dejectis perverſis credulitatibus, & emendatis fidelium hominibus, utriuſque ſtatus, eccleſiaſtici & ſecularis pacem & concordiam (inter) reges demus, & regionibus pacatis, diſcordiis & diſſentionibus ſemotis. Exoramus autem divinam omnipotentiam, quatenus ad hæc ſalubria opera perficienda & conſequenda nos dirigere dignetur Altiſſimus, & corda fidelium ſua illuſtrare gratia ad hæc ſuſcipienda & ſanctis operationibus promerenda, quæ vobis & nobis annuat miſericors Deus, cujus pax exuperans omnem ſenſum cuſtodiat corda & intelligentias veſtras, & quietem dignetur in regno veſtro perenniter elargiri. Amen. Datum, &c.

ANNO CHRISTI 1431.

EPI-

ANNO CHRISTI 1431.

EPISTOLA

Concilii Baſileenſis, ad epiſcopos Germaniæ.

Mandat ut quam citius veniant ad concilium ſine pompa, & aliquos religioſos ad reformationem religioſorum idoneos venire jubeant.

Ib. p. 55. JUlianus miſeratione divina, &c. prælatique, &c. reverendo in Chriſto patri domino epiſcopo N. ſalutem in Domino, & mandatis noſtris firmiter obedire.

Cum in hac civitate Baſileenſi auctoritate apoſtolica ſacrum generale concilium in Spiritu-ſancto congregatum ſit, in quo præcipue de exſtirpandis hæreſibus, componenda pace in populo Chriſtiano, ac reformatione vitæ & morum utriuſque ſtatus, tam eccleſiaſtici quam ſæcularis, ſumma cum diligentia providendum erit; neceſſarium eſt, ut multitudo copioſa tam prælatorum, quam aliarum nobilium perſonarum hanc conſluat, ut earum conſiliis & auxiliis hujuſmodi ſancta opera debitæ executioni mandari poſſint.

Propterea omnibus archiepiſcopis, eorumque ſuffraganeis [illegible]maniæ & aliarum partium, per noſtras litteras, ſub pœna excommunicationis, & in vim præſtiti juramenti in eorum conſecrationibus, diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus, ceſſante corporali impedimento, perſonaliter ad prædictum concilium accelerarent, alioquin ſuos mitterent ambaxiatores, moribus & ſcientia ornatos. Sed quia omnis mora in hujuſmodi jam neceſſaria proviſione eſt ſupra modum præjudicialis, & forſan a veſtro metropolitano litteras valde tarde præſentari contingeret. Ideo prædictum renovantes mandatum, præcipimus ſub eadem excommunicationis pœna, in vi præſtiti juramenti, & in virtute ſanctæ obedientiæ, quatenus a die præſentationis harum litterarum iter acciplatis, illud poſtea continuando ad hanc civitatem Baſileenſem Et ſi forte corporale impedimentum ab intimatione vos merito excuſet, pro vobis aliquem vel aliquos moribus & litteratura ornatos, de omni ſtatu eccleſiæ veſtræ inſtructos, loco veſtri cum pleno mandato deſtinetis. Vos autem ſive mittendos a vobis efficaciter admonemus, ne hic pompoſe ac cum multa familia, ſed cum ea moderatione & honeſtate, quæ viros exemplares decet, accedatis. Volumuſque & præcipiendo mandamus, ut has litteras ſine mora præfatis veſtræ diœceſis, exemtis & non exemtis, veſtræque eccleſiæ capellano inſinuare curetis, & eos qui ad concilium intereſſe vel venire tenentur, id facere noſtri auctoritate efficaciter jubeatis. Mandamus etiam ut omnes prælatos ſingularum regionum veſtrarum, civitatum & diœceſum convocetis auctoritate noſtra, & de qualibet religione eligatis duos vel ad minus unum prælatum vel ſubditum, meliores & doctiores ac magis inclinatos ad reformationem, qui loco omnium aliorum expenſis communibus veniant ad præfatum ſacroſanctum concilium, cauſa reformationis in prædictis religionibus faciendæ. Datum Baſileæ die ſeptima menſis octobris, anno Domini milleſimo quadringenteſimo XXXI. indictione IX. pontificatus SS. in Chriſto patris & domini noſtri domini Eugenii divina providentia papæ IV. anno 1.

ANNO CHRISTI 1431.

EPISTOLA

Concilii Baſileenſis ad abbates, præpoſitos, &c. diœceſis Baſileenſis.

Arguit eos, quod ad concilium necdum acceſſerint, mandatque ut ad illud quam citius veniant.

Ib. p. 57. JUlianus miſeratione divina S. R. E. ſancti Angeli diaconus cardinalis, in Germania apoſtolicæ ſedis legatus, præſidenſque in ſacro concilio generali Baſileenſi, prælati & ceteri in eodem concilio exiſtentes, univerſis & ſingulis abbatibus, præpoſitis, ceteriſque collegiatarum eccleſiarum prælatis, exemtis & non exemtis, diœceſis Baſileæ, ſalutem in Domino.

Ignorare aliqualiter non debetis, generale concilium celebrari hoc tempore inſtitutum eſſe in hac civitate Baſileæ, pro cujus celebratione, nos qui ad præſidendum in eodem ſumus auctoritate apoſtolica deſtinati, jam diu vices gerentes noſtros deſtinavimus ad eamdem, & tandem nos ipſi perſonaliter advenimus. Et cum etiam de longinquis partibus ad celebrationem advenerint concilii memorati, mirandum ſatis eſſe videtur, vos qui propinquiores eſtis, nullatenus adveniſſe, nec vos noſtræ exhibuiſſe præſentiæ. Cui etiam tranſeunti pro reverentia ſanctæ ſedis apoſtolicæ, cujus vices gerimus, occurrere deberetis. Veſtram igitur tarditatem merito arguentes, unumquemque veſtrum, ſaltem eorum qui munus benedictionis acceperunt, monemus & exhortamur, attente, ac in virtute ſanctæ obedientiæ & a quolibet veſtrum præſtiti juramenti, ac ſub pœna excommunicationis diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus huduſque ad diem ſabbati proxime ſequentem, quæ erit XIII. hujus menſis, ad noſtram præſentiam perſonaliter veniatis, ut certæ ſolemnitati, quæ pro cauſa dicti ſacri concilii die dominica ſequenti fieri debet, intereſſe poſſitis, & deinde aliis in concilio, Spiritu-ſancto dirigente, peragendis conſilium & operam, quatenus ad vos pertineat, exhibere. Datum Baſileæ die VII. octobris, anno domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo primo, indictione nona, pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri domini Eugenii divina providentia papæ IV. anno 1.

EPISTOLA

Concilii Baſileenſis ad regem Poloniæ.

Hortatur eum ad pacem cum Wictrigaldo fratre ejus.

Ibid. SEreniſſime princeps & illuſtriſſime domine, magno dolore affecti ſumus cum primum audivimus inter ſerenitatem veſtram & illuſtrem principem dominum Wictrigaldum germanum veſtrum talem ſuſcitatam eſſe diſcordiam, ut alter alterum bellis impugnet, tum propter Chriſtianorum ſtrages, ac deſolationem patriæ, & infinita mala inde eventura; tum quia inter fratres uterinos tantum facinus agitur, apud quos jure ſanguinis idem velle & idem nolle in rebus omnibus eſſe deberet. Et ſi multum timenda ſunt damna quæ ex bellis naſci conſueverunt, non minus vereri debetis notam atque ignominiam, quæ ex fraterna diſcordia

utrique accedet. Solent etiam hujuſmodi contentiones eſſe deteriores, majoraque inde produci odia, quo majus eſt ſanguinis vinculum. Nam omnis injuria quam alter alteri ex fratribus inſtat, tanto moleſtior eſt, & acerbius pungit, quanto ab eo fit, a quo minus fieri debuit alter exiſtimat. Auxit etiam doloris noſtri cauſam nefanda hæreſis Bohemorum, cum ad eam eſtirpandam veſtra ſerenitas bellis privatis occupata, intendere ſicut ſperabamus non poterit. Ipſi etiam hæretici ſentientes catholicos principes inter ſe diſſidere, audaciores & obſtinatiores in ſua perverſitate efficientur. Gaudebunt pro hoc veſtro diſſidio Tartari, Turci, & alii infideles vobis finitimi, cum audient populum chriſtianum bellis agitari, & ſanguinem chriſtianum effundi. At populus catholicus ſupra modum ubique triſtabitur, cum ſenſerit chriſtianos principes & germanos fratres capitalibus inimicitiis ſeipſos perſequi, & patriam illam, in qua noviter ex idolis cultus veri Dei pullulavit, in prædam ac ruinam exponi. Quæ cauſa tanti odii eſſe poſſit, ut frater fratrem hoſtiliter invadat ignoramus. Sed hoc valde execrabile eſſe ſcimus, quod tam catholici principes in exſtremam jam provecti ætatem, ex eodem utero geniti, ita naturalis affectionis obliti ſint, ut alter alterius damna, infamiam ac exitium quærat. Si ſecundum ſententiam Salvatoris, qui fratri iraſcitur, reus eſt gehennæ, quæ illi pœna ſervabitur, qui in fratris vitam ſeu honorem machinatur? Quis jure vel injuria hoc agat, nobis non conſtat adhuc. Potius autem poſſe optamus, quomodo ſopiri poſſit diſcordia, quam quis diſcordiæ ſit auctor. Hoc autem aſſerimus, quod qui veſtrum ſapientior eſt, quique juſtiorem ſuam cauſam putat, is honeſtius ac laudabilius fecerit, ſi oblitus injuriæ, fratri reconcilietur, & cum carne ſua in priſtinum amorem redeat. Ad quid bellum geritur? cujus vel victor vel conflictus, æque ſunt plena luctu. Qui fratrem bello ſuperaverit, habet potius unde fleat quam gaudeat. Quicquid mali in prælio uni accidit, cum eadem ſit caro, alteri etiam accidiſſe judicandum eſt. Et quoniam propter moratas cauſas totius Chriſtianitatis intereſt, ut hujuſmodi fraterna diſſenſio penitus extinguatur: ideo hoc ſacroſanctum concilium pro pace populi chriſtiani principaliter congregatum, ad hanc veſtram diſſenſionem tollendam totis viribus laborare intendit. Propterea veſtram ſerenitatem rogamus, ut cauſam & originem hujus guerræ ac diſcordiæ, & quicquid pro pace & concordia inter vos & germanum veſtrum facere debeamus, quamprimum nobis ſignificet. Laborare enim toto poſſe decrevimus pro his omnibus quæ ad pacem, quietem, & tranquillitatem veſtram & dominiorum veſtrorum quoquo modo pertinere videntur. Iterum autem rogamus atque conſulimus, ut modum aliquem adhibere velitis, per quem prædictæ guerræ ſuſpendantur. Nos autem per litteras veſtras poſtea plene inſtructi curabimus, ſi opus erit, notabiles oratores deſtinare, qui pacem ac concordiam cum Dei adjutorio perficiant. Datum Baſileæ, die XXI. octobris, anno Dom. MCCCC. XXXI. indictione IX. pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri domini Eugenii papæ IV. anno I.

ANNO CHRISTI 1431.

ANNO CHRISTI 1431.

LITTERA

Miſſa per concilium religioſis Prutenis.

Hortatur eos, ut ſtudeant pacem componere inter regem Poloniæ & ducem Lituaniæ.

VEnerabiles & religioſi viri in Chriſto nobis dilectiſſimi. Non mediocriter mentes noſtras afflixit rumor guerræ, quam inter ſereniſſimum principem dominum Wadislaum Poloniæ regem, & illuſtrem principem dominum Switergaldum Lituaniæ ducem cœptam nuper audivimus, tum propter chriſtiani ſanguinis effuſionem, & innumera mala, quæ inde ſequuntur, tum quia hæretici Bohemi ſentientes principes catholicos inter ſe armis certare, in Chriſti fideles audaciores & in ſua hæreſi pertinaciores exiſtent. Quanta hinc detrimenta fidei catholicæ & eccleſiæ Dei oriri poſſint, ſi hæc guerra, quæ nimis crudeliter inchoata eſſe aſſeritur, celeriter non extinguatur, nemo eſt qui non magnifice percipiat. Et quoniam inter alia in hoc ſacratiſſimo concilio tractanda, hoc erit potiſſimum, quem admodum firma pax ac concordia in chriſtiano populo componatur. Ideo tam ad prædictas guerras, quam alias ubique tollendas ſummo ſtudio intendere volentes, ſcribimus utrique dictorum principum, admirantes ac dolentes, quod hujuſmodi tam ſæva diſſentio inter ipſos germanos orta, exhortando ipſos ad pacem & fraternam caritatem, & ut nobis cauſam & originem ipſius guerræ, & quidi per nos ad illam tollendam faciendum videretur, ſignificent: eoſque rogamus atque conſulimus, ut interim aliquem modum adhibere procurent, & omnes offenſiones hinc & inde ſuſpendere. Poſtquam autem ab ipſis & a vobis plene de omnibus informati fuerimus, noſtros notabiles ambaſſiatores ad pacem perficiendam illuc deſtinare; & ut omnia nobis melius conſtent de cauſis diſcordiæ ac remediis oportunis, hortamur vos, ut ſerioſe tam ipſas cauſas quam remedia neceſſaria per latorem præſentium quamprimum intimetis. Rogamus etiam & quanto efficacius poſſumus admonemus, ut pro viribus laboretis, quatenus omnis diſſentio inter eos amputetur, ac vos pacis mediatores & amicos communes conſtituatis; ſatisfacietis primo officio eccleſiaſtico & religioſæ vitæ veſtræ, cujus maxime intereſt ſeminare pacem, procurare concordiam, & cauſas odiorum reprimere; providebitis fidei catholicæ & toti chriſtianitati, quæ ex hujuſmodi guerra, ſi duratura ſit, maximam jacturam omnino pateretur. Ipſos deinde principes & eorum ſubditos veſtræ religioni pro tanta caritate in eos exhibita perpetuo obligabitis. Nam pacem & concordiam a vobis recognoſcentes, tanti beneficii memores, ipſi & eorum poſteritas vos ſemper diligent & honorabunt. Propterea hoc præcipuum debet eſſe veſtrum officium, ut pro pace ipſorum principum omnem adhibentes diligentiam, ut ad eorum reconciliationem & mutuam caritatem ſummo ſtudio intendatis,

p. 39

tis. Quod opus utrique erit gratum & utile, A Deo valde acceptum, & apud homines ſupramodum laudabile. Valete in Domino feliciter. Scriptum Baſileæ; &c.

ANNO CHRISTI 1431.

EPISTOLA CONCILII BASILEENSIS

Ad Fridericum ducem Auſtriæ:

Hortatur eum ad pacem cum duce Burgundiæ, ut liber ſit prælatis ad concilium venientibus tranſitus.

B. p. 40. JUlianus, &c. prælatique & ceteri, &c. illuſtri principi Friderico duci Auſtriæ ſalutem in Domino, & chriſtianæ fidei ſanctæque Dei eccleſiæ velut princeps Catholicus opem ferre. Inſtant neceſſitates quæque plurimæ populi chriſtiani, ut ad extirpandum hæreſes, quæ velut cancer peſtifer chriſtianitatis corpus ſerpere & maculare nimium moliuntur; ſedandum bella, quibus undique populus Chriſtianus devaſtatur; pacem componendam, & mores in melius reformandos, generale concilium in multitudine prælatorum & aliorum virorum ad hoc prodeſſe valentium in Spiritu-ſancto ſolemniter celebretur. Ad hoc hæc Baſileenſis civitas ex præcedentis concilii eſt electa decreto. Propterea nos ad ipſam convenimus civitatem, omne ſtudium & ſollicitudinem, quantum cum Deo poſſumus, adhibentes, ut de omnibus chriſtianitatis partibus ad ipſam civitatem ea convenlat multitudo, per quam tantis tamque difficilibus congruum proviſionis, Chriſti auxiliante gratia, poſſit adhiberi remedium, & ſalus publica procurari. Cum autem, rerum magiſtra experientia edocente, noverimus, immo ex ſe notum cunctis exiſtat, huic tam ſalutifero operi impedimentum maximum provenire ex guerra, quæ in finibus & circumadjacentiis hujus civitatis inter vos & illuſtrem ducem Burgundiæ eſt paucis ante temporibus ſuſcitata: unde ad hanc civitatem prælatis & aliis veniendi non eſt libera & quieta facultas, cum inter gentes armorum, quas uterque hinc inde tenetis, non ſit tranſitus ſine probabili metu: unde a veniendo ad hoc ſacrum concilium plurimi trahuntur, in maximum totius chriſtiani populi detrimentum, & perturbationem concilii memorati. Per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti, cujus res agenda eſt, vos quanto efficacius poſſumus monemus, exhortamur, & inſtanter requirimus, quatenus inimicitias * cum dicto illuſtri duce Burgundiæ, quem conſimiliter per alias noſtras his ſimiles litteras exhortamur, monemus, & inſtanter requirimus, ſaltem pro tempore hujus concilii, & pro terris circumadjacentibus huic civitati, vos deponatis omni modo cum affectu ita & taliter, quod in omnibus convicinis & circumadjacentibus locis & terris huic civitati ſit tutus, liber & pacificus tranſitus, & habitationis receptio, omnibus & ſingulis ad dictum concilium venire volentibus & recedentibus ab eodem. Quod ſi his noſtris ſalubribus monitis pro tanta neceſſitate populi chriſtiani, juſtiſque requiſitionibus contenſum non præbueritis & operam cum affectu, quod de tam catholico principe non aliqualiter ſperandum; oportebit nos, licet invitos, contra vos tamquam perturbatorem & impeditorem ſacri concilii generalis, & boni publici totius populi chriſtiani procedere juris remedils opportunis. Datum Baſileæ, &c.

EPISTOLA SIGISMUNDI

Imperatoris

Ad ducem Burgundiæ.

Hortatur mandatque duci Burgundiæ, ut ſic agat cum Auſtriæ duce, ut accedentibus ad concilium libera & tuta ſit via.

ILluſtris princeps, conſanguinee cariſſime. Ex inſinuatione reverendiſſimi in Chriſto patris domini Juliani cardinalis legati & præſidentis, ac prælatorum in ſacro concilio Baſileenſi congregatorum, amicorum noſtrorum dilectorum percepimus, qualiter guerra inter tuam dilectionem & illuſtrem Fridericum ducem Auſtriæ, principem & avunculum noſtrum cariſſimum ſuborta, ipſi concilio permaxima incommoda inferat; ita quod tam accedentes quam redeuntes vias in diſpendioſo perluſtrent diſcrimine; immo plerique venire volentes, propter hujuſmodi pericula ſe retrahant, jacturæ, ut humanum eſt, ſe ſubmittere formidantes. Impediuntur etiam mercationes & victualium ad idem ductores; & ut mala quæ exinde proveniunt ſummatim perſtringamus, ex ipſa guerra imminet quaſi totalis diſſolutio, quam Deus avertat, concilii memorati; de quo tanto vehementius perturbaremur, quanto ex ea, ſi fieret, nedum ipſi concilio, verum etiam toti chriſtianitati, quam repræſentat, calamitates proventuras conſpiceremus & doleremus ex corde, ſi hæc res, cooperante Spiritu-ſancto, feliciter prænunciata, tantiſque exſpectata temporibus, & pro exſtirpatione hæreſum & errorum, reformatione corruptorum undique morum, ac pacificatione ſanctæ matris eccleſiæ & Chriſti fidelium præſtolata, conſummatione votiva fruſtrari deberet. Et quanta partibus diſſidentibus, & ex hoc malum cauſantibus in gloria & improperium exinde ſuccreſcerent, cum diceretur impetentes ſe ſe turbatores eſſe concilii, tantique boni, tu ipſe recenſe. Et revera incuti vellemus hoc tuæ dilectioni, partique tibi adverſæ adſcribi debere. Ob quam rem apud præfatum ducem Fridericum inſtitimus una cum oratoribus concilii memorati, quod ipſe, ut ad plenum confidimus, ſe acclinabit ad ea quæ ſunt honeſtatis & debiti in hoc facto, prout ex oratoribus ipſius concilii, qui, ut credimus, in re ipſa illico ad te accedent, enucleatius concipere poterit dilectio tua. Adhortamur te, & monemus ſummopere deſiderantes, ut ad proſecuti nem hujus tam ſanctæ rei te ſic flectas, quod de impedimento ſeu negligentia ipſius non poſſis alias quatenus inculpari: immo fidelitati tuæ auctoritate Romana * regia omnino mandamus, quatenus ita ſolerter provideas diſponasque, ut per te aut gentes ſubditoſque tuos dicto concilio & ejus membris adeuntibus & recedentibus, ac etiam victualia, merces, aut res alias ad ipſum ducentibus, ipſo durante concilio, nulla læſio rerum ac corporum aliqualiter inferatur, quemadmodum & ipſi duci Friderico & univerſis imperii ſubditis pœnaliter præcepimus. Age igitur, conſanguinee cariſſime, in re iſta ſalubriter, tamque opportune, prout

B. p. 41.

ANNO CHRISTI 1431.

* al. deeſt Romana

ANNO CHRISTI 1431.

prout neceſſitas facti requirit, ne umquam dici poſſit ex operatione tua aliquid ſiniſtri præfato ſuccreviſſe concilio. Per hoc enim nobis complacebis gratiſſime, prout de te indubitanter confidimus, & ultra mercedem omnipotentis Dei, quam recepturus es, ſanctæ matris eccleſiæ & ſeculi favorem & gloriam tibi indubie cumulabis. Datum *Ffalkreth* Curienſis diœceſis, anno a nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo primo, die XXX. octobris, regnorum noſtrorum Hungariæ, &c. XLIX. Romani XXII. & Bohemiæ XII. anno.

EPISTOLA EUGENII PAPAE VI.

Ad Petrum archiepiſcopum Januenſem.

Diſſolvit concilium Baſileenſe, ac novum indicit Bononiæ, ad quod eum invitat.

Ib. p. 43. EUgenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Petro archiepiſcopo Januenſi ſalutem & apoſt. ben.

Cum paſtorali officio, cui diſponente domino præſidemus, & ſedis apoſtolicæ auctoritate nihil magis convenire putaremus, quam tota mente incumbere & efficaciter proſequi, ut perſonæ eccleſiaſticæ per ſemitam Jeſu Chriſti incedentes, abjectis illecebris, cum ſinceritate religionis & fidei, vitam honeſtam ducerent, & Deo, prout profeſſi ſunt, ſeipſos veris affectibus dedicarent; dilecto filio noſtro Juliano ſancti Angeli diacono cardinali ſedis apoſtolicæ legato, de venerabilium fratrum noſtrorum conſilio, per noſtras certi tenoris literas dedimus in mandatis, ut ad civitatem Baſileenſem accederet, & ibidem, ſi prælatorum congregatio eſſet facta, noſtro & Romanæ eccleſiæ nomine præſideret, & in quantum in eo eſſet, reformationem cleri, hæreſum extirpationem, ac pacem & ſalutem fidelium procuraret. Verum licet in propoſito conſtantes ſimus, tamen certis rationabilibus cauſis inducti, in cedula præſentibus intercluſa denotatis, putantes concilii celebrationem neceſſariam eſſe, & ad longam dilationem protrahi non debere, de eorumdem fratrum conſilio, hujuſmodi concilium, ſi quod congregatum videatur, diſſolvendum, & in civitate noſtra Bononienſi uſque ad annum cum dimidio, a die diſſolutionis hujuſmodi computandum, celebrandum eſſe decernimus. Ideo fraternitati tuæ, quæ noſtram & ſedis prædictæ auctoritatem ejuſque conſervationem, deſiderat, ſignificare volumus, ut eorum, quæ in eccleſia eveniunt, notitiam habeat, & etiam intercluſa cedula tuis ſuffraganeis ſignifices; quibus ac fraternitati tuæ, cum ad reformationem cleri, reductionem Græcorum, extirpationem hæreſum, ac pacem fidelium conducere & avviſamenta prælatorum maxime neceſſaria ſint, harum ſerie in virtute ſanctæ obedientiæ & præſtiti juramenti præcipimus & mandamus, ut ſtatuto tempore ad hujuſmodi concilium veniatis, cui, Deo auctore, perſonaliter præſidere intendimus: alioquin non venientium excuſationem, niſi infirmitate, aut gravi ſenectute oppreſſi fuerint, minime acceptabimus. Volumus inſuper, ut dictis tuis ſuffraganeis etiam exemtis, ſi qui in territorio tuæ juriſdictionis exiſtant, auctoritate noſtra præcipias, ut ad præfatum concilium ſtatuto A termino accedant, ſuper qua re litteris exemtionis a ſede apoſtolica eiſdem conceſſis non obſtantibus, & quibus in hac parte derogamus, plenam tenore præſentium eidem fraternitati tuæ concedimus facultatem. Datum Romæ apud S. Petrum anno incarnationis dominicæ MCCCCXXXI. XV. calendas januarii, pontificatus noſtri anno I.

ANNO CHRISTI 1431.

EPISTOLA

Archiepiſcopi Strigonienſis & aliorum Hungariæ prælatorum ad concilium.

Excuſant ſe quod in propria perſona ad concilium non poſſint accedere, certoſque faciunt patres de victoria in Bohemos reportata.

B Ib. p. 44. REverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis, univerſoque cœtui dignitſſimo in ſacra Synodo Baſileenſi conſtitutis, &c.

Reverendiſſimi patres, evangelicæque veritatis cultores eximii, viri ex omni gente in Sancto Spiritu vocati, obedientiam paratam cum debita reverentia & honore.

Inter cunctas noſtræ ſollicitudinis curas, quibus paſtorale officium nobis ex alto commiſſum exercendo lætamur, jocundamur, indefinenterque affligimur, concutimur & turbamur, C conſiderationis noſtræ intuitum intra cordis noſtri arcana ſedula meditatione revolventes, ad ſacroſanctam Baſileenſem ſynodum, univerſalem eccleſiam repræſentantem, erigere curavimus ſtudioſe. Sane de celebri & glorioſa veſtra congregatione quantum lætitiæ & jocunditatis fervorem pro amenæ tranquillitatis ſtatu ſanctæ eccleſiæ Dei noſtra præcordia conceperint, difficile poſſumus explicare ſermone, & tanto fiagrantis amor caritatis in nobis exardeſcit, quanto veſtras inclytas dominationes divino munimine ſuffultas ad reædificandam Dei eccleſiam unicam ſuper petram divinitus fabricatam promtiores & in ſancto cœpto opere perſeverantiores audiemus, ne D Petri navicula a modo in antea & deinceps procelloſis fluctibus agitetur, ne grex dominicus nunc fluido regimini ſubjectus, ex ſomnolentia & deſidioſa incuria paſtorum eccleſiæ, hæreticorum & tyrannorum & nonnullorum ambitioſorum per luſtra devia oberrantium per improviſe moræ tædium in abyſſum damnabiliter deducatur. Quidnam deſideribilius vita ſuperſtite, quid poſt funera glorioſius, patres digniſſimi, quam vineam ſabaot unico & indubitato cultori vicario Jeſu Chriſti mundi monarchæ divinitus commiſſam, non tam in membris quam in capite in unum reducere ovile, hæreſes potenter exſtirpare, principes pacificare Chriſtianos, & in clero ſorte Domini mores & virtutes ſeminare glorioſas? Certe hi ſunt actus E nobiliſſimi hierarchici in ſacroſancta area Domini noſtri boni Salvatoris, qui a quolibet ortnodoxo & fideli Chriſticola ſunt ardenter amplectendi, nempe nos veſtris dignis dominationibus toto cordis & mentis affectu in prædicta ſancta ſynodo Baſileenſi noſtra in perſona veluti ſacroſanctæ eccleſiæ filii obedientiæ & devoti alumni repræſentaſſemus, acta, facta, geſta, deliberata, & concluſa ac agenda, tractanda & concludenda promta & devo

vota mentis alacritate humiliter recepturi; ſed A
res pungitiva amaritudinis veneno fideles Chriſti ſua contagione contaminans, nos undique
ANNO CHRISTI 1411 affligit & perturbat: impietas videlicet filiorum ſatanæ & viperarum, hæreticorum Huſſitarum regni Bohemiæ contra ſanctam matrem eccleſiam ejuſque fideles oviculas, tamquam materni uteri corroſores, ſæviſſime inſultantium, qui de anno præſenti & mense octobri ſuniculos ſuæ ſævitiæ crudeliſſime extendentes, regnum Hungariæ manu armata, forti & terribili cum eorumdem Thabor, hoſtiliter clam & turibundo impetu invadendo ſanguinem multorum fidelium immaniſſime effundentes, pluribuſque miſerabili nece manu ſacrilega gladio peremtis, nonnullos manicis & compedibus B
ferreis ligatos in captivitatem abduxerunt. His dicti filii ſceleratiſſimi minime contenti, nos & quamplures eccleſias ſeu loca Deo dicata, bonaque noſtra, oppida, villas, poſſeſſiones, & decimas jam recollectas, & præſertim eccleſiæ Strigonienſis, fere omnino devaſtantes depopularunt, ſpollarunt, & ignis voragine conſumſerunt; ſed pater miſericordiarum afflictionem ſui populi, ſanguinemque occiſorum ad ſe clamantium, & gemitus flebiles compeditorum, pupillorum, viduarum, & orphanorum, proh dolor! humiliatorum, dono gratuitæ pietatis ab alto proſpiciens, corda noſtrarum fidelium gentium compaſſionis amore accenſa miſericorditer erigere curavit: qui ar- C
mis virtutis divinæ bonitatis præcincti, gravia pericula, & deſenda facinora deteſtandæ impietatis vindicare volentes, in virtute Altiſſimi confiſi, qui in ſe ſperantes non deſpicit, furioſam ſuperbiam hoſtium orbis univerſi ſtrenue ſunt aggreſſi, adeo viriliter certantes, quod eorum onuſtiſſimis curribus & vehiculis pluribus ſpoliis & rebus oneratis turpiter retrojectis, ſubſidiiſque peregrinique penitus deficientibus, tutiora loca petere ſunt aſtricti. Ibi Hungarorum ſaviſſima jacula, multis gladio proſtratis, pluribuſque atrociter fauciatis, diræ mortis pocula ipſis perfidis hæreticis ſaviſſime miniſtrarunt, ſicque viri ſanguinum virtute divina draconum faucibus concuſſi, D
venerunt ebrii, non tamen capta præda ſunt adipe pinguium ſaturati. Sed fama vulgata deferente, peſtiferæ impietatis ſuperba furia ſic, ut præmittitur, Deo volente, illuſa, fremens & dolens ſe eſſe deceptam, piſtilinum ſpiritum elationis reaſſumens, carbones in nos reaccendere & toto poſſe gladio ultionis vindictam ſumere machinatur. Nos vero humilitatem noſtram, omniaque noſtra opera illius arbitrio, voluntati & pie diſpoſitioni committimus, qui omni creaturæ de ſua liberalitate munifica dat eſſe & vivere prout vult, ſicut vult & quando vult. Ipſum tota mentis devotione flexo poplite obſecrantes & deprecantes, quatenus ſua immenſa clemen- E
tia, nos a malis omnibus eripere, oveſque ſuas ſuo pretioſo ſanguine redemtas in pace optata collocare dignetur, ut tandem ſum redemtionis fructum ſalutiferum in nobis celerem ſentientes, ad cæleſtem curiam cum felici tripudio una nobiſcum pervenire mereantur. Præterea, patres & domini glorioſi, ſaviſſima Turcorum paganorum rabies ſacroſanctæ fidei catholicæ ac gregis dominici notoriorum æmulorum, in noſtrum & totius regni Hungariæ exterminium & ruinam tenden-

tium, nunc in abſentia ſerenuſſimi principis domini noſtri domini Sigiſmundi Romanorum & Hungariæ, &c. regis, qui congregata multitudine copioſa Turcorum cum exercitu validiſſimo, fama publica volante, manu feroci regnum Hungariæ ſibi ipſis ſubjicere molluntur, nos vehementer quorum horrenda formido tyrannide referta, totum regnum Hungariæ & regnicolas cum ingenti cordis acerbitate turbavit & graviſſime commovit. Et quia nos præmiſſorum hæreticorum & paganorum aculeis ſaviſſimis ſæpe ſæpius, divina permittente gratia, ſtimulamur; ideirco noſtros armigeros & ſtipendiarios diſponere, banderiaque (a) eccleſiarum noſtrarum, non parvis (a) Banderia ſua banda cum ſumtibus & expenſis erigere, perſonis etiam vexilla militaria noſtris propriis minime parentes, ſed & loco & tempore occurrentibus nunc campeſtres, nunc ſilveſtres, nunc vero lutoſos tenemus deſcenſus, calores & frigora, imbres & pluvias, promta voluntate ſufferentes, ac noctes plerumque inſomnes, ut quietem aliis præparemus, in quorum quiete quieſcere deberemus patienter; tranſeuntes contra & adverſus dictos hæreticos & paganos, dextra Dei concedente, exurgere, & arma movere, defenſionique patriæ noſtræ naturalis obſtaculum nunc pro poſſe, omnibus noſtris viribus appoſitis, opportuna neceſſitudine ponere oportebit. Vos igitur, egregii & inclyti domini, ex præmiſſis impedimenta diverſa mente acuta poteritis perſpicaciſſime conſiderare, propter quæ & nonnulla alia ardua negotia hujus regni Hungariæ humeris noſtris incumbentia, & impoſita, ſacroſanctam ſynodum adire nequimus. Cupientes tamen ab intimis ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ univerſalis veluti filii obedientiæ obedire mandatis, honorabilem Nicolaum in artibus magiſtrum archidiaconum Nutienſem, & canonicum in eccleſia Strigonienſi, virum moribus & ſcientia ornatum, noſtrum certum nuncium miſſum & procuratorem legitimum, ſufficiens mandatum noſtram abſentiam excuſandi habentem, quæ per eum fuerint facienda, gerenda pariter & agenda, ad dominationes veſtras tranſmittimus, qui præmiſſa impedimenta canonica, & nonnulla alia, clarius, diſtinctius & diffuſius coram veſtris dignis dominationibus proponet & allegabit: cui in dicendo, proponendo, allegando & referendo credulam fidem adhibere velitis, ipſumque benivole & benigne auditum cum expeditione optata, dataque ei licentia ad nos & ſuos proprios lares redeundi cum proſperis auſpiciis de veſtrarum dominationum ſpeciali benevolentia remeare. Nos vero veſtris præclaras & Deo devotas dominationes rogamus, & in domino exhortamur, quatenus per viſcera miſericordiæ domini noſtri Jeſu Chriſti cujus res per vos agitur, opus ſanctiſſimum per V. R. paternitates ad laudem & gloriam ſacroſanctæ univerſalis eccleſiæ & populi voluntarie & libere inchoatum, ad effectum deſideratum perducere non deſiſtatis, permaxime tamen ad exterminium & excidium hæreſis cancroſæ, nunc in regno Bohemiæ pernicioſe currentis laborando. Ipſa namque ſua contagione peſtifera multos fideles & quaſi innumerabilium pias mentes inficit & necat ſcandaloſe. Nos quippe magnæ ſpei fiduciam gerimus, patres orthodoxi & Deo amabiles Domini, ut per veſtra opera glo-

ANNO CHRISTI 1411.

rio-

rioſa ſalutaris conſequetur effectus, erroreſque & hæreſes eccleſiam Dei lacerantes & notorie ſcandala, pericula animarum & regnorum, ac terrarum deſolationes, depopulationes & devaſtationes parientes, cenſura veſtri judicii exterminabuntur, & niſi, adhibita diligentia ſolerti, hæreſes, opprobria, blaſphemiæ hæreticorum Huſſitarum regni Bohemiæ prædicti gladio materiali ſuccidantur, revera antiquæ & novæ pejores prioribus deteriori germine periculoſe ſuccreſcent. Amplectimini igitur domini & patres reverendiſſimi, hunc laborem ſalutiferum, quem opifex univerſi fœcundet & fructificet, taliter, ut orbis univerſus optatam pacem, & ſacroſancta eccleſia in ſuo toto ambitu recuperet unitatem, voſque pro inquietiſ- A ſimis & officioſiſſimis laboribus, quos nullo gravati tædio, ad laudem Dei omnipotentis & ſuæ ſanctæ eccleſiæ ſuffertis, miſericordiam Altiſſimi & alia retributionum præmia, quæ glorioſus Deus bene operantibus præparavit, uberius conſequi, & vitam æternam poſſidere feliciter valeatis. Præſentes ſigillis noſtris annularibus, quibus utimur, fecimus conſignari. Datum Strigonii die XXVIII. menſis decembris MCCCCXXXI. ANNO CHRISTI 1431.

Sacroſanctæ univerſalis eccleſiæ & V. R. P. humiles & devoti Gregorius archiepiſcopus eccleſiæ Strigonienſis, Petrus Agrienſis, Clemens Jaurienſis & Simon Weſprimenſis eccleſiarum prælati, &c.

ANNO CHRISTI 1431.

Documenta anni 1432.

1432.

COPIA

Quarumdam pretenſarum litterarum apoſtolicarum ſuper diſſolutione ſacri generalis concilii Baſileenſis, &c.

lb. p. 50. IN nomine Domini, amen. Quia dignum eſt & rationi congruum, veritati teſtimonium perhibere, in his præcipue debet, quicumque Catholicus incumbere, ubi ad ſtatum ſanctæ matris eccleſiæ & conditionem intenditur. Hinc eſt quod cum reverendus pater dominus Daniel, Dei & apoſtolicæ ſedis gratia epiſcopus Parentinus, apoſtolicæ ſedis & domini noſtri papæ theſaurarius, & ad præſens commiſſarius apoſtolicus ad civitatem Baſileenſem deſtinatus, quaſdam litteras apoſtolicas vera bulla plumbea domini noſtri papæ in filis ſericiis rubei & crocei coloris, more Romanæ curiæ, bullatas, cum ſubſcriptionibus S. R. E. cardinalium manu propria ſubſcribentium roboratas, cum quodam inſignio in modum gyri & rotundi caracteris ſignatas, prout in ſimilibus eccleſiæ majoribus negotiis fieri ſolet, inferius per omnia tranſcriptas & copiatas, mihi Johanni de Geparellis Pratenſi decretorum doctori, apoſtolica & imperiali auctoritatibus notario, tradiderit tranſcribendas, & cum ſuis ſolemnitatibus in formam publicam redigendas; mandatis dominationis ſuæ obtemperare cupiens per omnia, una cum Nicolao Bovis præsbytero, & Nicolao de Mota notariis infraſcriptis, in præſentia teſtium & perſonarum fide dignarum teſtimonio ad hæc vocatorum ſpecialiter & rogatorum, coram præfato domino theſaurario & commiſſario prædicto collationem de verbo ad verbum de præſenti copia ad dictas bullas & litteras apoſtolicas fecimus diligenter, quarum quidem litterarum apoſtolicarum tenor per omnia ſequitur & eſt talis.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Quoniam alto & incomprehenſibili Deo conſtituimur reddere vota, &c. *ut apud Labbeum tom. 17. conc. pag. 734. ubi pro his verbis*, Clerum in diverſis mundi partibus reformatione indigere, *in mſ. legitur*: Univerſumque clerum, paucis admodum exceptis, incidere per tramitem peccatorum. *Item pro* ſollicitat quod tot malis, *in mſ.* ſollicitat quomodo tot malis. B *Item pag. 735. poſt hæc verba*: Dum nulla ibi prælatorum congregatio adhuc facta foret, *in mſ. additur*: Intervenerunt magnæ & neceſſariæ cauſæ, quibus obſtandum fuit Bohemicæ cladi, & ſaluti fidelium providendum: unde ipſe cardinalis, ſicut notorium eſt, pro conſervatione fidei in partibus illis magnis fuit exercitiis occupatus. Secuta demum occulto Dei judicio catholicorum fuga. *Item linea ultima*, congregatione ſecuta, *mſ.* congregatione ſtatuta. *pag. 735.* principatus guerræ, *mſ.* initi belli. *Ibid.* ſuper hæc omnia, &c. *mſ.* Hæc omnia verſantes animo, nec non etiam quia proximis diebus cariſſimus in Chriſto illuſtris filius Johannes Palæologus C. P. imperator, & venerabilis frater noſter Joſeph apud Græcos C. P patriarcha, ſuum oratorem, ad nos & venerabiles fratres noſtros S. R. E. cardinales tranſmiſerunt, qui nos requiſivit, juxta tractata per prædeceſſorem noſtrum cum conſilio ipſorum cardinalium, de quorum numero tunc eramus, pro unione Græcæ orientalis eccleſiæ cum Romana & univerſali eccleſia concilium in loco eis apto celebrari; unde nos ſecundum dictas conventiones & propter executionem tanti boni, obtulimus pro adventuris Græcorum prælatis & oratoribus, pro tranſitu ad Italiam, & tranſitu ad Græciam, pro galeis & aliis neceſſariis impenſas opportunas. *Ibid.* Quo præfati patriarcha, &c. *mſ.* Promiſerunt itaque præfati imperator & patriarcha ſolemnes oratores ſuos tranſmittere, ſicuti ante notitiam obitus, &c. *Item ibid.* dimiſſis erroribus, reductam videri ad ritum Romanæ & univerſalis eccleſiæ, *mſ.* dimiſſo errore, unam fieri cum eccleſia Romana. Comprehendimus neceſſarium eſſe ad conveniens ſpatium temporis in Bononia generale concilium convocari. Quapropter ſi prælati de novo ad Baſileam vocarentur, quod convenire non poſſet ſine temporis intervallo, utrumque concilium fere uno tempore concurreret; & ſic utrumque minus auctoritatis haberet, nec prælati poſſent in utroque intereſſe. Unde pro commoditate prælatorum, (qui) nobis habeant convenire, & cauſis ſuperius declaratis, & aliis magnis urgentibus ſuis loco & tempore declarandis, majus bonum minori præponentes, præter concilium quod ſecundum ſtatuta ſynodi Conſtantienſis in decennio venit celebrandum, quodque in ipſo decennio in civitate noſtra Avenionenſi volumus celebrari, ex abundanti in civitate Bononiæ pro ipſorum Græcorum reductione, reformatioque cleri ac po-

ANNO CHRISTI 1432.

populi chriſtiani, aliud generale concilium decrevimus convocare, & in eo intendimus perſonaliter præſidere apoſtolica auctoritate, & ſubſcriptorum fratrum noſtrorum Jordani Sabinenſis, Antonii Oſtienſis, Hugonis Peneſtrini epiſcoporum, Johannis tituli ſancti Laurentii in Lucina, Antonii tituli ſancti Marcelli, Joh. tituli ſancti Sixti, Franciſci tituli S. Clementis, Angeloti tituli ſancti Marci presbyterorum, Lucidi ſanctæ Mariæ in Coſmedin, & Ardechini SS. Coſmæ & Damiani diaconorum, ejuſdem eccleſiæ Romanæ cardinalium unanimi conſenſu indicimus & convocamus, ac præfatam ſynodum Baſileenſem, ſi quæ inibi congregata videatur, diſſolvimus & totaliter liberamus. Inſuper in nomine Chriſti Dei, ad cujus populi ſalutem totis affectibus aſpiramus, univerſis & ſingulis patriarchis & archiepiſcopis, prælatis & clericis ad quos interest, ubicumque conſtitutis, indictionem & diſſolutionem prædictas, indictis & diſſolutis prædictis declaramus & notificamus, ipſoſque requirimus & monemus in Domino Jeſu Chriſto in vim præſtiti juramenti in conſecrationibus eorumdem, in virtute ſanctæ obedientiæ, & etiam apoſtolica auctoritate noſtra præcipimus & mandamus, ſub pœna excommunicationis & aliis pœnis juris, quatenus in anno uno cum dimidio a publicatione præſentium computando, ad præfatam civitatem Bononienſem pro hoc ſacroſancto concilio celebrando, & ſubſequenter in decennio in civitate Avenionenſi debeant convenire; quos omnes præſenti ſcripto intendimus eſſe monitos, peremtorieque citatos, ac ſi eorum ſingulis directæ fuiſſent monitoriæ litteræ ſpeciales. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ diſſolutionis, liberationis, declarationis ac præceptionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem id attentare præſumſerit, indignationem omnipotentis Dei, & B. Petri & Pauli apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno Incarnationis dominicæ MCCCCXXXI. ſecundo idus novembris, pontificatus noſtri anno primo.

Sequuntur ſubſcriptiones cardinalium, ut apud Labb. in præcedenti bulla.

In cujus viſionis ac diligentis collationis & aliorum fidem & teſtimonium præmiſſorum, ego Johannes de Caparellis decretorum doctor, apoſtolica & imperiali auctoritate notarius, propria manu præſens hoc publicum inſtrumentum ſcripſi & ſubſcripſi, & tam notariatus ſolito meo ſigno, quam doctoratus ſigilli mei impreſſione ſignavi, & de præfati domini theſaurarii & commiſſarii apoſtolici prædicti mandato ſigilli majoris dignitatis ſuæ impreſſione munivi, ſub anno a nativitate Domini MCCCCXXXII. menſis januarii die VIII. præſentibus ibidem honorabilibus & diſcretis viris magiſtro Georgio de Gayeto ſacræ theologiæ doctore & presbytero, Luca Liparelli cive & canonico Ancoitano, & Johanne de Paravia dicto Johanne de Padua teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis. Hæc omnia in civitate Baſileenſi ſub anno, die, menſe prædictis, acta ſunt ſub pontificatu SS. in Chriſto patris ac domini noſtri, domini Eugenii divina providentia papæ IV. anno I

Et ego Nicolaus Bovis presbyter Laudunenſis diœceſis, publicus imperiali auctoritate notarius, omnibus & ſingulis præmiſſis præſens fui, & cum prædicto Johanne de Caparellis de hujuſmodi copia ad dictas bullas in præſentia domini theſaurarii & teſtium præſcriptorum, diligentem de verbo ad verbum collationem feci, ideo me ſubſcripſi, & ſignum meum conſuetum de hoc per dictum dominum theſaurarium requiſitus poſui in fidem & teſtimonium præmiſſorum, anno, menſe, die, loco, & pontificatu prædictis.

Et ego Nicolaus de Mota clericus Ambianenſis diœceſis, publicus, &c. *ut in præcedenti.*

ANNO CHRISTI 1432.

LITTERA MISSA IMPERATORI

Per ſacrum Baſileenſe concilium.

Monent imperatorem de bulla diſſolutionis per epiſcopum Parentinum allata, ſeque nihilominus in incæpto bono opere perſeveraturos.

SAcroſancta generalis Baſileenſis ſynodus in Spiritu-ſancto legitime congregata, ſereniſſimo atque invictiſſimo Sigiſmundo Romanorum regi ſemper auguſto, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem. Ib. p. 13.

Sereniſſime rex, atque invictiſſime, noverit veſtra Cæſarea celſitudo, nos cum ingenti mentium noſtrarum jubilo veſtras recepiſſe litteras gratioſiſſimas, quibus lucide perpendimus ferventiſſimum zelum, quem fidei orthodoxæ atque ſanctæ matri eccleſiæ, nunc, proh dolor! nimium collapſæ per hæreticorum impugnationem, morum deformitatem, atque cladium bellicarum immanitatem, intimo corde geritis. Benedictus Deus, qui tam ſalubrem voluntatem immiſit in cor regis, quique talem tantumque pugilem & advocatum eccleſiæ ſuæ ſponſæ ſibi paravit & conſervavit. Verum, rex ſereniſſime, opus eſt veſtram Cæſaream majeſtatem accingi ad celebre ſublevamen eccleſiæ Dei, & ſacroſanctæ hujus ſanctæ ſynodi generalis, quoniam inimici ejus multiplicati ſunt. Quidam enim epiſcopus Parentinus, SS. domini noſtri ſummi pontificis aſſertus theſaurarius, quaſdam prætenſas litteras apoſtolicas diſſolutionis dictæ ſacræ ſynodi, ut accepimus, attulit, per quas præſens ſacrum generale concilium nititur diſſolvere, & novum in unum annum cum medio ad civitatem Bononienſem indicere, tametſi præfatus epiſcopus pluribus reverendis patribus oppoſitum paulo antea promiſerit. Viderit auguſta veſtra majeſtas, quantum hæc diſſolutio afferret nocumenti, nedum eccleſiæ Chriſti, ſed & toti populo fideli, qui ſummam ſpem ſublevationis a tantis tribulationibus & cladibus, quæ, heu! in tota Chriſtianitate debachantur, firmiter poſuit. Sane hæc congregatio zelo ardentiori domus Dei accenſa diſſolutioni huic viribus totis renititur, atque adjutore Deo & veſtra Cæſarea majeſtate, remedia efficacia tantis calamitatibus perquirere ſtudebit. Ea propter veſtram præſentiam in hoc ſacro concilio ex intimis cordis deſiderat, ut ſit coadjutrix exſtirpationis hæreſum, reformationis omnium eccleſiæ ſtatuum, atque pacis & concordiæ chriſtianorum, veluti cauſa extitit unionis ejuſdem in concilio Conſtantienſi. Supplicamus

igi-

ANNO CHRISTI 1432.

igitur ſereniſſimæ veſtræ majeſtati, quatenus dignetur aviſari & concipere omnia remedia opportuna tam peſtilenti cladi, & ea ad effectum uſque deducere, quanto celerius fieri poterit, obſecrantes etiam celeriter & efficaciter illuſtri principi domino Guillelmo duci Bavariæ, hujus ſacri concilii veſtra ſacri ordinatione protectori, atque omnibus prælatis Germaniæ, per veſtram ſerenitatem reſcribi pro celeriori ad hunc locum adventu, quoniam eorum præſentia eſt hic ſumme neceſſaria ad hoc ſacrum opus Dei & ſuæ ſanctæ eccleſiæ feliciter continuandum & conſummandum. Super prædictis autem ambaſſiatam noſtram ad regalem veſtram majeſtatem in brevi deſtinare diſponimus, & hic firmi & ſtabiles perſiſtere intendimus totis viribus, procurantes bonum eccleſiæ & totius Chriſtianitatis, quantum Deus ex alto conceſſerit, qui ſerenitatem veſtram conſervare & dirigere dignetur ad ſuæ ſponſæ eccleſiæ ſalubria præſtanda obſequia. Datum Baſileæ &c.

EPISTOLA SIGISMUNDI

Romanorum regis ad concilium

Bullam de concilii diſſolutione a papa acceptam eis mittit; hortatur ut nihilominus ab incepto bono opere non deſiſtant.

Ib. p. 54.

REverendiſſimo in Chriſto patri domino J. cardinali S. Angeli præſidenti, venerandiſque patribus prælatis, ac ceteris in ſacro generali Baſileenſi concilio congregatis, amicis noſtris cariſſimis & ſincere grateque dilectis.

Reverendiſſimi & venerandi in Chriſto patres, amici cariſſimi & ſincere grateque dilecti. Hodie recepimus bullam domini noſtri papæ, notificantem nobis diſſolutionem ſacri Baſileenſis concilii, quam ſua ſanctitas hinc inde fecit per bullas ſuas publicari, cujus copias hic incluſas habetis, de qua re ultra modum ſtupenda tanto amarius turbati ſumus, quanto ex hujuſmodi diſſolutione, nedum innumera mala & pericula, quinimmo totalis ſubverſio catholicæ fidei & alia diſcrimina ſunt indubie ſucceſſura, & non poſſumus continere dolorem & lacrymas, ſi ipſa ſacra ſynodus, quæ omnium imminentium diſcriminum eſt portus ſalutis, & multarum rerum fructuoſa inceptio, ſic vane & ſine ratione ſuo effectu ſicque periculoſe debet fruſtrari, & ſuper eo, ut in tempore provideatur, miſimus feſtinantiſſime ad ſanctitatem domini noſtri litteras noſtras & inductiones opportunas, ut ſanctitas ſua protinus remediare velit, & ea quæ facta ſunt illico revocare, quemadmodum copia legationis noſtræ ad ſanctitatem ſuam miſſa hic incluſa vos clarius edocebit; & ſperamus quod eadem ſanctitas, penſatis ſcandalis ex hujuſmodi diſſolutione provenientibus, quæ utique ignoravit, & nihilominus fructibus qui ſperantur, mentem ſuam mutabit & conventioni felici ipſius concilii paternos miniſtrabit favores, prout easdem ſanctitatem, cum ſecum conſtituemur, ut in brevi ſperamus, clarius informabimus viva voce. Adhortamur ergo veſtras paternitates in Domino noſtro Jeſu Chriſto, cujus res agitur, ut nulla ſuggeſtione aut alio quovis modo diſſolvi velitis, ſed incepta feliciter proſequi & finire, firmam habentes fiduciam, quod ſanctitas domini noſtri aviſata clarius de conditionibus ipſarum rerum, ſi ſaltem non voluerit deſtructionem Chriſtianitatis, & notam indelebilem incurrere, illico aliter & ſalubriter providebit. Abſit enim, & iterum abſit, ut rem tanti ponderis & fidem tam inteſtine tangentis, valeat ſeu poſſit tam facilis irritare promotio, quoniam in brevi aliud ſentietis. Confortemini ergo & eſtote robuſti, quoniam ad continuationem ipſius ſacri concilii vobiſcum conſtanter & fideliter uſque ad mortem perſeverare volumus: quia ſic nos fides inſtruit, conſcientia noſtra admonet, & imminentia mala perurgent. Et quicquid ſuper illo decreveritis, nobis quantocius intimate: quoniam ſi tale concilium ſicut & præcedentia tam leviter ſine fructu & ratione deberet diſſolvi, in extinctionem totius Chriſtianiſmi, tæderet nos amodo vivere inter filios hominum; & revera mors pretioſior in tantis deformitatibus vita eſſet. Providete ergo celeriter & cuſtodite Chriſtianitatis ſalutem, ut ſcitis. Datum Placentiæ die x. januarii regnorum noſtrorum anno Hungariæ, &c. XLV. Romanorum XXII. & Bohemiæ XII.

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum rex ſemper Auguſtus ac Hungariæ, Bohemiæ, &c. rex.

Ad mandatum domini regis
Caſpar Sligk.

COPIA BULLAE DISSOLUTIONIS

Concilii miſſæ domino regi Romanorum.

Extat apud Labbeum, tom. II. conc. pag. 940.

SEQUUNTUR AVISAMENTA

Per dictum dominum Romanorum regem domino noſtro papæ tranſmiſſa.

Extant apud Labbeum tom. XII. conc pag. 956.

COPIA APPELLATIONIS

Interpoſita per nonnullos dominos de concilio a domino papa ſuper diſſolutione concilii per dominum papam facta, &c.

Ib. p. 56.

CUm appellationis remedium in relevamen indebite gravatorum ſalubriter inventum, a ſanctis patribus ſit rationabiliter inſtitutum; idcirco ego N. &c. animo appellandi & ad ſanctam ſedem apoſtolicam, vel ſaltem ſacro-ſanctam ſynodum Baſileenſem prædecandi, propono & dico, quod quamquam in hac civitate Baſileenſi tam ordinationibus & decretis Conſtantienſis & Senenſis conciliorum, quam olim domini Martini V. & ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri domini Eugenii IV. moderni Romanorum pontificum auctoritatibus, ac de expreſſis ipſorum mandatis generale concilium in Spiritu ſancto, pro hæ-

☞ hæreſum exſtirpatione, morum reformatione, pacis quoque inter Chriſtianos reges & principes ceteroſque fideles reintegratione, legitime ſit congregatum atque firmatum, præfatum quoque ſacrum concilium jam manum ad aratrum miſerit, Bohemos ipſos, qui Huſſitæ vulgo nuncupantur, pridie cum omni manſuetudine ſub ſpe ſalubris reductionis eorumdem vocando, necnon cum illuſtri principe duce Burgundiæ & certorum militum & militarium ſocietate, tractando, nonnullaſque eiſdem militaribus proviſiones faciendo ad finem, quatenus in eventum, in quem dicti Bohemi in ſua pertinacia, quod abſit, perſiſtere contingat, valido dirigente domino exercitu inſtituto, eoſdem manu forti reducere ſeu exterminare moliantur, ſingulique prædictorum & ipſi Bohemi ſperentur hinc ſacro concilio Baſileenſi ſuper præmiſſis grata, quæ deſideranter expectat, reſponſa daturi. Adeo quod eadem ſynodus propterea, ſalvis aliis cauſis * prægnantibus, ceſſante ſaltim univerſali fidelium ſcandalo, ac totius eccleſiaſtici ſtatus gravi periculo, ſeſe quovismodo diſſolvendo retroſpicere nequit, prout nec debebit. Quid enim periculoſius, quidve ſcandaloſius, ſeu etiam, ut ita dicam, ridiculoſius, quam tam ſalubre laudabileque hujus concilii taliter, ut præfertur, autoriſati opus, tanta cum ferventia inchoatum, nunc parvipendere, ſeu leviter ludibrioſeque deſertare? nihilominus tamen quidam Johannes de Prato alias de Cipparellis, prætenſus decretorum doctor, nuper decem diebus nondum elapſis, quaſdam apoſtolicas litteras ſive bullas in fratrum Prædicatorum hujus loci conventu palam exhibuit, atque legit, diſſolutionem hujus ſacri concilii Baſileenſis, velut prætendit, continentes, fundatas falſis evidenter ex cauſis, ut aſſeritur, undecumque ſanctitati domini noſtri ſiniſtre ſuggeſtis, in eiſdem expreſſatis. Quarum quidem falſitas opportuno tempore legitime probari poterit atque clarius demonſtrari. Prætendens, ut creditur, quod propterea dictum ſacrum concilium Baſileenſe diſſolvi potuit, ſitque habendum pro diſſoluto, cum tamen minime credendum ſit, ſeu quovis modo præſumendum videatur, intentionis ſanctitatis domini noſtri papæ fuiſſe aut eſſe, ipſam ſynodum tam neceſſario ac legitime congregatam, &, ut præmittitur, autorizatam diſſolvi velle, niſi cauſis in dictis ſuæ ſanctitatis expreſſis cauſamque eidem ſuæ ſanctitati diſſolvendi præbentibus, veris exiſtentibus. Neque tunc facile, ut creditur, attentis ſcandalis atque periculis, quæ propter Huſſitarum vocationem, & tractatus ſupradictos taliter, ut præmittitur, pendentes, ulteriori ceſſante proſecutione, ſeu etponſorum præſtolatione indubie naſcerentur. Propterea non eſt præſumendum, ſeu leviter credendum, quod dictus dominus noſter decretis & ordinationibus Conſtantienſis, cui ſua ſanctitas necnon reverendiſſimi cardinales intererant & approbabant, ac Senenſis conciliorum immemor, quicquam in præjudicium ſeu diſſolutionem præſentis Baſileenſis concilii decerneret attentari. Quorum decretorum altero in effectu cavetur, quod quilibet cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi papalis exiſtat, ſubjaceat concilio, & in iis quæ ad fidem ac generalem ecclefiæ Dei reformationem pertinent, obedire tenetur. Poſtquam igitur hoc ſacroſanctum Baſileenſe concilium, legitime, ut præmittitur, congregatum exiſtat, atque firmatum, agenſque cauſam fidei, ac eccleſiæ Dei reformationem, quomodo ſua ſanctitas in præmiſſis obediret concilio, ſi ſua diſſolutione, ne cauſa fidei agitari & eccleſia Dei reformari valeant, evidens impedimentum miniſtraret? Et eſto etiam quod dictus dominus noſter undecumque inſpiratus, vellet ampleſti, quod abſit, rigorem, adeo quod præmiſſis minime ponderatis, hoc ſacrum concilium pro diſſoluto, & ad Bononiam cum tanto temporis diſpendio ſeu prorogato forſan habere voluit, accedat prohibitio alterius decreti dictorum conciliorum, quod incipit: *Frequens generalium conciliorum &c.* quo inter ceteta cavetur, ſi forte caſus aliquis occurrerit, quo neceſſarium videretur ipſum locum concilii mutari, puta obſidionis, guerrarum, peſtis aut ſimilis, tunc liceat ſummo pontifici de fratrum ſuorum, aut duarum partium eorumdem conſenſu atque ſubſcriptione, alium locum prius deputato viciniorem & aptum ſub eadem tamen natione ſubrogare. Si igitur ſubeſſet, prout minime ſubeſt, cauſa neceſſaria translationis hujus concilii Baſileenſis, nequaquam de Baſilea Germanicæ ad Bononiam Italicæ nationis, obſtante decreto prædicto, poſſet transferri, nec decretum concilii Conſtantienſis præfatum, tradens Romano pontifici poteſtatem concilia ex cauſis prædictis transferendi, ſi bene inſpiciatur comprehendit concilia firmata & inchoata, ſed potius inchoanda, pendente enim termino concilii congregandi, ſi locus pro ipſo congregando deputatus urgentibus cauſis neceſſario fuerit mutandus, tunc poterit alius eo modo quo præmittitur, per Romanum pontificem deputari, ſecus ubi concilium ſufficienti auctoritate legitime jam firmatum, & ſeſſionibus ac proceſſibus ſynodalibus actuatum & radicatum exiſtit, ut in caſu præſentis concilii. Tale namque non ſubjacet mutationi per Romanum pontificem abſque conſenſu concilii faciendæ. Sed Romanus pontifex juxta mentem primi decreti ſuperius annotati, obedire tenetur, non impedire. Quibus omnibus debite recenſitis, nequaquam præſumendum eſt, ſed credendum ſanctitatem domini noſtri papæ hoc ſacroſanctum Baſileenſe concilium cum tanto ſcandalo & periculo, ſic ex abrupto, præterim falſis cauſis ſuæ ſanctitati quomodolibet inſtillatis ut præmittitur, per ſuas litteras diſſolvere voluiſſe, aut pro diſſoluto habere. Attento etiam quod propterea ſua ſanctitas notam graviſſimam ac ſedis apoſtolicæ dedecus & ignominiam non minimam apud Chriſtifideles, utriuſque videlicet, eccleſiaſtici atque ſæcularis ſtatus perſonas irrevocabiliter, ut timetur, foret incurſura. Sentiens igitur me dicti Jo. de Prato & maxime ipſius incauta ac manifeſta litterarum prædictarum pro diſſolvendo præſenti concilio exhibitione, non mediocriter gravatum, timenſque in poſterum fortius poſſe gravari: ea propter a dictis prætenſis litteris, ſic, ut aſſeritur, exhibitis, atque lectis, ac ipſarum exhibitione, lectione, & ejuſdem concilii prætenta diſſolutione, aut loci mutatione, ſalva ipſius nullitate, necnon a quibuſcumque prætenſis proceſſibus pœnalibus, & cenſuris eccleſiaſti

ANNO CHRISTI 1434.

ANNO CHRISTI 1434.

* f. prægravibus.

ſticis propterea forte fulminatis ſeu fulminandis, contra quoſcumque prolatis ſeu proferendis, quibuſve mandatis a quocumque, quamvis etiam domini noſtri papæ ſurrepticie informati, auctoritate emanatis, publicatis, ſeu publicandis quomodolibet in futurum, omnibuſque & ſingulis aliis gravaminibus per quemcumque ad effectum prædictum quavis auctoritate illatis & inferendis, quæ ſemper colligi poterunt quomodolibet ex præmiſſis, ad ſanctam ſedem apoſtolicam & ſanctitatem domini noſtri papæ, ad ipſum de veritate rei geſtæ melius atque clarius aviſandum & informandum, vel ſaltem ad hoc ſacroſanctum generale Baſileenſe concilium pro me & mihi adhærentibus & adhærere volentibus in his ſcriptis provoco & appello, & apoſtolos pero inſtanter, inſtantius, & inſtantiſſime, unico contextu verborum, ſi quis ſit, qui illos mihi dare velit aut poteſt, ſubjiciens me ac omnes & ſingulos mihi adhærere volentes, tuitioni & protectioni ſedis apoſtolicæ, & ſacroſanctæ ſynodi Baſileenſis prædictarum. Proteſtor inſuper quod hanc meam appellationem proſequi, ac omnibus quorum intereſt inſinuare volo & intendo, locis & temporibus opportunis, ſalvo jure addendi, minuendi, corrigendi, mutandi, ſeu aliam vel alias appellationes interponendi toſiens quotiens videbitur neceſſarium, ſeu quomodolibet expedire. Requirens vos notarium publicum hic preſentem, quatenus ſuper hac mea appellatione omnibus & ſingulis præmiſſis unum, vel plura, conficiatis publicum ſeu publica inſtrumenta.

ANNO CHRISTI 1432.

damus, & diſtricte ſub debito juramenti & pœnis juris & excommunicationis latæ ſententiæ præcipimus, quatenus celerrime, ſaltem infra viginti dies a die notificationis præſentium, iter arripiendo, & illud ſine fraude continuando, ad præſentem generalem ſynodum accedere non obmittatis, (a) commonentes noſtri ex parte veſtrum capitulum, & alios veſtræ diœceſis, qui de jure vel conſuetudine ad ſacrum generale concilium comparere aut mittere tenentur, quos & nos tenore præſentium in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub præfatis pœnis monemus, quatenus ad hoc ſacrum concilium comparean infrat tempus prædictum, aut viros in ſcientia & moribus notabiles celeri greſſu, & ſine longiori dilatione ſtudeant deſtinare. Et ne diu moveamini quibuſdam rumoribus contrariis, aut frivolis aſſertionibus; quæ utique ſubreptitiæ ſunt, tenorem decretorum in ultima noſtra ſeſſione publicatorum vobis tranſmittimus. Præterea noſtras litteras patentes univerſis Chriſtifidelibus directas, in veſtris civitate & diœceſi publicare & notificare ſeu publicari & notificari, & notificum mandare velitis ad Dei laudem, ſuæ eccleſiæ & hujus ſacri concilii exaltationem, errorum exſtirpationem & fidelium in magnis calamitatibus proh dolor! exiſtentium ſublevamen. Ad quæ ſaluberrima opera vos dirigat Spiritus ſanctus, in cujus hic nomine convenimus. Datum Baſileæ, &c.

(a) Eum tanquam regi accenſium, poſtea excuſavit Johan. dux Belfordiæ tegni tunc pon rege Angliæ adminiſtrati & Mutinens. Belvac. & Pariſiens. epiſcopus.

Sub eadem forma, pauciſſimis verbis exceptis, reperio in mſ codice regii collegii Navarræ epiſtolam ad alios epiſcopos per concilium Baſileenſe tranſmiſſam, datam Baſileæ 23. januarii.

EPISTOLA CONCILII BASILEENSIS

Ad epiſcopum Noviomenſem.

Illum capitulumque Noviomenſe invitat ad concilium, mittitque ei decreta ultimæ ſeſſionis.

Ib. p. 59. SAcroſancta ſynodus generalis Baſileenſis in Spiritu-ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, reverendo patri epiſcopo Noviomenſi, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem.

Mirari ſatis non ſufficimus, reverende pater, cur greſſus veſtros ad hoc præſens generale concilium nondum direxiſtis, cum tempus aſſignatum a ſacro concilio Senenſi de celebratione hujus Baſileenſis a pluribus menſibus inchoatum fuit, & jam per alias litteras noſtras fueritis monitus, ſub pœnis juris, & de longinquis regionibus prælati & diverſi legati jampridem advenerint; nec opus fuerat alia vocatione, quam quæ decreta fuerat in generalibus ſynodis Conſtantienſi & Senenſi. Præter juris pœnas vos monere debent inſtantia pericula fidei & eccleſiæ, præſertim ex illa armata hæreſi Huſſitarum, longe lateque ſuas fimbrias & venenatas doctrinas dilatante, atque ex pluribus rebellionibus magnarum Germaniæ civitatum contra ſuos prælatos & clerum; quibus maximis inconvenientibus una cum morum reformatione & Chriſtianorum pacificatione opportuna remedia paramus atque diſponimus, quod & vos facere ex dignitate ſuſcepta incumbit. Quapropter ex ſuperabundanti vos hortamur in viſceribus domini noſtri Jeſu Chriſti, & nihilominus man-

EPISTOLA SIGISMUNDI

Regis Romanorum, ad concilium Baſileenſe.

Gratulatur patribus, quod in concilii celebratione perſeverent, ſuam eis promittit protectionem, monetque eos ſcripſiſſe ſe ad papam & principes.

Ib. p. 60. REverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis ſacroſanctæ Baſileenſis Synodi in Spiritu ſancto congregatæ, amicis noſtris cariſſimis, ac grate & ſincere dilectis.

Reverendiſſimi in Chriſto patres, amici cariſſimi, grate & ſincere nobis dilecti, quamvis poſt exortam novitatem, quam ſanctiſſimus dominus noſter papa pridem per publicationem diſſolutionis concilii Baſileenſis paravit, nos trinos nuncios ad ejuſdem ſanctitatis ſuæ præſentiam pro revocatione illius & remediis neceſſariis, ad fomentum & confirmationem concilii facientibus, adhibendis, incontinenti miſerimus, firmam habentes fiduciam, quod eadem ſanctitas propoſitum ſuum mutabit, & ipſi concilio, quo nihil in republica Chriſtiana ſanctius, nihilque ſalubrius, paternos miniſtrabit favores. Tamen recepta heri V. P. littera, quodam immenſo gaudio perfuſi fuimus atque ſumus, in tanto ut alacritas ſcriptorum veſtrorum nobis mentis noſtræ turbationem ex toto ſubrepſerit, & nos præ dolore collapſos reſtituit ex eo, cum ſentiamus vos huic periculoſiſſimæ diſſolutioni totis velle re-

reniti viribus, atque ad ejus concilii ſtabilimentum perquirere remedia opportuna. Et credimus indubie, quod ſcripta noſtra, quæ ſuper illo vobis incontinenti tranſmiſimus, jam vos certos reddiderat de diligentia & ſollicitudine noſtra, quam impendimus & impenſuri ſumus pro continuatione ipſius concilii uſque ad mortem. De ea namque re ſtylum hic retrahimus, cum vos ſufficienter prius informatos ſentiamus; aviſantes vos, quod iterum ſolemnes noſtros oratores, prælatos & nobiles ad ſanctitatis ſuæ conſpectum promtos fecimus ſuper re ipſa, & eorum veſtigia illico ſubſequentur. Diſpoſiti autem xx. die proximi menſis februarii abhinc nos levare, directo tramite iter noſtrum verſus Urbem & ad ſanctitatem ſuam directuri, apud quam, ut ſperamus, utique tantum faciemus, prout expedierit; quamquam arbitremur ſanctitatem ſuam remediaturam ad prima ſcripta noſtra, ſuper quibus reſponſum quotidie præſtolamur. Præterea ad deſideria veſtra ſcribimus fratribus noſtris catholicis regibus & aliis, præcipue Almanniæ principibus & prælatis, ac illuſtri duci Guillelmo, etiam trina ſerioſiſſima noſtra ſcripta venient. Inſuper incontinenti oratores filii noſtri ducis Mediolani ad ipſum concilium, & multi Lombardiæ epiſcopi & prælati, qui jam ad iter ſunt accincti, & ad reges Hiſpaniæ omnes nobiles nuncios noſtros tranſmiſimus, & dum ambaſſiata veſtra quam miſſuri eſtis, ut ſcribitis, ad nos applicuerit, ipſam gratiſſime audiemus, & juxta ipſius conſilia ſedula mente intendemus ad ſingula quæ ipſis neceſſaria videbuntur. Rogamus ergo & requirimus, hortamurque P. V. in Domino noſtro Jeſu Chriſto, cujus res agitur, quatenus in conſilio veſtro propoſito, quod Spiritus ſanctus cordibus veſtris infudit, velitis firmiter perſeverare, & agere ea continue quæ ſunt pro bono eccleſiæ ſanctæ Dei, certiſſimam habentes fiduciam, quod nos vobis & ſacro concilio aſſiſtemus fideliter extremas uſque ad vires, nec ab hoc voto noſtro retrahere nos poterit nec debebit quicumque rerum eventus. Speramus quod ſanctitas domini noſtri papæ, auditis noſtris perſuaſionibus & aviſamentis ſibi datis, ſimiliter faciet, & tanto amplius quanto concilium perſentiet eſſe intrepidum, quemadmodum V. P. in brevi, dante Domino, clarius deſcribemus. Datum Placentiæ, die ultima Januarii, regnorum noſtrorum anno Hungariæ, &c. XLV. Romanorum XXII. Bohemiæ XII.

ANNO CHRISTI 1432.

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum rex ſemper auguſtus, ac Hungariæ, Bohemiæ, &c. rex.

EPISTOLA

Ducis Mediolanenſis, ad concilium Baſileenſe.

Monitos de proximo ſuorum epiſcoporum adventu hortatur, ut diſſolutioni concilii non aſſentiantur.

B. p. 62. SAcroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi in Spiritu ſancto legitime congregatæ. Reverendiſſimi in Chriſto patres & domini, quidquid agimus & acturi ſumus pro ſacro Baſileenſi concilio, ex debito fidei noſtræ procedit, neque prolude nobis habendæ ſunt gratiæ. Tenetur quiſque catholicus princeps, tenemur & nos jure merito ita facere, & eo amplius quo majorem principatum Deus omnipotens pro ſua pietate conceſſit.

ANNO CHRISTI 1432.

Continebant, ut ſcribitis, præcedentes noſtræ litteræ miſſuros nos eſſe oratores noſtros, & inſuper territorii noſtri prælatos, ac daturos alia quæque præſidia. Eadem mens, idemque animus nobis eſt, eritque per ſingulos dies melior. Et poſtquam litteras hujuſmodi vobis dedimus, omnis cura & diligentia verſata eſt in accelerandis ipſis oratoribus ac prælatis: & ita factum eſt, ut jam omnes in procinctu veniendi ſint, ſtatimque habitis litteris veſtris, magis atque magis acceleravimus iter eorum, & certi quidem reddimur, quod in breviſſimo ſpatio illic eos vobiſcum habebitis, réverendiſſimum ſcilicet in Chriſto patrem dominum B. (a) ſanctæ Mediolanenſis eccleſiæ archiepiſcopum, primum inter prælatos Italicæ nationis, quo nullum digniorem, nullum præſtantiorem habemus, & cum eo duos inſignes ac ſingulares viros. Id ergo vobis ita perſuadere poteſtis, ut nihil certius habeatis. Sed cum res ipſa ſatis exigua ſit ad quam tenemur ex debito, ſicut diximus; cogitate vos ipſi quibus poſſimus modis aliter juvare concilium, quia non deficiemus in aliquo. Agitur de cauſa fidei periclitantis, de univerſo Chriſtianitatis ſtatu perturbato, de moribus reformandis, de pace fidelium, quibus in rebus non ea tantum quæ ſcimus & poſſumus, ſed ipſam animam debemus omnes exponere. Commendabile igitur eſt, & judicio noſtro ſanctiſſimum propoſitum quod habetis continuandi ac firmandi concilii, non aſſentiendi quærentibus illud ſolvere & differre. Et nos quidem hoc propoſitum veſtrum apud ſereniſſimum principem & dominum noſtrum dominum Romanorum regem, libenter juvare diſponimus, ac una cum majeſtate ſua cogitare, & in effectu ponere, ſicut ſcribitis, opportuna quæque remedia, ut ipſum concilium dietim amplius augeatur, & in rebus catholicis ac divinis meliores continuo ſucceſſus obtineat, in quo nihil dubitamus Deum ipſum adjutorem habere. Certi etiam quod præfatus dominus rex pro devotione & religione ejus maxima eidem concilio favoribus & juvaminibus ſuis ſemper aſſiſtet, nec aliqualiter ipſum diſſolvi patietur, cum maxime certificatus ſit, quod nec poteſt, nec debet diſſolvi de jure. Proſequamini igitur & vos dictum concilium bonis animis, neque rem tantæ ſanctitatis ac divinitatis deſtituatis ullatenus, ſicut nec vos deſtituros aſſeritis, intendendo principaliter, ut officium veſtrum eſt, ad hæreſim exſtirpandam, ad honeſtatem & bonum eccleſiæ, ad reformandos pravos mores, & ad pacem populi Chriſtiani. Quæ ſi diligenter & bene feceritis, æternam vobis gloriam comparabitis. Datum Mediolani die 1. februarii MCCCCXXXII.

(a) Bartholomæum a Johan. XXIII. creatum an. 1414. & a Martino V. in conc. Conſtant. confirmatum.

Philippus Maria Angelus, dux Mediolani, &c. Papiæ, Angleriæ comes ac Januæ dominus.

ANNO CHRISTI 1432.

EPISTOLA SIGISMUNDI

Regis Romanorum, ad ſacrum concilium.

Scribit ſe nullum a ſummo pontifice accepiſſe reſponſum.

Ib. p. 630. REverendiſſimo in Chriſto patri domino J. cardinali S. Angeli præſidenti, venerabilibuſque patribus in ſacro concilio, &c.

Reverendiſſimi in Chriſto patres, amici cariſſimi, ac grate & ſincere nobis dilecti. Omni die & de hora ad horam ſcripta noſtra & nuncios ad ſanctitatem domini noſtri papæ iteramus, & juxta exigentiam tantæ rei nedum opportune, verum etiam importune pulſamus, ut famam diſſolutionis ſacri Baſileenſis concilii omnino velit ſopire, & ad continuationem ipſius paternos impertiri favores, & non habendo reſponſum in ammirationem vehementem perducimur, quænam cauſa adeſſe poſſit. Sed adviſati quod ſanctitas domini noſtri circumdata exivit aliquibus hominibus, ea quæ tua non Chriſti ſunt quærentibus, timemus multum quod fortaſſis nedum noſtræ & veſtræ, ſed & aliorum pro concilio inſtantium litteræ taliter ſupprimantur. Et pro eo honorabilem magiſtrum Johannem de Monte canonicum Leodienſem, ſacræ paginæ magiſtrum, domini noſtri papæ cubicularium, qui jam de curia ad propria erat iturus, arreſtavimus, ipſumque conſtrinximus, quia eſt homo magnæ ſcientiæ, bonæ audacitatis & ſingularis domeſticitatis, cum eadem ſanctitate, ut ipſe eidem ſanctitati facta detegat ut ſe habent; qui incontinenti rediturus eſt ad eamdem ſanctitatem. Nec pro hoc omittemus, quin perſeveranter ſemper cumulabimus apud ſanctitatem monita noſtra. Velitis ergo, amici cariſſimi, vos conſtanter tenere & agere diligenter ea quæ agenda ſunt pro bono eccleſiæ, quoniam nos taliter inſtabimus apud ſanctitatem domini noſtri, quod ipſe utique propoſitum ſuum, ut indubie ſperamus, in melius commutabit. Audivimus etiam quod oratores veſtri Jacobus de Sirak & Thomas Fiene officialis Pariſienſis, quos miſiſtis, aſſecutis aliquibus officiis in Romana curia, inibi demorentur. Et hæc vobis pro aviſamento intimanda duximus, ac oratores veſtros ſolemnes, quos miſſuri eſtis, ut ſcribitis, eo magis acceleretis. Datum Placentiæ die VII. februarii MCCCCXXXII.

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum rex.

EPISTOLA

Ducis Mediolanenſis, ad concilium Baſileenſe.

Laudat patrum zelum erga concilium, certoſque eos facit de proximo adventu prælatorum ſuorum.

Ib. p. 64. SAcroſanctæ generali Baſileenſi ſynodo in Spiritu ſancto legitime congregatæ, univerſalem eccleſiam repræſentanti.

Reverendiſſimi in Chriſto patres & domini præſtantiſſimi, non minori gaudio litteras veſtras vidimus, quam vos ipſi audiveritis, quas venerabilis orator noſter dominus Franciſcus de la Couce retulit noſtri parte. Infinuant enim litteræ ipſæ nobis firmam & irrevocabilem diſpoſitionem, quam habetis perſiſtendi in illo ſacro conc. ardentem præterea affectionem veſtram omnia diligenter curandi & agendi, quæ poſſint in amplitudinem ejus tendere: quæ res ita nobis grata & acceptata eſt, ut nihil gratius, nihil acceptius audire poſſimus. Nam quemadmodum ad præſtandos ipſi concilio quocumque favores diſpoſitiſſimi ſumus, ut certe debemus, cum agatur de fide catholica & bono quorumcumque fidelium; ita juvat intelligere, quod idem animus eademque diſpoſitio vobis ſit, in quorum manibus præcipue conſtat ipſius conc. firmamentum. Precamur igitur & ſupplices exoramus omnipotentem Dominum noſtrum, ut hoc ſanctum propoſitum veſtrum pro ſua clementia confirmare ac ſtabilire dignetur, & pro amplitudine illius benedicti concilii manus porrigat. Hortamur etiam ex abundanti vos, ut continuo ſitis ad incrementa ipſius concilii promtiores, & quandoquidem nihil eſt, in quo magis Deo placere & fidei prodeſſe poſſitis, omne veſtrum ſtudium, omnem curam, omnemque diligentiam huic ſancto operi apponatis. Nos enim oratores noſtros ac prælatos noſtri territorii acceleramus, ut requiritis, quantum poſſumus, jamque alii qui ex eis ſe commiſerunt itineri, & ceteri uſquequaque ſequuntur, breviqué vobiſcum illic eos omnes habebitis. Si quid autem eſt aliud, quod apud ſereniſſimum dominum noſtrum regem, aut alibi pro ipſo concilio benefacere valeamus, id continuo faciemus, & ad hæc fidei præſidia pariter & ad alias divinas res in concilio illo tractandas, nos continuo promtiores habebitis. Neque pluribus modo agimus, cum jam ſatis bonam diſpoſitionem noſtram tam verbo quam litteris percipere debueritis, & magis quidem optamus affectionem noſtram vobis effectibus ipſis oſtendere. Datum Mediolani, die XIV. februarii 1432.

Philippus-Maria-Angelus dux Mediolani, &c. papiæ Angleriæque comes, ac Januæ dominus.

QUARTA LITTERA

Regis Romanorum, ad concilium.

Scribit ſe novos ad papam miſiſſe nuncios, a quo brevi reſponſum expectat.

Ib. p. 65. REverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis, ſacroſanctæ generali Baſileenſi ſynodo, &c.

Reverendiſſimi in Chriſto patres, amici cariſſimi, grate & ſincere nobis dilecti. Poſtquam litteras veſtrarum paternitatum haberemus peg præſentium gerulum, ut earum effectum nobis placabilem revolveremus, attigerunt majeſtatem noſtram venerabiles viri oratores veſtri, per vos ad dominum noſtrum papam tranſmiſſi, quibus audientiam amplam gratiſſime dedimus, & ipſorum legationem quam nobis tam prudenter quam eleganter diſſeruerunt, lætanter audivimus, commendantes ea quæ ſanctitati domini noſtri nunciatis. Sunt enim magna & veritati evangelicæ conſo-

ANNO CHRISTI 1432.

ſona: ſed quia tam veſtra ſcripta, quam etiam oratorum veſtrorum propoſitio nos hortantur, ut ſcribere velimus regibus, principibus, prælatis, univerſitatibus, & aliis, ut ad ſacrum concilium confluant: ecce mittimus vobis hic annexas litteras tales quas juxta libitum deſtinetis; & ſi quas non ſunt, ſciatis noſmet illas ſuper hujuſmodi materia tranſmiſiſſe. Miſimus enim jam dudum præcipue ad omnes reges Hiſpaniæ ſtrenuum militem noſtrum Hugonem de Villafranca, & aliis hinc inde ſcripſimus juxta deſideria veſtra, nec deficiemus in aliquo quod conferre poterit ad proſecutionem hujus ſanctæ conciliaris congregationis, in quo præſidium & ſalus tota chriſtianorum dependet, & hodie iverunt ad dominum apoſtolicum ambaſſiatores noſtri ſolemnes, videlicet nobilis baro regni noſtri Bohemiæ Jo. *de Rozemberg*, ac honorabiles Benedictus Albarienſis præpoſitus, & magiſter Nicolaus *Scok* decretorum doctor, qui urgentiſſime ſanctitatem ſuam ſuper factis ſacri concilii debent requirere, & eidem ſanctitati aperte referre, quod majeſtas noſtra intendit penitus eidem concilio adhærere uſque ad mortem, & nos quoque ipſorum veſtigia ſubſequemur illico, ad dandam operam ipſi concilio, cui revera rebus qualitercumque ſuccedentibus hic magis accommodi eſſe poterimus ad obviandum adverſantium conatibus callidis, & aliis quidem variis reſpectibus, quam in medio veſtri exiſtentes. Ubicumque enim ſumus, nihil aliud agimus nec acturi ſumus, quam id quod concernit proſecutionem ſacri concilii, & bonum ac commodum eccleſiæ ſanctæ Dei: intendentes ad hoc ſummopere, & ſperantes quod diſpoſitis rebus ad laudem Dei, ad vos quantocius revertemur, ob quas reg V P. obteſtamur, requirimus, & monemus per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, quatenus firmi in loco concilii perſiſtatis, intendentes ea quæ ſunt pro eccleſia ſancta Dei; & quicquid nos factutos volueritis, nobis frequenter ſcribite. Inſuper oratores illuſtris filii noſtri ducis Mediolanenſis jam ſunt in puncto, & prælati Lombardiæ omni die procedunt, ſic quod omnipotens Deus per ſuam clementiam rem ſuam quæ agitur proſpere felicitat, & ſuccedent jugiter in dies meliora.

Præterea, amici cariſſimi, dum hæc noſtra concluderetur, ſupervenit nobis ſcriptura nobilis Ulrici *de Rozemberg* baronis Bohemiæ Pontis, & fideliſſimi nobis, continens de geſtis Bohemorum, quid inter eos faciant & quid partes illæ intendant. Cujus ſcripturæ & aliarum rerum copias miſimus illuſtri conſanguineo noſtro cariſſimo duci Willelmo, ſacri concilii Baſileenſis protectori, veſtris paternitatibus noſtro nomine præſentandas, ex quibus nobis ſpes bona præbetur de reductione ipſorum. Sed quia iſta fama diſſolutionis ſacri concilii, ſi ad Bohemorum veniret notitiam, multa mala poſſet efficere, rogamus V. P. ut incontinenti ipſis Bohemis velitis ſcribere, & eis inſinuare quod ſacrum concilium ſit ſtabilitum & firmiter permanſurum, & literas veſtras Egrenſes noſtri dum habuerint, incontinenti Pragam tranſmittent; quoniam illo audito, ipſi non deſiſtent intendere ad miſſionem, quemadmodum hæc fama, ſi attingeret eos, faceret diſſolutos. Et nos quoque ſcribimus præfato domino de *Rozemberg*, ut & noſtri parte eos hoc modo confortet. Omnia quoque illa inconſinenti domino noſtro papæ tranſmiſimus, ut videat quantum ſcandalum accreſceret in his Bohemorum & aliis rebus, ſi concilium, quod abſit, effectu ſuo deberet fruſtrari. Et ultimo aviſati ſumus hodie, qualiter dominus noſter papa dominum Servandum Lucenſem epiſcopum, abbatem S. Juſtinæ de Padua, & quemdam nepotem domini cardinalis de Comite, ad nos miſerit, qui infra dies IV. apud nos, ut fertur, debent conſtitui. Quibus auditis, vobis quæque res curabimus, quantocius intimare: recommendantes veſtris paternitatibus negotia Chriſtianiſmi in Domino noſtro Jeſu Chriſto. Datum Placentiæ die XX. februarii regnorum anno Hungariæ, &c. XLV. Romanorum XXII. & Bohemiæ XII.

ANNO CHRISTI 1431

ANNO CHRISTI 1431

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum rex ſemper auguſtus, & Hungariæ ac Bohemiæ &c. rex.

EPISTOLA AMEDEI

Ducis Sabaudiæ, ad concilium Baſileenſe.

Suum patribus promittit auxilium, certoſque eos facit de proximo ſuorum epiſcoporum adventu.

REverendiſſimis reverendiſque in Chriſto patribus ac ceteris venerabilibus viris, ſacroſanctum generale concilium Baſileenſe celebrantibus, amicis meis præſtantiſſimis. Ib. p. 67.

Reverendiſſimi reverendique patres & amici præſtantiſſimi, litteras veſtras per dilectos fideles conſiliarios magiſtrum Philibertum de Rupe licentiatum in legibus, procuratorem meum in Romana curia, & dominum Petrum de Gillarens bacalaureum in decretis, canonicum Auguſtenſem; alias etiam veſtras litteras per egregium militem & doctorem dominum Baptiſtam Cigala regiæ majeſtatis conſiliarium ſubſequenter ad me eventum mihi exhibitas acceptabiliter recepi, ipſorumque credentiam ſeparatim veſtri parte per eos mihi eleganter expoſitam audivi, regratians de honorabilibus oblationibus, deque aliis ingentibus affectibus, quibus erga me veſtrarum ſpes mentium afficitur. Et quia, prout noſtis, ſemper ad omne quod poſſet bono pro optimo exquiri concilii ſacri & conſummationis ejuſdem hucuſque me pro viribus expoſui: ita & indubie, Deo auxiliante, geminatis affectibus, juvamina toto conatu quæ poſſibilia mihi fuerint præſtabo, cum honeſtum licitumque nec Deo gratum videatur dari poſſe repugnantiam turbationemque operi tam ſancto tamque divino atque laudando, in quo de fidei opere, hæreſum exſtirpatione, ac eccleſiæ militantis reformatione tractatur, deque ſedanda principum guerra tam duriſſima adhuc regnante laboratur, proh dolor! unde per unumquemque debet requiri quod exſtirpare & hæc ſedare gratis poſſitis, prout affectatis, Spiritus ſancti. Præterea ſuper exhortatione illuſtrium & magnificorum principum, parentum, vicinorum & benivolorum meorum per vos a me fieri poſtulata, id faciam ubi conveniens mihi videbitur. Et propterea deſtino in præſenti dictum procuratorem ad illuſtriſſimum principem dominum ducem Burgundiæ nepotem meum cariſſimum, de

de præmiſſis eumdem informaturum, ad ipſumque inducendum & exhortandum ad ſummum bonum auxiliumque & conſolationem tam neceſſariæ concilii hujuſmodi celebrationis, ex qua inenarrabilia ſubſequutura ſunt. Qui magiſter Philibertus, obtento ab ipſo illuſtriſſimo nepote meo reſponſo, ex directo ad vos rédibit, ejuſdem reſponſum vobis relaturus. Quoad id, quod in dictis litteris veſtris deſcribitur, videlicet quod in via ad ſacrum concilium eundi ſunt reverendi patres, Tharentaſienſis archiepiſcopus compater noſter, Maurianenſis & Bellicenſis epiſcopus, conſiliarii mei cariſſimi, quorum eventum per actus ſuos ſi nondum ſenſiſtis, hoc fuit non ad tardandum eorum illuc advenatum, cauſa ægritudinis ipſius Maurianenſis epiſcopi, quem ſolum relinquere noluerunt. Tamen niſi jam illuc ſint, ſicut ſpero quod ſint, denuo litteris meis & credentialiter in perſonam dicti domini Petri de Gillarens ipſos ad vos ire feſtino, prout idem dominus Petrus vobis latius referare poterit. Inſuper, ſicut noſtis, dominus meus Romanorum rex auctor eſt & principalis operis hujus protector, in quo pendet id totum, per quod hujus ſacri concilii conſummatio poteſt ſubſequi. Igitur frequenter advertatis & ſollicitetis quod ipſe qui habet poſſe, velle demonſtret per effectum. Scriptum Thononii, die XXV. februarii.

ANNO CHRISTI 1432.

Amedeus dux Sabaudiæ, Chablaysii & Auguſtæ princeps, marchio in Italia, comes Pedemontium & Gebennenſis, Valentinenſis, & Dienſis.

EPISTOLA PHILIPPI DUCIS BURGUNDIÆ

Ad concilium Baſileenſe.

Gratias agit quod libertati Petri de Vaudrey & reſtitutioni pecuniæ per ducis Auſtriæ fautores intercepta operam impenderint.

Ib p. 68. SAcroſanctæ generali Baſileenſi ſynodo concilium generale facienti, eccleſiamque militantem repræſentanti.

Reverendi patres ac venerabiles & præclari, receptis jocundanter veſtris glorioſis apicibus audivimus, quæ veſtri parte nobis eloquenter narraverunt egregii oratores veſtri, magiſter Johannes Pulcri-patris, in ſacra pagina, & Henricus Nitardus in jure canonico doctores eximii, ſuper quibus eiſdem, ut materiæ congruit, acceleratum dedimus vivæ vocis reſponſum, veſtris reverentiis noſtri parte referendis, offerentes eccleſiaſticæ commoditati ſicriquæ concilii beneplacito ſemper obſequium poſſibile. Præterea, reverendi patres ac venerabiles & præclari, vobis regratiamur pro viribus ex intimis, quoniam ad liberationem dilecti & fidelis ſervitoris noſtri & Pincernæ Petri de Vaudrey domicelli, ac certæ pecuniæ apud Briſac per ducis Auſtriæ Friderici fautores arreſtatæ veſtra bonitas generoſa laboravit, eamdemque bonitatem ſinceris affectibus deprecamur, quatenus cœptis ſuis laudabilibus inſiſtendo, velit operam efficacem impendere, ut totalis hujus rei expeditio ſubſequatur quam brevius, & in dicendis ſuper hoc noſtri parte oratoribus præfatis adhibere plenam fidem. Reverendi patres ac venerabiles ac præclari, bonorum cunctorum largitor veſtro cœtui aſſiſtat, & infundat gratiam uberrimam. Scriptum in villa noſtra Divionenſi XXVI. die Februarii. ANNO CHRISTI 1432.

Philippus dux Burgundiæ, Brabantiæ, & Lingburgiæ, comes Flandriæ, Artheſii, Burgundiæ, Namurci, &c.
LIBERTI.

PROPOSITIO FACTA PER EPISCOPUM

Lauſanenſem coram domino noſtro papa ex parte concilii Baſileenſis.

BEatiſſime pater, antequam aliqua ex parte nos mittentium dicamus, Deum teſtamur, & ejus ſanctos, quod quidquid dicturi ſumus, de mente eorum & noſtra procedit ex ſincero & bono corde, & ex zelo honoris divini, fidei orthodoxæ, univerſalis boni totius populi Chriſtiani, & honoris veſtræ ſanctitatis & ſedis apoſtolicæ, & pro introductione aſſumendorum aſſumo thema materiæ noſtræ congruum ex ſanctis litteris, quod ſcribitur originaliter Jeremiæ 31. tranſumtive per Matthæum evangeliſtam 2. cap. ſui evangelii, videlicet *vox in Rama audita eſt, ploratus & ululatus, &c.* Rama quæ ſecundum B. Jeronymum excelſa interpretatur, Dei eccleſiam ſignificat, quam nunc ſacrum concilium generale Baſileenſe, auctoritate apoſtolica in Spiritu-ſancto legitime congregatum, repræſentant. Quid enim excelſius eſſe poteſt, quam ſancta mater eccleſia, cujus fundamenta ſecundum David ſita ſunt in montibus ſanctis? Profecto excelſum & ſublime culmen eſt, cujus fundamenta ſunt in montibus. Equidem tam altus eſt vertex eccleſiæ ſanctæ Dei, ut non ſolum cœlum ipſum attingat, ſed etiam tranſcendat, & uſque ad latus Domini Jeſu Chriſti ſe extollat, unde ſanguis ille pretioſiſſimus prodiit, ex quo fundata eſt pariter & fecundata atque ornata ſecundum illud *Planavit eccleſiam ſanguine ſuo*, & illud Apocalypſis 1. *Qui dilexit nos & lavit a peccatis noſtris in ſanguine*. Hæc eſt profecto illa ſancta Jeruſalem, quam in Spiritu-ſancto prophetico vidit Johannes evangeliſta de cœlo deſcendentem Apoc. 21. In Roma igitur, id eſt in ſancta matre eccleſia, vel ſacro ipſam repræſentante concilio audita eſt vox ploratus & ululatus, tantus ſtupor & admiratio, tam vehemens dolor & cruciatus, ut profecto nunquam diebus noſtris auditus eſt ſimilis: non aliter quam ſi quædam pia & dulciſſima mater unicum haberet filium, qui ad mortem ægrotaret, pro cujus vita & ſalute procuranda omni diligentia & ſollicitudine medicum peritiſſimum advocaret, advocatum pater pueri de domo expelleret, & pueri ac filii ſui ſalutem impediret. O quanta amaritudine pia mater ploraret & ulularet, videns tam propinquam ſui unici & dilectiſſimi filii, quem propriis oculis lacrymabiliter intuetur, nullo alio ſibi remanente, per eum qui cauſa ſum ſalutis eſſe debuerat impediri. Magnus profecto dolor matri ineſſe debuerat ex vicina morte filii; major ſi propinquum & immediatum auferetur remo-

medium; & maximus, quia ab eo qui pari humanitatis officio & affectu debebat curæ pueri inſidiare, ruminans illud David prophetæ *Quoniam ſi inimicus meus maledixiſſet mihi* &c. Triſtabatur quidem mater de periculoſa morte filii, ſed certam ſpem & conſolationem accipiebat de peritia medici; firmiter credebat ſponſum ſuum patrem pueri medico occurrere, ipſum ſalutaribus monitis exhortabatur, dulciſſimis colloquiis, honoribus, & muneribus ad ſalutem pueri procurandam inclinare. Sed ecce ſpes in deſperationem, conſolatio in amaritudinem converſa eſt, & unde vita ſperabatur, inde mors ſequuta eſt. Sponſus in inimicum pater in filicidam eſt mutatus. O mutatio, ſed non dextræ excelſi.

2. Sed numquid S. V. advertit, quorſum dicta iſta? Numquid conſiderat quæ eſt iſta mater flens, qui filius, qui pater, qui denique medicus, aut quæ exitialis infirmitas? Nonne mater ſancta & apoſtolica atque catholica eccleſia dicitur? Nonne filius quiſque fidelis in utero ſanctæ matris eccleſiæ fide & caritate conceptus, ac ex aqua & Spiritu-ſancto regeneratus, communione ſacrorum nutritus, & angelorum atque cœleſti pane refectus, paſtus, & ſatiatus? Quis vero ſecundum hanc corruptibilem vitam & mortalem, ſponſus eccleſiæ & pater omnium Chriſti fidelium dicitur, niſi vicarius Chriſti ſummus pontifex, quem Chriſtus relinquens in terris loco ſui ducem, patrem & paſtorem omnium ovium ſuarum inſtituit & eſſe voluit dicens Joh. ultimo ter replicans: *Petre amas me? paſces oves meas?* Quis denique medicus ſapiens atque peritiſſimus, curans omnem infirmitatem & omnem languorem ſanctæ matris eccleſiæ filiorum, niſi ſacroſanctum generale concilium, quod a Spiritu-ſancto regitur, dirigitur & agitur, & per quod ſolita ſanari omnes ægritudines & vulnera fidelium, ſanitas conſervari, fortitudo & vires roborari, decor & pulchritudo augeri? Sacrorum enim conciliorum eſt & hæc cauſa celebrationis ipſorum, videlicet auctoritatis ſcripturarum, explicatio fidei, extirpatio hæreſium, ordinatio cleri, ritus & uſus ſacrorum, diſpoſitio totius reipublicæ Chriſtianæ, debita & conveniens ac moderata regulatio & gubernatio, denique expulſio vitiorum, reformatio morum, ſublatio ſchiſmatum, & incredulorum reductio, pacificatio populorum, ab infidelibus defenſio, bonorum exaltatio, depreſſio malorum, & quicquid boni, quicquid virtutis, quicquid pulchritudinis aut decoris eſt aut eſſe poteſt in tota eccleſia & republica Chriſtianorum ab iis aut ſumſit originem, aut confirmationem, aut perfectionem.

3. Horum auctoritatem præſidentia & aſſiſtentia Spiritus ſancti confirmat, & niſi ita credatur, omnino auctoritas eccleſiæ vacillabit. Si enim ubicumque duo vel tres in nomine Chriſti fuerint congregati, ibi in medio eorum, ſe Chriſtus adeſſe fatetur. Quanto magis ſi in nomine Chriſti eccleſia congregatur, aſſiſtet ſpiritus paracletus, docens ipſam omnem veritatem, & non ſinens eam deficere aut errare in his quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem? Horum excellentiam ſuæ apoſtolorum ſanctus coetus corroborat, qui in pauco temporis ſpatio tria Jeroſolymis celebraverit concilia, in primo Mathiam eligentes; in ſecundo diaconos ſeptem ſtatuentes, in tertio circumciſionis & ceremoniarum Moſaicæ legis ceſſationem indicentes, & in quarto, cui Paulus in Epheſo præfuit, multitudo epiſcoporum regimen eccleſiæ ordinavit, quibus & Paulus ait: *Attendite vobis & univerſo gregi* Horum auctoritatem ſancti doctores mira devotione venerantur, & veluti quatuor ſera evangelia ſtatuta & decreta quatuor principalium conciliorum a SS. papa Gregorio acceptantur & venerantur.

4. Sacra igitur ſynodus prædicta ſedula & devota mente conſiderans, quanta ſit generalium conciliorum auctoritas, quanta utilitas, & ex ipſorum frequenti celebratione quantus fructus ſequatur in eccleſia, & neglectui ipſorum quantum damnum inferat, ſtatuit & decrevit per capitulum *Frequens*, ut a modo ſacra generalia concilia in eccleſia frequententur. Præfato igitur decreto felicis recordationis Martinus papa V. poſt aſſumptionem ſuam in Conſtantia, volens ſatisfacere, ſacro præfato concilio Conſtantienſi approbante, elegit Papiam pro loco concilii in quinquennium celebrandi. Quod & ibidem celebrari extitit inchoatum, & poſtmodum Senis continuatum & completum, in quo ſimiliter juxta præfati Conſtantienſis decreti tenorem, pro loco concilii in ſeptennium celebrandi fuit electa civitas Baſileenſis, in qua pro præſenti ſacrum extat concilium legitime congregatum, legitime, inquam, tum ratione auctoritatis, tum ratione temporis, tum ratione loci, tum etiam ratione cauſæ & neceſſitatis. Ratione quidem auctoritatis, quia ſacrorum conciliorum Conſtantienſis & Senenſis auctoritate, felicis recordationis Martini papæ V. & triplici confirmatione V. S. Ratione temporis, quia in fine ſeptennii, ſecundum ſtatuta Conſtantienſis & Senenſis conciliorum. Ratione loci, locus Baſileenſis eſt electus & deputatus, per concilium Senenſe rite & legitime, ſecundum tenorem decreti Conſtantienſis, fuit ratificatus per Martinum V. & tandem tripliciter confirmatus per S. V. Et demum ratione neceſſitatis, quia propter reformationem morum, extirpationem hæreſum, utriuſque ſtatus eccleſiæ pacificationem regnorum & totius populi Chriſtiani. Secundum quæ attenditur multiplex infirmitas filiorum eccleſiæ, ſcilicet Chriſti fidelium, quæ eos vexat tam vehementer & graviter, ut ipſos ad ſyncopam, immo ad mortem, niſi eis ſuccurratur & celeriter protrahat & perducat.

5. Quam periculoſa enim ſit infirmitas hæreſis Huſſitarum quis ignorat? quam lethali veneno fideles inficiat, quam ſubtiliter ſerpat, quam crudeliter vulneret, in quantum exterminium totius populi Chriſtiani, & ſubverſionem fidei catholicæ inviglet & laboret, quis non advertat? Hi enim omnium ſceleratiſſimi, non una contenti hæreſi, omnium fere prædeceſſorum in unam hæreſim conflaverunt, ſacras ædes & divina templa deſtruerunt, Domini noſtri Jeſu Chriſti & ſuæ glorioſæ matris cæterorumque ſanctorum & ſanctarum ſacras ac venerabiles imagines confringunt, altaria diruunt, ſacramenta & præcipue divinæ Euchariſtiæ, in quo verum corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti & pretioſiſſimus ſanguis, quo redempti ſumus, & tota divinitas continentur, prophanis pedibus proſternunt; & quod abhorrendum eſt, non ſolum dictu, ſed etiam cogi-

ANNO CHRISTI 1432.

ANNO CHRISTI 1432.

ANNO CHRISTI 1431.

gitatu, in ſanguine occiſorum ſacerdotum polluunt & conculcant, aliaſque inexcogitatas injurias illi glorioſiſſimo ſacramento ingerunt paſſer & irrident. Inſuper quantas crudelitates & inhumanitates in miniſtros & ſacerdotes Domini exercent, cum humanas aures audire expaveſcant, commodius putavi tacendo pertranſire, quam horrorem plis auribus ingerere auditorum: quot enim miniſtrorum Dei oculis, naſo, lingua, auribus, naribus, digitis privaverunt? quot lapidibus obruerunt? quot fluminibus ſubmerſerunt? quot igne & flammis cremaverunt? Quot variis & innumeris cruciatibus peremerunt, potius dies deficeret, quam lugubris narratio. Et licet omnem ſtatum catholicorum impugnent, omnem ſexum perſequantur, omnem humanam politiam per civilitatem ſubvertant, tamen clericali & ſacerdotali caractere inſignitos truculentius perſequuntur, & quanto meliores ſunt, tanto crudelius in ipſos ſæviunt, non diſtinguentes gradum neque ſtatum, ſive Carthuſienſes fuerint, ſive alii monachi, ſive alias qualitercumque regulariter viventes. Quid autem ſanctimonialibus & Deo dicatis virginibus faciant, exiſtimare poterit, quiſquis ad mentem reduxerit quid in Euchariſtiam attentare non verentur. Multa eſſent de hac miſerabili hæreſi dicenda, ſi tempus pateretur, quæ tam ſubtiliter & modo quodam imperceptibili mentes fidelium, clero nihilominus ex deformata vita occaſionem præſtante, inficit & pervertit, ut vix eſt, maxime ſimplicium, qui ſe ab ea valeat cuſtodire, niſi celeriter & ſine mora occurratur, in veritate factum eſt de ſtatu eccleſiæ & fide catholica.

6. Sunt etiam aliæ hæreſes in populo Chriſtiano, multæ ſuperſtitiones, & contra religionem Chriſtianam innumeræ obſervantiæ, quibus miſerabiles animæ, quia non eis ſuccurritur per paſtores, perierunt & damnantur. Eſt & alia infirmitas generalis totum populum Chriſtianum exterminans, & pene ad deſolationem ultimam deducens, & ad exitiale exterminium, videlicet guerra univerſa regna Chriſtianorum populorum depopulans & extinguens. Ecce chriſtianiſſimum regnum Francorum guerris & ſeditionibus pene exſtinctum remanſit; & nondum finis. Regnum etiam Angliæ, licet ab infra guerram non patiatur, nihilominus quotidie nobilibus & bonis ſpoliatur. Quis enim enumerare poteſt multitudinem nobilium & aliorum armatorum hominum de Anglia, qui in his guerris in Francia remanſerunt? Denique tota Italia fremit in armis; Germania tam intrinſeco, quam etiam Bohemorum gladio vaſtatur. Inter Poloniam, Lituaniam & Pruſſiam crudeliſſima parantur bella, niſi e vicino apponatur remedium, per quarum partium diſſidia caritatis facilis pateret ingreſſus. In promtu ſunt Hiſpaniarum regna ad confligendum, & Hungariæ ac Cypri regna cotidianis Turcorum & aliorum infidelium patent inſultibus. Et, ut ſingula complectar, vix in Chriſtianitate patria aut civitas eſt, quæ non aliqua ex parte ſui ſtatus intus vel exterius perturbetur.

7. Eſt & alia infirmitas filiorum, quæ cauſa eſt omnium malorum prædictorum, videlicet difformitas ſtatus utriuſque populi Chriſtiani, & ſpecialiter clericorum, quorum luxus & pompa atque avaritia occaſionaliter omnes hæreſes induxit, guerras procurat, iram Dei provocat, in odium cleri populos concitat, & malo ipſorum exemplo univerſum lalcem populum corrumpunt, ac per hoc merentur, ut in utroſque Dei ira atque vindicta deſæviat, nunc guerris, nunc peſtilentiis, nunc terræ motibus, aliiſque innumeris modis, quibus divina juſtitia novit punire delinquentes: quæ præcipue infirmitas niſi per Spiritum-ſanctum curetur, per reformationem, quam ſacrum intendit facere concilium, impoſſibilis eſt exſtirpatio hæreſum & pacificatio regnorum: quia manente cauſa, ſemper manebit effectus, & ut dixit propheta: *Non eſt pax impiis, dicit Dominus.*

ANNO CHRISTI 1431.

8. Advertitne igitur S. V. pater beatiſſime, quæ eſt hæc mater tam miſerabiliter flens & ululans? quia ſancta & Catholica eccleſia. Quis filius ejus dilectiſſimus? quia quiſque fidelis. Quis ſponſus? quia ſummus pontifex, ſeu S. V. Quis medicus? quia generale concilium, cui Spiritus-ſanctus præſidet. Quæ vero infirmitas? quia hæreſes multiplices, guerræ, & deformitates, quibus filii eccleſiæ multipliciter infirmantur pene uſque ad mortem. Si igitur matres illæ, a quarum uberibus Herodes rex impius filios necando abſtraxit, magnum ploratum dederunt in Rama & ululatum, multo utique majores nunc eccleſia dat gemitus, videns filios ad mortem infirmari, & medicum ſibi ſubſtrahi, qui pro ſalute noſtrorum jam venerat, domumque non aliunde, ſed per oſtium & ſciente patre atque ſponſo, immo conſentiente & volente atque mandante, intraverat. Quod ſacrum Baſileenſe concilium legitima auctoritate, & te patre ſanctiſſimo volente & mandante, inchoatum eſt & firmatum. Conſolata ſiquidem paulo ante fuerat ſancta mater eccleſia, videns ſacrum generale concilium congregari. Sperabat & tenebat indubie per illud poſſe filiorum ſuorum ſalutem inveniri, nec aliud remedium tam efficax videbatur. Poſtquam enim hæc fama concilii per orbem diffuſa eſt, magni & parvi, & omnis ſexus, omniſque ſtatus ineffabilem ſuſcepit lætitiam, expectans tot infirmitatibus & peſtiferis morbis ſalubriter provideri. Jam orationes & obſecrationes per ſingulas eccleſias fiebant, jejunia erant indicta, eleemoſynæ erogabantur; jubilabat orbis, & quaſi novus ſol in mundo ortus eſſe videbatur. Incipiebat pia mater eccleſia lugubria deponere, veſtes nuptiales induere, quia filios ſuos quaſi mortuos videbat reſuſcitare. Sed heu! heu! ecce jam gaudium in planctum vertitur, & cythara in luctum. Ecce eclipſatur ſol, & tenebræ apparent ſuper univerſam terram. Ecce ploratus & ululatus magnus. Sperabamus pacem, & ecce turbatio. Sperabamus ſalutem, & ecce turbatio. Sperabamus ſalutem, & ecce mors. Jam igitur deponere poteſt eccleſia veſtes lætitiæ quas ſumſerat, & recipere lugubria: quoniam quidem filii ſui, qui reſuſcitari videbantur, iterum moriuntur: & tanto magis ingemiſcere poteſt, quanto per ſponſum ſuum patrem filiorum, ſi verum ſit, quod pene impoſſibile exiſtimat, talia procurentur. Heu! cur non conſideratur tanta infirmitas, quæ undique eccleſiam Dei vexat & uſque ad mortem deducit? Qui iſta non credunt, audiant quæ & quanta mala & pericula ex hujuſmodi diſſolutione ſequantur.

9. In

ANNO CHRISTI 1432.

9. In primis impediretur vel retardaretur exſtirpatio hæreſum, & præcipue Bohemicæ, quæ quantum ſit periculoſa & crudelis, quanta mala inciſa in Chriſtianitatem, quam ſubtiliter ſerpat & interficiat fideles; in quanto periculo ſit tota Almannia, & Anglia & cereræ illis circumvicinæ partes, profecto inexplicabilia & inenarrabilia mala ſunt hæc, quibus niſi cito & indilate occurratur, fides, ſtatus eccleſiaſticus, ſtatus principum & nobilium, & univerſa politia Chriſtiana ultimo & exitiali exponuntur diſcrimini. Item, quoniam nullo convenientiori modo, ut videtur, poteſt prædicta hæreſis exſtirpari, tum propter aſſiſtentiam Spiritus-ſancti, qui eſt director concilliorum tam in conſiliis quam in agendis, tum propter generalem ſubventionem, quæ commode imponi non poteſt, ſine omnium generali conſenſu, ut patet per decretum Conſtantienſe, & patuit tempore Martini, cui multæ regiones & nationes contradixerunt, & nolucrunt, prout ipſe volebat, ſubvenire; nec eſt ſpes aliunde, attenta infirmitate & guerris, quas paſſa eſt in principio ſui pontificatus; attentis etiam guerris & diviſionibus totius Chriſtianitatis. Item, impediretur & prorogaretur reformatio morum, quod cederet in maximam offenſam Dei, maximam damnationem animarum, & in maximum periculum ſtatus eccleſiaſtici, qui niſi reformetur, dato quod numquam eſſet hæreſis Bohemica, propter difformitatem vitæ ſuæ clerus eſt in maximo & propinquo ſtatus ſui periculo, præſertim in Almannia. Item, hoc cederet in maximam depreſſionem & vilipenſionem auctoritatis & libertatis eccleſiaſticæ: quia principes ſæculares quanto plus viderent nos differre reformationem noſtram, tanto plus nos haberent contemtui: & ſi uſque nunc modicam habuerunt devotionem ad nos, contemſerunt auctoritatem, vilipenderunt cenſuras & proceſſus, depreſſerunt libertates & juriſdictiones eccleſiaſticas; jam profecto totali contemtui, vilipendio & ludibrio atque prædæ exponeremur univerſi. Item, retardatio hujus concilii aut diſſolutio, quod ad componendam pacem in toto populo Chriſtiano eſt congregatum, eſſet fovere guerras & inimicitias, quæ ubique pene per totam Chriſtianitatem crudeliſſime deſæviunt, ut patet in regno Franciæ, & Angliæ, Almanniæ, Poloniæ, Italiæ, & vix in tota chriſtianitate eſt patria, quæ non laboret intus & extra guerris & diviſionibus in maximum exterminium fidei, & totius populi chriſtiani; ex quo ſequeretur maxima indignatio regum & principum, & etiam populorum contra clerum, videndo ſe deſeri & quaſi ſperni a clero, quaſi non eſſet ei cura de exterminio ipſorum, & de deſolatione populi Chriſtiani. Item, retardatio hæc aut diſſolutio cederet in maximam deſperationem & triſtitiam totius populi Chriſtiani, qui jam maximum gaudium & ſpem conceperat ex congregatione hujus ſacri concilii, in quo tot & tanta bona audiunt & perceperunt debere procurari, cujuſmodi ſunt exſtirpatio hæreſum, reformatio morum, & pacificatio populi Chriſtiani.

10. Item, ex hoc adverſarii fidei majorem aſſumerent audaciam, & facilius inficerent & impugnarent fideles. Timent enim nunc hanc ſanctam congregationem, & multum dolent de ea, ut patet ex libellis famoſis, quibus eam nituntur denigrari apud fideles. Item, plures principes, communitates, civitates & militares poſt turpem receſſum & fugam exercitus fidelium a Bohemia in tractatibus cum Huſſitis pro treugis, quæ jam in maximum præjudicium fidei fuiſſent concluſæ, niſi ſpe hujus concilii ſubnixi oculos ad ipſum habuiſſent, quo ſublato aut diſſoluto ſine fructu, ſine dilatione cum eis cogerentur facere treugas, quemadmodum & plures civitates fecerunt, ut Pluza, Egra & aliæ quam plurimæ dietim faciunt in maximum præjudicium fidei & cleri. Item, ex hac prorogatione tolletur ſpes cujuſcumque alterius concilii celebrandi, attentis modis qui fuerunt in Papia & Senis, & qui tenentur, nunc, & conſiderato loco in quo ad annum cum dimidio eſſet celebrandum, qui locus annuas & inceſſantes peſtilentias patitur, populus ſatis infeſtus dominio eccleſiaſtico, & de facili ad rumores & ſeditiones mobilis. Necdum finis eſt guerrarum Italiæ, & ita diſſoluto concilio ſine fructu & cum ſcandalis innumeris, nulla ſpes remaneret de quocumque futuro concilio in maximum damnum, immo totalem deſolationem & deſtructionem fidei, quæ per concilia conſervatur, & populi Chriſtiani. Item, prædicta prorogatio cederet in maximam denigrationem famæ S. V. quæ uſque nunc apud univerſos Chriſticolas ſemper fuit habita ſine macula & ruga; in maximum vituperium curiæ Romanæ, de qua confirmabitur opinio, quod ab ea procedant omnia mala & deformitates, & etiam in maximum damnum & intolerabile totius eccleſiæ.

11. Supplicamus igitur, pater beatiſſime, ac per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, cujus res agitur, devotiſſime obſecramus, quatenus matri tam pie flenti & ululanti compati, filioque tam graviter ægrotanti ſuccurrere ac taliter providere dignetur S. V. quod iſtud ſacrum generale concilium ad exſtirpationem hæreſum, reformationem morum, ac pacificationem populorum Chriſtianorum ſpecialiter, ut præfertur, congregatum, ſuum habeat votivum & felicem progreſſum ad laudem & gloriam omnipotentis Dei, conſervationem fidei orthodoxæ, utilitatem eccleſiæ, & honorem veſtræ ſanctitatis, quam felicem & incolumem ſponſæ ſuæ diutius tueri dignetur omnipotens ipſe, qui vivit & regnat per infinita ſæcula ſæculorum. Amen. Amen.

ANNO CHRISTI 1432.

LITTERA

Miſſa conſulibus civitatis Auguſtenſis

Concilium a civitate Auguſtenſi auxilium & favorem petit.

SAcroſancta ſynodus Baſileenſis, &c. honorabilibus viris, conſulibus, juratis civitatis Auguſtenſis, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem. Ib. p. 77.

Honorabiles viri, ſatis divulgatum eſſe apud vos & omnium Chriſtianorum religionem exiſtimamus, ſacram hanc ſynodum in hac civitate Baſileæ congregatam exiſtere, pro rebus eccleſiæ & omnium fidelium bene gerendis, pro veprium hæreticarum eradicatione, morum deformium in cunctis ſtatibus emendatione, proque cladium bellicarum, a quibus omnimoda calamitas exoriri noſcitur, ſedatione; quibus nihil

dignius & fidelibus ſalubrius afferri valet. Hæc A quippe arduiſſima cunctos Chriſtianorum ſtatus concernentia, non niſi per generalia concilia a Spiritu-ſancto directa optime perfici poſſunt. Quamobrem ſi quis zelum Dei in corde gerat, ſi quis ſalutem animarum atque commune omnium bonum quærat, ſacrum hoc concilium dignificare, favoriſare, ejuſque ſacris determinationibus adhærere, auxilium, conſilium, & omnimodum famulatum præſtare debet & tenetur, & quicquid eidem obvium, impeditivum, repugnans, aut præjudiciale cognoverit, hoc poſſe tenus amovere & tollere, amoveri & auferri viribus totis procurare. Vos itaque pro Dei honore & fidei Catholicæ illibatione, atque pro omnium ſalute obſecramus, per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, quatenus ſi quid impeditivum celebrationis & felicis ſucceſſus hujus ſacri concilii agnoveritis, quantocius viis omnibus rationi & juri conſonis repellere curetis, firmam ejuſdem determinationibus adhæſionem præbere, & favoribus omnibus velitis proſequi generoſis. Et ſi quas ejuſdem præjudiciales litteras, cartas, membranas invenerit[is], a quocumque fuerint emanatæ, mox & indilate ad noſtram ſacram congregationem non omittatis tranſmittere. Pro quibus omnibus explicandis & latius informandis, venerabilem virum magiſtrum Henricum Nitard decretorum doctorem ad vos præſentialiter deſtinamus, cujus relatibus in præmiſſis velitis fidem credulam propenſius adhibere. Hæc & alia proſperis ſucceſſibus hujus ſacræ ſynodi deſervientia peragentes, altiſſimo Patri, cujus res hic agitur, gratum obſequium, totl Chriſtianitati celebre patrocinium, nobiſque ſingulare ſolatium exhibebitis, necnon veſtri conſulatus glorioſe complebitis officium, ſempiternum quoque promeremini præmium, quod vobis concedat, in cujus hic nomine convenimus, Spiritus ſanctus.

Datum Baſileæ, &c.

ANNO CHRISTI 1432.

bulis in caulis refici mereamur domiciis, prout latius ex epiſtola noſtra, a vobis reverenter, ut certificati ſumus, recepta, lucide potuiſtis cognoſcere, quod & confirmaverunt oratores noſtri Nurembergæ exiſtentes, ſuis litteris veſtris diſcretionibus noviter tranſmiſſis, ex quibus grandem mutuæ unionis ſpem concepimus. Teſtificamur enim coram Deo magnam triſtitiam & dolorem aſſiduum cordibus noſtris ineſſe de tam diuturna & merito defienda diviſione. Super omnia autem pacem, concordiam, & in credendis ſalubrem unionem ex intimis affectionibus deſideramus, quantum Deus annuerit, perficere, nec ab hac ſacra ſynodali congregatione quovis modo intendimus diſcedere, donec omnia nobis poſſibilia pro votiva & optata noſtrum ad invicem unione peregerimus, in Domino ſperantes, qui præſto adeſt invocantibus ſe in veritate, quique neminem vult perire, ſed omnes viam veritatis agnoſcere; quod priorum interceſſionibus exoratus, & diligentiis humanis ad hoc ut decet adhibitis, Spiritus ſancti illuſtrati gratia mutuam concordiam & affectuoſiſſime hujuſmodi deſideratam unionem conſequemur. In hoc autem amplius confidimus, quod potentiſſima medicina talibus diſſentionibus ſubvenire ſolita parata eſt, ſacra ſcilicet præſens ſynodus, cujus director eſt ipſe Spiritus ſanctus, eam deficere aut quoquomodo deviare non permittens, in his præſertim quæ ſalutem animarum concernunt; neque enim potuit quin Chriſti oratio, qua Patrem exoravit, ut eccleſiæ fides non deficeret, non fuerit exaudita. Eſt itaque certa regula, indeficiens menſura cunctos fideles rectiſſime regulans, quæ credenda aut agenda ſint ſaluberrime demonſtrans. Adhortamur igitur vos in viſceribus Chriſti, & in ſalute quam, a juſto judice Chriſto ſperatis, quatenus omnes veſtros conatus ad tam ſanctum & divinum concordiæ & unionis opus apponentes, viros timoratos in lege Chriſti exercitatos, communem ſalutem, non particularia commoda affectantes, de quibus alias vobis ſcripſimus, ad hoc ſacrum placeat quantocius deſtinare concilium, quibus plenam & omnimodam ſecuritatem accedendi, ſtandi, & redeundi promtis & non fictis animis dabimus, atque apud quoſcumque fuerit neceſſarium aut opportunum procurare non omittemus, nec in aliquo deficiemus, quantum vires noſtræ ſuppetent, tam ſalutiferæ & Deo gratæ operationi. Super ſalvis conductibus ſcribimus illuſtriſſimis principibus dominis Alberto Auſtriæ & Jo. Bavariæ ducibus, marchioni Brandeburgenſi, & nobili baroni Ulrico de Rozembergh, ac conſulibus Nurembergenſibus & Ægrenſibus, nec non ambaſſiatoribus noſtris in locis vobis vicinis perſiſtentibus. Accingimini itaque ſacro fidei baptiſmate inſigniti, operas veſtras efficaces apponere ad regni veſtri cum ceteris firmam pacem, concordiam & unionem. Tædeat vos, quæſumus, cladium bellicarum, & hinc inde tantorum flagitiorum perpetratorum, ac totis viribus communem animorum & corporum ſalutem effectualiter procurare fatagite. In iis ſiquidem, Deo auctore, vobis coaſſiſtemus fideles cooperatores. Hoc tamen quantocius fieri rogitamus, quatenus morum omnium ſtatuum emendationi, prout inchoavimus, latius & efficacius

ANNO CHRISTI 1432.

EPISTOLA

Concilii Baſileenſis ad Bohemos.

Hortatur eos ad unionem & ut libere accedant ad concilium, promiſſo eis ſalvo conductu.

Ib. p. 78. SAcroſancta generalis Baſileenſis ſynodus, &c. univerſis & ſingulis ſacerdotibus, nobilibus, conſulibus, clientibus, ceteriſque regni Bohemiæ incolis, concordiam, unionem, caritatem, & pacem in Chriſto Jeſu domino noſtro.

Dum eminentiſſimam Redemtoris noſtri dilectionem, qua pro noſtra ſalute non dubitavit manibus tradi nocentium, & ignominioſæ mortis ſubire tormentum, qui & præcepit nobis alterum alterius onera portare, & mutuam ante omnia caritatem habere, attentius conſideramus; cum maxima cordium noſtrorum amaritudine veſtram a nobis conſpicimus diſſentionem. Quamobrem ex intimis affectionibus cupimus tam gravem & noxiam diviſionem ad concordiam revocare, ut omnium noſtrum ſub uno paſtore Chriſto, quemadmodum paulo ante fuerat, ſit eadem credulitas & caritativa dilectio, & ejuſdem ſpiritualibus pa-

cies intendere valeamus ad honorem Dei & ANNO CHRISTI 1431. ſuæ immaculatæ ſponſæ eccleſiæ. Pax autem Chriſti exuperans omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra & intelligentias veſtras, qui ad divitias gloriæ & agnitionem ſuæ veritatis vos perducere dignetur. Datum Baſileæ ſub ſigillo reverendi in Chriſto patris domini epiſcopi Conſtantienſis provinciæ Rothomagenſis, quo utimur de præſenti, die menſis Martii MCCCCXXXII.

LITTERA

Miſſa concilio per ambaſſiatores ejuſdem exiſtentes in Nuremberga pro facto Bohemorum.

Extat apud Labb. tom. 17. conc. pag. 779.

QUINTA LITTERA

Regis Romanorum,

Miſſa concilio Baſileenſi.

De diſpoſitione curiæ Romanæ & Bohemorum erga concilium.

lb. p. 80. REverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis, &c.

Reverendiſſimi in Chriſto patres, amici cariſſimi, ac venerabiles, grati, & ſincere dilecti. Recolimus V. P. alias bene ſcripſiſſe, qualiter præſtolaturi eſſemus ad nos venturos oratores domini noſtri papæ, videlicet venerabilem Servandum Lucenſem epiſcopum, abbadem S. Juſtinæ Paduenſis, & Albertum de Comite. Itaque habuimus noviter bullam ſuæ ſanctitatis, in qua ſcribit eos illico venturos eſſe, quos quotidie præſtolamur. Inſuper ambaſſiatores quos ad ſuam ſanctitatem tranſmiſimus, ſeptimana iſta indubie cum ſanctitate ſua erunt. Sed venerandi patres, quemadmodum adviſamur, tunc in curia Romana non multum advertuntur noſtra, & veſtra, aliorumque prælatorum & principum conſilia. Immo concilium iſtud ſacrum quaſi pro nihilo ducitur. Quamvis modo informati ſimus, quod nonnulli cardinales & magna pars Romanæ curiæ ad concilium continuandum ſe deflectant, & quotidie plures attrahuntur, & quaſi omnes inclinabuntur, ſi viderint P. V. ſtare velle fixos: quoniam multi adverſantium ſperant de receſſu V. P. Omnipotens Deus ſic aliorum corda inſpiret, ut cognoſcant imminentia pericula Chriſtianorum, & eis provideant uti ſperamus. Præterea miſeramus noviſſime ad ſuam ſanctitatem quemdam magiſtrum Jo. de Monte canonicum Leodienſem, qui de Romana curia veniens, propoſiti erat eundi ad patriam. Et hoc ideo fecimus, quia idem magiſtor Jo. nobis multum commendabatur, & quod haberet audaciam & domeſticitatem magnam loqui ſanctitati domini noſtri, ad informandum quoque eam de his omnibus, quæ per alios ad notitiam ſuæ ſanctitatis forſitan non admitterentur, & ſic ſibi expenſas ſufficientes donavimus: ſperantes quod per operam ſuam multa bona deberent fieri. Qui omnes grate ſuſcepit, & ſe dixit omnem velle diligentiam adhibere. Et dum veniſſet Florentiam, tactus quodam metu, & oblitus ſuſcepti oneris, quod pro Deo & nobis ſubiit, non fuit auſus Romam uſque procedere, ſed legationem noſtram ſibi impoſitam, quæ ſecretiſſima erat & ſoli papæ dicenda, ad aliquos cardinales & certos ſuos amicos deſcripſit, petendo conſilium, an cum tali legatione Romam poſſet intrare. Qui ſibi reſcripſerunt, quod nequaquam cum tali ambaſſiata venire deberet, & quod mirarentur qualiter ſe de talibus rebus contra dominum apoſtolicum ſe intromittere auderet, ſiqûe intraret, timerent de incarceratione ipſius. Ipſe autem magiſtor Jo. acquieſcens conſilio adverſantium, plus curans obedientiam mundi quam Dei, mox retroceſſit & ad patriam remeavit, reſcribendo ea, quæ ſic geſta erant. Nos itaque, qui de fraude nedum in nobis, verum etiam in ſacro commiſſa concilio, moleſti ſumus, quemadmodum condecet, angimur quod idem Jo. nos in reditu ſuo non acceſſit, quoniam illa abſentatio nobis ſuſpicionem incutit rogantes P. V. ut rem illam velitis ſumere menti, & deſuper ita cogitare, ut amplius talia per ipſum ſeu alios non contingant in fraudem & negligentiam rerum tantarum. Denique notificamus vobis, qualiter præſens familiaris noſter dilectus Jo. Honynget noviter de Bohemia veniens nobis retulit, qualiter ipſe cum certis hæreticis qui pro eo miſerant, ſit locutus: qui ſibi dixerunt qualiter audiſſent famam diſſolutionis concilii, quam moleſte ferebant, quoniam ipſi utique diſpoſiti eſſent ſe unire, pro mittendo ad illud, rogantes eum, ut nos vellet hortari, quod illud concilium manuteneremus, quemadmodum ipſe V. P. clarius dicere poterit, ſicque ipſum remittimus ad confortandum eos de continuatione concilii, & hortandum ut ad illud omnimode mittant. Ob quam rem quemadmodum V. P. perprius perſuaſimus, ita nunc nobis utile videtur, & ſic petimus, ut eiſdem Bohemis velitis ſcribere, eoſque adhortari, ut indubii ſint de ſacro concilio, & quod ad illud ſuos utique oratores mittant. Et ipſe familiaris noſter illas litteras, ſi vobis videbitur, ſecum bene deferet, præſentaturus eaſdem. Et ultimo obſecramus & petimus V. P. quatenus læti & fortes exiſtentes, conſtanter & animoſe tractare velitis ea, quæ concernunt bonum eccleſiæ ſanctæ Dei. Scientes quod vos in his relinquere non intendimus, quemadmodum ſæpenumero ſcripſimus, uſque ad mortem, bonam habendo fiduciam, quod ſanctitas domini noſtri papæ aliter providebit. Et quidquid ex noſtris de Roma habuerimus, mox V. P. intimabimus, rogantes ut nos de veſtris ſucceſſibus, utinam votivis, velitis pro ſingulari ſolatio aviſare. Datum Placentiæ, die v. martii, regnorum noſtrorum Hungariæ, &c. XLV. Romanorum XXII. & Bohemiæ XII.

ANNO CHRISTI 1431.

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum rex ſemper auguſtus, ac Hungariæ, Bohemiæ, &c. rex.

ANNO CHRISTI 1432.

LITTERA SEXTA

Regis Romanorum, miſſa concilio.

Certos facit patres de ſua conſtanti uſque ad mortem adhæſione ad concilium, omnemque eorum ea de re removet dubitationem.

lb. p. 82. REverendiſſimis ac venerabilibus in Chriſto patribus & dominis &c.

Reverendiſſimi in Chriſto patres, &c. hodie a Boletariis, qui pro illuſtri filio noſtro duce Mediolanenſi in hoc loco agunt, recepimus unam V. P. epiſtolam, geminas in ſe partes continentem; unam conſolatoriam, ubi dictis quod ad res in ſacro concilio conceptas & feliciter peragendas niſibus totis incumbitis: aliam vero admiratione commixtam, quando ſubjungitis vos intellexiſſe quod aliquæ notabiles perſonæ nos ſunt breviter acceſſuræ, ad ſeducendum nos a bono propoſito, utque hæc attentata diſſolutio progreſſum habeat, & requiritis nos quatenus in noſtro concepto & ardentiſſimo zelo perſeverare velimus, cum aliis inductionibus & perſuaſionibus peromatis, quæ in ipſa V. P. littera comtius continentur, &c. Præpoſterando ergo reſponſionis noſtræ ſeriem, admiratione vehementi perducimur, quis vobis talia ſuggerat, & de nobis ſpem tam debilem vobis præſtet. Debebant enim præterita V. P. merito dare fiduciam de futuris, ut quid laboris & oneris pro ſacro Conſtantienſi concilio pertulerimus, adhuc ad laudem Dei humeris noſtris audeamus imponere. Tractari enim debebat ibi de unione eccleſiæ, exſtirpatione hæreſum, & reformatione morum. Unio, Deo volente, & noſtra opera & fatiga accedente, ſubſecuta eſt; cetera vero ſunt pro derelictis habita, & quamvis inſtantiſſime pro morum reformatione tunc inſtaremus, fuimus tamen per omnes nationes deſerti, & ſic res infecta defluxit, ex qua revera negligentia hucuſque tantæ calamitates in eccleſia Dei ſuborta ſunt, quas totus Chriſtianiſmus ad plenum deflere non ſufficit. Doluimus nunc de prætermiſſione hujuſmodi agendorum, & uſque hunc diem cor noſtrum a doloribus ſuſtinere nequivimus, quouſque almus cordium inſpirator hanc ſuam nimium laceſſitam eccleſiam per hoc ſacrum concilium Baſileenſe dignatus eſt inviſere, & tantis malis per ſuam miſericordiam finem imponere, prout in clementia ſua ſperamus. Hæc fuit & eſt ſemper noſtra conſolatio, hæc ſumma ſpes, ut hunc diem videre poſſemus, in qua neglecta ſacri Conſtantienſis concilii compleverit, alia quoque proviſio fieret in populo Chriſtiano, & ſuper eo V. P. & ſacro concilio favores & promotiones noſtras ſemper obtulimus, & in effectu ultroneo animo id quod requiſiviſtis perfecimus, ac vobis uſque ad mortem nos aſtituros polliciti ſumus, prout in re ipſa erga dominum noſtrum papam & alios quoſcumque uſque modo oſtendimus, & in antea conſtantiſſime oſtenſuri ſumus. Quomodo ergo titubatio hæc corda veſtra obrepere potuit, ut de nobis qui in rebus fidei jugiter, ne id nobis trahamus ad gloriam, inconcuſſi perſtitimus, dubium conciperetis? Si ex hæſitatione & timore proprio hoc vobis evenit; non occurrerunt vobis tunc forſitan in præteritis rebus noſtra approbata & ſemper duratura conſtantia, ſoliditaſque. Si vero per aliquos vobis foret ſuggeſtum, hos non amicos, ſed honoris & fidei noſtræ detractores cenſere poſſemus. Invident noſtro bono propoſito, & fortaſſis gauderent, ſi immiſſo in cordibus veſtris dubietatis fermento conſtantiam veſtram poſſent corrumpere, & per hoc illas ipſas ſacri concilii res fraudulenter confundere. Quas ob res V. P. attente requirimus & hortamur in Domino noſtro Jeſu Chriſto, cujus res agitur, quatenus hujuſmodi vaniloquiis inantea non velitis aures apponere, ſed de conſtantia noſtra ſolidaque & intemerata fiduciam firmam concipere. Sumus enim diſpoſiti, & ſic affirmamus & dicimus, prout plerumque & ſcripſimus & diximus, velle jugiter adhærere V. P. & ſacro Baſileenſi concilio, cum plus debeamus obedire Deo quam mundo. Sic pro Deo & eccleſia ſua quæcumque incommoda erunt nobis dulciſſima. Onus enim ſuum leve eſſe ſacræ teſtantur ſcripturæ, & ab illo propoſito nos quicumque & quorumcumque potentum hujus ſæculi amovere non poterit ſeu debebit ſuggeſtio. Et ut clarius vobiſcum loquamur, non ſufficerunt nuncii ſcripta & aviſamenta, quæ domino noſtro papæ & dominis cardinalibus tam crebro in illa conciliali materia miſimus: immo per oratores noſtros qui modo ſunt in ſuæ ſanctitatis præſentia, ſibi dici fecimus aperte, quod ſi ſua ſanctitas deliberaverit in hac diſſolutione perſiſtere, & non continuare ſacrum concilium, quod imperialem coronam noſtram nequaquam velimus de manibus ſuis ſuſcipere. Videre; reverendiſſimi patres, quid refugimus, quidim tere diſpoſiti ſumus pro manutentia & favore hujus concilii, ſi dominus noſter papa in diſſolutione perſeverare voluerit. Nulla enim mundialis dignitas nos unquam, Deo concedente, ita ſeducet, ut pro ipſa amittere debeamus ea quæ æterna conferunt; & ſic concluſive redeundo ad primam noſtrarum harum apicum particulam, rogamus, obteſtamur, & obſecramus V. P. iterum atque iterum, ut res cœptas quas directione Sancti Spiritus aſſidue geritis, pro Deo & eccleſia ſua ſancta habeatis commiſſas, ſic operando, ut ex ſollicitudine veſtra fructus bonus ſuccedat. Et quicquid nos & ubicumque corpore & rebus ad id conferre poterimus, ita facturi ſumus. Unum tamen præterire nolumus, immo aviſatos vos reddimus, quod præſentia noſtra his in partibus huic concilio eſt ſumme neceſſaria, & eam utiliorem judicamus rebus hinc inde penſatis, quem ſi in medio veſtri eſſemus. Rurſum oratores domini noſtri papæ ſunt in proximo venturi, quibus auditis, & vos aviſabimus de quibuſvis rebus propoſitis & reſponſis: aſſecurantes. vos denuo, quod nullus penitus a ferventiſſimo noſtro erga ſacrum concilium, & perfecto zelo nos umquam avertet, & oramus, ut dominus Jeſus Chriſtus in ſolida conſtantia & ſalubri perſeverantia corroboret corda veſtra. Datum Placentiæ, die XVI. menſis martii, anno MCCCCXXXII.

ANNO CHRISTI 1432.

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum rex, &c.

ISTA

ANNO CHRISTI 1432.

ISTA FUIT AMBASSIATA

*Sereniſſimi & invictiſſimi principis & domini domini Sigiſmundi Romanorum, Hungaria, Bohemia, Dalmatia, Croatia, &c. regis, qua oratores dicta majeſtatis, videlicet magnificus dominus Jo. de Roſenberg * regni Bohemia baro & venerabiles Benedictus prapoſitus eccleſia B. Maria Alba-regalis, ſedis apoſtolica protonotarius, & Nicolaus Scolz decretorum doctor, per organum dicti doctoris coram domino noſtro ſummo pontifice Eugenio papa IV. & etiam in audientia publica XVII. menſis martii anno Domini MCCCCXXXII. premiſſa breviſſima collatione, propoſuerunt, &c.*

* al Rozemberg

Th. p. 83. 1. BEatiſſime pater, ſereniſſimus & invictiſſimus princeps, dominus noſter Romanorum, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. rex glorioſiſſimus & ſemper auguſtus, filius S. V. devotiſſimus, recepit quaſdam bullas V. S. cum ea, qua decuit reverentia, de manibus nuncii V. S. & contenta eorumdem nedum bene concepit, & tam lætanter quam gratanter intellexit, immo omnia & ſingula tenaciſſime menti ſuæ impreſſit. Et quia eædem bullæ magnis abundant affectibus, & continentias in ſe gerunt tam graves, quod ſtylus ad plenum ad eas non ſufficiebat reſponderе, idcirco ſua excelſa majeſtas regia miſit nos oratores ſuos & nuncios ad V. S. præſentiam, ad reſpondendum veſtræ beatitudini vivis relatibus ſuper ſeriem dictarum bullarum, ad intentionem ſuæ majeſtatis eidem beatitudini propalandum.

2. Primo namque, beatiſſime pater, V. S. in una bullarum commemorat, quod de adventu ejuſdem majeſtatis ad partes Italiæ eadem beatitudo lætetur: quoniam cum ſua majeſtate cupiat colloqui, & vivis vocibus ſua conſilia participare ſuper multis magnis & arduis rebus, ſtatum univerſæ reipublicæ chriſtianæ concernentibus. Sed gratior eſſet S. V. ſuæ majeſtatis adventus, ſi ſentiret cauſam fidei prius eſſe defenſam, & exterminatos Bohemos hæreticos vel reductos, prout in diæta Nurembergenſi concluſum erat. Superaddidit tamen eadem ſanctitas, utcumque ſit, cum eadem majeſtas veniet, beatitudo veſtra perſonam ſuam libenter videbit & honorabit, ſibique imperiale diadema, & quidquid aliud honeſte poterit ad ornandum regiam majeſtatem conferet, & quantum in veſtra ſanctitate erit, dabit operam, ut totus mundus intelligat, nullo umquam tempore ſummum pontificem cum Romanorum imperatore fuiſſe vinculo ſtrictiore conjunctum, prout verba ejuſdem apoſtolicæ bullæ dulcioribus & amplioribus verbis perorant.

3. Aſſurgit itaque, beatiſſime pater, majeſtas regia memorati domini noſtri illuſtriſſimi V. S. quanto devotius & humilius poteſt, ad omnia genera gratiarum, de tanta paterna & cordiali affectione, humanitate, gratia, & honoribus erga ipſam clementer conceptis, offerens ſe vice reciproca V. S. prona mente, non parcendo corpori neque rebus, ſed omnem filialem devotionem, protectionem, & quarumcumque rerum exhibitionem, ut ſancta mater eccleſia & V. S. aperte cognoſcant, ultroneum in eo habere advocatum.

4. Alter articulus tangit cauſas introitus regiæ majeſtatis ad has partes Italiæ & conſequenter ad S. V. ANNO CHRISTI 1432.

Dico quod dominus noſter excellentiſſimus Altiſſimum conteſtatur, quod hunc ſuum ad partes Italiæ fecit introitum, non ambitione dignitatum mundanarum ſeu potentatuum, non divitiarum, non denique quæſtus cujuſcumque allectus cupidine, ſed pure ad dandam operam & ad exponendum ſe totaliter pro exſtirpatione hæreſum, incremento & felici ſtatu fidei catholicæ & reipublicæ Chriſtianæ, ſanctæ Romanæ eccleſiæ, S. V. ac ſacri Romani imperii, totiuſque eccleſiæ, quæ proh dolor! ut clarum eſt, multis infeſtationibus & injuriis perturbatur, & in pejorem conditionem prolabetur, niſi apoſtolica & imperiali auctoritate citius provideatur: quoniam eadem majeſtas nihil magis affectat quam pacem, venitque huc cauſa dandi eamdem cum aſſiſtentia V. S. toti Italiæ, omnibuſque illam amplecti volentibus, & non gladium mittendi, ſi poſſibile fuerit.

5. Sperat & rogat eadem regia majeſtas, quod veſtra ſanctitas, dum tempus aderit, taliter ſe exhibebit, quod lucide cognoſci poſſit hos duos gladios in unitate conſiſtere, & ſibi mutuis reſpectibus & auxiliis indiviſibiliter reſpondere, prout & majeſtas regia ſe paratiſſime offert facturam, & de veſtra ſanctitate indubiam etiam fidem gerit.

6. Quoniam indubium eſt & certo plus certius, quod vob duobus tali ſtructura & unitate & voluntate conjunctis, poteritis ſtatum univerſæ reipublicæ Chriſtianæ taliter aptare, quod Deo ſuccedet ex inde honor & gloria, terris, hominibuſque pax & ſecuritas, & Chriſtianiſmo proviſio optata & ſalubris.

7. Super eo autem, beatiſſime pater, ubi V. S. ſubjungit, quod gratior eſſet V. S. ejuſdem majeſtatis adventus, ſi ſentiret cauſam fidei primo eſſe defenſam, &c. Dicit ſua majeſtas, & luce meridiana clarius conſtat, quod pullulatio hujuſmodi damnatæ peſtis a principio hanc uſque ſemper ſuæ majeſtati moleſta fuit, prout dignum erat, & quantum pro exſtirpatione ipſius ſua majeſtas fecerit, ultra omnes mundi principes, prout & ſibi conveniebat, tum ex officio imperiali, tum etiam jure hæreditario, mundus non ignorat. Senſit itaque illud perſona ſua in hiemis aſperitate algoribus campizando plurimum læſa & aliis irreparabiliter corporalibus afflicta incommodis. Sentiunt regna ſua nobilibus ingenuis & aliis probis viris per bella, ſtragem & gladios notabiliter deſolata. Sentiunt æraria ſua, quæ tam in Hungaria, quam Bohemia copioſe per Dei gratiam redundabant, ſuum totalem interitum & exhauſionem finalem; ſic quod nihil ſupereſſe videt poteſt pro tollenda hac calamitate, quo ſua majeſtas non fecerit, & quotidie facit, utinam profuiſſet & proficeret. Et ut fervor ſuæ majeſtatis, quoad hoc negotium fidei cunctis liqueſceret, & aliquem poſſet ſuis temporibus fructum procreare, anno præterito licet eſſet imbecillis corpore & ægritudine magna, ut etiam in ſede ferretur proſtratus, ab inſultu quoque Turcarum contra regnum ſuum Hungariæ, non bene tutus, tamen Deo cuncta committendo, ſe ad tales partes Alamanniæ duci fecit, & particulariter cum principibus & aliis crebrius

ANNO CHRISTI 1432.

brius habendo conſilia, ſummam operam adhibuit pro adhibendo ſubſidio contra hæreticos, vel cotidiana guerra inſtauranda: nec tamen ipſas concluſiones effectus aliquis ſequutus fuit, quouſque ſua majeſtas conventionem generalem ad Nurembergam cunctis indixit, ubi decretum fuit unanimi conſilio, ut exercitus potens contra ipſos hæreticos mitteretur. Cui etiam reverendiſſimus dominus Julianus cardinalis apoſtolicæ ſedis legatus aſſenſit, ſibique placuit, & hinc inde peragrando etiam quantum potuit illum ſollicitavit. Sua quoque majeſtas a loco Nurembergenſi diſcedere noluit, licet eidem arduiſſima incumberent, nec etiam potuit propter ſuum caſum præcipitem, ſed conſtituit in capitaneum generalem illuſtrem dominum marchionem Brandeburgenſem, faciendo ſibi proviſionem cum ſua parata pecunia, & in Nuremberga moram continue traxit, ſollicitando & mandando nedum opportune, ſed importune, ſcriptis & nunciis, omnibus qui requirendi erant, fecitque omnes promotiones ac amminicula, quæ exercitui fidelium quoquomodo conferre poterant: & revera in fide non ficta ac ſecure dici poteſt, quod ſi ſerenitas ſua tantam diligentiam non adhibuiſſet, exercitus ille, licet decretus eſſet, numquam tamen compilatus fuiſſet, & utinam ſuccedentibus rebus, ut nunc, progreſſum non adhibuiſſet. Redeuntibus itaque, pater beatiſſime, principibus & aliis ac toto exercitu ſuo, quod dolenter ſua refert ſerenitas, ex inopinata quadam ruptura, ut informata eſt, nullo hoſtili preſſi timore, quamvis cum damno, prout præfatus dominus cardinalis legatus, qui ſingulis affuit, V. S. ut dominus noſter indubius eſt, plene ſcripſit, majeſtas regia die altera qua ipſe dominus legatus Nurembergæ applicuit, & etiam die ſequenti hoſpitium ſuum intravit; & convocatis ſingulis tam electoribus quam aliis principibus, & his qui tunc aderant, audivit, ubi & nos per totum præſentes fuimus, illos recentes ſucceſſus infelices; & demum petivit dare conſilia, quid in ea re amplius eſſet peragendum, quoniam parata eſſet ipſa majeſtas omnia ſibi poſſibilia ſubire, ad remedia his periculis adhibenda; ipſi vero habito conſilio, in præſentia domini legati reſponderunt, in eorum poteſtate nullam ſubſiſtere concluſionem, ſed neceſſarium eſſe, ut univerſitas tota ſacri imperii ſuper eo convocaretur, & ſic diæta iterum indicta fuit ad Francfordiam ſuper feſto S. Galli proxime elapſo, & ad illam diætam majeſtas regia oratores ſuos ſolemnes pleno mandato fulcitos, & perſonam ſuam repræſentantes, tranſmiſit. Et nihilominus interim tam litteris quam nunciis mandavit & diſpoſuit, ut hi qui taxam gentium ſibi impoſitam in exercitu ſuo non habuerunt, eamdem mox ad fronterias Bohemiæ ad gentes tres menſes ibidem moraturas contra hæreticos mitterent, ad ipſorum inſultibus reſiſtendum, & denique omnes & ſinguli eſſent in puncto, ſi ipſos hæreticos Almanniam manu potenti, ut aviſatur, invadere contingeret, ipſi ad ſubveniendum fidelibus tota ſua potentia equeſtrium & pedeſtrium parati. Et cum pro Alamannis ſolis iſtud negotium conducere & dirigere eſt ſatis difficile, multis conſideratis reſpectibus, & quod nedum opportunum, immo ſumme neceſſarium eſt, ut etiam ex aliis Chriſtianorum finibus ſubſidia exquirantur, quæ ſine conſilio & ex auxilio V. S. & ſanctæ ſedis apoſtolicæ nullatenus poterunt excitari: Idcirco movetur majeſtas domini noſtri prælibati ad convenlendum cum V. S. & utendum conſiliis, & amminiculis ejuſdem in negotiis memoratis. Sperat enim indubie ipſe ſereniſſimus dominus noſter, quod exiſtente ipſo cum S. V. tales dabuntur modi & viæ, quibus hæc calamitas decenter tolli poterit e medio populi chriſtiani. Sic habet, beatiſſime pater, V. S. quid majeſtas fecerit ad cauſam fidei defendendam, & quotidie facit, & facere intendit uſque ad effuſionem ſanguinis, quoad vixerit in humanis, & ut efficacius poſſit, veſtram eſt acceſſurus ideo ſanctitatem.

ANNO CHRISTI 1432.

8. Item, alius articulus eſt de pace & concordia inter majeſtatem regiam ex una, & inter communitatem Venetorum ex alia. Similiter inter illuſtrem ducem Mediolanenſem ex una, & inter dictam communitatem Venetorum ex alia tractanda.

9. Beatiſſime pater, S. V. in una bullarum dicit ſe ſtatum & pacem illuſtris domini ducis Mediolani & totius Italiæ, ac compoſitionem majeſtatis regiæ cum Venetis cordi habere, & quod ipſe dux Mediolanenſis fuerit primus, qui V. S. poſt aſſumtionem ſuam obtulerit operam ad pacem ſuam & totius Italiæ, & quod V. S. in proximo ad hoc pium negotium intendat ad Lombardiam mittere duos S. R. E. cardinales, & poſtremo S. V. acceptat ſuper controverſiis inter majeſtatem regiam & Venetos, quas olim in Conſtantia promotione veſtra diſpoſita erat componere cupidiſſime, manum mediatricem apponere: quoniam in pace illa videt veſtra ſanctitas multa & innumera bona chriſtianæ fidei in regno ſuo Hungariæ aliiſque locis proventura. Et quando ſuæ majeſtati videretur, mitteret ſuper eo oratores ſuos pleno mandato fulcitos, in qua pacis promotione cognoſceret, qualibet alia affectione depoſita, vos eſſe communem omnium fidelium patrem, & non minus ſui honoris & ſtatus, quam propriæ veſtræ patriæ zelatorem.

10. Non dubitamus, quin V. S. ſciat tractatum pacis habendum, ubi, & per quem, inter dictum ducem & dictam communitatem.

Beatiſſime pater, majeſtas domini noſtri regratiatur beatitudini veſtræ, nedum de tam bona & affectuoſa V. S. erga majeſtatem regiam & negotia illa diſpoſitione, verum etiam de tam clementi & paterna oblatione.

11. Et dixit, quod pax cum omnibus Chriſti fidelibus, præſertim cum Venetis ſuæ majeſtati ſemper & ſummo cordi fuit, immo nedum illam affectavit, ſed etiam, prout notum eſt, ſemper quæſivit, & indubie ſcit, quod non ſolum ſacro imperio & regno ſuo Hungariæ, ſed & toti chriſtianitati exinde commoditas multa proveniret, & multa mala evitarentur, nec tamen illam huc uſque apprehendere potuit, licet in omnibus quæ cum Deo & honore fuiſſent, omni tempore libenter quieviſſet: ſed ipſi Veneti cum ſuis adhærentibus jura ſacri imperii & regni ſui Hungariæ retroactis temporibus contra Deum & juſtitiam uſurparunt, & adhuc de præſenti deterius uſurpare conantur. Nihilominus tamen eadem majeſtas, ut in ipſa nihil videatur deficere, cupidiſſima eſt, V. S. quam in minoribus con-

conſtitutam Conſtantiæ inter eum & Venetos mediatricem habere deſideravit, etiam hodie ſuſcipere ultra omnes mundi dominos, pro compoſitione & æquitatis ac juſtitiæ directione. Et ſi promotionem a V. S. deſideravit, dum eſſet in minoribus, quanto magis in ſummo apice conſtituto. Itaque S. V. rogat majeſtas præfata, ut V. S. in ſingulis ſit indifferens, æqualis, & communis pater, non affectus ad partes, ſed ad ſolam juſtitiam, quam V. S. ex officio vicariatus tota mente & anima fovere, proſequi, & manutenere debet; quoniam majeſtas ipſa inclinata eſt ad omnia licita & honeſta ſe deflectere. ANNO CHRISTI 1432.

12. Addendo quod ſi S. V. videatur eamdem majeſtatem aliquo modo a ratione diſcedere, gratiſſime vult per S. V. informari, & inclinari ad ea quæ cum Deo & honore facere poteſt.

Confidens de V. S. quod ſi Veneti & eorum colligati propriæ voluntati inniti vellent, & a licitis & honeſtis declinare, eadem V. S. eis non dabit favorem, prout multi S. V. aperte dicunt feciſſe & facere, quamvis majeſtas regia hoc minime credat: ſed eos efficaciter informabit, & ducet ad ea quæ ſunt licita & honeſta, amplectendo juſtitiam & jura imperii, & verbo & opere eadem manutenendo; quemadmodum majeſtas regalis promtiſſime vice verſa parata eſt & offert ſe facturum in rebus S. R. E. & V. S. Et jure merito hoc debet fieri, quia Chriſtus hos duos gladios ex eo in terris conſtituit, ut ſibi mutuis reſpectibus reſpondeant, & ad ſublevandum jura utriuſque & omnium Chriſti fidelium ſemper in unitate concurrant, prout etiam ſunt de hoc litteræ apud regiam majeſtatem, Conſtantiæ propriis manibus omnium reverendiſſimorum dominorum cardinalium & V. S. dum eadem in minoribus erat conſtituta, ſubſcriptæ, in quibus jurant & promittunt ſub fide, etiam ſacro imperio & majeſtati regiæ in ſuis juribus aſſiſtere, & eadem manutenere, quemadmodum & ſua majeſtas tamquam fidelis advocatus eccleſiæ erga ipſos & eccleſiam, reciproca vice, fecit, & etiam in effectu huc uſque ſe talem monſtravit, & in futurum ſemper facturus eſt

13. Eſt ultimus articulus qui de ſacro concilio Baſileenſi, per Spiritum-ſanctum decretis conciliorum Conſtantienſis & Senenſis, atque auctoritate Martini felicis recordationis prædeceſſoris V. S. & ejuſdem V. S. approbatione & mandato congregatum, cujus diſſolutionem V. S. in certis bullis majeſtati prædictæ inſinuavit, cauſas inferendo.

14. Inter cetera ſuam majeſtatem exhortando, quod cum ipſe eſſet ille qui ultra omnes mundi principes fidem defendere, & fidelium pacem, & ſtatum eccleſiæ, & conſervationem ſedis apoſtolicæ & V. S. deberet procurare, ſi aliqua aviſamenta ad hæc facientia excogitaſſet, vel excogitaturus eſſet, V. S. per ſuos oratores vellet communicare.

15. Nunc, nunc, beatiſſime pater, tempus adeſt, & ſua majeſtas requiſitione V. S. permota, & etiam devotione ſincera inducta, quam ad bonum eccleſiæ & ſtatum univerſæ reipublicæ gerit, per nos oratores aviſamenta veſtræ ſanctitati in ſcriptis pauco tempore per equitatorem ſuæ majeſtatis miſſa, & ea quæ expoſt excogitavit, veſtræ ſanctitati exponit.

16. Et primo fatetur quod ille ſit ille, qui ex dignitate regali & ex officio advocatiæ adſtrictus ſit ad ſuperius expreſſata. Propterea ſincero corde, rubore depoſito, aperte dicit, quod nihil ſanctius, nullum ſalubrius in his rebus humanis excogitari poſſit præſidium, quo navicula Petri ſe ab extremis horrendiſque fluctibus jam undique inſultantibus, & fides queat tueri, nequam labes hæretica ſopiri, pax Chriſti fidelibus inſtitui, mores Chriſtianorum in præſtantius reformari, ſtatus eccleſiæ & conſervatio auctoritatis ſedis apoſtolicæ & V. S. procurari, quam per continuationem ſacri concilii Baſileenſis: cum utique multifaria bona ex conciliorum celebratione, & multa mala ex eorum prorogatione ANNO CHRISTI 1432. leguntur exorta,

17. Et primo ſua majeſtas reſpondet ad cauſas inſertas bullæ diſſolutionis, dicens quod cauſæ Græcorum nullatenus ſufficere poteſt ad diſſolutionem dicti ſacri concilii, quamvis bene eſſet res ſancta & multum optabilis ipſos Græcos reductos videre; nec eſt prætermittendum ſuo tempore ad dicta intendere modis convenientibus per regiam majeſtatem perſonaliter V. S. exponendis.

18. Sed non poterit nec debebit ipſa reductio Græcorum, quæ tot centenis annis ſic perſtitit, & dubioſa quidem eſt, rebus tam periculoſis quoque modo præponi, quia utique res illa moram pati poteſt, quæ huc uſque tanto tempore perduravit ſine læſione Romanæ eccleſiæ; cum utique hæc hæreſis peſtifera Bohemorum præ omnibus eſt eradicanda, quæ quaſi in corde Chriſtianit. die ac nocte, hieme & æſtate, igne, & gladio trucidando, nec parcendo ſexui vel ætati, tamquam morbus contagioſus ſerpere non deſiſtit.

19 Nec eſt credendum Græcos ad ritum Romanæ eccleſiæ reduci, videntes ſuppoſita ejuſdem Romanæ eccleſiæ in tanta ſtrage, diſſentione atque morum deformitate, nec aliquam correctionem adhibere; ſed de die in diem in pejora corruere, & ritum noſtrum ac obedientiam Chriſticolarum quaſi penitus extingui, poſſent omnino veridice dicere.

Turpe eſt doctori cum culpa redarguit ipſum.

Sed ſi viderent ea eſſe compoſita & reformata, atque intendere ad reformationem hæreſum, & pacem fidelium, profecto facilius flecti poſſent

20. Aliæ enim cauſæ diſſolutionis ceſſant, cum earum ceſſat effectus. Nam treugæ factæ ſunt inter illuſtres Burgundiæ & Auſtriæ duces. Hiems tranſiit, nec aliqua hæreſis circa dictum locum concilii pullulat; quicumque enim V. S. hanc cauſam inferi conſuluit, utique dictas partes non probavit, nec opus eſt ad alias cauſas reſpondere, cum & ratio cujuslibet his ſatisfacere poteſt.

21. Etiam, beatiſſime pater, ſciat S. V. quod ſacrum concilium miſit regiæ majeſtati certas litteras ipſis Huſſitis pro reductione ipſorum eos vocando dirigendas. Mox iſtas ſua majeſtas cum ſuis litteris adhortatoriis ipſis direxit: quibus a Pragenſibus lætanter receptis, & coram omnibus qui tunc aderant publice lectis, iidem dixerunt ſine tractatu cum aliis habendo non poſſe ad hoc reſpondere, propter quod neceſſario habebant dietam cum aliis ibidem pro dando reſponſo celebrare.

22. Et quemadmodum a quibuſdam majeſtas re-

regia eſt aviſata, ſperatur quod dicti hæretici ad concilium mittant, ducti etiam timore, ex eo quod audiunt concilium potiſſime pro exſtirpatione hæreſium fore congregatum, & veriſimiliter etiam tanto magis ad hoc ſtringuntur, quanto jam in regno Hungariæ conflicti ſunt, & magnam partem ſui exercitus equeſtrium & pedeſtrium, ac bellicorum inſtrumentorum & carruum perdiderunt, & etiam per illuſtrem Albertum ducem Auſtriæ æſtate præterita in Moravia potenter depreſſi, ac noviſſime in ducatu ſuo per eumdem ſunt proſtrati.

ANNO CHRISTI 1432.

23. Quibus hæreticis comparentibus, ſperat majeſtas regia eoſdem per ſacrum concilium ita informari, quod recedent, & contenti redibunt, & ita hæc peſtis, Deo dante, ceſſabit.

24. Et in caſu quo nihil proficeret, videns ſacrum concilium ipſorum pertinaciam, de remedio opportuno ex omnibus regnorum finibus ferventius pro eorum ſuppreſſione providere, quoniam hoc opus condecere ſolis Alamanis, eſt difficile & importabile.

25. Et ſi concilium a loco Baſileenſi, qui eſt deputatus hæreticis, mutaretur, quibus etiam majeſtas regia ad dictum locum veniendi obtulit cum certis principibus ſecuritatem, & propinquiores eis principes tam ſpirituales, quam ſeculares, promiſerunt Huſſitis, quod eos velint in propriis perſonis, ad dictum concilii locum conducere; quid aliud dicerent ſentientes concilii diſſolutionem, aut ejus mutationem, niſi quod eccleſia fugerit eos, & quodammodo ſuccubuit contra eorum rationes? Et quia ipſi ſuos errores in articulis promiſcue cum ſacra ſcriptura ad diverſas mundi partes ad ſeducendum populum fidelem miſerunt, magis ac magis totum populum Germaniæ mortali contagione inficiendi colorem haberent, qui populus poſtremo eccleſiam Romanam in fide ficta conſiſtere, & dictos hæreticos vera ſentire dicere poſſent.

26. Et revera ipſi hæretici ſub anno cum dimidio in prorogatione concilii, quaſi totam Germaniam, ſi de remedio opportuno medio tempore non provideretur, capere poſſent, prout in magna parte fecerunt. Et cum laici clericis in certis partibus Almanniæ oppido ſint infeſti, caperent in longum occaſionem irruendi in eos, dicentes, in congregandis & diſſolvendis conciliis ſine fructu illuſiones fieri, prout, prius etiam factum eſt; & manifeſte clamant, quod non exſpectant niſi finem hujus ſacri concilii.

27. Et ut principium hujus mali oſtendatur, ipſa civitas metropolitana Magdeburgenſis, expulſo ſuo archiepiſcopo cum clero, jam per terras ipſius eccleſiæ in fortitudine carruum, more Huſſitarum, vagatur, & ei inciplunt adhærere plures maritimæ civitates in dictis partibus. Et, ut famatur, in diœceſi Wormacienſi multa millia laicorum fuerunt congregati, & in obſidione civitatem Wormacienſem ad certum tempus tenuerunt, poſtulantes tradere manibus eorum presbyteros & Judæos trucidandos, per quos multa ſcandala in mundum veniſſe clamabant.

28. Item, civitas Patavienſis caſtra ſui diœceſani parata eſt expugnare.

29. Et civitas Bambergenſis propter certa privilegia eidem per regiam majeſtatem ad fortius dictis hæreticis, reſiſtendum gratioſe conceſſa, cum clero incipit diſcordare.

ANNO CHRISTI 1432.

30. Et iterum, proh dolor! nova hæreſis in quadam valle notabili in diœceſi Curienſi de die in diem incipit pullulare, quæ gladio & igne omnes vicinos & extraneos adhærere compellit.

31. Item, ipſum concilium pro ponenda pace, pro qua inter cetera congregatum exiſtit, jam inter quamplures reges, principes, civitates, & alios, plura apparamenta & initia fecit ad dandum modos pro pace, & cum aliquos ob reverentiam ſacri concilii, certe vero propter ejus timorem, tardius bella movent; aliquos vero propinquiores, ad inductionem dicti ſacri concilii treugas cum dictis Huſſitis mire recuſant, omnem ſpem ſuæ liberationis poſt diſſolutionem exercitus in ſolum concilium ponentes, & cum prædicta loca, quaſi omnia præfatis hæreticis ſint vicina, ſentientes diſſolutionem dicti concilii, aliqua converterent ſe ad gladium; propinquiores vero Huſſitis ſtupefacti, ad redimendas vexationes, ne cum corporibus, pueris & uxoribus, omnibuſque ſuis rebus perirent, treugas cum Huſſitis inirent. Et quid in longum ſequeretur, cum viderent ſe non ſolum derelictos, ſed dicere poſſent ab eccleſia deceptos, niſi illius hæreticæ pravitatis adhæſio in perniciem totius ſubverſionis fidei catholicæ, & abſtractio obedientiæ a ſede apoſtolica & a V. S.? & fieret error noviſſimus pejor priore, & dato exemplo, proh dolor! haberent ſequelam multorum, nec poſtea eſſet aptitudo illud faciendi, cum principes eſſent exhauſti, terræ per clades, cædes, & ſanguinis effuſionem deſertæ, in periculum innumerabilium animarum & corporum, quæ infra has prorogationis inducias, pro dolor! corruerent.

32. Rurſum ceſſarent multæ proviſiones ſalubres, quæ in dicto concilio pro republica Chriſtiana fieri poſſent: & innumera ſcandala orirentur in deſtructionem ſedis apoſtolicæ, V. S. ac totius religionis Chriſtianæ.

33. Item, beatiſſime pater, in ultima bulla S. V. ſcribit dictæ majeſtati regiæ, mirando quod ipſa majeſtas ſit plurimum perturbata, & plena ſollicitudine & timore propter diſſolutionem concilii prædicti, &c. Beatiſſime pater, non mirum quod reverendiſſimi patres & domini cardinales certi de hoc admirantur, cum & aſtronomi dicunt, quod etiam ſapientes admirantur de hoc quod ſol eclipſatur, cum cauſam ejus ignorant. Sua enim majeſtas ad oculum periculum diſſolutionis perſonaliter videt, & futura timet, ex eo ſua majeſtas plurimum turbata ſollicitatur, ut illis tamquam fidelis advocatus, protector & defenſor eccleſiæ prudenter obviare poſſet. Et in eadem ſubjungit V. S. quod tranſitus regiæ majeſtatis debeat eſſe pacificus. Reſpondet ſua majeſtas, quod tranſitum ad has partes Italiæ fecit ex cauſis ſupradictis: & ita itura eſt pacifice, & ſine læſione cujuſcumque, qui pacem licitam & honeſtam affectat habere, quam etiam ſua majeſtas, ut dictum eſt, ample offert, & eamdem jam per ſuos Florentinis & aliis nunciavit; & ſi aliqui temeritate ducti vellent a debito ac licitis & honeſtis diſcedere, ad illos oporteret adhiberi remedium, quemadmodum jure merito fieri debet.

34. Prædictis omnibus periculis & multum majoribus, quæ ex diſſolutione ſacri concilii eve-

☞ evenire; etiam multis bonis, quæ ex ejuſdem continuatione, & nulla mala oriri poſſent ponderatis, dictus dominus noſter glorioſiſſimus filius V. S. devotiſſimus, tamquam fidelis advocatus & protector eccleſiæ, ſupplicat, & quantum efficacius poteſt, V. S. per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti, cujus vicarius eſtis, & cujus res agitur, & V. S. requirit & hortatur, ut eadem his periculis velit ſalubriter obviare, ut fama diſſolutionis dicti concilii ſopiatur; cum revera multa jam ex ſola fama diſſolutionis ſacri concilii Baſileenſis ſcandala ſint exorta, & ſcribere quod ſolum in nomine Domini ſuum habeat progreſſum, ad feliciter incœpta continuandum, dando eidem operam & favorem poſſibilem, ne fides & eccleſiaſticus ſtatus inevitabiliter ruat, ex quo ſedi apoſtolicæ & V. S. gloria & honor ultra commodum Chriſticolarum accreſcet: & non dubitat majeſtas domini noſtri, ſi V. S. tantam multitudinem congregatam bene informata fuiſſet, & tot mala & ſcandala evenire, etiam neceſſitatem concilii celebrandi ſeiviſſet, numquam in diſſolutionem declinaſſet.

ANNO CHRISTI 1434.

35. Fortaſſis aliqui incutiunt timorem V. S. quod in concilio agendum eſſet contra eamdem: non curet S. V. nec reverendiſſimi cardinales de his, cum nec V. S. nec domini cardinales vocati ſunt. Si enim veſtra ſanctitas poſſet intereſſe, laude dignum & perutile eſſet: ſi autem non V. S. plures reverendiſſimos patres & dominos de collegio cardinalium ad ſalubrius iſtud dirigendum mittere poſſet, contentum manebit concilium & mundus de V. S. dummodo concilium continuetur. Et ſi V. S. poſtea perſonaliter intereſſe vellet ſuper reductione Græcorum, vel aliis quæ non requirunt tantam feſtinationem, poterit aliud concilium congregare. quod fieret cum majori aptitudine, quam nunc hac mora poſſit tolerari. Nam iſto diſſoluto, neſcimus ſi per annum cum dimidio aliqui congregari poſſent, propter diſpendia quæ interim, ut dictum eſt, evenirent. Et revera, ſi ſacrum concilium Baſileenſe non eſſet congregatum, propter ſolam exſtirpationem hæreſis Bohemorum de novo deberet congregari, nec prælati nec alii de Almannia in loco alio diſtanti extra Almanniam pro concilio celebrando convenire poſſent, cum medio tempore ipſi Huſſitæ omnia bona ipſorum tollerent ac deſtruerent, quo tunc tales diverti haberent neſciitur.

36. Beatiſſime pater, in bulla noviſſime regiæ majeſtati per ejuſdem majeſtatis equitatorem tranſmiſſa, notificat, V. S. eidem majeſtati, qualiter ipſa cum conſilio & aſſenſu reverendiſſimorum dominorum S. R. E. cardinalium ex juſtis & rationabilibus cauſis cum magna deliberatione & maturitate diſſolutionem, & indictionem alterius concilii fecerit, & adveniente regia majeſtate velit eam ſic informare rationibus & cauſis, de quibus ſperat eamdem majeſtatem bene ſtare contentam, &c. Dicit ſua majeſtas quod numquam poterit remanere contenta, quibuſcumque cauſis & adinventionibus hæc diſſolutio coloretur, attentis extremis periculis & diſturbationibus totius Chriſtianiſmi ex ipſa diſſolutione eventuris. Quomodo ergo quiſpiam Chriſtianus contentus manere poterit, dum de ſubventione Chriſtianæ fidei tam periculoſe agitur?

37. Et ſuperaddit ſua majeſtas, quod hi qui V. S. diſſolutionem ſuaſerunt, indubie cauſas non funditus, nec tot mala ventura intellexerunt. *Utinam ſaperent & intelligerent, ac noviſſimo providerent.* Mora enim in hoc negotio eſt periculoſa, & nullatenus ſufferenda, nec mirum quod non intellexerunt, cum error facti peritiſſimos fallit. Sed cum hoc modo manifeſte ſapiunt, ſi in hujuſmodi errore & ſacrilegio pertinaciter perſiſtere intenderent, ponderent ipſi quomodo ſummo enti in extremo judicio de hoc vellent reddere rationem. Et ſi fortaſſis certi pertimeſcerent aliqua contra ſtatum eccleſiaſticum debere tractari, dicit ſua majeſtas, quod timere non deberent: quia laici falcem ſuam non habebunt in meſſem illam immittere, cum ipſi ſæculares in hac re nullam debeant habere prout nec de jure habent, poteſtatem: immo profecto inductæ diſſolutionis quæ quæruntur, laicos facient contra clericos inſanire: quod tamen per iſtud concilium ordinate tolleretur de medio, dum laici videbunt clerum omni bono intendere.

ANNO CHRISTI 1434.

38. Conſideret ſanctitas veſtra quod ſacrum concilium Baſileenſe ad hujuſmodi diſſolutionem nullatenus conſentiet, cum quo & major pars regum, principum, prælatorum atque communitatum concurrent.

39. Inſuper regia majeſtas non ſufficit mirari, quod S. V. quæ hucuſque in eccleſia Dei ſine ruga & macula tenta eſt, ſuſpicionem inter Chriſticolas nunc facere intendit, & quæ in principio ſui regiminis ferventiſſima erat pro honore Domini Dei de fide catholica & Chriſti fidelium ſalute laborare, de quo totus mundus ultra modum, & de electione V. S. erat gaviſus: quis dici poterit, quod ſanctitas veſtra hac occaſione foveat hæreſes, cædes, & morum deformitates, atque ſchiſma in eccleſia Dei facere intendat.

40. Aviſat etiam V. S. majeſtas regia, quod ipſa ſanctitas non poſſet aliquid facere, quod eſſet ita nocivum omnibus Chriſti fidelibus, ſacræ ſedi apoſtolicæ, & V. S. quam concilium turbare. ex quo infinita & innumera ſcandala profluere, nulla autem mala ex ejus continuatione evenire poſſent. Et promittit majeſtas regia V. S. ſi eadem concilium continuabit, & indifferens, æqualis, & communis pater in rebus agendis erit, uti debet, quod vult V. S. in omnibus uſque ad mortis paſſionem adhærere, & aſſecurare eamdem ſanctitatem, quod ibi nihil tractabitur in diminutione ſedis apoſtolicæ ac veſtræ ſanctitatis.

41. Si autem V. S. hoc minime facere, ſed perſiſtere in diſſolutione intenderet, & eſſe, quod abſit, cauſa tanti mali; ex tunc ſua majeſtas per expreſſum V. S. per nos commiſit exponere, quod eadem majeſtas ſacro concilio per Spiritum ſanctum & ut ſupra congregato, & communitati Chriſti fidelium, toto poſſe adhærere vult & intendit: quia nullatenus poſſet videre everſionem fidei & eccleſiæ ruinam. Perpendit etiam ſua majeſtas, quod obedientia, quæ V. S. & eccleſiæ debetur, in pluribus Chriſtianorum & ſignanter Germaniæ finibus, multum deficit, nec curatur tam per eccleſiaſticos quam ſæculares, quemadmodum apparet in epiſcopatibus Trevirenſi, Trajectenſi & aliis multis, qui nec excommunicationes, nec mandata apoſtolica curant, & alios ad ſimilia trahunt. Modo ſi concilium deficeret, quid de aliis fieret, S. V. animadvertat.

42. Et informata eſt eadem majeſtas ex dictis

☞ ctis doctorum, & signanter reverendissimi patris domini Francisci de Zabarellis * piæ memoriæ, qui non minimus hunc temporis, cum hæc dicta composuit, in scripturis & collegio dominorum cardinalium erat, quod imperator & rex Romanorum non solum concilium in Spiritu sancto auctoritate ecclesiæ congregatum manu tenere & protegere tenetur: immo in certis casibus concilium de novo potest congregare. Et dicit sua majestas casum propo esse in foribus.

ANNO CHRISTI 1432.

* al. Sabrellis

43. Et rursum sua majestas dicit, quod V. S. una cum certis dominis & patribus reverendissimis cardinalibus mature debeat ponderare, quod ubi fortassis sibi per dissolutionem concilii providere putat, ne sibi ipsi & dictis cardinalibus interitum infligat.

44. Postremo majestas domini nostri gloriosissimi supradicti supplicat humiliter V. S. quatenus omnia & singula supradicta & majora non expressa velit diligentissime ac mature considerare, & præsentem exhortationem, quam fideliter & sincera mente, urgente conscientia & necessitatibus, in quibus Dei ecclesia constituta est, fecit, a sua majestate, tamquam ab advocato sanctæ matris ecclesiæ paterne & benigne suscipere, ut & V. S. quæ est luminare majus, & ipsa regia majestas quæ est luminare minus, ita gregem vobis creditum in spiritualibus & temporalibus regere valeatis, ut una cum eo ad conspectum prædictæ Trinitatis feliciter valeatis pervenire. Amen.

Explicit.

COPIA INSTRUCTIONUM

Missarum nuntiis concilii existentibus in Nuremberga.

Ib. p. 96.

1. IN primis quod non incipiant tractare aliquid cum nunciis vel ambassiatoribus Bohemorum in Egra vel alibi, nisi prædicti nuncii Bohemorum habuerint plenum mandatum, & sufficientem facultatem, & poterunt super hoc scribere Pragensibus, & aliis in regno Bohemiæ, quibus opus fuerit, avisando eos, ut mittant cum sufficienti mandato, & similiter quod venturi ad concilium generale habeant plenum & sufficiens mandatum.

2. Item, quod in Egra vel alibi pendente dicto tractatu cum prædictis Bohemis, propter præsentiam ipsorum non teneatur interdictum, & similiter in aliis civitatibus sive locis, per quæ ipsos transire contingeret, veniendo ad concilium Basileense, ipsis tamen exclusis a divinis. Quod quidem interdictum dominus legatus ex nunc tollit & removet.

3. Item, si pendente dicto tractatu, vel veniendo Basileam, aut stando, vel etiam redeundo, voluerint secundum modum & ritum eorum dicti Bohemi celebrare, quod possint & celebrent in domibus eorum, januis tamen clausis, & exclusis fidelibus nostris.

4. Item, numerus nunciorum Bohemiæ venire debentium ad concilium, & tempus durationis salviconductus eisdem nunciis & ambassiatoribus Bohemorum impendendi, relinquitur discretioni dictorum ambassiatorum conc. ita tamen quod restringant & numerum personarum & tempus quantum poterunt.

5. Item instabunt, laborabunt quod a principio quo iter arripient præfati nuncii Bohemorum ad veniendum Basileam, & quousque reversi fuerint ad propria, habeantur abstinentiæ guerrarum generales inter regnum Bohemiæ & ceteros fideles: de hoc tamen ambassiatores concilii faciant secundum consilium & voluntatem domini marchionis Brandeburgensis, & aliorum principum & communitatum.

ANNO CHRISTI 1432.

6. Item, ambassiatores dictorum Bohemorum & ipsorum familia veniant pacifice & modeste, & sine notabilibus armis bellicis; & si qua forte eis deferri permittantur, quod in introitu civitatum, castrorum, villarum, & aliorum locorum, in quibus habebunt hospitare, deponant ea apud hospitem: ita quod in prædictis locis incedant sine armis.

7. Item, quod nullus prædictorum veniendo, stando hic in Basilea & redeundo, ibit aut ambulabit per civitates, villas, & alia loca in quibus contingat eos aliquo modo moram trahere, nisi præsentibus deputandis & hoc propter pericula & scandala vitanda, quæ possent oriri hinc inde.

8. Item, quod veniendo, stando hic, & redeundo in audientia, in collocutionibus, disputationibus, & quibusvis aliis mutuis humanis conversationibus, cavebunt ab injuriis, opprobriis, detractionibus, & quibusvis contumeliosis verbis, aut invectivis quarumcumque personarum cujuscumque status, gradus aut dignitatis fuerint, cum versa vice velit sacrum concilium hujusmodi observare, & ubique facere & procurare observari pro posse.

9. Item, quod veniendo, stando & redeundo, nullo modo palam aut occulte prædicent aut doceant, nec cum quocumque, nisi in præsentia sacri concilii vel deputatorum aut deputandorum ab eodem, disceptabunt sive disputabunt.

10. Item, quod non scribent litteras quibuscumque, maxime nostris fidelibus, absque visitatione deputatorum concilii, nec ullo modo libellos aut cedulas, sive quascumque scripturas seminabunt aut dispergent, sive dimittent post se in locis in quibus fuerint, veniendo, stando & redeundo.

11. Item, quod tam in veniendo, quam in redeundo, ambulent & servent vias publicas, secundum quod ductores eorum, qui ad hoc deputabuntur, ducent eos.

12. Item, si petant audientiam publicam, promittatur eis quod habebunt coram toto concilio, quotiens opus fuerit. Si autem instabunt ad habendam coram laicis, nullo modo concedatur eis, inconsulto concilio, nisi viderint eos propter hoc velle omnino desistere ad veniendum. Quo casu, cum magna difficultate poterunt eisdem consentire, omni tamen cautela & conditione adhibita, ne ex dicta & tali audientia sequatur inconveniens aliquod aut scandalum.

13. Item, prædicti ambassiatores concilii in tractando cum eis, conversando, & loquendo, cum omni mansuetudine, benignitate, humilitate, patientia atque caritate se habebunt, & secundum gratiam eis datam a Domino, omni via & modo possibilibus, pacem & unionem inter nos & ipsos procurabunt.

14. Item, prædicti ambassiatores concilii poterunt conferiari cum eisdem nunciis & ambassiatoribus Bohemorum in omnibus secundum discretionem ipsorum, exceptis divinis.

15. Item, quod prædicti nuncii Bohemorum

in

in receſſu ipſorum vel aliter, non ducent aliquem de noſtris ſecum, etiam volentem eos ſequi. ANNO CHRISTI 1432.

16. Item, quod prædicta inſtructiones teneantur occulte, ita quod nullo modo veniant ad aures ſeu noticiam dictorum Bohemorum.

17. Item, quod in prædictis communicent, & habeant conſilium domini marchionis, & aliorum principum eccleſiaſticorum & ſecularium, necnon & communitatum, ſecundum quod prædictis ambaſſiatoribus concilii videbitur expedire.

18. Item, in præmiſſis omnibus & ſingulis taliter prædictis ambaſſiatoribus provideant, quod omnis captioſitas, fraus & dolus evitetur.

Acta fuerunt hæc in congregatione noſtra generali, præſentibus dicta noſtræ ſanctæ ſynodi Baſileenſis notariis & ſcribis infra ſcriptis, ſub ſigillo reverendi in Chriſto patris domini epiſcopi Conſtantienſis provinciæ Rothomagenſis, quo utimur ad præſens, die veneris XXVIII. menſis martii, anno a nativitate Domini MCCCCXXXII.

LITTERA VII.

Regis Romanorum miſſa concilio.

Mittit eis articulos a legatis papæ ſibi propoſitos, hortaturque eos ut in concilii celebratione conſtanter perſeverent.

REverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis ſacroſanctæ, &c.

Reverendiſſimi in Chriſto patres, ac venerandi, grate & ſincere nobis dilecti, tanta nos affectio, tantuſque amor & fervens deſiderium trahunt ad hanc ſanctam ſynodum Baſileenſem, in Spiritu ſancto pro ſalute univerſalis eccleſiæ & omnium Chriſti fidelium legitime congregatam, ut nihil cogitemus, niſi ea quæ continuationi & felici progreſſui ipſius conferre poſſunt. Et ut V. P. quæque res apud nos geſtæ una nobiſcum communes ſint, notificamus eiſdem quod oratores domini noſtri papæ, videlicet epiſcopus Magalonenſis, & abbas S. Juſtinæ, hic nobiſcum fuerunt, & poſt multas propoſitiones & requiſitiones ſanctitatis domini noſtri, nobis tradiderunt in ſcriptis mentem ſanctitatis præfatæ, quibus ſuccinctè reſpondimus cum conſuetudine regia, prout in copiis tam propoſitionis quam reſponſionis hic incluſis videbitur clarius contineri, & in propoſito illo firmi & ſtabiles permanere volumus, rogantes V. P. ut ſi aliquis vobis contrarium vellet ſuggerere, vel fortaſſis dicere, nos alias practicas cum domino papa habere in factô concilii, quatenus hoc nullatenus velitis credere, ſed pro firmo tenere, quod ſicut vobis crebro deſcripſimus, ita immota conſtantia volumus ſemper uſque ad mortem in favoribus ſacri concilii fideliter perſeverare, ammonentes & requirentes vos in Domino noſtro Jeſu Chriſto, ut rebus cœptis, quas ipſe cujus ſunt, felicitare dignetur, omni poſſibilitate inſiſtere, & pro bono ſtatu eccleſiæ ſanctæ velitis proſequi diligentia exquiſita. Præterea, reverendi patres, dum hæc noſtra littera ſcriberetur, ſupervenerunt nobis ſcripta oratorum noſtrorum, quos in Roma habemus, ex quibus concipimus dominum noſtrum papam adhuc opinioni ſuæ inſiſtere, quamvis indubie ſperemus, quod dum oratores ſui cum intentione noſtra ad ipſius ſanctitatem pervenerint, eadem ſanctitas in melius propoſitum ſuum commutabit, & ſic ambaſſiatores noſtri qui in Roma ſunt, ibidem ſperant, uti ſcribunt. Aviſamur etiam qualiter ſua ſanctitas velit ſubito pro celebratione concilii in Bononia, illuc aut perſonaliter advenire, aut aliquos ex dictis cardinalibus tranſmittere, præveniendo prorogationem anni cum dimidio, intendatque ſuper hoc omnes in concilio & extra exiſtentes citare. Sed quia, reverendi patres, hæc omnia non fiunt niſi ad diſſolutionem ſacri Baſileenſis concilii, quæ ex hac loci tranſmutatione indubie per indirectum ſuccederet, quia in curia ad hoc intenditur, adhortamur V. P. ſuademus eiſdem & conſulimus, quatenus in continenti, & omni dilatione ſemota, non obſtante ſeſſione ſecunda proxime celebrata, quæ ſancta & ſalubris eſt ita providere velitis, quod hujuſmodi ſiniſtri conatus turbatorum concilii per vos opportunis remediis præveniantur, & cito. Indubii enim ſumus, quod dum dominus noſter papa ſtabilitatem veſtram & noſtram, quam ſibi per ſuos oratores jam ſatis clare deteximus, tam firmam perſentiet, aliter faciet. Cum quo etiam reſponſo votivo ambaſſiatores noſtros præſtolamur, requirentes vos, ut in illo ardentiſſimo veſtro zelo & conſtanti propoſito perſeverare velitis, dirigendo res concilii & omni vigilantia prævenientes molimina adverſantium, quæ parant in diſturbationem concilii, & nos quoque a vobis & ſacro concilio nullatenus diſcedemus, quemadmodum crebro ſcripſimus: quoniam ſi ſecus fieret, quod abſit, ingens fidei & eccleſiæ ſanctæ Dei ſcandalum generaretur, necnon nobis & ſtatui noſtro evidentiſſima pericula, propter adhæſionem, quam vobis & concilio facimus & facturi ſumus, pararentur, quæ etiam in obnubilationem famæ, honoris, & ſtatuum veſtrorum diſcrimina periculoſiſſima permaxime cederent. Et ſic oramus in Domino Jeſu Chriſto, ut in rebus illis agendis conſtantes & vigiles ſitis, prout ſuper iis omnibus illuſtris Willermus Palatinus Rheni & dux Bavariæ princeps locum tenens & avunculus noſter cariſſimus V. P. clarius dicet mentem noſtram. Datum Parmæ die ultima martii, regnorum noſtrorum anno Hungariæ, &c. XLV. Romanorum XXII. & Bohemiæ XII.

ANNO CHRISTI 1432

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum rex, &c.

ARTICULI PROPOSITI

Per dominum papam domino regi Romanorum.

Ib. p. 100.

SEreniſſime princeps ac inviciiſſime rex, ſanctiſſimi domini noſtri ac beatiſſimi Eugenii papæ IV. oratores & nuncii veſtræ majeſtati Cæſareæ, prout injunctum per ſanctitatem ſuam extitit, in ſecreta audientia ipſis data expoſuerunt quæ ſequuntur.

Et primo, SS. dominus noſter motus deſideriis pacis totius populi chriſtiani, & eccleſiæ ſanctæ reformationis, ſciens ſerenitatem veſtram Italiam intraſſe, ut pacem in Italia det, ut reformationem univerſi cleri & populi Chriſtia-

ſtiani procuret, atque ut coronam, & unctionem ab eo recipiat, de dicto adventu admodum exhilaratus, nos ambaſſiatores ſuos ad viſitandum majeſtatem veſtram mittit, & exhortandum ac monendum clementiam veſtram, ut in tam ſancto proposito perſeverare dignetur, quia Deus omnipotens perfectionem operis dabit; nec non offerendum perſonam ſuæ ſanctitatis, & omnia ſua majeſtati veſtræ in & ſuper præmiſſis ab olim per ipſum optatis.

ANNO CHRISTI 1431

Secundo, cum majeſtas veſtra Cæſarea pacifica Italiam intraverit & talem omnibus ſe exhibuerit, SS. dominus noſter ſummus pontifex ipſam exhortatur, monet & deprecatur, ut pacificus, clemens & benignus cum ſuis gentibus, cum quibus Italiam intraverit, & non cum exteris dignemini Romam venire, quia ipſa ſerenitatem veſtram cum honore poſſibili, etiam ſumtibus ſuis, recipiet, mittendo aliquos ex reverendiſſimis patribus dominis cardinalibus, cum prælatis & aliis notabilibus vat ſibi obviam, ac viam ſecuram & pacificam, ac iter tutum ſibi faciet, ipſeque capitaneos cum gentibus eccleſiæ in confinibusod miniorum & terrarum eccleſiæ, ſerenitati veſtræ mittet, ut ab ipſis capitaneis juramentum quod volet habere exigat, cum ipſis ſecure veniat, ut coronam & unctionem ab ipſo SS. domino noſtro in titulo pacis recipiat.

Tertio, quia jura diſponunt, quod ſereniſſimi reges Romanorum in adventu eorum in Italiam, ut coronam recipiant, &c. in ingreſſu Italiæ juramentum ſummo pontifici, ſeu deputatis ab eo, præſtent; in quo juramento non caveter aliud quam illud ad quod quilibet Chriſtianus eccleſiæ ſanctæ tenetur, SS. dominus noſter nos ſufficienti poteſtate fultos mittit, ut dictum juramentum a majeſtate veſtra recipiamus, prout a prædeceſſoribus veſtris Romanorum regibus in dicto adventu juratum extitit, & prout alias juris extitit.

Quarto, SS. dominus noſter ad intimandum & ſignificandum majeſtati veſtræ ſincetam ſuam intentionem, quam ſemper habuit, ut reformatio debita eccleſiæ ſanctæ tam in capite quam in membris fieret, nos miſit, quæ alis in effectu exiſtit. Ipſe enim SS. dominus noſter in principio ſuæ aſſumtionis deſiderio magno, ut in concilio Baſileenſi in propria intereſſet perſona, deſideravit, licet per ſanctitatem ſuam aliquibus afferentibus aliter ſcriptum ſeu dictum reperiatur, ut guerræ ac aliæ afflictiones quæ pro tunc Romæ, ſeu ejus in confinibus imminebant, in longum non protraherentur, quæ pro nunc præſentia ſua fuerunt debito modo ſopitæ; graviſſima vero infirmitate detentus uſque ad mortem exclusive, conſiderans impoſſibilitatem tanti deſiderii ſui, ut tam longe pergere valeret, & quod tam ardua tamque urgentia negotia, ut univerſalis reformatio cleri & populi Chriſtiani, hæreſum exſtirpatio, & ſacrum paſſagium omnino ejus præſentiam & ſacri collegii exigebant; ac quod in Baſilea per annum & ultra pauciſſimi convenerint prælati, qui ad talia ac tanta non ſufficiebant, dictum concilium quo ad locum tantum diſſolvit, illud in Bononia aſſignando, quæ commutatio, continuatio potius poteſt dici, quam diſſolutio; quia Bononiam in convalescentia in qua eſt poterat venire, & medio tempore plenam ſanitatem recuperare. Ipſe enim intereſſe in generali concilio, corporali ceſſante impedimento, debuit, velle & commutare illud, & continuare potuit. Ex iſta magna urgente ratione, aliis non ſemotis, quas in præſenti faſtidium eſſet explicare, potiſſime ſi in dicto concilio de totali eccleſiæ reformatione agi deberet. Si vero reductio Bohemorum & reformatio cleri Germaniæ non debeat aliqualiter differri, propter pericula quæ imminere allegantur, placet SS. domino noſtro, ut ſuper illis concilium celebretur tamquam provinciale, in illo domino legato præſidente in Frankfordia, vel in Nuremberga, vel alibi ubi dominis archiepiſcopis, electoribus & domino legato placuerit; & illo finito, confeſtim ad Bononiam veniant non alibi divertendo, ubi dominum noſtrum reperient cum ſacro collegio reverendiſſimorum dominorum cardinalium, ad dictam reformationem efficaciter promptos. Vel ſi prædicta utilius per concilium generale expediri videantur, veniant nunc prælati & alii vocandi, qui in Baſilea ſunt & alibi, ut ſanctiſſimus dominus noſter una cum majeſtate veſtra, facta ipſius coronatione, ac dominis cardinalibus & ceteris illico Bononiam conveniant; ac ad omnimodam debitam reformationem procedant: quam nobis concedere dignetur dominus noſter Jeſus Chriſtus, qui eum Patre & Spiritu-ſancto vivit & regnat in ſæcula benedictus. Amen.

ANNO CHRISTI 1431

FINALIS MENS ET CONCLUSIO

Majeſtatis regiæ ſuper propoſitis oratorum apoſtolicorum: quorum copiam Theodericus ſecum habet, eſt ut ſequitur.

VIdelicet, ſi ſanctitas domini noſtri papæ voluerit effectualiter continuare concilium Baſileenſe & illud non turbare, quin potius id ipſum fovere; & ſi etiam voluerit eſſe indifferens & communis pater, non partialis, prout ad ipſum, tamquam vicarium Chriſti, pertinet, ex tunc eadem majeſtas pacifice, non cum armatis gentibus, ſed ſuo & ſuorum cardinalium & cleri, quos ſuæ ſerenitati obviam miſerit, conductu, & ad voluntatem ſuæ ſanctitatis vult venire ad Urbem, & ſuæ ſanctitatis præſentiam, aſſecurare eamdem, quod in memorato Baſileenſi concilio nihil tractabitur de dubio electionis ſuæ, vult etiam de manibus ſuæ ſanctitatis coronam ſuſcipere, ſibique juramentum in hujuſmodi coronatione fieri ſolitum præſtare, omniaque alia facere, quæ concernunt honorem, ſtatum, commodum & profectum ſuæ ſanctitatis, & ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & ſibi tamquam devotus filius & advocatus uſque ad finem vitæ fideliter adhærere. lb. p. 102.

Si autem ſua ſanctitas hujuſmodi diſſolutioni concilii, aut partialitati inhærere vellet, ex tunc majeſtas regia non intendit venire, nec coronam de ſuæ ſanctitatis manibus recipere quoquomodo, ſed in iſtis partibus ſuis & imperii ſacri rebus intendere, prout fuerit opportunum, adhærendo ſemper concilio ſacro.

Item, ſint aviſati oratores regii, quod voluntas domini papæ ſuit, quatenus majeſtas regia iter ſuum faceret per Romandiolam & terras eccleſiæ, ubi ſanctitas ſua eamdem majeſtatem honorifice & ſumtibus ſuis conducere vellet.

ANNO CHRISTI 1432.

☞ let. De qua quidem ultronea & placida domini noſtri papæ oblatione majeſtas regia multum contentata, intulit ſanctitati ſuæ grates, cum hoc ipſum dignabitur erga ſanctitatem ſuam & Romanam eccleſiam condignis affectibus compenſare. Et quia dicta via ſibi congrua & apta non foret ad eundum, deliberavit ire verſus Lucam & Senas, civitates imperii, quæ a rebellibus imperii variis modis opprimuntur, ut eiſdem conſulere valeat. Et dum majeſtas regia uſque in Senas, dante Domino, pervenerit, cunctis ducatibus & aliis armorum gentibus dimiſſis cum ſua familia domeſtica quam habebit, ſub domini papæ & dominorum cardinalium & cleri ſuorum, quos ſanctitas domini papæ ſibi miſerit, conductu, per terras eccleſiæ ad domini noſtri papæ præſentiam confidentiſſime vult proficiſci, facientе ſua ſanctitate illis duobus, quæ ſuperius requiruntur.

LITTERA

Miſſa per concilium Univerſitatibus,

Ut mittant aliquos nobiles, doctores, &c.

Ib. p. 105 SAcroſancta, &c. egregiis, &c. ſalutem, &c.

Satis denique divulgatam eſſe apud vos omnium chriſtianorum religionem æſtimamus, & ſacram hanc ſynodum in hac Baſilea civitate auctoritate ſuperni nominis congregatam exiſtere, pro rebus eccleſiæ & omnium orthodoxorum promovendis & bene gerendis, pro veprium hæreticarum, maxime Bohemicarum eradicatione de finibus fidelium, pro morum deformium in cunctis ſtatibus emendatione, proque bellicarum cladium, a quibus omnimoda calamitas originem ducit, ſedatione: quibus nihil dignius & fidelibus ſalubrius afferri valet; pro quibus ex talento ſapieniæ veſtris perſpicacibus intelligentiis de ſupernis credito, vos credimus pro viribus benivolos & obnoxios eſſe. Hæc quippe arduiſſima cauſa cunctos chriſtianorum ſtatus concernens, nos hic ex omni natione in vinculo caritatis congregavit; quæ etiam cum aliis incumbentibus rite per generalia concilia a Spiritu ſancto directa optime perfici poſſunt. Quamobrem ſi quis zelum Dei in corde gerat; ſi quis ſalutem animarum ac communem omnium profectum & utilitatem quærat, mox ſacrum hoc concilium ampliare & promovere tenetur, ejus ſacris determinationibus inhærendo, & quicquid eidem contrarium, repugnans aut præjudiciale cognoverit, poſſetenus impedire & tollere, & ab aliis ut auferantur viribus totis debet procurare; præſertim cum hæreticos de Bohemia ad hoc ſacrum concilium pro ipſorum inſtructione & informatione per noſtras litteras & oratores vocaverimus, ipſique Bohemi prædictis noſtris oratoribus in Nuremberga exiſtentibus, omnino velle ſuos huc deſtinare ambaſſiatores pridie reſcripſerint: ex quorum adventu in Spiritu-ſancto merito ſperandum eſt, quod audita inſtructione & informatione hujus ſanctæ ſynodi ad viam converterentur unitatis. Vos itaque pugiles Chriſti ac fidei catholicæ zelatores, pro Dei honore, & noſtræ rectiſſimæ fidei illibatione, ac pro omnium fidelium ſalute obſecramus & exhortamur per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, quatenus ad portandum in præmiſſis nobiſcum onus ſuperlaudabile, & ſuave jugum Domini hujuſmodi, quantocius poteritis, aliquos ſolemnes doctores & viros in divina & humana lege peritos, nobiſcum ſaltem per tres aut quatuor menſes permanſuros, ad tam neceſſarium omni Chriſtianitati opus ac commodum deſtinare velitis. Nam ſi viri ſæculares corpora morti & facultates perditioni exponentes, totiens manu armata in Bohemiam profecti ſunt, quanto magis viros eccleſiaſticos dumtaxat verba pro tot animarum ſalute exponere convenit. Si quod autem impedimentum celebrationis & felicis ſucceſſus hujus ſacri concilii perceperitis, viis omnibus repellere curetis, & a tam ſanctiſſimo propoſito nullus vos deterreat, per epiſtolam, vocem, vel alium modum qualitercumque, quoniam in hac ſtabilitate firmiter intendimus permanere. Rogamus ut karum litterarum tenorem, ubi viſum fuerit expedire, publicari faciatis, ut viri litterati & bono publico affecti, audientes tantum, unum fidei in januis conſiſtere, ad illum promovendum libentius ſe accingant. Quod ſi forſitan nonnullos huc venire cupientes, inopia expenſarum retrahi contingat, reverendi patres domini epiſcopi & alii prælati hic conſtituti, cognoſcentes facultates eccleſiæ in nulla re laudabilius, quam pro fide & eccleſiæ defenſione poſſe diſtribui, paratos ſe offerunt per tempus prædictum magiſtros & doctores pauperes huc venientes propriis ſumtibus ſuſtentare. Datum Baſileæ die prima Aprilis, anno Domini MCCCCXXXXII.

ANNO CHRISTI 1432.

EPISTOLA

Philippi ducis Burgundiæ.

Ad concilium.

Declarat ſe Angliæ regi ſcripſiſſe, ut concilio adhæreat, ſeque eidem adhæſiſſe

SAcroſanctæ generali Baſileenſi ſynodo, con cilium generale facienti, eccleſiamque militantem repræſentanti. Ib. p. 105.

Reverendiſſimi patres, venerabiles & præclari amici nobis dilectiſſimi, ad veſtrarum paternitatum monitus juſtiſſimos, nobis per venerabilem religioſum priorem Chamberiaci, ſacri generalis concilii nuncium declaratos, ſcripſimus affectanter modo regi cum ſupplicationibus & hortamentis copioſis, ut eidem ſacro concilio velit adhærere, non ſuſtinens quicquid a re hujuſmodi ſanctiſſima qualitercumque dehortari ſuaderet. Velit etiam ad hoc idem ſacræ congregationis concilium ſuos ſolemnes ambaſſiatores deſtinare quambrevius, prælatos quoque ſuorum regnorum inducere, quatenus ad illud ſe transferant, ut tenentur. Scripſimus una cum hoc cardinali Angliæ avunculo noſtro, ut velit ad id laborare, & operam dare quam poterit. Nos vero, reverendiſſimi patres venerabiles & præclari, concluſimus & irrevocabiliter intendimus eidem ſacro concilio firmiſſime adhærere, ſuiſque laudabilibus cœptis aſſiſtere pro viribus, ambaſſiatamque noſtram illuc propterea tranſmittere de proximo. Prælatos inſuper ditionum noſtrarum monuimus, & iteratis ſuperadditiſque

que vicibus excitare ac ſtimulare volumus, ut ad concilium accedant ſupradictum. Ea ergo reverendiſſimi patres venerabiles & præclari, huic ſaluberrimo negotio divinitus non hæſitamus, inſpirato conſtanter perſiſtere. Confortentur corda veſtra, laborioſoſque ſudores ſperatum & debitum tantæ rei præmium alleviet. Jam dictus prior nuncius veſter adhuc aliquantulum detinetur, donec venerint ambaſſiatores Karoli Franciæ nobis adverſantis, quos de die in diem venturos exſpectamus. Reverendiſſimi patres venerabiles & præclari, amici noſtri prædilecti, veſtra beneplacita, quæ nobis aſſidue velitis intimare, parati ſumus adimplere jocundanter. Altiſſimo ſuffragante, qui vos dirigat & conſervet. Scriptum in villa noſtra Divione VII. die aprilis, anno Domini MCCCCXXXII.

ANNO CHRISTI 1432.

Philippus dux Burgundiæ, Brabantiæ & Limburgi, comes Flandriæ, Artheſii, Burgundiæ & Namurci, &c.

Sic ſignata. Hiberti.

LITTERA IX.

Domini imperatoris, &c.

Monet patres de proximo adventu cardinalis Anglici, & de his quæ papa machinatur ad diſſolutionem concilii.

Ib p. 106. REverendiſſimis ac venerabilibus in Chriſto patribus & dominis, &c.

Reverendiſſimi in Chriſto patres, &c. recepimus per præſentem geruſum V. P. litteram ſuper locatione domorum in civitate noſtra Baſileenſi, in qua vos gravatos prætenditis, quam revera moleſte gerimus, & ſuper eo civibus Baſileenſibus ſerioſe ſcribimus & mandamus, ut modum portabilem ſuper illo imponant. Scribimus etiam illuſtri locum tenenti noſtro duci Willermo, ut omnem operam addat & ſollicitet, quatenus illud quod expoſcitis fiat. Eſt enim totum noſtrum deſiderium, ut perſonæ ad illud venientes, & ibi ſtantes, humaniter & benigne tractentur, nec aliud fieri permittemus. Mittimus etiam V. P. hic adnexas litteras ad prælatos & principes Germaniæ, ut ad ipſum concilium accelerent & mittant, & ſimiliter ad certos reges, prout in copiis præſentibus intercluſis intuebiminî. De aliis autem quæ occurrerunt, venerabiles epiſcopus Lauſanenſis, & decanus Trajectenſis, & certi cives noſtri Baſileenſes & Argentinenſes, quos cum plena informatione ad vos miſimus, vos, non ambigimus, jam clarius aviſarunt. Verum, venerandi patres, quia ſemper cogitamus de his, quæ augmento & progreſſui hujus ſanctæ concilialis ſynodi conferre poſſunt, noluimus præterire, quin & ea quæ occurrunt, P. V. ſignificaremus. Audimus enim qualiter reverendiſſimus in Chriſto pater dominus cardinalis Angliæ pro ſacro concilio multa commoda facere poteſt. Adhortamur ergo eum quatenus dum advenerit, firmiter adhæreat, & ſe non det in commotionem; nam audivimus, quod ulterius Romam ire velit. Et nos quoque prætato illuſtri locum tenenti noſtro duci Willermo, & venerabili Ratiſponenſi epiſcopo ſuper eos ſcripſimus, & informationes tranſmiſimus, quibus viis ſecum agendum ſit parte noſtra. Et quicquid nobis de Roma novi advenerit, V. P. curabimus ſubito nunciare. Præterea, reverendiſſimi patres, dum hæc ipſa littera ſcriberetur, venit nobis una littera ambaſſiatorum noſtrorum de Roma, in qua nobis ſcribunt, qualiter dominus noſter papa mandaverit reverendiſſimo patri domino cardinali ſancti Angeli, ut omnino de Baſilea recedat, & intret aliam civitatem Almanniæ, pro celebrando provinciali concilio, pro reformatione cleri Almanniæ, & exſtirpatione hæreſum tantum. Item, quod idem dominus cardinalis V. P. conetur flectere, ad conſentiendum quod concilium generale Bononiæ vel Romæ ad ſtatim celebretur. Item, qualiter dominus noſter papa quemdam epiſcopum (a) Matiſconenſem ducatus Burgundiæ expediverit Baſileam, qui jam eſt in via, ad pervertendum bonas voluntates veſtras, & ſignanter ad ducem Burgundiæ, ducem Sabaudiæ, Ludovicum Palatinum Rheni, ad dominos archiepiſcopos electores, & alios quamplures, requirendo eos, ut non adhæreant concilio, neque ſuos illuc mittant, immo revocent, ſi quos ibidem habent. Item, qualiter ipſe dominus noſter papa decreverit mittere quatuor viros notabiles & doctores, ad conferendum cum P. V. ſuper facto concilii, &c. quæ revera omnia nobis moleſtiam inferunt, quod dominus noſter papa ad diſſolutionem hujuſmodi concilii tantum laborat, non attendendo pericula & ſcandala, quæ evidentiſſime in ſubverſionem fidei imminent, præcipue factum Bohemorum, qui Baſileam venturi ſunt, ut ex copiis nobis per vos tranſmiſſis clare percepimus. Et aliunde etiam aviſati ſumus, quod Bohemi nullatenus ad concilium particulare venirent, quia aperte dicunt, ſe ad generale concilium vocatos eſſe, nec etiam venirent ad quaſcumque partes Italiæ, quia ad Baſileam vocati ſunt, & infinita fatiga requiritur eos illuc poſſe conduci. O Deus! quid dicent Bohemi, ſi hoc fiet, videntes univerſalem eccleſiam occaſionem quærere? Nonne clamabunt, quod ſubterfugia quærimus, & propter timorem eorum loca mutamus & tempora? Parcat illis Deus qui talia ſuggerunt, per quæ tantum bonum, proh dolor! negligi poteſt. Scribimus etiam prælatis & principibus præveniendo ea quæ ex Rom. curia ad eos mittuntur: Rogantes, obſecrantes, & requirentes vos, quatenus in hoc neceſſitatis articulo conſtantes & robuſti eſſe velitis, non permittentes vos ſeduci quorumcumque perſuaſionibus nec locum mutari, quia mox per indirectum ſequeretur ipſa diſſolutio. Scribentes etiam una cum litteris, noſtris regibus, prælatis, rectoribus, & aliis, ut concilio ſacro adhæreant, nec flectantur in devium per quemcumque ad eos miſſum, niſi velint fidem & eccleſiaſticum ſtatum ſubverti. Velitis etiam aviſati & præmuniti eſſe, ut ſi id epiſcopus Matiſconenſis, ſeu illi doctores papales advenerint, ut juſtitiam veſtram ſciatis defendere. Alia ad præſens non occurrunt, niſi quod vobis conſtanter adhærebimus, quoniam in hoc facto nihil tantum requiritur, quantum animoſitas, fortitudo animi, & perſeverantia: quibus habitis, res, Deo dante, votive ſuccedent. Et quamvis dominus noſter papa erga ambaſſiatores noſtros in reſponſo ad-

ANNO CHRISTI 1432.

(a) Is erat Johan. de Treveris, decretorum doctor, anno circiter 1431. creatus epiſc. & an. ſequenti miſſus ab Eug. IV. pap. Tra-jectum ad Rhenum, ut cives qui ab epiſ. defecerant eo, ad debitum revocaret obedientiam

adhuc durus ſit, ſperant tamen de meliori, & quicquid inantea habuerimus, vobis curabimus ſubito nunciare. Datum Parmæ die octavo Aprilis MCCCCXXXII. regnorum noſtrorum &c.

ANNO CHRISTI 1432.

Sigiſmundus, Dei gratia Romanorum rex ſemper auguſtus, ac Hungariæ & Bohemiæ, &c. rex.

EPISTOLA FRIDERICI

Ducis Saxoniæ, ad ſacrum concilium.

Excuſat ſe quod propter Huſſitarum tumultus epiſcopum Miſnenſem ad concilium non miſerit.

Ib. p. 108. SAcroſanctæ ſynodo Baſileenſi in Spiritu ſancto legitime congregatæ, univerſalem eccleſiam repræſentanti, Fridericus Dei gratia dux Saxoniæ, ſacri Romani imperii archimareſcallus, Thuringiæ Lantgravius, marchio Miſnenſis, & princeps elector, pronam in eo & propter eum qui corda fidelium dirigere & illuſtrare dignatur, obediendi voluntatem.

Antiqui patres Chriſti adventum non expectarunt ardentius, quam nos hujus ſacri concilii **Baſileenſis**, ſiniſtro rumore revocationis ejuſdem & translationis agitati, ſaluberrimam perpetuitatem; cujus voluntas eſt præterita mala lenire, diſformitates in eccleſia Dei ſuoque imperio ad reformationem vere felicem, damnabilem hæreſim deſideratis edictis evellere, diverſarum dolores mentium fugare, & oppreſſos multarum tribulationum aculeis relevare, prout ſuper his litteræ veſtræ ſacræ ſynodi nuper nobis miſſæ, fidem fecere ſufficientem: inter cetera, quatenus doctos juris divini & humani noſtræ ditionis, & præcipue reverendum in Chriſto patrem dominum Johannem epiſcopum eccleſiæ Miſnenſis, ſacræ theologiæ profeſſorem, ad dictam ſacroſanctam ſynodum mittere curaremus, indicantes. Cumque, patres & domini, prædictæ ſacræ ſynodi directores & gubernatores diſertiſſimi, noſtri cordis aciem ad certos, prout refertur, peritos ac expeditos legandos deſtinaſſemus, nedum veſtris juſſionibus præcurrentibus, immo diverſis anxietatibus, tum ipſorum hæreticorum Bohemiæ, dominantium noſtris dominiis vicinorum, noſtraſque terras ſuis poteſtatibus, quod ſumma avertat poteſtas, ſubjicere ſatagentium, tum ex multis aliis diriſque neceſſitatibus per oratores noſtros demum mittendos exponendis, inimicus Dei & hominum, ductor & rector perfidiæ hæreticorum, filios iniquitatis Bohemiæ hæreticos in terra Luſaciæ, quam prædis, incendiis, & perturbationibus innumeris ſubdiderunt, nuper collocavit, & eoſdem ad marchionatum Brandeburgenſem demum traduxit, quem hodie ſupprimere moliuntur devaſtationi commendare, & in retroceſſu ducatum noſtrum Saxoniæ tamquam viam ipſis congruam, cum callidis ipſorum machinationibus, & turbidis horroribus, quibus itinerando conſueverunt inſudare, nituntur pertranſire: quod ipſius adjutorio, qui pro nobis pependit in ligno, intendimus remediari. Eapropter noſtrum fecimus congregari exercitum, eumdem illuſtri principi domino Johanni marchioni Brandeburgenſi conſanguineo cariſſimo quantocius tranſmiſſurum * fellicem & victricem expectantes triumphum. Eſtne ratio propter quam velociter noſtros doctos modo præmiſſo, præſertim dominum Johannem epiſcopum eccleſiæ Miſnenſis, cujus potentia ac jure non modicum cenſetur opportuna, mittere nequeamus, prout ſuper his veſtri continentia affectus oſtentarat? Nihilominus ad dictam ſanctam ſynodum, cujus rem in præſentiarum gerimus, poſt rei prædictæ exitum, noſtros cum qua poterimus feſtinitate mittere, noſque in ipſius nomine cujus congregata non hæſitatur, teneres manus noſtras exponere non prætermittemus, quemadmodum poſſetenus nos feciſſe dudum eſt compertum, quod brevi compendio pobus libet præterire, ex quo quid fecimus non ſit peregrinum, quam jactando animos devotarum mentium perturbare, licet auſpicia demeritis forte noſtris & plurimum diſſuadentibus licia venerint, heu! ſubtracta. Cum igitur patribus prioribus deſiderio ardenti ſupplicamus, quatenus ſacroſanctam veſtram ſynodum præfatam eatenus dignemini confovere, quatenus Dei honor multiplicetur, eccleſia ipſius ſalubri regimine ſuſtentetur, lolium hæreticæ pravitatis ſuffocetur, ne tota Chriſtianitas ejus verſutiis formidoloſis ſupplantetur; ut cunctis quorum intereſt, noſque, niſi diei & æſtus pondere a perfidis Huſſitis dudum & ſæpenumero offenſi hodieque premimur, ſubito liberemur, ita quod exclamare poterimus cum ſanctis patribus: *Veni ad liberandum nos* principes & fideles Chriſti, *oſtende faciem tuam & ſalvi erimus*. Hoc eſt enim quod ingemiſcimus, hoc eſt quod ſuſpitia noſtra quærunt, ſub umbra alarum veſtrarum quieſcere, & veſtris decretis ſalubribus errores ſubmovere univerſos, ad quod Altiſſimus dirigat corda & corpora veſtra. Datum in civitate Miſnenſi XXVIII. menſis aprilis &c.

ANNO CHRISTI 1432.
* id eſt tranſmiſſurum eundem

LITTERA SACRI CONCILII

reſponſalis littera ſuperius ſcripta, &c.

Ib. p. 110. SAcroſancta, &c. illuſtri ac potenti principi domino F. duci Saxoniæ, & marchioni Miſnenſi, &c. ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem.

Audivimus, inclyte princeps, ex veſtris litteris excuſationes ſufficientes, cur ad præſentem ſynodum nequiviſtis hucuſque, ut optabatis, legationem veſtram tranſmittere. adventumque reverendi patris epiſcopi Miſnenſis impeditum. Nobis ſiquidem ſumme diſplicet illorum Huſſitarum temeritas & bellica rabies, qua catholicos invadere & poſſetenus ſuis ditionibus ſubjugare enituntur. Laboramus poſſetenus ad eorum reductionem, & tantorum malorum ceſſationem. Proſperet Deus, cujus res agitur, veſtros conatus, & ad effectus votivos perducere dignetur. Exhortamur autem in viſceribus Chriſti veſtram illuſtrem dominationem aſſidue agere. quæ noveritis ſacro huic concilio convenire & pacto negotio veſtri exercitus, proſtratis aut expulſis fidelium inimicis, quantocius oratores veſtros, dictumque reverendum patrem epiſcopum Miſnenſem præcipue. cujus præſentia propter ejus ſcientiam,

ANNO CHRISTI 1432.

tiam, experientiam & virtutes, maxime dum A præfati Bohemi advenerint, quamplurimum deſideramus unum ex dictis veſtris oratoribus, quemadmodum ſcriptis veſtris nobis inſinuaſtis. Placeat etiam veſtris expenſis, cum, ut audivimus, ſuis propriis ſumptibus venire ac ſtare non poſſit, ac ceteros dominiorum veſtrorum prælatos ad hanc ſacram ſynodum tranſmittere. Sic enim participes efficiemini maximorum meritorum & ſanctiſſimorum operum, quæ in hac ſacra conventione aguntur, & amplius in dies perficientur, cum Spiritus ſancti directione, qui præfatam dominationem veſtram inclytam illuſtret, dona ſuæ gratiæ conferendo, & ad æternam patriam feliciter perducendo, ut optamus. Datum, &c.

EPISTOLA EUGENII PAPAE IV.

Ad Sigiſmundum regem Romanorum.

Promittit ſe miſſurum aliquos ſuo nomine ad concilium.

Ibidem

EUgenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei cariſſimo in Chriſto filio Sigiſmundo Romanorum, &c. S. & A. B.

Grata nobis dies illuxit ex paterna affectione quam tuæ ſerenitati gerimus, cum pridem vidimus oratores tuos, ſperantes ex ipſa tua ſerenitate finem ſalutarem eccleſiæ Dei & pa- C cem univerſo populo Chriſtiano, quibus anxios mentis ardor, omnis ſenſus, & meditationes noſtræ, omniſque demum nos opera & cura ſollicitant. Nam cum directum noſtrum ad univerſalem ſalutem officium videamus, cui ſub continuatæ religionis inſtituto, ut mundo cognitum eſt, ſemper anhelavimus, poſtquam in hanc ſedem, in hanc ætatem, in hanc mundi neceſſitatem provecti ſumus, quæ nos diſcordia rationis vexaret, ſi præcogitatum præcognitumque nobis finem deſereremus? Nam per anteactam ætatem ſi religioni ad alium finem dicavimus noſtras operas, ſi alium adhuc quam ſalutis Chriſtianæ finem nobis præfiguravimus, teſtamur in D nos ipſum omnipotentem Dominum, cujus ſemitam ſervare aſſeverabimus ſecuri & intrepidi, quantumcumque in adverſum filii iniquitatis niterentur. Hoc igitur præfixo nobis fine, avide præſtolati ſumus, ſi tua ſerenitas, quam ſemper Chriſtianiſſimam putavimus, in hunc finem duceretur. Quamobrem attente ſatis animadvertimus quæcumque oratores ipſi tuæ ſerenitatis diverſis articulis explicaverunt, quibus reſpondere diſtulimus, propter expectare reſponſum oratorum noſtrorum, quos ad tuam ſerenitatem deſtinavimus, quibus auditis, magnam affectionem noſtram brevibus litteris expandere aut patefacere non valentes, E ſperantes præſto affuturum acceſſum tuum ad hanc Urbem pacificum, quietum, & tranquillum, quodque cum tua ſerenitate multa prementia mentem noſtram communicare poſſimus; non oportere arbitrati ſumus ad præſens ipſis articulis ſigillatim reſpondere. Nam cum tua ipſa ſerenitate, quæ nos gravant gerendarum rerum pondera partiemur, & invicem dare poterimus operas efficaces ad ea quæ ſpectant communi bono Chriſtianorum. Verum quia ſerenitas tua nobis referri fecit, nec ſuper mutatione loci concilii, nec ſuper temporis prorogatione aliquid poſſe tractare, ſed hoc tractandum ſpectare & pertinere congregationi exiſtenti in Baſilea, quodque ad ipſam civitatem Baſilea nuncios noſtros mitteremus, inſtituimus propterea mittere perſonas eccleſiaſticas notabiles ad ipſam congregationem Baſilea, ad conveniendum mutuoque deliberandum quæcumque expedientia videbuntur pro conſequendo omnium & ſingulorum effectu, pro quibus celebrandum venit concilium generale. Diſponimus enim ita ad univerſalem Chriſtianitatis ſalutem omnes vires noſtras intendere & procedere, quod eadem tua ſerenitas & totus mundus merito contentari debebunt, percipientque nihil honeſtum ad hunc finem nos prætermiſſuros, & ſine morę diſpendio, etiamſi quod ſupra vires eaſdem noſtras præſtabit Altiſſimus, colligemus, noſque totos multiplicabimus his rebus ad Dei laudem catholicæque eccleſiæ reformationem & univerſale bonum profuturas eſſe credemus. Datum Romæ apud S. Petrum, anno Incarnationis Dominicæ MCCCCXXXII. calendis Maii, pontificatus noſtri anno ſecundo.

ANNO CHRISTI 1432.

SEQUUNTUR INSTRUCTIONES

Date domino Petro Pointeri, ſuper agendis Baſilea pro parte oratorum domini noſtri papa.

PRimo, præſentata littera credentiali reverendiſſimo domino domino legato S. Angeli, ſupplicet dominationi ſuæ, quatenus ob reverentiam domini noſtri, amorem ipſorum dominorum procuret, ut habeat tres ſalvosconductus, unum ab his qui dicuntur facere concilium in Baſilea & eorum præſidentibus, alium a domino duce Willelmo locum tenente pro ſereniſſimo domino rege Romanorum, tertium vero ab ipſis civibus ſive magiſtris civium cum clauſulis opportunis & maxime infraſcriptis. lb. p. 118.

2. Quod præfati oratores & nuncii, ſcilcet reverendi patres & domini Johannes Archiepiſcopus Tarentinus, Andreas archiepiſcopus Collocenſis, Bertrandus epiſcopus Magalonenſis & Antonius de S. Vito, juris utriuſque doctor, domini noſtri papæ capellanus, & ipſius ſacri palatii cauſarum auditor, cum familiaribus ſuis omnibus & ſingulis, ac equis & rebus omnibus poſſint & valeant tute, libere, ac ſine ullo gravamine, necnon offenſione reali vel verbali omnes civitates, terras, oppida, & villas, ac loca, & ſtratas ſubjectas, & ſuppoſita tam civitatis Baſileenſis, quam ſereniſſimo domino regi Romanorum, & etiam cuicumque communitati, vel domino tam ſæculari quam eccleſiaſtico confœderato, cum præfatis dominis, ſcilicet domino rege Romanorum, civitate Baſileenſi, & dominis ibidem congregatis, vel aliquo ipſorum uſque ad Baſileam inclusive & ultra, quocumque ire voluerint, ibique tute & libere ad ſui beneplacitum ſtare & morari valeant, nec non libere, pure & privatim loqui, exponere, & tractare valeant, etiam & ſingula quæ placuerit præfatis dominis oratoribus quæ expedire videbuntur pro ſanctitate domini noſtri papæ, ſine periculo, moleſtia, vel offenſa cujuſcumque perſonali, vel realli,

ANNO CHRISTI 1432.

li, ſeu verbali ; in eaque civitate Baſileenſi tute & libere, necnon ſecrete & impune mittere & recipere valeant omnes & ſingulos nuncios & familiares, undecumque mittendos vel ad quemcumque per ipſos dominos mittendos pro rebus & negotiis eis commiſſis vel committendis, ac rebus aliis quæ videbuntur eis expedire.

3. Item, quod inde præfati domini oratores & nuncii cum perſonis ſuis ac familiaribus necnon equis, bonis, & rebus ſuis & ſeorum, ad ſui beneplacitum, ſine alia requiſitione, vigore præfatorum ſalvorum conductuum poſſint & valeant libere, tute, & impune recedere, ſine alicujus cujuſcumque contradictione vel offenſa, damno vel injuria, tam perſonali quam reali & verbali, & ſe transferre ad quæcumque loca eis dominis placuerit, in eisdemque ad libitum morari & ſtare valeant, &c. & quod data præfatorum ſalvi-conductuum trahatur & extendatur a die datæ litteræ credentialis per ipſos dominos oratores datæ in perſona domini Petri domino cardinali, hoc eſt ad diem IX. julii MCCCCXXXII.

4. Ponantur etiam omnes aliæ clauſulæ, quas videbuntur expedire, ſcilicet ſine impedimento juris vel facti, ſecundum naturam trium ſalvorum conductuum, per tres partes dominorum prædictorum.

EPISTOLA JOHANNIS

Ducis Bethfordiæ, ad concilium Baſileenſe

Excuſat epiſcopos Morinenſem, Noviomenſem, Belvacenſem & Pariſienſem pro regni negotiis occupatos, quod perſonaliter ad concilium non accedant.

Ap. p. 115.

REverendis in Chriſto patribus & amicis cariſſimis, cardinali S. Angeli præſidenti, prælatiſque & ceteris, &c

Quamquam, reverendiſſimi in Chriſto patres & amici cariſſimi, pro re tanta tamque ſalubri & neceſſaria, utpote pro exſtirpatione illius peſtiferæ hæreſis, proh dolor! pullulantis Bohemorum, ac univerſalis eccleſiæ in capite & in membris reformatione, necnon totius populi Chriſtiani unione & tranquillitate, ad quæ vos feliciter pervenire concedat auctor ille, cui ſervire regnare eſt. Vos pro ſacri generalis concilii celebratione in Baſilea civitate congregati in unum, litteras a veſtris paternitatibus emanantes, prælatis hujus regni monitorias, cum præcepto & injunctione dictum ſacrum concilium perſonaliter adeundi, tranſmiſeritis; ſingulos exhortantes ſub gravibus pœnis, ne differant ad hujuſmodi concilium dirigere ſuos greſſus; quas incidere nec immerito formidantes reverendi in Chriſto patres, epiſcopus Morinenſis (a) conſanguineus meus prædilectus, cancellarius Franciæ, necnon Belvacenſis, (b) Noviomenſis, (c) & Pariſienſis (d) epiſcopi, domini mei regis conſiliarii ſpeciales, præmiſſa mihi retulerunt, & veſtris litteris acquieſcere parati, regiæ celſitudinis, cujus nomine in hoc Franciæ regno fungor regentia & regimine, intentionem & voluntatem requiſierint ſibi ſuper hoc aperiri, & licentiam impertiri. Nihilominus reverendiſſimi in Chriſto patres & amici cariſſimi, ex eo quod præfatus domini mei regis cancellarius Franciæ & conſiliarii prædicti, pro rebus arduis & negotiis publicis dictum dominum meum regem & rempublicam hujus ſui regni Franciæ vario modo concernentibus, & in conſiliis ſuis de die in diem occurrentibus, ſunt continue adeo præpediti, quod ſine magna ipſius domini regis jactura, poſſent a ſuo, immo reipublicæ dicti ſui regni, ſervitio diſcedere, attenta potiſſime & ſpecialiter materia, quæ per adventum reverendiſſimi in Chriſto patris cardinalis S. Crucis ad has Franciæ partes ſanctæ ſedis apoſtolicæ legati, eſt in brevi, Deo duce, pertractanda, ſuper quo jacta ſunt jam aliqua præparatoria ſive fundamenta; in qua quidem materia dictus dominus meus rex & ego præſentia & aſſiſtentia dictorum cancellarii Franciæ & conſiliariorum, qui principales exiſtunt, in deductione negotiorum hujus regni, multum indigemus; non poſſunt a ſervitio dicti domini mei regis commode diſcedere de præſenti, rationibus prætactis & aliis pluribus de cauſis, quas longum eſſet calamo explicare. Quapropter, reverendiſſimi in Chriſto patres & amici cariſſimi, vos cordialiter requiro & exoto, ut cancellarium Franciæ & alios tres conſiliarios ſupradictos, ut prædicitur, continue in obſequiis regiis & reipublicæ regni occupatos, ſi perſonaliter non adeant, dum tamen procuratorium ſufficiens ibidem pro ipſis aut quolibet ipſorum ad omnia ſuo nomine peragenda, quæ ſancta ſynodus ſtatuere decreverit, tranſmittere non omittant, veſtræ dignentur paternitates reverendiſſimæ tenere & habere, domini mei regis & mei contemplatione, excuſatos: ſcientes, patres reverendiſſimi & amici cariſſimi, quod dum temporis opportunitas ingruerit, & res ac negotia hujus regni poterunt ſub aliquo tuto ſiſti & diſponi, cupiens exitum felicem rerum per vos ſalubriter inceptarum, dictis reverendis epiſcopis Morinenſi, Belvacenſi, Noviomenſi & Pariſienſi, cancellario & conſiliariis dicti domini mei regis, ſuæ voluntatis habenas laxare non differam; quin immo, quantum erit mihi poſſibile, operam dabo pro tam ſalubri negotio-

(a) Is erat Ludovicus de Lucemburgo, præſes cameræ computorum Pariſiis, atque Henrici Angliæ regis dictus cancellarius, cujus inaugurationi in æde Pariſienſi S. Mariæ interfuit.

(b) Petrus Cauchon doctor Pariſienſis, factione ducis Burgundiæ factus epiſcopus Belvacenſis, Henrico regi Angliæ addictiſſimus, cujus judicio Johanna de Arcis puella Aurelianenſis flammis addicta eſt.

(c) Johannes de Mailly, qui poſtea fuit unus ex conciliatoribus pacis inter Philippum ducem Burgundiæ & Carolum VII. Franciæ regem Atrebati in monaſterio S. Vedaſti initæ.

(d) Jacobus du Chaſtellier.

gotio, puta pro unitate ſanctæ fidei orthodoxæ, & exſtirpatione hæreſum de domo Dei, quibus de cauſis veſtrum cœtum in ſpiritu ſancto ſcio congregatum, quem feliciter dirigere, & ut conſtanter perſeveret concedere dignetur ille, cujus res agitur, Filius Virginis gloriosæ. Scriptum Parisius die VII. maii,

ANNO CHRISTI 1432.

Johannes gubernans & regens regnum Franciæ, dux Bethfordiæ.

MILET.

EPISTOLA PETRI BELVACENSIS,

Johannis Noviomensis, & Jacobi Parisiensis episcoporum, ad concilium Basileense.

Occupati paci in regno componenda, excusant se, quod personaliter ad concilium non veniant.

D. P. 115. REverendissimis in Christo patribus & dominis, &c

Magnam veræ exultationis materiam, reverendissimi patres ac domini, veſtræ patentes litteræ nobis juſſu veſtro præſentatæ tribuerunt. Quid enim lætius audiri ſoleat, quam veſtrum glorioſiſſimum cœtum ad exſtirpationem hæreſum de domo Dei eſſe in Spiritu ſancto congregatum? Quid præterea deſiderabilius in rebus terrenis ac mortalibus valebat concupiſci, quam ſponſam Chriſti catholicam eccleſiam ad componendam pacem in Chriſticola populo eſſe cum Deo Abraham congregatam? Neque enim poterat agitori ullo medio, quam illa felici veſtra congregatione pax Domini exilio relegata, populo fideli, cui Chriſtus illam teſtamento reliquit, redonari; quam tamen qui perdideris, niſi eam ſollicite expetat & requirat, inevitabiliter, Auguſtino teſte, abdicatur a Patre, exhæredatur a Filio, & nihilominus a Spiritu ſancto alienus efficitur. Quid denique melius inveniri delectat, quam mores ac vitam eccleſiæ, qui in tantam omnium abominationum creverunt inſaniam, ut vix umbram prioris, habere videantur eccleſiæ, ad antiquam gravitatis ac ſanctitatis innocentiam reparari? Sic enim eccleſiæ triumphanti ſimilata, ſine macula atque ruga, abjecta priori vitiorum fœditate, caſtis ſe æterni ſponſi læta reddet amplexibus. Gratulamur igitur plurimum, reverendi patres ac domini, ſancto illi propoſito, vobis, ut firmiter arbitramur, cœlitus inſtillato, quo ſic decorem domus Dei diligentes, ejus miſerationis oculo languores aſpicitis, lugetis miſerias ejus, denique irreparabili propemodum ruinæ, antequam ſpes ſalutis ejus excidat, mederi diſponitis. Venit enim tempus miſerendi ejus. Sed ex adverſo non minus affligimur, quod ſanctæ illi congregationi, mandatis veſtris obtemperando, ut vellemus, & Deo teſte optaremus, nunc perſonaliter intereſſe non poſſumus, quod meritorum veſtrorum ac laborum, immo & altiſſimorum, quæ vos maneni apud divinam miſericordiam, præmiorum conſortes eſſe nequimus. Mente enim tenemus noſtrum quemlibet ſanctiſſimis patrum ſynodis intereſſe, cum ipſum ad eas vocari contigerit, in ſua conſecratione juraſſe: quod etiam libentes, viſa neceſſitate urgenti, abſque ullo ſuperiori præcepto, ſi noſtræ poteſtati ſubeſſet, faceremus; ſed non latet V. R. P. ſanctiſſimum dominum noſtrum ſummum pontificem, hujus regni Chriſtianiſſimi, quod baculum & firmamentum eccleſiæ Romanæ eſſe ſolebat, miſeratum labores, ad componendam pacem inter principes ipſius, dominum cardinalem S. Crucis cum poteſtate legati a latere, ad has partes Franciæ deſtinaſſe, cujus medio ac providentia jam aliqua tractandi cum diſſidentibus partibus jacta ſunt fundamenta. Non ignoratis etiam, patres ſancti, quantum fructum, non tantum regno huic, ex quo ſalus aliorum non modicum dependere videtur; ſed & eccleſiæ univerſæ ac rei quam concipitis pax iſta ſit, Deo auctore, allatura, ad quam tamen cum domino cardinali præfato pertractandam, regiis præceptis, quibus in re tam ſalubri inobedire non licet, ſumus conſiliarii atque aſſeſſores evocati, abeundi a regno nobis ſimpliciter interdicta licentia, donec quid in hac re tam ardua poſſibile fuerit, ſit compertum. Nec tamen ab hoc veſtro penitus aberimus conſortio glorioſo: mittimus enim nonnullis veſtri percelebris cœtus reverendis patribus ac præclaris doctoribus & magiſtris plenariam poteſtatem ac ſpeciale mandatum ad omnia nomine noſtro vobiſcum peragendum, quæ ſancta ſynodus, aut major pars ipſius ſtatuere decreverit V. R. P. affectuoſiſſime deprecantes, quatenus excuſationes noſtras legitimas ac neceſſarias admittentes, nos habere dignemini, prout rationis ordo dictat, excuſatos. Sed nihil vos, obſecramus, a proſecutione cœptorum impediat, aut retardet. Omnes enim aliæ ſunt a vobis curæ, quæ hoc unum bonum impedirent auferendæ, tamquam utilitatis publicæ turbativæ, immo omnium malorum in agrum eccleſiæ inductivæ. Tantus præterea debet illius finis in vobis ardor eſſe, tanta affectio, tantum deſiderium, ut omnis via bona videatur, qua ad tantum poſſit bonum pertingi, & omnia mala, quæ a tanto bono averti aut elongari contingeret. Scimus enim vobis non defuturas ſatanæ contrarietates ac inſidias, quæ jam glorioſum cœtum veſtrum ſolvere, ac voluntates veſtras, ut audivimus, rumpere pertentant. Sed circa talia elucebit virtus veſtra, & exercebitur, ſuamque vim & potentiam atque victoriam demonſtrabit, quæ multo minus laudis aſſequeretur, ſi per plana & facilia eſſet ad præſtitum finem veniendum, ad quem inoffenſo calle dirigere dignetur R. P. V. ille cujus res agitur, ſponſus & paſtor eccleſiæ Jeſus Chriſtus, Scriptum Pariſius.

ANNO CHRISTI 1432.

Veſtri glorioſiſſimi cœtus humiles capellani, domini noſtri regis Francorum conſiliarii,

P. Belvacenſis,
Jo. Noviomenſis,
Ja. Pariſienſis epiſcopi.

EPI.

ANNO CHRISTI 1432.

EPISTOLA CONSERVATORUM

Et capitum regionum urbis Romæ, ad Sigiſmundum regem Romanorum.

Laudant ejus zelum pro concilio celebrando, inſtantque ut illud Romæ celebretur

SEreniſſimo ac invicti ſſimo principi & domino, domino Sigiſmundo Romanorum, Bohemiæ, Hungariæ, &c. regi, benefactori noſtro.

Th. p. 117. Conſervatores & capita regionum almæ Urbis regimini præſidentes, populuſque Romanus, Invicti ſſime rex, majeſtati veſtræ ſeſe admodum commendant: qui quidem ubi adventum veſtrum in Italiæ eſſe cognovere, quam maxima voluptate affecti ſunt. Tanta enim, ut nihil plane ſuavius, nihil gratius, nihil denique expectatius hoc quidem tempore illis eſſe poteſſet, præſertim cum compererint eo animo, eoque inſtituto vos id facere, ut & læpram bello Italia tandem aliquando veſtra auctoritate ac diligentia pacata ſit, & aureo illo atque imperatorio diademate in hac urbe Roma digniſſima veſtra tempora exornentur. Quæ quidem cum majeſtati veſtræ, tum populo Romano optatiſſima ſunt, non diutius univerſa Italia, cui nihil optatius eſſe debet; ſed & aliud unum eſt, & multo excellentius, quod, ni fallimur, ſereniſſima veſtra majeſtas nullo modo prætermittere inſtituit, in primis agendum eſſe dixit, quod ut quam primum generale concilium celebretur, cum ad diſcendam hæreſim, tum ad augendum, tutandum ampliſicandumque Chriſtianum populum. Sunt profecto, ſereniſſime rex, illa duo ſuperiora magnopere laudanda, ſed hoc tertium non jam audendum, ſed potius honorandum, cum divinitatis plurimum particeps videatur: atque ne littera vagentur, ita & hoc tertium Romano populo placet, ita gratiſſimum eſt, ut nihil honoretur, & quaſi diuturna ſiti gravatus aviditſime id efflagitet. Itaque, ſereniſſime rex, jam habet celſitudo veſtra ad unamquamque rem, quam ſibi agendam eſſe nunc capiat, Romanum populum, paratiſſimum, quod quidem haud parvi faciendum eſt. Quem quidem in hujuſmodi rebus magnum adjumentum afferre ille poſſit veſtræ imperatoriæ voluntati, ſed eam legem habet, ut invito SS. domino noſtro ſummo pontifice nihil unquam non ſolum fiat, ſed nec quidem cogitetur. Non enim contra ſanctiſſimam & Romanam eccleſiam tentare volumus, ſed illam ipſam & opere & conſilio in omni re defendere: ſiquidem ad necem expoſiti non ſolum ipſimet, verum & conjuges & dulciſſimi filii ante ora patrum ſemper erunt pro ipſa Romana eccleſia liberanda. Hæc ſcribimus, ut celſitudinem veſtram non in hoc aliquid diſſentire ſentiamus, ſed ut ardentiorem animum noſtrum intelligatis. Abſurdum enim foret, putare illum ipſum contra Romanam eccleſiam unquam eſſe facturum, qui quidem omni ſtudio curaque ſemper elaboravit eamdem extollere, qui ſemper arma ſumſerit in clauſtris eccleſiæ defendendis, qui omne tempus ætatis ſuæ conſumſerit, ad id dumtaxat efficiendum, ut magis magiſque quotidie illa floreat. Quod ut ita ſit, non moleſtum vobis fore arbitramur, ſi circa celebrandum concilium noſtram omnem ſententiam his pauciſſimis oſtenderimus. Sumus plane, invicti ſſime rex, ea mente eoque conſilio, ut nihil utilius nihilque æquius jam ſit, quam ut id etiam cum reliquis omnibus Romæ fiat, quod autem nihil æquius ad loci dignitatem atque præſtantiam. etenim quæ civitas tam clara, magnifica, excelſa ullo unquam tempore fuit, quæ vel imperio, vel in omnibus huic Romanæ ſortis comparanda? Quod ſi id imperium ſpeculatur, hæc illa profecto eſt, a qua ſereniſſimum nomen imperii emanavit. Hæc illa eſt, quæ univerſo terrarum orbi dominata eſt, quæ & inſtitutis & legibus non modo ſibi optima fuit; ſed omnem mundi plagam quaſi ſale condivit, adeo quidem ut uſquo in noſtra tempora jam nulla jura, niſi quæ a Romanis introducta ſunt, obſervantur. Hæc eſt illa civitas, in qua claruit ſemper chriſtiana fides, in qua ſedes ſummi pontificis conſtituta eſt, in qua Petrus ille princeps apoſtolorum eſſe voluit, cujus veſtigia ac reliquias omnes poſtea pontifices atque in hunc diem quoad fieri licuit, diligentiſſime conſecuti ſunt. Et quoniam majores noſtri id optimum factu cenſuerunt, hanc ipſam ampliſſimis dotibus munire, & eo maxime, ut numquam ullo tempore hinc ea ſedes dimoveretur. Quid dicemus de infinita pene copia SS. corporum, quibus hæc noſtra inclyta civitas paſſim quidem ornata eſt? tot enim illa ſunt, ut in commemorandis ſolum omnium ille hiſtoricorum princeps & eloquentiæ Talliane fluvius claudicaret. Sed nos pro tempore pauca nunc in medium afferamus. Hæc illa eſt urbs, ſereniſſime rex, quæ & apoſtolorum Petri & Pauli, Simonis, Judæ, Philippi, Jacobi, Mathiæ ac Bartholomei ſepulchrum eſſe meruit, & Johannis Baptiſtæ divino illo ac mundano capite gloriatur. In hac Stephanus, Laurentius, Fabianus, Sebaſtianus, continenti mortui voluerunt: qui quidem glorioſiſſimi omnium martyrum & habiti ſunt & fuere. In hac & Gregorius & Hieronymus præſtantiſſimi illi doctores ſepulti eluceſcunt. In hac & Agnetis & Cecilia ſanctiſſima & immaculata corpora venerantur, atque una omnium voce duo ſplendidiſſima virginitatis exempla. Ad ſummam, o invicti ſſime rex, hæc illa eſt civitas, in qua & Domini noſtri ſanctiſſima & veriſſima vultus, effigies, quæ vulgo Sudarium appellatur, ſemper exiſtere dignata eſt. Quæ omnia cum animo volvimus, non poſſumus non judicare, jam in hoc ipſo concilio celebrando & optimum auſpicium & firmamentum procul dubio futura eſſe, tum ad defendendam ipſam eccleſiam, tum ad hæreſim deprimendam, cum profecto non ſatis appareat, quis dignior, ac proinde quis æquior locus inveniatur. Tum & alia ſunt, quæ quidem in hujuſmodi rebus in primis quæri ſolent, vel quibus veſtra ſereniſſima majeſtas facile ſibi perſuadere debet hoc ipſum concilium non alibi quam Romæ celebrandum eſſe, tum ad opportunitatem veſtram, tum omnium gentium, quæ in iſto cœtu atque conventu futuræ ſunt. Nam ſuſcepto aureo illo atque imperatorio ſerto, quid optabilius nunc ſerenitati veſtræ fuerit non ſatis conſtat, quam ut quam primum fieri poſſet, hoc reliquum abſolvere. Sed

ANNO CHRISTI 1432.

ANNO CHRISTI 1432.

ubi id maturius quam Romæ ? ubi tam opportune, ut videtis, ſingulis cum beatiſſimo papa noſtro veſtra celſa ſerenitas eſſe honori poterit : quod quidem potentiſſima pars eſt ad rem peragendam. Præterea hic fere univerſa eſt curia, quæ cum non mutandum eſſe ſibi locum hac de cauſa animadverterit, vix ſe præ gaudio tolerabit, quando quidem peragrare totum orbem per mille ſaltus & latrocinia in ſummo vitæ periculo non oportebit. At vero ſi quis abſens fuerit, quandoque pauci ac rari illi ſunt, longe commodior huc quam alio proficiſcendi facultes ſibi erit, cum locus ille ad unamquamque provinciam æque ſpectet. Præterea libentius huo quam alio accelerabuat ; tum quia locus eſt tranquillus, & in ſumma pace conquieſcit, tum quia neceſſariis omnibus quæ ad victum pertinent fœcundiſſimus ſimul atque lautiſſimus eſt. Quid plura videre in hac creditam nobis fuerit, jam quicquid optet alta veſtra ſerenitas, confectum eſſe, ac propterea ducere jam vos nobis ante oculos glorioſiſſimum illum Romanorum regem, quali celſitudo veſtra jure optimo forma deſiderat, vel qualem longo jam tempore in tam inolyto triumpho neminem comperimus. Sin autem ſecus a veſtra majeſtate peragitur, veremur ne in aere piſces vos piſcari exiſtimemini. Nam res in diſpendium pertrahetur ; quod quidem, ut cuiſdam ſapientis ſententia eſt, rebus magnis plerumque officit: quarum etſi merito atque commodiſſime, cum etiam incredibili ornamento ac gloria majeſtatis veſtræ omnino, ut cernitis concilium Romæ faciendum ſit, tum & ſupplicamus omnes imperatoriæ celſitudini veſtræ, ut honorem non mediocriter conſideretis cum recta ſentimus, cum non negaſi id nobis ullo modo poterit, quando conſilium noſtrum capiendum tum in ſummo beneficio, & gratia illud quod exoramus. Erit igitur ſerenitatis veſtræ officium id efficere, ut beatiſſimo pontifici & Romanæ eccleſiæ cardinalibus ceteriſque prælatis ſuadeatur, ut omnino hoc novum concilium Romæ fiat, quod facillime feceritis cum auctoritate, cum gratia, cum diligentia, cum etiam quod cum honeſtate mixta utilitas commoneat. Nos autem cum omnibus rebus, tum vel maxime ad hanc ipſam perficiendam imperatoriæ celſitudini numquam deerimus. Romæ, anno a nativitate Domini MCCCCXXXII. indictione X. menſis Maii die VIII.

Conſervatores & capita regionum.

EPISTOLA SIGISMUNDI

Regis Romanorum

Ad conſervatores & capita regionum Urbis.

Reſpondet ad præcedentem, non poſſe Romam transferri concilium Baſileenſe.

Ib. p. 110. NObilibus & honorabilibus conſervatoribus & capitibus regionum almæ urbis Romanæ regimini præſidentibus, ejuſque populo, noſtris & imperii ſacri fidelibus dilectis. Nobiles & honorabiles fideles dilecti, cum Roma teſtetur eſſe mundi caput, & auctrix imperii, ac Romanorum imperator a Romæ vocabulo nuncupetur, ut ſibi nominis & honoris auſpicia merito debeamus; nimirum ſi res ejus corde ſumimus, ſi quemcumque ejus deſiderii nobis poſſibilia, præ ceteris grata & accepta haberemus. Hac igitur conſideratione & ſingulari affectione, qua erga almam Urbem accendimur, gratiſſime ſuſcepimus litteram veſtram nobis per veſtrum nuncium præſentatam, in qua primo de adventu noſtro congratulari videmini: quia pro ſuſceptione imperatorii diadematis & optatæ pacis procuratione ; & tandem laudatis, ut ad diluendam hæreſim, ad tutandum amplificandumque populum Chriſtianum generale concilium celebretur. Expoſitis tamen, ut ſicut reliqua Romæ fienda ſunt & ipſum ſacrum concilium Romæ fiat : allegando perſuaſiones per quas oſtendere vultis, id non poſſe æquius fieri, &c. prout eadem veſtra littera ampliori verborum perorat contextu. Quantum ergo fideles noſtri, illam ipſam pacem Italicam haberemus cariſſimam, etiamſi ornamentum coronæ Cæſareæ tantillum maneret dilatum, ille noſcit qui nihil ignorat. Plus enim revera nos coegit ad veniendum extinctio bellorum, quibus Italia, proh dolor! undique flagrat, quam mundialis honoris & coronationis noſtræ cupiditas ; & ſic pro ea pace aſſequenda laboramus, & laborare tantum intendimus, quod totus mundus intelligat nos illam ſummopere appetere & quærere Benedictus Deus illam dignetur concedere quam optamus.

ANNO CHRISTI 1432.

Super facto autem generalis celebrandi concilii ſententiam veſtram ſumme laudamus. Nullum enim convenientius præſidium jamjam exquiri poſſet, quo ſanctiſſima mater eccleſia ſæpe ab horrendis & imminentibus undique periculis tueri poſſet quam per hujuſmodi celebrationem concilii, quæ nedum commendanda, ſed quia res ſapit divinas, ſumme cultu veneranda eſt. Sed non eſt noſtræ auctoritatis concilium Baſileenſe, nec huc, nec illuc poſſe inducere, quemadmodum quilibet compos rationis clare poteſt concipere ; nec etiam nos, ut mundus cognoſcit, ipſum ſacrum concilium inſtituimus. Eſt enim decretis ſacrorum Conſtantienſis, & Senenſis conciliorum auctoritatibus ad Baſileam indictum. Demum per dominum Martinum papam V. qui legatum ſuum illuc tranſmiſit, & hunc SS. dominum papam Eugenium legitime approbatum. Quomodo ergo illud poſſemus mutare aut quiſquam alius deberet ſeu poſſet quod tanta auctoritate tantaque diuturnitate ac maturitate ſtabilitum eſt ? Inculpamur indigne, quod nos de rebus eccleſiæ ingeramus, quæ nobis non pertinent, cum numquam contra ſanctiſſimam matrem eccleſiam ejuſque ſummos pontifices aliquid facere, nedum tentare, ſed nec cogitare ſtatuimus. Patent noſtra opera; ſi ponantur ad examen debitæ rationis, luce clarius videbitur nos ſemper, ne id nobis trahamus ad gloriam, omni ſtudio, omnique cura elaboraſſe ad extollendam eam & amplificandam, tutandumque poſſe tenus populum chriſtianum, Et ſic progenitorum noſtrorum imitando veſtigia, qui illam ſumma diligentia coluerunt, & venerati ſunt, eamdem ſanctam eccleſiam, & ejus pontifices revereri diſponimus, & ea jugiter facere, quæ ad fidelem

& de-

& devotum eccleſiæ pertinent advocatum. Eſt bene verum, quod ad reverentiam ſedis apoſtolicæ & ejus legati, ſolerter adhortati per ipſum & ſacrum concilium, eidem favores & promotiones impendimus: ſperantes ſuæ ſanctitati & eccleſiæ Dei per hoc complacere, quemadmodum adhuc nos indubii reddimur, quod eadem ſanctitas ſumme gratam tenet promotionem illam, per quam tenditur ad abſtergendam hæreſim, cujus rabies tam acriter ſævit in chriſtianum ſanguinem; reformandos mores populi, quibus divina majeſtas offenditur; & pacificandum populum diſſidentem: quæ omnia per Spiritum ſanctum in ſacra ſynodo tam ferventer, quam diligenter tractantur, & ejus inſpiratione bene prociunt, quemadmodum ea omnia ſanctiſſimo domino ſummo pontifici per nuncios noſtros ſatis exponi fecimus. Sic habet veſtra ſinceritas inſtitutionem Baſileenſis concilii, aut ejus translationem nobis minime convenire, ſed eſſe extra limites noſtræ poteſtatis. In quibuſcumque vero nobis licitis & poſſibilibus vobis complacere, poſſemus, tamquam benefactor Romani populi, ſicut ſibi ſemper complacere ſtuduimus ſingulari beneficentia promovere. Datum, &c.

ANNO CHRISTI 1432.

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum ſemper auguſtus, &c.

EPISTOLA UNIVERSITATIS

Viennenſis in Auſtria

Ad concilium Baſileenſe

Exponit ſuum in compeſcendis eccleſiæ cladibus zelum, mittitque ad concilium unum ſacra pagina profeſſorem.

Sacroſanctæ ſynodo Baſilenſi, &c.

Tom. p. 122.

REverendiſſimi in Chriſto patres, &c. Quantam operam quantamve poſſe tenus ſollicitudinem univerſitas noſtra accuratiſſima providentia impenderit inceſſanter ad obviandum cladibus crebris, ruinis & humanis vix evaſibilibus periculis, eccleſiæ tam a foris quam intrinſecus imminentibus, arguendo, obſecrando, increpando, prout rerum efflagitabat opportunitas, & caſuum poſtulabat eventus, V. R. non ambigimus latere paternitates. Equidem non modo varia aviſamenta in præmiſſis ſcripto tenus dedimus: ſed & ad partem conſiliis, & in palam coram illuſtriſſimo principe & domino noſtro gratioſiſſimo domino Alberto duce Auſtriæ ſuiſque conſiliariis proceribus & communitatibus varia perſuaſimus ſalutis antidota, quibus inſtantia pericula pariter & futura, fidelibus interitum comminantia, ſalubrius poſſint remediari, per ſalutiferam quamdam eccleſiæ Dei in capite & in membris reformationem, & variarum inordinationum atque abuſuum exſtirpationem, præſertim tamen ad exſufflationem modernæ deteſtandæ, & armatæ iſtius Bohemorum hæreſis, quæ in noſtris quodammodo laribus, in medio eccleſiæ, heu! noſtris ex tunc expoſcentibus culpis intonuit, inclytum Bohemiæ regnum ac vicinas regiones devaſtavit, ſacras polluit ædes, cleri genus electum vertit in parabolam vulgarium, ac neſando quodam commercio omnem ſtupravit cœlibatum, & quod deterius eſt, fidei orthodoxæ unionem perfidia, & errorum vertiginoſo quodam caumate in nonnullorum mentibus obtenebravit, uſque adeo quod ſuis non contenta finibus, cum multorum fidelium ſanguinis profluvio, verum & vitæ diſpendio, exteras etiam nationes impeteret, & in præceps mitteret erroris & gehennæ. Noviſſime autem nedum ex litteris reverendiſſimi in Chriſto patris & domini Iuliani tituli S. Angeli diaconi cardinalis, ſed & ſacræ veſtræ concionis & concilii Baſileenſis intelligentes V. R. P. ad idem per omnia votum & flagrantiſſimum deſiderium in domino, (aſpirare) mox dilectum nobis in domino, Thomam *Ebendorffer* artium & ſacræ paginæ profeſſorem, &c. ad cooperandum noſtri nomine totis conatibus pro bono & ſalubri ſtatu fidelium, in præmiſſis deputavimus, ſed obſtante aeris inſolita aſperitate, & aliis rationabilibus cauſis præpedientibus, propoſitum uſque modo, quouſque ambaſſiata illuſtriſſimi principis & domini noſtri diſponeretur proſequi nequivimus, Quare reverendiſſimi patres omni, qua poſſumus inſtantia P. V. exoramus, quatenus præfatum magiſtrum Thomam velint paterne ſuſcipere, ipſumque & poſterius per nos fortaſſis mittendos, noſtræ univerſitatis, nomine, gratioſius aſſumere, ac in proponendis per ipſum aurem in ſingulis adhibere creditivam, Spiritus-ſanctus paraclitus conſervet & corroboret R. P V. corda ad pacem & ſuæ ſanctæ eccleſiæ commodum & incrementum feliciter & longæve. Datum Viennæ IX. menſis Maii MCCCCXXXII.

ANNO CHRISTI 1432.

Reverendiſſimarum V. P. humiles & devoti filii rector & univerſitas ſtudii Viennenſis.

LITTERA SACRI CONCILII

Directa univerſis Chriſticolis, & ſpecialiter Franciæ & Angliæ ſuper pace, &c.

Ib. p. 111.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, &c. univerſis & ſingulis regni Franciæ Chriſticolis, cujuſcumque ſtatus, gradus, dignitatis, conditionis & ordinis exiſtant, ſalutem in Domino, & ejus pacem pronis mentibus amplecti, ac omnipotentis Dei benedictionem.

Mediator Dei & hominum redemtor noſter Jeſus Chriſtus, qui inſcrutabilis conſilii ſanctæ Trinitatis arcanum diſpoſuit in hanc noſtram venturus lacrymarum vallem, in eo tempore quo mundus hoſtilium ſubjacuit bellorum & turbationum furoribus, ſed captata ſibi tranquillitatis plenitudine temporis, dum medium ſilentium tenerent omnia, ſub unoque monarcha univerſus orbis gratiſſimæ pacis in ſignum deſcribebatur; ipſe princeps pacis, futurique pater ſæculi, de Virgine naſci, & homo fieri voluit, ut noſtra ſua humanitatis divinitatiſque natura, ſimul in unum dives & pauper, Deus & homo, ſub uno pacis globo conglutinarentur. Ipſo ergo pacifico nobis adveniente rege, voces angelorum in excelſis auditæ ſunt canentium & dicentium: *Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Ipſe namque vera pax de cœlo deſcendens,

dens, cum hominibus converſatus, et cœleſtis regni portas reſeraret, viam pacis aliis prætulit, docens beatos fore pacificos, quoniam filii Dei vocarentur, & non ſolum illatas injurias remittere, ſed pro inferentibus preces effundere voluit, & exemplo demonſtravit. Denique pro pacificis cohæredibus ſponte morituras, inæſtimabili prævia caritate teſtamentum pacis condidit, ſuis fidelibus pacem relinquens, ipſamque etiam ore divino, poſtquam ab inferis reſurrexit, prima votum voce repetens, ait: *Pax vobis, ego ſum, nolite timere.* Quid ergo hac Chriſti pace gratius? quid optabilius? nihil quippe generoſius in rebus creatis ſolet audiri, nihil delectabilius concupiſci, nihil & utilius poſſideri, quæ vinculum eſt amoris, conſortium caritatis, quæ bella tollit, iras comprimit, ſuperbos calcat, diſcordias ſedat, inimicos concordat. Hanc quoque qui perdidit repetat, qui amat exquirat, nec ad hæreditatem Domini noſtri Jeſu Chriſti venire poterit, qui præfatum pacis teſtamentum obſervare contemſerit. Hinc eſt, filii fratreſque cariſſimi, quod his, proh dolor! noſtris temporibus caritate reſtigeſcente, hominumque ſuperabundante malitia, divina permiſſione, humani generis inimicus pacem de terra auferens, cuncta fere Chriſtianorum regna, principatus & dominia, Chriſto prophetizante, in ſeipſa diviſa, guerrarum & diſcordiarum turbinibus concuſſit, victaque pietas exinde jacere, ac fratrum proximorumque gratia rara exiſtere comprobatur. Tamdem divina miſericordia ſuæ pietatis oculis populum ſuum Chriſti pretioſo ſanguine redemtum clementer reſpiciens, ſuo ſancto Spiritu inſpirante, hanc ſanctam ſynodum coadunari, ſibique populo deperditam pacem reſtitui voluit. Etenim ipſa, quamvis cunctis Chriſtianis populis guerrarum turbinibus laceſſitis, maternis in viſceribus compatitur: Chriſtianum tamen & inclytum veſtrum Franciæ regnum, ejuſque guerras & diſturbia, nec non inteſtina & hoſtilia bella, pauperes etiam incolas ejuſdem regni, qui innocenter deprædantur, capiuntur, occidunturque; eccleſiarum quoque & piorum locorum devaſtationem, & divini cultus diminutionem miſerabili quodam luctu lugere cogitur. Cujus namque pectus tam ferreum, cujus cor tam lapideum foret, ut gemitus non exprimeret, & lacrymas non effunderet. Hujus feliciſſimi ſtatus memor, ubi communia præferebantur propriis, ubi vigilabat cura communis, quodamque quondam in amoris vinculo & unitatis conſortio colligatum ſe tranquillitatis muris undique vallare, hoſtibus repugnare, ſimul & rerum ac virtutum opulentia redolere ſtuduit, ſanctam Dei eccleſiam honorans, potenter defendit, pariter & extollendo confortavit. Nunc, heu! diviſo in ſe regno, pax fugata procul abiit. O lacrymabile regni decus, quod optimarum quondam legum tranquillitate viguit, nunc hoſtilitatis furore proſtratum areſcit! O quæ tanta licentia belli, qualiſve calicis iræ propinatio! Cur non potuit populus iſte in bono tantam ſervare pacem, ut ſibi in idipſum participaret, & vires ſuas in pace cognoſceret? Quibus omnibus, filii fratreſque cariſſimi, ſolerti indagine turbatiſque mentibus limpide penſatis, eadem ſancta ſynodus, Spiritu ſancto cooperante, providere cupiens, ſolemnes ſuos oratores ad inclytos utroſque Chriſtianiſſimos reges, de ipſo regno contendentes, & illuſtrem principem ducem Burgundiæ, pro pace & concordia inter eos attentanda, dirigere; & nihilominus præſentium ſub tenore populo glorioſi regni Angliæ, ſecundum facti convenientiam ſcribere diſpoſuit; ſperans ib ipſam veram pacem, eamdem Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, ut gratiæ ſuæ manus apponens adjutrices, lumen pacis in eorum cordibus infundat. Idcirco vos omnes & ſingulos per viſcera miſericordiæ ejusdem Domini noſtri Jeſu Chriſti, ac in virtute Spiritus ſancti rogamus & exhortamur, qualiter quilibet veſtrum operas ſuas ad pacem eamdem procurandam exhibere ſtudeat efficaces, prout orthodoxæ fidei ac univerſali eccleſiæ in Domino noſtro Jeſu Chriſto tenetur, ipſos inclytos principes, ſi commode poterit, alioquin alios eorum conſiliarios, officiarios, nobiles & magnates, juxta poſſibilitatis & conſcientiæ ſuæ conatum, ad tam neceſſariæ & faluberrimæ pacis amplexum inducatis, & indeci procuretis, ne ſanguis fidelium taliter effundatur innoxius, quin immo pace procurata, generoſi animi contra crucis Chriſti inimicos & hæreticos eamdem Dei eccleſiam his malis temporibus invadere & ſupprimere curantes, fortius ſtudeant dimicare. Et nihilominus devotis & aſſiduis orationibus, eleemoſynarumque largitionibus, miſſarum & proceſſionum celebrationibus, & aliis piis operibus, omnipotentis Dei, Chriſtique ejus filii, tentetis iram flectere, aureſque ſuæ miſericordiæ concitatis lacrymis propulſetis, ut ipſius ſanctæ ſynodi, veſtraque in præmiſſis pia & deſiderata vota propitius exaudire dignetur. Et ut præmiſſa ſecurius conſequi valeatis, attendite ad petram, qui Chriſtus eſt, cujus ſequentes veſtigia, rancores, malevolentias, & odia, quibus vos affligitis invicem, poſtponatis, & ex cordibus veſtris expellatis. Illatas quoque injurias, exemplo Chriſti, unus alteri, & o contra liberaliter remittatis. Et inſuper moner & requirit viſceribus in eiſdem quemlibet veſtrum, & præſertim eccleſiaſtici ſtatus, ac presbyteros ſæculares & regulares, curatos & non curatos ordinum quorumcumque, qui in ſemine verbi Dei inſiſtunt, ut præſentes litteras ipſarumque tenorem populo, etiam in prædicationibus publicis, & in vulgari ſermone intimare & exponere curetis, ut populus ipſe ferventius ad unionem & pacem aſpiret. Quod ſi præmiſſa facta fuerint, preces veſtræ non incaſſum ad Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum aſcendent, ſed redibunt cum optato fructu, quem ille vobis concedat, qui pro pace veſtra mori voluit, benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen.

Datum Baſileæ, &c. die decima menſis maii, anno Domini MCCCCXXXII.

ANNO CHRISTI 1432.

INSTRUMENTUM PUBLICUM

De reſponſis factis a domino papa oratoribus Sigiſmundi regis Romanorum.

IN nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti. Amen. Anno a Nativitate ejusdem MCCCXXXII. indictione X. die vero XVII. menſis maii hora nonarum vel quaſi, in aula curiæ ducalis Parmæ, pontificatus SS. in Chri- Ib. p. 116.

Christo patris & domini domini Eugenii divina providentia papæ IV. anno II. ſereniſſimo & glorioſiſſimo principe & domino domino Sigiſmundo divina favente clementia Romanorum rege ſemper auguſto, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. rege feliciter regnante, anno ſui imperii XXII. in noſtrorum notariorum publicorum teſtiumque infraſcriptorum ad hoc vocatorum & rogatorum præſentia, perſonaliter conſtitutus præfatus ſereniſſimus dominus Sigiſmundus Romanorum rex, habens, & tenens in ſuis manibus quaſdam ſcripturas duorum foliorum cartæ papyreæ, ſibi per nobilem Johannem de Zozeuberg alias de Svvihouv, & venerabiles Benedictum præpoſitum * Albanenſem, & Nicolaum Stok decretorum doctorem, quos ad SS. dominum noſtrum Eugenium apoſtolicum præfatum, ad Urbem ipſe dominus rex deſtinaverat, reſponſum ipſius domini apoſtolici ſuper legatione ipſorum continentes, ſigillis ipſorum dominorum ſignatas, & propriis manibus ipſorum ſubſcriptas, nos infraſcriptos Petrum & Simonem publicos notarios cum inſtantia requiſivit, præfatas ſcripturas per nos tranſſumi & exemplari, quodque exinde copias authenticas, & tranſſumtum, & publica inſtrumenta facere deberemus; cujus quidem ſcripturæ tenor per omnia ſequitur in hæc verba:

* ſ. Albanenſem

Infraſcripta reſponſio data eſt nobis ambaſſiatoribus ſereniſſimæ Cæſareæ majeſtatis per SS. dominum noſtrum Eugenium papam IV. in camera paramenti die XXV. menſis Aprilis, hora tertiarum, in anno MCCCCXXXII. præſentibus ibidem reverendiſſimis dominis cardinalibus, & patriarcha, reverendiſque patribus prosonotariis, epiſcopis, abbatibus, auditoribus, cubicularliis & advocatis, quorum nomina in fine ſunt deſcripta.

Primo, regratiamur filio noſtro domino regi Romanorum, de eo quod offert ſe nobis & ſedi apoſtolicæ ad omnem filialem devotionem & protectionem, & ad quæcumque alia, noſtrum & ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſtatum & honorem concernentia.

Secundo, quoad hoc, ubi dicit nos ſcripſiſſe ſuæ majeſtati, quod gratum haberemus ipſius introitum ad partes Italiæ, ſed magis contenti eſſemus, ſi prius hæreſis Bohemica exſtirparetur, & hæretici exterminarentur. Dicimus quod id quod ſcripſimus, ſemper deliberate ac de conſilio & voluntate venerabilium fratrum noſtrorum dominorum cardinalium ſcripſimus, & ita etiam nunc fumus facturi, prout ſincere ſcripſimus, dum tamen majeſtas ſua veniat pacifica, ut dicit; ſed videbatur magis convenire, quod exſtirpata prius in regno ſuo Bohemiæ hæreſi, in concilio Conſtantienſi condemnata, cujus exſequutionem in hujuſmodi hæreſum exſtirpatione ipſe, ut rex Romanorum & advocatus eccleſiæ, facere debuit, prout & nos in hoc diligentia ſua ipſum feciſſe credimus; quamvis multi aliud dicant & teneant, ſicut etiam dominus Johannes tempore felicis recordationis domini Martini papæ prædeceſſoris noſtri, ipſum de hoc excuſabat, & vos apud nos, dicendo quod tota Hungaria & tota Alamannia non ſufficerent ad exſtirpationem ipſarum hæreſium, de quo ſatis miramur, cum crederemus, quod ſolus unus angulus illarum partium ſufficeret ad exſtirpationem iſtarum hæreſum: & nos credimus quod ipſe dominus rex habuit & habet ad hoc voluntatem, quamvis apud alios de hoc non habet creditum, ſicut jam diximus pacificaret ſe prius cum ſuis de regno Bohemiæ, & demum liberius intendere & vacare poſſet circa pacificationem Italiæ & aliorum.

ANNO CHRISTI 1432.

Tertio, quia ipſe dominus Romanorum rex, adhuc in Alamannia conſtitutus, nobis ſcripſerat, quod prius quam Italiam ingrederetur, mitteret ad nos ſuos ambaſſiatores. Quoad hoc dicimus quod nos grate expectabamus * & expectavimus ad nos mitti per eum hujuſmodi ambaſſiatores, cupientes cum eisdem tractare pro utilitate rerum agendarum, & utinam ſperato tempore miſiſſet, ut ſcripſerat: quoniam ſi tunc ſui veniſſent, ſicut & cum deſiderio præſtolabamus, utique negotia de quibus nunc agitur non fuiſſent deventa ad ea in quibus nunc ſunt.

* al. expectabimus & expectamus

Quarto, quod hoc quod ipſe Romanorum rex veniret ad hos pro ſuſcipienda corona imperiali, ac pro exſtirpatione hæreſum & pace Italiæ, dicimus quod per Dei gratiam non ſunt aliquæ hæreſes in Italia, pro quarum exſtirpatione opus eſſet ipſum laborare, ſed ſunt veri & boni catholici, ſicut eſſe debent. De adventu autem ſuo dicimus, quod parati fuimus ſemper & ſumus, quantum in nobis eſt, ipſum, dummodo ut rex pacificus veniat, honorare, & facere effectualiter omne id quod cum honore poterimus, pro ipſius honore & ſtatus exaltatione. Nam ut ſciant omnes, ſub expectatione ſui adventus, ex quo intimaverat velle venire de menſe februarii, nos quamvis magna neceſſitas noſtræ ægritudinis, qua tenebamur, exigebat, prætermiſimus ire ad balnea naturalia, exiſtentia in Apulia, cauſa recuperandæ noſtræ ſanitatis, & remanſimus fixi in hac Urbe, volentes potius ſibi complacere, quam propriæ ſanitati providere; ſed gratias agimus Deo, per cujus miſericordem propitiationem ac proviſionem ſperamus jam abſque balneis priſtinæ reſtitui ſanitati.

Quinto, quoad hoc ubi dicit nos ſcripſiſſe ſtatum & pacem illuſtris ducis Mediolani & totius Italiæ cordi habere, dicimus quod etiam tunc, dum in minoribus conſtituebamur, optavimus cunctorum pacem; & demum poſt noſtri ad apicem ſummi apoſtolatus aſſumtionem, ſemper fuimus & ſumus parati ad pacem dandam, nedum Italiæ tantum, ſed & toti Chriſtianitati juxta poſſe, cum nihil magis appetamus, nihil carius videre habeamus, quam videre & pacem & bonum totius Chriſtianiſimi. Quantam autem operam dederimus pro pacificatione ducis Mediolani cum Venetis & Florentinis, ſciunt multi, quamvis profectus non ſit ſubſequutus; & utinam nunc Deus det partibus ipſis pacem per horum medium, qui ſunt in tractanda inter ipſos hujuſmodi pace, aut per quemcumque alium, dummodo habeatur pax inter eos. Dolenter enim & cum cordis amaritudine videmus & audimus quotumcumque Chriſticolarum guerram & ſanguinis effuſionem, quam ſumme horremus.

Sexto, quoad hoc ubi dicit nos ſcripſiſſe etiam velle dare operam compoſitioni ſuper differentiis inter ſuam majeſtatem & Venetos habitis, de qua eadem majeſtas nobis regratiatur; & ubi nos rogat ut reddamus

& te-

☞ & teneamus nos indifferentem, & æqualem & communem patrem, quoniam diſpoſita eſſet nos inter ſe & Venetos pro mediatore habere; etiam dicimus quod nos non ſumus nec ſumus, nec eſſe volumus in aliqua re mundi partiales, cum nec eſſe debeamus exiſtendo in hoc ſummo apice apoſtolatus, quamvis rationabilibus cauſis potuiſſemus & poſſemus nos feciſſe partem, quia ab una parte fuimus impugnati, & ab alia parte adjuti. Sed volumus pro poſſe noſtro, quantum in nobis eſt, ſi partes conſenſerint, pro pace inter majeſtatem ſuam & Venetos habenda interponere partes noſtras. Si vero cauſæ differentiarum prætactarum devolventur ad nos tamquam ad judicem, faciemus quod fieri poteſt de jure, etiam ſi eſſet contra patrem * noſtrum.

ANNO CHRISTI 1432.

* al. patrem noſtr.

Septimo vero & ultimo, quoad propoſita ſcripta factum concilii tangentia, quia de celebratione & continuatione concilii aliqua dicta ſunt, & etiam aliquæ rationes allegatæ, quæ contrariantur evangelio Jeſu Chriſti, ſacræ ſcripturæ, ſacris canonibus, & legibus civilibus; licet ſciamus quod iſtæ rationes non proceſſerunt ab eo, quia ipſe non eſt in talibus peritus, ſed melius ſcit bellare, ſicut viriliter conſuevit contra Turcos & alibi, & utinam proſperaretur, & etiam in eisdem dicta & ſcripta exiſtunt aliqua alia facta inhoneſta, ad quæ ex honeſtate prætermittimus reſpondere. Succinctius quantum poſſumus dicimus, quod quia ipſe dominus Romanorum rex inter cetera noſtris ad eum deſtinatis oratoribus reſpondit, quod prorogatio celebrationis & mutatio loci concilii non ad eum, ſed ad concilium ſpectaret. Ideo nos jam deputavimus de conſilio venerabilium fratrum noſtrorum dominorum cardinalium, certos noſtros prælatos notabiles & doctores ad illos de Baſilea in proximo mittere. Et ſi videbitur illis quod neceſſe ſit ut concilium celebretur, tunc celebretur ſuper exſtirpatione hæreſum & morum reformatione, licet jam per Dei gratiam nos inceperimus noſtram curiam reformare; & ſperamus quod cum illis erunt concordes; & quod placebit eis, placebit nobis; & quod voluerint ipſi, volumus & nos, & libenter videremus quod hæreſes exſtirparentur, & hæretici reducerentur, tum pro honore Dei, tum etiam intuitu domini regis. De pacificatione autem principum non eſt opus laborare, quia fecimus jam noſtram diligentiam, mittendo unum ex his noſtris fratribus dominis cardinalibus in Hiſpaniam, & alium in Franciam & ad quaſcumque mundi partes erit opus, ſimiliter faciemus, ſicut ſpecialiter ad nos pertinet pacem Chriſti fidelium procurare. Rogamus ergo ipſum filium noſtrum, & vos noſtri parte eumdem rogate, ut non ingerat ſe de talibus, quæ non pertinent ad eum, nec laboret turbare nos & eccleſiam Romanam, cum non ſpectet ad eum niſi obedire ſummo pontifici & ſanctæ Romanæ eccleſiæ, ac revereri eosdem, ſicut etiam oratores noſtri retulerunt ipſummet dixiſſe, quod non ſpectaret ad eum facere vel diſſolvere concilium, ſed ſolummodo facere eccleſiaſticis reverentiam & obedientiam. Non enim ſpectat ad eum quicquam de nobis aut de concilio, ſed pertinet ad eum exſequi ea quæ a nobis vel a concilio fiunt, & revereri, ut diximus, ſummum pontificem in ſedem beati Petri propoſitum, & exſequi ea gladio quæ ſunt decreta in conciliis contra hæreticos, ſicut in concilio Conſtantienſi. Et ſi ingereret ſe de talibus attentabit, ipſe videat. Deus autem eſt in cœlis ſupra eum & ſuper omnes reges mundi, & defendet ſuam eccleſiam, & nos vicarium ſuum, & ſucceſſorem Petri apoſtoli, in cujus ſede ſedemus. Plurimi namque etiam temporibus præteritis, eccleſiam Dei & ejus vicarium & ſucceſſorem B. Petri apoſtoli turbare præſumſerunt, quos tamen Deus, quando placuit, humiliavit. Et ideo rogamus eum, ut non ingerat ſe de talibus, quæ ad eum non pertinent; & vos noſtri parte eum rogate. Saluteris dominum regem noſtri parte, præſentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus dominis S. R. E. cardinalibus, videlicet de Urſinis, Rotomagenſi, de Comitibus, S. Marcelli, Novarienſi, Venetiarum, & Angeloto S. Marci, Blaſio patriarcha Gradenſi, necnon reverendis dominis protonotariis Pandulfo de Urſinis, Nicolao Cunelli. Item, dominis epiſcopis Fernando Luconſi, fratre Petro Electenſi, Jacobo Adrienſi, domino Bartolo de Unicio Falnenſi, Daniele Parentino. Item, dominis abbatibus Rotomagenſi, Hugone Galliacii de Peruſio, Item dominis auditoribus Geminiano de Prato, Petro Nardi, Johanne Walvig, Antonio de S. Vito, aliiſque quampluribus fide dignis perſonis præſentibus ibidem: abſentibus tamen pro tunc dominis cardinalibus, videlicet reverendiſſimis dominis Bononienſi, de Cypro, S. Petri ad Vincula, Arelatenſi, & S. Sixti, qui tamen fuerunt preſentes in Urbe. Nos vero notarii infraſcripti easdem ſcripturas de manu ejuſdem regis recipientes, ipſas copiavimus, &c. Acta ſunt hæc anno, indictione, menſe, &c. quibus ſupra, præſentibus ibidem reverendiſſimo in Chriſto patre & domino domino Jacobo archiepiſcopo Ebredunenſi, venerabili domino Mathia præpoſito Quinqueeccleſiarum, regis Hungariæ viceeancellario, necnon magnificis & nobilibus viris dominis Stephano Signiæ & Modiriſſiæ, Willelmo do Montfort, & Johanne de Corvania comitibus, & quampluribus aliis fide dignis teſtibus ad præmiſſa ſpecialiter vocatis & rogatis.

Et ego Petrus Kalde de Steterich clericus Colonienſis diœceſis, publicus ſacris apoſtolica & imperiali auctoritatibus notarius, quia ſupradicti domini Sigiſmundi Romanorum regis, &c. requiſitioni, una cum honorabili viro domino Simone de Aſparn, &c. præſens interfui, &c.

Et ego Simon Annuan de Aſparn, clericus Patavienſis diœceſis, publicus imperiali auctoritate notarius, quia ſupradicti domini Sigiſmundi regis &c. requiſitioni, una cum honorabili viro domino Petro Kalde &c. præſens interfui, ſupradictaſque ſcripturas una cum eodem domino Petro exemplavi, &c.

LITTERA DOMINI IMPERATORIS

Lecta penultima mali 1432.

Certos eos facit de citationibus ab eo factis mittitque ad conſilium unum ex ſuis ad papam oratoribus.

REverendiſſimis ac venerabilibus in Chriſto patribus, &c.

Reverendiſſimi, &c. Binas V. P. noviſſime rece-

ANNO CHRISTI 1432.

recepimus litteras: primam, veſtram perſeverantiam, aliquas quoque reſponſiones ſuperſcriptis noſtris continentem, amicabilem atque gratam; reliquam vero nos requirentem, ut citationes decretas velimus & debeamus exſecutioni mandare, &c. Breviter ergo reſpondendo, dicimus, quod citationes hujuſmodi habuimus, & onus exſecutionis, benivole ſuſcipientes, quemadmodum quæcumque onera, ad proſecutionem illam ſynodalem libenter ſubimus, illas curabimus ad effectum exſecutionis dirigere, prout in brevi a nobis ſentietis. Dominum autem cardinalem Placentinum propria in perſona citavimus, nos certos reddentem quod in ſacro concilio comparebit. Sed quia ea quæ nuncii & legati noſtri a domino apoſtolico pridie reportarunt, non poſſent bene deſcribi; idcirco ſtatuimus honorabilem doctorem noſtrum magiſtrum Nicolaum Scholz unum ex illis oratoribus noſtris ad vos tranſmittere: qui habita jam licentia vos incontinenti adibit, & vos de ſingulis quæ acta ſunt, & aliis mentis noſtræ conceptibus clarius informabit. Perſeverate igitur conſtanter, amici cariſſimi, & rem Dei & eccleſiæ votive dirigite, de noſtra conſtantia & ſollicitudine ſolita vos jugiter certos reddentes. Datum Parmæ die XVIII. maij regnorum noſtrorum, &c.

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum rex ſemper auguſtus.

COMPOSITIO FACTA

Inter ambaſſiatores concilii Baſileenſis & nuncios Bohemorum in oppido Egra, per fratrem, videlicet Henricum abbatem S. Ægidii Norembergæ, doctorem in decretis, fratrem Johannem Nyder priorem Prædicatorum Baſileenſium, Henricum Tok canonicum Magdeburgenſem, ſacræ paginæ profeſſores; Fredericum Praspager decanum Ratisponenſem, licentiatum in decretis, Albertum plebanum S. Sebadi Nurembergenſis, fratrem Johannem de Mulbruno ordinis Ciſtercienſis, concilii &c.

Ibidem

IN nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti. Anno a nativitate ejuſdem MCCCCXXXII. die XVIII. menſis maji, concluſa ſunt inter nuncios & ambaſſiatores ſacri Baſileenſis concilii, & oratores de regno Bohemiæ & marchionatu Moraviæ, articuli & forma ſalvi conductus, qui ſequitur in hæc verba, in civitate Egrenſi.

1. Dabitur ambaſſiatoribus & nunciis de regno Bohemiæ & marchionatu Moraviæ, ad generale concilium Baſileenſe mittendis, quam primum applicuerint & petierint, audientia plena & libera, coram tota congregatione ejuſdem concilii, totiens quotiens in Baſilea manentes popoſcerint, eis opportuna, & negotiis, præſertim de quatuor articulis, pro quibus ſe expoſuerunt, per ipſos deducendis, accommoda. Et nihil tractabitur interim in eodem concilio per dictum tempus, quod proſecutionem & expeditionem hujuſmodi audientiæ & cauſæ impedire poterit, ſine dolo & fraude.

2. Item, ſi petierint deputabuntur aliqui notabiles boni & litterati viri de concilio, qui cum ipſis vel eorum deputatis, ſuper propoſitis ſive proponendis benigne & fraterne conferant, totiens quotiens opus fuerit.

3. Item, aſſignabitur ipſis pro tali audientia in congregatione ante mutuam noſtram unionem, honeſtus & decens locus: poſt unionem vero habebunt locum ſibi, juxta exigentiam ſuæ legationis debitum & honeſtum.

ANNO CHRISTI 1432.

4. Item, dabitur eis tempus unius, duorum vel plurium dierum mature deliberandi ſuper hujuſmodi ſua audientia, & reſponſis ſive replicationibus ex adverſo proponendis ſecundum quod petierint.

5. Item, dabitur eis copia ex adverſo propoſitorum in ſcriptis, ſi petierint: ſic & ipſi dabunt ſimiliter in ſcriptis, ſi petitum fuerit.

6. Item, quod nulla jura canonum, decretorum, decretalium & ſtatutorum quorumcumque edita vel edenda, aut quævis alia ſcripta in & contra quantumcumque facinoroſos homines, etiam uſquequaque a fide deviantes, ſonantia cruciatæ & ſententiarum executionum qualitercumque in præfatos dominos Bohemos & Moravos eis adhærentes utriuſque ſtatus ſæcularis & ſpiritualis, & a quocumque ſive per quemcumque fulminata decreta, ſive determinationes, præſertim conciliorum Conſtantienſis & Senenſis, aut quæcumque declarationes eisdem debebunt aut poterunt, quovis modo excogitato, ſalvo conductui & audientiæ eorum prædictis derogare, ea infringere, infirmare, aut quovis modo annullare.

7. Item, in cauſa quatuor articulorum, quam, ut præfertur, proſequuntur, lex divina, praxis Chriſti, apoſtolica & eccleſiæ primitivæ, una cum conciliis doctoribuſque, fundantibus ſe veraciter in eodem pro veraciſſimo & indifferenti judice, in hoc Baſileenſi concilio admittentur.

8. Item, liberum erit illis ſicut & nobis, ſalva pace & bona honeſtate, coram dicto concilio, ſi placuerit, objicere ſive accuſare quoſcumque ſtatus, exorbitates, defectus ſibi invicem quos ſenſerint modeſte exponendo.

9. Item, ſicut domini nuncii in Bohemia inſtiterunt, ut publica crimina eliminarentur ab eccleſia Dei, & præſertim a loco dicti concilii: nos nuncii ejuſdem concilii pro viribus cooperabimur, quod hæc gradatim & opportune, ſicut & alia in eccleſia Dei reformanda, Deo propitio, expediantur.

10. Item, ad quemcumque locum eundo, ſtando, & redeundo, per totum tempus ſalvi conductus eos contigerit declinare, nulla fiet ceſſatio a divinis, nec interdictum ſervabitur propter eorum præſentiam.

11. Item, dabimus operam per honeſtam ordinationem, ita quod in ſuis divinis, in ipſorum hoſpitiis agendis, non inquietentur aut turbentur.

INSTRUMENTUM

Executionis, citationis & monitionis contra dominum papam, & dominos cardinales, &c.

Ib. p. 114.

IN nomine Domini. Amen. Per hoc præſens publicum inſtrumentum cunctis pateat evidenter, quod anno a nativitate ejuſdem Domini noſtri Jeſu Chriſti MCCCCXXXII. indictione X. die vero veneris VI. menſis Junii, hora primarum vel quaſi, pontificatus SS. in Chriſto patris & domini noſtri Eugenii divina favente clementia papæ IV. anno II. ſereniſſimo & glorioſiſſimo principe & domino domino Sigiſmundo divina favente clementia Romanorum rege ſemper

ANNO CHRISTI 1432.

augusto, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croaciæ, &c. rege feliciter regnante, anno sui imperii XXII. in alma urbe Romana, ante valvas ecclesiæ B. Petri apostoli, in mei notarii publici, testiumque infrascriptorum ad hoc vocatorum specialiter & rogatorum præsentia, constitutus personaliter honorabilis & discretus vir Nicolaus Albz de Yavvitz Vesprimiensis diœcesis, supradicti serenissimi domini Sigismundi Romanorum regis procurator, per eum ad infrascriptam exsecutionem & causam exsequendam legitime constitutus, prout hoc in hujusmodi procurationis & mandati publico instrumento desuper sibi tradito clarius continetur, habuit & tenuit in suis manibus quamdam litteram patentem monitionis, requisitionis & citationis contra & adversus præfatum dominum Eugenium papam, & reverendissimos in Christo patres & dominos dominos cardinales S. R. E. a sacrosancto Basileensi concilio generali emanatam, ejusdemque concilii generalis sigillo rotundo pendenti sub cera rubea in ejusdem sigilli medio capitum prælatorum multitudo, in circuitu vero sigilli ejusdem fuit scriptum, videlicet hoc modo: *Sigillum sacri generalis concilii Basileensis universalem ecclesiam representantis*, sanam & integram, & omni suspicionis vitio carentem; cujus quidem litteræ tenorem volo hic habere tamquam pro inserto. Eamdem litteram præfatus Nicolaus procurator ad valvas supradictæ ecclesiæ S. Petri affixit, ibidemque affixam, præfato domino Eugenio papæ & dominis cardinalibus majori numero in urbe Romana existentibus, stare dimisit publice ad legendum, ipsamque ac omnia in eadem contenta, tamquam per edictum publicum, intimavit, insinuavit & publicavit, & ad præfati domini Eugenii papæ & dominorum cardinalium notitiam, prout melius potuit, deduxit, sicque quod non sit verisimile hujusmodi monitionis, requisitionis & citationis sacri Basileensis concilii litteram taliter, ut præfertur, intimatam, ad ejusdem sanctissimi domini papæ & dominorum cardinalium notitiam non pervenisse, cum constet hoc tum publice in loco prætacto actum fuisse. Protestans idem Nicolaus, quod ad ulteriorem & alii personalem hujusmodi citationis exsecutionem procedere non auderet, ob metum cadentem in constantem virum, cum ad eosdem dominos papam & cardinales citatos tutus sibi non patebat accessus. Super quibus omnibus & singulis dictus Nicolaus procurator, cum protestatione debita requisivit me notarium publicum infrascriptum, sibi desuper unum publicum instrumentum, aut plura conficere, tot quot fuerint necessaria, publica instrumenta. Acta sunt hæc Romæ anno, indictione, mense, die, hora, pontificatu & loco, quibus supra, præsentibus ibidem discretis viris Andrea de Albaregali, & Johanne Cudlovvicz Vesprimiensis & Olomicensis diœcesis, testibus fide dignis ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Et ego Mathias, olim Johannes Dezlma, clericus Olomicensis diœcesis, publicus auctoritate imperiali notarius, dictæ citationi, intimationi, &c. una cum prænominatis testibus præsens fui, &c.

EPISTOLA DOMINICI CARDINALIS

ANNO CHRISTI 1432.

Ad concilium Basileense.

Cum paci inter reges Aragonum, Castellæ, & Navarræ vacet, orat ne ad concilium cietur.

Sacro concilio Basilensi.

REverendissimi patres, & præstantissimi domini salutem & sani consilii in domino, qui crucis aram scandens catholicam ecclesiam sibi inseparabiliter copulavit, semper spiritum comperire ad felicium successuum beatissima incrementa. Bb. p. 139.

Post labores multiplices partibus in remotis, jussu apostolico salubriter astrictus, exorta zizania inter illustrissimos matris ecclesiæ filios pugiles, Aragonum, Navarræ quoque & Castellæ reges mutuo dimicantes, cum nonnullis collegis meis ab olim jugiter intendens, pacificationis ad littus nequeundo adhuc, proh dolor! convenire, afflictio his addita est, uflictio mihi dura. Putans etenim zizaniæ partem evulsisse, dum ad residuam pergerem finaliter evellendam, meis est auribus resonatum, vos dominos venerandos omnes dominos cardinales, ut ad concilium properent, citari decrevisse: de quorum tamen numero, licet immeritus, alter ego, cum his ad quæ concilium in sui parte asseritur congregatum, ad retarciendum scilicet dissuta inter principes sæculares, huc usque vacaverim, vacem ad præsens, ac mandato apostolico, ut præfertur, & nihilominus juramento parte ex altera, quibus artor in posterum vacare, credo ab hac regula excipi specialites generali: super quibus obtinendis Guillelmum Bartholomei secretarium meum, de intentione mea instructum, plenissime ad vos cum præsentibus destinare decrevi; quem in his, quæ meo nomine vobis duxerit proponenda in excusationem mei, cum exauditionis effectu, tribuendo illi plenam fidem, benignius audientes, Dei potius intuitu, regnorumque ipsorum regum efficaci salute, ne citatus, ut dictum est, deferere hujusmodi laudabilia continuata, vestramque præsentiam compellar accedere, dignemini discernere me vobis supplico excusatum, super quibus Altissimo, cujus causa ventilatur, profecto servitium, & dictis regnis tutelam incunctanter impenditis, ad laudem ecclesiæ matris omnium militantis, cu debite providere ad salutem propriam paritesque communem, largiatur clemens dextra ecclesiæ principis triumphantis. Scriptum Terasconæ XI. Junii MCCCCXXXII.

Domi-

ANNO CHRISTI 1432.

Dominicus tituli SS. Johannis & Pauli presbyter cardinalis

EPISTOLA KATARINÆ

Reginæ Aragonum & Siciliæ ad concilium Basileense.

Dominicum cardinalem concilianda paci inter reges Castella & Aragonum occupatum excusat ne ad concilium accedat.

B. P. 137. RE verendis ac venerabilibus in Christo patribus dominis, præsidenti in sacro concilio Basileensi, &c.

Reverendi ac venerabiles in Christo patres, &c. Percepimus noviter reverendum in Christo patrem dominum Dominicum tituli SS. Johannis & Pauli S. R. E. cardinalem, ad sacrum concilium Basileense convocatum fuisse: cujus convocationis prætextu cardinalis idem se parabat ad iter, ut posset in dicto concilio interesse. Verum quia super dirimendis & sedandis contentionibus & controversiis, quæ, satore zizaniæ operante, subortæ sunt inter illustrissimum principem regem & dominum virum, & dominum nostrum carissimum & illustrissimum regem Castellæ & legionis amantissimum fratrem nostrum, quas non absque amaris suspiriis recensemus, jam dictus dominus cardinalis inter ceteros, ut præcipuus & singularis electus est, illum affectuose rogavimus, quod tanta & tam ardua negotia, quorum merita non parvo a diu collecta novit studio, & labore, non velit deserere inexpleta, onus assumendo in nobis, quod pro illis excusatione ad reverentias vestras hos nostros apices mitteremus. Cumque jam dictus cardinalis sit vir alti consilii & magnæ circumspectionis præditus, propter quæ & propter sua dignitatis reverentiam poterit, indubitanter, fructuose, & salubriter proficere in jam dictis paternitates & reverentias vestras affectuose rogamus, quatenus attenta mente quæ scribimus cogitantes, quantisque dissidiis, dispendiis & desolationibus dicti cardinalis interoessio poterit obviare, sinceris affectibus recensentes cardinalem eumdem velitis habere ab accessu ad dictum concilium ratione prævia excusatum. Etenim si ibi esset illum cogitamus P. V. pro tanto negotio ad partes istas mittere debuisse. Iterum igitur ex intimis nostris præcordiis vos rogamus, quatenus illum excusatum a prædicto accessu, ut prætangitur, habere velitis, gratum ex hoc Deo indubitanter servitium, maximumque nobis placitum impensuri. Datum Barchinonæ XV. die julii MCCCCXXXII.

ANNO CHRISTI 1432.

Regina Aragonum & Siciliæ, &c.

Sic signata propria manu Katerina.

EPISTOLA REGIS NAVARRÆ

Ad concilium Basileense.

Dominicum cardinalem excusat, quominus ad concilium accedat, utpote occupatum concilianda paci inter reges Hispaniarum.

Ib. p. 13. RE verendis ac venerabilibus in Christo patribus præsidentibus in sacro concilio Basileensi, devotis nobis, &c.

Reverendi ac venerabiles in Christo patres & amici carissimi, justitia exigit, ratio exposcit, & debitum interpellat, ut quæ veritate præpolient, licet, nonnullis umbroso nescientiæ modo sub quodam interdum contegantur, opportuno tamen in tempore veritatis cacumen adeo præcise panditur, quod nescitur, quandoque utile talium reddere certiores. Vobis igitur significamus, quod nuper inter illustrissimum regem Aragonum carissimum fratrem nostrum ac nos ex una, regemque Castellæ partibus ex altera, nequissimo generis humani satellite sua nequam philacteria prætendente, contentionis materia est inserta, qua conflictus & scandala hinc inde varia pullularunt; super quibus confedandis carissimus frater noster rex idem Aragonum, reverendum in Christo patrem dominum Dominicum titulo SS. Johannis & Pauli nunc presbyterum cardinalem, tunc autem antistitem Herdensem, virum utique providum, scientia, moribus & vita laudabilibus circumspectum, cum certis collegis ejus, ad resarciendum sic dissuta deputandum decrevit. Quo siquidem antistite deputato in resartione prædicta, cum collegis eisdem provide insistente, ipsoque in cardinalem, lis pendentibus, sic assumto, ad certam compromissi viam juramento medio ab ipsis collegis, una cum adversariis nostris, futuræ sub spe pacis in viam jurjs & aliis adipiscendæ, est perventum; quibus sic se gerentibus hinc & inde, mandatoque apostolico quodam eidem cardinali super his præsentato, a biennio citra & ultra cum collegis eisdem, & plerumque sine illis, in nostris confinibus etiamque regum prædictorum, cum adversariis jam dictis vacavit continue, vacareque non definit indefesse, non parcendo personæ propter ea, laboribus & expensis. Quocirca attenta meditatione pensantes vigilantiam, sinceritatem, animi constantiam, actiones quoque, quibus idem dominus cardinalis ad laudem cunctipotentis, reique publicæ utilitatem, ac regum regnorumque hujusmodi & principum ac populorum suorum feliciores successus, ob æternæ pacis obtentum noscitur nedum apud nos, quinimmo vulgus universum, inter alios collegas ejus merito collaudari, colendam providentiam vestram attente propterea præsentibus deprecamur, quatenus ne propter ipsius cardinalis fructuosæ præsentiæ, ut præfertur, absentiam in hujusmodi damnosam, his præsertim temporibus, quibus præfatus dominus rex frater noster a suis

regnis & terris citramarinis perſonaliter abſens, alibi varius reſidet præpeditus, pacis amœnitas, quæ per ipſius medium, largiente Domino, ſperatur, aliquatenus dirimatur: ſed ut poſſit liberius in his effectu ſalubri pervagare, a convocatione veſtra, qua, ſicut accepimus, cardinales & prælatos ad concilium ceteros convocatis, penitus eximentes, eumdem dominum cardinalem in his libere tamdiu inſiſtere permittatis, quouſque, dante Domino, præmiſſorum ad limites pervenerit concluſives, in quibus Deo ſervitium, eccleſiæque pro qua certatis, debitum conſolamen, & reipublicæ ſauciatæ medelam compræſtabitis ſalutarem. Et ſi qua reverendi ac venerabiles patres & amici cariſſimi, pro vobis agere poſſumus in his partibus, nobis confidenter reſcribite. Datum in civitate Cæſarauguſtana ſub noſtro ſigillo ſecreto, die XXI. junii MCCCCXXXII.

Rex Navarræ infans & gubernator generalis Aragonum, & Sicilliæ.

ANNO CHRISTI 1432.

REVOCATIO FACTA

Per fratrem Guillelmum Joſſeaume *in congregatione generali die mercurii IX. Julii MCCCCXXXII.*

Ib. p. 139.

EGo frater Guillelmus Joſſeaume cum omni humilitate ſacri concilii imploro clementiam, & ſupplico miſericorditer mecum agi, & non ſecundum diſtrictum judicium, prout exigeret qualitas mearum culparum: quoniam ego licet in fervore zeli, tamen non ſecundum ſcientiam debita diſcretione temperati, multa in prædicationibus dixi vulnerantia unitatem fidelium, ſcandaloſa, & piarum aurium offenſiva, & aliqua etiam non veræ doctrinæ, per errorem credens illa eſſe vera catholicæque doctrinæ. Numquam tamen fuit pertinacia in mea voluntate, ſed Dei miſericordiam ſemper volui, & nunc volo, & in æternum volam, eam fidem & veritatis doctrinam tenere, credere & confiteri, quam ſancta mater eccleſia tenet, & confitetur; publiceque revoco illud quod aliquando dixi, quod niſi quis per integram diem abſtineat a peccato, non habuit veram contritionem, & per conſequens ſibi non valuit facta confeſſio. Aſſeroque & confiteor, cum ſancta matre eccleſia, quod poſſibile eſt aliquem habuiſſe veram contritionem, poſt ſacramentum pœnitentiæ obtinuiſſe veniam peccatorum, & in gratia Dei in caritate fuiſſe, & eodem die, immo poſt modicum temporis cadere a caritate, & peccare mortaliter. Et de prædictis & aliis circa fidei catholicæ veritatem, illam fidem me tenere profiteor, & defendere promitto uſque ad animam & ſanguinem: quam ſanctæ mater eccleſia profitetur & tenet, paratumque me offero eam ſuſcipere pœnitentiam, quam hoc ſacrum concilium mihi decreverit imponendam, iterum & ſemper veniam & miſericordiam humiliter poſtulando.

ORDINATIO CONCILII

Super præmiſſa revocatione.

140. QUia ad audientiam hujus ſacri concilii de te, frater Guillerme, multa alia, quam quæ modo expreſſuli, delata fuerunt prædicaſſe, dixiſſe, & aſſeruiſſe, inſana, erronea, ſcandaloſa, & unitatem fidelium vulnerantia, & piarum aurium offenſiva. Ideo ut veritas non occultetur, ſed omnibus pateſiat, volumus & ordinamus, quæcumque contra te aliquis objecerit ſeu objicere voluerit legitima, probaſſe debeat per totum menſem ſeptembris proxime ſequentem, coram reverendis patribus dominis Papienſi & Ratiſponenſi epiſcopis, & abbate Ciſtercienſi, judicibus fidei per ſacrum concilium deputatis, vel duobus ex eis. Et quia tunc certum erit quæ pœna pro commiſſis tibi conveniat, ipſius pœnæ determinationem uſque ad dictum terminum duximus differendam. Interim autem aſſignamus tibi pro carcere locum aliquem ſecundum determinationem prædictorum judicum, a quo mandamus te nullatenus recedere. Alioquin eam pœnam incurras, quam incurreres ſi omnia contra te objecta, eſſent legitime probata, aut ore proprio confeſſus fuiſſes. Et quoniam contra interdictum tibi factum ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, a judicibus per ſedem apoſtolicam deputatis, auſus fuiſti prædicare * prædictam ſententiam excommunicationis incurrendo, mandamus tibi, ut cures a prædictis judicibus ſanctæ ſedis apoſtolicæ abſolutionis beneficium ab irregularitate, quam te divinis immiſcendo incurriſti obtinere.

ANNO CHRISTI 1432.

* f. appellare

LITTERA CONCILII

Miſſa univerſis archiepiſcopis, ad exorandum Deum pro reductione Bohemorum.

Ibid.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis, &c. venerabili fratri archiepiſcopo, &c. ſalutem, &c.

Hæc ſancta ſynodus juxta decreta ſacrorum Conſtantienſis & Senenſis conciliorum & auctoritate apoſtolica in Spiritu ſancto legitime congregata, pro divinæ majeſtatis gloria populique Chriſtiani ſalute, ad exſtirpandum hæreſes, pacemque ac reformationem morum in chriſtiano populo componendam, accurata ſollicitudine, cum divinæ gratiæ adjutorio, ſatagens, jam dudum ad partes Bohemiæ ſuas litteras deſtinavit, ipſos Bohemos ad hoc ſacrum generale conſilium convocando, benignam audientiam, quam ſibi denegatam ſæpiſſime queſti ſunt, caritativamque informationem, & pacem evangelicam offerendo. Quas quidem litteras cum ab ipſis de Bohemia reverenter intellexit eſſe ſuſceptas, atque ſe ad contenta in eisdem velle diſponere, pro ulteriori debita proſecutione ad confinia regni prædicti ſuos ambaſſiatores tranſmiſit. Qui quidem ſacri concilii ambaſſiatores, nonnullique rincipes & communitatum ambaſſiatores adjacentium regionum, in oppido Egræ diœceſis Ratiſponenſis, cum nunciis & oratoribus omnium ſtatuum regni Bohemiæ & marchionatus Moraviæ, convenerunt: inter quos, aſpirante Spiritus ſancti gratia, concordatum eſt & concluſum, quod ad hoc ſacrum generale concilium pro dictis regno Bohemiæ & marchionatu Moraviæ, grandis & ſolemnis debet ambaſſiata tranſmitti, atque, prout dicti ambaſſiatores hujus ſacri concilii referunt, quibus fidem plenariam dari experta prudentia zelique ſinceritas, & integritas vitæ facit, ſpem

ANNO CHRISTI 1432.

ſpem magnam de illorum converſione probabiles conjecturæ demonſtrant. Hæc ſiquidem a dictis ambaſſiatoribus relata, veluti quasdam Spiritus-ſancti primitias, cum gaudio magno hæc ſancta ſynodus ſuſcepit, omnipotenti Deo gratias magnas, devotaſque preces, jejunia & ſacrificia obtulit, qui tale dignatus eſt propoſitum inſpirare, hocque ſpei bonæ gaudium Chriſti fidelibus nunciari dignum non immerito arbitrata eſt, fideleſque populos exhortandos, ut devotis orationibus aliiſque operibus caritatis pro hujus rei felici conſummatione divinam ſtudeant clementiam exorare. Quantum quidem hujus rei ſalubris & votiva concluſio ſit cunctis optanda Chriſticolis, palam eſt omnibus, conſiderantibus maxime cædes, ſtrages, eccleſiarum & monaſteriorum everſiones, terrarumque depopulationes; & quod magis lacrymabilibus oculis referendum, interitus tantæ multitudinis animarum, quæ ex diſceſſu ipſorum ab eccleſiæ catholicæ unitate ſequuta ſunt, & conſequi ſperantur, niſi per inſpirantem Spiritus-ſancti gratiam convertantur. Si enim pro unius converſione laborandum eſt plurimum, lacrymiſque & ſuſpiriis divinam clementiam interpellandam ſacra dogmata patrumque exempla demonſtrant, quanto magis pro tam numeroſa multitudine animarum. Eapropter hæc ſancta ſynodus per univerſas orbis eccleſias ſingulareſque Chriſti fideles, divinæ majeſtati preces & ſacrificia offerri dignum arbitrata, omnibus archiepiſcopis per univerſum orbem ſimiles litteras deſtinare decrevit. Tuam igitur fraternitatem ardentius exhortatur in Domino, ac in virtute ſanctæ obedientiæ præcipit & mandat, quatenus omnes & ſingulos ſuffraganeos tuos per litteras tuas harum ſeriem continentes, exhortari cures, eiſque mandare, ſicut & hæc ſancta ſynodus tibi præcipit & mandat, quatenus per omnes eccleſias hæc facias Chriſti fidelibus nunciari, ſpecialeſque preces fieri in ſingulis inſtitutas eccleſiis, fideles Chriſti piis exhortationibus ammonendo; ut devotis orationibus, jejuniis & aliis operibus pietatis omnipotentis Dei ſtudeant exorare clementiam, quatenus ſicut ſpei bonæ conceſſit initia, largiri dignetur optatum concluſionis effectum, ad ſuæ majeſtatis gloriam, exaltationemque fidei Chriſtianæ, hæc ut in remiſſionem ſuorum peccatorum eis proficiant injungentes. Datum Baſileæ XVI. calendas Auguſti, anno MCCCCXXXII.

EPISTOLA

D. epiſcopi Cæſarauguſtani, ad concilium Baſileense.

Laudat zelum cardinalis Dominici in concilianda pace inter reges, cujus opus incæptum non æquum ſit interrumpi.

Tom. p. 142. REverendiſſimis in Chriſto patribus, &c. Reverendiſſimi in Criſto patres, illuſtriſſimi, ſpectabiles, potentes, magnifici, egregii & nobiles domini, poſt requiei dationem debitam & pacem, qua pontifex ſummus Chriſtus decrevit peramplius caritate mutua cariorem ejus ſponſam ſine ruga ubique çonfovere, tam in capite quam in membris ſalubriter dilatare: zelus domus altiſſimi me impellit, jus dominicum attrahit, virtutum quoque ratio pia mater angit, ut quæ vidi & audivi veritate nitere, loqui non prohibear in teſtimonium rei geſtæ. Dudum ſiquidem hoſtis antiquus phialas toxicationis ſuæ in filios eccleſiæ Hiſpaniarum principes Aragonum & Navarræ ex una, Caſtellæque illuſtriſſimos partibus ex altera reges catholicos perfundens, tanto abſinthio amaricavit, ut illuſtri proſapia, qua mutuo ſe complectuntur, ac ſi non foret, oblita, conflictibus & ſcandalis hujuſmodi pullulantibus, ſe ſic lethaliter invaſerunt, quod niſi fuiſſet reſiſtitum hujus principiis per media infraſcripta, clima fere Hiſpanicum univerſum hodie, ut reor, univerſali ruinæ ſubjaceret. Verum Chriſtus ipſe ſublimis triumphator hæc adverſa pie reprimens, reverendiſſimum in Chriſto patrem dominum Dominicum tituli SS. Johannis & Pauli nunc presbyterum cardinalem, tunc autem antiſtitem Ilerdenſem, virum utique providum vita, ſcientia, & moribus, negotiorumque experientia laudabiliter circumſpectum, qui negotiis eccleſiæ & variis ſæcularibus a juventute ipſius jugi exercitio ultro ſemper proſpiciens, fama etiam publica veraciter conteſtante, velut miles ſtrenuus indebellabiliter pervagavit, pronum & voluntarium cum nonnullis collegis ejus ad amara hujuſmodi dulcioribus temperandum, in viam acquirendæ pacis per ipſius domini regis Aragonum organum ſaluberrime deputavit. Qui quidem ſic deputatus, manus aratro immergens, laudabili more ſuo condonavit ipſo Chriſto per obtentum quinquennalis treugæ hac intemperie utillime temperata, etiam poſtquam aſſumtus fuit ad apicem cardinalatus, ut pace perpetua initiata, hæc finirentur, certo præſtito juramento cum dictis ejus collegis, ac juſſione apoſtolica eumdem præterea coarctante, a præteritis duobus annis citra & ultra intentus, præmiſſis aſſidue inſiſtens, vacare non deſinit inceſſanter, nec deſiſtere puto honeſtum, ſalva ejus conſtantia, juramento & juſſione prædictis intuitis diligenter quam maxime. A cetero cum rex Idem Aragonenſis, cujus naturalis vaſſallus eſt, in præſens ultramarinis agat partibus in remotis, cui non puto eum placere, ſi hoc negotium deſereret, ſic finaliter concluſum, eo præſertim conſiderato, quod ſi ipſe deſiſteret a prædictis ſic continuatis, ejus collegæ prædicti utique recederent a regnorum confinibus prædictorum, ubi reſident pro præmiſſis: & convicini confinium regnorum prædictorum, qui vix continere poſſunt ſe adinvicem deprædari, reinciperent gravem guerram, quam plerumque intentarunt, ſed a dictis collegis victi, male ablata debite reſtituentes, a ſuis nequam auſibus refrænati, hinc inde quieſcere ſunt compulſi. Non mirentur præterea veſtræ reverentiæ merito venerandæ, ſi eisdem pandere hæc decrevi. Nuper enim Terraconenſis epiſcopus tunc domini antiſtitis Ilerdenſis metropolitanus exiſtens, talem, qualis prædictus exiſtit agnovi incunctanter, nunc autem cancellarius prælibati domini regis Aragonenſis licet immeritus, exiſtens, ac dicti domini cardinalis actiones fore utiles, ut eſt dictum, ipſis regnis proſpiciens, in fervore Spiritus ſanæ mentis pro communi climatis prælibati ſalute ac excuſatione ſui, contra quem percipio nonnullorum derracto-

rum

☞ rum ſuſurrationem exortum, pro eo quod his ſalubribus derelictis, Romam aut ad concilium poſtquam effectus eſt cardinalis non pergit, ſacro conſpectui veſtro decrevi præſentibus quæ dicta ſunt referare, ut qui ſemper pro eccleſia in ſtatu utroque, ut dictum eſt, militavit, & militare non deſiſtit, non dicatur ullatenus contumacitec retroire. Et conſervet V. R. P. Altiſſimus proſpere temporibus duraturis. Ex Barchinona XVII. juli.

ANNO CHRISTI 1432.

Ad V. R. P. & D. ſervitia, mandata, bonores, placita ſemper paratus D. archiepiſcopus Cæſaraguſtanus, ſereniſſimi domini regis Aragonenſis cancellarius.

EPISTOLA PHILIPPI

Ducis Burgundiæ, ad ſacrum concilium.

Promittit oratores & prælatos ſuos ad concilium ſe miſturum, ac pro pace operam ſuam impenſurum.

Ib. p. 144. REverendis in Chriſto patribus prælatis ceterisque in ſacra ſynodo Baſileenſi, &c. Reverendiſſimi in Chriſto patres, &c. Cum ingenti deſiderio ad veſtræ ſanctæ congregationis in Spiritu ſancto felicem progreſſum, revorendum in Chriſto patrem epiſcopum Laudenſem, ſpectabilem & egregium militem dominum Racellum de Auro de Bononia, & ſacræ paginæ profeſſorem eximium, priorem conventus Chamberiaci ordinis fratrum Prædicatorum, veſtros ad nos deſtinatos oratores audivimus, in his quæ vi litterarum veſtrarum credentiæ, in noſtri præſentia conſilii nobis ex parte veſtra eleganter expoſuerunt, & ſuccincte ad tria nos ſignanter exhortantes, ut videlicet ad veſtram ſanctam ſynodum noſtros tranſmitteremus ambaſſiatores, dominiorum noſtrorum prælatos & ceteros eccleſiaſticos viros hortaremur & moneremus ad eamdem ſe transferre; & ad pacem populi Chriſtiani noſtram vellemus operam præſtare propitiam. Super quibus eiſdem in eodem noſtro conſilio dedimus ad ſingula reſponſum, nos videlicet ad ſanctam veſtram ſynodum noſtros, ut ex animo jam propoſuimus, ambaſſiatores tempore quo poterimus aptiori deſtinaturos, & dominiorum noſtrorum prælatos, ut, ad eamdem ſanctam ſynodum greſſus ſuos acceleretent, quantum in nobis erit, hortaturos, noſque ad populi chriſtiani pacem & tranquillitatem noſtras vires, quantum in nobis erit, impoſituros adjutrices, & eo nos efficaciter intenturos, quantum cum Deo bene congruit principi chriſtiano, ſicut eoſdem veſtros ambaſſiatores unica vobis fienda relatione nos ſuper ſingulis latius ſperamus informaturos, nos ſemper ad ea quæ ad eccleſiæ ſanctæ quietem, orthodoxæ fidei, quam ſemper optavimus, exaltationem & pacem populi Chriſtiani profutura credimus, offerentes, nec corpori, neque bonis quibuſcumque partituros. Celebrem cœtum veſtrum ille proſpere conſervare & ad ſui laudem feliciter dirigere dignetur, in cujus nomine eſtis congregati, Jeſus Chriſtus. Scriptum in villa noſtra S Audomari.

Philippus dux Burgundiæ, Brabantiæ, &c.

COPIA LITTERÆ

ANNO CHRISTI 1432.

Directæ concilio per dominum epiſcopum Dunelmenſem.

Promittit ſe miſturum ad concilium ſuo nomine procuratorem.

REverendiſſimis in Chriſto patribus, dominis egregiis, ceteriſque fratribus amicis in ſacro concilio Baſileenſi congregatis, recommendationem devotiſſimam, ac in optati Spiritu ſancto examinis juſtiſſimi effectum fieri ſalutarem. Ib. p. 145.

B Nuper ſane ſacratiſſimæ ſynodi memoratæ per reverendiſſimos patres viroſque probatiſſimos ambaſſiatores digniſſimos litteras credentiales recepi, jubiloque cordis intellexi optima ſanctiſſimaque operis veſtri frugiferi deſideria viſceroſa ad laudem Dei, reductionem eorum qui vane ſeducti ſunt, integritatem pacis populi Chriſtiani, ac morum deviantium multorum canonicam affectuoſiſſimamque correctionem. Regat, quæſo, Spiritus ſanctus omnia proſpiciens, cujus auxilio cœptum eſt quod intenditis, viam honoris deifici, tranquillitatis catholicæ, vitæ profectus virtuoſæ, ampliſſima ſummæ caritatis opera, quibus profecto quia poſſibilitas grata, quam negat ſenectus, C mihi deeſt, & gravant quæ veteres conſequuntur incommoda per naturam, ad præſens perſonaliter intereſſe non potero, mittere diſpoſui procuratorem idoneum, qui omnia quæ juris erunt diligenter facere poterit vice mea, ad honorem & gloriam omnipotentis Dei, omnium gaudium celebre ſanctorum, eccleſiæ ſacroſanctæ Chriſtianiſſimum uberrimumque profectum, qui vos in Spiritu ſancto paraclito unanimiter congregatos regere dignetur, ut digna percipiatis præmia meritorum. Amen. Scriptum Londoniæ, XIX. die julii MCCCCXXXII.

Earumdem P. V. ſervitor humilis N. epiſcopus Dunelmenſis.

COPIA LITTERÆ

Archiepiſcopi Eboracenſis.

Agnoſcit ſe & ſuos ſuffraganeos ad concilium citatos.

REverendiſſimis in Chriſto patribus, inclytiſque principibus, nobilibus dominis, & egregiis viris ſacrum Baſileenſe concilium in Spirim ſancto congregatum, quod univerſalem repræſentat eccleſiam, facientibus, orator veſter humillimus Jo. Eboracenſis eccleſiæ miniſter indignus, devotiſſimam filialem recommendationem cum orationum ſuffragiis & ſemper ad omnia paratum. Ibidem

Litterarum veſtrarum, quas pridie cum omni filialis devotionis humilitate de manibus venerabilis in Chriſto patris domini Laudenſis epiſcopi, nobiliumque virorum collegarum ſuorum excellentiæ veſtræ has ad partes legatorum recepi, & credentiæ ſuper his ſingularum dicti patris tam facundo, quam foecundo vivæ vocis oraculo luculenter expoſitæ læta ſeries exprimebat, ſacratiſſimum illum & divinitus inſpiratum vobis zelum in perpetuas æternitates juſtiſ-

ANNO CHRISTI 1432.

☞ juſtiſſime recolendum, quo ad hæreſum erro-
rumque exſtirpationem perditorumque morum
& vitiorum explantationem, diſcordiarum &
bellorum ſeductionem, & in ſumma ad uni-
verſalis eccleſiæ debitam reformationem, com-
munis illa vobis & concors fertur & tendit
intentio, utinam felicibus & indilatis, ut res
exigit, proſperanda ſucceſſibus juxtà vota. O
felicem ſupra modum intentionem cunctorum
Chriſti fidelium merito promovendam, auxi-
liis & ſtudiis proſequendam! O per omnia
laudabile propoſitum altiſonis attollendum prę-
conlis! O ſacrum exercitium, opus ſanctum,
opus dignum, benedictione plenum, a præ-
ſtantiſſimis dudum viris, a doctiſſimis & de-
votiſſimis pariter chriſtianæ religionis profeſ-
ſoribus a nonnullis temporibus peroptatum,
perſuaſum & præſtolatum, tanto quidem
promtius, ardentius & inſtantius, tarditatis
& moræ diſpendiis incommodiſque poſtpoſitis,
aggrediendum in promtu, quanto apparet e-
videntius, hoc non acto, non expedito, ec-
cleſiaſtici ſtatus & hierarchiæ deplorandum ex-
cidium in foribus imminere. Et quamquam
pleriſque viſum ſit & verum, altiſſimum &
arduiſſimum extiturum hoc negotium multi-
plicibus involutum periculis & difficultatibus
implicitum; adeundus tamen videri poteſt
cum fiducia thronus ejus, cujus res agitur,
cujus cauſa tractatur, qui nec fallere novit,
nec falli, & ante conſpectum miſericordiæ ſuæ
præſentanda promiſſio, qua nos erigit in ſpem
firmam obtinendæ petitionis, ſi quam ſibi,
maxime pro ſe & in ſuo nomine, porrigi-
mus, offerimus & flagitamus. Quia vero bea-
tiſſimo cœtui veſtro complacuit me & per me
ceteros ſuffraganeos & ſubditos meos, hacte-
nus ad ſacras ſynodos venire ſolitos, admo-
nitos eſſe de veniendo jam indilate non im-
peditos legitime, perſonaliter, & reliquos per
procuratores idoneos ſufficienter ad hoc in-
ſtructos; obedienter & juxta vires exſecutioni
demandabitur ad Dei laudem & V. D. com-
placentiam, ſicuti cum ea quæ decuit humili-
tate reſpondere curavi præfatis nobiliſſimis do-
minis ſacri cœtus veſtri legatis, qui commiſſa
ſibi V. S. ex parte, Deum conteſtor, tam
ſingulariter, tam laudabiliter, tam excellen-
ter, & tali cum induſtria & moderamine ſunt
exſecuti, quod regiæ celſitudinis & regnico-
larum animos non inculti ſermonis aut igna-
vi, ſed diſertiſſima ſuadendi copia, cui nec
ornatus ver efficacia defuit, ad annuendum po-
ſtulatis, non difficile perduxere ad honorem
ſacratiſſimi cœtus veſtri, quem in divinitus
uggreſſi laboris voti progreſſu ad exitum
uſque felicem dirigere dignetur & proſperare
clementia Creatoris. Scriptum Londoniæ die
XXII. julii MCCCCXXXII.

Sacræ concionis veſtræ orator hu-
millimus Johannes Eboracenſis
archiepiſcopus.

COPIA PROTESTATIONIS.

Facta per ambaſſatores domini noſtri papæ in civitate Conſtantienſi ſuper factis concilii Baſileenſis.

ANNO CHRISTI 1432.

RAnenſis, ac Antonius utriuſque juris doctor, cauſarum palatii apoſtolici auditor, oratores & nuncii S. D. N. ac beatiſſimi Eugenii papæ IV. & de mandato ipſis S. D. N. progredien-
tes pro exſtirpatione hæreſum, & reformatio-
ne univerſalis eccleſiæ, ac pacificatione regum & principum totius populi chriſtiani, nec non pro libertate eccleſiæ ſublevanda, ad re-
verendiſſimos in Chriſto patres & dominos ar-
chiepiſcopos, epiſcopos, & ceteros venerabi-
les patres, abbates, priores, decanos, præ-
poſitos, archidiaconos, magiſtros in theolo-
gia, ac doctores utriuſque ſeu in altero ju-
rium, & alios dominos in civitate Baſileenſi congregatos. Cum occaſione & ratione captio-
nis, arreſtationis, & detentionis in carceribus & vinculis venerabilis viri domini Jo. de Pra-
to decretorum doctoris, ipſius S. N. D. cubi-
cularii & nuncii apoſtolici, & acceſſus non ſecuri nunciorum apoſtolorum per patriam Ger-
maniæ, cum dictæ civitati Baſileæ appropin-
quant, quos nonnulli inſequuntur & capiunt, ac mandata & litteræ apoſtolicæ, ſi reperiun-
tur, ab ipſis auferuntur, ut communiter fer-
tur, nec non cujusdam prætenſi ſtatuti ſeu ordinationis per ipſos in dicta civitate editæ, vigore cujus liber exitus de dicta civitate, ibidem exiſtentibus & de novo venientibus prohibetur, niſi cum certis qualitatibus per nonnullos ibi exiſtentes concedatur, ac alio-
rum plurium incivilium & a jure exorbitan-
tium, quæ inibi contra præfatum dominum noſtrum, & ſanctam ſedem apoſtolicam facta extiterunt, & de die in diem fiunt, nec non & aliorum quamplurium ſuis loco & tempore explicandorum, inſtantiſſime petierunt & ro-
gaverunt per medium venerabilis viri domini Petri Boniterii ſacri collegii domuorum ſa-
croſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium clerici & archidiaconi de Martello in eccleſia Me-
tenſi, per ipſos ſpecialiter deſtinati ad præfa-
tos dominos in Baſilea exiſtentes, quatenus dictis oratoribus ſalvum conductum concede-
re, cum quo tute & libere & ſecure ire Ba-
ſileam, ibique morari, loqui & agere, quæ ipſis per dictum dominum noſtrum injuncta fuerunt, & præmiſſa concernebant, indeque ad libitum recedere valerent: hi quidem do-
mini per reverendos in Chriſto patres & do-
minos M. Albiganenſem, & Jo. abbatem de Bonavalle, & Henricum Nitard decretorum doctorem, præpoſitum Ulmenſem, ſuos nun-
cios & oratores, quemdam ſalvum conductum captioſum & illaqueativum miſerunt, ſub quo nemini tutus eſſet acceſſus, nedum præfatis oratoribus, ut clare conſtat ex reſponſionibus præfatorum oratorum ſuper ſalvo conductu datis, & aliis quampluribus rationibus ideo præfati domini oratores proteſtantur publice, quod per eos non ſtat neque ſtabit, quomi-
nus ad præfatos dominos in Baſilea vadant, ad explicandum circa omnia prædicta bonam, rectam, & ſanctiſſimam intentionem & volun-
tatem præfati SS. domini noſtri, quam ſemper habuit in præmiſſis, & hoc de præſenti: ſed per præfatos dominos, qui ſalvum conductum in forma bona & rationabili ac juridica non conceſſerunt, nec miſerunt. Petuntque denuo ipſi oratores præfati S. D. N. ab eisdem do-
minis & ab ipſorum oratoribus ſalvum-conduc-
tum in bona forma & honeſta eis dari, cum ſint promti & parati juſſa & mandata ipſius

S. D.

D. P 149

S. D. N. prompte circa præmiſſa demandare exſecutioni. Proteſtantur inſuper de majori & evidentiori, ac notoria nullitate omnium illorum, quæ acta hactenus inibi contra diſpoſitionem & ordinationem S. D. N. ſunt, & eorum quæ in futurum contingent attentari, omnibus melioribus modo, jure, & forma quibus poſſunt, ſalvo jure addendi, diminuendi & corrigendi. Præmiſſa dicuntur, fiunt, & proteſtantur, citra injuriam cujuſcumque, &c. De præmiſſis vero vos notarii publici & teſtes &c. ſitis regati ut unum & plura conficiatis inſtrumenta, & tot quot erunt neceſſaria. Exhibita anno MCCCCXXXII. XXVI. Julii Conſtantiæ in ambitu majoris eccleſiæ in capella S. Sepulchri, præſentibus venerabilibus dominis, domino Jo. Luci decano, Alberto Valart & Henrico de Henner canonicis Conſtantienſibus teſtibus, &c.

ANNO CHRISTI 1432.

SEQUITUR DECLARATIO

Salvi conductus concilii miſſi oratoribus domini noſtri papæ exiſtentibus in Conſtantia.

Licet, ſalvus-conductus per vos petitus ad hanc civitatem veniendi, minime neceſſarius fuiſſet ex cauſis in aliis litteris noſtris, & per oratores noſtros expreſſis, nihilominus nos volentes veſtræ poſtulationi, quantum cum Deo & honeſte fieri potuit, ſatisfacere, ipſum ſalvum conductum in forma plena & ſufficienti per dictos oratores ad vos tranſmiſimus. Verum quia dubitare videmini, ubi dubitandum non eſt, & in re clara ſcrupulum quæritis, difficultatem in aliquibus clauſulis non neceſſariam facientes: ideo ut cognoſcatis hanc ſanctam ſynodum in ſpiritu lenitatis & manſuetudine procedere, & ne veſter acceſſus, qui utinam fructuoſus ſit, impediri ex parte ipſius ſynodi videatur, prædictas clauſulas dicti ſalvi noſtri conductus hoc modo ex ſuperabundanti duximus declarandas, videlicet, ut privata collocutio quo ad res familiares & privatas, & non concernentes negotia hujus ſacri concilii generalis Baſileenſis in læſionem ipſius ſacri concilii nullatenus interdicta vobis intelligatur. Quodque verba illa: *Vult*, &c. *hac ſancta ſynodus, ut poſtquam ad veſtra propoſita & explicata reſponſum dederit, vel vos requiſierit*, &c. intelligantur, ut terminus octo dierum referatur, ita ad reſponſum dandum, ſicut ad requiſitionem fiendam. Item, quod verbum *per viam rectam* intelligatur per eam quæ venitis, vel per aliam vobis gratam & ſecuram verſus partes Italiæ, ſine dolo & fraude tendendo etc.

Ib. p. 151.

EPISTOLA SIGISMUNDI

Regis Romanorum

Ad concilium Baſileense.

Significat concilio acto a Jacobo archiepiſcopo cum ſummo pontifice, miſitque ei bullas ſibi a papa miſſas, &c.

Ibidem.

Reverendiſſimis ac venerabilibus in Chriſto patribus & dominis ſacroſanctæ generali Baſileenſi ſynodo, &c.

Reverendiſſimi in Chriſto patres, &c. Scripſeramus alias V. P. qualiter venerabilis Jacobus archiepiſcopus princeps noſter & ſacri imperii, dum in Parma pro feudis atque regalibus ſuis ſacramentum præſtaret, videns differentias, quæ erant cum domino ſummo pontifice ſuper factis ſacri Baſileenſis concilii, ſe obtulit zelo quodam ductus, mediare, ut ad evitanda ſcandala hæc res ad bonos terminos poſſet conduci, qualiterque nos eidem nedum indulſimus, verum etiam inſtanter petivimus, ut Dei eccleſiæ & ſanctæ intuitu, illos ſubire vellet labores: Et ecce idem archiepiſcopus ad nos nunc eſt revertus, afferens quaſdam bullas domini ſummi pontificis, requirentique a nobis inſcriptionem quamdam: quorum omnium copiam ſive tranſſumtum illuſtri locum tenenti noſtro Willelmo duci Bavariæ tranſmiſimus, V. P. ulterius præſentandas; verum quia illa negotia magna ſunt, & quodammodo involuta, ac extra poteſtatem noſtram, videbatur nobis ſumme expedire, ut illa ſubito ad V. P. devenirent notitiam: ad quarum cognitionem arbitramur talia pertinere. Nos enim ſcripturam quæ a nobis requiritur, nulla via ſeu inſtantia traderemus, nec dare diſpoſiti ſumus, niſi ad votum & conſilium veſtrum. Et ne ſanctitas domini noſtri papæ propter moram tædio afficeretur; & ut etiam non deficeremur ſanctitatem ſuam denuo pulſare ſuper favore concilii, remiſimus per archiepiſcopum eumdem, adjunctis ſibi venerabilibus epiſcopo Curienſis & Ladislao gubernatore cruciferatus Budenſis, qui per Dei gratiam ſubito reverſuri ſunt, & quicquid attulerint V. P. intimabimus. Nihilominus velint P. V. nobis incontinenti die noctuque reſcribere mentem veſtram ſuper illis articulis, notique informare qualiter acturi ſumus, etiam quicquid feceritis uſque huc cum oratoribus apoſtolicis ad concilium deſtinatis. Non eſſet enim nobis ingratum, ſi V. P. cum ſanctitate domini papæ concordare poſſent ad evitandum ſchiſma, dum tamen ſacrum concilium remaneret in libertate agendi ſine talibus limitationibus ſuper his, pro quibus congregatum eſt, prout hactenus generalia concilia peregerunt; & ne idem concilium ſic per indirectum diſſolveretur, quod nobis profecto deificum & honeſtum videretur; quicquid tamen V. P. quæ res illas eccleſiam tangentes clarius nobis cognoſcunt, concluſerint, nobis acceptum erit, quoniam a votis veſtris nequaquam declinamus, ſed ut ſemper & ſcripſimus & nuntiavimus, uſque ad mortem vobiſcum perſeverabimus, & quæque adverſa ſuſtinebimus, quemadmodum præſentialiter propter adhæſionem ipſam nobis omnia impetrata undique inferuntur. Quæ omnia libenter ſufferimus & tolerare diſpoſiti ſumus pro bono & commodo populi Chriſtiani. Rogantes inſuper ut interim & quouſque veſtris paternitatibus non ſcripſerimus mentem & reſponſum domini papæ ſuper hujuſmodi requiſitionibus noſtris, quas vobis præfatus locum tenens noſter oſtendet, in proceſſu contra ipſum dominum papam velitis eſſe lenti & pii in finem, quod hæ res commodius adaptentur, quoniam aviſationes noſtræ vos non tardabunt. Datum in civitate noſtra Senarum die XXVII. julii regnorum noſtrorum, &c.

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum rex ſemper auguſtus, &c.

TRAN.

ANNO CHRISTI 1432.

* f. Alba regiæ

ANNO CHRISTI 1432.

TRANSUMTUM MISSUM

Per imperatorem in quo inseruntur duæ bullæ papales, & una cedula, concernentes sacrum Basileense concilium, &c.

lb. p. 153.

IN Christi nomine. Amen. Anno a nativitate ejusdem MCCCCXXXII. indictione X. die vero XV. mensis julii, hora tertiarum vel quasi, pontificatus SS. in Christo patris & domini nostri, domini Eugenii, divina providentia papæ IV. anno II. sereniſſimo & glorioſiſſimo principe & domino, domino Sigismundo divina favente clementia Romanorum rege semper augusto, ac Hungariæ, Boemiæ, Dalmatiæ, Croaciæ, &c. rege feliciter regnante, anno sui imperii XXII. in nostrorum notariorum publicorum præsentia, præfatus sereniſſimus dominus rex Sigismundus Romanorum rex habens & tenens in suis manibus duas certas litteras apostolicas præfati domini nostri Eugenii papæ IV. ejusque bullis plumbeis more suæ Romanæ curiæ pendentibus sigillatas, super negotiis & causis sacri Basileensis concilii generalis emanatas, nec non & cedulam in pergameno scriptam inferius sic signatam *A. de Florentia segretarius*, quæ in se quædam capitula continebat, nos infrascriptos Petrum & Simonem publicos notarios cum instantia requisivit, prætactas litteras apostolicas & præfatam cedulam per nos transſumi & exemplari, quodque exinde copias authenticas & transſumta ac publica instrumenta facere deberemus, cujus quidem unius bullæ tenor sequitur in hæc verba.

Eugenius episcopus servus servorum Dei carissimo in Christo filio Sigismundo Romanorum, Hungariæ, & Boemiæ regi illustri salutem & apostolicam benedictionem.

Satis nota debent esse tua serenitati tum per nostras litteras, tum per oratorum & tuorum nostrorum relationes, causa & rationes quæ nos moverunt ad dissolutionem concilii Basileensis, quæ, Deo teste, sola fuerunt, ut nobis præsidentibus concilio, hæreses tolli, pax inter Christi fideles poni, & ecclesia Dei perfecte, sicut semper optavimus, possent cum Dei adjutorio & tua ceterorumque principum assistentia reformari. Et licet multi varia sentiant, tamen Altissimo, qui scrutatur renes & corda hominum, manifesta sit intentio nostra & toti orbi suo tempore innotescet. Verum nuper venerabilis frater noster Jacobus archiepiscopus Ebredunensis, a tua serenitate veniens, motus bona devotione quam gerit ad ecclesiam Dei, & cupiens vitari scandala, quæ forsan culpa hominum oriri possent, nobis nonnulla capitula obtulit, in quæ propter tui reverentiam & tua contemplatione consensimus, ut appareat nihil nos malle quam hæresum exstirpationem, pacem fidelium & reformationem ecclesiæ; & nostras exinde litteras fieri fecimus, quarum copiam, ut ad tuam notitiam deducantur, jussimus præsentibus intercludi. Datum Romæ apud S. Petrum anno incarnationis Dominicæ MCCCCXXXII. VI. calendas julii, pontificatus nostri anno II. G. de Gallio.

Tenor secundæ bullæ seu alterius litteræ sequitur & est talis.

Eugenius episcopus servus servorum Dei ad futuram rei memoriam. ANNO CHRISTI 1432.

*Inter cetera vota nostra potissime vellemus hoc tempore, ut sicut Altissima nota est, ita & universo mundo palam esset intentio nostri cordis, cessarent profecto multa & diversorum altercationes, qui nostræ mentis puritatem non recte interpretantur; nam omni tempore & omni statu in quo fuimus, anhelavimus semper pra ceteris rebus, ad exstirpationem hæresum, quibus populum Christianum vexari videbamus, & ad ecclesiæ reformationem, quæ quidem res satis manifesta esse debuit in Constantiensi concilio, ubi omnibus innotuit, quanto cum desiderio cupierimus plenam & perfectam ecclesiæ universalis reformationem. Postea vero quam domino placuit nos ad universalis gregis sui curam assumere, reputavimus maxime ad singularem gratiam ab Altissimo nobis datam, voluisse illum eo tempore nos ecclesiæ suæ præesse, in quo deberet universale concilium celebrari, ut possent opera & diligentia nostra, nobisque præsidentibus, & hæreses tolli & reformatio ecclesiæ in his quæ opus essent. Sed cum ad nos maxime spectaret hujusmodi rerum & reformationis onus, & omnino vellemus pro honore nostro & utilitate ecclesiæ eo loco & tempore concilium celebrari, in quo personaliter præesse possemus, malignitas autem temporis & infirmitas nostra præter alias rationabiles causas talis esset, ut nullomodo ad Basileam possemus personaliter proficisci, non cafugiendum, sed ad perfectiorem & stabiliorem reformationem faciendam, & hujusmodi hæreles firmius exstirpandas, dissolventes concilium Basileense, in civitate nostra Bononiensi tempore tunc expresso illud duximus celebrandum, prout in litteris nostris plenius continetur, ex quo sequutum est, ut nonnulli hanc nostram dissolutionem, non eo animo quo facta est, ceperint, & perfectum propositum nostrum non rite intellexerint. Cum autem venerabilis frater noster Jacobus archiepiscopus Ebredunensis, zelo fidei & singulari ad ecclesiam devotione motus, nonnulla capitula nobis obtulerit, per quæ multis scandalis sperat posse obviari; nos ut omnibus innotescat, nos nihil magis quam hæresum exstirpationem, Christi fidelium pacem, morum reformationem cupere, & reformationem ecclesiæ sanctæ Dei, eisdem capitulis duximus annuendum, quæ mandavimus ut ad notitiam omnium deducantur de verbo ad verbum deferibi infernis & sunt „ ista. Quia impossibile est sine fide placere Deo, „ & sanctissimus dominus noster sub continuata „ religionis instituto a puero vacaverit, fidei „ observationi, nihilque amplius desideret post „ animæ salutem, quam ipsius fidei conservatio„ nem & incrementum, contentabitur eadem „ sanctitas, quod existentes in loco Basilea & „ qui erunt, auctoritate eis per dominum nostrum „ concedenda, & præsidentibus nunciis sive lega„ tis per sanctitatem suam deputandis intendere „ possint & valeant exstirpationi hæresum vigen„ tium in partibus ultramontanis & potissime „ Bohemorum nunc vigenti, tam per instru„ ctionem quam per reductionem eorum ad „ sacrosanctam fidem catholicam, & aliis viis „ debitis, licitis & honestis: proviso tamen, „ quod si oriantur dubia magna urgentia seu „ notabilia ejusdem domini nostri, cum con„ cilio illorum qui sunt in Basilea & do„ minorum cardinalium, sit decisio auctorita„ ti, vel remittantur decidenda ad concilium

ANNO CHRISTI 1432.

„ *aliud futurum, ubi dominus noſter perſo-*
„ *naliter intereſſe poterit, ſi prædicti Baſileen-*
„ *ſes maluerunt.*

„ *Item, contentabitur idem dominus noſter*
„ *quod prædicti circa reformationem morum in*
„ *omni ſtatu eccleſiaſtico invigilare habeant,*
„ *& adviſare etiam particulariter, prout Spi-*
„ *ritus ſanctus adminiſtrabis unicuique, pro-*
„ *viſo quoad eorum aviſamenta per oratores*
„ *ſuos ipſi domino noſtro tranſmittant, qui*
„ *correctio & additio quod ſua ſanctitati vide-*
„ *bitur, commutatione facta correctorum &*
„ *additorum ab exiſtentibus in Baſilea firmita-*
„ *tem obtineant, prout domino noſtro videbitur,*
„ *approbantibus illis in Baſilea congregatis. Et*
„ *ſi non concordaverit ſanctitas domini noſtri*
„ *cum prædictis, remittantur ad futurum aliud*
„ *concilium, in quo Dominus noſter perſona-*
„ *liter intereſſe poſſit, ut per hoc & alias de-*
„ *bitus honor ſedi apoſtolicæ ſervetur & defe-*
„ *ratur.*

„ *Item, quia pacis bonum inter omnia de-*
„ *ſiderabile eſt, cum non niſi pacis in tempore*
„ *bene colatur pacis auctor, contentabitur do-*
„ *minus noſter, quod prædicti omnibus modis*
„ *aviſandi de pacis procuratione ſe interponant,*
„ *media ad eam quærant, & eidem effectualiter*
„ *intendant, ſalva ſemper in omnibus prædictis*
„ *ſanctæ ſedis apoſtolicæ auctoritate, cui devote*
„ *obſecundare tenentur, qui Chriſtiano nomine*
„ *gloriantur, & propterea remittenda eſt ei de-*
„ *ciſio, ſaltem ut in ſuperiori capitulo conti-*
„ *netur.*

„ *Item, quod omnes & ſingulæ requiſitio-*
„ *nes, exhortationes, monitiones, citationes, die-*
„ *rum appoſitiones, & proceſſus incepti, & qui*
„ *incipientur poſt præſentium conceſſionem, per*
„ *Baſilea congregatos contra quaſcumque perſo-*
„ *nas, cujuſcumque dignitatis aut conditionis e-*
„ *xiſtant ſive ſtatus, & omnia per quæ, ſive*
„ *quorum medio ſeu auctoritate ad ipſos vel ipſas*
„ *ventum eſt, pro non factis habeantur, perin-*
„ *de ſint ac ſi nullo unquam tempore facta, fa-*
„ *cti ſeu facta extitiſſent. Ita quod omnia re-*
„ *maneant in ſtatu quo erant ante dictam con-*
„ *gregationem Baſilea, & etiam omnes mo-*
„ *nitiones, citationes & proceſſus incepti in*
„ *audientia contradictorum, & alibi auctori-*
„ *tate apoſtolica, & qui inciperentur poſt*
„ *præſentium conceſſionem contra dictos Ba-*
„ *ſilea congregatos ſeu ſingulares eorum-*
„ *dem, qui ibidem erunt, exiſtunt & fuerunt,*
„ *habeantur pro non factis, ac ſi numquam*
„ *eveniſſent, ſive facta aut facta extitiſſent:*
„ *ita quod in nomine Domini noſtri Jeſu Chri-*
„ *ſti in vera pace, caritate non ficta, & bona*
„ *unione animorum, modo & forma premiſſis,*
„ *& non aliter, nec non in aliis cum maturi-*
„ *tate debita procedatur una cum legatis domi-*
„ *ni papæ deputandis.*

„ *Item, paratus eſt dominus noſter abbre-*
„ *viare tempus concilii proxime futuri Bono-*
„ *niæ, & etiam locum mutare, dummodo*
„ *fiat in terris eccleſiæ immediate ſubjectis in*
„ *Italia, ubi dominus noſter cum ſacro col-*
„ *legio poſſit perſonaliter præſidere, juxta con-*
„ *ſilium in Baſilea exiſtentium, & ibi po-*
„ *terunt convenire & papa & dominus rex*
„ *perſonaliter in concilio, ubi multa bona fie-*
„ *ri poterunt, quæ fieri non poſſent ſine papa*
„ *ad minus præſentia. Datum Romæ apud ſan-*
„ *ctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ*
„ *MCCCCXXXII. VI. calendas julii, pontifica-*
„ *tus noſtri anno II.*

ANNO CHRISTI 1432.

Tenor autem prædictæ cedulæ ſequitur per omnia in hæc verba.

Quia dominus archiepiſcopus Ebredunenſis con-
ſuli cum reverendiſſimis dominis cardinalibus
deputatis per ſanctitatem domini noſtri, ad facta
illorum qui ſunt in Baſilea, idem dominus no-
ſter vult habere litteras a domino rege Romano-
rum authenticas, cum ſigillo majeſtatis & ſub-
ſcriptione propria manus ſua, quod ſi illi non
conſentirent, nec acquieſcerent concordatis; aut
ſi conſentirent, & poſtea in aliquo contra vel
præter facerent, idem dominus rex promittat &
juret ſub fide regia per ſe, quod eos deſeret,
tamquam homines turbatores pacis & quietis ec-
cleſiæ & totius Chriſtianæ religionis, ad ſim-
plicem requiſitionem ipſius domini noſtri, ſi-
cut ipſe per juramentum eſt obligatus, & ad-
harebit ſuæ ſanctitati, tam in concilio per
eamdem ſanctitatem ſuam tenendo, quam a-
libi.

Item, quia idem dominus Ebredunenſis aſ-
ſeruit præfatum dominum regem affectare acce-
dere ad urbem Romam, & præfatum domi-
num noſtrum viſitare, quem ſemper præcipua
caritate dilexit, & ſperat per communicationem
ipſorum ad invicem multa bona poterunt fieri
concernentia fidem & eccleſiam ac totam chri-
ſtianitatem, idem dominus noſter contentatur de
acceſſu ſuo, cum ipſum a tempore concilii Con-
ſtant. quo cognovit cum, ſemper fuit magna di-
lectione & affectione proſequutus, dummodo ejus
adventus pacificus, id eſt cum illis de domo ſua
tantum, ut alias cautum fuit. Et certificatus de
tempore adventus ſui, mittet obviam ſibi uſque
ad confinia terrarum eccleſiæ, duos ex reveren-
diſſimis dominis cardinalibus, & alios prælatos
& clericos ad ipſum aſſociandum honorifice, &
ipſum ſecure conducet, & tenebit per Dei gra-
tiam, & remittet cum honore, pace, & benedi-
ctione Domini noſtri Jeſu Chriſti, & SS. Apo-
ſtolorum Petri, & Pauli, ac ſua & ſi voluerit
in comitiva ſua habere de gentibus armige-
ris præfati domini noſtri, tam in veniendo, quam
in revertendo; & ſi petierit quod dicta gentes
faciant ſibi juramentum conveniens prædicta ma-
teria, contentatur dominus noſter quod fiat
hoc etiam, declarato quod antequam intret
terras eccleſiæ, ipſe præſtabit juramentum,
quod, de jure præſtare tenebatur antequam
intraret eccleſiam, juxta formam Clementi-
na.

Item, ad oſtendendam caritatem, amorem &
benevolentiam erga perſonam domini regis, con-
ſideratis magnis expenſis habitis per præfatum
dominum regem, dominus noſter eſt paratus ſub-
venire eidem domino regi poſtquam intraverit
terras eccleſiæ, & cum illa paternali caritate
amplectetur, qua pater bonus filium optimum
complecti debet, & prout per oratores ſuos alias
oblatum fuit, & ſuper hoc dominus noſter pa-
ratus eſt deputare aliquos qui habeant tractare
cum deputandis per dominum regem & infallan-
ter ſperat, quod erunt in bona concordia cum
Dei adjutorio.

Nos vero notarii publici infraſcripti eaſdem litteras apoſtolicas et cedulam præfatam de manu ejuſdem domini Sigiſmundi Romanorum regis recipientes, ipſas copiavimus, exemplavimus, et de verbo ad verbum tranſumſimus, ac in formam publicam redegimus, nihil

nihil addendo vel minuendo, quod ſenſum mutet aut variet intellectum. Acta ſunt hæc in civitate Senarum, in domo reſidentiæ prædicti domini Romanorum regis, anno pontificatus, regnorum, die, hora, et loco quibus ſupra, preſentibus ibidem venerabili domino Karolo epiſcopo Senenſi, ac honorabilibus Benedicto præpoſito Albanenſi, ſedis apoſtolicæ protonotario, Mathia præpoſito Quinqueccleſienſi regni Hungariæ vice-cancellario, et Johanne Scok Eselburgenſi præpoſito, necnon magnificis et nobilibus viris dominis Stephano Segine et Modeuſſiæ, Willelmo de Montefort comitibus, Gaſpar Sligk de Lazano burgravio Egrenſi, aulæ Romanæ regiæ vice-cancellario, Ladislao de Tamaſi, Laurentio de Hederwat mareſcallo regni Hungariæ, Mutikone de Ragnſio comite Kevvinenſi, et quampluribus aliis fide dignis teſtibus ad præmiſſa ſpecialiter vocatis et rogatis. ANNO CHRISTI 1432.

Et ego Petrus Kalde de Stetterich clericus Colonienſis dioeceſis, publicus apoſtolica et imperiali auctoritate notarius, etc.

Et ego Simon Amman, de Aſparn clericus Patavienſis dioeceſis, publicus imperiali auctoritate notarius, etc. præſens fui, etc.

EPISTOLA HUMFREDI

Ducis Gloceſtriæ, ad ſacrum concilium.

Promittit ei omnem ex parte ſua favorem, hortaturque ad viriliter agendum.

Ib. p. 158. SAcro Baſileenſi concilio, in Spiritu-ſancto legitime congregato, univerſalem eccleſiam repræſentanti, Humfridus regum filius, frater, et patruus, dux Gloceſtriæ, comes Pempurgiæ, magnus camerarius Angliæ etc. vineam Dei Sabaoth diligenter excolere, in populis chriſtianis pacem contexere, firmare fidem, virtutes conſerere, vitia reſecare.

Excitarunt me pridem veſtræ, quas mihi per reverendum in Chriſto patrem egregioſque viros dominum G. epiſcopum Laudenſem, Raoellum præceptorem S. Johannis Jeroſolymitani Januenſis, et fratrem Guidonem Flammoceti ſacræ theologiæ profeſſorem, in hac parte legatos et eloquentiſſimos oratores miſiſtis, litteræ: ſed et zelus Dei et unicæ ſponſæ ſuæ animoſum me reddidit, ut veſtris beatis devotiſque deſideriis gaudenter velim meas, ut cumque poſſum, impertiri libentius ſollicitudines, aſſiſtentias, et favores. Quod utique ſi minus egerim, ſi ſegniter manum arreperim, ſi denique circa maturandum, celerius tam felix, ſanctum et ſalubre propoſitum lentus in via ullatenus hæſerim ſatis referre norunt eruditiſſimi oratores veſtri prædicti, et ſi quid inſuper deinceps occurrerit, quod in ſancti operis veſtri ſubſidium expeditionemve facere queam, ut fidelem et devotum eccleſiæ filium, me ad ſemper paratiſſimum ſentietis. Ergo viriliter agite, principes et patres conſcripti, cauſa ſiquidem quam tractatis, cauſa Dei eſt, cauſa ſacroſanctæ univerſalis eccleſiæ eſt, cauſa denique omnium qui Chriſtiana profeſſione conſentiunt, palam eſſe dignoſcitur, cum univerſi chriſti fideles, maxime autem principes et potentes teneantur aſſiſtere, et decertantes in ea defendere et tueri, ſacrum concilium veſtrum Spiritus-ſanctus inſpiret, et in finem uſque fructuoſum deducat ſummi celeſtis conſilii altitudo. Scriptum in meo manerio de Grenvvigh, menſis julii die XXVII. ANNO CHRISTI 1432.

Humfridus dux Gloceſtriæ et comes Pemburgiæ, etc.

Droin.

EPISTOLA SIGISMUNDI

Regis Romanorum, ad concilium Baſileenſe.

Cum in Italia fructuoſe laboret pro concilio, declarat non expedire ut in propria perſona ad illud accedat, &c.

REverendiſſimis in Chriſto patribus, etc. Reverendiſſimi in Chriſto patres, &c. Scimus Ib. p. 159 nihil magis ad noſtrarum laudum cumulum pertinere, quam res ſacroſanctæ Baſileenſis ſynodi extollere, & accuratius eas promovere. Ad hoc enim onus noſtri conatus ſtudent & tendunt; pro eo ſuſcepimus labores, fatigas, & immenſas expenſas, & uſquequaque cum perſona propria ſubivimus diſcrimina varia, ſemper revolventes in animo potius nos ſollicitare & effundere in Dei & eccleſiæ ſuæ ſervitiis, quam commodis propriis infudare. Multa enim, uti cognovimus, chriſtianam religioni acceſſerunt per operas Romanorum imperatorum & regum. Utinam nos proficeremus in rebus illis quas pro facto fidei ſollicitudine procuramus. Redditæ ſunt nobis, reverendiſſimi patres, ſucceſſu dierum duæ bullæ, inter cetera nos ad veniendum requirentes; quas reverenter, & gratanter ſuſcepimus, agentes Chriſto Deo gratias de felicibus proceſſibus ſacri concilii, & utinam rerum conditiones paterentur, quod vobiſcum conſtitui deberemus: ſumus indubii quod multa ad laudem omnipotentis Dei, & ſuæ ſanctæ eccleſiæ perficerentur. Sed ſi oculatim videretis quantum præſentia noſtra his in partibus ſacro concilio præſtet favorem, indubie ſi non adeſſemus: adhuc nos decerneretis iſthac tranſmittere; quemadmodum V. P. in brevi diſtinctius informaturi ſumus. Præterea reverſi ſunt de Romana curia, venerabilis Curienſis epiſcopus & alii oratores præter archiepiſcopum Ebredunenſem, quos alias ad ſanctitatem ſummi pontificis miſeramus, cum inſtructionibus vobis noviſſime per curſorem ducis Willelmi deſtinatis, ſuper quibus dominus papa cardinalem de Urſinis & cardinalem de Monteforti de Britannia ad nos tranſmiſit, qui omni die acceſſuri, immo de prope ſunt, noſtros ſalvos-conductus expectantes. Auditiſque illis, incontinenti V. P. de ſingulis aviſabimus; nihil tamen effectualiter concipimus, quemadmodum ex cedula dominorum cardinalium ſacro concilio in Roma adhærentium nobis tranſmiſſa hicque incluſa clarius colligetis; maxime ſuper quibus cautelis dicti cardinales acceſſunt. Nihil tamen per nos eis reſpondebitur, niſi quod ea apud vos quærant quæ tentant. Mittimus etiam vobis hic annexam procurationem eorumdem dominorum cardinalium, laudabilem, atque bonum ſperantes in Domino Deo noſtro, quod omnia in melius ſucceſſura ſunt. Nec creda-

tis nos deſtituturos, quin his in partibus pro favore ſacri concilii nos totaliter effundemus; immo jam cum Florentinis, qui ſolemnes oratores ſuos apud nos habuerunt, ſuper illo verba habuimus, & ſperamus vobis ſubito felicia nunciare. Qualitercumque tamen res ſuccedant, nos ille ſumus qui vobiſcum & ſacro concilio perſeverare ſtatuimus, & in ea firme ſententia usque ad mortem permanſuri ſumus. Eſtote igitur R. P. conſtantes & firmi, parvipendentes ſuggeſtiones & contrarietates quorumcumque, quoniam indubie res eccleſiæ, quæ quotidie ſpalpabiliter adaugentur, proficient ad laudem Dei, commodum eccleſiæ, ſacrique concilii decus & honorem: & ſi veſtri oratores nos accederent, quemadmodum V. P. alias per fratrem Jo. nunciavimus, gratiſſimum nobis eſſet, & poſſent quæque res abſque dubio in melius promoveri. Datum in civitate noſtra Senar. die XV. Aug. MCCCCXXXII.

ANNO CHRISTI 1432.

Sigiſmundus, Dei gratia, Romanorum rex ſemper auguſtus, &c.

SEQUITUR LITTERA PATENS

Convocationis prælatorum regni Franciæ, &c.

Ib. p. 160.

CHarles par la grace de Dieu roy de France, a tous archeveſques, eveſques, abbes & autres prelas, dolens, ſoudoiens, archediacres, caditres, recteurs, docteurs, & regens, & aultres maiſtres clercs, & gens notables tant d'egliſe, que des univerſitez de nos royalmes, Daupbine, ſigneuries, ſalut & dilection.

Comme par pluſieurs ambaxades & meiſſives derenierement par l'eveſque de Novare, & l'abbe de S. Ambroiſe de Milan envoyes devers nous, de par cheux qui ſont aſſemblez a Basle pour le ſaint concile general, aions ete requis & exhortes de par le ſaint concile de envoyer a icelui concile noſtre ambaxade notable, & auſſi de vous exhorter que pareillement y aillies & aſſiſtes, comme il eſt de couſtume, & que tenus y etes. Scavoir vous faisons, que apres pluſieurs deliberations ſur ce, tant avecques les gens de noſtre grand conſeil, que pluſieurs autres notables perſonnes d'egliſe: nous avons conclut & arreſte pour tousjours faire noſtre debvoir, & enſievir les bonnes couſtumes de nos predeceſſeurs de breiſment envoyer noſtre ditte ambaxade notable audit ſaint concile. Et ce vous ſegnefions par ces nos lettres patentes, au *vidimus* desquelles fait ſous ſcel royal ou autentique, volons foy eſtre adjouſtee comme a l'original, a ce que ſoies plainement informes de notre cotention & volunte ſur les choſes devant dittes, & que ung caſcun * de vous en droit ſoi fache ſon debvoir ſelong que tenus y eſt de comparoir ou envoier deuement audit ſaint concile. Donne en noſtre chaſtel d'Amboize le XIX. jours du mois d'Aouſt l'an MCCCCXXXII.

* id est chacun

Par le roy en ſon grand conſeil.

F. Le Piquart.

LITTERA

ANNO CHRISTI 1432.

Cujusdam inquiſitoris ordinis Minorum, ſacro generali concilio Baſileenſi, &c.

Reddit rationem de actis ab eo adverſus hæreticos, excuſatque ſe quominus ad concilium veniat.

SAcroſanctæ Baſileenſi ſynodo univerſalem eccleſiam repræſentanti, frater Petrus Fabri ordinis Minorum, hæreticæ pravitatis inquiſitor immeritus, præmiſſa recommendatione humili, cum debita promtitudine famulandi. Ib. p. 161.

Cum parvulo mentis oculo conſpicio ſanctæ fidei catholicæ roſarium, comperio clara luce torpedine longinqua hæreſis ejus doloroſum interitum, multorum titillante in diverſis mundi partibus hæreticorum rabie, quodque Deus ſacrum Baſileenſe concilium erexerit in titulum & defenſionem fidei ſuæ, plantans ipſum quaſi olivam fructiferam in vinea Domini, in qua multa eſt meſſis, cujus prælibatam ſanctam congregationem conſervatricem & cultricem conſtituit, ne degenerent propagines vineæ in labruſcam, pro eo quia ſurrexerunt retroactis temporibus, & actu inſurgunt falſorum dogmatum prædicatores, doctores mendacii, hoſtes veritatis, & fidei ſubverſores, blandi & ſimplices ut agni, ſed vulpes aſtutia ſunt, & rapaces ut lupi, qui laqueos & pedicas tendunt in capturam ſimplicium, ſeque cum aliis in præcipitium damnationis æternæ demoliuntur. Ideo quia zelus domus Domini accenditur in præfata ſancta ſynodo ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus, & ad reducendum devios a fide: propter quod dominus Jacobus Alberti litterarum ſacri prælibati generalis concilii executor, cauſa præmiſſorum caritative me monuerit, quamvis ad Dei honorem et exaltationem fidei ſuæ ſanctæ, & ad exterminium hæreticæ pravitatis & ſectæ Valdenſium, quæ, proh dolor! in vallibus Putecluſionis Argenteriæ & Ereiſſeneriæ meo officio ſubjectis damnabiliter retroactis temporibus viguit, & actu inceſſanter viget, taliter, quod ager Dominicus ibidem quaſi ſqualet incultus, licet magnas executiones de multis hæreticis & Faccineriis fecerim a duobus annis citra & ultra, etiam actualiter in carceribus tam Ebredunenſibus quam Brianſſonii ſex hæreticos relapſos habendo, qui plus quam quingentos de eorum ſecta mihi revelarunt, quorum executio propter complices ne fugam rapiant, necnon propter eorum proceſſus, conſultationem maturam & digeſtam commode de magno tempore fieri non poteſt, quia nemo repente ſit ſummus præſuppoſitis etiam aliis legitimis & manifeſtis excuſationibus meis, videlicet infirmitatibus corporalibus actu me affligentibus, & indicibili paupertate quam ſum paſſus, quia ab eccleſia Dei numquam habui denarium, neque ſtipendia habeo a quocumque alio, quare impoſſibile eſt indigentem bene operari. Hinc eſt quod præfato concilio generali ſupplico humiliter, ut meas excuſationes legitimas de præſenti dignetur acceptare propenſius, cum ne-

nemo teneatur ad impossibile, & fidem indubiam super premissis, dicto domino Jacobo Alberti canonico Ebredonensi, præbere si placet, & mihi tantum tempus liberaliter conferre, ut opus fidei per me inchoatum valeam & possim ad Dei laudem & exaltationem fidei sum sanctæ, modo postquam materia prædictorum hæreticorum est aperta, absque ejus interruptione & medio liberaliter terminare, saltem hinc ad tempus breve, quia postpositis quibuscumque aliis ad præfatum sacrum concilium incunctanter intendo & disponoaccedere, quod Deus votive & prospere conservare dignetur. Amen. Ex Ebreduno XXIII. augusti. ANNO CHRISTI 1432.

Ejusdem sacri concilii generalis humilis orator & servitor fidelis prænominatus.

EPISTOLA

Syndici & consilii Avenionensis

Ad concilium Basileense.

Gratias agunt quod rectorem eis dederit cardinalem S. Eustachii.

B. p. 163. REverendissimis in Christo patribus & dominis, sacrosanctum Basileense generale concilium digne celebrantibus, dominis nostris metuendissimis.

Reverendissimi in Christo patres, &c. post humillimam recommendationem. Dudum diebus non longe præteritis cognovit hæc civitas peculiaris ac fidelissima ecclesiæ Avenionensis operis per effectum, quanto zelo caritatis in visceribus cordium earundem P. R. sit stabilita, dum pro ejus totalis ruinæ evitatione, provisionem saluberrimam in personam reverendi in Christo patris & domini domini A. miseratione divina sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis, S. Eustachii vulgariter nominati, de vicario generali in spiritualibus & temporalibus ejus nomine misericorditer providit (a). Et licet pro tanto beneficio eadem civitas ad gratiarum humiles actiones rependendas, merito sit astricta, cum tamen considerat in personam tam nobilem tamque fructuosam regimini sibi commisso, & multo majori experientia teste comprobata, civitati eidem fuisse salubriter provisum, multo plus ad illas astringitur, dum non ad ipsius postulationem, quin immo vestri motu proprio vigilando super gregem dominicum, earumdem paternitatum cura pervigili tantæ provisioni operam dare placuerit celerem & efficacem, pro quibus non cessamus, nec cessare intendimus humillime eisdem P. R. continue regratiari. O patres reverendissimi, quam felix & glorioſa fuit illa provisio et est, per quam hæc civitas & patria ecclesiæ dilectissima sola citra montes & unica ecclesiæ sanctæ Dei conservatur. In verbo enim veritatis attestamur, quod si hæc provisio saluberrima non facta aut dilata plus debito extitisset, dominium ecclesiæ in eadem, quod Deus avertat, pressura & versutia malorum hominum, ecclesiasticam pacem & sacrosanctæ synodi robur turbare nitentium, corruisset. Ex post vero quod hunc patrem in Christo supradictum reverendum, per sacrum concilium in rectorem nobis datum, tota hæc ecclesiæ terra non solum venerata, quin immo & timorata ab æmulis & invidis fuit. Ipsam igitur civitatem, & sua suppositа, patriamque circumvicinam ecclesiæ subjectam, sic intra pectorum vestrorum arcana continue gerere & fovere placeat, quod præter beneficia accepta, continue majora, ut confidit, recipiat. Nam ejus augmentatio est ecclesiæ Romanæ & ejus felicis status solum & dumtaxat citra montes geritur memoria, augmentatur gloria, habet ipsa in his partibus ubi caput suum reclinet & gregem dominicum recolligat, per quam inimicos compescat, amicos vero cognoscat, prout latius testimonio authentico reverendissimi in Christo patris & domini, domini patriarchæ Antiocheni, dominorumque prælatorum, aliorumque patrum universitatis generalis studii Avenionensis, ad eamdem destinatorum, gressusque suos in domino dirigentium, percipere poterit indefesse. Illam igitur materno oculo respicere placeat, continuisque atque benignis beneficiis & favoribus opportunis consovere dignetur ille, in cujus nomine est legitime congregata, usque ad finem laudabilem & intentum, totique universali ecclesiæ necessarium feliciter & votive. Scriptum Avenione die XXV. Augusti MCCCCXXXII. ANNO CHRISTI 1432.

Earumdem V. R. P. humillimi servitores syndici & consilium civitatis Avenionensis.

EPISTOLA SIGISMUNDI

Regis Romanorum,

Ad patres concilii Basileensis.

Orat processus in papam tantisper suspendant, donec missi ad eum a pontifice cardinales advenerint.

B. p. 165. REverendissimis ac venerabilibus in Christo patribus & dominis sacrosanctæ synodo Basileensi, &c.

Reverendissimi in Christo patres, &c. Per proximum cursorem civitatis Basileensis V. P. scripsisse recolimus de reditu ambassiatorum nostrorum a domino summo pontifice sine responso, & qualiter ipse deliberaverit super rebus per nos requisitis, dominum cardinalem de Ursinis & dominum de Monteforti ad nos transmittere. Et quamvis iidem domini cardinales ante plures dies de Roma exiverint, nos-

(a) Hæc provisio non diu locum habuit, ut patet ex Eugenii bulla, quæ extat inter acta concilii Basileensis apud Labb. in qua hæc leguntur. *Nuper quod nunquam ex animo, ipsi in civitate nostra Avenionensi & contra nostram voluntatem constituere legatum suum sunt, illam tyrannidi unius cardinalis, nuper cum eis convenientis, subjiciendo, spreto vero legato de latere per nos & sedem apostolicam commisso, unde tot guerrarum tragœ, tot rapinæ, tot homicidia, tot incendia suborta sunt. Sed tandem clementissimus Deus suæ misericordiæ favit partiæ justiorem causam habenti, quia nostro vero dominio, & sub nostro legato ipsa civitas subjecta est*, &c. Data est hæc bulla Romæ 18. cal. januarii 1433.

ANNO CHRISTI 1431.

☞ noſque eisdem noſtros & alios ſalvos conductus per dominum apoſtolicum petitos dudum miſerimus; tamen uſque in præſentem diem nondum acceſſerunt. Aviſamur nihilominus, quod infra ſex dies indubie adventuri ſint, & cum rebus gratis & acceptis; quod Deus concedat. Et quamquam ipſe dominus apoſtolicus per venerabilem Jacobum de Sirch protonotarium, quem pro ſalvis conductibus ad nos præmiſerat, a nobis inter cætera petiverit, quatenus apud V. P. & ſacrum concilium inſtare vellemus, ut cum proceſſibus quibuſcumque abſtineretur per totum Septembrem: nos tamen illud ſibi denegavimus, & nos id facere non poſſe dixiſſus, niſi auditis prius dominis cardinalibus ad nos deſtinatis. Nec in vanum movebamur, quia nobis dicebatur quod in curia Romana pariter proceſſus fulminandi pararentur, & verebamur ne & nos in aliquo præveniremur. Sed audientes iterum quod iſti domini cardinales cum bonis veniunt, videretur nobis, & ſic P. V. rogamus, quatenus cum proceſſibus & aliis rebus, ſi quæ contra dominum apoſtolicum eſſent conceptæ, ad tempus modicum, & quouſque illos dominos cardinales audiverimus, ſuperſedere velitis; & ſi grata attulerint, proderit illa mora ſuppreſſionis multum ad evitandum ſchiſma in eccleſia Dei. Si vero ipſos dominos cardinales perſenſerimus ambagibus uti, & rem tendere ad ſiniſtrum, poterunt nihilominus V. P. procedere uti viſum fuerit, & de illis omnibus quid cum eis peregerimus ſubito V. P. aviſabimus. Eritque illa jam ultima & finalis miſſio oratorum inter hos, nec amplius apud ſuam ſanctitatem diſponemus inſtare, aviſando P. V. quod licet ſua ſanctitas a nobis proſcriptis iſtis, ad V. P. faciendis inſtiterit, tamen quod ea tranſmittimus ſuæ ſanctitati incognitum eſt, nec ſibi affirmare voluimus, immo clare denegavimus, ut ſua ſanctitas illo ſubſtrata timore, prout eſt, ad mutationem propoſiti citius flecteretur. Datum in civitate Senarum die XXVIII. Auguſti regnorum noſtrorum, &c. MCCCCXXXII.

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum rex ſemper auguſtus &c.

EPISTOLA CAROLI VII.

Francorum regis concilio Baſileenſi.

Promittit ſe legatos ſuos & epiſcopos &c. regni ſui ſacro concilio miſſurum.

B. p. 167. ANos tres chiers & tres eſpecialx amis, les prelats & autres gens etant au ſaint concile de Basle.

Charles par la grace de Die, roy de France, ſalut & dilection.

Tres chiers & tres eſpecialex amis, par vos ambaxeurs l'eveque de Novare, & l'abbe de S. Ambroiſe de Milan, avons rechu vos lettres, contenant creance, la quelle yceulx vos ambaxeurs nous ont notablement expoſee, & apries che que avons ſur ce eu grant & meure deliberation avecque les gens de noſtre grand conſeil, [& pluſieurs aultres notables perſonnes d'egliſe, avons conclu brief envoyer notre ambaſſade notable audit ſaint concile de Basle, & avecque che ſegnefier a tous prelas & aultres de nos royalme, Dalphine & ſignories qui ſont tenus de droit ou de couſtume de comparoir aux ſains conciles, que audit concile de Basle voiſent ou envoyent pour eulx perſonnes notables, en cas qui auroient excuſation legitime de non y aler. Et de ceſte noſtre ordonnance poures eſtre certifies par voedits ambaxeurs, & par nos lettres patentes a eulx ſur ce baillees. En oultre tres chiers & trèr eſpeciales amis, avons ſceu que noſtre S. Pere le pape a envoye a Basle ſes ambaxeurs pour appaiſer aucun diſcort, qui pouvoit eſtre entre luy & vous, & auſſi qu'il vous a envoye certains chapitres pour proceder a l'extirpation de pluſieurs hereſies, que on diſt de preſent eſtre en diverſes parties des la Chreſtiente, & a la reformation de bonnes mocurs en ſainte egliſe, dont ſommes tres joieux, vous exortans & requerans tant certes que plus povons, que en tant que vous ſera poſſible voellies eviter toute matiere dont ſe puiſt enſievir aucune deviſion en l'egliſe. Et ſe aultre choſe aviſes qui ſoit pourfitable a l'exaltation de noſtre mere ſainte egliſe, faites le nous ſoavoir, & de bon cuer nous y employrons. Eſcript a Amboiſe le primier jour de ſeptembre MCCCCXXXII.

ANNO CHRISTI 1432.

Charles.

Picart.

HÆC CAPITULA

Fuerunt oblata ſereniſſimo principi Carolo Francorum regi Chriſtianiſſimo, per R. epiſcopum Novarienſem, & A. abbatem S. Ambroſii Mediolanenſis, oratores concilii Baſileenſis & petierunt, ut ad ſingula reſponderetur.

PRimo, quod majeſtas ſua dignetur & velit adhærere concilio, idque defendere & confovere favoribus poſſibilibus & opportunis modis, mittendo quantocius fieri poteſt, ſuos ambaſſiatores ſolemnes ad illud, exhortandoque & commonendo ſtrictiſſime litteris & nunciis prælatos omnes regni & dominii prelatos omnes regni & dominii ſui, quatenus, omni mora poſtpoſita, ad ſacrum ipſum concilium accedere debeant, in qua re non debet ſerenitas ſua difficilem ſe reddere: quoniam cum eccleſia ſancta Dei & fides catholica in magnis periculis ſint propter excreſcentes hæreſes & morum deformitates, per ſolam viam hujus ſanctiſſimi concilii poteſt his malis omnibus provideri. B. p. 168.

Secundo, quod fiant litteræ patentes, quibus idem ſereniſſimus dominus rex declaret voluntatem ſuam erga concilium, & licentiam det omnibus archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, capitulis eccleſiarum cathedralium tam Delphinatus, quam Linguæ Occitanæ, & aliarum quarumcumque provinciarum regni & dominii ſui, & aliis quibuſcumque ad concilium ire volentibus aut debentibus de jure vel conſuetudine, quod ad ſacrum ipſum Baſileenſe concilium accedant, neque vereantur ſe incidere in perjurium aliquod, ratione alicujus juramenti præſtiti per eos, quoniam & in eorum conſecrationibus jurant, quod vocati ibunt ad ſynodum.

Ter-

ANNO CHRISTI 1434.

Tertio, quod majeſtas ſua dignetur ſcribere ſpeciales litteras ad dominos archiepiſcopos regni Delphinatus & Linguæ-Occitanæ nec non aliarum quarumcumque provinciarum dominii ſui, quod cito ad ſacrum concilium proficiſcantur, quodque mandare debeant eorum ſuffraganeis, abbatibus, capitulis eccleſiarum cathedralium, ac ceteris omnibus, qui de jure vel conſuetudine ad concilium ire debent, quod ad illud celeriter accedant, & quod ſpecialiter ſcribatur reverendis dominis epiſcopis Claromontenſi (a) Montis-Albani (b) & Conſeranenſi. (c)

Quarto, quia ipſi domini ambaſſiatores habent facere exſecutionem mandatorum contra prælatos, ut vadant ad concilium, arripientes iter infra terminum per ambaſſiatores ipſis aſſignandum, a die factæ exſecutionis contra eos, illud poſtea ſine fraude continuaturi, & hoc ſub pœna excommunicationis in prælatos, & ſuſpenſionis in capitula eccleſiarum; petunt, ut regia majeſtas declaret, an velit ipſam exſecutionem fieri ſecundum formam ipſius citationis, poſtquam prælatos ipſos licentiaverit, & litteras prædictas patentes conceſſerit.

Quinto, ut ſerenitas ſua eligat aliquos ex præſtantioribus doctoribus & magiſtris in theologia, qui in regno ſuo poſſunt reperiri, & eos celeriter ad concilium mittat. Cum enim Bohemi jam in Baſilea ſint aut venire debeant menſe Septembris infallanter, poterunt ipſi doctores & magiſtri magnum fructum facere in eccleſia Dei, & plurimum proficere in eorum reductionem: ex quo etiam majeſtati fama & gloria acquiretur ſempiterna.

Sexto, cum auctoritas ſua regiæ majeſtatis ſit apud omnes principes plurimum valitura, quod dignetur ſcribere ad duces & principes ſibi benivolos, ut velint ſacro concilio adhærere, & ſuos oratores ad illud mittere, ſcribendo ſpecialiter ad regem Yſpaniarum, quod audivit eum optime ad concilium diſpoſitum, laudando ejus propoſitum, exhortandoque ut perſeveret, & plenius diſponat, & quam cito oratores ſuos mittat ad Baſileam.

Septimo, ut majeſtas ſua dignetur pati & ſuſtinere ſicut & alii principes omnes concilio adhærentes faciunt, maxime Almanniæ, Burgundiæ, Sabaudiæ, Auſtriæ, Angliæ, Lombardiæ, quod collectores & alii debentes aliquid, vel qui in futurum debebunt cameræ apoſtolicæ, de ipſis pecuniis reſpondeant theſaurario ſacri concilii & non alteri, ut pro ipſis fieri poſſit expenſa neceſſaria pro cauſa fidei & eccleſia defendenda, quia conveniens eſt & debitum, ut camera apoſtolica faciat & ſuſtineat omnes expenſas, quæ fieri contingit, pro celebratione & proſecutione ſacrorum conciliorum generalium; & ita practicatum eſt pluries, & temporibus noſtris in Conſtantienſi tempore Johannis: alias non poſſent fieri expenſæ neceſſariæ in mittendo ambaſſiatores & nuncios quam plurimos hinc inde pro reductione hæreticorum, pace procuranda inter reges & principes, communitates & civitates, & ubique locorum per Chriſtianitatem, & alias faciendo quæ pro bono publico expediunt.

Octavo, ut dignetur non præbere aures aliquibus nitentibus & mollientibus in diſſolutionem, prorogationem aut loci mutationem ſacri concilii. Nam ipſius diſſolutio, prorogatio, aut loci mutatio cedent in evidens damnum Catholicæ fidei & eccleſiæ ſanctæ Dei.

ANNO CHRISTI 1434.

Ultimo, ut per majeſtatem regiam provideatur, quod tuti & ſecuri recedant & vadant ſaltem uſque Lugdunum, data eis primum expeditione votiva & celeri, ne patres in ſacro concilio exiſtentes, & ipſi ambaſſiatores, qui ſemper crediderunt & firmiter tenent votive expediri, ſpe ſua fruſtrati remaneant; maxime quia omnes reſpiciunt, quomodo majeſtas ſua ſe habeat in hac re, & omnes ſacri concilii patres in ſacroſancta corona ſua ſpem omnem eorum & fidei ſuſtentationem poſuerunt.

RESPONSIO REGIA.

PRimo capitulo reſpondit ſerenitas ſua, velle huic ſacro concilio adhærere, illudque proſequi & manutenere favoribus poſſibilibus & opportunis; ad quod intendebat oratores ſuos ſolemnes cito mittere, & alia facere quæ in capitulo continentur. lb. p. 178.

Secundo capitulo reſpondit, quod erat ſibi gratiſſimum hoc facere; & ſtatim committ ipſas litteras, quas hic habemus duplicatas; alias videlicet ſub ſigillo regni, & alteras ſub ſigillo Delphinatus.

Tertio capitulo iſtud etiam fecit ſua majeſtas, & ex ipſis literis nos aliquas præſentavimus, aliquas commiſimus præſentandas, & una eſt hic, cui adhibere modum oportet. Speciales litteræ ad aliquos epiſcopos conceſſæ non ſunt, quia ſatis viſum eſt conſuetum morem ſervare, qui eſt ut ad ſolos archiepiſcopos ſcribatur.

Quarto capitulo, ex reſponſo dato ad iſtud capitulum, rex oſtendit ſuam affectionem, quam habet ad eccleſiam Dei & hanc ſynodum ſacratiſſimam; nam non ſolum conceſſit licentiam citandi eos, ſed etiam rogavit, ut ſingulos per quæcumque juris remedia compelleremus, dando tamen eis terminum competentem.

Quinto capitulo, in hoc dixit ordinem appoſiturum, faciendo quod de univerſitatibus ſtudiorum dominii ſui, aliqui præſtantes doctores & magiſtri ad concilium veniant.

Sexto capitulo, hoc etiam dixit ſe facturum, & jam ſcripſit ad regem Yſpaniarum, & hoc amplius quia ſcripſit ad regem Scotiæ litteras, quibus ipſum ad adhærentiam & favores concilii exhortatur; ex quo etiam poteſt percipi, quod bonum animum habeat ad concilium.

Septimo capitulo dixit, quod non fuerat moris ſui, neque etiam ſuorum prædeceſſorum, impedire ſe de rebus aut factis eccleſiæ, propterea ipſi domini de concilio, qui prudentiſſimi ſunt, provideant, & faciant facta ſua, quia ejus majeſtas nulla impedimenta præſtabit; ſed omnia patietur exſecutioni demandari.

Octavo capitulo ad hoc reſpondit, ſe deliberaſſe quod ſequi volebat, & numquam erat ſententiam mutaturus.

Ultimo capitulo, circa receſſum noſtrum optime

(a) Is erat Martinus Gouge dictus de Charpaigne, ducis Bituricenſis, deinde regis cancellarius.
(b) Bernardo de la Roche Carolo regi pergrato, cujus mandato plures legationes egregie obivit.
(c) Gerardo hujus nominis ſecundo.

optime providit, dando nobis aliquos milites & viros notiſſimos, qui nos conducerent; & quamquam in multis periculis fuerimus, tamen, favente Altiſſimo, omnia pericula evaſimus, & uſque ad hunc locum ſani & ſecuri, ſicut videtis, perduſti ſumus. ANNO CHRISTI 1432.

EPISTOLA GEORGII

De Trimollia,

Ad concilium Baſileenſe.

Scribit benigne a rege exceptos fuiſſe nuncios a concilio miſſos, commendatque eis ea quæ ad regem ſpectant in concilio tractanda.

Ib. p. 191.

A Tres reverens peres en Dieu, tres honnourez & redoubtez ſigneurs, les ſigneurs preals, & aultres gens d'egliſe du concile de Basle.

Trés reverens peres en Dieu, tres honnourez & redoubtez ſigneurs, je me recommande a vous tant comme je puis, & vous plaiſe ſcavoir que j'ay receheu vos lettres, qu'il vous a pleu a m'eſcripre, & envoiier par reverens peres en Dieu meſſieurs l'eveſque de Novaire & l'abbe de S. Ambroiſe de Milan vos ambaſſeurs, leſquels ſont venus devers le roy mon ſouverain ſigneur, qui pour l'honneur du concile & de vos perſonnes, les a tresbumblement C receheus & volentiers ois & veus, & oſſi ay oi la creanche que m'ont ditte de par vous voedis ambaxeurs; ſur leſquelces choſes que il vous a pleu m'i faire ſcavoir, tres reverens peres en Dieu, je me ſuis emploiie de tres bon cuer, & tant que aveques le bon voloir, que le roy mondit ſouverain ſigneur avoit audit concile & a vous complaire, ils ont obtenu che qu'ils ont volu requerir, & eſt le roy a delibere de envoyer audit concile ſon ambaſſade, & a conſenti que les prelas & clergie de ſon royalme y envoyent, en eſperant touſiours toutesfois, tres reverens pere en Dieu, com- D me il le vous eſcript, que ſes fais, s'il en eſt faitte mencion, ſolent traittiez audit concile en tout honneur & bien pour luy & ſa ſignourie, & favorablement: de laquelle choſe je vous ſupplie, que auſſi vous plaiſe le faire, car ſe aultrement ſe faiſoit, il me tourneroit a charge, veu que j'ay tres fort tenu la main a ce que vosdis ambaxeurs euſſent ce qu'il requetoient, comme plus a plaint porez ſcavoir par eulx. Auſſi, tres reverens peres en Dieu, touchan ma perſonne, mes fais & affaires, je vous recommande tres humblement en vous ſuppliant, que E touſiours vous plaiſe me faire aſſavoir vos bons plaiſirs, & a mon povoir je les accompliray; priant mon Signeur, tres reverens peres en Dieu, & tres honnourez & redoultez ſigneurs, qu'il vous doint bonne vie & longue, & vous ait en ſa ſainte garde, & doint accomplir l'euvre dudit concile a l'onneur de luy, & au bon gouvernement de la Chreſtiente. Eſcript a Amboiſe, de ſeptembre le deuxieſme MCCCCXXXII.

Le tout voſtre humble George, ſigneur de la Trimoulle, de Suly & de Craon, grant chambelan de France.

EPISTOLA PHILIPPI

Ducis Burgundiæ, ad ſacrum Baſileenſe concilium.

Scribit in gratiam Ulrici de Mandercheit electi Trevirenſis.

ANNO CHRISTI 1432.

R Everendiſſimis in Chriſto patribus & dominis, ſacroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi, &c. Ib. p. 17.

Reverendiſſimi patres & domini, & amici præſtantiſſimi, reverentiam debitam gratiſſimumque animum complacendi. Audivimus B jam dudum multimodas exuberantiſſimaſque V. P. ſacræ congregationis cauſas, percepimusque vigilantiſſimas earum curas, quas pro manuductione incœpti operis diverſis in partibus, tam pro hæreticorum reductione, quam patriarum Chriſticolarum reparatione, impendere curarunt. Animati itaque ex his adeo conſtanter ſolerterque inchoatis, & Deo duce continuandis, easdem paternitates veſtras paucis ſub verbis ac maxime ſollicitamus cum affectu, rogitantes quatenus in eo divino Spiritu, qui omnis concordiæ origo finiſque exiſtit, in medio veſtrum ſua pietate habitante, Trevirenſi eccleſiæ, cujus dudum diſpendioſiſſimas magni periculi controverſias noſtis, pacem placeat procurare. Nam firmiter tenemus quod nedum pro illa dumtaxat, verum & pro diverſis aliis, & maxime vicinis eccleſiis, ac animabus pene infinitis, felicius, Deoque gratius per hoc agi præſtolatur, penſatis his periculoſiſſimis ſcandalo plenis rebus, dietim ex eadem radice pullulantibus, media pro hac re aptiſſima ſpero paternitates veſtræ poterunt & habebunt invenire, ſi rei ſeries & facti finis debite compenſentur. Et quamquam apoſtolica ſedes forſan non ei, cui patria ſtatuſque omnes favent, ob prænuntiatam translationem reverendi patris Spirenſis epiſcopi, arriſerit Non hoc tamen univerſalem eccleſiam movere merito deberet; ſed juxta temporis locique qualitates, obviandum potius eſt periculis ac ſuccurrendis animabus. Quod etſi paternitates veſtras apoſtolica translatio forſitan movere poterit; moveat etiam pene conſimile factum in eccleſia Trajectenſi, ubi poſtquam imminere ſtrages & cædes præceſſerunt, non abſque rerum noſtrarum detrimento, quas, ut apoſtolicæ proviſioni quod poſſemus aſſiſteremus, periculo perditionique habuimus, tamen ratione ſuadente conſultum extitit, illum potius præeſſe debere, cui licet a primordio proviſum non fuerat; per quem hodie pax ſaluſque patriæ procuratur, quam non acceptam perſonam patriæ gentique omni adverſam continuare. Speramus quamobrem quod ſi reverendus Ulricus de Mandeſcheit electus Trevirenſis, de ejus perſona facta inquiſitione, repertus fuerit, uti per eum pax dari patriæque ac multis ærumnoſis diſceptationibus ſalubriter poterit provideri, nec alius ad has res acceptior dictæ patriæ, &, ut audivimus, gratior invenitur. Non ambigimus juſtiſſime & abſque ſcrupulo aliquo ſtabilietur confirmabiturque, ejus etiam adverſario renitente. Moveat paternitates veſtras, quod nedum perſonæ, quin immo & eccleſiæ ac toti patriæ foret, his diebus maxime, in creatione

ANNO CHRISTI 1432.

ne paſtoris & præſidentis pontificis erectione providendum. Quis nempe credere poſſet, patres reverendiſſimi, tantorum hominum animos ad oppoſitum unquam præceptione apoſtolica flecti poſſe, ut illam quem mediis juramentis pro domino firmaverunt, ac fidem conſtantiſſime præſtiterunt, abnegarent. Quanta præcipue orirentur ſcandala, antequam conſtantiſſimi vaſalli cenſuris ab illo cui tam ſolemniter ac notorie juraruut, pellerentur. Hæc ipſa rogamus in Chriſti viſceribus pie ſingulorum animis revolvi, & demum per poſſibilia media pacem tantæ eccleſiæ præparari. Cetera penitus inexcogitabilia media tamquam inania propellenda. Nihilominus non minus prudenter agi putaremus, ſi hæc alterius etiam partis aſſenſu interveniente primo tractarentur ut hinc inde moderata æquitate juxta ſubjectam materiam ſublatis ſcandalis tranquillitas ſubſequeretur, quæ pro bono univerſalis eccleſiæ ex cordis intimis fieri deſideramus, nos ad quævis poſſibilia V. P. grata & accepta offerentes. Datum in oppido noſtro Lovanienſi, menſis ſeptembris die III. MCCCCXXXII.

Ad quamque V. P. beneplacita parati Philippus Burgundiæ, Brabantiæ & Limburgi dux, ac Flandriæ, Arteſii, Burgis atque Namurci, &c. comes, ſacri imperii marchio.

Dinter.

EPISTOLA JOANNIS EBRACENSIS

Et Johannis de Mulbruno abbatum

Ad Julianum legatum concilii Baſileenſis præſidem.

De mittendis ſalvis-conductibus ad Bohemos.

h p. 179. REverendiſſimo in Chriſto patri ac domino, domino Juliano divina miſeratione S. Angeli diacono cardinali & apoſtolicæ ſedis legato, domino & præceptori noſtro glorioſo, cum humillima recommendatione, quicquid uſquam poterunt reverentiæ.

Reverendiſſime pater & domine, nuper dum eſſemus in via veniendi ad Egram, occurrit nobis nuncius Egrenſium, qui de Praga nobis attulit litteras, quarum copias dominationi veſtræ 2. die vel 3. menſis currentis cum ſcriptis noſtris direximus, ex quibus utcumque claruit, quod Bohemi pro ſecuritate mittendorum nunciorum ſuorum, ſalvum-conductum civitatis Baſileenſis poſcebant ſibi in Pragam cum aliis præmiſſis ſalvis-conductibus extemplo transmitti. Sed quia conſultum nobis fuit, ne ſimul omnes ſalvorum-conductuum litteras, cum tam ſimplici curſore, ſub tanto dubio & diſcrimine viarum, mitteremus, ne forte ſuppreſſa vel ſubrepta, profectio ambaſſiatorum Bohemicorum nimium retardaretur: nos eadem conſideratione ſalvos-conductus domini regis Bohemiæ et alium communitatis Egrenſis, cum quibusdam aliis litteris ad congregationem ipſorum in montibus Cuthinis, per ſolitum nuncium tranſmiſimus, ipſis in commune ſignificantes, & quibusdam ad partem, quod dicto reſpectu ſalvos conductus, unum ſacri concilii ad cautelam repetitum, unum domini regis & principum, marchionis Brandeburgenſis, Johannis & Willelmi ducum Bavariæ, tres apud dictam communitatem Egrenſem repoſuiſſemus, ſicut & eisdem dominis de Egra ipſis clare ſcripſerunt, petentes atque certis rationibus & motivis perſuadentes, quatenus de ſalvo-conductu civitatis Baſileenſis, quem ſecurum & plenum dediſſent, & dicto dom. Willelmo duci, protectori ſacri conc. præſentaſſent, non cauſarentur; quia utilius apud eumdem dominum ducem reponeretur, quam ſi ipſis præſentaretur. Verum ſi omnino eumdem vellent habere, ſperaremus, quod nullam omnino per hoc nunciorum ſuorum ſecuritas ſive tranſitus impedimentum ſive difficultatem reciperet; quin ipſis in Baſileam vel prope venientibus, idem dominus dux eumdem ſalvum-conductum, vel ipſi Baſileenſes alium ſibi ſimilem ſalvum-conductum traderent, & quod propter hoc nequaquam ſuam deberent differre profectionem, & generales treugas juxta factam nobis commiſſionem, ipſis ex parte ſacri concilii & totius partis noſtræ obtulimus, & fieri petivimus; ſuper quibus omnibus poſtquam uſque ad XVI. dies expectaſſemus, nobis per litteras ſuas reſponderunt, prout in copiis præſentibus incluſis intelligere poteritis, & licet noſtro judicio de dicto ſalvo-conductu nullam prorſus habeant difficultatem, neque eumdem ſibi putemus taliter promiſſum, ut ipſis dirigi debeat, ac etiam quod ex aliis cauſis dictorum ſuorum nunciorum differant miſſionem, quia ante dictam congregationem in montibus Cuthinis apud pleroſque ex ipſis & plurimos de noſtris, non modicum fuit dubium atque difficultas an mittere vellent. Et poſtquam nunc per Dei gratiam apud ſe deliberaverunt quod mittere volunt aliquos, tamen prævios nuncios præmittere diſponunt: nihilominus noſtræ negligentiæ ſuam protractionem imponunt, ſuper quibus cum eis verbis vel ſcriptis contendere minime expedit, ne occaſionem ipſis aliquatenus præbeamus retroſpiciendi. Ideo cum omni manſuetudine ſecum, prout melius poſſumus, agimus; ut cæpta proſequantur, & a propoſito nequaquam reſiliant, ſpem ipſis dantes, quod quantocius deſideratum conductum Baſileenſium ipſis procurabimus, & alios paratos quam primum ſecure poterimus ipſis deſtinabimus. Quare, glorioſe pater, perſpectis diligenter ipſorum ſcriptis, ipſa inclyta V. P. perpendat, quod in publicum deducendum, & qualiter providendum ſit, ne a propoſito, in quo nunc fervere videntur, tepeſcant, vel totaliter, quod abſit, declinent. Et ſi noſtrum, ſalvo ſemper meliori, placeret conſilium, vellemus quod de conſulatu Baſileenſi, de principalioribus aliqui per medium illuſtris principis & domini, domini Willelmi ducis Bavariæ & quorumdam ex vobis notabilium, inſtantius convenirentur, & rogarentur, ac cum rationabilibus perſuaſionibus induceretur, quatenus juxta effectum dati per eos ſalvi-conductus, in lingua noſtra Almannica, & ipſi duci traditi, adhuc alium in meliori & pleniori, ſi fieri poſſet, forma, litteralem ſubito & abſque dilatione darent & ſigillarent ſalvum-conductum, refecatis verbis, ſi quæ in eis ponerentur, quæ ipſos aliquatenus exacerbare poſſent, eiſque ſimul ſuggereretur, quod nos nuncii veſtri ſatis timeremus, ne forte aliqui ex Bohemis, occaſionem per

ANNO CHRISTI 1432.

hoc quærentes reſiliendi a præmiſſis, hujuſmodi ſalvo-conductu non manerent contenti, ſi ſimilem ab eis habere vellent, ſicut a quatuor principalibus ſuis conductoribus, dominis marchione Brandeburgenſi, Johanne & Willelmo ducibus Bavariæ, & communitate Egrenſi, licet eis minime fuerit promiſſus; ne tamen eis aliquatenus loco a tanto bonus declinandi pateat, rogaretis, quatenus ad cautelam hujuſmodi conductum darent & ſigillarent. Et ſi ad hoc induci poſſent, omne apud nos dubium ſubla̅tum eſſet, ſi nobis citius in Nurembergam, in domum Ebracenſis, ſi ambo vel alter noſtrum ibidem reperiretur, vel huc in Egram, vel alibi, ubi in veſtro obſequio eſſemus, mitterentur; tunc nos illa uteremur indubie cautela, quod primo priorem mitteremus in Pragam ſalvum-conductum, & ſi manerent contenti, reliquum ipſis Baſileenſibus inçunctanter reſtitueremus. Si alium requirerent, ne tantum bonum per hoc impediretur ſecundum offerremus: & ita eos ad veniendum cum inſtantia, ſicut & fecimus, requireremus. Si autem domini Baſileenſes ſalvum-conductum ſecundum ſub forma principum principalium conductorum omnino dare recuſarent, ſub alia ſaltem forma repetitum litteraliter aſſignarent, & nobis ſine mora mittatur, & faciemus quod nobis fuerit poſſibile. Non tamen videmus quod Baſileenſibus aliquod foret in hoc periculum, cum adeo a Bohemia diſtent, quod ipſis per viam facti nocere omnino non poſſent. Si tamen aliter judicaveritis eſſe faciendum, veſtræ humiliter cedimus ſententiæ. Fideliter tamen unum hoc ſuggerimus, quod nulla mora diſpendioſa in exequendis intervenìat. Nam omni adhibita diligentia ex parte concilii, adhuc labor nobis manebit non modicus, ſed difficilis, ac laborioſa difficultas. Uſque adhuc nullas omnino de ſucceſſibus veſtris ac domini regis Romanorum audivimus novitates. Si quæ ſunt ad conſolationem, rogamus, multorum, nobis clarius deſcribantur, & omnino quæratis colligere diſperſos & licentiatos, & vocare ad concilium abſentes, ut præfati Bohemorum præcurſores notabilem inveniant & concordem in Spiritu-ſancto congregationem. Et credimus quod infra octo dies poſt præſentium exhibitionem, iidem præcurſores ad Baſilcam veniant. Præſentium hic portitor infra duos dies de Baſilea, ut aſſerit, poterit eſſe expeditus, & ad Nurembergam ſimul & Egram de propinquo protinus revertetur. Placeat igitur V. D. nobis per eumdem demandare, quæ decreveritis. Altiſſimus ad laudem ſuam & conſolationem ſuorum fidelium vos confortare & conſolari dignetur. Scriptum Egræ die XVIII. ſeptembris anno Domini MCCCCXXXII.

Reverendiſſimæ V. P. humiles obedientiarii frater Hermannus abbas Ebracenſis & Johannes de Mulbruno nuncii concilii Baſileenſis.

SALVUS-CONDUCTUS

Marchionis Brandeburgenſis & Johannis ducis Bavariæ conceſſus Bohemis.

lb p. 182. GRatia Dei Fredericus marchio Brandeburgenſis, ſacri imperii archicancellarius, & Burgravius Nurembergenſis, Johannes comes Palatinus Rheni & Bavariæ dux, ad univerſorum noticiam deducimus per præſentes, quod ſicut communitates, barones, nobiles viri eccleſiaſtici, ac populus de regno Bohemiæ & marchionatu Moraviæ, ſuos ad ſacroſanctum generale concilium Baſileenſe ambaſſiatores & nuncios, pro ſua intentionis limpidiori elucidatione deſtinare deliberarunt, nos ad honorem Dei, univerſalis eccleſiæ pacem, fraternæ dilectionis reconciliationem, inſtanteſque ac multiplicatas ſacri præfati concilii preces, & præſertim præclari regni Bohemiæ gloriam et ſalutem, omnes hujusmodi ſuos ambaſſiatores & nuncios ad locum dicti concilii conducendi, ac deinde ad metas regni ſui reducendi, in noſtros humeros & curam, ut ſequitur, ſuscipimus, præſentibus pro nobis A. B etiam marchionibus & D. duce filiis, ac omnibus hæredibus ſubditis amicis & fautoribus noſtris cunctiſque noſtræ partis fidelibus extra regnum Bohemiæ conſiſtentibus. Recognoſcentes & bona fide puroque corde, ſub diſcrimine & perditione honoris, & famæ utriuſque noſtrum promittentes, quod ſalvos-conductus per memoratum ſacrum concilium & illuſtriſſimum principem & dominum noſtrum glorioſiſſime dominum Sigiſmundum Romanorum Hungariæ, &c. regem, eiſdem ambaſſiatoribus & nunciis, ac quibusvis aliis & ſingulis, ſecum, ad præfatum concilium deſtinandis, conceſſos, cum omnibus ſuis clauſulis, modis, punctis, et conditionibus, ac etiam noſtro ſalvo-conductu, quem præſentibus ipſis plenum, ſecurum & liberum concedimus, pure, integre, illæſe & inviolabiliter ſervabimus, & ipſi ſervabunt; adjicientes quod eosdem ambaſſiatores & nuncios cum omni ſua familia, rebus, & bonis, quæ ſecum ferre decreverint in Tuſca, Tachonia, vel Engelſpurg, tempore per vos opportune nobis intimando, cum manu gentium armigerarum in noſtram protectionem & firmam cuſtodiam favorabiliter recipiemus, & uſque ad Baſileam ſalvos & ſecuros perducemus, ubi juxta pacta, conditiones & modos inter ſe & dictum concilium concordatos, ſecure & libere morari, ſibique commiſſa perorare, et expedire poterunt; et poſtquam ad propria redire voluerint, mox ut requiſiti fuerimus ipſos in fortitudine gentium armatarum ad aliquem locum prædictorum, quem ipſi maluerint, cum familia & rebus ſuis ſalvos, & ſecuros ſine contradictione, offenſa, injuria et impedimento noſtris aut cujuſcumque alterius reducemus: ita tamen quod ſervatis ſingulis punctis et omnibus clauſulis ſalvorum-conductuum, plene et inviolabiliter illis conceſſorum, quamprimum ad regnum ſuum redierint, de dicto ſalvo-conductu ultra non obligemur. Sinceris inſuper fide et corde, abſque dolo et fraude promittimus, quod ſi per præfatum concilium Baſileenſe, aut dictum dominum regem Romanorum, aut partem ipſorum, nos aut aliquem noſtræ partis, cujuſcumque conditionis vel ſtatus extiterit, præſcriptæ aſſecurationis forma et modus in quocumque puncto vel clauſula violati, et non ſervati fuerint, quod Deus avertat, et ſufficiens emenda juxta modum exceſſus ſive defectus, mox non fuerit ſubſequuta, a dictis legatis ſecundum æquitatem merito approbandam, ex tunc, prout, ex nunc, et ex nunc prout, ex tunc, cenſemus

ANNO CHRISTI 1432.

mus & consentibus profitemur palam & publice nos fidem violasse, & honorem cum omnibus bonis nostris perdidisse, dantes dominis baronibus, civitatibus, & capitaneis, & communitatibus regni Bohemiæ & marchionatus Moraviæ, & eis adhærentibus quibuscumque, plenam, liberam & omnimodam potestatem bona nostra omnia mobilia & immobilia pleno jure occupandi, arrestandi, de eisdem se intromittendi, ac rite & juste possidendi, accusatione, excusatione, resistentia & contradictione quibuslibet omnino procul motis.

ANNO CHRISTI 1433.

EPISTOLA SIGISMUNDI

Regis Romanorum

Ad Willemum comitem Palatinum Rheni, etc.

Legatos sibi a papa cardinales retulisse nihil ad concilii intentionem; iturum se Romam, ut unioni papam inter & concilium sedulam navet operam, interim suspendantur processus omnes adversus papam.

Ib. p. 183.

GEneroso Willelmo comiti Palatino Rheni, ac duci Bavariæ, nostro locum tenenti, amico & principi nostro carissimo.

Quemadmodum tuæ dilectioni alias scripsimus, qualiter dominus papa duos de cardinalibus suis ad nos transmittere vellet: ita in septimana præterita tidem cardinales de Monteforti & de Comitibus adfuerunt, quia cardinalis de Ursinis venire non potuit, & quia præfatus cardinalis de Monteforti bonæ memoriæ, permissione Dei omnipotentis mortuus est, cardinalem de Comitibus audivimus, & quicquid nobis ex parte papæ retulit, intelleximus, & ex quo ipsius propositio multum extra viam & contra nostram & sacri concilii intentionem fuit, consideravimus plane nihil finale concludere aut agere secum posse, quomodo cederet ad utilitatem sacri concilii, nisi personaliter cum sua sanctitate constituti simus, prout de hoc per ipsum cardinalem & nostros proprios ambassiatores plene specificati sumus, quod quandocumque secum constituti fuerimus, ex tunc sine dubio nostram intentionem obtinebimus in omnibus rebus, ad quod propter melius bonum nostram voluntatem & nos inclinavimus. Ex quo enim usque modo tot fatigas, & labores propter hanc causam subivimus, neque in futurum laboribus parcere volumus, si forte in hoc christianitati possemus deservire, sicut speramus in Domino rem bene prosperari. Et quamquam papa omnem securitatem nobis obtulerit pro nostro ad ipsum adventu, tamen noluimus hanc acceptare, ne quis dicere possit, quod nos cum ecclesia & cum papa uniti discordias seminemus, & quod nemo dicat Romanorum regem, mediante salvo-conductu, Romam intrasse. Sed intendimus libere & confidenter, suæ sanctitati confidere, etiam disponimus cuncta pro via; & sicut notum est tuæ dilectioni, qualiter Florentini has nostras terras, Senas videlicet & Lucam, & alias imperio subjectas in Tuscia, guerris multum occupant; non possemus ullomodo hinc ad Romam proficisci, & nostros sic in guerris deserere propter quod cardinalis de Comitibus laborat treugas per aliquot menses inter partes ponere in præsenti septimana: quo facto, intendimus nos iter arripere, & speramus in omnipotenti Deo, postquam ad suam sanctitatem venerimus, quod inter concilium & ipsum bonam concordiam & unionem faciemus, & factum bono & laudabili fine concludemus, prout etiam super hoc concilio scribimus, secundum tenorem cedulæ præsentibus intercluse. Quapropter, amice carissime, si quispiam sacro concilio sinistre aliquid suggereret, & nostram bonam intentionem suggillare vellet, & forte dicere quod vellemus nos cum papa componere, & concilium relinquere, quod talia nulla via credant; nam pro certo scire debent, si non propter concilium Romam properaremus, quod nullo modo propter nostram coronationem ex nullo pacto ab hinc recederemus. Et si Dominus Deus per bonam concordiam nos jungat, est nobis cordi coronam susscipere, quod si concordare non possemus, quod Deus avertat, sine nostra coronatione revertemur, sacro concilio assistendo cum omni diligentia, tam in his partibus quam alibi, quod poteris dominis & patribus de concilio, consolando eos, dicere, quia non audemus eis tam clare scribere, pro eo quod ipsa causa papæ ne innotescat interim quod secum agemus, ne daretur occasio discordiæ. Etiam velis dare operam, quod ipsi contra papam & alios non procedant, sed expectent nostram honorabilem ambassiatam, quam in brevi cum plena instructione ad te & ad ipsos dirigemus. Hic etiam cautum extitit, quod in Romana curia omnes processus & alia quæ contra concilium forte attentata essent, etiam suspensa sint, & non dubitent cum facta fuerit, Deo dante, hæc inter nos unio, quod omnes personæ in concilio existentes, parvæ & magnæ, ita assecurabuntur, quod ex hoc complacentiam habebunt. Etiam speramus, facta inter nos concordia, quod auxilio papæ, Deo propitio, omnes Italiæ partes in bona pace ponemus, quod cum fructu & honore ad nostra deinceps redeamus. Inde rogamus te, omni mora postposita, quod nobis insinuare velis, quis modus in Basilea habitus sit cum ambassiatoribus papæ, quia illius notitia in factis nostris multum nobis poterit prodesse. Et omnia ista poteris domino card. Placentino, dom. S. Angeli, domino archiepiscopo Mediolanensi, civitati Basileensi & aliis nostris secrete revelare. Datum Senis in die S. Michaelis MCCCCXXXII

Sigismundus, &c.

ANNO CHRISTI 1433.

EPISTOLA SIGISMUNDI

Regis Romanorum,

Ad patres concilii Basileensis.

Cum statuerit personaliter adire summum pontificem, orat ut interim processus in eum suspendant.

Ib. p. 185.

REverendissimis ac venerabilibus in Christo patribus sacrosanctæ synodi Basileensis, &c.

☞ Reverendiſſimi patres in Chriſto, &c. ſcripſimus alias V. R. P. de adventu reverendiſſimorum cardinalium, quos SS. dominus ſummus pontifex ad nos huc deſtinare decreverat. Itaque ſeptimana tranſacta, reverendiſſimi patres domini cardinales de Monte-forti & de Comitibus hunc locum intraverunt, & ſicuti Deo placuit, ipſo domino de Monteforti ab hoc ſæculo tranſmigrante, audivimus R. P. dominum cardinalem de Comite, ac ea quæ nobis ex parte ſuæ ſanctitatis expoſuit, concepimus. Et cognoſcendo quod nihil utilitatis proficere poſſemus in rebus gerendis, niſi cum ſanctitate domini ſummi pontificis perſonaliter jungeremur, illud amplexi ſumus, & jam modi & viæ pro hujuſmodi tranſitu parantur, nulla revera penitus privata cauſa ſeu alia ratione ad hujuſmodi tranſitum noſtrum permoti, niſi ſolum ad bonam concordiam & unanimitatem inter ſanctitatem ſuam & ſacrum concilium adaptandam. Et ſic ſperamus, quod cum Dei adjutorio illa ſuccedet. Statuentes vobis patribus hæc ſcripta noſtra præmittere, ne iſte noſter tranſitus vobis patribus aliter quam ſit interpretetur, quemadmodum in brevi easdem P. V. per ſolemnes nuncios noſtros de ſingulis rebus clarius informaturi ſumus. Unde rogamus, ſuademus, petimus, affectuoſiſſime adhortamur V. P ne tempore medio aliquod ſcandalum oriatur, aut intercidere poſſit quomodolibet caſus hujuſmodi ſalutiferi negotii turbativus, ut interim a proceſſibus & aliis rebus, quæ contra dominum apoſtolicum aut alias perſonas forte jam fierent, ſuperſedere velitis uſque ad proximam clariorem noſtram aviſationem, & ſic etiam hic diſpoſitum eſt et amplius diſponetur, quod de omnibus ceſſabitur, quæ forſitan tentata eſſent contra vos, ut ſic in tranquillitate & fiducia poſſint tractari ea, quæ ſunt ad concordiam & unanimitatem mutuam, & ſalutem eccleſiæ Dei, uti ſperamus in Domino, feliciter paritura. Datum in civitate noſtra Senarum, die XXIX. ſeptembris, anno Domini MCCCCXXXII.

ANNO CHRISTI 1432.

Sigiſmundus, Dei gratia, &c.

PROPOSITIO

Ambaſſiatorum Univerſitatis Colonienſis.

Th. p. 186.

QUia prolixitas mater eſt tædii, nec hanc requirit præſentis pondus negotii; idcirco non ſermonem aut perfectam collationem, ſed qualemcumque breviter noſtræ præſentationis huic ſacro concilio, ad quod ſumus nomine univerſitatis ſtudii Colonienſis deſtinati, introductionem, ego in medio ſeniorum, ubi potius audire quam loqui mihi congruit, trepide conſtitutus ſub correctione, probaturus aſſumo pro themate: *Stella dederunt lucem in cuſtodiis ſuis, & lætata ſunt, vocata ſunt, & dixerunt: Aſſumus.* Baruch. 3. O ſacroſanctum & toti religioni chriſtianæ ſaluberrimum collegium, in Spiritu ſancto, qui eſt inſtaurator pacis, fidei & virtutis, legitime congregatum, utinam ſine offendiculo finaliter proſperandum! Quoniam, juxta ſententiam Apoſtoli, in firmamento veritatis Dei una eccleſia, quæ eſt fidelium Chriſti uno baptiſmate efficienter, una fide formaliter, uno Spiritu finaliter aduA natorum monarchia, ad inſtar Jeruſalem cœleſtis ſuæ matris, per ordinatas regni ſacerdotalis Hierarchias diſpoſita, princeps pacis & virtutis, auctor fidei & veritatis, paſtor juſtitiæ & bonitatis, idem Deus a quo omnia ſunt ordinata, ſecundum verbum Apoſtoli ad Rom. 13. primo poſuit apoſtolos, primitias Spiritus habentes, velut aſtra matutina; ſecundo prophetas, legis divinæ interpretes & oratores, velut luminaria meridiana: tertio doctores, infantium in lege divina rudium eruditores, velut ſtellas veſpertinas, prout innuit Apoſtolus 1. ad Cor. 12. Hinc eſt quod fidelis eccleſiæ propagatrix ſtellifera, ac per hoc ſchiſmatis unitatem regni dividentis, hæreſis ſacerdotium fiB dei impugnantis, et vitæ irregularis pontificium juſtitiæ exemplaris pervertentis, deteſtatrix catholica univerſitas ſtudii Colonienſis, alma mater & nutrix noſtra ſcholaſtica ad hoc ſacrum concilium frequenter vocata, hortata & invitata, cum jam conſpicit ſe per apoſtolos & prophetas, id eſt principales eccleſiæ prælatos & eorum oratores præventam, ac per hoc ſuæ vocationis tempus adveniſſe legitimum, inexcuſabiliter opportunum, tamquam provida & ſollicita ſui cuſtos ordinis, verbo & opere ſatagit prorumpere in præfati formam thematis: *Stella dederunt lucem in cuſtodiis ſuis*, etc. Stellæ, inquam, de quibus ſcribitur, Danielis 12. *quod qui ad juſtitiam erudiC unt multos, fulgebunt quaſi ſtella in perpetuas æternitates.* Cui alludit illud Eccleſiaſtici 24. *Qui elucidant me, vitam æternam poſſidebunt.* Hæ quippe ſtellæ, in noſtræ prænemoratæ univerſitatis lucentes firmamento, dederunt lucem in cuſtodiis ſuis, ſuæ vocationis ordinem, & ſuæ poſſibilitatis congruitatem perpendentes, & lætatæ ſunt ſuum matutinum ad perfectum hujus ſacri concilii deſiderium appe ..... veſpertino commergentes, ex quo deſiderium completur, lætificat animam Proverbiorum 13. vocatæ ſunt, *Vox turturis in terra noſtra audita eſt: Surge Aquilo, veni Auſter, perfla hortum meum, & fluent aromata illius.* Cant. 4. quæ eſt vox Spiritus-ſancti ſuæ eccleſiæ quam in unitate D fidei congregavit, ruinas, proh dolor! multifarias gemitu inenarrabili deplangentis, & ad reformationem ejusdem nos invitantis; quam etiam æterna ſapientia a Spiritu-ſancto incarnata foras, in plateis, in capite turbarum & foribus urbium prædicat, dicens: *Uſquequo parvuli diligitis infantiam, & ſtulti ea quæ ſibi ſunt noxia cupient, & imprudentes odibunt ſcientiam? convertimini ad correctionem meam. En proferam vobis ſpiritum meum, & oſtendam vobis verba mea.* Prov. 1. Stellæ noſtræ univerſitatis, quarum nos ſumus puſilli radii, ut præmittitur, *vocata* E *dixerunt, Aſſumus*, dudum nos ſuos ambaſſiatores ad hoc ſacrum concilium tempore congruo ſibi deſtinandos eligendo, & nunc per eosdem ſe eidem concilio præſentandos, quemadmodum poteritis confidenter intelligere, ſi & nunc per eosdem ſe eidem concilio præſentando per litteram miſſivam, quam una cum procuratorio offerimus, juſſeritis legi publice: Itaque uterque noſtrum in ſignum noſtræ legationis individuæ, in perſona noſtræ univerſitatis, cujus legatione fungimur, ſingulariter poteſt dicere: *Ecce ego quia vocaſti me.* 1. Reg. 3. ne tangamur ab illo horrendo divinæ comminationis improperio,

ANNO CHRISTI 1432.

ANNO CHRISTI 1432.

Reperio; quod ſubditur Prov. ubi ſupra, *Quia vocavi, & renuiſtis; extendi manus meas, et non fuit qui aſpiceret: deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis. Ego quoque interitu veſtro ridebo & ſubſannabo, cum vobis quod timebatis advenerit, cum irruerit in vos repentina calamitas, & interitus quaſi tempeſtas ingruerit, quando venerit ſuper vos tribulatio & angustia: tunc invocabunt me, & non exaudiam; mane conſurgent, & non invenient me, eo quod exoſam habuerint diſciplinam, & timorem Domini non ſuſceperunt, nec acquieverunt conſilio meo, & detraxerunt univerſæ correctioni meæ.* Sic ergo verificamus præmemoratam thematis ſententiam, *Stella dederunt lucem &c.* in obedientia ſanctæ matris ecclesiæ, quam ejus rex & legifer, ſacerdos & legislator, pontifex ſive paſtor, Altiſſimus in pacifica regni unitate, ſacerdotali chriſtiana legis veritate, & paſtorali exemplarum morum bonitate dignetur feliciter conſervare, ex quo ſine legitima talis ternarii harmonia nequit conſiſtere eccleſiaſtica hierarchia.

LITTERÆ ALPHONSI

Regis Aragonum.

Quibus Bernardum Serra procuratorem ſuum generalem ad concilium Baſileenſe creat.

Th. p. 188.

UNiverſis hujuſmodi ſeriem audituris inſtrumenti quomodolibet ſeu viſuris pateat evidenter, quod nos Alfonſus Dei gratia rex Aragonum, Siciliæ, Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ & Corſicæ, comes Barchinonæ, dux Athenarum & Neopatriæ, ac etiam comes Roſſilionis & Ceritaniæ, de fide & animi puritate venerabilis & dilecti eleemoſynarii noſtri fratris Bernardi Serra ordinis Ciſtercienſis, plenarie confidentes, nos eumdem fratrem Bernardum Serra præſentem, & onus hujuſmodi procurationis in vos ſuſcipientem, procuratorem noſtrum certum & ſpecialem, & ad infraſcripta generalem facimus, conſtituimus, & ordinamus tenore præſentium: videlicet ad comparendum, & præſentialiter intereſſendum, ſeu vos vice & nomine noſtri præſentandum coram reverendo in Chriſto patre domino Juliano divina providentia ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ S. Angeli diacono cardinali, in Germania ſedis apoſtolicæ legato, præſidenteque in ſacro concilio Baſileenſi, aut quovis alio, necnon reverendis ac venerabilibus in Chriſto patribus, religioſis, ac illuſtribus, ſpectabilibus, magnificis, egregiis & nobilibus viris miſeratione divina archiepiſcopis, episcopis, abbatibus, aliiſque perſonis eccleſiaſticis vel ſæcularibus in eodem ſacro concilio exiſtentibus, inibique nomine noſtro, illuſtriumque fratrum noſtrorum, ſeu cujuſvis eorum, ac ſubditorum et vaſſallorum noſtrorum, quæcumque vobis pro intereſſe ſeu jure noſtro, ſeu illorum, aut cujuſvis eorum, vel alias videbuntur vobis ibi agenda ſeu expedienda proponendum, dicendum, explicandum & allegandum de jure noſtro & eorum, docendum, proteſtandum quoque, & requirendum, ac ſi vobis videbitur contradicendum, ſive diſſentiendum ſeu opponendum, & de eiſdem ſeu eorum quodlibet inſtrumentum ſeu inſtrumenta publica conſici requirendum pariter & habendum, & generaliter omnia alia faciendum & libere exercendum, quæ nos ipſi poſſemus perſonaliter conſtituti, etiamſi majora & graviora fuerint, ſuperius expreſſatis; & etiam quæ de jure vel de facto mandatum exigerent ſpeciale; vel ſine quibus prædicta vel eorum aliqua ad effectum debitum perduci nequirent. Quoniam nos in & ſuper eiſdem omnibus & ſingulis ac dependentibus, ſeu emergentibus ex eiſdem, vices noſtras plenarie vobis committimus, cum omnimoda facultate promittendi vobis in noſtra regia bona fide, & notario & ſecretario noſtro ſubſcriptis tamquam publicæ perſonæ pro nobis & omnibus illis quorum intereſſe poterit, nunc vel in futurum ſtipulanti & legitime recipienti. Nos ſemper habere ratum, validum atque firmum, quicquid per vos ipſum procuratorem noſtrum procuratum & actum fuerit ſive geſtum, & nullo tempore revocare ſub bonorum noſtrorum omnium hypotheca. Quod eſt datum & actum in civitate Siracuſarum die VII. menſis octobris, anno a nativitate Domini MCCCCXXXII. regnique noſtri XVII.

Signum Alfonſi Dei gratia regis Aragonum, Siciliæ, Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ, & Corſicæ, comitis Barchinonæ, ducis Athenarum & Neopatriæ, ac etiam comitis Roſſilionis ac Ceritaniæ, qui prædicta concedimus & firmamus, huicque ſigillum noſtrum impendendum juſſimus apponendum. Rex Alfonſus.

Teſtes ſunt qui prædictis interfuerunt nobiles Bernardus Johannis de Capraria comes de Modica. Dalmacius vicecomes de Rupebertino, et Raymundus de Perilionibus gubernator Roſſilionis & Ceritaniæ, milites, conſiliarii domini regis prædicti.

Signum mei Johannis Olzma ſecretarii domini regis prædicti, ejuſque auctoritate notarii publici per univerſam ditionem ſuam, qui de ipſius mandato prædicta ſcribi feci & clauſi.

EPISTOLA ALPHONSI

Regis Aragonum, ad concilium Baſileenſe.

Mittit ad concilium Bernardum Serra ordinis Ciſtercienſis.

ANNO CHRISTI 1432.

REverendo in Chriſto patri domino Juliano divina providentia ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ tituli S. Angeli diacono cardinali, in Germania ſedis apoſtolicæ legato, præſidentique in ſacro concilio Baſileenſi, amico nobis cariſſimo, Alphonſus Dei gratia rex Aragonum, Siciliæ, Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ, & Corſicæ, comes Barchinonenſis, dux Athenarum & Neopatriæ, ac etiam comes Roſſilionis & Ceritaniæ, ſalutem, & votivis ſucceſſibus gratulari, necnon reverendis ac venerabilibus in Chriſto patribus, & religioſis ac illuſtribus, ſpectabilibus, magnificis, egregiis & nobilibus viris miſeratione divina archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, perſoniſque ſæcularibus in eodem ſacro concilio exiſtentibus, devotis, nobisque ſincere dilectis, ſalutem & devotionis affectum.

Th. p. 189.

Super nonnullis negotiis ſacroſanctæ matris ec-

ecclesiæ nostrique commodum concernentibus & honorem, destinamus ad sacrum ANNO CHRISTI 1432. ipsum generale concilium de nostræ mentis intento informatum venerabilem & religiosum & dilectum eleemosynarium nostrum fratrem Bernardum Serra Cistercienſis ordinis, præsentium exhibitorem, rogantes affectuose reverendas paternitates, illustres magnificentias & nobilitates vestras, quatenus dicti nostri eleemosynarii relatibus velitis, velut nostris fidem credulam adhibere. Datum in civitate Syracusarum sub nostro sigillo secreto, die VII. mensis octobris, anno a Nativitate Domini MCCCCXXXII.

Alfonsus propria manu.

EPISTOLA ALPHONSI

Regis Aragonum, ad concilium Basileense,

Notam facit concilio victoriam a se reportatam in regem Thuneti.

Ib. p. 190. REverendo in Christo patri domino J. divina providentia sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ S Angeli diacono cardinali, in Germania sedis apostolicæ legato, præsidentique in sacro generali concilo Basileensi, amico nostro carissimo, Alfonsus Dei gratia rex Aragonum, Siciliæ &c. salutem & votivis successibus gratulari. Necnon & reverendis ac venerabilibus in Christo patribus, & religiosis ac illustribus, spectabilibus, magnificis, egregiis & nobilibus viris miseratione divina archiepiscopis, episcopis, abbatibus, personisque sæcularibus in eodem sacro generali concilio existentibus, devotis, nobisque sincere dilectis, salutem & dilectionis affectum.

Non ambigimus pro vestra & religione in Deum, & caritate in nos, & zelo in cunctum catholicum populum, gaudium non mediocre vos susceperuros, si quid enarrari audieritis, in quo summi Dei laus, ac gloria nostra, insignis victoria denique, & nominis Christiani exaltatio manifesta consistat, hoc nobis ita jam esse certo persuadentes, judicamus nulla ratione prætermitti a nobis debere, quin acceptum a Deo singulare donum penes vos profiteamur, pariterque vestros animos ingenti quadam lætitia repleamus. His enim proximis diebus, cum in nostrum Siciliæ regnum classe non invalida stipati perveniſſemus, tametsi alia gravia mente ageremus, quæ nondum sui natura commode exequi posse arbitrabamur, tamen non immemores injuriæ, quam e triennio lapso nostræ insulæ Mileveti rex Turinensis inferre, quamquam frustra conatus fuerat, & in alios Christi fideles quotidie inferebat, statuimus primum antequam illa ipsa agenda aggrederemur, hujus regis littora hostiliter visitare, ut secum, si vellet, armis decertare possemus. Audientes autem eum duas tantum dietas ab insula sua Eerborum distare, locum veluti sibi proximiorem; ac navigiis nostris magis quodammodo portuosum, delegimus, molem scilicet quamdam lapideam, quæ insulam hanc Punico littori annectit. Die itaque solemni assumtionis gloriosæ Virginis Mariæ, qua primum ad eam insulam applicueramus, fretum inter insulam ac Libicæ prædictæ littora medium, subili ante ac diligenti studio per quasdam fe- ANNO CHRISTI 1432. se ariditates seu exiguæ maria navigantes, ad mirabilem illam molem pervenimus. Est hæc moles tamquam pons longitudinis sex millium passuum, & supra solida, non fornicibus constructa, fretum illud medium intersecans. Hanc molem circa ejus medium sine mora conscendimus atque occupavimus, occurrentes resistentesque barbaros hostes oppressimus, atque in fugam vertimus, tentoria nostra ibi fiximus, vexilla & Christiana insignia & particularia nostra gerentia firmavimus. Insulam illam Eerborum populosam, fertilem, opulentissimam, prima nostri adventus hora ita obsedimus, ut jam incolæ sui non tam de fortunarum jactura, quam de liberorum, de conjugum, de propria deditione cogitarent. Nos vero non quidem prædæ cupidine moti, cum rapinæ incendio cædi eam subjicere, ferroque ac flamma frondentes agros depopulari, ac prorsus vastare sine magna difficultate possemus, regem inimicum nostræ navigationis non ignarum adventare cum innumerabili militum ac peditum multitudine intelligentes, maluimus, ut cum eo confligeremus, expectare, quam in ipsam insulam irruere. Tum rex Tunisensis barbarorum omnium regum & potentissimus, atque ante hoc tempus invictus, cognita mollis illius nostra captione, aliquos dies moram fecit, nec ulterius progredi ausus est, ni prius bene omnibus exploratis. Litteras interea ad nos præmisi, quibus petebat ut suum adventum præstolaremur, turpe ac ignominiosum ei fore commemorans, qui terga ostendisset. Polliciti fulmus hosti nos, quod ponte aliquandiu feceramus, proinde ipso poscente sat amplius facturos; idque dies per undecim ex tunc in ponte expectantes, at cibaria nostra paulatim consumentes, ut promiseramus, implevimus. Nam cum navadendi insulam occasio peropportuna esset, ea prætermissa, non prius ex ponte pedem retulimus, quam regis inimici adventus notus nobis esset, castra proxima, conflictus exercitus, fuga perspecta. Hæc enim ita acta sunt, ut dicimus, copiosiusque, ut firmiter credimus, gavisi fuissemus, non de regia fuga, sed de captivitate, non de prostrata exercitus parte, sed de toto partim casu, partim in vincula conjecto; non de tentoriis aut hostilibus vexillis, sed de universis impedimentis, si consilia suscepta exsequi designata die potuissemus. Sed fuit, nescimus an dixerimus voluntas Dei, an vero fortunæ invidia, quæ tantam gloriam per nos comparari prohiberet, quamquam non sine memorabili victoria transierimus. Nam cum penultima die Augusti undique hostes, & Poeni, & insulares, uno consilio, una hora, non solum ab insula, sed etiam a littore Punico, nos acriter invasissent, magnaque virtute a nobis utrimque rejecti cum magna sua strage fuissent, statueramus die secunda Septembris acie ordinata in ligneas arces, quas rex barbarus penes extremitatem pontis fortissimas fecerat, atque eo tempore sæpius inhabitabat, ac in omnem exercitum suum impetum facere, lintribus exploratoriisque navigiis, quæ brigantinos vulgo appellamus, & schaphis, bene instructis, aridum mare juxta latam pontis seu molis navigare, & arces illas ac reliqua tentoria regia, quæ multa erant in ponte, ne

ANNO CHRISTI 1432.

ne quis inde in terra regredi poſſet circuire, A obſidere, atque expugnare. Sed pridie quam id acturi eſſemus, hoſtes animo deliberato & inſtructa acie impetum in alteram ex barreriis ſeu baſtidis noſtris circa medium pontem conſtructis fecerunt, graviter injuriis atque ignominioſis verbis fideles noſtros, qui ob mandatum noſtrum prævio intuitu exire nullo pacto intendebant, lateſcentes aliquandiu cum ſeipſos milites noſtri continuiſſent, tandem inſolentiæ tantæ impatientes, e caſtris proſiliunt, in hoſtes irruunt, illos trucidant, occurrentes alios plurimos premunt, atque ita cædunt, ut magna barbarorum multitudo Chriſtiana tela ſuſtinere non valens, inter ſuas arces ſe conferre neceſſario ſtuduerit. At vero nos impetu quodam ac fervore animi, non temere provecti, hoſtilia munimenta ſimul cum hoſtibus invadimus, diruimus, ac ſolo æquavimus. Pervenimus ad regis Africi tentoria, quem tantæ ſtragis novitate attonitum, in gynecium equum velociſſimum ſui imponunt, fugientemque filius rex Bugiæ, nepoteſque qui cum eo erant, alique nonnulli primates, ac totus ferme exercitus per tria millia paſſuum fugiendo comitantur, ſicque una evadunt. Fuerunt magnanimi plures ex inimicis viri præſtantes ac primarii. Hi ſe nobis victoribus objicere voluerunt, ut morte ſua victoriam noſtram illuſtriorem redderent. Trucidati namque fuerunt nepotes & gener quidam regis barbari, trucidati & alii de regia ſtirpe, plurimique milites tam potentia quam dignitate apud regem primi. De reliqua multitudine occiſa, quæ maxima fuit, de tormentis bellicis in noſtram poteſtatem redactis, de vexillis propriis, regiis de tentoriis, de caſſide, de mucrone, ceteriſque regiis ornamentis ad nos perlatis, nolumus ad jactantiam noſtram meminiſſe. Hæc omnia parte militum noſtrorum pugnante adverſus innumerabiles pene barbaros ſum innitentes ferocitati confecimus. Quid die ſequenti a nobis præſtituta facturi fuiſſemus cum toto exercitu præmeditatam ad pugnam accedente, facile ex comparatione quadam judicare quiſque valet. Hic negotii exitus fuit, quod hoſte fugato, in noſtrum Siciliæ regnum, exhauſtis fere alimentis, incolumes cum exercitu rediimus. Nunc laudem tantam divinæ clementiæ, non virtuti noſtræ attribuendam cenſentes, ejus vos conſcios, quæ nos velut miniſtros ad nominis Chriſtiani exaltationem habuit, his litteris noſtris quo brevius fieri potuit facere ſtuduimus, latius ſi geſta omnia diffuſe duxeritis audienda, coram veſtro conſeſſu narrabit venerabilis dilectus eleemoſynarius noſter frater Bernardus Serra Ciſtercienſis religioſus profeſſus, quem cum aliis mandatis noſtris ad ſacroſanctam ipſam ſynodum mittimus, ut aliæ noſtræ litteræ dilucide oſtendunt. His pro tantis in nos Dei beneficiis, ut nobiſcum Deum benedicatis, & in pſalmis ac canticis, ſicut noſtra in eum devotio fert, jubiletis, petimus, hortamur, atque oramus. Datum Siracuſis, die VII. octobris, anno a Nativitate Domini MCCCCXXXII.

Rex Alfonſus manu propria.

EPISTOLA ELECTORUM IMPERII

ANNO CHRISTI 1432.

Ad concilium Baſileenſe.

Mittunt nuncios ad concilium, quibus fidem adhiberi rogant.

REverendiſſimis reverendiſque in Chriſto patribus & dominis, dominis & amicis præſtantiſſimis, &c. lb. p. 193

Reverendiſſimi reverendique in Chriſto patres, &c. recommendatione devota antelata. In lapide angulari Jeſu Chriſto militantem ſolidatam eccleſiam duplici rebore, ſacerdotio & imperio divina providentia ſtabilivit, noſque imperii electores, quos Dei eccleſia ſacerdotes, & imperium ſacrum principes conſtituit, ad ſanctam catholicam & univerſalem eccleſiam & ejus unitatis bonum ſic oportet & expedit ſic habere reſpectum, quod noſtri partes officii votive explere non poſſumus, ſi in eccleſia Dei diſcriminibus imminentibus pro viribus non occurramus. Quantum itaque catholicæ eccleſiæ aſtringamur ſollicita meditatione penſantes, unanimi & devota mente ad veſtrum celeberrimum coetum convertimur, noſtros deſtinantes oratores & nuncios præſentes, harum bajulos, quibus dedimus in mandatis nonnulla noſtri parte ſacræ veſtræ concioni referre, univerſalem eccleſiam, ſanctiſſimum dominum Eugenium papam, & ſereniſſimum dominum noſtrum Romanorum regem concernentia, per quos cum reverentia ſanctæ congregationi veſtræ loquimur in ſinceritate pura, rogantes, ut fidei noſtræ zelum ipſa ſynodus ſancta reſpiciens, noſtræ devotionis alloquium placidius ſuſcipiat, pro hac vice fidem adhibens eisdem oratoribus noſtris creditivam, in his quæ ſuper præmiſſis excellentiis veſtris retulerint; ſicque ad ea ſe ſancta ſynodus clementer inclinet, ut a diſſidiis & diſpendiis quibus poſſit eccleſiæ catholicæ imminere periculum, caveatur, ad laudem & gloriam domini ſalvatoris, qui perſonas veſtras votive dirigere & conſervare dignetur ad profectum eccleſiæ ſanctæ Dei. Datum Francfordiæ die X. menſis octobris MCCCCXXXII.

Conradus Maguntinenſis)
Theodoricus Colonienſis) archiepiſcopi.

Ludovicus comes Palatinus Rheni & dux Bavariæ, &c.

Fredericus dux Saxoniæ & marchio Miſnenſis.

Fredericus marchio Brandeburgenſis & Burgravius Nuremburgenſis, ſacri Romani imperii principes electores.

EPISTOLA ADOLFI DUCIS

Juliacenſis ad concilium Baſileenſe.

Mittit ad eos VVimarum de VVachtendonk legum doctorem.

REverendiſſimis nobilibus ac venerabilibus & dominis cardinalibus, archiepiſcopis, epiſcopis ceteriſque venerabilibus dominis prælatis & etiam amicis meis ſingulariſſimis Sancti Spiritus circa initii ſalubris perfectionem aſſit gratia pro ſalute. lb. p. 194.

Re-

ANNO CHRISTI 1432.

Reverendiſſimi ac venerabiles patres & domini, veſtrarum devotionum initium ac propoſitum, ut orthodoxæ religionis membrum, pia congratulationis affectu commendo, ſperans in magnorum diſcriminum, proh dolor! præſentis temporis anguſtiis, ubi domeſtica conſilia remedium non invenerunt, veſtrarum dominationum ſuffragio, quorum prudentiam in altioribus negotiis laudabilibus experientia frequentia approbavit ſalubre remedium. Et ne in tam ſancti & ſalubris propoſiti perfectione domeſtica vinea argeatur ſterilis in mea perſona, actibus veſtris felicibus monitus & exemplis, promta conſurgo voluntate, veſtro felici initio operam dare nitens. Ea propter mitto ad præſens honorabilem virum Wimarum de Wachtendonk legum doctorem, meritis ſuæ probitatis mihi dudum conſiliarium, acceptum ad exponendum V. R. P. meæ piæ inclinationis deſiderium propoſitum & intentum, rogando quatenus eidem in referendis & agendis mei nomine, fidem plenariam & auxilium V. R. P. digneatur impertiri, quas dominus noſter Jeſus Chriſtus ad ſuæ eccleſiæ tranquillam reformationem feliciter conſervare dignetur. Datum Coloniæ die B. Severini epiſcopi XXIII. menſis octobris MCCCCXXXII.

Sanctæ matris eccleſiæ devotus filius Adolfus Juliacenſis & Montenſis dux & comes de Ravensberg.

EPISTOLA CONCILII BASILEENSIS

Ad conſules civitatis Argentinenſis.

Ut viros aliquos doctos ad concilium mittant.

Ib. p. 191.

SAcroſancta generalis Baſileenſis ſynodus, &c. Dilectis eccleſiæ filiis, magiſtro civium & conſulibus civitatis Argentinenſis, ſalutem, &c.

Inter cunctas hujus ſacri concilii ſolicitudines, nulla major eſt, & nobis magis fuit cordi, quam ut Bohemiæ regnum in eadem nobiſcum unitate conjungatur, ad quod ſanctum opus perficiendum, nihil quod neceſſarium aut utile viſum fuerit hactenus prætermiſimus. Nam ut primum hanc ſanctam ſynodus congregata eſt, mox ad ipſum regnum piiſſimas litteras tranſmiſimus, cum omni efficacia exhortantes, ut cum pleno mandato ſuos oratores ad hunc locum divinæ convocationis deſtinaret, ubi futuram, nobiſcum ipſorum unitatem in Dei miſericordia ſperabamus. Sæpe deinde verſus Bohemiam noſtros notabiles oratores miſimus, qui hujusmodi ſanctum negotium diligentius ſollicitarent, ac celerius expedirent, actum eſt tandem interventu Spiritus ſancti, ut convenientibus in oppido Egræ ambaſſiatoribus noſtris & Bohemorum, cooperantibus ad hoc dilectis eccleſiæ filiis nobilibus viris, Frederico marchione Brandeburgenſi, & Johanne duce Bavariæ, oratoribuſque Norimburgenſibus, & civibus Egrenſibus, aliiſque inſignibus perſonis, unanimi conſenſu concluderetur, ut nobilis ambaſſiata omnium ſtatuum regni Bohemiæ ac marchionatus Moraviæ ad hoc ſacrum concilium proficiſci deberet, poſtquam a nobis certos ſalvos-conductus accepiſſent. Quos jam pridem in plena forma, prout conventum fuerat, ad eos deſtinavimus. Poſt hæc duo nuncii ex regno Bohemiæ, cum litteræ credentialibus ſuperveneruntA, afferentes ſe præmiſſos ad denuntiandum, poſt ipſorum reditum in Bohemiam, incontinenti ambaſſiatores dictorum regni & marchionatus, jam electos, ad concilium venturos, nec non ad hoſpitia & alia neceſſaria pro ipſis ambaſſiatoribus præparanda. Hi duo nuncii & in via & hic cum omni humanitate ſuſcepti, & tandem de nobis bene contenti, in Bohemiam reverſi ſunt, affirmantes quod poſt ipſorum reditum, dicti ambaſſiatores ſine mora iter huc veniendi arripient. Ex quorum verbis, quantum conjecturare poſſumus, circa finem ſequentis menſis novembris, aut ad plus ante feſtum nativitatis Domini, memoratam ambaſſiatam nobiſcum conſtitui arbitramur. Et quoniam hæc res tam pia & neceſſaria communis eſt omnium Chriſtianorum, & ad eam promovendam conſiliis & auxiliis quilibet catholicus pro viribus obnoxius eſt, cumque eo promtiores ipſos Bohemos ad unitatem noſtram ſuſcipiendam ſperandum ſit, quo plures perſonas inſignes in hoc loco adeſſe viderint, expediens fore exiſtimavimus inter alias magnificas civitates, quam ad tam ſanctum opus accerſivimus, veſtram etiam invitare, cujus prudentiam plurimum Bohemorum reductioni accomodam eſſe ſperamus. Vos igitur cum quanta poſſumus inſtantia deprecamur, ut omni quo poteſtis affectu ac favore, rem iſtam ſalubertimam velitis proſequi ac promovere, aliquos magni conſilii & bonæ conſcientiæ viros, huicque profecutioni affectos deſtinando, ut ipſorum præſentia gentis Bohemiæ reductioni conſilium & auxilium afferre valeat. Ex qua re Deo omnipotenti, cujus res agitur, vos gratiſſimos reddetis, Chriſtianæ religioni plurimum proderitis, veſtraque præcharæ nationis Germanicæ quietem & tranquillitatem procurabitis, & nos omnes ſacrum concilium celebrantes, ad quæque vobis grata obligatos efficietis. Datum Baſileæ die XXIX. Octobris anno domini MCCCCXXXII.

Explicit littera miſſa principibus Almanniæ & communitatibus civitatum pro facto Bohemorum.

EPISTOLA LUDOVICI

Comitis Palatini Rheni, ad concilium Baſileenſe.

Mittit ad concilium doctores univerſitatis ſuæ Heidelbergenſis.

Ib. p. 196.

REverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis &c.

In Chriſto reverendiſſime pater, & domine præcipue, ac patres reverendi amici peramandi, &c. Exhortati dudum & rogati noſtros deſtinari oratores ad coetum inclytum, ubi ſollicita pietatis cura adverſus mala Chriſtianis populis impendentia, de opportuno agitur auxiliationis præſidio; noſtra ſemper fuit intentionis propoſitum, experiam legationem doctorum tam libenti quam grato animo deſtinare, nec ab eo declinandi cupido unquam inceſſit, quamquam ſuborta ſuſpenſionis concilii fama loquaci, nonnullis etiam aliis intercedentibus, paululum retracti, huc uſque noſtram legationem diſtulerimus. Tamen quia pe-

periculoſe inter difficiles orbis motus humana jactatur mortalitas, grave naufragium factura, niſi communibus periclitantium ſuſpiriis, ut adverſis imperet flatibus, ſpiritus ſuſcitetur Altiſſimi, in cujus nomine congregati, veſtri, ut ſpe pulcherrime confidimus, ſinceri ſuſpirant affectus, ut jacula quæ ad ultionem peccatricis carnis Dei immiſit indignatio, provocata offenſa acerbitatis per reformationem chriſtianæ religionis depoſita pro humani generis turbam miſerationis conſpiciens intuitus, pater provocatus clementer eripiat. In qua re quantum noſtris incumbit humeris, oppreſſo populo relevationis ſperatæ ſincero præſtantes corde adminiculum, noſtro & præelectæ filiæ inclytæ univerſitatis ſtudii Heidelbergenſis nominibus, egregios magiſtros Nicolaum Magni de Janvver, Gerardum Brand ſacræ theologiæ, & Ottonem de Lapide decretorum doctores, viros pietate, ſcientia & circumſpectione inſignes, legatos & oratores noſtros, ad cœtum veſtrum celeberrimum deſtinavimus pleno eosdem veſtris paternitatibus & benignitatibus recommendantes affectu, & rogantes ut pietatis & noſtræ contemplationis intuitu, benigniter eos ſuſcipientes, caritative inantea pertractetis, ut eo placidioribus promtioribuſque animis in vinea Domini pro optata ſalute fidelium obſequia impenſuri, boni cujuſcumque, in laudem Jeſu Chriſti & ſalutare humani periclitantis generis remedium, exinde futuri participes nos conſtituant.

ANNO CHRISTI 1452.

Ludovicus Dei gratia comes Palatinus Rheni, ſacri Romani imperii archidapifer & proviſor in partibus Rheni, Sueviæ & Franconici juris, & Bavariæ dux.

EPISTOLA SIGISMUNDI

Regis Romanorum ad Concilium.

Monet concilium de ſuo papam adeundi propoſito, & de conſœderatione Polonorum cum hæreticis Bohemiæ adverſus Teutonicos.

Ib. p. 197. REverendiſſimis venerabilibus in Chriſto patribus, &c.

Reverendiſſimi in Chriſto patres, &c. Audito pridem reverendiſſimo domino cardinali de Comitibus, quem ſanctiſſimus dominus ſummus pontifex una cum reverendiſſimo domino cardinali de Monteforti jam vita functo, alias ad majeſtatem noſtram tranſmiſerat, & capta cum paternitate ejusdem pro acceſſu noſtro ad Urbem & ad ſuam ſanctitatem concluſione, nulla tamen alia de cauſa, niſi ſolum ad bonam concordiam & unanimitatem inter ſacrum concilium & ſanctitatem ſuam adaptandam, mox P. V. ſcriptis noſtris prout decuit, aviſatas effecimus, ne tranſitus noſter eisdem paternitatibus veſtris aliter quam ſit interpretaretur: modo ſupervenit nuncius Baſileenſis Barbatus, afferens nobis bullam ſacri concilii, quæ continebat, ea quæ per oratores ſummi pontificis in Baſilea acta ſunt, ac etiam reſponſum laudabile ipſis per ſacrum concilium datum, quæ omnia, quia nobis nedum grata, ſed & neceſſaria erant, lætanter ſuſcepimus, & libenter audivimus, ac ea indubie ex Spiritu-ſancto proceſſiſſe cognoſcimus. Verum quia eadem bulla nos admonet, ut tractatibus quibuſcumque cum ſummo pontifice & aliis ſuperſedere, illoſque amputare velimus, niſi ſanctitas ſua ſacro concilio Baſileenſi ſimpliciter & abſolute adhæreat, &c libenter valde audivimus aviſationem illam, quoniam & illud ſemper intentionis noſtræ fuit, nihil penitus cum ſanctitate ſua peragere, niſi concilio ſine qualicumque limitatione annueret; nec meditatio illa, quam archiepiſcopus Ebredunenſis, non de mandato noſtro, ſed propria promotione interpoſuit, nobis umquam placuit, nec etiam quicquam acceptaremus, quod vergere poſſet quolibet modo in diminutionem ſeu derogationem ſacri concilii Baſileenſis, & decreti Conſtantienſis, quod incipit frequens: ſed ut omnia perſonali præſentia noſtra melius adaptare poſſemus, nos dedimus & obtulimus ſuam ſanctitatem velle viſitare, quoniam nobis ſpes firma data eſt, quod ex mutua conventione, & non aliter, illud negotium aptari poſſet. Et pro eo nunc præmittimus ſolemnes oratores noſtros, prælatos, barones, & nobiles ad ſuam ſanctitatem, qui ſibi exponerent ea quæ V. P. mittimus præſentibus intercluſa; & etiam videbunt diſpoſitiones pro tranſitu noſtro aptatas, ſecundum quas nos poterimus regere. Idcirco V. P. attente rogamus, quatenus in re illa nullum penitus ſcrupulum mentibus veſtris velitis immittere, ſed firmiter ſcire, quod tranſitus noſter in nullum finem fiet, niſi ut dominus papa concilio adhæreat. Quod ſi obtinere poterimus, laus Deo: ſi non, ex tunc ſine corona & omnibus aliis privatis commodis huc revertemur, & ita inter nos & præfatum dominum cardinalem extitit prolocutum. Et licet, ut aviſamur, multi noſtro contrarientur acceſſui, tamen in nomine domini nullum periculum nos removere debebit ab his, quæ conferre poſſunt ad proſecutionem ipſius concilii, & ejus felices ſucceſſus, quemadmodum V. P. ſubito per ſolemnes nuncios noſtros informaturi ſumus. Iterum rogantes, ut cum proceſſibus contra dominum apoſtolicum & ſuos uſque ad proximam aviſationem noſtram ſuperſedere velitis; quoniam & hic diſpoſitum eſt, ut ita fiat erga vos. Et hoc ſua ſanctitas per venerabilem dominum Jacobum Sirk protonotarium facere velle nobis affirmavit. Reliquum eſt, quicquid dicatur aut fiat, non reperiemur in alia ſententia, niſi cum adhæſione totali ſacri concilii uſque ad mortem. Præterea, reverendiſſimi patres, his noviſſimis diebus habuimus nova de regno noſtro Hungariæ, de quadam conſœderatione Polonorum & hæreticorum Bohemiæ contra omnem nationem & præſertim Teutonicam, demta natione Hungarica, quam, ut dicunt, excipiunt. Credimus tamen quod hoc fiat ſub quodam velamine, quemadmodum in copiis præſentibus intercluſis V. P. comprehendere poterunt. Quæ quidem res ſatis horrenda apud omnes arbitrari poteſt, quod hi qui fideles cenſentur, cum perfidis hæreticis in ſuppreſſionem catholicorum ſic ſe connectunt, & jam apertius monſtrant ea ſubſidia quæ ipſis hæreticis a prima pullulatione hujus pravitatis ſemper dederunt, quemadmodum conſtat omnibus nationibus convicinis, quod niſi fuiſſet

ANNO CHRISTI 1452.

adhærentia Polonorum, ipſi hæretici dudum ad alia fuiſſent deflexi. Hæc V. P. intimanda duximus, ut deſuper cogitetis, & providea-
ANNO CHRISTI 1432. tis, ne iſti conatus Chriſtianiſmo pericula parturiant duriora. Datum Senis die ultima menſis octobris, regnorum noſtrorum anno Hungariæ, &c. XLVI. &c.

Sigiſmundus, Dei gratia Romanorum rex ſemper auguſtus, &c.

Lecta cum copiis immediate ſubſcriptis.

LITTERA

Miſſa per concilium Baſileenſe dominis cardinalibus in curia Romana exiſtentibus, VII. idus Novembris.

Ut ſi contingat ſedem apoſtolicam vacare, non procedant ad electionem; ſed ad concilium veniant.

Sacroſancta, &c. venerabilibus ac dilectis ecclesiæ filiis S. R. E. cardinalibus ſalutem, &c. Ib. p. 199.

Cogitationes unitatis & pacis hæc ſancta ſynodus jugiter cogitat, ſolertique cura ac vigili meditatione intendit omnem occaſionem ſchiſmatis & diviſionis tollere, ac prudentiæ ſtylo amputare, in his ſollicita intentione acies conſiderationis excitans, rata eſt fore admodum opportunum ad veſtri memoriam revocare decretum ejuſdem concilii, jam dudum editum in quarta ipſius concilii ſeſſione, cujus verba ſunt hæc: *Ad providentiæ ſpectat officium*, &c. atque ne forte exiſtimari poſſet tempus decem dierum vobis ad intrandum conclave præfinitum, per conſtitutionem editam in concilio Lugdunenſi vobis currere, ſaltem a tempore notæ vacationis, in loco hujus ſacri concilii certam declarationem, ipſum ad LX. dierum terminum prorogando, proxima ſeſſione promulgavit, cujus tenor eſt talis: *Dudum hac ſancta ſynodus*, &c.

Admonemus igitur vos omnes & ſingulos, & per viſcera miſericordiæ Chriſti propenſius exhortamur, atque in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœnis in dicto decreto appoſitis & contentis, diſtricte vobis præcipiendo mandantes, quatenus in caſu vacationis apoſtolicæ ſedis, ad electionem procedere, contra dicti decreti tenorem, minime attentetis; ſed ad locum hujus ſacri concilii venire feſtinetis, omni mora poſtpoſita. Ecce vobis congruum tempus offertur, ecce vobis panditur via unitatis & pacis. Si eccleſiam Dei diligitis, cujus lacte nutriti eſtis, cujus honoribus maxime ſublimati, pacem & unitatem diligite, oblatam vobis amplectimini viam unitatis & pacis. Nolite occaſionem dare, ut inconſutilis Chriſti tunica diſcerpatur. Nolite agere ut mutuis contentionibus materna viſcera quatiantur. Cœlum in teſtes invocamus & terram, divinum judicium obteſtamur, ſcandala omnia atque mala, quæ ex eo ventura eſſent, ſi contra dicti decreti tenorem, ad electionem procedere tentaretis, in culpam hoc attentantium animarumque ſuarum onus & periculum redundare, ac receptu-ros eſſe pro tam gravi flagitio in diſtricto Dei judicio ultionem. Speramus autem in ejus miſericordia, de quo dictum eſt per prophetam, quod non relinquet virgam peccatorum ſuper ſortem juſtorum, quod ſi qui talia præſumerent attentare, hæc ſancta ſynodus freta divinæ miſerationis auxilio, talibus providebit remediis, quod eorum malitia mox ut orta eſſet, cum Dathan & Abiron abſorpta, conſummationem accipiet divinæ dexteræ ultione. Confidimus autem de vobis meliora & viciniora ſaluti, ut matris veſtræ ſanctæ Dei eccleſiæ velut viri obedientiæ filii obſequentes mandatis, ad hanc ſanctam ſynodum properantibus, & tam in prædictis quam in omnibus quæ ad exſtirpationem hæreſum, generalem reformationem, & pacem pertinent gregis Chriſti, pro ſapientiæ, auctoritatis & rerum experientia, vobis a Deo collatis muneribus, ad culturam agri dominici partes impertiemini veſtræ ſollicitudinis & laboris, pro quibus accepturi eritis mercedem gloriæ ſempiternæ. Super præmiſſis autem univerſis Chriſtianitatis principibus litteras noſtras ſcripſimus harum ſeriem continentes. Datum Baſileæ VII. idus novembris MCCCCXXXII

ANNO CHRISTI 1432.

LITTERA DOMINI ALBERTI DUCIS

Auſtriæ reverendiſſimis in Chriſto patribus &c.

Bohemos inducias cum ipſo acceptare noluiſſe, ſed terras ejus hoſtiliter intraſſe.

Reverendiſſimi, &c. poſt debitam ſui recommendationem. Recepimus V. P. litteras in effectu continentes, vos intellexiſſe Bohemos ad treguas nobiſcum ſervandas noluiſſe condeſcendere, prout hæc & alia in litteris eiſdem plenius continentur. Eſt verum P. R. quod dicti Bohemi pluries recuſarunt treugas habere nobiſcum, uti credimus V. P. per nuncios ſacri concilii ad Egram miſſos luculenter inſtructas. Quidam etiam ex ipſis Bohemis captioſe tractarunt nobiſcum ſuper redemptione captivorum, quos tenemus mancipatos, ſatagentes variis modis nos defraudare. Quos tamen modos neceſſitate impellente non modica apprehendere non potuimus, prout adhuc ſine gravi nocumento ſuſcipere non valemus. Cognoſcant igitur R. P. V. hanc rem taliter & non aliter fore geſtam, contrarium ſuſurrantibus minime credentes. Utinam dicti Bohemi dono Spiritus-ſancti ad cor redirent, ac ad obedientiam debitam S. R. E. condeſcenderent! Sed ex ipſorum geſtis revera nefandis illuſi vehementer eſt timenda. Nunc vero cum polliciti eſſent ſuos ad ſacrum concilium cauſa pacis nuncios deſtinare, ſuo exercitu ac munitione curruum fulciti, terras noſtras, Auſtriam & Moraviam intraverunt hoſtiliter, depredationes, incendia, latrocinia, ſtupra, inceſtus, & quam plurima alia crimina committere non verentes, prout adhuc, timore Dei penitus poſtpoſito, magis ac magis, quod dolenter referimus, committere non verentur in dies, ex quibus non pax, ad quam ſe quodam velamine anhelare teſtantur, quin potius pacis & Chriſti fidelium turbatio non modica oſtenditur in effectu. Cum igitur dictis Bohemis ad terras noſtras, cum maluerint, pateat ingreſſus, rupium, nemorum, alpium, aut aquarum obſtaculis minime obſtantibus, niſi quantum nos fidelium noſtrorum aſſiſtentia hactenus reſtitimus, & adhuc reſiſtere intendimus eiſdem, totum noſtrum juxta poſſe; ſupplicamus V. P. humiliter & devote, quatenus nobis providere libeat de auxilio opportuno, ut dictis Bohemis eccleſiam Dei & ſignan- Ib. p. 201

gnaster ſtatum eccleſiaſticum multifarie multiſque modis crudelibus turbantibus reſiſtere valeamus, in eo utique Altiſſimo, cujus res agitur, obſequium acceptabile, nobiſque & cunctis harum partium Chriſticolis conſolationem paternam faciet. Scriptum in oppido noſtro Korunorumburg XIV. die menſis Novembris MCCCCXXXII.

ANNO CHRISTI 1432.

Albertus Dei gratia dux Auſtriæ marchioque Moraviæ.

PROPOSITIO

Domini epiſcopi Nivernenſis, ambaſſiatoris domini ducis Burgundiæ facta in congregatione generali concilii Baſileenſis.

Ib. p. 202. PRo & ex parte illuſtriſſimi, generoſiſſimi, potentiſſimi, eccleſiæ ſanctæ devotiſſimi filii, noſtrique domini metuendiſſimi, Philippi Burgundiæ, Brabantiæ, ac Limburgiæ ducis, Flandriæ, Arthefii &c. comitis, domini noſtri ſupremi, ad hoc præſens ſacroſanctum Baſileenſe veſtris in perſonis, reverendiſſimi reverendique, in Chriſto patres, illuſtris princeps, cæteriique ſpectabiles viri ac domini noſtri honorandi, congregatum concilium, ſui humiles oratores credentiales litteras parte ſua preſentaturi, orationemque tenuiſſimam facturi advenimus. Si Secundus philoſophus in tantum ſilentio aſſiduerit, ut Adriano mortem minitante, ſilentium cervici præponeret; & Zenocrates in concione ſolita creberius taceus, increpanti ſe diceret nuſquam tacuiſſe nocuit, frequentius puduit eſſe loquutum; & Heſter pro populo Dei regem Aſſuerum ſuppliex exoratura, inviſum apparatum, regiamque celſitudinem admirata, exanimis corruens, vocem pariter & ſpiritum ſuppreſſerit; ſi pluris hic quam Adrianus, ſi pluris hic quam Aſſuerus, ubi eccleſiæ univerſalis veſtris in dignitſſimis perſonis paradigma compoſtum eſt; rem profecto grandem atque inſupportabile onus noſtris humeris injecimus, cum in præſentia P. veſtrarum, dignitſſimi patres, qui vix balbutire noveramus, eloqui præſumſimus. Attamen experti in conſpectu parentum leviores filiorum ſermones frequenter jucundius admitti, orationem quam votis ſuſcepimus peragendam, ſub omni moderantia & correctione in antea proſequemur. Pro dicendorum hypotheſi aſpicientes ad temporum congruentiam, offerentes in medium illud regii prophetæ: *Oculi mei ſemper ad fideles terræ.* Et ſi oculi omnium ad Deum fidelium auctorem, tamquam ad eſſendi, originandi, & gubernandi primum & univerſaliſſimum verum principium, a quo cuncta ſuis aptantur in locis, debitoſque in univerſo ſuos moliuntur gradus, ſecundum illud pſalmorum, *Oculi omnium in te ſperant, Domine, & tu das eis eſcam illorum in tempore opportuno.* Intellectualis tamen natura quodam familiari & ſecretiori proſpectu ſuæ intentionis oculos dirigit in Deum, ſecundum illud Hermetis ad Aſclepium ſecundum animam & corpus, homo duplex, & illa pars ſimplex, quam vocamus divinæ ſimilitudinis formam, quæ jugi intentione in ſuum auctorem perſeverat. Proinde rationali quodam inſtinctu admoniti, homines de bene acceptis vices ſuo creatori poſſibiles refundere edocti, per varios religionis actus nunc devotione, nunc oratione, nunc decimis, nunc oblationibus, nunc ſacrificiis divinæ majeſtatis excellentiam profeſſi ſunt; & hanc inter illos gratitudinis ſpeciem adeo conſperſam cognovimus, ut nulla hucuſque fuerit tam barbara natio, quæ Deum ſupra ſe magnum quoddam exiſtimans, illum ſuſpiriis non advocaverit, conſectiſque ceremoniis & immolatitiis muneribus ſibi placabilem fieri non aſpiraverit. Unde ille Trimegiſtus: Hæ ſunt ſummæ intentiones Dei, cum divinis obſequiis a mortalibus gratiæ peraguntur. Et propheta regius: *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini invocabo.* Ceterum oculi omnium ad quoſdam dignitate præfulgidos, aut quia ceteros ad recte, ſancte, & politice convivendum docuerunt, aut quia excellentioribus heroicisque donis communitati, glorioſiores & deificatiores facti, reliquos in admirationem pertraxerunt; ſicut & religione Deum, ita & illos quodam amantiſſimo venerationis cultu, quem noſtrorum quidam honorem, alii duliam, alii yperduliam dixerunt, incolere ſtuduerunt, quæ in tantum apud homines invenitur adaucta urbanitas, ut urbium conditores virtute claros & victoriis glorioſos, de ſomno Scipionis, Macrobio teſte, frequentius Deos appellarint, eiſdem humanos honores acclamaſſe non contenti, niſi & divinos impendiſſene. Qui gratiarum exuberantiſſimus affectus inter noſtros admodum invaluit, ut ſi quod habitationis clima, laude, gloria, commendatioveve dignum poſſediſſet, orbem fere totum ad ſui contemplationem pertraheret. An ne Salomonis probatiſſima virtus orientalium conſpicuos ad ſui inviſionem pertraxit? Quid dixerim de illo ſanctorum commendatiſſimo Antonio, qui intra deſertorum vaſta cohabitans, feroces tyrannos ad ſuorum oſcula pedum devotius adduxit? Quod ſi in mortalibus viris, quodve cœli incorporatum munus ceteros ad ſe incolendum in ſuam redegerit operationem, quid de gente ſancta, populo acquiſitionis, veſtro regali ſacerdotio, digniſſimi viri, in quo eccleſiæ triumphantis verum relucet pontificium, in quo eccleſiæ militantis irrefracta reſultat ſpecies, in quo utriuſque gladii collata poteſtas irradiat, a quo gratiarum exuberantiſſimi fontes in convalles populorum copioſius refluunt, & apud quod illud miſericordiarum a latere Chriſti profluxum permanet erarium? Hoc veſtrum ſanctiſſimum, glorioſiſſimum, beatiſſimumque ſacerdotium prædicant homines, extollunt populi, nationes venerantur, verentur, reverenturque: quos devotius imitari ſtudens illuſtriſſimi principis ac domini noſtri celſitudo, certo comperiens eccleſiam ſanctam Dei hoc in Baſileenſi loco adunatam ad incolendum venerandum reverendumque veſtrum ſecundum ordinem Melchiſedech ſacerdotium, nos ſuos humiles ſervitores tranſmittere curavit: cujus parte illud referimus regii prophetæ, *oculi mei ſemper ad fideles terræ.* Profecto, digniſſimi patres, profecto illuſtriſſimi principis ac domini noſtri ducis excellentia ad vos fidelium conductores oculos ſuæ piæ intentionis direxit, quæ per omne gratitudinis genus optans diffundi, in primis veſtris reverendiſſimis reverendiſque paternitatibus

☞ de rescriptis & frequentibus transmissis ambas-
ANNO CHRISTI 1434. siatis affectuosius regratiatur, apud easdem devotius deprecans de tardatione forsitam optatæ visitationis favorabilius excusari; in tantis enim & arduis hactenus implicata, quæ diutius votis conceperat usque in præsentia tempora minime exsolvere valuit. Præterea quia ad certum didicit easdem vestras reverendissimas reverentiasque hoc in sacerrimo Basileensi loco esse conjunctas ad exstirpandum hæreses, & præsertim illam Hussitarum Bohemorum nostris temporibus ceteris procellosius debacchantem, suoque damnabili rugitu fines nostros attingentem, catholicorum principum pacem, ecclesiasticorumque virorum reformationem requirendam, in his tam sanctis vestris votis condelectata, eisdem congaudet, congratulatur, & alludit, existimationem firmissimam ducens, nullo ævo ecclesiam sanctam Dei super grandioribus fuisse congregatam, vosque dignissimos viros, quos Dominus constituit super testamentum suum & sacrificia, nullum usquequaque acceptius sacrificium præstituros; obinde R. P. V. in visceribus Christi precatur & exhortatur ducalis celsitudo, quatenus in his tam Deo placentibus & dignissimis rebus Deum præ oculis habentes, vices vestras, exactam quoque diligentiam exhibere studeatis: seque pro his juxta vires exequendis voluntarium devovet. Rursus quia frequentius ad memoriam traxit ducalis majestas, quod solerti & vigilanti cura Dominus noster Jesus Christus, supremus ecclesiarum pastor, inter suos pacem & unionem haberi optaverit, qui omnem divisionis atque schismatis occasionem eradicare sollicitus, ad Patrem suum omnipotentem orationem fundens inquiebat, *non pro eis tantum rogo te, Pater, sed pro eis qui credituri sunt per eos, ut unum sint, sicut tu in me, & ego in te, &c.* Et per Apostolum 1. ad Cor 1. *Obsecro vos, fratres, per nomen Domini nostri Jesu Christi, ut id ipsum dicatis, & non sint schismata in vobis, sed perfecti estote in eodem sensu & in eadem sententia.* Nec mirum, quia ipse est illa unitas, quæ per numeros coextensa suo virtuali ampliſſimo ambitu omnem creaturarum congeriem in unum glomeravit universum, quæ inter duo extrema angularis lapis defixus, utraque faciens unum, nos quidem natura sejunctos, per gratiam uniformisans, sibi ipsi copulavit, & hanc sacerrimam suorum communionem attestatus, in ecclesia sancta Dei unum pastorem unicumque gregem demulgavit, suæ amantissimæ consorti, ecclesiæ sanctæ Petrum & successores suos pastorem unicum præficiens, secundum illud Johannis: *Simon diligis me plus his? pasce oves meas*; ut sub uno sempiterno capite Christo una fide, uno baptismate, una sacrosancta matre ecclesia, unicoque summo pontifice vitam agendo, ad gloriam quæ secundum B. Dionysium de cælesti hierarchia in unione deiformi consistit, traheremur. Etiam quia non immemoriter duxit ducalis magnificentia, nihil in sæculis esse perniciosius, nihil infidelibus delectabilius, catholicis scandalosius, & prospectantibus monstruosius discessu membrorum a capite, filiorum a parente, pastoris a grege, & sponsi a sua amantissima sponsa; percepto quod usque in præsentem diem domini nostri summi pontificis Eugenii sanctitas, huic sacerrimo concilio suam præsentiam minime exhibuerat: quæ tamen tam dignificis rebus tractandis, concludendis, atque expedite practicandis, non modicum aut saltem ejus demissa auctoritas non modicum, videtur accomoda, timens ne levi causa amplior dissidentia oriretur, in magnum adhuc tenerrimæ unionis præjudicium ecclesiæ; in novumque antiquati schismatis exordium, decrevit nos suos obsequiosos ad ejusdem domini nostri summi pontificis sanctitatem quam citius progredi, eamdemque in omni humilitate, reverentia & obedientia filiali suppliciter exhortari, quatenus mollificatum cor patris convertens in filios, se ad hoc præsens Basileense concilium corporaliter transferre dignum ducat: in casu vero legitimi impedimenti, suos committere cum plenitudine potestatis; rogatque filiali affectu eadem excellentia, ut in his quæ auctoritatem, libertatem & honorem ejusdem domini nostri sedisque apostolicæ concernent, cum omni reverentia & mansuetudine hoc sacrum concilium agere dignum arbitretur, in Domino optime confidens, quod precibus catholicorum principum demulsus, se suis votis de proximo exhibebit promtiorem. Postremo, quia advolante fama, qua nihil in creaturis mobilius, ad aures illustrissimi domini nostri pervenit, Hussitarum Bohemorum ambassiatam sub certis præfixis conditionibus, & cum non modica spe reductionis eorum, ad hoc sacerrimum devenisse concilium, dolore uterino compatiens, tam dudum glorioſum regnum, Gallicorum genti confidentissimum, & sibi ex genere propinquissimum, sub tanto periclitari discrimine, in futura eorum caritativa & amicabili reductione delectatus, nos suos in hac materia auxilium, assistentiam & favores possibiles præstituros demandavit. Verum si, quod absit, indurata cervice atque pertinaci animo, hujus sacerrimi concilii rejecto consilio, effrenata facie suis in damnatis hæresibus morari præelegerint, de cunctis hoc abominabilibus detestatur nefas, aliam præter gladii viam non arbitratus, ecclesiæ sanctæ Dei huicque sacerrimo concilio ad beneplacita se devovet paratissimum, sub conditionibus & modis aliquando tactis, & in posterum explicandis, cum reliquis orthodoxis principibus apprendere scutum & arma, & exsurgere in adjutorium populo sancto Dei, seque Gedeonis exemplo positurum murum pro defensione domus Dei Israel: gladium quoque ad vindictam malorum accinctum usque ad rei votivam consummationem pro viribus devibraturum, eo præstante, qui fortium manos dirigit ad prælium, & digitos eorum ad bellum, cui honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

ANNO CHRISTI 1434.

PROPOSITIO

Facta per dominum elecmosynarium regis Aragonensis in congregatione generali sacri concilii Basileensis.

S Telliferi conditor orbis, sublimis & excelsus, cujus ineffabilis altitudo clementiæ nullis est inclusa limitibus, nullisque est terminis comprehensa, de sede majestatis suæ ab æterno prospiciens, quod serpens ille hostis antiquus, humani generis insatiabilis homicida, lb. p. 206

ANNO CHRISTI 1432.

da, qui primo nobis ſemen mortis invexit, ac mundum iſtum victo ſibi homine ſubjugavit, venenumque ſuum decipiendo primorum hominum credulam novitatem in corpora noſtra latenter immerſit; ne quomodo homo ad miſſam ſapientiam ſuſpiraret, vel debitum ſibi quæreret teſtamentum, ſic cuncta fuſcis ſuæ artis infecit, ut ſtultitiam ſapientiæ colore veſtiret, & mortem mentitæ vitæ lenociniis obumbraret, conſubſtantialem ſibi Filium & æternum humanitatis noſtræ carne in utero induit virginali, qui adverſis adverſa deſtruxit, & per ſimiles quasdam operationes ingenii illius artificis machinas eliſit, ut paribus quibusdam veſtigiis ſalutaribus, licet impreſſa illius mortifera ſtigmata delerentur. Sed adhuc atrox ille ſeductor aſpiciens, quod in eccleſia, quæ fidelium mater eſt omnium & magiſtra, in qua idem ſacerdos ipſe eſt ſacrificium Jeſus Criſtus, virtutum utique ſpiritualium jucunda foret decoraque plantatio, ubi hortus concluſus in capita quatuor derivatur, & ex eadem ſapientia vera virtus quadripartita procederet. Splendidiſſima quoque inibi lilia vernant, ibi nardus ſponſi fragrantiſſimum præſtat odorem cæteraque fluunt aromata, auſtro inſpirante, aquilone fugato, ibique ſuccisis ſpinis ac vepribus, quibus antea pungebatur, unctione miſericordiæ profuſus animus in ea feliciter requieſcet, ſuperſeminavit in agro Dominico zizaniam, ac multorum animos ab unitate eccleſiæ nefarie ſegregavit. Quamobrem ad exſuperandam malitiæ pravitatem, ac ne tunicam Chriſti inconſutilem ſciſſura ulla laceratam exhibeat, vos excelſa templi luminaria, eccleſiæ paſtores & præſules, vos nobiles, egregios, ſpectabiles, & ſapientiſſimos viros, qui in hoc glorioſiſſimo cœtu unam ſanctam catholicam & apoſtolicam repræſentantes eccleſiam, de diverſis mundi partibus congregavit in unum Dei ſapientia pontifex Jeſus Chriſtus. Ne igitur quiſquam exiſtimet, navem iſtam eccleſiæ turbidis hujus ſæculi fluctibus, aut diabolicis fraudibus poſſe deficere, aut erroris naufragium in aliquo ſuſtinere, caute duxi pro themate proponendum illud ſacræ ſcripturæ eloquium, quod in libro numerorum c. XVI. divinitus exaratum eſt, videlicet: *Sufficiat vobis, quod omnis multitudo ſanctorum eſt, & in ipſis eſt Dominus.* In quibus verbis tria per ordinem proponuntur, quæ manifeſte obtinet hæc ſacroſancta ſynodus generalis, primo ſufficientiæ & abundantiæ adoptionem, quia *ſufficit vobis*; ſecundo, concordiæ & excellentiæ unionem, quia *omnis ſanctorum multitudo eſt*; tertio, ſecuritatis & permanentiæ conſummationem, quia *id ipſis eſt Dominus*.

Primo enim hæc ſancta ſynodus obtinet ſufficientiæ & abundantiæ adoptionem, quia *ſufficiat vobis*. Quid enim huic deeſſe poterit, in qua præſidet Verbum illud æternum, quod erat in principio apud Deum, quod Verbum factum eſt caro de carne Virginis, ſecundum Verbum ſuum, non verbum prolatum ut tranſeat, ſed conceptum ut maneat; non verbum ſcriptum & mutum, ſed incarnatum & vivum, hoc eſt non mutis figuris mortuis in pellibus exaratum, ſed in forma humana caſtis Mariæ viſceribus vivaciter impreſſum! O immaculatam Dei eccleſiam! O ſponſam Dei electam! O deargentatam Chriſti columbam, divinis eloquiis eruditam! in qua omnes ſapientes cor-

ANNO CHRISTI 1432.

Atinas decem ad explendum opus tabernaculi mirabiliter exſtruxerunt, in qua cœleſtis artifex propitiatorium, id eſt oraculum de auro erexit mundiſſimo, duoſque Cherubim ex auro ductili alas in ſingulis ſummitatibus propitiatorii extendentes, & candelabrum ductile de auro mundiſſimo, de cujus vecte calami, ſcyphi, ſperulæ ac lilia procedebant. Magnum nempe pietatis ſacramentum erga dilectam Dei eccleſiam in hoc evidenter poſſumus intueri, quod divina providentia in ea ſingulis quibuſque temporibus viros ſanctos quaſi novas quasdam ſtellas in cœlo apparere facit, ſecundum quod temporis exigentia hoc expoſcit, ſicut tuba veritatis Gregorius eleganter inſonuit dicens: B Licet inter hæc merito divinæ diſpenſationis opera cernere, quomodo ad illuminandam noſtem vitæ præſentis, aſtra quoque ſuis vicibus in cœli faciem veniant, quouſque in finem noctis redemtor humani generis, quaſi verus Lucifer ſurgat. Nocturnum namque ſpatium, dum tendentium ſuccedentiumque ſtellarum curſibus illuſtratur, magno cœli decore peragitur. Ut ergo noctis noſtræ tenebras ſuo tempore editus viciſſimque permutatus ſtellarum radius tangeret, ad oſtendendam innocentiam venit Abel, ad docendam cordis munditiam venit Enoch, ad exhibendam ſpei & operis longanimitatem venit Noe, ad manifeſtandam obedientiam venit Abraham, ad demonſtran- C dam conjugalis vitæ continentiam venit Iſaac, ad inſinuandam laboris tolerantiam venit Jacob. Ecce quam fulgentes in cœlo ſtellas cernimus, ut inoffenſo operis pede eccleſia iter ſuæ peregrinationis valeat peragrare. Nam cognitioni hominum divina pietas quot ſanctos vel juſtos exhibuit, quaſi tot aſtra ſuper peccantium tenebras miſit; & non ſolum in veteri teſtamento hoc fecit, ſed etiam in novo. Unde in principio miſit apoſtolos & diſcipulos fide armatos, contra incredulos; poſtea martyres armatos patientia contra tyrannos; poſtea doctores illuſtratos ſapientia contra hæreticos; poſtea confeſſores coruſcantes ſanctimonia contra male viventes Chriſtianos; de- D nique vero vos electos Dei operarios gemina poteſtate fulgentes, hoc eſt imperio duplici, ſpirituali videlicet & temporali, evangelicus ille paterfamilias ad excolendam ejus vineam hora noviſſima deſtinavit. Eſt enim hæc civitas illa Jeruſalem duodenis virtutum præfulgens radiis, quam cœleſtium arcanorum ſcrutator Johannes in Apoc. c. 21. vidit deſcendentem de cœlo, cujus muri fundamenta ornata erant omni lapide pretioſo, in cujus laudes Pſalmiſta cecinit, qui Chriſtum lyra prædicat, & in decacordo pſalterio ab inferis excitat, ſic dicens cap. 52. *Conſurge, conſurge, induere fortitudine tua Sion, induere veſtimentis gloria tua, Jeruſalem civitas ſancti . . . .* E *Sternam per ordinem lapides tuos, fundabo te in ſaphiris, & ponam jaſpidem propugnacula tua, & portas tuas in lapides ſculptos, omneſque terminos tuos in lapides deſiderabiles.* Hinc etiam ſicut propheta Ezechiel teſtatur cap. 16. Juravit Dominus, & ingreſſus eſt pactum ſecum, inquiens, *Lavi te aqua, & emundavi ſanguinem tuum ex te, unxi te oleo, & veſtivi te diſcoloribus, & calceavi te janthino, cinxi te byſſo, indui te ſubtilibus, & ornavi te ornamento, & dedi armillos in manibus tuis . . . . & ornata es auro & argento,*

& ve-

ANNO CHRISTI 1434.

☞ *& veſtita eſt byſſo & polymito, multiſque coloribus.* Cum ergo hæc ſacroſancta ſynodus tot ac tantis gratiarum donis ſufficientes abundet, ac non paucis virtutibus ſit copioſius irrorata, dicere non incongrue cum Apoſtolo poſſumus illud 2. Cor. 3. *quod omnis ſufficientia noſtra x Deo eſt, qui idoneos nos novi teſtamenti fecit miniſtros, non litera, ſed ſpiritu.* Et hoc de primo.

Secundo, obtinet hæc ſacroſancta ſynodus concordiæ & excellentiæ unionem, quia *omnis multitudo ſanctorum eſt*, de qua dicitur illud 2. Paral. 6. *Converſis rex faciem ſuam, & benedixit multitudini Iſrael.* Hæc eſt etiam illa ſapientum multitudo, quæ ſanitas eſt orbis terrarum, cujus rex ſapiens, id eſt Chriſtus, ſtabilimentum eſt, merito ſecundum præſentem viatorum ſtatum catholica ſive univerſalis eccleſia nuncupatur. Non enim ſicut hæreticorum conventicula in aliquibus regionum partibus coarctatur, ſed per totum terrarum orbem dilatata diffunditur, ut dicit Iſidorus l. 1. de Summo Bonno. Hæreſes aut in aliquem angulum mundi, aut in unam gentem verſari inveniuntur; eccleſia vero catholica, ſicut per totum mundum extenditur, ſic & omnium gentium ſocietate conſtituitur. Præſertim quia omnes omnium hominum diverſitates colligit, & nullam abjicit; non rituum varietates reſpuit, quia & Judæos & gentiles pariter vocat; non nationum diverſitates, quia & Græcos & barbaros, Scytas & Medos; non conditionum, quia ſervos & liberos; non ſexuum, quia maſculos & feminas; non animorum, quia doctos & indoctos, ſapientes & ſimplices; tandem vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Hanc enim, quam fecit Chriſtus per prædicatores ex multorum collectione populorum in una fidei confeſſione, arca Noe, quam fecit ſecuribus & dolabris ex multorum lignorum materia & bitumine, typice deſignavit, quam Chriſtus gubernator inter hujus vitæ procellas regens, per ſe ducit ad ſe; quod autem in ſupremo ad unius cubiti menſuram arca contrahitur, hoc ſignificat, quod Chriſtus, qui eſt caput eccleſiæ & ſanctus ſanctorum, per naturam conſimilem inter homines eſt, per virtutem ſingularem ſupra homines eſt. Nec illud prætereundum videtur, quod ſicut eccleſiæ univerſitas non tollit univerſalitatem, immo in ipſa univerſalitate unitas deſignatur, ut probat Iſidorus 8. ethymol. libro, quoniam ab uno cognominata eſt univerſalitas, & ideo in unitate colligitur. Nam in dialectica Univerſale dicitur, quia multa in unum colligit: eſt enim unum in multis & de multis; accipitur enim in intellectu ex convenientia & conformitate multorum. Omnis autem convenientia unitas eſt. Eſt igitur eccleſia ita una, quod univerſalis, & ita univerſalis quod una. Id-circo vere dici poteſt reſpublica, c. *de ſacro*, & *ut inter divinum*. Nam reſpublica eſt res populi, populus autem eſt multitudinis cœtus juris conſenſu & utilitatis communione ſociatus, ut patet ex diffinitione Tullii, quam Auguſtinus ſæpe inducit; immo ſecundum hanc diffinitionem nulla communitas dicitur vere reſpublica, niſi eccleſiaſtica, quia in ea ſola eſt vera juſtitia & vera utilitas, & vera communio, art. XII. q. 2. *dilectiſſime*. Ac ſummopere advertendum, quod hæc ſolum non dicitur multitudo, ſed ſanctorum. Nihil enim ſanctum apud veteres dicebatur, niſi quod ſanguine hoſtiæ eſſet conſecratum atque conſperſum. Unde hi qui purificati volebant, ſanguine hoſtiæ tangebantur; ſic hæc fidelium multitudo accedens cum corde vero in plenitudinem fidei, ad ſanguinis aſperſionem melius loquentem quam Abel., ſeu ad eum qui unam pro peccatis ſemel offerens hoſtiam, in ſempiternum ſedet in dextera Dei, ſanctificatur in ſanguine ipſius hoſtiæ, & ab operibus mortuis plenius emundatur. Flecto igitur genua mea pro vobis ad Deum Patrem, & oro cum Paulo, ut vos Dominus multiplicet & abundare faciat veſtram caritatem in invicem & in omnes, *ſolliciti ſemper ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis; unum corpus & unus ſpiritus, ſicut vocati eſtis, in una ſpe vocationis veſtræ, unus dominus, una fides, & unum baptiſma:* ita ut in hac credentium multitudine, cujus eſt cor unum & anima una, ille qui venturus eſt glorificari in ſanctis ſuis, & admirabilis fieri in omnibus, omnem voluntatem bonitatis ſuæ in vobis adimplere dignetur, & opus fidei in virtute ut clarificetur nomen ipſius in vobis, & vos in illo, ad cujus ſanctæ multitudinis ſequendum judicium atque conſilium, fideles omnes hortatur Apoſtolus ad epheſ. 3. dicens: *In caritate radicati atque fundati, ut poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis*, &c. Et hoc de ſecundo.

Tertio & ultimo, hæc ſancta ſynodus obtinet ſecuritatis & permanentiæ conſummationem, quia *in ipſe eſt Dominus*. Quibus, quæſo, patres reverendiſſimi atque doctiſſimi, major poteſt eſſe ſecuritas, majorque fiducia, quam vobis ſacrum concilium facientibus, cum quibus certiſſime inhabitat ſancta & ineffabilis Trinitas unus Deus? quod ſacrum concilium quanta ſit auctoritatis, quantæ virtutis, ex Auguſtini, Hieronymi, Gregorii, Cœleſtini, Iſidori, aliorumque ſanctorum patrum auctoritatibus ſufficienter colligitur, & ex ipſa divina inhabitatione plenius comprobatur. Nec credendum eſt in hac ſancta electorum multitudine pro exſtirpatione hæreſum, & reformatione eccleſiæ in Sancto Spiritu legitime congregata Deum non habitare, cum, Luca teſtante, in medio duorum vel trium ſit, qui in ejus nomine congregantur. Unde Johannes in Apoc. c. 21. cum vidiſſet civitatem ſanctam Jeruſalem deſcendiſſe de cœlo a Deo, paratam, id eſt militantem eccleſiam, ſtatim audivit vocem magnam de throno dicentem: *Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis, & ipſi populus ejus erunt, & ipſe Deus cum eis.* Hoc etiam videtur tangere Auguſtinus in Enchiridion cap. 34. quærens quare in ſymbolo ſtatim poſt SS. Trinitatis commemorationem ſequitur articulus *Credo in ſanctam eccleſiam catholicam*, dicit: Rectus confeſſionis ordo poſcebat, ut Trinitati ſubjungeretur eccleſia, tamquam habitatori domus ſuæ, & Deo templum ſuum & conditori civitas ſua. Et idem Auguſtinus ſuper pſalmum 9. *Deus habitat in Sion*, id eſt in ipſam eccleſiam; niſi enim inhabitaret, iret in errorem, quantumcumque ſtudioſiſſima eſſet ejus ſpeculatio. Præterea vas electionis & magiſter gentium, inquit ad Epheſ. 5. *Chriſtus dilexit eccleſiam, & ſemetipſum tradidit pro ea, ut ſanctificaret, mundans eam lavacro aqua*

ANNO CHRISTI 1434.

ANNO CHRISTI 1434.

☞ *aqua in verbo vitæ, ut exhiberet ſibi eccleſiam A gloriosam, non habentem maculam neque rugam, neque aliquid ejus, ſed ut ſit ſancta & immaculata.* Quomodo autem Chriſtus ita ſponſam ſuam dilexiſſet eccleſiam, ſi eam in his quæ pertinent ad neceſſitatem ſalutis permitteret fornicari? Aut quomodo ipſa permaneret virgo immaculata ſine macula, & ſine ruga, ſi ejus judicium maculam aut erroris rugam poſſet in aliquo fermentare? Eccleſia etiam gubernatur per Spiritum-ſanctum, qui eſt Spiritus veritatis, Johannis 15. & docet omnem veritatem, Johan. 14. idcirco deficere non poteſt. Unde illa cœleſtis fiſtula, Ambroſius, ſtabilitatem ejus & excellentiam evidenter inſinuat, dicens: Quid per navem denique, niſi B Dei eccleſiam intelligere debemus, quæ crebris ventorum flatibus & aquarum fluctibus, id eſt tentationum plagis & verberibus fatigatur, quam turbidi fluctus, id eſt hujus ſæculi poteſtates conantur ad ſaxa perducere, quæ etſi undarum fluctibus aut procellis ſæpe vexatur, tamen numquam poteſt erroris naufragium ſuſtinere, quia in arbore ejus, id eſt in cruce, Chriſtus erigitur; in puppi ejus, id eſt in poſteriori parte, Pater Deus præſidet gubernator; proram vero ejus, id eſt priorem partem, Paraclitus conſervat Spiritus. Hanc etiam per anguſta hujuſmodi freta duodeni remiges ducunt, id eſt XII apoſtoli, & ſimilis numerus prophetarum. Tandem Chriſtus oravit pro ec- C cleſia, Petro inquiens, Lucæ 22. *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* Orat eccleſia triumphans, quod ſollicita valde eſt pro eccleſia militante, ut in lib. Enchiridion Auguſtinus eleganter deducit, dicens: Eccleſia quæ beata perſiſtit, parti ſuæ peregrinanti, id eſt eccleſiæ militanti, ſicut oportet opitulatur, quia utriuſque una erit conſortia civitatis, ſicut nunc eſt, una confœderatio caritatis. Et Ambroſius in libro de Abraham patriarcha, inquit: Sanctorum & juſtorum fides nos ſervat, ipſorum juſtitia ab exilio nos defendit. Sodoma quoque, ſi habuiſſet X. viros juſtos, potuit non perire. Ex quibus omnibus evidenter infertur, quod tam ratione interceſſio- D nis Chriſti, qui propter ſui reverentiam meruit exaudiri, quam etiam triumphantis eccleſiæ & juſtorum, qui ſunt in eccleſia militante, hæc ſancta eccleſia ab erroris macula præſervatur, cujus, ſicut dicit B. Hilarius l. 1. de Trinit. proprium eſſe ſolet, ut tunc vincat cum læditur, tunc intelligat cum arguitur, tunc ſecura ſit cum reparata videtur. Quare confidimus, quod ille qui poſt nubilum dat ſerenum, inclytam ſponſam ſuam ſuccedentibus turbationum fluctibus agitatam, oculo interiori vel clementiori ex alto reſpiciet, non ſerens eam in ſui nominis injuriam conculcari diutius.

SECUNDA PROPOSITIO

Domini epiſcopi Nivernenſis contra dicta per vicarium Moguntinum, ſuper ſeſſionibus domini ducis Burgundiæ, & dominorum electorum, ſeu oratorum eorumdem in concilio Baſileenſi.

B. p. 818. Si quid ſuperiorem favor, ſi quid vere indita lex, ſi quid patrum reverentialis timor in nobis ruboris aut verecundiæ ſuffuſſent, jam, o reverendiſſimi reverendique in Chriſto patres, & domini honorandi, manus ori impingentes, erubeſcere ſatius & tabeſcere debueramus, qui aliquando & nudius tertius noſtris ſtridentibus ſermonibus aures veſtras permulcebres colliſiſſe non contenti, orationem rudi, vili, indigeſtoque ſermone contextam, in tam digniſico cœtu exordiri præſumſimus: conſultius nobis perpetuum ſilentium impoſituri, nili & rei tractandæ, & utinam non tractandæ perurgens neceſſitas, & veſtra per orbem diſſeminata caritas noſtros pene deficientes ſpiritus in ampliorem dicendorum copiam erexiſſent. Itaque ab illuſtriſſimo, potentiſſimo, glorioſiſſimo domino, domino Burgundiæ, &c duce Flandriæ, Arthe- B ſiil, Hannoniæ, Hollandiæ, &c. comite, majoris atque minoris Friſiæ domino, eccleſiæ ſanctæ devotiſſimo, ad hoc ſacerrimum concilium Baſileenſe præcurſores deſtinati, audientes quemdam doctorem ambaſſiatorio nomine defungentem pro parte reverendiſſimorum reverendorumque in Chriſto patrum ac illuſtrium & potentum dominorum, dominorum electorum ſacri imperii, minime tamen de eorum mandato, ſed nomine proprio, ſuorumque ſociorum, in magna prorupiſſe, ejuſdem dictis occurrere affectantes, orationem, quam mente formavimus, inantea proſequemur, illud pro themate accipientes: *Firmetur manus tua, exaltetur dextera tua juſtitia & judicium præparatio ſedis tua*; quod ut in dicendis certius proceſſerimus.

Proteſtamur in primis quod huc non advenimus compariturі ad acceptandum, recipiendum aut inchoandum ſtrepitum proceſſus, aut formam juris, ſed tantum ad potendum locum illuſtriſſimo domino noſtro debitum, & in concilio Conſtantienſi aſſignatum. Secundo, quod per præſentem auditentiam, aut quamcumque aliam in futurum concedendam, non intendimus recedere a via per hoc ſacerrimum concilium introducta, ſcilicet quod in hac materia ſummarie de plano & ex officio procedetur. Tertio, quod ea quæ dicturi ſumus, non de mandato illuſtriſſimi domini noſtri ducis, ſed propriis nominibus tantum, ut defenſores, & ad retrudendum ea quæ per doctorem dictum in dicti domini noſtri ducis ac ſuarum patriarum præjudicium & ſcandalum poſita ſunt, aliquid quod in præjudicium aut diminutionem ſtatus aut honoris cujuſcumque principis viventis; præſertim reverendiſſimorum in Chriſto patrum illuſtriumque dominorum, dominorum electorum ſacri imperii, dicere minime intendentes: quod ſi oppoſitum contingeret, imputetur loquenti, non menti.

His proteſtatis, etiam occurrat illud primæ Petri c. 2. *Fratres obedite omni creaturæ, regi tamquam præcellenti, & ducibus tamquam ab eo miſſis*; ex cujus textus ſerie accipitur, quod in principibus eſt excellentia; excellentia autem cum ab excedo dicatur, notat virtutis ſuperexcreſcentiam. Cum enim principes & reipub. rectores, ſive temporales ſive ſpirituales, ceteroſque re & æſtimatione, vel exiſtimatorie præcellere debeant in virtute, in principibus ſuſpicatur eſſe excellentia ſive præcellentia. Et quia philoſophorum potiſſimis teſtibus optimum decoratis hac in vita eſt virtus, illa potiſſimum debuit recompenſari. Optimum autem in hac eadem vita eſt honor,

de

☞ de quo, inquit philoſophus 5. Ethic. *de juſtitia*, quod ſi pluſquam honorem exquiſierit princeps, tyrannus eſt. Ideo virtus honore recompenſanda eſt. Unde & idem philoſophus: honor eſt primum in ſignum virtutis. Et quia ſunt plures partes virtutum, ut dicit Plotinus Platonicus, & repetitur a Macrobio 3. de Somnio Scipionis, & ab Auguſtino de Civitate Dei; quatuor ſunt virtutum genera, ſcilicet exemplares, purgatoriæ, purgati animi, & politicæ ſive civiles. Secundum commenſurationem harum expetenda eſt diſtributio honorum. Nam exemplaribus ſive divinis debetur latria: purgativis & purgativi animi dulia, & yperdulia; politicis autem, ſive civilibus pietas, reverentia, laus, gloria, ambitus. Et ſicut reverentia eſt in quadam corporis & membrorum præſtatione, & pietas in famulatu, & præſertim reſpectu parentum, laus in voce, gloria in applauſu; ita ambitus in præeminentia locorum & ſedium, quam etiam Chriſtus in evangelio atteſtatus, inquiebat: *Recumbe in noviſſimo loco, ut cum honoratior venerit, dicat qui te invitavit: amice, aſcende*, &c. Et quia hæ partes honoris ad juſtitiam pertinent, non quamlibet, ſed ad diſtributivam, ut docet doctor ſanctus 2. 2. q. &c. Et juſtitia diſtributiva maxime ad principes & reipublicæ rectores pertinet; inde eſt quod ſolliciti eſſe debent refundere honores ſecundum commenſurationem virtutum & meritorum; unde cum dixiſſet Petrus in catholica. *Obedite regi tamquam præcellenti*; ſubjunxit: *Deum timete, regem honorificate*. Et quia virtutes judicantur ex actibus, & actus ex affectibus, exinde prærogativas, honores, & excellentias illuſtriſſimi principis & domini noſtri metuendiſſimi ex tribus dimetiri conabimur. Indulgeat tamen mihi, o ſereniſſime princeps, majeſtas veſtra, ſi veſtra tam toti orbi manifeſta altitudo me improbum laudatorem inveniat. Numquam exhaurientur res ipſæ, & ſi verba deficerent, me vobis excuſatum reddat ignorantia, & temporis me anguſtiæ brevitas. Potentiam ſublimitas ex generoſitate, ex potentatu, & ex auctoritate dominii communis accipitur.

Propterea ſi extollere hunc inclytiſſimum principem ex genere aggrediar, magnus & inexplicabilis labor. Nam ex parte patris triplicem originationem accepit; primum ex illa Chriſtianiſſima, glorioſiſſima, & potentiſſima domo Franciæ, & tanto excellentioribus gradibus, quanto ex ea internam originationem accepit. Quod ut ad priora viam extenderim, per illam ex illo Trojanorum Franco principe ortam accepit Dardanicam. Altera ex parte illi inclyto principi ac Burgundionum regi Clodulfeo generationis progreſſu ſuccedens, ut teſtatur tripartita hiſtoria, originem ab Evandro rege ſeptem montium, a Jano filio Japhet filii Noe decurſis temporibus exorto. De regibus etiam ante Urbem conditam generationem accepit. Rurſus quia hereditario ac natali jure ab illa antiquiſſima Lotharingiæ domo, quæ jam communi nomine Brabantia dicitur, nomen habuit ab illis potentiſſimis, famoſiſſimis & glorioſiſſimis principibus Karolo Martelli, Pipino, Karolo Magno, Ludovico Pio, Karolo Calvo Franciæ regibus, & ut plurimum imperatoribus, tanto digniorem recepit natalitiam, quanto eisdem ſanguine & dominio claros ſucceſſor effectus eſt. Nec tacuerim ex parte genitricis, per quam de illa vetuſta Germanorum Bavarorum domo, quæ nullos niſi Cæſares, reges aut duces parturire ſolita eſt, glorioſam attraxit originem. Tanta enim ei adeſt generis claritas, ut Francorum, Anglorum, Caſtellæ, Portugalliæ, Aragonum, Navarræ, Cypri, & Siciliæ reges cognatione habeat propinquiſſimos, illumque in Germania victorioſiſſimum principem Albertum ducem Auſtriæ cognatum germanum complectens.

De potentatu in dominiis res ipſa ſe manifeſtat. Aſſunt quatuor digniſſimi ducatus, quindecim comitatus, Friſiæ majoris & minoris dominia, patriæ eccleſiis dotatiſſimæ, militia & divitiis abundantes. Tertio, dimenſuranda erat excellentia hujus principis ex auctoritate dominii Burgundiæ, quam tria ingenuam præcommendant, utpote antiquitas in potentatu & dominio. Secundo, obedientia ad fidem catholicam. Tertio, obſequia eccleſiæ & fidei præſtita. De primo fidem facit illud, quod habetur in l. fi. ff. *de cenſibus*; ubi in ſervitutem derelictis Colonienſibus, Romani ſub dominio ariſtocratico & democratico rempublicam agentes, per quingentos annos ante paſſionem Chriſti, Burgundiones libertate frui mandaverunt. Nec obmittendum, quod eodem ſub dominio Romanis degentibus, illa antiqua Burgundiæ inclyta civitas Senonis ex ſuo gremio trecenta millia bellatorum in Italiam & Græciam exſufflavit: quibus attonita Urbs ſe præter capitolium optioni eorum dedit; genſque hæc in Græciam pertranſiens, locum & nomen accepit, ut patria Gallo-græcia, & gens Gallo-græci referantur. Nec obmiſerim, quod recitat de ethimologiis Iſidorus, quod ſuperiori ſubacta Germania ſub Tyberio Cæſare, nationem hanc in plus quam centenorum millium militarium conſſe. Etiam Julius Celſus introduxit civitates inclytas, Auguſtodonum & Chryſopolim, quæ hodie Edua & Biſuntium appellantur, frequentius Julio Cæſari ducenta millia armatorum præſtitiſſe, quorum ſuffultus auxilio, cum ceteris receptis legionibus Germaniam & Gallias Romanorum ditioni adduxit. Nec omiſerim, quod dum Hunni fere totam Galliam ferro & igne conſumſiſſent, hæc gens catholica, ſancta, manu & virtute fortis, totam illam barbarorum Kunnorum congeriem fere extinxit. Inſuper refert Tripartita hiſtoria, quod dum ſub Honorio imperatore Romanum imperium irreparabilem pateretur ſciſſuram, & jam nationes ſibi diademata imponerent, regeſque conſtituerent, eiſdem fere temporibus in Francia ſibi Franci conſtituerent regem, & in Burgundia Burgundi circa annum Domino CCCC & decurſis temporibus, regibus ſibi invicem ſuccedentibus, deventum eſt, ut ille flos digniſſimus ſancta Cloxedra regis Burgundiæ neptis Clodoveo regi Francorum, ſed pagano, matrimonio copularetur. Ex tunc in unam Clodovei perſonam duo Franciæ & Burgundiæ regna cocuntes, poſt tamen filiorum ſucceſſivam generationem prius copulatum, diſtinctum regnum ad poſteros rediit, manſitque in diademate regio uſque ad Caroli Magni tempora, ſub quibus ducatus & provincia factum eſt: non tamen tranſiit inglorium. Nam cum Karolus Magnus ſibi ad regendam rempublicam univerſalem de omnibus nationibus adjutores conſtituerit, illoſque pa-

ANNO CHRISTI 1432.

ANNO CHRISTI 1432.

ANNO CHRISTI 1432.

pares nominaret, ducem Burgundiæ de cunctis primum, & pariũm decanum conſtituit, ut ſi ſaltem tranſiſſet corona, non tranſirent dignitatis inſignia; cujus honoris atteſtes ſunt mareſcallia & cancellaria ducibus Burgundiæ & nulli aliorum principum Franciæ in perpetuum derelicta. Nec hic gloria & poteſtatus hujus dominii in Gerardo de Roſſilione minutus eſt, qui dominium Burgundiæ ab Alpibus ad montes Pyreneos, a Rheno ad Gallias coextendit; tanto confortato dominio, plurimum Carolo-Calvo Franciæ regi & imperatori reſtitit, adhucque ceteris paribus, hæc clariſſima provincia potentia famoſiſſima perſeverat.

Etiam auctoritas hujus collaudandi dominii ex obedientia ad ſacroſanctam fidem orthodoxam decernenda eſt, pro quanto populus ille devotiſſimus ejuſque principes Deo devoti, ſua colla obſequio fidei ſubmiſerunt. Unde Auguſtinus de Civitate Dei inquit: Non ideo principes glorioſos dicimus, quia hoſtes devicerunt, ſed quia fidem catholicam augmentare ſtuduerunt. Et alibi in eodem libro, quod rejectis gigantum fortiſſimis & Eſau potentiſſimis filiis, Enos, qui primum incœpit invocare nomen Domini, & filiis Jacob Hebræorum regnum reſervatum eſt. Unde poſt Chriſti paſſionem Petro in Urbe cathedram tenente, Linus ejus diſcipulus ad Burgundiam deſcendens, verbum Dei prædicavit, & eccleſias ædificavit. Etiam eodem Petro adhuc Romæ degente, variæ eccleſiarum ſtructuræ in honorem S. Petri viventis uſque in diem præſentem concernuntur. Nec prætereundum, quod ſub Aureliano Nazarius, Celſus, Benignus, & magna Burgundionum gens ut ovis ad occiſionem perducta eſt. Amplius, ſub Diocletiano & Maximiano imperatoribus, dum illa ſancta Thebeorum legio morti daretur, fere tota Burgundionum natio peremta eſt. Nec prætermittendum, quod tempore Honorii in fide inſtructa, de auxilio Chriſti non modicum ſperans, Hunnorum gentem, ut dictum eſt, proſtravit. Quid dixerim de illis ſanctiſſimis Burgundiæ regibus, qui prius fidem quam diadema recepiſſent, & ſimul unĉti reges & ſancti clamarentur? Ex quibus illa S. Clocidra, quæ regi Clodoveo ſicut & coronam, ita & fidem catholicam detulit, perinde in Gallias & in Germaniam illam contribuens. Hunc fidei zelum atteſtantur quatuor religionum principalia cœnobia ædificata, utpote Cluniacum, Ciſtercium, Cartuſia & Vallis-olerum, abſque eccleſiis cathedralibus, collegiatis, & magnis monaſteriis eadem in provincia etiam tempore Conſtantini conſtructis.

Poſterius auctoritas in dominio ex devoto famulatu ad eccleſiam ſanctam concluditur, unde rejecto Cham, Sem & Japhet ad jus dominandi ſunt vocati, quia patri debitum obſequium devotius præſtiterunt, & Iacob quia patri devotum præbuit famulatum, benedictionem ante Eſau accepit. Hæc autem Burgundionum natio a toto ævo fidei & eccleſiæ ſervitiis dedita fuit; unde cum illa damnata hæreſis Arianorum fere totum orbem ſuo inextinguibili igne conflagraſſet, glorioſa illius ſanctæ mulieris Clocidræ proles cum Clodoveo eorum parente ad ſenium declinante, totam Aquitanorum gentem potentia & armis ab illa damnata hæreſi liberavit, illamque ad fidem reductam ſibi dominio perpetuo ſubegit. Etiam ſub Karolo Martelli gens Burgundionum eidem opem præſtans, in ſtrage CCC. millia paganorum conſocia fuit; ad cujus atteſtationem auctoritate papæ eccleſiarum decimas Burgundiæ militaribus, quas etiam plerique uſque in præſentem diem poſſident, largitus eſt.

ANNO CHRISTI 1432.

Nec reticendum, eſt quanta ſubſidia præſtiterint inclyti Burgundionum principes Karolo Magno in conqueſta Lombardiæ contra Deſiderium, quorum in devincendis munitionibus Lombardorum in diſtrictibus Alpium deſtinatis, tanta fuerit ſtrages, ut uſque in hodiernum diem Clauſtrum mortalitium a morte dictum appareat. Quid in conqueſta Jeruſalem, quid in repulſa Saracenorum ab Hiſpaniis, quid in reductione Saxonum ſub Karolo, quid in converſione Bohemorum ſub Ludovico Pio? In his etenim tam ſollicite egerunt, ut uſque in præſentia tempora laudes eis remaneant exſolvendæ. Non obmiſerim de illo Gerardo de Rouſſilione, quod toto ſuo tempore Burgundiones ad paganorum & Saracenorum gentem a confinibus Hiſpaniæ evellendam pugnatores habuit, ut etiam XVII. bella peragerent, nec ceſſavit ille glorioſus Burgundiæ dux Radulfus, de quo ſcriptum eſt:

Petra dedit Petro, Petrus diadema Radulfo.

Qui rex Italiæ factus, demum Franciæ in Senonenſi civitate ſepultus quieſcit. Quid dixerim de ducibus in frequentatis transfretationibus ſub Godefrido & ceteris, ut teſtibus veracibus hiſtoriis, Jeruſalem ſemper haberet venientes, redeuntes aut morientes; quod atteſtantur privilegia pontificalia duci Burgundiæ conceſſa in antiquis cum capella ducis Burgundiæ, imitati quorum veſtigia inclyti principes Philippus, avus, pater & modernus, ſe obſequiis eccleſiæ devoverunt. Unus ad exſtirpationem ſchiſmatis uſque ad mortem elaborans; alius juventute, uxore, patria natali rejectis, in Hungariam cum tota Burgundionum militia ad Turcos debellandos cum ſereniſſimo Sigiſmundo Romanorum rege tranſiens, ſuorum ſtrages & proprii corporis capturam in magnum fidei excidium ſuſtinuit. Et jam Philippus ſecundus ſe eccleſiæ paratiſſimum defenſorem exhibuit.

Redeat ea propter thema præſcriptum, *Firmetur manus tua, exaltetur dextera tua*, &c. Colligebam quod dominium Burgundiæ ſub dominio Romanorum inter reges & Cæſares quod ariſtocraticum & democraticum appellatur, & fere per quingentos annos ante Chriſtum prærogativa & gloria eminebat, quod circa annum Domini CCCC. Burgundiones ſibi regem & fidem catholicam ex integro acceperunt; circa annum D. regnum Burgundiæ regno Franciæ in perſona Clodovei copulatum eſt. Circa annum DCC. & LXIII. regnum Burgundiæ in provinciam mutatum eſt, & dux factus eſt par Franciæ, decanus parium. Sub anno DCCCC. Saxonia converſa ad fidem, & ſub Ludovico Pio DCCCXVI. converſa eſt Bohemia. Sub Ottone III. fere an. DCCCCLXXXVI. pontificatum tenente Gregorio V. Saxo natione per eumdem Gregorium eligendi imperatorem conceſſum eſt officialibus curiæ imperialis.

Ante ſolutiones rationum per adverſarium

ductarum, ponendæ ſunt quædam ſuppoſitiones. Prima eſt, quod multum differt inter dominium & officium. Dominium enim in ſtatu naturæ lapſæ etiam a jure naturali judicatum eſt. Officium autem omnino a voluntate pendet. Inde eſt, quod dominus rei etiam naturali motu ducitur ad conſervationem ejus, & propter hoc appellati ſunt domini temporales, patres patriæ ſive patricii. Officiarius autem non, quia mercenarius eſt. Ex prima ſurgebat ſecunda ſuppoſitio, quod prærogativæ & tituli conſequentes dominium ſunt digniores, & præferendæ ſunt illis quæ ſequuntur officium. Tertio ſupponendum, quod electiva auctoritas in electoribus ultra dignitatem eccleſiaſticam & auctoritatem principatus, quia quidam eorum ſunt prælati, alii principes, non addit niſi officium, & non dominium. Tum quia illa auctoritas pendet a voluntate alterius, ideo non eſt de permanentibus, ſicut eſt dominium. Tum quia ex illa auctoritate ſolum officiales appellantur ab Auguſtino de Anchona in quæſtione de translatione imperii, & ad id in Martiniana & in Karolina &c.

ANNO CHRISTI 1432.

Reliqua deſunt

FACULTAS

Imponendi ſubſidium caritativum.

Ib p 218

SAcroſancta, &c. dilectis eccleſiæ filiis capitulo eccleſiæ Ratiſponenſis, univerſiſque & ſingulis abbatibus, præpoſitis, decanis, curatis & capellanis, & etiam eorumdem loca tenentibus, exemtis & non exemtis, per civitatem & diœceſim Ratiſponenſem conſtitutis, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem.

Quia id quod ad honorem ac commodum publicum vergit, debet publicis ſumtibus ſublevari, & legalis teſtetur auctoritas, omnes in commune, ſi neceſſitas exegerit, conveniant, utilitatibus publicis obedire, & in neceſſitatibus ſubventionem, juxta ſuæ dignitatis privilegia miniſtrare. nec debeat ulla ratione quis ad hoc quod in commune omnibus profuturum eſt, ſejungi, conceſſumque reperiatur a ſacris canonibus epiſcopis, dum rationabilis & manifeſta cauſa exſtiterit, cum caritate moderatum auxilium ſive ſubſidium a ſuis ſubditis poſtulare. Expropter cum reverendus pater dominus Conradus epiſcopus Ratiſponenſis, non ſine magnis laboribus & expenſis, ad hoc ſacrum concilium, quod pro exſtirpatione hæreſum, reformatione morum, & pace Chriſtianorum procuranda ſalubriter congregatum dignoſcitur, ut obedientiæ filius vocatus acceſſerit, ibidem pro præmiſſis, & præſertim exſtirpatione hæreſis damnatæ Huſſitarum, eccleſiæ & ſubditis ſuis vicinæ, fideliter laboraverit & laboret, ac ut pugil conſtans pro fide Chriſtiana ſe in dies magis exponere non formidet, in quo nedum univerſali eccleſiæ verum etiam eccleſiæ ſuæ & vobis univerſis notorie obſequium impendere non ceſſat fidele, ut ipſe eoſdem ſuos labores & conſilia neceſſaria & perutilia melius impendere, & in hac re ſuos continuare valeat incœptos labores fructuoſe, vos omnes & ſingulos attentius monemus, requirimus & hortamur, ac in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub excommunicationis pœna latæ ſententiæ diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus eidem veſtro patri de caritativo ſubſidio, juxta impoſitionem per venerabilem magiſtrum, &c. cum conſilio capituli veſtri Ratiſponenſis, vel ſaltem duorum ex ipſis factam, vel forſitan adhuc faciendam, omni ceſſante contradictione, rependere, & ſibi illud tamquam il quorum negotia utiliter agit, & obedientiæ filii præſtare velitis, cum effectu taliter in his vos habendo, prout apud eccleſiam ſanctam Dei commendari, & noſtros graviores pœnales proceſſus contra rebelles utique fulminandos, volueritis evitare. Datum Baſileæ, &c.

ANNO CHRISTI 1432.

LITTERA

Modificationis certi indulti immediate precedentis, facti quibusdam prælatis per concilium ſuper caritativo ſubſidio imponendo ſupra ſubditos, &c. quod non præjudicet exemtis.

Ib. p 219.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, univerſis & ſingulis venerabilibus archiepiſcopis, epiſcopis & dilectis eccleſiæ filiis locorum ordinariis, præſidentibus prælatis & aliis quorum intereſt, ſeu intereſſe poterit in futurum, exemtis, & non exemtis, quibuſcumque nominibus cenſeantur, & quascumque præfulgeant dignitate, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem.

Non debet a quoquam reprehenſibile judicari, ſi ſacroſancta ſynodus conceſſa & indulta ſuo pro tempore ſic modificare, ſuſpendere aut revocare ſtudeat, temporum aut perſonarum penſata qualitate, quod in eis jus alterius non lædatur, ac materia litium & diſſenſionis inter fideles amputetur. Dudum hæc ſacroſancta ſynodus ad nonnullorum prælatorum & locorum ordinariorum in eadem conſtitutorum inſtantiam, quibuſdam ſibi expoſitis cauſis inducta, nonnullas gratias & indulta ſub litteris dicitur conceſſiſſe, ſub hujuſmodi tenore vel ſimili in effectu verborum: Sacroſancta, &c. *require ſupra immediate.*

Conſiderans itaque hæc ſacroſancta ſynodus præfatis exemtis, tam in præſenti ſynodo, quam extra exiſtentibus, prætextu litium & indultorum præfatorum non modicum præjudicium generari, ac eos in ſuis juribus, privilegiis & libertatibus perturbari poſſe, omnem litium, diſſentionum & diſcordiarum materiam, quæ ex his formidatur provenire, ſubmovere ac tollere volens, præmiſſis & certis aliis ex cauſis rationabilibus, effectum præfatarum & quarumcumque aliarum litterarum concernentem, quarum tenorem præſentibus haberi vult pro expreſſis, ac ſi de ipſis de verbo ad verbum ſpecialis mentio præſentibus facta foret, ac omnia inde ſecuta & ſecutura in omnibus & per omnia, quoad ipſos exemtos damta ej, ſuſpendit: decernens præfatis exemtis nunc & in futurum nullum præjudicium generari aut fuiſſe generatum, nec ab eisdem, prætextu earumdem litterarum, quicquam exigi poſſe ſeu debere; quodque ſi earum vigore contra eosdem exemtos forſan ad aliquas cenſuras eccleſiaſticas proceſſum fuerit de facto, eaſdem cenſuras nullas denunciat, & declarat nullius eſſe momenti, nec non eosdem exemtos, ſic forſitam ligatos, præſentium ſerie abſolvit. Quod ſi ad exſecutionem dictarum, litterarum fuerit

que-

ANNO CHRISTI 1432.

quoque modo proceſſum, dictam exſecutionem vult penitus ſancta ſynodus dictis exemtis, ſi & in quantum opus eſſet, in nullo præjudicari, niſi per hanc ſacram ſynodum ante diſſolutionem ejus, contra dictos exemtos declaratum exſtiterit eaſdem litteras debere ſortiri effectum; & ſi declaratum non fuerit, ſuper premiſſis, ut præfertur, præfata ſynodus ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc, litteras protractas & quascumque inde ſecuta, de certa ſcientia tenore præſentium revocat, caſſat, annullat, & eas nullius vult eſſe roboris vel momenti; diſtrictius inhibendo omnibus & ſingulis in virtute obedientiæ, quibus litteræ prædictæ conceſſæ ſeu præſentatæ fuerint, ſeu præſentari contigerit in futurum, ne prætextu earumdem, quovis quæſito colore, eoſdem exemtos aut aliquem ipſorum audeant moleſtare ſeu perturbare, nin, ut præfertur, per ipſam ſanctam ſynodum ipſas ſuum effectum debere ſortiri fuerit declaratum: decernens irritum & inane, ſi ſecus earum prætextu, ſuper his a quoquam, quavis auctoritate, ſcienter vel ignoranter attentatum forſitan eſt hactenus, vel in poſterum contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam ſuæ ſuſpenſionis, denunciationis, abſolutionis, voluntatis, revocationis, caſſationis, annullationis, inhibitionis & conſtitutionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Baſileæ XII. cal. decembris, anno dom. MCCCCXXXII.

ANNO CHRISTI 1432.

MEMORIALE

Oratorum ſereniſſimi principis regis Romanorum, ad dominum noſtrum papam deſignatorum.

lib. p. 221.

PRimo poſt recommendationem devotam & oblationem filialis obedientiæ, dicatur ſic: Beatiſſime pater, arbitratur majeſtas ſereniſſimi domini noſtri regis, quod beatitudo veſtra ſatis concipere potuit ex reverendiſſimo domino cardinali de Comite, & magnifico domino de Camerino, redeuntibus aliis a majeſtate ſereniſſimi regis majeſtatis ad veſtram ſanctitatem, etiam per venerabilem Jacobum protonotarium ipſos præcedentem, illam affectionem filialem & amorem, quem dominus noſter rex gerit ad perſonam V. S. & ſanctam Romanam eccleſiam; etiam intelligere potuit ea, quæ ſuper adventu ſuæ ſerenitatis ad Urbem, & V. S. viſitando prolocuta fuerunt, quæ omnia dominus noſter mente tenuit, & uſque huc continue præſtolatus fuit expeditionem horum quæ expedienda, & pro tranſitu hujuſmodi fienda erant, & adhuc præſtolatur. Nihilominus quia ſacrum Baſileenſe concilium majeſtati domini noſtri noviſſime bullas ſuas tranſmiſit de expeditione nunciorum V. S. qui in eodem fuerunt concilio... deſtinavit in ſcriptum; ipſe ſereniſſimus dominus noſter nos decrevit ad præſentiam veſtræ ſanctitatis tranſmittere, ad oſtendendum eidem omnia, quæ ſuæ majeſtati per ipſum concilium intimata exiſtunt, & etiam copiam reſponſi oratoribus V. S. in Baſilea dati, quod quidem mittit ſua majeſtas, non ut illud veſtræ ſanctitati ignotum eſſe exiſtimet; ſed ut eadem ſanctitas ſciat ſuam majeſtatem de geſtis omnibus informatam eſſe, rogando & obſecrando eamdem V. S. humili inſtantia & quanto devotius poteſt, quatenus eadem V. S. conſiderando illas oblationes, quas ipſum concilium pro honore & ſtatu, nedum S. V. ſed & omnium veſtrorum, tam large & humiliter exhibet; & non minus oblationes ſereniſſimi domini noſtri regis, quas per varios nuncios fecit ſe effecturum, quod eadem ſanctitas temporibus vitæ ſuæ re & nomine pacificus papa permaneret, velit & dignetur eadem S. ipſi ſacro concilio Baſileenſi adhærere, quemadmodum majeſtas ſua indubie ſperat, quod ad evitandum ſchiſma in eccleſia Dei, quod palpabile quaſi eſt; attentis etiam ſcandalis innumeris, quæ in Chriſtianiſmo ex defectu concilii ipſius indubie ſucceſſura ſunt, & quibus ſolo verbo ſine ullo periculo perſonæ & ſtatus ſui providere poteſt, cum immortali gloria & laude ſui nominis illud indubie & gratioſo animo faciet, quo facto, & adveniente præfato domino cardinali reverendiſſimo de Comite ad præſentiam ſuæ regiæ majeſtatis, idem dominus noſter incontinenti diſpoſitus eſt iter arripere, & veſtram beatitudinem viſitare, præſtareque omnia juramenta debita & ſolita, & ſuſcipere imperiale diadema de manibus V. S. & ad hoc firmam adhibere operam, ut V. S. & eccleſia Romana pacem obtineant ab omnibus ſibi adverſantibus, ceteraque omnia facere fideliter, conſtanter & perpetuo, quæ decent fidelem filium V. S. & eccleſiæ ſanctæ. Quantum autem ex hujuſmodi conventione mutua Chriſtianitas tota utilitatis percipiet, V. S. & majeſtas domini noſtri, & eccleſia & imperium honoris, gloriæ & commoditatis, V. S. clarius novit, quam conſervet Altiſſimus, &c.

Lectum fuit hoc memoriale ſupraſcriptum die Veneris ante feſtum ſancti Andreæ MCCCCXXXII.

EPISTOLA CONRADI

Archiepiſcopi Moguntini, ad concilium Baſileenſe.

Excuſat ſe quod propter infirmitatem perſonaliter ad concilium accedere non poſſit.

Ibid.

REverendiſſimis reverendiſque in Chriſto patribus & dominis, dominis & amicis cariſſimis ac venerabilibus ſincere dilectis, &c.

Reverendiſſimi reverendique in Chriſto patres, &c. Litteras veſtras, bulla veſtra plumbea impendente bullatas, mihi pridem V. P. R. parte allatas, & in effectu continentes earumdem V. R. P. monita, & ſincera hortamenta, quatenus cunctis meis quantumlibet arduis negotiis poſtergatis, ad ipſam ſacram Baſileenſem ſynodum deberem ex juſtiſſimis fidei cauſis in ipſis veſtris expreſſatis, in perſona propria properare, quemadmodum hæc & alia in eiſdem veſtris mihi directis litteris clarius ſunt deſcripta, reverenter recepi & ſano collegi intellectu. Et quamquam fidei fervor zeluſque domus Dei una cum concurrentibus veſtrarum R. P. exhortationum monitis interna affectionis meæ pectora quodam ſuo impetu excitent & inflamment, ut optarem

ANNO CHRISTI 1432

rem ſelicitate tanta potiri, quod concioni veſtræ venerandæ ac rebus fidei & reipublicæ inibi Spiritu ſancto ſoliciter dirigendis poſſem perſonaliter intereſſe, & cum paupercula vidua tantillum modicum quod valerem in gazophilacium Domini reportare; tamen chronicus ille morbus continuo ſerpens & membris meis languidis medullitus admodum imbibitus, perſonam meam & valetudinem confractam, & corporali ægritudine conqueſſatam ſua feritate ita terruit & proſtravit, ut licet plerumque de loco in locum in ditione mea modica diſtantia movear, quaſi domi manens; iſtis tamen diebus non audeam, nec juxta medicorum conſilia valeam ipſum imbecille corpus, & quaſi viribus deſtitutum, intempe-B rato hiemali & peregrino aeri extra terram propriam abſque vitæ diſpendio commendare, prout talia ſunt me noſcentibus bene nota. Et quia pridem hujuſcemodi meo corporali impedimento penſato, meos ſolemnes ambaſſiatores & oratores, morum decore nitentes, alrique conſilii viros, conſiliarios meos fideles dilectos, ad ipſam ſacram ſynodum pleno cum mandato deſtinavi, ut iidem tamquam perſonæ meæ imaginarii, corporalem meam abſentiam ſua inibi præſentia adimplerent. Qui, ut intellexi, in paucis diebus poſt emanatas veſtras litteras applicuerunt. Et ſi ante earumdem litterarum decretum eveniſſent, ſperaſſem ipſas R. P. de me, immo de eisdemC adeo fuiſſe contentas, ut non fuiſſet opus mihi hujuſmodi veſtras litteras direxiſſe, ut juxta punctum, quem in eisdem veſtris mihi directis apicibus paternali moderamine ſubjunxiſtis, ut ſi corporali infirmitate detinerer, ita ut illuc nequirem accedere, curarem viros notabiles de meo clero ad dictum ſacrum concilium deſtinare, &c. Præfatos meos ſic jam miſſos ambaſſiatores & nuncios V. R. P. recommitto, & de non veniendo perſonaliter per ejuſmodi meam corporalem infirmitatem coram V. R. P. ſinceriter me excuſo, eaſdem V. R. P. devotis affectibus deprecando, quatenus hujuſmodi mea allegata legitima paternaliter admittentes, me habere dignemini deD hujuſmodi meo non acceſſu perſonali benivole excuſatum, prout & de hoc ipſa facti veritas & rei evidentia, proh dolor! apud Deum & homines me excuſant, prout memorati mei ambaſſiatores & nuncii ſuper his inſtructi diſtinctius V. R. P. poterunt & debebunt mei nomine vivis vocibus luculentius informare. Quibus opto adhibere dignemini pro hac vice fidem credulam in dicendis. Datum Hochtę XXVI. novembris, MCCCCXXXII.

Conradus Dei gratia ſanctæ Moguntinæ ſedis archiepiſcopus, ſacri imperii per Germaniam archicancellarius, & princeps elector.

Ad mandatum domini Moguntini.

EPISTOLA THEODERICI

Archiepiſcopi Colonienſis ad concilium.

Mittit novos nuncios ad concilium.

Ib. p. 224. REverendiſſimis, reverendis, venerabilibusque in Chriſto patribus & dominis, ſacroſanctum Baſileenſe concilium facientibus, dominis & amicis honorandiſſimis,

Reverendiſſimi, &c. reverentiam debitam atque devotam. Sacræ Baſileenſis ſynodi & veſtræ beatiſſimæ concionis litteras XXVII. octobris datas noviſſime, XXI. novembris recepi, accuratiſſimam ſacri Baſileenſis concilii diligentiam ſtudiis multis confertam pro reducendo ad fidei unitatem regno Bohemiæ declaratos. Sanctiſſimum opus, ſanctorum patres, non mortali complendum ingenio, ſed illius Sancti Spiritus per vos robore præſumendum, qui munere ſeptiformi corruptam Bohemorum fidei puritatem, non facile humana refarciendam virtute, poteſt limpida veritate mandare, qui regulos illos callidiſſimos ac funeſtiſſimos aſpides vocem piiſſimæ matris incantantis eccleſiæ dudum a ſacro Conſtantienſi concilio, citra obſtinatione ſaviſſima obaudientes, ſuæ poteſt claritatis indagine ſuſcitare; qui viperam ulcus moventem mortiferum antidoto ſalutari compeſcat, qui Babylonem ſuperbam cum principibus Phlegetontis ſcorto pollutam, decoram columbam puritate candidam fecit, ſpecioſam amavit, concupivit electam; ac filium prodigum porcorum ſiliquis famorandum paterna benedictione prævenit, ſtola gloriæ induit, & priſtinæ adoptioni reſtituit. Nulla, fateor, noſtro ævo tanta neceſſitas, quam ut hi ferociſſimi orthodoxæ religionis obices ratione vel ferro vincantur, & quod illa miſeranda navicula, errorum fretis agitata, ingentibus pulſata a pſeudo-prophetarum acutiſſimis ſcopulis inobedientiæ, ac præſumtionis turbata crepidine, rectæ credulitatis vehatur ad littora, & anchora catholicæ profeſſionis firmetur in portum. Hoc eſt, reverendiſſimi patres, ſalutare præconium, hæc ſancta viciſſitudo a cunctis fidelibus peroptandum. Hæc omnia, quia tamquam eccleſiaſticus præſul abunde ſitiveram, digniſſimi patres, nullis publicis ſeu privatis peperci incommodis, nec communi utilitati mortalem vitam præpoſui, ſed oppreſſam multa bellorum laſſitudine patriam mihi creditam, atque relictam, confectamque dudum armis militiam, mortibus & diris exponendam incommodis, pro ſubdendo Chriſtianæ fidei jugo, illo ingenti portento, meipſum perſonaliter & realiter ſemper obtuli & impendi, ut extat notorium, præſertim multis reverendiſſimis patribus de concilio. Verum cum noviſſime ſacræ ſynodi litteris fuerim ſub pœna anathematis latæ ſententiæ requiſitus, quatenus occaſione intereſſendi audientiæ Bohemorum, ad ipſam ſacram ſynodum me conferam perſonaliter ante feſtum natalis Dominici; rem mihi gratiſſimam & voluptate præmia ſuaviſſimam, ſi facta votis meis non minus præſtaſſent. Meminiſſe vero cupio excellentias veſtras in vinea Domini ſabaoth die æſtuque laborantibus, ociosis paria impendia non deberi, nec confracta oneribus dorſa oportere ſarcinulis ampliioribus prægravari; ac juxta Moralis ſententiam virgam trahi debere, non frangi. Idcirco ad ſacratiſſimam ſynodum & veſtram beatiſſimam concionem honorabiles, Chriſtianum de Erpel legum, ſanctæ Mariæ ad Gradus, & Telmannum de Liniſſ decretorum, S. Florini Confluentiæ, præpoſitos, doctores, conſiliarios meos procuratores & ambaſſiatores, ceteris ambaſſiatoribus meis Baſileæ exiſtentibus adjungendos deſtinare decrevi, quibus ſuper litteris ſacri concilii mihi deſtinatis & aliis diviſim & conjunctim nomi-

ANNO CHRISTI 1432.

ne

ANNO CHRISTI 1432.

ne meo referentibus dignentur veſtræ pater-
nitates benivolam audientiam adhibere, & da-
re credentiæ plenam fidem, recommendantem
me & eccleſiam meam V. P. filialiter & de-
vote. Datum Bructe die XXVII. menſis no-
vembris MCCCCXXXII.

Veſtræ beatiſſimæ concionis devotus
T. archiepiſcopus Colonienſis.

PROPOSITIO FACTA

Per vicarium Maguntinum in concilio Baſileenſi nomine electorum imperii, die penultima novembris MCCCCXXXII.

Ibid. MEmoria repetente & crebrius mente revolvente, patres ampliſſimi, quam arduum ac ultra vires creditî mihi deſuper ingenii miniſterium aggredior, meus non immerito contremiſcit animus. Nam etſi quandoque principes ſæculi ſolitus affari, minaces illorum aſpectus, vultu curvato, oculis ardentibus, furore cordis hiantes non pertimuerim: tamen illos divina pleramque permiſſio & nonnumquam fortunæ factio; cunctis animantibus merita, terreno locavit in ſolio. Nunc autem ad hos ſermo dirigendus eſt, qui divinis animati mentibus, ex omnibus Chriſtianorum finibus electi, cœleſtis irrigui gratia reſperſi, patrem ſemper intuentes, ſimilitudinem ſervant auctoris. Ob id cœtui Deorum magis connumerandi ſunt, apoſtolo dicente, ac noviter eccleſia repetente, *noſtra autem in cœlis extat converſatio*. Deos igitur alloqui me videor, & cum divino Numine arbitror habere ſermonem; ſed e veſtigio pollicita eſt mihi fandi fiducia, quod is, ad quem verba dirigo, paraclitus veſtris benigniſſimorum patrum mentibus habitans, ſperantem ac deprecantem in ſe peccare non ſinet, ſed & pro debito ſenſualitatis clementia veſtra facile veniam petenti datura, patres optimi, quorum nonnullos conſpicio, alios quidem qui me litteris reddiderunt eruditum, alios mihi convos, cum quibus & mihi familiaritatem edidit ſtudendi conſortium, ſupportationis cujuſque lapſus præſtolationem aſſert ſalutarem. Taceo quod grata & jocunda erit eloquii mei ſententia, etſi confuſo præpoſteroque ſchemate perorrata: cujus ſpei certiſſimum mihi præbet argumentum, quod nuper hujus nectaris hauſto rivulo per organa veſtrorum ambaſſiatorum, ab excelſis dominis meis principibus electoribus in vos derivato, exultantes vicaria lætitia vitulum maſtaſtis ſaginatum. Quibus prælibatis ne uſque ad faſtidii neceſſitatem ſe tendat præfatio, ad conceptam materiam orationem converto, non tam de propria virtute confidens, quam de munere largitoris illius, qui dat omnibus affluenter & non improperat.

a. Ut autem majorum normæ ſimilitudinem meæ ſervet imitatio, ſummariam quamdam ſententiam, narrationis ſerie gravidam, more probatiſſimæ vetuſtatis, duxi præmittendam a verbis apoſtoli, quibus in laudem Dei peruſa eſt eccleſia, ſumens exordium. *Obſervate*, inquit, *eos qui ita ambulant, ſicut habetis formam*. Quam inter conſonas ipſi ſententias velut hortatu familiarem decrevi meis epulis invitandam. Deus omnipotens, molis mundanæ artifex, conditorque, in naſcentis naturæ primordiis, cœlo ſyderibuſque creatis, elementis inſuper indiſſolubili vinculo colligatis, inter hæc caduca, quibus ſub his orbibus cœleis globiſque ſydereis loca deputavit, ſolam animam humanam, quæ vere homo, & ab omni mortalitatis conditione aliena eſt, ad imaginem ſui creavit, ut quemadmodum ipſe magnum hominem, ſic & illa parvum mundum regat, dum a ſe corpus animatur, cujus terram expedit aſſumere cognitionem. Primum namque principium, cunctorum fons & origo ſuperabundanti majeſtatis fœcunditate illam de ſe mentem creavit in abſoluta conſideratione, quæ conditorem inſpiciens, plenam ſimilitudinem ſervat auctoris. Quæ rurſus ab alto diſpiciens, animum de ſe radiat; qui divinarum atque humanarum rerum ſurgit in notitiam; & poſtremo illam de ſe formæ animam, quæ corpus regit animatum. Horum autem medius, qui nos a brutis ſeparat, quamquam ab eſſentiæ divinæ ſimplicitate pauliſper abſcedat; quia tamen inter corporeas illecebras & cupiditatum dulces inſidias, vinctus corporali cuſtodia, non ſine maximo militat periculo, ab ipſius creationis initio divina tutela & providentia gubernatur. Et ecce protoplaſma primum a divinæ vocis organo legem accepit; deinde per gentilium vates & heroas ac electi populi prophetas nobis divinæ legis norma referata eſt, quouſque divina providentia viam ab æterno præmeditatam aggrediens, qua ſaltem unum noſtræ ſpeciei reformaret ſuppoſitum, divinam habens humanamque naturam, e quarum altera nobis ſum divinitatis participibus mori lege naturæ, ex alia vero neceſſitate divina reſurgere conveniat, fragilem aſſumſit naturam, ut poſt ipſius habitum de morte triumphum, nos tandem expletis munerum functionibus, quæ dator animarum in corporum carcere vinciens indixit, ſecum ævo fruamur æterno. Hic verus Deus & homo lege, quam ſecundum humanam naturam ſubeundam ſuſceperat, exemplo vitæ verboque doctrinæ conſummata, tranſiturus ad patrem, apoſtolos, diſcipulos, gentiumque doctores inſtituit, quibus in exordiis fundationis eccleſiæ, vel maxime congregatis in unum, Spiritum ſanctum ſenſibiliter oſtendit, nonnumquam etiam clara revelatione tutor humani generis curam agens ſui gregis, arcam divini ſecreti reſeravit. At fide roborata, ſi ceſſent evidentia ſigna, ſuperſunt nobis ſum ſponſionis argumenta, quibus curam divinæ providentiæ nobis adeſſe non ambigimus, quamdiu per ipſum inſtituta in nobis ædificatur eccleſia. Verumtamen data eſt nobis forma, per quam inviſibiliter gratiam conſequamur, quæ dudum in legalibus & figuralibus ſacramentis, ac in novæ legis exordiis patribus noſtris viſibiliter inventur fuiſſe conceſſam, in qua tamen eo cautius ambulandum arbitror, & traditam nobis formam accuratius obſervandum, quanto veritas inquiſitionis latentius abſolvitur, cum ſit omnium ratiocinationum labor communis, ut quanto remotius a per ſe notis, quas maximas appellant, diſcreditur; tanto ſuccreſcat anguſtior difficultas agnitionis. Ideo de veſtri benigniſſima ſupportatione confiſus, reverenter, inquam, *obſervate eos qui ita ambulant*, &c. Conſtat autem quoties priſcis ſæpe temporibus, repetitis malleis, crebriſque concuſſionibus in hære-

ANNO CHRISTI 1432.

ANNO CHRISTI 1432.

hæreſes conſiſſa eſt eccleſia veneranda, anti-
ſtites formam divinitus traditam ſectantes, poſ-
quam a Conſtantino Auguſto cœpit eis eſſe
conveniendi licentia, inſpirante ſacro flamine,
ex omni orbe terrarum convenerunt; non re-
quiro an principe procurante, an papa juben-
te. Sed hoc unum novi, quod qui ſuis con-
cordiam perſuaſit diſcipulis, ubicumque duos
pluresve ex ipſis in nomine ſuo convenire con-
tingeret, ſe futurum promiſit in medio: &
hanc arbitror eſſe divinitus traditam nobis for-
mam divinitus cuſtodiendam. Ideo nec absre
quatuor ſynodi principales eccleſiam catholi-
cam, ſicut quatuor flumina paradiſum irriganta, veluti quatuor evangeliorum libri a ſanctis patribus ſummisque pontificibus cum omni devotione venerati, ab imperiali quoque ſplendore in his quæ de ſumma Trinitate, ſacroſanctis eccleſiis, eccleſiaſticis quoque titulis conſtituerunt, ſumma cum veneratione reveriti ſunt & recepti, a quibus hanc ſynodum non pluſquam Petrum a Gregorio diſtare qui neſciat conſideret auguſtiſſimam ſemper moventis ſeriem naturæ. Quippe cum naturali ratione didicerim, unam eamdemque continuæ ſucceſſione duraſſe eccleſiam, cui directione fidelium adeſſe promiſit, uſque eam quæ in hoc cœtu reverendo repræſentatur. Siquidem una eſt legio, unuſve populus partibus communicatis, vel decidat omne myſticum, & interest humanæ ſocietatis univerſa civilitas, rerum quoque ſpecies diſcerptæ ſuo fonte ſatiſcant, recte deffiniendum eſt, quemadmodum humana ſpecies ex individuis compoſita mortalibus, auctore philoſophia, ſancitur perpetua; ita hanc venerandam ſynodum ex fragilibus hominibus, indiſſolubili tamen almi pneumatis artificio contextam, in hac collectiva repræſentatione temone Sancti ſpiritus gubernandam, a vero deviare non poſſe. Quod & veteribus philoſophorum principibus non eſt incognitum, ſancientibus nihil eſſe principi illi Deo, qui omnem mundum regit, quod quidem in terris fiat acceptius, quam concilia cœtuſque hominum jure ſociata, quæ civitates approbantur; in morali ſermone civitas non murorum ambitu continetur, ſed animorum unione conſtituitur, ſiquidem in legum conſenſerint obſequium. Quod huic ſanctæ civitati præcipue congruit, quam Veritas dominam mundi, lucem & ſal terræ fore conteſtatur, cuique cuncta quæ a patre ſcivit patefecit. Hæc autem omnia civiliter aſſumenda ſunt. Habet enim promiſſio, ut univerſa traditæ nobis diſciplinæ forma diligentius obſervetur in agendis. Ideoque videndum arbitror, patres optimi, quomodo ambulemus ſecundum formam nobis ſanctorum inſtitutis divina largitione reſeratam. Unde ſi fas eſt Jovis laudes ſanctorum agminibus permiſceri, apud egregium Homerum, dum gentis Graiæ princeps ad conſerendum cum hoſtibus manum ſub aperta promiſſione victoriæ foret animatus; ille velut divinum ſequutus oraculum, commiſſo prælio, amiſſis ſuorum plurimis, vix ægreque in caſtra remeavit. Num dicendum eſt Deum mandaſſe mendacium? abſit, non ita eſt, ſed illum caſum Græcis fata decreverant. Habuit enim præceptio, ut univerſalis produceretur exercitus; at iſte, prætermiſſo Achille, qui tunc recenti laceſſitus injuria, ab armis cum ſuo milite feriabatur, progreſſus in prælium, caſum qui debebatur excepit. Patrem obſervantiæ diligentiam Homerica per omnia perfectionis imitator Virgilius Maro, de Enea nobiliſſimi Romani populi patre, ad regionem inſtruendo regno fataliter eligendam, inſtructo in talibus quoque rebus obtinuit; & parum rebus profuit, niſi ut probemus traditam divinitus formam ſecuriſtios obſervandam, etiam gentilium traditionibus comprobari. Hæc ſuccincta contractatione dixiſſe ſufficiat. Audite & cetera; vos vero patres inclyti, reverendiſſimorum ac illuſtrium excelſorumque archiprincipum ſacri Romani imperii electorum Achillei veſtri, qui profecto plurimis atrociſſimis injuriis perfidiæ Vallenſis affecti, guerrarum periculis exagitati, ſubditorum ſuorum ſuiſque fortaſſe corruptelis exinaniti, reparationi ferventius inſiſtere ſtudebunt, ſuffragia nullateaus aſpernati, majorem quamſibi aſſiſtentiam, veſtrot celeberrimos ambaſſiatores deſtinando, qui ſub quadam verborum denſitate ab eiſdem domiois principibus votivum habuerunt reſponſum; dudum tamen miſſionem eorumdem oratorum, Deo nobiſque teſtibus, præconceptam, ut eximiorum dominorum oratorum ad hunc ſanctum cœtum tranſmiſſorum declarat optata præſentia. Merito itaque pronunciandum eſt, vos duces paraclito prudenter ambulaſſe juxta divinitus traditam vobis formam, cum vos, divini patres, & ipſi præclari principes, quamvis diverſo calle procedentes, ad eamdem tamen deliberationis metam pertigiſtis. Tres namque ſunt morbi, quibus principaliter totius chriſtianæ profeſſionis univerſitas vel proprio languore, vel aliena contagione laborat. Quorum primus ordine labes quidem hæretica; alter morum corruptela, prior tempore & cauſalitate, poſterior tamen ſcelerum ordine, quot animas præcipitaverit, adeo divulgatam eſſe arbitror, ut montes excelſos tranſcenderit, vaſtas quoque ſolitudines habitationibus hominum interjectas permanaverit, maria tranſnataverit, ac in omnibus orientis alis obeuntis ſolis ultimis, aut Aquilonis Auſtrive partibus non lateat, quorum reparatio & reductio inexpugnabilium luce rationum ſacris concilii imminens ſemper functio in ſuperioribus fuit aſſerta. Guerrarum autem ſi quis ignoret diſcrimina, vel in ſcopulis habitans incolit antra, vel Cererem neſciens, glande paſtus, fronde quærit amictum. Unde non minus noſtræ curæ ſtatuiſtis eſſe de pace publica meditari. Quæ quamvis non ſit ipſa fides; per illam tamen iſte grandis homo, qui eſt omnium collectio fidelium, ad laudem Dei pertingit ſecundum actuationem ſimultaneam totius potentiæ, ſicut microcoſmus ſapientia & prudentia quieſcente perficitur. Hoc etiam nobis teſtificatur, quod orto ſole juſtitiæ, concomitante pacis abundantia, cetera præcinendo paſtoribus deſurſum, non voluptates, & divitiæ, honores vel longitudo vitæ, robur, ſanitas, ſeu pulcritudo: ſed pax intonuit in quam . . . . cœleſtis militia, cecinit angelica turba: *gloria in excelſis Deo & in terra pax*, &c. Hinc eſt quod *pax vobis* ſalus hominum ſalutabat. Patrem quoque obſervantiæ diligentiam imitati ſunt ejus diſcipuli, quos patres conſcripti, veſtra congregatio ſancta repræſentat. Ergo pia dominis principibus ſuccrevit confidentia, quod cœleſtis proviſio, curam agens hominum,

ANNO CHRISTI 1432.

num, hanc firmam baſem divinæ fœcunditatis in Germaniæ confinibus juxta Galliæ metas ab æterno providerit, in qua militantem hoc tempore fundaret eccleſiam, quatenus ingruente loci opportunitate fluctuans navicula, ſpirante ſacro flamine, dirigatur in portum tranquillæ requiei: pro quibus feliciter peragendis, domini principes anteſati quidquid eis largitor omnium, eccleſia, vel imperium contulit honoris, potentiæ, vel decoris, munifice conferre ſtudebunt, ac ſi quid emerſerit impedimenti, pro poſſe curabunt amovere. ANNO CHRISTI 1432.

3. His peroratis, ad exhortationem principum noſtrorum mea procedat oratio. Jam etenim dudum & ante veſtrorum ambaſſiatorum miſſionem, verbum inolevit S. D. N. papam certis in puncticulis ab hac veneranda ſynodo diſceptare, pleriſque formidantibus, ne ſupercreſcente ſcintilla diſcordiæ, ſchiſmatis ſeminarium in agrum ſpargatur dominicum, corporum atque animorum interitu ſubſequente, ut ſic ea quæ conſervationi parata forent, in lacrymas luctumque dejicerent. Ipſi vero veſtri oratores oninem formidinem ab illorum animi ſede pepulerunt, ſpem firmam polliciti, quod venerandi patres, cives hujus ſanctæ civitatis, cœleſti hierarchiæ configuratæ, ubi cunctorum civium eſt una voluntas, & illam civitatem repræſentantis, cujus civibus erat cor unum & anima una, idem eidem profunda meditatione penſantes, tam caute greſſus dirigant in via pietatis & modeſtiæ, quod in ſyllam tanti periculi minime labantur. Hortantur itaque præfati principes per ſuos quos cernitis ambaſſatores conſulendo, hanc vobis eſſe ſollicitudinem ac diligentem cautelam, ut fidei morumque cauſam pertractantes, præaſſumtam formam divinitus inſpiratam taliter obſervetis, quod nullius extrinſeci contactu ſanctæ congregationis differatur opera ſalutari. Sic etiam in cauſis perorandis diſponunt legitimæ ſanctiones, ne incidens quæſtio vel emergens, ſi forte moræ diſpendium allatura ſit, principalem noceat intentionem; quod recte fieri poſſe credunt, ſi ſpreta opinione quæ minus cautis animi pro certa ferebatur, inolita contra ſanctiſſimum dominum noſtrum conquieſcat agitatio. Jam enim principes ipſi, quos utriuſque gladii poteſtas ſpirituali temporalique dotavit honore, ſua potiſſimum intereſſe putantes, inter hanc venerandam ſynodum & S. D. N. ac inter eumdem & glorioſiſſimum dignitatis terrenæ monercham pertractare concordiam, quæ membra capiti nectit, ſervat & alit quicquid vitam ſpirat in orbe, inter hos ſuos ambaſſiatores, quoſdam ad præfatos utriuſque poteſtatis apices deſtinare decreverunt, ad precandum, exhortandum, atque poſtulandum, quatenus mutuas ſibi præbeant alterutrum concordiæ vices. Ipſe quoque ſanctiſſimus dominus noſter huic ſe ſacro conformet concilio, largiaturque favores, quod & validiſſimis argumentis urgentibus ſperant obtinere. Tunc etenim opere conſummato, quicquid contra hanc venerandam ſynodum jaculatus eſt umquam morſus livoris, ſeu forte jaculabitur, diſſolutum erit. Et tandem cautela prudentiæ pediſſequa ſervata, tolerantia filia fortitudinis imitata, modeſtia temperantiæ ſocia comitante, pietate quoque juſtitiæ ſatellite proſequuta, quibus rerum publicarum rectores hominum ſalutem gubernant, illa divina virtus non ſtatuas plumbo inhærentes, nec triumphos areſcentibus laureis, ſed vobis cœlo definitum locum diſpenſabit, ubi beato ævo fruuntur ſempiterno, ad quem nos perducat vivens per ſæcula benedictus. Amen. ANNO CHRISTI 1432.

ITEM DE EADEM MATERIA

Super præfantatione litterarum.

REverendiſſimi reverendique patres, ſpectabiles & egregii, prælati, doctores, domini præſtantiſſimi, ac ceteri merito venerandi in hac ſacra ſynodo generali univerſalem repræſentante Chriſti fidelium eccleſiam, præclaris veſtris excellentiis & devotis benignitatibus debitæ recommèndationis puritatem offerunt reverendiſſimi in Chriſto patres, Maguntinus & Colonienſis archiepiſcopi, illuſtreſque & excelſi, comes Palatinus Rheni, dux Saxoniæ, & marchio Brandeburgenſis, omnes ſacri Romani imperii principes electores. Cogitantes ſuarum auſpiciis dignitatum, beneficiiſque deſuper eis munerum divinorum excellentius tributis non recte frui, ſi eccleſiæ ſanctæ catholicæ, quæ fluctuum cernitur procellis agitari, cunctis quibus poterunt ſtudiis fidelis integritatem obſequii, pro diſtributa virium portione, non impenderint, & bene gerendarum conſortes rerum comperti non fuerint. Docuit enim non ſolum priſcorum antiquiſſima vetuſtas, verum & juſta impellunt modernorum ingenia, & publicum ſanctæ eccleſiæ decorem carpere ſatagentia, & Chriſti fidelium ſub turbine vaſto naufragium formidantium portum præcludere optatæ requiei ſupremis operum tollere laborent fulgentioribus in Chriſtiana religione titulis relucen . . , ne in deteriores anfractus ac caſus dubios & deflendos deſidia deveniant, quæ ſancto exordio in ſpe relevationis pulcra dependent, & ſub tranquillitate in publicam poterunt deduci ſalutem, tanti venerandi cœtus temperantia, quæ plerumque intra licitum quieſcit, & ultra non progreditur, metitur vires, & a medio non recedit, in genere bonorum utiliora inſtruit pertingere, & in malis quod pejus eſt effugere; ex præteritis æternum eventum docet colligere futurorum, unde & ſplendidior gloria vos patres celeberrimos reſpicit, quibus deſurſum datum eſt diſperſa colligere, & confracta ſolidare; ſub vobis cultoribus ficus ſterilis floritura ſperatur, optimi diſpoſitione regis, ſuæ immaculatæ ſponſæ ſanctæ catholicæ eccleſiæ ſalubrius ſuccurrentis; hac ſacroſancta ſynodo generali, cujus miniſterio hæreſes ſupprimi, hoſtiles ſubduci inſultus, & noxiæ tolli deformitates, ut virtus poterit libere exultare, ſpes pulcherrima Chriſticolas fovet. Hæc ipſa præfati reverendiſſimi illuſtreſque ſacri imperii domini principes electores ſecretius mentibus reponentes, eiſdem confodiuntur jaculis, quibus ſancta mater impugnatur eccleſia, pioque ſuccenſi deſiderio, ambaſſiatam in veſtro conſpectu humiliter comparentem, quæ quorumdam perſonis abſentium, viarum fortaſſis aut aliis ſubortis periculis, copioſior ſperabatur, cum litteris eorum creditivis reverenter deſtinarunt, quas de unanimi collegarum aſſenſu beni-

lb. p. 111.

ANNO CHRISTI 1432.

☞ nigne offero legendas; quibus lectis, commu- A nes eorumdem dominorum principum electorum ſinceri referentur affectus.

Nota per verſus ſequentes, quid ſpectat ad officium electorum imperii.

archiepiſcopi
Maguntinenſis, Treverenſis, Colonenſis
Quilibet imperii ſit cancellarius horum.
comes Rheni *Saxonie*
Et Palatinus dapifer, dux portitor enſis,
Brandeburgenſis *rex Bohemie*
Marchio præpoſitus cameræ, Pincerna Bohemus,
Hi ſtatuunt dominum cunctis per ſæcula ſum- B mum.

MANDATUM

Domini Romanorum Regis,

Miſſum illuſtri duci Bavarie ad concordandum cum Bohemis.

lb. p. 133. SIgiſmundus Dei gratia Romanorum rex ſemper auguſtus. ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmaciæ, Croaciæ rex, &c. Notum facimus tenore præſentium univerſis, ineffabilis diſpoſitionis clementiæ divinæ non ignari, collatam nobis cœlitus quàm habemus & recognoſci- C mus dignitatem, illudque a nobis ab illo bono patrefamilias protinus exigi debitum, ut reddamus ſibi talenta per eum nobis credita, duplicata: ad quod, prout tenemur, propoſiti & debiti noſtri effectum diligenter impendimus, & temporale ſtipendium & retributionis æternæ præmium nobis proventura ſperamus. Et quoniam Romani regni faſtigium & aliorum regnorum dignitas, in qua orbis conditor nos pietatis ſuæ clementia feliciter collocavit, jugiter mentem noſtram ſollicitant, ut cura pervigili & laboribus ſolliciris univerſorum ſacri imperii, ac regnorum noſtrorum fidelium & ſubditorum amputemus incommoda, eiſque votivæ quietudinis amœni- D tatem ſalubriter procuremus: Ad hoc nempe diſpenſationis munere principalis monarchiæ optavimus principatum, ad hoc ſacri Romani imperii non leve pondus, ſed ſuave, ac aliorum noſtrorum gubernacula regnorum ſuſcepimus, ut ſi ad alia extrinſeca cotidiana ſollicitudo nos provocet, ad ea tamen quæ proceſſibus negotiorum improvide circumfluunt, reparationem felicem, ſtatum quoque quietum ac reformationem nationum in ſacro Romano imperio ſub regiminis noſtri felicitate reſpirantium reſpiciunt, tanto intendamus ubertius, quanto præ ceteris mundi principibus ſolium magnificentius erexit cœleſtis providentia Creatoris.

Sane quia pro bono ſperato in noſtro regno Bohemiæ certi deputati ſolemnes ambaſſiatores & nuncii, magnifici barones, nobiles & ſtrenui viri, & magiſtri & ſacerdotes, de regno Bohemiæ ac marchionatu Moraviæ, de Praga, & aliis locis eorumdem, omnibuſque aliis eccleſiaſticis & ſæcularibus perſonis de utroque ſtatu deputati, ad ſedandum diſſentiones in regno noſtro Bohemiæ ac marchionatu Moraviæ exortas, ad ſacrum generale Baſileenſe concilium in Spiritu-ſancto legitime congregatum, univerſalem eccleſiam catholicam repræſentans, proponunt venire, & ad illud, prout accepimus, accedere diſpoſiti ſunt; pro cujus quidem negotii ſalubri conſummatione, nos per præfatum ſacrum concilium ac ejus nuncios & bullas, ac etiam per Bohemorum & Pragenſium litteras ad dictam conventionem invitati, ac cum inſtantia rogati & requiſiti ſumus, ut nos ad idem ſacrum concilium perſonaliter appropinquare, & eidem intereſſe dignaremur, pro celebriori cauſarum & rerum ſpiritualium & temporalium regni Bohemiæ expeditione. Et quia nos hic in Italia ſollicitis laboribus pro bono ſtatu univerſalis eccleſiæ ac ipſius ſacri concilii, nec non arduiſſimis ſacri imperii negotiis præoccupati, prædictum ſacrum concilium perſonaliter tam cito accedere non poſſumus, ſicuti tamen ex intimi cordis noſtri affectione ac libenti animo intereſſe & facere vellemus: ne tamen propter noſtræ perſonæ in hujuſmodi conventione in ipſo ſacro concilio abſentiam, pacis & unionis tranquillitas votiva apud Bohemos, auxiliante Deo, ordinanda, retardari aliquatenus poſſit, quam ſemper ſummopere deſideravimus. & affectamus totis viribus procurare, Nos, quos hæc cauſa Bohemiæ regni noſtri in temporalitate præcipue concernere dignoſcitur, pro qua feliciter pertractanda & opportune peragenda, vice & nomine noſtris procuratores noſtros digne duximus deputare, habentes de immotæ fidei præclara conſtantia, ac ſingularis circumſpectionis & providentiæ induſtria, illuſtris principis Willelmi comitis Palatini Rheni, ducis Bavariæ, avunculi noſtri cariſſimi, protectoris ſacri Baſileenſis, & noſtri in eodem locum tenentis, ac venerabilis Johannis epiſcopi Curienſis principis, conſiliariorum noſtrorum fidelium dilectorum, pleniſſimam & indubitatam fiduciam, ipſos & eorum quemlibet in ſolidum animo deliberato ſanoque, noſtrorum & imperii ſacri ac regnorum noſtrorum Hungariæ & Bohemiæ fidelium accedente conſilio, & de certa noſtra ſcientia, citra tamen poteſtatis alias per nos eidem Willelmo ſuper locum tenentiæ in eodem concilio conceſſæ, revocationem, fecimus, conſtituimus, creamus & ordinamus noſtros veros, legitimos, certos & indubitatos procuratores, actores, factores, negotiorum noſtrorum geſtores, & nuncios generales & ſpeciales: ita tamen quod ſpecialitas generalitati non deroget, nec e contra; ſic quicquid unus eorum inceperit, alter ipſorum proſequi valeat mediare & finire, dantes & concedentes eiſdem procuratoribus noſtris, & cuilibet eorum in ſolidum, pœnam & omnimodam poteſtatem ad interponendum ſe nomine noſtro ac auctoritate noſtra cum omni poſſibilitate, una cum ſacro Baſileenſi concilio, ut pax, unio E & concordia in ipſo regno noſtro Bohemiæ, ac terris circumvicinis reformentur, auſpice Domino, & ſequantur. Inſuper pro bono regni noſtri Bohemiæ & ejus regnicolarum, ut diſſentiones ſuborte ibidem tam de rebus ſpiritualibus, quam etiam temporalibus, ſimul in eodem ſacro concilio de medio populi chriſtiani ſubmoveantur, unioque & tranquillitas cum optata concluſione redundent, vobis & cuilibet veſtrum damus & concedimus, ut ſupra, plenam & omnimodam ac liberam auctoritatem, poteſtatem, facul-

ANNO CHRISTI 1432.

ANNO CHRISTI 1432.

facultatem, & mandatum ſufficiens tenore præſentium, nomine & vice noſtris regiis, ad tractandum cum ſupradictis ambaſſiatoribus & nunciis Bohemorum & Moravorum ad prædictum ſacrum concilium miſſis & mittendis, communiter & diviſim, accedentibus ad hoc, conſilio quorumcunque prælatorum & aliarum notabilium perſonarum eccleſiaſticarum, nec non ducum, principum, comitum, baronum, nobilium, civitatum & communitatum, ſeu eorum procuratorum, ambaſſiatorum, & nunciorum, ac aliorum ſæcularis ſtatus regni noſtri Bohemiæ, qui nobis adhæſerunt, & obediunt & adhærent, aut majoris partis eorum ſeu deputatorum ab eis, qui ſunt & pro tunc erunt, dum & quando præmiſſa infraſcripta peragentur; nec non de conſilio ipſius ſacri concilii Baſileenſis, ſeu deputatorum vel commiſſariorum ab eodem, de & ſuper omnibus & ſingulis, quæ ad nos ratione temporalitatis regni noſtri Bohemiæ jure pertinere quoquo modo dignoſcuntur. Ad tractandum inſuper & diſponendum, ordinandum, concludendum & acceptandum vias, modos convenientes, neceſſarios, congruos & opportunos, per quos in ipſo hæreditario regno noſtro Bohemiæ & terris ei ſubjectis pacis dulcedo refloreat, & feliciter conſervetur; ac etiam de reconciliando nobis omnes & ſingulos regnicolas ipsius regni noſtri Bohemiæ, nobis hucuſque contrarios, & alios ſibi de Moravia adhærentes, ac etiam de modo, via & forma recipiendi & reaſſumendi nos in regnum noſtrum Bohemiæ hæreditarium, & ad alias terras noſtras eidem ſubjectas, ipsumque & ipſas intrandi, regendi & in eisdem pacifice commorandi, & de ac ſuper retentione bonorum in eodem regno ac terris noſtris prætactis, ad nos & ad alios quoſcumque pertinentium, ac per Bohemos, Moravos & alios ſub præſentium guerrarum diſturbio occupatorum, nec non reſtitutione facienda de bonis immobilibus per eosdem Bohemos vel alterum eorum occupatis, & quæ de præſenti occupantur, ad ſacroſanctas eccleſias venerabiliaque monaſteria atque loca ſancta, & ad perſonas eccleſiaſticas & religioſas, ac etiam ad nos & noſtrum tamquam regis Bohemiæ fiſcale dominium & cameram; nec non ad quoſcumque alios principes eccleſiaſticos & ſæculares, comites & barones, nobiles, communitates, civitates burgenſes, cives, & ad quaſcumque alias perſonas, de jure vel conſuetudine ipſius regni noſtri Bohemiæ pertinentibus, vel quovis modo debentibus, & eorum circumſtantiis, dependentibus & connexis, ſic quod unicuique hujſmodi bona ſua libere reſtituantur, quodque unuſquiſque de regno Bohemiæ ad poſſeſſionem bonorum ſuorum immobilium admittatur pacifice & introducatur.

Ceterum pro uberiori reformatione pacis & tranquillitatis, ac ſalubris ſtatus in ipſo regno noſtro Bohemiæ felici reſtauratione, ad honorem regis regum, per quem vivimus & regnamus, cui omnes actus noſtros offerimus, cui omne quod bene agimus imputamus, præfatis noſtris procuratoribus tenore præſentium damus & concedimus plenam & omnimodam auctoritatem, & poteſtatem tractandi & concludendi, cum ſupradictis ambaſſiatoribus, nunciis, & procuratoribus Bohemorum & Moravorum, ac cum omnibus & ſingulis ad noſtram benignam, largam gratiam, obedientiam & ſubjectionem debitam venire, noſque in ſuum verum naturalem dominum regem Bohemiæ recognoſcere & ſuſcipere volentibus, eoſque in noſtram gratiam recipiendi & aſſumendi. Ipsis quoque omnibus & eorum cuilibet noſtræ clementiæ gratiam pollicitandi, dandi, & benigne tribuendi, nec non ipſis omnibus & ſingulis omnes injurias, damna, culpas, tranſgreſſiones, offenſas, crimina quoque, etiam læſæ majeſtatis quomodocumque in præterito per eos commiſſas ac perpetratas, ac commiſſa & perpetrata penitus remittendi, relaxandi, & dimittendi, ac reſtituendi eis omnes terras, civitates, caſtra, dominia, prædia, bona, & jurisdictiones, ad eos pertinentes, & in regno & terris eisdem exiſtentes, ac etiam reſtituendi eos & ipſorum quemlibet ad eorum privilegia & libertates, honores, dignitates, famam, atque ſtatum, in quibus retroactis temporibus fuerunt & eſſe conſueverunt, dandique & concedendi omnibus & ſingulis generalem & ſpecialem abſolutionem & remiſſionem de omnibus per eosdem Bohemos, Moravos, & alios ſuos adærentes perpetratis, prout epiſcopis Bohemis & aliis & ſupradictis procuratoribus noſtris videbitur, concedendi, ac etiam ad aſſecurandum vice & nomine noſtris, ut omnes & ſinguli ejusdem regni noſtri, ac totum ipſum regnum, & omnis ſtatus ejusdem permaneant & gaudeant, & gaudere poſſint & valeant omnibus juribus, privilegiis, & libertatibus, gratiis & honoribus, quibus, ut ſupra antea gaudebant, ac freti & gaviſi fuere, & generaliter ad faciendum omnia & ſingula alia de ſimili concilio prædictorum regni noſtri Bohemiæ, qui tunc aſſuerint, & de conſilio prædicti ſacri concilii Baſileenſis, vel pro parte ipſius deputatorum vel deputandorum, quæ nos faceremus, facereque poſſemus & deberemus, ſi perſonaliter præmiſſis vel alicui præmiſſorum intereſſemus, etiam ſi talia eſſent quæ mandatum magis iſto exigerent ſpeciale, & quia in præmiſſis & dependentibus ab eis in tali & tam grandi materia multi diverſique caſus poſſent occurrere, emergere, aut incidere, in quibus poſſet dubitari, an per ſuperius expreſſata ſufficienter explicari interpretarique poſſent: ut igitur nihil ex parte noſtra deſit vel deficiat, ſed ut toti orbi & ſignanter regnicolis regni noſtri Bohemiæ clare conſtet de noſtra cordiali affectione, quam circa hujusmodi unionem & concordiam, & omnia alia præmiſſa habemus, idcirco prædictis noſtris procuratoribus ex abundanti plenitudine damus & concedimus omnimodam & plenariam poteſtatem & facultatem, ut epiſcopi in omnibus hujusmodi caſibus, ſi qui emerſerint, occurrerint, vel evenerint, tam in expreſſatis quam non expreſſatis habent & habere intelligantur omnem illam facultatem ac plenitudinem poteſtatis, quam nos in præmiſſis, ſi præſentis eſſemus, haberemus & habere poſſemus, etiamſi tales eſſent caſus de quibus oporteret quovis modo vel jure mentionem fieri ſpecialem; quodque illum & illos tot quot fuerint, eadem auctoritate noſtra & nomine noſtro declarare, interpretari, terminareque & concludere valeant ſecundum materiam ſubjectam de conſilio prædictorum, prout vedebitur expedire

dire & fore faciendum: promittentes in verbo nostro regio per præsentes, ex nunc, prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc, omnia & singula habere & tenere rata, grata & firma, quæ procurata, tractata, acta, gesta, concluſa, & firmata fuerint per supradictos nostros procuratores, & de consilio eorum, ut supra, eaque aliis nostræ majestatis litteris, si opus fuerit & desuper fuerimus requisiti, curabimus confirmare præsentium, sub nostræ regimine majestatis sigillo testimonio litterarum. Datum Senis, anno Domini MCCCCXXXII. die III. mensis Decembris, regnorum nostrorum anno Hungariæ, & XLVI. Romanorum XXIII. & Bohemiæ XIII.

ANNO CHRISTI 1432.

Ad mandatum domini regis Gaſpar Slick, vice cancellarius.

COPIA LITTERÆ

Miſſa univerſis regibus per dominum imperatorem pro concilio Baſileenſi.

lb. p. 237. SErenissime princeps, frater noster præcarissime, cognoscentes evidentissime, & in dies magis ac magis conditiones rerum perspicacius intuentes, videmus quod si sacrum Basileense concilium quoquo modo traheretur in longum, aut aliis machinationibus, quod absit, turbaretur, non succederet aliud, nisi ruina ecclesiæ, subversio fidei, adnihilatioque totius status ecclesiastici, & per consequens omnium Christianorum: & ob id ut imminentibus provideatur periculis, hucusque summam curam gessimus, & pro stabilimento & favore ipsius sanctæ synodi scripsimus vestræ fraternitati & aliis Christianorum regibus, prælatis & principibus, rogantes & ammonentes, ut illuc veniant, aut oratores suos plena potestate fultos transmittant. Verum, præcarissime frater, quia ipsa pro exstirpatione hæresum, reformatione morum, & pacificatione discordiarum in Spiritu sancto legitime congregata contrarietatibus multorum, qui forsitan de periculis & scandalis, quæ inter Christicolas quotidie ingruunt, plenam informationem non habent, multum impetituri quamvis per Dei gratiam sacrorum Constantiensis & Senensis conciliorum apostolicaque auctoritate, videlicet Martini papæ V. & hujus moderni domini nostri Eugenii, ac per istos venerandos patres in Basilea congregatos ita firmatum & stabilitum sit, ut indissolubile extet, operæ pretium censuimus, vestram fraternitatem & alios quoscumque qui religionem fidei Christianæ amant, denuo sollicitare, ad illuc mittendum pro felici consummatione concilii memorati; quam ideo iterum atque iterum rogamus & requirimus, exhortamurque in Domino nostro Jesu Christo, cujus res agitur, quatenus ad laudem omnipotentis Dei, consolationem suæ sanctæ ecclesiæ, & promotionem præfati concilii, quod revera in hoc tempore tribulationis Deus pro salute fluctuantis naviculæ ab alto concessit, vestros solemnes ambassiatores subito illuc velitis transmittere, prælatos nihilominus regnorum vestrorum ad hoc inducentes, ut pari modo illuc accedant. Speramus enim indubie, quod Deus omnipotens ipsam synodum felicitabit & augebit pro directione suæ sanctæ ecclesiæ undique impugnatæ. Nam si vestra fraternitas umquam præstit Deo gratiarum obsequium, si reipublicæ Christianæ umquam impendit favorem, nobisque complacentiam, jam totum perficiet, si illud petimus pro solita vestra erga Christianam rem affectione impleverit, uti rogamus. Datum, &c.

ANNO CHRISTI 1432.

COPIA LITTERÆ

Quam oſtendunt populis iſti Capitanei Armorum, & ſub tenore iſtius littera omnia occupant.

BFIlippus Maria Angelus Dux Mediolani &c. Papiæ, Angleriæque Comes, ac Januæ Dux. Non ignorantes quantum deceat quemcunque Catholicum Principem favere rebus ecclesiæ, eaque non tantum conservare, atque protegere, sed etiam ampliare pro viribus, honoris, & debiti nostri esse censemus ea continuo tota mente provocare, & quærere, quæ in bonum, & augmentum ipsius ecclesiæ cedere videantur. Cum igitur a sacro Basilienſi concilio, quod universalem repræsentat ecclesiam, nedum admonemur, sed strictum mandatum habuimus, omnes, & singulos eidem sacro Concilio adhærentes, & adhærere volentes quibuscunque favoribus & præsidiis nostris fovendi, atque juvandi, aliosque ad ejus sacri Concilii adhærentiam, obedientiamque omnibus modis, & viis adhortandi, excitandi, & inducendi; sicut latius constat Bullis præfati Concilii tenoris proxime subsequentis, videlicet:

E MS. Con. Floreruit & remisit Laur. Mehus V. C.

Sacrosancta synodus generalis Basilienſis in Spiritu sancto legitime congregata universalem ecclesiam repræsentans, dilecto ecclesiæ filio nobili viro Filippo Mariæ Angelo Duci Mediolani illustri, salutem, & omnipotentis Dei benedictionem. Præclara opera tua, quæ ad favorem, & exaltationem hujus sanctæ synodi in spiritu sancto veriſſime congregatæ in hanc usque diem incessanter præstitisti, & continuo etiam sponte tua præstas facillime nos excitant, & inducunt, ut te, in quibuscunque etiam graviſſimis rebus, eandem synodum, immo verius sanctam Dei ecclesiam concernentibus fidentiſſime requiramus, minime dubitantes, ut quemadmodum hactenus omni studio omnique possibili diligentia ad incrementa ipsius sanctæ synodi diligentiſſimus fuisti, pari modo pro tua sincera devotione in futurum esse debeas. Hinc est, quod cum inter cætera, quæ ad statum, augmentum, & perfectionem ipsius sanctæ synodi pertinere videantur, illa hoc tempore præcipua esse dignoscimus, & omnibus, & singulis agentibus, seu acturis, aut quomodocunque agere volentibus pro, eadem sanctiſſima synodo, quicunque favores, & subsidia adhibeantur possibilia, te cujus fidem, & devotionem jam multis experimentis inconcussam novimus, & cujus ad has res perficiendas præsertim in locis Italiæ auctoritatem, potentiam, & vires intelligimus, hortamur, atque monemus per viscera misericordiæ Jesu Christi, & nihilominus tibi in virtute sanctæ obedientiæ strictiſſime præcipiendo mandamus, quatenus omnes, & singulos huic sacro concilio adhærentes, & adhærere volentes quibuscunque favoribus, & præsidiis tuis foveas,

veas, atque jubeas ipſoſque, & quoſcunque alios quocunque nomine cenſeantur omnibus modis, & viis ad ejus ſacri concilii adhærentiam, obedientiamque adhorteris, excites, & inducas nihil obmittendo eorum, quæ a te præſtari poterunt, quo prædicta, ut ſumma utilitas ipſi ſynodo, & eccleſiæ Dei ſucceſſura eſt, locum habeant; quæ ſi, ut in devotione, fide, & prudentia tua plene confidimus, perfeceris, ad cumulum laudum tuarum, & hujus ſanctæ ſynodi incrementa magnam acceſſionem facies, ut tibi merito tuo indiſſolubiliter obligemur; habituri præterea firma, & rata, & grata, omnia, quæ in præmiſſis pro bono ſtatu, & incremento ejusdem ſanctæ ſynodi, vel verius eccleſiæ ſanctæ Dei, cujus res agitur, quomodocunque agitando, adhortando, fovendo, & inducendo operatus fueris. Datum Baſileæ die XXI. menſis auguſti. Anno Domini milleſimo quadrigenteſimo trigeſimo ſecundo. Bar. de Lucignano. Nec intendentes mandato ejusdem ſacri Concilii, & eccleſiæ, quæ per ipſum repræſentatur, declinare, immo in omnibus ut merito obligamur & tenemur, debitam obedientiam reverentiamque ad ipſam eccl. maximam ſemper habuimus, & uſquequaque habere diſponimus inſinuare, ac oſtendere in aliorum exemplo. Harum ſerie &c.

ANNO CHRISTI 1432.

Quod in concilio procedendum ſit per Nationes, & non per deputationes: Suadetur primo antiquorum, & modernorum Conciliorum auctoritate, 2. rationibus

E MS. Cod. Flor. simil idem

QUantum ad primum, nam ſacrum Baſilienſe concilium a ſacro Conſtantienſi concilio non diverſum, ſed unum, & idem continuatum ſentitur: ut in C. *Frequens*, in eodem edito. Cavetur in eodem, quando dicitur, quo per quandam continuationem ſemper Concilium vigeat, ut per termini pendentiam expectatur: Ex quo igitur eſt unum, & idem Concilium: Ideo eodem modo, quo inchoatum eſt, finiri debebit.

Præterea idem ſtatutum præſupponit nationes, ut ex ejus tenore apparet; & ſimiliter ſacrum Baſilienſe Concilium in Cap. I. de modo procedendi per deputationes diſponit ſuppoſita ſingularum nationum in quatuor partes æquales in ſingulis deputationibus diſtribui debere, quod fieri non poſſet, niſi diviſio eſſet nationum, quæ quidem diviſio etiam confirmatur per decretum in prima ſeſſione publicatum, quo omnibus in hoc Concilio congregatis datur plena & libera conſulendi facultas, & prohiberi non debet facultas procedendi per nationes, prout dictum ſacrum Conſtantienſe Concilium per vota nationum & non deputationum ſingula deliberavit, & concluſit.

Præterea ex quo verum eſt, quod hic viget Concilium Conſtantienſe continuatum tanquam, per termini pendentiam ſuſpenſum, expectatum: ut ex allato c. I. Ergo neceſſario ſuum eſſe formale, videlicet modus procedendi durabit cum forma ſit, quæ dat eſſe rei, ut in C. I. Cum præſens Concilium ſit idem continuatum cum Conſtantienſi, non debet eadem res diverſo jure cenſeri XII. q. 11. *cognovimus* &c. Quo circa & res, quæ in alterius locum ſuccedit, eodem jure cenſetur XIII. d. o ul. XIIII. d. c. 1. Ut lite pen. *Eccleſias*, &

ANNO CHRISTI 1432.

ſucceſſor factum prædeceſſoris intendere, & ſervare debet XXV. q. 1. *Juſtum*, & q II. *in Galearum*, & qui prædeceſſorum ſtatuta non ſervat, elisor eſt non conſtructor XXV. q. II. *Si ea*.

Præterea quælibet res ſapit naturam ſuæ originis, & per conſequens revertitur ad eandem, de privileg &c Sed quoniam concilium Conſtantienſe habuit naturam procedendi per vota, & deliberationes nationum: igitur &c.

Præterea cum ſit idem concilium, ergo per eandem cauſam integralem quod naſcebatur debet diſſolvi de regu. jur. c. j. de conſe. di. IIII *Baptiſ.*

Præterea non debet fieri immutatio in iis quæ utiliter ſunt a prioribus recepta XXV. q 11. *Cum pie*, & c. *Eccleſias*: Nam jus eſt aſperum, & præcipue bonis ſacerdotibus inimicum niti quempiam quantumcunque rationis exeuſatione, quæ bene ſunt ordinata reſcindere, & exemplo docere veteres ſua quæcunque poſſe conſtituta diſſolvere XXV. q. 11 Conſtitutionis.

Decet igitur, & congruum eſt, ut hoc ſacrum concilium imitetur modum procedendi, quo ejus origo regulabatur, ut in allato C. *juſtum*, maxime tamen nulla ſubſit cauſa immutandi, ut in omnibus ſuper alligatis, & inde norma ſumenda unde aſſumpſit exordium, ne caput inſtitutionis videatur omitti XII. di. præc. & ridiculum eſt, & ſatis abominabile dedecus eſſet, ſi traditiones, quas a patribus ſuſcepimus antiquitus infringi pateremur. Val. c. *ridiculum* & XXV. q. I *ſicut*, & a regulis matris nullatenus convenit deviare C. di. *Non licet*. immo nulla præſumtione ſunt turbanda, quæ pro quiete religioſæ converſationis reperiuntur ordinata; abſit enim, quod hoc ſacrum concilium exemplum dare velit poſteris ſuæ ordinationis jura perturbandi XXV. q. 11. *Quod vero* quandoque a novitatibus eſt abſtinendum; quæ licet quibusdam placeant de translat. epiſcopi quinto, & quibusdam diſpliceant, dereli d. *Ne nimia*: ut plurimum tamen diſcordiam pariunt: de conſue: *cum conſuetudine* XI. q *quis neſciat*: Ex quo igitur ex ordinatione, & obſervantia ſacri concilii Conſtantienſis licitum ſit, & accommodum ſuppoſitæ nationis Germanicæ, quinimo utilitati publicæ neceſſarium ut decidenda per deliberationes, & conſenſus nationum procedant, merito ad id ſinguli commovendi ſunt, & non impediendi.

Conſtat inſuper, quod nationum qualitates, conditiones, & difformitates in magna diſparitate ſunt, & differentia Quod enim uni convenit, alteri incoveniens eſt; & uni proficuum, alteri nocivum, quod uni placet, alteri diſplicet, quod uni medicina, alteri interitum; quod uni cognitum, alteri ignotum; quod uni laudabile, alteri vituperabile. Quodque proterea non ſit veriſimile, quod tanta mentium diſparitas de facili in unam concordaret ſententiam, & difficilem, convenientemque præberet medicinam. Quis enim melius ſanat, quam qui morbum cognovit, & medicinam, & de quanto deformitates a pluribus dignoſcentibus quæruntur, de tanto facilius inveniuntur, & medicantur Pudor enim eſſet, & non modicum periculoſum, & ſcandaloſum, ſi unius nationis facinora alteri nationi publicarentur. Patet igitur ex præmiſſis, quod honeſtior modus procedendi eſt per nationes.

ANNO CHRISTI 1432.

Quantum igitur ad ſecundum, præmitto: Quod eccleſia, eſt catholicorum collectio, ut de Con. di. I. *Eccleſia* Et per conſequens eccleſia univerſalis omnium catholicorum eſt collectio, ut clerum comprehendit, & populum XII. di. alla. nec non paleas cum grauis di. IIII. *Eſt unitas*. Et licet in veritate non ſit poſſibile ſecundum naturam omnes Catholicos ſimul in uno loco per modum concilii eſſe congregatos; tamen repræſentative eccleſia ſimul eſſe poteſt: Sicque in veritate dicta univerſalis eccleſia in Baſilea repræſentative conſtituitur. In eo quoque ibidem de omni orbe terrarum ſancti Patres debent eſſe congregati per ſe, vel per ſuos vicesgerentes, qui per eorum præſentiam, & contumaciam abſentium omnes catholicos, et per quos univerſalem eccleſiam repræſentant, quemadmodum de quatuor principalibus conciliis legitur XV. di. *Canones*: Ubi in concilio Nicæno I. epiſcopi conveniunt, qui in aliorum *contumaciam* totum coetum fidelium repræſentarunt. Nam et quilibet epiſcopus in ſua dioeceſi pater eſt et paſtor; Catholici vero in ſua dioeceſi commorantes cujuſcumque dignitatis, ſtatus, gradus, aut conditionis exiſtant, etiamſi regali, aut alia eminentia præfulgeant, ſunt eorum filii, et oves, ac talentum paſtori creditum, nec non pars ſollicitudinis ſibi commiſſæ, pro quibus ſuæ villiacionis tenetur reddere rationem a Deo, quia ſanguis ſubditorum de manibus ipſorum requiretur de offi. ord. *irrefragabili*. Cumque igitur epiſcopus omnium regum, principum, et aliarum perſonarum ſuæ diœceſis in ſpiritualibus, et in iis, quæ ad ſalutem pertinent animarum ſuperior ſit, et judex, ipſoſque, et eorum ſpirituales cauſas cognoscere habeat, decidere, et diffinire: ideo tanquam pater pro filiis, paſtor pro ovibus, et ſuperior pro ſubditis, pro laude Dei, et animatum ſalute in ſpiritualibus ordinandis, et diſponendis vocem deciſivam pro ſe, et ipſis repræſentet.

f. sic

Ex præmiſſis infertur cauſa, quare principes ſæculares, et laici dumtaxat conſultivam, et non deciſivam vocem habere poſſunt in ſpiritualibus. Nam in ſpiritualibus, nullus laicus ſuperioritatem, et per conſequens, nec judicandi, nec decidendi, nec diffiniendi poteſtatem ſibi vendicare poteſt; ſed dumtaxat obſequendi, et obediendi de Conſt. *eccleſia S. Maria*.

Ex quibus infertur alia ratio a contrario ſenſu, videlicet: quare prælati, pontifices, et alii qui non habent adminiſtrationem dominorum temporalium, in quibus judicare habeant, et diffinire, non habent in reformatione temporalium vocem deciſivam; ſed dumtaxat conſultivam, quia in talibus non habent poteſtatem judicandi perſonas, aut res: ergo nec decidendi, nec diffiniendi, ſed obſequendi, et obediendi ex paritate rationis, quoniam idem contulit jus de Queſti: translata.

Ex quibus ulterius ſequitur, quod prælati, pontifices, et alii utrumque habent gladium, et per conſequens in ſpiritualibus, et temporalibus judicandi, diffiniendi, et decidendi poteſtatem etiam in reformatione temporalium ne dum conſulendi, ſed et decidendi vocem habebunt, et facultatem.

Item ſequitur; quod qui nullam in ſpiritualibus, et temporalibus habent ſuperioritatem, et per conſequens nec decidendi in eisdem poteſtatem, ille nullam vocem deciſivam aliam quam pro ſua perſona in reformatione ſpiritualium, aut temporalium habere poterit.

ANNO CHRISTI 1432.

Item infertur, quod in utroque foro tantam extenſivam quilibet habet vocem decidendi, et diffiniendi, quantam habet poteſtatem in altero, vel in utroque foro ſibi ſubjectam, & de tanto majorem, de quanto ampliori multitudine, numero, dignitate, & merito excellentiorem repræſentat. Sicque etiam habendus eſt reſpectus ad hæc, quod tanto majoris auctoritatis eſt vox, quanto digniores perſonas qualitate, & numero repræſentat.

Sequitur ulterius, quod pontifex habens ſub ſe communiter, & communi æſtimatione in ſpiritualibus mille perſonas ceteris paribus, habet majorem vocem in decuplo quam is, qui communiter, & communi æſtimatione pentum dumtaxat ſub ſe in ſpiritualibus habet perſonas, quia in decuplo majorem poteſtatem catholicorum repræſentat.

Ex prædictis infertur ad hoc, quod aliquis per concilium generale eccleſiam catholicam repræſentans, vere dicatur ſancitum, ordinatum, ſtatutum, et conclusum, ita quod ab omnibus ſit obſervandum, neceſſario requiratur, ut a talibus præſentibus, qui in aliorum abſentium contumaciam omnes catholicos, ſeu ejus ſaniorem, et majorem partem repræſentant pro laude Dei, et animarum ſalute ſit, et fuerit receptum, concluſum, deciſum, approbatum, et publicatum. Nam quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet 74. di. c. 1. Et de temp. ordi. *Si archiepiſcopus* cum gloſ. Sed manifeſtum relinquitur, quod in hoc ſacro concilio concludenda, et ab omnibus fidelibus obſervanda, non aliter ab omnibus catholicis approbantibus, quam in perſonis illorum, qui omnes catholicos, ſeu majorem, et ſaniorem partem eorundem in aliorum contumaciam per conſequens, totam catholicam eccleſiam repræſentat: Et hoc eſt, quod dicitur concilium univerſalem eccleſiam repræſentans.

Quibus præmiſſis, veniendo ad rationes, dico, quod a modo procedendi per nationes multa bona provenirent, et multa mala evitabuntur; ergo acceptandus: a modo vero procedendi per deputationes, modicum, vel nullum bonum proveniet, nec modicum, vel nullum malum evitabitur, ſed multa inconvenientia, et mala ſequentur; igitur ab illo abſtinendum. Nam ad hoc, quod ordinationes concilii quemlibet arctent catholicum, neceſſario requiritur, quod per vota omnium catholicorum, univerſalem eccleſiam conſtituentium, deliberatæ, digeſtæque ſint, et concluſæ; cum abomnibus ſit approbandum, quod ab omnibus eſt obſervandum, ut ſuperiùs eſt dictum. Sed manifeſtum eſt, quod in deputationibus, nec per vota omnium catholicorum, nec per repræſentantium, ſed privatarum perſonarum nullum alium a ſe repræſentantium vota hujuſmodi ordinationes deliberantur, et approbantur, ex quibus grande ſequitur inconveniens, videlicet, quod vota duorum, vel trium, privatarum perſonarum, majorem in univerſali concilio deliberandi, et approbandi auctoritatem habeant, et facultatem, quam vota centum millium, et plurium perſonarum in ſingulis qualitatibus dignitatum ſimi-

similium; paret de episcopo, vel ejus vices gerenti, et centum millia personarum suæ dioecesis repræsentanti, qui in casu præmisso voto duarum privatarum personarum superatur. Et aliud sequitur inconveniens, videlicet, quod duo, vel tres subditi ejusdem episcopi, seipsos dumtaxat repræsentantes, majorem auctoritatem habeant in concilio consulendi et approbandi, quam episcopus, omnes personas suæ dioecesis repræsentans; aliud inconveniens, quod aliquando a tota ecclesia universali dicetur deliberatum, et approbatum, neque præceptum, sicque ecclesia catholica gravissime deciperetur, si forsan centum privatæ personæ, quarum nulla aliquam communitatem repræsentaret, aliquid per ecclesiam observandum concluderent: quod quadraginta episcopi, plures reges, et principes, legiones, et miliones hominum repræsentantes reprobarent, et minime ab ecclesia observandum diffinirent.

ANNO CHRISTI 1432

Præterea aliud inconveniens, nam experientia docuit, et docet, quod potentiores in singulis deputationibus distributi cum suis adhærentibus, et sequacibus in singulis materiis agitandis per hunc modum procedendi per deputationes, *quicquam* volunt approbant, et quod nolunt reprobant, et si quid propter, aut contra eorum intentionem a majori parte fuerit inductum, illud absque conclusione transitur, et subducitur: et si conclusum fuerit adaptabitur tempus, quod per subordinationem denuo tractatur, et retractatur.

f. quid quid

Præterea docuit experientia, quod potentiores, cum aliquam materiam intendunt concludere, ex tunc præsidentes, et alios officiatos suæ intentioni propitios perordinant, et disponunt ad libitum suæ voluntatis, aliis pluribus in veritate dissentientibus, propter verecundiam, timorem, complacentiam, vel amorem contradicere non præsumentibus; et si quacunque ratione sulti contradixerint, illa contradictio obruentium turbationem cum verborum sonitu evanescit. Aliud propterea inconveniens: Nam uti permittitur per deputationes procedendo, sacrum concilium suæ intentione omnino frustraretur, quod sic deducitur: Nam manifestum relinquitur, quod ad debitam reformationem in capite, et in membris pax in Dei ecclesia, et hæresum extirpatione indubie ministrabitur, et ea cessante cessabunt et alia duo, cum ab ipsa reformatione tanquam a principali causa, et fonte prædicta, et omnia alia bona dependent, et provenient. Si enim dabitur reformatio, ex tunc unicuique justitia mediante reddetur quod suum est, Deo videlicet, et hominibus, et per consequens pacificabitur homo cum Deo, et homo cum homine. Sicque hæreses cessabunt, et animorum dissensiones, et per consequens unitas fidei habebitur, et pax. Sed constat, quod reformatio in capite, et in membris per hujusmodi deputationes eo modo quo celebrantur, nequaquam fieri poterit, quod sic deducitur; nam certum est, quod nationes maxime differunt in suis conditionibus et qualitatibus, ut superius dictum est. Quomodo igitur verisimile est, quod aliquis consulat, aut velit consentire ad sublationem ejus, quod sibi placet, et videtur conveniens, licet alius illud difforme, et iniquum arbitretur? Quia igitur una natio aliter gravatur per caput, quam alia, et similiter alios defectus patitur in membris quam alia, et sic alia, reformatione indigent, et illa utique congruentius tractatur mediantibus personis earundem qualitatum, & conditionum, quam diversarum; sicut administratio cujuslibet prælati in parte sollicitudinis sibi comissæ a Deo suæ prælaturæ est annexa; quod superior prælatus interim *quoque* inferior bene, & laudabiliter administrat, de ipsius inferioris administratione nequaquam intromittere, sed illam juvare debet, & promovere juxta formam a sanctis patribus desuper traditam. Quotiescunque ergo caput a tali forma recedit, & inferiorum prælatorum non pro laude Dei, & animarum salute, sed cupiditatis causa, ac propter lucrum, & denarios a nationibus extorquendos administrationem sibi usurpat, corpus utique caput & deformatum, & reformatione eget; et certum arbitratur, quod non omnis natio in hanc reformationem consentiret, cum talis usurpatio sibi conveniens utilis, & necessaria nequaquam tollenda, alteri vero omnino contrarium videatur sicque in contradictoria sententia remanent, quomodo in unam reformationem concurrerunt, nisi forte curiosa subtilitas adversam sibi simplicitatem in suam perverteret sententiam, Deo displicibilem, & animabus & hominibus periculosam, & damnosam: Et perpendere poterit unusquisque sanæ mentis, quomodo reformatio capitis fieri poterit quando principalia membra ejusdem capitis sunt præsentia, & omnia, prout libet, & ad suum beneplacitum ditigunt, deliberant, & declarant; concludunt etiam, quibuscunque ordinationibus in contrarium a principio editis, non obstantibus, prout hæc omnia experientia comprobata sunt, & notoria.

ANNO CHRISTI 1432.

f. dum

Concludunt igitur, quod modus procedendi per nationes plus cæteris pro laude Dei, animarum, & reipublicæ salute sit convenientior.

Præterea cessant nunc causæ deputationum; ergo cessare deputationes eo modo, quo hactenus tentæ sunt, nam tempore inchoationis hujus sacri Concilii Basilienſis &c.

Desunt reliqua.

EPISTOLA NUNCIORUM

Concilii Basilienſis missa Pragenſibus.

E MS. Cod. Florent. misit idem

AMpliorem, spectabiles viri, reintegrando inter nos pacis spem vestris ex scriptis concepimus supplicantes, proinde Dominum rogantes, quatenus quod salubre in nobis utique pro sua laude, & nostra ad invicem renovanda in sinceritate fidei, & dilectione, unanimitate incepit, ipse qui vinculum est, & osculum pacis perficiat perfectumque indissolubiliter firmet, & ut in flagranti, qui vobis hac parte est, affectui qualicumque pro viribus effectu respondeamus, parati sumus, ut petitis, caritativum vestrum, & finale, ut verbis vestris uramur, in destinatam diem non modo patienter, sed & gaudenter præstolari responsum, nihil dubitantes, quin & hæc Basilienſis sacrosancta synodus digesto scriptorum vestrorum andito tenore laudabit, & probabit, vestramque excusationem tanquam

voca-

vocalem favorabiliter admittat, & promiſſum responſum æquanimiter expectabit. De procurando vero veſtrarum litterarum bajulis, ac nuncils ſecuritate, circumſpectis, & providis viris conſulatus Egrenſis tanquam viris reconciliationis, & fidis hac parte mediatoribus confidenter pro parte dicti concilii ſcripſimus, ſupplicantes, quatenus hujuſmodi ſingulares, & ſimplices viros ad nos huc dirigendos, eo, quo requierint, aut opus fuerit loco favorabiliter, & pacifice recipiant, & ſalvos ad nos usque perducant; nobiſcum autem quam diu commiſſa negotia flagitant inoffenſi manere poterunt, & licentiare, deinde ad vos ſalvi, ut indubitanter ſperamus, redire. Si quid autem amplius petitorum affecuratio deposcat, apud dictos dominos de Egra requirant; & credimus, quod in hoc veſtræ providentiæ, ac veſtris non deficient, etiamſi in ſe onus litteras veſtras nobis præſentandi ipſi aſſumere deberent. Poſtquam autem inſignes, celebriores ad dictum ſacrum Baſilienſe concilium aut vos mittere decreveritis oratores, tunc juxta conſilium, & auxilium principum, & potentum, qui ſe ad hoc hactenus nobis parte memorati concilii requirentibus benivolos, & obſequioſos obtulerunt, & amodo, ut confidimus exhibebunt, taliter providere conabimur, & ſecundum condicenda inter nos pacta, & humanam jacturam vos merito remanere debeatis hac parte contenti; hoc ſolum caritate non ficta, nec ſubdola ſuaſione commonentes, ut ſalutis acceptabile tempus fructuoſis mutuo, et expeditis tractatibus redimentes, ſicque ad alterutrum non fronte minaci, vultuque tauro, ſed placatis, & placidis animis exhibeamus, ut non in vanum nobis hoc ſero, quod abſit, plangamus dilapſum. Datu Nurembergæ XII. februarii anno incarnationis dominicæ M. IV. XXXII.

ANNO CHRISTI 1432.

Hæc epiſt. ad an. hujus exordia revocanda: eſt vero hanc perſimilis ex Mart. relata ſupra pag. 219.

LITTERA SCRIPTA PER CONCILIUM Regi Franciæ

Ex eodem MS. Cod.

CArißimo principi, & ſereniſſimo domino Carolo Dei gratia regi Francia Julianus miſeratione divina ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſancti Angeli diaconus cardinalis apoſtolicæ ſedis legatus, præſidenſque in ſacro Baſilienſi concilio, prælatique, & cæteri in eodem concilio exiſtentes ſalutem in Domino. In eccleſia ad hoc ſunt ſacra generalia concilia inſtituta, ut fidei unitas, morum concordia, & puritas vitæ inter chriſtianos ubique debito ordine conſerventur. Sed cum hæc omnia per hæreſes, bella & vitiorum illecebras turbari, & impediri contingat; neceſſarium maxime eſt, ut in ſacris conciliis his tollendis ſumma cum diligentia provideatur, & qui diebus noſtris, proh dolor! ſuper modum hæreſes, & errores, bella, odia, & contentiones morum, ac vitæ diſſolutio, & divinorum præceptorum tranſgreſſio totam undique eccleſiam vexent, & deforment, & quaſi morbus contagioſus in dies magis augentur, ſummopere omnes Chriſti fideles inniti debent, ut tot, & tanta mala de medio eccleſiæ extirpentur. Profecto undique Chriſtianam religionem conſideramus ita ipſam multis morbis contaminatam, vel hæreſes, aut bella non vigeant, quis autem locus, aut patria, ubi plurima quibus offenditur, aut irritatur Deus quotidie non perpetrentur; quam rare, aut paucæ perſonæ, quæ niteant vitæ puritate, qua decet? Quot præterea a paucis temporibus chriſtianitatis terras, aut provincias Turci, Sarraceni, & alii infideles armis ſubjugaverunt, & devaſtaverunt, & quotidie ſubjugare, & devaſtare nituntur? Quantam etiam utriuſque fidelium ſexus multitudinem continuo in diverſis regionibus captivam ducant, quorum plerique crudelem non ferentes ſervitutem, poſtea fidem abnegant? Quantum, proh dolor! noſtra chriſtianitas propter impugnationem infidelium, quibus chriſtianorum diſcordia reſiſtere non permittit, jam ad angulum redacta ſit, & quotidie magis anguſtatur, lacrimabile nimis eſt referre. Jam igitur ipſa eccleſia tot procellis undique commota eſt, & a fundamentis concuſſa, ut ruinam pene minare videatur, niſi Divina miſericordia ad nos oculos ſuæ pietatis convertat: quod ut facere dignetur, nos, quorum pro ſacerdotali officio maxime intereſt, lingua, & vita, prout oportet, redemptorem noſtrum quotidie interpellare decrevimus, & quantum ſua gratia nobis conceſſerit, totis viribus in hoc ſacro concilio laborare, ut adverſus tot peſtiferos morbos congrua remedia adhibeantur. Propterea ut unanimi conſenſu per univerſos univerſali bono ſalubriter provideatur, hoc ſacrum Baſilienſe concilium auctoritate apoſtolica in Spiritu-Sancto congregatum decernit non expectare, ut majores populi chriſtiani neceſſitentur pro conſilio, & auxilio ad fidei catholicæ defenſionem, ad pacem, & concordiam in populo chriſtiano componendam, ac vitæ ac morum cujuslibet ſtatus reformationem debitam opportune, & importune convocare. Et quoniam inter alia hoc præcipue in præſenti concilio agitabatur, quemadmodum ſopitis guerris, ac diſcordiis, pax, concordia, & tranquillitas in ſingulis regnis, provinciiſque ſtatuantur. Cum etiam ad reſiſtendum hæreticis, & chriſtianitatem impugnantibus, eorumque armatam rabiem vi armorum comprimendam, neceſſarium ſit regum, ac principum potentiam, quam eis Deus conceſſit ad laudem bonorum, vindictam vero malorum, omnino expedire videatur, ut ipſorum regum, & principum oratores de prædictis omnibus ſufficienter inſtructi una nobiſcum in ipſo ſacro concilio interſint. Quapropter ſerenitatem per viſcera miſericordiæ Dei noſtri ex toto corde hortamur, deprecamur, & obſecramus, ut alios inſignes viros habentes zelum Domus Dei, & rerum agendarum experientiam de omni ſtatu veſtro, & regni veſtri plene inſtructos ad hoc ſanctiſſimum concilium pro honore Dei, & populi chriſtiani quam primum commode fuerit, & fieri poterit deſtinare dignetur. Datum Baſileæ XXXII. anno.

DE ELECTIONE CIVITATIS

Ubi concilium debet celebrari.

E MS. Cod. Flor. misit idem.

SAnctiſſimus Dominus noſter erit contentus, quod in Civitate Senarum, ſive Bononiæ, ſive Mantuæ Concilium continuetur, in quo ſanctitas ſua intendit adeſſe, & convenire cum ſacra majeſtate Imperatoris, ſperans, quod univerſæ Chriſtianitati per ipſorum

rum conventionem ſalubriter providebitur revocatis attentatis hinc inde.

ANNO CHRISTI 1432.

Sacra majeſtas promittat ſe facturum, & ita cum effectu cooperetur, ut prædicta ſequantur juxta poſſe; & in quantum non poſſet, promittat ad hoc publicum conficiatur inſtrumentum promiſſionis cum ſigillo aureo, quod erit cum ſanctitate Domini noſtri contra omnes contrarium attentantes.

Quod in caſu, quo præfata majeſtas Imperatoris ſub conſervatione honoris ſui contentaretur, quod ex toto Concilium ex Baſilea non transferatur, quod in Baſilea ſolum tractetur de exſtirpatione hæreſum Bohemorum, & aliarum in partibus illis ſi quæ eſſent, dummodo infra bimeſtre terminetur, & diſponatur de reductione illorum; poſt quem terminum in aliis univerſaliter provideatur in altero dictorum locorum ſupranominatorum pro ſalute totius Chriſtianitatis, & univerſalis eccleſiæ, & hoc niſi ipſi Bohemi conſentirent quod eorum cauſa terminaretur in loco, ubi concilium celebraretur deſuper nominatis.

Operabitur ſanctitas ſua, & erit mediator pro concordia inter majeſtatem regiam ex una parte, & Venetos, & Florentinos ex alia, & infallanter ſperat habere bonam concluſionem cum honore ſuæ majeſtatis, & in rebus honeſtis erit cum ſerenitate ſua contra omnes adverſarios ſuos.

Sanctitas ſua erit in loco deſuper nominatis electo pro continuatione Concilii, & reformatione totius Chriſtianitatis infra terminum competentem.

Faciet ea omnia, quæ concernent honorem perſonæ imperatoris, & ſuæ majeſtatis cum honeſtate, & conſervatione honoris ſedis Apoſtolicæ.

Item dabit ſubſidium circa expenſas,

INSTRUCTIONES AMBAXIATORUM

Euntium ad Dominum noſtrum papam Eugenium quartum ex parte ſacri generalis Concilii Baſilienſis.

Dum intrant ad Curiam.

Ex eodem MS. Cod.

IMprimis dum intraverint Curiam requirent Ambaxiatores Concilii, ſi adhuc forte ibi fuerint aliqui ex ipſis, & informabunt ſe de ſtatu negotiorum, & ſingula proſequentur de Concilio, & aviſamento ipſorum,

De audientia, quod habeant illam.

Item inſtabunt de per ſe, & per alios quoſcunque omni via, & modo poſſibili, ut habeant audientiam publicam, & ſolemnem; & in caſu, quo eam habere non poterunt propter infirmitatem Domini noſtri, vel alias, ſaltem in præſentia Beatiſſimi domini noſtri Eugenii, & omnium reverendiſſimorum Patrum dominorum Cardinalium aſſument Verbum Dei, & facta introductione parviſſima exponent ferventer, & ardenter, quæ ſequuntur,

De præſentatione credentialium litterarum,

Item in præſentatione litterarum credentialium ſanctiſſimo Domino noſtro, & dominis cardinalibus cum omni reverentia, & devotione recommendabunt univerſale ſacrum Concilium Baſilienſe, & omnes prælatos, & doctores in ipſo exiſtentes. ANNO CHRISTI 1432.

De proteſtatione fienda.

Item ante initium dicendorum proteſtabuntur coram prædictis, ſcilicet beatiſſimo domino noſtro, quod quicquid dictum ſit de mente, vel etiam ex parte ſacri Concilii, & ſua, procedit ex ſincero, & puro corde, & ex zelo honoris Domini, fidei Catholicæ, univerſalis boni totius populi Chriſtiani, & honori ſuæ ſanctitatis, & ſedis apoſtolicæ &c.

Item aſſumpto themate, introductione facta, ut præmittitur, cur ſacra generalia Concilia in eccleſia introducta ſunt, cauſaſque ipſorum, etiam quanta veneratione habenda ſint explicabunt.

De celebratione.

Item declarabunt, quod propter prædictas cauſas ſacrum Conſtantienſe concilium ſtatuit hujuſmodi concilia generalia certis temporibus, & terminis inviolabiliter, & perpetuo celebrari.

Item quod ſacrum præſens concilium Baſilienſe eſt legitime congregatum, ſtabilitum, & firmatum, cum ratione auctoritatis, cum ratione temporis, cum ratione loci, cum etiam ratione cauſæ, & neceſſitatis; ratione quidem auctoritatis, quia ſacrorum conciliorum Conſtantienſis, & Senenſis auctoritate felicis recordationis Martini quinti, & triplicis confirmationis moderni ſanctiſſimi domini noſtri Eugenii Quarti.

Item ratione temporis, quoniam in fine ſeptemnii ſervamus ſtatuta conciliorum Conſtantienſis, & Senenſis; nec obſtaret, ſi in fine ſeptemnii dies, vel menſis, aut menſes elapſi fuiſſent, & non comparuiſſet aliquis in loco, quia ſemper pendet tempus celebrationis concilii, quouſque intentio Spiritus ſancti, & eccleſiæ deducatur ad effectum, quia principalis intentio eccleſiæ, & decreti, & celebratio concilii, & non ipſe terminus: exempla declarant hunc punctum ad plenum. Reſpondendo objectioni contentæ in bulla ſimiliter de hieme, & de frigore, & ad illud, quod dicitur, quod jam diu ſtetit concilium &c.

Item ratione loci, quia locus Baſilienſis fuit electus, & deputatus per concilium Senenſe rite, & legitime ſecundum tenorem decreti Conſtantienſis fuit approbatus, & ratificatus per Martinum felicis recordationis, & tandem per dominum noſtrum modernum: eſt etiam locus capax, ſufficiens, & amœnus, ſanus, fertilis, populum habens valde devotum, & omnia alia quæ requiruntur ad hujuſmodi congregationem ſuſcipiendam, & manu tenendam, & licet a principio fuerit quidam rumor guerrarum in partibus circumvicinis inter illuſtres duces Burgundiæ, & Auſtriæ; tamen ob reverentiam eccleſiæ treugæ factæ ſunt, & ſtabunt per totum tempus concilii, & ultra per ſex menſes; nec aliquis uſque in præſentem diem ex venientibus ad concilium paſſus eſt nimium damnum. Eſt etiam procul a veritate quivis ſiniſtre informavit ſanctitatem Domini noſtri, quod hic eſſent, vel in circumvicinis partibus Baſileæ aliqui oppidani infecti labe Bohemica, & trucidarent clerum ex ira. Videant alias informationes plenius de hoc.

Item

ANNO CHRISTI 1432

Item ratione neceſſitatis, quia propter extirpationem variarum, & multarum hæreſum, & maxime Bohemicæ, propter reformationem utriuſque ſtatus eccleſiæ univerſalis, propter pacificationem regnorum, & totius populi chriſtiani.

Item declarabunt, quanta inveniantur ſcandala, & pericula ſequerentur ex hujus concilii legitime congregati diſſolutione, aut qualicumque retardatione, aut prorogatione.

Imprimis impediretur, vel retardaretur extirpatio hæreſum, & præcipue Bohemicæ, quæ quantum ſit periculoſa, & crudelis, quanta mala faciat in chriſtianitate, quam ſubtiliter ſerpat, & inficiat fideles, in quanto periculo ſit tota Almania, & Anglia, & cæteræ iis circumvicinæ partes, ut poterunt, explicabunt, quia profecto inexplicabilia, & inenarrabilia mala ſunt hæc, quibus niſi cito, & indilate occurratur, fides, ſtatus eccleſiaſticus, ſtatus principum, & nobilium, ut univerſa politia Chriſtiana ultimo, & exitiali exponitur diſcrimini.

Per quem modum hæreſis extirpari poſſit.

Item quoniam nullo convenientiori medio, imo, ut videtur, nullo alio præter prædicta hæreſis extirpari, quam per ſacrum Baſilienſe concilium, cui proprium eſt hæreſes extirpare, cum propter aſſiſtentiam Spiritus Sancti, qui eſt director conciliorum, tam in conciliis, quam in agendis; tamen propter generalem ſubventionem, quæ imponi poteſt ſine omni generali conſenſu, ut patet per decretum Conſtantienſe, & patuit felicis recordationis tempore Martini, cui multæ regiones, & nationes contradixerunt, & noluerunt, prout ipſe volebat, ſubvenire: nec eſt ſpes aliunde, attenta infirmitate domini noſtri, & guerris, quas paſſus eſt in principio ſui pontificatus, attentis etiam guerris, & diviſionibus totius chriſtianitatis.

Item impediretur, & prorogaretur reformatio morum, quod cederet in maximam offenſam Dei, maximam damnationem animarum, & in maximum periculum ſtatus eccleſiaſtici, qui niſi reformetur, dato, quod nunquam eſſet hæreſis Bohemica, propter deformitatem vitæ ſuæ, clerus eſt in maximo & propinquo periculo ſtatus ſui, præſertim in Almania.

Item accederet in maximam depreſſionem, & vilipenſionem auctoritatis, & libertatis eccleſiaſticæ, quia principes & ſæculares quanto plus viderent nos differre reformationem noſtram, tanto nos plus haberent contemptui, & ſi uſque nunc habuerunt modicam devotionem ad nos, auctoritatem vilipenderunt, cenſuras & proceſſus depreſſerunt, libertates, & juris occaſiones eccleſiaſticas jam profecto totali contemptui, vilipendio, & ludibrio atque periculo exſponeremur univerſis.

Item retardatio hujus concilii, aut diſſolutio, quod ad componendam pacem eſt congregatum in toto populo chriſtiano, eſſet fovere guerras, et inimicitias, quæ ubique per totam pene chriſtianitatem crudeliſſime deſeviunt, utpote in regnis Franciæ, Angliæ, Boloniæ, Italiæ, Almaniæ, & vix in tota chriſtianitate eſt patria, quæ non laborat intus, vel extra guerris, & diviſionibus, in maximum exterminium fidei, & totius populi chriſtiani, ex quo ſequeretur maxima indignatio regum, & principum, ac etiam populorum contra clerum videns ſe deſeri, & quaſi ſperni, & clero quaſi non eſſet ei cura de exterminio ipſorum, & deſolatione populi chriſtiani. ANNO CHRISTI 1432.

Item retardatio hæc, aut diſſolutio cederet in maximam deſperationem, & triſtitiam totius populi chriſtiani, qui jam maximum gaudium, & ſpem conceſſerat ex congregatione hujus ſacri Concilii Baſilienſis, in quo tot, & tanta bona audivit, & percepit debere procurari, hujuſmodi ſunt extirpatio hæreſum, reformatio morum, & pacificatio totius populi chriſtiani,

Item quoniam ex hoc adverſarii fidei majorem aſſumerent audaciam, & facilius inſiſterent, & impugnarent fideles, timent enim nunc hanc ſanctam congregationem, multum dolent, & de ea, ut patet in libellis famoſis, quibus eam nituntur denigrare apud fideles.

Item quoniam plures principes, communitates, civitates, & militares poſt turpem receſſum, & fugam exercitus fidelium a Bohemis fuerunt in tractatibus cum Huſſitis pro treugis, quæ jam in maximum præjudicium fidei fuiſſet concluſa, niſi ſpe hujus concilii Baſilienſis ſubnixi oculos ad ipſum habuiſſent; quo ſublato, aut diſſoluto ſine fructu, ſine quacunque dilatione cum eis, quemadmodum & plures civitates fecerunt, ut Pliſna, *Egera*, *f. Egro* & aliæ quamplurimæ, & dietim faciunt in maximum præjudicium fidei, & cleri.

Item ex hac prorogatione tolleretur ſpes cujuſcunque alterius concilii celebrandi, attentis modis qui fuerunt tenti in Papia, & Senis, & qui tenentur nunc, & conſiderato loco, in quo ad annum cum dimidio eſſet celebrandum, qui locus annuas, & inceſſantes peſtilentias patitur, populus ſatis infeſtus dominio eccleſiaſtico, & de facili ad rumores, & ſeditiones mobilis, nec dum finis eſt guerrarum Italiæ; & ita diſſolutio hæc ſine fructu, & cum ſcandalo fieret; nulla ſpes remaneret de quocumque futuro concilio, in maximum damnum, imo totalem diſſolutionem, & deſtructionem fidei, quæ per conſilia conſervatur, & populi chriſtiani.

Item prædicta prorogatio cederet in maximam denigrationem famæ ſanctiſſimi domini noſtri, quæ usque nunc apud univerſos chriſticolas ſemper fuit habita ſine macula, & ſine ruga, in maximum vituperium eccleſiæ Romanæ, de qua confirmabitur opinio, quod ab ea procedunt omnia mala, & deformitates, & in maximum damnum, & ſcandalum totius eccleſiæ.

Item narrabunt, quæ, & quanta, & quam maxima, & ardua in iſto ſacro concilio inchoanda ſunt, quæ omnia in ipſum, ſic ex abrupto diſſolvendo, aut prorogando verterentur in malum, & aggravarent ruinam fidei, & totius eccleſiaſtici ſtatus.

In primis, quoniam cum magna ſollicitudine, ut oportebat, vocati fuerunt iteratis vicibus ex ſuperabundanti omnes prælati totius chriſtianitatis exceptis Italiæ, quorum vocatio ob revereutiam ſedis Apoſtolicæ dimiſſa fuit; & fuit ſupplicatum domino noſtro, ut ſanctitas ſua ipſos convocaret, & mitteret, & jam prælatorum plures venerunt, & plures miſerunt proprios procuratores, & quotidie confluunt, & bene omnes moti ſunt, & præparati ad veniendum, aut ad mittendum, ut plane con-

ANNO CHRISTI 1432.

conſtat ex litteris miſſis a diverſis nationibus, & regnis, quibus utique in maximam diſplicentiam cederet, tam illis qui venerunt, tam etiam iis, qui ſunt in via, & qui parati ſunt ad veniendum; & in maximum damnum, & ſcandalum, quia viderentur omnino deluſi per ſedem apoſtolicam, cujus auctoritate vocati ſunt, ſi hujuſmodi diſſolutio, aut prorogatio ſequeretur &c.

Item omnibus principibus, & regibus chriſtianitatis, exceptis Italiæ, eadem de cauſa ſcriptum eſt, ut ſollicitent prælatos ſuos ad veniendum, & mittant ſuos ſolemnes ambaxiatores, quia ſine ipſis, nec reformatio ſtatus ipſorum tentari poterat, nec pax procurari in populo chriſtiano, nec etiam ſine eorum adjutorio via armorum hæreſes extirpari; qui pari ratione, immo incomparabiliter majori quam prælati reputabant ſe deluſos, & daretur eis occaſio ad multa alia cogitanda, & forte aptentanda in præjudicium ſtatus eccleſiaſtici, & libertatis ejuſdem, & maxime ſedis apoſtolicæ, ſi iſtud concilium tranſiret in nihilum.

Item ad tollendum potiſſimum argumentum hæreticorum, quo ſe tuentur, & fideles inficiunt ſcribendo per univerſam chriſtianitatem, quod nunquam cum ſumma diligentia quæſitam potuerunt habere audientiam, & quod nunquam Romana eccleſia, aut papa cum toto clero ſuo auſus fuerit congredi cum eiſdem in diſputationem, tanquam non valentes reſpondere veritatibus ſcripturarum, quas pro ſe præfati adducunt hæretici; de conſilio omnium eorum, qui pro tunc, & in illo principio erant, hic in concilio miſſæ fuerunt epiſtolæ plenæ caritate ad Bohemiam, quibus hortabantur, ut ad hoc ſacrum concilium venirent, & offerebatur eis plena audientia cum ſalvis conductibus, & aliis nuntiis opportunis, ut jam ceſſaret omnis eorum falſa excuſatio, & fallacia, qua fidelem populum ſeducebant; receptæ fuerunt prædictæ epiſtolæ apud dictos hæreticos cum decenti reverentia, fecerunt univerſalem totius regni Bohemiæ congregationem in Praga ad deliberandum de mittendis, & de modo veniendi.

Miſſum eſt ad omnes fere univerſitates ſtudiorum, ut mittantur in ſacra pagina, & in lege domini, & magiſtri, & doctores peritiſſimi, atque doctiſſimi; vox eſt, & fama de hac vocatione ubique per chriſtianitatem, & quod hæretici veniant, atque a ſacro concilio audientur, univerſique laudant, & approbant vocationem hanc, & ſive reducantur, ſive non, ipſis in eadem perſiſtentibus malitia, nihilominus hæc audientia, ſeu oblatio obſtruet ora ipſorum, & fideles per amplius confortabuntur. Miſſi ſunt etiam duo notabiles religioſi & ad propinquas partes Bohemiæ ad tractandum cum eiſdem hæreticis de ſalviconductibus, & aliis negotiis per ipſorum reductionem, & ad ſciendum de modo ipſorum veniendi: ita adventus ipſorum nec hic, nec in itinere poſſit quoquam modo eſſe nocivus.

Mittentur etiam litteræ per omnes partes Germaniæ ex parte hujus ſacri concilii contra libellos famoſos Bohemorum, quos noviter per univerſam Germaniam ſeminarunt, notificando eiſdem vocationem ipſorum, & quod ſi venerint, audientur, quodque etiam non recedant concilium ſine opportuno adhibito remedio contra eoſdem hæreticos &c.

Iis igitur, & tantis factis pro convocatione ipſorum, ſi nunc hoc concilium ſic ex abrupto diſſolveretur, aut prorogaretur, aut in alium locum remotiorem mutaretur ipſis inauditis, heu quantum ſcandalum fidei, quanta infamia eccleſiæ ſequeretur!

Nuper univerſis exercitibus principum, & militum, ipſis etiam inviſis fugit eos turpiſſime, ſicut & antea noſtris exigentibus peccatis ſæpe factum eſt, in pugna materiali, & corporali; nunc ipſis tanta caritate, & ſollicitudine vocatis, nec auditis, fugiat eccleſia ab eis in pugna ſpirituali: nonne videbitur manifeſtum dominicæ ultionis judicium; nonne, ubicumque audietur fuga hæc, reputabitur dominicum miraculum?

Profecto etiam ſi non haberent voluntatem aut intentionem præfati hæretici veniendi ad concilium, aut in diſputatione congrediendi, audito hujuſmodi receſſu, & diſſolutione, quam ipſi fugam reputabunt, ubique per univerſum mundum, etiam ad Græcos, & exteras nationes indilate diſſeminabunt, quod parati erant ad veniendum, & quod a facie ipſorum eccleſia fugerit; & ſic dabitur eis maxima occaſio inſultandi, imo maximum, & potiſſimum argumentum ad ſubvertendam fidem noſtram totaliter, & ad inficiendum totum mundum; & quod prius falſe aſſumebant in excuſationem ipſarum, & in magnam ſeductionem, per hunc receſſum verum reputabitur apud omnes. Nonne ipſe fidelis populus jam ex malis moribus cleri multipliciter laceſſitus, & ſcandalizatus, cui prædicta vocatio nota eſt, audiens hujuſmodi receſſum reputabit ſe deluſum?

Nonne puſillus grex titubabit videns, ſeu reputans eccleſiam in utraque pugna ſuccubuiſſe? Nonne reges, & principes, ſi & fideles ſint, merito dolebunt de tanta tuæ fidei confuſione? Nonne univerſitates, & ſacræ theologiæ profeſſores, ad quos præcipue pertinet ſinceritatem fidei illibatam conſervare, videntes, & percipientes hactenus in ſcholis inauditam confuſionem fidei, excitabuntur merito ad cogitandum de remedio opportuno? Quis unquam legit, aut audivit eccleſiam, quæ Spiritu ſancto regitur, vocaſſe hæreticos, ut eos audiat, & a facie eorum fugit; qualis confuſio, & forte quale periculum eſſet ambaxiatoribus concilii, ſi ipſis tractantibus cum eiſdem hæreticis de adventu ipſorum, contingeret recedere, aut diſſolvi concilium?

Ex iis, & aliis poſſunt concludere ambaxiatores, quod ſi nulla alia cauſa exigeret, vel urgeret hujus concilii continuationem, in hoc loco ſola hæc vocatio Bohemorum, ad evitandam totalem ſubverſionem fidei, urget omnino, & incitat.

Item facta eſt promiſſio a quibuſdam militaribus, qui intendunt perſonas ipſorum, & bona exponere pro defenſione fidei, & pro expeditione facienda futura æſtate contra prædictos hæreticos de dando ſubſidium quoddam pro expenſis communibus, utpote inſtrumentis bellicis, ut ſunt machinæ, & alia hujuſmodi pro expeditione neceſſaria; & jam fecerunt præparationem, & ſunt pro magna parte expediti, in caſu, quo prædicti hæretici non poſſent reduci per viam audientiæ, vel aliter; ſi iſtud concilium aut diſſolvatur, aut recedat antequam prædictum ſubſidium perſolvatur, prædicti milites maximam ingratitu-

ANNO CHRISTI 1432.

dinem, & impietatem adſcribent clero, videntes in modica pecunia ipſum deficere fidei, cum tamen ipſi expoſituri erant perſonas proprias, & bona ipſorum; dicent utique, quod clerici male pro fide exponerent perſonas eorum, ex quo modicam pecuniam nolunt, & negligunt exponere; deinde reputarent ſe maxime deluſos & deceptos, ex multiplici jam firma promiſſione eis facta inſuper damnificatos & in bonis, & in honore: in bonis quidem, quia jam multiplices expenſas fecerunt præparando ſe, & ordinando, ac perdendo bona mobilia, & immobilia per incendia, rapinas, & devaſtationes hæreticorum, & temporis etiam amiſſionem in honore eccleſiæ, quia jam eorum intentio promulgata eſt ubique, etiam apud hæreticos, qui ſi deficiant propter defectum præfati ſubſidii, hæretici & alii ignaviæ, & timiditati, atque puſillanimitati imputabunt; quibus de cauſis indubitanter ex cunctis efficerentur inimici, & poſtpoſitis hæreticis verterent ſe in clerum. Nec opus eſſet Bohemis ad expoliandum ipſum bonis temporalibus, & utinam non advenis faciendum &c.

Item dominus dux Burgundiæ eadem de cauſa ad proſequendam expeditionem contra eoſdem hæreticos rogatus eſt, ad quam rem videtur optime inclinatus, & propter ipſam dicit ſe treugas compoſuiſſe cum Carolo rege Franciæ; utque in tractatu hujuſmodi treugarum confecto inter partes, atque pro hac re practicanda cum domino legato, & ſacro concilio eſt in brevi miſſurus ſuos ſolemnes ambaxiatores. Si ergo concilium hoc ſic repente reſolveretur, reputaret ſe præfatus princeps jam ſecundario illuſum & deceptum, & per conſequens poſſet merito indignari, cujus indignatio non eſſet multum utilis eccleſiæ.

Item miſſi ſunt ambaxiatores ad principes, & civitates vicinas Bohemiæ, ad confortandos populos, ut maneant ſtabiles, & firmi in fide, promittendo eiſdem, ut ſacrum concilium efficaciter laborabit omni modo via poſſibili ad prædictæ hæreſis extirpationem, & multi jam iniſſent treugas cum eiſdem, ſi non fuiſſent per concilium confortati; & niſi ſpem in concilio habuiſſent, recedente concilio quid dicerent pauperes populi, niſi quod clerus, propter quem patimur hanc calamitatem & miſeriam, non ſolum non adjuvat nos, ſed etiam decipit, & illudit, & cum hoc exponit maximis damnis, & periculis &c.

Item ſcriptum eſt, & miſſa ambaxiada ad civitatem Madeburgenſem, quæ ut dum expulit archiepiſcopum, & totum clerum, & valde timendum eſt, ne confœderaretur hæreticis; & ſimiliter ad civitatem Patavienſem, in qua inter cives, & epiſcopum fuit nobilis diſſenſio, ut idem epiſcopus ſcribit concilio, hortando dictas civitates ad pacem, & offerendo ſe ſacrum concilium velle inter ipſas mediare; & ſimiliter factum eſt circa civitatem Bambergenſem, in qua inter clerum, & civitatem eſt maxima diſcordia; unde ſi nunc recederet concilium, rebus ſic ſe habentibus, non dubium, quin dictæ nobiliſſimæ civitates maximis periculis hæreticorum exponerentur.

Item pro pace regni Franciæ multa ſunt excogitata utilia; & jam dominus archiepiſcopus Colonienſis, elector ſacri Imperii dedit bonam ſpem acceptandi ambaxiatam ex parte, & nomine ſacri concilii ad dictam pacem, loco, & tempore optimo pertractandam, & ſperatur, quod idem onus aſſumet ex parte hujus concilii illuſtris princeps dux Sabaudiæ, cum quibus adjungentur quamplurimi ſolemnes prælatorum, & doctorum, qui ſimul junctí cum reverendiſſimo Domino ſanctæ Crucis cardinali, efficaciter laborabunt ad diu deſideratum, & optatum bonum pacis illius regni chriſtianiſſimi conſequendum; & ſuper hoc præfatus dominus ſanctæ Crucis aviſavit, quod poſtquam fuerit locus electus, ubi utriuſque partis conveniant ambaxiatores plurimi, expedit, ut concilium illuc mittat ambaxiatam ſolemnem. Idem etiam nunciatum eſt a pluribus perſonis notabilibus, qui bene noverunt negotium, & mentes principum, quæ omnia interrumperentur cum magna indignatione principum, ſi contigeret hoc concilium tam repente diſſolvi; pro cujus tamen regni pacificatione nulla alia cauſa urgeret, deberet de novo ſacrum concilium renovari; præſertim in hoc loco attemptis beneficiis permaximis, quæ ex illo regno chriſtianiſſimo per ſucceſſiones temporum fides accepit & eccleſia; & poteritis inſiſtere hic ambaxiatores ad enarranda beneficia illius regni, & quanta damna etiam patiatur fides, & eccleſia ex diviſione, & deſolatione illius, quod utique ſi eſſet in pace, non modo Bohemi cum periculo fidei & exterminio eccleſiæ inſultarent fidelibus, ſed jam ad dudum illa hæreſis finem accepiſſet. Videat ergo eccleſia, ut illud chriſtianiſſimum regnum relevetur, & ad ſtatum pacificum deducatur, ne valeat de ingratitudine redargui coram Deo, & coram hominibus; & non ſolum illud concilium non diſſolvatur ante pacis compoſitionem prædicti regni, verum etiam, ſi opus eſſet, concurret univerſa chriſtianitas ad tam nobile membrum relevandum. Sunt enim pro invicem ſollicita membra, ut ait apoſtolus.

Item exorta guerra inter regem Poloniæ, & ducem Littuaniæ, atque milites de Bruſſia, ſtatim miſſæ fuerunt ſolemnes litteræ cum proprio nuncio ad regem, ducem, & Margravium Bruſſiæ, quibus hortabantur ad aliquas treugas, & quod ſacrum concilium cupiebat interponere vices ſuas pro pace pertractanda, & ſic cum Dei adjutorio facta eſt, quia initæ ſunt treugæ ad biennium, & ſacrum concilium interponet vices ſuas, quod utique facere non poſſet, ſi diſſolveretur tam repente in maximum periculum totius chriſtianitatis, & ſatis timendum, quod alteri parti hæretici adhærent, & adhærebunt, & alteri Tartari in maximam depopulationem, & deſolationem Chriſtifidelium, niſi inter præfatos principes pax omnimoda, & votiva procuratur, quod facilius per ſacrum concilium procurabitur, quam per quemcunque alium modum.

Item ad ſanctitatem ſuam miſſi ſunt ambaſiatores ſolemnes, principaliter ad ſupplicandum ſanctitati ſuæ ut velit interponere vices ſuas pro pace Italiæ procuranda.

Item in ducatu Barenſi procurat pacem, & ubicunque ſentitur guerram, fatagit ſacrum concilium procurare pacem, & ponere; quod utique bonum pacis in tota Chriſtianitate nullo modo convenientiori, & aptiori medio valet procurari, quam per concilium, quia quælibet perſona particularis, quacunque dignitates

ANNO CHRISTI 1432.

ANNO CHRISTI 1432.

tes & ſtatu ſit, habet aliquid quod ſuo intento non congruit.

Item quartadecima die menſis decembris tenta fuit una ſolemnis ſeſſio, in qua per decretum publicum decrevit hæc ſancta ſynodus poſſe laborare ad prædictorum trium felicem proſecutionem, videlicet extirpationem hæreſum, reformationem morum, & regnorum, ac totius populi chriſtiani pacificationem; quod quidem decretum per univerſum orbem deportatum arguet eccleſiam de mendacio, & de incorrigibilitate, & quod decipiet, & ſeducat fideles, & profecto dabit infinitam quodammodo materiam tam hæreticis, quam fidelibus ad illudendum eccleſiaſticis, & eiſdem multa ludibria, & opprobria inferendum, ſi hoc concilium repente reſolveretur nulla ordinatione facta inter prædicta.

Item narrabunt, quomodo ſacro concilio in tam ſanctis exercitiis fructuoſe occupato, unde adjutorium, & conſolationem expectabat, inde per adventum epiſcopi Parentini luctum accepit, & lamentatum, quem tamen ob reverentiam ſedis apoſtolicæ ſacrum concilium cum honore debito ſuſcepit, & jam in ingreſſu ei obviam fere omnes prælati fuerunt, in craſtinum magna multitudo prælatorum, & doctorum ipſum viſitavit cum decenti propoſitione; ipſe vero nec in iſta viſitatione, nec in aliis congregationibus, quibus pluries interfuit ex parte ſanctitatis ſuæ, nec unico verbo allocutus eſt congregationem, nec etiam ſaltem obtulit apoſtolicam benedictionem; de qua re non modicum admirati fuerunt prælati, & doctores, veriſimiliter ſuſpicientes de iis, quæ poſtea acciderant.

Item quomodo infra octavam nativitatis Chriſti, videlicet die ſabbati, in plena congregatione ipſo præſente cives informati per literas ex diverſis partibus venerunt in magna multitudine, & multum lamentabiliter propoſuerunt audiviſſe pro certo quoſdam advenisſe, qui per diſſolutionem concilii laborarent, exponentes multum eleganter pericula, & ſcandala ex hac diſſolutione futura ſecutura, qui & proteſtati ſunt imprimis cum juramento prædicta non dicere, aut moveri propter lucrum civitatis, ſed mere, & ſincere propter bonum totius chriſtianitatis, & eccleſiæ, & propter pericula, & mala, quæ ſequi ex inde perpendebant.

Item quomodo, & qualiter in congregatione, qua cives propoſuerunt a maximo uſque ad minimum maximis laudibus attulerunt famam ſanctitatis ſuæ, repræſentando vitam ſuam ſanctam a cunabulis, & quod nullus poterat credere aliquid poſſe procedere a mente ſanctitatis ſuæ, bene informata, quod in præjudicium ſacri concilii cederet.

Item quomodo præfatus epiſcopus, & tunc in plena congregatione, & extra quampluribus notabilibus perſonis, & magnis, tam ex prælatis, quam ex militibus, & doctoribus, dixit aperte, ſe non veniſſe pro diſſolutione hujus concilii, nec pro aliquo ipſius impedimento: ſed ſolum veniebat ad dominum legatum, ad conferendum quibuſdam, & ad informandum ſe de ſtatu concilii; & quod dominus noſter Papa neſciebat tantam congregationem eſſe in Baſilea; poſtmodum vero prædictis perſonis notabilibus loquendo ſeorſum, & pluries conferendo de periculis, & ſcandalis, quæ ex dicta diſſolutione ſequerentur, juravit, ponens manum ad pectus, quod etiam ſi haberet quaſcunque bullas, & mandata domini noſtri ſuper hac re, non exequeretur eas, cum manifeſte perpenderet immineare ruinam fidei ex hoc, & alia ſcandala, & pericula ſequi; & addidit, non uni, ſed pluribus conferentibus de hac materia, quod procurando hujuſmodi diſſolutionem crederet ſe ſacrificare Diabulo; ex quibus, & ſimilibus verbis fuit, & juramentis, non obſtantibus quibuſcumque aliis verſis reformationibus ex diverſis partibus venientibus prælati, & alii fidem ſibi cœperunt adhibere, non volentes imaginari, quod tantæ auctoritatis vir aliud intenderet, quam juraret, & promitteret: cui etiam propter Epiſcopalem dignitatem, & perſonam mittentis credendum erat ſimplici verbo &c.

Item quomodo iis ſic ſe habentibus, ſuperveniente quodam nuntio de Curia idem Parentinus præſentavit Domino Legato quandam Bullam, in qua ſibi committebatur hujuſmodi diſſolutio, & de voluntate ejuſdem, atque conſenſu dominus legatus in plena congregatione aſſecuravit concilium, dicens, quod omnia, quæ dominus Parentinus habuerat, & receperat a curia poſuerat in manibus ſuis; inſuper de voluntate dicti Parentini dominus legatus cum quibuſdam & prælatis, & doctoribus, approbavit materiam hujuſmodi diſſolutionis, & incepit practicare ipſam, ut ipſe Parentinus volebat, & poſt multos tractatus habitos, & concilia, viſis ſcandalis & periculis, & denigrationis famæ ſanctiſſimi domini noſtri, & omnium dominorum cardinalium, & etiam quia cum in bullis expreſſe non conſiſtebant, prout domino noſtro ſuggeſtum fuerat, deliberatum fuit, ut ex parte domini legati mittatur unus ſolemnis vir; ex parte concilii unus alius ad ſanctitatem ſuam intimando pericula, & ſcandala &c.

Item quomodo iis ordinatis, & diſpoſitis, & ſingulis bene quietatis, præfatus dominus Parentinus uno mane inſcio domino legato, & cæteris de concilio receſſit dimiſſo quodam doctore domino Joanne de Prato, cujus receſſus fuit valde ſcandaloſus, attentis promiſſionibus per antea factis per eundem epiſcopum &c.

Item, quomodo dictus doctor non obſtantibus quibuſcunque perſuaſionibus domini legati & aliorum, nec periculis aut ſcandalis manifeſtis, afferens ſe ad aliquos actus proceſſiſſe, poſt aliquos dies pacifice receſſit offerens, ſe ſponte laboraturum, tam cum ſanctiſſimo domino noſtro, quam cum aliis, ut dicto Parentino pro felici proſecutione hujus tam neceſſarii toti chriſtianitati ſacri concilii.

Item, laborabunt præfati ambaſſiatores hujus ſacri concilii diſtincte, & aperte ſatisfacere rationibus in bulla domino legato tranſmiſſa contentis per modum, qui ſequitur.

Suggeſtum videtur domino noſtro papæ, ut ex ſerie bullæ domino legato tranſmiſſæ deprehenditur, quod in vicinis hujus civitatis ſunt oppidani Huſſitæ, hæreſim ſapientes, qui clerum crudeliter perſequuntur, quod uſque quaque auditum non eſt; quinimo hæc civitas, & tota ejus vicina vera catholica eſt, & a tali labe omnia munda; præterea, licet verum, quod inter illuſtres duces Auſtriæ, & Burgundiæ ſit guerra; tamen ex ea non fuit impedimentum venientibus ad concilium; quod ad petitiones concilii inter dictos duces fuerit, & eſt treuga, & ab utroque datus plene ſalvus conduc-

ANNO CHRISTI 1433.

ctus venientibus ad concilium, & plene ſervatus; nec hucuſque compertum eſt, quod alicui ad concilium venienti ſit aliqua injuria, vel moleſtia irrogata.

Ulterius, pro aviſamento ambaſſiatorum ſi opus ſit talibus reſpondere, cum Bulla prædicta hoc prætendere videatur, quod ſeptennium lapſum eſt, & prælati fuerunt diu expectati, poteſt dici, quod finis ſeptennii eſt terminus ad inchoandum concilium; ſed ad finiendum nullus eſt terminus præfinitus, ſed diſpoſitione eorum, quæ in concilio fienda ſunt, deſtinat terminum finiendi concilium; nec ubi de tanto diſcrimine fidei agitatio eſt, captanda eſt contumacia, ſed accerſendi ſunt, & cogendi venire prælati. Præterea ab eo tempore, quo dominus legatus venit, in quo incepit eſſe opinio de concilio non ſunt ultra quinque menſes; quid magnum eſt, ſi concilium generale, in quo de toto orbe debet convenire, duret per annum, vel etiam per duos? Cæterum poſt adventum domini legati ſtatim ſupervenit rigida hiems, quæ multum impedivit, unde plures prælati dilationem petierunt uſque ad menſem Februarii. Nunc igitur in propinquo erat tempus, quo rigore hiemis mitigato, & habita temporis dilatione congrua, ad res ſuas componendas infra paucos dies ſuperveniſſet prælatorum multitudo.

Quomodo etiam de iis prælatis Germaniæ tractabatur, quod poſſent ad certam diem omnes ſimul adeſſe, ad quod menſis martii videbatur accomodus, ut ſi inde aliquid agendum contra hæreticos diſponeretur, pro menſe junii unuſquiſque ad patriam rediens rebus poſſet executionem præbere. Non petebatur a domino noſtro papa, quod de novo faceret convocationem prælatorum, ſed pro reverentia ſuæ ſanctitatis incitatio prælatorum Italiæ ſibi fuerat reſervata, & etiam ſupplicatum, quod aliquas per orbem literas tranſmitteret, prælatos ad concilium, exhortando, quod totum fiebat ad laudem, & gloriam ſuæ ſanctitatis, ut mundus cognoſceret affectum ſuæ ſanctitatis ad bonum univerſale; & inde creſceret in ea devotio populi chriſtiani.

Poſtremo, etſi verum ſit, quod præſentia ſanctiſſimi domini noſtri Papæ eſſet multimode fructuoſa, quæ utinam adeſſe poſſet; tamen ſi non poteſt, non eſt propterea tantum bonum obmittendum, cum & nonnulla concilia generalia dudum per legatos ſedis apoſtolicæ celebrata legantur in Dei eccleſia utiliter & plurimum fructuoſe; tandem plurimum urgere videtur, quod dicitur, quia per reconciliationem Græcorum opus eſt in Bononia concilium non longa mora interpoſita celebrari; ſed ſcienti pericula Germaniæ, non videbitur præponderandum negotium illud, nec illa vetus ſciſſura augmentandi periculo carens huic peſtifero morbo velut cancer ſerpenti, cui melius infra Germaniæ fines occurrere; quoniam, ſi quod abſit, ſubverſa Germania infra fines lateralis Italiæ ſit propugnare neceſſe, quod propterea non magnum eſſet, ſi quemadmodum pro unitate eccl. apud Conſtant. per triennium duravit concilium; nunc pro tam arduis negotiis hoc concilio per annum durante, interpoſito unius anni intervallo aliud apud Bononiam concilium ſequeretur; ab ulteriori ſi hoc concilium diſſolvatur, ſine eo, quod adverſus pericula provideatur, ſub ſpe, quod in Bononia providebitur, quis de intermedio temporis parabit idoneam cautionem; quis tenebit hæreticos, ne fideles infeſtent, & terras diſſipent & devaſtent? qui fideles non convenirent cum hæreticis ſic jam fieri, qui tam multa mala, quæ imminent, eſſe faciet in ſuſpenſo in celebrando hoc concilium, & poſtea Bononiæ nulla jactura, niſi expenſa fructuum eccleſiaſtici patrimonii, & labor aliquantulus perſonarum; in obmittendo vero ſtrages populorum, & multorum diſpendium animarum, & fidei chriſtianæ grave diſpendium; quæ proportio inter hæc unuſquiſque dijudicet. Sic patres noſtri ut plantarent fidem, expoſuerunt corpora morti; nonne nos, ne plantata eradicetur, de fructibus patrimonii, quos ipſi eccleſiæ acquiſierunt, debemus libenter expendere? &c.

Item attento, quod iſtud ſacrum concilium ſit legitime inchoatum, firmatum, & ſtabilitum, ut præmiſſum eſt, & attentis periculis, ſcandalis, & malis ex diſſolutione ipſius in tota chriſtianitate ſecuturis; attento etiam, quod ſanctitas ſua ſiniſtre fuerit informata; omni devotione, & inſtantia poſſibili ſupplicabunt ſanctitati ſuæ, quatenus per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, & per ſanguinem pretioſiſſimum Domini noſtri Jeſu Chriſti, quem pro eccleſia fudit in Cruce, velit ſubſedere, quantum in ſanctitate ſua eſt ab hujus ſacri concilii Baſilienſis diſſolutione, prorogatione, aut quacunque loci mutatione; & literas, ſi quæ forte ſuper hujuſmodi diſſolutione, aut prorogatione a ſanctitate ſua circumventa emanaverint, aut ſuſpendere, aut aliter ordinare, ita quod iſtud concilium haberet proſecutionem ſuam ad laudem Dei, maximum bonum univerſalis eccleſiæ, & honorem ſuæ ſanctitatis, & curiæ Romanæ; & velit hanc ſanctam voluntatem ſuis apoſtolicis literis de novo declarare, quam altiſſimus pro conſervatione & felici regimine ſanctæ ac univerſalis eccleſiæ cuſtodire dignetur feliciter per tempora longiora. Amen.

Hanc inſtructionem componi curavit ex iis quæ ex Mart. retulimus infra pag. 268.

Documenta anni 1433.

EPISTOLA PHILIPPI

Ducis Burgundiæ, ad concilium Baſileenſe.

Orat ut cauſa Trajectenſis eccleſiæ diſſimulo differatur.

Ex Mart. Vet. Mon. t. VIII. p. 138.

SAcroſancto generali concilio Baſilem nunc congregato.

Reverendiſſimi reverendique in Chriſto patres ſpectabiles & præclari, complacendi ſincerum & copioſum affectum. Savientibus pridem, & nuper dolendis inimicitiis, ſeditionibus & guerris in civitate finibuſque (a) Trajectenſibus ac nonnullis Hollandiæ partibus, occaſione diſſenſionis (b) duorum ad eccleſiam Trajectenſem contendentium, nos ut noſtro incumbebat Hollandiæ regimini, SS. domini noſtri papæ ſuper hoc imploravimus reme-

(a) Hic de civitate Trajectensi ad Rhenum vulgo *Utrech* agitur, non Trajectensi ad Mosam vulgo *Maestricht*.

(b) Hi erant Zvvedenus de Culemio & Rodolphus de *Diepholt*, quorum primus a papa translatus ad eadem Cameracensem, locum reliquit Rodolpho.

ANNO CHRISTI 1433.

medium. Veniens igitur ad has partes reverendus in Chriſto pater epiſcopus (a) Matiſconenſis ſedis apoſtolicæ nuntius, quaſdam proviſiones in hujuſmodi negotio ſagaciter adhibuit, quibus mediantibus, in eccleſia Trajectenſi & partibus antedictis ſedata eſt calamitatum rabies, & tranquillitas ſalubris ſubſequuta. Quapropter, reverendiſſimi, reverendique in Chriſto patres ſpectabiles & præclari, quoniam ab eodem SS. domino papa expectamus, & ſperamus ſuper petitis breve reſponſum ad bonum rei hujus, ac ſacroſanctæ Baſileenſis concilii favorem & progreſſum, Deo duce, valitutum, veſtras reverentias cordialiter deprecamur ex intimis, quatenus materiam & cauſam, quæ ratione diſſenſionis antedictæ in ipſo concilio vertitur, differre velitis, & tenere in ſtatu, donec ambaſſiata Trajectenſis, quæ, ut audivimus, diligenter diſponitur, ad ipſum applicuerit concilium. Nam pro certo, ſi hac in re præcipitantius debito quidquam agatur, ſtrages, homicidia, malaque priora in dicta patria Trajectenſi & noſtris partibus Hollandiæ & Zelandiæ, ac aliis circumvicinis recidivare verisimiliter formidantur, & forſitan deteriora in eccleſiæ & chriſtianitatis diſpendium & jacturam. Reverendiſſimi reverendique in Chriſto patres ſpectabiles & præclari, omnipotens vos dirigat & conſervet in proſperis & votivis. Scriptum in villa noſtra Gandenſi XIII. die menſis januarii.

Devotus & obſequioſus eccleſiæ filius Philippus dux Burgundiæ, Brabantiæ, & Lingburgiæ, &c. comes Flandriæ, Artheſii & Burgundiæ & Namurci, veſtris paratus beneplacitis.

Hiberti.

LITTERA

Regis Romanorum, lecta die martis 3. februarii.

Mittit eis litteras magiſtri generalis ordinis Teutonicorum, de confœderatione Bohemorum & regis Polonorum.

Ib. p. 239. REverendiſſimis ac venerabilibus in Chriſto patribus &c.

Reverendiſſimi in Chriſto patres & domini, ac venerabiles grate & ſincere nobis dilecti, ſuperiori tempore non obmiſimus, prout conveniebat, veſtris paternitatibus aperire ſatis clare illam conſpirationem, quæ inter Bohemos hæreticos & Polonos conflata extiterat: quæ quidem revera ipſos Bohemos taliter extulit, ut etiam juxta condicta ad ſacrum Baſileenſe concilium venire minus adverterant, & etiam in fideles Chriſticolas fortius & ſecurius debacchentur. Modo, reverendiſſimi patres, habuimus litteras a venerabili magiſtro generali Pruſſiæ &c. devoto noſtro & dilecto, cujus copiam hic incluſam tranſmittimus, quæ profecto clare affirmat ipſam editam conſpirationem contra orthodoxos, ubi dicit ipſos hæreticos non ſolum contra ordinem, ſed contra omnes alios velle procedere, qui adverſarentur regi Poloniæ adjutori & ſpeciali fautori ſuo, &c. Quæ res nedum miranda, ſed abhorrenda V. P. & ſingulos fidei catholicæ zelatores merito reddere debet aviſatos, ut huic morbo, ne in detrimentum fidelium amplius ſerpat, ſalubrius ſuccurratur. Ille enim ordo Teutonicorum, ut de ceteris Chriſticolis taceamus, eſt præcipuus: quem dicti Poloni ſubripere dudum conati ſunt; qui tamen colendus & merito manutenendus eſſet propter laudabilia geſta, & tantam amplificationem Chriſtianiſmi, quam ſanguine ſuo mercati ſunt. Non poſſemus deſiſtere, quin & ipſum ordinem, chriſtianitatis ſcutum illis in partibus, quem ad ætatis noſtræ primordiis ſemper recommendatum habuimus, etiam V. P. commendaremus, & ſic facimus, veſtraſque paternitates affectuoſiſſime petimus & rogamus, quatenus eumdem ordinem, Dei & Virginis glorioſæ intuitu, ac contemplatione noſtri, velitis recommiſſum ſuſcipere, & cauſas ſuas ad V. P. deferendas quæ in Romana curia omnimode poſtponuntur, ita favorabiliter ſecundum Deum & juſtitiam tractare & dirigere, prout ipſe ordo meretur; & nos de paternitatibus veſtris ſumme confidimus ad complacentiam nobis gratiſſimam. Datum in civitate noſtra Senarum die XVI. januarii MCCCCXXXIII. regnorum, &c.

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum rex ſemper auguſtus, ac Hungariæ, Bohemiæ &c.

COPIA LITTERÆ

Supraſcriptis litteris incluſa, & lecta prout ſupra.

DHonorabili devoto ac religioſo viro domino Paulo de Raſdorff ordinis hoſpitalis S. Mariæ Teutonicorum Hieroſolymitani magiſtro generali, una cum omnibus ſuis fratribus officialibus, atque communitate ejuſdem ordinis, ſuiſque omnibus terrigenis in Pruſſia, & ubique locorum conſtitutis, nos *Johannes Czapko de Saan*, *Oſtiko de Loza*, capitanei communitatum orpharum, & Taborienſium, ceterique barones, milites, clientes, rectores civitatum, & tota communitas regni Bohemiæ & marchionatus Moraviæ legi divinæ adhærentes, cum eorum adjutoribus & ſubditis ubique terrarum nos circumadjacentium habitantibus, ſervitiis noſtris ſalutamus quos minime ſalutare debemus; quia, ut ſperamus, noſtris demeritis minime exigentibus, ſæpe in adjutorium ſereniſſimo principi ac domino Sigiſmundo Romanorum, Hungariæ, Croatiæ, Dalmatiæ, &c. regi, in terram noſtram & alias contra noſtros ſubditos, veſtros in noſtram deſtructionem, & non tantum in noſtram deſtructionem, sed quod plus eſt, in conculcationem veritatum divinarum, eterna-

Ib. p. 240

(a) Johannes *Macet*, qui legati apoſtolici apud Trajectenſes vices gerſit ſub Eugenio papa IV.

ANNO CHRISTI 1433.

narum & invincibilium, miſiſtis & ordinaſtis. Qui venientes infinita damna nobis & noſtris intulerunt, & quantum in eis conſideramus & nos omnes deſtruere optaverunt. Et non mirum quod illa prætacta nobis feciſtis, ac plura facere voluiſtis; ſed & nunc noviter contra ſereniſſimum principem ac dominum Wadislaum Poloniæ regem, ſupremum ducem Lituaniæ, hæredemque Ruſſiæ, minus juſte, & tempore pacis & tranquillitatis inter vos roboratæ conſurrexiſtis, ſibique infinita damna intuliſtis, virgines, viduas, honeſtaſque matronas corrumpendo, pluresque occidendo, comburendo, devaſtando ſuas terras, atque ejus terrigenas ſexus utriuſque; quæ enormia facta audire & loqui deteſtabilia non ſolum non decent homines religioſos, prout vos eſſe dicitis; ſed nec paganos, qui fidem chriſtianam minime confitentur; ſed totis viribus deſtruere conantur. Ideo adhuc ad vos caritate chriſtiana moti, vos precibus ſtudioſis optamus atque monemus, ut exceſſus prætactos & alias veſtras deordinationes per dignam pœnitentiam emendare atque purgare feſtinetis, & ipſi domino ac domino Wadislao regi Poloniæ, &c. ſatisfacere non recuſetis. Quod ſi facere recuſaveritis & diſtuleritis, ex tunc ſcitote nos infallibiliter ipſum, tamquam regem chriſtianum, contra vos juvare velle, divino auxilio mediante. Et non ſolum contra vos, ſed contra omnes ipſum injuſte opprimere volentes, tamquam noſtrum adjutorem & ſpecialem fautorem juvare intendimus. Data in montibus *Cuthin*, in communi congregatione capitaneorum & communitatum regni Bohemiæ & marchionatus Moraviæ, legi divinæ adhærentium, ipſo die nativitatis B. Virginis Mariæ anno domini MCCCCXXXIII.

ANNO CHRISTI 1433.

MODUS VIVENDI IN CONCILIO.

T. p 141. 1. ADmonet hæc ſancta ſynodus omnes ſacrum concilium celebrantes, ut omnem gravitatem & honeſtatem quæ viros eccleſiaſticos decet, diligenter obſervent, vitam ac converſationem exemplarem ducant. Et cum ad dandam legem toti orbi convenerint, ipſi prius in ſe legem ſuſcepiſſe demonſtrent. Sint eorum mores ſine macula & ruga, exhibeant ſe tamquam ſpeculum mundum, in quo alii ſe ſpeculantes, normam & exemplum ſanctimoniæ accipiant. Meminerint ſe eſſe ſal terræ, in quo opus eſt ut nunc ſaliatur mundus. Sint tales juxta præceptum Domini, ut lumen eorum luceat coram hominibus, ut videant bona opera ipſorum, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt. Ipſis inquit apoſtolus in perſona Timothei: *Eſto exemplum fidelium in verbo, in converſatione, in caritate, in caſtitate.* Ipſi igitur neceſſaria eſt bona conſcientia propter ſeipſos, bona fama propter proximos.

2. Et quantum ad conſcientiam attinet, unuſquiſque eam examinet ſæpe & mundet, quantum fieri poteſt, ab his omnibus quæ divinam majeſtatem offendunt. Qui ſacerdotes ſunt ſæpe celebrent; alii vero ſæpe confiteantur. Hoc plurimum valebit ad gratiam Domini impetrandam. Alioquin ſi iniquitatem conſpexerit in cordibus eorum, non exaudiet Dominus, & oratio peccatoris fiet execrabilis.

3. Et quoniam opera quæ hoc ſacrum concilium proſequitur, nimis grandia ſunt, quæ quidem viribus humanis nullatenus effici poſſunt, neceſſario ad Dominum recurrendum eſt, orationibus, eleemoſynis & jejuniis. Quilibet igitur de concilio ſingulis diebus aliquam ſaltem brevem orationem ad Deum porrigat pro ſucceſſu hujus ſacri concilii. Mandat etiam hæc ſancta ſynodus, ut ſingulis feriis quintis, quamdiu durat tractatus Bohemorum, in majori eccleſia celebretur miſſa de Spiritu-ſancto, cum orationibus ad hoc inſtitutis, in qua omnes de concilio intereſſint. Ea autem die, necnon diebus Dominicis & aliis diebus ſolemnibus, quibus præſente concilio miſſæ celebrantur, quilibet de concilio offerat in gazophilacio ſaltem unum as minutum, hoc modo, quod duo curſores cum pixidibus, unus ab uno latere chori, alius ab alio, intra miſſarum ſolemnia recipiant quidquid a ſuppoſitis concilii offertur. Poſt miſſam promotores concilii diſtribuant hujuſmodi oblationes pauperibus, de quibus ipſis videbitur. Eamdem miſſam de Spiritu-ſancto quinta feria ſancta ſynodus mandat ſolemniter celebrari in qualibet eccleſia collegiata & conventuali hujus civitatis. Mandat etiam tam ſuppoſitis concilii celebrantibus, quam aliis ſacerdotibus in hac civitate exiſtentibus, ut in miſſis ſuis dicant aliquam orationem pro pace & unitate eccleſiæ.

4. Ut negotia, quæ in deputationibus concilii aguntur, Deus oculo pietatis aſpiciat, & proſperari faciat, expedit ut hi qui illa tractant, ad ipſas deputationes devoti accedant. Propterea quælibet deputatio, antequam negotiari incipiat, audiat in communi miſſam in loco, quem ordinaverit prope ipſam deputationem; ibidem omnes de deputatione curent intereſſe, niſi forſitan aliqui ſint per ſe celebrantes.

5. Tempore divinorum non fiant invicem collocutiones & confabulationes, ſed quilibet vel oret, vel contempletur quæ aguntur & dicuntur in miſſa.

6. Et quoniam, ut inquit Tobias, bona eſt oratio cum eleemoſyna & jejunio, quilibet de concilio ſaltem ſemel in hebdomada, feria VI. vel alia jejunet; & ſicut Moiſes antequam legem mereretur accipere jejunavit, ita & nos legem reformationis a Domino accepturi & tradituri mundo, facere curemus. Qui autem jejunare non poteſt, det eleemoſynam.

7. Aliis autem diebus quilibet in menſa ſua ſervet ſobrietatem, moderationemque ciborum. Etiam ſi hoſpites adſint, non multitudine ac reprehenſibili varietate ferculorum, ſed modeſta ac competenti refectione honorentur.

8. Prælati in menſis ſuis ſtudeant ſervare decretum Toletanum, quod tale eſt: *Pro reverentia Dei & ſacerdotum id univerſa conſtituit ſynodus. Et quia ſolent crebro menſis otioſa fabula interponi, in omni ſacerdotali convivio divinarum ſcripturarum lectio miſceatur. Per hoc enim animæ ædificantur ad bonum, & fabula non neceſſaria prohibentur.*

9. Caveant ſuppoſita concilii ad tollendas tentationes & murmurationes, ne convivia vel ſuſpecta commercia cum mulieribus habeant.

10. Suppoſita concilii abſtineant a verbis detractoriis, contentioſis, ſcandaloſis, & male ædificantibus. Quilibet accurate ſtudeat ne factis aut verbis proximum ſcandalizet.

11. In via quilibet incedat pudicis oculis cum modeſtia & gravitate. Ad loca minus ho-

ANNO CHRISTI 1433.

honeſta non vadat, nec ad ſpectacula publica, choreas, ludos, haſtiludia, torneamenta, & alia hujuſmodi.

12. Veſtimentis utantur, prout ſacri canones ſtatuunt: abſtineant a coloribus rubeis & viridibus exceſſive; veſtimenta deferant talaria, & tam retro quam a lateribus & ante clauſa, & ſine manicis ad cubitum pendentibus, & abſque forraturis ultra oram excedentibus, etiam in fixuris. Nullus portet anulum, niſi cui competit ex officio dignitatis, & unum dumtaxat, nec corrigias auri vel argenti ornatum habentes, nec caligas ſolatas, nec mitras ſiriceas, aut bireta longa, ſed parva aut honeſta capucia. Tonſuras deferant ſuis ordinibus congruentes, & capillos ita tonſos, quod aures pateant.

13. Non portent in frenis, ſellis, aut pectoralibus equorum aurum vel argentum, aut ornamenta metalli depicti aut figurati, aut mappas ſericeas, ſeu aliam hujuſmodi ſuperfluitatem; & quod hujuſmodi ornamenta equorum ſint unius coloris, non rubei aut viridis, nec calcaribus deauratis utantur.

14. Et ne prælati in multitudine, ſed honeſtate familiæ gloriari videantur, curent incedendo per viam pedites vel equites, quanto pauciores poſſunt, præmittere familiares; cardinales decem, patriarchæ octo, archiepiſcopi ſex, epiſcopi quatuor ante ſe præire contenti ſint.

15. Et quia qualis paterfamilias tales & domeſtici ejus, curandum eſt, ut non ſolum patres de concilio, ſed eorum familiares decentem honeſtatem ſervent. Quilibet igitur familiares ſuos ſæpe admoneat, ne quid reprehenſibile aut ſcandaloſum publice vel occulte perpetrare audeant. Hujuſmodi familiarium veſtes non ſint breviores genu, nec diverſorum colorum, nec cum ſciſſuris freppis vel (*a*) brobaturis ſeu (*b*) racamaturis; nec deferant cathenas vel alia ornamenta aurea vel argentea, nec cincturas exceſſive ſumtuoſas. Sint eorum caligæ unius coloris, ſimiliter & capucia; nec dagas ſeu cultellos ultra longitudinem unius palmæ deferant.

16. Nemo de ſuppoſitis concilii ludat, aut familiares ſuos inhoneſtos ludos ludere patiatur. Non permittant a familiaribus ſuis per civitatem cum avibus ſe aſſociari.

17. Familiares dominorum de concilio beneficiati vel in ſacris conſtituti, clericaliter incedant, & non laicaliter, tamquam ſcutiferi.

18. Omnes religioſi exiſtentes in hoc loco ſacri concilii, portent habitus ſuarum religionum in colore, valore, longitudine & amplitudine. Cum incedunt per civitatem, veſtes deferant ſuperiores, juxta inſtitutiones ſuorum ordinum; & canonici regulares pro veſte exteriori portent crotiam (*c*), mantellum vel redundellum.

19. Ne in hoc ſacri concilii loco religioſi ſine cauſa vagari præſumant, teneantur ſtatim poſt primam diem adventus ſui, præſentare ſe ſuperioribus ſuis, vel eorum vicariis, aut procuratoribus; & qui hic non habuerint ſuperiores vel eorum vicarios, repræſentent ſe generali præſidenti. Et ſi ſine legitima cauſa huc advenerint, remittantur ad monaſteria eorum. Quod ſi, ut prædictum eſt, repræſentare ſe, aut ad monaſteria reverti contemſerint, de mandato prædictorum ſuorum ſuperiorum vel præſidentis, per ſoldarium carceri mancipentur.

20. In congregatione generali ac deputabilibus ſervetur debita modeſtia in loquendo; nullus alium maledictis aut contumeliis laceſſat; unuſquiſque de alio honeſte & reverenter loquatur, præſertim minores de majoribus. Nemo alium loquentem interrumpat. Uno loquente ceteri ſilentium ſervent. Quilibet proferat libere votum ſuum, ad neminem niſi ſolum Deum reſpectum habens. Nemo humana affectione ſeu paſſione moveatur. Animadvertant patres de concilio verba illa quæ ſcribuntur in Paralipomenon: *Videte quid facia-tis, non enim hominis exercetis judicium, ſed Domini; & quodcumque judicaverits, in vos redundabit. Sit timor Domini vobiſcum, & cum diligentia cuncta facite.* Meminerit ergo quilibet juramenti in receptione ſua ad ſacrum concilium præſtiti, videlicet quod ſalubre conſilium dabit ſecundum Deum & conſcientiam ſuam. In hoc loco, ubi de communi totius chriſtiani populi ſalute agitur, omnis minima culpa maxima eſt, in diſtricto Dei judicio ſeveriter plectenda. Studeant ſuppoſita concilii pacem & unitatem, quam mundo & eccleſiæ dare procurant, inter ſe prius cuſtodire, unum in Domino id ipſum ſentientes omnes. Non ſint inter eos ſchiſmata, contentiones, & æmulationes. Servent ſuper omnia fraternam concordiam, quia, ut inquit Dominus, *omne regnum in ſe diviſum deſolabitur, & domus ſupra domum ruet*. Nemo ſuſcitet odiorum ac rancorum fomenta, quin potius extinguat: alter alteri, ſi forte ſe offenſum putet, ignoſcat. Et hoc eſt alter alterius onera portare & adimplere legem Chriſti. Nemo juxta juramentum ſuum vota ſinguiorum revelet, unde veriſimiliter odium ſequi poſſit.

21. Hujuſmodi ordinationes, & exhortationes quilibet præſidens per ſuppoſita ſuæ deputationis obſervari faciat, inquirendo diligenter an quiſquam tranſgrediatur. Tranſgreſſores autem caritative corrigat; & ſi ſe non emendent, adhibeat cum conſilio aliquorum de majoribus ſuæ deputationis, efficax & opportunum remedium. Promotores etiam concilii ſollicite hujuſmodi tranſgreſſores inquirant & ſuæ deputationis deferant præſidenti.

22. Quilibet præſidens deputationis in principio ſuæ præſidentiæ, prædicta in ſua deputatione legi faciat, ut ſupervenientibus innoteſcant.

23. Præſidens autem concilii deputet aliquos, qui ſollicitent cives, ut ea quæ pro honeſtate concilii inſtituta ſunt, executioni demandentur & debite cuſtodiantur.

MAN.

(*a*) Forte bordaturis, id eſt acu depictis ſeu opere phrygio ornatis.

(*b*) Racamas eſt panni pretioſioris ſpecies, racamatura videtur idem eſſe ac ornatus operis phrygii.

(*b*) Crocia ſive crocea videtur eſſe genus veſtimenti, quod ita describit auctor ceremonialis Romani l. 1. ſect. 1. his verbis: *Crocea genus chlamydis longa ad terram a parte anteriori aperta, a ſummo ad imum rugata, in formam capparum prælatorum, ſi domas caudam. Hæc omnia Martene.*

ANNO CHRISTI 1433.

MANDATUM AMBASSIATORUM

Regni Bohemiæ & marchionatus Moraviæ, lectum in generali congregatione, die Veneris XVI. Januarii MCCCCXXXIII.

A MANDATUM UNIVERSITATIS

Pragenſis exhibitum per Bohemos in plena congregatione die veneris XVI. Januarii MCCCCXXXIII.

ANNO CHRISTI 1433.

Ib. p. 246.

REverendiſſimis in Chriſto patribus ac dominis præſidenti, cardinalibus, archiepiſcopis, epiſcopis, doctoribus & magiſtris, totique cœtui, ac ſynodo generali concilii Baſileenſis, capitanei exercituum, barones, nobiles, civitas Praga, milites, clientes, civitates, & communitates regni Bohemiæ ac marchionatus Moraviæ, veritatibus evangelicis adærentes, reverentiam debitam pariterque & honorem, prout decet, ſic præfectis exhibere.

Quia audientiam generalem deſideranter dudum, veluti diem mercenarii, nos optatam, appropiare cernimus, gratias ipſi Deo cunctorum reparatori, in animis noſtris exultanter decantamus; pro cujus quidem utinam felici & toti eccl. ſalubri ſitibunde per nos complemento, ſumtibus, laboribus, & quibuslibet gravibus oneribus, huc uſque non parcebamus, nec modo manus diſſolvimus, nec impenſis parcere volumus. Veſtris quoque adhortationibus & crebris evocationibus (volentes, juxta apoſtolum, omnia probare, quod bonum eſt tenere) annuimus & conſentimus, dirigentes ad paternitates veſtras & concilium præfatum nobiles Willermum de Poſtupicz capitaneum in Lithomysl, in Gradek reſidentem, Senciſium de Mokrovvs in Ulibicz reſidentem, famoſum Georgium de Rzeczicz, in Cluk reſidentem, providos & circumſpectos Johannem Velmar civem civitatis majoris Pragenſis, Matthiam de Cluncpezan, & Gregorium de Curia, reverendos Johannem Rokyczano, & Petrum Payne Anglicum, artium liberalium magiſtros. Diſcretos & honorabiles ſacerdotes Procopium, exercitus Thaboritarum in ſpiritualibus rectorem, Nicolaum de Peleizimovvo, Ulricum de Zuoynia, Martoldum de Zbraſſanicz, baccalaureos artium ſtudii Pragenſis, Martinum rectorem de Chrudin eccleſiæ parochialis in Chrudin, Petrum Sacz, oratores noſtros fideles ac cariſſimos, dantes eiſdem plenam poteſtatem & omnimodam auctoritatem, quam & præſentibus damus, atque concedimus, vota noſtra in materia quatuor articulorum aliaque nobis neceſſaria, conſenſu cum unanimi, coram ſpectato concilio proponendi, cum eodem placitandi, conferendi, tractandi, diſponendi, immo & concludendi, juxta ordinationem & diſpoſitionem per veſtros pariter & noſtros ambaſſiatores in Egra utrimque congeſtam, confectam, & exaratam, atque ſigillis utrorumque roboratam. Horum in evidentiam ſigillum coronæ regni Bohemiæ appenſum eſt præſentibus teſtimonio litterarum. Datum in plena congregatione regni, in Montibus Cuthins, die V. Septembris, anno Domini MCCCCXXXIII.

Ib. p. 247.

REverendiſſimis in Chriſto patribus dominis cardinalibus, primatibus, archiepiſcopis & venerabilibus epiſcopis, præpoſitis, decanis, archidiaconis, ac egregiis ſapientiæ ac prudentiæ magiſtris ac doctoribus; ceteris quoque honorabilibus viris in veneranda Baſileenſi ſynodo congregatis, Chriſtanus de Prachatticz canonicus capellæ Omniumſanctorum in caſtro Pragenſi & plebanus eccleſiæ paro-B chialis S. Michaelis in majori civitate Pragenſi, rector omnium magiſtrorum, cœtus totaque univerſitas ſtudii Pragenſis, condignam reverentiam, & profectum in Jeſu Chriſti veritatibus ſalutarem.

Olim paternæ gloriæ ſplendor æternus, eclipſim neſciens, expers umbræ, ac ignorans occaſum, ex arcano & imperſcrutabili divinæ majeſtatis conſilio, noſtræ habitationis derivatus ad vallem, in virginei pudoris aula inſigni omnium cariſmatum redimita candoribus, Spirituſſancti miniſterio humanitatis pelle contectus, lucernam ſummi fulgoris conſtituit, quam pro illuſtratione mirabilis in æquitate templi ſui, vivorum ex lapidum conformi u-C nione conſtructi, in terris ineffabili miſeratione perduxit, illuminare his qui in tenebris & in umbra mortis deſidioſe ſedebant, ad dirigendos affectionum ipſorum pedes in viam pacis æternæ. Quæ profecto divinitatis lucerna, infinita fulgoris claritate clareſcens, licet varios & innumeros, quatuor tamen præcellentes non indigne creditur protuliſſe fulgores: quos nimirum quatuor immaculatæ legis veritates ex proprio ipſorum effectu congruo nuncupamus prætextu; atque inter eas ſingularis privilegii dignitate pollentem, iſtam ponimus in ordine primam, ut ſacramentum divinæ euchariſtiæ ſub utraque ſpecie, ſcilicet panis & vini, omnibus Chriſti fidelibus diſpo-D ſitis libere miniſtretur. Secundam, ut verbum Dei libere & ſine impedimento ordinate a ſacerdotibus prædicetur. Tertiam, quod non licet clero ſuper bonis eccleſiæ donatis, civiliter ſæculariter dominari. Quartam, ut omnia peccata mortalia, & ſpecialiter publica, aliaque deordinationes legi Dei contrariæ, in quolibet ſtatu rite ac rationabiliter, per eos ad quos ſpectant prohibeantur, deſtruantur: ita tamen ut circa earum, & cujuslibet ex eis executionem & obſervantiam ſanus ſenſus & circumſtantiæ catholicæ ſcripturæ ſactæ conſentaneæ jugiter obſerventur. Hi quippe divinæ claritatis fulgores promotivi fidei, roborativi ſpei, ac binæ caritatis auctivi, in hoc E noviſſimo ac periculoſiſſimo tempore, quo, heu! abundante iniquitate, perit fides, languet ſpes, ac fervor caſtæ dilectionis frigeſcit, aut torporis præſidentium lecto, aut arcentis poteſtatis modio latuere, operti in detrimentum notabile fidelium populorum, pro quorum revelatione ac uſu fideli, utpote univerſali eccleſiæ ſalutari, dudum coram nonnullis regibus & principibus, ac ſtatus utriuſque præſidibus operoſe inſtantes, non adeo, ut affectabamus, profecimus uſque modo. Nunc autem ejuſdem paterni ſplendoris, orientis ex

al-

alto, humanum quoque illuminantis intellectum, & inflammantis affectum, nutu ac diſpenſatione benigna, pro clarificatione eorumdem radiorum ſeu quatuor beatiſſimarum veritatum præſcriptarum per inæſtimabilem dignitatum veſtrarum clementiam, fraterna & ſecura nobis audientia non tantum caritative offertur: verum etiam ad eam magni favoris & gratiæ hortamentis multiformibus invitamur. Quali quidem munifica benignitate, ac benigna munificentia ſuper modum grati pariter & gaviſi, veluti de germine aut flore fructum allaturo beatum, en ad veſtrarum dignitatum tam celebrem præſentiam, honorandum, & bene meritum, nobiſque acceptum virum Johanem de Rokiſano, artium liberalium magiſtrum, noſtræque univerſitatis oratorem, noſtrum fidelem, quamquam ejuſdem munii onere ab eadem inclyta civitate majore Pragenſi oneratum, duximus tranſmittendum, & cum præſentibus deſtinamus, concedentes & dantes eidem plenam & omnimodam poteſtatem unum vel plures in conſortium ejuſdem miniſterii, cum eadem plenitudine poteſtatis & facultatis aſſumendi, dum & quotiens fuerit aut ſibi videbitur opportunum. Eaſdem quoque ſalutigeras veritates, juxta fœderis & pacti formam veſtrorum & noſtrorum legatorum unanimi conſenſu factam, diſpoſitam & ordinatam in Egra, nec non ratificatam utrimque litteris & ſigillis in publica hujus venerabilis ſynodi audientia, voce in ſcriptis propalandi, offerendi & declarandi, & ſuper eiſdem, ſi opus fuerit, tractandi & conferendi, eaſdemque defendendi, probandi & perſuadendi, per rationes, per ſcripturas ſacras, ac beatorum doctorum ſententias in eiſdem rite fundatas; de ipſis quoque ſacratiſſimis veritatibus placitationem, diſpoſitionem & ordinationem rationabilem ſcripturæ ſacræ, ac ipſis ſanctorum doctorum ſententiis conſonam, faciendi, acceptandi, approbandi, ratificandi & emologandi, in his ac univerſis & ſingulis circa ea quæ dicta ſunt, et alias cooperative ad reformationem eccleſiæ opportunis, promittentes bona fide, ſicut præmittitur, facta, diſpoſita, et ordinata; acceptata, approbata, ratificata, et emologata, fideliter, inviolabiliter et inconcuſſe ſervare, ac ſi per noſmetipſos ſponte deliberata et præſentialiter acta, geſta, placitata, diſpoſita, et ordinata, acceptata, approbata, ratificata, et emologata fuiſſent. In cujus rei teſtimonium ac robur perpetuum, ſigillum noſtrum generale de certa noſtra ſcientia et voluntate præſentibus eſt appenſum. Datum Pragæ anno ab incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti MCCCCXXXII. die 1. * decembris (a).

Comunio diviniſſimæ Euchariſtiæ ſub utraque ſpecie, panis ſcilicet et vini, eſt multum utilis et ſaluti expediens, toti credentium populo neceſſaria, et a Domino præcepta Salvatore.

Peccata mortalia publica, et quantum rationabiliter fieri poteſt, privata, aliæque deordinationes legi Dei contrariæ in communitatibus Chriſtianorum, a quolibet ſtatu earumdem, debite, juxta dictamen divinæ legis, per Chriſti fideles tam ſpirituales, quam temporales, prout congruit utriſque, ſunt cohibenda, corripienda, caſtiganda, & pro poſſe ab eiſdem propellenda.

Verbum Dei, exemplo Chriſti & apoſtolorum a ſacerdotibus Domini libere & ſine impedimento fideliter & veraciter debet prædicari & annuntiari.

Sæcularis poſſeſſio, ſicut eſt civile & humano ac doctorum ſacrorum ſententiis prohibetur clero Chriſti.

SEQUUNTUR ARTICULI

Qui dicuntur dogmatizati in Bohemia, propoſiti per dominum Legatum in generali congregatione, die Mercurii 28. *Januarii MCCCCXXXIII. præſentibus Bohemis, &c.*

1. Subſtantia panis & vini manet in ſacramento altaris poſt conſecrationem. Ib. p. 149

2. Accidentia panis & vini non poſſunt eſſe ſine ſubjecto in prædicto ſacramento.

3. Chriſtus non eſt in ipſo ſacramento identice & realiter in propria præſentia corporali.

4. In calice altaris, pro conficiendo ſacramento ſanguinis, aqua nullatenus eſt admiſcenda.

5. Sacramentum confirmationis eſt inutile & ſupervacuum.

6. Si homo de peccatis ſuis fuerit corde contritus, confeſſio oris exterior apud ſacerdotem eſt ſupervacua & inutilis.

7. Sacramentum extremæ unctionis eſt inutile & ſupervacuum. Relatum eſt etiam ſacro concilio, quod nonnulli in Bohemia chriſma & oleum ſanctum turpiter dehoneſtant, & ſæpe ocreas hujuſmodi chriſmate & oleo perungunt.

8. Sacro chriſmate nullatenus inungendi ſunt qui baptizantur.

9. Nullus ritus ſeu obſervantia univerſalis eccleſiæ ſervari debet circa ſacramenta, tam in veſtibus & paramentis ſacris, quam in lectione ſacræ ſcripturæ, orationibus, & ſignando ſigno crucis, & aliis cæremoniis hactenus per eccleſiam obſervatis.

10. Poſt hanc vitam non eſt purgatorium, ſed omnis anima corpore exuta, ſive ſatisfecerit in vita de peccatis ſuis, ſive non, ſine ulla mora vadit ad perpetuam gloriam paradiſi, vel perpetuam pœnam inferni.

11. Vanum eſt orare pro mortuis.

12. Non ſunt orandi ſancti Dei, nec eorum ſuffragia quicquam proſunt hominibus.

13. Imagines Jeſu Criſti, aut ſalutiferæ crucis, ac B. Virginis, & ſanctorum Dei non ſunt venerandæ, ſed confringendæ & comburendæ. Similiter & reliquiæ quorumcumque ſanctorum, etiam beatorum Petri & Pauli.

14. Jejunia quadrageſimalia & alia ab eccleſia indicta, non ſunt curanda, nec ſervanda, nec etiam celebratio feſtivitatum ſanctorum Dei introducta ab eccleſia.

15. Præcepta eccleſiæ circa habitum & tonſuram clericorum & horas canonicas non ſunt ſervanda; & generaliter nulla præcepta eccleſiæ ſunt ſervanda, niſi ea dumtaxat, quæ continentur ſpecifice & verbotenus in lege evangelica.

16. Si epiſcopus vel ſacerdos exiſtat in peccato mortali, non ordinat, non conſecrat, non conficit, non baptizat.

17. Nullus eſt dominus civilis, nullus eſt prælatus, dum eſt in peccato mortali.

18.

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

al. Rokozana.

* f. 11. ſeptembris ut eſt in Cod. MS. olim Emin. Card. Paſſionei. *Manſi.*

(a) His literis in Cod. MS. Emin. Card. Paſſionei ſubſcriptus legitur: *Chriſtianus de Prachatis*. Manſi.

ANNO CHRISTI 1433.

18. Populares & ſubditi poſſunt ad ſuum arbitrium dominos delinquentes punire, corrigere ac deponere.

19. Omnes religiones tam monachorum poſſeſſionatorum, quam fratrum mendicantium, ſunt reprobatæ, & a diabolo introductæ; & ſancti inſtituentes hujuſmodi religiones ſunt viri diabolici, & omnes de ordine mendicantium ſunt hæretici, & qui dant eis eleemoſynas peccant.

20. Omnia de neceſſitate abſoluta eveniunt.

21. Omnes orationes præſcitorum nulli valent.

22. Præſcitus habens perfectam fidem & caritatem, non eſt pro tunc in gratia Dei gratum faciente, nec eſt pars eccleſiæ, nec habet prælationem in eccleſia. E contra prædeſtinatus mortaliter peccans, non eſt membrum diaboli, nec extra gratiam Dei gratum faciens tem

23. Univerſitates, ſtudia, collegia, & graduationes, & magiſteria in eiſdem ſunt vana gentilitate introducta, & tantum proſunt eccleſiæ, ſicut diabolus.

24. Nulla excommunicatio papæ vel alterius prælati timenda eſt.

25. Fatuum eſt credere indulgentias papæ & epiſcoporum.

26. Omnia juramenta illicita ſunt quæ fiunt in judiciis, ſeu ad roborandum humanos contractus, & commercia civilia.

27. Sancta univerſalis eccleſia eſt tantum prædeſtinatorum univerſitas.

28. Obedientia eccleſiaſtica eſt ſecundum adinventionem ſacerdotum eccleſiæ, præter expreſſam auctoritatem ſcripturæ.

Cupit hoc ſacrum concilium certificari ab ambaſſiatoribus Bohemorum, quibus verbis ſacerdotes eorum utuntur in conſecratione corporis & ſanguinis Domini.

Item, an ſervetur in Bohemia præceptum de matrimoniis non contrahendis uſque ad quartum gradum conſanguinitatis & affinitatis incluſive; & ſi infra illum gradum contrahatur, an ſit verum matrimonium.

Item, quam poteſtatem putant ſacra concilia generalia legitime congregata habere in eccleſia Dei.

Item, an putent quod papa canonice electus ſit vicarius Chriſti in terris, & ſucceſſor B. Petri apoſtoli; & quam poteſtatem putant ipſum, ac etiam epiſcopos & ſacerdotes habere in eccleſia Dei.

Cupit etiam certificari, an credant Spiritum ſanctum procedere a Patre & Filio, & an putent hæreticum, qui hoc non crediderit.

Item, an credant eſſe hæreticum, quicumque pertinaciter contradixerit iſtis quatuor conciliis Nicæno, Conſtantinopolitano, Epheſino I. & Calcedonenſi, quæ univerſalis eccleſia veneratur ut ſancta quatuor evangelia.

CEDULA

ANNO CHRISTI 1433.

Data per magiſtrum Petrum Anglicum, ultra ſuam propoſitionem de temporalitate cleri, &c. in congregatione generali, die Mercurii quarta * *Januarii MCCCCXXXIII.* * f. XXVII.

HÆc verba ſunt, quæ die heſterna procuratores concilii inſtanter petierunt ji ſcribi ad acta. Primo, ex quo in actu de dominio cleri ſæcularis facta eſt mentio, de uſu bonorum temporalium licito ipſi clero, de diſpenſatione; hoc ſcire dignentur V. P. quod uſus bonorum temporalium eſt ipſi clero licitus, omni reſecata ſuperfluitate & ſuperabundantia vitioſa. Sic tamen, quod ipſe uſus limites evangelicos non excedat, & ſemper circa hoc ſervata regula ſancti Pauli, hac ſcilicet: *Habentes alimenta & quibus tegamur, his contenti ſimus*. Diſpenſatio vero prædictorum bonorum, quæ abſtrahit ab officio injuncto, & eſt impeditiva exſecutionis officii, ab ipſo Deo injuncti, excedens limites ei * inimicos, eſt reſecanda. Dominium autem civile ipſi clero Chriſti non congruit aut convenit, ſed nec licet ipſi in propria perſona civiliter dominari. Inſuper circa prædictum punctum tenemus, quod ad tantum poteſt miquitas regnare in clero, quod in defectu ſpiritualis propoſiti, liceret brachio ſæculari auferre bona temporalia a viris eccleſiaſticis habitualiter delinquentibus.

* f. injunctos

COLLATIO SEU PRÆSENTATIO

Bohemorum, facta coram domino legato præſidente in concilio Baſileenſi in ipſo primo adventu, (a) per magiſtrum Johannem de Rokyzana in ſuo comodio ad S. Leonardum. (b)

(a) Advenerunt autem dominica ante epiphaniam anni 1433. ut docet idem Joh. de Rockozzana in ep. ad ſuos Bohemos. Martene.

IPſe dominus Jeſus Nazarenus, qui eſt & crucifixus, in cordibus omnium noſtrum ſit abunde fixus, pater reverendiſſime. Coram paternitate veſtra verbum proponendum jam ori affluens eſt illud: *Benedictus Deus & pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, pater miſericordiarum & Deus totius conſolationis, qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra, ut. poſſimus & ipſi conſolari eos, qui in omni preſſura ſunt, &c.* Cum, heu! his noſtris noviſſimis & periculoſis temporibus, refrigeſcente caritate, & ſuperabundante iniquitate, omnes deliquimus, projecimuſque a nobis judicia Domini vera, juſtificata in ſemetipſa, ac per hoc inutiles facti ſumus, cum non ſit qui faciat bonum, etiam uſque ad unum; ipſe tamen Deus benedictus, benignus, multum miſericors & præſtabilis ſuper malitia, qui non ſolum Pater miſericordiarum, ſed eſt Pater luminum, gignens ex ſe

(b) De die adventus Pragenſium Baſileam hanc adnotationem offendi in MS. Cod. Emin. olim Catd. Paſſionei. *Anno Domini milleſimo quadringenteſimo tricesimo tertio die ſolis, quarta Januarii ambaſciatores Bohemorum, & marchionatus Moravie in numero nonaginta, inter quos fuerunt duo milites, magiſter Joannes de Rochozana, Procopius, & Magiſter Petrus de Anglia veneruno Baſileam ad ſacrum concilium propter eorum reductionem cum pleno mandato informandum definiendum ſive concludendum &c. circa locum Veſperarum. Venerunt principaliores in navi per regnum* (sic) *cantantes primo: Tu rex gloria* (sic) *Chriſtus; deinde: da pacem Domine in diebus noſtris, alia voce*, Manſi

ANNO CHRISTI 1433.

Jac. 1.

Matth. 21.

ſe vero Deo & lumine lumen verum Deum & lumen coæternum ſibi & conſubſtantiale, *a quo omne datum optimum & omne donum perfectum eſt deſurſum deſcendens*. Hic, inquam, pater miſericordiarum, perfundens ſuæ miſericordiæ & bonitatis radios in orbis quamlibet partem, qui aperit manum ſuam, & implet omne animal benedictione, nec eſt, qui ſe abſcondat a calore ejus, cum ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper juſtos & injuſtos. Hic, inquam, talis eſt, volens reducere deordinatiſſima noſtra ad ſua judicia primitiva, & ſi affligat filios eccleſiæ multiplicibus afflictionibus & variis perturbationibus; non tamen aufert ab illis miſericordiam, quia eſt Pater miſericordiarum & Deus totius conſolationis, ſicut in pſalmo dicitur. *Si autem dereliquerint filii ejus legem meam, & in viis meis non ambulaverint, ſi juſtitias meas*, &c. Ipſe enim more illius Samaritani, exiſtens Pater miſericordiarum, infundens vinum, infundit jam & oleum, cum ſecundum multitudinem dolorum noſtrorum conſolationes ſuæ animas noſtras lætificavere. Et merito, quia eſt Deus totius conſolationis. Conſolatus eſt namque nos ex hujus venerandi concilii Baſileenſis ſimul tanta congregatione & celebratione; cum ſciamus ipſa concilia, quæ cum ſunt debite, rite, legitime per Spiritum ſanctum celebrata, plurimorum malorum reſecativa fore & amputativa; ſicut hoc apparet notanter in primo concilio apoſtolorum, de quo Act. 15. celebrato. Conſolatus eſt de poſt nos ipſe Dominus, qui eſt Deus totius conſolationis, de pia ac multum paterna per ipſum venerandum concilium Baſileenſe ad intereſſendum principaliter evocatione, ſicut hoc apparet ex epiſtolarum variarum nobis miſſarum certiſſimis hortamentis. Conſolatus eſt inſuper nos ipſe Deus per ſecuram, tutam, honeſtam, ſeu honorificam variarum perſonarum ſpiritualium & ſæcularium, probarum & honeſtarum, in hanc civitatem Baſileenſem deductionem. Conſolatus eſt & ſuper hoc ipſe Deus nos per honeſtam diſpoſitionem, etſi non in actu exercitam, in debita tamen diſpoſitione ordinatam, ut in adventu noſtro & approximatione ad locum civitatis Baſileenſis, in via extra civitatem occurſus certarum perſonarum, & exitus pro noſtri decenti ſuſceptione fuiſſet celebratus. Harum autem omnium conſolationum, ſi tamen aliquid ſapimus, hoc plene cognoſcimus paternitatem veſtram fore cauſam & actorem unum præcipuum & principalem. Quare nos præſentes, nomine abſentium Bohemorum, ſæcularium & ſpiritualium, grates reddimus cum debita reverentia pervalidas: cupientes paternitatem veſtram bene valere, & in longa tempora per Altiſſimum ſingula conſervantem, in profectum eccleſiæ conſervari, offerentes nos paternitati veſtræ in omnibus, in quibus ſaltem valemus ſecundum Deum, obſequi & famulari. Sperantes de paternitate veſtra, ſuper hoc in Deo confidentes, quia manum veſtram in ulteriora dirigetis, ut ea quæ ſunt veritatis legis Chriſti immaculatæ juſtitia, unionis ſanctæ & pacis ſortiantur effectum, finem debitum, & proſecutionem. Quoniam nos ipſi ſic conſolati, poſſemus ad propria remeando conſolari & eos, qui ſunt in omni preſſura & anxietate, atque gravi oppreſſione per bella his annis, & diebus periculoſis intrinſecus contra ſe mutuo continuata, ut ſic reveniamus cum exultatione, offerentes manipulos gaudii, unionis, pacis, & quietis; quod ipſe Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis donare dignetur, qui vivit & regnat per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

ANNO CHRISTI 1433.

Explicit.

SEQUITUR (a) *ALIA COLLATIO*

Facta per magiſtrum Johannem de Rockozana ambaſſiatorem univerſitatis & civitatis Pragenſis, in concilio Baſileenſi.

1. IN nomine ejus feliciter amen, ex cujus potentia conſtat totius hujus mundi ſenſibilis confecta harmonia; cujus ſapientia entium ſingulorum multitudo eſt effecta, cujus benevolentia in eſſe perſiſtens extat conſervata. Illius denique in cunctis humanorum agibilium & præſertim fidelis ſtatum eccleſiæ concernentium, non modo primordiis, verum etiam ipſorum proceſſibus & clauſulis, humilium pectorum votis ſinceris ſupplicandum, & accuratiſſime eſt jugiter auxilium implorandum: quia *ſi quis indiget ſapientia, poſtulet a Domino*, quatenus omnipotenti virtute, qua nimirum omnium viſibilium & inviſibilium entium ingentem machinam ab eſſe ideali ſempiterno ſuæ mentis divinæ, in eſſe reale forinſecum ac temporale perduxit. Nam *quod factum eſt in Chriſto, in ipſo vita erat*. Sua quoque incomprehenſibilis ſapientia, qua ſumme novit omnia, unde *nuda & aperta ſunt omnia in oculis ejus*, & irreprehenſibiliter diſponit, gubernat, & regit univerſa, attingens a fine creationis uſque ad finem reconciliationis & ſalutis humanæ. Sua denique inæſtimabili bonitate, cujus quidem participium omni plaſmati ſuaviter indidit, ipſumque clementi diſpenſatione fovet & conſervat in eſſe, quia aperit manum ſuam, & implet omne animal benedictione, ſolitæ miſerationis munificentia largiri dignetur huic venerando concilio, & nobis coadjutoribus ipſius, licet puſillis, efficax poſſe, perfectum noſſe, piumque velle diſſerendi, * tractandi & diſponendi ea quæ pro reformatione, unione, & pacificatione militantis eccleſiæ ſunt, aut cenſebuntur quomodolibet opportuna; & ſic queat, notet & velit una nobiſcum, propulſatis incommodis, generalem toti eccleſiæ procurare profectum. Hæc eſt quippe iſtius venerandæ concionis, tot dignitatum, tot graduum, totve potentatuum concentivæ, ut ar-

Jac. 1.

Joh. 1.

Hab. 4.

Pſal. 101.

* al. diſponendi.

(a) In codice Navarræ ita titulus iſte exprimitur: *Propoſitio facta Baſilee in publica congregatione per magiſtrum Johannem de Rockozana magiſtrum in artibus de Praga, ambaxiatorem ex parte Bohemorum cum pluribus aliis destinatum.*

arbitratur, cauſa potiſſima, cunctorum Chriſti fidelium vere dignis & perpetuis magnificanda præconiis, devotis jugiter exoptanda deſideriis, ac omni pariter opera ſtudioſius proſequenda, illorum præcipue qui ſupra ſpeculam vineæ Domini ſabaoth ad hoc dignoſcuntur eſſe locati, ut diſſipent & evellant, & ædificent & plantent; propter quam & nunc a gubernatoribus & præfidelibus celeberrimi regni Bohemiæ & inclytiſſimi marchionatus Moraviæ, nos, quamquam inhabiles, legatorum & oratorum prædicti miniſterio, in hunc locum tot & tantas ambientem perſonas variarum dignitatum pariter & graduum ſumus tranſmiſſi. Hæc eſt ſiquidem ſpes, immo ipſa ſperata quodammodo res prædictarum regionum, a quibus venimus, & noſtri in veritate affectus, metaque noſtri & limes itineris, quæ nos de larium noſtrorum nota manſione evexit, & a jocundo gentis & ſodalium conturbenio ſegregavit, & tanto itineris, ſumtuum, laboris oneri oneroſo expoſitos ad hoc veſtrarum epiſtolarum diſertiſſimis ſumus evocati hortamentis, his attracti & illecti promiſſis, prout earumdem teſtatur tenor. Offerimus en nos ſub miniſterii noſtri modis ſecundum Deum poſſibilibus, ad omnia & ſingula in materia quatuor articulorum pervios & paratos, & in cooperando atque parendo fideles Dei, ſi & in quantum, juxta unionis noſtræ cum reverendis & religioſis viris & nunciis veſtris formam, nuper in Egra digeſtam, ſcripturæ ſacræ teſtimonium, una cum beatorum doctorum ſententiis in eodem juſte fundatis, locum cenſoris & præceptoris, abſque ulla derogatione in hac ſede audientiæ obtinebunt. Sed cum difficile ſit & arduum adjicere loqui in medio magnatorum & ſapientum, ſcientibuſque legem Dei difficilius eſſet, & ſumme arduum eſt loqui coram altiſſimo creatore univerſorum dominatore, difficillimum, inquam, & altiſſimum negotium eſt loqui, non quaſi hominibus, ſed Deo placendo, non modulatione vel ſublimitate ſermonis adulterando verbum Dei, quaſi gloriam ab hominibus quærendo, ne forte evacuetur crux Chriſti.

2. Cum tamen neceſſitas nos urgeat, divino auxilio primum implorato, aſſumo verba: *Ubi eſt qui natus rex Judæorum? Vidimus enim ſtellam ejus in oriente, & venimus adorare eum.* Matthæi 2. ſcribuntur hæc verba, & per octavam ſolemnitatis jam celebratæ in Dei eccleſia decantantur. Quamquam iſta digito Dei exarata, & olim ab illis regibus magis, ideo ſanctis & beatis, ad Chriſtum properantibus, ſint prolata: nobis tamen Bohemis in medio hujus concilii venerandi conſiſtentibus, noſtræ neceſſitati poſſunt alludere, immo & propoſito familiari. Nos namque, Bohemi, quia maledicimur, perſecutionem patimur, blaſphemamur deridemur, hæreticamur, tamquam purgamenta ejus mundi, omnium peripſema, & ſpectaculum huic mundo facti ſumus; converſi tamen retrorſum ad epiſcopum paſtoremque animarum noſtrarum Dominum Jeſum Chriſtum, cum bona multiplicia ſupra gentes ceteras a Deo ſalvatore noſtro ſuſcepimus, & de die in diem ſuſcipere non ceſſamus, dicimus illud B. Job. *Si bona ſuſcepimus de manu Domini; mala autem cur non ſuſtineamus?* Adjicientes ad illum Pſalmiſtæ: *Bonum mihi quia humiliaſti me, ut diſcam juſtificationes tuas*; aſpicimus & in auctorem noſtrum conſummatoremque fidei noſtræ Dominum dicentem: *Cum maledixerint vobis, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adverſum vos mentientes, propter me, gaudete & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis.* Et ſi in viridi hæc faciunt, in ſiccio quid fiet? Speranteſque quia cum tentatione faciet proventum, & univerſorum creatori in orationibus noſtris illud Davidicum dicentes: *Maledicent illi, & tu benedices.* Et ſuper hoc cum Auguſtino exoptantes, Hic ure, hic ſeca, ut in æternum parcas; cum eodem Auguſtino & perferentes ſecuti de Auguſtino quicquam libet, &c. ſecuti de Bohemo quicquam libet ſola me in Dei oculis conſcientia non acculet. *Nam mihi pro minimo eſt ut a vobis judicer, aut ab humano die.* Vos autem, patres reverendiſſimos, egregios doctores & magiſtros, ceteros veſtros, viros ſpectabiles & fratres in Domino amandos, quanto obnoxius valemus, in Domino petimus, obſecrantes per viſcera Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut de nobis piam, bonam, & caritativam æſtimationem habentes, tamquam de illis qui Dominum Jeſum crucifixum quærimus, dicto Iſaiæ innixi: *Quærite Dominum dum inveniri poteſt.* Eſt namque ſignum, juſtum, æquum & ſalutare, ut ſic nos exiſtimet homo, tamquam miniſtros Dei, quia venimus adorare eum, & ipſum præ ceteris creaturis colere cupientes, venimus, loquem, non vacui, ſed donarium * bonæ voluntatis ſibi offerentes. Offerimus namque ei aurum, quod regiam: thus vero, quod ſacerdotalem concernit dignitatem; & myrrha a corruptione præſervans præſto eſt in manibus noſtris: quia omnem corruptelam & fermentum totam maſſam corrumpens, optamus de medio ſtatus dignitatiſque regiæ & ſacerdotalis ejici, & ad bonum debitumque regimen perduci; & ſic pro nobis noſtraque omnium ſalute quærimus, dicentes: *Ubi eſt qui natus eſt Rex Judæorum?* Quæ quidem verba ſic introducta piam exiſtimationem prætendunt, ut de nobis habeatis; nam piam & bonam æſtimationem homo habens de proximis, ſecundum regulam caritatis, in columbina ſimplicitate omnia credit, ſcilicet ad ſuum profectum; omnia interpretatur in melius, in omnibus etiam hominibus ædificatur, juxta illud ad Romanos 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Cum vero inter nos alter de altero, non bonam, ſed impiam & malam habet exiſtimationem, contingit nobis ut dicamus mala bonum, & bona malum, & tunc impletur in nobis illud propheticum væ maledictionis, Iſaiæ 5. *Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum*, ut jam non ſolum in malis, ſed etiam in juſtis & bonis propter malam exiſtimationem ſcandalizemur. Quod jam eſt proprium naturæ perverſæ & infectæ, quodammodo in diabolum commutatæ, & generationis pravæ ſecundum altitudinem ſeductæ. Inde venit gravis percuſſio conſcientiarum & magna tribulatio animarum, qualis non fuit ab initio. Et hoc a multis, quin ab intimis, & ab iis qui videntur præeſſe in omni verbo & doctrina, in omni ſanctitate & virtute, in tantum quod jam juſti & electi ſecundum Spiritum Dei ambulantes, contremiſcunt & dubitant, ne forte, & ipſi in via recta quæ eſt Chri-

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

Matth 5.

1. Cor. 4.

Iſa. 55.

* al. donariam

(a) In Navar. Cod. *in omnibus & ab omnibus* Martene

ANNO CHRISTI 1433.

Christus Jesus, sint sodalis. Habens namque bonam & piam existimationem de proximis, gaudium solet habere in Domino, & in Christo cum illis condelectari, juxta illud Psalmistæ: *Ecce quam bonum & quam jucundum, &c.* Homines autem omni impia æstimatione & crudeli privati sunt maxima consolatione & dulcedine spiritus caritatis, quæ plus reficiunt homines, quam cibus & potus. Bonam namque æstimationem & piam habens de proximis, mala proximorum levius supportat. Nam sicut immensa Dei benignitas omnia mala nostra & gravissima facillime tollerat; sic caritativa existimatio ex amore bono procedens, prædictos mutuos defectus facit modicos & leves. Fit namque cum cari nostri sint infirmi, turpes, fœtidi, & despecti; caritativa & bona de eis æstimatio omnia parvipendit, immo plagas illatas ab eis & damna caritativa æstimatio annullat & demollit. Mala autem & impia æstimatio defectus mutuos nimis aggravat, & de his quæ etiam nullius sunt momenti facit magna, & quæ in se sunt bona reputat vitiosa. Unde homo impiam æstimationem de proximis habens, quamvis sit animal mansuetum, civile, & sociale, cogitur contra naturam fugere consortium hominum; & sic in tali inhumano modo permanens, cum non potest habere cum sanctis angelis contubernium, necesse est quod habeat cum dæmonibus participium, a quibus videlicet spiritibus erroris illusus, necessario habet inanata salutaria & dæmoniaca phantasmata speculari. Væ autem tali soli, quia cum ceciderit, non habet, a quo & unde subleveter. Hæc ergo impia & crudelis existimatio inter proximos est ipsa tyrannis, quæ conjuges sæpe dividit; hæc filios cum parentibus separat, ut patet de David & Absalon, hæc ancillas a suis dominabus facit abire in devium, ut patet de Agar & Sara; hæc servum facit contra dominum blasphemare, juxta illud Psalmistæ: *Existimasti, inique, quod ero tui similis.* Hæc amicos in amore diu conjunctos multis perturbationibus aufugit * & dissolvit, ut patet de Job & suis amicis consolatoribus onerosis; hæc filios Jacob contra fratrem justum Joseph vendere fecit Ismaelitis in Ægypto; hæc discipulos a magistro suo tacit abire retrorsum; hæc pontifices, scribas & Pharisæos fecit introire consilium, ut Jesum dolo tenerent & morti traderent; & ut brevius perstringam, ipsa est maximum malum, quod in Christi fidelibus, & præsertim in clericis diabolus nititur seminare, ut per hoc auferat maximum relevamen inter homines, scilicet sustentationem mutuam in bono & resurrectionem * a malo. Et ideo ad hanc malam & impiam existimationem removendam de nobis Bohemis, & piam ac caritativam existimationem promovendam, optamus ut de nobis Bohemis bonam existimationem retineatis, quia ipsum Jesum in omnibus & super omnia inquirimus, dicentes: *Ubi est qui natus nobis Rex Judæorum? Vidimus stellam ejus in oriente, & venimus &c.* quæ fuerunt verba vestris reverentiis propositæ. In quibus quidem verbis sic taliter qualiter introductis, tria tanguntur. Primo, enim innuitur firma adhæsio & diligens inquisitio Christi, suæ legis & evangelicæ doctrinæ, ibi *Ubi est qui natus.* Secundo, tangitur nobis ad imitandum & inspiciendum illis olim militans, sed jam triumphans ecclesia, velut exemplar & tutissimum objectum, ibi: *Vidimus stellam ejus.* Tertio, tangitur profundæ humilitatis fidele ministerium Christo & suæ ecclesiæ exhibendum, ibi: *Venimus adorare eum.* Primum tactum est veritas doctrinæ, secundum veritas vitæ, tertium veritas justitiæ, quia sic oportet nos omnem justitiam implere.

ANNO CHRISTI 1433

3. Dixi ergo primo, quod in verbis propositis tangitur firma adhæsio Christi, & diligens sui legis atque evangelicæ doctrinæ inquisitio, tamquam finalis intentio in suis modis, ibi: *Ubi est qui natus est*, &c. Et hoc non immerito, quia ipsa doctrina evangelica & apostolorum est lex immaculata convertens animas, testimonium fidele, sapientiam præstans parvulis, est optimus modus, est regula, ac verbum (a) dirigendi intellectum hominis & affectum: cui si totis conatibus studuerimus judicium nostrum subjicere, omnem rationis discursum ad ea quæ Dei sunt reflectendo; ac per hoc si ipsum judicium ad supremam voluntatem (b) vigilanter erexerimus, & quantum conceditur, ad ipsam æquitatem (c) commensuraverimus, tunc facile poterimus, nos ipsos demittere, nos ipsos dijudicare, qui sunt erronei hæretici & qui catholici; quid sit verum, quidve falsum; quid justum, quid prophanum; sicque poterimus esse idonei ad profectum debitum, & augumentum. Nos igitur volentes religiose vivere & regulariter, studeamus summopere doctrinæ prædictæ evangelicæ, legi perfectæ libertatis, quæ est verbum Dei, omnes motus nostros, desideria, actus, voluntates, sermones & omnem habitudinem corporis extrinsecam, tamquam infallibili regulæ comparare, juxta illud ad Corinthios 10. *In captivitatem reducentes omnem intellectum in obsequium Christi:* videamus quomodo & diligenter inquiramus sensus & actus corporis; simul interrogemus an Jesus Dominus in medio illorum, velut olim in templo in medio doctorum obtinebat locum. Nam vulpes foveas habent & volucres cæli nidos: Filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet, ut sic fiat in omnibus & ex omnibus, quæ inter nos sunt, debitus modus dirigendi ad benedicendum Deum, & dicendum cum David: *Benedic anima mea Domino, & omnia quæ intra me sunt nomini sancto ejus.* Sicque ut inquiramus in veritate, dicamus quidem corde, ore & opere: *Ubi est qui natus est rex Judæorum?* Et tantum de primo principali.

(a) Navar. *Verbum Dei*

(b) Navar. *Veritatem vigilanter exercemus.*

(c) Navar *adæquate.*

4. Dixi secundo, quod in verbis propositis tangitur nobis ad imitandum & inspiciendum olim illa ecclesia primitiva jam triumphans, velut exemplar tutissimum ab hac ambe. *Vidimus stellam ejus in oriente.* Nam ipsa est velut quoddam objectum & mons, juxta illud Exod. 2. *Inspice & fac secundum exemplar, quod tibi monstratum est in monte.* Estque diligenter inspicienda & imitanda, juxta illud ad Philippenses 3. *Imitatores mei estote, fratres, & observate eos qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram.* Illa namque ecclesia primitiva lucens erat, sicut lux mundi, & in ea luminaria lucentia sicut dicit apostolus Philip. 2. *Inter quos lucetis sicut luminaria in mundo*, verbum vitæ continentia, quia *docti fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æter-*

* al. affligit

Matth. 8.

* al. reservationem.

ANNO CHRISTI 1433.

ſervabantur. Dan. 12. Sed heu! nos præſentis ævi non attendimus ad hanc præclaram luminaria, non aſpicimus ad illa primitiva exemplaria, non ſumus imitatores ſanctorum. Nam illi erant olim humiles, benigni, omnes avaritiæ & ſæculi contemtores: nos vero ſuperbi & crudeles, avaritiæque & queſtus ſub ſpecie pietatis amatores, & ſæculi vanitatum præcipue ſectatores. Illi enim olim propriam abnegantes voluntatem, Dei voluntatem uſque ad mortem explere * ſatagebant; nunc vero in eccleſia ſimulata plerique propriam voluntatem uſque ad contemtum, offenſam facere Dei non veremur. Illi olim pro ſalute animarum ad grandia ſe pericula exponebant; nos vero pro ſalute noſtra iniquam vitæ mortalis, innumerabiles populos ad pericula damnationis exponimus. Olim unus de juſtis magis judicavit mori, quam totus populus periret; hodie potius unuſquiſque elegit totam eccleſiam pati graviſſimum diſpendium, quam ſubire momentaneam mortem vel confuſionem. Illi omnia ſuperimpendebant & ſupertimpendebantur pro ſalute æterna hominum. Nos vero omnia & ſingula ad noſtra lucra conquirimus *; quin immo ſcripturæ ſacræ, cenſuræ eccleſiaſticæ poteſtatis auctoritates, quæ olim data erant in ædificationem electorum contra reprobos, jam facta ſunt contra electos armatura reproborum. In illis olim multitudinis credentium erat cor unum & anima una, unus ſpiritus & una fides. Jam vero non facile invenies duos ſibi invicem in Chriſto conſentientes; quin potius jam impletur illud propheticum Jeremiæ 10. *Ergo unuſquiſque a proximo ſuo ſe cuſtodiat, & in omni fratre ſuo non habeat fiduciam, quia omnis frater ſupplantans ſupplantabitur, & omnis amicus fraudulentus incedit, & vir fratrem ſuum deridebit, & veritatem non loquetur*. Illi olim induti veritate ex alto & ſapientia, cum timore Dei ambulabant in omni ſanctitate & veritate: jam vero in omni pravitate dehoneſtati, abſque timore Dei ambulant in hypocriſi & fictione. Inter illos enim virtus & veritas maxime pollebant; vitium autem ſe non niſi in abditis occultabat. Jam vero quaſi in capite omnium platearum & viarum veritas & virtus habent ſe jam non niſi in angulis occultare. Olim in conſortio ſanctorum virtus & veritas liberum & proſperum habebant ſucceſſum, & peccata dignam ſui accipiebant ultionem: hodie vero omnis malitia & iniquitas libertate potitur, & accipit promotionem. Veritas autem & virtus, quæ olim ſuper omnia vincebant, jam rurſum crucifiguntur, conculcantur & oſtentui habentur. Et illud quod olim a ſanctis Spiritu Dei repletis grande vitium reputabatur, jam nullum inconveniens, immo honeſtas radicatur. Et ita veritas doctrinæ quo ad primum membrum, & veritas vitæ primitivæ eccleſiæ patenter diſcernit & dijudicat noſtram ſimulationem; quod videlicet obliti ſumus donum Dei noſtri, qui fecit, creavit, nutrivit & exaltavit nos, propter quod traditi ſumus in deceptionem & conculcationem gentium, tamquam ſal infatuatum, quod ad nihilum valeat jam niſi quod ejiciatur foras, & conculcetur ab hominibus. Et merito hæc patimur, quia peccavimus in fratrem noſtrum Dominum Jeſum Chriſtum, quem vendidimus, & adhuc vendere non ceſſamus in ſuis cariſmatibus & ſacramentis. Et tantum de ſecundo principali.

ANNO CHRISTI 1433.

5. Et quia pro his reparandis neceſſario requiritur nobis humilitatis fundamentum; ideo dixi tertio, quod in verbis propoſitis tangitur profunda humilitatis fidele miniſterium, Chriſto & ſuæ eccleſiæ exhibendum. Et hoc ibi: *Venimus adorare eum*, ſcilicet per fidelis miniſterii exhibitionem. Ubi, quæſo, pauliſper perpendite, quod fidele miniſterium Chriſto, & ſuæ eccleſiæ exhibendum eſt, omne bonum fortunæ naturæ & gratiæ in toto convertere ad indulgentiam proximorum, & ad gloriam Chriſti & ſuæ eccleſiæ, etiamſi opus eſſet cum detrimento vitæ propriæ mortalis, pluſquam ad lucrum proprium attendendo, juxta illud Philip. 3. *Quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus ſum propter Chriſtum detrimenta; verumtamen exiſtimo omnia detrimentum eſſe propter imminentem ſcientiam Jeſu Chriſti Domini mei, propter quem omnia detrimentum feci, ut ipſum lucrifaciam*. Rurſum fidele miniſterium Chriſti eſt totam vitam Chriſti contemtibilem a mundo & pœnalem præponderanter in ſe ſentire, diligere & participare, juxta illud ad Philip. 2. *Hoc ſentire in vobis quod & in Chriſto Jeſu*, ipſiuſque crucis gloriam mundanis valde horribilem, verbo & exemplo prædicare, juxta illud 1. ad Cor. *Nos autem prædicamus Chriſtum crucifixum, Judæis quidem ſcandalum, gentibus autem ſtultitiæ; ipſis autem vocatis Judæis atque Græcis, Dei virtutem, & Dei ſapientiam*. Porro adhuc & vere humile miniſterium Chriſti eſt omnem altitudinem dominandi, ſive libidinem extollentem ſe ſuper omnem gradum ſubjectionis pro peccato debitum, adjicere pro Chriſto, inſtar Chriſti, juxta illud Matthæi 20. *Quicumque inter vos voluerit major fieri, ſit veſter miniſter*, id eſt parvulum ſe habeat cum ſubditis & inferioribus, & intendat quod non ipſe ſit Dominus, ſed magis Dominus Jeſus Chriſtus, *& quicumque voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſervus*. Id eſt intendat ut non ſibi ſervitium, ſubjectio, timor, honor vel gloria impendatur, ſed magis Domino Jeſu Chriſto. Item, adhuc vere humile miniſterium exhibendum eſt vere recognoſcere proprium delictum, quantum ſit injuſtum, quantum offenderit propriam animam, quantave ſit offenſa contra dominatorem tantæ majeſtatis infinitæ, & tantum proportionaliter continue dolere, & quantum Deo diſplicet, deteſtari; ad hanc veram recognitionem propriorum delictorum pervenerat, olim ille latro, qui in cruce compunctus dicebat ad alterum, Luc. 23. *Nos digna factis recipimus*. Ad hanc pervenerant olim filii Jacob, qui olim pœnitentiam agentes dicebant: *Merito hæc patimur, quia peccavimus in fratrem noſtrum*. Ad hanc pervenerat olim ille qui poſt periculoſum lapſum, ex profundo cordis clamavit: *A peccato meo munda me, quoniam iniquitatem meam ego cognoſco*. Ad hanc pervenerat olim ille piſcator, qui viſa multitudine piſcium in navi, conſideranſque dignitatem Domini ſui, tremulus exclamavit: *Exi a me, Domine, quia peccator ſum*. Et hæc eſt ſcientia ſanctorum. Et revera, ut dicitur Sapientiæ 13. *Vani ſunt omnes homines, in quibus non ſubeſt hæc ſcientia Dei*. Et pro hac oravit omnis ſanctus in tempore adhuc hujus vitæ opportuno, ad quam timeo, heu! quod nos nondum pertingi-

* al. explorare

* al. torquemus

gimus. Vereor ne ſimus illi de quibus dicit Apoſtolus: *Semper diſcentes, & numquam ad hanc ſcientiam veritatis pervenientes*. Nihilominus tamen, utinam totis noſtris ſtudiis & conatibus ad hanc veram & temporaneam recognitionem limpidæ veritatis veniremus, ut hic humiliati & tribulati, exaltaremur in futura gloria per dominum ſcientiarum, agnum humiliſſimum ab origine mundi occiſum, in ligno maledictum, quem decet laus, & honor, & imperium, cum Patre & Spiritu paraclito in ſæcula ſæculorum. Amen.

ANNO CHRISTI 1433.

POSITIO MAGISTRI JOHANNIS

De Rockozana Pragenſis,

Coram patribus ſacri concilii Baſileenſis pro parte Bohemorum propoſita.

Communio diviniſſima Euchariſtiæ ſub ſpecie utraque, panis ſcilicet & vini, utilis multum & ſaluti expediens, toti credentium populo eſt neceſſaria, & a Domino præcepta Salvatore.

h. p. 161. CUm ſuper omnia deſideremus honorem Dei, profectum ſanctæ eccleſiæ, & quod ſimus fidelia membra Jeſu Chriſti Domini, qui eſt caput & ſponſus eccleſiæ ſanctæ, quam redemit; proteſtamur quod corde credimus, & ore ad ſalutem profitemur, quia in ſpe Domini noſtri Jeſu Chriſti tenuimus, tenemus & firmiter tenere deſideramus omnem credibilem veritatem Deo noſtro placitam; confitentes corde integro totam legem Chriſti, tam firmæ veritatis exiſtere, quod nullum jota aut apex ipſius fallere poteſt; cujus ſingulos credimus articulos ad illum intellectum, ad quem benedicta Trinitas & Dominus Jeſus præcepit, & vult a quocumque ſuo fideli membro credi. Credimus inſuper domum ſuam ſanctam eccleſiam, fundatam tam firmiter ſuper firmam petram, quod portæ inferi non poſſunt adverſus eam quomodolibet prævalere. Quæ, ſecundum Gregorium & Auguſtinum, eſt univerſitas fidelium per totum mundum diffuſa, creſcit & fructificat in mundo univerſo. adjicientes quia promti ſumus in ſpe ipſius capitis Chriſti Domini, mortis diræ potius ſuſtinere ſupplicium, quam elective aliquid dicere vel aſſerere, quod foret Chriſti ſumque eccleſiæ veræ ſponſæ contrarium voluntati. Submittentes nos, ſicut & prius ſubmiſimus, ac in poſterum ſubmittere humiliter volumus, hujuſmodi ſacratiſſimæ legis ordinationi, & reconciliationi, ac obedientiæ; ſi forte, quod abſit, aliquid talium diceremus, ſentiremus vel teneremus ex ignorantia, inadvertentia, aut quavis alia negligentia & imperfectione, quod Deo & ſuæ legi contrarium foret & adverſum; habemuſque ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc, pro non dicto; parati emendare quidquid dixerimus, docti quod ſit contrarium veritati. Omnem etiam ſententiam doctoris cujuſcumque in lege Dei juſte fundatam & Spiritu ſancto efflagitatam (a) approbamus. Propter quod clamamus ad Dominum Jeſum. & dicimus: *Emitte lucem tuam & veritatem tuam, ipſa me deduxerunt & adduxerunt, &c.* & alibi: *Notam fac mihi viam in qua ambulem. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam, &c.*

(a) Forte & aſpirien meo afflatam

Ipſam autem veritatem evangelicam, pro qua modo inter plurimos eſt diſceptatio, puta de communione duplicis ſpeciei ad laicos præſertim, quod ſit præcepti & neceſſitatis, in propoſitione modo coram veſtris paternitatibus & reverentiis propoſita, pro præſenti prc. bare proponimus.

ANNO CHRISTI 1433

1. Auctoritatibus divinæ legis.

2. Firmiſſimis ſanctorum dictis & ſententiis.

3. Exemplo & praxi ſanctorum primitivæ eccleſiæ.

4. Conciliis antiquis roborando; & ſic judicem pro nobis dictantem, & noſtræ praxi alludentem, juxta diſpoſitionem in Egra factam, velut digito demonſtrabimus. Sed antequam ad probationes ipſas accedamus, primum terminorum acceptiones, noſtris propoſitis deſervientes, & noſtram intentionem exprimentes, enodabimus.

Unde primo noto, quia hic tractabitur & fiet ſermo de communione corporis Chriſti, quod hoc complexum: Communio corporis Chriſti tribus modis accipitur, ſecundum communem uſum ſermonis. Dicitur enim communio corporis Chriſti, ſocietas ipſorum ſanctorum, ſecundum Auguſtinum, prout eccleſia ſanctorum, & ſolum talium eſt unum corpus Chriſti myſticum, cujus caput eſt Chriſtus, in qua eccleſia ſeu communitate fidelium, talis eſt & tanta unio ut quodlibet membrum ejus ſit particeps omnium bonorum, quæ fiunt in eccleſia, & tota eccleſia in nullo bono a ſingulis membris dividatur, niſi ſit membrum pe mortale peccatum mortuum & abſciſſum. Exemplum illius accipe de corpore humano, penes doctrinam apoſtoli in multis locis. Et de illa communione, id eſt omnium beatorum bonorum participatione, quæ fiunt in eccleſia, eſt articulus in ſymbolo, ubi dicitur: *Sanctorum communionem*.

Notabilia I. Notabile.

Secundo modo communio ſignificat ſacramentum corporis & ſanguinis Jeſu Chriſti, per cujus ſumtionem dignam homo ingeritur ad communionem primo modo acceptam, & ſit de ſocietate ſanctorum. Et iſtud dicit Auguſtinus in homilia ſuper Johan. illo verbo evangelii: „ *Caro meu vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus*, dicens: Corpus „ Domini a quibus ſumitur, immortales & „ incorruptibiles reddit, & facit ſocios ipſo„ rum ſanctorum, ubi pax erit perfecta & „ unitas plena. Propterea quippe, ſicut etiam „ ante nos hoc intellexerunt homines, Domi„ nus noſter Jeſus Chriſtus corpus & ſangui„ nem ſuum in his rebus commendavit, quæ „ ad unum rediguntur. Ex multis namque „ granis panis unus conficitur, & ex multis „ racemis vinum conſluit. Et idem ſuper ver„ bo illo, *Litigabant ergo Judæi*, dicit: Liti„ gabant, quia panem hunc non intelligebant. „ Nam qui manducant hunc panem, non li„ tigant ad invicem, quoniam unus panis & „ unum corpus multi ſumus, omnes qui de „ uno calice & de uno pane participamus; & „ per hunc facit Deus unius moris habitare „ in domo " Hæc ille.

Tertio, accipitur communio pro congregatione omnium credentium in Chriſtum, & fide formata caritate, & fide informi bonorum chriſtianorum ſimul & malorum, & hæc eſt vulgaris acceptio communionis & minus propria; & ab iſta communione ſic accepta, ſit

excommunicatio hominum a judicibus eccleſiæ, quæ fertur quamplurimum non pro mortali peccato, contra hominem, & quandoque ſolum de facto & non de jure, quandoque non de jure & de facto; ſed ſolum pro veniali. ANNO CHRISTI 1433.

Prima communio eſt dicta principaliter & proprie, & eſt ſolum bonorum.

Communio ſecundo modo accepta, dicitur proprie ab effectu quem facit, ſed non principaliter, niſi ſolum ob rationem primæ; & eſt malorum & bonorum, quantum ad ſacramentalem manducationem.

Communio tertio modo accepta, eſt dicta neque principaliter neque proprie; quia boni chriſtiani cum malis habent unitatem vitæ & ſpiritus in Chriſto, ſicut vivum membrum cum mortuo, & lumen cum tenebris; unde Apoſtolus 1. Cor. 10. *Non poteſtis calicem Chriſti bibere & calicem damoniorum*. Et alibi 2. Cor. 6. *Quæ eſt conventio Chriſti ad Belial? aut quæ participatio lucis ad tenebras?* Sed ſolum hujuſmodi communio bonorum chriſtianorum & malorum, eſt dumtaxat in actu credendi, & in converſatione mutua, in cæremoniis, in adinventionibus, & traditionibus ſeniorum, & in eccleſiæ ſacramentis.

Ex quo notabili hoc patet, quod omnis qui eſt de prima communione, eſt dignus ſecunda & tertia; & omnis qui indignus eſt prima, indignus eſt ſecunda & tertia: quamvis non omnis, qui ejectus eſt de tertia, puta per excommunicationem judicis, ejectus eſt de prima & ſecunda. Patet hoc; nam multi ſententiam ferunt judicis ſine crimine mortali.

Sequitur ſecundo: magis eſt timendum ejici de communione primo modo accepta, hoc eſt per mortale peccatum, cuilibet chriſtiano, quam ejici de ſecunda vel tertia. Et minus eſt perniciosum & incautum communicare cum ſcito excommunicato a judice, quam cum ſcito mortaliter peccante. Patet; quia primum quandoque prohibetur ſolum a judice errante in ſententiam ferendo, & non a Deo: ſed ſecundum prohibetur a Deo & ab homine non errante. Unde Apoſtolus Epheſ. 5. *Nolite communicare operibus eorum infructuoſis tenebrarum.* Item, ſecundum eſt plurimum contagioſum, & communicativum peccatis aliorum; primum vero quandoque non.

Sequitur tertio, quod notorii peccatores ſeu manifeſti, obligati peccatis, ut adulteri, mœchi & concubinarii, ac uſurarii, iram manifeſtam invicem exhibentes, debent a communione ſanctorum repelli; ita ut publice a ſecunda communione & a tertia fidelium expellantur: ut ſciant fideles cum talibus non communicare in ſacramentis, nec etiam converſari, nec malis eorum polluantur, & ne tamquam conſentientes puniantur.

Exemplum illius habetur a Moyſe de Dathan & Abiron num. XVI. ubi Moyſes ex mandato Dei dicit ad turbam populorum: *Recedite a tabernaculis hominum impiorum, &c.* Et ad hoc eſt præceptum Domini Deut. 13. In multis locis veteris teſtamenti, ubi juſſit Dominus auferri malum de medio Iſrael, ne multus populus a contagione lethali unius iniqui pollutus, communiter experiatur divinam ultionem.

Idem patet ex evangelio. Nam ſi excommunicantur fideles, ut jam dictum eſt, a tertia communione per ſententias judicum, quandoque propter cauſas pecuniales & prophanas, & plerumque innocenter, vel ſolum propter peccata venialia, utpote pro modica offenſa clerici, vel negligentia ad parendum juri in præſentia judicis, vel alias pro inobedientia, quæ non procedit ex contemtu Dei, vel ſuperiorum; ſed ſolum ex infirmitate, vel ex ignorantia juris vel facti: qui tamen tales nullo modo ſunt a prima communione & ſecunda ejecti, quia eos Deus nequaquam fine culpa mortali excommunicavit: Quare igitur non excommunicentur illi prædicti notorii peccatores ita ſolemniter, ut dictum eſt, puta ex nomine, & in publico, pulſatis campanis, &c. Ex quo jam de facto ſunt a prima communione ejecti per Dei judicium, & a ſecunda deberent repelli; quia ex contemtu Dei & ejus eccleſiæ peccant, & quia ſunt contagioſi ſanctæ plebi ex multis cauſis: tum quia plebs videns eos non puniri per eccleſiam, & publice, credunt ea eſſe non peccata quæ ipſi faciunt, vel credunt non eſſe tanta peccata & tam gravia, prout in ſe ſunt; vel non tantum exhorreſcunt talia admittere, videntes ea impunita tranſire; tum quia alliciunt & ipſis alios ad peccandum peccatis ſimilibus: tum quia facilius admittuntur alia peccata forte majora, & habent excuſationem ſuæ malitiæ, dicentes: Modo iſti talia faciunt & iſti talia, & tamen impuniti pertranſeunt, & dicunt tunc: deberent omnes damnari, quia talia faciunt. Ac ſi dicerent: Non eſt verum, quod hoc ſit peccatum, quod ſacerdotes oſtendunt eſſe peccatum; tum quia tota communitas damnatur coram Deo propter tales publicos peccatores, & luit pœnas divinæ vindictæ, & merito & juſte condemnatur; quia permittit Deo ſuo ita publice adverſari, Deum palam contemnere & blaſphemare impunite, ex quo nullus zelans contra tales iniquos pro Deo ab ejus dilectis exhibetur. Merito, inquam, plagandi ſunt quemadmodum conſentientes, ſic facientes.

Exemplum habes in multis locis in veteri teſtamento, ut de idolo Beelphegor & Belis, ubi tota communitas ſubjecta fuit divinæ vindictæ, & paſſa eſt propter quoſdam nequam mœchos. Sed & principes tribuum juſſi ſunt ſuſpendi in patibulis contra ſolem num. 25. Ex hoc: Væ principibus, quoniam duriſſimum judicium pro eo cum his qui præſunt fiet, donec Phinees zelo Dei iratus, duos coeuntes in inguine perfodit, & tunc ceſſavit quaſſatio. Et ſimiliter de Achor, Joſue 7. anathemate, & de Jonatha 1. Reg. 14. & de aliis valde multis, ubi tota communitas fuit confuſa, propter crimen perſonæ unius, & eſt tota plebs paſſa exitium & jacturam. Et idcirco modo etiam veniunt peſtilentiæ publicæ, & ſtrages, & fames, & in populo Chriſtiano debacchantur; quod inde videtur manifeſte evenire, quia nequam hujuſmodi, publice peccando, publice Domini noſtri Jeſu nomen factis blaſphemando, permittuntur cum fidelibus communicare in eccleſia divinis ſacramentis, & impune pertranſire.

Etiam notandum, quod quia dicitur communio divinæ euchariſtiæ euchariſtia, ergo dicitur panis & calicis ſacramentum. Patet 1. q. 1. *Multi per gregem*.

II. Notabile. Item ſecundo noto, quod differentia eſt inter iſtos terminos: *licet*, *expedit*, & *neceſſarium*; quod ponit Apoſtolus 1. Cor. 4. ubi dicit; *Omnia mihi licent*, *ſed non omnia expediunt*.

ANNO CHRISTI 1433.

dicunt. *Omnia mihi licent, ſed ego ſub nullius A redigar poteſtate*, in quo notat neceſſarium. Ponit etiam differentiam inter iſta magiſter David in libro de ſeptem proceſſibus hominis ſpiritualis. Illud licet, quod poteſt fieri honeſte & ſine peccato. Sed illud dicitur expediens, quod facere quidem eſt honeſtum & utile homini; neceſſarium vero eſt illud, quod homo tenetur facere, &, ſi non facit, peccat & damnum incurrit. Item, licitum eſt illud quod lex permittit, vel indulget, & rationi conſonat, ſed expediens eſt illud, quod lex conſulit, & ratio perſuadet: neceſſarium autem, prout eſt ad propoſitum, & prout communiter in moralibus accipitur, eſt illud quo lex præcipit, aut quod fieri prohibet, vel quod B ratio requirit, dicens omnino faciendum.

Duplex neceſſitas.

Talem autem neceſſarium duplex eſt ſive neceſſitas; videlicet ſimplex ſeu ſimpliciter dicta, aut abſoluta; & iſta eſt inevitabilis. Alia eſt neceſſitas conditionata, & hanc diſtinctionem ponit Auguſtinus & habetur tranſumptive, 23. quæſt. 4. Nabuchodonoſor. Et Ariſtoteles expreſſe 5. Metaphyſ. cap. 5. & in Periermenejas, & venerab. Boetius VI. proſa 5. & in ea fere concordant omnes philoſophi & doctores. Neceſſitatem ſimplicem vocant philoſophi, quæ non poteſt non eſſe, vel ejus contradictorium eſt ſimpliciter impoſſibile. Neceſſitas vero conditionata, vocatur neceſſitas non inevitabilis, ſed ex certa conditione adjecta una vel plu- C ribus, quam ſcilicet faciunt conditiones circumſtantes, ut locus, tempus, commoditas, facultas, idoneitas, cum aliis ſimilibus, quibus poſitis ſit neceſſitas; ſed illis demtis, ceſſat neceſſitas. Et ſic loquendo de abſoluta ſive ſimplici neceſſitate, dicunt doctores, quod nullum ſacramentum ſenſibile eſt de neceſſitate abſoluta; quia ſine quolibet tali poteſt fieri ſalus. Exemplum de bapt. dicit Thomas parte 3. quæſt 67. art. 11. quod præter baptiſmum aquæ poteſt aliquis conſequi effectum ſacramenti ex paſſione Chriſti, non ſolum ſine baptiſmo aquæ, ſed etiam ſine baptiſmo ſanguinis. Et idem dicit quæſt. 68. art. 12. ubi allegat Auguſtinum dicentem ſuper Levi- D ticum, inviſibilem ſanctificationem quibuſdam affuiſſe & profuiſſe ſine viſibilibus ſacramentis; viſibilem vero ſanctificationem, quæ ſit ſacramento viſibili ſive inviſibili poſſe adeſſe, ſed non prodeſſe. Hæc ille. Et ſubdit Thomas: Quod ſacramentum baptiſmi eſt de neceſſitate ſalutis re vel voto; quia non poteſt eſſe homini ſalus, niſi ſaltem in voluntate habeat, quæ apud Deum pro facto reputatur; & ſubdit ibidem: „ Poteſt ergo alicui ſacramentum „ deeſſe re, ſed non voto; ſicut aliquis baptizari deſiderat, ſed aliquo caſu præveni- „ tur morte antequam baptiſmum ſuſcipiat; „ talis ſine baptiſmo actuali ſalutem conſequi „ poteſt propter deſiderium baptiſmi, quod E „ procedit ex fide per dilectionem operante, „ per quam Deus interius ſanctificat, cujus „ potentia ſacramentis viſibilibus non alliga- „ tur. „ Hæc ille. Et allegat ibidem Ambroſium, & conſequenter intelligit de quolibet alio ſacramento, quod nullum tale eſt neceſſitatis; loquendo autem de neceſſitate conditionata, dico quod neceſſitatis quinque ſunt ſacramenta, ſcilicet baptiſmus, confirmatio, pœnitentia, ultima-unctio, corpus Chriſti. „ Ad „ idem eſt Hugo 1. de ſacramentis parte 2.

ANNO CHRISTI 1433.

cap. 1. qui dicit quod virtus Dei ex neceſ- „ ſitate elementis non ſubditur, etiam ſi gra- „ tia Dei ex diſpenſatione per gratiam done- „ tur. Hinc eſt quod quoſdam etiam ſine e- „ juſmodi ſacramentis juſtificatos legimus & „ credimus ſalvatos, quemadmodum Jeremias „ in utero ſanctificatus legitur, & Joannes Ba- „ ptiſta ex utero matris Spiritu ſancto implen- „ dus prophetatur. Et qui ſub naturali lege „ Deo placuerunt, hæc ſacramenta habuiſſe „ non legimus, de quorum tamen ſalute ne- „ quaquam dubitamus in terra. Sed dicis: „ Quomodo hoc intelligemus quod ſcriptum „ eſt: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spi- „ ritu, &c.* Et ego te interrogo: Quomodo in- „ telligendum putas, quod ſcriptum eſt: *Qui „ credit in me mortem non videbit in æternum*? „ Tu dicis quoniam qui hoc non facit, non „ damnatur. Quis ergo medius locus erit e- „ juſmodi homines capiens, nec ſalvandos, „ qui aquam non habent, nec damnandos, „ quia fidem habent. Eſt homo qui fidem ha- „ bet, & cum fide dilectionem; aquam non „ habet; non tamen contemnes, ſed aquam „ habere volens, & non valens: hunc ergo „ aqua abſens damnabit, & non potius fides „ & devotio præſens ſalvabit? Quid ergo, ais „ mihi, illud cum ſacramentis? Habeo fidem „ & dilectionem & virtutes alias, & bonus „ ero & ſufficit mihi. Vide ergo ſi dilectio- „ nem Dei habere potes & præcepta ejus con- „ temnere. Si ergo dilectionem Dei habes, „ ſtude, ſatage, conare quantum potes perfi- „ cere mandata ejus. Et ſi incidis in neceſſi- „ tatem, quære pietatem. Si enim neceſſitas „ non eſt quæ prætendatur, contemptus non „ excuſatur. „ Hæc ille.

III. Notabile.

Tertio, noto quod præcepta divina habent ſe in duplici differentia; quædam enim ſunt quæ obligant ad ſemper, & pro ſemper. Ad ſemper, id eſt omni tempore; & pro ſemper, id eſt pro qualibet parte temporis, ut eſt diligere Deum, &c. Alia ſunt præcepta quæ obligant ſemper, id eſt omni tempore, ſed non pro ſemper, id eſt pro qualibet parte temporis; & talia ſunt: Prædicare, eleemoſynare, jejunare, celebrare, communicare, circumſtantiis quibuſcumque, quæ habent objecta extrinſeca, contingentia, multipliciter variabilia. Et de præceptis iſto modo dicit Auguſtinus lib. 1. quæſtionum Exodi quæſt. 43. „ Aliquid eſt „ quod præcipitur quouſque fiat, ut quod ſe- „ pties circuiret muros arca: aliud cum præ- „ cipitur ſic obſervari aliquid, ut nullus ter- „ minus præfigatur obſervationis, ſive quoti- „ die, ſive per menſes, ſive per annos ſo- „ lemniter, ſive per multorum, ſive certo- „ rum annorum certa intervalla. „ Hæc Auguſtinus. Et iſto modo capiendo neceſſarium & præceptum in propoſito volumus ipſi uti.

Prima pars propoſitionis.

His notabilibus præmiſſis, accedo ad primam partem propoſitionis, quæ dicit: Communio divinitſima euchariſtiæ ſub ſpecie utraque panis ſcilicet & vini, utilis multum eſt & ſaluti expediens. Quam probo per illud Johannis VI. *Qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam*, &c. Et iterum: *Qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem, in me manet & ego in illo*. Et infra. *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum, &c.* Ecce quanta utilitas dignæ com-

communionis : quia vita æterna incorporatio Domini Jeſu ſive intima manſio in Deo ſalutari noſtro. Nam nullibi & per nullum alium modum datum eſt hominibus frui Deo vel participare Deo tam intime & proprie, & ita in prompto, cuilibet volenti, & ita in abundantia gratiarum cœleſtium; neque ita proxime vel immediate, neque ita apte homini & dulciter, ſicut in communione corporis ſui & ſanguinis digne celebrata; dum tamen cetera ſint paria, ubi omnis plenitudo divinitatis inhabitat corporaliter, ſecundum Apoſtolum Coloſ. 2. & ubi ſunt omnes theſauri ſcientiæ & ſapientiæ Dei abſconditi. Unde Lira ſuper illo verbo: *Qui manducat meam carnem*, dicit: „ Oſtenditur hujus ſacramenti utilitas, quæ „ eſt augmentatio in vita ſpirituali, ſicut cibus corporalis non ſolum nutrit & conſervat vitam: ſed deducit ad perfectam quantitatem; ſic hujus ſacramenti uſus perducit „ hominem ad gratiæ conſummationem quæ „ eſt gloria æterna. „ Hæc ille. Et Gorra ſuper Johannem VI. dicit, quod ſacramentalis manducatio præſtat utilitatem multam, quia virtute ſacramenti augetur in nobis omne bonum. Hæc ille. Sic Alexander , quintus a beato Petro, dicit & habetur de conſec. di. 1. „ Nihil in ſacrificiis majus eſſe poteſt, quam „ corpus & ſanguis Chriſti, nec ulla oblatio „ hac potior eſt; ſed omnes hæc præcellit. „ Hæc ille. Quare ſequitur quod utilis eſt & expediens ſaluti diviniſſimæ euchariſtiæ utraque communio, ſi fuerit digne celebrata.

Sed ut hoc clarius eluceſcat, ſic perſuadetur: Caro namque Chriſti ſub prima ſpecie valet ad tuitionem corporis, cum per ipſam tuetur a concupiſcentiis carnis, & fomes reprimitur, atque tentatio debilitatur, juxta illud Pſal. *Et panis cor hominis confirmet*. Sanguis vero, teſte Ambroſio, ſuſus eſt, & ſumitur pro anima, quia ſanguis ſuas efficacias principaliter exercet in anima ſumentis, ſcilicet ineffabilem exhilarationem animæ in Chriſto, juxta illud Pſal. *Et vinum lætificet cor hominis*. Et hoc ſignificat beatus Ambroſius ſuper illud 1. Cor. XI. *Quotieſcumque manducabitis panem hunc & calicem bibetis*, dicens: „ Quia in morte Chriſti liberati ſumus, hujus „ in edendo & bibendo carnem & ſanguinem „ memores eſſe debemus, in hoc conſecuti „ novum teſtamentum, quod eſt nova lex, „ quæ obedientem ſibi tradit cœleſtibus regnis. „ Teſtamentum ergo ſanguine conſtitutum eſt, „ quia beneficii Dominici ſanguis teſtis eſt. Unde ad tuitionem corporis & animæ percipimus, quia caro Chriſti pro ſalute corporis, „ ſanguis vero pro anima noſtra ſumitur & effuſus eſt, ſicut præfiguravit Moyſes dicens: Caro, inquit pro corpore veſtro offertur, ſanguis vero pro anima; ideoque non manducandum eſſe ſanguinem lex præcepit. „ Hæc ille.

Ad idem eſt S. Thomas parte 3. quæſt. 74. art. primo, ſic dicens: „ Tertio quantum ad „ effectum conſideratum in unoquoque ſumentium, quia, ſicut dicit Ambroſius ſuper epiſtolam, hoc ſacramentum valet ad tuitionem animæ & corporis, & ideo caro Chriſti ſub ſpecie panis pro ſalute corporis, ſanguis vero ſub ſpecie vini pro ſalute animæ „ confertur, ſicut dicitur Gen. 12. Anima animalis in ſanguine eſt. Hæc Thomas. Item „ pro parte eadem quæſt. 76. art. 2. ubi ſic: „ Tertio, quantum ad effectum, eſt conveniens „ dare ſub diverſis ſpeciebus ipſis fidelibus, eo „ quod corpus Chriſti exhibetur pro ſalute corporis, & ſanguis pro ſalute animæ. „ Hæc ille.

ANNO CHRISTI 1433.

Etiam patet utilitas communionis ſub ſpecie utraque. Sic namque eſt utilis & ſaluti fidelium expediens communio ſub utraque ſpecie, quia procedit ad augmentum gratiarum ex percepta digne ſive celebrata hujuſmodi communione. Patet hoc per beatum Auguſtinum ſuper Pſal. 22. in gloſ. ord. ſuper illo verbo: *Et calix tuus inebrians quam præclarus eſt*, ſic dicentem: „ Qui calicem, id eſt ſan„ guinem Chriſti, per ſe ponit, quaſi aliam „ gratiam a menſa, id eſt a carne, ponit: cum „ tamen nec caro ſine ſanguine, nec ſanguis „ ſine carne poſſunt eſſe, vel ſumi, nec ſint „ ſunt duo ſacramenta, ſed unum. Sed quia „ nec caro eſt ſanguis, nec ſanguis eſt caro; „ & panis in carnem convertitur, & vinum „ in ſanguinem, & non e contrario; & ſub „ diverſis ſpeciebus utrumque ſumitur; ideo „ menſam & calicem hic diſtinguit, velut di„ verſas gratias. „ Hæc ille. Ubi patet expreſſe per Ambroſium, Thomam & Auguſtinum diverſa gratia ſive efficacia, & diverſi fructus, quando ſub duabus ſumuntur ſpeciebus. Quare ergo fideles intelligere debent radicem ſuæ utilitatis ex communione digna ſub duplici ſpecie provenientis, puta augmentum proveniens divini muneris & efficaciæ diviuæ.

Adhuc pro eodem eſt Albertus libro ſuo de officio miſſæ, ſic dicens: „ Hic ultimo dicen„ dum de proprii effectus operatione, de quo „ quidem faciunt quæſtionem, quia enim totus Chriſtus cum ſanguine & anima & ſpi„ ritu & divinitate habetur ſub ſpecie iſtius „ cibi, qui eſt panis, videri poteſt alicubi, quod „ nihil operationis in ſacramento habet potus „ ſub ſpecie vini. Si enim dicitur de natura, „ quod non abundat ſuperfluis, neque deficit „ in neceſſariis, cum omnino major ſit gratia „ quam natura, videtur quod in gratia nihil „ eſt ſuperfluum. Cum igitur totus Chriſtus „ cum ſanguine habeatur ſacramentaliter ſub „ ſpecie panis, videtur quod totum ſuperfluit „ id quod additur ſub ſpecie vini. „ Hæc ille. Deinde reſpondendo tranſcurrit omnes evangeliſtas, allegans quomodo Chriſtus in utraque ſpecie hoc ſacramentum inſtituit; quibus adductis ſic loquitur: „ Ex omnibus iſtis „ capitur, quod Chriſtus ſub una ſpecie panis „ corpus ſuum tradidit, & ſub altera ſpecie vi„ ni tradidit ſanguinem, & ſic ſervandum in„ ſtituit; & cum Chriſti actio noſtra ſit inſtru„ ctio, pro certo hæc duo nobis ſervanda eſſe „ præcepit; & ideo ſub una ſpecie corpus, & „ ſub altera tradimus ſanguinem. „ Et infra. „ Et ſicut poſt nutrimentum corporale, ſu„ mitur potus ad perfectionem nutrimenti, i„ ta in nutrimento ſpirituali datus eſt potus „ ſpiritualis ad perfectionem nutrimenti ſpiri„ tualis, qui a nutrimento diviſam habet o„ perationem in ſatisfactione ſitis & latione „ nutrimenti. Adhuc autem diviſam habet o„ perationem ſanguis a corpore. Corpus enim „ dedit Chriſtus in communione ſui & mem„ brorum, ſanguinem autem dedit in redem„ ptionem. Iſtæ autem diviſæ ſunt operatio„ nes. „ Et ſequitur poſt pauca: „ Diviſæ er„ go eſſentialiter ad invicem ſunt gratia com„ munionis, ſcilicet in ſpecie panis, & gratia „ re-

ANNO CHRISTI 1433.

„ redemtionis, in ſpecie vini. Cum ergo
„ Deus ſic ordinaverit & multiplicaverit ſa-
„ cramenta, quod omnes gratias ſacramentales
„ habeamus in ſacramentis, & alia gratia ſit
„ redemtionis per ſanguinem, quam commu-
„ nionis per corporis ſumtionem, non ſufficit
„ habere in ſacramento elementum ſignans
„ communionem, niſi etiam haberetur ele-
„ mentum ſignans redemtionem. Et ſic Chri-
„ ſtus hac ratione inſtituit utrumque. Hæc ille.

Etiam apparet manifeſte utilitas communionis ſub ſpecie duplici, quæ duplicem efficit in anima capaci operationem. Nam alterius eſt efficaciæ potus ſacramentalis, quam cibus; quia diviſam habet operationem potus a nutrimento, ſicut dicit Albertus.

Item, ad idem eſt Innocentius lib. ſuo de
„ ſacramento euchariſtiæ ſic dicens: a ſimili
„ modo licet ſub alterutra ſpecie ſumatur
„ utrumque, ideſt corpus & ſanguis, u-
„ traque tamen ſpecies conſecratur, & neu-
„ tra ſuperfluit, ut oſtendatur quod Chri-
„ ſtus naturam humanam totam aſſumſit,
„ ut totam redimeret. Panis enim refertur ad
„ carnem & vinum ad animam, quia vinum
„ ſanguinem operatur, in quo ſedes eſt ani-
„ mæ. Unde legitur in Lævitico: *Anima car-*
„ *nis in ſanguine eſt.* Moyſes quippe teſtatur,
„ quod caro pro corpore, ſanguis vero offer-
„ tur pro anima. Quocirca panis & vinum in
„ ſacrificium offeruntur, quod valet ad tui-
„ tionem carnis & animæ: ne, ſi ſub altera
„ tantum ſpecie ſumeretur, ad alterius tantum
„ putaretur pertinere ſalutem. Et quamvis ſan-
„ guis ſub ſpecie panis ſumatur cum corpo-
„ re, & ſub ſpecie vini corpus ſumatur cum
„ ſanguine; tamen nec ſanguis ſub ſpecie
„ panis, nec corpus ſub ſpecie vini bibitur
„ aut comeditur; quia, ſicut nec ſanguis
„ comeditur, nec corpus bibitur, ita neu-
„ trum ſub ſpecie panis bibitur, aut co-
„ meditur. Etſi conceſſibile videatur, quod
„ corpus bibendo vel ſanguis comedendo
„ ſumatur. Eſt ergo modus ſumendi car-
„ nem & ſanguinem, quo neutrum manduca-
„ tur aut bibitur. Hæc ille.

Et cum teſte Thoma p. 3. q. 64. ar. 1. Idem
„ agens principale utitur diverſis inſtrumen-
„ tis ad diverſos effectus, ſecundum congruen-
„ tiam operum; & ſimiliter virtus divina &
„ paſſio Chriſti operatur in nobis per diver-
„ ſa ſacramenta, quaſi per diverſa inſtrumen-
„ ta. Hæc Thomas. In duplici ergo ſpecie
cum ſint diverſa inſtrumenta, ſequitur quod
virtus divina per eas diverſas efficacias operatur.

De tribus effectibus ſacramenti ſanguinis.

Ex quibus luce clarius patet, quam magnum bonum utile & ſaluti expediens faciunt, qui digne diviniſſimam euchariſtiam ſub utraque ſpecie ſumunt. Ut autem luculenter utilitas appareat communionis diviniſſimæ euchariſtiæ ſub ſpecie utraque, quamque ſit expediens ſaluti hominis, præſertim communio diviniſſimi calicis, pro qua his diebus labores & plurimæ difficultates emerſerunt, eſt advertendum. Ipſum namque ſacramentum ſanguinis Chriſti ſub ſpecie vini habet ſibi proprios effectus ſaluti fidelium valde utiles, qui per formam ſum conſecrationis exprimuntur, puta iſtos: remiſſionem peccatorum, æternitatem gloriæ, meritum fidei. De quibus dicit Th. parte 3. q. 76. ar. 3. Quod per hæc verba; Hic calix ſanguinis mei,
„ ſignificatur ipſa converſio vini in ſanguinem;
„ per verba autem ſequentia deſignatur virtus
„ ſanguinis effuſi in paſſione, quæ operatur in
„ hoc ſacramento: quæ quidem ad tria operatur.
„ Primo quidem principaliter ad adipiſcendam
„ æternam hæreditatem, ſecundum illud Hebr.
„ 10. *Habemus fiduciam in introitu ſanctorum*
„ *per ſanguinem ejus*; & ad hoc deſignandum
„ dicitur: *Novi & æterni teſtamenti.* 2. Ad ju-
„ ſtitiam gratiæ quæ eſt per fidem, ſecundum
„ illud Rom. 3. *Quem propoſuit Deus propi-*
„ *tiatorem per fidem in ſanguine ejus, ut ſit ip-*
„ *ſe juſtus & juſtificans eum qui ex fide eſt* Je-
„ ſu Chriſti; & quantum ad hoc ſubditur:
„ *myſterium fidei.* 3. Autem ad removendum
„ impedimenta utriuſque prædictorum, ſcili-
„ cet peccata, ſecundum illud Hebræ. 10.
„ *Sanguis Chriſti emundabit conſcientias noſtras*
„ *ab operibus mortuis*, id eſt a peccatis, &
„ quantum ad hoc ſubditur; *qui pro vobis &*
„ *multis effundetur in remiſſionem peccatorum.*
„ Hæc Thomas. Et ſubdit ibidem, quod ſan-
„ guis non ſolum habet efficaciam in ſacer-
„ dotibus qui hoc conficiunt, vel aliis qui
„ ſumunt, ſed etiam in illis pro quibus of-
„ fertur. Hæc ille.

Ecce quibus effectibus populos fideles exſpoliant, qui eis ſacramentum calicis detrectant. Fructus etiam communionis calicis tangitur per Cyprianum ad Cæcilium epiſtola 34. ſic dicentem; " Quemadmodum potu vini
„ communis mens ſolvitur, & anima relaxa-
„ tur, & triſtitia omnis *exponitur*: ita & po- *expellitur*
„ tato ſanguine Domini & populo ſalutari Dei
„ exponitur memoria veteris hominis, & fit
„ oblivio converſationis priſtinæ ſæcularis, &
„ mœſtum pectus ac triſte, quod prius erat,
„ peccatis augentibus, divinæ indulgentiæ læ-
„ titia reſolvitur. „ Hæc ille. Ipſe etiam ſanguis Chriſti quos effectus efficiat in omni digne ſumente, patet adhuc per Thomam ſermone 3. dicentem: „ Sanguis Chriſti ut ſigni- De tribus effectibus ſanguinis Chriſti ut ſignificatur per aquam
„ ficatur per aquam, tres habet effectus in a-
„ nima fideli: arida ejus humectat & mergit,
„ male incenſa refrigerat & extinguit, cibum
„ verbi Dei ad membra vehit ut bene ope-
„ rari poſſit. De primo Iſaiæ 44. *Effundunt*
„ *aquam ſuper ſitientem, & fluenta ſuper ari-*
„ *da*, ut ſcilicet anima quaſi pulvis arida,
„ & fluit facile & prona ad malum, potu
„ ſanguinis Chriſti perfuſa conjungatur & con-
„ glutinetur & roboretur ad bonum. " Et
infra: Idem de ſecundo effectu pſalmiſta dicit: *Percuſſit petram & fluxerunt aquæ*, ad refrigerandum ſcilicet pravæ ſitis ardorem Eccl. 3. *ignem ardentem extinguit aqua*, quia ſanguis Chriſti figuratus per aquam deſtruit fervorem iræ, avaritiæ & pravi amoris & concupiſcentiæ. Et infra de tertio effectu 3. Reg. 19. *Helias comedit & bibit aquam & ambulavit in fortitudine*, &c. Potus cibum ad membra ve- De tribus effectibus ſanguinis Chriſti ut ſignificatur per vinum.
hit, & eumdem ad ambulandum ſive ad ope-
randum movet: ſic potus ſanguinis Chriſti ci-
bum verbi Dei ſive præcepti ad corda refert,
ut vires animæ & membra corpori uniat.
Poſt hoc ſubdens infra ibidem dicit, quod
ſanguis Chriſti conſiderari poteſt ut vinum ſpi-
rituale, & ſecundum hoc habet tres effectus,
quia lavat, calefacit, lætificat. Lavat ſordes
culpæ, calefacit corda caritate, lætificat ſpi-
rituali dulcedine. De primo Gen. 49. *Lavabit in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine uvæ pallium ſuum.* 1. Johan. 1. *Sanguis Chriſti*
Je-

☞ *Jeſu emundet nos ab omni peccato.* Hebræorum 9. *Si enim ſanguis hircorum* &c. *quanto magis ſanguis Chriſti emundabit conſcientias noſtras ab operibus mortuis, ad ſerviendum Deo viventi?* cetera ibidem poſita. Hæc Thomas in ſententia ſer. 30.

ANNO CHRISTI 1433.

Quam nobiles autem & quam neceſſariæ ſaluti ſunt calicis ſacratiſſimæ efficaciæ, egregie declarat eas Chryſoſtomus ſuper Johannem, morali 46. dicens „ Hic ſanguis imaginem no„ bis floridam operatur regalem; hic pulchri„ tudo inconſtructibilis, hic marceſcere ani„ mæ nobilitatem non permittit, irrigans eam „ continue & nutriens. Nam qui quidem a ci„ bariis nobis ſit ſanguis, non confeſtim hoc „ ſit, ſed aliud quid: hic autem non ita, ſed „ confeſtim animam irrigans, magnam quam„ dam virtutem inſpirat. Hic ſanguis myſti„ cus abigit quidem dæmones, & longe eſſe „ facit; vocat autem angelos ad nos, & an„ gelorum dominatorem. Ubicumque enim vi„ derint ſanguinem Dominicum, fugiunt qui„ dem dæmones, concurrunt autem angeli; „ hic ſanguis effuſus omnem terrarum orbem „ lavit. „ Et infra. „ Hic ſalus noſtrarum a„ nimarum, hoc lavatur anima, hoc pulchra „ fit, hoc ignitur, hic igne clariorem opera„ tur intellectum noſtrum, hic auro lucidio„ rem animam noſtram facit, hic effuſus eſt „ ſanguis & cœlum vadibile fecit: horribilia „ valde myſteria, eccleſiæ horribile altare. Ve„ re aſcendebat de paradiſo fons ſenſibilia flu„ mina emittens. A menſa hac aſcendit fons „ flumina emittens ſpiritalia: ſecus hunc fon„ tem plantati ſunt, non ſalices infructuoſi, „ ſed & arbores ad ipſum aſcendentes cœlum, „ fructum habentes maturum ſemper & im„ marceſſibilem. Si quis æſtum patitur, ad „ hunc veniat fontem & refrigeret æſtum. „ Etenim ariditates ſolvit & incendentia o„ mnia mitigat, non quæ ex ſole ſolum, ſed „ quæ a telis ignitis. Etenim principium de„ ſuper habet & radicem illic unde & irriga„ tur. Et infra. Hic fons emittit veritatis ra„ dios, hinc & ſuperiores virtutes aſſiſtunt ad „ pulchritudinem inſpicientes rivorum, quia „ & manifeſtius nobis ille propoſitorum con„ ſiderat virtutem & imitationes inacceſſibiles. „ Quemadmodum enim auro liquefacto, ſive „ manum quis miſerit, ſive linguam, auream „ eam confeſtim facit; ita utique & hic ani„ mam operantur ea quæ præjacent. Nam ſer„ vet quidem igne vehementius hoc flumen, „ ſed non ardet, ſed infundit ſolum quæcum„ que ſuſceperit. Hic ſanguis deſuper præſi„ gurabatur ſemper in altaribus in juſtorum „ occiſionibus, hic honor orbis terrarum, hoc „ comparavit eccleſiam Chriſtus, hoc honora„ vit eam univerſam. Sicut enim homo ſer„ vos emens, aurum dat, & honorare eos „ rurſum volens, auro hoc facit: ita & Chri„ ſtus, & comparavit nos ſanguine; & orna„ vit ſanguine. Qui hoc participant, ſangui„ nem digne cum angelis & archangelis & ſu„ perioribus virtutibus ſtant, hanc induti Chri„ ſti regalem ſtolam, arma habentes quæ ſpi„ ritualia. Sed nihil adhuc dixi. Ipſum enim „ induti ſunt regem, ſed ſicut eſt magnus & „ mirabilis, ita & ſi cum puritate acceſſeris, „ in ſalutem acceſſiſti: ſi vero cum pernicio„ ſa conſcientia, & in ſupplicium & in cru„ ciationem. Qui enim manducat & bibit in„ digne ſanguinem & corpus Domini, judi„ cium ſibi manducat & bibit. „ Hæc Chry„ ſoſtomus.

ANNO CHRISTI 1433.

Ex quo patet quam pretioſos & nobiles effectus gratiarum facit calix ſacramentalis illis, qui cum puritate conſcientiæ accedunt, & quam ſaluti omnium fidelium neceſſarios, & opportunos quidem efficit in eis ex vi ſacramenti, & ex inſtitutione Chriſti ſpeciali. Ideo univerſi fideles conſiderantes tam pretioſos effectus dari ſibi in ſacramento altaris, propter mille mortes & peſtes & ignes non deberent quidem, nec paterentur ſe abduci a communione ſacratiſſimi calicis. Item, dominus Armacanus Hiberniæ primas lib. IX. tractans de utraque ſpecie corporis & ſanguinis Domini cap. 8. ſic dicit: „ Non eſt negandum, ſed „ firmiter aſtruendum, quod ſumptio ſacramen„ talis corporis & ſanguinis ſalvatoris noſtri, „ multum prodeſt fidelibus ad vitam ſpirituа„ lem augendam. „ Hæc ille. Inde eſt quod eccleſia primitiva, attendens, divinisſimæ communionis ſub utraque ſpecie utilitatem, quolibet die ipſi innitebatur, & diligens fuit de eadem, ſicut ſcribitur Act. 2. ubi ſic dicitur: *Quotidie quoque perdurantes in templo, & frangentes circa domos panem, ſumebant cibum cum exultatione & ſimplicitate cordis, collaudantes Deum, & habentes gratiam ad omnem plebem.* Hoc idem patet per Anacletum lib. conciliorum, & habetur tranſumtive de conſecr. di. 2. *Peracta*, ubi ſic dicitur. „ Peracta autem „ conſecratione omnes communicent, qui no„ lunt eccleſiaſticis carere * luminibus. Sic „ enim & apoſtoli ſtatuerunt & ſancta Roma„ na tenet eccleſia. „ Hæc ille. Et niſi tales magni & ſpiritu Dei repleti, fructum & utilitatem communionis divinisſimæ ſub utraque ſpecie vidiſſent, non ſic diligentes de eadem fuiſſent. Nam & hoc bonum ipſa communio divinisſimæ euchariſtiæ habet, ſingulare, certum, & a ſcripturis intentum & exercitium ſaluberrimum, puta probationem ſui ipſius & ſuæ vitæ diſcuſſionem. Quoties etenim Chriſtianus vult accedere ad divinisſimam euchariſtiam, toties ſemper habet ad ſeipſum redire, & ſuam vitam & conſcientiam judicare, & cum veritate concordare, & omnibus inimicis culpas condonare. Quod quantum ſit bonum & quam utile in hac vita, novit omnis qui habet rationem; & iſtud plane notatum eſt Exodi XV. ubi Dominus in figura hujus ſacramenti præcipit Judæis dicens: *Ecce ego pluam vobis panes de cœlo, egrediatur populus, & qua ſufficiunt per ſingulos dies colligat.* Et tunc ad propoſitum: *ut tentem eum, utrum ambulet in lege mea, an non.* Et jam patet quam utilis expediens ſit ſaluti hominis communio divinisſimæ euchariſtiæ ſub utraque ſpecie a Chriſtianis digne celebrata. Hoc autem patet ex verbis Chriſti, ſententiis doctorum, praxi primitivæ eccleſiæ & libro conciliorum, ex dicto Anacleti ſupra jam & immediate adductis & allegatis.

Opus istud episcopi Armacani contra Armenor. errores vidi ego in MS. Cod. Bibl. Malatestarum Cesenæ. *Afan.*

* *l.* luminibus.

Ex jam dictis ſequitur corollarium. Quamvis totus Chriſtus plenus Deus & homo ſit ſub alterutra ſpecie cum plenitudine omnium gratiarum, non tamen uno modo omnem gratiam diſpenſat: ſed per diverſa ſacramenta diverſas gratias idem ipſe Chriſtus confert. Patet: Nam in prima ſpecie corpus dat in communionem, ſanguinem autem in redemptionem. Tum etiam

I. Coroll. Quod per diversa sacramenta Christus dispensat diversas gratias.

tiam quia in prima ſpecie dat ſe per modum cibi, in ſecunda per modum vitis veræ, optimum vinum ſpirituale de ſe derivantis. Et primam deguſtationem Chriſtus vocat comeſtionem, ſive manducationem, dicens: *Comedite, hoc eſt corpus meum.* Secundam vocat bibitionem, dicens: *Bibite ex hoc omnes.* Et ſic Chriſtus ibi inſtituit duplicem deguſtationem, ut ſcilicet guſtetur corpus ejus per comeſtionem, & alio guſtu guſtetur per bibitionem; & ſicut alia eſt guſtatio prima a ſecunda, ſic alia eſt ſpecies prima quam in ſecunda, quamvis ſit idem Chriſtus. Sic etiam alia eſt efficacia ſpiritualis ſub prima ſpecie, quæ datur per modum nutritionis; & alia in ſecunda, quæ datur per modum ſpiritualis refectionis; quod patet ex verbis Chriſti, qui ad primam ſpeciem dicit: *Comedite;* & ad alteram dicit: *Bibite.*

ANNO CHRISTI 1433.

1. Corol. Patet ſecundo quod ſub duplici ſpecie capiens diſpoſitive, duplicem gratiam accipit ſupra illum qui in una ſpecie accipit, ceteris tamen paribus; & hoc innuit Auguſtinus ſuper pſalmo jam allegato.

3. Corol. Tertio ſequitur corollario & luce clarius patet, quam magnum ſacrilegium committunt, qui ſacramentum calicis ab eccleſia fidelium contemtibiliter auferunt; patet quia non rem parvam a chriſtiano populo, ſed tantam ſub altera ſpecie gratiam & efficaciam, quantacumque eſt in prima, damnabiliter abſtrahunt, & contra Chriſti liberaliſſimam inſtitutionem auferunt & decerpunt.

4. Corol. Corollarium quartum. Multum damnificantur fideles Chriſtiani altera ſpecie divinæ communionis ſubtracta. Patet; quia non recipiunt totalis ſacramenti completam gratiam, nec Chriſti plenum fructum. Plus enim videntur damni inferre eccleſiæ, quam ſi medietatem ſacrificiorum veterum cum omnibus vitulis, bobus, ovibus, & hircis a Judæis abſtraxiſſent. Patet quia omnia ſacrificia præcellit corpus Chriſti & ſanguis ejus.

Secunda pars propoſitionis eſt iſta. Toti *populo credentium eſt neceſſaria.*

Actus 2. dicit. Primo quod ſit toti populo credentium ſub utraque ſpecie ad communicandum inſtituta, patet primo lege Dei, ſententia & inſtitutione ſalvatoris ſic dicentis: *Accipite & comedite: hoc eſt corpus meum;* &: *Bibite ex hoc omnes. Hic eſt ſanguis meus novi teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum,* Mat. 26. Marc. 14. Luc. 22. Et Johan. VI. Salvator omnes fideles obligans ad ſumptionem ſacramenti, dicit: *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam. Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus eſt potus. qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo.* Et ne aliquis velit dicere, quod ſolis apoſtolis & eorum ſucceſſoribus Dominus Jeſus inſtituit ad ſic ſumendum ſub utraque ſpecie modo ſupradicto, Paulus apoſtolus fidelis interpres legis Chriſti, iſtam cœnam ſacramentalem Dominicam communitati fidelium dicit eſſe inſtitutam propter dominicæ paſſionis commemorationem. Nam 1. Cor. 11. ita dicit: *Ego enim accepi a Domino, quod & tradidi vobis, quoniam Dominus Jeſus in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens fregit & dixit: Accipite & manducate, hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur, hoc facite in meam commemorationem.* Similiter & calicem poſtquam cœnavit dicens: *Hic calix novi teſtamenti eſt in meo ſanguine, hoc facite quotieſcumque bibetis in meam commemorationem. Quotieſcumque enim manducabitis panem hunc, & calicem Domini bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat.* Et infra: *Probet autem ſeipſum homo & ſic de pane illo edat, & de calice bibat.* Et quod intelligitur de ſacramentali manducatione, dicit infra: *Qui enim manducat & bibit indigne, judicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini.* In hoc enim quod dicit, *indigne*, intendit de ſacramentali manducatione & bibitione: quia nemo indigne poteſt manducare & bibere, qui ſpiritualiter manducat & bibit.

ANNO CHRISTI 1433

Achilles

Quod autem communio divinissimæ euchariſtiæ ſub utraque ſpecie toti credentium populo ſit neceſſaria, patet per illud Johannis ſexto: *Niſi manducaveritis*, &c. importat enim doc dicto, *Niſi*, neceſſitatem præceptivam, non ſolum de comeſtione, ſed & de bibitione ſacramenti, obligativam omnium fidelium, ſub carentia vitæ æternæ. Unde dicit Lira ſub prædicto textu. „ Hic conſequenter oſtenditur hujus ſacramenti neceſſitas. „ Judæi enim rudes reputabant Chriſti verba „ inutilia & impoſſibilia. Ideo oſtendit neceſ„ ſitatem hujus ſacramenti, dicens: *Niſi man„ ducaveritis carnem*, &c. Sicut enim in vita „ corporali cibus eſt neceſſarius ad vitam „ conſervandam; ita in vita ſpirituali hoc „ ſacramentum eſt neceſſarium, quia eſt vi„ tæ ſpiritualis conſervativum. „ Hæc ille. „ Item, Lira ſuper illo Johannis: *Spi„ ritus eſt qui vivificat*, ſic dicit: Hic exponit „ ſecundum de quo murmurabant, ſcilicet: „ quia dixerant, carnem ſuam eſſe cibum ne„ ceſſarium ad ſalutem, & ipſi intelligebant „ hoc ac ſi daretur in propria ſpecie, ac ſi„ cut laniatur vel venditur in macello, quod „ eſſet horribile. Hæc Lira. Ex cujus verbis „ expreſſe patet, ipſum ſacramentum & car„ nem ſuam eſſe in ſacramento cibum neceſ„ ſarium. Et ad idem eſt Auguſtinus lib. 5. „ homiliarum, homilia 43. Sic dicens: „ In„ telligitur etiam hoc valde bene, *panem no„ ſtrum quotidianum da nobis hodie*: Hoc eſt „ euchariſtiam tuam, quotidianum cibum. No„ runt enim fideles, quid accipiant, & bo„ num eſt eos accipere panem quotidianum „ huic tempori neceſſarium. „ Hæc ille: ex quo, patet, quod euchariſtia eſt panis huic tempori neceſſarius, & ſic ex neceſſitate & præcepto Chriſti expetendus & accipiendus. Item Ambroſius in gl. ord. ſuper verbo: *Cetera cum venero diſponam*: quaſi, inquit, diceret: Tenete quod dixi, cetera autem de eodem, id eſt quæ ad ejuſdem ſacramenti ordinem pertinent, cum venero diſponam. Sed his carere non poteſtis. Hæc ille. „ Ex cu„ jus verbis patet, quod apoſtolus præcepit „ dicens: *Tenete quod dixi*, ſcilicet; accipi„ te, manducate, & calicem bibite: „ Tenete, inquit, & non intermittite nec mutate. 2. Notandum hoc quod dixit: His carere non poteſtis, ubi & aperte notatur, neceſſitas communionis ſacramentalis ſub utraque ſpecie, tanta ſcilicet, quod ea fideles carere non poſſunt, ſi velint ſalvari, & in præſenti vivere vita ſpiritali. Quia ſicut vita corporalis ſtare non poteſt neque continuari, ni-

Rationes quod communio ſub utraque ſpecie omni populo credentium ſit neceſſaria

ANNO CHRISTI 1433.

nisi cibo & potu sibi congruo sustentetur: sic vita spiritualis animæ, si non cibo suo & potu quotidie vel sæpe nutriatur, stare, vegetari, augmentari & continuari nequaquam potest, teste Lira superius allegato. Item, ad idem est Paschasius qui in tractatu de corpore Christi loquens cap. 2. Sic dicit: Justum & pernecessarium est, ut redemtus homo alatur ad incorruptionem, & potetur ad vitam; propterea mox Salvator intulit. „ *Caro enim mea* „ *vere est cibus, & sanguis meus vere est potus;* ac si diceret: Quia generaliter cibo & „ potu id maxime appetunt, ut non esuriant „ neque sitiant, & ne moriantur; hoc utique „ communis iste non patrat cibus & potus, „ sed caro mea & sanguis, qui immortales & „ incorruptibiles facit. Ideo vere cibus & potus nominantur. Constat igitur & liquet omnibus, quod in hac mortali vita sine cibo & potu non vivitur. Sic itaque ad illam æternam non pervenitur, nisi duobus „ istis ad immortalitatem spiritualiter nutriatur; & ideo bene simul in calice reduntur, quia de uno calice passionis hæc „ duo nobis ad vitam manarunt. Sed infelix „ est animus, qui hoc non satis credit; & „ tamen non dubitat, quod cibo & potu vita humana sustentetur. Si enim in hoc „ mortali cibo tanta vis est, ut quotidie vitam habentem reparet & vires restituat; „ quid sentiendum de hoc immortali cibo & potu, in quo vita æterna præstatur, & immortalitas regnat? veritas enim Deus est, veritas Christus est, quod utique Deus est. „ Hæc ille.

Quod nedum justum est, sed necessarium, sed & pernecessarium, id est valde necessarium cuilibet homini, ut alatur sacramento panis, & potetur sacramento sanguinis, quia illis duobus ad immortalitatem spiritualiter nutritur, & quod infelix est, qui non credit illud de immortali cibo & potu sacramenti. Ad idem est Thomas parte 3. q. 73. art. 3. ubi dicit: „ Quod res alicujus sacramenti potest quandoque haberi ante perceptionem „ illius sacramenti, ex ipso voto sacramenti „ percipiendi; unde ante perceptionem hujus „ sacramenti potest homo habere salutem ex „ voto percipiendi hoc sacramentum, sicut & „ ante baptismum ex voto baptismi, ut supra „ dictum est: tamen differentia est quantum „ ad duo. Primo quidem, quia baptismus est „ principium spiritualis vitæ & janua sacramentorum, eucharistia vero est consummatio spiritualis vitæ & finis omnium sacramentorum. Per sanctificationes enim omnium „ sacramentorum fit præparatio ad suscipiendam eucharistiam. & ideo perceptio baptismi est necessaria quoad inchoandam spiritualem vitam; perceptio autem eucharistiæ „ est necessaria ad consummandam ipsam; non „ ad hoc quod simpliciter habeatur, sed sufficit eam habere in voto, sicut & finis habetur in desiderio & intentione. „ Hæc ille. Et consequenter patet, quod perceptio eucharistiæ est necessitatis modo supradicto. Item Thomas in scripto suo super 4. dist. 12. ait: „ Quod sacramentum eucharistiæ, etiam sine „ institutione ecclesiæ, est necessarium non „ simpliciter, ut sine quo non esset salus; sed „ ex suppositione finis, scilicet, si homo in „ hac vita spirituali firmus persistere vellet. „ Hæc ille. Ex hoc patet planissime distinctionem necessitatis supradictam esse veram.

ANNO CHRISTI 1433.

Item Thomas in suis quæstionibus super 4. q. 51. ubi movens istam quæstionem: Utrum communio sacramenti sit de necessitate salutis; respondendo ad illam, & concedendo in forma quæstionem, sic dicit: „ Dicendum quod „ omnibus fidelibus viatoribus communio hujus sacramenti & duplex ejus manducatio „ pertinet ad necessitatem salutis, nisi necessitatis articulus non contemtus excludat communionem vel evacuet; & hoc propter duo, „ scilicet propter efficaciam & virtutem sacramenti, & propter auctoritatem præcepti. „ Hæc Thomas. Ex quo patet, quod plane loquitur, quod communio sacramentalis omnibus est de necessitate salutis.

Item, idem in suis quæstionibus super 4. q. 39. dicit: „ Eucharistia institutio est propter duo, scilicet propter declinationem „ mali, quia propter peccata necessaria, necessarius est panis quotidianus. Ambrosius: „ Qui semper pecco, semper medicinam accipere debeo. „ Hæc ille. Ex cujus dicto patet, quod eucharistia est necessitatis ex causa supradicta, scilicet propter remissionem peccatorum quotidianorum, immo & mortalium oblitorum, ut dicunt omnes fere doctores. Et patet de consecr. dist. 2. *Cum omne crimen*.

Ad idem est doctor subtilis, puta Scotus, super 4. dist. 13. quæst. 2. „ Sumere eucharistiam est magis necessarium, quam consecere; & magis necessarium licet sit in se „ aliquando nobilius, pluribus tamen competit quam minus nobile, quod est minoris „ necessitatis. Et infra: Et ita Christus expresse docuit, se velle eucharistiam sumi a „ quolibet Christiano. Johan. VI. *Nisi manducaveritis, &c.* & loquitur omnibus: sed „ consecrationem seu dispensationem nolult esse ita communem, quia non fuit necessarium ut esset ita communis, possunt enim „ paciores dispensare, quam suscipere. „ Hæc doctor subtilis. Ex cujus dicto eleganter patet, 1. quod sumtio seu communio sacramenti est majoris necessitatis quam consecratio, tanquam finis melior & nobilior ipsa consecratione, quod est contra omnes adversarios hujus veritatis, dicentes: Consecrationem esse de præcepto, non communionem. 2. Patet, quod illa auctoritas communicandi extendat se ad omnes Christianos, ex Christi doctrina dicentis: *Nisi manducaveritis, &c.* quod omnibus loquitur, ut ipse dicit; & omnes obligat ad manducandum & bibendum sacramentaliter, sed non sic ad conficiendum.

Probatur auctoritate canonum.

Positis jam plurimis testimoniis pro necessitate communionis, lege scilicet Christi Jesu, & sanctorum sententiis, adhuc restat videre dicta canonum & conciliorum. Unde canon cum glo. ex concilio Martini papæ, 26. q. 6. c. *Si quis*, ubi dicitur: Si quis de corpore exiens, novissimum & necessarium communionis viaticum expetit, non ei denegetur: ubi Glo. super verbo *Necessarium*, dicit: Quod hoc sacramentum est necessarium ad salutem, nec alicui negatur, etiamsi debet suspendi; allegat 23. quæst. 2. *Quanta*.

Item, ad idem concilium Nicænum, quod secundum beatum Gregorium, ut evangelium est suscipiendum & venerandum, positum est q. ubi dicitur; „ De his vero qui recedunt a „ cor-

ANNO CHRISTI 1433. 7.

„ corpore antiquæ legis, regula obſervabitur „ etiam nunc ita, ut ſi forte quis recedit a „ corpore, neceſſario vitæ ſuæ non defraudetur viatico.„ Hæc ibi. Et patet, quod hoc ſacramentum & ejus communio dicuntur hic eſſe de neceſſitate ſalutis, juxta expoſitionem glo. canonis præcedentis.

Item, ad idem legitur 1. quæſt. 1. cap. *Remiſſionem*: „ Sed notandum eſt, quod ſacramentorum alia ſunt neceſſitatis, alia dignitatis: quia enim neceſſitas non habet legem, „ ſed ipſa ſibi facit legem; illa ſacramenta quæ „ ſaluti ſunt neceſſaria, auferri vel admitti „ non debent: ubi glo. ſuper verbo *Neceſſitatis* ſic: Neceſſitatis quinque ſunt ſacramenta, ſcilicet, baptiſmus, confirmatio, pœnitentia, ultima-unctio, corpus Chriſti.

Nec valet hæc objectio adverſariorum dicentium, quod hæc quinque ſacramenta dicuntur ex præcepto eccleſiæ, & non ex præcepto Chriſti & legis divinæ. Eſt enim figmentum evaſivum; quia, ut dicitur in prædicto §. *ſed notandum*, quod neceſſitas illa, quia illa quinque ſacramenta dicuntur neceſſaria, non habet legem, ſed ſibi facit legem, propter quam auferri vel amitti non debent. Hoc autem proprium eſt neceſſitati legis divinæ, quia ſola ſibi facit legem abſque hoc, quod aliquis homo ſtatuat ſibi vel ponat legem.

Item, ad idem eſt extra lib. 1. cap. *Veniens* ubi legitur, Quod monachi in parochia S. Mariæ terras excolunt, & ab eadem eccleſia coloni eorum omnia eccleſiaſtica tam neceſſaria quam voluntaria, ſuſcipiunt ſacramenta, & tamen eidem eccleſiæ decimas ſolvere contradicunt; ubi glo. 68. ſuper verbo *Neceſſaria*, ſic dicit: „ Quædam ſacramenta ſunt neceſſaria, „ quædam voluntaria.„ Hæc diſtinctio ponitur 1. quæſt. 1. parag. *Sed notandum eſt*. „ Sacramenta neceſſitatis ſunt iſta, baptiſmus, „ confirmatio, pœnitentia, ultima-unctio, corpus Chriſti. Et ideo dicuntur ſacramenta „ neceſſitatis, quia ſine iſtis homo ſalvari non „ poteſt, ſi ex contemtu omittantur & habere poſſint.„ Hæc ibi. Ex intentione hujus gloſſæ patet, quod illa quinque ſacramenta ſic dicuntur neceſſitatis, & obligant.

Item, ad idem eſt Joannes Andræas ſuper rubricam de ſacramentis non iterandis, & Raymundus in ſumma e rubrica parag. *Nullo*. Species ſacramentorum ſunt duæ cum multis concordantiis.

Item, ad idem eſt Hoſtienſis in præfato cap. *Veniens*, ubi ſic dicit: „ Quod prædicta ſeilicet ſacramenta quinque ideo dicuntur neceſſaria, quia ſine ipſis, ſi contemnantur recipi, non eſt ſalus. Et primo, quia ſcilicet, „ baptiſmo ſemel recepto, ad ipſum ſervandum, & alia quatuor recipienda quilibet eſt „ cogendus.„ Allegat multas concordantias.

Item, ad idem eſt archidiaconus ſuper præfato parag. *Sed notandum*, dicens: „ In hac „ parte facit differentiam inter ſacramenta neceſſaria & voluntaria. Neceſſaria enim ſunt „ ſacramenta, ſine quibus nemo ſalvatur: Et „ infra: Notandum eſt, quod ſacramentorum „ alia ſunt generalia ſive neceſſaria, alia ſpecialia ſive voluntaria. Generalia dicuntur, „ quæ omnes contingunt & omnibus conveniunt; dicuntur neceſſaria, quia ſine eis vix „ aut numquam ſalus haberi poteſt; & ſunt „ quinque, ſcilicet, baptiſmus, confirmatio, „ euchariſtia, pœnitentia, extrema unctio.„ Hæc ille. Et etiam patet ex his dictis doctorum, quam diſtricte hæc quinque ſacramenta obligant & neceſſitant. Apparet ergo manifeſte ex dictis jam magnorum virorum pluribus allegatis, quod ipſa communio diviniſſimæ euchariſtiæ, eſt neceſſaria, ſive eſt ſacramentum neceſſitatis quod quamvis pluribus ſit oſtenſum modis, quia lege Dei, ſanctorum dictis & ſententiis, canonibus & conciliis, adhuc rationibus ipſa communio euchariſtiæ diviniſſimæ neceſſaria fore deducetur.

ANNO CHRISTI 1433.

Sed jam adhuc præſens alia difficultas tangenda eſt & eliminanda. Quia poſtquam jam deducebatur, quod ipſa communio euchariſtiæ ſit neceſſaria, cujus neceſſitas, ut tactum eſt, Joan. VI. fundatur. Reſtat jam videre, & dictis ſanctorum declarare, quod illud dictum: *Niſi manducaveritis carnem*, &c. de manducatione ſacramentali & bibitione, & non de ſola ſpirituali intelligatur.

Patet per gloſſam interlinearem, quæ ſuper præfato textu ſic dicit: „ Uſque modo non „ fecit mentionem de comeſtione ſacramentali altaris; etſi ignoretis, quis modus ſit dandi vel manducandi, tamen niſi manducaveritis carnem, &c.„ Hæc gloſſa in forma, prout in pluribus exemplaribus reperitur. Aliqua tamen exemplaria habent primam partem ejus in gloſſa marginali, & alteram partem in loco interlineari: ſed cum hoc nihil variet ad propoſitum patet, planè ex hac gloſſa, quod Chriſtus in prædicta litera incipit facere mentionem de manducatione & bibitione ſacramentali altaris, quam uſque modo, id eſt uſque ad illum locum litteræ nondum fecerat.

Patet etiam idem per litteram ſequentem, & ejus gloſ. ord. quia dicit Chriſtus: *Qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem, in me manet & ego in eo*, ubi gloſſa ordinaria, dicit: „ Exponunt, inquit, quidam ſancti doctores de comeſtione altaris, & bene „ dicunt.„ Hæc gloſſa. Ex qua patet, quod iſtam litteram & præcedentem immediate allegatam ſancti doctores exponunt de ſacramentali manducatione, & quoad hoc bene dicunt: ergo per locum a contrario ſenſu omnes adverſarii, dicendo illam litteram duplicem non eſſe exponendam de ſacramentali manducatione & bibitione, de ſola ſpirituali & myſtica, decipiunt & male dicunt.

Item, ad idem eſt Remigius in homilia ſuper verbo: *Niſi manducaveritis &c.* ubi ſic dicit: „ Hæc ſacra lectio plena eſt ſalutis æternæ myſteriis & ſubſtantialibus ſacramentis animæ. Subſtantia quippe animæ Verbum Dei „ eſt. Nam quæ melior ſubſtantia eſſe poteſt, „ quam cibum ſpiritualem deſiderare, Verbum „ Dei in ſe habere, immo in ipſo manere, „ qui vere eſt, quique omnibus præſtat ut „ ſint? Nam qui ſine illo ſunt, non ſolum „ non vivunt, ſed etiam nihil ſunt. Qui vero hujus veræ vitæ veræque ſubſtantiæ participes ſunt, illi vere vivunt, & ſunt nec „ ullo mortis metu attentantur, quia vitam „ ipſam in ſe ſuſceperunt, immo a vita ſuſcepti ſunt. Hoc tantum & tam admirabile „ præmium in Chriſto & per Chriſtum habemus, Deum & Dominum noſtrum, qui cum „ ſit Verbum Dei, & panis ſuperſubſtantialis „ & ſupercœleſtis, carnem ſuam nobis in cibum, & ſanguinem ſuum ſacroſanctum con-

„ ſec-

ANNO CHRISTI 1433.

„ ceſſit in poculum, quoad æternam vitam ve-
„ ramque profitemur ſubſtantiam; ſicque mi-
„ rabili quodam ineffabilique commercio car-
„ nis & ſanguinis ejus myſteria ſuſcipientes,
„ ipſum Verbum Dei Deum nos ſuſcipere fi-
„ deliſſime gauderemus ad hanc ſpiritualem a-
„ limoniam. Ad hoc myſticum epulum & di-
„ vinum nos Dominus invitat, tamquam ne-
„ ceſſitatem ſumendæ hujus alimoniæ nobis in-
„ dicit, ut aliter vitam in nobis habere non
„ poſſimus, niſi carnem ejus manducaverimus
„ & ſanguinem ejus biberimus. Et infra: Fi-
„ lium hominis ſe utique dicebat, cujus cor-
„ pus quotidie per ſacerdotes immolatur in al-
„ tari. Apoſtolus enim dicit: *Panem quem fran-*
„ *gimus, nonne corpus Chriſti eſt? & calix cui* B
„ *benedicimus, nonne ſanguis Domini eſt?* Et
„ ipſe quidem in corpore, quod de Virgine
„ aſſumpſit, ſemel paſſus eſt. Reſurgens enim
„ a mortuis, jam non moritur, mors illi ul-
„ tra non dominabitur: ſed myſterium ſui cor-
„ poris & ſanguinis quotidie a fidelibus per
„ ſacerdotum miniſterium fieri mandavit ratio-
„ nali ſacramento, quia nimirum aliud eſt &
„ aliud videtur, videtur namque panis, ſed
„ eſt certiſſime corpus Chriſti. *Niſi igitur man-*
„ *ducaveritis carnem filii hominis, & biberitis e-*
„ *jus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis,*
„ videlicet animæ, ipſum Chriſtum, qui alibi
„ dicit: *Ego ſum via, veritas & vita*, quam
„ habere, vitam æternam eſt poſſidere. Un- C
„ de ad hoc apertius adjungit: *Qui manducat*
„ *meam carnem & bibit meum ſanguinem, ha-*
„ *bet vitam æternam*. Poſſunt quidem homines
„ ſine hoc cibo temporalem vitam hanc in
„ præſenti ſæculo habere, æternam vero vitam
„ habere nequeunt, quæ ſolum ſanctis carnem
„ & ſanguinem Chriſti digne ſumentibus pro-
„ mittitur. Denique, ne putarent ſibi in iſto
„ cibo & potu ſic promitti vitam æternam,
„ ut jam nec corpore morerentur, cum dixiſ-
„ ſet: *Qui manducat meam carnem & bibit meum*
„ *ſanguinem*, continue ſubjecit & ait: *Et ego*
„ *reſuſcitabo eum in noviſſimo die*. Nam qui
„ digne carnem Chriſti comedit & ſanguinem
„ bibit, mortuus corpore, habet interim ſe- D
„ cundum ſpiritum vitam æternam. Et infra:
„ Ad hanc denique demonſtrandam Dominus
„ & redemptor noſter corpus & ſanguinem
„ ſuum ex illis rebus noluit confecrari, quæ
„ ex multis particulis ad unum rediguntur.
„ Nam panis ex multis granis conficitur, vi-
„ num ex multis acinis vel racemis in unum
„ confluit; ſic & unitas eccleſiæ, quæ eſt cor-
„ pus Chriſti, ex multis fidelium perſonis con-
„ ſtat. Jam vero conſequenter exponit quo-
„ modo id fiat, & quid ſit manducare car-
„ nem & ſanguinem bibere *Qui manducat*, in-
„ quit, *meam carnem & ſanguinem meum bi-*
„ *bit, in me manet*, &c. Hoc profecto eſt
„ hanc eſcam manducare & hunc potum bi- E
„ bere, manere in Chriſto, & Chriſtum in ſe
„ habere manſorem. Atque ideo peccator ali-
„ quis indignus, qui non manet in Chriſto, &
„ in quo non manet Chriſtus, licet carnaliter
„ & viſibiliter manducet, & ſacramentum cor-
„ poris Domini dentibus atterat, & in viſce-
„ ra tranſfundat; non tamen ſpiritualiter man-
„ ducare credendus eſt, non ad ſalutem, ſed
„ ad judicium ſibi manducat & bibit cum in-
„ dignus, & maculatam habens conſcientiam,
„ præſumit ad terrificum & vivificum appro-

ANNO CHRISTI 1433.

„ pinquare myſterium, quod nullus alius di-
„ gne ſumit, niſi qui mundum cor habere ſtu-
„ duerit. Et infra: *Multi itaque audientes ex*
„ *diſcipulis ejus, dixerunt: Durus eſt hic ſermo,*
„ *quis poteſt eum audire?* Redemptore noſtro
„ talia loquente, quæ ſupra expoſita ſunt, &
„ ſpiritalem carnis ſuæ cibum fidelibus pro-
„ mittente, quidam ex diſcipulis ſuis, quos
„ plures ſe ſequi præmiſerat, carnaliter ejus
„ verba accipientes, ſcandalizati ſunt, & ver-
„ ba Domini dure acceperunt. *Quis autem po-*
„ *teſt eum audire?* id eſt, quis poteſt illi o-
„ bedire? Putabant enim eum carnem, qua
„ indutus fuerat, particulatim inciſam creden-
„ tibus in ſe diſtribuere, & quaſi hoc eſſet
„ contra naturam hominum, videlicet huma-
„ nam carnem in cibum ſumere, quaſi de re
„ difficillima & impoſſibili dixerunt: *Quis po-*
„ *teſt eum audire?* Sciens autem Jeſus quod
„ murmurarent de eo diſcipuli ejus, ſubjun-
„ git & exponit quid interſit inter carnem &
„ ſpiritum, & quid inter carnaliter Chriſtum
„ manducantem & ſpiritaliter accipientem: *Spi-*
„ *ritus eſt qui vivificat, caro non prodeſt quic-*
„ *quam*. Supra dixerat: *Niſi manducaveritis*,
„ &c. nunc dicit: *Caro non prodeſt quicquam*,
„ id eſt, ſi carnaliter vultis intelligere verba,
„ & ſi carnem meam ſicut alium cibum man-
„ ducetis, caro mea nihil vobis prodeſt. Qui
„ enim ſumit ita corpus Domini, ut tantum
„ putet quod videt, & nihil ibi myſterii la-
„ tentis intelligit, ſit illi ſecundum fidem e-
„ jus. Nihil enim ei prodeſt ſine fide corpus
„ Chriſti ſumere, quod tantum panem credit,
„ nihilque ab aliis cibis corporalibus differre
„ intelligit. Caro ergo nihil prodeſt; ſed per
„ carnem ſpiritus operatur aliud pro ſalute no-
„ ſtra, quia per carnem Chriſti quam ſumi-
„ mus, operante ſpirituali ejus gratia, vivifi-
„ camur. „ Hæc Remigius, cujus verba ne-
ceſſitatus duxi protrahere, ut ex ejus dictis
poſſit plana veritas apparere.

Et ad confutandum ſiniſtrum intellectum ad-
verſariorum, quem hic confingunt: primo ſuppono dictum Thomæ parte 3. quæſt. 80. art. 1. & 2. dicentis, manducationem ſacramentalem eſſe manducationem divinam & ſpiritualem, non carnalem; & ſimiliter dicit Lira Johan. VI. Gorra, & Auguſt. ſuper præfato textu: *Niſi manducaveritis carnem*, &c. Similiter enim ſacramentum eſt res ſpiritualis & divina, quam iſte ſanctus & Auguſtinus ſæpe vocant cœleſte myſterium. Sic ejus manducatio & bibitio eſt ſpiritualis, cœleſtis, & divina. Quo ſuppoſito tamquam vero & neceſſario, faciliter intelliguntur dicta hujus ſancti, exponentis illum textum: *Niſi manducaveritis*, &c. de manducatione & bibitione ſacramentali ſeu ſpirituali in ſacramento; quod probatur ex ejus aliquibus verbis.

Primo, quia dicitur quod illa verba: *Niſi manducaveritis*, &c. ſunt plena myſteriis ſalutis æternæ, & ſubſtantialibus ſacramentis animæ. Ecce quod illa verba continent ſacramenta ſubſtantialia animæ, intelligendo per ſubſtantialia, id eſt neceſſaria ſaluti ipſi animæ: & hæc ſacramenta ſubſtantialia vocat ſpiritualem alimoniam, quia ſpiritualiter non carnaliter alit animam, & vocat ea myſticum epulum, quia ſpiritus noſter in eo debet epulari, non caro principaliter.

Se-

ANNO CHRISTI 1433.

Secundo, patet ex hoc quod de illa alimonia & de illo myſtico corpore dicit, quod ipſum per ſacerdotes immolatur in altari, & mandant a fidelibus fieri rationabili ſacramento, & ideo appellat ipſum, myſterium, dans rationem & dicens: Quia nimirum aliud ibi eſt, & aliud videtur; videtur namque panis, & eſt certiſſime corpus Chriſti, de quo inquit: *Niſi manducaveritis carnem*, &c. Ecce quam plane illum textum allegat de myſterio in quo aliud eſt & aliud videtur, ſcilicet de ſuo viſibili ſacramento.

Tertio, patet ex hoc quod dicit, quod ſine illo cibo, qui ſolum ſanctis carnem & ſanguinem Chriſti ſumentibus promittitur, nequeunt homines vitam æternam habere.

Quarto, patet quoniam illud idem ſacramentum comparat compoſitioni ſacramenti ex multis granis & acinis, de quo ille Chriſti textus loquitur ad rem ejus.

Quinto, patet quod ille digne manducat Chriſtum in ſacramento viſibili, qui manducat ipſum cum efficacia ſpirituali, ſcilicet incorporatione ejus membris.

Sexto, patet quod qui aliter manducat ſacramentum, non tamen manducat ſpiritualiter & efficaciter ad ſalutem, ſed ad judicium, hoc terrificum & vivificum myſterium. Ecce quam plane loquitur de myſterio ſacramenti, & de ejus duplici manducatione; quod non poteſt intelligi de illa ſola ſpirituali non ſacramentali.

Septimo, patet quare vocavit illam ſacramentalem manducationem & bibitionem, ſpiritalem alimoniam, ut oſtendat quod non ſit carnalis, in qua laceratur caro & particulatim inciditur, quod corpus ejus ſpiritualiter ſumitur in ſacramento. Et ad hoc planiſſime adducit textum illum: *Niſi manducaveritis*, &c de manducatione ſpiritali, dicens: Nunc dicit: *Caro non prodeſt quidquam*; ut ſcilicet ſic carnem meam ſicut alium cibum manducetis, putando ibi id ſolum quod videtis, ſcilicet panem, & non intelligere ibi myſterium veri corporis.

Falluntur ergo vehementer hic adverſarii, trahendo & intelligendo verba hujus ſancti, de ſpirituali nuda manducatione & bibitione, non de ſacramentali & ſpirituali; de qua tamen plene & plane verba hujus ſancti ſunt intelligenda, ut patet per allegationes ſcripturæ, Apoſtoli & aliorum, quæ non poſſunt intelligi de nuda myſtica manducatione & bibitione tantum. Item Auguſt. lib. 1. de meritis & remiſſione peccatorum dicit: „ Opti„ me Punici Chriſtiani baptiſmum ipſum ni„ hil aliud quam ſalutem, & ſacramentum „ corporis ipſi nihil aliud quam vitam vo„ cant. Unde niſi ex antiqua, & ut æſtimo „ apoſtolica traditione, quæ ritum eccleſiæ „ Chriſti tenet, præter baptiſmum & partici„ pationem menſæ Dominicæ vitam vocat, „ niſi quod dictum eſt. *Ego ſum panis vivus „ qui de cælo deſcendi, & Panis quem ego da„ bo caro mea eſt pro mundi vita, & : Si non „ manducaveritis carnem filii hominis*. Si ergo „ ita eſt, ut tot & tanta teſtimonia divina „ concinunt, nec ſalus nec vita æterna ſine „ baptiſmo & corpore & ſanguine Domini „ cuiquam ſperanda eſt.„ Hæc ille. Ex quibus verbis patet, quod Punici Chriſtiani optime ſentiunt de his duobus ſacramentis, de baptiſmo & euchariſtia, ponendo differentiam inter ea, & vocando baptiſmum nihil aliud quam ſalutem, & ſacramentum euchariſtiæ nihil aliud quam vitam; quod probat ex ſcripturis. Quod enim ſacramentum euchariſtiæ ſit vita, immo quod ſine ea non habetur vita, probat per illam ſcripturam: *Niſi manducaveritis*, &c. Quod, ut dicit, Dominus dixit de ſacramento dominicæ menſæ ſuæ, & de ſacramento altaris.

ANNO CHRISTI 1433.

Idem Auguſtinus contra Creſconium grammaticum lib. 1. dicit: „ De ipſo corpore & „ ſanguine Domini, unico ſacrificio pro ſa„ lute noſtra, ipſe Dominus dicit: *Niſi man„ ducaveritis*, &c. Apoſtolus tamen docet hoc „ pernicioſum male utentibus fieri. Ait enim: „ *Quicumque manducaverit indigne*, &c. Ecce „ quemadmodum obſint divina & ſancta ma„ le utentibus, cur non & hoc modo baptiſ„ mus? „ Hæc ille. Ex quo patet quod Dominus dicens: *Niſi manducaveritis*, &c. loquitur de illo unico ſacrificio, quod poteſt & bene ſumi & pernicioſe, & tale eſt ſacramentum altaris, quod ſecundum Apoſtolum poteſt digne & indigne ſumi, de quo hic notanter Auguſtinus dicit, quod hoc illud ſacrificium in numero eſt quo Dominus dixit: *Niſi manducaveritis*, &c. Apoſtolus dicit: *Quicumque illud manducaverit indigne*; quod nullo modo poteſt competere ſacrificio myſtico.

Item, ad idem eſt Auguſtinus, quem anniverſarie cepit eccleſia in horis, lectione quarta Dominicæ primæ in adventu, qui ſic dicit in forma: „ Propitia divinitate, fratres dile„ ctiſſimi, jam advenerunt dies, in quibus na„ tale Domini ſalvatoris cum gaudio deſide„ ramus concelebrare; & ideo rogo & mo„ neo, ut quantum poſſumus, cum Dei ad„ jutorio laboremus, ut in illo die cum pu„ ra & ſincera conſcientia & mundo corde „ & caſto corpore ad altare Domini poſſimus „ accedere, & corpus & ſanguinem ejus non „ ad judicium, ſed ad remedium animarum „ noſtrarum mereamur accipere. In ipſo e„ nim Chriſti corpore vita noſtra conſiſtit, „ ipſo Domino dicente: *Niſi manducaveri„ tis*, &c. Mutet ergo vitam, qui vult acci„ pere vitam. Nam ſi non mutat vitam, ad „ judicium accipit vitam, & magis ex ipſa „ corrumpitur quam ſanatur, & magis occi„ ditur quam vivificatur. Sic enim dicit Apo„ ſtolus: *Qui manducat corpus Domini indi„ gne, & bibit ſanguinem ejus indigne, judi„ cium ſibi manducat & bibit*.„ Hæc ille. Ex iſto ſic patet quomodo Auguſtinus loquitur directe & pure de manducatione & bibitione ſacramentali, in qua fidelium omnium vita conſiſtit. Et de hac & pro hac præfatum dictum Chriſti allegans: *Niſi manducaveritis*, &c. continuantique verba cum verbis, & ſenſum ex ſenſu ſubjungens. Mutet ergo vitam, qui vult in prædicta manducatione ſacramentali & bibitione accipere vitam, de quo in ipſo textu præmiſit Salvator: *Non habebitis vitam in vobis*. Nam ſi quis accedit ad ipſam vitam non mutans vitam, ad judicium & mortem accipit vitam, quod plane intelligendum eſt de ſacramentali manducatione & bibitione, de qua etiam textus Apoſtoli ſubjungitur. Quam cæci ergo de anno in annum repetunt prædicta verba Auguſtini: ſed non credunt corde, & quod ore loquuntur, contradicunt opere.

ANNO CHRISTI 1433.

§. Item, ad idem eſt Auguſtinus libro primo de baptiſmo parvulorum dicens: „ Auferatur „ ergo dubitatio; jam Dominum audiamus, „ non ſuſpiciones conjecturaſque mortalium; „ Dominum audiamus, inquam, non quidem „ hoc de ſacramento lavacri dicentem, ſed „ de ſacramento menſæ ſuæ, quo nemo rite „ niſi baptizatus accedit. *Niſi manducaveritis „ carnem meam, & biberitis ſanguinem, non „ habebitis vitam in vobis*. Quid ultra quæ„ rimus, quid ad hoc reſponderi poteſt, niſi „ pertinacia pungenti nervos adverſus con„ ſtantiam perſpicuæ veritatis. „ Hæc ille. Et patet planiſſime quod Auguſtinus intelligit illum textum *Niſi manducaveritis*, etc. de ſacramento ſacræ menſæ, id eſt de ſacramento altaris. Super pſal XCVIII. ſuper illo verbo: *Adorate ſcabellum pedum ejus*, ubi dicit ſic: „ Et quia in ipſa cruce hic ambulavit, & „ ipſam carnem manducandam ad ſalutem de„ dit, nemo autem ipſam carnem manducat, „ niſi prius adoraverit. „ Et infra: „ Tunc au„ tem quando hoc Dominus commendavit, de„ carne ſua locutus erat & dixerat: *Niſi quis „ manducaverit carnem meam, non habebit vitam „ æternam*. Scandalizati ſunt quidam diſcipu„ li ejus ſeptuaginta fere, & dixerunt: *Du„ rus eſt hic ſermo, quis poteſt eum intelligere, „ & receſſerunt ab eo, & amplius cum eo non „ ambulaverunt*. Durum illis viſum eſt quod „ ait: *Niſi quis manducaverit carnem meam, „ non habebit vitam æternam*. Acceperunt il„ lud ſtulte, carnaliter illud cogitaverunt, „ & putaverunt quod præſciſſurus eſſet Domi„ nus particulas quasdam de corpore ſuo, & „ daturus illis, & dixerunt: *Durus eſt hic „ ſermo*. Ipſi erant duri, non ſermo etenim „ ſi duri non eſſent, ſed mites eſſent, dice„ rent fidi. Non ſine cauſa hoc dicit, niſi quod „ eſt ibi aliquod ſacramentum latens: manen„ tes cum illo, leves non duri, & diſcerent „ ab illo, quod illis diſcedentibus, qui re„ manſerunt didicerunt. Nam cum remanſiſ„ ſent cum eo diſcipuli duodecim, illis re„ cedentibus, ſuggeſſerunt illi tamquam do„ centes illorum mortem, quod ſcandalizati „ ſunt in verbo eius & receſſerunt; ille au„ tem inſtruxit eos, & ait illis: *Spiritus eſt „ qui vivificat, caro autem nihil prodeſt. Verba „ quæ locutus ſum vobis, ſpiritus eſt & vita*. „ Spiritualiter intelligite quod locutus sum: „ Non hoc corpus quod videtis manducaturi „ eſtis, & bibituri illum ſanguinem quem „ fusuri sunt qui me crucifigent. Sacramen„ tum aliquod vobis commendavi ſpirituali„ ter intellectum, vivificabit vos; & ſi neceſſe „ eſt visibiliter illud celebrari, oportet tum „ invisibiliter intelligi. „ Hæc ille. Ex quo patet, quod plane loquitur de corpore ſuo naturali, quod traxit de Maria, quod credimus in viſibili ſacramento eſſe exiſtentia ſpirituali, quæ eſt res ſacramenti ſpiritualis, quam primo docet adorare in ſacramento ut verum Deum & hominem, antequam manducare. 2. Docet quod ejus manducatio & bibitio non eſt carnalis, id eſt admodum alterius carnis, quæ, cum comeditur, laceratur; ſed ſpiritualis in ſacramento, quia manducatio ſacramentalis eſt manducatio ſpiritualis, in qua ſpiritualiter manducatur corpus Chriſti, non carnaliter.

Et inde patet quod in his verbis Auguſtini plurimum erant intelligendo per manducationem myſtici corporis, eam quæ ſit abſque ſacramento. Hinc autem loquitur de ea, quæ ſit in ſacramento, poſt quam hic dicit: Sacramentum aliquod commendavi vobis: id eſt ut manducetur in ſacramento ſpiritualiter, ſacramentaliter, non carnaliter. Quod ſacramentum quamvis viſibiliter celebrari neceſſe eſt, oportet tamen inviſibiliter, & ſic ſpiritualiter & ſacramentaliter illud intelligi. Et patet quod hoc non poteſt intelligi de corpore myſtico diffuſo per orbem, quia illud non adoratur in ſacramento ſed de corpore Chriſti reali & naturali, de quo dicit: *Niſi manducaveritis*, &c. & quod neceſſe eſt viſibiliter celebrari in ſacramento. Hæc ille.

Item Auguſt. homil. 23. ſuper Johannem, ſuper eodem verbo ſic dicit: „ Quomodo qui„ dem detur, & quiſnam modus ſit manducan„ di panem iſtum ignoratis; verum niſi mandu„ caveritis carnem, & biberitis ejus ſanguinem, „ non habebitis vitam in vobis. Hæc ille.

Et quia dicunt quidam quod illud evangelicum dictum *Niſi manducaveritis*, debet ſolum intelligi de manducatione ſpirituali, & non ſacramentali & viſibili, ſimiliter & bibitione: ſubdit infra parum, idem in eadem homilia dicens: „ Huius rei ſacramentum, id „ eſt unitas corporis & ſanguinis Chriſti, a„ licubi quotidie, alicubi etiam intervallis „ dierum in Dominica menſa præparatur, „ & de menſa Dominica ſumitur, quibusdam „ ad vitam, quibusdam ad exitium. „ Hæc ille.

Item ad idem eſt Origenes homil XVI. in Numerorum, dicens: „ Dicant ergo nobis „ quis eſt iſte populus, qui in uſu habet ſan„ guinem bibere? Hi erant, qui & in evan„ gelio audientes, qui ex Judæis Dominum „ ſequebantur, ſcandalizati dixerunt: Quis po„ teſt manducare carnem & bibere ſanguinem? „ Sed populus Chriſtianus, populus fidelis, „ audit hæc & amplectitur, & ſequitur eum „ qui dicit: *Niſi manducaveritis carnem meam*; „ &c. Et utique qui hoc dicebat, pro omni„ bus vulneratus eſt: *Ipſe enim vulneratus eſt „ pro peccatis noſtris*, ſicut Iſaias dicit. Bibere „ autem dicuntur ſanguinem Chriſti, non ſolum „ ſacramentorum ritu, ſed & cum ſermones e„ jus audimus. „ Hæc ille. Ex quo patet quod populus Dei dicitur bibere ſanguinem Chriſti ritu ſacramentorum, aſtrictus illo Chriſti præcepto: *Niſi manducaveritis carnem*, &c.

Item ad idem eſt Johannes Chryſoſtomus in ſuo dialogo lib. 3. c. 1. „ Illud eſt myſte„ rium, ſine quo nobis nec ſalus, nec ea, quæ „ bona ſunt promiſſa divina redduntur. Nemo „ enim valebit ingredi in regnum cœlorum, „ niſi ex aqua renatus fuerit & ſpiritu; & qui „ non manducat Domini carnem, nec bibit „ ejus ſanguinem, non habebit vitam æternam; „ quæ per nullius alterius, quam ſancti ma„ nus efficiuntur ſacerdotis. „ Hæc ille. Et patet iterum qualiter iſte ſanctus exponit præfatum textum Chriſti: *Niſi manducaveritis*, &c. de manducatione & bibitione ſacramentali, quæ duo habent effici per manus ſacerdotis ſancti, quod non bene intelligitur de ſola manducatione ſpirituali. Patet etiam ex dictis hujus ſancti; neceſſitas communionis ſacramentalis, ſine qua nemo valet ingredi regnum cœlorum, ſicut ſine baptiſmo.

Item ad idem eſt Innocent. lib. de miſſa dicens:

cens : *Hæc quotieſcumque feceritis*, &c. „ In perceptione corporis & ſanguinis Chriſti magna nobis eſt adhibenda diſcretio. Gavendum eſt enim ſi nimium differatur, ne mortis periculum incurratur, Domino proteſtante: *Niſi manducaveritis carnem*, &c. Si vero quis indigne ſuſcipiat, judicium damnationis incurrit, Apoſtolo conteſtante: *Qui manducat & bibit indigne, judicium ſibi*, &c. Ideoque juxta vocem ejuſdem Apoſtoli, *probet ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat & de calice bibat*. Ingens itaque nobis indicitur bene vivendi neceſſitas, ne corpus Domini nobis indigne ſumendo, judicium ſumamus, vel ſumere ceſſando, nihilominus incurramus periculum. Neceſſario quippe manducandus eſt agnus, ut a vaſtante angelo protegamur; nec exire poſſumus de Ægypto, niſi celebrando phaſe, paſchalem agnum comedamus. Et ante hoc dicit: Quod neceſſe eſt quod homo ſe præparet, ne ceſſando incurrat periculum.„ Hæc ille. Ex quo patet quam plane iſte papa intelligit & exponit illum textum Chriſti: *Niſi manducaveritis*, quæ Apoſtolo teſtante, aliquando poſſunt indigne ſuſcipi ad judicium. Secundo patet quam neceſſario manducandum eſt hoc ſacramentum; quia, ut dicit, Nullatenus poſſumus exire de Ægypto vitiorum, niſi illud ſacramentum digne manducemus. Patet etiam quomodo textus ille: *Niſi manducaveritis*, &c. bene & catholice de communione intelligatur ſacramentali. Nec valet argumentum adverſariorum dicentium quod aliqui doctores etiam eumdem textum inveniuntur exponere myſtice & ſpiritualiter, cum hoc non ſit admirandum, quod eadem littera poteſt pluribus modis exponi vere & proprie, cum habeat plures ſenſus a Chriſto ſibi inditos & a Spiritu ſancto flagitatos.

Item, dominus Armachanus lib. IX. de quæſtionibus Armenorum cap. VIII. tractans hunc textum: *Niſi manducaveritis*, &c. & exponens de ſpirituali manducatione quod int... & inter cetera ſic dicit: „ Si quis vero dictum „ Salvatoris omnino velit accipere de manducatione & bibitione ſacramentali, tunc intelligendum eſt cum modificatione, ſcilicet, „ quod utrumque ſumere certo tempore, aut „ velle ſumere, & eſſe paratum ad hoc quantum in ejus poteſtate eſt, eſt neceſſarium „ ad vitam ſpiritualem habendam; quia niſi „ quis adultus chriſtianus eſſet paratus ad hoc, „ quantum in ipſo, contemneret fidei ſacramentum, & vita careret; & ſic conſtat tibi juxta hunc ſenſum, quod hæc auctoritas Chriſti pro parte eſt affirmativa quæſtionis propoſitæ. „ Hæc Armachanus.

Item Euſebius pro eodem, qui in ſermone de manna pane cœleſti quem ſic incipit: Magnitudo cœleſtium beneficiorum, dicit:„ Advertte quam evidenter conſtet vini creaturam Chriſti ſanguinem nuncupandam. Quidquid adhuc de hac duplici ſpecie videas „ inquire, ipſo Domino atteſtante, cognoſce. „ *Niſi*, inquit, *manducaveritis*, &c.„ Hæc ille. Et patet quam plane doctor ille prædictum textum: *Niſi manducaveritis*. &c. exponit de manducatione & bibitione ſacramentali, quæ fit in duplici ſpecie ſacramentali quoad omnes fideles.

Cum autem plurimi adverſariorum diviniſſimæ communioni ſub utraque ſpecie quoad laicos, propter tot teſtimonia & ſanctorum auctoritates reſiſtere non valentes, ipſam communionem benedictæ euchariſtiæ ſub utraque ſpecie ad laicos fideles concedunt, quantum in ſe, & de ſe eſſe licitam & catholicam, quia a Chriſto inſtitutam & ab apoſtolis & eccleſia primitiva practicatam, & hæc eorum conceſſio patet per eorum plurima ſcripta; ſed in hoc latibulum omnes confugiunt, dicentes: quod ipſa communio utriuſque ſpeciei non ſit de præcepto. Ideo in noſtra poſitione apponimus affirmando: *Quod toti credentium populo eſt a Domino præcepta ſalvatore*.

Iſtud fundatur in evangelio Chriſti Matt. 26. ubi ſic dicitur: *Cœnantibus illis accepit Jeſus panem & benedixit & fregit, deditque diſcipulis ſuis & ait: Accipite & comedite, hoc eſt corpus meum. Et accipiens calicem gratias egit & dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes: Hic eſt ſanguis novi teſtamenti, qui pro multis effunditur in remiſſionem peccatorum*. Et idem ponitur Marc. 14. & Luc. 22. ubi apponitur ad noſtrum propoſitum: *Hoc facite in meam commemorationem*. Per quæ verba, ſcilicet *Hoc facite*, intellexit non ſolum confectionem, ſed manducationem & bibitionem ſacramentalem. Hoc patet per gloſſam interlinearem ſuper illo verbo Lucæ XXII. *Hoc facite*, ubi ſic dicitur: Id eſt accipite & aliis date. Hæc gloſſa; quod intelligendum eſt de prima & ſecunda ſpecie, ut ſcilicet illam primum ſoli ſacerdotes accipiant, & demum aliis tradant, ad ſenſum illius cantici eccleſiæ, quod in ſolemnitatibus feſti corporis Chriſti canit eccleſia, dicens: Dedit fragilibus corporis ferculum. Dedit & triſtibus ſanguinis poculum dicens: accipite quod trado vaſculum, omnes ex eo bibite. Sic ſacrificium iſtud inſtituit, cujus officium committi voluit ſolis presbyteris, quibus ſic congruit, ut ſumant & dent cæteris. Similiter Lira ſuper illo verbo *Hoc facite* 1. Cor. XI. dicit:„ Per hoc inquit in„ jungitur eccleſiæ hujus ſacramenti uſus. „ Hæc ille.

Secundo hæc verba, *Hoc facite in meam commemorationem*, dixit ea præceptive, ſicut dicit Damaſcenus lib. 4. ſuarum ſententiarum ſic dicens: „ Dixit Dominus Jeſus: *Hoc eſt „ corpus meum, & hic eſt ſanguis meus, & „ hoc facite* omnipotenti ejus præcepto, donec „ veniat: „ Hæc ille. Ad idem eſt Paſchaſius tractatu ſuo de corpore Chriſti cap. 16. ſic dicens:„ Crede, o fili, quia ita eſt, quo„ modo ipſe dixit, & dubitare factum non „ potes. Ipſe mandavit, & creatum eſt, præ„ ceptum poſuit: in meam commemorationem „ facite. „ Pro eodem eſt & Lira jam allegatus ſuper verbo prædicto ſic dicens: „ Per „ hoc, inquit, injungitur eccleſiæ hujus ſa„ cramenti uſus.„ Hæc ille, &c. Et iſta eſt ſententia Thomæ parte 3. quæſt. 80. art. XI. ubi ſic dicit. „ Spiritualis manducatio inclu„ dit votum ſeu deſiderium percipiendi hoc „ ſacramentum: & ideo manifeſtum eſt, quod „ homo tenetur hoc ſacramentum ſumere non „ ſolum ex ſtatuto eccleſiæ, ſed etiam ex „ mandato Domini dicentis. *Hoc facite in „ meam commemorationem*.„ Hæc ille. Et patet quod ſumptio hujus ſacramenti eſt a Domino præcepta & mandata per verba Chriſti prædicta; & quia illa verba: *Hoc facite*, Chriſtus bis repetivit, & ſuper utraque ſpecie dixit: ſequitur,

ANNO CHRISTI 1433.

Actus tertiæ diei. Quod communio utriuſque ſpeciei quoad non conficientes ſit a Chriſto præcepta.

ANNO CHRISTI 1433.

tur, quod utramque ſpeciem Chriſtus præcepit. Aſſumptum patet per Apoſtolum 1. Cor. XI. ubi poſt verba ſuper prima ſpecie dixit: *Hoc facite*; & poſt calicem dixit: *Hoc facite quotieſcumque bibetis*. Et patet quod illa verba præceptiva: *Hoc facite*, cadunt ſuper manducationem & bibitionem ſacramentalem, & non ſolum confectionem. Et ad hoc eſt Cyprianus martyr epiſtola 34. oſtendens & præceptum eſſe, & neceſſitatem circa ſumptionem hujus ſacramenti integri & dicens: „ Quod ſi „ nec minima de mandatis dominicis licet ſcl- „ vere, quanto magis tam magna, tam gran- „ dia, & tam ad ipſum Dominicæ paſſionis & „ noſtræ redemptionis ſacramentum pertinen- „ tia, fas non eſt infringere, aut in aliud, „ quam quod divinitus inſtituit, ſic humana „ traditione mutare. „ Et idem in eadem epiſtola ante hoc dicit: „ Quod ſi a Domino „ præcipitur, & ab apoſtolo ejus hoc idem „ confirmatur & traditur, ut quotieſcumque „ biberimus, in commemorationem Domini „ faciamus, quod fecit Dominus: invenimus „ non obſervari a nobis quod mandatum eſt, „ niſi eadem quæ Dominus Jeſus fecerit, nos „ quoque faciamus. „ Hæc ille. Et patet plane ex dictis egregii martyris, quod communionem euchariſtiæ, videlicet manducationem & bibitionem ſacramenti, ponit inter magna & grandia mandata, quæ nulli hominum fas eſt infringere, vel in aliud, quam Deus inſtituit, mutare. Et hic deberent cavere univerſi adverſarii, quod, non obſtante tam grandi mandato Domini & apoſtolico, mutant inſtitutionem Chriſti humana ſua traditione, auferendo communionem calicis a populo fideli, & ſub una tantum ſpecie eidem communicare inſtituendo; & hoc videtur ſapere grande ſacrilegium, ſicut poterit ex dictis & dicendis hic recolligi.

Secundo, quod ipſa communio utriuſque ſpeciei toti populo credentium ſit a Domino præcepta ſalvatore, patet per illud Joan. VI. *Niſi manducaveritis*, &c. Quod verbum, ſicut dicit de Lira, ſub eodem textu, importat præceptum: ergo tenetur illud dictum præceptive.

Ad idem eſt Thomas in ſuis quæſtionibus ſuper 4. quæſt. 51. dicens: „ Ad objectum ſe- „ quens, dico quod duplex eſt confirmatio, „ quædam ad opera conteſtabilia, & hoc ſit „ per ſacramentum confirmationis: alia eſt ad „ opera delectabilia, & hæc eſt per euchari- „ ſtiam. Patet ſuper illud Joan. VI. *Niſi manducaveritis*, &c. Ubi gloſ. interlinearis dicit: „ Sine hoc vita temporalis haberi poteſt, ſed „ non æterna: „ Hæc Thomas: Et patet tam ex dictis hujus ſancti, quam ex gloſ. interlineari, quam allegat, quod iſte textus Chriſti intelligitur præcipue de manducatione & bibitione ſacramentali. Et ad idem verba gloſſæ reſumuntur in legenda corporis Chriſti, ubi inter lectiones feriales ſic legitur: „ Amen, a- „ men dico vobis: *Niſi manducaveritis carnem*, „ &c. Quomodo quidem detur & quiſnam modus ſit manducandi licet ignoratis: tamen „ *Niſi manducaveritis*, &c.

Adhuc pro iſto, quod ſit præcepta ipſa communio, ſunt & aliorum doctorum ſententiæ perſcrutandæ. Igitur adhuc ipſe Thomas eſt adducendus, qui in ſuis ſermonibus de corpore Chriſti, ſermone 20. qui intitu-

ANNO CHRISTI 1433.

latur de tertio modo manducandi, ſcilicet de ſacramentali & ſpirituali ſimul, ſic dicit in forma: „ Cum enim triplex ſit modus manducandi, ſcilicet ſacramentalis tantum, quo „ mali Chriſtiani manducant, & tamen non „ manducantur; ſpiritualis tantum, quo boni „ non manducant, & tamen manducantur; „ ſacramentalis & ſpiritualis ſimul, quo boni Chriſtiani manducant & manducantur. „ Reſtat ergo ad diviſionis hujus ſufficientiam multitudo quidem malorum, qui nec „ manducant, nec manducantur, id eſt qui „ corpus Chriſti non ſuſcipiunt, & ideo æterna morte peribunt. Iſtorum tres ſpecies ſunt, „ ſive turmæ. Primi infideles, ſecundi negligentes, tertii ſunt contemtores. Infideles, „ quorum corda, per malitiam ſuam fallente „ diabolo, ſive excæcata ſunt, ut non poſſint „ cognoſcere & credere divina ſacramenta, „ pro ſalute mundi mirabili ſapientia Dei inſtituta, Negligentes ſunt, qui temporalibus „ lucris & ſæcularibus negotiis in tantum ſe „ occupant, ut ſacram communionem tempore debito negligant, Contemptores ſunt, qui „ ſceleribus ſuis tanto amore inhærent, quod „ corpus Domini penitus ſumere parvipendunt. „ De primis Joan. VI. *Quomodo hic poteſt nobis dare carnem ſuam ad manducandum?* quaſi diceret: Non credimus quod dare poſſit. „ Sapient. II. *Erraverunt impii, excæcavit enim „ eos malitia eorum, & neſciverunt ſacramenta „ Dei* Joan. 3. *Qui incredulus eſt filio, non videbit vitam; ſed ira Dei manet ſuper eum.* „ De ſecundis Matt. 22. *Miſit rex ſervos ſuos „ vocare invitatos ad nuptias, dicens: Ecce prandium meum paravi, venite ad nuptias. Illi „ autem neglexerunt & abierunt alius in villam „ ſuam, alius ad negotiationem.* Gloſſa. In villam ire, eſt terreno labori inordinate inſiſtere; negotiari vero, terrenis lucris nimis „ inhiare. Tales qui prandium divini ſacramenti negligunt, quamvis fidem & quædam „ opera caritatis habere videantur, tamen ni- „ ſi pœniteant damnabuntur. Johan. VI. *Niſi „ manducaveritis*, &c. Super illud Eph. 3. Oro „ ut poſſitis comprehendere quæ ſit ſublimitas „ & profundum. Dicit gloſ. Profundum caritatis ſunt eccleſiaſtica ſacramenta quæ ſunt „ profunda & inveſtigabilia, & ſunt fundamenta caritatis, ſine quibus non valet caritas, „ id eſt exteriora ſigna caritatis non valent ad „ ſalutem æternam ſine ſacramentis ea negligentibus num. 9. *Si quis mundus eſt, & in „ itinere non fuit*, id eſt impedimentum non „ habet juſtæ neceſſitatis, *& non fecit phaſe, exterminabitur anima illa de populis „ ſuis, quia ſacrificium non obtulit Domino „ tempore ſuo, peccatum ipſum ipſe portabit.* „ De tertiis 2. Paralip. 30. *Perrexerunt curſores cum epiſtolis ex regis Ezechiæ imperio „ & principum ejus in univerſum Iſrael, prædicantes: Revertimini ad Dominum Deum „ veſtrum, venite ad ſanctuarium ejus*, ſcilicet ad faciendum phaſe, id eſt ad ſuſcipiendum corpus Domini, & quidam viri „ acquieſcentes conſilio, venerunt, aliis irridentibus, & ſubſannantibus eos. Johan. „ 3. *Hoc eſt judicium, quod lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quam lucem. Erant enim opera eorum „ mala*. Quaſi diceret: juſto judicio judi- „ cantur & condemnantur, qui plus di-

li-

ANNO CHRISTI 1433.

„ ligunt peccatis ſuis inhærere, quam ſe præ-
„ parare & Chriſtum ſuſcipere. Canon: Qui
„ pro ſceleribus ſuis duobus vel tribus annis
„ non communicant, excommunicandi ſunt,
„ donec pœnitentiam agant, Luc. 18. *Nemo*
„ *virorum illorum qui vocati ſunt & non vene-*
„ *runt, guſtabunt cœnam meam:* Hæc Thomas
in forma. Ex cujus dictis patet primo, quod iſte ſanctus loquens de tertio modo manducandi, ſcilicet ſacramentali & ſpirituali ſimul, dicit, quod omnes negligentes isto tertio modo manducare corpus & bibere ſanguinem Chriſti, quod eſt prandium divini ſacramenti, æternaliter damnabuntur, quamvis fidem & quædam opera caritatis habere videantur; probat per illud dictum Chriſti: *Niſi manducaveritis*, &c.

Secundo probat ex dicto apoſtoli: Quod caritas non valet ſine iſtis ſacramentis, ſcilicet corpore & ſanguine Domini, nec exteriora ſigna caritatis eis valent ad ſalutem æternam: cujus rationem dat, quod ipſa ſunt fundamentum veræ caritatis.

Tertio non habens impedimentum juſtæ neceſſitatis, & non faciens phaſe, id eſt non communicans ſacramento euchariſtiæ, ejus, inquit, anima eſt de populo Dei exterminanda.

Quarto patet, quod rex Ezechias, & principes etiam imperaverunt & mandaverunt univerſo Iſrael, ut veniant ad ſanctuarium Dei, & faciant phaſe, id eſt ſuſcipiant ſacramenta divina.

Quinto patet, quod omnes negligentes ſe præparare & ſuſcipere Chriſtum in ſacramentis, juſto Dei judicio excommunicantur & condemnantur, quod probat ex evangelio Chriſti.

Sexto patet, quod non ſolum tales a Chriſto & ſuo evangelio, ſed etiam ab eccleſia ſunt excommunicandi & condemnandi pro eorum negligentia, quouſque pœnitentiam egerint.

Septimo patet terribilis prophetia de talibus, quia ſcilicet, nemo virorum illorum qui vocati ſunt, & non venerunt, guſtabit amplius cœnam Chriſti. Ex quibus ſummarie concluditur, quod omnes Chriſti fideles tenentur non negligere, ſed præparare ſe ad dignam communionem ſacramentalem. Primo ſub carentia vitæ æternæ. Secundo ſub perditione caritatis. Tertio ſub exterminatione animæ; quarto ſub divina excommunicatione; quinto ſub ſeparatione ab eccleſia; ſexto ſub cœnæ Chriſti æterna non deguſtatione. Ex his planiſſime videri poteſt, ſub quantum rigido & diſtricto Chriſti præcepto tenentur omnes Chriſti fideles ſacramento euchariſtiæ communicare; cujus rationem ponit Thomas in eodem ſermone dicens: „ Quia ſic communicare ſa-
„ cramentaliter, & ultima & optima pars de
„ primis duabus, ſcilicet de manducatione
„ ſacramentali tantum & de ſpirituali tan-
„ tum, quam debent omnes fideles tamquam
„ optimam partem eligere; „ Unde ſubdit
„ Thomas ſic in forma: „ Primus modus eſt,
„ manducare ſacramentaliter tantum & non
„ ſpiritualiter; ſecundus modus, manducare
„ ſpiritualiter tantum, & non ſacramentali-
„ ter; tertius modus eſt, manducare ſacra-
„ mentaliter & ſpiritualiter ſimul. Hanc ultimam & optimam partem, ſcilicet de primo modo comedere ſpiritualiter, eligunt;
» & ſic ex utraque parte, quod melius eſt
» comedunt, & ideo multum felices ſunt

ANNO CHRISTI 1433.

» Eccleſ. 8. *Laudavi igitur lætitiam, eo quod*
» *non eſſet homini bonum ſub ſole, niſi quod*
» *comederet & biberet, atque gauderet*, quaſi
» dicat: expertus ſum plurima genera gaudiorum, & delectationum carnis & mundi,
» & hæc omnia vanitas, & finis eorum moeror & luctus; unde laudavi præ omnibus
» lætitiam, ſcilicet veram, id eſt teſtimonium
» bonæ conſcientiæ, quod non eſſet homini
» bonum ſub ſole, id eſt melius in hoc mundo, niſi quod comederet, ſcilicet panem,
» qui de cœlo deſcendit, id eſt corpus Chriſti, & biberet vinum quod lætificat cor
» hominis, id eſt ſanguinem Domini:„ Hæc Thomas in forma. Ecce quod ſacramentalis & ſpiritualis manducatio eſt multo melior & ſalubrior quam ſola ſpiritualis, & ipſa tamquam optima pars fidelium magis eligenda. Si ergo ſpiritualis eſt de præcepto, multo magis ſpiritualis & ſacramentalis.

Item, Paſchaſius tractatu ſuo de corpore
» Chriſti, cap. 22. ſic dicit: Quotquot ergo in
» Chriſto baptizantur, Chriſtum induunt, &
» panem angelorum comedunt. In quo nimi-
» rum myſterio benedixit Iſaac filium ſuum
» Jacob, quaſi nulla eſſet alia benedictio quam
» frumenti, & vini, ſcilicet in pane corpo-
» ris Chriſti & potu ſanguinis, quæ de agno
» corporis nobis quotidie per officium ſacer-
» dotis matureſcunt & comedimus, &c. Et
» idem 23. cap. ſic dicit: Nemo a carne Chri-
» ſti & ſanguine extraneus deputetur, niſi
» qui ſeipſum, culpis exigentibus, abſcidit.
» Ecce qualis ordo. Nam qui non manducat
» carnem Chriſti nec bibit ejus ſanguinem,
» procul dubio nec habet vitam in ſe ma-
» nentem. Hæc ille. Item, Albertus magnus
» in tractatu ſuo de officio miſſæ dicit: Chri-
» ſtus ſub una ſpecie panis corpus ſuum tradidit, & ſub altera ſpecie vini tradidit ſanguinem, & ſic ſervandum inſtituit; & cum
» Chriſti actio noſtra ſit inſtructio, pro certo
» hæc duo ſervanda nobis præcepit, & ideo
» ex præcepto Chriſti, ſub una ſpecie corpus, & ſub altera tradimus ſanguinem. Et
» infra: Oportet autem propter effectum ſacramentalem, ut ſanguis ibi habeatur ex
» virtute ſacramenti ad nutriendum pertinente, & ideo oportuit ut eſſet ibi confectio
» ex elemento potus, ſicut fuit ibi confectio
» ex elemento cibi; quia aliter ſacramentum
» in virtute & ratione ſacramentali eſſet imperfectum, quia non ſignificaret perfectum
» alimentum; quia nullum alimentum homi-
» nis perficitur ſine potu, ſicut patet ſatis per
» ea quæ in ante habetis, ſatis bene dicta
» ſunt. Hæc ille. Ad idem dicit Bernardus
» in ſermone ad Petrum de corpore Chriſti:
» Benigniſſime, inquit, Jeſu nobile ſatis ſponſæ tuæ dotalitium indulſiſti, ut vel ſic teneret columba tua dulciſſimum memoriale
» dilecti ſui. Chriſtus enim pridie quam pateretur, diſcipulis ſuis hujus ſacramenti formam præſcripſit, efficaciam explicuit. Idem
» fieri præcepit, formæ præſcriptio in pane
» & vino. Notate ordinem. Cum adhuc cœnaret, a menſa ſurrexit, diſcipulorum pedes Dominus univerſitatis lavit, & deinde ad menſam regreſſus, ordinavit ſacrificium ſanguinis & corporis, ſeorſum panem, ſeorſum tradens & vinum. De pane ita dicit: *Accipite & comedite, &c. hoc*

» eſt

ANNO CHRISTI 1433.

„ *eſt corpus meum*, De vino ſimiliter: *Bibite* A „ *ex hoc omnes*.„ Hæc Bernardus. Ex cujus verbis patet, quod Chriſtus hoc totale ſacramentum utriuſque ſpeciei tradidit toti eccleſiæ, & ſic communitati fidelium, & in ſumptione ſic fieri præcepit. Item, ad idem eſt doctor Durandus ſuper 4. ſententiarum diſt. 11. ubi ponens quæſtionem, utrum manducatio ſacramenti euchariſtiæ ſit de neceſſitate ſalutis, inter alia determinando quæſtionem, ſic dicit: „ Alia vero ſacramenta de neceſſitate „ ſalutis ratione præcepti divini; quia cum „ omnia ſacramenta inſtituta ſint propter ſa„ lutem viatorum, non videtur quod abſque „ contemtu homo viator poſſit talia totaliter „ omittere, habita opportunitate miniſtri vo- B „ lentis & valentis. Unde ſi talia ſacramen„ ta, non recipit, puta euchariſtiam & ex„ tremam unctionem, videtur contemnere præ„ ceptum divinum. Et infra: Eſt ergo eu„ chariſtia de neceſſitate ſalutis, ratione præ„ cepti divini, ac etiam ratione præcepti ec„ cleſiæ, ut habetur ex concilio generali ex„ tra. de pœn. & remiſs. capitulo, *Omnis u„ triuſque ſexus*. „ Hæc ille.

Item, dominus Armachanus Hiberniæ primas, lib. 9. de quæſtionibus Armenorum cap. 7. ubi Joannes quærit: ſic: „ Dic nunc, Li„ cet unquam communicare indiſtincte ſub u„ troque ſacramento corporis & ſanguinis? & „ reſpondet Richardus, ſic dicens: Juxta ſa- C „ cram ſcripturam licet communicare quoſ„ cumque ſub utroque ſacramento. Paulus e„ nim apoſtolus ſcribens toti eccleſiæ quæ e„ rat Corinthi, omnibus eis tam viris, quam „ mulieribus de hoc ſacramento loquens, ſic „ dicit 1. Corinth. 11. *Si quis videtur conten„ tioſus eſſe, nos talem conſuetudinem non ha„ bemus*, &c. Et conſequenter *adjungit: Quo„ tieſcumque manducaveritis panem hunc & ca„ licem biberitis, mortem Domini annunciabitis „ donec veniat. Itaque quicumque manducaverit „ panem hunc, & biberit calicem Domini indi„ gne, reus, &c. Probet autem ſe, &c.* Con„ ſtat quod loquitur cunctis fidelibus Corin„ thi & toti illi eccleſiæ. Sic enim incipit il- D „ lam epiſtolam: *Paulus apoſtolus, &c. eccle„ ſiæ Dei quæ eſt Corinthi*; & eis ſuadet, non „ dubium, omnibus ratione utentibus, cap. „ 1. dicens: *Propter quod, cariſſimi, fugite ab „ idolorum cultura*, cujus fugationis rationem „ conſequenter ſubjungit ſic: *Quæ immolant „ gentes, dæmoniis immolant & non Deo. No„ lo autem vos fieri ſocios dæmoniorum*. Sicut „ igitur omnes debent idolorum culturam fu„ gere, ſic omnes innuit debere calicem Do„ mini bibere, & eſſe participes ejus mentæ, „ quod verba ſuperiora ſatis oſtendunt, cum „ indiſtincte loquatur omnibus, *Convententibus „ vobis in eccleſiam*. Addens, quod *unuſquiſque „ cœnam ſuam præſumit ad manducandum*, con- E „ ſequenter eos inſtruens, ſic dicit: *Quotieſcum„ que manducabitis panem & calicem Domini bi„ betis, mortem Domini annunciabitis donec ve„ niat*. Omnes qui potuerunt ſe probare, ſi„ cut ſubjungit: *Probet autem ſeipſum homo*, „ qui tam de pane, quam de calice partici„ pare voluit, cum omnibus tradat doctrinam „ totam præmiſſam. Item hoc ſatis oſtendit „ ex hoc quod reprehendit eos indiſtincte, „ ſcilicet quod unuſquiſque cœnam ſuam, ſci„ licet tam ſacramentum corporis quam ſan- „ guinis, præſumpſit ſingulariter manducare. „ Itaque aliqui, aliis eſurientibus, ebrii ex „ hoc erant. Eccleſia tamen Romana in uſu „ habet ſolum vinum calicis (*a*) conferre „ poſt communionem corporis Chriſti, ne „ forte per negligentiam, quæ forte poſſet „ contingere in miniſtrando in multitudine, „ propter ſacramentum ſanguinis Chriſti fi- „ delibus quibuſcumque aliquid effunderetur „ de ipſo ſacramento, quale periculum non „ eſt in miniſtratione corporis Chriſti fide- „ libus indiſtincte. Et ideo populo ſacra„ mentum ſanguinis non miniſtratur, quam„ vis fieri poſſet licite. „ Hæc Armachanus.

ANNO CHRISTI 1433.

(*a*) Id eſt vinum non conſecratum, quod calici poſt communionem ſuperfunditur.

Cum autem multum accommodum ſit in materia fidei ipſi eccleſiæ primitivæ, primitias Spiritus habenti, conformari, cum noſtra converſatio Chriſto & apoſtolis propinquior, & eorum doctrina ſicut luna ſoli vicinior, tantum luminoſior, ſanctior, & omni religione Catholica decoroſior, moribus pulchrior, fide purior & ex conſequenti imitabilior; de qua dicit Apoſtolus: *Ipſi enim ſcitis, fratres quemadmodum vos oporteat imitari nos non aliter, quam ſicut habetis formam noſtram*. Et alibi dicit Apoſtolus: *Itaque, fratres, ſtate & tenete traditiones quas didiciſtis, ſive per ſermonem, ſive per epiſtolam noſtram*. Et hoc Beda notat in homilia infra octavam Aſcenſionis ſuper evange- C lio, *Cum venerit Paracletus Spiritus*, ſic dicens: Perfectum vitæ magiſterium eſt eccleſiæ primitivæ actus imitari. Et infra: „ Nec „ dubitandum, quia quorum nunc veſti„ gia ſequimur, ad eorum in futuro ſimus „ præmia perventuri, a quo declinare eſt „ ſtultum & imperfectum ſequi erroris de„ vium. Electi itaque & ipſi veri filii Iſrael „ dicant potius illud num. 20. & 21. *Via „ regia gradiemur, non declinando ad dexte„ ram nec ad ſiniſtram*. Quæ via, eſt via ec- „ cleſiæ primitivæ, a qua exhorbitare in fi„ de, doctrina & moribus, grandis error „ eſt. „ Et ſubditur: Per tritam gradiemur viam & publicam; quam ſcilicet pedes ſanD ctorum eccleſiæ primitivæ & ſanctorum doctorum attriverunt, non pedes modernorum errantium, ipſam matrem, veluti degeneres filii, moribus, operibus & imitatione negantium & relinquentium; de quibus dicitur Proverb. 15. *Stultus deſpicit matrem ſuam*. Electis Dei dicitur Prov. 1. *Audi, fili mi, diſciplinam patris tui*, Chriſti, *& ne dimittas legem matris tuæ*, id eſt eccleſiæ primitivæ. Nam imitari meliores, & exemplo meliorum vitam componere & mores regere, ſemper erat prudentum ſententia. Illa autem exempla digna ſunt imitatione, quæ excellentiora ſunt pietate, ut dicitur di. 9. *Sana*. Et concordat di. 20. *De quibus*, ubi dicitur, quod exempla antiquoE rum ſanctorum tam in ſcriptis, quam in factis, ſunt perſpicaciter recordanda & imitanda, quod vult ſanctus Beda in auctoritate ſupradicta, quod fecit ipſe una cum Auguſtino, Hieronymo, & cæteris plurimis ſanctis in docendo & ſequendo eccleſiam primitivam in adminiſtratione euchariſtiæ ſub utraque ſpecie. Propter quod eorum doctrina potius eſt ſequenda, & via eorum ſecurius ambulanda, quam via modernorum a lege Domini aberrantium. Quare poſt legis fundamenta & ſanctorum doctorum, pro utraque ſpecie diviniſ-

Quod eccleſia primitiva ſit imitanda in fide, moribus & doctrina.

ſimæ

ſima communionis ad laicos jam adducta, A praxim reſtat eccleſiæ primitivæ diligenter aſpicere & pertractare.

ANNO CHRISTI 1433. Quod primitiva eccleſia communicavit ſub utraque ſpecie.

Arguit namque ipſa communio calicis præclari apud Corinthios, prout ex epiſtola colligitur magni Pauli apoſtoli, quod plerique adverſariorum nec audent nec poſſunt rationabiliter ſaltem denegare.

De praxi tempore apoſtoli S. Dyonisii.

Viguit etiam & tempore Dionyſii, ſicut de hoc Dionyſius de eccleſiaſtica hierarchia, cap. de euchariſtia recitat, ſic dicens: „ Coopercum & indiviſibilem panem diſcooperiens, „ & in multa dividens, & unitivam calicis „ omnibus præcipiens ſignificative unitatem „ ſignificat & diſtribuit, ſacratiſſimum in iſtis „ ſacrificium perficiens; „ ubi gloſſa dicit: „ B Epiſcopus ſive ſacerdos ipſa ſacramenta mani„ feſtat & diſcooperit, & dividens ea multis „ diſtribuit, & hoc ipſum facit de calice, per „ ſignificationem unum in multos dividens.„

De praxi tempore Origenis.

Viguit & tempore Origenis hæc communio ſub utraque ſpecie, qui ſcribens in hom. XVI. ſuper num. dicit: „ Dicant ergo nobis, quis „ eſt iſte populus, &c.„ ut ſupra eſt allegatum.

Donati.

Viguit etiam tempore Donati, ut de hoc ſcribitur in paſſionibus, & ut tangit de hoc beatus Gregorius lib. I. dialogorum cap. VIII. Quod cum quadam die miſſa celebrata populus communicaret, & diaconus communicans Chriſti ſanguinem propinaret, ſubito pagnorum impulſu diaconus cecidit, & calicem ſanC ctum fregit. Ex quo patet quod diaconus de officio ſuo olim porrigebat fidelibus laicis ſanguinem Chriſti ſub ſpecie vini de calice, ut de hoc ſcribit S. Thomas de veritate catholicæ fidei contra errores infidelium lib. 4. cap. 71. ubi agit de diſtinctione ordinum. „ Acolythi habent miniſterium ſuper vaſa non ſa„ cra, in quibus ſacramenti materia præpara„ tur; unde eis urceoli in ſua ordinatione „ traduntur. Subdiaconi autem habent mini„ ſterium ſuper vaſa ſacra, & ſuper diſpoſi„ tionem materiæ nondum conſecratæ. Dia„ coni autem habent ulterius miniſterium ſu„ per materiam jam conſecratam, prout ſan„ guinem Chriſti diſpenſant fidelibus; & ideo D „ hi tres ordines ſacri dicuntur, quia acci„ piunt miniſterium ſuper aliqua ſacra, & „ deſerviunt etiam ſuperiores ordines in præ„ paratione populi. Unde & diaconibus com„ mittitur evangelica doctrina populo propo„ nenda; ſubdiaconibus apoſtolica, acolythis „ ut circa utramque exhibeant quot pertinent „ ad ſolemnitatem doctrinæ, ſcilicet lumina„ ria deferant, & alia hujuſmodi admini„ ſtrent. „ Hæc ille.

Leonis.

Item, obſervabatur olim communio præclari calicis ad plebes tempore Leonis papæ, qui ſanctus papa, ut dicit in ſermone quadrageſimali Dominicæ *Reminiſcere*, qui ſermo incipit: Prædicaturus vobis, dilectiſſimi, ſanctiſE „ ſimum maximumque jejunium; oſtendens quoſdam jejunium obſervare die dominica in contemtu reſurrectionis ejus, ad ſacramentum corporis Domini ſub ſpecie panis acceſſiſſe, ſed a ſacramento alterius ſpeciei declinaſſe, ſic inquit: „ Nulla itaque vos contagionis hujus a„ ſpergat impietas, cum his qui ſua maxime „ obſervantia polluuntur, ſervientes potius „ creaturæ quam creatori, & luminaribus cœ„ li ſtultam abſtinentiam devoventes, quos ne„ mo ambigat eſſe Manichæos, qui in hono„ rem ſolis & lunæ die Dominico & ſecun„ da feria deprehenſi fuerint jejunare; uno„ enim perverſitatis ſuo opere bis impii, bis„ prophani ſunt, qui jejunium ſuum ad ſy„ derum cultum, & ad reſurrectionis Chriſti „ inſtituere contemtum. Abdicant enim ſe ſa„ cramento ſalutis humanæ, & Chriſtum Do„ minum noſtrum, ſicut in unitate * carnis „ noſtræ denegant natum, ita vere mortuum „ & reſurrexiſſe non credunt; & ob hoc diem „ noſtræ lætitiæ jejunii ſui mœrore condem„ nant. Cumque ad tegendam infidelitatem „ ſuam noſtris audent intereſſe myſteriis, ita „ in ſacramentorum communione ſe tempe„ rant, ut interdum, quo tutius lateant, ore „ indigno corpus Chriſti accipiant, ſanguinem „ autem redemptionis noſtræ haurire decli„ nent: quod ideo vos ſcire volumus, ut vo„ bis hujuſmodi homines etiam in his mani„ feſtentur indiciis; & ubi deprehenſa fuerit „ ſacrilega ſimulatio, notati & prodita a ſo„ cietate ſanctorum pellantur. De talibus e„ nim beatus Paulus apoſtolus eccleſiam Dei „ provide monet, dicens: *Rogamus autem vos, „ fratres, ut obſervetis eos qui diſſentiones & „ offendicula præter doctrinam quam didiciſtis „ faciunt, & declinate ab his*, &c.„ Hæc ille. Ex quo patet quod communicantes ſub prima ſpecie & calicem haurire declinantes, dicuntur ſacrilegii crimen committere; quod non fieret, ſi communio ſacramenti calicis præcepta non eſſet. Secundo patet quod tales a ſocietate ſanctorum ſunt expellendi, & ſic excommunicandi, & a talibus, ut ab excommunicatis, eſt declinandum, quod non fieret niſi tales grande ſcelus contra legem Dei committerent.

ANNO CHRISTI 1433.

* *l.* vetimte ut apud S Leonem.

De praxi tempore S. Gregorii.

Viguit etiam hæc communio ſub utraque ſpecie ad laicos tempore beati Gregorii; ubde ipſe Gregorius ſcribit in homilia paſchali, ut habetur in canone, di. 2. *Quid ſit.*„ Quid „ ſit ſanguis agni non jam audiendo, ſed bi„ bendo didiciſtis: qui ſanguis ſuper utrum„ que poſtem ponitur, quando non ſolum„ ore corporis, ſed etiam cordis hauritur. In„ utroque enim poſte agni ſanguis eſt poſitus, „ cum ore ad redemptionem ſumitur, ad i„ mitationemque intenta mente cogitatur. Et „ infra: In hoc myſterio moritur, ejus quo„ que utique corpus ſumitur, ejus caro in ſa„ lutem populi * partitur, ejus ſanguis jam in * *al* patitur. „ manus infidelium per ora funditur.„ Hæc ille.

S. Auguſtini.

Sed tempore Auguſtini ipſa communio ſub duplici ſpecie ſervabatur, ſicut de hoc ſcribit Auguſtinus in quodam ſermone, & habetur in canone de conſecrat. di. 2. *Quia paſſus*, ubi ſic ait: „ Vos poſt jejunia, poſt labores, „ poſt humilitatem & contritionem, jam in „ nomine Chriſti, tamquam ad calicem, ve„ niſtis, & ibi in menſa & in calice nobiſcum vos eſtis: ſimul hoc ſumimus, ſimul „ hoc bibimus, quia ſimul vivimus. Hæc Au„ guſtinus. Item Auguſtinus, & ponitur de „ conſecrat. di. 2. Dum frangitur hoſtia, ſan„ guis in ora fidelium funditur, quid aliud „ quam Dominici corporis in cruce immola„ tio, ejuſdemque de latere effuſio deſigna„ tur? „ Hæc ille.

S. Cypriani.

Adhuc & tempore Cypriani communio ſub duplici ſpecie ad laicos practicabatur: unde Cyprianus ſanctus martyr ſuarum epiſtolarum epiſtola 34. loquens de ſacramento Dominici

ca-

ANNO CHRISTI 1433.

calicis, dicit ad quemdam coepiſcopum: „ Quam- A
„ quam ſciam, frater cariſſime, epiſcopos plu-
„ rimos eccleſiis Dominicis in toto mundo di-
„ vina dignatione præpoſitos, evangelicæ ve-
„ ritatis ac divinæ traditionis tenere rationem,
„ nec ab eo quod Chriſtus magiſter & præ-
„ cepit & geſſit, humana & novella inſtitu-
„ tione decedere; cur quidam vel ignoran-
„ ter, vel ſimpliciter, in calice Dominico ſan-
„ ctificando & plebi miniſtrando, non hoc
„ faciunt quod Jeſus Chriſtus Dominus & Deus
„ noſter, ſacrificii hujus auctor & doctor, hoc
„ fecit & docuit? „ Hæc ille. „ Idem Cy-
„ prianus S. martyr epiſtola 14. ſuarum epi-
„ ſtolarum ad Tiberianos, ſic dicit. Scire de-
„ betis & pro certo credere ac tenere, præ- B
„ ſuræ diem ſuper caput eſſe, cœpiſſe & oc-
„ caſum ſæculi, atque antichriſti tempora ap-
„ propinquaſſe, ut parati omnes ad prælium
„ ſtemus, nec quidquam niſi gloriam vitæ æ-
„ ternæ & coronam confeſſionis Dominicæ co-
„ gitemus. Nec putemus talia eſſe quæ ve-
„ niunt, qualia fuerunt illa quæ tranſierunt;
„ gravior nunc & ferocior pugna imminet, ad
„ quam fide incorrupta ac virtute robuſta pa-
„ rare ſe debent milites Chriſti, conſideran-
„ tes idcirco ſe quotidie calicem ſanguinis
„ Chriſti bibere, ut poſſint & ipſi propter
„ Chriſtum ſanguinem fundere. Hoc eſt e-
„ nim velle cum Chriſto inveniri, ſeu id
„ quod Chriſtus & fecit & docuit imitari. „ C
Hæc ille. Ad idem S. Cyprianus epiſt. 37. dicit: „ Quomodo docemus aut provocamus
„ eos in confeſſione ſanguinem ſuum fun-
„ dere, ſi eis militaturis Chriſti ſanguinem
„ denegamus? aut quomodo ad martyrii po-
„ culum idoneos facimus, ſi non eos prius
„ ad bibendum in eccleſia Domini poculum
„ jure communicationis admittimus? „ Hæc
ille. Item, idem S. Cyprianus epiſt. 34. ad Cæcilium de lapſis ſic dicit: „ Sic ergo inci-
„ pit & paſſionibus Chriſti fraternitas in per-
„ ſecutionibus retardari, dum in oblationibus
„ diſcit de ſanguine ejus & cruore confun-
„ di. „ Et infra. „ Quomodo autem poſſu-
„ mus propter Chriſtum ſanguinem fundere, D
„ qui ſanguinem Chriſti erubeſcimus bibere,
„ qui tunc poteſt lætificare in eccleſia biben-
„ tem turbam? Sed quod bibitur, Dominі-
„ cam teneat veritatem. „ Hæc Cyprianus.

Item, Fulgentius de divinis officiis, cujus prologus ſic incipit: „ Ea quæ per anni cir-
„ culum, &c. Verbum Patris carni & ſangui-
„ ni, quem de utero Virginis aſſumpſerat, &
„ pani ac vino, quod in altari ſumitur, me-
„ dium interveniens, unum efficit ſacramentum,
„ quod cum in ora fidelium ſacerdos diſtri-
„ buit, panis & vinum abſumitur & tranſit.
„ Partus autem Virginis cum unito ſibi ver-
„ bo Patris, & in cœlo & in hominibus in-
„ teger permanet & inconſumptus. „ Hæc ille. E

Et in libris miſſalibus pleriſque antiquis ſic ſcriptum reperitur, rubricaque talis habetur: Communicans alios dicat: „ Perceptio corpo-
„ ris Domini noſtri Jeſu Chriſti proſit animæ
„ tuæ & corpori tuo in vitam æternam. Ad
„ calicem autem dicat: Sanguis Domini noſtri
„ Jeſu Chriſti proficiat tibi in remiſſionem om-
„ nium peccatorum tuorum in vitam æternam. „

Item gloſſa Lyræ ſuper illud Proverb. IX. *Bibite vinum quod miſcui vobis*. „ Vinum id
„ eſt ſanguinem meum, in quo admiſcetur

ANNO CHRISTI 1433.

„ aqua. In utraque enim ſpecie communica-
„ bant antiquitus fideles. Item ſuper illud
„ Pauli: *Et ſic de pane iſto edat & de calice bibat*, dicit, quod hic fit mentio de dupli-
„ ci ſpecie, nam in primitiva eccleſia ſic da-
„ batur fidelibus. Et dicit Wilhelmus de Mon-
„ te Lauduno in ſacramentali ſuo, titulo *de ſacramenti hujus uſu*, quia adhuc in multis
„ locis communicatur cum pane & vino, id
„ eſt cum toto ſacramento. Hæc ille. Idem
„ ſuper iſtud Iſaiæ 25. *Et faciet Dominus exercituum*, id eſt rex angelorum, *omni populo*, id eſt electis ſuis, quia aſſumuntur
„ ex omnibus populis in monte hoc, id eſt
„ in monte Sion, ubi dicitur Dominus feciſ-
„ ſe cœnam diſcipulis convivium pinguiſſi-
„ mum, &c. id eſt convivium excellentiſſi-
„ mum, habens in ſe omne ſpirituale dele-
„ ctamentum, quod deſignatur per delectabi-
„ lia hic expreſſa. Tunc enim dedit diſcipu-
„ lis corpus in cibum, & ſanguinem in po-
„ tum, & hoc ſacramentum eſt maxime re-
„ fectivum, & per apoſtolos ſuos fecit & fa-
„ cit hoc convivium miniſtrari omnibus Chri-
„ ſtianis per orbem diffuſis. „ Hæc per to-
tum Lira. Item ſuper iſtud Zachariæ IX. *Quid enim bonum eſt ejus, & quid pulchrum ejus niſi frumentum electorum, & vinum germinans virgines*, &c.

„ Quid bonum ejus, id eſt, quid eſt pla-
„ cens coram Deo, niſi frumentum electo-
„ rum, id eſt corpus Chriſti conſecratum in
„ pane frumenti, quo nutriuntur ſpiritualiter
„ electi; & vinum, id eſt ſanguis Chriſti ſub
„ ſpecie vini, germinans virgines, id eſt mul-
„ tiplicans virgines in eccleſia Dei ſequentes
„ veſtigia Chriſti paſſi. „ Hæc Lira.

Item Thomas de Aquino parte 3 Summæ, art. 3. quæſt. 82. „ Sanguis Chriſti diſpenſa-
„ tur populis per diaconos: unde & beatus
„ Laurentius dixit beato Sixto: Experire u-
„ trum idoneum miniſtrum elegeris, cui com-
„ miſiſti Dominici ſanguinis diſpenſationem. „
Et infra. „ Et quia diaconi ſunt inter ſacer-
„ dotes & populum, magis convenit diaco-
„ nibus diſpenſatio ſanguinis, quam diſpen-
„ ſatio corporis. „ Hæc ibi. Idem dicit B. Auguſtinus ſermone IX. de S. Laurentio. „ Quam
„ glorioſa & quanta & quantarum virtutum
„ multitudine, quaſi florum varietate diſtin-
„ cta Laurentii ſit corona, univerſa teſtis eſt
„ Romana eccleſia. In ipſa enim eccleſia, ſi-
„ cut ſolemnis audire, diaconi gerebat officium:
„ ibi ſacrum Chriſti ſanguinem miniſtravit,
„ ibi pro Chriſti nomine ſuum ſanguinem fu-
„ dit. „ Hæc ille.

Probatur communio duplici ſpecie per concilia generalia.

Cum autem concilia generalia juſte, ſancte, & ſecundum Deum acta, ſancta & celebrata, ſunt agri Domini præcipua cultura, vepres, ſpinas & tribulos hæreſum, errorum & ſchiſ-
matum exſtirpantia, exceſſus corrigentia, deformata reformantia, & vineam Domini ad frugem uberrimæ utilitatis adducentia, reſtat ipſa jam in præſenti pro confirmatione noſtri propoſiti adducere, & in medium noſtri pro-
ponere. Unde concilium Carthaginenſe quartum ſic dicit, & habetur 26. quæſt. 16. „ Qui
„ pœnitentiam in infirmitate petit, ſi caſu,
„ dum ad eum venit ſacerdos, oppreſſus in-
„ firmitate obmutuerit, vel in phrenеſim ver-
„ ſus fuerit, dent teſtimonium qui eum au-
„ dierunt, & accipiat pœnitentiam. Et ſi con-

„ ti-

ANNO CHRISTI 1433.

„ tinuo moriturus creditur, reconcilietur per A „ manus impoſitionem, & infundatur ori ejus euchariſtia. Si ſuperviverit, ammoneatur a ſupradictis teſtibus petitioni ſuæ ſatisfactum, & ſubdatur ſtatutis pœnitentiæ legibus, quamdiu ſacerdos, qui pœnitentiam dedit, probaverit.„ Hæc ibi. Item ex concilio Toletano 4. capitulo *Pro reverentia*; ſic habetur: „ Pro reverentia ſanctiſſimæ „ fidei, & propter corroborandas hominum „ invalidas mentes, conſulto piiſſimi & glo„ rioſiſſimi Recaredi regis, conſtituit ſynodus „ per omnes eccleſias Hiſpaniæ & Galliæ vel „ Gallicias, ſecundum formam orientalium ec„ cleſiarum concilii Conſtantinopolitani CL. e„ piſcoporum, ſymbolum fidei recitetur, & B „ priuſquam Dominica dicatur oratio, vo„ ce clara prædicetur populo, quo & fides „ vera manifeſta ſit & teſtimonium habeat, „ & ad Chriſti ſanguinem prælibandum, pe„ ctora, populorum fide purificata accendant.„ Hæc ibi.

Rationes pro communione utriusque speciei. 1. Quod sit utilis.

Jam autem ad rationes aliquas & paucas condeſcendens, primo, quod ſit utilis & ſaluti expediens, arguitur ſic. Illud eſt utile & ſaluti expediens fidelium, quod in anima fideli arida humectat, incenſa refrigerat & extinguit, immo lavat, calefacit, lætificat, ſanat & placat. Sed talis eſt communio ſub utraque ſpecie a fidelibus digne celebrata: ergo eſt utilis & ſaluti expediens, &c. Major C nota. Minor patet per Thomam ſermone 3. præſertim de calicis ſacramento tractantem: qui Thomas jam ante ſupra eſt allegatus.

Item arguitur ſic: Illud quod eſt inſtitutum a Chriſto, ad dandum fidelibus, omne delectamentum habens ſpirituale, eſt utile Chriſtianis & expediens ſaluti. Sed communio divinitſimæ euchariſtiæ ſub utraque ſpecie digne celebrata, eſt hujuſmodi: ergo utilis, &c. Major eſt nota. Minor pro prima ſpecie patet per illud Sapientiæ XV. *Panem de cælo dediſti eis, habentem omne delectamentum & omnem ſaporem ſuavitatis.* Et per Thomam 22. ſermone dicentem: De primo dicitur Iſaiæ 52. *Audite audientes me, & comedite bonum*, & D *delectabitur in craſſitudine animæ veſtræ*. Ambroſius: „ Panis candidiſſime, habens omne „ delectamentum, & omnis ſaporis ſuavita„ tem, qui nos ſemper reficis, & numquam „ vitæ deficis, comedat te cor meum, & „ dulcedine ſaporis tui repleantur viſcera a„ nimæ meæ.„ Hæc Thomas. Pro ſecunda autem ſpecie patet per Chryſoſtomum ſupra allegatum ſuper Johannem, qui loquens de ſanguine Chriſti & de effectibus illius, atque delectationibus quas operatur, ſic inter cætera dicit: „ Secus hunc fontem plantati ſunt „ non ſalices infructuoſi, ſed & arbores ad „ ipſum aſcendentes cœlum.„

Item arguitur ſic: Illud eſt utile & expe- E diens, quod eſt pro tuitione corporis & animæ: ſed communio divinitſimæ euchariſtiæ ſub utraque ſpecie digne celebrata, eſt hujuſmodi: ergo, &c. Major eſt nota; minor patet per Ambroſium, Thomam & Innocentium ſupra allegatos: ergo &c.

Quod autem communio divinitſimæ euchariſtiæ ſit neceſſaria & præcepta, ſic arguitur & probatur. Illud ſacramentum eſt neceſſarium ex lege & præceptum, ad cujus uſum ſub indignatione Dei omnipotentis obligantur & cogendi ſunt fideles: ſed tale eſt ſacramentum euchariſtiæ: ergo ipſum eſt neceſſitatis & præcepti. Major nota eſt de ſe, cum tale quodlibet eſt obligativum ſub pœna peccati mortalis; ſed & minor patet Matth. 22. ubi dicitur, quod rex fecit nuptias filio ſuo, & præcepit ſervis ſuis vocare & invitare ad nuptias. & per illud Lucæ 14. ubi fecit cogere invitatos ad nuptias. ANNO CHRISTI 1433.

Quod autem hoc prandium illarum nuptiarum ſit convivium ſacramentale, patet per Liram ibidem exponentem ſic & dicentem: „ Nuptiæ iſtæ non poſſunt intelligi beatitudo „ in eccleſia triumphante, quia infra dicitur: „ *Servi vocaverunt ad nuptias bonos & malos, & impleta ſunt nuptia.* Ad beatitudinem au„ tem cœleſtem non admittentur boni cum „ malis, ſed ſolum boni; nullus etiam ibi „ receptus ejicitur. Et ſubdit: *Ecce prandium „ paravi*, videlicet ſacramentum eccleſiæ & „ doctrinas, quibus reficitur anima, & potiſ„ ſimum in ſacramento euchariſtiæ, in quo „ datur nobis caro Chriſti in cibum, & ſan„ guis ejus in potum.„ Hæc Lira.

De coactione autem pro ſecunda parte minoris, dicit Auguſtinus exponens eumdem textum de convivio ſacramentali, ut patet 23. quæſt. 6. cap. *Schiſmata*, ubi dicit: Unde & ipſe Dominus ad magnam cœnam ſuam prius convivas ſuos adduci jubet, & poſtea cogi. Nam cum ei ſervi reſpondiſſent: *Domine, factum eſt quod juſſiſti, & adhuc locus eſt. Exite*, inquit, *in vias & ſepes, & quoſcumque inveneritis cogite intrare*, non quia coguntur reprehendant: ſed quo coguntur attendant. Et repetens eadem verba 23. quæſt. 4. cap. *Ipſa pietas* ſubdit: „ Convivium Domini „ eſt unitas corporis Chriſti non ſolum in ſa„ cramentis altaris, ſed & in vinculo pacis.„ Hæc ille. Ex quo patet illud convivium, ad quod cogendi ſunt fideles, eſſe in ſacramento altaris & in convivio pacis; ex quo ſequitur minorem eſſe veram.

Explicit poſitio primi articuli Bohemorum in concilio Baſileenſi.

Per organum magiſtri Johannis de Rockazana publicata in refectorio Predicatorum in auditorio publico, menſe Januario, anno Dominice incarnationis 1433.

TERTIUS ARTICULUS BOHEMORUM

Propoſitus in ſacro Baſileenſi concilio, per dominum Ulricum, unum ex oratoribus Bohemorum premiſſorum.

IN nomine Domini Dei noſtri. Amen. Lo- Ib. p 306. cuturus in hoc venerando concilio coram Actus 1. diei. reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis egregiis magiſtris & doctoribus, ac tanto auditorio, anxiatus eſt in me ſpiritus meus, in me turbatum eſt cor meum, tum propter laudabilium perſpicaciumque virorum præſentium, tum propter parvitatem & inhabilitatem ingenii mei, quam ſcio in memetipſo fore ſatis magnam. Ex injuncto tamen mihi onere a confratribus meis, confidens de Patre miſericordiarum, a quo omnis ſapientia, cujus denique manus non eſt abbreviata, ut ſalvare nequeat, neque aggravata eſt a viris ejus, ut non exaudiat, Iſaiæ 59. Ad ipſum, inquam, Patrem miſericordiarum recurrens,

cordialiter invoco quatenus dignetur labia mea aperire, ut os meum annunciet laudem ſuam.

ANNO CHRISTI 1433.

Pro aliquali ergo præambulo infra dicendorum, & pro veritate articuli noſtri tertii, quem habemus pro manibus, occurrunt verba quæ ſcribuntur Matth. 22. ſub hac forma: *Magiſter, ſcimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non eſt tibi cura de aliquo. Non enim inſpicis in perſonam hominum.* Quamquam illa verba dicta ſunt a calumniatoribus Domini noſtri Jeſu Chriſti, puta Phariſæorum diſcipulis, & Herodianis, tamen ad intentionem Spiritus ſancti, a quo eſt omnis veritas, ſunt verba fideliſſima, & omni acceptione digna. Ipſe enim Jeſus eſt verax magiſter, & viam Dei in veritate docet, &c. In quibus quidem verbis tria tangantur, quæ faciunt magiſtrum laudabilem, ſcilicet veritas vitæ, veritas doctrinæ, & veritas juſtitiæ. Primum ibi: *Scimus quia verax es.* Secundum ibi: *Viam Dei in veritate doces.* Tertium ibi: *Et non eſt tibi cura de aliquo.* Iſta tria habuit in ſe Dominus Jeſus laudabilis noſter magiſter. Primum quidem habuit veritatem vitæ: quoad immunitatem peccati, juxta illud 1. Pet. 2. *Qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus.* Hic dixit Judæis, ut habetur Johannis 8. *Quis ex vobis arguet me de peccato? ſi veritatem dico, quare non creditis mihi?* Secundo, ipſe magiſter noſter Jeſus habuit veritatem doctrinæ, quoad annunciationem voluntatis Dei Patris omnipotentis, quod tangitur ibi: *Et viam Dei in veritate doces.* De hac Johan. 7. *Doctrina mea non eſt mea, ſed ejus qui miſit me.* Et ibid. cap. 8. *A me ipſo facio nihil, ſed ſicut docuit me Pater, hæc loquor.* Et cap. 14. Johan. *Verba quæ loquor vobis, a me ipſo non loquor. Pater in me manens ipſe facit opera.* Tertio, ipſe noſter magiſter habuit veritatem juſtitiæ in non acceptione perſonarum, quod tangitur ibi: *Et non eſt tibi cura de aliquo. Non enim reſpicis perſonam hominum.* De hoc Johan. 8. *Ego non judico quemquam; & ſi judico ego, judicium meum verum eſt*; utique verum; fuit enim ſine perſonarum acceptione. Patet in hoc quod dixit quibuſdam ex Hieroſolymis; ut habetur Johan. 7. *Eſt verus qui miſit me, quem vos neſcitis, ego autem ſcio eum; & ſi dixero quia neſcio eum, ero ſimilis vobis mendax.* Item Johan. 8. *Vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis facere. Ille homicida erat ab initio, & in veritate non ſtetit, quia non eſt veritas in eo. Cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax eſt & pater ejus: Ego autem, qui veritatem dico, non creditis mihi.* Item patet Matth. 23. *Væ qui ſcribas & Phariſæos ſalutant.* Item Lucæ 11. ubi dicitur: *Væ vobis Phariſæis, qui diligitis primas cathedras in ſynagogis, & ſalutationes in foro. Væ vobis, qui eſtis ut monumenta quæ non apparent, & homines qui ſupra ambulant neſciunt.* At quidam legiſperitus ait illi: *Magiſter, hæc dicens etiam nobis contumeliam facis. At ille reſpondens ait. Et vobis legiſperitis væ, quia oneratis homines oneribus, quæ portare non poſſunt, & ipſi vos digito veſtro non tangitis ſarcinas.* Ecce veritas juſtitiæ in iſto magiſtro, quia etiam legiſperitis, qui ſe juſtificabant coram hominibus, non pepercit. Hinc dixit perſonas acceptantibus, ut habetur Johan. 7. *Nolite judicare ſecundum faciem, ſed juſtum judicium judicate.* Hic eſt enim, inquam, ille magiſter de quo dicitur Matth. 23. *Vos autem nolite vocari rabbi, unus eſt enim magiſter veſter.* Iſte itaque magiſter præ aliis principaliter eſt audiendus, imitandus & honorificandus. Pro primo eſt vox Patris, ut habetur Matth. 9. *Et venit vox de nube dicens: Hic eſt Filius meus cariſſimus, audite eum.* Item vox Matris Johan. 2. *Dicit Mater ejus miniſtris: Quodcumque dixerit vobis facite.* Et merito audiendus: *omnis enim anima quæ non audierit magiſtrum ſeu prophetam illum, exterminabitur de plebe.* Actuum 3. Pro ſecundo, quod ſit imitandus. Eſt enim Chriſtus exemplar & ſpeculum noſtrum ſine macula, ad ipſum quantum ſufficimus imitandum. Ad hoc enim ſpecialiter incarnatus fuit, ut humanum genus redimeret, & viam virtutum ſuis fratribus exemplaret: unde dictum eſt in figura Exodi 25. *Inſpice & fac ſecundum exemplar quod tibi in monte monſtratum eſt.* Mons Chriſtus eſt, de quo pſalmus: *Mons Dei, mons pinguis.* Hinc dixit Apoſtolus ad Epheſ. 5. cap. *Imitatores mei eſtote ſicut filii cariſſimi, & ambulate in dilectione, ſicut Chriſtus dilexit vos.* Et Johan. 12. *Qui mihi miniſtrat, me ſequatur.* Pro tertio, ſcilicet quod ſit honorificandus, dicitur Johan. 5. *Omne judicium dedit Pater Filio, ut omnes honorificent Filium, ſicut honorificant Patrem. Qui enim non honorificat Filium, non honorificat Patrem qui miſit illum.* Et merito; hoc enim honore condignus eſt, rex quemcumque voluerit honorare. Eſther. 6. Hunc ergo magiſtrum oportet nos habere pro vero præſidente ſine medio eccleſiam informandi, pacificandi & reformandi, tam in capite vocato, quam in membris. Nam ipſe eſt optimus legis interpres, ut patet ex fide ſcripturæ, cujus judicio, acceptationi & interpretationi oportet ſtare ſalvendum quemlibet, ſi voluerit ab errore (immunis eſſe) non ſolum in materia fidei, ſed etiam in veritate quacumque neceſſaria ad ſalutem; cum illud ſit argumentum infallibile: Hoc dixit Chriſtus Jeſus; ergo verum. Hoc mandat Chriſtus Jeſus, ergo faciendum. Hoc conſulit Chriſtus Jeſus, ergo propter imprudentiam viatorum non omittendum. Hoc prohibet Chriſtus Jeſus, ergo non faciendum. De puro autem homine infalliblliter non ſic ſequitur de forma, cum non ſequitur videlicet: Hoc dixit homo, hoc dixit Romanus pontifex, hoc dicit Eugenius papa: ergo verum aut faciendum; ſed addito iſto medio bene ſequitur: Hoc dicit Romanus pontifex, & in ſcriptura canonica ſe fundat veraciter, ergo hoc eſt verum aut faciendum. Et pro iſta ſententia eſt egregius doctor beatus Auguſtinus dicens: „ Noli litteris meis „ quaſi canonicis ſcripturis inſervire, ſed in „ illis quæcumque credebas cum inveneris, „ incunctanter crede: in meis autem quod „ certum habeas, niſi certum intellexeris, „ noli firme tenere. „ Hæc ille, & habetur 9. di. *Noli.* In ipſius ergo Jeſu Chriſti optimi magiſtri noſtri nomine articulus noſter tertius in ordine proponitur in hac forma.

ANNO CHRISTI 143

Per-

ANNO CHRISTI 1433.

Verbum Dei, exemplo Chriſti & apoſtolorum, a ſacerdotibus Domini libere ac ſine impedimento, fideliter & veraciter debet prædicari & annunciari.

Inprimis antequam accedam ad oſtendendam veritatem articuli tertii, quem habemus præ manibus, juxta ſapientum doctrinam & laudabilem conſuetudinem, propter lapſum linguæ ſive imperitiam, proteſtationem per dominos meos nuperrime recitatam & confratres, venerandum magiſtrum Johannem de Rokezana, & honorabilem ſacerdotem Nicolaum bacalaureum artium liberalium, hinc inſero, volens ipſam habere pro renovata.

Bene autem iſte articulus ſequitur ſecundum. Si enim peccata mortalia publica, & quantum fieri poteſt etiam occulta, ordinate caſſarentur in eccleſia, tunc ſacerdotes utiliter prædicarent Verbum Dei, & populus utiliter audiret, alias non. Nam, ut dicitur in pſalmo, *Peccatori autem dixit Deus*, & Sap. 1. *In malivolam animam non intrabit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis*: & Eccli. 21. *Audivit & luxuroſus, & diſplicebit ei, & projiciet illud poſt dorſum ſuum*.

Pro articulo ergo noto primo quid dicitur: *Verbum Dei exemplo Chriſti & apoſtolorum*, &c. Quod verbum Dei dupliciter accipitur: uno modo pro Chriſto Jeſu vero Deo & homine, de quo Apoc. 19. *Et ecce equus albus, & qui ſedebat ſuper eum vocabatur fidelis & verax, & cum juſtitia judicat & pugnat. Oculi autem ejus ſicut flamma ignis, & in capite ejus diademata multa, habens in manuſceptrum, quod nemo novit niſi ipſe, & veſtitus erat veſte aſperſa ſanguine, & vocabatur nomen ejus Verbum Dei*: & illud Verbum Dei eſt prædicandum vere & fideliter a ſacerdotibus Domini, apoſtolorum exemplo, qui cum ceteris condiſcipulis vitam Chriſti Jeſu diligentiſſime prædicabant; unde 2. Corinth. 4. dicit Apoſtolus: *Non enim noſmetipſos prædicamus, ſed Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum: nos autem ſervos veſtros per* Jeſum & 1. Cor. 2. *Non judicavi me ſcire aliquid inter vos, niſi Jeſum Chriſtum, & hunc crucifixum*. & ibidem 1. cap. *Nos prædicamus Jeſum Chriſtum crucifixum, Judæis quidem ſcandalum, gentibus autem ſtultitiam. Ipſis autem vocatis Judæis atque Græcis, Chriſti Dei virtutem, & Dei ſapientiam*. Ita enim vita Chriſti deberet eſſe crebra in ſacerdotum Domini prædicationibus, exemplo Petri apoſtoli, qui ut habetur Act. 10. dixit: *Viri fratres, vos ſcitis quod factum eſt verbum per univerſam Judæam. Incipiens enim a Galilea, poſt baptiſmum quod prædicavit Johannes, Jeſum a Nazareth*. Et infra: *Nobis præcepit prædicare populo & teſtificari, quia ipſe eſt, qui conſtitutus eſt a Deo judex vivorum & mortuorum. Huic omnes prophetæ teſtimonium perhibent, remiſſionem peccatorum accipere per nomen ejus omnes qui credunt in eum*. Et congrue prædicanda eſt a ſacerdotibus Domini vita Chriſti, Jeſu, quia non aliter quam in ipſius imitatione de quanto poſſumus eſt nobis ſalus, juxta illud Johan. 10. *Ego ſum oſtium. Per me ſi quis introierit, ſalvabitur. Et* ibidem cap. 14. dixit Jeſus. *Ego ſum via, veritas & vita. Nemo venit ad Patrem, niſi per me*. Et Lucæ 9. *Dicebat autem Jeſus ad omnes: Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me*. Et hinc beatus Petrus apoſtolus, ſpiritu Patris ex alto in die Pentecoſtes inflammatus, concludit pro certo, ut habetur Act. 4. cap. loquens de Chriſto ad principes populi & ſeniores Iſrael: *Hic, ſcilicet Chriſtus, eſt lapis angularis, qui reprobatus eſt a vobis ædificantibus qui factus eſt in caput anguli; & non eſt in aliquo alio ſalus*. Nec enim aliud nomen ſub cœlo datum eſt hominibus, in quo oporteat ſalvos fieri. Sed, heu! hoc verbum Dei cum ſua vita pœnali, humili & abjecta datum eſt hominibus hujus ſæculi in oblivionem, ipſo conquerente per prophetam pſalm. 30. *Oblivioni datus ſum tamquam mortuus a corde*, Ubi enim, quæſo, eſt reperire hominem utriuſque ſtatus, ſuperioris, medii ac inferioris dignitatum, qui hoc verbum Dei in humilitate, paupertate, patientia & contemtu ſæculi imitaretur, cum oppoſitum doceat rerum magiſtra oculata experientia quotidiana, & maxime in his qui videntur regere populum Dei? Et quoad hoc dicit beatus Chryſoſtomus in homilia: In nomine Chriſti „ multi ambulant, in veritate ejus pauci. „ Quod latius declarans beatus Bernardus „ ſerm. 33. ſuper Cantica, loquitur iſto modo: Væ generationi huic a fermento Phariſæorum, quod eſt hypocriſis, ſi tamen „ hypocriſis dici debet quæ jam latere præ „ abundantia non valet, & præ impudentia „ non quieſcit. Serpit hodie putrida tabes „ per omne corpus eccleſiæ. Et infra: Omnes „ amici & omnes inimici, omnes neceſſarii „ & omnes adverſarii, omnes domeſtici & „ nulli pacifici, omnes proximi, & quæ ſua „ ſunt quærunt. Omnes miniſtri Chriſti ſunt, „ & ſerviunt antichriſto, honorari intendunt „ de bonis Domini, cui honorem non deferunt. Inde is quem vides, meretricius nitor, hiſtrionicus habitus, regius apparatus. „ Vide aurum in frenis, in ſellis, in calceribus; plus calcaria quam altaria fulgent „ Inde menſæ ſplendidæ & ſcyphis & cibis. „ Inde commeſſationes & ebrietates in cythara & lyra & tibia in redundantia torcularia & promtuaria plena, cruſtantia ex „ hoc in illud. Inde dolia pigmentaria, inde „ referta marſupia: pro hujuſmodi volunt eſſe, & ſunt eccleſiarum præpoſiti, decani, „ archidiaconi, epiſcopi, archiepiſcopi. Nec „ enim hæc merito, ſcilicet virtuti, cedunt, „ ſed hypocriſi, negotio illi quidem peram„ bulante in tenebris. Prædictum eſt, & nunc „ tempus impletionis advenit: *Ecce in pace „ amaritudo mea amariſſima*; amara prius in „ nece martyrum, amarior poſt in conflictu hæreticorum, amariſſima nunc in moribus domeſticorum. Non fugare, non fugere eos „ poteſt, ita invaluerunt, ita multiplicati ſunt „ ſuper nos; intrinſeca & inſanabilis plaga „ eccleſiæ, & ideo in pace ejus amaritudo „ amariſſima. Sed in qua pace & pax, & non „ eſt pax. Pax a paganis, pax ab hæreticis; „ ſed non profecto a filiis. Vox plangentis in „ tempore iſto: *Filios enutrivi & exaltavi, „ ipſi autem ſpreverunt me*, & maculaverunt „ a turpi vita, quæſtu, a turpi negotio, a „ negotio denique ambulante in tenebris, &c. „ Hæc ille. Et in eodem libro ſermone 77. ita lo-

ANNO CHRISTI 1433.

„ loquitur: Non ſunt omnes amici ſponſæ, quos hodie hujc ſponſæ aſſiſtere cernis. Pauci admodum ſunt, qui non quæ ſua ſunt quærunt, ex omnibus caris ejus diligunt munera, nec poſſunt diligere Chriſtum, qui dederunt manus mammonæ. Intuere quomodo incedunt, nitidi, ornati, circumamicti varietatibus, tanquam ſponſa de thalamo ſuo. Sed unde hanc illis exuberare æſtimas rerum affluentiam, tantum veſtium ſplendorem, menſarum luxuriem, congeriem vaſorum aureorum & argenteorum, niſi de bonis ſponſæ? Inde eſt quod illa pauper & inops nuda relinquitur, facie miſeranda, inculta, hiſpida & exſanguis, propter hoc non eſt hoc tempore ornare ſponſam, ſed ſpoliare; non eſt cuſtodire, ſed perdere; non eſt defendere, ſed exponere; non inſtituere, ſed proſtituere, non eſt paſcere gregem, ſed mactare ac devorare, dicente illis Domino: *Qui devorant plebem meam, ſicut cibum panis.* Hæc ille. Ecce iſte ſpeculativus eccleſiæ doctor proſpexit vivaci oculo in filios hominum, & conſcripſit quinam ſunt, hi, quibus vita Chriſti data ſit in oblivione.

Secundo modo verbum Dei accipitur pro omni verbo monitionis, quod locutus eſt Dominus per ſuos angelos prophetas veros, per filium ſuum, & per ſuos apoſtolos, & in ſcripturis reliquis ad futura tempora, pro ædificatione ſuæ eccleſiæ militantis. Hinc dicebant ſancti prophetæ; *Factum eſt verbum Domini ad me dicens*: Item: *Audies verbum ex ore meo, & loqueris ad eos.* Item: *Audite verbum Domini, vaccæ pingues* .... & ad Hebræos 1. *Multifariam multiſque modis olim Deus loquens patribus in prophetis, noviſſime diebus iſtis locutus eſt nobis in Filio ſuo.* &c. Et hoc eſt quod dicit Petrus in ſua 2. canonica cap. 1. *Non enim voluntate humana allata eſt aliquando prophetia, ſed Spiritu-ſancto inſpirati, locuti ſunt Dei homines.* Et iſto modo volo ad præſens capere verbum Dei in articulo noſtro tertio jam allegato.

De differentia Verbi Dei a verbis hominum.

Hoc autem verbum Dei differt a verbis hominum in multis.

Primo, in veritate, juxta illud: *Eſt enim Deus verax, omnis homo mendax.* ad Rom. 3.

Secundo, in immutabilitate; quia non eſt Deus ut homo, ut mentiatur. Num. 23. *Apud Deum enim non eſt tranſmutatio, nec vicciſſitudinis obumbratio.* Jacobi 1. Hinc Matt. 23. dicit Salvator: *Cælum & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt.* & Iſaiæ 15. *Vox dicentis Clama, & dixi: Quid clamabo? Omnis caro fenum, & omnis gloria ejus quaſi flos feni, exſiccatum eſt fenum, & cecidit flos.* Ecce mutabilitas. *Verbum autem Dei noſtri ſtabit in æternum.* Ecce immutabilitas.

Tertio in ſpiritualitate. Johan. 6. *Verba quæ locutus ſum, ſpiritus & vita ſunt. Sed qui de terra eſt, de terra loquitur.* Johan. 3. & 1. Johan. 4. *Ipſi de mundo ſunt, ideo de mundo loquuntur, & mundus eos audit.*

Quarto, in virtuoſitate. Ad Hebr. 4. *Vivus eſt ſermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio anciputi, & pertingens uſque ad diviſionem animæ ac ſpiritus.* De hac etiam in pſal. *Eloquium tuum vivificavit me.* Si enim actus vivæ vocis habet aliquid latentis energiæ, ut dicit beatus Hieronymus in primo prologo Bibliæ 2. cap. multo magis actus divinæ vocis.

Et ideo verba Dei comparantur igni, juxta illud Jeremiæ 23. *Numquid non verba mea ſunt quaſi ignis, dicit Dominus, & quaſi malleus conterens petram?* Hinc dicebant duo illi diſcipuli euntes in Emmaus, ut dicitur Lucæ ultimo: *Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, cum loqueretur in via, & aperiret nobis ſcripturas?* Et quoad hoc dicitur Matth. 17. *Docebat eos tamquam poteſtatem habens, & non ſicut Scriba & Phariſæi, quorum verba erant inefficacia, inutuoſa. Dicebant enim, & non faciebant.* Matth. 23.

ANNO CHRISTI 1433.

Quinto, in exultatione. Ideo Jerem. 15. *Factum eſt mihi verbum Domini in gaudium & lætitiam cordi meo.* Hinc de Chriſto dicebant miniſtri Judæorum, ut habetur Johan. 7. *Numquam locutus eſt homo ſicut hic loquitur.*

Sexto, in fidelitate. Unde pſalm. *Fidelis Dominus in verbis ſuis.* Recti enim ſunt ſermones Dei, & non eſt in ipſis quid pravum aut perverſum. Non ſic autem verba hominum. Lucæ 14. dicitur: *Nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus ſi ex Deo ſint.* Et proverb. 20. *Multi homines miſericordes vocantur, virum autem fidelem quis inveniet?* & maxime inter diſpenſatores myſteriorum Dei, dicente Apoſtolo 1. Corint. 4. *Hic jam quæritur inter diſpenſatores, ut fidelis quis inveniatur.*

Septimo, in perfectione. Eccli. 43. *Multa dicimus & deficimus verbis. Conſummatio autem ſermonum ipſe eſt.* Ad tantum enim perfecta ſunt verba Dei, quod non licet eis quid addere aut auferre, juxta illud: *Non addetis ad verbum quod vobis loquor, neque auferetis ab eo.* Deut. 4. & Proverb. 20. *Omnis ſermo Dei ignitus clypeus eſt omnibus ſperantibus in ſe, non addas quicquam verbis illius, ne arguaris inveniariſque mendax.* Quod verbum penſans beatus Chryſoſtomus ſuper Matt. cap. 7. in opere imperfecto, dicit: Omnis doctor ſervus eſt legis, „ quia nec ſupra legem addere poteſt aliquid „ de ſuo ſenſu, neque ſubtrahere proprium „ intellectum; ſed hoc tantummodo prædicet „ quod habetur in lege. Nec enim poteſt „ mens humana vel detractare vel directicare „ quod Sapientia dictavit. Sic enim ait Salomon: *Ne addas ad verba Dei, nec ſubtrahas inde.* Qui autem auſus eſt hæc facere, „ ſe ſapientiorem putat eſſe Deo, & incipit „ falſus eſſe teſtis; quia illud dicit, quod nec „ auris audivit, nec oculus vidit, &c. Hæc ille. Et quia tam verum, fidele & perfectum eſt verbum Dei præ verbis hominum, ideo ipſum eſt cordialiter amplectendum, veraciter prædicandum, cum diligentia audiendum, & ſecundum ipſum pro poſſe, prout ſufficimus, converſandum. Pro primo facit illud Lucæ 2. *Maria autem conſervabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo.* Pro ſecundo facit illud: *Qui habet ſomnium, narret ſomnium; & qui habet ſermonem meum, loquatur ſermonem meum,* &c. Jerem. 23. & illud 2. ad Tim. 2. *Labora ſicut bonus miles Chriſti Jeſu.* Pro tertio eſt illud pſalm. 77. *Attendite populo meus legem meam, inclinate aurem veſtram in verba oris mei.* Pro quarto eſt illud ad Philippenſes 1. *Dum digne evangelio Chriſti converſamini.* Ubi doctor Nicolaus de Lira ſecundum doctrinam „ evangelii: Et quia tam verum, ut prædi„ ctum eſt, & tam fidele eſt verbum Dei, „ prophetæ, veri apoſtoli Domini Jeſu, cete„ rique ſancti primitivæ eccleſiæ non aude„ bant

ANNO CHRISTI 1433.

„ bant prædicare aut docere aliud, quam A
„ verbum verum Dei. Unde ad Rom. 15. dicit
„ Apoſtolus: *Non enim audeo aliquid loqui eo-*
„ *rum, quæ per me non efficit Chriſtus.* Hinc
„ dixit Iſidorus: Is qui præeſt, ſi præter vo-
„ luntatem Dei, vel præter quod in ſanctis
„ ſcripturis evidenter præcipitur, vel dicit
„ aliquando vel imperat, tamquam falſus teſtis
„ Dei aut ſacrilegus habeatur, & ponitur 11.
„ q. 3. *Si is.* Et beatus Petrus lib. 2. Clemen-
„ tis: Neque proprium nobis aliquid dicere
„ permiſſum eſt; ſumus enim miſſi, & neceſ-
„ ſario qui miſſus eſt nunciat, & voluntatem
„ mittentis exponit; & ſi aliud dicam, falſus
„ ero apoſtolus, quia non dico quod miſſus
„ ſum dicere. Hæc ille. Et ideo fideles in B
„ primitiva eccleſia prohibebantur ſuſcipere
illos, qui aliud quam Verbum Dei prædica-
bant; unde Johannes in ſua ſecunda canoni-
ca dicit: *Si quis venerit ad vos, & hanc do-*
ctrinam non affert, nolite recipere eum in do-
mum, nec Ave ei dixeritis; qui enim dicit Ave,
communicat operibus illius malignis.

Circa iſtud notabile ſit iſta concluſio.

Verbum Dei ſumtum in propoſito, verbis hominum quorumcumque eſt anteponendum. Patet concluſio ex jam præmiſſis, ſpecialiter ex illo ad Rom. 3. *Eſt enim Deus verax, omnis homo mendax.*

Corollarium 1. Verba Dei ſumta ad propoſitum, verbis hominum non ſunt poſtponenda. C

Corollarium 2. Verba hominum verbis Dei non ſunt æquiparanda.

Corollarium 3. Peccant, qui ad verba hominum citius apponunt aurem & animum, quam ad verba Dei.

Concluſio 2. Clerus modernus plus honorans humana jura, quam verba evangelica, in hoc veſtigia apoſtolica non imitatur. Patet concluſio ex antedictis, & ſpecialiter ex illo dicto Apoſtoli ad Rom. 15. *Non enim audeo aliquid loqui eorum*, &c. ut ſupra.

Corollarium. Sacerdotes in juribus humanis ſe occupantes, verbo Dei prætermiſſo, & in libris gentilium, & maxime curati, magis videntur adhærere huic fallaci ſæculo, quam ipſi D
vero Deo. Et pro iſtis concluſionibus & corollariis facit illud quod legitur de beato Hieronymo, qui cum libros legeret Ciceronis, ab angelo correptus eſt, eo quod vir Chriſtianus paganorum figmentis intenderet, & ponitur diſt. 38. *Legimus.* Hinc in concilio Carthaginenſi
„ IV. ſtatutum eſt: Epiſcopus gentilium libros
„ non legat. Hæreticorum autem perlegat, aut
„ pro neceſſitate aut pro tempore; & ponitur
„ ea diſt. *Epiſcopus.* Patet etiam ex iſto, quod cum ſacerdotes ſunt ſervi ſuper familiam Domini conſtituti, ut dent illis pro cibo tritici menſuram, ut dicitur Luc. 12. non debent tales cum paleis ſe occupare, Domino dicente per Jeremiam 23. *Quid palea ad triticum? dicit Domi-* E
nus. Et tantum de notabili primo ſit dictum.

II. Notabile. Secundo nota; quod ponitur in articulo noſtro tertio, *A ſacerdotibus Domini*; Quod ſacerdotes ſunt duplices. Quidam enim ſacerdotes ſunt ſacramento & juſtitia. Quidam autem ſunt ſacerdotes ſolo ſacramento. Et qui ſunt illi oſtendit Auguſtinus contra litteras
„ Petiliani ſic inquiens. Ut enim ſit quiſque
„ verus ſacerdos, oportet ut non ſolum ſa-
„ cramento, ſed juſtitia quoque induatur, ſi-
„ cut ſcriptum eſt: *Sacerdotes tui induantur ju-*

ANNO CHRISTI 1433.

ſtitiam. Qui autem ſolo ſacramento ſacerdos
„ eſt, ſicut fuit pontifex Caiphas, perſecutor
„ unius & veri Sacerdotis, quamvis ipſe ve-
„ rax non eſt, quod tamen dat verum eſt, ſi
„ non ſuum det, ſed Dei. „ Hæc ille. Et ponitur 1. q. 1. *Dominus declaravit.* Ecce iſte ſanctus declarat quis ſit verus ſacerdos, & quis non verus ſit ſacerdos. Verus ſacerdos quidem eſt, qui non ſolum ſacramento, id eſt ordine & officio, ſacerdos eſt, ut dicit gloſſa, ſuper verbo *ſacramento*; ſed qui indutus eſt juſtitia, id eſt, qualibet virtute morali, juxta illud Matt. 3. *Sic enim decet nos implere omnem juſtitiam.* Ubi dicit doctor Nicolaus de
„ Lira. „ Ibi accipitur juſtitia, non prout
„ eſt virtus ſpecialis, ſed generalis, prout in-
cludit in ſe virtutem omnem. Hæc ille. Et ad idem loquitur Chryſoſtomus ſuper Matt. 5. cap. ſuper verbo; „ *Vos eſtis ſal terræ*, ita di-
„ cens: Doctor omnibus virtutibus debet eſſe
„ ornatus; debet eſſe pauper, ut avaritiam
„ libera voce caſtiget; debet eſſe ſuſpirans,
„ & lugens ſeu ſua vel alia delicta; debet
„ eſſe manſuetus, ut magis indulgendo, quam
„ judicando regat eccleſiam; ut magis ame-
„ tur, quam timeatur. Debet eſſe miſericors
„ aliis, ſibi autem auſterus, ut ſibi quidem
„ grave pondus juſtitiæ ponat, aliis autem
„ leve. Debet eſſe mundo corde, ut non ſo-
„ lum non ſe immiſceat circa negotia ſæcu-
laria; ſed nec cogitet de mundo. Sit au-
„ tem pacificus, ut tota eccleſia ejus quaſi
„ una ſit anima. Ubi autem concordia non
„ eſt, nec oratio illic exauditur, nec oblatio
„ ſuſcipitur, quia nec Deus eſt ubi diſcordia
„ dominatur. Debet autem paratus eſſe ad
„ paſſionem, non vana deſideria martyrii ha-
„ bens: ſed ut det martyribus conſtantiam
„ dignam. " Hæc ille. Et alibi ad idem loquitur ſic inquiens: „ Multi ſacerdotes & pau-
„ ci ſacerdotes, multi in nomine, & pauci
„ in operatione. Videte ergo quomodo ſe-
„ deatis ſuper cathedram, quia non facit ca-
„ thedra ſacerdotem, ſed ſacerdos cathedram;
„ non locus ſanctificat hominem, ſed homo
„ locum. Non omnis ſacerdos eſt ſanctus,
„ ſed omnis ſanctus eſt ſacerdos. " Et in-
„ fra. " Ideoque malus ſacerdos de ſacerdo-
„ tio ſuo crimen acquirit non dignitatem.
„ Hæc ille & ponitur 40. di. *Multi.*

Ex his ſanctorum doctorum, & quam egregie dictis, patet notabile fore verum; puta quod ſacerdotes ſint duplices: veri ſcilicet & non veri, ſeu boni & mali; & ad hoc ſunt adhuc aliæ ſcripturæ ſanctorum. Hieronymus ſuper Aggeum prophetam ſuper
„ verbo *interroga ſacerdotes legem* „ Conſi-
„ dera ſacerdotum officium eſſe de lege in-
„ terrogatis reſpondere. Si ſacerdos neſciat
„ legem Domini, ſi ignorat legem Domini,
„ ipſe arguit non eſſe ſacerdotem Domini.
„ Sacerdotis enim eſt ſcire legem, & ad in-
„ terrogationem reſpondere de lege. Hæc il-
„ le. Item, idem Hieronymus ad Heliodo-
„ rum. Non omnes epiſcopi ſunt epiſcopi
„ Attende Petrum, ſed Judam conſidera.
„ Stephanum ſuſcipis, Nicolaum reſpice; non
„ facit eccleſiaſtica dignitas Chriſtianum. Et
„ ſequitur. " Non eſt enim facile in loco
" Petri & Pauli, ſcilicet tenere locum jam
„ cum Chriſto regnante. Infatuatum ſal, id
„ eſt ſtulti prælati, ad nihilum prodeſt, niſi

„ ut

ANNO CHRISTI 1433.

„ ut projiciatur foras, & a porcis conculce- „ tur. „ Et ponitur 2. q. 7. *Non omnis* gloſ- ſa ſuper verbo: *infatuatum ſal*; id eſt ſtulti prælati, inſipidi in prædicando, fatui in delinquendo: *Niſi ut projiciatur foras*, id eſt deponatur; *& a porcis conculcetur*, id eſt dæmonibus, qui dominantur malis prælatis, quaſi „ pecori ſuo. Hæc gl. Item Aug. homil. VI. „ „ Non omnis qui dicit: Pax vobis, quaſi co- „ lumba eſt audiendus; corvi de morte pa- „ ſcuntur. Hæc columba non habet: immo „ de frugibus terræ vivit, innocens eſt victus „ ejus. „ Ponitur eadem q. *Non omnis*, gloſ- „ ſa: corvo æquiparatur malus presbyter in „ nigredine vitiorum, in raucedine vocis, in „ voracitate ſcilicet oblationum mortuorum, „ in fetore ſpiritus, in garrulitate, in furto. Hæc gloſſa. Ex cujus ſancti dicto patet, quod boni ſacerdotes comparantur columbis, & mali comparantur corvis. Et Ambroſius in ſermone habito de Dominica de Abraham: „ Cavete fratres mendacium, quia omnes „ qui amant mendacium filii ſunt diaboli, „ non ſolum in falſis verbis, ſed in ſimula- „ tis operibus mendacium eſt. Mendacium „ namque eſt Chriſtianum ſe dicere & ope- „ ra Chriſti non facere; mendacium eſt epi- „ ſcopum, ſacerdotem vel clericum ſe pro- „ fiteri, & contraria huic ordini operari. „ Hæc ille, & ponitur 22 q. 5. *Cavete*. Et ſic patet notabile fore verum.

1 Hoc genus ſacerdotum malorum eſt multiplex. Quidam ſunt, qui more gentium civiliter dominantur, & iſti ſignificantur per ſacerdotes Pharaonis, de quo dicit Origenes ſuper Gen. c. 16. tractans illum materiam. Emit ergo Joſeph omnem terram Ægypti, vendentibus ſingulis poſſeſſiones ſuas; & ſequitur: „ Præter terram ſacerdotum, quæ a rege tra- „ dita fuerat eis. Et vis ſcire quid interſit „ inter ſacerdotes Dei & ſacerdotes Pharao- „ nis? Pharao concedit terras ſacerdotibus „ ſuis, Dominus autem ſacerdotibus non con- „ ceſſit partem in terra, ſed dicit eis: Ego „ ſum pars veſtra. Obſervate ergo, qui hæc „ legitis omnes Domini ſacerdotes, & videte „ quæ ſit differentia ſacerdotum, ne forte qui „ partem habent in terra & terrenis cultibus „ & ſtudiis vacant, non tam Domini quam „ Pharaonis ſacerdotes eſſe videantur. Hæc ille. Et de iſto plus dicetur in articuli noſtri proſecutione.

Quidam ſunt de oblationibus populi laute viventes, concubinas ſuas & pueros earum de eleemoſynis pauperum nutrientes. Iſti figurantur per ſacerdotes Bel, de quibus Daniel 14. *Erat quoque idolum apud Babylonios nomine Bel*, &c. Sequitur: *Erant autem ſacerdotes Bel ſeptuaginta, exceptis uxoribus & parvulis & filiis*. Et infra: *Sacerdotes autem ingreſſi ſunt noctu, juxta conſuetudinem ſuam, & uxores & filii eorum, & comederunt omnia*. Et illos videtur apoſtolus tangere ad Philippenſes 3. dicens: *Imitatores mei eſtote, fratres, & obſervate eos qui ita ambulant, ſicut habetis formam noſtram. Multi enim ambulant, quos ſæpe dicebam, nunc autem flens dico, inimicos crucis Chriſti, quorum finis interitus, quorum Deus venter eſt, & gloria in confuſione ipſorum qui terrena ſapiunt*. De quibus etiam dixit Nicolaus papa. „ Nullus miſſam au- „ diat presbyteri quem ſcit concubinam in- „ dubitanter habere, aut ſubintroductam mu- „ lierem: Et ponitur di. 32. *Nullus*. Ubi di- „ cit gloſſa, „ Hic loquitur de illo cujus cri- „ men eſt notorium, ut extra de cohabita- „ tione clericorum & mulierum. *Veſtra*. Et „ ſuper verbo *Scit.* gloſſa: „ Scientia juris, „ non facti. Sed certe quicquid dicat Jo- „ hoc tene pro certo, quod cum ſit noto- „ rium per ſententiam, ſive per confeſſio- „ nem, ſive per rei evidentiam de fornica- „ tione ipſius, quod vitari debet. „ Extra. de cohabit. clericorum & mulierum capit. *Vultis*. Hæc gloſ. Et Alexander II. præcipit, ut talis miſſam non cantet, nec evangelium legat, neque epiſtolam ad miſſam, neque ſit in presbyterio cum his ad divina officia. Qui præfatæ conſtitutionis obedientes non fuerint, maneant, neque partem ab eccleſia ſuſcipiant. Ponitur ea di. *Presbyter*. Et ad hoc ſonat lex Dei: *Sacerdos in quacumque ſit macula* &c.

Quidam ſunt ſacerdotes ambitioſi, cupidi & guloſi, qui honores & divitias quærunt, ut ſint aliis ſuperiores, & vivant in deliciis carnis, & iſti figurantur per ſacerdotes Baal, de quibus 4. Regum 1. *Nunc ergo omnis propheta Baal & univerſos ſervos ejus, & cunctos ſacerdotes ipſius vocate ad me*. Baal ſuperior vel devorator interpretatur: Quos quidem ſacerdotes videtur pſalmiſta oſtendere dicens: *Qui devorant plebem meam ſicut eſcam panis*. „ Bernardus in epiſtola. Quicquid præter ne- „ ceſſarium victum aut ſimplicem veſtituram „ de altari retines, tuum non eſt, rapina eſt. Hæc ille. Hinc dicit apoſtolus 1. ad Timoth. 6. quaſi pro certa regula apoſtolica; *Habentes alimenta & quibus tegamur, his contenti ſimus*. Et iſtam regulam ſervavit in opere Petrus apoſtolus verus Chriſti Jeſu vicarius, cum dixit, ut habetur Actuum 3. *Argentum & aurum non eſt mihi*. Quod penſans B. Bernar- „ dus lib. 4. ad Eugenium papam dicit: Tu „ paſtor procedis deauratus tam multa circum- „ datus varietate, oves quid capiunt? Si au- „ derem dicere: Dæmonum magis quam o- „ vium paſcua hæc ſunt. Non ſic facilitabat „ Petrus, non ſic ludebat Paulus. „ Et ſe- „ quitur: Petrus neſcitur aliquando gemmis „ ornatus proceſſiſſe vel ſericis, non tectus „ auro, non vectus equo albo, nec ſtipatus „ milite, nec circumſtrepentium ſeptus mini- „ ſterio: abſque his tamen credebat ſatis poſ- „ ſe impleri ſalutare mandatum Johan. 21. *Petre paſce oves meas*. In his ſucceſſiſti non „ Petro, ſed Conſtantino. Hæc ille.

Sunt alii ſacerdotes avari ſeu cupidi, figurati per ſacerdotes Dagon 1. Reg. 5. *Porro Dagon truncus ſolus remanſerat in loco ſuo propter hanc cauſam non calcant ſacerdotes Dagon & omnes qui ingrediuntur templum ejus ſuper limen Dagon in Azoto uſque in hodiernum diem*. Dagon interpretatur piſcis triſtitiæ. Sic avari ſacerdotes inſtar piſcis perambulant ſemitas maris, ad beneficia conquirenda, quorum magna, heu! in eccleſia eſt multitudo, juxta illud apoſtoli ad Philip. 2. *Omnes quæ ſua ſunt quærunt, non quæ Jeſu Chriſti* & Jerem. 6. c. dicitur: *A majore quippe uſque ad minorem omnes avaritiæ ſtudent, & a propheta uſque ad ſacerdotem cuncti faciunt dolum*: & ejuſdem 8. cap. dicitur: *A minimo uſque ad maximum omnes avaritiam ſequuntur, a pro-*

ANNO CHRISTI 1433.

phe-

ANNO CHRISTI 1433.

*pheta uſque ad ſacerdotem, cuncti faciunt men-*A *dacium*. Et Amos 9. *Avaritia enim in capite omni & noviſſimum eorum in gladio interficiam*. Hinc dicit poeta:

Impiger extraneos currit mercator ad Indos.
Pauperiem fugiens, &c.

Eſt enim, heu! paupertas Chriſti evangelica, data ſacerdotibus moderni temporis in contemtum & odium & venenum.

Alii ſunt ſacerdotes ignari, indocti in lege Domini, ſimiles noviſſimis de populo, de quibus Ezech. 22. *Sacerdotes ejus contemſerunt legem meam, & polluerunt ſanctuaria mea: inter ſanctum & prophanum non habuerunt diſtantiam, & inter pollutum & mundum non intellexerunt*. Iſaiæ 23. *Et erit ſicut populus, ſic* B *ſacerdos*. Iſti repræſentantur per ſacerdotes excelſorum, qui de extremis ſeu noviſſimis populi erant, de quo habetur 3. Reg. 12. *Et fecit*, ſcilicet Jeroboam, *fana in excelſis, & ſacerdotes de extremis populi*. Et ibidem 13. cap. *Fecit*, ſcilicet Jeroboam, *de noviſſimis populi ſacerdotes excelſorum, quicumque volebat implebat manum ſuam, & fiebat ſacerdos excelſorum*. Et hi, ut dictum eſt, ſunt in eccleſia inhabiles, ſacerdotes indocti, ignari legis divinæ, quaſi avaritia docti, pro otio & lautitiis aſſumunt ſacerdotium, neſcientes Dominum, nec officium ſacerdotum ad populum 1. Reg. 2. & Iſaiæ 28. *Sacerdos & propheta neſcierunt, & pra ebrietate abſorpti* C *ſunt a vino: erraverunt in ebrietate, neſcierunt videntem, ignoraverunt judicium*. Item c. 56. dicit Iſaias: *Speculatores ejus cæci, omnes neſcierunt, univerſi canes muti, non valentes latrare, videntes vana, dormientes & amantes ſomnia*. Et infra: *Ipſi paſtores ignoraverunt intelligentiam, omnes in viam ſuam declinaverunt, unuſquiſque ad avaritiam ſuam a ſummo uſque ad noviſſimum*. Ad idem eſt Gregorius 6. cap. ſui Paſtoralis ita dicens: „ Præconis „ quippe officium ſuſcipit, quiſque ad ſacer- „ dotium accedit, ut ante adventum judicis „ hujus terribiliter ſequitur, ipſe clamando „ ſcilicet gradiatur. Sacerdos ergo ſi prædi- „ cationis eſt neſcius, quam clamoris vocem D „ daturus eſt præco mutus? „ Hæc ille. Et ponitur 43 di. *Sit rector*. Hi denique neſcientes Dominum, nec officium ſacerdotum ad populum, ut dictum eſt, vitia magnorum in dignitatibus utriuſque ſtatus conſtitutorum palpant vecorditer & excuſant. Quos Iſaias nuncupat caudam longævi dierum & honorabilis cap. 10. ſic inquiens. *Et diſperdet Dominus ab Iſrael caput & caudam incurvantem & depravantem in die una*. Longævus & honorabilis ipſe eſt caput. Propheta docens mendacium, ipſe eſt cauda. *Et erunt qui beatificant populum iſtum ſeducentes, & qui beatificantur, præcipitati*. Hæc ille. Et Ezechiel vocat ipſos linitores parietum ſine tem- E peramento, & conſutores pulvillorum ſub omni cubito manus. Unde cap. 23. ſic inquit: *Et ipſe*, ſcilicet homo peccator, *ædificabat parietem; ille autem liniebat cum luto abſque paleis*. Et infra: *Væ qui conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus, & faciunt cervicalia ſub capite univerſæ ætatis, ad capiendas animas*: Quod exponens Gregorius in Moral. lib. 18. parte 4. cap. 2. ſic dicit: „ Parietis quippe „ nomine peccati duritia deſignatur. Ædifica- „ re ergo parietem eſt contra ſe quempiam „ peccati obſtacula conſtruere. Sed pariе- „ tem liniunt, qui peccata perpetrantibus „ adulantur, ut quod illi perverſe agentes „ ædificant, ipſi adulantes quaſi nitidum red- „ dant. Et ſubdit ibidem: „ Ad hoc quip- „ pe pulvillus & cervical ſub capite jacen- „ tis vel cubito ponitur, ut molliter quie- „ ſcatur. Quiſquis ergo male agentibus adu- „ latur, pulvillum ſub cubito vel cervical ſub „ capite jacentis ponit, ut qui corripi ex „ culpa debuerat, in ea fultus laudibus, „ molliter quieſcat, & ponitur XV. di. *Sunt nonnulli*. Item Iſidorus de Summo bono. „ Sacerdotes pro populorum iniquitate da- „ mnantur, ſi eos aut ignorantes non eru- „ diant, aut peccantes non arguant. Hæc ille. Et tales cum hoc perſæpius etiam adulantur & adulterant Verbum Dei, contra illud apoſtoli 1. ad Theſſal. 2. *Neque enim aliquando fuimus in ſermone adulationis, ſicut ſcitis, neque in occaſione avaritiæ, Deus teſtis eſt, nec quærentes ab hominibus gloriam, neque a vobis, neque ab aliis*, & contra illud 2. Cor. 2. *Non enim ſumus, ſicut plurimi, adulterantes Verbum Dei, ſed ex ſinceritate, ſicut ex Deo coram Deo in Chriſto loquimur*. Si enim ſacerdotes, prædicatores, confeſſores & ceteri capellani honorum, non adularentur perſonis quibuſcumque omnium ſtatuum ſpe turpis quæſtus, multa peccata ruerent & caſſarentur.

ANNO CHRISTI 1433.

Alii ſunt ſacerdotes ſimoniaca hæreſi infecti, qui ſimiliter pactant & extorquent pecuniam pro ſacramentis, quorum pater eſt ipſe auctor Giezi, de quo 4. Regum 5. Quique Spiritus ſancti gratiam pro impoſitione manuum, ſive in ſacerdotum ordinatione, ſive in peccatorum abſolutione, pro pecunia reddunt venalem; & iſtorum pater eſt Simon magus, de quo habetur Act. 8. Unde B. Gregorius in Regiſtro: „ Quiſquis per pecuniam „ ordinatur, ad hoc ut fiat hæreticus promo- „ vetur. Et ponitur 1. q. 1. *Quiſquis*. Item: „ Quicumque ſacros ordines vendunt aut e- „ munt, ſacerdotes eſſe non poſſunt. Unde „ ſcriptum eſt anathema danti, anathema ac- „ cipienti. Hæc eſt ſimoniaca hæreſis; & po- „ nitur 1. q. 1. *Quicumque*. Glo. ſuper verbo „ hoc ſcilicet: *Sic dare vel accipere*. Item Gre- „ gorius: Quicumque ſtudet pretii datione „ ſacrum ordinem accipere, ſacerdos non eſt; „ ſed inaniter tantummodo dici concupiſcit; „ Et ponitur 1. q. 1. *Quicumque ſtudet*. Item „ Gregorius Nazianzenus: Spiritus ſancti do- „ num pretio comparare, quid aliud eſt, „ quam capitale crimen & ſimoniaca hære- „ ſis; „ Ponitur e. q. *Qui ſtudet*. Item Ambroſius de Myſteriis: „ Cum ordinaretur epiſ- „ copus, quod dedit aurum fuit, quod per- „ didit anima fuit: Cum alium ordinaret, „ quod accepit aurum fuit, quod dedit lepra „ fuit. Et ponitur e. q. *Cum ordinaretur*. „ Item Leo papa: Gratia, ſi non gratis da- „ tur, vel accipitur, gratia non eſt: Ponitur „ e. q. *Gratia*. Item Paſchaſius papa: „ Pa- „ tet ſimoniacos, velut primos præcipuos hæ- „ reticos, ab omnibus fidelibus reſpuendos; „ & ſi commoniti non reſipuerint, ab ex- „ teris etiam poteſtatibus opprimendos. O- „ mnia enim crimina ad comparationem ſi- „ moniacæ hæreſis, quaſi pro nihilo reputan- „ tur. „ 1. q. ult. c. *vultis* gloſ. ſuper verbo

„ ex-

ANNO CHRISTI 1433.

exteris, id eſt laicis, qui extra eccleſiam habent hanc poteſtatem, ut ſupra di. 17. *Nec licuit*. 1. quæſt. 3. quæſt. 5. *principes*. Et ſuper verbo: *pro nihilo* dicit gloſ. Hoc dicitur in deteſtationem criminis, & ad terrorem. Utinam omnipotens Deus concitaret tam ſpiritualem quam ſæcularem dignitates, ad ſimoniacam hæreſim deſtruendam. Pro quo orat omni animo, ſpecialiter in jejunio quadrageſimæ ipſa eccleſia, & credo quod ipſam in iſto, ſicut & in aliis, exaudiet finaliter cum effectu.

Et iſtam ſimoniacam hæreſim laudabilis prædicator regni Bohemiæ divæ memoriæ Johannes Hus, ſacræ theologiæ baccalarius formatus, ſolemniter deteſtatus eſt ſcripto, verbo, & opere, ad tantum quod ad futuram poſterorum memoriam in pariete capellæ Bethleem in Praga in ſcriptis reliquit, propter quod a quibuſdam prælatis canonicisque fratribus in odium captus eſt, & uſque ad mortem diram paſſus eſt perſecutionem: Cujus tamen vitæ bonitatem, morum honeſtatem, ac ſcientiæ famoſitatem novit totum regnum Bohemiæ, & maxime hi cum quibus perſonaliter eſt converſatus.

Et de iſtis generibus malorum ſacerdotum, ſeu ſolo ſacramento, dicit Hugo de Clauſtro animæ: „ Acceſſit ad Jeſum Petrus, acceſſit „ & Judas, acceſſerunt diſcipuli, acceſſerunt „ & milites crucifigentes, accedunt & perverſi ſacerdotes..... & ſequitur: Legem Dei „ nec ſciunt nec diſcunt; vacantes otio, comeſſationibus & ebrietatibus ſtudent, terrenis inhiant, terrena ſapiunt, aſſidui in plateis, in eccleſia rari, tardi ad inveſtigandam culpam peccatoris, parati ad quærendum veſtigia leporum, velociores ad congregandum canes, quam ad vocandum pauperes; libentius porrigunt panem canibus, „ quam pauperibus, plures ſerviunt eis ad „ menſam, quam ad altare, famulos aut famulas habere ſecum volunt, ſed clericos „ habere non poſſunt, quia nolunt.„ Hi ſunt quorum thalamus ornatior eſt eccleſia ſua, menſa paratior altari, ſcyphus calice pretioſior, equus carior miſſali, cappa pulchrior caſula, camiſia delicatior alba. Ecce quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarii in capite omnium platearum.

Et tantum de notabili ſecundo ſic dictum.

Concluſio quoad illud notabile ſit iſta: Nemo amplius nocet in Dei eccleſia, quam mali ſacerdotes. Patet prima concluſio Malachiæ 2. *Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirunt de ore ejus, quia angelus Domini exercituum eſt; vos autem receſſiſtis de via, & ſcandalizaſtis plurimos in lege, irritum feciſtis pactum Levi, dicit Dominus exercituum.* Et per Auguſtinum ſic inquientem: „ Nemo quippe in eccleſia amplius nocet, quam qui perverſe agens, nomen vel ordinem ſacerdotis „ habet. Delinquentem namque nunc redarguere nullus præſumit; & in exemplum „ culpa vehementer extenditur, quando pro „ reverentia ordinis peccator honoratur. Epiſcopus itaque qui talia crimina non corrigit, magis dicendus eſt canis impudens, quam epiſcopus, & ponitur 83. diſt. *Nemo*. Ad idem eſt Ambroſius in epiſt. ad Theodoſium imperatorem: Nihil in ſacerdote tam periculoſum apud Deum, turpe apud homines, quam quod ſentiat veritatem non libere pronunciare; quod ex inordinata & indiſciplinata multitudine ſacerdotum hodie datur contemptui noſtræ redemptionis venerabile ſacramentum; nam qui debuerunt eſſe vicarii apoſtolorum, filii Petri, facti ſunt ſocii Judæ & præambuli antichriſti. » Hæc ille.

ANNO CHRISTI 1433.

Corollarium 1. Cauſa ruinæ populi ſit maxime ex culpa malorum ſacerdotum. Patet; quia propter reverentiam ordinis culpa eorum extenditur in exemplum, ut dictum eſt per Auguſtinum. Et pro iſto eſt etiam Beda ſuper Matth. 21. *Intravit Jeſus in templum, & ejiciebat omnes vendentes & ementes de templo, &c.* ita dicens: » Poſt numerata mala ingreſſus templum, vendentes & ementes ejecit, » in hoc invenis, quod cauſa ruinæ populi » maxime ſacerdotum fuit culpa. Dum enim » vendentes percutit, oſtendit unde radix prædicationis proceſſit. » Hæc ille. Et Gregorius in homil. ejuſdem evangelii: « Qui enim » narravit mala ventura, & protinus templum » ingreſſus eſt, ut de illo vendentes & ementes ejiceret, profecto innotuit, quod ruina » populi maxime ex culpa ſacerdotum fuit. » Everſionem quidem deſcribens, ſed ementes & vendentes in templo feriens, in ipſo effectu ſui operis oſtendit unde radix prodiit prædicationis. Hæc ille. Et Jeremiæ 23. *A prophetis enim Jeruſalem egreſſa eſt pollutio ſuper omnem terram*. Et Dan. 13. *Iniquitas egreſſa eſt de Babylone a ſenioribus judicibus, qui videbantur regere populum*.

Corollarium 2. Nulli homines ſic ſcindunt eccleſiam Dei, ſicut mali ſacerdotes. Et pro iſto eſt Hieronymus dicens ita: » Veteres ſcriptores hiſtorias invenire non poſſum ita ſciſſe eccleſiam, & de domo Dei populos » ſeduxiſſe, præter eos qui ſacerdotes Dei » poſiti ſunt & prophetæ, id eſt ſpeculatores. » Iſti ergo vertuntur in laqueum tortuoſum, » & in omnibus ſcandalum ſunt ponentes. » Et ponitur 24. quæſt. 3. *Transferunt*.

Corollarium 3. Cauſa præcipua defectus veræ pacis in eccleſia, videtur eſſe faſtus, avaritia, & lubricitas malorum ſacerdotum. Patet ex corollario præcedenti. Cum enim ſcindant eccleſiam Dei, ut dicit corollarium; ſequitur quod ipſi ſunt cauſa defectus in eccleſia veræ pacis.

Corollarium 4. Pro reformatione eccleſiæ in membris, heu! multum infectæ, a ſacerdotio principalius eſt incipiendum, & pro iſto eſt Chryſoſtomus ſuper Matth. cap. 21. in opere imperfecto ſic dicens: » quemadmodum medicus, quando primum ingreditur ad infirmum, ſtatim de ſtomacho ejus interrogat, » & eum componere feſtinat; quia ſi ſtomachus ſanus fuerit, totum corpus validum » eſt: ita ſi ſacerdotium integrum fuerit, tota eccleſia floret; ſi autem corruptum fuerit, omnis fides marcida eſt. » Et idem Chryſoſt. ibidem ſic inquit: » Videte ergo, » ſacerdotes, quomodo vos componatis in » verbo & opere; quoniam ſicut in corpore, » ſi aliquod infirmatum fuerit membrum, non » omnino languet, omnia membra videntur » infirma. Sic ſi aliquis Chriſtianorum peccaverit, non omnino peccant & ſacerdotes

» ſi

ANNO CHRISTI 1433.

„ autem ſacerdotes fuerint in peccatis, totus A „ populus convertitur ad peccandum. Item „ ad idem eſt Gregorius: Vulnerato namque „ paſtore, quis curandis ovibus adhibet me„ dicamenta? aut quomodo populum oratio„ nis clypeo tueatur, qui jaculis hoſtium ſe„ ſe feriendum exponit? aut qualem de ſe „ fructum producturus eſt, cujus gravi peſte „ radix infecta eſt? „ Hæc ille. Et ponitur 1. quæſt. 1. *Vulnerato*. Utinam hoc venerandum concilium ſententias iſtorum doctorum penſaret cordialiter; videret utique unde pro reformatione eccleſiæ foret incipiendum.

Media autem efficacia pro reformatione eccleſiæ videntur ad præſens, eſſe duo. Primum ſuſcitatio ordinationi Chriſti. Secundum, ex- B tinctio traditionis contrariæ. Et pro iſto eſt Apoſtolus 1. Corinth. 1. ita dicens: *Obſecro vos, fratres, per nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut idipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata; ſitis autem perfecti in eodem ſenſu, & in eadem ſententia*. Et ſequitur 3. cap. *Cum enim quis dicit. Ego quidem ſum Pauli; alius autem, ego Apollo; nonne homines eſtis? Quid igitur eſt Apollo, quid vero Paulus? miniſtri ejus cui credidiſtis*. Et infra: *Fundamentum enim aliud nemo poteſt ponere prater id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Jeſus*. Et ad Philippenſes 3. dicit idem Apoſtolus: *Idem ſapiamus, & in eadem permaneamus regula*.

Concluſio 2. Nemo autem in eccleſia Dei prodeſt amplius, quam veri Domini ſacerdotes. Patet iſta concluſio per illud Judith 8. *Et nunc, fratres, quoniam vos eſtis presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum; ad eloquium veſtrum corda eorum dirigite*. Patet etiam per Auguſtinum ad Valerium ſic inquientem: „ Nihil eſt in hac vita, & „ maxime hoc tempore, difficilius & labo„ rioſius & periculoſius epiſcopi aut presby„ teri aut diaconi officio; ſed apud Deum „ nihil beatius, ſi eo modo militatur, quo „ noſter imperator jubet „ Et ponitur 40. di. *Nihil*. Patet etiam concluſio; quia ſunt ſal terræ & lux mundi, ut dominus Matth 5. dicit. D

Corollarium ad iſtam concluſionem. Veri Domini ſacerdotes plus quam reges aut corporis parentes ſunt honorandi. Unde Chryſoſtomus de dignitate ſacerdotum lib. 3. „ Per „ ipſos ſacerdotes Chriſtum induimus, per „ ipſos membra ipſius beati capitis efficimur. „ Quoniam ergo nobis iſti non ſolum reve„ rendi magis quam reges aut judices; ſed „ etiam magis erunt honorabiles quam pa„ rentes. „ Hæc ille. Et Apoſtolus 1. ad Theſſal. 5 *Rogamus autem vos, fratres, ut noveritis eos qui laborant inter vos, & præſunt vobis in Domino, & monent vos, ut habeatis illos abundantius in caritate, propter opus illorum, & pacem habete cum eis*. Item 1. ad Timoth. 5. *Qui bene præſunt presbyteri, duplici honore digni habeantur, maxime qui laborant in verbo & doctrina*; ubi dicit doctor Nicolaus de Lira: „ Qui bene præſunt presby„ teri faciendo devote divina officia, & mi„ niſtrando ſubditis eccleſiaſtica ſacramenta, du„ plici honore digni habeantur; & hic duplex „ honor eſt, ut exhibeatur eis reverentia, & „ adminiſtrentur eis neceſſaria. „ Hæc ille.

Corollarium 2. Multiplicatis veris ſacerdotibus Domini, militans eccleſia in ſuis membris notabile recipiet incrementum. Patet de primitiva eccleſia, Actuum 2. *Dominus autem adaugebat qui ſalvi fiebant quotidie in idipſum; ſicque creſcebat numerus diſcipulorum*. Actuum 6. & Actuum 5 dicitur: *Magis autem augebatur in Domino credentium multitudo virorum & mulierum*. Ad idem dicitur Proverb. 29. *In multitudine juſtorum lætabitur vulgus; cum impii ſumpſerint principatum, gemet populus*.

ANNO CHRISTI 1433.

Corollarium 3. Eccleſiæ viantis prælati inordinatos & inhabiles ad ſacerdotium promoventes, periculoſam & enormem inducunt populi Chriſtiani diſcratiam. Patet 3. Regum 12 & 13. *Quicumque volebat, implebat manum ſuam, & fiebat ſacerdos excelſorum*, &c. Hac cauſa peccavit domus Jeroboam, & everſa eſt & deleta de ſuperficie terræ. Ex hoc crevit in populo notabilis diſcratia, & idololatria in Dan, & in Bethel; & ideo dicit Apoſtolus 1. Timoth 5. *Manus nemini cito impoſueris, neque communicaveris peccatis alienis*.

Nota quia dicitur in noſtro articulo *libere*, &c. Circa iſtum terminum *libere*, qui ponitur in articulo, eſt notandum, quod libertas, ut communiter dicitur, eſt naturalis facultas ejus quod cuique facere libet; & hæc eſt applicabilis ſive ad bonum ſive ad malum Unde Eccli. 15. *Appoſui tibi aquam & ignem, ad quod voluveris porrige manum tuam. Ante hominem mors & vita, bonum & malum; quod* C *placuerit ei, dabitur illi*.

Ponitur autem communiter triplex libertas, ſcilicet culpæ, gratiæ & gloriæ.

Libertas culpæ eſt impudentia quodcumque facinus perpetrandi, de qua loquitur Apoſtolus ad Rom. 6 *Cum enim ſervi eſſetis peccati, liberi fuiſtis juſtitiæ*. Hanc, heu! habet major pars Chriſtianorum, de qua Proverb. 2. *Lætantur cum male fecerint, & exultant in rebus peſſimis*. Contra quam loquitur Apoſtolus ad Gal 5. *Vos autem in libertatem vocati eſtis, fratres, tantum ne libertatem detis in occaſionem carnis*. Et 1. Pet. 2. *Quaſi liberi & non quaſi velamen malitiæ habentes libertatem, ſed ſicut ſervi Dei*. Doctor Nicolaus de Lira ſuper D verbo: *Tantum ne libertatem detis in occaſionem carnis*, quaſi diceret: „ Hoc tamen eſt „ vobis valde neceſſarium, quod non laxetis „ vos ad ſequendum carnis impulſum „ Hæc ille.

Libertas gratiæ, eſt confidentia intrepide bene agendi, de qua Apoſtolus 2 Corinth. 3. *Dominus ſpiritus eſt: ubi autem ſpiritus Domini ibi libertas*; ſcilicet contemplandi veritatem. Hæc ille. De hac libertate dicitur Proverb 15 *Secura mens quaſi juge convivium*.

Libertas gloriæ, eſt quieſcentia hominis in Deo, abſque animæ & corporis dolore, de qua ad Rom. 8 *Creatura liberabitur a ſervitute corruptionis*, id eſt libertatem habebit glo- E riæ filiorum Dei; ubi dicit doctor de Lyra: „ Ipſa creatura, id eſt humana natura, libe„ rabitur a ſervitute corruptionis, quando in „ reſurrectione corpus exanime gloria fiet „ corpus immortale. „ Hæc ille. De hac Apocal. 21. *Abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis*, &c.

Non ergo intendimus loqui in articulo noſtro de libertate generaliter aut nimis late ſumpta, ut ſcilicet ſecundum hanc libertatem paſſim ſeu indifferenter unuſquiſque uſurpet ſibi officium prædicandi, ſive ſit idoneus aut

non idoneus, habilis aut inhabilis, vocatus A
ANNO CHRISTI 1433. seu non vocatus, missus seu non missus, ut nos temere dicunt & autumant in regno Bohemiæ, licet minus juste: sed in præsenti loquimur districtius de libertate, non prout est libertas malitiæ, sub ratione qua hujusmodi, sed ut dicit facultatem ab ipso Domino concessam & approbatam, quam quisque suscipere dicitur, quando ad ordinem diaconatus aut presbyteratus legitime est susceptus; cui nullum impedimentum illegitimum obsistere deberet, secundum legem Domini nostri Jesu Christi, cum nulli præcepto divino aliquod impedimentum illegitimum debet officere aut nocere. Igitur isti mandato Christi, quo diaconibus & sacerdotibus injungitur prædicationis B officium, nullum debet officere impedimentum illegitimum, etsi aliquid obsit quod alicui ambiguum videatur. De hoc mandato attendunt probationes infra dicendæ, ubi deducetur, Dei auxilio, quod tam diaconibus quam sacerdotibus prædicare evangelium sit præceptum.

Circa hoc notabile sit ista conclusio.

Circumscripto quolibet impedimento legitimo, sacerdos fidelis, cui Deus concessit hujusmodi libertatem, per ministerium episcopi, quod sui est officii loco & tempore tenetur fideliter exequi cum effectu. Patet de Christo, dicente ad Mariam matrem suam, ut habetur Lucæ 2. *Quid est quod me quærebatis? nesciebatis, quia in his quæ Patris mei sunt, oportet me esse?* Et act. 5. *Non enim possumus quæ vidimus & audivimus non loqui.*

Corollarium. Sacerdos Domini idoneus non debet prohiberi ex causa aliqua palliata a libera verbi Dei prædicatione. Patet, quia non debet prohiberi a libertate sibi a Deo concessa per ministerium episcopi, quin quod sui officii & fideliter exequatur. Patet igitur corol. 8. sequitur: *Alienis*, ubi dicit „ Leo papa: Quid est *Manus nemini cito imposueris*, „ nisi ante ætatis maturitatem, ante tempus „ examinis, ante meritum obedientiæ, ante „ experientiam disciplinæ sacerdotalis, hono- D „ rem tribuere non probatis? Et quid est „ communicare peccatis alienis, nisi effici talem ordinationem, qualis iste est qui non „ meruit ordinari? „ Et ponitur di. 78. *Quid est*. Et Chrysostomus de dignitate sacerdotali, lib. 3. „ Qui ordinat indignos, eisdem subjacet „ pœnis, quibus illi qui indigne sunt ordinati, „ etsi dicunt eorum se vitia ignorasse. Unde „ Apostolus ad Timot. 5. *Manus nemini cito „ imposueris, ne communicaveris peccatis alienis*, „ Immo ex hoc gravius peccatum & crimen „ efficitur, quoniam assumserunt vel promo- „ verunt eum quem ignorabant, atque id quod „ putabatur esse excusatio, sit accusatio. „ Hæc ille. Ideo Apostolus loquens de ordinan- E do in sacerdotem, dicit, ut habetur 1. ad Timot. 3. *Oportet autem illum habere testimonium bonum ab his qui foris sunt, ut non in opprobrium incidat & in laqueum diaboli*. Et tantum sit dictum de notabili 2. pro præsenti.

1. Notabile. Quantum ad notabile tertium, quia dicitur in articulo nostro: *Verbum Dei &c. debet prædicari & annuntiari*. Quod hoc verbum *debet*, non solum tenetur consultive, sic quod importet consilium; sed tenetur præceptive, obligans sub præcepto. Et pro isto ulterius notato differentiam inter præceptum Dei & consilium. Præceptum enim Dei est doctrina seu statutum obligans hominem sub pœna peccati mortalis. Consilium autem Dei est doctrina Dei specialis, solum obligans sub pœna peccati venialis. Et istam differentiam inuit Augustinus dicens: „ Quisquis præceptis Domini „ non obtemperat, reus est & debitor pœnæ. „ Et paulo post; Præcepto Domini non „ obedire peccatum est, & consilio si uti nolueris, minus boni adipiscaris. „ Ad idem „ est Gregorius ad Jovinianum. Quod præcipitur, imperatur; quod imperatur est necesse fieri; nisi fiat, pœnam habet: ubi consilium dare, offerentis est arbitrium; ubi „ præceptum est, necessitas est servitutis. „ Et „ ponitur 14. q. 1. *Quisquis*. Differt tamen „ præceptum Domini a præcepto canonico, „ Unde Gelasius papa: Aliquando enim pro „ necessitate vel utilitate ecclesiæ mutilantur „ & relaxantur præcepta canonica. „ Ponitur „ 1. q. 7. *Et si* 1. Et Leo papa: Sicut quæ- „ dam sunt quæ nulla possunt ratione con- „ velli; ita multa sunt, quæ aut pro necessi- „ tate temporum, aut pro consideratione ætatum oportet temperari, illa semper condi- „ tione servata, & in his quæ vel dubia fuerint, aut obscura noverimus, sequendum „ quod nec præceptis evangelicis contrarium, „ nec decretis sanctorum patrum inveniatur „ adversum. „ Et ponitur 14. di. *Sicut quædam* ubi glo. super verbo: *Sicut quædam*, „ Ut præcepta decalogi & forma baptismi, & „ forma conficiendi corpus Christi. Hæc glo. Ex isto textu & glo. sequitur evidenter, si præceptum decalogi, forma baptismi & forma conficiendi corpus Christi nulla possunt ratione convelli, ob hoc quod sunt præcepta Dei. similiter communio divinissimæ eucharistiæ sub duplici specie ad plebes fidelium, cum sit Christi præceptum & institutio, ut late & fundate deductum est per magistrum de Rokezana, nulla potest convelli ratione,

ANNO CHRISTI 1433.

Conclusio pro primo notabili sit ista.

Verbi Dei verax & fidelis prædicatio est populo Christiano multum necessaria ad salutem. Patet ista conclusio per illud ad Rom. 10 *Quomodo invocabunt eum, in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei quem non audierunt? quomodo autem audient sine prædicante? quomodo vero prædicabunt nisi mittantur?* Sequitur: *Ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi*. Et Isaiæ 1. *Nisi Dominus exercituum reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuissemus, & quasi Gomorrha similes essemus*. Ex isto sequitur, quod sacerdotes omittentes veracem & fidelem verbi Dei prædicationem, multum nocent populo. Patet, quia privant ipsum effectibus quos facit verbum Dei, qui sunt isti,

Primus, quia cibat animam. Matt. 4. *Non in solo pane vivet homo*.

Secundus, quia vivificat. Johan. 5. *Venit hora & nunc est, quando mortui audient vocem Filii Dei, & qui audierint vivent*. Tertius quia sanat Psal. *Misit verbum suum & sanavit eos*. Et Sap. 16. *Non herba neque malagma sanavit illos, sed tuus divinus sermo qui sanat omnia*. Quartus, quia mundat Johan. 15. *Jam vos mundi estis propter sermonem*, &c. Quin-

De effectibus verbi Dei

☞ Quintus, quia illuminat: Pſal. *Lucerna pedibus meis verbum tuum*. Sextus, quia a peccato conſervat. Pſal. *In corde meo abſcondi eloquia tua, ut non peccem tibi*. Septimus, quia a morte æterna cuſtodit. Johan. 8. *Si quis ſermonem meum ſervaverit, mortem non videbit in æternum*. Octavus, quia beatificat. Luc. 11. *Beati qui audiunt verbum Domini & cuſtodiunt illud*. Ecce iſti ſunt effectus verbi Dei & alii quamplures.

ANNO CHRISTI 1433.

a. Corell. Secundo, ex iſta concluſione ſequitur, quod ſacerdotes omittentes veram & fidelem prædicationem, omittant opus populo Chriſtiano neceſſarium ad ſalutem. Patet ex iſto, quod inter omnia officia, poſt vitæ juſtitiam, prædicatio verbi Dei eſt plus laudanda. Cum enim ſacerdotis officium videatur in quinque includi. Primum eſt evangelium Chriſti veraciter prædicare. Secundum eſt Deum pro ſua eccleſia continue exorare. Tertium eſt Dei ſacramenta quibus competit gratis conferre. Quartum eſt in ſacris ſcripturis tantummodo ſtudere. Quintum eſt perfectionis exemplum ceteris viantibus patenter præbere. Prædicatio verbi Dei prodeſt longe extenſius & evidentius: ideo eſt operatio eccleſiæ pretioſa. Hinc Salvator noſter per tres annos & ultra publice prædichvit, & ſemel miſſavit, ut patet ex decurſu evangelii. Non tamen volumus ex iſto, quod etiam ſolum ſemel ſacerdos in vita ſua miſſet: ſed ut ſit diligentior, aut minimum ita diligens de evangelizatione verbi Dei, ſicut de miſſatione; cujus oppoſitum, heu! fit in eccleſia. Multæ miſſæ communes, & paucæ prædicationes fiunt, & populus cæcus in multis miſſationibus ponit ſalutem. Præcepta Dei ignorat, de verbo Dei non curat, de vita Chriſti certiſſima non inquirit. Exinde ſequitur altarium multiplicatio, & per conſequens ſacerdotum inhabilium, aliquando de tribus aut quatuor miſſis pretio conductorum. Et de iſto dicitur Oſee 8. *Multiplicavit Ephraim altaria ad peccandum, facta ſunt ei aria in delictum*. Sed & Dominus viſitat aliquando puniendo in præſenti. Unde Amos 3. ſic dicitur; *In die, cum viſitare cœpero prævaricationes Iſrael, ſuper eum viſitabo, & ſuper altaria Betel, & amputabuntur cornua altaris, & cadent in terram, & percutiam domum hyemalem cum domo æſtivali*. Et Oſee 10. *Diſperdentur excelſa idoli, domus Iſrael, lappa & tribulus aſcendet ſuper aras eorum*; ut in multis regionibus ad oculum jam apparet. Et tantum de notabili quarto ad præſens.

Actus ſecundus dici. Quantum ad ſecundum principale, ponimus articulum noſtrum ſic in forma.

Verbum Dei, exemplo Chriſti & apoſtolorum, a ſacerdotibus Domini libere ac ſine impedimento fideliter ac veraciter debet prædicari & annuntiari. Et eſt articulus in forma. Pro veritate iſtius articuli primo ponam aliqua motiva; demum legem Dei, &c.

Suppono primo, quod Chriſtus ſit verus Deus & verus homo. Patet ex fide Matt. 16. *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi*; & 1. Johan ult. habetur: *Hic eſt verus Deus & vita æterna*.

Suppono ſecundo, quod Chriſtus ſit optimus legis interpres. Patet ſimiliter ex fide & Lucæ ultimo. *Et incipientes a Moyſe & omnibus prophetis interpretabatur illis ſcripturas, quæ erant de ipſo*.

Iſtis ſuppoſitionibus ſic ſtantibus, ſic arguitur ſub compendio. Chriſtus verus Deus & verus homo, optimus Legis interpres, approbat verbo & opere iſtum noſtrum articulum: igitur eſt verus & catholicus. Tenet conſequentia ex ſuppoſitione. Antecedens patet ex hoc quod prædicavit in monte, in campeſtribus, in mari, in domo, in templo, in ſynagogis, ut patet ex decurſu evangelii; & verbo idem docuit, ut patet Matt. ult. & Marci ultimo. Igitur &c.

ANNO CHRISTI 1433.

Secundo arguitur ſic. Quodlibet Chriſti præceptum eſt libere exequendum: ſed prædicatio verbi Dei eſt ſacerdotibus Chriſti præcepta: igitur &c. Conſequentia nota eſt cum majore; & minor patet Matt. ult. & Actuum 10. Igitur &c.

Item arguitur: Quodlibet opus a Domino Joſu præceptum & ardue injunctum, ſacerdotibus libere exequendum eſt; ſed prædicatio verbi Dei eſt hujuſmodi: igitur &c. Major probatur: Nam alias ſacerdotes peccarent per tranſgreſſionem divinæ injunctionis; & minor patet Matt. ult. &c.

Jam vero pro iſto articulo ponimus legem Dei & primo novam, deinde veterem. Mat. 10. *Convocatis Jeſus duodecim diſcipulis, dedit illis poteſtatem ſpirituum immundorum* &c. Et ſequitur: *Hos miſit Jeſus præcipiens eis & dicens: In viam gentium ne abieritis*, &c. Et ſequitur: *Euntes autem prædicate dicentes: quoniam appropinquavit regnum cœlorum*. Et hoc commemorat Petrus verus Chriſti vicarius Act. 10. dicens: *Et præcepit nobis prædicare populo & teſtificari*, &c. Item Matt. ultimo: *Euntes autem docete omnes gentes*, &c. Item Marc. ult. *Euntes autem in mundum univerſum, prædicate evangelium omni creaturæ*: &c. Sequitur: *Illi autem profecti prædicaverunt ubique*, &c. tamquam præcepto Domini obedientes. Et 1. Cor. 9. dicit Apoſtolus: *Væ mihi ſi non evangelizavero. Si enim volens hoc egero, mercedem habeo; ſi autem invitus, diſpenſatio mihi credita eſt*. De qua diſpenſatione dicit Salvator Luc. 12. *Quis putat eſt fidelis diſpenſator & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, ut det illis in tempore tritici menſuram? Beatus ille ſervus, quem cum venerit Dominus, invenerit ita facientem*. Ecce Apoſtolus dicit: *Væ mihi*, &c. quod ſcilicet væ ſignificat damnationem, & non propter aliud, quam propter præcepti tranſgreſſionem. Et modicum ante dicit idem Apoſtolus: *Nam ſi evangelizavero, non eſt mihi gloria, neceſſitas enim mihi incumbit*. Ubi dicit Nicolaus de „ Lira. Neceſſitas enim mihi incumbit ex „ præcepto Dei. „ Hæc ille.

Et hoc præceptum Chriſti ſancti Dei apoſtoli ſollicitius implevere. Patet de Petro apoſtolo; unde 2. Pet. 1. dicit: *Juſtum autem arbitror quamdiu ſum in hoc tabernaculo, ſuſcitare vos in commonitione*. Patet etiam de Paulo, qui dicit 2. Timot. 2. *Memor eſto Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum reſurrexiſſe a mortuis ex ſemine David, ſecundum evangelium meum, in quo laboro uſque ad vincula; ſed verbum Dei non eſt alligatum; ideo omnia ſuſtineo propter electos, ut & ipſi ſalutem conſequantur*. Hinc præcepit ſuo diſcipulo Timotheo, ut habetur 2. Timotheo 4. *Prædica verbum, inſta opportune, importune, argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina*. Et infra. *Tu vero vigila, in omnibus*

laboru, apur fac evangeliſta, miniſterium tuum imple. Et ſic de aliis legis novæ ſcripturis.

ANNO CHRISTI 1433.

Sequuntur veteris legis jam ſcripturæ. Iſaiæ cap. 58. *Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo ſcelera eorum, & domui Jacob peccata eorum.* Ejuſdem 40. *Vox domini dicentis: clama, Et dixi: Quid clamabo? Omnis caro fœnum*, &c. Et infra: *Super montem excelſum aſcende tu, qui evangelizas Sion, exalta in fortitudine vocem tuam, qui evangelizas Jeruſalem; exalta & noli timere.* Item Ezech. 3. & 17. *Fili hominis, ſpeculatorem dedi te domui Iſrael, & audies de ore meo verbum, & annunciabis eis ex me; ſi dicente me ad impium: Morte morieris: non annunciaveris ei, neque locutus fueris ut avertatur a via ſua impia, ipſe quidem in iniquitate ſua morietur; ſanguinem autem ejus de manu tua requiram.* Et quare requiret Dominus ſanguinem, niſi quia præceptum prædicationis ad peccatorem non eſt executus? cap. vero 33. Ezech. dicitur: *Quod ſi ſpeculator viderit gladium venientem, & non inſonuerit buccina, & populus ſe non cuſtodiat, veneritque gladius, & tulerit de eis animam: ille quidem in iniquitate ſua captus eſt, ſanguinem autem ejus de manu tua requiram.* Gloſſa interlinearis Gregorii: „ Quia tacuiſti & noluiſti eſſe ſollicitus „ in prædicatione, particeps eris in damna„ tione, niſi propter præcepti Domini omiſ„ ſionem. „ Hinc Iſaiæ 6. in perſona talium dicitur: *Quia tacui, væ mihi.* Item Jonæ 1: *Factum eſt verbum Domini ad Jonam filium Amathi dicens: Surge & vade in Ninivem civitatem magnam, & predica in ea, quia aſcendit malitia ejus coram me.* Et in cap. 3. ſubditur: *Surge & vade in Ninivem civitatem magnam, & predica in ea predicationem, quam ego loquor ad te.* Item Jeremiæ 7. *Verbum quod factum eſt ad Jeremiam a Domino dicens: Sta in porta domus Domini, & predica ibi verbum illud* &c. Et ſi aliquis dicat hoc fuiſſe tantum prophetis præceptum, audiat Apoſtolum ad Rom. 15. dicentem: *Quæcumque ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſunt.* Et Jacob. 5. cap. *Exemplum accipite, fratres, exitus mali & longanimitatis, laboris & patientiæ prophetarum, qui locuti ſunt in nomine Domini.* Item Levit. 10. loquens ad Aaron & filios: *Habeatis ſcientiam diſcernendi inter ſanctum & prophanum, inter pollutum & mundum, docereque filios Iſrael omnia legitima mea, quæ locutus eſt Dominus ad eos per manum Moyſi.* Et Deut. 31. *Leges verba legis hujus coram omni Iſrael, audientibus eis.* Sequitur: *ut audientes diſcant, & timeant Dominum Deum noſtrum, & cuſtodiant & impleant omnes ſermones legis hujus.*

Ex iſtis ſequitur, quod ſacerdotes Domini non debent timere fideliter exequi mandatum prædicationis. Unde Jeremiæ 1. *Tu ergo accinge lumbos tuos, & ſurge & loquere ad eos omnes quæ ego præcipio tibi, ne formides a facie eorum, neque enim timere te faciam vultum eorum.*

Secundo ſequitur, quod veraces ſacerdotes Domini non debent quærere ſubtilitatem in prædicando, dummodo fideliter annuncient verbum Dei. Patet de Paulo, 1. Corinth. 2. *Et ego cum veniſſem ad vos, fratres, veni non in ſublimitate ſermonis aut ſapientia, annuncians vobis teſtimonium Chriſti*: Hinc dicit ad Coloſſ. 2. *Hoc autem dico, ut nemo vos decipiat in ſubtilitate ſermonis.* Et Jeremiæ 1, dicitur de ipſo Jeremia: *A, a, a, Domine Deus, ecce neſcio loqui, quia puer ego ſum. Et dixit Dominus ad me: Noli dicere: quia puer ego ſum, quoniam ad omnia quæ mittam te ibis, & univerſa quæcumque mandavero loqueris. Ne timeas a facie eorum, quia ego tecum ſum, & eruam te, dicit Dominus Deus.*

ANNO CHRISTI 1433.

Item Apoſtolus 1. Corinth. 1. *Non enim miſit me Chriſtus baptizare, ſed evangelizare, non in ſapientia verbi, ut non evacuetur crux Chriſti.* Ubi dicit doctor Nicolaus de Lira: „ Licet Chriſtus miſerit apoſtolos ad utrum„ que, tamen ad docendum principaliter; & „ ideo per ſeipſos prædicabant, per miniſtros „ autem inferiores ut frequentius baptizarent. „ Cujus ratio eſt quia virtus vel ratio baptiſ„ zantis nihil operatur in baptiſmo, propter „ quod non refert per majorem miniſtrum „ vel minorem baptizari. Virtus autem & ſa„ pientia prædicantis multum & valde con„ ferunt in prædicatione; & ideo apoſtoli, „ qui majores erant, circa prædicationem ſe „ magis occupabant, exemplo Chriſti, qui „ per ſeipſum docebat, & per ſuos diſcipu„ los baptizabat, ut habetur Joan. 3. „ Hæc ille.

Jam reſtat adducere auctoritates ſanctorum doctorum pro articuli noſtri tertii veritate. Gregorius in ſuo Paſtorali cap. 15. tractans iſtum textum Exodi 28. *Audiatur ſonitus*, ſcilicet Aaron, *quando ingreditur & egreditur ſanctuarium in conſpectu Domini, & non moriatur.* „ Sacerdos namque ingrediens vel egrediens „ moritur, ſi de eo ſonitus prædicationis non „ auditur; quia iram contra ſe occulti judi„ cis exigit, ſi ſine prædicationis ſonitu in„ cedit. Apte autem tintinnabula veſtimentis „ illius deſcribuntur inſerta. Veſtimenta ete„ nim ſacerdotis quid aliud quam recta ope„ ra debemus accipere, propheta teſtante, qui „ ait in pſalmo: *Sacerdotes tui induantur juſti„ tiam?* Veſtimentis itaque illius tintinnabula „ inhærent, ut vitæ viam cum lingua ſoni„ tu ipſa quoque opera ſacerdotis clament. „ Hæc ille, & ponitur 43. di. *ſit rector.* Au„ guſtinus in prologo ſermonum ſuorum. Pau„ ci ſunt ſacerdotes qui verbum Dei juſte „ prædicant; ſed multi ſunt qui damnabilia „ tacent. Alii ex ignorantia, qui edoceri re„ cuſant; alii ex negligentia, qui verbum „ Dei contemnunt. Sed nec illi, nec iſti „ poſſunt de culpa taciturnitatis excuſari, „ cum nec illi præeſſe debeant, qui prædi„ care neſciunt, nec ipſi tacere debent, quo„ niam prædicare ſciunt, licet non præſint.„ Hæc ille. Hieronymus ſuper illo textu Ezech. 3. *Si dicente me ad impium*, &c. „ Prædicare „ tenetur ſacerdos; videat ne timor huma„ nus cum tacere faciat: Magnum diſcrimen „ eſt Dei tacere ſermones ob triplicem cau„ ſam, videlicet propter timorem, vel pro„ pter pigritiam, vel propter adulationem.„ Hæc ille. Chryſoſtomus homilia 46. „ Sacer„ dotes niſi omnem veritatem manifeſtave„ rint populo, dabunt rationem in die judi„ cii.„ Hæc ille. Sed quare dabunt pro iſto rationem, niſi quia præceptum Domini de prædicatione ad populum omiſere? Iſidorus lib. 3. de Summo bono: „ Sacerdotes pro i„ niquitate populorum damnabuntur, ſi eos

igno-

ANNO CHRISTI 1433.

„ Ignorantes non erudiant, aut peccantes non arguant. „ Hæc ille. Item Gregorius Nazianzenus epiſcopo: „ Epheſiis Apoſtolus dicit: *Mundus ſum manus meæ a ſanguine omnium veſtrum: Non enim ſubterfugi, quo minus annunciarem vobis omne conſilium Dei.* „ Mundus ergo a ſanguine eorum non eſſet, „ ſi eis Dei conſilium annunciare noluiſſet; „ quia cum incœpare delinquentes noluerit, „ eos procul dubio tacendo paſtor occidit. „ Et ponitur di. 43. *Epheſii*. Item Gregorius homil. 3. ſuper iſto textu Oſee 4. *Peccata populi mei comedunt*. „ Nos qui ex oblationibus vivimus fidelium, quas illi pro peccatis ſuis obtulerunt, ſi comedimus & tacemus, eorum procul dubio peccata manducamus. Penſandum ergo eſt quanta damnationis eſt ſine labore percipere mercedem laboris; quanti criminis eſt, pretia peccatorum accipere mercedem laboris; & nihil contra peccata prædicando dicere. „ Hæc ille. Item Auguſtinus in libro contra Manichæos: „ Olim juſſus eſt frater præmortui fratris uxorem ducere, ut non ſibi, ſed illi ſuſcitaret ſobolem, ejuſque nomine vocaret quod inde naſceretur. Quod ſi recuſaret, diſcalciatus uno pede conſpui omnino ſolebat in facie. Nunc autem evangelii quiſque prædicator ita in eccleſia debet laborare, ut defuncto fratri, id eſt Chriſto, ſuſcitet ſemen, qui pro nobis mortuus eſt, & quod ſuſcitatum fuerit ejus nomine accipiat: at vero qui electus ab eccleſia miniſterium evangelizandi & baptizandi requirit, ab ipſa eccleſia digne meritoque contemnitur. Et ſequitur: Qui autem curam lucrandorum refugit aliorum, diſcalciati illius non ſolum figuratum ſignificavit, ſed in ſe impletum portavit opprobrium.„ Hæc ille, & ponitur 8. quæſt. 1. *Olim*. Item Nicolaus papa: „ Diſpenſatio eſt „ nobis cœleſtis ſeminis injuncta: væ ſi non „ ſemper ſæverimus, væ ſi tacuerimus, cum „ electionis vas formidet & clamet, quanto „ magis cuilibet exiguo metuendum eſt. Proinde ſicut non leve diſcrimen incumbit pontificibus filiuſſe quod congruit; ita his, „ quod abſit, non mediocre periculum eſt, „ quod cum debeant parere deſpiciunt Hæc ille, & ponitur 43. di. *diſpenſatio*.

Ad idem eſt concilium Toletanum: „ Ignorantia mater cunctorum errorum, maxime „ in ſacerdotibus vitanda eſt, qui docendi officium in populo Dei ſuſceperunt. Sacerdotes enim legere ſacras ſcripturas admonentur, Paulo apoſtolo dicente ad Timoth. „ *Attende lectioni & exhortationi & doctrinæ; „ ſemper permane in his* „ Item ex concilio Carthaginenſi. „ Epiſcopus rei familiaris nullam curam ad ſe revocet; ſed ut lectioni, & orationi, & verbo prædicationis tantummodo vacet. Sciant ergo ſacerdotes ſcripturas ſacras & canones, & omne opus eorum „ in prædicatione & doctrina conſiſtat, & ædificent cunctos, tam fidei ſcientia, quam operis diſciplina. „ Et ponitur di. 38. *Ignorantia*.

Jam ergo oſtenſum eſt ex ſcriptura ſacra, praxi Chriſti & apoſtolorum, ſententiis ſanctorum doctorum & conciliorum, quod verbum Dei a ſacerdotibus Domini debet prædicari ſub præcepto. Non ſolum autem a ſacerdotibus Domini, ſed etiam a diaconis debet annunciari verbum Dei: unde magiſter in 4 ſententiarum diſt. 24. „ Ad diaconum pertinet aſſiſtere ſacerdotibus, & miniſtrare in „ omnibus quæ aguntur in ſacramentis Chriſti. „ Et paulo poſt: „ Prædicare evangelium & apoſtolum. Nam ſicut lectoribus „ vetus teſtamentum; ita diaconis novum „ prædicare præceptum eſt. „ Ad idem eſt Iſidorus & habetur 25. di. *Perlectis*.

ANNO CHRISTI 1433.

Iſtis jam ſic probatis & deductis, ut audiſtis, ponitur iſta concluſio.

Non obſtante inhibitione, aut prætenſa excommunicatione minata, vel jam lata, ſacerdos Domini debet libere & fideliter verbum Dei annunciare.

Probatur iſta concluſio primo ſic. Non obſtante inhibitione, aut prætenſa excommunicatione, ſacerdos Domini fidelis, debet exequi ejus mandatum, ſed prædicare verbum Dei eſt ſacerdotibus præceptum, ut præmiſſum eſt: igitur concluſio vera.

Secundo probatur concluſio ex praxi apoſtolorum. Nam cum principes ſacerdotum Annas, Caiphas, Johannes, Alexander, & quotquot erant de genere ſacerdotali, demandaſſent apoſtolis, ne omnino loquerentur, nec docerent in nomine Jeſu Chriſti; reſpondentes dixerunt ad eos: *Si juſtum eſt in conſpectu Dei vos potius audire quam Deum, judicate. Non enim poſſumus quæ vidimus & audivimus non loqui*: Habetur Act. 4. Et Actuum 5. dicitur: Cum principes ſacerdotum dicerent ad apoſtolos: *Præcipiendo præcepimus vobis ne doceretis in nomine iſto, & ecce repleſtis Jeruſalem doctrina veſtra, & vultis inducere ſuper nos ſanguinem iſtius hominis?* Reſpondens Petrus & apoſtoli dixerunt: *Obedire oportet Deo magis quam hominibus*. Utinam hæc notarent D. ſacerdotes.

Et pro iſta ſententia eſt venerabilis Beda ſuper illo verbo: *Et invenientes aſinam alligatam & pullum cum ea, ſolvite & adducite mihi; & ſi quis aliquid vobis dixerit, dicite; quia Dominus his opus habet*, ita dicens: „ Hic myſtice præcipitur doctoribus, ut ſi quid obſtiterit adverſitatis, & ſi quis prohibuerit peccatores a laqueis ſolvi, per confeſſionem ſidei Domino adduci; non tamen a prædicando deſiſtant, ſed conſtanter inſinuent, „ quod Dominus talibus ad ædificationem eccleſiæ opus habet. Fecerunt ſic apoſtoli, „ facere debent ſimiliter Chriſti ſimiles ſacerdotes. Ad idem eſt Hieronymus ad Ruſticum Narbonenſem epiſcopum ſic dicens. „ Nemo hinc epiſcoporum invidia diabolicæ „ tentationis infletur vel iraſcatur, ſi ad plebem interdum presbyteri exhortatione in „ eccleſiis prædicent, ſi plebi, ut dictum eſt, „ benedicant. Etenim abnegant mihi iſta ſic „ dicam Qui non vult facere presbyteros quæ „ jubentur a Deo, dicat quid majus eſt Chriſto. „ Pro iſto etiam eſt Anacletus papa. „ Scimus, inquit, multos ob id infeſtare doctores, ut eos perdant, & proprias voluntatis placita adimpleant. Non propterea tamen doctores, in quantum vires ſuppetunt, „ a recta æmulatione & bona intentione recedere debent: ſcientes, quod beati qui „ perſecutionem patiuntur propter juſtitiam.„ Hæc ille. Matth. 5. & ponitur 43. di. *Scimus*. Igitur concluſio vera.

Ex iſta concluſione ſequitur, quod ſacerdotes di-

dimittentes veram & fidelem verbi Dei prædicationem, propter inhibitionem, ſeu prætenſam hominum excommunicationem ſunt apud Deum excommunicati. Patet quia cum prædicatio verbi Dei ſit ſacerdotibus præcepta, ut ſupra probatum eſt, *Maledicti qui declinant a mandatis Dei* Pſalm. 118. & ad tales dirigitur verbum Salvatoris noſtri Matt. 15. *Quare vos tranſgredimini mandatum Dei propter traditionem veſtram*, ſcilicet non prædicando verbum Dei.

ANNO CHRISTI 1433.

Item alia concluſio ſit iſta.

Non ſolum ſacerdotes minores, verum etiam prælati majores tenentur fideliter verbum Dei annuntiare.

Patet iſta concluſio ex facto diſcipulorum Chriſti in primitiva eccleſia. Nam tam apoſtoli, quam ſeptuaginta duo diſcipuli verbum Dei prædicaverunt, & in eorum locum ſucceſſerunt epiſcopi & inferiores presbyteri. Igitur ſequitur quod concluſio ſit vera. Et pro iſta ſententia eſt Anacletus, qui dicit: Decedentibus Apoſtolis, in loco eorum ſurrexerunt epiſcopi, & ſeptuaginta duorum diſcipulorum typum gerunt presbyteri, atque in eorum loco ſunt conſtituti in eccleſia. Et ponitur 22. di. *in novo*.

Ex iſto ſequitur, quod ſacerdotes verbum Dei fideliter & veraciter non prædicantes propter timorem hominum, ſunt proditores veritatis. Patet per Chryſoſtomum in Matt. 7. cap. ſuper verbo: *Nolite timere eos qui occidunt corpus*, &c ſic inquientem: „ Nolite timere eos qui occidunt corpus ne forte „ propter timorem mortis, nec libere dicatis „ quod audiſtis, nec fiducialiter prædicetis „ omnibus, quod in aure ſoli audiſtis. Sicut „ ex his ſolis oſtenditur, non ſolum ille eſt „ proditor veritatis, qui tranſgrediens veritatem, palam pro veritate mendacium loquitur, ſed etiam ille, qui non libere prædicat veritatem, quam libere pronuntiare oportet, aut non libere veritatem defendit, „ quam libere defendere convenit, proditor „ eſt veritatis. Nam ſicut ſacerdos debitor „ eſt, ut, veritatem, quam audivit a Deo, „ libere prædicet; ſic laicus debitor eſt, ut „ veritatem, quam audivit a ſacerdotibus, „ probatam quidem in ſcripturis defendat fiducialiter; quod ſi non fecerit, prodit veritatem. *Corde enim creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem*. Hæc ille & ponitur 11. q. 3. *Nolite*. Idem patet per Hieronym. Levit. Si quis vult pontifex non tam vocabulo eſſe, quam merito, imitetur Moyſen, imitetur Aaron. Quid enim dicitur de eis? quia non diſcedunt de tabernaculo Domini. Erat ergo Moyſes in tabernaculo Domini indeſinenter. Quid autem eis opus erat, ut aut a Deo aliquid diſceret, aut ipſe populum doceret? Hæc duo ſunt pontif. opera, ut aut a Domino aliquid diſcat, legendo divinas ſcripturas, & ſæpius meditando: aut populum doceat; ſed illa doceat quæ a Deo ipſe didicerit. Non ex proprio corde vel ex humano ſenſu, ſed quæ Spiritus-ſanctus docet. „ Et ponitur 36. di. *Si quis vult*. Ex iſto ſequitur ſecundo, quod ſacerdotes Domini fideliter verbum Dei prædicantes, in ſuis prædicationibus magnis perſonis minime debent parcere, duo quod exinde odio habeantur. Patet de Chriſto in multis locis evangelii Matt. 12. *Generatio mala & adultera ſignum quærit*. Sequitur: *Sic erit generationi huic peſſimæ*. Et Mar. 8. *Qui me confuſus fuerit & verba mea, in generatione iſta adultera & peccatrice, & filius hominis confundet eum, cum venerit in gloria patris ſui cum angelis ſuis*. Patet de Johanne Baptiſta in correctione Herodis, Matt. 4. Mar. 6. Item patet de ſancto Stephano Act. 7. Cum loquebatur in concilio coram principe ſacerdotum dixit: *Dura cervice & incircumciſis cordibus & auribus, vos ſemper ſpiritui ſancto reſiſtitis; ſicut & patres veſtri, ita & vos. Quem enim prophetarum non ſunt perſecuti patres veſtri, & occiderunt eos, qui prænuntiabant de adventu juſti, cujus vos nunc proditores & homicida fuiſtis, quia accepiſtis legem in diſpoſitione angelorum, & non cuſtodiſtis. Audientes autem hæc diſſecabantur in cordibus ſuis, & ſtridebant dentibus in eum*. Et hoc eſt quod dicit Ambroſius ſuper illo verbo 1. Cor. 4. *Vos nobiles, nos autem ignobiles*, &c. „ Libere enim „ & ſine adulatione veritatem prædicantes, „ & geſta pravæ vitæ arguentes, gratiam non „ habent apud homines. Et Chryſoſtomus: „ Incurrit odium qui arguit criminoſos. Ad idem Johan. 7. *Non poteſt vos odiſſe mundus, me autem odit, quia ego teſtimonium perhibeo de illo*, quid aliud *quam quia opera ejus mala ſunt?* Nec etiam fidelis prædicator verbi Dei debet curare, ut placeat mundi hominibus, Dicit enim Apoſtolus ad Galat. 1. *Si hominibus adhuc placerem, Chriſti ſervus non eſſem*. Ideo dicit poeta.

ANNO CHRISTI 1433.

Opto placere bonis, malis odioſus haberi,
Queis niſi ſit malus nemo placere poteſt.

Sed numquid Dominus dimittit inultum, quod homines criminoſi, tam ſæculares, quam ſpirituales, non acceptant caritativas correptiones? Utique non. Dicitur enim Amos 5. *Odio habuerunt in porta corripientem, & loquentem perfecte abominati ſunt. Idcirco pro eo quod diripiebatis pauperem, & prædam electam ipſi bonis ab eo, domos quadrato lapide ædificabitis, & non habitabitis in eis: Vineas amœniſſimas plantabitis, & non bibetis vinum earum; quia cognovi multa ſcelera veſtra, & fortia peccata veſtra, hoſtes juſti accipientes munus, & pauperes in porta deprimentes*. Nec hoc, ſcilicet cleri crimina arguere ex caritate, eſt os in cœlum ponere aut clero detrahere. Ponere enim os in cœlum, ſecundum gloſ. ſuper pſal. 66. eſt contra Deum loqui; detrahere non eſt, loqui perverſa de proximo, niſi in abſentia, odioſe, & non ex caritate.

Ex iſto ſequitur 3. quod ſacerdotes Domini non debent omittere fidelem verbi Dei prædicationem propter ſcandalum perverſorum. Patet in Salvatore noſtro Matt. 15. *Accedentes diſcipuli ejus dixerunt ei: ſcis quia Phariſei audito hoc verbo ſcandalizati ſunt: At ille reſpondens ait eis: Omnis plantatio quam non plantavit pater meus cæleſtis, eradicabitur. Sinite illos, cæci ſunt, duces cæcorum*. Et ad hoc eſt Auguſtinus ſuper Johan. homil. 27. „ Si inquit, de veritate ſcandalum ſumitur, utilius „ ſcandalum naſci permittitur, quam veritas „ relinquatur. Idem dicit Gregorius, quem „ allegat Nicolaus de Lira ſuper Matt. 15. cap. Igitur corollarium verum.

Alia

ANNO CHRISTI 1433.

Alia concluſio.

Nemo uſurpet ſibi verbi Dei prædicationem, niſi fuerit ad hoc miſſus. Patet Iſaiæ 6. *Et audivi vocem Domini dicentis: Quem mittam? Et quis nobis ibit? Et dixi: Ecce ego ſum, mitte me. Et dixit vade.* Patet de Chriſto Johan. 8. *Neque enim a meipſo veni, ſed alius me miſit.* Patet de Apoſtolis: Marc. 10. *Ecce ego mitto vos.* Et Luc. 10 *Ecce ego mitto vos* 2. Johan. 20. *Sicut miſit me pater, & ego mitto vos.* Et Apoſtolus ad Rom. 10. *Quomodo vero prædicabunt niſi mittantur?* Ubi dicit Nicolaus de Lira: „ A Deo ſicut prophe„ te, vel ab ejus locum tenente, ſicut alii „ prædicatores. „ Hæc ille.

Et circa iſtam miſſionem notamus, quod illa eſt quadruplex, ſecundum Auguſtinum lib. 83. quæſt. ad Oroſium. Prima, a Deo tantum, de qua patet in Moyſe & aliis a Deo inſpiratis, ut apoſtolis; de qua ad Galatas 1. *Paulus Apoſtolus, id eſt miſſus, non ab hominibus, neque per hominem, ſed per Jeſum Chriſtum & Deum Patrem, qui ſuſcitavit eum a mortuis.* Sequitur: *Notum autem facio vobis evangelium quod evangelizatum eſt a me, quia non eſt ſecundum hominem, neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, ſed per revelationem Jeſu Chriſti.*

Secunda miſſio eſt a Deo & ab homine, ſicut patet de Joſue & aliis a Deo & a ſuperiore miſſis ad prædicandum.

Tertia miſſio eſt ab homine tantum, ut eſt illa quæ non fundatur in lege Dei, ſed in traditionibus humanis.

Quarta nominetenus miſſio, eſt illorum qui a ſeipſis indigne uſurpant prædicandi officium, ut prophetæ & apoſtoli, de quibus Jeremiæ 23. dicit Dominus: *Non mittebam prophetas, & ipſi currebant, non loquebar ad eos, & ipſi prophetabant.* Et Apoc. 2. *Tentaſti eos qui ſe dicunt apoſtolos & non ſunt, & inveniſti eos mendaces.* Apoſtolos id eſt miſſos non a Deo. De his Johan. 10. *Omnes quotquot venerunt, fures ſunt & latrones.*

Intelligitur concluſio. Niſi fuerit ad hoc miſſus vel a Deo tantum, ut per externam inſpirationem, vel a Deo & ab homine, ut per internam inſpirationem, & per hominis auctorizationem. De iſta loquitur Auguſtinus in quæſtionibus Oroſii, dum quærit Oroſius; „ Quomodo poſſumus ſcire qui mittatur a „ Deo? Auguſtinus: Cognoſce miſſum a Deo, „ quem non paucorum hominum laudatio „ vel potius adulatio elegit. Sed illum, quem „ vita & mores optimi, & examinatio, apo„ ſtolicorum ſacerdotum vel univerſorum po„ pulorum judicio probavit; qui non appe„ tit præeſſe, qui pecuniam non dat, ut epi„ ſcopatus honorem accipiat. Nam qui præ„ eſſe feſtinat, ut quidam Patrum eleganter „ expreſſit: ſciat non eſſe epiſcopum, qui „ præeſſe deſiderat, non prodeſſe. „ Hæc ille. Et finis hujus auctoritatis ponitur 8. quæſt. 1. *Qui epiſcopatum.* Prima miſſio ſolvit a lege ſtatuti, ſic quod ille, quem Spiritus ſanctus inſpirat, prælato ſuo contradicente, ad vitam meliorem poteſt tranſire; patet in Apoſtolis Act. 9. & 5.

Ex iſto ſequitur, quod ſacerdos & diaconus Domini licite poteſt prædicare verbum Dei, ſine licentia ſpeciali ſui epiſcopi aut prælati ſuperioris.

A Probatur primum ratione & hoc multipliciter. Primo ſic: Sacerdos Domini, ſpiritu inſtigante, poteſt ſine ſpeciali epiſcopi aut prælati licentia prædicare verbum Dei. Ergo ſibi licet. Tenet conſequentia; quia majoris virtutis eſt ſpiritus Jeſu Chriſti inſtigans diaconum vel ſacerdotem ad prædicandum verbum Dei, quam inhibitio epiſcopi aut prælati humanitus adinventa. Ergo ſpiritui Chriſti inſtiganti & infallibiliter, plus parendum, juxta regulam Apoſtolicam Act. 5. *Magis oportet obedire Deo, quam hominibus.*

Secundo ſic legimus: Homo ſub poteſtate regis conſtitutus, ſpiritu Dei inſtigante, licite B poteſt dare eleemoſynam corporalem indigenti, ſine ſpeciali licentia regis: Ergo ſacerdos Domini multo magis poteſt licite prædicare verbum Dei, ſine ſpeciali licentia ſui prælati. Tenet conſequentia, cum major ſit eleemoſyna ſpiritualis, quam corporalis. Quam ergo mirabile foret, quod prælatus aut epiſcopus prohiberet dare corporalem eleemoſynam pauperibus eſurientibus, tam mirabile & amplius foret, quod prohiberet ſacerdoti Chriſti humili & ſcienti dare ſpiritualem eleemoſynam per evangelizationem verbi Dei.

Tertio ſic probatur: Conſummato matrimonio, conjuges ſine ſpeciali licentia prælati poſſunt licite generare filios carnales, ergo ſacerdotes poſſunt licite generare filios ſpirituales C per evangelizationem verbi Dei, ſine licentia prælati ſpeciali. Tenet argumentum a ſimili, aut a majori. Nam quam placitum eſt opus Deo, quod conjuges ſine prælati licentia generent filios carnales, tam placitum eſt ſibi, quod diaconi vel presbyteri inſtinctu Dei per evangelium Chriſti, ſine ſpeciali licentia generent ſpirituales filios Dei; quod ſi negatur ſimilitudo, detur diverſitas. Immo, cum pejus eſt ſemen verbi Dei non admittere, vel ſuffocare, quam ſemen carnale; ſic e contrario melius eſt ſemen verbi Dei ſpargere & ſuſcipere, quo ſuſcitentur filii Dei, quam ſuſcipere vel dare ſemen, quo ſuſcitentur filii carnis. Et hic Salvator Matth. 10. dicit: D *Quicumque non receperint vos, neque audierint ſermones veſtros, excutite pulverem de pedibus veſtris. Amen dico vobis, quod tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorræorum in die judicii, quam illi civitati.* Item: Qua ratione Heldad & Medad, ſuper quos requievit Spiritus Domini, prophetaverunt licite, Moyſe irrequiſito, ut habetur Num. 11. eadem ratione ſacerdos Chriſti humilis, ſuper quem requieſcit Spiritus Domini, irrequiſito prælato, licite poteſt prædicare populo verbum Dei. Et utinam prælati eccleſiæ haberent in hoc facto ſpiritum Moyſi. Nam num. 11. dicitur: *Cumque propheta eſſet in caſtris, ſcilicet Heldad & Medad, timuit puer, & nunciavit Moyſi dicens:* E *Heldad & Medad prophetant in caſtris. Statim Joſue filius Num, miniſter Moyſi, & electus a pluribus ait: Domine mi Moyſes prohibe eos. At ille. Quid, inquit, æmularis pro me? quis tribuat ut omnis populus prophetet, & det eis Dominus ſpiritum ſuum?* O utinam affectum iſtius viri ſancti amici Dei, haberent nunc prælati. Tunc enim non prohiberent Chriſti humilibus diaconibus & ſacerdotibus prædicare verbum Dei. Item, patet per apoſtolum, qui cum vocatus fuiſſet per Chriſtum, ut prædicaret nomen Jeſus coram regibus &

gen-

gentibus, non ivit pro ſpeciali licentia ad Petrum, Jacobum aut Johannem, qui videbantur eſſe eccleſiæ columnæ. Unde ad Galatas 1. dicitur: *Cum autem placuit ei, qui me ſegregavit de utero matris meæ, & vocavit me per gratiam ſuam, ut revelaret filium ſuum in me, & evangelizarem illum in gentibus, continuo non acquievi carni & ſanguini, neque veni Hieroſolymam ad anteceſſores meos apoſtolos, ſed abii in Arabiam; & iterum reverſus ſum in Damaſcum*, &c. Similiter apoſtoli & ſeptuaginta duo diſcipuli, poſtquam generalem acceperunt a Domino auctoritatem evangelizandi, non ibant pro ſpeciali licentia unus ad alterum; ſed induti ſpiritu ex alto, ibant in mundum univerſum, prædicantes evangelium omni creaturæ. Marc. ultimo. Quare non facerent ſic veri & humiles Chriſti ſacerdotes, cum meſſis quidem multa, operarii autem pauci. Matth. 9. & Luc. 10. Ideo dicit Apoſtolus ad Rom. 1. *Nolo enim vos ignorare, fratres, quod ſæpe propoſui venire ad vos, & prohibitus ſum uſque adhuc, ut aliquem fructum habeam in vobis, ſicut & in cæteris gentibus. Græcis aut barbaris ſapientibus & inſipientibus debitor ſum. Itaque, quod in me, promtum eſt & vobis, qui Romæ eſtis, evangelizare.*

Sequitur ſecundo quod nec poteſtas papæ aut prælati poteſt licite in contrarium; nec ille qui tali inordinatæ poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit, ſed ipſius voluntati obtemperat & præcepto. Unde 2. Corinth. 10. dicit Apoſtolus. *Nam & ſi aliud gloriatus amplius fuero de poteſtate noſtra, quam dedit nobis Deus in ædificationem, & non in deſtructionem veſtram, non erubeſcam.* Et ibid. cap. 2. dicit: *Putatis quod excuſemus nos apud vos: coram Deo in Chriſto loquimur: Omnia autem, cariſſimi, propter ædificationem veſtram.* Sed rogo qualis eſt illa ædificatio prohibere operarios ire in meſſem Domini, & laborare in vinea Domini Sabaoth, quam heu! exterminavit aper de ſilva, & ſingularis ferus depaſtus eſt. Pſal. 79. vulpeculæque demolitæ ſunt, prout dicit Salomon pacificus in Canticis canticorum. Unde Dominus in littera ad papam inter cætera ſic dicit: „ Breviter autem recolligens dico, quod apoſtolicæ ſedis ſanctitas „ non poteſt, nili quæ in ædificationem, & „ non in deſtructionem. Hæc eſt enim plenitudo poteſtatis omnia poſſe in ædificatio„ nem. Hæ autem quas vocant proviſiones, „ non ſunt in ædificationem, ſed in manifeſtam deſtructionem. Non ergo poteſt eas „ dare beatiſſima ſedes apoſtolica. „ Hæc ille qui, ut dicitur, a papa Innocentio ad tribunal Chriſti appellavit. Quod autem ſic reſiſtere, non ſit poteſtati reſiſtere, patet per Auguſtinum in libro de Natura boni. „ Si aliquid jubet poteſtas „ quod non debes facere: hic ſane contemne poteſtatem, timendo poteſtatem majorem. Ip„ ſos humanarum rerum gradus adverte. Si „ quid juſſerit curator, numquid faciendum „ eſt, ſi contrarium proconſul jubeat? Rurſus: ſi quid ipſe proconſul jubeat, & aliud „ jubeat imperator: Numquid dubitatur, illo „ contemto, illi eſſe ſerviendum? Ergo ſi a„ liud imperator, aliud Deus jubeat; con„ temto illo, obtemperandum eſt Deo. Po„ teſtati ergo diaboli vel hominis tunc reſiſtimus, cum aliquid contra Deum ſuggeſſerit; in quo Dei ordinationi non reſiſtimus, „ ſed obtemperamus. Sic enim Deus præcepit, ut in malis nulli poteſtati obediamus. „ Et ponitur 2. ſermone di. 44. Et ad idem „ Auguſtinus. Si aliquid ipſe conſul jubeat, „ & aliud imperator, aliud Deus; quid judicatis? Major poteſtas eſt Dei. Da veniam, „ o Imperator! tu carcerem, ille gehennam „ minatur, hinc tibi aſſumenda eſt fides tua, „ tamquam ſcutum, & quo poſſis omnia ignita jacula inimici extinguere. „ Et ponitur 11. quæſt. 3. *Qui reſiſtit*. Sic in præſenti poteſt rationabiliter dici. Da veniam, o Eugeni, o Innocenti, tu minaris excommunicationem, abſciſſionem ab eccleſia, & Chriſtus ignem gehennæ. Et hoc etiam patet ex facto Suſannæ Dan. 13. *Angustia mihi ſunt undique. Si enim hoc egero, mors mihi eſt; ſi autem non egero, non effugiam manus veſtras. Sed melius mihi eſt abſque opere incidere in manus veſtras, quam peccare in conſpectu Dei.*

Ex iſto tertio ſequitur: Quicumque nititur fidelem Domini ſacerdotem a prædicatione verbi Dei abſtrahere, in hac parte videtur dictamini Spiritus ſancti culpabiliter contraire. Patet, quia cum ex præcepto Domini ſacerdotes tenentur prædicare verbum Dei, ut probatum eſt, & præceptum illud fuit dictaminis Spiritus ſancti, ſequitur, &c. In hoc heu! peccato ſunt quidam epiſcopi, abbates & præpoſiti, qui ſæpius clericum aut fratrem valentem pro ſtudio ſeu evangelizatione verbi Dei, abſtrahunt, curis ſæcularibus implicando.

Ex iſto ſequitur ulterius, quod ſacerdotes debent verbum Dei, mendacia fugiendo, veraciter prædicare, prout mandat Dominus, Jeremiæ 23. *Qui habet ſermonem meum, loquitur ſermonem meum vere*; & apoſtolus 2. Cor. 2. *Non enim ſumus ſicut plurimi, adulterantes verbum Dei; ſed ex ſinceritate, ſicut ex Deo, coram Deo in Chriſto loquimur.* Hinc de prædicantibus mendaciter dicitur Jerem. 23. *Et in prophetis Jeruſalem vidi ſimilitudinem adulterii, & iter mendacii, & confortaverunt manus peſſimorum, ut non converteretur unuſquiſque a malitia ſua.* Et tales prædicatores, heu! diligunt carnales homines tam ſæculares, quam ſpirituales, ut dicitur Jeremiæ 5. *Stupor & mirabilia facta ſunt in terra. Prophetæ prophetabant mendacium, & ſacerdotes applaudebant manibus ſuis, & populus meus dilexit talia. Quid igitur fiet in noviſſimis ejus?* Qui autem prædicant veritatem eis, *illos odiunt & abominantur.* Patet 3. Reg. ult. de Achab, ad quem cum dixiſſet Joſaphat: *Non eſt hic propheta Domini quiſpiam, ut interrogemus per eum?* Et ait rex Iſrael ad Joſaphat: *Remanſit vir unus, per quem poſſumus interrogare Dominum; ſed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, ſed malum omni tempore, Micheas filius Hiemla.* Et hoc prævidit Apoſtolus 2. ad Tim. 4. *Erit enim tempus cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt, ſed ad ſua deſideria coacervabunt ſibi magiſtros, prurientes auribus, & a veritate auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.* Hinc dixit idem Apoſtolus ad Titum. 2. *Tu autem loquere quæ decent ſanam doctrinam.*

Concluſio ultima. Sacerdotis Domini prædicatio, ut ſibi ſit meritoria, bonis operibus eſt confirmanda. Patet iſta concluſio de Chriſto, Actuum 1. *Cœpit Jeſus facere & docere.* Hinc Jacobi 3. *Sic loquimini, & ſic facite.* Et

B.

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

S. Hieronymus in epiſt. ad Nepotianum. „ Non A
„ confundant opera ſermonem tuum, ne cum
ANNO CHRISTI 1433. „ in eccleſia loqueris, quilibet reſpondeat: Cur
„ ergo quæ dicis, ipſe non facis? Delicatus
„ magiſter eſt, qui pleno ventre de jejunio
„ diſputat, accuſare avaritiam & latro poteſt;
„ ſed ſacerdotis Chriſti os cum mente con-
„ cordet. „

Ex omnibus præmiſſis finaliter ſequitur, quod articulus noſter **tertius**, puta: *Verbum Dei exemplo Chriſti & apoſtolorum*, &c. eſt verus & catholicus, fidelis & omni acceptione dignus. Patet, quia ex ſacra ſcriptura, praxi Chriſti & apoſtolorum, ſententiis ſanctorum, in eadem ſacra ſcriptura veraciter ſe fundantium, prout Dominus contulit, eſt deductus.

Finis poſitionis tertii articuli Bohemorum, propoſiti in præſentia ſacri concilii Baſileenſis, per dominum Ulricum de ſecta Orphanorum, anno Incarnationis dominicæ MCCCCXXXIII.

POSITIO DE COMMUNIONE

Diviniſſimæ euchariſtiæ,

Facta per magiſtrum Johannem de Raguſio ordinis Prædicatorum ſacræ theologiæ profeſſorem, contra M. Johan. de Rokaſana oratorem Bohemorum, habita in præſentia ſacri concilii Baſileenſis.

Ib. p. 552. REverendiſſimi reverendique patres, illuſtriſſime princeps, regum & principum, univerſitatum atque communitatum ambaſſiatores oratoreſque egregii, utriuſque juris divini pariter & humani doctores eximii & magiſtri, comites, barones, nobiles, civeſque inſignes, & cæteri in Chriſto Jeſu omnes patres, domini & fratres dilectiſſimi, qui huic ſacræ congregationi divinoque certamini intereſtis. Poſt valde utilem ac perneceſſariam exhortationem reverendi in Chriſto patris & domini mei ſingulariſſimi domini Ciſſercienſis; cujus exhortationis verba utinam tali fide, tali devotione, talique caritatis affectu fuiſſent a cunctis auditoribus accepta, qualiter ab eodem patre prolata ſunt, &c. *Ut apud R. P. Labbe tom. 12. concil. pag. 1013.*

In fine hæc leguntur.

Sciendum quod Bohemi finita hac poſitione & reſponſione, injurias, ut inquiebant, paſſi, provocati ſunt, reddideruntque ſe difficiles præſtare audientiam tribus ſequentibus reſponſalibus deputatis pro parte ſanctæ ſynodi. Unde patres expediens arbitrati ſunt, illos in dicendis uti temperato eloquio atque ſuavi ſermone; veritate tamen ſemper ſalva, ne a verbo aſpero offenſi, redirent ad propria, non inſtructi in verbo veritatis & doctrina ſalutis, & breviare dicenda, ne tædio affecti, quærerent ſub alio colore ſui occaſionem receſſus.

Sequitur.

REPLICA CONTRA POSITIONEM

ANNO CHRISTI 1433.

Magiſtri Ægidii Carleri facta per dominum Nicolaum unum ex oratoribus Bohemorum pro ſecundo articulo eorum.

OStenſo quod articulus de cohibitione, Ib. p. 556.
correptione & caſtigatione peccatorum ſit catholicus, legis divinæ auctoritatibus, ac praxi Chriſti apoſtolica, & eccleſiæ primitivæ, nec non ſanctorum doctorum, cum conciliis antiquis, ſe veraciter in eadem lege fundantium, ſententiis munitus; ſupereſt venerabilis & dilectus in domino doctor, præ- B dictum articulum zelanter impugnans, & ipſum videlicet, non tantum quantum demeruit flagellans, qui quaſdam auctoritates ſcripturarum in unum involucrum ſatis diſpendioſa prolixitate compegit, putans ſe undecumque ſibi ſuccurrendo fidem ſimplicibus adgignere creditivam. Sed cum opus præcipuum virtutis ſit vera dicere, & hunc qui veritatem impugnat poſſe revincere, ejus latibula coram aliis patenter aperiam. Ideo divino adjutus contra illum præſidio, mea ſalvans, ad oppoſitiones & inſtantias illius deſcendo, ejus reſponſis & ſolutionibus immorabor. Et cum venerabilis noſtrum articulum impugnans me in præfatione ſui primi actus fabrum pru- C nas ſufflantem ſub olla, quam vidit ſuccenſam, rationum & auctoritatum per meum articulum contra vitia appellaſſet; & æſtimanſ me illam ultra modum ad combuſtionem vitiorum ſuccendiſſe, aquam amaram, quia contra dictionem hujus ignei zeli, ut alter faber, ſe mittere & ſubminiſtrare ſpopondiſſet, ut aliquod ex ambobus nobis medium fieret, hoc audiens in primis animo gaudebam. Sed auditis poſterioribus, & poſt hæc in ſcriptis viſis, timeo ne doctor in illam Apoſtoli incidat ſententiam, quam de quibuſdam Rom. 2. ſcribit: *Qui ergo alium doces, te ipſum non doces;* cum timens de me, ne in uno extremo excederem ultra modum flammam ad D combuſtionem vitiorum emittendo; ſolus, ejus ſalva reverentia, in extremo utroque excedit, nunc flammam extra clibanum nimium emittens, & ſpecialiter contra laicos ſæculares, & nunc nimium extinguens, & maxime erga eccleſiaſticos & clericos, ut in ſequentibus apparebit; & ad tantum eximit & exonerat eccleſiaſticos, & onera graviſſima laicis, tamquam primæ materiæ, imponit, quod timendum eſt ne ſit de numero illorum, de quibus veritas dicit: *Alligant enim onera gravia & importabilia, & imponunt in humeros hominum; digito autem ſuo nolunt ea movere.* Et ad tantum poſſunt ſæculares gravari ſic per eccleſiaſticos, quod aliquando velut aſina co- E ram Balaam declamabunt.

Cum autem doctor materiam ſui actus ad tria puncta reſtrinxit. In primo enim puncto ſuo præmittens quatuor notabilia, uno de deſcriptione peccati mortalis, ſecundo de deſcriptione peccati mortalis publici & privati, tertio de diſtinctione judicii quadruplicis, & quarto de diſtinctione duplicis correptionis, ſubjungit propoſitionem primam; Quod lex æterna eſt ponenda in ſummo omnium principe; quia cum, inquit, mundus divina prudentia regatur, neceſſe eſt in gubernante eſſe

dictamen practicum omnium ab eo directorum, ut quomodo a ratione practica artis increatæ proceſſit, ſic ſua providentia in ipſum, ut finem ultimum reducatur, a qua dicit ulterius derivari in nobis legem naturæ, velut quamdam participationem ejus, per quam inclinamur ad proprios actus & finem vitæ humanæ, in quibus ſecum non intendo contendere, quia non ſunt contra me, ſed pro articulo meo. ANNO CHRISTI 1433.

Poſt hæc ponit poſitionem ſecundam, quod ultra legem æternam & naturalem oportet ponere legem humanam, quæ præcepta moralia legis divinæ & naturalis per derivationem ab illa determinaret, & quæ crimina aliqua poſſet licite punire mortis ſupplicio, in hoc a lege evangelica non diſſonando; & huic annectit propoſitionem iſtam tertiam. Quod quamvis omnia peccata mortalia & maxime publica ſint a quolibet fideli deteſtanda, non tamen omnia poſſunt puniri lege humana. Deinde circa illam primam ſuæ poſitionis partem ſubinfert concluſionem: Quod licet omnia peccata mortalia ſint divina lege expreſſe vel implicite prohibita; non tamen omnia peccata mortalia publica ab homine ſunt ex dictamine hujus legis pœnaliter per judicium punienda. Et in illis ſcilicet in poſitione ejus ſecunda & tertia, & in dicta concluſione ſecum non concordo, ſed oppoſitum ſentio.

Ut autem hoc melius & manifeſtius a venerando auditorio inter me & partem mihi adverſam poſſet percipi, & ex oppoſitis juxta ſe poſitis veritas magis eluceſceret, in confirmationem articuli mei & pro poſſe ſatisfactionem, dictis & rationibus per reverendum impugnantem circa illum primum ejus punctum, quantum ad illa puncta, in quibus diſcordamus inducta, tria ſpecialiter præſuppono.

I. Suppoſitio. Primo illud, quod lex evangelica excellit legem Moyſi, & omnem aliam legem humanam in extirpatione vitiorum: nam lex humana ex eo quod non poteſt ad legem divinam attingere, invenitur defectiva. Lex etiam Moſaica videtur permittere aliqua mala, eo quod data fuit populo rudi & duræ cervicis. Lex autem evangelica, tamquam perfectiſſima, quantum eſt de ſe nullum malum permittit, ſed omnia excludit & punienda prædicit, Matth. 12. *De omni verbo otioſo quod locuti fuerint homines, reddent rationem in die judicii*: Et ſi de omni verbo otioſo, multo magis de nocivo; & ſi de verbo, multo magis de facto. Iſta ſuppoſitio patet & latius in ſententia & in verbis declaratur per Nicolaum de Lira in proœmio ſuper Matth. & ſuper illo verbo Pſalm. 26. *Semita juſti*. Idem doctor: „ Omnes aliæ leges excepta evangelica permittunt aliqua mala. „ Hæc ille.

II. Suppoſitio. Secundo præſupponitur illud Chryſoſtomi dictum, quod in opere imperfecto ſcribit, ſuper illo verbo evangelii: *Erat enim docens illos ſicut poteſtatem habens*. „ Omnis doctor ſervus eſt legis, quia neque ſupra legem addere aliquid de ſuo ſenſu debet, neque ſubtrahere ſecundum proprium intellectum: „ ſed hoc tantummodo prædicat, quod habetur in lege. Nec enim poteſt mens humana detractare (alias directicare,) quod ſapientia dictat. Sic enim ait Salomon: *Ne addas ad verba, neque ſubtrahas inde*. Qui autem hoc eſt auſus, ſe ſapientiorem putat „ eſſe, quam Deum, & incipit falſus eſſe teſtis; quia illud dicit, quod nec auris audivit, nec oculus vidit. Chriſtus autem Dominus legis & ſubtrahere poteſt de lege, quod propter neceſſitatem temporis juſſit, ut puta propter duritiam cordis, juſſum fuerat dare libellum repudii: Dominus illud, quaſi poteſtatem habens, ſubdoxit dicens: *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*. Et addidit. Quod propter infirmitatem hominum minus fuerat juſſum ut puta: *Antiquis dictum eſt non occides, ego autem dico non iraſci*. Non quaſi ſervus legis ſub poteſtate conſtitutus illud docebat, quod fuerat juſſum, ſed quaſi dominus legis, & habens poteſtatem ſua auctoritate, addebat ſupra id quod antiquis dictum fuerat: *Ego autem dico*. „ Hæc ille. ANNO CHRISTI 1433.

Tertio præſupponitur, quod quilibet Chriſtianus ultor injuriæ debet quoad Dei injuriam eſſe ultor zelantiſſimus, & quoad propriam injuriam indultor mitiſſimus, cum ſicut Dei dilectio, ita vindicatio divinæ injuriæ eſt a quolibet præferenda: quod plane conſtat ex præcepto Salvatoris, qui Matth. 18. peccantem præcipit corripere, illam correptionem uſque ad excommunicationem acuendo. De vindicatione vero propriæ injuriæ præcepit, ut quoties in eum frater peccaverit, dimittatur. Quod etiam ex facto Chriſti & Moyſi confirmatur, qui fuerunt duo legiferi duplicis teſtamenti. Nam Moyſes Exodi 22. legitur pro adoratione vituli viginti tria millia hominum occidiſſe, & tamen num. 12. legitur pro Maria, contra ipſum murmurantem, quod percuſſa fuit lepra a Domino, ipſum Dominum exoraſſe. Sic & Chriſtus Matth. 4. duplicem tentationem humanitatis ſuæ patienter ſubſtinuit; ſed quando tertio ad latriam ſoli Deo debitam diabolus aſpiravit, acute fugavit eum dicens: *Vade ſathana*; per quod ſecundum Chryſoſtomum dedit nobis intelligi, ut nos illius diſceremus exemplo, noſtras quidem injurias magnanimiter ſuſtinere, Dei autem injurias nec uſque ad aurem ſufferre; quoniam in proprüis injuriis patientem eſſe quemquam laudabile eſt: injurias autem Dei diſſimulare nimis impium eſt. Sic Chriſtus Phariſæis in cauſa Dei acutiſſime reſtitit opere & ſermone, ut eſt Matth. 23. injuriam autem ſuæ humanitatis nedum patienter ſuſtinuit; ſed pro inferentibus oravit Luc. 23. Sic Petrus contumelias ſibi illatas cum gaudio ſuſcipiebat, peccata vero quæ in Deum committebantur zelantiſſime punlebat, Ananiam & Saphiram Spiritui ſancto mentientes mortis ſententia per miraculum damnans Act. 5.

III. Suppoſitio. Iſtis ſuppoſitionibus præmiſſis, accedendo ad dicta & poſita doctoris, argumentum impugnantis dico, quod quamvis lex æterna in ſummo omnium principe ſit ponenda, a quo derivatur in nobis lex naturæ, velut quædam participatio ejus, per quam inclinamur ad proprios actus & finem vitæ humanæ, ut in principio deducit doctor; non tamen ultra hanc legem æternam & naturalem ſimpliciter, neceſſario poni oportet legem humanam ad participandum dictamen divinæ directionis, ſic

quod

quod non ſufficienter ſine illa dirigi poſſit reſpublica ſeu genus humanum. Cum immediatus lex Moſaica, cui ſucceſſit lex gratiæ ſeu evangelica, derivatæ ſunt a prædicta lege æterna, & naturali, quæ ſufficientes per ſe erant ad regimen eccleſiæ militantis, ſine humanis legibus poſt adjectis, quælibet pro tempore ſuo. Nam determinatio in his quæ ordinant homines in Deum, facta eſt in lege veteri ſufficienter per ceremonialia; determinatio vero in his quæ ordinant homines ad invicem, facta eſt in lege ipſa per judicialia, & hujus determinationis ceremonialium judicialium vel moralium neceſſitas fuit; quia univerſalia non movent ſufficienter ad opus, ut etiam innuit impugnans.

ANNO CHRISTI 1433.

Lex etiam evangelica legi Moſaicæ ſuccedens, pro ſuo tempore eſt per ſe ſufficiens ad regimen eccleſiæ militantis, ſine legibus humanis poſt adjectis, excedens legem veterem & alias leges in brevitate, & in inſtrumentorum paucitate, & modi implendi facilitate, quæ eſt regula communis, una omnium, brevis, facilis, ſufficiens, & lex perfectæ libertatis, qualem decebat nobis tradere Jeſum Chriſtum. Nec aliquis hominum præter eum poteſt talem regulam aut ſtatutum condere, quod ſic univerſaliter cooptatum omni homini, omni ſtatui & conditioni; congruens in omni loco & in omni tempore ſine exceptione obſervandi, quod non ſufficienter in lege prædicta includatur. Cum lex prædicta perfecte executa docet rectiſſime quomodo omnis injuſtitia debeat a republica extirpari, & quomodo offendens in legem debeat caſtigari, & quomodo quæcumque juſtitia veritatis foveri debeat & finaliter præmiari. In ipſa eſt fides eccleſiæ catholicæ, quam quilibet tenetur cognoſcere. In ipſa etiam eſt exemplar planiſſimum, juxta quod debet regulari eccleſia & quodlibet ejus membrum. In ipſa etiam eſt ſubtilitas tam ſcholaſtica quam moralis, ultra hoc quod ſcimus comprehendere hic in via. Ideo idem eſſet ſpiritualiter paſcere auditorium ſine ſententia evangelica, ac ſi quis faceret alteri corporalem convivium ſine pane. Nam cum Chriſtus fundamentum eſt totius ſententiæ, quæ pertinet Chriſtiano, & ſua converſatio & doctrina in evangelio ubilibet expreſſatur, patet quod neceſſarium eſt omni ſtatui viatorum ipſum cognoſcere, cum in ipſo ſine poſſibilitate deceptionis poſſimus hoc habere quod debemus credere vel ſperare, & quomodo debemus tam nos ipſos quam rempublicam informare; & per conſequens non neceſſario ſemper ponenda eſt lex humana, nec immediate derivatur a lege æterna & naturali, quin ſine illa ſufficienter dirigatur eccleſia Catholica per legem veterem & novam, ut tactum eſt; cujus oppoſitum expreſſe ponit impugnans in ſcripto ſuo.

Et in confirmationem mei dicti, præſupponens ex fide Catholica, quod Chriſtus Jeſus verus Deus & homo unam legem inſtituit, quæ eſt vetus & novum teſtamentum, ad eccleſiam Catholicam regulandam, argumentamur ſic: Univerſitas legum ſufficit regere totum mundum: ſed lex Jeſu Chriſti continet in ſe omnem legem particularem: ergo lex Jeſu Chriſti veri Dei & hominis per ſe ſufficit ad regimen eccleſiæ Catholicæ. Antecedens patet, ex eo quod ſcriptura ſacra, quæ eſt lex Jeſu, continet in ſe omnem veritatem; ſed omnis lex legi divinæ non diſſonans, eſt veritas: ergo lex Chriſti continet omnem legem. Argumentum patet per B. Auguſtinum lib. 2. de Doctrina Chriſtiana in fine, ubi dicit: » Quidquid homo ul» tra ſcripturam ſacram dividit, ſi noxium » eſt, ibi damnatur; ſi utile, ibi invenitur. » Et cum ibi quiſque invenerit omnia quæ » alibi utiliter didicit, multo abundantius in» veniet ea, quæ nuſquam omnino alibi, ſed » in illarum tantummodo ſcripturarum mira» bili altitudine, mirabili humilitate diſcun» tur. Idem tenet Johannes Damaſcenus pri» mo libro ſententiarum ſuarum, dicens: Non » eſt poſſibile quidquam, præter ea quæ a » divinis eloquiis tradita ſunt & manifeſta, » dicere de Deo, nec univerſaliter intelligere. » Iſtud etiam tenent alii doctores concorditer, qui fundant in lege Chriſti veraciter dicta ſua. Item beatus Gregorius libro 33. Moralium dicit: » Deus in ſcriptura ſacra » quidquid poteſt evenire ſingulis comprehen» dit, atque in illa per exempla præſentium, » etiam vitam ſequentium informare cura» vit. » Hæc ille. Hoc autem non ideo dico, quod leges humanas omnino abjiciam, aut velim annullare, in quantum ſpecialiter legi divinæ ſubſerviunt, & ipſius rectitudinem & juſtitiam imitantur. Sed dico, quod nullæ tales leges humanæ, vel privatæ ſtatuta ſunt licita, vel a populo obligatorie admittenda, niſi de quanto ſunt media facilitantia ad obſervantiam legis Chriſti. Si autem, ſecundum impugnantem, lex humana ſimpliciter, neceſſario & obligatorie eſt ponenda, & ſecundum ipſum in materia morali & theologica indefinita valet univerſalem. Si ergo lex humana ſimpliciter eſt neceſſaria, tunc omnis lex humana ſic eſt neceſſaria, & ſi ſic: tunc iſta lex humana eſt ſic neceſſaria, ut quilibet & ſpecialiter ſacerdos deprehenſus in adulterio, occidatur. Prædicet hæc doctor in Francia, & placebit ſacerdotibus & regno.

ANNO CHRISTI 1433.

Et non obſtat ſi doctor voluerit objicere illud, quod lex humana licentians virum occidere poſſe adulterum uxoris in adulterio deprehenſum, intelligi debeat, ſi eſt perſona vilis, & cui non debetur reverentia, volens forte eccleſiaſticos eximere. Ad hoc poteſt reſponderi, quod doctor talem non poteſt a vilitate eximere, etſi eſſet eccleſiaſticus; quia eo vilior eſt, ſi peccat, quanto alios in officio excellit; cum quanto gradus eſt altior, tanto caſus gravior; & hoc patet per canonem 1. quæſt. 1. *Viliſſimus*; ubi ſic ſcribitur: » viliſſimus deputandus eſt, niſi præcellat » ſcientia & ſanctitate, qui honore præſtan» tior eſt. » Quamvis nollem quod talis adulter in corpore occidatur, ſed ad reformationem, ſalva vita, teneatur; & ſic eſt expeditus unus punctus, in quo cum doctore non concordo, nec ipſe mecum; quia ipſe ponit legem humanam neceſſariam & obligatoriam; ego autem legem novam & veterem dico ſufficientem, quamlibet pro tempore ſuo, ad eccleſiam Catholicam regulandam, ſine illa poſt adjecta.

Poſt hæc pono propoſitionem oppoſitam propoſitioni ejus tertiæ ſub terminis iſtis:

Omnia peccata mortalia publica a quolibet fideli deteſtanda, poſſunt puniri lege humana;

& legem humanam intelligo ſubſervientem legi æternæ, & rectitudinem ac juſtitiam ipſius imitantem, ſicut & doctor in ſcripto ſuo ad tantum ipſam dicit eſſe bonam, in quantum ſic ſe habet. ANNO CHRISTI 1433.

Probatur propoſitio ſic. Lex humana poteſt ad tantum deſervire & ſubjici legi divinæ, tamquam ancilla dominæ, quod in ipſa expreſſe ſtatuatur exſecutio contra omnes tranſgreſſores publicos legis divinæ: quo dato, ſufficientia data & opportunitate loci & temporis, omnia peccata mortalia publica poſſent puniri lege humana: ergo, &c. conſequentia eſt bona, & antecedens patet Dan. 3. *Nabuchodonoſor rex Babylonis ſtatuit, dicens: A me ergo propoſitum eſt hoc decretum, ut omnis populus & lingua & tribus, quicumque locutus fuerit blaſphemiam contra Deum Sidrac, Miſac & Abdenago, diſpereat, & domus ejus vaſtetur. Neque enim eſt Deus alius, qui ita poſſit ſalvare.* Et 1. Eſdræ 7. *Rex Artaxerxes locutus eſt ad Eſdram, dicens: Tu autem, Eſdras, ſecundum ſapientiam Dei tui conſtitue judices & arbitros in terra Syria & Phœnice, & omnes qui legem Dei tui noverint, doce, ut quotquot tranſgreſſi fuerint legem, diligenter plectantur.* Et 2. Paralip. 15. *Aza rex intravit ex more ad corroborandum fœdus, ut quærerent Deum patrum ſuorum in toto corde & in tota anima ſua. Si quis autem non quæſierit*, inquit, *Dominum Deum Iſrael, moriatur a minimo uſque ad maximum, a viro uſque ad mulierem.* Et iſte eſt ſecundus punctus in quo diſcordo a doctore.

Deinde pono concluſionem oppoſitam concluſioni ejus primæ partis ſub terminis iſtis.

Omnia peccata mortalia publica, divina lege expreſſe vel implicite prohibita, ſunt ab homine ex dictamine hujus legis, data pertinacia, & ad hoc habita opportunitate & ſufficientia, per judicium ipſi legi conforme punienda, ſtante ſaltem brachio ſæculari & ſpirituali in ſuo ordine a Deo approbato.

Probatur ſic concluſio. Eccleſia ſicut habet duas partes, ſcilicet clericos & laicos, tamquam corpus & animam; ſic habet duos modos corrigendi, ſcilicet ſpiritualiter hortative, & corporaliter coactive, ex quibus rectores ſpirituales & ſæculares ex eorum officio, modis ipſis congruentibus ex dictamine divinæ legis, poſſunt in communitatibus Chriſtianorum & quolibet ſtatu eorumdem, omnia dicta peccata pœnaliter per judicium punire, ut probatum eſt per me in poſitione mea, auctoritatibus legis divinæ & ſanctorum doctorum ſententiis ſe veraciter in eadem fundantibus, cum alias ſuperfluerent illæ duæ poteſtates in eccleſia; ſcilicet poteſtas civilis coactiva, & evangelica, quod non eſt dicendum.

Et probatur concluſio ſecundo per opponentem met, qui in fine ſui primi puncti ſcribit, concedendo omnia peccata mortalia publica punienda, concurrentibus tribus, ſcilicet juriſdictione, convictione & pace ſalva. Tunc ſequitur: Omnia peccata mortalia publica, concurrentibus illis tribus, ſunt ab homine pœnaliter per judicium punienda; ergo omnia peccata mortalia publica ſunt ab homine pœnaliter per judicium punienda. Conſequentia eſt bona; quia arguitur ab inferiori ad ſuperius affirmative, & etiam quia ex oppoſito conſequentis inferri poteſt oppoſitum antecedentis; licet doctor in auditorio publico negaverit hanc prædictam conſequentiam, dicens fore argumentum a ſecundum quid ad ſimpliciter: tamen capiendo iſta tria prædicta per viam cujuſdam determinationis actualiter concurrentis ad præcedentia, ſicut ego intelleni doctorem, tunc conſequentia prædicta bona eſt; ſicut & illa eſt bona conſequentia, ſi ſic argueretur: Homo currit ſub iſto modo: ergo currit; ſic & in propoſito. Si autem illa tria capiuntur per viam unius antecedentis impoſſibilis, quemadmodum doctor in auditorio ſe declaravit, tunc pro illa conſequentia ſecum non contendo, cum ſic ex impoſſibili, ſequitur quodlibet: quamvis ego non habeam hoc pro impoſſibili, quod iſta prædicta concurrant, & omnia peccata mortalia publica arguantur. ANNO CHRISTI 1433.

Item, quæ peccata lex divina ſententiat pœnaliter punienda, illa poteſt homo judex, juxta dictamen ejuſdem legis, pœnaliter per judicium punire: ſed omnia peccata mortalia publica lex divina ſententiat pœnaliter puniendа, intelligendo in univerſali vel in particulari: ergo omnia poteſt homo judex, ſicut dictum eſt, pœnaliter per judicium punire. Conſequentia eſt bona, & antecedens pro utraque parte patet per doctorem impugnantem, ubi volens probare ex iſto dicto Apoſtoli Rom. 1. & 13. cap. quod aliqua crimina lex humana poteſt licite punire mortis ſupplicio, ponit quod illos, quos Deus judicavit ad mortem, poteſt judex licite interficere, & maxime illos, qui per legem divinam adjudicati ſunt morti; licet eo modo non dico ſecum, quod omnes qui ſecundum modum loquendi Apoſtoli digni ſunt morte, quod debeant morte corporali plecti, ut in loco ſuo poſt dicetur.

Et ſi omnia peccata mortalia publica divina lege expreſſe vel implicite prohibita, non eſſent ab homine, ex dictamine hujus legis, data pertinacia, & ad hoc habita opportunitate & ſufficientia, pœnaliter per judicium puniенda, ſequitur quod lex humana fideliores executores haberet, quam lex divina, cum illa ut communiter habet executores pœnaliter puniendi omnes ſuos tranſgreſſores, cujus oppoſitum fieri deberet, cum ſit argumentum a majori. Si ſervus imperatoris vel alterius domini temporalis exequitur mandatum domini ſui in puniendo in tranſgreſſoribus decreti domini ſui, quanto magis imperatores & domini temporales exequi deberent mandatum capitalis ſui Domini, in puniendo pœnaliter, juxta dictamen divinæ legis, in tranſgreſſoribus legis ſuæ: licet, heu! nunc pauci tales inveniuntur, ſed multo plures in cauſis propriis ſunt cordati, in cauſa autem Domini nimium ſunt vecordes. Et pro iſta concluſione multas auctoritates legis divinæ & ſanctorum doctorum in eadem veraciter ſe fundantes, circa poſitionem meam adduxi, quas cauſa brevitatis hic omitto.

Ex iſta concluſione infero iſtud corollarium; Quod lex tolerans & permittens impunitam ſimplicem fornicationem, aut ſimplex meretricium manifeſtum, ſi fiat vis in verbo, eſt iniqua, & non divinæ legis rectitudinem & juſtitiam imitatur, quod expreſſe legi novæ & veteri obviat: ſed tolerantia & permiſſio ſimplicis fornicationis aut meretricii expreſſe obviat legi novæ & veteri; ergo tolerantia & permiſſio ſimplicis meretricii aut fornicationis

eſt

☞ eſt iniqus. Conſequentia eſt bona, & major per ſe nota. Sed minor patet Deut. 23. 1. ad Corinth. 6. Galat. 5. Act. 12. cap. ut in probatione primi corollarii poſitionis mem oſtenſum eſt. Et talia publica meretricia propter cauſam per doctorem impugnantem tactam admittentes, videntur implicite innuere, quod Deus ſapientiſſimus non ſapienter ſtatuiſſet legem ſuam, de prohibendis talibus fornicationibus extra matrimonium legitimum, ſub pœna damnationis æternæ & amiſſionis perpetuæ beatitudinis, & hæc eſt blaſphemia nimis magna; & per conſequens nullo modo eſt hoc ſuſtinendum. Hoc enim peccatum ex quo in lege veteri fuit prohibitum & non toleratum, quæ lex fuit minus perfecta lege nova: quanto magis in lege nova, quæ eſt lex perfectiſſima, debet prohiberi & non tolerari. Et quomodo manifeſtior poſſet eſſe repugnantia hujus legis humanæ tolerantis meretricia reſpectu legis divinæ, ipſa omnino prohibentis, quam dicere: Illud quod una prohibet & non tolerat, hæc alia tolerat & permittit? Quomodo ergo iſta lex tolerans & permittens illud quod lex divina non facit, rectitudinem iſtius legis juſtitiamque ſectabitur? Nec impugnans in hoc ſuum dictum ſalvare poteſt, admittens eis locum quaſi ſterquilinii, ubi ſunt purgamenta civitatis, & locum privatum & non publicum, ne inverecundius peccetur, & ut competentius ſibi videtur, in ſuburbio, quamvis illius meretricii concedat reſtrictionem, quantum ad locum, ne videlicet in loco honeſto civitatis locum habeant; quantum ad progreſſum, ne videlicet currere permittantur per vicos & plateas civitatis, aut tabernas, & comeſſationes cum viris frequentent; quantum ad ornatum, ne pretioſis veſtibus utantur: cum a Domino Deo nec locus, nec tempus ad peccandum concedatur; nec in primitiva eccleſia in communitatibus fidelium illud peccatum aliquem locum habuerit, immo nec nominari permittebatur, ut eſt in pluribus ſcripturæ.

Quod ſi doctor poterit ex Dei lege veraciter oſtendere, quod hoc peccatum meretricii publicum debeat in communitatibus publice tolerari, & quod talis locus, quem deſcribit in ſuburbio, ipſis debeat limitari; doceat & authenticet etiam hoc, ut viri & lenones ſe cum illis commiſcentes, ſimilem cum eis habitationem & refectionem habeant in communitatibus.

Nec eſt conveniens ratio excuſationis aut admiſſionis illius meretricii ut videlicet per hoc majora mala evitentur; quia dicit impugnans, quod punitio pœnalis hujus peccati occaſionem daret majoribus criminibus, & pareret in politia grave ſcandalum; licet forte cautius dicere poſſet doctor, quod ex punitione & non admiſſione illius peccati, occaſio accipi poſſet ad perpetrandum pejora: ſed ad hoc reſpondet Apoſtolus, quod mala non ſunt facienda, ut bona eveniant; & Auguſtinus dicit: » Non deberet quis mentiri pro» pter totum mundum ſalvandum, quia, ſe» cundum verbum Chriſti, non prodeſt ho» mini ſi univerſum mundum lucretur, & a» nimæ ſuæ detrimentum patiatur. » Sic autem arguentes videntur innuere, quod Deus eſſet crudelis, eo quod populum ſuum ſub graviſſima pœna ad impoſſibile cogeret, quia, ſecundum tales, impoſſibile eſt quaſi fornicationes tales non fieri: ideo videntur ſic implicite dicere Deum eſſe crudelem, quod non eſt dicendum: ſed ſciant omnes quod Deus clementiſſimus & valde benigne & valde ſapienter mandavit populo ſuo in lege, ut ſit ſobrius in evitando crapulam & ebrietatem, & caſtus uſque ad legitimum matrimonium, & quod unuſquiſque habeat ſuam propriam uxorem, ſecundum ordinem eccleſiæ deſponſatam propter fornicationem evitandam. 1. Corinth. 7. Hoc prodeſt ad ſalutem malo Chriſtiano evitanti adulterium & ſodomiticum peccatum, ſi voluerit evitare crapulam & ebrietatem, & fornicationem ſimplicem, propter quæ damnabitur, & regnum Dei non poſſidebit, ſecundum Apoſtolum.

Et venerabilis opponens timeo quod hic & alibi, ubi pro tolerantia peccatorum loquitur, nimis multam aquam ad ollam ſuccenſam contra vitia ſubmittat; & occaſione magnam dat juvenibus auditoribus, delicias & voluptatibus deditis, talia vitia perpetrandi. Immo curia Romana fovens in ſe tot & tanta monſtruoſa & publica meretricia, contra Domini præceptum, videtur de ſe derivare in omnes alias eccleſias immunditiarum & fornicationum crimina ſordidiſſima; & utinam non ſit illa mulier, quam vidit Johannes in Apocalypſi, Mulier omni fornicationi & abominationi terræ & peccatrix publica, præſtans aliis omnium hujuſmodi fornicationum nefandis exempla & inevitabilia ſcandala; in tantum quod concurrentibus illuc de toto fere mundo hominibus, & videntibus publice ibi exerceri meretricia abſque omnium verecundia per magnos & parvos, doctos & indoctos, hæc corruptela omnes alias partes inficiunt; & ſicut ibi viderunt, & cum eis aſſueti ſunt, talia pro nullo vitio ducunt; immo ad eamdem peſtiferam conſuetudinem totum mundum inducent.

Nec video illud dictum opponentis, ſalva ipſius reverentia, habere veritatem, ubi dicit, quod per tolerantiam talis manifeſti meretricii non turbatur politia, cum ſæpius tota communitas damnatur coram Deo, propter peccantes illo peccato, & luit pœnas divinæ vindictæ, & merito & juſte damnatur, quia permittit Deo ſuo publice adverſari. Cujus exemplum habemus in pluribus locis veteris teſtamenti, ut de idolo Beelphegor Num. 15. & Baalim, ubi tota communitas ſubjecta fuit divinæ vindictæ & paſſa eſt propter quoſdam mœchos. Et ideo Apoſtolus 1. ad Corinthios monet omnes: *Neque fornicemur, ſicut quidam ex ipſis fornicati ſunt, & ceciderunt una die viginti tria millia*. Immo Dominus punivit in toto mundo diluvio propter hujuſmodi peccata, & Phinees benedictionem accepit a Domino, & abſtulit plagam a filiis Iſrael, ex eo quod punivit hoc peccatum. Num. 25. Et quod individua humani generis præfocentur per annum in tali fornicatione novit Deus: ideo repertos in tali crimine antiqui canones prohibent ſacerdotii dignitatem adipiſci, & epiſcopi ac ſacerdotes cum diaconibus, qui reperti fuerint in tali fornicatione, inbentur deponi.

Ad rationem autem oppoſitam, quare talia meretricia debeant permitti & tolerari quando adducit Auguſtinum & Thomam ipſum confirmantem, qui dicit: Auſer meretrices a civitatibus, & omnia ſunt plena libidinibus. Reſpondetur quod non eſt veriſimile, quod Auguſtinus tantum ſcelus velit fieri in eccleſia,

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

ſia, cum ſciat hoc a Domino eſſe prohibitum, & acceſſum ad hoc malum, cum in quæſtionibus Deuteron. 5. & habetur 32. quæſt. 4. *Meretrices*, ſcribat: Quod meretrices eſſe, & ad meretrices accedere prohibet Dominus, quarum publice venalis eſt turpitudo. Si autem illud de tolerantia meretricum alicubi ſcribat, ut eum allegat Thomas in 5. non videtur eſſe ſuſtinendus, cum non fundat hoc veraciter in ſcriptura canonica, ſed potius manifeſto Domini præcepto contradicat, & hoc ſolus eligit, ut non aſſumatur, ubi ſe fundare non poterit in ſcriptura; & conformiter poteſt dici ad omnes auctoritates alias pro tolerantia peccatorum & probatione concluſionis per opponentem allegatas, quod per nullam illarum veraciter probatur, quod manifeſte mortaliter peccantes non debeant debite juxta dictamen divinæ legis corrigi, & data pertinacia, ſufficientia & opportunitate de eccleſia ejici, quia hoc obviaret aliis ſcripturæ locis, in quibus omnes tales Deus corripere præcepit; ne tunc eccleſia caſtigaret juſte maleficos convictos per excommunicationem, vel per aliam pœnam per legem divinam taxatam.

Et quando doctor primo allegat pro tolerantia Judæorum iſtud Pſalm. 58. *Deus oſtendit mihi ſuper inimicos ne occidas eos*, ad hoc reſpondetur ſecundum doctorem de Lira, non de Judæis modernis, ſed de David adverſariis hoc ad litteram intelligendum eſt: „ ubi, „ inquit, ponitur exauditio petitionis David, „ quantum ad adverſariorum punitionem, cum „ dicitur, Deus oſtendit mihi ſuper inimicos „ meos ne occidas eos, ulciſcendo pro mali„ tia propria, quia hoc faciam per alios in „ juſtitia mea. Licet autem non ſit ſcriptum, „ quod Deus mortem Saulis & ſuorum fatel„ litum David revelaverit, tamen hoc creden„ dum eſt, eo quod cum eſſet propheta, hoc „ dicit; & hoc in David eſt adimpletum, eo „ quod Sauli bis manibus ejus a morte tra„ dito pepercit, ut habetur 1. Regum 24. & „ 26.. Hæc Lira.

De Judæis autem modernis, quod non ſic libere debeant permitti male agere, ſicut communiter faciunt, ſcribit Scotus diſt. 4. 9. ſuper 4. ſic in formam „ Et ſi dicas quod ſecun„ dum prophetiam, quam recitat Paulus ad „ Rom. Reliquiæ Iſrael convertentur in fine; „ & ideo non cogi oportet Judæos totaliter „ ad baptiſmum ſuſcipiendum & relinquen„ dam legem ſuam. Reſpondeo: non dubito, „ quin vera ſit prophetia Chriſti, quam reci„ tat Joh. 5. *Ego veni in nomine Patris mei, „ & non accepiſtis me; ſi alius venerit in no„ mine ſuo, illum ſuſcipietis*. Ergo ad minus „ ex verbo Chriſti erunt pervertendi; quia „ adhærebunt illi peſſimo antichriſto, de quo „ eſt ſermo Chriſti prædictus. Et ſi dicas quod, „ viſa defectione antichriſti, qui ſibi adhæſe„ rant convertentur, dico quod pro tam pau„ cis, & ita tarde convertendis, modicus e„ rit fructus eccleſiæ, & de quibus nulla e„ rit propagatio filiorum in lege Chriſtiana, „ non oporteret tot Judæos in tot partibus „ mundi tantis ſuſtinere temporibus in lege „ ſua perſtare: ſed ſufficeret aliquos paucos „ in aliqua inſula ſequeſtratos permitti legem „ ſuam ſervare, de quibus tandem iſta pro„ phetia impleretur. „ Hæc ille per totum.

Ubi autem antiquam doctor adducit pro tolerandis malis & non puniendis legem Moſaicam de libello repudii & uſuris, quæ ad extraneos permittebantur; ad hoc reſpondetur, quod iſta lege Moſaica propter duritiam & ruditatem illius populi illa permittebantur; lex autem evangelica, tamquam perfectiſſima, quantum eſt de ſe, talia non permittit: ſed omnia, ſpecialiter publica, modis in poſitione expreſſis cohibet & arguit, prout capit prædicta prima ſuppoſitio.

Poſt hæc doctor ad probandam ſuam concluſionem, aſſumit factum Moyſi Exod. 2. qui occidit Ægyptium, & dicit, quod in hoc peccavit, adducens pro ipſo argumentum contra Fauſtum, & cum dicit: Illud peccatum Moyſi non legitur a Deo punitum, & per conſequens arguere vult: Ex quo Deus, qui eſt juſtiſſimus judex, iſtud in lege veteri permiſit inultum, quod multo magis homo habet permittere, cujus potentia executiva eſt demiſſior lege divina præceptiva aut prohibitiva.

Secundo adducit occiſionem factam per Jephte, de qua Judic. 11. Quæ, inquit, fuit peccatum mortale publicum, & tamen non legitur fuiſſe punitum. Ad hoc adducit iſtud Sapientiæ 11. *Miſereris omnium, quia omnia potes, & diſſimulas peccata hominum propter pœnitentiam*; & iſtud Ezech. 33. ubi pœnitentiam agentium de omnibus malis quæ fecerunt, non vult imputare; & plura poſſent adduci exempla ad hoc quod Deus univerſorum conditor multa manifeſta mala tolerare videtur; immo peccantibus hic quandoque videtur plus parcere quam ſanctis, in tantum quod propheta, videntes multos malos hic proſperari & juſtos pati, quodammodo contra Deum murmurare coacti ſunt, ut patet Abacuc. 1. 14. & in pſalm. in pluribus locis. Ex hoc tamen concludi non debet, quod nos manifeſtos peccatores debeamus tolerare & non arguere, neque caſtigare; quia quicquid Deus facit, ipſe facit ut Dominus legis & auctoritatem ac poteſtatem habens in hac vita & in futura, aliquibus hic parcere & vindictam in futurum reſervare, & aliquos arguere in vita præſenti, & poſtmodum ipſis parcere in futuro. Nos autem ipſius ſervi & legis ejus exiſtentes, debemus attendere quid nobis præceptum de correctione & punitione peccantium, ne illud negligamus. Nec eſt hoc noſtri judicii, quid Dominus facit: ſed ſervi eſt advertere illud quod facere debet, cum Deus non conſtituit nos judices actuum ſuorum; nec dabimus rationem de hoc, ſi neſciverimus nec intellexerimus omnia quæ Dominus de ſua potentia & ſuis occultis judiciis facit: ſed de hoc reddemus rationem, ſi neglexerimus implere quod facere ex præcepto Dei debeamus. Et pro illo eſt præmiſſa ſuppoſitio ſecunda prius ex verbis Chryſoſtomi ſumpta.

ANNO CHRISTI 1433.

» De hoc autem, ſi Moyſes peccavit occi» dendo Ægyptium, Lyra ſententiat quod non » peccavit, cum ex divina electione ad li» berationem Hebræorum habebat auctorita» tem vindicandi injurias eis factas, & hoc » ſciebat per revelationem divinam, & hoc » quia dicitur Actuum 7. Exiſtimabat autem » cognoſcere fratres, quod per manum ipſius » Deus daret ſalutem illis, & quod interfecit » eum non ſolum pro percuſſione Hebræi, ſed » etiam pro adulterio commiſſo fraudulen» ter,

ANNO CHRISTI 1433.

„ ter, quod fuit Moysi notum per hoc quod A „ audivit causam percussionis in contentione „ pro prædicto adulterio. „ Hæc Lira.

Similiter de occisione filiæ Jephte, si ipsam sacrificavit per mortem corporalem vel non, & si peccavit, de hoc secundum doctorem de Lira est multiplex opinio. De hoc autem quod Deus parcit peccantibus, hoc non est contra meum articulum, nec pro conclusione doctoris.

Postmodum adduxit testimonium legis novæ de zizaniis seminatis in agro, quas servi volebant eradicare, & prohibiti sunt, & dictum est eis; *Sinite crescere usque ad messem*, Matth. 13. Ex qua parabola nititur probare, quod mali tolerandi sunt inter bonos usque ad messem diei judicii, donec sine periculo B bonorum poterunt ab eis separari. Ad hoc respondetur, quod Dominus per hoc suum dictum non intendit ut manifeste peccantes non corrigantur, & data pertinacia de ecclesia non ejiciantur: sed intelligit Dominus de peccatis dubiis, incertis & occultis, quod ista tolerentur; & quod hoc sit verum, testis est Hieronymus, quem etiam adducit opponens super hoc verbo in sua positione, qui dicit: Videtur hoc esse contrarium illi præcepto: *Auferte malum de medio vestrum*. „ Si enim prohi- „ betur eradicatio, & usque ad messem te- „ nenda est patientia, quomodo ejiciendi sunt „ quidam de medio vestrum? solvit scilicet, „ sicut inter lolium & triticum, quamdiu her- C „ ba est, parum distat: ita monet Dominus, „ ne de ambiguo judicemus, aut cito senten- „ tiam proferamus, sed Dei judicio reserve- „ mus; quia Dominus in die judicii non su- „ spicione, sed manifeste damnabit. „ Hæc ille. Et hoc manifestius explanans Origenes homil. 21. super Josue, tractans illud Josue 15. *Jebusæum autem habitatorem Jerusalem non potuerunt delere filii Juda, habitavitque Jebusæus cum filiis Juda in Jerusalem usque ad præsentem diem*, sic scribit: „ Sicut ergo in evan- „ gelio permittuntur zizania simul cum trити- „ co coalescere, eodem modo sic in Jerusa- „ lem, id est in ecclesia, sunt quidam Jebu- „ sæi, isti qui ignobilem & degenerem vitam D „ ducunt, qui fide & actibus & omni con- „ versatione sua perversi sunt; neque enim „ possibile est ad liquidum purgare ecclesiam, „ dum in terris est, ita ut neque impius in „ ea quisquam, neque peccator residere vi- „ deatur: sed sint in ea sancti omnes & bea- „ ti, & in quibus nulla prorsus peccati ma- „ cula deprehendatur. Sed sicut dicitur de zi- „ zaniis: *Ne forte eradicantes zizania, simul „ cum ipsis eradicetis & triticum*: ita etiam su- „ per istis dici potest, in quibus vel dubia „ vel occulta peccata sunt. Neque enim di- „ cimus de his qui manifeste & evidenter cri- „ minosi sunt, ut non de ecclesia expellan- „ tur. „ Et infra: „ Esto ergo, quoniam non E „ possumus ejicere omnes istos qui nos con- „ culcant: saltem quos possumus, quorum pec- „ cata manifesta sunt ejiciamus. Ibi enim pec- „ catum non est ejicere de ecclesia aliquem, ne „ forte eradicantes zizania, eradicemus simul „ cum eis & triticum. „ Hæc ille. Chrysostomus autem super eodem textu scribens, ut allegatum est, circa positionem meam, sententiat sic inquiens: „ Non ergo detinere hæreticos, & ab- „ scindere eorum propalationem, & synodos dis- „ solvere prohibet, sed occidere. „ Hæc ille.

Et eodem modo responderi potest ad alias parabolas quas opponens adducit, puta de fagena missa in mare, de qua Matth. 13. de nuptiis, ad quas congregati sunt boni & mali, de quibus Matth. 22. de decem virginibus, quinque fatuis & quinque prudentibus, de quibus Matth. 25. & de aliis similibus. In quibus omnibus elicitur, quod in ecclesia militante usque ad consummationem sæculi, erunt simul commixti boni & mali. Ex hoc non sequitur, quod qui manifeste & evidenter criminosi sunt, non corrigantur; & de ecclesia non expellantur, sicut dictum est per Origenem de zizaniis, & ideo hoc nihil facit pro sua conclusione & contra meam positionem.

Et per hoc etiam respondeatur ad doctores, quos circa illum eumdem punctum adducit. Et conformiter dicatur ad illud quod adducit de ficu, quæ tribus annis fructum non attulit, & ad petitionem & intercessionem colonj adhuc permittitur stare & non exciditur. Ad hoc dicitur, quod si sint aliqua peccata specialiter tecta hypocrisi, possunt ad tempus tolerari. Hoc Deus propria auctoritate fecit, sicut dictum est & illi angelo Ephesi, quod etiam opponens adducit, de quo Apoc. 2. *Memor esto unde excideris, age pœnitentiam, & prima opera fac: sin autem, venio & movebo candelabrum de loco suo nisi pœnitentiam ageris.* Posset autem aliquis ad tantam hypocrisim crescere & alios scandalizare, quod posset ejici & puniri; & in hoc maxima pietas Jesu notatur, quod donec aliquid boni in nobis aspicit, non in toto abjicit, sed ad emendationem expectat, sicut hortulanus diligit arborem, donec ramusculum viridem portat. Si autem tota arida fuerit, gravis est ei ad videndum. De ista dicit: *Ut quid terram occupat?*

Post hæc adducit peccatum Samaritanorum, nolentium recipere Jacobum & Johannem, quod videlicet quamvis fuit mortale & notorium peccatum, non tamen punitum: immo volentes illud arguere Christus corripuit dicens: *Nescitis cujus spiritus estis.* Lucæ 9. Ad hoc dicitur, quod Dominus non corripuit ibi discipulos de hoc, si voluissent eodem modo, ut decet, arguere Samaritanos, de hoc quod non susceperunt eos, & si hoc zelo justitiæ fecissent: sed corripuit eos de hoc quod non zelo justitiæ, sed amaritudinis odio, ob injuriam suæ repulsionis vindicandam, Samaritanos igne voluerunt consumere; & ergo volens eos injuriam propriæ personæ, cum patientia & gaudio tolerare, injuriam vero divinæ servitutis non violatam relinquere, ut prædicta tertia innuit suppositio, ait: *Nescitis cujus spiritus estis.* Et hæc est sententia Decreti 23. q. 4. quod Christus potest in hac suppositione, & hoc innuit dictum Bedæ, quod opponens super eodem textu adducit in sua positione. Et notandum est bene verbum Chrysostomi in prædicta suppositione positum, ubi inter cætera dicit: „ Quoniam in propriis injuriis pa- „ tientem esse quemquam laudabile est: inju- „ rias autem Dei dissimulare impium est. „

Et ex isto patet quid est dicendum ad alia quæ opponens adducit de praxi Christi & apostolorum. De Christo, quoniam peccata in eum commissa patientissime sustinuit, ita ut de eo in psalm. scriptum sit: *Tamquam agnus ad occisionem ductus, coram tondente se non aperuit*

os

ANNO CHRISTI 1435.

os ſuum. De Apoſtolis autem adducit illud 1. Corinth. 4. *Maledicimur, & nos benedicimus: perſecutionem patimur, & ſuſtinemus.* Per quod patet, quod maledictio in Apoſtolos erat peccatum publicum, & tamen non puniebatur ad eorum inſtantiam. ſaltem. Similiter erant aliqui, qui erant publici peccatores, & tamen iſtos permittebat Apoſtolos; & multa ſunt ſimilia. Ad omnia una reſponſio datur, quod omnes illi in propriis injuriis patientes, erant nihilominus omnes tales a quibus multa paſſi ſunt, ex alia parte eos zelo juſtitiæ vel caritatis arguebant. Chryſoſtomus: „ Dominus corripuit ſuos adverſarios, quando „ peccabant in Deum, apoſtoli ſimiliter: li„ cet patientes erant in ſuſtinendo injurias „ proprias, nihilominus omnes ſine acceptatione perſonarum omnes peccantes contra „ Deum arguebant, & contra proſequendo „ epiſtolas ſcripſerunt. Et per hoc intelligi „ poteſt dictum Ambroſii poſitum 23. quæſt. „ 4. „ Hæc autem dicit: „ Quiſquis malum „ non tolerat, ipſe ſibi per intolerantiam teſtis eſt, quia bonus non eſt. Abel enim eſ„ ſe renuit, quem Cain malitia non exercet. „ Hoc intelligendum eſt de his qui impatien„ tes ſunt ad tolerandum proprias injurias. „

Ad illud autem ubi ulterius opponens adducit iſtud Philip. 1. Quod Apoſtolus toleravit eos per invidiam, quæ ipſius diabol. vitium eſt, Chriſtum annunciabant, dicitur quod non ſic eos toleravit, ut non ſint arguendi de hoc, quod non propter bonam voluntatem, id eſt Dei honorem & proximi ſalutem intendentes, ſcilicet propter invidiam Chriſtum annunciabant; ſed quia bonis per doctrinam proficiebant, etſi non ex directo, tamen occaſionaliter, non ex eis neque per eos, ſed ex eo quod diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Et de hoc gaudebat Apoſtolus Philip. 1. Sic Chriſtus Lucæ, qui præcepit Apoſtolis ne prohibeant quemdam ejicere dæmonia in nomine ſuo, licet ipſum cum eis non ſequatur, ut dei intelligi ſecundum gloſſam, quod nemo a bono, quod jam habet in parte, prohibendus eſt; ſed ad hoc potius, quod non habet, provocandus. Et ergo Apoſtolus hoc quod occaſione annunciantium Chriſtum, bonum veniebat fidelibus, laudabat: nihilominus propter hoc quod non directe, ſed per invidiam Chriſtum annunciabant, eorum malitiam deteſtabatur.

Similiter poteſt & ad hoc reſponderi, ſi quis objiciat de crimine Judæ, quod Dominus peccatum ſuum ſibi patens toleravit. Dicitur quod Dominus peccatum Judæ non ſic toleravit; quin ipſum reprobat & arguit, tentando reducere eum a tanto ſcelere perpetrato quatuor modis: 1. pudore, dum dicit: *manus tradentis me mecum eſt in menſa.* 2. timore, per comminationem ſupplicii, quando dicit: *Verumtamen væ homini illi.* 3 beneficii exhibitione in ſacramenti ſui communione. 4. affectus oſtenſione in blanda allocutione, cum dicit, *Amice ad quid veniſti?* Et ergo non ſic toleravit Chriſtus peccatum ſuum, quin ipſum arguit, taliter revocando in genere, quamvis non ſpecificavit eum, quia ſuum peccatum aliis occultum erat.

Poſt hæc doctor adducit auctoritates plures canonum & doctorum ſententiantium, quod rigor correctionis ſeu juſtitiæ deberet temperari propter peccantium multitudinem, & ſpecialiter ſi eſſet princeps, aut alius qui ſociam haberet multitudinem, aut ſi per correctionem oriretur ſchiſma, aut pax politica turbaretur. Pro ſolutione illarum auctoritatum, eſt notandum quod duplex eſt pax; ſcilicet pax Dei, & pax mundi, quæ innuuntur Joan. 14. quando dicit Chriſtus: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodo hic mundus dat, ego do vobis.* Pax Dei eſt mentis tranquillitas in virtutibus ſtabilita, qua pace caret omnis exiſtens in crimine. Nam Job 9. ſcribitur: *Qui reſtitit ei, & pacem habuit?* Illa autem pax tripliciter variatur. Eſt enim pax hominis ad Deum, hominis ad ſeipſum, & hominis ad proximum; & tota iſta pax conſiſtit in obſervantia mandatorum. Et prima pax, ſcilicet hominis ad Deum, eſt tantæ virtutis, quod ſine illa non valet pax alia; ſed ipſa habita, utraque alia conſequitur. Nihil ergo diſſelvit pacem cum Deo, niſi peccatum; quia ſolum ipſum dividit inter Deum & hominem, juxta illud Iſaiæ 59. *Iniquitates veſtræ diviſerunt inter vos & Deum*: ideo peccatum pacem præpediens eſt maxime fugiendum. Et iſta regula ſumma ſtabilitaret pacem hominum, quia ſervando hanc regulam, conſtituitur homo amicus Dei; ſed ſi Deus nobiſcum, quis contra nos? Nam in tali pace *timentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Pax autem mundi, eſt quieta fruitio temporalium, ſaltem large loquendo, ſine perturbatione ſenſibili hoſtili. Hæc autem pax tantam vim habet, quod omnes naturaliter eam deſiderant, cum propter illam ſunt omnia bella, quæ fiunt fruſtra, niſi iſte finis ſequeretur. Immo tantum eſt hominibus pax deſiderabilis, quod etiam latrones & peſſimi homines inter ſe pacem deſiderant, cum alias diſſolveretur eorum conſortium. Sic humanum corpus, ſic omne mixtum & adjunctum, alteri contrarium ſalvatur in quadam pace, concordia vel convenientia, quam Empedocles vocat amicitiam, quæ eſt cauſa generationis, ſicut lis eſt cauſa corruptionis. Et quamvis hæc pax mundi ſit bonum, cum ſit medium ad pacem animi inducendam; quia autem fundatur in applauſu humano communiter ſophiſtico, inter paucos fragiles confœderatos debiliter ſæculi ligamento; ideo ad iſtam pacem non fœderatio ſequitur, ut ſecuritas ab hoſtibus, ſed potius fraus atque illuſio, & ſæpius involuta eſt criminibus, ut eſt Deut. 32. ubi dicit Deus de habente pacem mundi: *Incraſſatus eſt* delliciis & voluptatibus, *impinguatus, dilatatus dereliquit Deum factorem ſuum, & receſſit a Deo ſalutari ſuo.* Iit Ezech. 16. dicitur quod fuit iniquitas Sodomæ, ſuperbia, ſaturitas panis, & abundantia, & otium.

Quo notabili præmiſſo poteſt ad alias omnes auctoritates ſub uno per dominum reſponderi; quod doctores talia ſcribentes, videtur quod omnino magis reſpexerunt pacem politicam temporalem, quam ſpiritualem; non bene forte ex parte alia advertentes, quomodo pax vera politica non per debitam correptionem peccatorum turbatur, ſed propter mandatorum Dei prævaricationem, & a lege ipſius declinationem impacificatur eccleſia militans, Job 9. *Quis reſtitit ei & pacem habuit?* & Baruch 2. *Quid eſt Iſrael quod terra inimicorum es?* & ſequitur reſponſio: *Dereliquiſti fon-*

ANNO CHRISTI 1435.

& fontem ſapientiæ ; nam ſi in via Dei ambulaſſes, habitaſſes utique in pace ſuper terram. Hinc Helias dicenti ſibi Achab : *Tune es qui conturbas Iſrael?* reſpondit : *Non ego, ſed tu* &c. Unde ipſa militans eccleſia in ſuis membris, tanquam devota Chriſti vidua poſſet dicere illud Baruch. 4. *Nemo gaudeat ſuper me viduam deſolatam, a multis derelictа ſum propter peccata filiorum meorum.* Derelicta quidem eſt Chriſti militans eccleſia propter peccata Chriſtianorum, a gentilibus & Judæis, qui videntes manifeſta eorum ſcelera, fidem Chriſti ſuſcipere aſpernantur. Derelicta eſt, nedum ab hæreticis & ſchiſmaticis, ſed a ſuis vocatis filiis, qui ſe ſeptem peccatis mortalibus ab ipſa ſancta eccleſia ſeparaverunt. Unde dicit: *Nemo gaudeat ſuper me.* Quapropter Michæ 7. voce lugubri plangit Chriſtus : *Va mihi quia factus ſum ſicut qui colligit in autumno racemos vindemiæ, & non eſt botrus ad comedendum præcoquas uvas. Deſideravit anima mea, periit ſanctus de terra, & ſanctus in hominibus non eſt.* Ubi oſtendit, quod multi ſunt appetenter eccleſiæ amici, qui tamen ſunt hoſtes præcipui, pacem ipſius maxime perturbantes; quam perturbationem pacis politicæ videtur, quod doctores prædicti non tantum adverterunt, quantum pacem politicam temporalem ; ideo ſic, ut prædictum eſt, ſcripſerunt; tali reſpectu habito Caiphas conſulebat in concilio Joh. 11. quando dicebat : *Vos neſcitis quidquam neque cogitatis, quia expedit vobis, ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat.* Et iterum : *Quid facimus? quia hic homo multa ſigna facit. Si dimittimus eum ſic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent locum noſtrum & gentem.* Ad turbationem temporalem reſpectum habentes ſic loquebantur. Non talem reſpectum habuit Chriſtus, qui Matth. dicit: *Non veni mittere pacem ſed gladium ; veni enim ſeparare hominem adverſus patrem ſuum, & filiam adverſus matrem ſuam, & nurum adverſus ſocrum ſuum.* Venit enim rex pacificus ad diſſolvendam confœderationem fictam inter homines mundanos per ſuperbiam diaboli, quæ viros fortiores ſæculi fallit, cum diabolus rex ſuper omnes filios ſuperbiæ omnes peccatores illaqueat, qui ſunt per Chriſti humilitatem ſane omnia ſeparandi. Carnales autem per vitium voluptatis conjuncti, ſunt per Chriſti pœnitentiam ſejungendi: ſed mundo per avaritiam nupti, ſunt per Chriſti paupertatem ſeparandi. Unde quicumque in aliquo horum trium nititur quiete fovere populum, ille nititur diſſolvere Chriſti pacem; quia pacem originalem hominis ad Deum, quæ ſolum ſolvitur per peccatum. Et hac ratione Chriſto ſolventi pacem malam mundi dictum eſt : *Commovit populum incipiens a Galilea uſque huc.* Sic apoſtoli arguebant omnes poteſtates indifferenter, magnos & parvos, non reſpicientes quid paſſuri, ſed quid acturi ſunt: cogitantes placere Deo, non hominibus; fidem & virtutes promovere, non hoc ſæculum: immo, ut in poſitione mea dictum eſt, omnes prophetæ veteris teſtamenti hoc habuerunt officium, nec invenientur aliqui quin paſſi ſint in hac parte, a Moyſe uſque ad Baptiſtam. Et quicumque fuerunt in executione hujus legis de correctione peccatorum, in hac lege ſunt valde commendabiles.

ANNO CHRISTI 1433.

Veruntamen corrigentes debent circa hoc ſervare conditiones debitas, & illis ſervatis, non debent negligere malum corrigere, quilibet ſecundum ſuam vocationem, & mediis ſibi congruentibus, & hoc ſine dolo, ut fiat non zelo vindictæ, & zelo ultionis, ſed zelo juſtitiæ ; non ut odium exerceatur, ſed ut pravitas corrigatur, ut ſuadetur, 23. quæſt. 4. cap. finali, & hoc vel beneficentiæ conſolatione, vel doctrinæ, informatione, vel diſtrictione, coercitione, 23. quæſt. 4. debet, per Auguſtinum : Et corripiens non debet intendere diviſioni in populo, vel ſciſſioni, quemadmodum Dominus non intendebat diſceſſionem a ſe, quando loquebatur de manducatione ſuæ carnis, & bibitione ſanguinis, quæ facta eſt a diſcipulis ejus, occaſione male accepta. Similiter non debet attendere perſonam potentis aut multitudinem, nec quid debeat pati : qualiter Helias arguit regem & domum ſuam 3. Reg. 19. & Johannes-Baptiſta Herodem. Et ſi non ſubeſt poteſtas, illam voluntatem continue debet habere, & voluntas pro facto reputatur, quia ex antedictis Origenis, auditum eſt quod dicit : Eſto quod non poſſimus ejicere omnes iſtos qui nos conturbant, ſaltem quos poſſumus, quorum peccata manifeſta ſunt, ejiciamus; & ſi qui potentes hoc facere, non faciunt, peccant, teſte doctore opponente, qui allegat Auguſtinum in 3. libro contra epiſtolam Parmeniani: qui dicit, quod non ſufficit auferre malum a ſeipſo, ubi non impeditur, niſi corrigat, moneat, &c. Et dicit ſic in forma, ut opponens eum adducit : Quapropter quiſquis etiam contemſerit eccleſiæ Dei diſciplinam, ut malos cum quibus non peccat & quibus non favet, deſiſtat monere, corrigere, arguere : ſi etiam talem gerit perſonam, & pax eccleſiæ patitur, ut etiam a ſeparatione ſacramentorum poſſit quemplam ſeparare, non alieno malo peccat, ſed ſuo. Ipſa quoque in tanta re negligentia, grave malum eſt. Hæc Auguſtinus.

Ultimo ad rationem quam tangit doctor: Quare aliqui in eccleſia interdum tolerandi ſint; quia, inquit, ſunt utiles bonis, ſive ut per eos exerceantur, ſive ut illorum comparatione magis eis exhortatio fiat ; & adhuc quod poſtea addit, quod cum laude patientiæ mali tolerantur, ne ignoti boni damnentur. Sic inquit Iſaias: *Qui dicit, recedite, recedite exite inde, & immundum nolite tangere.* In medio immundi populi polluta labia habentis habitabat, & multos alios adducit, qui de medio mali populi non exierunt. Immo Chriſtus & apoſtoli in medio malorum habitabant, & ergo intendit dicere doctor, quod a malis non oportet recedere corporaliter : ſed corde & ſpiritualiter, & ſatis eſt. Pro reſponſione ad iſtud, notandum quod ſex ſunt genera conſenſus, notata in his verſibus:

ANNO CHRISTI 1433.

Conſentit cooperans, defendendus, conſilium dans,
Ac auctorizans; non juvans, nec reprehendens.

& in quolibet iſtorum generum fere conſentientes contingit peccare gravius, quam ipſos perſonaliter delinquentes; ideo timendum eſt cuilibet, & ſpecialiter clero, ab iſto ſextuplici conſenſu, in quibus comprehenduntur

ANNO CHRISTI 1433.

peccatum non impedientes, dum poſſunt, criA men non prohibentes, favoribus peccantibus participantes, & licentiam ad peccandum dantes, ut in cap. 18. quæſt. 2. *Abbates*, 23. quæſt. 3. *Offendit* & *Qui poteſt*. Et di. 86. *Faciunt*. & 83. diſt. *Conſentire*, & 11. quæſt. 3. *Qui conſentit*. & 24. quæſt. 3. *Quinaltorum*, & 25. quæſt. 4. *Quis*. Illis præmiſſis reſponderi poteſt ad objectionem: Quod ſi qui mundi inveniri poſſunt, qui nullo iſtorum modorum conſenſerint peccato aliorum, tunc non ſociantur culpis eorum. Sed quis hic, & laudabimus eum? De illo autem ubi additur, quod ſatis eſſet corde & ſpiritualiter recedere a malo, non corporaliter; ibi dicitur, quod hoc bene fieri poſſet, ubi eſſet libertas Deo ſerB viendi, ubi non conſtantia perſeverandi, & ubi occaſio non eſt homini cum ipſis peccandi, & non eſt locus fugiendi, ut 1. Corinth. 5. habetur: *alioquin debueratis de hoc mundo exiſſe*; tunc poteſt commanere malis, nihilominus mala eorum ubi poteſt competenter arguendo; & hoc poteſt fieri. Nam mali, ſicut in perverſorum ſeductionem admittuntur, ſic & in gloriam ſanctorum. Nam illius bonitas apud Deum laudabilis adhuc non eſt, niſi fuerit & cum malis bonus, ſicut pſalmiſta gloriatur in forma juſtorum: *Cum his qui oderant pacem, eram pacificus*. Jobque dicit: *Frater fui draconi & ſocius ſtruthioni*. Et Loth ab ipC ſo laudatur, eo quod in Sodoma habitans, juſtus perſeveravit. Ubi autem deſunt prædictæ conditiones, tali eſt & corporaliter & ſpiritualiter a malis ſeparandum. Quare Moyſes ex mandato Dei dixit: *Recedite a tabernaculis hominum impiorum, ne involvamini peccatis eorum*. Et Loth. ultimo: *Eductus eſt de Sodomis*.

Ad hoc autem ubi doctor ex dicto Auguſtini aſſignat differentiam inter flagitioſos & facinoroſos, dicens quod flagitioſi ſunt qui peccant in ſe: facinoroſi qui peccant in alios, ipſis nocentes; & illi qui nocent aliis, cito debent rapi de medio, ut ſunt fures, homicidæ, adulteri: qui autem peccant in ſe, ut ſimplices fornicarii, non quaſi illa peccata D quæ fiunt contra ſe ſint minora, & non ſic nociva, velut ea quæ fiunt coram aliis, cum tamen omnia peccata mortalia ſint multum nociva reipublicæ. Immo Scotus diſt. 15. ſuper 4. expreſſe ſcribit oppoſitum doctori; quod furtum eſt multo minus peccatum, quam adulterium, & per conſequens iſtud deberet plus puniri, quam illud. Sic enim ſcribit: „ Leges imperiales multa inveniuntur ſatis „ conſona dictare multis judicialibus legis Mo„ ſayce. Nec mirum, quia Deus non fuit „ fatuus, ut daret juſta judicia contra ratio„ nem; & licet daret aliqua valde dura, quæ „ non oportet in evangelio obſervare, tamen „ multa dedit valde rationabilia, etiam pro E „ ſtatu quocumque in iſta vita mortali; & „ ideo ſi iſta ſtatuantur a legislatore obſer„ vanda pro tempore, juſte ſtatuuntur. Et „ hoc modo ſi ſtatueretur ab aliquo blaſphe„ mum, adulterum, idololatram debere occidi; „ multo juſtius ordinaretur, quam quod fur „ ſuſpenderetur. Sed apparet ad quod aſpi„ ciunt principes, quia plus ad commodum „ temporale, quam ad honorem Dei, & pro „ hoc plus puniunt & reprimere volunt pec„ cata in proximum, quam in Deum. Et in„ fra: Conſtat, quod Deus in lege Moſayca „ vel evangelica explicite non excipit pecca„ tum furti ab illo præcepto: *Non occides*, ut „ ſcilicet per iſtud peccatum liceat hominem „ occidere; & ideo niſi revocaverit aliqua re„ vocatione ſpeciali, quod non habetur in „ ſcriptura, tunc poſſet fieri juſta. Eſto etiam „ quod aliquo modo licuiſſet Judæis occide„ re pro furto, magis videtur per miſericor„ diam evangelicam iſte rigor revocatus, quam „ rigor contra adulterium, quia iſtud peccatum eſt multo minus, quam illud, juxta „ illud Proverb. 6. *Non grandis eſt culpa, cum „ quis furatus fuerit: furatur enim ut eſurientem animam impleat: deprehenſus quoque red„ det ſeptuplum*. Sequitur autem: *Qui autem „ adulter eſt, propter inopiam cordis perdet a„ nimam ſuam*. Sed pœna de adulterio eſt revocata in evangelio Johannis: *Nemo te con„ demnavit, nec ego te condemnabo: vade jam, „ & amplius noli peccare*. Multo ergo magis „ revocatus eſt iſte rigor contra furtum in le„ ge Moſayca, ſi fuiſſet ſtatutus. „ Hæc Scotus. Ubi autem doctor ex illo meo dicto, quod dixi, quod punitio civilis non videtur ſe debere extendere pro tempore legis gratiæ, ſaltem de lege communi ad occiſionem: divino tamen jure & privilegiato contra peccatores manente ſemper ſalvo, elicit & dicit, quod ego negem reos poſſe licite puniri mortis ſupplicio; & probare oppoſitum aititur ex illo Proverb. 8. *Per me reges regnant, & legum conditores juſta decernunt*. Deus autem poteſt occidere, cum ſit auctor vitæ, & mortis habeat imperium: ergo & reges, quibus ipſe conceſſit regnare, hoc per juſtitiam facere poſſunt. Item, ex alio probat, licens, ad Romanos 1. dicitur de committentibus gravia peccata: *Qui talia agunt, digni ſunt morte*. Sed de judice dicitur Rom. 13. quod *Dei miniſter eſt*. Ergo quos Deus judicat ad mortem, poteſt judex licite interficere; & adducit ad hoc auctoritates & rationes plures. Ad hoc reſpondeo, quod attendendo ad hoc tempus gratiæ, in quo apparuit gratia & benignitas Domini D noſtri ſalvatoris quoad omnes peccatores ſpecialiter pœnitentes, ut vitam haberent, & abundantius haberent, & non venit animas perdere, ſed ſalvare; Attendendo etiam illud Cypriani, qui epiſtola quadam ſcribit: „ Tunc „ quidem gladio occidebantur, quando adhuc „ & circumciſio corporalis manebat: ſed cum „ ſpiritualis circumciſio eſſe apud fideles ser„ vos Dei cœpit, ſpirituali gladio ſuperbi & „ contumaces necantur, dum de eccleſia ejiE „ ciuntur. Neque enim vivere foris poſſunt, „ cum domus Dei una ſit, & nemini ſalus, „ niſi in eccleſia, eſſe poſſit. Hæc ille. At„ tendendo inſuper illud quod gl. ordinaria „ ſuper illud Deuteron. 21. de filio contuma„ ci dicit: Inobedientem ergo filium & vi„ tioſum Moyſes jubet obrui lapidibus, evan„ gelium quoque duris increpationibus. Et „ attendendo illud quod gloſſa ordinaria di„ cit ſuper 1. Deuter. 24. *Et auferes malum „ de medio tui*: Hoc nunc agit in eccleſia ex„ communicatio, quod tunc interfectio. At„ tendendo illud Chryſoſtomi dictum ſuper iF „ ſto verbo Matth. 13. *Sinite utraque creſcere „ uſque ad meſſem*, qui ſic dicit: Hoc autem „ dicit Dominus, prohibens occiſiones fieri. „ Neque enim oportet interficere hæreticum, „ quia

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

„ quia prælium inexpugnabile in orbe terra-
„ rum inducetur; & ideo dicit: *Ne eradice-*
„ *tis simul cum eis & triticum*: & ſi moveri-
„ tis arma, & occideritis hæreticos, neceſſe
„ eſt multos ſanctos ſimul ſubmitti. Non er-
„ go detinere hæreticos, & abſcindere eorum
„ propalationem, & ſynodos & ſtudia diſſol-
„ vere prohibet; ſed occidere & interficere.
„ Hæc ille. Illa communia attendens & ſimi-
lia, & videns quomodo notabiles doctores pro tempore legis gratiæ minores pœnas citra mortem pro puniendis peccatoribus inveniebant; cupio quatenus judices in punitione reorum habeant ſe tamquam patres, non tamquam tyranni, non judicialia legis veteris: ut hujuſmodi nec leges humanas legi evangelicæ diſſonas accipientes, ſed proceſſum Chriſti & praxim eccleſiæ primitivæ; fateor ex quo non poſſum reſtituere vitam occiſo, non gaudebo in talibus occiſionibus, nec faciliter ad mortem alicujus conſentiam. Nihilominus tamen cordialiter exopto, ut omnia peccata mortalia publica puniantur, ad reformationem hominis peccantis, ſine diſtinctione perſonarum.

Ad rationes doctoris probantis occiſionem ex Apoſtolo ad Rom. 1. & 13. cap. Si judex poteſt interficere omnes quos Deus adjudicat morti, & quando dicit Apoſtolus: Qui talia gravia peccata committunt, propter quæ digni ſunt morte, utrum talis per Deum vel ſper hominem pœna eſſe debeat infligenda ipſe videat; unde Apoſtolus cum non ſpecificat. Et ſi cuilibet tali mors corporalis debuerit infligi, quid valebit auctorizatio & tolerantia meretricum & fornicantium, quibus in ſuburbio limitavit locum, cum & illi inter illos graves peccatores enumerentur? Sed videat doctor praxim illius ſcripturæ in eccleſia primitiva, & trahat cor ſuum deorſum, & aquam in ollam moderantiæ mittat, ne nimium ad mortificandum homines ſine ſtabili & firmo fundamento exardeſcat.

Nec etiam doctor, ſalva ejus reverentia, ſatisfecit dicto Chryſoſtomi a me adducto, ad illum reſpondendo ſuperficialiter, ipſum evaſit. Dicit enim quod loquitur de occiſione hæreticorum, ex qua ſequeretur ſchiſma aut turbatio eccleſiæ, cum Chryſoſtomus non principaliter in iſta auctoritate attendat turbationem eccleſiæ in pace temporali, ut innuit doctor; ſed ne ſancti multi ſubmittantur. Quia dicit: „ Si moveritis arma, & occideritis hæ-
„ reticos, neceſſe multos ſanctorum ſimul ſub-
„ mitti; & non dicit: Turbabitur tempora-
„ lis politia. Si ergo eſſet peccatum, per quod homo in lege gratiæ deberet occidi, maxime eſſet iſtud turpiſſimum & nocentiſſimum peccatum hæreſis; & cum de talibus loquitur Chryſoſtomus, ne occidantur: ſed modum alium contra tales minorem docet. Ergo non eſt feſtinandum cum talibus; ſed potius ſequenda eſt in hoc ſententia Apoſtoli, qui dicit: *Hæreticum hominem poſt trinam monitionem devita*

Quantum ad ſecundum principale, ubi doctor tangit, per quod & quomodo correctio & caſtigatio & expulſio peccatorum ſit facienda, ibi præmittens duplicem modum correctionis, unum procedentem ex fraterna caritate, & alium ex auctoritate & poteſtate: ponit duas concluſiones; unam, quod quilibet fidelis poteſt & in caſu tenetur quemlibet alium pro peccatis ſuis privatis corripere correctione fraterna, fundans eam in verbo Salvatoris, Matth. 18. *Si peccaverit in te frater tuus &c.* & probans eam ex triplici lege, naturali ſcilicet, ſcripta & gratiæ; tangit circumſtantias illius correptionis ex parte corrigentis & correpti, ſit inferior vel etiam ſuperior; &. dicit eam eſſe de præcepto affirmativo, quod obligat ſemper, licet non pro ſemper, trahens ex illa plura corollaria, in quibus fere omnibus ſecum non intendo contendere, quia ſunt pro articulo meo, exceptis aliquibus paucis, ubi eximit prælatos, presbyteros & alios eccleſiaſticos a correctione fraterna pro peccatis publicis perſonalibus, etiam data eorum pertinacia coram multitudine laicorum; ſive fiat per laicos, ſive per ſacerdotes in prædicatione; & ubi inculcat, quod ſubditus populus non poteſt licite ſubtrahere decimas & oblationes a malis ſacerdotibus publice malitia perſonali; in quibus ſecum non convenio; ſed ea pro poſſe cum Dei adjutorio reprehendere volo.

Poſt hæc ponit ſecundam concluſionem de correctione ex auctoritate & poteſtate procedente: ex iſta etiam trahens plura corollaria, in quibus etiam ſecum non contendo, difficultatem magnam fatetur; quia vero militant contra meum articulum, excepto iſto, ubi inculcat, quod peccata publica perſonalia prælatorum, ſacerdotum, & aliorum eccleſiaſticorum per Chriſti fideles laicos numquam debeant, etiam ſecundum dictamen divinæ legis, per cohibitionem pœnæ, ſine ſpeciali licentia ab eccleſia habita, puniri, aut judicio condemnationis vel definitionis, ut eſt actus juſtitiæ, judicari; in quo etiam ſecum non convenio, ſed reprehendere pro poſſe cum Dei adjutorio intendo.

Ut autem hoc melius appareat, & ex oppoſitis juxta ſe poſitis veritas magis eluceſcat, in confirmationem articuli mei & ſatisfactionem pro poſſe in oppoſitum adductis per venerandum meum impugnantem, duo ſpecialiter præſuppono. Primo, quod in primordiis fidei Chriſtianæ vixerunt ſacerdotes ac clericorum omne collegium ſub principum coactiva ſæculi jurisdictione, uſque ad tempora primi Conſtantini Romanorum imperatoris. Prima pars ſuppoſitionis patet ex hoc. Nam Chriſtus facto & verbo præcepit Petro Matt. 10. quod ſolveret didragma pro ſe & ipſo, figurante ſuam eccleſiam: & interrogatus ſi licet dare cenſum Cæſari, oſtenſo ſibi denario, cujus imago & ſuperſcriptio erat Cæſaris, ſic ſubjungit: *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo.* Et Petrus ex iſta doctrina præcepit ſuis, quod ex facto docuit, 1. Pet. 2. *Ut ſint ſubjecti omni humanæ creaturæ propter Deum, ſive regi tamquam præcellenti, ſive ducibus tamquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum.* Sed Apoſtolus ad Romanos 13. quomodo debemus ſubjici principibus oſtendit, dicens: *Cui tributum, date tributum; & cui veſtigal, veſtigal*: & multo magis nos, qui ſumus eleemoſynarii ſæcularium principum, debemus eſſe ſubjecti noſtris eleemoſynantibus, cum tam graves & ſancti apoſtoli, non ſic dotati a principibus, ita fecerunt. Hinc Ambroſius lib. 4. c. penultimo ſuper iſtud Lucæ 5. *Laxate retia*, ſcri-
„ bit: Et inquit, eſt aliud apoſtolicum piſ-

Actus ſecundæ dici.

ANNO CHRISTI 1433.

» candi genus, quo genere ſolum piſcari ju-
» bet Dominus, dicens: *Trahe hamum, &*
» *eum piſcem qui primus aſcenderit, tolle.* Ma-
» gnum quidem eſt & ſpirituale documen-
» tum, quo Chriſtiani viri ſublimioribus po-
» teſtatibus docentur debere eſſe ſubjecti; ne
» quis conſtitutionem Regis æterni putet eſ-
» ſe ſolvendam. Si enim cenſum Filius Dei
» ſolvit, quis tu tantus es qui non putes aſ-
» ſe ſolvendum? & ille cenſus ſolvit, qui
» nihil poſſidebat: tu autem qui ſæculi ſe-
» queris lucrum, cur ſæculi obſequium non
» recognoſcas? cur te ſuper ſæculum quadam
» arrogantia animi fers, cum ſæculo ſis mi-
» ſera cupiditate ſubjectus? » Hæc ille. Et
idem ſuper illud Lucæ 20. *Oſtendite mihi de-*
narium, cujus habet imaginem? ſic dicit: » Si
» Chriſtus non habuit imaginem Cæſaris, cur
» dedit cenſum? non de ſuo dedit, ſed red-
» didit mundo quod erat mundi; & tu ſi
» non vis eſſe obnoxius Cæſari, noli habere
» quæ mundi ſunt: ſed ſi habes divitias, ob-
» noxius es Cæſari. Si vis nihil regi debere
» terreno, relinque omnia & ſequere Chri-
» ſtum. » Hæc Ambroſius. Ex quibus auc-
toritatibus iſte eniteat ſenſus. Quod ſi Chriſtus
& ſuus apoſtolus Petrus, pauperes exiſtentes,
nihil omnino ſæculi poſſidentes, ſolverunt
cenſum Cæſari, poteſtati ſæculari a Deo or-
dinatæ & conſtitutæ; quanto magis vicarii
Chriſti & ſuorum apoſtolorum epiſcopi, præ-
lati & cæteri clerici, habentes multas poſſeſ-
ſiones terrenas, miſera cupiditate agitati, ne-
gotiis ſæcularibus implicati, tenentur ſubeſſe,
ſecundum poſſeſſiones terrenas, regiæ poteſta-
ti: in cujus rei ſignum Chriſtus cum ſua fa-
milia, ſtatim in mundum natus, voluit aſcri-
bi ſub dominio Cæſaris, profitendo, ſe eſſe
ſubjectum cum ſua familia ſuæ juriſdictioni,
ut eſt Lucæ 2. Quod poſtea effectualiter o-
ſtendit, cum Petrus ſolvit vectigal imperiali
poteſtati, ut prætactum eſt. Et non valet fin-
gere, quod Petrus ſcribens: *Subjecti eſtote o-*
mni creaturæ propter Deum; intellexiſſet tan-
tum de populo laicali regi ſubjecto, volens
eos ad humilitatis merita provocare. Nam
manifeſtum eſt, quod non ſolum ſcribebat
laicali populo ſibi ſubjecto, ſed toti eccleſiæ
ſequenti, & ſpecialiter ejus vicariis, quia illi
magis indigent ad humilitatis merita provo-
cari. Nam periculoſum & ſtultum videtur
hoc dictum Petri exponere: *Subjecti eſtote o-*
mni creaturæ humanæ: hoc eſt, non debetis
omni humanæ creaturæ ſubjici, quocumque
vicario de humano genere annotato. Et ſi
Chriſtus putaſſet inconveniens futuros ſibi ſuc-
ceſſores in officio ſacerdotali tributa ſolvere,
ac ipſorum temporalia ſubjecta fore principi-
bus ſæculi, potuiſſet ipſe abſque mali exem-
pli exhibitione, videlicet ſubjiciendi ſacerdo-
tium juriſdictioni principum ſæculi, aliter
ordinaſſe, atque expediviſſe illos exactores
didragmæ, ut puta removendo ab ipſis pe-
tendi talia intentionem, aut alio convenienti
modo. Sic autem facere non reputavit con-
veniens, quin immo ſolvere voluit, ſingula-
riter inter apoſtolos Petrum ſibi aſſocians in
hoc, qui tamen eccleſiæ præcipuus doctor &
paſtor futurus erat, ut tali exemplo nullus
hoc facere recuſaret. Et ſic patet pars prima
ſuppoſitionis, videlicet iſta: Quod in primor-
diis fidei Chriſtianæ vixerunt ſacerdotes &
clericorum omne collegium ſub principum
coactive juriſdictione. Sed quod ſic vixe ant-
uſque ad tempora primi Conſtantini Romano-
rum imperatoris; patet per Ocham in ſuo de-
fenſorio 2. di. cap. 17. qui ſic ſcribit: » Hi
„ vero apoſtoli duo, ſcilicet Petrus & Paulus
„ cum reliquis omnibus, ſuum magiſtrum i-
„ mitantes Chriſtum, ſub principum coactiva
„ ſæculi juriſdictione vixerunt, & alios ſic
„ vivere docuerunt. Sic quoque vixerunt ip-
„ ſorum ſucceſſores presbyteri ſeu epiſcopi
„ cum ſuis diaconis, & reliquis miniſtris e-
„ vangelicis ſucceſſive, uſque ad tempora pri-
„ mi Conſtantini Romanorum imperatoris, ut
„ ex Iſidori codice ſatis apparet: ita quod ne-
„ mo epiſcoporum per omne tempus illud
„ in reverendiſſimos epiſcopos coactivam ju-
„ riſdictionem exerçuit. „ Hæc ille. Immo
adhuc tempore Conſtantini & longe poſt, ec-
cleſiaſtici juriſdictioni ſæcularium ſubjecti e-
rant, ut teſtatur prædictus dominus Ocham,
eadem di. 24. cap. ſic ſcribens. „ Adveniente
„ te vero tempore Conſtantini primi Romano-
„ rum imperatoris, qui primus Romanorum
„ principum permiſit & conceſſit fideles Chri-
„ ſti publice congregari, facta ſunt primum
„ concilia generalia ſacerdotum ſeu epiſcopo-
„ rum, præcepto & auctoritate principis ſu-
„ pradicti, quibus quidem conciliis definiti
„ ſunt & determinati ſcripturæ ſacræ ſenſus
„ ambigui, & ipſorum veri a falſis & erro-
„ neis ſequeſtrati. Et plura ibi continentur
„ quæ ordinabantur. Infra: De quo quidem
„ obſervando legislator humanus, ſeu princi-
„ pans ejus auctoritate præceptum coactivum
„ ſive legem tulit obligantem quemlibet ſa-
„ cerdotem aut non ſacerdotem, ſecundum
„ exigentiam cujuſcumque, pœna reali vel
„ perſonali, pro ſtatu præſentis ſæculi, tranſ-
„ greſſoribus infligenda. Ferebantur enim hu-
„ juſmodi leges in ſacerdotes & epiſcopos ma-
„ gis, quam in alios, quoniam & ipſi tunc
„ erant qui frequentius cauſam dabant talis
„ edicti, nec adverſus legislatores hujuſmodi,
„ reclamantibus epiſcopis Romanorum aut a-
„ liis quibuſcumque, tamquam non ſubjectis
„ principum legibus & edictis, ſed inſtanter
„ ſupplicantibus ad principes pro legibus fe-
„ rendis hujuſmodi, quemadmodum ex codi-
„ ce Iſidori ſupradicti & aliis approbatis ap-
„ paret hiſtoriis; amplius per eoſdem princi-
„ pes ſtatuebantur & ſtatutæ ſunt leges de
„ eorum numero certo, ſecundum provincias,
„ & de ipſorum temporalibus ſive corporali-
„ bus bonis tam mobilibus quam immobili-
„ bus, quæ ſibi per prædictum Conſtantinum do-
„ nata fuerunt, ac per reliquos principes Ro-
„ manos aut alios, & ſucceſſive etiam per
„ perſonas aliquas ſingulares. „ Infra. „ Sic
„ ergo ſub legibus & ordinationibus cujuſli-
„ bet principum vixerunt ab antiquis tempo-
„ ribus, & dudum totum ſacerdotale colle-
„ gium ab eiſdem & populo collationes, con-
„ firmationes & inveſtituras ſuorum officiorum
„ ſpiritualium & prælationum, curarum & re-
„ liquorum ſimilium aut minorum, ac tem-
„ poralium beneficiorum diſtribuendi poteſta-
„ tem ſuſcipientes; nec propter hujuſmodi ſub-
„ jectos contendebant paſtores antiqui Roma-
„ norum epiſcopi adverſus principes Romano-
„ rum, neque adverſus populum aut ſingula-
„ res perſonas eccleſiarum patronos, quoniam
„ ad

ANNO CHRISTI 1433

ANNO CHRISTI 1433.

„ ad hoc ſe noverant divina & humana lege A
„ ſtrictos. Sic enim legimus de Symmacho
„ nativitate Sardo. Hic enim Laurentio cui-
„ dem coelectus diſcorditer, per Theodoricum
„ regem ſancto judicio confirmatus eſt in pa-
„ pam Romanum. Sic etiam ſcripſit Martinus
„ de B. Gregorio: Hic inquit, in papam eli-
„ gitur, & ipſe Mauritius, videlicet impera-
„ tor, imperialibus litteris ſuum affirmat con-
„ ſenſum. Sic etiam ſuorum privilegiorum
„ confirmationem ab imperatoribus petere ſo-
„ lebant epiſcopi Romanorum, ut de Vita-
„ liano nativitate Signeo, & Conſtantino na-
„ tivitate Syro, & aliis pleriſque Romanis
„ pontificibus legitur; quin immo pro his &
„ aliis ſupplicationibus & ſuis confirmationi- B
„ bus impetrandis, ad imperatores per loca
„ diſtantia plurimum perſonaliter ſolebant ac-
„ cedere, ut de ipſorum pluribus legitur in
„ chronicis & approbatis hiſtoriis; & quod
„ amplius eſt, Johannes XII. per Ottonem I.
„ Romanorum Imperatorem, ſuis exigentibus
„ demeritis conſentiente omni populo tam cle-
„ ro quam laico, a papatu depoſitus eſt. Ejuſ-
„ dem enim auctoritatis eſt aliquid ſtatuere,
„ ac id cum expediens fuerit deſtituere. Cum
„ igitur epiſcopus quilibet per principem &
„ omnem populum eligi debeat, ipſorum au-
„ ctoritate deſtitui ſive deponi poteſt. Inſtar
„ ergo Chriſti & apoſtolorum vixerunt Roma-
„ ni & cæterarum provinciarum epiſcopi & C
„ ſacerdotes, ac clericorum omne collegium,
„ ſub regimine coactivo principantium aucto-
„ ritate legislatoris humani. Verum ſuadente
„ ac ſtimulante hujus mundi principe, ſuper-
„ biæ ac ambitionis præoperante, reliquorum-
„ que omnium ſuggeſtore diabolo, in alienam
„ viam, ab ea quæ Chriſti eſt & apoſtolorum
„ deducti ſunt. Quin immo ſeducti Romano-
„ rum epiſcopi quidam, ipſorum animos in-
„ vadens cupiditas & avaritia inde foras ex-
„ pulit, quam Chriſtus in eccleſia tertio mo-
„ do dicta plantaverat & ſtatuerat, ſummam
„ meritoriam paupertatem; rurſumque inva-
„ dens eos ſuperbia ac ambitio ſæculariter prin-
„ cipandi, expulit inde ſummam humilitatem, D
„ quam Chriſtus indixerat & obſervare man
„ daverat eidem eccleſiæ, ſive univerſo cœ-
„ tui ſacerdotum; quorum quidem primus hu-
„ juſmodi, ſi eo prior in hoc alter non ex-
„ titit, fuiſſe legitur Simplicius quidam, Ti-
„ burtinus cognomine, Romanus epiſcopus.
„ Hic enim unde ſibi neſcio auctoritate ſum-
„ pta, quamvis certiſſime noverim, niſi per
„ ignorantiam excuſetur, unde temeritate præ-
„ ſumpta, ſtatuit nullum clericum inveſtitu-
„ ram a laico debere ſuſcipere; inveſtituram
„ ſiquidem intelligendo beneficiorum & offi-
„ ciorum, de quibus diximus prius: quamvis
„ tamen & ipſius ſtatuto ſignificetur manife-
„ ſte, prædeceſſores ſuos humilitatem & re- E
„ verentiam debitam principibus exhibere vo-
„ lentes, inveſtituras prædictas a laicis reci-
„ pere ſoluiſſe. Hujus ſiquidem rurſum ſuc-
„ ceſſor, quamvis non immediatus, Pelagius
„ primus ſtatuit, ut hæretici per ſæculares po-
„ teſtates punirentur. De quo etiam ſtatuto
„ mirandum, quoniam non latuit illum hu-
„ juſmodi legem tempore Juſtiniani Romani
„ principis in hæreticos latam fuiſſe; & quo-
„ niam ſua non erat auctoritatis ferre hujuſ-
„ modi leges in quantum epiſcopi, niſi for-
„ taſſe hoc ſibi auctoritate humani legislato-
„ ris foret indultum; ideo quemadmodum jam
„ dictus Simplicius, in alienam meſſem fal-
„ cem ingeſſit, auctoritatem ſibi videlicet quæ
„ alterius eſt uſurpando. Cui rurſum Adria-
„ nus tertius, licet non immediate, ſucceſſit
„ in uſurpatione prædicta. Statuit enim ut
„ nullus imperator ſe intromitteret de electio-
„ ne papæ, ut dicti Martini verbis utamur;
„ quod ſiquidem ſtatutum omnino nullum, eo
„ quod a carente tali auctoritate, legislatoria
„ ſcilicet, emanavit, apertum inconvenlens
„ continebat, fueratque illius oppoſitum longa
„ & laudabili conſuetudine roboratum.„ Hoc
per totum Ocham atteſtans per prædicta ſupponit.

Præſuppono ſecundo, quod per eccleſiam in illo dicto Chriſti Matth. 18. *Dic eccleſiæ*, non ſolum intelligitur prælatus, ſed etiam univerſitas fidelium. Patet per gloſſam, quam allegat Thomas in ſua gloſſa continuata, quam ſic exponit: „ *Dic toti eccleſiæ*, ut majorem erubeſcen-
„ tiam patiatur.„ Zacharias autem Chryſopolitanus in Concordia evangeliſtarum ſuper prædicto verbo, *Dic eccleſiæ*, ſic ſcribit: „ Tale
„ quid in Levitico legimus: *Ne oderis fratrem*
„ *tuum in corde tuo*, ſed publice argue eum,
„ ne habeas ſuper illo peccatum. Adhibendus
„ eſt tertius vel corrigendi ſtudio vel conve-
„ niendi eum ſub teſtibus. Si tunc non au-
„ dierit, multis dicendum eſt, ut qui pro pu-
„ dore ſalvari non potuit, opprobriis ſalvetur.„

Ocham autem in ſuo defenſorio 2. diſt. cap. 6. ſuper iſto eodem verbo Chriſti dicit: Dicit ergo Chriſtus: *Dic eccleſiæ*, nec dicit: Dic apoſtolo vel epiſcopo ſeu presbytero, aut ipſorum ſoli collegio; ſed intellexit ibi Chriſtus eccleſiam, fidelium multitudinem, aut judicem ad hoc illius auctoritate inſtitutum, quomodo uſi ſunt hoc nomine apoſtoli & eccleſia primitiva. Hæc ille.

Illis ſuppoſitionibus præmiſſis, accedendo ad punctos, in quibus cum oppugnante articulum meum non concordo, pono iſtam ſibi oppoſitam propoſitionem ſeu concluſionem: Peccata mortalia publica perſonalia prælatorum & ſacerdotum poſſunt, & in caſu eorum data pertinacia, ſunt a quolibet fideli Chriſti correctione fraterna, ſufficientia & opportunitate habita, arguenda, etiam coram multitudine laicorum. Patet ex lege correptionis fraternæ, a qua, ut dictum eſt in poſitione mea, nullus ſæcularium vel clericorum, etiam dominus papa vel beatus capitalis Chriſti diſcipulus eſt exceptus; quin ſi pertinaciter peccaverit, eſt a reſiduo eccleſiæ corrigendus, etiam coram multitudine laicorum, quia ſi Chriſtus ſummus pontifex voluit argui coram populo, & a quocumque de populo, ſi in eo foret quid arguendum, cum Johannis 8. dixit: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Quis tum arrogans vellet eſſe, qui exemplo illius ſe humiliter non ſubjiceret arguendum, cum nullus homo, quantumcumque in mundo magnus, ſit ipſo innocentior, melior atque humilior, quod doctor negat, ſimpliciter reſpondendo ad hunc textum, quando dicit allegans Gregorium, quod Chriſtus ibi non ſubmittit ſe correctioni populi, ut ex 2. quæſt. 7. cap. *Eccleſia* offenſum eſt, &c. ubi concluditur quod auditores prælatos reprehendere poſſunt, & in eos teſtificari. Et miror quæſtionem exilem quam format doctor, hanc vi-

ANNO CHRISTI 1433.

videlicet: Chriſtus in iſto textu Joan. 8. *Quis ex vobis arguet me de peccato*? ex ratione ſe probat peccatorem non eſſe: ergo Chriſtus in eodem textu non ſubmittit ſe correctioni populi; cum antecedens eſt verum, & conſequens falſum, ut jam oſtenſum eſt, & per conſequens concluſio vera. ANNO CHRISTI 1433.

Secundo, eadem concluſio probatur ex ſuppoſitione ſecunda antedicta, ubi probatum eſt, quod per eccleſiam in illo Chriſti verbo Mat. 18. *Dic eccleſiæ*: non ſolum intelligitur prælatus, ſed etiam univerſitas vel multitudo populi: & per conſequens ſi prælatus aut alius eccleſiaſticus ex caritate correptus ſe non correxerit, & pertinax fuerit in malo etiam perſonali, in defectu ſpiritualis præpoſiti, poteſt a quolibet Chriſti fideli caritative, habita ſufficientia & data opportunitate, redargui publice, etiam coram multis, ſervatis circa hoc circumſtantiis, quæ etiam circa quemlibet alium correptum debent obſervari, cum Chriſtus in illo prædicto verbo nullum excluſit; quin ſi peccaverit, & in illo peccato correptus pertinaciter permanſerit, redarguatur ſic, ut prædictum eſt, & per conſequens concluſio eſt vera.

Et miror quod doctor ita diligenter vult habere eccleſiaſticos exemtos a tali fraterna correptione coram multitudine, ſi & dum peccaverunt, cum Chriſtus nec apoſtoli volebant ſic eſſe exemti, & alios poſt ſe eximere, & pro hac configit ſibi gloſſas hinc inde textus ad illam correptionem ſonantes primatie, ad ſuam voluntatem gloſſando; ut, verbi gratia, admitti quod peccata prælatorum & ſacerdotum corrigantur primum caritative, & ubi non ſufficit, procedendum eſt ultra, juxta formam Salvatoris, adhibendus eſt unus vel duo, & coram illis corrigendus eſt. Quod ſi non audierit, dicendum eſt eccleſiæ, id eſt prælato, & ſi neglexerit, ab eo poteſt ad ſuperiorem, ſcilicet ſummum pontificem iri. Quod ſi diſſimulaverit, aut ipſemet peccaverit, dicendum eſt eccleſiæ, id eſt concilio generali, ſi concilium non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. Et aliud, inquit doctor, non habent laici in ſacerdotes, nec in defectu generalis concilii eſt alter recurſus, niſi quod res eſt Deo committenda, & pro eo eſt orandum. Ego autem neſcio cujus doctorum ſint gloſſæ illæ, excepto doctore meo. Sed iſtud miror, ex quo concilia generalia ab anno decimo in decennium celebrantur, ſeu indicuntur, ſi tempore medio contingeret, quod papa cum uxore imperatoris deprehenderetur, quid facere deberet imperator? an arguere eum, vel ad futurum concilium correptionem ſuſpendere; vel utrum, ſecundum quod magiſter Henricus de Colonia impugnans articulum noſtrum tertium, de libera verbi Dominici prædicatione, de Conſtantino imperatore retulit, ipſum debeat ſuo pallio operire, vel ut eum dicere debeat, quia gratia benedictionis ita facit; & ſi ſic; ergo a ſimili ſi videris ſacerdotem incumbentem ſuper mulierem, ponentemque os ſuum ſuper os, & oculos ſuos ſuper oculos ejus, & manus ſuper manus ejus; debes ſupponere, quod hæc cauſa reſuſcitationis a morte, more Heliſei, facit? Sed benedictus ſit Heliſæus, qui non ſuper mulierem, ſed ſuper puerum mulieris incubuit, 4. Reg. 4. Et laudabilis ſine ſuſpicione Elias, qui expandit ſe ſuper puerum, & non ſuper mulierem, 3. Regum 19. Et Paulus Apoſtolus ſuper juvene mortuo. Act. 20. Et benedictus & laudabilis Chriſtus Jeſus, quia non poſuit manum in gremio mulieris, ſed ſtans apprehendit manum ejus, & ſanavit eam, Lucæ 9. & quod non in gremium aut in ſinum manum impoſuit, quando dixit: *Puella tibi dico ſurge*, Matth. 9. Et laudatur ſine ſuſpicione mala Petrus apoſtolus, quod non incubuit ſuper mortua Tabita, ſed ponens genua oravit, & converſus ad corpus, dixit: *Tabita ſurge*, Act. 9. Si igitur iſta exempla ſunt vera ad ædificationem, ideo monere nos debent ſacerdotes, ut non manus ponamus in mulierum ſinum vel gremium cauſa abſolutionis: ſed more apoſtolorum, ſuper caput tam nos quam ipſas a ſtimulo ſatanæ liberemus. Hinc enim dicit ſtimulo percuſſus Paulus 1. Corinth. 7. *Bonum eſt homini mulierem non tangere*, cum mulier ſit tamquam pix diaboli converſationem maculans ſacerdotum. Quale enim eſt tangere picem, & non inquinari ab ea, in igne ſine læſione verſari, talo eſt mulierem tangere, & cum ea habitare. Ideo Eccli. 9. dicitur: *Averte faciem tuam a muliere compta, & non circumſpicias ſpeciem alienam; propter ſpeciem mulieris multi perierunt, & ex hac concupiſcentia quaſi ignis exardeſcit*. Iſta autem quæ per doctores videntur dici pro gloria eccleſiaſtici ſtatus, timeo ne in majorem eorum contemtum dicantur; per extollentiam enim talem plus videntur coram ſapientibus reddi contemtibiles quam glorioſi.

Ex iſta concluſione ſequitur quod peccata mortalia publica perſonalia prælatorum & ſacerdotum ſunt in evangelizatione per ſacerdotes fideles, data eorum pertinacia, & habita ſufficientia & opportunitate, caritative arguenda & deteſtanda, etiam coram clero & communi populo, cujus oppoſitum opponens ponit, Patet ex concluſione & rationibus multis in poſitione mea poſitis, & utilitatibus ex prædicatione tali contra cleri malitiam ſequentibus, quas hic cauſa brevitatis reſumere omitto.

Ad rationes autem in oppoſitum, ubi doctor probans quod presbyteri & alii eccleſiaſtici a correctione fraterna, & a denunciatione pro peccatis ſuis perſonalibus publicis coram multitudine laicorum debeant eſſe exemti, etiam data eorum pertinacia, &c. inducit illud Alexandri de Hallis in tertia parte ſuæ ſummæ, quod malo prælato, quamdiu ab eccleſia toleratur, debetur honor, quamvis male præſideat, inducens illud pro probatione Matth. 23. *ſuper cathedram Moyſi ſederunt*, &c. » Et inducit iſtud Teleſphori papæ, quod po» pulus nullo modo debet eccleſiaſticos ar» guere, nec in eorum accuſationem ſuſcipi, » & populus ab eis docendus eſt & corripien» dus, non ipſi a populo.» Et adducit Gregorium Nazianzenum lib. 2. de Epiphaniis, & Chryſoſtomum ſuper 2. epiſt. ad Timotheum homil. 2. & quotquot tales ſunt per eum allegatæ.

Ad omnes tales ſub uno per Dominum reſpondeo, quod omnes leges vel auctoritates quotquot ſunt, quæ correptioni vel accuſationi ſubditi, quoad ſuperiorem ſuum videntur repugnare, omnes intelligendæ ſunt de accuſatione vel correptione imprudenti vel temera-

ANNO CHRISTI 1433.

rata, quod figuratum eſt per Petrum, præ- A ſumentem Dominum ſuum corripere, quando dicit: *Abſit hoc a te.* Matth. 16. Et quando clerici vel alii eccleſiaſtici ſervant limites ſui ſtatus & mores, ac ſtatum clerici non offendunt. Si autem clerici peccant notorie & habitualiter contra Dominum dominorum ſecularium, & in caſu quorumcumque Chriſti fidelium, eſt in defectu ſpiritualis propoſiti, & exigentibus eorum demeritis ex qualicumque circumſtantia hujuſmodi forinſecam correptionem procurantibus ipſos corripere. Et hæc doctor in ſua allegatione prætendit, quod temerarie non ſunt arguendi, quando adducit Gregorium in paſtorali lib. 2. & cap. 5. dicentem: „ Admonendi ſunt ſubditi, ne præ- B „ poſitorum ſuorum vitam temere judicent, „ ſi quid fortaſſe eos agere reprehenſibile vi- „ dent, ſi objecerit quis illud apoſtoli dictum „ 1. Timoth. 5. *Seniorem ne increpaveris, ſed* „ *obſecra ut patrem.* „ Ad hoc 2. quæſt. 7. *Paulus*; ſub auctoritate Origenis reſponderur, ubi ſic dicitur. „ Paulus dicit: *Seniorem ne* „ *increpaveritis*; ſed hæc ejus regula tunc in „ eo obſervanda eſt, cum culpa ſeniorum ſuo „ exemplo non trahit ad interitum corda mi- „ norum: Ubi autem ſenior in majo[illegible] e- „ xemplum ad interitum præbet, ibi [illegible]cta „ increpatione feriendus eſt. Nam ſcriptum „ eſt: *Laqueus juvenum omnes vos*; & rurſum „ *Maledictus puer centum annorum.* „ Hæc il- C le. Ex qua auctoritate patet quod Origenes intelligit de peccato ſuperiorum perſonali, & non fidei. Si forte adverſarius vellet gloſſare quia dicit ibi; ubi ſenior in majoribus exemplum ad interitum præbet, &c. Et hoc eſt quod doctor de Lyra illum textum ſic gloſſat: *Seniorem ne increpaveris*, arguendo eum verbis duris; ſed obſecra ut patrem, ut cavet ab indecentibus ſuæ ætati. Hoc tamen non eſt intelligendum de ſenſibus in ſua malitia obſtinatis, qui ſunt acriter arguendi, ſicut acriter & dure increpavit Daniel ſenes impudicos coram omni populo. Daniel 13. Hæc ille. Remigius autem ſuper primo textu ſic loquitur: „ *Seniores ne increpaveris*, quia D „ ſolent ſenes dure accipere, quando increpantur a minoribus. Sed dicit beatus Gregorius, quia licet beatus apoſtolus dicat: „ *Seniorem ne increpaveris*; ſenior autem ſtultus vehementer eſt increpandus. „ Hæc ille. Et 2. quæſt. 7. ſicut inquit, ſub auctoritate Gregorii ſcribitur; „ Sicut laudabile diſcretumque eſt reverentiam & honorem exhibere prioribus: ita rectitudinis & Dei timoris eſt, ſi qua in eis ſunt quæ indigent correctione, nulla diſſimulatione poſtponere, ne totum, quod abſit, corpus morbus invadat, ſi languor non fuerit in capite curatus. „ Hæc ille.

Ad rationes autem quibus probatur in poſitione mea, quod peccata mortalia perſonalia prælatorum & ſacerdotum ſunt in evangelizatione per ſacerdotes fideles, data eorum pertinacia, & habita ſufficientia & opportunitate, caritative arguenda, & deteſtanda, etiam coram clero & communi populo; doctor non ſufficienter reſpondit, ſed ut potuit evaſit & ſuperficialiter: ideo ſtant immota, & cum utilitatibus ex tali prædicatione ſequentibus.

Deinde pono concluſionem oppoſitam ſententiæ impugnantis iſtam.

Peccata mortalia publica perſonalia prælatorum, ſacerdotum & aliorum eccleſiaſticorum, ubi correctio fraterna, aut generalis reprehenſio per prædicationem Verbi Dei non ſufficeret, in defectu ſpiritualis præpoſiti, habita ſufficientia & data opportunitate, ſunt per poteſtates ſeculares, aut per Chriſti fideles laicos, ſecundum dictamen divinæ legis, etiam ſine aliqua ſpeciali licentia ab eccleſia habita, coactive puniendo, & judicio condemnationis vel definitionis, ut eſt actus juſtitiæ, judicando. Ubicumque pono quod peccata prælatorum ſunt punienda, & judicio condemnationis judicanda, non intelligo condemnationem ad mortem corporalem, ſed ad pœnam citra mortem contignam.

Probatur concluſio ſic: Olim Chriſtus, apoſtoli, ſacerdotes, & cleri omne collegium vixerunt ſub principum & aliorum Chriſti fidelium laicorum coactiva ſæculi juriſdictione & punitione, ac judicio ſæcularium ſubjecti erant, non ſe ab aliis, nec alios eximentes, aut eximere demandantes ergo moderni prælati ſacerdotes & alii eccleſiaſtici, ſi volunt Chriſti ac apoſtolorum perfectionem imitari, tamquam eorum ſucceſſores, idem facere debent. Conſequentia eſt bona, quia ex oppoſito conſequentis inferri poteſt oppoſitum antecedentis. Quidquid enim Chriſtus cum apoſtolis exemplavit, & oppoſitum non determinat, perfectionis eſt illud ſuis ſucceſſoribus facere. Major autem eſt ſuppoſitio prima prædicta hujus partis. Minor autem argumenti, videlicet quod Chriſtus & apoſtoli & alii ſacerdotes olim ſubjecti erant ſæcularium punitioni & judicio coactivo, non ſe ab illis nec alios eximentes aut eximere demandantes, hæc primo patet exemplariter de Chriſto, qui non ſolum quantum ad temporalia minoravit ſe ſubeſſe juriſdictioni coactivæ principis ſæculi: verum etiam id oſtendit in ſe quantum ad propriam perſonam, qua nullam juriſdictionem altiorem in ipſum aut alium Principe habere potuit. Hoc autem poteſt evidenter oſtendi ex illo Matth. 27. ubi Chriſtus ſe capi permiſit, & ad Pilati duci prætorium, quia vicarius erat imperatoris Romani, & per ipſum demum, tamquam judicem coactivæ poteſtatis, ſe ſuſtinuit extremo ſupplicio judicari & tradi, nec coram ipſo, tamquam coram non judice, reclamat; licet fortaſſe ſignificarit ſe pati minus juſtum judicium. Conſtat autem quod tale judicium aut ſupplicium per ſacerdotes ſubire potuiſſe non voluiſſet, ſi inconveniens judicaſſet, futuros ſibi ſucceſſores principibus ſæculi ſubjici & per ipſos judicari. Quod quia hæc ſententia ſerioſius ſcripta eſt Johan. 19. idcirco adducam hic, quod habetur ibidem. Dum ergo Chriſtus ad Pilatum Cæſaris vicarium adductus & accuſatus eſſet, ex eo quod ſe regem Judæorum atque filium Dei dixiſſet, Pilato autem interrogante Jeſum: Unde es tu? Jeſu autem ad hoc nullum dante reſponſum, dicit Pilatus ad ipſum verba conſequentia, & modo propoſito attinentia, quorum ſeries talis eſt: *Mihi non loqueris: neſcis quia habeo poteſtatem crucifigere te & dimittere te? Reſpondit Jeſus: Non haberes poteſtatem adverſum me ullam, niſi datum eſſet tibi deſuper.* Ecce quod Jeſus non negavit Pilatum habere poteſtatem ipſum judicandi, & in ipſum judicium exequendi; nec dicit: hoc

non

ANNO CHRISTI 1433.

non pertinet de jure ad te: immo de facto id facis: ſed addidit, hanc poteſtatem habere Pilatum deſuper. Quomodo deſuper? Reſpondit Auguſtinus: Dicamus ergo, quid dixit Chriſtus, ſcilicet quod & apoſtolum docuit Paulum, Rom. 13. Quid ergo ei dicit Chriſtus? Quid Apoſtolum docuit? Quia non eſt poteſtas, id eſt auctoritas juriſdictionis, niſi a Deo, quidquid ſit de actu male utentis ea; & quia plus peccat qui innocentem occidendum poteſtati livore tradit, quam poteſtas ipſa; ſic enim timore alterius poteſtatis majoris occidit: talem quippe Deus dederat illi poteſtatem Pilato, ſed ut etiam eſſet ſub Cæſaris poteſtate. Fuit ergo judicialis coactiva poteſtas Pilati ſupra Chriſti perſonam, a Deo, ſicut aperte Chriſtus confeſſus eſt, & Bernardus palam expreſſit, & aperte dixit in epiſtola ad archiepiſcopum Senonenſem, epiſtola quadam: Cum, ut inquit, Romani præſidis poteſtatem ſuper ſe Chriſtus fateatur cœlitus ordinatam, loquens de poteſtate Pilati; quanto magis ſupra perſonas & temporalia omnium apoſtolorum, ſuorum ſucceſſorum omnium epiſcoporum & prælatorum, fuit hoc non ſolum verbo Chriſti memoratum, ſed operis conſummatione firmatum. Nam per eumdem Pilatum pro tribunali ſedentem, lata fuit ſententia in Chriſtum, & per ipſius auctoritatem illius executio facta ſententiæ; unde Johannis eodem capite habetur hæc ſerics. *Pilatus autem cum audiſſet hos ſermones, adduxit foras Jeſum, & ſedit pro tribunali*: & ſubditur paucis interpoſitis: *Tunc ergo tradidit illis Jeſum*; ſcilicet, *ut crucifigeretur*. Sic Abiathar ſubjectus erat, & non eximebat ſe a judicio Salomonis, 2. Reg. 2. Sic, ut Hieronymus refert in libro Virorum illuſtrium, Damaſus papa a ſubditis de adulterio accuſatus, cum 42. epiſcopis ſe expurgavit, ſicut 2. q. 7. *Nos ſi*. Leo IV. ſubmiſit ſe Ludovici imperatoris examini, ut in probatione tertii corollarii mcæ poſitionis eſt adductus; & Samuel 1. Reg. 12. ſubmiſit ſe judicio regis & accuſationi communitatis, quoniam dixit: *Ecce præſto ſum, loquimini de me coram Domino & coram Chriſto ejus, utrum bovem cujuſquam tulerim, aut aſinum* &c. Super quo etiam de Lyra: *Loquimini de me coram Domino & coram Chriſto ejus*, id eſt Saule rege, qui de novo erat inunctus, propter quod Samuel coram eo volebat judicari, *utrum bovem cujuſquam tulerim*, penendo in opere meo, *aut aſinum*, ſuper eum de loco ad locum incedendo, &c. Hoc de Lyra.

Quod autem communitas fidelium quandoque poſſit judicium ferre in contumaces aut aliter criminoſos, etiam in ſacerdotes, demonſtro per Apoſtolum 1. Corinth. 5. ubi cauſam, formam & modum, per quos hoc judicium in quemquam ferri debeat, tradit Apoſtolus, magis expreſſe Chriſti verborum ſequens & explanans ſententiam, dum dicit: *Ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpiritu, jam judicavi, ut præſens, eum qui ſic eſt operatus, in nomine Jeſu Chriſti congregatis vobis & meo ſpiritu, cum virtute Domini Jeſu tradere hujuſmodi Satanæ*, criminoſum ſcilicet quemdam, qui patris ſui uxorem cognoverat carnaliter. Et non mandavit hoc Apoſtolus fieri, ut dicit Ocham, per presbyterum aliquem, nec alicui epiſcopo vel presbytero ſcripſit hoc fiendum per ipſum, cum tamen ad ipſos tunc mitteret Timotheum, qui epiſcopus erat, quod feciſſet, ſi hoc judicium ad ſacerdotis auctoritatem pertinere noviſſet, quemadmodum in aliis fecerat.

ANNO CHRISTI 1433.

Sed diceret adverſarius: ipſi non habuerunt auctoritatem hoc faciendi ſine Apoſtoli conceſſione & auctoritate, quia nominatim dixit: *Ego autem abſens corpore, præſens autem ſpiritu, jam judicavi, ut præſens, eum*, &c. Ad hoc reſpondetur ipſi, priuſquam ipſe dixit; *Jam judicavi ut præſens*, habuerunt auctoritatem judicandi, puniendi & ejiciendi, cum arguuntur ab Apoſtolo, quare hoc non fecerunt. Cum autem verba præmiſſa dixit: *Et vos inflati eſtis, & non magis luctum habuiſtis, ut tollatur de medio veſtrum, qui hoc opus fecit*. „ Super 1. Ambroſius: Superbiam illorum „ in tantum humiliat, ut non querulos jam, „ ſed magis ſupplices faciat; erant enim & „ ipſi participes, dum pateretur reum tam „ ingentis facinoris ſecum incorreptum con„ venire, quod omnes uno conſilio abjice„ rent eum, ſi negaret emendare ſe: ſi au„ tem quis poteſtatem non habet quem ſcit „ reum, abjicere, aut probare non valet, im„ munis eſt.„ Hæc ille. Ad idem eſt doctor de Lyra & alii communiter poſtillatores, qui teſtantur quod Apoſtolus ibi arguit in eis primo culpam, cum dicit: *Omnino auditur inter vos fornicatio*. Secundo prædicit pœnam, ubi dicit: *Ego quidem abſens corpore*, &c & tertio reprehendit culpæ radicem, ibi: *Non eſt bona gloriatio veſtra*, ubi arguit contentionem quam ad invicem habuerunt, propter quam neglexerunt corrigere. Et tradit eis formam, ex qua inter ipſos exhinc contentio non poſſet oriri; quoniam ipſis congregatis in unum, maxime ſi per modum judicii coactivi hoc fieri debebatur, propter quod gloſſa. Auguſtinus dicit: „ Ut vos congregati in unum, „ abſque aliqua diſſenſione, id eſt de com„ muni conſenſu per vos fiat, vel judicem „ ex communi conſenſu per vos ſtatutum ad „ hoc: quod idem eſt.„

Ad hoc autem quod objiciebatur, quod ſcilicet communitas non habuiſſet auctoritatem ipſum ejiciendi ſine conſenſu Apoſtoli, quia dixit Apoſtolus: *Jam judicavi ut præſens*; dicitur quod ſibi, ſicut & alteri eccleſiaſtico conveniebat judicare ſeu diſcernere, qui ſecundum legem evangelizatam ſint a fidelium præcidendi conſortio, ne alios inficiant; quemadmodum medicus judicare habet de morbo corporali, propter quem debet quis, ne alios inficiat, ut leproſus, ab aliorum conſortio ſeparari. Coactiva autem poteſtas hujuſmodi expellendi, fidelium univerſitati, vel judici per eos inſtituto, demandari ſpecialiter conſuevit. Et pro iſto, quod officia regum & aliorum ſæcularium ex una, & eccleſiaſticorum parte ex altera ſint condiſtincta, habetur 2. quæſt. 7. *Nos ſi*. Sed notandum ubi legitur, quod ſicut reges præſunt in cauſis ſæculi, ita ſacerdotes in cauſis Dei; regum eſt corporalem irrogare pœnam, ſacerdotum ſpiritualem inferre vindictam. David ergo, etſi ex regali unctione ſacerdotibus & prophetis præerat in cauſis ſæculi, tamen ſuberat eis in cauſa Dei. Et infra: Sicut ergo Ozias a Domino lepra percuſſus eſt, quia ſacerdotum officia uſurpare voluit, ſic ſacerdotibus &

pro-

ANNO CHRISTI 1433.

prohetis regum officia uſurpare non licuit. A Hæc ibi. Notabilem autem diſtinctionem inter prædictos duos ſtatuit Hugo de Sacramentis lib. 2. parte 2. cap. 3. ubi dicit: „ Laicis Chriſtianis fidelibus terrena poſſidere „ conceditur, clericis vero ſpiritualia tantum „ committuntur, quemadmodum olim in illo populo priore, cæteræ tribus, quæ typum laicorum præferebant, portiones in „ hæreditate acceperunt; ſola tribus Levi, „ quæ clericos figurabat, dicimus & oblationibus & ſacrificiorum victimis paſcebatur. „ Hæc ille. „ Et in ſignum illius Apoſtolus arguit communitatem, quod correctivam poſtentiam in iſtum fornicarium non exercuerit. „ Et poſtea, ipſo agente pœnitentiam, B iterum pro eo petebat communitatem ut reconcilietur. 2. Corinth. 2. ſicut per illam fuit judicialiter ejectus, & ille fornicator, ſecundum aliquos, fuit ſacerdos; ex quo patet ſacerdotes non eximi a judicio & ſententia laicali pro peccato perſonali. Unde Chryſoſtomus in libro de Reparatione lapſi cap. 10. ſic ſcribit: „ Apud Corinthios erat quidam vir, „ ut videtur, non ignobilis; hic commiſerat „ tale peccatum, quale nec inter gentes admitti ſolet, & erat ex numero fidelium & „ familiarium Chriſti; quidam enim cum ex „ ſacerdotali ordine fuiſſe tradunt. „ Hæc Chryſoſtomus. Et in confirmationem illius, quod univerſitas fidelium habet juriſdictionem C in eccleſiaſticos, ipſos judicandi & puniendi, eſt Origenis homilia 7. ſuper Joſue, & loquitur popularibus: homilia enim eſt ſermo ad populum. Qui ſic inter cætera ſcribit, & circa poſitionem meam eſt adductus. „ Si dextera, inquit, manus tua ſcandalizaverit te, „ abſcide eam & projice abs te. Numquid„ nam manus corporis noſtri aliquando ſcandalizat nos, ut de hac manu evangelium „ dicat, Abſcinde eam & projice abs te? Sed „ hoc eſt quod dicit: Ut ego qui videor tibi manus eſſe dextera, & presbyter nomi„ nor, & verbum Dei videor prædicare, ſi „ aliquid contra eccleſiaſticam diſciplinam & „ evangelii regulam geſſero, ita ut ſcandalum D „ tibi & eccleſiæ faciam, in uno aſſenſu ec„ cleſia univerſa excidat me dexteram ſuam, „ & projiciat a ſe, expedit enim tibi eccle„ ſiæ abſque una manu tua, quæ male agen„ do ſcandalum fecit, introire in regnum cœ„ lorum, quam mecum ire in gehennam. „ Hæc Origenes. Immo communitates non cohibentes ſuos ſuperiores a malis etiam eccleſiaſticos, peccant, ſecundum Auguſtinum ſuper pſalm. 81. ut habetur 23. quæſt. 3. *Oſtendit*, ut pro me circa articulum eſt adductus, & ſupra per Ambroſium dictum eſt, quod communitas Corinthiorum deliquit, non puniendo in ſacerdote fornicatorio. Et plura circa corollarium articuli mei ſecundum, dicta ſunt E de hoc, & ſpecialiter de Nabuchodonoſor, qui habuit poteſtatem a Deo ducendi filios Iſrael cum eorum ſacerdotibus & levitis in captivitatem Babylonicam, 4. Reg. ult. & in hoc non reprobatur, ſicut nec Veſpaſianus & Titus, qui 42. anno poſt Chriſti Aſcenſionem judicaverunt omnes ſacerdotes & levitas, quos invenerunt in Jeruſalem, eſſe in ultionem Chriſti notabiliter puniendos. Et communitas in Babylonia vindicat in presbyteris falſum teſtimonium in Suſannam dicentibus.

Et circa ſecundum corollarium mei articuli adductus eſt Ambroſius, ut habetur 25. q. 5 *Remittuntur*: „ Quomodo puniuntur peccata per judices & etiam per populos, ſic „ legimus, quod ſæpe ab alienigenis Dei juſſu excitatis, propter divinæ majeſtatis ofſenſam ſubactus eſt populus Judæorum. „ Et quomodo 24. quæſt. 3. *Tam ſacerdotes*; ſub auctoritate Anacleti dicitur: „ Quod tam ſacerdotes, quam reliqui fideles, omnes ſummam debemus adhibere curam de his qui „ pereunt, quatenus eorum redargutione aut „ corrigantur a peccatis, aut, ſi incorrigibiles apparuerint, ab eccleſia ſeparentur. „ Item Deuteron. 22. præcipitur, ut ſi quis viderit bovem fratris ſui errantem, & illum non prætereat, ſed reducat; & aſinum ſi viderit cecidiſſe in via, ut non deſpiciat, ſed ſublevet eum. Ex quo ergo de brutis proximorum debet alter eſſe ſollicitus, quanto magis de proximo peccante vel errante, etiam ſacerdote, cum unicuique Deus mandavit de proximo ſuo. Eccli. 17. Et mirabile eſt quare prælatus vel clericus, dum pedi ejus os vel ſpina infigitur, ſinit ſæcularem ipſam extrahere, ut poſſit debite ambulare, & non ſic ſinit, dum peccat, ut pro illo arguatur & emendet, ut poſſit recte, in Chriſti veſtigiis ambulans, animam ſalvare: Forte per hoc oſtendit, quod plus diligit pedis plantam, quam propriam animam. Si enim plus diligeret animam, tunc correctionem cum gaudio ſuſtineret.

Ex iſta concluſione corollarie ſequitur, quod peccantibus rectoribus ſpiritualibus, ſubditi fideles licite poſſunt, & in caſu tenentur ſuperiorum peccata per juſtitiam corrigere, caſtigare aut punire. Patet ex concluſione & ejus probatione. Circa hoc tamen eſt notandum, quod illicitum eſt quempiam corripere, niſi correptus ſit inferior correptore: & per conſequens correptor legitime cavere debet præcipue, ne tactus hypocriſi & macula proprii ſceleris, ſit in damnatione conſimili. Præſupponi ergo debet correptum eſſe culpabilem & correptorem legitimum immunem; ut docet Chriſtus Matth. 7. *Hypocrita ejice primum trabem*, &c. Cum omnis peccator, ut hujuſmodi, ſit juſto inferior quoad Deum, & per conſequens ſimpliciter inferior; & ita in corrigendo eſt Apoſtolus, quando dicit: *Seniorem ne increpaveris*, quod non licet ſubditum ſuperiorem ſuum arguere legitime, niſi fuerit in gratia, ſuperiore peccante mortaliter, & per conſequens exiſtente in gratia a dignitate ſeniore. Si autem ſenior in moribus exemplum ad interitum præbet, ibi diſtricta increpatione feriendus eſt 2 quæſt. 7. *Paulus*. Unde eadem quæſt. ſic loquitur Gratianus: „ Quod „ dicitur: majorum quiſpiam nullius minoris „ accuſationibus impetatur: minores intelligendi ſunt, non eccleſiaſtica dignitate, ſed „ vita. „ Hoc corollarium patet per doctorem, qui adducit Lyram ſub illo Exodi 21. *Si quis per induſtriam occiderit proximum ſuum & per inſidias, ab altari meo evelles eum ut moriatur*. Qui ſic inter cætera dicit: „ Quod, ſi ſacerdos occidiſſet, extrahebatur; niſi of„ ficium miniſtrandi incœpiſſet, quo caſu ex„ pectabitur complementum miniſterii; quo „ peracto, trahebatur ad mortem. „ Hæc ille. Ecce quod habuerunt juriſdictionem etiam ſuper ſacerdotes.

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433

Et quamvis ad omnes rationes opponentis & conantis probare, quod peccata publica prælatorum perſonalia & aliorum ſuperiorum ſtatu, ſic, ut dictum eſt, non debeant ſæculares poteſtates aut per Chriſti fideles laicos etiam ſubditos per juſtitiam corporis caſtigari aut puniri, poſſit dari generalis reſponſio, & ſufficeret, ſcilicet iſta: Quod omnes tales auctoritates quotquot ſunt, quæ punitioni vel judicio ſubditi quoad ſuperiorem videntur repugnare, omnes intelligendæ ſunt, quod hoc non debet fieri impruoenter & temerarie; vel quando tales prælati vel ſuperiores ſervant limites ſui ſtatus, vel quando eorum præpoſiti eis peccantibus ipſos corrigere, punire vel caſtigare non neglexerint: tamen ad quaſdam dabitur ſpecialis reſponſio quæ majorem videatur auditoribus dare apparentiam.

Et primo capio iſtud Conſtantini, de quo in 3. libro hiſtoriæ tripartitæ dicitur, ſecundum impugnantis allegationem, quod epiſcopis inter ſe diffidentibus, & libellos famoſos contra ſe invicem Conſtantino offerentibus, ipſe ait: Dominus conſtituit vos ſacerdotes, & poteſtatem dedit vobis de nobis judicandi: ideo nos a vobis recte judicamur, vos autem non poteſtis judicari ab hominibus, propter quod inter vos Dei ſolius expectate judicium. Vos eſtis nobis dati dii, & inconveniens eſt ut homo judicet deos, &c. Ad hoc reſpondetur, quod verbum fuit exhortationis & monitionis, quo ſiquidem devotus Conſtantinus oſtendit quales eſſe deberent epiſcopi & ſacerdotes. Tales enim deberent eſſe ad invicem & ad alios, quod in ſæculari judicio non oporteret ipſos contendere, ſecundum doctrinam Apoſtoli 1. Corinth. 6. *Quare*, inquit, *non magis injuriam accipitis, quare non fraudem patimini, quid inter vos habetis judicia?* Et quod additur ex verbis Conſtantini: Poteſtatem dedit vobis Deus de nobis judicandi: dico quod verum eſt, judicio ſpirituali, ratione clariſſima, quemadmodum medicus judicare debet de morbo, ut ſupra tactum eſt, non autem judicio coactivo. Ad hoc autem quod additur ex verbis Conſtantini: Vos non poteſtis judicari ab hominibus, quoniam dati eſtis nobis dii &c. Reſpondetur quoad negotiationem judicii ſacerdotum revera ſæcularium, quod intelligitur de presbyteris heroicis, quos ſcriptura deos appellat; & de illis intelligit Apoſtolus 1. Corinth. 2. *Spiritualis homo judicat omnia, & a nemine judicatur*. Unde ſic loquitur imperator: Dignum, inquit, non eſt, ut nos judicemus deos, quia oportet ad hoc quod judicium cauſæ presbyteri ſit devolutum ad judices ſæculares, quod excidat a moribus & conditione deorum.

Ex cujus hiſtoriæ ſerie liquet aperte cunctos epiſcopos Romanos principi coactiva juriſdictione ſubjectos, quoniam ad ipſum judicium ſponte nec coacti ſuas contentiones & jurgia detulerunt, ipſius interpellantes examen atque judicium, ut Iſidorus narrat ibidem. Et hæc eſt etiam ſententia Ocham in ſuo defenſorio diſtinct. 2. cap. 2.

Similiter reſpondeatur ad dictum Clementis ad Jacobum fratrem Domini, & Evariſti papæ, & ad alias auctoritates canonum & doctorum, Gregorii Nazianzeni, Chryſoſtomi & aliorum, in quibus mentio fit, quod epiſcopi non ſunt judicandi ab aliis, quam a Deo, quia intelligunt, quod non ſunt judicandi ab aliis, quoniam imitantur Chriſtum, & ſtant digne in ſtatu ſuo. Si autem eccleſiaſtici fuerint inordinati, & arguantur a ſuis præpoſitis, non eſt neceſſe laicis ipſos arguere: ſed ex hoc non ſequitur, quod ſi peccant, & præpoſitus ipſos negligit, quod non debeant aut poſſint licite argui, ut ſupra dictum eſt.

Nec ex verbis Chryſoſtomi probatur, quod eccleſiaſtici in tali caſu non debeant a ſæcularibus judicari; ſed verius probatur, quod laici debeant de vita, ſermonibus & operibus presbyteri judicare: quia quomodo, rogo, prudenter Chriſtus aliter præciperet, ut omnia quæcumque dixerint faciant, & non ſecundum opera eorum vivant. Cum ergo Deus mandat populo de ſacerdotum operibus judicare, populus debet doctrinæ & verbis Domini obedire; quia aliter fidelis foret in mortis æternæ periculo, niſi judicaret diſtricte de opere ſui presbyteri; quomodo crederet verbis ſuis, &. in qua converſatione ipſum imitaretur, & in quo ab ipſo ſe auferret aut inſurgeret.

Ad illud autem Ezechielis 33. de ſpeculatore, ubi impugnans adducit dicentem Dominum: *Quod ſanguinem pereuntis de manu ſua requiram, non populus terra; ſed ego, dicit Dominus*; ex quo concludit impugnans, quod non habet negligentias exigere populus ex auctoritate de manibus prælatorum, ſed Dominus. Reſpondetur, quod multas biblias vidimus in regno & hic, & in nulla reperimus illum textum per doctorem allegatum: *Non populus terra*. Sed dato quod aliquæ biblia illum contineant, adhuc opponens non habet propoſitum, quia tunc ſic reſpondendum eſt, ad illam auctoritatem. Quod quamvis Deus de manu ſpeculatoris negligentis, ſanguinem requiret requiſitione finali & authentica, &. *non populus terra*, ſupple ſic, requiret: ex illo tamen non concluditur, quin populus terræ in caſu ſic, ut prædictum eſt jam ſæpius, non habeat negligentias exigere de manibus prælatorum ſubauthentice; quia ſecundum doctorem de Lyra ſuper iſto Ezech. 3. *Cum autem pertranſiſſent ſeptem dies, factum eſt verbum Domini ad me, dicens: Fili hominis, ſpeculatorem dedi te*, &c. Ibi arguitur Ezechielis ſilentium per ſimilitudinem ſpeculatoris, & quia nimis tacuerat, videlicet per ſeptem dies, ideo oſtenditur ſibi pœna taciturnitatis, quæ fuit duplex, una reclusionis & ligationis, & ſecunda, ſubtractio locutionis.

Ad hoc autem, ubi pro libertate clericorum adducit illud, qualiter in regno Ægypti ſub Pharaone, ſacerdotes liberi erant ab omni Pharaonis exactione; reſpondet Origenes homil. 16. ſuper Geneſim, quod per hoc nequiores eſſe cæteris oſtenduntur, qui pro nimia familiaritate, „ quæ eis eſt cum Pharaone, nihil permutationis recipiunt, ſed permanent in mala poſſeſſione: & ſicut his qui „ in fide & ſanctitate præerant, dicit Dominus: *Jam non dicam vos ſervos, ſed amicos*: „ ita dicit & iſtis Pharao, tamquam qui ad „ ſummum gradum nequitiæ, & ad ſacerdotium perditionis aſcenderant: jam vos non „ dicam ſervos, ſed amicos. „ Hæc ille.

Ad hoc autem ubi exponens ſubinfert: Quod ſub evangelio ſacerdotium liberum eſt ab omni poteſtate ſæculari, & probans illud Mat. 17. ubi

ANNO CHRISTI 1433.

ubi Chriſtus interrogavit Petrum, a quibus reges accipiunt tributum &c. Dicit, quod per filios regis intelligit apoſtolos, reſpondet ſuppoſitio prima ſecundi puncti.

ANNO CHRISTI 1433.

Illa autem alia quæ adducit, quod in lege Moſaica non reperiuntur ſacerdotes populo eſſe ſubjecti: Ad hoc reſpondetur, quod in lege Moſaica reperiuntur ſacerdotes ſæcularibus eſſe ſubjectos: Hoc primo patet 1. Reg. 22. de Abimelech cum ſuis ſacerdotibus, qui accuſatus coram rege Saul, quod conſuluiſſet Dominum pro David, & dediſſet ſibi gladium Goliath, & manducare panes propoſitionis, & citatus comparuit cum univerſis ſuis ſacerdotibus, & excuſavit ſe coram eo, & multa pro ſua innocentia allegavit. Scribit enim doctor de Lyra ſuper illo paſſu, quod ibi poſita occaſione accuſationis, ponitur conſequenter accuſandi actus; & poſtea: ipſius Abimelech cum ſuis citatio, & ſuæ innocentiæ declaratio. Ex quo patet quod iſti ſacerdotes erant ſubjecti regi, & ejus mandato paruerunt, licet poſtea injuſte fuiſſent per eum condemnati. Ad hoc idem ſcribitur 2. Paralip. 6. quomodo Salomon conſtituit juxta diſpenſationem patris ſui David officia ſacerdotum in miniſteriis ſuis, & Levitas in ordine ſuo, ut laudarent & miniſtrarent juxta ritum uniuſcujuſque; &c. Ex quibus videtur illud dictum doctoris non eſſe ſufficiens, quod circa finem ſecundi puncti ſcribit, quod ſæculares nihil juriſdictionis habent in eccleſiaſticos. Item ſi Moyſes, qui ſecundum dominum auditorem, quartum noſtrum articulum impugnantem, fuit ſacerdos, erat ſubjectus ſano conſilio Jetro gentilis & extranei, quod inconveniens foret, ſi idem Moyſes ſubjectus fuiſſet conſilio populi peculiaris domini, in caſu debito occurrente. Et ſi aſina brutum animal, juſte redarguit Balam prophetam, cui in hoc ſubjectus fuit, quod inconveniens foret, ſi in tali caſu ſubjectus fuiſſet redargutioni ipſius populi Dei?

Poſt hæc pro oſtenſione ſui propoſiti inducit illud 2. Reg. 1. de David, qui juvenem dicentem ſe occidiſſe Saul regem, licet mentiretur, occidit; quid, inquit, non feciſſet, ſi licuiſſet ſibi regem occidere? Ex quo arguere vult doctor, quod non licet ſubditum punire ſuum ſuperiorem. Ad hæc videtur quod magna eſt differentia inter communitatem, a qua originaliter, ſive per electionem, ſive per hæreditariam ſucceſſionem, procedit rex, & unam perſonam illius communitatis; & per conſequens, ſi una perſona talis aliquid facit, mentiendo forte vel ſuum lucrum quærendo, eſt multo aliud, quam faceret illa communitas contra regem, rationabilem contra eum habens cauſam. Sed quia iſte unus mentiendo, & forte proprium aliquid quærendo, finxit ſe regem invadere, eſt punitus a David, & David in hoc non redarguitur: ubi ſi communitas ſub aliqua cauſa rationabili conſurrexiſſet in regem Saul, a qua ipſe originaliter proceſſit, forte non ſic a David fuiſſet redarguta, & per conſequens nihil iſtud facit pro opponente, nec ideo poſui hoc in poſitione mea, quod perſona talis deberet invadere aliquem regem, vel alium ſuperiorem &c.

Prov. ult. Illa etiam quæ opponens pro ſe adducit: primo iſtud: *Per tria movetur terra, & quartum non poteſt ſuſtinere*. Primum eſt per ſervum, cum regnare cœperit. Hoc autem, dicit doctor, fieret ſi ſubditi vellent defectus ſuperiorum per juſtitiam vindicare. Secundo inducit illud Proverb. 18. *Non decent ſervum delicia, nec ſervum dominari principibus*. Tertio inducit illud Iſaiæ 17. *Numquid gloriabitur ſecuris contra eum qui ſecat in ea;* per quam omnia vult, quod injuſtum eſt, ſubditos contra ſuos inſurgere ſuperiores. Sed illa nihil faciunt ad propoſitum opponentis, nec ſunt contra me, cum ſint contra ſtultos & temerarios ſubditos & tyrannos. Nec ego per propoſitionem meam intendo, quod aliqui tales deberent regnare, vel inſurgere & opprimere tyrannice aliquos, & ſic qui vult vere reſpicere & penſare, omnes illæ auctoritates, quot quot opponens pro ſe adducit, nihil faciunt ad ſuum propoſitum, nec ſunt contra me, ſicut nec illud ſibi ſuffragatur, quod Chriſtus ſingulariter dixit Petro: *Paſce oves meas;* quia quantum ad poteſtatem ordinis, non minus in hoc habet quicumque alius apoſtolus, quam Petrus, licet poſtea, quantum ad juriſdictionem, præter ſcripturæ expreſſum fundamentum, tales præeminentiæ & differentiæ ſint inductæ. Ergo nihil ibi capit opponens, ſicut nec ibi, ubi adducit de Anania & Saphira, & de Simone mago, & de aliis quæ omitto.

ANNO CHRISTI 1433.

Illud etiam nihil pro doctore facit, quod allegat de Apoſtolo, qui, ut Actuum 23. ſcribitur, dixit: *Neſcivit quod princeps ſacerdotum eſſet*. Ad hoc enim oſtendit decretum 23. q. 1. *Paratus*, quod Apoſtolus hæc dixit ironice, ſciens eum principem ſacerdotum eſſe, &c.

Ex quibus jam ſupradictis poteſt, qui vult penſare, bene cognoſcere, quam ſuperficiales & evaſivæ ſint gloſſæ doctoris, gloſſantis auctoritates in mea poſitione, hæc ſententiantes, quod in caſu non excipiantur prælati, presbiteri & alii eccleſiaſtici a correctione fraterna de peccatis perſonalibus, etiam coram multitudine laicalis populi, & a juriſdictione ſæcularium perſonarum, quin in defectu ſpiritualis præpoſiti, habita ſufficientia & data opportunitate, ſint per poteſtates ſæculares, aut per Chriſti fideles laicos, ſecundum dictamen divinæ legis, etiam ſine aliqua ſpeciali licentia ab eccleſia habita, coactive punienda, & judicio definitionis, ut eſt actus juſtitiæ, judicanda, vel coram multitudine a laicis vel a ſacerdotibus in prædicatione caritative arguenda; & per conſequens doctor magnum ſuper hoc nego in impendens laborem, & velamen malitiæ ſacerdotum conſtituens & contexens, nihil aut modicum proficit.

Quantum ad tertium principale, ubi doctor fundare nititur modernas indulgentias, in lege Domini non fundatas, & fictas litteras fraternitatum, & litteras confeſſionales, & etiam reliquiarum modernas veneraciones; ubi tamen ante omnia miror, quo ſpiritu ductus doctor, neſcio ſi bene reſpexit ſcripta mea, vel non: quia ubi ego ſcribo, reprehendens fictas & venales a pœna & a culpa abſolutiones & indulgentias, in lege Domini non fundatas, ibi doctor dicit me poſuiſſe in ſententia; quod abſolutiones a pœna & culpa ſunt fictæ, & quod indulgentiæ non ſunt in lege Dei fundatæ. Et ubi ego poſui, reprehendens modernas peregrinationes ab hominibus inventas, ſuperſtitioſas, idololatriam ſapientes, & cleri avaritiam nutrientes, ibi doctor dicit me ponere, quod peregrinationes per homines inventæ ſunt, ſuperſtitioſæ, idololatriam ſa-

Actus 3. diei. Tertium principalium de indulgentiis

ANNO CHRISTI 1433.

pientes, & cleri avaritiam nutrientes. Illo tamen non obſtante, committendo conſcientiæ ſuæ, quare ſic egerit, ad materiam in ſe accedo.

Et primo ad materiam indulgentiarum, ubi doctor fundare volens opinionem Thomæ & ſequentium ejus de indulgentiis, præſupponit eſſe ſupererogata merita ſanctorum, ſpecialiter Chriſti in cœlis, quæ omnia vocantur ſpiritualis theſaurus eccleſiæ, in gazophylacio ſpirituali eccleſiæ & in capite ejus reconditus. Inſuper innuit, quod ſummus pontifex, cum ſit Chriſti vicarius, in tria habet generalem & plenariam poteſtatem diſtribuendi hunc theſaurum fidelibus, ſecundum quod libuerit plus vel minus: nec licet diffidere, quin poteſtas impertiendi iſta ſpiritalia ſuffragia, remanent continue inexhauſta, quia aliter deficeret Chriſtus, dando poteſtatem clavium ſuo vicario hic in terris. Et prætendens ſententiam illam fundare in cap. Matth. 16. *Tibi dabo claves regni cælorum, &c.* tangit duplicem cauſam, quare ille theſaurus ab his, qui eum habent diſpenſare, debeat erogari. Primo, propter Dei honorem & gloriam: & ſecundo propter communem eccleſiæ utilitatem. Et timens doctor, ne forte inſufficiens ſit dictarum indulgentiarum in fide ſcripturæ fundatio ad auctoritatem eccleſiæ recurrit, ibi dicens: Et eſto quod in lege Dei, hoc eſt quod in ſcriptura veteris & novi teſtamenti non poſſit reperiri fundata auctoritas ſpiritalis & expreſſa ad hujuſmodi indulgentias diſtribuendas; tamen ad hoc inſtituendum vel conferendum ſufficeret ſola eccleſiæ auctoritas. Et quamvis dominus doctor dicat de abſolutionibus a pœna & a culpa, quod iſtæ non ſunt modus communis concedendi abſolutiones a ſummo pontifice; & ſi aliquæ bullæ ſub tali forma dentur, dicit quod ſubreptitiæ dicuntur impetratæ: ſi ſubreptitiæ impetrentur tales, tamen hoc eſt valde periculoſum. Nobis enim conſtat quod tales bullæ currebant per orbem Chriſtianitatis, & multas ſub tali forma litteras vidimus in regno noſtro, ſi jam ille modus ſit limitatus neſcio.

Ne autem videar negare veras indulgentias, & in lege Domini fundatas, ſuppono deſcriptionem hujus ſigni, indulgentia. Eſt enim indulgentia actus indulgentis, ita quod indulgentia non ſit aliud, niſi habentis ad hoc poteſtatem indulgere; & eſt indulgere gratis concedere, oſtentam dare ſive remittere vindictam, quam reus debet pro exceſſu ſuſtinere. Et ſic legitur ſcriptura Judith 6. *Indulgentiam Domini cum lacrymis poſtulemus*; indulgentiam, id eſt actum indulgendi. Sic etiam ſumitur Iſaiæ 26 *Indulſiſti genti Domine*; & ejuſdem 61. in perſona Chriſti dicitur: *Spiritus Domini ſuper me*, & infra: *Ad prædicandum captivis indulgentiam*, id eſt actum indulgendi. Lucæ autem 4. Salvator legens hanc ſcripturam dicit: *Et prædicare captivis remiſſionem*; ex quod patet, quo idem eſt indulgere & remittere; quia ubi Iſaias dicit indulgentiam, Salvator dicit remiſſionem; & cum unius ſpiritus ſint verba non diſcrepantis in ſententia, patet quod indulgentia & remiſſio ſunt idem, & ſic, ſicut aliquando eſt indulgentia culpæ & non pœnæ, ſic & remiſſio; & cum Dominus indulget vel remittit peccatum, mundans animam ab interiori macula, ſed non remittit ei pœnam, niſi ſatisfaciat pro peccato. Dicit enim Baptiſta Lucæ 3. *Facite dignos fructus pœnitentiæ*, ſecundum magiſtrum ſententiarum in 4. diſt. 16. ut ſcilicet ſecundum qualitatem & quantitatem culpæ, ſint quantitas & qualitas pœnæ; & iterum ſicut aliquando eſt indulgentia culpæ & pœnæ, ſic & remiſſio, ut cum Deus omnipotens infantulum mundans ab interiori per baptiſmum macula, ſine ulteriori pœna ipſius animam perducit ad cœleſtia regna. Quod autem indulgentia quæcumque conceſſionem activam connotet, ut cum dicitur papa: indulſit hæc illi clericò, id eſt conceſſit; & aliquando connotet diſpenſationem, & aliquando jus, ſunt locutiones principaliter juriſtarum.

ANNO CHRISTI 1433.

Ulterius noto, quod remiſſio peccatorum eſt triplex, ſcilicet authentica, ſubauthentica, & miniſterialis. Authentica eſt quæ fit poteſtate non aliena, ſed propria; & hæc competit ſoli Deo, juxta illud Iſaiæ 43. *Ego ſum ipſe qui deleo iniquitates tuas propter me*; & quoad hæc dicitur Lucæ 5. *Quis poteſt dimittere peccata niſi ſolus Deus?* intelligitur authentice. Subauthentica remiſſio peccatorum eſt, quæ Chriſto homini competit ratione humanitatis unitæ Verbo hypoſtatice, quæ humanitas fuit medium principaliſſimum redimendi genus humanum, ex parte cujus humanitas opprobria, labores, pœnas, dolores & mortem noſtris ſuſtinuit pro peccatis, & de iſto Iſaias 53. dicit in perſona ſalvandorum: *Vere languores noſtros ipſe tulit*; & infra: *Et livore ejus ſanati ſumus*; & iſtam remiſſionem peccatorum ſubauthenticam, nullus habet nec habere poteſt præter hominem, qui eſt Deus. Si enim haberet quis illam, tunc oporteret quod exiſtens homo & Deus duceretur ad victimam, ſicut agnus non aperiens os ſuum: de quo agno Johannes Baptiſta Johan. 1. dixit: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*, de quo Auguſtinus ad Julianum dicit: „ Non „ tollit peccata, niſi ſolus Chriſtus, qui eſt „ agnus tollens peccata mundi. Et Ambroſius: „ Ille ſolus Chriſtus dimittit, qui ſolus pro peccatis mortuus eſt. „ Et iſtum modum dimittendi peccata notat eccleſia in collectarum concluſionibus, in quibus dicitur: Per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, valet tantum, id eſt, per humanitatem Domini noſtri Jeſu Chriſti, cujus paſſione & morte tolluntur pœnitentium peccata.

De triplici remiſſione peccatorum.

Miniſterialis remiſſio peccatorum eſt, quæ fit per miniſterium miniſtri idonei, ut per miniſtrum baptiſmi, &c. & aliorum ſacramentorum; per verbi Dei prædicationem, per bonum conſilium, per ſanctam orationem, vel per exemplum vitæ ſanctæ. Et iſta remiſſio ſacerdotibus Chriſti convenit, juxta illud Matth. 16. *Tibi dabo claves regni cælorum*, &c. Et Matth. 18. & Johan. 20. juxta expoſitionem ſanctorum doctorum.

Ex jam dictis recolligitur quid eſt remiſſio peccatorum ſuprema, media, & infima. Suprema authentica, ſolius Dei; ſubauthentica media, ſolius hominis Chriſti; infima miniſterialis, ſcilicet ſacerdotis Chriſti rite miniſtrantis. Et ſicut humanitas Chriſti & miniſterium ſacerdotis prærequirunt Deum & ejus potentiam atque agentiam, ſic media & infima remiſſio prærequirunt cauſaliter remiſſionem peccatorum Dei primam; & miniſterialis prærequirit authenticam & ſubauthenticam. Et hoc di-

dicit Salvator Johan. 15. *Sine me nihil poteſtis facere*. Et cum Chriſtus Jeſus ſit verus Deus, omnino competit ſibi remiſſio prima, ſcilicet authentica; & quia eſt homo, qui paſſus eſt & mortuus pro peccatis noſtris & non pro ſuis, ideo competit ſibi remiſſio ſubauthentica, etiam ut ſupremo miniſtro ſponſæ ſuæ eccleſiæ, qui dicit Matth. 20. *Filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare*,

ANNO CHRISTI 1433.

Iſtis prænotatis juxta remiſſionem peccatorum triplicem, poteſt homo concordare dicta ſanctorum. Cum enim unus dicit: Non habent ſacerdotes poteſtatem remittere peccata homini: hoc eſt verum de remiſſione authentica & ſubauthentica. Et cum alius dicit: Habent ſacerdotes poteſtatem remittere peccata; hoc eſt verum de remiſſione miniſteriali; & pro iſto dicto eſt illud Auguſtini 1. quæſt. 1. „ Ut evidenter oſtenderet Deus a Spiritu ſancto, quem donavit ſuis fidelibus, dimitti peccata non multis hominum, quodam loco ſic ait: *Accipite Spiritum ſanctum*, & continuo ſubjecit: *Si cui remiſeritis peccata remittuntur ei*, hoc eſt Spiritus ſanctus dimittit, non vos. „ Ecce hic Auguſtinus contradiceret verbis Chriſti, qui dicit: *Quorum remiſeritis peccata remittuntur eis*, ſi negaret ſacerdotes habere poteſtatem remittendi peccata hominibus: ſed intentio ſua eſt, quod Spiritus ſanctus remittit peccata authentice, & non ipſi ſic remittunt; & tamen habent poteſtatem remittendi peccata miniſterialem.

Et præter iſtas tres remiſſiones peccatorum, eſt quarta remiſſio peccatorum, cujus poteſtatem dedit Deus omnibus adultis hominibus, & obligat ad eam quemlibet ſub pœna damnationis, dicens Matth. 6. *Si dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater cæleſtis peccata veſtra*, &c.

Ex iſtis dico primo, quod ſacerdotes Chriſti habent poteſtatem vere pœnitentes abſolvendi a peccatis. Patet, quia habent poteſtatem ligandi & ſolvendi indignos & dignos, ut patet Matth. 18. & Johan. 20. ex teſtimonio Salvatoris.

Secundo dico, quod nemo eſt capax indulgentiæ, niſi de quanto fuerit dignus vel diſpoſitus per gratiam apud Deum. Patet ex hoc quod nemo, ſi non Deus, dat tales indulgentias, qui non dat niſi caris ſuis, quos ſic præſens habilitat.

Dico tertio quod omnis recipiens tales indulgentias, de tanto eas recipit, de quanto fuerit humilior quoad Deum. Patet ex hoc, quod præcipue Deus dat ſibi copioſius tales indulgentias. Sed ipſe Deus quidquid facit, facit ad regulam; unde Salvator dans indulgentiam peccanti feminæ Mariæ Magdalenæ, ponit capacitatem ex abundantia caritatis Lucæ 7.

Dico quarto, quod nullius papæ vel epiſcopi prodeſt indulgentia homini, niſi in quanto prius ſe diſpoſuerit apud Deum. Patet ex hoc quod Deus non dat ſibi talem indulgentiam, niſi ad quantum ſe diſpoſuerit, ut patet ex prædictis

Dico quinto, quod epiſcopi indulgentia de tanto recipienti proderit, de quanto epiſcopus eum in fide Chriſti inſtruxerit, & hoc in..... & amore Dei accenditur, vel quomodocumque humilem ad indulgentiam Dei fecerit. Patet totum ex jam dictis.

Dico ſexto, quod ſacerdotes Chriſti non habent poteſtatem donandi indulgentiam ſecundum quantitatem temporis, niſi eis fuerit ſpecialiter revelatum. Patet ex iſto Judith 8. *Poſuiſtis vos tempus miſerationum Domini, in arbitrio veſtro diem conſtituiſtis ei*. Ille ergo cui non fuit ad hoc revelatio, qui ſpondet indigno apud Deum ex ſibi dubio, quod infra tantum tempus Deus miſerebitur ejus donando ſibi plenam remiſſionem, ſtulta pangit, cum non habet evidentiam ex lege Chriſti vel revelatione quod Deus illud conceſſit,

ANNO CHRISTI 1433.

Dico ſeptimo, quod prælati eccleſiæ debent in prima veritate theologica ſubditos inſtruere, ne laici infideliter occupati, circa minus utilia attendant. Patet in ſimili lege Quæſtorum. Quicumque limitatum illud quod non dicant populo, niſi quod in litteris epiſcoporum eis fuerit limitatum, ut libro de Pœnitentiis cap. *Abuſionibus*, Multo magis ergo vicarii Chriſti deberent docere populum ſecundum limites litterarum Spiritus ſancti, quas eis tradidit ad docendum.

De indulgentiis in lege Dei fundatis.

Præmiſſo iſto ſenſu de indulgentiis in lege Dei fundatis, dico, ſalva informatione meliori, quod indulgentiæ & abſolutiones fictæ & venales, fundatæ, ut dicitur communiter, ſuper infinitis erogatis in cœlis meritis ſanctorum, & ſpecialiter Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſuper quæ, ut dicunt, Deus papam conſtituit, illas ſecundum quod ſibi libuerit diſtribuendas, in lege Domini non ſunt fundatæ; & ſpecialiter illæ quæ dantur & conceduntur in erectione cruciatæ, ad hunc finem ut homines invicem ſe trucident & occidant, ut patet in erectione per papam crucis contra Ladislaum regem Neapuliæ, in qua manifeſta forizatio de his indulgentiis ponebatur. Poſitum enim erat in prima bulla: „ Hujuſmodi quoque remiſſionum volumus eſſe participes, qui juxta quantitatem ſubſidii & „ devotionis affectum ad ſubventionem ipſius „ negotii de bonis eiſdem a Deo collatis congrue miniſtrabunt. Et in bulla commiſſariorum continebatur ſic: Juxta veſtræ declarationis vel deputandorum a vobis arbitrium, perſonarum qualitate penſata, quæ „ in pecuniis aut bonis aliis ſubſidium erogabunt. Et infra: Hujus quoque remiſſionis volumus eſſe participes omnes qui juxta præmiſſorum vel alicujus eorum exigentiam ad ſubventionem ipſius negotii, etiam „ ad veſtræ declarationis vel commiſſariorum „ veſtrorum arbitrium de bonis ſuis congrue „ miniſtrabunt. „ Ecce hoc poteſt cæcus palpare, ſi non ad taxam bonorum temporalium dari fingitur remiſſio, & ſi non columbas in templo vendunt ſecundum Gregorium in homilia, Remigium, & aliquos doctores quos hic adducere cauſa brevitatis omitto. Deinde ſacerdotes a commiſſariis emebant poteſtatem, qua ſub certa penſa ex pacto indulgentias ſecundum parochias & provincias conveniebant. Ubi, rogo, poteſt manifeſtior fieri ſimonia, gloſſet quis quantum velit exemplum Simonis magi, a quo dicuntur Simoniaci, reperire potentius non poterit. Et hæc forizatio ſparſim currit quaſi per totam eccleſiam talium indulgentiarum, quæ carent fidei ſcripturæ fundamento; cum nec Chriſtus, apoſtoli vel prophetæ has promovebant: ſed ad conſequendum veras indulgentias, veram docuit agere

pœ-

ANNO CHRISTI 1433.

pœnitentiam ! hortantes ad orationem, jejunium, & ad alia pia opera ſatisfactionis, quomodo ad dationem pecuniæ, nec omnibus vere pœnitentibus in retributione juſtorum ſalutis æternæ temerarie pollicebantur augmentum. Nec ſic, quemadmodum Clemens papa ſuam poteſtatem laxaverat, mandans angelis paradiſi, quod animam peregrinantium Romam pro indulgentiis, ad gaudia æterna introducant, volens quod ad mandatum ejus genu angelorum cœleſtium flecteretur. Non ſic præſumpſerunt prophetæ & apoſtoli. Vir enim deſideriorum & futurorum præſcius Daniel, dixit regi Babyloniæ: *Quamobrem conſilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas in miſericordiis pauperum, ſi forſitan ignoſcat Deus delictis tuis.* Similiter Joel proheta ait: *Convertimini ad Dominum Deum veſtrum, quia benignus & miſericors eſt, patiens & multa miſericordia, & præſtabilis ſuper malitia; & quis ſcit ſi convertatur & ignoſcat Deus, & relinquat poſt ſe benedictionem?* Et Petrus apoſtolus, cujus papa prætendit ſe eſſe vicarium, dicit Simoni, volenti donum Spiritus ſancti pecunia poſſidere: *Pœnitentiam age ab hac nequitia tua, & roga patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſi forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui.* Quomodo ergo prævalet his ſanctis papa, ultra quos præſumit abſolutionem pœnæ & culpæ omnimodam ſine revelatione polliceri, & per conſequens ſapientes Chriſti ſacerdotes non aſſerunt ſimpliciter, quod confitens ſit a peccatis ſolutus, ſed ſub conditione iſta, ſi dolet & nolit peccare amplius, & confidit de Dei miſericordia, & vult in poſterum mandata Domini obſervare. Quia dicit Deus Ezechiel 18. *Qui abſolvit vere pœnitentem a pœna & culpa, ſi impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis quæ operatus eſt & cuſtodierit univerſa præcepta mea, & fecerit judicium & juſtitiam, vita vivet, & non morietur: omnium iniquitatum quas operatus eſt non recordabor.* Illas veras indulgentias Chriſtus dedit Latroni in cruce, Mariæ Magdalenæ, Petro. Petrus optabat indulgentiam dari homicidis Chriſti diſcipulis Act. 13. *Pœnitemini*, &c. Stephanus pro indulgentia petivit ſe lapidantibus Actuum 7. & Chriſtus ſuis crucifixoribus Luc. 23. Immo opinio communis Thomæ & aliorum modernorum de indulgentiis, quam tenet impugnans, quæ ponit in eccleſia eſſe theſaurum meritorum Chriſti & eccleſiæ & ſanctorum, in gazophilacio ſpirituali eccleſiæ & repoſitum, ſuper quem papa habet generalem & plenariam poteſtatem ipſum diſtribuendi quibus velit, ſecundum plus vel minus, non videtur veraciter fundari in ſcriptura, cum illud videtur eſſe pure fictitium, infundabile, prout eſt opinio de quodam vacuo infinito extra mundum, quod merita ſupererogationis Chriſti & ſanctorum papa haberet in ſua poteſtate, illa cui voluerit applicandi, & cum eiſdem ſecundum beneplacitum, ut prædictum eſt, forizandi: cum ſolus Deus, quaſi univerſalis Dominus, ex quadam proprietate eſt diſtributor donorum vel meritorum ſuorum, & per ſe diſpenſat ſicut vult; nec ſcit Romanus pontifex quomodo ſit ad circumſtantias diſpenſandum. Non enim cognoſcit gravitatem peccati, nec diſtinctionem mortalis a veniali, aut ordinationem Dei de pœnitentia vel præmio ſervi ſui, in cujus perſona dicit Apoſtolis Rom. 9. *Miſerebor cujus miſerebor, & miſericordiam præſtabo cui miſerebor.* Et Jac. 1. *Omne datum optimum & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens a Patre luminum.* Quod omnes ſancti recognoſcebant, in quorum perſona dicit Paulus: *Noſtra autem ſufficientia ex Deo eſt.* Nec aliquis ſanctus præter Chriſtum ex ſe ſufficientiam habuit ad futuram gloriam conſequendam, niſi eum hæc gratia Dei aſſuiſſet, apoſtolo teſtante: *Gratia Dei ſum id quod ſum.* Hinc quoque virgines prudentes, fatuis dicentibus ad eas; *Date nobis de oleo veſtro,* reſponderunt dicentes: *Ne forte non ſufficiat nobis & vobis, ite ad vendentes, & emite vobis.* Non eſt ergo veriſimile quod dictæ indulgentiæ fictæ & venales habeant verum fundamentum in fide ſcripturæ, niſi forte fundamentum habeant per contrarium in illo 2. Petri 2. *Et in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur.* Et Rom. 16. *Per dulces ſermones & benedictiones ſeducunt corda innocentium.*

ANNO CHRISTI 1433.

Argumenta contra indulgentias.

Contra quas fictas & venales indulgentias multipliciter poſſet argui. Primo ſic: Papa multis talibus concedit a pœna & a culpa indulgentias, qui ex ſibi dubio ſunt præſciti, & Deus nulli tali concedit tales indulgentias: ergo papa in talibus extollitur ſupra Chriſtum.

Secundo, ſicut res corporales, quantumcumque parvi pretii, non debent emi, niſi cum iſta prudentia, quod emptor de vendito probatus ſit ſecurus: ſic papa non poteſt aſſecurare aliquem, quod poſt mortem vel ante tantam indulgentiam habebit; ideo probatum eſt tale commercium dimittendum. Papa enim, ſubducta revelatione, neſcit de aliquo nec de ſeipſo, ſi ſit prædeſtinatus a Domino. Quod ſi præſcitus fuerit, non proderunt ſibi tales indulgentiæ ad beatitudinem contra ordinationem Dei æternaliter ordinantis. Ergo cum papa non poteſt generaliter procurare tales indulgentias ſibi ipſi, eſt multum evidens, quod tales indulgentiæ ſunt ſuſpectæ; non enim obſtat fidei, quod multi papæ, qui conceſſerunt amplas indulgentias, ſunt damnati; quomodo igitur poſſunt defendere ſuas indulgentias coram Deo?

Tertio, ſic poſitis indulgentiis papalibus a pœna & culpa jam dictis, videtur ſequi quod poteſt papa purgatorium deſtruere. Probatur ſic: Papa poteſt quemlibet in agone confeſſum & contritum a pœna & a culpa abſolvere, & cuilibet poteſt dare illam gratiam poſt ſe in futurum; & non obſtat aliud, niſi forte invidia vel negligentia. Det ergo cuilibet in futurum, dato illo non venient ad purgatorium. Quo dato, omnes vigiliæ, miſſæ defunctorum, oblagia, largæ eleemoſynæ, anniverſaria, omnia alia ſuffragia, ut commemorationes perpetuæ, dotationes capellarum, extructiones clauſtrorum & altarium pro hujuſmodi hominibus fierent fruſtra: immo omnes habentes hujuſmodi indulgentias in litteris pro agone mortis, ſunt ab omnibus eccleſiæ juribus poſt mortem abſoluti, ſic quod nullus eorum commiſſariorum poterit licite pro vigiliis, pulſu vel lectione pſalterii, vel pro offertorio admonere. Patet, quia quilibet eorum poſt mortem evolat ad patriam, & per conſequens non indiget ſuffragiis hic jam dictis. Sed iſtud communem clerum non modice conturbaret. Unde vel oportet eos negare habere poteſtatem hujuſmodi ad dandas ſic indulgentias, vel incidere in conſequens jam de-

deductum. Si autem dicitur, quod licet haberet papa poteſtatem dare ſic indulgentias, non tamen debet niſi ex cauſa rationabili, ſcilicet quando impugnatur vel indiget pecunia. Revera orandum eſt fidelibus, ut impugnetur & indigeat, quia tunc theſaurum eccleſiæ fidelibus aperiet ad ſalutem.

ANNO CHRISTI 1433.

Et videtur quod papa debet ex conſcientia facere generaliter illud opus miſericordiæ ſpiritualis. Nam potens relevare fratrem ſuum ſine damno proprio, & inexcuſabiliter differens uſque ad mortem corporalem fratris ſui, eſt reus homicidii ergo multo magis differens liberare fratrem a morte ſpirituali, cujuſmodi eſt quicumque papa habens, ut pollicetur, plenitudinem poteſtatis de indulgentia generali. Nec valet dicere quod poteſtas ejus in iſto vileſceret, quia generaliter præſtatorius ex beneficii perceptione ſit carior. Quam ergo excuſationem haberet qui a damnatione perpetua poſſet proximum liberare, quem debet diligere ut ſeipſum, & tamen ſine ratione omittit? Numquid ille cui præceptum eſt etiam in ſabbato extrahere bovem fratris de puteo, non incurret prævaricationem, ſi negligit liberare animam proximi de inferno? Si ignorantia voluntatis divinæ excuſat, quomodo alicui concedere talem indulgentiam papa tentat?

De litteris fraternitatum & confeſſionalibus

Quantum autem ad litteras fraternitatum & confeſſionalium quas doctor juſtificat & ſalvat. 1. Præſuppono quod omnes fideles ex lege Dei dicuntur & ſunt fratres. Patet illud ex primo Chriſti dicto Matth. 23. *Omnes autem vos fratres eſtis*; & apoſtoli in ſuis epiſtolis omnes Chriſtianos communiter vocant fratres, ad cujus fraternitatis amorem invitat Petrus 1. Pet. 3. 2. Pet. 1.

Secundo ſuppono, quod iſti fratres ſunt ſibi invicem mutuo debitores, præſertim in his quæ ſunt ad ſalutem neceſſaria, quemadmodum Paulus apoſtolus Rom. 1. dicit ſe ſapientium & inſipientium debitorem eſſe. Et alibi: *Nemini quicquam debeatis, niſi ut invicem diligatis.* Ubi gloſſa. Sic aliena debita ſolvatis, ut ea non debeatis; ſed dilectionem ut ſemper habeatis. Et ideo alibi dicebat: *Nemo quod ſuum eſt quærat, ſed quod alterius*, cum *caritas non quærit quæ ſua ſunt*. Et Petrus: *Unuſquiſque ſicut accepit gratiam in alterutrum, illam adminiſtrantes ſicut boni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei.* Hujus fraternitatis omnia bona ſunt communia & debent eſſe, Act. 4. *Erant eis omnia communia*, & ſit unum participium in omni bono. De quo participio gaudens propheta in perſona eccleſiæ ait: *Particeps ego ſum omnium timentium te, & cuſtodientium mandata tua*; & hæc eſt communio ſanctorum, quam in ſymbolo credimus, de quo participio etiam Apoſt. 1. Cor. 10. ſcribit *Unus panis, Unum corpus multi ſumus, qui de uno pane & de uno calice participamus*. Iſtius veræ fraternitatis quilibet juſtus eſt particeps, ſi ſe non indignificaverit per peccatum. unuſquiſque ſecundum ſuam capacitatem. Cujus participii præcipuus diſtributor eſt Deus: quod ſentiens eccleſia ſic orat: *Participem me fac, Deus, omnium timentium te & cuſtodientium mandata tua.* O quam bonum & quam jucundum eſt ſic fratres in unum habitare! Illa fraternitas erat, quamvis non privata, in qua & illi primitivi monachi, monaſticam vitam ducentes, de quibus Dominus facit mentionem, claudebantur antequam illæ moderniæ & privatæ religiones fuerint introductæ. Iſtam ergo fraternitatem ex corde credo, & fateor quod unus de tali fraternitate ad alterum in neceſſitate poſitus recurrebat, & unus pro alio orabat, de qua oratione mutua ſonant fere omnes auctoritates, quas doctor pro juſtificandis litteris fraternitatum adduxit; ſed non ſcripturæ illæ ſunt & auctoritates pro litteris fraternitatum, quas ego in mea reprehendo poſitione; quia illæ litteræ, quas ego reprehendo, non dantur niſi ſub ſpe & intentione probabili, quod ex ipſis lucrum temporalium & fœneraticnem illicitam reportabunt: hæc autem numquam leguntur, quod conglobati, ſua bona cæteris commendent, & illa ſe ex hoc coram aliis juſtificantes & extollentes, pro lucro temporali committent, niſi de Phariſæis, de quibus Dominus dicit: *Vos ſemper juſtificatis vos coram hominibus*; & minando eis a Deo: *Va vobis, ſcribæ & Phariſæi hypocritæ, qui devoratis domos viduarum, orationes longas orantes.*

ANNO CHRISTI 1433.

Quid ergo pro talibus orationibus, & venditione earum faciunt auctoritates per impugnantem adductæ? certe nihil. Ideo penſata ſerie illarum litterarum, poteſt quilibet ſapiens cognoſcere quod ſunt ſtultæ, & ex iſtis rationibus contemnendæ.

Primo, ex quo fratres ſupponunt & debent cognoſcere, quod fratrum affectuoſa conceſſio tantum valet vel amplius fratri ſuo, ſicut valet eorum littera, quantumcumque ſit exarata litteris aureis, & filis ſeu fibulis fericis peromata; non ſupereſt iſtius cauſa, niſi ut populus illuſus per fraudes ſubdolas ad dandum fratribus de ſuis bonis temporalibus excitetur. Sed quis dubitat, quin iſta ſit damnanda & nociva hypocriſis?

Item, videtur multipliciter, quod fratres cadunt in errorem ex radice; ſimulant enim expreſſe in his litteris, quod perſonæ, quibus iſtas concedunt, participabunt poſt mortem ſuis meritis. Sed ubi eſt major præſumptio aut blaſphemia, cum ipſimet ſunt homines cum quibus mercantur, ſi illi ut præſciti in tartarum damnabuntur? Quæ igitur tanta ſtultitia confeſſionem eis tam ignotam aſſerere? videtur autem quod innata conſuetudine mentiendi, non curant, contra æternum Chriſti judicium, aſſerere ſe facere quod non poſſunt.

Item, fratres ſervando modum hypocritarum, ſeipſos damnant patule in hoc facto. Nam ſecundum doctrinam evangelicam, Matt. 6. tales eleemoſynæ debent ſecrete fieri, ne pars ſiniſtra hominis ſciat quid faciat dextera; fratres autem ex illa ſcripta ſchedula & oſtenſione ejus ad populum, manifeſte indicant quod dicunt populo, ſeipſos eſſe ſanctos in eccleſia, & ſolemnes, & pluſquam ſi ante ſe tuba canerent, dant litteras confirmantes ſuam ſanctitatem: quæ litteræ forent in ciſtis hominum perpetuo conſervatæ.

Item, cum ex fide evangelii, homo, dum vocatus ſedet ad cœnam, debet in noviſſimo loco recumbere; fratres ergo cum vocantur, ut inquiunt, ad hanc cœnam, cum nec habeant confirmationem vel revelationem, ut ſupra homnes alios ſint locati, videtur quod alios recte viventes extra hos ordines debent reputare eſſe ipſis meliores, & non ſic ſuperbe concedere litteras excellentius ſupra illos;

im-

ANNO CHRISTI 1433.

immo cum lex evangelica doceat, quod quæcumque vultis ut faciant vobis homines, facere debetis illis ; videtur quod ſuprapoſita juſtitia acquiſitionis iſtarum litterarum de fratribus, fratres debent etiam acquirere litteras ſimplicibus extra hos ordines, cum probatur ex ſuppoſitione, quod debent ſupponere, quod tales litteræ plus eis valent, quam litteræ laicorum de fratribus impetratæ.

Item, ex parte fratrum videtur eſſe luciferina præſumptio, cum nemo noſtrum ſcit utrum ſit dignus amore vel odio ; qua ergo fronte præſumet piſcari ſic ante rete & communicare alteri, quod habebit partem meriti ſui in patria, cum neſciat & nunc noceat, & amplius tunc nocebit ?

Item, nemo debet præſumere ſibi quod Deo eſt proprium : ſed communicare indifferenter cuicumque volenti emere partem fraterni meriti videtur Deo eſſe proprium ; ergo fratres non debent in Deum taliter blaſphemare; non enim boni angeli vel apoſtatæ talem umquam blaſphemiam præſumpſerunt. Numquid credimus quod propter talem conceſſionem fratrum in amicitiam, Deus a rectitudine regulæ juſtitiæ declinabit? Et ſunt multæ tales rationes contra tales litteras, quas omitto. Quod ſi ita factum coram Deo ſe habeat, quod non credo, ut fingunt fratres, tunc cum nemo debet eſſe medium per ſubtractionem ſui adjutorii, ut alius ſit damnatus, tunc ſi in poteſtate eorum eſt, ut implicant in illa materia; reſervare tam ſe quam alios, ne damnentur : tunc ſuppoſita damnatione alterius ex ſubtractione ſui adjutorii, ſunt culpandi; & idem judicium eſt de litteris confeſſionalibus ſub taxa datis & receptis, cum ſimul eadem perfidia curratur.

Peregrinationes & veneraciones reliquiarum.

Quantum ad peregrinationes & venerationes reliquiarum breviter dico, quod iſtas divagationes modernas hominum diverſorum in magna perfidia & ſuperſtitionibus variis, quas nunc vocant communiter peregrinationes, non laudo, nec inordinatum cultum reliquiarum commendo, quando video homines beſtialiter & carnaliter ad illas peregrinationes & venerationes moveri, non ut meliores vel fideliores fiant, ſed in corpore feliciores & ſaniores. Nec ibi ubi diſcurrunt, quærunt informationem in aliquibus veritatibus ipſis incognitis, nec ſacerdotes ipſos curant in vera fide inſtruere, ſed magis, heu! multi ipſos in talibus animant, promoventes indulgentias & offertoria & falſa miracula ad ſeductionem ſimplicium coram eis, prout compertum eſt ſæpius in regionibus noſtris, & alibi poteſt contingere, & ſine dubio contingit : & rarus illorum ſic divagantium vel nullus reperitur, vel vere ſcient ſymbolum, orationem dominicam, vel decem præcepta Dei, pro quibus addiſcendis non currunt ibi. Qui poſſet enarrare quot adulteria? ubi alias non habent aditum conveniendi liberum, in talibus peregrinationibus conveniunt, & libere peccant. Quot mendacia ſuper ſanctos, & in iſto magis eſt credendum experientiæ, quæ eſt rerum magiſtra, quam excuſationi vel commendationi earum qualicumque ita quod tales gyrovagi viſitantes loca talia, quæ eis præfigunt, habent reſpectum ad ſculpturas, & reverentiam ad imagines ibi locatas, ad reliquias ſæpe incertas ſanctorum, quibus imaginibus ſeu ſtatuis, ac incertis reliquiis populus talis ſpiritum Jeſu non habens, exhibet magnam reverentiam & honorem genuflexione, candelarum oblatione, & hujuſmodi, nullum, vel modicum habentes reſpectum ad Deum & Chriſtum Jeſum; quod fit ex eo, quia rudis populus ſolum ſuos ſenſus inſequens, fortiter movetur a talibus, & ab appetentia eorum ſplendida & artificioſa. Et talis populus eſt pronus ad idololatrandum, eo quod facilius conceptus ſuos vel imaginationem circumſcribit, & magis favorabiliter terminat ad creaturam, quam deitatem, quia ſunt ſibi talia propinqua ſuæ facultati naturali.

Inter hæc eſt hoc unum præcipuum & maximum, quod iniquitas copioſa dæmonum poteſt eſſe valde in talibus imaginibus, quæ ſunt Chriſti vel ſanctorum, & in templo vel domo Dei dementare homines, qui abundant non fide viva, ſed mortua ; unde aliqua ſigna vel prodigia infirmitates & ſanitates hominum, ut inquit, operantur in illis, & per illas ſtatuas, ut decipiant. Permittit autem Deus aliquando diabolo ſic decipere homines, qui ſequuntur ſua deſideria, & indigne vivunt vocatione ſua atque ſanctificatione, ingrati mortis Chriſti amaræ, ut ſic a veritate averſi, ad fabulas convertantur, & juſte ſuis fabulis & erroribus per operationem dæmonicum involvantur. Non igitur aliquis audeat dicere, quod diabolus non permittitur per cultum imaginum Salvatoris, Beatæ Mariæ Virginis, & aliorum ſanctorum decipere homines ac ſeducere, cum hæc etiam faciat per ſpecies virtutum, & ipſas virtutes immo valde multas faciat idem, per cultum & venerationem ſanctorum in cœlis & reliquiarum; ut ſcilicet ingrati per malam vitam & negligentiam, Dei virtutem & Dei ſapientiam Jeſum crucifixum pro eis offendentes, ruſumque crucifigentes, in ſemetipſis & factis ſuis ipſum negantes, tamen nihilominus firmam ſpem ponunt in vocatione ſanctorum & cultu eorum, & ſine ceſſatione ſanctos tales nominant & invocant, jejunia & peregrinationes & multa talia audacter faciunt: tamen Jeſus crucifixus his omnibus eſt tamquam mortuus a corde : & vix vel raro ipſum nominant aut invocant.

Item; tales multa attribuunt ſanctis Dei, vel imaginibus vel reliquiis ſanctorum, ſcilicet, ea quæ ſunt propria Dei, quæ omnia ſine excuſatione vergunt in ruinam & damnationem populi Chriſtiani. Vere cum talibus timeo ſacerdotibus, qui dant occaſiones populo tales abominationes prædicandi in templo Dei, prædicantes eis talia, & dant ſpeciales indulgentias pro flectendo genua coram illis reliquiis vel imaginibus, & quaſdam occaſiones fabulandi, ut ita una imago ſic magis reliquis in honore, & in admiratione hominum & ſtupore: ſicque dant oves ſibi commiſſas ad manus ludificantis diaboli ſeu antichriſti, imitantes in hoc effeminatum ſacerdotem Aaron, qui timore populi pravi corruptus, produxit imaginem Dei in figura vituli aurei: ideo non fuit ejus excuſatio admiſſa a veritate ſcripturæ. Similiter iſti imitantur Jeroboam, qui peccare fecit Iſrael ; excogitato enim in conſilio, fecit duos vitulos aureos & dixit eis: *Nolite ultra aſcendere in Jeruſalem ; Ecce dii tui Iſrael, &c.* 3. Reg. 12. Et ſic noſtri tempo-

ANNO CHRISTI 1433.

poris homines, ſic ſe ſimiles exhibent, qui A valde honorant ſanctos Dei diu mortuos, ſed modernos ſanctos conviventes omnibus opprobriis lacerant & perſequuntur. Imagines ſanctorum mortuorum & eorum reliquias multum deoſculantur & venerantur, & vivos ſanctos, imagines vitæ & pauperiatis Domini Jeſu Chriſti, conſpuunt & blaſphemant, in tantum, ut qui recedit a malo, præda talium pateat.

ANNO CHRISTI 1433.

Illas ergo peregrinationes modernas in magna perfidia & ſuperſtitione, nec non inordinatum cultum reliquiarum deteſtor, & non laudo nec commendo; nec illæ auctoritates, quas doctor pro peregrinationibus adducit, aliquid deſerviunt ſuo propoſito. Illud enim quod doctor adducit, quod tribus vicibus apparebat per annum omne maſculum in conſpectu Domini, ut Deuteron. 16. ſcribitur, & quod Chriſtus ſecundum hanc regulam legis Dei aſcendit cum parentibus ad diem feſtum Paſchæ, ut habetur Lucæ 2 & vir Æthyops Candacis reginæ venit adorare Jeruſalem, ut habetur Actuum 8. nihil facit pro peregrinationibus antedictis, quia dixi in poſitione mea, quod quamvis peregrinando apparere ſolebat, ſic coram Deo ter. anno ex ſuo mandato, ut patet ex Oſee 3. verum Chriſtus, qui legem implere voluit, iſtum ſenſum enucleando ſalubrius nos inſtruxit, maxime poſt publicationem evangelii, ut habetur Johan. 4. quando mulieri Samaritanæ dixit: *Mulier crede mihi, quia venit hora, quando nec in monte hoc, neque Jeroſolymis adorabitis Patrem: ſed venit hora, & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu & veritate.*

Quando etiam adducit de paſtoribus, de tribus Magis, de mulieribus viſitantibus ſepulcrum cum aromatibus, de Nicodemo & Joſeph ab Arimathia, nihil faciunt pro peregrinationibus antedictis. Si autem Maria mater Domini viſitabat poſt aſcenſionem loca paſſionis, aſcenſionis, reſurrectionis, & alii memorias martyrum religioſas ſolemniter concelebrabant, & ad excitandam imitationem ex eorum locorum viſitatione in affectu ad caritatem accendebantur, non eſt nobis fides. Si autem ita fuit, æſtimamus probabile, quod hæc ſibi utiliter faciebant & prudenter, & ſpecialiter Virgo mater Domini, quæ ex inhabitante Spiritu ſancto, in omnibus eodem ſpiritu regebatur. Nec hodie reprehendere vellem, ſi quis homo devotus eſſet, & viſitaret loca per multa milliaria pro informatione vera, quam ſe ſperaret invenire, quales forte tunc fuerunt temporibus iſtorum doctorum, qui talia tangunt. Sed quid hoc ad iſtas modernas peregrinationes ſuperſtitioſas, ubi nec illam intentione peregrinatur, nec ibi aliquam ſanam recipiunt informationem; ſed ſæpe magis & verius ſeductionem, & nihil accreſcit illis devotionis. Contra quas ſine dubio illi doctores citius ſcripſiſſent, quam eas auctoriſaſſent; & per conſequens, etſi aliquando ex debitis circumſtantiis fuiſſent & potuiſſent bene fieri, ex quo verſæ ſunt in malum, debent ceſſare, dicente decreto diſt. *Oportet*. cap. *Verum*, ſub auctoritate Auguſtini: „ Si„ cut ſcriptura divina dicit, quod poſtquam „ Ezechias diſſipavit excelſa, & contrivit ſta„ tuas, ſuccidit lucos, confregit ſerpentem „ æneum, quem fecit Moyſes; videlicet quia „ illum ſerpentem Deus fieri juſſerat, ne ſer„ pentina morte populus periret; ideo quia „ ipſe populus colere & venerari ipſum con„ perat, & idcirco deſtruxit iſte quod, juben„ te Deo, fecerat ille. At per hæc magna au„ ctoritas iſta habenda eſt in eccleſia, ut ſi „ nonnulli ex prædeceſſoribus noſtris & ma„ joribus noſtris fecerunt aliqua, quæ illo tem„ pore potuerunt eſſe ſine culpa, & poſtea „ vertantur in errorem & ſuperſtitionem, ſi„ ne tarditate aliqua & cum magna auctori„ tate a poſteris deſtruantur. „ Hæc ille.

ANNO CHRISTI 1433.

Venerationes reliquiarum.

Similiter dicendum eſt de venerationibus reliquiarum, quod deteſtans cultum inordinatum circa eas, nolo dicere, quod timentes Deum non glorificentur, vel quod ſancti & B reliquiæ eorum non venerentur ſecundum menſuram eis a Domino impertitam: ſed hoc dico inordinate honorare ſanctos diu mortuos, & eorum reliquias colere per ſigna genuflexionis, ſecundum quod ſonat in actum latriæ, juxta proceſſus ſcripturæ, per accenſionem coram eis candelarum, & per appenſionem caracterum de cera factorum; ædificare eis ſepulcra ſumptuoſa, monumenta ornata, ſpretis pauperibus & indigentibus, nec non modernos ſanctos conviventes omnibus opprobriis perſequi & lacerare, & multa, ut prædictum eſt, attribuere eis, quæ Deo ſunt propria; quæ ſine dubio ſancti in vita adhuc exiſtentes repellebant a ſe, & hodie ſancti non ſunt nobis relicti ad cultum, ſed ad imitationem, dicente Auguſtino de Vera Religione, qui ſic ſcribit: „ Non ſit vobis religio cultus homi„ num mortuorum, quia ſi pie vixerunt, non „ ſic habentur, ut tales quærant homines, ſed „ illum a nobis coli volunt, quo illum imita„ te lætantur meriti ſui eſſe conſortes, hor„ tandi ergo ſunt per imitationem, non ado„ randi propter religionem. „ Hæc Auguſtinus. Nec ſecurum eſt promovere adorationem reliquiarum ſanctorum in habitudine tali, quia nititur doctor excuſare tales adorationes, cum ſic populus Judæorum habuerit ſe ad ſerpentem æneum, ad illos vitulos, quos fecerat Jeroboam, & tamen graviter utrobique D erraverunt. Dicit enim doctor de Lyra: „ Et „ dato quod verum ſit, quod in illis vitulis „ adorarent Dominum tamquam in imagini„ bus eum repræſentantibus, tamen fuit ibi „ tranſgreſſio præcepti, quod habetur Exodi „ 20. ubi prohibetur fieri ad hæc quælibet „ ſimilitudo. „ Hæc ille. Etiam inſecurum eſt promovere talem adorationem reliquiarum in tali habitudine, quia populus ſimplex & carnalis non habet, nec eſt capax diſtinctionis triplicis adorationis, ſcilicet latriæ, duliæ & hyperduliæ, ſed ſæpe unam pro reliquis capit & facit. Et ſi ſecurum eſſet coram ſimplicibus veneratio nem præſepis & incunabulorum Chriſti promovere in habitudine tali E ad Chriſtum, quæ ſunt res artificioſæ; tunc videtur, quod multo magis promoveri deberet cultus ſeu veneratio talis illius aſini, quem equitavit Dominus, & ſic conſequenter omnium Dei creaturarum, cum ut dicitur Matt. 6. *Nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt* ſecundum artem humanam, ſicut hos in ſuo naturali decore adornatur, & quælibet iſta creatura plus eſt ſignificativa divinæ pulcritudinis, & excitativa plus eſt mentium ad erigendum ſe in Deum, quam aliquid tale artificio humano fabricatum, &c. Nec apo-

ſtoli magnificaverunt illum cultum reliquiarum, ſed docuerunt vitam & fidem eorum, & ad imitandum illa, alios cum diligentia incitabant, & eorum memorias cum laudibus refricabant; & quidquid ſit in talibus, non video quid ſecurius ſit eligendum, niſi ut omnes tales reliquiæ ſanctorum abſcondantur ab oculis hominum rudium in locis privatis cum reverentia debita ac honore, cum tales homines carnales habeant ad eas reſpectum cultus alicujus & reverentiæ, magis quam ad Chriſtum crucifixum quoniam ſic & pro eo abſcondit Deus corpus Moyſi uſque ad hodiernum diem, & Eliam ad paradiſum tranſtulit, ne homines rudes facerent ex eis ſibi idola, venerantes ea pluſquam oportet, vel uſque ad poſitionem alicujus fictæ divinæ virtutis in talibus corporibus mortuorum. Et quidquid dicitur de corpore beatiſſimæ Virginis Mariæ, ſive ſit aſſumpta cum corpore, ſive non; utique Dominus voluit nos ipſum ejus corpus non habere, ne nimis pluſquam oportet ipſum coleremus; & pro eo etiam & corpus B. Johannis evangeliſtæ non apparuit, quia ſimiliter fuiſſet acceptatum cum offenditione plurium animarum. In omnibus profecto talibus vel aliis ſimilibus in hoc tempore, ſummopere videndum eſt, ne forte myſterium antichriſti operetur jam manifeſte, & dæmonia polluant purum & ſincerum cultum fidei Chriſtianæ.

ANNO CHRISTI 1433.

Differentia collecta inter me & doctorem.

Jam dictis finem cupiens imponere, iſtas differentias inter me & doctorem meum reverendum recolligo.

Primo, ubi doctor tenet, quod non omnia peccata mortalia publica poſſunt puniri lege humana; ibi ego poſui oppoſitum. Quod omnia peccata mortalia publica poſſunt puniri lege humana, legem humanam capiendo ſubſervientem legi divinæ, & rectitudinem & juſtitiam ipſius imitantem; probans quod lex humana poteſt ad tantum deſervire & ſubjici legi divinæ tamquam ancilla dominæ, quod in ipſa expreſſe ſtatur exſecutio contra omnes tranſgreſſores publicos legis divinæ, ſicut fecerunt Nabuchodonoſor, Artaxerxes & Aſa reges, ut præmiſſum eſt,

Secundo, ubi doctor tenet, quod non omnia peccata publica mortalia ab homine ſunt ex dictamine legis divinæ pœnaliter per judicium punienda; ibi ego poſui oppoſitum, certis appoſitis circumſtantiis, probans ex dictis doctorum, quia ex quo ſecundum eum peccata, quæ lex divina ſententiat pœnaliter punienda, illa homo judex poteſt juxta dictamen hujus legis pœnaliter punire. Ego autem ſubſumpſi: Sed omnia peccata mortalia publica lex divina, ſaltem in communi vel particulari, ſententiat pœnaliter punienda, ex quo ſequitur concluſio: quod omnia talia homo judex poteſt ſic, ut dictum eſt, pœnaliter per judicium punire, quamvis ego per commemorationem punitionis non intelligo ſupplicium mortis corporalis, ſed pœnam citra mortem condignam.

Tertio, ubi doctor tenet, quod prælati, ſacerdotes & alii eccleſiaſtici pro peccatis perſonalibus publicis, etiam data eorum pertinacia, non ſunt coram multitudine laicorum correptione fraterna caritative arguendi; ibi ego poſui oppoſitum: Quod talia peccata prælatorum ſunt in caſu a laicis correptione fraterna caritative arguenda, etiam coram multitudine aliorum, & in evangelizatione per ſacerdotes fideles coram clero & communi populo detegenda.

ANNO CHRISTI 1433.

Quarto, ubi doctor tenet, quod peccata publica perſonalia prælatorum & aliorum eccleſiaſticorum per fideles laicos non ſunt punienda, etiam ſecundum dictamen divinæ legis, exceptis caſibus paucis, in quibus dicit: Nec eis liceret, niſi eſſet eis ab eccleſia conceſſum, & addit: Quod nec judicio condemnationis vel definitionis, ut eſt actus juſtitiæ, ſunt judicanda; ibi ego poſui oppoſitum: Quod peccata mortalia publica perſonalia prælatorum in defectu ſpiritualis præpoſiti, data eorum pertinacia, & habita ſufficientia & opportunitate, ſunt per poteſtates ſæculares, aut per Chriſti fideles laicos, ſecundum dictamen divinæ legis, etiam ſine aliqua ſpeciali licentia conceſſa, coactive punienda, & judicio condemnationis vel definitionis, ut eſt actus juſtitiæ, judicanda. Et non intelligo condemnationem ad mortem corporalem, ſed pœnam citra mortem condignam. Et hæc probavi exemplatis de Chriſto, qui ſubdidit ſe benivole judicio Pilati, habenti ſuper eo poteſtatem; inſuper & mediis aliis probavi, quomodo olim omne clericorum collegium vixit ſub principum & aliorum Chriſti fidelium laicorum coactiva ſæculi juriſdictione & punitione, & judicio ſæculatium ſubjacebat, uſque ad tempora Conſtantini imperatoris, & longe poſt, ut late deductum & probatum eſt.

Quinto, ubi doctor ponit, quod ſubditus populus non poteſt licite ſubtrahere decimas & oblationes a malis ſacerdotibus malitia perſonali; ibi ego dico ſibi oppoſitum: Sed hæc cauſa brevitatis omiſi probare, committens hæc magiſtro Petro Payne Anglico, quia ſuam magis tangit materiam; & quamvis ſint plures differentiæ inter me & doctorem, & ſi tempus vacaret, plures potuiſſem colligere, illas tamen non tantum adverto, ut de derivatione legis humanæ a lege æterna & naturali & aliis, quæ tempore opportuno recolligi poterunt.

Explicit replicas pro parte Bohemorum circa ſecundum articulum eorum de correctione peccatorum, prolata per organum domini Nicolai de ſecta Taboritarum.

PRÆFATIO IN RESPONSIONEM

Pro veritate,

Ad replicas ſuper ſecundo articulo Bohemorum qui eſt de pœnitentia peccatorum publicorum.

CUM excreſcit ignis in immenſum, patres reverendiſſimi, & viri ſpectabiles, humana ſolet induſtria aquam illi ſupereffundere. Unde cum nuper ollam ſuccenſam vidiſſem, ignemque illi ſuppoſitum adeo vehementem, ut niſi aquæ ſupereffuſio temperaſſet ardorem, non modo peccata conſumpſiſſet, ſed & ollam; aquam moderationis, ut eram pollicitus, appoſui, dicta venerabilis opponentis ad medium pro poſſe reduxi. Conſequens modo eſt, ut quæ ſit hæc aqua, & cujus virtutis, veſtris excellentiſſimis ingeniis mea parvitas aperiat. Eſt nempe aqua quam bibens non

Ib. p. 4. 5

Ezech. 24

☞ non ſitiet umquam : illam autem quæ aut ſitim provocat, vel non extinguit, oſtendere, aut venas ejus aperire, præſens negotium non requirit : ſed illam ipſam, quæ cum flammas crepitantes nimii diffidii ad medium temperamentum reduxerit, ſic plene reficit, ut aliam denuo potatus non quærat. Hæc certe eſt illa, de qua mulieri Samaritanæ, quærenti aquam in puteo, Salvator ait Johan. 4. *Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum*. Sed quomodo illam aquam, quam Dominus ſe daturum pollicetur, dare potero? Quænam eſt virtus mea, ut aquam illam propinem, quam bibens non ſitiet amplius? Profecto illius dator eſſe non poſſum, ſed datoris miniſter. Siquidem Dei adjutores ſumus, Dei miniſtri ſumus & ſervi. Illam ergo dabit ex auctoritate Dominus; & ego eam, ut ſervus Jeſu Chriſti Domini noſtri miniſtrabo, quemadmodum & ante miniſtravi. Jam cupit animus, jam aures eriguntur, ut quæ ſit hæc aqua ſermo deſcribat.

ANNO CHRISTI 1433.

II.

Aqua iſta eſt aqua ſapientiæ ſalutaris, de qua Eccli. 15. dicitur, poſtquam de cibatione ſcriptura memoriam fecerat: *Aqua ſapientiæ ſalutaris potabit illum*, ſcilicet juſtum. Hæc deſurſum trahit originem, quia de Verbo Patris, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi, cujus cœlum ſedes eſt, & terra ſcabellum pedum ejus. Joan. 3. *Qui de cælo venit ſuper omnes eſt*. Hæ ſunt aquæ, quæ ſuper cœlos eſſe per prophetam teſtantur, & quæ in capite Geneſeos dicuntur eſſe ſuper firmamentum. Hæc eſt quæ ſecundum Jacobum apoſtolum deſurſum eſt ſapientia, tamquam fons ſapientiæ in excelſis. Hic fons irrigat univerſum paradiſum voluptatis, dividiturque in quatuor capitalia flumina, quæ ſunt tenſio, viſio, fruitio, & omnium horum perfecta ſecuritas. Poſt hæc qui in cœlis regnat, in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt; qui dum fatigatus ſederet ad fontem, jam ſe aquam daturum promiſit; quam cum in cruce dormiret ſponſionem implevit. Nam cum latus ejus miles lancea perforaſſet, continuo exivit ſanguis & aqua. Hanc eccleſia vidit, & infra paucos dies (a) lætabunda commemorabit voce ſuavi, dum canet: *Vidi aquam egredientem de templo a latere dextro, & omnes ad quos pervenit aqua iſta ſalvi facti ſunt*.

Eccli. 15. 3
Joan. 3. 31.
Genes. 1. 7.
Jacob 3. 17.
(a) Hæc agebantur poſt dominicam in paſſione.

III.

Hæc eſt ſacra ſcriptura, quæ a verbo vitæ proceſſit, qui primo patribus in prophetis locutus eſt; noviſſime autem Filio, per quem fecit & ſæcula; qui in fine ſæculorum factus eſt ex muliere, factus eſt pro nobis ſub lege, ut qui ſub lege peccati eramus redimeret. Hic pronus humilitate fons crevit in fluvium magnum, in quatuor quoque capita, ad inſtar illius qui in monte eſt dividitur: in credenda, agenda, intelligenda & ſperanda. Sunt nempe libri legales in ſcriptura ſacra, ideo eſt fluvius agendorum; nam lex impleri debet. Sunt hiſtoriales, ideo fluvius credendorum; ſunt ſapientiales, ideo fluvius intelligendorum: ſunt prophetales, in quibus cœleſtia præmia & arcana nube teguntur, ideo fluvius ſperandorum. De iſtis fluviis aut fontibus aquas haurire, & in ignem mei opponentis effundere ſtatim incipiam; & utinam mihi dicat cum Samaritana: *Da mihi hanc aquam, ut non ſitiam*, non ultra ardeam ſupramodum in punitione peccatorum, neque veniam huc haurire ad puteum ſcientiarum ſæcularium, aut neſcio qualium ciſternarum, per homines, non per Spiritum ſanctum ſuffoſſum. Certus enim ſum quod ſi bibero ex hac aqua, quam polliceris, ſi tamen verbis facta compenſes, non ſitiam ultra.

ANNO CHRISTI 1433.

IV.

Attendat ipſe, cogitent & ſinguli, quod puteus iſte aquarum viventium altus eſt. Erat puteus ad quem Samaritana properabat, altus, & illo non erit iſte altior? Oportebat ut mulier in quo hauriret haberet, & ad hauriendum ſe inclinaret; & cum iſta ſit alta profunditas, his non indigebimus inſtrumentis? Dixit illa Domino, putans quod iſtas aquas, quas quærebat, peteret: *Puteus altus eſt, & non habes in quo haurias*. Quaſi diceret Aqua ſine vaſe & ſine funе de puteo haberi non poteſt. Dico & ego quærentibus aquas vivas: Niſi vas ad hauriendum habueris, niſi funem vaſi alligatum, niſi & te inclinaveris, aquam divinæ ſapientiæ habere non potes. Inclinatio nempe humiliatio ingenii eſt: qua ſic ſe retinet, ut imperfectum ſuum videns, ſe vagari ne oberret non permittat: quin immo captivat ſe in obſequium Chriſti: ſic ſe certis legibus continet, ut ſapiat non plus quam oportet ſapere, ſed ad ſobrietatem; & non libere, ut philoſophi, ſed ad certam regulam, gignat verbum in corde & in ore loquentis. Hæc eſt inclinatio neceſſaria.

V.

Vas in quo aquæ ſanctarum ſcripturarum continentur, ſobria meditatio eſt, non curioſa inveſtigatio, non ſuperflua inquiſitio eorum, quæ neque neceſſaria, neque utilia ſunt ſalati illorum. Etenim qui ſuperfluis inſiſtunt, qui prurientes aures habent, eorum ſtudia perſæpe a veritate avulſa, ad fabulas convertuntur: profecto illorum vaſa ut cribrum perforata ſunt, aut ut ciſternæ diſſipatæ, non valentes continere aquas. Nam tanta eſt audiendorum novorum ambitio, ut novis ſupervenientibus vetera projiciant, tales pleni ſunt rimarum: ſi aliquid ſuſcipiunt, hac vel illac effluet, ut alter Parmeno, omnia audire volens, & non valens in ſecreto continere. Sobria autem cum humilitate ingenii inquiſitio, divinas ſcripturas inveniet, & inventas continebit ad ſalutem.

VI.

Funis vaſi alligatus eſt longanimitas in ſufferentia laborum, quam vaſi alligari oportet. Nam nec ſobria divinorum eloquiorum meditatio ſine patientia laborum glorioſorum ſtudii, nec labor perſeverans, abſque jugi meditatione ſapientiæ divinæ aquas de abyſſo ſacrorum voluminum extrahere valebit.

ANNO CHRISTI 1433.

VII.

Hæc ipſa altero modo vir magnæ auctoritatis noſtris temporibus cancellarius Pariſienſis, * ſolitus erat dicere, cohibere volens aliquorum ingenia prævolantia in ſcripturis aut divinis aut humanis, ſic inquiens: „ Memento te eſſe Chriſtianum, abjice curioſitatem, ſtude quodvis. Si memineris te eſſe „ Chriſtianum, ingenium inclinabis ad ſcripturas, ipſas ſequens, non eas ad tuam imaginem pertrahens. Si curioſus non fueris, ſed religioſa inquiſitione perſeverans, „ nec vanus ſcrutator majeſtatis funem longanimitatis ad vas ſobriæ meditationis ligatum habebis, ſtudere poteris quod libebit, „ ex omni puteo aquas aſportabis, quia ex „ quo & in quo haurire valeas habebis. „ Hæc pro me & aliis opto, ut habeam, & aquas divini verbi afferam ad ollam ſuccenſam opponentis mei. Non igitur tædeat, patres digniſſimi & mundi lumina, audire duobus diebus (a) quæ per me Dominus loqui dignabitur, & videre quale refrigerium ardori opponentis præſtabo. Quod factum eſſe arbitror, cum per ſcripturas & doctores ac rationes in lege Domini fundatas, velut aquam ſuper opera ſua effudero. Quod mihi ille præſtare dignetur, de cujus fontibus propheta nos in gaudio haurire prænunciat, Jeſus Chriſtus Salvator, qui cum Patre & Spiritu ſancto eſt benedictus Deus in ſæcula. Amen.

* Magiſter Johan. Gerſon.

RESPONSIO (b) AD REPLICAS

Domini Nicolai Taboritæ, ſuper punitione peccatorum publicorum.

Facta per magiſtrum Ægidium Carlerii decanum Cameracenſem, a ſacro Baſileenſi concilio propter hoc ſpecialiter deputatum.

Ib p 419. DUM replicas contra poſitionem de punitione peccatorum publicorum, pro veritate factam intueor, reverendiſſimi patres, miror opponentem infructuoſos labores, inanes ſcilicet rationes & tela confracta contra turrim David fortiſſimam, quam plus quam Goliath bellatores doctores fortiſſimi, habentes enſes fationum ſuper femur ſuum, ambiunt, cingunt, cuſtodiuntque, ut jacularet, de tam longinquis attuliſſe.

Ut autem clariſſima veſtra ingenia nullatenus ſuſpendam, principalia puncta in quibus majorem vim fecit, de medio reliquorum dictorum ſuorum excerpere curabo, inde faſciculum componens, & nihilominus cætera reſponſione digna ſuum locum obtinebunt.

De duodecim punctis principalibus adversarii improbandis.

I.

In primis leges humanas negligit.

II.

Omnia per eas puniri poſſe concedit peccata mortalia publica.

III.

Omnia quæ lex divina prohibet, humano judicio punienda arbitratur.

ANNO CHRISTI 1433.

IV.

Pacem hominum quaſi rem modicam putat.

V.

Eccleſiam denique Romanam multum conculcat.

Hæc in prima audientia diffuſe peregit.

VI.

Denique ſacerdotium evangelicum minus debito veneratur, ipſum ſternendo pedibus laicorum.

VII.

Metum legum ſupremum in plectendo ſupplicio mortis abnegat.

VIII.

Decimas & oblationes, quas Dominus tam ſtricte juſſit dari ſacerdotibus, judicat per laicos pro illorum ſacerdotum peccatis perſonalibus poſſe auferri.

Hæc in ſecunda audientia.

IX.

Tandem indulgentias parvipendit, juxta conſuetam traditionis formam.

X.

Peregrinationes improbat.

XI.

Sanctorum martyrum aliquorum Dei electorum reliquias.

XII.

Venerabiles quoque imagines cum improperio arguit.

Hæc omnia piis catholicorum auribus multiplici ſermone narravit in tertia audientia; ad quæ & illis adjuncta, quæ prout colligere potui, numero duodenario comprehenduntur, cum fiducia magna reſponſa ſufficientia dabo, falſitatem detegam, veritatem aperiam, priora dicta mea ad modicum ſuis objectionibus inclinata relevans, illius dicta evacuabo, & diſſipando, auxiliante Deo, proſternam. Habebit igitur actus iſte duo puncta complectentia tres audientias illius.

Actus primæ diei.

Quoad primum in quo elidere feſtino ſex dicta, in quibus dictis meis prioribus adverſatur, hoc ordinem tenebo. Primo oſtendam illa non eſſe vera, & rationes ſuas ſolvam. Secundo, oſtendam non ſufficienter eum meis rationibus ſatisfeciſſe.

Igi-

(a) *In inferiori margine codicis ms. legitur hoc verbo.* Est sciendum quod iste actus duas dumtaxat habuit audientias; quia Bohemi postquam suas replicas publice fecerant, destinebant ad propria remeare; adeo ut vix aucrum concilium paucissimos dies, pro faciendo per suos deputatos ad hujusmodi replicas responsione, potuerit impetrare, quos binos cuilibet eorum ad responsiones peragendas deputavit; hoc excepto, quod tertius & quartus pro parte concilii commissi, solum tres dies habuerunt hoc modo distributos, quod tertius partem suarum responsionum die prima pronunciavit, & quartus mox, illo tacente, partem suarum prosecutus est; aliis diebus tertius reliquam partem dixit, & illo finem dictis imponente, quartus subsequenter finem faciendo responsionem suam complevit.

(b) *al.* Responsio magistri Ægidii data coram patribus concilii, in congregatione generali assistente laicorum nobilium copia, ad replicas domini Nicolai memorati anno Domini 1433.

ANNO CHRISTI 1433. I. Pauſtem

Igitur primum dictum ſuum eſt de lege humana. Dicit enim illam ultra legem divinam & naturalem non eſſe neceſſariam ſimpliciter ita quod ſine illa non ſufficienter poſſit dirigi reſpublica vel genus humanum; pro cujus improbatione ſuppono communem diviſionem neceſſitatis. Eſt enim neceſſitas abſoluta, & ex ſuppoſitione finis. Prima eſt ſecundum quam aliquid non poteſt non eſſe. Secunda eſt ex ſuppoſitione, ſecundum quam; ſi aliquid velit finem ſuum conſequi, oportet illud, quod ſic eſt neceſſarium, habere; aut ſi commode finem ſuum conſequatur, oportet illud adeſſe. Igitur, juxta illum ſecundum modum neceſſitatis, dixi in poſitione mea, quod ultra legem æternam & naturalem, eſt ponenda lex humana; & nunc conformiter ad illa dico, quod hoc ſecundo modo neceſſitatis eſt neceſſaria. Nam ſi politice homo vult vivere, valde utile eſt habere leges humanas; & hujusmodi eſt ſecundus modus neceſſitatis, ſecundum quem dicitur Gen. 43. *Si ſic neceſſe eſt facite quod vultis*. Et Tobiæ 12. *Quia acceptus eras Deo, neceſſe fuit ut tentatio probaret te*. Et in capite Iſagogarum Porphyrii ad Categorias Ariſtotelis dicit Porphyrius ſuo diſcipulo: „ Cum ſit neceſſarium, *Griſaon*, ad eam quæ ſecundum Ariſtotelem eſt prædicamentorum notitiam, noſce quid ſit genus, quid ſpecies. " Et hoc repugnat uni de dictis ſuis, ſcilicet ſecundæ parti primæ propoſitionis ſuæ, quæ talis eſt: Quamvis lex æterna ſit ponenda in ſummo omnium principe, non tamen ultra hanc æternam legem & naturalem, neceſſe eſt ponere legem humanam, ita quod ſine ea non poſſit dirigi reſpublica ſeu genus humanum. Credo quod intelligat & velit dicere, quod ſine lege humana populus per legem divinam & naturalem ſufficienter & convenienter poſſit dirigi in ſuum finem ultimum. In hoc ei contradico, non tamen quod hoc ſit ex inſufficientia divinæ legis, ſed ex parte noſtra.

Neceſſitatis legis humanæ quadruplici radix

Neceſſitas igitur legis humanæ probatur ex quadruplici radice. Prima ſumitur ex parte cognitionis humanæ, ſecunda, ex parte affectus illius; tertia, ex parte materiæ legis; non materiæ, inquam, circa quam, ſed eorum de quibus lex fertur; quarta, ex parte finis legis humanæ. Duæ primæ radices in parte deductæ fuerunt. & ibi dicta pro repetitis habeantur; ſupereſt aliqua addere eisdem.

Prima radix.

Cum omnis multitudo ab uno profluat, tranſitur ab uno in multitudine ordine quodam, inde eſt quod ſpecies rerum ſunt ſicut numeri, et quod ſicut res incipiunt diſtare a primo, incidunt in majorem compoſitionem et defectum ac mutabilitatem, ſuntque diſſimiliores ac demiſſiores, omniſque perfectio inferiorum continetur eminenter in ſuperioribus unde vegetivum in ſenſitivo, et ſenſitivum in rationali, et rationale in intellectivo perfectionaliter continetur. Ideo ſecundum Iſidorum libro de differentiis: Ratio oritur in umbra intelligentiæ, ſenſitivum in umbra rationis; vegetivum in umbra ſenſitivi. Hinc eſt quod res inferioris ordinis non poteſt ſibi adæquare perfectionem ſuperioris, manentibus utriſque in ſua ſpecie. Propterea dictum fuit in poſitione, quod ratio humana non poteſt ad plenum pertingere dictamen divinæ ſapientiæ, quippe nec angelica, ad cujus plenitudinem homo per naturam attingere non ſufficit. Si enim angelica conceptio poneretur in intellectu humano, non poſſet humanus intellectus comprehendere omnia quæ intelligit angelus: ſi ad immaginationem intellectio poneretur in potentia æſtimativa, non poſſet univerſaliter, ſed tantum particulariter per eam cognoscere. Sicut ergo per eam non poſſet ſyllogizare ex univerſalibus, quamvis in ſe haberet univerſalem conceptionem, quia ſcilicet non comprehenderet eam: ſic ratio humana divinam aut æternam legem non comprehenderet. Ideo, eſto quod lex æterna ſit de ſe ſufficiens ad directionem humanorum actuum; nam per eam ſolam Deus omnia gubernat; tamen quia homo eam capere ad plenum non ſufficit, oportuit ei univerſalitatem ejus per legem humanam partiri & dividere, ſicut habet Dionyſius, quod ſuperiores angeli illuminando inferiores, ſuam ſapientiam inferioribus dividunt. Sic facit & magiſter ſuo diſcipulo, cum eum inſtruit. Hæc videlicet ad elucidationem primæ rationis ibi factæ.

ANNO CHRISTI 1433.

Secunda vero ratio ſumta fuit ex parte affectus et exinde actionis, quia voluntas movet ad exercitium actus; cui addendum pro ejus declaratione, quod ex quo proni ſunt ſenſus humani cordis ad malum ab adoleſcentia, non ſufficit, ut communiter, monitio, ſed requiritur diſciplina coactiva, quæ metum inferat, propter quem noſtra beſtialitas a maximis delectationibus, ut illa quæ eſt pecudum, arcetur; unde ſcriptum eſt Exod. 20. *Ut probaret vos venit Deus, & ut terror illius eſſet in vobis, & non peccaretis*. Cui conſonat id: Gen. 8.

Oderunt peccare mali formidine pœnæ. Licet autem divina lex pœnas æternas comminetur, tamen illis non terrentur ad temporalia inordinate depreſſi: quorum cogitatio futura non proſpicit, aut parum, præſentibus immerſa & infixa in limo profundi. Propterea neceſſaria fuit lex humana, quæ pœnas ſenſibiles de propinquo minaretur, & mox tranſgreſſoribus infligeret; per quas vitioſos aut ad vitia pronos a noxiis retraheret, & earum metu aſſueſcerent virtutibus. Et hæc ratio innuitur Eccli. 7. 6. cum dicitur: *Noli velle fieri judex, niſi virtute valeas irrumpere iniquitates*. Et ab Iſidoro 5. Ethimolog. & habetur dſt. 4. cum dicitur: " Factæ ſunt leges, ut earum metu humana coerceatur audacia.

Jam dictis meis ſuperaddo tertiam rationem, ſumtam ex parte materiæ circa quam, ſive objecti legis novæ, & arguo: Omnis habitus determinatus circa aliquod objectum, alia, quæ ad illud non habent neceſſariam habitudinem, præmittit, aut non principaliter intendit; ſed lex evangelica circa gratiam principaliter verſatur: igitur lex evangelica non præcipit aut prohibet ea quæ ad gratiam non habent neceſſariam habitudinem. Major nota eſt intelligenti: minor patet per Apoſtolum Rom. 4. dicentem: *Ubi eſt gloriatio tua? exclusa eſt; per quam legem? factorum? non: ſed per legem fidei, & hoc eſt lex evangelica*. Nam Rom. 8. eam vocat legem ſpiritus vitæ, cum ait: *Lex Spiritus vitæ in Chriſto Jeſu liberavit me a lege peccati & mortis*. Et oſtendens quod per legem veterem hoc fieri non poterat, ſed per novam, ſubdit. *Nam quod impoſſibile erat legi, in qua infirmabamur per carnem, Deus filium ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati, &*

de

ANNO CHRISTI 1433.

de peccato damnavit peccatum, in carne, ut juſtificatio legis impleretur in nobis, qui non ſecundum carnem, ſed ſecundum ſpiritum ambulamus. Et hoc Dominus, de dilectione Dei & proximi loquens, teſtatur, cum ait Matt. 22. *In his duobus mandatis tota lex pendet & prophetæ.*

Ex qua ratione apparet, quod dupliciter aliqua poſſint pertinere ad gratiam. Uno modo, ſicut inducentia aliqualiter ad gratiam, ut opera ſacramentorum novæ legis; aut ad eam diſponentia, ut fides, quantum ad intellectum; & contemtus mundi, quantum ad affectum. Alio modo, ut gratiam ſubſequentia. Sola talia principaliter a lege evangelica inſtituuntur, præcipiuntur aut prohibentur, eo quod ad gratiam non habentia prædictam habitudinem, ſunt ſatis peregrina regulæ legis evangelicæ, cujus conſideratio principalis eſt introducere ad gratiam. Omnis ſiquidem gratia ad nos profluit per Jeſum Chriſtum hominem factum, Johan. 1. *Vidimus gloriam ejus, gloriam quaſi unigeniti a Patre, plenum gratia & veritatis.* Poſt pauca: *De plenitudine ejus omnes accepimus, gratiam pro gratia: quia lex per Moyſen data eſt, gratia autem & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt.* Et hoc intelligendum eſt de his quæ habent neceſſariam convenientiam aut contrarietatem ad ipſum. Unde ſi habent neceſſariam habitudinem convenientiæ, præcepta ſunt in lege nova, ut eſt confeſſio fidei, tempore quo oportet eam confiteri. Si contrarietatem, prohibita, ut eſt negatio ejus.

Quæ a lege evangelica inſtituuntur, præcipiuntur aut prohibentur principaliter.

Ex quo ſequitur ſecundo, quod illa, quæ ad gratiam non habent neceſſariam habitudinem, ſicut prædictum eſt, non ſunt præcepta aut prohibita ex ipſa prima legis inſtitutione: ſed relicta ſunt a Chriſto legislatore unicuique, ſecundum quod curam gerere debet & in talibus licet cuilibet præſidenti circa talia ordinare ſuis ſubditis, quid talibus eſt faciendum aut vitandum. Lex enim vetus multa determinabat, & pauca relinquebat libertati hominum determinanda. Hæc ex beato Thoma habentur prima ſecundæ q. 106. & 108. in diverſis locis. Idem e. q. 108. ar. & in pe. dicit ſic: Cum evangelium ſit lex gratiæ, illa ſolum præcipere debuit per quæ in gratiam introducimur, & prohibere per quæ excludimur, vel quæ pertinent ad rectum uſum gratiæ ex neceſſitate. Quoniam igitur gratiam ex nobis conſequi non poſſumus, ſed per Chriſtum ſolum, ideo ſacramenta, per quæ gratiam conſequimur ipſe Dominus inſtituit per ſeipsum. Rectus vero uſus gratiæ eſt per opera caritatis, quæ ſecundum quod ſunt de neceſſitate virtutis, pertinent ad præcepta moralia. Sed quia iſtæ determinationes non ſunt de neceſſitate gratiæ interioris, in qua lex nova conſiſtit, ideo non cadunt ſub præcepto novæ legis; ſed relinquuntur humano arbitrio quædam quidem ad ſubditos, quæ ſcilicet pertinent ſigillatim ad quemlibet, quædam ad prælatos ſpirituales vel temporales, quæ ſcilicet pertinent ad utilitatem comunem. Hinc eſt quod lex nova nulla alia determinare debuit exteriora opera præcipiendo vel prohibendo, niſi ſacramenta & moralia præcepta, quæ de ſe pertinent ad rationem virtutis, ut eſt: Non eſt occidendum, non furandum, &c. Hæc ex Thoma ubi ſupra. Igitur cum multa ſint requiſita circa uſum & ritum ſacramentorum, & impletionem operum virtutum, quæ per A legem evangelicam determinata non ſunt; neceſſe eſt eſſe leges humanas eccleſiaſticas aut civiles hæc determinantes.

ANNO CHRISTI 1433.

Dices quia non oportet; quia vir prudens & fidelis omnia talia recte diſponet & ordinabit. Reſpondeo quod non; & mihi in promtu occurrit quod dicit Ariſtoteles 2. Rhetoricæ, & Thomas recitat 1. 2. q. 95. ar. 1. ad ſecundum, ibi determinant; Quod melius eſt omnia ordinari lege, quam dimittere judicum arbitrio; propterea primum, quia facilius eſt invenire paucos ſapientes, qui ſufficiunt ad rectas leges condendas, quam multos ad recte judicandum de ſingulis. Secundum, quia hi qui ponunt leges ex multo tempore conſiderant, quid lege ferendum: judicia autem ex ſubitis caſibus ortis fiunt. Facilius autem ex multis conſideratis poteſt homo videre quid rectum ſit, quam ſolum ex aliquo uno facto. Tertium, quia legislatores judicant in univerſali & de futuris: ſed homines judiciis præſidentes, judicant de præſentibus, ad quæ interdum afficiuntur amore vel odio, aut cupiditate; & ſic eorum judicium depravari poteſt. Quia igitur juſtitia animata judicis non in multis invenitur, & quia flexibilis eſt, ideo neceſſarium fuit, in quibuſcumque eſt poſſibile legem determinare, de quibus judicandum eſt, & pauciſſima committere hominum arbitrio. Apparet igitur neceſſitas legis humanæ eccleſiaſticæ vel civilis, ultra legem evangelicam. Iterum erant in lege veteri ultra ſacrificia ſacra; unde in lege nova eſſe debent. Tamen quia in eis non conſertur gratia, nec pertinent ad neceſſitatem ejus, ut in conſecratione templi, aut altarium aut benedictione calicis, in celebritate ſolemnitatum, & de ſimilibus; ideo talia Dominus inſtituenda fidelibus dereliquit pro ſuo arbitrio. Rurſus quia judicialia conſiderata, quoad talem vel talem determinationem, non ſunt de neceſſitate virtutis, licet ſint, quantum ad communem rationem, juſtitiæ; ideo judicialia præcepta reliquit Dominus diſponenda his qui curam aliorum erant habituri, vel ſpiritualem vel temporalem. Est bene verum, quod circa præcepta judicialia veteris legis, quædam explicavit propter malum intellectum Phariſæorum. Hæc ex Thoma prima ſecundæ quæſt. 108. ar. 2. ad 2. & 4. Illud autem quod dictum eſt de judicialibus præceptis ordinandis ab his qui præeſſe poterant in futurum, eſt accipiendum de judicialibus tempore gratiæ, non de judicialibus veteris legis; ſaltem illa ratione qua tunc obligabant. Sic patet ex iſta radice, quod oportet ultra legem evangelicam ponere legem humanam.

Melius eſt omnia determinari lege, quam committi judicum arbitrio.

Ex quarta, quæ eſt finis legis humanæ, oſtendo neceſſitatem hujuſmodi legis modo dicto. Leges humanæ habent pro fine conſervationem pacis politicæ, ad quam venitur, & ea parta ſervatur per hoc, quod hominum audacia legibus arcetur, & nocendi facultas refrænatur: quoniam ex hoc tuta eſt inter improbos innocentia, quod, formidato in improbis ſupplicio, audacia ipſa & nocendi facultas cohibetur. Hoc patet in decreto di. 4. Facta ſunt leges prius allegato. Ipſa autem audacia aut facultas nocendi, etſi divina lege prohibeatur; tamen quia vir iniqui Deum non timent, nec judicia ejus expaveſcunt, nec curant pœnas æternas illis præparatas, neceſſe eſt humanis conſtitutionibus pœnas ſenſibiles

Quarta ratio neceſſitatis legis humanæ.

les deputare ſceleribus, quas timent, quaA
ANNO CHRISTI 1433. rumque terrore a malis propellantur. Et hoc facit lex humana. Ideo ſi quiete, ſi pacifice velint homines vivere in communitate politica, oportet tales leges eſſe ſancitas. Propterea in capite decreti dicit Gratianus: Humanum genus duobus regitur: videlicet naturali jure & moribus, & declarando quid naturali jure & moribus intelligat, accipit verba Iſidori 5. lib. Etimologiarum dicentis: „ Omnes leges aut divinæ ſunt aut humanæ, „ divinæ natura, humanæ moribus conſtant. „ Negare autem neceſſitatem ſeu utilitatem legum humanarum, eſt negare decretum in capite, eſt negare doctores ſequentes, de illis mentionem facientes, & eas valde utiles oB „ſtendentes. Primo autem Auguſtinus ad Macedonium, qui ait: Non fruſtra ſunt inſtituta poteſtas regis & jus cognitoris, ungulæ carnificis, &c. ut alias in poſitione allegavi. Sequitur: Habent iſta omnia modos ſuos. Glo. ad quid fiant, cauſas, quia, ut dicit glo. ſine cauſa nemo puniendus eſt. Rationes glo. Nam ſecundum leges judicandum eſt. Utilitates, nam glo. teſte, hoc ſolum bene agitur, ut vita hominum corrigatur. de hoc 23. q. 5. *Non fruſtra* & e. q. ad finem. „ Dicit Au„ guſtinus contra Petilianum hæreticum lo„ quens de legibus humanis; ſic igitur quæ „ adverſus vos leges conſtitutæ ſunt, non eis „ bene facere cogimini, ſed male facere proC „ hibemini. Nam bene facere nemo poteſt, „ niſi amaverit, quod eſt in libera voluntate. Cum aliquid adverſus vos leges conſti„ tuunt, admoneri vos credite, ut cogitetis „ quare iſta patiamini.

Secundo Ambroſius ſuper epiſtolam ad Romanos, & habetur 23. quæſt. LI. *ſicut ſunt quædam*. Oſtendit neceſſitatem ſeu utilitatem hujuſmodi legum humanarum, & loquitur de civilibus legibus, ait enim: „ Sicut ſunt quæ„ dam enormia flagitia, quæ potius per mun„ di judices, quam per antiſtites & rectores „ eccleſiarum judicantur, ſicut eſt cum quis „ interficit pontificem apoſtolicum, epiſcopum, „ presbyterum, ſive diaconum; hujuſmodi D „ reos reges principes mundi damnant. Ergo „ non ſine cauſa gladium portant, qui talia „ ſcelera vindicant. Sunt enim maxime con„ ſtituti propter homicidas, raptores, ut & il„ los damnent, & alios ſuo timore compeſcant.„

Item Auguſtinus 3. decim. & habetur eiſdem cauſa & quæſt. *Non eſt*; dicit: „ Non „ eſt innocentiæ parcendo ſinere ut in malum „ gravius incidatur. Pertinet ergo ad inno„ centis officium, non ſolum nemini malum „ inferre; verum etiam cohibere a peccato, „ vel punire peccatum; ut aut ipſe, qui prius „ odio habebatur, corrigatur experimento, aut „ alii terreantur exemplo. Præterea idem ad „ Vincentium Donatiſtam ait. Vides, ut opiE „ nor, non eſſe conſiderandum, quod quiſ„ que cogitur, utrum bonum aut malum, ſed „ quale ſit id quo cogitur. Non quod quiſ„ que bonus eſſe poſſit invitus, ſed timendo „ quod non vult pati, vel relinquit impedien„ tem animoſitatem, vel ignoratam compelli„ tur cognoſcere veritatem, ut timens vel re„ ſpuat falſum de quo contendebat, vel quæ„ rat verum quod neſciebat, & volens jam „ teneat quod nolebat. Sequitur poſtea. Ci„ vitas mea, quæ cum tota eſſet in partes „ Donati, ad unitatem catholicam legum im„ perialium timore converſa eſt, quam nunc ANNO CHRISTI 1433. „ ita videmus hujus animoſitatis veſtræ per„ niciem deteſtari, ut in ea numquam fuiſſe „ credatur.

Porro Pelagius papa 23. quæſt. 5. cap. *Non vos*. ait ibi paulo poſt initium. „ Si ut illi „ putant, nemo eſt reprehendendus a malo, „ nec retrahendus a malo ad bonum; humaÂ„ nas ac divinas leges neceſſe eſt evacuari, „ quæ & malis pœnam & bonis præmia, vel „ juſtitia ſuadente, conſtituunt. Malum autem „ eſt ſchiſma eſſe, & per exteras etiam po„ teſtates hujuſmodi opprimi debere homines „ & canonicæ ſcripturæ auctoritas, & pater„ narum nos regularum veritas docet. Ibi in„ ducitur conſtitutio concilii Calcedonenſis; & „ conſequenter Auguſtinus, qui de talibus ait: „ Multa cum invitis benigna quadam aſperi„ tate plectendis, agenda ſunt, quorum potius „ utilitati conſulendum eſt, quam voluntati.„

Idem Pelagius Narſi patricio capitulo de Liguribus, dicit: De illis qui ſchiſma in eccleſia faciunt, quod excommunicentur. Si vero ſententiam illam contemnunt, per poteſtates publicas, hoc eſt ſæculares, opprimantur. De hoc Pelagius papa ait cap. ſequenti *quali*, in quo dicit, ſic: „ Hoc enim divinæ & hu„ manæ leges ſtatuerunt, ut ab eccleſiæ uni„ tate diviſi, & ejus pacem iniquiſſime per„ turbantes a ſæcularibus poteſtatibus compri„ mantur. „ Mille auctoritates adduci poſſent ab extra, quibus evidenter probaretur, ut facientes ſciſſuras in ſancta eccleſia, non ſolum exiliis, ſed etiam proſcriptione rerum & dura cuſtodia per publicas poteſtates debeant coerceri; etiam patet legum humanarum ultra evangelicam neceſſitas ſeu utilitas; & ad hoc hanc unicam rationem ultra præmiſſas appono.

Omnis dominus curam habens de ſubditis, leges accomodas & ſtatuta imponere habet, quibus illi ſint obedientes dominio, & pacifice inter ſe converſentur. Non enim potentia aut voluntate regi vult humanum genus; ſed arte & rationibus. Igitur aut negare oportet omne dominium humanum, aut concedere leges humanas fore neceſſarias ſeu permultum utiles. Primum negari non poteſt, cum homo ſit natura ſua animal domeſticum, civile, ſociale, & politicum. Ergo neceſſe eſt concedere neceſſarias modo dicto eſſe leges humanas, & quod ſola lege evangelica non poteſt hominum politia regi, non ex inſufficientia illius, ſed impotentia humanæ rationis, quæ omnia myſteria & ſacramenta legis divinæ comprehendere non valet, & ex infirmitate voluntatis rationalis ad malum proclivis, nec timentis Deum, quam timor legum humanarum comprimit. Unde hoc modo ſerviunt reges domino in timore. Ratio pro neceſſitate legum humanarum.

Si bene dicta replicantis conſidero, in illis invenio repugnantiam, in 2. parte primæ propoſitionis dicit quod lex humana ultra legem divinam & naturalem non eſt neceſſaria: immo ſine illa poteſt regi reſpublica & genus humanum; & cum exiſtimaverat hoc probaſſe, ſubjungit; quod non ſunt reſpuendæ leges humanæ. Sed dico, inquit, quod non obligant, niſi ut diſponant ad legem divinam, ex quo ſic arguo: leges humanæ obligant ſecundum eum & diſponunt ad obſervandum legem divinam, & ad hoc ab omni fideli prin-

ANNO CHRISTI 1433.

cipe ſtatuente ponuntur: igitur leges humanæ obligant, & ſi ſic neceſſitant, & per conſequens ſine illis utiliter reſpublica regi non poteſt. Major eſt ſua, minor nota eſt omni intelligenti. Palam enim eſt quod leges humanæ ad hoc poſitæ ſunt, ut quos Dei timor a malo non revocat, flage..a legis deterreant, & ex hoc a malis arceantur. Illæ etiam quæ ſunt de contractibus, ideo ſtatutæ ſunt, ut ſervetur juſtitia. Omnes autem ad pacem ſervandam ordinantur, quæ eſt conveniens medium obſequendi divinis mandatis. Item quia non eſt lex dicenda, quæ non imitatur, ut poteſt, divinam, & ex illa imitatione habet vim obligandi; igitur omnis lex ſubditos obligat poſt ſuam promulgationem, & in foro conſcientiæ ex parte qua aliquid divinæ & naturalis legis in illa ſplendet & refulget.

Poſt hæc ad ſuas replicas reſpondeo. Ad primam, ubi arguit, quod lex Moſayca erat per ſe ſufficiens ad regimen eccleſiæ militantis, dico quod lex Moyſi erat lex particularis unî populo data, in qua ultra præcepta moralia, quæ pertinebant ad legem naturalem, erant præcepta judicialia, ordinantia hominum actus in judiciis cauſarum & contractibus aliiſque ad invicem communitatibus. Erant & cerimonialia, determinantia cultum erga Deum; & ita in ea erant ſufficientia præcepta pro illo populo. Lex vero evangelica ſufficienter præcepta dedit de ſacramentis, per quæ inducitur per modum inſtrumenti gratia, & de aliis ad ipſam gratiam diſponentibus, & de recto uſu gratiæ, qui eſt per opera caritatis, & de oppoſitis dedit prohibitiones. Alia autem, quæ nec ad gratiam introducunt vel diſponunt de ſe, nec ad rectum uſum ejus ex neceſſitate pertinent, quia ſunt illi legi peregrina, aliquo modo relicta ſunt a Chriſto legislatore aliis rectoribus, conſiderata imperfectione humanæ cognitionis.

Concederem tamen, ſi quis divinam ſcripturam comprehenderet, ut legislator Deus, quod nihil ultra ſtatuere oporteret. Sed quia non ſic eſt, oportet modo prædicto in civilibus aliqua fuiſſe ſtatuta præcepta ad uſum gratiæ: quia gratia manente, poſſet ſic vel aliter fieri. Concedo inſuper, quod in ea ſit fides eccleſiæ; & exemplar regiminis ejus etſi ſit in ſe planiſſimum, non tamen nobis, eum ipſam ſtudio elucidemus, & elucidando vitam mereamur æternam. Quamvis etiam in ea ſit omnis ſubtilitas; tamen quia eam comprehendere non valemus; nam puteus iſte altus eſt, & non habemus in quo hauriamus, multa humano ingenio, ad ejus obſervantiam ſubſervientia, inventa ſunt, placet mihi, quod neceſſaria ad ſalutem ſufficienter tradit lex nova.

Ad rationem cum dicit: univerſitas legum ſufficit, &c. concedo majorem, prout leges ſunt expreſſæ & populo in ſpeciali promulgatæ. Ad minorem dico, quod illo modo non ſunt in lege divina, ſed ſunt in ea modo excellentiori, ſicut ſenſitivum eſt in intellectivo modo nobiliori, quam in ſe. Nam unumquodque quod eſt in aliquo, eſt in eo per modum ejus in quod eſt: in illa autem perfectione, qua omnis veritas & omnis lex eſt in lege divina, non valet ab imperfectione humana omnis lex plene intelligi, ut ſufficienter regulet actus humanos: ſicut ſcientia, illo modo quo eſt in doctore, non illuminat diſcipulum, niſi per doctorem dividatur & partiti eidem tradatur. Ubi quæſo forma judicii in foro exteriori expreſſe reperitur in novo teſtamento? ubi de civitate tuenda? ubi de numiſmate fabricando? ubi de cenſibus? ubi de commutationibus? ubi de poſſeſſionibus hæreditariis? ubi de teſtamentis? ubi de ſepulturis & de innumerabilibus talibus, quæ utique tradere per legem neceſſarium, hoc eſt, utile fuit. Per iſta patet intelligenti ſolutio.

ANNO CHRISTI 1433.

Ad dictum Damaſceni, illud eſt verum. Nam quæ de Deo dici poſſunt aut expreſſe aut implicite, in divinis eloquiis tradita ſunt; ſed leges humanæ de Deo non traduntur, ſed de actibus humanis & concernentibus regimen humanum. Hæc autem ad gratiam neceſſariam non habent habitudinem in particulari, quæ ſalva gratia variari poſſunt.

Ad dictum Gregorii 23. Moralium, illud concedo. Nam poſſet intelligi dictum ſuum de poſſibilibus evenire, pertinentibus ad ſalutem ex habitudine neceſſaria, ut ſunt ſacramenta, virtutes theologicæ & opera caritatis. Si de aliis intelligatur, adhuc eſt verum, quod Deus, quidquid poteſt evenire, ſimul in ſcriptura ſacra comprehendit; quia uno verbo dicit ſe & alia; quia etiam ſcripturam ſacram comprehendit. Sed quia homo illam non ſufficit comprehendere, non poteſt ſic omne tale diſtincte intelligere in ea. Placet enim mihi, quod per exempla præſentem vitam ſequentium informare curavit, in his ſcilicet quæ pertinent ad ſalutem: ſed adhuc in civilibus & aliis reſtat informanda. Si de neceſſitate abſoluta intelligat replicans, legem humanam non eſſe neceſſariam, in hoc mihi non contradicit, quia de illa nolui loqui in poſitione mea. Poſſet enim Deus per alium modum providere regimini populi de potentia ſua abſoluta; etiam per prudentiam humanam multa fieri poſſent circa illud. Non reperio quod ad rationes tunc factas pro neceſſitate, de qua loquor, dederit aliquod reſponſum; quia judicio meo concludunt propoſitum.

Secundum dictum replicantis contra ſecundam partem tertiæ propoſitionis meæ eſt: quod omnia peccata mortalia publica poſſent puniri lege humana; & ego dixeram oppoſitum. Fuerat enim propoſitio mea iſta: quamvis omnia peccata mortalia & maxime publica, ſint a quolibet fideli deteſtanda; non tamen omnia poſſunt puniri lege humana. Non eſt opus dicta mea novis fulcire rationibus, quia firma ſunt. Duo ſolum circa hoc reſtant facienda; unum eſt evacuare ſuas rationes, aliud oſtendendum quod non ſolvit meas; & iſtud ſecundum fiet circa finem hujus puncti. Secundum dictum adversarii.

Priuſquam tamen ad primam rationem ſuam reſpondeam, concordet dicta ſua ad invicem, quæ utique repugnare videntur. In prima ſuppoſitione ſua poſuit, quod lex evangelica excedit Moſaicam in extirpatione vitiorum, & punitione eorum, &c. Et ſubjungit, quod lex humana deficit ab ea, quia ipſa non punit omnia, & evangelica omnia punit; & modo dicit legem humanam omnia poſſe punire, & rationes prætendunt, quod aliquæ leges tales omnia puniunt, & iſta non ſtant ſimul. Contra secundum dictum adversarii.

Ad primam tamen rationem, cum aſſumit illud Danielis 3. de Nabuchodonoſor. *A me poſitum eſt decretum hoc: Quicumque blaſphemaverit contra Deum Sidrach, Miſach & Abdenago,* Ad primam replicam ejus.

☞ go, *dispereat, & domus ejus vastetur*; Dico A primo, quod illud decretum loquitur solum de punitione peccati blasphemiæ, quod etiam multis legibus humanis punitur modo: non loquitur de omni peccato; non de peccato comessationis, rixæ ad invicem, simplicis meretricii, fraudis, mendacii & multorum talium? 2. Diei posset quod illud decretum videtur quidem explicatio esse legis divinæ. Nam ex miraculo liberationis trium puerorum de fornace, motus est prorumpere in hujus verba decreti, & hoc est quod dicitur ibi sic: *Signa & mirabilia fecit apud me Deus excelsus: placuit ergo mihi prædicare ejus signa, quia magna sunt, & mirabilia ejus, quia fortia; & regnum ejus, regnum sempiternum, & potestas ejus in generatione & generationem.* Et ista moverunt eum statuere decretum; quod quicumque blasphemaret ipsum Deum excelsum, disperiret & domus ejus vastaretur. Unde ex hoc magis arguitur, quod lex divina puniat, quam lex humana, cum etsi sit ab homine, hoc est magis in quantum innititur divinæ legi quam humanæ. Et tamen, sive sit pure humanum decretum, sive aliter, tamen est de particulari peccato, scilicet blasphemiæ. Ex quo non potest concludi universale, scilicet, quod omne peccatum lex humana puniat.

ANNO CHRISTI 1433.

Ad secundam. 1. Esdræ 7. 25.

Ad secundam cum arguit per illud 1. Esdræ 7. *Rex Artaxerxes locutus est ad Esdram: Tu autem Esdra secundum sapientiam Dei constitue judices:* dico quod illud decretum regis est, ut lex divina servetur, & per judices ab Esdra constitutos, transgressores ejus puniantur; & dicit quanti sunt, & illud intelligitur aut pœna per hominem infligenda, & hoc servatur tribus sæpe dictis, jurisdictione, convictione & pace; aut in futuro per divinum judicium. Quod autem sint vera, patet ex glo. ordin. sic dicitur: „ Justus in manu sua „ legem Dei & sapientiam habet, dum in o„ mnibus quæ arguitur & loquitur, memo„ rem se divinæ voluntatis ostendit. Sequitur „ Mystice autem Dominus noster habet sapien„ tiam in manu sua. Ipse enim est Dei vir„ tus & Dei sapientia; constituit judices, id B „ est præsules animarum, qui secundum vo„ luntatem ejus judicent omnia, & indoctis „ fidem per orbem prædicent; & omnis qui „ decreta legis illius contemnit, præsenti sen„ tentia vel futura, juxta modum peccati sui „ punietur. „

Ad tertiam. 2. Paralip. 15. 3.

Ad tertiam cum arguit per illud 2. Paralip. 15. de Asa rege, ubi dicitur sic: *Rex intravit ex more ad corroborandum fœdus, ut quærerent Dominum Deum patrum suorum in toto corde & in tota anima*, &c. dico quod istud intelligitur non de pœna pro omni peccato, sed de pœna infligenda pro peccato idololatriæ. Volebat rex juxta institutionem Obed prophetæ, populum suum, sine lege Dei existentem, ad E divinæ legis observantiam revocare; in principio enim capituli dicitur: *Transibunt autem dies multi in Israel absque Deo & absque sacerdote & doctore*, &c. Et hoc habetur solum, quoniam peccatum idolatriæ punire voluit Asa rex. Ex quo non potest concludi quod omne peccatum humana lex puniat.

Tertium dictum replicantis.

Tertium dictum replicantis contra secundam partem conclusionis mei primi puncti est; quod omnia peccata mortalia publica, divina lege expresse vel implicite prohibita, sunt ab homine ex dictamine hujus legis, data pertinacia & ad hoc habita opportunitate & sufficientia pœnaliter per judicium ipsi legi conforme punienda, stante saltem brachio sæculari & spirituali in suo ordine a Deo approbato. Ego autem dixi oppositum in secunda parte conclusionis prædictæ. Nam conclusio fuerat: Licet omnia peccata mortalia sint divina lege expresse vel implicite prohibita, non tamen omnia peccata mortalia publica ab homine sunt ex dictamine hujus legis pœnaliter per judicium punienda. Hæc, inquam, secunda pars meæ conclusionis repugnat suo dicto, nisi vellet facere unam restrictionem in illis terminis, habita ad hoc opportunitate & sufficientia. ut vellet dicere, quod talia peccata sunt ab homine, quantum opportunitas requirit, & quantum sua potentia se extendit, punienda; & tunc si vellet dicere, quod hoc non sufficit ad omnia, non contradicetur mihi, si vellet dicere, quod sufficit, esset contradictio inter nos.

ANNO CHRISTI 1433.

Impugnatio tertii dicti replicantis.

Dicti autem sui subtilitas patet ex duplici radice. Prima sumitur ex altitudine legis divinæ, arguitur sic. In omni agente per intellectum, necesse est esse formam cognitionis ab ipso operandorum, alias enim ageret a casu: igitur judex vindicans, debet in se habere formam legis secundum quam ferat sententiam & executionem dirigat. Hæc autem forma est sibi regula, sicut conceptio artis est regula secundum quam artifex manum conducit ad opus & instrumenta. Si vero potentia executiva non sit adequata formæ artis in mente artificis, sed demissior & apoteleſmata seu instrumenta secundum illam formam intelligibilem non valeant in materia explicare ad plenum, iste artifex concipiet quæ facere non poterit: ita si lex, quæ est rectori regula, sit forma intelligibili aliuor & universalior, quam potentia executiva ipsius rectoris, immo nec illam formam legis rector comprehendere possit in toto suo ambitu, non poterit executioni demandare omnia quæ lex jubet. Modo sic est in proposito. Lex enim divina etsi sit fideli rectori ratio & forma ac regula sui regiminis, quia tamen nec illam comprehendere valet, nec potentia adæquata illi legi subest rectori, ut omnia præcepta exequatur, cujus ratio est, quia lex divina est secunda hominis regula excedens, sequitur quod non possunt humano judicio omnia peccata mortalia, utique illa lege divina prohibita, puniri.

Secunda radix sumitur ex parte fori vel tribunalis legis divinæ, & sic arguitur: Nullius legis præcepta sufficienter executioni demandantur, nisi in foro sibi competenti & proprio. Proprius autem forus divinæ legis & competens, non est forus causarum contentiosus, in quo tamen solo judicat homo ut homo. Igitur in foro contentioso non potest sufficienter lex divina ab homine exequi. Minor sic probatur: Deus suum tribunal, in quo secundum suam legem vindicat & punit, habet, ut homo habet suum: tribunal vero legis divinæ, in quo etiam de secretis cordium, & de omnibus publicis peccatis mortalibus judicatur, est in foro conscientiæ, & in finali judicio. Nam in primo de omnibus mortalibus confessatur, vindicta imponitur. In finali judicio similiter de omnibus mortalibus in primo re aut voto non condonatis. Et si in aliquo horum tribunalium homo ut homo posset

ANNO CHRISTI 1433

ſedere & judicare, concederemus quod ab homine poſſent omnia peccata mortalia publica puniri, ſed quia non ſic eſt, non concedo bene pro veritate hujus partis meæ, & confutationi hujus dicti opponentis ſufficiunt mihi authoritates divinæ ſcripturæ, praxis Chriſti, primitivæ eccleſiæ & apoſtolorum ſacrorum canonum & doctorum, in lege Dei veraciter te fondantium, allegatæ. Reſtat ut rationes ſuas ſolvam.

Ad primam aſſumit, quod in eccleſia ſunt duæ partes, clericorum ſcilicet & laicorum, &c. In illa ſupponit unum falſum, ſcilicet quod ſpirituales rectores habeant corrigere clericos ſpiritualiter hortative, & ſæculares corporaliter coactive. Quoad primum ſi intelligat quod ſpiritualibus rectoribus non ſuppetat alius modus, quam hortative corrigere, eſt falſum. Item, petit quod erat in principio. Nam aſſumit, quod quilibet illorum ex ſuo officio, modis ipſis congruentibus, juxta diſcretionem divinæ legis poteſt omnia peccata mortalia pœnaliter per ipſam punire, & hoc eſt probandum. Dicat quod probabit: nego ibi, & apparuit ſatis dicta mea opponi.

Ad ſecundam. Omnia peccata publica, tribus concurrentibus, ſc. non jurisdictione, convictione & pace ſalva, ſunt pœnaliter per judicem puniendi. Conſequentia tenet ab inferiori ad ſuperius affirmative, & etiam ex oppoſito conſequentis ad oppoſitum antecedentis: antecedens eſt verum, ut inquit. Dicunt aliqui hoc eſſe verum ſecundum quid ad implicitum; & hoc poteſt eſſe verum, ſi dictum ſecundum quid extenſe ſumatur pro dicto per determinatum ſenſum quam reſtricto, ſive ut reſtringens ſe ad implicitum. Eſt enim juxta logicos modalem pars quædam ſubjectiva, quædam predicativa, quædam in modo, quædam a toto. Differentia eſſentialis conſtituit partem ſubjectivam, potentiæ faciunt partem potentiativam, determinatio accidentalis, ſi non diſtrahat determinabile a principali ſignificato, facit partem in modo; ſi diſtrahat, facit dictum ſecundum quid proprie ſumtum. Modo hæc tria, jurisdictio, convictio, pax, videntur conſtituere eſſe potentiativum judicii. Unde ſi accipiendo in prima propoſitione omnia peccata, &c. tribus concurrentibus, &c. ſint potentia reſpectiva faciunt dictum ſecundum quid ſimpliciter, & proprie loquendo ſecundum potentiativum, quod vocatur pars in modo. Ducere a tem a parte in modo ad ſuum totum affirmative, locum tenet ſine diſtinctione, ſi cum diſtinctione, eſt fallacia conſequentis: nam ſecundum antiquos logicos, ubique committitur fallacia illa, quando conſequentia non valet, & e contra valeret, ut ſi argumentor: Omnis homo albus: conſequens: ergo omnis homo currit: non valet, & eſt fallacia conſequentis, quæ e contra valeret, ſuppoſita conſtantia conſequentis, ſc. omnis homo currit, & homo albus eſt: ergo omnis homo albus currit: committit ergo fallaciam conſequentis.

Præterea cum ablativus abſolute poſitus, habeat reſolvi per *cum*, per *ſi*, per *quia*, ſenſus iſtius, iſtis tribus concurrentibus, omnia peccata, &c. poſſunt puniri, eſt: Dum iſta tria concurrunt, omnia peccata poſſunt puniri. Arguere ergo ſic, iſtis tribus concurrentibus, omnia peccata poſſunt puniri; ergo omnia peccata poſſunt puniri: eſt arguere æquivalenter ſic: Si iſta tria concurrunt, omnia peccata poſſunt puniri; ergo omnia peccata poſſunt puniri; & non ſequitur, ſicut non ſequitur: Si aſinus volat, aſinus habet alas; ergo aſinus habet alas: aut ſic; dum iſta tria concurrunt, omnia peccata poſſunt puniri: ergo omnia peccata poſſunt puniri. & non ſequitur, ſicut non ſequitur: Dum ſol lucet, dies eſt; igitur dies eſt, quia tempore noctis, antecedens eſt verum, & conſequens falſum; ita diceretur de ſenſu cauſali. Eſt verum quod magis accipio iſtam propoſitionem: Omnia peccata, his tribus concurrentibus, poſſunt puniri, ut eſt categorica de temporali vel temperato ſubjecto aut conditionali, quam ut eſt hypotetica, conditionalis, temporalis aut cauſalis; ideo dixi conſequentiam factam per opponentem non valere, nec ex oppoſito conſequentis, ſequitur opponi antecedenter.

Præterea dixi, quod impoſſibile eſt concurrere hæc omnia tria ad punitionem omnium peccatorum collective, eſt enim aliquod vel ſunt aliqua, in cujus vel quorum punitione hæc tria non poſſunt obſervari & loquor non de impoſſibili logico, ſed de impoſſibili juris. Sic enim multiplex eſt impoſſibile ſicut multiplex poſſibile. Et poſſibile logicum, quod non claudit contradictionem. Eſt poſſibile phyſicum, quod naturaliter non repugnat. Eſt poſſibile metaphyſicum, in cujus eſſentia non eſt repugnantia formarum. Eſt poſſibile juris, quod licite fieri poteſt. De illo loquendo, dico quod aliqua ſunt peccata, quæ non poſſunt puniri lege humana, iſtis tribus ſervatis, ut interdum peccatum principis, aut alterius habentis multitudinem ſociam, aut ex quorum prohibitione turbaretur communitas, ut etiam peccatum, quod ſufficienter non poteſt puniri, &c.

Licet puerilia ego, jam provectæ ætatis, coram graviſſimis patribus narraverim, credo nihilominus eſſe alienus ab illo maledicto, quo dicitur. Maledictus puer centum annorum, & elementarius vel abecedarius ſenex. Iſaiæ 65. ſcriptum eſt: Puer centum annorum morietur, & peccator centum annorum maledictus erit; quia non proprio motu, ſed ab opponente meo de materia theologica ad ſophiſtica pulſus, hæc dixi.

Ad tertiam arguit ſic: Quæ peccata lex divina ſententiat pœnaliter puniendæ, &c. ſi intelligat univerſaliter omnia, quæ lex divina ſententiat puniendæ pœnaliter, illa poteſt homo judex pœnaliter punire, ſecundum dictamen, &c. ſicut in moralibus prima facie accipitur, ubi indefinita ut plurimum æquivalent univerſalibus, nego majorem: probat illam per dictum meum. Nam probando, quod lex humana poteſt aliquando crimina punire mortis ſupplicio, ex illo Roman. 1. *Qui talia agunt, digni ſunt morte*. & Rom. 13. *Quia judex Dei miniſter eſt*, intuli: Ergo quos Deus judicat ad mortem, poteſt judex licite interficere, maxime illos, quos lex divina judicat occidendos: dico quod illud dictum, ſi referatur ad præcedentia, eſt verum, nec eſt univerſale, nec æquivalet univerſali. Nam ſtatim ante dictum eſt, quod aliqua crimina lex humana poteſt punire licite mortis ſupplicio: aliqua, non omnia. Si umquam logicam audivi, non eſt apparentia inferre univerſale ex particulari, nec adeo demens ſum, quod dicere vellem omnia peccata pubblica lege humana eſſe punienda ſupplicio mortis. Debuit

etiam

☞ etiam opponens accipere illud illatum: Quos Deus judicat ad mortem, poteſt judex licite interficere, juxta modificationem paulo ante poſitam: ſi juridice convincitur, & pace ſalva. Eſt enim mos in doctrina, poſteriora eſſe connexa prioribus, & unum per aliud intelligi. Quare vero non poſſit homo punire omnia, quæ lex divina prohibet, aut punienda docet, dictum eſt ante, ſcilicet propter excellentiam divinæ legis, & impotentiam humanæ potentiæ; & quod divinæ legis homo non eſt ſufficiens exſecutor, ſed Deus, & homo, ut Deus, id eſt ut ejus vicarius, in foro conſcientiæ.

ANNO CHRISTI 1433.

Ad quartam. Ad quartam. Si non omnia peccata, &c. eſſent pœnaliter punienda, lex humana haberet fideliores exſecutores, &c. nego conſequentiam; homines enim non ſunt proprii exſecutores divinæ legis, ſed Deus, aut ejus vicarius: ſed ſunt in parte ejus exſecutores, ſecundum quod lex humana & reges ſerviunt Domino in timore; & ſicut homo omnes tranſgreſſiones legis humanæ plectit, ſic Deus in ſuo foro, cujus tribunal erexit in foro conſcientiæ, & eriget in extremo judicio. Aliquando autem & in hoc ſæculo facit. Tamen fideliter homo exſequitur legem Dei, quia quidquid poteſt punire, punit; dum tamen hæc tria ſæpe dicta adſint. Aliter autem puniendo, ipſe legem Dei non exſequeretur, ſed tranſgrederetur, & eſſet occaſio majoris contemptus ejus aut tranſgreſſionis, ſi pacem violaret, aut non convictum damnaret.

Alias vero, quas adduxit in ſua poſitione, credo ſufficienter ſolviſſe, prout audiviſtis, patres optimi. Sicut autem conſecutio ſua oſtenſa eſt non eſſe vera, ita corollarium, quod ex ea trahit, dico non eſſe verum, cum dicit: Lex tolerans & permittens impunitam ſimplicem fornicationem vel ſimplex meretricium, eſt iniqua, & non divinæ legis rectitudinem & juſtitiam imitatur. Nam in hoc quod lex humana tolerat ſimplex meretricium, non ideo probat illud, immo a lege divina & naturali habet quod eſt iniquum; nempe vaga libido bono prolis adverſa eſt, ad cujus educationem & inſtructionem oportet virum & feminam inſimul diu commorari.

Ad rationem adversarii per suo corollario factam. Ad primam rationem ejus, dum arguit ſic: illud eſt iniquum, quod expreſſe legi divinæ obviat tam veteri, quam novæ; ſed tolerantia hujuſmodi peccati expreſſe obviat legi divinæ: ergo, &c. Reſpondeo negando minorem. Nam ſecundum principem Peripatheticorum & metaphyſicos 4. Metaphyſicæ, contrarietas eſt oppoſitio ſecundum formam; unde ad hoc quod lex humana ſit contraria legi divinæ, oporteret quod forma legis humanæ & forma legis divinæ repugnarent. Forma autem legis eſt duplex; una intus, alia foris. Forma intus & intrinſeca eſt ordo & compoſitio mandati: forma vero foris & extrinſeca eſt finis legis, qui cadit primum ſub intentione legiſlatoris. Quoad primum dico, quod iſtæ formæ non repugnant. Nam non reperietur, quod lex humana dicat meretricium ſimplex eſſe licitum, quod lex divina dicit illicitum. Quoad ſecundum, qui eſt finis legis, non eſt repugnantia, ſed finis legis humanæ eſt ſub fine legis divinæ. Bonum namque concordiæ & unitatis politiæ ordinatur in bonum gloriæ æternæ: turbatio autem boni communis eſt illius impeditiva. Nec contradicunt ut lex divina dicat, non eſſe tolerandum in politia, & lex humana dicat eſſe tolerandum. Eſt bene verum, quod lex divina non tolerat in ſua politia ſpirituali, ſecundum quam per caritatem quis ad Deum aut proximum ordinatur, aliquod peccatum mortale: ſed lex humana in ſua politia corporali, quæ in juſtitia, amicitia & virtutibus moralibus fundatur, tolerat; unde hæc non contradicunt. Si vero quis de illis contradictoria enunciet, puta quod lex divina in tribunali ſui ultimi fori punit omne mortale, & lex humana in eodem tribunali hoc non facit, hoc non arguit contradictionem legum. ex quo in illarum præceptis, conſiliis aut prohibitionibus non invenitur repugnantia, ſed bene probat, quod una eſt imperfecta, ſcilicet lex humana reſpectu divinæ. De homine enim dicitur, quod intelligit, de aſino, quod non intelligit: tamen homo & aſinus nullam habent oppoſitionem ad invicem; nec tolerantia hujus peccati per legem humanam, arguit Deum legem ſuam non inſtituiſſe ſapienter. hanc enim conſequentiam nemo bene doctus facere debuit. Nam omnis legiſlator intendens aliquem finem, omnia quæ ſunt ad finem ordinare debet ſecundum exigentiam illius finis. Finis vero divinæ legis eſt æterna beatitudo, cui omne mortale repugnat, ſive punitum, ſive ſecretum: ideo illa omne mortale prohibet, non ſolum manum, ſed animum. *Audiſtis*, inquit Dominus Matth. 5. *quia dictum eſt antiquis, non mœchaberis ego autem dico vobis: Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo*. Finis autem legis humanæ eſt pax communitatis, ad quam virtutes morales deſerviunt; ideo illa prohibet quæ huic adverſantur: illa autem tolerat, quorum prohibitio aut punitio illam turbaret. Quia igitur punitio ſimplicis meretricii daret occaſionem, immo magis ex illa occaſio acciperetur ab imperfectis adulterandi, unde turbatio non modica ſurgeret, aut alia graviora occulta committendi, unde Deus magis quam ex illis offenderetur, ex quibus omnibus conſiſtentia politiæ non poſſet in pace diu manere, hinc eſt quod non approbat, nec laudat, ſed tolerat. Nam non omnia poteſt rectificare, ut Deus, ſed ad modum regulæ plumbeæ dirigere ſuos actus, ut dictum eſt in poſitione.

Declaratio quomodo lex humana divinæ non est contraria, licet una puniat in suo foro, quod alia in suo tolerat

Quod ſi quis quærat, cur in lege veteri fornicatio ſimplex fuit prohibita, non ſolum morali præcepto illo *Non mœchaberis*, ſed judiciali, Deuteronomii 23. *Non erit meretrix de filiabus Iſrael, nec ſcortator de filiis Iſrael*; & modo lege humana non prohibetur, quæ judicialia multa inſtituit. Reſpondi in poſitione, quia tunc permittebatur repudium uxoris, propter pronitatem illorum duriſſimorum & rebellium cordium ad occidendum uxores. Unde ſi tunc ſimplex meretricium fuiſſet permiſſum, fuiſſet adhuc fomentum acceptum majoris odii, & cuius repudiandi, propter amorem alienæ mulieris. Modo talis non eſt duritia, ſaltem non licet repudiare uxorem legitimam.

Cur in lege veteri simplex fornicatio fuit prohibita, & modo lege humana non prohibetur.

Illa vero quæ dixi de locis non privatis, ſed publicis, non honeſtis, ſed ſterquilinii, de non incedendo publice & libere per plateas civitatis, non ſunt conceſſiones rei vetitæ, ſed

☞ reſtrictiones & tolerantiæ rei illicitæ. OppoA
ANNO CHRISTI 1433. nens petit, ubi in lege divina docetur hoc peccatum tolerandum. Jam dixi, quod lex divina illud prohibet & punit in ſuo foro, & in illo non tolerat; tamen lex humana tolerat. Petit ergo ubi hoc lege divina docetur. Peto ſibi, ubi lege divina docetur, quod tolerantur comeſſationes, rixæ & odia abſque proſecutione; tamen lege humana tolerantur, hoc eſt non puniuntur. Non enim credo, quod in regno ſuo rixa duorum non ſe proſequentium, humana lege puniatur. Dicat mihi, ubi hoc docet lex divina, quæ potius dicit: *Qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio*, Matt. 5. non poterit docere: ideo ultra tales quæſtiones non facias.

Quod vero dicitur, Deum ſufficienter providiſſe ad vitandum tale facinus, quia dedit legem matrimonii, dico quod licet matrimonii ſacramentum ſit remedium conveniens; tamen humanus judex ſciens, quod non omnes obediunt evangelio & legi Dei, ſciens infirmitatem hominum, pœnas inſtituit & præmia, & aliqua mala, licet minus mala, tolerat, ne deteriora contingant.

Contra quartum dictum adverſarii. Quartum dictum ejus eſt cum ait: Utinam curia Romana, ubi ſunt tot fornicationes ad alias eccleſias derivatæ per exemplum, non ſit illa mulier fornicaria, de qua Apocal. 17. Iſtud dictum mihi videtur magnæ irreverentiæ, & ex modica æſtimatione ſanctæ eccleſiæ C prolatum, propinquans dictis Wicleffi, qui tractatu ſcto ſecundo de Sermone Domini in monte cap. 32. non reputat epiſcopum Romanum caput omnium epiſcoporum. Et tractatu 36. vocat eam abominationem deſolationis in abſtracto, ad denotandum pravitatem ſuæ malitiæ & hoc ſuper primo loco Matthæi 24. *Cum videritis abominationem deſolationis ſtantem in loco ſancto*. Conſonare videtur illud epiſtolæ Arianorum, miſſæ Julio papæ, ut conſentiret eis ſuper eodemnationem Athanaſii Alexandrini, Pauli Conſtantinopolitani, Marcelli, Aſclepii & Luciani epiſcoporum, & ſic pacem cum eo & communionem habere ſpondebant: ſi nollet eis conſentire, minabantur ab ejus D obedientia receſſum, & deinceps nullum cum eo ſe participium habituros. Non longe abeſſe illud videtur errori Waldenſium putantium quod tota poteſtas eccleſiæ collata a Chriſto, eſt omnino evacuata propter malitiam prælatorum; & ipſa eccleſia Romana eſt meretrix Babylon, apoſtatans a fide Chriſti. Hunc errorem ſecutus fuit Petrus Johannis quidam hæreticus, ponens quod eccleſia Romana eſt carnalis ſynagoga ſatanæ. Hunc errorem tenuerat ante eum abbas Joachim, & nuper inſectus eſt Johannes Wicleff vocans eam abominationem deſolationis. Et quantum diſtat ab illis, dicens; quod eſt meretrix illa, quæ dabat habere ſectatoribus ejus de vino proſtitutionis ſuæ? Qui vero timet, id eſt dubitat, ne ſit illa, jam de ſua auctoritate & præeminentia inter cæteras eccleſias fidem non habet; quia fides eſt habitus firmus, etiam firmum ſcientia ex parte adhæſionis, etſi non ex parte evidentiæ, ut habent Thomas & ſequentes ejus.

Contra deprimentes eccleſiam Romanam. Contra hoc caput eccleſiarum tam viliter deprimentes loquitur beatus Auguſtinus lib. de Quæſtionibus veteris & novi teſtamenti, dicens: „ Ordinem ab Apoſtolo Petro ceptum, „ & uſque ad hoc tempus per traducem ſuccedentium epiſcoporum ſervatum, pertra- ANNO CHRISTI 1433.
„ hant, ordinem ſibi ſine origine vindicantes; „ hoc eſt corpus ſine capite profitentes: unde congruit etiam eorum ſedem cathedram „ peſtilentiæ appellare; nec enim ideo impune erit, quia ſub Dei nomine agunt. Non „ enim zelo Dei hoc agunt, ſed ſibi rantum „ volentes defendere; cum ſciamus Chore & „ ducentos quinquaginta viros per præſumptionem Deo offerentes, hiatu terræ abſorptos eſſe, & Oziam regem, cum Deo illicite obtuliſſet, lepra fuiſſe percuſſum. „ Hæc ille. Cyrillus vero exponens illud Petro dictum, Matth. 16. *Et porta inferi non prævalebunt adverſus eam*, dicit: „ Secundum hanc B „ Domini promiſſionem eccleſia apoſtolica Petri ab omni ſeductione & hæretica circumventione immaculata manet ſuper omnes „ præpoſitos & epiſcopos, & ſuper omnes „ primates eccleſiarum & populorum in ſuis „ pontificibus, in fide pleniſſima & auctoritate Petri; & cum aliquæ eccleſiæ quorumdem errore ſunt verecundatæ, ſtabilita inquaſſabiliter ipſa ſola regnat, ſilentium imponens, & omnium obturans ora hæreticorum. Et nos neceſſitate ſalutis, non decepti ſuperbia, neque vino ſuperbiæ debriati, typum veritatis & ſanctæ apoſtolicæ traditionis una cum ipſa confitemur & prædicamus. „ Hæc Cyrillus. Ex quo patet, quod ex Domini inſtitutione ſtatus ſummi pontificis eſt ſuper omnes alios præpoſitos orbis terræ, & omnium hæreticorum ora decreti ſui terribilis fulgore contundit. Hoc non eſt dictum de univerſali eccleſia, ſed de apoſtolica. Non nego inſerdum eum, qui dignitate populi præfulget, poſſe labi in hæreſim & alia enormia; tamen non propterea ſtatus & præeminentia apoſtolicæ auctoritatis reprobatur, ſicut propter vitia quorumdam religioſorum aut canonicorum, non eſt ſtatus ille vel ille damnandus.

Hanc inſuper præeminentiam beatus Gregorius teſtatur regiſtri ſui libro 7. epiſt. 36. ad Eulogium Syracuſanum epiſcopum, ita dicens: D „ Quis neſciat ſanctam eccleſiam in apoſto„ lorum principis ſoliditate eſſe firmatam. „ quæ firmitatem mentis traxit ex nomine, „ ut Petrus a petra vocaretur, cui veritatis „ voce dicitur: *Tibi dabo claves regni cælorum*. Cui rurſum dicitur: *Tu aliquando „ converſus confirma fratres tuos*. Iterumque; *Simon Johannis amas me? paſce oves meas*. „ Itaque cum ſint multi apoſtoli, pro ipſo„ rum principatu, ſola apoſtolorum principis „ ſedes in auctoritate convaluit. „ Hæc ille. De hujuſmodi præeminentia ſedis apoſtolicæ ſuper alias eccleſias particulares, habetur diſt. 22. a Gregorio cap. *Præcepit*. Item ibidem ab Innocentio, *Quis neſcias*. Item diſt. 19. ab E Agathone papa, *Sic omnes*. Præterea eadem diſt. cap. *Imimvero*, a Stephano papa V. & cap. ſeq. *Nulli*. Idem dicit Gregorius, & pœnam tranſgreſſoribus ſuorum ſtatutorum apponit. Item, Nicolaus papa dicit illos arguendos aut corripiendos, qui decreta Romanorum pontificum non obſervant; & habetur diſt. 20. *Si decreta*. Rurſus Anacletus ſucceſſor Clementis ſuo decreto ait: „ Anacletus „ ſervus Jeſu Chriſti in ſede apoſtolica a Do„ mino conſtitutus, & a ſancto Petro apoſto„ lorum principe preſbyter ordinatus, omni-

„ bus

ANNO CHRISTI 1433.

„ bus epiſcopis & reliquis Chriſti ſacerdoti- A
„ bus ſalutem. Et cap. 3. ſubdit: Hæc, in-
„ quit, ſancta Romana & apoſtolica eccleſia
„ non ab apoſtolis, ſed ab ipſo Domino ſal-
„ vatore noſtro primatum obtinuit, ſicut bea-
„ to Petro apoſtolo dixit: *Tu es Petrus, &*
„ *ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam*,
„ &, reliqua quæ ibi habentur, & habentur
„ di. 22. Unde „ Ex qua ſerie verborum ar-
guit, quod non capit eccleſiam Romanam pro univerſali eccleſia, ſcilicet pro illa particulari, quæ tenet arcem omnium aliarum eccleſiarum. Idem habetur ab eodem 21. dist. *in novo teſtamento*, & ſequenti cap. *Quamvis*. Idem ponit Pelagius papa. Item, idem Nicolaus papa Mediolanenſibus cap. *Omnes*. Item Gre- B gorius 5. lib. regiſtri epiſt. ad auguſtam Conſtantiam, quæ incipit: *Omnipotens Deus*, ait: „ Per omnipotentem Dominum rogo, ne pie-
„ tatis veſtræ tempora permittatis unius ho-
„ minis elatione maculari, neque tam perver-
„ ſo vocabulo ullum quoquo modo præbeatis
„ aſſenſum. Atque in hac cauſa nequaquam
„ pietas veſtra me deſpiciat; quia etſi pecca-
„ ta Gregorii tanta ſint, ut pati talia debeat,
„ Petri apoſtoli peccata nulla ſunt, ut noſtris
„ temporibus iſta pati meretur.„ Patet quo-
modo ſedes apoſtolica eſt honoranda; eſto quod papa ſit peccator: licet Gregorius eſſet vir Dei; tamen ſe tamquam peccatorem com-
putabat, & nihilominus ſedem Petri honorari C ab imperatrice poſtulabat. De hac re codices ſanctorum & volumen decreti plurima habent, quæ unius diei ſol ad recitationem non pateretur.

I.

Exempla ſuper veneratione S. ſedis apoſtolicæ & ſummi pontificis.

Profecto ſedem apoſtolicam Romanam eccleſiam omnes catholici fatentur primam in omnibus eccleſiis, eamque devote venerantur, quoniam ab ipſa ad regiones orbis fides diffuſa eſt. Conſulo ergo, ut de cætero opponens meus non ponat os in cœlum, judicium ſummi pontificis Deo, aut univerſali eccleſiæ, ſeu concilio generali reſervet. Nam pſal. 103. propheta: *Cœlum cœli Domino*; & in poſitione D apparuit per beatum Gregorium, quomodo Dominus voluit per ſemetipſum facta examinare magiſtrorum, cum non per apoſtolos aut diſcipulos, ſed per ſemetipſum ex in templo fudit & menſas nummulariorum evertit

II.

Meminerit quod beſtia tangens montem lapidabatur. Exod. 19.

III.

Quomodo David percuſſit cor ſuum, quod præciderat oram clamydis Saul. 1. Reg. 23. E

IV

Quod Oza arcam inclinatam manu contingens, percuſſus eſt a Domino. 2. Reg. 6.

V.

Ante oculos ponat, quid acciderit Cam, qui verenda patris detecta cæteris fratribus oſtendit.

VI.

Quid Abſalon perſequens patrem evenit, & quomodo tribus ſanctis inobedientia, ingratitudinis & infidelitatis ſuffoſſus fuit, de quo 2. Reg. 18.

ANNO CHRISTI 1433.

VII.

Non ſit de generatione maledicente patri papæ & matri eccleſiæ, ne moriatur morte ſempiterna.

VIII.

Non ſit contumax imperio patris ſui ſpiritualis ſummi pontificis, ne lapidibus populi dæmoniorum obruatur. Deut. 21.

IX.

Non murmuret contra Moyſen ſi duxit Æthiopiſſam, hoc eſt contra papam ſi Deum offendit per peccatum cui ſe conjunxit, ne lepra mortalis peccati ſuffundatur. Num. 12. & 2. quæſt. 4. §. *de Ais*, & 33. quæſt. 3. *Hoc ipſum*.

X.

Non erigatur contra Moyſen, ut Chore, Dathan & Abiron, de quo Num. 16. ne abſorbeat eum terra viventem.

XI.

Non ſeparetur ab arca uſque ad ultimum ventilabrum.

XII.

Non exeat de ſagena Petri, donec venerit ad littus conſummationis in fine ſæculi, aut ſaltem uſque ad finem vitæ.

XIII.

Non ſeparetur ab ovili.

XIV.

Non exeat de arca, ſed ſit ut columba, qui ſi peccando exierit, ut illa, pœnitendo revertatur.

XV.

Noverit quod non calefit pullus niſi ſub alis gallinæ.

XVI.

Non communicet Græcis, quæ acephala eſt

XVII.

Non Armenis, quæ ſchiſmatica

XVIII.

Non Orientalibus, quia occidit eis ſol.

Sed ſanctam Petri ſedem veneretur, veſtitam biſſino candenti & ſplendenti, ut Chriſti triclinium, tabernaculum ſanctificatum Altiſſimi,

ANNO CHRISTI 1433.

☞ mi, ut Rachelem decoram, Liam fœcundam, Abigail prudentiſſimam, ut Petri naviculam, ut ipſius ſagenam, ut ovile ejus, ut aream ipſius. Nam extra eccleſiam univerſalem non eſt ſalus, nec ab eccleſia Romana aut ſede Petri ſe ſubducens, ſalvabitur, niſi pœniteat & convertatur. Nullus igitur de cætero ſit ei moleſtus, etiamſi prælatus in ea præſidens ſit peccator; quia ſemper ſtigmata Dei portat ſancta ſedes apoſtolica, & qui hanc regulam ſequuntur, pax ſuper illos & miſericordia; qui de ea aliter ſapuerit, jam de area excuſſus, tradetur ut palea igni inextinguibili. Non ergo meretrix ultra appelletur, ſed ſponſa Chriſti caſtiſſima. Etenim licet in eccleſia univerſali multi ſint peccatores, & mali mixti bonis, dum adhuc militat, tamen ipſa propter ſanctos in ea exiſtentes, propter ordinem hierarchicum, qui & ſacer principatus dicitur, & propter inſeparabilem aſſiſtentiam ſancti Spiritus, ipſam, ut dicit fidei articulus, vivificantis, ſancta dicitur, immaculata, caſtiſſima, immo virgo, de qua illud apoſtoli merito poteſt intelligi 2. Corinth. 11. dum ait: *Æmulor vos Dei æmulatione, deſponſi enim vos uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto.*

Quoniam autem in eccleſia Romana, eam ſumendo pro congregatione papæ & cardinalium, univerſalis eccleſia tamquam in arce repræſentatur, ipſa dicitur ſancta, etiamſi papa ſit peccator & plures cardinales; licet ſic capta poſſet deficere. Sed ſi per eccleſiam Romanam univerſaliter eccleſia, quæ eſt congregatio omnium fidelium vel concilium generale rite & legitime congregatum intelligatur, utique illa errare in fide non poteſt, de qua credo eſſe intelligenda decreta, ſi quæ ſint, dicentia quod eccleſia Romana nulla hæreſis labe maculata eſt unquam nec potuit inquinari.

Quintum dictum replicantis, cujus impugnatio in ſequentibus apparebit

Quintum dictum replicantis fuit de pace, circa illud quod dixeram, crimina publica eſſe punienda, ſi fieri poſſit, ſalva pace; quod dum oſtendam ſolutiones ſuas, datas meis reſponſionibus, non eſſe ſufficientes, impugnabo.

Sextum dictum replicantis.

Unde tranſeo ad ſextum, ubi dicit; quod leges non debent inferre facinoroſis & peccatoribus ſupplicium mortis, quamvis adduxerim auctoritates ſacri canonis & ſanctorum, quibus, ut docebo, non ſufficienter reſpondit, & rationes Alexandri, quamvis ſolutiones nec audivi nec legi in ſuis dictis, ut non putet quis partem meam debiliter eſſe fundatam. Ultra præmiſſa dicta ſanctorum, nonnulla in medium proferam.

Auctoritates quod leges humanæ poſſunt inferre ſupplicium mortis.

Primo occurrit illud Gregorii de quo 23. quæſt. 5. *Reos ſanguinis.* Ubi poſt multa ſubdit: „ Prohibetur illo præcepto quiſque ſua „ auctoritate in necem alicujus armari, non „ legis imperio reos morti tradere. Qui enim „ publica poteſtate functus, ipſius legis imperio malos punit, nec illius præcepti, ſcilicet: *Non occides*, tranſgreſſor, nec a cœleſti patria alienus habetur.

Item Auguſtinus ad Publicolam ait: „ De „ occidendis hominibus, ne ab eis quiſquam „ occidatur, non mihi placet conſilium, niſi „ forte miles ſit, aut publica functione teneatur, ut non pro ſe hoc faciat, ſed pro aliis, vel pro civitate, ubi ipſe eſt, accepta „ legitima poteſtate. „ Ecce quod Gregorius dicit imperio legis eſſe tradendos morti reos; & Auguſtinus, quod fungens publica poteſtate licite occidere poteſt. Et hoc habetur ead. quæſt. cap. *de occidendis.*

ANNO CHRISTI 1433.

Amplius Auguſtinus 1. de civitate ait: „ Miles cum obediens poteſtati, ſub qua legitime conſtitutus eſt, hominem occidit, nulla civitatis ſuæ lege reus homicidii eſt: immo niſi fecerit, reus imperii deſerti atque contemti eſt. Paulo poſt infert: Itaque unde punietur, ſi fecerit injuſſus, inde punietur, ſi non fecerit juſſus. „ Ex quo arguit, quod habens poteſtatem exercendi legem, peccat, niſi reum mortis occidat.

Præterea Hieronymus ſuper Jeremiam, & habetur 23. quæſt. 5. „ Regum ait deliberatione, vi oppreſſorum peregrinorum, pupillorum & viduarum ne patiamini quidem „ ut veſtra conniventia eveniat eos ab aliis „ contriſtari; & ſanguinem innocentem ne effundatis in loco iſto. Homicidas enim & „ ſacrilegos, &c. non patiemini vivere. Si, „ inquit hoc feceritis, o reges Juda, tenebitis priſtinam poteſtatem. Rurſus idem ſuper „ Iſaiam ait, & habetur ead. quæſt. cap.... „ Non eſt crudelis qui crudeles jugulat: ſed „ crudelis ideo vocatur, quia crudelis patientibus eſſe videtur. Nam latro ſuſpenſus patibulo, crudelem judicem putat. Cap. ſequenti ait idem: Qui malos percutit in eo „ quod mali ſunt, & habet vaſa interfectionis, id eſt poteſtatem ut occidat peſſimos, „ miniſter eſt Domini. Item, idem ait ſuper „ Jeremiam: Homicidas & ſacrileg. & venenarios punire non eſt effuſio ſanguinis, ſed „ legum miniſterium. „

Porro Cyprianus martyr, & ead. q. c.... *Si audieris in una de civitatibus tuis, quas Dominus Deus tuus dabit tibi, inhabitare illic dicentes; eamus & ſerviamus diis alienis, quos non noſti; interficiens necabis omnes qui ſunt in civitate cade gladii, & incendens civitatem igni, & erit ſine habitaculo in æternum.* Hæc ſunt verba ſacræ ſcripturæ Deut. 13. poſt quæ, paucis interpoſitis, ait Cyprianus. „ Quod ſi „ ante adventum Chriſti circa Deum colendum & idola ſpernenda hæc præcepta ſervata ſunt: quanto magis poſt adventum „ Chriſti, circa Deum colendum ſervanda ſunt, „ quando ille veniens, non ſolum verbis nos „ hortatus ſit, ſed etiam factis. Rurſus idem „ in 9. genere abuſionis, ut habetur 23. q. 5. „ *Rex* ait: Rex debet furta cohibere, adulteria punire, impios de terra perdere, patricidas & perjuros non ſinere vivere, filios „ non ſinere impie agere. Et circa hoc quod „ dicit de perjuris habet gloſſa: Intelligas de „ perjuris in cauſa criminali, qui ſcilicet ferunt in eu falſum teſtimonium. Tales enim „ merentur mortem. „

Item Auguſtinus cap. ſequenti, & originaliter de libero arbitrio lib. 1. dicit: „ Si homicidium eſt hominem occidere; poſſunt „ tamen alii alium occidere aliquando ſine „ peccato. Nam & miles hoſtem, & judex „ vel miniſter ejus nocentem, & cui forte „ invito atque imprudenti telum de manu „ fugerit, non mihi videntur peccare cum „ hominem occidunt; ſed nec etiam iſti homicidæ appellari ſolent. Et hoc conſonat „ huic quod in poſitione allegatum fuit ab „ Auguſtino in quæſtionibus Levitici, & hoc „ ſubſequenter ponitur: Tum homo juſte occiditur. Lex enim occidit, non tu. „

Am-

ANNO CHRISTI 1433.

Amplius Urbanus ſecundus & habetur eod. quæſt. cap. *excommunicatorum*, dicit, excommunicatorum; gloſſa interlinearis, hæreticorum, qui excommunicati ſunt. Ex. de hæreticis *excommunicamus*. „ Interfectoribus, pro„ ut in ordine Romanæ eccleſiæ didiciſti, ſe„ cundum intentionem modum congruæ ſatiſ„ factionis injunge. Non enim eos homicidas „ arbitramur, quos adverſus excommunicatos „ gloſſa interlinearis, hæreticos; zelo catholi„ cæ matris eccleſiæ ardentes aliquos eos „ trucidaſſe contigerit; ne tamen ejuſdem „ matris diſciplina deſeratur, ſecundum tenorem, quem diximus, pœnitentiam eis indi„ cito congruentem, quæ divinæ ſimplicitatis „ oculos adverſum ſe complacare valeant, ſi „ forte quid duplicatis pro humana fragilita„ te in eodem flagitio incurrerint; „ videtis quod licet hæreticos pœna mortis punire, etſi ſolo zelo domus Dei hoc fieret, nullum eſſe peccatum, & hoc ſup.... dico ab eo qui publica fungitur poteſtate: tamen quia plerumque humana fragilitas in hoc aliquam paſſionem inordinatam admittit, mandat talibus aliquam pœnitentiam injungi, non pro nece ipſa, ſed pro inordinatione voluntatis perſepe admixta, aut odii, aut iræ, aut alterius alicujus cæcæ affectionis.

Denique Auguſtinus ad Bonifacium 2. quæſt. cap. *Quis etenim*, dicit poſt narrationem quod domus David pacem habere non potuit, niſi extincto Abſalon. „ Si ergo viri ſancti & pu„ blicæ poteſtates bella gerentes non fuerunt „ tranſgreſſores illius mandati: *Non occides*, „ quamvis quoſque flagitioſos digna morte pu„ nirent; ſi miles poteſtati ſuæ obediens, non „ eſt reus homicidii, ſi imperio ejus quemli„ bet flagitioſum interfecerit; ſi homicidas & „ venenarios punire, non eſt effuſio ſanguinis, „ ſed legum miniſterium. Si pax eccleſiæ mœ„ ſtitiam conſolatur perditorum; ſi illi zelo „ catholicæ matris eccleſiæ accenſi, excom„ municatos interficiunt, homicidæ non judi„ cantur; patet quod malos non ſolum fla„ gellari, ſed & interfici licet. Ex quo ma„ niſeſtum eſt, quod non ſolum licet malos „ flagellare, ſed juſtitiæ auctoritate interficere. „

Si judicem ſecularem occidere reum non licet, cur ſigna ultimi ſupplicii, cruces, patibula, furcas & ſimilia in patulo relinquimus? Aut ergo licet; aut ſi non licet, deponite, milites & judices populorum, deponite mortis torcularia, auferte hinc de terra benedictum lignum, in quo ſit juſtitia. Quod ſi hoc facere iniquum eſt, conſequens eſt ibi reos licite poſſe ad mortem torqueri; indubitanter affirmo quod ipſorum tormentorum avulſio incentivum præbet permaximum delinquendi.

Rationes ad idem. Prima. Jam rationibus arguo: leges humanæ ſic debent providere conſiſtentiæ reipublicæ, ut tuta poſſit inter improbos innocentia conſervari. Sed multi ſunt adeo conſtricti peccatis, ut nullam pœnam timeant. Ergo tales, de quibus non ſperatur ut reſipiſcant a malis, ultimo ſint ſupplicio feriendi, alioquin propter minimam aliam pœnam illatam a conturbatione juſtorum non conquieſcent: ſicut ergo tamquam membrum putridum, & de corpore politico debent reſecari. Si dicas: providebitur per exilium aut perpetuum carcerem: Reſpondeo, non per exilium; quia etſi hic non; tamen alibi nocebit. Carcer autem perpetuus eſt pœna mortis. Et ſi non in prompto, tamen in neceſſaria ſequela, ſi animus judicis non flectatur; quia tamen compertum eſt plures ex talibus prece aut pretio libertati donari, non eſt ſecurum & ſufficiens remedium contra laicos malos incorrigibiliter æſtimatione humana.

ANNO CHRISTI 1433.

Amplius ſic arguo: Lex talionis, etſi non quia judiciale veteris legis, locum modo habeat, tamen tenet quoad hoc, quod pœna æquari debet culpæ, modo poſſibili homini: igitur auferens alteri injuſte vitam, ac per hoc homicida, debet juſte perdere et vitam. Nam ſi aliqua minori pœna puniretur, non fieret adæquatio pœnæ & culpæ, non ſervaretur juſtitia diſtributiva; nec ſic dicendo, nimium ſuccendo ollam, de qua in præfatione poſitionis meæ locutus ſum, quia omnis virtus in medio eſt quoad nos: licet aliquando medium rei interdum excedere videatur, ut eſt in actu fortitudinis, in quo fortis poſt electionem, in executione debet aſſumere furorem, ſicut de Hectore narrat Ariſt. quod ſanguis exibat per nares, ſcilicet ex furenti animoſitate; & licet talis ad exceſſum vergere videatur, tamen non ſic eſt, ſed eſt in medio, ut oportet, quando oportet, cum quibus oportet circumſtantiis. Sic opera magnanimitatis & magnificentiæ apparent excedere medium, ſed non excedunt, cum fiant ut recta ratio judicat. Ita in propoſito, occidere hominem reum, juxta formam legis, ſervato ordine juris & pace ſalva boni communis, eſt virtuoſum, & medium, cujus extrema ſunt per exceſſum, occidere quando non oportet, vel quem non oportet, vel quomodo non oportet, & cum quibus non oportet circumſtantiis; & per defectum, non occidere quando, quomodo & qualiter oportet. Non ergo deſiſto in hoc fundere aquam moderationis in punitione peccatorum.

Ad rationes contra dicta iſta & pro ſuo ſtatu, ad iſtam contra diſtinctionem Auguſtini de flagitioſis & facinoroſis, dico quod hanc diſtinctionem facit Auguſtinus, verum eſt: quod aliquando unum pro reliquo accipit, ut patet in cap. *Quis etenim*, nuper allegato, in quo flagitioſos dicit digna morte puniendos, in lib. de decem chordis vocat illos facinoroſos; hoc tamen ſemper eſt verum, quod aliis nocentes lege puniuntur. Reſponsio ad rationes adversarii.

Cum allegat Scotum, 15. di. *quarti ſui*, ubi dicit, quod adulterium majus eſt peccatum quam furtum, & magis debet puniri. Dico quod ſi Scotus contradiceret Auguſtino, non reciperem eum, per regulam a magiſtro Jo. de Raguſio poſitam, & a magiſtro de Rokaſana adverſus illum allegatam: cum doctores doctoribus contrariantur, recipiendi ſunt antiquiores & majoris auctoritatis junioribus & minoribus. Sed dico quod non contradicit. Nam non arguit quod furtum, quod utique nocet, non puniatur; ſed arguit quod non debet in lege nova puniri pœna mortis, quia magis videtur pœna mortis, data in veteri lege, ſi qua eſſet contra furem ſimplicem, revocata per miſericordiam evangelicam, quam pœna contra adulterium, quam dicit revocatam ibi: *Mulier, nemo te condemnavit, nec ego te condemnabo; vade, noli amplius peccare.* Idem tamen doctor tacet contra meum opponen-

ANNO CHRISTI 1433.

neatem, quod judex humanus poteſt juſte occidere, quos aut lex data jubet generaliter, aut Deus ſpecialiter ad perſonam expreſſa juſſione. Dico tamen de facto, quod pro eo lex humana poteſt juſte pœnam mortis infligere pro quantitate & qualitate criminis & aliis debitis circumſtantiis, cum ſit reipublicæ turbativum, & inferiorum poteſtatum valde oppreſſivum. Henricus enim de Gandavo 11 quodlibet quæſtione qua quærit: Utrum in lege nova liceat occidere quemquam pro ſolo furto; dicit in ſubſtantia, quod cauſa occidendi unum habet ex parte facti, quia vergit in præjudicium Dei aut proximi; alterum ex parte occidendi, quia incorrigibilis apparet. Ultra ait, quod furtum dat cauſam occidendi ex parte facti, quia eſt contra legem naturæ & pactum humanæ ſocietatis, ſicut dicit Tullius 3. lib. de Officiis. Ex parte occidendi furtum dat cauſam, aut ex magnitudine rei furatæ, aut ex aſſiduitate furandi. Dicit ultra quod lex nova nullam hujuſmodi pœnam mortis infligit, ſed in hoc legi naturæ, infligendam relinquit, ut crudelitas non ei imputetur, ſed legi naturæ. Et in hoc lex naturæ eſt majoris juſtitiæ, quam lex Moyſi. Nam lege veteri dictante pœnam talionis, lex naturæ dictavit Achor lapidari. Hæc ex illo. Et in hoc fundatur, legem humanam pro furto pœnam mortis indicere, quod lex naturæ, de qua illa radicatur, hoc dictat. Ratio autem cur furto major pœna taxetur quam adulterio eſt, nam pœna eſt pœna & medicina, & pœna culpæ præteritæ medicina, reſpectu futuræ, ne fiat: & ſicut Thomas dicit, ſecunda ſecundæ quæſt. 108. art. 4. in pœnit. Licet in eo quod pœna debeat adæquari pro poſſe culpæ, non tamen ſemper in eo quod medicina. Aliquando enim propter pravitatem ad unum vitium major pœna, ut eſt medicina, infligitur, licet ille minus peccaverit, quam alteri, ubi eſt minor pravitas, & qui magis peccavit, ut adoleſcente & ſene idem peccatum carnis in ſpecie committentibus, licet gravius ſenex peccet quam juvenis, quoniam, teſte Seneca, juvenis luxuriosus peccat, ſenex inſanit; tamen juveni major pœna imponitur, eo quod magis pronus, & omnino indiget majori retinaculo. Sic in propoſito proniores videntur homines ad capiendum aliena, quod fit in furto, quam ad adulterium: ideo licet furtum ſit minus peccatum quam adulterium, gravior pro eo pœna determinata eſt. Cupiditas enim omnium corda etiam ſenum occupat & lacerat, Jer. 6. *Omnes avaritiæ ſtudent a minimo uſque ad maximum, & a propheta uſque ad ſacerdotem, cuncti faciunt dolum.*

Cur furto major pœna taxetur lege humana quam adulterio.

Secunda pars primi puncti. Contra ſolutiones adversarii.

Oſtenſo quod dicta replicantis, in quibus cum eo non conſentio, non ſunt vera, quod fuit primum principale hujus puncti, reſtat oſtendere, quod rationes meas non ſolvit.

Primum corollarium ſuæ quæſtionis contra primam rationem.

Ad primam auctoritatem Auguſtini lib. de Ordine, &c. dicit, quod non eſt veriſimile, quod Auguſtinus tale & tantum ſcelus vellet fieri, quod ſcit a Domino eſſe prohibitum, & in hoc verum dicit opponens meus; ſi loquatur de tolerantia, in hoc non eſt ſuſtinendus, quia nec hoc fundat in ſcriptura ſacra, & manifeſte præcepto Dei contradicit. Iſtud non videtur verum eſt mirabile; ſic Auguſtinum palam negare & dicere, quod dictum ſuum non fundetur in ſcriptura ſacra: immo præcepto Dei contradicat: nec unquam in moralibus materia audivi ſic negari B. Auguſtinum, niſi forte ubi ſuum dictum ipſe retractavit. Legatur liber Retractationum, illud de tolerantia meretricum non reperitur retractatum. Quod etiam præcepto Dei in lege nova hoc contradicit libenter audirem. Dominus præcepit zizania cum tritico reſervari uſque ad meſſem judicii. Nec ſufficit dicere: Prohibitio eſt dum mali ſunt occulti. Bene enim concedo, ſi ſint occulti, non ſunt per punitionem judiciariam puniendi, & hoc etiam dicit B. Hieronymus per me & per meum opponentem allegatus: ſed etiam ubi jam ſunt noti, ſi imminet in eorum extirpatione periculum evulſionis bonorum, tunc mali ſunt finendi; & hoc etiam ex textu patet. Nam diſcipuli dixerunt patrifamilias: *Nonne bonum ſemen ſeminaſti in agro, & unde habet zizania?* Jam ergo diſcernebant zizania ibi eſſe. Eſt ergo generale quod mali ſunt reſervandi cum bonis ex illo præcepto Domini: *Sinite*, quandocumque in eorum punitione imminet periculum evulſionis bonorum, non in favorem zizaniæ, ſed tritici.

ANNO CHRISTI 1433.

Idem in ſimilitudine de ſagena, de decem virginibus, quinque prudentibus, & quinque fatuis; in nuptiis, ad quas Deus jubet compellere intrare quoſcumque inventos per fidei ſacramentum, bonos & malos. Ipſemet opponens alibi allegat pro ſe Scotum in 15. diſt. 4. ubi dicit Scotus: Præceptum in lege veteri de punitione adulterii revocatum in nova, *Nemo te condemnavit, nec ego te condemnabo; vade*. Quod ſi adulterium in lege nova verbo Domini relaxatum eſt quoad pœnam, hoc eſt, non eſt punitum, quomodo vult opponens, ſimplex meretricium lege nova eſſe puniendum per hominem? Concordet hæc duo dicta, & oſtendat ubi Dominus hoc ſimplex meretricium præcipit his puniri per hominem aut apoſtolica doctrina? Sæpe habemus, quod fornicatores regnum Dei non poſſidebunt: ſed hoc arguit, quod eſt prohibita iſta fornicatio, quod eſt peccatum mortale, quo excludentur tales a regno cœlorum, non ab eccleſia militante; quod a Deo punientur in finali judicio; non probat quod ab homine aut quod hic Deus omnes tales puniat. Magna enim eſt differentia facienda inter prohibitionem & punitionem. Item, attente in punitione conſiderandum eſt, an dicat ſcriptura quando punitio fiet, an hic, an cum in finali judicio Dominus cum ventilabro ſeparabit granum a palea, triticum a zizania. Nec ex tolerantia hujus peccati argultur, quod eccleſia injuſte maleficos convictos excommunicat. Excommunicat enim eccleſia militans non pro iſto peccato, ſed pro illis quæ aut turbant eccleſiam, aut bonum commune, aut pro mortalibus, etiam a quibus facile eſt multitudinem abſtinere, ut in poſitione circa tertiam propoſitionem primi puncti dictum fuit.

Nota.

Contra ſolutionem ſecundæ rationis.

Ad illam de tolerantia Judæorum dixit, quod ad litteram intelligitur de inimicis David, non de Judæis; & ultra, ſecundum Scotum, quod non ſunt permittendi libere male agere, &c. Dico, quod eſt bene verum, quod ſi nocerent Chriſtianis ſollicitando ad infidelitatem vel hæreſes, aut malos mores, non ſunt permittendi: ſed dico, alias ſunt permittendi vivere; & ad hoc beatus Thomas auctoritatem

tem allegavit ; allegavi etiam tunc auctoritatem Paſchaſii papæ, allego modo decretum concilii Toletani tertii, de quo habetur di. 45. de Judæis, ubi ſic dicitur: „ De Judæis „ præcipit ſancta ſynodus nemini deinceps ad „ credendum vim inferre. Cui enim vult Deus „ miſereatur, & quem vult indurat. Non e„ nim tales inviti ſalvandi ſunt, ſed volentes, „ ut integra ſit forma juſtitiæ. „ Nec ideo reſervantur ſolum propter fructum qui ex eorum converſione venturus eſt eccleſiæ, ſed propter cauſas dictas in poſitione. Quid ſi teſtimonium fidei habemus ab hoſtibus, & quod in figura repræſentatur nobis quod credimus? præterea addo nunc, quod eis Dominicæ paſſionis recens memoria vigoratur. Dicit etiam magiſter Nicolaus de Lyra, quod iſte textus intelligatur de Judæis ; tamen in fine dicit, quod allegorice exponitur de Chriſto per David figurato, & de Judæis, qui illum in ſepulcro fecerunt cuſtodiri, qui pro pœna fuerunt per Romanos captivati & per orbem diſperſi, & tamen ad veſperam hujus mundi convertentur ad Chriſtum. Gloſſa ordinaria dicit, credo quod accipit ab Auguſtino : Hoc ſpecialiter de Judæis poteſt accipi. Præterea ne Judæi funditus pereant, diſperſi quidam ſunt, ut ad converſionem provocentur. Vult ut eccleſia ab inimicis teſtimonia veræ legis habeat, ideo pro eis orat dicens: Ne occidas eos qui me occidunt ; ſed maneat gens Judæorum cum ſigno circumciſionis ſabbati & phaſe, ut Cain ſignum habuit, ut eum nemo occideret; & ita gens illa habens ſignum ſuum non eſt occiſa, quia neceſſaria eſt credentibus ; & in ipſis præciſis oſtenditur, quæ ſit miſericordia in ſervis. Ideo, ne occidas, ne quando populi, etſi non modo, obliviſcantur mei, ſi non ſint teſtes legis & mortis. Ne occidas, ſed diſperge per omnes gentes, illos ſcilicet Judæos, qui portant nobis codices. Hæc ex gloſſa ordinaria, ex qua patet, quod textus allegatus intelligatur ſecundum allegoriam de Judæis, & quod ſunt tolerandi.

Cur Judæi permittuntur vivere.

Ad aliam de uſuris, quia de repudio prætii dicit, quod hoc fuit, quia populus ille erat duræ cervicis, &c. arguo; ſi propter duritiam populi aliqua mala Dominus in lege veteri dimiſit inulta, & hoc ad vitandum majus malum, cum hoc ratio dictet; cur modo idem homo non faciet, cum hoc dictamen ſit morale? Fateor legem novam eſſe perfectiorem lege veteri multis modis, & quod omnia publica mortalia prohibet & judicat puniri correptione fraterna & auctoritate judicis; ſed hoc in ſuo tribunali, & per ſuum executorem.

Contra ſolutionem ad tertiam.

Tribunal autem divinæ legis eſt forus conſcientiæ, & ultimum judicium: executor divinæ legis, Deus eſt, aut angeli, aut homo ut Deus, id eſt Dei vicarius. Etiam per ſimillitudinem in conſcientia cujuslibet pœnitentis aliquo modo judicium divinæ legis erigitur, dum ibi reperiuntur accuſator, teſtes, judex & tortor; licet propria non eſt ibi judicium, quia ejuſdem ad ſeipſum non eſt juſtitia, niſi metaphorica, juxta doctrinam Ariſtotelis 5. Ethicorum.

De foro & tribunali Dei.

Ad illam de Moyſe, percutiente Ægyptium, contradicit eum de Lyra, quod Moyſes non peccavit, &c. Expreſſe Auguſtinus dicit, quod juſtitiæ regulam exceſſit; ex ſerie textus Exodi patet, quod nondum acceperat ducatum populi. Nam de occiſione Ægyptii agitur 2. cap. & de aſſumptione principatus in populo in 3. Et ne credatur, quod hoc præpoſtere dictum ſit, dicitur circa finem ſecundi capituli poſt interfectionem Ægyptii & fugam Moyſi in terram Madian. *Poſt multum vero temporis mortuus eſt rex Ægypti, & ingemiſcentes filii Iſrael vociferati ſunt, aſcenditque clamor eorum ad Deum, &c.* ut ibi, & in principio tertii capit. quomodo Moyſes aſcendit ad rubum, quem vidit ardere, ſed non comburi, & ibi Dominus de illo locutus, dedit ſibi ducatum, cum ait: *Veni, mittam te ad Pharaonem*, &c. Alexander de Hallis in 3. dicit cum Auguſtino, loquente de Petro & Moyſe contra Fauſtum, quod poſtquam ille percuſſit Malchum, & iſte Ægyptium, uterque ad regimen aſſumptus eſt, uterque etiam tunc non deteſtabili immanitate, ſed emendabili animoſitate, juſtitiæ regulam exceſſit, uterque odio improbitatis alienæ; iſte fraternæ, ille Dominicæ.

Contra ſolutionem ad quartam.

Ad rationem de Jephte, quomodo peccavit, & non legitur peccatum fuiſſe punitum; ad illam & multas alias auctoritates dicit, quod etſi Dominus aliqua peccata non legatur puniviſſe, hoc quadam diſpenſatione fecit. Non ſic autem homo poteſt; quem neceſſe eſt ſequi legem, non interpretari, cum ſit ei ſubditus. Miror de iſta reſponſione, dicit opponens, quod Deus diſpenſat, dum non punit. Si diſpenſare eſſet indulgere, non eſſet difficultas, quod non puniendo diſpenſaret, id eſt indulgeret ſeu remitteret; & quod homo aliquando non punit, eſt non quia proprie indulgeat, ſed quia vult majus malum vitare, ideo minus tolerat; aut quia lege, juxta quam fert judicium, ſcilicet humana, non habet quid pro tali delicto puniat, ideo tolerat; ſed hoc eſt extenſo nomine de diſpenſatione locutum: Si proprie loquamur, diſpenſatio eſt vel juris declaratio, vel juris relaxatio, ut dicunt multi doctores. Horum differentia, ut ait Godefridus in Fontibus in ſuo quodlibeto, accipitur ex hoc, quod quædam ſunt mala, quia prohibita: in iſtis diſpenſatio non eſt, niſi amotio prohibitionis, ut ſic res ſua naturæ relinquatur; & ſic diſpenſatio eſt juris relaxatio. Alia ſunt prohibita, quia mala; & quia quæ ſunt hoc modo mala regulariter, in aliquo caſu ſunt bona, diſpenſatio in illis non eſt ſolum amotio prohibitionis, quia adhuc eſſet res mala illa amota, ſed eſt determinatio caſus, in quo id quod regulariter eſt malum, non eſt in caſu malum, nec propter illum facta fuit prohibitio. Et hæc diſpenſatio eſt juris declaratio. Nullo horum modorum Deus diſpenſat, cum aliquod peccatum mortale non punit: non primo, nam non tollit prohibitionem, ſic enim ſolveret legem, & non impleret: contra ſeipſum, dicentem: *Non veni ſolvere legem, ſed adimplere*, Matth. 5. Non ſecundo, quia tunc cum non puniret, iſte actus, qui eſt culpa mortalis regulariter, non eſſet tunc culpa mortalis, & hoc non eſt verum. Nam nullus diceret, quod mulier in adulterio deprehenſa, non peccavit mortaliter, quam tamen non punivit. Præterea ſi non puniat Deus ex diſpenſatione, cum nos ad miſerendum inſtruat, Luc. ſexto: *Eſtote miſericordes, ſicut pater veſter cœleſtis miſericors eſt*, ad diſpenſandum nos docet. Tunc ſic, nullus peccat ſciens juxta Chriſti doctrinam.

ANNO CHRISTI 1433.

Ipſe autem nos docet ut indulgeamus & miſereamur aliorum peccatis: ergo hoc faciendo non peccamus. Docet etiam ad Epheſ. 4. benignitatem & miſericordiam, dum ait: *Eſtote invicem benigni, miſericordes, donantes invicem, ſicut & Deus in Chriſto donavit vobis*. Et nullus diceret, quod implendo doctrinam apoſtolicam peccatum committatur.

In quo vult Deus quod homo eum imitetur.

Præterea totum oppoſitum dicti opponentis dicit Alexander de Hallis. Nam ipſe opponens vult quod imitemur Deum in puniendo peccata, & non in relaxando; & doctor præfatus oppoſitum dicit manifeſte. » Nam, ut » ait, Deus non vult imitari a nobis, quoad » opera potentiæ, nam in hoc Lucifer pec- » cavit: nec quoad opera ſapientiæ, quia ſic » Adam peccavit: ſed quoad opera bonitatis. » Non autem quoad opera juſtitiæ punitivæ, » niſi ab his qui funguntur publica poteſtate; » ſed vult quoad opera pietatis; & allegat » illud: *Eſtote miſericordes*, prius allegatum. »

De Jephte vero ſi ſacrificavit filiam corporaliter, an non; & ſi peccavit, dicit quod ſecundum de Lyra, ſunt de hoc opiniones. Eſt verum quod de Lyra multa circa hoc dicit, tangens propoſitam ſententiam & Hebræorum. Tamen dicit pro ſua ſententia. » Sic » fecit Jephte filiæ ſuæ, ſicut voverat. eam » interficiendo & offerendo in holocauſtum. » Secundum quod dicunt expoſitores catholi- » ci. Unde dicit Hieronymus quod fuit in- » diſcretus in vovendo, & impius in adim- » plendo: ſecundum iſta ergo non ſolvitur » ratio, quia peccatum ejus fuit mortale pec- » catum, & tamen non legitur punitum. Di- » cit ultra, quod Hebræi dicunt, quod eam » non immolavit; & multa ibi ponit, ſic in- » gerens ſine judicio & aſſertione per modum » collationis; dici poteſt quod filia Jephte » non ſacrificata Domino per mortem corpo- » ralem, ſed potius civilem ſive ſpiritualem, » eo modo quo religioſi dicuntur mundo mor- » tui; & diffuſe proſequitur. Itaque ſi eam » occidit, ratio mea currit; ſi non, non. »

Contra ſolutiones ad rationes ſumptas ex zizaniis.

Ad rationes ex novo teſtamento: Ad primam de zizaniis, dicit quod pro hoc non vult Dominus quod peccata publica non puniantur, data pertinacia, & habita opportunitate; ſed quod dubia, incerta, ut occulta: allegat verba Hieronymi pro hoc. Dico, quod etſi de dubiis prohibeamur judicare, ſecundum verba beati Hieronymi per me &, eum allegata, tamen & de manifeſtis verbum Salvatoris *Sinite*, &c. intelligitur, dum puniendo mala, imminet periculum veriſimile punitionis bonorum: tunc enim locum habet ratio, &c. toleranda ſunt zizania, ne forte colligendo illa ſimul eradicetur & triticum. Cum enim finis imponat ordinem & rationem mediis, quæ ſunt ad finem, ex ratione finis ſumenda eſt ratio eorum quæ ſunt ad ipſum. Unde cum Dominus prohibuit colligere zizania propter hunc finem, ne eradicaretur triticum, ubi idem periculum de eradicatione tritici reperitur, tunc ceſſandum eſt ab evulſione zizaniorum. Conſervatio enim tritici eſt finis intentus a patre familias; ſi igitur ſunt publica mala, ſed non poſſunt puniri, niſi juſti puniantur cum eis; aut quia iſti ab illis ſeparari aut diſcerni non poſſunt, aut quia adhærent aliquo modo illis, ſecundum Gregorium, melius eſt tolerare malos, quam punire bonos; quia inſontem & juſtum non occides, ut dicitur Exod. 23. Ab hoc excipitur, ſi tolerando malos ut parceretur bonis, ſequeretur majus ſcandalum & majus malum, quam puniendo bonos, quia in tali caſu non eſſet parcendum tritico.

ANNO CHRISTI 1433.

Allegat auctoritatem Origenis homil. 21. ſuper Joſue cap. 15. ubi dicitur, *Jebuſæum autem habitatorem Jeruſalem non potuerunt delere*, &c. Iſta auctoritas eſt pro me & contra allegantem, quoniam ad manifeſta peccata, ... eſto ergo, quoniam non poſſumus ejicere omnes iſtos, qui nos conculcant; ſaltem quos poſſumus, quorum peccata manifeſta ſunt, ejiciamus; ubi dat intelligere, quod aliqua ſunt peccata manifeſta, quæ non poſſumus ejicere, & ita ſunt toleranda, quia dixit: quoniam non poſſumus ejicere omnes iſtos qui nos conculcant. Subdit: ſaltem quos poſſumus, &c. Dicit autem quod omnia manifeſta quæ poſſumus punire, puniamus; & hoc placet mihi, & eſt pro dictis meis; de occultis concordat mecum, quod multa mala ſunt mixta bonis in eccleſia militante. Dicit conſequenter, quod per omnes parabolas allegatas ſolum arguitur, quod ſunt mixti mali cum bonis, & cum malitia eſt occulta toleratur, quod non videtur omnino concordare cum prima parabola; nam dicitur quod ſervi dixerunt patrifamilias: *Nonne bonum ſemen ſeminaſti in agro, & unde habet zizania?* Igitur illi diſtinxerunt inter zizania & triticum, nec ignotum erat illis eſſe ibi zizania; tamen illis volentibus ea eradicare dictum eſt. *Simite ea creſcere uſque ad meſſem*. Præterea de nuptiis, ubi congregati ſunt boni & mali Matth. 22. Erat ibi non habens veſtem nuptialem, quem bene diſcernebant, & dijudicare poterant non habere virtutem caritatis, ſicut diſtinguitur manifeſte habens veſtem nuptialem a non habente: tamen manſit in nuptiis, uſque dum venit rex, quod erit in finali judicio, aut in morte cujuslibet. Patet ergo ex hoc, quod aliqui mali etiam publice tolerantur cum bonis; verum hoc fit, aut quia hic non habent ſuum judicem, aut quia non poſſunt convinci de malitia ſua, aut quia non eſſet pax ſalvo, ſi punirentur, aut alia rationabili cauſa.

Contra auctoritatem Origenis ab adverſario allegatam.

Contra ſolutionem datam ad omnes parabolas allegatas.

Ad illum de ficu dicit, quod ſi ſint aliqua peccata ſpecialiter tecta hypocriſi, poſſent ad tempus tolerari; ſed poſſet tantum in hypocriſi creſcere, quod poſſet ejici & puniri. Hæc ratio non ſolvit. Nam conſtabat tribus annis ficum non habere fructum, tamen tolerabatur: ergo ubi conſtaret aliquem non habere fructum boni operis tribus annis veteris legis ſcripti, & aliqua parte legis gratiæ, adhuc aliqua rationabili cauſa expectatur & permittitur, ſi ſaltem illo tertio anno, ſcilicet in tempore gratiæ, fructificet.

Contra ſolutionem de ficu.

Contra ſolutionem de peccato Samaritanorum, dixit quod Dominus ideo prohibuit diſcipulos punire, quia hoc faciebant zelo vindictæ. Si Samaritani puniendi erant, debebat Dominus inſtruere diſcipulos, quomodo corrigerent non zelo vindictæ, ſed amore juſtitiæ. Tamen hoc non fecit, & manſit peccatum eorum inultum: & hoc propter duo bona: primo propter meritum diſcipulorum, qui habuerunt patientiam; ſecundo propter fructum converſionis Samaritanorum. Hoc teſtatur Ambroſius in poſitione allegatus, dum ait: » Non ſemper in eos qui peccaverunt eſt vin- » di-

Contra ſolutionem de Samaritanis.

» dicendum, quia nonnonquam plus prodeſt » clementia, tibi ad patientiam, lapſo ad cor» rectionem. » Denique Samaritani citius crediderunt, a quibus hoc loco ignis arcetur.

ANNO CHRISTI 1433. Contra ſolutionem de pace ſalva.

Quoniam propter anguſtiam temporis non poſſum proſequi ſingula, ad principalia puncta de cætero conſiderationem meam convertam. Venio igitur ad reſponſionem opponentis, quam fecit de pace ſalva, ipſe poſuit duplicem pacem, ſcilicet Dei & mundi. Primam tripliciter ſubdiviſit, ſcilicet hominis ad Deum, ad ſe, & ad proximum; deduxit quod iſta ſine virtutibus non ſtabilitur, quia habita pace ad Deum, ſubſequitur pax hominis ad ſe, & ad proximum. De ſecunda pace, ſcilicet mundi, dixit quod ſæpe illa eſt fuſcata & fallax, &c. Per hoc ad auctoritates canonum & doctorum, & ſtatim ad unum per dominum ſe expedit.

Circa iſta imprimis dicendum eſt opponenti, quod pacem inſufficienter diviſit in pacem Dei & mundi, pacem mundi vocando eam, quæ in poſſeſſione temporalium bonorum conſiſtit. Cum ſecundum Auguſtinum 19. de Civitate: Pax hominum ſit ordinata concordia; & ſecundum Dionyſium 11. cap. de Divinis nominibus, pax ſit omnium unitiva & conſenſus operativa. Ideo quot modi ſunt concordiæ aut unionis hominum, tot ſunt modi pacis; uniuntur enim homines Deo per caritatem 1. Corinth. 6. *Qui adhæret Deo unus efficitur cum illo*; ſecundum hoc eſt pax Dei. Uniuntur etiam homines ad invicem per amicitiam, & quia illa eſt triplex, ſcilicet propter honeſtum, propter utile, propter delectabile; illa pax, quæ ſuper amicitia propter honeſtum fundatur, eſt pax virtuoſa, aliæ duæ, quæ ſuper amicitia propter utile & propter delectabile fundantur, non ſunt veræ paces, ſed fictæ, fuſcatæ, & interdum dicuntur: pax mundi, &c. videtur cepiſſe opponens, quam pacem non laudant morales, quia tantum durat quantum amicitia, in qua firmatur; & illa tantum quantum bona utilia aut delectabilia. Statim autem illis deficientibus turbatur. Ideo Gregorius dicit: » Quieto mari, » etiam imperitus navem dirigit, turbato au» tem tempeſtatis fluctibus, etiam nauta pe» ritus ſe confundit. » Obmiſit ergo opponens meus, pacem virtuoſam in amicitia propter virtutem fundatam, & propter bonum honeſtum, de qua morales philoſophi locuti ſunt, quam leges humanæ pro fine ſibi præſcribunt, per quam manet inter homines tranquilla converſatio, ex hoc quod illi ad virtutes trahuntur. Nam audacia per vim legum reprimitur, & nocendi facultas cohibetur, ut tandem, qui metu a malo abſtinuerint, per conſuetudinem voluntarie abſtineant. Hæc pax quoddam bonum divinum eſt, ſicut & bonum commune vel gentis, ut ait Ariſtoteles. Differt tamen a pace Dei, cum inter gentiles moraliter viventes reperiri poſſit, ubi non eſt fides, inter quos tamen non eſt pax Dei, quæ in caritate firmatur. Quia ibi non eſt fides; igitur nec caritas. Fides enim eſt ſubſtantia ſperandarum rerum. Hebr. 11. Iſta pax politica & moralis ad pacem Dei diſponit, quia angelus pacis in ſciſſura cordium non habitat. Nam in pace factus eſt locus ejus, ait propheta; hinc eſt quod de iſta pace boni communis multum ſolliciti fuerunt omnes juſti rectores, propter quam leges ſtatutæ ſunt, pro qua ſervanda aliqua mala toleranda a ſanctis judicantur, ut allegavi in propoſitione; non ideo quod iſta ſit præponderanda paci ad Deum: ſed ideo per illam venitur ad pacem Dei, & illa turbata, fit major offenſa Dei. Si civitas confundatur, nonne ſequuntur homicidia, rapinæ, ſacrilegia, eccleſiarum oppreſſiones & alia omnia peccata? Scitum eſt quid dicat Seneca in declamationibus: Multitudo, ait, mota non ſervat modum. Igitur ſancti & juſtiſſimi rectores politiarum, ut pax communitatum ſervetur; toleraverunt aliqua mala: non quia illa placerent; ſed ne dum vindicare fatagerent, tumultus fieret in populo, & inde majora peccata ſurgerent, & major Dei offenſa. Itaque minora tolerantur, ut major Dei offenſa vitetur. Hæc eſt cauſa cur tantum de pace ſalvanda loquitur Auguſtinus in plurimis paſſibus librorum ſuorum contra epiſtolam Parmeniani & Apoſtolus 2. Corinth. 12. multitudinem peccantem non minatur corrigere; ſed prædicti ſuam pro illa humil.... & luctum; doctoreſque concorditer mitius agendum cum multitudine aſſeverant, quam cum perſona privata. Non autem propter pacem illam, quæ eſt in bonorum fortunæ pacifica poſſeſſione aut delectationum perituraram tranquillo uſu: quoniam iſta fallax eſt nec duratura; magis etiam interdum veræ paci cum Deo nociva, quam ad illam promotiva. Putavit forte meus opponens, eodem modo eſſe regendum hominem ſolitarium & politicum, quod fieri non poteſt. Qui enim ſolitariam vitam ducunt, non ſubjiciuntur legibus principum, ſed ſunt liberi ab illis 2. Corinth. 3. *Ubi ſpiritus Domini, ibi libertas*: Unde illis non ſunt neceſſariæ virtutes politicæ; ſed ſufficiunt theologicæ & infuſæ. Qui vero politice vivunt, ad bene vivendum virtutibus & legibus neceſſario indigent. Primis ſufficit pax Dei, ſecundis neceſſaria eſt pax politica. Quoniam autem naturale eſt homini in ſocietate vivere, quod loquela, quæ eſt propria hominis, declarat, per quam unus alteri ſuos cogitatus exprimit, dicente beato Auguſtino, in Enchiridio; » Etenim propterea verba inſti» tuta ſunt, ut eis quiſque in alterius noti» tiam cogitationes ſuas proferat; » oportuit fundari politias, provincias & regna in quibus humanæ indigentiæ ſubvenitur, quod in ſolitudine fieri non poterat: ideo ſapiens ait Eccleſiaſtes 4. *Melius eſt eſſe duos quam unum; habent enim emolumentum mutuæ ſocietatis.* Quemadmodum in rebus naturalibus ſunt duplices proprietates; quædam ſequentes materiam, quædam formam; & illæ, quæ materiam ſequuntur, ſunt imperfectionis; quæ vero formam, perfectionis: ſic in homine, mortale ſequitur materiam, ſcilicet quia compoſitus eſt ex contrariis; rationale animam. Et in artificialibus, in cultello, quod poſſit contrahere rubiginem, inſequitur materiam ejus, ſcilicet ferrum. Quod vero poſſit ſcindere, quod perfectionis eſt, formam attinet. Sic eſt in politia, in ea homines pro magna parte imperfecti, ſunt materia: ſed ordo civium ad ſuum primum, & ad invicem, eſt forma; ex prima pullulant multa mala, ex ſecunda bona. Nam ea parte bonum commune eſt quid optimum & divinum. Unde Gen. 1. cum dictum eſſet de quolibet, *quod eſſet bonum*; de

ANNO CHRISTI 1433.

☞ omnibus dictum eſt, quod *erant valde bona*. Velle igitur eſſe politias ſine peccatis, eſt velle eſſe politiam ex alio quam ex hominibus; ſicut velle habere cultellum, qui non poſſet rubiginari, eſt velle habere cultellum non de ferro. Velle autem homines omnes eſſe ſolitarios, eſt velle contra eorum naturam, & tollere de rebus majus bonum. Unde putando evitare illo modo mortalia peccata publica, incidit in majus malum, quam eſt illud quod vitatur, quia natura humana denaturatur: ideo neceſſe eſt ut ſi bene vivat, ſit melior homine; & ſi male, pejor beſtia; & quoniam arbitrium hominis eſt valde volubile & fragile, non eſt bonum imperfectos ſolitariam ducere vitam; quia cum impugnantur a carne, a diabolo, non habent auxiliatorem hominem, ideo periculoſiſſime cadunt. E contra in communitate viventes habent adjutorium hominum, ideo firmius ſtant. Proverb. 18. *Frater qui juvatur a fratre civitas firma*. Non ergo immerito ſancti & doctores habuerunt de pace boni communis & eccleſiæ tantam curam, ut ſonant eorum auctoritates. Unde ſi opponens ad illas voluit reſpondere ad unum *per Dominum*, debuit dicere *amen*, hoc eſt quod ſunt veræ & concludunt. Nec erat dicendum, quod tanti doctores reſpexiſſent magis pacem politicam temporalem quam ſpiritualem, intelligendo per pacem politicam temporalem illam quæ in fruitione, aut magis proprie, uſu temporalium bonorum fundatur, quam ipſe dicit eſſe incertam, nec veram pacem, etiam ab hoſtibus ſecuritatem allaturam, ſed magis fraudulentam, illuſivam, & ſæpe criminibus involutam. Abſit enim quod illi ſancti pro tali pace dixiſſent toleranda eſſe aliqua mala publica mortalia; ſed hoc dixerunt, pro illa pace politica, quæ fundatur in virtute & amicitia propter honeſtum, etiam loquendo moraliter. Non tamen plus ad illam quam ad pacem Dei in caritate fundatam aſpexerunt; immo minus ad iſtam oculum verterunt, ut veniretur ad illam veram pacem, quæ eſt Dei; quia per illius turbationem turbatur & illa pax Dei; & hoc de toto primo puncto principali.

ANNO CHRISTI 1433.

Quantum ad ſecundum punctum principale, oſtendere propono falſitatem ſex dictorum opponentis.

Actus primi dici. Contra primam ſuppoſitionem adversarii, quod ſacerdotes & eccleſiaſtici non fuerant ſubjecti de jure poteſtati ſæculari.

Primum dictum ejus eſt & prima ſuppoſitio: In primordio fidei Chriſtianæ vixerunt ſacerdotes ac clericorum omne collegium, ſub principum ſæculi coactiva juriſdictione, uſque ad tempora Conſtantini primi, Romanorum imperatoris. Si intelligere vellet, quod hæc ſubjectio clericorum ſub poteſtate ſæculari, non erat de jure & juſtitia; ſed de facto aut injurioſa violentia tempore primitivæ eccleſiæ, in quo ſancti martyrizabantur & opprimebantur, nec poterat eccleſia tunc reſiſtere tyrannidi illorum principum; hoc concederem: ſed modicum proficeret opponenti, etenim ſuper hoc ſic intellecto, male fundata dicta ſequentia. Sed ſi intelligit, quod hæc ſubjectio clericorum erat juſta, ſicut videtur ſentire ex decurſu ſuo, dico hoc non poſſe eſſe verum; quod patet. Primo ſic, quatuor fuerunt principales orbis monarchiæ, ut habet beatus Auguſtinus in libro de Civitate Dei, & chronicæ authenticæ teſtantur: Prima fuit apud Aſſyrios inchoata per Ninum filium Beli, per quem publice idola ſunt inventa nomine patris ſui, ut Magiſter dicit in hiſtoriis, licet aliqui de nimio faciant difficultatem; & duravit regnum Aſſyriorum mille ducentis quadraginta annis, ſecundum eumdem Auguſtinum libro 4. de Civitate Dei. Secunda monarchia tranſiit ad Judæos & Perſas tempore Darii & Cyri & aliorum regum, ut patet in Daniele. Tertia fuit apud Græcos & Egyptios, quæ tempore Alexandri Macedonis floruit, ut apparet 11. Machabæorum 1. Quarta fuit apud Romanos. Quatuor iſta regna vel imperia deſignata ſunt in viſione Nabochodonoſor regis, dum vidit ſtatuam auream, ut patet per expoſitionem Danielis in 2. cap. conſequenter ibi dicitur: *Poſt iſta quatuor regna ſuſcitabit Deus regnum cæli, quod non diſſipabitur, & regnum ejus populo alteri non tradetur. Comminuet autem & conſumet omnia regna hæc, & ipſum ſtabit in æternum*. Illud autem regnum eſt regnum Chriſti, deſignati per lapidem abſciſum de monte ſine manibus, quia conceptus ex Virgine ſine opere viri, qui comminuit teſtam, ferrum & æs, argentum & aurum; quia omnes monarchias regnum Chriſti ſubjecit. Hæc autem regnum Chriſtus Petro ſuo vicario dimiſit & ſucceſſoribus ejus. Nam dixit: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam*. Et iterum: *Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis*. Hac conſideratione motus Conſtantinus poſt baptiſmum a Chriſto inſpiratus, quem viderat in baptiſmate ſuo, ut ipſe teſtificatus eſt, ceſſit Silveſtro, vicario Chriſti, imperium in Occidente. Ex hac ratione patet clerum, & ſpecialiter ſummum pontificem non eſſe ſubjectum de jure dominis temporalibus.

2. Præterea papa a Deo, & non ab homine habet juriſdictionem: ergo de jure nulli principi ſæculari ſubjicitur, nec ab aliquo particulari homine judicari poteſt; ſed a Deo ſolo, exceptis caſibus, in quibus a concilio generali poteſt judicari, quod etiam a Chriſto immediate habet poteſtatem.

3. Item, imperator inferior eſt papa, & ne intrem labyrinthum, eſt inferior papa in ſpiritualibus, ergo in ſpiritualibus papa ac ejus clerus imperatori non ſubjicitur.

4. Item, imperator eſt filius eccleſiæ, & non pater, 96. diſt. *Si imperator*. Filius autem non corrigit patrem ejus. Omnis enim lex erubeſcit filios eſſe patrum correctores.

5. Item, papa non eſt de foro imperatoris, nec ratione papatus, quia illum habet a Deo immediate. Johan. ult. dixit Dominus: *Paſce oves meas*: nec ratione dominii temporalis, nam licet imperator dotavit eccleſiam, tamen ipſam donationem liberam fecit, nec fecit papam feudatarium, aut emphitentam, aut vaſſallum. 63. diſt. *Ego Lodocus*. 17. q. 1. ff. *Novarum*.

6. Cæterum clerici non ſunt inferiores laicis: immo e contra, & aliqui ſunt eis infeſti: ut patet 2. quæſt. 7. *Laici*. Ergo non ſunt de jure ſubjecti ipſis laicis.

7. Aliunde idem patere poteſt ſic: Qui præeſt præſtantioribus, non debet etiam ordine naturæ ſubeſſe ei qui præeſt vilioribus. Papa & pontifices præſunt melioribus, quia in ſpiritualibus habent regimen animarum, & domini temporales regimen corporum & rerum. Ergo, &c.

8. Rurſus ſpiritualia fortiora ſunt temporalibus, nam temporalia tranſeunt, Sap. 5. *Quid*

no-

ANNO CHRISTI 1433.

nobis profuit ſuperbia, aut quid divitiarum jactantia contulit nobis? tranſierunt omnia iſta tamquam umbra; ſpiritualia vero non tranſeunt. Luc. 21. *Cælum & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt.*

ANNO CHRISTI 1433.

9. Amplius eſto quod papa & imperator ac cæteri domini ſpirituales & temporales habeant a Domino poteſtatem: tamen ſpecialiori modo papa, ut patet 22. diſt. cap. 1.

10. Item, qualis eſt ordo finitum *, talis & poteſtatum: ſed finis poteſtatis temporalis ordinatur ad finem poteſtatis ſpiritualis; finis enim proprius poteſtatis temporalis eſt cives facere bonos, bonitate ſcilicet politica, & pax politiæ eſt ex juſtitia ſervata, ſecundum quod ſcriptum eſt Iſaiæ 32. *Et erit opus juſtitiæ pax, & cultus juſtitiæ ſilentium*; & iſta ordinantur ad æternam beatitudinem, quæ eſt finis regiminis ſpiritualis. Igitur, &c.

* *f.* finium.

11. Ex objecto iſtarum poteſtatum idem poteſt argui. Licet enim idem ſit materiale objectum utriuſque, tamen formale eſt alterum. Uterque ſiquidem homo ſubjectus eſt, & objectum ejus eſt: ſed ſecundum aliam rationem. Nam ratione qua homo, objectum eſt temporalis poteſtatis: ſed ratione qua ſuſceptivus gratiæ, qua & filius Dei per adoptionem, & membrum Chriſti effici poteſt, eſt objectum poteſtatis ſpiritualis; & hæc conſideratio formalis longe eſt altior prima.

12. Et hoc idem ex dictis opponentis in ſua poſitione patet. Nam in uno notabili aut potius corollario juxta principium dicit, quod eccleſia habet duas partes, ſcilicet laicos & clericos, tamquam corpus & animam; & infra dicit: Sicut corpus non debet facere aliquod opus animale, niſi proportionaliter, ut habet influxum & motionem a ſpiritu; ſic pars laicalis eccleſiæ non debet in aliquam correptionem fraternam procedere, Chriſti ſacerdotibus inconſultis; ex quo arguitur propoſitum: Laici non debent procedere ad exſecutionem ſuæ poteſtatis, abſque conſilio ſacerdotum: ergo ſacerdotes ſæcularibus poteſtatibus non ſunt ſubjecti. Immo planius loquitur ad propoſitum meum; nam ibi dicit poſt verba allegata: ab illis enim, ſcilicet clericis, oportet ut procedat ſub authentico omnis ſecularis correptio. Quod ſi ita eſt, quomodo ergo erunt ſacerdotes illis ſubjecti? quomodo ab inferiori accipiet formam & modum correctionis ſuperior?

13. Auctoritatibus veteris teſtamenti idem arguitur. Jeremias fuit ſacerdos de viculo Anathoth, tribus millibus diſtante ab Jeruſalem: fuit autem ſuperior regibus & principibus ſæcularibus. Patet Jerem. 1. *Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes & regna.* Ergo ſacerdotes, in eo quod ſacerdotes, non fuerunt regibus ſubjecti.

14. Item, Samuel invocator nominis Domini, juxta Prophetam: *Et Samuel inter eos qui invocant nomen ejus*, typum gerebat papalis nunc dignitatis; ipſe tamen judicavit populum Iſrael cunctis diebus ſuis, ut patet 1. Reg. 7.

15. Item, Melchiſedech rex Salem fuit ſacerdos Dei altiſſimi, qui tenuit typum Chriſti. Pſalm. 109. *Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech.* Certum eſt illum nulli regi fuiſſe ſubjectum, immo & majorem Abraham, quia illum benedixit; & planum eſt, quod major eſt qui benedicit, quam qui benedicitur, quia ſine ulla contradictione, quod minus eſt a meliore benedicitur, ad Hebr. 7.

ANNO CHRISTI 1433

16. Item, Moyſes fuit ſacerdos Pſalm. 98. *Moyſes & Aaron in ſacerdotibus ejus*: tamen omnibus diebus vitæ ſuæ judicavit populum Iſrael, nobiles & non nobiles, ut patet in decurſu Exodi & Deuteronomii, & in multis paſſibus Levitici & Numerorum. Quod autem fuerit ſuperior temporalibus dominis puta Pharaone rege, qui tenebat populum Domini captivum; patet, quia ſcriptum eſt Exodi 7. *Ecce conſtitui te Deum Pharaonis*, deum ſcilicet participatione, non natura. Nam ſicut dicitur de ſpiritualibus viris: *Ego dixi dii eſtis, & filii Excelſi omnes*, ſi dicatur quod fuit dominus Pharaonis, propter peccatum infidelitatis ejus non impedit propoſitum. Pharao enim licet eſſet infidelis, tamen erat rex: ergo illi regi Moyſes dominabatur, dominabatur & fidelibus, ut ante probatum eſt.

17. Sunt etiam exempla. Recitat Magiſter in hiſtoriis, quod Alexander Macedo monarcha, habuit de Jado ſummo pontifice Judæorum viſionem, ut ipſi tamquam ſuperiori honorem deferret. Unde cum veniret in Judæam Alexander, cum propoſito deſtruendi & humiliandi Judæos, poſt dictam viſionem in itinere habitam, ipſo appropinquante Jeruſalem, Jadus pontifex a Deo in viſione inſtructus, cum reliquis ſacerdotibus in pontificalibus Alexandro ex civitate occurrit. Qui Alexander, ut ipſum vidit pontificalibus ornatum, & cidarim ubi erat ſcriptum nomen *tetragrammaton* ſecundum legem in fronte pontificis, ſtatim de equo deſcendit, digniſſimeque antiſtitem veneratus eſt, nomenque adoravit divinum. Cum autem principes ejus admirarentur quod fecerat imperator, reſpondit eis; quod non ipſum adoraſſet, ſed Deum, cujus principatum tenebat & vices gerebat; & in ſomniis pridie dicit ſe Deum in tali habitu conſpexiſſe. Qui cum Jado veniens Jeruſalem, templum maximis honoravit donis, barbaricamque contra Judæos feritatem deponens, ipſos ab omni exemit tributo, ac libertati donavit; propter quam cauſam proſperatum eſt ejus imperium.

18. Simile habetur in chronicis ſummorum pontificum, de Totila rege Wandalorum erga Leonem papam, anno quadringenteſimo ſecundo, quomodo Leo veniens de Urbe, & occurrens eidem Totilæ in planitie Lombardiæ, quam flammanti gladio crudeliter devaſtabat, ipſe Totila de equo deſcendens, papæ reverentiam fecit propter viſionem quam de ipſo habuit; ipſeque Leo eum propitium reperit, ad cujus preces a feritate deſtitit, & de Italia receſſit. Ecce quod Gentiles principes ſacerdotes Domini venerantur, & tamquam ſuperiores arbitrantur. Cum autem ſacerdotium evangelicum ſit dignius ſacerdotio levitico, aut illo qui fuit in lege naturæ, quomodo dici poterit ſacerdotium evangelicum eſſe poteſtatibus ſæcularibus ſubjectum?

19. Sufficit mihi pro auctoritatibus novæ legis teſtimonium Chriſti & ſui fidelis apoſtoli Pauli. Dicit Dominus Matth. 17. Quod filii ſint liberi a tributo; per filios apoſtolos, diſcipulos & ſucceſſores eorum intelligens. Hinc notat Gloſs. ex dictis Auguſtini ſuper illo paſſu Apocal. ſic dicentis: Chriſtus dixit in omni regno filios eſſe liberos, id eſt non eſſe ve-

vestigales. Multo ergo magis liberi esse debent in quolibet regno terreno filii regni ipsius, sub quo sunt omnia regna terræ. ANNO CHRISTI 1433.

20. Si quis dicat, quamdiu sunt filii, sunt liberi; sed peccatores jam non sunt filii, ideo sunt subjecti, hoc non videtur. Primo, quia cum de nullo possimus esse certi, quod sit in gratia; de nullo erit certum, si sit exemptus a subjectione temporalium dominorum. Item per peccatum mortale & publicum non amittitur dominium; nam sic sæpe domini temporales amitterent sua dominia, quod seditiosum esset dicere, & contra intentionem opponentis. Nam tunc ecclesiastici non essent eis subjecti. Item, contra expressa dicta ipsius, qui ponit Christum fuisse Pilato subjectum, & apostolos subjectos principibus sæcularibus infidelibus; & per consequens in peccato mortali existentibus, & notorie, quia eorum infidelitas erat nota, & tales fuerunt principes temporales per longa temporum curricula. Dicere autem, quod justus sit dominus injusti, & injustus tempore quo injustus, amiserit dominium, est resuscitare articulos Wicleff 7. & 30. Hus. Unde si opponens hoc dicat ut videtur facere in corpore 2. quæst. 2. puncti, contradicit alteri dicto jam tacto, ubi ponit ecclesiasticos fuisse subjectos dominis temporalibus usque ad tempora primi Constantini, cum tunc ecclesiastici essent boni, & principes mali. Si intelligit, quod justi sunt superiores peccatoribus merito, sed non dominio, hoc non negarem: sed modicum valeret ad propositum suum.

21. Allegationes in decreto possem assumere ad propositum meum directe compositas, sed illas prætereo, paucis demtis, scilicet Nicolai papæ tribus capitulis consequenter positis, scilicet: *Cum ad verum*, *Satis evidenter*, & *In scripturis*; accipio quod ab Ambrosio dicitur in principio sui (a) Pastoralis. Dicitur enim sic: » Honor, fratres, & sublimitas episcopalis nullis poterit comparationibus adæquari. Si regum fulgori compares & principum diademati, longe erit inferius, quam » si plumbi metallum ad auri fulgorem compares; quippe cum videas regum colla & » principum submitti genibus sacerdotum, & » osculata eorum dextera, eorum orationibus » credant se communiri.» Hæc auctoritas expressa est contra dictum istud opponentis. Nescio si auctoritatem B. Ambrosii negabit, sicut fecit B. Augustini de tolerantia meretricum.

22. Eadem sententia de non subjectione ecclesiasticorum patet capitulo *Si imperator*, ubi de potestatibus sæcularibus dicitur: » Quos si » fideles sunt, ecclesiæ suæ sacerdotibus volunt esse subjectas; non sibi vindicet imperator alienum jus & ministerium, quod alteri deputatum est, neque contra eum contendat abrumpi, a quo omnia constituta » sunt. »

Venio solvere rationes suas. Ad primam Christus verbo & facto præcepit & docuit, &c. Nego istud, immo docuit oppositum; docuit enim filios regum non esse subjectos tributis, & per consequens nec aliis censibus principum, quia in nomine tributi intelligi potest omne jus census. Nam cum interrogasset Petrum: *Reges a quibus accipiunt tributum? a filiis an ab alienis?* & Petrus respondisset: *ab alienis*. Concluſit Christus: *Ergo filii sunt liberi*, Matth. 17. Quod voluit solvere tributum aut didragma, fuit, non quia deberet: immo declaravit quod non debebat; neque ipse, quia rex regum erat; neque sui discipuli, quia filii regis æterni per adoptionem; sed ne scandalizaret exactores. Nam dicit: *Verumtamen ne scandalizemus eos, vade*, inquit Petro, *ad mare*, & *mitte hamum*, &c. Quod vero voluerit vitare scandalum exactorum tributorum Cæsaris, non mirum; quia illud in illis videri poterat scandalum pusillorum, qui dignitatem & excellentiam Christi & suorum sacerdotum ignorabant. Quod vero non teneretur, audivisti jam auctoritatem Augustini super illo: *Ergo filii sunt liberi*. Sed iterum Origenem audiamus, quem essi in positione allegaverim, ideo repeto, quia ad ipsum nullum per opponentem vidi responsum. Ait enim sic: » Vide Christi prudentiam, qua» liter nec renuit tributum, nec simpliciter » jubet dare. Sed prius ostendit se non esse » obnoxium, & tunc dat; quorum unum fe» cit, scilicet dare tributum, ut illi exacto» res non scandalizarentur. Hoc autem quod » ostendit se liberum, ut non scandalizaren» tur discipuli. » Hæc Origenes. Igitur, patres, si discipuli fuissent scandalizati, si Christus dixisset se debere tributum, quid putatis, scandalizantur piorum corda fidelium etiam principum sæcularium, quando audiunt sacerdotium dignissimum subjici jurisdictioni temporalium dominorum, & magis offenduntur, dum audiunt concionari eos, delinquentes, data eorum pertinacia, in defectum suorum superiorum prælatorum multitudini indoctæ, debere subire non solum correctionis fraternæ, sed coactionæ judicium? quid ultra restabit, nisi etiam idem dicere de principibus, & subvertere omnem politiam, dum judicia ferentur ab ignorantibus jura, & quid distat inter sanctum & profanum? ANNO CHRISTI 1433. Responsio ad rationes adversarii. Ad primam.

Ad secundam, Petrus sequens doctrinam Christi præmissam, præcepit suis, &c. Possum dicere quod loquebatur de populo laicali, nec hoc est fingere, quia glossa marginalis sic dicit: Primo incepit instruere apostolus Petrus liberos, ibidem: *Subditi estote*, &c. deinde servos, ibidem. *Servi, subditi estote dominis vestris*. Postea mulieres, ibidem. Similiter *mulieres subdite sint*: viris scilicet. Sed post hoc viros, ibidem. *Viri similiter cohabitantes secundum scientiam*; deinde senes & adolescentes. Non patet ex glossa illa quod loquatur de clericis: ideo dicitur, quod de laicis loquitur, non fingitur; quia glossam illam pro Ad secundam.

du-

(a) Hoc opus Mabillonius tom. 1. Analectorum legitimo suo auctori restituit, scilicet Gaudentio Scholastico, qui postea Silvester II. papa fuit; sub cujus nomine exstat in cod. S. Martialis Lemovicensis tum hoc titulo, *Sermo Gerberti Philosophi papæ urbis Romæ, qui cognominatus est Gerbertus Silvester, de informatione episcoporum*. Citatur tamen sub nomine Ambrosii ab Humberto cardinali, lib. 1. adversus Simoniacos cap. 16. Exstatque in veteri codice Hemerodensi annorum 600. cum hoc titulo, *Libellus venerabilis viri Ambrosii Mediolanensis episcopi, qui Pastoralis dicitur*. Ejusdem nomen præfert in calce vetustissimi libri Sacramentorum ecclesiæ Senonensis, & ad calcem collectionis Dionysii exigui in bibliotheca Chuvelisiana. *Martene*.

ANNO CHRISTI 1433.

dace habemus. Dicerem ſecundo, quod ſi de clericis loqueretur, iſta ſubjectio eſſet perfectionis: quia dicit: *Subditi eſtote omni humanæ creaturæ*; & manifeſtum eſt quod non ſubjiciuntur etiam laici omni humanæ creaturæ ex debito, quare nec clerici. Sed exhortaretur ſecundum illum intellectum ad humilitatem perfectam, ſecundam quod Apoſtolus dicit ad Rom. 12. *Honore invicem prævenientes*, quem alter alteri exhibere poteſt propter Deum. Ideo cum dixiſſet apoſtolus Petrus: *Subjecti eſtote omni humanæ creaturæ*, ſubjunxit: *propter Deum*. Ad hoc opus ſupererogationis apoſtolus Petrus inſtruebat, ut ſcandalum aut occaſio murmurandi contra fideles tolleretur. Non dixit: Ut obtumeſcere faciatis hominum imprudentium ignorantiam, quod tamen abſque coactione aut debito, ſed ſpontanee hoc facere habeant, patet per ſubſequentia; quia dicit, quaſi liberi, & non quaſi velamen habentes malitiæ libertatem. Unde nec ficta ſunt iſta dicta, nec periculoſe expoſita, ſed veraciter & ſecure ad intentionem Apoſtoli, quam conformiter ad prædicta dominus Innocentius exponit, & dominus Durandus in quadam quæſtione de origine jurisdictionum, qui ad illam auctoritatem reſpondet. „ Dicendum, inquit, quod non loquitur de „ ſubjectione quoad jurisdictionem, ſed quoad „ humilitatis meritum, quæ quoad omnes debet ſervari, magis tamen reſpectu regum „ & ducum, &c. Innocentius reſpondet: Videat ipſe ſibi de periculo, qui ad talem „ jurisdictionem ſacram ſcripturam trahit, cum „ non habeat pro ſe doctorem approbatum „ aut authenticam gloſ.

Ad tertiam. Unde ad auctoritatem Ambroſii ſuper illo Luc. c. 4. *Laxate retia in capturam*, dictum eſt aliud apoſtolicum piſcandi genus, &c. dico quod in illa auctoritate nulla fit mentio de eccleſiaſticis, ſed ſolum de Chriſtianis viris, quod ſint ſubditi ſublimioribus poteſtatibus.

Ad quartam. Ad aliam ejuſdem doctoris ſuper illo Luc. 20. *Oſtendite mihi denarium, cujus habet imaginem*, dicitis ſi Chriſtus, &c. Iſta verba dico ego intellecta ut jacent, non poſſent ſtare, quia ibi dicitur, cum dedit Chriſtus cenſum, non de ſuo dedit, ſed reddidit mundo, quia propheta de eo ait Pſ. 8. *Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus, oves & boves univerſas, inſuper & pecora campi*. Et ipſe Dominus de ſe ait pſ. 89. *Si eſuriero non dicam tibi, meus eſt orbis terra & plenitudo ejus*; & iterum Matt. ultimo: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra*. Hanc vero ab initio ſuæ conceptionis habuerat, ſed non erat manifeſta, ut fuit poſt reſurrectionem. Dicam ergo quod dedit item de ſuo, hoc eſt de eo quod ſuum eſſe non putabatur, propter perfectum exemplum magnæ paupertatis, quod cunctis exhibebat, ſicut ipſe dicebat: *Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos, filius autem hominis non habet ubi caput ſuum reclinet*.

Et ad illud quod ſequitur, de auctoritate Ambroſii, *Et tu ſi non vis*, &c. dici poteſt quod poſſeſſiones & bona eccleſiis data, non ſunt divitiæ mundi, ſed ſunt Dei. Nam ex quo ſemel datum eſt Deo ſanctum ſanctorum erit Domino, ut habetur Levitici 27. & 12. q. 2. *Nulli*, ubi ſic dicitur: Nulli licet ignorare omne quod Domino conſecratur, „ ſive fuerit homo, ſive animal, ſive ager vel „ quicquid fuerit conſecratum, ſanctum ſanctorum erit Domino, & ad jus pertinet „ ſacerdotum; propter quod inexcuſabilis erit „ omnis homo, qui a Domino vel eccleſia, „ cui competit, aufert, vaſtat, invadit vel eripit, & uſque ad emendationem eccleſiæque ſatisfactionem ut ſacrilegus judicetur; „ & ſi emendare noluerit, excommunicetur.„ In hac quæſtione multa in hanc ſententiam concordantia ponuntur per multa capitula.

Quod bona eccles. non debent invadi

ANNO CHRISTI 1433.

De quibus bonis eccl. debet ſolvi tributum.

Dico etiam quod de bonis eccleſiæ ad dotem pertinentibus principalem, non debet ipſa tributum, nec de decimis & primitiis & oblationibus. De his vero quæ emtione acquiſivit, aut donatione vivorum accepit, multa dici poſſent, quæ cauſa brevitatis omitto, de quibus tamen adhuc pro ejus libertate multa habentur 23. q. 8. capitulo *Tributum*, & originaliter habentur Gen. 47. de libertate terræ ſacerdotum in Ægypto in maxima neceſſitate, fame prævalida urgente. De hac libertate rerum eccleſiæ eadem cauſa & q. c. *Convenior*, multa habentur a beato Ambroſio.

Finaliter dico opponenti, quod ſive ratione poſſeſſionum datarum eccleſiæ vel acquiſitarum debetur tributum, ſive non: tamen hoc non arguit quod ſubjecti ſint eccleſiaſtici temporalibus dominis, quantum ad perſonas eorum aut bona mobilia. Unde cum ſtatus non fundetur in bonis, ſed in perſonis, ut in ſubjecto, nullo modo probat quod ſtatus eccleſiaſticorum ſubjectus ſit ſæcularibus poteſtatibus. Nego etiam eidem, quod eccleſiaſtici ſint eleemoſynarii laicorum principum, ſed Dei & eccleſiæ, cujus ſunt bonorum ſuorum diſpenſatores. Per iſta patet etiam ſolutio dicti Apoſtoli: *Cui tributum tributum, cui veſtigal veſtigal, cui honorem honorem*.

Ad auctoritatem Ocham & omnia in dictis illis contenta, dico quod illa non ſunt dicta ejus, ſed Marſilii de Padua hæretici, cujus dicta condemnata fuerunt tempore Johannis XXII. Multa namque iſte dogmatizabat in ſubverſionem hierarchiæ eccleſiaſticæ, ſtatum eccleſiaſticum multum vilipendendo. Et quod iſte liber, qui dicitur Defenſorium pacis, fuerit ejus, patet; quia in tractatu in Translatione imperii profitetur, ſe illum feciſſe in 2. & 22. capitulo; ſive ſit illius, ſive alterius, iſta dicta non concedo.

Hac igitur ſuppoſitione confracta & penitus eliſa, pate. ſuam concluſionem ſecundam eſſe falſam, ubi dixit peccata mortalia publica perſonalia prælatorum, ſacerdotum & aliorum eccleſiaſticorum, ubi correctio fraterna aut generalis reprehenſio per prædicationem verbi Dei non ſufficeret, in defectu ſpiritualis præpoſiti, habita ſufficientia, & data opportunitate, ſunt per poteſtates ſeculares, aut per Chriſti fideles laicos, ſecundum dictamen divinæ legis, etiam ſine aliqua ſpeciali licentia ab eccleſia habita, coactive puniendæ, & judicio condemnationis, vel diffinitionis, ut eſt actus juſtitiæ, judicandæ. Falſitas hujus dicti in hac replica ſua patet ex dictis, quia eccleſiaſtici non ſunt ſubjecti illis principibus ſecularibus, aut laicis, ut diffuſe oſtenſum eſt.

Ad rationes ſuas; ad primam de Chriſto, quod fuit etiam quoad perſonam jurisdictioni principis ſecularis ſubjectus, ſcilicet Pilati, vices agentis Cæſaris, dicunt aliqui doctores, quod Pilatus non judicavit Chriſtum, ut perſonam

ANNO CHRISTI 1433.

ſonam publicam, aut præeminentem dignitatem: ſed tamquam privatam, accuſatam ſibi a principibus ſynagogæ & populo Judæorum, tamquam maleficiorem, qui in hoc erat de foro Cæſaris & ſuo, quia præſes erat in Judæa pro imperatore. Unde ipſe Pilatus ait Luc. 23. *Obtuliſtis mihi hunc hominem*, hunc, inquam, hominem, quaſi privatum; non pontificem, non in dignitate conſtitutum. Tunc enim Chriſtus, ut dicunt iſti doctores, in hac parte non gerebat perſonam papæ, ſed ſimplicis hominis coram ſuo judice accuſati; nec in hoc Chriſto papa ſucceſſit enim in potentia, non in accuſatione maligna de eo facta. Immo eſt æſtimandum, quod ſi coram Pilato falſet unus de principibus ſacerdotum aut pontificibus vel ſacerdotibus templi accuſatus, dixiſſet quod dixit de Chriſto: *Accipite eum vos & ſecundum legem veſtram judicate eum*. Sed nec accuſatores eum accuſaverunt coram Pilato, ut pontificem vel ſcribam, ſed ut populi ſubverſorem aut deceptorem. Cum igitur neo coram judice fuerit ut ſacerdos vel pontifex accuſatus, nec a judice ut talis judicatus, ex illo exemplo nihil poteſt concludi de ſubjectione clericorum dominis temporalibus. Sicut ſi laicus judex ferat ſententiam mortis contra clericum, putans tamen eum non eſſe clericum, & in quo clericalis diſciplinæ nulla apparent veſtigia, non poteſt ex hoc actu acquirere in clericos jurisdictionem.

Præterea illud judicium injuſtum fuit ex omni parte. Tria enim ad juſtum judicium requiruntur, ſcilicet juſtus ordo, juſta cauſa, juſtus animus. Non fuit juſtus ordo, quia non erat Pilato ſubditus Chriſtus, ut ordinario judici, ſed tantum ex voluntate Dei permiſſiva; & eſto quod fuiſſet verus judex ejus, quod non concedo, tamen non fuit convictus de crimine, ſed per falſos teſtes accuſatus Matt. 26. *Noviſſime venerunt duo falſi teſtes & dixerunt: Hic dixit: Poſſum deſtruere templum hoc, & in triduo readificare illud*. Item non fuit juſtus animus; quia Pilatus timore ne Cæſarem offenderet, Chriſtum judicavit. Nam cum dicerent ei Judæi: *Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris*. Scriptum eſt Johannis 19 conſequenter dicitur: *Audito hoc verbo, Si dimittis eum ſic, magis timuit*. Non fuit juſta cauſa, teſte Pilato, qui dixit Luc. 23. *Nihil invenio cauſæ in homine iſto*. Et iterum: *Ecce ego coram vobis interrogans, nullam cauſam invenio in homine iſto, ex quibus eum accuſatis: ſed neque Herodes*. Ubi Ambroſius: Pilatus Chriſtum abſolvit judicio, crucifigit myſterio. Duorum ergo virorum teſtimonio Jeſus inſons oſtenditur. Iterum Johan. 19. ait Pilatus: *Ego nullam in eo invenio cauſam*. Ubi Chryſoſtomus: „ Non dixit quia peccavit & dignus eſt morte, donate eum feſto: ſed primum eum excuſans, tunc rogabat ex abundanti, ut ſi nollent eum innocentem dimittere, ſaltem obnoxium donarent tempori. Dicerem etiam, quod ex parte Pilati judicium caruit robore, quia revera non fuit Chriſtus ei ſubditus: verum Chriſtus ex ſumma humilitate & caritate ei ſubjici voluit, & Deus Pater, ut actum poteſtatis Pilatus exerceret in Chriſtum, ut quantam habuerit caritatem Chriſtus erga genus humanum oſtenderet, quia non ſuo judice judicari voluit, abeque cauſa mori morte turpiſſima, debitum humani generis exſolvere. Sed ex hoc non concluditur, nec apparentiam habet argumentum, quod eccleſiaſtici ſubſint principibus ſæcularibus; quia ex opere ſupererogationis non concluditur debitum in eo aut ſuis diſcipulis vel filiis.

ANNO CHRISTI 1433.

Allegavit opponens dictum beati Bernardi ad archiepiſcopum Senonenſem: Dico quod non puto textum Bernardi ſic habere. Tamen ſi ita eſſet, quod non credo, dicerem ad illud: Quanto magis ſuper perſonas & temporalia omnium apoſtolorum & ſuorum ſucceſſorum omnium epiſcoporum ſeu presbyterorum, quod iſtud intelligitur de poteſtate permiſſa non approbata, vel de actu poteſtatis, non de auctoritate. Nam Dominus permiſit principes ſæculares in epiſcopos & presbyteros ac alios fideles actum poteſtatis exercere. Ad ſecundum.

Ad illud de depoſitione Abiathar a Salomone, dico conformiter ad dicta in poſitione, quod ſacerdotium veteris teſtamenti erat carnale, & per carnalem propagationem ſuccedebat, ut patet ad Heb. 7. & 9. cap. licet eſſet ordinatum ad ſpirituale obſequium, & licet eſſet figura ſacerdotii novi teſtamenti, minus tamen quam ſacerdotium Melchiſedech: Ideo ex parte qua illud ſacerdotium erat carnale & terrenum, erat terrenæ poteſtati ſubjectum, & hoc in ſolutione in poſitione dictum eſt: ſed in quantum erat ſpirituale ſecundum obſequium & ſecundum figuram, præeminebat ei. Unde reges a ſacerdotibus inſtruebantur & ungebantur. Nec ſic erat ſæculari poteſtati ſubjectum. Ad tertiam Sacerdot. veteris legis erat carnale & terrenum & poteſtati terrenæ ſubjectum.

Aliqui dicunt ſic. In veteri teſtamento promittebantur temporalia in mercedem: ideo ſumma poteſtas erat terrena. In novo teſtamento, quia æterna promittuntur, ſumma poteſtas eſt ſpiritualis. Temporalia autem adducuntur ad neceſſitatem aut ſuſtentationem: ideo in lege gratiæ non ſubditur juridice ſtatus eccleſiaſticus temporali.

Ad Damaſum qui ſe purgavit accuſatus, &c. fuit in poſitione reſponſum. Ad quartam.

Item, de Leone dictum fuit, quod fuit opus ſupererogationis, & non debiti, quod ſe judicio Ludovici imperatoris ſubmiſit, aut ſuorum. Ad quintam.

De Samuele poſſet dici, ut dictum eſt de ſacerdotibus Leviticis, ſicet non fuerit ſacerdos ſed propheta. Item, dicatur quod non ſe judicio Samuel regis aut populi ſubmiſit, ſed innocentiam, teſte populo, demonſtravit coram Saule. Volebat enim judicari, id eſt declarari, & teſtimonio populi comprobari innocens in præſentia Saul. Ad ſextam.

Arguit quod communitas poſſit habere jurisdictionem in contumaces. Satis de hoc in poſitione dictum eſt. Sed replicat, cum dixeram communitatem Corinthiorum non habere auctoritatem puniendi ex judicio, niſi cum conſenſu Apoſtoli, & arguitur quia Apoſtolus præſens eos arguit, quod dimiſerant eum, ſcilicet Corinthium fornicatorem incorreptum, quam det licentiam vel dicat iſta verba: *Ego quidem abſens corpore*, &c. & allegat Ambroſium. Dico, quod ideo reprehendit eos, quod illum non corripuerant fraternaliter, quod poterant. Item ideo quod multi illum abominabilem fornicatorem ſuſtinebant, nec de peccato illius triſtabantur. Nam dicit: *Et vos inflati eſtis ſuperbe talem defendendo aut diſſimulando peccatum ſuum, & non magis luctum ha-* Ad ſeptimam

habuiſſis? Unde ex hoc non concluditur quod communitas illa ex ſe haberet poteſtatem puniendi coactive ſeu per cohibitionem pœnæ illum fornicarium. Nam dicit: *Et non magis luctum habuiſtis?* Ubi videtur magis innuere, quod ſolam correptionem fraternam ex ſeipſa habuerit. Nam frater ſuper fratre dolere debet & lugere, ſi corripere non valeat, aut ſi correptioni non vult parere. ANNO CHRISTI 1433.

Ad octavum. Dictum autem Origenis de correctione ſacerdotum intellecta per dexteram, & populi per ſiniſtram, de fraterna correptione currit, non de judiciaria.

Quod hoc quod dicit: *Projice eum abs te.* Multa inculcavit dicta prius in ſua poſitione de Nabuchodonoſor., de Veſpaſiano, de judicio lato per Danielem in presbyteros malos, quæ non repeto, quia ſoluta ſunt in mea poſitione ſufficienter.

Conſequenter patet corollarium ſecundum quæſtionis ſecundæ eſſe falſum, ubi dicit: Peccantibus rectoribus ſpiritualibus ſubditi fideles licite poſſunt, & in caſu tenentur ſuperiorum peccata per juſtitiam corripere, caſtigare, aut punire. Oſtenſum etiam eſt jam ſuum notabile contra illud corollarium non eſſe verum: & ſi de correptione fraterna intelligatur, etiam eſt falſum. Nam per illam poteſt inferior ſuperiorem, & par parem, ſicut ſuperior inferiorem corripere; & miror quod communiter aut frequenter tranſit opponens de una correptione in aliam & ubi deberet evolvere æquivocationem, congregat eam.

Quantum ad ſecundam ſuppoſitionem, ubi ponit quod per illud: *Dic eccleſiæ*, intelligitur fidelium univerſitas: hoc certe non nego, immo conceſſi in dictis meis in poſitione; ſed non excludo per hoc prælatum. Unde illud: *Dic eccleſiæ*, dupliciter exponitur, id eſt prælato vel univerſitati fidelium; & quia non poteſt ſimul tota fidelium univerſitas congregari, dixi, quod dicendum eſt concilio generali in negligentia papæ. Illud enim habet claves ut papa, poteſt nolentem eum audire, excludere de eccleſia, ut ſit ſicut Ethnicus & Publicanus. Unde dictum Ocham, ubi per eccleſiam negat Petrum aut aliquem epiſcoporum, &c. non recipio; quamvis autem, ut dixi, inſtituletur ſic, tamen magis creditur eſſe Marſilii de Padua hæretici. Concluſionem ſuam primam ex illa nova ſuppoſitione illatam, reputo falſam, & per doctores in poſitione allegatos, Albertum Tho. Ri. de Media-villa, Auguſtinum de Anchona fuit falſitas ſatis ſpecta. Et videte quomodo inſufficienter probat ex lege correptionis fraternæ, nec cohæret ſuæ ſuppoſitioni ſecundæ, & æquivocat in multitudine. Nam dixit in ſuppoſitione, quod per eccleſiam bene intelligitur univerſitas fidelium, & ex illa lege: *Dic eccleſiæ*, quæ eſt univerſitas fidelium, concludit modo hanc concluſionem. Peccata mortalia publica perſonalia prælatorum & ſacerdotum poſſunt, & in caſu eorum data pertinacia, ſunt a quolibet Chriſti fideli correctione fraterna, ſufficientia & opportunitate habita, arguenda etiam publice, coram multitudine laicorum; patet, ait ex lege correptionis fraternæ. Conſideraſte ſi eccleſia intellecta ibi: *Dic eccleſiæ*, ſit multitudo aliqua laicorum, vel etiam omnium laicorum. Nonne eccleſia per eum eſt univerſitas fidelium, aut concilium generale eam repræſentans. Dicit Chriſtus: *Si eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus.* Illa laicorum multitudo excommunicabit nolentem audire? habet congregatio laicorum claves? Planum eſt quod non, maxime ex quo ſunt eccleſiaſtici in rerum natura, nec laici faciunt eccleſiam, excluſis clericis, ſed clerici & laici ſimul; & quia eccleſia tota non poteſt in uno loco convenire, convenit in concilio generali, & illud eſt eccleſia, de qua ibi: *Dic eccleſiæ.* Ideo dictum fuit in poſitione mea: Si prælatus delinquens correptus fuerit, nec audierit corripientem, poteſt ad ſuperiorem haberi recurſus: tandem dici eccleſiæ, id eſt, concilio generali. Certe ſi illud non audierit, ſit cuilibet ſicut Ethnicus & Publicanus. Non autem oportet currere ad multitudinem laicorum, & coram ea prælatum arguere. Rationem in poſitione habitam facio, quæ talis eſt. A correptione fraterna, ſi non ſufficit, itur ad paternam, ideo poſt illam ſecretam admonitionem, ſumuntur duo teſtes vel nous, ut cum prælato revelatum fuerit peccatum, aut etiam eccleſiæ, id eſt concilio generali; ſi negaverit accuſatus vel delatus probari poſſit, & ſi judicem non audierit, excommunicetur, aut ſit excommunicatus. Modo a ſecreta correptione, eundo ad multitudinem laicorum, non itur ad patrem, nec itur ad illum qui per cenſuram eccleſiæ poſſit inobedientem punire. Ergo non eſt recurrendum ad laicalem multitudinem. ANNO CHRISTI 1433. Impugnatio primæ concluſionis adverſarii.

Ad rationem quod Chriſtus voluit argui coram turbis Johan. 8. *Quis ex vobis arguet me de peccato*, &c. Dixi quod ſecundum dicta Gregorii Chriſtus non ſubmittit ſe correctioni populi, ſed ex ratione probat ſe peccatorem non eſſe. Allegavi textum Gregorii. Replicat, dicens: Miror quod tam exilem conſequentiam faciat reſpondens, ſcilicet ego, iſtam videlicet: Chriſtus ea ratione probat ſe peccatorem non eſſe; ergo in eodem textu non ſubmittit ſe correptioni populi. Ad hoc dico, quod magis miror, quod imponit mihi hanc feciſſe conſequentiam. Nam eſto quod utrumque dixiſſem, ſcilicet quod Chriſtus ex ratione probat ſe peccatorem non eſſe, & quod Chriſtus non ſe ſubmittit correptioni populi: tamen non ideo vellem facere conſequentiam inferendo hoc ex illo. Nam ſi dixi. Concilium nunc congregatum eſt, & dixi Bohemi ſunt Baſilex: feci ergo iſtam conſequentiam? Concilium congregatum eſt, ergo Bohemi ſunt Baſilex. A puero didici tales illationes non valere, ſaltem de forma. Nam in conſequentia bona & formali; conſequens eſt incluſum in antecedente. Unde dixi magis caute quam reſumit opponens. Nam dixi ſic in forma. Secundum Gregorium in homilia, ut Thomas recitat in expoſitione hujus paſſus, non habetur quod ſubmittat ſe correctioni populi: ſed ex ratione probat ſe peccatorem non eſſe: dixi ergo, juxta verba Gregorii, non habetur quod ſubmittat ſe correctioni populi: ſed probat ex ratione &c. Tamen modo magis declarando me, vel extendendo, dico quod per iſta verba: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Chriſtus non ſubmittit ſe correctioni populi. Probet, & ego ultra reſpondebo. Ad rationem factam per adverſarium pro illa concluſione. Ad prim.

Secunda ratio ad quæſtionem eſt ſoluta per prædicta, cum dicit ſic: Probatum eſt quod Ad ſecundam.

ANNO CHRISTI 1433.

per eccleſiam in illo verbo: *Dic eccleſiæ*, intelligitur non ſolum prælatus, ſed etiam univerſitas vel multitudo populi, & dico quod non: ſed intelligitur univerſitas fidelium omnium, aut concilium generale ipſam repræſentans. Dicit opponens, quod miratur, quod ſic volo habere eccleſiaſticos exemtos a correptione fraterna tali, ſcilicet coram multitudine, &c. Dico quod miror, quod miratur. Admiratio enim ſecundum Ariſtotelem, venit dum effectus cognoſcitur & cauſa ignoratur. Ipſe autem bene videt cauſam cur nolo dicere eccleſiaſticos a populo laicali, aut ſæcularibus judicibus debere corrigi; quia ſcilicet non ſunt illis ſubditi. Deſinat ergo mirari de cetero. Ideo igitur nolo concedere eccleſiaſticos coram multitudine populi corripi fraternaliter, quia ſic non debet fieri: ſed corripiendi ſunt fraternaliter, & hoc multum ſuadeo; & ſi nolint acquieſcere, ſunt corrigendi & puniendi paternaliter per ſuos ſuperiores, & ut ita fiat multum opto. Unde quid cauſæ eſt quod miratur, ſi tamen cauſam dicti mei intelligat, ſicut puto, quemadmodum & dictum? Dicit in hoc quod ordinem correctionis fraternæ poſuit, ut primo ſecrete quis moneatur; poſtea ſi non audit, adhibeatur unus vel duo teſtes, quos ſi non audierit, dicat eccleſiæ, id eſt prælato, & conſequenter illo negligente, & ſummo pontifice, dicatur eccleſiæ. Quod ſi illam non audierit, non habent laici quid faciant, niſi quod rem Deo committant, & orent pro illo.

Quare eccleſiaſtici non mittant corrigendi per laicos.

Quomodo tamen & a quibus ſunt corripiendi.

Ad tertiam rationem.

Dicit, inquam, quod fugio, & neſcit cujus doctoris eſt hæc gloſſa, niſi quod eſt mea. Sapiat verbum Chriſti de ordine fraternæ correptionis, & ſentiet mecum in iſto ordine. Nam poſtquam ſecreta monitio non ſufficit, dicendum eſt eccleſiæ. Eccleſia autem ſecundum doctores, dicitur prælatus aut eccleſia univerſalis, ſeu concilium generale. Nam eccleſiæ totaliter congregatæ dici non poteſt. Igitur oportet dicere concilio illam repræſentanti, in defectu prælatorum, quam nullatenus tenemus poſſe errare in univerſali correptione morum. Si illam non audierit, attendite quid dicit Chriſtus: *Sit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus*; habeatur tamquam excommunicatus, vel excommunicetur. Non dicit Dominus: A laicis corripiatur, & per juſtitiam vindicetur. Ideo bene dixi quod laici non habent aliud facere, niſi ut rem Deo committant, & pro tali orent. Deus vero eccleſiæ ſuæ non deficiet, ſed quod utilius erit diſponet.

Quod vero dictum eſt de laicis, quod nihil aliud habent facere de eccleſiaſtico; in iſto caſu accipiendum eſt; niſi eccleſia eos requireret in ſubſidium ſuæ juriſdictionis, ut quia cenſuras eccleſiæ non curavit, digna animadverſione per brachium ſæculare puniatur.

Alios autem caſus in poſitione, reſpondendo ad rationes poſitas, pro repetitis habetote, patres digniſſimi; poſſem etiam dicere, quod laici illum qui eccleſiam non audierit, & ſic eſſet ſicut Ethnicus & Publicanus, poſſent prohibere ne noceret alteri, aut ultra graviter offenderet: ſed non poſſent illum punire, niſi modo nunc expreſſo.

Ibi quia concilia de decennio in decennium a modo ſunt celebranda, juxta ordinem concilii Conſtantienſis, quærit, quid faciendum eſſet, ſi tempore medio aliquid enorme per papam fieret. Nolo repetere verba in forma, quia digna repetitione non ſunt, ſunt enim turpia, ſcandalum auditoribus facientia, ſed & aerem maculantia. Nam ibi ponit caſum, quem a ſinculis non audivimus, de papa & uxore imperatoris, loquitur etiam de manu ſacerdotis in gremio mulieris, &c. Ar omittamus indigna loqui. Tamen dico, quod ſi aliquid grave & enorme contingeret in perſona papæ, qui a nullo, niſi a concilio poteſt judicari in terris, eſſet concilium congregandum ſi periculum immineret. Quia licet non poſſit prorogari ultra decennium illud tempus, poteſt tamen ex cauſa ardua breviari, & in caſu ſuo effet accelerandum. Ubi autem requiſitus papa nollet congregare concilium, ad cito occurrendum periculo, eccleſia habet providere, in tam arduis caſibus & tam periculoſis; & bonum eſt, quod per hoc ſacrum concilium provideatur ſufficienter per alium modum de medio opportuno.

ANNO CHRISTI 1433.

Patet conſequenter corollarium ex illa concluſione ſua deductum, non eſſe verum abſolute; ſcilicet: Peccata mortalia prælatorum & ſacerdotum perſonalia publica, ſunt in evangelizatione per ſacerdotes fideles, data eorum pertinacia & habita ſufficientia & opportunitate, caritative arguenda & detegenda etiam coram clero & communi populo. Eſt verum quod non negavi omnino eſſe prædicanda peccata publica coram populo: ſed dixi quod non ſunt prædicanda peccata perſonalia publica iſtorum, niſi cum magno moderamine, & diſcreta temperantia verborum, etiam cum faciendum eſſet; puta ſi propter omiſſionem reprehenſionis vitiorum cleri, populus crederet illa non eſſe vitia, aut non tanta ut ſunt; aut haberet de hoc malam credulitatem, aut aliquod ſimile.

Reſtat oſtendere, quod non ſufficienter reſpondit ad rationes meas. Allegavi auctoritates ſcripturæ veteris & novi teſtamenti, Teleſphori papæ, Gregorii Nazianzeni, Chryſoſtomi, Alexandri de Hallis, ad hoc quod inferiores non debent prælatos & presbyteros de publicis peccatis perſonalibus coram multitudine laicorum arguere. Ad quas omnes ad unum per idem reſpondet, quod intelliguntur de accuſatione vel correptione imprudenti aut temeraria; & quando clerici & eccleſiaſtici ſervant limites ſui ſtatus, & mores & ſtatum cleri non offendunt.

Prima replica contra ſolutionem adversarii.

Iſta ſolutio non videtur vera. Nam numquam temeraria & imprudens correptio facienda eſt. Unde ſicut nec inferiores habent temerarie corripere ſuperiores, ita nec e contra. Igitur ſecundum iſtam gloſſam fictam dicendum eſt: quod ſuperiores non habent arguere aut corripere inferiores coram laicis, ſupple, imprudenter & temerarie. Quod dicit prælatos & ſacerdotes non eſſe corripiendos ante laicos, quando ſervant ſtatum & mores, nec offendunt ſtatum clericalem. Quomodo eſt hoc ſolvere? Certum eſt quod nullus debet argui aut corripi etiam fraternaliter, niſi pro peccato mortali. Per omne autem peccatum mortale boni mores maculantur. Unde ſi gloſſa ſua ſit vera, eodem modo diceret, quod laici non ſunt corripiendi, cum niſi peccent non ſunt corripiendi. Quod vero dicit iſtam gloſſam ſe accipere a dictis; immo non meis: ſed beati Gregorii in Paſtorali lib. 2. c. 5. Salva pace non bene accipit. Nam dictum Gregorii eſt de judicio

diſcuſ-

diſcuſſionis. Dicit enim quod admonendi ſunt ſubditi ne præpoſitorum ſuorum vitam temere judicent, ſi quid fortaſſe in eis reprehenſibile videtur; & applicat ad correctionem, quam vult fieri coram multitudine, data pertinencia & habita facultate, de qua nihil Gregorius præcepit. Nam judicium diſcuſſionis ſecretum eſt, & ſit in corde judicantis.

ANNO CHRISTI 1433.

Secunda.

Præterea male ad ſuum propoſitum applicat dictum apoſtoli 1. Timot. 5. *Seniorem ne increpaveris, ſed obſecra ut patrem.* Dicit: Hæc eſt regula obſervanda, cum culpa ſenioris ſuo exemplo non trahit ad interitum corda juniorum. Ubi autem ſic eſt cum ſtricta increpatione feriendus, &c. Conſiderate quod Gregorius exponit auctoritatem apoſtoli, quæ erat ad Titum epiſcopum; & ita Gregorius vult quod ſenior ab epiſcopo non dure increpetur, ſi tamen culpa ſenioris non trahat ad interitum corda juniorum: ſed ſi trahat, diſtricte increpetur ab eo. Non dicit ibi Apoſtolus aut Gregorius laicis aut ſubditis, quod increpent ſeniorem peccantem, ſed epiſcopo. Male ergo ex hoc inferre poteſt, quod ſubditi poſſint ſeniores dure arguere, cum eorum culpa ſuo exemplo alios ad peccandum inducit: dum tamen peccatum ſenioris ſit perſonale. Nec gloſſam quam pro me dedit, accepto ad verba Gregorii, ſed quod loquatur de peccato ſenioris in fide, quando eſt dure arguendus. Nam credo quod intellexit de perſonali peccato. Peccatum enim in fide non tantum exemplo, ſed per ſe ad interitum alios, trahit. Ideo talem gloſſatorem non habeo avocatum.

Tertia.

Dictum Gregorii 2. q. 7. *ſicut laudabile*, ad propoſitum ſuum non facit, quia loquitur epiſcopis in concilio congregatis, qui erant ſuperiores primate Clementio, quos hortatur ad puniendum illum, ſi talis inventus fuerit, ut fama protulerat; unde per hoc male infert quod inferiores habeant per judicium ſuperiores corrigere, aut illos coram ſubditis palam arguere.

Imponit mihi opponens, quod ad rationes ſuas probantes, quod peccata publica ſacerdotum & prælatorum perſonalia ſunt in evangelizatione per prædicatores verbi Dei, habita ſufficientia & opportunitate, data eorum pertinacia, coram clero & populo arguenda & detegenda; non reſpondi ſufficienter, ſed evaſi, ut potui, ſuperficialiter; libenter viderem quid contra ſolutiones meas replicaſſet; & hoc facere poterat, ſi erant inſufficientes, ſicut dicit, & ego reſponderem.

Contra ſolutionem ad tertiam.

Ad rationes meas probantes, quod peccata mortalia publica perſonalia prælatorum & ſacerdotum, &c. non debeant per ſeculares poteſtates puniri, aut Chriſti fideles laicos etiam ſubditos caſtigari, dicit quod poſſet dari generalis reſponſio, oſtenſa eſt frivola eſſe; nihil plus ad hoc dico.

Contra ſolutionem dictam ad verba Conſtant.

Ad expoſitionem verborum Conſtantini, ubi dicit, quod iſta verba fuerunt exhortationis ut offenderet quales deberent eſſe epiſcopi. Nam tales eſſe debent, ut non coram ſæcularibus poteſtatibus concertent, & hoc, Quoniam ad illud Dominus conſtituit vos ſacerdotes, cum dicit, vobis datum eſt de nobis judicandi, gloſſat exponens, & hoc judicio ſpirituali ratione clavium, ſicut medicus de morbo, non autem judicio conſtitivo; iſtud non poteſt ſtare, quia ſacerdos habet duas claves ſcilicet ſcientiæ & poteſtatis. Verum eſt quod per primam habet auctoritatem diſcernendi de morbo ſpirituali, ut medicus de morbo corporali: per ſecundam habet authoritatem ligandi & ſolvendi non tantum hortative, ut in pluribus paſſibus opponens innuit, ſed etiam coactive, ſeu obligative. Nam ſi verum eſt, immo quia verum eſt illud ore veritatis prolatum Petro Matt. 16. *Quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis*; magis ligat ſacerdos quam princeps aut judex ſæcularis. Conſequenter gloſſa illius: vos non poteſtis judicari ab hominibus, eſt quod hoc intelligitur de ſacerdotibus heroicis, quoniam dii vocantur. Hoc non videtur. Nam mali epiſcopi malitia perſonali, & quamdiu tolerantur ab eccleſia, dicuntur dii & angeli. Dii pſal. 60. *Ego dixi dii eſtis, & filii excelſi omnes*. Si omnes, tamen ſunt inter omnes aliqui mali: Ergo mali dii dicuntur, etiam angeli. Nam angelus Epheſi, peccaverat, quia monetur ut agat pœnitentiam; tamen dicitur angelus. Nec, ut dicit, coacti ſua judicia Romano principi detulerunt; ſed expectantes ab eo certam vindictam, & acerbiorem vel favorem inordinatum ex hoc ſperantes; & puto quod in hoc peccaverunt maxime, ſi tamquam ſuo judici hoc fecerunt.

ANNO CHRISTI 1433.

Quod ſacerdos habeat potentiam judicandi coactive, non tantum hortative.

Facit ad auctoritates multorum ſanctorum & doctorum unam ſolutionem, quod loquuntur de illis qui imitantur in vita Chriſtum, quod tales non ſunt judicandi ab aliis; ſed iſta eſt gloſſa ſua & voluntaria, nec in aliquo doctore talis gloſſa reperitur; quoniam ſecundum illam diceretur, quod non ſunt judicandi a ſuis ſuperioribus, quia nemo in hoc quod bene agit & Chriſtum imitatur, judicatur judicio condemnationis a quocumque.

Inſecit unam parvulam rationem in ſua reſponſione. Quomodo, inquit, ſervabunt laici illud Domini præceptum: *Quæ dicunt facite: ſecundum opera eorum nolite facere*; niſi judicent de vita & prædicatione. Hic eſt æquivocatus, ſicut frequentiſſime, de judicio. Nam non eſt negatum, immo conceſſum in ſecundo corollario 2. concluſionis ſecundi puncti, quod quilibet Chriſti fidelis poteſt judicare judicio diſcretionis de peccatis publicis ſacerdotum & aliorum eccleſiaſticorum; & per iſtud ſufficienter impletur iſtud: *Quod dicunt facite: ſecundum opera eorum nolite facere*. Eſt verum quod adhuc facilius concederetur judicium illud de prædicatione ſeu doctrina, quam de vita ſacerdotum, ſubditis; tum quia prædicatio ſacerdotum ordinatur directe in ſalutem ſubditorum; vita autem non; tum quia defectus in prædicatione ſunt periculoſiores ſubditis, quam vitæ; tum quia facilius error prædicationis agnoſcitur & certius, quam defectus in vita.

Cur facilius concederetur populo judicare de prædicatione ſacerdotum, quam de vita.

Ad auctoritatem Exechielis 33. de ſpeculatore, &c. dicit quod biblias multas vidit ubi textus iſte non reperitur. Poſſibile eſt; ſed ſi vidit antiquas & correctas in regno ſuo, æſtimo quod clauſulam illam reperit, *non populus terræ*, ſed nego num apud nos in talibus non reperitur? bene credo quod in quibuſdam novis ac non bene correctis, ex vitio ſcriptorum non ſit, ſed male. Ulterius, ſi ſit, inquit, hæc clauſula, eſt intelligenda de requiſitione finali & authentica: dicat mihi unicum doctorem qui ſic exponit: credo quod non poterit. Nam ſua gloſſa eſt utique ſua, quia vera, quod

ANNO CHRISTI 1433.

fieri non debet in ſcriptura ſacra, & imminet in tali modo magnum periculum, nec ſic reperiet in ſermonibus per me datis. Æſtimo enim quod intellectus dati ad auctoritates per eum allegatas, in doctoribus reperientur, aut ſanctis, aut ſcholaſticis, aut ex dictis eorum elicientur. Item cur excluſiſſet dominus populum ab eo quod ſibi nullo modo poteſt convenire, nec licite nec illicite; ſiquidem nullus prudens dominus prohibet id quod fieri non poteſt, alioquin debuiſſet Deus homini prohibuiſſe creare hominem, aut juſtificare impium. Solum ergo hoc prohibetur quod fieri poteſt, & faciendo peccatum incurritur. Cum ergo populus terræ nullomodo poſſit requirere a ſpeculatore vel cuſtode ſanguinem pereuntis requiſitione authentica, quæ Deo ſoli convenit, fruſtra Dominus hoc ei vetaſſet aut prohibuiſſet, cum dixit: *Non populus terræ loquitur*. Ergo de requiſitione ſubauthentica, & dicit quod illa, populus terræ non requiret ſanguinem pereuntis de manu ſpeculatoris negligentis. Quod allegat magiſtrum Nicolaum de Lira in 3. c. non facit ad propoſitum. Nam arguitur Ezechiel a Domino, non ab inferioribus, quod ſiluerat. Auctoritatem Origenis ſuper Geneſim homilia, ut dicit, 16. allegat, ſi bene intelligatur. Dicit illos ſacerdotes eſſe nequiores aliis, non propter libertatem ſibi datam vel ſervatam a Pharaone, ſed propter conſenſum quo eidem Pharaoni in malis favebant.

Ad auctoritatem Salvatoris Matt. 17. reſpondit per ſuppoſitionem primam. Hoc non eſt ſolvere, quia illa falſa eſt, & ſufficienter improbata.

De Abimelech, quod fuerit ſubjectus regi Saul, quia ſe coram eo excuſavit, ut ait de Lira, ſatis dictum eſt prius, quomodo ſacerdotes levitici fuerunt aut non fuerunt ſubjecti. Cetera uſque ad materiam de indulgentiis tranſeo. Proponam tamen quod ſentit de decimis. Eſt ergo ſecundum ſuum dictum hic improbandum, & eſt tale. Populus poteſt licite ſubtrahere decimas & oblationes malis ſacerdotibus malitia perſonali: hoc dictum procedere videtur ex hoc, quod non ſunt debitæ ſacerdotibus, ſed ſunt puræ eleemoſynæ. Si enim non ſunt debitæ ſacerdotibus a populo, populus propter malitiam perſonalem ſacerdotum non eſt abſolutus a debito, ſicut nec ego ſi debeo Ticio 100. & ille ſiat malus, ſum abſolutus ab illo debito. Iſtud dictum omnino coincidit cum 16. articulo Johan. Wicleff, qui in forma talis eſt: Decimæ ſunt puræ eleemoſynæ, & parochiani poſſunt propter peccata ſuorum prælatorum ad ſuum auferre arbitrium. Iſtud igitur oſtendo eſſe falſum, divina ſcriptura pariter & humana. Primo divina, nam Levitici ultimo ſcribitur: *Omnes decimæ terræ ſive de frugibus, ſive de pomis arborum Domini ſunt*; & infra: *Omnium decimarum ovis & bovis & capræ, quæ ſunt ſub paſtorum virga tranſeunt, quidquid decimum ſanctificabitur Domino*. Item Num. 18. *Filiis Levi dedi omnes decimas Iſrael in poſſeſſionem pro miniſterio quo ſerviunt mihi in tabernaculo fœderis, ut non accedant ultra filii Iſrael ad tabernaculum fœderis, nec committant peccatum mortiferum, ſolis filiis Levi mihi in tabernaculo ſervientibus & portantibus peccata populi, legitimum ſempiternum erit in generationibus veſtris* Item ibi: *Levi-*

ta decimarum oblatione contenti erunt, quas in uſus eorum & neceſſaria ſeparavi. Præterea antea Jacob ſpopondit ſolvere decimas Deo, Gen. 28. *cunctorum quæ dederis mihi decimas offerens tibi*. Amplius Malachiæ 3. ſcriptum eſt: *Inferte omnem decimam in horreum meum, ut ſit cibus in domo mea. Et probate me ſuper hoc dicit Dominus, ſi non aperuero vobis cataractas cæli, & effudero vobis benedictionem uſque ad abundantiam, & increpabo pro vobis devorantem, & non corrumpet fructum terræ veſtræ, nec erit ſterilis vinea in agro, dicit Dominus exercituum. Et beatos vos dicent omnes gentes, eritis enim vos terra deſiderabilis, dicit Dominus exercituum*.

In lege nova Dominus de ſolutione decimarum loquens Matth. 23. & Luc. 11. nec tamen opera alia debita volens propter harum ſolutionem prætermitti, dicit: *Hæc oportuit facere, & iſta non omittere*. Apoſtolus oſtendit, quod decimæ ſunt debitæ, & ſi non oſtendat quotam illam, tamen quantum ad hoc quod ſufficiant pro ſuſtentatione miniſtrorum, & ait primæ Corint. 9. Qui altario ſervit de altario vivat; quis militat ſtipendiis ſuis umquam? Item idem oſtendens quod ſunt debitæ Deo ſervientibus, allegat iſtud Deut. 25. *Non infrænabis os bovi trituranti*; & quod non propter boves dictum ſit, ſed propter apoſtolos, & doctores, ait: *Numquid de bobus cura eſt Deo, an propter nos utique hoc dicit? Nam propter nos ſcripta ſunt; quoniam debet in ſpe qui arat arare, & qui triturat in ſpe fructus percipiendi*: ſequitur ad propoſitum; *Si nos vobis ſpiritualia ſeminamus, magnum eſt ſi nos carnalia veſtra metamus?* ac ſi diceret: non eſt magnum immo debitum. Præterea Chryſoſtomus homil. 31. ſuper Matt. in opere imperfecto ait: Nunc veniamus ad ſacerdotes: ſcimus quia juſtitiam ſervare, & miſericordiam facere, & fidem habere propter gloriam ſuam mandavit Deus. Decimas autem offerre propter utilitatem ſacerdotum, ut ſacerdotes quidem in ſpiritualibus populo obſequantur, populi autem in corporalibus ſacerdotibus ſubminiſtrarent. Item Haimo ſuper illo: *Qui bene præſunt preſbyteri, duplici honore habeantur*, ait in expoſitione: duplicem honorem præcipit exhiberi presbytero in ſalutationibus, videlicet ut humilient ſe illi ſubditi, & in exhibendis donis ſtudiiſque ſpiritualibus: hæc ille.

Jure humano probatur, quod decimæ ſunt debitæ. Primo per beatum Ambroſium ſermone quodam, & habetur 16. q. 7. dicentem: Quicumque recognoverit in ſe, quod fideliter non dederit decimas ſuas, modo emendet quod minus fecit. Quid eſt fideliter dare? ut nec pejus nec minus aliquando offerat de grano, aut de vino, aut de fructibus arborum, aut de pecoribus, aut de horto, aut de negotio, aut de ipſa venatione ſua. Et contra ſolvere nolentes ſententia excommunicationis fulminanda eſt, ut patet in c. *omnes*, ubi dicitur ex concilio Rothomagenſi: Omnes decimæ terræ, ſive de frugibus ſive de pomis, Domini ſunt, &c. ut Levitici ultimo ſupra allegatum eſt; ſequitur: Sed quia modo multi inveniuntur decimas dare nolentes, ſtatuimus ut ſecundum Domini præceptum admoneantur ſemel, & ſecundo & tertio; qui ſi non emendaverint, anathematis vinculo feriantur uſque ad ſatisfactionem,

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

nem, & emendationem congruam, ut cap. ſequenti dicitur: Decimas Deo & ſacerdotibus Dei dandas, Abraham factis & Jacob promiſſis inſinuat, & omnes ſancti ſacerdotes commemorant. Item Hieronymus ſuper Malachiam in 3. c. & habetur 16. q. 1. *Revertimini*, dicit ſic: „ Nunc exequamur ordinem prophe„ tæ. Quia mihi non reddidiſtis decimas & „ primitias; idcirco in fame & penuria vos „ maledicti eſtis, & vos me ſupplantaſtis ſive „ defraudaſtis. Ecce annus expletus eſt, & ni„ hil in meos theſauros, ſed in veſtra horrea „ comportaſtis; & pro decimi & primitiis, „ quæ parva erant, ut a vobis darentur, liber„ tatem poſſeſſionum veſtrarum, & omnem fru„ gum abundantiam perdidiſtis: ut autem ſcia„ tis me iraſcente hoc perfectum; quia frau„ daſtis me parte mea, horror vos atque com„ moneo. Gloſſa interlinearis ſuper *commoneo* „ dicit: præcipio ut inferatis decimas meas in „ horrea mea, hoc eſt in theſauros templi, & „ habeant ſacerdotes atque levitæ, qui mihi „ miniſtrant cibos; & probate me, ſi non tan„ tas pluvias effudero, ut cataractæ cœli aper„ tæ eſſe credantur, effundam vobis benedictio„ nem uſque ad abundantiam. Et ibi multa de „ hoc per totum". In tantum autem dicuntur eſſe debita, ut tributa egentium animarum dicantur, teſte beato Auguſtino eod. c. 2. q. c. *Decimæ*, ubi dicit: „ Decimæ tributa ſunt „ egentium animarum; quod ſi decimas deue„ ris, non ſolum abundantiam fructuum acci„ pies, ſed & ſanitatem corporis conſequeris. „ Super illo autem: *Egentium animarum*, di„ cit gloſſa. Quod dantur egentibus clericis, „ non ideo minus dandæ ſunt, ſi divites ſunt. „ Nam intuitu perſonarum dantur eccleſiæ". Hæc gloſſa: dicerem quod ſunt egentium animarum. Nam decimæ ultra ſtatum clericorum honeſtum, ſine pompa, diſtribui per eccleſiaſt debent egentibus.

Quod vero ſit debitum ſic ſolvere decimas, & non pura eleemoſyna, patet, quia Deus per brachium ſæculare ſe de non ſolventibus vindicare videtur, in hoc quod id quod Deo dari debetur, putans quis ſibi reſervare, perdit. & fiſcus accipit: „ Unde Auguſtinus 16. q. 7. „ Majores noſtri ideo copiis omnibus abunda„ bant, quia Deo decimas dabant, & Cæſari „ ceſſum reddebant. Modo autem, quia diſceſ„ ſit devotio Dei, acceſſit indictio fiſci. No„ lumus cum Deo partiri decimas, modo au„ tem tollitur totum, hoc tollit fiſcus, quod „ non accipit Chriſtus." Item, idem ſuper illo verſu pſalm. 143. *Qui prodeunt in montibus ſanum*, ait: „ Chriſtus tacitus exigit, „ & major eſt vox tacentis, qui tamen in evan„ gelio non tacet. Nam dicit: *Facite vobis „ amicos de mammona iniquitatis;* ibi de il„ lo quod neceſſarium eſt victui eccleſiaſtico„ rum loquitur. Et ſermone de decimis red„ dendis, ait circa medium: Decimæ ex debi„ to requirantur. Nota ibi, ex debito, ut qui „ eas dare noluerit, res alienas invadit, & „ quanti pauperes in locis ubi ipſe habitat, „ illo decimas non dante, fame mortui fue„ rint, tantorum homicidiorum reus ante tri„ bunal æterni judicis apparebit, quia rem a „ Domino pauperibus delegatam, ſuis uſibus „ uſurpavit".

Thomas autem 2. 2. q. 87. art. 1. in pen. declarat, quod homines modo tenentur ad ſolutionem decimarum, & quomodo in veteri lege præceptum de ſolutione decimarum erat partim morale, partim judiciale. Morale & de dictamine rationis naturalis, quoad hoc, quod his qui divino cultui miniſtrabant, neceſſaria vitæ miniſtrarentur: judiciale vero erat ex divina inſtitutione, quoad talem determinationem, ut puta, quoad decimam. Modo autem licet judicialia legis ſint mortua, tamen poteſt aliquod ex illis noviter inſtitui, & ſic fecit eccleſia, quæ, ne populus Chriſtianus minus daret ſacerdotibus Chriſti, quam populus Judæorum ſuis ſacerdotibus & levitis, qui ad majora tenetur, quam ille, ſecundum quod ait Dominus Matt. 5. *Niſi abundaverit juſtitia veſtra plus quam Scribarum & Phariſæorum, non introibitis in regnum cœlorum:* ordinavit & ſtatuit dare decimam miniſtris novi teſtamenti. Unde ad ſolutionem decimarum homines tenentur partim jure naturali, partim inſtitutione eccleſiæ. Jure naturali, quoad hoc, quod tantum detur illis ut ſufficienter & honeſte vivant: inſtitutione eccleſiæ, quoad determinationem decimæ partis. In eamdem ſententiam venit doctor ſolemnis 4. *Quodlibeto*, quæſtione, utrum decimæ ſunt de jure evangelii; ubi poſt aliqua dicit in effectu, quod decimæ ſunt partim de jure evangelii & de jure naturali; quod dico ego ibi fundatur. Dignus eſt operarius cibo ſuo, & in locis prædictis, partim de jure humano & poſitivo, ſicut olim erant partim de naturali, & partim de jure poſitivo divino. Subtrahens ergo decimas, Deo facit injuriam in quatuor, ut quidam doctor ait. Primo, quia dehonorat Deum, qui detinet ſic rem ſacram. Secundo, tale ſacrinus damnificat totum mundum, quia ſubtrahuntur fructus huic ſæculo, propter avaritiam retinentium decimas, ſi non vindicetur Deus. Tertio, quia tale peccatum eſt grande, ſcilicet ſubtrahere decimas, quia eſt ſacrilegium. Decima enim pars eſt Dei & pauperum ejus. Quarto, quia illa ſubtractio eſt cauſa diminutionis divini cultus, qui exercetur per inſtitutos miniſtros. Unde illorum diminutio eſſet cauſa diminutionis ſacrificii pro populo, & doctrinæ fidelium. Propterea dicit te Dominus in illa ſubtractione afflictum & confectum; & hoc eſt quod dicitur Malach. 3. ubi prius allegatum fuit. *Revertimini ad me, & ego revertar ad vos, dicit Dominus exercituum, & dixiſtis: In quo revertemur?* Reſpondet Dominus: *Homo ſi affligit Deum, quia vos configitis me, & dixiſtis: In quo configimus te?* Reſpondet Dominus, *In decimis & primitiis & in penuria vos maledicti eſtis, & me vos configitis gens tota.* Gloſſa vero ſuper illo, *Configitis*, dicit: „ Tempore Eſdræ tanta fuit fames, ut „ multi pro penuria filios & filias vendentes, „ & frumenta ementes, levitis decimas non „ ſolverent; qui etiam fruges in horreis con„ geſſerant, pro magnitudine pretii decimas „ non ſolvebant. Unde compulſi miniſtri tem„ pli, fugerunt unuſquiſque in regionem ſuam. „ Ideo dicit Dominus ſe in ſuis afflictum & „ non accepiſſe decimas. Hæc ibi.

Auditis quomodo decimæ non ſunt puræ eleemoſynæ, immo ſunt debitæ, & ad hoc nunc tendit mea intentio. Unde ſi quis non abſolvitur a debito, pro hoc quod creditor ma-

lus

ANNO CHRISTI 1433.

lus efficitur malitia perſonali, non ſit populus deobligatus a decimis, quas debet ſacerdotibus bonis, ſi illi efficiantur mali malitia perſonali. Malitiam autem perſonalem dixi, malitiam ex inordinata voluntate procedentem, non corrumpentem fidem aut bonos mores per malam doctrinam, & alios illo modo non inficientem, nec rempublicam ex intentione turbantem. In poſitione autem allegavi multa originalia beatorum Auguſtini, Hieronymi, Chryſoſtomi, ad oſtendendum quomodo malis ſunt bona debita miniſtranda & eleemoſyna; ex quo ſequitur bene, quod ſi eleemoſynæ ſunt malis miniſtrandæ, ergo & debita hæc pro nunc de debito decimarum malis ſacerdotibus debitarum, dicta ſunt malis, ſcilicet malitia perſonali: ſecus autem ſi eſſent infideles, aut ſanctos mores per doctrinam malam ſubvertentes, aut reipublicæ proditores, aut turbatores ex intentione propria.

Accedo ad materiam indulgentiarum. Eſt ergo tertium dictum opponentis de indulgentiis. Circa hoc multa dixit, deſcripſit nomen indulgentiæ, diſtinxit quadruplicem modum remiſſionis. Et quia vocat indulgentias remiſſiones, aliquando conceſſiones, poteſt etiam quadruplex modus indulgentiæ aſſignari, conformiter ad remiſſionem, ſecundum eum quadruplicem; ſcilicet authenticam, ſubauthenticam, miniſterialem, & aliam omnibus competentem, quæ dicitur remiſſio offenſæ. Poſuit circa iſta ſeptem dicta de idoneitate ſuſcipientium indulgentias ſeu remiſſiones; quæ quia nolo improbare, perfunctorie tranſeo: ſed de iſtis indulgentiis non loquuntur doctores communiter, dum tractant materiam indulgentiarum. Nam iſtæ cum ſint remiſſio culpæ, aut per modum authenticitatis aut ſubauthenticitatis aut miniſterii ſunt ad ſacramentum pœnitentiæ pertinentes; illæ vero de quibus doctores loquuntur, non pertinent ad illud. Nam non ſunt remiſſio culpæ, ſed pœnæ debitæ. Unde indulgentia, ut de ea tractatur a doctoribus, eſt relaxatio pœnæ debitæ, & quoniam tractantes hanc materiam dicunt, quod ex quo divina juſtitia infringi non poteſt, & iſte, cum indulgentia datur, eſt debitor pœnæ, oportet quod ſolvat, aut alius pro eo; quod fit cum merita Chriſti & ſanctorum & eccleſiæ Catholicæ, per eum qui ſuper hoc conſtitutus eſt, iſti applicantur. Antequam ultra progrediar ad id quod mihi objicit, quod male ſibi impoſui, dum dixi, quod ponebat indulgentias in lege Domini non eſſe fundatas, & peregrinationes per homines inventas, eſſe ſuperſtitioſas, idololatriam ſapientes, & cleri avaritiam nutrientes, cum tamen, ut inquit, non ſic poſui. Recitentur hæc verba opponentis in forma, ut in ſua poſitione poſuit, & in ſuis replicis dicit; ubi ego poſui fictas & venales abſolutiones a pœna & culpa, & indulgentias in lege Domini non fundantas, ibi reſpondens dicit, me poſuiſſe in ſententia, quod abſolutiones a pœna & culpa ſunt fictæ, & indulgentiæ non ſunt in lege Domini fundatæ, apparet mihi, quod non male recitavi dicta ſua ad ſuam intentionem. Nam ipſe, quantum ex dictis ſuis accipere valeo, tacet quod indulgentiæ, ſecundum communem formam traditionis earum, dum dantur viſitantibus talem eccleſiam, & manus porrigunt adjutrices vere pœnitentibus & confeſſis, &c. certi dies indulgentiæ, non ſunt in lege Domini fundatæ; immo ex quo fit mentio de dando aliquid, reputat quod ſunt venales, & hoc eſt tertium dictum ejus. Ita de abſolutionibus a pœna & culpa, dixit quod illo modo, quo dantur communiter a ſummis pontificibus, ſunt fictæ & venales & foriſatæ, pro eo quod interdum in aliquibus litterarum fit mentio de largitione bonorum ſuorum, cum dicitur in effectu, quod dantes de bonis ſuis ad tale vel tale opus, plenam ſuorum peccatorum & pœnarum pro peccatis debitarum conſequentur remiſſionem. Quia igitur ſuam intentionem talem novi ex ſcriptis ſuis, bene dixi, quod ponebat indulgentias in lege Domini non fundatas, nec intellexi de indulgentiis, ut ſunt remiſſio culpæ, de quibus plura dicit, nec ſic ſibi volui imponere: ſed de illis, quæ ſunt relaxatio pœnæ, & quæ fundantur ſuper theſauro infinito eccleſiæ, proveniente ex merito Chriſti principaliter, & fidei formatæ eccleſiæ ac meritis ſanctorum, quæ ſupererogarunt ultra debitum. Loquendo de illis, dico quod dicit eas non eſſe in lege Dei fundatas. Nam loqui de illo theſauro, reputat fictum quid, ſicut loqui de vacuo extra mundum. Abſolutiones etiam illas, de quibus nunc, eo quod fit mentio de aliquid dando, dicit venales & fictas. Peregrinationes autem ad aliquem locum, ut quis informetur de fide aut aliis pertinentibus ad ſalutem, laudat; ſed illas quæ fiunt ad honorandum loca ſancta, baſilicas martyrum, ad adorandum cum oblatione candelarum & genuflexione, reprehendit, & dicit eas ſuperſtitioſas, idololatriam ſapientes.

Litteras fraternitatum reprehendit multum, modo quo dantur communiter a fratribus, puta quod talem vel talem faciunt participem bonorum ſuorum, miſſarum, vigiliarum, jejuniorum, ſtudiorum & ceterorum bonorum; quia, ut dicit, dantur ſub ſpe lucri, & multa circa hoc dicit.

Circa iſta placet mihi quod indulgentia, quæ eſt remiſſio culpæ, ſit vera indulgentia. Fateor quod circa peregrinationes interdum & ſæpe contingant abuſus in vagatione effrenata & exceſſibus multis. Item, quod in conceſſione litterarum fraternitatum poſſunt multa peccata contingere ex inordinata affectione concedentium eas, aut petentium. Nihilominus tamen indulgentiæ ſunt licitæ, & in lege Dei fundatæ, prout indulgentia dicit relaxationem pœnæ debitæ: & fundantur ſuper illo theſauro meritorum Chriſti, &c. Hic autem theſaurus meritorum fundari poteſt ſuper iſto Zacharias 9. *Tu quoque ſanguine teſtamenti tui emiſiſtis vinctos de lacu, in quo non eſt aqua.* Si Dominus emiſit vinctos de lacu, præſervat quoſdam, ne mittantur in lacum, per quem intelligitur pœna inferni, limbus patrum, extra quem Dominus vinctos tunc poſuit, & purgatorium, a quo per applicationem meritorum ſuorum ab habente poteſtatem præſervantur. Item in illo ad Romanos 5. *Juſtificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum per Dominum noſtrum* Jeſum Chriſtum. Si juſtificati jam pacem habemus cum Deo, quid ergo dicit, pacem habeamus ad Deum, niſi quia adhuc pœna ſolvenda eſt, quæ per applicationem meritorum Chriſti eſt ſoluta, ut pacem habeamus

ad

ad Deum per Chriſtum? Et paulo poſt iterum dixit Apoſtolus: *Si cum adhuc inimici eſſemus peccatores, Chriſtus pro nobis mortuus eſt, multo magis nunc juſtificati in ſanguine ipſius, ſalvi erimus ab ira per eum;* & in illo capitulo multa dicit Apoſtolus, ex quibus apparet quomodo Chriſtus meruit nobis, & quomodo in eo omnes juſtificantur. Igitur ſi meritum Chriſti ſit tantum, immo infinitum & pro redemtione infinitorum mundorum, ſi eſſent, non eſt inane fundamentum indulgentiarum. Poteſtas vero diſpenſandi hunc theſaurum per papam, univerſaliter fundatur ibi: *Quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis; & quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis*, ſicut diffuſe in poſitione mea declaravi.

ANNO CHRISTI 1433.

Quod addidi, quod etſi non eſſet expreſſum in ſacra ſcriptura fundamentum, ſufficeret auctoritas eccleſiæ, non ex timore feci, ſed ex veritate. Nam cum eccleſia in his quæ fidei ſunt & concernunt ſalutem animarum, non poſſit errare, ſufficere debet cuique fideli ejus auctoritas.

Tria debent concurrere ad collationem indulgent.

Dico igitur quod poſſunt dari indulgentiæ, quæ ſunt relaxatio pœnæ, tribus concurrentibus, quod ſit auctoritas; in dante, caritas in ſuſcipiente, & pietas in cauſa, ſcilicet vel ad honorem Dei aut utilitatem eccleſiæ, & iſtis ſtantibus, papa ſi dat indulgentias, tenent.

Ad rationes ſuas reſpondeo. Ad primam papa dat indulgentias multis, qui ſunt præſciti, & hoc papa dubitare habet talibus quod Deus non dat, &c. Dico, indulgentiæ non tenent, niſi ſint tria præmiſſa. Præſciti autem, etſi ſint in caritate, ſecundum præſentem juſtitiam, ſaltem, aliqui non tamen decedunt in caritate &c. deerit eis ſecundum prædictorum.

Ad ſecundam, res corporales, &c. concedo majorem; ſed tamen inepte ad propoſitum aſſumitur, cum indulgentiæ non vendantur, nec emantur. Eſto quod aliquod ſubſidium tribuatur eccleſiæ. Nam non datur indulgentia pro illo dato corporali, ſed pro opere ſpirituali, ſcilicet reparatione eccleſiarum vel pontium, aut piorum locorum; & licet temporale intervenial, ordinatur ad ſpirituale, ut eſt divinum ſervitium in eccleſia reparanda fiendum, opus miſericordiæ peregrinantibus, quoad pontium reparationes, & aliis juſtis perſonis & circumſtantiis. Hæc Thomas in 4. di. 20. Concordat Richardus de Media-villa eadem di. 4. Tangit Thomas de repreſſione inimicorum eccleſiæ, qui pacem ejus perturbant, quod pro illa poſſunt dari indulgentiæ. Unde ſi aliquis rex eccleſiam turbet, ſive in ſpiritualibus, ſive in temporalibus, poteſt papa dare indulgentias omnibus ad reprimendum illum concurrentibus. Et quia talibus oportet dare ſtipendia temporalia, poteſt poni illa clauſula, quod dantibus de ſuis bonis ad tale opus indulgentia confertur.

Ad tertiam, poſitis indulgentiis, &c. Reſpondeo negando conſequentiam. Nam papales indulgentiæ requirunt in cauſa pietatem, & in conferente diſcretionem. Nam auctoritas requiſita exerceri non debet ſine diſcretione, nec evenit talis cauſa, ut omnibus omnia debita relaxet, nec poteſt evenire poſſibili morali, quod eſt juris, & ſecundum quod res humanæ contingunt. Præterea cum ſecundum Apoſtolum non ſit data poteſtas in deſtructionem, ſed in ædificationem: ſic debet ſua uti poteſtate papa, ne quid nimis & inordinate fiat, atque immoderate. Unde quicquid ligat aut ſolvit in terris, clave non errante, ligatum aut ſolutum eſt in cœlis. Si aliter faceret, locus eſt: ideo non poteſt totum purgatorium evacuare de lege communi.

ANNO CHRISTI 1433.

Non dico, ut opponens dixit, quod papa det indulgentias dum impugnatur, aut pecunia indiget, ſi de perſecutione perſonali loquitur; ſed ſi impugnatur eccleſia, cujus ipſe eſt univerſalis paſtor, dat indulgentias. Non eſt etiam putandum, quod ut pecuniam recipiat, det indulgentias; & ſi faceret, peccaret graviter, nec tenerent; quia nec eſſet caritas in recipiente, nec pietas in cauſa.

Ex dictis patet ſolutio rationis additæ ibi, per quam probare vult, quod papa teneatur omnibus dare indulgentiam plenariam; & arguit ſic: Potens relevare, &c. Dico ad aſſumtum quod eſt verum, & maxime cui ex officio incumbit. Sed papa ſine auſa pia, quæ honorem Dei aut eccleſiæ reſpicit, non debet dare indulgentias, & ſi det, non tenetur. Item per indulgentiam non liberatur, quis a morte ſpirituali, ſicut de indulgentia loquimur, ſed ſolum a pœna reſtante ſolvenda, non autem a peccato. Unde magis ratio iſta contra facientem currit, qui concedit indulgentias, quæ ſunt remiſſio a culpa, ſolvat igitur illam. Nec dicantur indulgentiæ venales, ſi conditio aliquid dandi apponatur. Semper enim illud eſt pro cauſa pia, aut eleemoſyna, aut alia utili eccleſiæ, aut ad honorem Dei.

Ut autem de cetero placeat magis ſobrie loqui de tanto pontifice, adducatur in medium auctoritas Cyrilli in libro theſaurorum. Ait enim ſic. „ Dedit Dei Filius Petro plene & „ perfecte claves regni cœlorum; quoniam, ſi„ cut ipſe accepit a Patre, dux & ſceptrum „ eccleſiæ gentium, ex Iſrael egrediens, ſuper „ omnem principatum & poteſtatem, & ſuper „ omne quodcunque eſt, ut in nomine ejus „ genua cuncta curventur, pleniſſimam poteſta„ tem: ſic & Petro & ejus diadochis, hoc eſt „ ſucceſſoribus, non minus, ſed pleniſſime „ commiſit, & coram apoſtolis & evangeliſtis, „ loco ſui, ipſe caput eccleſiæ, in medio co„ rum ſtatuit, quatenus ipſi in evangeliis & „ epiſtolis mundo huic prædicando, eccleſias „ & prælatos ordinando, ſcriberent quæ a Do„ mino audierunt & receperunt, affirmantes „ in omni doctrina Petrum loco Domini & „ ejus eccleſiam in omni loco, in omni capitu„ lo & ſynagoga, in omni electione & affir„ matione, & quicquid ſolvendum & ſtatuen„ dum foret ipſius auctoritate approbarent, „ ipſum vocans Cephan, hoc eſt caput". Multa pulcherrima ponit, inter quæ gratia brevitatis omitto, eccleſiæ pleniſſimam poteſtatem Petro & ſucceſſoribus conceſſam, quibus omnis particularis perſona curvare genua debet, ut Petro. Modum igitur ponat quiſque ori ſuo, ut non libere in contumelias procumpere præſumat.

Quarum ſi quam adver ſarii.

Quod litteras fraternitatum dicit, quod fraternitas, quæ eſt ſocietas credentium, in fide & caritate eſt facta & bona: ſecundum illam alter pro altero orat, alter alteri debitor eſt; iſtud & ſupponens, & ea quæ circa illam dixit non nego: ſed ex ſcriptis ſuis traho quar-

tum

tum dictum. Litteræ fraternitatum, quæ non A
ANNO CHRISTI 1440. dantur niſi ſub ſpe lucri aut confœderationis illicitæ, reprehendendæ ſunt; quoad hoc, quod mala intentio interdum concurrit, non adverſor opponenti: ſed arguit mihi quod intendit etiam formam illarum reprobare, per quam fratres faciunt alios participes ſuorum bonorum ſpiritualium, orationum, jejuniorum, &c. & ad hoc reducunt ſuas rationes; & in hoc non lucum concordo; & oſtendo quod forma illarum jam dicta non eſt reprobanda. Orationes & ſuffragia eccleſiæ non ſunt ad modum luminis aut doctrinæ, ut dixit Prapoſitivus, ſicut narrant antiqui doctores theologi, & Thomas, Bonaventura, Durandus, & Richardus. Nam lumen modo naturæ ſe communicat omnibus B
æqualiter ſecundum ſe, non autem ſic ſuffragia; ideo quia ſunt ab agente ſecundum intellectum, hinc eſt quod duplicem valorem habent, unum ex radice caritatis, alium ex parte intentionis facientis. Primo valent tantum omnibus quantum uni. Nam caritas facit omnia communia; & hunc reſpectum videtur habere opponens, conſiderans quod caritas non quærit quæ ſua ſunt. Propterea multitudini credentium erat cor unum & anima una; nec quiſquam quod poſſidebat ſuum eſſe dicebat. Secundo modo plus valent uni quam aliis, ſi intentio orantis aut aliquod bonum facientis feratur in unum plus quam in alios. Hoc probo ſic: fructus operis, cujus operans eſt Dominus, & qui totus cedit in utilitatem operan- C
tis, niſi in alium transferatur, non prodeſt ex parte intentionis, niſi ei ad quem operans dirigit ſuam intentionem; cujus cauſa eſt quia intentio eſt vehiculum illius fructus; ergo quoad hoc, ſuffragia illi ſoli proſunt pro quo fiunt. Sic arguit Thom. in 4. diſt. 45. ſic Richardus, ſic Bonaventura ſatis concordat, ita Godefridus de Fontibus in ſuis quodlibetis. Secundum hunc valorem curſum habent litteræ fraternitatum, quia per eas declarant ſe fratres intentionem in ſuis orationibus dirigere quibus concedunt.

Ad rationes adverſ. contra litteras fraternitat.

Ad primam rationem opponentis, cum arguit, ex quo fratres ſupponunt, &c. Placet D
mihi quod ſola conceſſio coram Deo ſufficit, nec litteram habere neceſſe eſt: tamen ſatisfacit deſiderio ſimplicium; & ſi fiat abſque fraude & dolo, non nocet.

Ad ſecundam, ſicut dixi de indulgentiis, quod non proſunt niſi exiſtentibus in caritate, ſic nec ſuffragia. Unde quod perſonæ quibus conceduntur participabunt poſt mortem, intelligitur, ſi caritate uniantur cum orantibus.

Ad tertiam, diſtinguo duplicia ſuffragia quædam ſunt privata, quædam communia. Privata facta a privatis, in ſecreto fieri dicuntur, ſi non quæratur laus propria ſed Dei, & deſideret faciens non videri, eſto quod videatur; & e contra ſi clauſo oſtio oret videri & laudem, jam palam fieri dicitur. Communia in pa- E
tulo fieri habent, talia videntur opera fratrum, ſpecialiter unius conventus. Nam ſi ab aliquo particulari litteræ dentur, intelligantur ex ſuppoſitione, ſcilicet ſi aliquid Deo placitum orando, jejunando, &c. faceret, participem me horum facio.

Ad quartam, quod fratres orantes duplici modo conſiderari poſſunt. Uno modo, ut perſonæ privatæ: ſic magna debent humilitate ſuſ-

gere, & recumbere in regno eccl. militantis in noviſſimo loco. Ita & a... quibus petes a... ut gerentes vices eccleſiæ hoc modo, quia in facie eccleſiæ orationes communes faciunt, non ſe reputando, ſed illam Chriſti immaculatam ſponſam, cujus vice faciunt, extollendo, hoc modo participes alios facere poſſunt ſuorum orationum.

ANNO CHRISTI 1433.

Ad quintam, illam tangit difficultatem: ſi orationes & ſuffragia facta per malos proſint aliis. Ad quod Thomas in 4. diſt. 41. dicit quod ibi duo conſiderari poſſunt; unum eſt opus operatum, ut eſt ſacrificium altaris, & illud ex ſe efficaciam habet, ſicut & omnia ſacramenta novæ legis. Aliud opus operans, & hoc dupliciter conſiderari poteſt; uno modo, ut eſt ejus, & ſic oratio peccatorum non eſt meritoria, quia Johan. 9. *Scimus quod Deus peccatores non audit*. Alio modo ut fit in facie eccleſiæ, & vice ejus, & quia ille facere intelligitur cujus vice fit, ut dicit Dionyſius; hoc modo oratio peccatorum eſt meritoria, quia eccleſia ſemper eſt Chriſti dilectiſſima: vel etiam ut fit ab aliquo, ut inſtrumentum alterius, & adhuc quia illud principaliter fit ab illo cujus directione aut præcepto aut ordinatione fit; adhuc valebit oratio peccatorum, ſi principalis inſtitutor ſit Deo gratus, ut patet in eleemoſyna data a bono domino per manum mali ſervi. Per hoc patet ſolutio rationis.

Ad ſextam, dico ex datis ab opponente, quod communicare ex auctoritate merita, non competit puro homini, ſed hoc facere miniſterialiter poteſt ei competere, & in hoc non uſurpant fratres quod eſt Dei proprium, nec Deum blaſphemant. Quod autem dixit opponens rationes meas concludere de prima fraternitate ſolum, quæ fundatur in caritate, oſtendo quod non omnes arguunt de illa, ſed aliqui de iſta ſecunda arguunt. Auguſtinus namque in pluribus auctoribus allegatis, petit adjuvari orationibus, & ſe orantibus commendat. Sed non eſt opus petere adjutorium orationum ex hoc quod valorem habent ex parte caritatis; quia tum caritas facit omnia communia ex hac parte, videlicet æque non petenti ſicut petenti; dum tamen conjuncti ſint vinculo caritatis. Petiit ergo ea parte qua valorem habent ex intentione facientis, & in hoc fundatur ſecunda fraternitas, de qua litteræ fraternitatis intelliguntur; ideo non ſolum Auguſtinus, ſed Ambroſius, ſed Gregorius, Anſelmus, & alii multi ſuffragia aliorum poſtulaſſe leguntur.

Quintum dictum de peregrinationibus eſt in effectu, quod peregrinationes, quæ fiunt ad honorandi loca ſancta, baſilicas martyrum, & ſanctorum reliquias adorandas, cum oblatione candelarum, aut aliarum rerum, & genuflexione, reprehendendæ ſunt tamquam ſuperſtitioſæ, idololatriam ſapientes; cujus oppoſitum dico, cum ſcriptura veteris & novi teſtamenti, cum doctoribus ſanctis Hieronymo, Auguſtino, Gregorio, Caſſiodoro, cum concilio generali Gangrenſi, quorum auctoritates & dicta diffuſe in poſſeſſione mea recitata, peto haberi hic pro repetitis. Subjungo tamen aliqua de dictis beati Hieronymi in duobus epiſtolis ad Riparium presbyterum contra Vigilantium hæreticum. In prima enim dicit: „ Acceptis primum lit- „ teris tuis non reſpondere ſuperbiæ eſt; reſ- „ pon-

Quintum dictum adversarii de conflatur reliquiis.

ANNO CHRISTI 1433.

„ pondere temeritatis. De his rebus interro-
„ gas, quæ & proferre & audire ſacrilegium
„ eſt. Adis Vigilantium os fœtidum rurſum ape-
„ rire, & putorem ſpurciſſimum contra ſan-
„ ctorum martyrum proferre reliquias, & nos,
„ qui ea ſuſcipimus, appellare temerarios &
„ idololatras, qui mortuorum hominum oſſa
„ veneramur. Non autem dico martyrum re-
„ liquias, ſed ne ſolem quidem & lunam, non
„ angelos, non archangelos, non Seraphim,
„ non Cherubim, & omne nomen quod nomi-
„ natur in præſenti ſæculo & futuro, colimus
„ & adoramus, ne ſerviamus creaturæ potius
„ quam creatori. Honoramus reliquias marty-
„ rum ut eum cujus ſunt martyres adoremus.
„ Honoramus ſervos, ut vel honor ſervorum
„ redundet ad Dominum". Poſt aliqua ſub-
dit: „ Si non ſunt honorandæ ſanctorum re-
„ liquiæ, quomodo legimus: *Pretioſa in con-*
„ *ſpectu Domini mors ſanctorum ejus?* ſi oſſa
„ eorum polluunt contingentes, quomodo He-
„ liſæus mortuus mortuum ſuſcitavit, & de-
„ dit vitam, quod juxta Vigilantium jacebat
„ immundum. Ergo omnia caſtra Iſraelitici
„ exercitus & populi Dei fuere immunda, quia
„ Joſeph & patriarcharum corpora portabant
„ in ſolitudine & ad ſanctam terram immun-
„ dos cineres, pertulerunt.

Dicet mihi quis: non reprehendimus honorare reliquias martyrum, quia immundæ ſunt, aut immundos contingentes faciunt: ſed dico quod non licet colere eas, ut modo fit. Profecto ita dicebat Vigilantius, ut recitat beatus Hieronymus in altera epiſtola contra eumdem. „ Quid, inquit, neceſſe eſt tanto honore non
„ ſolum honorare, ſed etiam adorare illud ne-
„ ſcio quid, quod in modico vaſculo transfe-
„ rendo colis? Quid pulverem linteamine cir-
„ cumdatum adorando oſcularis? prope ritum
„ gentilium videmus ſub prætextu religionis
„ introductum in eccleſiis, ſole adhuc lucen-
„ te, moles cereorum accendi, ubicumque pul-
„ viſculum neſcio quid in modico vaſculo pre-
„ tioſo linteamine circumdato, oſculantes ado-
„ rant. Magnum honorem præbent hujuſmodi
„ homines beatiſſimis martyribus, quos putant
„ de viliſſimis cereolis illuſtrandos, quos A-
„ gnus, qui in medio throni eſt, cum omni
„ fulgore majeſtatis ſuæ illuſtrat". Hæc verba Vigilantii. Contra illud Hieronymus: „ Quia
„ Vigilantius videtur velle vivos non mortuos
„ coli debere, infert: Ergo ſacrilegi ſumus,
„ quando apoſtolorum baſilicas ingredimur. Sa-
„ crilegus fuit Conſtantinus imperator, qui ſan-
„ ctas reliquias Andreæ, Lucæ & Timothei
„ tranſtulit Conſtantinopolim, apud quos ru-
„ giunt dæmones, & habitatores Vigilantii il-
„ lorum ſe ſentire præſentiam confitentur. Sa-
„ crilegus & nunc Auguſtus Arcadius, qui oſ-
„ ſa beati Samuelis longo poſt tempore de Ju-
„ dæa tranſtulit in Thraciam. Mortuos illos
„ ſuſpicaris, ideo blaſphemas. Sed lege evan-
„ gelium: *Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus*
„ *Jacob, non eſt Deus mortuorum, ſed vivo-*
„ *rum*. Si ergo vivunt, honeſto juxta te car-
„ cere concludantur". Et ibi multa dicit, oſtendens quomodo ſancti in patria orant pro nobis, & quod ſi multa in vita fecerunt utilia hominibus, adhuc magis modo, cum ſunt cum Deo in cœlis regnantes. Allegat de Moyſe, de Paulo & de Stephano, de cereis & luminaribus, quod liceat ea offerre, licet non illa ſimplicium intentione, qua quidam offerunt, ſcilicet ad honorem martyrum, quaſi indigeant; dico ego; & hoc conſonat ſequentibus; ſed ex devotione offerentium, ſic ſanctos volentium honorare. Ita dicit Hieronymus Vigilantio: Quid inde perdis? ſcilicet ex illa oblatione cauſebantur quondam apoſtoli, quod periret unguetum: ſed Domini voce correpti ſunt; neque enim Chriſtus indigebat unguento, nec martyres lumine cereorum; tamen illa mulier in honorem Chriſti hoc fecit, devotioque mentis ejus recipitur, & quicumque accendunt cereos, ſecundum fidem ſuam habent mercedem.

Ad hoc quod idololatriam hoc ſapere dicitur, reſpondet Hieronymus: „ Quia quondam
„ colebamus idola, nunc Deum colere non de-
„ bemus, ne ſimili videamur cum idolis ho-
„ nore venerari? illud fiebat idolis, idcirco
„ deteſtandum: hoc fit martyribus, & ideo re-
„ cipiendum eſt. Nam & abſque martyrum re-
„ liquiis per totas Orientis eccleſias, quando
„ legendum eſt evangelium, accenduntur lumi-
„ naria jam ſole rutilante, non ad fugiendas
„ tenebras, ſed ad ſignum lætitiæ demonſtran-
„ dum. Unde & virgines illæ evangelicæ ſem-
„ per habent accenſas lampades, & apoſtolis
„ dicitur: *Sint lumbi veſtri præcincti, & lu-*
„ *cernæ ardentes in manibus veſtris*, ut ſub
„ typo luminis corporalis illa lux oſtendatur
„ de qua in pſalmo: *Lucerna pedibus meis ver-*
„ *bum tuum, & lumen ſemitis meis*". Itaque propter tria Hieronymus dicit quod cereos coram reliquiis martyrum accendere licet. Primum propter devotionem orantis in honorem ſanctorum quorum ſunt reliquiæ. Secundum ad oſtendendum ſignum lætitiæ ſpiritualis. Tertium ad repræſentandum internum lumen fidei, quod eſt in adorantibus. Subinfert Hieronymus. „ Malefecit ergo Romanus pontifex, quod ſu-
„ per mortuorum Petri & Pauli ſecundum nos
„ oſſa veneranda, ſecundum te, loquor Vigi-
„ lantio, pulviſculum, offert Domino ſacrifi-
„ cia, & tumulos eorum Chriſti arbitratur al-
„ taria? Et non ſolum unius urbis, ſed totius
„ orbis errant epiſcopi, qui cauponem Vigi-
„ lantium contemnentes, ingrediuntur baſilicas
„ Martyrum? Quaſi dicat, non errant, non
„ malefaciunt". Plena eſt hæc epiſtola pulcherrimis rationibus & perſuaſionibus ad hoc propoſitum, & ad alia quæ Vigilantius circa cultum reliquiarum deteſtabatur. Ad illam volentem inſtrui remitto.

Ex quo infero, quod ſi licet colere, venerari, & adorare reliquias ſanctorum martyrum, licet cauſa hujuſmodi ad eccleſias peregre proficiſci; ideo peregrinationes ad adorandum reliquias non ſunt damnandæ, dum tamen fiant cum debitis circumſtantiis. Revera non ignoro multos exceſſus interdum committi ab aliquibus: ſed non ideo peregrinatio eſt reprehendenda, ſed abuſus. Non eſt pecunia dicenda mala, ſi aliquis ea male utatur. De cetero arguatur mala voluntas & malus uſus ſive abuſus, non ipſa peregrinatio, quæ ſancta eſt, ſi ad venerandos ſanctos, quorum reliquiæ viſitantur, hoc fiat.

Nec moleſte ferat opponens, quod dico eas adorandas, quia ſecundum doctores, exhibitio honoris ratione ſanctitatis, adoratio eſt. Et ſicut eſt multiplex modus ſanctitatis, ita multi-

plex modus adorationis, ſcilicet latriæ, quæ ſoli Deo per ſe debetur; yperdulia, quæ ratione alicujus excellentiæ finitur, ut Mariæ, in quantum eſt Mater Dei; dulia ratione ſanctitatis, qui convenit ceteris ſanctis: immo in ſcripturis ſæpius legimus homines alios viventes adoraſſe. Ut Jacob Eſau Gen. 33. ut David Jonatham 1. Reg. 20. & in valde multis paſſibus. Si peccatoribus adoratio ratione alicujus ſuperioritatis data eſt, & non carpentur facientes, cur non licebit ſanctorum reliquias beata immortalitate fruentium adorari? Quod dicitur periculum eſſe propter ſimplices, qui iſtas adorationes diſcernere neſciunt, dico quod inſtruantur; & melius eſt hoc fieri, quam negare, propter periculum, quod ſanctum eſt. Nam multa condemnare oporteret, ſi periculum attenderemus, quod ex abuſu exurgere ſolet.

Ad rationes meas de peregrinationibus in veteri teſtamento ter in anno ad templum quod erat Jeroſolymis, & quod Chriſtus hoc obſervans ſic peregrinatus eſt, quod erat etiam illud præceptum obſervatum a quibuſdam gentibus, &c. Dixit quod Chriſtus iſta extinxit, dum dixit mulieri Samaritanæ Johannis 4. *Mulier crede mihi venit hora & jam eſt, quando nec in monte hoc, nec Jeroſolymis adorabitis patrem, ſed venit hora & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt in ſpiritu & veritate.* Jam reſpondi, quod per hoc peregrinationes non evacuavit, ſed tantum ceremonias veteris legis, quæ in templo Jeroſolymis obſervabantur: quoniam quæ tunc corporaliter fiebant, nunc in ſpiritu & veritate obſervantur. Sed quia non replicavit contra hoc, ideo nihil plus dico. Cum opponente autem meo non diſcordo in hoc quod laudat peregrinationes, quibus itur ad audiendum verbum Dei, & ſanctorum virtutum informationem, nam & illas ego ipſe laudo.

Poſtremo circa imagines venerabiles pono ſextum dictum ejus, quod ex ſcriptis ſuis traho. Imagines pictæ vel ſculptæ non ſunt adorandæ; & dico de pictis aut ſculptis ad differentiam vivarum imaginum, quas magis vult venerari; vocat iſtas pictas imagines, &c. ſtatuas; dixit de eis quod populus ſpiritum Jeſu non habens, exhibet eis magnam reverentiam & honorem cum genuflexione, candelarum accenſione & hujuſmodi, & hæc ſibi non placent. Nam dicit: Populus Dei ſpiritum Jeſu non habens, tangit quomodo dæmon potens eſt in talibus imaginibus Chriſti & ſanctorum, quæ ſunt in templo, ut domo Dei, dementare homines, qui abundant non fide viva, ſed mortua, & quod tales qui faciunt imagines, aſſimilantur Aaron effœminato, qui timore populi fecit vitulum conflatilem, & Jeroboam qui fecit vitulos aureos, ut populus non adoraret ultra in Jeruſalem. Et quod ſi præſepe Domini ſit adorandum propter habitudinem illius ad Chriſtum, magis eſſet adorandus aſinus quem Dominus equitavit, in habitudine ejus ad eum. Fateor quod non ſunt idola colenda & ſimulacra, hoc enim ſcriptura prohibet & ratio; modo quo ab idololatris dorabantur; quoniam illi putabant, in eis aliquid eſſe numinis, putabant eas habere rationem vel intellectum & ſenſus. Unde aures ad audiendum, oculos ad videndum formabant. Ideo Dominus Exodi 20. prohibet ſculptilia fieri, cum ait: *Non facies tibi ſculptile, neque omnem ſimilitudinem quæ eſt in cælo deſuper, & quæ eſt in terra deorſum.* Et apoſtolus de idolo dixit, quod idolum nihil eſt. Remigius autem hoc ſic exponit: „ idolum videtur imaginem hominis habere, „ & non eſt homo. Videtur imaginem alicu„ jus beſtiæ habere, & non eſt beſtia: Vide„ tur aures, oculos & nares & os habere: ſed „ ideo nihil eſt quia non audit, non videt, „ non olfacit, non loquitur, dicitur homo eſ„ ſe, non eſt homo. Dicitur Deus eſſe, non „ eſt Deus. Ideo nihil eſt, quia id quod dici„ tur non eſt. Sed Chriſtiana religio imagines „ Chriſti admittit, quia Deus factus eſt ho„ mo. Ante incarnationem pingi non poterat, „ poteſt autem poſt per lineamenta corporis „ humani Chriſti figura repræſentari. Admit„ tit etiam imagines B. Virginis Mariæ, ſan„ ctorum apoſtolorum, martyrum, confeſſo„ rum, virginum & electorum, quos in cele„ bri memoria haberi diſpoſuit; quas in reve„ rentia fidelium devotio habere voluit, ut „ ſimplicibus eſſent memoriale perpetuum, ſi„ cut libri & litteræ ſeu alphabetum, ſapien„ tioribus autem eſſent, ut ad devotionis eo„ rum excitativum, nempe" * Segnius irritant animos demiſſa per aures, quam quæ ſunt oculis ſubjecta fidelibus. Tardius enim audita quam viſa movent.

* Hortatius de art. Poet.

Igitur quod ſint conſervandæ non deſtruendæ, exemplis & auctoritatibus oſtendo.

Refert Sigibertus in ſua hiſtoria, quod ſub anno Domini 714. Judæus quidam maleficus, promittens Gir id Saracenorum regi, cum ultra 40. annos imperaturum, ſuadet ut in toto regno ſuo Dei ſanctorumque imagines deponi edicat, qui ſpe regnandi ſeductus, edictum proponit. Ipſe tamen mox obiit. Hæc ille.

Dicitur in chronica Martini, quod cum Leo imperator imagines in civitate Conſtantinopolitana igne cremari juſſiſſet, Gregorius ſecundus, qui fuit 91. Pontifex, eundem Leonem anathematizavit. De quo memoratus Sigibertus dicit: „ Gregorius ſynodum 93. epiſcopo„ rum Romæ congregat, & venerationem ſan„ ctarum imaginum confirmat, earumque vio„ latores generali ſententia anathematizat. Idem „ auctor dicit de Stephano papa 92. Quod ve„ nerationem ſanctarum imaginum confirmat, „ earum violatores anathematizat. Refert idem „ quod Conſtantinus imperator filius Leonis, „ de quo ante, omnino a Deo averſus, virum „ ſanctum Stephanum per 40. annos inclauſum, „ etiam gentilibus reverendum, amara morte „ martyrizavit, omnes ſibi ſubjectos coegit ſu„ per S. Crucis lignum, ne aliquam Dei ſan„ ctorumque ejus venerarentur imaginem. Et „ quod hoc ſit tyrannis, patet ex hoc quod „ ſequitur": Nec ſub alicujus gentilis perſe„ cutione plures quam ſub hoc martyrizati ſunt.

Item, idem ſub anno Domini 772. ait: „ In præſentia Pipini regis inter Græcos & „ Romanos celebratur ſynodus de ſancta Tri„ nitate & ſanctorum imaginibus. Adrianus „ Romæ præſidet. Hic ad comprimendam ra„ biem hæreticorum imagines Dei & ſancto„ rum execrantium nimis laborevit, & libro „ adverſus eos edito, multis ſcripturarum indu„ ctionibus roborato, errores eorum infirma„ vit". Idem auctor ait, quod ſub anno 788. inſtantia Taraſii patriarchæ Conſtantinopoliti-

ni

ANNO CHRISTI 1433.

ni & Adriani pape ſecundo apud Nicæam univerſalis ſynodus 350. epiſcoporum congregatur, in qua fides catholica in præſentia Irenes & filii ejus cunctorum ſubſcriptione roboratur, & hæreſis execrantium imagines Dei in perpetuum abdicatur.

Præterea Damaſcenus in quarto ſuarum ſententiarum c. de imaginibus ait: „ Fertur autem quædam hiſtoria, quod Dominus Abgaro regi, qui pictorem miſerat imaginem „ Domini figurare, ſimiliter nequeunte pictore propter coruſcantes a facie ejus claritates, „ ipſe veſtigium propriæ faciei divinæ & vivificæ ſuperimponens in veſtimento illius, „ ſui ipſius imaginem aſtrinxiſſe, & ita cupienti Abgaro miſiſſe". Hæc Damaſcenus; rationem autem inſtitutionis ſanctarum imaginum Gregorius in regiſtro tangit ita dicens: „ Quod legentibus ſcriptura, hoc idiotis præſtat pictura cernentibus, quia in ipſa ignorantes vident quid ſequi debeant, in ipſa legunt qui litteras neſciunt. Unde præcipue „ gentibus pro lectione pictura eſt". Hæc ille. Et hoc conſonat dicto Damaſceni in ſuo 4. cap. de ſanctis imaginibus: ſic dicentis: „ Quia „ vero non omnes noſcunt litteras, neque lectioni vacant, patres excogitaverunt velut „ quoſdam triumphos in imaginibus hæc deſcribere ad velocem memoriam; quapropter „ multotiens non ſecundum mentem habentes „ Domini paſſionem, imaginem crucifixionis „ Chriſti videntes & ſalutaris paſſionis in re„ memorationem venientes, procidentes adoramus". Hæc ille. Item Ezechiel juſſus eſt pingere tranſmigrationem Jeruſalem, ut populus videns, ſenſibilibus formis moveretur eam futuram cognoſcere, & fidem dare prophetis. Num. 12. cap. ejuſdem dicitur: *Tu ergo fili hominis, fac vaſa tranſmigrationis, & tranſmigrabis per diem coram eis*. Ibi Hieronymus commentario lib. 3. „ Quia ergo oculos habent ad videndum & non vident, aures ad „ audiendum & tua verba contemnunt, doce „ eos per imaginem atque picturam, & ſcheматibus oſtende corporis, ut venturam captivitatem non ſolum auditu, ſed & oculis „ recognoſcant". Hæc Hieronymus. Patet ex hoc quod imago ad imitandum eſt inventa, & fortius monet quam ſcriptura aut verba.

Ut autem appareat Deum aliqua ſancta loca plus aliis honorare & imagines haberi in reverentia, duo teſtimonia proferantur, unum ex hiſtoria tripartita, alterum ex hiſtoria eccleſiaſtica, ex quibus monſtratur Deum ſpecialius in uno loco quam alio, aut in unius imaginis præſentia operari quam alterius. Refert Caſſiodorus lib. 6. hiſtoriæ tripartitæ c. 43. quod Judæi acceperunt poteſtatem ſub Juliano apoſtata reædificandi templum Jeroſolymis in odium fidei: tamen venti, terræmotus & ignis de caverais terræ exiliens, prohibuit. Unde ſic dicitur ibi: „ Cumque gipſi & calcis multa modiorum millia congregaſſent, ſcilicet „ Judæi, vis magna ventorum repente reſpirans, tempeſtates atque procellæ ſubito factæ, quicquid congregatum fuerat diſperſerunt. Adhuc autem vetantibus eis, & „ nequaquam divina longanimitate correptis „ maximus primo terræmotus factus eſt, & „ quiſquis non fuerat myſteriis divinis imbutus, vehementer attritus eſt, &c. ut ibi".

A Euſebius vero in 7. lib. eccleſiaſticæ hiſtoriæ c. 15. narrat, quod mulier curata a fluxu ſanguinis per Chriſtum, in domo ſua, in urbe Cæſareæ Philippi, erexit imaginem æneam ad modum viri fimbrias in veſtimento habentis, quæ repræſentabat Chriſtum: fecit & alteram ad genua provolutam coram illa, ipſam mulierem figurantem, & ibi dicitur quod cum herba creſcit, quæ nullam habet ex ſe ſanandi virtutem, cum ad imaginem creſcit, poſt tactum illius omnes morbos languoreſque comprimit. Verba in forma dimitto cauſa brevitatis. Ibi quærantur, quod utique, ſi imagines eſſent abjiciendæ, Deus fieri non permitteret. Sed neſcio fortaſſe ſi dicetur hoc opus eſſe damoniorum ſic ludificantium homines. Sed contra, quoniam doctor Euſebius vetus pater, non narrat hoc tamquam ludificationem, ſed tamquam miraculum.

Quod ſi quis imagines Chriſti & ſanctorum non debere permanere iterum affirmat, audiat decretum 8. ſynodi Conſtantinopolitanæ, factum in actione 8. Ibi ſic dicitur: „ Quoniam „ oportet nos majorum noſtrorum ſtatuta immoto mentis intuitu conſervare, & in omni„ bus SS. Patrum ſemper dogmata venerari: „ definimus de ſacris & reverendis imaginibus „ Domini noſtri Jeſu Chriſti ejuſque ſemper „ virginis genitricis Mariæ omniumque ſanctorum, qui Deo ab Abel juſto placuiſſe cre„ duntur, quæ eccleſia ſancta in univerſo orbe diffuſa antiquitus accepit, quæque ſedis „ apoſtolicæ præſules eis decreverunt ac ſtatuerunt illibata perſiſtere atque intemerata manere. Quapropter Johannem quondam Conſtantinopolitanum & ſequaces ipſius, qui eas „ frangendas atque calcandas eſſe ore polluto „ aſſeverant, quamdiu de his nobiſcum non „ ſenſerint, & juxta SS. pontificum Romanorum decreta & aliorum catholicorum patrum „ inſtituta non ſapuerint, ſancimus eos a Chriſto & ab eccleſia catholica atque apoſtolica „ anathema". Forte dicet quis quod maneant, non nego; ſed quod ſint adorandæ, non video. Ad quod confutandum ſufficit mihi etiamſi nulla ante fuiſſet allegata auctoritas, decretum ſanctæ ſynodi Conſtantinopolitanæ 8. editum actione 10. ubi dicitur. „ Sacram imagi„ nem Domini noſtri Jeſu Chriſti & omnium „ liberatoris & ſalvatoris æquo honore cum „ libro ſanctorum evangeliorum adorari decer„ nimus. Sicut enim per ſyllabarum eloquia, „ quæ in libro feruntur, ſalutem conſequimur „ omnes: ita per colorum imaginariam operationem & ſapientes & idiotæ cuncti ex eo „ quod promptu eſt perfruuntur utiliter: Quæ „ enim in ſyllabis ſermo, hæc & pictura, quæ „ in coloribus eſt prædicat & commendat: & „ dignum eſt ut ſecundum congruentiam ratio„ nis & antiquiſſimam traditionem, propter „ honorem qui ad principalia ipſa refertur, „ etiam derivativæ iconæ ideſt imagines honorentur æque ut ſacer ſanctorum evangelio„ rum liber, atque typus pretioſæ crucis. Si „ qui ergo non adoret iconam Salvatoris Chriſti, non videat formam ejus, quando venerit in gloria paterna glorificari & glorifica„ re ſanctos ſuos; ſed alienus ſit a communione ipſius & claritate. Similiter autem & „ imaginem intemeratæ matris ejus & Dei genitricis Mariæ, inſuper & iconas ſanctorum „ ange-

ANNO CHRISTI 1433.

„ angelorum depingimus, quemadmodum eos A
„ figurat verbis divina ſcriptura, ſed & laude-
„ biliſſimorum apoſtolorum, prophetarum,
„ martyrum & ſanctorum virorum ſimul &
„ omnium ſanctorum, & honoramus & ado-
„ ramus, & qui ſe ſic non habent, anathema
„ ſint a Patre & Filio & Spiritu Sancto".

De adoratione crucis & imaginis Chriſti hominis patientis in ea, vide Auguſtinum ſupra in poſitione fol. 17. *in originali in margini inferiori*.

Quod ſi cauſa informationis quæris: Quomodo poſſum imaginem adorare, cum ſit lignum, æs aut alia materia? Reſpondeo, ſecundum duplicem viam. Prima eſt Thomæ & multorum ſequentium eum in 3. declarantis quomodo eſt unus motus, qui eſt a termino a quo per me- B
dium, & in terminum ad quem, unus ſcilicet ſecundum formam. Nam eſt eadem forma fluens ſecundum eſſeatiam in medio & termino ad quem, quamvis differens ſecundum eſſe; & ita eſt eadem intentio venerantis ſeu adorantis tranſiens per imaginem uſque ad prototypum, hoc eſt exemplar; ideo fundat quod eadem adoratione adoratur imago, & id cujus eſt imago exemplar ut quod, & ſicut terminans motum adorationis, imago ut medium per quod, & tamquam vehiculum intentionis adorantis; & huic modo dicendi decretum ſynodi Conſtantinopolitanæ videtur conſentire. cum dicit propter honorem, qui ad principalia ipſa refertur C
etiam derivative, iconæ honorentur & adorentur.

Altera via tenet, quod eis non debet adoratio exhiberi, ſed ad præſentiam eorum adorantur illi, quorum ſunt imagines. Unde Robertus Holcot ſuper 1. Sapientiæ 13. *Infelices autem ſunt, & inter mortuos eſt ſpes eorum, qui appellaverunt deos ſuos opera manuum ſuarum aurum & argentum*; dicit ſic: „ Non vi-
„ deo eſſe bene dictum pro nunc, quod eodem
„ honore honoretur Deus & ejus imago. Un-
„ de videtur mihi eſſe dicendum, quod nec
„ adoro imaginem Chriſti quia lignum, nec
„ quia imago Chriſti: ſed adoro Chriſtum co-
„ ram imagine Chriſti quia eſt imago Chriſti,
„ & excitat me ad amandum Chriſtum; & ſic D
„ expono, aut iſte doctor, Damaſcenum, Ba-
„ ſilium, Thomam, & totum ritum eccle-
„ ſiæ". Hanc ſententiam videtur tenere cap *Prælatum* · de conſecrat diſt. 3 Primus modus eſt communior inter doctores. Secundus eſt facilior inter ſimplices. & ſive hunc vel allum teneamus, ſemper habetur, quod coram eis ſigna & proteſtationes interioris cultus ſunt exhibendæ genua flectenda, luminaria poſſunt offerri, quia aut eis, ut ſunt medium ad exemplar veniendi; aut exemplari coram eis iſta fiunt; & ita ſatis habetur de conſecrat. diſt 3. *Venerabiles*. ex 7 ſynodo, ubi dicitur
„ Venerabiles imagines Chriſtiam non deos ap-
„ pellant, neque ſerviunt eis, ut diis, neque
„ ſpem ſalutis ponunt in eis, neque ab eis ex-
„ pectant futurum judicium · ſed ad memoriam
„ & revocationem primitivorum veneranter
„ eas & adorant, ſic non ſerviunt eis cultu
„ divino, nec alicui creaturæ. Adorantes au-
„ tem illas modo dicto, non imitantur Aaron
„ & Jeroboam, quia ſub illis populus vitulos
„ adorabat cultu divino, hoc eſt quod vitulo
„ aut vitulus exhibitionem reverentiæ, quæ

ANNO CHRISTI 1433.

„ adoratio dicitur, terminabat, nec ad alium
„ ultra referebat illam: ideo idolatrabant. Non
„ ſic populus fidelis, quia nec ad idololatriam
„ eſt pronus, ut tunc erat, nec imaginibus
„ fiſtit; ſed ad Deum & ſanctos tendit ex in-
„ ſpectione imaginum. Ideo bene rex Ezechias
„ excelſa & aras lucoſque & ſerpentem æneum,
„ quem fecerat Moyſes, deſtruxit; quia popu-
„ lus in illis idolatrabat, & moechabatur ſpi-
„ ritualiter. Item, quia populus ad hanc for-
„ nicationem nimis pronus erat. Non ſic mo-
„ do: Et ſi aliquis abutatur in adornando ima-
„ ginem, non ideo confringenda eſt imago,
„ quia utilis eſt aliis. Poteſt etiam de facili
„ iſte reduci; quia non eſt pronus ad idolo-
„ latriam, ut populus ille". Per iſta patet ad
aliqua per opponentem dilectum facta, quid dicendum.

Nunc audiviſtis, patres digniſſimi, ſex puncta in quibus contrariamur, & altera vice etiam ſex. Oro Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, ut ſic dirigat omnium corda, quatenus veritas prævaleat, & omnis animoſitas deponatur. Non eſt pax in extremo. Veniat igitur opponens ad medium, & mox concordabimus. Si reformationem quærat morum, illam etiam quæro. Tollantur igitur iſta nova dogmata, & veritas per me, ut potui, explicata teneatur. Si quid corrigendum eſt in dictis meis, adeſt ſancta ſynodus, emendari cito poterit ad componendum mores paratiſſima: quam reformationem in utroque ſtatu donet nobis Dominus ex altc, cooperante hac congregatione ſancta, qui eſt benedictus in ſæcula. Amen.

* *Finis replicæ & reſponſionum ad replicas domini Nicolai de ſecta Taboritarum, electi, ut Bohemi aſſerebant, in epiſcopum ipſorum Taboritarum, compoſitarum per magiſtrum Ægidium Carlerii ſacrætheologiæ profeſſorem, in præſentia ſacri Baſileenſis concilii, coram legatis Bohemiæ expoſitarum, anno Incarnationis Domini MCCCCXXXIII. menſe Aprilis.*

* Al Finis reſponſionis premittendum, propria manu auctoris ſcripta

REPLICA DOMINI ULRICI

De ſecta Orphanorum,

Contra dicta magiſtri Kalciſem ordinis Prædicatorum facta.

IN nomine Domini Jeſu Chriſti. Amen. m. p. 495.

Quia veritas ſæpius exagitata ſplendeſcit in lucem 35. q. 9. & oppoſita juxta ſe poſita magis elucefcunt, dicit Philoſophus; ideo acceſſurus cum Dei auxilio ad replicam contra dominum honorandum, dominum Henricum ſacræ paginæ profeſſorem, & ipſius poſitionem, in qua nititur articulum noſtrum tertium infringere, ac dicta mea pro veritate ejuſdem tertii articuli pro poſſe, licet debiliter, propoſita evellere, cum ſim vermis & non homo, opprobrium hominum & abjectio plebis, omnes videntes me, deriſerunt me, locuti ſunt labiis, & moverunt caput, pſalm. 21. proponentium opponentiumque dominorum mecorum & patrum cum ſim minimus; ideo plus illis indigeo ſapientiam, ne fallam aut fallar in proponendis. Poſtulo itaque a Deo, a quo eſt omnis ſapientia, nihil hæſitans, & exclamo cum pſalmiſta

ANNO CHRISTI 1433.

miſta, dicens: *Non derelinquas me, Domine Deus meus, ne diſcefferis a me; intende in adjutorium meum, Domine ſalutis meæ.* pſal. 38. Et ſpero quod exaudiet clamorem meum, dicente Propheta: *In te ſperaverunt patres noſtri; ſperavimus, & liberaſti eos; ad te clamaverunt, & ſalvi facti ſunt; in te ſperaverunt, & non ſunt confuſi.* pſal. 21. In ipſius ergo nomine prothemate dicendorum offerunt ſe verba, quæ ſcribuntur Johan. 2. cap. hac forma:

Dixit mater ejus miniſtris: Quodcunque vobis dixerit, facite. Ad litteram verba ſunt benedictæ Mariæ Virginis ad miniſtros nuptiarum, in quibus quidem verbis ipſa Virgo plena gratia nos edocet, ut in noſtris faciendis ipſum Dominum noſtum Jeſum, fructum beatæ Virginis benedictum, audiamus, dicens: *Quodcunque dixerit vobis facite.* Ipſa enim beata Virgo honorem filio debitum nolebat ſibi aſcribere, ſed dixit miniſtris: *Quodcunque dixerit vobis, facite.* Ad iſtud etiam eſt vox Patris dicentis, ut habetur Matt. 17. cap. *Hic eſt Filius meus dilectus, audite eum.* Et merito dicta iſtius benedicti Filii facienda ſunt: nempe dicta ipſius utilia quoad doctrinam, facila quoad impletionem, pœnalia quoad tranſgreſſionem.

Dixi primo, quod dicta Chriſti ſunt utilia quoad doctrinam; de hoc habetur Iſaiæ 48. *Ego Dominus Deus tuus, docens te utilia.* Quid, inquam, utilius, quam facere bonum & cavere malum; & utrumque docet Dominus, Iſaiæ cap. 1. dicens: *Quieſcite agere perverſe, diſcite bene facere;* & per Pſalmiſtam: *Diverte a malo, & fac bonum.* Item Luc. 17. *Cavete ab omni avaritia:* & Ibid. 10. cap. *Fac hoc, & vives.* Dicere ergo, quod inſtructio & mandatum Chriſti ſit nocivum & inutile, non eſt hominis ſanæ mentis coram Deo.

Dixi ſecundo, quod dicta Chriſti ſunt facilia quoad impletionem, juxta illud 1. Johan. 5. cap. *Hæc eſt caritas Dei, ut mandata ejus cuſtodiamus, & mandata ejus gravia non ſunt.* Hinc dixit ipſe Salvator noſter, ut habetur Matt. 11. *Tollite jugum meum ſuper vos, & diſcite a me, quia mitis ſum & humilis corde, & invenietis requiem animabus veſtris: jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve.* Auguſtinus: „ Amanti quid enim quæ„ ſo levius, quidve dulcius, quam implere „ mandata Domini, dicente Eccleſiaſtico 23. „ cap. *Nihil melius quam timor Dei, & nihil „ dulcius quam reſpicere in mandatis Domini, „ & gloria magna eſt ſequi Dominum*"? Ex quo patet, quod communicare cunctos Chriſti fideles utrique ſacramento duplicis ſpeciei, panis ſcilicet & vini, cum ſit inſtructio & mandatum Chriſti, leve eſt facere & dulce Domini ſacerdoti. Quod autem ſit mandatum Domini deductum eſt, & patet etiam per apoſtolos 1. Cor. 14. *Si quis videtur propheta eſſe aut ſpiritualis, cognoſcat quæ vobis ſcribo, quia Domini ſunt mandata. Si quis autem ignorat, ignorabitur.* Nec debet fidelem abſtrahere ab ipſa ſacra communione utriuſque ſpeciei quorundam fictitium, ſcilicet longa barbæ virorum, pepla mulierum, periculum effuſionis, aut error infidelitatis; cum ſacerdotes fideles, ſcientes Dominum & officium ſuum, ad Apoſtolum habentes fidem, & reverentiam ad ſacramentum venerabile, ſicut in aliis, ſic & in iſto populum laicalem ad reverentem & condignam ſacramenti ſumtionem debeant edocere. Sic etiam patet, quod peccata publica, & quantum poteſt fieri etiam occulta, verbo Domini ordinate deſtruere; item verbum Dei libere ac fideliter annuntiare, cum ſit præceptum Domini ſacerdoti Chriſti, dulce eſt atque leve. Quid inſuper levius ac dulcius ſacerdoti Domini, quam dimiſſo ſæculari ſeu civili dominio, cum ſit Chriſti prohibitio, in paupertate evangelica & apoſtolica Domino Deo deſervire?

Præterea dixi tertio, quod dicta Chriſti Domini ſunt pœnalia quo ad tranſgreſſionem: ipſorum enim finalis tranſgreſſio pœnam inducit, hoc eſt in futuro. Unde in pſal. 88. dicitur: *Si autem dereliquerint filii ejus legem meam, & in judiciis meis non ambulaverint; ſi juſtitias meas prophanaverint, & mandata mea non cuſtodierint, viſitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum.* Et in Levitico 26. cap. dicit ipſe Dominus per Moyſen: *Quod ſi non audieritis me, nec feceritis omnia mandata mea; ſi ſpreveritis leges meas, & judicia mea contemſeritis, ut non faciatis ea, quæ a me conſtituta ſunt, & ad irritum perducatis pactum meum, ego quoque hoc faciam vobis. Viſitabo vos velociter in egeſtate & ardore, qui conficiat oculos veſtros, & conſumat animas veſtras. Fruſtra ſeretis ſementem, quæ ab hoſtibus devorabitur. Ponam faciem meam contra vos, & corruere faciam coram hoſtibus veſtris, & ſubjiciam his qui oderunt vos. Fugietis, nemine perſequente; & ita quod ſi ambulaveritis ex adverſo mihi, ego quoque contra vos adverſus incedam, & percutiam vos ſepties propter peccata veſtra, inducamque ſuper vos gladium ultorem fœderis mei: cumque confugeritis in urbes, mittam peſtilentiam in medio veſtri, & trademini hoſtium manibus, poſtquam confregero baculum panis veſtri.* Et ſequitur: *Cadetis inter ruinas idolorum veſtrorum, & abhominabitur vos anima mea, in tantum, ut urbes veſtras redigam in ſolitudinem, & deſerta faciam ſanctuaria veſtra, nec recipiam odorem ultra ſuaviſſimum. Diſperdam terram veſtram, & ſtupebunt ſuper ea inimici veſtri.* Hæc ibi. Ecce pœna tranſgreſſionis Domini mandatorum. Et Iſaias 1. *Dicit Dominus: Si volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis. Quod ſi nolueritis, & me ad iracundiam provocaveritis, gladius devorabit vos, quia os Domini locutum eſt.* Unde audenter dico, ſalva tamen reverentia & ſupportatione patrum benigna, quod ſi iſtud venerandum concilium una cum regno noſtro Bohemiæ ac ejus ambaſſiatoribus non fecerimus finaliter quodcunque dixerit nobis ipſe Dominus, pœnam minime hic aut in futuro evademus. Dicitur enim Job. 36. cap. *Si audierint & obſervaverint, complebunt dies ſuos in bono, & annos ſuos in gloria. Si autem non audierint, tranſibunt per gladium, & conſumentur ſtultitia.* Et hinc merito dixit mater ejus miniſtris: *Quodcunque dixerit vobis, facite, &c.* Quæ fuerunt verba veſtris paternitatibus ac dominationibus propoſita ſecundum poſſe.

In ipſius ergo Chriſti Jeſu, Virginis benedictæ filii nomine, jam accedo ad factum in ſe, obſervaboque, Deo propitio, hunc ordinem,

Primo, quod propoſita pro articulo noſtro tertio,

tertio, quæ religioſus noſter dominus Henricus impugnat, adhuc ſcripturis canonicis, auctoritatibus ſanctorum & rationibus, ut firmior appareat ipſius articulis veritas, confirmabo. ANNO CHRISTI 1433.

Secundo, circa hoc ad dicta in contrarium opponentis, prout Deus ex alto inſpiraverit, reſpondebo. Quamquam autem venerandus doctor fortiter impegerit in articulum noſtrum tertium, tamquam fortis armatus, non tamen cecidit, ſcilicet articulus noſter: eſt enim fundatus ſupra firmam petram, ſcilicet legem Dei, praxim Chriſti & primitivæ eccleſiæ, &c. prout oſtenſum eſt in ipſius articuli noſtri deductione.

De illa conſequentia: Hoc mandat Chriſtus Jeſus; ergo faciendum. Hoc prohibet Chriſtus Jeſus; ergo non faciendum, ſatis notabile eſt apud me, quo venerabilis dominus opponens immoratus eſt circa illam conſequentiam, Hoc mandat, &c. Æſtimo quod cogitaverat ipſam eſſe quaſi fundamentum poſitionis meæ. Volens ergo deſtruere ædificium poſitionis, ſedit circa fundamentum, ſciens quod ſi ipſum corruerit, ruet & poſtea tota ſtructura. Dixit, ergo imprimis: Iſta conſequentia non valet apud me: igitur: &c. Ibi dico, quod non ſequitur: apud me non valet hæc conſequentia, igitur non valet. Nam ſimili forma retenta non ſequitur: Iſte homo apud me non eſt Catholicus: igitur iſte homo non eſt Catholicus. Similiter: Iſte homo apud me non dicit veritatem; igitur iſte homo non dicit veritatem. Et merito non valet, arguitur enim ab inferiori ad ſuperius negative, & talis conſequentia apud laicos declinatur.

Quod autem iſta conſequentia: Hoc dicit Chriſtus Jeſus, ergo verum, &c. ſit melior illa: Hoc dicit Romanus pontifex, ergo verum, &c. probatur, & ſuppono, quod impoſſibile eſt Deum mentiri. Ad Hebr. 6. & Num. 23. *Non eſt Deus ut homo, ut mentiatur*. Suppono ſecundo, quod omnis homo eſt mendax. Patet ad Rom. 3. *Eſt autem Deus verax, omnis homo mendax*. & pſal. 15. Quibus ſuppoſitis valet aſſumtum fore verum. Confirmatur exemplariter. Papa mandat venerandum concilium transferri Bononiam: ergo eſt faciendum. Verum magiſter in ſcripto ſic arguit: Papa mandat hoc, & in lege Domini ſaltem expreſſe ſe veraciter non fundat, dummodo contra mandatum Domini non præcipiat, neque contra ſacrorum generalium conciliorum ſtatuta, quod ergo præcipit hoc eſt faciendum. Reſpondeo, ſecundum Hieron. ſcripturæ ſacræ auctoritatem non habens, eadem facilitate contemnitur, qua probatur. Unde circa multos fideles theologos, ſoli Chriſto hoc eſt proprium inter homines concludere abſque medio, ut hoc: Dicit Chriſtus Jeſus, ergo verum, &c. Non ſic autem de puro homine ſequitur formaliter. Nam ſi hoc non ſequitur univerſaliter de eccleſia, multo minus de aliqua perſona ſingulari. Quod autem non ſequatur univerſaliter de eccleſia „ patet extra de ſententia excomm. Amb. ubi dicitur: „ Judicium Dei veritati, quæ nec fallit, nec „ fallitur, ſemper innititur. Judicium autem „ eccleſiæ nonnumquam opinionem ſequitur, „ quam & fallere ſæpe contingit & falli; pro„ pter quod interdum evenit, ut qui ligatus „ ſit apud Deum, apud eccleſiam ſit ſolutus; „ & qui liber eſt apud Deum, eccleſiaſtica ſen„ tentia ſit innodatus".

Et tunc ad objectionem de Abraham, quam addecit dominus opponens ex primo libro Sententiarum diſt. 15. cap. antepenultimo, dico quod ſtat in æquivoquo cum articulo meo, ego intelligo de mandato & prohibitione propriæ dictæ, prout ſcilicet obligant ad faciendum aut non faciendum. In objectione autem ſumuntur iſta minus proprie, & ſic fit .... quid in malo, fallacia eſt conſequentis.

De cæco autem ſanato, dico quod, ut habetur Matt. 9. dicuntur fuiſſe duo; unde ibidem dicitur: *Secuti ſunt duo cæci, clamantes & dicentes: Miſerere noſtri, fili David. Cum autem venisſet domum, acceſſerunt ad eum, & dixit eis Jeſus: Creditis quod poſſum hoc facere vobis? Dicunt ei utique, Domine; tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secundum fidem veſtram fiat vobis, & aperti ſunt oculi eorum; & comminatus eſt illis Jeſus: Videte ne quis ſciat. Illi autem exeuntes, diffamaverunt eum in tota terra illa*. Hæc ibi. Ubi doctor noſter de Lira: „ Sed quæritur, quomodo fecerunt „ contrarium ejus quod dixerat eis Chriſtus? „ aut voluit fieri quod dixit eis, aut non: ſi „ voluit, ſequitur quod fecerunt contra præ„ ceptum ejus, & ſic peccaverunt, quod tamen „ non videtur; quia non fuiſſent digni ſanatione. Si autem noluit, ſequitur quod Chriſtus mendax eſt, vel duplex voluntas in verbis fuit, quod eſt impoſſibile. Dicendum „ quod in Chriſto ponitur duplex voluntas, „ ſicut & natura: una divina, & eſt duplex, „ una ſigni & altera beneplaciti. Voluntas enim „ beneplaciti eſt, qua vult aliquid ſimpliciter „ & abſolute, & ſic Chriſtus voluit miraculum „ publicari, qua contra voluntatem ſigni. Alia „ autem fuit voluntas in Chriſto humana, & „ ſic Chriſtus voluit quodam modo miraculum „ publicari, quia voluit publicari ad Dei gloriam. Noluit autem hoc, ut oſtenderet lau„ dem humanam eſſe fugiendam; ſicut ſunt „ etiam aliqua, quæ ſunt partim voluntaria & „ partim non voluntaria, ut dicitur 3. Ethicorum: Sicut ille qui projicit merces in ma„ re, vult & non vult projicere diverſis reſpe„ ctibus, quia non vult abſolute; vult tamen „ in tali caſu poſitus". Hæc ille. Et ſic patet ſolutio ad illam objectionem.

Conſequenter venerabilis dominus proponens notavit aliqua de hoc nomine, Papa, dicens quod ipſum non eſt nomen ordinis ſeu juriſdictionis & officii; & dato quod ſit malus in moribus, quamdiu eſt fidelis, poteſt dici ſanctus & ſanctiſſimus, &c. ibidem. Ibi noto, quod hoc nomen, Papa, non exprimitur in ſcriptura ſacra, ſed eſt ſumtum ab interjectione, Papæ, quæ admirationem ſignificat. Unde ſecundum hoc eis proprie convenit, qui in converſatione ſunt admirabiles ſanctitate. Ad quem ſenſum Jeſus Chriſtus Dominus noſter eſt ſummus papa poſſibilis in genere humano, cum de eo ſcribitur Iſaiæ 9. *Et vocabitur nomen eius Admirabilis, Conſiliarius, Deus fortis, Princeps pacis*, &c. Olim autem vocati ſunt quicumque ſancti epiſcopi, papæ: unde epiſtola 8. Hieronymus ad Auguſtinum: „ Domino „ vere ſancto & beatiſſimo Auguſtino papæ „ Hieronymus ſalutem". Item, Auguſtinus epi-

ANNO CHRISTI 1433.

epiſtola 18. ad Paulinum ſic loquitur: „ Li- ANNO CHRISTI 1433.
„ bros beati papæ Ambroſii credo habere ſan-
„ ctitatem tuam". Item, epiſt. 10. ad Aure-
lium ſcribunt Alphius & Auguſtinus: „ Do-
„ mino beatiſſimo papæ Aurelio"; nec fuit iſte Aurelius papa epiſcopus Romanus. Item, Bonifacius comes epiſt. ad Auguſtinum, dicit: „ Ora, venerabilis papa, ut talis de inimicis „ ultio procedat"; unde & Græci vocant cunctos presbyteros papas. Communiter tamen papa accipitur pro perſona, quam occidentalis eccleſia pro Romano epiſcopo acceptat, qui, ut ſit verus papa tam merito, quam officio & ordine, deberet Petri conſiderare conditiones & Pauli, & ipſos, quantum poſſibile eſt, veraciter imitari tam in vita quam in doctrina, ut de ipſo poſſit verificari ſingulariter illud Pſalmiſtæ: *Pro patribus tuis nati ſunt tibi filii.* Et ad hoc eſt canon ſub auctoritate Hieronymi, dicens: „ Non eſt facile ſtare in loco Pe-
„ tri & Pauli, ſcilicet tenere cathedram cum „ Chriſto regnantium; quia hinc dicitur: Non „ ſanctorum filii ſunt, qui tenent loca ſancto-
„ rum, ſed qui exercent opera eorum, & ha-
„ betur diſt. 40. *Non eſt*". Et fundatur iſte canon ſuper illo verbo Johan. 8. *Si filii Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite.* Ubi dicit doctor N. Gorra: „ Alioquin fruſtra gloriabi-
„ mini; ſic & in propoſito poteſt applicari". Et ad idem eſt Gregorius ita dicens: „ Nos „ qui præſumus, non ex loco, vel generis di-
„ gnitate, ſed morum nobilitate innoteſcere de-
„ bemus; nec urbium claritate, ſed fidei pu-
„ ritate: & ponitur 40. diſt. *Nos qui*". Idem Anaſtaſio presbytero: „ Non loca vel ordines „ Creatori noſtro nos proximos faciunt; ſed „ nos aut merita bona conjungunt, aut mala „ disjungunt, ponitur eadem di. *Non loca*". Hinc idem Gregorius ad Eulogium patriarcham Alexandrinum, qui ipſum in ſcriptis vocaverat univerſalem papam, ita dicit: „ Ego non „ verbis quæro proſperari, ſed moribus". Et infra: Recedant verba quæ unitatem inflant, „ cari atem vulnerant". Hæc ille. & ponitur diſt. 19. Ecce bonitas etiam papæ eſt quaſi ſalus omnium, & perverſitas illius cedit in damnationem innumerabilium perſonarum. Unde ex geſtis Bonifacii martyris: „ Si papa ſuæ „ & fraternæ ſalutis negligens deprehenditur, „ inutilis & remiſſus in operibus ſuis, & in-
„ ſuper a bono taciturus, quid magis officit „ ſibi & omnibus? nihilominus innumerabiles „ populos tratis vatim ſecum ducit; & pohitur „ diſt. *Si papa*". Et ad idem eſt Gregorius in Paſtorali c. 2. dicens: „ Paſtores, in-
„ quit, perverſi in moribus, quod verbis præ-
„ dicant, moribus impugnant. Unde fit cum „ paſtor per abrupta graditur ad præcipitium, „ grex ſequitur". Hinc ille. Ipſe enim præ aliis Chriſtianis debet habere zelum Chriſtianæ religionis. Unde Julius papa: „ Officii noſtri „ conſiderationc, non eſt opus nobis diſſimu-
„ lare, non eſt tacere libertas, quibus major „ cunctis Chriſtianæ religionis zelus incumbit,
„ & habetur 24. q. 1. *Officii*".

Ad hoc autem quod dicit Dominus doctor papam ſanctum, ſanctiſſimum aut beatiſſimum, dato quod ſit malus moribus, ibi dico, quod ſanctitas eſt duplex, ſcilicet ſanctitas innocentiæ, quæ tantum bonis convenit, & ſanctitas ſacramentalis, quæ quandoque malis convenit. Unde Auguſtinus contra Petilianum ponens exemplum quoad hoc de Saule, ita dicit: A
„ Item ſi Saul non habebat ſacramenti ſancti-
„ tatem, quid in eo venerabatur David? ſi au-
„ tem habebat innocentiam, quare innocentem
„ perſequebatur? Nam cum propter ſacramen-
„ ti unctionem & honoravit vivum & vindi-
„ cavit occiſum, & quia vel panniculum de
„ veſte ejus abſcidit, percuſſo corde trepida-
„ vit. Ecce Saul non habebat innocentiam & „ tamen habebat ſanctitatem, non vitæ ſuæ.
„ Nam hanc ſine innocentia haberi non poteſt;
„ ſed ſacramenti Dei, quod in malis homini-
„ bus ſanctum eſt". Et ponitur 1. q. 1. Ex quo patet quod dicimus de ſanctitate papæ, dato quod ſit in moribus malus. Credere ergo aliquem ſanctum aut ſanctiſſimum, qui ta- B
men ſanctus non eſt, periculoſum. Propter quod dicit Hieronymus ſuper epiſtolam Pauli ad Philemonem: „ Si quis dixerit juſtum in-
„ juſtum, & injuſtum juſtum, abhominabilis „ eſt utique apud Deum. Similiter qui ſanctum „ dicit non ſanctum, & rurſum qui non ſan-
„ ctum aſſerit ſanctum, abhominabilis eſt apud „ Deum". Et ponitur 11. q. 1. *Si quis hominem.* Ubi dicit Gloſſa Jo. ſuper verbo *dixerit*: id eſt firmiter aſſeveraverit, cum non ſit certus. Bonum ergo eſſet dominis prælatis talia nomina, maxime ſuperlativi gradus, in timore Domini acceptare, immo ſecurius cum Petro reſpuere Act. 10. & ſpecialiter ſi vita cum nomine non concordat. Ad tantum enim C
quidam videntur vendere oleum adulationis, ut non ſolum vivis, immo & defunctis non niſi verbis applauſivis & in ſuis allegationibus conentur velle complacere, de quo Jerem. 5. *Prophetæ prophetabant mendacium, & ſacerdotes applaudebant manibus ſuis, & populus meus dilexit talia.* Hinc quaſi præmuniens Dominus dixit Iſaiæ 3. *Populc meus qui te beatum dicunt, ipſi te deripiunt, & viam greſſuum tuorum diſſipant.* Stat ad judicandum Dominus, utinam utcunque non impleatur illud quod dicit Dominus Iſaiæ 9. *Et erant qui beatificabant populum iſtum ſeducentes, & qui beatificant præcipitati.* Non iſtum modum habuere D
ſancti apoſtoli, prout dicit B. Petrus in ſua ſecunda canonica ca. 3. *Domini noſtri longanimitatem ſalutem arbitremini, ſicut & cariſſimus frater noſter Paulus ſecundum datam ſibi ſapientiam ſcripſit vobis.* Et Jacob. 5. *Exemplum accipite, fratres, prophetas qui locuti ſunt in nomine Domini.* Ecce modus allegandi apoſtolorum.

Ad illud quod ſubdit dominus doctor opponens, quod papa etiam malus in moribus, poteſt dici ſanctus aut ſanctiſſimus, &c. Sed ex ſanctificandi alios officio, adducit textum Num. 18. *Dixit Dominus ad Aaron: Tu & filii tui & domus patris tui portabitis iniquitatem ſanctuarii, &c.* Et infert dominus opponens, ſi ſanctuarium, quomodo habet iniquitatem? Et ſi ſancti ſunt; quomodo habent peccata? Poſſet dici quod peccata ſtant cum ſanctitate. Patet. Nam apoſtoli Domini poſt miſſionem Spiritus ſancti erant ſancti & tamen peccatum habebant de poſſibili, ut patet de Petro ad Gal. 2. Unde Johan. 1. dicitur. *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.* Sed ut intelligamus illam auctoritatem Numeri, Nicolaus de Lira ſic ipſam exponit: „ Tu & „ filii tui & domus patris tui. *Portabitis*

„ ini-

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

„ *iniquitatem ſanctuarii*, id eſt habebitis illa A
„ quæ offeruntur in ſanctuario pro peccatis
„ populi, ut exponunt aliqui. Sed iſta expo-
„ ſitio non videtur conveniens, quia portare
„ ſeu ſuſtinere deſignat opus impoſitum. Re-
„ ceptio autem oblationum non eſt ſacerdoti-
„ bus oneroſa. Ideo autem exponitur referen-
„ do ad finem capituli præcedentis, ubi quæri-
„ tur remedium contra periculum mortis in
„ populo, ſi aliqui indebito accederent ad di-
„ vina, ut ſit ſenſus: Tu & filii tui ſuſtine-
„ bitis peccata ſacerdotii veſtri, & ſi qui ſe
„ ingeraat per veſtram negligentiam, non ſo-
„ lum punientur pro ſua temeritate; ſed &
„ vos pro veſtra negligentia; & ideo nobis
„ incumbit onus arcendi eos, & negligenter B
„ præcavendi ne aliquis accedat." Hæc ille.
Ex quo patet quod ille textus Numeri minus
bene eſt adductus ad propoſitum, ut videtur.

De ſanctificatione vero dico, quod ſanctifi-
catio vere activa proprie & auctoritative con-
venit ipſi Deo, unde Levitici 20. *Cuſtodite
præcepta mea & facite ea, quia ego ſum Do-
minus, qui ſanctifico vos*. Quid autem in il-
la materia in ſanctificatione activa dicat Au-
guſtinus, audiat Dominus doctor. Unde Au-
guſtinus in homilia, *Rogabat Jeſum quidam
phariſæus* &c. ſuper verbo: *Remittuntur ei
peccata*; declarans quod purus homo non po-
teſt dimittere peccata, & quod phariſæus mi-
nus malus fuit, credens Chriſtum hominem
purum, non poſſe dimittere peccata, quam C
hæreticus, dicens ſe hominem dimittere pec-
cata. Loquitur iſto modo: „ Phariſæus me-
„ lior, quia cum putaret hominem Chriſtum,
„ non putabat ab homine poſſe dimitti pec-
„ cata. Melior ergo Judæis quam hæreticis
„ apparuit intellectus. Judæi dixerunt: Quis
„ eſt hic qui etiam peccata dimittit? Audet
„ ſibi homo hoc uſurpare. Quid contra hære-
„ ticus? Ego dimitto, ego mundo, ego ſan-
„ ctifico. Reſpondeat illi, non ego, ſed Cri-
„ ſtus. O homo quando ego Judæis putatus
„ ſum homo, dimiſſionem peccatorum fieri a
„ me non putabant, non ergo mihi, ſed reſ-
„ pondeat tibi Chriſtus: o hæretice, tu cum
„ ſis homo, dicis: veni mulier, ego te ſal- D
„ vam faciam: ego cum putarer homo, dixi:
„ vade, mulier, fides tua te ſalvam fecit."
Hæc ille: Item idem Auguſtinus de Verbis
Domini ſuper Johannem ſermone 8. ſuper il-
lo verbo Johan. 5. *Ego veni in nomine Pa-
tris mei, & non accepiſtis me, venies alius
in nomine ſuo, & illum accipietis, quomodo
poteſtis vos credere qui gloriam ab invicem
accepiſtis, & gloriam quæ a ſolo Deo eſt non
quæritis?* dicit: „ Quid eſt aliud ignorare Dei
„ juſtitiam & ſuam velle conſtituere, niſi di-
„ cat: ego ſanctificabo, ego juſtificabo, quod
„ ego dedero hoc ſanctum; dimitte Deo quod
„ Dei eſt, agnoſce homo quod hominis eſt.
„ Ignoras Dei juſtitiam, & tuam vis conſti- E
„ tuere, juſtificare vis; ſufficit tibi, ut me-
„ cum juſtificeris. De antichriſto dictum eſt;
„ hoc & omnes ſic intelligunt, quod ait Do-
„ minus: *Ego veni in nomine Patris mei &
„ non ſuſcepiſtis me; ſi alius venerit in no-
„ mine ſuo hunc ſuſcipietis*. Sed audiamus &
„ Johannem, *audiſtis*, inquit, *quia antichri-
„ ſti multi facti ſunt*. Quid autem expaveſci-
„ mus in antichriſto, niſi quia nomen ſuum
„ honoraturus eſt, & nomen Dei contemtu-

„ rus. Et quid aliud fecit qui dicit; Ego ju- ANNO CHRISTI 1433.
„ ſtifico? Reſpondetur ei: Ego ad Chriſtum
„ veni, ubi evangelium audivi, ibi credidi,
„ ibi baptizatus ſum, quia in Chriſtum cre-
„ didi, & ille non eſt mundatus. Quare? quia
„ ibi non fui; dic quare non ſum mundatus,
„ quia baptizatus ſum in Jeruſalem. Ubi grā-
„ tia? Apud Epheſios, quorum epiſtolam &
„ pacem ſpernis. Ecce ad Epheſios ſcripſit
„ apoſtolus, fundata eſt eorum eccleſia, ma-
„ net uſque nunc uberius & multiplicius tenet
„ quod accepit ab apoſtolo: Si quid annun-
„ tiaverit vobis præter quod accepiſtis, anathe-
„ ma ſit. Quid ergo dicis mihi, quod mun-
„ dus non ſum? Etiam, non es. Quare?
„ quia ego ibi non fui. Sed qui ubique eſt B
„ ibi fuit. Et infra. Ecce eſt alius qui venit
„ in nomine ſuo: ergo oblitus ſum fundamen-
„ tum meum. Nonne petra erat Chriſtus?
„ Nonne qui ædificat ſupra petram ipſum non
„ dejecit ventus, neque pluvia, atque flamma.
„ Veni ergo mecum ſupra petram, & noli
„ mihi eſſe velle pro petra." Hæc Auguſti-
nus. Ex quo patet notabiliter quid ſit igno-
rare Dei juſtitiam & ſuam velle ſtatuere, ni-
ſi dicere: Ego ſanctifico, ego juſtifico quæ
eſt concordatio antichriſti ut dicit Auguſtinus,
non ergo cautius eſt, quam dimittere Deo
quod Dei eſt, & agnita propria indigentia,
currere ad ipſum Deum meritorum paſſibus,
ut ſimul ab eo juſtificemur. Secunda conditio
antichriſti, ut tangit Auguſtinus, velle homi-
nem eſſe pro petra, cum tamen *petra erat
Chriſtus*. Et ideo concludens Auguſtinus dicit:
Veni ergo ſupra petram, &c. Et ſi aliquis
obiiceret, illud Exodi 19. ubi Dominus dixit
Moyſi: *Vade ad populum, & ſanctifica illum*,
&c. Ibi dicit doctor Nic. de Lira; „ hic ac-
„ cipitur ſanctificatio pro munditia, quia ſan-
„ ctum in una ſignificatione idem eſt quod
„ mundum. Et ſuper verbo ſanctificavit eum,
„ dicit denuntiando, quod mundaretur." Et
hoc nota pro ſimilibus textibus.

Ulterius dicit honorabilis Dominus oppo-
nens; ſic & concilia generalia dicuntur ſancta
& ſanctiſſima, &c. Ibi dico: dato quod ali- D
quod generale concilium & omnes perſonæ ini-
bi exiſtentes ſint non ſanctæ, unde debeo
ſcire quod Spiritus illi concilio infallibiliter
aſſiſtat? cum dicatur Sapientiæ 1. *In malivo-
lam animam meam non introibit ſapientia, nec
habitat in corpore ſubdito peccatis. Spiritus
enim ſanctus diſciplinæ effugiet fictum, & au-
feret ſe a cogitationibus quæ ſunt ſine intel-
lectu.*

Conſequenter dicit Dominus opponens, quod
papa propter admirandam ſuæ poteſtatis excel-
lentiam, prope Chriſtum attingit. Ibi dico,
quod poteſtas papæ non eſt ſupra Deum, nec
æqualis: nec ſupra Chriſtum, nec ſupra apo-
ſtolos. Utinam ipſi apoſtolis ſit æqualis. Et
quia poteſtas apoſtolorum non erat in deſtruc-
tionem, ſed in ædificationem, oportet quod
poteſtas papæ ſit non in deſtructionem, ſed in
ædificationem. Cum enim poteſtas papæ ſit
poteſtas, non eſt niſi a Deo, ad Rom. 13.
quæ autem a Deo ſunt, a Deo ordinata ſunt,
ut dicitur ibidem, & ipſam papæ poteſtatem
oportet eſſe ordinatam. Secundum menſuram
donationis Chriſti, non immenſum ſe extenden-
tem, quæ erit conditio antichriſti, de quo, ad
Theſſal. 2. dicitur: *Quoniam niſi venerit diſceſ-
ſio primum, & revelatus fuerit homo peccati,*

filius

ANNO CHRISTI 1433.

filius perditionis, qui adverſatur & extollitur ſupra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei ſedeat, oſtendens ſe tanquam ſit Deus. Et Iſaiæ 14. *Quomodo cecidiſti de cœlo, Lucifer, qui mane oriebaris*, &c. ſequitur: *Qui dicebas in corde tuo in cœlum conſcendam, ſupra aſtra cœli exaltabo ſolium meum; ſimilis ero Altiſſimo*, &c.

Nota etiam circa illud ubi dicit doctor: Quod papa propter admirandam ſuæ poteſtatis excellentiam prope Chriſtum attingit; dico quod quidam opinantur, quod excellentia poteſtatis papæ ultra Chriſtum attingit in hoc quod papa de inhabili poteſt facere habilem, de illegitimo legitimum, de juvene annoſum, mutare leges & canones, quæ tamen Chriſtus in humanis non potuit, ut videtur, ſaltem de potentia ordinata. Sed iſtam opinionem non approbo, niſi probata fuerit ex lege Dei & dictis ſanctorum verſiter ſe fundantium in eadem. Et dico quod excellentia poteſtatis papæ prope Chriſtum attingit, tanquam terra prope cœlum, tam quoad divinitatem, quam quoad Chriſti humanitatem, quoad divinitatem notum eſt, juxta illud: *Sicut exaltantur cœli & terra, ſic exaltatæ ſunt viæ meæ a viis veſtris & cogitationes meæ a cogitationibus veſtris*, Iſaiæ 55. Quoad humanitatem etiam patet, quia ſolo juſſu dæmonia ejiciebat, cæcorum oculos aperiebat, tactu leprоſos febricitantes ſanabat, verbo mortuos ſuſcitabat, & ſic de aliis. Immo etiam peccata potentialiter dimittebat. Matt. 9. *Ut autem ſciatis, quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata, ait paralitico: ſurge, tolle lectum tuum*, &c. Hinc dicebat, ut habetur Matt. ultimo: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra.* Et ad Philip. 3. *Exaltavit illum Deus, & dedit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen*, &c. Nullum autem iſtorum datum eſt papæ generaliter & abſolute. Igitur, &c.

De legibus autem condendis dicit Urbanus papa: Sunt quidem dicentes Romano pontifici ſemper licuiſſe novas condere leges, quod & nos non ſolum non negamus, ſed etiam valde affirmamus. Sciendum vero ſummopere eſt, quod inde novas leges condere poteſt, unde evangeliſtæ aliquid nequaquam dixerunt; ubi vero aperte Dominus, vel ejus apoſtoli, & eos ſequentes patres ſancti ſententialiter aliquid diffinierunt, ibi non novam legem Romanus Pontifex dare; ſed potius quod prædicatum eſt, uſque ad animam & ſanguinem confirmare debet. Si enim quod docuerunt apoſtoli & prophetæ, deſtruere, quod abſit, niteretur, non ſententiam dare, ſed magis errare convinceretur, ſed hoc procul ſit ab eis, qui ſemper Domini eccleſiam contra luporum inſidias optime cuſtodierunt 25. q. 1. *Sunt quidem.* Et propter iſta excellentiæ poteſtatis attributa, ſequuntur apud ſimplices, imo aliquando & apud doctos multa inconvenientia; ut inordinatus reſpectus, obedientia inordinata, proſtratio uſque ad oſcula pedum beatorum. Non ſic faciebat Petrus verus Chriſti vicarius. Nam Actuum 10. dicitur: *Et factum eſt cum introiſſet Petrus, obviavit ei centurio Cornelius & procidens ad pedes ejus adoravit. Petrus vero elevavit eum dicens: Surge, & ego ipſe homo ſum.* Et iſtud penſavit humilis papa Gregorius, 21. Moralium, qui volens prælatos ad humilitatem reducere, dicit: Hinc eſt, quod primus eccleſiæ paſtor, cum, adorante ſe Cornelio, ſupra ſe videret ſibi honorem oblatum, ad qualitatem conditionis ſuæ recurrit, dicens: *Surge & ego ipſe homo ſum.* Quis enim neſciat, quod homo conditori ſuo debeat, & non homini poſſerai? hæc ille. Similiter apoſtolus, enumerata gloriatione ſua, dicit, ut habetur 2. ad Corint. 12. *Nam & ſi voluero gloriari, non ero inſipiens, veritatem enim dicam: pro eo autem ne quis me exiſtimet ſupra id quod videt in me, aut audit aliquid ex me.* Et propter talia adulatoria attributa, merito vitæ contradicente, aliquando Deus juſto judicio permittit caſus horrendiſſimos, ut patet de Domino Johanne XXIII. qui erat Balthazar de Coſſa, depoſito in concilio Conſtantienſi; ſic de his caſibus non immerito poſſet dici illud Daniel. 14. *Ecce quem colebatis.* Contra Dominus oponens pro illa admiranda excellentia poteſtatis papæ adducit dictum Salvatoris Matt. 23. *Super cathedram Moyſi*, &c. Et quia illa auctoritas multum videtur facere pro excellentia prælatorum, ideo aliquid pro ejus intelligentia jam adducam. Doctor Nic. de Lira ſic expoſuit: *Super cathedram Moyſi*, &c. id eſt in auctoritate judicandi populum ſedebant ſcribæ & phariſæi, quia illi qui videbantur in populo magis periti ad hoc eligebant. „ *Omnia quæcunque dixerint vobis facere*; quaſi prælatis etiam malis eſt obediendum, non in his quæ ſunt manifeſte contra Deum, & ſunt habendi in reverentia quamdiu tolerantur in officio ſuo, quod patet per exemplum David, qui reverebatur Saulem regem, licet ſciret eum eſſe malum & a Deo reprobatum. *Secundum opera illorum nolite facere*; quia non ſunt imitandi in malis, immo tantum in bonis". Hæc ille. Chryſoſtomus vero ſuper Matt. 23. c. de opere imperfecto ſic dicit: „ Videte quomodo ſedeatis ſuper cathedram, quia non cathedra facit ſacerdotem: ſed ſacerdos cathedram. Non locus ſanctificat hominem, ſed homo locum. Non omnis ſacerdos, ſanctus eſt; ſed ſanctus ſacerdos qui bene ſederit ſuper cathedram, honorem accipiet ab illa. Qui male ſederit injuriam facit cathedræ; ideoque malus ſacerdos de ſacerdotio ſuo crimen acquirit, non dignitatem. In judicio enim ſedens ſiquidem bene vixeris & bene docueris, omnium judex eris: ſi autem bene docueris, & male vixeris, tui ſolius. Nam bene vivendo & bene docendo populum inſtruis quomodo debeat vivere. Bene autem docendo & male vivendo Deum inſtruis quomodo debeas condemnari, hæc ille. Ad idem eſt Auguſtinus in homil. ſuper Johan. c. 10. Audite mercenarios ab ipſo Domino demonſtratos. *Scribæ*, inquit, *& Phariſæi ſuper cathedram Moyſi ſedent, quæ dicunt facite; quæ autem facinus facere nolite.* Quid aliud dixit niſi per mercenarium vocem paſtoris audite? Sedendo enim in cathedra Moyſi legem Dei docent. Ergo Deus per illos docet: ſua vero ſi velint docere, nolite audire, nolite facere. Certe enim tales quæ ſua ſunt quærunt, non quæ Jeſu Chriſti." Hæc ille. Ex quorum dictis patet, qualiter illa auctoritas de cathedra Moyſi ſit intelligenda.

ANNO CHRISTI 1433

Ad aliam auctoritatem: *Obedite præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis*, &c. Non eſt Petri, ſed Pauli ad Hebræos 13. ſuper quo textu Chryſoſtomus ſerm. 34. ſuper Ep. ad Hebræos ſic quærit. „ Quid ergo, dicit aliquis, dum „ præpoſitus malus extiterit, num obedicmus „ maligno? qualiter dicis ſiquidem in cauſa „ fidei fuge illum & evita, non ſolum ſi fuerit homo, ſed etiam ſi angelus de cœlo deſcenderit". Hæc ille. Ulterius ibi in uno notabili dixi: verbum Dei dupliciter intelligunt, &c. invehit honoranilis dominus proponens dicens: Et quamquam iſtid non ſit reprehenſibile quoad ea quæ dicta ſunt, eſt tamen reprehenſibile propter ea quæ omiſſa ſunt, &c. Ibi dico quod accepi verbum Dei, prout ſubſerviebat mihi ad propoſitum articuli noſtri, puta de prædicatione; cum tamen ipſius ſit multiplex diviſio, ſcilicet verbum Dei æternale, temporale. Item verbum Dei mentale, vocale, ſcriptale, &c. Alio modo poſſet dici quod verbum inſpiratum includitur in verbo Dei, juxta illud 2. Pet. 1. *Non enim voluntate humana allata eſt quandoque prophetia, ſed Spiritu inſpirato locuti ſunt ſancti Dei homines*. Subinfert honorandus dominus opponens, quod ſanctorum doctorum dicta non ſunt ab aliquo vilipendenda, &c. Ne quis æſtimet nos reprehendere ſanctorum doctorum dicta, intendo parumper inſiſtere, Deo duce. Primo, inquam, poteſt clarere quod dicta ſanctorum doctorum non vilipendimus, ex iſto quod in judice noſtro, in quem conſenſimus, qui eſt lex Dei, praxis Chriſti &c. ponuntur ſententiæ ſanctorum doctorum veraciter ſe fundantium in eadem; quod non faceremus, ſi vilipenderemus eaſdem. Unde dico quod ſacram ſcripturam juſtificare, magnificare & promovere intendimus ſimpliciter, ſecundum notitiam nobis a Deo datam, ad eum ſenſum quem principaliter flagitat Spiritus ſanctus Hoc enim vult habere Dominus juxta illud Iſaiæ 42. *Et Dominus voluit ut ſanctificaret eum, & magnificaret legem, & extolleret*. Dicta vero ſanctorum doctorum de tanto, de quanto veraciter ſe fundat in eadem, & ad verum, quæ ſunt ipſorummet ſanctorum ſcripturæ. Unde Auguſtinus ſuper Gen. ad litteram. „ Major eſt hujus ſcripturæ auctoritas, „ quam omnis humani ingenii perſpicacitas". Hæc ille. Et ideo debent homines illi (eſſe) ſubditi, dicente Auguſtino lib. de Doctrina Chriſtiana: „ Sanctarum, inquit, ſcripturarum „ auctoritatibus colla ſubdenda ſunt, ut ad in„ tellectum quiſque per fidem perveniat". Hæc ille. Et merito, ipſa enim neminem fallit, ſupple, ſane intellecta, dicente Auguſtino, de verb. Dom. ſerm. 20. „ Scriptura ſacra nemi„ nem fallit, numquam dicit aliquid & aliter „ evenit. Non promittit in hoc ſæculo niſi „ tribulationes, preſſuras, anguſtias, augmen„ ta dolorum & abundantiam tentationum". Hæc ille. Unde ipſa poteſt dicere illud Prov. 8. & veriſſime: *juſti ſunt ſermones mei, & non eſt in eis pravum quid neque perverſum; rectiſſimi ſunt intelligentibus & æqui invenientibus ſcientiam*. De ipſa etiam dicit Hieronymus epiſt. 21. „ Scripturæ, inquit, ſacræ ſi „ aliqua pars fuerit falſa, tota foret dubia". Hæc ille. In quibus ſcilicet ſcripturis ſacris ſecundum eumdem multa dicuntur quæ videntur incredibilia, cum ſint omnino vera. Hinc locus ab auctoritate ſacræ ſcripturæ in theologia eſt optimum argumentum. Bene enim ſequitur: Hoc dicit ſacra ſcriptura affirmative; ergo hoc eſt verum; & hoc affirmative arguendo, hanc ſacram ſcripturam oportet nos vocare in teſtimonium noſtrarum probationum. Sine his enim teſtibus, noſtræ enarrationes non habent fidem, prout dicit Origenes homili 1. in Jerem. ſic inquiens: „ Neceſſe no„ bis eſt ſcripturas ſacras in teſtimonium vo„ care; ſenſus quippe noſtri & enarrationes „ ſine his teſtibus non habent fidem; & hoc „ eſt quod dictum eſt; *In ore duorum vel „ trium teſtium ſtabit omne verbum*, magis „ convenit ad interpretantis probationem, quam „ quorumcumque hominum numerum, ut firmem verbum intellectus mei, accipiens duos „ teſtes de novo & veteri teſtamentis, accipiens tres teſtes de evangelio, de propheta, „ de apoſtolo. Sic enim ſtabit omne verbum". Hæc ille. Et idem Origenes homil. 7. ſuper Leviticum. „ Nihil ut verbis meis credatur „ expoſco, niſi teſtes idoneos dedero". Idem homil. 26. ſuper librum Numer. „ Hæc niſi „ ex divinis ſcripturis approbentur, fabulæ vi„ dentur". Ad idem eſt Hieronymus ad Demetriadem virginem. Scripturæ ſacræ auctoritatem non habens, eadem auctoritate contemnitur, qua probatur. Idem Hieronymus: „ Non afferramus ſtateras doloſas, ut appen„ damus quod volumus pro arbitrio noſtro di„ centes: Hoc grave, hoc, hoc leve eſt; ſed „ afferamus divinam ſtateram de ſcripturis ſan„ ctis tamquam de theſantis Dominicis, & in „ illa quid ſit gravius appendamus". Et ponitur 24. q. 1. *Non afferamus*. Pro eodem etiam eſt Chryſoſtomus ſuper Matt. 7. cap. Operis imperfecti. „ Omnis doctor ſervus eſt „ legis, quia neque ſupra legem addere poteſt „ aliquid de ſuo ſenſu, neque ſubtrahere ſe„ cundum proprium intellectum: ſed hoc tan„ tummodo prædicet quod habetur in lege". Et ad idem ſunt alii quamplures, quos ad præſens omitto cauſa brevitatis.

Quoad ſecundum, ſcilicet quoad dicta ſanctorum doctorum, &c. ſcilicet ſcripta epiſcoporum, reſpondet Auguſtinus in epiſtola ad Vincentium Donatiſtam: „ Hoc genus litte„ rarum ab auctoritate canonis diſtinguendum „ eſt. Non enim ſic legnntur, tamquam ita „ ex his teſtimonium proferatur, ut contra „ ſentire non liceat, ſicubi forte aliter ſapue„ rit quam veritas poſtulat. In eo quippe „ numero ſumus, ut non dedignemur etiam „ nobis dictum ab Apoſt. recipere, *& ſi quis „ aliter ſapitis, hoc quoque Deus revelabit*". Hæc ille, & ponitur 9. diſt. *Noli frater*. Et Ciprian. in epiſt. de lapſis. „ Mandant mar„ tyres aliqua fieri; ſed ſi ſcripta non ſunt „ in lege Domini, ante eſt ut ſciamus illos „ de Deo impetraſſe, quæ poſtulant & facere „ quæ mandant". Et ponitur di. 50. *Si quis*. Item Auguſtinus in epiſt. ad Fortunatum: „ Neque quorumlibet diſputationes, quamvis „ catholicorum & laudatorum hominum, ve„ lut ſcripturas canonicas habere debemus, „ ut nobis non liceat, ſalva honorificentia „ quæ illis debetur hominibus, aliquid in eo„ rum ſcriptis improbare atque reſpuere, ſi „ forte invenerimus quod aliter ſenſerint quam ve-

ANNO CHRISTI 1433

ANNO CHRISTI 1433.

„ veritas habet &c. Ponitur 9. di. *Negue*. Idem Augustinus ad Vincentium Victorem l. 2. „ Negare non possum nec debeo, sicut in ipsis „ majoribus, ita esse multa in tam multis „ opusculis meis, quæ possunt justo judicio & „ nulla temeritate culpari". Et ponitur 11o. di. *Negare*. Si hoc non possumus negare de Augustino, multo minus de Thoma Valdensi, de Augustino de Alcona, * Thoma de Aquino, Alexandro de Hallis, Petro de Tarentasia, & ceteris, negare vere poterimus, quamvis tamen multi in præsenti auditorio doctores sanctissimos, antiquissimos, profundissimos & subtilissimos ac irrefragabiles allegavere. Immo sæpius unus doctor contra alium in eadem sententia seu materia invenitus discrepare, ut de conceptione beatæ Virginis, de auctore psalmorum, de illo Johannis 3. *Spiritus ubi vult spirat*, &c. Et multa inveniuntur talia quæ omitto propter brevitatem.

* D. Aug. ss. S. Augustinus.

Sed ad illud quod multi allegant pro doctoribus, Proverb. 22. *Ne transgredaris terminos antiquos quos posuerunt patres tui*; respondeo secundum Hieronymum: „ Transferunt inde terminos, quos posuerunt patres „ eorum, quando immutant mendacio veritatem, & aliud prædicant quam ab apostolis „ acceperunt". Hæc ille, & ponitur 24. q. 3. *Transferunt*. Ex his jam dictis potest concipere hoc venerandum auditorium, qualiter nos habeamus ad sacram scripturam & ad dicta sanctorum, & utrum vilipendamus sanctorum doctorum dicta, prout nos quidam emuli nostri infamavere.

Consequenter dominus opponens pro veneratione ipsorum doctorum infert dicens: Alioquin quomodo Deus præcepisset Deut. 17. In his quæ sunt ambigua & difficilia refugiendum est ad sacerdotes Levitici generis &c. Sequitur ibidem: *Et facies quæcunque dixerint tibi qui præsunt loco quem elegit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus*, &c. Ibi dico quod placet mihi valde de domino doctore, quod illam clausulam, puta: *& docuerint te juxta legem ejus*, in ista allegatione non omisit, cum jam in nostra audientia per tres notabiles viros illa clausula, scilicet, *& docuerunt te juxta legem ejus*, fuit omissa. Benedictus Deus, hoc est quod optavimus & optamus; in istum judicem causæ nostræ consentimus, ejusque judicio stamus & stare intendimus, Deo nobis opitulante. Quod autem illa cauda: *Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio*, &c. *moriatur homo ille*, &c. per nullum nobis opponentium, si bene recolo, fuit obmissa. Quid sit causæ, illi committo, qui corda novit omnium ipse Deus, cum grave satis & indecens est, ut in re dubia certa detur sententia, ut dicit Gregorius, & ponitur 11. q. 3. *Grave*. Item arguit textus: *Sequerisque sententiam eorum*. Attamen dicit Nic. de Lira: „ Sententia nullius hominis, cujuscunque sit auctoritatis, „ tenenda est, si continet manifeste falsitatem „ seu errorem. Et hoc patet per hoc, quod „ præmittitur in textu: *Indicabunt tibi judicii veritatem*. Post subditur: *Et docuerint „ te juxta legem ejus*". Ex quo patet, quod si dicant falsum, vel declinent a lege Dei, manifeste non sunt audiendi. Hæc ille. Ad cujus confirmationem accedit illud verbum Exodi 23. *Non sequeris turbam ad faciendum malum, nec in judicio plurimorum acquiesces sententiæ, ut a vero devies*. Super quo ipse doctor de Lira dicit, quod in Hebræo habetur: *Non declinabis post Rabim*, id est magistros magnos, *ad prædicandum*. Et infra: „ Quia sicut non est declinandum a veritate „ propter majorem partem judicantium in declinantem; ita declinandum non est propter „ illos, qui sunt majoris auctoritatis in judi„ cando". Hæc ille. Ecce iste expositor pertinenter ex scriptura elicit, primo, quod nullius hominis sententia, cujuscunque sit auctoritatis, & sic nec papæ, est tenenda, si contineat manifeste falsitatem vel errorem. Secundo, quod lex Dei est mensura, juxta quam, & non aliter, aut sibi dissone debeant singuli judices, & præsertim ecclesiastici, judicare. Nam illa ostendit, quæ debet accipi, veritatem, uno modo debet, quod patet per hoc: *Indicabunt tibi judicii veritatem*: & post sequitur: *& docuerunt te juxta legem ejus*, Nic. de Lira super illo verbo Christi Johan. 20. *Quorum remiseritis peccata, remissa sunt*. „ Hoc tamen est intelligendum, quando ju„ dicium ecclesiæ divino judicio confirmatur, „ alias Deus facta ecclesiæ non approbat, si „ judicium errat". Hæc ille.

Lorus corruptus.

Post hoc elicit venerabilis dominus opponens, dicens, Quod illud non vere dictum est verbum tantæ perfectionis, quod nihil posset ei addi vel subtrahi; dico: Si istud non est vere dictum, nec illud Deut. 4. *Non addetis ad verbum, quod vobis loquor, neque auferetis ex eo*; Nec illud Proverb. 30. *Omnis sermo Dei ignitus*, &c. *Non addas quidquam verbis illius*, &c. istud Chrysostomi ubi supra. *Omnis doctor servus est legis*, &c. Ea cum istud secundum falsum est dicere, & primum est falsum dicere; & quia secundum est falsum & primum est falsum. Et conformiter ad meum dictum dicit Cyprianus 8. di. Si solus Christus audiendus, &c. cum tamen etiam alii audiendi sunt: ubi dicit glossa super verbo *solus*, id est nullus ei contrarius. Sic in præsenti intelligo quod verbum Dei est tantæ perfectionis, quod, &c. sapple quemdam faceret sensum contrarium per aliam additionem vel subtractionem. Et cum addit de expositione seminis; dico quod non Gregorius, sed ipsamet Veritas eam exponit uno modo. Idem Gregorius in homil. dicit: „ Lectio sancti evan„ gelii, quam modo fratres audistis, exposi„ non indiget, quam enim per semetipsam „ Veritas exposuerat, hanc discutere humano „ fragilitas non præsumat". Hæc ille. Et hoc innuit idem Gregorius in verbis quæ dominus doctor adducit, & quod sollicite in hac ipsa expositione Dominica pensare debetis. Ecce dicit expositione Dominica.

Subsequenter dominus opponens redit ad concilia generalia legitime congregata, loquens de ipsorum auctoritate & assistentia Christi. *Qui vos audit*, &c. Et: *Ubi duo vel tres*, &c. Et: *Adhuc habeo vobis multa dicere*, &c. Dico quod illud dictum evangelii: *Qui vos audit*, &c. non solum intelligitur de concilio generali legitime congregato, sed etiam de aliis discipulis Christi. Nam ibi dicit doctor de Lira: *Qui vos audit*, &c. „ Hoc addit Salvator „ in fine, ad ostendendum quod doctrina di-

ANNO CHRISTI 1433.

„ ſcipulorum ejus eſt devote & reverenter au-
„ dienda, ſaltem propter reverentiam ipſius
„ Dei, cujus principaliter eſt doctrina. Hæc
„ ille. Similiter illa ſcriptura: *Ubi duo vel*
„ *tres*, &c. intelligitur de quibuſcumque cari-
„ tate unitis. Unde Lira: *Si duo*, &c. id eſt
„ caritative uniti, *in medio eorum ſum*, acquie-
„ ſcendo bonæ voluntati & petitioni eorum".
Hæc ille. Similiter eſt tertia ſcriptura, ſcilicet: *Paraclitus autem Spiritus quem mittam*, &c. Et: *Ut maneat vobiſcum in æternum*, intelligitur non ſolum de apoſtolis aut eorum ſucceſſoribus, ſed pro omnibus fidelibus præde-ſtinatis, cum quibus manete Paraclitus in æternum, hic per gratiam, & in futuro per gloriam. Ex quibus dictis recolligo, quod illæ ſcripturæ per dominum doctorem adductæ, non faciunt ſolum pro magnificatione conciliorum generalium, ſed etiam pro aliis Chriſti fidelibus, ut eſt jam dictum. Et converteas dominus doctor ſermonem ad concilium Baſileenſe, ſumta occaſione a concilio apoſtolorum, de quo Act. 15. dicit: Valde cavendum eſt, ne ab informatione & ſententia finali hujus ſacri concilii generalis Baſileenſis, in Spiritu ſancto legitime congregati, quiſquam ſe alienum reddat, &c. ibi dico, ſalva pace & reverentia patrum, quod valde cavendum eſt, ne quiſquam reddat ſe alienum ab informatione Chriſti & apoſtolorum, & a finali ſententia inſtructioneque eorumdem, ne incidat in maledictionem, de qua Deut. 27. *Maledictus qui non permanet in ſermonibus legis ejus, nec eos opere perficit, & dicet omnis populus amen*. Et Johan. 3. *Qui incredulus eſt Filio, non videbit vitam, ſed ira Dei manet ſuper eum*. Æſtimo tamen quod ſi hoc venerandum concilium nos informare poterit ſecundum illum judicem, in quem ambæ partes conſenſimus, ſcilicet legem Dei, praxim Chriſti, &c. nemo noſtrum ab illo judice ſe reddet alienum.

Demum circa ſecundum notabile, puta de ſacerdotibus Domini, ubi dixeram de ſacerdotibus bonis & malis; dixit dominus opponens, quod multa mala enarravi de malis, & pauciora bona de bonis. Dico quod de bonis ita dixi ſatis per generalia, ſcilicet quod boni Domini ſacerdotes plus quam reges aut corporis parentes ſunt honorandi. Secundo, quod duplici honore ſunt digni. Tertio, quod multipliciter bonis ſacerdotibus militaris eccleſia in ſuis membris, notabile recipiet incrementum, &c. Quod autem plura mala de malis, reſpondeo quod *ſtultorum infinitus eſt numerus*, Eccleſ. 1. Et: *Multi vocati, pauci vero electi*. Matt. 2. Et multi ſacerdotes, & pauci ſacerdotes... di. 40. *Multi*. Ipſi enim ſcandalizant plurimus a ſacerdotibus, Gregorius homil. 17.

Unde coram Deo loquens, dico quod non eſt intentionis meæ vilipendere clerum verum, detrahere aut contemnere Deum, cum ipſemet ſum ſacerdos, quamquam inutilis: ſed opto, ut ſacerdotes ſint virtuoſi & exemplares: ex hoc enim populus Dei caperet, quoad ſua ſuppoſita, notabilem reformationem.

Quod autem ſubiunxit dominus doctor: Prælati & presbyteri mali, non ſolum boni, ſunt manifeſte honorandi, &c. Non dubium quin iſtud peditio ſit multorum juxta illud Iſaiæ 30. *Populus ad iracundiam provocatus eſt, & filii mendaces, filii nolentes audire legem Dei, Qui dicunt videntibus: Nolite videre; & aſpicientibus: Nolite aſpicere nobis ea quæ recta ſunt. Loquimini nobis placentia. Videte nobis errores, auferte a me viam, declinate a me ſemitam*. Et Apoſt. 2. Tim. 4. *Erit enim tempus cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt, ſed ad ſua deſideria congregabunt ſibi magiſtros prurientes auribus. Et a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur*. Et quia dominus opponens apponit multum oleum in vulnera cleri fauciati, ego infundam vini modicum; & utinam ſic clerus languens ſanaretur. Johannes Baptiſta, ut habetur Mat. 3. dixit Phariſæi: *Progenies viperarum, quis demonſtravit vobis fugere a ventura ira?* Et Salvator Matt. 23. *Serpentes, genimina viperarum, quomodo fugietis a judicio gehennæ?* Item Matt. 5. vocat eos ſal infatuatum, quod ad nihilum valet, niſi ut mittatur foras, &c.
„ Ubi dicit Nic. de Lira, quia talis debet re-
„ pelli a prælatione, ne officium prælatorum
„ in conſpectu hominum reddatur vile". Et Lucæ 14. *Neque in terram, neque in ſterquilinium utile eſt*. Item Chriſtus Judam vocavit diabolum, Johannis 6. furem & latronem, Johan. 4. & 12. Petrum ſathanam, Matt. 16. diſcipulos generationem incredulam, pravam & perverſam, Matt. 17. Auguſtinus vocat canes impudicos 2. q. 7. *Qui nec*. Paſcalis vocat ſimoniacos hæreticos, 1. q. ultima c. ult. Auguſtinus vocat malos presbyteros corvos n. q. 7. *Non omnis*. in Gloſ. Gregorius epiſcopos dantes decimas laicalibus perſonis, militibus ſcilicet aut ſervitoribus ſcu conſanguineis, vocat maximos antichriſtos, 16. q. 7. *Perveniſ*, &c. quæ nunc omittuntur, ut eſt illud Nicolai papæ. „ Nullus audiat miſſam presbyteri,
„ quem ſcit indubitanter habere concubinam,
„ &c. di. 32. *Nullus*". O utinam fieret unum emplaſtrum ex vino & oleo pro curandis cleri vulneribus, heu! multum fauciati, & credo quod ipſe Dominus ſuo tempore per quos voluerit manum apponet, juxta illud Job. 5. *Ipſe vulnerat & medetur, percutit & manus ejus ſanabunt*. Conſequenter pro magnificatione malorum presbyterorum adducit hiſtoriam de Noe; quem denudatum dormientem Cham derifit; dico quod quicumque prædicans peccatum occultum cleri vel etiam cujuſcumque laici ridendo proderet, reprobatione cum Cham dignus foret. Primo, propter Publicationem publicam peccati, quod dumtaxat ſolus novit. Secundo, propter derifionem fatuam. Condolere ſed non ridere debet homo, & præſertim prædicans proximi pro peccato. Non ergo exemplo Cham prohibet in communi malitiam presbyteri coram Deo & populo accuſare, non judicialiter ſed compaſſive, unde nec accuſare prohibet modo debito præpoſitum ſubdito. Unde 2. q. 7. §. *De his dicitur*. Hæc enim auctoritate ubditi non prohibentur ab accuſatione, ſed proditione; aliud eſt enim prodere, aliud accuſare. Prodit, qui non probanda defert; accuſat, qui reo præſente crimen judici offert, probaturus quod intendit. Cham ſolus vidit pudenda patris, & ideo per eum intelliguntur, qui cum ſint ſoli conſcii criminum ſuorum prælatorum, atque ideo accuſare non poſſunt, vitam tamen eorum infamando aliis ridendam offerunt. Hæc ibi. Ex quo patet, quid ad auctoritatem Gregorii ſit dicendum.

De

De Conſtantino imperatore quod ſi vitiaſſet A ſacerdotem cum femina peccantem clamyde cooperuiſſet, quid ſibi vult hoc exemplum Deus novit; utinam per iſtud & ſimilia exempla ſacerdotes noliut ſuam libertare fornicationem. Unum dico, quod fideles in regno Bohemiæ, qui ſciunt præceptum Domini: *Non mœchaberis*, Exodi 2. & illud 1. ad Cor. 5. *Si is qui frater nominatur in vobis, eſt fornicator, aut avarus, aut &c. cum hujuſmodi nec cibum ſumere*, ſcilicet, debetis. Item illud ad Epheſ. 5. *Fornicatio autem & omnis immundicia, aut avaritia nec nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos*; & ideo quod non ſolum pallio non tegerent fornicatorem cum femina, ſed etiam ſibi genitalia non reſecarent, dato quod ſit clericus, aut habitu monaſtico circumamictus. Sic Rabanus invenitur dixiſſe: „ Si videris ſacerdotem ponentem manum ſuam in gremio „ mulieris, debes ſupponere quod benedicendi „ gratia iſta fecerit". Dico a ſimili, ſi videris ſacerdotem incumbentem ſuper mulierem, ponentemque os ſuum ſuper os ejus, & oculos ſuper oculos ejus, & manus ſuper manus ejus; debes ſupponere, quod hoc fecerit cauſa ſpiritualis reſuſcitationis. Sed ne curetis tales fabulas & fabulas, fideles Domini ſacerdotes. Dicitur enim vobis Iſaiæ 1. *Lavamini, mundi eſtote*. Item ejuſdem 52. cap. *Lavamini qui fertis vaſa Domini*; & Lucæ 12. *Sint lumbi veſtri præcincti*, &c.

Ad quæſtionem: *Diis non detrahes*, &c. C concedo eam, quia non ſolum ſacerdotibus, ſed etiam quibuſcunque fidelibus detrahere eſt vitioſum, dicente Jacobo 2. cap. *Nolite detrahere alterutrum, fratres mei; qui enim detrahit fratri ſuo, detrahit legi*, &c. Hinc ad Rom. 1. *Detractores Deo odibiles*.

De David & Saul jam eſt ſuperius dictum per Auguſtinum: ſimiliter ſuper illud Matt. *Super cathedram Moyſi*.

Subſequenter venerabilis opponens adducit multas cauſas, quare populus multum honorare debet ſacerdotes, & tertiam ponit iſtam, quod ſoli habent auctoritatem ligandi & ſolvendi a peccatis. Contra, non ſoli ſacerdotes habent auctoritatem ligandi & ſolvendi a peccatis, &c. ergo: Circa iſtud abſolutio eſt triplex, ſcilicet abſolutio auctoritativa, quæ eſt ſolius Dei; abſolutio miniſterialis ſeu denuntiativa, quæ ex officio ſolis ſacerdotibus limitatur; abſolutio diſpoſitiva, qua quis ſe diſpoſuit per veram contritionem ad ſolvendum propria vincula peccatorum, ut meretur per illam abſolvi auctoritative a Deo, & denuntiative a ſacerdote. De hac Iſaiæ 58. *Diſſolve colligationes iniquitatis*, &c. Et quia hæc materia tractatur in 4. diſt. 18. *Igitur*. Et ponens 4. cauſam dicit, quia de orationibus eorum certius eſt quod efficaciam pro populo & amicis habent, ſortiuntur, ibi dico quod ſi prationes ſacerdotum debent eſſe efficaces pro populo, oportet quod ipſi ſacerdotes Deo placeant per virtuoſa opera alias ipſum Deum provocant ad deteriora. Unde Gregorius in Paſtorali: „ Sollicite formidandum, ne qui placare iram „ Dei creditur, hanc ipſum ex proprio reatu „ moveat. Cunctis enim liquido novimus, „ quia cum is qui diſpicer ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora provocatur". Et ponitur 49. di. *Sollicite*. Et Iſaiæ 1. Dominus: *Cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam: manus enim veſtræ ſanguine plenæ ſunt*. Et ad illam auctoritatem Petri: *Vos autem genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis*, &c. dico quod, ut communiter, ſiniſtre allegatur aliquid ex officio ſacerdotis, cum tamen & ad ceteros fideles credentes ſpectet. Patet ex principio cap. 1. *Petrus, apoſtolus Jeſu Chriſti electis advenis diſperſionis*. Et cap. 2. dicit: *Vobis igitur credentibus honor*. Et ſequitur: *Vos autem genus electum*, &c. Patet etiam per illud: *Populus acquiſitionis*, de qua dicitur 1. ad Cor. 6. *Non eſtis veſtri; emti enim eſtis pretio magno*, &c.

Poſt hoc dominus doctor circa iſtud corollarium meum & notabile: Cauſa ruinæ populi fit maxime ex culpa malorum ſacerdotum, quod quia eſt Bedæ & Gregorii, fundatum in evangelio, ipſum negare non potuit, ſaltem cum honeſtate, ideo circa hoc ponit iſtam ſuam concluſionem; & ſi interdum ita contingat, &c. & deducit ipſum cum occupatione ad magnum paſſum. Et quia ego indefinite poſui corollarium cum Gregorio & Beda, ideo concluſio opponentis non militat contra me. Et concedo cum magiſtro, quod, maxime in propoſito ſumitur pro ſæpe, & pro magna parte, ſicut & in illa concluſione: Nemo amplius in eccleſia Dei nocet, &c. non tamen ſequitur, quod nulli alii noceant in eccleſia Dei, quam mali ſacerdotes. Quia tamen dominus proponens poſuit unum verbum durum circa ſuam concluſionem, ſi non videtur aliud dictum; omnis ruina populi provenit ex malitia clericorum, niſi quod detur clerus pro hoc ad manus laicorum, ne patiatur ruinam, propter exceſſus clericorum; dico quod hoc non eſt intentionis meæ coram Deo, & cum dominus magiſter non noſcat cor meum, de me judicare aliter eſt ſibi periculoſum, cum aliter auditum eſt a me ex ſuperdictis. Dico ergo, quod non ego aut confratres mei, damus clerum ad manus gladii laicorum, ſed ipſemet propter ſua, quæ in populo faciunt opera ſcandaloſa. Et ad hoc ſonat dictum Malachiæ 2. cap. *Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem exquirunt ex ore ejus, quia angelus Domini exercituum eſt; vos autem receſſiſtis de via, & ſcandaliſaſtis populos in lege; irritum feciſtis pactum Levi; dixit Dominus exercituum: propter quod & ego dedi vos contemtibiles & humiles omnibus populis, ſicut non ſervaſtis vias meas*. Item, illud 1. Reg. 2. *Quicunque glorificaverit me, glorificabo eum; qui autem contemſerint me, erunt ignobiles*.

Conſequenter dominus doctor opponens invehit, quod laudabilem virum magiſtrum Johannem Huſſ, ſacræ paginæ baccalaurium formatum, multis præconiis extulit. Non miretur: non enim poſſumus, quæ vidimus & audivimus, non loqui; ſed de erroribus ejus multis, prout dicit de ipſo dominus doctor, dico nec auditi ab ore ejus, nec in tractatulis ejus inventum aliquem unquam ex eorum: ſed hoc requirimus, quod verbum Dei ſi, populo & ad clerum, aut in libris ſuis theologicis fideliter enuntiavit. & proteſtationes ſolemnes in ſuis ſcriptis reliquit, quarum tenorem aſſero in hac forma.

puis

ANNO CHRISTI 1433.

Quia ſuper omnia deſidero honorem Dei, & profectum ſanctæ eccleſiæ, & quod ſum fidele membrum Jeſu Chriſti Domini, qui eſt caput & ſponſus ipſius ſanctæ eccleſiæ, quam redemit: Igitur, ſicut prius feci ſæpius, ita & nunc iſtam proteſtationem facio, quod numquam pertinaciter dico, dixi, nec volo in poſterum aliquid dicere, quod foret contrarium credibili veritati. Denique, quod tenui, tenco, & firmiter tenere deſidero omnem veritatem credibilem, ſic quod antequam vellem errorem contrarium defendere, potius in ſpe & auxilio Domini paterer ſupplicium diræ mortis; immo adjutus Dei auxilio, paratus ſum vitam miſeram pro lege Chriſti exponere, quam credo, ſecundum quamlibet ejus particulam, eſſe datam ſanctiſſimæ Trinitatis conſilio, & per ſanctos Dei homines pro ſalute humani generis promulgatam. Credo inſuper illius legis ſingulos articulos ad illum intellectum, quem benedicta Trinitas præcepit illos credi. Unde, ſicut in reſponſionibus & actibus ſcholaſticis, ac in prædicationibus publicis me ſubmiſi ſæpiſſime, ita & nunc ſubmitto, & in poſterum volo humiliter submittere hujus ſanctiſſimæ legis ordinationi, reconciliationi & obedientiæ, paratus revocare quicquid dixero, dato quod ſit contrarium veritati. Hæc ille.

Si iſta proteſtatio eſt hominis erronei aut hæretici, ille judicabit qui illuminat abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium, & nunc laus erit unicuique a Deo 1. ad Cor. 4.

Demum dominus opponens dicit: Ego autem volens baſim & fundamentum conſtituere omnium dicendorum Sacerdotes aliis curati, alii non curati . . . *cætera deſunt.*

Ad hanc Ulrici replicam ſolide reſpondit Henricus Calciſem ſeu Kalteiſen ordinis Prædicatorum, cujus replicam editam habes apud Labb. tom. 12. *Conc. pag.* 1213.

PULCRA POSITIO

Pro temporalitate & juriſdictione eccleſiæ, & defenſio ejuſdem venerandi doctoris decretorum Johannis Polemar, auditoris reverendiſſimi in Chriſto patris domini cardinalis S. Angeli legati.

Ibid. p. 515.

REverendiſſime in Chriſto pater, & metuendiſſime domine, reverendique in Chriſto patres, ceterique viri conſpicui, mihi patres ac domini præcariſſimi, venerandi; norunt experientiæ veſtræ non ambigo, quam difficile eſt in diſputationis agitare certamine, id quod longævis temporibus approbavit omnium indubitata ſententia, & communis obſervantia uſu continuo roboravit; in his quidem quæ variata majorum ſententia opinabilia facta ſunt, & pro contra arguendi, per diſtinctiones, & ſolutiones materiam extendendi, frequens diſputatio copiam fecit; at contra quis non inniter & curioſe circa ea quæ ab omnibus pro certiſſimis habita ſunt, crederet ſuum ingenium exercere? Novus enim rei poſſeſſor, cui eſt de lite ſuſpicio, juris ſui inſtrumenta habet in promtu. At quid, ſi his ſibi moveatur, reſpondere valeat, meditatur. His vero quibus a progenitoribus eſt inconcuſſa veterna poſſeſſio, tanta eſt fiducia certitudinis ſui juris, ut vix de monumentis ſit cura, cum ſe controverſiam pati nullatenus ſuſpicetur. Cum igitur per mille & ultra annorum curricula eccleſia Dei fuerit in bonis temporalibus opulenta, inter quæ tempora fuit virorum ſcientia & ſanctitate pollentium numeroſitas magna, multaque fuerunt celebrata concilia generalia, in quibus circa ipſorum temporalium gubernationem, alienandi formam, diſtribuendi modum, plurima ſunt facta decreta, quis umquam rem tam certam crederet a ſe diſputationibus agitandam? Si minime ſunt mutanda, quæ longam conſuetudinem habuerunt, quanto magis quæ ſunt auctoritate conſuetudineque vallata? Quid jam certum poterit reputari, ſi plurium ſacrorum conciliorum exagitetur auctoritas, & tam longæva obſervantia, non a quibuſdam, ſed ab omnibus & a tanta ſanctorum multitudine, an recta fuerit, diſputetur? Propterea ſi cogor diſputabile diſputare, videbor excuſabilis, ſi non affluat copia dicendorum; parvitatem vero mei ingenii penitus non excuſo, ſed ab affluentibus ſapientiæ veſtræ fontibus poſco humiliter adjuvari. Ideoque & quoniam hæc diſputationis palæſtra non gratia exercendi probandive ingenium eſt indicta; ſed ut adverſus veritatis hoſtes, qui ſua procacitate non verentur probatiſſimis adverſari, ſimus diſputationis exercitatione muniti, quod veritate poſſimus eos luculenter informare; is, ſi veſtræ ſapientiæ probant, modus ſervandus videtur, ut unicuique arguendi, replicandi, triplicandi, & ultra pro diſcuſſione materiæ ſit plena facultas. Solutiones quæ per me dabuntur, debite ponderentur, ut ſi non videantur ſufficere, aliæ exquirantur, ſuppleatque unuſquiſque, prout ſibi ſanctus miniſtrabit Spiritus, ut nihil reſpondenti deferatur, ſed ſolummodo veritati, ſicque plene diſcutiatur materia, uſquequo omnium ſpiritus in firma reſponſionum conſtantia conquieſcat.

Sancti igitur Spiritus gratia invocata, proteſtationibusque ſolitis habitis, pro præmiſſis hunc articulum trina duxi diſcuſſione rimandum, circa ipſum tres concluſiones cum eorum fundamentis deducens, nullam rationem in oppoſitum faciendo, ne aut locum impediam arguere volentium, aut inutiliter tempus teram. Prima conſideratio erit, an liceat; ſecunda, an deceat; tertia, an expediat. Hac trina conſideratione, ut nulla poſſit eſſe reprehenſio, eſt bona actio ponderanda, de voto c. *Magna*, cum multis . . . an liceat videlicet ſecundum juſtitiæ æquitatem, deceat ſecundum honeſtatem, expediat ſecundum utilitatem, quamquam, ut dicit Benedictus, ſecundum chriſtianam prophetiam non debeat quod non decet, reputari licere.

Sit ergo juxta primam conſiderationem prima concluſio, quod ſecundum ſtatum Chriſtianæ fidei, religionis & populi qui nunc eſt, & a multis annorum curriculis, hoc eſt ex quo fides Catholica tam ample diffuſa & ſolidata eſt, & a regibus populiſque ſuſcepta, licitum eſt & fuit, eccleſiam, id eſt eccleſiaſticum ſtatum bonis temporalibus abundare. Hanc concluſio triplici ratione fundatur. Primo ſic, conſtat illud eſſe licitum, quod non eſt vetitum a Deo. Ita dicit Auguſtinus ad Polentium, 28. q. 1. *Jam nunc*. Profecto nullus negat licitum eſſe, quod nulla lege fieri prohibetur. Si quis contrarium aſſerit, legem prohibentem oſten-

ANNO CHRISTI 1433.

☞ oſtendat. Ergo licitum eſt confendum.

Secundo, illud debet licitum reputari, quod a viris tam divinarum, quam humanarum litterarum doctiſſimis, vitaque & religione ſanctiſſimis, pro licito habitum & factum eſt. Sed hoc eſt hujuſmodi; ergo licitum eſt. Hoc argumentum eſt in hac materia viri religioſiſſimi Proſperi, cujus opera inter ſcripturas canonicas ſunt recepta, prout enumerantur 15. diſt. *Sveſſa Romana*; & hoc argumentum Proſperi habetur 12. q. 1. *Expedit*. Quanta vero multitudo doctiſſimorum & ſanctiſſimorum virorum hoc tanquam licitum habuerunt, & ſervaverunt, eſſet enumerare prolixum. Si incipiamus a *B.* Silveſtro, de quo quam doctiſſimus fanctiſſimuſque fuit, victis Judæorum ſatrapis diſputando, tam ſancta fides oſtendit. Quot ſancti ſunt poſt cum Romani pontifices ſanctiſſimi atque doctiſſimi ſic nominati ut Proſperi Paulinum & Hilarium addimus, Ambroſium Nicolaum, & alia multa milia per orbem aliarum eccleſiarum epiſcoporum, Maurum, Benedictum, Hugonem, & alios magnorum monaſteriorum abbates, in aliiſque ſtatibus & in utroque ſexu, tudebit nos ſervare numerum per centenaria tot annor.

Tertio: illud indubie licitum eſt, quod eſt auctoritate ſacri generalis concilii univerſalis eccleſiæ approbatum. Sed iſtud eſt hujuſmodi, ergo indubie licitum eſt. Major eſt manifeſta, quoniam eccleſia univerſalis, quoad ea quæ pertinent ad fidem & mores, in ſuis determinationibus errare non poteſt, cum a Spiritu ſancto regatur. Ita aſſerunt doctores omnes, Ambroſius, Auguſtinus, Hieronymus, & omnes. Imo dicit Auguſtinus: Evangelio non crederem, niſi auctoritas eccleſiæ me moveret. Numquam enim legitur ab aliquo concilio rite congregato, aliquid quoad fidem vel mores publicos non ratione determinatum. Quod autem hoc ſit auctoritate generalis concilii approbatum, ad manum habeo decora generalia concilia: primum, ſequendo curſum voluminis decretorum in c. *Bene quidem* 90. 6. diſt. Secundum Martini papæ 12. q. *Manifeſto*. Tertium Antiochenum eadem cauſa 2. q. *Ex hiis*. Quartum Eugenii apud Romam eadem cauſa 2. q. *Nulli epiſcoporum*. Quintum in ſexta ſynodo univerſali eadem cauſa q. 2. *Apoſtolicas*, & c. *non licet*. Sextum in concilio Leonis papæ IV. eadem cauſa & q. *Monemus*. Septimum Urbani papæ eadem cauſa & q. *De laicis*. Octavum Innocentii III. de rebus eccleſiæ non alien. c. *Cum laicis*. Nonum Gregorii X. in generali concilio Lugdunenſi c. *Hos conſultiſſime* eod. tit. lib. 6. Decimum in generali concilio Viennæ in Clementina prima. In omnibus iſtis decretis generalibus in conciliis pro conſervanda temporalitate eccleſiæ decreta ſunt facta. Obliviſcendi non ſunt canones apoſtolorum, qui hanc omnia præceſſerunt, in quibus eccleſiaſticos præſatos habere temporalia in communi & in proprio declaratur, 12. q. 1. Sint manifeſtæ res propriæ epiſcopi, ſi tamen habeat proprias, & manifeſtæ communes, &c. Ex hac prima concluſione infertur corollarium, quod etiam ſi eccleſiaſticæ perſonæ temporalibus bonis utantur indebite, ipſa non licet ab eis auferre. Illatio patet per textum Auguſtini, qui habetur 14. q. 5. ſic dicentis: „ Forte aliquis „ cogitat & dicit: multi ſunt Chriſtiani divites, avari, cupidi, non habeo peccatum, ſi „ ſuum illis abſtulero, & pauperibus dedero „ Unde enim illi nihil boni agunt, mercedem „ habere potero. Sed hujuſmodi cogitatio ei „ diaboli calliditate ſuggeritur. Nam ſi totum „ tribuit quod abſtulerit addit potius peccatum, quam minuit" Et iterum idem Auguſtinus eadem cauſa & quæſtione: „ Neque enim „ ſi agris iniquæ atque perperam invaſis quiſquam utatur, ut eorum fructibus largas eleemoſynas faciat, ideo rapinam juſtificat. Neque ſi alius ruri paterno vel juſte quæſito avarus incumbat: ideo culpanda eſt juris regula, qua poſſeſſor legitimus eſt effectus".

ANNO CHRISTI 1433

Juxta ſecundam conſiderationem ponitur ſecunda concluſio, quod ſecundum ſtatum Chriſtianæ fidei, &c. decens eſt eccleſiam terris temporalibus abundare. Iſta concluſio ſic probatur. Decens enim ſecundum Iſidorum 10. Etimol. & Ambroſium in 1. de officiis, quemdam decorem & pulchritudinem importat, & ſicut dicit Ambroſius ubi ſupra. „ Sicut pulchritudo ſe habet ad ſanitatem quod non eſt „ ſine ipſa; ſic decens ad id quod eſt honeſtum & juſtum, adjicitur ratio pulchritudinis & decoris". Nonne igitur ad decus, decorem, pulchritudinem & honorem Chriſtiani populi pertinet, quod clerus divinis in ſervitiis, qui populi in ſpiritualibus gerit magiſterium & ducatum, non ſit abjectus, pauper & miſerandus? Certe eſſet indecorum valde, ſi domus Dei & miniſtri Dei cultu & ornatu non præcellerent. Sic expreſſe Aggæus propheta proteſtatus eſt populo dicens: *Numquid tempus vobis eſt, ut habitetis in domibus laqueatis, & domus iſta deſerta?* Hoc idem ſenſerat David non eſſe congruum, quod ipſe habitaret domos ſplendidas & arca Dei ſub pellibus 1. Paralip. 17. ideo juſſit per Salomonem filium ſuum magnifice ædificari. Quæ tandem fuit natio, quæ non ſibi indecorum reputaret, ſi ſacerdotes ſui in magno cultu & veneratione non eſſent.

Ulterius cum hoc approbatum & obſervatum ſit altiſſimis & doctiſſimis viris, ut eſt ſupradictum, qui hoc non egiſſent, ſi hoc tantum licitum eſſet, & non decens, quoniam virorum perfectorum eſt non repetare ſibi licitum, niſi quod etiam decet, ſicut inquit Benedictus ad Eugenium, & Ambroſius in 1. de officiis, qui clericum cujus geſtus dedecebant, ferre non potuit, ut ipſe ibi narrat, quomodo dedecens in ſe ipſo & tota ſua eccleſia permiſiſſet? Conſtat profecto non ſolum licitum, ſed licitum & decens eſſe, quod a tam doctiſſimis & ſanctiſſimis viris approbatum fuit pariter & ſervatum. Quoniam autem hæc concluſio ex his, quæ juxta ſequentem dicenda ſunt clarius elucebit, pro præſenti cauſa amplius probare ſubſiſto. Sed ex ea cauſa obſervando formam, unum infero corollarium, quod eccleſiam bona temporalia poſſidere perfectioni ſuo perfecto officio non repugnat. Iſtud corollarium ſic deducitur. Quoniam cum ſecundum Ambroſium in 1. de officiis, duo ſunt genera officiorum, ſcilicet medium & perfectum: per id quod ſubjungitur: *Si vis perfectus eſſe*, medium menſuratur per *licet*, perfectum autem per *decet*. Si præmiſſa ergo eſt vera, quod decet, conſequens eſt quod perfecto officio non repugnat, nec obſtat primo tacta auctoritas *vade & vende*, &c. Cui reſpondebitur, cum arguetur ex ea, & eſt textus Proſperi, in cap. *Expedit*

ANNO CHRISTI 1433.

☞ *pedis* 12. q. 1. ultra me ſine impedimento perfectionis poſſe eccleſiæ facultates, quæ ſunt profecto communia poſſidere.

Tandem juxta tertiam conſiderationem tertia concluſio ponitur, quod ſecundum Chriſtianæ fidei, &c. expedit eccleſiam bona temporalia poſſidere. Pro hac concluſione eſt textus Proſperi 12. q. 1. ubi ad litteram expedit facultates eccleſiæ poſſideri. Sed opus eſt hanc materiam intrare profundius: unde pro probatione hujuſmodi concluſionis & etiam præcedentis, dico ſic: Unaquæque res decenter, bene & utiliter diſpoſita eſt, ſi fini, propter quem inſtituta eſt, congruam habet deſtinationem ſeu proportionem. Iſta eſt omnium doctrina tam philoſophorum, quam catholicorum doctorum. Inde eſt quod B. Thomas 2. 2. q. 87. a. 7. dicit quod religio quæ eſſet inſtituta ad hoſpitalitatem, imperfecta eſſet, ſi careret divitiis. Quare? quia non haberet inſtrumenta accommoda & proportionata fini ad quem eſt inſtituta. Nunc ergo videamus, eccleſiaſticus ſtatus ad quem eſt finem inſtitutus? certe ut gerat magiſterium Chriſtianæ religionis in populo, ipſum inſtruendo in fidei veritate & exercitio operum caritatis. Inde apoſtolus 1. ad Timoth. dicit epiſcopum eſſe doctorem & hoſpitalem. Et Gregorius in 2. ſui Paſtoralis ponens additiones epiſcopi, inter cetera dicit: „ Internorum curam & exteriorum occupationem „ non minuens, exteriorum providentiam, in„ ternorum ſollicitudinem non relinquens. Et „ infra: In illius proſecutione & contraria non„ nulli gregis quidem curam ſuſcipiunt, ſed „ ſic ſibimet vacare ad ſpiritalia appetunt, ut „ rebus exterioribus nullatenus occupentur, „ quo eum curare temporalia funditus negli„ gunt, ſubditorum neceſſitatibus minime oc„ currunt: quorum nimirum prædicatio ple„ rumque deſpicitur: quia cum delinquentium „ facta corripiunt, ſed tamen eis neceſſaria „ præſentis vitæ non tribuunt, nequaquam li„ benter audiunt". Nolo me diffundere in originalium auctoritatum recitatione, quia res per ſe ad oculum patent, & ſunt certæ nimis ad hoc auctoritates, quod eccleſiaſticus ſtatus non pro ſola contemplatione inſtitutus eſt; ſed ut in divinis miniſteriis populo provideat, ſuperintendat, ipſumque in operibus caritatis verbo doceat & exemplo; quod ſine temporalium ſufficientia expleri non poteſt. Videamus quæ pertinent ad ſtatum eccleſiaſticum, & videbimus, quantis ei opus ſit, ut decenter & utiliter id pro quo inſtitutus eſt valeat explicare. Et primo quidem oportet Dei templa congruis ædificiis & ornatu ſuſtinere, ut Dei templum honore congruo honoretur, ut etiam cultu debito aula Domini reſplendeat. Verba ſunt Ambroſii 86. di. *non Satis*; ut miniſtrorum copia habeatur, ſcolas tenere tam cantus quam Grammaticæ, & etiam ut juris & ſacræ paginæ nutriantur periti. Præterea impenſas mediocris frequentare, largiri peregrinis, & aliis pauperibus, captivos redimere. Ambroſius hæc omnia ubi ſupra. Puellas pauperes maritare. Hæc omnia nunc efficacius docet eccleſia, quo opere monſtrat. Præterea jubet apoſtolus epiſcopum hoſpitalem eſſe. Si ergo religio inſtituta ad hoſpitalitatem, imperfecta eſſet, ſi careret divitiis, ut ſupra dictum eſt ſecundum Thomam, conſtat ad ſtatum eccleſiaſticum, cui hoſpitalitas indicta eſt, divitias pertinere. Decet ergo & expedit, immo ad debitam diſpoſitionem oportet eccleſiam habere divitias, unde poſſit eccleſiæ miniſtros alere, ſcholares & ſcholaſticos viros nutrire, eccleſias ornare, ipſarum ædificia ſuſtinere, reficere & facere ſecundum exigentiam, hoſpitalitatem tenere, pauperibus & peregrinis & aliis in neceſſitatibus ut poſſit ſubvenire, captivos redimere, & alia pietatis officia exercere: quoniam hæc omnia melius, apertius, efficaciuſque docent cum ab ipſis doctoribus opere adimplentur. Magis enim exempla provocant ad imitandum, quam verba, ut ait Gregorius in 1. Dialog. ideo textus Decreti 42. diſtinctione in prin. hoſpitalem ſacerdotem eſſe oportet, ne ſit de numero eorum quibus in judicio dicetur: *Hoſpes fui, & non ſuſcepiſtis me*; qui enim apoſtolorum ſecutus, alios ad hoſpitalitatem debet invitare, quomodo hoſpitalitatis exhortator eſſe poterit, qui domum propriam hoſpitibus claudit? Si enim ſacerdos primum a ſeipſo & a domeſtica ſua eccleſia debet exigere quæ populis imperet: Si primum imitando Chriſtum ipſe debet facere quæ poſtea populum doceat, neceſſe eſt, ut pauperes hoſpitio recipiat, quo ad hoſpitalitatem facilius ſuo exemplo ſubditos adtrahat, &c. Per totam illam di. & per totam 86. corroboratur. Hæc vero ex ſententia Philoſophi 10. Ethic. ubi dicit; ad actiones autem multis opus eſt; quanto utique majores ſunt & meliores pluribus: quæ autem majores & meliores quam hæ quæ ſuperius ſunt expreſſæ? Præterea ſolidatur ex majori ſententia veritatis, ſcilicet increatæ Luc. 14. quæ nos docet providenter commenſurare facultates ad ſumtus ſub parabola de turri ædificanda. Cumque, ut ſupradictum eſt, eccleſiaſticos oportet eſſe contemplativos pariter & activos pro executione activorum opus eſt temporalibus abundare, ut idem Philoſophus dicit in 1. Ethic. ubi de felicitate civili. Officium enim eccleſiaſtici ſtatus eſt regimen cujuſdam politiæ ad gubernationem populi in actibus virtuoſis, non ſolum ad tranquillitatem & conſervationem civilis ſocietatis, ut laici, reges, principes; ſed ad finem ducendi ipſum ad vitam æternam. Hæc autem politia non agreſte, ſed quadam ſocialitate, decenti tamen & compoſita, gubernanda eſt, & infirmis ſæpe condeſcendendum, ideo rerum temporalium ſufficientia opus eſt. Propterea ille optimus paſtor maximus moralis B. Gregorius dixit, quod illius prædicatio contemnitur, qui licet juſta ſuadeat, rectaque reprehendat, vitæ neceſſitatibus minime occurrit.

Sed ut hæc conſideratio & ejus concluſio apertius elucefcat, deducendæ ſunt in medium commoditates & incommoditates quæ ex hoc provenire dicuntur, & quæ ex contrario provenire poſſent rationabiliter arbitrari, ut iſtis mutuo compoſitis & ſtatera debita ponderatis, videamus quæ præponderant, ut ſic quid expediat judicemus. Nam hoc eſt de unaquaque re judicium an expediat, ut major utilitas præferatur minori, & minor incommoditas majori potius expedire credatur. De utilitate loquemur communi & publica. Primo de incommoditatibus videamus, quoniam de commoditatibus poſtea facilius differemus. Solent hæc incommoda poſſeſſioni temporalium eccleſiæ annotari. Primo ſollicitudinum multiplicatio, qua veluti ſuccreſcentibus ſpinis, juxta Chriſti

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

ſti parabolam, ſuffocatur ſemen verbi Dei & A ſtudia ſpiritualia minorantur. Secundo amor divitiarum, quo nihil periculoſius: quia illaqueat animas & ab amore Dei totaliter retrahit, & omnium malorum eſt mater. Tertio diſſolutio & diffamatio morum, quia faturitas panis & otium generaverunt peccatum Sodomæ, Ezechielis 15. Quarto ſuperbia & faſtus & pompa, quæ Chriſti doctrinis & operibus adverſantur: Diſcutiamus quatuor hæc ordine ſuo.

Et primo de ſollicitudine, certum quod nemo hoc ſæculo ſine temporalibus vivere poteſt, nec temporalium ſollicitudo ſeu procuratio penitus rejici poteſt; ſed temperari debet, ut concludunt omnes doctores. Nunc ergo videamus quis modus ſit optior ad ſolitudines moderandas, aut mendicitas, aut ſuffiecentia. Et videamus circa duplicem conſiderationem hominum ſcilicet perfectorum & infirmorum. Si perfectorum, qui divitiis mente nullatenus adhærunt, & certe præſtantior eſt opulentia quod utilitatem communem, ut ita loquimur, patet ad ſenſum. Nam talis poteſt præſtare multas utilitates in populo, eleemoſynas largiendo, & etiam ad oſtendendum hominibus divitias non eſſe amandas, ejus vox plus proficiet quam mendicantis, de quo ſolet dici, quod ideo prædicat divitias contemnendas & eleemoſynas largiendas, ut ſibi ſubveniatur. Hoc manifeſte probatur. Abrahem de quo Geneſ. 17. *Ambula coram me & eſto perfectus*, & Job de quo quale Dominus teſtimonium tulerat omnes noſtis. Ideo Gregorius 1 Moralium: „ Necdum præcepti virtus emi- „ nuerat, ſed tamen Job ejuſdem præcepti vim „ in corde ſervaverat, qui jam ſua mente re- „ liquerat quæ ſine dilectione poſſidebat". Eſt verum quod eſt valde difficile, ſicut Dominus in evangelio ait Matth. 19. *quam difficile eſt divitem intrare regnum cœlorum*. Sed quanto difficilius; tanto, ſi ſit, eſt majus. Ponamus quod ſint tres ſocii viatores, quorum unus ſues & aliorum peras & veſtes portat, & in itinere non impeditur; Nonne illius virtus præſtantior & commendabilior? Ideo non immerito tanta laus attribuitur Abrahæ & Job, qui in itinere hujus ſæculi pro ſe & aliis temporalium ſarcinam portabant, nec erant propterea aliqualiter impediti. Simile de B. Gregorio, qui licet Romanæ eccleſiæ opulentiſſima bona poſſideret, nulla tamen ſollicitudine impediebatur, nec ab ſtudio ſapientiæ, nec ab aliis virtutum ſtudiis. Et ſi aliqua ſollicitudo capiatur, meritoria eſt, non ſuffocativa ſeminis, ſed potius aduſtiva, quia non dicit pauperi: Calefaciaris: ſed comprobat ex operibus fidem ſuam, ſicut B. Jacobus in ſua canonica inquit.

Si autem loquitur de infirmis, certum eſt quod nihil poteſt magis ſollicitam facere mentem infirmi hominis, quam egeſtas. Illa exagitat mentem & uſque ad perjuria & furta compellit, juxta ſententiam Salomonis Proverb. 30. *Non egeſtas compulſus furer, & perjurem nomen Dei mei*. Præterea conſideremus utilitatem publicam, quomodo poſſet vacare divinis officiis, ſi ſollicitam mentem haberet de vitæ neceſſariis procurandis. Quæ eſt enim militia publico ſerviens, aut officium, cui non ſint pro vitæ neceſſariis ſtipendia conſtituta? ne dum furatus quæritur, prædo graſſetur, & locus militiæ cum periculo reipublicæ deſeratur. Sanctæ igitur & laudabiliter in eccleſia Dei inſtitutum eſt pro utriuſque, ut imperfectioribus ſtipendia pro vitæ neceſſariis miniſtrentur, ne ſollicitudinem capere habeant ipſa quærendi, & ſic a divinis retrahantur obſequiis: quod utique aperte videmus in illis partibus, ubi eccleſiæ ſunt pauperes, quod pro ſollicitudine quærendi vitæ neceſſaria, clerici tota die rure inſiſtunt, ſicut in aliquibus partibus regni Apuliæ, & in inſulis Sardiniæ & Corſicæ. Perfectionibus autem ſicut epiſcopis & prælatis, grandis ſubſtantia committitur, per quam ſe poſſunt in bonis operibus exercere, & ſi pro eis ſollicitudinem habeant, non tamen nimiam & exceſſivam, quod pulcre B. tangit Gregorius in ſuo Paſtorali ſic dicens: „ Sollicitudo ergo quæ ſubje- „ ctis exterius impenditur, ſub certa neceſſi- „ tate eſt, ut menſura teneatur". Unde per Ezechielem dicitur: „ *Sacerdotes caput ſuum „ non radant, neque comam nutriant, ſed ton- „ dentes attondeant capita ſua*. Sacerdotes „ namque jure vocati ſunt, qui ut ſacrum „ ducatum præbeant fidelibus prælum; capil- „ li vero in capite exteriores ſunt cogitatio- „ nes in mente, quæ ex ſenſu negligentis quia „ importune aliquando prodeunt, quaſi nos „ non ſcientes præcedunt. Quia ergo cunctis „ qui præſunt habere quidem ſollicitudines ex- „ teriores debent, non tamen eis vehementer „ incumbere, ſacerdotes recte & caput prohi- „ bentur radere & comam nutrire, ut cogita- „ tiones carnis de vita ſubditorum, nec a ſe „ penitus amputent, nec rurſum ad creſcen- „ dum nimis relaxent. Ubi & bene dicitur: „ Tondentes tondeant capita ſua, ut vim cu- „ ræ temporalis ſollicitudinis & quantum ne- „ ceſſe eſt promoveant, & tamen reciduntur „ citius, ne immoderatius creſcant. Dum igi- „ tur & per adminiſtratam exteriorum provi- „ dentiam corporum vita protegitur, & tur- „ ſum per moderatam cordis intentio non im- „ peditur, capilli in capite ſacerdotis & ſer- „ vantur & cutem cooperiunt, & reſecantur, „ ne oculos claudant". Hæc Gregorius. Ad hoc eſt etiam textus 39. di. in principio, &c. *Johannes diaconus* juxta finem, & eſt B. Gregorii: „ Talis in regimine debet arte conſti- „ tui, qui non ſolum de ſaluto animarum, „ verum etiam de extrinſeca utilitate & cau- „ tela ſciat eſſe ſollicitus", & Gloſſa ſuper illud prima Petri 5. *Paſcite*, &c. non ſolum verbo & exemplo, ſed & temporalium ſubſidio, quod bene B. Nicolaus probavit, qui tria poma aurea non parvi valoris, ſed quæ ſufficerent ad dotandum tres puellas contulit, aurum utique habebatur, nec propterea non Chriſti diſcipulus. His igitur debite conſideratis & ponderatis, quantum pertinet ad hoc caput clare deductum eſt præponderare partem quam elegi, & expedire, quod eccleſia bonis temporalibus ſit ſufficienter abundans. De reliquis videamus.

Secundum quod objicitur, eſt amor divitiarum, quo nihil periculoſius. Fateor amorem divitiarum periculoſum nimis eſſe, quoniam, ut inquit Apoſtolus 1. ad Timoth. 6. *Qui ditari cupiunt, incidunt in laqueum*. Et Sapiens Proverb. 23. *Qui ditari feſtinat, non*

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

eris innocens. Et hanc igitur tamquam omnium vitiorum matrem clericis fugiendam esse dixit Isidorus in libro de vita cleric. 21. di. *His ergo*. Nec eam dico clericis nec laicis permittendam, sed eam ex corde nostro ex materia nasci, sicut dicit abbas Moyses Collatione 1. Si monachus ita exardescit pro tabella, gladio, vel codice, sicut seculares pro villa vel castro, mutavit cupiditatem in abjectius. Utrumque autem contingit, & habentes magnam opulentiam divitias non amare, sicut dictum est de Abraham & Job, de quo dicit Gregorius 1. Moral. Jam sua mente reliquerat quæ sine dilectione possidebat. Sic & Tobias & multi alii; sic & B. Gregorius, de quo angelus dixit solitario, quod plus delectationis ipse capiebat in palpando suam catam, quam Gregorius in cunctis opibus. Et multi alii sancti viri magnas divitias sine amore possederunt. E contrario sunt multa millia pauperum amantes & supra modum divitias cupientes, ut hæc notabiliter & late declarat B. Augustinus super psalmum: *Quid gloriaris in malitia?* ubi, *Ecce homo qui non posuit Deum*, &c. Præterea etsi juxta dictum Hieronymi, difficilior sit contemtus divitiarum cum habentur, qui quasi membra corporis videntur, tamen cupido habendi periculosior. Illa est radix, & fomentum malorum hanc sæpius inducit inopia usque ad abnegandum Deum, perjurando juxta dictum Sapientis: *Ne egestate compulsus furor, & perjurem nomen Dei mei*. Prov. 30. Dum sunt causæ maxime inductivæ cupiditatis, egestas & affectus soboli providendi. Ideo ut vitium succederet optime fuit in ecclesia institutum, ut a clericis egestas & soboles tollerentur.

Tertium quod objicitur est deformatio morum. Ad hoc ego respondeo, quod non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse, neque ob id esse, sine quo contingit id esse. Certe hæc morum deformatio ex allis causis contingit; quia in utroque statu omnis disciplina perdita est. Consideret quisquis annosus, si ea disciplina nutriuntur nunc pueri, quæ solebant. Ubi nunc adolescentia comprimitur ferula? Quis juvenes audeat increpare? licentiata sunt omnia, & pueri emancipati nascuntur. Hæc corruptela, hæc correctionis remissio, cunctorum vitiorum est fomes, non divitiæ ecclesiæ. Fuerunt pristinis temporibus ecclesiæ non minus, immo plus opulentæ, & non erat hæc vitiorum difformitas; sed & in pauperibus mendicantium monasteriis noane similiter deformatio serpit & sævit. Tandem ubi deformatior vita clericorum, quam ubi sunt pauperrimi? Ibi concubinas habent publice ut uxores; afferentes se vivere aliter non posse propter penuriam. Sunt præterea ignorantes, viles, & abjecti. Non ergo abundantia bonorum in ecclesia morum dissolutionem fecit; immo potius dat e contrario causam, ut possint vacare studio sacrorum librorum per quod retrahamur a vitiis, & virtutibus inbuamur, juxta illud Hieronymi ad Rusticum monachum: Ama scientiam scripturarum, & carnis vitia non amabis. Habetur in decretis de conf. dist. 5. *Nunquam*.

Quartum quod objicitur est superbia fastus & pompa, quæ in ecclesiasticis sequitur ex opulentia bonorum. Ad istud ego non possum

ANNO CHRISTI 1433.

A dicere quod se habeat indifferenter ad opulentiam & paupertatem, licet sit verum quod quando hæc paupertati juncta sunt, magis abominabilia sunt, juxta illud Ecclesiasticis 25. *Tres species odivit anima mea, & aggravor valde animo illorum; pauperem superbum*, &c. Et sunt sine dubio multi pauperes superbi, & quantum possunt pomposi, & multi divites humiles. Sed verum est, quod divitiæ eis maxime causam præstant; & non nego quod in ecclesiasticis viris sit nimia pompa, quod moderatione & reformatione indigeret; cum sit multorum malorum occasio, diminutio eleemosynarum, ut pompis sufficiamus, fiunt inde exactiones & multæ lucrandi illicitæ artes. B quia qui sua consumunt, cum deest, aliena sequuntur. Sed non est hæc consideratio tanti, quod propterea temporalia sint ab ecclesia abjicienda, cum ex hoc plura graviora sequerentur, quæ quoad publicam utilitatem longe præponderant. Primo diminueretur cultus divinus; quoad templa & ornamenta eorum. Secundo quoad personas; quis esset qui vellet filium suum cum multis laboribus & expensis nutrire in studiis, ut postea cum exponeret mendicitati? Unde Bonaventura super 4. Sententiarum di. 24. q. 1. art. 3. sic inquit: „ Sacerdotii Christi non tam fuit figura sa- C „ cerdotium Aaron, quam etiam Melchise- „ dech, qui secundum quod dicitur ad He- „ bræos 7. fuit rex & sacerdos. Sic & Chri- „ stus. Et quamvis honorem regalem recusa- „ verit propter exemplum humilitatis, & ipse „ pauper & mendicus fuerit, tamen propter „ suam dulcissimam benignitatem, ad hoc alios „ non arctavit. Sciebat enim quod melius est „ habere mercenarios, quam nullos aut pau- „ cos filios; & ideo caritate refrigescente, „ disposuit Spiritus sanctus, ut etiam tempo- „ ralibus abundaret, ne cultus Dei propter „ paupertatem & inopiam deperiret, & aper- „ te videtur, quod ecclesiæ pauperculæ quasi „ nullum inveniunt rectorem, nisi sit talis „ qui pro sui vilitate ab omnibus contemna- „ tur. Unde nullatenus est credendum statum „ universalis ecclesiæ aliter regi quam dispo- D „ suit Spiritus sanctus". Hæc omnia magister Bonaventura ubi supra, &c.

Tandem cum multiplicata sunt mala super terram, hominum nimis crescente malitia, expediens fuit, & est ad cohibendam audaciam & malitiam pravorum nominum ecclesiam Dei habere potentiam temporalem, alioquin sæpe hæreses pullularent & crescerent. Hoc significavit illa evangelica parabola de invitatis Lucæ 14. in qua post invitationes tandem subjungitur *Compelle eos intrare*, scilicet quod primitiva ecclesia invitationem & ammonitionem tantum haberet, postea per successus temporum vires etiam compellendi. Ita est sensus B Augustini, ut ipse scribit contra Donatum, 23. q. 4. *Dispicet*, ubi post multa verba satis ad E hoc propositum, tandem dicit: Et non attendis, quia cum ecclesia novello germine pullulabat, nondum completa fuerat illa prophetia: *Et adorabunt eum reges, omnes gentes servient ei*. Quod utique quanto magis impletur, tanto majore utitur ecclesia potestate, ut non solum invitet, sed & cogat ad bonum. Hoc Dominus significare volebat, qui quamvis haberet magnam potestatem, prius tamen elegit commendare

ANNO CHRISTI 1433.

mundare humilitatem. Hoc in illa ſolitudine A facie evidenter oſtendit, ubi miſit ad invitatos, & venire noluerunt. Et ait ſervo: *Exi cito in plateas & vicos civitatis, & pauperes & cæcos, debiles & claudos introduc huc. Et ait Domino ſervus: Factum eſt ut imperaſti, & adhuc locus eſt. Et ait Dominus ſervo: Exi in vias, & compelle intrare, ut impleatur domus mea.* Videlicet nunc, quemadmodum de his qui primo venerunt dictum eſt: *Introduxerunt*, non dictum eſt *Compulit*; ita ſignificata ſunt eccleſiæ primordia adhuc creſcentis, ut proceſſu temporis eſſent vires etiam compellendi. Et eandem ſententiam etiam ponit ad Bonifacium eadem cauſa q. 6. c. 1. Quis autem non intelligit, quam ſupina hæreſes creſcerent, B ſi eccleſia potentiam non haberet. Si omnia argumenta deficiunt; tempora temporibus comparemus: videbimus quam ſæpe fides fluctuavit illis temporibus, cum eccleſia potentiam non habebat; tandem quidquid decoris, quidquid ſtabilitatis, quidquid boni habet Chriſtiana religio, ab illis cepit quatuor venerabilibus conciliis, quæ velut quatuor ſancta evangelia ſunt tenenda, ſicut B. inquit Gregor. 15. di. *Sicut ſanctii*. quæ tamen celebrata ſunt poſt ditationem eccleſiæ; & inde alia concilia, a quibus omnis forma ſanctitatis eſt habita. Ad hanc autem quam modo dixi reſpectum nulla eſt comparatio. Vadant mares quantumlibet diſſolute, inſtruant pompa, ſi fides ſubſiſtat, levia omnia ſunt comparata ad fidei ſubverſionem, C quod ultimum & ſupremum eſt malum.

His igitur omnibus æqua lance libratis, ſole clarius videtur eſſe dictum, quod eccleſia haberet bona temporalia expedire.

Ex hac tertia concluſione infertur ipſius tertium corollarium, quod utilitati populi Chriſtiani plurimum detraheret & obeſſet, eccleſiam ſine bonis temporalibus eſſe, ulteriori deductione non indiget, ſeipſam oſtendit, ſi præmiſſa veritate ſubſiſtat.

Et ex prædictis omnibus infertur una corollaria concluſio ſeu aphoriſma, videlicet quod erronea, infamis, & perniciosa eſt illa doctrina, quæ aſſerit quod dominium ſuper bonis temporalibus, quod contra præceptum Chriſti cle- D rus occupat, in præjudicium ſui officii, & damnum brachii ſæcularis, ab ipſo debet auferri, & clerus ad vitam, quæ Chriſtus vixit cum apoſtolis, debet reduci: manifeſta eſt illatio hujus ex præmiſſis. Nam ſi licet, decet & expedit. Ergo non debet auferri. Hinc talium aſſertores incidunt in ſententiam Domini per prophetam 5. c. *Væ qui dicitis bonum malum*; & in hæreſim jam damnatam, puta hæreſim Valdenſium, ut dicit Alvarus in libro de ſtatu & planctu eccleſiæ part. 1. art. 42.

Hæc ſunt, reverendiſſime in Chriſto pater & metuendiſſime domine, reverendique in Chriſto patres cæteriquæ viri clariſſimi, quæ mihi juxta iſtum articulum dicenda occurrerunt, ſub E determinatione ſanctæ matris eccleſiæ, a cujus fide & determinatione dicedere numquam intendo; ſed ſi ejus determinationem mea, ſi decreverit, dicta corrigere, & penitus promto animo revocare.

EPISTOLA CONSULUM

ANNO CHRISTI 1433.

Et civium Trevirenſium ad concilium Baſileenſe.

Petunt concilii præſidium adverſus diffidationes ſibi factas ab adhærentibus Ulrico de Manderſcheit.

Tb. p. 337.

REverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis Dei gratia ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, patriarchis, archiepiſcopis, &c. poſt humilem recommendationem, obedientiam filialem tam debitam quam paratam.

Reverendiſſimi in Chriſto patres & domini præcipue meritoque venerandi, dolendum plane & miſerendum ſtatum civitatis & eccleſiæ Trevirenſis, inter civitates totius tertiæ partis orbis, videlicet Europæ, & eccleſias tranſalpinas primariæ, ſanctæque Romanæ eccleſiæ immediatiſſimæ filiæ, matriſque cunctarum citramontanarum eccleſiarum, veſtris innotuiſſe dominationibus non ambigimus; & quantum nos pro juſtitia, nec non ejuſdem eccleſiæ tam capitis quam membrorum ſalute, in virtute ſanctæ obedientiæ, ſpe retributionis æternæ ſubmiſſimus periculis, non tam fama per univerſam reſperſa Germaniam, ſicut ipſa teſtatur cognitio veritatis, ſed quam modo nobis, etſi ab illo, cujus judicia abyſſus multa, noſtris exigentibus demeritis juſte, injuſtiſſime tamen ab homine, pro bono redditur malum, veſtris dominationibus necnon amariſſimis cordibus dolenter referemus. Dudum enim domini Ulrici de Manderſcheit aſſerti electi Trevirenſis & ſuorum, tum propter clero Trevirenſi in noſtra civitate impenſum præſidium, tum propter denegationem illicitarum petitionum ſuper juribus Trevirenſis dioceſis per præfatum dominum Ulricum nobis factarum, tum propter defenſionem libertatum & privilegiorum noſtrorum contra eumdem ac eiſdem ingerentem, pleraſque crebraſque tulimus unanimiter comminatas auguſtias. Jam ipſo die epiphaniæ Domini nunc elapſo, effectu plenius mancipato, quia tunc Willermus *de Staphel* ſuus mareſcallus propter impetitionem, quam contra nos ſe habere aſſerit, nobis tamen incognitam, nos diffidavit, habens adjutorem nobilem Theodericum de Manderſcheit prædicti domini Ulrici fratrem, alioſque officiatos & familiares domeſticos ejuſdem quamplures, qui nos tam in rebus, corporibus, incendiis, rapinis & capturis, in & extra prædicti domini Ulrici & dioceſis Trevirenſis fortalitia crudeliter invaſerunt. Nos igitur requirentes, regnantes eumdem dominum Ulricum ad præfatas diffidationes per ſuos utrimque factas deponendum, ipſe una cum comite de Wirnenbergh, & ejuſdem uno ſuo filio litteras diffidatorias miſerunt pro reſponſo, non obſtante quod per annum ante idem comes de Wirnenbergh pro ſolidioris amicitiæ confœderatione duo millia a nobis recepit florenorum, quam amicitiæ confœderationem ſervare ſine & abſque cauſa rationabili nobis reſignavit; qua de cauſa noſcit Omnipotens. Tunc etiam alia calva occaſione prætenſa comes de Spanheim qualitercumque ſuborsatus, nos ſimiliter diffidavit, ad cujus, ut indubie

ſperamus, ſiniſtram informationem reverendi in Chriſto patres & domini Theodericus Colonienſis & Conradus Moguntinenſis archiepiſcopi, inclyti Stephanus de Bavaria, Adolphus de Moure & Julieco duces, dominus Jacobus marchio Badenſis, & dominus Fridericus comes de Veldencia tanquam adjutores prædicti comitis de Spœnheim, etiam diffidationes ſcriptotenus demandarunt. En patres & domini digniſſimi, quomodo percunt juſtitia & trucidantur recti corde. Teſtamur hunc quem nullum latet ſecretum in conſcientiis noſtris, quod omnibus principibus & dominis aliiſque ſingulis præfatis, nobis ſcientibus, nunquam moleſti fuimus, & ſumma diligentia omnibus præſciis & noviſſime examinatis curſibus, nihil penitus occaſionis eos contra nos querelandi poſſumus invenire. Quin immo ſuper petitionibus prædicti domini Ulrici nobis factis, & noſtris querimoniis, e contra obtulimus nos paratos coram veſtra ſacroſancta generali ſynodo Baſileenſi, ſereniſſimo principe Romanorum rege illuſtriſſimo, juris & veſtro ſeu ejus ſtare dictamini vel decreto; quod idem aſſumere recuſavit. Poſt Deum igitur cœli, a quo omnis victoria, cui beneplacitum eſt ſuper timentes eum, pro cujus ſponſa hæc patimur, ad veſtras dominationes in Spiritu ſancto congregatas, eamdem ſponſam digniſſime repræſentantes, tamquam obedientiſſimi, filii, ad matrem illibatam, & tenerrimi amatores virginis ſine ruga, anxii confugimus, devotiſſime imploramus, oramus; ſi etiam licet, per amorem illius, qui vos ſuam ſponſam repræſentare fecit, non temeritatis, ſed ſuſu caritatis humiliter requirentes, quatenus sure pia, compaſſivo animo, cordeque materno, filiorum tribulationem veſtra ſancta ſynodus animadvertat, & noſtris oppreſſoribus ſua ſcelera annuntiet, quaſi tuba vocem exaltet, ex adverſo aſcendens, ſe murum pro domo Domini opponat, & vobiſcum quaſi acies ordinata, ſagittas divinæ pharetræ contra præfatos diffidatores, modos & vias congruentes, pœnas & cenſuras decretas concite jaculare ſatagat, ſynodi membra vobis pro reformatione & eccleſiæ defenſione incorporata, offenſorum ac deformatorum nomina ſortiantur. Eja, patres reverendi, amore Jeſu, cujus res agitur, conſtanter agite, conſilium auxiliumque nequaquam differentes, immo prædictos dominos Ulricum & comites de Spœnheim & de Virnenberg, ut ab injuſtis in hujuſmodi moleſtiis & inſolentiis deſiſtant acrius increpando, obſecrando, arguendo compellite, ne, quod abſit, videntes nos veſtro debito fruſtratos ſubſidio, inter duo mala minus malum eligere, & in dominia monaſteriorum & collegiorum atque ſuburbiorum eorumdem noſtræque civitati contiguorum, ad ipſam civitatem expugnandam aptiſſimorum, quemadmodum vulgus, quem cohibere nequimus, incœpit, neceſſitate compulſi, quamquam inviti, irruere arceamur, cum ipſius noſtræ civitatis, ad quam notabilior clerus Trevirenſis confugit, continuata deſolatio toti Trevirenſi eccleſiæ damnabiliter irrecuperabilemque jacturam minetur & ruinam, prout veſtris dominationibus oculatæ circumſpectiones Sancti Spiritus irradiantes fulgoribus melius nobis haud dubium conjicere prævalebunt. Omni enim tempore eramus & ſumus parati, & præſentibus nos paratiſſimos offerimus coram veſtris dominationibus aut ſereniſſimo principe Romanorum rege illuſtriſſimo, juris & veſtro, ſeu ejus ſtare dictamini vel decreto. Reverendiſſimi patres & domini, non deſpiciant veſtræ dominationes hoc noſtrum neceſſitatis exile ſcriptum, cum honeſtiorem ambaſſiatam, quam V. D. decere fatemur, & mittere non poſſimus, & ipſa viarum hinc inde præcluſarum diſcrimina penitus non permittant. In his agant D. V. R. contentioni lacrymabili medendo ſalubriter, quemadmodum ex officii debito, non tam pro nobis quam pro vobis Chriſto præfato juſto terribilique judici debetis reddere rationem, qui vos in ſingulis agendis taliter dirigat, ut ſinguli in extremi die judicii ſibi dictum hoc dulciſſimum verbum *Venite benedicti* læti audiant. Datum noſtro ſub ſecreto ſigillo, XVIII. menſis januarii MCCCCXXX-II. juxta ſtilum ſcribendi Trevirenſem.

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

Sacræ veſtræ concionis filioli humiles, magiſtri civiam, ſcabini, conſules & tota communitas metropolis Trevirenſis.

INFRA SEQUUNTUR EA

Quæ dominus imperator libentiſſime fecit ad promotionem ſacri concilii Baſileenſis, lecta in congregatione generali, die Martis xx. januarii MCCCCXXXIII.

PRimo quando dominus cardinalis legatus & illi patres miſerunt ad regiam majeſtatem in Ffelkneh, &c. quod ex tunc regia majeſtas incontinenti deputavit locum tenentem ſuum. Item, miſit ad eos Baptiſtam Cigala eos confortando, & de omnibus favoribus regiis aſſecurando. Item, qualiter demum regia majeſtas miſit iteratis vicibus univerſis regibus, principibus, & etiam prælatis, ut ad concilium properarent. Dedit etiam operam dum in Lombardia eſſet apud ducem Mediolanenſem & ducem Sabaudiæ & alios, ut prælatos ſuorum dominiorum mitterent. Et omnia conferebat ſua majeſtas, quæ erant ad favorem ſacri concilii. ib. p. 530.

Item, poſtquam ſua regia majeſtas de Mediolano ad Placentiam ſe transferret animo Urbem Romanam intrandi, & coronas ſuas ſuſcipiendi, & alias res imperii peragendi; & dominus ſummus pontifex ſuæ majeſtati mitteret bullas diſſolutionis & mutationis concilii, majeſtas domini noſtri regis moleſte tulit illud, & incontinenti ad ſanctitatem papæ ſcripſit, & miſit rogando & adhortando, ut illam diſſolutionem toti Chriſtianiſmo damnoſam tolleret; quoniam ſua majeſtas non poſſet niſi concilio & univerſali eccleſiæ in tantis bonis adhærere. Id idem ſuæ ſanctitati nunciavit per oratores apoſtolicos ad Parmam ſuæ majeſtati miſſos. Similiter de Parma ſuper illa materia ſuos ſolemnes ambaſſiatores miſit ad papam, videlicet dominum Johannem de Swihow, dominum præpoſitum Albanenſem, & dominum Nicolaum Scok decretorum doctorem. Et tandem a Senis iterum multum celebrem ambaſſiatam miſit, dominum Curienſem videlicet, dominum Ladislaum Crucifer-um, Nicolaum Scok, & Nicolaum Wadem nobilem. Scripſit etiam univerſis orbis principibus,

pibus, ut hujuſmodi diſſolutionem non admitterent, ſed ſacro concilio adhærerent. Tandem ultimo de menſe novembris, iterum miſit ſuos ſolemnes oratores, videlicet dominum Curienſem, dominum Laurentium mareſcallum, & dominum Gaſpar Sligk, & multas privatas ambaſſiatas, inſtando apud papam ut propoſitum ſuum dignaretur mutare, etiam in omnibus legationibus ſemper addendo, quod niſi ſua ſanctitas concilio adhæreret, majeſtas regia non vellet coronam de manibus ſuis ſuſcipere, ſed concilio adhærere.

ANNO CHRISTI 1433.

Item, majeſtas regia poſt adventum dominorum cardinalium ad Senas, diſpoſita erat etiam ſe periculis quibuſcumque ſubmittere, & Urbem intrare, & dominum apoſtolicum B viſitare, ut ſaltem ipſum perſonaliter poſſet mulcere ad mutandum propoſitum, ſemper præponendo facta concilii privatis ſuis commodis, de quibus ante multos menſes habuiſſet finem, ſi ſola facta concilii non obſtitiſſent.

HIC SEQUUNTUR QUÆ DOMINUS

Imperator paſſus eſt, & libenter ſuſtinet, propter adhæſionem ſacri concilii, facta ut ſupra.

ib. p. 511.

PRopter iſtos favores per majeſtatem regiam ſacro concilio impenſos, dominus apoſtolicus contra majeſtatem domini noſtri rancorem & indignationem concepit, & ſibi multa C incommoda quantum potuit procuravit: primo per mundum ſuam majeſtatem de fautoria hæreſis infamando, prout inſtructiones quas Johannes de Prato portavit declarant. Item, regnis ſuis ipſum privando, & aliis diſtribuendo, & imperium etiam donando, in alios, ſi potuiſſet, transferre. Item, poſtquam regia majeſtas intravit Tuſciam, ipſe dominus apoſtolicus ſe cum Florentinis publicis imperii rebellibus colligavit contra majeſtatem regiam, & terras imperii, & gentes eccleſiæ ante Lucam contra dominum noſtrum regem venerunt, & hucuſque ſemper ubi potuerunt, territoria Senenſia & alia imperii loca offenderunt, & ad hoc hodie procurantur omnia, quæ excogitari D poſſunt ad provinciæ damnum & deſtructionem ſuæ majeſtatis & imperii, quæ omnia ſua majeſtas patienter & voluntarie ſuffert amore ſacri concilii, & ſuſtinebit uſque ad mortem.

Et quia majeſtas regia talia incommoda & pericula propter ſacrum concilium ſuſtinet; iſti domini oratores habebunt patres illos hortari & requirere, & ſic dux Willermus hortetur, ut ipſi hujuſmodi conſtantia, fide, & ſinceritate domini noſtri inſpectis, honori & dignitati & ſtatui ipſius provideant, prout opportunum fuerit, & dominus noſter de ipſis indubiam gerit fiduciam: quoniam ſi hoc non fieret, dominus noſter rex magna incurreret pericula, certificando eos, quod dominus noſter eis numquam deficiet: nec eos deſeret uſque ad mortem; & ſi aliquid eis contrarium ſuggereretur, nullatenus credant. E

LITTERÆ

ANNO CHRISTI 1433

Miſſa per concilium domino Romanorum regi, decreta in congregatione generali die XXIX. jan. MCCCCXXXIII.

Gratias agunt patres de invariabili adhæſione ad concilium.

SAcroſancta generalis Baſileenſis ſynodus, in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, cariſſimo eccleſiæ filio Sigiſmundo Romanorum, Hungariæ, &c. regi illuſtri, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem. ib. p. 513.

Litteras tuæ ſerenitatis, quibus laudabile tuæ intentionis propoſitum, quo hujus ſacri concilii protectionem, eique firmam & immutabilem adhæſionem cordi tuo regio conſtanter & immobiliter ineſſe oſtendiſti, ac in futurum invariabili mentis propoſito polliceris, læto admodum, quin immo lætiſſimo ſuſcepimus animo, Deo noſtro maximas gratias peragentes, qui tales generoſo tuo animo conceptus inſpirare dignatur, & his periculoſis temporibus eccleſiæ ſuæ tam fidi conſtantiſque principis velut dextræ manus patrocinium impertiri, tuæque excellentiæ pium affectum cum veriſimili conſtantia laudum præconio commendamus, immortalemque futuram eſſe laudis tuæ memoriam profitemur in Dei eccleſia, & orbe univerſo, pro hac tua firma huic ſacro concilio aſſiſtentia & vigili cura atque favore, honoremque & ſtatum tuum omnifarie commendatum habere. Volumus quoque tuam excellentiam certam eſſe & orbem univerſum, omnes qui ſunt in hoc ſacro concilio divino munere congregati, cum omni unanimitate conſtantique ac invariabili propoſito, ad ejus proſecutionem eſſe firmatos, ac ſicut hactenus prætenſæ diſſolutioni per dominum papam attentatæ, quia contra expreſſam diſpoſitionem decretorum ſacri Conſtantienſis concilii & hujus, & in perturbationem ac ſcandalum univerſalis eccleſiæ vergebat, minime locum dedimus, ſic neque in futurum dabimus quovis modo; quin potius omni quo poterimus ſtudio & diligentia proſequi illa ſancta opera intendimus, propter quæ hoc ſacrum concilium in Spiritu ſancto congregatum eſt, cujus clementiam continue exoramus, ut huic noſtræ ſanctæ intentioni aſpirare dignetur ad profectum fidei orthodoxæ & totius populi Chriſtiani. Datum, *ut ſupra*.

EPISTOLA SIGISMUNDI

Regis Romanorum ad concilium Baſileenſe.

Excuſat cardinalem Rotomagenſem, quod hactenus non acceſſerit ad concilium.

REverendiſſimis ac venerabilibus in Chriſto patribus & dominis ſacroſanctæ generali Baſileenſi ſynodo in Spiritu ſancto legitime congregatæ, &c. ib. p. 518.

Reverendiſſimi in Chriſto patres & domini, ac venerabiles, grate & ſincere nobis dilecti, quantum affectamus & deſiderio ſummo

deſi-

ANNO CHRISTI 1433.

desideremus augmentum sacrosancti Basileensis concilii apud V. P. clarum esse scimus, & sic quemadmodum huc usque attentissima studia adhibuimus, ita non cessamus quotidie totis viribus operari, ut ipsum sacrum concilium feliciter prosperetur. Eramus etiam multum grati, quod reverendissimus in Christo pater dominus Jo. (a) cardinalis Rotomagensis princeps noster & amicus carissimus iter illuc accedendi assumserat, & procedere infallanter disposuit. Nam ejus præsentia tam auctoritate quam sapientia & rerum experientia eidem sacro concilio multum conferet. Sed inductus fuit quidam tractatus nostrum & imperii sacri commodum præsertim concernens inter nostram majestatem & communitatem Florentiæ, in quo paternitatis suæ interpositio tamquam sacri imperii principis nobis grata & opportuna, partibus vero aliis necessaria fuit; in quo paternitas sua fere duobus mensibus fideliter ac diligenter laboravit, & ad tantum Deo volente deventum est, ut pro finali conclusione sua paternitas denuo ad nos versus Senas redeat, ac sua prosecutione sui itineris versus sacrum concilium supersedebit, & adhuc parvam moram facere habebit; quæ, ut speramus, sacro concilio nedum dispendiosa, sed per Dei gratiam propter fructus secuturos, multum proficua erit. Idcirco vestras paternitates attente petimus, & hortamur, ut mora sua vestris paternitatibus non sit displicibilis, nec suspecta; sed velint eum excusatum suscipere, quia non tardabit ad paternitates vestras festinare, & sic etiam nosmet attenti & solliciti erimus, nec de sua sincera intentione quam gerit & habet ad bonum ecclesiæ, & ut sacrum concilium feliciter progrediatur, est in aliquo dubitandum, prout ex colloquiis eum paternitatibus suis habitis firmiter conjecturamur, & speramus quod adventus suæ paternitatis proximum secum attrahet magnum fructum. Datum in civitate nostra Senarum die VIII. mensis Februarii, regnorum nostrorum anno Hungariæ XLVI. Romanorum XXIII. & Bohemiæ XIII.

Sigismundus Dei gratia Romanorum rex semper augustus, ac Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. rex.

Ad mandatum domini regis
Gaspar Slick.

EPISTOLA SIGISMUNDI

Regis Romanorum ad concilium Basileense.

Monet eos de proximo adventu cardinalis Rotomagensis & episcopi Curiensis

Ib. p. 514.

REverendissimis ac venerabilibus in Christo patribus & dominis, &c.

Reverendissimi in Christo patres & domini, amici carissimi, ac venerabiles & egregii sincere nobis dilecti, decima octava die hujus mensis applicuit ad nos iste nuncius, afferens nobis vestras gratiosissimas litteras, continentes inclusa decreta præteritæ sessionis: quæ licet dudum prius habuissemus per alios, tamen acceptissimum habemus quod vestræ paternitates nos de singulis curant occurrentiis avisare. Nec dilatio vestris paternitatibus imputanda est, sed viarum discriminibus & reclusioni passuum per totam fere Italiam, propter quod nuncius iste diebus quam plurimis maris periculis se submisit. Verum quia reverendissimus pater dominus cardinalis Rothomagensis & venerabilis episcopus Curiensis de omnibus conditionibus rerum nostrarum, & deliberationibus mentis nostræ nunc V. P. accedunt: idcirco nos hic non extendimus, sed conamur omni studio quantocius fieri poterit, sacrum concilium visitare. Datum in civitate nostra Senarum die XXIII. mensis Februarii, regnorum nostrorum anno Hungariæ XLVI. Romanorum XXIII. Bohemiæ XIII.

ANNO CHRISTI 1433.

Sigismundus Dei gratia Romanorum rex semper augustus & Hungariæ & Bohemiæ, &c. rex.

EPISTOLA SIGISMUNDI

Regis Romanorum ad concilium Basileense.

Mittit ei duas Eugenii IV. bullas ad concilium spectantes.

Reverendissimis ac venerabilibus in Christo patribus, &c.

Littera imperatoris lecta die Veneris XXVIII. Martii MCCCCXXXIII.

Ib. p. 515.

REverendissimi in Christo patres & domini amici carissimi, ac venerabiles & egregii, nobis sincere grateque dilecti, sanctissimus dominus noster summus pontifex pridie per oratores venerabilium & illustrium nostrorum & imperii sacri electorum principum transmisit nobis bullam, notificans in eadem res illas quas sua sanctitas gessit & fieri deliberavit circa negotia sacri concilii Basileensis, juxta continentiam copiarum præsentibus inclusarum. Illas itaque V. P. ea de causa transmittimus, quamvis notitiam earumdem aliunde ad vos delatam non dubitemus, ut perlectis & pensatis singulis, salutem universalis ecclesiæ prospiciatis, ad hoc tendentes, ut schisma illud inveteratum, quod alias inæstimabilibus laboribus sublatum fuit, omnimode evitetur, quemadmodum vestras paternitates suffragio Spiritus sancti, qui sacrum concilium dirigit, facturas minime dubitamus. Nos quoque res nostras juxta posse nostrum his in partibus ita disponimus, ut vobis personaliter in brevi adesse possimus, cooperaturique quatenus in prosequutione harum salutiferarum rerum nullum scandalum oriatur, & ecclesia Dei in votiva unitate perflat. Et ut hoc fiat,

(a) Anno 1433. quo hæc scripta fuit epistola, præerat ecclesiæ Rotomagensi Hugo d'Orges, qui non fuit cardinalis. Sed cum præcesserat hac in sede Johannes de Rupescissa, qui ab anno 1429. ad alias cathedras translatus, cardinalis Rothomagensis titulum retinuerat.

fiat, reverendas paternitates veſtras, laude Dei, & ſalute ſuæ ſanctæ eccleſiæ, quo poſſimus effectuoſius adhortamur, quemadmodum illuſtris Willermus comes Palatinus Rheni, & dux Bavariæ, princeps & locum tenens noſter, V. P. mentem noſtram clarius deteget, cui velitis credere in dicendis. Datum in civitate Senarum die IV. menſis Martii regnorum noſtrorum anno Hungariæ XLVI. Romanorum XXIII. Bohemiæ vero XIII.

ANNO CHRISTI 1433.

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum rex ſemper auguſtus, &c.

Gaſpar, &c.

BULLA MISSA PER DOMINUM

Noſtrum papam domino regi Romanorum,

lecta ut ſupra.

Ib d. EUgenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei cariſſimo in Chriſto filio Sigiſmundo Romanorum, Hungariæ, &c. regi illuſtri S. & A. B.

Ut tuæ ſerenitati & omnibus fidelibus Chriſticolis innoteſcat noſtros omnes cogitatus numquam ad alium finem reſpexiſſe, niſi ad ſtatum univerſalis eccleſiæ, incrementum fidei, & ſalutem populi Chriſtiani, ſtatuimus ut concilium univerſale Baſileæ celebraretur, prout videre poteris per copiam litterarum noſtrarum præſentibus intercluſam; cum enim dudum ex honeſtis & juſtis cauſis concilium quod ibi eſſe dicebatur, ad civitatem Bononienſem tranſtuliſſemus, interdentes eo perſonaliter proficiſci, tamen ut palam fiat intentio noſtra, ſcilicet optimo animo & ſincera mente nos id feciſſe, ad recludenda obloquentium ora, & ad omnes diſſentionum materias funditus extirpandas, quæ ex cauſa exoriri poſſent, cum multorum principum precibus, tamen ſponte noſtra, pro bono eccleſiæ, non obſtante illa mutatione loci, volumus ut Baſileæ hujuſmodi concilium fiat, ad quam quamprimum noſtros legatos cum Dei gratia tranſmittemus. Hæc tuæ ſerenitati ſignificanda duximus, quam ſcimus ex hoc, ſicut decet optimum noſtrum & eccleſiæ filium, lætitiam ſuſcepturam. Datum Romæ apud S. Petrum anno incarnationis Dominicæ MCCCCXXXIII. XIV. cal Martii pontificatus noſtri anno II

Lu. de Orto.

LITTERA MISSA DOMINO

Imperatori per ſacrum concilium, reſponſiva ad ultimam litterarum ſuarum,

Purgant ſe patres a ſuſpicione ſchiſmatis.

Ib p. 536. SAcroſancto, &c. cariſſimo eccleſiæ filio Sigiſmundo Romanorum, Hungariæ, Bohemiæ, &c. regi illuſtri ſalutem, &c.

Accepimus pridem tuæ ſerenitatis litteras, & in his copiam incluſam quarumdam litterarum, quæ proximis diebus ex curia Romana emanarunt. Per has tuas litteras & ea quæ dilectus filius nobilis vir Willermus Bavariæ dux tua vice hujus ſacri concilii protector expoſuit, nos exhortaris, ut penſatis ſingulis, ſalutem univerſalis eccleſiæ proſpiciamus, ut ſchiſma illud inveteratum, quod alias magnis laboribus ſublatum fuit, omnino evitetur. Credimus non niſi bono zelo, quem ad eccleſiam ſanctam Dei & hoc ſacrum concilium geris, id tuam ſerenitatem commemorare. Sed ſi diligenter conſiderentur quæ ſint noſtræ actiones, quibus ſine intermiſſione ad profectum populi Chriſtiani intendimus, quantaque gravitate & maturitate in omnibus rebus hoc ſacrum concilium procedit, in mentem cujuſquam cadere nullo modo poterit, ex parte hujus ſacri concilii ſchiſma poſſe contingere. Opera quæ ipſi facimus pro extirpandis hæreſibus, bellis ac deformitatibus, noſtræ ſanctæ intentioni teſtimonium perhibent. Verumtamen nihil eſt tam bene factum, quod per æmulos in malam partem interpretari non poſſit. Nam & Chriſtus noſter Salvator dum obſeſſos a dæmone liberabat, in Belzebuth dæmonia ejicere ab infidelibus dicebatur. Nemo eſt, niſi humana victus paſſione, qui ſi animadvertat ſtudia, labores & diligentiam noſtram, timere debeat ex his ſchiſma procedere, ſed potius eccleſiæ pacem & exaltationem ſperare. Nos ſicut legitimo initio ac ſancto propoſito concilium inchoavimus, ita Spiritu ſancto nos dirigente in his quæ Dei ſunt & reformationis eccleſiæ, calumnias æmulorum non formidantes, uſque in finem perſeverabimus. Scimus per infamiam & bonam famam hanc vitam duci neceſſarium fore, & qui pie volunt vivere propter Deum, perſecutiones pati oportere. Sed ipſe Spiritus ſanctus, in cujus nomine congregati ſumus, nos conſolatur, ſpem tribuens, quod qui nunc nobis injuſte detrahunt, adhuc facta noſtra ſalutaria laudare compelluntur. De hoc ſacro concilio adhuc verificari ſperamus quod de Salvatore noſtro prædictum fuerat: *Veniunt ad te qui detrahebant tibi, & adorabunt veſtigia pedum tuorum.* Tuam vero ſereniratem decere arbitramur, ut tales falſo calumnias objectas nobis patienter non ferat. Cum ergo omnis noſtri progreſſus ſanctique propoſiti conſcius ſis, has calumnias regis animoſitate confutare debes, & inter dentes obloquentium hujuſmodi obtrectationes pro tua auctoritate contundere. Illud vero quod præfatus dux vigore credentiæ, de mentis tuæ firmitate ac conſtantia ad favorem ſacri concilii ſubjunxit, quamquam gratum, nobis fuerit audire, ſupervacuum tamen judicamus, Nam cum mente revolvimus quæ ac quanta tua ſublimitas pro ſacro Conſtantienſi concilio & iſto fecit, quotque & quales litteras nobis & omnibus fere principibus ſcripſerit, quod uſque ad ſanguinis effuſionem & mortem incluſive, ut verbis tuæ ſerenitatis utamur, cum hoc ſacro concilio permanere intendebat, incredibile judicamus tuum regium animum quavis occaſione a devotione hujus ſacri concilii poſſe immutari. Abſit, ut talem principem aliter facturum eſſe credamus, quam quod tam patenti præconio per orbem terrarum ſæpiſſime prædicavit Datum &c.

ANNO CHRISTI 1433

EPISTOLA RODERICI

De Villa Andrado comitis, ad concilium Baſileenſe.

Offert concilio ſua ſervitia.

SAcroſancto concilio generali Baſileenſi humiliter præſententur Ib. p. 538.

Sancti ac reverendiſſimi patres, ceteriſque ve-

☞ venerabiles domini, in ſacroſancta & Spiritu A ſancto congregata Baſileenſi ſynodo, veſter ſervitor & amicus Rodericus de Villa Andrado comes de Rybadeo, conſiliarius ac camerarius regis Francorum, debita cum promtitudine ſerviendi humili recommendatione præmiſſa.

ANNO CHRISTI 1433

Veſtris paternitatibus & dominationibus, dictæque ſanctæ ſynodo Dei primo ob reverentiam, ſervitiumque univerſalis eccleſiæ, honorem & contemplationem reverendiſſimi in Chriſto patris & domini mei ac præceptoris domini A. tituli S. Euſtachii ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconi cardinalis, offero me promtum & paratum, ſi in aliquo mei poſſibilitas eidem ſanctæ ſynodo poteſt prodeſſe vel ſervire. Supplicans ut me ſuum minimum B ſervitorem habeat recommiſſum. quoniam ex parte mei contemplationibus prædictis & quam plurimum præfati domini mei cardinalis, in & ex parte veſtri mandatis non erit defectus domino auxiliante, qui ſuæ miſericordiæ præfatam ſanctam ſynodum & vos omnes conſervet & conducat ad ſui ſervitium & honorem. Scriptum feſtinanter, graviter & inordinate more gentium armorum in S. Martino de Leva, VI. Martii MCCCCXXXIII.

Veſter ſervitor

Rodrigo de Villa Andrado.

PROPOSITIO FACTA

Per magiſtrum Johannem de Malia protonotarium, alterum ambaſſatorem domini noſtri papæ, in generali congregatione concilii Baſileenſis, die VII. Martii MCCCCXXXIII.

Ibid. NOli timere, filia Sion, ecce rex & paſtor tuus venit tibi manſuetus. Reverendiſſimi, reverendi, venerabiles, optimi ac ampliſſimi patres, ſanctiſſimus ac beatiſſimus dominus noſter Eugenius papa IV. verus Chriſti vicarius, ac legitimus Petri ſucceſſor, cui a noſtro redemtore Jeſu jura & cœleſtis & terreni imperii poteſtas, & non ab hominibus tradita ſunt, quæ ab apoſtolis maxima fuere cum veneratione cuſtodita, cui ſoli oves paſcendas commiſit, ac eidem claves regni cœlorum ſe traditurum promiſit & tradidit, qui totius univerſalis eccleſiæ unum & verum eſt caput; poſt ſalutem & apoſtolicam benedictionem ac ſuam, aliqua nobis injunxit, quæ ex injuncto legationis officio horum patrum reverendorumque dominorum meorum communi præcepto veſtris coram dominationibus reverendiſſimis explicabo, per quæ pacem in plebem ſuam loquatur ac unitatem, quod cujuslibet bene regentis & gubernantis finis exiſtit. Nec ad ſententias vel proceſſus aliquos fulminandos, ſcandala aut ſeditiones aliquas procurandas, miſſi ſive deſtinati ſumus, ſed ad omnem pacis & concordiæ viam caritative E procurandam, primo per innocentiam & ſinceritatem, ſecundo per clementiam & pietatem. Non enim occultum exiſtit, quod vir Dei SS. dominus noſter papa Eugenius IV. ab ipſius cunabulis uſque ad hanc ſic vixerit ætatem, ut præter puram vitæ continentiam, largam in pauperes liberalitatem, nimiamque in omnes alios pietatem ampliſſimam exercuerit, & dum in minoribus conſtitutus exiſteret, toto mentis deſiderio morum in clero ac populo introductionem, guerrarum, hæreſum, falſorum dogmatum affectaverit extirpationem, tam per concilii celebrationem, quam Romani pontificis proviſionem: immo cum lacrymarum effuſione & orationum continuatione per ſe & alios Dei ſervos hanc a Domino ſæpius gratiam poſtulabat, & dum prædicta a Domino humillime poſtulabat, ſicut Domino placuit, felicis recordationis Martinus papa V. extitit vita functus, & ſua ſanctitas canonice ad ſummi fuit apicem apoſtolatus aſſumta, & illico poſt ejusdem aſſumtionem, tempus, in quo ſuum poterat devotiſſimum propoſitum adimplere, adveniſſe conſiderans, id omne etiam, quod in ſacro Conſtantienſi concilio diffinitum, & a piæ memoriæ Martino papa V. ejus prædeceſſore, cum Senenſi fuerat concilio deliberatum, exſecutioni volens debitæ demandare, bullas & commiſſiones ſub certis modis, ampliſſimis formis, reverendiſſimo in Chriſto patri ac domino Juliano S. R. E. diacono cardinali, apoſtolicæ ſedis legato, hic præſenti, pro ſacri proſecutione concilii demandavit, ut in eisdem bullis latius proſpicitur contineri; & ſi quid in contrarium actum eſſe conſtaret, non niſi bono ac ſancto zelo, & ut in ejusdem celebratione ſanctiſſimus dominus noſter paſtor ac papa, cui gregis Dominici cura commiſſa exſtitit, perſonaC liter intereſſet, quod tempor deſiderio maximo affectavit, ut videlicet in ſuæ ſanctitatis ac reverendiſſimorum dominorum cardinalium de ſacro collegio præſentia, totius Chriſtianitatis convocatis principibus ac prælatis, ac aliis qui vocandi eſſent & poſſent commode intereſſe, dictum celebraretur concilium, ut omnium Chriſtianitatis partium notitia referata, ibi ſufficiens adhibeatur antidotum, ubi vulnus compertum erit eſſe repertum, ad Dei laudem, cleri & Chriſtiani populi reformationem, quod ſuæ ſanctitatis ſummum fuit & eſt deſiderium. Quis igitur, præmiſſis diligenter inſpectis, non comprehenderit ſuam ſanctitatem eſſe innocentem, cum prædicti conD cilii celebrationem tam ardenter & ferventer procuraverit, & cum quanta hoc fecerit ſinceritate & animi puritate, prædicta manifeſtant? Innocens igitur & ſanctus manifeſte comprobatur. Suæ igitur ſanctitatis innocentia, ſinceritate & veritate manifeſtatis, cedat opinio ſupradictis, ne illa univerſo orbi optata gloria optimum ac ſempiternum nomen, quæ ex pace & eccleſiæ unitate in ſacro Conſtantienſi data concilio, hæc tam ampliſſima ſibi acquiſivit Germania, nunc ſibi ad crimen adſcribat & culpam. Ad cum enim, cujus beatiſſimus dominus noſter in terris vicarius exiſtit, cum illo pſalmographo clamare non ceſſat, dicens: *Judica me Domine ſecundum juſtitiam meam, & ſecundum innocentiam meam ſuper me, quia in te ſperans non infirmabor.* Et ſic de primo, in quo dixi Regem tuum per innocentiam & ſinceritatem tibi venire taliter qualiter expeditis, accedo ad ſecundum, in quo dixi, quod rex & paſtor tuus venit tibi manſuetus per clementiam & pietatem, & non immerito. Debet enim ſummus pontifex talis eſſe, cum vicem Dei teneat in terris, qualis ipſe Dominus eſt, cujus gratia vices

ANNO CHRISTI 1433

ces tenet. Ait enim propheta: *Magnus Dominus & magnæ miſericordiæ ejus* Cum igitur pius, miſericors ac largus ſit Deus, ejus non debet vicarius ac miniſter tenax exiſtere aut avarus. Nullus enim poteſt majorem pietatem ac clementiam oſtendere, quam ſummus pontifex, princeps, & qui in terris ſuperiorem non habet monarcham; qui rejecto quocumque rigore, cum nimia manſuetudine & pietate filios & fratres per ſuos convocat oratores, ut eccleſiam ſanctam, puriſſimam matrem, immaculatam Chriſti ſponſam, & columbam a diu plangentem & lacrymantem, per veram unitatem ac pacis fœdera conſolentur. Et licet omnes Chriſti fideles, Dei & eccleſiæ per creationem & baptiſmi regenerationem filii exiſtant; ſpecialius tamen S. R. E. reverendiſſimi cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, qui Jeſu Chriſti legati, & domini nepæ fratres, ac præcipui ac ſpirituales * ſunt patres, & eccleſiæ columnæ immobiles comprobantur; & nihilominus ſacerdotes, magiſtri, doctores, ceteræque eccleſiaſticæ perſonæ, genus electum, qui propter concilii magnitudinem & virtutum abundantiam, ſeniores eccleſiæ comprobantur. Cum igitur in Dei eccleſia multi filiorum conſumti eſſent, nomen Dei deſpicientes in utroque genere Chriſtianorum, alii per diſcordiæ, guerrarum, turbinum & calamitatum vias, alii per morum deformitatem, & ſanctorum patrum decretorum & præceptorum non obſervantiam, alii per hæreſum introductionem in gravem orthodoxæ fidei læſionem, populi Chriſtiani & eccleſiarum ac etiam clericorum devaſtationem, quibus in ſua peccatorum involutione durantibus, juxta Moiſi canticum, fame forſan conſumentur, & eos aves morſu amariſſimo devorabunt. Volens præterea manſuetiſſimus, pius, & clemens dominus noſter papa Eugenius IV. ſanctiſſimus diſcordiarum ſordes, guerrarum commotiones, morum deformationes, hæreſum introductiones, in ſuis & eccleſiæ filiis extirpare; cum Dei eccleſiam per viam, quæ Chriſtus eſt, non deducant, ſed ſordibus ſcelerum prædictorum coinquinati exiſtant, ac finis ſui & Chriſti & ejus eccleſiæ minime recordentur: qui Chriſtus noſtrorum fons erit deſideriorum, quem ſine fine videbimus, ſine faſtidio amabimus, ſine fatigatione laudabimus, Redemtoris noſtri exemplo pedes & ſordes lavare & mundare omnium præfatorum, ſuorum videlicet & eccleſiæ filiorum, quacumque injuria, juſtitia & rigore circa ea quæ in præteritum geſta ſunt, in totum ſeclufis & rejectis, attento quod nullum magis, quam principem, ut dixi, clementia deceat, mittit iſtos patres meos & majores & me ad R. P. V. ut cum eisdem tractent, ordinent, & concludant aliquam bonam & honeſtam pacis & concordiæ viam, ad laudem Dei & ejus ſanctæ eccleſiæ Dei augmentum ac religionis Chriſtianæ, ſuæ ſanctitatis & veſtrum omnium hic aſtantium honorem, quos in fratres & peculiares filios, ut ſemper habuit, vult habere, & juxta nobis traditas per ſanctitatem ſuam informationes & inſtructiones, cum dulcedinis benedictione & caritate perfectiſſima generale concilium celebretur. Quis namque tam præcelſi patris innocentiæ tamquam devotus filius non aſſurget, ut tot quot diſcordia mala generare conſuevit, evitet, & dicat *Benedictus qui venis in nomine Domini?* Veni ergo, ſanctiſſime pater, libera, adjuva, protege & defende nos, quia a Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris. Eja ergo, milites magnifici, ſanctæque Romanæ eccleſiæ cardinales reverendiſſimi, ceterique prælati, ſanctiſſimi Chriſti legati doctiſſimi, aliique patres & domini * optimi, induimini armis lucis, prout ſemper optaſtis & feciſtis, ut dum tempus & lucem habetis, ac talem ac tam ſanctiſſimum optimi deſiderii patrem veritumque paſtorem, qui animam ſuam pro ovibus ſibi commiſſis paratus eſt ponere, Chriſti Salvatoris noſtri ac ſui magiſtri doctrinam imitans, procuretur ſanctæ Dei eccleſiæ matris noſtræ conſolatio, quæ quotidie clamat, & filios ſuos plorat, & lacrymæ ejus pendent adhuc in maxillis ejus, nec niſi ſolius Dei reſtat eidem conſolatio, & ſanctiſſimi domini noſtri & veſtrarum reverendiſſimarum paternitatum, ut in diebus noſtris non vituperetur miniſterium noſtrum, aut ſcandalum aliquod oriatur. Sed pro pace, unione & Chriſti fide amplianda exhibeamus noſmetipſos ſicut Dei miniſtros, in jejuniis multis & orationibus, cum multa patientia & concordia ac etiam unitate, ut in extremi judicii die immunes a vitiis reperiamur & in Dei caritate concordes, ut ſic cum Domino Deo noſtro, qui nos ex nihilo procreavit, qui eſt Rex regum, pacificus & manſuetus, cum manſuetudine atque clementia nobis noſtrum papam recipientibus, ſic benigne & cum clementia venientem, in æterna gloria recipiamur, quam omnibus concedat, qui ſine fine vivit & regnat. Amen.

ANNO CHRISTI 1433.

* al. ex

* al. ſpeciales

PROPOSITIO (a) FACTA

Per dominum abbatem S. Mariæ de Moniacis alterum ambaſſiatorem domini noſtri papæ Eugenii IV. in concilio Baſileenſi MCCCC. XXXIII.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Patris & Filii & Spiritus ſancti. Amen. *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis, nemini dantes ullam offenſionem, ut non vituperetur miniſterium noſtrum.* Recitata fuere hæc verba in epiſtola primæ Dominicæ hujus quadrageſimæ eccleſiæ noſtræ militantis. Reverendiſſimi cardinales, illuſtris dux, clariſſimi antiſtites, varii eccleſiarum prælati, juris divini & humani doctores doctiſſimi, ceterique aſtantes plurimum eruditiſſimi, & in Chriſto fratres dilectiſſimi exigeret ampliſſimus cœtus veſter in primo dicendorum alloquio; orationem ornate compoſitam & mature digeſtam, quæ cujuſque veſtrum dignitatem, prudentiam, ſapientiam, eloquentiam, atque alias venuſtates & dotes ſummas in medium adduceret, & rem ipſam piiſſimam, Deo gratiſſimam & hominibus

Ib. p. 142

(a) *al.* Oratio domini Nicolai abbatis S. Mariæ de Monacis, apoſtolicæ cameræ auditoris, alias Siciliæ.

bus ſalutiferam, de qua paulo poſt dicturus ſum A re, homines conſtantes ex lutea materia in terra tenere. Unde oportet quantum fragilitati noſtræ conceditur, ut omnes aditus nocendi ejus verſutiæ muniamus, ne mors ingrediatur portas noſtras. Eccleſiæ reformationem omnes quærimus, ſed cavendum ne, pro dolor, nobis ſic conflictantibus, eam amplius deformemus. Quid enim ſciſſura atque ſchiſmate eam magis denolorat, denigrat, deformat, atque prophanat, cum unica ſit ſponſa Chriſti, unici ſponſi unici paſtoris atque vicarii? An ſciſſuræ eccleſiæ nefandiſſima mala ignoramus? eccleſiarum namque bona diripiuntur, vitia tolerantur, inſoleſcunt principes ſæculi, & ſuis pontificibus rebelles efficiuntur; indevotiones ſurgunt, clerici conculcantur, unitas eccleſiæ confunditur, Deus offenditur & exacerbatur, & denique in hæreſes homines labuntur, cum teſte canone, vix ſine hæreſi ſchiſma conſiſtit, XXIV. q. 3. *inter ſchiſma*. Quamobrem cavere ſummopere debemus, patres optimi, ne quando laici in nos clericos inſurgant, intuentes illud Hieronymi eulogium ſemel atque iterum per nos & ævo noſtro verificatum exiſtere; inquit enim, proh dolor! in quadam ſua epiſtola, & tranſumtive deſcribitur in canone *Transferunt* XXIV. q. III. quod veteres ſcrutando hiſtorias, invenire non potuit, ſcidiſſe eccleſiam & Domini populos ſeduxiſſe, præter eos qui ſacerdotes a deo poſiti erant. Iſti enim ſecundum eum vertuntur in laqueum tortuoſum, in omnibus locis ponentes ſcandalum. Dare principibus & populis corporaliter colluctantibus pacem quærimus, ſed verendum eſt, ſi perrexerimus ut cœpimus, ne non modo corpora, ſed eorum animas ad conflictum maximum exponamus. Hæreſes ab his qui foris ſunt exſtirpare conamur, ſed annuat Deus pius & clemens, ne nobis hic diſſidentious, graviores & deteriores inter nos inſurgant, & contemtibiles reddamur, non modo apud eos qui fidem noſtram odiunt, ſed etiam apud oves nobis commiſſas, quoniam ſecundum Gregorii eulogium, cujus vita deſpicitur, reſtat ut ejus prædicatio contemnatur. Erigite tandem, patres doctiſſimi, mentis oculos & conſiderate. hecce enim fidei Chriſtianæ inimicos in ſoribus, & diſſidium non parvum in civitate noſtra accenſum. O Germania, verum germen & vera nobilitas, quæ tuis ſtrenuis actibus eccleſiæ matri tuæ contra nefandiſſimum & inveteratum ſchiſma pacem & unitaten in tuis finibus nu pe rim tribuiſti, ex qua ſiquidem re gloriam non modicam in præſenti & mercedem maximam in futur in coiequeris, patieriſne eam iplam marrem ruam tuis in eiſdem finibus veluti canem ad vomitum & ſuem lotam ad volutabrum luti revolvi Cavete quæſo, patre optimi, ne concilia iſta univerſalia, quæ in ſynodo Conſtantienſi prine paliter ob ſchiſmata eliminanda Inſtitutionem habuere, ſciliuram nobis afferant, & ſic antidotum convertatur in venenum paſtor iu lupum, medicus in aſſaſſinum. At veſtrum quiſpiam dicet: Nos ad pacem convemmus, & eccleiam reformare cupimus. Eſt qui uno verbo & diſſidium tollere & pacem eccleſiæ & populo Chriſtiano dare poteſt. Profecto etſi hoc veritate niteretur, non tamen prorſus non inſontes reddit, cum, teſte canone in c. 11. *de novi operis*, ea quæ omitti & committi aotque mortali peccato queunt,

ANNO CHRISTI 1433.

peroraret. Sed tria ſunt, patres reverendiſſimi, quæ me ut adplauſum eloquentiæ præterirem, & levi * atq ;e plano ſtvlo agerem, non modo perſuaſere, ſed vehementer impulerunt. Illud quidem in paimis eſt, quod juventutis meæ florem, non in hoc dicendi genere ſed in aliis ſcientiis, veritatem pietatem, divinarum humanarumque rerum notitiam concernentibus fere conſumſi; & Ciceronc eloquentiæ flore & fluvio teſte uberrimo, neu imperatores, nec medici, nec denique oratores, quamvis artis præcepta perceperint, quicquam magna laude dignum ſine uſu & exercitatione conſequi poſſunt. Silentiam autem imperito eloquio omnes philoſophi atque morales non immerito prætulerunt. Rurſus quia apud perſonas veſtras ampliſſimas propheticum oraculum illud adimpletum fore intueor: *Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſapientiam, & legem requirunt ex ore ejus*. Cum enim vos, omnes, patres doctiſſimi, diſciplina, ſcientia & eloquentia refulgentes videam, quid rem ipſam veſtris ampliſſimis judiciis referendam verbis exornabo? quid apud vos doctiſſimos perſuaſione atque rethoricæ artis lepore opus eſt, cum vos omnes magiſtros in hac re conſpiciam? Quid namque a me aut expolitum ingenium, aut eloquentia lautum emanare poterit, quod veſtris acutiſſimis ingeniis non videatur incultum. atque perfacile? Amplius & tertio cum rem ipſam illico ſubjiciendam, veritatis nitore ſubnixam videam, ratus non ſum eam ipſam verborum lenocinio indigere. Canon mihi teſtis locupletiſſimus eſt inquiens, eum ſupervacuis laborare impendiis, qui ſolem certat facibus adjuvare, quoniam gratiæ plenitudo adjectione non indiget, nec ulla requirit commendationis argumenta. Divertam igitur, pace omnium veſtrum, ad illa, ob quæ ad hoc ornatiſſimum domicilium dulciter atque gratiſſime paternitates veſtræ reverendiſſimæ ſe duxere conferendas, illius cunctorum opificis pollicitatione fretus, qui per vatem ſuum inquit: *Dilata os tuum, & ego adimplebo illud*; denique per alium: *Clama, ne ceſſes, exalta quaſi tuba vocem tuam*, omnibus vere in Chriſto credentibus. Patres reverendiſſimi, admodum diſſentio atque ſcandalum inter SS. in Chriſto partem & dominum, dominum Eugenium divina providentia ſummum antiſtitem quartum, & congregationem veſtram ampliſſimam, noviter ſubortum innoteſcit quod ego ex antiqui hoſtis verſutia ſuggeſtum & accenſum eſſe non hæſito. Is enim in angelum lucis ſæpenumero ſe transfigurat, & ſuo obtentu bonitatis, reformationis eccleſiæ atque pacis, ſciſſuram, hæreſes & ſcandala inter homines & præcipue prælatos reliquoſque clericos, qui laicorum ſunt ocuii ſuggerit, ut diſperſis atque diviſis clericis, illud pſalmographi adimpleatur: *Obſcuretur oculi eorum ne videant, & dorſa eorum ſemper lauorua*. Habet eoim pſe malignum hoſtis, ut belliſſime inquit canon XVI. q. VI. *Viſis*. mille nocendi modos, ne ignoremus aſtutiam ejus. Conſtur namque a principio rutnæ ſuæ unitatem eccleſiæ reſcindere caritatem vulnerare, ſanctorum operum dulcedinem invidiæ felle inficere, & omnibus modis humanum genus evertere & perturbare, Dolet enim ſatis & erubeſcit caritatem, quam in cœlo nequivit habe-

ANNO CHRISTI 1433.

* al. communi

ANNO CHRISTI 1433.

quunt, omitti & committi debeat pro ſcan dalo evitando, ac ea quæ petituri ſumus non modo delictum, ſed juſtitiam, ut arbitramur, continent manifeſtam. Præterea, patres doctiſſimi, ſi gentilium leges ſuadent bono viro, ut potius de jure ſuo decedat, quam litibus judicialibus involvatur, hinc Apoſtolus: *Quare non magis fraudem patiamini?* quanto magis pro ſcandalo in eccleſia Dei & populo Chriſtiano vitando, de jure ſuo, ſi quod in hac re competit, cedere debetis? Hoc idem & amplius SS. dominus papa Eugenius agere cenſuit. Et ut clarius morbus ipſe ſcandali pateat, quatenus celerius & facilius antidotum præparetur, radicem unde inſurrexit attingam. Dixere namque paternitates veſtræ reverendiſſimæ diſſolutionem, tranſlationem, ſeu loci mutationem præſentis concilii per ſanctiſſimum dominum noſtrum Eugenium minime fieri potuiſſe de jure, eoque non obſtante, ad ulteriora procedendum ſolemniter decreviſtis, pluribus rationibus, argumentis & auctoritatibus motis utique non ſpernendis; quæ omnia etſi non inſolubilia ſuæ ſanctitati, atque aliis viris prudentibus, ob hanc cauſam in unum redactis viderentur; attamen non immerito vos omnes patres domus Dei zelo ductos reſtitiſſe arbitrata eſt. Ob quam ſiquidem cauſam nullas ſententias contra principum juſſa contemnentes ſalminavit, ſed more illius piiſſimi Salvatoris, cujus vices agit in terris, pietate, benignitate & clementia ad unionem, concordiam, & pacem revocare jugiter ſtuduit, & noviſſime iſti meis patribus reverendis & majoribus collegis & mihi indigno una ad hujuſmodi rem electis & deſtinatis, tria ſua ſanctitas vobis patribus ampliſſimis referenda injunxit: primo ut veſtris reverendis paternitatibus caritative ſuis verbis ſalutatis, & apoſtolica ac ſua benedictione munitis, ſuam in hac re juſtitiam, ex qua reſultat ejus innocentia, quam pauciſſimis verbis in medium adduceremus, non quidem diſcepandi aut diſputandi cauſa, tum quia medius judex deeſt, tum quia de jure ſuo etiam clariſſimo non parum concedere pro ſcandalo evitando cenſuit atque firmiter decrevit: ſed ne temere aut inconſulte Bononiæ concilium inſtituiſſe videatur; denique ne jura & poteſtates ſedis apoſtolicæ contemni & comprimi conniventibus oculis patiatur, & quoniam ratio aſſignanda poteſt eſſe poſteris profutura. Secundo ut ſuam clementiam, pium atque benignum animum & animi promtitudinem tam erga reformationem eccleſiæ, quam hæreſum exſtirpationem, atque pacis inter Chriſticolas procurationem, apud paternitates veſtras inſtructiones noſtras referendo, addoceremus. Tertio, ut una vobiſcum ſuper univerſalis concilii celebrationem, inſtructionibus noſtris ſervatis, conveniremus.

Primum igitur aggrediens, idem SS. dominus noſter papa inquit, nullam prorſus ex concilii Bononienſis inſtitutione alicujus ſynodi aut ſummi pontificis conſtitutionem violaſſe. Quoniam licet duorum conciliorum, Conſtantienſis ſcilicet & Senenſis inſtitutione in leptemum a fine diſſolutionis ſynodi Senenſis in hac ornatiſſima & jocundiſſima Baſileenſi urbe concilium generale fieri deberet. Attamen ex quo in termino communi conſenſu præfixo, ſcilicet poſt ſeptennium, nec aliquibus menſibus poſtea fluxis, nemo de habentibus vocem conſultivam & deciſivam comparuit, videntur ipſi auctores ipſius concilii atque termini, contrario facto, ipſum eumdem terminum revocaſſe, & ſaltem pro illa vice celebrare velle deſtitiſſe. Nam quemadmodum eadem ſynodus potuiſſet communi conſenſu conſtitutionem illius capituli *frequenter* expreſſe revocaſſe, ſicut expreſſe inſtituit, cum nihil ſit tam naturale, quam ut unumquodque vinculum ſolvatur quod ligatum eſt. Ita potuit tacito conſenſu, ſaltem quoad illam vicem, conſtitutionem illam facto revocaſſe, cum facta potentiora ſint verbis, & tacitum ab expreſſo regulariter non differt, ſecundum legitimas ſanctiones. Et in hac ſententia in pene ſimilibus terminis conſiſtere videntur majores noſtri juris interpretes in commentariis ſuis ſuper capitulo *Cum nobis* de Electionibus. Inquiunt enim, quod ſi capitulum eccleſiæ pro electione futuri pontificis communi concordia coarctavit ſibi terminum juris, novum terminum præfigendo, quod licet minor pars comparea in termino, non poteſt aliis non comparentibus ad electionis actum non procedere: quoniam major pars capitularis non comparendo in termino, videtur illum terminum tacite revocaſſe. *Sed* dicet quiſpiam, Finis ſeptennii a die diſſolutionis ſynodi Senenſis, eſt principium celebrationis novi concilii, ita quod etiam poſt ſeptennium poſſint prælati quomodocumque convenire pro concelebrando. Profecto etſi applaudere hæc conſideratio videatur, non tamen neceſſario concludit: nam ex ea ſequeretur abſurdum, quod quandocumque etiam per triennium poſt terminum compararent alii prælati etiam pauciſſimi, quod poſſent, aliorum contumacia accuſata, procedere ad concilii celebrationem, & toti orbi legem dare: quo nihil abſurdius, quoniam ex quo in termino minime comparuerunt, non poteſt aliquis eorum dici negligens, nec poteſt eſſe in facultate poſtea venientium aliorum accuſare contumaciam. Opus eſt enim novam interpellationem per ſuperiorem fiendam, ex quo in termino nemo comparuit. Non enim coguntur alii divinare aliorum adventum longe poſt terminum, nec etiam venire tenentur, cum tacite per non comparitionem in termino videantur terminum tuſtuliſſe, ſicut in ſimili glo. ordinis noſtri in III. l. *Celſis*, ff. *de arbitris* firmat; inquit enim quod ſi per me non ſtetit quominus in termino debito ſatisfacerem, opus eſt nova interpellatione, ad hoc ut in mora conſtituar. Ad idem quod notant, ſentit Baldus in commentariis in l. 1. cap. de *his qui pene*. Præterea & ſecundo, præſuppoſito quod in termino poſt ſeptennium aliqui comparuerint, & ſine præjudicio veritatis, præſuppoſito quod concilium conſtituiſſent; attamen loci mutatio tunc temporis facta per eumdem dominum Eugenium, expreſſe non comprehenditur in illa conſtitutione *Frequens*. Providet enim in duobus dumtaxat caſibus. Primus, cum inſtat cauſa rationabilis mutandi locum concilii congregandi. Et in hoc caſu præſtatur papæ facultas ipſum locum mutandi cum conſenſu & ſubſcriptione dominorum cardinalium aut duarum partium. Secundus caſus eſt in electione loci ſubſequentis concilii, quæ debet fieri per ſummum pontificem, approbante & conſentien-

te concilio, ante finem cujuslibet concilii. Caſus autem noſter eſt tertius ibidem non comprehenſus, ſcilicet cum ex juſtiſſima cauſa inſtat mutatio loci concilii jam principiati ſeu congregati initiati. Cum ergo in iſto caſu non adimatur poteſtas papæ & cardinalium locum mutandi, juſtiſſima cauſa ſuggerente; videtur tacite data poteſtas, quia caſus omiſſus relinquitur diſpoſitioni juris, ac papa Jeſu Chriſti verus vicarius omnia poteſt, clave diſcretionis non errante. Unde, inquiunt commentarii juris canonici in capitulo *Quanto* de translatis, quod papæ & Dei unum eſt conſiſtorium. Itaque excepto peccato, poteſt papa quæ poteſt facere ipſe Deus. Quod nihil aliud eſt dicere, quam quod ſupra dixi, quod papa poteſt omnia, clave diſcretionis non errante, de quo in cap. 4. de Jurejurando; & in caſu noſtro ſuberant multæ legitimæ cauſæ locum mutandi, ut in litteris inde confectis plenis continetur. Una tamen ſuberat, cui in pace reſponderi non poteſt, quia cum Dominus noſter cuperet eccleſiam reformare univerſaliter, quia ab olim reformata non extitit, nec extra Italiam poterat ſe transferre propter notoriam corporis invaletudinem, debuit ad eum locum concilium convocare, quo perſonaliter cum ſua curia poſſet intereſſe. Nam ſi propter caſum obſeſſionis, guerrarum, peſtis, aut ſimilis caſus, illa conſtitutio *Frequens* expreſſe permittit loci mutationem, fortius longe ex mente videtur permittere papæ vicario Jeſu Chriſti, qui eſt concilii caput; & debet eſſe auctoritas in ipſa reformatione propter corporalem ægrotationem. Nec obſtat aliquorum motivum dicentium, quod ſine papæ præſentia poteſt concilium celebrari, cum ſæpenumero etiam in caſu fidei, ejus legatis intervenientibus, concilia generalia celebrata & abſoluta eſſe leguntur. Fateor quidem papam hoc poſſe aliis delegare, ſed minime ad hoc arctari poſſe credendum eſt, cum ſua intereſſet, cui Chriſtus oves paſcendas commiſit, ut eccleſia eo præſente reformationem integram arripiat. Præterea & fortius, cum prælati licet pauciſſimi, in hac urbe Baſilienſi congregati, in quadam ſeſſione declaraverunt concilium illud fuiſſe congregatum inter cetera pro murum in capite & in membris reformatione; & ſic intendunt procedere ad reformationem capitis, tenebatur ne papa vicarius Jeſu Chriſti ad rem tam arduam & periculoſam per procuratorem comparere, cum ad rem arduam explicandam, etiam privatæ perſonæ morbo impeditæ, non arctantur, ad procuratorem conſtituendum, ut habetur in legitimis ſanctionibus? Cum ergo hæc reformatio legitime potuit fieri, prælatis proficiſcentibus ad ſuum paſtorem & vicarium Jeſu Chriſti, præſertim in loco tertio, non debuit illa loci mutatio contemni, violari, nec damnari. Ad hoc quod in ſimili ſcribunt doctores in capite *Bene* 11. *de poſtulatione prælatorum*, inquientes, quod ſi canonici aliqui exititii, hac eorum culpa nequeunt propter metum tyranni, ad eccleſiam redire pro negotiis eccleſiæ explicandis, debent conſiſtentes in eccleſia ire ad illos exititios, ex quo commodius negotia eccleſiæ extra eam expediri poſſunt. Sed dicet fortaſſis aliquis: licet conſtitutio illa *Frequens* expreſſe non providet per quem debeat locus mutari concilii actualiter congregati, ſatis tamen poteſt ex mente colligi. Nam ſi locus concilii ſubſequentis debet eligi & deputari per papam, approbante & conſentiente concilio, fortius debet requiri conſenſus concilii actualiter congregati, in mutatione loci ipſius concilii, cum magis poſſit inquietari ipſum concilium in mutatione loci, data congregatione, quam in electione loci concilii ſubſequentis. Ad hoc poteſt dupliciter reſponderi; primo, quod illa conſideratio procederet, ubi congregatio prælatorum fuiſſet ſufficienter facta: ſed cum in caſu noſtro pauciſſimi prælati conveniſſent, ſaltem de habentibus vocem conſultivam & deciſivam, rationi magis convenit & auctoritati, ut magis concludatur iſte tertius caſus ſub primo quam ſub ſecundo, ut ſufficiat habuiſſe conſenſum & ſubſcriptionem dominorum cardinalium, vel majoris partis; præſertim cum ipſi domini cardinales, computatis epiſcopis, presbyteris & diaconibus, eſſent numero plures, & majoris auctoritatis, quam illi pauciſſimi prælati, qui erant congregati in hac urbe Baſilea tempore mutationis loci. Amplius cum caſus iſte eſſet dubitabilis, ſtandum erat declarationi ſummi pontificis & ipſorum dominorum cardinalium. Nam auctoritate divina & canonica dubia quatumcumque arduiſſima & obſcura, ipſe dominus papa cum ſuorum dominorum cardinalium conſilio vel aſſenſu declarare habet, ut habetur in eo libello qui Deuteronomium intitulatur, & declarative belliſſime continetur in cap. *per venerabilem*. qui filii ſunt legitimi. Item & ſecundo principaliter reſponderi poteſt, quod ex cauſa rationabili ac aliis nota, poteſt papa expreſſe venire contra conſtitutionem concilii etiam univerſalis, ſtatum eccleſiæ concernentem ut notanter ſentit Innocentius & omnes ſcribentes poſt eum in cap. IV. de conſuetudine, & Gloſſ. ord. in cap. *Ubi periculum* de elect. lib. VI. quæ dicit papam poſſe de plenitudine poteſtatis prorſus tollere conſtitutionem concilii, licet de honeſtate non debet abſque convocatione concilii hoc facere. Et idem ſentit Gloſſ. præterquam in articulo fidei in c. *Sicut* XV. d. Et in hoc caſu, cauſa rationabili ſubſiſtente, indiſtincte poſſunt jura intelligi ſi quod papa de neceſſitate non ſubjicitur conciliis; immo ejus auctoritas intelligitur excepta, ut in c. *Significaſti* de elect. & XXV. q. 1. in c. *Ex his*. Nec obſtat ſi dicatur illud verum, ubi concilium expreſſe non præfigit legem papæ, quia, ut dictum eſt, ex quo ſubeſt cauſa rationabilis, ejus poteſtas eſt excepta, cum teneat locum Dei in terris. Præterea etſi illa conſtitutio *Frequens* concernat univerſalem ſtatum eccleſiæ, quoad celebrationem conciliorum, ut colligitur ex ejus principio; non tamen quoad loci deſtinationem vel mutationem, cum in quolibet loco congruo poſſit eccleſia reformari, nec ea mutatione loci, eſt cauſa notoria facta per vicarium Jeſu Chriſti. Perturbatur autem & decoloratur eccleſia, præſertim cum mutatio loci fieret ad liberiorem * reformationem conſequendam per applicationem membrorum ad caput.

Ultimo idem SS dominus noſter allegat aliam cauſam, cui in pace reſponderi non poteſt, etiam præſupponendo, ſine veritatis præjuditio, quod locus etiam ex cauſa mutari non poſſit

ANNO CHRISTI 1431

ANNO CHRISTI 1431

* al. uberiorem.

ANNO CHRISTI 1433

poſſit ſine conſenſu concilii actualiter congregati. Attamen cum cauſa ſubſint mutandi in præcedentibus deductæ, paratus eſt in mutatione loci omnium veſtrum habere conſenſum, ut ſupra prælibatus fuit. Hæc dicta ſint non diſputationis cauſa, ſed ut elucescat ejus innocentia, quatenus morderi aut notari a quoquam aliud ſentiente non valeat. Et hæc breviſſime quoad primum. Proteſtatur tamen idem SS. dominus noſter, quod expoſcentibus cauſa & tempore, per verba longe ampliora cum pluribus auctoritatibus atque rationibus juſtitiam atque poteſtatem ſuam oſtendet, motivis veſtris ampliſſimis aliis eiusdem ſanctitatis oratoribus factis, ſpecialiter & ſeriotius reſpondendo, & hoc quoad primum nobis ſpecialiter commiſſum.

Ad ſecundum condeſcendens. Idem dominus noſter papa paratus eſt præſentiarum pro ſcandalo evitando ſuam juſtitiam negligere, & in hac re pietatem, clementiam & benignitatem imitari. Et quamquam plurimas inſtructiones reverendis patribus viriſque in hac parte majoribus, collegis & mihi una contulerit, ſucceſſive diverſis temporibus paternitatibus veſtris explicandas: attamen ut vobis reverendiſſimis patribus morem geramus, qui tantopere ſumma cum inſtantia nos omnes exoratos feciſtis, ut pro ſcandalo evitando omnes ſimul illas reſeramus, libenter annuimus, ut etiam clare comprehendatis nulla verſutia, nulla duplicitate, nullaque dilatione in hac re nos velle uti. Prima ſiquidem inſtructio eſt, quod cum alias ex cauſis jam dictis SS. dominus noſter civitatem Bononienſem elegerit, nec hactenus ejus voto ſatisfacere curaſſit, iterum atque iterum paternis & efficacibus precibus quibus poteſt deprecatur, obſecrat, & exorat, ut illam civitatem Bononienſem pro celebratione concilii acceptare velitis, cum ſuæ ſanctitati & reformationi eccleſiæ veſtriſque commoditatibus congruere plurimum arbitretur. Eſt enim illa civitas de dominio eccleſiæ, ſpacioſa, decora, & ſcientiarum alumna, & in ea longe ſecurius, quam in terra aliena potentis moram trahere, & paratum ſe reddet idem dominus noſter ad ponendum urbem ipſam cum ſuo comitatu & fortalitiis in eo exiſtentibus in manibus conc. durante toto tempore conc. Item paratum ſe offert remittere & annullare, ſi quid per eum contra vos aut veſtrum quemlibet occaſione iſtius concilii attentaſſet ſeu decreviſſet, & quod eadem congregatio veſtra ampliſſima faciet ut annullet atque irriter, ſi quid in præjudicium & dedecus ſedis apoſtolicæ fuiſſet attentatum ſub nomine concilii in hac veſtra congregatione. Tertio, ſi Bohemi ad illam urbem Bononienſem ſe transferre non vellent, contentus extitit ut continuetur hic concilium, quatenus concernet Bhoemprum reductionem ad fidem catholicam, & ad procurationem pacis in populo Chriſtiano ita ut ad hæc explicanda certus terminus præfigatur, ut eo elapſo poſſis intendi citius ad eccleſiæ reformationem. Secunda inſtructio, quod ſi votis juſtiſſimis ſuæ ſanctitatis in hac parte acquieſcere non vellotis, contenta eſt ſua ſanctitas *, ut alium locum in regione Italiæ congruum & non ſuſpectum una nobiſcum eligatis, & in eo ſervatis prædictis in prima inſtructione, videlicet ſuper revocatione attentatorum & reductione Bohemorum, ex nunc

* al. vellotis contentare unam ſanctitatem.

fundetur concilium generale, ſeu iſtud ibidem continuari intelligatur. Tertia inſtructio, quod ſi malis ingraveſcentibus, non vellent paternitates veſtræ ſuo deſiderio acquieſcere, ut ſic præſentiam ſuam concilio exhibere valeat, parata eſt ſua ſanctitas, ad omne ſcandalum tollendum, ut res iſta, cum juſta poſtulet, committatur arbitrio XII. prælatorum hic exiſtentium, neutri parti ſuſpectorum, ac ambaſſiatorum, electorum imperii, & oratoribus, regum, ducum & principum hic exiſtentibus; & ſi declaraverint petitionem ſuam ſupra factam eſſe juſtam, fiat concilium in Dei nomine in Italia cum modis factis. Si autem declaraverint utilius fore Chriſtianitati, ut fiat in Almannia, quod in Dei nomine horum arbitrium obſervetur, cum modis tamen & conditionibus in ſequenti inſtructione reſervandis. Quarta & ultima inſtructio, quod ſi nullis precibus atque perſuationibus ad prædicta induci poteſtis, contulit nobis facultatem, ut pro omni ſcandalo evitando eligamus una vobiſcum locum in Almannia propinquum vel remotum huic urbi Baſileenſi, ubi generale concilium continuari intelligatur quoad reformationem eccleſiæ ibidem fiendam. His tamen modis adjectis, ut in hac urbe Baſileenſi, quam ſemper dilexit & diligit, firmetur concilium & continuetur, quoad Bohemorum reductionem, ac etiam ſi videbitur paternitatibus veſtris, quoad pacem in populo Chriſtiano procurandam. Sed ex certis cauſis juſte ſuæ ſanctitatis animum moventibus, reformationem eccleſiæ vult differre ad locum per vos & nos communiter eligendum. Item, quod hinc inde fiat attentatorum revocatio, prout ſupra in prima inſtructione prælibatum eſt. Tertio, quod in reformatione eccleſiæ fienda non extendantur manus ad ardua, niſi data in concilio præſentia ſaltem LXXV. prælatorum, intelligendo tantum de patriarchis, archiepiſcopis cum epiſcopis: quoniam cum ab olim eccleſia non fuit generaliter reformata, conveniens eſt, quod tanta res in arduis ſaltem, cum forte ſine ſcandalo ordinari * non poſſit, non ordinetur ſine numeri prælatorum præſentia & aſſiſtentia. Quarto, ut ex parte ſuæ ſanctitatis & concilii interea fiat prælatorum nova convocatio *, ut infra certum terminum, ad dictum concilium generaliter convenire debeant. Interea tamen poterit procedi in hac urbe Baſileenſi in caſibus prædictis. Et hæc ſunt omnia, patres reverendiſſimi, quæ in inſtructionibus noſtris continentur. Ad quas tamen me refero, ſi quis modus qualificativus per me fuiſſet omiſſus, vel aliter relatus, quam ibidem continetur quarum omnium copiam veſtris paternitatibus libenter offerimus.

* al. provideri

* al. convenire

Poſtremo veniens ad tertium, paratos [illegible] reddunt hi R. P. atque collegæ majores & ego una ad conveniendum de loco pro concilii celebratione, ſervatis inſtructionibus nobis traditis, ſupra relatis, obnixe atque ex corde maximo paternitates veſtras ampliſſimas exorantes, obſecrantes, deprecantes, quatenus aliquam ex prædictis inſtructionibus ſumma cum pace acceptare velitis, ut omne ſcandalum ceſſet, reaſſumendo verba thematis propoſiti, *Ecce nunc tempus acceptabile*. &c dies profecto iſta ſalutis eſt ſalus, quæ hodie illuxit, cum pro prædictorum relatione, in manibus habeatis poteſtatem necis & vitæ, pacis & di-

cor-

ANNO CHRISTI 1433.

ſcordiæ, unionis & ſciſſuræ. Nam omni occaſione ſubmota, omni figmento excluſo, libere poterunt paternitates veſtræ eccleſiæ Dei dare pacem, quietem, & morum integerrimam reformationem, nec impedimento erit loci mutatio, cum illico poſſitis capere locum ſatis propinquum, merito dictum eſt in themate *Ecce nunc tempus acceptabile*. Et ſi hæc feceritis, nulli præſtabitis offenſionem aliquam. * Si autem contrarium decreveritis, quod abſit, profecto vituperabitur miniſterium veſtrum. Non enim ſine maximo totius cleri opprobrio totiens de papatu contendere, non utique ſine læſione miniſterii veſtri, oves inſurgunt in paſtorem ſuum, & maxime clerici, qui laicorum oculi ſunt, &, ut inquit Hieronymus, qualis erit ædificatio diſcipuli, ſi magiſtro intelligat ſe eſſe ſapiorem? & ſubjicit: hoc eccleſiam Dei vehementer confundit laicos meliores quam clericos eſſe, VIII. q. 1. *omnis*. Et iterum obſecro cum eodem apoſtolo capite præallegato, ne in vacuum iſtam Dei gratiam, quæ hodie per nos offertur, recipiatis. *Ait enim, tempore accepto exaudivi te*. Et ſi hoc egeritis, patres optimi, non hæſito quoniam honorem, & benedictionem in hoc ſæculo conſequimini, & mercedem maximam in futuro, quam omnibus hic exiſtentibus, & mihi una concedere ille dignetur, qui non dubitavit pro ſuis & amicis nedum omnia diſcrimina ſubire, ſed morti ultraneum ſe offerre, qui vivit & regnat per infinita ſæcula ſæculorum. Amen.

* al. præſta ſi ſtatum miſeris

EPISTOLA EUGENII PAPÆ IV

Venerabilibus fratribus ac dilectis filiis univerſis & ſingulis tam eccleſiaſticis quam ſecularibus perſonis in civitate Baſilienſis congregatis.

Lecta die ſabbati VII Martii MCCCCXXXIII. cum aliis quatuor ſequentibus bullis.

Mittit ad concilium novos nuncios, quibus fidem adhiberi petit.

EUgenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus, ac dilectis filiis univerſis & ſingulis, tam eccleſiaſticis quam ſecularibus perſonis, in civitate Baſileenſi congregatis S. & A. B.

Dilectum filium magiſtrum Johannem de Mella decretorum doctorem notarium, ac venerabilem fratrem Chriſtophorum epiſcopum Cervienſem referendarios noſtros, ac dilectos filios noſtros Ludovicum S. Juſtinæ Paduanæ, & Nicolaum S. Mariæ de Moniacis, Montis regalis diœceſis, generalem curiæ Romanæ auditorem, monaſteriorum abbates, viros ſiquidem comprobatæ prudentiæ, de noſtra mente plene & fideliter informatos, de venerabilium fratrum noſtrorum S. R. E. cardinalium conſilio, nuncios & oratores noſtros ad vos deſtinamus, voluntatem noſtram ad pacem & quietem eccleſiæ & fidelium conſervandam religioſe & ſincere diſpoſitam declaraturos. Velitis itaque præfatis oratoribus in his, quæ noſtro nomine vobis explicabunt, fidem indubiam adhibere. Datum Romæ apud S. Petrum, anno incarnationis Dominicæ MCCCXXXIII. * nonas Januarii, pontificatus noſtri anno II.

Ja. Branchacius.

ANNO CHRISTI 1433.

EUGENII PAPÆ IV. MEMORIALE

Datum fuit ad concilium Baſileenſe oratoribus.

EUgenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Dilecto filio magiſtro Johanni de Mella decretorum doctori notario, ac venerabili fratri Chriſtophoro epiſcopo Cervienſi referendario, nec non dilectis filiis Ludovico S. Juſtinæ Paduanæ & Nicolao S. Mariæ de Moniacis Montis regalis diœceſis monaſteriorum abbatibus oratoribus, & nunciis noſtris S. & A. B. ib. p. 551

1. Inter omnes curas paſtoralis officii illa præcipue nobis exiſtitit, qua exſtirpationi diſſenſionum & ſcandalorum, & reformationi morum, & animarum ſaluti quantum ex alto conceditur, ſalubriter intendimus. Cum itaque de conſilio venerabilium fratrum noſtrorum S. R. E. cardinalium decrevimus ſacrum concilium celebrare in civitate noſtra Bononienſi, & ibi pro reformandis moribus & aliis ordinandis, quæ ſunt ad pacem principum Chriſtianorum, præſertim Italiæ, quæ gravibus bellorum turbinibus conquaſſata, & pene proſtrata jacere conſpicitur; nec non & Dei gloriam & utilitatem univerſalis eccleſiæ præſentialiter intereſſe cum omnibus & ſingulis prælatis Baſileæ congregatis, ſeu etiam forſitan congregandis, & cum ipſa congregatione, modo & forma infra ſcriptis, per nos convenire decreverimus; primo inſtabitis rationibus & perſuationibus, quibus melius poteritis & ſcietis, ut prædicti prælati de Baſilea ad civitatem Bononiæ prædictam realiter & cum effectu ſe conferant, pro generali concilio, ut præmittitur, celebrando.

2. Item declarabitis noſtræ intentionis eſſe, quod dictum concilium Bononiæ celebrandum, ſit idem per omnia cum concilio quod Baſileæ erat celebrandum, ut ſic ſit ſola loci mutatio, non concilii, licet in litteris noſtris ſuper diſſolutione dicti Baſileenſis concilii, aliquibus forſitan aliter contineri videatur: ita tamen quod omnia & ſingula per dictos prælatos ſeu congregationem in dicta civitate Baſileæ a prima prætenſa ſeſſione attentata, ſeu in futurum forſitan attentanda, per eos penitus revocentur, & in ſtatum in quo erant ante dictam aſſertam ſeſſionem, per omnia reducantur, cum & nos in eventum dictæ revocationis intendamus omnia & ſingula, ſi qua forſan per nos attentata eſſe contingeret, in ſtatum priſtinum reducere, & ſic ea per nos revocari poſſe, & pro infectis haberi decernimus, ut ſic abolitis veteribus nova ſint omnia, & ſic in unione capitis & membrorum, uno ſpiritu, una mente, cum benevolentia & caritate ad ea quæ Dei gloriam, ſalutem populi Chriſtiani, & univerſalis eccleſiæ reformationem concernunt, ſalubriter procedatur, & ad hoc offeretis dictam civitatem Bononienſem cum toto ſuo comitatu, & omnia & ſingula caſtra & fortalitia in eo exiſtentia, ita quod ponantur libere in manibus dicti concilii tenenda & cuſtodienda, quamdiu dictum concilium durare contigerit, cum omnibus expenſis, quæ pro cuſtodia dictæ civitatis, caſtrorum & fortalitiorum hactenus ſolvi conſueverunt.

3. Inſuper offeretis ſalvum conductum omnibus & ſingulis, cujuſcumque gradus, ſtatus & con-

& conditionis exiſtant, etiamſi ſint S. R. E. A
ANNO CHRISTI 1433 cardinales, ad dictum concilium Bononienſe venire volentibus, in ea forma & omnibus clauſulis opportunis, aut de quibus eis melius videbitur & placebit. Quod ſi contingeret dictam congregationem ſanctæ ordinationi prædictæ non adquieſcere, allegantes forſitan reductionem Bohemorum in Bohemia fieri non poſſe, contentamur quod requiſitis ipſis Bohemis, ſi non acquieverint venire Bononiam, aut melius maluerint in Baſilea eſſe, quod revocatis attentatis, ut ſupra præmittitur, proſequi poſſitis concilium in Baſilea, quoad reductionem Bohemorum dumtaxat; qui tractatus reductionis expediri debeat infra quatuor menſium ſpacium, a die requiſitionis eorumdem, & plus vel minus, B ut melius facere poteritis, & quanto minori ſpatio termionm ſtatuetis, tanto magis contentamur ut ad majora & utiliora, pro utilitate & commodo univerſalis eccleſiæ, & exaltatione fidei Chriſtianæ, quantocius cum dicto generali concilio perſonaliter, ut præmittitur, inſiſtere valeamus Contentamur etiam, quod dicto concilio generali, ſi pro reductione Bohemorum, ut præmittitur, celebrari contigerit, quod cardinalis S. Angeli nomine noſtro ibi præſit. Et ſi interim ipſe cardinalis cum ipſo concilio voluerint tractare de aliqua pace inter principes Chriſtianos, contentamur quod oratores auctoritate noſtra & ſacri concilii poſſint mittere ad tractandum de illa, vel ſi id ipſaluerint, eadem auctoritate poſſint requirere C reges, principes, barones, & communitates, qui invicem haberent guerram ſeu diſſenſionem aliquam, ut pro pace tractanda inter eos, oratores ſuos & nuncios cum pleno mandato ad ipſum concilium debeant deſtinare. Volumus tamen quod propter hujuſmodi pacis tractatum, lapſo termino infra quem de reductione Bohemorum debet tractari, aut ſi infra terminum per vos, præmittitur, aſſignandum, fuerit tractatum, & ſuper eorum reductione concluſum, non differant ipſi prælati Baſilea exiſtentes, ad dictam civitatem Bononiæ ſe transferre, ubi ipſum concilium, ut præmiſſum eſt, erit perficiendum.

4. Quod ſi forte, peccatis exigentibus con- D tingeret eos non acquieſcere, quod ipſum concilium Bononiæ celebretur, contentamur de alia quacumque civitate Italiæ, ubi commode intereſſe poſſimus, præter quam de terris duct Mediolani ſubjectis: omnibus tamen & ſingulis, quæ de revocatione attentatorum, tractatu reductionis Bohemorum, & pacis Chriſtianorum, cum modis & terminis ſupradictis, quæ ſupra narrata ſunt, per omnia obſervaris; ſuper quibus omnibus & ſingulis ſupra præmiſſis, auctoritate oſtolica, juxta tenorem commiſſionis in litteris noſtris ſub data XVIII. calendas Januarii contentæ, plenam & liberam concedimus facultatem Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno Incarnationis dominicæ MCCCC. XXXII. decimo nono calendas Januarii, pontificatus noſtri anno II.

L. de Orto.

ANNO CHRISTI 1433.

SEQUITUR FACULTAS DATA

Per dominum noſtrum papam

Suis oratoribus miſſis Baſileæ.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio magiſtro Johanni de Mella, &c. Nulla major cura, &c. *Extat apud Raynaldum ad an.* 1432. *n.* 19.

ALIA FACULTAS

EUgenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Ib. p. 550.
dilecto fili magiſtro Johanni de Mella decretorum doctori notario, a venerabili fratri Chriſtophoro epiſcopo Cervienſi referendario, nec non aſſectis filii Ludovico S. Juſtinæ Paduanæ, & Nicolao S. Mariæ de Moniacis, Montis regalis diœceſis monaſteriorum abbatibus, oratoribus & nunciis noſtris S. & A. B.

Sedis apoſtolicæ circumſpecta clementia, nonnumquam ad obviandum ſcandalis & diſſentionibus, quæ veriſimiliter oriri poſſent, ampliora concedit, prout & ipſas diſſentiones & ſcandala præcavenda viderit ſalubriter expedire. Licet itaque ſuper reducendis prælatis in Baſilea congregatis, & in futurum forſitan congregandis, ac cum eis noſtro nomine conveniendi in vinculo pacis & unionis caritate, ad ea quæ honorem Dei, reformationem morum, & fidei catholicæ exaltationem concernunt, amplam vobis dederimus facultatem, prout in inſtructionibus in litteris noſtris ſub data XIX. calendas januarii plenius continetur. Verumtamen infirmitati, quæ quandoque unico remedio non ſanatur, more pii patris compatientes, ne forſitan, omiſſo validiori remedio, in incurabilem morbum deveniat, decrevimus ampliori cura & diligentia, ſi opus fuerit, ſubvenire. Si igitur ingraveſcentibus malis contingeret, quod prædicti prælati non acquieſcerent, quod in partibus Italiæ, prout in dictis inſtructionibus præmittitur, concilium celebretur, quamvis incongruum & a SS. patrum, orthodoxorumque Chriſtianorum moribus alienum eſſe videatur, ut quis mortalium ejus, qui pro Deo & ab ipſo Deo unico Domino noſtro Jeſu Chriſto ſui vice in terris eſt inſtitutus, de voluntate, diſpoſitione, ſeu judicio audeat quomodolibet diſceptare; ſed magis expediat cuicumque ex populo Chriſtiano, quovis præfulgeat gradu, allidere ſuos cogitatus ad petram, ſuper quam ſolam ipſe Dominus noſter Jeſus Chriſtus proteſtatus eſt eccleſiæ ædificia velle ponere, quæ ſunt ejus vicarii ordinationes, diſpoſitiones & juſta præcepta. Nihilominus exemplo ipſius Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui in ſua gravi paſſione non dedignatus eſt hominibus etiam peccatoribus ſe ſubmittere, contentamur quod in quantum ipſi prælati inſtarent, ut con- E cilium omnino in Almannia celebretur, duodecim ex prælatis ibi pro tempore congregatis, excluſis illis, ſi qui eccleſias nbi commiſſas in ducis Mediolani territoriis ſeu dominiis haberent, & aliis, ſi qui merito alteri partium viderentur ſuſpecti, electores imperii, ambaſſatores regum, ducum & principum, qui videlicet fuerint præſentes, prius præſtito juramento coram vobis oratoribus noſtris, quod

non

non odio, aut timore, vel furore alicujus ventis, ſed ſolum pro eorum pura conſcientia judicabunt, quid melius, quid utilius, quidve magis expediens ſit pro reformatione univerſalis eccleſiæ, reductione hæreticorum pace & concordia in populo Chriſtiano obtinenda, ac ejuſdem populi Chriſtiani ab infidelibus in orientalibus partibus pene conſumti ſubſidio procurando, quod concilium celebretur in Italia, ubi nos perſonaliter cum omnibus venerabilibus fratribus noſtris S. R. E. cardinalibus & tota Romana curia, ac prælatorum & ſapientum virorum multitudine copioſa, intereſſe poſſimus, aut quod abſque præſentia noſtra & aliorum, ut præmittitur, in Almannia fiat, & quicquid per eorum majorem partem fuerit declaratum ſeu judicatum, obſervetur, dicta civitate Baſilea ex nonnullis rationabilibus & honeſtis cauſis ſemper excepta & excluſa, & cum moderationibus infraſcriptis. Primo, quod ipſa declaratione loci concilii continuandi ſeu celebrandi, omnia & ſingula attentata a prætenſa ſeſſione in dicta civitate Baſileæ habita, uſque in diem declarationis prædictæ, per omnia revocentur & annullentur, & pro infectis habeantur. Et ſimiliter ſi qua per vos attentata eſſe contingeret, per vos valeant revocari. Item, quod locus ubi concilium fuerit transferendum, non ſit immediate ſubjectus alicui ſpeciali domino temporali, ſed per communitatem dicti loci regatur & gubernetur. Si tamen dominus ille temporalis vellet realiter & cum effectu ipſum locum libere ponere in manibus concilii, contentamur quod etiam in ipſo loco celebretur. Item, quod dominus, rectores, officiales, & communitas loci declarandi, obligent ſe ſufficienter ad tutelam, favorem, & libertatem dicti concilii, & ſalvos conductus, quotiens opus fuerit & fuerint, requiſiti, facient in forma plena & ſufficienti. Item, quod cuſtodia concilii & omnium in eo exiſtentium, detur ſub poteſtate electorum imperii, qui commode ad hoc intereſſe poſſint: ita quod unus de archiepiſcopis, & unus de principibus prædictis electoribus, actualem cuſtodiam habeant. Item, quod nulla determinatio in arduis fiet, niſi fuerint præſentes inter patriarchas archiepiſcopos & epiſcopos ſeptuaginta quinque. Item quod deputentur præſidentes ad nutum & placitum noſtrum, & concilium celebretur auctoritate noſtra, ac prout juris eſt, omnia & ſingula auctoritate noſtra & ipſius concilii terminentur. Item, quod antequam fiet aliqua ſeſſio, deputetur congruus terminus, infra quem prælati iterum noſtra & dicti concilii auctoritate vocati, poſſint venire in his omnibus & ſingulis ſupra contentis, cum dictis prælatis & congregatione Baſileenſi & aliis cum quibus opus fuerit, tractandi, ordinandi & concludendi auctoritate apoſtolica, juxta tenorem commiſſionis in litteris noſtris ſub data XVIII. calendas januarii contentæ, plenam & liberam concedimus facultatem. Datum Romæ apud S. Petrum anno incarnationis Dominicæ MCCCCXXXIII. XV. cal. febr. pontificatus noſtri anno II.

ANNO CHRISTI 1433.

ALIA FACULTAS

ANNO CHRISTI 1433.

EUgenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio magiſtro Johanni de Mella decretorum doctori notario, ac venerabili fratri Chriſtophoro epiſcopo Cervienſi referendario, nec non dilectis filiis Ludovico S. Juſtinæ Paduanæ, & Nicolao S. Mariæ de Mioniacis Montis regalis diœceſis monaſteriorum abbatibus, oratoribus & nunciis noſtris S. & A. B. Rb. p. 556.

Romani pontificis circumſpectioni convenit, nullum officii genus prætermittere, quo pereunti gregi dominico conſulat & ſubveniat, ſed veluti verus vicarius Jeſu Chriſti, qui pro noſtra redemtione in ara crucis ſeipſum hoſtiam obtulit Deo patri, omni ſtudio, induſtria, labore, periculis animarum compati ac illis ſalubriter providere.

Quamvis igitur pro tollenda omnium ſcandalorum & diſſentionum materia, quæ aliquo modo evenire poſſit, pene caput noſtrum aliorum voluntati ſubjecerimus, adhuc majori humilitate ipſum Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum ſequentes, ac voluntatem noſtram pro animarum lucro & ſalute immolantes, decrevimus periculis, quæ ex morbo forſan, quod abſit, ad extrema perducto evenire poſſent, ſalubriter obviare. Si igitur prælati ſeu congregatio Baſileæ pro tempore exiſtentes, ad extrema pervenerint, quod tamen in mentibus bonorum hominum cadere non poteſt, quod nullo modo velint compromiſſum in duodecim prælatis electoribus & ambaſſiatoribus regum & ducum, principum, eo modo & forma, de quibus in litteris noſtris ſub data XV. cal. februarii plenius continetur, permittimus & contentamur, quod alius locus in Almannia, præter Baſileam, pro concilio celebrando & perficiendo per vos deputetur, omnibus tamen & ſingulis, quæ de revocatione attentatorum, conditione loci, cuſtodia, favore, libertate, numero prælatorum, deputationum, & præſidentium vocatione, ac terminis ſtatuendis & aliis, prout de verbo ad verbum in dictis litteris noſtris ſub data prædicta XV. calendas febr. diſtincte continetur, obſervatis. Datum Romæ apud S. Petrum anno incarnat. Dominicæ MCCCCXXXIII. calendis febr. Pontificatus noſtri anno II.

Hæc copia oblata fuit cariſſimo patri domino cardinali & legato in congregatione per magiſtrum Cornelium de Planque, nomine dominorum oratorum domini papæ MCCCCXXXIII. die X. Martii.

RESPONSIO FACTA

Oratoribus papæ per promotores comitii & nomine ipſorum promotorum.

CUm ſicut ſecundum Gregorium, laudabile diſcretumque eſt reverentiam & honorem exhibere prioribus: ita rectitudinis & Dei timoris eſt, ſi qua in eis indigent correctione, nulla diſſimulatione poſtponere, ne totum, quod abſit, corpus morbus invadat, ſi languor non fuerit curatus in capite. Rb. p. 557

Sacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis ad exſtirpationem hæreſis, reformationem eccleſiæ in capite & in membris, pacemque in populo

☞ in Chriſtiano procurandam, in Spiritu ſancto a quo regitur, auctoritate ſacrorum generalium conciliorum Conſtantienſis & Senenſis, nec non & feliciſ recordationis dominorum Martini papæ V. & Eugenii IV. Romanorum pontificum legitime congregata, conſiderans dictum dominum Eugenium ex nonnullis per eum cauſis prætenſis, licet, honore ſuæ ſanctitatis ſalvo, non bene, diſſolutionem ipſius ſacræ ſynodi Baſileenſis, in impedimentum & turbationem bonorum prædictorum, propter quæ ipſa ſacra ſynodus eſt congregata, eccleſiæque & populi Chriſtiani ſcandalum graviſſimum de facto, cum de jure non poſſet, attentaſſe; ipſum dominum Eugenium per ſuos oratores cum omni honore & reverentia, quatenus dictam diſſolutionem prætenſam publice & expreſſe revocaret, ac ipſi ſacræ ſynodo in cooperatione bonorum prædictorum adhæreret, ſicut incumbenti ſibi apoſtolatus officio facere tenebatur, ſupplicari, precari, exhortari, ac moneri fecit; ſed ipſe etiam per ſereniſſimum regem Romanorum & plures alios reges, & principes Chriſtianitatis ſuper his ſupplicatus, requiſitus & exhortatus, præmiſſis obtemperare recuſavit, & quicquid adverſus ipſam ſacram ſynodum, ut impediretur, & diſſolveretur, apud reges & principes, & prælatos & alios eidem ſacræ ſynodo adhærentes, facere potuit, fecit; non conſideratis, quod ex quo ipſa ſacra ſynodus pro cauſis fidei & reformationis eccleſiæ in capite & in membris faciendæ, erat, & eſt legitime congregata, poteſtatem recepit & habet immediate a Chriſto, cui ipſe, & quilibet alius Romanus pontifex in præmiſſis ſubjicitur, & obedire tenetur, ſicut in decreto ſacri generalis concilii Conſtantienſis alias fuit declaratum & definitum. Et cum ipſa ſacra ſynodus tantis malis & ſcandalis occurrere cupierit, ac cum eo cum manſuetudine, ob reverentiam ſedis apoſtolicæ, procedere intendens, accuſata ejus ſuper præmiſſis contumacia, ad declarationem ipſius contumaciæ procedere diſtuliſſet, & eum ad faciendum debitum ſuper præmiſſis diutius expectaſſet contra eumque poſtmodum in virtute altiſſimi, prout juſtitia ſuaderet, procedere diſpoſuiſſet; tandem ad requiſitionem nonnullorum regum, & principum, & electorum imperii, ipſa ſacra ſynodus eidem domino Eugenio terminum XL. dierum, ad revocandum publice & expreſſe dictam diſſolutionem prætenſam, & adhærendum ipſi ſacræ ſynodo in operatione tantorum bonorum, pure & ſimpliciter, ac realiter & cum effectu, peremtorie aſſignavit. Cum autem dominus Eugenius dicto decreto non ſatisfecerit, ſed ad magis impediendum executionem bonorum, propter quæ ipſa ſacra ſynodus fuit, & eſt in Spiritu ſancto legitime congregata, Baſileam miſerit oratores ſuos, qui in congregatione generali ipſius ſacræ ſynodi, ſuam ex parte domini Eugenii, ad oſtendendum bonam intentionem ejus, ut dicebant, fundandumque per allegationes juris, quod dictam ipſius ſynodi diſſolutionem facere potuit, per orationem fecerunt, & cum hoc quatuor literas bullatas *ex* parte ipſius domini Eugenii in dicta congregatione generali in medium obtulerunt, petentes & requirentes, quatenus reverendiſſimi patres in ipſa congregatione exiſtentes, contentis tam in dicta peroratione, quam in litteris per eos, ut præmittitur, oblatis, annuere vellent. Quibus attentis, nos promotores agendorum in hoc ſacro concilio Baſileenſi, conſiderantes dictum dominum Eugenium litteras ſuas huic ſacro concilio non direxiſſe ſub nomine concilii, & per hoc quod ipſi concilio non adhæreret, oſtendere; quod allegata per oratores ſuos contra dictum concilium multos maxime puſillanimes decipere poſſent, contra facti & etiam juris divini pariter & humani veritatem, ſi veritas ipſa ex adverſo non manifeſteretur, præmiſſis contra concilium per dictos oratores domini Eugenii propoſitis, & allegatis duximus reſpondendum, ut ſequitur.

Et primo, ad illud quod papa non habet judicem in terris, ut dixit primus proponens, & viſus eſt confirmare ſecundus, cum dixit quod in caſu, de quo loquimur, medius judex deeſt; reſpondetur, quod, ſalva reverentia dicentium, ita generaliter & indiſtincte dictum hujuſmodi non poteſt ſuſtineri, quia decreta ſacri Conſtantienſis concilii, quibus omnino ſtandum eſt, contrarium determinant in eo quod primo declarant, quod S. ſynodus in Spiritu-ſancto legitime congregata generale concilium faciens, & eccleſiam catholicam repræſentans, poteſtatem a Chriſto immediate habet, cui quilibet, cujuſcumque ſtatus vel dignitatis etiam papalis exiſtat, obedire tenetur, in his, quæ pertinent ad fidem, & ad exſtirpationem ſchiſmatis, ac reformationem eccleſiæ in capite & in membris. Ex quo manifeſte ſequitur, quod papa habet in dictis caſibus ſuperiorem in terris, ſcilicet ſacrum concilium generale, cui obedire tenetur. Hoc etiam magis demonſtratur per aliud decretum ejuſdem concilii, ubi decernitur, quod quicumque, cujuſcumque conditionis, ſtatus, dignitatis, etiamſi papalis exiſtat, qui mandatis, ſtatutis, ſeu ordinationibus aut præceptis ipſius ſacræ ſynodi, aut cujuſcumque alterius concilii generalis legitime congregati, ſuper præmiſſis, ſeu ad ea pertinentibus, factis vel faciendis, obedire contumaciter contemſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris ſubſidia, ſi opus fuerit, recurrendo. Ex quo ſequitur manifeſte, quod papa habet ſaltem in caſibus prædictis judicem in terris, qui poteſt ipſum ſubjicere condignæ pœnitentiæ, & debite punire, ac etiam procedere contra eum ſecundum alia juria ſubſidia. Quæ decreta etiamſi numquam fuiſſent declarata per ſacrum concilium Conſtantienſe, nihilominus tamen poterant fundari per auctoritates evangelicas, ac per dicta, & determinationes SS. patrum, & SS. doctorum, ut in reſponſione per hoc ſacrum concilium primis oratoribus dicti domini Eugenii facta plene videri poteſt. Ad quæ bene faciunt illa quæ habentur in cap. *Sicut* XV. d. & cap. *Sancta* XVI. d. & in cap. *quodcumque*, & in cap. *Omnibus*. XXIV. q. 1. & in cap. *Sunt quidem*, cum duobus capp. ſequentibus. Et pro hac ſententia facit, quod notatur in §. *Huic etiam* XVII. d. & illa quæ habentur & notantur in cap. *Si papa* XL. d. cum ibi notatis in gloſſa, quæ fuit præticata per concilium Conſtantienſe. Item faciunt notata per archidiaconum & Johannem Andream & omnes doctores modernos in cap. *In fidei* fa-

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

favorem de hære. l. VI. Ex quibus manifeſte probatur, quod papa habet in certis caſibus judicem in terris. Et iſtud dictum, prout fuit allegatum per ipſum primo proponentem, videtur fuiſſe Alvari Hiſpani in prima parte de Statu eccleſiæ, quod in iſta parte communiter reprobatur a doctoribus per jura ſuperius allegata.

Item, ad illud quod propoſuit ſecundus proponens in oratione ſua, quod dominus noſter papa nullam prorſus ex concilii Bononienſis inſtitutione alicujus ſynodi vel ſummi pontificis conſtitutionem violavit, ſatis ſufficienter reſponſum eſt per hujuſmodi ſanctam ſynodum in reſponſione data primis ambaſſiatoribus ipſius domini noſtri. Sed ad rationem noviter factam per prædictum proponentem, qui dicit, quod quemadmodum eadem ſynodus potuiſſet communi conſenſu conſtitutionem illius c. *Frequens* expreſſe revocaſſe, ſicut expreſſe inſtituit, cum nihil ſit tam naturale, quam ut unumquodque vinculum ſolvatur, quo ligatum eſt: ita potuit tacito conſenſu, ſaltim quoad illam vicem, conſtitutionem illam facto revocaſſe; cum facta potentiora ſint verbis, & tacitum ab expreſſo regulariter non differt ſecundum legitimas ſanctiones. Reſpondetur quod, ſalva reverentia allegantis, hoc nullo modo poteſt ſuſtineri de jure, quia actus univerſitatis ſecundum communem ſententiam omnium doctorum, tam canoniſtarum, quam legiſtarum, pro quo videtur caſus in c. *In genesi* de elect. & ibi notatur per Innocentium & omnes doctores. Ideo ſequitur quod prædictum c. *Frequens*. ſicut, collegialiter fuit inſtitutum, ita neceſſarium fuit quod collegialiter revocaretur per ſacrum concilium, & ſic per omnes prælatos mundi ſingulariter & diviſim, tacite nec expreſſe potuit revocari. Et hoc expreſſe dicit Innocentius & omnes doctores poſt eum in cap. *Bona* 11. de poſtu. præla. ubi dicit quod actus geſti ab univerſitate, non poſſunt per ſingulos ut ſingulos revocari. Ex quo ſequitur, quod ad hoc quod c. *Frequens* in concilio Conſtantienſi editum, potuiſſet revocari tacite vel expreſſe, neceſſarium fuit quod fuiſſent prælati congregati Baſileæ per modum univerſitatis, & faciunt notata per Johannem Andream in cap. 1. de his quæ fi. a ma. par ea. Nec obſtant notata per doctores in dicto capitulo *Cum nobis olim*, quoniam potius faciunt contra allegantem, quam pro ipſo, quod probatur manifeſte ex eo, quia Innocentius & omnes doctores ibidem dicunt, quod in termino ſtatuto a jure, ieu in fine termini juris, ſi minor pars præſens eligit, tunc valebit electio, majoris partis abſentia non obſtante art. 65. d. 3. c. finali. Immo in iſto caſu unus ſolus præſens eligere poterit, aliis non expectatis, quia terminus a jure præfixus interpellat, de locato potuit. Præterea notata per doctores in dicto c. *cum nobis olim* loquuntur in caſu, in quo terminus eſt aſſignatus ad inchoandum & finiendum negotium electionis, & in caſu noſtro terminus poſt eſt aſſignatus ad finiendum concilium generale.

Præterea notat Johannes in cap. *Quamvis* de of. ord. lib. 6. & in cap. *præſentium* de teſtibus eodem li. & cap. *cum in eccleſiis* de præben. eodem li. quod licet in caſu electionis prælati, & in caſibus in dictis juribus expreſſis, præſentes non poſſunt procedere de jure, niſi vocatis abſentibus, in aliis tamen caſibus præſentes procedere poſſunt ſine abſentibus; ſed caſus celebrationis concilii generalis non eſt de præmiſſis in dictis juribus expreſſis. Igitur in toto præſentes procedere potuerunt abſque abſentibus in termino eis aſſignato non venientibi.. Ned obſtant notata in dicto c. *cum nobis olim*, quia procedunt in caſu electionis, qui exprimitur in c. *quamvis* of. ord. l. 6. in quo & in aliis tribus expreſſis in dictis c. eſt ſpeciale, quod præſentes abſentibus non vocatis poſſunt procedere. In aliis autem caſibus, de quibus eſt caſus celebrationis concilii generalis eſt contrarium regulare, ut patet per Johannem Andream, ubi ſupra.

Item, non obſtat quod prædictus proponens dicit in oratione ſua, quod dato quod finis ſeptenii a die diſſolutionis ſynodi Senenſis, fuiſſet principium celebrationis novi concilii tamen ex hoc non concluditur, quod poſt ſeptennium poſſint prælati quocumque convenire pro concilii celebratione. Nam ex hoc ſequeretur abſurdum, quod quandocumque, etiam poſt triennium, poſt terminum comparerent aliqui prælati etiam pauciſſimi, quod poſſent, aliorum contumacia accuſata, procedere ad concilii celebrationem, & toti orbi legem dare, quo nihil abſurdius ſecundum ipſum, quia ex quo in termino minime comparuerunt, non poteſt aliquis eorum dici negligens. Ad quod reſpondetur, quod iſte non eſt caſus noſter, quia in termino ad celebrationem hujus concilii aſſignato, erant in Baſilea aliqui prælati, & aliqui doctores, & magiſtri egregii, cum quibus inchoatum fuit, & inchoari potuit concilium inchoatum priuſquam dominus Eugenius diſſolutionem prætenſam feciſſet. Unde ex quo concilium erat inchoatum, non fuit licitum ipſi domino Eugenio illud diſſolvere, nec ad allum locum mutare, obſtante ſibi dicta conſtitutione *Frequens*.

Præterea præſuppoſito etiam ſine præjudicio veritatis, & non conceſſo, quod nullus prælatus veniſſet in termino, & concilium non fuiſſet inchoatum, adhuc prædictus dominus Eugenius non potuit diſſolvere iſtud ſacrum concilium, prout de facto nec fecit; nec potuit mutare ad civitatem Bononienſem eo modo quo mutavit, cum hoc eſſet manifeſte contra prædictum c. *Frequens*, ac etiam contra concilium Senenſe, quod ſtatuit concilium debere celebrari in Baſilea, ad reformationem eccleſiæ in capite, & in membris faciendam. Et hic in caſu in quo dominus Eugenius ſubjicitur dicto concilio Senenſi. ipſe, ut ſubditus, ordinationem loci dicti concilii, per ſuum ſuperiorem factam, mutare non potuit, ut dicunt jura, quoniam inferior legem ſuperioris tollere non poteſt, vel illi derogare, c. *ne Romani*. de elect. in Cle.

Et cum dicitur per dictum oratorem, quod aſſignatio loci perdidit ſuam efficaciam poſt lapſum terminum, ex quo prælati, cum quibus poſſet inchoari & celebrari concilium, in termino non venerunt. Reſpondetur hoc non eſſe verum, etiamſi nulli prælati veniſſent in termino, quoniam in ordinatione concilii celebrandi, ſunt duo; primum quod concilium celebretur in loco aſſignato, ſecundum quod

in

in termino etiam assignato. Unde licet secundum non possit impleri, lapso termino assignato, quando prælati non venerunt in illo; primum tamen potest impleri lapso dicto termino, & sic durat effectus assignationis dicti loci, post lapsum dicti termini, articulo eorum quæ habentur in c. *cum dilecti* de do. & con.

ANNO CHRISTI 1433.

Ad absurditatem allegatam respondetur, quod ista absurditas non sequitur ex conclusione jam dicta, quia magna differentia est quod aliqui prælati, licet pauci, veniunt in termino, vel infra breve tempus post terminum nullus prælatus venit: quia in primo casu nulla potest sequi absurditas: in secundo tamen casu licet possit sequi absurditas, tamen hoc nihil ad propositum, cum iste non sit noster casus; immo, ut dictum est, in termino aliqui prælati & magistri & doctores fuerunt; & post terminum infra breve tempus plures venerunt, & successive fuit hujusmodi sacrum concilium per Dei gratiam in augmento notabili prælatorum, doctorum & magistrorum. Nec etiam obstat glossa in l. *Celsus* ff. de arbitris, quæ videtur firmare, quod si per me non stetit, quominus in termino debito satisfacerem, opus est nova interpellatione ad hoc ut in mora constituar. Quia licet glossa hoc dicat, tamen de hoc sunt opiniones inter doctores legistas, quia aliqui doctores tenent contra, quod in isto casu non sit opus nova interpellatione. Sed dato quod dictum glossæ esset verum; nihil tamen ad propositum nostrum, quia legitur in casu, ubi non stetit per illum qui habebat satisfacere, quominus in termino satisfaceret, & sic non fuit constitutus in mora, nec in negligentia. Sed nos loquimur in casu ubi notorie & manifeste prælati absentes pro majori parte fuerunt constituti in notoria mora & negligentia in non veniendo ad hujusmodi sacrum concilium, cum dies statuta interpellabat eos, & ultra hoc, multi eorum fuerint specialiter vocati per hujusmodi sacrum conc. ante prædictam prætensam dissolutionem.

Nunc restat respondere ad aliam novam rationem per prædictum proponentem, in qua dicit, quod loci mutatio facta per dominum Eugenium, expresse non comprehenditur in illa constitutione *Frequens*. Providet enim in duobus dumtaxat casibus, primus cum instat causa rationabilis mutandi locum concilii congregandi, & in isto casu præstatur papæ facultas ipsum locum mutandi cum consensu & subscriptione dominorum cardinalium aut duarum partium. Secundus est in electione loci subsequentis concilii, quam debet fieri per summum pontificem, approbante & consentiente concilio, ante finem cujuscumque concilii. Casus autem noster est tertius ibi non comprehensus, scilicet cum justissima causa instat mutatio loci jam principiati seu congregati. Cum ergo in isto casu non adimatur potestas papæ & cardinalibus locum mutandi, justissima causa suggerente, videretur tacite data potestas, quia casus omissus relinquitur dispositioni juris communis. Sed respondetur, quod ad hoc non potest dari melior responsio, quam ipsemet proponens dat in sua oratione, scilicet quod illa constitutio *Frequens* licet expresse non provideat, per quam debeat locus concilii actualiter congregati mutari, satis tamen potest ex mente istius colligi. Nam si locus concilii subsequentis debet eligi & deputari per papam, concilio approbante & consentiente, potius debet requiri consensus concilii actualiter congregati in mutatione ipsius conc. cum magis possit inquietari ipsum concilium in mutatione loci data congregatione, quam in electione loci concilii subsequentis. Et ista ratio est multum fortissima ac urgentissima, cum arguatur ex mente ipsius constitutionis *Frequens*, & a fortiori juxta illa, quæ habentur in cap. *Si postquam* de elect. l. 6. & in cle. 1. de elect. & in multis aliis infinitis juribus; nec ad istam rationem potest dari vera ac sufficiens responsio: quia licet prædictus proponens dupliciter ad dictam rationem nitatur respondere, salva tamen pace sua, neutra de suis responsionibus potest sustineri. Et prima responsio, in qua primo nititur respondere, quod prædicta consideratio procederet, ubi congregatio prælatorum fuisset sufficienter facta, respondetur quod in ipsis pauciſſimis prælatis venientibus in termino ad istum locum de Basilea, residet totum jus concilii, cum in tali casu totum jus universitatis seu concilii resideat etiam in uno, juxta illa quæ leguntur in cap. *Gratum*. de post præb. nec de essentia concilii generalis est multitudo maxima prælatorum, ex quo negligunt vel nolunt venire in termino assignato. Facit c. *Guillisani patricius* 23. q. 4. 11. Et ad hoc propositum B. Isidorus l. conciliorum dicit, quod in concilio generali habet locum illa auctoritas Christi, quod *ubi duo vel tres fuerint congregati in nomine meo, & ego ibi sum in medio ipsorum*; & sic ex quo totum jus seu potestas tota fuit in prælatis tunc congregatis Basileæ, est clarum quod sine eorum consensu non poterat fieri mutatio loci. Et si forte dicatur, quod licet hoc possit dici de jure, tamen non videbatur totaliter honestum, quod hoc fieret cum consensu tam paucorum prælatorum.

Ad quod respondetur dupliciter. Primo, quod in isto casu non erat consideranda paucitas prælatorum, sed potius erat consideranda potestas quæ in eis residebat. Et cum dominus Eugenius prædictam congregationem prælatorum hic Basileæ fiendam posse suo impedivit multis modis & viis, secundum quod toti mundo notum est, ex culpa sua non debet reportare commodum. Nec est verum dici, prout allegat prædictus proponens, quod domini cardinales, quorum consensu & subscriptione prædictus dominus Eugenius dictam mutationem fecit, computatis episcopis, presbyteris, & diaconibus, essent numero plures & majoris auctoritatis, quam illi etiam pauciſſimi prælati, qui erant congregati in hac urbe Basileensi tempore mutationis loci; quia certum est quod prædicti domini cardinales non faciebant concilium generale repræsentans totam ecclesiam universalem, sicut faciebant illi prælati etiam pauci, qui tunc temporis erant hic Basileæ congregati, ut supra fuit probatum. Nec est verum dici, quod hujusmodi dubii declaratio in isto casu spectaret ad solum papam cum cardinalibus, quia etiam spectabat ad concilium generale jam congregatum, ut colligitur ex mente prædictæ constitutionis *Frequens*, ut supra fuit dictum. Nec obstant illa quæ habentur in c. *per venerabilem*. qui fi. sunt legi. quia licet verum sit,

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1411

☞ quod dubia quantumque arduiſſima & obſcura, ipſe dominus papa cum ſuorum dominorum cardinalium conſilio & aſſenſu declarare habet, quando dubia emergunt, concilio generali non congregato, cum illa dubia non pertinent ad concilium generale: quoniam quoad hoc eſt intelligendum verum, quando dubia emergunt in his in quibus papa non ſubjicitur concilio generali, & cum concilium generale non eſt congregatum; alias autem eſt ſecus, ut in caſu, de quo agitur; quoniam ad ſuperiorem pertinet interpretatio legis ipſius, & non ad inferiorem, Cle. *No Romani* de elect. Item, nec ſecunda reſponſio poteſt ſuſtineri, in qua dicitur, quod ex cauſa rationabili poteſt papa expreſſe venire contra conſtitutionem concilii, etiam univerſalem eccleſiæ ſtatum concernentem, ut ſentit Innocentius & omnes ſcribentes poſt eum in c. *Quanto* de conſuetudine, Et etiam quia licet verum eſt, quod hoc dicat Innocentius & alii doctores ibi; tamen gloſſa & doctores videntur notare contrarium in c. *Quæ ad perpetuam* 25. q. 1. & in c. *Propoſuit* de conceſſione præben ubi notatur, quod contra conſtitutionem concilii univerſalem ſtatum eccleſiæ concernentem, papa non poteſt venire, nec etiam diſpenſare; & cum diſpenſatio non debeat fieri niſi ex cauſa, ſequitur quod ex mente gloſſarum, & doctorum eſt, quod etiam ex cauſa papa non poteſt venire contra. Ad hoc bene facit prædictum c. *Quæ ad perpetuam* 25. q. 1. & c. *Sancta* 18. d. & quod notat ibi Hugutius, Et iſta videtur communior ſententia doctorum, canoniſtarum, & quicquid in hoc paſſu ab antiquis olim opinatum fuerit, hodie tamen determinatum eſt per eccleſiam, papam in dictis caſibus ſubjici concilio generali, ut patet per decretum ſuper hoc factum in concilio Conſtantienſi; ex quo ſequitur, papam non poſſe adverſus decreta dicti concilii aliquid immutare in caſu de quo agitur, cum de reformatione eccleſiæ in capite agatur. Sed dato, ſine præjudicio veritatis, quod dictum domini Innocentii in prædicto c. *Quanto* de conſuetudine eſſet verum; verumtamen in caſu iſto non poteſt dici, quod hujuſmodi mutatio fuiſſet facta per Eugenium ex legitima cauſa & aliis nota, quia per decreta hujuſmodi ſacri concilii, facta in ſecunda ſeſſione declaratur ac determinatur, quod talis mutatio loci nullo modo potuit fieri per dominum Eugenium, nec etiam prorogatio termini. Ex quibus decretis ſequitur, quod mutatio loci talis non fuit facta ex legitima cauſa, nec etiam nota fuit aliqua cauſa huic ſacro concilio, quia ſi aliis illa cauſa debet eſſe nota ſecundum Innocentium, a fortiori dubuerat eſſe nota concilio generali. Item, determinatio hujus dubii, quod dominus Eugenius fecerat hujuſmodi mutationem loci ex legitima cauſa, non eſt dicendum quod ſpectaret ad ipſum dominum Eugenium, ſed potius ad hujuſmodi ſacrum concilium. Et ratio eſt duplex, quia in concernentibus univerſalem ſtatum eccleſiæ, concilium generale majus dicitur, quam papa, ut colligitur manifeſte ex predicto c. *Sicut* 15. d. tam in principio textus quam in fine, ubi hoc etiam notavit Hugutius & Archidiaconus, & per conſequens ad concilium ſpectabat determinatio hujuſmodi dubii. Et hoc eſt quod vult dicere glo. quod papa non poteſt revocare ſtatuta concilii generalis circa articulos fidei, & generalem eccleſiæ ſtatum. Et in talibus loquitur textus in prædicto c. *Sicut*, cum dicit ibi B. Gregorius loquendo de conciliis generalibus: Hæc tota devotione amplector, & integerrima approbatione, ſtudioſe, ſcilicet in his quæ ad fidem pertinent & ad generalem eccleſiæ ſtatum, ſecundum omnes doctores ibidem; & in iſto caſu ſecundum mentem decretorum SS. patrum, & communem ſententiæ doctorum, potius ſtandum eſt ſententiæ ſeu determinationi concilii generalis, quam ſententiæ papæ, ſecundum quod notatur per doctores ultimo ſcribentes in §. *In iſtis* 4. d. Et manifeſte probatur ex juribus ſupra allegatis. Et hoc idem tenent doctores ultimo ſcribentes in c. *Sancta* 16. d. ſequendo opinionem & intellectum Hugutii, quam ibi poſuit. Secunda ratio eſt, quia contra rationem etiam naturalem videtur, quod papa declararet cauſam eſſem legitimam illius mutationis quam ipſe fecit; quia tunc videretur eſſe judex in facto ſuo proprio, præſertim quia ſi hoc eſſet verum, ſemper papa poſſet facere contra conſtitutiones concernentes univerſalem ſtatum eccleſiæ, quia ſemper diceret ſe facere ex legitima cauſa & aliis nota, & ſemper hoc allegaret ad juſtificandum factum ſuum, etiam ſi non eſſet verum; quod nullo modo eſt fatendum: quia hoc eſſet contra decreta SS. patrum & ſacrorum conciliorum, quæ ſuperius fuerunt allegata, & hoc tenderet ad deſtructionem univerſalis eccleſiæ ſtatus. Nec obſtat illud quod allegatur, quia auctoritas papæ intelligitur excepta, ut in c. *Significaſti* de elect. quia hoc verum eſt, præter quam in caſibus concernentibus fidem vel generalem ſtatum eccleſiæ, quia in iſtis auctoritas papæ non intelligitur excepta, cum contra talia papa non poteſt venire, ut ſupra fuit probatum. Item, iſtud dictum, quod auctoritas papæ intelligitur excepta, etiam debet intelligi, præter quam in caſibus declaratis per decreta concilii Conſtantienſis, ſecundum illa quæ fuerunt ſæpius deducta. Nec obſtat etiam quod dicit prædictus reſpondens, quod ſi illa conſtitutio *Frequens* concerneret univerſalem ſtatum eccleſiæ, quoad celebrationem conciliorum, non tamen quoad loci deſtinationem, vel mutationem; cum in quolibet loco congruo poſſit eccleſia reformari. Ad quod reſpondetur, quod deſtinatio loci, ſeu ejus mutatio, eſt acceſſoria ſuo principali, & debet ſequi naturam principalis. Et quia celebratio concilii concernit univerſalem ſtatum eccleſiæ, ut ſupradictum eſt, ideo videtur dicendum, quod deſtinatio loci vel ejus mutatio, tamquam acceſſoria ſuo principali, reſpectu principalis cui adhæret, aliquo modo concernat univerſalem ſtatum eccleſiæ, cum in acceſſoriis adhærentibus & connexis id juris ſit quod eſt in principali, ſecundum quod omnia jura dicunt. Et hoc propoſitum cavetur in decreto concilii Conſtantienſis, quod ſi papa non obediat concilio generali in dictis caſibus & in pertinentibus ad eos, per ipſum concilium puniatur; & ille, ad quem ſpectat judicare de principali, debet etiam judicare de acceſſoriis & eidem adhærentibus. Et ad id reſpondetur ad unum dictum, in quo proponens fecit magnum fundamentum, quod papa omnia poteſt, clave diſcretionis non errante, ut dicit Innocentius in c. *Quanto* de Jurejur. quia iſtud dictum fatendum cum tempe-

ANNO CHRISTI 1411

peramento; quod ponitur communiter per doctores, ſcilicet, quod poteſtatis plenitudo eſt in papa; ita tamen quod non erret: ſi tamen erret, hoc habet corrigere concilium, apud quod eſt plenitudo poteſtatis tamquam in fundamento; nec in hoc poteſt papa per ſuas conſtitutiones vel alio modo facere reſiſtentiam, quia hoc eſſet ſubvertere ſtatum eccleſiæ; quod papa non poteſt facere, ut in juribus ſuperius allegatis. Et cum in caſu de quo agitur, agatur de reformatione eccleſiæ, & ſic ſumus in caſu in quo papa ſubjicitur concilio generali, patet quod illud, quod papa omnia poteſt, &c. fallaciam recepit in caſu, de quo nunc agitur, quia eſt de pertinentibus ad caſus expreſſos in dicto decreto concilii Conſtantienſis.

Item, dicit dictus orator, quod dominus Eugenius in cauſa tam ardua, cauſante infirmitate ſua, non cogebatur conſtituere legatum vel alium. Ad quod reſpondetur dupliciter. Et primo, quod ſuppoſito & non conceſſo, quod non cogeretur conſtituere procuratorem vel legatum, quia legatum voluntarie conſtituit, videlicet reverendiſſimum dominum cardinalem S. Angeli, illum revocare non potuit, attento quod in hoc concilio agebatur & agitur de reformatione eccleſiæ in capite & in membris. Et ſic ſumus in caſu in quo ipſe dominus Eugenius ſubjicitur judicio concilii, quod in ipſum invitum poteſt reddi ff. de ver. obliga. l. *Inter ſtipulantem* §. 1. Præterea conſtat ſecundum relationem medicorum, quod impedimentum infirmitatis domini Eugenii eſt perpetuum, vel ſaltem duraturum ad magnum tempus, in quo caſu etiam in arduis cogitur conſtituere procuratorem c. *Si egrotans* 5. q. 3. faciunt notata in c. *querelam* de procuratoribus.

Nunc reſtat reſpondere ad quatuor inſtructiones ſeu petitus pro parte ipſorum oratorum propoſitos, ac etiam ad contenta in prædictis quatuor bullis per ipſos præſentatis, & primo per ordinem reſpondentur ad prædictas quatuor inſtructiones ſeu petitus.

Et primo ad primum petitum, qui fuit de mutando locum concilii ad civitatem Bononienſem. Reſpondetur quod iſte petitus jam fuit oblatus per alios oratores domini Eugenii prima vice venientes, & iſte petitus non fuit admiſſus, immo fuit totaliter repulſus per hujuſmodi ſacrum concilium prædictis primis oratoribus: quas rationes ſacrum concilium hic vult haberi pro repetitis. Et nunc etiam de præſenti hujuſmodi ſacrum concilium reſpondet, quod talis petitus nullo modo eſt admittendus propter multas rationes ſeu cauſas. Prima, quia hoc eſt contra prædictum decretum *Frequens* concilii Conſtantienſis, ac contra etiam decreta hujuſmodi ſacri concilii, contra quæ hujuſmodi decreta ſancta ſynodus nullo modo intendit venire, nec in toto, nec in parte, ſed ipſa inviolabiliter obſervare. Item, quia notorium eſt, quod prædicta civitas Bononienſis de præſenti non poteſt dici tutus locus pro concilio celebrando: immo notorie eſt locus non tutus, propter multas cauſas. Primo, quia populus Bononienſis eſt valde ſuſpectus ac rixoſus, ac nuſquam & numquam in eodem ſtatu permanet; ac etiam inter majores ipſius civitatis Bononienſis ſunt partialitates & inimicitiæ maxime capitales; & una pars de ipſis partialitatibus eſt extra Bononiam, & nititur totis viribus capere prædictam civitatem, vel ſaltem expellere aliam partem ſibi contrariam de civitate Bononienſi.

Item in circuitu dictæ civitatis & ejus comitatus ſunt maximæ guerræ, propter quas prædicta civitas redditur ſatis ſuſpecta: immo ſatis dubitatur de mutatione ejus ſtatus. Item, quia propter prædictas guerras nullo modo patet tutus acceſſus ad prædictam civitatem. Et ultra hoc ibi eſt maxima penuria omnium neceſſariorum, & maxime eſt penuria in bladc & vino; & per conſequens ſequitur quod talis mutatio ad prædictam civitatem nullo modo eſt concedenda, etiamſi non eſſet contra decreta concilii Conſtantienſis.

Ad ſecundam inſtructionem, quæ fuit, quod ſi votis juſtiſſimis ſuæ ſanctitatis in hac parte acquieſcere non velimus, contenta eſt ſua ſanctitas, ut alium locum in regione Italiæ congruum & non ſuſpectum una vobiſcum eligamus, & in eo, ſervatis prædictis in prima inſtructione, videlicet ſuper revocatione attentatorum, & reductione Bohemorum. ex nunc fundetur concilium generale, ſed iſtud ibidem continuare intelligatur, Reſpondetur, quod hanc ſecundam inſtructionem hæc ſancta ſynodus non admittit, nec etiam admittenda eſt propter rationes ad primam inſtructionem datas, quia ad id hoc eſſet contra prædictum decretum *Frequens* concilii Conſtantienſis, ac etiam contra decretum concilii Senenſis, & etiam contra decreta hujus ſacri concilii. Item, quia hodiernis temporibus, peccatis exigentibus, in tota Italia ſunt magnæ guerræ & diſcordiæ, ac etiam eſt penuria omnium neceſſariorum. Item, hujuſmodi ſecunda inſtructio non eſt admittenda in eo, quod petit in ea revocari attentata. Ex quo ſequeretur hujuſmodi ſanctam ſynodum erraſſe in his quæ fecit, quod nullo modo dicendum eſt, ut infra oſtendetur; ac etiam ex eo quod vult, quod ex nunc fundetur concilium generale, quia ex hoc ſequeretur, quod antea non fuiſſet hæc ſancta ſynodus Baſileenſis ſacrum concilium, quod erroneum eſt dici, & eſt manifeſte contra decreta & determinata per hujuſmodi ſanctam ſynodum Baſileenſem. Et ſi ſic eſſet, prout præſupponit iſta ſecunda inſtructio, quod ex nunc debet fundari concilium generale, tunc concilium, quod antea non erat hic Baſileæ, non poterat dici, quod in alio loco, ad quem mutaretur, continuari intelligatur, prout dicitur in iſta ſecunda inſtructione

Ad tertiam inſtructionem, quæ fuit, quod, ſi non velimus in hoc deſiderio ſuæ ſanctitatis acquieſcere, parata eſt ſua ſanctitas, ad omne ſcandalum tollendum, ut res iſta, an juſte poſtulet, committatur arbitrio XII. prælatorum hic exiſtentium, neutri parti ſuſpectorum, &c. Et ſi declaraverint petitionem ſuam ſuprafactam eſſe juſtam, fiat in Dei nomine concilium in Italia cum modis ſanctis. Si autem declaverint fuiſſe utilius Chriſtianitati, ut fiat in Almannia, quod in Dei nomine eorum arbitrium obſervetur, cum modis & conditionibus in ſequenti inſtructione referendis. Reſpondetur, quod talis inſtructio non eſt admittenda, nec admittitur per hujuſmodi ſanctam ſynodum propter multas cauſas ſeu rationes, primo, quia hoc eſſet derogare auctoritati concilii Conſtantienſis & hujuſmodi ſacri concilii, ſi tale com-

pro-

ANNO CHRISTI 1433.

promiſſum, prout petitur, fieret Secundo, quia de jure non poteſt compromitti per prælatos ſeu per univerſitatem prælatorum ſuper re certa & indubitata; ſicut eſt iſta, ſuper qua petitur fieri compromiſſum, ſicut hoc manifeſte probatur tam per decreta concilii Conſtantienſis, quam etiam per decreta hujuſmodi ſacri concilii. Tertio, quia ſi tale compromiſſum fieret, prout petitur, quaſi dubium videretur fieri ſuper poteſtate immediate tradita a Chriſto conciliis generalibus, in caſibus declaratis per decreta concilii Conſtantienſis. Et hoc non videtur fieri poſſe, de jure, cum ſuper jure divino, ſeu contra jus divinum non poſſet fieri compromiſſum, ut jura dicunt. Quarto, quia veriſimiliter creditur, quod compromiſſarii numquam vel ſaltem tarde concordabunt. Et ſic interim negotia expedienda in concilio non expedirentur, & tranſiret tempus in vanum, & nihil boni fieret; ideo hoc nullo modo videtur concedendum.

Ad quartam & ultimam inſtructionem, quæ fuit, quod ſi hujuſmodi ſancta ſynodus ad prædicta induci non poſſit, quod ſanctitas ſua contulit nobis facultatem eligendi una vobiſcum locum in Almannia propinquum vel remotum huic urbi Baſileenſi, ubi generale concilium continuari intelligatur quoad reformationem eccleſiæ ibidem fiendam, his tamen adjectis, ut in hac urbe Baſileenſi firmetur concilium & continuetur, quoad Bohemorum reductionem; & etiam, ſi nobis exiſtentibus in hac ſancta ſynodo videbitur, quoad pacem in populo Chriſtiano reformandam & procurandam. Sed certis cauſis animum ſuæ ſanctitatis moventibus, eccleſiæ reformationem vult differre ad locum, prout dictum eſt, eligendum, ſervatis tamen ſemper certis modis & conditionibus, prout in bullis dicti domini Eugenii præſentatis per ipſos oratores huic ſacræ ſynodo continetur; præcipue, quod hinc inde fiat attentatorum revocatio, prout in prima inſtructione prælibatum eſt. Reſpondetur, quod talis inſtructio non videtur rationabiliter admittenda. Ideo hæc ſancta ſynodus eam non admittit propter multas rationes: primo, ex eo quod petit, quod revocentur attentata per hujuſmodi ſacrum concilium a tempore primæ ſeſſionis, quod nullo modo poteſt concedi, nec fieri debet, propter multas cauſas ſeu rationes; primo, quia propter hoc derogaretur Spiritui ſancto, in quo hujuſmodi ſacrum concilium eſt legitime congregatum. Item, quia per hoc derogaretur auctoritati ac poteſtati immediate traditæ a Chriſto huic ſacro concilio generali. Item tertio, quia propter hoc derogaretur non ſolum auctoritati hujuſmodi ſacri concilii, ſed etiam auctoritati omnium generalium conciliorum tam præteritorum, quam futurorum, quod nullo modo poteſt fieri. Quarto, quia hoc eſſet contra determinationes & decreta ſanctorum patrum ac ſanctorum doctorum, quæ decreta & auctoritates pro majori parte allegantur in reſponſione data per hujuſmodi ſacrum concilium primis ambaſſiatoribus domini noſtri papæ; in quibus cavetur, quod ſtatuta ſeu decreta ſanctorum conciliorum omnino ſervanda ſunt, & de his non licet diſputare reprobando, vel dubitare an juſta ſint, vel non, ſecundum illa quæ habentur & notantur per doctores in c. *Quis neſciat*. 9. d ad quod benefacit c. *Majores*. 24 q. 1.

Quinto, quia per hoc videretur hujuſmodi ſacrum concilium fateri ſe erraſſe in omnibus decretis factis ſeu promulgatis per hujuſmodi ſacrum concilium, & per conſequens cum aliqua decreta de prædictis tangant fidem, ac illa, quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem animarum, videretur hujuſmodi ſancta ſynodus fateri ſe in reſpicientibus fidem & ſalutem animarum erraſſe; quod nullo modo fatendum eſt, nec credendum, quod Spiritus ſanctus, a quo hujuſmodi ſacrum concilium dirigitur, hæc permitteret.

Item, cum verbum revocare attentata, ſonet male, quia attentata dicuntur, quaſi de facto & non de jure præſumta ac facta; ſequeretur quod per talem revocationem hujuſmodi ſancta ſynodus fateretur ſe non habuiſſe poteſtatem de jure, ad faciendum ſeu promulgandum prædicta decreta, & per conſequens hujuſmodi concilium nullam habuiſſet poteſtatem, & per conſequens non fuiſſet nec eſſet concilium generale, quod erroneum eſt dici, ac abominabile cogitari, ſecundum quod multipliciter fuit probatum in reſponſione prælegata, data primis ambaſſiatoribus domini noſtri. Ideo talia nullo modo debuiſſent peti ab hujuſmodi ſacro concilio, ſecundum quod patet per rationes ſupra allegatas.

Item, hujuſmodi ſancta ſynodus hanc quartam inſtructionem decernit non admittendam, quia continet multos modos ac conditiones inducentes ſcandala, ac impedientes veram & completam reformationem eccleſiæ Dei in capite & in membris, & propter alias multas rationes, quæ infra ponuntur in reſponſione ad contenta in prædictis quatuor bullis, per ipſos oratores præſentatis.

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

LITTERÆ

Decani & quorumdam canonicorum Trevirenſium ad concilium.

Concilii implorant auxilium adverſus exactiones Ulrici de Manderſcheit, quem in archiepiſcopum elegerant.

REverendiſſimis ac reverendis in Chriſto patribus & dominis, venerabilibuſque, egregiis & præſtantiſſimis viris in ſacroſancta generali Baſileenſi ſynodo univerſalem eccleſiam repræſentantibus, in Spiritu ſancto legitime congregatis, dominis noſtris metuendiſſimis. Fr. p. 571.

In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, patris orphanorum & judicis viduarum orthodoxæ fidei & Chriſtianæ religionis, reverendiſſimis, immo SS. patribus, præſulibus, patriarchis, optimis doctoribus, legatis ac judicibus in ſacroſancta ſynodo Baſileenſi per Spiritum ſanctum legitime congregatis, & univerſalem eccleſiam repræſentantibus, humiles filii Tilmannus de Indagine decanus, Ægidius Urabe archidiaconus major, Henricus de Dinis, Conradus de Brnusberg cuſtos, Nicolaus de Bruck, Philippus de Siirch, Johannes Griffenclar celerarius, canonici eccleſiæ Trevirenſis, non immerito lugentes, cum humilitate provoluti filialem obedientiam, debitam reverentiam, errores confutare, inimicos Chriſti debellare, pacem procurare, eccleſiam conſervare, judicium facere, miſericordiam diligere, & cum

Deo

ANNO CHRISTI 1433

Deo ſemper ambulare. Et benedictus Deus & A pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, quoniam jam conſolatur nos in omni tribulatione noſtra, dum altitudo ſapientiæ & ſcientiæ Dei, cujus fons in excelſis ſcaturiens, cujus jocundus impetus ſuper cœleſtem lætificat civitatem, cujus ſicut inveſtigabiles viæ, ita & incomprehenſibilia judicia, vobis poteſtatem contulit judicium facere. cum inquit. *Sedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, judicantes duodecim tribus Iſraël.* Et ſane nihil eo jocundius arridet oculis, nihil eo mulcebrius noſtris auribus citharizat, quam quod præclara dilucidatio veſtræ prudentiſſimæ providentiæ, in cunctiſque ſæculis judicet, diſcutiat B & terminet. Quapropter in dictæ eccleſiæ Trevirenſis forma ſeu figura more lactantium filiorum, cum fiducia filiali ad ubera matris confugientium, familiari quodam eloquio, ipſius ſacroſanctæ ſynodi dominationem velut deiſicam ſingulariter implorando, dicimus cum propheta: *Judica me Deus, & diſcerne cauſam meam de gente non ſancta.* Et ſequitur: *Longe ab homine iniquo & doloſo eripe me, quoniam tu es fortitudo mea, & refugium meum, & liberator meus.* Et rurſum: *Apprehende arma & ſcutum, & exurge in auxilium mihi.* Jam jamque Trevirenſis civitas, quæ tempore Abrahæ legitur fundata, & ante Romam annis mille trecentis conſtructa, & poſt Romanam eccleſiam quaſi prima Chriſto aſcripta, C ſedet ſola & quaſi viduata, ploransque facta eſt ſub tributo, nec eſt qui conſoletur eam, quoniam amici ejus ſpreverunt illam, & facti ſunt ei inimici, prout rei ſequentis eventus luce clarius explanabit.

Eſt namque verum, quod per mortem bonæ memoriæ domini Ottonis quondam archiepiſcopi noviſſime defuncti, ſede vacante, ſanctis ſtatutis, & obſervatis obſervandis jure & laudabili more conſuetis a tanto tempore, quod non eſt memoria hominum de contrario, domini canonici numero quatuordecim, capitulum facientes, ad electionem futuri paſtoris proceſſerunt, quorum undecim in numero ſeniores, majorem partem & ſaniorem D capituli facientes, in venerabilem virum dominum Jacobum de Siirch, dictæ eccleſiæ canonicum & ſcholaſticum, voces ſuas direxerunt, ipſumque in ſuum & dictæ eccleſiæ Trevirenſis archiepiſcopum elegerunt, præfecerunt & erexerunt cum ſolemnitatibus & ritibus in talibus fieri conſuetis. Cumque vero dictus electus cum duobus canonicis concapitularibus ingreſſus fuiſſet Urbem, a SS. domino noſtro papa Martino cum ea, qua decebat, reverentia confirmationem peteturus, ipſe dominus papa, cum debita tamen reverentia loquendo, in favorem domini Rabani epiſcopi Spirenſis, ipſum Rabanum inſtituit archiepiſcopum, nullo tamen examine facto; aut quocumque impedimento potente ſeu valente dictam electionem vitiare interjecto, in quo quampluriumum confpexit capitulum ſe fruſtra & eſſe lætum, attento, quod SS. domini ſummi pontifices, dicti etiam SS. domini Martini prædeceſſores, ſemper affectioniſſimi, & per effectum probatiſſimi, hujuſmodi electionibus confirmationes, omni ceſſante varietate, velut rationabile quid impenderunt, & eaſdem ratas habuerunt.

Sed, proh dolor quoniam hoc gravamen geminatam peſtem induxit. pro eo quod fide, ut præmittitur, vacante, nobiles, comites, barones, oppidani, caſtellani, auſu profano ac ſacrilega imruſione adſciſcerunt ſibi oppida, caſtra, nullas, & quam eccleſiæ Trevirenſis totum patrimonium. Quapropter accidit, quod ivita repulſa de dicto domino Jacobo ſuper ejus electione facta, nunc per dictos nobiles, comites, & ceteros dictum patrimonium occupantes, ipſi nos canonici, importuni precationibus ac minis intericitis nunc propoſitione alienationis totius dictæ eccleſiaſticæ facultatis nobis expoſita, violentati fuimus ad ulteriorem procedere electionem, & dom. Ulricum de Manderſcheit eccleſiæ Colonienſis decanum, quantum pro tunc in nobis fuit, in archiepiſcopum elegimus, pro eo tum primo quod ferebatur impoſſibile, etiam quavis intervenientе auctoritate, dictanbona ad gremium & utilitatem eccleſiæ Trevirenſis revocare niſi ipſe dominus Ulricus in ſæpe dictæ eccleſiæ Trevirenſis archiepiſcopum eligeretur.

Et quia difficiles aditus impetus omnis habet, currenti furori videntes eſſe credendum, electus fuit tum ſecundo, quia ipſe dominus Ulricus ante dictam ſui electionem, fide ſtipulata per modum ſolemnis juramenti, quod & poſt per ſuas patentes litteras, quod authentico inſtrumento firmavit dictam ſuam electionem, ſi & in quantum caſus requireret, juravit & promiſit prædicta bona eccleſiæ, ſic, ut præmittitur, tublata revocare, & reſtituere perſonas, & res eccleſiæ & ſignantec civitatem Trevirenſem & totum archiepiſcopatum ſalubriter regere, defendere, nec aliquid in præjudicium eorum attentare; quin immo quod ſi ſi eligeretur, promiſit in manibus noſtri decani, nomine totius capituli, bona fide, & notarii publici, ſtipulando loco juramenti, dictam ſuam electionem, ſi & in quantum requireret contradictio cujuſcumque, per viam juris coram quocumque judice competente evocatus defendere, & eos conſuetudinarium in hujuſmodi electione conſuetum fieri in dicta eccleſia, quantum id juris ordo expoſcit, defendere. Ex quo ſatis innuitur, quod in dicto capitulo & eligentibus numquam fuit pertinacia in aliquo contra juſtitiæ æquitatem, dum a dicto electo exegerunt, ſecundum juris veritatem, ſuam delere proſequi electionem.

Quid autem referendum eſt de dictis promiſſionibus & juramentis neſcimus, niſi lamentum, heu, & væ, quoniam & licet occaſione ſua fuerimus & fuerit civitas & totus archiepiſcopatus ceſſui & interdicto per proceſſus papales ſuperhis contectos ſuppoſiti, quod etiam ſententiam excommunicationis incurrendo, & hoc pro eo, quod, ut præmittitur, juravit, dejerando violavit. Nam feritate beſtiali immemor legis divinæ & ſuæ ſalutis, per eum a ſuis complicibus quaſi quotidie invaditur Trevirenſis civitas contra ſuum expreſſum juramentum, mittuntur incendia, captivantur pauperes coloni & habitantes in terra, jam per eum ſunt quaſi omnes viæ deſtructæ, virgines ſunt ſqualidæ, & ſacerdotium lugubre. Si autem filiis ſceleratis & prophanis hominibus dictum archiepiſcopatum, civitates, oppida & terra non appropriaret, adhuc initior eſſet ruina & tolerabilior malitia.

Sed

ANNO CHRISTI 1433.

☞ Sed proh dolor! quoniam jam non habet tot A
fera inſidias, tot avis laqueos, quot eccleſiaſtici & chriſticolæ pauperes habent furibundos raptores & venatores, heu! heu! jam ab allophilis & philiſteis arca domini capitur, tota Trevirenſis eccleſia a laicis conculcatur, presbyteri tam religioſi quam ſeculares captivi detinentur, & carceribus mancipati ſunt, bona monachorum & clericorum rapinis & incendiis lamentabiliter devaſtantur. Jam Malcus ſævit in Chriſtum, & Balthaſar in vaſa Domini ſacrilegas manus extendit.

Amplius autem ſuam electionem ſecundum juris veritatem, prout promiſſione & ſtipulatione firmaverat, nedum proſequutus eſt: immo ſimpliciter & de facto vacationibus reſtitit & reſiſtere non deſinit. Unde ab ipſo tamquam a negligente paſtore, etiam ſi paſtor dici mereatur, quod non creditur, pro eo quod nulla confirmatione obtenta, infra juris terminum ſe immiſcuit, & hodie pertinaciter ſe immiſcet de adminiſtratione, licet ſæpius per nos requiſitus & monitus ſit, nec deſiſtit: Item, a dilapidatore bonorum Chriſti & pauperum, & dejeratore & promiſſorum violatore diſceſſimus & diſcedimus, receſſimus, & recedimus: volentes per Dei gratiam & miniſterium veſtræ juſtitiæ beneficium abſolutionis a præfatis cenſuris humiliter poſtulare. Scimus enim quod quemadmodum mater papillam negare neſcit ſuo lactanti, ita neque ſancta mater eccleſia gremium neſcit claudere C
redeunti.

Eja ergo, reverendiſſimi immo ſancti patres, ad unitatem fidelium & ſacroſanctæ ſynodi Baſileenſis gremium viſceroſe ſuſcipientes, a dictis excommunicationis & interdicti ſententiis, & aliis pœnis in apoſtolicis mandatis contentis, ſimpliciter, vel ad cautelam nos ac noſtros familiares, & de gremio ſæpe dictæ eccleſiæ Trevirenſis nobis adhærentes abſolvere, per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, dignetur veſtra piiſſima providentia, quoniam in præmiſſis promittitur inviolabiliter tenere & obſervare quicquid ſancta mater eccleſia dictaverit, & diſpoſuerit fore tenendum, tractandum & deliberandum; & quantum ad D
hoc ſubmittimus nos determinationi ſacroſancti concilii, matrem noſtram ſanctam eccleſiam reputantes: ſcientes ex ſapientiæ vaticinio, quod qui fugit matrem, infœlix eſt; verum pro eo quod generoſos animos fructuoſus labor potius recreat quam fatigat, non timentes veſtram fatigare ſolertiam, oramus in Domino Jeſu veſtram magnam, immo maximam caritatem, quatenus per jurisdictionem eccleſiaſticam, quam ſi contemſerit, prout tradunt ſanctorum patrum documenta, per gladii ſecularis invocationem ab irregulari & injurioſa tyrannide ipſius domini Ulrici perſonas eccleſiaſticas defendatis; viduas, orphanos, & oppreſſos miſericorditer relevando protegatis, & E
nos pariter & ipſi per abundans miniſterium veſtræ juſtitiæ, qui qualiter, & quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena neſcimus, tunc cantare valeamus Domino & benedicere nomini ejus, ac de die in diem annunciare ſalutare ejus, ad laudem & gloriam

ANNO CHRISTI 1433.

nominis ſui, & magnificentiam ipſius ſacroſanctæ ſynodi, quam Chriſtus Jeſus Dominus noſter, inimicitias omnium inimicorum hominum repellendo, viſitet, cuſtodiat, protegat & defendat. Amen. Datum in oppido de Siirch Trevirenſis diœceſis, anno Dominicæ incarnationis MCCCCXXXII. ſecundum ſtylum (a) die XI. Martii.

Veſtri humiles & devoti oratores Tilmannus de Indagine decanus cum aliis in principio litteræ expreſſis, &c.

LITTERA MISSA SACRO CONCILIO

Baſileenſi in favorem ducis Litwaniæ per nobiles terrarum Ruſſiæ, &c. B

Conſultantur de Sigiſmundo duce & concilii judicio jus ſuum committunt.

SAcroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi in Spiritu-ſancto legitime congregatæ univerſalem eccleſiam repræſentanti, nos principes, nobiles, boiari, militares, civitates & oppidani terrarum Ruſſiæ, poſt obedientiam & reverentiam humillimas, tenore præſentium ſignificamus, quod temporibus præteritis eramus ſubditi domini ducis Witardi principis catholici: una cum ducatu Lithwaniæ, & duce Witardo ſublato de medio, de conſilio & aſſenſu illuſtriſſimi principis & domini, domini Wadislai regis Poloniæ, &c. & nobilium & illuſtrium ducatus Lithwaniæ & terræ Saginagitarum, concorditer eligimus illuſtrem ducem Boleslaum, alias Swidrigal in ducem magnum, verum hæredem & dominum noſtrum, & juramentis firmatis, pro tali ipſum reputavimus, & promiſimus tenere & reputare. Et licet dux Sigiſmundus perſonaliter juraverit, & fecerit homagium prædicto magno duci Swidrigal, nihilominus ad ſubornationem doloſam dicti regis Poloniæ, per tradimentum idem dux Sigiſmundus conatus eſt verum dominum noſtrum interficere & exheredare, niſi, Deo volente, per fugam evaſiſſet, & dominam & uxorem duciſſam cum puellis & tota curia ſua captivavit, omnibus rebus ſpoliavit, & quod deterius eſt, in derogationem honoris feminei ſexus veſtibus ducalibus denudavit; in capellanos & clericos tam ducis magni, quam dominæ duciſſæ, manus violentas injecit, more paganorum turpiter trucidavit, & adhuc hodie hæc domina cum omnibus curialibus & certis filiis & filiabus noſtris utriuſque ſexus in diris carceribus inhoneſte detinentur & tractantur, & in his perſonis, & per hoc tradimentum abominabile & abſurdum, tantas inhumanitates inauditas in partibus iſtis commiſerunt, ut nec pagani, nec Sarraceni, aut alii quicumque infideles ſimiles injurias aut inhumanitates committere conſuevere. Verum, reverendiſſimi patres, multi nobiles, & alii Deum timentes, & hujuſmodi ſcelera abhorrentes, de Lithwania, relictis uxoribus, filiis & filiabus, ad exilia potius, quam ſufferre ſupraſcripta, ſe tranſtulerunt. Intelleximus etiam quod ſortan prædictus dux Sigiſmundus litteris

(a) Quippe Trevirenſes annum incipere ſolebant a die [illegible] menſis Martii, quo Verbum caro factum in utero [illegible] Virginis conceptum eſt.

ris & etiam oratoribus vel nunciis ſuis eorum A ANNO CHRISTI 1433. ſummo pontifice eccleſiæ Romanæ, & ſereniſſimo Romanorum rege, & aliis principibus non ceſſat illuſtrem ducem & dominum Swidrigal infamare, ipſum a fide catholica & a ſancta Romana eccleſia receſſiſſe, quod minime verum eſt, immo præſentibus fatemur nos ante tempora juraſſe; & ita velle obſervare, numquam habere dominum, nec obedire, niſi eſſet verus catholicus & fidei eccleſiæ Romanæ, & ſecundum juramenta & homagia noſtra domino noſtro duci magno facta, volumus ſibi ſervire & obedire, & agnita ipſius juſtitia, & rebus & corporibus pro perſona & juſtitia ipſius offerimus nos pugnaturos, bonis noſtris in hoc minime parcentes, & adepto ſalvo conductu a Polonis, in quem tamen minime confidimus, cum ſæpius viſum eſt, nedum ſalvos conductus, ſed & juramenta Polonorum per ipſos violata. Nihilominus ſi poſſit haberi ſalvus-conductus per terras & loca aliorum principum & dominiorum, ad hoc ſacrum concilium parati ſumus pro juſtitia domini noſtri conſequenda venire, & hujus ſacri concilii determinationi ſtare, & Deum deprecamur ex corde optantes, quod ſeniores fidei noſtræ, quæ eſt de ritu Græcorum, & fidei eccleſiæ Romanæ, vobiſcum concordant; quo facto, & nos parati ſumus ſtare & obedire concordatis. In cujus rei teſtimonium & evidentiam pleniorem nos duces Javaslaus Lengewenitz nepos regis Poloniæ & ducis Swidrigal, Andreas Nichalawitz etiam nepos regis Poloniæ & magni ducis Swidrigal Iwan Senianowitz, Michel Iwanowitz, Wayerwoda in Lya Iwan Pacaca Semanowitz capitaneus Svialentzky, Andre Dymitrewitz, Wolodiko Saroydawitz, Fedor Neſedwitzky capitaneus Podoliæ, & domini Iſtvasko *Moniwodowitzy*, Jurſcha *Iwanowitz* capitaneus in *Brausky*, Rehori Protaſi capitaneus in *Mezensky*, Georgius *Butrym*, Michael *Geordowitz* capitaneus in *Wiserisky*, *Wayſſily*, *Dowgor*, *Dymytrobewitz*, Polotzky, Georgius *Podkowitz* marſchalcus, & Alexander marſchalchus *Sinalentzky* ſigilla noſtra præſentibus fecimus ſubappendi, Datum Vitebsky Dominica *Lætare* (a) anno Domini MCCCCXXXIII.

EPISTOLA

Jacobæ ducissæ Bavariæ ad concilium Baſileenſe.

Scribit pro pace eccleſiæ Trajectenſi.

lb p 577. REverendiſſimis & reverendis in Chriſto patribus & dominis, domino præſidenti, dominis cardinalibus, archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, doctoribus, ceteriſque egregiis viris ſacrum Baſileenſe concilium generale conſtituentibus, dominis meis confidentiſſimis.

Cum omne datum optimum & omne donum perfectum a patre luminum deſcendat, qui & finem ſuos pacem poſuit, ipſe filium ſuum ante ſæcula genitum, ut pacem poneret, formam humanæ naturæ fragilem capere in tempora ſua ordinavit majeſtate, qua de re angeli in nativitatis ejus exordio pacem commendantes, lætitia ineffabili paſtoribus ſuper gregem vigilantibus decantarunt. *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*, non tamen indifferenter omnibus, ſed hominibus bonæ voluntatis. Cum igitur reverendiſſimi & reverendi in Chriſto patres & domini præſtantiſſimi, vos in agro dominico tamquam veri paſtores præeſtis, ſuper gregem Chriſti fidelium vigilantes; perfectiſſimum donum jocundiſſimumque teſtamentum a Domino noſtro Jeſu Chriſto vobis & cuilibet veſtrum ſit derelictum, dicente *pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis*, illud non puto a quoquam relinquendum, ſed cum omni diligentia cuſtodiendum, B prout paternitates veſtræ peramplius ſcrutatæ ſunt, & plus me noverunt. Ad quod quidem bonum ſive pacem Chriſti fidelibus diſcordantibus procurandam, etiam ſancta ſynodus pro præſenti in Spiritu-ſancto legitime eſt congregata. Hortor igitur vos in Domino, & per viſcera miſericordiæ ejus, quantum meæ ſuppetit facultati requiro, ut pacem in terris iſtis tam clero quam populo ſtabilitam, firmam ſtabilire curetis. Nec ſeducamini verbis quorumdam ſanctæ congregationi veſtræ incorporatorum, qui ut percepi ſub ſpecie boni toxicum & venenum in eccl. Dei & præſertim in eccl. Traject. cui dominia mea, quoad juriſ. eccleſiaſticam ſubſunt, ponere nituntur. Inſtant enim, ut relatu didici, C apud ſacras deputationes veſtras, ut irritentur & caſſentur ea quæ per ſanctiſſimum dominum noſtrum papam Eugenium modernum ſunt facta, qui res deteſtabiles & in eccleſia Dei execrabiles, ut puta diviſiones, ſeditiones in clero & populo eccleſiæ & civitatis Trajectenſis, cum multis aliis cenſuris eccleſiaſticis abſtulit, pacemque in tota dioceſi & regionibus circumvicinis per ſuum oratorem reverendum in Chriſto patrem dominum Jo. (b) epiſcopum Matiſconenſem ſtabilivit, & eccleſiaſticos propter cenſuras diſperſos inter ſe univit. Ita quod omnis lis & diſſentio ab eccleſia eſt rejecta, & in vera caritate & fraternali unione eccleſia Trajectenſis prius diviD ſa, jam vero unita in pace ſuum laudat opificem. Si igitur, quod abſit, aures veſtras petitionibus eorum aut ſuggeſtionibus ſimulato bono coloratis, quoquomodo accommodetis, & ſuum haberent intentum in parte vel in toto, quod Deus avertat, lites, guerræ, ſeditiones, prædationes, incendia, & alia innumerabilia mala ſuſcitarentur, nec ſic finis & intentio ſanctiſſimæ veſtræ congregationis, pacem videlicet Chriſti fidelibus miniſtrandi, quoquomodo attingeretur, immo omnino tolleretur, & evelleretur: quod quantum malum eſſet, perpendere poterunt circumſpectiones veſtræ venerandæ. Ampliore quoque de re iſta relatu oratorum reverendi P. domini Rodoiſi de Diepholt illuſtris, a ſanctitate domini noſtri papæ Eugenii in eccleſia Trajectenſi confirmati, eadem reverendiſſimæ & reverendæ paternitates veſtræ percipere poterunt; de cujus laude multa in medium proferrem, niſi ta-

ANNO CHRISTI 1433.

(a) Scilicet Dominica quarta in quadrageſima, quæ illo anno in diem Martii 26. incidebat.
(b) Johannem Marci decretorum doctorem, qui ab Eugenio IV. legatus apoſtolicus miſſus eſt Trajectum, ad componendam pacem cum Radulfo electo antiſtite, ut habet Chron. Magnum Belgicum.

tædium veſtris auribus afferre crederem. Hoc tamen ſibi pro laude merito adſcribendum putavi inter cetera, quod propriis ſtipendiis a patrimonio eccleſiæ Trajectenſis, per translatum ab epiſcopatu dominum Suiderum alienata in manu forti & extento brachio recuperavit. Taceo virtutes & merita, protectionem patriæ Trajectenſis ab hoſtium inſultu, & multa alia quæ præfati oratores una cum procuratoribus meis, tam in concilio exiſtentibus, quam adhuc Dei gratia in poſterum per me miſſuris, veſtris paternitatibus explicabunt: in quibus ipſis & ipſorum ſingulis pro parte mea plenariam fidem placeat adhibere. Et ſi quæ grata fieri decreverint, ſæpedictæ paternitates veſtræ fiducialiter remandantes, & cum omni diligentia, me promptam ſanctæ congregationi veſtræ exhibebo, quam Spiritus-ſanctus ad pacem conſervandam in unitate eccleſiæ conſervare dignetur. Scriptum in domo mea Hagenſi partium Hollandiæ, die VIII. menſis Aprilis, anno MCCCCXXXIII.

ANNO CHRISTI 1433.

Jaque De Baviere, &c.

Humilis veſtræ & devota Jacoba duciſſa Bavariæ, comitiſſa Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ & Pontiviæ.

EPISTOLA LUDOVICI

Regis, Calabriæ & Andegaviæ ducis ad concilium Baſileenſe.

Mittit nuncios & oratores ſuos ad concilium Baſileenſe.

Ib. p. 579

SAcroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi in Spiritu-ſancto legitime congregatæ.

Sacroſancta, &c. poſt debitam recommendationem pacemque in caritate Chriſti. Ad veſtri ſacri cœtus præſentiam reverendos in Chriſto patres ac venerabiles & circumſpectos viros Johannem Forojulienſem, P. (a) Dimienſem epiſcopos & G. (b) monaſterii S. Honorati ſacræ Inſulæ Lerinenſis abbatem, Andream Lotarii, & Raymundum Talom decretorum doctores & magiſtros, Martinum (c) Berruyer conſiliarios & fideles meos cariſſimos, præſentialiter duxi deſtinandos plenaria poteſtate ſuffultos, nomine mei in ſacro concilio interveniendi, conſultandi, deliberandi & adimplendi omnia & ſingula quæ pro exaltatione fidei Chriſtianæ & reformatione ſanctæ matris eccleſiæ opportuna fuerint, & quæ tractabuntur in dicto ſacro concilio; conſenſumque præſtandi prout & quemadmodum oratores ceterorum catholicorum ſingularium principum in talibus intervenire debent atque ſolent, quibus quidem certa impoſui, ſtatum meum non mediocriter concernentia. Supplico igitur quatenus ipſos audire benigne placeat, & in explicandis credulum fidem adhibere, agenda mea cum favore recommiſſa ſuſcipiendo, ac mihi grata quæcumque præcipiendo. Altiſſimus vos conſervare dignetur feliciter & votive. Scriptum in civitate Cuſantiæ, die XXV. menſis Apr. indictione XI.

ANNO CHRISTI 1433.

Rex Ludovicus regnalis unicus filius, Calabriæ & Andagavenſis dux, humilis eccleſiæ filius.

PACTA

Inita & firmata inter ſanctiſſimum dominum Eugenium papam IV. & ſereniſſimum principem & dominum dominum Sigiſmundum Romanorum, &c. regem.

EUgenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei ad futuram rei memoriam. Quoniam dominus Deus filius, &c. *ut in tom. 12 conciliorum pag. 944. Poſt quartum vero articulum qui incipit.* Item promiſerunt, *& deſinit in hæc verba:* Licentiet & remittat, *in manuſcripto hæc adduntur.*

ANNO CHRISTI 1433.

V.

Item, promiſerunt quo ſupra nomine, quod poſtquam majeſtas regia ſuſceperit coronas ſuas, demorabitur cum ſanctitate domini noſtri, quemadmodum per ipſos viros dominoſque declaratum fuit, ad videndum, quid ulterius agendum ſit pro pace Chriſtianorum, & præſertim Italiæ; & quid pro his utile, expediens & honorificum etiam apparuerit.

VI.

Item, promittunt nomine quo ſupra, & ultra omnia juramenta quæ facit regia majeſtas, & quæ promittit & vult inviolabiliter & inconcuſſe, interim quod vivit, omnibus ſubterfugiis & exculatione ſemotis, ſervare promittit SS. dominum noſtrum papam Eugenium, quem ſua majeſtas fatetur, ſemper tenuiſſe & tenere pro indubitato & vero pontifice canonice electo, cum omni reverentia, diligentia, cura & labore apud univerſos dominos reges & principes, & qualeſcumque mundi perſonas, tam eccleſiaſticas quam ſæculares, pro tali venerari, tueri, atque facere pro ſanctitate ſua & eccleſia Dei, quouſque in humanis fuerit, ſemper fideliter & puro corde, ſecundum omne ſuum ſcire & poſſe, abſque fraude & dolo, quartum cum Deo poterit.

VII.

Et vice verſa idem dominus noſter ſanctiſſimus Eugenius papa IV., promiſit procuratoribus & ambaſſiatoribus antedictis, dicto nomine regio ſtipulantibus & recipientibus, quod ipſe ipſum regem benigne, gratanter & honorifice recipiet, more pii patris; ac eidem cum adventum ſuum ad terras eccleſiæ præſenſerit, ad confinia obviam mittet cardinales & prælatos, ipſumque benigne tractabit ac tractari faciet cum ſua comitiva, & prout decet ſuſcipere tantum principem, etiam per terras eccle-

(a) Petrum de Vercellis, quem eumdem eſſe exiſtimo cum Petro de Verſaliis, dicto etiam de Verceliis, monacho S. Dionyſii in Francia, priore de Calvo Monte, ſacræ theologiæ profeſſore, qui etiam interfuit concilio Conſtantienſi, cujus præclarum habes epiſtolam, tom. 1. noſtrorum Anecdotorum.

(b) Is eſt Guafridus de Monte electo ex monacho Majoris monaſterii ſactus abbas Lirinenſis, deinde ad Pariſientem S. Germani a patris transiatus abbatiam, a perfidis & ambitioſis monachis veneno ſublatus creditur.

(c) Interfuit etiam concilio Conſtantienſi, factus tandem ex canonico Turonenſi epiſcopus Cenomanenſis.

clesiæ, ad quas in accessu suo dictum regem vel comitivam ejus declinare contigerit. ANNO CHRISTI 1433

VIII.

Item, promisit dictis procuratoribus nomine dicti regis, ut supra, eidem regi XV. die mensis Junii proxime futuri, in Romana urbe dare & conferre imperialem coronam, unctionem, & consecrationem cum aliis cerimoniis in hujusmodi consuetis, sine ulteriori dilatione.

IX.

Item, promisit eisdem procuratoribus ut supra, quod elapsis temporibus de stando cum ipso sanctissimo domino nostro pro corona susci- B pienda, & aliis honestis pertractandis, de quibus in promissione regia superius continetur; quod majestas sua regia possit pro libito suæ voluntatis, & quando sibi placuerit, ad propria redire sine omni impedimento & ulteriori requisitione; & quod ipse dominus noster papa cum præfata comitiva cardinalium & prælatorum, usque ad prædictos fines terrarum ecclesiæ, cum prædicta sua comitiva in eundo, stando, recedendo pura caritate suscipiet & tractabit, & qua decet bonum patrem amplecti optimum filium & ecclesiæ advocatum, ac ipsum secure remittet per omnes prædictas terras ecclesias & territoria cum honore & pace & paterna benedictione, faciendo ipsum honorari C & ejus comitivam per omnes ecclesiæ subditos illorum locorum per quos transitum habebit.

X.

Item, promiserunt sibi invicem dictæ partes, quod de omnibus capitulis hinc inde conventis, debeant fieri ab utraque parte litteræ publicæ & authenticæ, videlicet pro parte ipsius sanctissimi domini nostri fiant litteræ sub plumbo, in forma ecclesiæ consueta regi. & vice versa sereniſſimus rex per suas litteras, regio more subscriptas & sigillatas, omnia prædicta confirmet, & ipsas litteras sanctissimo domino apostolico tradi faciat. D

FORMA JURAMENTI

Nos Matiko de Colloum comes Roronienſis, &c. *ut in tom.* 12. *conc. p.* 966.

LITTERA MISSA CONCILIO.

Per dominum regem Romanorum super coronatione ſua, &c. lecta in congregatione generali die ſabbati 11. *Maii MCCCCXXXIII.*

Ib. p. 581. REverendiſſimi in Chriſto patribus, & venerabilibus dominis, ſacroſanctæ generali Baſileenſi ſynodo in Spiritu ſancto legitime congregatæ, &c. E

Revorendiſſimi in Chriſto patres & domini, ac venerabiles & egregii, ſincere grateque dilecti, ad requiſitionem & continuatam inſtantiam veſtrarum paternitatum, ut ad ſacrum concilium nos quantocius conferremus ſatis conflavimus operas noſtras atque ſtudium, ut conſiliis veſtris nos conformare poſſemus. Quemadmodum profecto ipſi concilio & rebus pe- ANNO CHRISTI 1433

ragendis, per præſentiam noſtram non modicum commodi eventurum ſperavimus, ſicque res noſtras aptavimus, ut ſive per terram, ſive per mare diſponeremus recedere, omnibus periculis & diſcriminibus parvipenſis. Verumtamen, approbante domino ſummo pontifice ſacrum concilium, ad perſuaſionem nonnullorum notabilium virorum, & etiam oratorum noſtrorum, & imperii ſacri principum electorum, qui nobis hujuſmodi bullas exhibebant, nobiſque receſſum noſtrum ſine imperialib. inſulis noſtris penitus diſſuadebant. cum ſanctitate ſua concordes remanſimus in deificis licitis & honeſtis; ſicque per totum iſtum menſem Apr. cum ſanctitate ſua in Viterbio conſtituemur, & uſque medium Junii, vel prius in urbe Romana a ſanctitate ſua coronabimur, præſtabimuſque & innovabimus ſibi illa juramenta, quæ noſtri prædeceſſores Romanis pontificibus præſtiterunt. Iſtudque adjecimus, quod ipſum manutenebimus, quantum cum Deo poterimus: quoniam nos uſquequaque ad alia obligare non promiſimus, nec promittemus. Et hæc veſtris paternitatibus ideo deſcribimus, ut ſi aliquis hanc concordiam ſiniſtre initam forſitan interpretari vellet, illud a veſtris paternitatibus non credatur. Quoniam hæc concordia bonis reſpectibus facta eſt, diſpoſitique ſumus ſemper ipſi concilio, juxta bullam per nos traditam, in proſecutione illorum, pro quibus ipſa ſynodus eſt congregata, plenarie favere, & conſtanter adhærere. Certificantes vos, quod niſi ſanctitas ſua ſæpedictum concilium approbaſſet, indubie ſine noſtris coronis, quas propter facta ipſius concilii tanto tempore prætermiſimus, ad propria rediiſſemus, quemadmodum de his omnibus illuſtris princeps & locum tenens noſter dux Willermus V. P. poterit clarius informare, cui in dicendis velitis credere tamquam nobis. Datum Senis die XV. menſis aprilis, regnorum noſtrorum anno Hungariæ XLVII. Romanorum XXIII. Bohemiæ XIII.

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum rex ſemper auguſtus, ac Hungariæ & Bohemiæ, &c. rex.

Ad mandatum domini regis Gaſpar Sligk

EPISTOLA MAGISTRI GENERALIS

Ordinis B. Mariæ Theutonicorum, ad concilium Baſileenſe

Magnum ducem Lituaniæ paratum eſſe ad ineundum pacem cum rege Poloniæ.

Ib. p. 582. REverendiſſimis in Chriſto patribus ſacroſanctum generale Baſileenſe concilium agentibus dominis & patribus noſtris meritodiſſimis humillima recommendatione cum ſinceriſſima promtitudinis exhibitione jugiter anteniſſa.

Reverendiſſimi patres & domini, domini noſtri glorioſiſſimi, noſtris annexas ſuſcepimus litteras revorendiſſimarum paternitatum veſtrarum illuſtri duci magno Lituaniæ & Ruſſiæ mittendas: quas exacta cum feſtinantia eidem duci magno Swidrigal non obmiſimus deſtinare, nihilominus ſcriptis noſtris ad pacem & concordiam cum ſereniſſimo rege Poloniæ ipſum exhortando ineundam. Quem quidem ducem magnum ad pacem conſequendam promtum re-

ANNO CHRISTI 1433.

☞ nerimus & paratum: ipſo tamen ad dominia A ſpoliata prius reſtituto, & ad informandas reverendiſſimas P. V. de hac ſua ſpoliatione, ipſius oratorem ſeu procuratorem conſtitutum honorabilem virum dominum Andream Pfaffendorff decretorum doctorem, ordinis noſtri profeſſum, cum pleniſſimo mandato in brevi coram V. R. P. reperietis comparentem notabilemque ambaſſiatam præfatus magnus dux ad V. R. P. tranmiſiſſet, ſi ad dominia, quibus per ducem Sigiſmundum ſuffragiis Polonorum traditorie eſt ſpoliatus, eſſet reſtitutus. Cui tamquam catholico principi P. V. R. ut reſtituatur auxilium dignentur præſtare & favores. Nam ipſe ſic reſtitutus, aptus eſt & erit cum potentia ſua fidem ampliare catholicam: pro quo omnipotens perſonas veſtras reverendas conſervare dignetur incolumes pro regimine univerſalis eccleſiæ feliciter & longæve. Datum in caſtro noſtro Marienburg, ipſo die B. Marci, anno Domini MCCCCXXXIII.

V. R. P. humilis & devotus frater Paulus Ruſdorff, ordinis B. Mariæ Theutonicorum Hieroſolymitanus magiſter generalis.

EPISTOLA PHILIPPI

Ducis Burgundiæ, ad concilium Baſileenſe.

Commendat patribus confeſſarium ſuum ad epiſcopatum Autiſſiodorenſem e Bethleemitano translatum.

I. 7. 583. SAcroſancta univerſalis eccleſiæ generali concilio Baſileenſi, &c.

Reverendiſſimi reverendique in Chriſto patres ſpectabiles & præclari, placuit ſanctitati domini noſtri papæ nuper providere reverendo in Chriſto patri confeſſori & conſiliario noſtro (a) dilecto & fideli epiſcopo Bethleemitano de epiſcopatu Autiſſiodorenſi, ipſum de Bethleem ad eumdem epiſcopatum Autiſſiodorenſem transferendo. Verum, decanus (b) eccleſiæ Autiſſiodorenſis ſupradictæ, prætextu cujuſdam prætenſæ quam de ſe aſſerit electionis, D jam dictum noſtrum confeſſorem ad ſacrum Baſileenſe concilium citari procuravit, intendens ſibi vexationes poſſibiles inferre, & novitates indebitas ſuſcitare, non ſine gravi periculo ſeu totali perditione civitatis Autiſſiodorenſis & totius diœceſis, quæ quidem civitas ſub noſtro conſtituitur dominio: cujus tuitioni affectu pariter intendentes & affectu, dictam proviſionem ſollicite promovimus, tamquam nobis clero totique plebi civitatis & diœceſis hujuſmodi gratam & fructuoſam. Quapropter reverentias veſtras ſummis affectibus deprecamur, quatenus in hoc negotio quod habemus ſingulariter recommiſſum, taliter procedere, procedique curare velitis, quod ſanctiſſimus dominus noſter in ipſa diſpoſitione non irritetur, menſque noſtra a ſuo deſiderio minime fraudetur, ſignificantes quæque veſtra beneplacita, quæ poſſetenus toto conamine curabimus adimplere. Reverendiſſimi reverendique in Chriſto patres ſpectabiles & præclari, omnipotens vos dirigat in proſperis & votivis. Scriptum in oppido noſtro Middeburgenſi, XXVI. die Aprilis. ANNO CHRISTI 1433.

Devotus eccleſiæ filius Philippus Burgundiæ, Brabantiæ, & Limburgiæ dux &c. Flandriæ, Arteſii, Burgundiæ, Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ & Namurci comes, veſtris beneplacitis paratus.

Salmandre.

EPISTOLA ULRICI

Electi Trevirenſis, ad concilium Baſileenſe.

Petit ne credatur litteris decani & quorumdam adverſus eum.

R Everendiſſimis in Chriſto patribus & do- Ib. p. 584 minis, ſacroſanctæ Baſileenſi ſynodo in Spiritu ſancto legitime congregatæ, præſidentibus dominis, & amicis meis præcolendiſſimis, B cum recommendatione humillima promtiſſimæ voluntatis obedientiam.

Reverendiſſimi in Chriſto patres, domini ac amici præcolendiſſimi, grate ſincereque dilecti, ex tranſperſa in populum fama mihi innotuit, quod venerabilis decanus certis cum capitularibus eccleſiæ meæ Trevirenſis, quædam ſtrepentia admodum querulosa adverſum me, militiam, incolas, ſubditoſque meos coram ec percelebri ſacroſanctaque concione V. R. P. conſcripta produxere. Cum ergo qua ſerie hujuſmodi contexatur ſcriptum uſque huc rimari nequiverim, nec prout res poſtulat ipſa, nec juxta facti qualitatem, reſpondendi defenſandique mihi patuit facultas. Et præterea R. P. V. perC lucidum agnovere, partibus contendentibus duabus, ad unius relata dumtaxat ferenda non extat ſententia, alterius ignota cauſa. Quare animus ad R. P. V. probatam clementiam, quæ ſe dignis petentibus ſuæ munificientiæ donaria liberalius impertitur, proniſſimis me dirigit curſibus, humili prece pulſans: ſi quæ dicti decanus ac capitulares præfata querulosa V. R. P. duxiſſent, dixerintve ſignificanda ſcripta, velint eædem V. R. P. eorumdem me exemplaribus paternis edocere clementius, ac mearum ſuffragio expenſarum, in uſus hæc tranſmittere proprios. Experientur enimvero P. V. R. ex reſponſali, quem fide credita, teſtimonio, immo ſtabilito affirmare decrevi tenore, perſonam D adeo criminoſam deteſtandamve non exiſtere meam, quemadmodum contrariæ meæ partis rancoroſa editio lividis in me ſævit morſibus, cupiens, licet demeritis non exigentibus, famam dilaniare meam, quam promtiſſimis ſemper propoſui illæſam ſervare ſtudiis.

Et ſi iidem ipſi decanes & capitulares quorumdam teſtimoniorum conſcriptorumve prætextu ſuper derogando honori una cum fama meis, in paternos veſtros recurrerent amplexus, oro non aſſumantur fide, neque mancipentur prona, niſi ad hæc intellecto quid reſponſurus defenſuruſque decreverim, prout ingenti mihi cautela opus eſſe conſtat. Volabat enim ſparſim ſatis in patriam fama, quod E cum ſæpefati decanus & capitulares diffidatis contra poſitiſque hoſtibus meis incolis civitatis Trevirenſis, conſpiratorio quodam tractatu ſe mutuo colligantes, patentibus novere modis, cum memorati Trevirenſes adverſum me ruminarent, teſtimonia credita prorſus cernentur.

Ea præter ſolitum eſſet, eo ipſo ſententia-

liter

(a) Laurentio Pino ordinis Prædicatorum conventus Senonenſis.
(b) Petrus de Longolio, qui anno 1439. electus epiſcopus Autiſſiodorenſis Laurentio ſucceſſit.

liter in me procedi teſtimonio, cum oppoſitam partem rurſus fovere dinoſcantur. Poſſent inſuper ipſi decani una cum capitularibus notariis ad vota requirere velle, inſtrumenta producturi cum nonnullis confectionibus ſigillorum munimine roboratis, quarum nihilominus compagines infringi conſtaret; attento quod hac hora & in Baſilea & in circumvicinis territoriis ut plurimos noverim in me ſævientes æmulos, qui forſaſſis cauſam non foventes meam, velate rei qualitate, diſpendioſa eructarent teſtimonia.

ANNO CHRISTI 1433.

Quamobrem etſi memoratas editiones cum producendis inſtrumentis coram R. P. V. contingat propalari, dignentur intuitu prætactorum humilium affectuum meorum eædem V. R. P. ſuſpenſa ſententia, tam ſuper tranſmittendis exemplaribus, quam ſuper conſignando mihi termino ad afferendum oppoſita cum evidentia veritatis ſtabilitæ piis diſcernere medelis. Et ſi rurſum innotuerit militiam, burgenſes, ſubditoſque diœceſis meæ his ipſis deprehendi ſcriptis, confido pleniſſime quanto innocentiores impoſiti criminis cenſeantur, tanto ferventioribus defenſabunt ſe conatibus. Et qui ſuper reconciliatione totius univerſi in Spiritu ſancto congregati eſtis, dignetur Altiſſimus ſeptiformem ejus gratiam uberioribus inter vos augmentare commodis, mihi ad tempora præcipienda longiora. Datum Erembrechtein meo ſub ſigillo, die penultima menſis Aprilis, anno Domini MCCCCXXXIII.

V. R. P. humillimus Ulricus electus Trevirenſis.

CONFIRMATIO CONVENTIONIS

Cujuſdam inter comitem Palatinum Rheni & Conradi Ratiſponenſis epiſcopi.

Ex Lunig. Sp. c. p. 691.

SAcroſancta generalis Synodus Baſilienſis in Spiritu-ſancto legitime congregata univerſalem eccleſiam repræſentans, ad futuram rei memoriam. Juſtis & honeſtis ſupplicum votis, illis potiſſime, quæ eccleſiarum, præſertim Cathedralium utilitatem ac pacem, & quietem fidelium, nec non animarum ſalutem reſpiciunt, Synodali convenit auctoritate favorabiliter annui, & ea quæ pro illis optato effectui mancipandis inter ipſarum eccleſiarum Prælatos & ſeculares Principes pie & provide tractata & peracta ſunt, ut firma & illibata perſiſtant, eadem decet auctoritate etiam communiri. Exhibita ſiquidem nobis nuper pro parte venerabilis Conradi epiſcopi Ratiſponenſ. & dilectorum eccleſiæ filiorum Præpoſiti Decani & capituli eccleſiæ Ratiſponenſ. petitio continebat quod alias Caſtro in Werde Ratiſponenſ. diœceſis cum dominio juribusque & pertinentiis ſuis, ad dilectum eccleſiæ virum nobilem virum Wilhelmum comitem Palatinum Rheni & Bavariæ Ducem jure hæreditario legitime devoluto, nonnulliſque amicabilibus inter epiſcopum, præpoſitum, decanum, capitulum, & ducem ſuper reſtitutione caſtri & dominii Jurisque & pertinentiarum prædictorum per ipſum ducem facienda collocutionibus ſeu collationibus præhabitis; tandem idem Dux, receptis per eum pro ipſo caſtro, quod progenitoribus & prædeceſſoribus ſuis Bavariæ ducibus, pro viginti quatuor millibus florenis de Ungaria impignoratum fuerat, duntaxat decem millibus octingentis & triginta florenis Rhenenſibus, qui computatis etiam fructibus per eundem Ducem, ex illo caſtro a tempore, quod illud tenuit, perceptis, & illis de majori ſumma ſibi debita, juſto calculo defalcatis, eidem reſtabant, & quos pro prædicti caſtri ac dominii juriumque & pertinentiarum ejuſdem recuperationem expoſuerat, illud cum dominio ac juribus & pertinentiis ſuis univerſis, præfato epiſcopo & ſuis ſucceſſoribus epiſcopis Ratiſponenſ. futuris, ac dictæ Ratiſponenſ. eccleſiæ, in honorem omnipotentis Dei, omnium bonorum retributoris, ac pro pace inter eos ac ipſum ducem, ſucceſſoreſque ſuos perpetuo conſervanda, nec non pro ſuæ, ac præfatorum progenitorum ac prædeceſſorum animarum ſalute de mera ſua libertate, ſponte reſtituit, ac etiam aſſignavit. Hoc pacto videlicet, quod tam ipſum in Werdo, quam Tuembſtauff prope Ratiſponam, & Hochenburg circa Enum, quæ in aliquorum proborum manibus ſub ipſe reſtitutionis ipſi Ratiſponenſ. eccleſiæ faciendæ poſita exiſtunt, cum reſtituta fuerint. Nec non etiam Hohenburg in Norico, non obligatum, Friſingenſ. & dictæ Ratiſponenſ. diœceſis ad ipſam eccleſiam Ratiſponenſ. legitime pertinentia caſtra cum dominiis ac juribus & pertinentiis ſuis, eccleſiæ perpetuo remanere, & nequaquam per epiſcopum, Præpoſitum, decanum, & capitulum præfatos vel eorum ſucceſſores impignorari, vendi, obligari, aut alias qualitercumque ab ipſa eccleſia alienari debeant, quod ipſi dicto Duci, ſuiſque hæredibus & ſucceſſoribus etiam promittere teneantur, neque per eoſdem facta reſtitutione prædicta, cum caſtris ipſis contra dictum ducem ac dilectum eccleſiæ filium nobilem virum Erneſtum ejus fratrem, eorumque filios legitimos, de ſuis lumbis deſcendentes, per ſe vel alium ſeu alios, aliquid contra rationem vel juſtitiam, temere valeat attemptari. Quod quicumque epiſcopus, ac etiam præpoſitus, decanus, & canonicus Ratiſponenſ. præſentes & futuri recepti & in antea recipiendi, præmiſſa omnia & ſingula, ſub privatione dignitatum & aliorum cujuſcunque qualitatis fuerint beneficiorum ſuorum omnium, nec non habilitatis ad illa, & ſimilia impoſterum obtinenda, pœnis, quas ſi ſecus egerint, ipſo facto incurrant, firmiter & inviolabiliter in perpetuum obſervare; Nec non ſuper hoc juramentum præſtare, ac præpoſitus & decanus moderni, nec non capitulum eccleſiæ Ratiſponenſ. novum inde ſtatutum in eadem eccleſia perpetuo obſervandum & aliis illius ſucceſſoribus injungendum facere teneantur, prout in certis autenticis deſuper confectis litteris dicitur plenius contineri. Quare pro parte præfatorum Conradi epiſcopi, præpoſiti, decani, fuit nobis humiliter ſupplicatum, quatenus reſtitutioni & aſſignationi per ipſum ducem, ut præmittitur, factis, ac aliis præmiſſis, pro eorum ſubſiſtentia firmiori robur Synodalis confirmationis adjicere, & alias ſuper his, oportune providere, auctoritate prædicta dignaremur. Nos igitur, qui inter cunctos Chriſti fideles pacem vigere, intenſis deſideriis affectamus, & eccleſiarum utilitati, ac animarum ſaluti libenter intendimus, de præmiſſis plenius informati, hujuſmodi ſupplicationi inclinati, reſtitutionem & aſſignationem eaſdem, nec non omnia & ſingula præmiſſa,

ANNO CHRISTI 1433.

ac

ANNO CHRISTI 1431.

ac inde ſecuta quæcumque rata & grata habentes, & quoſcunque defectus ſi qui interverunt in eiſdem, dicta auctoritate ſupplentes, ea omnia & ſingula eadem auctoritate confirmamus & approbamus, ac præſentis ſcripti patrocinio communimus. Decernentes & dicta auctoritate ſtatuentes, quoſcumque epiſcopos, Præpoſitos, decanos & canonicos Ratiſpon. pro tempore exiſtentes, qui pacto prædicto directe vel indirecte, quovis quæſito colore, in aliquo contravenirent, quod eis ſub prædictis, qui autem contra ea Apoſtolicas ſeu quaſvis alias litteras, impetrarent aut etiam impetratis uti pertinaciter præſumpſerint, quod eiſdem ſub perjurii pœnis non liceat, eaſdem fore pœnas ipſo facto incurſuros. Non obſtantibus tam Apoſtolicis, quam in provincialibus aut ſynodalibus Conciliis editis generalibus vel ſpecialibus conſtitutionibus, ac dictæ Ratiſponenſ. eccleſiæ, etiam juramento, confirmatione apoſtolica, vel quacunque firmitate alia roboratis ſtatutis & conſuetudinibus, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam confirmationis & approbationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli ejus, ſe noverit incurſurum. Datum Baſileæ VI. Non. Maii, Anno Domini Milleſimo Quadringenteſimo Triceſimo tertio.

EPISTOLA EUGENII PAPÆ IV.

Johanni de Mella, Johanni archiepiſcopo Tarentino, Thomæ epiſcopo Tragurienſi, Ludovico & Nicolao abbatibus.

Deputat eos ad concilium ut ſuo nomine & præſideant.

Ex Mat. to VIII. p. 580.

EUgenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio magiſtro Jo. de Mella notario ac referendario, & venerabilibus fratribus Johanni archiepiſcopo Tarentino, Thomæ epiſcopo Tragurienſi, nec non dilectis filiis Ludovico S. Juſtinæ, & Nicolao S. Mariæ de Moniacis apoſtolicæ cameræ auditori, monaſteriorum abbatibus S. & A. B.

Cum ex certis rationabilibus cauſis de venerabilium fratrum noſtrorum conſilio decreverimus, ut generale concilium in civitate Baſileenſi per legatos noſtros, noſtro & apoſtolicæ ſedis nomine præſidentes celebretur, non obſtante diſſolutione alias per nos facta, prout in noſtris litteris ſuper inde ſub data XVI. calendas Martii confectis plenius continetur. Cumque aliqui ex prælatis præſidentibus, ut præmittitur, deputatis, videlicet venerabilis frater noſter Jordanus epiſcopus Sabinenſis, & dilectus filius Angelotus tituli S. Marci presbyter S. R. E. cardinales & apoſtolicæ ſedis legati ob multa in his partibus incumbentia, ſine magnis incommodis & ſuſpicione maximi detrimenti ipſarum partium, ac etiam propter adventum cariſſimi filii noſtri Sigiſmundi Romanorum regis illuſtris ad almam Urbem, ob quem ipſorum cardinalium præſentia nobis plurimum neceſſaria exiſtit, uſque in præſentem diem non potuerint iter ſuum ad dictam civitatem Baſileenſem arripere. Conſiderantes quoque contingere poſſe, quod venerabilis frater noſter Petrus Albanenſis epiſcopus, & dilectus filius Nicolaus tituli S. Crucis in Jeruſalem presbyter S. R. E. cardinales, etiam legati & præſidentes per nos deputati, ex bonis & honeſtiſſimi cauſis forſitan necdum finitis adhuc plurimum occupati, pari modo ad dictam civitatem Baſileenſem venire tardarent: nolentes ex his ipſum concilium aliqualiter retardari, ſed potius quæcumque ad reformationem morum, extirpationem hæreſum, concordiam, pacem & unitatem, necnon commodum & augmentum religionis & reipublicæ Chriſtianæ pertinent, veluti ſemper optavimus, indilate promoveri, & ad deſideratum finem perduci; vos, ſeu illos ex vobis, quos dicto concilio pro tempore contigerit interſſe, fide, bonitate, & prudentia præclaros, ac in magnis noſtris & præfatæ eccleſiæ negotiis longa experientia comprobatos, ad præſidentiam ejuſdem concilii noſtro & ſedis apoſtolicæ nomine, loco dictorum cardinalium, & in ipſorum abſentia, de prædictorum fratrum noſtrorum conſilio deputamus, cum poteſtate ipſum celebrandi, ſecundum quod in litteris prædictis ſub data XVI. calendas Martii ſtatuimus, necnon continuandi, promovendi, tractandi, ordinandi, diſponendi, decernendi, concludendi & exequendi omnia & ſingula, de quibus in litteris noſtris ſuper deputatione, præſidentia & poteſtate præfatis cardinalibus conceſſa ſeu conceſſis ſub data Kal. Martii, anno II. confectis, & quemadmodum per dictas litteras prælatis cardinalibus dedimus in mandatis, plenius continetur, ratum & gratum habituri, quicquid ſuper præmiſſis per vos ſeu illos ex vobis, quos in dicto concilio pro tempore intereſſe contigerit, juxta facultatem per dictas litteras præfatis cardinalibus conceſſam ordinatum, ſtatutum, deliberatum ac decretum fuerit & concluſum; idque faciemus, auctore Domino, uſque ad ſatisfactionem condignam inviolabiliter obſervari. Quocirca circumſpectioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus injunctum vobis miniſterium laboris hujuſmodi, pro Dei ac noſtra & ſedis apoſtolicæ reverentia ſuſcipientes, illud in omnibus & ſingulis ſupradictis, juxta datam vobis a Domino prudentiam, omni induſtria & diligentia exſequamini, quo fructus optati proveniant, quos ſperamus. Super quibus omnibus & ſingulis ſupra præmiſſis plenam & liberam, auctoritate apoſtolica, vobis concedimus facultatem. Datum Romæ apud S. Petrum, anno Incarnationis Dominicæ MCCCCXXXIII. nonas Maii, pontificatus noſtri anno III.

De curia,

L. de Orto.

In plica, Ja de Laugusto.

LITTERÆ LEGATIONIS

P. P domini cardinalis S. Angeli, lecta in congregatione die Veneris V. Junii MCCCCXXXIII.

Ib. p. 587.

EUgenius epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilecto eccleſiæ filio Juliano S. Angeli diacono cardinali apoſtolicæ ſedis legato, S. & A. B.

Dudum ex certis rationabilibus cauſis decrevimus, ut generale concilium in civitate Baſi-

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

ſileenſi per legatos noſtros noſtro & ſedis apoſtolicæ nomine præſidentes celebretur, non obſtante diſſolutione ſeu translatione alias per nos facta, prout in noſtris litteris ſub data XXI. cal. Martii plenius continetur. Cumque te fide, circumſpectione, bonitate & prudentia præclarum, ac in magnis noſtris & Romanæ eccleſiæ negotiis diutina experientia comprobatum, cum præfatis legatis, ſeu aliis deputatis, aut deputandis, nominibus quibus ſupra, eiſdem concilio, de venerabilium fratrum noſtrorum conſilio, cenſuerimus præſidere, tenore præſentium tibi injungimus, ut cum legatis, ut præmittitur, deputatis, ſeu aliis in futurum forſitan deputandis, necnon cum quibuſvis loco eorum & in ipſorum abſentia per non deputatis ſeu deputandis, quæcumque ad reformationem morum, exſtirpationem hæreſium, concordiam, pacem & unitatem, necnon commodum & augmentum religionis & reipublicæ Chriſtianæ pertinent, prout per alias litteras noſtras ſub data nonas Maii anno III. declaravimus, in præmiſſis promoveas, eidem concilio pariter præſidendo cum honore, prærogativa, facultate & poteſtate, quæ ſingulis aliis, ut præmittitur, deputatis, ſecundum formam contentam in litteris legationis ſeu deputationis eorum ſub data calendis Martii anno II. ac data nonas Maii prædicta confectis, competere dignoſcuntur. Quocirca circumſpectioni tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus injunctum tibi miniſterium laboris hujuſmodi, pro Dei, noſtra, & ſedis apoſtolicæ reverentia, juxta datam tibi a Domino prudentiam omni ſtudio & induſtria exequaris, quo fructus optati proveniant, quos ſperamus, & in retributionem conſequi merearis felicitatis æternæ. Datum Romæ apud S. Petrum, anno Incarnationis Dominicæ MCCCC XXXIII VIII. idus Maii, pontificatus noſtri anno III.

In plica Ja. de Languſco.

L. de Venecits

EPISTOLA

Eugenii Papæ IV.

Venerabilibus fratribus ac dilectis filiis in ſacro generali Baſileenſi concilio congregatis

Mittit nuntios qui concilio præſideant, cui omnium favorum optat & promittit

5 p. 584. EUgenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus ac dilectis filiis in generali Baſileenſi concilio congregatis, S & A B

Poſtequam ſtatuimus in civitate Baſileenſi debere concilium celebrari nonnullos ex venerabilibus fratribus noſtris S. R. E. cardinalibus, apoſtolicæ ſedis legatos, ad præſidendum præfato concilio, noſtro & ſedis apoſtolicæ nomine, ad dictam civitatem Baſileenſem decrevimus tranſmittendos, intendentes præfatos legatos quamprimum ad prædictum concilium acceſſuros; verum quia ob multa gravia & arduа, ſtatum Romanæ eccleſiæ concernentia, ac etiam ob adventum cariſſimi in Chriſto filii Sigiſmundi Romanorum regis illuſtris, qui vix unu diets a præfata urbe diſſat, ipſorum legatorum, qui hic ſunt, præſentia permaxime neceſſaria nobis extiterit, & adhuc exiſtat; conſiderantes etiam poſſe contingere, quod reliqui ex præfatis legatis per nos deputatis ex arduis & honeſtiſſimis cauſis forſitan necdum finitis, adhuc plurimum occupati, pari modo ad dictam civitatem Baſileenſem venire tardarent, ne quid hujuſmodi concilii celebrationi impedimentum aliquod habeat, ſeu dilationem afferat, dilectum filium magiſtr Jo. de Mella notarium referendarium, ac venerabiles fratres Jo. archiepiſcopum Tarentinum, Thomam epiſcopum Tragurienſem, nec non dilectos noſtros filios Ludovicum S. Juſtinæ Patavinæ *, & Nicolaum S. Mariæ de Moniacis, apoſtolicæ cameræ auditorem, monaſteriorum abbates, viros utique bonitate, prudentia & ſapientia præſtantes, in præfato concilio nominibus quibus ſupra, loco dictorum legatorum & in ipſorum abſentia, & cum ea poteſtate, quam prædictis legatis antea conceſſimus, ceniuimus præſidere, que nadmodum in noſtris litteris ſuperinde confectis plene & ſpecifice continetur. Quamobrem fraternitates, circumſpectiones, ac devotiones veſtras hortamur in Domino, atque etiam in virtute ſanctæ obedientiæ tenore præſentium vobis injungimus, quatenus memores pietatis, officii & religionis juramenti, quibus ſanctæ ſedi apoſtolicæ, quæ vos genuit in viſceribus caritatis, obſtricti eſtis, præfatos, ut præmittitur, deputatos ad præſidentiam præfati concilii, ea, qua decet, reverentia ſuſcipientes, cum ipſis zelo ſancti Spiritus inflammati, his quæ ad reformationem morum, exſtirpationem hæreſium, pacem Chriſtianorum, honorem ſedis apoſtolicæ, & augmentum religionis & reipublicæ Chriſtianæ conducant, prout ad unumquenique pertinet, totis cordis & caritatis viſceribus intendere velitis. Singulari enim, teſtis eſt nobis ille qui nihil ignorat, & ſincero cordis teneimur deſiderio, concilium hujuſmodi ita ex inſtinctu ſancti Spiritus, in cujus caritate & fervore congregatos vos eſſe oportet, debere celebrari, ut debita divini honoris ac nominis exaltatio, congrua eccleſiæ reformatio, pacis & tranquillitatis totius populi Chriſtiani reductio & reintegratio conſequatur. O felicem diem illam, ad futurorum ſæculorum memoriam recolendam, in qua tam multi nobis, licet immerito, totique populo Chriſtiano bona largitor omnium bonorum conceſſerit intueri: Agite igitur, ac bonis ſinceriſque & in Deum erectis animis, eſtote ad ſingula quæque & ſalubria & ſancta eccleſiaſticæ reipublicæ, & univerſo populo Chriſtiano patranda & etiam reducenda, parati. Nos autem, quamvis ex legitimo impedimento effectum ſit, ut ad partes tam longinquas accedere, & ſic Baſileenſi concilio præſelle perſonaliter nullo modo inpræſentiarum valeamus, omnia tamen auxilia, omnes operas, omnes favores, ad hoc ut prædictum concilium bonos & proſperos ſucceſſus in Dei eccleſia habeat, conferemus; curabimus etiam, ut cœpimus, efficacem operam dare, ut prælati ex omni parte ad ipſum concilium Baſileenſe conveniant, cum non dubitemus eo plura & majora bona in dicta eccleſia fieri poſſe, quo plures operarii in agro dominico ad operandum fuerint conſtituti. Accedant præterea iſtuc quam-

ANNO CHRISTI 1433.

* alias Padanæ.

quamprimum oratores cariſſimi in Chriſto filii noſtri Sigiſmundi Romanorum regis illuſtris præfati, ne quid ipſi concilio favoris deſit a quibus etiam de noſtra mentis ſinceritate & ſervore circa eccleſiæ reformationem & omnia alia, de quibus ſupra præmittitur, efficiemini certiores. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno Incarnationis dominicæ MCCCCXXXIII. VI. idus Maii, pontificatus noſtri anno III.

ANNO CHRISTI 1433.

An L. de Orto.

MANDATUM

Domini ducis Burgundiæ, lectum in congregatione generali XXVI. Junii MCCCCXXXIII.

Ib. p. 590.

PHilippus Dei gratia Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, & Limburgiæ dux, Flandriæ, Artheſii, Burgundiæ, Palatinatus, Hollandiæ, Hannoniæ, Zellandiæ & Namurci comes, ſacrique imperii marchio, atque Friſiæ, de Salinis ac Machliniæ dominus, univerſis præſentes litteras inſpecturis ſalutem in vero ſalutari.

Etſi ab inceptione & prima convocatione ſacri concilii generalis Baſileenſis, in Spiritu-ſancto, quo duce regitur, legitime congregati, fuerimus ſemper intentionis atque ferventiſſimæ voluntatis eidem adhærere, prout aſſidue abſque ulla hæſitatione hucuſque firmiter aſſentientes adhæſimus & adhæremus, noſtroſque nuncios & oratores ac illud pro ſe tam ſancta tamque ſalubri & neceſſaria, quæ ibidem agenda foret & tractanda, cum aliis eadem de cauſa ibidem congregatis ſeu congregandis, deſtinare. Attamen multis in negotiis publicis & privatis ſuper modum & numerum interim & uſque ad modicum citra tempus elapſum impediti, noſtræ mentis deſiderium & ſalubre propoſitum vix hactenus, in noſtra non mediocrem diſplicentiam & cordis mœſtitiam, valuimus adimplere. His vero jam Dei dono aliquantiſper pacatis, & tranquille diſpoſitis, quod in votis eſt pleno libet affectu ſub duce Chriſto ſtudioſe proſequi, votivoque effectui demandare. Notum itaque facimus, quod nos ad plenum confidentes de probitate, induſtria, fidelitate & reliqua virtute reverendi in Chriſto patris epiſcopi Nivernenſis, nec non dilectorum & fidelium conſiliariorum noſtrorum domini Guillïberti *de Launoy*, domini de Villari valle militis & cambellani noſtri, magiſtrorum quoque Johannis de Fruyno theſaurarii eccleſiæ Biſuntinenſis in legibus, Johannis Viviani archidiaconi de Belna, & Roberti Auclou canonici Pariſienſis in decretis licentiatorum, ipſos & quemlibet ipſorum in ſolidum fecimus, conſtituimus & ordinavimus veros & indubitatos ambaſſiatores noſtros & nuncios ſpeciales ad prædictum ſacrum generale concilium Baſileenſe, dantes & concedentes per eaſdem præſentes illis & eorum ſingulis omnimodam poteſtatem & facultatem plenariam adhærendi primum nomine noſtro antedicto ſacro concilio, etiam approbandi, comparendique & exhibendi ſe pro nobis in eodem coram quibuſcumque principibus eccleſiaſticis & ſecularibus, præſidentibus, judicibus, officiariis deputatis, & aliis quibuſve perſonis ibidem conſtitutis. In omnibus inſuper congregationibus generalibus & particularibus ſeſſionibus ceteriſque cœtibus & locis, actibus quoque & rebus univerſis ejuſdem concilii opportunis; nec non agendi, tractandi, conveniendi, diffiniendi & concludendi una cum reliquis ſuper materiis & agibilibus quibuſcumque in eodem concilio tractandis & expediendis, tam pro reformatione generali eccleſiæ in capite & in membris, quam exſtirpatione hæreſum & ſchiſmatum, pacificationeque regnorum, & aliorum Chriſti-fidelium, & generaliter omnia alia & ſingula quo ſupra nomine faciendi, gerendi & exercendi, quæ in præmiſſis & circa præmiſſa neceſſaria fuerint, ſeu quolibet modo opportuna; & quæ nos ipſi faceremus aut facere poſſemus, ſi præſentes & perſonaliter intereſſemus. Promittentes bona fide & in verbo principis, nos ratum & gratum perpetuo habituros quicquid per præfatos ambaxiatores noſtros & eorum ſingulos actum, dictum, geſtumve fuerit in præmiſſis, ſeu quomodolibet alias expeditum. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum præſentibus litteris juſſimus apponendum. Datum in villa noſtra Bruxellenſi, die XI. Menſis Maii, anno Domini MCCCCXXXIII

ANNO CHRISTI 1433.

Per dominum ducem,

G. Serarii

EPISTOLA

Syndici & conſilii civitatis Avenionenſis ad concilium Baſileenſe

Monent concilium de expeditione ſuſcepta adverſus comitatum Venaſſini a cardinali Fuxenſi & ejus fratribus.

Ib. p. 590.

REverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis ſacrum generale Baſileenſe concilium digne celebrantibus, &c.

Reverendiſſimi, &c. humillima recommendatione præmiſſa. Non ſine cordis compunctione maxima cogimur ex debito noſtræ fidelitatis, quo eccleſiæ univerſali per hoc ſacrum concilium repræſentatæ, aſtricti ſumus, quæ in his partibus eidem eccleſiæ ſubditis dietim obveniunt, in eccleſiæ ſanctæ Dei non modicam injuriam, dicti ſacri concilii contemtum, & ſubditorum ejus læſionem inexplicabilem enarrare. Nempe ſiquidem, patres & domini reverendiſſimi, nudius tertius ingreſſi ſunt comitatum Venaiſyni, ad eccleſiam Romanam pertinentem, domini cardinales de Fuxo & fratres ejus cum exercitu gravi, uſque ad ſummam duorum militum equitum, & ducentorum peditum, & ultra, & dietim augmentantur, paſſagio eis conceſſo per Pontem Spiritus ſancti, deferentes vexillum cum armis domini noſtri papæ, emittentes clamorem: Vivat papa & dominus cardinalis de Fuxo ejus vicarius. Eſt autem ipſe dominus cardinalis aſſociatus quinque epiſcopis & duobus abbatibus, epiſcopo videlicet Lauduneuſi, Conſeranenſi, qui totius mali auctor exiſtit, Aduenſi, Apamienſi & Bethleem, abbate de Lezaro, & quodam alio cujus nomen ignoramus. Practica pur eos tenta eſt hæc. Veniunt prælati prædicti ante villas dicti comitatus, & faciendo blandos eorum ſermones, quanta populis ad exaltationem domini noſtri papæ, ad oppreſſionem vero conſi-

cilii, & civitatis præſentis ignominiam, explicare non poſſemus; & ubi cum verbis damnatis prædictis obtinere non poſſunt eorum damnatum propoſitum, comminationes inferunt mortiferas, non ſolum animarum, immo corporum & bonorum; & ſpecialiter de faciendo (a) vaſtum, & deſtruendo blada & vineas, & alia innumerabilia mala faciendo. Die dominica proxime lapſa de ſero ipſis applicatis ante villam de Abolena comitatus prædicti, ſuper qua fundatum eſt collegium ſtudentium civitatis Avenionenſis, uſque ad numerum XXIV. ſtudentium, per bonæ memoriæ dominum cardinalem Oſtienſem, ad ſuggeſtionem & totalem inductionem dicti Conſeranenſis executoris teſtamenti, ac etiam principalis ordinatoris collegii prædicti, dicta villa fuit poſita ad obedientiam dicti domini cardinalis de Fuxo, & in ſummitate eccleſiæ prædictæ villæ, poſitæ (b) banderiæ papæ & dictorum dominorum de Fuxo, & facti ſonitus campanarum non modici, cum inexplicabili gaudio, & civitatis præſentis contumelia pariter & offenſa; & demum infra eamdem villam dimiſſa ſtabilita certarum gentium armorum, diſcurrunt per villas & loca comitatus prædicti, modum & formam, de quibus ſupra, continue obſervantes. Et quia patria eſt pauperrima victualibus, locaque ſunt multa, nonnulla gentibus depopulata, alia vero debiliter clauſa, alia vero modis quibus ſupra, ſeducta, dubium eſt, niſi Deus & veſtræ reverendiſſimæ paternitates celeriter provideant, de totali dicti comitatus ſubverſione. Reverendus in Chriſto pater dominus Valentinenſis (c) epiſcopus & rector ejuſdem hucuſque fecit quod potuit: qui continue in Carpentatore reſidet, ſuccurſum ducentorum hominum armorum per hanc civitatem ſoldatorum, una nobiſcum languentes ſpectando. Sed quicquid ſit, ſecundum ſuas litteras ad nos directas ſatis deſperat, quod etiam villæ majores comitatus ejuſdem ſe parare velint ad defenſionem. Nam nec uſque in hodiernum diem induci potuerunt, neque poſſunt induci de præſenti ad contribuendum una cum civitate præſenti, etiam uſque ad unum obolum pro defenſione prædicta. Et niſi occurratur, dubium eſt quod exercitus prædictus una cum gentibus dicti comitatus ſe convertat contra civitatem præſentem; quod ſi ita fieri contingeret, quod Deus avertat, ad incommoda non modica, periculumque deſtructionis totalis hæc civitas eſſet parata. Et quia P. R. hæc civitas ſemper fuit & eſt eccleſiæ ſanctæ Dei fideliſſima, & fecunda ſedes, a multis propterea exoſa, & a magnis temporibus citra propter factum eccleſiæ quaſi depauperata, abſque eo quod ab eccleſia reformationem ſeu conſolationem quamcumque effectualem hucuſque perceperit, & noviſſime hæc damna his temporibus ei parata, propter obedientiam ſacro concilio præſtitam evenerunt; ſupplicamus humilius quo poſſumus eaſdem V. P. R. quatenus pio & paterno affectu eidem compatientes, dignentur de convenienti remedio atque ſubſidio adverſus inconvenientia prædicta eidem providere. Nam præter mala jam ſuſtentata, diſpoſiti ſumus, etiamſi totus comitatus eſſet perditus, adhuc majora pati, quantum nobis poſſibile fuerit, non obſtante quod multi domini de tractatu concordiæ ſe interponant; & hodie in Carpentorate cum ſalvo conductu ingreſſus eſt ſenneſcallus Belli cadri cum domino rectore, conſenſu reverendiſſimi in Chriſto patris domini gubernatoris & conſilii civitatis præſentis, interveniente, ſuper aliquo tractatu colloquium habens. Sed quicquid ſit, qualiſcumque fiat tractatus, concluſio dominorum de Fuxo eſt habere obedientiam civitatis & patriæ expeditam: quod animi noſtri patienter audire non tolerant. De remediis autem adhibendis, hoc eiſdem paternitatibus veſtris reverendis diſcutiendam relinquimus, quæ illorum notitiam habent luce meridiana clariorem. Hæc licet tædioſe intimare eiſdem diſpoſuimus ad fines & effectus prædictos, & ne civitas a tantis paternitatibus, quicquid evenire contingat, poſſit in futurum redargui; quam patriam eccleſiæ ſibi circumvicinam dignentur eædem paternitates reverendiſſimæ tueri & protegere favoribus & auxiliis opportunis, ut illis intervenientibus, & celeriter ipſa poſſit, ſicut affectat, eccleſiæ ſanctæ Dei continue ſubjici, famulari & conſervari; quod eis concedat ille cujus cauſa agitur, qui eaſdem ſalvet, protegat cum felicibus incrementis, deique eccleſiæ ſuæ ſanctæ inimicorum proſtrationem feliciter & votive. Poſt hæc P. R. hodie XIII. maii civitas Carpentorate, quæ caput eſt comitatus Venaiſini, abſque aliæ violentia, interveniente tractatu inter eos inito, præfato domino cardinali de Fuxo, & ſimiliter quaſi omnia loca pro majori parte dicti comitatus, præſtiterunt obedientiam totalem, & eras cum exercitu ſuo, ut dubitamus, erit ante præſentem civitatem, quia jam eſt in loco de Montibus, ad tres leucas prope Avenionem. Nos enim ad viam defenſionis parati, ejus inductionibus, quantum poterimus, bono corde reſiſtemus. Subſequenter hodiernæ, XI. horæ ante meridiem, ipſe dominus cardinalis cum fratribus & prælatis ſuis locum prædictum Montiliorum deſerunt, & apertis januis civitatem Carpentoratenſem intraverunt: qui fuerunt recepti cum gaudio & exultatione, campanis pulſatis, & alia lætitiæ ſolemnitate ſervata, &, ut mandaverunt, cras contra Avenionem comminati ſunt dare aſſaltum contra locum Pontis Sorgiæ, ſed, ut ſperamus, non prævalebunt, quia potenter & ſtrenue dabitur eis repulſa. Scriptum Avenione die XII. maii MCCCCXXXIII.

Earumdem paternitatum veſtrarum reverendiſſimarum humillimi ſervitores ſyndici & conſilium civitatis Avenionenſis.

ANNO CHRISTI 1433.

MANDATUM

Johannis de Tuſignano Ferrarienſis epiſcopi.

Procuratorem eligit ut nomine ſuo aſſiſtat conſilio Baſileenſi.

Ex Autog. Ferrarenſi erutum & miſſum D. Canon. Joſeph Antenor Scalabrini.

IN Chriſti nomine amen. Anno ejuſdem nativitatis milleſimo quadringenteſimo trigeſimo

(a) Id eſt devaſtationem, gallice *degaſt*.
(b) Id eſt vexilla, hinc banderarius pro vexillifero.
(c) Is fuit Johannes de Poitiers, frater Caroli epiſcopi Lingonenſis, Carolo Francorum regi catus.

ANNO CHRISTI 1439.

simo tertio, Indictione undecima, die quarto decimo mensis maii, tempore pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini, domini Eugenii divina providentia papæ quarti, Ferrariæ in episcopali palatio, in camera iustius domini episcopi Ferrariensis, præsentibus testibus vocatis & rogatis, Donno Octaviano filio magistri Johannis de sancto Martino canonico plebis sanctæ Mariæ villæ Vicueriæ diœcesis Ferrariensis, domino Antonio de Stephanelis rectore ecclesiæ sanctæ Agatinæ villæ Sablunceli inferioris diœcesis Ferrariensis, Ser Petro de Lardis notario, filio quodam Francisci de Lardis de contrata sancti Romani civitatis Ferrariæ, & aliis; sacrosanctæ generali Basileensi Synodo in Spiritu sancto legiptime congregatæ, universalem statum ecclesiæ refererti, reverendus in Christo pater & dominus dominus Johannes de Taufignano, Dei & apostolicæ sedis gratia episcopus Ferrariensis, ejus devotissimus filius, cum omnimoda subjectione, obedientia, reverentia ac devotione nostrum facit per hoc scriptum, quod omni intentione & animi sui destinatioone optaret ad præfatam sacrosanctam Synodum se personaliter transferre, id quod tanto cordis fervore fragravit & appetit, ut neque verbo neque litteris explicare queat. Cupit namque in ipso sacrosancto concilio se personaliter recipere, ut ejusdem concilii votis & impositionibus satisfaceret, & cum reverendissimis dominis, & patribus suis ibidem assistentibus conveniret & assisteret, ad obsequendum in hiis quæ concernerent tranquillitatem, & pacem sanctæ matris ecclesiæ & populi christiani; & ob id indefessis viribus . . . sine mora quærit viam vigilantem, solertissime insistit quoquomodo possit mutuo habere pecuniam causa Basileam accedendi. Verum quia omni jure impossibilitas excutatur; & eidem domino episcopo non modicum difficile, sed penitus impossibile sit hucusque prædicta sua optata implere propter tui & episcopatus antedicti paupertatem & egestatem notoriam & toti Ferrariensi populo manifestam, Nam episcopatus prædictus per antecessores ejusdem domini episcopi fuit involutus atque implicatus in tot & tantis debitis, & oneribus, quod hinc ad multos annos fæpedictus dominus episcopus cum parva & quasi nulla familia vix vivere poterit. Suppignoraverant enim Antecessores præfati bona & possessiones dicti episcopatus, quæ idem dominus episcopus exigere habuit evidentissima utilitate, & commodo episcopatus sui, & nisi sic exegisset, dictus episcopatus substantiis & bonis omnibus exinanitus, & penitus annichilatus fuisset. Solvit insuper ipse dominus episcopus tassam bullarum suarum isto primo anno præterito cum aliis oneribus consuetis; & quod deterius est, ex possessionibus antedictis nullum commodum, nulla utilitas, nulli fructus aut proventus anno isto præterito habiti sunt, obstante maxima, & notoria sterilitate, quæ accidit in toto territorio Ferrariensi. Quare prælibatus dominus episcopus sperans in misericordia & clementia & benignitate sacrosancti concilii supradicti & prælatorum ejus omni modo, via, jure, causa & forma quibus magis & melius potuit, & debuit, non revocando aliquem alium suum, & dicti sui episcopatus procuratorem; sed potius confirmando ac ex certa & deliberata scientia & non per errorem fecit, constituit, creavit, & ordinavit in suum & dicti episcopatus procuratorem, factorem, & certum nuncium spiritualem, & specialiter & expresse, venerabilem & egregium decretorum doctorem dominum Simonem de Valle, Venetum, absentem tanquam præsentem, ad comparendum, & se præstandum in dicto sacrosancto Concilio, & apud ipsum concilium supplicandum, exorandum, & deprecandum ac genibus flexis devotissime expetendum a sanctis venerabilibus patribus & dominis suis de concilio, ut per viscera misericordiæ Christi nostri dignetur ipsi domino episcopo suprascriptas justissimos excusationes admittere. Attento quod nullo modo credit prope recipere pecuniam causa proficiscendi Basileam; & si quid hucusque minime potuit reperire, dubitat quod esset cum omnimoda desolatione dicti episcopatus. Attamen non desistendo a dicta sua voluntate, sed illi continue insistendo in quantum possit ab impossibile se penitus excusando. Idcirco & ad impetrandam hanc liberam licentiam pro eodem domino episcopo, ut idem sacrosanctum concilium dignetur de gratia speciali misertri dicti episcopatus & concedere dicto domino episcopo quod ad dictum sacrosanctum concilium accedere non teneatur, offerendo se ubique ad pedes, & devotionem ac mandatum præfati sancti concilii paratissimum. Et nihilominus eidem domino Simoni procuratori dedit in mandatis specialiter & expresse, ut in eodem sacrosancto concilio interfit, vice & nomine, ac ut nuncius & procurator & pro ipso domino episcopo simul cum aliis domini prælatis ad tractandum &c.

L. † B. Ego Martinus natus quondam S. Bartholomæi de Schivetis imperiali auctoritate notarius publicus Ferrariensis, hec non notarius & scriba cameræ episcopalis.

ANNO CHRISTI 1439.

Hoc mandatum aut non fuit trasmissum aut non acceptatum; nam interfuisse hunc ipsum episcopum concilio constat ex litteris hic statim subdendis ex rei connexione, quanquam anno sequenti scriptis.

BASILEENSIS CONCILII

Facultas data eidem episcopo, ne redeat ad concilium.

Ex Autographo existente Ferrariæ in MS. Cod. misit D. Joseph Ant. Saxius Scalabrini Canon. Ferrar.

SAcrosancta generalis Synodus Basiliensis in Spiritu S. legitime congregata, universalem ecclesiam representans, universis & singulis præsentes litteras inspecturis salutem, ac omnipotentis Dei benedictionem. Et si cunctos Christifideles pro charitatis fine amplectimur; illos tamen singulari affectione prosequimur, qui se huic sacro concilio pro extirpandis hæresibus moribusque utriusque status tam ecclesiastici, quam sæcularis reformandis, ac pace in populo christiano procuranda legitime congregato incorporavimus. Hinc est quod venerabilem Johannem episcopum Ferrariensem, hujus sacri concilii membrum unitum & incorporatum, ac in eodem mensibus octo vel circa laudabiliter conversatum, favore prosequi

ſequi volentes gratioſo, eidem, ad inſtantes ANNO CHRISTI 1433. ipſius preces certiſque de cauſis urgentibus & neceſſariis perſonam ſuam & ejus epiſcopatum concernentibus, ab hoc ſacro concilio recedendi licentiam gratioſe dudum annuimus impartiri: ita tamen quod poſt octavas dominicæ reſurrectionis proximæ ipſe epiſcopus ad dictum ſacrum concilium bona fide perſonaliter redire promiſit, quod minime propter cauſas certas & legitimas, pro parte ſua coram vobis allegatas, adimplere valet; quare nobis humiliter ſupplicari fecit, quatenus a comparitione perſonali in hoc ſacro concilio ipſum excuſatum pro nunc habere dignaremur. Nos igitur his moti rationibus vobis, ut præfertur, expoſitis, attenta etiam corporis ipſius epiſcopi modica proſperitate, prout fide dignor noſcitur, & dicitur eſſe relatum. Eundem Johannem epiſcopum ab hujuſmodi comparitione, quouſque ſacrum concilium ſuper hoc aliud duxerit ordinandum, pro excuſato haberi volumus, & habemus per præſentes; maxime cum ipſe epiſcopus in receſſu ſuo procuratores idoneos & ſufficienti mandato loco ſui in hoc ſacro concilio conſtituit & ordinavit. Datum Baſileæ VI. id. martii anno a nativitate Domini MCCCCXXXIV.

F. Epiſ. Cumanſ.

Barneti ſubſcripſit.

EPISTOLA JOHANNIS

Regis Portugalliæ, ad concilium Baſileenſe.

Promittit oratores ad concilium ſe miſſurum, collectas vero pecunias in regno ſuo pro cauſa morum ad papæ nutum eſſe diſtribuendum

Fr. Mart. tomo VIII. 595. SAc unctæ generali ſynodo Baſileæ in Spiritus ſancto legitime congregatæ, univerſalem eccleſiam repræſentanti, Johannes Dei gratia regnorum Portugalliæ & Algarbii rex, Ceptæque dominus, filialem obedientiam cum ſubjectione debita & devota.

Diu Chriſtianæ religionis ſtatum, perſecutionem eccleſiæ, hæreticorum peſtem ac exinde varia Chriſtianorum diſſidia, ſtrages, civilia bella, morum deformationem non tam reſpeximus, quam filiali pietate deflevimus, idque ægrius tuliſſemus, in Paraclitus Spiritus ſanctus hanc ſacroſanctam Baſileenſem ſynodum in horum remedium legitime congregaſſet. Qua de re gratulamur plurimum, ſperantes de illius clementia, qui cum eccleſia ſancta ſe uſque ad conſummationem ſæculi manſurum pollicitus eſt, ut etſi Petri navicula in hoc tribulationis ſalo varios hæreticorum fluctus agitata tranſiliat, nullatenus tamen eadem naufragari permittet. Ex litteris a clementia veſtra per venerabilem abbatem Bonæ-vallis nobis delatis, piam exhortationem ſuper deſtinandis noſtris oratoribus ad prælibatam ſacroſanctam ſynodum percepimus, quam etiam venerabilis Jo. Sancii abbas S. Mariæ de Arnas, ſub credentiæ litteris vivæ vocis oraculo intimavit. Nos quoque ſacri concilii exhortationi, quam potius mandatum dicimus, obtemperantes, oratores noſtros quales decet ad antedictam ſanctam ſynodum decrevimus deſtinare forma, modo, ac tempore opportunis. Prælatos etiam regni noſtri quibus rami pium opus conveniet, quantum in nobis erit, ut ad hanc ſacram ſynodum feſtinent, exhortaturi. Cæterum cum pecuniæ Bohemorum cauſa hoc in regno habitæ, de mandato beatiſſimi domini noſtri papæ collectæ fuere, ſicut & harum collectionem, ita & diſtributionem aut aliam diſpoſitionem quamlibet, auctoritatem apoſtolicam credimus flagitare. Unde cum veſtra celtica providentia de exigendis his pecuniis aſſenſum apoſtolicum nacta erit, ſicut & in ceteris agendis nanciſci eſt ſolita, parati ſumus mandatis domini noſtri papæ & veſtris cum omni ſollicitudine obedire, accuratiſſime operam daturi, ut a quibuſcumque, apud quos hujuſce pecuniæ fore dicantur, Portugalenſibus epiſcopis eaſdem exigere valeat, ut mandatis. Spiritum ſanctum, qui eſt per appropriationem inexhauſtibilis fons, a quo optima data gratiarum & perfectiſſima dona virtutum uberrime fluunt, majorem in modum deprecamur, quatenus replere, inflammare atque illuſtrare dignetur ſuorum corda fidelium, mittatque ſuper vos Spiritum ſapientiæ & intellectus, Spiritum conſilii & fortitudinis, & timoris Dei. Illuminet veſtram intelligentiam fide, ut labes hæreſum extergatis, inflammet affectum caritate, ut quemadmodum hæc ſacra ſynodus in Spiritu ſancto, qui caritas eſt, congregata fuit; ita ſingulis in ea peragendis aſſiſtere dignetur, ut quicquid in ea decretum fuerit, honorem, gloriam, laudem & amorem primarie reſpiciat omnipotentis Dei. Datum in civitate Ulixbonenſi, VIII. calendas junii MCCCCXXXIII.

Eikel.

SOLEMNIS TRACTATUS PRATRIS JOHANNIS DE TURRECREMATA

Ordinis prædicatorum, cardinalis S. Xiſti, doctoris illuminatiſſimi in favorem Eugenii papæ IV. contra decreta concilii Conſtantienſis, in quo fuit depoſitus Joan XXIII. & contra geſta in concilio Baſileenſi, adverſus Eugenium, tranſcriptus ab originali, qui eſt in libraria apoſtolica

Ita legitur in MS. Colb.

E MS. Colbertino. QUoniam lex tam moralis quam divina doctrina non habet vim coactivam niſi ex legislatoris auctoritate; nec præceptum legis poteſt in amplius ſuæ ligaturæ vires protendere, quam ſe extendat poteſtas præceptoris; perneceſſarium judicatur in ipſa legum, & decretorum celebratione legiferis menſuram prægnoſcere poteſtatis, ne contingat vacuas viribus leges condere, & propriis tranſgreſſis limitibus, alienos uſurpando, inaniter gloriari. Hinc gentium doctor, & eccleſiæ ſplendidiſſimum jubar, Apoſtolus Paulus 2. Corinth. cap. 10. inquit: *nos non in immenſum gloriabimur; ſed ſecundum menſuram regulæ, quam menſus eſt nobis Dominus*, ubi gloſſa ait, ideſt tanta poteſtate utimur, quanta conceſſa eſt ab authore, nec menſuram, vel modum egrediemur, & non gloriabimur, in immenſum poteſtatem excedendo, quod illi faciunt, qui uſurpando gloriantur ultra menſuram. Hæc ibi: cæterum eſt multis viris utriuſque juris profeſſoribus, Dei gloriam, ſuæque eccleſiæ ſanctæ honorem inflammata mente zelantibus, & decreta con-

ANNO CHRISTI 1433.

dere irritantis ſimpliciter & indiſtincte contra apoſtolicam ſedem, præſertim in materia collationis beneficiorum & proviſionis eccleſiarum vigeatur ſupergredi conciliorum generalium facultatem: quibuſdam aliis non mediocris auctoritatis & ſapientiæ viris magiſtris & doctoribus oppoſitum ſentientibus, ut univerſa in ſacro generali concilio decretanda maturitate qua convenit fiant, ſacra reformatorum deputatio, præſentis concilii, honoris, & reformationis eccleſiæ præcipuam ſollicitudinem gerens, ſciens juxta ſapientum ſententiam diu deliberandum eſſe, quod ſtatuendum eſt; ſemel ſuper hac difficultate decreti irritantis, cujus veritas a nonnullis clavis judicatur reformationis ſedis apoſtolicæ, cum matura diligentia deliberandum duxit, hujus materiæ curam ſtudioſam, qui eam publico diſputationis certamine dilucidarent, cæteris duobus magiſtris in ſacra pagina; videlicet magiſt. Dionyſio almæ univerſitatis Pariſienſis ambaxiatori, & mihi magiſtro Johanni de Turrecremata fratri ordinis prædicatorum nationis Hiſpaniæ, ſpecialiter committens; cujus almæ deputationis præceptoriæ commiſſioni pro parte mea humiliter obediens, alia verborum prolixitate dimiſſa, & ſi magnitudine ponderis preſſus, pro declaratione materia ſub tali verborum forma duxi quæſtionis titulum proponendum.

Utrum in omni lege licita, ad obviandum abuſibus curiæ Romanæ multiplicibus, poſſit per generale concilium ſimpliciter & indiſtincte poni decretum irritans ſummis pontificibus.

Et quoniam coram ſapientiſſimorum virorum, ac reverendiſſimorum patrum, multa ſapientia divina pariter & humana præſtantium, cœtu ſacratiſſimo locuturus ſum, ne videar velle docere Minervam, aut aquam ſuperinfundere mari, circa propoſitum dubium brevibus intentionem meam abſolvere curabo, proteſtationibus tamen quibuſdam præmittis. Proteſtor quidem primo, quod illa quæ dicturus ſum, ſolum per modum aviſamenti, & gratia, in præſenti ardua materia collationis habendæ, ut veritas clarius eluceſcat, dicere intendo; non afferens niſi quæ afferenda ſunt, nec negans niſi quæ neganda cenſet ſancta mater eccleſia. In quibus ſi ignorantia mea, aut inadvertentia mea variare contingeret; pro non dictis haberi ſupplico, omnia per me dicenda, hujus ſacri concilii correctioni ſubmittens. Secundo proteſtor, quod ſi in defenſione hujus auctoritatis, & gloriæ ſedis apoſtolicæ, unde cæterorum Prælatorum gloria & honor pendedere videtur, aliquid videar dicere contra abuſus dominorum ordinariorum, nullus dominorum meorum capiat ad injuriam, cum nullum præſentium teneam, niſi multa prudentia & virtutum venuſtate dotatum.

Quibus proteſtatis, venio ad reſponſionem concluſionis, in qua pro fundamento dicendorum expouentur primo conditiones legis

Pro quo notandum, quod S. Iſidorus, lux ac decus Hiſpaniæ, legem deſcribens 2. Ethi. 10. & ponitur, dil. 4. c. *erit autem*; ita dicit: *lex honeſta, juſta, poſſibilis ſecundum naturam, ſecundum conſuetudinem patriæ, temporis, locoque conveniens, neceſſaria, utilis; manifeſta quoque, ne aliquid per obſcuritatem in captionem contineat, nullo privato bono, ſed pro communi utilitate omni conſcripta.* Hæc ille, in qua quidem deſcriptione novem videntur includi conditiones, ſeu proprietates, quas lex bona & licita debet habere: & quoniam exſumendæ probantes propoſitum; ideo quadam levi explanatione illas duxi primo tranſcurrere.

ANNO CHRISTI 1433.

Eſt ergo ſciendum, primo, quod cum lex humana non poſſit eſſe regula prima ſimpliciter; oportet quod ſit regula regulata, & menſurata quadam alia regula ſuperiori. Omnis autem res quæ ab alia ſuſcepit certitudinem ſeu normam, ad hoc quod actu ſit recta, oportet formam habere proportionabilem ſuæ regulæ. Superior autem regula, quæ eſt menſura legis humanæ, eſt duplex, ſcilicet lex divina, & lex naturæ, dicente Tullio in Philippica XI.; *lex nihil aliud eſt, quam recta ratio, & a numine Deorum tracta, imperans honeſta.* Ad hoc ergo, quod lex humana ſit licita, & ſit bona, oportet, primo, quod ſit conformis, & proportionabilis legi divinæ. Et ad hæc refertur prima conditio poſita, cum dicitur honeſta, deſt conveniens rationi, quæ, teſte Tullio lib. de natura Deorum, eſt quæ cujuſdam naturæ, quam divinam vocant, thura cerimoniamque affert; & ibidem eſt, per quam reverenti famulatu cerimoniæ divini cultus exercentur.

Sed ſecundo etiam requiritur, quod non diſcordet a lege naturali; & hujuſmodi gratia additur, quod ſit juſta; ſicut enim dicit Auguſtinus lib. 1. de lib. arbitr. *In rebus humanis dicitur aliquod juſtum ex eo quod eſt rectum ſecundum regulam rationis*, quæ vere dicitur lex; unde ſi a naturali lege diſcordat non dicitur lex, ſed corruptio legis: & ideo, ut idem dicit Auguſtinus, & ponitur in decret. 10. di. c. *conſtitutiones*. conſtitutiones ſæculares ſi naturali juri contrariari probatur, penitus ſunt excludendæ.

Sed tertio requiritur, ad hoc quod lex ſit valida, quod emanet ab habente auctoritatem condendi eam; alias nullius eſſet roboris ac firmitatis, quoniam nullam vim obligandi ad ſui obſervationem lex habet, niſi ab habente poteſtatem in re illa, de qua lex conſtituitur, & emanat. Cæterum, teſte Ariſtotele X. Meth. menſuram oportet certam eſſe, ideſt proportionatam & aptam menſurato. Et 4. Politic. oportet aptare leges politiæ, & non e contra; omnes leges proportionari, & menſurari his, quibus imponuntur, ſicut alia lex imponenda eſt viris, & alia pueris; ideo additur tertia proprietas legis, ſcilicet quod ſit poſſibilis ſecundum naturam, ideſt tam facultati agentis, quam & capacitati naturæ patientis. Ut enim regula juris habet, ad impoſſibile nullus obligatur. Præterea quod homo, cum natura ſit animal politicum & civile, I. politicor. non poteſt ſolus vivere; ideo oportet quod lex humana conſuetudini & moribus hominum conformetur, cum quibus vivere debet, alias diverſitas ſtudiorum cauſaret inter eos diverſitatem animorum. Ideo recte additur quarta conditio, videlicet ut ſit ſecundum conſuetudinem patriæ. Amplius, cum lex humana præcipue fundetur ſuper experientiam publicam, ordinatur enim ad bonum commune, ut infra dicetur; expediunt aliqua reipublicæ uno tempore, & uno loco, quæ non alio; & in ipſa eorum experientia demonſtrat. Ideo requiritur, quod lex humana ſit debitis circumſtan-

tii

ANNO CHRISTI 1433.

cii veſtita, & hujuſmodi grata redditur quinta conditio, videlicet quod ſit loco, temporique conveniens. Demum quoniam lex humana in republica habet officium artis medicinalis in corpore animali, ſcilicet purgare malos humores, ratione cujus Ariſtoteles dicit I. Rhetor. quod in legibus conſiſtit ſalus civitatis, ad hoc quod lex humana ſit licita ſive bona, requiritur quod ſit expediens, ſive ſufficiens ad purgationem malorum de republica. Ideo ſexta conditio additur, ſcilicet quod ſit expediens ad conſecutionem bonorum reipublicæ, ac commodorum, & ideo ſeptima additur conditio, ſcilicet quod lex ſit utilis. Item cum lex humana dicitur in decretorium, & quaſi lucerna, ſecundum illud proverbio. VI. *Mandatum lucerna eſt, & lex lux, & via vitæ*, neceſſario requiritur quod lex ſit manifeſta, ne aliquis propter ejus obſcuritatem cadat in errorem, & interdum credens facere ſecundum legem faciat contra legem; nullibi eorum magis vitandus eſt error, quam in principiis, ſive in his, quæ locum regulæ habent; quoniam, ut dicitur in l. coeli, & mundi: parvus error in principio, maximus ſit in fine. Et ejus gratia ponitur octava conditio, ſcilicet quod ſit manifeſta. Ultimo cum lex ordinetur ad bonum commune, non debet ad commodum alicujus privati, ſed pro communi utilitate conſcribi, alias enim lex non poteſt eſſe recta, & regalis, ſed perverſa & tyrannica: quia ſicut rex differt a tyranno, quia rex dicitur qui recte agit, & intendit bonum commune; tyrannus vero qui perverſe principatur, & intendit proprium & privatum commodum; ſic recta lex & regia dicitur, in qua intenditur bonum commune; lex vero tyrannica & perverſa, in qua proprium & ideo hic ultimo, ſcilicet nona conditio ponitur, quod nullo privato bono, ſed pro communi utilitate &c. Hoc ergo ſuppoſito fundamento, reſpondeo ad quæſtionem, negative, ſub tribus concluſionibus, quarum una ponetur in terminis univerſalibus, aliæ duæ in terminis particularibus, deſcendendo ad materias, de quibus eſt principaliter propoſitum.

Et prima concluſio eſt. Non in omni lege licita ad obviandum abuſibus Romanæ curiæ multiplicibus, poſſunt generalia concilia ſimpliciter, & indiſtincte in ponere decretum irritans ſummis pontificibus, Quam concluſionem una tantum ratione communi probare conabor: in deductione aliarum concluſionum probaturus eam multipliciter. Primo ſic ponere in omni lege licita univerſaliter, & indiſtincte decretum irritans contra ſummum pontificem, eſt diſſipare communitatem politicæ Chriſtianæ: ergo tale nec fiendum, nec etiam per generalia concilia eſt poſſibile fieri de jure: & ita concluſio poſita eſt vera. Conſequentia patet, & antecedens probo ſic, & ſupponitur ex dictis contrarie opinantium, quod legi licite opponere decretum irritans eſt legem impermutabilem facere; quia hujus gratia petitur, ut decretum conciliorum irritans contra papam attentantem ea infringere adjungatur. Tunc antecedens patet ſic: quoniam in re maxime variabili, cujuſmodi eſt materia actuum humanorum, cum in ea uniformiter ſemper aliquid obſervari cum utilitate ſalutis reipublicæ non ſit poſſibile applicare legem impermutabilem, ad diſſipare rempublicam, ut omnium mortalium & legalium teſtatur traditio; unde hac ex cauſa ſurrexit neceſſitas apud legales ponendi præclariſſimam virtutem epicheyam nomine, cujus officium, ut L. ethic. deſcribit Ariſtoteles, eſt in caſibus, in quibus experitur legum obſervantiam juxta literæ cortecem reipublicæ utilitati fore moleſtam, prætermiſſis verbis, ſequi quid ratio juſtitiæ, & communis deposcit utilitas. Unde Albertus dicit ibidem, legem humanam hac ratione ad humana opera ſe habere, ſicut univerſale ad particularia, quod ſecundum eſſe acceptum variari neceſſe eſt particularibus variatis, dicente Ariſtotele in libro politicorum, motis nobis moventur omnia, quæ in nobis ſunt; ſicque actus humani, de quibus leges dantur, in ſingularibus contingentibus conſiſtunt, quæ innumeris modis variari poſſunt. Non videtur bene poſſibile in talibus rebus cum ſalute reipublicæ legem humanam conſtitui, quam nullo modo variari contingat quare ergo patet concluſio.

Secunda concluſio: non in omni lege licita ad obviandum abuſibus, qui fiunt circa ſacramenta poſſunt poni per generale concilium contra papam aut alios irritantia decreta; patet ergo quoniam lex licita, quæ data eſt de con. di. I. c. *dicitur*, in qua lege cavetur quod ſacramenta altaris nonniſi a jejunis celebrentur. Item licita lex eſt illa: quæ ibidem ponitur in cap. *Sicut non alia*, in qua cavetur, ne celebretur, niſi in locis ſacris; & hæ leges datæ contra abuſus quorundam ventre pleno celebrantium, & in locis non ſacris. Item lex ſanctiſſima eſt data, & ponitur 1. q. 7. c. *&c. ſi nulla &c.* & c. ſequenti, qui nullus capiat ordines ab hæreticis epiſcopis, & ab eccleſia præciſis, & ita de aliis multis legibus poteſt adduci exemplum; & tamen in nulla iſtarum, quantumcumque licitarum, ad obviandum quibuſcumque abuſibus poteſt poni decretum irritans contra papam; immo nec contra minimum ſacerdotem; Ita quod non irritetur factum lege illa non commenſuratum patet, quoniam ſive celebretur in locis ſacris, ſive in aliis, ſive ſtomaco jejuno ſive repleto; dum tamen celebrans ſit ſacerdos, & intendit facere, quod eccleſia intendit, per illam formam verborum conficit. Et in ſimili modo in multis poſſumus exemplariter loqui. Et ita patet, quod vera eſt prima concluſio, quæ dicit quod non in omni lege licita eſt &c.

Tertia concluſio: in materia proviſionum eccleſiarum cathedralium & collatione beneficiorum non poteſt contra papam indiſtincte poni decretum irritans auctoritate generalium conciliorum, quæ quidem concluſio multipliciter probabitur, quia circa eam principaliter conſiſtit virtus veri noſtri ad quam probandam deducentur 24. rationes ex prænotatis novem proprietatibus legis aſſumptæ. Et ex prima conditione legis, quæ eſt ut ſit honeſta, ſive ut ſit religioni conveniens.

Arguitur primo ſic: Nullum decretum poteſt eſſe licitum, & ita nec validum, & per conſequens nullo modo emanandum a ſacro concilio; in quo puriſſima fidei edocetur veritas & hæreſis maxime extirpatur; quod continere videtur in ſe periculum hæreſis. Sed tale decretum irritans in materia præſenti contra ſedem apoſtolicam, videtur eſſe hujuſmodi; ergo non eſt licitum, & ita nec validum. Conſequentia patet in 2. par. Major patet ex prima

ANNO CHRISTI 1433

ma conditione legis; minor vero probatur, quia per tale decretum detrahitur privilegio, juri, & dignitati, ac honori ſanctæ ſedis apoſtolicæ. Dicit enim Leo papa in epiſtola ad Marcianum imperatorem: *magnus honor eſt unicuique dignitas ſua*. Subtrahere autem privilegium, & primatum ſedis apoſtolicæ quam periculoſum ſit exprimitur dist. 22. c. *omnes*, ubi ſic dicitur: *Qui autem eccleſiæ Romanæ privilegium, ab ipſo ſummo omnium eccleſiarum capite traditum, conatur auferre, ii procul dubio in hæreſim labitur, hic eſt dicendus hæreticus; fidem quippe violat, qui adverſus illam agit, & illi contumax invenitur, qui eam cunctis eccleſiis præluiſſe cognoſcitur*. Secundo ex eadem radice ſic: omne illud quod eſt inductivum ſchiſmatis in eccleſia Dei eſt illicitum & inconveniens, & tanquam venenum fugiendum a concilio ſacro, cujus ſtudium eſt, unitatis, & pacis vinculo membra totius eccleſiaſtici corporis fovere connexa; ſed tale decretum ſub forma dicta contra ſedem apoſtolicam eſt hujuſmodi; &c. Major eſt manifeſta; minor vero probabitur, quoniam dividit membra a capite, & filias a matre, dum decernit in proviſionibus eccleſiarum eccleſias inferiores non obedire matri, hoc eſt eccleſiæ Romanæ; in ordinatione eccleſiarum; ut enim S. Thomas ponit in 2. 2. q. 39. art. 1. cum unitas eccleſiæ in duobus attendatur, ut dicit ſcilicet connexionem membrorum eccleſiæ ad invicem, ſeu communionem; & iterum in ordinatione omnium membrorum eccleſiæ ad unum caput, & non tenans caput, ex quo totum corpus per nexus & conjunctiones ſubminiſtratum & conſtitutum creſcit in augumentum Dei; caput autem ſit ipſe Chriſtus, cujus vices in eccluſia gerit ſummus pontifex; ſciſmatici dicuntur, & qui ſubeſſe renuunt ſummo pontifici, & qui membris eccleſiæ, cujus communicare recuſant. Alexander vero de Ales in 2. ſententiar. in materia ſciſmatis quærit quæ ſit eccleſia, a cujus unitate diſceſſio ſciſma nuncupetur, reſpondit per hoc quod dicit Caliſtus papa: *nulli dubium eſt, quin apoſtolica eccleſia mater omnium eccleſiarum, a cujus regulis nullatenus poteſt deviari*, & habetur dist. XII. c. 1. Item quærit, cujuſmodi diſceſſio ab iſta eccleſia debeat ſciſma dici: reſpondit, quod illa diſceſſio dicitur ſciſma cum aliqui vim, & poteſtatem Romanæ eccleſiæ annullant. Ex quorum dictis patet minor, quod tale decretum irritans videtur irritare, & ſcindere unitatem eccleſiæ, cum ab influxu capitis & matris, ſcilicet eccleſiæ Romanæ ſubtrahat, & elongare ſtudeat eccleſias inferiores, quod futurum legimus circa finem mundi. Unde gloſ. ſuper illud Theſſal. 2. *niſi prius veneris diſceſſio*, ideſt eccleſiarum ab obedientia Romanæ eccleſiæ; itaque illo tempore . . . eccleſiæ undique per orbem diffuſæ ſubtrahentude ab obedientia Romani pontificis, ita ut pauci ſibi obediant, & papa tunc temporis circa partes Romanas ſe includet cum pauci aliis ab ejus obedientia ſubtractis. Tertio, ex eadem radice: nullum decretum potem eſſe licitum aut validum, quod videtur en ſacrilegium, aut ſacrilegium continere; & ita nullum tale eſt emanabile a ſacro concilio, cujus intentio tota verſatur reformationi, & ſanitati membrorum ſingulorum ipſius eccleſiæ; ſed hujuſmodi decretum eſt hujuſmodi; ergo &c. Ce ſequentia eſt manifeſta, antecedens pro majori clariſſimum eſt; minor vero ſic probatur; ſacrilegium enim teſte Iſidoro eſt ſacræ rei violatio; per hoc autem decretum, ſi fieret, violaretur apoſtolica ſedes, ut patet manifeſte irritando uſum ſuæ poteſtatis. Et confirmatur per illud quod dicitur in decreto 17. q. 4. c. *ſi quis*. *Commiſtus ſacrilegium, qui de principis judicio diſputans, dubitantes an ille dignus ſit quem princeps elegerit*. Tale autem decretum irritans, cum poteſtatem principis ſummi in terris, ſcilicet ſummi pontificis non ſolum judicet, ſed irritet, & demolire videtur, merito ſacrilegium judicandum videtur.

ANNO CHRISTI 1433.

Quarto ex eadem radice ſic: Nullum decretum eſt dicendum licitum, nec a ſacro concilio emanandum, quod irritativum divinæ legis; cum præcipua cura ſacri concilii ſit omnes exorbitantias a lege divina de conſervatione fidelium tota ſolicitudine propellere; ſed hujuſmodi decretum eſt irritativum divinæ legis; ergo &c. Conſequentia nota; major etiam dicente Auguſtino 4. de civit. Dei cap. 6 *omnium legum inanis eſt cenſura, niſi divinæ legis imaginem geras*. Minor probatur ſic, quoniam lex Dei præcipit obedire eccleſiæ præpoſitis, ſecundum illud apoſtoli ad Hebr. 13. *obedite præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis*. Quod maxime de papa intelligendum eſt, ſecundum glo. illius textus, dicit, quod majori poteſtati magis eſt obediendum quam minori. In tantum enim obedientia ſedis apoſtolicæ eſt neceſſaria divinæ legis imperio, ut ſubeſſe Romano pontifici ſit de neceſſitate ſalutis, ut deducit S. Thomas in libro quem fecit contra errores Græcorum cap. 26. ad quod inter alia eſt auctoritas Cyrilli lib. Theſauror. dicentis: *itaque, fratres mi, ſi Chriſtum imitamur, ut ipſius oves vocemur, aut dicimus manentes in eccleſia Petri. & non implearnur vento ſuperbiæ, ne forte tortuoſus ſerpens propter noſtram contentionem nos ejiciat, ut etiam olim de paradiſo*. Ex hac radice Bonifacius in quadam decretali extravag. quæ incipit: *unam eccleſiam*, in fine ita concludit: *Porro ſubeſſe Romano pontifici omni humanæ creaturæ declaramus; & diffinimus eſſe de neceſſitate ſalutis*. Sed manifeſtum eſt quod tale decretum irritans, proviſiones eccleſiarum etiam juſtas & bonas, factas per ſummum pontificem, eſt irritativum divinæ legis, quæ præcipit obedire in omnibus apoſtolicæ ſedi; in quibus nec bonæ fidei, nec moribus bonis contradicit, ut patet ex dictis. Et maxime adhuc confirmatur per illud quod Dominus jubet Ma. c. 23. ubi dicitur: *ſuper cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi, omnia quæcumque dixerint vobis ſervate & facite; ſecundum autem opera eorum nolite facere*; ideſt, ſi do prælatis ſedentibus ſuper cathedram Moyſi tam univerſale imperium det Dominus obedientiæ; quam extenſum credendum eſt, quod Dominus præcepit de obedientia præſtanda ſummis pontificibus Petri cathedram tenentibus? quæ tamen lex Chriſti & mandatum irritatur, & violatur per tale decretum, & ideo merito dicitur in decreto 81. di. c. *Si qui: peccatum paganitatis incurrit quiſquis, dum Chriſtianum ſe aſſerit, ſedi apoſtolicæ obedire contemnit*. Item hoc ex eadem radice ſic: nullum decretum poteſt eſſe

ii

licitum quod eſt præſumptuoſum & temera- A
ANNO CHRISTI 1433 rium; & ita a concilio ſacro nullo modo emanandum, cum ſacrum concilium Spiritu Sancto regatur, qui omnia in numero, pondere, & menſura conſtituit. Sed tale decretum irritans contra poteſtatem papæ in materia dicta eſt vere præſumptuoſum, & temerarium &c. Conſequentia patet; major eſt manifeſta; minor probatur. Cum enim quælibet actio debeat eſſe proportionata virtuti agentis, & decretum principis legem conſtituentis auctoritati; præſumptuoſum dicitur eſſe illud quo attentatur quod excedit facultatem operantis: aſſumere enim aliquid ad agendum, quod præfertur virtuti agentis ad rationem præſumptionis pertinet; & ideo dicit Valerius Maximus: B
ea tuta potentia eſt, quæ viribus ſuis modum imponit. Quod vero hoc faciens dictum concilium aſſumeret opus traſcendens virtutis ſuæ terminos, patet; quoniam non eſt in poteſtate concilii mutare leges & ſtatuta Dei. Lex autem divinæ providentiæ, quæ poſuit pap. loco ſui totius eccleſiæ præſidentem cum plenitudine poteſtatis, videtur ordinaſſe ipſum ordinatorem eccleſiarum omnium & diſtributorem beneficiorum. Unde Damaſcenus ſuper illud Luc. 7. *faciamus hic tria tabernacula*, inquit de Petro, cujus ſucceſſor eſt papa: *non ſe Dominus tabernaculorum, ſed univerſalis eccleſiæ conſtituit conſtructorem, totius ſui gregis paſtorem.* Quibus conſideratis dicit Leo papa, quod habetur diſ. 19. *ita Dominus.* C
Verum hanc petræ iſtius ſacratiſſimam firmitatem, Deo, ut diximus ædificante conſtructam nimis impia vult præſumptione violare quiſquis ejus poteſtatem tentat infringere favendo cupiditatibus ſuis, & id quod accepit a veteribus non ſequendo. Hoc jus videant etiam qui tale in tali materia vel ſimili decretum irritanslattentare proponunt, quod Euſebius papa orientalibus epiſcopis ſcribit in quadam epiſtola dicens: *Ita in lege ſcriptum eſt: maledictus homo, qui tranſfert terminos ſui proximi; & dicit omnis populus: amen. Quare miror vos eſſe audaces, & tam imprudenter egiſſe, & terminos ac jura beati Petri apoſtolorum principis invaſiſſe.* Loquitur de congregatione D
concilii abſque auctoritate papæ. Item arguitur ex parte conditionis 2. legis, quæ eſt quod ſit juſta, ideſt conformis legi naturali. Sic enim dicit Auguſtinus in primo libro de libero arbitrio: *non videtur eſſe lex quæ juſta non fuerit.* In rebus autem humanis dicitur aliquid juſtum ex eo quod eſt rectum ſecundum regulam rationis, quæ dicitur lex naturæ, unde ſi a naturali lege diſcordat, non erit lex ſed correctio legis, ut ampliſſime & magiſtraliter deducit ſanctus Thom. in 2. q. coronæ. Ex eadem radice arguo impoſſibilitatem juris, & indecentiam ponendi tale decretum, ſicut præfertur, & ſic: Omnis reſpublica ſive communitas naturali juſtitia tenetur ad conſervationem illius poteſtatis, a qua dependet E
bonum reipublicæ in ſua plenitudine & integritate; & ita per conſequens non valet facere legem juſtam aut licitam in derogatione ejuſdem poteſtatis; ſed bonum reipublicæ chriſtianæ quantum ad regimen ſuum pro magna parte dependet ex poteſtatis plenitudine ſedis apoſtolicæ, cujus eſt ordinare totam eccleſiam & gradus & ſtatus in ea. Ergo ſequitur, quod ſacrum concilium, cujus ſtudium eſt ea quæ ANNO CHRISTI 1433
ſint juſtitiæ exequi, non poteſt tale decretum irritans conſtituere, cum hoc non videatur poſſe fieri ſine læſione legis, ſive juſtitiæ naturalis. Conſequentia patet; major, & minor etiam.

Secundo, nullum decretum quod tollit optimum principatum in eccleſia, ſcilicet regalem, poteſt eſſe juſtum; immo omne tale eſt iniquum, & ab omni concilio, Sancto ſpiritu recto, tanquam hoſtile vitandum; ſed tale decretum contra ſedem apoſtolicam in materia proviſionis eccleſiarum &c. eſt hujuſmodi; conſequentia nota; major notiſſima eſt; minor probatur, quoniam ponere quod inferiores prælati habeant eccleſiaſticum regimen ſive diſpoſitionem & ordinationem reipublicæ Chriſtianæ religionis, actus jurisdictionis & jerarchicæ diſpoſitionis, quos actus non poſſet exercere ipſe papa, qui omnibus eſt ſuperior, eſt veraciter tunc ponere in eccleſiaſtica politia plures principatus non reducibiles ad unum ſuperiorem monarcham tales actus exercere valentem. Cum reſpectu talium monarchæ, ſive ſuperioris irretur auctoritas & poteſtas ligetur, ut circa diſpoſitionem eccleſiaſtici principatus providendo eccleſiis, conferendo beneficia nihil poſſit, quod eſt expreſſe contra illud dictum Joannis 4. *fiet unum ovile, & unus paſtor.* Tertio ex eadem radice ſic: nullum decretum eſt dicendum juſtum, nec per conſequens licitum, quod ſpoliat ſedem apoſtolicam ſuis privilegiis & jure ſuo; & per conſequens nullum tale emanandum a ſacro concilio, cujus ſolicitudo debet eſſe, ut unumquodcumque in ſuo jure conſervet. Sed per hoc decretum irritans ſpoliatur ſedes apoſtolica privilegiis ſuis, & jure a ſummo principe Chriſto Jeſu, totius principatus capite, collatis & donatis; ergo &c. Conſequentia nota, & major eſt manifeſta; præſertim cum, ſicut ſupra allatum eſt, ex decreto 22. dif. c. *omnis*, non dubium quod ſi quis cujuslibet eccleſiæ jus ſuum detrahit, injuſtitiam facit. Qui autem ratione eccleſiæ privilegium ab ipſo ſummo omnium eccleſiarum capite conatur auferre, hic proculdubio in hæreſim labitur. Minor vero probatur; quoniam per tale decretum irritans privatur & ſpoliatur ſedes apoſtolica auctoritate diſpoſitionis, ordinationis, & proviſionis eccleſiarum, quæ inter privilegia ſedis apoſtolicæ videntur tenere principalitatem; quod (cum in poteſtate ordinis ſit æqualitas inter ſummum pontificem & alios quoſcumque ſacerdotes) in poteſtate jurisdictionis quæ reſpicit inſtitutiones & diſpoſitiones, ac ordinationes omnium eccleſiarum & correptiones perſonarum delinquentium, in eis videtur ſtare principatus, & auctoritatis dignitas ſibi collata, quæ ratione caput, mater, & cardo omnium eccleſiarum dicitur. Unde in decreto dif. 22. c. *ſacroſancta*, ex auctoritate Anacleti ſic dicitur: *Hæc vero apoſtolica ſedes, caput & cardo a Domino, & non ab alio inſtituta eſt;* & ſicut cardine oſtium regitur, ſic hujus ſanctæ apoſtolicæ ſedis auctoritate omnes eccleſiæ, Domino diſponente, reguntur. Item extrav. de præben. c. *licet* li. VI. diſpoſitio omnium eccleſiarum, & omnium beneficiorum mundi ad ſedem apoſtolicam noſcitur pertinere. Item in concilio Viennenſi dicitur ſic: *ſalva tamen in præmiſſis omnibus Romani pontificis poteſtate, ad quam*

&c.

ANNO CHRISTI 1433.

eccleſiarum, perſonatuum, dignitatum, aliorumque beneficiorum plena & libera diſpoſitio ex ſuæ poteſtatis plenitudine noſcitur pertinere. Ita in concilio.

Quarto ex eadem radice ſic: omne decretum quod tollit debitum obedientiæ ſedi apoſtolicæ, eſt injuſtum, & ita nullum tale emanandum a concilio, cujus præcipua cura debet eſſe ut capiti eccleſiæ univerſalis ipſa eccleſia univerſalis plenarie obediat, in quibus nec contra legem Dei, nec contra ſtatum generalem univerſalis eccleſiæ mandat, aut præcipit; ſed decretum præfatum irritans poteſtatem papæ in materia præfata, eſt hujuſmodi; ergo &c. Conſequentia eſt bona; major eſt manifeſta, quia ſic ſupra dictum eſt ex auctoritate Auguſtini primo de li. arb. lex dicenda non eſt, quæ juſta non fuerit. Cum autem ex ordine juris naturalis, & divini inferiores teneantur obedire ſuperioribus ſuis, clariſſime patet, injuſtum eſſe omnino, & per conſequens vacuum & invalidum, quod in his, quæ legi ſuperioris, ſcilicet Dei non contradicunt, ſuperioribus obedientiam ſubtrahit. Minor vero patet, quoniam per hoc decretum irritans debitum obedientiæ apoſtolicæ ſedi ſubtrahitur in diſpoſitionibus eccleſiarum, quod manifeſte eſt contra. Quo in loco debet attendi quid dicitur diſ. 93. c. *obedientiam. Obedientiam autem inferiores ex ordine ſuperioribus debent; ſummo etiam pontifici ea debetur ab omnibus obedientia; ut nulli liceat ei communicare, cui pro actibus ſuis inimicus veteris, nec in eccleſia eſſe poterit, qui ejus cathedram deſerit.*

Quinto ex eadem radice ſic: omne decretum papam reddens impotentem ad faciendum ea, quæ ex Dei præcepto tenetur facere, eſt injuſtum, & ita vanum & inane; & per conſequens nullo modo attentandum per ſacrum concilium, cujus vigilantia præcipua debet eſſe opitulari, ut unuſquiſque quæ Dei præcepta ſunt efficacius & expeditius valeat adimplere. Sed decretum irritans contra papam in materia beneficiorum & confirmationum dignitatum eſt hujuſmodi; ergo &c. Major eſt manifeſta; quoniam omnis lex humana tantum habet de ratione legis virtutis, & valoris, quantum ad divinam legem ordinat & promovet. Minor probatur; quoniam ad paſcendum gregem Dominicum ſibi utiliter commiſſum, cujus cura & paſtura ſibi ſub præcepto eſt injuncta ſecundum illud Joan. ult. *paſce oves meas;* & illud gloſ. ordinar. ſuper illud 1. Petri 4. *paſcite, qui in vobis eſt gregem;* ubi ſic dicit: *ſicut Dominus Petro totius gregis curam habere juſſit, ita ſequentibus eccleſiæ paſtoribus jure mandat, eum quiſque, qui ſecum eſt, gregem Dei ſollicita gubernatione tueatur;* per iſtud decretum irritans redditur impotens, cum per id claudatur ſibi manus poteſtatis paſcendi oves Chriſti, providendo plebibus de bonis paſtoribus, præviden-di idoneis perſonis pauperibus clericis de beneficiis, & ſubvenire indigentibus de eccleſiæ eleemoſinis; patet hoc niſi cæcis. Item ex tertia conditione legis, quæ eſt ut ſit poſſibilis ſecundum naturam, & arguitur multipliciter, quod tale decretum non ſit poſſibile de jure, nec de facto validum: primo ſic: Nihil contra communem ordinem naturalis rationis poteſt emanare ſub ratione legis aut decreti a concilio, cujus præſidere creditur ipſe, qui Dei virtus & Dei ſapientia eſt. Sed decretum irritans contra papam poſitum in hac materia, de qua eſt ſermo, eſt hujuſmodi; ergo. Conſequentia bona; major nota ex conditione legis aſſignata. Minor probatur manifeſta, pro quo ſupponitur, quod tota poteſtas juriſdictionis aliorum prælatorum in toto corpore eccleſiæ derivatur & emanat a ſummo pontifice, quæ, ut ſuppono, patet cum ex determinatione eccleſiæ Romanæ, cum ex doctrina ſanctorum doctorum. Primo quia ita eſt per multos Romanos pontifices declaratum, & diffinitum quoque patet per illud Gregorii papæ, quod habetur 2. q. 6. c. *decreto*, ubi dicit ſic: *ſancta Romana eccleſia vices ſuas ita aliis impartitur eccleſiis, ut in partem ſolicitudinis vocata ſint, non in plenitudinem poteſtatis.* Idem habetur ex auctoritate Julii papæ in c. ſequenti, dicentis: *ipſa namque eccleſia, quæ prima eſt, ita vices ſuas aliis impartivit eccleſiis, ut in partem &c.* Beatus autem Auguſtinus intra canonicas ſcripturas enumerat epiſtolas decretales ſummorum pontificum. Item B. Ambroſius ſe ſequi Romanam eccleſiam profitetur diſ. 22. Omnes doctores vero ſancti hoc idem dicunt, unde S. Thomas in fine 2. ſententiar. ita dicit, quod poteſtas inferior, & ſuperior dupliciter ſe habent; aut ita quod inferior poteſtas ex toto oriatur a ſuperiori, & tunc virtus tota inferioris fundatur ſuper virtutem ſuperioris; & ſic ſe habet poteſtas Dei ad omneni poteſtatem creatam; ſic etiam ſe habet poteſtas imperatoris ad poteſtatem proconſulis; ſic etiam ſe habet poteſtas papæ ad omnem ſpiritualem in eccleſia, quia ab ipſo papa gradus dignitatum diverſi in eccleſia ordinantur, & diſponuntur; unde ejus poteſtas eſt quodammodo eccleſiæ fundamentum ut patet Math. 16 hæc ille. Ejuſdem ſententiæ eſt etiam in 4. contra gentiles. Rationes vero hoc clariſſime oſtendentes copioſe alibi vocatæ ſunt, immo ad probationem hujus ſuppoſitionis tantum duas auctoritates adduco. Prima eſt illa Leonis papæ ſanctiſſimi quæ ponitur di. 3. c. *Ita Dominus*, ubi ſic dicit: *hujus muneris ſacramentum ita Dominus ad omnium apoſtolorum officium pertinere voluit, ut in beatiſſimo Petro omnium apoſtolorum ſummo principaliter collocaret, ut ab ipſo quaſi quodam capite dona ſua velut in corpus omne diffunderet, ut anorem ſe miniſterii intelligeret eſſe divini, qui auſus fuiſſet a Petri ſoliditate recedere.* Secunda auctoritas eſt ejuſdem in ſermone de apoſtolis, qui incipit: *gaudeo dilectiſſimi*, ſic dicit: *Quamvis in populo Dei multi ſacerdotes ſint, multique paſtores; omnes tamen proprio regit Petrus, quos principaliter regit Chriſtus. Magnum & mirabile huic vero conſortium divinæ potentiæ ſuæ tribuit dignatio, ut ſi quid cum eo commune eſſe voluit cæteris principibus, numquam niſi per ipſum dedit quidquid aliis non negavit:* hæc ille. Iſta ſuppoſitione præmiſſa probatur ſic minor, videlicet quod decretum tribuens proviſionem eccleſiarum inferioribus prælatis cum irritatione poteſtatis papalis ſupra earumdem diſpoſitione & ordinatione ſit contra communem ordinem naturalis rationis, quoniam quod ſecundæ cauſæ, quæ totum ſuæ poteſtatis virtutem habent a prima cauſa ſive ſuperiori, poſſint, & de facto exeant in actum, reſpectu cujus po-

ANNO CHRISTI 1433.

Eſt Vigilii papæ.

ANNO CHRISTI 1433.

poteſtatis cauſalitas ſuperioris cauſæ ſit ſuſpenſa, & ligata, ac irritata, eſt contra omnem ordinem rationis, ſicut quod ſtellæ illuminent, ſole a ſua illuminatione ſuſpenſo, ut rami fructificent radice ſua virtute irritata, aut membra, ſive ſenſus ſentiant capite non influente; in hac autem camparitione ſe habere videntur cæteri prælati ad papam, dicente Petro Ravennate: *quod enim ſtipiti rami, quod capiti membra, quod ſoli radii, quod fonti rivuli; hoc apoſtolicæ ſedis eminentia debent omnes eccleſiæ, quas ubique terrarum ſacra religio fundavit.* Et ita patet quod, ſubtrahere diſpoſitionem eccleſiarum a papa, cui primo per ſe & principaliter convenit, & nulli alii niſi ex dono ſuo, & retribuere aliis cum irritatione papalis auctoritatis, eſt clariſſime contra omnem naturæ ordinem, & rationis; niſi forte ex affectu dominatus excæcatis. Secundo ex eadem radice ſic: nullum decretum cujuſcumque concilii poteſt reſtringere aut irritare poteſtatem, quæ non emanat, aut dependet in ſuo eſſe poteſtativo ab alio concilio: ſed poteſtas ſecis apoſtolicæ in ſuo eſſe poteſtativo, in collatione beneficiorum, & proviſione eccleſiarum, non dependet ab aliquo concilio generali, immo nec ac tota, ſive univerſali eccleſia; ergo ſequitur, quod concilium generale non poteſt hujuſmodi decretum facere. Conſequentia eſt bona; major eſt manifeſta, quoniam inſtituentis poteſtatem aliquam in aliqua politia eſt determinare poteſtatem quanta & qualis ſit, augere, & diminuere, limitare aut irritare, & nullius alterius. Minor eſt etiam manifeſta, quia, ut dicit Calixtus papa, & ſcribitur diſt. 21. c. *quamvis*. *Sancta Romana eccleſia catholica & apoſtolica nullis ſynodicis inſtitutis cæteris eccleſiis prælata eſt; ſed evangelica voce Domini & ſalvatoris noſtri primatum obtinuit: tu es, inquit Dominus, Petrus, & ſuper hanc petram &c.* Tertio ex eadem radice ſic: Nullum ſacrum concilium habet poteſtatem mutandi, minuendi, aut in aliquo irritandi, quod nec fidei, aut ſtatui univerſalis eccleſiæ obviat, illud ſuper quod univerſalis eccleſia dicitur fundata; ſed poteſtas papalis eſt hujuſmodi; ergo ſequitur, quod tale decretum, ſicut præfertur, non eſt poſſibile fieri poſſibilitate juris per hoc concilium, nec per quodcumque aliud. Conſequentia eſt bona; major eſt manifeſta, quoniam ſacra concilia ad munimen & conſervationem eccleſiaſticæ dignitatis & exaltationem gloriæ ipſius eccleſiæ univerſalis inſtituta creduntur. *Abſit* enim, ut dicit beatus Bernardus, *ut quod pro veritate inſtitutum eſt, contra ebaritatem militet.* Minor vero probatur per illud Mat. 16. *ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam.* Quod dicitur ſedi apoſtolicæ S. Thomas in auctoritate ſupra allata applicat, dicens, quod ſedes apoſtolica eſt quodammodo fundamentum eccleſiæ. Cujus ſententiæ longe multo ante fuit Origenes dicens: *vide quantam poteſtatem habet petra, ſuper quam fundatur eccleſia, ut etiam ejus judicia maneam firma, quaſi Deo judicante per eam.* Item Auacletus longius ante dixit. *Hoc apoſtoli ſtatuerunt juſſione Salvatoris, ut majores & difficiliores quæſtiones ſemper ad ſedem differrentur apoſtolicam, ſupra quam Chriſtus univerſam conſtruxit eccleſiam, dicente ipſo ad*

principem apoſtolorum: tu es, inquit, Petrus &c. Aliqui volunt dicere ad iſtam rationem vel ſimilem, quod licet concilium tollere non poſſet a ſede apoſtolica poteſtatem, aut eam minuere; poteſt tamen executionem poteſtatis impedire, aut reſtringere, aut ſic regulare, quod non valeat exire in actum, niſi ut dictatum fuerit per concilium generale. Contra hoc ſic; quoniam nulla videtur, imo oppoſitionem in objecto, aut vocis ignorantiam continet manifeſte, quod ſic patet: eſt enim jurisdictio poteſtas judicandi, ſeu judicandi & exequendi; ſimiliter plena & totalis jurisdictio eſt tota plena & perfecta poteſtas judicandi & judicatum exequendi, alias non eſt plena, & perfecta; unde dicere quod aliquis habeat jurisdictionem, ita tamen, quod non poſſet judicare & exequi, eſt dicere quod habeat poteſtatem judicandi, & non poteſt judicare, quod eſt habere poteſtatem & non habere; ſimiliter habere totam plenam & perfectam poteſtatem jurisdictionis, & non habere totum plenum & perfectum exercitium, eſt dicere habere plenam poteſtatem & perfectam judicandi, vel alia faciendi, & tamen non poſſe illa judicare ad plenum, nec perfecte nec totaliter; quod eſt habere plenam & non plenam, quod eſt manifeſte contradictio per ſe loquendo. Sic ergo regulæ ſunt ponendæ, quod poteſtas papalis maneat in ſua plenitudine poteſtatis, nedum quoad habitum poteſtatis in ſe, ſed etiam quoad plenitudinem exercitii; quia ſicut omnis potentia eſt propter ſuam operationem, ut dicit Ariſtoteles; ita plena poteſtas ordinatur ad plenam liberam, & perfectam operationem, aliter fruſtra Deus tantum munus poteſtatis contulitiet eccleſiæ, quod eſt abſurdum. Quarto ex eadem radice ſic: nullum decretum per quod diſſolvitur hierarchia univerſalis eccleſiæ cadit ſub poteſtate cujuſcumque ſacri concilii ſed decretum irritans contra poteſtatem papæ in collationibus beneficiorum, & proviſione eccleſiarum eſt hujuſmodi; ergo &c. Conſequentia eſt nota; major eſt indubitatæ fidei; poteſtas enim concilio data in ædificationem, non in deſtructionem eſt data. Minor vero ſic probatur, quoniam ſubtrahere inferiores perſonas hierarchiæ a regimine, & poteſtate hierarchæ, a quo totus influxus deſcendit poteſtatis jurisdictionis, ſecundum quam ſub & ſupra attenditur inter perſonas eccleſiaſticas in hierarchia eſt, confundere totam hierarchiam & eam diſſolvere; cum nexio & conſummatio hierarchiæ eſt principaliter conſideranda in ordine ad hierarcham, dicente beato Dyoniſio in libro eccleſiaſticæ Hierarchiæ, quod ſicut videmus omnem hierarchiam in Jeſu conſummatam, ſic unamquamque in ſpeciali in proprium hierarcham divinum, ſummum ſacerdotem. Nec poteſt dici ab aliquo bene, quod connexio hierarchiæ noſtræ principaliter attendatur reſpectu Chriſti, qui eſt principale caput eccleſiæ. Licet in aliquo, puta in iſto articulo, non obediatur ſummo pontifici, non diſſolvetur propter hoc eccleſiaſtica hierarchia. Hoc non valet, quia non poteſt bene videri quomodo connexa maneat hierarchia cum Chriſto, quando in licitis, & honeſtis non obeditur ſuo vicario, ipſo dicente Luc. X. *qui vos audit me audit, & qui vos contemnit me contemnit.* Imo timendum eſt, ut non habeat

☞ Chriſtum caput, qui non habet ſummum pontificem caput.

ANNO CHRISTI 1433.

Quinto nullum decretum emanabile a concilio poteſt ligare papam & ejus irritare poteſtatem, niſi in caſibus, in quibus juxta aſſertionem adverſæ partis eſt ſuperius papæ ſcilicet in materia hæreſis, in materia ſciſmatis, & in materia reformationis univerſalis eccleſiæ in capite & in membris, ſcilicet dato, quod in aliquo caſu poſſet per concilium univerſale decretum irritans poni contra papam; arguo ſic; ſed quod papa det beneficia, confirmet dignitates non eſt primo, ſecundo, aut tertio; ergo in diſpoſitione eccleſiarum concilium non poteſt facere decretum irritans contra papam, modo, & forma, ut prætenditur. Conſequentia eſt bona; major nota, quoniam factum etiam a ſuperiori non valet, quando excedat ejus poteſtatem, ut dicunt domini juriſtæ, juxta illum textum, *ea quæ fiunt a judice, ſi ad ejus non ſpectans judicium, viribus non ſubſiſtunt*. Minor vero quantum ad primum & ſecundum articulos patet; quod vero nec ad reformationis univerſalis eccleſiæ articulum pertineat, patet primo; quoniam reformatio cum præſupponat deformationem, ſicut curatio ægritudinem, reformatio non reſpicit niſi ad ea quæ fiunt male, & non ad ea quæ bene fiunt. Abſit autem dicere eccleſiam deformare papam exequendo bene illud, cujus poteſtatem in executionis præceptum ſuſcipit a Deo; ſecundo, quoniam in reformatio dicitur ad primam formam reductio; cum reforma vetuſtiſſima primitivæ eccleſiæ pariter, & juri divino conformiſſima habeat, quod papa ordinaret eccleſias, & de dignitatibus provideret, ſicut de beatiſſimo Petro ſummo apoſtolorum & totius eccleſiæ univerſalis vicario Chriſti legimus cum concilio apoſtolorum Jacobum Jeroſolymorum epiſcopum ordinaſſe; & deinceps factum legitur de aliis epiſcopis, ſicut in hiſtoria Martiniana dicitur in principio, quod beatus Petrus ordinationes fecit Romæ in menſe ſeptembris, epiſcopos ſex ordinavit, presbyteros decem, diaconos ſeptem; & de multis aliis poſſet exemplum poni, quos ad diverſas partes Galliæ & Germaniæ ad Chriſtum populos lucrandos hiſtoriæ tranſmiſiſſe commemorant. Et nedum hoc de beato Petro, ſed de aliis ſucceſſoribus Romanis pontificibus hoc idem libri hiſtoriarum teſtantur. Mirum eſſet quod papa faciendo, quod ſibi jure divino competit, & quod illa primitiva eccleſia ſanctorum apoſtolorum præticavit, eccleſiæ ſtatum conſunderet univerſalem

Item ſexto, nullum actum debitum papæ, ex poteſtate ſibi data a Chriſto, cadentem ſupra debitam materiam, poteſt irritare concilium quodcumque; ſed actus diſpoſitionis eccleſiarum, & collationum beneficiorum in penſionis idoneis factus per papam eſt hujuſmodi; ergo &c. Conſequentia patet; major nota, quoniam poteſtas eccleſiæ data eſt ad correctionem malorum, non autem ad irritandum bonos actus legitima poteſtate exercitos, cum 1. Petri dicatur poteſtatem juriſdictionis eſſe ad vindictam malorum, laudem vero bonorum; & 20. 12. dicatur: *vis non timere poteſtatem? benefac, & habebis laudem ex ea*. Minor vero eſt clariſſima; dicit enim Quintilianus lib. 2 *non eſt æquum id haberi malum, quo uti bene ſolet*.

Demum ex quarta legis conditione idem arguitur, quæ eſt ut ſit ſecundum conſuetudinem; & primo ſic: nullum decretum, quod conſuetudines primas primitivæ eccleſiæ, approbatiſſimos mores, patrum regulas non imitatur, ſed tranſgreditur, eſt a ſacro concilio pro lege & decreto valido emanandum, cujus ſtudium eſt patrum veſtigia, & illius ſanctæ primitivæ eccleſiæ mores noſtris temporibus per viam reformationis advocare; ſed in materia prædicta & ſimili decretum irritans eſt hujuſmodi; ergo &c. Conſequentia eſt bona; major etſi ſit manifeſta, probatur tamen pro prima parte per illud Macha. 2. *parati ſumus magis mori, quam proximas Dei leges prævaricari*: pro ſecunda per illud Proverb. 6. *nec dimittas legem matris tuæ*; glo. ideſt eccleſiæ. Pro tertia eſt illud Ecci. 8. *non te prætereat narratio ſeniorum, ipſi enim didicerunt a patribus ſuis; quoniam ab ipſis diſces intentum, & tempore neceſſitatis dabis reſponſum*. Item Prov. 22. dicitur: *Non tranſgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt patres tui*, glo. ideſt antiquitus ſtatutos, a patribus tuis, ideſt doctoribus; non tranſgrediaris terminos catholicæ fidei, quos ab initio ſtatuere doctores. Item ridiculum eſt, & ſatis abominabile dedecus, ut traditiones, quas antiquitus a patribus ſuſcepimus infringi patiamur, diſ. 12. c. *ridiculum*. Et ideo rationabiliter dicunt juriſtæ, quod, quod non eſt ſanctorum patrum decreto ſancitum, ſuperſtitioſis non eſt adinventionibus præſumendum. Minor vero probatur, tum quoniam nullibi legitur, ut videtur, quod in quocumque tempore quamtumcumque abuſus contra poteſtatem papæ fieret decretum irritans; immo in iſta materia vel ſimili ex jure divino papæ competenti ſemper in decretis dicitur expreſſe vel intelligitur, ſalva ſempor ſummi pontificis auctoritate. Unde expreſſe habetur extrav. de elec. *ſignificaſti*, ubi dicitur quod concilia nullam legem eccleſiæ Romanæ præfixerunt, & quod eorum ſtatutis Romani pontificis excipitur auctoritas.

Cæterum de practica conciliorum ſanctorum, ad firmandum in ævum decretalia; in eiſdem habetur memoria & ſcriptura in concilio quodam Romæ celebrato ſub ſancto Hilario papa, in quo legitur. *Hilarius papa epiſcopus eccleſiæ catholicæ urbis Romanæ ſynodo præſidens, dixit: quoniam religioſus, Sancto ſpiritu congregante: conventus hortatur ut quædam, quæ pro diſciplina eccleſiaſtica neceſſaria ſunt, curæ diligentiori tractemus, ſi placet, patres, ea quæ ad ordinationum tenorem pertinere juxta divinæ legis præcepta in tenore canonum inſtituta, ita juvante Domino in omne ævum manſura ſolidemus, ut nulli fas ſit, ſine ſtatus ſui periculo vel divinas inſtitutiones, vel apoſtolicæ ſedis decreta temerare, quæ & nos, qui potentiſſimi ſacerdotis adminiſtramus officia, talium tranſgreſſionem culpa reſpicit, ſi in cauſa Dei deſides inventi fuerimus inventi*. Et pro confirmatione & ſtabilitate, ita dicit: *quod ut deinceps poſſit tenacius cuſtodiri, ſi placet, ſententias omnes & ſubſcriptiones propriis commodate, ut ſynodali judicio aditus claudatur inlicitis. Ab univerſis epiſcopis, & preſbyteris acclamatum. Exandi Chriſte Hilario, dictum eſt ſepties, Hæc, & confirmamus & decernimus. dictum eſt octies. Hæc recenda ſunt;*

ANNO CHRISTI 1433.

hæc

ANNO CHRISTI 1431.

hæc ſervanda ſunt. Dictum eſt quinquies. Doctrinæ veſtræ gratias agimus; dictum eſt quinquies. Iſta, ut in perpetuum ſervantur, optamus: dictum eſt octies. Hæc præſumptio nunquam fiat; dictum eſt decies. Qui hæc violaveris in ſe inveniat. Item quantum ad hoc eſt illud quod ſcribitur in decretis ſynodi univerſalis Conſtantinopolitanæ, ubi ſi dicitur. *Porro ſi ſynodus univerſalis fuerit congregata, & facta fuerit etiam de ſancta Romana eccleſia ambiguitas & controverſia, epiſcopi laudabiliter & cum convenienti reverentia depoſita queſtione ſciſcitari, & ſolutionem accipere; & an proficere, an profectum facere, non tamen audaciter ſententiam dicere contra ſummos ſenioris Romæ pontifices.* Ecce ex iſtis patet qualiter concilia univerſalia, in quibus zelantiſſimi fuerunt reformatores eccleſiæ, tractabant ſedem Romanam. Secundo, ex eadem radice arguitur ſic: In omni republica leges novæ a conſuetis patrum decretis degenerantes ſunt vitandæ tamquam periculoſiſſimæ ſaluti reipublicæ; & per conſequens a ſacro concilio cujus ſtudium præcipuum univerſalis politicæ Chriſtianæ ſaluti debet incumbere. Sed tale decretum irritans in tali materia, vel ſimili ratione aſſignata, eſt novum quid & a Patrum conſuetudinibus peregrinum; ergo tale non eſt emanandum a ſacro concilio. Conſequentia eſt bona; major eſt Ariſtotelis lib. 2. politic. dicentis, quod inducere novas leges in republica eſt magnum periculum, quia inducere novas leges eſt aſſuefacere non obedire legibus, & ita nec principibus. Ex quo ſequitur conſequenter principatus, & politiæ totalis diſſipatio; ratione cujus dicit Ariſtoteles 1. Rhetor. magis eſſe obediendum principibus quam medicis; ratio, quoniam medici commodis intendunt corporum; principes ſive prælati legum poſitione animarum ſaluti, cum populum intendant inducere ad virtutes 2. eth. Et ita apparet major, quod quantum poſſibile eſt, in republica virandæ ſunt leges novæ, niſi manifeſta ſit utilitas & condendi neceſſitas. Ita enim dicit juriſperitus quod in rebus novis edendis evidens debet eſſe utilitas, ut recedatur a jure quod diu æquum viſum eſt. Minor vero patet ex ſuperiori ratione.

Ex quinta ratione leges, quæ eſt ut ſit conveniens loco & tempori, arguitur ſic: Decretum irritans contra papam in materia collationis beneficiorum, & diſpoſitione eccleſiarum non eſt conveniens temporibus iſtis; ergo a ſacro concilio non eſt pro nunc decretanda talis lex. Conſequentia patet, quoniam emanandæ leges a concilio debent eſſe convenientiſſimæ. Antecedens probatur, quoniam iſtis temporibus principes jam videntur ſic dominari prælatis intra regnorum, provinciarum, ſive terrarum ſuarum ambitum dignitates habentibus, ut decreto illo poſito, univerſum quaſi regimen eccleſiæ in eccleſiarum proviſione, & collatione beneficiorum ad diſpoſitionem devolveretur principum ſæcularium, quod eſſet abſurdiſſimum. Hoc tamen non addimus generaliter; tamen hoc addimus, non ita generaliter ſequeretur, cum diſpoſitio eccleſiarum papæ providentia gubernatur, non audentibus ita principibus ſæcularibus impetere papam, ſicut prælatos terrarum ſuarum; patientius etiam ſupportabunt proviſiones factas a papa, quam ab aliis. Ex qua radice ſumitur convenientia reſidentiæ ſummi pontificis in civitate Romana, ut ponit Auguſtinus de Anchona in libro ſuo de poteſtate eccleſiaſtica q. 21. art. 1. quia videlicet in nulla alia patria poteſt papa uti tanta poteſtate, nec tantam populo Chriſtiano facere utilitatem, ſicut Romæ, & in patrimonio S. Petri reſidendo. In alia enim patria ſupponit ſe ſub dominio regum, vel principum; & ſic vel timore, vel amore non libere poteſt uti poteſtate ſua, ſeu juſtitiæ æquitate. Item ex ſexta conditione legis, quæ eſt, ut ſit neceſſaria, ut ſupra expoſitum eſt ſecundum Thomam, & expediens ad remotionem malorum, arguitur ſic: nullum decretum inductivum majoris corruptionis, & confuſionis eccleſia Dei eſt a concilio ſacro emanandum, quod maxime intendit juxta inſtitutionem ſuam veræ reformationi eccleſiæ intendere; ſed decretum amovens a papa proviſiones eccleſiarum & collationes beneficiorum plenarie cum (ſic) *imitatione* facti, & inferioribus prælatis committens eſt hujuſmodi; ergo &c. Conſequentia eſt bona, major manifeſta; minor probatur tam ex ratione dominorum ſæcularium, ut argutum eſt; cumque experientia noſtra videamus multum quamplurimos prælatos peſſime providere eccleſiis, beneficiis in temporibus ſibi competentibus; ſi papa male in ſuo menſe, epiſcopi ſæpiſſime pejus in ſuo, non providentes eccleſiis, ſed perſonis, nec perſonis moribus, & litteris adornatis, niſi bene paucis, ſed nepotibus, ſervitoribus & hujuſmodi. Itaque vix reperiuntur aliqui valentes viri promoti in eccleſia, niſi per papam, de quibus exempla poſſunt poni in hoc ſacro concilio. Quid ergo eſſet, ſi tota eccleſiarum diſpoſitio eorum providentiæ plenaria committeretur: currentibus temporibus præſentibus, & conſiderata diſpoſitione mundi, ſalva reverentia eorum, timendum eſſet, quod major corruptio eſſet in eccleſia. Nec valet fuga quorumdam dicentium, quod tunc papa poſſet eos corrigere; papa vero peccans non haberet corrigentem; tum primo, quia nullus eſſet auſus, aut pauciſſimi accuſare epiſcopos apud papam; præſertim in abuſibus commiſſis contemplatione dominorum terræ. Item quis ſe vellet laboribus, periculis & expenſis ſe exponere ad epiſcopos accuſandum? papa autem non corrigeret niſi accuſata, vel certa ſibi; certa autem non poſſunt eſſe ſibi mala per alios prælatos commiſſa lege communi, niſi per denunciationem factam, & ita correctio eſſet incerta. Præterea, poſito quod papa vellet corrigere prælatos taliter abutentes auctoritate ſua in diſtributione beneficiorum, & diſpoſitione eccleſiarum, cum pares culpæ paribus pœnis ſint merito expiandæ, recte juſtitiæ ordine puniret eos ſic abutentes ea pœna, qua ipſe papa a concilio propter abuſus in diſpoſitione eccleſiarum eſt punitus, videlicet privando poteſtate illa diſtributionis beneficiorum, & diſpoſitionis eccleſiarum; quo dato vel dominis cardinalibus committet, vel ad ſe revocare neceſſe erit, vel novum genus politiæ in eccleſia introducendum foret. Item ex ſeptima conditione legis, quæ fuit ut ſit utilis, arguitur ſic: Nullum tale decretandum eſt per ſacrum concilium, per quod impeditur utilitas populi chriſtiani; ergo &c. Conſequentia bona, antecedens pro majori patet ex conditione legis aſſignata: Tum etiam quia ſacer conventus tantorum patrum, ſpiritu ſancto congregatus, nonniſi totius populi utilitatibus ſtudet, & commodis. Minor vero

ANNO CHRISTI 1433.

Auguſtin. Triumph. Ancomit. Ord. S. Auguſtin. *cujus de poteſtate eccleſiaſt.* liber plus vice ſimplici excuſus eſt.

probatus, quoniam ſtante illo decreto manum ſummis pontificibus claudente ſuper diſpoſitione eccleſiarum, primo, eccleſiis peſſime proviſis per ordinarios, non poſſet commode de melioribus provideri. Tum etiam emergentibus caſibus, ex quibus eccleſiæ poſſent inferri gravamina, vel aliis cauſis imminentibus, ut puta ratione pacis inſiendæ, ratione hæreſis extirpandæ, ratione malitiæ eligentium refrænandæ, ratione violentiæ principum quandoque propulſandæ, quandoque etiam ratione principum voluntati juſtæ complacendi; quibus omnibus impedimentis maxima commoditas populi Chriſti communis eſſet impedita, cum primo decreto illo poſito, ſalvo meliori judicio, non competere videtur papæ illud, quod Bernardus Eugenio in perſona omnium pontificum dicebat lib. de Conſideratione: *tu pauperum pater*. Item ſic ſecundo: Nullum tale decretum eſt utile, immo perniciosum, & ita nequaquam a ſacro concilio emanandum, quod eſſet perturbativum univerſalis ſtatus eccleſiæ; cum ſacrum concilium præcipue ſit ordinatum ad reformationem ejuſdem; ſed tale decretum irritans, ſicut prætenditur, eſt hujuſmodi; ergo &c. Conſequentia bona; major eſt nota ex ratione legis. Minor vero patet, quoniam ſpectat ad ſtatum univerſalis eccleſiæ, quod tota eccleſia militans obediat ſedi apoſtolicæ, & papa præſideat toti univerſali eccleſiæ militanti. Unde XI. diſ. *Nolite*, dicitur: *multum enim convenit, ut corpus totum eccleſiæ in hac ſibi obſervatione concordet, quæ inde auctoritatem habet, ubi Dominus totius eccleſiæ poſuit principatum.* Ex octava conditione, quæ eſt ut ſit manifeſta, ne propter obſcuritatem ejus ſit aliquibus laqueus ſcandali aut erroris; arguitur ſic: Omne decretum, quod poteſt eſſe occaſio propinqua erroris, eſt vitandum a decretis ſacri concilii, cujus prima cura eſt de agro militantis eccleſ. vepres, & ſpinas eradicare hæreſis, & erroris; ſed hoc decretum irritans in forma quæ a multis intenditur, eſt hujuſmodi: ergo &c. Conſequentia eſt bona, major nota; & minor probatur, quia illo decreto mediante ligarentur manus ſummi pontificis in his, quæ ſibi jure divino competunt; quibus ligatis, & papa non utente auctoritate ſua in diſpoſitione eccleſiarum, & aliorum ſimilium ſibi competentium jure divino, in debita fide proceſſu temporis multi errarent circa poteſtatem papæ, credentes multa ſibi non competere, aut poſſe facere, vel feciſſe, quæ tamen munere deitatis poteſt facere; & nullus alius prælatus lege communi, niſi ex commiſſione; ſicut alias per plures, & nunc per Bohemos ſatis turpiter eſt erratum, cujus ſimile proximum eſt de ſacramento Euchariſtiæ, quod laicis non miniſtratur niſi ſub una ſpecie, ut dicunt doctores, ne ſub duplici ſpecie occaſionem capiant erroris, credentes Chriſtum ſub utraque ſpecie pleniter atque integraliter non contineri. Magnus autem error & periculoſus toto corpori eccleſiæ eſſet error circa poteſtatem papæ capitis eccleſiæ.

Ultimo arguitur ex ultima conditione legis, quæ eſt, ut nullo privato, ſed pro communi omnium utilitate conſcripta ſit, arguitur ſic: Nullum decretum eſt emanandum a ſacro concilio, quod non pro communi utilitate ſit inſtitutum; ſed tale decretum, ut prætertur, non videtur inſtitutum pro utilitate communi; ſed pro privatis commodis quorumdam cum præjudicio ſedis apoſtolicæ; ergo &c. Conſequentia bona; major patet ex conditione legis aſſignata. Minor patet, quia tale decretum ex rationibus ſupra aſſignatis non cedit in commune bonum univerſalis eccleſiæ; ſed tantum videtur deſervire commodis temporalibus aliquorum ordinariorum, amicorum, & familiarium ſuorum, qui tali decreto poſito arbitrantur citius, & pinguius promoveri, quam manente auctoritate apud papam; leges autem inſtitutæ ad lucra temporalium, neglecta lege Dei, dicuntur leges iniquæ, de quibus Iſaiæ X. *Væ qui condunt leges iniquas*. Et loquitur expreſſe de traditionibus avaritiæ cauſe inſtitutis; unde glo. ſic habet: *propheta contra ſcribas & phariſæos qui traditiones ſuas proponebant legi Dei, de quibus Matt. XV. irritum feciſtis mandatum Dei propter traditionem veſtram*. Sed Iſaiæ unum notabile: *quid facietis in die viſitationis & calamitatis de longe venientis, ad cujus confugietis auxilium, & ubi derelinquetis gloriam veſtram?* Humiliata enim ſedis apoſtolicæ poteſtate, & gloria, quo, quæſo, aut ad cujus ſignum, ſive auxilium confugient epiſcopi, prælati, clerus ipſe? Hoc quoque dicit Symmachus papa, & ponitur 9. q. 3. c. *aliorum hominum: de hac mihi per prophetam dictum eſt: ſi hæc humiliatur, ad cujus fugietis auxilium, & ubi relinquetis gloriam veſtram?* Gloria quidem & auxilium epiſcoporum eſt ipſa ſedes apoſtolica; unde beatus Sixtus papa in ſecunda epiſtola ſua univerſis eccleſiis directa ait: *ab hac enim ſede apoſtolica, & ſanctis apoſtolis, qua tueri, defendi, & liberari epiſcopi juſſi ſunt, ut ſicut eorum diſpoſitione, ordinante Domino, primitus ſunt conſtituti; ſic hujus ſanctæ ſedis, cujus diſpoſitione eorum cauſas & judicia ſervaverunt, protectione futuris temporibus ſint ab omnibus adverſitatibus ſemper liberi*. Omnes ergo prælati, qui luminarium cœleſtium figura in ſacra ſcriptura deſcribuntur, debent in conciliorum ſacrorum decretis celebrandis ſoli & lunæ eſſe ſimiles, ut omnibus luceant; ideſt communis boni ſtudio intendant, exemplo Tullii in lib. de amicitia, de ſe ita loquentis: *Non minoris curæ eſt mihi qualis poſt mortem meam reſpublica futura ſuerit, quam qualis hodie eſt;* paucis enim natus eſt, qui populum ſuæ ætatis tantum cogitat.

Sequuntur rationes pro parte contraria.

Conſequenter rationes, quæ in oppoſitum militare videbuntur adducentur in medium, ut habita collatione partium, & pondere conſiderato, utrarumque veritas ipſa amplius elucefcat, & eo modo quo ſupra rationes pro parte negativa quæſtionis ex conditionibus legis ſunt ſumptæ; ita ſequentes quam poſſibile fuerit ex eiſdem capient ſuæ ratiocinationis exordium.

Ex prima conditione legis, quæ eſt ut ſit honeſta ideſt rationi, ſive legi divinæ conformis, arguitur multipliciter; primo ſic: Omnis illa lex eſt licita, & ita factibilis a generali concilio, quæ ex divinæ immediate legis auctoritate ſumit ortum. Sed decretum irritans ad obviandum abuſibus contra papam eſt hujuſmodi; ergo &c. Conſequentia patet; major manifeſta. Minor probatur per illud Matt. 18. *ſi peccavit in te frater tuus, corripe eum inter*

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

ser te & ipſum &c. ſequitur: *ſi non te audierit, dic eccleſiæ; ſi illam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus.* Ex qua auctoritate eliciuntur tria; primum eſt quod per ly *eccleſia*, intelligit Chriſtus eccleſiam univerſalem, & non papam, quia Chriſtus Petro loquebatur. Clarum autem eſt, quod non præcipitur dicere ſibi ipſi, ſed alteri, & non videtur niſi eccleſiæ. Item quia ſubjunctum eſt pluraliter: *Quæcumque ligaveritis ſuper terram &c.* quod eccleſia univerſalis habet poteſtatem corrigendi & ligandi, alias fruſtra dixiſſet Chriſtus: *dic eccleſiæ*, quia potuiſſet impune non audiri; contra illud quod ſequitur poſtea, *ſi eccleſiam non audierit, ſit tibi &c.* Tertium eſt quia poteſtas iſta eccleſiæ a Chriſto data extendit ſe ad omnem Chriſtianum. Item ex alio hoc videtur manifeſtum, quod ſequitur, *quæcumque ligaveritis &c.* ubi multis videtur eſſe data poteſtas. Ex quibus manifeſte apparet, quod eccleſia videns papam non ſe corrigentem, nec audientem diſciplinam ipſius eccleſiæ, poterit ejus manus ligare, & facta contra ejus aſſignatas regulas irritare. Proceſſus rationis videtur notus.

Secundo ſic ex eadem conditione legis: omne quod eſt peccatum, a quocumque fiat, eſt irritandum, immo irritum nuntiandum a concilio generali, cujus eſt de agro Dominico radices eradicare vitiorum. Sed papam ſe intromittere de proviſione eccleſiarum videtur eſſe peccatum mortale; ergo &c. conſequentia bona; major nota eſt Minor probatur, quoniam papa ſic faciendo videtur eſſe perjurus, cum juret ſummus pontifex in ſui creatione inter alia concilia ſervare *concilium Nicænum*, uſque ad unum apicem, illa immaculata ſervare, & pari honore & veneratione habere, & quæ prædicaverunt & ſtatuerunt modis omnibus ſequi & prædicare. Ita habetur diſ. 18. c. *ſancta*, ſcilicet univerſalia concilia. In concilio enim Nicæno ſtatutum invenitur quod confirmatio epiſcoporum & ita proviſio eccleſiaſtica debeat fieri per metropolitanos. Unde diſ. 63. ex concilio Nicæno ita habetur cap. *illud generaliter clarum eſt, quod ſi quis præter conſcientiam Metropolitani factus fuerit epiſcopus, hunc magna ſynodus diffinit epiſcopum eſſe non oportere.* Idem ex concilio Antiocheno habetur, & ponitur diſ. 4. c. *epiſcopus*, ubi ſic dicitur: *epiſcopus non eſt ordinandus ſine concilio & præſentia metropolitani.*

Item tertio ex eadem radice: quidquid pervertit ordinem divinæ providentiæ eſt irritandum ab ipſo generali concilio; imo tanquam irritum declarandum, cum ſacrum concilium ſtudeat omnia reducere ad debitum ordinem. Sed papa immediate ſe intromittere de proviſione omnium eccleſiarum eſt hujuſmodi; ergo &c Conſequentia bona; major manifeſta. Minor probatur, & ſupponitur quod prælati in eccleſia ſuper alios conſtituti ſunt quaſi divinæ providentiæ ſuper alios executores, ſive miniſtri ſecundum illud apoſtoli 1. ad Cor. 4. *ſic nos exiſtimet &c.* Tunc probatur ſic: ordo divinæ providentiæ ita ſe habet, ut regimen inferiorum exerceatur per ſuperiora eis proxima, videlicet per regulas proximas; ergo videtur quod papa vicarius ſummi proviſoris immediate exequens regimen eccleſiarum in proviſione earum pervertat divinæ providentiæ ordinem; & ita patet minor, dicit enim Auguſtinus 2. de Trinitate quod corpora inferiora & groſſiora, per ſubtilia & potentiora quodam ordine aguntur.

Quarto ex eadem radice ſic: ſummus ſapiens eccleſiæ conſtructor Chriſtus optime creditur ordinaſſe eccleſiam ſuam, & in cunctis neceſſariis ad ejus regimen debitum & permanentiam eidem providiſſe; qui dicit ei Iſaiæ LI. *Quid potui facere tibi, vinea mea, & non feci?* Cui tamen non videretur ſufficienter proviſum, niſi uſum poteſtatis papæ, & aliorum prælatorum, nec non alia negotia proviſum fuiſſet de aliqua re inobliquabili & deviabili. Si enim, ut 4. Met. Peripateticorum Ariſtoteles princeps ſcribit: in unoquoque genere eſt dandum unum, quod eſt metrum & menſura aliorum, de cujus ratione videtur eſſe inobliquabilitas; multo magis in genere ſancto & electo regali ſacerdotio, ex gente ſancta religionis Chriſtianæ. Sed hæc regula non poteſt dici papa, cum ſit ipſe peccabilis, nec etiam collegium dominorum cardinalium, cum non ſit in fide & gratia confirmatum; ergo dicendum eſt quod illa regula eſt univerſalis eccleſia, quæ privilegium dicitur habere non errandi; & ita per conſequens concilium univerſale repræſentans eam: ergo videtur quod regula uſus poteſtatis papæ dependet ex concilio generali; & ſic concilium generale poterit papæ ponere regulas, irritando quidquid contra eas fuerit attentatum.

Item quinto ex eadem radice ſic: In eccleſia non ſolum vitanda ſunt mala, ſed etiam occaſiones malorum, ut eccleſia tota mereatur dici pulchra. Sed papam diſponere de eccleſiis ordinandis, & beneficiorum diſpoſitionibus eſt occaſio multorum malorum; ergo hoc vitandum eſt ab eccleſia. Sed non poteſt extirpari niſi irritando, & annullando omnia in contrarium attentata; ergo &c. Conſequentia bona; major patet per illud dictum Matth. 18. *ſi oculus tuus ſcandalizat, erue eum, & projice abs te.* Item Apoſtolus de ſe ipſo dicit 1. Cor. 11. *hoc facio & faciam, ut occaſionem amputem eorum &c.* Minor non indiget probatione; experientia enim eſt manifeſta, & clamores ipſi, qui contra curiam Romanam audiuntur, demonſtrant.

Item ex ſecunda conditione legis, quæ eſt ut ſit juſta & naturali rationi conformis, ſic primo arguitur, pro qua ſupponitur quod plenitudo poteſtatis eſt neceſſaria, ſicut in fine, cum ad illam ordinatur, ſicut ad finem. Tunc arguitur ſic: omnium ordinatorum ad finem regula, & metrum, & menſura eſt ipſe finis; ſed univerſalis eccleſia, quam generalia concilia repræſentant, eſt finis poteſtatis papalis; ergo illius menſura & regula eſt ſumenda ex lege & decretis univerſalis eccleſiæ, ſeu univerſalium conciliorum eam repræſentantium; & ita cum tota regula ſumenda ſit ex eis, irritari poſſunt omnia quæ videntur a fine deordinari, vel quod non ſuit menſum menſura & regula ſua. Conſequentia videtur bona; major eſt Ariſtotelis in 2. phiſic. & 1. eth. Minor patet, quoniam plenitudo poteſtatis papalis non eſt cauſaliter propter papam, ſed papa, & ejus poteſtas propter eccleſiam, & ad eam ordinatur ſicut ad finem, docente apoſtolo 2. ad Cor. 10. & ultimo: *dedit poteſtatem vobis Deus in ædificationem & non in deſtructionem.*

Item

ANNO CHRISTI 1433.

Item ſecundo ex eadem radice ſic; & ſupponitur iſta ſimilitudo quod in republica Chriſtianæ religionis ſacrum concilium reſpectu papæ videtur ſe habere ut ratio ſe habet in regno animæ ad voluntatem; ratio ſimilitudinis eſt, quoniam ſicut in regno animæ, rationis eſt conſulere voluntati; ita conciliaria quod dicitur quaſi conſilium videtur ad hoc celebrari, ut in rebus gravibus conſilia, & regulæ capiantur agendorum. Tunc arguitur ſic: ratio habet reſpectu voluntatis poteſtatem conſiliativam, directivam, & præceptivam; voluntas ergo habet poteſtatem executivam conſiliatorum, &. judicatorum per rationem; ſed quidquid voluntas exequitur contra dictamen rationis, rectè eſt irritum & vanum; ergo a ſimili quidquid exequitur papa uſum ſuæ poteſtatis exercendo contra dictamen & menſuram ſive regulas aſſignatas per concilia, irritum eſt tenendum, & ita declarandum. Conſequentia eſt bona; major eſt Ariſtotelis 6. eth attribuentis prudentiæ tres actus, videlicet conſiliare, judicare de inventis, & præcipere inventa executioni mandare. Minor vero eſt nota, & patet per Hilarium 10. de Trinit. dicentem: *immoderata eſt omnium voluntatum pertinacia, ubi non rationi voluntas ſubjicitur*. Item patet ratio ſimilitudinis ex eo quod homo dicitur microcoſmus; ideſt minor mundus, quia ſcilicet regimen univerſi eſt exemplificandum. Item ex eadem radice ſic: Quilibet ſuperior poteſt inferiori legem ponere contrarium legis irritando; ſed generale concilium eſt ſuperius papa, ergo ſequitur quod concilium generale, univerſalem eccleſiam repræſentans, papæ poteſt legem licitam ponere, contrarium legis factum per eum irritando. Conſequentia videtur nota; major etiam, quia alias non videretur eſſe poteſtas ſufficiens in ſuperiori. Minor vero patet ex decreto concilii Conſtantienſis, ubi dicitur quod eccleſia univerſalis poteſtatem habet a Chriſto immediate, cui quilibet cujuſcumque ſtatus vel dignitatis exiſtat, etiam ſi papalis, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem hæreſis, & generalem reformationem eccleſiæ in capite & in membris.

Quarto ex eadem radice: de ratione legis eſt, quod ſit juſta & recta; patet ex ſecunda conditione legis quæ eſt quod ſit juſta; ſed illud quod ſemel eſt rectum eſt ſemper, ita ejus obliquum ſemper erit obliquum; ergo lex talis juſtè poteſt irritare ejus oppoſitum a quocumque fiat. Conſequentia videtur bona; major etiam nota. Minor vero patet; lignum enim rectum, quantum eſt de ſe ſemper rectum manet, & in multis poſſet poni exemplum.

Quinto ex eadem conditione: naturalis æquitas habere videtur, quod quis privetur privilegio, aut minuatur in eo, ſi eo male utatur; & præſertim ſi abuſus ejus cedit in ſcandalum totius communitatis; ſed ad oculum triſti experientia cognoſcimus ſummos pontifices privilegio ſuæ poteſtatis abuti & in ſcandalum totius eccleſiæ; ergo merito ſummi pontifices deberent privari illa poteſtate, vel ad minus in ea reſtringi. Sed non videtur rationabilius quam per generalia concilia; ergo id quod prius. Conſequentia patet, major nota eſt, & minor etiam eſt clara.

Item ſexto ſic ex eadem radice: omne id quod eſt in ſe injuſtum a quocumque fiat, juſte per generale concilium poteſt irritari; ſed papam providere de eccleſiis eſt hujuſmodi; ergo. &c. Conſequentia bona; major manifeſta; minor patet, tum quia eſt contra jus commune, ſecundo quia tollit privilegia eccleſiarum, quia ut dicitur diſ. 22. c. *omnis*, qui cujuslibet eccleſiæ jus ſuum detrahit, injuſtitiam facit.

ANNO CHRISTI 1433.

Item arguitur ex ſecunda conditione legis, quæ eſt, ut ſit poſſibilis ſecundum naturam, &. arguitur etiam multipliciter: primo ſic contra illud: quod eſt diſſipativum ſtatus generalis univerſalis eccleſiæ a quocumque fiat, poteſt decretum irritans poni per generale concilium; ſed papam ſe intromittere de diſpoſitione eccleſiarum, & collatione beneficiorum immediate videtur eſſe hujuſmodi; ergo &c. Conſequentia bona; major patet, quoniam neo papa, nec quicumque alius mortalium poteſt aliquid in deſtructionem eccleſiæ. Minor vero probatur, quoniam ſtatus eccleſiæ univerſalis, ſive eccleſiaſticæ hierarchiæ conſiſtit in imitatione hierarchiæ cœleſtis, ſecundum illud Exod. 11. *omnia fac ſecundum exemplar tibi monſtratum in monte*. In qua cœleſti hierarchia Chriſtus mediantibus mediis hierarchizat infimos; ergo in eccleſia hierarchia ſuperior, qui eſt papa, non poteſt ſine confuſione hierarchiæ immediate diſponere de diſpoſitione inferiorum eccleſiarum. Secundo ex eadem radice ſic: generale concilium poteſt certis de cauſis papam abutentem poteſtate papali privare totaliter vel ſuſpendere: ergo multo magis ad obviandum abuſibus ejus poteſt eum reſtringere aut limitare. Conſequentia videtur optima per locum a majori; antecedens eſt notum, & in eccleſia pluries practicatum.

Item tertio eadem radice: privilegia eccleſiarum, ſanctorum canonum inſtituta, Nicæni concilii fixa decreta, nulla poſſunt ratione convelli, vel novitate mutari, ut dicit Leo papa, & habetur XLI. q. 2. c. *privilegia*; ſed proviſiones eccleſiarum ſanctorum canonum inſtitutiones, & Nicæni concilii pertinent ad jura & privilegia ordinariorum; ergo pro eorum privilegiorum, & jurium firma cuſtodia poſſunt generalia decreta irritantia ponere. Conſequentia patet; major, minor notæ ſunt ex decretis ſuperius deductis.

Item ex quarta conditione legis, quæ eſt ſecundum conſuetudinem; arguitur ſic: Prælati ſunt ſponſi ſuarum eccleſiarum ut dicitur 7. q. 1. c. *ſicut alterius unor*. In matrimonio autem conſenſus utriuſque partis requiritur, ut vinculum quo extremo animi conjunguntur; ſed hujuſmodi conſenſus inter ſponſum & ſponſam eccleſiam non exprimitur, niſi per electionem, aut poſtulationem; ergo ſequitur quod nullus erit judicandus ſponſus ſive prælatus alicujus eccleſiæ, in quem prius per electionem vel poſtulationem ipſa eccleſia non conſenſerit. Conſequentia videtur bona; major & minor patet.

Item ex eadem radice ſic: Decreta irritantia in materia iſta fecit jam concilium generale Conſtantienſe, ergo præſens Baſilienſe; ergo conſequenter ad obviandum aliis abuſibus præſens concilium generale & quodlibet aliud poteſt leges cum irritatione ponere contra papam in materia beneficiorum, & diſpoſitione eccleſiarum. Conſequentia patet, quia una, & eadem poteſtas, & æque plena eſt in hoc concilio, ſicut & in aliis. Item lex iſta eſt conformis

ANNO CHRISTI 1438.

mis legibus ſimilibus jam datis & approbatis. Antecedens patet, quoniam in hoc ſacro concilio, ſicut & in aliis, facta ſunt decreta cum irritatione circa proviſiones eccleſiarum ſimiles contra ſuppoſita incorporata in hoc ſacro concilio; item circa creationem cardinalium; item contra alienationem bonorum temporalium pertinentium ad patrimonium S. Petri; item in concilio Conſtantienſi decretum eſt cum irritatione contrarii de reverendiſſimo domino Angelo Corario ob laudabilitatem ſuæ ceſſionis ſpontaneam, ne nullus papa poſſit eum a cardinalatu, & legati poteſtate deponere, nec ſuper præteritis qualibuſcumque factis quodammodo impetere vel punire; & in multis aliis uſus fuit præfatorum conciliorum ponere & conſtituere decreta cum irritatione. Item generale concilium invenitur irritaſſe ſacras ordinationes clericorum factas per alienum epiſcopum ſine beneficio & aſſenſu proprii epiſcopi; ſicut patet decreto concilii Nicæni, ubi ita dicitur: *Si quis autem auſus fuerit clericum, qui ad alium pertinet epiſcopum, ordinare in ſua eccleſia, cum non habeat conſenſum epiſcopi ipſius, a quo receſſit clericus, irrita ſit hujuſmodi ordinatio.* Ergo multo magis poteſt generale concilium decretare cum irritatione contra papam, ſi diſponat in eccleſiis ſubjectis metropolitanis abſque conſenſu eorum. Conſequentia patet, quia cum difficilius ſit irritare incompatibiliter actus poteſtatis ſacerdotalis, quam actus poteſtatis jurisdictionis.

Item ex eadem radice: Reperiuntur aliqua concilia, in quibus papæmet decretaverunt decreta irritantia contra ſe, ſi apoſtolica decreta facerent, volentes ea eſſe irrita, & vana; ergo cum univerſalis eccleſia non ſit minoris poteſtatis quam papa, pari ratione poteſt limitare papalem poteſtatem, ſi attentaverit oppoſitum facere decretorum ſuorum.

Item ex quinta conditione legis; quæ eſt ut loco temporique conveniens lex licita dicta debet eſſe firma, quoniam ut dicit Ariſtoteles 6. Eth. menſura debet eſſe permanens; immo leges juſtæ debent eſſe quaſi immortales, & immutabiles, cum in eis conſiſtat ſalus reipublicæ, ut dicit 1. Rethor. & maxime illa tempore debet firmari, & quaſi intacta cuſtodiri, quando videmus ex ejus negligentia, & inobedientia majora ſcandala oriri in republica; ſed firmitas legum licitarum per ſacrum concilium non videtur aliunde poſſe ſumi, niſi per adjunctionem irritantis decreti, viſa tam facili & effrena violatione earum per ſummos pontifices, ſicut noſtris temporibus dolenter palpamus; ergo videtur, quod tale decretum irritans poſſit, & debeat poni per ſacrum concilium in ſuis legibus licitis. Conſequentia videtur bona, quoniam juri cujuslibet legislatoris incumbit leges ſuas omni firmitate poſſibili roborare. Antecedens patet; & confirmatur per illud Gregorii, quod ponitur 25. q. 2. *eccleſiaſtica moderationi omnino eſt conveniens, ut quæ moderata fuerint vel diviſa, nulla in poſterum debeant refragatione turbari.*

Item ex ſexta conditione, quæ eſt, ut ſit neceſſaria; reformatio univerſalis eccleſiæ non poteſt fieri plene ſine decreto irritante in materia electionum, confirmationum &c. ergo poſſibile & faciendum eſt tale decretum. Conſequentia patet; quia in tali materia eſt concilium ſupra papam. Antecedens probo: reformatio dicitur, ideſt ad priſtinam formam reductio; ſed forma diſpoſitionis eccleſiarum in antiquiori & antiquo ſtatu, ſive more eccleſiæ eſt ut fiat per ordinarios; ergo ſi fieri debeat reformatio, neceſſario debet ſic diſpoſitio eccleſiarum & collatio beneficiorum reduci ad ordinarios, ut irritetur omnis illa proviſio per quemcumque alium facta.

ANNO CHRISTI 1438.

Item ex eadem radice: ſicut medicus in ſua operatione intendit ſanitatem quæ conſiſtit in ordinata concordia humorum ita poteſtas publica ſua præſidentiali ſolicitudine intendit pacem, quæ conſiſtit in civium ordinata concordia. Sed videmus, quod medicus abſcidit unum membrum bene & utiliter, ſi per ipſum immineat corruptio corporis; ergo etiam publica poteſtas pro pace, & ſalute totius corporis eccleſiaſtici, poteſt vel amputare, vel privare totaliter unum membrum ſua poteſtate, vel de ejus poteſtate aliquid detrahere vel minuere quodcumque ſit illud. Conſequentia patet ex ſimilitudine; & ideo dicitur in concilio Conſtantienſi, quod in materia reformationis, quæ eſt quaſi quædam cura infirmitatis corporis eccleſiæ, etiam papa ſubjicitur concilio.

Item ex ſeptima conditione legis, quæ eſt ut ſit utilis: Illa decreta ſunt licita & juſtiſſima, quæ removent a ſtatu dignitatis papalis quæ ejus auctoritati non multum derogant, & ſtatus excellentiam non minuere videtur; ſed decreta cum irritatione, ne papa ſe intromittat de proviſione eccleſiarum & diſpoſitione temporalium in collatione & ſignatione petitionum & hujuſmodi, ut totaliter manibus terſis ab hujuſmodi fecibus purius valeat divinis & fidei, & *perditioni* intendere; ergo talia ſunt a generali concilio emananda. Conſequentia videtur ex conditione legis, quoniam talis lex videretur utiliſſima. Antecedens patet, & confirmatur exemplo beatiſſimorum apoſtolorum, qui videntes ex multitudine eccleſiæ ſibi creſcere curas temporalium, quarum occaſione ſpiritualibus poterant aliqualiter minus intendere, excuſſerunt manus ab illis; unde Act. 6. dicitur: *convocantes enim multitudinem diſcipulorum dixerunt: non æquum nos relinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis. Conſiderate ergo vos &c.*

Item ex octava conditione legis, quæ eſt ut ſit manifeſta & clara: omnis lex illa licita quæ clariſſimam habet veritatem. Sic poteſt apoſtolica auctoritate poni, quod quodcumque in oppoſitum attentatum ſit, irritum & viribus evacuatum ſit; ſed hujuſmodi decretum in tali eſt hujuſmodi; ergo &c. Conſequentia videtur bona; major manifeſta. Minor probatur & deducitur multis auctoritatibus, ex quibus plane ſumitur, quod papa privilegia & jura aliarum eccleſiarum, canones ſanctorum patrum, ſtatuta generalium conciliorum non debeat immutare, in quibus omnibus diſpoſitio eccleſiarum manibus ordinariorum aſcribitur faciendæ; quod enim dicitur 25. q. 1. c. *conſidimus*, quod nullus jam veraciter Chriſtianus ignoret uniuſcujuſque ſynodi ſtatutum, quod univerſalis eccleſiæ approbavit aſſenſus nullam magis exequi fidem præ cæteris oportere, quam primam, quæ unamquamque ſynodum ſua auctoritate confirmavit, & continuata moderatione cuſtodit. Item in eodem c. *violatores: violatores ſanctorum canonum graviter a ſanctis patribus judicantur,*

ANNO CHRISTI 1433

tur, & a ſancto Spiritu (inſtincto cujus ac dono dicti ſunt) damnantur, quoniam blaſphemare Spiritum Sanctum non incongrue videtur, qui contra eosdem ſacros canones, non neceſſario compulſi, ſed libenter, ut præmiſſum eſt, aliquid proferre agunt, aut loqui præſumunt, aut facere volentibus ſponte conſentiunt; talis enim præſumptio manifeſte unum genus blaſphemantium Spiritum Sanctum, quoniam ut jam prælibatum eſt, contra eum agit, cujus nutu & gratia ſacri canones editi ſunt.

Item in eodem capite: contra ſtatuta ſanctorum patrum concedere aliquid vel mutari, nec hujuſmodi quidem ſedis auctoritas poteſt; apud nos enim inconvulſis radicibus vivit antiquitas, cui decreta patrum ſanxerunt reverentiam.

Item in eodem: prima ſalus eſt rectæ fidei regulam cuſtodire, & a ſtatutis patrum nullatenus deviare; & multa ſimilia ibidem, & alibi ſcripta allegari poſſunt, quæ ejus firmitatis robur habent. Item dicit B. Gregorius ſcribens Auguſtino Anglorum epiſcopo: *ſi ea deſtruere, quæ anteceſſores noſtri ſtatuerunt, non conſtructores, ſed everſores eſſe juſtitia comprobaret.*

Ultimo arguitur ex ultima conditione legis, ut nullo privato commodo &c. Omnis illa lex eſt maxime firmanda omni genere firmitatis, ut a nullo valeat permutari, quæ pro communi utilitate omnium eſt inſtituta, & quæ diſpenſationem non recipit ſine detrimento hujus boni communis, ſed hujuſmodi lex diſpoſitionem eccleſiarum committens ordinariis eſt hujuſmodi; ergo &c. ſequitur quod in omni genere firmitatis eſt roboranda, & ita cum decreto irritante. Conſequentia videtur bona; major videtur patere per decretum id quod 25. q. 1. c. *quæ ad perpetuam generaliter ordinata ſunt utilitatem nulla computatione varientur, nec ad privatum reducantur commodum quæ ad bonum commune ſunt præfixa.* Minor vero patet quoniam ipſi ordinarii melius cognoſcentes qualitates perſonarum, merita & demerita utilius eccleſiis poſſunt providere, & citius & cum paucioribus laboribus & expenſis eccleſiarum ipſarum aut perſonarum.

Solutio rationum factarum.

Ad primam rationem reſpondetur negando minorem; & ad auctoritatem, quæ inducitur de evangelio Matth. 18. *Si peccavit &c.* dico primo, negando quod per ly *eccleſia*, intelligatur eccleſia univerſalis, aut univerſale concilium illam repræſentans, quod ex tribus colligitur. tum quia hic, ſecundum omnes doctores, datur doctrina de correctione fraterna. Impoſſibile autem eſſet præceptum illius adimplere, aut ſaltem difficile multum ſi eccleſia, cui dicendum eſſet peccatum fratris noſtri, intelligeretur univerſalis eccleſia, aut concilium univerſale illam repræſentans; oporteret enim aut ſemper celebrare concilium, aut univerſalem portare in ſinu. Tum ſecundo, quia non eſt cujuslibet congregare univerſalia concilia, ſicut eſt adimplere præceptum præfatum Chriſti. Tum tertio, quia Chriſtus ſolum apoſtolis dicitur dediſſe poteſtatem, cum ait: *quæcunque alligaveritis &c.* qui apoſtoli nec erant univerſalis eccleſia, nec tunc faciebant univerſale concilium, unde dicitur quod juxta veram A intelligentiam & intentionem Chriſti ibi eccleſia dicitur prælatus. Unde Chryſoſtomus ſuper Matth. & adducitur a S. Thoma in gloſ. contra. exponit ſic: dic eccleſiæ, ideſt qui eccleſiæ præſunt; ita etiam habet gloſ. decreti in *n. ſi peccaverit* 11. q. 11: *dic eccleſiæ, ideſt ſacerdoti.* Idem etiam aperte colligitur ex decreto Innoc. III. in c. *novit*, de judi. & eſt glo. in eodem paſſu in verbo *eccleſiæ*; ſecundum enim philoſophum 9. eth. civitas quandoque dicitur id quod eſt principaliſſimum in ea, cujuſmodi eſt dux ſive rector. Et cum dicitur, quod ſi de prælato intelligeretur non dixiſſet Petro: *dic eccleſiæ*; dico quod hoc non arguit, quia iſta doctrina de correctione non dabatur Petro ſingulariter, nec Chriſtus ei loquebatur B ut prælato, at ut particulari perſonæ & ad ejus ſolam perſonam pertinente; nondum enim erat adhuc prælatus; ſed in perſona omnium ſecundum illud *quod uni dico, omnibus dico.* Unde Auguſtinus de verbis Domini dicit: *Si peccaverit &c. hic admonet nos Dominus noſter non negligere invicem peccata noſtra, non quærendo quid reprehendant, ſed quid corrigat.* Præterea ſecundo, dato quod in aliquo caſu per ly *eccleſiæ*, non prælatus, ſed communitas fidelium intelligenda veniat, ſicut videtur gloſ. quædam exponere, dicitur quod hoc non ex ratione alicujus poteſtatis, quæ dicatur eſſe in tali communitate ſeclulo ſuo prælato & capite arguatus eſſe ex ſenſu literali prædicti textus, C ex quo ſolo juxta doctrinam Dionyſii & Auguſtini validum argumentationis ſumitur genus in theologia; ſed ratione erubeſcentiæ, unde gloſ. ordinaria adducta in loco prælibato ita dicit: *vel dic eccleſiæ; ut majorem erubeſcentiam patiatur.* Item Hieronymus in eadem glo. contin. inducitur: *porro ſi nec illos audire voluerit, tunc multis dicendum eſt, ut deteſtationi eum habeant, ut qui non potuit pudore ſalvari, ſalvetur opprobriis.* Quod vero arguitur, niſi eccleſia haberet poteſtatem ligandi & abſolvendi fruſtra dixiſſet Chriſtus: *dic eccleſiæ.* Dico quod hoc argumentum non currit, quoniam licet ex iſto textu, ut videtur, nulla arguatur auctoritas in congregatione fidelium ec- D cleſiæ ſuper papam & alium, non adhuc fruſtra dixiſſet Chriſtus: *dic eccleſiæ*, ut patet expoſitione ſanctorum proxime aſſignata, qui dicunt ideo multis dicendum eſſe, ut deteſtationi eum habeant, ut qui non potuit pudore ſalvari, ſalvetur opprobriis. Ecce ergo quod non fruſtra præcipitur: *dic eccleſiæ*, etiam ſi eccleſia non habeat poteſtatem ligandi & ſolvendi eo modo quo adverſarii intelligunt. Item arguitur, quia niſi eccleſia habeat poteſtatem, poterat iſſet impune non adduci contra illud: *ſi eccleſiam non audierit &c.* dico ad hoc, quod hoc etiam non arguit poteſtatem aliquam in communitate eccleſiæ juxta ſenſum adverſariorum, licet enim recuſans audire eccleſiam, ideſt E qui non flectitur pudore, aut erubeſcit opprobria multitudinis, merito ſicut ovis morbida ſit ab omni conventu Chriſti ſegreganda; non tamen ſequitur quod hoc ſit fiendum poteſtate aliqua illius multitudinis, eo modo quo loquitur pars adverſa de poteſtate eccleſiæ; ſed fiendum eſt poteſtate prælati; unde glo. illa prælligata ſuper illud. *dic eccleſiæ*, dicit ſic; *ut majorem erubeſcentiam patiatur. Poſt hæc ſequitur excommunicatio, quæ fieri debet per ſacerdotem;* & ideo doctores ſancti ſicut illud

di-

ANNO CHRISTI 1433

die eccleſia exponunt ideſt prælato; ita expo- A auctoritas diſſipandi & irritandi beneficia per papam, aut quod papa non poſſit bene uti poteſtate, ſibi a Deo immediate collata; papa enim diſponendo de eccleſiis, & de beneficiis immediate non peccat, non errat, non tranſgreditur aliquam legem prohibentem ſibi proviſionem hujuſmodi; quoniam non divina; lex enim divina non prohibet, imquo divino jure ſibi competit univerſalis eccleſiæ ſupremo domino & conſtructore ſibi curam totius populi paſtoralem committente & dicente: *paſce oves meas* Jo. ult. Item non prohibet jus commune, quoniam in eo ſemper intelligitur excluſa ſummi pontificis auctoritas. Non facit etiam aliqui injuriam utendo jure ſuo, & præceptum altiſſimi exequendo. Et ita patet quod ratio prima nullo modo militat, ſed fundari videtur vel in propria opinione, vel ſolum in cortice litteræ, abjecta ſanctorum doctorum expoſitione.

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

nunt illud: *ſi eccleſiam non audierit &c.* ideſt prælatum, ſcilicet ejus præcepta contemnendo. Quod autem conſequenter arguitur, quod in ſignum, quod eccleſiæ dabetur poteſtas ligandi atque ſolvendi, ſequitur infra: *quodcunque ligaveritis &c.* Ecce „inquiunt, quod ſit fermo ad multitudinem, quod de apoſtolorum poteſtate non videtur intelligendum; quia tunc æqualem recepiſſent poteſtatem cum beato Petro, quod non eſt dicendum. Ad hoc dico, quod non videtur verum; imo videtur data aut promiſſa poteſtas apoſtolis, dicente Hieronymo: *Qui poteſtatem tribuis apoſtolis, ut ſciant, quod qui a talibus condemnatur humana ſententia divina ſententia roboravit.* Item Origenes, & B adducitur in glo. contin. *quæcunque ligaveritis in terra, erunt ligata & in cœlo; dixit in cœlo, non dixit in cœlis, ſed in cœlo uno, quia non ſunt tanta perfectionis ſicut Petrus.* Ecce dico, primo, quod apoſtolis dictum; ſecundo quod minus videtur alias permiſſum apoſtolis quam Petro: per hoc quod cum ait Mat. 16. Petro: *quodcunque ligaveritis &c. erunt ligata:* dicit pluraliter *& in cœlis.* Cum autem aliis apoſtolis dicit ſingulariter, *& in cœlo*, quod tamen ſi de eccleſia intelligeretur, juxta expoſitionem Origenis, oportet intelligere minorem poteſtatem eſſe eccleſiæ univerſalis, quam Petri, ſive papæ, quod eſt contra adverſarios; & ita illa conſequentia nulla eſt, quæ ultimo loco adducitur, loquendo C de poteſtate jurisdictionis. Patet ergo, quod ſi per ly *eccleſia*, cui denuntiandum eſt in aliquo caſu, accipienda ſit multitudo fidelium, aut concilium univerſale illam repræſentans, quæ poteſtatem habeat non audientem corripere & punire, non hoc erit ſecluſo prælato; quia ſic communitas illa maneret vacua viribus, ſicut corpus ſine capite; ſed neceſſario intelligendus, & præintelligendus venit prælatus. Ecce in quo ipſa eccleſia poteſtatem accepit ligandi atque ſolvendi, & per quæ eccleſiam non audiens excommunicationis gladio feriendus eſt. Et ideo Chriſtus poſtquam dixi: ſi eccleſiam non audierit, inquit prælatis, quorum auctoritate judicium ſit in eccleſia: D *Amen dico vobis quod quæcunque ligaveritis &c.* non enim hoc dixit tibi multitudini fidelium, ſed apoſtolis, ſive prælatis; eſt ergo ibi ſecundum literalem ſenſum fundata poteſtas prælatorum contentioſæ jurisdictionis, & non alia. Unde Nicolaus de Lyra ſequendo glo. ſuperius tactam, inquit, quod talia poſſint prælati efficere, ideſt excommunicare. Sequitur *quæcunque ligaveritis &c.* ubi nota quod auctoritas iſta non datur prælatis ratione perſonarum tantum, ſed ratione totius communitatis, nec moritur cum perſonis, ſed permanet in ſucceſſoribus; dicitur in iſtis prælatis eccleſia ſuſcepiſſe poteſtatem iſtam, ut Auguſtinus videtur ſuper Johannem dicere. Ter- E tio dico quod dato, quod poteſtas illa intelligeretur de poteſtate data eccleſiæ univerſali juxta intelligentiam arguentis, nihil arguitur contra concluſionem, quoniam per illam auctoritatem non concederetur niſi poteſtas corrigendi fratrem ſi peccaverit, & ita dato quod papa, ſi peccaret & abuteretur poteſtate, abuſus ejus corrigendus veniret per univerſalem eccleſiam; non tamen diceretur, el conceſſa

Ad ſecundam rationem reſpondeo negando minorem; & ad probationem cum dicitur de profeſſione, & juramento papæ &c. dico quod papa nullo modo eſt dicendus juramenti tranſgreſſor providendo eccleſiis de paſtoribus aut beneficia conferendo, quoniam in nulla parte decretorum illius ſanctæ ſynodi habetur quod papa non det, ſi dare voluerit, aut provideat eccleſiis ſi bene viſum ſibi fuerit; unde dicitur extrav. de elec. c. *ſignificaſti*, quod in conciliis non reperitur ſtatutum quod legem Romanæ eccleſiæ præfixerit; cum omnia concilia per Romanæ eccleſiæ auctoritatem & facta ſint, & robur acceperint, & in eorum ſtatutis Romana patenter accipiatur auctoritas. Cum ergo ſtatutum eſt, confirmationes, & proviſiones fiendas eſſe per metropolitanos, ſemper tamen intelligendum quod id ſanxerunt ſacra concilia generalia, ſalvo in omnibus jure Romanæ eccleſiæ. Unde ſicut dicitur 25. q. 1. c. *Deo permittente*, in nonnullis cauſis conciliorum cum aliquid obſervandum ceraitur, ſtatim ſubinferitur: niſi auctoritas Romanæ eccleſiæ aliter fieri imperaverit, vel ſalvo in omnibus jure Romanæ eccleſiæ, vel ſalva tamen in omnibus apoſtolica auctoritate; & ideo patet, quod ex ignorantia provenit decretorum dicere papam contra profeſſionem agere providendo immediate eccleſiis ſibi commiſſis de paſtoribus. Intelligenda ergo ſunt illa decreta de aliis prælatis attentantibus ſe per alios confirmari, quam per metropolitanum ſuum, non per ſedem apoſtolicam, quæ ſemper intelligitur excepta, ſicut in aut quis concilius legimus fuiſſe acceptatum per alios; unde papa Hilarius in ſynodo antiqua Romæ celebrata refert in quibusdam locis talia perverſitatum ſemina ſuborta, ut nonnulli epiſcopatum, qui nonniſi meritis præcedentibus datur, non divinum munus, ſed hæreditarium putant eſſe compendium, & credunt, ſicut res caducas atque mortales, ita ſacerdotium; ita ut legaturis, aut teſtamentario jure poſſet dimitti. Nam plerique ſacerdotes in mortis confinio conſtituti in locum ſuum ſeruntur alios deſignatis nominibus ſubrogaſſe. Hæc ibi, & plura alia de iſta materia.

Ad tertiam rationem cum dicitur, quod pervertitur ordo divinæ providentiæ; reſpondeo negando minorem illius rationis; & ad probationem dico duo. Primo dico, quod aliud

ANNO CHRISTI 1433.

☞ eſt immediate exequi regimen eccleſiarum, & aliud eſt providere de rectoribus eccleſiarum; ſicut aliud eſt inſtitutio cauſarum duarum, & aliud eſt producere immediate effectus ſingularum rerum. Dico ergo quod primum pertinet ad præſidentem & proviſorem univerſitatis, ut coadjutores ſibi aſſumat, conſtituendo paſtores ſingulis eccleſiis, ſicut Dei eſt creare duas cauſas; regimen vero eccleſiarum debet exequi mediantibus conſtitutis per eum paſtoribus; & ita facit papa, qui mediantibus epiſcopis per eum creatis, & aliis inferioribus prælatis paſcere dicitur univerſum gregem Dominicum, & ita ordo divinæ providentiæ ſervatur. Secundo dico, quod etiam in regimine eccleſiarum, cauſis rationabilibus concurrentibus, papa poteſt multa agere per ſe ipſum, vel aliis committere agenda quam conſtitutis paſtoribus; ſicut enim Deus rebus certum ordinem indidit, ut tamen ſibi reſervaret quod ipſe aliquando ex cauſa eſſet facturus; dicente Auguſtino contra Fauſtum, quod aliquando Deus contra curſum naturæ ſolitum facit; ita a Spiritu Sancto ordo regiminis in eccleſia inſtitutus creditur, ut ipſe qui Chriſti vices tanquam ejus vicarius gerit, poſſit ex cauſa ſibi rationabili viſa quandoque pro parte aliter diſponere; poſſet enim papa ſine perturbatione ordinis eccleſiaſtici per dioeceſes, per quas eum tranſire contingeret, prædicare, confeſſiones audire, ſacramenta diſpenſare, vel alia, de quibus videtur committere. Et ita non militat ratio illa aſſumpta ex ordine divinæ providentiæ.

Ad quartam rationem de regula inobliquabili danda neceſſario, dico duo. Primum eſt quod illa ratio non videtur concludere, quod detur aliqua lex animata impeccabilis, & indeviabilis ſimpliciter in omnibus præter Deum, qui eſt ſapientia ipſa, per quam tam reges ſpirituales, quam temporales regnant, & legum conditores juſta decernunt, ut dicitur Proverb. 8. ſed bene concludere quod ſit aliqua regula indeviabilis neceſſaria, ſicut & in communi ſcientia aliqua principia inobliquabilia danda ſunt, & ipſa eſt lex divina, ſive fides chriſtiana, quæ emanat ab ipſo legislatore & monarcha Chriſto Jeſu, ſecundum quam gubernanda eſt eccleſia. Quoniam ſicut poteſtas papæ derivatur a poteſtate divina; ita ratio, ſive regula gubernationis in papa ad eccleſiam gubernandam debet ſumi ex ratione gubernationis ſupremi gubernantis; de qua dicitur XXV. q. 1. c. *prima ſalus eſt recta fidei regulam cuſtodire, & ſtatutis patrum nullatenus obviare*. Secundo dico, quod poſito, quod ratio currat de regula, ſive de lege animata inobliquabili, & indeviabili in materia fidei, & neceſſariis ad ſalutem populi chriſtiani; dico quod regula, ſive lex non poteſt dici regulariter eſſe concilia generalia, cum plura talia exorbitaſſe a fide hiſtoriæ commemorent juxta glo. in c. *ipſi ſunt canones*, 9. q. 3. Sed illa lex & regula eſt apoſtolica ſedes, quæ numquam exorbitaſſe a fide catholica legitur; habet enim ſedes illa a Chriſto privilegium non errandi in fide juxta illud Luc. 22. *ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua*; quod ſancti doctores de firmitate, & inobliquitate fidei apoſtolicæ exponunt; unde hac ratione mater fidei, & magiſtra dicitur eccleſia Romana, ut in c. *omnis*, diſt. 21. Propter quod Caliſtus papa ſcribens aliquando epiſcopis, & habetur in c. *non decet*, dt. 12. *Non enim decet membra a capite diſcedere; ſed, juxta ſcripturæ teſtimonia omnia membra caput ſequantur; nulli enim dubium eſt, quod apoſtolica eccleſia mater eſt omnium eccleſiarum, a cujus regulis nullatenus convenit deviare*. Quare Hieronymus ad Damaſum papam ſcribens propter hanc ſummam auctoritatem illius ſedis & in diffinienda fide inobliquitatem, ut habetur 34. q. 1. c. *hæc eſt fides, papa beatiſſime, quam in catholica eccleſia didicimus, quamque ſemper confuimus, in qua, ſi minus perite, aut parum caute forte aliquid poſitum eſt, emendari cupimus a te qui Petri fidem & ſedem tenes. Si autem hæc noſtra confeſſio apoſtolatus tui judicio comprobatur, quicumque me culpare voluerit, ſe imperitum vel malevolum, vel etiam non catholicum, vel hæreticum comparabit*. Hæc ille. Alius autem reſpectus de papa, juxta ſanctorum patrum prudentiam habendus eſt, quam quod ſit quid particularis homo ejuſdem ſpeciei cum cæteris hominibus. Plane conſideranda eſt etiam divina providentia, quæ ita illi ſedi aſſiſtere credenda eſt, ut nullo modo ab ea in his, quæ fidei ſunt, permittat exorbitantia emanare judicia. Unde Hieronymus loco proxime allegato ita proſequitur: *Sancta Romana eccleſia, quæ ſemper immaculata permanſit, Domino providente, & beato Petro opem ferente, in ſuo manebit fine ulla hæreticorum conſultatione, atque firma & immobilis omni tempore perſiſtet*. Hæc ille. Tertio dici poteſt; dato quod illa regula inobliquabilis in fide ſit concilium univerſale, hoc de plenario concilio, in quo apoſtolicæ ſedis auctoritas præſidet, intelligendum eſt; non de congregatione alia, cui apoſtolica ſedes in diffiniendo raro aſſiſteret; ſed potius magis repugnaret: quare nihil ex illa ratione arguitur ad propoſitum, quia nullum tale concilium legem ponere poſſet papæ, quæ aut ejus poteſtatem diminueret, aut volenti benefacere præſtaret in proviſionibus fiendis impedimentum; attento, quod ſibi, & non alteri cura paſturæ totius gregis Dominici ſit commiſſa.

Ad quintam rationem de tollenda occaſione, dico ad majorem & ad minorem: Ad majorem vero dico, quod duplex eſt occaſio mali; quædam directa quæ directe ordinatur in malum; alia indirecta, quæ ſcilicet de ſe reſpicit bonum, licet per accidens tendat in malum. Prima enim eſt omnimode tollenda, & eradicanda, quantumcumque pace reipublicæ fieri poteſt; ſecunda vero non regulariter, cum ea quæ ſunt per accidens relinquantur ab arte. Tum primo quia, ſi quælibet occaſio malorum eſſet tollenda, cum ſcientia, teſte apoſtolo, inflet, 1. Corinth. 8. & ex ſcientificis multi efficiantur hæretici, & ſuperbi inflati; ſi autem hujuſmodi occaſionis cauſa tollerentur univerſitates & ſtudia, non prudenter ageretur. Si denique omnis occaſio abuſuum in eccleſia eſſet auferenda, cum noſtris demeritis innumeri ſint in eccleſia prælati, archiepiſcopi, epiſcopi, abbates abutentes ſua poteſtate; apud quem remaneret iſta poteſtas? affingatur ille, & laudabimus eum. Præterea ſi omnis occaſio abuſuum auferenda eſſet, dicentibus Bohemis, quod omnium ambitionum, ſimoniarum, mul. quamque ſin-

malorum occaſio ſit temporalitas ipſa eccleſiæ data; & ideo eſſet a clericis auferenda; non reſtat nobis reſponſio. Apud omnes enim manifeſtum eſt, quod ſi Bohemorum argumenta in materia temporalitatis non militarunt, multominus militant argumenta aliorum in materia noſtra, qui ſub ſpecie pietatis, ſcilicet reformationis eccleſiæ primatum Sedis apoſtolicæ, univerſalis eccleſiæ quodammodo fundamentum deſtruere & deprimere moliuntur. Sed nunc dico ad minorem, quod loquendo de occaſione directa & per ſe, falſa eſt; abſit enim, ut dicamus quod uſus beneficio divinitatis munere eccleſiæ dato ſit per ſe occaſio malorum, licet per accidens poſſit bene contingere, de quo non eſt ad propoſitum. Et cum dicitur, quod experientia & clamores hoc oſtendunt; dico, quod hoc eſt falſum, nulla enim experientia monſtravit quod eſſet per ſe & directe occaſio. Corrigantur ergo abuſus per eum, ad quem ſpectat, & maneat intacta liberaque ipſa poteſtas ad bene agendum.

Ad ſextam tamen de fine dico hic primo, quod hypotheſis illa eſt falſa, & contra omnem rationem loquendo de fine, qui eſt ratio, & menſura omnium eorum quæ ſunt ad finem. Pro quo notandum, quod finis alicujus rei dupliciter dicitur; uno modo illud, quo tendit illa res ex ordine ſibi dato, aut naturali, aut ſupernaturali, ſive id quod eſt intentum ab agente. Alio modo dicitur finis id, ad cujus utilitatem eſt ordinatum opus agentis; cujus exemplum poteſt poni in arte medicinæ; uno modo dicitur finis ejus ſanitas; alio modo infirmus, ſive corpus humanum. Item finis politiæ videtur eſſe pax & tranquillitas ordinis, cum hoc videatur bonum ipſius, ad quod univerſum regimen ejus reſpicere videtur; ipſa vero communitas dicitur finis regiminis ſive poteſtatis reipublicæ; ſic ad ejus utilitatem ordinatum eſt opus præſidentis, & agentis. Ita finis poteſtatis papalis non eſt ipſa eccleſia univerſalis, ſicut id ad quod eſt ordinata; ſed id ad quod per ſe regimen, aut uſum ejus ipſa eccleſia recta, & gubernata perducitur, quod eſt ipſa beatitudo cœleſtis; quod manifeſte patet ex ipſa diffinitione poteſtatis eccleſiæ, quam quidam adverſæ opinionis magiſter in ſuo tractatu ponit, videlicet quod poteſtas eccleſiaſtica eſt, quæ a Chriſto ſupernaturaliter & ſpiritualiter collata eſt apoſtolis ſuis, diſcipulis, & eorum ſucceſſoribus legitimis uſque in finem ſæculi ad ædificationem eccleſiæ militantis, ſecundum leges evangelicas pro conſecutione felicitatis æternæ. Et in diffinitione poteſtatis jurisdictionis in foro exteriori dicitur: eſt poteſtas coercitiva, quæ valet exerceri in alterum etiam invitum, ad dirigendum, & invitos ſubditos in finem beatitudinis æternæ velut in finem proximum, & principaliter intentum. Ecce manifeſte quod eccleſia, quæ eſt multitudo ipſa dirigenda in finem beatitudinis æternæ, non eſt finis ipſius poteſtatis eccleſiaſticæ primo modo; ſecundo modo vero ſic. Sed cum a fine ſecundo, capto ſcilicet ab eo, ad cujus utilitatem ordinatur opus agentis, non capiatur *regiminis*, nec lex ordinationi eorum quæ ſunt ad finem; ſic nec medicus regulas capit medicinæ a curandis, nec dux bellandi ab exercitu, nec princeps a populo leges ad agendum; ſed e contra. Licet quandoque be-

ANNO CHRISTI 1433.

ne menſura, ſive proportio legis, aut regulæ quia corpori debili non ita fortis applicatur medicina, ſicut forti & robuſto; actus autem activorum ſunt in patiente bene diſpoſitio in ſecundo de anima. Secundo, quia teſte Ariſtotele oportet leges aptari politiæ, unde moderatio legum accipitur ex qualitate regendæ politiæ, ſed non dictamen, aut ratio legis; ſed illa capit politia ex principe, ubi eſt monarchia: clariſſime patet rationem illam, ex adverſo reputatam. Achillem, omnino viribus vacuam eſſe. Et ad probationem illius hypotheſis per apoſtolum dico, quod per illam non probatur aliquid, niſi quod eſt finis modo aſſignato, ædificatio omnis eccleſiæ in virtutibus & hujuſmodi non eſt ipſa eccleſia, leges enim hujuſmodi ædificationis non videntur ſumendæ ex ædificanda eccleſia, ſed ex ædificatore Chriſto; ſicut eſt principium eccleſiæ, ita eſt finis, ad cujus amplexum eſt perducenda ipſa eccleſia, cujus vices gerit in terris ipſe ſummus pontifex; & ideo notanter in diffinitione poteſtatis eccleſiaſticæ ponitur; ad ædificationem eccleſiæ ſecundum leges evangelicas. Et ita patet ſolutio rationis.

Ad ſeptimam rationem, in qua ex ſimilitudine rationis, & voluntatis proceditur, dico primo, quod hipotheſis eſt falſa, quoniam, ut dicit Chryſoſtomus in quadam epiſtola, ſicut intellectus eſt ſummus pontifex, & rex in homine; ſic papa in eccleſia. Et eſt ſapienter dictum, quoniam doctor & magiſter orbis dicitur ſecundum quod idem Chryſoſtomus dicit epiſtola ſuper Jo. quod Johannes Jacobum localiter in uno loco prælatum determinatum, ſed Petrum totius orbis decretavit magiſtrum & doctorem. Hæc ille. Qua ratione dicitur 25. q. 1. c. *ideo ſacroſancta Romana eccleſia habet jus condendi canones, utpote quæ eſt caput & cardo omnium eccleſiarum, a cujus regula neminem diſſentire licet.* Cæterum dico ſecundo, quod hæc ſimilitudo eſt falſa ſecundum opinionem arguentium, quoniam ſi eccleſia habetur ut finis, ratio vero diſpoſitionis eorum quæ ſunt ad finem magis congrua videretur ſimilitudo contrario modo aſſignata. Tertio dico quod conceſſa hypotheſi poſita, quod in regno eccleſiæ papa habet ſimilitudinem voluntatis, & concilium generale rationis, ſive intellectus, nihil arguitur contra propoſitum; ſed confirmat hanc ratio concluſionem meam, quod ſic probatur. Nempe licet conſiliare, & judicare de inventis ſit ipſius rationis ſecundum ſe; tamen imperare, ſive præcipere illa fieri modo imperativo non eſt rationis ſecundum ſe; ſed ex virtute voluntatis ſibi competit. Pro quo notandum, quod, ut dicit S. Thomas in 1. 2. q. 17. ubi quærit, utrum rationis ſit imperare, quod intimare, & denunciare aliquid ad agendum poteſt eſſe dupliciter; vel abſolute per modum judicativum, dicendo: hoc eſt faciendum; vel monendo ad hoc per modum imperativum, cum dicitur alicui: fac hoc. Cum autem voluntas ſit primum movens in regno animæ & ſecundum non moveat niſi virtute primi, ſequitur, quod hoc ipſum quod ratio movet imperando ſit ex virtute voluntatis. Unde relinquitur; quod imperare ſit actus rationis præſuppoſito actu voluntatis, in cujus virtute ratio movet per imperium exercitium actus. Hæc

ANNO CHRISTI 1433.

ille. Ex quibus clare habetur, id quod universa eccleſia ſonare videtur, quod concilium quantumcumque leges denuntiet utiles reipublicæ, niſi auctoritas papæ interveniat, unde concilia ſuſcipiunt robur, & firmitatem, non poterit imperativo modo aliquem movere ad implendum, quia motio intellectus ſive rationis attenditur quantum ad ſpecificationem actus; motio vero voluntatis. Præterea cum dicat Ariſtoteles 2. polit. quod ratio imperet appetitui principum politico, quo ſcilicet aliquis præeſſet liberis, qui habent jus in aliquo contradicendi, dicente Auguſtino, quod interdum præcedit intellectus, & ſequitur tardus, aut nullus effectus. Si illa ſimilitudo currat, ut concilium locum habeat rationis, aut intellectus, papa vero voluntatis, aut effectus, ſequitur quod concilium nullo modo poterit cogere papam ad legem ejus implendam, ejus actus irritandum. Et ita licet lex conciliorum reſpectu papæ habere dicatur regulativam rationem, non tamen habebit vim coactivam. Si vero dicatur: ad minus ex ſimilitudine illa colligi poteſt, quod ſicut ſi voluntas non ſequitur legem rationis rectæ errare convincitur; ita papa ſi leges juſtas, & ſancta decreta univerſalium conciliorum plena obſervatione non fuerit amplexus: dico quod concederem; ſed videndum eſſet quæ leges ſint juſtæ, & quæ ſancta decreta, quoniam multi dicunt malum bonum, & injuſtum æquiſſimum & tenebras lucem. Decretum autem quod papa non provideret de paſtoribus in eccleſia ſibi a Deo commiſſa, & quod ſolum ordinariis diſpoſitio eccleſiarum & collatio beneficiorum committatur, dimiſſo papa velut trunco demembrato in ſede, non ſanctum eſſet dicendum, ſed nefandum, ſcilicet ſacrilegum. ut rationes adductæ primo clare demonſtrant.

Ad octavam rationem de ſuperioritate, dico ad majorem, quod major eſſet vera, quando aliquid eſt ita ſuperius altero, ut tota poteſtas inferioris dependeat, & emanet a ſuperiore; quod non eſt in propoſito; dato etiam quod concilium univerſale eſſet aliquo modo ſuperius papa. Non enim ſummus pontifex capit auctoritatem a conciliis, ſed ab ipſo Domino Deo, cujus vicarius eſt in terris. Supersedeo autem nunc de veritate minoris propoſitionis aſſumptæ dicere, propterea quia ea quæ dicta ſunt, ſufficiunt ad oſtendendum articulum factum non probare propoſitum.

Ad nonam de rectitudine legis, dico ad minorem, quod illa eſt falſa, quoniam lex quæ quandoque eſt juſta, alio tempore ſervata eſſet injuſta & nociva. Pro quo advertendum, quod rectum in rebus corporalibus dicitur abſolute; & ideo rectum in eis quantum eſt de ſe manet ſemper rectum; ſed rectitudo legis accipitur non abſolute, ſed in ordine ad utilitatem communem, cui non ſemper proportionatur una & eadem res; & ideo talis rectitudo mutatur. Unde dicit Auguſtinus in lib. de libero arbitrio, quod lex temporalis, quamvis juxta ſit, commutari tamen per tempora juſte poteſt. Secundo dico, quod non eſſet dicenda lex æqua, aut juſta, in qua ſedis apoſtolicæ detraheretur poteſtati aut dignitati, aut honori. Nec inſuper videretur lex recta data a concilio circa regimen eccleſiæ, in qua varia & inopinata poſſunt contingere, niſi ſemper ſedis apoſtolicæ poteſtas intelligeretur excepta, ſicut in ſacrorum univerſalium conciliorum decretis per ſanctiſſimos ſalutores factum legimus.

ANNO CHRISTI 1433.

Ad decimam de privilegio ꝛc. dico quod duplex ad præſens diſtinguitur privilegium; unum, quod dicitur a juriſtis reale, & illud eſt quod datum eſt eccleſiæ, dignitati, civitati, aut alicui loco; & hoc dicitur perpetuum & rei adhæret, & ſic ſemper durat niſi forte res deſtruatur. Aliud eſt perſonale, quod alicui, vel certis perſonis perſonaliter conceditur. Quo habito dicitur, quod privilegium diſpoſitionis eccleſiarum, & alia hujuſmodi non eſt privilegium perſonale perſonæ Eugenii aut alterius; ſed eſt ipſius ſedis apoſtolicæ; quod privilegium Chriſti donantis diſpoſitione oſſibus adhæret inſeparabiliter ipſius ſedis. Sic enim inſtituta eſt eccleſia ab eo, & poteſtatis munere dotata, ut eſſet uſque in finem ſæculi duratura. Quæ in re cum ſit contra omnem æquitatem, ut propter delictum prælati eccleſia perdere debeat privilegia ſua, & præſertim illa quæ eſt caput, & mater, & regula cæterarum, non videtur juſtum & æquum, imo etiam nec poſſibile de jure, ut propter abuſus quorumque ſummorum pontificum ſedes apoſtolica ſuis privilegiis ſit ſpoliranda; præſertim cum illa non a quocumque mortali, immo nec ab ipſa univerſali eccleſia, ſed a Chriſto Jeſu immediate illa ſuſcepit.

Ad undecimam rationem negatur minor, in qua dicitur papam providere immediate de eccleſiarum paſtoribus eſſe injuſtum. Et cum probatur quia eſt contra jus commune. dicitur hoc eſſe falſum, cum in nullo tali mandetur, quod ſedes apoſtolica non valeat providere; imo in omnibus decretis ejus ſemper ſedes apoſtolica intelligitur, excepta, ut ſupra dictum eſt. Et per idem reſpondetur ad ſequentem probationem, cum dicitur, detrahere privilegia eccleſiarum ſit injuſtum; dico quod nullius eccleſiæ tollit privilegia aut prælati papa diſponendo de paſtoribus eccleſiarum; quia nulli prælato ipſius eccleſiæ eſt particulariter conceſſum, ita lege privata diſponere de eccleſia quæcumque, aut collatione beneficiorum, quod papa non poſſet illud, quia omnia privilegia hujuſmodi eccleſiarum particularium emanant ab ipſo univerſali univerſalis eccleſiæ paſtore, ſive principe, ſummo pontifice, qui etiam ſi vellet, non poſſet taliter privilegia concedere, quod ſedes apoſtolica aliter diſponere non valeret.

Ad duodecimam, ubi dicitur quod papa diſponendo de eccleſiis videatur diſſipare ordinem hyerarchycum; reſpondetur negando minorem; quoniam illa eſt falſiſſima, imo a cunctis piis auribus declinanda; tum quia totius eccleſiæ paſtura ſit commiſſa ſummo pontifici, ut dicit Gregorius ſuper illud Jo. 21. *aſcendit Simon Petrus &c. Petro autem ſancta eccleſia eſt commiſſa; & ipſi ſpiritualiter dicitur: paſce oves meas.* Et ipſius eſt immediate paſcere, vel de paſtoribus providere; mirum autem eſſet quod papa faciendo quod ſibi ex officio competit etiam præcepto Salvatoris, ordinem hierarchychum confunderet. Secundo idem apparet, quoniam ſi papam immediate confirmare epiſcopos, & ſacerdotes conſecrare, & hujuſmodi diſponere eſt ordinem hierarchiæ confundere, tunc Chriſtianos, apoſtolos ipſos immediate conſecrando in epiſcopos, & non mediante Petro

or-

ANNO CHRISTI 1433.

ordinem hierarchicum pervertiſſet, quod erroneum eſt dicere. Si dicatur, quod non eſt ſimile, quia cum Chriſtus ſit Dominus, eſt ſuper omnem ordinem & dominus legis; papa autem non: hoc nihil eſt, tunc quia papa licet non ſit dominus ſimpliciter, eſt locum habens domini in eccleſiaſtica hierarchia. Tertio, quia ipſa ordinatio, quod confirmationes epiſcoporum fierent per metropolitanos, non eſt ex lege divina, ſed ex lege humana ſuper quam eſt papa, in qua ſemper eſt excepta poteſtas papæ. Unde Bernardus ponit aliqua monaſteria a fundatione ſua ad apoſtolicam pertinere auctoritatem. Tertio, practica beati Petri oſtendit illam propoſitionem eſſe erroneam, quoniam, ut ſupra in primis rationibus deductum eſt, pluries epiſcopos per ſe ipſum conſtituit & ordinavit, quem in hoc confudiſſe ordinem hierarchicum eccleſiæ militantis dicere, eſſet ſacrilegium. Demum quarto, tunc eccleſia Romana ſic ſe intromittens de proviſione eccleſiarum, tanto tempore fuit in peccato mortali; immo in graviſſimo errore, credendo illud ſibi jure divino competere, per quod ordo hierarchicus eccleſiæ militantis confuſus redditur. Quod vero credat hoc ſibi competere, patet ex concilio allegato; & ita a magno tempore fuiſſe in errore, quod nefas eſt credere de ea, de qua dicit Hieronymus, ut ſuperius fuit allegatum, & ponitur 24. q. 1. c. *hæc eſt fides. Sancta Romana eccleſia, quæ ſemper immaculata permanſit, Domino providente, & beato apoſtolo Petro operam ferente in futurum manebit ſine ulla hæreticorum inſultatione, atque ſi ma, & inviolabilis omni tempore perſiſtet.* Et ejuſdem ſententiæ eſt beatus Cyrillus in libro theſaur. Ut ergo clarius videatur, quod iſta ratio procedit ex ignorantia naturæ & conditionis hierarchici principatus, eſt notandum quod in hierarchia eſt duo conſiderare; primo ordinum inſtitutionem & diſtinctionem; ſecundum eſt executionem officiorum; primum autem horum eſt, ipſius hierarchiæ immediate, & non aliorum; ſicut enim Deus immediate creavit Angelos, ita eos per hierarchias, & ordines diſtribuit. Secunda vero expletur quodam ordine juxta beati Dionyſii doctrinam, ut infima per media reducantur ad ſuprema; ſic in propoſito in hierarchia eccleſiaſtica pariformiter duo conſideranda ſunt; ſcilicet inſtitutio dignitatum, & diſpoſitio eccleſiarum, & diſtinctio earum; & hoc ad hierarchiam hierarchiæ pertinet, videlicet ad papam, ſicut angelorum creatio, & ordinum inſtitutio & diviſio eorum a Deo immediate fuit. Unde Anacletus c. *in novo*, diſt. 22. *In novo teſtamento poſt Chriſtum a Petro ſacerdotalis incepit ordo, quia ipſi primo pontificatus in eccleſia Chriſti datus eſt, dicente Domino, tu es Petrus, & ſuper hanc* &c. Secundum vero quod eſt conſiderandum, eſt in ordinibus conſtitutis & eccleſiis proviſio de paſtoribus, executio officiorum, ſive actum hierarchicorum qui maxime conſiſtunt in ipſa diſpenſatione ſacramentorum, & doctrina veritatis, & in horum diſpenſatione currit lex illa hierarchica, licet non ita immobiliter, ſicut in cæleſti; licet enim, ut dicebatur arguendo, eccleſiaſtica hierarchia imitatur cæleſtem, a qua eſt exemplata, verumtamen ut dicit S. Thomas in tractatu contra repugnantes religionem, non in omnibus; in cæleſti enim hierarchia diſtinctio donorum gratuitorum, ſecundum quæ ordines diſtinguuntur, ſequitur diſtinctionem naturæ; non autem in hominib. & ideo in angelis eſt major immutabilitas, quam in hierarchia eccleſiaſt.

ANNO CHRISTI 1433.

Ad decimam tertiam rationem de depoſitione, aut ſuſpenſione papæ, reſpondeo negando antecedens; & cum dicitur quod antecedens eſt notum & practicatum in eccleſia, dicitur hoc eſſe falſum, nunquam enim jure factum legitur, ut Romanus pontifex propter ſolum abuſum poteſtatis ſum hujuſmodi proviſionibus ſuſpenſus eſſet aut depoſitus. Secundo dico, quod dato quod in quibuſdam caſibus generalis concilia poſſint vel deponere papam, vel eum ſuſpendere ab officio papalis adminiſtrationis, & quod in talibus poſſunt decreta irritantia ponere contra abuſus ejus notabiles, & ſcandalizantes univerſalem eccleſiam; non propter hoc ſequitur, quod ſimpliciter & indiſtincte poſſit poni decretum irritans ſupra ſedem apoſtolicam in his, quæ ſibi competunt ex plenitudine poteſtatis, cujuſmodi ſunt illa, de quibus ſermo præſens eſt; & ideo ratio in nullo militare videtur.

Ad decimam quartam rationem de privilegiis &c. dico dupliciter; uno modo negando minorem: & ad probationem per decreta poſita ſupra patet ſolutio per jam dicta, quoniam in omnibus privilegiis datis per ſummos pontifices, & etiam concilia eccleſiis ac prælatis inferioribus ſemper intelligitur: ſalvo tamen in omnibus jure ſanctæ Romanæ eccleſiæ, vel ſalva in omnibus apoſtolica auctoritate, ut ſupra dictum eſt. Unde etiam Gelaſius papa, 25. q. 1. c. *Ita nos*, dicit *Non ergo privilegia eccleſiarum ſic inviolata permanere conſtatur, ut quibusdam de cauſis intervenientibus apoſtolica auctoritate eis derogari non poſſit*; ſequitur: *ſervantur ergo privilegia eccleſiarum cunctis immunia temporibus, ne videlicet præter ejus auctoritatem, a quo data ſunt, contra ea liceat alicui evenire.* Item ſecundo, dico ad majorem, quod ſecundum gloſ. decreti intelligendum eſt decretum illud de privilegiis, quæ ſunt de generali eccleſiæ ſtatuto, vel quæ ſunt de articulis fidei, vel dici non poſſunt; ideſt non debent.

Ad decimam quintam rationem de conſenſu requiſito, etiam negatur minor; quoniam conſenſus exprimitur etiam per acceptationem, & admiſſionem diſpoſitionis, ſive proviſionis factæ per ſummum pontificem, ſicut de curatis, qui ſuarum ſponſi ſunt eccleſiarum parochialium, patet manifeſte.

Ad decimam ſextam, cum dicitur quod facta ſunt ſimilia decreta irritantia &c. dico primo, quod non ſufficit allegare ſimilia decreta irritantia de facto emaneſſe; ſed requiritur, ut argumentum haberet, oſtendere talia de jure proceſſiſſe, cum nos de poſſibilitate juris non de facto loquamur. Secundo dico, quod dato quod in aliquibus caſibus, puta cum papa eſſet fautor hæreſis, aut ſchiſmatis, aut publicus ſive manifeſtus dilapidator, & alienator bonorum eccleſiæ poſſit per concilium univerſale poni decretum irritans; non tamen ſequitur propterea, quod ſimpliciter, & indiſtincte poſſet decretum irritans ponere apoſtolicæ ſedi circa proviſiones eccleſiarum propter

ANNO CHRISTI 1433

pter defectus, aut abuſus quandoque commiſ-
ſos per ſummos pontifices; quoniam licet, ſi-
cut dictum eſt ſuper eadem materia, aliqua de
cauſa ſpeciali concederetur quod poſſit poni
decretum irritans contra papam; ut puta ſi ſit
fautor hæreſis, aut ſciſmatis; non tamen ſe-
quitur, quod ſimpliciter & indiſtincte poſſet
poni. Pro quo notandum eſt, primo, quod
bonitas & malitia in actibus moralibus princi-
paliter capienda eſt ex fine; unde Ariſtoteles
3. Met. dicit, quod ratio boni ex fine ſumi-
tur, & Boetius, eidem alludens ſententiæ, di-
cit in topicis: *cujus finis bonus, ipſum quo-
que bonum eſt; & cujus finis malus, ipſum
quoque malum eſt*. Secundo, notandum, quod,
ut dicit S. Thomas 2. 2. q. 154. art. 4. actus
unius virtutis, vel vitii ordinatus ad finem
alterius ſumit ſpeciem illius; ſic furtum pro-
pter quod committitur adulterium tranſit in
ſpeciem adulterii; & luxuria ſecundum quod
violat aliquid ad Dei cultum pertinens, ad
ſpeciem ſacrilegii. Quo notato dico, quod quia
in caſibus poſitis papa tribuendo beneficia, &
dignitates credendus eſt hoc facere in favorem
hæreſis, aut manutenentia ſchiſmatis, ut ſal-
tem ſic reformationem eccleſiæ impediret; &
ita per conſequens ordinaret illa in malum fi-
nem. Et quia quod malo fine agitur malum
eſt; ideo conceſſo, quod decreta illa tam Con-
ſtantienſis concilii contra Johannem, & contra
Benedictum ſunt rationabiliter, & ſancte po-
ſita in caſibus præfatis, non ſequitur quod ge-
neraliter concilia contra ſedem apoſtolicam in-
determinate, non concurrentibus hujuſmodi ca-
ſibus, quod ſit poſſibile poni decretum irritans
in materia proviſionis eccleſiarum, aut in alia
quacumque ſibi ex plenitudine poteſtatis com-
petentis.

Ad decimam ſeptimam. Cum dicitur de ir-
ritatione ſacrarum ordinationum, &c. dico ne-
gando antecedens; & ad probationem cum di-
citur de Nicæno concilio, dicitur, quod illud
decretum intelligitur de irritatione ordinationis
ſive conſecrationis, quantum ad executionem
ejuſdem debitam; non autem quantum ad ip-
ſum ordinem, ſive ipſam conſecrationem, quam
vere ſuſcipit.

Ad decimam octavam, cum dicitur quod
aliqui pontifices decretantes decretaverunt mul-
ta irritando contra attentata, dicendumque, etſi
ita, ut ſupponitur, fuerit, pro quo non vidi
textum; verumtamen conſequentia non valet,
quia talia decreta fiebant aſſenſu papæ, qui po-
terat juri ſuo renunciare, & ligare manus ſuas,
ſed non ſucceſſorum; & ita non eſt ad propo-
ſitum, quoniam hic attentatur ſimpliciter, &
indiſtincte contra ſedem apoſtolicam poni de-
cretum irritans, cui ipſa ſedes non conſentit,
ſed contradicit; in qua ipſe Deus hanc pote-
ſtatem uſque ad finem ſæculi duraturam, eſſe
voluit.

Ad decimam nonam de immutabilitate le-
gum, dico primo, quod cum certitudinis fir-
mitas varietur ſecundum variationem rerum,
ut dicitur primo de anima, & 1. ethicor. &
omnis menſura dicatur relative ad menſuratum;
non oportet, quod omnis menſura æque ſit cer-
titudinis, & ita nec omnino infallibilis nec
certa, ſed quantum eſt poſſibile in ſuo gene-
re; unde cum illa quæ regulanda ſunt lege hu-
mana ſint corrigenda ſingularia, multipliciter
variabilia, non poſſunt leges humanæ habere
illam firmitatem, ſive immortalitatem, quam
habent concluſiones demonſtrativæ in aliis ſcien-
tiis; immo propter hujuſmodi rerum varieta-
tem, quibus oportet menſuram ipſam coaptari,
& cum ipſis variari, ad ſalutem reipublicæ ne-
ceſſarium eſt leges eſſe variabiles, ut dictum
eſt. Et ita ad auctoritates allatas pro probatio-
ne majoris illius dicitur, quod conveniens eſt,
quod quæ juſte, & ſancte ordinata ſunt, ubi
tamen nulla occurrit urgens neceſſitas, vel evi-
dens utilitas, nulla refragatione debent immu-
tari. Aliter enim, ut dicit Bernardus non vi-
deretur fidelis diſpenſatio, ſed crudelis diſſipa-
tio. Dico ſecundo ad minorem, negando illam;
enim facere decretum in materia præſenti irri-
tans, & in alia ſimili eſſet peſſimum, ut ſu-
pra eſt declaratum apertiſſime; cumque non
ſint fienda mala, ut eveniant bona, ut dicit
apoſtolus, propter abuſus non eſt privanda ſe-
des apoſtolica bonis uſibus; vellem enim eos
conſiderare, qui ad decretum ſtatuendum irri-
tans conſilium dant, illud Ariſtotelis 3. Ethi-
cor. quod non eſt bonus conſiliarius, qui bo-
num finem inconvenienti nititur conſequi me-
dio; nec iſti debent ampliorem petere firmita-
tem ſuarum legum, quam ipſæ leges ſint ca-
paces. Clarum enim quod lex & decreta con-
ciliorum aliter reſpiciunt ſummum eccleſiæ pon-
tificem, & aliter alios inferiores. Secundo,
falſum eſt quod aſſumitur, quod non poſſit aliun-
de ſumi firmitas decretorum concilii, quam
per decretum irritans; imo dico quod per hoc
magis redderetur lex nulla, quam firma, quia
exiret terminos juris. Et ita, tertio ad con-
ſequentiam reſpondendo, dico, quod illa con-
ſequentia nulla eſt; nec probatio, ut patet ex
ſupradictis.

Ad viceſimam rationem de reformatione,
negatur antecedens, & ad probationem dico,
quod nullo tempore proviſio eccleſiarum, &
confirmatio, & alia hujuſmodi pertinebant or-
dinariis; ſiquidem etiam principaliter pertinebant
ſummo pontifici qui executioni illa demanda-
ret, quando utile, & neceſſarium atque expe-
diens viſum ſibi fuiſſet, ut ſupra dictum eſt.

Ad vigeſimam primam de amputatione mem-
bri ratione ſanitatis totius corporis, dico bre-
viter; ad hoc id non eſſe verum quando illud
membrum eſt caput totius corporis, quia capi-
te langueſcente, facilius membra corporis infi-
ciuntur. Caput autem univerſalis eccleſiæ eſt
ipſe, unde diſt. 12. c. 1. *non decet a capite
membra diſcedere*; ſed juxta ſcripturæ teſtimo-
nia omnia membra caput ſequuntur. Nulli ve-
ro dubium eſt, quod apoſtolica eccleſia mater
eſt omnium eccleſiarum, & ideo matris noſtræ,
quæ eccleſia eſt, caput exiſtit Romana eccle-
ſia, diſt. 22. c. *ſacroſancta apoſtolica ſedes, ca-
put & cardo eſt omnium eccleſiarum, quæ ra-
tio capitis competit ei ratione plenitudinis po-
teſtatis præſidentis in ea*, ſcilicet ſummi pon-
tificis: & ita patet quod ratio non procedit.

Ad vigeſimam ſecundam dico primo, quod
ſi argumentum militaret, æque, ut videtur,
militaret contra ordinarios, ſicut contra papam;
quia textus dicit, quod duodecim apoſtoli di-
xerunt, inter quos erat Petrus, cui ſuccedit
ſummus pontifex, & alii apoſtoli, quibus ſuc-
cedunt epiſcopi. Et ita æque contra ordinarios
eſſent irritantia decreta ponenda, quod non in-

tro-

ANNO CHRISTI 1433

tromitteret ſe de proviſione temporalium beneficiorum; cum præſertim dicat ibidem gloſ. ordinaria: *oſtendunt apoſtoli epiſcopos & doctores eccleſiæ non debere temporalibus rebus implicari*. Præterea ſi eo quod providere de beneficiis eccleſiaſticis, ut aſſumitur, ſit ſe intromittere de pulvere terræ, & feces manibus tractare, a papa fiat iſta auferenda, ut manibus ſacratioribus valeat convenientibus ſtudiis intendere doctrinæ, & prædicationi; mirum eſt quod iſtæ feces tanto affectu ſint concupitæ, & ſuper diſpenſatione earum tanta diſcordiarum in præſenti concilio flamma concreſcat. Secundo, cur tam ad purificandum ordinariorum manus hæc ratio concurrat. Dicendum ergo eſt ad rationem ipſam, quod minor eſt falſa; & ad probationem dico, quod auctoritas non eſt ad propoſitum, tum quia aliud eſt miniſtrare menſis, & proviſionibus emendis pro refectione alicujus multitudinis intendere, & aliud eſt providere eccleſiis de paſtoribus & hujuſmodi facere. Unde beatus Petrus licet primum reliqueret; non tamen ſecundum, ut ſupra patuit.

Ad vigeſimam tertiam dico, quod minor eſt falſa; & ad probationem cum adducuntur multa dicta decretorum, primo, ad omnia dico, ſicut ſupra quod in nullo illorum decretorum cavetur quod papa det beneficia, aut provideat de eccleſiæ paſtoribus, quia ſic eſt proviſionis commiſſio, ſcilicet eccleſiarum; & proviſionis bonorum facta ordinariis, ut ſemper intelligatur: niſi ſedit apoſtolicæ auctoritas, cui ex plenitudine poteſtatis competit, aliter diſpenſaverit, aut fieri imperaverit. Cum dicitur, quod Romanæ ſedis auctoritas non poteſt aliquid addere, vel mutare contra ſtatuta ſanctorum patrum, ut dicit S. Thomas in tractatu contra impugnantes religionem; reſpondetur hoc verum in illis quæ ſanctorum patrum ſtatuta decreverunt de jure divino, ſicut articuli fidei, qui determinati ſunt per concilia; ſed illa quæ ſancti patres decreverunt de jure poſitivo, ſunt relicta ſub diſpoſitione papæ, ut ea poſſit mutare vel diſponere ſecundum opportunitates temporum vel negotiorum. Sancti enim patres in conciliis congregati nihil ſtatuere potuiſſent, niſi auctoritate ſummi pontificis interveniente, ſine quo etiam nec concilium congregari poteſt. Secundo, dicit idem S. Thomas ibidem, quod nec tamen papa quando aliquid aliter facit, quam a ſanctis patribus ſtatutum ſit, contra eorum ſtatuta facit; quia ſervatur eorum intentio ſtatuentium, etiam ſi non ſerventur verba ſtatutorum, quæ non poſſunt in omnibus caſibus & temporibus obſervari, obſervata intentione ſtatuentium, quæ eſt utilitas eccleſiæ, ſicut & in omni jure poſitivo accidit. Derogatur enim prioribus ſtatutis per ſtatuta ſequentia. Iſta reſponſio S. Thom. eſt juxta reſponſionem, quæ datur ad illas ſi miles auctoritates 25. q. 1. c. *ideo permittente Deo*; ubi ſic dicitur: *his itaque reſponderur: ſacroſancta Romana eccleſia jus & auctoritatem ſacris canonibus impartitur, ſed non eis alligatur; habet enim jus condendi canones, ut pote quia caput eſt omnium eccleſiarum, a cujus regula nemini diſſentire licet. Ita ergo canonibus auctoritatem præſtat, ut ſeipſam non ſubjiciat eis; ſed ſicut Chriſtus qui legem dedit ipſam legem carnaliter implevit octavo die circumciſionis; poſtea vero ut ſe Dominum legis oſtenderet, contra legis litteram leproſum tangendo ſanavit. Unde dicitur de eo: erat Jeſus decens tanquam poteſtatem habens dominus legis; ſic & ſummæ ſedis pontifices canonibus a ſe, ſive ab aliis ſua auctoritate conditis reverentiam exhibent, & ſe eis humiliando ipſos cuſtodiunt, ut ab aliis obſervandos exhibeant. Nonnunquam vero ſeu jubendo, ſeu diffiniendo, ſeu diſcernendo, ſeu aliter agendo ſe decretorum dominos & conditores eſſe oſtendunt*. Sequitur: *quamquam, ſi decretorum intentionem diligenter advertamus, nequaquam contra ſacrorum canonum auctoritatem aliquid condere inveniantur; ſacri ſiquidem canones ita aliquid conſtituunt, ut ſuæ interpretationis auctoritatem ſanctæ Romanæ eccleſiæ reſervent; ipſi namque ſoli canones interpretari valent, qui jus condendi eos habent; unde in nonnullis cauſis conciliorum, cum aliquid obſervandum decernitur, ſtatim ſubinfertur: niſi auctoritas Romanæ eccleſiæ aliter fieri imperaverit; vel ſalvo tamen in omnibus jure ſanctæ Romanæ eccleſiæ; vel ſalva tamen in omnibus apoſtolica auctoritate. Quæcunque ergo de decimis, vel de quibuslibet eccleſiaſticis negotiis ſacris canonibus diffiniuntur, ſunt intelligenda neceſſario ſervari, niſi auctoritas Romanæ eccleſiæ aliter fieri mandaverit, vel permiſerit*. Hæc ibi.

Ad ultimam rationem, quidquid ſit de minori; dico quod ex tali depreſſione aut ſuſpenſione, aut irritatione papalis poteſtatis in proviſione eccleſiarum, & collatione beneficiorum non ſequeretur bonum aliquid ipſi univerſali eccleſiæ, ſed damnum inenarrabile, diſſipatio ſcilicet eccleſiaſticæ politiæ; ut ſupra oſtenſum eſt; licet illuc petant multi vel quia non patiuntur bene ſubeſſe, vel ſubalternari ſuperiori; vel quia multi inde ſperant ſuæ cupiditati plenius ſatisfieri, aut quia ab ordinariis ſperant, alii citius vel pinguius promoveri; alii vero habentes bonum zelum, ſed exiſtimo quod non ſecundum ſcientiam ducti, credentes per hanc viam melius eccleſiæ Dei provideri; quos omnes dignetur Deus illuminare, ut in hoc ſacro concilio decretanda, eccleſiæ ſint vere accommoda & utilia. Amen.

Hic terminatur quæſtio de decreto irritante, quod attentabatur per multos Baſileæ contra ſummum pontificem in materia proviſionis eccleſiarum, & collationis beneficiorum, compoſita per fratrem Johannem de Turrecremata ſacræ theologiæ profeſſorem, de qua debuit ipſe reſpondere publice in ſacro generali concilio Baſilienſi; ſed certis cauſis, & quia decretum proviſionis eccleſiarum tranſivit ſub alia forma, quam ſub forma decreti irritantis, ſuperſeſſum fuit a diſputatione publica præfata materia. Anno domini MCCCCXXXIII. in fine menſis Maii.

ANNO DOMINI MCCCCXXXIII. in Praga, III. menſis junii, dominus Johannes de Polemar fecit relationem eorum quæ habuit in commiſſis ex parte ſacr. concilii, & aſſumſit thema.

I. *Benedicta ſit ſancta Trinitas & indivi-* Mart. t. 8. *ſa unitas confitebimur ei, quia fecit* p. 396. *nobiſcum miſericordiam ſuam*. Habentur in introitu miſſæ de Trinitate. Deducto themate multum notabiliter, venit ad ea quæ ſibi occurrebant dicenda circa onus ſibi commiſſum; unde dixit, quod propter errores qui incipiebant eſſe poſt tempus martyrum, congregatum fuit primum generale concilium ubi ſymbolus qui cantatur in miſſa, editus fuit. Item de poſt

alia

alia tria concilia celebrata fuerunt: quæ quatuor concilia tamquam evangelia ſunt retinenda & tenenda. Item ex fundamento iſtorum patrum, Baſileenſe concilium ordinatum eſt pro tribus, ſcilicet pro exſtirpatione hæreſis, pro morum reformatione, & pace populi Chriſtiani. Et dicitur Baſiles a baſileos, id eſt a baſis quod eſt fundamentum, & leos quod eſt populus, quaſi fundamentum populi, quia populus firmabitur per ea, quæ hic acta ſunt & agentur.

ANNO CHRISTI 1433.

2. Item, dixit qualiter ſacrum concilium a principio congregationis in mente cepit ipſos Bohemos unire ſacroſanctæ eccleſiæ, ut patet ex litteris eis miſſis, quarum prima erat ſcripta & dictata per dominum legatum cardinalem S. Angeli. Et quod ex eis in Egra conventum fuit, quod ipſorum ambaſſiatores ad ſacrum concilium venire deberent, promt & fecerunt, qui bene erant recepti, dummodo ibi venerunt. Quibus ibidem exiſtentibus, ipſi erant auditi per decem dies, infra quos propoſuerunt ſuos quatuor articulos multum diſerte, omnibus audientibus, &c.

3. Item, quod illis decem diebus elapſis dominus legatus eis fecit mentionem de aliis articulis ſupra enarratis longe ante.

4. Item, narravit qualiter ipſi Bohemi dominis de concilio gratias agerent pro benigna & caritativa tradita eis audientia. Hoc autem nihil aliud eſt dicere, niſi quod gratum eſſet eis, ſi quid eis gratum factum eſſet aut fieret, quod utique domini de concilio ſemper facere pollicentur.

5. Præterea dixit, quod ſacrum concilium multum in verbis & proteſtationibus magiſtri Johannis de Racuzna fuit graviſum & conſolatum, in eo quod dixit in ſua prima proteſtatione, dum diſputare propoſuit de articulo communionis ſub utraque ſpecie; & huc idem alii ſui ſequentes dixerunt hæc verba: Credimus inſuper domum ſuam ſanctam eccleſiam fundatam tam firmiter ſupra firmam petram, quod portæ inferi adverſus eam prævalere non poſſunt; quæ, ſecundum Gregorium & Auguſtinum, eſt univerſitas fidelium, quæ per totum mundum diffuſa creſcit & fructificat in univerſo: adjicientes quia promti ſunt in pſe ipſius capitis Chriſti Domini, mortis diræ potius ſuſtinere martyrium, quam elective aliquid dicere, quod foret Chriſti ſuæque eccleſiæ veræ ſponſe contrarium voluntati. Unde ſacrum concilium, ſi animus veſter hujuſmodi verbis correſpondet, bonam ſpem futuræ unionis concipit & concepit, & gratias agens Deo, multum confortatum eſt, & hortatur vos, ut ita agatis, & ſperamus habere in vobis bonam extimationem: ſed omnia quæ poſſunt eſſe contra ſanctam eccleſiam per vos promulgentur, & dicantur ſine fictione, ad illam intentionem, ut ſimul uniamur, quia non eſt bonum in parte facere pacem, & parte tenere diſcordiam, quia tunc ciro lites de novo oriuntur, dummodo aliqua ſcintilla remaneat.

6. Narravitque qualiter ipſi Bohemi per diſputationes erant auditi in quatuor articulis per tanta tempora, quod non volebant magis audiri, ſed petierunt licentiam. Et tamen ſacrum concilium libenter vidiſſet quod magis manſiſſent, ut viſis libris, omnia, tam iſti quatuor articuli ſuiſſent diſcuſſi, quam etiam alii articuli, qui in Bohemia tenentur uſque ad XXVIII. & ultra. De poſt vero erant tractatus habiti ad conveniendum, primo in magno numero ex utraque parte; demum ad minorem numerum, ut ſcilicet tantum quatuor eſſent ex utraque parte. Et ſic deventum eſt, quod ſacrum concilium ſuos deputavit oratores, qui hic ad Pragam venire deberent, qui ſunt decem in numero, ſcilicet quatuor epiſcopi, & alii doctores ex Francia & Almannia & Hiſpania; & quod ultra iſtos dominus dux Sabaudiæ ſuos miſit ambaxiatores, ut pro unione laborarent. Narrat enim qualiter ipſi venerant pro pace & unione, &c. ſperando quod in hac civitate Pragenſi ſint filii pacis: quia pax eſt unum bonum in ſe continens omnia bona, ut dicit gloſſa in pſalmo CXXIV. *Qui confidunt*.

ANNO CHRISTI 1433.

7. Narravit etiam omnia mala, quæ ex diſcordia veniunt. Poſtea enim concludit, quod in nobis debemus habere caritatem & dilectionem, quia perfectio & ſcientia veritatis evangelicæ inutilis eſt ſine pace. Unde dicitur Matth. 9. *Sal habete in vobis, & pacem inter vos*. Per ſal intelligitur ſapientia. Unde Gregorius in Paſtorali: Sal quippe ſine pace, nullius virtutis eſt donum, ſed damnationis augmentum, juxta illud Jacobi apoſtoli: *Quod ſi zelum amarum habetis, & contentiones ſint in cordibus, nolite gloriari, & mendaces eſſe adverſus veritatem: quia iſta ſapientia non eſt deſurſum, ſed terrena animalis & diabolica*. Unde Zacharias dicit: *Veritatem & pacem diligite*; quia illa duo debent eſſe ſimul.

8. Item, hortatur ipſos, ut vadant ad ſacrum concilium, & ut ibi veritas de eorum articulis inquiratur, & quod per viam veritatis aperiat & doceat, & ut intellectum ſacræ ſcripturæ apprehendant, &c. ſicut & apoſtoli in eorum concillis dixerunt: *Placuit Spiritui ſancto & nobis*; quia in una patria diſcordiæ diſcuſſiantur & finiantur, congregatis ſenioribus ſtatibus illius patriæ. Si hoc ſit inter mundanos; cur hæc fieri non debent in ſpiritualibus & ſuper rebus ſpiritualibus? Nec quis debet inniti prudentiæ ſuæ magis quam decretis ſacrorum patrum, ut dicit Hieronymus; & ideo imperatores voluerunt, quod illa executioni mandarentur, quæ in ſacris conciliis ordinata ſunt. Unde ex praxi apoſtolorum & aliorum patrum, dum non eſſet dubitatio circa fidem & circa ritus ſacrorum, quod tunc faciebant concilia ſacra, & quod ibi diffinitum fuerat, hoc ſervabatur ſine ambiguitate. Unde Act. xv. cap. dum Apoſtolus plures convertiſſet, tunc illi converſi volebant quod deberet circumciſio ſervari, quia dictum eſt in lege: *Anima cujus præputii caro non fuerit circumciſa, peribit de populo meo*. Gen. 17. Tunc Paulus & Barnabas ſtatuerunt ſuper hoc debere ire ad Jeruſalem, ubi apoſtoli & presbyteri erant. Et ibi fuit deciſum circumciſionem non eſſe neceſſariam, & huic ſententiæ omnes acquieverunt. Item ad idem, cum de legalibus ſervandis, ab iis qui ex circumciſione erant, controverſia fieret, fuit illa materia diſcuſſa. Act. 21. Deinde cum aliqui dicerent, quod Filius eſſet minor Patre, eo quod ſcriberetur in evangelio: *Pater major me eſt*, fuit congregatum ſacrum concilium Nicænum, ubi hoc fuit diſcuſſum. Item, cum diſceptatio fieret de Spiritu ſancto, tunc fuit con-

concilium Conſtantinopolitanum congregatum, in quo & a quo omnes illæ contentiones diffinitæ erant: de quibus omnibus videri poteſt in lib. Iſidori & conciliorum. Item, B. Cyprianus conſultus fuit an baptizatus ab hæretico veniens ad fidem catholicam, eſſet rebaptizandus. Et determinavit, quod ſic: & ita determinaverunt ſecum LXXX. epiſcopi. Dixit tamen quod ſua diffinitione non obſtante, non vellet recedere a conſuetudine quæ contrarium practicavit, nec a concilio, ſi concilium aliud deliberaret. Et poſtea concilium generale quod determinavit contra ſententiam Cypriani, ſicut ex tunc & pro nunc eccleſia ſervat. Ergo ſtabimus in talibus diffinitionibus conciliorum, quia ſacrum concilium numquam poteſt diffinire contra evangelicam veritatem; quia ibi viri litterati, conſcientioſi & timentes Deum, & Spiritus ſanctus eſt judex & arbiter, prout B. Iſidorus in lib. conciliorum ponit, ubi ſic dicit: ex epiſtola Cæleſtini miſſa ad ſynodum quæ ſic dicit: Spiritus ſancti reſtatur præſentiam congregatio ſacerdotum. Et ergo dicit Dominus Jeſus Chriſtus, ubi duo vel tres fuerint congregati in nomine meo, ego ſum in medio eorum. Idem Iſidorus in geſtis tertiæ ſynodi Toletanæ, ubi dicit, quod beata Trinitas intereſt conciliis, concludendo dixit, quod ad hoc venerunt, ut in Bohemia pacem facerent, quam obtulerunt, & eos reſtituere ad omnes honores; & ſic concluſit multum rationabiliter.

ANNO CHRISTI 1433.

RESPONSIO ILLORUM DE PRAGA

Ad premiſſa.

D. p. 599. PRimo dixerunt, quod bene verum eſt, quod ſine unitate & pace debita vivere non poſſent. Sed quod ipſi haberent diſcordiam inter ſe, hoc venit ex prælatis eccleſiæ Romanæ in Conſtantienſi concilio congregatis, qui hujuſmodi bella inchoaverunt, dummodo eis non vocatis, neque citatis, neque convictis aut confeſſis, per cenſuras eccleſiaſticas a ſeipſis rejecerunt eos, decernentes proceſſus prælatis eccleſiarum dirigendos, prout in illos direxerunt, ut qui populum ſub utraque ſpecie communicarent, & in illa communione indurato animo manſerint, deberent hæretici condemnari & coerceri, invocato ad hoc, ſi opus fuerit, brachio ſæculari.

2. Item, ipſi de concilio in hac terra ſeminaverunt diſcordias inteſtinas, quia clerum convocaverunt contra populum, eo quod preſbyteri volentes obedire mandatis ſacri concilii, ſacramenta eccleſiæ, excepto baptiſmo parvulorum, de medio illorum Bohemorum tulerunt; & his non contenti, magiſtros Johannem Hus & Hieronymum combuſſerunt, & quod magis eſt, contra ipſos Bohemos crucem erigi fecerunt, homines ad arma provocando; ac ulterius Sigiſmundus rex Romanorum & Hungariæ, terram Bohemiæ incendio vaſtabat, Pragam circumvallando; & tamen pro tunc non ceſſavimus, niſi quærere pacem, prout adhuc quærimus, ſi vos vultis tenere hos ſalutares quatuor articulos. Sed quid eſt? vos vultis quod debemus ſtare ordinationi ſacri concilii de iſtis quatuor articulis. Quomodo hoc, quis rationabilis homo judicare deberet, quia veſtrum concilium ſemper eſt & fuit nobis contrarium & adverſarium?

3. Item, plures ſunt in Baſilea, qui ſeminaverunt quod communicantes ſub utraque ſpecie ſunt coercendi, & illi ſententiæ acquieverunt, nec adhuc actu ceſſant illam ſententiam approbare. Item, in Baſilea ſunt illi qui ordinaverunt, quod crux deberet contra nos erigi in regni Bohemiæ devaſtationem. Tum etiam ſolius Dei eſt fidem Domini noſtri Jeſu Chriſti judicare, & non hominum.

ANNO CHRISTI 1433.

4. Igitur his attentis, non debet quis nobis conſulere, ut definitioni ſacri concilii ſtemus. Et ad id quod dicitis, quod non eſt bonum inniti propriæ prudentiæ; ad hoc dicimus, quod via regia vadimus, non ad dextram, neque ad ſiniſtram: quia communio ſub utraque ſpecie & alii tres articuli obſervati ſunt per patres in primitiva eccleſia & poſiti ſunt in libris ſanctorum doctorum. Et ergo non innitimur prudentiæ noſtræ, ſed antiquorum patrum; quorum via eſt potius imitanda, quam illorum qui dicunt contrarium. Et ad id quod dicitis, quod ſtandum eſt ſententiæ conciliorum, dicimus hoc verum, dummodo tale concilium ſit in lege Domini expreſſatum & Spiritu-ſancto congregatum, in veritate repræſentans eccleſiam catholicam; tunc Chriſtianus tenetur ſub pœna anathematis ratificare & approbare ea quæ in tali concilio ſtatuuntur: quia ſolum ſententia illius concilii eſt ſervanda, quæ eſt conformis vitæ & doctrinæ domini noſtri Jeſu Chriſti. Unde ipſi poſuerunt duas regulas, quarum prima eſt iſta: Si dicta & facta conciliorum ſunt legi Dei & ejus præceptis conformia, vel a Deo directiva, ſunt approbanda & fideliter obſervanda. Secunda regula: Si dicta & facta cujuſcumque concilii ſapiunt cupiditatem, ambitionem ſæculi, & tendunt ad amorem carnalium & dilectionem hujus mundi, ac ad divitias & delicias hujus ſæculi, ſeu ad ejus gloriam, abjiciantur. Si autem eorum dicta vel facta inducunt contemtum mundanorum, ac humilitatem Domini noſtri Jeſu Chriſti & ejus amorem, ac obſervantiam ejus evangelicam, tunc ſunt acceptanda, vel ſi permanent ad fidem ſpem & caritatem. Ideo Auguſtinus in epiſtola ad Hieronymum dicit: ſolis eis ſcriptoribus, qui jam canonici appellantur, didici honorem & timorem deferre, ut nullum eorum ſcribendo audeam erraſſe credere; aut ſi aliquid in eis offendero quod videatur contrarium veritati, nihil aliud eſt quam vel mendoſum eſſe codicem, vel non eſſe debite interpretatum quod dictum eſt, vel me maxime intellexiſſe. Alios autem ita legam, ut quanta ſanctitate, quantave doctrinæ polleant, non ideo verum putem, quod ipſi ſenſerunt; ſed quia mihi per alios doctores vel canonicos vel probabiles rationes, quod a vero non aberrent perſuadere potuerunt. Hæc ille.

5. Item, dicit idem B. Auguſtinus, quod quorumlibet diſputationes, quamvis catholicorum aut laudatorum hominum, velut ſcripturas canonicas habere non debemus. Et ideo dictum unius doctoris, puta Hieronymi, poteſt præferri decreto concilii, ut patet xx. di. Ad id quod dicitur, quod concilium errare non poteſt. Hoc verum eſt, quia eccleſia militans in omnibus ſuis ſuppoſitis ſimul errare non poteſt, quia ad minus in aliquo ſuppoſitorum manent fides, ut accidit tempore mortis Chriſti, quod tunc fides ſola fuit in glorioſa Virgine Maria.

6. Item, dixerunt iſti Bohemi, quod plura

fuerunt concilii, in quibus paucum bonum factum eſt, & ideo non vellent ſe ſubmittere nec domino papæ, nec ſacro concilio. Nihilominus tamen finaliter petierunt habere pacem, & quod vellemus cum eis ſtare in communione ſub utraque ſpecie, & quatuor eorum articulis: bene tamen, ut dixerunt, vellent ſcire quomodo domini de concilio illos quatuor articulos intelligerent. ANNO CHRISTI 1433.

Item, magiſtri de Praga dederunt magiſtro Ægidio Carleriі unam cedulam continentem intellectum quatuor articulorum, prout ipſi Bohemi intelligunt.

Poſtulaverunt barones & alii, ut quatuor articulis intellectum ſalubrem affignemus. Magiſtri Pragenſes congregati de libertate verbi Dei dixerunt, ut verbum Dei ſub poteſtate diœceſani & jure ejus libere prædicetur. De evellendis peccatis dixerunt, ut ſpirituales in ſpiritualibus & ſæculares in ſæcularibus, ſecundum poteſtatem a Deo eis conceſſam, extirpent publica mala. De bonis eccleſiæ dixerunt, quia non debent ſæculares vel alii bona eccleſiæ, quia ſunt communia, & quia ſunt patrimonium crucifixi, ejus eccleſiæ & pauperum, ſibi appropriare, quoniam ſacrilegum eſſet. Quia tamen pro ſuppoſito quaſi ſemper objicitur, quod talia bona ſunt ſuperflua. Ad hoc dixerunt: ſi ſuperflua, tunc illi qui habent ſuper ea poteſtatem diſpenſatoriam, convertant in uſus pios & communes; ad nos talia non pertinet diffinire; & civiliter non debere ſuper his dominari dixerunt, quia dominium civile, ut videtur, ſupponit pro ſubjecto bona temporalia per modum proprietatis poſſeſſa. Bona autem eccleſiis collata, ſunt bona communia. Igitur impertinenter habet ſe ad ipſa dominium civile. Aliqui tamen dixerunt, quaſi ſuperfluitatem in talibus bonis non permittentes, ut relictis bonis congruis neceſſariis clero, pars auferatur. Et ſuper tales partes ſpirituales & ſæculares ſimul, aliqui diſpenſatores conſtituantur, ut ſæculares pro ſe non trahant, & ſpirituales non dominentur. Clerus autem ſuper ſibi derelictis in judicio non contendat, & ſibi ſubditos non judicet pœnas pro exceſſibus infligendo temporales, quia ipſi talia judicant ſore conditiones civiles, ſeu dominii civilis. De communione utriuſque ſpeciei dixerunt, quia eſt a Chriſto tradita & inſtituta, ab apoſtolis & in eccleſia practicata; & ideo eſt animæ utilis, meritoria, & ſalubris, dummodo fuerit in caritate, juxta limites ſanctorum patrum practicata. Quo autem ad præceptum vel neceſſitatem ejus dixerunt, quia adhuc in eis dubium an cadat ſub præcepto, aut ſub quali præcepto, & quali pœna qui hoc præceptum omitteret aut non impleret eſſet puniendus: & non ſciunt hæc per aliquod concilium fore definita. Sed ex quo concilium Baſileenſe nunc offert, & dicit ſe velle ferre judicium in talibus juxta doctrinas & ſacræ ſcripturæ & SS. patrum auctoritates; ideo volunt declſionem expectare; nihilo minus tamen aliqui illam communionem dicunt neceſſariam, dum locus & tempus aſſunt, eo quod ſit neceſſaria neceſſitate conditionata, ſcilicet ut dum aliquis ſciat utilitatem communionis ſub utraque ſpecie fore talem, dum locus & tempus aſſunt congrua, ipſam amplectitur ſub gravibus pœnis, ut per hoc perterriti non ſic communicantes tamquam adhuc gnari excuſentur. Et ſua dicta volentes prorare dixerunt, quia communes doctores eccleſiæ dicunt, quinque ſacramenta fore neceſſitatis & duo libertatis. Inter primum autem eſt ſacramentum euchariſtiæ enumeratum. Priores dixerunt quia aſſerunt hoc idem, quod doctores. Qualis autem uniuſcujuſque prædictorum ſacramentorum eſt neceſſitas, concilio erit interpretari. Speramus ergo, quia ſi in hac clauſula utriuſque partis aliquis ſalubris intellectus daretur unanimis, multa conquieſcerent, occaſio bellandi tolleretur. Clamor invaleſcebat pacem affectamus, &c. ANNO CHRISTI 1433.

PROPOSITIO

Facta per Procopium Raſum nomine Thaboritarum, ad ea quæ dicta ſunt per oratores ſacri concilii de periculo bellorum.

Th. p. 494.

QUo ad materiam de bellis, novit ille qui nihil ignorat, quod ex eo quod dum contra nos erectio crucis fuit facta, incipiebant bella, ita quod pro tunc ipſum regnum igne & gladio inhumanitate devaſtarunt, & licet hujuſmodi bella, ut permittitur, ſic ſunt contra Bohemos exorta; attamen multi qui fuerunt contra iſtos quatuor fideles articulos, modo illos eoſdem articulos defendunt & defendere volunt uſque ad exitium, & ad hoc per Bohemos fuerunt coacti. Item, alii videntes quod deffenduntur a Bohemis, idcirco iſtos articulos tenent. Item, quia creditur quod ob hoc ſacrum concilium ſit vocatum in Baſilea, ex eo quod tot bella ſunt orta in Bohemia, & quod ob hoc ſit audientia ipſis Bohemis data, ut veritas illorum articulorum patere poſſit cuicumque fideli. Item, quia per ipſa bella notitia dictorum articulorum ad quemcumque fidelium venit, & in ejus mente firmatur. Attamen licet hæc bona ex dictis bellis eveniunt, condolent ipſi Bohemi & triſtantur ex eiſdem bellis: ſed idcirco ferunt onera bellorum, ſit beatis illis veritatibus in Dei eccleſia præparantes ſedilla, pacem felicem & dies bonos nanciſci poſſimus, unde omnia bona evenire poſſunt.

RESPONSIO

Ad præmiſſa magiſtri Egidii Carleris, doctoris ſacræ theologiæ, decani Cameracenſis

13 p. 604.

COnſiderantibus nobis reſponſa pro parte veſtra, o viri Thaboritæ, quibus juſtificare vultis veſtra bella utilia eſſe; dicimus quod ſi aliquod bonum aut utile dici debeat, non debet attendi ſolum ad unam circumſtantiam, ſed ad omnes; quia ſi aliud ex una parte videtur bonum, & non ex omnibus, utique bonum non eſt. Unde Dionyſius, bonum ex integra cauſa. Ideo Jeſus dixit: *Nolite ſecundum faciem judicare, ſed rectum judicium judicate.* Nam Nam quædam ſecundum faciem bona videntur, quæ vere bona non ſunt: & ideo ſi aliquando ex bellis bona eveniunt, non ideo bona ſunt, cum plurima mala inde ſequantur. Paucos enim profectus habetis ex bellis veſtris, viri Thaboritæ: mala autem quæ ex iſtis prælliis vobis acciderunt, non eſt neceſſe quod deprometantur, quia manifeſta oculis ſunt, quia ex eis loquuntur eccleſiarum deſtructiones, ſacrarum imaginum conſtractiones, ſervorum Dei, id eſt ſanctum conſtractiones, ſervorum Dei, id eſt ſanctorum confuſiones, proſcriptiones, occiſiones, virginum & fœminarum religioſarum ad ſeculum reditus, ac corporis Domini noſtri Jeſu Chriſti in ſacramento irreverens contrecta-

ANNO CHRISTI 1433

ANNO CHRISTI 1433.

ſatio, quæ piis utique fidelium auribus inſuſurronum generant & offenſam. Etiam ſequitur perditio animarum & inferni repletio & multa alia; & ſic non poteſt dici, quod illa bella ſunt vel fuerunt utilia, ſed magis damnoſa, nec debent ea aſſumi, ſi aliter poſſit pax haberi; quia licet finis belli ſit pax, non tamen bellum eſt acceptandum, ſi alias pax haberi poteſt; quia ſi ſanitas haberi poteſt abſque potione amara, illa ſumenda non eſt. Et ergo cum vos potueritis habere pacem ſine bellis & unico verbo, cur juſtificatis bella? Et licet bella poſſint fieri, dum adſint juſta cauſa, julius ordo, juſtus animus; attamen illa tria non habetis; quia ut ſit juſtus ordo, auctoritas principis requiritur, ſine qua bella geri non poſſunt. Item, nec juſtus animus eſt, cum ſolo verbo pacem habere poteſtis & non accipitis. Et quæ juſta cauſa inter vos bellandi, cum vos ad gremium matris eccleſiæ veſtræ inducere volumus? Nec obſtat quod dicere vultis, quod pro veritate vultis bellare, ut aperiatur, & quod in hoc vices principis geritis. Si vultis Chriſti imitari exempla, per anno non tentabitis veritatem defendere, quia Jesus-Chriſtus fidei ſuæ exordia ſeminavit in pace, nec diſcipulos elegit divites & potentes, ſed pauperes & impotentes. Unde Jacobus dicit: *Si zelum amarum habetis, & contentiones ſint in cordibus veſtris, nolite gloriari; quia iſta ſapientia non eſt de ſurſum deſcendens, ſed terrena, animalis & diabolica. Ubi enim zelus & contentio, ibi inconſtantia, & omne opus pravum. Sed ſapientia quæ eſt de ſurſum, pudica eſt, pacifica, modeſta, ſuaſibilis, bonis conſentiens, & fructus juſtitiæ in pace ſeminantur facientibus pacem.* Itaque veritas fidei, quia deſurſum eſt, in pace ac modeſtia reperitur, non in bello, quia ſceptra violenta non diu durant. Ergo ſi veritas apud vos eſt, non eſt opus ad arma confugere, quia veritas fidei omni potentia regali fortior eſt. Poteſt enim hæc veritas veſtra non ſolum diſcuti in ſacro concilio, ſed & etiam in omnibus univerſitatibus; & tunc ſacrum concilium diffiniet, quid ſit faciendum & tentandum. Nec obſtat ſi dicere velitis, quod non vultis declinare a via deſtra, quia Spiritus-ſanctus vos in illa via docuerit, &c. quia ſi revelatio & doctrina illa ex Spiritu-ſancto venerit, utique manebit & ſtabit, quia Spiritus-ſanctus, qui eſt ductor ſacri concilii, non permittet aliud, quam veritatem, nec umquam ſua diſſolvet opera, non derelinquet concilium univerſalem eccleſiam repræſentans. Item, & ſi principes non poſſunt facere bellum, ſi aliunde poſſent habere pacem, ergo nec vos. Item, merito debetis attendere, quanta mala veniunt ex bellis, quia deſolationes pariunt, odia augent, iras acuunt, acie Chriſtianiſmi per eos convulſa, audaciam dæmonum provocant, infidelium animas parant, & perimunt dilatatum populum Domini. Non ſunt ea dicenda quæ ex bellis veniunt. Nec obſtat quod dicitis, quod per bella veſtra aliqui victi ſunt confiteri veſtros articulos, poſtea ſpontanee illorum fuerunt defenſores, & aliqui fideles poſtea fuerunt protecti ne cogerentur illos deſerere, & negare metu hoſtilium incurſuum, per illa bella multorum animi ad eorum amplexus. O ſi hæc, ut creditis, per arma facere poteſtis, magis hæc fieri poſſunt ex inquiſitione veritatis; quia nullus conſtringitur melius ad credendum, niſi per doctrinam evangelicæ veritatis; nec quis melius tueri poteſt, quam clipeo veritatis. Invalida enim ſunt arma adverſus fortiſſimam veritatem. Et hoc habetis vos in picturis veſtris (a), in quibus ſcriptum eſt, *veritas vincit*. Si ergo ipſa vincit non eſt neceſſe ad arma convolare. Si enim creditis, quod ad hoc ſacrum concilium Baſileenſe ex inſtinctu Spiritus-ſancti fuit ordinatum, ut daretur vobis audientia; ergo eidem aſſiſtite, & diſcutiatur ibidem veritas, ut ſic unanimes, cum conſenſu veritatis, ambulemus in nomine Domini. Et ad id quod dicitis, quod a nobis bella ſumpſerunt exordium. Quomodo autem hoc dicere poteſtis? Numquid poſt mortem regis Wenceslai, per vos diſrupta ſunt monaſteria plurima. Nonne veſtros articulos manu armata pro tunc defendere cœpiſtis. Et ideo cum noſtri hoc viderent, & quod deſtruxiſtis & occidiſtis ſervos Dei, & templa ejus, accenſi erant contra vos, & ergo ex nobis hæc cauſa belli non venit. Item, libenter audimus quod deteſtamini bella, rogantes, ut talia memoriter recogitetis, & ut quæ pacis ſunt in unum cogitemus & loquamur. *Et pax Dei quæ exſuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra & intelligentias veſtras*, ut ab hac ad illam quæ ſurſum eſt, in æternitate transferri valeatis. Amen.

Item, de poſt fuit ad præmiſſa alia reſponſio facta per dominos oratores ſacri concilii.

Et quia tam vos, quam nos optamus pacem unionemque, eo quod diviſio eſt vitanda, idcirco eam amplecti debemus, quia nihil melius quam pax, & quia petitis a bellis ceſſare. hoc poteſtis ſi vultis, & etiam habere pacem, quia vobis pax offertur. Via plana, via regia, via facilis, via juſta & reſta & vobis honorifica, prout patebit ex actis noſtris, &c. quæ vobis præſentabimus, & quia faciemus, ſi vultis, pacem. Item, propoſitione veſtra facitis memoriam de præteritis. Et quia non expedit, quia accendit quandoque animos ad iram & ad odium: idcirco ne talia ad memoriam reveniant, toleranter ſuſtinemus illa, quæ dicta ſunt per vos, & ad ea non volemus reſpondere quoquo modo, ne detur occaſio rumpendi tractatus. Et ideo non volumus aſpera loqui, & ſi contingat talia loqui, quod non conturbabimini, ne propter hoc ſpes pacis dirimatur. Idcirco dicimus quod patres in ſacro concilio Conſtantienſi, non ſeminaverunt bella & jurgia. Sed clarum eſt, quod vos & veſtri ante Conſtantienſe concilium, illam diſſenſionem feciſtis, & pullulaſtis, & ſeditionem inter vos feciſtis, ita quod unus alterum hæreticavit, & delationem ſuper hæreſi tali coram domino papa feciſtis. Et etiam clarum eſt, quod de, & ſuper communione calicis ſanctiſſimi ſacramenti non fuit proceſſum in & contra magiſtros veſtros Johannem Hus & Hieronymum de Pra-

ga.

(a) Picturas illas delineari curavit Johannes Huſs in parietibus Pragenſis capellæ Bethleem dictæ, ut docet pluribus in locis Stephanus prior Carthuſienſium in Valle Joſaphat, tom. 4. Anecdotorum Pezii.

ANNO CHRISTI 1433.

ga, ut patet ex actis ſacri concilii Conſtantienſis; ſed ex aliis, quæ ſi vos audieritis, & coram vobis proponerentur, etiam ſimile judicium, ut creditur, diceretis, ſi vobis conſtaret illa eſſe vera. Et quia illam injuſtam cauſam feciſtis & foviſtis, clarum eſt, ſalva reverentia loquendo, quod diſſenſionem feciſtis. Numquid abavi, proavi, & avi ac patres veſtri unionem habuerunt cum tota eccleſia in communione ſanctiſſimi ſacramenti, ac in articulis fidei, & etiam per centum & centum annos? Cur receditis a nobis?. Numquid ille graviter peccaret, qui in civitate Pragenſi contra ſocietatem indictam novum modum importaret, ſcilicet quod ordinaret, quod bona unius deberent eſſe bona omniam, & facere de platea domum? Hoc autem facere non poſſet, niſi cum conſenſu civitatis, & altera pars haberet juſtam cauſam querelandi. Idcirco cum in communione SS. ſacramenti habuimus unam ſocietatem, non decet quod in illa communione non veniat, ne oriatur novitas, niſi qui ſunt de illa civitate, qui habeant intereſſe, ſint vocati & conſentiant. Idcirco nullam mutationem facere poteſtis in ritu ſacramentorum ſine aſſenſu eccleſiæ, ſi de eccleſia eſſe velitis, vel ad minus veſtros conſocios conſulere debebatis.

Item de poſt prædicti ambaſſiatores ſacri concilii, cum tunc non poterant bene proficere, reveniebant ad ſacrum concilium, & tunc habitis certis tractatibus cum certis deputatis in ſacro concilio, convenerunt quid deberent cum eis concludere; & ita denuo erant miſſi de novo quatuor de primis oratoribus, qui multa concluſerunt cum illis Bohemis: ſed non fuit deventum ad effectum, quia licet promiſerant, quod deberent ea ſervare quæ concepta erant & promiſſa ſervari per manuum ſtipulationem; attamen circa articulum de communione ſub utraque ſpecie, quatuor difficultates fecerunt; quia voluerunt primum, quod ritus eſſet unus per totam Bohemiam & Moraviam, ita quod omnes deberent communicare ſub utraque ſpecie. & ad hoc deberent compelli. Secundo quod vicini, ſcilicet Bavari, Poloni, qui vellent quod ſimiliter auctoritate eccleſiæ communicarent ſub utraque ſpecie. Tertio quod infantes dum eſſent baptizati, ſimiliter communicarent ſub utraque ſpecie. Quarto quod ſacrum concilium declararet, quod illa communio eſſet ſalubris, utilis, & omnino neceſſaria. Et ſic licet ipſi Bohemi, Thaboritæ, & Orphani, ac etiam Campeſtres erant concordes cum tribus articulis & eis condeſcenderant, juxta ſententiam ſacri concilii Baſileenſis, prout ſupra dictum eſt, nullo modo tamen in quarto articulo conſentire volebant, & ſic quoad quartum articulum nihil actum fuit, propter malitiam ipſorum.

VOTUM MAGISTRI JOANNIS DE TURRECREMATA

Super aviſamento, quod papa debeat jurare ſervare decreta de conciliis generalibus continuandis, & electionibus confirmandis; alias cadet a jure papatus &c.

CIrca aviſamentum poſitum de juramento papæ, quod electus in papam debeat jurare cætera decreta hujus concilii, ſicut de conciliis generalibus continuandis, & electionibus confirmandis obſervare, arias cadat a jure papatus, & habeatur, ſi jurare noluerit, tanquam ſi renuntiaſſet. Quæritur utrum ſacrum concilium debeat inſtituere, ut ſummus pontifex juret obſervare ſimpliciter ſtatuta, & decreta concilii univerſalis pure poſitiva ſub pœtia caſus a dignitate. Et arguitur ad partes. Pro parte affirmativa arguitur ſi. In decreto concilii Conſtantienſis ſcribitur, quod concilium generale poteſtatem a Chriſto immediate habet, cui quilibet, cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi papalis exiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, ad extirpationem ſciſmatis, & generalem reformationem eccleſiæ; & ſequitur: quod quicumque cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi papalis exiſtat, qui mandatis, ſtatutis, ſive ordinationibus, aut præceptis hujuſmodi, & cujuſcumque alterius generalis concilii legitime congregati ſuper præmiſſis, ſeu ad ea pertinentibus factis vel faciendis obedire contumaciter contempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debite puniatur. Non videtur autem alia magis debita pœna inobedientibus conſtituta ſacri concilii, quam depoſitio, ſive caſus a dignitate. Ita enim legitur feciſſe ipſe ſponſus eccleſiæ, quam ſacra concilia repreſentant circa multos, videlicet Angelum inobedientem, de cujus caſu dicitur Iſaiæ 24. *quomodo cecidiſti, Lucifer, qui mane oriebaris*. Item Adam hominem primum Dei mandatum contemnentem pariter a ſua dignitate dejecit. De quo in pſal. *Homo cum in honore eſſet &c.* Item Saulem a regia dignitate, ſicut patet 1. lib. Reg. c. 16. *Dicit Dominus ad Samuelem: uſquequo tu luges Saul, cum ego projecerim eum ne regnet ſuper Iſrael?*

In oppoſitum pro parte negativa arguitur ex eo, quod princeps ſolutus eſt legibus, ut dicitur. Ex quo videtur quod cogere eum jurare ad obſervantiam legum ſimilium ſub pœna tali, eſt directe agere contra poteſtatem, honorem, & majeſtatem principis. Immo videtur quod contra rationem principis; & ſic concluſio relinquitur dubia. Pro aliquali declaratione præſentis quæſtionis, juxta nunc occurrentem intelligentiam, ſalvo ſemper meliori judicio; duos faciam articulos. In primo, deliberationem ſive contemptum meum ponam, an liceat papam talibus juramentis ad obſervantiam decret. hujuſmodi alligare. Secundo, an ſub tali pœna.

Circa primum inſtitutum talem ordinem. Primo, quod concluſionem ponam judicio meo: verum ſecundo, reſpondebo rationibus in contrarium. Pro primo ſit concluſio. Non licet papa per concilium generale ligari juramento ad obſervantiam decretorum ſuorum. Quam concluſionem ex multiplici capite deducam; primo ex parte dignitatis Papalis principatus, pro quo notandum, quod S. Thomas dicit in 2. 2. q. 79. art. ultim. quærens quia juramento excludantur, quod in juramento duo conſideranda ſunt: unum quidem ex parte Dei, cui teſtimonium indicitur; & quantum ad hoc debetur juramento maxima reverentia; & propter hoc a juramento excluduntur pueri ante annos pubertatis, qui non cogantur ad jurandum, quia nondum habent perfectum uſum rationis, quo poſſit cum debita reverentia præſtare; & iterum perjurii, qui ad juramentum non admittuntur, quia ex retroactis præſumitur quod de-

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

debitam reverentiam non exhibeant. Aliud autem conſiderandum eſt ex parte hominis, cujus dictum juramento confirmatur; non enim indiget dictum hominis confirmatione, niſi quis de eo dubitaret; hoc autem derogat dignitati perſonæ, ut dubitetur de veritate eorum quæ dicit; & ideo perſonæ magnæ dignitatis non convenit jurare, propter quod dicitur 2. q. 3. *Si quis presbyter*; quod ſacerdotes ex levi cauſa jurare non debent; tamen pro aliqua neceſſitate, vel magna utilitate licitum eſt eis jurare, & præcipue pro ſpiritualibus negotiis, pro quibus etiam juramenta competit præſtari in ſolemnibus diebus, quibus eſt ſpiritualibus vacandum. Non autem juramenta præſtanda pro rebus temporalibus, niſi forte ex magna neceſſitate. Hæc ſanctus Thomas, ex quo ſic arguitur. Cum tanta dignitas ſit ſummi ſacerdotii, ut in eo ſublimatus aut ſanctus ſit, aut ſanctus præſumendus ſit, 40. diſt. *Non eos*; ubi dicitur *Quis enim ſanctum eſſe dubitet, quæ apex tantæ dignitatis aſtollis?* gloſ. 1. c. nullus præſumat. Multum derogatur dignitati papali in talibus ſine neceſſitate maxima, quæ in præſentiarum non occurrit, conſtringi juramento ad obſervantiam decretorum, quod argumentum maxime currit de juramento fidei, quod a nullo petitur jam chriſtiano, niſi ab eo qui habetur ſuſpectus in fide, ſicut habet gloſ. extra. de electione c. *ſignificaſti*. ubi Paſchalis papa dicit: *hoc nimirum malo & neceſſitate compellimur juramentum pro fide requirere*; dicit glo. pro fide retinenda, ſi ſuſpectus eſſet in fide, de conjec. diſt. *Ego Berengarius*. Secundo, ex parte ſuperioritatis arguitur. Princeps enim ſolutus eſt legibus, ut dicit juris peritus; quod, ut S. Thomas in 1. 2. q. 97. art. 5. dicit, ita intelligendum eſt videlicet, quod princeps dicitur eſſe ſolutus a lege, quantum ad vim coactivam legis; licet non quantum ad vim directivam ejus: ergo ſequitur, quod princeps ex ipſa ſua ſuperioritate non eſt ligandus juramenti vinculo, aut cogendus ad obſervantiam legis. Conſequentia patet ab oppoſitis, ligatum eſſe, & ſolutum eſſe reſpectu unius & ejuſdem oppoſita ſunt, & ideo bene dicitur 25. q. 1. c. *ideo permittente Domino*, quod ſacroſancta Romana eccleſia jus, & auctoritatem ſacris canonibus impartitur; ſed non eis alligatur. Tertio arguitur ex plenitudine poteſtatis: & hæc ſic. Et pono exemplum in materia electionis ut dicitur in concilio Viennenſi. Ad poteſtatem Romani pontificis pertinet eccleſiarum, perſonatuum, dignitatum, aliorumque beneficiorum plena & libera diſpoſitio ex ſuæ poteſtatis plenitudine, ergo non poteſt ligari juramento ad decretum electionis. Patet conſequentia, quia tale juramentum tollit liberam diſpoſitionem, quam includit plenitudo poteſtatis. Quarto ex impoſſibilitate juris, pro quo ſupponitur: ad poteſtatem ſummi pontificis pertinet ſtatuta conciliorum ſua auctoritate roborare, ſicut tangitur 17. diſt. *regula*, ubi dicit Julius papa nullum ratum eſſe, nec in futurum erit concilium, quod ſedis apoſtolicæ non fuerit fulcitum auctoritate. Ex quo ſic arguitur nullus, cujus lex non habet robur, nec virtutem coactivam niſi a papa, poteſt papam cogere ad obſervantiam legis, ſua ſub vinculo juramenti, aut etiam pœna; ſed concilia ſunt hujuſmodi in legibus hujuſmodi & decretis de quibus eſt quæſtio; ergo &c. Conſequentia & antecedens patent. Quinto arguitur ex parte privilegiorum ſedis apoſtolicæ, quæ qui conatur auferre in hæreſim labitur, ut dicitur 22. di. c. *omnes*. Ex qua parte arguitur ſic. Inter alia privilegia eſt hoc unum, ut judex ſit canonum, ſive decretorum, ita ut valeat nunc intendere, nunc remittere, ſicut eccleſiaſticæ utilitati pro tempore magis competere viderit; ſed hoc privilegium auferetur ab eo, cum ad ſtatutorum concilii obſervantiam ſimpliciter juramento obligatur; quoniam ipſo facto quod papa obſervaret aliquid ſub aliqua pœna juramento conſtrictus, jam non judex canonum, & ſtatutorum, ſed obſervator neceſſario conſtituitur; ergo &c. Sexto arguitur ex parte ſuperioritatis ſuæ, & hoc ſic: Papa ratione ſuperioritatis, cui omnes obedire tenentur, in omni juramento promiſſorio intelligitur, ſemper excepta auctoritas, videlicet ſi placuerit papæ ut dicit Hoſti in ſumma lib. 2. tit. 24. de jurejur. 3. & etiam gloſſ. extra de elect. c. *Significaſti*. Neceſſe quidem videtur, ut ſemper judicis ſupremi, qui debet facta, vota, juramenta, & inſtrumenta aliorum dijudicare, poteſtas ſemper maneat abſoluta & excepta; ergo non decet papam ad obſervantiam ſtatutorum quorumcumque talium ſimpliciter juramento alligari. Conſequentia patet, quoniam jam cum eſſet ligata non exciperetur, nec abſoluta eſſet; & ita cum aliis diſpenſare non poſſet. Septimo, arguitur ex parte conſuetudinis conciliorum antiquorum ſic: antiquitus nunquam viſum eſt quod concilia legem Romanæ eccleſiæ præfixerint, ut dicitur extrav. de electione c. *ſignificaſti*. Cum omnia concilia per eccleſiæ Romanæ auctoritatem, & facta ſint & robur acceperint, & in eorum ſtatutis Romana patenter excipiatur auctoritas. Et idem capitur ex 25. q. 1. *ideo permittente Domino*; ergo eadem cauſa nec modo acceptanda eſt. Conſequentia patet duplici cauſa, una eſt quia hoc concilium non eſt majoris auctoritatis, quam præterita; nec minus dependet a ſede apoſtolica quam præcedentia. Secunda, quia etiam non minus honeſtatem illius ſedis debet manutenere, quam in eccleſia præteritis diebus celebrata, etiamſi poſſet facere, cum in illis fuerint ampliſſimi & ſanctiſſimi in profuſa multitudine congregati. Octavo ex honore debito principi apoſtolico, quem inter omnes, & ſupra omnes in eccleſia militante venerari & honorare debemus; tanquam illum, qui in terris Chriſti vicarius eſt, & vices cujus gerens, cujus gloriæ, & honoris ſplendor ita manutenendus eſt in populo chriſtiano, ut citius ſupportanda & toleranda ſint multa damna temporalia, quam dare occaſionem offuſcandi ejus claritatem & gloriam. Ex hoc arguitur ſic: arctare papam ad jurandum obſervantiam decretorum concilii, eſt præſtare occaſionem, ut papa apud populum chriſtianum tanquam infamis, & inglorioſus ſæpiſſime habeatur, cum timendum ſit ut quandoque perjurus aut eſſet, aut ſaltem judicaretur; perjurii autem infames judicantur 6. q. 1. *infames*; quod in magnum contemptum ſedis apoſtolicæ veniret; & per conſequens confuſionem eccleſiæ univerſalis, ut de ſe patet, quod maxime vitare debent fideles, ne caput eorum inhonorabile & confuſibile reddatur. Immo

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1431

mo contra legem naturæ videtur membra non occurrere omni occaſioni, ex qua eorum caput redderetur confuſibile. Nec valet ſi dicat, quod remanet ſibi *epiqueja*, qua diſpenſare poſſet cauſa occurrente rationabili; quoniam apud eos qui hanc cauſam contraſciendi ignorarent, aut illam non rationabilem dicerent, opinio illa de papa ſemper maneret, quæ cauſa eſſet ſæpe mortalis culpæ in multis. Nono, ex parte impoſſibilitatis obſervantiæ arguitur ſic. Concilium non debet papam cogere jurare id obſervare quod ſepiſſime eſt impoſſibile, aut difficillimum ſaltem obſervari; cum lex debeat eſſe poſſibilis; ſed hæc eſt hujuſmodi; ergo in tali materia eſt irrationabile præſtare obſervantiæ juramentum. Minor patet, tum primo ex importunitate principum, quibus neceſſe eſt ſæpiſſime complacere, quando ſine offenſa Dei fieri poterit, ſicut in hujuſmodi fieri convenit. Tum ſecundo ex conditione materiæ, quæ ex veritate ſua; & mutabilitate non eſt capax immortalis, ſive perpetuæ obſervabilitatis; ſed neceſſarium eſt apud ſummum pontificem manere libertatem obſervandi, vel non obſervandi, prout viderit utilitati rei publicæ congruere. Decimo arguitur ex parte facilitatis introducendi ſchiſmata in eccleſia Dei, &. hoc ſic: Illud non eſt faciendum quod veriſimiliter in eccleſia Dei pariturum eſſet ſchiſma aut damnabilem ſciſſuram obedientiæ debitæ ſedi apoſtolicæ; ſed hoc decretum videtur hujuſmodi; ergo &c. Probatur minor, quoniam papa juramento ligatus ad obſervandum talia decreta, aut neceſſe haberet obſervandi ea, etiamſi eorum obſervantia nociva, & illicita reperiretur, aut non obſervandi cauſa rationabili interveniente. Si primum hoc, non quia peccaret obſervando in nocumentum reipublicæ; ſi ſecundum, apud multos non capientes rationem ſuam eſſe legitimam & ſufficientem ad ſic diſponendum, ſed proterve ſuſtinentes inobedientes & rebellio ad ſedem apoſtolicam ſequeretur, innitentes decreto concilii, accuſantes papam, & infamantes de perjurio. Nec valet quod dicitur, quod in decreto electionis ponitur quod illa rationabilis cauſa debeat inſcribi, propter duo, primò quia talis poteſt eſſe . . propter principes non ſcandelizandos & provocandos, melius erit ſilere. Secundo illa ratio quæ apud judicem videretur rationabilis & ſufficere ad non obſervandum, judicabitur ab aliis non rationabilis ſæpe: & ecce turbatio, & ecce infamia papæ; ecce materia ſchiſmatis ſæpe. Undecimo ex parte juſtitiæ arguitur ſic. Non decet per concilium univerſale plus arctari principem & caput eccleſiæ ad obſervantiam ſtatutorum pertinentium ad eum, quam inferiores ſtatus ad obſervantiam ſtatutorum reſpicientium eos. Patet, nullus enim videtur color ad hoc faciendum: immo ad contrarium poſſet faciliter argui ex neceſſitate regiminis eccleſiæ, quod in gubernatore libertatem exigit diſpenſandi, & etiam quandoque immutandi regulas datas juxta occurrentia negotia; ergo videtur quod decretum hoc de juramento præſtando per papam, eſſet injurioſum ſedi apoſtolicæ; cum non inſtituatur ſimile pro aliis prælatis, aut perſonis in electionibus aut profeſſionibus ſuis. XII. arguitur ex parte formæ electionis, ſic. Omnis electio incerta, & conditionalis, juxta dominos juriſtas, dicitur eſſe invalida; ſed hujuſmodi electio papæ videtur hujuſmodi eſſe, cum dicatur quod ſi electus jurare noluerit &c. ergo nulla. Et ita ex iſtis apparet concluſio poſita vera.

ANNO CHRISTI 1431

Nunc vero reſtant argumenta pro oppoſita parte in medium adducere, & illa ſolvere. Arguitur I. ex parte auctoritatis & poteſtatis ſacri concilii. Concilio ſubjicitur omnis perſona cujuſcumque dignitatis, etiam papalis in materia fidei, ſciſmatis, & reformationis; ſed iſta materia eſt reformationis, ergo &c. II. ſic ex parte officii ſacrorum conciliorum. Sacri concilii eſt regulas omnibus imponere, & arctare ad obſervandum & punire non obſervatores; ergo ipſi papæ poteſt ponere regulam, & arctare juramento eum ad obſervandum, & punire, ut voluerit. Item III. ſic ex parte debiti papæ. Papa, ipſo facto quod eſt electus, adſtringitur implicite ad bene regendum; ergo ad hoc faciendum poteſt per juramentum aſtringi. IV. ſic arguitur, quod electio efficeretur conditionalis. Eccleſia nunc eſt tantæ auctoritatis, ſicut alias; ſed alias inſtituit formam electionis, quod qui non eſſet a duabus partibus electus non haberetur pro papa: ita nunc poteſt inſtituere, nunc in forma ipſa, ita quod totum ſit de ſubſtantia electionis, quod electus a duabus partibus non habeatur papa niſi juraverit. Item V. ſic. Quamquam papa ſit electus, niſi conſentiat, non eſt verus papa, ita niſi eccleſia conſentiat, non videtur eſſe papa quæ non conſentit niſi juret. VI. ſic ex parte conſuetudinis. Reperitur Bonifacius VIII profeſſionem feciſſe. Item papa Nicolaus juraſſe dare cardinalibus medietatem. VII. ſic. Poſito etiam quod alias nunquam fuit auditum, eccleſia novis ſubortis vulneribus poſſet nova remedia procudere per novas regulas & rigoroſas, ex quo ſummi pontifices ita effrene tranſgrediuntur decreta SS. Patrum VIII. ſic. Res iſta eſt honeſta, & papa poteſt jurare, & eccleſiæ; ergo debet papa jurare. Item dicunt aliqui quod eccleſia poteſt conſtituere alios caſus depoſitionis papæ quam poſitos; jam ergo in iſto caſu poteſt.

Ad argumenta apparet mihi ſic dicendum, prout perfunctorie occurrit. Ad primum reſpondetur tripliciter; primo modo quod concilio Conſtantienſi, quando fuit ex omnibus tribus obedientiis congregatum, in quo ſolo tempore tanquam univerſale concilium fuit generaliter, per totam eccleſiam habitum, non emanavit tale decretum. Secundo reſpondetur, quod etiam conceſſo quod præſupponitur, non ſequitur, quod poſſet cogere papam ad jurandum rationibus ſupra dictis. Tertio, reſpondetur negando minorem, quoniam iſta ita concepta magis ad deformationem & confuſionem eccleſiæ facerent, quam ad reformationem. Ad ſecundum dicendum negando conſequentiam; quoniam licet conciliorum ſit regulas imponere; non tamen ſummo principi ſcilicet papæ. ut in c. *ſignificaſti* extr. de elect. ubi dicit gloſ. ideo quia inferior non poteſt legem imponere ſuperiori. Ad tertium negando conſequentiam, quia licet aſtrictus ſit papa ad benefaciendum; non ſequitur propter hoc, quod ad omnia bona, quæ facere deberet, cogendus ſit juramento; unde quilibet alius prælatus aut

prin

☞ princeps, aut quicumque in officio poſitus, aut ſtatu teneretur benefacere; non tamen juramento adſtringitur. Ad quartum dico, quod illa conditio, cum videatur diſtrahens poteſtati & auctoritati papæ, non poteſt poni in forma electionis, quia ſicut nec eccleſia dat papæ poteſtatem, ita nec formam electionis poteſt dare, per quam arctaretur poteſtas data a Chriſto ſummis pontificibus, aut impediretur bonum, & tranquillum regimen eccleſiæ. Ad V. dico, quod electores dando vocem ei, eccleſia conſentit in eum, & ipſo aſſentiente electioni immediate conſequitur poteſtatem datam Petro ab ipſo Deo. Si vero electores cum conditione eligunt, nihil faciunt. VI. dico de Bonifatio, profeſſionem fecit, non juramentum; ſecundo dico quod non coactus, ſed voluntarius fecit. Et ad illud de Nicolao dico, quod aliud eſt de eis, quæ procedunt de facto, & de jure. Item aliud de temporalibus, & aliud de pertinentibus ad regimen eccleſiæ. Ad VII. dico, quod talia medicamenta ſunt adhibenda, quæ non magis inficiant, quam ſanent; cujuſmodi eſſet iſtud. Ad VIII. non valet conſequentia; multa enim ſunt honeſta, quæ tamen non cogantur obſervari, immo prohibemus illa jurare, ſicut fit in pœnitentibus qui jurare non cogantur non recidivare, aut pœnitentias facere &c. Nec valet quod reſpondetur a quibusdam, quod non ſit ſimile; quoniam peccatum talis redundat ſolum in perſonam illius; ſed peccatum papæ, aut transgreſſio illius in damnum reipublicæ. Tum primo quia majus damnum eſt; & major offenſa Dei in recidivatione unius hominis, quam transgreſſione decreti de electionibus; dum tamen alia non occurrant mala, ſed provideatur bonæ aut meliori perſonæ. Facere autem epiſcopum ſic vel ſic non habet de ſe Dei offenſam conjunctam, ſicut genus peccati. Bene verum in ſimilibus majus eſt damnum redundans in rempublicam, quam in unum hominem. Tum ſecundo, quia præſupponitur, quod papa peccet in proviſione illa, quod non eſt verum; cum utatur jure ſuo. Tum tertio falſum eſt, quod hoc ſit malum redundans in malum reipublicæ. Item quarto c. de vita & honeſt. cleric eſt ita ſanctum, quod ejus obſervantia redundat in utilitatem reipublicæ; quia reformatio totius eccleſiæ multum debet ex honeſtate cleri, ſicut inhoneſtas illius in damnum totius eccleſiæ, ut practica docet; & tamen non cogitur clerus jurare obſervare. Idem argueretur de religioſis. Ad nonum, multi negant ſuppoſitum; quoniam cum nullus caſus videatur eſſe niſi fidei juxta 40. diſt. *ſi papa* qui caſus eſt a jure divino, quia qui non credit jam judicatus, eccleſia nullum caſum videtur poſſe ponere depoſitionis papæ, cum iſta poteſtas ſit a Deo.

Circa ſecundum articulum de pœna, ſit concluſio iſta juxta judicium meum, ſemper ſalvo meliori, quod poſito quod papam ligare juramento eſſet licitum, non tamen ſub tali pœna. Probatur concluſio, tum primo quia, dubium eſt an concilium univerſale poſſit ponere talem pœnam papæ, immo omittis ſapientiſſimis doctoribus, in utroque jure divino ſcilicet & humano clariſſimis, pro certo habetur quod non. quia facta electione, & habito aſſenſu papæ immediate habet plenitudinem poteſtatis a Deo, quam eccleſia ei nullo modo poteſt auferre, niſi per hæreſim ab illa cadet juxta ea quæ dicta ſunt.

ANNO CHRISTI 1433.

Explicit votum magiſtri Johannis de Turrecremata in Baſilienſi concilio; in deputatione reformatorii ſuper aviſamento quod papa deberet jurare ſervare decreta de conciliis generalibus continuandis, & electionibus confirmandis; alias caderet a jure papatus &c.

LITTERA IMPERATORIS

Lecta in congregatione generali antequam inciperetur ſeſſio XII. &c.

Significat ſe imperatoriam ſuſcepiſſe coronam, novoſque ad concilium miſiſſe oratores.

Mart. t. 3 p. 607.

REverendiſſimis ac venerabilibus in Chriſto patribus, &c.

Reverendiſſimi in Chriſto patres, &c. Satis ſuperiori tempore V. P. notificavimus concordium inter SS. dominum noſtrum papam & majeſtatem noſtram ſecutum, demum celebrem receptionem noſtram ad hanc almam urbem; & ut de ulterioribus proceſſibus noſtris tamquam amici noſtri cariſſimi certi reddamini, vobis iterum notum facimus, qualiter, auctore Domino, a quo omnis principatus & honor dependet, in ſacratiſſimo die pentecoſtes proximo, de manibus SS. domini noſtri domini Eugenii papæ IV. in Baſilica principis apoſtolorum in hac urbe Romana, ubi divi imperatores prædeceſſores noſtri imperiales inſulas ſuſcipere ſoliti ſunt, ipſas imperiales inſulas & coronas cum ſolemnitatibus & cerimoniis circa hujuſmodi laudabiliter obſervari conſuetis, rite ſuſcepimus pro Dei omnipotentis gloria, necnon tranquilla pace & ſperata ſalute ſubjecti nobis populi Chriſtiani. Et quia ſanctitatem ipſius domini noſtri reperimus habere optimam intentionem ad proſecutionem illorum, pro quibus ſacrum concilium congregatum exiſtit, & pro quo in favorem ſacri concilii uſque modo tantos labores ſubivimus; idcirco mittimus ad vos illuſtrem principem & locum tenentem noſtrum Willelmum Bavariæ ducem, venerabilem Johannem epiſcopum Curienſem, ac ſtrenuum militem Hartingum Klux, & honorabilem doctorem magiſtrum Nicolaum Scok conſiliarios & fideles noſtros dilectos, de mente noſtra pleniſſime informatos, quibus precamur P. V. in dicendis tamquam proprio ori noſtro velint firmiſſime credere, & illa quæ deſideramus perficere ad ſalutem totius populi Chriſtiani. Datum Romæ, die IV. junii, regnorum noſtrorum anno Hungariæ, &c. XLVII. Romanorum XXIII. Bohemiæ XIII. imperii vero 1.

Sigiſmundus I. divina favente clementia Romanorum imperator ſemper auguſtus

Ad mandatum domini imperatoris.

Gaſpar Slick.

ANNO CHRISTI 1433.

Hæc verba legantur in MS. Cod Luc. ex quo ſcriptum haud nunc primum prodit

ANNO CHRISTI 1433.

Credentia iſtius littera fuit, quod concilium vellet ſuperſedere a feſſione illa die celebranda de monitione papæ, &c. quod tamen non fuit factum.

EPISTOLA MAGISTRI GENERALIS

Ordinis B. Mariæ Theutonicorum, ad concilium Baſileenſe.

Auxilium concilii adverſus regem Poloniæ & Bohemos deprecatur, queriturque de eorum fraudibus.

Lecta die Veneris x. julii.

Th. p. 608.

CUm humillima ſervitiorum noſtrorum recommendatione paratam & benevolam ad quævis veſtra beneplacita voluntatem

Reverendiſſimi patres & domini præſtantiſſimi, ex paterna affectione pro procuranda pace inter illuſtriſſimum principem & dominum, dominum Wadislaum regem Poloniæ, & nos & ordinem noſtrum, comperimus paternitates R. V. reverendum in Chriſto patrem dominum Dalphinum Parmenſis eccleſiæ epiſcopum, & venerabiles viros dominos fratrem Hieronymum in ſacra pagina magiſtrum & provincialem Lombardiæ ordinis Carmelitarum, & Antonium de Bermicis decretorum doctorem, reverendiſſimarum paternitatum veſtrarum legatos ad partes noſtras tranſmiſiſſe. De hoc V. R. P. immenſas referimus gratiarum actiones. Ad tractandam igitur pacem contemplatione V. R. P. & ut ſanguinis Chriſtiani effuſio periculaque animarum evitarentur; in pluribus locis utrique parti communibus, conſiliarios noſtros cum conſiliariis domini regis Poloniæ prædicti obtulimus convenire, quod tamen minime a rege Poloniæ poteramus obtinere; & ex adventu cujuſdam honorabilis & religioſi viri fratris Hieronymi de Praga ordinis Camaldulenſis, ſacræ theologiæ profeſſoris, & decretorum doctoris, relationeque ipſius in multis eramus gravati, & in favorem regis Poloniæ præfatus frater Hieronymus retulit, quod ducenta millia hæreticorum juxta diffidationem eorumdem in noſtra deſtructionem eſſent venturi. Conſiliariis vero noſtris pro pace ineunda per medium legatorum R. P. V. in metis Poloniæ ſtantium, & ad regnum Poloniæ ire volentibus, prædictus Hieronymus ſalvum conductum Polonorum oratoribus noſtris tradendum ad ipſorum manus ſive cuſtodiam recuſavit. Ex quibus non modica fraus Polonorum elici poterat, & metus qui cadere poſſet in conſtantem, propter quod oratores noſtri, negotio remanente infecto, receſſerunt. Si igitur rex Poloniæ & Poloni reddunt ſe difficiles, & ingerunt difficultates fraudulentas de conventione fienda & loco tractandæ pacis, quas difficultates ergo ingererent in cauſis pacis inlendæ, relinquimus judicio R. P. V. & ad comprobandum fraudem domini regis Poloniæ & Polonorum, verbo dumtaxat & non facto ad corolandum doloſa facta ipſorum offerunt tractare pacem Nam tempore conventionis fiendæ validus exercitus hæreticorum Orphanorum, junctо exercitu Polonorum, per Poloniam ad terram noſtram novam marchiam eſt ingreſſus, ubi quoddam oppidum noſtrum nomine Waldemberg hæreti A ci jam hoſtiliter expugnarunt. Reverendiſſimi patres & domini præſtantiſſimi, ecce quomodo ſub hujuſmodi doloſa pace, quam verbo tractant, nobis damna inferunt; & quomodo ſacer ordo noſter, murus & dilatatio fidei, per regem Poloniæ temporibus præteritis auxilio paganorum ſæpius eſt oppreſſus. Itaque propter hujuſmodi oppreſſionem hucuſque idem ordo noſter infideles impeditus fuit impugnare. Et quia, divina diſpoſitione volente, prænominatus rex Poloniæ ad præſens auxilio paganorum juvari non poteſt, nunc adjutorium hæreticorum aſſumere non erubeſcit, cum quibus colligatus & unitus eſt Et propter quem, tamquam ipſorum fautorem, & confœderatum adjutorem, ab eiſdem hæreticis ante plures menſes ſumus B diffidati. Quales & quantas inhumanitates & damna in terris noſtris pagani tranſactis temporibus commiſerunt, tantas & execrabiliores hodie hæretici cum Polonis conjunctis facere non verentur, & nemo percipit corde. Intueri ergo dignemini, reverendiſſimi patres, quomodo non in æquitate aut juribus ſuis rex Poloniæ & Poloni confidunt, ſed in gladiis paganorum & hæreticorum jus ipſorum fore prætendunt. Quare, R. P. exſurgite in auxilium, providete muro fidei, quia caſus facti ordinis noſtri pro hac vice maxima ruina erit univerſalis eccleſiæ Dei; victoria autem noſtra erit caſus & totalis extinctio hæreticorum & fautorum eorumdem, qui non concordia aut pa- C ce, ſed potius gladio ſunt de terris noſtris expellendi. Inſuper R. P. & domini præſtantiſſimi, ſtipendiarii nobis contra hæreticos ſubvenire cupientes, per terras quorumdam principum nobis vicinorum pertranſire prohibentur, quos etiam hæretici cum alia parte fluminis Oderæ in terris noſtris impediunt pertranſire. Dignentur ergo V. R. P. ſcribere & mandare illuſtriſſimis principibus & dominis marchioni Brandeburgenſi, Stetinenſi, & de Wolgaſt ducibus, quatenus, hoc omni impedimento ceſſante, per terras ipſorum nobis ſuccurrere volentibus liber & tutus pateat acceſſus, & contra hæreticos & eorumdem fautores nobis auxilium præſtent & favorem. In hoc R. P. V. D hæreticis incutient terrorem, & maximum præſtabunt impedimentum; nobis autem & ordini noſtro ſuccurſum, & gratias exhibebunt ſingulares. Perſonas paternitatum veſtrarum omnipotens Deus conſervare & dirigere dignetur pro felici regimine univerſalis eccleſiæ ſuæ ſanctæ. Datum in caſtro noſtro Mariemburg, nona die menſis junii, anno Domini MCCCC. XXXIII

Veſtrarum reverendiſſimarum dominationum humilis & devotus frater Paulus de Ruſdorf, ordinis B. Mariæ Theutonicorum Jeroſolymorum magiſter generalis.

SEQUUNTUR RATIONES ALLEGATÆ

E

Per ambaſſiatores dominorum electorum imperii pro jure ſuo in facto ſedium, & reſponſio domini epiſcopi Nivernenſis ambaſſiatoris domini ducis Burgundiæ

PRima ratio quæ ſumitur ex officio electivo, quia electores ſuccedunt ſenatui, qui erat pars corporis imperatoris, ille honor, qui debebatur ſenatoribus, debetur electoribus, ſed ſe- Ib. p. 610.

ANNO CHRISTI 1433.

ſenatus præcedebant quoſcumque. Ergo electores. Reſponſio. Quod electores ſuccedunt ſenatui quantum ad officium eligendi imperatorem, ſed non quantum ad jus dominandi a quo acceperunt ſenatoris dignitatem. Sive enim dominium Romanorum fuerit ſub conſulibus & dictatoribus, ſive ſub regibus, ſive ſub imperatoribus, ſemper ſenatores fuerunt pars reipublicæ ut ſenatores, non ut electores. Non autem ſic de electoribus modernis, qui etſi dicantur pars & membra imperii, hoc eſt quoad officium tantum, ille honor non debebatur ſenatoribus, ut electores erat, quia frequenter electi ſunt imperatores a tribunis, ac Cæſaribus, aliquando etiam a tumultu militari, quibus tamen nuſquam eſt honor debitus ſenatui.

Secunda ratio, quæ eſt a ſimili, eſt talis. Sicut ſe habet imperator ad reges, ita electores ad alios principes; ſed imperator præcedit omnes reges: ergo electores omnes principes. Reſponſio. Conſequentia non valet ex falſitate moris; ſed debet ſic argui. Sicut ſe habet imperator ad reges, ita electores imperatoris ad electores regum. Modo dux Burgundiæ & alii principes non ſunt electores regum, qui vadunt per ſucceſſionem. Item, quia imperator de jure communi fuit dominus omnium regum; ſed electores nullum dominium habent, neque ſupra reges, neque ſupra principes, niſi ex accidenti venerit.

Tertia ratio, quæ eſt etiam a ſimili. Sicut ſe habent cardinales ad papam, ita electores ad imperatorem. Sed cardinales qui eligunt papam, immediate ſequuntur papam. Ergo electores imperii imperatorem. Probat per conſtitutionem Bonifacii VIII. Reſponſio. Vel comparatio attenditur penes auctoritatem & dignitatem, aut penes officium. Si quoad primum, major eſt falſa; quia cardinales ſunt pars eccleſiæ, & poſt papam ſolemniores, cum ſint ibi ad agendum pro maximis & publicis aſſiſtentes. Electores autem non, quia reges & multi principes ſunt auctoritate & dignitate eis majores. Si vero quoad officium, tranſeat; id eſt, ſicut cardinales communiter eligunt papam, ita electores imperatorem; modo auctoritates in cardinalibus non ſurgit ex eo quod eligunt papam, quia aliquando poſſunt non eligere, ſicut in Conſtantienſi concilio, & aliquando non elegerunt, ſed populus Romanus, & aliquando imperator, & tamen tunc cardinales erant, & ſuis prærogativis utebantur. Item, cardinales non ſemper immediate ſequuntur papam, ſed inter eos miſcentur reges, & duces, & præſertim noſter dux, qui præcedit omnes cardinales non ſacerdotes.

Quarta ratio ſumpta eſt ex conſtitutione Caroli IV. in qua appellat electores partem ſui corporis, candelabra aurea & columnas imperii. Reſponſio. Dicitur quod illa inſtitutio facta eſt in favorem electorum in his quæ tangere poſſunt immediate facta imperii, in quibus potuit eo modo quo voluit eos elevare. In aliis autem & maxime in præjudicium dominorum aliorum, qui ſibi nec jure, nec conſuetudine ſubjiciuntur, facere non potuit. Quod ſi ſecus factum eſt, ipſo facto, ipſa Carolina nihil facit pro electoribus, niſi pro tempore pro quo imperator tenet curiam ſuam apertam.

Quinta ratio, in qua aſſerit non poſſe præ-

ANNO CHRISTI 1433.

ſcribi per dominum ducem Burgundiæ, qui eſt princeps imperii & vaſſallus ratione comitatus Burgundiæ, ducatus Bramantiæ, Limburgi, & comitatus Namurci: quæ dominia præferuntur ducatui Burgundiæ. Reſponſio. Primo, quod vaſſallus non poteſt præſcribere contra dominum jus dominii, ſed bene alia multa, ut hæreditatem & ſimilia. Dicitur etiam quod ratio concludebat, quod dominus dux non poterat præſcribere locum contra imperatorem, de quo non erat quæſtio, ſed contra electores, quorum ipſe nullo modo eſt vaſſallus. Additur etiam quod ad dominum doctorem non pertinebat ponere talem materiam in medium, quæ poſſet afferre diſſentiones inter principes, cum ſervitus ſit ſuper omnia odioſa, & maxime quod non credebatur eumdem doctorem fuiſſe in homagii præſtitis, &c. neque habuiſſe procurationem ad talia faciendum. Dicebatur ulterius quod de tempore Friderici II. viri dominæ Beatricis comitiſſæ Burgundiæ, ex qua genuit Othonem, dictus Otho ſe ſcribebat comitem Burgundiæ Dei gratia. Ad idem uſque in hodiernum diem ſe eodem modo ſcribit dux Brabantiæ.

Sexta ratio, quod dominus dux eſt vaſſallus eccleſiæ Colonienſis ratione quorumdam caſtrorum: per quod non debet præcedere dominum Colonienſem, quia debet fidelitatem imperatori & dictæ eccleſiæ Colonienſi, &c. non poteſt præſcribere contra eos. Reſponſio. Dicitur primo, quod dubium erat quod ſupponebatur, ſed ſuppoſito quod ita eſſet, argumentum non concludebat, niſi quod dominus dux in illis in quibus erat vaſſallus, non poterat præſcribere contra eccleſiam Colonienſem. Modo ducatus Burgundiæ, a quo ſurgit dicta prærogativa, non eſt in quantumcumque ſubjectus dictæ eccleſiæ. Ideo, &c.

Septima ratio ſumitur ex facto dominorum, tunc Burgravii & marchionis Miſnenſis, quorum unus translatus ad marchionatum Brandeburgenſem, & alius ad ducatum Saxoniæ, & ſic facti electores ex hoc præcedunt alios duces Germaniæ, quos perprius non præcedebant. Reſponſio. Quod nihil arguebat adductio facta dominorum de Almannia, & quod bene reſponderent. Addebatur etiam quod Karolina declarabat, quod ſolum hoc habebat locum & veritatem quando imperator tenebat curiam imperialem, quam ſorte vix bis aut ter tenere conſuevit in vita, ut eſpreſſe dicit Carolina.

Octava ratio, quæ ſumitur ex generoſitate domini comitis Palatini electoris filii imperatoris, qui tamen impendit honorem coelectoribus; qui quidem filius imperatoris eſt major domino duce, pro quanto domus imperii eſt major domo Franciæ. Reſponſio. Primo, quod quia comparationes ſunt odioſæ, præſumtuoſum erat adducere hanc rationem, & quod generoſitas domini ducis Burgundiæ erat ſatis cognita; & quantum erat de generoſitate comitis Palatini, ipſe fuerat filius Ruperti comitis Palatini, qui poſt mortem Caroli imperatoris, & vivente Wadislao filio ejus primogenito & fratre imperatoris moderni, fuit electus in imperatorem, & rediens de montibus Lombardiæ ſatis cito poſt electionem ſuam mortuus eſt. Quantum autem ad hoc quod ponebat domum imperialem ſuper domum Franciæ, dicebatur, quod ibi non erat ſuperioritas

dominii, ſed ſolum ex antiquitate, & quia advocatus eccleſiæ eſt dignitas quædam.

ANNO CHRISTI 1433

Nona ratio ſumitur ex antiquitate officii electoriæ imperii & novitate ducatus Burgundiæ. Ex quo enim ducatus eſt creatus a centenis annis, non poteſt afferre prærogativam in præjudicium electorum imperii. Reſponſio. Dicebatur quod dominium Burgundiæ in regno præceſſerat ſtatum electorum imperii per DC. annos; in ducatu & decanatu parium per CCC. annos vel circa; in fide vero per CCCC. annos. Dicebatur etiam quod auctoritas eligendi ſolum fuerat introducta tempore Othonis III. per Gregorium V. natione Saxoniæ ſub anno DCCCCXC. vel circa; ut teſtatur Auguſtinus de Anchona, Martiniana, & multæ hiſtoriæ, ex quo apparebat antiquitas dicti dominii ante ſtatum electorum.

Decima ratio, quæ ſumitur ex facto & minoritate domini ducis Philippi avi domini ducis moderni, quem præcedebant omnes ſui fratres primogeniti, quamquam ipſe eſſet dux Burgundiæ. Reſp. Primo, illa ratio eſt, ſicut multæ præcedentes, ſeditioſa, ſcandaloſaque; quia ſi regnum Franciæ rediret ad pacem, ſicut, Deo agente, cito redibit, daret hæc ratio occaſionem diviſionis inter duces Burgundiæ, Andegavenſem, & Bituricenſem. Tamen ſi aliquando dux Philippus ſuis fratribus antiquioribus detulerit, hoc fuit in ſervitiis privatis, ſed non in his quæ reſpiciebant ſtatum communem regni, in lecto juſtitiæ, in menſa honoris, in coronatione Caroli VI. Remis, dominus dux Philippus dux Burgundiæ illos præceſſit. Etiam in concilio Conſtantienſi, dum adveniſſet ambaſſiator regis Siciliæ & ducis Andegavenſis, dictum fuit per præſidentem nationis Gallicanæ, quod ſi venirent nomine regis, tranſirent ad nationem Italiæ; ſi nomine ducis Andegavenſis ſequerentur ducem Burgundiæ.

Undecima ratio ſumta ex facto probante poſſeſſionem & uſum in materia ſeſſionis ſeu loci, etiam in concilio Piſano, ubi afferebat ambaſſiatores electorum imperii poſſediſſe primum locum. Reſponſio. De iſta ratione referebamus nos ad informationem.

Duodecima ratio ex his locis & ſedibus quæ habuerunt in concilio Conſtantienſi ambaſſiatores præfatorum electorum in abſentia dominorum ſuorum. Reſponſio. Quod informatio erat facta in contrarium. Erant XXX. teſtes facientes pro parte domini ducis, & quod mirandum eſſet, ſi aſſertio unius hominis eſſet præponenda teſtimonio XXX. perſonarum.

Tertia decima ratio, ex quodam facto interjecto inter dominum epiſcopum Atrebatenſem ambaſſiatorem domini ducis Burgundiæ, & epiſcopum Verdenſem ambaſſiatorem comitis Palatini ſuper loco aſſerendo, præfatum epiſcopum Attrebatenſem ceſſiſſe loco epiſcopo Verdenſi ſub hac forma. Quia eſtis ambaſſiator comitis Palatini electoris ſacri imperii, debetis me præcedere ambaſſiatorem domini ducis Burgundiæ. Reſponſio. Referebamus nos ad informationem, & dictum fuit quod magiſter Petrus Bruneti fuit in concilio Conſtantienſi ſervitor dicti domini Attrebatenſis, & quod poſſet deponere veritatem.

Quarta decima ratio ſumta ex facto interjecto in præſentia imperatoris, ubi ipſe imperator voluit ambaſſiatores electorum præferri in locis. Reſponſio. Quod forte hoc violenter fecit imperator pro tempore, pro quo non erat bene conjunctus cum domino duce, quamquam non credebatur. Item, ex quo erat in domo ſua, ipſe poterat honorare, & repellere quem volebat.

ANNO CHRISTI 1433

Quinta decima ratio. Allegavit uſum in capella papæ, ubi ambaſſiatores electorum habent locum dextrum, aut ad pedes papæ, ante protonotarios, allegans quod ita obtinuit dominus Rabanus Trevirenſis archiepiſcopus. Reſponſio. Referebamus nos ad dominos cardinales & alios qui ſciunt veritatem. Et de Rabano dicebatur, quod ipſe dicebat ſe archiepiſcopum Trevirenſem, ipſe propter hoc præcedebat & tenebat locum: ſi tamen dominus dux fuiſſet in perſona, ipſe ſediſſet inter cardinales, & præceſſiſſet dictum archiepiſcopum.

Sexta decima ratio, de quodam nuncio miſſo pro materia eccleſiæ Trajectenſis, quem præceſſerunt electores imperii. Reſponſio. Quod dominus dux non conſuevit mittere ambaſſiatam ex uno ſolo ſuppoſito, & quod ille erat forſitan nuncius miſſus ad expenſas & requeſtam, & quod dominus dux non miſerat ambaſſiatam Romam, a tempore quo fuit præſtita domino Eugenio papæ obedientia.

Decima ſeptima ratio ſumta ex poſſeſſione, quem prætendunt habere ex intruſione in locum nobis debitum. Reſponſio. Dicebatur, quod poſſeſſio erat dijudicanda ex ultimo concilio Conſtantienſi, in quo fuit dominus dux realis & verus poſſeſſor. Ipſi autem in hoc concilio ſunt uſurpatores intruſi & injuſti detentores.

Decima octava ratio ſumta ex loco quem occupant, eis per dominum legatum ordinato & conceſſo. Dictum fuit quod reſpondeat dominus legatus, ſi dederit, & audivi ab eo quod non.

Explicit.

ORDINATIO CONCILII

Super controverſia ratione ſedium, &c. inter oratores domini ducis Burgundiæ, & oratores dominorum electorum imperii lecta in congregatione generali, die Martis XV. Junii MCCCCXXXIII.

Ib. p. 670.

SUper controverſia inter venerabiles ambaſſiatores illuſtrium principum domini ducis Burgundiæ & dominorum ſacri Romani imperii electorum, in ordine ſedendi in ſeſſionibus & congregationibus, miſſis & aliis actibus publicis & privatis hujus ſacri concilii, hæc ſancta ſynodus pro conſervanda caritate inter præfatos principes, attento etiam quod ſunt conſanguinitate & affinitate conjuncti, etiam quod hoc ſacrum concilium celebratur infra fines Alamanniæ, & ex hoc videatur dominos electores debere honorare præfatum dominum ducem & ambaſſiatores ſuos, prout credendum eſt, quod ipſe dominus dux inibi & alibi eoſdem dominos electores ſuoſque ambaſſiatores vellet honorare, ordinat per modum proviſionis dumtaxat, quod in hoc concilio unus ambaſſiatorum dicti domini ducis Burgundiæ ſedeat primus poſt ambaſſiatores regum, & poſt eum

cum ſequatur de ambaſſiatoribus dominorum electorum, & deinde alternentur mixtim. Et hoc ſine præjudicio alicujus partis in poſſeſſorio vel petitorio, ſuper quibus poterunt agere & proſequi, quando eis placuerit. ANNO CHRISTI 1433.

LITTERA PATENS REGIS SCOTORUM

Miſſa eoidem abbati ſui regni, concernens adherentiam concilii, facta in congregatione die veneris XIV. Auguſti MCCCCXXXIII.

Jb p. 615. JAcobus Dei gratia rex Scotorum venerabili patri in Chriſto abbati de Dourdrana ſalutem. Noſtro reſidet in animo illa celebris inductio, qua ſacroſanctum concilium Baſileenſe eccleſiam repræſentans univerſalem, pro reformatione morum in clero & populo Chriſtiano, ac diſcordia inter principes catholicos ſedanda, Spiritu-ſancto congregatum, ad mittendum noſtros oratores ad tam ſanctam rem perficiendam monitionibus paternis & exhortationibus ſalutaribus nos invitavit. Perpendentes itaque, quod ſi recte inſpicitur, ad quæ invitamur, nec res honeſtior, nec juſtior, nec oportunior, nec magis neceſſaria, nec denique principi catholico dignior aut deſiderabilior eſſe aut reperiri poſſet; etſi viarum diſcrimina, & periculoſus tam per terram inimicorum quam maria tranſitus, & alia quæ ſilentio duximus prætereundum, quod nondum dictos oratores miſimus, nos utique forſitan hactenus excuſarunt. Sic vires noſtras & operas efficaces hujuſmodi oratores mittendo jam adhibere curabimus, quod de cetero excuſatio nulla locum obtinebit. De veſtris igitur ſcientia & diſcretione plurium etiam per veſtra ſcripta ad hoc nos excitando, plenam obtinentes fiduciam, ad exponendum in dicto concilio præſidentibus ejuſdem tam ſanctum propoſitum, non abſque Spiritus-ſancti inſpiratione inchoatum, ut felicem & beatum habeat progreſſum, noſtram devotionem, inclinationem & pro viribus aſſiſtentiam, ac noſtræ ambaſſiatæ celerem & indubium adventum, plenam per noſtras præſentes litteras patentes vobis tribuimus facultatem. Datum ſub noſtro privato ſigillo apud *Edemburg*. XXII. die menſis Junii MCCCCXXXIII.

ISTA EST EXHORTATIO

Pulcherrima ad Concilium, ut ſuperſedeant ad tempus, facta ab Ambaſſiatoribus Domini veſtri ſanctiſſimi Papæ.

REverendiſſimi, reverendique Patres, & Domini, & cæteri ſacroſanctum generale Baſilienſe concilium celebrantes. Si tempus, & cauſa, ſi caritas ſimulque non cogeret, & neceſſitas, iſta hæc veſtris perſpicaciſſimis luminibus, & capaciſſimis porro inſtillanda auribus nullatenus fuiſſent præſentata, quæ ex ſimpliciſtate fiduciam, ex fide ſpem, ex ſpe virtutem, ex virtute veritatem, ex veritate autem unitatem, quam queritur, elicere nituntur. Etenim in eo loco, ſicut ille Princeps eloquentiæ Tullius ait, poſiti eſtis, unde longe proſpicere oporteat futuros caſus reipublicæ, ſed melius religionis Catholicæ. Serpet enim res quam pronius, atque proclivius ad perniciem, cum ſemel ingruerit labetur, & tandem plures edocti erunt, diſcentque, quemadmodum hæc fiant potius quam quomodo hiis reſiſtatur. Unde cum res, de qua agitur, ſcilicet, de toto Chriſtianiſmo, ſit non futilis, non vacua, non mediocris, non ima, immo ſolida, immo gravis, immo ingens, immo ardua, reponi debet in ſenſibus profundiſſimis, ingeniis opulentiſſimis, mentibus probatiſſimis, voluntatibus puriſſimis, judiciis rectiſſimis, & poſtremo in deliberationibus decoctiſſimis; Attendentes Patres optimi, & videntes, quoniam in manibus veſtris eſt ſcindere, aut conſuere; deſtruere, aut ædificare; diſperdere, aut ſalvare unitatem, imo totius eccleſiæ Orthodoxæ utilitatem, pro qua hucuſque tam viriliter, quam longanimiter perduraſtis, & ſicut ſpes eſt, perdurabitis: Nec laborem longum, utpote biennii perpetui uno aleæ ut dicitur jactu præcipiti amittere procurabitis, quandoquidem oculi omnium clericorum, & laicorum, fidelium & infidelium in vos ſunt conjecti: timent boni, & fideles, horrentque ſciſſuram, diſſidium, ſcandala, & ſciſmata; pernicioſi vero, & infideles ea ipſa ſicut propinqua, & in foribus, proh dolor, & heu miſeriam! attrahunt, amplexanturque, & introducunt; ad quæ mala enormia procul pellenda fuit per invictiſſimum, & illuſtriſſimum, & illuſtres principes, & dominos, imperatorem, reges, & duces, & eorum ſuis nominibus Ambaxiatores, & oratores ſepenumero, & vicibus repetitis ſcriptorum, & ſcripto profundiſſimis, atque etiam extitit ſupplicatum, & exoratum humiliter hortando, ne videlicet ſtatueretis, decerneretis, procederetis, diffiniretis, aut etiam ageretis aliquid incontra, & adverſus perſonam Domini noſtri ſummi pontificis Eugenii Quarti, quouſque, & donec ejus adheſionem completam, puram, & liberam haberetis: vel donec poteſtate ſua, & ſimul ipſius invictiſſimi, & glorioſiſſimi imperatoris legati cum omnimoda potentia, & oratores, ceterique nuncii, qui jam, ut pro vero refertur, ſunt in via, hic intereſſent: & ad hæc promiſſum fuit reſponſum dari per deputationes, quod minime factum eſt. Inſuper fama eſt, unum decretum eſſe conceptum, & vibratum in caput ejuſdem ſummi pontificis; quod ſi publicabitur, ſicut lucidius ſole clarere patet, incurabile ſciſmatis, & ſciſſuræ, deteſtatiſſimumque vulnus generabit, & feneſtram magnam ad totius nequitiæ, & ſcelerati facinoris aperibit. Supplicant igitur iterum, atque iterum quanto benignius, quantoque vilcerolius poſſunt, & obſecrantur per viſcera miſericordiæ Dei Domini noſtri Jeſu Chriſti veſtris reverendiſſimis, reverendiſque patribus, & Dominis chriſtianiſſimi, ſereniſſimi & illuſtres principes prætacti, imperator, reges, duces, cæterique domini ſibi faventes, & adhærentes, nec non viri inſignes, & ampliſſimi hic exiſtentes ejus imperatoris, & eorum principum nominibus ambaxadores, & oratores præmiſſorum, quatenus prælibatis ſtatutis, decretis, proceſſibus, diffinitionibus, & actis perſonam ut ſupra ſanctiſſimi Domini noſtri papæ inquietantibus, ſicut mites ac humani eſtis, donec, & uſquequo memorati legati, ambaxatores, oratores, & cæteri nuncii, aut certe ipſe idem imperator in propria huc ad vos advenerit, & præſentes fuerint, quod Spiritu Sancto flante erit prope diem, deſiſtere parumper, quieſce-

ANNO CHRISTI 1433.

ſcere, & compatienter dignemini ſuperſedere, A & fructum veſtræ æquiſſimæ expectationis Deo, ipſiſque ſupplicantibus, & omni populo inſpectoribus; non acetoſum ſed dulce, non aſperum, ſed ſuave, non viride, ſed maturum ibitis in patientia reportantes. Datum &c. Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo triceſimotertio. de menſe junii.

CAPITULA ADVISATA PRO CONCORDIA

Domini noſtri ſummi pontificis ad præſens ſacrum concilium ſuper differentiis ſequentibus.

ITem primo omnino ſubjaceat de quæſtione mota, aut movenda ſuper titulo. B

Item etiam quod omnino deſiſtat recipere libellos diffamatorios in criminibus objectis, aut objiciendis, & a proceſſu ſuper talibus perſonalibus.

Item, quod concilium recipiat præſidentem ejuſdem noſtri cum reverentia, & honore, quibus decet.

Item quod ceſſet a proſequtione novæ citationis ſuper contumacia.

Item, quod pro præſenti delinquat ſedi apoſtolicæ uſum reformationis, & confirmationis majorum eccleſiarum cum ſuis dependentiis.

Item quod Concilium omnia decreta facta contra libertatem, & honorem Sedis apoſtolicæ habeat pro non factis, vel de peritorum C conſilio ad debitam moderationem reducat.

Item, ut Dominus noſter in ſuis Bullis de approbatione, & ratificatione dicet, (f. dicat) non obſtante diſſolutione pre nos facta, & prætenſa, quam diſſolutionem volumus habere uti non factam.

Item dicit (f. dicet) etiam, *non obſtante tranſlatione Concilii in Civitate noſtra Bononienſi.*

Item Dominus noſter ratificabit, & approbabit per ſe, & ſuos hoc ſacrum concilium Baſilienſe etiam a primordio ſuæ erectionis.

Item decernet ſuos legatos in omnibus, & ſingulis agere ad bonum hujus Concilii, Eccleſiæque univerſalis ac ſi perſonaliter ineſſet.

Item omnes ſententiæ, & proceſſus facti D aut inchoati reſpectu beatitudinis ſuæ, aut communitatis cum ſuæ, aut ſingularum perſonarum habebuntur pro non factis.

Item Quod Domini cardinales recipientur ab eodem beatiſſimo domino noſtro tanquam fratres, & ſuis titulis, juribus, prærogativis, & officiis, quibus antea utebantur, plenarie gaudebunt, & eiſdem debitis honoribus, penſionibus, & aliis neceſſariis providebit, eoſque in legationibus, & ſimilibus de conſenſu eorum anteferat. Et ipſi domini cardinales eundem dominum noſtrum tanquam Patrem quouſque vixerit, venerabuntur, & in ſuis agendis, uti res exegerint, plena fronte aſſiſtent.

ANNO CHRISTI 1433.

MISSIVA

Miſſa oratoribus Germanicæ Nationis a Rege Angliæ.

Superſcriptio.

Notabilibus, magnificis, & egregiis viris nationis Germanicæ, Oratoribus in ſacro Baſilienſi concilio conſtitutis, amicis noſtris cariſſimis.

Ex MS. Cod. Florent. erult & edit D. Laur. Mehus.

HEinricus Dei gratia Rex Angliæ, & Franciæ, & Dominus Hiberniæ, nobilibus, magnificis, & egregiis viris nationis Germanicæ oratoribus in ſacro Baſileenſi Concilio conſtitutis, amicis noſtris cariſſimis, ſalutem, & ad Dei laudem, ſanctæque matris Eccleſiæ conſolacionem ſana, & ſalubria conſilia impertiri. Nobiles magnifici, & egregii viri amicique noſtri cariſſimi. Ambaxiatorum noſtrorum, quos ad laborem in vineam Domini ſubeundum Baſileam deſtinavimus, *fidei* didicimus ex relatu, quod nuper in orbe militantis eccleſiæ nubes quædam horrendæ *ſeſſionis* & diſcordiæ, & ignis invaleſcens, quaſi naſcentis ſchiſmatis univerſalis eccleſiæ cæperunt propinquare firmamento, quæ ſi liberum fuiſſent ſortituræ volatum, materiam domus Dei mox in dilatatum duxiſſent incendium, non facile mitigandum, eorum ſaltim induſtria qui feruntur ejuſdem pociores extitiſſe promotores; immo non ſine maximis laboribus, & diſpendiis catholicorum principum, ſicut priſcorum temporum manifeſtant (eventus) quod ne contingeret, vos, amici mei cariſſimi, aliorumque principum ambaxiatores, & noſtri comunicato conſilio, unanimique voto proteſtationibus congruis, rogatibus, & requeſtis contra ruinam domus domini fortes vos exibuere pugiles, muros inexpugnabiles, anchoraſque tutiſſimas ad Petri naviculam adverſus imminencium periculorum fluctus, & ſevitiam preſervandam, ea, ſicut credimus, conſideracione, qua noviſtis ſeculi principes Deo rationem reddituros propter eccleſiam, quam ab eo jugiter contuendam receperunt, a quibus, ſicut legitur, ille rationem exigit, qui illorum tuicioni eccleſiam ſuam credidit; quam Deo pariter, & hominibus acceptiſſimam connexamque diligentiam, ſi non impendere curaſſent, in proximo futurum erat, quod in mundum univerſum ſe diffunderet flamma ſchiſmatis deplorandi, quo terra contremuiſſet in ſeditione vulgarium, æra ſe colliſiſſent in contencione principum, & rueret velum templi in diviſione pontificum, & cæterorum humilioris gradus clericorum; ſicque, quod abſit, fieret, quod ſolaris eccleſiæ claritas verteretur in tenebras, quæ totius Orbis intuitum flebiliter eclipſaſſent. Hæc, amici noſtri cariſſimi, quamprimum nobis innotuere, quod ad præ- E miſſa ſic viriliter, ſagaciter, & ſolerter peragenda, ſit, & fuerit vobis, & aliis ambaxiatoribus & noſtris cor unum, & anima non minus una, eximiam nos extulerunt mentis in leticiam, eatenus ut hæatis letam in libertatem cordis noſtri fibris, nos velut angelicis conjubili choris, gloriam decantavimus in altiſſimis Deo, & pacis Domini hominibus bonæ voluntatis; ob hoc videlicet, quod Divinæ

ſue-

ANNO CHRISTI 1433.

fuerit complacitum pietati pro eccleſiæ ſuæ tranquillitate negociis ſic animos principum miniſterio ſuorum ambaxiatorum devocionis unanimis in ampleza fuderore. Hiis adiecit ambaxiatorum noſtrorum prædictorum aſſertio, quam recepimus ſingularis venerecioni prærogativa; quod complacti dignum ducitur, votivam ſtatus noſtri proſperitatem, & omnia, quæ quovis titulo nos proſpiciunt, vel contingunt. Quæ de re refundimus vobis grates noſtris exurgentes intimis de præcordiis, veſtras circumſpectiones ſuppliciter exorando, quatenus in dilectione, quam ad nos noſtroſque concipitur, quod gratiſſimum jugiter permaneatis, ſimulque diffuſione ſchiſmatis prælibati manus, ſicut hactenus, ſic apponatis efficaces, quod ab opere veſtræ caritatis devocio nullatenus jam deſiſtat donec chriſtianiſſimi Principes, pacis eccleſiæ zelatores, ſummi pontificis pulſent præcordia, ut juſtis & racionabilibus ſacri Baſilienſis concilii votis; & deſideriis ſe velit inclinare, ut maneat paſtoris unicas, ovilis integritas, & deſideratæ pacis jucunditas in eccleſia Jeſu Chriſti. Datum ſub ſigillo noſtro, in palatio noſtro Weſtmonaſterii, viceſima tercia die menſis Julii anno Domini M. IIII. XXXIII.

ISTI SUNT TRES MODI

Pulcherrimi tractandi concordiam inter beat. Dominum noſtrum Eugenium, & concilium Baſilienſe.

Ex eodem Flor. Cod.

NOvit mundus, reverendiſſimi Patres, & Domini, cæteriquæ viri doctiſſimi ſacrum concilium Baſilienſe conſtituentes, veſtriſque ampliſſimis paternitatibus luce clarius innoteſcit, quanta ſedulitate, quantis ſudoribus, laboribus, ac vigiliis ſereniſſimus princeps Sigiſmundus Romanorum imperator &c. pro concordia, & unitate eccleſiæ ſanctæ Dei nulli rei parcens, inſudaverit adeo, quod ipſius ſereniſſimi principis ſummo ſtudio, atque crebris, & longinquis itinerationibus contra nefandiſſimum, & inveteratum ſchiſma eccleſia ſancta Dei in concilio Conſtantienſi pacem ſummam, & unitatem feliciter adepta eſt. Nec eciam paternitates veſtras reverendiſſimas latet, quos & quantos favores, qualia ſuffragia huic ſacro Concilio Baſilienſi a ſui primordio uſque ad præſentem diem, uti fideliſſimus, & catholicus eccleſiæ filius, attulerit; denique ſuum integerrimum animum erga ſanctam eccleſiam proſequendo cum ad beatiſſimum Dominum noſtrum Eugenium papam quartum diadema imperiale a ſua beatitudine juxta eccleſiæ ordinacionem, & laudabilem conſuetudinem ſuſcepturus ſe perſonaliter contuliſſet, plurimos fertiles, & utiles tractatus, tam erga hujus ſacri concilii proſecucionem, quam circa alia infinita, & ſumma bona honorem Dei, & utilitatem ac decorem religionis chriſtianæ continentes cum eodem beatiſſimo Domino noſtro habuit; & Deo auctore, & propicio effectum eſt, ut ſua ſerenitas imperialis indubie ſperet, quod diſſidium non paucum inter beatiſſimum Dominum noſtrum, & hoc Baſilienſe concilium ortum penitus de medio eccleſiæ eradicabitur. Itaque hoc Baſilienſe concilium ſumma cum pace, & ejuſdem Domini noſtri ſanctitatis conſenſu votivum, & laudabilem finem conſequetur. Et quoniam, ſi interea contra beatiſſimum Dominum noſtrum per hoc ſacrum concilium procederetur, poſſet talis proceſſus omnino eſſe pacis ſperatæ turbativus, & bonæ intencionis beatiſſimi Domini noſtri irritativus, & ex deſperata pace multa in Dei eccleſia ſcandala ſequi poſſent, ut veriſimilius argumenta judicant, quæ omnia contra ſperatum, & deſideratum finem hujus concilii forent; plurimas litteras ſua imperialis ſerenitas ad hoc ſacrum concilium conſignari fecit, quibus, quantum valuit, potuit, & debuit, paternitates veſtras reverendiſſimas precata, & hortata extitit, ut uſque ad beatiſſimi Domini noſtri, & ſuæ ſerenitatis oratorum adventum velletis ſuper omni proceſſu contra beatiſſimum Dominum noſtrum papam fiendo penitus ſuperſedere, quoniam firmiter ſperabat, quod his oratoribus plene informatis mediantibus omne prorſus aboleretur diſſidium. Vos autem, Patres optimi, tanti principis precibus, & exhortationibus minime acquieviſtis, ſed tractatum de procedendo ad ulteriora contra benedictum Dominum noſtrum habuiſtis. Quare ergo epiſcopus Curienſis ambaxiator in hoc ſacro concilio pro præfato ſereniſſimo, & invictiſſimo Romanorum imperatore, ac plurimi alii regum, ducum, ac principum oratores præcavere volentes, ne ignem paratum in Dei eccleſia pateremur accendi, noſtris forſitan temporibus inextinguibilem, ſuppliciter pro concordia habenda inter ſanctiſſimum Dominum noſtrum, & hoc Baſilienſe concilium deputatos nobis dari per idem ſacrum concilium petivimus, coram quibus, adhibitis beatiſſimi Domini noſtri oratoribus, utramque partem, quantum valuimus, ad bonum concordiæ obſecravimus, coram quibus per hoc ſacrum concilium deputatis, & nobis omnibus principum oratoribus tres ſalutiferi modi ad bonum pacis, & concordiæ conſequendum per eosdem oratores ſanctiſſimi Domini noſtri expoſiti fuere, quorum tenor ſequitur, & eſt talis.

Iſte eſt tenor modorum.

Reverendiſſimi patres, & Domini plurimum honorandi. Ad tollendum omne diſſidium, quod poteſt eſſe futuri ſcandali, & confuſionis maxime in eccleſia Dei productivum, facta extitit hæc ſolemnis adunacio deputatorum per hoc ſacrum concilium ad iſtantiam, & poſtulacionem iſtorum reverendiſſimorum patrum, & Dominorum oratorum, ſereniſſimi principis Domini imperatoris; aliorumque regum, ducum, & principum, qui omnes nomine, & vice eorum ſereniſſimorum principum, quorum perſonas repræſentant, ac nominibus propriis, ſchiſma, & omne quod eſſe poteſt ſchiſmatis, & diſſidii cauſa ſummopere abhorrent, tres modos per nos beatiſſimi Domini noſtri Domini Eugenii papæ quarti oratores, licet indignos, proponuntur.

Iſte eſt primus modus.

Primus, ut alias in pleniſſima cujus ſacri concilii congregatione expoſuimus, placeret ſacro concilio admittere præſidentes conſignatos per beatiſſimum dominum noſtrum papam

ad

ANNO CHRISTI 1433.

ad gerenda, tractandę, & decretanda in futurum per hoc ſacrum concilium; cum intencio ſit ejuſdem beneditti Domini noſtri, ut concilium iſtud Baſilienſe integerrime proſequatur, & conficiat omnia illa bona opera ob quæ fuit, & debuit eſſe congregatum; etſi de geſtis in præteritum oriatur per hoc ſacrum concilium aliqua dubitatio, paratos ſe offerunt dicti oratores ex parte beatiſſimi Domini noſtri hic ſe cum effectu curaturos, quod idem Dominus noſter ad omnem cautelam illa approbabit, ratificabit, & confirmabit, exceptis his, quæ facta ſunt contra perſonam, poteſtatem, auctoritatem, & jurisdictionem ſedis apoſtolicæ, & beatiſſimi Domini noſtri, & cardinalium ſuorum, aliorumque prælatorum; & profecto cum remaneat diffidium his adimplet potius in verbis, quam in effectu, deberent dominationes veſtræ acquieſcere, etiamſi oporteret de jure concilii aliquid concedere, cum, teſtante canone, omnia pro ſcandalo evitando ſunt committenda vel obmittenda, quæ ſine peccato mortali committi, vel obmitti poſſunt.

A

B

Secundus modus

Secundus modus habendi concordiam inter beatiſſimum Dominum noſtrum & hoc ſacrum concilium eſt, ut dominationes veſtræ reverendiſſimæ debeant ſuperſedere in omni proceſſu contra beatiſſimum Dominum noſtrum inchoando, & præſtolari ejuſdem ſanctitatis, ac ſereniſſimi principis Domini imperatoris Oratorum adventum, qui de proximo erit, prout ex litteris utrorumque principum ſatis comprehendi poteſt; qui oratores, ut habuimus per litteras privatas beatiſſimi Domini noſtri, habentes plenam poteſtatem, & informationem omnem directam inter beatiſſimum Dominum noſtrum, & hoc Baſileenſe concilium tollent; & profecto etiamſi concilium ſine veritatis præjudicio omnem juſtitiam foveret, deberet ad preces horum ſupremorum principum, qui ſunt duo capita, & duo luminaria in eccleſia Dei, omnino ſuperſedere, cum mora medio temporis non ſit allatura periculum, ſed potius pacem, & concordiam in eccleſia Dei. Et maxime hoc credendum eſt iſto tempore, quo iſtæ duæ poteſtates ſuperne conjunctæ ſunt in Urbe Romana, & magnum tractatum atque utilitatem ſuper concernentibus ſalutem tocius Chriſtianitatis inceperunt habere; & ut hoc ipſum exoraremus a Paternitatibus veſtris expreſſe habeimus in mandatis a ſanctiſſimo Domino noſtro; & ſi ſecus egeritis ſpretis omnibus prædictis obtemperationibus procedendo forſan ad citacionem jam deliberatam cum pœna ſuſpenſionis ab omni adminiſtracione Papatus, ſumme veremur, quod talis proceſſus non ſit fomentum longe majoris diffidii, & irritativus bonæ, & optimæ intentionis quam Dominus noſter concepit erga approbacionem, & progreſſum hujus ſacri Concilii, fruſtrabiturque adventus utriuſque principis oratorum; cum propter intencionem rem non integram exiſtere comperiant, ſed pocius innovacionem graviſſimam contra beatiſſimum Dominum noſtrum; indignabiturque ſatis juſte Illuſtriſſimus Princeps dominus Imperator, cum viderit peticionem ſuam, ſatis tenuem, minime exauditam fuiſſe.

C

Tertius modus.

ANNO CHRISTI 1433.

Tertius modus pacis procurandæ eſt; quod ſi dominationes veſtræ Reverendiſſimæ nolunt prædictis acquieſcere, quibus omni honeſtate poſtulante acquieſcere deberent, proponat ſaltim quiſque, tam deputatorum per hoc ſacrum Concilium, quam illorum reverendiſſimorum Oratorum ſereniſſimi imperatoris regum, ducum, & aliorum principum, prout Spiritus ſanctus adminiſtravit aliquem modum, per quem poſſit conſuli honori Beatiſſimi domini noſtri, & huius ſacri Concilii, & tolli de medio omnis occaſio futuri ſcandali in eccleſia Dei; ſperantes firmiter, quod via, & modus diffidii tollendi concludendus per Dominaciones veſtras reverendiſſimas cum approbacione iſtorum dominorum oratorum principum, erit Deo gratus, Chriſtianitati ſalutiferus, & Domino noſtro acceptus; offerentes nos, licet hoc in mandatis ſpecifice non habeamus, curaturos cum omni diligentia, quod Beatiſſimus dominus noſter modum illum approbabit, & ratificabit. Et profecto, Patres optimi ante omnem proceſſum pacis turbativum debent Dominaciones veſtræ circa promiſſa operam, & quidem efficacem impertiri. Nam indecorum eſt, quod hoc ſacrum Concilium ſit congregatum, ut pacem forinſecis, ſeu laicis tribuat, & ſibi ipſi non valeat pacem tribuere. Præterea qualis pax poteſt inter principes ſequi, ſi auctores pacis non valent concordia frui? Præterea qualis eccleſiæ ſequi poterit reformacio data occaſione ſciſmatis, cum major diſformacio in eccleſia eſſe non poſſit, nec hereſes extirpabuntur, ſed magis augebuntur, cum vix ſine hereſi ſciſma conſiſtat? Et ita ut fiat, obmiſſis omnibus juris diſputacionibus, obſecramus, Quoniam ubi de concordia, & liſſidio tollendo agitur, debet quælibet pars etiam de jure ſuo clariſſimo concedere. Noſque præfati Oratores cum ſumma diligentia apud reverendiſſimos dominos cardinales, ac deputatos inſtetimus, & quanto devocius, ac humilius potuimus, rogavimus, & obſecravimus, ut a proceſſu contra Beatiſſimum dominum noſtrum ad tempus ſuperſederetur ſaltim uſque ad adventum Ambaxiatorum ipſius Domini noſtri, nec non præfati domini Imperatoris, qui ſperantur brevi tempore venturi ad tollendum omne diffidium, quod foret inter ipſum Dominum noſtrum, & hoc ſacrum Concilium juxta ſcripta ejuſdem domini Imperatoris; maxime cum talis proceſſus poſſet eſſe cauſa inductiva nefandi ſciſmatis in eccleſiæ. Quod tamen omnis catholicus chriſtianus expaveſcit audire propter maximam difficultatem, quæ contingit in ipſius extirpacione, prout ex præteritis temporibus ſumus edocti. Inſuper præfati oratores pluries obtulerunt votam præfatis Dominis cardinalibus, & deputatis, prout adhuc hodie coram hoc ſacro Concilio offerunt aliquos ex eis in competenti numero tranſmiſſuros ad beatiſſimum dominum noſtrum Papam, ad exortandum ipſum, & omnibus viis, & modis poſſibilibus inducendum, ut velit huic ſacro Concilio ſimpliciter aſſentire, ut ipſum Concilium juxta inſtitucionem, & aſſignacionem ſacrorum Conſtantienſis, & Senenſis conciliorum continuetur: quod ſi non fecerit, tunc ipſi oratores vellent nomine Dominorum ſuo-

D

E

rum

rum in quemcumque proceſſum dubium, & A veridicum conſentire. Quæ omnia per vos reverendiſſimos Patres, & hoc ſacrum Concilium fierunt ſpreta, ac refutata, ſperamur, ac reſtantur die hodierna, cum quoddam decretum penale eſt diſpoſitum, ac ordinatum multis penalo, & exorbitans contra Beatiſſimum dominum noſtrum: quod decretum ſolum deberet fulminari contra Papam jam convictum de hæreſi; & per tale decretum detrahitur ſpecialiter honori ſereniſſimi principis Romanorum Imperatoris, qui pro bono pacis concludendæ tam obnixe ut ſuperſederetur obſecravit, ac aliorum regum, principum, quorum oratores idem exoraruut, nec non ſcandala, ſciſſuræ, bella, & ſeditiones per directum & obliquum in populo Chriſtiano veriſimiliter orientur. B Noleas ego nomine Sereniſſimis principis Romanorum imperatoris, ac meo proprio quoquam modo futuris malis, ſcandalis, & etiam diviſioni conſentire, immo penitus diſſentire, in his ſcriptis proteſtor, quod nec eſt, nec fuit de intentione præfati Sereniſſimi imperatoris, nec mei ut ita lavato velo ſaltem oratoribus Beatiſſimi domini noſtri, & ejuſdem ſereniſſimi principis de proximo venturis ad omnes diſſenſiones tollendas ordinatis minime expectatis contra Beatiſſimum dominum noſtrum procedatur, nec eidem proceſſui, vel alteri contra Beatiſſimum dominum noſtrum fiendo nominibus prædictis conſenſio, ſed penitus diſſenſio, & contradicio, ut totus populus Chriſtianorum clare cognoſcat, quod ſereniſſimus, & invictiſſimus Romanorum imperator diviſioni eccleſiæ nullo modo conſentire intendit, immo ſciſma, diviſiones, & ſcandala pro poſſe cum Dei auditorio penitus profugare, & impedire, ut de jure divino pariter, & humano, ac juramento proprio obnoxius exiſtit. Actum Baſileæ &c. ut ſupra de menſe Auguſto anno MCCCCXXXIII.

ANNO CHRISTI 1433.

LITTERA MISSA SACRO CONCILIO

Per clerum diœceſis & civitatis Altiſſiodorenſis ut eximeret ſe a ſemidecima.

Ex Mart. Vet. Monum. VIII. p. 616.

REverendiſſimi in Chriſto patres & domini percelebres, humili recommendatione præmiſſa, magnopere admirati ſumus, nimioque ſtupore animo perculſi, dum certo ſcivimus R. P. V. ad civitatem iſtam & diœceſim Autiſſiodorenſem undique deſolatas, bullas ſacroſanctæ ſynodi Baſilienſis deſtinaſſe fratri Petri Luſurier religioſo & camerario Virziliacenſi exſequendas, pro levanda ſemidecima, ſive viceſimo denario, de & ſuper fructibus beneficiorum noſtrorum in dictis civitate & diœceſi ſitorum, ſicuti latius inſpeximus ex tenore dictarum litterarum. Equidem, reverendiſſimi patres, juſtiſſimo jure comperimus ſacris veſtris conſtitutionibus ſore obediendum, tamquam veri zelatores orthodoxæ fidei, qui propria etiam corpora pro tam ſaluberrimo ac perutili negotio expoucre non formidamus, ex quo unionem ſanctæ matris eccleſiæ & regni hujus Chriſtianiſſimi tranquillitatem & pacem reſultare credimus. Sed quæ poteſt apud nos terrena proſperitas bellis undique ferventibus eſſe, quando nec agrorum vocare licet culturæ, nec ſata ſi quæ ſint colligere, nec condita ſervare, ſed ipſa etiam comnis abductis arva manentia ſqualent, equos, boves, & jumenta quæque prædo impius abigit; vomeres, bidentes, ligones in caſſides & tela vertuntur, & curvæ rigidum falces conflantur in uſem? Ob hoc longa nimium ſpe pacis pene tabeſcit animus: vere ſiquidem ſapiens ait: *Spes quæ differtur, affligit animam.* Quam durum itaque nobis, viri percelebres, qui dum viribus valemus & Dei cultum ſectari mens ſatagit, grave paupertatis onere premamur! Quamobrem apud prudentiſſimas dominationes & paternitates veſtras teximus querimoniam, non quidem adverſum vos, quos ſcimus ſinceriſſime in pauperes Chriſti affectos; ſed ut majorem V. R. P. miſericordiam mereamur. Ecce multo languore & longo tempore famem crudeliſſimam toleravimus, non patrimoniorum ſolatiis, non proventuum eccleſiaſticorum ſubſidio aliquando relevati, ſed propriis ſemper laboribus victum quæritantes. Ecce jam perdita eſt in proventibus beneficiorum noſtrorum eccleſiæ decima, immo quinquageſima & centeſima portio ad nihilum redacta: quia ubi quondam domus & eccleſiaſticæ ſtructuræ, ibi nunc arbuſta & vaſta ſolitudo, populus noſter vel fame vel gladio periit. Non nobis, ſed experientiæ credite rerum magiſtræ, quæ neceſſitatem noſtram urgentiſſimam & vulgatiſſimam a lege veſtra ſeparabit. Igitur ſi ſubſidium a nobis quæritis, procul dubio & nos exilium petemus, ſicque profugi & vagi ſuper terram in opprobrium oleri mendicare conabimur. C Eo tamen minus poſſeſſiones noſtras & eccleſiarum noſtrarum omnes accipite, & ipſarum ſolam ſemidecimam pro cultu divino & victu tenui ac neceſſario nobis aſſignate. Uberrima hæc regio in ſolitudine verſa eſt, & ferarum, veprium, & ſpinarum habitatio eſt, non hominum facta. Propterea, domini percelebres, per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti vos obſecramus, & cum omni pietate & manſuetudine requirimus, & inſtanter rogamus, quatenus clementi miſericordiæ oculo ſolamen impendendo, hanc ſemidecimam, ſive viceſimum denarium nobis omnino remittatis perſolvendam, non quidem nobis, D ſed eccleſiæ ſanctæ Dei afflictæ & oppreſſionibus ac amaritudinibus attritæ: argentum & aurum non eſt nobiſcum, quod tamen habemus, lacrymas & orationes aſſiduas apud patrem miſericordiarum offerimus. Precamur, patres, ſuſcipite; & ſi quid nos facturos velitis, juſſu tantum opus eſt, id agemus animo libentiſſimo quod noſtris exilibus prorſus facultatibus ſuberit. Per præſentium gerulum, quem ad vos præmiſſa de cauſa tranſmittimus, gratum ſi placet reſponſum nobis mandantes reverendiſſimi in Chriſto patres & domini percelebres V. R. P. optatiſſimæ felicitatis jocunditate impleat qui dat omnibus affluenter, & non improperat, Scriptum Autiſſiodori die XXIX. junii. E

Veſtri humiles & devoti oratores clerus civitatis & diœceſis Autiſſiodorenſis.

EPI-

ANNO CHRISTI 1433

EPISTOLA ERICI REGIS DANIÆ

Ad concilium Baſileenſe.

Laudat ſynodi zelum, excuſatque prælatos ſuos, quod vocati necdum advenerint.

Lib. d

SAcroſanctæ venerandiſſimæ Baſileenſi generali ſynodo, in Spiritu ſancto congregatæ, univerſalem eccleſiam repræſentanti, patribus, dominis, & amicis noſtris præclariſſimis.

Reverendiſſimi, reverendi, venerabileſque patres & domini ac amici noſtri cariſſimi, &c. debitis reverentia & veneratione præmiſſis. Ut in omnibus quæ profectum & votivam expeditionem eccleſiaſticæ reformationis expoſcunt, promta cooperandi voluntate ſacroſancti ejusdem concilii litteras cum clauſula credentiali per manus reverendorum virorum magiſtrorum Nicolai Cimeiſter, decretorum doctoris, præpoſiti Wratiſlavienſis, & ſacri palatii auditoris, & Mathiæ provincialis Saxoniæ ordinis Minorum, ſacræ theologiæ magiſtri, præſentatas nobis, humiliter & reverenter accepimus; ex quarum tenore ac ipſorum oratorum ſolerti expoſitione intelleximus, quod eadem ſancta ſynodus pro errorum & hæreſum extirpatione, reformatione morum, ac pacificando populo Chriſtiano, Spiritu ſancto auctore, congregata ſit & legitime ſtabilita, vigore conſtitutionum ſacrorum Conſtantienſis & Senenſi generalium conciliorum, ac approbatione ſummorum pontificum felicis recordationis quondam Martini papæ V. & domini Eugenii papæ moderni, ſereniſſimi principis domini Sigiſmundi Romanorum regis & fratris noſtri cariſſimi conſenſu & approbatione accedentibus. Sane noſtram aſſiſtentiam tam deſiderato operi impendendam oratores ipſi plurimum eleganter invitaverunt, ſollicite exhortantes, ut quemadmodum plures reges & principes deſtinaverunt ſuos, noſtros etiam ambaſſiatores ad ipſum ſacrum concilium mittere curaremus. Orthodoxi patres, nos una cum prælatis, magnatibus ac ceteris regnorum noſtrorum incolis congaudemus ex corde devoto tam ſanctis ſtudiis & ſalubribus deſideriis veſtris, immenſas Deo gratias agentes, qui vos ad ſperatam ſalutem orbis univerſi coadunare dignatus eſt, eique devotas precum inſtantias porrigentes, ut firmam perſeverantiam in ſanctis veſtris votis miſericorditer concedat, optatæ conſummationis effectum feliciter tribuendo; noſque ad tantum bonum opem & operam conferre quantas valemus intendentes, veſtro ſanctiſſimo cœtui conſiliis, auxiliis, ac adhærentia opportunis voluntarie ſatagemus aſſiſtere, ſanctaque acta veſtra complecti & approbare, oratores noſtros & prælatos, quantocius & expedientius poterimus, ad ipſam ſanctam ſynodum mittere non dilaturi, eidem ſupplicantes humiliter & devote, quatenus attentis remotiſſima terrarum noſtrarum diſtantia, viarum variis diſcriminibus, ac guerrarum inſultibus, quibus terra marique undique circumſepti ſumus, ac multiplicibus laboribus & expenſis, quos ipſi prælati noſtri pro guerris hujuſmodi ſedandis ac pace quærenda ſæpius adhibuerant, dignetur benigniſſima ejuſdem ſanctæ ſynodi clementia ipſis prælatis noſtri parcere, quod ad ipſam venire ac mittere, prout tenebantur, diſtulerint. De ſententia & pœnis in eis forſan propterea infligendis miſericorditer noſtri contemplatione ſuperſedentes. Cæterum, reverendiſſimi patres & viri præclariſſimis, depoſcimus nobis indulgeri, quod reverendiſſimos ambaſiatores veſtros longo tempore quam forſan a veſtris R. P. in mandatis habuerint, non ſine eorum tædio, retardaverimus, ſub veſtræ benignitatis confidentia ex cauſis ad hoc moti, tum quia imminebat nobis tractatus pacis habendus cum Civitatenſibus die apoſtolorum Philippi & Jacobi qui pendebat uſque ad dominicam Trinitatis, ubi ipſorum ambaſiatorum deſideravimus præſentiam, tamquam pro bono pacis & concordiæ plurimum neceſſariam & accommodam, & ut ipſi videre & audire poſſent, qualiter ipſi Civitatenſes recompenſationem juxta prius promiſſa pro damnis & injuriis nobis & regnis noſtris multipliciter illatis exhiberent. Speramus igitur quod ipſi oratores veſtri clara experientia informati ſunt, quia non ſteterat per nos, quominus pax & concordia finales initæ fuiſſent pariter & firmatæ; tum etiam quia prælati regnorum noſtrorum longe lateque in ſuis mansionibus ſeparati ad audiendum veſtrarum R. P. voluntates per ipſos oratores proponendas, non poterant, cauſante etiam hiemis aſperitate, in breviori tempore convocari, prout de his & aliis ipſi oratores poterunt latius informare V. R. P. quas Altiſſimus in vineæ ſuæ laborantes dirigere, confortare & conſervare dignetur feliciter & longæve. Scriptum Kopenhannæ anno Domini MCCCCXXXIII. ipſo die beatorum Petri & Pauli apoſtolorum, noſtro ſub ſecreto ſigillo.

Devotus eccleſiæ filius Ericus Dei gratia Daciæ, Sweviæ, Norwegiæ, Sclavorum, Gothorumque rex, & Pomeraniæ dux.

LITTERÆ SEU BULLA DEGRETI

Quod omnes cauſæ, quæ tractantur in concilio Baſileenſi revertantur ad curiam Romanam præter tres, videlicet ad reformationem morum, ad exſtirpationem hæreſis, & ad pacem ponendam inter principes.

Lib. p. 419.

EUgenius, &c. ad perpetuam rei memoriam.

Paſtoralis cura ſollicitudinis divinitus nobis injuncta, excitat mentem noſtram, ut quæ ordinata ſunt ad univerſale commodum populi Chriſtiani, ad proprium finem, auctore Domino, dirigamus. Sane quidem cum ex ordinationibus Conſtantienſis ſynodi certis temporibus debeant generalia concilia celebrari, ad morum reformationem, ad tollendum errores & hæreſes, & ad pacem ponendam inter principes & populos Chriſtianos, qui ſunt fines principales, quibus Baſileenſe concilium ſtatuimus celebrari, & ad quæ omnis vis & opera ipſius concilii debent dirigi & intendi, quia nuper diſplicenter accepimus, quod in dicto concilio in aliquibus potius privatæ utilitati quam publicæ intenditur, & a rectis finibus, ad quos dicta concilia expreſſe ordinata ſunt deviando, pri-

privatarum & ſingularum perſonarum cauſis & litibus in dicto concilio ventilantur, agnoſcuntur & terminentur, non equidem ſine magna diſtractione ſive divortione prædictorum quæ tractari debent. Nos igitur a principalibus propoſitis cupientes nullatenus deviare; ſed ea produci, unde potius univerſali bono quam ſingulorum cauſis & litibus conſulatur, ad quod debemus eſſe propitii directores, de conſilio etiam & aſſenſu venerabilium fratrum noſtrorum S. R. E. cardinalium, tenore præſentium, auctoritate apoſtolica decernimus, quod in præfato Baſileenſi concilio nullæ cauſæ ſingularium publicæ vel privatæ, eccleſiaſticæ ſeu ſeculares quovis modo, cauſa vel colore introducere vel introducendæ poſſint vel debeant in dicto Baſileenſi concilio agitari, cognoſci aut terminari, ſed dirigente Domino fidelium operas ad exſtirpationem hæreſum, ad pacem ponendam ad principes & populos Chriſtianos, ad morum reformationem omnia ſtudia dirigantur, & nullatenus ad alias cauſas, quam ad premiſſas, ad quas concilium ordinatum eſt, converti debeant: decernentes irritum & inane, ſi ſecus a quoquam quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli, &c. noſtræ conſtitutionis decreti confringere; &c. Si quis, &c. Datum Romæ calendis julii anno tertio.

ANNO CHRISTI 1433.

EPISTOLA DUCIS MEDIOLANENSIS

Ad concilium Baſileenſe.

De fuga cardinalis Arelatenſis a Romana curia ad concilium tendentis.

SAcroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi in Spiritu-ſancto legitime congregatæ, &c.

Reverendiſſimi in Chriſto patres & domini præſtantiſſimi, accepi reverenter litteras ad me veſtras, & cum eis copiam decreti quod illa ſancta ſynodus adverſus Romanum Pontificem nuper edidit, nec non exemplar reſponſionis ambaſſiatoribus ſuis ultimo datæ, quarum litterarum & copiarum miſſio fuit mihi profecto gratiſſima; nam etſi mihi antea perſuaderem, crederemque firmiſſime, vos maximam fiduciam in meipſum poſuiſſe, meque cordiali dilectione & caritate complecti; id ipſum nunc multo magis experior; quod ita libere & benigne communicatis mecum omnia quæ agitantur, & contingunt in illo ſacro concilio. Summas igitur & immortales gratias pro tanta benignitate vobis habeo, certioreſque veſtras dominationes efficio, quod quibuſcumque felicibus ſucceſſibus illius ſacroſanctæ ſynodi ita ſemper exuito, quod ſi mihi & ſtatui meo acciderent, majori affici gaudio ſane non poſſem. Et diſpono quidem, ſicut ex multis litteris meis multiſque ſignis videre potuiſtis, pro manutenendo & ampliando ipſo concilio, non ſolum favores impendere & omnem operam adhibere; ſed omnes, ſi expedierit, opes & facultates, ipſumque ſtatum, & denique hanc perſonam meam prorſus effundere & exponere. Vos, patres reverendiſſimi, procedite excelſis animis & ſolita ſapientia ad omnia quæ pertinent ad incrementum & proſperitatem dicti concilii, ſicut facitis. Eſtis enim proinde apud univerſum orbem laudem & famam eximiam habituri, comparaturique vobis apud clementiſſimum Deum noſtrum gratiam & merita infinita. Ut autem ego vobiſcum participem, quæ habeo de tangentibus bonum præfati concilii, ſignifico vobis quod reverendiſſimus dominus cardinalis Arelatenſis ad civitatem meam Januæ nuper applicuit ſeminudus & quaſi ſolus; ita quidem quod quando attigit, omnes videntes ad magnam pietatem induxerit. Aſſerit ipſe, quod ſæpenumero petiviſſet licentiam a ſummo pontifice transferendi ſe ad illud ſacrum concilium, illeque eam ſemper ſibi negaſſet, applicuit proximis diebus galea a quardia magnificæ civitatis meæ Januæ in faucem Romanam, & facta ſibi notitia, deliberavit omnino a Roma diſcedere; & cum jam ſub certo alio colore urbem egreſſus fuiſſet, remiſit, &c. Cum vero procederet ad galeam, contigit quod a nonnullis hominibus apud Tyberim inſultatus eſt, quos putat fuiſſe ex illis cardinales de Urſinis. Sed cum equum præſtantem haberet, cœpit fugere, quanquam & ipſe & equus in curſu decinderint, non abſque læſione unius genu ſui: equo autem hinc inde vagante, cœpit ſolus ipſe pedibus ambulare, ſtudens appropinquare galeæ; & cum non reperiſſet eam ita cito ſicuti voluiſſet, occultavit ſeipſum in certis arbuſculis, gratiam divinam expectans, & ſi quid poſſet de galea ſentire. Tandemque factum eſt quod nonnulli ſocii galeam exeuntes & quærentes ſuper ripam ipſum dominum cardinalem, emiſſis, ut fieri ſolet, vocibus & clamoribus, quia nullibi videbatur; cum ipſe prima facie dubitaret ne alii eſſent, eum pro parte ſummi pontificis inquirentes, poſt cognitos ſocios ſignum fecit, ex quo ad eum ſtatim quatuor acceſſerunt, deferentes eum ſuper numeros ultra Tyberim, attingentes etiam aqua fluminis uſque ad guttura deferentium. Reducto ergo in galea, & ſatis attonito pro diſcriminibus in quibus fuerat, cum patronus galeæ diceret non ſatis tutum eſſe ibi morari diutius, deliberaverunt, &c. recedere, ac Januam ſe dirigere, quo in diebus quatuor attigerunt. Demum præfatus dominus cardinalis ad illud concilium ſtatim accedet, intenturus toto ſtudio & animo agendis ibi rebus; ex cujus acceſſu non dubito recipiet illa ſancta ſynodus ſolamen & gaudium ſingulare; nec indigne quidem, cum ſit ipſe præſul ſapientiſſimus & maximæ reverentiæ, cujus præſentia ipſum concilium non mediocriter quidem ornabit & augebit, dabitque magnum favorem & præſidium rebus agendis. Poſtremo me vobis facio recommiſſum. Datum Mediolani, die XXI. julii MCCCCXXXIII.

Philippus Maria Angelus, dux Mediolani, &c, ac Januæ dominus.

Urbanus.

ANNO CHRISTI 1433.

EPISTOLA BOLESLAI

Magni ducis Lithuaniæ, ad concilium Baſileenſe.

De ſua ad concilium adhæſione, & deſiderio converſionis Ruthenorum.

RIbid.

Reverendiſſimis in Chriſto patribus, cardinalibus, archiepiſcopis, epiſcopis, &c. illuſtriſſimiſque principibus, comitibus, ceteriſque

que reverendis & ſpectabilibus dominis, in ſacroſancto concilio Baſileenſi in Spiritu ſancto congregatis, &c. humillimæ reverentiæ debitum, & ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ præceptis & ſtatutis ſinceriter obedire. ANNO CHRISTI 1433.

Reverendiſſimi in Chriſto patres, &c. non modicum cordi noſtro acceſſit exultationis augmentum veſtrarum paternitatum, quam ad nos geritis, pia affectio, quæ profecto velut de abyſſo ſolitæ benignitatis dignata eſt nos ab oculis valde procul quaſi in exilio degentes, oculis paternæ recordationis reſpicere, nobis ſpectabilem virum dominum Laurentium de Damianis comitem Palatinum dirigendo, quem veſtrarum paternitatum contemplatione, una cum litteris creditivis a ſacroſancto Baſileenſi concilio nobis miſſis, ea qua decuit reverentia, ſuſcepimus, verbiſque ſuæ legationis attentas aures gaudenter inclinavimus, gratias humiles V. P. pleniformiter refundentes, quia nos ad ea utique ſalubria & ſuper aurum deſiderabilia, quæ ſalutem, honorem & commodum noſtros, noſtrarumque terrarum, quin immo bonum totius Chriſtianitatis reſpiciunt, dignati eſtis paternis excitationibus propulſare. Primo quidem inter alia prædictus dominus L. ex legatione ei commiſſa coram nobis aſſeruit quomodo hoc ſacroſanctum Baſileenſe concilium ſit legitime & rite & rationabiliter omnibus modis, viis, & juribus ad hujuſmodi concilium ſpectantibus, conſtitutum, ordinatum & confirmatum, prout quodcumque aliud inantea ab eccleſia celebratum. Quamquam de hoc minime dubitabamus, facti tamen ſumus de hujuſmodi relatione amplius certiores. Aviſavit nos inſuper, & ſupplicativis exhortationibus & affectionibus ex parte totius congregationis ſanctæ prædicti concilii depoſcebat, ut eidem concilio more aliorum regum & principum adhæreremus, oratoreſque noſtros ad ipſum continuo legaremus. Reverendiſſimi patres, abſit a nobis, quod tantæ temeritatis & incredulitatis pertinacia illaquearemur, qua huic ſacroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi, Spiritu ſancto inſpirante legitime congregatæ, in aliquo contraire inveniremur, & quaſi inobedientes cenſeremur, ſed revera ſincero corde adhæremus, ſubjacemus, & conſtanter adhærebimus, oratores etiam noſtros ad eamdem ſynodum dudum direximus, honorabilem videlicet dominum Andream Pfaffendorff doctorem juris canonici, ſolemnem fratrem & presbyterum ordinis Cruciferum de Pruſſia, & Johannem Perling notarium noſtrum; qui ſuper noſtris intentione & negotiis ſunt plenarie informati. Poſtremo prænominatus dominus L. pro parte V. P. a nobis pia & deprecativa exhortatione exigebat, quatenus mitibus ſagacibuſque viis, modis & blandis perſuaſionibus fideliter alliceremus & induceremus principes, duces & ſeniores Ruthenorum ad unionem cum ſancta Romana eccleſia, ſignanter ut ambaſſiatores ſuper ritibus eorum & induſtria expertos, ad hanc ſanctam ſynodum generalem concilii Baſileenſis dirigere procurarent. Multas etiam rationes & rationabiles cauſas, quas animadverſione ſolerti fore opportunas cenſuimus, nobis in medium adduxit, quomodo multum expediens, immo neceſſarium foret, ut ipſi duces & ſeniores Ruthenorum ad eadem ſanctam ſynodum ſuos mitterent oratores, qui ibidem cum catholicæ fidei doctoribus, de fortibus & ritibus eorum, & ſalutari incremento totius populi Chriſtiani ſalubriter pertractent. Venerandiſſimi patres, illuſtres principes & domini, quamquam dudum hoc ipſum in votis habuerimus, & totis viribus ſatagere propoſueramus, Ruthenos & ſchiſmaticos, præſertim ſub ditione noſtra conſtitutos, ad unionem & ritum ſanctæ Romanæ eccleſiæ allicere, & ad verum cultum reducere, nihilominus veſtris paternis monitis & poſtulationibus amplius excitati, vigilantiorem diligentiam & operam apponemus circa eorumdem converſionem; & jam aliquoties cum ducibus ipſorum crebrius confabulati ſumus blandis perſuaſionibus de reductione eorum ad noſtrum ritum; non aliud potentes ex verbis & reſponſionibus ipſorum elicere, niſi quod uniri ſanctæ Romanæ eccleſiæ multum ſunt inclinati, & totis niſibus concupiſcunt. Superioribus tamen ipſorum, ſcilicet metropolitanis & patriarchis, ſe opponere & contraire non affectant, ſed ipſos precibus impulſare, ut de ſalute ipſorum velut paſtores vigilare, & ſanctæ Romanæ eccleſiæ, quemadmodum & nos eoſdem noſtris ſcriptis & nunciis aviſavimus unirentur. In veritate comperietis, colendiſſimi domini, nos pro augmento orthodoxæ fidei ſinceram apponere operam; cum ad hoc non ſolum ex fidei debito, ſed etiam neceſſitate urgente movemur, ex quo in finibus totius Chriſtianitatis in hac parte habitamus, nec ultra noſtra dominia aliquis Catholicorum dominorum aut principum dominatur. Et ſi inantea cultum divinum in noſtris ducatibus hinc inde multiplicamus, quamplures eccleſias, ubi pridem non erant, fundando & dotando, quarum numerum ad præſens pertranſimus, dante Domino, dum pacificata fuerint noſtra, quibus vocamus, ardua negotia, attentius & copioſius circa profectum Chriſtianitatis, & cultum nominis Jeſu Chriſti manus ſollicitas extendemus, velut hoc V. P. & fere toti mundo in effectu clarius innoteſcet. Si quis vero noſtræ famæ æmulus, veritatis immemor, aliud de nobis ſuggeſſerit, precamur eidem aures credulas non porrigere, ſed cenſere velut mendacem filium in ſuis ſtateris, & velut ſuo proximo detrahentem. Reverendiſſimi patres, veſtras reverentias & dominationes, quibus nos humiliter commendamus, pro profectu totius populi Chriſtiani & augmento fidei, incolumes conſervare, regere & dirigere dignetur ad cupita tempora Rex perennis. Datum in caſtro noſtro Ploczeiw feria tertia poſt feſtum ſanctæ Margaretæ MCCCCXXXIII.

Boleslaus alias Swidrigal Dei gratia dux magnus Litwaniæ, Ruſſiæ, &c. ANNO CHRISTI 1433.

EPISTOLA UNIVERSITATIS

Pariſienſis ad concilium Baſileenſe.

Petit ut cauſa univerſitatis & ſuorum, extra civitatem Pariſienſem judicanda non trahantur.

Sacroſanctæ univerſalis eccleſiæ ſynodo Baſileæ congregatæ.

REverendiſſimi in Chriſto patres, ſacroſanctam generalem ſynodum Baſileæ in Spiritu-ſancto legitime congregatam celebrantes, debita ſubjectione cum filiali obedientia. Ibid.

Hacte-

Hactenus, licet ægre, pertulimus indicibi- A
ANNO CHRISTI 1433. lia gravamina, moleſtias graves, & deniquo crebras ſupra modum inquietudines, quas gens in Romanam ſequens curiam, noſtris intulit ſuppoſitis. Clamavimus apud ſanctitatem felicis recordationis domini papæ Martini & ſui nunc ſucceſſoris SS. domini noſtri papæ Eugenii, ut noſtrorum ſuppoſitorum promotio, & in multis exaltatio pro utilitate eccleſiæ, quantum diffiniret eorumdem ſanctitas, haberetur. Tunc enim res noſtra firmis conſiſtebat ſtabilita fundamentis, neque ulla alia petebantur, quam aut gratioſa aut juſta alia præmia laborum. Nunc vero, reverendiſſimi patres, apud nos id actum eſt, & agitur, non ut promoveamur, non ut exaltemur, non ut reputemur; B
sed certe ut Pariſienſis univerſitas, quæ ad expugnandas hæreſes & ſchiſmata cœlitus fertur eſſe vocata, nec doctores habeat, nec ſcolares. Nempe jam pridem paſſim tracti ſumus & in dies trahimur ab his ultimis terræ finibus ad ſanctam ſedem apoſtolicam, citamur, ſuſpendimur, excommunicamur; unde ſumus in hoc ancipitio rerum diſtricti, ut noſtro opporteat ſtudium dimittere vel beneficium. Sed etſi defendere beneficium præhaberent, non habent ſuppoſita noſtra unde poſſent trans Alpes agere cauſas ſuas. Grave eſt, reverendiſſimi patres, viros ſcholaſticos & ſcientiarum doctrinis apprime deditos, ſectari lites; ſed multo gravius dulciſſimos ſtudii amplexus lucen veritatis parituros deſerere, & tranſcentis Alpibus Romam percurrere. Illud inſuper graviſſimum, dum ſtudio quærendæ veritatis opera dedita & longo temporum curſu conſumtis facultatibus, dura coguntur inopia ſtudium dimittere pariter & beneficium: quod pie ſancteque conſideraverunt ſummi pontifices, qui nobis, ne traheremur in cauſam extra muros Pariſienſes, privilegium indulſerunt. Id idem ſapienter excogitaverunt Francorum reges & principes, qui ne in ceteris cauſis civilibus extra hanc urbem Pariſiacam agitaremur, ſua ſponte non precati edicta perpetua contulerunt. Ipſe etiam vir prædeceſſor Joan. XXIII. litteras conceſſit apoſtolicas, ut intra conſeptum dictæ urbis mœnium, tribus datis judicibus apoſtolicis, D
univerſæ noſtræ lites etiam beneficiales, omni appellatione remota, terminarentur. Hoc quoque provide & religioſe penſavit prætacti domini Martini clementia, quæ cunctas noſtrorum ſuppoſitorum beneficiales cauſas in prima inſtantia terminandas Pariſius eſſe ceſuit. Sed quis non videat, quod parum profit in prima noſtras hic lites terminari, ſi non ſecunda & tertia finiantur inſtantiis? Si enim propter duas ultimas inſtantias oportet nos Romam vocari, frangitur ſtudium, multiplicantur impenſæ, nec jacturæ maximæ tantæ perditionis obveniunt. Verum nec pro prima inſtantia hic manere permittimur; quin potius per ſimplicem citatorem, ſuppreſſis noſtrorum ſuppoſitorum qualitatibus, ad Romanam curiam evocamur. Qui E
modus jam adeo percrebuit, ita ſe ardenter erexit, ut ad egregios & famoſiſſimos viros, ſacræ ſcripturæ profeſſores, & jurium doctores, jam quaſi decrepitos, & ad alios plurimos pervaderet in noſtri ſtudii duram, lamentabilem & exitioſam enervationem. Sed reverendiſſimi patres, ſi antiqua & generalis conſtitutio ultra duas dietas reum per litteras apoſtolicas trahi prohibet invitum; ſi nova ad unam reſtrinxit dietam; ſi propter viarum diſcrimina excommunicatum propter violentam manuum in clericum injectionem, extra curiam permittit abſolvi; qua ratione noſtri non ultra unam dietam, non extra duas, ſed rupto ſtudio Romam proficiſci cogentur, dum tanta ſunt viarum pericula, quanta umquam fuerunt, dum tantum ſunt diminuta beneficia, ut neque ad victum ſupra locum ſufficiant? Nolite, reverendiſſimi patres, nolite ferre, ut iſti curſores ſtudioſos viros tantis laboribus feſſos, tantiſque cantelis circum entos, jus ſuum tandem exagitent indefenſum dimittere. Valeant apud reverendiſſimas paternitates veſtras favor fidei, virtutum, ſcientiarum & ſtudii. Valeant privilegia a ſummis pontificibus nobis dudum indulta, & per hanc ſacram ſynodum, Domino cooperante, confirmanda & amplianda, ut per nullas litteras apoſtolicas extra muros Pariſienſes in cauſis & querelis noſtris trahi valeamus. Perſuadeant jus, ratio, temporum malitia, fructus ſtudii, & alia innumera, quæ brevis non caperet epiſtol., ſed ſuper omnia ſuperfluæ veſtrarum clementiarum gratiæ V. R. P. concludant, ut propius aſpicientes, huic morbo mederi dignentur, omnes cauſas noſtrorum ſuppoſitorum & querelas, majoribus exceptis, auctoritate ſacri generalis concilii Baſileenſis, tribus Pariſius & in perpetuum committentes judicibus, omni appellatione remota, & ſi interjecta, terminanda tamen Pariſius pro primis inſtantiis noſtrorum conſervatori privilegiorum; pro ſecundis domino abbati S. Genovefæ Pariſienſis; pro tertiis domino abbati S. Germani de Pratis prope Pariſius: cum reverendiſſimi patres juri pauperum, & quieti ſtudii, communi juri, & prædeceſſorum indultis detulerunt veſtræ reverendiſſimæ paternitates ad laudem Dei, & juriſdictionis apoſtolicæ conſervationem: cum præſertim nihil niſi ſub auctoritate ſacri concilii & apoſtolica agetur. Ex quo etiam glorioſum nomen veſtrum noſtra univerſitas & apud Deum & apud homines recolet memoria ſempiterna. In his vero V. R. P. & aliis ſtatum noſtrum tangentibus, noſtros ambaſſiatores dudum ad concilium Baſileenſe deſtinatos dignentur audire, faciliter admittere, & petitiones exaudire veſtræ clementiæ; quas Dominus noſter Jeſus Chriſtus conſervare dignetur ad reformationis eccleſiæ univerſalis in capite & in membris debitum & votivum complementum. Scriptum Paribus in noſtra congregatione generali apud S. Mathurinum ſolemniter celebrata, die XXVI. menſis Julii, anno Domini MCCCCXXXIII.

ANNO CHRISTI 1433.

Veſtræ ſanctæ congregationis humiles & devoti & obſequioſi oratores Rector & univerſitas ſtudii Pariſienſis.

Hebertus.

ANNO CHRISTI 1433.

EPISTOLA SIGISMUNDI

Imperatoris

Ad concilium Baſileenſe.

Ut ſuſpendant decretam citationem pape uſque ad ſuum ad eos acceſſum.

D. p. 626. REverendiſſimis ac venerabilibus in Chriſto patribus & dominis, &c.

Reverendiſſimi in Chriſto patres, & mox ut veſtrarum paternitatum litteras IV nonas julii datas, & ſub ſolita plumbea bulla ſacri Baſileenſis concilii una cum copia decreti citationis domini noſtri ſummi pontificis eisdem incluſa emanatas, nobis commiſſas, heſterna ſecunda die hujus menſis auguſti recepimus, ipſas legentes, ex earum tenore grate collegimus, quod intervenientibus precibus noſtris ad vos frequentatis, dictum ſacrum concilium quamplures proceſſus contra dominum noſtrum ſummum pontificem conceptos, prout in veſtro decreto citationis ejusdem, & prædictis litteris V. P. nobis di ctis latiſſime continetur, propoſuit & decrevit differre. Super qua dilatione ob reverentia noſtræ majeſtatis & ejusdem preces ſæpe numero, ut ſcribitis, facta, plurimum recreati, eisden. V. P. ad exuberantiſſimas exſurgimus gratiarum actiones. Cum autem V. P. commemoraverint perſonæ noſtræ illac acceſſum, & ejusdem in medium paternitatum veſtrarum celerem progreſſum, & perſonalem intereſſentiam, ut ſcribitis, perutilem & omnium fore neceſſariam pro reductione Bohemorum, & aliis multis noſtra intereſſentia cum ipſo concilio promovendis, Deo teſte, & ante & poſt receptionem litterarum veſtrarum, erga ſuam ſanctitatem feci-mus exactam diligentiam, & nunc, inſpirante in ejus cor gratia divina, taliter pro voluntate & exhortationibus ſacri Baſileenſis concilii & V. P. & pro bono ſtatus univerſalis eccleſiæ, conſervatione ejus, ſanctitas ſic inclinata eſt, quod de noſtra reverſione recipietis conſolationem, totuſque mundus gaudebit, & vos merito eritis contenti. Ut autem ex præcipitatione & acceleratione negotii ſcandalum in univerſali eccleſia Dei non exſurgat, laboribus tamdem vix totius chriſtianitatis tollendum & ſubmovendum, V. R. P ſinceris affectibus in Domino ſtudiole exhortamur, quatenus decretum citationis jam factæ, & proceſſus contra ſuam ſanctitatem, expletis LX. diebus jam deputatis exinde fiendos, & fulminandos, uſque ad adventum noſtrum felicem ad ipſum ſacrum concilium Baſileenſe, ad quod continuatis greſſibus dirigimus iter noſtrum, ſuſpendere & prorogare velitis, ad nullos in ipſa re actus medio tempore procedentes, aut in ipſa re aliquid innovantes; certificantes vos, quod ſub ſpe Dei taliter & cum talibus facultatibus ad veſtras paternitates nos proficiſcemur, & negotium iſtud cum V. P. ſic & eo modo tractabimus, quod omnes difficultates inter ſuam ſanctitatem & paternitates veſtras ſubortæ, gratia Dei inſpirante, tollentur de medio, & univerſalis militans eccleſia Dei votivum in omnibus ſuſcipiet incrementum. Datum Romæ die III. Auguſti, regnorum noſtrorum anno Hungariæ, &c. XXXIII.

ANNO CHRISTI 1433.

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum imperator ſemper auguſtus, &c.

Ad mandatum domini imperatoris.

Petrus Kalde canonicus Zagrabienſis.

LITTERA REGINÆ JOHANNÆ

Siciliæ, &c. ad concilium Baſileenſe.

Spondet ſuum erga concilium favorem.

Ibid. SAcroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi in Spiritu-ſancto legitime congregatæ, univerſalem Eccleſiam repræſentanti, Johanna II. Dei gratia Hungariæ, Jeruſalem & Siciliæ regina, &c. commendationem humilem & devotam, & boni ſanctique incepti operis, aſſiſtente Spiritus-ſancti gratia, perfectionem conſummationemque votivam.

Sane noverit veſtra magna prudentia atque reverentia, nos olim de præterito menſe Aprilis præſentis anni veſtras litteras, per quas nobis ſignificatis ipſum ſanctum concilium congregatum fore ad exſtirpandas hæreſes, pacem in populo Chriſtiano componendam, & mores in ſtatu eccleſiaſtico reformandos, præſentatas nobis per venerabilem virum Jacobum Alberti, canonicum Ebredunenſem, oratorem veſtrum, una cum copia decretorum per vos in tribus ſeſſionibus jam factis interpoſitorum, cum caritate & reverentia recepiſſe, & tam contenta in eis, quam relata nobis oretenus per jam dictum oratorem plene intelleXiſſe. Et tam pium, tamque ſanctum inceptum opus multifarie commendantes; redeunte noviter ad noſtri præſentiam prætato oratore veſtro, qui veſtri parte ad alia loca ſe acceſſiſſe aſſerit, & a nobis reſponſum ſuper præmiſſis poſtulante, reſpondimus, quod nos ranuquam ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ fideliſſima & obedientiſſima filia, cupientes univerſale bonum, atque compendium ipſius eccleſiæ & totius populi Chriſtiani, promte paratæ ſumus exhibore veſtro ſacratiſſimo cœtui noſtra honeſtiſſima præſidia poſſibileſque favores, prætaraque veſtra decreta, quoad poterimus, & quantum ipſius regni honeſtas perſuadebit, in hoc regno noſtro facere realiter obſervari. Oratores autem noſtros ad ipſum ſacrum concilium pluries tranſmittere deliberavimus, & etiam in puncto & ordine poni juſſimus ſed propter multas notorias tribulationes & ardua impedimenta, nobis per noſtros æmulos, & rebelles illata, non potuimus commode ipſos noſtros oratores ad veſtram præſentiam deſtinare, offerentes nos ſemper ad quævis vobis placita atque grata. Sancti Spiritus gratia veſtra bene incepta opera, ut optatis, ſecundare dignetur pro bono, unitate, & pace orthodoxæ fidei & eccleſiæ chriſtianæ. Datum in caſtro noſtro Capuano Neapolis ſub annulo noſtro ſecreto, die VII. Auguſti MCCCCXXXIII.

CO-

ANNO CHRISTI 1433.

COPIA CUJUSDAM LITTERÆ

Domini Eugenii papæ IV. tranſmiſſæ regi Angliæ.

Laudat ipſius oratores, quod in concilio ſuas partes fovere ſuſceperint.

Ibid. EUgenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſim in Chriſto filio Henrico regi Angliæ illuſtri ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Sicut a multis fide dignis accepimus, oratores tui, quos deſtinaſti ad concilium Baſileenſe, ſemper in omnibus caſibus qui acciderunt fideliter obſequentes voluntati tuæ, pro noſtro & Romanæ eccleſiæ ſtatu & honore tuo laudabiliter ſe habuerunt, & egregiam operam fide & devotione tua dignam cum ſingulari prudentia præſtiterunt, & noviſſime omni ſtudio contendentes prohibere conati ſunt, ne promulgaretur, & pias aures offenderet illud quod magis tonitruum, quam decretum ex ſacro concilio emanatum, appellari poteſt; in quo decrevere & pronunciare auſi ſunt, nos niſi infra certum terminum adeſſemus, ut eis placet, præfato concilio, ab omni adminiſtratione papatus fore ſuſpenſos, quo nihil iniquius, nihil abſurdius, nihil magis ab omni divina & humana juſtitia, & a SS. patrum, qui ſacra concilia celebrarunt, more & conſuetudine alienum eſt. Sed de hoc plura non dicimus, ſuo loco diſcutientur hæc omnia. Ceterum pro his, quæ tuo juſſu & tuo nomine faciunt tui, pro nobis & eccleſia, proque multis aliis laude dignis operibus, quæ feciſti ſemper & facere non deſiſtis, incedens per veſtigia primogenitorum tuorum, qui ſemper pro Dei eccleſia laborarunt, regratiamur ſerenitati tuæ, & tam meritis laudibus commendantes, affectuoſe rogamus, ut in hoc propoſito perſeverans, quam potes jus noſtrum & ipſius eccleſiæ auctoritatem foveas & defendas; in cujus ſanctæ defenſionis officio non eris ſolus, ſed, ut tenemus indubie, habebis ſocios uno fortaſſis excepto, quem honoris ſui cauſa nominare non volumus, omnes catholicos, & præſertim cariſſimum in Chriſto filium noſtrum Sigiſmundum Romanorum imperatorem illuſtrem, qui nobiſcum pluribus diebus fuit, & noſtram ſinceram diſpoſitionem & optimam voluntatem circa omnia, quæ concernunt honorem Dei, reformationem eccleſiæ, exſtirpationem hæreſum, pacem fidelium & ſalutem publicam populi chriſtiani, quæ merito agenda ſunt in ſacro concilio, plene vidit, tetigit & cognovit, ac propterea recte ſentiens & bene diſponens unionem eccleſiæ, pro cua tantopere laboravit, conſervare & tueri. Craſtino mane de Urbe recedit, profecturus recto itinere Baſileam; ubi cum erit, multa jam præparata ſcandala removebit, & ſicut dignitati ſuæ convenit, qui imperator & advocatus eccleſiæ exiſtit, illas res in melius reducet. Velis itaque, fili cariſſime, præfatis oratoribus tuis mandare, ut cum eo bene ſentiente, incepta per eos juxta tuum deſiderium proſequantur. Nos enim præfato imperatori talia tam æqua, tam juſte ibidem agenda commiſimus, quod niſi illi qui concilium illud verſant, humanæ pietati, rationi, & ipſi eccleſiæ erunt adverſi, nobis conſentient, & nobiſcum cum debita fidelitate convenient. Et utcumque res accidat, talem de hujuſmodi diſpoſitione noſtra præſtamus & præſtabimus evidentiam, quod totus mundus intelligat in nobis numquam culpam fuiſſe alicujus erroris aut ſcandali. Datum Romæ apud S. Petrum, anno Incarnationis dominicæ MCCCCXXXIII. IV. idus Auguſti, pontificatus noſtri anno tertio.

ANNO CHRISTI 1433.

LITTERA CREDENTIALIS BOHEMORUM,

Lecta in congregatione generali, die Martis XI. Auguſti MCCCCXXXIII.

Ib. p. 810. REverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis, dominis cardinalibus, primatibus, archiepiſcopis, epiſcopis, ceteriſque venerabilibus prælatis, magiſtris, & doctoribus, in veneranda Baſileenſi ſynodo conſtitutis, gubernatores, capitanei, ſeu prælecti, barones, civitas Pragenſis, nobiles civitates, & communitates regni Bohemiæ ac marchionatus Moraviæ, ipſiſque adhærentes, condignæ reverentiæ cultum, & in cunctis erudiri ac dirigi a veritatis ſummo doctore.

Ad veſtram paternitatum & dignitatum celebrem præſentiam, ſpectabiles & honorandos, benemeritos, nobiſque acceptos viros Matthiam de Chlumpczan, magiſtrum Procopium de Pilzna, ac Martinum presbyterum de Thrudim, exhibitores præſentium, de noſtro certo propoſito ſufficienter eruditos deſtinamus, accuratius poſtulantes, quatenus paternitatum veſtrarum dignitas nunciis prædictis in omnibus & ſingulis elationibus, veſtris dignitatibus ex parte noſtri referendis, plenitudinem fidei adhibere dignetur, tamquam veſtro aſſiſtentes conſpectui proprtis loqueremur in perſonis. Inſuper eiſdem nunciis noſtris nomine noſtro dandi & concedendi litteras ſalvi-conductus; pro perſonis ex parte veſtri, ſi opus foret, ad nos mittendis plenam poteſtatem largimur. Datum Pragæ, anno Domini MCCCCXXXIII. die X. menſis julii, noſtro communi ſub ſigillo.

ARTICULI OBLATI CONCILIO

Ex parte regni Bohemiæ & marchionatus Moraviæ, &c. anno Domini MCCCCXXXIII. in feſto S. Tiburtii poſt Laurentium.

Ibid. HOs articulos paternitatibus veſtris offerimus, quatenus intuitu optandæ cunctis mortalibus pacis & unitatis, velitis ipſis in hac forma ſubſcripta veſtrum præbere conſenſum, ut libere teneantur, doceantur & irrevocabiliter obſerventur in regno Bohemiæ & marchionatu Moraviæ, ac locis eis adhærentibus in hac parte.

I.

Ut communio diviniſſimæ euchariſtiæ utilis & ſalubris ſub utraque ſpecie, ſcilicet panis & vini, univerſis Chriſti fidelibus in regno Bohemiæ & marchionatu Moraviæ, ac locis eis in hac parte adhærentibus conſtitutis per ſacerdotes libere miniſtretur.

II.

ANNO CHRISTI 1433.

II.

Ut omnia peccata mortalia, & præſertim publica, per eos quorum intereſt rationabiliter & ſecundum legem Dei cohibeantur, corripiantur & eliminentur.

III.

Ut verbum Dei a ſacerdotibus Domini & levitis idoneis libere & fideliter predicetur.

IV.

Quod non licet clero tempore legis gratiæ B ſuper bonis temporalibus ſæculariter dominari.

Ipſius autem, quam utrimque diutine optavimus, unionis tenorem offerimus in hac forma. Parati ſumus uniri & eſſe unum modo quo omnes Chriſtiani fideles uniri ſecundum legem Dei obligantur, & adhærere ac obedire quibuſcumque nobis legitime præfectis in omnibus eccleſiaſticis, quæcumque nobis ſecundum legem Dei mandaverint. Quod ſi quicquam concilium, papa, aut prælati quod a Domino prohibitum ſit determinaverint faciendum, aut facere juſſerint, vel quod in canone bibliæ ſcriptum eſt præterierint, aut præterire mandaverint, cum canones tales dicant execrabiles & anathema, obedire non obligabimur, nec obediemus. C

Hæc vobis offerimus inter vos & nos, ut ſupponimus, concludenda. Expeditis noſtris quatuor articulis ſecundum judicem parte ex utraque concordatum, cujus ſententiam & judicium etiam in futuris emergentibus volumus ab omnibus acceptari.

Præterea iſtud per ambaſſiatores noſtros tandem pro finali unione facienda mittendos volumus, exigente & urgente æquitate, propter conſervationem & confirmationem pacis & unitatis obtinere, ut unione facta, concilium ſuis patentibus litteris præcipiat omnibus primatibus, archiepiſcopis, epiſcopis, regibus, & principibus, & univerſis utriuſque ſtatus ſibi ſubjectis, quatenus nos & nobis in hac parte D adhærentes & adhærere volentes amplius palam & occulte hæreticare, aut quovis modo infamare, aut etiam hoſtiliter invadere non præſumant, propter aliquem prædictorum articulorum, & præſertim propter primum, quem aſſerimus & aſſerere proponimus Dominico cadere ſub præcepto uſque ad diſcuſſionem finalem, mutuam & concordem per concilium & nos, ſecundum ſententiam judicis in Egra condictati, circa difficultates prædictorum articulorum, ſi quæ occurrerint, fiendam. Nam illius æquiſſimi judicis legibus & decretis optamus, Dei diſpoſitione, in concilio ſedentibus, cooperari fideliter ad reformationem totius eccleſiæ in capitibus, artubus, & membris: quam quidem ſententiam, ut veridico didicimus relatu, uti propoſuit concilium circa reformationem eccleſiæ atque ſpopondit. E

Inſuper ut litium & jurgiorum inter nos & coincolas noſtros materia radicitus evellatur, circa unionem inter nos & concilium celebrandam, iſtud volumus per nuncios noſtros ad concilium mittendos obtinere, ut facta unione, ipſum concilium modis & hortamentis A congruis ſcribat, inducat & efficiat, quantum in eo eſt, quatenus omnes & ſinguli ſacerdotes, cujuſcumque præeminentiæ aut dignitatis exiſtant in eodem regno & marchionatu, præſertim, qui ipſos articulos nondum in effectu obſervarunt, queant cum honoris ſui conſervatione, & valeant libere ac fideliter exequi & amicabiliter obſervare & docere. Nam ſic in ſancta veritate uniti erimus nunc gratiæ divinæ participes, & in futuro ſionis ipſius jocundæ conſortes. Amen. ANNO CHRISTI 1433.

LITTERA CREDENTIALIS

Domini Imperatoris.

RVerendiſſimis ac venerabilibus in Chriſto patribus & dominis, &c. Tom. 2. p. 631.

Reverendiſſimi in Chriſto patres, &c. Veniens ad nos ſtrenuus Hermannus Offenburg de Baſilea miles familiaris noſter fidelis dilectus per V. P. cum littera veſtra credentiali ad noſtram majeſtatem miſſus, injuncta ſibi & commiſſa per easdem V. P. nobis eleganter expoſuit; quem audivimus & intelleximus luculenter. Venit etiam ad nos poſt eum venerabilis Jo. Curienſis epiſcopus, princeps & conſiliarius noſter fidelis dilectus, qui etiam nobis retulit quædam ardua facta de ſacro concilio Baſileenſi. Quo etiam audito & intellecto, commiſimus illuſtri Willelmo comiti Palatino Rheni duci Bavariæ noſtro locum tenenti principi avunculo noſtro cariſſimo, ac eidem Jo. epiſcopo Curienſi & præfato Hermanno Offenburg deſiderium & intentionem noſtram P. P. V. referentes, easdem P. V. affectuoſius rogantes, quatenus in his quæ præfatus dux Wilielmus, Jo. epiſcopus & Hermannus Offenburg, aut duo eorum ad præſens V. P. noſtro nomine retulerint, fidem velitis per omnia credulam adhibere. Datum in deſcenſu noſtro campeſtri prope caſtrum Montem rotundum die XV. menſis auguſti, regnorum noſtrorum anno, Hungariæ &c. XLVII. Romanorum XXIII. Bohemiæ XIV. imperii vero I.

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum imperator ſemper auguſtus, ac Hungariæ, Bohemiæ, &c. rex.

Ad mandatum domini imperatoris,

Gaſpar Sligk.

Credentia hujus litteræ fuit, quod concilium vellet ſuſpendere decretum citationis papæ uſque ad unum menſem. Et propter honorem imperatoris fuit factum, & ponitur credentia in decreto prorogationis termini papæ, videlicet in XIII. ſeſſione.

SEQUITUR LITTERA MISSA

Sacro concilio Baſileenſi per Carolum regem Francorum.

Oret ut ſuſpendatur exſequutio decreti in papam editi.

SAcroſanctæ ſynodo Baſileenſi in Spiritu ſancto legitime congregatæ, Carolus Dei gratia Francorum rex devotus eccleſiæ filius. Ur- Ibid.

ANNO CHRISTI 1433.

Urget nos, patres orthodoxi, Chriſti caritas, ſanctiſſimi patris noſtri filialis amor, optimo jure debitus honor, ſervens zelus, & veſtræ ſanctæ congregationis in idipſum ea ſcribere quæ ad pacem ſunt. Audiwimus, viri patres amantiſſimi, ſacri pontifices præcolendi, decretum nuper in ſeſſione veſtra promulgatum adverſus beatiſſimum patrem noſtrum univerſalis eccleſiæ ſummum pontificem: quod utique, ut verum fateamur, non parum deterruit nos, pertimeſcentes non immerito ventura ſcandala, turbationes conſcientiarum, diviſiones regnorum; attento quod pauci reges & principes Chriſtianitatis, quos tantum negotium omnes proxime tangit; nondum comparuerunt, aut incorporati decreto minime adhæſerunt, quæ omnia totis viribus propulſare noſtra parte debuimus, votis omnibus ab eccleſia ſancta catholica tolli & deleri peroptamus. Attendite, patres zelantiſſimi, & videte, precamur vos per viſcera miſericordiæ & caritatis Jeſu Chriſti, & ſocietatem ſpiritus, ne ita arctare videamini beatiſſimum patrem noſtrum, ut ſchiſma peſtiferum & horrendum ſupernimium in corpore e vicino oriatur, quod natura ipſa ſagax tantopere refugit, exhorreſcit animus, & heu! diuturni nimis ſchiſmatis noviſſime tantis laboribus & vigiliis vix ſedati actus memoria, quod pie avertat Dominus & Chriſtus ejus eccleſiæ catholicæ ſponſus.

Enimvero ne in diebus noſtris videre contingat, omnem & totam operam, vigilias & laborem, alias etſi occupati, mortali qui utpote urgemur ab hoſte, libentes offerimus; quod ut facilius cum pace omnium fiat, oramus & obſecramus cœtum veſtrum ſacerrimum, ut in dies aliquot & competentes ſatis executio decreti jam facti proteletur, favore pacis & amore unitatis. Nos autem interim impetrata mora temporis, cum inſtantia plurima ſanctiſſimum patrem noſtrum filiali devotione requiremus, exorabimus obſecrantes, uti ſedulo attendat hæc & videat, nec Chriſti & ipſius ſponſam eccleſiam ſcandalizet, diſcrimen auferat, cujus tandem eum pigeat, & medela facilis non inveniatur. Ea enim de cauſa ad ſanctam veſtram congregationem dilectum & fidelem conſiliarium noſtrum Simonem Charles militem ex præſenti tranſmittimus. Poſtmodum abſque omni mora ad SS. patrem noſtrum proficiſci injunximus noſtri ex parte, ejuſdem ſanctitati perſuaſurum, quatenus ſacro concilio noſtriſque monitis & precibus tandem pie adhæreat, & eccleſiæ ſanctæ atque populo Dei debitam omni præſtantia & caritate impartiatur conſolationem. Reliqua latius explicanda vivæ vocis oraculo dilectis & fidelibus noſtris ambaſſiatoribus ad vos delegatis, vice noſtra commiſimus, quibus fidem non dubiam dabit regiis precibus exoratus ſacer cœtus veſter congregatus in Domino, quem feliciter ſuccreſcere ad condignam reformationem eccleſiæ peroptamus. Scriptum in oppido noſtro Lochiarum, die XXVIII. menſis Auguſti.

Devotus eccleſiæ filius Karolus rex Francorum.

Lanſelot.

ALIUD MANDATUM

ANNO CHRISTI 1433.

Domini Ducis Burgundiæ,

Lectum die Veneris ſecunda Octobris MCCCCXXXIII.

PHilippus Dei gratia Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ & Lymburgiæ dux, Flandriæ, Artheſii, Burgundiæ, Palatinatus, Hannoniæ, Hollandiæ, Zellandiæ & Namurci comes, ſacri imperii marchio, atque Friſiæ, de Salinis ac Machlinia dominus, univerſis præſentes litteras inſpecturis, ſalutem in Domino. Ibid.

Notum facimus, quod nos conſtituimus, fecimus, & ordinavimus, & per præſentes conſtituimus, facimus, & ordinamus reverendiſſimum, reverendoſque in Chriſto patres dilectos & fideles conſiliarios noſtros archiepiſcopum Rothomagenſem, & epiſcopos, Cameracenſem, Conſtantienſem, Aut ſſiodorenſem confeſſarium noſtrum, Cabilonenſem & Nivernenſem: abbates quoque Ciſtercienſem, S. Sequani, S. Eugendi, & de Domno Martino; nec non dominos Johannem comitem de Friburgo, Guillermum marchionem de Hoochberg, Guidonem de Ponte ſciſſo dominum de Thalemer, Guilbertum de Launois dominum de Willerwal, & Johannem Doccors dominum d'Elhay & de Eubeke noſtros milites & cambellanos; poſtremo magiſtros Quintinum Menardi præpoſitum S. Audomari, Johannem Viviani archidiaconum de Belna in decretis, Johannem de Fruvno theſaurarium eccleſiæ Biſuntinæ in legibus licentiatos: Henricum de Ruppe præpoſitum Lauſanenſem decretorum doctorem, Johannem Griboval archidiaconum Rothomagenſem, Johannem Lavantage canonicum Cameracenſem magiſtrum in medicina, & Guidonem Serrarii bacchalarium in theologia noſtrum ſecretarium, noſtros veros & indubitatos ambaxiatores ac nuncios ſpeciales ad ſacrum generale concilium Baſileenſe: dantes & concedentes per easdem præſentes omnibus ipſis, ac etiam ſeptem ex eis, de quorum fidelitate, induſtria & probitate ad plenum confidimus, omnimodam poteſtatem atque facultatem plenariam comparendi & ſe exhibendi in dicto ſacro concilio nomine noſtro, ſtandique & intereſſendi cum quibuſcumque principibus eccleſiaſticis & ſæcularibus, eorumque ambaſſiatoribus, præſidentibus, judicibus, deputatis, ceteriſque officiariis & perſonis, in dicto concilio pro negotiis illius tractandis conſtitutis. Inſuper in omnibus congregationibus generalibus, & particularibus ſeſſionibus, deputationibus, aliiſque cœtibus, locis, actibus & rebus univerſis ejusdem concilii opportunis; nec non agendi, tractandi, conveniendi, diffiniendi & concludendi, una cum prædictis ſuper materiis & agibilibus quibuſcumque in eodem concilio agendis, diſcutiendis & expediendis tam pro reformatione generali eccleſiæ in capite & in membris, quam extirpatione hæreſum & ſchiſmatum, pacificatione quoque regnorum & reliquorum Chriſti fidelium; denique agendi & deffendendi pro nobis, ubi & coram quibus opportunum fuerit, & generaliter omnia alia & ſingula quo ſupra nomine, gerendi, faciendi & exercendi, quæ in præmiſſis & circa præ-

præmiſſa ac ea concernentia neceſſaria fuerint, ANNO CHRISTI 1433. ſeu quomodolibet opportuna, & quæ nos ipſi faceremus aut facere poſſemus, ſi præſentes & perſonaliter intereſſemus; promittentes bona fide, & in verbo principis, nos ratum, gratum & firmum perpetuo habere quicquid per præfatos ambaxiatores noſtros & ſeptem, ut dictum eſt, ex ipſis actum, dictum, geſtumve fuerit in præmiſſis & eorum tangulis, ſeu alias quomodolibet expeditum. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum præſentibus litteris duximus apponendum. Datum in villa de Ranieres die prima ſeptembris, anno Domini MCCCCXXXIII.

Per dominum ducem in ſuo conſilio, B

Dormeſſent.

EPISTOLA ELECTORUM ROMANI

Imperii ad concilium Baſileenſe.

Significant ſuam ad concilium adhæſionem, oratoque citationis papæ decretum relaxetur.

lb. p. 636. REverendiſſimis reverendiſque patribus dominis & amicis noſtris præcipuis, ac venerabilibus nobis ſincere dilectis, in ſacra Baſileenſi ſynodo congregatis.

Humillima recommendatione præmiſſa, reverendiſſimi reverendique patres, ac venerabiles ſincere dilecti, &c. Deſideratam piis mentibus in eccleſia militante ſolidam unionem conſervari, ac debitum ſacri generalis concilii honorem pro viribus nobis collatis indefeſſe promovere fidei ardore cupientes, ut optata ſancta opera ſub tranquillitate in unione exſequantur, quæ mundo diſcurrens fama & primordialis cœtus veſtra convocatio in ipſo concilio peragenda ab initio huc uſque referebant, claram in hiis ſacro concilio noſtram adhæſionem dudum pollicitos profitemur, quæcumque nobis pro his ſanctis rebus agendis incumbentia onera parati ſubire, ut extirpatis hæreſibus, reformatis moribus, bellorumque D ac ſeditionum fomentis de populo ſublatis, religio Chriſtiana concordi unione quietius Deo famuletur. His itaque beatis rebus prudentias veſtras præcipue intentas eſſe populus fidelis affectat, ſperans ab imminentibus malis veſtro patrocinio liberari. Unde maxime abſtinendum cœtus veſter amplissimus non ignorat ab his quibus mundum prementibus malis deterius accidere poſſit: præſertim cum hæreſes extirpari, reformari mores, ac mundo pax dari cunctiſque eccleſiæ filiis & membris dulcem in terris pacem oriri a ſancta congregatione veſtra ſperetur. Et ſi his ſperatis bonis omiſſis, ſacrum concilium diſſolutum maiis majus malum accumulatum, ac mundum turbine magno agitatum, cui ſalutis portum promiſerat fortioribus fluctibus relinqueret; qualis auctoritas, honor aut reverentia futuris umquam temporibus ſacris poſſit conciliis adhiberi? Nec enim matris pietas, ſi qua acerbitate offenſa fuerit, omnem prolem extremo periculo deſtinaret, ſed potius illatam offenſam abſque totius diſpendio prolis, manſuetudine materna placari ſubſtineret, qua ſancta mater eccleſia A excelſus inſignita cunctos eccleſiæ filios ſatisſima pietate invitans, jacturæ filiorum non committit, quæ ſub manſuetudine ad eorum poterat ſalutem deducere. Qua de re ut mundo omnis benignitas ac cœtus veſtri manſuetudo clarius innoteſcat, omniſque ſuborta adverſus ſanctam congregationem veſtram linguarum mordacitas a cordibus populi penitus abducatur, ad reverentiam matris eccleſiæ & generalium conciliorum ampliorem gloriam, ut firmior eorum futuris temporibus in populo Chriſtiano ſuccreſcat auctoritas in puritate conſilii, humiliter rogamus, quatenus immortalis Dei ac totius Chriſtianæ fidei & religionis cauſas quibus intenditis, ac tempora undique pavore juſto horrenda conſcientiarum veſtrarum ſecretis ſcrutiniis mediantes, decretum monitorium contra SS. dominum Eugenium papam promulgatum, inſigni veſtra pietate relaxare, ac populum fidelem a multa perplexitate, quam incidet illo non mitigato decreto, eripere more piiſſimorum patrum benigniter dignemini. Quod enim prudentia agendum conſtituit, plerumque ſine reprehenſionis morſu alterat, dum ex conſtituto propoſito evidentibus ſignis læſionis onera conſpiciuntur futura. Sic agant his diebus prudentiæ veſtræ, in domino obſecramus, ut laudabilis mundo ſuccedat eventus, viruſque letiferum latitans ſepultum claudatur, ne conſurgens unionem in eccleſia Dei diſſolvat, ac multitudinem deferat C animarum & corporum in ruinam, quoniam pro puritate concordiæ inter cœtum veſtrum celeberrimum ac S. D. N. Eugenium papam ad ſereniſſimum dominum noſtrum imperatorem noſtros quantocius deſtinabimus oratores, imperatoriam attentis mentibus rogaturi majeſtatem, ut eumdem SS. D. N. papam diligentius obſecret, ac filiali inſtantia admoneat ea confeſtim efficere, quæ ad ſacri confirmationem Baſileenſis concilii; & eorum proſequutionem propter quæ congregatum exiſtit, pertinere videntur, & ſuæ ſanctitati incumbunt agenda, noſtris etiam laboribus, & per noſtros fideles, Deo auctore, modos omnes quos cognoverimus opportunos fidis animis agemus, ut omni extincta diſcordia cœtus veſter circa exſtirpationem hæreſum, reformationem morum ac procurationem pacis gratia ſpiritus ſancti ſalutariter verſare poterat. Non modicum enim pro ſperata noviſſima ad dominum noſtrum ſanctiſſimum Romanum pontificem noſtra deſtinata legatio, ſpem mentibus noſtris affert, ſerenitatem poſſe obtinere concordiæ, ſi votis noſtris ſancta congregatio veſtra aſſenſum præbuerit. Hæc cordis noſtri deſideria oratores aliquorum ex nobis præſentium exhibitores diſtinctiori relatione explicabunt. Quibus plenam credentiæ in præmiſſis fidem adhibere, ac ea nobis quæ ſuper his preces noſtræ obtinuerunt, grata reſponſione remittere dignetur reverendiſſimæ reverendæque paternitates veſtræ, quas pius & miſericors Deus pro ſalute populi feliciter dirigat & confervet. Datum Francofordiæ ſeptima die menſis ſeptembris MCCCCXXXIII. ANNO CHRISTI 1433.

Conradus Moguntinenſis.

Theodericus Colonienſis archiepiſcopi.

Ludovicus comes Palatinus Rheni, &c. & Bavariæ dux.

Fre-

Fredericus dux Saxoniæ & marchio Miſnenſis.

ANNO CHRISTI 1433.

Et Fredericus marchio Brandeburgenſis & Burgravius Nurembergenſis omnes ſacri imperii electores.

EPISTOLA CREDENTIALIS

Ducis Sabaudiæ ad concilium Baſileenſe.

Ib. p. 638.

REverendiſſimis reverendiſque in Chriſto patribus ac ceteris venerabilibus ſacroſanctum Baſileenſe concilium celebrantibus amicis meis præſtantiſſimis.

Reverendiſſimi reverendique patres, & ceteri venerabiles amici præſtantiſſimi, debita recommendatione præmiſſa. Ad veſtram reverendiſſimam communitatem deputo dilectos fideles conſiliarios & oratores meos, ſpectabiles, egregios & circumſpectos dominos Johannem de Seybello, dominum Bariacti conſanguineum, Guillermum de Menthone, Bonifacium de Saxo milites, Ludovicum Letardi in theologia magiſtrum, & Nicodum Feſti, quibus una cum reverendiſſimis in Chriſto patribus (*a*) Gebennenſi & (*b*) Bellicenſi epiſcopis (*c*) S. Eugendi, Abundantiæ & de Six abbatibus ceteriſque oratoribus meis, penes vos jam degentibus, nonnulla commiſi reverentiis veſtris mei parte credentialiter proponenda; relatibus quorum firmiter tamquam mihi credero dignemini. Altiſſimus in cujus nomine & opere congregati eſtis, vos dirigat & conſervet feliciter & votive. Scriptum Thononi die XXIV. ſeptembris MCCCCXXXIII.

Dux Sabaudiæ.

Fabri.

EPISTOLA SIGISMUNDI

Imperatoris ad concilium Baſileenſe.

Quid egerit cum Venetis & cum papa pro retinendo in conſilio cardinali Bononienſi.

Ib. p. 639.

REverendiſſimis reverendiſque in Chriſto patribus, &c. Dum pridie hanc civitatem Mantuæ feliciter intraremus, occurrit nobis veſter nuncius, afferens bullam, in qua V. P. nobis lamentationem faciunt de communi Venetorum, quod reverendiſſimum cardinalem Bononienſem requiſivit ſub certis pœnis, ut a concilio ſacro recedere debeat. Supplicaſtiſque nobis, ut talia apud ſummum pontificem, cujus inſtigatione hæc fieri creditis, apud dictum commune intercipere dignaremur, quemadmodum ſeries dictæ bullæ veſtræ hæc omnia in ſe clarius continet, quibus quidem R. P. diſplicenter auditis, mox oratores Venetorum, qui in notabili numero & apparatu modo nobiſcum ſunt, aviſatos fecimus, ipſiſque ſeriose expreſſimus, ut ſuum dominum aviſare vellent de rebus hujuſmodi quoniam illis non ſopitis, pernicioſa ſcandala poſſent ſuccedere, tradimuſque eis copiam bullæ P. V. cum qua mox & ſubito per eos Venetias miſſum eſt, cotidieque præſtolamur reſponſum. Et quicquid abinde nos ipſique habuerimus V. P. illico tranſmittemus. Similiter facturi ſumus erga dominum ſummum pontificem, notificantes V. P. quod per Dei gratiam proſpere huc advenimus, & ſine ulteriori dilatione greſſus noſtros ad Baſileam maturabimus, ſperantes in domino quod ante expirationem termini per V. P. domino ſummo pontifici ad noſtras preces prolongati, de quo eiſdem P. V. ſummas grates referimus, ejus gratia largiente, vobiſcum conſtituemur, confidentes omnia felici & ſancto fine concludi. Rogamus ergo P. V. ut ſi aliquis, quemadmodum plerique mortalium proni ſunt ad zizaniam ſeminandam, fortaſſis conaretur V. P. aliquas novitates ſuggerere, illi aures minime præbeatis, ſed quiete noſtrum felicem adventum præſtolari velitis ad complacentiam nobis gratiſſimam. Datum Mantuæ die XXVI. menſis Septembris regnorum noſtrorum, anno Hungariæ, &c. XLVII. Rommanorum XXIV. Bohemiæ XIV. imperii vero I.

ANNO CHRISTI 1433.

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum imperator ſemper auguſtus.

LITTERA DOMINORUM

Epiſcoporum de Armenia, &c. miſſa ſacro concilio penultima julii MCCCCXXXIV.

De unione facienda cum Armenis & eccleſia Romana.

Ib. p. 640.

SAcroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi in Spiritu ſancto legitime congregatæ univerſalem eccleſiam repræſentanti.

Reverendiſſimi reverendique patres domini, & amici præſtantiſſimi, ac venerabiles ſincere dilecti in ſacro concilio Baſileenſi ac ſynodo congregati, recommendatione devota ante lata. In lapide angulari Jeſu Chriſto militantem & ſolidatam eccleſiam, domino noſtro auctore, virtute ſua omnipotenti nos & vos dirigat, & qui pium opus incœpit perficiat, cum ipſe Dominus in evangelio dicat *ubi duo vel tres fuerint congregati in nomine meo, ibi ego in medio eorum ſum*. Inſpiciant ergo veſtræ paternitates, quod nos Johannes epiſcopus deſtinatus per dominum noſtrum patriarcham totius eccleſiæ Armeniæ ad partes Conſtantinopolitanas, pariter & epiſcopus Iſaias civitatis præfatæ pro eccleſia Armeniorum, habuimus conferre ſuper facto unionis, pacis, ac concordiæ totius eccleſiæ ſanctæ Dei, Latinæ, Orientalis, & præſertim Græcæ & noſtræ, cum ambaſſiatoribus veſtris deſtinatis, pro hac ſancta concluſione ad dominum noſtrum imperatorem Romanorum, principaliter & præcipue ut ſuos ambaſſiatores illuc tranſmittat, & nos ipſi hoc idem requiſiti pro parte veſtri concilii faciamus, & indeſinenter mittamus ad illam ſacroſan-

(*a*) Johanne de la Rochetaillee, facto poſtea archiepiſcopo Rothomagenſi, Biſuntino, & cardinali. *Marteno.*
(*b*) Petrevallo de la Baume a Felice V. poſtea patriarcha Gradenſi. *Marteno*
(*c*) Abbatia S. Eugendi vulgo S. Claude ordinis S. Benedicti in Monte Jura diœceſis Lugdunenſis, Abundantia olim ordinis S. Auguſtini, nunc Fulienſis Congregationis, Six abbatia ordinis etiam S. Auguſtini, utraque in diœceſi Gebennenſi. *Marteno*

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

ſanctam ſynodum: verum quia in primis tribus conciliis antiquis Nicæno, Epheſino & Conſtantinopolitano reſponſio fuit data in determinatione præmiſſorum conciliorum perſiſtere; nunc autem habemus patriarcham noſtrum, multoſque prælatos & doctores fixos ſecundum dogma eccleſiæ noſtræ Armeniæ, & quaſi uſque ad mortem, ob quam cauſam ad præſens difficile eſt nobis ad plenum reſpondere. Nam circa hanc rem meliori judicio ac conſilio veſtri ambaſſiatores pro parte veſtra ample & abunde, immo prudenter & complete ſcripſerunt per me Johannem antedictum patriarchæ noſtro, & quicquid facturus ſit pro concluſione hac ſancta in litteris mihi aſſignatis ſibique deferendis continetur de verbo ad verbum, & niſi forent itinera prava, via prolixa, diſcrimina guerrarum & pericula magna, veſtri ambaſſiatores polliciti ſunt perſonaliter illuc ſe transferre. Ideo pro meliori elegimus ſcribere, & cum minori periculo ſperamus inde ipſe patriarcha noſter cum ſuo clero & cum ſuis prælatis, habita matura deliberatione, dare bonam & plenam reſponſionem, & prout Altiſſimus inſpirabit, fiet. Nihilominus ſcitote, quod gens noſtrorum Armeniorum dogma approbatum per papam Silveſtrum & Gregorium magnum Armeniæ epiſcopum, necnon per ſereniſſimos & clementiſſimos imperatores, Conſtantinum & Tirtacum, ſic dictum, tunc temporis imperatorem prædictæ magnæ Armeniæ, tenet firmum & ratum habet. Porro tunc temporis editum fuit per eccleſiam Romanam, quod nos celebraremus in pane Azymo meroque vino, & in teſtimonium hujus ad perpetuam rei memoriam de vino ipſo mero celebrationis poſito in atramento (a) dictum dogma ſcriptum fuit, aſſerens quod deinceps Latini & Armeni & omnes Chriſtiani erunt fratres in Chriſto Jeſu. De hoc quidem veritatem habemus in chronicis antiquis tempore SS. papæ Silveſtri, qualiter & quomodo de his verbis & ſermonibus ſit. Tamen quicquid patriarcha cum ſuis prælatis & ſapientibus faciet & determinabit de materia hac, tenebimus & habebimus ratum, firmum & indubitatum. Nobis multum extitit difficile in unum fore congregati, cum gens noſtra fere tota ſit diſperſa in diverſas partes barbarorum, Tartarorum, Turcorum & infidelium, & quod pejus eſt, facta ſubdita & tributaria: ita quod propter prædicta non habemus facultatem pro expenſis fiendis, quod dolendum eſt. Verum tamen ille qui eſt auctor cunctorum, & qui de nihilo aliquid poteſt, & per ipſum omnia facta ſunt & fiunt, illud quod nobis videtur impoſſibile fieri, fiat poſſibile. Amen. Datum, &c. die ultima menſis ſeptembris MCCCCXXXIII.

Veſtri filii dilecti Iſaias & Johannes epiſcopi eccleſiæ Armeniæ, &c.

PETITIO OBLATA

Per dominos ambaſſiatores illuſtriſſimorum dominorum ducum Burgundiæ & Sabaudiæ facta in congregatione generali die Veneris ſecunda menſis octobris.

Illuſtriſſimi principes & domini noſtri metuendiſſimi, domini duces Burgundiæ & Sabaudiæ, eccleſiæ ſanctæ & hujus ſacri concilii Baſileenſis devotiſſimi, quaſdam differentias inter dominum noſtrum ſummum pontificem Eugenium & hanc ſacram ſynodum Baſileenſem exortas eſſe dolenter comperientes, quæ ſi in longum protraherentur, in magnum totius populi Chriſtiani diſcrimen & ſcandalum devolvi poſſent, fidei orthodoxæ, eccleſiæ atque hujus concilii res & facta filiali affectu devotiſſime accurantes, ut tantis periculis emetſuris auferendis rebus propriis non parcentes, pro viribus ſuas operas, uti tenentur, impendere valeant; diligenti conſultatione habita, in unam tandem firmati concluſionem, nos ſuos exiguos ſervitores ſimul cum aliis principum & dominorum parte hac eiſdem adhærere volentium ambaſſiatoribus requeſtam præſentem huic ſacro concilio explicandam mandaverunt. Proinde nos attendentes, quod concordia inter prædictum dominum noſtrum ſummum pontificem & hoc præſens concilium, in tantum toti mundo extitit deſiderabilis, ut pro ea adipiſcenda nulla rationabilis requeſta fienda cuicumque viventi diſplicenda putanda ſit: etiam quod ſereniſſimus invictiſſimuſque princeps & dominus, dominus imperator pro eadem concordia obtinenda, aliique quam plures illuſtriſſimi principes innumeros labores aſſumſerunt, & a quibus præfati noſtri principes & domini noſtri metuendiſſimi expertes eſſe non vellent, cum omni reverentia, humilitate, devotione, & affectione eorumdem dominorum parte deprecamur, exoramus & ſupplicamus, ut pro vitandis tantis periculis & ſcandalis, hoc ſacrum concilium dignetur continuare & prorogare abſque innovatione quacumque, decretum ſuper ſuſpenſione ab adminiſtratione papali contra dictum dominum noſtrum ſummum pontificem factum, uſque ad tres menſes, inchoantes a die reſponſionis nobis aſſignandæ, infra quos noſtri prædicti principes & domini ſuos oratores ad ſanctitatem ejuſdem domini noſtri tranſmittere voluntarie offerunt, ad ſupplicandum, exhortandum, inducendum & requirendum ſua parte ejuſdem domini noſtri ſanctitatem, ut abſolute & de plano huic ſacro concilio adhærere dignetur. Verum ſi eadem ſua ſanctitas, quod Deus avertat, tam devote petitis intendere contemſerit, dicti noſtri principes generale eccleſiæ bonum tantis jacturis & diſcriminibus exponi ægre ferentes, hujuſque ſacræ ſynodi reverendiſſimorum reverendorumque in Chriſto patrum & aliorum dominorum periculis, laboribus, & expenſis compatientes, ad fidei orthodoxæ eccleſiæque univerſalis bonum, debitum ſuum ſic peragere ſtudebunt, quod merito præſens ſacrum concilium debuerit contentari.

Ib. p. 641.

DIS-

(a) Vide quæ de ſubſcriptionibus cum calamo ſacro calici intinctis olim factis diximus in lib. 1. de antiquis eccleſiæ Ritibus cap. 5. art. 4. num. 3. *Martene.*

ANNO CHRISTI 1433.

DISPUTATIO (a) FACTA

Inter dominos cardinalem S. Angeli præſidentem concilii Baſileenſis, & archiepiſcopum Spoletanſem oratorem domini Eugenii papæ IV.

ANNO CHRISTI 1433.

Quæritur quid juris.

B. p. 643. IN nomine Domini. Amen. Anno a nativitate ejusdem MCCCCXXXIII die Veneris XVI. Octobris, dominis cardinalibus, patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis & aliis ceteris per ſacrum concilium Baſileenſe deputatis, & exiſtentibus ibidem ambaſſiatoribus domini noſtri papæ, aliorumque regum & principum, in præſentia invictiſſimi Sigiſmundi Romanorum imperatoris ſemper auguſti, & aliis pluribus in multitudine copioſis, reverendiſſimus in Chriſto pater dominus Julianus S. Angeli cardinalis diaconus in Germania legatus, & ſacri concilii præſidens, habita prius quadam brevi collatione, per quam in effectu, poſtquam ſe excuſabat ſi quid minus bene diceret, & quæcumque per eum dicenda, omnium correctioni & emendationi ſubjiciebat, exorſus eſt dicendo, quod licet tantæ auctoritatis ſint decreta conciliorum, quod cuilibet Chriſtiano debeant pro ratione ſufficere; tamen quia juxta B. Petri doctrinam parati eſſe debemus omni poſcenti reddere rationem de ea, quæ in nobis eſt, fide, juſtitia & veritate, pro quibus hoc ſacrum concilium inſtat, luce meridiana clarius tori orbi conſtaret; ipſe vellet ex multis clariora quædam dicere, ut obloquentibus contra concilium non eſſet detrahendi locus; adjiciens, quod licet concilium a principio ſui paſſum fuerit continue multas impugnationes & anguſtias, nec tamen adhuc patres minus confidebant juſtitiam concilii prævalere debere, cum, ſicut a principio eccleſiæ, patribus qui pro ipſa decertabant, contigerat, Chriſto præmonente: *Si me perſecuti fuerint, & vos perſequentur*; & Apoſtolo: *Qui pie volunt vivere in Chriſto, perſecutionem patientur*. Sed cum propheta ſperabant dicente: *Multæ tribulationes juſtorum, & de omnibus his liberavit eos Dominus*. Et ſubjunxit poſt hæc, quod cauſa quæ in præſenti agitur, non eſt inter papam & patres de concilio ſingulares, pro intereſſe ſuo aut commodo privato, ſed inter ſanctam matrem eccleſiam & ipſum papam, ſuper honore & auctoritate ipſius eccleſiæ, videlicet pro obſervandis & exſequendis decretis ſacrorum conciliorum, permaxime ſacratiſſimi concilii Conſtantienſis, exorans omnes ibi exiſtentes, viriliter decertare pro his paternis legibus obſervandis, & ne ullo pacto paterentur leges ipſius infringi. Et demum his per ſe præmiſſis, propoſuit quæſtionem in terminis qui ſequuntur.

Quæſtio eſt, an ſummus pontifex potuerit facere diſſolutionem. Sacrum concilium dicit papam non potuiſſe diſſolvere concilium ſine conſenſu concilii. Papa vero dicit contrarium.

1. Et incipiens dominus legatus allegare pro parte concilii, legit decretum tertiæ ſeſſionis concilii Conſtantienſis, quod dicit primo. Quod quodlibet concilium legitime congregatum repræſentat eccleſiam univerſalem militantem. 2. Quod habet poteſtatem immediate a Chriſto. 3. Quod ſacro concilio & decretis ejus quilibet, etiamſi papalis dignitatis exiſtat, obedire tenetur in tribus: ſcilicet in his quæ pertinent ad extirpationem hæreſum, morum reformationem in capite & in membris, & pacem in populo Chriſtiano ponendam. Ad idem legit aliud decretum Conſtantienſis ejusdem ſeſſionis, quo cavetur: quod quicumque, etiamſi papalis auctoritatis exiſtat, obedire decretis ipſius concilii & alterius generalis concilii recuſaverit in præmiſſis & pertinentibus ad ea, puniri poteſt, & condignæ pœnitentiæ ſubjici, ex quo videtur evidenter ex iſto textu, quod papa eſt inferior concilio, quod repræſentat militantem eccleſiam, quia ipſe eſt pars, concilium vero totum.

2. Item, concilium poteſt papæ legem indicere & mandare: ergo papa eſt inferior; quia inferior numquam punit ſuperiorem, aut ſibi præcipit. Credo, ſereniſſime princeps, quod tenetis illa concilii Conſtantienſis decreta ſanctiſſima. Gregorius quoque venerabatur quatuor concilia prima, ſicut quatuor evangelia, ratione motus, quia facta ſunt ab univerſali eccleſia & a Spiritu ſancto; quæ ratio habet locum in aliis conciliis. Idem Auguſtinus, qui dicit, quod eccleſia conſtringitur evangeliis & communi omnium traditione. Sicut ergo illa tenetis, ita reputetis iſta decreta firma ſicut evangelia.

3. Item, ſancti doctores, maxime Hieronymus, venerati ſunt permaxime concilia generalia, & dixit ipſe alias diſputans contra Luciferianum hæreticum, præter multas rationes & argumenta. Poteram omnia tua argumenta hoc uno ſole ſiccare, loquens de auctoritate concilii, quod determinaverat contrarium ejus, quod ille hæreticus tenebat.

4. Item, per leges civiles pœna imponitur dicentibus contra decreta concilii: aut ea revolvere volentibus l. 3. c. *de ſacroſan.* &c. In concilio quoque Chalcedonenſi, habendo mentionem de concilio Nicæno, dicitur: Qui hujuſmodi retractat, gratiam Spiritus ſancti caſſat, deinde ſubjicitur; quando celebratur, qui habet dicere, dicat; nam poſt ſtatuta publicata, ſi quis contradicit, pellatur de civitate, & fuit N. imperator. Item, laicus dicit: Nullo modo debetis de ſynodi decretis diſputare, quia non licet nobis, & ex his videmini habere fundamenta pro concilio. Reſtat modo videre de controverſia, ſcilicet an papa potuerit diſſolvere. Et reſpondetur quod non potuit, ſed quod tenetur diſſolutionem revocare, & auferre injuriam, quam ſanctæ matri eccleſiæ fecerat diſſolvendo hoc concilium, quod ad tria bona maxima & neceſſaria erat congregatum, ſci-

(a) In codice Navarræ hæc ita legitur inſcriptio. *Diſputatio habita per dominum legatum cum ambaxiatoribus papæ ſuper diſſolutione, an valuerit, &c. reportata per magiſtrum Stephanum de Novaria MCCCCXXXIII. die decimo ſexta menſis Octobris. Marum*

ANNO CHRISTI 1433.

ſcilicet ad exſtirpationem hæreſum, reformatio- A nem morum in capite & in membris & ad pacem procurandam in populo Chriſtiano.

5. Et quod non potuerit diſſolvere papa, probatur, primo ex decreto ex quo habetis expreſſe quod non, quia inferior non poteſt tollere legem ſuperioris, ſed concilium eſt ſuperius, ut dixi: ergo, &c. ſecundo, ſaperet contradictionem, quia concilium dicit quod papa tenetur obedire; ergo non poteſt diſſolvere contra voluntatem concilii, & ſic non obedire eſt contrarium decretis concilii, quæ volunt quod teneatur obedire: nam quomodo deberet concilium præcipere aliquid papæ, aut præciperet, ſi papa id poteſt deſtruere aut diſſolvere? aut quomodo obediret concilio, ſi deſtruat ipſum? B Tertio, jura volunt, quod in his quæ pertinent ad univerſalem ſtatum eccleſiæ, papa nihil poteſt immutare, & habetur 21. q. 1. *Convenit*. Sed celebratio generalium conciliorum concernit ſtatum eccleſiæ univerſalis, ut patet in prœmio c. *Frequens*. Igitur papa circa primum, nedum potuit diſſolvere, ſed nec aliquid immutare. Item, ante concilium Conſtantienſe, ſi agebatur de hæreſi, papa non poterat diſſolvere, & erat ſubjectus concilio, ut in c. *Si papa* 40. d. Sacrum concilium Conſtantienſe præterea æquiparavit alios tres caſus. Igitur non poteſt in alii, ſicut nec in cauſa hæreſis, cum de ſimilibus idem debeat eſſe judicium. Item, per concilium Conſtantienſe fuit actu declaratum, quod papa non poſſet diſſolvere concilium, quando declaravit concilium, quod ſi quid fieret per Johannem poſt ejus diſceſſum, nihil valeret. Item, concilium Conſtantienſe declaravit diſceſſum Johannis ſcandaloſum & turbativum univerſalis ſtatus eccleſiæ, & tamen per talem fugam non diſſolvebatur concilium Conſtantienſe; multo magis iſta expreſſa diſſolutio turbativa eſt & ſcandaloſa. Item, concilium Conſtantienſe voluit concilia fieri ad reformationem eccleſiæ in capite & in membris. Si papa poteſt diſſolvere, quod veriſimile faceret, ſi ſentiret aliquid fieri contra eum, fruſtraretur omnis effectus illorum patrum & conciliorum. Item, ex mente arguentis prohibetur ibi prorogatio & loci mutatio; ergo D multo magis diſſolutio, quia prorogatio non tollit, ſed diſſert, juxta illud: quod differtur non aufertur. Diſſolutio vero totum annihilat.

6. Item, ex alio articulo probatur, quia dicit decretum concilii Conſtantienſis, quod antequam diſſolvatur concilium, eligatur locus pro futuro concilio, conſentiente & approbante concilio. Ergo debebat concilium Baſileenſe conſentire & approbare loci electionem. Item, cum jam Bohemi fuiſſent vocati ad declarationem Catholicæ veritatis, ſi concilium ante adventum eorum receſſiſſet, ipſi dicerent & dixiſſent, ut populus etiam merito æſtimare potuiſſet, quod quia non credebant ſe reſiſtere poſſe ipſorum argumentis, ideo patres de E concilio fugiebant. Et crederetur, quod illi veritatem tenerent, quod manifeſte fuiſſet in ſcandalum, damnum & oppreſſionem fidei. Item, cum hic eſſet congregatum, decebatne ſummum pontificem ſaltem ex honeſtate diſſolvere ſine conſenſu concilii, & ex falſis cauſis, ut conſtat omnibus evidentiſſime, præſertim ubi dicit regnum Bohemiæ finitimum huic civitati, quod nedum eſt finitimum, immo ad dietas ſaltem XV. remotiſſimum? Item, quod civitates finitimæ erunt infectæ hæreſi Bohemica, quod non eſt ita, immo * expertes ſunt, quia ſunt gentes earum magnæ devotionis. Item, dicit quod vocavimus Bohemos, & quod illud non erat faciendum * ullo modo. Sed ſi quis legat jus naturale, canonicum, & theologum; inveniet, concordantibus omnibus doctoribus, poſſe diſputari cum hæreticis ſaltim duplici reſpectu, 1. ad confundendum eos, 2. pro eorum reductione. Et ſi quis bene legerit geſta conciliorum, inveniet, quod hoc fuit practicatum in duodecim conciliis. Et quia dicitur per nonnullos, quod non eſt ſcandalum natum ex diſſolutione; certe magnum ſubortum eſt, & adhuc quotidie per eum turbamur; quotidie ſunt ſcandala, quotidie diſſenſiones. Nonne fuit ſcandalizata veſtra majeſtas, quæ ſtatim audita diſſolutione, ſcripſit concilio, quod mallet ſepeliri vivus, quam quod pateretur diſſolvi? Nonne ſcandalizati ſunt alii reges & principes, qui miſerunt ambaſſiatores ad papam, ut tolleret diſſolutionem, reputantes eam magnum in eccleſia Dei ſcandalum peperiſſe? Si non fuiſſet diſſolutio, jam facta eſſet reformatio. Sed reſpondeant mihi ad diſceſſum Johannis XXIII. quia ille non fuit expreſſa diſſolutio, & tamen fuit declaratus ſcandaloſus. Ergo iſta expreſſa diſſolutio multo magis, ut ſupra dixi, ſcandaloſa fuit. Multa alia poſſent adduci pro iſta parte, ſereniſſime princeps, quæ ideo præteribo, quia nolim majeſtatem veſtram tædio afficere. Et quia jam ſacri concilii juſtitiam videtis, modo reſtat ut veniam ad bullas nunc præſentatas, & eas non ſatisfacere votis noſtris oſtendam

7. Prima bulla dat poteſtatem oratoribus papæ, quod ſi & in quantum ſacrum concilium revocet, quæ fecit contra papam, &c illi e contra revocare poſſint quæ papa fecit contra concilium & præſupponit papa, quod ſit quæſtio de privatis commodis inter concilium & ipſum, quod non eſt verum; quia quæſtio eſt inter eccleſiam & ipſum. Voluit enim eccleſia ſua jura tueri, nam non poteſt fieri univerſalis reformatio, niſi in concilio: ſi quando congregatum diſſolvitur, quando fiet? certe numquam. Vult igitur procedere * ut fieri poſſit. Et dicite, precor, poſt concilium Conſtantienſe, quid fecit concilium Senenſe? quid iſtud? certe nihil adhuc propter diſſolutionem. Si in viridi & in decretis ita novis exiſtentibus, prout ſunt, papa hoc facit, quid faciet hinc ad centum annos, ſi concilium cederet & papa obtineret? nihil aliud dicere poſſemus, niſi quod actum eſſet de Chriſtiana religione, & principes qui nunc favent papæ, eſſent cauſa quod papæ eſſent in futuro peſſimi, & nullus eſſet qui auderet eis dicere quicquam.

8. Vult ergo concilium omnibus his malis occurrere, quantum poteſt. Præſupponit & dicit, nos attentaſſe multa contra ſedem apoſtolicam & ſeipſum. Abſit hoc a nobis, ut aliquid contra ſedem apoſtolicam attentemus, immo illius auctoritatem vellemus augere; & ſi bene videantur decreta noſtra, invenietur, quod omnia faciunt pro ſede apoſtolica, & etiam pro ipſo domino Eugenio, ſi bene vellet vivere, & ſalutem animæ ſuæ deſideraret. Citavimus eum his, obaudivit? Serenitas veſtra

miſit

ANNO CHRISTI 1433.

* al. Ego expertus sum

* al. pertendam.

* providere

ANNO CHRISTI 1433.

miſit primo ad eum plures, poſtea perſonaliter inſtetit apud eum, ut diſſolutionem revocaret; principes etiam alii miſerunt omnes, obaudivit? Sed libenter audirem quæ ſunt attentata contra ſedem apoſtolicam vel libertatem eccleſiæ. Certe nihil factum eſt, quod fieri non potuerit & debuerit. Primo videamus; miſimus a principio oratores noſtros ad eum ſupplicandum, ut revocaret diſſolutionem. Secundo, citavimus eum, ſicut ſancta concilia ſæpe ſummos pontifices citaverunt, nedum propter hæreſim, ſed propter deformitatem vitæ, ut de Johanne XII. propter fornicationis crimen, & quia ſcandalizabat eccleſiam, etiam potuimus. Tertio, eſt factum decretum monitorium ſuſpenſivum, de quo audivi ab homine fide digno, quod papa illud nominat tonitruum, & bene poteſt ſic nominari, quia tonitruum deſcendit de cœlo, & ſic hoc eſſet tonitruum quondam cœlitus & a Spiritu ſancto indubie inſpiratum. Ipſe dicit quod ita facere, vel dicere, quod concilium poſſit ſuſpendere papam, eſt hæreticum & prophanum. Et ſic hæreticat nos. Si hoc verum eſt, ergo Concilium Conſtantienſe, quod ſuſpendit Johannem priuſquam eum deponeret, eſt hæreticum. Ergo alia concilia quæ idem fecerunt, eſſent hæretica. Sed cum concilium Conſtantienſe & bulla Martini dicat, quod ſi quis diceret concilium non poſſe facere omnia in his quæ pertinent ad reformationem in capite & in membris, & in aliis caſibus expreſſis in decreto, eſſet hæreticus. Ergo de ipſo quid dicendum ſit, qui aliud affirmat, vos videtis. Inviti venimus ad hanc monitionem, ſed neceſſitas eccleſiæ & iſtius pertinacia ita facere nos compulit. Patet igitur, quod in his nihil eſt injuſtum, aut contra ſedem apoſtolicam, vel ipſum dominum Eugenium, ſi ipſe debitum ſuum facere vult.

9. Et aliud decretum, quod electio papæ fieret in hoc loco, ſi contingeret, durante concilio, ſedem apoſtolicam vacare. Hoc decretum juſtiſſimum eſt, & ex cauſa legitime factum. Hoc enim ideo fecit concilium, quia vellet eccleſia, ſi vacaret ſedes, providere de bono paſtore & bono modo eligendi. Iſtud autem in nullo alio loco melius fieri poterat quam in concilio.

10. Item, fuit alia ratio. Sacrum concilium vocaverat omnes cardinales, ex quibus jam plures venerunt, ut videtis, & alii venient. Ad eos autem pertinet ſummi pontificis electio ex jure. Non ergo videbatur æquum, ut apud unum qui nollet venire, ſed malignari, ceteris obedientibus, remaneret electio.

11. Eſt tertium decretum, quod papa non faceret cardinales. Dicunt aliqui, concilium non potuiſſe facere tale decretum; ſed legant decreta concili Conſtantienſis, & videbunt illud idem ſtatuiſſe, ne Johannes XXIII. poſt diſceſſum faceret cardinales. Et ſi illud factum fuerit propter diſceſſum, multo magis hoc fieri potuit hic propter diſſolutionem.

12. Item, eſt magnum intereſſe eccleſiæ, quod ſit bonum caput & boni conſiliarii, qui ſunt cardinales, qui regant eccleſiam. Conveniens igitur eſt, quod ſint de omnibus mundi partibus & viri electiſſimi, & cum ſacrum concilium vellet circa aſſumtionem & numerum cardinalium modum apponere, fuit hujuſmodi decretum convenientiſſimum.

ANNO CHRISTI 1433.

13. Item, ex fide dignis perſonis habebatur, quod multa promittebantur aliquibus, ſi operam darent, quod eorum principes non adhærerent, & ſunt hic præſentes aliqui ex illis, quibus hujuſmodi promiſſiones factæ fuerunt. Ergo ita facere injuſtum non fuit, ut eccleſiæ utilitati provideretur.

14. Item, hæc prohibitio temporalis eſt, & ſi debitum ſuum feciſſet, omnimodam habuiſſet poteſtatem.

15. Item, conqueruntur conſequenter de commiſſione regiminis civitatis Avenionenſis, facta reverendiſſimo domino meo S. Euſtachii. Sed in hoc nullam habent juſtam cauſam querelæ. Nam cum ille, qui civitatem illam regebat, eſſet inimicus concilii, & impediret volentes venire ad concilium, neceſſe fuit, ut opportune provideretur. Item, concilium non commiſit uni extraneo, ſed uni ex nobiliſſimis membris eccleſiæ, & non ſine cauſa, ſed inſtantibus oratoribus civitatis Avenionenſis, qui de ipſo provideri rogabant. Item, non fuit hujuſmodi commiſſio perpetua, ſed temporalis, donec providiſſet aliter concilium cum papa. Item, conquerebantur cives quod non ſervabantur eorum conſuetudines & privilegia, quia tria officia, quæ ſolebant dari tribus præſtantiſſimis viris, & ex neceſſitate dari debebant, quia ab uno appellatur ad alium, videlicet epiſcopatus, vicariatus civitatis, & rectoratus comitatus * Venetini, erant data uni ſoli, & ſic unus & idem erat epiſcopus, gubernator, ſive legatus civitatis & rector comitatus. Et ſic ipſe idem erat judex a quo, & judex ad quem; & ex his afferebant ſe plurimum de ſcandalis & guerris in patria dubitare, ultra eas turbationes, quæ prius fuerant, & adhuc durabant, quibus legatus papæ non erat ſatis aptus obviare. Et quamquam ſuper his apud ſummum pontificem querelam feciſſent cives, non erat tamen uſque ad hoc proviſum, immo de proviſione deſperabant. Fuit ergo neceſſe ut concilium provideret. Et quia nonnulli afferunt concilium hoc facere non potuiſſe; reſpondeant mihi, ſi papa, qui tamquam caput miniſteriale habet ab eccleſia adminiſtrationem, hoc facere poteſt, cur non & eccleſia ipſa? Nam & doctores noſtri tradentes exemplum de rege, qui de regno ſuo diſcedens, dimiſit ſponſam in regno, & adminiſtratorem unum, cui omnem poteſtatem gubernandi & adminiſtrandi tradidit; dicunt quod ſi ille voluerit quicquam facere in dedecus & verecundiam ſponſæ, quod poteſt ſponſa ſibi reſiſtere. Sic & in caſu noſtro dicendum eſt, univerſali eccleſiæ congregatæ licuiſſe committere talem adminiſtrationem, cum videret adminiſtratorem per papam deputatum, in dedecus & detrimentum eccleſiæ laborare, & totis viribus inniti, quomodo ipſam eccleſiam, per hoc ſacrum concilium repræſentatam, deſtrueret & annihilaret. Ex quo etiam aliud infertur, videlicet quod decretum hujuſmodi ſacri concilii, per quod declaratum fuit, papam non potuiſſe diſſolvere, valuit & licite fieri potuit. Et ſi hæc & ſimilia diceremus eccleſiam facere non poſſe, certe ſequeretur Chriſtum minus ſufficienter providiſſe eccleſiæ ſuæ ſanctæ, quod nullatenus eſt dicendum.

16. Conqueruntur de cauſis conſequenter, ſed nonne in concilio Conſtantienſi fuerunt dati quatuor judices, qui de cauſis cognoſcerent?

* al Vice comitatus

Nonne

ANNO CHRISTI 1433.

☞ Nonne concilia provincialia & generalia de A cauſis cognoſcunt? Certe ſic. Et ſi quis legerit Iſidorum & alios libros conciliorum, inveniet concilia de cauſis cognoviſſe. Item, hoc factum eſt ex neceſſitate, quia papa omnes, qui erant in concilio, perſequebatur, neque quiſquam erat, qui ſperaret juſtitiam poſſe conſequi in curia Romana, etiamſi jus optimum haberet; * videmuſque experientiam in magiſtro Johanne de Ilemar ſacri palatii apoſtolici cauſarum auditoris, qui modo eſt in Bohemia pro concilio. Nam cum propoſita eſſet cauſa contra eum in Romana curia in conſiſtorio, papa dixit expreſſe contra eum, dicens quod dictus magiſter Johannes erat contra eum cum aliis de concilio Item, hoc pertinet ad B unum de articulis, propter quod congregatum eſt concilium, ſcilicet pacificationem, cum per diffinitionem cauſarum habeatur pax, litibus peremptis.

* al. vidimus.

17. Conqueruntur de adminiſtratione generalatus Humiliatorum, pro qua ſatis eſt allegare, quod fecimus id, quod etiam ſimiliter fecit concilium Conſtantienſe, quod ſuo tempore commiſit cuidam adminiſtrationem eccleſiæ Olomucenſis, & adminiſtrationem eccleſiæ Ariminenſis ipſi domino Eugenio tunc cardi- C nali & * domino Bononienſi. Sed & hoc ratio nobis ſuaſit: nam videbamus imminere periculum, ne forte alius ſuſpectus illuſtri principi domino duci Mediolanenſi poneretur ad illud officium: quia non ignorabamus papam inimicari ipſi domino duci, ex quo cum generalis ille ſemper ſolitus ſit ſtare Mediolani, quia major pars conventuum illius ordinis eſt in dominio dicti domini Mediolanenſis, veriſimiliter dubitabamus, ne quid deterius ordini deveniſſet. Item, licet eccleſia non ſoleat ſe de rebus minimis intromittere, ſicut iſta eſt: poteſt tamen, ſi vult, & hoc ita facere hic perſuaſit hujus ordinis utilitas, ne forte, ſi domino duci ſuſpectus datus fuiſſet, reclamaſſet ipſe, ſicut poteſt ſecundum traditionem doctorum, maxime Innocentii in c. *Super bis*, de accuſa. Et bene ſcit majeſtas veſtra quod quando erat in Conſtantia, ſi qui voluiſſent D ponere in regno veſtro, qui erant vobis ſuſpecti, reclamabatis. Sicut ergo majeſtas veſtra, licet rebus maximis præpedita, non ſolet ſe de minimis intromittere, poteſt tamen ſi vult; ita & in eccleſia dicendum eſt. Item, ſi eccleſia poteſt ſtatuere leges ſuper omnibus beneficiis conferendis, multo magis poteſt de una eccleſia providere. Item, providit non perpetuo, ſed uſque ad beneplacitum concilii, & ſine præjudicio alicujus Item, providit archiepiſcopo probiſſimo viro, nullas alias obventiones eccleſiaſticas habenti; neque providit homini ingrato ipſi ordini, ſed poſtulato a majori parte ordinis, videlicet a præpoſitis quinquaginta conventuum. Non ergo temere hujus adminiſtratio illi commiſſa eſt, ſed juſtis & E rationabilibus cauſis ſubſiſtentibus. De alia collatione beneficiorum per concilium facta, neſcio, niſi de certo beneficio pro quodam doctore in theologia magnæ commendationis, qui jam bis iverat in Bohemiam in ambaxiata pro concilio, & nunc ibi eſt, & adhuc illud beneficium erat litigioſum, ut ſic lis terminaretur, nec daretur eis novus adverſarius.

* al. & Reverendiſſimo domino meo.

18. Conqueritur poſtremo de officio vice cancellariatus. Nos non dedimus alicui illud officium, ſed executionem bullarum ipſius papæ fecimus & commiſimus. Concedit enim papa per bullas ſuas reverendiſſimo domino meo Rothomagenſi, ut officium vice-cancellariatus curiæ Romanæ & extra exercere poſſit: nos ud illud hoc exerceat, ſecundum bullas ſuas patimur, & ſic papæ & ejus bullis deferimus. Non deberet ergo nos de bono opere lapidare, & quia ſuis litteris paruimus increpare. Si fuiſſet competitor, utique egregie auditus fuiſſet, ſed nemo fuit neque eſt, ex quo ſumus magis laudandi, quam reprehendendi; & conſtat ſatis ex præmiſſis nihil factum eſſe per nos, quod ſit reprehenſibile, aut revocatione dignum, vel quod per nos fieri non potuerit.

ANNO CHRISTI 1433.

19. Nunc venio ad ſecundam bullam, & conſidero circa eam, quod per decretum noſtrum monitorſum, quatuor fiunt domino noſtro papæ mandata. Primo, ut prætenſam diſſolutionem revocaret; ſecundo, ut declararet hoc ſacrum concilium a ſui principio fuiſſe & eſſe legitime continuatum. Tertio, ut pure & ſimpliciter cum effectu eidem adhæreret; quarto, ut infra LX. dies prædicta omnia per ſuas bullas more curiæ Romanæ bullatas, huic ſacro concilio intimaret. Pro examinatione hujus bullæ dati fuit deputati per ſacras deputationes, & hi omnes ſimul convenientes, propter multas rationes concluſerunt, quod non ſatisfaciat. Inter ceteras vero rationes illa evidentiſſima eſt, quia non penitus revocat, ut decretum vult, quia apponit infra conditionem, quam oportet prius imperi, & ſi illa eſſet juſta, ſatisfaceret, ſed prorſus impoſſibilis & turpis, quia præſupponit, quod concilium fecit contra ſe * aliqua quæ non potuit facere, quorum primum ſupra deductum eſt non eſſe bene dictum. Alterum quam ſit contra auctoritatem ſacrorum * conciliorum unuſquiſque videt. Non ſatisfacit ſecundo, quia non declarat, ut petitur, ſed novum inducit ex ſua poteſtate. Aliud item eſt declarare aliquid fuiſſe, aliud velle. Ipſe autem vult, ut ſit ad ſui libitum, & loquitur per verba mere diſpoſitiva, non declarativa. Item, loquitur per verba fictionis, ſicut eſt in lege Cornelia, quæ fingit captum & reverſum, numquam fuiſſe captum. Eſt autem magna differentia inter iſta. Majeſtas veſtra poteſt illegitimum facere legitimum. Papa vero poteſt matrimonium nullum fuiſſe & eſſe aliquod facere, ſicut poteſt inſtantiam nullam, propter defectum litis conteſtatæ, vel alias facere, ſupplendo defectum ſcilicet aliquando. Item, qui declarat nihil inducit de novo l. *heredes palam*, § *ſed ſi notum*, ff. de teſta. Qui autem vult, diſponit ex ſua voluntate, & ſi quis diceret illa verba *Volumus & conſentamus*, intelligi poſſe, ut declararent; quia tamen verba ſunt valde perplexa, multa mala exinde ſequi poſſent. Item, ſi admitteremus hujuſmodi ſuam bullam diſpoſitionem ejus continentem, poſſet ſtatim diſſolvere: quia ſicut voluit, ita poteſt nolle. Item, quia aliqui dicunt, quod debent capi verba in bonam partem, & non tantum verba quantum ſinceram illius mentem attendere, ſubjicientes quod mens ſua pura eſt, & ſi quid deficit, ietum faciet. Poſſemus hoc amplecti ex benignitate, niſi de illius mente contraria evidenter appareret. Nonne dicit in bulla quam dirigit univerſis Chriſti fidelibus, & quæ certis principibus delata eſt: *Abſit igitur a nobis, ut talem*

☞ *talem declarationem faciamus, & quod talia gesta comprobemus. Prius est enim, ut non solum pontificatum vel partem ejus, vel animum ipsum a nobis tollant, quam fidem catholicam a nobis auferant.* Creditis ergo vos reverendi & spectabiles principum oratores? quod ipse adhærebit, & revocabit dissolutionem? Certe non faciet in æternum, ut plurimum dubito. Facile erat dicere, *declaramus*, sicut dixit *Volumus*, & *contenti sumus*. Sed certe id non gerebat in animo; nec in hoc potest prætendi, si per inadvertentiam factum sit, ponendo unum verbum pro alio, quia in decreto ipso suspensionis continebantur verba per quæ debebat fieri. Item, ego miseram unam minutam de forma adhæsionis domino imperatori, quatenus papa juxta illam faceret; & ipse imperator ibi statim respondit, quod fuerat data papæ in manu sua, & tamen facere noluit.

ANNO CHRISTI 1433.

20. Dicit post hoc quod sumus acephali & hæretici, & ceteri nobis adhærentes omnes. Ergo vestra serenitas, quæ semper adhæsit & adhæret, & quæ post prætensam dissolutionem scripsit nobis, ut nullo modo dissolveremur, fuit principalis; & omnes alii reges & principes Christiani, quorum nullus est qui ad hoc sacrum concilium non scripserit, aut miserit post dissolutionem, velut ad synodum legitime congregatam.

21. Ad tertium non satisfacit, quia nec pure nec simpliciter adhæret, neque etiam cum effectu. Pure quidem intelligitur, quod non habet admixtam conditionem, neque modum. Non facit ergo pure, quia apponit conditionem: non cum effectu, quia effectus non concordat verbis. Putatisne dici posse eum adhærere in effectu, cum privaverit dominum S. Sixti omnibus beneficiis, & dominum de Cypro una abbatia, propterea quia adhærent concilio? Nullus diceret talem adhæsionem, etiamsi ad plenum satisfaceret, nisi verbalem potissime si attenditur bullam illam plenam nærelibus & erroribus per eum ad universos Christi fideles missam, quæ nullo pacto potest tolerari.

22. Ultra hæc præsupponit in bulla prædicta, nos non potuisse facere multa, quæ fecimus; quod si toleraretur, nimis esset grave pro ecclesia Dei. Nam faceret dubitari de conciliis præteritis & futuris: quia sicut unum ruit aut aliqua ejus pars, ita & aliud. Item, non vult aliquo modo includi in reformatione; & tamen prius dederat potestatem suis præsidentibus cum illis tribus, propter quæ concilium est congregatum, in quibus eum contineri nemo dubitat. Expresse enim in ista bulla dicit, quod procedatur ad reformationem morum, de capite nullam faciens mentionem; immo plus quod si ipse vel legatus suus habent unam opinionem, & concilium haberet aliam, quod standum sit suæ opinioni, non concilii. Quid ergo servit nobis Constantiense concilium, cum provideat concilium esse supra papam in certis casibus.

23. Item, si ista bulla prælensæ dissolutionis * esset plena, intelligitur revocata per aliam bullam postea factam, posteriorem in data, in qua multa dicit hærerica, injuriosa & piarum aurium offensiva. Et primo dicit quod volumus scindere ecclesiam. Ecce reverentiam quam habet ad sacrum concilium. Item, dicit quod conatus est nos reducere & a nostris erroribus revocare, & quod facta hic sapiunt hæreses & schisma. Ecce quid sentit de nobis & gestis nostris. Item, quod concilium est inferius papa, & tamen concilium Constantiense dicit contrarium: ex quo inquit, quod illud concilium falsæ & male fecit deponendo Johannem, cum ipse esset superior concilio. Deinde dicit, quod legitima fuit sua dissolutio, & quod dicentes contra sunt ab omni veritate & fide catholica alieni. Ergo sentit reges & principes omnes, qui ad hoc sacrum concilium scripserunt post dissolutionem appellando hunc sacrum cœtum, sacrosanctam generalem synodum Basileensem in Spiritu sancto legitime congregatam, & mittentes oratores ad papam, ut hujusmodi dissolutionem revocaret, inter quos majestas vestra prima fuit, quæ litteris & nunciis & præsentia accuratam operam dedit cum eo, fuisse hæreticos, quod tamen minime verum est. Item, dicit quod monuisse & citasse papam sub pœna suspensionis, sicut hoc sacrum concilium fecit, est contra jura divina pariter & humana, & sapit hæresim. Ergo concilium Constantiense quod suspendit Johannem, hæretice fecit. Item, quod non est hic caput Spiritus sanctus, nec esse potest piissimus Jesus Christus, & quod petitio nostra quam facimus, ut declaret hic fuisse ab initio concilium continuatum, est sacrilega & hæretica. Item, quod omnia quæ fecimus sunt contra jura divina & humana, & quod etiamsi habuissemus potestatem faciendi, omnia essent irritatione, annullatione & cassatione digniſſima, & sic præsupponit quod concilium in nullo potestatem habet supra papam; sed vult quod præsidentes, sui omnimodam habeant potestatem & concilium nihil sit. Quæ quam fidei, æquitati, & honestati conveniant, & quam sint contraria decretis sacri concilii Constantiensis & hujus concilii, quisquis mediocriter peritus facile prospicit.

ANNO CHRISTI 1433.

24. Videtis igitur vos, reverendi, spectabiles & venerabiles dominorum principum oratores, sacratissimi concilii justitiam & humanitatem, & qualis mens, & qualis animus, qualisve intentio sit summi pontificis, & quod jam frustra esset apud eum amplius instare vel laborare pro adhæsione; præsertim cum sereniſſimus dominus noster imperator, cum Romæ esset, omnimodam instantiam fecerit, super adhæsione & revocatione dissolutionis, super quibus honestam minutam ostendit & tradidit summo pontifici, ut secundum illam bullam faceret, & tamen eam facere recusavit, sicque non est verisimile quod ad instantiam alterius regis vel principis de mundo talem bullam, ut petimus, quæ tamen honestissima est, facere velit. Si itaque serenitas vestra & alii reges & principes debitum suum facere velint, ut speramus, omnia bene sient, neque dubium erit de schismate. Amplectimini ergo sacrum concilium, & illi totis viribus adhærete, conservate ecclesiam & fidem catholicam, quam certe in magno fluctu videtis. Et licet ipse dominus Eugenius papa ab ecclesia se separet, vos tamen cum ecclesia perseverate, neque credat quisquam, quod aliquid fiat, aut velit fieri per nos ad vindictam, sed solum omnia fecimus ut respiscat, & ecclesiam matrem omnium recognoscat, atque ecclesiæ monitiones & mandata suscipiat. Si viderit se non habere obedientiam, fortasse mutabit animum,

mum, tollet ſcandala, & honorabit eccleſiam matrem ſuam. Si viderit per vos nimis ſibi faveri, creſcet pertinacia ſua, & vos eccleſiam offendetis, & eritis cauſa multorum malorum in eccleſia Dei in futurum, nutrietiſque ſuam ſcandaloſam diſſoiutionem. Ego, ut multi ſciunt ſatis laboravi pro ipſo, adhuc laborare vellem, & ponere me in perpetuis carceribus Venetiis aut alibi, ubi ipſe vellet, quod fortaſſe pauci facerent. Quod ſi adhuc vellet adhærere, & ſcandaloſam illam diſſolutionem & bullam per eum factam revocaret, quod omnia fient in hoc ſacro concilio cum honore ſuo. Et quia ſunt qui dicunt quod in ipſorum incorporatione jurarunt ſolum pro illis tribus, & quod nolunt adhærere concilio, in eo quod fieret contra papam, pro Deo tales bene advertant dicentes talia, quod ſi bene conſideraverint, in iſtis tribus comprehenduntur omnia. Cum enim quicquid ſit eccleſiam aut fidem aut mores concernant, ſi adhærent in tribus, adhærent in omnibus, quia hic nihil fit quod non pertineat ad fidem vel ad mores. Nonne reformare eſt tollere deformitates? ſed quæ major deformitas, quam quæ impedit ne reformatio in eccleſia fiat. Ita eſt de diſſolutione quæ impediebat deſtruendo concilium ne procederet ad reformationem in capite & in membris. Non dubium autem pertinere ad reformationem quod papa non alienet ſe ab eccleſia, ſed illi adhæreat ſuper quo ipſe proceſſus eſt. Item, quæ major deformitas in eccleſia, quam illa quæ eſt in capite, cum ſicut communiter dici ſolet, quando caput dolet, cetera membra dolent? & in capite quæ major deformitas, quam nolle adhærere ſacro concilio, ut tenetur, ac monita ſanctæ matris eccleſiæ ſuſcipere. Item cauſa pro qua laborant concernit fidem: nam, articulus fidei eſt credere unam ſanctam eccleſiam. An ergo ipſa ſit ſupra papam qui eſt miniſter ejus, an non, hoc ad fidem pertinet Nam claves eccleſiæ datæ ſunt in perſona Petri, & eccleſia non eſt propter papam, ſed papa eſt propter eccleſiam, & non dicitur credo in papam, ſed in ſanctam eccleſiam catholicam. Item, concernunt fidem quæ hic facimus, quia nos dicimus, quia non potuit diſſolvere, ipſe vero dicit contrarium, videlicet quod hoc aſſerere hæreticum eſt, ut dixit in bulla quam vidiſtis, in qua multa hæretica dicit, jamque non oportet eum citare ſuper adheſione tua, ſed ſuper fide. Si ergo reputet concilium non habere poteſtatem, iſta eſt materia fidei, in qua adhæſerunt, & ſi volunt ſervare eorum juramenta, debent adhærere, tueri, ac conſervare decreta concilii: nec quiſquam ex eis eſt, cui aliter facere aut aſſerere liceat. Quod vero a quibusdam objicitur contra hoc concilium, quod ſcilicet tendat ad ſchiſma, non ſic eſt, quia concilium eſt ubi eccleſia, & eccleſia ubi concilium, quod eam repræſentat. Sed papa eſt, qui vult ſe a concilio & ab eccleſia alienare, & nulla actio concilii tendit ad hoc, ut ſchiſma fiat, nec eſt de intentione patrum, qui in concilio ſunt & hoc non debet timeri per principes, quamdiu ipſi velint debitum ſuum facere huic ſacro concilio, ſcilicet, prout tenentur, adhærere. Cum jam clareat manifeſta de juſtitia & veritate ſacri concilii, plurima alia dici poſſent, quæ ideo in præſens obmittenda cenſui, quia nollem tædio afficere veſtram majeſtatem. Supplico tamen ut quicquid per me dictum eſt omnes deputati & alii quicumque corrigant, & emendent. Ego equidem novi imperfectum meum. Unum proteſtor, quod nihil cauſa injuriæ alicujus vel affectionis dixi, ſed puram & meram credens dicere veritatem, ac loquens pro eccleſia ſancta Dei & fide catholica.

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

RESPONSIO DOMINI ARCHIEPISCOPI

Spalatenſis oratoris domini Eugenii papæ IV. ad præmiſſa.

1. SEreniſſime imperator, audivit majeſtas veſtra propoſitionem reverendiſſimi in Chriſto patris domini mei legati, in qua ſua dominatio reverendiſſima juſtificat congregationem & cauſam concilii. 2. Exhortatus eſt patres, ut non patiantur leges paternas infringi. 3. impugnavit diſſolutionem, & quædam dicta ſanctitati domini noſtri, in quadam cedula contenta, nominans decretum concilii tonitruum. Poſt hæc dixit de duabus bullis domini noſtri, quarum prima habet conceſſionem reverendo domino Cervienſi conſocio meo & mihi factam, ſuper revocatione factorum contra concilium per dominum noſtrum: ita tamen quod & hic revocentur facta per concilium contra ſanctitatem ſuam & ſedem apoſtolicam; & multa alia produxit, quæ dicit eſſe facta contra concilium. Poſtea ad effectum alterius bullæ devenit, quæ de deputatorum conſenſu, ut aſſerit, impugnata & non ſatisfacere judicata eſt. Ultimo deduxit effectum bullæ, quam dixit emanaſſe ad principes Chriſtianos pro parte ſanctiſſimi domini noſtri, in qua multa contineri dicit contra concilium ſacrum. Facta hæc ſunt quæ effectualiter produxit in medium. Sacratiſſime Cæſar, reverendus in Chriſto pater dominus epiſcopus Cervienſis collega meus & ego, viri certe non multæ litteraturæ, ſumus hic improviſi & ſine adviſamento; tamen quia debemus & volumus inniti veritati, illam in medium perducere curabimus. Ibid.

Sereniſſime imperator, voſque reverendi & ſpectabiles oratores, juſtorum animæ in manu Dei ſunt, & non tanget illos tormentum malitiæ: juſtitia SS. domini noſtri Eugenii papæ IV. in manu Dei eſt, & numquam ſupprimetur, quia in mari univerſalis eccleſiæ eſt, id eſt majeſtatis veſtræ & aliorum regum & principum, qui ſunt eccleſia Dei & univerſus cœtus fidelium, ſecundum quod exhortatus eſt reverendiſſimus dominus legatus, ut videlicet veſtra ſerenitas & alii domini non patiantur leges antiquas & modernas infringi. Nos etiam exhortamur pro parte ſanctitatis domini noſtri. Sumus ergo concordes. De 2. & 3. quibus niſus eſt impugnare diſſolutionem, quæ tamen verius dicenda eſt commutatio. Nobis tamen datum eſt in mandatis. ut ſuper hujuſmodi poteſtate non diſputemus; ideo an legitima & juſta fuerit non eſt noſtrum decidere. Vos moveamini ex juribus ſcriptis & conſcientiis veſtris. 4. Dicit illam ſcandaloſam extitiſſe, ex quo procedendum fuiſſe innuebat, ſoreque ac procedi poſſe contra SS dominum noſtrum inducit. Ad hoc quod fuga Johannis de Conſtantia fuit declarata ſcandaloſa per concilium Conſtantienſe; & tamen illa fuga non fuit concilii diſſolutio. Ergo

multo

multo magis hanc diſſolutio. Certe ſi concilium Conſtantienſe ita declaravit determinavitque; non immerito, quia ibi agebatur de fuga ejus qui de papatu diſceptabat cum duobus, & ſic, ſi remanſiſſet, poterat tolli ſchiſma & diviſio, quæ erat in eccleſia Dei, ſed hic ſumus in alio caſu, quia habemus papam unicum. Item, dominus noſter papa non ut concilium diſſolveret, ſed ut melius & commodius intereſſet reformationi, quam ſumme deſiderabat & deſiderat; quia tam longe propter notiſſimam ejus infirmitatem venire non poterat, hujuſmodi non diſſolutionem, ſed commutationem fecit, & magna eſt in facto differentia. Poſt hæc præfatus dominus meus legatus hoc decretum appellat ſuſpenſionis tonitruum quoddam: ſubjungens quod ideo hoc tonitruum appellandum eſt, quia deſcendit Spiritus ſanctus de cœlo tempore quo fuit factum. Apud naturales audivi non deſcendere de cœlo tonitrus, ſed potius generari ex putrefactionibus quibuſdam. Ulterius dicit, quod dominus noſter papa contrarius eſt concilio Conſtantienſi, dum determinat, & dicit hoc decretum ſuſpenſionis nihil eſſe, & fieri non potuiſſe. Et tamen concilium Conſtantienſe, ſicut & alia concilia ſancta, venerandum eſt ſicut evangelium, niſi aliquid a fide alienum contineret.

2. Quæ verba cum audiſſet præfatus dominus legatus, illico interrogavit memoratum dominum Spalatenſem an de hoc dubitaret. Ipſe vero per verba iſta reſpondit, Credo ſecundum quod credit & tenet eccleſia, & ſcio pontifices non jurare niſi de octo conciliis tenendis.

3. Conſequenter inſtat ad effectum bullarum, quod datur nobis poteſtas revocandi facta contra concilium per ſanctitatem domini noſtri: ſi tamen e contra per hoc ſacrum concilium contra ſuam ſanctitatem & ſedis apoſtolicæ auctoritatem facta revocentur, adjiciens quod videretur ſanctum hoc concilium cauſas agere particulares. Certe credo quod procedit pro cauſa fidei & eccleſiæ, ſed forte aliqua facta ſunt, quæ nullo jure fieri debuerunt, ſicuti quod illi qui ſunt pars formata contra ſanctitatem ſuam, ſedent tamquam judices ad eam judicandam, pro qua re adduco illud in teſtimonium, quod paternitas ſua dicit, videlicet quod dux Mediolani eſt inimicus papæ, & tamen prælati ſui ſunt conjudices.

4. *Et cum hoc diviſſet, ſtatim reſpondit dominus legatus & alii ipſum male inſolleviſſe, quia non ita ipſe dixerat, ſed potius contra, quod papa erat inimicus ducis Mediolani. Quibus dictis, ſtatim præfatus Spalatenſis continuavit verba ſua dicens:* Si ipſe non eſt, multi alii ſunt hic ſui inimici, omnibus, immo toti orbi notiſſimi; & certum eſt, quod in antiquis conciliis, quando cauſæ agitabantur & debebant diffiniri, perſonæ, quæ erant partes formatæ, non admittebantur, ſed expellebantur. Item Petrus cum ordinaret Clementem, quem propter ejus virtutes & merita ſibi ſucceſſorem elegerat in vita, dixit ad populum: Si quis ſit, cujus iſte Clemens fuerit inimicus, nemo cum illo amicitiam contrahat; qui enim contraxerit, iſte exterminare eccleſiam Dei volet. Sed ſi ille ita locutus eſt, neſcio quomodo inimicos tales vobiſcum admittatis, cum omnia jura tales ut ſuſpectos evitent. Nemo igitur mirari debet, ſi aliquando papa ſe in manibus

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

A iſtorum non ponere velit. Item, quoad collationem beneficiorum etiam certum eſt, quod quædam ſunt reſervata ſummo pontifici, quæ alteri non licet conferre. Impugnatis aliam bullam, quia dicitis quod penitus eam non revocat. Certe qui omnino revocat, penitus revocat, etiamſi verbum non ponatur; ſed ita eſt in bulla noſtra, ſi tenor & effectus ejus bene conſideretur. Diſplicent vobis illa duo verba: *Volumus & conſtatemur*, quaſi ſint novi juris inductiva; ſicque videtur, ut dicitis, papa de novo indicere, licet prius fuerit. Reverendiſſime pater, ipſe intelligitur declarare, non de novo inducere, ſi omnia bene ponderata fuerint. Nam quando verba non poſſunt intelligi B in propria ſignificatione, juxta diſpoſitionem materiæ in qua ponuntur, trahuntur ad conſequens ſignificatum. Cum ergo id quod non fuit non poſſit fuiſſe, nec e contra, oportuit ut ea trahamus ad conſequens * ſignificatum. Audivi equidem a theologis ſæpenumero, etiam ipſum Deum rerum omnium factorem non poſſe efficere, quominus ea quæ fuerint facta, non fuerint facta, licet hominum mentes poſſit cœcare, ut factum id fuiſſe non intelligant. Unde ſi Deus etiam diceret, nolo quod tale quid fuerit, hoc facere non poteſt, ſi id prius factum fuit. Ita in propoſito SS. dominus noſter dicit, quod vult concilium iſtud intelligatur vere fuiſſe continuatum, &c. Et hoc non C poteſt intelligi, quod ſi non fuit, ipſe velit illud fuiſſe; itaque voluntas ſua efficeret illud fuiſſe quod non fuit. Ergo verbum *volumus* trahitur ad ſignificatum ſibi in hoc poſſibilem ſive conſequentem, * ut idem ſit *volumus* quod *declaramus*, maxime quia iſta voluntas reſpicit præteritum, & ſic nihil poteſt de novo dare; & pro hoc habeo auctoritatem & decretum Anacleti papæ, ſcilicet in c. *In novo* 21. d. quia dum dubitaretur an poteſtas Petri eſſet conceſſa a Chriſto vel apoſtolis, ubi dicitur, quod a Chriſto tamquam a concedente, & ab apoſtolis volentibus ſive conſentientibus in eum ut principalem & caput epiſcoporum. * Hæc autem voluntas ſe habet ibi per modum declarationis, ſcilicet notificando ſic a Chriſto fuiſſe conceſſum, & pro hoc facit verbum *Conſtatemur*, quod videtur inſecutivum. Ad id facit illud apoſtoli Pauli: *Habentes victum & veſtitum his contenti ſumus*, ſive eſt dicere, quaſi declararet ſic eſſe ſecundum legem Dei, & ſic eſt voluntatis divinæ non ipſius dicentis. Sic dicendo eſt in caſu noſtro. Deinde dicitis, quod non adhæſit pure, ſimpliciter, & cum effectu, quia apponitur conditio, quæ turpis & inhoneſta eſt. Reverendiſſime pater, memini me legiſſe apud legiſtas, quod conditio, quæ tacite ineſt, ſi exprimatur, non dicitur actum facere conditionalem. Ita hic iſta conditio ineſt tacite & neceſſario, & non facit conditionem. Hoc probatur evidentiſſime, quia ſi quis legerit XVII. q. c. *totum*, inveniet in pleriſque capitulis dici concilia celebrari debere, præſente papa vel ejus legatis. Sed concilium Conſtantienſe noluit ritum tollere & ordinem juris & canonum. Ergo ſi in hoc * cautum eſt, & hoc concilium ſit celebratum ſine eis, clauſula iſta neceſſario intelligitur. Item, quod revocentur facta contra papam & ſedem apoſtolicam. Iſta videtur conditio neceſſaria. Nam non petit quod revocentur quæ concilium

* al. convenientem.

* al. ipsorum.

* al. tantum.

ANNO CHRISTI 1433.

☞ facere potuit. Sed ſi quid eſt factum ultra poteſtatem, illud vult tolli & revocari debere. Et ſic iſta eſt potius cenſenda revocatio tam facti quam juris. In his ergo, quæ concilium facere non potuit, fiat revocatio: in aliis approbat & confirmat. Et pro hoc credo bullas illas ſatisfacere omnibus, & mihi ita videtur, & ita credo potiſſime, ſi mens magis quam verba attendantur. Demum producitis quoddam ſcriptum, per quod dicitis papam has bullas revocare debere, & multa hæretica in illis contineri. De illo nihil ſcimus, ſocius meus & ego, & an a domino noſtro emanaverit ignoramus. Credimus tamen quod non. Quare, princeps ſereniſſime, ſupplicamus ut cauſam eccleſiæ & domini noſtri papæ ſereniras veſtra pie, juſte, & miſeritorditer determiner.

Dominus Legatus replicavit prout ſequitur.

Mallem, pater reverendiſſime, quod intenderemus reformationi eccleſiæ Dei, & ſuper hoc mandatum haberetis, quam veniretis ad luctam diſputationis in præſenti materia: certe tempora diſputationem non indigent. Nam ſatis laboratum eſt, ut papa revocaret diſſentionem, & adhæreret, ac faceret debitum ſuum, & tamen uſque adhuc numquam volvit. Et quia dixiſtis juſtorum animas in manu Dei eſſe, & quod non tanget eas tormentum malitiæ, ex quo ſubiuſertis quod anima & perſona domini noſtri papæ in manu Dei eſt, & in manu eorum qui repræſentant univerſalem eccleſiam, videlicet imperatoris & aliorum principum, & plura alia, quæ poſtmodum replicabo. Primum ad iſtud ne bis idem repetere habeam neceſſario, reverendiſſime pater, non nego omnem hominem, qui Chriſtiano nomine cenſetur, cujuſcumque ſtatus ſit, eſſe de corpore eccleſiæ, & omnes catholicos eſſe eccleſiam Dei, & principes mundi Chriſtianos eſſe magnam partem eccleſiæ, quia, ut inquit Apoſtolus, *datus eſt eis gladius ad laudem bonorum, vindictam vero malorum*; ſed dicere quod ſoli principes repræſentent eccleſiam Dei: cum ſupportatione non eſt bene dictum quia non ſoli principes repræſentant eccleſiam, ſed omnes catholici & fideles; & ſi concilium eſt actu congregatum, ipſum repræſentat eccleſiam, & precor legatis textum 96. d. c. *Nos*. Videbitis enim ibidem quantam reverentiam faciebat Conſtantinus eccleſiæ.

Secundo, dixiſtis quod exhortabimini omnes, ut ſequerentur omnes & defenderent leges paternas, neque paterentur illas infringi, dicendo quod illud prius idem feceram, & quod in hoc ſecundo eramus concordes; ſumus concordes in verbis, non in re. Nam vos nullas leges expreſſiſtis, quas defendere aut ſequi deceat. Ego de legibus conciliorum, & potiſſime Conſtantienſis feci mentionem, & illas adduxi evidentiſſime, probando quod concilium eſt ſupra papam, & quod papa decretis concilii obedire tenetur, & ſi non paruerit, pœnitentiæ & pœnæ condignæ ſubjici poteſt; vos nullas adduxiſtis, quod papa ſit ſupra concilium & eccleſiam congregatam.

Tertio dicitis, quod non eſtis miſſus ad diſputandum an diſſolutio valuerit vel non, ſed ſolum ut exhiberetis litteras adhæſionis, dicendo quod hujus ſacri concilii diſſolutio potius dicenda ſit commutatio. Neſcio, pater reverendiſſime, ſi vidiſtis bullas, quas ad me miſit, ut concilium diſſolverem. Neſcio ſi videritis bullas ſuæ pretenſæ diſſolutionis, certe in eis expreſſe dicit concilium, ſi quod fuit Baſileæ congregatum, diſſolvimus; nunc immutat verba, & dicit commutavimus, ut aliqualiter ſe honeſtet in præſens, quod minime, ut dixi, fecit in aliis bullis. Sed quis eſt qui ignoret, quæ differentia ſit inter commutationem & diſſolutionem, cum commutatio ſit incontinenti de loco ad locum mutatio ſine intervallo, ſicut factum de concilio quod inchoatum erat Papiæ ad Senas, ſed diſſolutio totum perimit, ſicut in caſu noſtro? Item, poteſtne dici commutatio, cum ipſe terminum prorogaverit per annum cum dimidio?

Quarto, reſpondetis ad illud quod dixi, diſſolutionem magnum ſcandalum generaſſe & tonamini confutare quæ dixi de fuga Johannis, quæ fuit pronuntiata ſcandaloſa, tamen non ſit dicendum eſt in caſu noſtro. Rationem aſſignaris, quia receſſus ille poterat impedire unionem quæ tractabatur, quia tres erant contendentes de papatu. Hic non eſt neceſſaria fienda unio, cum non ſit diviſio. Reverendiſſime pater, ſi videritis acta concilii Conſtantienſis, videritis quod totum concilium reputabat illum Johannem pro papa, & ita reputabat eum ſereniſſimus dominus noſter imperator, & hic reputabat eum bonæ memoriæ cardinalis Florentinus parruus * veſter. Item, ſi ille impediebat ne fieret unio, iſte ex diſſolutione quam fecit, impedit ne unio quam fecit remaneat, impedit reductionem Bohemorum & reformationem eccleſiæ quæ fieri debebat: immo jam facta eſſet, niſi ipſe impediviſſet, & adhuc fiet, ut ſperatur, per hoc ſacrum concilium. Si nos paruiſſemus diſſolutioni, majus ſcandalum ſecutum eſſet, quam ex illa fuga.

* al. Patrinus.

Poſtea dicitis, quod ideo commutavit, ut poſſet, ipſo præſente, concilium fieri. Numquam utimini verbo *diſſolvit*, & tamen ipſe Eugenius ipſo uti non eſt veritus. Reverendiſſime pater, quatuor illa concilia ſanctiſſima & alia plurima fuerunt celebrata ſine præſentia papæ, & tamen in illis facta ſunt omnia fere, quæ ad fidem & mores pertinent.

Ulterius voluiſtis venari quoddam verbum quod dixi de tonitruo quod venit de cœlo, & etiam dicendo quod appellaverim bullam domini noſtri papæ tonitruum. Sed ut mentem meam intelligatis, ego non illud dixi ad effectum illum, ſed ut commemorarem quæ dominus Eugenius aſſerit de decreto noſtro, & dicerem decretum noſtrum monitionis cœlitus & a Spiritu ſancto emiſſum, & voluiſtis ſuper hoc reprehendere & invehere, quod non decet perſonas graves & eccleſiaſticæ auctoritatis in talia verba prorumpere. Sed an hoc ſit dignum reprehenſione judicate omnes.

Poſtea quia dixi, quod concilia ſunt venerenda ſicut evangelia, & in hoc non clare reſpondere videbamini. Interrogavi vos, an de hoc dubitaretis? vos autem reſpondiſtis, quod credebatis illud quod credit ſancta mater eccleſia. Reverendiſſime pater, ſicut dicit Innocentius in c. 1. *de ſum. trinitate* & fi. ca. præfati debent ſcire & credere ea quæ ad fidem pertinent explicite & diſtincte. Et ſic vos qui eſtis prælatus, debetis ſcire fidem catholicam expli-

☞ explicite, nec debetis reſpondere, quod credi- A
tis id quod ſancta mater eccleſia: imo para-
ANNO CHRISTI 1433. tus eſſe debetis reſpondere rationem cuilibet poſcenti de ea, quæ in vobis eſt fide, juxta illud Petri. Item, hoc quod dico concilia veneranda ſicut evangelia, nullam habet dubitationem, quod probo ratione inconvincibili Concilium ſacrum repræſentat eccleſiam univerſalem. Ergo eſt eius auctoritatis, cujus eſt eccleſia Sed Auguſtinus & alii dicunt, quod non crederent vangeliis, niſi auctoritas eccleſiæ eos commonere. Igitur concilia veneranda ſunt ſicut evangelia. Item, Andreas & nonnulli alii ſcripſerunt evangelia, & non tenemus ea, quia eccleſia illa non approbat. Item B. Auguſtinus dicit & habetur 10. d. quod eccleſia univerſa- B
lis eſt ex omni generali traditione, & ea traditio fit per generalia concilia. Si ergo amodo interrogatus fueritis de conciliis, reſpondeatis audenter, quod cita tenetis, & venerabilia concilia ſicut quatuor evangelia. Et ſi aliter reſponderetis, non conveniret dignitati veſtræ.

Item, dixiſtis, quod non jurant pontifices de omnibus concilii tenendis, ſed ſolum de octo. Si paternitas veſtra vidiſſet decretum concilii Conſtantienſis, ſuper profeſſione ſummi pontificis, certe aliter diceret. Et illa octo concilia ſtatuerunt multa circa fidem, alia vero circa mores. Ideo non mirum ſi non juraret omnia tenere propter periculum perjurii

Poſt hoc dixiſtis, quod hoc concilium non C
forte proceſſerat ſecundum quod debebat, quia admittebantur inimici ſummi pontificis ad cathedram judicandi, commemorando quod dixeram de duce Mediolani &c. Ego adduxi illud aſſignando rationem commiſſionis, adminiſtrationis generalatus, * quod papa videbatur inimicari ipſi domino duci Mediolani, & textus ille B. Petri intelligendus eſt de alia inimicitia, ſcilicet quæ veniebat propter fidem. Interciſtos quæ cauſa inimicitiæ ſi ignoro. Et præſuppoſito quod eſſent inimi itiæ pestmaximæ, prælati jurarunt intereſſe ſanctis ſynodis in eorum conſecratione, & quando incorporandi tur, juraut ſacro concilio fideliter ac diligenter laborare pro honore ſacri concilii, & non ducis Mediolani & dare ſanum & ſalubre con- D
ſilium, ſecun m Deum & conſcientiam. Non eſt igitur verisimile quod aliquis ſit immanis conſcientiæ ſuæ

Item, de jure eſt quod ſuſpicio tollitur & ceſſat per juramentum, & bene ſcio quod ſi vellem amplius ſpecificare, quod dolenter retiero, plures ſummos pontifices temporibus noſtris egiſſe bella contra multos, non tam cauſa eccleſiæ & fidei, quam pro affectione pacticulari * & aliis cauſis inhoneſtis. * Unde non eſt ſimile quod de B. Petro ad Clementem dicit, quod textus ille intelligitur ut prius dixi. Poſt hæc de bullis dicitis quod papa revocat penitus, & pure ac ſimpliciter adhæret. Nec eſt neceſſaria expreſſio verbi *penitus*, cum aliter appareat de expreſſa mente ſua. Ego di- E
co quod non revocat penitus, quia adjicit caudam, ſicut non eſt intelligendus penitus donare, qui donat ut ſibi aliquid redonetur. Dicitis quod verba *volumus & contentamur*, induunt declarationem, & allegatis textus Anacleti, &c. Deinde dicitis quod Deus non poteſt facere quin facta fiant facta, & ſi oportet, quod illa verba referantur ad declarationem, * non

* al. gentilitatis.

* partialitatem.
* minus honesti.

* declarationem.

ad novam indictionem concilii. Deinde dicitis ANNO CHRISTI 1433.
de verbo *Contentamus* & allegatis illud Pauli, *Habentes victum & veſtitum his contentiſumus*. Reverendiſſime pater, niſi de contraria mente ſanctæ pontifitis aliter conſtaret, fortaſſe eſſem amplectenda verba illa, & induceren declarationem. Sed apparet evidenter quod papa vult contrarium, & hoc nullatenus gerit in animo. Nam alias niſi ſibi copiam adhæſionis, & ſereniſſimus dominus noſter imperator inſtantiam fecit apud eum. *Tunc imperator ibidem dixit hæc verba:* „ Ego dedi ſi-
„ bi copiam veſtram in manibus, ut bullam
„ ſuper iſta forma faceret, quæ erat honeſtiſ-
„ ſima, & ipſe nullo modo voluit, immo pe-
„ nitus abhorruit". Si ergo voluiſſet declarare, poſſuiſſet *Declaramus*, ſicut poſſunt *Volumus & contentamur*, art. c. *Cum audiamus* de decimi

Item, de mente ſua contraria apparet per ejus litteras, quas per nuncios ſuos miſit & mittit ad reges & principes, & univerſos Chriſti fideles, in quibus, ut prius dixi ipſe dicit. Abſumit talem declarationem, & Bene utitur ibi &c. verbo *Volumus & contentamur*.

Ad aliud dum dicitis, quod facta non poſſunt haberi pro infectis verum eſt, ſi vere tamen lex poteſt quoad effectum facere illud quod eſt factum, haberi pro non facto, e contra, ſicut in lege *Poſſumus*, quæ pingit captum ab hoſtibus & reverſum numquam fuiſſe captum Ad textum Pauli, *his contenti ſimus*, videtis vos ipſi quid ſciat ad propoſitum in in

Item, concilium requirit eum, ut pure, ſimpliciter & cum effectu adhæreat. Iſta autem verba quæ ponit, præſuppoſito quod ſatisfecere poſſint, ſaltem ſunt dubia & ambigua valde. Ad aliud quod dicitis de conditione, quæ ineſt tacite, & intelligitur neceſſario, & ita dicitis hic intelligi, rationem aſſignatis, quia proceſſimus ſine præſentia papæ nec legatorum ejus, allegando 17. diſt. *Per ſimoniam* & reprehenditis nos tacite, licet non expreſſeritis quod iſtud ſit conciliabulum, non concilium, ſicquet tacito ineſt illa conditio, quaſi iſta ſit revocatio magis facti, quam juris. Reverendiſſime patet, vos ex iſtis præſupponitis, quod diſſolutio valuit, & ſic eſtis in eadem ſententia cum domino noſtro Nos autem contrarium tenemus, & vos ipſe ex ſuperioribus percipere poteſtis quod verius ſit. Et ſi petitis, quomodo ergo valuit concilium ſine præſidentia papæ; & ego quæro, quomodo valuit concilium Conſtantienſe poſt fugam Johannis ſine præſidentia papæ. Sed veniendo ad rem, dico quod requiritur auctoritas papæ ad initium, & ita fuit hic, & non tantum unius, ſed duorum, ſcilicet Martini & ipſius Eugenii. Sed poſtquam eſt inchoatum, & eſt in eſſe, tunc ſacrum concilium eſt ſupra papam, & habet poteſtatem a Chriſto, unde, ſive recedat, ſive non, non definit eſſe concilium: quia jam illius auctoritas erat fundata. Et quod ſit legitime congregatum, patet ex auctoritate concilii Conſtantienſis, quod fuit legitime & auctoritate apoſtolica congregatum & ſanctiſſimum & de hoc nemo debet dubitare; & poſtea, papa fugiente, habuit nihilominus finem & proſequtionem & fortaſſe poteſt dici, quod deinceps in aliis conciliis faciendis, non requiratur alia auctoritas, ſive notificatio papæ, ſtan-

re decreto super edito ſuper conciliis in futurum celebrandis.

ANNO CHRISTI 1433.

Item, in concilio Senenſi hæc civitas Baſileenſis pro præſenti concilio fuit electa. Item, felicis recordationis Martinus dedit mihi poteſtatem præſidendi in hoc concilio, & ipſemet Eugenius: quod onus ego male libenter acceptavi, dubitans quod non forte ita fieret hic, ſicut factum fuerat in Senis. Et certe idem, immo pejus fiebat hic, niſi fuiſſet iſtorum patrum conſtantia.

Item, in bulla diſſolutionis ipſe idem dicit, & atteſtatur quod dedit mihi poteſtatem præſidendi, & de his omnibus habetur mentio in reſponſo dato primis ambaſſiatoribus papæ. Unde, reverendiſſime pater, cum omnia hic facta fuerint per habentes poteſtatem, & licite, ac rite, non in eſt illa conditio tacita. & neceſſario, ut aſſeritur, immo turpis eſt & extrinſeca.

Demum dicitis, quod concilium intromiſit ſe de factis papæ, & ſibi ſoli reſervatis, &c. Probavi quod illam auctoritatem habet eccleſia, quam habet ipſe papa, & quicquid poteſt ipſe papa, qui eſt pars, poteſt ipſa eccleſia. Fateor tamen quod eſt pars nobilior, quia eſt caput, poteſt & ipſum totum videlicet & ipſa eccleſia, & multo magis.

Item, papa eſt propter eccleſiam, ergo ſi propter quod unumquodque, & illud magis. Item, verum eſt quod papa eſt miniſter eccleſiæ, & eccleſia non ſolet ſe impedire de minimis, poteſt tamen, ſi vult; & ſi papa vult diſſolvere eccleſiam congregatam, quare non poteſt ipſa eccleſia tutari jura ſua, & ſe defendere ac ſua ſuppoſita? Poſtremo dicitis, quod neſcitis de illis bullis, quod emanaverint a domino Eugenio. Utinam ita eſſet, & ego eſſem multum contentus, quia eſſemus propinquiores concordiæ, quam ſumus: quia multos errores continent iſtæ bullæ, qui non poterunt, ſalva fide, per hoc ſacrum concilium conniventibus oculis pertranſiri.

Hic finiuntur verba domini legati.

SEQUUNTUR ALIA

Domini Spalatenſis.

In p. 665.

REverendiſſime pater, reſpondiſtis ad omnes partes per me tactas, & certas admoniciones feciſtis, quas caritative ſuſcipio. Dicitis poſt hæc, reverendiſſime pater, quod ego dixi, quod eccleſia Dei eſt apud ſereniſſimum dominum noſtrum imperatorem, & alios reges, & principes. Ego non nego, quin ſit apud ſacrum concilium; ſed dico, quod reſpective eſt apud reges & principes, & ita intelligo, quod iſta majoritas conſideratur, non ex numero vocum hic exiſtentium, ſed ex repræſentatione: quia unus ſolus ambaſſiator unius regis poteſt habere vocem pro toto uno regno, & plus valebit vox iſtius, quam triginta aliorum etiam prælatorum. Et ſic iſto reſpectu dixi & intelligere volui, majorem partem eccleſiæ eſſe apud reges & principes. Subſequenter petitis, ut declarem illas leges paternas, A quas dixi eſſe conſervandas, & exhortatus ſum patres & dominos, ut illas non patiantur infringi, & quod pontifices ſive prælati debent ſcire fidem explicite, ſive ſpecifice. Certe, pater reverendiſſime, non poſſunt omnia uno ſpiritu dici; ſecundum vero fateor inaudibie, de materia diſſolutionis nihil dixi; de inimicis papa etiam non proſequor, nec de aliis (a) inimicis, qui non debent admitti ad cathedram, judicantes velut ſuſpecti, ut toti mundo, ſicut dixi, notiſſimum eſt. Ad aliud de præſidentia papæ non deduco inpræſentiarum in dubium, an facta per hoc ſacrum concilium bene ſint facta, vel non; ſed dico, quod quandocumque ſui præſidentes venirent, quod debent admitti, &c.

ANNO CHRISTI 1433.

Dominus Legatus.

Reverendiſſime pater, omiſſis verbis ſuperfluis, vos dicitis, quod orator unius principis, qui repræſentat unum principem & regnum, debet reputari pluribus aliis vocibus numero, ſive ſint prælatorum ſive aliorum: de qua re non mediocriter miror. Vos ſcitis, ſicut dicitur in teſtamento veteri, quod ſi dubium fuit in lege de re aliqua, recurri debet ad ſacerdotes, & eos qui in lege Dei periti ſunt, non ad principes. Dicere ergo, quod ſi eſt in concilio unus ambaſſiator unius regis aut principis, qui habeat centum epiſcopos in ſuo dominio, & ipſe ſentiat unum, & illi epiſcopi dicant aut ſentiat contra, * quod ſtandum ſit dicto ambaſſiatoris; ſequeretur ex hoc, quod plus valeat dictum illius ambaſſiatoris, quam illorum epiſcoporum: quod certe non videtur bene dictum; quia, ut prius dixi, ad epiſcopos & viros eccleſiaſticos, qui ſunt periti in lege Dei, recurrendum eſt; non autem ad reges & principes, quorum non eſt de rebus legis judicare, & qui communiter non habent peritiam, niſi humanæ legis. Deinceps igitur pro honore & debito veſtro, a ſimilibus verbis precor abſtinentis.

* In Navar. codice deeſt contra.

Dominus Franciſcus de Capitibus Liſte, unus ex ambaſſiatoribus Venetorum.

Sereniſſime imperator, reverendiſſime præſidens. & vos reverendiſſimi mei, ego pauca dicam de mandato imperialis majeſtatis, non cauſa diſputationis, ſed ad pacem & concordiam, ſicut antea in congregatione pauca dixi: quia ſpectabilis collega meus, & ego habemus in mandatis offerre nos ad pacem & concordiam ſeu compoſitionem; reminiſci vero injurias non bene eſt. Ideo ut ad pacem veniamus, quam ſerenitas veſtra deſiderat multum, & ſimiliter illuſtre dominium Venetorum; non dicam hoc loco niſi pauca ad compoſitionem. Videtur in primis non quærendum eſſe, an ſacra concilia ſine papæ auctoritate teneant, vel non, utrum concilium Conſtantienſe. & illius decreta teneant, vel non: quia illa diſputatio non eſſet fortaſſe utilis, ut vellemus. Sed eſt videndum, & de hoc agitur, de litteris noviter compertis, quas nonnulli aſſerunt a ſummo pontifice emanaſſe, alii autem e contra,

(a) *Navar. codex addit*: Et tamen dominatio veſtra proſequitur. Ego non loquor magis de prælatis deois Mediolanenſis, quam de aliis. *Martene.*

ANNO CHRISTI 1433.

tra, ſicque res adhuc in dubio eſt. Sed ponamus quod ſit litteræ ſummi pontificis, non eſt propterea recedendum a concordia, quæ interventu operum imperialis majeſtatis in foribus eſt. Et ſi litteræ illæ a ſanctitate ſua emanaverint, credendum eſt, eum ideo feciſſe, quia exiſtimabat ſerenitatem veſtram hic non eſſe in termino, ſicque velut compulſus illas fecit, videns ſe omni alio auxilio deſtitutum, quia decretum ſuum monitorium ſtatim habebat effectum & vigorem. Credo, immo certus ſum, quod modo ſi ſenſerit ſerenitatem veſtram hic eſſe, & prorogationem factam, ſpemque ſubeſſe alicujus compoſitionis, ſicut eſſe poteſt & eſt, maxime propter præſentiam majeſtatis veſtræ, quod hujuſmodi litteras revocabit: quia ceſſante cauſa ob quam factæ ſunt, ceſſabant & litteræ. Extat ſecunda bulla adhæſionis, & facta eſt contentio in verbis; (a) at cum realiter procedi debeat, non eſt facienda magna vis, quod vigore decretorum ſacri concilii Conſtantienſis, in certis caſibus concilium habeat poteſtatem ſupra papam in his, quæ veniunt ratione hujuſmodi expreſſæ poteſtatis, non eſt diſputandum. Si quid vero eſt, quod non veniat, certe non vult iſta ſynodus ſacra aliquid plus facere vel tentare, quam ei ſit conceſſum. Ne igitur propter hujuſmodi diſputationes inutiles retardetur pax, quies & concordia, quas ſequi ſperamus, interventu veſtræ ſanctiſſimæ regiæ majeſtatis, ſupplicamus, ut ſi quid reſtat bullis addendum, id totum petatur, & habebitur: nec eſſet mirum, ſi quis aliquando crederet ex vi verborum plus attribui vel minus, quam ſortaſſe attribueretur, neque hoc eſſet peccare in Spiritum-ſanctum. Cum itaque majeſtas imperialis, & iſti regum & principum oratores ſint, qui nihil aliud vellent, niſi quod bonum, ſanctum & rectum ſit, & pro ſancta eccleſia Dei utile, ne ullam diviſionem vel ſciſſuram in ipſa eccleſia naſci contingat, ſupplicamus, ut acceptetur aliqua via bona, per regiam majeſtatem & oratores regum & principum offerenda, quæ, non dubito, unionem in Dei eccleſia conſervabit, & erit pro ſummo pontifice & ſacro concilio utilis admodum atque ſalutifera

Poſt hæc dominus imperator ait:

Quod ſemel placuit, amplius diſplicere non poteſt. Sicut dixiſtis mihi heri, ita factum eſt; quia omnia ſunt hic dicta, quæ heri dicta fuerunt mihi, & nullus alius debuit loqui, ſicut nec facimus. Nunc ſupereſt ut trahamus nos ad partem ita quod concilium ſtet in ſuo robore, & papa in ſuo honore. (b) Et ne tempus labatur, quia appropinquat dies dominica, nos inveniemus aliquem bonum modum cum ambaſſiatoribus principum, &c.

Modus ſuit prorogatio trium menſium, & interim dominus noſter papa adhæſit, & revocavit bullas de quibus fit mentio, & prout in ſexta decima ſeſſione plenius continetur.

ANNO CHRISTI 1433.

Finis diſputationis.

C E D U L A

Oblata pro parte domini imperatoris, inſtantibus ambaſſiatoribus domini papæ, ſingulis deputationibus, die Mercurii decima quarta octobris.

AUdiſtis, patres, quanta puritate & caritate ſanctiſſimus dominus noſter ſummus pontifex amplecti velit hoc ſacrum generale concilium, quanto etiam ſtudio & favore id proſequi intendat. Cum autem ad illius integram incorruptamque proſecutionem, omnino neceſſe ſit vulnera priora ſanare; nec aliter poſſibile ſit aliquid boni fructus ſuccedere, ſed potius in eccleſia Dei paretur incendium; petit præfatus ſanctiſſimus dominus noſter quicquid contra perſonam, auctoritatem & libertatem ſuam & ſedis apoſtolicæ ac aliorum ſibi adhærentium & fidelium actum eſt, revocari, & in priſtinum ſtatum reduci. Ipſe etiam, ſi quid dictæ proſecutioni & continuationi obſtans eſt, tollit & revocat. Petit etiam, ut juſtiſſimum eſt, ſuo & apoſtolicæ ſedis nomine præſidentem admitti. Hanc ſiquidem revocationem pro expeditiori concordia & pace petit in genere. Similiter etiam ex parte ſua vobis offert, ſi quid contra ipſum concilium aut ſingulares perſonas forſitan feciſſet, ut ex ſerie litterarum ſuarum plane comprehenditur. Videte quam facile convenire poteſtis, & quam ſanctæ huic petitioni acquieſcere. Multa ſunt quæ ex veſtro inſtituto per concilium ipſius pontificis in continuationem prædictam ipſo facto tolluntur. In reliquis autem ſi nihil contra ea, quæ in prædictis litteris continentur, & ſupra diximus, actum eſt, nihil revocatum intelligetur. Si quid vero factum eſt, ſicut oneris eſt id permanere, ita & laudis immutare; primum admiſſi fuerint præſidentes de quibus ſupra, & ipſum concilium plena caritate unitum, quicquid ſuper prædictis dubium fuerit, majori conſilio & communi apoſtolicæ ſedis & ejus conſilii conſenſu, facile poterit declarari ex tunc habituris perpetuam firmitatem. Hic eſt modus, hæc eſt via firmandi concilia, & eorum vigorem & auctoritatem inviolabiliter conſervandi. Neque alios ad ea pro quibus concilium inſtitutum, ullo pacto intendi poterit. Experientia docebit quod vera proferimus. Hæc ſunt quæ præfatus ſanctiſſimus dominus noſter ad pacem & concordiam offert, & quidem ſufficientiſſima, ſi amore & devote recipiantur. Si itaque pietatem, ſi veram ſolidamque juſtitiam colitis, omni ſtudio, devotione & induſtria, ad ea quæ ſupra dicta ſunt, velitis intendere, dare gloriam Deo, pacem mundo.

Quod

(a) Navar. Codex ita legit. *Sed potius mens eſt ſincera & devotio ſanctiſſimi domini noſtri ampleſtenda. Suppoſito ergo vigore decretorum ſacri concilii Conſtantienſis, in certis caſibus concilium habet poteſtatem ſupra papam in his quæ veniunt ratione hujus expreſſæ poteſtatis.*

(b) In codice Navarræ hæc adduntur: *Et quia dominus legatus fuit infirmus, & ego ſteti hoc tantum & non bene, jam eſt hora tarda. Poſt prandium faciemus vocari aliquos de ambaxiatoribus principum. Et ne tempus labatur, quia appropinquat dies dominica, nos inveniemus aliquem bonum modum.* Martene.

☞ Quod ſi feceritis, ſtatim inter pontificem & A filios Chriſtus medius erit, omnis ætas & ſexus intelliget benedictionem a Domino & miſericordiam a Deo ſalutari ſuo.

ANNO CHRISTI 1433.

Die dominica XI. Octobris MCCCCXXXIII. dominis de concilio hora tertia vel circiter poſt meridiem in eccleſia majori Baſileæ ad inſtantiam domini imperatoris congregatis, ſuper prorogatione termini domini Eugenii papæ &c. ſcrutatis votis dominorum, fuit concluſum ut ſequitur.

Inſtante ſereniſſimo principe domino Romanorum imperatore, propter ipſius jocundum adventum, ſacrum concilium prorogat terminum XXX. dierum ad octo dies proxime futuros, modis, qualitatibus & formis, in decretis ſuſpenſionis & prorogationis contentis, in ſuo robore in omnibus ſuis clauſulis permanentibus, non obſtante quod hujuſmodi prorogatio die feriata & non in publica ſeſſione facta fuerit, ceteriſque aliis ſolemnitatibus in talibus requiſitis non obſtantibus.

Alia Prorogatio.

Item, die Lunæ XIX. Octobris, ad inſtantiam ſereniſſimi imperatoris & oratorum principum fuit prorogatus terminus domini noſtri papæ ad octo dies, cum conditionibus ſupra poſitis.

Alia prorogatio.

Item, termino adveniente de quo immediate ſupra, quia non potuit reperiri concordia, iterum fuit prorogatus ad octo dies, &c.

Alia prorogatio

Item, prorogatus fuit, termino adveniente, quatuor diebus uſque ad ſeſſionem in qua dati fuerunt domino papæ nonaginta dies, prout in decreto continetur.

EPISTOLA PHILIPPI DUCIS

Burgundiæ ad concilium Baſileenſe.

Promittit belli inducias ſervare cum Auſtriæ duce.

t. 1. p. 665

SAnctoſancto univerſalis eccleſiæ generali concilio Baſileæ congregato

Reverendiſſimi, &c. recommendationes cordiales & ſincerum affectum obſequendi. Veſtris ex litteris hortamenta perlegi, ut in treugis inter me ac Auſtriæ ducem firmatis manere velim, nec judicare, ſi ab aliquibus inter nos illatæ ſunt injuriæ: ob id treugas ipſas fractas eſſe: ſed ſi fractæ fuerint, denuo reintegremus, firmaſque teneamus, & de injuriis ipſis in aliquos probos viros compromittamus, qui rem cognoſcant, & inter nos compoſitionem faciant. Idcirco, reverendiſſimi, reverendique in Chriſto patres ſpectabiles & præclari, veſtris reverentiis, nunc repeto, ſatis notum, videlicet quod ad inſtantiam & in favorem ſacroſancti concilii, treugas cum præfato Auſtriæ duce liberaliter inivi, primum eodem ſtante concilio, ac per tres menſes poſt ipſius diſſolutionem duraturas. Deinde vero alias, quales feceram cum adverſario domini mei regis atque loco, quas quidem treugas dicti ducis Auſtriæ firmiter obſervare volui ac intendo, quamquam ex ſua parte, videlicet per ſuos ſubditos, & in ſuis terris & dominiis plura fuerunt in contrarium attentata, pro quorum reparatione loco & tempore expecto: nihilominus treugas ſupradictas, quamdiu concilium durabit & tres menſes ſequentes, confirmare paratus ſum, ſi ſit opus, vel novas ad illud tempus firmare juxta formam & dictamen, ac obireverentiæi & contemplationem dicti ſacri concilii, ac victualia ex meis dominiis liberius illuc transmitti valeant, & paſſus diſtrictuum teneantur expediti, pro viribus cupio labori meo poſſulanus ex intimis, quatenus ad reparationem injuriarum & attentatorum ex parte dicti Auſtriæ ducis curam agere velitis effectivam, & veſtra mandare beneplacita, quæ poſſetenus exſequi conabor. Spiritus almus reverentias veſtras cœtumque ſuum ſacroſanctum inſpirare dignetur & dirigere ac conſervare in proſperis. Scriptum in villa mea Divionenſi XXVI die octobris.

ANNO CHRISTI 1433

Devotus & obſequioſus eccleſiæ filius Philippus dux Burgundiæ, Brabantiæ, &c.

EPISTOLA PRAGENSIUM,

Ad nuncios concilii Baſileenſis Ratiſponæ exiſtentes.

Ut Bohemis communionem ſub utraque ſpecie a concilio concedi procurarent.

REverendiſſimis ac venerabilibus & egregiis in Chriſto patribus & dominis Philiberto epiſcopo Conſtantienſi provinciæ Rothomagenſis, Johanni de Polemar decretorum doctori, & ſacri palatii apoſtolici cauſarum auditori, ceteriſque dominis epiſcopis, doctoribus, legatis a venerando concilio Baſileenſi verſus Ratiſponam tranſmiſſis, amicis noſtris in Domino dilectis.

Nos Aſſo de Riſenburg ſupremus gubernator regni Bohemiæ, barones, nobiles, civitas Pragæ, milites, clientes, necnon aliæ omnes civitates dicti regni & marchionatus Moraviæ, invictiſſimarum quatuor veritatum articulos amplexantes, venerabiles patres & domini, necnon viri dignitatum ac ſcientiarum eximii, ſincerum affectum ſalutaris boni vario cum genere complacendi.

Quia ſolemnis Ambaſſiata ex utriuſque ſtatus ſpectabilium virorum adunata perſonis, & ad ſereniſſimi Romanorum imperatoris præſentiam nuper a nobis Ratiſponam tranſmiſſa, nunc nobis in generali congregatione conſtitutis, ejuſdem Cæſaris ac venerandi Baſileenſis concilii vota plene ac fideliter patefecit, ſuper quibus quidem maturo tractatu, ſanoque præhabito conſilio veſtris reverentiis, prout ſponſum eſt, ita reſpondemus. Quemadmodum pridem, ita utique & nunc nobis videtur inſtitutioni Jeſu Chriſti conſonum, primitivæ eccleſiæ matris & magiſtræ noſtræ praxi omnino conforme, ac ſaluti humanæ opportunum, & præſertim totius populi Bohemiæ regni ac marchionatus Moraviæ unitivum & in pace ſtabilitivum & roborativum, ut quemadmodum ſunt

unius

unius linguæ, unius ditionis, unisque regni incolæ, ac fidei orthodoxæ consortes; ita fiant & in ritu communionis divinissimæ eucharistiæ veri sodales. Nam sicut morum & rituum disparitas, discordiarum, litium, jurgiorum ac seditionum mater esse dignoscitur: ita nimirum eorundem gratæ conformitas puerpera & altrix tranquillitatis constitur & pacis. Unde sicut dudum omni instabamus conatu, ita & nunc ab instantia non desistentes, assiduius exoramus, quatenus reverentiarum vestrarum ingens solertia, amatrix fidei, ac promotrix nostri honoris pariter & caritatis fraternæ adhuc studiose & fideliter in conspectu venerabilis concilii cooperari dignetur, ut omnes & singuli prædictarum regionum terrigenæ modis inducantur idoneis ad communionem ipsius divinissimæ eucharistiæ in utraque specie, panis scilicet & vini, & ipse ritus taliter communicandi ita firmetur & perpetuetur ad incolas memoratos, ut nulla queant in posterum auctoritate cassari.

Quod si vestræ providentiæ studium ad ista, quæ summe & unanimiter totisque præcordiis exoptamus, perducere nequaquam valuerit, ex tunc ad ea vestræ reverentiæ sollicitudo dedicat, quæ in cedula præsentibus inclusa vestris dignitatibus referamus, ad quæ, tacte Domino, dolenter condescendimus, ut pacem ecclesiæ, tot & tantis odiorum fomitibus evulsis, procuremus. Insuper optamus, quatenus universa & singula nostra scripta V. P. grato animo a nobis velitis accepture, & super eisdem benignum & generosum responsum quanto celerius poteritis nobis per vestra scripta transmittere curetis. Datum in civitate Pragensi, octava die mensis Novembris sub sigillo domini gubernatoris.

ANNO CHRISTI 1433.

SEQUITUR COPIA CEDULÆ INCLUSÆ.

Ib. p. 671.

COndescendentes tamen, pro malis exstirpandis & bonis inserendis, nostram voluntatem vestris paternitatibus reseramus, videlicet quod quiescere a bellis volumus, dum communio præfata perpetuo eis, qui communicaverunt sub utraque specie in suo vigore & praxi remanebit, eritque nobis & nostris successoribus firmata & roborata munimentis fide dignis & sufficientibus, dum tamen licentia dabitur & proclamabitur per concilium Basileense parti nobis adversæ communicandi sub utraque specie. Quod si qui sub una communicabunt laici, non conformantes se nobis in ritu communionis duplicis speciei, pro pacis & unitatis vinculo inter nos introducendo, eos vörlumus sustinere dumtaxat in locis in quibus præfata communio duplicis speciei non servabatur. Ipsum quoque concilium Basileense disponat simul cum Cæsare aut imperatore, quatenus nullus audeat regnum Bohemiæ & marchionatum Moraviæ mandare, hæreticare, infamare, aut quovis modo conviciari, quia tali modo communicaverunt, communicant, & communicabunt in futurum sub specie utraque. Et propter tres alios articulos in sensibus illis, in quibus cum legatis concilii Basileensis est recessum & compactum, nec aliquis præsumat personam aliquam & communitatem avertere & abstrahere a communione utriusque speciei quovis modo. Quod si qua persona vel, communitas reperta fuerit; pœna ultionis condigna feriretur. Archiepiscopum vero cum suffraganeis duobus, aliisque episcopis, quos clerus una nobiscum nunc vel in futurum elegerit, eosdem pro electis suscipiatis, ipsos confirmando & ut exequatur officium episcopale per media debita deducendo. Qui quidem episcopi una nobiscum & cum toto clero seo promittent vobis obedientiam, prout lex divina mandat & fundet sic præfectis nbedire: ita videlicet quod parati sumus uniri, & esse unum, quo omnes fideles Christiani uniri secundum legem obligantur, ac adhærere & obedire in omnibus a nobis legitime præfectis quæcumque jusserint secundum legem Dei. Quod si quicquam contrarium papa aut prælati quod a Domino prohibitum est determinaverint faciendum, aut facere jusserint, vel quod in canone bibliæ scriptum præterierint, aut præteriri mandaverint, cum canones tales dicant execrabiles & anathema, obedire non obligamur, nec obediemus, & istis vel isti episcopo omnes subsint sacerdotes in regno Bohemiæ & marchionatu Moraviæ. Hæc præmissa transeant de manu ad manum, reservando nobis potestatem ulterius probandi sensus primarios triam articulorum ultra id quod concessum est in compactis. Insuper omnes personæ spirituales sive clerici per archiepiscoporum aut suos officiales judicentur, nec ad suggestionem æmulorum quorumtumque extra diœcesim seu regnum citentur. Item, ut beneficia in regno nostro non distribuantur per extra regnum positos. Pro præcepto vero & communione parvulorum difficultas quia restat, dictantini judicis in Egra compactati stetumparte ab utraque, nec in hoc præjudicet concordiæ, quia tempore intermedio nostri parvuli & infantes communicabuntur divinissimo sacramento sub speciebus panis scilicet & vini.

ANNO CHRISTI 1433

COPIA LITTERÆ IMPERATORIS Græcorum, ad concilium.

Mittit ad sacrum concilium suos oratores

Ib. p. 673.

JOhannes in Christo Deo fidelis imperator, & moderator Romeorum, Palæologus semper augustus, sacrosanctæ generali synodo Basileensi, &c. salutem in omnium redemtorem.

Ambassiatores V. R. P. venerunt ad nos, & attulerunt vestras litteras, ex quibus & etiam a relationibus eorumdem oratorum certe cognovimus bonam dispositionem & intentionem quam habetis pro * bonitate omnium Christianorum, & etiam pro unione ecclesiarum Christi, & postulaverunt hos, ut mittere velimus nostros ambassiatores ad V. R. P. pro isto negotio sancto dnionis. Nos igitur illos & dicta per illos gratissime accepimus & audivimus: quia unionem prædictam jam diu desideramus & petimus, & pro ista multotiens misimus nostros ambassiatores ad sacrosanctam Romanam ecclesiam, & istius summum pontificem, sicut manifestum est omni mundo. Et nunc quoniam V. R. P. pro unione fienda miserunt, & placuit vobis ut mitteremus nostros ambassiatores super tale propositum dicturos & audituros, & facturos quæ & quanta ad hæc pertinent: lætati fuimus valde & magnum habuimus gaudium,

* unitate

dium, & ſecundum veſtram voluntatem & petitionem elegimus & miſimus noſtros ambaſſiatores excellentes, qui cum receſſi fuiſſent a noſtra civitate cum navi ſimul cum veſtris ambaſſiatoribus, reverſi fuerunt navitæ & cum magno periculo a procellis & turbatione maris. Et poſtea nobis viſum fuit propter cauſas veras & neceſſarias, ut unus ex veſtris ambaſſiatoribus veniat ad V. R. P. pro oſtendendo omnia; reliquus vero remaneat hic, & vere inchoato veniat & ille cum noſtris ambaſſiatoribus prædictis, quod ſic factum eſt. Et nunc venit reverſus ad V. P. R. reverendus Anthonius epiſcopus Sudenſis veſter ambaſſiator, ex quo de omnibus latius & particulariter ſcietis. Poſtea vero venient & prædicti ambaſſiatores noſtri cum fratre Alberto de Criſpis ſacræ paginæ profeſſore, & tunc etiam clarius & perfectius de omnibus V. R. P. ſcient. Datum in noſtra civitate Conſtantinopoli, die XXVIII. Novembris MCCCCXXXXIII.

ANNO CHRISTI 1433.

Signata manu propria imperatoris, de rubeo tamen & intra litteram, &c. ut moris eſt, indictione menſis Novembris XII.

PROPOSITIO FACTA PER DOMINUM

Legatum in concilio Baſileenſi in publica congregatione ambaxiatoribus Græcorum.

lo p 674 1. Mos eſt magna laude dignus, apud noſtros eccleſiaſticos diutiſſime obſervatus, cum de rebus arduis dicturi ſunt, ab aliquo ſacræ ſcripturæ verbo initium dicendi facere. Et recte quidem. Nam quanto ex fortiori materia fundamentum conſtructum fuerit, tanto quod ſuperimponitur ædificium firmius ac durabilius erit. Me autem qui ad hanc rem utinam digne electus eſſem, cum juſſu eccleſiæ loquuturus ſim, hujuſmodi laudabilem eccleſiæ conſuetudinem præ ceteris imitari oportet. Sed unde melius exordiri potero, quam ab his verbis, quæ Redemtor noſter ſuo ſacratiſſimo ore, ſuiſque benedictis labiis, circa tempus præſertim redemtionis noſtræ, protulit: quæ quia de dilectione Dei, de obſervatione mandatorum, de pace & unitate eccleſiæ dicta ſunt, cujuſquam dignius nuſquam convenientius quam modo, & hoc in loco recitari poſſunt. Hæc ſunt illa ſalutifera verba noſtris inſculpenda cordibus, paulo ante in officio lecta, quæ catholica eccleſia in Sancti Spiritus ſolemnitate decantare ſolet, ſumta ex evangelio Johannis XXIV. c. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus*. Licet omnipotens Deus neminem mortalium ſecundum communem legem de gratia ſua certum eſſe velit, juxta illud Eccleſiaſtes: *Nemo ſcit an odio an amore dignus ſit*; reliquit tamen nobis argumenta quædam, per quæ gratiæ ſuæ non mediocrem conjecturam habere poſſimus. Et ſicut cetera omnia, ita utrumque horum ſumma cum ratione diſpoſuit, ne, ſi forſitan divinæ gratiæ certi eſſemus, in elationem aliquando mentis aut deſidiam nimiam; e contra ſi nullam penitus haberemus conjecturam, in deſperationem aut puſillanimitatem incideremus.

2. Inter cetera autem divinæ gratiæ indicia, potiſſimum illud eſſe videtur, quod Salvator noſter his verbis nobis intimat: *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & apud eum manſionem faciemus*. Si quis ergo de gratia & dilectione Dei ſperare vult, neceſſe habet, ut ſermonem Dei fideliter cuſtodiat, & mandata ejus diligenter obſervet, aliquin, ut inquit Johannes, *qui dicit ſe noſſe Deum*, quod per dilectionem fit, *& mandata ejus non ſervat, hic mendax eſt; & veritas non eſt in eo*. Quapropter cum felicitatem & beatitudinem omnes homines ſuper omnia naturaliter appetant, & hæc ipſa felicitas & beatitudo ſine gratia & dilectione Dei haberi nequaquam poſſint, nec quoque ipſa gratia & dilectio ſine obſervatione mandatorum; quid aliud reſtat? niſi ut omnem vim, robur atque induſtriam ad obſervantiam mandatorum apponere debeamus: quæ quidem mandata, ut inquit Pſalmiſta, mandat Dominus cuſtodiri nimis: & ita nimis, ut in veteri teſtamento manu alligari, liminique ac poſtibus domus deſcribi juſſerit, quod jugem continuamque illorum commemorationem ſignificat. Sed ne forſitan humana fragilitas, quæ vitio naturæ ad malum prona eſt, mandata Dei refringeret, timens illorum pondus ac gravitatem, duo mox ſubjunxit clementiſſimus Deus, quorum alterum efficit, ut etiamſi mandata duriſſima eſſent, magnitudine propoſiti præmii leviſſima viderentur. Inquit enim: *Et Pater meus dilexit eum, & ad eum venit, & manſionem apud eum faciemus*. Alterum vero manifeſtum demonſtrat jugum Domini fore leviſſimum, & onus ejus ſuaviſſimum, dicens: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis*. Conſideremus ergo, ſi placet, præmii magnitudinem, deinde præcepti facilitatem: & quoniam, ut ait Apoſtolus, *inviſibilia Dei per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur*, divinarum rerum probationes ex humanis æſtimemus exemplis.

3. Quid autem ſit diligi a Deo, tunc levius intelligemus, ſi prius quid ſit ab homine diligi requiram. Si quem vere diligimus & vera ei amicitia conjuncti ſumus; res omnes, fortunas noſtras, conſilia & auxilia illi tamquam nobiſmetipſis communicamus. Quis enim medicus alicujus infirmi amicus eſt, qui mox, quantum per artem poterit, non curet eum ſanitati reſtituere? Si cujus oppreſſi vel pauperis aut novitatem patientis, aliquis potens ac ſapiens amicus ſit, amico ſuo ſuccurrere, conſulere, opem ferre, & opportune providere non differt. Verus enim amicus non poteſt nec ſe, nec ſua ullo pacto amico indigenti ſubtrahere aut denegare. Quod ſi amicus homo comparatione Dei impotentiſſimus & imperfectiſſimus; talem amici ſui curam habet; quid de omnipotenti Deo aliquem diligente exiſtimare debemus? Hinc ipſe Salvator inquit: *Si ergo vos, cum ſitis mali, noſtis bona data dare filiis veſtris, quanto magis Pater veſter qui in cœlis eſt, dabit bona petentibus ſe?* Cui igitur iſta conſideranti grave videri poterit, mandata Domini ſervare, cum hinc ejus amicitiam promereatur, ut ipſe inquit: *Vos amici mei eritis, ſi feceritis quæ ego præcipio vobis?* Quod ſi veræ amicitiæ lex eſt, ut amicorum omnia communia

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433

ANNO CHRISTI 1433

munia ſint, longeque liberaliter ac perfectior amicus Deus ſit quam homo, conſequens eſt ut omnia ſua quæ innumerabilia ſunt, quin immo & ſeipſum largiatur dilectis ſuis, quibus etiam pacto infallibili pollicetur Dominus: *Si manſeritis in me, & verba mea in vobis manſerint, quodcumque volueritis petetis, & fiet vobis*. Quis hoc audiens non expergiſcatur? Sed quis non ardeat totus, hæc quæ ſequuntur diligenter attendens? Inter humanæ amicitiæ voluptates, illa præcipua videtur, amici præſentia: Sed hæc inter homines pro minima parte fieri poteſt. At ſi cui eſt amicus Deus, continua eum præſentia fovet, reficit, conſolatur. Inquit enim: *Et ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus*; nec ſicut homines pro ſe ſolent, Dominus apud dilectos manſionem otioſam, ſomnolentam, aut inutilem facit. Loquitur enim continue ad cor hominis, & animæ dilectæ ſanctas ſemper cogitationes inſpirat. Unde propheta regius dicebat: *Audiam quid loquatur in me Dominus, quoniam loquetur pacem in plebem ſuam*. Vocatus autem non obmuteſcit, nec opem differt, ſed repente *Ecce adſum* reſpondet. Ejus vero oculi ſuper dilectos ſemper vigilant, & aures ejus ſunt ſemper intentæ, ſi quid dilectus petat Unde ſcriptum eſt: *Oculi Domini ſuper juſtos, & aures ejus in preces eorum*. Sic autem ſedulam & continuam dilectorum ſuorum curam habet, ut eos ſub umbra alarum ſuarum protegat, ſcapuliſque obumbret, & ſcuto potentiæ ſuæ circumdet eos; qui ſi forte cadere viderit dilectum ſuum, ſtatim ne ſe offendat, omnipotentem ſupponit manum. Quantæ igitur dignitatis, excellentiæ & utilitatis ſit hominem viſitari a Deo, & Deum apud hominem manſionem facere, quis digne queat exprimere? quis iſta diſcutiens, non in ſtuporem potius mentis quam in vocem laudationis poſſit erumpere? Quis ille Chryſoſtomus, aut Demoſthenes, aut Auguſtus, aut Tullius minimam etiam ſuavitatis particulam poſſet explicare, non ſolum quæ guſtando, ſed quæ talia cogitando ſentitur? O felicem hominem ſi tuam conditionem noſces! En ſervando mandata trahis Deum, ac factorem, moderatorem univerſi, ad viſitandum te, & non tantummodo ad viſitandum, ſed manducandum & cohabitandum tecum! O beatum domicilium talem habens viſitatorem, talem manſionarium, talem hoſpitem, quem ſi velis, potes ſemper apud te habere, dummodo ejus præcepta non negligas! Neque hoc Deo optimo ſatis eſt cohabitare cum amico ſuo, niſi & ipſum unum ſpiritum efficiat: Scriptum eſt enim: *Qui adhæret Deo, unus Spiritus eſt cum Deo*.

4. Sed ne ullus relinquatur querelæ locus, quomodo mandata ſua aſpera ſint, ea quæ ſuperius in genere expreſſerat de mandatis & præceptis ſervandis, nunc nominatim ſpecificat Dominus: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis*. Et, *hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem*. Supervacuum puto ratione vel auctoritate vel exemplis probatum ire quam utilis & neceſſaria ſit hominibus pax, quamquam ejus nomen dulce, & ſuave, ac jucundum, natura ipſa omnia venientia ad pacem inclinat. Nemo eſt qui non animo ſuo pacem, ut finem quemdam, non conſtituat. Speciale quoddam privilegium pax ipſa habet, ut ſecundum Auguſtinum a ſuo etiam contrario quæratur, quod ceteris non congruit virtutibus. Ipſi enim qui bella gerunt, ad hoc certant & deſiderant, ut pace tandem potiantur. Ita pax noſtra Deo grata eſt, ut qui eam quærunt, in filios ſuos adoptare dignetur; *Beati*, inquit, *pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur*. Et cum Dominus octo beatitudines nominaret, cuilibet præmia ſua conſtituens, ſolis pacificis nomen filiorum Dei, quod maximum eſt, conſcripſit. Honorabilius autem & multo dignius eſt fieri filium Dei, quam quævis alia poſſidere. Quantum inter Chriſtianos pax, unitas & charitas Chriſto noſtro fuerit cordi documentum, illud intimat datum diſcipulis ad prædicandum miſſis, ut quamcumque domum intrarent, primum dicerent: *Pax huic domui*. Sed & ſermo ille prolixus, quem poſt ultimam cœnam edidit ex hoc mundo tranſiturus ad Patrem, evidenter oſtendit, cujus omnia fere verba, nihil aliud quam pacem, unitatem & charitatem redolent. Multis enim modis id ipſum repetens Salvator noſter, non poſſe quaſi ſatiari videbatur: Modo, inquit, *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem*. Et, *In hoc cognoſcent omnes, quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis adinvicem*, modo. *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis*, modo: *Hoc eſt præceptum meum ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos*. Iterum atque iterum: *Hoc mando vobis, ut diligatis invicem*. Et tandem multa quæ dixerat uno verbo concludens, dixit. *Hæc locutus ſum vobis, ut in me pacem habeatis*. Convertenſque ſtatim ſermonem ad Patrem, orabat inſtanter, ut diſcipuli ſui unum eſſent, ſicut ipſi ſunt Pater & Filius. Et licet tunc acerbiſſima paſſionis inſtaret hora, cerneretque quod Judas & Judæi impii adverſus eum machinabantur, ac quanta ſibi parabantur ſupplicia, flagella & tormenta proſpiceret; nihilominus quaſi ſui oblitus, ſolum ad exhortandum pacem, unitatem & charitatem inter diſcipulos intentus erat. Multa balbutiendo dixi de pace & unitate; ſed pauca pro effectu hujus ſacri concilii, quinimo & pauciſſima pro effectu, quem mirum in modum deſideramus, ut nos & vos unum ſimus in unitate Spiritus in vinculo pacis.

5. Ex his ſacri evangelii verbis, reverendi oratores, edocti ſumus quid facere nos oporteat; videndum reſtat an ſic faciamus, & ſi quid impedimenti eſt, ut illud omnino de medio tollatur. Et primo ab hac ſancta ſynodo inchoandum reor, quæ prius pacis ſigna oſtendit. Deinde veniam ad vos, qui ipſam ſynodum æquis paſſibus ſequi nitimini. Hæc igitur ſancta ſynodus cupiens ſuper omnia diligere Deum & diligi ab eo; ſummopere curavit præcepta ejus ſervare, præſertim ea quæ pacis ſunt Nam præter cetera ſanctitatis opera, ob quæ congregata eſt, pacem in populo Chriſtiano pro viribus inquirit & proſequitur. Et quoniam ſuper omnem pacem, & pax & unitas eccleſiæ Occidentalis & Orientalis magis neceſſaria videbatur, omnem adhibuit diligentiam, ut illa diebus noſtris (fieret). Quamobrem duos oratores, reverendum patrem epiſcopum Sudenſem, & venerabilem magiſtrum Albertum de Criſpis hic præſentes, pro hoc ſancto opere uſque Conſtantinopolim deſtinavit;

& quamquam pro longitudine & rei gravitate per magnum temporum ſpatium vos expectandos cogitaremus, decrevimus tamen omnia potius ferre incommoda, quam tam ſalubrem & neceſſariam pacem negligere. Fecimus igitur, quantum in nobis fuit, exhortando, rogando, vocando & interpellando vos, ut ad hunc locum pacis pro ipſa pace proficiſceremini, prout latius ipſos oratores noſtros in Conſtantinopolitana urbe noſtro nomine referentes audiviſtis. Sed nec ſolum hoc egiſſe contenti ſumus; quinimmo propter præceptum Domini & charitatem nimiam, quam ad vos habemus, facere prompto animo nos paratos offerimus, quicquid ad hanc pacem & unitatem feliciter conſummandam neceſſarium ſeu accomodum viſum fuerit. Nunc de deſiderio & voluntate veſtra aliquid ad pacem dicam, & utinam tam digna, ſicut merita veſtra expoſcunt. Dediſtis & vos non parva indicia, per quæ vos divinis obtemperare mandatis, pacem & unitatem velle nobiſcum renovare ſatis cognoſci poteſt. Ut primum domini oratores noſtri Conſtantinopolim ingreſſi ſunt, tam ſereniſſimus dominus imperator, quam patriarcha, magna cum honorificentia eos ſuſceperunt. Lætitia quam patria veſtra in ipſorum demonſtravit adventu, honorque, munificentia, hoſpitalitas & tanta humanitatis officia, magnum perhibent animi veſtri ad pacem argumentum. Rogati poſt hanc imperator & patriarcha, ut oratores ad hoc ſacrum concilium deſtinarent, libenter aſſentientes, vos viros inſignes ad hoc ſanctum opus conficiendum deſtinarunt, deſignatoſque continuo navim aſcendere juſſerunt. Jamque diu applicuiſſetis, niſi procellæ maris & adverſus nimium ventus impedimento fuiſſent.

6. Ne autem longior mora ulla nobis ſuſpicionem poſſet ingerere, conſulte deliberaſtis dominum epiſcopum præmittere, qui veſtra bonæ voluntatis, veſtrique paulo poſt futuri acceſſus nos certiores redderet. Sed poſteaquam temporis opportunitas docta eſt ad hoc ſanctum opus, illico vos attingentes, non longitudinem itineris, non viarum diſcrimina, non terras ignotas, non denique plurima, quæ tam longe itinerantibus occurrunt incommoda formidaſtis. Et quamquam in via prædonum injurias, rerumque amiſſionem, plurimaque adverſa paſſi ſitis; conſtantia tamen animi ſemper retenta, huc quam celerius fieri potuit, Deo duce, applicuiſtis. Hæc omnia quam recentem promtumque ad unitatem animum habeatis, manifeſte ſignificant. Sed ex his omnibus impedimentis, difficilibuſque principiis ſpem unam feliciſſimi exitus utrimque concipiamus. Solet antiquus hoſtis, cum videt aliquid magni in eccleſia Dei inchoari, mille ad impediendum parare inſidias. Nobis autem plurimas dedit, & adhuc quotidie dare non ceſſat; ſed quo plures inſelix ipſe nobis laqueos intendit, plures certe triumphos adminiſtrat: & quo nos magis mergere fatagit, eo glorioſiores exſurgere nos facit Chriſtus Dominus noſter. Prævidebat, advenientibus vobis, poſſe fieri pacem in eccleſia Dei, cujus tantam intelligebat futuram utilitatem, ut ex nulla unquam pace tanta provenerit; proinde terra marique vos a ſancto propoſito deturbare conabatur, nunc poteſtatibus aetheris mare commovens, nunc raptorum ſævitia inſtigans, ut vos nullatenus ad locum pacis nobiſcum de pace conveniretis. Sed Chriſtus Salvator noſter ſponſam ſuam eccleſiam conſolari volens, & ventis ac latronibus fortiorem vobis animum tribuens, per varios caſus ac diſcrimina tandem incolumes ad hanc ſanctam ſynodum perduxit: pro quo ſuæ majeſtati ex toto corde infinitas agimus gratias, ſuam humiliter gratiam exorantes, ut hanc magna principia felici & optato fine concludere dignetur. Veſtro autem adventu mirum in modum gaudeamus omnes, veſtra etiam præſentia ita lætamur & exultamus, ut nemo pro quo tantum gaudii cepiſſemus, huc accedere potuiſſet. Utique cum iſte veſter adventus arrham quaſi futuræ unionis aſpiratus videatur, revertamur jam unde paululum digreſſi ſumus. Nos igitur ac vos cum plurima pacis indicia, magnumque unitatis deſiderium habuiſſe, habereque oſtendamus: omni conatu incumbere debemus, ut bonam hanc voluntatem & per operis evidentiam ad conſummationem uſque perducamus; majus, quod in hac ſit, eſt bona voluntas. Hanc utraque pars optimam ſe habere aſſerit, & ſignis evidentibus comprobavit; diſponamus jam manus ad reliqua, & quod reſtat, ſine intermiſſione & omni cum diligentia proſequamur. Veniamus jam prope oſtium, & illud manu tangendo pene aperiamus.

7. Quid ſupereſt, fratres dilectiſſimi, niſi ut alter alterum in unitate ſpiritus complectentes, iatroeamus cantantes: *Ecce quam bonum, & quam jucundum habitare fratres in unum?* ſed video in ipſo oſtii limine offendiculum quoddam, ſed forte pervium, neſcio quis verbalis forſitan differentiæ obex ſe interponit, & nos parumper ab ingreſſu retardat. Eja fratres in nomine Jeſu Chriſti & ſpiritus ejus, qui ſpiritus eſt charitatis & pacis, obſtacula illa quæcumque illa ſint procul amoveamus, ut plana & expedita via ingrediamur in dilecta tabernacula Domini virtutum; quænam illæ differentiæ eſſe poſſint, quæ ſanctam unitatem noſtram dirimere valeant? quis lapis offenſionis nos ejuſdem patris filios ab hereditate in teſtamento dominico nobis relicta tantopere commendata privare poterit? Abſit, fratres, abſit, ut Chriſti orationem pro unitate noſtra porrectam ad Patrem noſtra culpa, quantum ad nos invicem, faciamus irritam. Et quomodo diligere Deum & diligi a Deo poterimus? quomodo ipſe Deus pacis veniet ad nos, & apud nos manſionem faciet, ſi ſanctum pacis & unitatis præceptum non obſervemus? Chriſtus, ut inquit apoſtolus, eſt pax noſtra, & ipſe fecit utraque unum, & medium parietem maceriæ ſolvens, duos condidit in ſemetipſo in unum hominem novum, faciens pacem, ut reconciliaret ambos in uno corpore Deo, per crucem interficiens inimicitias in ſemetipſo; ipſe veniens evangelizavit nobis pacem his qui longe & his qui prope. Ipſe naſcens annunciavit nobis per angelos pacem. Ipſe prædicans docuit nos, pacem, ipſe moriens reliquit nobis pacem. Et nos qui dici volumus diſcipuli ejus, & Chriſtiano nomine gaudemus, poterimus quacumque occaſione pacem non colere, & unitatem eccleſiaſticam negligere

8. Con-

8. Conſideremus in quam parva re differamus & in quot & quibus convenimus, erubeſcendum erit, quod inter nos diſſidium amplius hoc patiamur. Utrique fatemur unum Deum Patrem & Filium & Spiritum Sanctum, tres perſonas in unitate ſubſtantiæ, utrique tenemus Petri teſtamentum, utrique novum, plurimos ſanctos doctores tam Græcos quam Latinos utrique tenemus & approbamus. Impoſſibile eſt quin ex his plurimis in quibus unaniniter conſentimus elici non poſſit veritas. Impoſſibile certe arbitror per tot librorum volumina, quæ vel a Deo vel a Spiritu Dei per ſanctos patres ſunt condita, in quibus quæcumque ad ſalutem neceſſaria deſcripta ſunt, omnem quæ inter nos eſt differentiam evacuari non poſſe. Hæc veritas licet ſæpe declarata ſit, & poſtremo in Lugdunenſi concilio omnis ſublata diſcordia, nihilominus ſi quis adhuc ſcrupulus reſtat, ſi quis ampliorem declarationem efflagitat, ecce ſancta noſtra mater eccleſia hic in Spiritu Sancto congregata, paratam ſe offert, juxta doctrinam S. Petri, omni poſcenti de ea, quæ in ſe eſt, fide reddere rationem cum omni charitate & manſuetudine. Et quoniam nihil nobis tam eſt curæ, nihilque magis cordi noſtro infixum hæret, quam ut omnes qui Chriſtiano nomine cenſemur, ſolliciti ſimus ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis. Et ſicut unus eſt Chriſtus, & una Chriſti fides: ita ſimus in una fide, idem Chriſti corpus. Idemque per charitatem Chriſti, qui animam ſuam pro nobis poſuit, ac ſuum pretioſum ſanguinem quo nos redemit, ex toto corde noſtro, ex tota anima noſtra, ex tota intentione noſtra vos hortamur: vos rogamus & obſecramus, ut a modo id ipſum ſecundum apoſtolum dicamus, & non ſint in nobis ſchiſmata, ſed ſicut ſumus Chriſtiani, ita ſimus uniti & pacifici ad invicem Chriſtiani. Nos pacem & unitatem in Chriſto vobiſcum & omnibus hominibus habere deſideramus & quærimus. Pro hac pace & unitate, nullum laborem, nullum opus reſpuimus; pro illa, ſi opus ſit, exemplo Salvatoris noſtri nos ipſos & animas noſtras impendere & ſuperimpendere parati ſumus. Similique modo & vos & omnes homines facere optamus, alioquin qui ſecus fecerit fruſtra Deum colit, fruſtra Chriſtianus eſt. Nihil ſibi homines, * nihil ſibi jejunia, nihil eleemoſynæ, nihil denique ipſa martyria, ſine charitate & unitate eccleſiaſtica, ſecundum apoſtolum prodeſſe poterunt; id ipſum vos eſſe facturos quod nos facimus, ex multis, quas ſupra memoravimus conjecturis ſperandum eſt, quod ut faciatis præceptum domini de pace & unitate vobis neceſſitatem imponit ſalus animarum, quæ extra eccleſiæ unitatem eſſe non poteſt. Vos arctat ſanguis Chriſti pro eccleſia effuſus, ita vos agere reddit obnoxios, promiſſiones Domini ac præmia vitæ æternæ ad hoc ſanctum opus vos merito debent allicere. Sed & quis erit ille tam impius Chriſtianus, cujus ad compatiendum & ſuccurrendum viſcera numquam ex hoc diſſidio apud inimicos patiuntur nominis Chriſti. Dirrident enim Chriſtianam religionem Judæi, Turci, Sarraceni & alii infideles, quam ſic in fide diviſam conſpiciunt; & cum eirin allo detrahere nequeant, pro hac

ANNO CHRISTI 1433

* f. oratione.

A

B

C

D

E

anta diviſione blaſphemiis lacerare & maledictis diſcrepant. * Et quam unitam formidant, ſic ſciſſam contemnunt ac nihil faciunt. Multi procul dubio ad orthodoxam converterentur fidem; ſed videntes nos invicem de variis certare dogmatibus, adverſiſque diſcrepare opinionibus, in ſuo errore perſeverant. Neſcientes quos eligant, quibuve magis adhæreant. Heu! quam ingemiſcendum pariter & erubeſcendum, quod cum nulla infidelium ſecta ita pacem & unitatem ſicut lex noſtra præcipiat: apud nullos tamen minus quam apud Chriſtianos pax & unitas in credendo ſervetur. Quodnam eſt hoc opprobrium, quod ipſi infideles in erroribus & ſuperſtitionibus ſuis pene conveniant omnes qui eandem ſectam tenent, & nos veram fidem colentes, eademque veritatis principia recognoſcentes, ſic inter nos varie diſſentimus? animarum præterea perditio, quas multis modis infideles pervertunt, nonne unionem mutuam vobis perſuadere debent? Numquid non in extremo Dei judicio ſanguis, noſtra culpa ac deſidia ... peremit de manibus noſtris exigetur, cum multis malis poſſumus & negligamus occurrere? Heu! quot ſingulis annis filios etiam perdit, qui in manus deductí infidelium fidem catholicam abnegare coguntur.

9. In ultimis rerum temporalium detrimenta, corporumque perioula dicenda reſervavi. Hæc enim quis oculis conſpiciuntur, magis cogitare magiſque horrere ſolent. Poſt hoc * exactandum diſſidium in eccleſia ortum, quot quantaque damna, injurias, perſecutiones, contumelias a Turcis, Tartaris, & Sarracenis, nobiliſſima Græcorum patria quadringentis fere annis paſſa ſit, & quotidie proh dolor! amplius atque amplius patiatur, ad quantum exterminium eccleſias orientales barbaricus infidelium furor deduxerit, quis referens a lacrymis ſe temperet? quot oppida præclariſſima, quot urbes inſignes diſruptæ ſint & ſolo æquatæ? quot numeroſæ gentes, quot populoſæ provinciæ a veſtigiis deletæ? quanta quoque depopulatio ac ruina in orientali plaga hinc ſequuta ſunt? quam horribili ſervituti & jugo tributario Chriſtiani orientales ſubjiciantur, & quam proximo periculo extremæ proditionis ceteri qui reſtant, & quidquid ſupereſt veſtrorum populorum ſubjaceat quis neſciat? quis ſciens non fleat? & quis flens non provideat? Præter hæc liberalium artium, aliarumque ſcientiarum ſtudia, quæ illa in patria quondam copioſiſſime florebant, nunc penitus deſerta videntur, & ubi ſeminarium olim litterarum erat, & omnis eloquentiæ & ſapientiæ fons, quid modo ſuperſit vos melius noſtis. Horum omnium diſſidium iſtud fuiſſe cauſam communem & omnium ſcandalorum. Sed omnium horum reparatio ipſa veſtra nobiſcum unitas judicio omnium futura extimatur. Nullum his calamitatibus facilius eſt remedium, quam ut omnes qui Chriſtum colunt, in eadem fide nectantur unitate, & alter alteri ſint fratres, invicem opem ferant, & mutuo ſubſidia miniſtrent ad adjuvandum vos, pellendumque de Græcia Turcos, certatim concurrant; quinimmo reconciliationis fama ita illos attonitos reddet, ut deſperare cogantur an terra veſtra poſſe amplius immorari. Convocabimus reges, duces, & principes,

ANNO CHRISTI 1433.

* f. discerpunt.

* f. execrandum.

Supplendum aliquid est

& omnem populum Chriſtianum. Sed & non A
ANNO CHRISTI 1433. vocati ultro ad veſtra præſidia confluent. Nemo erit qui quicquid roboris ac virium poterit veſtræ genti non conferat.

10. Videor poſt hanc unitatem videre non longum affuturum tempus, quo priſtinæ gloriæ & libertati tota reſtituatur, decus, dignitates & ornamenta majorum recuperabit, & fiet, Deo diſponente, Græcia illa quæ felici tempore olim florebat, tanta denique Latini ac Græci charitate copulabuntur, ut inter ipſos ac Germanos fratres, nihil pene interſit: ita ut nullum quodammodo inter eos fuiſſe quondam diffidium videatur. Quis tunc tam diſertus ullo dicendi genere explicare illam poterit lætitiam ac jubilationem, quam ſancta B mater eccleſia ex optata filiorum unione ſuſcipiet? vix corda hominum tam grande atque inſolitum gaudium intra ſe capere poterunt, omnes ad cœlum levabunt manus, magnificantes & benedicentes Dominum, qui his noviſſimis diebus populum conſolari dignatus eſt. Nemo præ gaudio a lacrymis continere poterit, talem intuens ſucceſſum, quo nullus a principio naſcentis eccleſiæ utilior atque optabilior viſus fuit. Et quanto diutius ac pernicioſius hoc conſtat fuiſſe divortium, tanto reconciliatio gratior jucundiorque æſtimabitur. Et quemadmodum nova humo revireſcente, omnia quaſi ridere videntur; ſic inter nos pace compoſita, tota Chriſtianitas reflo- C reſcet, & nimio quodam applauſu jubilabit. Ipſa quoque mater eccleſia, quam pro tam diuturno filiorum diſſidio nimius mœror in decrepitam ſenectutem adduxerat, pro tanta felicitate ad ſecundam adoleſcentiam revertetur. O quam glorioſum erit tunc eſſe Chriſtianum! O quam longe lateque fides orthodoxa palmites ſuos diffundet! quantus hinc Chriſtianæ religioni redundabit honor, decus, ac gloria! quantuſque timor & pavor adverſariis ſuis, ſi diebus noſtris hæc facere dignaretur Deus! O ſi hunc optatiſſimum diem oculis noſtris umquam intueri poſſemus multos fore non ambigo tam ex hoc cœtu, quam ex reliquo eccleſiæ corpore, ſic hujus unionis deſiderio accenſos, ut poſt illam vix momen- D to ſupervivere optarent, dicentes cum ſancto ſene Simeone: *Nunc dimittis ſervum tuum Domine ſecundum verbum tuum in pace: quia viderunt oculi mei ſalutare tuum*. Unionem eccleſiæ igitur accelerandam, fratres, & ſicut faber calidum ferrum malleo ſuper incudem percutit: ita nos ardentiſſimum ac ferventiſſimum deſiderium noſtrum ad conſummationem optati operis ſine mora convertamus.

11. Ut iſta igitur cogitetis, & cogitantes opportune provideatis, etſi omnia quæ prædiximus, & quamplura quæ pro veſtra ſapientia poteſtis, vos excitent & admoneant; nos nihilominus pro Chriſtiana charitate id ipſum iterum atque iterum ſollicitamus, rogamus & obſecramus, quod ſi feceritis, prout ſperamus, veri eritis cœleſtium præceptorum conſervatores, ut Deum ipſa diligere & ab eo diligi comprobabitis, qui veniet ad vos & manſionem apud vos faciet, hic per gratiam, & in patria cœleſti per gloriam, quam Jeſus Chriſtus nobis & vobis & omnibus Chriſtianis largiri dignetur, qui vivit cum Patre & Spiritu ſancto benedictus in ſæcula. Amen.

ANNO CHRISTI 1433.

RESPONSIO,

Præſatorum ambaſſiatorum, ſacro concilio Baſileenſi facta.

D. p. 684.

1. PRimum quidem, o ſacroſancta ſynode, de gloria & laude veſtra dicturus, a Deo immortali auxilium invoco & favorem, præcipue cum ea laus ejus communis ſit, ut quicumque de ea dicat, multum a dignitate veſtrorum operum deficere neceſſe ſit. Immo ſi antiqui clariſſimi oratores, & qui hac noſtra ætate vivunt, adeſſent, dignam veſtris geſtis orationem nequaquam haberent, & multis fortaſſis & ornate dicerent res a vobis bene geſtas. Neque illi omnes conatum oporteret meo arbitratu dicere, cum tanto veſtris operibus atque geſtis omnium oratio ſit inferior. Cum igitur hæc multis attenderem, quid mihi eveniet, parvam in dicendo vim habenti? Præterea cum enim nondum corpore bene valeam, & vix jam a longo & diuturno morbo liberatus ſim, quin etiam adhuc reliquias malæ valetudinis aliquas fero. Sententia enim philoſophorum eſt & vera, animas hominum, ſi corpora patiantur, una quodammodo cum illis pati. Propterea vos omnes oro, ut patienter & æquitate animorum hanc meam orationem audiatis, nihil ſimilem rebus a vobis geſtis. Nam parum in exercitatione dicendi expertus ſum, & ea eſt magnitudo dignitatis veſtræ, ut non modo dicere, ſed vix eam inſpicere totam poſſim. Quam enim ex rebus, quas a primis ſæculis admirari, in nobis aliquis inſpiciens, non inveniret virtutem, quæ Dei eſt, & magnorum virorum, qui ad Deum cupiditatem interdum quæ Deo ſimiles efficiuntur, & ſine qua nihil viro dignum effici poteſt? Qua ratione & ſecundum ejus naturam vivere vult, quam etiam ſolum ex rebus omnibus ſi acceperint homines, ſimiles Deo quodammodo fiunt, quam præterea eos qui etiam poſſident, cœlorum cives eſſe demonſtrat. Ubinam quiſpiam viros virtute præditos plures videat, quos ſingulos ſingulatim conſideret? Ubi elegantiores ſimul animos? ubi magis pullulantes virtutes floreas, ut de phœnice propheta dicit. Quid hic apud vos? qui omnem orbem tamquam alia apoſtolorum ſocietas hic congregata, & certamen maximum aggreſſi, alios quidem devios & aberrantes dirigere ſtudetis, & ad primam fidem reducere, & pietatem in aliis, qui quamvis recte & divinis antiquorum patrum legibus & apoſtolorum vivant, quos uſque modo, quos puto ab uno & eccleſiæ ſanctæ corpore longitudo temporis diviſit, & non parum ad invium alienavit, immo in tantum malitiæ principes alteros contra alteros inſti- E gavit, ut verbis invicem quandoque ſcriptiſque pugnaverint, omni animo intenditis. Hinc ipſum abalienationis verbum ſanare & corrigere, cum & legatos ad illos miſiſtis, omnium puto bonam honeſtamque pacem & concordiam cupientes, quia unum eccleſiæ Dei corpus per multorum annorum ſpatium olim gaviſa eſt, quamquæ diabolus ſcidit & diviſit. Et quamquam ab eccleſia orientali ſæpe pro

ea

eo legati miſſi fuerint, nullam tamen tempus adhuc tam magnum ac tam egregium opus videre potuit, ſed vobis, ut videtur, ſumma virtute & ſapientia præditis, res ipſa ſervabetur, qui omni ratione unitatem vultis, volentes ut id fieret ſtuduiſtis, ſtudentes ut eumdem veniremus locum feciſtis, ad quem venimus, optimo & expectato fine, auctore Deo, res concludetur. Quod ſi ad laudabilem finem veſtra providentia venerit, quis digne laudabit promptitudinem veſtram? quis ſtudium? qui in eumdem locum veſtrum omnem conventum, qui ex gratia Spiritus ſancti intuemur, tantum quantum etiam laudis habet, quod a ſingulis patria relicta in aliena civitate, quaſi in propria domo longam & diuturnam diuturnitatis moram ad hoc maximum & clariſſimum opus, cum hanc veſtrum conventum tanta animorum æquitate unitum, ut acceleretis, & pariemini moram, hortaturus, rogaturus, obſecraturus ſim quod quidem paulo poſt & ſuo tempore faciam.

ANNO CHRISTI 1433.

2. Non hoc quod ſuper utilitate Chriſtiani nominis conduceret omiſiſtis, non jura, non æquitates, non ritus, non conſuetudines, non leges. Omnia enim quæ Chriſti eccleſiæ conferunt, quæ civitatibus, quæ populis, quæ generi hominum, divina quadam providentia, divina induſtria tractatis. Nam divinum id vere eſt opus. Horum aliqua quidem opportune compoſuiſtis, alia ut componatis in manu ſunt, reliqua corrigere eſtis futuri. Quiſnam igitur maxima & divina veſtra opera digne laudabit? quippe ſi quis tam claram, tam ſplendidam, tam ardentem vocem haberet, ut clamans ubique & finibus terrarum audiretur; numquam, quantum oportet, famam laudis & gloriæ veſtræ extendere poſſet: quæ tam ampla, tam laude digna, tam Deo grata geſta veſtra ſint, ex certo nullum tempus, ut reliqua humana ſolet, abolebit. Ac primum quidem quantum paci hominum ſtudeatis dicam, ac quam mira induſtria, magno certamine, & diligentiſſima cura aitimini: qui omnem mentem, omne ſtudium intendentes, maximum hoc & ſacrum pacis opus per omnem orbem firmare, & ſtabilire vehementer quadam innata animi cupiditate deſideratis. Poſtea & alia fabri .... non quantum ſapientiæ miſit vobis aut ingenii, non quanta elegantia ſacræ theologiæ munus habeatis; non quia perſpicacia & a civitate jus vel civile intelligatis vel exerceatis pontificium, non quanta Dei muneribus & loca ſcitis & videtis, ſed quantum perſonæ videatur poſſe concedere tempus, & quantum cura in dicendo jus valeat.

3. Pax magna quædam res, magnum quoddam nomen, angelicas cœleſteſque virtutes continet, una, & prima, & magna deitatis luce circumvolantes, quæ divino illo & miro nutriuntur cibo, ſplendeſcere ſcilicet aptiſſima civitate. Hæ pace colligantur, & vivunt charitatis modo. Pax enim mundum rerum intelligibilium continet, quæ magis propinquos unitoſque, in luce divina, quæ nec dici poteſt, nec addiſci. Pax cujuſquam magni boni, quæ & operis eſt factrix & conſervatrix. Diſcordia e contra, quæ diviſionem, ſchiſmas & litem aſſidue machinatur; non illum quidem invisibilium rerum mundum, & ita ut tantum erat, ſplendentem reliquit; immo quædam, quæ prima luce fulgebant, obſcura fecit, & illic multas virtutes extraxit, quæ poſtea malorum operum auctrices factæ ſunt. Extractus eſt qui eo tempore malitiæ dux fuit & poſtea perpetuo. Sed advertite ad hunc iſtum mundum, quem videns, qui diverſis compoſitus elementis, ſi nulla qualitatum ſuperabundet, pax & ordo in luce & quiete continet totum æquitate quadam omnibus quoad Dominum: cum diſcordia, confuſio & contentio in illum venit; tunc ſuperat turbo, & totius quaſi diſſolutio fit & perditio, ac pulcherrimum & expectatiſſimum hunc mundum deformitas quædam poſſidet & obſcuritas, nec inſpici quidem omnino poteſt; ſed deſcendimus ad parvam mundi partem, hominem ſcilicet, maximam vero, & reginam & principem rerum omnium mundanarum, ut Deus juſſit. Hic enim cum id quod in ſe eſt ſtruat, & æquitatem animi & ſtatum non omittat, pacem vero ſtabilem firmamque tenet, tunc maxime ſocietati angelorum fit ſimilis, numero atque ordine ambulanti. Cum vero a ſeipſo decidit, pugna ac lite vexatur: quæ ſi parum creſcat, rationem omnem ab illo diffugit, magnumque animarum & tribulentium facit, qui phantaſiis quibuſdam obſcuris ſimilis, vacuum ſe in omnibus & ſine firmitate demonſtrat. Verum inſpiciamus quæ res, qualiſque pax ſit. Pax certe ſua quadam pulcritudine ferme regna ſecurat; pax reſpublicas quæ populos gubernant, ſervat; pax quæ civitates, quæ nobilibus eximiiſque viris reguntur, ſervat, & omnem alium juſtum principatum. Pace urbes & creſcunt & ornantur, qua magnum incrementum efficitur & ſubditis & principibus. Hæc villas & domos conſtruit, hæc deſolatas diruptaſque terras habitat, hæc incultas relictaſque colit, & omne quicquid inſpicit augmentat, & ad magnam felicitatem venire facit; & ut multa de paucis dicam, quicquid pulcherrimum & ſublime eſt, hac factum conſtructumque fuit, ſine qua nihil in hac vita rectum ordinatumque eſt. Inimicitia & diſcordia e contra, bella ſuſcitant & conſtituunt. Ex bellis oriuntur cædes, ex cædibus deſtructio ac perditio fit hominum, villarum, civitatum, & rerum omnium publicarum. Venit etiam & ad bruta animalia: nam & una cum hominibus patiuntur & illa. Quid magnos lætoſque habentem viros urbem Trojanam deſtruxit? nonne pugnæ & diſſidia? Babyloniæ vero illum turum, eminentem, clariſſimum & fortiſſimum murum, nonne hæc diruit? ſacram Jeroſolymæ civitatem, nonne hæc demolita eſt? nonne hæc etiam omnium fere Judæorum genus captivum ad Aſſyrios duxit? Nonne hæc Aſſyriorum, in Italia civitates olim claræ ab hac diruptæ, adhuc incultæ deſertæque manent? Vidimus non multum ab hac Gallium florentem, nunc aſſiduis Britannicis bellis ac diſcordia deflorere, quaſi videmus & duos illos maximorum Chriſtianorum principatus frequenti bello & inimicitia deteri. Væ ubi hæc dominatur. Nonne ad interitum quaſi omnes res vertit? Hæc omnia quæ dixi, & antiqui libri & moderni, & quæ appellantur tragœdiæ & hiſtoriæ, vera eſſe probant.

ANNO CHRISTI 1433.

4. Quibus cauſis, o ſacer ſancteque cœtus, ani-

☞ animis veſtris Spiritus ſancti gratia firmatum A
ANNO CHRISTI 1433. eſt, ut omni orbi pacem pontifex, & magno tempore certetis hoc tam magnum bonum omni hominum generi diſtribuere, memores quod Chriſtus nullo alio nomine ſe appellavit, non omnipotentem, non factorem, non rerum futurarum cognitorem; horum quidem nomen nullum dixit, ſed pacis & amoris. Ego, inquit, pax ſum, ego ſum charitas. Hanc ſacram & ſanctam Domini vobis ſententiam imitati, omni cura Chriſti pacis ſtudetis, tamquam ipſius pacis creatoris diſcipuli & pacis magiſtri: quam quidem, ut dixi, omni hominum generi & cupitis & aitimini firmare.

5. Doctrinam vero, quæ a Deo dicitur eſſe & eſt, & quam homines per gratiam adipiſcuntur, quamvis ingenium multum conferat, non ſuperficie, & ſummatim, ut annoſtra dicitis, accepiſtis, ſed profunde & penitus ſcientiam adepti, ſacra ipſius arcana ſcrutantes, tantum in ea re excellitis, quantum humano ingenio dari concedique poteſt. Cujus ſummitatem ſeu ſapientiam ſeu ſapientiæ amorem illam appellas, ubi tantum invenies, quantum in theologia, in qua qui eruditi ſunt & ſecreta noſcunt, & quantum in legibus ac ſacris ac divinis canonibus ſit, de quibus inter vos diſputatis, accipit, quam excellentiam quam inde habent, noſcunt etiam & perfectas Spiritus ſancti gratias, & ſecretorum completam virtutem; horum omnium vos & inſpectatores & magiſtri eſtis. Quibus igitur, quantum in vobis, in his rebus aut ſtudium, aut exercitium, aut diligentia, aut doctrinæ perfectio fuit, immo ſemper utilitati Chriſtianorum ſtudetis. Quiſquis igitur digne in his quæ dicta ſunt ingitu divino veſtram laudabit ſapientiam, & omnis quicumque eam rem aggredietur, deficiet. Sed quoniam res geritis & miras & optimas, quibus laudes minores, ſicut neceſſe eſt oratoribus illas aliquo modo prædicare, quantum eis id facere poſſibile eſt; ſed auxilietur & conducat divinus ille David ad hanc veſtram laudem. Audite & omnes gentes, auribus percipite omnes habitantes terram, ut gaudeatis lætitiam & gaudium exultationis, in qua hæc ſacroſancta congregatio, & facit & vult pacem & concordiam, quæ virtutum ſumma. Acceleratis enim & magna cura ſtudetis, ut Græci Romanis uniantur, unumque corpus & membrum facere, & eccleſiam Chriſti, quam ſuo ædificavit ſanguine, inclytiſque miraculis & ſignis, ut Deus illam firmavit & ſtabilivit, ac pacem & charitatem dans diſcipulis ſuis, apoſtolis mandans, ac figens illam ſub domini Petri confeſſione, ipſi & cum ipſo aliis apoſtolis Spiritum ſanctum immiſit, cum circumeuntes omnem orbem uniti ſunt, pacem ſingulis eos accipiendo porrigentes. Hæc eccleſiæ Dei muros, annos ut puto, tenuit mille & plures, poſtea neſcio quo pacto inſtigavit, cum invidus ille & malorum omnium princeps advenions diſcordia quædam in eccleſia Dei nata eſt, cauſis neque probatis neque arduis, neque alterutram partem multum tangentibus. Suſcipiens igitur ſchiſma & tempus, & opportunitatem ſibi ſociam inveniens (illa enim tempeſtate Græci diſcordia civili laborabant) animos utrorumque ſauciavit. Poſtea, currentibus annis multis, hujus ſancti & excellentiſimi patris, pacis ſcilicet, memor fuit, & ſi meminerit, non generoſe quidem. Atque uſque hanc noſtram ætatem, & majus & clarius ſchiſma duratum eſt, ac per parvum nonnumquam interea tempus hæ utræque partes conjunctæ fuerunt. Poſtea iterum pejora prioribus illa viſa ſunt, ac omnem orbem temporis prorogatio ignorantiæ & obſcura quadam nube complevit, tantamque ad invicem litem & contentionem ſuam peravit, ut altera alteram partem aliud a recto ſentire putet, & nullam rectam firmamque credere eorum opinionem, in quibus altera firmaretur; ſed utramque ſolam ad ſententias ſuas inſpicere, nihilque omnino animadvertentes ad magnum unius eccleſiæ corpus. Nunc vero ſacro & ſancto Spiritu animis veſtris inſpirante, huc ad hunc ſacrum locum convenit quicquid optimum & excellens in eccleſia Chriſti eſt, quicquid in virtute, quicquid in ſapientia ac intellectu, quicquid in arte ſacræ theologiæ, quicquid in alta doctrina etiam, & ſi dicam, omne in rebus optimis præſtans ac menti fixum habetis, partes jam pridem diviſas conjungere ad pacem, & ad unitatem eccleſiaſticam Chriſti reducere, atque in unam, ut olim fuerat, reſtituere.

6. Quamobrem ad ſereniſſimum Græcorum imperatorem & ſacram eorum eccleſiam legatos miſiſtis, non parvum itineris laborem paſſos, longi quidem & difficilis. Sed ſæpe pro hac Græci pace quoque legatos miſerunt: verum neſcio quo pacto nihil apud illos ad quos miſſi fuerant, conficere potuerunt. At non parva Chriſtianorum multitudo eſt, quæ Græcorum eccleſiæ ſubjicitur. Nec tenue Græcorum genus putetis: ipſum tamen forte multos jam annos quaſi obſeſſum a magno principatu, hominum multitudine diminutum quidem eſt, & infortunis multa paſſum, ſed non omnino diſruptum aut concuſſum, ſervat enim ibi adhuc partem Dominus. Nam Peloponeſſus omnis Græcorum imperio ſubjecta eſt, & Lemnos & Imbras, & juxta Conſtantinopolim major Thraciæ pars, ac etiam, exceptis dominis & quibuſdam principibus, Cergyrmus quam Corcyram appellant, Cephalonia, Zacynthos, Uhata, Leucas, Euboea, Cychades inſulæ, Creta, Rhodus, Cypros, Chios, Locris, & ſi quæ eſt alia in mari Ægeo inſula, & in Europa Epirus, Illyricum, Achaja, Phocis, Bœotia, Attica, Macedonia & reliquum Græciæ; hæc omnia a Græcis inhabitantur. Paucis tamen quibuſdam in locis Turci commixti ſunt. Sunt etiam ſuperior & inferior Miſia, magna hominum multitudine habitata, qui omnes eccleſiæ noſtræ obtemperant, ac in Aſia principatus omnis barbarorum eſt, in multis tamen locis Græci habitant. Eſt & Cynaren non parvus, inſerti ſunt præterea reges non pauci idiomate diverſi, qui Græcorum eccleſiæ obediunt, ſcilicet Iberum, Regium & Ebazanum, & præter hæc Cethonum & Albanorum, Certanorum etiam & Gothorum; nec non Moldoblachia, & ea quæ magna blachia appellatur ac Tribalorum, & juxta reprobatos montes Raiſuthum maxima reſpublica, & magnus Raſſiæ qui magnus appellatur rex; multique alii parent Conſtantinopoli; tot ſunt & plura noſtris obtemperantia.

tis. Sed vos ego, cum virtus veſtra non aliter ac ſolis radii reſplendeat, oro atque obſecro, ut hoc ipſum veſtrum ſtudium & cupiditatem, quam Spiritus ſanctus vobis largitur, tradere accelleretis, nulli rei parcentes, quæ divinæ eccleſiarum unioni conducat: ut una exiſtens, ut olim, eccleſia, & Latinorum eccleſia ſit; & Græci e contra ad Latinorum eccleſiam veniant cum charitate & amore; ac alii cum aliis in maxima lætitia & fructu bonorum, ſicut tempore antiquo fieri ſolebat, opera ſtudentibus, adeo quidem honores & coronas ſimiles illis quæ olim datæ ſunt ſanctis patribus antiquis, qui magnam curam, magnamque diligentiam habuerunt pro eccleſiæ unione ac ſtatu, pro qua mille labores & certamina ſuſtinuerunt, nequaquam ſibi ipſis parcentes, immo omnem moleſtiam, omnem laborem pro ea re lætitiam putabant & gaudium ab hominibus vero qui nunc ſunt, & qui futuri vivent, gloriam immortalem adepti eritis. Semper enim habebunt uniuſcujuſque ſtatuam ante oculos multo majorem ea quæ apud Rodios erat, quam illi Phrodo ſtatuerant. Cui ſimilem a principio ſæculorum hanc uſque ætatem mille humanæ manus facere potuerunt. Sed quid ſtatuam manufactam dico? ſtatuam, inquam, habebitis, quæ cœlos tanget, quæ ab oriente videbitur uſque occidens. Quas ob res, reverendiſſimi, divinam ac ſanctam celſitudinem veſtram [illegible] ut hoc certamen, quod vos pro pace & unione tanto ardore, tanta animorum cupiditate propoſuiſtis, laudato frui omnium, quamprimum fieri poterit, dare ſtudeatis, ut ſtatim mercedem ac merita, quæ modo dixi, & a Deo accipiatis & ab hominibus, ut vero gaudio, & quod ſacros viros deceat, gaudeatis. Ad hoc quidem, reverendiſſimi & digni patres, vobis edicta ſunt; ad ea vero quæ dicta fuerunt nudius quartus a reverendiſſimo in Chriſto patre & domino meo legato, viro quidem eruditiſſimo & meritiſſimo, ac noſtra ætate exemplo multis, longis quod utar laudibus neceſſe eſt, pro ejus ſingulari eloquentia & doctrina, quod brevi temporis ſpatio fieri non poteſt. Res enim magnis ornari laudibus debent, quæ longo egent tempore, ac vi & otio in dicendo non parva. Sed, ſi Deus dederit, orationem pro illa faciam opportunam.

ANNO CHRISTI 1433.

Explicit.

Deo gratias

PROPOSITIO DOMINI ABBATIS

Cauchenſis ambaſſiatoris ſacri concilii, ad Venetos, &c.

B, p. 650. ILluſtriſſime princeps ac magnifice domine, ad tuæ celſitudinis præſentiam ſacrum Baſileenſe concilium in Spiritu ſancto legitime congregatum, reverendum in Chriſto patrem ac dominum, dominum meum (a) Uticenſem epiſcopum & me, quamquam immeritum & indignum, in ejus ſocietate ſuos oratores tranſmittit, eidem offerens una cum præſentibus litteris, ſalutem optatam & omnipotentis Dei benedictionem. *Lectis litteris* &c. Illuſtriſſime princeps, Sacroſancta generalis, &c. veritatem ipſius ſacroſanctæ ſynodi dictæ tuæ celſitudini exponendam nobis commiſit; & quamquam in præſentia domini mei præfati hoc mihi in his aperire non liceret, de ejus præcepto tamen, cui obedire teneor, hoc facio ſperans quod ſupplebit, prout ſibi placuerit, defectus meos. Pro veritatis igitur ipſius ſacri concilii oſtentione nec non exponendorum aliquali breviſſima introductione, aſſumo mihi verba ſecundi Paralip. cap. XIX ſcripta. *Non eſt mea pugna, ſed Domini*, pro quo facit cap. *Omni* XXIII. q. V. Locuturus pro publica populi Chriſtiani utilitate & præfati concilii veritate, opus eſt mihi ut perſonam privatam exuam, & induam publicam, & tam publicam, ut omnes apprehendat, & nemo ab ejus juriſdictione eximatur. Ideo in perſona ſacri præfati concilii verba præfata aſſumo, quod non eſt noſtra pugna, ſed Domini. Et quia ſecundum leges poſitivas licitum eſt pugnare pro patria, & pro ſervitute vitanda, quorum pugna, etſi aliquo modo poſſet declinari, potius tamen eſt hominum quam Dei, lex enim evangelica cedere jubet frequenter in iſtis. ſed ubi cadit ſtatus eccleſiæ, ubi perit cultus divinæ latriæ, ubi movet zelus juſtitiæ, ibi puto fore pugnam Dei, quia ibi agitur ejus principale negotium & inde cauſa. Cum autem hæc mala in præſenti pateant, debemus nos arma ſumere, ſuum autem erit pugnare. Ait enim ſacra ſcriptura *non eſt noſtra*, &c. ubi proponitur campus certaminis, apponitur manus juvaminis, oſtenditur modus conaminis.

2. Proponitur primo campus certaminis ad aggrediendum viriliter, cum ait *pugna eſt*, in qua debet homo habere ſe patienter, ne circumveniatur; confidenter, ne commoveatur, & potenter, ne dejiciatur. Perniciosum eſt enim pugnare ſine bono conſilio, præſumtuoſum eſt ſine Dei auxilio, & periculoſum ſine forti brachio; valet enim ſapientia circa primum, confidentia circa ſecundum, perſeverantia circa tertium. Cum enim affligitur Dei eccleſia, cum dejicitur divina juſtitia, cum confunditur Dei familia, Domini eſt pugna, qui debet pugnare, qui debet ſtare pro ſua familia ne deſoletur. Pro his enim omnibus pugnam aſſumit Dominus, ut in tertio pſalmo. *Dominus eſt aſſumtio noſtra*. Ex hoc enim claret modus ad aggrediendum feliciter, cum ait, *non eſt noſtra*, alterius enim eſt, actus ſuſcipere, hoſtes impellere, noſque defendere. Unde non eſt noſtra cauſa, nec victoria; ubi thema, *Non eritis vos qui dimicabitis, ſed tantummodo confidenter ſtate*, ad propoſitum, princeps illuſtriſſime, applicando, campus certaminis eſt civitas Baſileenſis pro concilio celebrando, auctoritatibus primo ſacri Conſtantienſis concilii mediate, & Senenſis immediate electa, & etiam felicis recordationis domini Martini papæ V. & domini noſtri domini Eugenii ſummi pontificis moderni roborata, & approbata, in qua ſan-

ANNO CHRISTI 1433

Cti

(a) Guillielmum Soiberti, poſtea translatum ad ſedem Carpentoratenſem. *Marten.*

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

cti patres de univerſi orbis regionibus occurrentes, & debite penſantes exiſtunt. Quis enumerare animas poterit, quas ſathanas errorum atque hæreſum laqueis in pleriſque mundi partibus alligatas detinet, quaſque alligaturus eſſet ſua contagione peſtifera, niſi celeriter in eodem ſacro concilio occurratur? Quæ autem Chriſtianitatis portiuncula eſt, quæ domeſtico civilique bello & exitiali odio non agitetur? adeo quidem ut atrocius Chriſtianos Chriſtianum, quam Sarracenus Chriſtianum perſequatur. Quantum vero ad mores attinet, quid dicendum, cum omnis & eccleſiaſticæ & Chriſtianæ vitæ diſciplina ubique pene extincta videatur? pro quibus reparandis, præfati patres fundamenta in eo, cujus res agitur, jactaverunt. Ex quibus populus Chriſtianus ſe reſpirare videtur. Manus juvaminis eſt Spiritus ſanctus, dextræ cujus auxilium dictum ſacrum concilium juvatur, dirigitur & protegitur. Modus conaminis eſt, ut in dicto campo certaminis milites Chriſti, id eſt reverendiſſimi reverendique in Chriſto patres ac domini, & doctores, magiſtrique eximii exiſtentes, dictum campum poſſetenos defendant, & uſque ad mortem contra hæreſes mundum inficientes, populi Chriſtiani pacem, & eccleſiæ tam in capite, quam in membris reformationem impedientes, viriliter decertent; quibus proſtratis, ut ſperant, & in auxilio illius, cujus negotium agitur, confidentes, Chriſtianus populus ab hæreticorum faucibus erui, a reproboribus præſervari, & eccleſia militans, cunctis deformitatibus ſuis depoſitis, ut aquilæ juventus valeat renovari.

3. Nec admirari debet quiſquam, princeps illuſtriſſime, eorum quæ in dicto campo certaminis die XIII. menſis proximæ præteriti acta ſunt; & ut de vera juſtitia & manſuetudine & clementia in dicto campo decertantium clariſſime appareat, quantum potero ſuccincte enarrabo quæ geſta uſque ad illam diem, & qua de cauſa fuere. Nam cum hactenus dicta ſacra ſynodus ſpectaſſet ſua diuturna patientia ſummum pontificem etiam ad ea quæ rationis & æquitatis ſunt, aliquando deflectere, recogitavit diu expectando efficere, ut ipſe ſummus pontifex, cognita ipſius ſacri concilii manſuetudine, eccleſiam veraciter recognoſceret, & illi, quemadmodum tenetur, pure & ſimpliciter adhæreret, idque quod ſcandali ac perturbationis cauſa in eccleſia fuerat, ſine difficultate revocaret. Credebat ipſa ſancta ſynodus jam adveniſſe diem, qua de ipſo meliora concipere deberet, & dolorem quem uſque ad dictam diem ex ſua ſcandaloſa diſſolutione perpeſſa fuerat, ab inde ex ſua humili adhæſione converteret in gaudium. Sed quod non ſine fletu & cordis amaritudine referendum eſt, ſpe ſua fruſtrata eſt, & quotidie major cauſa dolendi augetur, quoniam quem tolerando & differendo delinire curaverat, eum in ſuo propoſito duriorem experta eſt. Præſtolata enim fuerat XIX. menſibus, ut offenſam illam diſſolutionis graviſſimam, quæ graviſſime ac notorie univerſam lædit eccleſiam, pœnitendo emendaret, quam modeſte ac manſuete erga eum dicta ſancta ſynodus, licet graviter laceſſita, ſe gefferit, nemo eſt qui jam ignoret.

4. Poſtquam dictus dominus Eugenius in notorium eccleſiæ ſcandalum & perturbationem Chriſtianæ religionis dictum ſacrum concilium tam ſolemniter inſtitutum, diſſolvere conatus fuit, deſtinavit primo ipſum ſacrum concilium ad eos ſuos ſolemnes ambaſſiatores, ut per eos informatus de plurimis ſcandalis, quæ hujuſmodi diſſolutione ſequutura erant, ipſam penitus tolleret, & ipſum ſacrum concilium, prout inchoatum erat, ad honorem Dei & neceſſitatem eccleſiæ perfici pateretur, quod cum facere recuſaret, poſt exhortationes & monitiones debitas tam civitas quam . . . frequenter repetitas, ipſum dominum E. in publica ſeſſione citavit, & monuit ut infra quatuor menſes ab ipſa diſſolutione deſiſteret, & ſacro concilio adhæreret, quibus elapſis, &c. *reſpice proceſſum*, &c. Nihilominus tamen ſuperſedere aliquandiu decrevit, ſi forte per tam exuberantem manſuetudinem ad cor reverti, & demum reſipiſcere vellet. Interim autem quatuor ambaſſiatores tranſmiſit cum quatuor bullis diverſarum facultatum, quæ cuique videnti non parvam admirandi occaſionem præbuerunt, ita variis cautelis & involucris plenæ erant, *Vide bullas*, &c. Et voluerunt ipſi ambaſſiatores atque conati ſunt nonnullis rationibus, quamquam admodum frivolis, probare dictum concilium non fuiſſe rite inchoatum, & tamquam tempore decreto non inceptum, lapſu temporis expiraſſe; atque etiamſi rite congregatum fuiſſet, licuiſſe papæ ſua poteſtate illud diſſolvere, quibus nomine concilii reſponſum eſt, & luce clariùs probatum, ipſum concilium legitime extitiſſe inchoatum, nec a Romano pontifice ſine ipſius concilii conſenſu potuiſſe diſſolvi; quodque cum honore Dei & eccleſiæ prædictis bullis rem illicitam & valde abſurdam petentibus nullatenus ipſum concilium annuere poterat. Tandem ex parte electorum ſacri concilii quædam litteræ ipſius domini Eugenii fuerunt dicto ſacro concilio præſentatæ, quarum effectus, &c. *Vide bullas*, &c. Dominus S. Angeli confutavit ſatis dilucide illam clauſulam, qua dicebant quod in concilio Baſileenſi ſupedicto præſideret ad extirpationem hæreſis Bohemorum, ſi in tempore congruo & decreto prælatorum ibi condecentem copiam reperiret; afferens ipſe dominus S. Angeli ſine ulla conditione fuiſſe ſibi injunctum ut ipſi concilio præſideret; nec aliud a domino Martino in mandatis habuiſſe, niſi hoc ſolum & viva voce repetitum, ut bene faceret; & per dictas bullas nemini videri poteſt aliquando ſatisfactum fore monitioni & requiſitioni dicti concilii per dominum Eugenium. Non recognoſcit concilium eſſe, ſed ſtatuit ut celebretur per legatos quantocius transmittendos & dicta clauſula, diſſolutione non obſtante, concilium celebretur per legatos mittendos. Nam futuram dumtaxat reſpicit concilii celebrationem, &c. firmat præteritam diſſolutionem potius quam tollit, dominumque epiſcopum Cervienſem per duos menſes expectavit concilium, credens ab eo reportari perfectam adhærentiam. Sed tandem compertum eſt ipſum dominum Eugenium in ſua diſſolutionis propoſito firmius perdurare, *Vide alias bullas*, &c. & *reſponſa*. Poſtremo cum ad ipſum inclinandum nullum aliud ſupereſſet remedium, dictum ſacrum concilium ad editionem

nem cujuſdam decreti monitorii cum pœna ſuſpenſionis, ut infra terminum ibidem ſtatutum adhæreret, proceſſit, cujus copiam parati ſumus dare, &c. ANNO CHRISTI 1433.

5. Cum igitur, illuſtriſſime princeps, juxta dictum Iſaiæ XI. *Super ſolium David & ſuper regnum*, id eſt ſuper excellentiſſimum, & potentiſſimum, hoc eſt Venetorum dominium *ſedeas, ut corrobores illud in judicio & juſtitia*: quia te vidi juſtum in generatione hac, Gen. 7. de cœlo habes auditum, fac judicium, & terra tua quieſcet. Nam, ut inquit Gregorius in homilia XXVI. ipſe dominandi poteſtate ſe privat, qui hanc pro ſuis voluntatibus & non pro ſubditorum utilitatibus & moribus exercet in c. *Ipſe* XI. q. III. quia judicare digne nequeunt, qui odium vel gratiam ſequuntur, in c. *Judicare*. e. *cauſa* & q. Illa enim præpoſitorum ſollicitudo eſt utilis, illa cautela laudabilis, in qua totum ratio agit, & furor vel amor nihil ſibi vindicat. Nam commotionis aut amoris tempore juſtum putat omne quod fecerit in c. *Illa* XI. q. III. Tu enim, princeps illuſtriſſime, dominaris poteſtati maris, motum autem fluctuum ejus tu mitigas, firmetur, quæſo cum dicto concilio manus tua, & exaltabitur dextera tua, juſtitia & judicium præparatio ſedis tuæ, miſericordia & veritas præcedent faciem tuam, beatus populus qui ſcit jubilationem. Tu enim locutus es in viſione ſanctis tuis, id eſt prælatis dominii tui ad dictum ſacrum concilium tranſmiſſis; quibus, ut aſſeruerunt aliqui ex ipſis, dixiſti aut mandaſti, ut ſecundum Deum, & bonas eorum conſcientias agerent ea quæ ad univerſalem eccleſiam & ejus ſtatum cognoſcerent profutura. In quibus verbis videris dixiſſe cum pſalmiſta *manus enim mea auxiliabitur ei*, videlicet ſacro concilio; *& brachium meum confirmabit eum, nihil proficiet inimicus in eo, & filius iniquitatis non apponet nocere ei, & concidam a facie ipſius inimicos ejus, & odientes eum in fugam convertam, & veritas mea & miſericordia cum ipſo, & in nomine meo exaltabitur cornu ejus*: tuncque audies ab Altiſſimo, quod in eodem pſalmo ſequitur: *Et ponam in mari manum ejus & in fluminibus dexteram ejus. Ipſe invocabit me, pater meus es tu, Deus meus, & ſuſceptor ſalutis meæ: in æternum ſervabo illi miſericordiam meam*, &c. Dicit enim Tullius de officiis, opera danda eſt, ne quid contra æquitatem contendas, ne quid pro injuria vel favore; nam firmamentum perpetuæ commendationis & famæ eſt juſtitia, utilibus rectum præponere ſuadet. Et Auguſtinus in c. *Quiſquis* XI. q. III. Quiſquis metu alicujus poteſtatis veritatem occultat, Dei iram ſuper ſe provocat, quia magis timet homines quam Deum. Et poſt pauca: Uterque reus eſt: & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit: quia ille prodeſſe non vult, iſte nocere deſiderat. Et Johan: Chryſoſtomus in c. *nolite* in II. e. *cauſa* & q. quia proditor eſt veritatis, qui non libere veritatem defendit, quam libere defendere convenit. In manu enim artificis opera laudabuntur, & princeps populi in ſapientia ſua, Eccleſiaſtici 9. quia *quæcunque ſeminaverit h o hæc & metet, & qui ſeminat in benedictionibus*, &c. ad Gal. 6. Dicit enim Innocentius in c. *Ex-*

ror LXXXIII. d. quod error, cui non reſiſtitur approbatur, & cum veritas mihi me defenſatur opprimitur. Negligere quippe qui poteſt perverſos & a veritate deviantes perturbare, nihil aliud eſt quam fovere. Quid enim prodeſt alicui ſuo non pollui errore, qui conſenſum præſtat erranti? conſentire certe videtur, qui ad reſecanda quæ corrigere debet non occurrit. Non dico, princeps illuſtriſſime, quoquo modo nec dicere intendo, abſit, quod tu & hoc excellens dominium tuum præfato domino noſtro ſummo pontifici in ſua uſque nunc duritia non adhærendi præſtiteritis auxilium, conſilium vel favorem, quinimmo firmiter exiſtimo, ſapientia & aliis virtutibus, quibus inſignivit vos dominus, conſideratis, omnem operam dediſſe, ut ipſe ſuum debitum erga eccleſiam faceret. Sed arbitrantur plurimi, ut ipſe, quia oriundus & civis, de veſtra potentia nimium confidens, præter & contra voluntatem veſtram ſuum debitum facere contemnat. ANNO CHRISTI 1434.

6. Idcirco, princeps illuſtriſſime, præfata ſacroſancta Baſileenſis ſynodus in Spiritu ſancto, &c. tranſmiſit præfatum dominum meum Uticenſem epiſcopum, & me in ejus ſocietate, ad te, & excellentiſſimum dominium tuum. Primo ad informandum de veritate ipſius, prout fecimus quanto minus male potuimus, & parati ſumus plenius informare, ſi opus fuerit. Secundo ad regratiandum de adhærentia eidem facta, in mittendo ſolemnes prælatos dominii tui. Tertio, ad exhortandum, ut in tali adhærentia perſeverans, velis amplius, perfectius & ſtrictius exhortari & ſupplicare præfato domino papæ, ſi tibi videatur, quod in hoc valeas proficere, quatenus eccleſiæ, populo Chriſtiano & ſtatui ſuo velit proſpicere, & totum mundum unico verbo conſolari, adhærendo pure & ſimpliciter eidem ſacro concilio, & prætenſam diſſolutionem tollendo. Quod ſi fecerit, cedet ſine dubio ad honorem Dei, eccleſiæ & ipſius, ac profectum dicti ſacri concilii totiuſque populi Chriſtiani, necnon ad laudem non modicam & famam indelebilem augumentandam.

7. Interim vero nos humiles ipſius ſacri concilii oratores, te exhortamur in Domino per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti, quatenus tuos notabiles ambaſſiatores plena poteſtate ſuffultos ad adhærendum decretis in dicto concilio editis & edendis, una cum nobilibus prælatis dominii tui celerrime tranſmittere velis, quia indubitanter tenetur ab omnibus, ſi hoc feceris, quia eccleſiæ & toto orbi pacem dabis, & huic controverſiæ, quæ eſt inter concilium & papam finem impones; quia hoc videns, ſperatur ſine dubio illico adhærere. Mitte ergo, princeps illuſtriſſime, ut prædicitur, celerrime, dum milites Chriſti in illo campo certaminis contra hæreſes paci & quieti populi Chriſtiani invidentes, eccleſiæque univerſalis tam in capite quam in membris reformationem impedientes, continue, ut prædicitur, debellantes invenies, ut cum eis in iſtis tribus bonis celeberrimis coopereris. Abſit enim ut in tantis bonis futuris & toto orbi perneceſſariis abſens exiſtas, & tuum dominium ſolita & antiqua gloria prives, quod numquam eccleſiæ fluctuanti defuit, quinimmo multa auxilia fructuoſa hactenus impedit, quæ non

☞ non exciderunt a memoria. Cogita dictum Philoſophi: Amicus Socrate, amicus Plato, ſed magis amica veritas; & quod potius Deo & eccleſiæ quam ſingulari perſonæ quiſque aſtringitur. Sic enim faciendo exaltabitur dextera tua, & brachium tuum roborabitur, & erit tibi gloria per infinita ſæcula ſæculorum. Amen. ANNO CHRISTI 1433.

RESPONSIO DUCIS

Ad præfatam propoſitionem.

Ib. p. 695. Litteris concilii credentialibus cum honore & reverentia ſuſceptis, & oratione recita, dux in propria reſpondit, ut ſequitur. Aſſurgens & nobis obviam veniens, unum noſtrum ponens ad dexteram, & alium ad ſiniſtram ſuam, materiam in decem partes diviſit multum elegan.er & copioſe in ſuo vulgari, & primo benedictionem & ſalutem oblatas libenter, reverenter ac devote ſuſcipiebat. 3. Quoad erectionem concilii ad illa tria bona &c. dixit quod arbores ex fructibus cognoſcebantur, quod ipſius finis declarabit an habuerit bonum principium: quæ expectare cupiebat, ut ſecurius judicare poſſet an fructus bonos produxiſſet arbor, poſt utinam non produceret ſchiſma & diviſionem in eccleſia; & quod patres de concilio debebant bene ad hoc advertere; & rogavit nos, ut eoſdem redderemus attentos, quod ita manſuete vellent procedere, quod non fieret ſchiſma, quoniam Chriſtianitas erat in magno periculo, quia magnus Turcus invaſerat cum XXX. millibus equitum, unum magnum eorum territorium, & captivaverat ultra XXV. millia animarum, timebaturque de regno Cypri, & invadebat etiam regnum Hungariæ, cujus vires, ſi, quod abſit, ſchiſma fieret, augerentur, & Chriſtianitas debilitaretur. 4. Quod ipſi habebant dominum Eugenium pro vero papa, cui obedire, nec aliquo modo ab ejus obedientia recedere intendebant, quamdiu ipſe debitum ſuum erga eccleſiam faceret. 5. Quod ipſi cognoverunt eum in juventute, in minoribus, mediocribus & majoribus, & nunc vident eum in ſupremo, ſemperque viderunt eum probum, honeſtum & bene ſe gerentem, & credunt eum nunc eſſe meliorem ratione majoris dignitatis. 6. Videbatur eis, quod aliqui videbantur procedere contra eum in odium & vindictam, ex quo poterat ſequi ſchiſma & diviſio eccleſiæ, de quo quod non fieret exhortabatur & ſupplicabat. 7. Quod ipſi miſerant aliquos prælatos ſuos, qui male fuerant recepti, & quibus factæ fuerant comminationes de incarcerando, nec libere audiebantur. 8. Quod his non obſtantibus ipſi mandarent prælatis ſuis, ut accederent ad concilium & cooperarentur in omnibus bonis, excepto quod non conſentirent in ſchiſmate. 9. Quod jam diu deliberaverant mittere, ſed quia ibi audierant non eſſe libertatem, ſuperſederant. Nuno vero per nos melius informati de factis concilii, ipſi breviter mitterent. 10. Quod ipſi ſemper fuerant fideles eccleſiæ Dei, & alias multas expenſas fecerant, & ſi concilium habebat bonum finem, ipſi ſemper erunt, prout fuerunt, cum eccleſia. Ad iſta replicavi prout melius potui, &c. & finaliter præfatus dominus concluſit velle mittere prælatos dominii ſui, & hortari dominum Eugenium, ut faceret debitum ſuum. ANNO CHRISTI 1433.

INTENTIO SACRI CONCILII

Super quatuor articulis diſputatis cum Bohemis, quam ipſi Bohemi anno Domini MCCCCXXXIII. VII. die Decembris obſervare manuum ſtipulatione promiſerunt.

1. Circa articulum & materiam de prædicatione verbi Dei, in quo Bohemi poſuerunt articulum hujuſmodi: ſub tenore, quod *verbum Dei a ſacerdotibus & levitis idoneis libere & fideliter prædicetur*. Et ne ex verbo *libere* ſumeretur occaſio vage & diſpendioſæ libertatis, quam nec Bohemi, ut ſæpe dixerunt, non intendunt, idcirco ſacrum concilium dicit, hoc ſic eſſe circumſtantiandum, ſcilicet quod in hoc articulo ſecundum ſacræ ſcripturæ ſententiam, ſanctorumque documenta doctorum, ſic catholice eſt tenendum, quod verbum Dei a ſacerdotibus Domini & levitis ad hoc idoneis, & per ſuperiores ad quos pertinet approbatis & miſſis, libere, non tamen paſſim, ſed ordinate & fideliter prædicetur, ſalva auctoritate pontificis, qui eſt præordinator in cunctis juxta ſanctorum patrum inſtituta. Unde in hujuſmodi concluſione ipſi Bohemi manſerunt & promiſerunt manere cum concilio Baſileenſi & ejus determinatione de iſto articulo. Ib. p. 698.

2. Circa materiam articuli de dominio rerum temporalium, poſuerunt Bohemi & Huſſitæ hanc concluſionem: *Non licet clero tempore legis gratiæ ſuper bonis temporalibus ſæculariter dominari*. Sed quia in ſacro concilio, dummodo iſta materia diſputabatur, ille qui fuit deputatus ex parte ſacri concilii, ſcilicet magiſter Johannes *Polemar*, cauſarum apoſtolicarum auditor, ad diſputandum de iſta materia, poſuerat duas concluſiones veras, quarum prima eſt iſta, *quod clerici non religioſi, ſeu qui voto ſe ad hoc non obligaverunt, licite poſſunt habere quæcumque bona temporalia, hæreditates paternas, & aliorum, ſi eis relinquantur, & alia bona juſte acquiſita ex cauſa donationis, vel alterius liciti contractus, vel arte licita*. Secunda concluſio: *Quod eccleſia licite poteſt habere & poſſidere bona temporalia, mobilia & immobilia, domos, prædia, villas, oppida, caſtra, & civitates, & in eis habere privatum & civile dominium*. Et quia Petrus Anglicus unus de ambaſſiatoribus regni Bohemiæ, publice in præſentia ſacri concilii dixerat, dummodo de hujuſmodi articulo diſputaverat, quod has propoſitiones ſenſui ſui articuli bene intellecto locum habere intelligebat. Ex quo etiam adhuc ſatis poteſt intelligi, quod hæc verba *ſeculariter dominari* in prædicto articulo poſita, ad aliquem ſpecialem modum & uſum videantur referri. Sed qualiter juxta legem Dei, & ſanctorum dogmata hoc intelligendum eſt, duximus exprimendum, quod prædictæ duæ concluſiones ſunt veræ, & quod eccleſiaſtici viri bona eccleſiæ, quorum ſunt adminiſtratores, debent fideliter adminiſtrare, juxta ſanctorum patrum ſalubria ſtatuta, ipſaque bona eccleſiæ tam ab iis, quam ab aliis, quibus adminiſtratio

tio canonica eſt commiſſa, uſurpari ſine ſacrilegii reatu non poſſunt. Et ſic ipſi Bohemi ſteterunt concordes. ANNO CHRISTI 1433.

3. Circa materiam & articulum de cohibitione & correptione peccatorum, in quo articulo ipſi Bohemi poſuerunt intellectum in his verbis. *Omnia peccata mortalia & præſertim publica, per eos quorum intereſt, rationabiliter, & ſecundum legem Dei cohibeantur, corrigantur, & puniantur.* Et quia hæc verba *per eos quorum intereſt*, generalia ſunt, & poſſunt eſſe offendicula ante cœcos, & cum claudendæ ſunt foſſæ, ne bos vicini ibidem lædatur, ac etiam omnis occaſio tollenda, decidit ſacrum concilium in hunc, quod ſecundum ſacræ ſcripturæ ſententiam ſanctorumque documenta doctorum, ſic catholice eſt tenendum, quod omnia peccata mortalia, præſertim publica, quantum rationabiliter fieri poteſt, ſecundum legem Dei & SS. patrum inſtituta, ſunt cohibenda, corripienda, & eliminanda. Poteſtas autem monendi criminoſos, non ad privatas perſonas, ſed ad eos tantummodo pertinet, qui juriſdictionem habent in eos, fori diſtrictione, juris & juſtitiæ ordine obſervatis. Et in verba & ſenſum hujus articuli manſerunt ipſi Bohemi contenti, & eum ſic obſervare promiſerunt.

4. Circa articulum, qui eſt de communione ſub utraque ſpecie, exhortati fuerunt ipſi Bohemi per oratores ſacri concilii, ut ſuſcipiant & amplectantur, prout tenentur, unitatem puram, ſimplicem, & perfectam realiter & cum effectu ſuper libertate ſacratiſſimæ euchariſtiæ ſub duplici ſpecie, quam poſtulant ipſi Bohemi ac deſiderant, quamque ſine licentia ſanctæ matris eccleſiæ licite non poſſunt habere, attento quod ipſi oratores ſacri concilii poteſtatem habeant a ſacro generali concilio certo modo cum ipſis Bohemis tractandi & concludendi. Sperantes etiam taliter quod ipſi Bohemi manebunt mente conſolati. Et pro inductione allegabant prædicti oratores, quod Dominus mandat per prophetas Aggeum & Zachariam veritatem & pacem diligere. Unde præfati oratores dixerunt: „ Ecce offerimus pacem; a vobis nihil aliud „ exigimus, niſi id, ſine quo ſalutem animarum veſtrarum habere non poteſtis. Non „ enim ſalvari poteſt, qui eccleſiaſticam refutat veritatem. Audite B. Cyprianum in epiſtola de catholicæ fidei unitate: Nec pervenit ad præmia Chriſti, qui derelinquit „ eccleſiam Chriſti. Jam habere non poteſt „ Deum patrem, qui eccleſiam non habet matrem, & idem habere, inquit, non poteſt „ Deum patrem, qui univerſalis eccleſiæ non „ tenet unitatem XXIV. q. 1. *Alienus*. Ad „ idem Ambroſius in (oratione) de obitu „ fratris, percontans utrum de catholicis epiſcopis eſſet, hoc eſt ſi cum Romana eccleſia conveniret, forte ad id locorum in ſchiſmate regionis illius eccleſia erat, & ita ſequitur, non putavit tamen fidem eſſe in „ ſchiſmate. Nam etſi fidem erga Deum tenerent, tamen erga Dei eccleſiam non tenebant, cujus patiebantur velut quoſdam artus membra dividi & lacerari. Etenim cum „ propter eccleſiam Chriſtus paſſus ſit, & „ Chriſti corpus ejus ſit eccleſia, non videtur ab his exhiberi Chriſti fides, a quibus „ evacuatur Chriſti paſſio atque diſtrahitur. Et Auguſtinus in lib. de Regula rectæ fidei cap. 36. Omnem enim hominem, qui eccleſiæ non tenet unitatem, neque baptiſmus, „ neque eleemoſyna quantumcumque copioſa, „ neque mors pro nomine Chriſti ſuſcepta „ proficere poterit ad ſalutem. Cum dictis „ tribus prælatis doctoribus concordant B. Hieronymus & B. Gregorius, ut habetur cap. „ *Diverſis* prælegetæ cauſæ. ANNO CHRISTI 1433.

„ 5. Cum ergo nihil aliud quæramus niſi „ ſalutem animarum veſtrarum, pacem, tranquillitatem, honorem, felicitatem veſtram „ & patriæ veſtræ, audite & exaudite preces, „ monita, & exhortationes noſtras. Ecce „ nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies „ ſalutis; non in vacuum gratiam Dei recipere vos contingat. Cognoſcite tempus viſitationis veſtræ, quia Deus vos viſitare dignatus eſt viſitationibus pacis & conſolationis. „ Si oblatam vobis unitatem & pacem ſuſcipitis realiter & cum effectu, cenſuras & „ proceſſus tollemus, abolitionem faciemus „ omnium præteritorum. Nemo vos deinde „ audebit hæreticare, ſeu hæreticos aut ſchiſmaticos vos nominare: immo omnes Chriſtianos, ut fratres catholicos habebunt & repræſentabunt; fraternitas & omnis priſtina „ amicitia, gloria, ſtatus, & honor reſtaurabuntur. Dominus meus epiſcopus in pontificali officio veſtras eccleſias viſitabit, confirmabit vos confirmatos & alia faciet, quæ „ ſunt ſolis epiſcopis reſervata; & vos alias „ terras intrabitis & eccleſias, venient alii „ populi ad vos cum pace, communicabitis „ & commerciabitis, florebit gloria regni veſtri, & vos exultabitis lætitia inenarrabili, „ ſed & univerſum mundum lætificabitis, & „ angeli gaudebunt in cœlo, & Deus pacis & „ conſolationis erit vobiſcum.

„ 6. Da, Domine omnipotens, ſpiritum „ bonum amplectentem pacem & unitatem, „ ut bellorum feritate rejecta, omnique diſſentione ſemota, univerſus populus, qui nomine Chriſtiano cenſetur, in vera pace quieſcat, & eccleſiaſtica unitate, ut in uno corpore, dilectiſſimi Filii tui capiti ſuo fideliter cohærendo, ad pacem & gloriam perveniant ſempiternam. Per eumdem Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum.

„ 7. In nomine Domini & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, de cujus ſacratiſſimæ euchariſtiæ ſacramento tractaturi ſumus, ut „ ipſe qui hoc ſacratiſſimum ſacramentum inſtituit, quod eſt unitatis & pacis, illud in „ nobis efficiat quod deſignat; quod videlicet „ ſimus unum in Chriſto Jeſu capite noſtro, „ & ut ipſe conterat diaboli verſutias, qui „ ſua maligna aſtutia ex ſacramento pacis & „ unitatis, bellorum occaſionem ingeſſit, ut „ jam qui de modo communicandi Chriſtiani contendunt, communionis fructu priventur. „ Unde B. Auguſtinus in ſermone de Infantibus in Decreto diſt. 11. *Quia paſſus*. Ita „ Dominus noſter Jeſus Chriſtus nos ſignificavit, nos ad ſe pertinere voluit, myſterium pacis, & unitatis noſtræ in ſua menſa conſecravit. Qui accipit myſterium unitatis, & non tenet vinculum pacis, non „ myſterium accipit pro ſe, ſed teſtimonium „ contra ſe.

„ 8. Hoc

ANNO CHRISTI 1433.

„ 8. Hoc ante omnia duximus præmitten- A
„ dum, quod conſuetudo generalis eccleſiæ,
„ quam etiam patres veſtri & vos ipſi olim
„ ſervaſtis per longiſſima tempora, inconcuſſe
„ hoc habuit quod & habet, quod non conſi-
„ cientes, ſub ſpecie panis tantum communi-
„ cent. Quam conſuetudinem ab eccleſia &
„ ſanctis patribus rationabiliter introductam,
„ & diutiſſime obſervatam non licet reproba-
„ re, aut ſine eccleſiæ auctoritate pro libito
„ immutare, contra conſuetudinem eccleſiæ
„ immutando; aſſumere uſum communicandi
„ populum ſub utraque ſpecie abſque auctori-
„ tate ſanctæ matris eccleſiæ licitum non eſt,
„ ſed illicitum. Sancta vero mater eccleſia,
„ ſuadentibus cauſis rationabilibus, facultatem B
„ communicandi populum ſub utraque ſpecie,
„ poteſt concedere & elargiri. Et talis com-
„ munio, quæ ſine auctoritate eccleſiæ atten-
„ tata eſt, illicita eſſet; quæcumque auctori-
„ tate & licentia ſanctæ matris eccleſiæ fie-
„ ret, licita, ſi alia non impediant. Pro-
„ pterea dicimus quoniam, ut ait Apoſtolus,
„ *qui manducat & bibit indigne, judicium*
„ *ſibi manducat & bibit*. Unde B. Iſidorus,
„ ut habetur de. IX. di. 11. Qui ſcelerate vi-
„ vunt, & in eccleſia communicare non deſi-
„ nunt, putantes ſe tali communione munda-
„ ri, diſcant ſe nihil ad emundationem pro-
„ ficere. Et Auguſtinus e. di. in Decretis.
„ Et ſancta malis nocere poſſunt, bonis ſunt
„ ad ſalutem, malis ad judicium. Sunt ad C
„ hoc plurimæ auctoritates. Etenim inter pri-
„ mos communicantes apoſtolos Judas fuit,
„ ſed quia indigne ſuſcepit, proditionis pec-
„ catum habens in mente, nihil ſibi profuit:
„ quinimmo ex tunc diabolus in eo majorem
„ exercuit poteſtatem. Ratio hujus magna de-
„ monſtrat. Quis veſtrum dominum ſuum in
„ hoſpitio ſuſcepturus, non cum omni cura
„ domum ſtuderet mundare pariter & ornare,
„ ut ipſum dominum poſſet honeſte ſuſcipe-
„ re. Suſcepturus igitur Dominum & Salva-
„ torem noſtrum in hoſpitio animæ, debemus
„ ipſam animam noſtram diligenter mundare
„ & ornare: per ſacramentum pœnitentiæ,
„ cum amaritudine & contritione cordis pec- D
„ cata ſua humiliter, pure, integre, & ve-
„ raciter confitendo, & ſuſcipiendo ſatisfa-
„ ctionem debitam & pœnitentiam ſalutarem;
„ ornare vero purpura ſanctæ devotionis, &
„ ſic tandem purgato & fervore devotionis
„ ornato, accedat ad divinum ſacramentum,
„ in quo Deus eſt (mundum) nunc reconci-
„ lians ſibi.

„ 9. Admonet igitur, exhortatur & præ-
„ cipit ſancta Synodus, ut omnes ſacrifican-
„ tes exhortentur diligenter & moneant po-
„ pulum ut omne ſtudium & ſollicitudinem
„ adhibeant, ut nullus ad tam ſacratiſſimum
„ ſacramentum niſi debite præparatus accedat
„ cum magna reverentia & devotione, ne E
„ quod pro ſalute animæ ſuſcepit, in judi-
„ cium condemnationis redundet, dum ſuſci-
„ pitur indigne. Præterea dicunt doctores,
„ quod conſuetudo communicandi populum
„ ſub ſpecie panis tantum ab eccleſia & ſan-
„ ctis patribus rationabiliter fuit introducta,
„ propter rationabiles cauſas; ſpecialiter pro-
„ pter duo pericula, ſcilicet erroris & irre-
„ verentiæ. Fuit enim Neſtorii error creden-

ANNO CHRISTI 1433.

„ do quod ſub ſpecie panis ſit ſola caro Chri-
„ ſti, & ſub ſpecie vini ſolus ſanguis Chri-
„ ſti, quod eſt error. Nam veritas eſt, quod
„ ſub utraque ſpecie eſt totus Chriſtus, vi-
„ vus, & integer, caro, ſanguis, anima, &
„ divinitas, & ſub ſpecie panis eſt totus Chri-
„ ſtus vivus & integer; & ſub ſpecie vini
„ non tantum ſanguis, ſed totus Chriſtus vi-
„ vus & integer: quoniam, ut ait Apoſto-
„ lus, *Chriſtus reſurgens a mortuis, jam non*
„ *moritur*, Semel ergo tantum mortuus eſt,
„ jam non moritur, nec ſanguis a corpore
„ ſeparatur. Ut ergo huic errori occurrere-
„ tur, & magis imprimeretur fidelium men-
„ tibus, quod ſub qualibet ſpecie eſt totus
„ Chriſtus, dum non ſolum verbo, ſed ipſo
„ ſigno judicaretur, viſum fuit utile eſſe ſub
„ utraque ſpecie miniſtrari. Efficacius enim
„ imprimitur, quando cum doctrina verbali
„ ſenſuale aliud ſignum concurrit. Ideo ſacra-
„ menta & ſacrificia inſtituta ſunt; ideo &
„ Dominus noſter Jeſus Chriſtus in parabolis
„ loquebatur, & ſequentes in parabolis lo-
„ quuntur, ut cum doctrinæ ſententia ſimili-
„ tudo repræſentativa concurrens, efficacius
„ mentibus imprimatur.

„ 10. Secundum periculum eſt irreveren-
„ tiæ. Etenim quamvis omnia ſacramenta cum
„ magna reverentia ſunt tractanda; iſtud ta-
„ men divinum ſacramentum ſuper omnia a-
„ lia, cum maxima & ſumma reverentia tra-
„ ctandum eſt. Alia ſiquidem ſacramenta ſunt
„ vaſa gratiæ divinæ, non tamen per ea rea-
„ lem Domini noſtri Jeſu Chriſti præſentiam
„ obtinemus. In hoc vero ſacratiſſimo ſacra-
„ mento Dominus noſter Jeſus Chriſtus ſub
„ alia quidem forma in propria ſubſtantia eſt
„ nobiſcum. Ideo tractandum eſt cum omni
„ ſtudio & cautela, ne quid contingat, quod
„ cedat in irreverentiam ipſius ſacramenti.
„ Et cum calix ſit ſub ſpecie liquida, multa
„ contingere poſſunt, quæ cedent in irreve-
„ rentiam ipſius ſanctiſſimi ſacramenti, tam
„ ex parte miniſtrantis, quam ex parte ſu-
„ ſcipientis, quam etiam ex parte ſpeciei vi-
„ ni, quæ eſt materia ad alterationem ſuſci-
„ piendam magis diſpoſita, quam ſpecies pa-
„ nis. Vos ipſi, qui practicatis, per expe-
„ rientiam noſtis. Nam doctores de hoc mul-
„ ta dicunt, & nobis a fide dignis multa re-
„ lata ſunt, quæ cum audivimus abhorruerunt
„ pili corporum noſtrorum, animi noſtri ni-
„ mio terrore concuſſi ſunt. Dictum eſt no-
„ bis accidiſſe, quod cum ſacerdos ad infir-
„ mum ſacramentum ſub duplici ſpecie detu-
„ liſſet; quando infirmo voluit de calice mi-
„ niſtrare, nihil ipſe ibi reperit; totum,
„ dum per viam agitando veniret, diſtillave-
„ rat. Et alibi cum manè diei Dominicæ
„ miniſtraretur, quod ex præcedenti die fue-
„ rat reſervatum, talis alteratio facta erat,
„ quod qui ſuſceperat; ferre non valens, e-
„ miſit. Hi caſus horrendi, & non ſine ma-
„ gna cordis amaritudine referendi, & multa
„ alia hujuſmodi nobis relata ſunt; & quiſ-
„ quis volens prudenter advertere, poterit
„ quanta poſſunt accidere cogitare. At vero
„ quam ſint hæc gravia, ex dicti ſententia
„ poteritis intelligere de Conſ. di. 11. Si pet
„ negligentiam aliquid de ſanguine ſtillaverit
„ in terram, lingua labatur, tabula radatur;
„ ſi non

ANNO CHRISTI 1433.

„ ſi non fuerit tabula, ut non conculcetur
„ ſanguis, locus radetur & igne conſumetur,
„ & cinis altari recondatur, & ſacerdos die-
„ bus XL. poeniteat. Si ſuper altare ſtillave-
„ rit, ſtillam ſorbeat miniſter, & tribus die-
„ bus poeniteat. Si ſuper linteum altaris &
„ ad aliud pervenerit, quatuor diebus pœni-
„ teat, & linteamina quæ tetigerit, tribus
„ vicibus abluat, calice ſubtus poſito, & aqua
„ ablutionis ſumatur, & juxta altare recondа-
„ tur. Præterea audivimus ſæpe contingere,
„ quod conſecratum in calice non ſufficit
„ multitudini communicantium, & tunc fit
„ noviter conſecratio calicis tantum, & a
„ presbytero non communicante, quod eſt
„ ſanctorum patrum dictis plurimum alienum.
„ Et dicitur etiam, quod aliqui interdum vi-
„ num non conſecratum pro conſecrato mini-
„ ſtrant, quod maximum periculum eſt. Fiat
„ igitur iſta ratio, quod vobis ſuſcipientibus
„ eccleſiaſticam unitatem & pacem, realiter
„ & cum effectu & tam in omnibus aliis
„ quam in uſu communionis utriuſque ſpe-
„ ciei, fidei & ritui eccleſiæ univerſalis vos
„ confirmantibus vos qui talem uſum habetis,
„ communicabitis ſub duplici ſpecie cum au-
„ ctoritate eccleſiæ.

„ 10. Articulus iſte, cum in ſacro conci-
„ lio diſcutietur ad plenum, videbitur quid
„ circa illum articulum pro veritate catholi-
„ ca ſit tenendum, & agendum pro utilitate
„ & ſalute populi Chriſtiani. Et omnibus his
„ maturę & digeſte pertractatis, nihilominus
„ etiam ſi perſeveratis in deſiderio veſtro,
„ ſicut veſtri ambaſſiatores poſtulaverunt, ſa-
„ crum concilium ſacerdotibus veſtris com-
„ municandi ſub utraque ſpecie populum ve-
„ ſtrum, eos videlicet, qui in annis di-
„ ſcretionis conſtituti reverenter & devote po-
„ ſtulaverint, auctoritatem & facultatem in
„ domino largietur: hoc ſemper obſervato,
„ quod ſacerdotes ſic communicantibus dicant
„ ſemper, quod ipſi debent firmiter credere,
„ quod non ſub ſpecie panis caro tantum,
„ nec ſub ſpecie vini ſanguis tantum, ſed
„ ſub qualibet ſpecie eſt integer totus Chri-
„ ſtus. Licet unicuique catholico ſatis eſſe
„ debeat auctoritas ſacri generalis concilii,
„ ut firmiter teneat bene actum eſſe, quic-
„ quid ab illo Spiritus ſancti proceſſit tribu-
„ nali; tamen hoc exemplum hic inſerere vo-
„ lui. Numquid ſi medicus curam haberet in-
„ firmi qui nihil comedere vellet, niſi quod
„ eſt ſibi nocivum, illud tamen medicus ali-
„ quo condito temperaret, ut nocivum non
„ eſſet, reputaretur crudeliter agere & impe-
„ rite, ſi illud temperare & miniſtrare infir-
„ mo, ut viveret, dedignaretur? Præterea
„ omnia initia difficilia ſunt, & facilius in-
„ troductio partis poſt partem non poſſunt e-
„ tiam committi. Hoc firmum tenet, quod
„ non levi judicio, ſed multa maturitate di-
„ geſto tempore & per dies plures & conti-
„ nua diſcuſſione multorum cardinalium, pa-
„ triarcharum, archiepiſcoporum, epiſcopo-
„ rum, magiſtrorum & doctorum agitur, ac
„ Deo propitio, poſtea plane intelligetis &
„ plane intelligetis & plane, &c. Septimo die
„ Decembris anno Domini MCCCCXXXIII.
„ Et tantum de illo.

ANNO CHRISTI 1433.

IN SEQUENTEM APOLOGIAM

COLLECTORIS PRÆMONITIO.

Apologiam pro nendis revelationibus S. Birgittæ ab obtrectoribus quibuſdam ad concilium Baſileenſe delatis Joannem de Turrecremata Hiſpanum ex ordine prædicatorum in Theologia magiſtrum ſcripſiſſe quibuſdam, variis tamen admodum, innotuit. Nec enim latuit primos revelationum illarum editores, ut facile deduco ex prolegomenis quæ ex hoc ipſo opere, non ſuppreſſo Turrecremata nomine in editiones a ſe curatas Revelationum S. Birgittæ tranſtuleruntConſtant prolegomena hæc ex prioribus capitibus ſex defenſionis a Turrecremata adornatæ, tum vero his adductis ſubdis editor ſe reliquam orationem Turrecremata omittere; ſtatimque in epilegum operis advolat. Quamquam vero ex his conſtare arbitror apologiam hanc non plane eruditos fugiſſe; non tamen omnibus de illa ſermonem habentibus ſatis exploratam fuiſſe cenſeo. Quotquot enim ſcriptores noſtræ ætatis diſceptationis hujus meminerunt, nihil ſe noſſe aliud viſi ſunt, quam ſex illa capita in exordio revelationum S. Birgittæ vulgata. Hinc apologiam Turrecremata inter opera ejus excuſa typis recenſent P. Eccardus in Biblioth. ſcriptorum ord. Prædicatorum, Nicolaus Antonius in Biblioth. Hiſpan. Fabricius in Biblioth. medii Ævi, & ad editiones revelationum S. Birgittæ provocant. Longe profecto alia eſt defenſio revelationum S. Birgittæ a Turrecremata ſuſcepta, ut eas tueretur ab oppugnationibus adverſariorum, inſtantium apud Baſileenſes Patres ut lata cenſura damnarentur. Scriptum hoc e ſchedis MSS. Felini ex me primum habere eruditos blandior; nec iis ingratiis me id molitum arbitror, cum & Baſileenſi concilio non ineptam laciniam ſim adjunctarus; & gravem Theologis commentationem, utpote Theologica doctrina refertiſſimam, ſim ſuffectarus. Cum vero, ut mox innui, ſex priora operis hujus capita paſſim obvia in voluminibus revelationum S. Birgittæ occurrant, & aliud plane ſint ab apologia, qua Turrecremata defendere aggreſſus eſt in concilio Baſileenſi revelationum S. Birgittæ veritatem, & ſanctitatem; ideo hæc ipſa capita reſecanda cenſui, ſtatimque a defenſione ſingulorum illorum capitum exordior. Cauſam vero hanc felicem exitum in concilio habuiſſe exploratum eſt, ſed in eo diſſidio, quod Romanum Pontificem a concilio diu tenuit alienum, admiſſa concilio revelationes ut pontifici ſummo probarentur aliquandiu laboratum eſt, impetratum tandem, ſin minus a pontifice, ſaltem ut a viris doctis pontificiarium partium reciperentur. Id ergo ex verbis illis Diarii Vaxſtenſis a Bengelio vulgati ad annum 1446. Redierunt frater Confeſſor Magnus, & Olavus Petri de Romana curia, & reportaverunt ſecum declarationes articulorum de revelationibus extractorum, ſub ſigillis doctorum ſigillatas &c. *Supra vero in eodem diario, ad annum 1433. ad-*

ne-

☞ *notatum legitur, monachos quoſdam e Vatzſtenenſi S. Birgittæ cœnobio perrexiſſe ad concilium Baſileenſe* cum documentis ſuper revelationibus S. Birgittæ, *unde annus diſcuſſionis hujus in concilio eruitur.*

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1419.

DEFENSIONES QUORUNDAM ARTICULORUM RUBRORUM

Revelationum S. Birgittæ factæ in Concilio Baſileenſi per magiſtrum Joannem de Turrecremata, ſacri palatii apoſtolici magiſtrum, ordinis prædicatorum, nationis Hiſpaniæ.

INCIPIT PROLOGUS

D. J. de Turrecremata Cardinalis in defenſorium ejuſdem ſuper Revelationes cæleſtes S. Birgittæ de Vitatzſteno,

Dixerunt Judith &c. Excuſus eſt cum reliquis ſequentibus capitibus uſque ad cap. VI. Vide ſupra præmonitionem meam

CAPUT VI.

De ordine procedendi in declaratione articulorum præſentatorum coram Judice fidei, & deputatis &c.

HIS autem tanquam generalibus & communibus ſignis, & argumentis ad probandum libros S. Birgittæ, quoad articulos mihi præſentatos, nihil adverſum fidei catholicæ, aut SS. Doctorum doctrinæ contrarium continere, præmiſſis; jam hoc in particulare oſtendendum venit; cum proteſtationibus tamen præſuppoſitis per ſingulos articulos, qui de libris ejuſdem extracti tanquam ſuſpecti coram RR. Patre & Domino Cardinali S. Petri, judice fidei in hoc ſacro conſilio Baſilienſi, præſentati fuerunt. In quo quidem proceſſu talis ordo tenebitur; quoniam primo, ponetur articulus, prout in concilio præſentato ab æmulis, & calumniantibus adverſus libros revelationum S. Birgittæ continetur. Secundo, ubi reperitur falſe aut infideliter extractus, ſicut ſæpe actum eſt, corrigetur, & ponetur veraciter articulus, ut in forma ſtat in libro originali. Tertio, declarabitur veritas articuli, aut poſſibilitas ejus, quod tamen impoſſibile calumniantibus viſum eſt, aut ſaltem ſacræ ſcripturæ, aut SS. Doctorum approbatæ doctrinæ non contradicere.

Sequitur articulus I. in ordine.

Primus articulus, ut jacet in ſexterno nobis præſentato, ex capitulo primo primi libri dicit, *Chriſtum dixiſſe, quod tanta eſſet charitas ejus ad animam Birgittæ, quod malles iterum crucifigi, ſi poſſibile eſſet, antequam ea careret.* Id. habetur in cap. XXX. ejuſdem libri; Idem dixit XII. capitulo ſecundi libri, de anima damnata: *niſi*, inquit, *juſtitia dictaret impoſſibile me mori; iterum ex miſericordia utique morer pro te; loquens cuidam damnato.*

Si inſpector hujuſmodi articuli bene conſideraſſet altitudinem & immenſitatem divinæ charitatis, & miſericordiæ, ac dicta perlegiſſet dictorum Sanctorum, non ſuſpectum, ſed A catholicum habuiſſet præſentem articulum. Pro cujus tamen declaratione primo adducentur auctoritates ſanctorum Doctorum, qui eumdem videntur articulum ponere; ſecundo rationibus oſtendetur veritas ejus. Circa primum, primo, eſt auctoritas beatiſſimi Dionyſii in epiſtola ad Demophilum; & ponam eam ad longum, ne dum in declaratione præſentis articuli, ſed ut etiam ex mirabili ejus ſerie non reputentur incredibilia ſimilia, quæ in hoc libro revelationum deſcribuntur, in quo dicitur: „ Carpus adeo devotus, qui non audebat miſſam celebrare niſi cœleſti viſione illuſtratus, contriſtatus ſuper quemdam infidelem, qui quemdam fidelem apoſtatare fecerat, rogabat Deum, ut ambos igne conſumeret; quo orante ſubito domus, in qua ſtetit commota eſt, ex vertice fuit diviſa in duo media, & apparuit ſibi quædam forma multi luminis: vidit etiam choros Angelorum deſcendere ad ſe, & vidit totum cœlum apertum, & ſupra dorſum cœli vidit Jeſum cum infinitis Angelis, ſibi adſtantibus; poſtea reſpexit deorſum, & vidit horribilem hiatum, & ante os iſtius hiatus vidit illos viros quibus calumniabatur ſtantes, tremulos & miſerabiles, jam pene caſuros propriorum pedum inſtabilitate: vidit etiam ſurſum de hiatu ſerpentes repere, qui eos involventes, & aliquando dentibus, & palatus eorum percutientes videbantur attrahere. Inſuper vidit quoſdam viros in medio ſerpentum, qui viros illos percuſſerunt in tantum quod *imitabantur* ruinam. Carpus autem turbatur quod rei non ceciderunt. Tandem iterato reſpexit ſurſum, & vidit cœlum apertum ſicut prius & Jeſum miſerantem facti ſurgere de throno, & uſque ad illos deſcendentem manus extendere ſuper eos, qui dixit: Carpe, percute contra me, paratus ſum rurſus pro hominibus reſalvandis pati, & hoc mihi amabile eſt ". Et ſequuntur verba Dionyſii in fine epiſtolæ, hæc ſunt: *quæ ego audiens credo vera eſſe:* Hæc ibi: quibus conſideratis, & dicendis, ponat digitum ori ſuo, qui dicit talia verba fruſtratoria eſſe & ridiculoſa, ne præſumptionis erroris veniat ridiculoſus habendus. Item Bernardus: *Naturaliter Deus miſericors eſt, paratus ſalvare clementia, quos non poteſt ſalvare juſtitia.* Ex quibus dictis quilibet, etiam pauper in ſacris literis inſtructus, poteſt evidenter cognoſcere dicta præſentis articuli eſſe vera & conformia dictis ſanctorum DD.

Ratione ſic, primo, probatur. Deus habuit in paſſione tantam charitatem, ut vellet mori pro redemptione hominum, ſicut & fecit; *di-*

f. minabatur.

☞ *dilexit enim nos, & lavit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo* Apoc. 1. Igitur & nunc eamdem voluntatem habebit, ſi neceſſe eſſet. Patet conſequentia ex eo quod eandem & tantam charitatem habeat, ſicut & tantæ compaſſionis eſt Deus nunc, ſicut unquam fuit. Patet; cum enim apud Deum, teſte B. Jacobo primo capitulo, *non ſit mutatio nec vicissitudinis obumbratio*; ſemper eſt æqualis bonitatis, ſapientiæ, clementiæ, potentiæ, & pietatis; ſed Chriſti tanta fuit compaſſio ad homines paſſionis tempore, quod maluit animam ſuam a corpore ſeparari, quam quod homines eſſent ſeparati a Deo, & Deus careret eis; ideſt non haberet eos participes ſuæ gloriæ & felicitatis æternæ; ergo nunc etiam, ſi juſtitia Dei permitteret, Deus pariformiter eſſet paratus pati mortem pro hominibus, quantum eſt ex parte charitatis ſuæ, & hoc eſt quod in capitulo ſecundo iſtius primi libri teſtatur dicens; *adhuc quippe ex charitate iterum mori pro homine ſi eſſet poſſibile*. Nec videri debet cuiquam mirabile, quod aliquid cadat aliquo modo ſub voluntate divina, quod non eſt poſſibile fieri, ſtante ordine divinæ juſtitiæ & prædeſtinationis ſuæ ſapientiæ. Pro quo notandum, ut ceſſent omnia ſophiſmata calumniantium, quod ſecundum quod doctor S. in 4. diſt. 86. dicit; juſtitia & voluntas, in Deo, licet idem ſint ſecundum rem, tamen ſecundum rationem juſtitia aliquid ſupra voluntatem addit, ſcilicet ordinem divinis effectibus convenientem, ſecundum quod unum alteri proportionatur, eſt enim in rebus creatis duplex ordo, unus ſecundum quod creatura ordinatur ad Deum, alius ſecundum quod creatura dependet ab alia. Nomine autem voluntatis non exprimitur niſi ordo, qui eſt creaturæ ad Deum; ſed juſtitia includit ſimul cum hoc ordinem qui eſt creaturæ ad creaturam, ut puta quod igni in tali natura conſtituto debetur ut ſit ſurſum, conſiderato rerum ordine ad invicem, & ita culpæ debetur, ut puniatur ſecundum eundem ordinem. Non eſt ergo mirandum quod aliquid cadat in voluntate conſideratum abſolute, quod non cadet adjuncto ſibi aliquo alio, puta ordine juſtitiæ aut legis ſtanto, aut, aliis circumſtantiis, ſicut Damaſus dicit ſuper iſtud 1. Tim. 2. *Dominus vult omnes homines ſalvos fieri*, intelligitur de voluntate antecedente, ſed non conſequente: quæ quidem diſtinctio, ut ait S. Thomas in 1. par. q. 19. art. 6. non eſt accipienda ex parte voluntatis divinæ, in qua nihil eſt prius, vel poſterius; ſed ex parte volitorum. Ad cujus intellectum ſciendum quod unumquodque, ſecundum quod eſt bonum, ſic eſt volitum a Deo; aliquid autem poteſt eſſe in prima ſui conſideratione, ſecundum quod abſolute conſideratur, bonum vel malum; quod tamen, prout cum aliquo adjuncto conſideratur, quæ eſt conſideratio conſequens eſſe ejus. e contrario ſe habet; ſicut hominem vivere eſt bonum, & occidi eſt malum ſecundum abſolutam conſiderationem; ſed ſi addatur eſſe aliquem hominem qui ſit homicida vel vivens in periculum multitudinis, ſic bonum eſt eum occidi, & malum eſt eum vivere; unde poteſt dici quod antecedenter vellet judex omnem hominem ſalvari, ſed conſequenter vult quoſdam damnari ſecundum exigentiam ſuæ juſtitiæ. Hæc S. Thomas. Ita in propoſito, Chriſtus voluntate ſua pleniſſima charitate ſemper ardet, quantum eſt de ſe vellet pro omnibus iterum pati; (ſicut fecit) ſi neceſſe eſſet; cum nomine voluntatis non exprimatur niſi ordo creaturæ ad Deum; quod tamen ſecundum ordinem divinæ juſtitiæ, in quo includitur ordo creaturæ ad creaturam, ut meriti ad præmium, & ſufficientiæ ſolutionis ad debitum factæ per mortem Chriſti & ſimilia, non eſt poſſibile fieri; *Chriſtus enim reſurgens a mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur; quod enim mortuus eſt, mortuus eſt ſemel; quod autem vivit, vivit Deo*, inquit Apoſtolus. Et hoc de iſto articulo.

ANNO CHRISTI 1433.

ARTICULUS II.

Ex quinto capitulo ejuſdem libri, in quo dicit de B. Virgine Chriſtus: Tu Angelorum & omnium ſanctorum gloria es: quia a te divinitas conſolata eſt.

Pacere non poſſum quin dicam, non eſſe mirum, quod B. Birgittam impugnet qui hunc articulum, B. Virginis laudes decantantem, ſuſpectum habet. Prima quidem pars, quæ dicit Virginem Mariam gloriam eſſe Angelorum & ſanctorum, manifeſta eſt, cum de ea eccleſia ſæpe cantet illud Judith 25. *Tu gloria Jeruſalem, tu lætitia Iſrael, tu honorificentia populi noſtri*. Quid per Jeruſalem, quæ interpretatur viſio pacis, niſi ſuperna civitas Hieruſalem mater noſtra, in qua ſedent ſancti in pulcritudine pacis, in requie opulenta? Cui inſuper catholico in dubium venit, B. Virginem Mariam gloriam poſſe dici Angelorum, & ſanctorum omnium; licet non illam, in qua beatitudo eorum eſſentialiter & principaliter conſiſtit; quia iſta non poteſt eſſe niſi Deus, ſecundum illud pſalmi: *Tu es gloria mea, tu es refugium meum, ſuſceptor meus, & liberator meus*; cum dicit B. Bernardus: *Mariæ præſentia totus illuminatur orbis, adeo ut ipſa ſuperna civitas clarius ruſilet virgineæ lampadis illuſtrata fulgoribus*. Secunda vero pars articuli, quæ dicit: *quis a te divinitas eſt conſolata*; debet intelligi metaphorice, ſicut alia dicta ſanctorum, & ſacræ ſcripturæ, quæ paſſiones videntur dicere, exponuntur dicta de eo ratione effectus importati; importatur enim in conſolatione lætitia quædam, ſecundum illud pſal. *conſolationes tuæ lætificaverunt animam meam*. Mirum enim videtur quod dicitur Gen. multiplicatis hominum ſceleribus dolore cordis tactus intrinſecus pœnituiſſe feciſſe hominem Gen. 6. Et Virgine Maria pariente Salvatorem, & redemptorem omnium, neque negetur eodem tropologico modo poſſe dici conſolatum, cum Iſaiæ 1. dicatur: *In punitione malorum conſolabor ſuper hoſtibus meis*. Præterea idem videtur ex illo quod B. Bernardus dicit de B. Virgine: *de plenitudine illius omnes accipiunt*. Et inter alia dicit: *peccator veniam, juſtus gratiam, Angeli lætitiam, tota Trinitas gloriam, Filii perſona carnis humanæ ſubſtantiam*. Et hæc ſufficiant pro præſenti articulo.

AR-

ANNO CHRISTI 1433.

ARTICULUS III.

Ex decimo cap. ejuſdem libri, in quo dicitur, quod coronam ſpineam impoſuerunt Chriſto crucifixo.

Pro declaratione hujus articuli eſt, primo ſciendum, quod infideliter eſt extractus; non enim dicitur in iſto capitulo quod impoſuerunt, ſed aptaverunt coronam de ſpiſſis: etenim magna differentiâ eſt hinc & inde; imponere videtur enim dicere novitatem coronationis; aptare vero præſupponit illam fuiſſe. Secundo, dico, quod ſi impugnator dictæ S. Birgittæ in cap. 15. libri VII. reſpexiſſet, ut arbitror, ſenſum præſentis articuli diceret eſſe veriſſimum. Dicit enim ibi ſic: *coronam quam depoſuerunt dum affigerent eum cruci poſt crucifixionem vero aptaverunt ſibi coronam.* Et cum hæc ſint manifeſte veriſimilia, ſufficiant hæc pro præſenti articulo.

ARTICULUS IV.

Ex cap. eodem ejuſdem libri dicit Amicos Chriſti maluiſſe illam pœnam in ſe pertuliſſe, vel in æternum in inferno ardere, quam eum ſic cruciari.

Pro declaratione præſentis articuli duo fienda ſunt. Primo, ponatur articulus in forma, quia translator infideliter transfert; hic enim dimittit aliquid, quod facit ad intellectum veritatis articuli, & detruncat propoſitiones; quod enim dicitur *conjunctim* ſub una propoſitione disjunctiva, ipſe diviſim capit alteram partem. Secundo, oſtendetur veritas articuli. Circa primum textus habet originale ſic. *Cumque filius meus doloribus circumſeptus reſpexiſſet ad amicos ſuos flentes, qui maluiſſent illam pœnam in ſe cum auxilio ejus pertuliſſe, vel in æternum in inferno ardere, quam eum ſic videre cruciari.* Ecce quod articulus fuit mendaciter extractus; primo, ſicut tacitum illum: *cum auxilio Dei.* Secundo, quod dicebat disjunctive, dictum eſt ſimpliciter. Tertius articulus non dicit amicos Dei velle magis in inferno ardere in æternum, quam ſic Chriſtum cruciari; ſed dicit: quam videre eum ſic cruciari. Circa ſecundum eſt notandum, quod multipliciter poteſt dari intellectus verus præſentis articuli, & ita in veritate ſalvari. Primo quidem poteſt dici ſic, quod videlicet propoſitio illa, cum ſit disjunctiva, ad cujus veritatem ſufficit alterius partis veritas, verificatur pro prima parte illa, in qua dicitur, quod amici Chriſti maluiſſent illam pœnam in ſe cum auxilio ejus pertuliſſe, quam Chriſtum cruciari, ſive vidiſſe cruciari. Credendum enim eſt amicos Chriſti tanta ad ipſum arſiſſe dilectione, ut præelegiſſent in ſe pati illam pœnam, quam quod Chriſtus pateretur. Et hoc dico paſſione abſolute conſiderata, ut ſcilicet eſt læſiva, aut afflictiva perſonæ tantum; non in relatione ad fructum redemptionis, quem efficiebat, quem non feciſſet paſſio amicorum. Quæ quidem propoſitio prima de amiciſſima, & dilectiſſima matre ejus patet auctoritate B. Auguſtini in dialogo inter animam devotam & Virginem beatam de paſſione Chriſti, ubi eam ita aſſerit dixiſſe: *clamabam, & dicebam: heu me, fili mi, quis mihi det ut ego moriar pro te?* Ratione etiam patet multiplici, quæ colligi poteſt, primo, ex lege amoris naturalis, qui eſt inter membra & caput; opponunt enim ſe naturaliter membra pro defenſione capitis, mallentia pati ipſa, quam quod eorum caput patiatur. Secundo, patet ex lege amoris politici, quæ eſt inter cives, & commune bonum civitatis, & inter milites & regem ſuum; quia enim ſalus regis & boni communis, milites & pro ſalute regis præfertur ſaluti cæterorum; populus ſe opponit morti & periculis pro ſalute boni communis; milites etiam pro ſalute regis, nec minus. Tertio, videtur hoc probari, ex lege amoris gratuiti, qui naturalem amorem debitum noſtro capiti & regi Chriſto non minuit, ſed adauget. Cum enim hoc amore amici Chriſti Chriſtum diligerent ſuper omnia, & ſuper ſe ipſos; clarum eſt, quod maluiſſent illas pati pœnas in ſe, quam Chriſtum vidiſſe Deum ſuum & Dominum tam viliter, tamque confuſibiliter pertractari & cruciari. Secundo, poteſt dici quod etiam pro alia parte bene intellecta articulus eſt verus, in qua dicitur, quod etiam maluiſſent amici Dei cum auxilio ejus in inferno in æternum ardere, quam vidiſſe cruciari Chriſtum; intelligendo enim eum ſolum de pœna inferni ſenſibilis ignis, & non de pœna damni, quæ eſt carentia viſionis divinæ ex demeritis peccatorum propriorum; ſicut etiam innuit in articulo, cum dicit cum auxilio Dei ardere eſt verus per hyperbole dictus; eſt enim loquutio yperbolica, quæ dicitur per exceſſum dicta, ut illud: *fluctus ad ſydera tollit*; quod & ſacram ſcripturam ſæpe legimus uſam; nos etiam eam ſæpe noſtris intermiſcemus ſermonibus. Dicitur enim in pſal. *poſuerunt in cœlum os ſuum*; & de Salomone dicitur 3. reg. 4. quod fecit tantam copiam argenti, quanta erat lapidum in Jeruſalem; & Joan. ult. dicitur, *ſunt autem & multa alia quæ fecit Jeſus, quæ ſi ſcribantur per ſingula, nec ipſum, arbitror, mundum capere eos, qui ſcribendi ſunt, libros.* Omnia enim iſta ſunt per hyperbole dicta; ſuper quo verbo S. Thomas exponens illud uno modo, ita quod ſit locutio hyperbolica ſignans exceſſum operum Chriſti, dicit quod ſicut, teſte Auguſtino, ſacra ſcriptura cum utitur quibuſdam figuratis locutionibus, ſicut cum dicit *vidi ſedentem &c.* illæ locutiones non ſunt falſæ; ita quando in ſacra ſcriptura eſt aliqua loquutio yperbolica, talis non eſt falſa; non enim eſt intentio dicentis, ut credatur quod dicit, ſed quod intendit ſignificare, ſcilicet exceſſum vel diminutionem alicujus rei. Dicit tamen quod hoc non fit, quando aliquid quod erat obſcurum vel dubium exponitur; ſed quando illud quod apertum eſt augetur vel attenuatur; puta cum quis volens expiam alicujus rei commendare, dicit, hoc ſufficeret centum vel mille perſonis: volens autem vituperare dicit, quod vix ſufficeret uni vel duobus; nec tamen falſum dicit, quia ſic verba rem quæ judicatur excedunt, ut oſtendatur quod non intendit mentiri, ſed oſtendere eſſe parum vel multum. Hæc ille. Ita in propoſito eſt dicendum; per illa enim verba in-

ANNO CHRISTI 1433.

Locus tractatus.

ANNO CHRISTI 1433.

intendebat Virgo beata oſtendere magnitudinem compaſſionis, ſive doloris, quam amici Chriſti habebant de morte ejus, qui creditur eſſe maximus. Si enim irrationabilia & inſenſibilia, puta cœlum, terra, tanto ſe dolore oſtendebant, quod ſol exueretur lumine & terra mota, duriſſima ſaxa ſcinderentur in partes; quantum credenda ſunt dolere corda amicorum Chriſti in paſſione ejus, qui rationabiles erant, & Chriſti amore flagrabant? Quod vero calumniator dicit, quod iſtud contradicit deſideriis & ſuſpiriis ſanctorum patrum & prophetarum, quibus ſacra ſcriptura plena eſt; dicendum eſt quod falſum eſt & male arguitur; eadem enim ratione diceretur Chriſtum oraſſe contra vota ſanctorum PP. & prophetarum dicendo: *pater, tranſeat a me calix iſte &c.* Sed notandum pro evidentia articuli, quod paſſio Chriſti dupliciter conſideratur; uno modo prout erat afflictiva perſonæ Chriſti, & dehoneſtativa tantæ majeſtatis; & iſto modo non poterat cadere in deſiderio cujuſcumque ſancti: immo paſſio ejus erat, ut dictum eſt in articulo, afflictiva cordium amicorum ejus; ut enim dicit Ariſtoteles 9. Ethic. *Inter amicabilia eſt condolere amico*; & Apoſtolus ad m. 12. *Gaudete cum gaudentibus, & flete cum flentibus*. Alio modo conſideratur paſſio Chriſti, prout ex ea mundi ſalus oritura erat; & hoc modo erat lætitia omnibus fidelibus, & hac ratione deſiderabatur a ſanctis prophetis & aliis, ſecundum illud Iſaiæ LIII. *Deſideravimus eum noviſſimum virorum?* ideſt valde abiectum, virum dolorum; ſciebant enim ſe ejus morte fore ſalvandos: unde ratio deſiderii eorum immediate in eodem capitulo ſubſequitur: *ejus livore ſanati ſumus*; ſcilicet a peccato, ut glos. interlin. exponit. Iſta eſt ſententia Magiſtri ſententiarum in I. diſt. 40. ubi quærit, utrum placuerit viris ſanctis quod Chriſtus pateretur vel occideretur, cui quæſtioni reſpondens, ait: *Debuit quidem placere intuitu noſtræ redemptionis, ſed non intuitu ejus cruciatus*. Voluerunt ergo, ac vehementer Chriſtum mori propter liberationem hominis, & adimpletionem divinæ voluntatis; ſed non voluerunt delectationem ipſius afflictionis. De eodem ergo lætabantur & triſtabantur; ſed ob aliud enim gaudebant, & propter aliud dolebant; volebant ergo Chriſtum mori pro hominis redemptione, & tamen de morte ipſius diverſis de cauſis corda eorum varie movebantur. Hæc ille. Et hæc ſufficiant de præſenti articulo.

ARTICULUS V.

Ex cap. 14. ſecundi libri dicit; ſi ſancti viderentur clarum ſicut ſunt, nullus oculus ferre poſſet, ſed corporali lumine privarentur.

Pro declaratione præſentis articuli ſufficit dicere, quod talis articulus non jacet in toto illo capitulo; bene tamen ſic dicitur: *ſi enim videres ſpiritualem pulchritudinem angelorum & animarum, corpus tuum non ſufficeret videre, ſed rumperetur, quaſi vas corruptum & putridum, propter gaudium animæ ex viſione*. Nihil videtur in præſenti articulo ſu-

ſpectum; immo nec falſum; ſed omnia videntur conſona veritati. Quod corpus non ſufficeret videre pulchritudinem angelorum & animarum ſanctarum, nemo eſt qui dubitet, nedum catholicus, ſed etiam philoſophus purus. Si enim oculus corporalis non ſufficit videre lucem corporalem in rota ſolis; minus poterit videre ſpiritualem pulchritudinem Angelorum, quæ multo major eſt illa, & ad quam ratione ſpiritualitatis minor in corpore eſt proportio & analogia, quæ requiritur inter cognoſcentem & cognitum, propterea ſi, teſte philoſopho 2. methaph. intellectus noſter ad ea quæ ſunt manifeſtiſſima in natura ſe habet ſicut oculus veſpertilionis ad lucem Solis, non valentis videre puram pulchritudinem; quanto minus dicetur oculus corporalis noſter ſufficere ad videndum pulchritudinem Angeli, de quo dicit Dionyſius, quod eſt ſpeculum purum, clariſſimum, incontaminatum, totam ſuſcipiens in ſe, ſi fas eſt dicere, pulchritudinem uniformis Dei formitatem, de qua dicitur Exo. 33. *non videbit me homo & vivet*; & de ſanctis dicitur Sap. 3. *Juſti ſicut Sol fulgebunt, &c.* Quod vero dicitur conſequenter, quod rumpetur quaſi vas corruptum &c. hoc intelligendum venit metaphorice; quoniam ſicut vinum forte dicitur rumpere vas corruptum ſive putridum; ita jucunditas iſtius viſionis faceret, ita animum exultare & exaltare, ut veluti vas ruptum per multas partes effundens vinum receptum, variis motibus ſui corporis jubilum lætitiæ & gaudii ex tali viſione ſuſceptæ oſtenderet infra cordis arcanum continere non valens. Unde Gregorius: *Jubilum namque dicitur, quando ineffabile gaudium mente concipitur, quando nec abſcondi poſſit, nec ſermonibus aperiri, & tamen quibuſdam proditur motibus, quamvis nullis proprietatibus exprimatur*. Unde pſal. dicit: *Beatus, qui ſcit jubilationem*; non ait: ſed qui ſcit quaſi quidem ſciri jubilatio poteſt, ſed dictu exprimi non poteſt ebrietas ſpiritus: dici poteſt quælibet magæ amoris & gaudii devotio, ex qua quaſi ſi ex vini fortitudine fervor ſpiritus excreſcit, qui intra ſe cohibere non valet; unde apoſtoli Spiritus S. fervore æſtuantes muſto pleni eſſe dicebantur. Et Job. dicitur c. 22. *Venter meus quaſi muſtum abſque ſpiraculo, quod lagunculas diſrumpit novas*; non dicit veteres, quia veteribus cordibus non infunditur talis devotio, ſed novis; ideſt novitate vitæ ambulantibus; vel novas dicit propter fortitudinem impetus ſpiritus, qui ſi novas diſrumpit, quanto magis veteres, ideſt fragilia corda & infirma? Et iſta pro nunc ſufficiant pro articulo iſto, quia magis nota ſunt guſtum hujus muſti Spiritus S. guſtantibus, quam peccatoribus etiam multa legentibus, quia animalis homo non percipit &c.

ARTICULUS VI.

Ex cap. 27. primi libri exponis illud dictum Chriſti ad Patrem: quare me dereliquiſti, ac ſi vellet dicere: pater non eſt qui miſereatur mei, niſi tu.

Pro declaratione articuli, ſciendum eſt, quod pro tanto dicitur patrem dereliquiſſe

ANNO CHRISTI 1433

Chriſtum, ut dicit gloſ. Math: 27. quia poteſtati proſequentium eum expoſuit, ſubtraxit ei protectionem; ſed non ſolvit unionem: ex cujus gloſſæ intellectu patet veritas expoſitionis datæ per B. Birgittam, quia cum ſolius patris erat ſubtrahere eum a poteſtate perſequentium, qui eum pene expoſuit pro ſalute humani generis, ſecundum illud Apoſtoli; *qui proprio filio non pepercit; ſed pro omnibus tradidit illum*; ſecundum id quod ait ipſe Jeſus Petro, Math. 26. *An putas quod non poſſum rogare patrem meum, & exhibebit mihi plus quam XII. legiones Angelorum*? Recte ergo patri dicit Chriſtus conquerens; *quare me dereliquiſti*; quaſi dicat: Tibi dico, qui ſolus in hac anguſtia mei poteris miſereri, qui ſolus poteris rigorem diſciplinæ pro peccato primi hominis aſſumptæ miſerationis tuæ dulcedine mitigare. Et hoc de iſto articulo.

ARTICULUS VII.

Ex cap. XXX. in quo dicitur Chriſtum dixiſſe quod habitare vellet in corde Birgittæ, quod non eſt niſi modicum fruſtum carnis.

Pro declaratione præſentis articuli, loquendo de habitatione per gratiam, notandum quod anima licet dicatur eſſe tota in toto, & tota in qualibet parte ſecundum totalitatem, ſive perfectionem ſuæ eſſentiæ, cum ſit ſimplex; tamen principaliter ponitur eſſe in corde, quod dicitur ſedes ejus, ſic ut pars nobilior civitatis dicitur ſedes regis hac ratione, quia ex eo velut fonte vitæ, ut ponit philoſophus fit expanſio caloris vitalis ad reliquas partes corporis; & propter hoc contigit, quod tam in ſacra ſcriptura, quam in dictis Sanctorum cor ponatur pro anima, & attribuatur cordi quod animæ convenit. De ſacra ſcriptura habemus teſtimonia multa; & inter alia adducamus illud: *diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo & tota anima tua &c.* De doctoribus illud, & ſolum illud quod dicit Hugo lib. 3. de anima; *cor parvum eſt, & magna cupit; vix ad unius milvi refectionem ſufficere poſſit, & totus mundus ei non ſufficit*: Hæc ille. Clarum eſt quod iſta non competunt cordi, ut eſt fruſtum carnis; ſed ratione animæ in eo principaliter ſedentis; & in propoſito. Unde immediate ſequitur in articulo: *in corde, quod eſt habitaculum meum debent eſſe tria, lectus, ſedes, & lumen.* Lectum vocat quietem a pravis cogitationibus; ſedem in voluntate manendi cum Deo; lumen vocat fidem. Clarum eſt autem iſta non eſſe in corde materiali immediate; ſed in anima dicuntur eſſe, quæ eſt in ipſo corde, ſicut dictum eſt. Dicitur ergo Deum habitare in corde, quod non eſt niſi modicum fruſtum carnis, quia inhabitat animam, quæ dicitur inhabitare ipſum cor influendo vitam toti corpori derivandam. Et tantum ſit de iſto articulo.

ARTICULUS VIII.

ANNO CHRISTI 1433

Ex eodem cap. quod Chriſtus lætus ivit ad paſſionem.

Non ſufficio admirari, quare iſte articulus præſentatus eſt tanquam ſuſpectus, cum dicat propheta Iſaias 53. *oblatus eſt quia ipſe voluit*; & in cap. 51. in parabola de centum ovibus dicatur: *cum invenerit ovem imponit in humeros ſuos gaudens*; ubi Gregorius. *Ovem in humerum Chriſtus impoſuit, quia humanam naturam ſuſcipiens peccata noſtra ipſe portavit*; & Albertus magnus exponens præfatum verbum inquit: *humeri ſunt brachia crucis, in quibus ovem portavit; gaudens autem portat, quia gaudium ſuum profectus eſt ſubditorum, ſecundum illud* Jerem. 8. *Gaudium Domini fortitudo veſtra*. Hæc ille. Ille enim dubitat an Chriſtus lætus ivit ad paſſionem qui dubitat an ſumma charitate an gratiſſima voluntate ibat ſacrificaturus pro nobis Deo Patri. Præterea legimus de apoſtolis Act. 5. quod ibant gaudentes a conſpectu conſilii, judicati pro nomine Chriſti, paſſuri pœnas, contumelias & mortem. Iſta ſufficiant pro articulo.

ARTICULUS IX.

Ex eodem cap. quod homo mortalis non poteſt videre immortalem; cujus oppoſitum nititur probare ejus defenſor in tractatu viſionum cap. 5. aſſerens quod ipſa Birgitta ſæpe habuit corporales viſiones Chriſti.

Ponatur articulus plenus ut jacet in originali, quia intelligentia dictorum, ut dicit B. Hilarius ex cauſa dicendi ſumenda eſt. Translator autem ut rudiorem reddat articulum, detruncat eum, ponit eum ſolum. Secundo oſtendetur veritas intentionis ejus, pro quo ſciendum quod ex perſona Chriſti ita dicitur in prætato articulo. *Si autem venirem inter ipſos eos viſibilis, oculi eorum non ſuſtinerent videre me.* Et ſequitur. *Quomodo homo mortalis poteſt videre immortalem?*

Circa ſecundum notandum eſt primo, quod B. Auguſtinus videtur dicere articulum præſentem, ubi dicit, ut allegatur a Petro de Tarantaſia in 4. diſt. 20. quod (ſi) Chriſtus voluit in ea claritate, qua reſurrexit diſcipulis apparere, quod non poſſent tantam claritatem videre. Hæc ille Pro cujus intellectu, & articuli declaratione veritatis notandum eſt, ſecundum præfatum doctorem i n 4. ſententiarum loco prænominato, ubi quærit, utrum corpus glorioſum ſit viſibile ab oculo non glorioſo ſive mortali, colligendo de S. Thoma & Bonaventura, quod gloria perficit naturam, ſub claritate ergo gloriæ manebit ſpecies naturæ, ſcilicet color proprius; utrumque vero ſubditum eſt voluntati animæ, ita quod in poteſtate ſancti ſic habentis corpus glorioſum eſt apparere ut in ſpecie naturæ; vel in ſpecie gloriæ. Dicunt ergo quidam, quod corpus glorificatum ab oculo non glorificato videri poteſt in proprio colore, ſine miraculo, ſed in ſua claritate non. Alii vero dicunt, quod claritas ita unita eſt cum claritate naturali, quam-

ANNO CHRISTI 1433

quamvis non ſit eadem cauſa, unde a quocumque viſu percipitur claritas naturalis poteſt percipi claritas corporis glorificati. Sed ab oculo glorificato poteſt totaliter & perfecte, & ab oculo non glorificato non poteſt totaliter; non propter hoc quod illa claritas corrumpat viſum, ſed propter imperfectionem viſivæ virtutis. Et ad dictum Auguſtini ſupra poſitum reſpondens, ait: *hoc dicit Auguſtinus, non quod non poſſint videre mortales oculi partem claritatis gloriæ, ſed quia non poſſunt totam, non propter actionem claritatis viſum corrumpentis; ſed propter limitationem viſivæ virtutis.* Hæc ille. Juxta autem hujuſmodi doctoris ſententiam dicendum eſt in propoſito, quod videlicet non intelligat ſancta iſta quod mortalis homo non poſſit videre immortalem; quoniam expreſſe dicit in libro 6. 14. quod Chriſtus apparuit Virgini Mariæ & apoſtolis, & aliis perſonis reſurgens a mortuis, & primo Virgini Mariæ etiam palpabilem ſe ei exhibendo. Ipſa etiam vidiſſe dicitur Chriſtum & B. Virginem; ſicut calumniator arguit; ſed intelligit, quod non plene & totaliter claritatem corporis Chriſti poſſit videre homo mortalis, cum illa in plenitudine ſua excedat omnem potentiam oculi mortalis. Et quod iſta ſit intentio ejus patet cum dicit in articulo oculi non poſſint ſubſtinere videre me. Et ne videatur alicui mirabile, quod ratione hac dicatur oculus mortalis non poſſe videre immortalem, dicam auctoritatem ſacræ ſcripturæ. Dicit enim B. Joannes I. cap. *Deum nemo vidit unquam*; quod non ex eo dicitur verum quod Deus non eſt ab homine viſibilis, cum hominis beatitudo in ejus viſione conſiſtit; ſed ex eo quod non totaliter plenitudine comprehenſionis a creato oculo eſt viſibilis. Et ita intelligendum in propoſitum. Et tantum ſic de præſenti articulo.

A

B

ARTICULUS X.

Ex cap. XXXIV. habet multa. Primo adulationem Diaboli factam Birgittæ coram Deo ad juſſum Dei &c.

Pro declaratione præſentis articuli dicitur, quod nulla adulatio ponitur in iſto articulo, ſed ponitur confeſſio veritatis, quam Diabolus mandato Dei cogitur dicere. Unde in cap. illo in originali ita dicitur: *Dixit Dominus Diabolo: reſponde mihi, ſi iſta nova ſponſa eſt legitima mea. Numquid diligit ipſa aliquem ſicut me? &c. cui Dæmon reſpondit nihil diligit ſicut te.* Quod inconveniens eſt hoc ut pars iſta hujus articuli ſuſpecta habeatur? Nunquid ſimile legimus Job. 1. ubi ait Dominus ad Sathan: *Numquid conſideraſti ſervum meum Job, quod non ſit ſimilis ei in terra, homo ſimplex, rectus & timens Deum & recedens a malo; & reſpondens Sathan: Numquid fruſtra timet Deum Job?* quaſi dicat: licet verum ſit hoc, tamen ut inquit gloſ. interli. non ex virtute propria. Et ita articulus in illo videtur contrarius veritati. Et hæc de iſto articulo.

C

D

E

ARTICULUS XI.

ANNO CHRISTI 1433

Ex eodem cap. quod Diabolus coram Domino dixit ſe habere unum oculum corporalem, alium ſpiritualem. Item ſimile de auribus.

Pro declaratione hujus articuli, licet non eſſet opus declaratione, cum legentibus originalem textum ſatis clare pateat; intellectus ejus verus eſt . . . animæ ſæpe capiunt, . . . ab objecto conditione ſine proprietate in quem feruntur, ſicut Ariſtoteles in 6. Ethic. ſcientificum animæ diſtinguit ab opinativo, vel rationativo per hoc, quod ſcientificum animæ eſt, quod cognoſcit omnia neceſſaria quæ generant ſcientiam, opinativum vero, quo cognoſcit contingentia, de quibus generatur opinio. Item Auguſtinus XII. de Trinit. ponit rationem ſuperiorem & inferiorem diſtingui per hoc, quod illa intendit æternis conſpiciendis, aut conſulendis, quæ ſunt ſuperiora; ratio vero inferior intendit temporalibus rebus, quæ ſunt inferiores. Ita in propoſito dicendum; Diabolus enim dicitur habere oculos duos, quorum unus dicitur corporalis; non quod ita ſit in re, cum Angelus ſit ſimplex, & immaterialis ſubſtantia, & ſic nominatur ab objecto, quia temporalia hoc oculo dicitur conſiderare. Alius vero ſpiritualis dicitur, quo ſpiritualium intendit cognitionem, & notitiæ habendæ; ſicut patet ex ſerie articuli in originali, & ita nulla eſt difficultas, conſiderata intentione dicentis. Sed quod ex litera in originali colligitur, in quo ſic dicitur: *ait Diabolus; habeo duos oculos, unum corporalem, licet non ſim corporalis, quo temporalia tenco &c.* Et tantum de hoc articulo.

ARTICULUS XII.

Ex cap. eodem in quo dicitur Deus dixiſſe: nunc Diabole illuminatum eſt tenebroſum cor tuum.

Pro declaratione præſentis articuli eſt primo ponendus articulus integer, ut pateat faciliter intellectus ejus. Secundo declarabitur veritas ejus. Articulus autem ita dicit: *Dominus ait: nunc Diabole illuminatum eſt tenebroſum cor tuum; dic mihi iſta audienti qualem charitatem habeo ad illam.* Circa ſecundum ſcilicet declarationem articuli eſt primo notandum, quod tam ex ſententia iſtius capituli, quam iſtis verbis articuli colligitur, revelatam fuiſſe Dæmoni quanta charitas erat Dei ad B. Birgittam, ſine enim revelatione divina ſcire non poterat. Revelantur enim quandoque eis ſecreta aliqua cœleſtibus mediantibus Angelis bonis, ſicut dicit B. Iſidorus lib. I. de ſummo bono cap. 10. & deducit Magiſter ſententiarum in 2. diſt. 7. Dicit enim ſic Iſidorus: *triplici acumine ſcientiæ vigent Dæmones; ſcilicet ſubtilitate naturæ & experientia temporum, & revelatione ſpirituum ſupernorum.* Et Auguſtinus de hoc etiam loquens lib. 2. ſuper Gen. c. 11. ita dicit *ſpiritus mali quædam vera de temporalibus rebus noſcere permittuntur partim ſubtilitate ſenſus, partim experientia temporum cal-*

ANNO CHRISTI 1433

lidiores propter tam magnam longitudinem vitæ, partim ſanctis Angelis, quod ipſi ad omnipotenti Deo diſcunt, juſſu ejus ſibi revelantibus. Hæc ille. Secundo notandum quod illuminatio poteſt capi dupliciter, uno modo large ſive . . . dicta: alio modo proprie dicta. Capiendo primo modo ſic omnis cognitio & manifeſtatio dicitur quædam illuminatio, ſicut dicit apoſtolus ad Epheſ. 6. *omne quod manifeſtatur lumen eſt*. Alio modo proprie capitur, & ſic non ſolum dicit manifeſtationem veritatis, ſed dicit illam in ordine ad Deum, habet enim lux in ſua plena virtute iſta, ſcilicet manifeſtare, dirigere, & delectare. Capiendo primo modo verum eſt, quod cum cordi Dæmonis aliquid reveletur, quod ejus cor illuminatur, quia venit in notitiam alicujus veritatis. Dicit enim Dionyſius quod Angeli ſplendida lumina, & eorum naturalia ſplendida & integra permanſerunt. Et ita intelligendus eſt articulus. Secundo modo capiendo illuminationem, non habet locum in Dæmonibus propter eorum perverſitatem, qui omnia ordinant ad malum finem. Unde S. Thomas in 1. par. q. c. art. 3. dicit ſic, quod illuminatio proprie dicta eſt manifeſtatio veritatis, ſecundum quod habet ordinem ad Deum, qui illuminat omnem intellectum. Et iſto modo non eſt in Dæmonibus. Et hoc de iſto articulo.

ARTICULUS XIII.

Ex eodem cap. dicit, Diabolum ad juſſum Dei perhibuiſſe teſtimonium charitatis ejus ad S. Birgittam illo modo: ſi, inquit, *poſſibile eſſet libentiſſime pater (patereris) unam pœnam talem in quolibet membro tuo ſpecialiter qualem ſemel in cruce in omnibus membris paſſus es, antequam careres ea.*

Quamquam iſte articulus ſatis pateret verus ex declaratione decimi articuli; verum tamen pro ampliori intellectu dicendum, quod iſte articulus nullam videtur habere repugnantiam rationi, atque ſacræ ſcripturæ, nec quo ad hoc quod Dæmon juſſu Dei perhiberet teſtimonium veritatis, nec quoad hoc quod teſtimonium detur charitatis Chriſti ad B. Birgittam Patet, primo, Luc. 4. ubi dicitur: *exibant Dæmonia a multis clamantia & dicentia: quia tu es filius Dei;* ubi dicit Albertus Magnus: *clamabant in veritatis confeſſione, ſed coacta, quia Dæmon de ſua voluntate non loquitur niſi mendacium, Jo. 8. cum loquitur mendacium, loquitur ex propriis, quia mendax eſt, & pater ejus*. Item in eodem de alio Dæmone dicitur quod dixit: *quid nobis & tibi Jeſu Nazarene? ſcio, quod ſis ſanctus Dei*. Quid ergo mirum ſi facta revelatione Dæmoni de charitate Dei ad B. Birgittam, interrogatus Dæmon, & juſſus a Deo reſpondere perhibuerit teſtimonium. Præterea ſecunda pars articuli in nullo videtur habenda ſuſpecta, ut patet ex declaratione habita in primo articulo. Tanta enim erat charitas Chriſti ad ſalutem animarum noſtrarum, ut nulla pœna corporis poſſit ei adæquari; nec paſſio corporis quæcumque eſſe æqualis compaſſioni quam habebat de perditione rationalis naturæ. Hinc fleviſſe pro peccatis legitur, & non pro pœnis ſuis; & ideo credendum eſt, quod tanta fuerit charitas Chriſti ad animam rationalem, ut ſi non aliter fuiſſet ſalvanda, quam per talem pœnam, ſicut ibi in articulo deſcribitur, quod Chriſtus ſuſcepiſſet eam pro ſalvatione ejus. Qui enim potuit liberare genus humanum ſine paſſione; & tamen in commendatione ſuæ charitatis voluit pati, dicente apoſtolo ad Rom. 5. *commendavit Deus ſuam charitatem in nobis, quoniam cum inimici eſſemus Chriſtus pro nobis mortuus eſt*. Veraciter credendum eſt, quod ſi fuiſſet neceſſarium, aut ordo divinæ juſtitiæ exegiſſet, ampliores pœnas ſuſcepiſſet; quia iſta nota arbitror ſatis conſiderantibus quod Chriſto non eſt datus ſpiritus ad menſuram; ideo ſufficiant iſta pro articulo iſto.

ANNO CHRISTI 1433

ARTICULUS XIV.

Ex eodem cap. dicit Deum dixiſſe Dæmoni: pete humiliter miſericordiam a me, & dabo tibi; & reſpondit Diabolus: nequaquam.

Pro declaratione articuli ponam integrum articulum. Secundo, declarabitur veritas ejus. Articulus autem ita dicit: *Reſpondit Dominus: ſi ergo ſic miſericors ſum ut nulli potenti veniam denegem; pete humiliter & tu miſericordiam a me, & dabo tibi. Cui reſpondit Diabolus: nequaquam hoc faciam*. Iſte articulus in nulla ſui parte eſt habendus a quocumque ſapiente ſuſpectus; verum enim eſt quod ſi Diabolus humiliter veniam peteret, eam a Chriſto conſequeretur, licet antecedens ſit impoſſibile. Unde Hugo de S. Victore in de clauſtro animæ, *ſi veniret Sathan ad capitulum confeſſionis, impetrare poſſet indulgentiam remiſſionis*. Et B. Auguſtinus de falſa, & vera pœnitentia dicit: *ſi poſſet ſperare Diabolus de Deo & culpam in ſe ſentire, quod non invenit in ſe, inveniret in Dei miſericordia;* ſcilicet veniam peccati. Secunda pars patet ex eo quod eſt obſtinatus in malitia; & quia de hoc erit in conſequentibus iterum ſermo, ſufficiant iſta pro articulo.

ARTICULUS XV.

Ex eodem cap. dicit Diabolum dixiſſe Deo: antequam curvarem genua coram te, magis vellem omnes pœnas gluire in me &c. cum tamen in nomine Jeſu omne genuflectatur &c.

Pro declaratione præſentis articuli notandum quod Dæmones habent oſtinatam voluntatem in malo; & ſentientes Deum in effectu juſtitiæ, qui eſt pœna eum affligens, habent eum odio, ſecundum illud pſalmi: *ſuperbia eorum qui te oderunt aſcendit ſemper*. Et ideo voluntate deliberata, quæ in eis mala eſt, cum ſint averſi ab ultimo fine, non poſſunt velle curvare genua ſua coram Deo; & ita intelligitur articulus præſens. Quamquam, ut dicit Apoſtolus, curvent genua in nomine Jeſu; ex electione tamen, & voluntate propria non faciunt. Unde S. Thomas in 2. diſt. 7. ſuper illud apoſtoli Jacobi: *Dæmones credunt & contremiſcunt*, dicit quod licet iſti actus in ſe boni ſint; non tamen bene fiunt, ſed coacte & non ex electione bonum quodcumque

que

quæ optatur. Nam, ut dicit Auguſtinus in libro de fide ad Petrum; *Dæmones nec mala voluntate carere poſſunt, nec pœna.* Et ita patet articulus. Nec valet quod dicitur in oppoſitum ex apoſtolo Philip. 2. *In nomine Jeſu &c.* quoniam articulus non dicit quod Dæmones non curvant genua; ſed dicit antequam curvarem & ſcilicet ex electione, & voluntate propria; optativi enim modi eſt verbum illud. Et tantum ſit de iſto articulo.

ANNO CHRISTI 1433.

ARTICULUS XVI.

Ex cap. 38. dicit Chriſtum habere fidem, ſpem, & charitatem.

Pro declaratione præſentis articuli, præſertim quoad prima duo, quia de charitate non eſt dubium; eſt notandum; & primo, quoad hoc quod dicitur fidem habuiſſe, quod, ut tangit S. Thomas in 3. parte q. 9 art. 3. ſuper illud apoſtoli Rom. 1. *Juſtitia Domini revelatur in eo ex fide in fidem*; dicit gloſ. de fide . . . . & ſpei, quod fides capitur dupliciter: uno modo proprie, & eſt qua creduntur quæ non videntur, dicente Auguſtino in Enchiridio: *fidem appellamus earum rerum quæ circa cognitionem rerum viſarum*, hoc tamen improprie & ſecundum quandam ſimilitudinem, quantum ad certitudinem & firmitatem adhæſionis hoc modo diffinit fidem gloſ. Galat. V. fructus ſpiritus: dicens *fides eſt inviſibilium certitudo*; & hæc diſtinctio habetur ex gloſ. ſupra poſita Rom. 1. in qua ſic dicitur: *eſt enim fides, quæ creduntur, quæ non videntur*; quæ proprie dicitur fides, ſed tamen eſt etiam fides rerum quæ non verbis, ſed rebus ipſis præſentibus creditur, quod erit cum per ſpem manifeſtam ſe contemplandam ſanctis præbebit ipſa Dei ſapientia. Quo notato, dicitur quod articulus eſt intelligendus de fide capta in perfectione ænigmatis, & obſcuritatis, quæ repugnat manifeſte viſioni Deitatis; & quod intellexerit ita B. Birgitta, patet ex rubrica illius capituli, in qua ſic habetur quod fides erat in Chriſto perfectibiliter, in aliis autem imperfectibiliter. Quid autem eſt perfectibiliter habere fidem; niſi notitiam certam ſine imperfectione obſcuritatis ænigmaticæ, quæ includitur in fide proprie ſumpta quæ eſt in viatoribus fidelibus? Secundo ſimiliter notandum venit de ſpe, quæ dupliciter capitur, uno modo proprie & ſtricte ſecundum S. Thomam loco ſupra nominato, ut dicitur virtus theologica, quæ habet pro objecto ipſius divinam fruitionem, quam principaliter homo ſpectat per ſpei virtutem; & hanc ut ſic non habuit Chriſtus qui ab inſtante conceptionis plene habuit fruitionem divinitatis. Alio modo ſumitur large pro expectatione cujuſcumque ardui boni futuri, ut dicit Apoſtolus, quod ſpes eſt affectio futuri boni. Et hoc modo fuit ſpes in Chriſto reſpectu immortalitatis & gloriæ corporis. Unde in pſal. *caro mea requieſcit in ſpe*, gloſ. reſurrectionis. Item in pſal. alio, *In te Domine ſperavi*; quod exponitur de Chriſto. Et ita capiendus eſt intellectus articuli ex ſerie textus. Alio modo poteſt & brevius dici, quod fides & ſpes capiuntur ibi non pro virtutibus theologicis, ſed pro actibus, ſcilicet credendi & ſperandi, & iſti bene fuerunt in Chriſto reſpectu aliquorum; unde magiſter ſententiar. 3. diſt. 26. ubi quærit utrum fides, & ſpes fuerint in Chriſto; reſpondet, loquendo de fide & ſpe proprie, & ſunt virtutes theologicæ, dicit: *quibuſdam non indecte videtur fidem, virtutem, & ſpem in eo non fuiſſe, ſicut in ſanctis, in jam beatificatis, vel in angelis non ſunt, & tamen ſancti credunt & ſperant reſurrectionem futurorum, & Angeli eandem credunt, nec tamen in eis eſt fides vel ſpes, prout virtus eſt, quia & Deo per ſpeciem contemplando perfruuntur, & in Deo verbo reſurrectionem futuram non per ſpeculum in ænigmate, ſed præclariſſime inſpicitur.* Ita inquit, *Chriſtus in quo fuerunt bona patriæ credit quidem, & ſperavit reſurrectionem tertia die futuram, pro qua patrem oravit, nec tamen fidem, virtutem, vel ſpem habuit, quia non ænigmaticam & ſpecularem de ea cognitionem habuit*; & ita patet articulus, & qualiter ita intellectus nec eſt contra ſanctos Doctores, nec contra Magiſtrum ſententiarum, ut dicebat impugnator; & tantum ſic de præſenti articulo.

ANNO CHRISTI 1433.

ARTICULUS XVII.

Ex eodem cap. dicit Chriſtum dixiſſe humanitatem ſuam, ſcilicet ex juſtitia ſine ignominia non poſſe intrare in gloriam.

Pro declaratione præſentis articuli primo ponetur articulus plenus, ut intellectus ejus plenius habeatur. Secundo declarabitur veritas ejus. Articulus autem eſt ſic in originali: *patet denique, volens oſtendere viam per quam aperitur cœlum, & homo excluſus ingrederetur, tradidit me ex charitate in paſſione, ut corpus meum, conſummata paſſione humanitas in eo in gloriam venire poſſit ex juſtitia, licet potuiſſem ex potentia divinitatis meæ feciſſe.* Hæc ibi.

Pro declaratione præſentis articuli adducetur primo quædam admirabilis, & multum ad propoſitum authoritas Jeſu Chriſti. Dicit enim ipſe: *O ſtulti & tardi ad credendum in omnibus quæ locuti ſunt prophetæ, Nonne hæc oportuit pati Chriſtum & ita intrare in gloriam ſuam.* gloſ. ſecundum humanitatem, ſcilicet. Ecce ex verbo Chriſti determinatus articulus. Sed pro ampliori intelligentia eſt notandum, primo, quod loquitur de gloria corporis, non de gloria animæ; anima enim ejus ab inſtanti conceptionis Deum videbat per eſſentiam, & quia ita ſit, patet per hoc quod dicit in articulo poſito: *ut ſcilicet corpus meum conſummata paſſione glorificaretur &c.* Iſtam enim meritis acquiſivit per paſſionis humilitatem, ſecundum illud Apoſtoli Phil. 2. *Chriſtus factus eſt pro nobis obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltavit illum & dedit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen.* Ecce aperte dicit Apoſtolus, inquit Magiſter ſententiarum in 3. diſt. 18. ubi loquitur de merito Chriſti Chriſtum propterea exaltatum per impaſſibilitatis gloriam quia eſt humiliatus per paſſionis obedientiam. Ita etiam dicitur Hæbr. 3. videmus Jeſum per paſſionem mortis gloria

ANNO CHRISTI 1433

tia & honore coronatum. Sed ad difficultatem utrum ſine paſſione potuerit intrare in gloriam ſuam, de qua ſermo, dicendum quod dupliciter poſſimus loqui; uno modo abſolute ſecundum potentiam abſolutam; & ſic dicendum quod ſic, ſicut dicit articulus. Et etiam Magiſter ſententiarum eandem quæſtionem movens in 3. diſt. 18. dicit: *ſane dici poteſt quod humanam naturam ita gloriosam ſuſcipere potuit, ſicut in reſurrectione extitit; ſed hæc paſſibilis eſſe non potuit, ſicut fuit, & ad illam gloriam ſine merito pervenire; potuit quidem ad illam pervenire ſine merito paſſionis, quia potuit conſumpta mortalitate immortalitatis gloria veſtiri, ſed non ſine merito juſtitiæ charitatis, aliarumque virtutum.* Hæc ille. Alio modo poſſumus loqui ſecundum potentiam ordinatam, quæ reſpicit diſpoſitionem divinæ ſapientiæ; & ſic dicitur quod non potuit; & ideo dicitur Luc. 24. ſicut ſupra adductum eſt: *nonne hæc oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam?* ſecundum ejus juſtitiam, quæ eſt ut adimpleatur quod ſapientia Dei, & voluntas habet oportebat pati Chriſtum, & per paſſionem intrare in gloriam ſuam. Et ideo articulus eſt veriſſimus, & apud Theologos eſt communis concluſio ſcholæ, ita intellectus, ut dictum eſt; & ut etiam ex textu libri colligitur, & non contra ſanctos Doctores, ut impugnator dicit. Aliter enim capit gloriam & aliter juſtitiam quam articulus capiat, ut patuit. Et tantum ſit de iſto articulo.

ARTICULUS XVIII.

Ex cap. 40. hic dicitur Chriſtum diſtinguere quinque genera hominum, primum dicit, ſcilicet papam & clerum; ſecundum laicos, tertium Judæos; quartum paganos; quintum Dei amicos, quaſi omnes quatuor diſtinguit contra Dei amicos a paganis, Judæis fecit exceptionem, ſed non a papa & ſuo clero; Unde concludendo de papa & clero ſine exceptione. Tu es pejor Lucifero; tu es injuſtior Pilato, tu es inimicior Juda, tu es abominabilior Judæis, hoc ampliat in quatuor capitulis ſpiritualibus contra ſacerdotes prope finem libri quarti; blaſphemias contra clerum indifferenter continuat c. 47. & 49 primi libri, & continuatur damnationem irremiſſibilem in omni ſtatu ſemper dicit; ſi converſi fuerint ſententiam revocabo; ſed hæc forte offenſa per clerum nullum habuit nunc temperamentum.

Pro declaratione præſentis articuli occurrunt duo videnda: primum circa fidelitatem translationis vel hujuſmodi accuſationis; ſecundum oſtendetur veritas articuli. Circa primum videtur, quod non ſit verum, primum quod indifferenter loquitur de omnibus pontificibus & ſacerdotibus. Secundo non videtur verum quod ſecundo imponitur, videlicet offenſa cleri nullum habebit miſericordiæ temperamentum. Primum patet ex cap. 47. primi libri, ubi ſuper illo verbo pſalmiſtæ: *Qui edebat panem meum, cogitavit adverſum me proditionem;* dicit duo ſe velle notare, primo quod non dicit *cogitat*, ſed *cogitavit*, quod jam præteritum eſt. Secundo, quod non notat ibi niſi unum hominem qui prodidit, *ego autem dico quod ipſe loquitur de ſacerdotibus, quod ipſi ſunt proditores mei qui ſunt in præſenti, non qui fuerunt, vel qui futuri ſunt, ſed qui jam vivunt. Ego etiam dico quod non ſolum unus homo, ſed quia multi ſunt.* Hæc ibi. Ecce patet quod loquitur de ſacerdotibus ſui temporis, & non de omnibus, ſed de multis. Et utinam ſic non eſſet etiam modernis noſtris diebus. Præterea ſic loqui ſicut ipſa loquitur de clero, non videtur magis ſcandaloſum, quam dicta prophetarum & ſanctorum DD. qui ſimili modo uſi ſunt loquendi, immo graviori quia quandoque univerſaliter, ut patet Iſaiæ 56. *Speculatores ejus cæci, omnes neſcierunt, universi canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes, & divinantes ſomnia, & canes impudentiſſimi neſcientes ſaturitatem. Ipſi paſtores ignoraverunt intelligentiam; omnes in viam ſuam declinaverunt; unuſquiſque ad avaritiam ſuam a ſummo uſque ad noviſſimum;* & ſimilia in aliis prophetis. Item Bernardus in epiſtola quadam: *heu heu Domine Deus, ipſi ſunt in perſecutione tua primi, qui videntur in eccleſia tua primatum diligere, principatum, arcem Sion occuparunt, apprehenderunt munitiones, & univerſam deinceps libere & poteſtative tradunt incendio civitatem, non eſt jam dicere ut populus ſacerdos, quia nec ſacerdos ut populus;* & alia ſimilia a multis doctoribus ponuntur, quæ tamen non intelliguntur, niſi de malis, licet ſit loquutio iſta indifferenter probata ratione multitudinis malorum. Secundo non videtur verum, immo infideliter imponitur B. Birgittæ, videlicet dixiſſe quod ſi alii converſi fuerint, Deus revocabit ſententiam; ſed quod offenſa cleri non habebit miſericordiæ ullum temperamentum. Immo contrarium dicit, nam in cap. XLI. loquens ſimul de omnibus poſitis quatuor generibus hominum dicit illi. *Numquam intrabunt in regnum cælorum. Nulli enim datur cælum, niſi humiliantibus ſe & pœnitentibus.* Ecce quod non negat magis uni generi quam alteri. Præterea clarius in cap. 47. in fine poſt multas maledictiones ſacerdotum malorum dicit in perſona Dei: *propterea jura in veritate mea, qui ſum veritas, quod ſi ſic moriuntur, & in tali diſpoſitione, qua nunc ſunt conſtituti, nunquam charitas mea, nec virtus concludit eos in ſe; ſed ſine fide damnabuntur.* Quis hoc dubitat in hoc articulo, quis hæc verba fidei chriſtianæ perconformia, ſuſpecta, aut ſcandaloſa habet, quicumque voluerit, talis emendet vitam, & non erit de numero horum, de quibus tanta mala loquitur. Pro ſecundo, videlicet pro declaratione articuli in ea parte qua ponuntur comparationes, cum dicitur: *Tu es pejor Lucifero.* Notandum cum S. Thoma in 2. ſentent. diſt. 21. quod in peccato poſſunt multa conſiderari, ex quibus gravitas trahi poteſt; & contingit, quod idem peccatum ſecundum unum reſpectum ſit gravius, & ſecundum alium levius. *Inveniatur illud tamen*, inquit, *ſimpliciter gravius; conſiderandum eſt quod ſecundum plura & pauciora gravius invenitur, præcipue ſecundum ſpeciem peccati, quia quantitas conſequens ſpeciem peccati eſt peccato eſſentialior,*

☞ *lior, quam quæ circumſtantias peccati ſequitur.* Hæc ille. Ex quibus verbis manifeſte patet quod aliquis poſſit dici pejor Diabolo, & Juda, & Judæis, & Paganis, ſi in ejus opere malo contingit aliqua gravis circumſtantia, aut magnitudo major, aut ſimilia, quæ non concurrunt in operibus malis aliorum. Et ne articulus credatur ita incredibilis oſtendam conformem dictis ſanctorum. Primo, in clero accuſatur ſimonia, quæ quantæ gravitatis ſit reſpectu aliorum vitiorum dicit Damaſus papa, quod omnia crimina ad comparationem ſimoniacæ hæreſis, quaſi pro nullo reputantur. Secundo, accuſantur in prælatis, & ſacerdotibus malis indigna communio, quæ quantæ gravitatis exiſtat dicit gloſſ. ſuper illud pſ. *Dederunt in eſcam meam fel &c. hoc adhuc facit contemptor ſedentis in cœlo, & gravius peccat, quam qui crucifixit eum ambulantem in terra*; quod verum eſt ad minus quoad aliquas circumſtantias dicit Auctor ſummæ de vitiis & virtutibus; primo, quia talis indigne ſumens ſcienter contumeliam Chriſto infert, quem Deum verum eſſe credit, in hoc deterior Judæis, qui *ſi cognoviſſent, nunquam Deum gloriæ crucifixiſſent*. Secunda eſt quia contemnunt regnantem, quem Judæi contempſerunt mortalem. Major autem contumelia eſt quæ infertur in ſtatu honoris, quam quæ infertur in ſtatu humilitatis. Tertia quia contumelia data a Judæis crucifigentibus, data eſt tantum ſemel; ſed a malis ſacerdotibus quaſi quotidie. Multa alia poſſent adduci dicta doctorum, quæ in gloſſis & originalibus quæ de gravitate peccatorum prælatorum & ſacerdotum copioſiſſima reperiuntur. Præterea rationes quare dicuntur præfati veri pejores Lucifero &c. claræ ſunt in textu, & circumſtantiæ notabiles hoc arguentes; & ideo non videtur hic inſtandum ad impugnandum eſſe veritatem eorum quæ dicuntur de malis ſacerdotibus; ſed totis viribus incumbendum eſt ad reformandum ſic mores noſtros, ut ea, quæ de malis vera ſunt, de nobis mendoſe ſint dicta. Certe non videtur alius potior modus contradicendi obloquentibus de clero, quam per emendationem morum. Et iſta pro iſto articulo ſufficiant.

ANNO CHRISTI 1433

ARTICULUS XIX.

Ex eodem cap. dicit ſpiritus malignos videre omne bonum, & omnem juſtitiam, licet non in luce, ſed in conſcientia ſua.

Hic autem articulus bene recte intellectus in nullo deficit a veritate; verum tamen pro declaratione ejus notandum, quod articulus eſt intelligendus cum diſtributione accommoda, ſicut conſueverunt alia multa doctorum dicta, & ſcripturæ ſacræ; ita quod licet omne non diſtribuat ſingulariter univerſaliter pro ſingulis generibus bonorum, ſed pro eis tantum, quorum notitia eſt poſſibilis per naturam cognoſci & ab ipſo Angelo. Pro quo ſciendum eſt cum S. Thoma in 2. diſt. 8 art. 1. ſecundæ quæſtionis, quod cum peccatum non tollat naturam, ſed tantum diminuat habilitatem ad bonum, ſecundum quod magis facit diſtare, oportet in Dæmonibus lumen intellectuale perſpicuum remanere, quia natura eorum intellectualis eſt. Unde Dionyſius 10. de di. no. dicit . . . angelicam nequaquam inutatam eſſe dicimus, ſed remanere integram & ſplendidiſſimam. Cognitio autem eorum de rebus eſt duplex; quædam enim eſt, quorum cognitio per cauſas naturales haberi non poteſt; & talia nonniſi revelatione ſupernorum ſpirituum cognoſcunt. Quædam vero ſunt quorum cognitio per naturam haberi poteſt, & hoc dupliciter, vel per cauſas determinatas ad effectus naturales; & talia cognoſcunt ſubtilitate naturæ, in quantum in eis reſplendent ſimilitudines totius ordinis univerſi; vel per aliqua ſigna ex quibus, ut in pluribus, poteſt alicujus cognitio haberi, ſicut medici pronoſticant de ſanitate vel de morte; & talia cognoſcunt per experientiam temporum ſecundum quod talibus ſignis pluries effectus concurrerunt. Hæc ibi. In eo ergo quod juxta philoſophica intelligentia plena eſt *formis*, Dæmones, qui ſunt quædam intelligentiæ ſeparatæ, in conſcientia ſua videre dicuntur omne bonum, & omnem juſtitiam, ad quam ſcilicet poſſunt naturali cognitione pervenire; ut enim dicit S. Thomas: *Angelis non eſt ignotum aliquid eorum, ad quæ poſſunt naturali cognitione pervenire*. Et quod iſte ſit intellectus ejus patet, quoniam dicit ſic per exemplum: *Sicut enim homo poſitus in carcere, qui prius didicerat literas, qui licet in tenebris ſit, nihilominus tamen ſcit ea, quæ didicit; quamvis non videant juſtitiam meam in luce claritatis meæ, tamen ſciunt & vident in conſcientia ſua, quæ conſcientia eſt depicta formis & ſpeciebus a principio creationis eis eam creatis*. Conſcientia autem, teſte Damaſceno, eſt lex intellectus; lex autem intellectus eſt habitus univerſalium principiorum juris. Et tantum ſit de iſto articulo.

ANNO CHRISTI 1433

Vox ex lapſu.

Deeſt aliquis, ſuppl. ſic Dæmones.

ARTICULUS XX.

Ex eodem cap. dicit B. Petrum eſſe fundatorem fidei & eccleſiæ, & quod Papa eſt pejor Lucifero.

Magnam voluntatem habuit impugnandi, qui hunc articulum ita conjunxit. Non enim ita conjungitur in originali, ſicut patet ex præcedenti articulo 19. in quo datus fuit ſenſus, qualiter, aut qua ratione papa, de quo fiebat mentio, diceretur pejor Lucifero. Inſuper, nec iſta videntur eſſe contraria, quod B. Petrus & papa aliquo modo dicatur fundator fore eccleſiæ & dicatur papa pejor Lucifero; quia primum reſpicit dignitatem poteſtatis; ſecundum vero gravitatem iniquitatis; quæ duo ſimul in malis prælatis concurrere poſſunt juxta illud Math. 23. *ſuper cathedram Moyſi multi ſedent ſcribæ & Phariſæi; facite omnia quæcunque dixerint vobis, ſecundum autem opera eorum nolite facere*. Et Apoſtolus dicit: *obedite præpoſitis veſtris, non ſolum bonis & modeſtis, ſed etiam diſcolis*. Conſequenter venio ad ipſum articulum principalem; & dicendum videtur pro declaratione ejus pleniori ad ſingulas partes articuli. Primo, ad hoc quod dicitur fundator fidei, ſecundo quoad hoc quod dicitur fundator eccleſiæ. Circa primum, ſciendum quod apoſtoli poſt Chriſtum dicuntur fundatores fidei,

quia

quia fuerunt primo prædicatores ejus, unde A apoſtolus Paulus 1. ad Cor. 3. dicit de ſe ut *ſpatius* architectus, id eſt primus ædifitii ſpiritualis fundamentum poſui fidem, ſcilicet Chriſti, quæ dicitur fundamentum apoſtolorum ad Epheſ. 2. Et ideo apoſtoli principes dicuntur eccleſiæ, ſecundum illud pſalm. *Conſtitues eos principes ſuper omnem terram*; quia exeunte in omnem terram ſono prædicationis eorum facti ſunt architecti, ideſt principes ædifitii ſpiritualis. Verum quia B. Petrus, ut dicit Anacletus diſt. 21. in novo fuit primus, qui ad fidem populum virtute ſuæ prædicationis adduxit; ideo ſpiritualiter ipſe fundator fidei eſt appellatus. Secunda ratio poteſt aſſignari, quia in confeſſione ſua, qua Chriſtum confeſſus eſt Dei filium, dicitur fundaſſe eccleſiam; unde Math. 16. poſtquam Petrus dixit Chriſto: *Tu es Chriſtus filius Dei vivi*; Chriſtus ei dixit: *Tu es Petrus*; *& ſuper hanc Petram ædificabo &c.* ubi Hieronymus, *ex ſuper hanc petram, ideſt in hac fidei confeſſione ædificabo eccleſiam meam*. Tertia ratio poteſt addi, quod licet omnes apoſtoli ſint a Chriſto conſtituti Doctores fidei; Petrus tamen ſpiritualiter doctor orbis, ſicut paſtor erat univerſalis, ut notatur 2. diſt. 21. *in novo*. Secunda pars vero articuli, in qua dicitur quod eſt fundator eccleſiæ, eſt expreſſe Damaſceni ſuper illud Luc. 7. quod accedens Petrus ad Jeſum facimus hic tria tabernacula, & dicit Petro, *non te Dominus tabernaculorum, ſed univerſalis eccleſiæ inſtructorem conſtituit*. Præterea fundator eccleſiæ, non tamen principalis, poteſt dici veraciter Petrus, quoniam ab ipſo poſt Chriſtum, qui ſolus plenitudinem poteſtatis accepit, ordo ſacerdotalis primo incepit, ut dicit Anacletus, & ponitur in diſt. 21. c. *in novo Teſtam.* poſt Chriſtum Dominum a Petro ſacerdotalis ordo incepit, quia ipſi primo pontificatus in eccleſia Chriſti datus eſt, dicente Domino. *Tu es Petrus, ſuper hanc Petram ædificabo eccleſiam &c.* Et ſic patet ſenſus verus articuli. Et tantum ſit dictum de præſenti articulo.

ANNO CHRISTI 1433

ARTICULUS XXI.

Ex cap. XLVI. dicit Filium Dei fuiſſe creaturam digniſſimam.

Pro declaratione præſentis dicendum, quod licet creatura ſimpliciter & abſolute abſque determinatione expreſſa, aut ſubintellecta ad minus, non poſſit prædicari de Chriſto; tamen cum determinatione, ut puta ſecundum humanitatem, bene poteſt, ut Magiſter ſententiar. in 3. diſt. 11. c. 1. movens quæſtionem, utrum debeat ſimpliciter concedi Chriſtum eſſe factum, vel creatum, vel creaturam; reſpondet dicens: *Ad hoc dici poteſt hoc ſimpliciter & abſque determinatione minus congruenter dici; & ſi quandoque brevitatis cauſa ſimpliciter annuntiatur, nunquam tamen ſimpliciter debet intelligi; quia, ut Auguſtinus in primo de Trinitate ait: cum de Chriſto loquimur quid ſecundum quid, & quidquid dicatur, prudens & diligens ac pius lector intelligere debet.* Quod vero ratione humanitatis, ſive in quantum eſt homo creatura dicatur, patet auctoritatibus multorum, quos S. Thomas allegat in 3. ſcripto diſt. 11. & in 3. par. q. 16. Dicit enim Leo papa: *Nova & inaudita conventio, qui eſt & erat ſic creatura.* Item Damaſcenus: *non ſcandalizabitur Chriſtus ad nomen creaturæ*; & Auguſtinus ad Dardanum: *quod ad Verbum attinet creatus eſt Chriſtus.* Præterea rationibus ſancti Thomæ patet, quod omne quod non eſt æternum eſt creatum: ſed Chriſtus ſecundum quod homo non eſt æternus, ſicut nunc dicitur; ergo ſecundum quod homo eſt creatura. Item omne quod eſt factum eſt creatum; ſed Chriſtus ſecundum quod homo eſt factus; ergo ſecundum quod homo eſt creatus. Tertio, omnis conditio naturæ alicujus poteſt B prædicari de aliquo, ſecundum modum ſignificantem illam naturam; ſed homo ſignificat naturam humanam, cujus conditio eſt quod ſit creatura; ergo Chriſtus poteſt dici creatura ſecundum quod homo. Quod vero B. Birgitta ita intellexit, & fuit locuta, patet ex verbis immediate præcedentibus verba propoſiti articuli, in quibus confitetur in Chriſto, primo divinitatem, ſecundo humanitatem honeſtiſſimam, ſecundum quam nominatur creatura; unde ſic ait ex perſona B. Virginis: *benedictus ſis tu, qui es ſine principio & ſine fine*; ecce divinitatis confeſſionem; ſequitur: *tu fuiſti digniſſima creatura.* Cum ergo ipſa ſæpe dicat Chriſtum creatorem omni in libro ſuo; & Deum verum; nomen creaturæ in C Chriſto ad humanitatem refert, de qua proxime ita loquitur. Et ita patet, quod hoc non eſt error Arii, quia Arius dicebat Chriſtum eſſe ſimpliciter & abſolute creaturam, non credens ipſum eſſe Deum. Et tantum de iſto articulo.

ARTICULUS XXII.

Qui debuit eſſe XXI.

Ex cap. XLV. dicit, quod mens Chriſti turbatur tempore paſſionis.

Hic articulus, intelligendo per mentem animam Chriſti, ſicut debet capi, & intelligi D in hac materia, ponitur Jo. 12. ubi dicit Chriſtus pro tempore paſſionis: *anima mea turbata eſt.* Pro cujus declaratione & articuli & textus evangelici notandum eſt cum S. Thoma in expoſitione evangelii Jo. in c. 12. quod proprie turbari dicitur aliquid quando commovetur; unde mare commotum dicimus eſſe turbatum; quandocumque ergo excedit aliquid modum ſuæ quietis & tranquillitatis, tunc illud dicitur turbari. In anima autem humana eſt pars ſenſitiva, & pars rationalis; in ſenſitiva quidem parte accidit turbatio, quando aliquibus motibus commovetur; puta cum timore contrahitur, & levatur ſpe, & E gaudio dilatatur, ſive alia quacumque paſſione afficitur; ſed hæc quidem turbatio, quandoque quidem ſub ratione ſiſtit, quandoque vero limites rationis excedit, ſcilicet ipſa ratio perturbatur. Quod quidem in nobis pluries contingit; ſed in Chriſto hoc locum non habet, cum ſit ipſa ſapientia Patris; nec etiam in aliquo ſapiente, unde ſententia Stoicorum eſt, quod ſapiens non turbatur; ſcilicet quantum ad rationem. Secundum hoc ergo eſt ſenſus:

ANNO CHRISTI 1433

fus: nunc anima mea turbata, affecta timore passionis, & triſtitiæ, quantum ad ſenſitivam, quibus tamen ratio non turbabatur, nec ſuum ordinem deſerebat. Marc. 14. *cœpit Jeſus pavere & tædere*. Et ſic ergo turbata dicitur fuiſſe anima Chriſti, quod nec ſupra rationem, nec contra, ſed ſecundum rationis ordinem turbatio in eo fuerit. Sequitur in Evangelio: *ſalvifica me pater ex hac hora*; ideſt libera a turbatione, quæ mihi imminet in hora paſſionis; pſal. *Salvum me fac, Deus, quoniam intraverunt aquæ uſque ad animam meam*; & ut dicit Auguſtinus: *idem eſt quod hic dicit Deus: nunc anima mea turbata eſt, & pater ſalvifica me, cum eo quod dicit Matth. 26. Triſtis eſt anima mea; & pater ſi fieri poteſt, tranſeat a me calix iſte*. Et tantum ſit de præſenti articulo.

A

B

ARTICULUS XXIII.

Ex cap. LII. dicit Chriſtum dixiſſe quomodo proprio ore loquutus ſit Birgittæ. Idem dicit x. c. libri 2. & dicitur ibi Chriſtum præcepiſſe, quatenus publicet ea, quæ oſtenduntur, ſummo pontifici, & eccleſiæ.

Non video qua ratione iſte articulus ſit ſuſpectus habendus, cum legendæ ſanctorum ſint plenæ, qualiter ſæpe tam viris quam fœminis apparens viſibiliter proprio ore locutus eſt, pro quo tempore gratiæ dicitur illud ad Hebræos: *multifarie multiſque modis olim Deus loquens in patribus & prophetis; noviſſime diebus iſtis locutus eſt nobis in Filio*. Quod vero injungitur B. Birgittæ, quod ei revelata ſummo pontifici & eccleſiæ capiti revelet, ſive publicet, non eſt habendum niſi juſtiſſime actum, ut ſic bona & ſalutaria ad plures devenirent, & hæc congruenter primo mandantur papæ publicari, qui examinator, & ponderator eorum, quæ ad doctrinam ſanam pertinent & chriſtianam religionem. Et ideo de iſto articulo illa ſufficiant.

C

ARTICULUS XXIV.

Ex cap. LIV. dicit Angelum dixiſſe de invidia Diaboli, quod Diabolus vellet centies mori, quam quod homo minimum charitatis bonum exhiberet Deo.

D

Pro verificatione præſentis articuli, & ut de eo nulla ſit dubitatio, ſufficiat adducere in teſtem Richardum de S. Victore ſuper pſalm. 21. qui ita dicit: *nihil unde magis dolet Diabolus, quam de bono & profectu noſtro. Pene plus odivit bona noſtra, quam tormenta ſua; immo mallet quotidie tormenta ſua augere quam bona noſtra & merita non minuere*. Hæc ille. Ecce expreſſe ſententia articuli præſentis; & de eo iſta ſufficiant.

E

ARTICULUS XXV.

ANNO CHRISTI 1433

Ex cap. LV. videtur ſeditioſus; videtur enim concitare militares & curiales contra clericos; & quod parabolice dicitur in cap. LV. exponitur in ſequenti capitulo.

Iſte articulus falſus eſt; non enim talis concitatio eſt in toto iſto cap. nec in ſequenti, in quo ponitur expoſitio parabolice dicta in ſequenti. Sed ſic in cap. præſenti, in quo declarat qualiter pro magna parte judices; per quos intelligit clericos & defenſores eccleſiæ, per quos intelligit militares & curiales, & laboratores, per quos intelligit communitatem, converſi ſunt in arcum pravum. Dictis, & enarratis peccatis judicum, ideſt clericorum; loquens de peccatis & malis defenſorum ait: *defenſores vero eccleſiæ, qui curiales & milites ſunt, vident inimicos meos impugnatores eccleſiæ meæ, & diſſimulant; audiunt improperium eorum & non curant ſermonem, ut ibi dicit: converſantur cum eis, & alligant ſe juramento ad ſocietatem eorum*. Hæc ibi. Clarum eſt ex iſtis, quod non loquitur de clericis, niſi clerici vellent ſe profiteri inimicos Chriſti, & impugnatores eccleſiæ; ſed loqui videtur de paganis, aut hæreticis, aut ſciſmaticis, cum quibus milites & alii curiales chriſtiani ſæpe contrahunt amicitiæ ligamen. Et tantum ſit de iſto articulo, cum nulla videatur apparentia ſuſpicionis, nec ſit verum quod coincidat cum articulo Bohemorum de punitione; nec eſt perturbativus, nec concitativus laicorum contra ſtatum eccleſiaſticum, ut placuit impugnatori dicere &c.

ARTICULUS XXVI.

Ex primo cap. ſecundi libri, dicit Chriſtum dixiſſe, quod ex juſtitia non plus facit contra naturalem diſpoſitionem corporis, quam animæ; ſubdit ergo nullum contra diſpoſitionem corporis naturalem ſubtrahit, ne Diabolus occaſionem habeat contra Deum. Concluditur in fine, quod ſi alicujus periodus naturalis prævenitur, hoc eſt ex charitate, quam Deus habet ad talem, ex juſtitia tamen talis ſubtrahitur. Concluditur finaliter, quod non plus facit contra naturalem diſpoſitionem corporis quam animæ.

Iſte articulus ſubſcriptus habetur ab illo qui præfatum articulum non intelligit. Pro cujus declaratione, primo, ponam cauſam ſive originem quare articulus dictus eſt; quia, ut ex ſententia Hilarii ſæpe dictum eſt, ex cauſa dicendi ſumitur intelligentia dictorum. Secundo, dabitur intellectus verus articuli. Circa primum ſciendum eſt, quod ſic dicitur in originali ex perſona Dei: *potes quærere quare non ſubtrahe malos antequam veniant in profundum inferni. Ad quod Chriſtus ait: ego ſum creator omnium, & omnia ſunt in præſcientia mea, quæ facta ſunt, & quæ futura ſunt omnia ſcio & video. Sed licet omnia poſſum & ſcio, ex juſtitia tamen non facio magis contra naturalem diſpoſitionem corporis, quam contra diſpoſitionem animæ. Omnis quippe homo ſecundum naturalem diſpoſitionem qua*

ANNO CHRISTI 1433.

eſt in præſcientia mea & erat ab ævo ſubſiſtit. Et hæc ibi. Iſta vera ſunt apud omnem theologum ſane intelligentem. Pro cujus articuli declaratione notandum, quod totus intellectus præſentis articuli eſt, quod ſicut Deus de communi lege non facit contra diſpoſitionem animæ, quæ dicitur hic libertas liberi arbitrii, ut capitur ex ſerie capituli iſtius; ita quod variet eam, aut immutet in peccatoribus; ita nec contra diſpoſitionem naturalem corporis, quæ vocatur hic periodus naturalis; ita quod ſicut hic ſubtrahatur, aut mutetur aut varietur aliter in aliquo, quam in peccatoribus, quam in juſtis. Et ita venit reſponſio recte ad quæſtionem propoſitam, quæ quæritur, quare Deus non ſubtrahit malos antequam venerint in profundum inferni; quia videlicet ex juſtitia ſua, quæ dicit decentiam ſuæ bonitatis, & per ordinationem ſapientiæ ſuæ non facit injuſtum; & ita decet bonitatem ſuam, ut non faciat magis contra diſpoſitionem naturalem, ut dicit articulus. Quod vero dicitur ne Diabolus occaſionem habeat &c. non debet capi cauſaliter, quia Deus non timet Dæmonem; & quidquid Deus faceret decentiſſimum eſſet: ſed tenetur conſecutive, & eſt ſenſus; ſic faciendo, videlicet non aliter tractando malos in diſpoſitione naturali corporis ſive periodo vitæ, quam bonos, non habebit Diabolus occaſionem contra Deum murmurandi de coactione bene operandi, quam videtur arguere ex hoc, quod malos ſubtraheret citius de vita præſenti. Pro declaratione ſequentis partis, in qua dicitur quod videtur arguere ex hoc quod malos ſubtraheret citius de vita præſenti. Pro declaratione præſentis partis, in qua dicitur, quod ſi alicujus periodus naturalis prævenitur morte &c. Notandum eſt, ut S. Thomas dicit in prima par. quæſt. 105. quod Deus ſic rebus certum ordinem indidit, ut tamen reſervaret quid, ſi aliquando aliter ex cauſa eſſet facturus; & hinc eſt quod certis de cauſis, notis apud omnipotentem Deum, aliqui, ſive boni, ſive mali ſubtrahuntur ante terminum vitæ juxta diſpoſitionem naturalis periodi. Unde de bono dicitur Sap. 3. *raptus eſt*, ideſt cito mortuus, & quaſi præter debitum naturæ per violentiam ſublatus, *ne* ſcilicet *malitia immutaret intellectum ejus*. Et tantum ſit de præſenti articulo, quia clarus eſt.

ARTICULUS XXVII.

Ex cap. VI. ejuſdem libri dicit plures damnari, & in infernum deſcendere, quam ſit arena dinumerata & lapilli riparum.

Circa hunc articulum videtur hoc dicendum quod ſit ſermo iperbolicus, ideſt per ſuperexceſſum dictus, ſicut dicitur Eccl. 37. *Dies Iſrael*, ideſt populi, *innumerabiles*; quod dicitur ideo quia diuturni. Item Eccl. 1. *Stultorum infinitus eſt numerus*; exponit Nicolaus de Lyra, ideſt valde excedens numerum aliorum. Nunc vero ideo dicuntur deſcendentes ad infernum plures eſſe quam ſit arena &c. quia ſcilicet excedunt in multo tranſeuntes immediate ad cœlum; ſicut dicit B. Bernardus; & Dominus ait Math. 2. *Multi ſunt vocati, pauci vero electi*; & in ſignum hujus Gen. dicitur 22. *multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cœli & velut arenam quæ eſt in littore maris*; ubi gloſ. interlin. ſuper verbo *ſtellas*, dicit, *ſpirituales ſanctiores fulgentes*; ſuper verbum *arenam* dicit *plures carnales, ſteriles*. Item ſuper illud Gen. 28. *eris ſemen quaſi pulvis terræ*, dicit glo. *ideſt innumerabilis*. Ecce patet qualiter talia dicuntur, non quod talis accipiatur quantitas numeri, ſicut dicitur, ſed intelligi tamen debet quod ſit numerus exceſſivus. Et hoc eſt pro præſenti articulo.

ANNO CHRISTI 1433.

ARTICULUS XXVIII.

Ex cap. XI. ejuſdem libri, dicit Chriſtum dare eumdem mer...'em volentibus ſuam dare vitam pro eo, ſicut daret (iis qui) effunderent ſanguinem ſuum.

Pro declaratione præſentis articuli primo ponam eum in forma; ſecundo declarabo eum eſſe verum. Articulus autem ita ponitur ex perſona cujuſdam animæ jam glorioſæ in cœlis: *fælix ego, quia gaudium habeo, & gloriam, quæ non finietur. Ecce taliter amicus meus, inquit Chriſtus, venit ad me, & tali præmio remuneratus eſt, quamvis non effuderit ſanguinem pro nomine meo; nihilominus tamen eandem mercedem habebit, ſi voluntatem habet vitam ſuam pro me dare, tempore ſe ſic offerente, & neceſſitate fidei ingruente. Ecce quantum voluntas bona facit.* Hæc ibi. Circa ſecundum, quamquam meo judicio ex ſerie hujus articuli nulla apud animos ſanos generetur occaſio ſuſpicionis; nihilominus tamen pro ſatisfactione ſciendum eſt, primo, quod articulus iſte eſt B. Gregorii in dialogo in cap. 26. ubi ſic dicit: *duo ſunt genera martyrum, unum in occulto; alterum quoque in publico; nam etſi perſecutio deſit exterius; martyrii meritum in occulto eſt: cum virtus ad paſſionem prompta flagrat in animo, quia enim eſſe poſſet, & ſine aperta paſſione martyrium, teſtatur in evangelio Dominus, qui Zebedæi filiis adhuc per infirmitatem mentis majora ſeſſionis vota quærentibus, dicit*: poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum? *Cui videlicet cum reſponderent*: poſſumus; *utriſque ait*: calicem quidem meum bibetis; ſedere autem ad dexteram, vel ſiniſtram non eſt meum dare vobis. *Quid autem calicis nomine, niſi paſſionis poculum ſignavit? & cum nimirum conſtet, quia Jacobus in paſſione occubuit, Joannes vero in pace quievit, incunctanter colligitur eſſe & ſine aperta paſſione martyrium, quando & ille calicem bibere dictus eſt, qui ex perſecutione mortuus non eſt.* Hæc ille. Tales, de quibus articulus, juxta dictum Gregorii habent meritum martyrii; ergo non eſt dubium quin habeant mercedem ejus, ſcilicet præmium eſſentiale reſpondens radici charitatis ſerventis in eis, de qua dicitur Math. 5. *merces veſtra copioſa eſt in cœlo*. Et ita articulus verus eſt; loquitur enim de mercede, ut communiter capitur in ſacra ſcriptura, ſcilicet per gloriam *ſive* beatitudine & eſſentiali gaudio beatorum, qui reſpicit ipſam charitatem. Confirmatur primo per gloſ. Math. 5. ubi dicitur: *bona voluntas, cum deſit copia agendi, remunerat ſuo;*

ANNO CHRISTI 1433.

tur; & de Beato Martino cantat eccleſia: *Et ejus animam gladius perſecutorum non abſtulit, palmam tamen non amiſit.* Articulus autem viſus fuiſſet ſuſpectus, ſi loco mercedis poſuiſſet, aut nomine mercedis intellexiſſet aureolam martyrii, quod non reſpondet ſolum radici charitatis ſicut aurea, nec voluntati tantum ſicut palma, ſed operi excellenti executioni de mandato; & patet quod articulus iſte non deſtruit aureolam martyrii, quia de illa non loquitur, & impugnator debuiſſet melius conſideraſſe. Et ideo iſta præſenti articulo ſufficiant.

ARTICULUS XXIX.

Ex cap. XIII. ejuſdem articuli dicit, quod divinitas miſit verbum ſuum Mariæ Virgini per angelum ſuum.

Pro declaratione præſentis articuli notandum eſt, ſicut dicit ſanctus Thomas 1. parte q. 38. ar. 5. quod ad exprimendum unitatem eccleſiæ & perſonæ, ſancti Doctores aliquando expreſſius locuti quam proprietas locutionis patiatur; unde hujuſmodi locutiones ſunt exponendæ cum reperiuntur, ut nomina abſtracta exponantur per concreta, vel nomina perſonalia, ut cum dicit Auguſtinus in lib. de divina eſſentia: *dicitur eſſentia ſapientia de ſapientia, ut ſit ſenſus; ideſt Filius, qui eſt ſapientia & eſſentia, eſt de Patre, qui eſt eſſentia & ſapientia.* Hæc ille. Similiter ſæpe utimur hoc modo loquendi, ſcilicet ut abſtractis utamur pro concretis; unde de B. Virgine cantat eccleſia: *Sancta & immaculata virginitas, quibus te laudibus efferam, neſcio, quia quem cœli capere non potuerunt, tuo gremio contuliſti.* Hic exponitur virginitas pro virgine. Ita in propoſito eſt abſtractum, ſcilicet divinitas, ponitur pro concreto ſcilicet Deo. Et quod ita intelligatur patet ex immediate ſequentibus; unde immediate ſequitur: *nihilominus tamen idem Deus mittens & miſſus &c.* Et dicitur miſiſſe proprium Filium ſuum per Angelum ſuum Virgini, in quantum miſſio iſta viſibilis, quæ fuit ipſa incarnatio filii Dei, facta fuit Angelo annuntiante ipſam B. Virgini. Vel dicendum, & brevius, quod Verbum, quod in articulo dicitur a divinitate miſſum per Angelum Virgini, non capitur ibi pro Filio Dei, ſed pro voluntate Dei denuntianda B. Virgini, ſicut frequenter in ſacra ſcriptura capitur. Et tantum ſit de iſto articulo.

ARTICULUS XXX.

Ex eodem cap. dicit quod Chriſtus dixit Birgittæ: licet humanitas mea videatur juxta te & loqui tecum; veriſimilius eſt tamen quod anima tua in conſcientia tua mecum eſſe & in me.

Pro intellectu præſentis articuli notandum eſt, quod ideo ita videtur eſſe dictum, quia communi ſermone, quæ ſunt in alio, aut juxta aliud, videntur contineri ab illis; vel aliquid virtutis, aut hujuſmodi ab illis recipere. Et inde eſt quod minoris eſt eſſe cum majoribus, & eſſe juxta eos, & ire cum eis; & non e converſo. Non enim eſt honeſtum dictum apud vulgares modo quo hoc verbum videtur eſſe pronuntiatum: rex fuit juxta me; ſed ego cum eo; ſi ſit inferior rege. Et ideo videtur quod cum dicitur quod humanitas Chriſti erat juxta B. Birgittam, veriſimilius dictum quia anima ejus in Deo a quo continetur & roboratur. Sicut e contra, alio modo loquendo juxta modum ſpiritualium, dicitur Deum eſſe in anima, ſicut continens & conſervans eam: Vel dicendum quod ideo ita dictum ſit, quia, ut dicit Magiſter ſententiarum in 1. diſt. 3. quod ſecundum quod aliquid æternum mente percipimus non in hoc mundo ſimus. Et Auguſtinus dicit quod ſpiritus juſtorum eſt etiam in carne viventium, in quantum divina ſapiunt, non ſunt in hoc mundo. Unde de apoſtolis dicitur Philip. 3. *noſtra converſatio in cœlis eſt.* Et eccleſia cantat de ſancta qualibet cogitatione & aviditate: in illa æterna patria converſatus eſt &c. Vel tertio quod ideo dictum ſit, quia major videtur unio quam facit amor inter Deum, & animam devotam, cui animæ illabitur ipſe Deus; transformat enim amor amantem in amatum; quam ſit habitudo præſentiæ humanitatis Chriſti ad ipſam animam rationalem. Ita dicit Bernardus: *verius eſt anima ubi amat, quam ubi animat.* Et hoc de iſto articulo.

ARTICULUS XXXI.

Ex cap. XVII. ejuſdem libri. In principio ipſa, ſcilicet Birgitta, exponens fidem ſuam dicit: Ego credo firmiter quod ſicut verbum miſſum Mariæ factum eſt in utero ejus caro & ſanguis, ſic hoc quod nunc video in manibus ſacerdotis, credo eſſe verum Deum & hominem. Dicit in lib. VI. c. 29. quod ſacramentum Euchariſtiæ latet ſenſum.

Declaratione præſentis articuli alia non eſſe opus, ſi accederetur ad communem modum loquendi fidelium & Doctorum. Fideles quaſi omnes audientes miſſas & evidentes ſacramentum dicunt ſe vidiſſe Deum aut corpus Chriſti; Item Doctores movent quæſtionem in 4. diſt. I. ita in forma: utrum peccator peccet videndo corpus Chriſti. Ecce iſtud quod videtur nominatur corpus Chriſti; & pari ratione, cum totus Chriſtus ibi contineatur, dicetur ibi videri Chriſtus. Eſt tamen notandum quod ly hoc poteſt demonſtrare, aut ſpecies ſenſui ſubjectas, aut rem contentam ſub ſpeciebus, quæ ex vi ſacramenti eſt corpus Chriſti ſub ſpecie panis, & anima & Deitas ex concomitantia. Primo modo intelligendo, propoſitio non eſſet vera: hoc enim modo aliud creditur, & aliud videtur. Secundo autem modo intelligendo, propoſitio eſt vera; illud enim demonſtrando, ſcilicet ſubſtantiam, ſicut dictum eſt: quod video in manibus ſacerdotibus ſub ſpeciebus occultatum, eſſe credo Deum & hominem; quia credo ibi contineri Chriſtum qui eſt Deus & homo. Et quod ita intelligat in hoc loco expreſſum teſtimonium capitur ex principio capituli, unde præfatus articulus accipitur, ubi ſic dicitur. *Filius Dei loquebatur ad ſponſam Dei: credis tu firmiter, quod hoc quod præbyter*

☞ *remoto in manibus ſit corpus Dei?* reſpondit il- A
la: *ego credo firmiter quod ſicut &c.* Sicut
ANNO CHRISTI 1433. licet in articulo; & ideo cum nulla ſit ratio ſuſpicionis, nec aſperuantia contradictionis ad id quod dicitur lib. 6. cap. 28. niſi apud omnino ſacras literas ignorantes. Nec iſta confeſſio, ut impugnator dicit, eſt contra ſanctos Doctores, ut patet ex dictis. Videre enim non ſolum dicimus ea, quæ ſenſibus immediate ſubjiciuntur; ſed etiam ea ſæpe dicimus videre, quæ ſub illis credimus contineri; & ita ſicut ſupra dictum eſt catholicus populus loquitur dicens: ego vidi hodie corpus Chriſti. Et ideo iſta pro articulo iſto ſufficiant.

ARTICULUS XXXII.

Ex XVIII. cap. ejuſdem libri dicit quod Chriſtus dixit Birgittæ: tu ſentis corporali manu ſpiritum meum in tuo vivente corpore.

Pro declaratione præſentis articuli notandum, quod aliquid ſentitur dupliciter; aut in ſe per propriam eſſentiam, aut ſpeciem; alio modo per effectum ſuum. Primo modo incorporale, cujuſmodi eſt Spiritus S. non poteſt ſentiri manu corporali. Secundo modo, ſcilicet per effectum, ſic; ita quod ad effectus ſenſum arguatur præſentia cauſæ, ſicut ad ſenſationem caloris arguitur præſentia caloris, aut ignis; hoc modo in præſenti intelligitur. Pro quo notandum; quod quidem devotis perſonis convenit; quod ſpirituale gaudium cordibus eorum infuſum repente ex aliqua devota cogitatione, vel collatione, quod totum corpus concutit, & corpus ex ſui vehementia quodam tremore commovet, & delectabiliter cruciat, in tantum, ut aliquando per riſum, aliquando per clamores, aliquando per geſtus, aliquando per ſingultus, aliquando quaſi parturiendo erumpit, non valens ſe intra continere; & talia faciendo quis dicitur quodammodo manu corporali ſentire ſpeciem Dei in ſuo pectore: ſentit enim effectum, inflammationem ſcilicet cordis, & alias mutationes reſpondentes motibus animi; & ex hoc conjectura quadam dicitur ſentire præſentiam Spiritus S. ſicut de B. Magdalena dicit Hugo, quia amor Dei in corde ejus mirabiliter ardebat; non mirum ſi in ejus corpore mira faciebat. Et quod ita intelligat, patet ex principio capituli 19. ubi ſic dicit *ego ſum Deus tuus, ſpiritus meus introduxit te audire, & videre, & ſentire; audire verba mea, videre ſimilitudines, ſentire ſpiritum meum cum gaudio & devotione.* Hæc ibi. Et hoc de articulo ſufficiat.

ARTICULUS XXXIII.

ANNO CHRISTI 1433.

Ex cap. XIX. ejuſdem dicit, modicum peccatum, & quod intelligitur peccatum & delectat ex confidentia abſtinentiæ, & præſumptione gratiæ, nec emendatur, poſſe fieri mortale. Idem expreſſius cap. 32. libri primi, quod minimum peccatum in quo quis delectatur nec emendat ſatis eſſe ad perditionem.

Pro declaratione præſentis articuli notandum, quod per ly. modicum & minimum peccatum poteſt intelligi veniale peccatum, B quod aliquando dicitur minimum; & tunc dicitur quod poteſt ſatis eſſe ad perditionem diſpoſitive; non quod ipſi ſecundum ſe debeatur perditionis æterna pœna. Et hoc modo dicit Auguſtinus ſuper illo Jo: *qui incredulus eſt Filio, non videbit vitam*; peccata minima, ideſt venialia, ſi negliguntur occident; & Eccl. 18. *qui ſpernit minima, paulatim deſluit.* Secundo poteſt intelligi per minimum peccatum aliquod mortale; cum enim peccata mortalia non ſint paria, aliqua reſpectu aliorum poſſunt dici minima, quia minorem gravitatem culpæ habent reſpectu aliorum, ſicut Dominus innuit Matth. 5. ubi ponit tres gradus peccatorum. Cum autem omnis qui iraſcitur fratri ſuo reus erit judi- C cio; qui dixerit, racha, reus erit gehennæ ignis; pariformiter hoc etiam dicitur de mandatis, quod aliqua eorum dicuntur minima ſicut Math. 5. dicitur: *Qui ſolverit unum de mandatis iſtis minimis &c.* ubi Chryſoſtomus ait, *mandata Moyſi in actu facilia ſunt, ut non occidas; & ratio remunerationis modica, in peccato autem magna; mandata vero Chriſti ut non iraſcaris, in actu difficilia ſunt; & ideo in remuneratione magna, in peccato minima.* Hæc ille. Tunc dicitur quod minimum peccatum mortale, in quo quis delectatur, nec emendat, ſcilicet per pœnitentiam, ſatis eſſe ad perditionem; ſicut patet etiam de peccato mortali concupiſcentiæ, aut in re nondum opere conſummato. Et quod iſte ſit D intellectus articuli patet ex ſerie textus, in quo ſic habetur, lib. 1. c. 32. loquens de quodam. *Nam ex voluntate quam habet eſſe in peccato, & ex declaratione illius ſic ama eſt in eum poteſtas Diaboli, quod nec lenitas verborum, nec auſteritas minarum, nec timor gehennæ poteſt eum revocare.* Et bene dicit, quia cum ſemper habent voluntatem peccandi, etiamſi non prodiret in opus, merito traderetur in æternum Diabolo . . , peccatum minimum, quicumque in eo delectatur nec emendat, ſatis eſt ei ad perditionem. Ecce quod loquitur de minimo in genere peccatorum mortalium; & ideo non arguit ad propoſitum impugnator, dicens, quod ſecundum E Doctores hoc non eſt veniale, ſed ſequens mortale; quia hic minimum non dicitur veniale ſed mortale, aliorum comparatione minimum; vel ſi dicatur veniale intelligatur diſpoſitive, diſponens enim ad aliquid, quodammodo dicitur cauſa illius. Et tantum de hoc articulo.

Dicit aliquid.

AR-

ANNO CHRISTI 1433.

ARTICULUS XXXIV.

Ex cap. V. tertii libri, in quo dicitur Birgitta vocata in Spiritum S. ad videndum, & audiendum voluntatem Dei & publicandum aliis.

Pro declaratione præſentis articuli primo ponetur articulus in forma; ſecundo, declarabitur veritas ejus. Articulus autem ita ſcribitur in originali, & dicuntur eſſe verba B. Ambroſii loquentis cum B. Birgitta in viſione: *ita placuit propter miniman ſuorum & ſuorum amicorum petitionem, vocare te in Spiritum S. ad videndum, audiendum, & intelligendum ſpiritualiter, ad hoc, ut ea quæ audieris in ſpiritu, debeas aliis revelare ſecundum Dei voluntatem.* Hæc ibi. Circa ſecundum, non video quid moverit impugnatorem ad male & ſiniſtre ſuſpicandum de iſto articulo. Quid enim eſt aliud: vocavit in Spiritum ſuum, quam participem te facere gratiæ, & luminis ſpiritus ſui ad videndum &c.? Ita enim dicit Apoſtolus Petr. 1. Pe. 2. *vocavit vos in admirabile lumen ſuum*; quod pie conceſſum creditur B. Birgittæ, ne dum vocatione illa, qua univerſi fideles vocati ſunt in admirabile lumen fidei & gratiæ, quæ illuminat intellectum, & affectum inflammat, quam illa, qua aliqui vocantur in participationem ſpiritus Domini, quod dona gratis data, ſcilicet prophetiæ, & revelationis ſecretorum Dei, & hujuſmodi; ſicut de multis tam viris quam fœminis ſanctis in hiſtoriis ſanctorum legimus. Et ideo cum nulla videatur hic eſſe cauſa ſuſpicionis, ſufficiant iſta pro articulo.

ARTICULUS XXXV.

Ex cap. 13. ejuſdem libri, in quo dicit B. Virgo: humanitas fuit in corpore meo, & ſuſcepit de me carnem & ſanguinem; ideo ipſa eſt res pretioſiſſima quæ unquam fuit & eſt.

Pro declaratione præſentis articuli notandum eſt, quod circa humanitatem Chriſti duplex fuit error inter alios. Unus fuit Manichæorum, qui dicebant corpus Chriſti eſſe phantaſticum; alius fuit Valentiniani, qui dixit illud cœleſte eſſe; contra *quemdam* errorem in libro de eccleſiaſticis dogmatibus dicitur: *natus eſt Filius Dei, carnem ex virginis corpore trahens, & non de cœlo ſecum afferens*; & hoc eſt quod B. Virgo voluit dicere, cum dixit: *humanitas vere fuit in corpore meo, & ſuſcepit de me carnem & ſanguinem*; quia non de cœlo ſive aliunde formatum eſt, ſed de me, ſecundum illud Damaſceni lib. 3. ſententiarum, dicentis: *Filius Dei conſtruxit ſibi ipſi ex caſtis & puriſſimis ſanguinibus Virginis carnem animatam anima rationali*. Iſte autem modus loquendi non debet videri ita extraneus; quia omne totum dicitur ſuſcipere de aliqua re materiales partes ſuas: ſicut dicitur: hæc domus ſuſcepit ligna iſta de Hiſpania; hæc veſtis lanam de Anglia, vel natura mea talem naturam e matre mea, & talis res ſuſcepit talem formam in tali loco, aut talem diſpoſitionem, & hujuſmodi; nec hoc eſt contra naturam humanitatis, & naturam Virginis, ut arguit impugnator dicens: non enim humanitas, ſed Verbum ſuſcepit carnem, nec humanitas dicitur caro ſed Verbum; quia aliter capitur ſuſcipere cum dicitur: Verbum ſuſcepit carnem; & inde eſt quod ad ſe aſſumpſit ſibi vivens hipoſtatice; & aliter capitur in articulo. Nam in articulo ſuſcipere idem eſt quod habet; humanitatem enim Chriſti ſuſcipere carnem de Virgine idem eſt, quod humanitatem habere carnem de Virgine, & non de alia materia, ſicut hæretici dicebant, ut dictum eſt. Et iſta pro iſto articulo ſufficiant; quoniam ſi ita ſtricte velimus ſingulas Doctorum examinari proprietates loquendi, & non piam, ac ſanctam dare intelligentiam, dicta majorum ſæpe venirent ſuſpecta; & ideo finis ſit hujus, ne videamur inutiliter ſuperfluere verbis.

ANNO CHRISTI 1433.

ARTICULUS XXXVI.

Ex eodem cap. licet Deitas eſt in tribus perſonis, ſine principio, ſine fine in ſe; tamen quando miſit Filium ſuum ad me cum Deitate & Spiritu S. ſumpſit corpus ſuum de me.

Iſte articulus bene & modeſte, ut decet, intellectus non habet aliquam apparentiam ſuſpicionis. Verumtamen gratia contentandi murmurantes aliquid dicendum erit; ubi notandum, quod in Incarnationis ſacramento duo præcipue fuerunt; unum ex parte Incarnati; aliud ex parte Virginis, in qua fiebat incarnatio. Ex parte quidem perſonæ incarnatæ fuit hoc inſigne, Filius Dei non quidem per adoptionem, ſed Filius naturalis Dei, eamdem Divinitatis naturam habens cum Patre. Quæro a Domino, an debet *dici* carnem aſſumere; hoc enim exigebat reparatio amiſſæ hæreditatis noſtræ, quæ nonniſi per Filium naturalem Dei fieri poterat. Secundo ex parte Virginis beatæ aliud inſigne fuit, & (quod) ipſa nonniſi virgo conciperet, & quod in ea natum eſt Spiritu S. eſſet conceptum; & ideo duplex miſſio facta in incarnatione Filii Dei; una viſibilis Verbi, & alia inviſibilis Spiritus S. Et iſta duo ſupradicta tanguntur per Angelum hujuſmodi miſſionis legatum, Luc. 1. cum dicit, primo B. Mariæ: *Dominus tecum*. Secundo cum eidem Virgini quærenti de modo conceptionis reſpondit; *Spiritus S. ſuperveniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi*. Et iſta duo ſunt quæ B. Virgo tangit in articulo præfato dicens: *quando miſit*, ſcilicet Deus proprium Filium ſuum cum Deitate, ideſt in Deitate Filium, ſive Filium qui eſt verus Deus, & cum Spiritu S. conceptionem operaturo; *tunc ſumpſit corpus ſuum*, ſcilicet Filius Dei de me, & quia iſta ſunt communia ne dum exercitatis in ſcholis, verum etiam communibus prædicatoribus; iſta ſufficiant pro articulo præſenti

f. Deus.

AR-

ANNO CHRISTI 1433

ARTICULUS XXXVII.

Ex cap. XVII. ejuſdem libri dicit mirabilia de ordine Prædicatorum, & ſimiliter XVIII. c. mirabiliora.

Admirari non ſufficio quare præſens articulus hic interim ſuſpectus vocatus eſt. In ea enim parte, in qua laudes enuntiantur beati Dominici, verus eſt in omnibus quæ dicit: cum plura eorum quæ hic dicuntur ſicut de mantello B. Virginis & recommendatione, & laudibus ordinis in libro intitulato: *vita fratrum ordinis*, pleniſſime contineantur; & de ipſo patre Dominico cantat eccleſia: *O lumen eccleſiæ, doctor veritatis, roſa patientiæ, ebur caſtitatis, aquam ſapientiæ propinaſti gratis; prædicator gratiæ nos junge beatis.* In ſecunda vero parte, in qua de paucitate jam viventium ſecundum religionis rigorem tacit mentionem. Heu! verum timendum eſt ita eſſe. Proh dolor! ſicut in aliis ſtatibus ita hoc verificatur, illud Math. 2. *multi vocati, pauci vero electi.* Multi enim ſunt religioſi, pauci vero religioſi; multi numero, pauci merito ſunt. Dicit Hieronymus ſuper Math. homil. 30. *Multi ſacerdotes, pauci ſacerdotes: multi in opere.* Et hæc de præſenti articulo.

ARTICULUS XXXVIII.

Ex cap. XIX. ejuſdem libri dicit, ut refert calumniator, Petrum graviori pœna martyrizatum quam Paulum, quia Petrus dilexit carnem plus Paulo.

Pro declaratione præſentis articuli ponam primo articulum in forma; ſecundo declarabitur veritas ejus. Articulus autem ita dicit. *Petrus & Paulus pro juſtitia mortui ſunt; ſed Petrus amarius Paulo, quia plus dilexit carnem Paulo; & quia eccleſiæ meæ accepit primatum, decuit ut ſe mihi in amariori morte conformaret; Paulus vero, qui plus dilexit continentiam, quia plus laboravit; tanquam miles egregius gladium obtinuit.* Hæc ibi. Circa ſecundum notandum quod duæ cauſæ ponuntur in prætato articulo, quare amariorem pœnam martyrii ſubiit Petrus quam Paulus, quæ congruentiſſimæ ſunt, & bene merito debent eſſe Chriſti. Prima eſt, quod plus dilexit carnem Petrus Paulo; quod non debet ita intelligi, ut intelligit calumniator ut mordendi habeat locum; ſed ad hoc quod Petrus non fuit virgo, ſicut Paulus dicitur fuiſſe, ut habetur Actor. 9. in gloſ. Petrus enim fuit in matrimonio; & ideo dicitur plus dilexiſſe carnem Paulo; & ideo ex hac parte ſuaviorem mortem recepit Paulus. Sic de B. Joanne Evangeliſta dicit Beda, cum fuit liberatus de dolio olei ferventis, quod divina ſe protegente gratia ſine læſione corporis tam intactus exivit, quam fuit a corruptione concupiſcentiæ extraneus. Secunda cauſa eſt maximæ gloriæ Petro; unde Petrus in cruce poſitus ait. *Te Domine imitari optavi, ſed reflus crucifigi non uſurpavi.* Et tantum de articulo.

ARTICULUS XXXIX.

Ex cap. 26. dicit, judicium ſine miſericordia fieri chriſtianis damnatis.

Pro declaratione præſentis articuli notandum, quod S. Thomas in 1. par. q. 21. & in 4. ſentent. & ſancti DD. alii diſtinguunt quod duplex eſt miſericordia; una dicitur liberans totaliter, & de tali dicitur Jacob. 2. *Judicium ſine miſericordia fiet ei, qui non fecit miſericordiam*; ideſt ſine miſericordia totaliter liberante & relaxante. Alia dicitur relaxans ſive allevians; & iſta ſemper relucet in opere divino: & de iſta dicitur in pſal. *univerſæ viæ Domini miſericordia & veritas*, & ſine iſta nunquam fit judicium, cum Deus ſemper puniat citra condignum. Quo notato, quod articulus loquitur de primo modo intellecta miſericordia, de qua verus eſt articulus ſicut jacet, non de ſecunda; cujus teſtimonium manifeſtum ſumitur ex eo, quod dicitur in eodem capitulo parum ante, ubi dicitur ex perſona Dei: *omnibus facio miſericordiam tam gentibus quam Judæis, nec relinquo creaturam ſine miſericordia mea.* Et ex iſtis patet, quod non militant clamores adverſarii dicentis, quod articulus ſit contra ſacram ſcripturam, quæ dicit, quod miſericordia ſuperexaltat judicium; & contra ſanctos Doctores dicentes, relucere in damnatis miſericordiam, quia Deus punit citra condignum & remunerat ultra condignum: quoniam iſta ſtant cum articulo, capiendo miſericordiam ut dictum; nec ſic eſt contra ſacram ſcripturam, immo contrarium eſt hæreticum, & error Origenis dicentis finaliter omnes chriſtianos damnatos revocandos eſſe ex Dei miſericordia ad gloriam. Et tantum ſit de articulo præſenti.

ARTICULUS XL.

Ex 4. libro in 7. cap. ponit tres partes purgatorii; in prima eſt maxima pœna, quam animæ poſſunt ſubſtinere. In ſecunda non eſt alia pœna niſi defectus virium in fortitudine, & pulchritudine & ſimilibus, ſicut infirmus, ceſſante infirmitate nihil habet de viribus, donec paulatim recuperet. In tertia nulla alia eſt pœna, niſi deſiderium perveniendi ad Deum. Dat ſimile de auro quod primo purgatur, poſtea ponitur in alio loco, ubi obtineat veram formam in viſu, & tactu; tertio cuſtoditur & datur poſſeſſori.

Pro declaratione præſentis articuli juxta duas partes ejus, in quarum prima tangit partes purgatorii, & in ſecunda diverſitatem pœnarum ejus, dicendum erit. Circa primum videtur articulus iſte conformis ſententiæ Apoſtoli, qui 1. Cor. 3. tres partes videtur diſtinguere tantum purgatorii, dicens: *quæ ſuperædificant lignum, fœnum, & ſtipulas*; per quæ trja tam in textu, quam in gloſ. Apoſt. agnoſcimus convenientiam hujus numeri, & ſignificationis ejus per illa tria dicta. Et in quarto ſententiarum diſt. 21. dicit quod cum venialia, charitate adjuncta, poſſint per alia

quam

ANNO CHRISTI 1433.

quam pœnam conſumi; ideo ergo convenienter ſecundum metaphoram ſignificantur in illis, quæ per ignem conſumuntur; & quia quanto aliquod peccatum eſt gravius, tanto difficilius purgatur; in peccatis autem venialibus invenitur alterum altero gravius; & ideo convenienter eorum diverſitas ſignificatur per diverſitatem eorum quæ facilius & tardius conſumuntur ab igne; & quia perfectio cujuslibet quantitatis termino comprehenditur, propter principium, medium, & finem, ideo triplex . . . . ponitur, quia quædam ſunt graviſſima in genere venialium & difficillime purgabilia; & hæc per lignum ſignantur: quædam minima, quæ per ſtipulam ſignantur. quædam media, quæ per fœnum ſignificantur. Hæc ille. Circa ſecundum notandum eſt quod, ut idem Sanctus Thomas loco prænominato, aliter judicandum eſt de acerbitate pœnæ, & aliter de diuturnitate, quoniam acerbitas pœnæ reſpondet quantitati culpæ, ſed diuturnitas reſpondet radicationi in ſubjecto, ſecundum quod quædam ſunt adhærentiæ majoris quam alia, quod contigit per hoc quod affectus ad ea magis inclinatur, & fortius in eis figitur; & quia ea quæ ſunt majoris adhærentiæ tardius purgantur, ideo poteſt contingere, inquit S. Thomas, quod in purgatorio diutius moretur qui minus affligitur, & e contra. Secundo notandum quod tanta eſt diverſitas inter pœnas purgatorii, ut illi qui patiuntur ſecundam, & maxime tertiam quaſi nihil videantor pati reſpectu eorum qui patiuntur primam, u dicit Albertus in 4. allegans gloſ. 1. Cor. 3. ſuper illud *aurum, & argentum, & lapides pretioſos*, dicit: *non conſumentur ab igne qui ædificant aurum &c. Sed nihil vel parum ſentient.* Et ad iſtum modum loquendi intelligendus eſt articulus præfatus; cum enim dicitur in eo quod in ſecunda parte, & tertia nulla eſt alia pœna purgatorii &c. intelligendum eſt comparative, quoniam pœna ſenſus tantum diminuitur in iſtis, ſicut dictum eſt, ut nulla videatur eſſe in comparatione ad eam quam patiuntur, qui in prima parte ſunt; ſed vehementius affliguntur deſiderio perveniendi ad viſionem Dei ſecundum illud Sapientiæ: *ſpes quæ differtur affligit animam*. Et tantum de iſto.

ARTICULUS XLI.

Ex ſequenti cap. ejuſdem, dicit animas quæ ſunt in prima parte purgatorii non intelligere utrum venient ad requiem poſt purgationem; an ſint damnatæ.

Pro declaratione præſentis articuli eſt primo ponendum in forma articulus, quia minus fideliter extractus eſt, quod enim dicitur de uno particulari translator poſuit quaſi univerſaliter, unde textus habet ita: *illa anima, cujus diſpoſitionem vidiſti, & judicium audiſti, ipſa eſt in graviſſima pœna purgatorii. Et hoc ideo eſt, quia non intelligit utrum venerit ad requiem poſt purgationem, an damnata ſit. Et hoc juſtitia Dei eſt, quia ipſe habuit conſcientiam, & diſcretionem magnam, qua utebatur ad mundum, & non ad animam ſpiritualiter; quia nimis oblitus eſt, & neglexit Deum quamdiu vixit; ideo tunc nunc anima ejus patitur ardorem de igne, & contremiſcit de frigore, ipſa eſt cæca de tenebris &c.* Ecce quod demonſtrative loquitur de una particulari anima, & non indefinite. Pro cujus articuli declaratione notandum, quod Doctores, ut Bonaventura & Petrus de Tarantaſia, quærentes in 4. ſententiar. diſt. 20. utrum in purgatorio ſit major certitudo de gloria, quam in via, dicunt dixiſſe quoſdam antiquos theologos, quod ita abſorbetur ſpiritus in purgatorio propter acerbitatem pœnarum, quod neſcit utrum ſit in inferno vel extra; unde dicebant quod eſſet ibi minor certitudo ſecundum actum quem habet; licet major ſecundum habitum, & votum; habitum ſcilicet, ſi aliquis quæreret ab eo: ubi es? ſi deliberaret, & ſciret, & diceret, ſe in purgatorio eſſe. Hæc illi. Quamquam iſte modus loquendi communiter de omnibus exiſtentibus in purgatorio dictus non placeat aliquibus Doctoribus noſtris modernis, non tamen dicunt eum eſſe erroneum; nec de una anima dictum ſingulari, ex aliquo divino judicio factum, reputarent, puto, eſſe incredibile aut irrationale dictum. Enim judicia Domini ſint abyſſus multa, ut dicit propheta in pſal. Magis quidem videtur admiratione dignum, quod Paulus in raptu Deum videns per eſſentiam, & videns & audiens arcana verba, quæ non licent homini loqui, neſcierit an in corpore, vel extra corpus fuerit, ſicut dicitur, Cor. 12. quam quod una anima graviſſimis pœnis afflicta in purgatorio, ita videatur divino judicio abſorpta afflictione illa, quæ, ut dicit Auguſtinus, major eſt omni pœna quam quis in præſenti vita ſufferre poſſet, ut non intelligat actu an ſit ſalvanda an damnanda, manente amen in ea habituali notitia ſtatus ſui. Et iſta videtur eſſe ſententia iſtius articuli, in quo dicitur tantum iſtius neſcientiæ, non quæ generaliter reſpiciat omnes animas exiſtentes in purgatorio; ſed illam, de qua dicitur, quod nimis oblita erat & neglexerat Deum. Item, ſicut locus purgatorii dicitur duplex a SS. Doctoribus, ut ex revelationibus colligunt, magis quam ex auctoritate expreſſa ſcripturæ, ut S. Thomas dicit loco ſupra allegato; unus, ſcilicet ſecundum communem legem, qui eſt inferior conjunctus inferno; alius eſt locus purgatorii ſecundum diſpoſitionem divinam; & ſic quandoque in diverſis locis aliqui puniti leguntur; cur non ſimiliter poſſet dici aliquas pœnas purgatorii, & ſecundum communem legem, & aliquas ſecundum diſpenſationem, de numero quarum fuerit iſta una quæ huic animæ inflicta legitur juſto Dei judicio? ut qui Dei memoriam habere tanto tempore neglexerit, pœnas patiatur ſine intelligentia actuali, ſcilicet an ſit ſalvanda vel non? Et quia intentio videtur ſana dicentis, licet verba non habeant tantam convenientiam ſermonis, non eſt articulus ita habendus ſuſpectus, ut de errore ſit notandus. Præterea ſic dicendum occurrit, & fortaſſe magis ad intentionem dicentis, quod eſt locutio per hyperbole dicta, ideſt per exceſſum; intentio enim dicentis videtur eſſe, quod talis anima non intelligit, an veniet ad requiem an erit damnata, non ſimpliciter quidem, ſed pro aliquo tempore ad manendum in purgatorio: dicitur ergo non intelligere, an ſcilicet ita cito veniet ad requiem, vel damnc-

ANNO CHRISTI 1433.

Locus purgatorii duplex.

☞ damnetur, ideſt judicetur longiſſimo tempore A manſura in eo. Quia de ſimili materia in aliquo articulo erit diffuſior ſermo, iſta ſufficiant pro præſenti articulo.

ANNO CHRISTI 1433

JO. DOMINICI MANSI

ADNOTATIO.

An defenſio iſta Turrecrematæ incurrat damnationem ſententiæ illius a Luthero aſſertæ & a Leone papa X. cenſura inſultæ in bulla damnationis dogmatum Lutheranorum, viris doctis judicandum relinquo. Ita enim Lutherus aſſert. artic. 38. *Animæ in purgatorio non ſunt ſecuræ de ſua ſalute, ſaltem omnes.* Cum tamen Turrecremata certitudinem quandam habitualem in animabus illis admittat; ab hac pontificis cenſura haud immerito exemptus cenſeretur. Forte etiam Lutherana ſententia anxietatem hanc animarum unum eſſe aliquid ex frequentibus uſitatiſque ſuppliciis ponebat: cum S. Birgitta ejuſque patronus nonniſi de ſupplicio aliquo inſueto raroque id affirmaverit.

ARTICULUS XLII.

Dicitur ſumptus ex cap. 4. libri, eſt, quod viventes poſſunt accedere papam pro ſalute exiſtentium in purgatorio, & aperire peccatum illius animæ, & petere pœnitentiam ſibi injungi, & illam perficiendo, animam illam liberabit, vel ejus pœnam mitigabit.

Circa hunc articulum id primo videbitur mihi, ſalvo ſemper meliori judicio, quod C merito plus eſſet habendus ſuſpectus qui hunc articulum ſuſpectum haberet, quam ipſe articulus habendus ſit. Hic enim articulus nihil aliud videtur dicere, aut concludere velle, niſi quod unus homo, qui tamen ſit civis communitatis Sanctorum, poteſt onus pœnitentiæ, aut ſatisfactionis pro alio ſuſcipere, ac utiliter & fructuoſe peragere. Hoc enim vult univerſalis eccleſia dicens illud 2. Mach. 12. in officio defunctorum: *Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare.* Et oppoſitum dicere eſt error ille, de quo Hieronymus contra Vigilantium ait: *Error fuit quod dum vivimus pro nobis orare poſſumus; poſtquam autem mortui fuerimus nullius pro alio exaudienda eſt oratio.* Licet autem, ut S. Thomas deducit in 4. ſentent. diſt. 20. per confeſſionem, & contritionem unius, alius a culpa non liberetur; poteſt autem unus pro alio onus injunctæ, aut injungendæ pœnitentiæ ſalubriter explere; adducens illud apoſtoli ad Gal. 5. *alter alterius onera portate.* Ideo Apoſtolus, 2. Cor. 12. loquitur de corpore myſtico ad ſimilitudinem corporis humani. In corpore vero humano naturaliter per unum membrum ſuppletur alterius indigentia. Ergo cum gratia ſit potior quam natura, gratia in corpore myſtico per unum poteſt ſupplere alterius indigentiam. Hinc eſt quod ſuffragia membrorum poſſunt prodeſſe commembris indigentibus. Quia vero per mortem commembrator ejuſdem corporis eſſe non deſinierit; poſſunt prodeſſe etiam defunctis. Unde Auguſtinus dicit: *Non eſt negandum ſpiritus defunctorum pietate ſuorum viventium poſſe relevari.* Propterea charitas magis poteſt apud Deum, quam apud homines; ſed unus poteſt apud homines pro alterius amore debitum ejus ſolvere; ergo multo fortius hoc in divino judicio fieri poterit. Iſta eſt ſententia S. Thomæ in 4. diſt. 20. Iſta Magiſtri ſententia in eadem diſt. dicentis: *onus pœnitentiæ morientibus impoſitum carorum orationibus & eleemoſynis eſſe ſublevandum.* Hoc idem habetur 26. q. 7. *ab infirmis*; & eadem ſententia Gregorii, & ponitur 13. q. 2. *pro obeuntibus*, & capite ſequenti, *animæ defunctorum.* Nec eſſet dicendum quod pœnitentiæ onus ſuſceptum pro mortuo prælati arbitrio & præcipue papæ, taxatum aut ordinatum ſive injunctum minus valeat, quam ſi proprio arbitrio & judicio ſuſciperetur. E. G. A. qui nuper interfecit B. eſt hodie mortuus, verumtamen contritus de peccato ſuo, & confeſſus abſque tamen ſatisfactione debita & completa; non minus videtur ei proficere ſatisfactio B facta per C. exeuntem in charitate ſi per papam eſſet texata, quam ſi proprio arbitrio eſſet talis ſatisfactio ſuſcepta. Sed notandum quod eſſet difficultas, an hæc ſatisfactio valeret ſibi aut per modum ſacramenti, aut per modum ſuffragii; ſed quia quodcumque detur ſalvatur articulus, ſuſpendeo ab ulteriori proceſſu. Ut tamen veritas articuli ne dum pateat ratione, & auctoritate, ſed etiam exemplis, dicam exemplum, in quo quaſi expreſſe ponitur articulus iſte. Ponitur autem in legenda ſanctorum in cap. de *commemoratione ſanctarum animarum defunctarum*, ad oſtendendum qualiter pro mortuis pœnitentia facta per amicos valeat eis: quod cum quædam mulier, multis irretita peccatis, morti appropinquaſſet, & a filio ad confeſſionem admoneretur, illa ei factum ſuum aperuit, dicens ſe confiteri non poſſe, nec ſibi aliquid confeſſio valeret. Sed cum ille cum lacrymis inſtaret, & pœnitentiam ſe pro ea facturum promitteret; illa compuncta filium pro ſacerdote deſtinavit. Sed cum antequam ſacerdos veniret horrore, & timore inruentium Dæmonum moreretur, filius pro ea peccatum ſuum ſacerdoti confitens, & pœnitentiam ſeptennem faciens videt in fine pœnitentiæ matrem, & de ſua liberatione gratias referentem. Hæc ibi. Et de hoc articulo hæc ſufficiant.

ARTICULUS XLIII.

Eſt qui in cap. 10. ejuſdem libri ponitur, quod habitatores Romæ non habens majorem charitatem ad Chriſtum, quam Dæmones qui miſerias ſuas magis ſuſtinere volunt æternaliter, ſuamque malitiam retinere, quam me videre, mihique in perenni gloria adhærere.

Hic autem articulus in nullo erroneus, nec ſcandaloſus, pro cujus intellectu notandum eſt, quod articulus iſte non loquitur univerſaliter de omnibus habitatoribus Romæ, ſed ſolum de quibuſdam malis & perverſis more E bonorum chriſtianorum non viventibus 7. c. in princ. ex perſona filii narratis quibuſdam peccatis, ita dicitur: *quidem ad habitatores Romæ, qui taliter faciunt, loquar, ſed non ad amicos meos qui opera eorum non ſectantur.* Clarum eſt autem quod qui nullam charitatem habent, cujuſmodi erant illi Romani de quibus loquitur: *non habens majorem charitatem quam Dæmones.* Ergo videtur articulus

ANNO CHRISTI 1433

ANNO CHRISTI 1433.

ſus, ſecundum morem loquendi communem eſſe verus; eſt enim locutio hyperbolica, ideſt ad ſuperabundantiam dicta, qua ſancti zelo inflammati ſæpe uſi ſunt in dictis ſuis tam prophetæ, quam ſancti Doctores, unde . . . de populo Romano ly de conſideratione clerum illum ordinatiſſimum eſſe decet, a quo præcipue in omnem eccleſiam cleri forma proceſſit. *Quid de populo loquar? quid tam notum ſæculis; quam proterva Romanorum gens inſueta pati, tumultui conſueta, gens immitis & intractabilis, ſubdi neſcia, niſi ubi non valet reſiſtere.* Et hæc de præſenti articulo.

ARTICULUS XLIV.

In cap. 13. ejuſdem libri eſt quod offerre pro anima alterius unum Pater noſter eſt acceptius Deo pondere magno auri.

Iſte articulus non videtur dicendus erroneus; pro cujus intellectu pleniori ſciendum eſt quod intentio loquentis in paſſu iſto eſt oſtendere fructum & utilitatem orationum bonarum, unde dicit ſic, textus in forma: *verumtamen qui bene fecerit tibi, facias bene & tu ei, & corporaliter & ſpiritualiter fundendo pro eo ad Deum preces, quia nullus credit quantum Deo placent preces humilium: per exemplum oſtendam tibi. Si quis offerret regi magnum pondus argenti, diceretur a circumſtantibus: hæc eſt magna præſentatio. Si vero legeret unum Pater noſter regi derideretur. Sic ergo eſt apud Deum, quicumque enim offert pro anima alterius unum Pater noſter acceptius eſt Deo magno pondere auri; ſicut patet in illo bono Gregorio, qui oratione ſua etiam infidelem Cæſarem elevavit ad gaudium altiorem.* Secundo notandum eſt quod dupliciter poſſumus loqui de oratione Dominica, & oblatione auri; unc modo ut ſunt eleemoſinæ quædam datæ uni & eidem, ut ſi quis uni & daret pondus auri, & cum hoc pro eo funderet orationes. Alio modo poſſumus loqui prout habent rationem ſuffragiorum ſanctorum pro aliquo, ſicut cum pro aliquo mortuo effunditur oratio Dominica, & datur eleemoſina: & quomodocumque loquamur, articulus ſimpliciter videtur verus. Ut enim conſiderantur primo modo, patet quod eleemoſina ſpiritualis, cujuſmodi eſt fundere preces, potior eſt corporali; cujuſmodi eſt dare alicui indigenti in ſubventionem neceſſitatis pondus auri. Pro cujus declaratione eſt notandum quod, ut S. Thomas dicit in 2. 2. art. 3. q. 32. ubi quærit utrum eleemoſinæ ſpirituales ſint potiores corporalibus, quam comparatio iſtarum eleemoſinarum poteſt attendi dupliciter, uno modo ſimpliciter loquendo & ſecundum hoc eleemoſinæ ſpirituales præeminent triplici ratione; primo quidem quia illud quod exhibetur nobilius eſt, ſcilicet donum ſpirituale quod præeminet corporali. Secundo ratione ejus cui ſubvenitur, quia ſpiritus nobilior corpore. Tertio quantum ad ipſos actus quibus ſubvenitur proximo, quia ſpirituales actus ſunt nobiliores corporalibus, qui ſunt quodammodo ſerviles. Alio modo poſſunt conſiderari ſecundum aliquem particularem caſum, in quo quædam etiam pro corporali eleemoſina alicui ſpirituali præfertur; puta, magis eſſet paſcendum fame morientem quam docendum, ſicut etiam indigenti ſecundum philoſophum melius eſt ditari quam philoſophari; modo nullum dubium eſt quia potior eleemoſina ſit Deo acceptior; ergo eleemoſina facta uni indigenti per aliquam perſonam Deo eſt acceptior, quam eleemoſina magni ponderis auri facta eidem, cum ſit de meliori bono, & magis ſibi conjuncto. Quod vero conſiderando ea ut habent rationem ſuffragiorum, articulus videtur verus, dicit enim Petrus de Tarantaſia in 4. diſt. 45. quærens quæ ſuffragia ſint meliora, ſive potiora, & per conſequens Deo magis grata, quod cum ſuffragiorum communicatio fiat ex charitate, ſecundum quod plus participant de virtute charitatis plus proſunt; melius eſt autem opus charitatis quod dirigitur in Deum, quam quod in hominem; unde quia duo primi modi ſuffragiorum aſſignatorum per Gregorium, ſcilicet oblatio ſacrificii & preces ſanctorum in Deum diriguntur; ideo meliores ſunt, quam duo ultimi, ſcilicet eleemoſina, & jejunium, niſi per accidens in quantum eleemoſina impetrat *exaltiones* ſanctorum. Hæc ille. Et ſic videtur quod iſtis per ſe, ſecundum ſe ſimpliciter conſideratis, acceptius eſt Deo unum Pater noſter pro una anima, quam pondus auri magnum; quod exinde videtur manifeſte colligi, quia ſæpe magna pondera auri & argenti data ſunt *ſcientiæ* hominibus ad impetrandum orationes eorum, ſive ad provocandum eos in amicitiam ſpiritualem, & per conſequens ad orandum pro eis; quod non eſſet, niſi orationes ſanctorum acceptiores eſſent Deo magnis ponderibus auri. De iſto etiam articulo expreſſam hiſtoriam habemus in legenda ſanctorum in hiſtoria S. Ulrici, vel Adultrici, qui procuratorem ſuum, ut diſceret quanti valoris eſſet unum Pater noſter devotius oratum, mittit ad papam, & reſpondit papa quod eſſet valoris unius denarii aurei tantæ latitudinis, ſicut eſt tota ſuperficies terræ, & ſpiſſitudinis ſicut eſt ſpatium inter cœlum & terram. Hæc &c.

ANNO CHRISTI 1433

Vox corrupta.

etc.

ARTICULUS XLV.

In XVI. cap. ejuſdem libri, quod habenti propoſitum emenda valeant indulgentiæ ad remiſſionem peccatorum; ut ſiat ſicut Angelus in conſpectu Domini; ſicte autem accedenti, & non habenti propoſitum deponendi veterem hominem, valeant indulgentiæ ad rejectionem; gloſ. ibidem, ideſt ad obtinendam contritionem & confeſſionem, quibus etiam ejicitur peccatum, & acquiritur gratia.

Iſte articulus etiam ſalva parte dicentium, non eſt erroneus: immo eſt determinatio magnorum virorum in theologia; pro cujus intellectu ponatur primus articulus in forma, ut jacet in originali, ut clarior appareat ſenſus articuli. Secundo adducentur dicta aliquorum doctorum, qui hunc articulum docuerunt in libris ſuis. Forma autem articuli hæc eſt: *qui vero veniunt ad indulgentias, ut deinceps fugiant peccata, & injuſte ablata reſtituant, unum obolum cum turbi lucro non acquirat &c.* ſequitur: *Talis quidem habebit remiſſionem*

ANNO CHRISTI 1433.

peccatorum ſuorum, ſimiliſque erit Angelo Dei in conſpectu Dei. Qui vero non habet voluntatem relinquendi priores voluntates, & inordinatas mentis ſuæ affectiones, ſed juſtæ acquiſita retinet; & ſimilia dicit: *huic quidem valent indulgentiæ ad rejectionem, ideſt ad contritionem obtinendam, & confeſſionem, quibus ejiciat peccatum, & acquirat gratiam Dei.* Circa ſecundum ſufficiat ſententiam Alberti Magni; unde notandum quod Albertus Magnus quærens in 4. diſt. 20. an indulgentiæ valeant exiſtenti in peccato mortali, dicit, quod indulgentiæ valeant omnibus tam exiſtentibus in ſtatu gratiæ, quam in mortali peccato; ſed differenter, quia exiſtentibus in ſtatu gratiæ valent ad diminutionem pœnæ expiativæ ſive injunctæ ſive injungendæ, ſi ſacerdos injungens erravit; ſed exiſtentibus in mortali valent dupliciter; uno modo per modum illum, quo dicimus unum alii poſſe mereri primam gratiam converſionis ſi orat, & jejunat, & alia opera bona facit pro eo. Si enim hoc poteſt unus, multo magis hoc poteſt etiam per theſauros omnium meritorum, quos ſuper ipſum ponit indulgentia. Alio modo quia opera de genere bonorum vicinant hominem gratiæ, & multo amplius indulgentia cum fide etiam informi vicinat hominem gratiæ & facit converſioni magis idoneum; taliter vero puto valere indulgentias exiſtentibus in mortali peccato. Hæc Albertus. Ecce quod doctor iſte maximus illum articulum confirmat eſſe verum; conſequenter autem in X. ſolutione unius articuli dicit, quod per modum relaxationis non valent peccatoribus, quia numquam habet locum indulgentia quantum ad pœnæ remiſſionem, niſi primo pœna contritionis poſita in pœnitente, ſcilicet dolore contritionis, qui facit pœnam ſolubilem, mutando æternam in temporalem; valent tamen, ſicut dictum eſt. Vel faciliter dicendum eſſet, quod articulus intelligitur materialiter, videlicet intelligendo quoad indulgentias opera illa propter quæ dantur indulgentiæ, ut puta peregrinatio, eleemoſina, jejunium; quæ non dubium valent, licet extra charitatem ſunt facta, ad ea de quibus articulus primus loquitur. Et hoc de iſto articulo.

ARTICULUS XLVI.

Eſt ex cap. XXVI. ejuſdem libri, quod comedens carnes ſub obedientia & regula ſuæ profeſſionis, habens tamen deſiderium jejunandi ſi non obſtaret obedientia, plus duplo meretur, quam liber jejunans, & hoc uno eodemque die.

Pro intellectu hujus & veritate eſt dicendum, primo, quod articulus non jacet ſic in originali; immo ut videtur, falſe & infideliter eſt extractus; unde ſic dicit textus, *Si videris duos homines, alium ſub obedientia, & alium in libera poteſtate; ſi ille qui liber eſt jejunat, ſimplicem mercedem habebis; ſi autem ille qui ſub obedientia eſt illo die jejunat duplicem habebit; ſi vero ille qui ſub obedientia eſt illo die jejunii comedit carnes ſecundum inſtitutionem regulæ, & propter obedientiam, etſiamen libentius jejunaret, ſi non obſiſteret obedientia, iſte habebis duplicem mercedem, unam propter obedientiam, aliam propter dilationem deſiderii ſui.* Hæc ibi. Iſte articulus non dicit quod duplo plus meretur comedens carnes illo die, quam liber jejunans. Item patet, quod articulus non eſt dicendus erroneus, ſed verus. Quia vero obedientia omnibus præfertur aliis virtutibus, quod videtur articulus velle perſuadere, patet. Dicit enim, quod obedientia non tam virtus eſt quam mater virtutum. Patet etiam ex vita SS. Patrum, ubi abbas Pambo comparans virtutes quorumdam monachorum, dicit, quod virtus obedientis major eſt, quam virtus jejunantis multum; & alterius qui nihil poſſidebat, & etiam quam virtus magnam charitatem habentis. Ratio ejus, quia unuſquiſque, unum voluntate propria retinet; hic autem voluntatem ſuam ſervam fecit. Idem habetur in eodem libro de quodam ſene, qui quatuor ordines vidit in cœlo, inter quos ordo obedientium erat ſuperior & glorioſior. Quod vero talis qui ſic voluntatem habet jejunandi, veruntamen obedientia cogitur comedere, duplicem habeat mercedem, ut dicit articulus, patet primo propter obedientiam, quæ non caret mercede, & propter bonam voluntatem jejunandi, ut dicitur in gloſ. Math. 5. *bona voluntas cum deeſt copia agendi remuneratur*; quoniam, ut dicit Auguſtinus in gloſ. ſuper illud in pſ. *etenim iniquitates in corde*; quod vis & non potes, Dominus factum reputat. Ergo articulus verus. Et hæc de præſenti articulo.

ARTICULUS XLVII.

Quod erroneus dicitur ſumptus ex cap. LXXXI. ejuſdem libri eſt, quod indulgentiæ donantur propter fidem, & devotionem viventium; charitas vero donatur & promeretur propter indulgentias.

Iſte autem articulus, ſi ſano oculo inſpiciatur intentio dicentis, nullam habet apparentiam erroris; ſed veriſſimus videtur eſſe. Pro quo notandum, quod præſuppoſita veritate theſauri in eccleſia, qui ex copia meritorum Chriſti & martyrum ſuorum colligitur, quatuor neceſſaria inter alia ponunt Doctores Theologi, Albertus, S. Thomas, Bonaventura &c. ad hoc quod indulgentiæ valeant. Primo ex parte dantis auctoritas ex juriſdictione quam habet, ſicut papa, epiſcopus, legatus &c. Secundo ex parte cauſæ, juſta neceſſitas, ſicut periclitatio fidei & hujuſmodi, aut publica utilitas & frequentatio reliquiarum, paupertas loci, & hujuſmodi. Tertio ex parte recipientis, fidei devotio, ſcilicet quod credat quod hoc fieri poſſit per clavium poteſtatem, ſive quod credat eccleſiam talem habere poteſtatem. Quarto ex parte ſtatus iſtius, cui datur indulgentia, charitas; neceſſe eſt enim, ut ſit in charitate, qua corpori miſtyco, & Chriſto capiti conjungatur, ſi tanquam miles Chriſti habeat participare de theſauro eccleſiæ indulgentias per modum indulgentiarum. Quo dicto, dico quod cum dicitur in prima parte articuli quod indulgentiæ dantur pro-

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

propter fidem, devotionem viventium, ly A propter dicit utilitatem aut pietatem cauſæ propter quam indulgentiæ dantur, quæ maxime aut eſt propter promovendam fidem, aut augendam devotionem viventium.

In ſecunda autem parte articuli, ubi dicitur quod propter indulgentias donatur, & promeretur charitas, importatur neceſſitas ſtatus recipientis indulgentias, quæ eſt, ut ſicut in charitate, ſine qua ut dictum eſt indulgentiæ efficiuntur inutiles quantum ad relaxationem pœnæ; propter ergo indulgentias donatur charitas, id eſt propter, ſive ad indulgentias habendas neceſſaria eſt charitas; ſicut dicitur, quod propter bonitatem dantur virtutes, & propter præmia ſunt merita, quia iſta faciunt B ad conſecutionem illorum. Ita hic. Charitas enim cum uniat membra eccleſiæ ad invicem & cum Chriſto, & promeretur influentiam capitis & membrorum ejus, & ad illam recipiendam donari dici poteſt; & iſte videtur intellectus eſſe iſtius textus, ubi dicitur ſic; *conſidera quæ bona faciunt indulgentiæ hujus urbis hominibus illis, qui veniunt intentione ſancta huc propter eas. Nam ſi darentur alicui mille millia annorum, ſicut & donantur propter fidem & devotionem fidelium, non eſſet digna ponderatio ad obtinendum divinam gratiam, ſcilicet remiſſionis & relaxationis quæ datur indulgentia ſine charitate Dei, quæ quidem charitas veraciter donatur & promeretur propter indulgentias iſtas; promeretur indulgentias*, ideſt conſequi indulgentias, vel eſt radix meriti conſequendi indulgentias; ecce neceſſitatem charitatis ad habendam gratiam indulgentialem: & ita patet de veritate articuli.

ANNO CHRISTI 1433.

receſſit Deus ab eo; quod dicitur propter fortitudinem perditam, quæ non erat in eo donum naturæ, ſed gratiæ gratis datæ. Et ita de multis aliis locis poſſet adduci teſtimonium. Et hoc modo B. Gregorius, ut recitat Magiſter ſententiar. in 4. diſt. 9. dicit: *eſt quidem in peccatoribus & indigne ſumentibus vera Chriſti caro, & verus ſanguis, ſed non ſalubri efficacia*; & ad iſtum etiam ſenſum exponunt doctores id Sapientiæ 2. *In malivolam animam non intrabit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis*; ſcilicet quoad effectum gratiæ gratificantis. Et iſto modo intelligendo articulum eſt verus; & ita capit qui illum articulum dixit, ſicut patet ex forma textus, in quo ſic habetur in eo capitulo poſt verba prædicta: *Non tu cogitare debes, quod ipſe, vel alius, quantuncumque malus, ſine Deo, ſic receſſit Deus, majorem conſolationem non infundendo*; & expreſſius in cap. LXIII. ejuſdem libri ubi ſic dicit: *completo ſacramento ego credo cum Deitate & humanitate, & ſola forma panis remanet ſibi, non quia non veraciter ibi ſunt ita cum malis, ſicut cum bonis propter ſacramenti inſtitutionem, ſed quia ſimilem effectum non habent boni & mali*. Hæc ibi. Et ſic patet quod articulus intellectus ita eſt verus. Secundo notandum quod principales effectus hujus benedictiſſimi ſacramenti videntur eſſe tres, qui appropriari poſſunt ſatis rationabiliter tribus perſonis, videlicet robur fortitudinis contra inſurgentes C hoſtes, guſtus delectationis præſentiæ divinitatis, benignitas reſervationis a futuris malis; ideo dicitur in articulo, quod ſumpto ſacramento a malo ſacerdote recedit ab eo &c. & hoc de præſenti articulo.

ARTICULUS XLVIII.

Ex XII. cap. ejuſdem libri ſumptus eſt, quod ſumpto corpore Chriſti a malo ſacerdote, diſcedit ab eo patris potentia, abſcedit filii dulciſſimi præſentia. Depoſitis vero veſtibus ſacris, recedit Spiritus Sancti benignitas.

Pro cujus intellectu & articuli ſequentis eſt notandum quod dupliciter poteſt intelligi Chriſtum recedere a ſacerdote malo ſumpto ſacramento; uno modo quantum ad realitatem præſentiæ, ita quod ſub ſpeciebus ſacramenti deſinet eſſe, & ſic intellectus articulus dictus eſſet falſus, cum tandiu maneat veritas corporis præſens ſub ſacramento, quamdiu manent illæ ſpecies ſacramentales. Alio modo poteſt intelligi recedere, vel diſcedere ſaltem quantum ad effectum, quia non confert ei effectum, quem bene ſumentibus confert; ſecundum quem modum Deus in ſacra ſcriptura dicitur appropinquare vel recedere ab hominibus. Unde S. Thomas in prima parte quæſtione 9. art. 9. dicit, quod Deus dicitur appropinquare ad nos, vel recedere a nobis, in quantum participamus influentiam bonitatis ejus, vel ab ea deficimus. Et ideo ſacerdos cum in peccato mortali exiſtens ſumens hoc ſacramentum, non ſumit effectum ejus penes hunc modum; & hac ratione poteſt dici Chriſtus recedere ab ore ejus; & ita dicitur Judic. 16. de Sanſone: *ſurrexit, neſciens quod*

ARTICULUS XLIX.

Ex cap. LXIII. ejuſdem libri eſt quod ſola forma panis remanet ſacerdoti malo, & Chriſtus recedit.

Iſte articulus ſupra eſt declaratus, qualiter in ſenſu expoſito in litera ejuſdem eſt verus: D dicitur enim apud ſumentem in peccato mortali hoc ſacramentum ſolâ ſpecie manere, quod ut dicitur in præfatis capitulis; quia non cogitat nec ſapit ei ſpirituale, ſed carnale, & quod nihil aliud eſſet ibi niſi ſubſtantia panis; & ita penes effectum attenditur ille receſſus & ſolitudo manſionis ſpecierum. Sic dictum eſt in articulo præcedenti; unde ſic in originali exponitur prefatus articulus, aſſignando rationem dicti. *Ideo remanet ſola ſpecies, quia de ſumptione illa nihil recogitant, niſi quia ſi viderent & ſentirent formam panis ac vini, tanquam ſi dominus potens ingrederetur domum alicujus, & ſpecies quidem ipſius reminiſceretur, ſed præſentia ejus bonitatis reminiſceretur & negligeretur.* E Et ita patet quod articulus non eſt contra Apoſtolum dicentem malos ſacramentum ſumere, ut arguit adverſarius. Et tantum ſufficit pro præſenti articulo.

ANNO CHRISTI 1433.

ARTICULUS L.

Ex cap. LXXI. ejuſdem libri eſt, quod filia S. Birgitta voverat virginitatem; & tamen Deus ordinavit quod naberet homini habenti domum & veſtes &c.

Circa hunc articulum non debet eſſe difficultas aliqua quia falſe extractus eſt. Non enim eſt talis ſententia in toto iſto capitulo, bene tamen dicitur quod B. Birgitta voverat eam Deo, ut virgo permanens in aliquo loco ſancto Domino famularetur. Et quod conſequenter dicitur, quod Dominus, cui nota ſunt omnia, & apud quem acceptior eſt conjugata humilis & devota, quam virgo ſuperba, prævidens Deo melius ſervituram in ſtatu conjugali, quam in ſtatu virginitatis, ordinavit, ut matrimonium contraheret, & cum perſona quæ ſufficiens eſſet eam nutrire, ne paupertatis occaſione legem matrimonialem minus plene obſervare contingeret. Hoc autem non videtur niſi rationabile, & ſumma providentia actum, & ita dicendum occurrit de præſenti articulo.

ARTICULUS LI.

Ex cap. LXXXI. ſumptus eſt, damnatos eſſe omittentes facere mala timore pœnæ, non tamen credere pœnis, ſed federe in tenebris.

Iſte articulus bene intellectus & ad præcedentia iſtius articuli relatus videtur verus. Pro cujus intellectu notandum eſt quod in iſto capitulo dicitur, conformiter ad ſanctos doctores, & ad ſanctam ſcripturam, quod timere bonum eſt propter duo. Primo quidem ut dicit quia tanta poſſint eſſe facta opera ex timore, quod traherent poſtea aliquam ſcintillam animæ in cor ad obtinendum charitatem habendam; ſecundum id ſapientiæ pſal. *Initium ſapientiæ eſt timor Domini*; & eccleſ. 25. *Timor Domini initium dilectionis*. Et Auguſtinus dicit quod *timor introducit ad charitatem, ſicut ſeta introducit filum*, ut S. Thomas deducit in 2. 2. q. 19. Secundo dicit bonum eſt timere, quia quotquot peccata homo dimittit ex timore, ex tot pœnis liberabitur in inferno; attamen quia charitatem non habuit, ideo nec juſtitiam habet ad oſtendendum in cœlum. Hæc ibi. Et hoc etiam eſt verum, quia cum timor ut dicitur eccl. 1. *expellat peccatum*, & peccatum ſit meritum pœnæ; clarum eſt quod timor facit ad diminutionem pœnarum, in quantum impedit meritum pœnæ, ut dicit S. Thomas in ea diſt. 15. Et iſtis dictis conſequenter dicit illud quod in articulo proponitur ſub iſtis verbis de tali loquens: *attamen ardore non tenetur in pœnis, ſedere in tenebris, quia omiſis peccatum ex timore, ſed non ſentiet gaudium cœli*, Non intendit enim aliquod eſſe damnatum, aut damnandum in inferno non habiturum aliquam pœnam ſenſibilem, videlicet ignis, ita quod ſolum ſederet in tenebris; ſed ſolum intendit exprimere utilitatem ſecundum timorem ſervilis, qui eſt ut dictum eſt, non ſentire pœnam ſenſibilem in inferno debitam peccatis, quia ex peccatis timore omiſit perpetratur. Et hoc eſt non ardere, non ſimpliciter, ſed ratione peccatorum illorum, ratione quorum arſiſſet, ſi illa perpetraſſet; ardebit autem ratione commiſſionis aliorum malorum, aut omiſſionis bonorum, quæ facere debuit, unde Auguſtinus, ut deducit magiſter ſententiarum in 4. diſt. 15. *opera bona extra charitatem facta valent ad hoc ut pœna ſit remiſſior, vel ut tolerabilior ſiat damnatio*; quod S. Thomas ibidem declarat hoc modo contingere in quantum per ea, aut etiam timorem impeditur meritum pœnæ, ſicut dictum eſt.

ANNO CHRISTI 1433.

ARTICULUS LII.

Ex eodem cap. ſumptus eſt propter indulgentias promereri charitatem.

Iſte articulus declaratus eſt ſupra articulo XLV. & XLVII.

ARTICULUS LIII.

Ex cap. CXXIX. ſumptus eſt quod credere mandatis Dei, honorare ſacramenta eccleſiæ, & dolere de peccatis ſunt conſilia.

Pro intellectu hujus notandum quod conſilium dupliciter ſumitur; uno modo dicitur quodlibet bonum & ſalutare opus; & hoc modo dicitur Proverb. *omne conſilium tuum deſpexiſtis*; ubi interlinear. gloſ. ait; ideſt *mei dicentis: pœnitentiam agite*. Ecce pœnitentiam agere vocat conſilium, ſicut in prælato articulo dicitur. Alio modo dicitur ſtricto modo conſilium prout diſtinguitur contra præceptum, & dicitur perſuaſio melioris boni, ad quod homo non tenetur. Primo modo conſilium dictum capitur in hoc articulo, ut patet ex ſerie textus in capillo. Et ita patet quod falſum eſt quod articulus iſte ponat illa tria, ſcilicet credere mandatis Dei, honorare ſacramenta, dolere de peccatis non eſſe neceſſaria, quia ſtat conſilium primo modo captum eſſe neceſſarium, ſicut potuit ex dictis. Et hoc de iſto articulo.

ARTICULUS LIV.

Ex eodem cap. ſumptus eſt, quod quis tenetur amicis Dei obedire, quamvismagno præcipiant contra voluntatem ſuam.

Pro intellectu hujus articuli conſiderandum primo quod amici Dei dupliciter poſſunt intelligi, uno modo vocantur prælati eccleſiæ; unde regius propheta David de ſublimitate ſacerdotis novi, & apoſtolici principatus prophetans dicit; *nimis honorati ſunt amici tui Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum*; quibus etiam Dominus ait: *Jam non dicam vos ſervos, ſed amicos &c.* Prælati autem eccleſiæ, debetur obedientia, etiamſi præcipiunt contra voluntatem, dum tamen ea quæ præceperint non ſint contra legem Dei; unde Dominus ait: *ſuper cathedram Moyſi ſederunt &c.* ſequitur *facite omnia quæ dixerint vobis &c.* Et apoſtolus ait: *obedite prapoſitis veſtris &c.* & Ber. lib. de præcepto & diſpenſatione ait quaſi articulum in forma: *quidquid vice Dei præceperit homo, quod non ſit, tamen certum diſplicere Deo, aut ſecus, accipiendum eſt quaſi præcipiat Deus, ipſumque*

quem

ANNO CHRISTI 1433.

quam pro Deo habemus tenquam Deum in his A *que aperte non ſunt contra debemus audire ; imperfecti cordis, & infirme prorſus voluntatis indicium eſt ſtatuta ſeniorum ſtudioſius diſcutere, horrere ad ſingula que injunguntur, exigere de quibuſcumque rationem, & male ſuſpicari de omni precepto, cujus cauſa latuerit.* Et ita patet veritas articuli ; ubi enim amici, ipſi ſunt prælati eccleſiæ, nihil præcipiunt contra Deum ſecundum ſalutare opus etiamſi ſi ſit contra voluntatem ſubditi obediendum eſt illis. Et quod de talibus loquebatur videtur colligi ex textu quia immediate ſuperius dixerat ſecundum conſilium eſſe ſuſcipere & honorare ſacramenta eccleſiæ, & in quarto conſilio ponit præſentem articulum. Item ipſe dicit in libro VII. cap. 7. *obedias humiliter prælato ſuo in omnibus que præcipit ſibi, que non ſunt contra Deum, & que ipſe frater percipere poteſt.* Secundo autem modo amici Dei dicuntur ſancti viri, ſecundum illud quod de ſapientia dicitur Sapient. 7. *amicos Dei conſtituit ;* & tunc de iſtis etiam non eſt dubium ſi ly teneatur dicat decentiam & honeſtatem. Unde Prov. 19. dicitur : *audi conſilium & ſuſcipe diſciplinam, ut ſis ſapiens in noviſſimis tuis.* In perſona quippe acquieſcentis amicorum Dei conſiliis, & increpationibus lamentatur Salomon Proverb. libro : *cum deteſtatus ſum diſciplinam & increpationibus non acquievit cor meum, nec audivi vocem dicentium mihi, & magiſtris non inclinavi aurem meam.* Et ita patet quod tenemur audire & obedire amicis Dei præcipientibus eo modo quo præcipere convenit eis, quod idem eſt : quod conſulere ubi non mediat auctoritas juriſdictionis ordinariæ ſive commiſſariæ. Iſtis enim obtemperare debemus, ubi nec contra Deum præcipiunt, nec contra ſtatum aut perfectionem aut ſtatus decentiam aliquid demandarent. Hæc ſunt de articulo præſenti.

ARTICULUS LV.

Ex Cap. CXXXII. eſt, malos ſacerdotes perdidiſſe clavem que miſeris cœlum deberent aperire ; illam vero que infernus aperiretur diligere & reconditam habere in mundo fundo.

Pro intellectu hujus articuli ſunt aliqua notanda, quod clavis, qua miſeris cœlum aperitur, poteſt dici clavis ſcientiæ de qua Dominus Luc. II. inquit : *væ vobis legis peritis, qui tuliſtis clavem ſcientiæ.* Et Chryſoſtomus : *clavis eſt verbum ſcientiæ ſcripturarum, per quam hominibus aperitur janua veritatis ;* clavem vero qua infernus aperitur dicitur clavis potentiæ ſive ligandi, & ſolvendi, qua cum quis excommunicatur dicitur ſibi claudi cœlum & infernus aperiri. Secundo eſt notandum quod potentia eſt propter actum, & facultas propter miniſterium ; eumque perdit debitam executionem officii, aut miniſterii dicitur a doctoribus perdidiſſe auctoritatem, ſive facultatem officii ; unde Innoc. & ponitur 1. q. 1. *qui perfectionem ſpiritus quam acceperunt, perdiderunt, non dare eis plenitudinem poſſunt.* Et iterum in ſequenti c. *qui amiſit honorem, honorem dare non poſſe*, doct. canon. & doctores theol. ſuper X. ſententiar. dict. 25. cap. 1. intelligunt per plenitudinem omnem executionem poteſtatis, & non ipſum ordinem, aut poteſtatem, 1. q. 1. *quicumque* ; & eſt dictum Gregorii : *quicumque ſacros ordines vendunt vel emunt ſacerdotes eſſe non poſſunt* : gloſ. ibi decreti exponit ; *ideſt digne exercere officium ſacerdotis.* Itaque perdere non referatur ad eſſentiam poteſtatis, ſed ad licitum actum. Poſſunt autem actualiter intelligi perdidiſſe clavem primam mali ſacerdotes, cum propter ignorantiam multorum, quia licet ſcientiæ, quæ eſt habitus, non ſit ipſa clavis, eſt tamen diſpoſitio ad eam, & eſt materiale in ea, ut dicit Albertus ; & ideo ipſa deficiente clavis, quæ eſt auctoritas actum ſcientiæ exercendi in judicando & diſcernendo, fruſtratur ab actu. Et ita ſacerdotes non habentes ſcientiam, qua poſſunt populum docere, aut illuminare & diſcernere inter lepram, & lepram, dicuntur clavem perdere, quia auctoritas diſcernendi in eis & paſcendi populum ab actu ſuo fruſtratur. Ad iſtum ſenſum videtur Innocen. in ſermone de clavibus : *provideas paſtor eccleſiæ, ut clavem potentiæ ſuæ clave ſcientiæ non decipiat. Quia ſcriptum eſt : quod tu ſcientiam repulliſti, & ego repellam te ne ſacerdotio fungaris, Oſee* 10. Dicuntur autem clavem qua aperitur infernus diligere, quia prælati multi præſentibus temporibus, magis intendunt excommunicationibus & hujuſmodi actibus clavis potentiæ & ligandi, quam actibus aut exercitio clavis ſcientiæ docendo populum & diſcernendo inter lepram & lepram lucem & tenebras. Quod vero non intelligat S. Birgitta quod mali ſacerdotes claves perdant ſuſcepti ordinis patet ex dictis ſuis in cap. 7. ſeptimi libri, ubi ſic dicitur : *veri preſbyteri ſunt, & verum conficiunt corpus Chriſti filii mei omnes illi ſacerdotes, quamvis alias ſicut pleni multis peccatis & vere alia ſacramenta miniſtrent ; quamvis propter ſua peccata & mala, ſunt indigni cœleſti gloria apud Deum.* Item in lib. 6. capitul. LXXIII. dicit de pœnitentiario Romæ, quod licet eſſet vitioſus, nihilominus abſolutio, quam faciebat confitentibus auctoritate eccleſiæ, ita rata eſt apud Deum, ſicut abſolutio juſtorum. Amplius ultimo notandum, quod intellectus prælati capituli poteſt capi & alio modo loquendi ſacræ ſcripturæ, pro quo ſecundum quod idem articulus ponitur in cap. CXXXI. ſub hac forma : *Nunc conqueror ſuper vos, ſcilicet ſacerdotes, de quibus primo quod aperiunt infernum, & claudunt cœlum ingredientibus.* Hæc ibi. Intellectus autem hujus articuli ſumi poteſt ex modo loquendi Chriſti Matth. 23. ubi Phariſæis & Scribis loquens ait : *væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ quia clauditis regnum cœlorum ante homines*, ſuper quo Origenes ad propoſitum loquens, ut dicit S. Thomas in glo. continua ita dicit : *omnes qui male converſationis ſuæ dant exemplum peccandi in populo, & qui faciunt injurias, ſcandalizantes puſillos claudere videntur ante homines regnum cœlorum.* Et hoc quidem peccatum invenitur in popularibus ; maxime autem in doctoribus. Qui docent quod decet ſecundum juſtitiam evangelii, homines vero autem faciunt quæ dicunt, bene autem viventes, & bene docentes speriunt an-

ANNO CHRISTI 1433.

re homines regnum cœlorum, & dum ipſi intrare, provocant alios introire; ſed multi non permittunt intrare in regnum cœlorum intrare volentes, quoniam ſine ratione excommunicant quoſdam propter zelum, & meliores quam ſunt ipſi. Hæc ille. Ecce quomodo dicuntur perdere clavem ſcientiæ ſacerdotes male viventes, quia auctoritatem perdunt docendi, & dicuntur claudere regnum cœlorum vel malis exemplis, inducendo alios, ſicut illud Gregorii: *dum paſtor per abrupta graditur, grex in præcipitium cadit, excommunicando ſæpe injuſte;* & ita patet quod articulus iſte non ſapit errorem Valdenſium, ut dicit calumniator, ſed veritatem habet ſane intellectus. Et hoc de articulo.

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

ARTICULUS LVI.

Ex cap. CXXXIII. Eſt poſt multa diffamatoria ſacerdotum indifferenter, dicta quod cum applicatur ſacramentum ad os mali ſacerdotis, Chriſtus ab eo recedit cum deitate, & humanitate, quod Diabolus, qui in præſentia Domini fugit perterritus, lætus redit.

Intelligentia hujus articuli patet ex intellectu dato articuli XLVII. Et non eſt ideo neceſſarium hic ſermonem extendere. Circa illud quod hic ſuperadditur de Diabolo, pie credendum eſt, quod in præſentia corporis Chriſti Dæmones perterriti fugiant, nec tunc tantam habeant poteſtatem nocendi ſicut alio tempore; unde de hoc ſancta menſa altaris exponitur illud pſalmi: *paraſti in conſpectu meo menſam adverſus eos qui tribulant me;* ſcilicet Dæmones. Præterea ſi crucis præſentia dicuntur fugere Dæmones, unde B. Gregorius in Dialogo narrat de Judæo qui moniverat ſe ſigno crucis; & ideo Dæmones non poterant ei nocere; quanto magis præſentiam crucifixi, a quo crux & honorem, & virtutem ſuſcepit? Et hoc de articulo.

ARTICULUS LVII.

Ex eo cap. ſumptus eſt, quod videtur dicere, quod omnes ſacerdotes habeant poteſtatem prædicandi ſicut & conſecrandi.

Pro intellectu hujus articuli eſt notandum, quod ly *ſicut* poteſt dicere ſimilitudinem .... ſuis univerſalitatis extenſionis ita quod ſicut omnibus ſacerdotibus eſt commune poſſe conſecrare, ita eis eſt commune poſſe prædicare, ſive habere poteſtatem prædicandi. Alio modo quod ly *ſicut* ſit nota ſimilitudinis, nedum quoad poteſtatis radicem, ſed quoad libertatem exercitii, aut dependentiam myſterii. Primo intelligendo articulus eſt verus; quia ſicut omnibus ſacerdotibus eſt commune habere ordinem ſacerdotalem, ita omnibus eſt commune habere poteſtatem prædicandi. Sacerdos autem ratione vocabuli dicitur quia ſacra docens, qui articulus expreſſe ponitur XVI. q. 1. c. *credimus*, ubi dicitur ſic: *Monachi autem, & ſi in dedicatione ſui presbiteratus ſicut & cæteri ſacerdotes, prædicandi, baptizandi, pœnitam dandi, peccata remittendi, beneficiis eccleſiaſticis perfruendi ritu poteſtatem recipiant, ut amplius, & perfectius agant ea, quæ ſacerdotalis officii eſſe ſanctorum PP. conſtitutionibus probantur, tamen executionem ſuæ poteſtatis non habent, niſi a populo & epiſcopo fuerint electi.* Sed ſecundo modo intelligendo, non quia ſuſcepto ordine ſacerdotali non requiritur aliud ad exercitium credi ti miniſterii; ſed poteſt conſecrare quoniam vult; in prædicatione autem aliud eſt; licet enim ſacerdotibus in collatione ordinis conferatur poteſtas prædicandi verbum, ſicut abſolvendi in foro pœnitentiæ; illam tamen poteſtatem exercere non debent, nec digne poſſunt ſine ſpeciali licentia ſuperioris, quia præcise ex collatione ordinis non ſubiicitur eis; nec, inquam, agere poſſunt, nec etiam in textu dicitur ſicut & conſecrandi; hoc enim placuit translatori ad aggravandum articulum addere; ſed tantum dicitur ſic: tertio *dedit eis poteſtatem prædicandi verba mea*; quod poteſt intelligi eo modo quo dictum eſt, vel intelligitur de ſacerdotibus habentibus curam animarum. Et hoc de præſenti articulo.

ANNO CHRISTI 1433.

ARTICULUS LVIII.

Ex ſequenti cap. ſumptus eſt, quod ſacerdotes ſunt pejores omnibus Judæis, & Gentilibus, immo magis omnibus Diabolis.

Pro iſto articulo dico in primis quod infideliter extractus eſt; non enim dicit ita in textu, ſed ſic: *ſacerdotes pro omnibus Judæis, & gentibus magis me provocant.* Ecce non dicitur pejores, nec ibi dicitur: immo omnibus Diabolis; bene tamen verum eſt quod in eodem cap. de uno damnato ſacerdote dicitur narratis multis peccatis ejus, *in omnibus* dicunt Dæmones; *præcellis nos in malitia.* Nec hoc eſt inconveniens, quod quis in aliquo peccato, aut in ratione peccati, aut ratione circumſtantiarum plurium, aut alia ratione alicujus aggravantis multum actum dicatur turpior aut pejor diabolo, aut ſuperexcellere in malitia, unde Anſelmus in oratione ad S. Joannem Baptiſtam, & narratur in lectionibus illius feſti, comparans peccata ſua ad peccatum Dæmonis dicit ſic: *ille*, ſcilicet Diabolus, *peccavit contra Deum; qui ſe fecit; ego contra eum qui me fecit & reficit; ille reliquit Deum permittentem ſe; ego fugi Deum perſequentem me.* Et poſt multa dicit: *o felix, ecce cujus imaginem horrebam horrorem in malis me aſpicio horribilem.* Sic conſiderando ſacerdotum dignitatem, & ſcientiam quam habent de dignitate, & majeſtatis divinorum, quæ tractant, non mirum si quoad aliquos circumſtantias, ut puta, ratione magnitudinis & dignitatis, eorum peccata graviora & turpia magis videantur peccato Dæmonis aut infidelium. Aut dicendum breviter quod illa verba ſunt Dæmonum, & non mirum ſi mentirentur, cum Diabolus teſtimonio Chriſti ſit pater mendacii. Et hoc de præſenti articulo

AR-

ANNO CHRISTI 1433.

ARTICULUS LIX.

Ex cap. CXXXIX. ſumptus, mirabilia dicit de regula B. Birgitte, & quod tanta indulgentias ſunt in ſuo monaſterio, ſicut in eccleſia S. Petri ad vincula ex dono Chriſti, & approbatione cœleſtis exercitus; & ſi papa voluerit dare bullam, Chriſtus dicit: ego approbabo & confirmabo: verbum meum, omnes ſanctæ erunt tibi teſtes; mater mea ſit tibi ſigillum, Pater meus confirmator, & Spiritus S. veniendum ad tantum monaſterium conſolator.

Iſte articulus tangit duo; primo quod mirabilia ponit de regula B. Birgittæ; mirabilia vero iſta ſunt quod dicitur, quod regula iſta ex ore Chriſti procefferit. Secundo tangit conceſſionem indulgentiarum. Primum non debet videri aut dici ita mirabile quod videatur incredibile, aut a ratione, & veritate alienum, ut enim dicit Salomon *cum ſimplicibus eſt ſermocinatio Dei*: Proverb. 3. ubi gloſ. Bedæ *cum ſimplicibus eſt ſermocinatio Dei, quia eos ſapientiæ ſuæ decreto illuſtrat, quos faſtus terrenæ aut duplicitatis nihil habere conſideret*. Nulli enim debet videri incredibile, quod ipſe magiſter veritatis Chriſtus diſcipulam ſuam humilem & devotam Birgittam docuerit, aut decreta regularia dederit, quibus ſe, & ſorores ſuas in ſancta religione regeret & gubernaret, quod Moyſi famulo ſuo pro populo Iſraelitico legem dedit, qui B. Paulo doctori gentium evangelium prædicandi gentibus revelavit, Sal. 1. qui B. Paconio abbati & patri ampliſſimo monachorum monachalem regulam ore proprio dictaſſe dicitur, ut in ejus legenda narretur. Inſuper ejus ordinatione B. Baſilius monachorum ſuorum regulam ex ore Angeli dictatam ſuſcepit. Et ita de multis aliis exempla poſſent adduci, ex quibus veriſimile judicari poteſt, quod articulus in prima ſui parte ponit. Circa ſecundum quod ad preces B. Birgittæ pro augmentanda devotione fidelium Deus dedit indulgentias illi monaſterio, quales ſunt in eccleſia S. Petri ad vincula Romæ, non debet alicui videri impoſſibile. Cum Chriſtus, qui eſt principale caput eccleſiæ, de cujus meritis principaliter tollitur theſaurus eccleſiæ, unde indulgentiæ dantur fidelibus, poſſit immediate facere quod per ſuum vicarium facit. Secundo nec ita novum, quin ſimile ſibi jam procefferit; legitur enim in vita decemmilium martyrum quod Deum rogarunt, quod dies jejunii paſſionis eorum annum pœnitentialem concluderet obſervantibus ſe devote; & facta eſt vox de cœlo dicens: dilectiſſimi mei, quæ petiſtis ſcitote vos impetraſſe. Ecce quod Chriſtus ſine miniſterio papæ conceſſit unum annum indulgentiæ obſervantibus diem jejunii martyrii eorum; & ita potuiſſet dare plus ſi petiviſſent. Et non mirum videndum, nec literatis, ſed nec catholico ſimplici, quoniam ſicut Chriſtus non alligavit potentiam ſacramentis, ita nec miniſtris eccleſiæ, quin ipſe immediate poſſit omnem gratiam conferre, quam miniſtris ſuis mediantibus confert. Propterea in legenda B. Catharinæ majus videtur haberi ubi dicitur ſic: *vox de cœlo inſonuit: veni electa mea, veni intra thalamum ſponſi tui; quod poſtulasti impetraſti; qui te laudant ſalvi fiunt*: Alia vero verba, quibus Dominus dicitur uti, ſunt ſingulariter dicta, ut quod ſancti eſſent teſtes illius confeſſionis, mater vero ſigillum; ideſt ipſa ſit tibi per quam habeas certitudinem de promiſſo, quæ eſt advocata & promotrix tua; Pater vero confirmator, quia in eo reſidet fontalis auctoritas; Spiritus autem conſolator, quia eidem appropriantur effectus pietatis & miſericordiæ; & ita articulus eſt pius, & devotus nihil habens ſuſpitionis. Et tantum de articulo.

ANNO CHRISTI 1433.

ARTICULUS LX.

Ex cap. quinti libri eſt quod, ut utar verbis ejus, quod animæ talium ſcilicet parvulorum, quamvis poſt baptiſmi carentiam, non videant faciem meam, ideſt Chriſti, vicinius tamen appropinquant miſericordiæ, quam pœnæ, ſed non ſunt electi mei.

Iſte articulus, quod non in X. capitulo quinti libri, ut dicit translator, continetur, quia quintus liber non capitulis, ſed interrogationibus & revelationibus diſtinguitur; ſed in interrogatione ſexta q. p. habetur, videtur mihi ſanctorum ſententiæ conformis; doctor enim ſanctus in eod. diſt. 16. ar. 2. ubi quærit utrum ſemper Deus miſericordiam exhibeat in hoc quod puniat citra condignum, & remunerat ultra meritum; reſpondit in ſolutione ad quartum artic. quod peccato originali ſecundum rigorem juſtitiæ non ſolum debetur pro pœna carentia viſionis divinæ, ſed etiam ipſius naturæ annihilatio; & ideo ex hoc ipſo quod pueris non baptizatis naturalia bona conſervantur citra condignum puniuntur, Iſaiæ 7. ſed miſericordiæ Domini quod non ſimus conſumpti. Hæc ille. Ex quibus patet veritas articuli quod citius appropinquant miſericordiæ quam pœnæ. Propterea cum miſericordia, dicente B. Apoſtolo Jacobo, teſtante Jacob. 2. ſuperexaltat judicium; & pſalmus dicat: *miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus*; non eſt cauſa dubitandi in iſto articulo. Præterea dicit S. Thomas in 2. ſententiar. diſt. 33. art. ult. in reſponſione ad decimum articulum, quod licet pueri non baptizati ſint ſeparati a Deo quantum ad illam conjunctionem, quæ eſt per gloriam; non tamen ſunt ab eo penitus ſeparati; immo ſibi conjungitur per participationem naturalium bonorum; & ita etiam de ipſo gaudere poſſunt naturali cognitione & dilectione. Et hæc de articulo.

ARTICULUS LXI.

Ex eodem cap. ſumptus eſt, quod juſtitia Dei eſt ut unuſquiſque, ſcilicet juſtus, quod translator tacuit, obtineat quæ petit.

Iſte articulus, qui non videtur eodem capitulo, ſed ex eadem interrogatione habetur in reſponſione quæſtionis ſecundæ apud . . . . parum habere difficultatem: pro quo notandum eſt, quod tripliciter poteſt ſalvari; ſecundum enim quod juſtitia poteſt capi tripliciter, ita poteſt tripliciter oſtendi veritas articu-

ANNO CHRISTI 1433.

ticuli. Uno modo ſecundum ſententiam Anſelmi, *juſtitia Dei dicitur decentia bonitatis ejus*; & hoc modo juſtitia Dei eſt talis, quia decet eum juſtorum orationes exaudire. Unde in pſalm. *clamaverunt juſti, & Dominus exaudivit eos*. Aliquando dicitur juſtitia Dei retributio meritorum, & hoc modo dicitur etiam quod juſtitia Dei &c. quoniam, ut S. Thomas in 2. 2. q. 83. ar. 15. quærens utrum oratio ſit meritoria; dicit quod ſic, ſi illud quod petitur ſit utile ad beatitudinem hominis. Tertio, juſtitia Dei attenditur ſecundum exhibitionem promiſſi. Et hoc modo etiam verum eſt quod juſtitia Dei ſit, quoniam, ut dicitur in gloſſa ſuper pſ. *ut juſtificeris in ſermonibus tuis &c.* Deus enim promiſit ut peccatoribus veniam petentibus veniam largiretur; plura autem promiſſa legimus in ſacra ſcriptura facta de exauditione orationum juſtorum, ut illud Jer. *Clamabit ad me &c.* & illud: *petite & accipietis &c.* Jo. 16. & alia hujuſmodi; eorum quæ ad beatitudinem quandam juvant, quaſi pertinens ad ejus ſalutem, meretur juſtus illud obtinere; & ideo indubitanter accipit quod petit. De quibus etiam Chryſoſtomus dicit: *nunquam oranti beneficia denegat, quia ut orantes non deficiant ſua pietate inſtigat*: Quod vero articulus de talibus intelligatur patet; cum enim dicit & unuſquiſque juſtus obtineat quæ petit, ſtatim oſtendit quod non intelligitur univerſaliter de omnibus; ſed non eſt juſtus, qui non pro obedientia & perfectione juſtitiæ appetit pati contraria.

ARTICULUS LXII.

De eodem capitulo ſumptus dicit, quod ſi ego ideſt Chriſtus *annihilarem ea, quæ homines plus me diligunt & me contra voluntatem eorum adorari permitterem, facerem ut eis injuriam*; ſequitur ratio, quam tacet translator; *auferendo eis liberum arbitrium, & deſiderium eorum*.

Pro intellectu hujus articuli, qui non ex eodem capitulo, ſed ex interrogatione VIII. reſponſionis primæ quæſtionis, ſunt aliqua notanda; primo quid eſt injuriam alteri facere; ſecundo quomodo poteſt competere Deo. Pro quo ſciendum quod gloſſa interlinealis ſuper illud Math. 2. *amice, non facio tibi injuriam*; quaſi rationem reddens dicit reddo quod debeo. Ex quo loco videtur ſumi iſta deſcriptio, quod quis alteri injuriam facit cum non reddit ei quod debet, quod pertinet ad rationem juſtitiæ. II. notandum, ut dicit S. Tho. in prima part. 4. q. 21. ar. 1. quod unicuique debetur quod ſuum eſt; dicitur autem eſſe ſuum alicujus, quod ad ipſum ordinatur, ſicut ſervus eſt domini, & non e converſo. Nam liberum eſt quod ſui cauſa eſt. In nomine debiti importatur quidam ordo exigentiæ vel neceſſitatis alicujus, ad quod ordinatur: eſt autem duplex ordo conſiderandus in rebus. Unus quo ad aliquod creatum ordinatur, ſicut pars ad totum, & accidentia ad ſubſtantias, & unaquæque res ad ſuum finem. Alius ordo eſt, quo omnia, quæ creata ſunt, ordinantur in Deum; ſic igitur & debitum dupliciter poteſt attendi in operatione divina, aut ſecundum quod debetur aliquid Deo, aut ſecundum quod aliquid debetur creatæ rei, & utroque modo Deus debitum reddit: Debitum enim eſt Deo ut impleatur illud quod ſapientia & voluntas habet; & quod ſuam bonitatem decet; & ſecundum hoc juſtitia Dei reſpicit decentiam ipſius, ſecundum quam reddit ſibi debitum. Debitum eſt etiam alicujus rei creatæ, quod habeat illud, quod ad ipſam ordinatur; ſicut homini quod habeat pedes, & quod ei alia animalia ſerviant; & ſic etiam Deus operatur juſtitiam, quando dat unicuique quod debetur, ſecundum rationem ſuæ naturæ & ſuæ conditionis: ſed hoc debitum dependet ex primo, quia hoc unicuique rei debetur, quod eſt ordinatum ad ipſum ſecundum ordinem divinæ ſapientiæ. Eſt tamen verum quod licet hoc modo Deus debitum alicui dat; non tamen proprie eſt debitor, quia ipſe ad alia non ordinatur, ſed potius alia ad ipſum. Tertio, notandum cum eodem doctore in 4. diſt. 46. q. 1. ar. 2. quod talem, vel talem creaturam producat qualem voluerit, indifferens eſt ad rationem juſtitiæ; ſed quod aliqua natura producta ei attribuatur quod illi naturæ competit, hoc ad ejus juſtitiam pertinet; & contrarium ejus juſtitiæ impugnaret, in tantum, quod, ut infra dicit in eodem articulo, Deus ſeipſum negaret, ſi creaturæ non conferret quod ei debetur ſecundum ſuam diſpoſitionem: ſic enim veritatem non ſervaret in operum conditione vel gubernatione. Illud autem dicitur alicui debitum ſecundum exigentiam ſuæ conditionis, ſine quo res illa exemplar divinum ſecundum propriam ſuam rationem imitari non poteſt, ſecundum illud quod gloſſa dicit ſuper illud apoſt. ad Timot. 2. *ille fidelis permanet, qui ſeipſum negare non poteſt*: negaret autem ſeipſum inquit gloſſa, ſi dicta ſua non impleret. Illud autem dicitur alicui rei debitum ſecundum exigentiam ſuæ conditionis, ſine quo res illa exemplar divinum ſecundum propriam ſuam rationem imitari non poteſt: cum ergo libertas arbitrii ſit conditio hominis naturalis, videtur quod auferre ei libertatem arbitrii eſſet contra ordinem juſtitiæ, & ita, largo modo loquendo, vel utendo nomine injuriæ hoc caſu videtur injuria fieri homini; nec videtur hoc minus convenienter dictum, quam illud, quod gloſſa ponit Ro. V. ſuper illud: *juſtificati ex fide pacem habeamus*; ubi dicit gloſſa: *Deus recipit eum, qui ad ſe confugit, aliter eſſet in eo iniquitas; cum tamen dicatur Job. 34. abſit a Deo impietas & ab omnipotente iniquitas*. Et ita prædicti articuli poſſunt in eo judicio ſalvari, & veritatem continere.

ANNO CHRISTI 1433.

ARTICULUS LXIII.

Ex capitulo IV. quinti libri, eſt quod idcirco prætulit Deus Virginem beatiſſimam omnibus creaturis, & plus dilexit eam, quia in ea ſpeciale inſigne virtutum inventum eſt.

Ad iſtum articulum dicturus: in primo dico meo judicio, ſi oculo charitatis fuiſſet bene reſpectus, non fuiſſet repertus abſurdus.

Pro

ANNO CHRISTI 1433.

Pro quo notandum primo, ut patet ex textu, præfatus articulus loquitur de præſtantia & extollentia dignitatis. Rurſus ſi adverſarius conſideraſſet & ponderaſſet illud glorioſæ Virginis verbum: *quia reſpexit humilitatem &c.* Lucæ I. non judicaſſet quod eſſet erroneus, ſed potius evangelicus. Pro quo notandum primo, ut patet ex textu, quod præfatus articulus loquitur de præferentia, & extollentia dignitatis, & dilectione, qua Deus prætulit eam, eligendo eam in matrem ſuam, quantum ad collationem tanti honoris, ut in ea Dei filius incarnaretur, mater Dei eſſet & diceretur. Secundo notandum cum S. Thoma in 3. diſt. 4. quod licet incarnatio Filii Dei, cum ſit beneficium impenſum toti humanæ naturæ, non poſſit cadere ſub merito, ſed ſit beneficium purum miſericordiæ & liberalitatis divinæ, ſecundum illud Apoſtoli ad Timot. 2. *apparuit benignitas & humanitas Salvatoris domini noſtri, non ex operibus juſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecundum ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit*; tamen dicit doctor ſanctus ut beata virgo meruit quod per eam, ſive in ea incarnatio fieret. Non quidem merito condigni, ſed congrui, in quantum decebat quod Dei mater eſſet puriſſima, & perfectiſſima. Hæc ille; quam ſententiam expreſſe atteſtatur ipſa benedicta virgo Maria, de gloria, & præferentia dignitatis Deo gratias agens, dicens; *Magnificat &c.* ſequitur: *quia reſpexit &c.* Luc. I. Ponitur autem humilitas ſic ſingulariter, quia in ipſa, quæ eſt cuſtos & decor virtutum præcipue eſt meritum exaltationis: *Ex hoc ergo* dicit, ideſt ex humilitatis meæ merito exponit Albertus: *beatam me dicent omnes generationes &c.* Super quo Bernardus: *felix Maria! cui nec humilitas defuit, nec virginitas*: his vero nimirum virgo regia gemmis ornata virtute, ſpecie ſua, pulchritudine ſua in cœleſtibus cognita, cum in cœleſtium in ſe provocavit aſpectum, & tandem etiam regis omnium in ſui concupiſcentiam inclinavit: cum eſſet rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum; nardus enim eſt humilis fructex optimi odoris & redolentiam ſignat humilitatis: odorem enim ſecutus eſt rex cœli, quando in accubitu uteri delectatus eſt, ita ut ſeipſum eximaniret: quorum meritorum gratia cantat mater eccleſia de ea glorioſa Virgine: *glorioſa Dei genitrix quæ regem omnium meruiſti portare, & regem angelorum ſola virgo lactare.* Et Auguſt. in ſermone de aſſumptione, & ponitur in gloſſa continua ſuper illud: *quia reſpexit &c. o vera humilitas virginis, quæ Deum bominibus genuit, vitam mortalibus edidit, cœlos innovavit: facta eſt Maria humilitas ſcala cæleſtis per quam Deus deſcendit ad terras: quid enim eſt dicere reſpexit, niſi approbavit &c.* Hæc ille; ſecundum hunc ſenſum quod ideo videlicet prætulit eam Deus omnibus &c. & quod ad iſtum ſenſum ſit probatus ille articulus patet ex ferie textus, ubi poſtquam dixerat quod ab æterno præcognita eſſet liberatio nominis ex miſericordia Dei faciendo, ſequitur: *quæris igitur cur Mariam matrem meam prætuli omnibus, & pro omni creatura dilexi eam: hoc ideo eſt, quia in ipſa inſignem virtutum inventum eſt.* Declarat: *ſicut enim ubi ignis accenditur lignis plurimis circumpoſitis illud citius inflammatur & comburitur, quod habilius eſt & efficacius eſt ad comburendum; ſic & in Maria fuit; quando enim ignis amoris divini, qui in ſe commutabilis, & æternus eſt, accendi, & apparere cœpit, & deitas incarnari voluit, nulla creatura ad hunc ignem percipiendum habilior, & efficacior erat, quam virgo M. quia nulla creatura tanta charitate arſit ſicut ipſa, & quamvis charitas ejus in fine temporis revelata eſt & oſtenſa ſit; tamen ante principium mundi præviſa eſt; & ſic in deitate ab æterno prædeſtinatum eſt, quod ſicut nullus ei in charitate eſt inventus ſimilis, ſic & nullus ei in gratia & benedictione eſſet æqualis:* hæc ibi. Ex quibus patet manifeſte articulus & veritas ejus. Verum quia accuſator articuli arguit quod omnes doctores, & Magiſter ſententiarum negant extra Deum cauſam prædeſtinationis æternæ, quam videtur articulus iſte ponere in meritis Virginis Mariæ reſpectu prædefinitionis. Et pro ampliori intellectu articuli notandum tertio, cum S. Thoma in ſententiarum diſt. XL. articulus III. quod præſcientia meritorum vel aliquorum operum nullo modo eſt cauſa prædeſtinationis divinæ, quantum ad id, quod in prædeſtinatione eſt de eſſentia ipſius; quæ ſunt ſcientia & veritas ſalutis aliarum; nihil tamen prohibet illud, quod eſt effectus prædeſtinationis ſcilicet gratia & gloria quæ ab... quæ ponuntur in definitione ejus, habeat aliquam cauſam ex parte operum noſtrorum; licet ergo quare Deus vult, non habent cauſam aliam niſi bonitatem ſuam, quæ eſt ipſemet; non quod ſciat hoc vel quia factum eſt; tamen effectus voluntatis ejus, ſcilicet ipſum volitum ordinatum ad bonitatem ſuam, poteſt procedere ex aliqua cauſa, quam Deus præſcivit ab æterno; & iſtum ordinem cauſæ ad cauſatum Deus vult, & vult quod effectus ſit, quia cauſa eſt; non autem ita quod cauſalitas referatur ad voluntatem, ſed ad volitum; & iſta cauſa voliti non volendi dicitur ratio quædam voluntatis ex parte effectus. Sed hæc cauſa in quibuſdam habet completam rationem cauſæ. Quoniam vero eſt tantum diſpoſitio; ita etiam ad duplicem effectum prædeſtinationis diverſimode ſe habent opera noſtra; quia opus meritorium informatum gratia eſt cauſa meritoria gloriæ. Sed opus bonum præcedens gratiam, non eſt cauſa meritoria ejus, ſed ſolum diſpoſitio quædam; unde patet quod prædeſtinatio cauſam non habet, ſed habet rationem ex parte effectus, ſecundum quam rationalis & juſta dicitur. Circa quod venit etiam notandum ſecundum S. Thomam in prima parte q. 23. ar. V. quod effectus prædeſtinationis conſideratur dupliciter. Uno modo in particulari, & ſic nihil prohibet aliquem effectum prædeſtinationis eſſe cauſam, in rationem alterius, poſteriorem quidem reſpectu prioris; ſecundum rationem cauſæ finalis; priorem vero poſteriorum ſecundum cauſæ rationem meritoriæ, quæ reducitur ad diſpoſitionem materiæ, ſicut ſi dicatur: quod Deus prædeſtinavit ſe daturum gratiam alicui ut hic reatur gloriam. Et in propoſito poſſumus ac xemplificare ſi dicamus: prædeſtinavit ſe daturum beatæ Mariæ inſigne virtutum ut mereretur aliquo modo dignitatem & honorem; ad quem fuit exaltata. Alio modo conſidera-

ANNO CHRISTI 1433.

ri poteſt effectus prædeſtinationis in communi; & ſic impoſſibile eſt quod totus prædeſtinationis effectus in communi habeat cauſam aliquam ex parte noſtra; quia quicquid in homine eſt ordinans ipſum in ſalutem, totum comprehenditur ſub effectu prædeſtinationis; etiam ipſa præparatio ad gratiam; & in 3. parte q. 2. ar. XL dicit quod beata virgo dicitur meruiſſe portare dominum Jeſum Chriſtum, non quia meruit dominum incarnari; ſed quia meruit ex gratia ſibi data ſecundum illum puritatis, & ſanctitatis gradum ut congrue poſſet eſſe mater Dei. Ex quibus patet veritas articuli, & evacuatur argumentum adverſarii.

ARTICULUS LXIV.

Ex eodem capitulo quod bruta idcirco non habent intellectum ne nocerent homini: & eſſent in tribulatione ſuo poſſeſſori.

Pro veritate articuli eſt primo ſciendum quod iſte articulus non ex capitulo, ut dicit translator; ſed ex eadem interrogatione in reſponſione *quovis*, non eſt fideliter extractus: nec directe illa cauſa aſſignatur, ſed articulus jacet ſic: *cur animalia non habent intellectum rationalem, ſicut homo? reſpondeo tibi: omnia quæ creata ſunt ad utilitatem hominis ſunt aut ad neceſſitatem ejus & ſuſtentationem aut ad informationem & correctionem, aut ad conſolationem, & humiliationem: Si ergo bruta haberent intellectum ſicut homo eſſent utique homini in tribulationem & potius nocerent, quam prodeſſent.* Sequitur: *idcirco ut omnia ſubjecta ſint homini, propter quem facta ſunt omnia, & omnia ipſum timeant; ipſe vero neminem niſi ſolum Deum ſuum: propterea animalibus non eſt datus intellectus rationalis*: Hæc ibi. Ecce ratio principalis aſſignata in articulo. Videlicet ut omnia maneant ſubjecta homini; & quod iſta ratio, quanquam non ſit principalis ratio quæ poſſit dari, ſit ſapienter data, & merito, ſicut textus dicit, cum ſit ratio ſapientiſſimi Dei. Pro quo notandum, quod S. Thomas in 2. diſt. 1. dicit, quod ratio finalis diſpoſitionis alicujus rei poteſt aſſignari dupliciter; vel ex parte agentis, vel ex parte ipſius operis: ex parte agentis, ſcilicet Dei, finis eſt bonitas ipſius, ſecundum quod cadit in voluntatem ipſius bonitatem ſuam in rem diffinire. Et hæc prima ratio creationis, & diſpoſitionis rerum: ſcilicet divina bonitas, cujus eſt omnis gradus creaturarum univerſi complere. Ex parte autem operis ratio quanquam ſumitur ex parte finis ad quem agens ordinat tale opus ſicut eorum quæ ſunt ad finem ratio capitur ratione finis; ſic autem eſt quod homo eſt finis omnium aliarum rerum: quia homo eſt quodammodo omnium aliarum rerum corporalium, ſicut dicitur in articulo præfato & 2. phyſicorum dicit Ariſtoteles *ſummus & nos quodammodo finis omnium*. Et Magiſter ſententiarum in 2. diſt. 1. *factus eſt homo propter Deum, ut ei ſerviret*; ita mundus factus eſt propter hominem ut ei ſerviret; unde Dominus hominem præfecit omni creaturæ, ut dicitur Geneſis 1. in quantum ſcilicet ad hominis utilitatem cuncta erant ordinata. Quo poſito cum ratio eorum, quæ ſunt ad finem ſumenda ſit ex ratione finis, ut dictum eſt; & clarum ſit, quod ſi animalia bruta haberent rationem, ſive intellectum non eſſent ei ſubdita: quoniam, ut dicit Auguſtinus lib. 3. de civitate Dei: *hominem rationalem ad imaginem ſuam factum, non voluit Deus niſi irrationabile dominari.* Præterea ut ei eſſent utilia; non poſſet enim eis veſci aut eorum pellibus cooperiri, nec uti eis ad alia neceſſitatis opera, ſicut modo. Sit ergo, quod licet ex parte bonitatis divinæ ratio principalis ſumatur, & creationis & diſpoſitionis animalium, tamen ex parte hominum ſecundario congruenter poteſt ratio diſpoſitionis animalium, tamen ex parte hominum ſecundario congruenter poteſt ratio diſpoſitionis naturæ eorum ſumi. Unde Hieronymus ſuper illud Gen. 1. *Ut præſit piſcibus maris & volatilibus cæli & beſtiis terræ*, dicit: *homini ante peccatum non indigenti Deus animalium dominationem dedit: præſciebat enim hominem adminiculo animalium adjuvandum fore poſt lapſum.* Recte ergo ex ordine ad hominem, quem finem quodammodo aliarum rerum (ſtatuit) datur ratio diſpoſitionis naturarum animalium. Et tantum ſit de articulo iſto.

ANNO CHRISTI 1433.

ARTICULUS LXV.

Ex eodem capitulo ſumptus eſt, dicit ſpiritus creatos ante tempora, & ante ſæcula.

Circa hunc articulum, non ex eodem capitulo, ut dicit translator, ſed ex eadem interrogatione, & reſponſione quæſtionis ſecundæ, eſt notandum, ut recitat doctor ſanctus in prima parte q. LXI. ar. 3. & in q. 8. pro ſententia concorditer fuit doctorum quod angeli creati ſunt ante hunc mundum corporeum. Unde Damaſcenus lib. 11. ſententiarum dicit: *quidam dicunt quod ante creationem hujus mundi ſenſibilis geniti ſunt angeli, ut Theologus dicit Gregorius*: & etiam Græcorum doctoris ſententiam inſequutus dicit gloſſa ſuper epiſtola ad Timot. *ſex millia nondum noſtri temporis complentur annorum, & quanta tempora, quantaſque ſæculorum origines fuiſſe recitandum eſt, in quibus angeli, throni, dominationes cæterique ordines Domino ſerviverunt.* Dicit inſuper S. Thomas, quod licet probabilior videatur, quod ſimul cum mundo ſenſibili ſint creati; contrarium tamen non eſt reputandum erroneum, præcipue propter ſententiam Gregorii Nazianzeni, cujus eſt tanta in doctrina Chriſtiana authoritas, ut nullus unquam ejus dictis calumniam inferre præſumpſerit; ſicut nec Athanaſii documentis ut Hieronymus dicit; nec Magiſter ſententiarum determinat alteram partem harum ſententiarum eſſe erroneam, licet dicat in 2. ſententiarum diſt. 2. recitatis ambobus opinionibus: *nos autem, quod prius dictum eſt, ſcilicet quod ſimiliter creata eſt corporalis & ſpiritualis natura, pro captu intelligentiæ noſtræ magis approbamus; ſalva tamen reverentia ſecretorum, in quibus nihil temere aſſerendum eſt.* Item poteſt ſecundo ſic dici, ſicut ipſemet Magiſter ſententiarum declarat loco ſupra notato cap. 1. declarat authoritatem illam Eccl. 1. *primo enim creata eſt ſapien-*

ANNO CHRISTI 1433.

pientia; quod intelligitur, ut dicit, de angelica natura quæ in ſcriptura ſæpe vita, ſapientia, & lux dicitur, ut capitur ex Auguſt. lib. 12. confeſſ. cap. 12. Nam ſapientia illa quæ Deus eſt, creata non eſt; ut ly *primo*, prioritate dignitatis non temporis, qua Angeli, ut dicit Auguſt. XI. de civit. Dei, univerſa quæ condidit Deus præcedunt. Unde dicit Magiſter: primo omnium creata eſt ſapientia; quia & ſi non tempore, præcedit tamen dignitate. Et Yſidorus pariformiter exponens dicit: *Diabolus ante omnia creatus eſt, non temporis quantitate, ſed ordinis dignitate.* Unde Job. 4. *ipſe eſt principium viarum Dei*. Et hoc de iſto articulo.

ARTICULUS LXVI.

Ex reſponſione primæ quæſtionis XI. interrogationis, quod deitas, & humanitas a principio conjunctionis ſuæ inſeparabiles fuit, nec etiam in Chriſti morte.

Ad iſtum articulum dico primo, quod translator addidit illud, *nec in morte Chriſti*, quod in originali non eſt, quod ſatis eſt vituperoſum in materia fidei aut addere, aut mutare aliquid de originali. Secundo dico, quod poſito etiam quod diceretur in morte Chriſti articulus eſt verus, ſi bene intelligatur; ut debent verba ſanctorum intelligi. Pariformiter enim loquitur Leo papa, ut deducit S. Thomas, in 3. diſt. 21. ar. 1. tanta fuit Dei & hominis unio, ut nec ſupplicio poſſit dirimi, nec morte diſtingui. Pro cujus declaratione eſt notandum cum S. Thoma, quod nomine humanitatis poteſt intelligi uno modo anima & corpus; ſicut in toto intelliguntur partes, ut in domo paries & tectum, quæ tamen non prædicantur de toto: alio modo nomine humanitatis intelligitur forma compoſitionem ſequens partium animæ & corporis, in qua communicant individua ſub eadem ſpecie. Loquendo vero primo modo de humanitate, intelligitur articulus prætatus, & dictum Leonis papæ, quæ omnia intelligenda ſunt materialiter loquendo de humanitate; materiales enim partes principales humanitatis manſerunt ſemper unitate divinitati, ſcilicet corpus & anima. Unde Auguſtinus, deducit Magiſter in 3. diſt. XI. cap. 3. *Verbum ex quo ſuſcepit hominem, ideſt carnem & animam, nunquam depoſuit animam, ut eſſet anima ſeparata a verbo; ſed caro poſuit animam, quando ſpiravit; qua redeunte ſurrexit: mors ergo ad tempus carnem non animam ſeparavit, ſed neutrum a Verbo Dei*: Hæc ille, & tantum de articulo.

ARTICULUS LXVII.

Ex reſponſione ad primam quæſtionem XII. interrogationis ſumptus, dicit quod motus concupiſcentiæ poſt prævaricationem ad majorem fructum fuit inſtitutus, ſcilicet ad mixtionem carnalem.

Iſte articulus, ſi fideliter & veraciter fuiſſet expoſitus, apud catholicas aures nullam difficultatem haber quod patet: ſcribitur enim ſic in forma. *Natura enim hominis, quandiu ſtetit in ordine creationis ſuæ, nihil habuit deforme: prævaricato vero mundo, ſtatim acceſſit quoddam erubeſcibile: accedente itaque erubeſcentia prævaricationis, mox auctus eſt motus inordinatus; & maxime in illo membro quod ad majorem fructum inſtitutum fuit; qui tamen motus, ne inanis eſſet a fructu, Dei bonitate converſus eſt in bonum, & per divini mandati inſtitutionem conceſſum eſt opus commixtionis carnalis*: hæc ita. In toto iſto proceſſu non ponitur quod motus concupiſcentiæ poſt prævaricationem ad majorem fructum fuit inſtitutus &c. Sed quod divina bonitate, quæ nihil inordinatum reliquit, & quæ ex malis ſcit elicere bona, converſus fuit in bonum, quod dupliciter poteſt intelligi: uno modo in quantum ex eo ſequitur in homine ſæpe depreſſio elationis, vel aliquid hujuſmodi. Unde S. Thomas in 2. diſt. 32. ar. XI. in ſolutione unius argumenti, dicit, quod, ſimpliciter loquendo, melius fuiſſet homini fomite carere, quam ipſum habere; ſed quoad quid & quoad ad aliquem ſtatum hominis expedit fomitem habere, ne in ſuperbiam elationis cadat: hæc ille. Hoc idem teſtatur Gregorius, Dei ſuperna diſpenſatio nos, Deo ſervientes, carnis noſtræ permittit tempeſtatibus concuti, ne noſtra mens in ſuperbiam audeat præſumptione ſuæ ſecuritatis elevari. Job. 16. *Propter ſuperbiam leenam capiens*; & 2. Cor. 12. *Ne magnitudo revelationum extollat me*, inquit Paulus, *datus eſt mihi ſtimulus carnis, Angelus Sathanæ, qui me colaphizet*. Alio modo dici poteſt converſus in bonum, in quantum poſt prævaricationem inſtitutum eſt conjugium in remedium & honeſtatem ejus: ſicut enim dicit Magiſter ſententiarum in 4. diſt. 26. Conjugii autem inſtitutio duplex eſt; una autem petitur ad officium facta in paradiſo ubi eſſet thorus immaculatus & nuptiæ honorabiles, ex quibus ſine ardore conciperent & ſine dolore parerent. Altera poſt peccatum ad remedia facta extra paradiſum, propter illicitum motum devitandum; gloſſa uti licitum eſt. Sequitur prima ſcilicet inſtitutio ut natura multiplicaretur; ſecunda ut natura exciperetur: gloſſa: ſcilicet a cauſa peccati, & viciſſim cohiberetur; quod Auguſtinus teſtatur dicens quod ſanis eſſet officium, ægrotis eſſet ad remedium: infirmitas enim continentiæ, quæ eſt in carne per peccatum mortua ne cadat in ruinam vitiorum excipitur honeſtate nuptiarum. Hæc ille; & iſte videtur eſſe ſenſus articuli: nam poſtquam dixit, quod tamen motus ne inanis eſſet a fructu Dei bonitate converſus eſt in bonum; ſequitur quod divini mandati inſtitutione conceſſum eſſet opus commixtionis. Et ita patet qualiter articulus bene intellectus conſonus eſt dictis ſanctorum doctorum.

ANNO CHRISTI 1433.

ARTICULUS LXVIII.

Ex eodem capitulo extractus, dicit quod Adam, & Eve in plasmatione erat potentia deitatis, & in cohabitatione delectabilis honestas, illud dictum applicat ibidem ad cohabitationem Verbi, & Virginis in utero salva virginitate.

Iste etiam articulus non ex capitulo, ut dicit translator, sed ex eadem interrogatione, scilicet XII. in responsione quæstionis secundæ extractus est; quo ad ejus primam partem longe aliter jacet in originali quam fuit hic translatus: dicit enim sic: *sicut in plasmatione Adæ & Eve mirabilis erat potentia Deitatis*. Quis Christianus dubiam habuit istam propositionem? Sequitur: *& cohabitationis eorum delectabilis honestas*: quis etiam suspectam habuit istam propositionem? cohabitatio enim in loco voluptatis in paradiso inter virtuosos, quales creaverat Deus non poterat esse nisi delectabilis & honesta. Unde Ber. de statu primi hominis in paradiso super Canti. dicit: *habitavit primus homo in paradiso voluptatis: conversatio enim nil molestiæ, nil indigentiæ sentiebat. Odoriferis stipatus malis fulcitus floribus; gloria & honore coronatus, & constitutus super opera manuum plasmatoris, erat illi sors ac societas cum plebe angelorum, & cum omni militia cœlestis exercitus*. Et tandem dicit quod in descensu Filii Dei in Virgine fuit etiam admirabilis Dei potentia & bonitas, & in utero ejus delectabilis cohabitatio; de quibus nullus nisi hæreticus dubitat; & ideo finis sit præsentis articuli.

ARTICULUS LXIX.

Ex li. V. revelatione VIII. dicit quod dolor matris plus movit Christum quam proprius.

Qui istum articulum suspectum habuit non multum consideravit amorem Jesu Christi ad benedictam matrem suam, qui tam fuit maximus quam unquam fuit filii ad matrem; unde ipsa vocatur Eccl. 24. *mater pulchræ dilectionis*. Secundo, non consideravit dicta sanctorum in hac materia loquentium, & præsertim dicta Augustini in dialogo de passione Christi, in quo hic dicit in persona Virginis, *Sed ubi ad locum crucifixionis perventum est, me præsente & vidente, detractis vestibus mundissimum corpus, nudum cruci inter duos latrones affixum suspendunt, ubi dum respexit me, ut reor, plus dolens de me, quam de sua durissima passione*: hæc ille. Ecce quod magis dulcissimæ matris compassio, quam gladio doloris transfixam videbat, corpus ejus movebat plus quam proprius dolor. Et tantum de præsenti articulo, quia vanum judico superfluere verbis.

ARTICULUS LXX.

ANNO CHRISTI 1433.

Ex revelatione nona sumptus, dicit quod ipsa S. Brigita sit abstracta de mundo, & introducta in mansionem Spiritus S.

Pro istius articuli declaratione primo ponam eum in forma, quia per totum non fideliter transfertur. Secundo ostendam quod sit verus. Sic autem dicitur in textu: *ab his ergo tu es abstracta, scilicet ab amore mundi & a voluptate carnis*, de quibus immediate fecerat mentionem ante; & sequitur: *& deducta es in mansionem Spiritus S., qui est in me, dicit filius Dei*. Circa secundum præsupposito primo quod talis fuerit beata Brigita, scilicet abstracta ab amore mundi, & per consequens fuerit in amore Dei: quia unum sequitur ex altero, cum animus humanus non vacet ab amore. Oportet, ut dicit B. August. quod vel habeat amorem Dei, vel mundi. Hi enim duo amores duas civitates constituunt, scilicet Dei, & diaboli, ut dicit de civ. Dei. Quo præsupposito, hic articulus est verus. Cum enim, teste Dionysio, amor sit virtus unitiva & uniat amantem cum amato; necesse est dicere quod amans ducitur in mansionem amati. Et circa hoc dicitur primo Jo. X. *Deus charitas est, qui manet in ea &c.* ubi in glo. ait Augustinus: vicissim in se habitant, qui continet, & qui continetur; habitas in Deo, ut contineoris, habitat in te, ut contineat te ne cadas; quod considerans Bernardus inquit: *Deus charitas est. Quid ergo charitate melius? Et qui manet in charitate, in Deo manet. Quid ergo charitate securius? & Deus in eo: quid ergo charitate jucundius?* de quo etiam Dominus loquens in Evangelio Jo: XV. ait Apostolis: *manete in me, & ego in vobis*. Sed notandum quod ista mansio appropriatur Spiritui S. tum quia charitas, quæ unit nos cum Deo, appropriatur Spiritui S. secundum illud Apostoli 1. Jo: X. *In hoc cognoscimus, quoniam in eo manemus*, scilicet per charitatem; *quoniam de Spiritu S. dedit nobis: charitas enim diffusa est*. Unde Bernardus in sermone de Pentecoste dicit sic: *sicut pater & filius unum sunt; sic & nos per Spiritum S. sumus in ipso*. Et propterea articulus verissimus, non solum de S. Brigita, sed de quocumque in gratia existente dicitur: mansionem habet in Spiritu S. sive quod introductus est in mansionem spiritus S. sic Sponsa ait, Cant. 2. *Introduxit me in cellam vinariam*; quæ est mansio Spiritus S. quia manentes in eo per gratiam devotionis & amorem ferventem vini meri cœlestis poculo reficit & odore delectat. Et hoc de articulo.

AR-

ANNO CHRISTI 1433.

ARTICULUS LXXI.

De reſponſione ad quæſtionem primam interrogationis XVI. eſt quod ſecundum ſimilitudinem, & non ad literam intelligi debet illud Evangelii: omnes erunt ad dexteram Dei aut ad ſiniſtram; *quia nec dextera nec ſiniſtra in Deitate effigiata eſt.*

Pro intellectu hujus articuli primo ponam ſicut jacet in originali. Secundo, oſtendam quod ipſe eſt verus & conformis dictis ſanctorum. Primum, notandum quod ita dicitur in originali: *in Deitate nihil eſt carnale nec carnaliter effigiatum, quia Deitas mea ſpiritus eſt.* Sequitur, *nec dextera, nec ſiniſtra in Deitate mea eſt, tanquam corporaliter effigiatum; ſed per ſimilitudinem hæc dicta ſunt; quia per dexteram intelligitur ſublimitas mea gloria divina; per ſiniſtram vero defectus & privatio totius boni. Sed nec oves nec hædi in illa admirabili gloria mea ſunt, ubi nihil corporale, & inquinatum, & tranſmutabile eſt; ſed in ſimilitudinibus & in figuris animalium multoties ſcribuntur mores hominum; ſicut in ove innocentia, in hædo laſcivia, homo incontinens deſignatur*; hæc ibi. Sed quod iſta vera ſint & conformia dictis ſanctorum virorum probatur primo. Unde Math. 25. ſuper illud: *ſtatuit oves a dextris ſuis*, dicit gloſſa interli. *ideſt in beatitudine*; hædos autem a ſiniſtris: dicit gloſſa interlis: ideſt *in miſeria æterna*. Ecce quod gloſſa, quam univerſalis eccleſia amplectitur in expoſitione evangeliorum, explanat ſicut in articulo ponitur. Item Origenes, & ponitur in gloſſa continua, *Sancti enim, qui dextera opera operati ſunt, acceperunt mercedem ſuorum dexterorum, dexteram regis, in qua requies, gloria eſt: mali vero propter opera ſua peſſima & ſiniſtra ceciderunt in ſiniſtram, ideſt in triſtitiam tormentorum*. Hæc ille. Item circa nomina ſalvandorum & damnandorum dicit: Chriſtus hos vocat haedos: illos autem oves. Nomine autem ovis in ſcripturis divinis ſimplicitas, & innocentia ſolet deſignari, pulchre ergo hoc loco oves electi deſignant. Hædum autem laſcivum eſt animal & fervens ſemper ad coitum: pulchre ergo hoc loco nomine hædorum reprobi intelliguntur. Nicolaus vero de Lira exponens illum textum dicit ſic: *per oves intelliguntur juſti propter eorum innocentiam; per hædos reprobi propter eorum nequitiam: ſtatuet quidem oves a dextris, ideſt in bonis, quia ſancti transferentur ad gloriam: hædos autem ad ſiniſtram, quia mali mittentur ad pœnam*. Magiſter etiam ſententiarum in 4. diſt. 47. cap. X. de ſitu judicandorum in judicio loquens ita dicit: *ad judicium veniente Domino, emittetur vox illa magna, qua reſurgent omnes mortui; & tum miniſterio Angelorum ventilabuntur ſæra, quia boni congregabuntur. & de quatuor partibus e his angelico miniſterio, qui & rapiuntur obviam Chriſto in aera*; reprobis in terra, quam vilexerunt, remanentibus, & tunc præconia iſtorum bonorum: *ejulatui* proferentur. Et **Albertus**: *ſicut enim laqui reſpondet corde amori; ſurſum pergant qui cæleſtia deſiderarunt; deorſum vero in terra manebunt qui terrena dilexerunt*. Nec ex hoc quod iſte articulus dicit iſta per ſimilitudinem eſſe intelligenda dexteram & ſiniſtram in divinitate, ſequitur quod arguit accuſator dicens: videtur negare Chriſtum judicaturum ſecundum hominem, in quo dextera & ſiniſtra realiter eſt effigiata, de quibus ad literam dicitur quod in articulo ſecundum tropum exponitur. Hoc accuſator. Primo enim non ſequitur, quia articulus non dicit niſi quod in divinitate, quæ eſt objectum beatitudinis ſanctorum, & in cujus viſionis *ſervatione* ſtat miſeria damnationis, nonniſi per ſimilitudinem ſic ſunt intelligenda dextera & ſiniſtra; & a dextris poni divinitatis & a ſiniſtris per ſimilitudinem debet intelligi capiendo per dexteram beatitudinem, per ſiniſtram vero miſeriam, ut dictum eſt. Vel loquitur de humanitate Chriſti, nec negat in eo veraciter eſſe dexteram, & ſiniſtram, nec negat quod judicaturus eſt in forma humana, nec hoc ſequitur ex dictis. Quod vero dicit arguens, quod literaliter debent intelligi illæ, partes, patet an vera dicat ex gloſſis doctorum ſuper poſitis. Præterea licet de diſpoſitione ſitus in judicio forte poſſet, ut dicit Nicolaus de Lira, ad literam intelligi, non loquitur articulus de judicio, ſed de beatitudine, cujus ſtatus denominatur a dextera; ſicut miſeria a ſiniſtra. Secundo non ſequitur, quia ſicut non negatur quod Chriſtus judicaturus ſit in forma humana, per hoc quod dicatur, quod totum illud judicium & quoad diſcuſſionem, & quoad accuſationem malorum, & commendationem bonorum, & quoad ſententiam utriuſque mentaliter perficiatur, & non vocaliter, licet in Chriſto ſit os & lingua & in hominibus judicandis aures ad audiendum; ita nec in propoſito per hoc quod dicatur quod nec dextera, nec ſiniſtra judicis intelligantur, ſicut dictum eſt; non negatur quin ipſe judex in forma humanitatis judicaturus ſit. Sanctus autem Thomas in 4. diſt. 47. quærens utrum judicium illud, quantum ad diſceptationem & ſententiam, fiat per locutionem vocalem, dicit in fine, quod probabile eſt quod illa, quæ dicuntur Math. 25. non vocaliter ſed mentaliter intelligenda ſint eſſe perficienda. Hæc ille; & ſic præſens articulus.

ARTICULUS LXXII.

Sumptus ex reſponſione ſecundæ quæſtionis ejuſdem interrogationis XVI. eſt, quod Filius ſecundum Deitatem eſt omniſciens; ideo novit horam judicii; ſed ſecundum humanitatem, in qua Chriſtus proficiebat ſapientia & ætate, illam horam ignorabat.

Si iſte articulus reſpiciatur oculo pio, eo modo, quo dicta ſanctorum ſunt conſideranda, videtur continere veritatem & conſonare dictis ſanctorum. Unde Hieronymus ſuper illud pſal. *imperfectum meum viderunt oculi tui*; dicit ita. *humanitas ergo Filii, quæ ſe in Evangelio ignorâſſe dixit finem hujus mundi; & quæ ait triſtis eſt anima mea uſque ad mortem; in his & in ſimilibus imperfectum ſuum patrem vidiſſe teſtatur*: hæc ille. Ecce expreſſe articulus S. Brigitæ, qui ita pie intelligendus venit, ſicut dictum B. Hie-

ro-

ronymi: ubi pro declaratione articuli eſt notandum, quod duobus modis poteſt verificari ſecundum doctores ſanctos propoſitio illa. Uno modo quod referatur ad notitiam experientiæ, ſecundum quam notitiam humanam Filius Dei neſciebat illam horam. Iſtum modum exponendi habet B. Bernardus in lib. de XII. gradibus humilitatis, ubi loquens diffuſo ſermone qualiter diem illum dixerat neſcire ille in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ, dicit reſpondendo ſe ſcire diem illam negavit, non omnino, ſed tali quodam modo quo negari veraciter potuit. Nam etſi ſuæ divinitatis intuitu æque omnia ſcilicet præſentia atque futura perluſtrando diem illam palam habebat; non tamen carnis ſuæ ſenſibus experiendo agnoverat; alioquin jam ſpiritu oris ſui antichriſtum interfecerat; jam viribus ſui corporis Archangelum vociferantem & tubam ſonantem audierat. Jam oculis ſuæ carnis oves, hædoſque ab invicem ſegregari præſpexerat. Hæc ille. Secundo poteſt verificari, ſicut cum dicitur filius Dei ſecundum humanitatem ignorabat diem illam: non quod humanitas ejus haberet ignorantiam illius diei; ſed quia ex natura humanitatis non habebat agnoſcere illum diem, ſicut habebat agnoſcere illum diem, ex natura divinitatis. Hoc modo exponere videtur Gregorius verbum illud, dicens: *novit unigenitus horam judicii, ſed non ex natura humanitatis.* Et Damaſcenus dicit, lib. 3. ſententiarum ſuarum, quod filius Dei ignorantem & ſervilem aſſumpſerat naturam. Pro cujus intelligentia & articuli præfati, notandum cum S. Thoma in 3. par. diſ. 15. ar. 3. quod natura a Chriſto aſſumpta poteſt dupliciter conſiderari. Uno modo ſecundum rationem ſuæ ſpeciei, & ſecundum hoc dicit Damaſcenus eam eſſe ignorantem & ſervilem. Unde ſubdit. *nam ſervus quidem eſt hominis natura ejus, qui ſcit ipſam Dei, & non habet futurorum cognitionem.* Alio modo poteſt conſiderari ſecundum illud quod habet ex unione ad hypoſtaſim divinam, ex qua habet plenitudinem ſcientiæ & gratiæ, ſecundum illud Jo. 1. *vidimus eum quaſi unigenitum plenum gratiæ & veritatis.* Hoc modo humana natura in Chriſto ignorantiam non habuit: hæc S. Thomas. Sicut ergo Damaſceni dictum ne videatur detraxiſſe perfectionem animæ Chriſti, exponitur ita pie a S. Thoma & aliis doctoribus; pariformiter dictum S. Birgittæ etiam exponendum eſt. Et ad id quod dicit impugnator, quod ſcilicet articulus ſit contra gloſſam, Math. 24. & contra B. Hieronymum ſuper Oſeæ, & contra Nicolaum de Lira, patet reſponſio quod falſum dicit intellectus eo modo quo dictum eſt. Item de Hieronymo patet contrarium ex allegatione ſua ſuper. Pſal. Præterea ex hoc articulo eo modo intellecto, ut dictum eſt, ſequitur quod Chriſtus ſecundum ſuam humanitatem non ſit omniſciens; & ideo cum de intentionis & fidei integritate dicentis ſatis pateat, & conformiter ad dicta ſanctorum; & hoc de iſto articulo.

ANNO CHRISTI 1433.

ARTICULUS LXXIII.

ANNO CHRISTI 1433.

Sumptus ex primo Cap. VI. libri, eſt quod Judæi ſæpe loquebantur ad invicem: eamus & conſolemur in contemplatione vultus Jeſu, cujus corpus nunquam veruis tetigit, nec aliqua immunditia in capillis ejus eam perplexitas.

Iſte articulus ſi totus in forma ſicut jacet videatur non ſuſpectus de falſitate aut errore, ſed plenus veritate, & dulcedine devotionis redundans judicabitur: ita enim dicitur in eo ex perſona beatæ Virginis: *tanta præditus erat*; ſcilicet Filius meus, *pulchritudine, ut quicumque inſpiceret eum conſolabatur a dolore cordis quem habebat; ideo & multi Judæi dicebant ad invicem: eamus ad videndum filium Mariæ, ut conſolari poſſimus; & licet ignorarent eum eſſe Filium Dei, tamen conſolationem recipiebant magnam ex aſpectu ejus. Sic etiam corpus ejus mundum erat, quod nunquam ſuper illud aliquis pediculus vel vermiculus venit; quia reverentiam factori ſuo exhibebant. Nec etiam aliqua perplexitas, & immunditia in ejus capillis inveniebatur, nec etiam nutriebatur.* Hæc ibi. Miſum eſt quod pia mens difficultat aliquam partem præſentis articuli: nullus enim Chriſtianus dubitare debet, quin facies Chriſti, quam Spiritus S. formavit, & admiranda pulchritudine ſuper univerſos homines depinxit, ſecundum illud pſ. *ſpecioſus forma*, & tanta ſuavitate reſperſa erat, & ſpecioſitate, ut quicumque ſane mente in eum aſpectum projiceret, delectationem quamdam ſuſciperet, quæ & ejus conſolaretur animum, & a dolore, ſi quem geſtaret, alleviaret. Ipſe enim eſt, de quo dicitur, Eſt. 15. *valde enim admirabilis es, Domine, & facies tua plena eſt gratiarum.* Si enim homines delectantur in ſpecie creaturarum propter aliquam reſonantiam divinæ pulchritudinis; quanta delectatio eſſet, & delectatio per conſequens oculis ſanis in aſpectu faciei, in qua latebat ipſa natura Divinitatis? cum etiam inſpicientes vultum B. Virginis mundabantur a concupiſcentia mentis. Præterea, teſte B. Petro, ratione ſuæ pulchritudinis in eum deſiderant Angeli proſpicere, 1. Petri 1. ubi dicit gloſſa: *tanta eſt ejus, qui paſſus eſt pro nobis, gloria Deitate poſterior, ut etiam angelica in cœlo virtutes, cum ſint æterna felicitate perfuſæ, non ſolum immortalis Deitatis magnificentia, ſed aſſumptæ humanitatis claritatem ſemper aſpicere gaudeant.* Quid ergo mirum ſi aliqui Judæi ex illo delfico, & delectabiliſſimo vultu conſolationem ſuſciperent dolorum ſuorum, & rantæ gratiæ experti, ſe ad invicem invitarent ad eundum & videndum illum, quem ſponſa deſcribens, Cant. V. dicit: *ſpecies ejus ut Libani*; & hoc ratione candoris & puritatis: *electus ut cedri*; & hoc ratione pulchritudinis, & ſpecioſitatis: *guttur ejus ſuaviſſimum*; & hoc ratione ſuavitatis & gratioſitatis in ſermone: *& totus deſiderabilis*; ideſt dignus quæri ſecundum gloſſam: *talis enim eſt dilectus meus, & ipſe eſt amicus meus?* Non ergo mirum ſi quærebatur ad videndum. Præterea ſi facies Chriſti in panno depicta, quæ data legitur illi de-

ANNO CHRISTI 1433.

li devote feminæ B. Veronicæ, devote perſpecta Tiberium Cæſarem ſanavit, & alias virtutes multas indidit in animis devotis contuentibus eam, ut dicitur in hiſtoria ſcholaſtica; quanto plus facies illa ſplendidiſſima, non mortua ſed viva, non in panno poſita, ſed a divinitate aſſumpta in tuentes eam devote conſolari credenda eſt? Nullus præterea dubitet de munditia corporis ſui, quin fuerit mundiſſimum. In quo juxta Apoſtoli ſententiam plenitudo inhabitat *Divinitatis*. Quanquam enim Chriſtus ſuſceperit humanam naturam cum aliquibus defectibus, non tamen cum omnibus. Pro quo notandum, prout S. Thomas ponit in 3. diſt. 15. ar. 11. quod ſicut Damaſcenus dicit, Chriſtus habuit in ſe omnes naturales & indetractabiles paſſiones; dicuntur autem naturales paſſiones quascumque naturam humanam univerſaliter conſequuntur, ſive ex conditione naturæ ſicut indigentiæ cibi & hujuſmodi, ſive pro peccato primi parentis in totam naturam deveniunt ex principiis naturæ ſibi derelictæ cauſata, ſicut, fames, ſicut labor & dolor & hujuſmodi. Indetractabiles autem paſſiones ſunt, quæ defectum gratiæ non important; ſicut importat pronitas ad peccandum, difficultas ad bonum & hujuſmodi, quæ ex carentia gratiæ, vel ex imperfectione contingunt. Ex hoc enim latus Chriſti immiſeretur, ſive detractio ſecundum earum oppoſita. Unde duo genera defectuum non aſſumpſit iſta, ſcilicet quæ non univerſaliter naturam humanam conſequuntur; ſicut lepra, cæcitas, febris & hujuſmodi: contingunt ex particularibus corruptionibus in ſingulis perſonis, & hos defectus aſſumere non debuit, quia ad curandum nos morbum venit. De numero iſtorum apparet eſſe nutrire vermes ſive pediculos, & alia, quæ tanguntur in articulo: non enim hujuſmodi videntur eſſe univerſaliter communia toti naturæ humanæ ſecundum ſe; ſed cauſantur ex aliquibus particularibus corruptionibus, quæ in Chriſto non fuerunt. Item illa non aſſumpſit, quæ ad imperfectionem gratiæ pertinent, ſicut ignorantiam, difficultatem ad bonum & hujuſmodi, quia ipſe venerat ad hoc ut de plenitudine ſuæ gratiæ omnes acciperemus. Et iſta ſufficiant pro articulo.

A B C D

ARTICULUS LXXIV.

Ex IV. capitulo libri VI. eſt, quod omnis ſapiens & virtuoſus prædicare debet audaciter verba Dei nolentibus, & volentibus.

Hic articulus infideliſſime, & mendaciter extractus eſt, ſi aſpicitur corpus capituli, quod adſcribitur B. Birgittæ. Ad id vero quod dicitur, quod in rubrica ponitur ipſe articulus, dico, quod ſi capiatur prædicare ſtricte, tunc intelligendus eſt articulus accepta prius licentia a ſuperiore; & ita falſo imponitur B. Birgittæ, ſicut in multis apparet clariſſime factum eſſe. Unde articulus ſic ſe habet in forma textus. *Qui habet aurum ſapientiæ Domini tenetur aria facere. Primo id diſtribuere habere volentibus; & inſuper præbere volentibus.* Ecce non dicitur prædicare Iſte autem articulus ſicut jacet eſt veriſſimus, & ſacræ ſcripturæ conformis. Quis enim dubium habet, quod non minus quis, & qui poteſt & valet obligatur ad ſpirituales eleemoſinas, inter quas enumeratur ipſa doctrina; quam ad eleemoſinas corporales? Sed de iſtis dicitur 1. Jo: 3. *qui habuerit ſubſtantiam hujus mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſitatem patientem, & clauſerit viſcera ſua, quomodo charitas Dei manet in eo?* quod eſt dicere; nullo modo. Ergo qui aurum habet ſapientiæ, tenetur diſtribuere tempore & loco debitis. Unde de iſto opere miſericordiæ dicitur Eccl. 18. *qui miſericordiam habet & docet & erudit, quaſi paſtor gregem ſuum.* Et ideo Prov. V. *deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas divide.* Item Prov. VI. *diſcurre, viſita, ſuſcita amicum tuum.* Et Ecc. V. *Si tibi eſt intellectus, reſponde proximo tuo; ſin autem, ſit manus tua ſuper os tuum ne capiaris in verbo indiſciplinato & confunderis*; gloſſa interl. *ſic peccat, qui ſcit, & non vult proximum docere, ſicut qui neſcit, & vult magiſter eſſe.* Et ideo Dan. 12. *qui ad juſtitiam erudiunt multos, fulgebunt ſicut ſtellæ in perpetuas æternitates.* Eſt tamen notandum circa terminum illud, tenetur: ſecundum quod S. Thomas in 4. diſt. 15. dicit, quod ſicut dare eleemoſinam corporalem non cadit ſub præcepto obligante, niſi ad tempus neceſſitatis, & ut alicui in neceſſariis vitæ ſubveniatur; ita ad doctrinam alterius non obligatur homo propter debitum officium, niſi in iis, quæ ſunt de neceſſitate ſalutis; & quando non eſſet, qui inſtrueret; vel quando quis alium errantem videret, niſi eſſet alius, qui ex officio illud facere teneretur; alias autem docere eſt conſilium & ſupererogatio quædam, ſicut de eleemoſinis corporalibus dictum eſt. Quod vero ſubditur in eodem capitulo: *hoc ſapientia ego implevi eum, pro quo tu eras; & ipſe debet prædicare audaciter tanquam miles meus verba mea &c.* dico quod loquitur de quodam ſacerdote, qui relicto mundo ingreſſus fuerat religionem; ſicut patet ex cap. præcedenti immediate, & ideo nulla manet cauſa dubitationis. Præterea, nec per illa verba poteſt accipi quod ipſe erat prædicaturus non accepta prius licentia ſuperioris. Quod vero dicit impugnator quod hic articulus eſt condemnatus in conſilio Conſtantienſi, patet non eſſe falſum eo modo, quo expoſitus eſt, & declaratus. Et hoc de iſto articulo.

ANNO CHRISTI 1433.

ARTICULUS LXXV.

Ex cap. VII. ejuſdem libri ſumptus eſt, quod cum diaconatus officium imponitur prædicandi auctoritas accipitur.

Iſte etiam articulus infideliter extractus eſt: non enim dicit ita; ſed Dominus loquens cuidam diacono ita dicit: *cum tibi diaconatus officium impoſitum eſt, prædicandi auctoritatem accepiſti, ut inſtrueres infirmos, & argueres indiſciplinatos.* Ecce quod non loquitur univerſaliter de omnibus aut de ipſo ordine ſecundum ſe; ſed de quodam particulari diacono. Pro quo ſciendum quod quanquam diacono cum ordinis collatione confertur & aliquis gradus prælationis, aut cura animarum, ſicut creditur iſti factum, de quo articulus loquitur. Unde de talibus Hieronymus loquens

ita

ANNO CHRISTI 1433.

ita dicit: *non ſolum epiſcopi, & preſbyteri, & diaconi debent magnopere providere, ut ſanctum populum, cui præſunt, ſermone & converſatione præcedant; verum & inferiores gradus, & omnes qui Domini oratorio ſerviunt:* poteſt ergo dici juxta gloſſam cap. *addicimus* XVI. q. 1. quod articulus dicit, cum tibi diaconatus officium impoſitum eſt, prædicandi auctoritatem accepiſti &c. aut intelligitur quod iſta authoritas conveniat illi ratione ordinis diaconatus, aut ratione prælationis ſive curæ tunc permiſſæ. Si primo modo, non videtur dicere veritatem. Si ſecundo modo, verus eſt. Et ita intelligendus eſt in hoc loco &c.

ARTICULUS LXXVI.

Ex cap. IX. ejuſdem libri, dicit quod Diabolus celebrante peccatore eſt aſtans in toto officio miſſæ uſque ad verba conſecrationis, quibus completis revertitur Diabolus. Et alia multa dicuntur in eodem capitulo.

Iſte etiam articulus infideliter eſt extractus: quod enim de uno ſingulari ſacerdote dicitur, extractor articuli dicit indiſtincte. Ita quidem incipit capitulum: *ille preſbyter pro quo tu orasti &c.* Ecce quod ſingulariter loquitur de illo, cui, aut propter ſuam malitiam, aut aliam nobis occultam cauſam, poterant multa in miſſa contingere, quæ non contingunt ſemper omnibus peccatoribus miſſam celebrantibus. Quod vero dicit, quod hora conſecrationis dæmones recedunt, conſonare videtur ſententiæ B. Gregorii, qui de hora conſecrationis loquens; & ponitur in IV. ſententiarum Magiſtri diſt. XI. cap. II. & de conſe. ponitur diſt. II. cap. II. *Quid ſi ſanguis*. Quis fidelium dubium habere poſſit in ipſa immolationis hora ad ſacerdotis vocem cœlos aperiri, in illo Chriſti myſterio Angelorum choros adeſſe, ſumma & ima ſociari, unumque ex inviſibilibus atque viſibilibus fieri: hæc ille. Pie ergo credendum eſt quod ad primam divinæ majeſtatis præſentiam in ſacramento & in . . . . . Angelorum de communi lege dæmones fugiunt, qui præſentiam ſuæ crucis ſuſferre non poſſunt, ut ſupradictum eſt in alio articulo. Et tantum de præſenti articulo ſufficiant.

ARTICULU LXXVI.

Ex cap. X. ejuſdem extollit miſericordiam B. Virginis, ſubdit enim enumerando cujuſdam animæ multa peccata, ſcilicet ſuperbiam, luxuriam, jactantiam, acidiam, quibus non obſtantibus, quia in extrema hora habuit voluntatem, licet non ferventem, ut ſolverentur ejus debita: ipſa eſt in numero ſalvandorum.

Iſte articulus in nullo videtur dubius, immo ſuſpectus videtur ille, cui hic articulus dubius eſſet. Hic quidem articulus duas partes continet: prima eſt, quia extollit miſericordiam B. Virginis valde; ex qua parte non venit niſi tota devotione ſuſcipiendus; nec ita valde extollit miſericordiam B. Virginis, quod attingat aut excedat terminos magnitudinis clementiæ, & miſericordiæ ſuæ. Quis autem, *o Virgo beata*, dicit B. Bernardus, *miſericordiæ tuæ longitudinem, latitudinem, ſublimitatem, & profundum valeat investigare: longitudo enim uſque in diem judicii noviſſimum: latitudo replet orbem terrarum; ſublimitas ejus angelica vincit inventa reſtaurationem: profunditas ejus ſedentibus in tenebris & umbra mortis obtinuit redemptionem.* Hæc ille. Verum, quia, ut credo, non mordetur articulus in hoc puncto; ideo tranſeo. Secunda pars articuli eſt, quod non obſtantibus illis peccatis, quia in extrema hora habuit voluntatem, licet non ferventem, ut ſolverentur delicta ejus, ipſa eſt in numero ſalvandorum. Nec iſta pars debuit alicui venire in dubium. Pro quo notandum cum S. Thoma in 4. diſt. 2. quod Deus, pater miſericordiarum, dans omnibus affluenter, nulli denegat gratiam facienti, quod in ſe eſt, qui ſe ad gratiam præparat. Hæc autem præparatio fit per modum liberi arbitrii. Unde quandiu manet homini uſus liberi arbitrii in hac vita, nondum eſt confirmatum malum, poteſt ſe præparare ad gratiam de peccatis dolendo, & gratiam remiſſionis conſequitur. Unde Leo papa: adducit magiſter ſententiarum loco aſſignato *nemo deſperandus eſt, dum in hoc corpore conſtitutus eſt: quia quod nonnunquam diffidentia ætatis differtur, conſilio maturiore perficitur*; quo exemplo in illo latrone, cui in crucis patibulo fixo inquit Chriſtus: hodie mecum eris in paradiſo: nec mirum quoniam ipſe pater miſericordiarum dicit Ezec. 33. *Vivo ego, dicit Dominus Deus, nolo mortem impii; ſed ut convertatur impius a ſua mala & vivat*: & ſequitur poſt pauca: *ſi autem dixero impio: morte morieris, & pœnitentiam de peccato ſuo fecerit, judicium, & judicium & pignus reſtituat, ille impius rapinamque reddiderit, in mandatis vitæ ambulaverit, nec fecerit quidquam injuſtum, vita vivet & non morietur*. Talis autem creditur fuiſſe iſte, qui Dei genitricis Mariæ adjutus dicitur miſericordia, & pietate plene ex hoc quod voluntatem, licet non ferventem, dicitur habuiſſe ut debita ſolvementur hominibus, quibus obligabatur: pie credendum eſt prius habuiſſe voluntatem ſufficientem conjunctam actui ſolvendi Deo debitum penitudinis & ſacrificium ſpiritus contribulati pro offenſis & peccatis commiſſis. In quo concurrere videntur omnia facta in auctoritate prælegata. Judicium enim & juſtitiam feciſſe videtur in contritione cordis. Secundo reſtitur juſſit debita; tertio in mutatione voluntatis propoſitum habuit ambulandi in via Domini, & vitandi injuſtitiam. Quis ergo dubitat, quin ejus anima ſit ſalva; præſertim illo attento quod miſericordia B. Virginis dicitur fuiſſe adjutus, cujus ſuffragio creditur ejus animus mutatus de malo in bonum, ut capax fieret ſalutis æternæ.

AR-

ANNO CHRISTI 1433.

ARTICULUS LXXVIII.

Ex eodem cap. ſumptus dicit, quod multas Miſſas ordinat pro ejus redemptione de purgatorio, quas multi ſuperſtitioſas reputant, quamvis miſſa in ſe ſit ſancta.

Ad iſtum articulum dico, quod nullus ſanæ mentis ſciens quid ſuperſtitioſum eſſe dicatur, eſt qui reputet miſſas illas ſuperſtitioſas: ſed prudenter, & ſapientiſſime juxta morem Chriſtianæ religionis ordinatas. Qui enim ſuſpectas habet miſſas, quibus adjunguntur multæ orationes, eleemoſinæ, jejunia & peregrinationes; immo iſta conſuevit religio Chriſtiana in teſtamentis defunctorum ponere; & ita fit: hic adjunxit eis omnia genera ſuffragiorum, quæ ſancti profectura dicunt animabus defunctorum exiſtentium in purgatorio. Primo multas, & devotas, & ſanctas orationes. Secundo eleemoſinas. Tertiò jejunia. Quarto viſitationes locorum ſanctorum, Quinto peregrinationes cum oblationibus ad loca, ubi indulgentiæ fuerint; & ita articulus præſens verus, immo multa doctrina plenus.

ARTICULUS LXXIX.

De XI. Cap. ejuſdem libri eſt, quod exiſtentes in limbo mallent manere in inferno in æternum quam vidiſſe ſic pœti Dominum Jeſum.

Iſte articulus ſolum intelligitur de exiſtentibus patribus in limbo, in teſtimonium cujus dicitur in originali exiſtentes in ſinu Abrahæ, quod tamen tranſlator mutavit, ut conſuevit unum pro alio ponere, & dixit in limbo; cum tamen magna ſit differentia ſecundum qualitatem præmii vel pœnæ, & etiam ſecundum differentiam gradus & ſitus localis ut S. Thomas dicit in 4. diſt. 45. Pro declaratione hujus articuli eſt notandum ex qua intentione, & ad quem finem prolata ſint illa videlicet quod patres in limbo in tantum turbabantur in morte Chriſti quod iſti mallent eſſe in æternum in inferno, quam talem pœnam in ſuo domino videre: ſunt enim dicta ad excitandam compaſſionem in mente ſponſæ de paſſione Chriſti, eo quod univerſæ creaturæ compati viſæ ſunt in paſſione ejus. Sol enim obſcuratus eſt, terra mota, petræ ſciſſæ ſunt, & velum ſciſſum eſt; ſancti patres in limbo viſi ſunt modo eis poſſibili turbari, in tantum, ut mallent etiam &c. & eſt locutio hyperbolica, quæ eſt per ſuperabundantiam dicta, ſicut eſt illud Exod. 32. *obſecro, domine, peccavit populus iſte, aut dimitte hanc noxam, aut ſi non facis dele me de libro tuo*; ubi gloſſa ait Bedæ: *penſemus quibus viſceribus populum amavit, pro cujus vita ſe deleri petivit*. Quod verbum exponens Nicolaus de Lira dicens quod Moyſes volens oſtendere magnum affectum ad remiſſionem peccati populi dixit: *aut dele me de libro vitæ*, licet ſimpliciter nullo modo vellet deleri. Et hoc modo contingit in humanis quod aliquis petens ab alio cum magno deſiderio dicit, facias hoc, aut auferas mihi vitam, licet magis vellet carere non ſolum illo, quod petit; ſed & multis aliis quam vita. Et tali modo loquendi qui dicitur hyperbolicus utitur frequenter ſacra ſcriptura, nec eſt ibi falſitas, quia talibus locutionibus utitur ad ſignificandum id, quod per orationem importatur quantum ad plenum ſignificatum ſicut Jud. XX. dicitur de filiis Beniamin quod fundis ita ad certum jaciebant locum ut capillum poſſent percutere, ut nequaquam in alteram partem ictus deferretur lapidis; per quod intelligitur quod erant boni fundibularii & non plus: hæc ille, ſcilicet Nicolaus de Lira. Et quod hoc modo & ad iſtam intentionem fuerunt verba articuli prolata patet ex ſerie textus: in quo ſic ſequitur poſt articulum: *ego autem, quæ tunc filio meo aſtabam, virgo & mater ejus, qualem dolorem tunc patiebar nullus poteſt conſiderare; ideo filia, recordare paſſionem filii mei, fuge inſtabilitatem mundi, quæ non eſt niſi quidam viſus, & flos cito areſcens.* Ecce intentio præſentis articuli erat ad commovendum animum ſponſæ ad compaſſionem mortis Chriſti ex magnitudine doloris & perturbatione compaſſiva aliarum creaturarum exiſtentium in gratia Dei; & eſt locutio hyperbolica ſicut dictum eſt. Item declaratur articulus, & facile oſtenditur verus eſſe ex illo Auguſtini in dialogo inter animam devotam & Virginem Mariam de paſſione Chriſti, ubi affert B. Virginem ſic dixiſſe: *clamabam, & dicebam heu me fili mi quis det ut ego moriar pro te, vel ſaltem tecum? cur miſera non ſum mortua ante paſſionem ut non viderem mortem tuam deſpectiſſimam*. Ex quo dicto manifeſte apparet quod B. Virgo deſiderabat ſive gratam habuiſſet mortem ante paſſionem filii ſui, ne vidiſſet eum ita turpiter mori. Item Chryſoſtomus de paſſione Chriſti, loquens de B. Virgine, dicit: *optabat quidem ipſa ad ſanguinem animæ etiam carnis ſuæ addere ſanguinem, & elevatis in crucem manibus celebrare cum filio ſuo ſacrificium veſpertinum, & cum Domino Jeſu corporali morte redemptionis noſtræ conſummare miniſterium. Sed hoc ſolius ſummi ſacerdotis privilegium fuit; nec poterat hæc conſors eſſe cum alia dignitate*: hæc ille. Quæ originalia, ſi bene inſpiciantur, multum faciunt ad declarationem præfati articuli: planum enim eſt quod B. Virgo novit quod ſecundum communem juſtitiam, ſi mortua fuiſſet ante ſolutionem pretii, & aperturam cœli, quæ fiebat per mortem filii ſui, quod deſcendiſſet ad limbum patrum; ecce quod maluiſſet mori & ad limbum patrum deſcendere per conſequens, quam videre filium ſuum pati: extaticus enim eſt hujuſmodi modus loquendi. Quis etiam diceret animam Virginis Mariæ ſanguinem habere ſicut dicit Chryſoſtomus in originali ſupra poſito, & ipſam effundere ipſum, niſi quia extatice ſive exceſſive de dolore virginis ſentiebat; ſic enim parcendum eſt, qui ex magna devotione magis attendunt conceptibus quam verbis. Si vero aliquis dicat quod aliud eſt de limbo aut de inferno præſertim æternaliter, conſideret quod dictum eſt, quod ſit locutio per hyperbolica, quæ non intendit ſignificare, ſicut in 4. articulo dictum fuit, ſcilicet exceſſivum doloris & compaſſionis. Vel dicendum quod æternum ſæpe in ſacra ſcriptura capitur non prout dicit intermutabi-

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

☞ litatem durationis Gen. 3. *videte ne mittat* A *manum, & ſumat de ligno vitæ, & vivat in æternum*, ſtem Exod. 15. *Dominus regnavit in æternum & ultra*; & ſimiliter in pſ. montes æterni dicuntur. Secundo etiam de eſſe in inferno diſtinguendum veniret an intelligeretur de loco tantum, de quo dicit Anſelmus in lib. de ſimilitudinibus quod aliquis debet magis eligere eſſe in inferno ſine culpa, quam in paradiſo cum culpa; quia manens in inferno non ſentiret pœnam, & peccator in paradiſo non gauderet de gloria. Aut inſuper intelligeretur eum eſſe in inferno & ſentire pœnam ſenſibilem ignis ſine carentia gratiæ divinæ tantum. Sed quia de iſtis nunc & ſupra tantum dictum ut pio catholico ſufficere B debeat ad declarationem veritatis articuli præſentis, ideo iſta pro præſenti articulo ſuffi-ciant.

ARTICULUS LXXX.

Ex cap. XIX. ejuſdem libri eſt quod damnati, & damnandi videbunt gloriam judicis in cœlo, extra, ſupra, & infra cœlum.

Iſte articulus dupliciter oſtenditur poſſe ſtare cum veritate conformiter ad ſacram ſcripturam: primo capiendo gloriam judicis pro glorioſa forma ſuæ humanitatis, de quo in pſ. *gloria & honore coronaſti, Domine, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum*. In C qua forma juxta ſanctorum doctorum determinationem apparebit in judicio omnibus tam bonis quam malis, ut enim dicit S. Thomas in 4. diſt. 48. Sicut in primo adventu, quo Chriſtus venit ad hoc ut judicaretur, in forma infirmitatis apparuit: ita in ſecundo adventu, in quo venit ad hoc ut judicet, apparebit in forma glorioſa. Magiſter etiam ſententiarum in 4. diſt. ſupra poſita ex ſententia Auguſtini formam ſervi glorificatam a bonis & malis tunc videri; conſequenter vero conformiter ad dicta B. Birgittæ dicatis, quod qui damnabuntur, videbunt, & confundentur confuſione digna: dicit idem S. Thomas quod ſicut viſio gloriæ humanitatis Chriſti erit juſtis in præmium, ita injuſtis in ſupplicium. Unde Iſai. 26. *videant & confundentur zelantes populi; & ignis*, ſcilicet invidiæ, *hoſtes tuos devoret*. Iſta eſt etiam ſententia Bonaventuræ: oculis enim ægris odioſa eſt lux, ut dicit etiam Auguſtinus. Secundo & melius judicio meo, declaratur articulus verus eſſe hoc modo capiendo gloriam judicis pro majeſtate judicis, aut poteſtate judiciaria, de qua dicitur Math. 24. & Lucæ 21. *Videbunt filium hominis venientem in nubibus cum poteſtate magna & majeſtate*. Majeſtas autem & poteſtas, ut dicit S. Thomas in 4. in hac materia ad gloriam pertinent; & quod hoc ſit expreſſe dictum conformiter ad ſacram E ſcripturam probatur per id, quod Marci XIII. ubi dicit, quod videbunt filium hominis venientem in nubibus cum virtute magna & gloria. Et quod ubi Math. & Lucas ſcribunt majeſtatem, Marcus dicit gloriam. Et quod iſta diſpoſitio ſit conformior articulo probatur, quia dicit articulus ſic in originali ex perſona Chriſti: *videbunt gloriam in eum intra cœlum, ſupra, & infra, & extra, & in omni loco, & in omnibus collibus, & vallibus*. Hinc ibi, ex quibus verbis patet, quod non intelligentur textus ille de viſione divinitatis, quia gloria illo modo divinitatis non videtur in collibus, & in vallibus. Ipſa enim divinitas eſt objectum viſionis, & medium in quo ſunt ſpecies intelligibiles; ſed loquitur de majeſtate gloriæ, in qua judex apparebit in die judicii, a facie cujus movebuntur & ea quæ ſunt ſuper, & in cœlo; & infra cœlum, & colles, & valles. Joelis 3. *dabo prodigia in cœlo, & in terra ſigna*. Unde in Oſeæ dicitur: *movebuntur a facie mea piſces maris, & volucres cœli, & beſtiæ agri & omne reptile, quod movetur ſuper humum, cunctique homines, qui ſunt ſuper faciem terræ*. De eis quæ ſunt ſuper cœlum dicitur in Evangelio locis ſupranotatis: *virtutes cœlorum movebuntur*. Et hoc eſt videre gloriam Judicis non in ſe per ſpem, ſed in effectu majeſtatis deterrentis malos. Unde Tobiæ XIII. *oſtendit majeſtatem ſuam in gentem peccatricem*. & hoc etiam modo dicitur Jo. 1. *vidimus gloriam ejus quaſi unigeniti a patre*. Planum eſt, quod Joannes hoc dicens non intellexit de viſione gloriæ divinitatis per eſſentiam, ſed propter opera mirabilia; quæ exceſſu ſuo ſuper omnem creatam virtutem manifeſte arguebant Chriſtum Deum eſſe, ſecundum illud Jo: *ſi opera non feciſſem, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent*; ſcilicet in me non credendo. Unde Nicolaus de Lira exponens illud verbum Jo: 1. *vidimus gloriam ejus*, dicit ideſt *excellentiam ejus omnem creaturam excedentem viderunt propter opera ſua, quæ totius creaturæ excedebant virtutem ſicut eſt ſuſcitatio mortuorum, illuminatio cæcorum, & ſimilia*; ex quibus viſu mentis perceperunt Apoſtoli ejus divinitatem in carne latentem; & ita Petrus de Tarantaſia in 4. quærens an divinitas videbitur a damnatis, dicit conformiter cum S. Thoma, quod ſicut videmus animam alicujus in carne non animam ipſam videndo in ſe, ſed ejus opera, & ſigna; ita divinitas in Chriſto ab hominibus videbitur damnatis, D non videndo ipſam divinitatem, ſed ſigna ejus, & opera. Et cum dicit impugnator quod ſecundum ſanctos doctores & Magiſtrum ſententiarum ſolis bonis divinitas apparebit, dico primo quod articulus non dicit, quod damnati videbunt divinitatem; ſecundo dico, quod ſancti doctores dicunt, quod divinitas per eſſentiam, ſive in ſe non videbitur a damnatis, quia, ut ibidem. Magiſter dicit non poteſt videri ſine gaudio, dicunt tamen, quod ejus gloria, & majeſtas, eo modo, quod dictum eſt, videbitur ab omnibus; & hoc de iſto articulo.

ANNO CHRISTI 1433.

ARTICULUS LXXXI.

Ex capitulo XXI. dicit, dæmones inſatiabiliter animas affligere.

Miror de eis, qui habent articulum ſuſpectum, & vellem ſcire quid ſentit de appetitu dæmonum circa afflictiones animarum, & mihi diceret in quanta menſura temporis, aut pœnæ ſatiantur, aut contentantur affligere. Oſtenditur ergo articulus eſſe de mente ſa-

ANNO CHRISTI 1433.

ſacræ ſcripturæ & ſanctorum doctorum, primo quod illud Deuter. XXXII. *devorabunt eos apes morſu amariſſimo*; gloſſa: *aves iſtæ ſunt dæmones*. Et iſta ſancta Birgitta dicit conformiter ad iſtam gloſſam: *ſic tanquam cervi inſatiabiliter affligunt*. Item dicit in gloſſa Exodi XVII. diabolus dicitur Amalech, qui ſanctos de Ægypto exeuntes & ad terram promiſſionis dein tendentes ſemper expugnat, & animarum ſanguinem bibere deſiderat. Item Job. XXX. *qui comedunt non dormiunt*; gloſſa *maligni ſpiritus, qui carnales de eccleſia confumunt tanto magis quieſcere a tentatione neſciunt, quanto ullo pondere carnis non gravantur*. Item de dæmone dicit Dominus Jo: VIII. *ille homicida erat ab initio*. Doctores vero dicunt eum ſatiabilem homicidam, ſecundum illud Abachuch I. quod de diabolo exponit gloſſa; *ſemper interficere gentes non parcet*. Quocirca dicit Gregorius in homilia: *juſtum eſt ſervire diabolo, qui nullo placatur obſequio*. Articulus etiam oſtenditur verus ratione: ſiquis conſideret quod totus plenus eſt malitia, totius malignitatis ardet veneno, ſitiens damnationem fidelium animarum. Et hoc de iſto articulo.

ARTICULUS LXXXII.

Ex octavo libro cap. XLVII. dicit quod dæmones purgant animas.

Articulus autem in forma ſic jacet: *ſed tu, Diabole, purges eam. Tu vero, Angele, conſolare eam*. Pro intellectu præſentis articuli eſt primo notandum, quod purgatio hic capitur pro flagellum, ſive emendatoriam diſciplinam, & non illam, quæ fit per infuſionem gratiæ emundantis & purgantis corda fidelium, de qua poteſt intelligi illud Lucæ III. *purgabit aream ſuam*: *area* ſignificat fideles ſuos, ventilabrum diſciplinam, triticum vero bonos purgatos; horreum vero triumphantem eccleſiam. De quo modo purgationis Gregorius dicit: *quod fornax auro, quod flagellum grano, quod lima ferro, hoc facit tribulatio viro juſto*. Item Gregorius, *ipſa ſocietas malorum purgatio quædam bonorum eſt*. Hinc eſt, quod pœna quæ reſervatur exeuntibus de præſenti vita in charitate Chriſti, nondum tamen debita peracta pœnitentia, aut cum venialibus peccatis, dicitur purgatoria, & locus etiam, in quo communiter pœna illa affligitur, purgatorium dicitur. Secundum hoc ergo dæmones poſſunt concurrere ad pœnas purgatorias infligendas miniſterialiter; ita poſſunt dici animas purgare: licet intentio eorum non ſit purgare, ſed affligere. Eſt autem ſecundo notandum, quod circa hanc quæſtionem, an ſcilicet animæ defunctorum in purgatorio affligantur aut puniantur per dæmones, doctores nihil determinare dicunt. Unde Albertus magnus in 4. diſt. 21. dicit *in hac quæſtione neſcio quid aſſeri poſſit*. Loquuntur autem omnes probabiliter, ſive opinative; unde ait idem doctor: *conſequenter puto tamen, quod anima in purgatorio exiſtentes non puniantur per dæmones, tamen bene puto quod delectentur in pœnis*: alii vero dicunt contra. Unde Thomaſinus dicit ſic: *ſecundum probabilem opinionem, quod ſancti angeli licet in hac ad tar-*

ANNO CHRISTI 1433.

rationem homines puniant & animas juſtorum ad purgandum ad purgatorium ducant, tamen non eas in purgatorio cruciant, quia non eſt probabile, quod hominibus tantum malum velint; ſed eas ibidem dæmones cruciant, qui de pœnis hominum lætantur. Item frater Jacobus de Voragine in legenda ſanctorum, in capite de commemoratione defunctorum quærit: per quos fiat purgatio animarum, & reſpondit quod purgatio & punitio illa fit per malos angelos, non per bonos. Item in hiſtoriis Sanctorum in multis reperiuntur exempla ad hoc, ut patet in hiſtoria S. Patritii de purgatorio illo. Nulla ergo pars dicenda eſt falſa, aut ſuſpecta habenda de errore, cum nihil videatur per eccleſiam determinatum. Eſt tamen notandum pro majori declaratione articuli, ſecundum quod dicit Petrus de Torrentaſia, quod miniſterium eſt duplex unum extrinſecum circa aliquod opus, vel intrinſecum in ipſo opere; ſicut Judici in ipſa punitione rei, aliter miniſtrat apparitor reum exhibendo, aliter carnifex ipſum feriendo. Primo modo dæmones vel etiam ipſi Angeli boni poſſunt eſſe miniſtri pœnæ purgatorii deducendo ad loca pœnalia, & hoc dicit S. Thomas in 4. diſt. dicta, quod poſſibile eſt quod animas deducant ad loca pœnalia & angeli boni & dæmones, qui de pœnis hominum lætantur, quod etiam confirmari videtur per id quod in hiſtoria B. Martini dicitur, quod adſtitit ei diabolus tempore mortis. Et conſtat quod ſciebat propter opera ſua, quod non erat damnandus: ergo adſtabat ut ad purgatorium ſecundum ſuam exiſtimationem deduceret. Secundo vero modo ſolus Deus agit per ignem illum, quia motus virtute creata non poſſet in ipſam animam agere. Et in hæc de præſenti articulo.

ARTICULUS LXXXIII.

Ex cap. XXIV. VI. libri dicit, quod Chriſtus docet fundare altare & dotare redditibus perpetuis.

Miror quod iſte accuſator, cum ſit pinguis ut arbitror in redditibus eccleſiaſticis, & illos credat divina iſpiratione, fidelium devotione bene & utiliter inſtitutos, quod ſuſpectum habeat articulum, in quo Chriſtus de ſatisfactione loquens fienda per unum latronem, pro quo B. Virgo orabat, dicit ita: quod multa bona diripuerat, viduis & orphanis fecerat injuriam, omnia, quæ ſcit ſe ſcienter habere injuſte, reddere debet, humiliter rogando injuriatos, ut ei miſericorditer indulgeant; & quia non omnibus poterit ſatisfacere, quibus injuratus eſt, ideo in aliqua eccleſia, ubi ſibi convenientius videretur, de propriis ſumptibus conſtrui faciat unum altare, in quo uſque in finem mundi unam Miſſam continuam pro his, quibus intulerat malum, celebretur: hæc ibi. Præterea cum Dominus dicatur in veteri lege docuiſſe, & inſtituiſſe proventus & poſſeſſiones dandas ſervientibus altari, in quo ſacrificabantur animalia mortua; unde num. XXXVI. *locutus eſt Dominus ad Moyſem: præcipe filiis Iſrael ut dent Levitici de poſſeſſionibus ſuis urbes ad habitandum, & ſuburbia earum per circuitum*; Et Joſue XXI

dicitur: *dederunt Levitici filii Iſrael de poſ-* A
ſeſſionibus ſuis juxta imperium Domini civita-
ANNO CHRISTI 1433. *tes & ſuburbia eorum*. Cur mirum videtur, quod in nova lege etiam Dominus mandaſſet dotare eccleſias ſive capellas redditibus perpetuis pro perpetuis ibidem tuendis miniſtris? unde Dominus dicit Lucæ: *dignus eſt operarius mercede ſua*; Et Apoſtolus 1. Corin. IX. *qui altari ſervit de altari vivere debet*; cum eccleſiæ noſtræ ſtatus & ſacerdotio, & dignitate ſacrificii & pietatis celſitudine & gloria, & magnificentia ſit excellentior ſtatu veteris legis. Immo qui hunc articulum ſuſpectum habet, videtur merito ſuſpectus, aut quod ſit Valdevus vel Bohemus hæreticus, qui contra legem Chriſti dicunt altaria eſſe dotata; & B quod clerus habet inde poſſeſſiones & redditus; & tantum ſit de iſto articulo.

ARTICULUS LXXXIV.

Ex cap. XXXI. ejuſdem libri dicit Chriſtum dixiſſe diabolo: ſi adhuc te humiliares, darem tibi gloriam, illa autem anima, quæ uſque in finem vitæ ſuæ tibi obedivit, æternaliter eſt damnata.

Iſte articulus habet duas partes, quarum quælibet eſt veriſſima; & videre non poſſum quid habeat in mente qui hunc articulum tanquam ſuſpectum de errore habeat. Prima quidem pars quod dicit, o diabole, ſi adhuc te C humiliares darem tibi gloriam, vera eſt. Quoniam licet humiliari ſit impoſſibile, conſiderata obſtinatione voluntatis ejus; tamen veriſſimum eſt, quod ſi diabolus Deo nunc ſe humiliaret humilitate vera, abſque dubio gloriam conſequeretur, juxta illam veritatis æternæ pollicitationem: *qui ſe exaltat humiliabitur, qui ſe humiliat exaltabitur*, Lucæ XVIII. Cum enim Bernardus dicat quod virtus humilitatis ſit reparatio charitatis læſæ, ſi diabolus humiliaretur, gratiam conſequeretur ſecundum illud Jacobi X. *Deus humilibus dat gratiam*; & tandem gloriam ſecundum illud Job. XXI. *qui humiliatus fuerit erit in gloria*. Secunda vero pars continet fidem, D quam univerſalis tenet eccleſia, videlicet quod anima, quæ uſque ad finem vitæ ſuæ incluſive intelligendo, obedit diabolo damnabitur æternaliter. Cum enim ſola obedientia Dei ſit janua ſalvationis, ſecundum illud Domini Mat. XVIII. *ſi vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*; & illud Aug. *ſola obedientia eſt, quæ meritum poſſidet fidei, ſine qua infidelis quiſque convincitur*; patet quod talis anima, cum non poſſit ſimul obedire Deo, & diabolo, quia nemo poteſt duobus dominis ſervire, neceſſario venit damnanda. Unde pſ. *maledicti qui declinant &c.* & hoc æternaliter; quia ſicut qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam, ſic qui mala egerunt, ibunt in ignem E æternum. Verus ergo eſt articulus.

ARTICULUS LXXXIV. ANNO CHRISTI 1433.

Ex cap. XXIV. ejuſdem lib. dicit quod Virgo docet exorciſmos legendos ſuper vexatos a dæmonibus, docetque modos, & verba quibus componi debeat pax Franciæ, & Angliæ, eſſent modo neceſſaria, ſi eſſent vera.

Pro intelligentia hujus articuli eſt notandum quod fidelius eſſet extrahendus articulus, quam extractus eſt; *dicit* enim ſic: *dic illi, qui habet coronam ideſt poteſtatem*, ſcilicet cuidam, de quo ſupra dixit quod dicitur habere coronam propter poteſtatem ſibi datam ſuper ſpiritus immundos; *quod quoties ſenſerit ſpiritum ſolitum, & fervorem in ſe filii mei ſuper vexatum; legat iſta verba Deus pater, qui cum filio & Spiritu S. creator omnium rerum &c.* per totum, quod conformiter ad exorciſmos, quibus exorciſtæ utuntur in eccleſia: quid mirum, aut quid inconveniens quod virgo beata doctrix diſciplinæ, & ſapientiæ Dei, unum virum, in quo gratia gratis data ad expulſionem dæmonum Spiritu S. largiente, erat, docuerit quibus verbis uteretur, quæ teſte Hieronymo in ſerm. de aſſumptione ſua, *Senatores cœli, ſcilicet apoſtolos, & doctores orbis docuit myſteria, & ſecretorum profunda revelavit*. Præterea legimus de ea in libro exemplorum quod quandoque docuerit homines aliquas formas orationum tenere & ſimilia &c. Cæterum quale inconveniens eſt ut ipſa mater Domini, & Salvatoris Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſicut vitæ ſuæ, & converſationis illuſtratione docuit, homines diabolum de mentibus expellere hominum; ita doctrina ſua docuerit virum illum Deo carum, & a Filio ſuo tanta gratia poteſtatis dotatum formam verborum exorciſmi, præſertim cum in ea forma nihil contineatur, niſi quod divinum eſt, quod ſanctum, quod religioſum & per omnia conforme ſit formæ communi, qua ſanctos legimus in eccleſia quandoque uſos. Præterea dicit de alio, cui clipeus dicebatur datus propter opus pacis; data enim ei erat gratia concordandi diſcordes: *vadas nuntius meus ad ſummum caput eccleſiæ. Cum autem venerit ad Franciam, convocatis ad ſe principibus dicat in audientia eorum hæc verba: Deus qui cum Patre, & Spiritu S. creator omn. rerum & Judex &c.* Et poſt multa verba devotiſſima comprehendentia quaſi omnia myſteria redemptionis & reconciliationis humanæ dicit ipſe: *propter ſuam paſſionem vos conjungat in unum ter, qui hactenus eratis diſſociati; deinde proponat eis pœnas inferni gaudium juſtorum, & retributionem iniquorum*. Hæc autem pars articuli nullam habet apparentiam inconvenientiæ. Quid convenientius, quam ut pacis principiſſa, in qua, ut dicit Bernardus ſermone de aſſumptione ejuſdem, amicitiarum felici fœdere copulata humana divinis, cœleſtibus terrena, & ima ſummis; ad pacem exhortetur, moveat, & moneat hominum animos, & det formam tractus iniendæ pacis? circa quam formam quia impugnator videtur deridere eam dicens quod eſſent illa verba neceſſaria, ſi eſſent vera, dico duo, primo quod de congruitate formæ illorum verborum, ſecun-

ANNO CHRISTI 1433.

cundo de virtute. Circa congruitatem appa-
ret, quod eſt congruiſſima forma: patet quia
enim pacis donum non poſſit dari niſi a prin-
cipe pacis, ſecundum illud Gregorii. *Deus, a*
quo ſancta deſideria, & recta conſilia, & ju-
ſta ſunt opera, da ſervis tuis illam, quam
mundus dare non poteſt, pacem. Ideo docet
Beata Virgo orationem in principio fieri ad
principem pacis dicens: *dicat primo hæc ver-*
ba: Deus, qui cum Patre & Spiritu S. eſt
creator omnium rerum vos conjungat in cor u-
num. Secundo requiritur diſpoſitio ex parte
recipientis; actus enim activorum ſunt in pa-
tiente prædiſpoſito; ſecundo de anima. Et
Auguſtinus; *qui creavit te ſine te, non juſti-*
ficabit te ſine te. Et ideo docet formam ex-
hortationis fiendæ ad diſponendum animos ad
ſuſcipiendum influxum agentis. Et maxime
quia timor ſupplicii præparati non diligenti-
bus pacem, & retributionis gloria promiſſa
pacificis inter alia poſſunt animos hominum
movere ad pacis amorem; ideo dicit; *propo-*
nat eis pœnas inferni: qui enim & recte pa-
cem non habet infelix eſt: gloſſa ſuper: *pax*
ſuper Iſrael; de timore enim domini dicitur
eccleſiaſt. XV. *timor domini initium dilectio-*
nis; & per conſequens pacis loquitur & gau-
dium juſtorum; *beati pacifici quoniam filii*
Dei vocabuntur, Mat. V. Et ita patet con-
gruitas formæ verborum illorum. Circa vir-
tutem eorum notandum, quia non adſcribitur
eis major virtus, quam Chriſtus dederit illi
ſalutationis formæ, quam ſuos diſcipulos do-
cuit ad homines obſervare; de qua Lucæ X.
in quamcumque domum intraveritis primum di-
cite: pax vobis; & ſi ibi fuerit filius pa-
cis, requieſcet illuc pax veſtra; ſin autem ad
vos revertetur. Ecce quod non omnes conſe-
quebantur pacem, quibus verba illa ab Apo-
ſtolis dicenda erant; ſed ſi diſpoſiti & digni
erant ad illam. Unde Titus in gloſſa: *vos*
quidem profertis verba; res autem pacis *ap-*
plicabitur, meo judicio, ubicumque dignum eſ-
ſe videbitur, ſi quis autem non ſit dignus,
non eſt deluſi nec verborum veſtrorum gratia
periit; immo reciprocatur ad vos. Hæc ille;
ita in præſenti. Et ideo dicendum videtur,
quod verba illa ſunt vera & ſecura, ſperan-
dum eſſe quod dictis illis verbis, aut ſimili-
bus per ſummum pontificem aut alium Deo
gratum & facta exhortatione bona & devota
commovente animos utriuſque partis ad pa-
cem, fructus pacis ſequeretur, niſi aut ex
parte indiſpoſitionis vel indignitatis eorum
proveniret, ſicut expreſſe ponit in capitulo
XXVIII. octavi libri; & hæc de articulo.

ARTICULUS LXXXVI.

Ex cap. XV. ejuſdem libri dicit fatum & for-
tunam nihil eſſe, quia diſpoſitio omnium
rerum conſiſtit in divina ſtabilitate.

Pro intellectu hujus articuli; Et primo no-
tandum, quod iſte articulus eſt Gregorii di-
centis in homilia Epiphaniæ: *abſit a fideli-*
bus cordibus, ne fatum aliquod eſſe credatur.
Pro declaratione tamen articuli ipſius, & ut
videatur manifeſte, quod articulus eſt catholi-
cus juxta intentionem dicentis, & conformis
per totum doctrinæ ſanctorum, eſt notandum
cum S. Thoma in prima parte 4. cap. XV.
ar. 1. in quo quærit, an fatum ſit, quod in
rebus videntur quædam a fortuna, & caſu pro-
venire. Contingit autem quandoque quod ali-
quid ad inferiores cauſas relatum eſt fortui-
tum, vel caſuale, quod tamen relatum ad a-
liquam ſuperiorem cauſam invenitur per ſe
intentum; ſicut ſi duo ſervi alicujus domini
mittantur ab eo ad eumdem locum uno de al-
tero ignorante, occurſus duorum ſervorum,
ſi ad ipſos ſervos refertur, caſualis eſt, quia
accidit præter utriuſque intentionem, ſi au-
tem hoc referatur ad dominum, qui hoc præ-
ordinavit, non eſt caſuale. Fuerunt ergo ali-
qui qui hujuſmodi caſualia & fortuita, quæ
in his inferioribus accidunt, in nullam ſupe-
riorem cauſam reducere voluerunt, divinam
providentiam negantes, ut de Tullio Auguſti-
nus recitat in V. de civitate Dei, quod eſt
contra illud Sapientiæ VIII. *ſapientia divi-*
na attingit de fine uſque ad finem fortiter &
diſponit omnia ſuaviter. Quidam vero omnia
fortuita & caſualia, quæ in iſtis inferioribus
accidunt, ſive in rebus naturalibus, ſive in re-
bus humanis reducere voluerunt in cauſam ſu-
periorem, ſcilicet in corpora cœleſtia; & ſe-
cundum hoc fatum nihil aliud eſt, quam di-
ſpoſitio ſyderum, in qua quiſque natus, vel
conceptus dicitur, quæ natum neceſſitat ad o-
pera ſua ſecundum illud poetæ de Paride di-
ctum: *te tua fata trahunt ne cœpta relin-*
quere poſſis. Sed hæc poſitio etiam ſtare non
poteſt; tum quia actus humani non ſubdun-
tur actioni cœleſtium corporum niſi per acci-
dens & indirecte; tum quia nulla natura cœ-
leſtis poteſt ſe extendere tanquam cauſa, &
principium per ſe ad omnia, quæ caſualiter
contingunt. Dicendum ergo eſt, quia omnia,
quæ hic aguntur ſive in rebus naturalibus, ſi-
ve in humanis, reducuntur ad aliquam cau-
ſam ſuperiorem omnia præordinantem, quæ
eſt divina providentia. Quo viſo, manifeſte
apparet, quomodo fatum eſt concedendum eſ-
ſe, & quomodo negandum: in quantum enim
omnia, quæ hic aguntur divinæ providentiæ
ſubduntur, tanquam per eam ordinata, & quaſi
prælocuta, fatum ponere poſſumus; & tunc
fatum definitur a Boetio de conſolatione ſic:
quod eſt *inhærens rebus diſpoſitio, per quam*
providentia divina ſuis quæque ſedibus ordini-
bus. In quantum autem fatum creditur habe-
re aliquid numinis juxta primam opinionem,
ſic negandum eſt. Tertio, etiam in quantum
retorqueretur ad diſpoſitionem ſyderum juxta
propoſitionem tactam ſecundam; eſt negan-
dum, ut dictum; quia ſic tollit liberum arbi-
trium & præmia, & pœnas, & eſt contra
omnem juſtitiam & pietatem. Nunc vero vi-
dendum eſt qualiter negatur fatum in articulo
præſenti de quo . . . . an catholice: & meo
judicio, ſi oculos ſanos habuiſſet inſpector e-
jus, vidiſſet, quod catholicam, & religioſam
continet ſententiam articulus præſens. Non e-
nim aliunde negat fatum & fortunam, quam
ut aliquid divinitatis ſe continere creduntur
aut ut ad diſpoſitionem ſyderum actus humani
referantur; quod palam erat ſi textum articu-
li plene extraxiſſet impugnator. Unde ſic ja-
„ cet in textu; fato ideſt fortunæ imputant
„ quidquid contrarium, vel aſperum accide-
„ rit eis; ac ſi divinum aliquid eſſet in eis

„ vel

ANNO CHRISTI 1433.

„ vel quo generare, vel quo facere poſſint. „ Cum tamen fatum ſeu fortuna nihil ſit, ſed „ diſpoſitio hominis, & omnium rerum in di- „ vina ſtabilitate prævisa ſunt, cujuſque rei „ rationabiliter miniſtrata. Ecce quomodo ad primam rebus relatis, ea ratione fatum negatur eſſe. Quid fidelius poteſt dici, quid magis cathol. in hac materia quam quod omnium rerum diſpoſitio, & adminiſtratio in divinam providentiam referatur, & non ad aliquod aliud fictum divinum. Præterea ſecundam cauſam negandi fatum per relationes ſcilicet ad diſpoſitionem ſyderum ait: *nec in ſtellis eſt quod homo bonus vel malus ſit; quamvis in eis multa videntur rationabilia, & ſecundum qualitatem naturæ, & temporum ordinata, & temperata.* Hæc ibi. Ex quibus patet intentio negandi fatum, & per conſequens veritas articuli.

ARTICULUS LXXXVII.

Ex cap. XLVI. videtur fundare ordinem Salvatoris ibi dicit, quod ubi non ſuppetunt facultates, mendicare debet pro victu nec laborare corporaliter dummodo addiſcat grammaticam, oret, vel ſcribat.

Iſte articulus eſt mendaciter & infideliſſime extractus; in nulla enim parte ejus fit (mentio) de ord. fundando Salvatoris. Præterea quæ dicit eſſe in articulo, longe aliter ponuntur; unde primo in rubrica capituli dicitur ſic: *quod laborans in oratione & in lectione devote, licite poteſt mendicare pro neceſſariis vitæ*: Hoc autem ſi ſit ſuſpectum de fide, arceantur omnes ſcholares pauperes, qui oſtiatim victum mendicant, ſolam grammaticam ſtudentes ne amplius mendicent, aliique innumeri pauperes religioſi. Præterea ſic dicitur conſequenter ex parte ſponſæ ad virginem beatam: *& ego nunquid unquam laborare debeo propter victum lucrandum?* reſpondet Virgo mater: *quid agis modo & quotidie? & ego reſpondi: addiſco grammaticam, & oro, & ſcribo*; dixit autem mater: *non decet tales labores dimittere propter labores corporis; & ego: quid ergo debemus habere pro craſtino victu?* reſpondit mater: *petite in nomine Jeſu Chriſti, ſi aliquid non habetis*; hæc ibi. Quis iam ſanæ mentis hoc conſilium diceret non ſanum eſſe, aut hanc ſententiam arbitraretur ſuſpectam? recte nullus. Pro cujus tamen articuli declaratione eſt notandum, ſicut S. Thomas in 2. 2. q. CLXXXVI. ar. 5. dicit, quod ex parte ejus, quod quis mendicando acquirit ad mendicandum poteſt homo induci ex duobus; uno modo ex cupiditate habendi divitias vel victum otioſum; & talis mendicitas eſt illicita; alio modo ex neceſſitate, vel utilitate. Ex neceſſitate quidem ſicut cum aliquis non poteſt habere unde vivat niſi mendicet; ex utilitate autem ſicut cum aliquis intendit aliquid utile perficiendum, quod ſine eleemoſinis fidelium facere non poteſt, ſicut petuntur eleemoſinæ propter conſtructionem pontis, vel eccleſiæ, vel pro quibuſcumque aliis operibus, quæ vergunt in utilitatem communem; ſicut ſcolares ut poſſint vacare ſtudio ſapientiæ, & hoc modo mendicitas eſt licita, ſicut ſæcularibus, ita & religioſis. Hæc S. Thomas ubi ſupra; ex quibus applicatis propoſito faciliter patet veritas & rationabilitas articuli.

ANNO CHRISTI 1433.

ARTICULUS LXXXVIII.

Ex cap. XLIX. ejuſdem libri dicit, ſolutionem jejunii ad mandatum ſuperioris eſſe majoris meriti, quam jejunium.

Iſte articulus non jacet ita rudis in originali, ſed ſic dicitur: ſi volenti jejunare præciperetur a ſuperiore, cui obediendum eſſet, quod per obedientiam comederet; illa comeſtio majore remuneratione digna eſſet quam jejunium: Hujuſmodi articuli veritas patet ex declaratione articuli XLVI. & ideo ſupersedeo de ulteriori declaratione; intelligendo ſemper de jejuniis regularibus quæ communiter diſcretioni prælati ſubſunt, de quibus videtur intelligi articulus ex ſerie textus.

ARTICULUS LXXXIX.

Ex eadem cap. perſimile dicitur, quod commixtio parentum B. Virginis, quia ex mandato Dei fuerat, erat cauſa quare non contraxit originale peccatum; reſumitur hoc capitulo LV.

Quia translator articuli communiter gravius transfert quam in originali contineatur, ponetur primo articulus in forma; ſecundo declarabitur ejus veritas. Circa primum articulus jacet ſic, poſt articulum immediate præcedentem ſequitur ita: *per ſimilem modum conjunctio parentum meorum fuit quando ego concepta fui, & ita veritas eſt quod ego concepta fui ſine originali peccato.* Pro declaratione hujus articuli, quantum tangit ſolum illam cauſalem, *& ideo &c.* notandum venit, quod in conceptione alicujus ad duo poteſt haberi reſpectus; ſcilicet ad concubitum parentum; ſecundo ad ipſum conceptum ex tali concubitu determinatum ut in corpus prolis formetur. Iſtum duplicem reſpectum innuere videtur Chriſtus, Pſ. 50. dicens: *ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea*; & ita ſecundum hunc duplicem reſpectum, quem in hac materia facit Nicolaus Trenech in quodam quodlibeto ſuo, rationabiliter poteſt aſſignari cauſa mundæ conceptionis a peccato, qui in articulo ponit B. Virginem non conceptam in originali peccato; videlicet ex parte concubitus parentum; ſecundo ex parte ipſius conceptus in corpus prolis. Ex parte concubitus parentum; & hoc quidem loquendo in quantum eſt actio perſonæ non naturæ, aſſignatur ratio aliqualis, licet non plena, mundæ conceptionis. Et hoc propter tria; primo quia actus ille perſonalis creditur ex parte utriuſque parentum, qui erant ſancti & juſti fuiſſe meritoriis, quia ſimpliciter ad bonum prolis & charitate ordinatur; ſecundo quia non libidine ortus, ſed ex ſuperioris mandato, ſcilicet Dei factus; tertio quia divinæ virtutis miraculo conſecratus, ut in hiſtoria nativitatis ejuſdem B. Mariæ Virginis continetur; & ideo multiplex ratio occurrit, quare ex parte concubitus parentum, in quantum actio erat perſonalis quod con-

conceptio B. Virginis fuerit munda, in quantum ſcilicet ubi nulla perſonalis culpa internodiavit parentum. Ut vero conſideratur ut actio naturæ, quia ut dicit Damaſcenus *generatio eſt opus naturæ*, aliter dicendum veniret; & quod iſta ſit intentio articuli patet ex cap. LV. hujus lib. VI. ubi ſic dicitur de eadem materia: *mater loquitur: pater meus & mater mea matrimonialiter convenerunt, plus fecit hoc obedientia, quam voluntas, & plus operata eſt ibi charitas divina, quam voluntas carnis. Nam hora, in qua concepta fui, bene poteſt vocari aurea hora & pretioſa, quia alii conjuges conveniunt ex voluntate carnali, mei vero parentes convenerunt ex obedientia, & præcepto Dei*: hæc ibi; Ex quibus patet congruitas ratiocinationis articuli. Quod vero dicit impugnator in primo art. videlicet quod cum exiſtentes in arca Noe acceperunt mandatum hujuſmodi duplicatum, ut patet Gen. 29. ab eis geniti non contraxiſſent originale, dico quod non procedit, quia alia concurrerunt cum obedientia, quæ in ratione ſunt tacta; ſanctitas parentum, charitas magna, obedientia movens, finis ſingulariſſimus, divini miraculi majeſtas, ut patet ex dictis: Secundo arguit quod illa ratio eſt contra omnes doctores, dico quod verum poteſt eſſe quos ipſe viderat: non enim vidit illud Apoſtoli Rom. 2. *ſi radix ſancta & ramus*. Præterea ſicut una res dependet ex multiplici cauſa, ſcilicet quod eſt duplex genus cauſarum, II. phyſicorum, ita variæ de ea reſpectu alicujus proprietatis aut conditionis exiſtentis poteſt ſumi ratio convenientiæ, aut diſconvenientiæ; & conſtat quoſdam doctores habuiſſe conſiderationem unam, & non aliam; & alios contra: ſicut licet una ſit totalis & plena definitio rei, tamen partiales contingit dari plures rationes de eadem re ſecundum diverſas cauſas; unde aliqua datur ſecundum cauſam formalem, & quædam finalem; ſicut primo Poſteriorum & pr de anima. Et hoc de articulo.

ANNO CHRISTI 1433.

ARTICULUS XC.

Ex eodem cap. quod nullum fuit honeſtius matrimonium, quam Joachim & Annæ.

Loquendo de matrimonio carnaliter conſummato articulus videtur verus. Pro cujus declaratione notandum, primo, quod ut dicit Auguſtinus & deducit Magiſter in 4. diſt. 30 triplex bonum dicitur honeſtare matrimonium, videlicet proles, fides, & ſacramentum; hinc ſicut nullum matrimonium habuit iſta tria bona in tanta plenitudine perfectionis, quam matrimonium Joachim & Annæ Ergo ſequitur, quod nullum fuit eo honeſtius; propter conſequentia. Primo, de prole primo quidem proles fuit glorioſior utpote ſuper omnes benedicta, & honeſtior, quam fuerit unquam proles cujuſcumque alterius matrimonii. Secundo, quod intentio parentum in conceptione ejus fuit ad ordinem notiſſimum ordinata, quia ad cultum exhibendum Deo in obſequio Dei genitricis: ſciebant enim eam futuram matrem eſſe Salvatoris Secundo fides creditur inter eos maxime ſplendiduſſe qui juſti & ſancti erant ante Deum. Præterea tertio, ubi potius reſplenduit ratio ſacramenti unionis Chriſti & eccleſiæ, quam in matrimonio; ex quo proceſſit proles, quæ immediate fuit mater Chriſti? Illud enim matrimonium ex proximitate ad Chriſtum creditur aliquid nobilitatis ſuſcepiſſe ſuper alia matrimonia, ſicut S. Thomas dicit in 4. quod quia Johannes Baptiſta vicinior Chriſto fuit, a Chriſto ampliori gratia dotatus fuit ſanctificationis quam Jeremias; & B. Virgo quia proximior Chriſto copioſius omnibus aliis. Quod ſi attendiſſet impugnator, non habuiſſet ſuſpectum dicere quod matrimonium Joachim & Annæ fuerit honeſtius omnibus aliis. Et hoc de articulo.

ANNO CHRISTI 1433

ARTICULUS XCI.

Ex cap. 52. dicit, quod ſicut dat intellectum meliorem uni, quam alteri; ſic uniuſcujuſque utitur conſcientia, ut expedit ad honorem ſuum.

Pro declaratione præſentis articuli primo plene ponam formam articuli ut jacet in originali, quia longe aliter, quam translator transfert in originali ponitur. Secundo manifeſtabitur veritas ejus: eſt autem talis forma articuli: *patet ſenſus, quis miraretur ſi aliquis de præſentata ſibi moneta, vel metallo faceret ſibi coronas vel annulos, aut ſciphos ad utilitatem ſuam; ſic nec mirum eſt ſi ego recipio corda amicorum meorum mihi præſentata & facio in eis voluntatem meam: & quia unus habet meliorem intellectum, & alius minorem; ſic uniuſcujuſque conſcientia utor ſicut expedit ad honorem meum, quia cor juſti eſt moneta mea.* Hæc ibi. Hic autem articulus licet tam clarus ſit apud Theologos ut declaratione non egeat; immo expreſſe videatur eſſe dictus Dei per Iſaiam cap. 83. ubi ſic dicit Deus *omnem, qui invocat nomen meum in gloriam meam, creavi eum, formavi eum & feci eum*. Eſt tamen notandum pro declaratione aliquali, quod Magiſter ſententiarum in 1. diſt. 1. movet quæſtionem utrum Deus fruatur nobis, an utatur, & eamdem quæſtionem novit Auguſtinus lib. de doct. Chriſt. c. 36. quærens quomodo diligat nos, an utens, an fruens, & procedit ita: ſi fruitur nobis indiget bono noſtro; quod nemo ſanus dixerit ait enim Propheta: *bonorum noſtrorum non indiges, Domine*. Non ergo fruitur nobis, ſed utitur ſi enim nec fruitur, nec utitur non invenio quomodo diligat nos, nec tamen ſic utitur nobis ut nos aliis rebus: nos enim rebus, quibus utimur, ad id referimus, ut rei bonitate fruamur: Deus vero ad ſuam tantum bonitatem uſum noſtrum, ideſt quo nobis utitur, refert: hæc ille. Sed quod ad ſuam tantum bonitatem Deus refert, hoc & ad ſuum honorem non eſt dubium referri. Ergo articulus manifeſte eſt catholicus. Præterea articulus eſt expreſſe ſapientiſſimi Salomonis, prov. 16. ubi dicit: *omnes viæ hominis patent oculis ejus, ſpirituum ponderator eſt Dominus*, ſequitur: *univerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus*: Ecce quam ſapienter dictum, & quam conformiter ad articulum noſtrum primo ponderat Deus ſpiritus ſive angelicos, ſive humanos; & tandem & uno-

quoque utitur juxta facultatem & virtutem A
ANNO CHRISTI 1443 ſuam ad honorem & gloriam ſuam, ſicut patet in varietate miniſteriorum Angelorum, & eccleſiæ, & etiam ipſius mundialis machinæ, in quibus juxta varietatem diſtributarum virtutum creaturis Deus ad ſuam gloriam utitur eis; Et hoc de præſenti articulo,

ARTICULUS XCII.

Ex cap. 56. eſt, in quo aſſignatur differentia inter nativitatem Domini, & Mariæ, quia Virgo per communem portam; Chriſtus . . .

Pro declaratione præſentis articuli primo ponam articulum in forma ſicut eſt in origi- B nali: ſecundo videbitur quod non fuit cauſa dubitandi. Articulus ita dicit: *Mater loquitur: quoniam mater mea me genuit, per portam communem exivi; quia alio modo quis naſci non debuit, niſi ſpecialiter filius meus, qui ſicut naturæ omnium eſt conditor; ita etiam mirabiliter & ineffabiliter naſci voluit:* hæc ibi. Quis Chriſtianus ſuſpectum habeat hunc articulum? nullus certo: porta enim communis, per quam univerſi nati, præter Chriſtum, exeunt, eſt uterus reſeratus ſive apertus ſecundum illud: *omne maſculinum adaperiens vulvam &c.* Hic autem modus exeundi non convenichat Chriſto. Sed inviolato utero matris perdurante: ita enim dixerat Propheta C Iſaias, Iſ. 7. *Ecce virgo concipiet & pariet filium.* Unde articulus præſens, ſi bene intelligitur, expreſſe ponitur Eze. 44. ubi dicitur ſic: *porta hæc clauſa erit & non aperietur, & vir non tranſibit per eam, quoniam Dominus Deus Iſrael ingreſſus eſt per eam*; quod exponens Auguſtinus in quodam ſermone dicit: *quid eſt porta in domo domini clauſa? niſi quod Maria conceperit intacta: & quid eſt quod homo non tranſibit per eam? niſi quod Joſeph non cognoſcet eam; & quid quod Dominus ſolus intrat & egreditur per eam? niſi quod Spiritus impregnavit eam; & Angelorum Dominus naſcetur per eam; & quid quod clauſa erit in æternum? niſi quod Maria eſt Virgo ante partum, Virgo in partu, & D Virgo poſt partum.* Et hæc de articulo, quia non eſt cauſa multum immorandi,

ARTICULUS XCIII.

De Cap. 40. quod Hieronymus non dubitavit de aſſumptione B. Mariæ Virginis; ſed maluit pio credere, quam definire non revelato.

Iſte Dominus, qui iſtum articulum ſuſpectum habet a veritate, ſi legiſſet B. Hieronymum in ſerm. de aſſumpt. B. Virginis, non notaſſet eum. Unde Hieronymus ait: *quamvis nonnulli aſſtruere velint eam jam reſuſcitatam, ſicut & multos alios, qui cum Domino, teſte Evangelio reſurrexiſſe creduntur; quod quia Deo nihil eſt impoſſibile, nec nos de B. Virgine Maria ſanctum habemus, quamquam propter cautelam, fide ſalva, magis deſiderio opinare oporteat, quam inconſulte definire, quod ſine periculo neſcitur.* Hæc ille, & ita patet de articulo.

ARTICULUS XCIV.

ANNO CHRISTI 1443

Ex cap. 66. ſumptus dicit: quod quædam anima in purgatorio ſtans, non patitur ex charitate, ſed ex mala voluntate.

Primo, circa articulum iſtum dicendum eſt quod non fideliter extractus eſt: non enim in originali dicitur, quod anima illa patitur ex mala voluntate: ſed bene dicitur cum mala voluntate: ita enim in forma ſcribitur: *anima quæ patitur, non ex charitate illa patitur, ſed cum mala voluntate.* Magna differentia eſt inter doctores inter propoſitionem *ex* & propoſitionem *cum*; quanta enim pœnitentia dignus ſit qui in materia fidei fidem non ſervat in transferendo, relinquo Reverendiſſimis de concilio. Pro declaratione tamen veritatis articuli notandum cum S. Thoma & Alberto Magno & aliis DD. Theologiæ in 4. diſt. 20. quod aliquid dicitur voluntarium dupliciter; uno modo voluntate abſoluta, ſcilicet quando aliquis vult abſolute aliquid in ſe, & propter ſe; & ſic nulla pœna eſt voluntaria; immo voluntati contraria & odio habita; & tanto plus quanto major eſt: & iſto modo pœnam non patitur anima in purgatorio cum bona voluntate nec voluntarie ſive complacenter: quod patet ex hoc, quia nihil eſt alicui voluntarium abſolute & gratum animæ exiſtenti in purgatorio, a quo deſiderat, & petit, & clamat liberari: ſed a pœna animæ in purgatorio exiſtentes liberari, & deſiderant, & petunt. Ergo quoad iſtum ſenſum articulus eſt verus, ſcilicet quod cum mala, & triſti, & diſplicenti voluntate patitur pœnam illa anima. Secundo modo dicitur aliquid voluntarium voluntate conditionata; ſcilicet quando tale quæritur non propter ſe, ſed propter alium: & hoc modo pœna poteſt eſſe voluntaria: hoc autem poteſt eſſe tripliciter, vel a voluntate aſſumente, & ſic eſt de pœna ſatisfactionis; vel a voluntate acceptante, & ſic eſt pœna martyrii; quoniam martyr, licet non aſſumpſerit infligtam; tamen patienter, & voluntarie accipit: aut voluntate ſuſtinente ſive tolerante, ſicut infirmitas immiſſa alicui bono viro, quam voluntarie ſuſtinet, & nihilominus vult ab ea liberari; & ita eſt purgatorii pœna. Anima enim exiſtens in purgatorio, ſciens eam eſſe infligtam a Deo, & volitam, ſecundo eſſe juſtam, tertio eſſe medium, ſine quo, lege conſtante, non poteſt introire regnum gloriæ, quia nihil inquinatum intrat illud, voluntate bona vult eam pati, & vult affligi amore ſperati; & ſic patet veritas articuli.

ARTICULUS XCV.

Ex eodem cap. omnis creatura abominatur eam.

Pro declaratione hujus articuli primo pomendus articulus integer, quia intelligentia & ratio ſequentium dependet ex præcedentibus; ſecundo oſtendetur veritas ejus. Articulus ſic jacet in forma: *ſecunda, ſcilicet pœna, eſt quia reliquit creatorem, & amavit creaturam; ideo omnis creatura abominatur eam.* Hic igi-

ANNO CHRISTI 1433.

igitur pro declaratione iſtius articuli, quamquam non multum indigeret declaratione; attento tamen illo formoſo dicto Gregorii quod oſtenſo Deo omnis creatura oſtenditur; & per conſequens metaphorice utendo vocabulo abhominationis, omnis creatura abhominatur peccatorem quouſque offenſo Deo debitam ſatisfactionem peregerit. Eſt tamen notandum juxta SS. DD. doctrinam quod licet per contritionem deleantur culpæ; non tollitur communiter ex toto reatus pœnæ, & nec ſemper venialia, dimiſſis mortalibus, tolluntur; & juſtitia Dei hoc exigit, ut peccatum per pœnam debitam ordinetur. Quocirca oportet quod ille, qui poſt contritionem ante ſatisfactionem debitam diſcedit, ut poſt hanc vitam puniatur. Secundo notandum, quod quia homo peccat, indebite, & irrationabiliter diligendo creaturam, Deus ipſis creaturis utitur inſtrumentaliter ad punitionem hominis; ſic verificatur illud Sapientiæ XI. *per quæ quis peccat, per hæc & torquetur*. Et de hoc dicitur Sapientiæ 5. *accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad ultionem inimicorum*. Item ibi: *pugnabit cum illo orbis terrarum contra inſenſatos*, ubi Gregorius in gloſſa: *Creator omnium, cujus arma ſunt veritas & juſtitia, & judicium per creaturam ſibi ſubjectam corripit delinquentes*. Item Sapientiæ 16. *vindex eſt orbis terrarum*; ubi gloſſa Gregorii dicit: *omnis creatura parata eſt ulciſci injurias Creatoris*. Item ibid. dicitur: *creatura enim tua tibi, factori, deſervivit, exacerbeſcit in tormenta ad injuſtos*; gloſſa: *peccatores omnium creaturarum concordia flagellantur*. Ecce qualiter omnis creatura, in quantum ut inſtrumentum divinæ juſtitiæ, concurrit ad punitionem hominis, dicitur eum quaſi abhominari; & ideo bene dicitur in articulo: quod quia reliquit creatorem, & amavit creaturam, omnis creatura abhominatur talem animam, eo modo, quo DD. dicunt quod omnis creatura videtur ſuiſſe turbata contra hominem peccantem. Et hoc de iſto articulo.

ARTICULUS XCVI.

Ex eodem cap. eſt quod talis deſperat de venia, quia plus deſiderabat peritura quam æterna.

Circa hunc articulum primo dicendum quod falſo, & mendoſe extractus eſt quoad illam cauſalem, quæ ponitur cum dicit: *quia plus &c.* ſed dicitur ſic: *ſeptima pœna eſt deſperatio de venia, quia neſcit utrum ſalvabitur an non*. Pro cujus articuli declaratione & oſtenſione veritatis facilis expeditio haberetur, ſi velimus dicere cum antiquis quibuſdam Theologis, qui, ut recitat S. Thomas, & Albertus, & Bonaventura, dixerunt quod in purgatorio ita abſorbetur ſpiritus propter acerbitatem pœnarum, quod neſcit quoque utrum ſit in inferno an extra; de qua abſorbitione pœnarum orans eccleſia pro mortuis exiſtentibus in purgatorio ita dicit in offertorio miſſæ defunctorum: *Domine, Jeſu Chriſte, rex gloriæ, libera animas omnium defunctorum de manu inferni, & de profundo lacu, ne abſorbeat eas tartarus, ne cadant in ob-*

ANNO CHRISTI 1433.

ſcura &c. ſed quia ſchola Theologorum pro nunc non approbat illam opinionem, aliter eſt declarandus articulus & melius conformiter ad ſacram ſcripturam, & ad dicta SS. DD. Primo modo, ut ly *deſperatio* non dicat privationem omnimodam ſpei habendæ veniæ & per ſemper; ſed ſolum dicat privationem ſpei veniæ ita cito habendæ: & ratio ſequitur quia neſcit, an ſalvabitur, an non, ſcilicet ita cito; eo modo quo Alexander de Ales in 2. dicit quod cum Gregorius ait *de creatore deſperaſſet, ſi ſpem in creatura poſuiſſet*: dicit quod deſperare poteſt accipi non pro omnimoda privatione ſpei; ſed ut ſit ſenſus: non omnino de Deo ſperabat, qui ſperat in creatura. Pro quo notandum dicit Bonaventura & Petrus de Tarantaſia, quod illi, qui ſunt in purgatorio, ſtatum habent medium inter mundum & cœlum, & inter ſtatum viatorum, & comprehenſorum, unde & certitudinem mediam habent: in Cœlo eſt certitudo ſine expectatione habendi, & timore perdendi: in purgatorio vero eſt certitudo cum expectatione habendi, & ſine timore perdendi. Unde quamvis non habeant gloriam, ſunt tamen ſecuri de habendo eam, cum ſciant ſe eſſe in purgatorio, qui via eſt tandem ad gloriam: neſciunt tamen de communi lege quantum in purgatorio manebunt. Secundo poteſt dici quod ſicut judicium de aliqua re poteſt ſumi dupliciter; ita ſpes, quæ actum rationis ſequitur. Judicium poteſt ſumi de re vel ſecundum cauſam ſuperiorem, vel ſecundum cauſas proximas. Et quanquam aliquod judicium aliter ſumitur ſecundum cauſas proximas, quam ſumetur ſecundum cauſam ſuperiorem; exempli cauſa, judicium mortis regis Ezechiæ, cui dictum eſt ex parte Dei per Iſaiam; & habetur X. 20. & Iſa. 38. *diſpone domui tuæ, quia morieris tu, & non vives*; ſi ſumatur ſecundum inferiores cauſas verum erat quod erat moriturus: nam diſpoſitio corporis ejus erat talis; & ita fuit prophetatum, & ſecundum tales inferiores cauſas non erat ſpes de vita: ſi vero judicium ſumetur ſecundum altiſſimam & ſuperiorem cauſam, videlicet divinæ poteſtatis altitudinem & præſcientiæ æternam diſpoſitionem, ſic non erat moriturus pro tunc, ſicut non fuit mortuus; immo additi ſunt XV. anni vitæ ejus. Ita de ſpe ſive deſperatione alicujus rei poſſumus loqui; quoniam de una re ſecundum diſpoſitionem cauſarum inferiorum nulla ſpes erat; de qua re in confidentia ſive reſpectu poteſtatis aut liberalitatis aut pietatis ſuperioris cauſæ firmiſſima ſpes habetur. Hoc modo ſanctus ille vir Job. cap. 7. ait deſperans: *nequaquam ulterius vivam*. Exponit Albertus Magnus: *quia ex cauſis inferioribus ſpem ſanitatis non habeo*: hæc ille. Ita poſſumus dicere in propoſito, quia anima conſiderando diſpoſitionem cauſarum inferiorum, videlicet diſpoſitionem actuum ſuorum, magnitudinem commiſſorum, de quibus pœnitentiam debitam nondum egit, pauca aut nulla pro ſe fieri ſpecialia, poterit non habere ſpem ita celeris expeditionis ſive veniæ; ita large utendo vocabulo, ſicut ſcriptura ſæpe facit, poteſt dici deſperare; unde, proprie loquendo, magis afflictio quæ ex dilatione ſpei oritur eſſet vocanda quam deſperatio. Sed

hic unum pro alio ſumi videtur: & hoc ap- A paret mihi de articulo.

ANNO CHRISTI 1433.

ARTICULUS XCVII.

Ex præcedenti cap. videlicet 66. quod quamdiu anima moratur in peccato ſcienter, habens copiam confitendi, & negligit, vel non attendit, tunc magis eſt apoſtata dicenda coram Deo, quam Maria.

Circa iſtum articulum primo ponetur articulus in forma, quia infideliter extractus eſt, quia illud, unde pendet veritas articuli prætermittitur, quod ſæpe is calumniator agit, In ſecundo declarabitur eſſe verus: articulus autem ita jacet in originali; ſcilicet quia Maria multos habuit inimicos, ideo continue faciebat confeſſionem; nam quamdiu ſcienter moratur in peccato habens copiam confitendi, & negligit vel non attendit, tunc magis apoſtata dicenda eſt coram Deo quam Maria. Pro cujus declaratione notandum eſt quod DD. moventes quæſtionem in 4. diſt. 17. an ſtatim quis teneatur confiteri, dicunt quod cum ſit præceptum affirmativum, non obligat ad ſtatim confitendum niſi in certis caſibus, inter quos ponitur & præcipuus cum imminet periculum mortis. Unde dicit S. Thomas ubi ſupra; ſi immineat periculum mortis etiam per ſe loquendo obligatur aliquis ad confeſſionem faciendam; & ideo non eſt eorum probabilis opinio, qui dicunt quod non tenetur homo ad ſtatim confitendum, quamvis periculoſum ſit differre. Verum ergo, & veraciter dicit articulus, de quo ſermo, juxta ſententiam DD. quod quia anima multos habet inimicos, ſcilicet, ut creditur, ſibi imminebat mortis periculum; ideo continue, ſcilicet cum ſimilis neceſſitas perurgeret, faciat confeſſionem. Nam quamdiu &c. Ratio quia tali caſu periculi, & neceſſitate occurrente videtur contemnere propriam ſalutem, & comtempto medicamine confeſſionis, de quo dicit Ugo de S. Victore: *ſi neceſſitas non eſt quæ prætendatur, contemptus non excuſatur.* Et hoc de iſto articulo.

ARTICULUS XCVIII.

Ex cap. 71. in quo oſtenditur Chriſtum mandaſſe cuidam confeſſori, quod omnes indifferenter abſolveret venientes, donec Chriſtus ipſe oſtenderet aliquem non eſſe abſolvendum.

Circa iſtum articulum notandum quod primo ponetur articulus in forma, quia mendaciter, & infidelitſime extractus eſt. Secundo oſtendetur habere poſſibilitatem veritatis. Articulus autem ita dicit; *abſolvet ille bonus confeſſor omnes peccatores, qui veniunt ad eum cum contritione, donec venerit aliquis dicit Chriſtus, quem dico non abſolvendum ſed caveat ſibi pro judiciis eccleſiæ apertis.* Patet quod infideliter extractus eſt; quoniam in articulo non dicitur quod Chriſtus mandaverit omnes venientes indifferenter abſolvere, ſed tantum cum contritione venientes. Secundo excipiuntur ſententiæ apertæ eccleſiæ, a quibus mandat caveri; unde in rubrica hujus capituli ita dicitur. *In anno Jubilæo Chriſtus præcepit per ſponſam cuidam confeſſori, quod omnes confitentes, & libere abſolveret, niſi in apertis ſententiis eccleſiæ.* Secundum, quanquam articulus ſit apud claros clariſſimus; veruntamen pro declaratione ejus notandum eſt quod ſicut Chriſtus non ligavit potentiam ſuam ſacramentis; ita nec miniſtris eccleſiæ. Quis enim Chriſtianus dubitat, quod ſicut Chriſtus Petro immediate dedit claves ligandi, & abſolvendi; & papa delegatis aut ordinariis confeſſoribus immediate ſæpe tribuit hujuſmodi. Ita non poſſit nunc Chriſtus alicui confeſſori committere poteſtatem abſolvendi quoſcumque confitentes. Quid ergo inconveniens eſt dicere quod Chriſtus mandavit cuidam confeſſori abſolvere contritos a peccatis eorum; & præſertim cum primo eſſet confeſſor ille, & ita habens poteſtatem ab eccleſia lege communi obſervata eccleſiaſticæ Jerarchiæ, & quoniam vanum videtur in rebus hujuſmodi tam claris & ſane dictis in longum extendere calamum, finem facio de hoc præſenti articulo.

ANNO CHRISTI 1433.

ARTICULUS XCIX.

Ex Cap. 72. dicit maculam eſſe in eccleſia, quod parochiales ſacerdotes indifferenter non abſolvunt; ſed in certis caſibus ad Epiſcopos remittunt.

Iſte articulus, ſicut plures alii, infideliter eſt extractus; ideo non mirum ſi videatur malus. Integer ergo oſtendetur veritatem continere. Textus autem ita jacet. *Filius loquitur: duæ maculæ ſunt in eccleſia mea: Una eſt quod pauci aſſumuntur niſi pecunia præcedente; ſecunda eſt quod parochiales ſacerdotes non audent abſolvere peccatores de omnibus peccatis ſuis occultis; ſed aſſerentes ſe non poſſe abſolvere in aliquibus caſibus reſervatis, mittant illos peccatores ad epiſcopos & tanto tempore diſcutiuntur donec occulta peccata omnibus fiunt manifeſta. Illi qui habent zelum animarum debent talibus ſalubriter occurrere, ne animæ vel pudoris verecundia, vel obdurationi in peccatis mortalibus moriantur.* Hæc ibi. Nunc vero notandum qualitet art. eſt verus. Prima pars clara eſt: nam ad præſens regnante tanta avaritia, & cupiditate in clero, ad magnam partem ejus extenditur macula ſimoniæ. Secunda pars etiam patet eſſe vera; ſi totus ille textus junctim, & copulative ſumatur, ſicut debet ſumi: nam non dicit quod eſt macula in eccleſia per hoc, quod aliqui caſus reſervantur prælatis ſuperioribus etiam peccatorum occultorum; ſed propter remittentium ſacerdotum, & prælatorum, ad quos fit remiſſio imprudentiam, tanquam qui non ea charitate & pietatis compaſſione ſuſcipiunt hujuſmodi peccatores, nec ea diligentia expediunt, ſicut & debent; Sed aut... recipiunt & animi indignatione pertractant, aut tanto tempore & ita imprudenter diſcutiunt, donec occulta peccata hujuſmodi hominum cunctis fiunt manifeſta in curiis epiſcoporum. Et ideo dicitur in articulo, quod qui habent zelum animarum debent talibus ſalubriter occurrere, ne animæ vel pudore, verecundia, vel obdurationi in peccatis mortalibus mo-

ANNO CHRISTI 1433.

morientur. Hæc de hoc articulo, & cum dicit calumniator quod habet articulus ponit maculam in eccleſia, quæ non habet maculam nec rugam, Ephe. 5. dicendum quod, ut dicit S. Thomas in 3. par. quæſt. 8. a. 3. quod eſſe eccleſiam glorioſam, non habentem neque maculam, neque rugam, eſt ultimus finis, ad quem perducuntur per paſſionem Chriſti; unde hoc erit in ſtatu patriæ, non in ſtatu viæ: in quo ſi dixerimus quod peccata non habemus, noſmetipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt; &c. ut dicitur primo Joh. 1. Sunt autem quædam mortalia, quibus carent illi, qui ſunt membra Chriſti per actualem unionem charitatis: qui vero habentes ſubduntur peccatis, non ſunt membra Chriſti actualiter, ſed potentialiter; niſi forte imperfecte per fidem informem. Hæc ille; ex quibus patet quod dicere quod in eccleſia quæ bonos & malos in ſtatu præſentis vitæ continet, eſſe apud aliquos eorum aliquas maculas, nullum eſt inconveniens, imo veriſimum; immo oppoſitum videtur ſapere errorem Valdenſium & Bohemorum dicentium ſolum bonos & juſtos eſſe de eccleſia, nullumque de eccleſia eſſe, in quo aliqua macula peccati mortalis ineſſet.

ARTICULUS C.

Ex Cap. 79. dicit baptizatos a non ſacerdote credito tali, in fide parentum ſalvari

Pro declaratione hujus articuli primo ponitur articulus in forma quod mendoſe & infideliter extractus. Secundo oſtenditur quomodo verus eſt juxta ſanctorum doctrinam: articulus autem ſic eſt in forma; *fides parentum proficit baptizatis ab eo: quia fides ex charitate operum qui credit digna eſt de Deo, non erit ſine remuneratione, nec fraudabitur a deſiderio ſuo;* ita eſt articulus. Iſte articulus non dicit baptizatum taliter ſalvari in fide parentum; ſed dicit quod fides parentum proficit baptizatis. Iſte articulus eſt verus, quem S. Thomas ponit in 3. parte ſua ex dictis Auguſtini. Pro cujus declaratione eſt primo notandum, quod S. Thomas in 3. par. q. 68. a. 9. ubi quærit utrum pueri ſint baptizandi, arguit in 2. art. ſic: baptiſmus eſt fidei ſacramentum; ſed pueri non habent fidem, quæ conſiſtit in credentium voluntate, ut dicit Auguſtinus ſupra Joh. 2. Etiam poteſt dici quod ſalventur in fide parentum; quia quanquam parentes ſint infideles, & ſic magis per infidelitatem eorum damnarentur. Ergo videtur quod pueri non poſſint baptizari. Quod artic. ſolvit ſic dicens: dicendum eſt quod ſicut Auguſtinus ſcribens Bonifatio dicit, quod in eccleſia Salvatoris parvuli per alios credunt; ſcut ex aliis, quæ in baptiſmo remittuntur peccata traxerunt: nec impeditur eorum ſalus ſi parentes ſint infideles, quia ſicut Auguſt. dicit eidem Bonifacio ſcribens: *offeruntur parvuli ad perficiendam ſpiritualem gratiam non tam ab eis, quorum geſtantur manibus, quamvis & ab ipſis, ſi & ipſi boni fideles ſunt; quam ab univerſitate ſanctorum, atque fidelium; ab omnibus namque offerri recte intelliguntur, quibus placet quod offeruntur, & quorum charitati ſancti ſpiritus adjunguntur*, & concludit in fine: *fides autem unius, immo totius eccleſiæ parvulo prodeſt per operationem Spiritus S. qui unit eccleſiam, & bona unius alteri communicat.* Hæc ille. Ecce qualiter prodeſt fides unius ſive parentis, ſive alterius exiſtentis in eccleſia parvulis baptizandis. Præterea mirum eſſet quod fides parentum nunc baptizandis in nullo proficeret: quæ tamen proficiebat parvulis ante circumciſionem, & baptiſmum, ut ad remiſſionem originalis peccati valeret eis, dicente B. Gregorio in 4. moral. & deducit Magiſter in 1. diſt. 4. *quod apud nos valet aqua baptiſmi: hoc egit apud veteres vel pro parvulis ſola fides*; dicit Magiſter; *Parentum, vel pro majoribus ritus ſacrificiorum, vel pro his, qui ex Abrahæ ſtirpe prodierunt miniſterium circumciſionis.* Ergo & nunc alicui fides credenda eſt proficere: clarum ergo eſt, quod juſtitia baptizantis ſæpe proficit quoad aliquid ipſis baptizatis: ergo etiam fides parentum, dilectionem operans ipſis proficere poterit; conſequentia patet; antecedens eſt Thomæ in 4. diſt. 5. nam quærens utrum principaliter baptiſmus datus per meliorem miniſtrum meliorem habeat effectum: reſpondet quod aliquid dicitur effectus alicujus rei dupliciter; per ſe & per accidens; per ſe quando effectus eſt alicujus quod per ipſum ad hoc ordinatum producitur; ſicut domus eſt effectus ædificatoris: per accidens vero dicitur effectus alicujus quod conjungitur ei quod eſt effectus per ſe; ſicut ſi inhabitatio domus dicatur effectus ædificationis; ſic ergo dico quod effectus per ſe baptiſmi æqualis eſt a quocumque detur vel a malo, vel a bono cæteris paribus aperte baptizatis; & ita dicit Magiſter in eadem diſt. quod non eſt melior baptiſmus per meliorem miniſtrum; ſed per miniſtros impares Dei munus eſt æquale; ſed cum effectu baptiſmi poteſt aliquid baptizando conferri ſive pertineat ad ſalutem corporis ſive animi ex merito baptizantis. Hæc ille. Et ita proficere poteſt baptizatis & fides, & devotio tam miniſtri, quam parentum, quod ſic poteſt confirmari: baptiſmus magis eſt ordinatus ad ſpiritualem ſalutem, quam ad corporalem; ſed aliquis baptizatus a ſancto homine, meritis & interceſſione baptizantis, ſalutem corporalem conſequitur, quod non eſt ex opere operato, quia baptiſmus ad hoc efficaciam non habet: ſicut patet de Conſtantino, quem Silveſter baptizavit. Ergo quantum ad ſpiritualem ſalutem baptiſmus a bono miniſtro miniſtratus poteſt ampliorem effectum facere ſpiritualis profectus; & ita proficere intelligitur baptizato: & pariter arguitur de meritis parentum, quæ adjuncta efficaciæ baptiſmi, aliquis profectus ſpiritualis ultra effectum communem & per ſe, indubitanter ſequitur. Et hoc de iſto articulo

ANNO CHRISTI 1433.

ARTICULUS CI.

Ex cap. 79. quod non conſecratus celebrans miſſas, ſi deprehenſus fuerit, & per judicem combuſtus, ſalvabitur per contritionem quam habuit in ſupplicio, & populus ejus miſſas audiens excuſatur ab idololatria, & peccato mortali propter fidem, quam credit eum conſecratum, & conſecrantem.

Iſte articulus ita habet claram evidentiam veritatis, quod mirum eſt quod a catholico ſuſpectus habeatur de errore. Prima pars, quæ dicit quod talis ſic reus deprehenſus, & igni adjudicatus, per contritionem, quam habuit in ſupplicio ſit ſalvatus, catholica eſt Si enim in ſupplicio, & ita converſus fuerit ad Deum, clarum eſt quod ſalvatus eſt, dicente Domino: *convertimini ad me & ſalvi eritis* Joel. 2. & Ez. 18. *Si converſus fuerit impius ab impietate ſua, omnium iniquitatum ſuarum non recordabor.* Et Chryſoſtomus: *ſi quis ad ſummum venerat malorum, & inde velit diverti, ſuſcipiet libenter & amplectetur eum Deus.* Secunda vero pars, quæ dicit quod populus excuſatur propter fidem, & intentionem ſuam, quam habet ad Chriſtum, patet etiam: dicit enim S. Doctor in 3. in materia de oratione diſt. 9. quod qui adorat hoſtiam non conſecratam, adorare eam cum conditione debet ſi eſt conſecrata; non tamen oportet quod hæc conditio ſemper ſit in actu explicata; ſed ſufficit ſi in habitu teneat eam. Unde non peccat adorans eam, quia non adorat puram creaturam ſed Chriſtum ſecundum intentionem ſuam. Sacerdos autem talis, quantum in ſe eſt, facit populum idololatrare, quia offert ei puram creaturam ad adorandum. Hæc ille. Et hæc de iſto articulo.

ARTICULUS CII.

Ex cap. 81. quod puer per vetulas baptizatus, debeat rebaptizari.

Pro declaratione hujus ſolum hoc ſufficit apud aures chriſtianas, ut oſtendatur quod mendoſe & infueliter eſt extractus; & ponatur ſicut jacet in veritate in originali quia nullus eſſet, qui de eo dubium habeat ullum. Textus enim de quodam puero loquens a Dæmone vexato, ita dicit: *Diabolus in eo poteſtatem habet, quia baptiſmate vero renatus non eſt; ſed eo modo baptizatus, quo mulieres ignorantes verba Trinitatis baptizare ſolent; ideo puer baptizetur in nomine Patris, Filii, & Spiritus S.* Hæc ibi; quid magis catholicum dici poteſt quam quod puer baptizatus per mulierem ignorantem verba Trinitatis, & per conſequens formam baptiſmi, quæ in eis eſſentialiter conſiſtit, rebaptizetur? vel ut melius dicam, & dicit articulus baptizetur, quia prima vice potius eſt dicendus aqua infuſus, aut aſperſus, quam baptizatus; unde S. Thomas in 4. diſt. 8. dicit: *ſi inveniatur pro certo aliquis defectus fuiſſe in baptiſmo eorum, quæ ſunt de eſſentia Sacramenti, debet abſolute iterum baptizari ſub hac forma: baptizo te, ſi non es baptizatus, in nomine Patris, Filii, & Spiritus S.* Et hæc eſt ſententia omnium SS. Doctorum in 4. diſt. 6. & hæc de iſto articulo.

ANNO CHRISTI 1433.

ARTICULUS CIII.

Ex cap. LXXXVIII. in quo dicitur quod B. Birgitta in nativitate Domini ſenſit motum ſenſibilem, ac ſi puer unus vivus volvens & revolvens eſſet in ea; & hoc oſtendit patri ſuo ſpirituali.

Pro declaratione præſentis articuli, primo ponetur articulus in forma, quia extractor non integre nec plene fideliter ponit eum; Dimittit enim aliqua, ex quibus dependet inteſlectus ejus: ſecundo mutat verba; ſecundo oſtenderetur poſſibilitas veritatis ejus. Articulus autem eſt in textu iſto modo originaliter. *Noſte natalis Domini tam mirabilis, & magna advenit ſponſa Chriſti exultatio cordis, ut vix pro lætitia tenere poſſet; & in eodem momento ſenſit in corde motum ſenſibilem, quaſi in corde eſſet puer vivus, volvens, & revolvens: cumque motus iſte duraſſet, oſtendit patri ſuo ſpirituali, & aliquibus amicis ſpiritualibus, ne forte eſſet illuſio, qui viſu & tactu probantes veritatem admirabantur.* Hæc ibi. Pro oſtenſione poſſibilitatis veritatis hujus eſt notandum, quod juxta ſententiam Ariſtotelis lib. de motu cordis, duplex eſt motus ejus, qui communiter vocatur dyaſtoles ideſt motus dilatationis, & ſyſtoles ideſt motus conſtrictionis: primus motus aſcribitur gaudio, ſecundus triſtitiæ: gaudium enim, ut dicit Albertus Magnus ſuper. Luc. 1. cap. ſuper illud: *repleta eſt Spiritu S.* cum ſubito prorumpitur in actum ſpiritus diffunditur in corde ſimul & corpore, & replet pectus & coarctat ut ordinate poſſit propalari. Et hoc quidem licet faciat anxietas; ſed impetuoſius id facit gaudium: anxietas quidem facit ſicut Baruc. 4. dicitur: *& nunc, Domine Deus Iſrael, anima mea in angustiis eſt & ſpiritus anxius clamat ad te*; & Jer. 4. dicitur: *ventrem meum doleo*; ubi Nicolaus de Lira dicit: *ecce hic ponitur dolor propheta in corpore: vehemens enim motus mentis gaudii vel doloris redundat ad corpus, ideo dicit ventrem meum &c.* quaſi: ita affligor in corpore ſicut mulier parturiens, vel ſicut vir tortiones horribiles ſentiens: gaudium autem hoc facit impetuoſius, ita ut ad motum jubili prorumpat in vocem, Iſ. lib. 4. *decanta laudem quæ non parturiebas*; & in pſalmis dicitur: *cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum*; extra ſe ſaltaverunt ſignis exterioribus interiorem mentis jucunditatem demonſtrantes: non ergo mirum ſi mentis exultatio, infuſa B. Birgittæ in nocte Nativitatis noſtri Salvatoris, in qua Angeli annuntiaverunt gaudium univerſo mundo, in motum cordis ſenſibilem proruperit. Secundo notandum quod, ut tangit Doctor in 2. 2. & quæſt. de veritate, revelatio divinitus facta poteſt eſſe in triplici differentia; ut per formas ſenſibiles, ut puta quando menti prophetæ mediante ſenſu exterius quædam repræſentantur formæ ſenſibiles; ſicut Daniel vidit ſcripturam parietis V. quandoque autem per formas imaginarias; ſicut Jeremias vidit olim

lam ſuccenſam a facie aquilonis: tertio per intellectas ſpecies impreſſas ipſi menti; ſicut in Apoſtolis recipientibus ſapientiam infuſam. Ad primum genus revelationis reduci videtur omnis revelatio facta de rebus divinis per quamcumque rem corporalem; & hoc modo motus aliquando ſenſibilis ſit divina virtute in hominibus, etiam ad oſtenſionem alicujus rei ſpiritualis, & divinæ, ſicut patet in motu exultationis S. Johannis Baptiſtæ in ventre Eliſabeth, de qua dicitur Luc. 1. *factum eſt, ut audivit ſalutationem Mariæ Eliſabeth, exultavit infans in utero ejus*; ſuper quo Auguſt. dicit, ut dicit Nicolaus de Lira, quod motio illa pueri & exultatio facta eſt ad declarationem ſanctitatis Virginis & prolis in ea exiſtentis; ſicut de B. Franciſco legitur, inquit B. Nicolaus de Lira, quod aves ratione carentes prædicationem ejus attente audiebant, ac ſi verba ejus intelligerent; quod factum eſt a Deo ad probationem prædicationis viri ſancti. Hæc ille. Quid ergo ſi ad oſtenſionem tam lætitiæ grandiſſimæ, & exultationis virginis glorioſæ in conceptione Salvatoris quam unius inſtantaneæ mutationis unionis humanitatis aſſumptæ cum divinitate, in devotæ ſponſæ Chriſti corde Birgittæ divina virtute talis motus ſenſibilis formatus eſt? cum multa majora mirabilia in dilectis ſuis faciat Dominus; licet animalis homo horum non habeat experimentum: unde legitur de B. Bernardo in legend. SS. quod cum in ſacratiſſima Nativitatis Chriſti nocte matutinale officium in eccleſia expectaret, & qua hora noctis Chriſtus natus eſſet ſcire cuperet, apparuit ei puerulus Jeſus, quaſi iterum ante oculos ejus ex utero matris naſcens, &c. & ideo hujuſmodi non ſuſpecta habenda ſunt; ſed glorificandus eſt Deus, qui talia oſtendit & communicat devotis ſuis ad eorum conſolationem & aliorum inſtructionem, & magnificationem ſapientiæ & miſericordiæ Dei; unde B. Birgittæ admiranti de tam inuſitato motu cordis, dicitur B. Virgo apparuiſſe, & dixiſſe: *filia, miraris de motu, quem ſentis in corde? ſciat, quod non eſt illuſio, ſed oſtenſio quædam dulcedinis meæ, & miſericordiæ mihi factæ in conceptione Filii Dei.* Et tantum ſit de præſenti articulo, in quo magis admirandus eſt Deus & laudandus in ſanctis ſuis, quam articulus diſputandus.

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

ARTICULUS CIV.

Ex cap. 89. in quo inducitur Johannes Evangeliſta certificans ſe ſcripſiſſe Apocalypſim: & quod Magiſter Mathias confeſſor ejus eodem ſpiritu intelligit & ſcribit ſpirituale veritatem ſacræ ſcripturæ; & quod Chriſtus fecit eum magiſtrum, & quod Chriſtus oſtenderet ſibi quomodo, & quando veniet Antichriſtus.

Pro declaratione præſentis articuli eſt ſciendum quod, ut dicitur in principio capituli, ex quo excerpitur præſens articulus, tempore quo Magiſter Mathias de regno Sveciæ gloſator bibliæ, gloſavit ſuper Apocalypſim, rogavit quadam die ſponſam, ſcilicet S. Birgittam, cujus erat confeſſor, & pater ſpiritualis, ut oraret Dominum ut revelare dignaretur de tempore antichriſti; & an a B. Johanne Evangeliſta Apocalypſis eſſet conſcripta, quia multi contrarium ſentiebant; ipſa vero ſuper hoc orans fuit tracta in ſpiritu, & tunc vidit perſonam ſplendentem fulgore magno, cui loquens Chriſtus dixit: *hæc teſtimonium quis compoſuit Apocalypſim*; tunc ſequitur articulus poſitus, in quo poſſunt diſtingui quatuor partes. In prima parte ponitur certificatio B. Johannis quod ſcripſerat apocalypſim; hoc enim eſt valde poſſibile quod B. Johannes teſtimonium dedit operis ſui. Et ideo non oportet inſiſtere, & in rebus tam parvis ſuperfluere verbis: legitur enim in hiſtoria B. Thomæ de Aquino, qualiter Chriſtus dedit ſibi teſtimonium bene de eo ſcripſiſſe. Secunda autem pars, quæ dicit; quod magiſter Mathias præfatus in exponendo ſacram ſcripturam eodem ſpiritu intellexerit, & ſcripſerit, nullo modo eſt habenda ſuſpecta. Cum enim Chriſtus S. magiſter ſit & doctor veritatis, Jo. 6. & omne verum, a quocumque dicatur, a Spiritu S. ſit, ut dicit Ambroſius; non eſt dubium omnes expoſitores ſacræ ſcripturæ in iis, quæ bene dixerunt, eodem ſpiritu intelleXiſſe, quo ipſa ſacra ſcriptura dictata eſt. Hinc propheta regius David inquit: *lingua mea calamus ſcribæ velociter ſcribentis*; gloſſa: ſcilicet Spiritus S. & B. Petrus inquit: *Spiritu S. loquuti ſunt homines Dei*. Et Dominus etiam inquit in Luca: *non eſtis vos qui loquimini, ſed ſpiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis*: quare pars illa eſt vera. Tertia vero pars, quæ dicit quod Chriſtus magiſtrum Mathiam magiſtrum fecit, non habet cauſam ſuſpectionis, ſed evidentiſſimæ veritatis; cum enim omne quod eſt per participationem ſit ab eo quod eſt per naturam ſive eſſentiam tale, & Chriſtus ſit primus magiſter, ſicut & patet auctoritate Matt. 23. *Unus eſt magiſter veſter Chriſtus*; ſed quod quicumque alii magiſtri ſunt miniſterio docendi, hoc habent ex participatione aliqua veri magiſtri Chriſti, quod expreſſe habetur in gloſſa Mat. 23. ſuper illud: *unus eſt magiſter veſter*: ubi ſic dicitur: *Deus dicitur pater, & magiſter naturaliter; homo indulgentia: pater, ut honor ætati deferatur, non ut auctor vitæ habeatur; magiſter ex conſortio veri magiſterii, tanquam ejus nuncius, & pro reverentia ejus, a quo mittitur, honoratur*. Hæc ibi. Hac ratione dicit Apoſtolus 2. Thim. 1. *in quo poſitus ſum ego prædicator & magiſter*; itaque ergo quicumque a Chriſto, teſte Auguſtino lib. de magiſterio, cathedram habente in cœlis, veritatem, docet homines in terris, ut eſt lux, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, Jo. 10. ſuſcipit lumen ſapientiæ, & doctrinæ miniſterium, magiſter poteſt dici factus a Chriſto. Quarta autem pars, quæ dicit quod oſtenderit illi quomodo, aut quando venerit antichriſtus, bene intellecta, ſicut hic habet intelligi, nullam habet ſuſpicionem. Pro quo notandum, quod revelatio temporis antichriſti, vel finis mundi poteſt fieri dupliciter; uno modo cum expreſſione certi temporis, ut puta centum annorum, aut hujuſmodi; & hoc non creditur revelatum alicui puro homini, quod a cariſſimis ſuis Apoſtolis

ab-

ANNO CHRISTI 1433.

abscondit, quibus inquit: *non est vestrum noſ-* A *ſe tempora vel momenta, quæ Pater poſuit in poteſtate ſua*; cujus rationem ſcribit S. Thomas in quæſtionib. de potentia Dei; & pariformiter inter alias rationes in 4. eſt iſta, quia cum finis mundi non ſit futurus niſi completo numero electorum, cujus completio eſt quaſi quædam executio totius divinæ prædeſtinationis; unde non competit fieri revelationem de fine mundi, niſi ei, cui ſit revelatio de tota prædeſtinatione divina, ſcilicet hominі Chriſto, per quem tota divina prædeſtinatio humani generis quodammodo impletur; unde dicitur Joh. 7. *Pater diligit Filium, & omnia demonſtrat ei, quæ ipſe facit*. Alio modo poteſt haberi cogniti, ſive B revelatio ejus indeterminate, ut puta, dicendo quando talia fient, aut alia contingent, veniet antichriſtus, vel finis erit mundi; & talis modus eſt poſſibilis, ſicut Dominus ait in Evangelio poſitis multis ſignis adventus ejus dicit: *cum videbitis hæc fieri, ſcitote quoniam prope eſt regnum Dei*. Luc. 21. Et quod hoc modo fuerit revelatio iſta, patet ex textu.. filius Dei loquens de tempore antichriſti lib 6. cap. 67. ubi ſic dixiſſe legitur: *in tempore mihi cognito, quoniam iniquitas ultra modum abundaverit; & impietas excreverit in immenſum, chriſtifidis inter ſe diligentibus hæreſes, & iniquis conculcantibus clerum & juſtitiam, ſignum evidens eſt, quod cito veniet antichriſtus*: hæc ibi. Patet quod articulus in C nulla ſui parte a bene, & ſanctè intelligentibus eſt ſuſpectus habendus; ſed verus eſt. Et hoc de iſto articulo.

ARTICULUS CV

Ex cap. C. dicis, quod iſta verba non poſſunt infirmari ab invidis.

Pro declaratione præſentis articuli notandum primo, quod ſi forma articuli ſicut jacet fuiſſet poſita, dignus ſuſpicione fuiſſet qui eum ſuſpectum haberet; nam verba ex perſona Chriſti talia ſunt: *nolo timere, quia nullus poteris infirmare verba mea*. Non dubium, quod ſi verba ſunt Chriſti quod infirmari non poſſunt. *In æternum enim permanet verbum Dei*, pſal. & Dominus inquit in Evangelio: *cælum & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt*. Præterea ſi reſpiciatur rubrica cap. in ea ſic dicitur *Chriſtus confirmat ſponſam, quod non timeat, quod verba ei divinitus revelata in iſtis libris contenta, non poſſint infirmari*: verum enim eſt, & nulli catholico dubium, quod revelata a Deo, cum ſint immutabilis veritatis, infirmari non poſſunt; ita enim Dominus ait Luc. 21. *Ego dabo vobis & ſapientiam cui non poterunt contradicere omnes adverſarii veſtri*; & Act. 6. dicitur de B. Stephano, quod non poterant reſiſtere ſapientiæ, & ſpiritui, qui loquebatur per os ejus. Et hoc de iſto articulo, quia ſuperfluum videtur in eo longius protrahere verbum.

ARTICULUS CVI.

ANNO CHRISTI 1433.

Ex cap. 101. dicis indulgentias eſſe Romæ majores apud Deum quam ſonant, & valere ad remiſſionem peccatorum & gloriam æternam.

Pro declaratione hujus articuli ponetur in forma, ut ſ bitur in originali, quia minus bene extra eſt. Secundo oſtendetur veritas ejus: articulus autem ſic ponitur in textu. *Indulgentiæ eccleſiarum urbis Romæ majores ſunt apud Deum quam ſonant; ii qui perfecto corde veniunt ad iſtas indulgentias non ſolum remiſſionem peccatorum habebunt &c.* Quis enim dubitat, quod ſi quis vadit corde perfecto, quod non eſt niſi per charitatem, ad habendum indulgentias urbis vel alibi, quod non ſolum conſequitur remiſſionem peccatorum, ideſt pœnarum debitarum pro peccatis, quæ remanent complendæ poſt contritionem & abſolutionem, ut formæ indulgentiarum communiter ſonant? Sed & vitam æternam meretur, cum id ſit opus bonum charitate informatum, quod quia planiſſimum eſt, ſuper ſedeo ab alia ſuperfluitate verborum. Et hoc de iſto articulo.

ARTICULUS CVII.

Ex cap. 109. in quo dicit ſanguinem effuſum de vulneribus Chriſti datum Johanni Evangeliſtæ cum membrana circumciſionis, & illa abſcondiſſe ſub terra, donec angelus revelavit amicis Dei.

Pro declaratione præſentis articuli, qui prima facie videtur difficilis, primo ponitur in forma, ut jacet in originali, quia mendoſe & infideliter extractus eſt. Nunquam enim in originali lectum eſt quod B. Joannes abſconderit ſub terra Chriſti ſanguinem. Secundo declarabitur veritas articuli. Pro primo ſciendum eſt, quod ex Virginis glorioſæ (revelatione) ſic dicitur: *cum Filius meus circumcideretur, ego membranam illam in maximo honore ſervabam* Sequitur poſt: *cumque vocationis meæ tempus de hoc mundo inſtaret, ego ipſam commendavi S. Johanni cuſtodi meo, cum ſanguine illo benedicto, qui remanſit in vulneribus ejus, quando depoſuerunt eum de cruce: poſt hæc S. Johanne & ſucceſſoribus ejus ſublatis de mundo, creſcente malitia & perfidia, fideles, qui tunc erant, abſcondiderunt illa in loco mundiſſimo ſub terra, & diu fuerunt incognita, donec angelus Dei illa amicis Dei revelavit*: Hæc ibi; ex quorum tenore apparet infidelitas translatoris. Circa ſecundum, notandum, quod S. Thomas in quodlibeto 5. art. 5. quærit utrum ſanguis Chriſti, qui eſt in paſſione ejus effuſus, ad corpus ejus in reſurrectione redierit; & in reſponſione dicit ſic, quod in reſurrectione tamen, Chriſti quidem natura totum quod fuit de veritate naturæ humanæ reparavit: non autem illa quæ de veritate naturæ humanæ non fuerunt; quamvis circa ea quæ ſunt de veritate humanæ naturæ ſit diverſa diverſorum opinio; ſecundum quamlibet opinionem non totus ſanguis nutrimentalis, ideſt, qui

ANNO CHRISTI 1433.

qui ex cibis generatur, pertinet ad veritatem humanæ naturæ: cum ergo Chriſtus ante paſſionem ſuam comederit, & biberit, nihil prohibet in eo fuiſſe ſanguinem nutrimentalem aliquem, qui ad humanæ naturæ veritatem non pertineret, & quem non oportet ad corpus ejus in reſurrectione redire. Sed quia fit ſpecialis mentio de ſanguine in paſſione effuſo pro redemptione humani generis, de hoc magis dicendum videtur, quod totus ſanguis ad corpus ejus redierit: quoniam ſanguis in paſſione effuſus, qui maxime fuit ſalubris, fuit divinitati unitus, & ideo oportuit quod in reſurrectione jungeretur aliis humanitatis partibus; & conſequenter dicit: ſanguis autem qui in quibuſdam eccleſiis oſtenditur, dicitur ex quadam imagine Chriſti percuſſa miraculoſe fluxiſſe; vel etiam alias ex corpore Chriſti: hæc ibi. Ex quibus dictis ſatis appareret probabile quod articulus dicit de illo ſanguine, qui tempore paſſionis non fuit effuſus, ſed ut dicit articulus, remanſit in vulneribus quando depoſuerunt eum de cruce. De membrana vero circumciſionis dicitur in legend. SS. per Fratrem Jacobum de Voragine, quod Angelus eam Carolo magno attuliſſet, & ipſe eam Aquiſgrani in eccleſia S. Mariæ honorifice collocavit: Carolus vero illam poſtea fertur tranſtuliſſe in Caroſium; nunc dici eſſe Romæ in eccleſia, quæ dicitur, Sancta Sanctorum, unde & ibidem ſcriptum legitur: *circumciſa caro Chriſti, ſandalia clara, ac umbelici viget hæc præciſio chara.* Hæc ſufficiant de articulo.

ARTICULUS CVIII.

Ex lib. 7. cap. 1. in quo dicitur quod fides catholica eſt vera, quod papa eſt plenarie poteſtatis quibuſcumque quantiſcumque peccatis fuerit irretitus, niſi ſit hæreticus.

Sed quia forma articuli, ut jacet in originali, eſt modeſtior, quam calumniator extraxit; primo illam ponam; ſecundo probabitur veritas ejus: Textus autem ita dixit: *vera & catholica fides eſt, quod papa qui eſt ſine hæreſi; quantuncunque aliis peccatis ſit irretitus; nunquam tamen eſt ita malus ex illis peccatis, & ex aliis ſuis malis operibus, quin ſemper ſit in eo plena auctoritas, & perfecta poteſtas ligandi, & ſolvendi animas.* Hæc ibi: Qui hunc articulum ſuſpectum habet, ſuſpectus merito eſſet habendus, an ſit de numero illorum hæreticorum, qui poteſtatem clavium ad merita vitæ referebant, dicentes ad eorum mutationem clavium poteſtatem miniſtris eccleſiæ variari: contra quos eſt fides catholica tenens, malos ſacerdotes aut prælatos ex ratione malorum non perdere poteſtatem, nec poteſtatis uſum. Pro cujus declaratione notandum cum B. Thoma in 4. diſt. 19. quærens an mali Sacerdotes habeant poteſtatem clavium; ita dicit: quod ſicut participatio formæ, quæ inducenda in effectum non facit inſtrumentum: ita nec ſubtractio talis formæ tollit uſum inſtrumenti; & ideo cum homo ſit tantum inſtrumentaliter agens in uſum clavium, quantumcumque per peccatum ſit gratia privatus, per quam fit remiſſio peccatorum, nullo tamen modo privatur uſu clavium: hæc ille. Alias, ut idem dicit, nulla haberetur certitudo de abſolutione cujuſcunque. Si ergo ita verum eſt dicere ſacerdotem etiam quomodolibet malum, quod nullo modo privatur uſu poteſtatis ſibi datæ: quanto verius dicendum erit papa, de quo Bonifacius Martyr, ut habetur 43. diſt. *ſi papa*, dicit, quod papa ſi ſuæ & æternæ ſalutis negligens deprehendatur, a nemine eſt judicandus, niſi deprehendatur a fide devius: & cum dicit calumniator quod iſte articulus remittitur ſacro concilio praticanti ipſum. dicitur quod placet. Nam iſtam fidem profeſſum eſt coram Bohemis, quod propter hoc prælati eccleſiæ non perdunt poteſtatem ſuam; nec de papa unquam praticavit contrarium articuli; videlicet quod propter quæcumque peccata alia ab hæreſi papa ipſo facto perderet plenitudinem poteſtatis. Et hæc de iſto articulo.

ARTICULUS CIX.

Ex cap. 20. lib. 7. in quo dicitur de ordinatione Dei, & ſuo judicio juſte ordinatum eſſe, quod ſacerdotes, qui non vivunt in caſtitate & continentia carnis ſunt maledicti, & excommunicati apud Deum; & digni carere ſacerdotali officio; & quod ſi S. Gregorius hoc ſtatuiſſet, nunquam in prædicta ſententia veniam obtinuiſſet a Deo; ita quod negat ullo modo diſpenſationem fieri.

Calumniator præſentis articuli, ſi bene legiſſet, aut decreta SS. conciliorum, aut SS. PP. in decreto poſita diſt. 31. & 32. aut Magiſtrum ſententiarum in 4. diſt. 37. & DD. ſuper hoc, digitum ori impoſuiſſet, & præſentem articulum minime habuiſſet ſuſpectum. Dicitur enim ibi ex conc. Carthaginenſi, *epiſcopos, presbyteros (ita placuit & decet ſacroſanctos antiſtites, aut ſacerdotes, aut levitas, vel qui ſacramentis divinis inſerviunt) continentes decens eſſe in omnibus;* & diſt. 32. ex conc. Carthaginenſi, *placuit epiſcopos, presbyteros, diaconos, ſubdiaconos ſecundum priora ſtatuta abſtinere ab uxoribus; quod niſi fecerint removeantur ab officio eccleſiaſtico;* & plura ibid. *decet namque eos, qui in ſacris ordinibus conſtituti ſunt, quia ſacramenta & ſacra vaſa tractare habent, ut munditiam corporalem per continentiam ſervent;* & ideo Innocentius II. ait; *cum ipſi ſint templum Dei, & vaſa Domini, ſacramentum Spiritus S. eſſe debeant, & ideo indignum eſt eos cubilibus & immunditiis deſervire; merito ergo debuit eis continentia indici;* Et ideo Iſa. 3. dicitur: *mundamini qui fertis vaſa Domini.* Credendum ergo eſt fide certa, & non habendum ſuſpectum a catholico quod ordinatione Dei, cujus Spiritu S. patres afflati condiderunt decreta ordinatum eſſe, quod ſacerdotes viverent in caſtitate, & qui non viverent ab officio removerentur eccleſiaſtico. Præterea cum tales non viventes in caſtitate faciant & contra votum caſtitatis, quod eſt annexum ordini ſacro, ſecundum illud Gregorii: *nullum facere præſumant diaconum epiſcopi, niſi primo ſe caſte victurum promiſit*, tum, quia transgrediuntur decretum univerſalis eccleſiæ,

non

☞ non dubium tales apud Deum excommunicatos esse, & maledictos, cum hoc faciat peccatum quodlibet mortale, quod separat a Deo. Quod vero dicitur consequenter, quod si Gregorius statuisset &c. idem verum esse videtur: derogasset enim honestati quam in ecclesiæ ministris petunt ipsa celeberrima sacramenta, & alia divina mysteria: derogasset insuper decretis SS. PP. supradictis sint rationabili causa. Quod vero consequenter in articulo dicitur supra, quod negat ullo modo dispensationem fieri, dicendum quod verba sua sunt ita quod puaretur spiritualiter papa qui talem licentiam contrahendi matrimoniur concederet sacerdotibus contra præstram ordinationem, & voluntatem Dei. Ex quibus verbis considerando cum B. Bernardo quod dispensatio non solum respicit potestatem in dispensante; sed etiam congruitatem, & necessitatem in eo, cui fit; rursum quod dispensatio non est credita in destructionem ecclesiæ, sed in sanctificationem, non in corruptionem, sed in sanctificationem, potest rationabiliter dici quod non cadit sub dispensatione nunc, quod omnes sacerdotes sacris altaribus servientes matrimonium carnale contraherent, & hoc de illo articulo.

ANNO CHRISTI 1433

A quia hæc satis prima sunt, superfluum videretur ampliora addere, quæ de cognitione Dæmonum, & eorum malitia possint faciliter occurrere calamo. Et sic de isto articulo ista sufficiant.

ANNO CHRISTI 1433

ARTICULUS CX.

Ex cap. 23. ejusd. lib. dicit Dæmonem scripsisse omnia peccata cujusdam militis in illa C *sapientia, quam habuit in creatione, in illa malitia, quam habuit quando cecidit de Cælo*

Pro declaratione hujus articuli, primo addetur quod subtraxit translator de originali, ut articulus, arbitror, videretur gravior. Secundo, manifestabitur veritas articuli. Articulus sic est in originali: *dicit diabolus Deo: in illa sapientia, quam habui, quando me creasti, scripseram omnia peccata ipsius; custodiveram etiam.* Hæc dimisit translator: *omnia peccata ejus in illa malitia mea, quam habui quando cecidi de cælo.* Pro declaratione articuli notandum est, quod scribere ibi capitur metaphorice pro eo quod est firmiter in mente retinere, secundum illud Jere. 31. *legem meam scribam in visceribus eorum.* Secundo, sciendum est quod sapientia in qua creatus est Diabolus, est cognitio naturalis, quam habuit. Unde Magister sententiarum in 2. dist. 3. dicit quod triplex fuit in Angelis sapientia ante casum per confirmationem, quam triplicem dicit esse cognitionem naturalem scilicet, qua sciebant quod facti erant, & cum quo facti erant, & habebant aliquam boni & mali notitiam, intelligentes quid petendum vel respuendum illis foret: hæc ille. Hoc est ergo cum dicitur Dæmonem scripta habere peccata, idest in memoria sua illa per species intelligibiles a creatione sibi impressas, quibus omnis sapientia ejus perficitur, firmiter habere. Et quod dicitur insuper, quod prædicta peccata custodiverat in malitia sua, & sic intelligitur quod ea custodiverat ad opponendum contra hominem & ad accusandum eum ex cujus malitia procedit, quam habuit, quando cecidit de cælo, per cujus invidiam mors intravit in orbem terrarum. Sap. 2. &

ARTICULUS CXI.

Ex cap. 25. lib. 7. est quod Virgo Maria quindecim diebus jacuit in sepulchro, post quos resuscitata assumpta est. Concluditur quod nullum corpus humanum est in cælo nisi Filii Dei, & B. Virginis.

Illius articuli pars prima non videtur ulla ratione habenda suspecta, cum ne derogetur dignitati gloriosæ Dei matris Virginis Mariæ nec obsit authoritati cujuscunque scripturæ probatæ vel merito in reverentia habenda; immo nec videtur carere præsumptione, dictum tam gloriosæ ancillæ Christi sine rationis evidentia aut authoritatis testimonio notare suspectum. Secunda etiam pars pari modo non habet causam suspitionis, præsertim cum ecclesia universalis de Filio & Matre solum prædicet fide indubitata eorum corpora esse in cælo, juxta vaticinium prophetæ dicentis in ps. *exurge, Domine, in requiem tuam tu, & arca sanctificationis tuæ.* Arca autem sanctificationis dicitur ipsa Virgo B. in qua sanctificata ipse Sanctus Sanctorum manionem fecit. Habet insuper magnam apparentiam veritatis & congruitatis, quod soli Virgini Beatæ, de cujus purissimis sanguinibus Christi corpus formatum est, concessum sit hoc speciale privilegium, videlicet ante resurrectionem generalem resurrexisse; & sic glorioso cum corpore super omnes cælos exaltata, suo Filio, sicut carne, & amoris, & sanctitatis luce vicinior, ita integritate naturæ, & plenitudine beatitudinis conformior haberetur. Nec obstat illud quod scribitur Matth. 20 quod multa corpora mortuorum surrexerunt; quoniam, ut inquit August. in epistola ad Ennodium, se secundum quod recitat S. Thomas in 3. par. q. 53. a. 3. illi non sunt assumpti cum corporibus, sed surrexerunt iterum morituri. Et hoc de isto articulo sufficiat.

ARTICULUS CXII.

Ex cap. 22. ejusdem lib. est, quod peccatum veniale, in quo perseverat homo cum delectatione, efficitur mortale.

Pro declaratione præsentis articuli primo ponetur articulus ut jacet in forma, quia non usquam ut jacet est extractus. Secundo ostenderur veritas ejus. Articulus autem sic ponitur in originali: *veniale peccatum, si homo* E *delectatur in eo cum voluntate perseverandi, efficitur mortale.* Cæterum pro ostensione veritatis ejus adducam primo dicta SS. quæ dicunt idem; secundo dabitur intellectus verus articuli. Circa primum est notandum cum S. Thoma in 1. 2. q. 88. a. 4. quod peccatum veniale fieri mortale potest intelligi dupliciter, uno modo quod idem actus numero, primo sit peccatum veniale & postea mortale; & hoc

hoc esse non potest, quia principaliter peccatum consistit in actu voluntatis, sicut & quilibet actus moralis. Unde non dicitur unus actus moralis si voluntas mutetur, licet actio secundum naturam sive materiam sit continua. Si autem voluntas non mutetur, non potest esse quod de veniali fiat mortale. Alio modo potest intelligi, ut id, quod est veniale ex genere, fiat mortale, & hoc quidem est possibile in quantum in eo constituitur finis ultimus, & in quantum disponit ad mortale. Tertio modo potest intelligi ita quod multa venialia peccata constituant unum peccatum mortale; quod si sic intelligatur quod ex multis venialibus peccatis integraliter constituatur integrale peccatum mortale, falsum est: non enim omnia peccata venialia possunt habere tantum de reatu, quantum unum mortale. Si vero intelligatur quod multa peccata venialia faciunt unum mortale dispositive, verum est: ita ille. Ex quibus potest haberi duplex modus veritatis præsentis articuli, videlicet quod peccatum veniale si homo &c. Uno modo videlicet quod homo delectetur in eo sicut in fine ultimo sive in eo constituitur finis: & ad hunc modum dicit B. Augustinus super ps. *Beati quorum &c.* quod nihil adeo veniale quin possit fieri mortale, dum placet; non quocumque modo, sed quando placet sicut finis. Secundo propositio illa vera est intelligendo dispositive, ita ut intelligatur, *efficitur mortale*, ideſt disponit ad mortale. Unde Ecc. 16. *qui spernit minima paulatim defluit*. Item August. super illud Joh. 3. *qui incredulus est filio non videbit vitam*; dicens, *peccata minima*, ideſt venialia, *si negliguntur, occidunt*. Et tantum sit de præsenti articulo.

ANNO CHRISTI 1433.

ARTICULUS CXIII.

Ex cap. 9. 8. lib. est quod nunquam ex semine provocantis Deum ad iram, veniet populo salus & fructus.

Præsens articulus si habuisset bonum inspectorem non fuisset habitus suspectus, sed fuisset eo intellectu visus sanus, quo sa a & verissima sunt alia pariformiter dicta in sacra scriptura. Pro cujus ergo declaratione primo adducentur dicta sacræ scripturæ pro dicto articulo. Secundo dabitur ejus intellectus verus. Circa primum scribitur Sapien. 3. *filii adulterorum in consummatione erunt*; glossa ideſt: *aroma consummatione, & ab iniquo toro*, semine scilicet productum, *exterminabitur; & si quidem longa vita erunt*; scilicet in hoc mundo, *in nihilum computabuntur; & sine honore erit novissima senecta illorum*. Item Sapie. 4. *adulterinæ plantationes non dabunt radices altas, nec stabile fundamentum collocabunt*; sequitur post: *fructus eorum inutilis*. Item ibid. articulus quasi in forma. *Ex iniquis enim omnes filii, qui nascuntur, testes sunt nequitiæ adversus parentes in interrogatione sua*; ubi Nicolaus de Lira dicit, quia ex hoc quod sunt imitatores paternorum scelerum testificabuntur malitiam ipsorum; cum enim interrogantur cujus sunt filii, respondent se esse filios illorum, de quibus notum est quod fuerunt iniqui. Circa secundum, notandum, quod potest dari intellectus verus hujus articuli intelligendo eum sicut est communis expositio omnium DD. qui prætatos sacræ scripturæ textus exponunt, quod videlicet intelligatur de semine aut filiis paternorum scelerum imitatoribus. Tales enim, qui non solum sunt filii iniquorum nativitate propagationis, sed etiam mutationis mala prædicta incurrunt, quorum memoria benedictione ca: vel dicendum quod articulus intelligitur ut communiter accidit a sæpe, & communiter, quod vel quia Deus vindicare, & punire disponit peccata parentum in generationibus suis sive similibus, sicut dicitur Exod. 20. *Ego sum Deus tuus fortis, & zelotes, visitans iniquitates patrum in filiis in tertiam, & quartam generationem eorum, qui oderunt me*. Et quod dicit calumniator, quod Christus descendit secundum carnem, ex semine multorum provocantium Deum ad iram dicendum quod triplici ratione nihil valet quod arguit; primo quia proximi parentes ejus non fuerunt tales; secundo quia non fuit imitator malorum; tertio quia non est intelligendus textus iste ita universaliter, sed modo, quo dictum est. Et tantum de isto articulo.

ANNO CHRISTI 1433

ARTICULUS CXIV.

Ex cap. 12. lib. 8. ad regem, in quo consuluit regi, & reginæ conjugibus rumpere votum continentiæ, non faciendo mentionem de dispensatione.

Pro declaratione præsentis articuli hoc sufficiat dixisse, quod salva reverentia translatoris, si bene fecisset consideratum illud quod in fine capituli dicitur, videlicet quod faciant isti, scilicet rex, & regina, secundum consilium sapientum: quia non est peccatum retractare sapienter quod indiscrete inchoatum & attempratum est, non fuisset articulus tanquam suspectus habitus: cum in consilio sapientum, cum quo dissolvi votum mandabat, satis aperte præsupponi videbatur quod prima dispensatio interveniret apostolicæ authoritatis, aut alterius, ad quem spectare possit hujusmodi dispensatio. Et hæc sufficiant de hoc articulo.

ARTICULUS CXV.

Ex cap. 47. in quo videtur ponere quamdam incircumscriptionem Patris, Filii, & Spiritus S. & B. Virginis: dicit enim: ubicumque ingreditur Spiritus Dei, ingreditur Pater, Filius, & Spiritus S. & mater cum Filio: ego quippe habeo Filium Dei in me cum deitate, & humanitate sua; ideo Deus Pater habet me in Deitate sua; & est vinculum dilectionis & nostri spiritus illo qui est in Patre, & ipse est in me, & nunquam possumus separari.

Pro declaratione præsentis articuli, qui videtur in cortice mirabilis, & ab usitatis loquutionibus Theologiæ peregrinus, talis renebitur ordo. Primo quidem integraliter ponetur articulus, ut jacet in originali, quod non fecit translator; immo tetigit obscura, & di-

☞ milit illa quæ faciebant ad intellectum eorum. Secundo oſtenderetur veritas articuli. Forma autem articuli hæc eſt. *Ego vero, regina cœli, ivi ad regem ſeparatus omni ab amore mundi & per greſſum a quo ivi ad regem intelligo introitum Spiritus S. in cor ejus, quia ubicunque ingreditur ſpiritus Dei, ibi intrat Pater cum Spiritu S. & Filius cum Patre & Spiritu, & Mater cum Filio: quia omnis homo, qui habet Deum in corde ſuo habet & me, cum ſicut impoſſibile eſt quod tres perſonæ in Trinitate ſeparari poſſint; ſic impoſſibile eſt ſtante lege currente quod ego, quæ ſum mater Dei ſeparari poſſim a Deo. Ego quippe habui filium Dei in me cum deitate, & humanitate: ideo Deus Pater habet me in deitate ſua, & vinculum dilectionis Spiritus S. qui eſt in Patre, & Filio, & ipſe eſt in me, & unquam poſſumus ſeparari. Iſto ergo modo quando ivi ad regem, Deus dedit cordi ejus contritionem, & oculis ejus lacrymas ſpirituales, quas nullus poteſt obtinere niſi ex divina gratia ejus*; hæc ibi. Circa ſecundum ſcilicet pro declaratione articuli ſecundum ordinem partium ejus notanda ſunt aliqua. Primum quod inter aliquas prærogativas, quas B. Virgo ſortita eſt, eſt iſta, quod ſicut fuit mediatrix noſtræ ſalvationis pariendo nobis ſalvatorem mundi Dei Filium Dominum noſtrum, ita eſt mediatrix reconciliationis & juſtificationis peccatorum pro eis apud omnipotentem Deum, intercedendo meritis ſuis, ad pœnitentiam revocando & advocationibus ſuis potentiſſimis Patri reconciliando æterno. Et ut omnia brevi comprehendam ſermone, ita mediatricis nomen & dignitatem obtinet B. Virgo Maria, ut teſte Bernardo, *nihil Deus nos habere voluit quod non per manum Mariæ tranſiret*: qua ratione eccleſia cantat de ea: *ſpes noſtra, ſalve*. Ex quibus manifeſte patet prima pars articuli vera, quod ubi intrat Deus per influentiam gratiæ juſtificantis in cor peccatorum, ibi intrat Virgo Maria per affluentiam ſuffragantis pietatis: ubi ſpiritus Dei influendo, ipſa intercedendo; Deus donando, ipſa impetrando. Et iterum quicunque habens Deum in corde per inhabitantem gratiam, habet & Mariam per ſuffragantem clementiam. Item qui habet Deum per amorem, ita & Mariam per dilectionem. Non enim poteſt diligi Filius ſine Matre. Et ideo dicit Bernardus: *quæramus gratiam & ſpiritualem apud Mariam: ipſa enim invenit gratiam, & quicunque amiſerit ab ipſa quærat, quoniam ipſa invenit eam*. Secundo notandum, quod ſicut duplex dicitur unitas; una naturæ de qua Jo. 10. *Ego & Pater unum ſumus*; & alia amoris, de qua Apoſtolus Cor. 6. *qui adhæret Deo*, ſcilicet per amorem, *unus ſpiritus eſt cum Deo*; ita duplex poteſt diſtingui circumſeſſio, quæ ratione unitatis inter aliqua conſurgit; una eſt quæ ſurgit ex unitate naturæ, & unius eſſentiæ, de qua dicitur Jo. 14. *ego in Patre, & Pater in me eſt*, quia una natura divinitatis eſt in Patre, Filio, & Spiritu S. & talis non poteſt eſſe inter Deum & quantamcumque creaturam. Secunda dicitur quæ conſurgit ex unitate affectus & dilectionis, de qua dicit Jo. 4. *qui manet in charitate, in Deo manet*; & *Deus in eo*. & talis eſt communicabilis, & communicatur creaturis rationabilibus diligentibus Deum; unde de diſcipulis Chriſtus ad Patrem dicebat Jo. 17. *ſicut tu Pater in me, & ego in te*, ſcilicet per amorem, quia incircumſeſſio inter perſonas divinas non tantum attenditur ratione ſed amoris. Sequitur: *& ipſi diſcipuli ſint unum in nobis*; per amorem ſcilicet: charitas enim facit eſſe unum cum Deo. Ex quibus patet veritas ſequentis partis articuli, ubi dicitur quod videtur ponere quandam incircumſeſſionem Patris, & Filii & Spiritus S. & B. Virginis, capiendo inter perſonas divinas & B. Virginem circumſeſſionem amoris, quæ tanto major & inſeparabilior eſt lege ſtante currentis diſpoſitionis divinæ ſapientiæ, quanto ipſa Deo charitate magis conjuncta eſt, & in ipſo Deo fonte interminabilis vitæ excellentius ac ſublimius æternitatem deguſtans ſuperæ beatitudinis, in ipſa divinitate ab iſto abſorta felicius requieſcit. Et de iſto articulo iſta ſufficiant, quia clariſſimus eſt articulus viro litterato. & ipſum plene legenti ſingula ſingulis adaptando; & ad argumenta calumniatorum patet ſolutio ex declaratione articuli, qualiter ſpecialiter per excellentiæ cujuſdam & univerſalitatis ſingularitatem convenit modus intrandi non per illapſum: quia hoc ſoli divinitati convenit: ſed modo aſſignato dicente Angelico in oratione: *Deus eſt Pater rerum creatarum: Maria vero Mater rerum recreatarum; Deus eſt Pater conſtitutionis omnium; Maria Mater reſtitutionis omnium*; & nec ponitur ex iſto quod ipſa ſit ubique, aut quod illabatur membris humanis, ſicut arguit calumniator, cum non capiatur univoce eſſe . . . . Præterea nec capitur pro incorporatione & unione per gratiam præciſe, ſed modis aſſignatis, & declaratis propriis Virgini B. Et tantum de præſenti articulo.

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

ARTICULUS CXVI.

Ex cap. penult. videtur ſentire tran ſubſtantiationem in ſacramento Euchar. terminari ad Virginem Mariam ſicut ad corpus Chriſti: dicit enim ſe vidiſſe manu Sacerdotis hoſtiam, in qua fuit agnus & in agno facies hominis, & Virgo coronata ſedebat in agno.

Pro iſtius articuli declaratione ſufficit dicere non eſſe verum quod B. Birgitta ſentiret tranſubſtantiationem in ſacramento terminari ad Virginem Mariam ſicut ad corpus Chriſti; cujus probatio manifeſta colligitur ex articulo ipſo quem incompletum infideliter calumniator extraxit. Articulus autem dicit ſic: *prolatis verbis Dei a ſacerdote ſuper panem; videbatur mihi quod idem panis erat in ſede majeſtatis in veſtibus figuris; nihilominus manens in manu ſacerdotis habebat agnum vivum*; ecce non dicit habet B. Virgo. Sequitur: *& in agno apparebat facies unu hominis & ardens flamma videbatur intra & extra agnum & faciem; eumque diligenter intuitum fore rem in aſpiciendo faciem, videbam agnum in ea; aſpiciens vero agnum, videbam faciem ipſam in eo, & virgo coronata confedebat in agno*. Ecce quod male tranſtulit tranſlator articuli dicens *ſedebat in agno*: Sequitur: *& omnes*

ANNO CHRISTI 1439.

Ut omne angeli fortaſſe eis, qui tanto multitudinis creati ſunt ſolum in ſole. Non valet iſta conſequentia; apparuerunt in ſacramento Euchariſtiæ Virgo Maria & angeli ejus; ergo ſequitur deberi intelligi quod tranſubſtantiatio terminetur ad omnes, ſciunt enim theologi quod quicquam in ſacramento Euchariſtiæ ſit corpus Chriſti & divinitas, tamen tranſubſtantiatio non dicitur terminari ad animam, nec ad divinitatem, ſed ad corpus Chriſti, quod eſt in vi ſacramenti. Multo ergo minus ſequitur aut cogitandum erit ſequi de his, quæ eſſe natura & perſonalitate diſtincta ſunt ab ipſo corpore Chriſti. Et quia vanum videtur in rebus tam claris multos addere ſermones, ideo finis ſit articuli.

ARTICULUS CXVII.

Ex ſermonibus angelicis in prima lectione ſecunda feria, dicit, angelos in eodem puncto quo fuerunt creati plus lætatos fuiſſe in Dei viſione, quia Mariam Deus creare voluerat, quam quod eos creaverat.

Hic articulus adſcribitur B. Birgittæ, aut libris ſuis mendaciter, quoniam in toto illo capi. non habetur angelos in eodem puncto, quo fuerunt creati, plus lætatos &c. Immo ex ſententia text. capitur contrarium, cum hoc dicatur fuiſſe quando conſequuti ſunt gloriam, quod non dicit fuiſſe in eodem puncto creationis eorum. Pro declaratione ergo articuli ponetur primo articulus in forma; ſecundo dabitur intellectus verus ejuſdem. Dicitur enim ibi quod angeli boni in gloria præparata remanentes inter alia intuebantur in illo benedicto ſpeculo, ſcilicet Deo creatore ſuo, ſedem quandam reverendam, ipſi Deo ita propinquam, quod impoſſibile videbatur aliquam aliam ſedem fieri propinquiorem. Et hoc tamen increatum adhuc eſſe invenerunt, cui ab æterno ſedes illa extitit præparata, & intuitu etiam claritatis Dei omnes eos ſine dubio in uno puncto divina inflammabat; ita quod quilibet alius ſic ſeipſum diligebat, veruntamen Deum maxime & ſuper omnia, ac illud increatum plus ſeipſis amabant, quod in ſede Deo propinquiori erat locandum, videbant. Namque Deum illud increatum ſummo diligere, ac de illo permaxime gratulari. Sequitur: *omnium conſolatio, Virgo Maria, hoc ipſum tu es, ad quod Angeli a principio ſuæ creationis tanta arſerunt charitate, quod licet ex ſuo virtutis & claritate, quam ipſi in Dei vigore, & appropinquatione habebant ineffabiliter lætabantur plurimum: Tamen ex eo gaviſi ſunt quod tu ipſi Deo propinquior eſſe debeas*, & modum correlative ex aliquibus dictis elicit, dicens: *Et ideo ipſi Angeli de hoc magis exultabant, quod te*, ſcilicet B. Virginem; *creare volebat, quam ea te quod ipſos creaverat.* Hinc ibi. Nec valet, quod quis dicat quod ibi dicitur quod a principio creationis ad B. Virginem arſerunt charitate &c. quia cum Angeli non ſint creati beati, exponendum eſt, juxta SS. DD. expoſitiones a principio creationis, ideſt ſtatim poſt principium creationis; quia etenim quod modicum diſtat, nihil diſtare videtur: quoniam tam ſcripturæ S. quam DD. ſanctis utuntur uno pro alio, ut in ſequenti articulo plenius dicetur. Pro declaratione articuli notandum cum S. Thoma in 3. ſententiarum diſt. 31. qui quærens utrum in Beatis maneat ordo charitatis, dixit quod circa hoc duplex eſt opinio. Quidam enim dicunt quod Deus erit omnia in omnibus, & mens tota in Deo quieſcens, tantum rationem dilectionis habebit Deum; & ideo Deum ſuper omnia diliget, & alios tanto plus, quanto Deo propinquiores, & alios etiam plus ſe, ſi ſint meliores. Et iſtam opinionem, ſecundum quam articulus, de quo ſermo, videtur prima facie intelligendus, non reprobat tanquam erroneam, licet dicat opinionem probabiliorem magis eſſe dicendam, quod in patria quilibet plus diliget ſe quam proximum. Veruntamen pro harum opinionum concordia & verificatione præſentis articuli eſt notandum, quod cum diligere aliquid ſit velle ei bonum; gradus dilectionis poteſt accipi vel ſecundum gradum boni voliti, vel ſecundum intentionem volendi. Si primo modo, ſic Angeli beati dicuntur diligere beatam Virginem plus ſeipſis, volentes eidem juxta prædiſſinitionem divinæ voluntatis cui per omnia ſe conformant, honoris & excellentiæ plus & magis quam aliqua quæcunque creatura poſt Chriſti humanitatem habeat; & do hoc modo diligendi videtur dicere Auguſt. de ver. relig. *perfecta charitas eſt ut plus potiora bona, & minora diligamus.* Alio modo poteſt conſiderari gradus charitatis ſecundum intentionem volendi; & hoc modo non videtur intelligendus articulus, hoc enim modo unuſquiſque plus diligit ſeipſum etiam ex charitate quam proximum. Cum enim gloria perficiat naturam, & ordo talis a natura hominis progrediatur ut homo ſe plus altero diligat in ſtatu gloriæ. Iſte ordo immutatus manebit. Præterea tertio poteſt declarari articulus eſſe verus. Pro quo ſciendum quod de B. Virgine poſſumus loqui dupliciter. Uno modo ut eſt quædam particularis perſona, ſanctitate tamen præclara & meritis locupletiſſima: Alio modo in quantum communitate quadam redundantis miniſterii effecta eſt univerſalis quædam cauſa reparationis totius mundi; quo modo loquens de ea B. Bernardus, ait ad ipſam: *ſicut ad medium, ſicas ad arcanum Dei, ſicut ad cauſam rerum omnium, ſic ad negotium ſingulorum reſpiciunt ad te, & qui habitant in cælo, & qui in inferno, & qui vos præceſſerunt, & vos qui ſumus, & qui vos ſequuntur, & nati natorum, & qui ab illis naſcentur, qui in cæla ſunt, ut reſtaurentur, qui in inferno, ut eripiantur, qui præceſſerunt propheta ut fideles inveniantur, & qui ſequuntur, ut glorificentur.* Tunc dicendum videtur quod loquendo de beatiſſima Virgine hoc ſecundo modo, non debet videri inconveniens, aut irrationabile, ut ab Angelis, & hominibus plus ſe ipſis diligatur. Quod ſic probatur. Unumquæque res plus amat bonum aliquod totius, quam particulare bonum proprium. quod apparet in naturalibus, ubi quælibet pars habet inclinationem principalem ad actionem, & utilitatem totius, & hoc quando eſt magis ſibi amabile bonum totius quam bonum partiale ſui ipſius. hoc etiam apparet in politicis virtutibus, ſe-

ANNO CHRISTI 1433.

cundum quæ cives pro bono communi & di- A
ſpendio propriarum rerum & perſonarum in-
terdum ſuſtinent, quod non minus ſed magis
verificatum reperitur in amicitia charitatis,
quæ fundatur ſuper communicatione bonorum,
gratiæ, & gloriæ. Unde Auguſt. exponens il-
lud: *charitas non quærit ea, quæ ſunt ſua*,
ſic intelligendum dicit: *ideſt communia pro-
pria antepoſuit*. Et ideo videtur quod Angeli
beati conſiderantes B. Virginem matrem Dei
creatoris, & Regis eorum eſſe veluti quod-
dam univerſale bonum miniſterialiter, ſuo mo-
do, ut dictum eſt, ex charitate diligant eam
pluſquam ſeipſos: & de ejus creatione plus
lætatos fuiſſe quam de ſua, Ex dictis ergo
clare patet quod impugnatio calumniatoris nul-
la redditur: quoniam autem falſum præſuppo-
nit, aut non intelligit articulum, aut male
argumentat. Et hæc de iſto articulo ſuffi-
ciant.

ARTICULUS CXVIII.

*Ex eod. cap. dicit, eodem puncto ſuæ creatio-
nis ſuo creatori invidiſſe; & protinus de
felicitate æterna in æternam miſeriam ceci-
diſſe, & quod noverit Mariam majori cha-
ritati reſervari.*

Antequam accedam ad declarationem arti-
culi, primo ponetur forma articuli, ut jacet
in textu, ut clarius videatur veritas. Unde
textus habet ſic: *in eodem denique puncto,
quo fuerunt creati, quidam ipſorum liberi ar-
bitrii gratiſſimo dono poſſunt abuſentes, cæpe-
runt malitioſe creatori ſuo invidere*; & ſequi-
tur: *unde protinus de felicitate æterna in mi-
ſeriam interminabilem cum ſua malitia merito
corruerunt*. Pro declaratione articuli duo ſunt
facienda. Primo ponendæ ſunt aliquæ propoſi-
tiones ſub brevitate. Secundo tandem dabitur
intellectus articuli. Prima propoſitio eſt, jux-
ta omnium SS. DD. ſententiam, & Theolo-
gorum, quod Angeli omnes creati ſunt bo-
ni; dicitur enim Gen. I. *vidit cuncta Deus
facta quæ fecerat, & erant valde bona*. Dicit
etiam Auguſtinus quod Angeli mox ut facti
ſunt, lux facta eſt. Secundo, quod Angeli in
eodem puncto ſive inſtanti, quo creati ſunt,
non peccaverunt. In primo enim inſtanti bo-
num actum habuerunt, quod patet ex illo I-
ſaiæ 14. *quomodo cecidiſti lucifer, qui mane
oriebaris?* Ecce quod mane ſuæ creationis in-
telligitur lucem habuiſſe, & ita non peccaſ-
ſe. Et Auguſt. eandem ſententiam colligit XI.
de civ. Dei Ex. 28. quod de Diabolo expo-
nitur: *ambulaſti perfectus in viis tuis a die-
bus conditionis tuæ, donec inventa eſt in te
iniquitas*. Ex quibus manifeſte habetur, quod
in primo inſtanti non peccavit; unde Auguſt.
ponit hanc literam ſic: *ambulaſti in viis tuis
ſine vitio*. Tertia propoſitio eſt, quod ſtatim
poſt inſtans ſuæ creationis Diabolus peccave-
rit. Unde S. Thom. in 1. p. q. 63. a. 6. di-
cit, quod duplex eſt opinio in iſta materia;
ſed probabilior & SS. dictis magis conſona
opinio reputatur quod ſtatim poſt inſtans ſuæ
creationis Diabolus peccaverit. Iſta eadem eſt
ſententia Magiſtri ſententiarum in 2. diſt.
diſt. 3. ut infra patebit. Circa ſecundum, in
quo dandus eſt intellectus articuli & veritas

ANNO CHRISTI 1433.

offendendo ejus, quæ videtur intuiſſe eos, qui A
hunc articulum ſuſpectum habent. Notandum
eſt primo quod punctus capitur multipliciter.
Uno modo dicitur quid ſimplex & indiviſi-
bile, ſicut capiunt Geometri, & tunc defini-
tur ſic ab Euclide in principio ſuæ geome-
triæ: *punctus eſt cujus pars non eſt*; & hoc
modo punctus in tempore dicitur inſtans tem-
poris. Alio modo capitur punctus pro parva
qualitate ſive morula diviſibili. Tamen ſic a-
pud computiſtas punctus dicitur quarta horæ;
& apud Aſtrologos mille octingenta puncta
faciunt horam unam. Quo notato dicendum
eſt, quod B. Birgitta cum dicit quid in eo-
dem puncto, quo creati ſunt &c. non capit
ibi punctum indiviſibiliter pro inſtanti, ſed B
pro morula temporis diſcreti menſurantis a-
ctus & operationes Angelorum, in quo plu-
ra inſtantia poſſunt aſſignari; & ita fiat quod
non in eodem inſtanti, quo creati ſunt, item
peccaverunt, ſed bene in eodem puncto, &
ideo bene ad denotandum hoc uſa eſt nomi-
ne inſtantis. Simili modo ſacra ſcriptura uſa
videtur nomine puncti, ubi dicitur Job. 21.
*ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad
infernum deſcendunt*; dicit S. Thom. *ideſt
quaſi in puncto*; alius doctor *ideſt ſubito*. Et
ita patet quod in tempore parvo concluſum
eſt, dicitur in puncto factum; & ita eſt hic
intelligendum. Præterea etiam, poſito quod
accepiſſet punctum pro inſtanti, credenda eſt C
fuiſſe loquuta ad modum, quo Chriſtus dicit
Jo. 8. de Diabolo loquens, *quod ab initio in
veritate ſtetit*. Item conformiter ad ſenſum
Apoſtoli dicentis: *ab initio Diabolus peccat*.
1. Jo: 3. ubi gloſſa interlinearis ait: *ab ini-
tio creationis ſuæ incipiens peccare, continuo
peccat uſque ad præſentem diem*: quæ verba
ita Magiſter ſententiarum ex dictis Auguſt.
& aliorum DD. in 2. diſt. 3. dicit eſſe intel-
ligenda, homicida erat ab initio, vel mendax;
ideſt ſtatim poſt initium ab initio temporis
peccat, ideſt ſtatim ab initio temporis apo-
ſtatavit. Conformiter Alexander de Ales in
2. exponens illam gloſſæ allegatam *ab initio
creationis ſuæ*, dicit eſſe intelligendam exclu- D
ſive, ideſt poſt initium, non inclusive: ita
in propoſito videtur dicendum, quia quod pa-
rum diſtat, videtur nihil diſtare, ideo B.
Birgitta dixit *in eodem puncto, quo creati
ſunt &c.* ideſt immediate poſt, ſicut ſupra
dictum eſt; ab initio peccavit, ideſt ſtatim
poſt initium. Et tantum ſic de iſta parte
Quod autem dicit conſequenter in eodem ar-
ticulo, de felicitate æterna eos cecidiſſe in
æternam miſeriam, exponendum & declaran-
dum eſt juxta dicta Magiſtri ſententiarum lo-
co prælegato. Uno modo ſic protinus de fe-
licitate æterna, quam, ſupple, fuerunt habi-
turi ſi perfitiſſent, in miſeriam interminabi-
lem corruerunt. Vel ſic intelligendo per feli-
citatem æternam, non illam, quam in futu- E
ro ſperamus, quæ ſupergreditur omnem ſen-
ſum, & omnem intellectum creatum; ſed na-
turalem eorum beatitudinem, ſive felicitatem
ſtatus, in quo creati ſunt multis virtutibus &
donis ſplendidi. Unde Ezech. 28. dicitur: *in
deliciis paradiſi fuiſtis*, a quo per peccatum
ceciderunt. Auguſt. 11. de civ. Dei dicit,
cap. 11. quod tam homines quam Angeli an-
te lapſum quamdam felicitatem, & beatitudi-

nem

nem habuerunt, quæ æterna fuiſſet, ſi nullo teneus peccaſſent, de qua in lib. de eccl. & dogmat. dicitur quod Angeli in illa, qua creati ſunt, beatitudine perſtiterunt, quod S. Thom. in 1. par. q. 62. a. 1. dicit intelligendum de beatitudine prout accipitur pro perfectione naturali, quam habuit in ſtatu innocentiæ: & ita patet quod articulus eſt catholicus conformiter ad dicta SS. DD. intellectus. Quod vero ſequitur in eodem cap. videlicet quod Angeli boni cognoverint in ſpeculo divinitatis majorem charitatem, majoremque ſuavitatem; quam ipſi habebant, B. Virgini præſervari; ita pie credendum eſt, quod in hac parte oppoſitum ſentiens ſuſpectus merito habendus eſſet. E ideo ſupersedeo ab ulterioris probationis proceſſu, & hoc de iſto articulo.

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

ARTICULUS CXIX.

Ex lectionibus 2. & 3. feriæ dicit credibile fore Abraham de hac futura filia Maria magis, quam de Iſaac filio ſuo exultaſſe.

Pro declaratione præſentis articuli notandum eſt, ut dicit in eodem articulo Birgitta, credibile eſt Abrahæ divinitus eſſe oſtenſum quod una filiarum ſuæ ſtirpis, immaculata Virgo, Dei Filium parturiet, quod ex illo loco Jo: 8. videtur eſſe manifeſtum, ubi Chriſtus ait. *Abraham vidit diem meum; vidit & gavisus eſt.* Super quo Aug. ait: C *non timuit, ſed exultavit, ſperando ut videret; credens utique exultavit ſperando ut videret intelligendo diem meum. Incertum autem poteſt eſſe utrum diuoris temporalem diem Dominî, quo erat venturus in carne, an diem Domini, qui neſcit ortum, neſcit occaſum. Sed ego non dubito patrem Abraham totum ſciviſſe; ait enim ſervo ſuo, quem mittebat: pone manum tuam ſub femore meo, & jura mihi per Deum cæli*; hæc ille. Cum ergo Abraham, ut colligitur ex prædictorum ſententia, illuminatus Spiritu S. ſciret B. Virginem de ſtirpe ſua deſcenſuram & parituram ſemen, in quo benedicendæ eſſent omnes gentes; quis catholicus dubitat, ut ſuſpectum habet eum plus exultaſſe de hac futura filia ſua B. Virgine Maria matre Salvatoris, quam de filio ſuo Iſaac? Et ideo hoc articulo iſta ſufficiant.

ARTICULUS CXX.

Ex prima lect. hujus feriæ IV. dicit, bene convenisse, & dignum eſſe illum diem in magna reverentia haberi, quæ materia illa in utero Annæ concepta & collecta fuit, ex qua benedictum corpus Matris Dei formari debebat.

Pro declaratione hujus articuli notandum, quod Doctor inſignis Magiſter Nicolaus Tre- E nech in quodlibeto 2. monet. Utrum ſine errore, & ſuperſtitione poteſt fieri quod celebretur feſtum conceptionis, relationem habendo ad conceptionem matris; & dicitur quod videtur, ſine præjudicio melioris ſententiæ, quod ſic, quia in conceptione conſidero duo, videlicet actionem parentum, ideſt ipſum concubitum, & ipſum conceptum ex tali concubitu determinatum, ut in corpus proles formetur. Ipſe autem concubitus poteſt dupliciter conſiderari; vel in quantum eſt actio perſonæ; & ſic creditur realiter quod fuerit a parte utriuſque parentis meritorius: quia ſimpliciter ad bonum prolis ordinatus, præcipue cum tali actui operam darent divino oraculo per Angelum admoniti: ſicut invenitur in quodam libello de nativitate B Virginis: erat nihilominus actus ille miraculoſus, eo quod parentes ſteriles erant, ut in libello dicto: vel poteſt conſiderari in quantum eſt actus naturæ corruptæ, & ſic eſt culpabilis, non quod ei culpa actui inſit, ſed quia eſt cauſa quodammodo peccati originalis in prole; non quidem cauſa in actu, quia cauſa in actu, ponit effectum in actu. Sed tunc non poteſt eſſe effectus in actu, quia non poteſt aliquid prius eſſe ſubjectum culpæ, quam gratiæ; ſed non poteſt eſſe ſubjectum gratiæ ante animationem; & ideo nec culpæ; & ideo fuit cauſa in potentia. Cum ergo pro tempore conceptionis, quantum apparet, a parte parentum ſit actuale meritum in actione, divinum miraculum in effectu; quam merito ſunt honore & celebratione digna? nec fuerint effectus originalis peccati in actu, non ſecundum illud, quod eſt in potentia, cum frequenter potentia impediatur a ſuo actu; non mihi apparet a parte iſta, ſcilicet a parte concubitus parentum, aliquid per quod debeat celebritas pro die primo conceptus naturalis impediri. Hæc ille, cujus doctoris ſententiam impediret ſufficiat pro nunc pro probatione præſentis articuli. Et ad id quod dicit adverſarius, dicendum videtur ſecundum ſententiam hujus, quod ipſe arguit de illa die per comparationem ad conceptionem materiæ, in quantum erat actio naturæ corruptæ, ex qua parte verum dicit: Sed articulus declaratus eſt habita relatione ad alia, quæ tacta ſunt, quæ meritum honoris importare videntur. Et tantum de iſto articulo.

Deeſt hic aliquid.

ARTICULUS CXXI.

D *Ex ſecunda lectione ejuſdem feriæ dicit Filium Dei non magis a Patre ſeparatum quando Virgo corporaliter eum peperit, quam quando Pater ſine corpore inſemporaliter genuit.*

Iſte articulus eſt ita catholicus, & indubius, ut merito tanquam ſuſpectus de fide incarnationis Filii Dei habendus eſt, qui nunc articulum ſuſpectum habet. Filius quidem Dei in eadem manet unitate naturæ, & perfecta plenitudine majeſtatis incarnatus, & de Virgine natus, qua fuit a Patre æternaliter genitus, qui unus Deus, unus Dominus cum Patre & Spiritu S. individuus exiſtit. Ita enim, ut dicit Iſidorus in ſerm. de nat. Domini; aſſumpſit humanitatem, quod non amiſit divinitatem; manens quod erat, ſuſcipiens, quod non erat, ut liberaret quod fecerat. Et ideo canit univerſalis eccleſia in die Circumciſionis dominicæ: *mirabile myſterium declaratur hodie, innovantur naturæ; Deus homo factus eſt, id quod fuit permanſit, & quod non erat aſſumpſit, non commixtionem, nec diviſionem paſſus.* Argumentum autem adverſarii procedit

Ita legendum Trenech, ſeu melius Trevet; pro quo inveniebatur ſupra aut Prenech. Nota hanc dictis Quodlibeta Theologica Nicolai Trivetti Angli Ord. Prad.

dit ex ſuppoſitione falſa, aut textu corrupto. A Et ideo illum relinquentes, finem demus præſenti articulo.

ANNO CHRISTI 1433

ARTICULUS CXXII.

Ex lectione I. feria VI. dicit Virginem expiraſſe in affatu Angeli, non propter motum, aut periculum ſui corporis; ſed quia inimici fraudulentiam ad animæ ſuæ nocumentum adeſſe formidavit.

Pro cujus articuli declaratione notandum eſt, quod Gregorius ſuper illo verbo Luc. 2. *quæ cum audiſſet, turbata eſt in ſermone ejus*, dicit ut S. Thomas recitat in gloſſa continua: *cum autem aſſueta fuerit his viſionibus, non viſioni ſed ſolatiis turbationem attribuit: dicens turbata eſt in ſermone ejus.* Attende autem Virginis & puellæ, & prudentem animam ſimul & vocem; audita lætitia dictum examinat, & nec manifeſte obſtitit per incredulitatem, nec ſtatim patet ex levitate, Evæ levitatem evitans & duritiam Zachariæ. Idem ſuper illud; *& ait Angelus ei: ne timeas Maria*, ita proſequitur, *quaſi dicat: non acceſſi decepturus, immo deceptionis abſolutionem depromere; non veni prædaturus inviolabilem tuam virginitatem, ſed conditoris puritatem & cuſtodis connubernia reſerare: non ſum ſerpentis miniſter, ſed parimentis ſerpentem legatus; ſponſalium tractator, non inſidiarum molitor. Sic ergo nequaquam contrahentibus ipſam conſiderationibus vexari permiſit, ne dijudicaretur infidus miniſter negotii.* Hæc ille; ex quibus manifeſte patet, quod in primis motibus aut prima conſideratione poterat in eam, ſicut iſte doctor innuit talis cauſa inter alias accedere pavoris, aut turbationis ejus; unde gloſſa interlinearis ita habet, Luc. 2. ſuper illud: *turbata eſt: more humana fragilitatis de angelica viſione & inſolita ſalutatione.* Et hæc pro præſenti articulo.

ARTICULUS CXXIII.

Ex ſecunda lectione Sabbati dicit Dæmones potius velle pati omnes pœnas inferni, quam contradicere aliquibus præceptis Virginis; & quando aliquis homo auxilium Virginis ex charitate implorat, illico pavidi diffidunt, mallentes pœnas & miſerias ſibi multiplicari, quam Virginem talem ſuper ſe dominari.

Pro declaratione præſentis articuli duo ſunt facienda; primo ponenda eſt vera forma articuli, quia translator mendaciter & infideliter tranſtulit articulum quoad primam partem ejus; quia quod dictum eſt de Angelis bonis, ipſe dicit aſſertum eſſe de Dæmonibus. Secundo oſtendetur veritas articuli quoad omnes ejus partes. Quoad primam; articulus jacet ſic loquendo de B. Virgine: „ Angelor. Do„ minam ipſam æternaliter conſtituit: Qui „ quidem angeli ita poſtmodum obedientes „ Virgini effecti ſunt, quod omnes inferni „ pœnas libentius ſubiſtinerent, quam aliqui„ bus ſuis præceptis in aliquo contradicerent; „ ſuper omnes etiam malignos ſpiritus ipſam „ Deus potentem fecit, quod quotieſcunque ipſi aliquem hominem Virginis auxilium ex charitate implorantem expugnaverint, ad ipſam Virginis vultum illico pavidi procul diffugiunt, volentes potius pœnas ſuas & miſerias ſibi multiplicari, quam ejuſdem Virginis potentiam ſuper ſe taliter, domi„ nari." Circa ſecundam; prima pars articuli, quæ dicit angelos libentius velle ſubſtinere omnes inferni pœnas quam præceptis Virginis contradicere patet, & nulli catholico debet eſſe dubia, cum talis contradictio præceptis B. Virginis non poſſit eſſe ſine offenſa Dei, cujus ipſa mater eſt, & quilibet charitatem habens debet præeligere omnem pœnam ſenſibilem, quam offendere Deum: cujus ratio a S. Thoma quodlibet. 4. a. 9. talis aſſignatur: ex charitate plus debet homo Deum diligere, quam ſeipſum; peccare autem eſt facere contra Deum; puniri autem eſt aliquid pati contra ſeipſum. Charitas ergo hoc requirit, ut quamlibet pœnam habens charitatem præeligat culpæ. Et ideo Anſelmus lib. de diſſimilitudinibus ait, quod aliquis debet magis eligere eſſe in inferno ſine culpa, quam in paradiſo cum culpa. Secunda vero pars, quæ dicit quod Dæmones quotieſcunque aliquem hominem Virginis auxilium ex charitate implorantem &c. patet ex illo Can. 7. ubi Virgo B. dicitur, *terribilis ut caſtrorum acies ordinata*; ſcilicet Dæmonibus ipſis, protegens & defenſans peccatores. Unde Bernardus: *nullus ſic inſtantium timet boſtium, quam Dæmones Mariæ vocabulum; non ſic timet boſtes viſibiles quamlibet multitudinem caſtrorum copioſam; ſicut timent aeria poteſtates Mariæ vocabulum, patrocinium, & exemplum; fluunt & pereunt ſicut cera a facie ignis, ubicumque invenerint hujus nominis crebram recordationem, devotam invocationem, ſolicitam imitationem.* Unde ſicut DD. expoſitio habet in præfato loco; *ſicut fluit cera a facie ignis, & ſicut fumus ad ventum ſpargitur*, ſic ad adventum B. Virginis totus malignorum ſpiritum exercitus diſſipatur; quæ cum ſit hominum advocata, cum devote invocetur, creditur ſemper adeſſe. Præterea qui hanc partem articuli ſuſpectam habent, non videntur ad plenum ſentire magnitudinem miſericordiæ, & potentiæ celſitudinem Beatiſſimæ Virginis matris Dei. Et ideo conſideret talis quid pro veritate articuli dicat Bernardus in ſermone: *ille ſolus, o Virgo hoſta, tuas laudes fileat, qui te fideliter invocatam ſentit unquam in ſuis neceſſitatibus ſibi defuiſſe. Et quid mirum ſi invocata adeſt, quæ etiam non vocata præſto eſt?* Præterea idem dicit: *ſicut a te deſpectus & averſus, neceſſe eſt quod pereat; ſic ad te reverſus, & a te reſpectus impoſſibile eſt quod pereat. Filioli, hæc peccatorum ſcala, hæc mea maxima fiducia, hæc tota ratio ſpei meæ*: hæc ille. Præterea qui ſuſpectum habet quod Dæmones vellent ſibi plus miſerias multiplicari, quam ſubjici inferiori naturæ, & præſertim muliebri ſexui; præſertim etiam Virgini Mariæ, ad quam propter hoc, quod hominum eſt advocata, & ipſa eſt, cui conceſſum eſt conterere caput ejus, odium habent prægrande. Quis ducit in dubium Dæmones ex ſuperbia ſua & perverſiſſima voluntate deſiderare ſibi pœnas alias multiplicari; quam

ANNO CHRISTI 1433

quam aſpectum dominantis Virginis benedictæ A
ANNO CHRISTI 1433. inferre? qui ſicut benigne amabilis, & delectabilissimus eſt, ita Dæmonibus terribilis, & graviſſimus eſſe creditur. Sicut de aſpectu Chriſti dicitur a DD. de quo dicit Joannes Chryſoſtomus, intolerabilis eſt ihenna; verum mille ihennas ponat quis, nihil tale dicit, quale eſt excidere a gloria, & odio haberi a Chriſto. Pro fine articuli audiatur verbum Richardi ſuper pſalm. 2. *de noſtro magis dolet Diabolus, quam de bono, & profectu noſtro; pene plus odimus bona noſtra, quam tormenta ſua; immo malunt quotidie tormenta ſua augeri, quam bona noſtra & merita non minuere*; hæc ille. Ex quibus manifeſta apparent mendacia calumniatorum. Falſum enim B eſt quod iſte articulus contradictoria continet; immo veritates, quæ ſimul ſtant in animo cujuslibet veri catholici, ut patet ex dictis. Et tantum de præſenti articulo, & per conſequens de omnibus articulis mihi in codicello præſentatis. Quibus omnibus conſideratis, & conformatis ad dicta S. Scripturæ & SS. DD. & etiam ſcholæ bonorum theologorum intellectis, non apparet mihi, quod liber iſte, aut doctrina ejus ſit ſuſpecta habenda, nec in qualitate, nec in figura, nec in pondere ut verbis utar adverſarii. Non in qualitate ſive ſpecie, cum in ea ſit aurum verum doctrinæ ſanæ; non in figura, quia conformis eſt tam ſacræ ſcripturæ quam SS. DD. C ſicut patet ex ſuprapoſitis. Tertio in pondere gravitatis, cum tota referatur ad gloriam Dei & reformationem populi chriſtiani. Pondus enim, ut dicit Auguſtinus, amor eſt; *pondus meum, amor meus*; tanto gravior erim, & majoris ponderis doctrina aliqua dicitur, quanto magis ordinatur ad amorem Dei nutriendum, fovendumque in cordibus fidelium. Sed calumniator dicit, quod potiſſime in figura iſta doctrina videtur ſuſpecta, quia modo viſionum & Doctrinæ SS. Patrum aliem videtur, ſicut in una viſionum, ubi dicit quod Deum vidit in ſpecie Dei, & in alio loco ſubmittit viſiones ſuas examini; hæc ille. Quanquam locum invenire in revelationibus prædictis non potuerim, ubi verba iſta D ponantur; & per conſequens de eis ſicut in multis merito dicere convenit, tanquam minus fideliter allegatis, poſſe ſuperſederi. Tamen ad ea, plenitudinis hujus tractatus gratia, duxi etiam reſpondendum: dico enim quod tam apud philoſophos, quam apud Theologos ſpecies rei dicitur ſimilitudo rei; & cum viſio Dei in via ſive revelationes fiant per aliquas ſimilitudines repræſentativas Dei, aut eorum, de quibus fit revelatio, dicente Auguſtino 14. de Trinitate: *cum Deum cognoſcimus, fit aliqua ſimilitudo in nobis*; non eſt alienum a veritate quod dicit B. Birgitta, quod ſcilicet vidit Deum per ſpeciem Dei, ideſt ſimilitudinem aliquam Dei ejus E intellectui divinitus impreſſam: non autem per ſpeciem, quæ dicitur ipſa eſſentia nuda Deitatis: hæc quippe ſpecie viſio perficitur beata, in qua idem eſt objectum beatificans & ſpecies intelligibilis, ad quam ſe perduci exoret eccleſia militans in oratione ſolemnitatis currentis Epiphaniæ ſcilicet ita dicens. *Deus, qui hodierna die Unigenitum tuum gentibus, ſtella duce, revelaſti, concede propitius, ut, qui jam te ex fide cognovimus, uſque ad contemplandam ſpeciem tuæ celſitudinis perducamur*. Et ita patet quod calumniator in hac parte non habet cauſam calumniandi. Ecce, Patres venerabiles, quæ parvitati ingenioli mei, nihil temere afferendo, dicendum occurrit circa ſingulos articulos, ſuper quibus vigilanter intenderem, & juxta mihi traditam a Deo gratiam ſcribere. Roganſtis plane omnes & ſingulos accurato ſatis ſtudio juxta vires meas examinari, & nullum eorum pie, & modeſte intellectum reperiens ſacræ ſcripturæ aut SS. Patrum adverſum ſententijs; ſed conſonum, & conforme ſatis reputo unumquemque & omnes eorum, eos juxta eorum modeſtiam, & piam eorum intelligentiam eſſe admittendos & poſſe legi in eccleſia S. Dei, & eo modo, quo multorum aliorum DD. libri, & SS. hiſtoriæ, & legendæ licentiantur legendi fidelibus. Sed ſi forſan, aut propter ignorantiam meam, aut parvitatem ingenſi, aut accommodati temporis anguſtiam præſenti ſtudio minus complete ſatisfecerim votis veſtris, & tam glorioſæ ſanctæ honori, veniam peto. Pro his autem, quæ tam ſincera devotione, & inflammato animo pro defenſione ſanctitatis B. Birgittæ & veſtri celebris inſtituti veſtris precibus invitatus peregi, ſororum veſtri ordinis, atque fratrum orationibus rogo me recommendatum facere veſtis; ut hujus devotiſſimæ Chriſti ancillæ patrocinio fretus a Domino amoris gratiam conſequi merear in præſenti & gloriam in futuro. Amen.

CONSILIUM D. JOANNIS DE MILLIS

Super decreto frequens, *edito in Concilio Conſtantienſi, & incipit* cum per C. frequens, *in quo continentur hæc infraſcripta.*

Quo tempore debet dictum concilium inchoari. Secundo quo tempore debeat, vel debuit finiri.

Si non fuerit inchoatum a tempore ſtatuto; an poſtea per intervallum plurium menſium poterit inchoari.

An dictum concilium inchoatum ex cauſis in dicto concilio expreſſis, poſſit diſſolvi per papam contra voluntatem concilii, vel locum mutare ut civitatem Bononienſem pro loco concilii deputaret.

An concilium ſit congregatum potuerit papam movere quod dictam diſſolutionem revocet.

Conſilium D. Joannis de Millis.

De Briſia, advocati Conſiſtorialis, repertum poſt mortem ſuam inter libros ſuos ſua manu ſcriptum.

CUm per C. *frequens*, in concilio Conſtantienſi editum, ſtatuatur, quod a modo generalia concilia celebrentur, ita quod primum a fine dicti concilii in quinquennium immediate ſequens, ſecundum vero ſequens a fine illius primi in ſeptennium; deinceps vero in decennium perpetuo celebrentur, ut ſic per quamdam continuationem ſemper, aut con-

Ex MS Cod. Patin. in bibliot. Canonic. Major. Eccl. Lat.

☞ concilium vigeat, aut per termini pendentiam ſpectetur &c.

ANNO CHRISTI 1433

Occurrunt contra intelligentiam dicti cap. dubia infraſcripta.

Primo quo tempore debuerit dictum concilium inchoari.

Secundo, quo tempore debeat, vel debuit finiri.

Tertio, ſi non fuit inchoatum tempore ſtatuto, an poſtea per intervallum plurium menſium potuerit inchoari &c.

Quarto, an dictum concilium debite inchoatum, ex cauſis in dicto concilio expreſſis, poſſit diſſolvi per papam contra voluntatem concilii, vel locum mutare & civitatem Bononiæ pro loco concilii deputare.

Quinto, an dictum concilium ſic congregatum potuerit papam monere quod dictam diſſolutionem revocet, & revocationem publicet, & concilio Baſileenſi per ſe vel alium aſſiſtat.

Circa primum dubium, dico, quod ſecundum concilium debuit inchoari immediate poſt ſeptennium completum, computandum a fine primi concilii. Et hoc patet ex verbis dicti C. *frequens*, quæ celebrationem ſecundi concilii dirigunt, & protrahunt in ſeptennium a fine primi. Nam illud verbum *ſeptennium*, intelligitur ſcilicet finitum, quia obligatio ad aliquod faciendum tempore, non arctatur illud facere niſi in fine illius temporis, ut ff. de condi. & demo. l. *non putabam*, & l. *ſi in annos*, ut notat Bar. in l. *quod hoc anno*, de verb. oblig. & Bal. in l. pri. C. *quando dies*, l. *cedat*, & propriis terminis hoc no. Jo. An. in C. *in fine*, de major. & obed. ubi dicit quod ſi concilium debet celebrari e triennio in triennium, intelligitur quod ſecundum concilium diſtet a fine primi per triennium; ita quod ſecundum concilium non poterit celebrari ante completum triennium, computandum a fine primi concilii; & ita tenet D. Antonius de Butrio in dicto C. *ſingulis*; & hunc intellectum approbarunt papa & concilium celebrationi primi concilii inchoati in civitate Papiæ, & finito in civitate Senenſi, quod inchoatum eſt poſt quinquennium completum a fine concilii Conſtantienſis. Ergo talis intellectus eſt ſervandus, quem papa facto approbavit, X. ar. C. *quod dilecto* de Conſang. & affin. & quod ibi notatur per Jo. And. & D. Ant. de Butrio, ubi ponunt alium caſum ſimilem de ſtatuto Paduano diſponenti, quod de male ablatis fieret concilium ſingulis quatuor menſibus Nam ex mente ſtatuentium debet tale ſtatutum intelligi quod poſt lapſum quatuor menſum, a fine primi concilii computandorum, & non antea, fiat ſecundum concilium. Et hoc efficaciter probatur ex textu dicti C. *frequens*, cum dicit quod ſic, per *quandam continuationem ſemper concilium vigeat, aut per termini pendentiam ſpectetur &c.* per quæ verba probatur quod terminum aſſignatum ad concilium celebrandum voluit concilium pendere & expectari debere: nec penderet, ergo nec expectaretur, ſi illo durante ſecundum concilium inchoaretur. Ergo clare patet quod ante ſeptennium completum a fine primi concilii non potuit concilium inchoari. Eſt ergo mens dicti concilii, C. *frequens*, quod continuative ſemper ſit alterum ex duobus; unum tamen poſt reliquum, videlicet quod concilium actu vigeat, vel quod ad certum terminum ſpectetur. Vigebit quando celebrabitur; expectabitur quando illo celebrato, & finito pendebit terminus ad aliud celebrandum Et licet verba dicti C. *frequens* ſint alternative concepta; tamen dicunt: aut concilium vigeat, aut ſpectetur, Et in alternativa ſufficit alteram partem eſſe veram leg. *ſi is qui ducenta*, §. *verum &c.* ff. de rebus dub. per quod forte quibuſdam videtur quod ſtatim poſt primum concilium finitum poſſit ſecundum inchoari; & finito ſecundo tertium, & ſic de ſingulis; ita quod ſemper concilium vigeat. Dico quod iſte intellectus ſtare non poteſt; quod ſi prælati debentes concilium celebrare poſſent alteram partem dictæ alternativæ, quam vellet, eligere, tunc poſſent vel ſemper concilium tenere, vel concilium expectare, quod eſſet ridiculum dicere & contra verba illa dicti C. *frequens*, quod vult plura concilia celebrari debere, & inter illa concilia eſſe diverſa temporum intervalla, cum primum concilium voluit in quinquennium celebrari, ſecundum in ſeptennium a fine primi concilii, & reliqua concilia de decennio decennium celebrari. Dicta ergo alternativa reſolvitur in conjunctam quoad utramque partem, ſucceſſive, non eodem tempore implendam, ut ſit ſenſus quod prælati celebrent primum concilium in quinquennio, & illo finito expectetur ſecundum uſque ad ſeptennium; & illo ſecundo finito expectetur tertium uſque ad decennium &c. Nec eſt abſonum quod alternativa & disjunctiva reſolvatur in conjunctam, cum hoc ſæpe fiat, ut l. *ſæpe* ff. de verb. ſignif. & l. *cum quadam*, eo tit. Maxime hoc fit quando poteſt conjecturari mentem diſponentis fuiſſe, quod voluerit utramque partem alternative debere ſortire effectum, ar. l. *generaliter* in 1. C. de inſtit. & ſubſt. ſub conditione factis. Sic in propoſito conjecturari poteſt ex dictis verbis dicti C. *frequens*; præſertim cum dicit, *per quandam continuationem &c.* Ex quibus verbis patet quod voluit utramque partem ſortiri effectum alternative per continuationem ſucceſſivam utriuſque partis ad alterum. Prima pars eſt, quod concilium vigeat. Secunda pars, eſt quod primo concilio finito, aliud concilium expectetur ad tempus.

Ad ſecundum dubium breviter dico, quod cum in c. *frequens*, non aſſignetur certum tempus, in quo vel in quod concilium finiri & perfici debeat, hoc relinquitur arbitrio boni viri, qui arbitrari debet tantum temporis infra quod ſecundum exigentiam cauſarum propter quas fuit concilium inchoatum, poſſit ipſum concilium compleri. Nam ubi quis tenetur ad aliquid faciendum, quod non poteſt in momento expediri, ſed requirit temporis intervallum, intelligitur a jure tantum temporis aſſignatum, in quod ſecundum qualitatem ipſius facti poſſit ipſum factum commode perfici, ut eſt caſus in l. *continuus*, §. *Item qui inſulam*, de ver. ob. & facit ff. *cum ita* in ea. l. *continuus*, & ff. de eo quod ea. le. l. *non utique*, ff. *ſi quis ita*, 11. ff. *ſi quis cau.* l. 11. §. *ſi quis*. Per hoc facit quia ubi tempus in lege non exprimitur, tunc ar-

ANNO CHRISTI 1433

bi-

ANNO CHRISTI 1433.

bitrio tempus ſtatuitur, l. 1. in fi. ff. de jur. delib. Debet ergo tantum tempus cenſeri ſtatutum ad dictum conſilium faciendum, quod arbitrio judicis, & boni viri neceſſarium videatur ad expediendum cauſas, propter quas concilium fuit congregatum, ut patet in juribus prædictis.

Ad tertium dubium dicendum videtur, quod licet in termino pro principio concilii celebrandi aſſignato prælati non venerint; tamen poſtea venientes potuerunt concilium celebrare abſque nova auctoritate papæ; quia (in) c. *frequens*, quod ſtatuit prælatos debere ſecundum concilium a fine primi in ſeptennium celebrare, duo ſunt, ſcilicet quod prælati concilium celebrent, & quod in tempore aſſignato celebrent. Cum enim mandatur aliquid fieri in tempus, duo ſunt mandata; unum quod fiat, & aliud quod in tempore fiat. De do. & contu. *cum dilecti*, ff. de arbitris l. *Celſus*, ff. *mandati* 11. §. *Paulus*, ... conſequenter auctoritas papæ & canonis procedens ex dicto c. *frequens*, repræſentatur in utroque mandato. Ex quo ſequitur quod, ſive concilium fuerit celebratum in tempore aſſignato, ſive poſt tempus, antequam papa muraverit voluntatem, debet dici celebratum auctoritate papæ. Et in c. *cum dilecti*, quod proprie loquitur in mandato papæ; & facit quod ibi notatur per Innocentium mo. ſuper verbo *præſumatur*. Etiam rub. *nemo poteſt impoſſibile*, in VI. in glo. ordi. Præterea, licet prælati non venerint ad locum concilii in die aſſignata, habuerunt juſta impedimenta, & notoria guerrarum vigentium in Francia, in Alemannia, in Hiſpania, in Italia: fuit enim intemperies aeris propter magnas pluvias & intenſa frigora; propter quam excuſari debent ſi in termino non venerint, ut ff. *ſi quis cau.* l. 11. §. *ſi quis in judicio*, &. §. *quod dicimus*. Sed etſi nullum impedimentum habuiſſent, quilibet eorum potuit moram purgare, quia debitor obligatus ad aliquid faciendum in favorem creditoris, poteſt quocunque volente creditore moram purgare, ut ff. de le. commiſſ. l. *poſt diem*, de eo quod certo l. 1. fi. & ff. *ſi quis cau.* l. 11. in pr. & articulo l. *Celſus* ff. de arbi. Quod enim prælati deberent concilium celebrare in termino aſſignato hoc fuit ſtatutum favore univerſalis eccleſiæ, ut patet in exordio hujus canonis *frequens*. Univerſalis autem eccleſia repræſentatur per prælatos ſimul congregatos ad hæreſim extirpandam, & ad alia ſtatum univerſalis eccleſiæ concernentia; ergo ipſa eccleſia univerſalis potuit purgationem moræ cujuslibet prælati admittere, & celebrare concilium. Nec poteſt dici, quod in hac purgatione moræ non adfuerit conſenſus papæ, quia immo affuit per modum legati de latere ibi præſentis & conſentientis, qui ad dictum concilium celebrandum fuit per papam Martinum miſſus, & per hodiernum papam in dictis terminis confirmatus. Auctoritate enim talis legati potuit concilium congregari, ut in d. §. *porro*, in tex. & glo. & notat glo. & Archidiacon. XVII. di. in ſumma. Sed etſi auctoritas papæ non. interveniſſet, tamen cum papa fuerit publice requiſitus, ut conſentire vellet quod ejus auctoritate concilium fieret, & conſentire noluit; & legitimæ cauſæ adſunt, propter quas concilium celebrari debeat, ut ſtatim dicetur in quarto dubio, potuit concilium celebrari, maxime inſtante Imperatore, ſicut inſtat qui eſt advocatus & defenſor eccleſiæ, de electione, *venerabilem*; & ex tunc quicquid in eodem concilio factum eſt, & fiet, valet ac valebit, tanquam in generali concilio factum; ne alias in poteſtate ſummi Pontificis ut impedire bonum & ſtatum generalem eccleſiæ & univerſi orbis. Et ita tenent D. Franciſcus de Zabarellis in c. *licet*, de electione, & D. Antonius de Butrio in tractatu ſuo de ſchiſmate; & præterea ex his, quæ dicentur in ſequenti dubio.

ANNO CHRISTI 1433.

Ad quartum dubium, videtur quod papa potuit concilium diſſolvere. Quia papa eſt ſupra concilium, & poteſt revocare ſtatuta concilii, ut patet ex juribus ſupra in fine proximi dubii allegatis. Sed contrarium eſt verum in caſu noſtro, quia illud concilium fuit firmatum ob tres cauſas principaliter. Primo, propter hæreſim extirpandam. Secundo, ad reformationem morum in capite & in membris. Tertio, ad pacem ponendam inter principes & omnes Chriſticolas; quæ cauſæ concernunt ſtabilitatem & augmentum fidei Catholicæ, & pacem & felicem ſtatum eccleſiæ & univerſi orbis. Et licet papa ſit major, de juriſdictione c. *ſignificaſti*, & c. ti. c. *ubi periculum* in VI. in glo. ſuper verbo: *concilium*; & propterea poſſet mutare & corrigere ſtatuta concilii ut notat, Joannes Andr. in c. *ſignificaſti*, & d c. *ubi periculum*; hoc eſt verum regulariter. Sed excipiuntur tres caſus quibus papæ non eſt obediendum, & ſententia concilii prævalet ſententiæ papæ. Primus, quando agitur de hæreſi; & hic eſt caſus noſter, quia concilium agit extirpare hæreſim Bohemorum, &. papa, diſſolvendo concilium, impedivit dictam hæreſim extirpare & conſequenter hæreſim fovet. Hoc ergo caſu concilium eſt ſuper papam XL. d. *ſi papa*, in tex. & glo. facit quod notat Joannes Andreas in c. *propoſuit*, de conceſſ. præben. & de hæreticis *in fidei favorem*, in VI. in novellis. Et poteſt hoc caſu papa per concilium judicari per tex. d. c. *ſi papa* in fin. Et XVII. dis. §. *hinc etiam* v. *ad hæc*; & V. q. VII. §. *Item cum Balaam*, in ſi. Et notat Archidiaconus & Joannes And. in c. *in fidei favorem* in VI. de hæreticis. Nec eum excuſare videtur, quod dicit valle conſentire ut prælati in Baſilea tractent dictæ hæreſim extirpationem; ſed de reformatione eccleſiæ ſe non impediant; immo illam finiendam reſervent per concilium in civitate Bononiæ indictum, quaſi tractatus extirpandi hæreſim prædictam, antequam ſortiretur effectum, poſſet durare uſque ad tempus quo concilium Bononienſe eſt indictum, & tunc non eſſet poſſibile prælatos in eodem tempore adeſſe in utroque concilio. Item, quia reformatio eccleſiæ eſt de pertinentibus ad dictam extirpandam; quia videntes hæretici clerum catholicum informatum, & ad bonos mores deductum, citius ſe reducerent ad fidem. Differre ergo reformationem eccleſiæ eſt differre hæreſis extirpationem. Secundus caſus eſt, quando ex facto non percepto papæ vehementer præſumeretur

turbari ſtatus eccleſiæ. Et hoc eſt caſus noſter, quia concilium tractat reformare eccleſiam in capite & in membris, & pacem ponere inter reges & omnes chriſtianos: papa autem, diſſolvendo concilium prædictum, nodum turbat eccleſiam, ſed univerſi orbis ſtatum; qua in toto orbe ſunt diſcordiæ & guerræ, ſcilicet inter regem Franciæ & regem Angliæ, inter regem Caſtellæ & regem Aragonum; inter regem Poloniæ & magiſtrum Littuaniæ, ac magiſtrum & ordinem Prutenorum, inter regem Aragonum & reginam Apuliæ; inter ducem Mediolani, Senenſes, & Januenſes ex una, & Venetos ac Florentinos ex altera partibus. Impedire ergo vel differre reformationem prædictam & pacem, eſt turbare bonum ſtatum eccleſiæ & totius orbis, quod papa non poteſt de jure facere; & ſi facit non eſt ei obediendum, ut eleganter notat Innocentius poſt Hoſti. cum Joanne Andrea in c. *inquiſitioni*, de ſent. excom. Et facit quod notatur per eundem Innocentium in c. IIII. de conſue. Et idem tradit Archi. XL. diſt. *ſi papa*, in fine, & diſt. *ſicut*, & notat glo. IX. q. III. *per principalem*, q. VIII. q. 1. §. *bis omnibus auctoribus*; immo plus dicit Archidiaconus, quod ubicunque diſcoloratur ſtatus eccleſiæ, papa non poteſt id facere, ut ipſe notat XXV. q. 1. *ſunt quidam*. Sed ſtatus per malos mores eſt diſcoloratus; ergo non poteſt papa impedire reformationem morum, per quam diſcoloratio removeatur; quia impediendo reformationem fovet diſcolorationem; ſicut impediendo extirpationem hæreſum foveret hæreſim. Tertius caſus eſt, quando papa aliquid facit; ex quo vehementer præſumitur magna mala ventura; tunc hoc non poteſt papa facere de jure, & ſi facit, non eſt obediendum, ut notat Innocentius & poſt Hoſti. cum Joanne Andrea in dicto c. *Inquiſitioni*, de ſent. excom. Et hoc eſt caſus noſter; quia Concilium tractat ponere pacem inter dominos prædictos, & ex diſſolutione concilii dicta pax impeditur, vel ſaltem differtur; ex cujus impedimento vel dilatione, nemo dubitat, multa & magna mala ventura. Ergo dicta diſſolutio concilii facta per papam non eſt ſervanda, nec ei obediendum. Et ſic concludendum videtur, quod his tribus caſibus concilium eſt ſuper papam. Quia in caſibus, in quibus papa non poteſt jure prohibente diſponere, prævalet ſententia concilii ſententiæ papæ, & concilium eſt judex competens ad reformandum male geſta per papam juxta theoricam Archidiaconi & Joannis Andreæ in d. c. *in fidei favorem*, de hæres. in VI. Et licet loquantur ibi in primo caſu, ſcilicet quando agitur de hæreſi; tamen idem eſt in aliis caſibus, ſcilicet quando agitur de turbatione ſtatus eccleſiæ, & quando agitur de alia re, ex qua præſumitur multa & magna mala ventura, cum hos tres caſus parificent Innocentius & Joannes Andreas in. d. c. *inquiſitioni* in fi. Cum Innocentius fuerit papa, & in jure peritus, ac plures decretales ediderit, valde credendum eſt. Gloſſa etiam in d. c. *Si papa*, quæ magnæ auctoritatis eſt, & quam nullus reprobat, prædicta confirmat; licet in caſu quo ex facto papæ turbatur vel ſcandalizatur ſtatus eccleſiæ duo alia requirat, de quibus nihil dixit Innocentius, videlicet quod illud factum notorium ſit, & quod papa ſit incorrigibilis, qui duo dicuntur in propoſito eſſe, quando diſſolutio conc. eſt notoria & publice facta. Et dicitur incorrigibilis, quia publice requiſitus per oratores concilii & per oratores regis Romanorum & per litteras eorum ſæpe & ſæpius ut dictam diſſolutionem revocet, & id non facit. Et ſi quis dicat, quod ex diſſolutione prædicta & loci mutatione non eſt viſibile nunc nec præſumendum ſcandalizari eccleſ. nec turbari ſtatum ejuſdem; & communiter in hoc non habet locum practica Innocentii nec practica Joannis nec gloſſa prædicta. Advertat, ſi quis ſic dicit, ne erret: quia communis fama & vox populi eſt in oppoſitum, & habent famam & vocem populi veriſimiliter contrarium amplectetur.

Locus turbatus.

Sit ergo iſta concluſio; quod ſi ex mutatione loci & diſſolutione prædictis communiter præſumitur exſtirpationem hæreſis impediri, ſeu differri; aut eccleſiam debere aliter ſcandalizari vel ſtatum ejus turbari, aut alia multa mala ventura, non tenet mutatio nec diſſolutio, nec in hoc eſt obediendum papæ, immo concilium eſt ſuper papam. Ubi autem non eſſet præſumptio quod aliquid prædictorum contingeret; tunc mutatio loci & diſſolutio teneret. Cum in aliis caſibus, quam prædictis, papa ſit major concilio, & poſſit ſtatu a concilii revocare. Nec eſt vera concluſio quam quidam faciunt, quod papa non poteſt c. *frequens* revocare, quia expreſſe dicitur in eodem, quod quilibet, etiamſi papalis dignitatis fuerit, teneatur ſtatuto & præceptis cujuslibet concilii generalis obedire. Nam ſi iſta ratio eſſet vera, ſequeretur quod concilium poſſet papæ omnem auferre poteſtatem, ſtatuendo expreſſe quod papa non poſſet aliqua beneficia reſervare. Illa ergo ſtatuta concilii ligant papam, ex quorum revocatione ſequeretur hæreſis, vel præſumeretur eccleſiam aliter ſcandalizari, aut ejus ſtatum mutari, vel mala ventura.

Et ex his primum reſponſum ad objectum factum in fine dubii proxime præcedenter legendi.

Ad quintum dubium ſuadetur in paucis verbis. Nam ſi ex diſſolutione prædicta præſumitur hæreſim foveri, ſeu extirpationem ejuſdem differri, vel eccleſiam aliter ſcandalizari, aut ejus ſtatum turbari, vel multa magna mala ventura, potuit dictum concilium monere papam, ut dictam diſſolutionem revocet, & ipſam revocationem publicare, & concilio Baſileenſi per ſe, aut per alium affiſtat; quia his caſibus concilium eſt ſupra papam. Ubi autem aliquod prædictorum non præſumeretur, monitio non teneret; quia tunc papa eſt ſupra concilium. Et ultra prædictos caſus, licet papa aliquid injuſte ageret, contra tamen a nemine judicatur. Et ita debet intelligi ca. *ſi papa* XL. diſt. & §. *hinc*, & v. *ad hoc* XVII. diſt. 3. & q. VII. §. *item cum Balaam*, in fine. Hoc ſcripſimus, ſalva ſemper correctione melius ſentientis, profitentes nos tenere quod tenet S. Mater eccleſia. Nec obeſt quod univerſitas non repræſentetur, niſi ſaltem adſint duæ partes univerſitatis, ut ff. *quod cujuſque juris*, ut l. *nulli*; quia illud eſt verum in univerſitatibus laicorum

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

rum, ſecus in collegiis & capitulis eccleſiarum, ut notat Innocentius in c. *cum nobis*. Item ſecus in conciliis generalibus, in quibus non requiritur quod duæ partes totius mundi conveniant: immo ſufficit quod aliqui, licet numero pauci, adſint, aliis non convenientibus in termino; & qui venerunt abſentes reprehenſentant. Et ſic compertum eſt multa generalia concilia fuiſſe celebrata & expedita per XVI. epiſcopos, qui tamen ſunt minima pars reſpectu epiſcoporum totius mundi, ut patet XVI. dis. VI. *Synodus*. Nec papa potuit illum locum mutare, & civitatem Bononiæ pro loco concilii deputare. Quia c. *frequens*, prohibet mutationem loci, niſi evidens neceſſitas adſit; puta obſidionis, guerrarum, aut peſtis, aut ſimilis. In Baſilea autem pro veritate afferitur non fore obſidionem, nec peſtem, nec guerrarum impedimenta, ex quibus impediatur concurſus prælatorum ibidem; & hoc experientia docet, quia jam ſunt ibi congregati. Non etiam reductio Græcorum eſt juſta cauſa mutandi loci, cum eadem reductio poſſit in Baſilea tractari. Et licet reſpectu Græcorum in Bononia tanquam loco eis viciniori commodius tractaretur, iſta non eſt infra cauſam mutationis; quia c. *frequens* requirit cauſam neceſſitatis, non ſimplicis commoditatis; & quia ſicut ſi locus Bononiæ eſt commodior Græcis, eſt incommodior Gallis & aliis ultramontanis. Nec etiam poteſt dici quod infirmitas D. N. Eugenii, per quam impeditur ire Baſileam, ſed non Bononiam, ſit juſta cauſa murandi locum; cum, & ſine ejus præſentia poſſit celebrari concilium per legatum, ſicut factum fuit in A concilio Papienſi, & Senenſi, ut patet in dicto §. *porro* in textu & gloſſa; & notatur per gloſſam & Archidiaconum XXII. in ſumma. Item quia D. N. Eugenius papa ſanus exiſtens, confirmando legatum miſſum per D. Martinum voluit concilium celebrari per legatum. Si hoc voluit cum eſſet ſanus; fortius debet velle cum eſt infirmus. Dicta ergo infirmitas non eſt neceſſaria cauſa mutationis loci. Et licet utiliſſima fuerit præſentia papæ, tamen non eſt neceſſaria, & c. *frequens*, ad mutationem loci requirit cauſam neceſſitatis. Præterea, & ſi cauſa neceſſitatis adeſſet deputandi locum extra Alemanniam; non potuit locus mutari de Baſilea ad Bononiam, quia c. *frequens*, requirit, quod ſi oporteat locum mutare, mutetur ad locum aptum viciniorem nationi, in qua erat locus prius deputatus. Tria autem ſunt loca viciniora Baſileæ, quam Bononia; ſcilicet civitas Placentina, Veronenſis, & Mantuana, quarum quilibet eſt locus aptus pro concilio, cum unaquæque dictarum civitatum habeat portum & abundantiam domorum, & victualium. Et ſi dicas, papa eſt ſupra concilium; & major concilio, cum concilium ab eo recipiat authoritatem, de elect. *ſignificaſti*, & notat gloſſa in c. *periculum eſt* eo ti. li. VI. & cap. 10. *ex parte*; ideo poteſt papa ſtatuta concilii corrigere & mutare, ut notat Jo: Andreas in dicto c. *ſignificaſti*, & c. *ubi periculum*, ergo papa potuit mutare locum contra formam dicti c. *frequens*. Reſpondeo, ut ſtatim dicam, in ſequenti dubio.

Cætera deſunt in MS. C

Documenta anni

1434

LITTERÆ CREDENTIALIS

Bohemorum.

Ex Mart. Vet. Mon. t. VIII. p. 700. cum ſeq.

REverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis, dominis cardinalibus, patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, venerabilibus patribus, prælatis, magiſtris & doctoribus, illuſtribus principibus, & ducibus magnificis, nobilibus & ſpectabilibus oratoribus & legatis regum, & principum, ſingulis quoque qualicumque titulo inſignitis, Alſſo de Ryſinburg, alias de Wrzeſſciovv gubernator ſupremus regni Bohemiæ & marchionatus Moraviæ, barones, civitas major Pragenſis, nobiles, milites, civitates, & communitates præfatorum regni Bohemiæ & marchionatus Moraviæ ac nobis adhærantes, debita reverentia cum quovis genere complacendi præporrectis. Ad veſtrarum paternitatum, dignitatum & dominationum celebrem præſentiam, honorandum & bene meritum nobiſque acceptum & fidelem virum Martinum presbyterum de Chrudin exhibitorem præſentium, de noſtro propoſito ſufficienter eruditum deſtinamus, quanto humilius valemus poſtulantes, quatenus paternitatum & dominationum dignitas veſtrarum nuncio noſtro prædicto in omnibus & ſingulis relationibus veſtris dignitatibus & dominationibus ex parte noſtra referendis, plenitudinem fidei adhibere dignetur, tamquam veſtro aſſiſtentes conſpectui propriis loqueremur in perſonis. Datum Praghæ anno Domini MCCCCXXXIV. die X. menſis januarii.

Credentia hujus litteræ fuit quod regnum Bohemiæ, &c. ſupplicabat ſacro concilio, quatenus propter pacem conſervandam in dicto regno, ſacrum concilium vellet inducere omnes incolas regni ad communicandum ſub utraque ſpecie & adhærentes eiſdem; ſed nihil obtentum fuit, prout in littera ſequenti apparet.

ANNO CHRISTI 1433.

RESPONSIO SACRI CONCILII

Ad litteram credentialem Bohemorum immediate præcedentem

Ibid.

SAcroſancta, &c. auditis & intellectis quæ dilectus eccleſiæ filius magiſter Martinus Beruerii, decanus eccleſiæ Turonenſis, unus de oratoribus noſtris ad vos deſtinatis, nobis retulit, qualiter exhibita per eum capitula inter vos & legatos noſtros concordata, & manuum mutua præſtatione firmata fuerunt; quodque vos pacis & concordiæ avidos oſtendentes, hujuſmodi capitulis concordatis contenti, promiſeratis amplius nullas difficultates injicere, ſed velle concordata executioni debitæ demandare, ingenti gaudio exultavimus, gratias magnas pro his agentes omnipotenti Deo, qui eſt pacis & unitatis amator. Cumque illis diebus illud jocundum & cunctis deſideratum advenerit de plena adhæſione ſummi pontificis huic ſacro concilio facta, ac etiam quod Græci parati ſunt ad hoc ſacrum concilium deſtinare legationem ſolemnem, prout oratores noſtri illuc tranſmiſſi nobis reſcripſerunt, gaudia fuere gaudiis cumulata. Poſt hæc vero ipſorum noſtrorum legatorum ab ipſo regno audito diſceſſu, plurimum admirati fuimus. Ipſis quoque legatis noſtris venientibus, tam ipſorum, quam etiam præsbyteri Martini de Chrudim oratoris veſtri, capitula ipſa coram nobis legentes, relatione ipſorum capitulorum firmam utrimque concluſionem omniaque alia hinc inde agitata, necnon impedimenta executionis eorum, quæ concordata & firmata fuerunt, intelleximus luculenter. Ea propter decrevimus vos requirere & admonere, ſicut & præſentium ſerie admonemus, requirimus, & exhortamur, quatenus promiſſionibus veſtris ſatisfacientes, in prædictis concordatis & firmatis capitulis velitis perſiſtere, & ea exequi omni dilatione ſemota. Alioquin Deum omnium cognitorem invocamus in judicem, cœlum & terra ſint teſtes, quod omnia mala quæ ex diſceſſione & ruptura ſequentur, culpæ veſtræ penitus imputentur. Ad id vero, quod per dictum veſtrum ambaſſiatorem extitit veſtro nomine poſtulatum, ita duximus reſpondendum, quod iis quæ concordata & firmata ſunt non impletis; neque ſignis aliquibus affectus pacis & unitatis in effectu a vobis oſtenſis; quin immo hoſtili perſecutione fervente, præſertim contra Pilznenſes, aliquid aliud quod in præfatis capitulis contentum non eſt, per vos poſtulari a nobis ſatis videtur indecens. Sed ea quæ jam concordata & firmata ſunt ad executionem deducite, ut tenemini; & ut tunc cum veram, puram, & ſinceram unitatem & pacem vos amplecti noverimus, & habere realiter & cum effectu, & alia in ipſis concordatis capitulis contenta efficaciter impleviſſe, ſi quid pro ſalute animarum veſtrarum & bono ſtatu patriæ veſtræ, poſtulabitis, hoc ſacrum concilium Spiritu ſancto dirigente deliberabit & faciet, quod pro ſalute animarum veſtrarum bonoque ſtatu terræ ipſius cognoverit melius expedire. Datum Baſileæ die XXVI. Februarii MCCCCXXXIV.

ANNO CHRISTI 1433.

LITTERA CONTRA MENDICANTES

Aſſerentes quoſdam articulos prout in littera.

Ibid.

SAcroſancta, &c. Venerabilibus Yporeyenſi & Auguſtenſi epiſcopis, ſalutem, &c.

Inter alias, quas ad eliminationes errorum & hæreſum, inſtantias impendimus, illa videtur præcipua, ut cum aliquam doctrinam ſuboriri ſenſerimus, quæ oculos divinæ majeſtatis offendat, & grave in ſe periculum animarum contineat, eam, ne propagetur ulterius, & mentes fidelium damnabiliter rapiat, mox ſtudeamus exſtirpare. Frequentes dilectorum filiorum tuorum, epiſcope Yporeyenſis, civitatis & diœceſis parrochialium eccleſiarum rectorum querelæ noſtrum excitarunt auditum, aſſerentes quod nonnulli de ordinibus mendicantium ſuis prætenſis dogmatibus Chriſtianum populum ſeducentes, errores infraſcriptos aſſerere, & in illis partibus prædicare non verentur; videlicet quod nulla juris diſpoſitione parrochiani teneantur diebus dominicis & ſolemnibus miſſas in propriis eccleſiis parrochialibus audire, ſed ubicumque fuerit eorum major devotio, ibi poſſint audire, ſuis etiam prætermiſſis propriis parrochiis; & audire miſſam illis diebus, adeo liberum eſt, quod conſtitutio ſynodalis ſuper hoc diſponens, & Chriſti fideles ad id artans, illos non ligat, & quod parrochiani ſuis curatis ad oblationem illis diebus præſtandam minime tenentur; ſed in voluntate dantis erit, cui oblatio veniat diſtribuenda: quod ſi quis ad onus celebrare faciendi miſſas pro vivis aut defunctis teneatur, quod illud ſolvi non poteſt per aliquem ſacerdotem curatum, cum ratione beneficiorum ſuorum ad id teneatur, & ſi decimarum ſolutio ſit de præcepto in ſolvendo, nihilominus in cui ſolvendo non eſt de præcepto; ſed debitor pro libito voluntatis illas expendere poteſt in opera pietatis. Præterea quod omnes & ſinguli qui in aliqua ex regulis B. Franciſci habitum recepe-
rint & profeſſionem fecerint, morientes, ultra annum ſtare non poterint in pœnis purgatorii, cum ex divino indulto B. Franciſrut quolibet anno ſemel deſcendat in purgatorio, & quotquot ibidem animas reperiat de hujuſmodi profeſſoribus, ſecum ducat ad gaudia æternæ vitæ: nec non quod tanta eſt fratribus mendicantibus, etiam locorum ordinariis debite non præſentatis, libera audiendi confeſſiones indulta facultas, quod Chriſti fideles volentes cum ipſis confiteri etiam ſemel in anno, cum proprio ſacerdote confiteri non tenentur, nec ab ipſo confitendi petere licentiam. Ceterum quod diœceſani etiam cum ſuis ſynodis abſolutionem particularium delictorum ultra caſus expreſſos in jure ſibi ſpecialiter reſervare non poſſunt in eorum præjudicium, quo minus ab illis abſolvere poſſint. Nos itaque dogmata prædicta veluti erronea, & canonicis ſanctionibus ac ſanctæ matris eccleſiæ traditionibus & præceptis enormiter obviantia proſpicientes, illiſque ne in Chriſti fidelium animarum diſpendium latius effundantur, ac per eorum tolerantiam aſſeveran-

ANNO CHRISTI 1433.

rubicum grex fidelis peremptius inficiatur, eo- A tris noſtri Guntheri archiepiſcopi Magdeburgenſis querelam acceperimus continentem, quod cum olim inter ipſum ex una, nec non cives antiquæ civitatis Magdeburgenſis ex altera partibus, occaſione jurium & libertatum ejuſdem eccleſiæ, cui tunc etiam dictus archiepiſcopus præfuit, diſcordia ſuſcitata fuiſſet, generalis ſynodus Baſileenſis pro tractandis & habendis inter partes ipſas pace & concordia, quoſdam non modicæ auctoritatis viros ad eamdem civitatem deſtinavit, & per illos qui pacem & concordiam hujuſmodi firmare non poterant, ipſis partibus ad dictam ſynodum legitime citatis, & eis ne via facti ſub excommunicationis in cives prædictos, & interdicti in universitatem civitatis ejuſdem ſententiis aliquid attentarent injuncto, ſynodus præfata cauſas omnes & ſingulas, quæ præmiſſorum occaſione dictas partes contingere poterant, quibuſdam tunc inibi reſidentibus audiendas commiſit judicibus, & ſine debito terminandas, Et quia cives ipſi nihilominus in cenſurarum vilipendium & litis pendentiæ hujuſmodi præjudicium, reprobis inconſultiſque motibus nonnulla dictæ eccleſiæ caſtra & oppida de facto occupare, nec non alia gravia contra hujuſmodi jura & libertates attentare præſumſerunt, ipſe archiepiſcopus, prout ordo juris ſuaſit, duas ibidem contra dictos cives, per quas inter alia cives excommunicationis, & univerſitas hujuſmodi interdicti ſententiis præfatis ſubjacere declarati fuerunt, ſententias, ac ſuper illarum exſecutione dictæ ſynodi literas reportavit; & licet ſynodus ipſa, propter rerum deſuper ſubſiſtentium notorietatem & evidentiam, ſuper præmiſſis aliquas ulterius appellationes admittere pro parte dictorum civium penitus recuſaſſet, & ſuper eo quod hujuſmodi fieret exſecutio, cariſſimi in Chriſto filii noſtri Sigiſmundi Romanorum imperatoris ſemper auguſti, nec non aliorum principum & prælatorum patrocinia decreviſſet invocari: cives tamen prædicti, qui etiam adhuc præmiſſa, quibus ipſum archiepiſcopum ſpoliaverunt, caſtra oppidaque detinent, & eum necnon ſibi adhærentem clerum a dicta civitate per triennium deteſtabiliter exſulari, ſuiſque fructibus, reditibus & proventibus deſtitui fecerunt, protractioribus ipſos archiepiſcopum, eccleſiam & clerum diſpendiis afficere molientes, ab altera ſententiarum declarationis hujuſmodi ad ſedem apoſtolicam, ut dicitur, appellarunt; noſque de præmiſſis plene tunc nullatenus informati, cauſam appellationis hujuſmodi & negotii principalis, dilectis filiis noſtris magiſtris Jo: de Walingſi & Jo: Lohier capellanis noſtris & auditoribus cauſarum palatii apoſtolici, audiendam commiſimus & ſine debito terminandam; qui & ipſa etiam in forma ſolita inhibendo, ad aliquos actus inter eaſdem partes dicuntur proceſſiſſe. Cum autem nos interim etiam per ipſius ſynodi literas de præmiſſorum circumſtantiis, quodque dicti cives in his iniquas & injuſtas omnino cauſas fovent, ſumus certiores effecti, per nos commiſſarum hujuſmodi, & quæ inter dictos filios præpoſitum, decanum & capitulum dictæ eccleſiæ, nec non eoſdem cives etiam ex commiſſionibus noſtris in Romana curia pendere aſtruuntur indeciſa, & quarumlibet aliarum dictas partes præmiſſa occa-

ANNO CHRISTI 1433.

ſionem

tis viribus obviare capientes, vobis & veſtrum cuilibet ſub interminatione divini judicii, auctoritate univerſalis eccleſiæ tenore præſentium committimus & mandamus, quatenus vos & veſtrum quilibet, per vos vel per veſtros in ſpiritualibus vicarios generales, in civitate & dioceſi prædictis Yporienſi, contra prædictos dogmatizantes, illorum defenſores, inquiſitionis officium eadem auctoritate exercentes, in eo procedatis etiam ſummarie & de plano abſque ſtrepitu & forma judicii uſque ad definitivam ſententiam, prout juris fuerit & rationis, eos quos per inquiſitionem hujuſmodi prædictos errores dogmatizaſſe & docuiſſe inveneritis, & quæ dogmatizabunt & docuerint in futurum, eorumque defenſores ac culpabiles in præmiſſis, juxta quorumcumque delinquentium exceſſus & demerita, auctoritate noſtra prædicta per cenſuram eccleſiaſticam & alia juris remedia compeſcendo & coercendo, invocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis, non obſtante, ſi præfatis ordinibus communiter & diviſim a ſede apoſtolica ſit indultum, quod perſonæ eorumdem ordinum ad judicium trahi aut ſuſpendi vel excommunicari, ſeu ipſi & dictorum ordinum loca interdici non poſſint per literas apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum, de indulto hujuſmodi mentionem, & quibuslibet aliis privilegiis, indulgentiis & literis apoſtolicis generalibus vel ſpecialibus quorumcumque tenorum exiſtant, per quæ præſentibus non expreſſa vel totaliter non inſerta veſtræ juriſdictionis explicatio in hac parte valeat quomodolibet impediri, & de quibus quorumcumque totis tenoribus de verbo ad verbum debeat in noſtris literis fieri mentio ſpecialis. Nos enim omnibus & ſingulis fidelibus per civitatem & dioceſim hujuſmodi conſtitutis ſimili interminatione judicii diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus vobis & veſtrum cuilibet in hujuſmodi inquiſitionis officio contra aſſertores & dogmatizantes prædictos, auxilium præbeant & favorem, ſi indignationem omnipotentis Dei & noſtram ac alias juris pœnas voluerint evitare. Datum Baſileæ 11. idus Februarii MCCCCXXXIV

COPIA CUJUSDAM BULLÆ

Domini noſtri Papæ

Super remiſſione cauſæ eccleſiæ Magdeburgenſis ad ſacrum concilium.

p. 708. EUgenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei ad futuram rei memoriam.

Super gregem dominicum noſtræ divinitus vigilantiæ creditum ſpeculatoris intenti, prout nobis deſuper conceditur, exercentes officium, curis efficere perurgemur aſſiduis, ut inter Chriſti fideles quoslibet optatæ tranquillitatis fervor exuberet, ac eccleſiarum, quarum noſtris incumbit humeris ſollicitudo cunctarum, nec non earum dicti gregis perſonarum ſtatus feliciter proſperetur, & ſucciſis jurgiorum litiumque ſtrepitibus, eccleſiæ & perſonæ ipſæ per juſtitiæ greſſus ad acceptabiles excitentur ac dirigantur eventus. Gravem venerabilis fra-

occaſione tangentium ſtatus cauſarum præſentibus habentes pro ſufficienter expreſſis, omnia & ſingula, quæ in vim noſtrarum commiſſionum hujuſmodi in dictis cauſis hucuſque quomodolibet facta fuerunt, auctoritate apoſtolica revocamus, caſſamus, irritamus, ac nullius volumus exiſtere firmitatis; nec non ipſas per nos commiſſas cauſas ad nos advocantes, illas ad præfatum ſynodum remittimus per præſentes. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ revocationis, caſſationis, irritationis, voluntatis, advocationis & remiſſionis infringere, vel ei auſu temerario contrairé. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum apoſtolorum ejus Petri & Pauli ſe noverit incurſurum. Datum Florentiæ anno incarnationis dominicæ MCCCCXXXIV. XV. calendas Aprilis, pontificatus noſtri anno quinto.

ANNO CHRISTI 1433.

N. Cuper.
L. de Camenie.
Anſelmus.

A. Fidelis.
T. Katenſoen.

ANNO CHRISTI 1433.

cleſiæ noſtræ ſponſum, cujus vitam & converſationem laudabilem viſu & auditu & famulatu & domeſtica experientia novimus, inſumque generis nobilitate præſignem, literali ſcientia præditum, & virtute, morum gravitate, vitæ munditia nitidum, experta induſtria, in ſpiritualibus & temporalibus circumſpectum; veridico teſtimonio afferentes & firmiter credentes, quod ſane de eodem poteſt dici, quod omnipotens Deus fructuoſe viſitavit plebem ſuam in diœceſi Bajocenſi, qui tantum digniſſimum paſtorem, gratum clero & populo civitatis & diœceſis Bajocenſis ibidem deſtinavit. Præmiſſis igitur meritis attentis, dictum reverendum in Chriſto patrem & eccleſiam prædictam cum ſuppoſitis ejuſdem humillime ſupplicamus in viſceribus miſericordiæ ſemper habere recommiſſos: offerentes nos poſſeſſorem paratos ſemper obedire & ſervire metuendiſſimis dominationibus veſtris, quas conſervare dignetur ad augmentum fidei catholicæ & optatæ pacis omnipotens Deus cum felicibus incrementis gratiæ & honorum. Scriptum Bajocis anno Domini 1434.

Veſtræ ſanctiſſimæ congregationis humiles, devoti & ſeduli oratores, decanus & capitulum eccleſiæ Bajocenſis.

LITERÆ CAPITULI BAJOCENSIS

Ad concilium Baſileenſe.

Commendant Zanonem de Caſtilliono epiſcopum Bajocenſem.

Ib. p. 714.

SAcroſanctæ ſynodo Baſileæ in Spiritu ſancto legitime congregatæ, univerſalem eccleſiam repræſentanti.

Reverendiſſimi in Chriſto patres, domini metuendiſſimi, ac magiſtri præclariſſimi, in Spiritu-ſancto legitime congregati, ac univerſalem eccleſiam repræſentantes, præmiſſis recommendationibus humillimis, obſequioſis ac devotis cum promptitudine famulatus.

Veritatis teſtimonium perhibemus, quod poſtquam placuit omnipotenti Deo ac ſanctiſſimo domino noſtro domino Eugenio cœleſti providentia papæ IV. providere eccleſiæ noſtræ Bajocenſi de digniſſimo paſtore ac ſponſo ejuſdem, videlicet de reverendo in Chriſto patre ac domino noſtro metuendo domino Zanone de Caſtellione, tunc temporis Dei gratia Lexovienſi epiſcopo, mandatis apoſtolicis obedire cupientes, ut tenemur, tamquam veri filii obedientiæ, in comitiva prælatorum baronum, militum, nobilium domini noſtri regis officiariorum, civium Bajocenſium, ac cleri & populi civitatis & diœceſis Bajocenſis multitudine copioſa, propter hoc proceſſionaliter, ut moris eſt, congregata, ipſum reverendum in Chriſto patrem & dominum noſtrum metuendum in paſtorem & epiſcopum animarum noſtrarum cœleſti & apoſtolica proviſione nobis conceſſum, reverenter, ut decuit, ſecundum formam & tenorem ſtatutorum eccleſiæ prædictæ recepimus lætantes, ipſumque continue poſtmodum reputavimus, prout reputamus, verum & indubitatum ec-

EPISTOLA MAGISTRI CIVIUM

Et conſulum Pilznenſium ad concilium Baſileenſe.

Significant ſe ab hoſtibus liberatos in magna penuria verſari.

Reverendis in Chriſto patribus & dominis, &c.

Lecta in congregatione generali XXI. Maii MCCCCXXXIV.

Ib. p. 716.

SAcroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi in Spiritu-ſancto legitime congregatæ, eccleſiam univerſalem repræſentanti, magiſter civium, conſules & jurati, totaque communitas civitatis novæ Pilznæ, paratam in ſingulis obedientiam, humilemque ſubjectionem debitæ cum reverentia & condigna.

Patres reverendiſſimi dominique glorioſiſſimi, antè omnia omnipotenti Deo, qui eſt protector & ſalus in ſe ſperantium, demumque paternitatibus & dominationibus veſtris devotas & innumerabiles gratiarum referimus actiones. Ipſo enim omnipotente Deo auxiliante, veſtroque ſubſidio & beneficio ſuffragante, ab inimicis crudeliſſimis ſumus liberati. Hodie namque, die ſolis, quæ fuit dies IX. menſis Maii, hora quaſi prima ipſius diei, ſuccenſis omnibus tentoriis, ſtationibus, tuguriis, ceteriſque ædificiis omnium exercituum ſuorum a nobis cum confuſione receſſerunt. Patres igitur reverendiſſimi & domini glorioſiſſimi, dominationibus veſtris humiliter ſupplicamus & attente, quatenus dominatio veſtra defectus noſtros miſericorditer dignetur reſpicere. Nam propter prædictos inimicos noſtros & hæreticos ad finalem devenimus penuriam,

☞ nuriam, & maximis debitis ſumus involuti, A
ANNO CHRISTI 1434. immo totus diſtrictus noſter per præfatos hæreticos eſt deſolatus & totaliter devaſtatus. Speramus itaque indubitanter, quod dominatio veſtra nos non derelinquet, ſed noſtros ſublevabit defectus, & nobis ſubveniet gratioſe. Perſonas veſtras ſanas & incolumes omnipotens Deus nobis totique fidei catholicæ dignetur conſervare in longæva ſanitate. Datum novæ Pilznæ, Dominico die poſt aſcenſionem Domini, anno MCCCCXXXIV.

Magiſter civium, conſules & jurati, totaque communitas civitatis Pilznæ.

LITTERA MAGISTRI JOHANNIS

De Polemar auditoris & ambaſſiatoris ſacri concilii verſus Bohemiam.

Sacroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi, &c.

De victoria ſuper Taboritas reportata.

Ib. p. 727. SAcroſancta ſynodus, ſi omnes corporis mei artus diſſolvere, & ſeparatis ab invicem articulis ſingulis poſſem linguæ officium commodare, & univerſum diſcurrentes per orbem illius fideliſſimæ civitatis Pilznæ laudes promere, principum, dominorum & univerſi populi Chriſtiani poſſem favores & auxilia procurare, id libenti animo facerem, me hujuſ- C modi exiſtimans debitorem. Quis Chriſtianus homo, quis fidei Chriſtianæ zelator non arbitrabitur, ſe debere illis Chriſti fidelibus, qui pro fide catholica tam duram obſidionem conſtantiſſime paſſi ſunt? qui etſi nullum aſſuiſſet eis liberationis auxilium, decreverant, & repetitis deliberationibus firmaverant pro Chriſto mortem ſubire. Proinde meruerunt ab exercituum Domino, a Deo Sabaoth mirabiliter liberari. Jam igitur cum reperire valeam univerſam Chriſtianitatem in unum pariter congregatam, & quod natura negavit efficere, hoc auctoris naturæ mira diſpoſitio intulerit, faciliter exequor deſiderium cordis. Te ergo, ſancta ſynodus, quæ univerſalem D matrem fidelium eccleſiam repræſentas, voſque reverendiſſimos ac reverendos patres & dominos eam in Spiritu ſancto celebrantes, humillima ſupplicatione, totaque cordis affectione depoſco, quatenus dictam fideliſſimam civitatem benigno ſinu favoris & gratiæ, ut dignum eſt, infixam habentes, auxiliis, gratiis & favoribus attollatis, ut & magnifice ſublevetur, & honoris titulis eluceſcat. Supplicationis meæ replicarem inſtantiam, niſi me a paternitatibus veſtris arbitrarer affectus magnitudine ſuperari. Opto, ſacratiſſima ſynodus, ut ad tria ſancta opera, pro quibus inſtituta es, morum præcipue reformationem ſine qua, ſi fiant, cetera non ſubſiſtent, te dirigat clementia ſummi Patris. Scriptum Ratiſponæ, XIII. Maii MCCCCXXXIV.

Ejuſdem ſanctiſſimæ ſynodi humillimus & indignus nuncius gratiam & benedictionem exoptans Johannes *de Polemar*.

LITTERA SIGISMUNDI

ANNO CHRISTI 1434.

Imperatoris, ad concilium Baſileenſe.

De victoria reportata de Taboritis.

REverendiſſimi in Chriſto patres, &c. Hodie hora veſperarum, &c. *Extat apud Brevium ad annum* 1434. Ibid.

COPIA LITTERARUM INCLUSARUM

In epiſtola Imperatoris.

B NObili ac ſtrenuo militi domino Kolvino de Briſaka fratri meo dilecto. Ib. p. 728.

Obſequiis præmiſſis, frater cariſſime, notifico vobis, quod regratiantes Deo bene valemus, & Thaboritas hodie, cum Dei adjutorio & meritis S. Veneeslai, proſtravimus, & damnum modicum de parte noſtra percepimus, & de Thaboritis magna multitudo interfecta eſt; ſed illorum numerum quot in loco remanſerint, neſcimus, quia a loco conflictus ſtatim ulterius receſſimus, & captivos plures adduximus, & de equeſtribus aliqui majores, ſed tamen pauci fugerunt & evaſerunt, & illa ſtrages facta eſt inter oppidum Gurſim & inter Brodam in illa planitie. Et Pilznenſes aciem duxerunt, & primi aggreſſi ſunt eos, & directo tramite præceſſerunt cum curribus & familia mea, ſicut boni & probi, ſine intermiſſione & retroceſſione. Propterea, dilecte frater, iſtis auditis, hanc ſtragem principibus notificetis, & ſi aliquem mittere poteritis ad Cæſaream majeſtatem, illa ſerenitati ſuæ ſignificetis, & etiam ſi juvenis ille nuncius Capunko venerit, mittatis eum in *Karlofiin*, & abinde requirens ubi fuerimus, veniet ad me, ubi campum vel caſtra poſuerimus. Etiam ulterius noveritis, quod nuncium ad vos miſiſſemus, ſed expectavimus & nuncium retinuimus, volentes videre quem finem conſequeremur. Idcirco credimus & confidimus, illud quod in primis poſt cœnam D ſcripſimus, quod hoc facietis. Et inſuper ſinceriter rogo, ſi aliqui de familiaribus meis furtive a me recedentes ad domum venerint, quod ipſos caſtigetis, ſicut in prima littera ſcriptum eſt vobis. De gentibus armorum vere copiam habemus, & validam multitudinem, & plures de die in diem conveniunt. Et aliud nihil intelligimus, nec ſperamus, niſi quod in brevi omnes civitates nobis ſubjicientur. Et cum iſtis vos Deo recommendamus. Orate ipſum pro nobis, & nos pro vobis. Datum inter Brodam & Gurſim, ſtatim poſt conflictum factum in ſero, Dominica poſt feſtum Corporis Chriſti.

Sdenko de Druſſeka reſidens in Tyno E Horswienſi.

REverendiſſimo in Chriſto patri domino domino Juliano miſeratione divina S. Angeli cardinali diacono, domino meo ſingulariſſimo. Ibid.

Reverendiſſime in Chriſto pater & glorioſiſſime domine, exultet ſacroſancta ſynodus, gaudeat cunctus populus Chriſtianus, lætetur, & præ-

& præcipue animus veſter de tam celebri & felici victoria, quam Dominus Deus exercituum ſuis Chriſticolis contra hoſtes benedicti nominis ſui miſericorditer concedere dignatus eſt. Noverit ergo V. R. P. quod die Dominica poſt feſtum Corporis Chriſti barones regni Bohemiæ, civitatis antiquæ Pragenſis, & aliorum fidelium fulciti præſidio cum Thaboritis & Orphanis campeſtribus in virtute Altiſſimi bellum animoſe aggreſſi ſunt, & per totam Dominicam prædictam & noctem ſequentem prælia continuando certarunt, & die lunæ hora diei tertia bellum pro parte noſtra, auctore Domino, feliciter terminatum eſſe dignoſcitur. Et ceciderunt de parte Huſſitarum univerſi campeſtres XIII. millia; inter quos interemti ſunt ille Zapko capitaneus, & Procopius & Lupus presbyteri ſeductores nequam, & ſeptingenti capti exiſtunt, & carceribus mancipati. Et de parte noſtra, quam Altiſſimus protegere dignatus eſt, perierunt dumtaxat ducenti, quibus clementia Salvatoris miſereri dignetur. Ceterum R. P. dirigo magnificentiæ veſtræ copias duarum litterarum Wigarium materiam belli prædicti continentium, ut in illis magnificentiæ veſtræ nedum dulciter reciteturs; ſed & hæc nova veriſſima intimet domino meo ſingulariſſimo domino auditori, ut & ſinceritatis ſuæ integritas gaudeat feliciter in Domino, cui honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen. Scriptum Nurembergæ in octava Corporis Chriſti, anno, &c. MCCCCXXXIV.

ANNO CHRISTI 1434.

ANNO CHRISTI 1434.

Sigiſmundus *Stromer* ſervitor veſter humilis.

EPISTOLA CAROLI VII.

Regis Francorum ad concilium Baſileenſe.

Significat ſe ad pacem paratum.

SAcroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi in Spiritu-ſancto legitime congregatæ, Carolus Dei gratia Francorum rex, in agendis ipſius Sancti Spiritus aſſiſtentiam & jugem directionem.

Gratas plurimum veſtræ ſacroſanctæ congregationis litteras libenti affectu, corde & animo per cariſſimum conſanguineum noſtrum cardinalem de Cypro, ac etiam per dilectum ac fidelem noſtrum conſiliarium archiepiſcopum (*a*) Auxitanum, epiſcopum Glaſcenſem, abbatem (*b*) S. Honorati & decanum Camaracenſem (*c*) ſuſcepimus, quos apud nos tamquam veſtros nuncios, & ambaſſiatores ſolemnes, una cum præfato cardinali conſanguineo noſtro, quem veluti pacis angelum veſtra ſacroſancta congregatio deſtinavit, qua in re veſtro ſancto ac ſalubri voto & propoſito quod nobis veſtri parte in publica audientia & alias elegantiſſime reſeravit, ad pacificationem deſideratiſſimam Chriſtianiſſimi regni noſtri, longa nimium, proh dolor! bellorum agitatione, ſicut divinæ placuit majeſtati, lamentabiliter afflicti, vobis uberrimas grates referimus: certam reddentes veſtram ſacroſanctam congregationem, quod ob Dei reverentiam & debitum ſibi honorem, deſiderium ardentiſſimum tranquillitatis populi noſtri, bellica ſtrage graviſſime ſuper vires oppreſſi, ſuper quo cœlum & terram teſtes invocamus, ſemper voluimus, egimus nunc, & in futurum volemus, & totis vigiliis inſtabimus ad pacis tantopere deſideratæ proſequutionem, conſummationem & inviolabilem conſervationem, numquam ſubterfugiendo opus adeo bonum concordiæ, & plane neceſſariæ, media omnia opportuna quærendo, pulſando omnes, & proſequendo ſic & tam volenti animo, quod apud Deum, cui omnia patent, & homines recto oculo pervidentes nullatenus poterimus, prout nec uſque meruimus, reprehendi. Quæ omnia latius & ad plenum memorato dilecto conſanguineo noſtro & ceteris jam fatis nunciis & oratoribus zelantiſſimis concordiæ & pacis, veſtræ ſincerrimæ charitati referendo commiſimus. Veſtram ſacroſanctam congregationem Sancti Spiritus gratia jugiter ac perſeveranter accendat & dirigat ad omne opus bonum, & qui incepit confirmet ſolideque, prout totis præcordiorum affectibus exoptamus & deſideramus. Scriptum in caſtro noſtro S. Symphoriani Auzonis, die X. menſis Junii MCCCCXXXIV.

Carolus.

Saugny.

LITTERA DOMINI IMPERATORIS

Conterreus ſaſtum domini cardinalis Rothomagenſis & capituli Bambergenſis.

RVerendiſſimis ac venerabilibus in Chriſto patribus & dominis ſacroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi amicis; &c. b p. 710

Reverendiſſimi in Chriſto patres, &c. Scripſimus his proximis diebus ex *Scaffhuſen* reverendiſſimis dominis præſidentibus in ſacro concilio, quemadmodum apud ſerenitatem noſtram lamentationes fierent per principes, communitates & alias ſingulares perſonas ſacri Romani imperii, quod traherentur minus debite, & in cauſis mere prophanis ab eccleſiaſticis perſonis, tam in Romana curia & ſacro concilio, quam extra, coram aliis judicibus eccleſiaſticis, & ſpecialem mentionem fecimus de cauſa vertente inter reverendiſſimum dominum cardinalem (*d*) Rothomagenſem contra cives Biſuntinos, & alia vertente inter venerabilem epiſcopum Bambergenſem & capitulum eccleſiæ Bambergenſis contra cives ſuos, qui gravi cum lamentatione

(*a*) Philippum de Levis qui poſtea fuit cardinalis & archiepiſcopus Arelatenſis.
(*b*) Gaufridum de Monte electo.
(*c*) Egidium Carletii.
(*d*) Is eſt Johannes de Rupeſciſſa Gallice *de Rochetaille* a natali ſolo, viculo apud Lugdunum ſito, obſcuro loco natus, qui tamen epiſcopus Gebennenſis, archiepiſcopus Rothomagenſis & Biſuntinus, ac cardinalis extitit atque legatus Bononiæ, ubi diem clauſit extremum 9. cal. Apr. 1437.

ANNO CHRISTI 1434.

☞ ne majeſtati noſtræ propoſuerant, quod tracti A eſſent & litigare cogerentur coram judicibus aliquibus a ſacro concilio deputatis, in cauſis quarum cognitio non ad forum eccleſiaſticum, ſed ad noſtram imperialem majeſtatem dinoſcebatur pertinere. Unde requiſivimus præfatos dominos præſidentes, quatenus operam dare vellent: ut in his cauſis ſuperſederetur, quoad ex Ulma ambaſſiatores noſtros ſolemnes, quos cum principum noſtrorum conſilio apud ſacrum concilium tranſmittere habebamus, nedum ex his cauſis, ſed aliis etiam majoribus illuc advenirent. Reſponſum a præfatis dominis præſidentibus ſuſcepimus, quo nobis in ſumma reſpondetur, quod præfatus dominus Rothomagenſis epiſcopus, & capitulum Bambergenſe, quos audire voluerant, dixerunt certos eſſe caſus in jure, prout ſuos eſſe affirmarunt, pro quibus recurſus haberi poteſt ad forum eccleſiaſticum contra quoſcumque, maxime ſedente concilio generali, ad quod quicumque oppreſſus contra quemcumque recurſum habere poteſt, & quod aliquis illud declinare non poteſt, ſubjungendo quemadmodum idem dominus Rothomagenſis afferebat, litem cum civibus Biſuntinis motam eſſe in curia Romana uſque tempus prædeceſſoris ſui, in qua procurator majeſtatis noſtræ pro intereſſe imperiali ſe adjunxerat, & quod Biſuntinenſes epiſcopi venerant ad cauſam, & libellum receperunt. Deinde in Baſilea diem coram judice acceperunt, & ſic prærogativa C eſt, juriſdictio &c. In cauſa vero Bambergenſi aſſeruerant epiſcopus & capitulum hujuſmodi ſuæ cauſæ poſt diverſas altercationes apud concilium remanere debere declaratum eſſe, a qua declaratione non licet epiſcopis diſcedere, &c. Nihilominus quod ipſe dominus Rothomagenſis contentaretur, quod ex parte ſacri concilii & ex parte ſerenitatis noſtræ aliquibus volentibus viris committeretur cauſa inter ipſum & cives Biſuntinos, tam in principali, quam ſuper omnibus dependentibus cum poteſtate decidendi auctoritate utriuſque cum clauſulis, &c. Aliter utrumque non poſſe deſiſtere a proſecutione litium ac ſine offenſa libertatis eccleſiaſticæ, nec ſalvis eo- D rum conſcientiis, ac ſine nota perjurii per ipſorum quemlibet præſtiti juramenti eccleſiæ ſuæ, ſicuti latius in litteris ipſorum præſidentium continetur. Non potuimus reſpectu ipſorum domini Rothomagenſis ac etiam epiſcopi & capituli Bambergenſis pro hujuſmodi reſponſo nobis facto non admirari; quia prius illis offerri fecimus, & ſpecialiter domino Rothomagenſi, non advertendo exceſſus quos in majeſtatem noſtram commiſerat, quod eligerentur pro parte noſtra aliqui honeſti viri, & totidem ex parte eorum, qui cognoſcerent, ſi ea pro quibus impetebantur cives Biſuntini & cives Bambergenſes, ſpectarent ad forum eccleſiaſticum vel imperiale. Et caſu E quo cognoſcerentur petitiones hujuſmodi ad cognitionem eccleſiaſticam pertinere, placeret nobis ut petitiones ipſæ cognitioni eccleſiaſticæ relinquerentur. Sin autem ad imperiale forum cognoſcerentur pertinere, cognitioni noſtræ ſimiliter relinquantur, ut ſic reddantur Deo quæ Dei ſunt, & Cæſari quæ Cæſaris ſunt. Quæ noſtra oblatio repudiata eſt, quod non intelligimus ex alio proceſſiſſe, quam propter favores plurimos, quos præfati dominus Rothomagenſis & capitulum Bambergenſe in ſacro concilio contra ipſos cives Biſuntinos & Bambergenſes aſſequi multimode arbitrantur. Nec huic noſtræ oblationi intelligimus quidquam derogare, quod præfati dominus Rothomagenſis epiſcopus & capitulum afferant caſus petitionum ſuarum ex illis eſſe, pro quibus recurſus haberi poteſt ad forum eccleſiaſticum, quia hoc non conſentimus; & ſi aſſertioni laicorum credendum foret, plurimæ etiam cauſæ eccleſiaſticæ tamquam prophanæ ad temporalia traherentur judicia. Et ſi ipſi dominus Rothomagenſis epiſcopus & capitulum ita pro certo crederent, ut afferunt, & non plus ſperarent in favoribus quam in juſtitia, non recuſaſſent per honeſtos viros juxta oblationem noſtram hoc cognoſci. Nequaquam etiam acceptamus oblationem majeſtati noſtræ factam de eligendis viris pro parte ſacri concilii & noſtra, quibus committentur cauſæ ipſæ cum poteſtate decidendi, &c. ex eo quod ſi ipſarum cauſarum cognitio ad forum pertinet eccleſiaſticum, non intendimus cognitioni illarum tamquam de re ad cognitionem noſtram minime pertinente aliquem vel aliquos deputare. Pari ratione, ſi ipſarum cauſarum cognitio ad imperiale forum pertinet, non arbitramur honoris noſtri & ſacri imperii, ut in cognitionem ipſarum cauſarum etiam aliquem admittamus. Nam falcem in alienam meſſem imponere non curamus, nec pati volumus, ut in noſtram imponatur, qui non minori juramento aſtricti ſumus ſacro Romano imperio pro illius jurium conſervatione, quam dominus Rothomagenſis & capitulum Bambergenſe eccleſiis ſuis aſtringantur. Volumus, reverendiſſimi patres, hæc ſacro concilio nota fieri, ut R. V. P. ſuper hujuſmodi lamentationibus ſæpius nobis, ut ſupra, factis provideant, ut futuris ſcandalis, quæ multimode accidere poſſent occurratur, & ut ſi fortaſſe proviſio negligatur hujuſmodi, ſimus Deo & mundo excuſati, convenientibus & honeſtis modis, qui nobis non deerunt honori noſtro & conſervationi jurium ſacri Romani imperii providerimus. Nolumus etiam ſilentio præterire quod frequenter & noviſſime plures ex laicis qui in ſacro concilio tracti ſunt, aut coram judicibus per ſacrum concilium deputatis, nobis lamentati ſunt gravi cum querela, quod in eorum juſtitia nedum male tractantur, quin immo, ſi aliquando eis expediat, in ſacris deputationibus, aut generalibus congregationibus comparere non audiuntur. Sed cum ſibilationibus & clamoribus ad rumorem populi, ut ita loquamur, non auditi recedere compelluntur. Non conveniunt hæc, ſi vera ſint, honori ſacri concilii. Rogamus igitur P. V. ex debito veſtro ad honore ſacri concilii & majeſtatis noſtræ, ut hujuſmodi inconvenientia non ſuſtineantur. Sed ſicuti a levibus perſonis hæc procedere credendum eſt; ita prudentia & gravitate bonorum virorum corrigantur. Datum Ulmæ die XXI. menſis Junii regnorum noſtrorum anno Hungariæ, &c.

ANNO CHRISTI 1434.

XLVIII. Romanorum XXIV. Bohemiæ XIV. A imperii vero II.

ANNO CHRISTI 1434

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum imperator ſemper auguſtus, ac Hungariæ, Bohemiæ, &c. rex.

Ad mandatum domini imperatoris, Gaſpar Sligk miles cancellarius.

LITTERA AMBASSIATORIS

Sacri concilii, qui in Grecia remanſerat, lecta in congregatione die tertia Julii anno Domini MCCCCXXXIV.

Quæ ſibi in itinere contigerint enarrat.

Ib. p. 793. SAcroſanctæ generali Baſileenſi ſynodo in Spiritu ſancto legitime congregatæ.

Reverendiſſimi reverendique patres & domini præcellentiſſimi ſacræ paginæ, magiſtri inſigniti, doctoreſque egregii ſacroſanctam ſynodum Baſileenſem celebrantes, cum humili recommendatione præmiſſa. Quamquam die XVIII. Januarii multa paſſi fuerimus, iter noſtrum peragendo in mari majori, procedendo per Walachiam Moldavienſem, ſuccedendo utique in itinere noſtro & cum contramite Tyciam ante forum qui dicitur *Abbad* in regno Hungariæ, ex caſu inopinato, confidentes per famam publicam, ac per perſonas fide dignas nullam diffidentiam habere, immo tuti & ſecuri, abſque ullo dubio iter noſtrum progredere, ibique invaſi per ſpoliatores ſive per armigeros Johannis Banni *de Marot* totaliter ſpoliati fuimus in rebus & in bonis noſtris, ita & totaliter, ſimpliciter & abſolute, quod LXXXVI. equi & currus denudati nobis remanſerunt, & ſicut in puris naturalibus nati reducti fuimus. Attamen divina favente clementia, Budam pervenimus in vigilia feſti Pentecoſtes. Itaque querela poſita coram domino archiepiſcopo Strigonienſi & aliis epiſcopis, prælatiſque, & baronibus; itaque operatus fui, quod proviſio facta eſt ambaſſiatoribus, non * omnibus deducentis ducatis, pro itinere noſtro perficiendo uſque Baſileam. Et ſic propter hanc rem, moram ibidem Budæ per XVII. dies & per plures traximus. Tandem die XXIV. menſis hujus pervenimus Ulmam, ibidemque domini ambaſſiatores domini imperatoris Græcorum, ex ſibi injuncto viſitaverunt dominum noſtrum Cæſarem Saniori conſilio æſtimo, prout ſapientia veſtra determinabit, prælibato domino noſtro imperatori ſcribere pro expeditione celeri, ac perſonam venerabilem, idoneam, & ſufficientem, ſi opus ſit, uſque ad præfatum locum Ulmæ obviam nobis dare; multa ſiquidem forent & alia ſtylo inſinuare, quæ obmitto cauſa brevitatis in condigna relatione ſemper & feliciter ac proſpere in virtute cujus uniti eſtis ac congregati pro ipſa ſancta unione valete. Amen. Datum Ulmæ die XXV. Junii anno Domini MCCCCXXXIV.

Veſter minimus ambaſſiator Frater Albertus de Criſpis.

* ſ. nobis omnibus.

EPISTOLA HENRICI REGIS

Angliæ ad concilium Baſileenſe.

Graviter fert quod ad concilium non admittantur ſui oratores niſi prævio juramento, improbatque acta in papam.

ANNO CHRISTI 1434

SAcratiſſimæ generali Baſileenſi ſynodo legitime congregatæ univerſalem eccleſiam repræſentanti.

Sanctiſſime cœtus cedrique libani, lampades divinæ legis fumigantes in monte, præſentis viæ duces, animarumque lucerna devotiſſima recomandatione præmiſſa. Gaudent, ſicut noſtis procellarum agitati fluctibus cum aura flagoris ſui reſolvens intemperiem vicinæ tranquillitatis vultum effigiemve prætendit, incedentes in tenebris cordis aſſurgunt in ſolarium; cum orientis ſolis ſplendor itineris eorum faciem deſideratis incipit ſalutare fulgoribus; lætantur agricolæ, cum tranſactis ſterilitatis uberis fertilitatis deſideratus ſuccedit autumnus. Sic & poſtquam cleri ſanctitatem magna quidem ex parte varia voluptatis flumen abſorbuit, dum Principum & majorum ſolitam gravitatem; an demum vanitatem? Multifariæ cæcitatis caligo procul ſubduxit & reliquæ plebis cultum, & obſequium erga Deum & majores elationis & ignaviæ tumor ſurripuit, & ſubtraxit, cunctis tam divinæ quam humanæ legis zelatoribus, ex nunc jucunditatis & lætitiæ, tunc dies illuxit quandoquidem ſacro Baſileenſi concilio præſtolatum exordium dabatur, ubi ſperabatur, quod evangelicam juxta figuram Chriſtus excitatus a ſomno ventis hæreſum & errorum imperaſſet & mari, qui graviſſime perturbarunt & perturbant hucuſque naviculam Petri; quod inſuper ab ipſo ſole juſtitiæ reformationis optatæ, fulgor ad deviantium in moribus reductionem univerſum rutilaſſet in orbem. Et poſtremo quod in agro mentium humanarum, cogente jam dextera cæleſtis agricolæ pacis, tranquillitatis & omnium virtutum leges convaleſceret copioſa: qua de ſpe vox erupit lætitiæ, exultationiſque percelebris in tabernaculis juſtorum. Gaudebant inde Principes, omnes catholici, gaudebant maximiates, gaudebant divites, gaudebant pauperes, juvenes & virgines, ſenes cum junioribus, & omnes ſtatus hominis laudabant nomen Domini ſperantes, utinam quod ſuccedat, quod in hoc ſacro concilio exaltandum eſſet nomen ejus ſolius, quæ res ut votivum, & eo promotiorem ſortiretur effectum, quo plurimi in hoc ſacro concilio convenirent, quoſdam ambaſſiatores noſtros Baſileam deſtinavimus, ut cum cæteris illic ad præmiſſa conantibus, ſuos ſimul impenderent ſollicitudines & labores, præſtolantes adventum aliorum Ambaſſiatorum noſtrorum, quos de utroque regno noſtro in numero condecenti decrevimus deſtinare, quorum tamen certis rationabilibus de cauſis ſuſpendimus ad tempus diſpoſitam miſſionem. Ea quidem inter alias antiqua unaque certa relatione cognovimus ambaſſiatores noſtros, quos

quos prævie Basileam transmisimus, illic in foro stantes uti spretos & otiosos, & ut aliquorum utamur terminis, per incorporationis titulum in Basileensi concilio decretos non admitti, ut in vinea Domini ceteris collaborarent, nisi prius quoddam præstiterint juramentum a nobis non cogitatum quod a principibus vel aliis temporibus retroactis in synodis aut conciliis exactum non audivimus; sed nec ipsum didicimus patrum decretis ingeri, vel præcedentium conciliorum gestis aut annalibus exemplari, cujus inconsueti juramenti requisitio si principum mentes vehementer duxerit in stuporem non est mirandum tum propter inexpertæ rei novitatem, tum propter eventus dubii vitandam perplexitatem & dispendium, quod eorum libertati iode videtur inferri. Quis enim rationis lumine præditus non dubitaret fidei suæ signaculo communire scriptum, cujus nec seriem novit nec tenorem? Quis sapiens religionis cujusque jugo se supponet, cujus instituta non viderit & regulam penitus ignoraverit? quove rationis instinctu principum circumspecta prudentia se juramenti vinculo legum laqueis innodaret, quas necdum Legis editio protulit nec sequentis publicationis auctoritas comprobavit? præcipuus legislator, cujus actio nostra est instructio, & cujus jugum suave legitur & onus ejus leve, neminem suæ legis arctandum decrevit habenis, donec insinuationis publicæ mysterio fidelium auribus innotesceret. *Si non venissem*, inquit, *& locutus non fuissem eis, peccatum non haberent*. Quo jure divino scilicet & humano fideles principes non a suo, nec ab exigentium malo principes quos inobedientiæ macula non respersit, nec suspicio quælibet eosdem adnotavit, juramentum præstare constringi doceat ad observandas sanctiones necdum lectas non perpendimus. Quid ecclesiæ conferat juramenti talis exactio, profecto, dignissimi patres, ipsi non videmus. Num ecclesia Christi sponsa censurarum gladium super omnia formidandum recepit a Christo, quo juramenti qualibet ex actione prætermissa, compellat intrare declinantes, quos invenerit a convivio Dominico eorumque cervices submittat sicut hactenus, saluberrimis institutis & cuilibet legi justæ, non hoc modo Patres dignissimi, reverentia tanto cœtui debita semper salva, credimus eatenus prosperandum sacrum Basileense concilium, ut optamus, neque talium inventio novitatum corda Regum vel Principum concilio Basileæ congregato conjunget, sed abscindet, non prælatorum multitudinem illo colligat sed disperdet; ut formidari possit, quod reclamante notabili parte nationum orbis, tam in principibus quam prælatis non valentibus illuc incorporari sine præstatione juramenti, præsens Basileense concilium apud nonnullas non ut eatenus sperabatur universale reputetur, nec universalis ecclesiæ pro reformandis statibus sit & moribus leges acceptabiles parturiat & decreta. Vestrarum igitur paternitatum cœtum celeberrimum cum omni filialis devotionis humilitate duximus exorandum, quatenus in modo procedendi, præcedentium synodorum, præsertim Constantiensis, cui præsens concilium innititur, tamquam basi, sacra vestigia prosequentes, velitis, exactione qualibet juramenti prætermissa, nostros ambassiatores admittere, & de eo quod in ea re faciendum decreveritis nos dignissimarum paternitatum vestrarum literis certiorare. Ceterum Patres conscripti, præcipue devotionis integritas, qua complectimur sacram Basileensem synodum, ad hoc videlicet quod conceptæ spei felicem exitum in singulis fortiatur, non permittit quod dissimulationis forsan damnose clamyde, transeamus rem ecclesiastici status honori pro quo zelamus, plurimum derogantem, rem non minimi discriminis & exempli periculosi, quo devotis fidelium mentibus mœroris acerbitatem incutit, & earum filiali devotioni profecto sicut creditur non applaudit, videlicet quod in præfata sancta synodo nonnulli modestiæ totius obliti, effrenis & indomitæ linguæ laxatis habenis, beatissimum patrem dominum Eugenium universalis ecclesiæ summum pontificem verborum indecenti lascivia procacitateque lacessunt, quod oves illic in pastorem irreverenter irruunt, quod filii contra patrem cervices erigunt, quod in majorem subditi seviunt contumeliis & insurgunt, & quod neglecta de quo miramur, spe, licet vicina satis optatæ pacis & concordiæ inter ipsum dominum Eugenium & concilium componendæ, pro qua carissimus confrater noster imperator & alii pacis amatores non desinunt nec desistent; dummodo tempus detur, totis desudare conatibus, multifariæ comminationis artes in eumdem patrem terenditur & rigidi processus austeritas, ut gladius vibratur, ex causis quæ Christianæ religionis statum prosperum aut tranquillum non adeo prospiciunt aut contingunt, quod mox expediat vel oporteat tam rigidi processus aculeis, eisdem prosequi plecti vel feriri, sed quæ negotiorum aliorum præcedente tractu poterunt, si non aliter interim merito provisum extiterit, suo tempore discuti oportune satis & trutinari, cujus cœpti processus vela saltem ad tempus retrahi deposcimus ex præcordiis & intimis saltem valeamus, ut ad exortæ discordiæ sedandas tempestates possimus, ut intendimus, cum aliis principibus & ecclesiæ pacis zelatoribus ipsi collaborare; quod si non fiat, creditur quod nolit Deus, pestiferi schismatis incendium in foribus jam existere, quo materia domus Dei desolationis verget in opprobrium & dispergentur lapides sanctuarii in omni capite platearum, quod Basileensis concilii famam laudibus non attollet: quin potius admiranda victoria, pax belligera, reformatio reformanda, lucrumque damnosum prædicabitur in seculo Basileensis de concilio sudoribus effluxisse: quorum malorum non facile peccando turbines nostris ut dictum in ecclesiam submiserint, suis vos dignetur illustrare consiliis magni consilii Angelus, sicque dirigere singulis in agendis, ut ipsius sacri concilii glorioso per labores extirpentur ab ecclesia hæreses & errores, eradicentur vitia, plantenturque virtutes, vigeat & floreat inter ipsos Christi fideles pax nullis concludenda temporum compendiis, & unitas sit ovilis cui præsit unus pastor. Datum sub privato sigillo in palatio nostro

ANNO CHRISTI 1434

ANNO CHRISTI 1434

☞ Weſtmonaſterii XVII. menſis Julii anno XXXIII. (a)

ANNO CHRISTI 1434.

EPISTOLA PRÆLATORUM,

Et capitulorum quinque Trajectenſium, &c. ad concilium Baſileenſe.

Scribunt in gratiam Rodulfi adverſus Walrannum.

Ib. p. 718.

REverendiſſimis reverendiſque in Chriſto patribus & dominis ſacroſanctum concilium Baſileæ in Spiritu-ſancto congregatum repræſentantibus, dominis meis metuendiſſimis, humili tam debita quam devota noſtri recommendatione cum omni reverentia prævia.

Reverendiſſimi patres & domini, ſi Deus in cordibus veſtris inſpiravit, ut pro cuncto populo Chriſtiano laborandum atque inſudandum ſit diligentius, fitiſque lucerna ſuper candelabrum omnibus, qui in domo Domini converſantur, & in muro dominico geſtetis angularis lapidis effigiem; id præcipuum & inconcuſſum ſtudium veſtris humeris incumbit, ut opere compleatis quod ipſa veſtra ſancta profeſſio præſignare videtur. Nihil enim beatum aque præclarum dici poteſt, quod non ex omnibus partibus ſuis bonum conſtat, potiſſime ex fine. Enimvero & ſi principium rerum difficilior pars exiſtat, finis beatior & perfectior eſſe cenſetur. Sane exiſtimant omnes, ut cum vexillum pacis geſtetis, & ad eam undique conficiendam, quantum vires, conatus & veſtra ſtudia valent, operaturos vos eſſe promiſeritis, hujuſmodi pace in his temporibus anxietate, turbine, procelliſque plenis, Deo auctore, veſtriſque ſacris diligentiis & excubiis poſſe potiri ſperandum eſt, Hæc igitur ſpes multorum animos, quos bellorum vorago & infauſta tyrannides diu ac diu oppreſſit, recreat, & a tanta temporum iniquitate ſuſpendit. Maxime autem credendum eſt pontificium, diu impietate, inſolentia & abuſibus corruptum & depravatum, ad frugem & cultum debitum rediturum, quod ſi fiat, nullum Deo holocauſtum gratius, aullum ſacrificium acceptius fieri poterit. Videte igitur, reverendiſſimi patres, quid quale ve pandus ex humeris veſtris pendeat, quanta qualiſve cogitatio eſſe debeat, ne ſimul geſta veſtra a tam ſancta pollicitatione execrentur, & totus populus Chriſtianus hujuſmodi ſpe fruſtretur: eſſet enim profecto, ſi eo lapſactarentur conatus veſtri, ut nihil quod ad pacem & mores pertineat, præclarum & magnificum ageretis; auctoritas ex tunc totius eccleſiæ confuſa atque obſcurata, & vulgarium mordacitatibus circumducta dejiceretur. Sicque obſecramus & hortamur ſacratiſſimum cœtum veſtrum, ut poſtquam militiam hujuſmodi ad depellendos humani generis hoſtis inſultus ſuſcepiſtis, eam feliciter finiatis, caventes ſummopere, ne vos vincat ita credulitas, impatienſque affectio. Hæ ſunt enim victoriæ hoſtis inviſibilis & horrendi, a quibus ſæpe clariſſimi victores turpiſſime victi ſunt. Porro & hanc rem ſi cuncta eccleſiæ concupiſcant, noſtra maxime tam glorioſa, quæ quia juſta bella ſuſcepit, fructus victoriæ & quaſi pacis, Deo favente, reportavit; ea ſummo deſiderio gaudere concupiſcit. Fuit enim non noſtra, ſed aliorum, proh dolor, incuria, qui nondum ſuperſtites juſtitiam locurati ſinunt, ob pontificatus diſcordiam variis bellis & anguſtiis agitata; nec ſine maximo dolore memorare poſſumus cædes, incendia & depopulationes agrorum quæ emerſerunt, cum civitas hæc noſtra, glorioſiſſimo Deo, ut ſperamus, accepto clero, nobilium armigerorum & civium patriæ multitudine maxima & populoſiſſima ſtipata, ſub reverendi patris Rodolfi epiſcopi noſtri pontificatu cuperet poſt tot flagitia in pace requieſcere. Cumque diu ac diu hujuſmodi controverſia duraſſet, tandem placuit ſanctiſſimo domino noſtro ſummo pontifici moderno, habita ex ſolemni inquiſitione notitia, huic rei dare pacem, & de perſona ejuſdem domini Rodolphi ipſi eccleſiæ cum conſenſu dominorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium providere. Et hæc proviſio pro ſingulari devotione, quam ad apoſtolicam ſedem cunctis populis reverendam, hæc patria ſpecialiter habere conſuevit, & ſumma dilectione, quam ad eam exhibuit cum maximo applauſu & congratulatione ad cumulum pacis, quam ipſe efficaciter apportabat, & continuo ob egregias ejuſdem domini Rodolphi virtutes, ingentiaque merita, quibus ſuorum magnitudine natalium illuſtriſſimus haberetur, qui non ſibi, ſed reipublicæ tamquam idoneus Deoque gratus & acceptus natus eſt, in dies magis gratum effici debere confidimus. Quid eſt ergo quod ad jam ſepultam diſcordiam priſca iræ bella redire cogi debeamus? Quis tam crudelis eſt, ut devotum & tranquillum populum jam pace fruentem, cujus animus jam arma depoſuit, [1] recidivas bellorum procellas & tempeſtates retrahere voluit? Crudelitatis nempe habitus, niſi contrariis fuerit frenis revocatus, ſeipſum cum reipublicæ jactura demergit. Non ſine magna admiratione audivimus venerabilem virum dominum Walrannum ſe poſtulatum ad ipſam noſtram eccleſiam poſt mortem quondam reverendi patris domini Svvideri archiepiſcopi Cæſarienſis, ſuper eadem eccleſia contendentis, pendentem apud ſacrum veſtrum cœtum una cum complicibus ſuis nobis & paci infeſtis, qui in ſui pudorem juſtitia victi ſunt; & ſi demum incipierent noſcere fortunam, Deumque timerent, animo, ſine fallo, vincerentur, multa cum inſtantia procuraſſe, & veſtras reverendiſſimas paternitates calumnioſis & ſubdolis ſuggeſtionibus induxiſſe, ut finiatur, ad veniendum ad eamdem ſynodum reverendus præſul noſter perſonaliter vocaretur: quodque ex officio ſacrum concilium ſuper juribus partium inquireret, ac judicaret; miranda quippe res & penitus ſtupenda. Quis enim color mentes ve-

ANNO CHRISTI 1434.

(a) Hanc epiſtolam attulit quidem Martene inter ceteras, ſed luxatam adeo & vitiatam, ut ſæpe vi exculpi ſenſus poſſit. ego illam ex MS. Card. Paſſionei ſanavi, reſtitui, & hic reprodnxi. *Manſi.*

vestrarum paternitatum arripere potuit, ut tam exsanguibus suasionibus aures præberetis. Nonne autem reverendissimus archiepiscopus Colonienſis frater suus postulationem illam confictam minime admisit; aut admittere minime potuit, cum & ea res ex mera sedis apostolicæ auctoritate penderet? Quid autem aliud est hujusmodi rei ac insolentiæ aurem præbere, quam auctoritatem sanctissimam & irrefragabilem apostolici throni in dubium revocare? Quanta enim admissioni prædictæ, si quæ appareat, quæ potius ex carne quam ex spiritu processisse videri potest, cum se amore fraterno pertractent, sit præbenda auctoritas, quis intelligere potest? Res est procul dubio pessimi exempli; dum negotium hujusmodi ambitione & avaritia latentium indagatrix lucrorum, manifestæ prædæ avarissima vorago, neque habendi fructu felix, & cupiditate quærendi miserrima, suspectissimum intra sacra vestra gesta comprobari videtur, quoc mox ut redargutione maxima dignum reprimi debuisset. Quis hoc non videat? quis non stomachetur? quis non compatiatur, & indignatione quadam, immo nausea obducatur? Potitur Theodericus Colonienſi ecclesia tam magnifica atque opulenta; sed dum hoc non satis, Paderburnenſem etiam non sibi metropolitico jure subjectam habere voluit. Res penitus inaudita. Monasterienſi excellenti ecclesiæ Henricus frater præfectus est; nunc autem alter frater Walrannus non per ostium ecclesiam Trajectenſem minime vacantem, nec vocatus expoſcit. Hæc nimis dura est ingluvies, nimis horrenda carybdis. Solent divitiæ multæ pios animos facere insolentes, quid tandem ubi insolentibus animis opulentia rerum offertur, quæ mortem multis attulere, requiem fere omnibus abstulere. Non sunt hæc, reverendi patres, argumenta & signa modestiæ, quandoque reintegrandæ, dum alimonia præbetur luxuriæ. Credidimus postquam innotuit post obitum dicti domini Svvideri, quod sacra synodus, ut nihil per illos inobedientes, & apostatas, non habentes, etiam vacationis tempore, eligendi potestatem, sacro concilio inconsulto aliquid fieret novitatis, id aut servari debere, aut contra gestum mox irritari & annullari. Nunc autem, quod grave est audire, gravius etiam pati, tam arroganter impieque attentata recipiuntur, & pro his locus in concilio datur. Quid ergo aliud hoc indicat, nisi ut passim & sine delectu omnibus rescindendi decreta vestra licentia præbeatur? Si enim fovetis abrogationes jussionum vestrarum, & illos honoribus extollitis, ergo idem faciendi aliis audaciam præbetis. Dolemus & non dolere non possumus, ut plus a vobis qui pestem & bella patriæ excitant, quam qui pacem eglisiunt; impetrant & gratius audiantur. Scimus id vobis insinuatum extitisse, quod idem Walrannus patriæ hujus existeret notorius inimicus. Scimus etiam apud omnes exploratissimum esse, nullo pacto hostem patriæ antistitem designari, tolerari, revererique debere. Ceterum intelleximus easdem vestras paternitates probationes nostras paratissimas super rerum gestarum veritate, quæ vos merito movere debuissent, minime audire voluisse, nostrasque defensiones contemsisse. Nos quidem cum jussiones vestras decretaque minime contemnamus, immo cum maxima, ut decet, reverentia suscipiamus, cur non allegationes nostras mitibus & patentibus auribus auditis? An horrenda & infausta vox nostra est, dum pacem quærimus, & pro illa pias preces apud sacros vestros conspectus porrigimus? Denique vobis satis innotescere credimus, omnem hanc causam per appellationis injectionem, etiam antequam apud tribunal vestrum aliquid ordiretur, fuisse devolutam. Nam id vos a nostris sæpissime audivisse minime dubitamus. Quid ergo cum graviore nos premunt, & pro quibus excubiæ quantæcumque vix sufficiunt, vos monent ut in derogationem appellationis hujusmodi his jurgiis implicare animos diligatis? Non ergo importunius vos seducat precator injustus, neque vestra sancta studia cupidine alienæ ambitionis involvat. Sinite obsecremus, & supplices exoremus in pace nobis desuper data, quos belli pernicies tanto tempore fatigavit, velit hoc vestro in tempore jactata tranquillitatis semina coalescant, & disjectæ bellorum rabiei radices exsiccentur; proinde cum dominum reverendum patrem dominum Ro. nostrum antistitem personaliter compariturum, ut famatur, apud vestrum cœtum sanctissimum ex officio moneri jussistis, ut hujusmodi jussio, si qua appareat facta, revocetur quantiscumque possumus precibus obsecramus: non potest enim sine evidenti periculo totius patriæ personæque suæ, immo futuræ calamitatis suspicione hujusmodi adventus existere. Conatus enim dicti domini Walranni, &, ut putandum est, etiam fratrum suorum, sine maxima formidine patriam stare non sinunt. Dum ergo instat lupus, ut adsit pastor oportet, ne enim illi gregi, cujus in tempore oppressionis pastor adesse non potest, malignus noceat, non credidimus tam adeo ejus necessarium adventum, etiamsi tutus itinerare posset, exsistere, ut prædiligant vestræ paternitates ipsum venire, quam patriam in sua tutela permanere, & ostium malignantibus posse patere. Denique & alia sunt impedimenta urgentia, quæ sui nuncii referabunt. Sit ergo in cordibus vestris justitiæ & clementiæ zelus, & dum maxime effiagitamus & indigemus pacem nostram servare atque tueri, pro vestra dignemini pietate congruenter honori nostro totam in sermone ducere diem. Sed veremur ne vestris eminentiis sit oneri multitudo verborum; sique stylus prolixus in fastidium emerserit, necessitati nobis semper loquendi adscribatis. Concludimus igitur cum Apostolo, gratia & pax vobis in Christo Jesu, quam nobis estis daturi. Ex urbe Trajectenſi anno Domini MCCCCXXXIV. mensis Julii die XXV. sub sigillis majorum ecclesiæ Trajectenſis & nobilium virorum Raynaldi domini dominiorum de Bredrode, de Gheux, &c. Ludovici de Montforde, necnon civitatis Trajectenſis, quibus nos infra scripti utimur pro præsenti.

V. R. P. humiles & devoti prælati & capitula quinque ecclesiarum Trajectenſium, barones, milites & militares ac burgimagistri, scabini & rectores civitatis & oppidorum patriæ Trajectenſis.

Su-

ANNO CHRISTI 1434.

Superſcriptio.

Reverendiſſimis reverendiſque in Chriſto patribus & dominis, dominis ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, ceteriſque prælatis, doctoribus ſacrum generale Baſileenſe concilium facientibus, dominis & præceptoribus ſuis metuendiſſimis.

LITTERA SACRI CONCILII

Reſponſiva littera domini imperatoris Romanorum ſuprascripta.

SAcroſancta, &c. cariſſimo eccleſiæ filio Sigismundo Romanorum imperatori ſemper auguſto, Hungariæ & Bohemiæ, &c. regi illuſtri, ſalutem & Dei omnipotentis benedictionem.

Accepimus nuper a ſereniſſima majeſtate tua litteras, quarum tenorem, quia videbantur æſtimationem & libertatem eccleſiaſticam tangere, admirati fuimus. Exordio enim hoc in effectu ſignificant, multas multorum querelas & principum & civitatum, ac privatarum perſonarum crebro auribus cæſareis inſonare, quod cum imperio ſubjiciantur, in cauſis mere prophanis ad judicia eccleſiaſtica injuſte atque indebite a perſonis eccleſiaſticis traherentur, non minus in Romana curia, quam hic in ſacro concilio, & coram aliis judicibus eccleſiaſticis. Huic generalitati, ſereniſſime princeps, reſponderi neque apte neque bene compoſite poſſe videtur, niſi caſus particulatim ſpecificarentur. Nullus tamen dubitat omnibus in quacumque actione licitum eſſe, ſi juſtitiam conſequi non poſſint, ad judicium eccleſiæ recurrere. Quod ſi de juſtitia negata conſtiterit, judex eccleſiaſticus juſte, & ut de jure & conſuetudine eſt, de cauſa cognoſcit. Et clericorum optioni eſt, ſi quam ſpoliationem vel oppreſſionem in perſona vel rebus a ſæcularibus patiantur, illos in jus vocare vel coram eccleſiaſtico vel coram judice ſæculari. Poſtulat præterea majeſtas tua, ut in cauſis civium Biſuntinenſium & Bambergenſium, quæ coram deputatis ſacri concilii aguntur ſuperſedeatur, quouſque quidam a majeſtate tua electi, & alii a ſacro concilio deputati viderint, quæ partes ipſarum cauſarum ad imperium vel ad eccleſiaſticum judicium pertineant. Super hoc partes non parum conqueſtæ ſunt ſe nimium gravari, aſſerentes ſi hujuſmodi fieret temporis dilatio, quæ ſub tali incertitudine cui judici hæ cauſæ committi debeant, magnum ipſis partibus præjudicium afferret agentibus pro recuperatione jurium eccleſiarum ſuarum, per prædictos, ut dicunt, cives manifeſte oppreſſarum. Præſertim cum evidens privilegium ſit, quo cautum eſt, ut quicumque ſpolient aut opprimant, ſeu jura prælatorum aut eccleſiarum uſurpent, poſſint coram eccleſiaſtico judice conveniri, & per cenſuram eccleſiaſticam compeſci. Quo jure ab antiquiſſimis temporibus eccleſia uſa eſt quingentis annis citra. Illud vero ſine admiratione non legimus, quod ſerenitas tua ſcribit non conſentire, ut tale privilegium exerceat eccleſia, eoque gaudeat & utatur, præcipue quia ſub protectione majeſtatis tuæ, & hoc & aliis privilegiis gaudeat & utatur, cum videatur unus ex articulis jurium, quos Romanus imperator confirmat in ejus nova coronatione, quod eſſe verum tenore Clementinæ ſatis apparet. Satis etiam conſtat Cæſareæ majeſtati ex relatu commiſſariorum & tenore proceſſuum cauſas prælatorum contra nominatos cives in foro eccleſiaſtico legitime inducti, continuari, atque terminari poſſe; quin ſi introductæ non eſſent, & de novo introducere vellent, in hujuſmodi caſibus liceret illis & liberum eſſet: quicumque vero tale judicium talemque judicii continuationem vexat aut conturbat, a Deo ab ejus eccleſia quod ſuum eſt aufert. Nec putandum eſt, ut in litteris ejuſdem majeſtatis ſcribitur, dictos prælatos ea ratione in forum eccleſiaſticum cauſas ſuas introduxiſſe, ut favoribus aliquo modo juſtitiam intervertere poſſent. Nam in foro eccleſiaſtico non ſecundum favorem, ſed ſecundum allegata & probata judicatur. Diſtant præterea eædem litteræ, eadem de cauſa ſacro concilio prædicta ſignificaſſe, ut ea corrigantur & provideantur, aliter apud Deum & homines ipſam majeſtatem excuſatam eſſe, ſi honeſtis modis, qui eidem ſerenitati non deerunt, & honori & juribus ſacri Romani imperii ſuccurratis. Hic ſcribendi modus admirari nos cogit, cum omnino alienus ab eo qui ſemper per anteceſſores tuos & reges & principes omnes alios, ac per ſerenitatem tuam hactenus ſervari conſuevit in ſcribendo ſacris generalibus conciliis; qua in re niſi magis ſpecifice ſcriberetur, aliter reſponderi convenienter non poſſet. Credimus tamen, & ea de re certiores ſumus, id enim potiſſimum Cæſaris officium eſt, omne juſtum, omne rationabile eamdem majeſtatem ante omnia ſervaturam; favores vero eccleſiæ ſecundum privilegia & uſus antiquos omni pacto obſervaturam. Poſtremo taceri ab eadem ſerenitate non potuiſſe in eiſdem litteris ſignificabat, quod plures ex laicis, quorum cauſæ in ſacro concilio aut coram judicibus a ſacro concilio deputatis aguntur, ſerenitati veſtræ conqueſti ſunt, non modo eis juſtitiam negari, quin neque in deputationibus, neque in congregationibus generalibus audiuntur, ſed ſibilatu & clamore & tumultu non auditi diſcedere compelluntur. Hæc præter veritatem ſuggeſta ſunt. Nam in deputationibus & in congregatione generali non clamore aut ſibilatu, aut tumultu veræ ſententiæ, & quid fieri oporteat invenitur, ſed magno ordine, rationibus & votis ſingulorum exquiſitis. Quare omnes quicumque ſunt, qui talia de ſacro concilio ſereniſſimæ majeſtati tuæ referunt, leves debent & vani ab eadem majeſtate reputari. Nam & perverſe de hac ſacra ſynodo loquuntur & injuriose. Neque eis aliquo modo credi debet: nam non modo falſa, ſed nec ſimilia quidem veris loquuntur. Quicquid autem ſit quæcumque pro ſtatu, gloria & honore Romani imperii & tuæ majeſtatis nobis poſſibilia ſunt, ſicut ſemper libenter fecimus, ita in futurum facere intendimus. Datum Baſileæ 11. idus Auguſti, anno MCCCCXXXIV.

SUP.

ANNO CHRISTI 1434.

SUPPLICATIO OBLATA

In ſingulis deputationibus, per dominos generales Prædicatorum, Carmelitarum, Auguſtinenſium, ac vicarium Minorum, nomine religionum ſuarum, die ſabbati XIV. Auguſti MCCCCXXXIV.

B. p. 730.

DUdum, patres reverendiſſimi, litteræ quædam ſub bulla hujus ſacri concilii expeditæ repertæ ſunt, per quas nonnulli articuli, qui in ſe errorem continere dicuntur, velut prædicati & dogmatizati per nonnullos de ordine Mendicantium, inde ſumta occaſione, quod de his clamores venerunt ad concilium, nullo tamen aſſertore, condemnantur. Cedunt hæ prætenſæ litteræ in maximam infamiam, denigrationem & ſcandalum ipſorum ordinum & patrum ac religioſorum in eiſdem profeſſorum, modicumque honorem hujus ſacri concilii. Nam poſſent ob id in Chriſtianiſſimo populo & catholica fide adhuc majora ſcandala ſuſcitari & errores ſuboriri. Et quamquam pro parte reverendorum patrum dominorum generalium, & procuratorum, ac provincialium ipſorum ordinum, apud aliquos de ſacro concilio de his rebus querela expoſita fuerit, ac petitum, ut ſuper inde humiliter provideretur, ac famæ ipſorum conſuleretur, & ſcandalis obviaretur: attento maxime, quod dictæ prætenſæ litteræ abſque ſcitu & conſenſu patrum de ſacris deputationibus, & abſque eo quod ulla umquam facta fuerit queresa de contentis in ipſis litteris, & contra ordinationes concilii expeditæ reperiuntur; quas etiam reverendiſſimus pater dominus cardinalis Rothomagenſis vicecancellarius expediri non debuiſſe atteſtatus eſt; nihilominus uſque adhuc nullus his rebus modus appoſitus eſt, neque famæ & integritati ipſorum ordinum proviſum vel aliter conſultum, in maximam infamiam, & denigrationem ipſorum religioſorum, & ſcandalum populi Chriſtiani, ac catholicæ fidei non mediocre diſcrimen; hoc potiſſime attento, quod in dictis prætenſis litteris verba ita per expreſſum ſonant, ac ſi dicti articuli prorſus hæretici & jam damnati eſſent pro hæreticis quin immo aliud, quod eſt etiam inuſitatum, ipſos dominos religioſos & eorum ordines adhuc magis aggravantes, tentare nonnulli velle videntur, ut videlicet nonnullos ex articulis in dictis prætenſis litteris comprehenſos abſque ullo aſſertore, & illis prius non defenſis condemnent, quod eſt prorſus inconſuetum & inuſitatum, & in generalibus conciliis minime fieri ſolitum, cum talia nonniſi per judicia præſtantiſſimorum patrum in theologia magiſtrorum & doctorum, habendo perprius ſuper talibus articulis diſputationes ſolemnes, ut ex omni parte veritas inquiratur & eluceat, fieri debeant. Ne igitur quod uſque modo neglectum est, iterum in futurum negligi contingat, atque ut ipſorum religioſorum & ordinum famæ ac integritati conſulatur, & ſcandalis & periculis & naſcituris erroribus obvietur, & honori ſacri concilii provideatur; Supplicatur pro parte ipſorum patrum & religioſorum ordinum prædictorum, ut V. R. P. dignentur in ipſis rebus proviA re, revocando dictas prætenſas litteras, quæ abſque ſcitu & deliberatione ſacrarum deputationum, ut præmittitur, extortæ ſunt ſub bulla ipſius ſacri concilii, per quam ipſum ſacrum concilium atteſtetur, dictas priores litteras abſque ſcitu & deliberatione patrum de ſacris deputationibus & alias falſe extortas fuiſſe, inſerendo in ipſis litteris ſecundis de verbo ad verbum tenorem, & ulterius manudando, ne ipſis primis litteris, ubicumque reperirentur, ulla fides adhiberetur, ubi ante per prædictum modum aut alias congrue eiſdem minime in præmiſſis præjudicetur, proteſtantur, quod hujuſmodi rem proſequi volunt & intendunt ſuis loco & tempore opportunis, & ubi, ac quando melius poterunt, & ſecundum quod Spiritus-ſanctus eos edocuerit, & ordo melius dictaverit rationis & juris. Et nihilominus etiam quoniam ad condemnationem articulorum per nonnullos procurari & intentari velle videtur, ne per novam practicam & contra conſuetum modum in ſimilibus obſervari ſolitum, ad aliquorum articulorum condemnationem procedatur, maxime nullo exiſtente aſſertore. Supplicant ut ad nonnullorum articulorum condemnationem, maxime eorum, qui in dicta prætenſa bulla contineri dicuntur, niſi aſſertor exiſtat, & ſervato more qui in talibus obſervari ſolitus eſt, & niſi etiam examinentur, diſcutiantur, ac condemnentur articuli numero LX. vel circa, qui hujuſmodi materiam ut plurimum tangunt, quum certum eſt nonnullos aſſeruiſſe, procedatur. Et quod priuſquam aliud attententur in præmiſſis articulis, plures audiantur doctores & magiſtri ſolemnes, qui circa ipſos articulos publice diſputando audiri volunt & intendunt, tam pro intereſſe & favore fidei catholicæ & Chriſtiani populi, quam etiam pro intereſſe ipſorum religioſorum, atque ut veritas eluceat: ita quod doctoribus & magiſtris auditis; & re diſcuſſa, fiat per ſacrum concilium quod fieri debuerit. Quod ſi in his rebus tractandis & articulis aliquibus condemnandis aliter proceſſum fuerit, quam fieri debeat & ſolitum ſit, ipſique doctores & magiſtri minime fuerint auditi, proteſtantur quod quantum in eis erit, inſtabunt & procurabunt, ut talia etiam alibi & alio tempore videantur. Et quod ex tunc de ipſorum conſilio aut conſenſu non fiet ipſorum articulorum condemnatio, & quod tali, ſi fieret, condemnationi non conſentiunt. Volunt tamen ſemper & intendunt ipſi omnes & eorum quilibet, & ita in his ſcriptis etiam proteſtantur quicquid catholicorum fuerit tenere & imitari, & e contrario quicquid erroneum fuerit, & a fide & moribus devium evitare.

ANNO CHRISTI 1434.

EPISTOLA EUGENII PAPÆ IV.

Ad concilium Baſileenſe.

Gratias agit concilio de his quæ præſtiterat ad libertatem procurandam cardinali S. Clementis & archiepiſcopo Tarentaſienſi.

B. p. 730.

EUgenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus ac dilectis filiis in ſacro Baſileenſi concilio congregatis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ad-

ANNO CHRISTI 1434.

Advenientibus ad nos venerabili fratre Pranciſco Brixienſi epiſcopo & dilecto filio magiſtro Petro de Monte oratoribus veſtris, intelleximus quanto mœrore ex his quæ adverſum nos concitata dicebantur affecti fueritis, quanta poſtmodum lætitia exultaveritis, cum nos ſanos & incolumes ex Urbe in civitatem Piſanam veniſſe audiſtis. Poſtremo, quid favoris & operæ in liberationem dilecti filii noſtri Franciſci tituli S. Clementis S. R. E. presbyteri cardinalis & camerarii noſtri, ac venerabilis fratris Marci (a) archiepiſcopi Tarentaſienſis per ipſos oratores impendi ſtatueritis, plane cognovimus; pro qua devotiones veſtras in Domino commendamus, vobiſque pro devotione & caritate hujuſmodi multas gratias agimus, ſperantes ut ſi pro liberatione cardinalis præfati majorem operam dare oporteat, id libenti animo facietis, nec ullo pacto tantum ſacrilegium amplius extendi patiemini. De Tarentaſienſi autem archiepiſcopo, quia liber eſt, præter gratias quas pro eo vobis agimus, amplius non dicimus. Hos autem oratores tum pro veſtra contemplatione, tum pro re ipſa ad quam deſtinati ſunt, quia pia eſt, libenter vidimus, ac grato animo & condigno honore ſuſcepimus. Deinde cum a nobis diſcederent pro eorum tutela uſque ad Urbem plene provideri mandavimus. Ceterum cum audiamus oratores cariſſimi in Chriſto filii Johannis Palæologi Romeorum imperatoris, apud vos eſſe, ac pro occidentalis & orientalis eccleſiæ unione nonnulla tractare, nos qui ſuperiori tempore in negotio hujuſmodi plurimum laboravimus, quod in ea re tandem egerimus, præſidentibus noſtris ſatis plane explicamus. Vos autem ex eis quæ ad eos ſcribimus pro ſapientia veſtra recte arbitrari poteritis, quid cum præfatis oratoribus apud vos agentibus tractare & practicare debeatis. Datum Florentiæ, anno Incarnationis MCCCCXXXIV. III. Kalendas Septembris.

Ja de Viterbio.

EPISTOLA

Ducis Mediolanenſis, ad concilium Baſileenſe.

De victoria ab eo reportata.

Lecta 8. die Septembris MCCCCXXXIV.

Ib. p. 737.

SAcroſancto generali concilio Baſileenſi univerſalem eccleſiam repræſentanti.

Reverendiſſimi in Chriſto patres & domini præſtantiſſimi, reſpexit omnipotens Deus meus oculo pietatis & gratiæ in me ſuæ felicem exercitum meum in partibus Romandiolæ militantem. Sicut enim ex litteris meorum avitatus fui, magnanimus & ſemper invictiſſimus, victorioſiſſimus vir Nicolaus de Perufio locum tenens & capitaneus generalis meus dilectiſſimus, qui ipſum meum ducebat & regebat exercitum, fregit & ex toto confixit exercitum, qui meo adverſabatur, & remanſerunt in hujuſmodi conflictu captivi multi viri notabiles & præſtantes, cum maxima gentium tam equeſtrium quam pedeſtrium quantitate. Et inter alios nominatur Nicolaus de Tolentino, Petrus Jampaulus de Urſinis, & Cæſar de Martinengo, ac plerique alii, de quorum nominibus adhuc aliam certitudinem non habeo. Hanc igitur felicitatem & victoriam ſtatim duxi veſtris præſtantiſſimis dominationibus intimandam. Nam cum omnis mea proſperitas veſtra ſit & eccleſiæ ſanctæ Dei, merito debeo omnes rerum mearum felices eventus participare vobiſcum. Reverendiſſimi patres, poſt ſcripta habui litteras a præfato locum tenente, quibus mihi enuntiat, quod ultra alios ſupranominatos capti ſunt magnificus Aſtorgius dominus Faventiæ, Guerrezius de Marciano, Johannes de Malavoltis, conductores nobiles, & ut verbis ejuſdem capitanei mei utar, capta ſunt centenaria virorum præſtantium, equitum vero milliaria cum vexillis, carriagiis & rebus omnibus hoſtilis exercitus. Quare adhuc major eſt habenda lætitia, majoreſque ſunt Deo noſtro gratiæ referendæ. Datum Mediolani die XXX. Auguſti.

Ejuſdem Eccleſiæ ſanctæ Dei devotus ſervitor dux Mediolani.

LITTERA DOMINI NOSTRI PAPÆ

Miſſa ſuis oratoribus & præſidentibus ſacro concilio Baſileenſi.

De his quæ pro unione cum Græcis egerit.

Ib. p. 738.

DIlectis filiis Nicolao tituli S. Crucis in Jeruſalem, & Juliano S. Angeli apoſtolicæ ſedis legatis, necnon venerabilibus fratribus Johanni archiepiſcopo Tarentino, & Petro epiſcopo Paduano in ſacro concilio Baſileenſi præſidentibus noſtris.

EUGENIUS PAPA IV.

Dilecti filii & venerabiles fratres, S. & A. B.

Intelleximus oratores cariſſimi in Chriſto filii Johannis Palæologi Romeorum imperatoris veniſſe ad ſacrum generale Baſileenſe concilium, atque apud nonnullos de ipſo ſacro concilio ſuper modo unionis occidentalis & orientalis eccleſiæ aliqua tractare. Cum autem pro ipſa unione, ad quam plurimum affecti ſumus, & nos dudum aliqua tractaverimus, dignum duximus ea vobis nota facere, ut quid cum ipſis oratoribus agendum videatur plenius cognoſcatis. Anno præterito ſuper hujuſcemodi negotio cum oratoribus præfati Johannis imperatoris, qui Romam ad nos venerunt, una cum fratribus, aſſiſtente etiam cariſſimo in Chriſto filio noſtro Sigiſmundo Romanorum

(a) De Condelmeriis dicti, Veneti ex familia ipſius Eugen. papæ IV. archiepiſcopi Avenionenſis.

rum imperatore ſemper auguſto, plura præcavimus. Tandem cum in hoc videretur perſiſtere, ut in civitate Anchonæ prælati & alii in numero copioſo ex utraque eccleſia convenirent, inter quos præfatus Johannes adeſſet, & nos cognoſceremus rem hanc, prout petebatur, & difficultates & expenſas maximas parere, & forſitan ſine fructu aliquo, pro tunc nihil concluſum extitit. Sed ad ipſum Johannem aliquem mittere deliberavimus, qui negotium hujuſmodi cum ipſo & venerabili fratre Joſeph patriarcha Conſtantinopolitano plene tractaret, & ſuper eo finalem Johannis & Joſeph præfatorum ac aliorum intelligeret concluſionem. Miſimus itaque menſe Julio anni præteriti dilectum filium magiſtrum Criſtophorum Biratonum ſecretarium noſtrum, Græcæ & Latinæ linguæ peritum, qui poſt multos ſermones, cum præfatis Johanne imperatore & Joſeph patriarcha & multis aliis ex majoribus habitos, tandem comperit ipſos omnes id eligere, ut unus legatus a ſede apoſtolica cum prælatis & aliis viris doctiſſimis ad urbem Conſtantinopolitanam tranſmittatur, ubi & prælati & alii majores una cum ipſo Johanne imperatore pariter conveniant, ibique per viam diſputationis veritate patefacta, utraque eccleſia optatum unionis & pacis conſequatur effectum, & ſuper his litteras dictorum Johannis imperatoris & Joſeph patriarchæ etiam recepimus id clare continentes, & quod plus eſt, cariſſimus in Chriſto filius Imperator Trapezenus, & plurimi ei adhærentes, in hoc pari voto conveniunt, quæ cum per præfatum Criſtophorum ad nos revertentem delata eſſent, parato animo acceptavimus. Nam & id nos plurimum optabamus, quoniam per hunc modum de ipſa unione & concordia bona ſpes redditur, & multo minori impenſa opus erit. Accedit ad hoc, quod venerabilis patriarcha Armenorum eo tempore etiam Conſtantinopolim venturus ſit. Et in hanc unionem pariter conſenſimus, ut in Domino ſperamus. Propterea menſe Juli præterito ipſum Chriſtophorum Conſtantinopolim iterum miſimus cum nonnullis capitulis, quæ menti utriuſque partis plane ſatisfacere videntur. Ipſique injunximus; ut ſecundum ipſorum tenorem cum præfatis Johanne imperatore, Joſeph patriarcha, & aliis ſupradictis concludat. Super quo ſibi plenum mandatum dedimus. Horum quidem capitulorum copiam ad vos miſimus, & iterum mittimus. Veſtræ itaque circumſpectiones ex his arbitrari coterunt, quid cum præfatis oratoribus apud ipſum ſacrum concilium agentibus tractare & practicare debeatis. Datum Florentiæ ſub annulo noſtro ſecreto die ultima Auguſti pontificatus noſtri anno IV.

A. de Florentia.

ANNO CHRISTI 1434

SEQUITUR COPIA LITTERARUM

ANNO CHRISTI 1434.

Miſſarum domino legato ex parte cujuſdam provincialis Saxonum.

Contra concilii diſſolutionem & ſimoniacas promotiones.

CUm humillima ſui recommendatione, fi liale obſequium, immo ſe totum ad veſtra vota paterna paratum. Reverendiſſima paternitas veſtra pro domo eccleſiæ, præſertim Germanicæ, in qua officio legationis fungitur, digniſſime zelare ampliſſima experientia didiciſti. Idcirco pro hujus excitatione zeli, in paucis eamdem reverendam paternitatem veſtram aviſare non inutile putavi. Pertranſiens enim Haſſiam, Thuringiam, Saxoniam, partes maritimas, Sleſiam, Luſaciam, Miſniam indifferenter coram omnibus tarditatem ſacri concilii in materia reformationis redargutam, ea pietate & congruentia, quibus efficacius potui, excuſavi; mea tamen excuſatio fluctuationem naviculæ tollere non potuit in illis partibus; quinimmo niſi reformatio rationabilis & humana in clero illarum partium apparet, numquam ſedabitur; ſed amplius navicula ipſa operietur (fluctibus). Contigit, exiſtente in Luſacia, circa montes Bohemorum, quod una mulier obſeſſa a diabolo, de domo mariti ſui raperetur in deſertum a ſpiritu iniquo, ubi per aliquot dies cunctis hominibus incognita permanſit; rediens, per exorciſtas adjurata, dixit ſe fuiſſe in nemoribus Bohemorum, ubi concilium innumerabilium dæmoniorum fuiſſet celebratum, & concluſum in eodem, quod omnes & ſinguli pro concilii Baſileenſis diſſolutione omnem poſſe tenus facultatem (adhiberent). Nam ſi proceſſum haberet, præſentes & magis futuri incommoda ſentirent. Ceterum inter reformanda neceſſarium eſſe cogitare ſuper ſcandaloſa promotione ad epiſcopatus mathematicos vel titulares, quorum magnus numerus eſt in dictis partibus, qui ſpoliatis ſuis monaſteriis, ad Romanam curiam cum ſumma pecuniarum acceſſerunt, pro titulo pecunia expenſa, redeunt ad partes, de conſecrationibus & ordinationibus ſimoniacis miſere victuri. Inter quos unus eſt famoſus, malæ utique famæ, religione Minor, malitia maximus: alius reverendiſſimi domini archiepiſcopi Bremenſis in ſpiritualibus vicarius, nomine Thidericus Berthoner, cui non ſufficit dudum ſimoniaca vita continuata mala fama gradientibus per terram probata, quin immo turpitudinem ſuæ matris, ſcilicet religionis fratrum Minorum, revelare ſatagens, fratres illius ordinis puniendos in ſuam defenſionem ac ignominiæ conſortium aſſeruit, eoſque ad diverſas partes mittit, ut turpe lucrum pro ſuæ iniquitatis fomento faciant, & ſic diſciplinas ſui ordinis evadunt. In his & aliis de rebus medio opportuno dignetur cogitare, prout ex dictæ legationis officio tenetur. Veſtram reverendam paternitatem conſervare dignetur Al-

tissimos feliciter & longæve. Ex Wratislavo A MCCCCXXXIV. secunda Septembris mei officii sub sigillo. Subscriptio.

ANNO CHRISTI 1434.

Vestræ reverendissimæ paternitatis humillimus, utinam utilis filius Fr. Mathæus provincialis Saxoniæ, ordinis Minorum.

EPISTOLA CAPITULI ALBIENSIS

Ad concilium Basileense.

Petit confirmari electionem Bernardi de Caffiliaco in episcopum Albiensem. B

Ib. p. 741. SAcrosancta synodo Basileensi in Spiritu sancto congregatæ orthodoxam & catholicam ecclesiam repræsentanti.

Reverendissimi in Christo patres & domini nostri quam plurimum metuendissimi, ad sacrosanctam generalem synodum in civitate Basileensi Spiritus sancti suggestione congregati, post recommendationem humillimam, cum promtis animis tamquam filii catholicæ ecclesiæ matris unicæ vestris sacris præceptis obedire. Albiensis ecclesia nuper per obitum bonæ memoriæ reverendi patris in Christo domini P. Nepotis (*a*) ultimi præsulis nostri pastore fuisse orbata noveritis, nosque considerantes verbum evangelicum dicens: *percutiam pastorem & dispergentur oves gregis*; & quod propter defectum pastoris, tamquam oves errantes a grege essemus separati, volentesque præfatæ ecclesiæ incommodis obviare, servatis solemnitatibus in talibus de jure servari consuetis, instinctu Spiritus sancti per majorem capituli nostri partem canonice fuit electus reverendus pater & egregius vir dominus Bernardus de Caffiliaco in decretis licentiatus, præpositus & canonicus ecclesiæ nostræ, de nobili & militari genere procreatus, scientia & morum venustate decoratus. Cumque secundum decreta antiqua sanctorum patrum, & etiam secundum decretum per memoratam sacrosanctam synodum Basileensem editum, electiones canonicæ per superiorem debeant confirmari (*b*). Vestris igitur R. P. humiliter & cum devotis animis supplicamus, ut pro bono justitiæ & ecclesiæ præfatæ Albiensis nos humiles filios sanctæ ecclesiæ & servitores vestros, ac ecclesiæ præfatæ Albiensis, cum oculis generosæ justitiæ inspicere dignemini taliter, quod nos nec dominus electus in juribus nostris non privemur, secundum quæ ipse dominus electus tamquam rite & canonice electus in episcopum debeat assumi. Deum enim pro vestris R. P. humiliter rogare festinabimus pro statu prospero dictarum V. R. P. F quas in sua sancta ecclesia conservare digne-

Altissimus per tempora longiora cum augmento gratiæ & honoris. ANNO CHRISTI 1434.

Sacrosanctæ ecclesiæ filii humillimi Dei oratores capitulum ecclesiæ Albiensis.

LITTERA CONSULUM CIVITATIS

Albiensis missa sacro concilio in favorem electi Albiensis, &c.

SAcrosancta synodo generali Basileensi uni- Ib. p. 742.
versalem ecclesiam repræsentanti, &c. Reverendissimi in Christo patres & domini nostri præmetuendissimi, post humillimam recommendationem ac animos ad quæque præcepta, ut humiles ecclesiæ filii sore paratos. Nuper Albiensis ecclesia per decessum bonæ memoriæ reverendi in Christo patris domini Petri Nepotis ultimi episcopi fuit viduata post cujus excessum honorabile capitulum ecclesiæ Albiensis, infra juris terminum, ac servata juris solemnitate, quæ in talibus servari debet, ad electionem processit, & licet pro parte domini Carnotensis (*c*) dicto capitulo fuerint directæ litteræ precum per illustres principes, rogando dominos dicti capituli, ut prædictum dominum Carnotensem eligerent in pastorem ecclesiæ prædictæ, verum tamen quia ubi Spiritus sanctus vult spirat, inspiravit igitur in cordibus majoris & sanioris partis C dominorum de capitulo, qui instinctu Sancti Spiritus elegerunt in pastorem nobilem & egregium virum dominum Bernardum de Caffiliaco, præpositum ecclesiæ prædictæ, in decretis licentiatum. Porro publicata electione, magnum gaudium civitati Albiensi fuit ortum, nam totus populus unanimiter vehementi gaudio exultando cum fletibus gratias Deo retulit, nec sine causa, quia benignitatem & clementiam dicti domini electi per experientiam cognovit. Nam cum biennio elapso raritas bladorum esset in præsenti patria, essentque quamplurimum gentes quæ non habebant quid comederent, idem dominus electus præ- D ceptum evangelicum in pectore habens, oculis pietatis misericorditer egenos respiciebat, & compassione motus, ob Dei reverentiam eleemosynas largissue dabat; nedum semel in septimana, vel semel in die, sed assidue, a mane usque ad vesperam ad ipsius hospitium pauperes defluebant. Nimirum si sic operatus est, quia ex nobili & antiquissima prosapia & ex genere militari trahit ortum, & quia arbor bona bonos fructus facit, merito sic operatus est, & stirpes sui generis nedam virgam domini electi protulit, cum alias episcopos protulerit & cardinales & etiam milites strenuos in religione S. Johannis Jerosolymitani, qui zelo fidei Christi calicem bibere

(*a*) Obiit anno 1433. mense septembri.
(*b*) Ejus electionem confirmavit concilium Basileense 19. decembris 1434. cujus auctoritate consecratus est Basileæ in ecclesia Minorum ab episcopo Lectoratensi 12. februarii 1435. possessionem iniit 7. idus Martii 1436.
(*c*) Roberti Delphini, filii Beraldi II. Arveniæ Delphini & comitis Claromontani & baronis de Mercorio, atque Margaretæ de Sacro Cæsare, qui præter Carnotensem episcoparum plures abbatias habuit, quibus non contentus, pinguiorem episcopatum ambivit, nullumque non movit lapidem ut eum per fas & nefas obtineret.

ANNO CHRISTI 1434.

bere cupierunt ; & cum dicti cives & incolæ civitatis Albienſis ipſum ſciverint electum, hoc ſine cauſa exultarunt, quia ipſum expectant firmiter eſſe bonum paſtorem, & ipſe cognoſcet oves ſuas & oves ſuæ cognoſcent ipſum ; & ſic expectamus, quod cum Deo erimus & exemplis & doctrinis tuis proficiemus. Verum tamen audivimus dominum noſtrum ſummum pontificem, non expectata dicta electione, dicto domino Carnotenſi bullas translationis ad epiſcopatum Albienſem conceſſiſſe, quod fuit nobis durum audire, cum bonitatem dicti domini electi ſciamus ; Dictus autem dominus Carnotenſis eſt totaliter nobis ignotus. Verum quia ſecundum decretum dictæ ſacroſanctæ ſynodi electiones debent per ſuperiores confirmari, proceſſusque electionis dicti domini electi dictæ ſacroſanctæ ſynodo ſit præſentatus, vobis reverendiſſimis in Chriſto Patribus dictam ſanctam ſynodum univerſalem eccleſiam repræſentantem celebrantibus, & in Spiritu ſancto congregatis, cum vehementi ſtudio, & affectione cordiali humillime & cum magna devotione ſupplicamus, ut ob Dei reverentiam & intuitu pietatis, oculos veſtræ clementiæ erga nos convertere dignemini, & prædictum dominum electum in juſtitia ſua velitis habere commendatum, cum apud ſacroſanctam ſynodum non ſit acceptio perſonarum. Supplicando Deum devote, ut ipſam ſacroſanctam ſynodum & omnes inibi congregatos Altiſſimus in ſua ſancta eccleſia conſervare dignetur cum augmento gratiæ & honoris, ac per tempora longiora. Scriptum Albiæ VIII. menſis Septembris.

Sanctiſſimæ catholicæ eccleſiæ humillimi filii & ſervitores conſules civitatis Albiæ.

LITTERA DOMINI EUGENII PAPÆ

Miſſa ſacro concilio ſuper facto eccleſiæ S. Audoeni Rothomagenſis & Trajectenſis.

Ib. p. 743. VEnerabilibus fratribus ac dilectis filiis ſacroſanctæ ſynodo Baſilcenſi.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus ac dilectis filiis, ſacroſanctæ ſynodo Baſileenſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Placuit nobis plurimum pius affectus, quem habere videmini erga monaſterium S. Audoeni Rothomagenſis, in pace, & quiete, ſublatis litigiorum ſumtibus, conſervandum ; & propterea per veſtras litteras cum magna inſtantia nos rogatis, ut cum prædictum monaſterium dudum propter duorum ſuper eo contendentium litigia, diſſipatum, nunc in pace requieſcat, & reformari in melius ſperetur, in dies ſalubriter, gubernante dilecto filio Johanne Richardi monaſterii ipſius abbate, & quondam Willermo de Melle ejus adverſario, ſicut Deo placuit, nunc vita functo, eidem abbati non velimus novum adverſarium ſubrogare, nec per proviſionem aliquam aliud innovare, ne orjantur nova litigia abbatem & monaſterium conſumtura ; quibus precibus veſtris benigne exauditis, in eadem ſententia vobiſcum ſimili caritate concurrimus, & libenti animo requiſitioni veſtræ honeſtæ & juſtæ diſpoſiti ſumus annuere, & inſuper abbatem eumdem cum ejus monaſterio ſuſcipere favorabiliter commendatum. Ceterum vos vice verſa rogamus, ut habeatis ſimilem caritatem erga alias eccleſias & pia loca quæ videbitis pati ſimilia detrimenta diſcordiæ, & præſertim erga Trajectenſem eccleſiam, quæ cum in noſtræ aſſumtionis initio gravibus & cruentis diſſentionibus cum civitate & patria Trajectenſi laboraret, conſcientiam noſtram movit, ut eam de tantis afflictionibus & periculis paterna ſollicitudine reducere curaremus ad ſtatum pacis & quietis : quod ut melius perficere poſſemus, miſimus ad eas partes venerabilem fratrem Johannem (a) Ambianenſem, tunc Matiſconenſem epiſcopum referendarium noſtrum, qui dedimus in mandatis, ut ſtatum & voluntates hominum atque rerum inſpiceret, renunciaturus nobis modos & vias, quibus per nos poſſent diffidia tanta componi ; quo reverſo & audito primum in ſecreto, deinde in publico conſiſtorio, præſentibus procuratoribus ſeu excuſatoribus bonæ memoriæ Sueden nunc epiſcopi Trajectenſis, ſicut procuratores ipſi petierunt, tandem ad id deſenimus, quod erat unicum neceſſarium & ſalutare remedium pacis hujuſmodi ; & de conſilio fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium translatio ad eccleſiam Cæſarienſem præfato Svvedero, reſervata ſibi penſione condigna ſuper fructibus & proventibus ipſius eccleſiæ Trajectenſis, venerabilem fratrem noſtrum Rodulfum epiſcopum Trajectenſem, ad eamdem eccleſiam Trajectenſem promovimus in epiſcopum & paſtorem ; quæ quidem noſtra proviſio propter tantum & tam commune bonum facta ſolemniter & mature, grata fuit omnibus, qui bonum publicum propriis & privatis paſſionibus anteponunt. Et tamen pauci quidam ſcandaloſi homines, aſſerti canonici Trajectenſium eccleſiarum, contra eam contendere præſumſerunt ; quod videntes, ut eorum temeritatem & audaciam cum omni ratione frangeremus & comprimeremus loquacitatem, poſtquam Deus Svvederum epiſcopum miſericorditer ſecum agens, pro animæ ſuæ ſalute ab hac contentione ſubtraxit, licet opus non eſſet de eadem Rodulfi perſona de novo providimus eccleſiæ memoratæ, facientes proviſioni hujumodi fundamentum, non ex translatione, ſed ex vacatione per obitum, & nihilominus non quieſcunt, ſicut accepimus, homines memorati indurati in ſcandalis, & litigiis, ſed poſtulatione quadam inani, quæ penitus nulla eſt, poſtularunt ad eccleſiam non vacantem quemdam laicum, & laicalibus exercitiis deditum, germanum venerabilis fratris noſtri Theoderici archiepiſcopi Colonienſis, cupientes ipſum involo-

(a) Hujus epiſcopi locus extat vacuus in ſerie epiſcoporum Ambianenſium apud Sammarthanos in Gallia Chriſtiana.

volvere in hac cauſa, ejuſque favore turbare pacem, quam facimus eccleſiæ & patriæ Trajectenſi, ac bella extincta & ſopita ſcandala ſuſcitare. Quare devotionem veſtram requirimus & hortamur, ut quantum in nobis eſt, proinde conſulentes præfatæ eccleſiæ, ſuſcitatores & proſecutores hujuſmodi ſcandalorum a veſtra audientia repellatis, & auctoritate veſtra bonum pacis quod fecimus defendatis, ac moneatis præfatum archiepiſcopum & germanum ejus, ut ſe abſtineant a proſecutione poſtulationis hujuſmodi: quæ cum, ut diximus, de jure ſit nulla, etiam injurioſa eſt, plena ſcandalis & periculis, & quam nemo vir bonus, & præſertim eccleſiaſticus ſequi debet. Datum Florentiæ anno incarnationis Dominicæ MCCCCXXXIV. duodecimo calendas Octobris pontificatus noſtri anno IV.

Jo de Nurſia.

ANNO CHRISTI 1434.

EPISTOLA FRIDERICI

Lantgravii Thuringiæ, ad concilium Baſiloenſe.

Petit ut cauſa Frederici ducis Saxoniæ cum Erico duce de Lanwenburg *ad forum ſæculare remittatur.*

Ib. p. 744. SAcræ generali ſynodo in civitate Baſileæ congregatæ, eccleſiam univerſalem repræſentanti, ſibi gratioſiſſimæ, recommendationem humillimam, & ad quæque promtiſſimum famulatum.

Noſtis, patres & domini clariſſimi, nec non humiliter profiteor, quod diſponente Domino, cui obediunt univerſa, quod Romana eccleſia ſupra reges & regna, tamquam mater & magiſtra, ſupremum obtinet principatum, & per ejus miniſterium regitur & dirigitur catholicæ fidei firmamentum. Hæc autem ſicut mater alma, fidelis nutrix, & provida diſpenſatrix, in proſequendis & diſcernendis juribus cum ea circumſpectionis maturitate procedere conſuevit, quod nulli præjudicat dum cuique gratiam impertitur, & ſingulorum jura non minus in aliis quam in ſeipſa conſervat, nec in aliquos manus injurioſas extendit, a qua doctrina juſtitiæ recipitur & habetur. Profecto fervens zelus ejus non tepuit, nec tepeſcit, quin ſuos devotos & humiles filios non ſolum lædere, vel injuriis provocare, ſed potius intendat favoribus & gratiis prævenire. Cum autem ipſa eadem mater eccleſia progenitores meos, meque quos inter principes orbis terræ catholicos exhibentes ei omni reverentia ſemper filiales affectus, intra ſuæ dilectionis brachia collocaverit, ac in gratiis petitis repulſam non dederit, nec in juribus aut privilegiis aliquatenus non læſerit; mirari & comprehendere non ſufficio, quomodo vos univerſali eccleſiæ, Romano pontifice ſuperſtite, præſidentes, jus fori ſæcularis inter ſæculares, & in cauſa ſæculari, ſæpe licet petitum, impedire voluiſtis patruo meo Frederico Saxoniæ duci, contra quemdam Ericum ducem de *Lanwenburg*, eum ſuper eodem ducatu injuſte turbantem & inquietantem, de quo rite & realiter per glorioſiſſimum principem & dominum meum dominum Sigiſmundum imperatorum modernum, ad quem ſpectabat & ſpectat, infeudatus & poſſeſſionatus ipſe & ſuus bonæ memoriæ progenitor dominus Fridericus dum vixerit, dudum extiterunt. Cum etiam coram eodem domino imperatore per me ad judicium imperiale ſuum evocatus & citatus in certum diem exiſtat canonice & legitime, ubi quodammodo cauſa pendet indeciſa, cum dicto duce de *Lanwenburg* de jure ſibi competenti decertaturus; indecens quidem eſt, ut inde ſequantur injuriæ, unde jura naſcuntur; & illi de paterna manu unquam nocumenta ſentiant, qui per eam attolli meruerunt. Quomodo redderetur pro bono malum eidem patruo meo atque mihi, in eo qui pro fide orthodoxa contra hæreticos totum orbem de præſenti infeſtantes & conturbantes, bellando & pugnando a viginti annis citra, ſine intermiſſione, extremis periculis, res & vitas proprias facultates & perſonas comitum, baronum, militum & armigerorum ſuorum atque vulgarium hominum ſine numero & modo impendit, viſus eſt perdere lætus? Quapropter peto ex animo tam ſupplici quam confidenti, quatenus ad præfatum dominum meum patruum atque me paternum convertentes intuitum, ac deſiderantes talem fidei propugnatorem in tranquillitate proſpera ducatus prædicti permanere, non ſolum ad forum ſuum ſæcularem remittere, ſed in juribus ipſius eum defendere liberaliter & effectualiter præſidia favoris veſtri ſibi impendatis, facturi ut ipſe & ego majoris devotionis debito teneamur, utilitatibuſque ac commodis & honoribus ſpecialioribus obligationum obſequiis aſtringamur, tam univerſali eccleſiæ quam P. V. quas univerſorum idem Dominus magni conſilii angelus in hoc ſacro concilio dirigat & conſervet, pro reformatione unionis & pacis ejuſdem eccleſiæ ſuæ ſanctæ. Scripta anno Domini MCCCCXXXIV. &c.

ANNO CHRISTI 1434.

Earumdem paternitatum pronus & fidelis vernaculus Fredericus Dei gratia Thuringiæ Lantgravius & marchio Miſnenſis.

EJUSDEM EPISTOLA

Ad concilium Baſileenſe,

Petit in gratiam curatorum corrigi nonnullos abuſus.

REverendiſſimis reverendiſque patribus ac dominis cardinalibus, archiepiſcopis, epiſcopis in ſancta Baſileenſi ſynodo conſtitutis, univerſam eccleſiam repræſentantibus, nobis in Chriſto venerandis omnem promtitudinem pro ſalubri erectione ſtatus univerſalis eccleſiæ. Ib. p. 745.

Reverendiſſimi reverendique patres ac domini, pro laude Dei & ſuæ eccleſiæ in Spiritu ſancto legitime congregati, ex quo claret veſtris apicibus digniſſimis, ſynodalibuſque epiſtolis jucundiſſimis univerſum per orbem diffuſis, omnium laborum conatuumque ſolertiam veſtrorum circa reformationem abuſuum & erratuum, necnon eorum quæ eccleſiam Dei ſcandalizant remotionem potiſſime atque piiſſime intendere atque verſari. Hinc R. P.

pro

pro eodem ſalubri ſtatu eccleſiarum diſtrictuum noſtrorum, ſalute populorum, & præcipue indemnitate curatorum & eccleſiarum curatarum, quarum jus patronatus in potiori parte ad nos inibi ſpectare dignoſcitur, V. P. proponimus, intimantes quod nonnullus abuſus præfatis eccleſiis parochialibus maxime oneroſus, immo ut dictum exprimitur, finaliter exterminativus per commiſſarios domini archiepiſcopi Moguntini extitit introductus. Dum enim ipſis vel auctoritate apoſtolica vel noſtra præſentatione legitima rectores præficiuntur, continuo nec expectato quartæ partis anni lapſu, monentur ad ſolutionem fructuum biennalium ſub graviſſimis pœnis, quam ſi non infra breviſſimi temporis ſpatium expediant ad nutum eorum, ipſos rectores excommunicant, præfatas eccleſias in divini cultui diminutionem, damnum parochianorum in hoc non delinquentium, eccleſiaſtico interdicto ſupponunt, & quod eſt gravius, plerique in primo anno vacationis quadruplices fructus ſublevant. Immo ſi acciderit caſus, ſextuplices fructus tribus rectoribus ſibi invicem eodem anno ſuccedentibus expeterent; quos tamen natura eodem anno denegat germinare. Quibus exactionibus eccleſiæ terrarum noſtrarum adeo gravantur, quod interdum veris & utilibus rectoribus tanta gravamina ſubire timentibus, defraudantur interdum, & proh dolor! nimis crebre negligenter reguntur, interdum ex toto viduatæ deſeruntur ſicuti plures hac occaſione in præſentiarum viduatæ reperiuntur, & populus negligitur, quod dolenter referendo denuntiamus, cum potius paſtores omni cura ſtudere deberent, ut animarum ſaluti, quæ non modicum in curatis reſidet, provideretur; quam ſtatum curatorum in nihilum redigere, immo juris naturalis tramitem excedunt congrua portione, ubi fructus expenſarum deductionem non tranſcendunt, eoſdem exſpoliant. Quæ inconvenientia ex præmiſſis gravaminibus ſequentur V. P. perſpicuis indiciis luculenter elicere poterunt & penſare. Inſuper aliud mirandum genus gravaminis in terris noſtris agitatur, quod nullis tam clericis quam laicis litteris apoſtolicis, immo ſacri veſtri concilii, uti licuerit, niſi prius pro littera nuncupata *Vidimus* certis pecuniis datis & ſolutis & plerique in duplo plus quam in Romana curia, vel ſacra veſtra Baſileenſi ſynodo pro eiſdem expoſitum fuerit. Hæc, certis motivis noſtros animos pulſantibus, obticere nequivimus; immo ex præmiſſis gravaminibus pejora veriſimiliter inter ſtatum ſpiritualium & ſæcularium emergi nobis timentibus, cum ex nimia compunctione etiam ſanguis manſuetorum commoveri conſuevit. V. P. R. celeri remedio, ut ſperamus, ſuccurrentibus, non noſtri commodi, quin potius profectus eccleſiarum, ſalutis animarum; & debiti regiminis eccleſiarum zelo, confidentia etiam veſtri celeberrimi cœtus ad præmiſſa juxta epiſtolarum continentiam nobis directarum intenti duximus proponenda, quem divina gratia fovere & felici fine mancipare dignetur, in eccleſiæ & ſui benedicti nominis gloriam & honorem præmiſſorum, ſolatioſum, benivolum, ac generoſum reſponſum affectantes. Datum anno Domini MCCCCXXXIV. VII. calend. Octobris, noſtri principatus ſub ſigillo quo omnes utimur.

ANNO CHRISTI 1434.

Veſtrarum reverendarum paternitatum devoti filii Fredericus Thuringiæ Lantgravius & marchio Miſnenſis, ceteri comites, barones, milites, &c. per Thuringiam conſtituti.

LITTERA DOMINI IMPERATORIS

Miſſa ſacro concilio ſuper cauſa domini Rothomagenſis & aliis concernentibus forum imperiale.

Ibid.

REverendiſſimis, reverendis, ac venerabilibus in Chriſto patribus, ſacroſanctæ generali Baſileenſi ſynodo, &c.

Reverendiſſimi, &c. Sicut nobis ſemper jucundiſſimæ atque acceptæ ſunt litteræ veſtrarum paternitatum, quæ ad nos deferuntur, ſic etiam pridie gratanter ultra modum accepimus litteram bullatam ſacroſanctæ concilii, in qua poſt reſumtionem exhortationum noſtrarum, quam egregii oratores noſtri ad reformationem in eccleſia ſancta Dei, quam ſpeciali aviditate majeſtas noſtra deſiderat, fecerunt; nobis inſinuatis vos ſimile habere deſiderium, & quod datus ſit ordo, qui hactenus commode dari non potuit, pro executione præmiſſorum, & quod in brevi res acceptas a veſtra paternitate præſentire habebimus. Nos poſſemus edicere, reverendiſſimi patres, quantum res illa cor noſtrum lætificaverit atque extulerit, multum in Domino commendantes ſanctam intentionem atque exactam veſtram ſolertiam, quam in proſecutione ipſius neceſſariæ reformationis hactenus aliis incumbentibus prætermiſſæ, extendere diſponitis. Et ſic rogamus Altiſſimum, ut deſideria & ſanctum veſtrum propoſitum ad laudem Dei & fructum eccleſiæ ſuæ votive dirigat, & cœptis felicem conſummationem concedat. De reductione autem Græcorum habuimus alias per ſcripta veſtra decretum ſuper factis ipſorum publicatum, & tandem ex informatione certorum oratorum fratris noſtri imperatoris Græcorum, qui ad nos huc venerant, ſatis intelleximus ordinationem ipſam, quæ nobis ſumme placet, & mox præfato fratri noſtro imperatori ſcripſimus, & eum adhortati ſumus ſummopere, ut iſtud ſanctum negotium amplectatur, quemadmodum ex litteris noſtris alias V. P. miſſis pariter concipere potuiſtis. Hæc enim res inter ceteras peragendas non eſt mediocris, ſed in proſecutione ſua omnibus Chriſtianis præcipua eſſe debet. Præterea R. P. unum adjiciunt V. P. de cauſis Biſuntinenſi & Bambergenſi, quas prætenditis coram V. P. & foro eccleſiaſtico legitime introductas, & videmini nos adhortari ad protectionem & tuitionem perſonarum eccleſiaſticarum & bonorum eccleſiæ, &c. Non erat opus, reverendiſſimi patres, adhortatione hujuſmodi, quoniam nihil ita cordi habemus, uti miniſtros Dei omni honore, omnique conſervatione venerari, & ita a juventutis noſtræ primordiis, antequam officium imperialis dignitatis humeris noſtris incumberet, ſolerter fecimus, & in futurum omni ſtudio faciemus. Vellemus tamen, &

ſic

☞ ſic dignum arbitramur, ut & ipſi vice reci- A
proca erga nos & imperium facerent debi-
ANNO CHRISTI 1434. tum, & quicquid eſſet de foro noſtro nobis
dimitterent, & res imperii juriſdictioni ec-
cleſiaſticæ non intricarent; ſed uſque modo
illud obtinere non potuimus, quin & juſtiſſi-
mæ oblationes parvipenduntur, & proceditur
in rebus imperialibus, ac ſi juriſdictio noſtra
non ſupereſſet. Si pro eo turbatum gerimus
animum, ſi juriſdictionem noſtram manute-
nere & conſervare diſponimus, credimus per
hoc non moleſtare facta eccleſiæ, quæ uti
pupillam oculi protegere atque defenſare in-
tendimus. Sed quod vocaverimus dominum
cardinalem Rothomagenſem, hoc nobis pro-
fecto licuit, quia pro regalibus hoc fecimus, B
quæ ipſe tamquam vaſſallus noſter a nobis &
ſacro recognovit imperio, præſtito fidelitatis
& obedientiæ debito juramento, & in illa
cauſa juridice procedere intendimus, non tam-
quam contra prælatum, ſed & imperialem
vaſſallum, qui forte debiti ſui immemor eſſe
diſponit, ſperantes quod ſacrum concilium,
pro cujus ſtabilimento tanta ſubivimus, nobis
in juriſdictione & juſtitia noſtra favebit; quo-
niam nullatenus patiemur res mere imperium
concernentes per adverſantes nobis ad libitum
hinc inde trahi, ac ſi poteſtas imperii peni-
tus videretur extincta: rogantes veſtras pa-
ternitates ex intimis cordis noſtri affectibus,
quatenus nos & facta noſtra velitis recommiſ-
ſa ſuſcipere, & in juribus & juriſdictione ſua C
favorabiliter conſervare. Ceterum occurrentia
nobis crebris nunciis atque litteris veſtris pa-
ternitatibus ſignificabimus. Et vice verſa cum
deſiderio deprecamur, quatenus & vos de his
quæ egeritis ſupiſſime viſitare velitis pro con-
ſolatione noſtra ſpeciali. Et ſi quid per nos
fieri poſſit, quod ad honorem, promotionem
& commodum, cum ad beneplacitum V. P.
definire conſpexerimus, gratiſſimo animo fa-
ciemus. Datum Ratisb. die 1. menſis Octob.
MCCCCXXXIV. regnorum noſtrorum &c,

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum im-
perator ſemper auguſtus, ac Hungariæ, &c. rex

Ad mandatum domini imperatoris in ſuo
ſacro conſilio, &c.

LITTERA DOMINI IMPERATORIS

Super materiam Græcorum.

In t. 750. REverendiſſimis reverendiſque ac venera-
bilibus in Chriſto patribus & dominis
ſacroſanctæ generali Baſileenſi ſynodo &c.

Reverendiſſimi reverendique in Chriſto pa-
tres, amici ac venerabiles & egregii, ſincere
grateque dilecti, recepimus pridem litteram
P. V. cum incluſo decreto ſuper factis Græ-
corum in ſeſſione proxima publicato. Audi-
vimus tandem certos ex venerandis ambaſcia-
toribus fratris noſtri Johannis imperatoris E
Græcorum, qui ad nos huc venerant, viſiſ-
que & auditis ſingulis, ſummam in Domino
noſtro Jeſu Chriſto pacis & unitatis auctore
accepimus jucunditatem atque lætitiam, &
concluſa hujuſmodi extollimus valde atque
laudamus, nec aliud nobis poſſet incumbere,
niſi Deo noſtro ingentes porrigere gratias, ANNO CHRISTI 1434.
& divinam majeſtatem ſuam obnixius imple-
rare, ut hanc rem pie & bene conceptam
ſua miſericordia bono exitu uti indubitanter
confidimus, felicitare dignetur, ad augmen-
tum & utilitatem eccleſiæ ſuæ ſanctæ. Itaque
mox præfato fratri noſtro Johanni imperatori
Græcorum ſcripta & hortamenta noſtra tranſ-
miſimus, ut omnes conatus excitet, & exe-
cutioni tantarum rerum ſolers intendat, &
ſic ipſum facturum ſperamus. Reſtat nunc,
reverendiſſimi patres, ut ſacroſancta ſynodus,
quæ huic divino negotio laudabile dedit exor-
dium, illud omni poſſe ad effectum felicem
perducat. Et nos quoque, qui inter cetera
vota noſtra ad hanc unitatem ſemper ſummum
direximus deſiderium, prout præfato imperа-
tori, qui ſuper re illa nobiſcum crebris ſcri-
ptis & aviſationibus uſus eſt, conſtat; etiam
omnes favores præſtabimus, nec per nos
parcetur laboribus, nec fatigis. Clare nam-
que R. P. nos, qui cum orientalibus confina-
mur, cognoſcimus quantum unitas hujuſmodi
ad augmentum eccleſiæ Dei & terrorem gen-
tium barbararum profutura ſit, & tanto eam
plus magnipendimus, & ad omnem operam
& proſecutionem nobis poſſibilem nos prom-
tos offerimus. Datum Ratiſponæ die 1. men-
ſis Octobris MCCCCXXXIV. regnorum no-
ſtrorum, &c

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum im-
perator &c,

SEQUUNTUR LITTERÆ

Ducis Britanniæ ad concilium.

Guillelmum abbatem Belli loci electum Maclovienſem ei commendat.

SAcroſanctæ ſynodo generali Baſileenſi in In. p. 751
Spiritu ſancto legitime congregatæ, ſa-
croſanctam univerſalem eccleſiam repræſentan-
ti, canonica reverentia & obedientia tam de-
bitis quam devotis.

Nuper Maclovienſi eccleſia paſtoris officio D
deſtituta per obitum bonæ memoriæ Amau-
rici ultimi ejuſdem epiſcopi, capitulum dicti
loci, vocatis vocandis, cupientes eidem ec-
cleſiæ de idoneo paſtore providere, unanimi-
ter, nemine diſcrepante, vota ſua direxerunt
in venerabilem patrem Guillelmum abbatem
B. Mariæ de Bello loco, eleemoſynarium ac
conſiliarium meum fideliſſimum, ipſumque in
dictæ eccleſiæ ſponſum rite & canonice ele-
gerunt, & electionem hujuſmodi ſolito more
publicarunt. Quæ quidem electio, conſidera-
tis virtutum meritis, quibus ipſius electi per-
ſonam gratiarum largitor Chriſtus Dominus
abunde inſignivit, cum idem electus ſit ſcien-
tia eminens, moribus clarus, fidei orthodoxæ
pugil, zelator juſtitiæ, atque totius bonitatis
cultor, ex utroque parente de nobili proſa-
pia, majoribus atque potentioribus & in le-
galioribus totius ejuſdem diœceſis ortus; in
clero & populo dictæ diœceſis ingentem læ-
titiam & ineffabile gaudium in Domino con-
tulit. Et licet ſanctiſſimam domiaum no-
ſtrum precibus humilibus, litteris, & orato-
ribus iteratis rogaverim, humiliter ſupplican-
do,

do, ut de dicta ecclesia nullatenus disponeret, aut aliquem eidem præficeret præsulem præter sacrorum canonum, & præsertim saluberrimi vestri decreti censuram; nihilominus sua sanctitas siniſtre, ut creditur, informata, præpropere aliter disposuisse dicitur. Cum igitur, reverendissimi reverendique patres, frustra foret jura condere, nisi executionem haberent, vestras reverendas paternitates ea qua possum ampliori affectione supplico, quatenus Dei & sacrosanctæ matris ecclesiæ intuitu ac mei contemplatione, dictum electum in sua justitia dignemini favorabiliter habere recommissum, mihi grata quoque significantes obedire paratissimo, auxiliante Domino nostro Jesu Christo, qui vestras reverendas paternitates ad ea feliciter peragenda conservare dignetur & dirigere, ob quæ in Spiritu sancto estis legitime congregati. Scriptum Nanneti septima Octobris.

ANNO CHRISTI 1434.

Humilis & devotus sanctæ matris ecclesiæ filius Johannes dux Britanniæ, Montis fortis & Richemondiæ comes.

LITTERA DOMINI IMPERATORIS

Romanorum, missa imperatori Græcorum, super reductione ecclesiæ orientalis, &c.

D. p. 752. SIgismundus, &c. Sereniſſimo principi domino Johanni Palæologo in Christo Dei fideli imperatori, & moderatori Romeorum, fratri nostro cariſſimo, salutem & felicem perpetuamque consequi unitatem.

Sereniſſime princeps, frater noster cariſſime, inter alia desideria, quibus cor nostrum ad augmentum ecclesiæ sanctæ Dei ferventiſſime æstuavit, semper nobis præcipua cura fuit, omnes vires laboresque accuratos extendere, quo orientalis ecclesia, quæ numero hominum atque gentium copioſiſſima esse constat, in eadem nobiscum fidei jungeretur unitate. Et licet retroactis temporibus super re illa multa perquisierimus, & per alios amatores fidei sit quæsitum, tamen visum est illam unitatem nullatenus procurari, ac fieri posse, nisi in synodo generali. Itaque sicut vestra fraternitas noviſſime per venerandos ambaſſiatores vestros ad sacrum concilium missos, nobis super ea materia scripsit, & nos hortata est ad exsecutionem unitatis hujusmodi favores nostros exhibere, de qua multum lætati atque jucundati sumus; sic etiam quicquid potuimus ad prosperitatem illius sancti negotii applicavimus. Unde, frater cariſſime, sacrum concilium Basileense in Spiritu sancto congregatum, quod ad omnem unitatem & pacem intendit, nobis scripsit; sic etiam egregii duo ex ambaſſiatoribus vestris ad nos redeuntes majestati nostræ exposuerunt, qualiter ipsa sancta synodus cum ipsis certa concluſit capitula, quæ vidimus. Et de illis, quoniam de felici exitu unionis hujusmodi firmam fiduciam cupimus, in Domino nostro Jesu Christo jucundamur, illaque firmata laudamus & extollimus, quoniam ex hac futura, Deo auspice, unione summam Christianæ reipublicæ utilitatem speramus accrescere. Quid restat, cariſſime frater, nisi ut vestra fraternitas jam omnes conatus excitet, vires animet, & illa quæ cœpta sunt sorti in Christo assumta fiducia prosequatur. * Quid enim fructuosius atque honorificentius imperio vestro atque orientali genti esse poterit, & apud Deum commendabilius, quam sciſſuram veterem charitate & manſuetudine taliter reparare? Et ad hoc fraternitatem vestram accuratiſſime adhortamur. Quicquid enim majestas nostra ad hanc rem divinam facere debebit & poterit, ita nobis gratum & acceptum erit, ut nihil gratius, & sic nos offerimus omni alacritate paratos. Datum, &c.

ANNO CHRISTI 1434. * al. prosequamur.

LITTERA DOMINI DUCIS

Britanniæ

Missa concilio super facto ecclesiæ Maclovienſis, &c.

SAcrosanctæ synodo generali Basileenſi in Spiritu sancto legitime congregatæ, universalem ecclesiam repræsentanti. Ib. p. 753.

Reverendiſſimi patres ac domini, & amici confidentiſſimi, carioris recommendationis alloquio tam humilis quam devotæ. Nuper & noviſſime cathedrali ecclesia Maclovienſi per bonæ memoriæ Amaurici illius tunc episcopi, obitum vacante, capitulum & canonici ejusdem zelantes dictæ provideri ecclesiæ, certa tunc assignata ad futuri pontificis celebrandam electionem die adveniente, venerabilem in Christo patrem Guillelmum abbatem monaſterii B Mariæ de Belloloco ordinis canonicorum regularium sancti Auguſtini, dictæ diœcesis, de baronum & militari ex utroque parente procreatum genere, moribus comprobatum, nemine deflectente, elegerunt. Nihilominus tamen post electionem hujusmodi sanctiſſimus dominus noster papa de dicta dicitur providiſſe ecclesia, & per translationis viam providiſſe episcopo Trecorenſi, contra sacrosancti Basileenſis concilii decreta laudabilia, & in electionis præmiſſæ præjudicium. A qua non immerito ad dictum sacrosanctum Basileenſe concilium, uti justitiæ matrem, duxi appellandum, intentione incommutabili suffultus, in Deo fiſus, electionem hujusmodi propriis prosequi, expensis, quoniam mea quamplurimum intereſt, maxime cum dicta civitas Maclovienſis sit portus, protectio, & pene pugil totius ducatus mei, reliquæ oppido opportuna sit, quod præsul inibi præficiendus sit generoſus, potens & ſtrenuus ad hujusmodi civitatem, quæ est in maris angulo versus Angliæ & Normanniæ partes circumsepta, tuendam, clero & populo ac patriæ notabilis & gratus existat; quoniam quamvis hactenus inibi semper extiterint episcopi notabiles, potentes, litteratique viri, vix illam civitatem a populi rumore protegere valuere; ac incunctanter si translatus memoratus ad dictæ civitatis possessionem appulerit, informatus existo, grande præjudicium inde mihi posset generari, irreparabileque diſpendium, cum prorsus patriæ nobilibus, canonicisve ecclesiæ antedictæ ac civitatis civibus exosus existat, certis existentibus causis in causæ deductione promendis, nisi ab hujusmodi cœpto deflectatur negotio. Quapropter

V. R.

ANNO CHRISTI 1434.

☞ V. R. paternitatibus vicibus geminatis intimis ac ſinceris affectibus ad excutiendum ſcandala, quæ ex præmiſſis pullulare poſſent, irreparabilia, humilius quam poſſum ſupplico, quatenus dictam electionem approbare dignemini, perpetuum translato imponendo ſilentium, ne patiatur mihi ſtimulus, quod abſit, a ſanctæ matris eccleſiæ obedientia per juſtitiam mihi ademtam recedere. Semper quippe per Dei gratiam mei progenitores reges & duces Britanniæ, & ego modernus eorum inhærendo veſtigiis, eccleſiæ ac ſanctæ ſedis apoſtolicæ zelatores extitimus. Et quia præſens negotium, cauſis ſinceriter inſpectis, adeo cordi adſcripſi, V. R. paternitates non turbentur ſic me fari, cum primogenitores mei illius eccleſiæ & aliarum ducatus ſimus fundatores; quodque translatum antedictum ante diſpoſitionem præfatæ eccleſiæ Maclovienſis exhortaverim, ne illam quovis quæſito colore peteret; cum ſcirem patule ipſum eam in ſuis libertatibus, ipſius ignobilitate & potentia penſatis, non poſſe defendere. Et quia reor quod V. R. P. ſiniſtrum referatur, nuſquam fidem adhibeatis; ſentientes quod numquam meum intendo aliter commutare propoſitum. Et licet ipſum in ambaxiatam ad dictum ſacroſanctum tranſmiſerim concilium, intentionis meæ, quod aliam haberet eccleſiam, præſertim tantam, tantæ potentiæ, tantæ cuſtodiæ, tantique periculi, ubi nervus totius mei ducatus ſolidatur, nullatenus extitit, nec erit umquam. Quare iterum eiſdem V. R. P. ſupplico, quatenus reciſiorem quam poteritis dicto electo juſtitiam dignemini miniſtrare, & bene advertere, ut firmiter credo, egeritis, & mihi patriæque meæ pro utilitate reipublicæ complacere, taliter quod humiles preces ſentiam profuturas, & ſanctitati domini noſtri ſcribere, ut translationem hujuſmodi dignetur ſupprimere, & teneat, prout teneor, ad gratiarum actiones. Inſuper ſanctitati domini noſtri papæ ante diſpoſitionem eccleſiæ, certos meos ambaxiatores tranſmiſeram, ad ſupplicandum humiliter, quod electionem expectaret juxta decretum concilii, quos ſiniſtre informatus, neglectus extitit exaudire. Unde non ſufficio admirari, quod ſic de levi non expectata electione proceſſit. Prolixus verbis exiſto; hoc enim me adigit negotium quod partim ſtatum totius mei ducatus concernit. Reverendiſſimi patres & domini & amici confidentiſſimi, ſi qua poſſum tam in ſpirituali quam in univerſali ſignificando poſſetenus facturum. Et conſervet vos Altiſſimus longævos per ſucceſſus cum honoris & gratiæ incremento. Scriptum Veneti XVI. octobris MCCCCXXXIV.

Humilis & devotus ſanctæ matris eccleſiæ filius Johannes dux Britanniæ, Montis fortis & Richemondiæ comes.

ANNO CHRISTI 1434.

LITTERA DOMINI NOSTRI PAPÆ

Miſſa concilio ſuper materia Græcorum.

EUgenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus & dilectis filiis in ſacro generali Baſileenſi concilio congregatis ſalutem, &c. Ib. p. 733.

His proximis diebus tum per litteras veſtras, tum etiam per dilectum filium magiſtrum Simonem Freron, nuncium ad nos deſtinatum, ſatis cognovimus, quæ inter vos & cariſſimi filii in Chriſto Johannis Palæologi Romeorum imperatoris, ac venerabilis fratris Joſeph Conſtantinopolitani patriarchæ oratores ſuper unione orientalis eccleſiæ tractata & concluſa ſunt. Credimus plurimos ex vobis non latere, quanto cordis deſiderio ad eam ſanctiſſimam unionem ſemper affecti fuerimus. Primum namque apud felicis recordationis Martinum papam V. prædeceſſorem noſtrum, pro viribus noſtris laboravimus. Iterum poſt ejus obitum quæcumque ipſe prædeceſſor noſter promoverat, fuimus diligenter exſecuti. Invenimus multa valde bona, & ad ipſam unionem commodiſſima, quæ etiam præfato Johanni imperatori & Joſeph patriarchæ multum conſona videntur, quemadmodum ex litteris ipſorum plane intelleximus. Ob quam rem exultantes in Domino eique offerentes hoſtiam jubilationis & laudis, oratorem noſtrum ad eos iterum deſtinavimus, qui, veluti convenire videmur, præmiſſa concludent, ſicut alias per venerabiles fratres præſidentes noſtros latius inſinuavimus vobis. Cum itaque in unum hujus ſanctæ unionis & pacis finem conveniamus, ſperamus rem hanc juxta utriuſque noſtrum deſideria eſſe ſucceſſuram; ad quam quidem omne ingenium & poſſe noſtrum, prout neceſſarium & utile fuerit, iterum inpræſentiarum offerimus. Verum enim dilecti filii noſtri Nicolaus tituli S. Crucis Jeruſalem, & Jo: tituli S. Petri ad vincula S. R. E. presbyteri cardinales ad nos ex ſacro concilio proficiſcentes, apud nos in proximo * exituri ſint, pauliſper reſponſioni nobis faciendæ ſuperſedemus, ut enim ad conſequendum integrum conſummatumque hujus negotii finem nihil deeſſe videatur, nobis & venerabilibus fratribus noſtris viſum eſt de materia hujuſmodi prius cum præfatis Nicolao & Johanne conferre, quos veluti plene informatos & ipſi unitati valde affectos non dubitamus multum eſſe valituros. Itaque cum primum venerint, curæ noſtræ erit una cum eis & aliis fratribus noſtris, ut ante promiſimus, quantum res exegerit, juxta omnium noſtrum deſideria plene reſpondere, ſicut in domino, qui bonus eſt in ſe ſperantibus, indubie confidimus. Datum Florentiæ anno incarnationis Dominicæ MCCCCXXXIV. XIII. cal. Novembris pontificatus noſtri anno IV.

* f. exituri.

A. de Palazago.

LIT-

ANNO CHRISTI 1434.

LITTERA MAGISTRI SIMONIS

Freron *orateris concilii apud dominum noſtrum papam ſuper facto Græcorum*.

IV. p. 756. ECcleſiæ ſanctæ in Spiritu ſancto Baſileæ congregatæ.

Reverendiſſimi reverendique patres, filiali recommendatione præmiſſa. Convenerunt Græci, qui in curia SS. domini noſtri papæ morantur, frequentius mecum, conferentes plurima verba ſuper reductione eccleſiæ orientalis ad unitatem fidei cum eccleſia occidentali; videnteſque decretum ſacri concilii ſuper hac re factum, laudaverunt, & glorificaverunt Deum, qui talem inſpiravit paternitatibus veſtris voluntatem, aſſerentes nullum alium modum ad finem unionis congruentiorem inveniri poſſe præter illum, quem ſacrum concilium juxta tenorem decreti intendit practicare; fruſtraque eniti Romanam eccleſiam per alium modum pervenire ad præfatam unionem, quos interrogavi inter cetera, ſi miſſi eſſent ex parte imperatoris ad ſanctitatem domini noſtri. Reſponderunt ſe non eſſe miſſos a quocumque, ſed Græciam fugiſſe propter æmulorum ſuorum proſecutionem. Quæ ſcribo paternitatibus veſtris, ne quis vos ſeducat inanibus verbis, adjecerunt præfati Græci, quod ſicut cauſa diſſidii eccleſiæ orientalis ab eccleſia occidentali fuit ex eo quod poſt antiqua ſeptem univerſalia concilia, in octavo concilio Græci non interfuerunt: in quo tamen fides proceſſionis Spiritus ſancti a Patre & Filio fuit fine ipſis declarata: ita neceſſe eſt ad unionem componendam fieri concilium univerſale, in quo Græci ſuper hac doctrina licet catholica audiantur. Video ſanctitatem domini noſtri huc uſque bene diſpoſitam ad exaltationem fidei & honorificentiam nominis Chriſtiani. Sed ut res maturius fiat, adventum expectat reverendiſſimorum dominorum cardinalium domini S. Crucis & domini S. Petri ad vincula, qui cito ſunt venturi Florentiam. Unde habito reſponſo a ſua ſanctitate, revertar ad concilium ſine dilatione. Eccleſiam ſuam in Baſilea congregatam miſeratio Dei omnipotentis continuo mundet & muniat, qui veſtras reverendas paternitates pro ſuis laboribus perenni felicitate compenſet. Datum Florentiæ die XX. Octobris MCCCCXXXIV.

Veſtrarum R. P. ſervitor
Simon Freron.

LITTERA ISAIÆ EPISCOPI

Jeroſolymitani ſuper materia unionis Græcorum tranſmiſſa domino papæ.

IV. p. 757. SAnctiſſimo ac beatiſſimo domino noſtro domino Eugenio papæ.

Beatiſſime in Chriſto pater & ſanctiſſime domine, poſt debitam devotam ac humilem recommendationem ad devota pedum oſcula beatorum. Brevia ſanctitatis veſtræ humiliter ſuſcepi circa materiam ſanctiſſimæ unionis Armenorum gentis cum Romana eccleſia, communi omnium matre, cujus throno beatitudo veſtra annuente Domino, dedicata eſt; quibus reverenter reſpondeo quod, ſicut anno præterito contuli cum venerabili viro Chriſtophoro Gazatono ſecretario & nuntio ſanctitatis veſtræ, nihil mihi dulcius eſſe poſſet, quam diebus meis tam ſingularem rem Deoque gratiſſimam intueri poſſe, cum ad ſalutem animarum communeque bonum noſtrum pertineat. Et ita etiam nunc præfato Chriſtophoro in materia prædicta id dixi, ſicut ipſe pedibus ſanctitatis veſtræ diffuſius narrare poterit. Verum, ut ipſe ſcit, litteras beatitudinis veſtræ directivas, reverendiſſimo patri catholico patriarchæ noſtro per ſufficientem nuncium miſi, eaſque de Latino in Armenum transferri feci, ut ipſi reverendiſſimo patriarchæ clarius quæ antea eidem ſcripſerim innoteſcere poſſint. Spero enim, favente Domino & omnibus ſanctis ejus, quod celerrime reſponſionem ſuſcipiam, cum optima ejus diſpoſitione ad tam ſingulare Dei opus, cum vera cognoſcam bonitate, clementia & munere ſanctitatis veſtræ erga genus noſtrum rem ipſam, quæ tanto tempore ſilentio deducta eſt, facile ad optatum finem deduci poſſe. Venit nunc hujus imperatoris ordine ipſe Chriſtophorus ad conſpectum beatitudinis veſtræ, cui nonnulla veſtræ ſanctitati ſignificanda impoſui. Verum, ut exiſtimo, cito rediturus eſt, pro apparatu unionis ſanctiſſimæ, quæ cum hoc imperatore noviter per eum veſtræ beatitudinis nomine concluſa eſt. Cum enim redierit, poterit verſus reverendiſſimum patriarcham noſtrum, ſicut ordo datus eſt, accedere, & ego ſecum unum de presbyteris meis mittam, cum quo poterit omnia diligenter circa unionis materiam tractare atque perficere, ſecundum quod beatitudine veſtra habuerit in mandatis, noſque omnes ſemper bene diſpoſiti erimus, ut tam utiliſſimum Dei opus finem ſortiri valeat. Sanctitati veſtræ me & meos humiliter commendo. Ex Conſtantinopoli die 1. Novembris MCCCCXXXIV.

Beatitudinis veſtræ filius Iſaias epiſcopus Jeroſolymitanus.

EPISTOLA PROVISORUM

Et decanorum forancorum diœceſis Trajectenſis ad concilium Baſileenſe.

Scripta in gratiam Wolframni de Monte ſa adverſus Rodolphum de Diepolt.

IV. p. 758. REverendiſſimis reverendiſque in Chriſto patribus & dominis, dominis ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, prælatis, doctoribus, ſacrum generale Baſileenſe concilium facientibus, dominis & præceptoribus ſuis metuendiſſimis, ad digniſſimos V. R. P. pedes, ſubjectionem omnimodam.

Nuper nova nobiliſque vox auctoritate ſacri Baſileenſis concilii noſtris in confinibus promulgata, qua videlicet nobiles & illuſtres viri, diſſimiles tamen & diſſimiliter de eccleſia Trajectenſi contendentes, omneſque & ſinguli quorum intereſt, ad comparendum coram veſtris reverendiſſimis digniſſimiſque pater-

☞ ternitatibus peremtorie citati ſunt, quæ ni- A
ANNO CHRISTI 1434 mium exhilarant & gaudio perfundunt totum partium noſtrarum populum Chriſtianum, jam diu ſatis tenebroſis ac tortuoſis errorum laqueis involutum, nunc tandem ab eiſdem in ſerenam juſtitiæ lucem V. R. P. æquiſſima ſententia deducendum, infirmos nos puſillosque & indignos nimis veſtris digniſſimis paternitatibus cum venia quam precamur, ſcribere compellit, eo quod noſtra vel modicum intereſſe videtur, utpote qui juriſdictionem ſpiritualem ipſis Trajectenſis eccleſiæ in noſtris terminis bonæ memoriæ domini Svvederi de Culenbourg quondam epiſcopi Trajectenſis, ipſo vivente, fere ſeptem annis primum, deinde poſt ejus obitum ex obedientis B
& exulantis ejuſdem eccleſiæ vicarii generalis fere tribus menſibus ſecundo, & demum ex ſui ſucceſſoris illuſtris Walranni de Moirſa jam fere octo menſibus, commiſſionibus, auctore Deo, licet immeriti reximus quantum potuimus minus male; totius certe populi nobis licet indignis commiſſi ſubjectionem & obedientiam ipſi ſacro concilio Baſileenſi etiam in periculo diſſenſionum præterite devotiſſime applicando, cujus eſt non parva multitudo. Affunt enim plane in noſtro diſtrictu oppida murata circiter quinquaginta, & multa millia hominum adultorum, qui ſemper ſedi apoſtolicæ & nunc ſacroſancto generali concilio fuere devotiſſime obedientes, aliis ex adverſo ſe gerentibus, ipſi ſacro concilio C
nunc, ſicut prius duobus ſummis pontificibus, renitentibus ac rebellantibus manifeſte.

Nam ſicut ab initio proviſionis dicto domino Svvedero quondam Trajectenſi epiſcopo per ſedem apoſtolicam factæ, quidam generoſus dominus Rodulfus de Diepolt violenter contra mandata apoſtolica de prædicta eccleſia ſe intromiſiſſe dignoſcitur, rebelliter cum ſuis complicibus agendo, in tantum ut iniquitatis filius diabolico ſpiritu ductus, de hæreſi ſuſpectus, tamquam membrum putridum juſto judicio ab eccleſia præciſus, cum quo Chriſti fidelibus communicare non licet, ac alias multipliciter nobis vitandus & pro tali habendus ab eiſdem duobus ſummis pontificibus per ſeptem annos & ultra, nobis & ſubditis noſtris fuerit denuntiatus, ipſumque ut talem publicare & denuntiare cum maledictione conſueta, candelis accenſis, campanis pulſatis & ſingulis diebus feſtivis in noſtris fere mille eccleſiis accepimus in mandatis, perfecimuſque in ſingulis feſtis, donec & quouſque quidam dominus (a) Johannes Matiſconenſis epiſcopus, incomprehenſibili modo totum mundum relinquens implicitum, ipſum cum ſuis complicibus, ſine pœnitentia, ſine reſtitutione, ſine etiam ſatisfactione quacumque ſaltem apparente, de innumeris violentiis, rapinis, exactionibus, oppreſſionibus utriuſque ſtatus & ſexus hominibus crudeliter & dire ſatis illatis, dicebatur taliter qualiter E
abſolviſſe. Propter quod præſcriptus recolendæ memoriæ dominus Svvederus nunc Trajectenſis epiſcopus ab ejuſdem domini Matiſconenſis epiſcopi in injuſtis proceſſibus ſive actibus ad ſacrum generale Baſileenſe concilium appellavit; cujus etiam appellationi nos tamquam vere obedientes filii, noſtri ac ſubditorum noſtrorum nomine adhæſimus, & hodie adhæremus. ANNO CHRISTI 1434

Medio vero tempore, dum non ad ſummum pontificem, ſed ad ſacrum concilium, ad quod etiam perſonaliter contulit, appellaſſe repertus eſt, fama in noſtris finibus pervenit, qualiter ſummus pontifex ad ſuggeſtionem dicti epiſcopi Matiſconenſis, ipſum a ſua eccleſia Trajectenſi ad quandam Cæſarienſem in Græcia crudeliter ſatis tranſtulerit, ipſique Rodulfo de eccleſia Trajectenſi providerit. Quod dum omnes audientes nimium mirarentur, nec verum arbitrarentur aut poſſibile, talem hominem, tanto tempore rebellem, ad illam eccleſiam, quam tot annis violenter occupaverat, poſſe a ſummo pontifice promoveri. Certe idem Rodulfus nullam potuit a nobis aut ſubditis noſtris obedientiam aut ſubjectionem quomodolibet extorquere, licet diverſis perſecutionum generibus nos vexare non deſiit, nec deſinit pro præſenti; per hoc manifeſte inobediens ſacro generali Baſileenſi concilio, nobis ſub bulla plumbea ſic præcipienti, prout in eis quas veſtris conſpectibus recognoſcendas tranſmittimus, plenius continetur. Ipſo vero Svvedero de medio ſublato, procedentibuſque prælatis & canonicis eccleſiarum Trajectenſium ad electionem illuſtris domini Walranni de Moirſa, aliis prælatis & canonicis in civitate Trajectenſi ſub umbra illius domini Rodulfi reſidentibus, manifeſte excommunicatis, & ad eligendum minus idoneis, poſtquam ſecundum ordinationes decretorum ſacri Baſileenſis concilii poſtulatio ſive electio de perſona domini Walranni legitime fuerat per dominum metropolitanum confirmata, ipſi domino poſtulato prædicto devote hucuſque paruimus & paremus; impoſſibile exiſtimantes, quod attentis veſtrarum reverendarum paternitatum æquiſſimis præceptis, earumdemque juſtiſſimis & divino ſpiritu conditis decretis, tali homini umquam tamquam epiſcopo animarum noſtrarum obedire deberemus; quippe qui tot millia animarum laqueo ſuæ inobedientiæ ac peſtiferæ rebellionis tanto tempore continuatæ damnabiliter peremit & perimit in dies. Sed potius eligere cupientes perpetuo exſulare, quam tali taliter obedire & flectere genua ante Baal. Quid enim inſolentius, quidve indignius in eccleſia eſſe poteſt, quam ut ſibi ipſi homo talis eccleſiaſticam vindicet dignitatem feritate armorum & violentiis multis contra duorum ſummorum pontificum primo, & demum contra generalis ſacri concilii auctoritatem? Quid cenſuris eccleſiaſticis, quid Chriſtianæ legi & diſciplinæ, quid reverentiæ ſacerdotali, quid denique divino timori relinqueretur, ſi non æquiſſima veſtrarum paternitatum ſententia tot malis debitum finem imponeret? Quamobrem reverendiſſimi metuendiſſimique patres & viri

(a) Ejus prudentiam ſupra laudabat Philippus dux Burgundiæ in epiſtola data ad concilium 13. Jan. 1433.

ANNO CHRISTI 1434.

ri percelebres, qui poſiti eſtis regere eccleſiam Dei catholicam, quam acquiſivit ſanguine ſuo; vera utique mundi lumina, judices orbis ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis, ad alligandos reges in compedibus, & nobiles in manicis ferreis, ad faciendum judicium conſcriptum; quorum certe judicium tamquam non hominum, ſed Dei, totus mundus anhelo ſpiritu deſideranter expectat. Expectamus & nos humiles ſervuli V. R. P. una cum multarum millium animarum ſubjectis populis.

Dignentur itaque dignissimæ veſtræ dominationes antichriſtianæ huic proſecutioni tortuoſiſſimiſque errorum nexibus, quibus premimur, juſtum ac celerem finem imponere, totique populo Chriſtiano inobedientium ac rebellium errorem peſtiferum cum correctione debita. Obedientium vero virtutem ac fidem e vicino cum præmio & honore condigno declarare, quatenus in ſimilibus eventibus hujus rei exemplo ſinguli Chriſti fideles ad veram & firmam obedientiam animentur, ceterique ad rebellionem cito parati terreantur, ut ſic conſulatur eccleſiæ, ſaluſque verorum fidelium per V. R. P. procuranda tranſfundatur in poſteros, ut cognoſcat generatio altera non ſolum quid a rebellibus iſtis temere fuerit præſumtum, ſed etiam qualiter auctoritate ſacri concilii fuerit juſte punitum; alioquin ſi conniventibus oculis pertranſeatur, ſerpatque hoc venenum ulterius, & non ſequatur antidotum, abſque dubio multas animas Chriſti ſanguine redemtas habebunt perimere, peribit de populo noſtro jus, fas, lex, deus, & honor eccleſiarum, libertas quoque & cenſuræ earumdem irrecuperabiliter deſtruentur, quod avertere dignetur & velit Dominus Jeſus Chriſtus ſponſus eccleſiæ, ſuo Sancto Spiritu a veſtro celeberrimo cœtu, ipſumque dirigere ad illa ſacra opera feliciter conſummanda, quæ eodem Spiritu agente glorioſe incœpiſtis; qui olim Simonem non ad alta tendere prohibuit, ſed in alto jam locatum glorioſius dejecit, Ananiamque & Saphiram ſe decipere volentes, ad aliorum terrorem jure proſtravit. Scriptum anno Domini MCCCCXXXIV. menſis Novembris die IV.

Humillimi & indigni proviſores ac decani foranei in jurisdictione ſpirituali Walstriæ, Scaldiæ, Suitbruclandiæ, Suithollandiæ, Boeriæ, Puttæ, Strelandiæ, Delflandriæ, Rimlandiæ, Kovenarum & Amſtrelandiæ Comittatuum Holandiæ, & Zelandiæ ac Valvæ, ducatus Gelriæ diœceſis Trajectenſis V. P. R. devoti ſervuli.

EPISTOLA JOANNIS

ANNO CHRISTI 1434.

Ducis Britanniæ, ad concilium Baſileenſe.

Scribit in gratiam Guillelmi abbatis Belli-loci, electi Macloviensis.

SAcroſanctæ ſynodo Baſileenſi in Spiritu-ſancto legitime congregatæ, orthodoxam & univerſalem eccleſiam repræſentanti. Th. p. 761.

Reverendiſſimi atque reverendi patres, & amici ſpecialiſſimi, cordiali recommendatione præmiſſa R. P. V. innoteſcat, quod dudum eccleſiæ Macloviensis paſtoris ſolatio deſtituta, per recolendæ memoriæ domini (a) G. cardinalis de Monte-forti obitum, eccleſiam ipſam, dum vivebat, obtinentis, decanus & canonici ipſius utilitatem & bonum univerſale præcipuæ patriæ meæ penſantes, civitatiſque Macloviensis, quæ in extremitatibus mei ducatus, in maris inſula verſus Angliæ & Normanniæ partes circumſepta noſcitur, in qua variarum conditionum gentes per maris & terræ ſemitas affluunt, quam decurſis temporibus ipſius diœceſis nobiles, aliive ejuſdem vicini ab inimicis & piratis, in dictæ eccleſiæ prælatorum favorem, qui de nobili genere germinarunt, ſæpiſſime defendere conſuevere, ſine quibus accommode aliter defendi non valuiſſet; & ſi contingeret eam ab inimicis occupari, quod abſit, inde toties mei ducatus conſequi poſſet perditio, guerrarum hoſtilitatibus, quæ diu partibus in illis viguerunt, obviare, periculis etiam, quæ ex defectu tuitionis civitatis memoratæ inſequi formidabant, pro parte ſua providere cupientes; certificati de moribus, ſcientia, probitate, & legalitate dilectiſſimi & fideliſſimi conſiliarii mei ac eleemoſynarii G. abbatis monaſterii B. Mariæ de Belloloco Macloviensis diœceſis, eccleſiæ prædictæ filii & ipſi immediate ſubjecti, qui de nobilioribus & potentioribus totius diœceſis & locorum inde proximorum exiſtit, & omnium baronum dictæ diœceſis, & aliorum ducatus mei nobilium conſanguineus, ipſum electum in eccleſia prædicta paſtorem elegerunt, & ipſius electionem inde ſanctiſſimo domino noſtro papæ moderno præſentari fecerunt, qui ipſa nullatenus exſpectata, de eadem prout ſibi placuit, contra juris communis & ſacrorum conciliorum ſtatuta diſpoſuit. Denso eccleſia præfata per bonæ memoriæ (b) A. præſulis obitum paſtoris ſolatio orbata, ad eccleſiam ipſam fuit iterato concorditer electus, & veluti Aaron bis, ut veriſimiliter ſperatur, a Deo vocatus; nec minus præfatus dominus noſter ſimili modo, electione, minime exſpectata, neque trutinata, de eadem providit, dictum electum a jure ſibi quæſito, ante proviſionem aliter factam laudendo, quod rationi conſentaneum non inſpicitur, quia immo etiam unicuique aſperrimum audire creditur, veſtri decreti nervum prorſus ſupprimendo. Et ideo quod decretum non fovet, ridi-

(a) Guillelmi de Monte-forti cardinalis, qui Romæ rediens obiit Senis in Hetruria 27. Septembris 1432.
(b) Amalrici de la Motte antea epiſcopi Venetensis defuncti 1434.

ANNO CHRISTI 434

ridiculum foret a quoquam fovert, nec pariar; præſertim cum dicta civitas ſit clavis totius mei ducatus, & indigeat homine opere & ſermone potente, & nobilibus confœderato. Ea propter, reverendiſſimi reverendique patres, affectuoſe, quantum poſſum, V. R. exoro paternitates, quatenus decretum prout decet exſequendo, electionem prædictam confirmare dignentur. Nam aliis læderentur eccleſiarum capitula, ſi ſua non valerent electiones, truſtraque conderentur decreta, ſi non invenirentur decreta, ſi non invenirentur qui ea tuerentur, eſſetque fabricandi materia totius deſolationis electorum, & lites generare peſtiferas ſuadereque eccleſiarum invaſiones pariter & mortes inter electos, & per ſummum pontificem taliter præficiendos; ad quæ concilium in Spiritu-ſancto congregatum pro tam præmiſſorum, quam rerum exorbitantium reformatione, excuſio negligentiæ ſomno, extemplo advertere circumſtrepitur. Reverendiſſimi atque reverendi patres, ſi quæ ſint V. R. P. grata, mihi curetis intimare, & ea poſſetenus adimpleho, favente ſacro Pneumate, qui E. V. P. in felici proſperitate conſervet & dirigat in agendis. Scriptum in villa mea Veneti die 5. novembris.

Humilis & devotus eccleſiæ ſanctæ filius dux Britanniæ.

Jehan, propria manu.

SEQUUNTUR AVISAMENTA

Dominorum deputatorum in facto pecuniarum reperiendarum pro adventu Græcorum ad hoc ſacrum generale concilium Baſileenſe, &c.

1434

1. IN primis, quod hæc ſacroſancta ſynodus ſcribat dominis epiſcopis & capitalis, aliis quoque prælatis & eccleſiis, ac ſæcularibus principibus Chriſtianis, eorum ſubſidium implorando, quatenus ſcilicet ad hoc ſanctiſſimum opus habeant contribuere, etiam cum largiſſimis oblationibus & donis.

2. Item, quod fiant & concedantur indulgentiæ ex parte & auctoritate hujus ſacroſanctæ ſynodi generalis & ſanctiſſimi domini noſtri papæ, contribuentibus, ad iſtud ſanctiſſimum opus plenariæ, ſicuti conceduntur pro paſſagio Terræ-ſanctæ, & etiam contribuentibus ad reparationem eccleſiarum, pontium & aliorum operum, cum in hoc ſanctiſſimo opere jaceat lucrum quaſi inæſtimabilium animarum; & aviſetur de modo congruo levationis & receptionis pecuniarum hujuſmodi ſubventionis, ne ipſas pecunias in levatione & receptione contingat diminui.

3. Item fiat exacta diligentia, etiam cum monitorio debito, tam in genere, quam in ſpecie & particulari, ſuper recuperatione pecuniarum alias levatarum, ... pro opere reductionis Bohemorum, tam per dominos eccleſiaſticos quam ſæculares in quibuſcumque mundi partibus; & moneantur omnes & ſinguli cujuſcumque conditionis exiſtant, quatenus loca & perſonas in quibus & penes quas hujuſmodi pecunias noverint conſiſtere aut manere habeant his qui ſuper hoc deputabuntur fideliter revelare.

ANNO CHRISTI 1434

4. Item, ſi aliquæ perſonæ eccleſiaſticæ vel ſæculares, vel collegia, aut conventus cujuſcumque ſtatus, dignitatis, aut religionis exiſtant, teneant res quaſcumque, quas conſcientiis eorum non videntur de jure poſſe licite tenere, vel quæ de jure deberent exponi ad pias cauſas per eccleſiam; quod domini deputati poſſint committere duobus vel tribus, quatenus prædictas res, ubicumque fuerint, faciant vendi, & pretium committi ad iſtam piam cauſam.

5. Item, quod deputentur a ſacro concilio aliqui executores, qui habeant componere cum uſurariis ſuper uſuris incertis, quatenus illæ uſuræ ad hoc ſanctum opus applicentur, & cum quibuſcumque aliis qui illicite aliquid detinent vel alienum, & non extat perſona certa cui eſſet reſtitutio facienda. Similiter etiam ſuper incertis legatis ad pias cauſas.

6. Item, advertendum eſt de diſpenſatione trium principalium votorum, peregrinationis ſcilicet ad ſanctum ſepulcrum, ſanctum Petrum, S. Jacobum, & aliorum etiam, matrimoniorumque principum & aliorum.

7. Item, ſi qui ex dignitatibus, beneficiis vel officiis ſimoniace vel qualitercumque acquiſitis fructus quoſcumque & ex quacumque cauſa indebite perceperunt, ſolvendo medietatem unius anni ad hoc opus, intelligantur liberati de reſiduo quod perceperunt.

8. Item, diſpenſetur cum illis qui alias arma ſeu alia de jure prohibita portaverunt ad terras infidelium, ſi manus ſuas ad expenſas Græcorum præfatas porrexerint adjutrices,

9. Item, attendendum eſt de prælatis, qui ad hoc ſacrum generale concilium vocati non venerunt, nec miſerunt, & præcipue de his qui a ſubditis pro huc accedendo pecunias acceperunt, & venire neglexerunt.

10. Item, quod domini vicarii, civitates quoque, & terræ eccleſiæ habeant in iſto ſancto opere præſtare ſubſidium.

11. Item, quod ſacrum concilium * reverendiſſimorum dominorum cardinalium faciat in præmiſſis ſuum poſſe.

* . . . colle-gium.

12. Item, habeatur recurſus ad reverendiſſimum dominum cardinalem Angliæ, quatenus nunc pro hoc ſanctiſſimo inſtanti opere velit, vel dono, vel mutuo concurrere ſuper ſemidecimam vel aliis juribus univerſalis eccleſiæ, vel rationæ, & ſuper hoc habeatur tractatus cum reverendo patre domino epiſcopo Londonienſi, & aliis dominis ambaſſiatoribus regni Angliæ.

13. Item, advertatur de pecuniis debitis in regno Portugalliæ, &c.

14. Item, quod reperiatur modus aliquis, per quem etiam Judæi ad hoc tam pium opus contribuant.

15. Item, quod videatur de teſtamentis; & præcipue prælatorum, qui in hoc ſacro concilio deceſſerunt.

16. Item, videtur quod inſtanti expeditione ambaſſiatorum ad Græciam, quod committatur deputatis, ut componant ſuper ſemidecimam cum illo principe vel prælatis ſua di-

ditionis, de quo alias fuit facta mentio in A
ANNO CHRISTI 1434 sacris deputationibus.

17. Item, requiratur sereniſſimus princeps dominus rex Poloniæ pro pecuniis ſuper ſemidecima & aliis juribus eccleſiæ mutuandis.

18. Item, requiratur ſereniſſimus dominus rex Aragonum, quatenus commodet galeas munitas.

19. Item, requiratur domina regina Siciliæ, quatenus etiam galeas munitas commodet, & præſtet ſubſidium ſaltem de his in quibus tenetur eccleſiæ.

20. Item, requiratur illuſtris dominus Fredericus dux Auſtriæ, quatenus velit aliquod ſubſidium facere, aut ſaltem mutuare. B

21. Item, requirantur domini Veneti quatenus dent modum in civitate Conſtantinopolitana, quod caſu quo ſereniſſimus imperator Romeorum & alii domini Conſtantinopolitani ad hoc ſacrum concilium venirent, & infideles attentarent ipſam civitatem Conſtantinopolitanam invadere, reperiatur ibidem decem millia florenorum auri de camera pro illius civitatis defenſione, & detur de hujuſmodi decem millium florenorum, in caſum & eventum quod præmiſſa exponantur, eiſdem dominis Venetis per eccleſiam debita ſecurita.

22. Item, practicetur cum dictis dominis Venetis, quod mutuent eccleſiæ duas galearum ſuarum bene & decenter munitas pro C dominicis Græcis conducendis.

23. Item, petatur galeæ commodatæ a Januenſibus, & ſuper hoc requiratur illuſtris dominus Mediolanenſis.

24. Item, requiratur communitas Florentina, quatenus etiam impendat caritativum ſubſidium, & mutuet ſuper ſemidecima & aliis juribus eccleſiæ in ſuis territoriis debitis.

25. Item, ſimiliter communitas Senarum, & præcipue adminiſtratores hoſpitalis Scalæ ejuſdem civitatis.

26. Item, requiratur magnus magiſter Pruſſiæ, ut etiam det aut mutuet pecunias ſuper præmiſſis. D

27. Item, ad idem requiratur magnus magiſter S. Johannis Jeroſolymitani, quatenus habeat tradere duas galeas munitas pro cuſtodia civitatis Conſtantinopolitanæ.

28. Item, etiam detur modus quod magiſtri S. Jacobi de * Calciana & de Alcantara *f. Calatrava.
contribuant etiam & mutuent. Similiter illi militares de Montoſia, & ſi qui alii ſunt in Chriſtianitate religioſi militares.

29. Item, de domino epiſcopo Taurinenſi ſuper mutuo.

30. Item, videatur ſi aliquid de ſemidecima jam impoſita nunc haberi poſſit.

31. Item, placeat ſacris deputationibus ſuper prædictis celeriter deliberare & committere executionem prædictorum modorum dominis deputatis, qui eoſdem modos excogitaverunt, vel aliis, prout ſacris deputationibus videbitur expedire. E

BULLA DOMINI NOSTRI PAPÆ

ANNO CHRISTI 1434

De offenſo præſtito in materia Græcorum.

EUgenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, & dilectis filiis in ſacro Baſileenſi concilio congregatis, S. & A. B.

Exiſtimantes olim, etiam dum eramus in minoribus conſtituti, quantum eſſet grata & accepta Deo noſtro reductio omnium noſtrum, qui ſub nomine Chriſtiano cenſentur, ad unum ovile, & unicum paſtorem, ut vera fides in omnibus eluceret ſemper & verbo & opere, juxta poſſibilitatem noſtræ infirmitatis egimus, ut Græci ad unitatem Romanæ atque catholicæ eccleſiæ reducerentur. Itaque ante annos plurimos rem hanc multa cum diligentia promovere curavimus, inter cetera quantum in nobis fuit apud felicis recordationis Martinum papam V. prædeceſſorem noſtrum operam dedimus, ut oratores ſuos ad cariſſimum filium noſtrum Romeorum imperatorem & epiſcoporum Græcorum patriarcham Conſtantinopolim deſtinaret; qui cum diverſos ſuos oratores ad ipſum prædeceſſorem miſiſſent, continuata cura ſolliciti fuimus, ut res ipſa finem optatum ſortiretur. Denuo poſt aſſumtionem noſtram ad ſummi apoſtolatus apicem, eadem renovantes, ut alia prætereamus, anno præterito cum oratoribus præfatorum imperatoris & patriarchæ, qui Romam ad nos venerunt, una cum venerabilibus fratribus noſtris, aſſiſtente etiam cariſſimo in Chriſto filio Sigiſmundo Romanorum imperator ſemper auguſto, multa practicavimus. Cumque hi oratores in hoc viderentur perſiſtere, ut in civitate Anchona prælati & alii in numero copioſo ex utraque eccleſia convenirent, inter quos & præfatus Romeorum imperator adeſſet; & nos cognoſceremus rem hanc, prout petebatur, expenſas maximas & difficultates inextricabiles parere, & forſitan ſine fructu aliquo; pro tunc cum eis nihil concluſimus, ſed ad præfatos imperatorem & patriarcham aliquem mittere deliberavimus, qui negotium hujuſmodi cum ipſis plene tractaret, & ſuper eo finale reſponſum ipſorum Imperatorum & patriarchæ, ac aliorum ſuorum intelligeret. Miſimus itaque menſe Julio anni præteriti dilectum filium magiſtrum Chriſtophorum Garatorium ſecretarium noſtrum, græcæ linguæ peritum: qui poſt multos ſermones cum præfatis imperatore & patriarcha ac multis aliis ex Græcorum majoribus habitos, tandem comperit ipſos omnes id eligere, ut legatus ſedis apoſtolicæ cum prælatis & aliis ex noſtris doctiſſimis viris ad urbem Conſtantinopolim tranſmittatur, ubi & prælati & alii majores ex ipſis Græcis una cum præfatis Imperatore & patriarcha pari modo conveniant; ibique per viam diſputationis, ſicuti & alias in ſexta ſynodo factum fuit, veritate patefacta, utraque eccleſia optatum unionis & pacis conſequatur effectum. Sic tam ex ipſo Chriſtophoro, quam ex litteris imperatoris & patriarchæ prædictorum id continentibus plene percepimus. Quodque magis eſt, cariſſimus in Chriſto filius imperator Trapezuntii & plu-

Th. p. 776.

rimi

rimi et adhærentes, in hoc etiam pari voto convenient. Quæ cum per præfatum Chriſtophorum ad nos revertentem delata eſſent, parato animo acceptavimus. Nam & id plurimum optabamus, quoniam per hunc modum de ipſa unione & concordia bona ſpes redditur, & multo minori impenſa, & quæ tolerabilis ſit, opus erit. Accedit ad hoc quod patriarcha Armeniorum, veluti per litteras certas nobis conſtitit, eo tempore etiam Conſtantinopolim venturus ſit, & in hanc rem pariter conſenſurus, ſicut in Domino bene ſperamus. Propterea menſe Julii præterito ipſum Chriſtophorum Conſtantinopolim iterum deſtinavimus cum nonnullis capitulis, quæ menti utriuſque partis plane ſatisfacere videntur; ipſique injunximus, ut ſecundum ipſorum tenorem cum imperatore & patriarcha ac aliis ſupradictis omnino concludat: ſuper quo ſibi plenum mandatum dedimus, quod pro Dei miſeratione amodo factum eſſe exiſtimamus. Horum ſiquidem capitulorum copiam dudum per noſtros præſidentes ad vos deferri juſſimus. Poſt hæc vero dilectus filius Simon Freron nuncius veſter, cum veſtris litteris concluſa quædam inter vos & oratores ipſorum imperatoris & patriarchæ continentibus, ad nos venit, quæ legimus diligenter, veſtramque affectionem circa tam pium opus in Domino commendavimus. Verum hoc paulum admirari cogimur, quod in re tanta & tam gravi, tamque diu deſiderata & a nobis tractata, aliud per vos concluſum ſit, non ſolum nobis inconſultis, verum etiam irrequiſitis & inſciis; præſertim cum ea ſint concluſa & promiſſa quæ ex pluribus cauſis non tantum difficilia, ſed etiam impoſſibilia multis eſſe videantur; & quæ non ſpem rei conficiendæ, ſed deſperationem potius afferant menti noſtræ. Affectionem tamen veſtram, ut præmiſimus, meritis laudibus commendamus: ex quibus fit, ut ad eam rem diligentius animadvertendum eſſe videatur. A vobis namque uno modo concluſum eſt, orator noſter forſan & veriſimiliter alio modo concluſit. Quid ſi uno tempore de eadem re duæ variæ & diverſæ fiant concluſiones? Profecto ridiculum erit, & quod magis eſt, forte ex hac diſſentione ſcandalum pariturum, ſaltem non parvum dedecus nobis omnibus allaturum. Quid præterea, ſi juxta modum concluſionis veſtræ ad eam unionem pertingere, veluti expertiſſimi viri autumant, impoſſibile eſſe contingat, nonne ad pudorem & confuſionem cedet totius catholicæ militantis eccleſiæ? quæ ne accidant ſummopere cavendum eſt. Illa igitur media nobis & venerabilibus fratribus noſtris S. R. E. cardinalibus eligenda videntur, quæ breviora atque expedientiora ſunt, & ad ejus ſanctiſſimæ unionis finem conſequendum magis veriſimilia. Hæc non ad obviandum rebus per vos geſtis ſcribimus, cum & ad eumdem finem quem vos optatis noſtra tendit intentio; & idcirco noſtra parum referat, qua via aut quo medio is finis ſequatur. Sed hæc ad pleniorem informationem veſtram: verumtamen ut noſtram ſinceram & puram voluntatem plane proſpiciatis, ſi omiſſis quæ ſupra diximus, per eum modum, quo cum præfatis oratoribus concluſiſtis, rem ipſam tandem proſequi intenditis, ex nunc pure & libere noſtrum, prout petitis, præbemus aſſenſum. Datum Florentiæ, anno Incarnat. Dominicæ MCCCCXXXIV. XVII. Kalendas Decembris, pontificatus noſtri anno quarto.

ANNO CHRISTI 1434.

ANNO CHRISTI 1434.

LITTERA DOMINI CARDINALIS

De Urſinis, ſuper materia Græcorum.

REverendiſſimis reverendiſque patribus dominis cardinalibus, patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, doctoribus & magiſtris in ſacro generali Baſileenſi concilio congregatis, dominis noſtris præſtantiſſimis.

Reverendiſſimi reverendique patres &c. poſt recommendationem. Et litteras veſtras cum deſiderio magno legi, & lætatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi per virum utique venerandum magiſtrum Simonem oratorem veſtrum. Nam quid poſſit eſſe deſideratius, quid optabilius omni Chriſtiano, quam audire atque ſperare reductionem orientalis eccleſiæ, quæ tot jam annorum curriculis ab integritate catholicæ fidei deviavit? O rem ſanctiſſimam! o factum omni commendatione dignum! o denique piiſſimum opus, atque a patribus noſtris per tot ſæcula expectatum! Profecto multi reges & præſides voluerunt videre quæ nos videmus, & non potuerunt. Sed quis dabit mihi ut videam fratres meos ſugentes ubera matris meæ? Utinam videam hoc antequam moriar! Sed benedicti vos a domino Deo noſtro; qui ita fideliter ac attente laboratis in vinea Domini ſabaoth, ut vulpeculas demolientes vineam capiatis oratione atque doctrina: qui propterea congregati eſtis, ut diſperſos filios ad gremium communis matris noſtræ eccleſiæ revocetis. Vere a Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris. Quod ſi opera ac diligentia veſtra, qui portatis pondus diei & æſtus, oves illæ deperditæ, populus ille Græcorum ad ovile Dominicum revertentur, plane verſum illum evangelicum decantabimus, *Mortuus eras & revixiſti, perieras & inventus eſt*. Ceterum orator veſter, homo ſine dubitatione honorandus, & prudenter perfecit legationem, & benigne a domino noſtro papa extitit auditus. Verum intellecto jam pridem adventu dominorum meorum cardinalium S. Crucis & S. Petri, viſum perutile fuit nobis eorum prius præſentiam expectare, quam veſtrum ad vos remittere oratorem. Sed quemadmodum tam ex ejus relatione, quam ex litteris apoſtolicis intueri poteſtis, dominus noſter papa cum maximo religionis favore aſſenſum præbuit ſanctiſſimæ voluntati veſtræ. Neque ullis ego poſſem litteris explicare, quantum cepit gaudium beatitudo ſua atque omnis Jeroſolyma cum eo, quia talentum dominicum vobis creditum non abſcondiſtis in terram ligatum in ſudario, ſed fatagitis cum uſura univerſorum Domino reſignare. Sed quid mirum eſt, ſi veſtrum ſanctiſſimum propoſitum dominus noſter papa litteris ſuis adjuvat, qui humeris, ſi poſſet propriis, oves illas perditas ad ovile catholicum reportaret, boni Paſtoris ſecutus exemplum, cujus ipſe

Ib. p. 769.

vicem

☞ vicem gerit, qui animam ſuam poſuit pro ovibus ſuis. Vos igitur, optimi patres, qui poſiti eſtis dare pacem gentibus & illuminare populum Domini, pergite ſicut cœpiſtis ad perficiendum tam pium, tamque religioſum negotium, quo nullum majus neque melius excogitari poteſt. Rogate quæ ad pacem ſunt Jeruſalem, atque laborate quantum cum Dei adjutorio poteſtis, qui non derelinquit ſperantes in ſe; ut Græcas illas oves jam diu errantes, aliquando reducatis domum, ut tandem unum fiat ovile, quandoquidem unus eſt paſtor. Ego vero ejusdem matris filius, ſi qua poſſum vel dicere vel facere pro univerſalis eccleſiæ pace, pro Chriſtianorum ſalute, pro domini noſtri papæ honore, numquam laborem ullum, numquam periculum recuſabo. Valete in domino Deo omnipotenti, qui mittat vobis auxilium de Sancto & de Sion tueatur vos. Ex Florentia ad diem XVI. Novembris.

ANNO CHRISTI 1434

Veſtrarum paternitatum ſervitor humilis Jordanus de Urſinis epiſcopus Sabinenſis S. R. E. cardinalis.

LITTERA QUORUMDAM

Canonicorum Albienſium directa ſacro concilio, contra electum ejuſdem eccleſiæ, &c.

Ib. p. 770.

SAcroſanctæ ſynodo Baſileenſi in Spiritu Sancto congregatæ univerſalem eccleſiam repræſentanti.

Reverendiſſimi in Chriſto patres & domini noſtri metuendiſſimi, ſacroſanctam ſynodum in Spiritu ſancto Baſileæ congregatam repræſentantes, humillima ac devota recommendatione præmiſſa. Cum navis eccleſiæ Albienſis diverſorum temporum curriculis, variis fuerit æmulorum inſultibus agitata, & quaſi, proh dolor! nunc in præcipitium demergatur, tam priſcorum paſtorum impotentia, quam eorum improvida taciturnitate, qui ſervili timore perterriti, luporum morſus formidantes, nitidiori eccleſiæ calumniam inferentibus obviare, dominorumque temporalium audaciam compeſcere non auſi ſunt; prope jam ut, niſi divina virtute provideatur, ſileatica ingluvie brevi eam fore demergendam formidamus. Idcirco præfatæ eccleſiæ utilitatem attendentes & jacturam, ad vos, reverendiſſimi patres, in quorum anchora noſtræ ſpei fiduciam præfigimus, tamquam ad ſingulare refugium noſtrum, & juſtæ rectitudinis ſtateram confugimus, ea, quæ poſſumus, humilitate ſupplicando, quatenus inſtant ſi non provideritis, eccleſiæ noſtræ ruinæ ac deſolationi compatientes, de tali nobis dignemini providere paſtore, qui æmulorum eccleſiæ niſibus rabidiſque tyrannorum morſibus contraire ſimul & ſerpentis antiquam venenum peſtiferum, quod jam per totam quaſi diœceſim Albienſem diffuſum, populum fere cunctum potionibus diſſentionis ac lethalis diviſionis intoxicavit, propellere audeat pariter & valeat. Et quoniam reverendus pater dominus Robertus Dalphini, qui de regio Francorum genere oriundus, ac illuſtriſſimi principis Karoli Borbonii & Arverniæ ducis exiſtit, talis eſt adeoque potens, & tanta tamque egregia virtute præditus, ut ſub ejus clypeo eccleſiæ præfatæ jurisdictionem & libertates valido vigore defendi, oppreſſamque relevari merito ſperare debeamus. Iterum cum præmiſſa ſemper qua poſſumus humilitate ſupplicamus V. R. P. ut quemadmodum dominus noſter ſummus pontifex, ubi tamquam nullam cujusdam de Caſſillac electionem juſte caſſavit, divino, ut credimus ſuggerente conſilio, de perſona nobis præfati reverendi patris domini Roberti Dalpini pro paſtore providere dignatus eſt: ita quoque & vos eccleſiæ ſæpedictæ deſolationem, necnon miſerabilem & irreparabilem, quam præſens hæc tempeſtas ei minatur, jacturam miſericorditer intuentes, ipſum itidem nobis talem hunc virum dignemini concedere in paſtorem. Et quamvis, reverendiſſimi patres, nonnullos nuperrime acceperimus de noſtri collegii numero ad ſacroſanctam Baſileenſem ſynodum, (vos ipſos loquimur R. P.) ex parte totius collegii prædicti litteras deſtinaſſe ſuper prætenſæ antedicti de Caſſillac, quæ nulla fuit, confirmatione electionis, prætenſique ipſius mira recommendatione: de mente tamen præfati collegii, quocumque ſint hujuſmodi litteræ nomine commentatæ numquam proceſſerunt, ſed temeraria atque affectata nimis paucorum inſolentia, qui quatenus utcumque vota aſſequerentur, nihil ſunt veriti, quæ collegii non erant, collegio aſcribere, & falſo pro vero titulo fucata, veſtris coram reverendiſſimis paternitatibus præſentare. Qua autem audacia, immo potius dementia ac temeritate, ut de prædictis taceamus, præſumſerint, qui dicuntur prædictæ Albienſis eccleſiæ, ſi prætenſi hujuſmodi fides ea comitatur, utilitatem ſuadere, virtuteſque, ſanctitatem ac innumeras bonas artes ipſius fingere, & ad cœlum uſque extollere: quem tamen ſæpedictæ bonorum dilapidatorem atque plane alienatorem, & illi ipſi certius ſciunt & nullum latet, qui illum noverit, ſatis mirari non valemus. Quia vero, reverendiſſimi patres, o pudibunda conditio & cæca atque ambitioſa præſidendi cupido! prætenſus noſter, tam enim ſitienti pectore pontificales ardebat honores, litteras precibus præcariſſimis & precibus ex circumvicinis communitatibus emit: quæ veſtris coram paternitatibus prædicantes, devotionem, caritatem, & pias ejus in pauperes eleemoſynas jactarent, hoc unum de hac ipſa ſua miranda devotione duximus exponendum, quod ſpiritus, qui ubi vult ſpirat, illam tunc, & non ante ejus cordi ſpiravit devotionem, poſtquam bonæ memoriæ dominum Petrum nepotis, noviſſimum noſtrum paſtorem, mors ipſa vita privavit, & antea uſque duravit & non ultra hujuſmodi devotio, donec ipſam talem qualem quæ dicta eſt electionem adeptus eſt. Et tunc, ſicut propter electionem habendam cœpit iſta devotio, ita quoque ea adepta ceſſavit: nec tandem verum eſſe quæſumus in mentes cadat V. R. P. quod commentatores iſti tam inverecunde fabricarunt, præfatum de Caſſillac per majorem fuiſſe capituli partem electum, quoniam de univerſo, qui tredecim erant, ipſa die electionis canonicorum numero, niſi quinque, quorum etiam quatuor voces habere prohibebantur, nulli illum de

ANNO CHRISTI 1434

Caſ-

Caſſillac elegerunt quæ omnia etſi clara ſint, & in partibus in ore jam omni populo, ut ea tamen V. R. P. clarius vera eſſe conſtet, nos noſtra fratrumque noſtrorum, qui præſentium ſcripturæ conſenſerunt, nomina præſentibus ſubſcripſimus ordinate. Supplicantes humillime & cum intima cordis devotione, ut præſentibus tamquam veriſſimis fidem adhibentes prædictam humillimam ſupplicationem noſtram habere dignemini recommiſſam, & Altiſſimum ipſi devotius rogabimus per dies noſtros pro feliciſſimo R. V. P. ſtatu, quas ille conſervare dignetur feliciter & longæve Scriptum Albiæ XVI. Novembris.

ANNO CHRISTI 1434.

Sacroſanctæ eccleſiæ devoti filii & V. R. P. oratores humillimi, Johannes de Geyo, Raimundus de Balma, Hugo David, Marcus de Fumello, Hugo de Choulaquet, Petrus d'Anglars, Petrus Bechebion, Johannes Banes, Petrus Scay eccleſiæ Albienſis canonici.

B

EPISTOLA CAROLI VII.

Regis Francorum ad concilium Baſileenſe,

Scribit in gratiam Roberti Dalphini translati per papam ad Albienſem epiſcopatum.

Ib. p. 771.

SAcroſanctæ ſynodo Baſileenſi in ſpiritu ſancto congregatæ Karolus Dei gratia Francorum rex, ſalutem in eo qui eſt omnium vera ſalus.

Cum ſanctiſſimus pater noſter papa modernus dilectum & fidelem conſanguineum noſtrum Robertum Dalphini, tunc epiſcopum Carnotenſem, ad eccleſiam tranſtulerit Albienſem, tam intuitu meritorum, quibus novit ipſius noſtri conſanguinei perſonam adornari, quam ad requeſtam noſtram, noſtrique contemplatione: de qua quidem translatione prædictus noſter conſanguineus nos per bullas ipſius ſummi pontificis informavit, & conſtare fecit; quarum virtute, ut moris eſt, recepimus ſacramentum fidelitatis, ad quod nobis tenetur ratione temporalitatis ſui prædicti Albienſis epiſcopatus, & eidem poſtmodum noſtras contulimus regias litteras ſuper hoc neceſſarias & opportunas; feceritque inſuper ipſe Albienſis epiſcopus per certos ſuos officiarios ad hoc expreſſe per ipſum deputatos, bullas apoſtolicas capitulo & habitantibus ipſius Albienſis civitatis præſentari, requirentes admitti ad epiſcopatum ipſum & paſtorale officium exercendum: quod ſibi fuit denegatum per dictum capitulum, prætextu cujuſdam electionis in diſcordia, ut fertur, factæ de perſona cujuſdam B. de Caſſilliaco ad obtinendum proviſionem: ſuper qua proviſione & contradictione ipſe noſter conſanguineus ſuos deſtinavit nuncios tam apud prædictum ſummum pontificem, quam nos; quam proviſionem ex noſtri parte eidem in forma juſtitiæ conceſſimus, ad informationes fiendas ſuper inobedientiis, & rebellionibus contra noſtra mandata & litteras factis. Etiam ſibi providit ſæpedictus ſummus pontifex, ex parte cujus de Caſſiliaco contra executores ipſius proviſionis tam ſummi pontificis quam noſtra, fuit via facti proceſſum, taliter & in tantum, quod per quoſdam complices ipſius de Caſſilliaco executor litterarum ſummi pontificis, captus fuit & carceribus mancipatus, prout adhuc eſt, in maximum dedecus eccleſiæ & vituperium; & quidam noſter ſerviens executor litterarum dictæ proviſionis, interfectus, in noſtri contemtum & læſionem juſtitiæ: de cujus quidem ſervientis morte intendimus reparationem facere fieri prout caſus exigit. Et quia noſtra intereſt ipſam Albienſem eccleſiam ſub manu potenti & nobis fida, prout eſt ipſe noſter conſanguineus, cujus factum habemus non immerito ſpecialiter recommiſſum, quia ex noſtri proceſſit genere, regi & gubernari; vos toto cordis affectu requirimus, quatenus noſtri contemplatione factum & translationem ipſius noſtri conſanguinei velitis habere ſpecialiter recommiſſam, impedimentum illud quod occaſione electionis ipſius de Caſſilliaco, aut alias in ſua predicta translatione foret appoſitum, penitus tollendo: ut inconvenientibus, quæ ex prædictorum impedimentorum cauſa ſeu occaſione evenire poſſent, eccleſiæ & patriæ Albienſi occurratur, in præmiſſis debitum veſtrum exercentes, & nos ſingularem complacentiam facientes, prout vobis enarrare poterunt dilecti conſiliarii noſtri & ambaſſiatores noſtri parte, quibus ſuper his ſcripſimus, &c. Datum Pictavis die XXIV. Novembris.

C

Karolus.

EPISTOLA EPISCOPORUM

Provinciæ Narbonenſis ad concilium Baſileenſe.

Scribunt in gratiam translati a ſede Apamienſi ad eccleſiam S. Pontii Tomeriarum.

Ib. p. 778.

REverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis, dominis in ſacro generali concilio Baſileenſi exiſtentibus, univerſalem eccleſiam repræſentantibus, dominis noſtris metuendiſſimis.

D

Reverendiſſimi in Chriſto patres & domini metuendiſſimi, humillima & devota recommendatione præmiſſa attendentes, reverendiſſimi patres, quantum omnium interſit circa conſervationem tranquillitatemque publicæ rei intendere, qua nihil utilius fore majoribus recta exiſtimatione viſum eſt, nobis ex ipſis movemur (neque amplius noſtros affectus continere poſſumus) ad declarandum V. R. P. ea quæ forſitan ſibi uſquequaque nota non ſunt: quæ ſi prius animadverteſſent, nullo pacto ambigimus, quin rerum damnanda novitas jam pridem ſepulta fuiſſet; ſed cum nihil effici potuit, quod poſthac adhuc expleri non queat. Quippe ſi fero queramur, non tamen omnis remedii ſpes in nobis moritur. Novimus itaque, reverendiſſimi patres, multis ab annis eccleſiam S. Pontii Thomeriarum provinciæ Narbonenſis, apoſtolicæ ſedi multifarie reſervatam, per felicis & bonæ memoriæ dominorum tum cardinalis S. Marci, tum pa-

E

patriarchæ Alexandrini obitus, qui ipſis ecclesiæ adminiſtrationem tenuerunt in commendam, nuper reverendo in Chriſto patri & domino, domino G. tunc epiſcopo Apamiarum patri, quem quidem ampla litterarum cognitio, morum gravis honeſtas, clarique ingenuitas ſanguinis paſtorali cathedra dignum eſſe comprobant, a ſanctiſſimo domino noſtro ſummo pontifice motu proprio fuiſſe collatam: itaque ut ſingulis perquiſitis hujuſmodi de eo factam translationem irrefragabilem opinemur, ſi potuit apoſtolica ſedes de ad eam ſpectantibus diſponere. Verum profecto comperimus, unde incolumitatis provinciæ bonique communis contemplatione graviſſime conturbantur, impedimenta quæ nonnulli (a) religioſi ipſius eccleſiæ, ſub cujusdam prætenſæ electionis colore, in diſpoſitionem & voluntatem apoſtolicam injicere moliti ſunt, prout & quotidie opponere attentant: quæ certe æquioribus animis ferenda forent, niſi acrioribus detrimentis referta eſſent, atque tolerabilius permittenda, ſi commoditati quæſitæ rei utilia viderentur. Si quæ, qualia, quantaque ſint animadvertant V. R. P. circa apponenda matura remedia vigilare minime gravabuntur. Hi quippe, qui præfato reverendo patri adverſari nituntur, ubi potuerunt, ubi pro tota facultate valuerunt, diverſis ex generibus hominum armatos congeſſerunt, qui viis exquiſitis & quibus potuere viribus, villas, caſtra & oppida præfatæ diœceſis S. Pontii hoſtiliter ingreſſi ſunt, pene vel nuſquam reſtauranda, damnis partes afficiendo finitimas, indigenas etiam & incolas truculentis gladiis occidendo: quo quid impius, quidve remedio juſtitiæ dignius veſtris cum ſapientus judicate, reverendiſſimi patres. Ibi quidem, ut breviter res geſtas exponamus, ne magis accuſatores infeſti videamur, quam proviſionis juſtitiæ zelatores, tanta fuerat immanitas, quod niſi ſuccurrente juſtitia mitigetur, hæſitemus ne vindicem defenſorem, qui vim vi repellat, & armis arma retundat, exurgere oporteat. Ut igitur diutiſſime inſuetis & nimis atrocibus tyrannis non modo præfata S. Pontii, ſed & noſtræ diœceſes ipſaque patria multis in modis affecta liberentur, tranquillaque pax incolas fugitivos & peregrinos formidoloſos contineat, faciat atque ſecuros, pio intuitu dignentur V. R. P. remedia mandare opportuna: quoniam quidem niſi juſtitiæ virtus hujuſmodi auſus temerarios mollificet, veriſimiliter dubitamus, ne præfatus dominus epiſcopus, quem & ſenu & conſiliis, viribus & amicis, dominiſque complurimis ſtrenua & altiſſima vi valentibus, non minus validum & potentem, dum non amplius in perniciem ſui totiuſque provinciæ patientiam longiorem ferre poterit, valida virtute reſiſtendo impugnet quo magis verendum ſit, ne dolor toti provinciæ acerbior accreſcat: & jam forteſſe ad ulteriora proceſſiſſent, niſi ſperata V. R. P. deberent præire antidota. Quæ enim difficultas rerum eſt, quam non putemus V. R. P. diſſolvere poſſe? Omnia certe veſtras penes ſapientias ſunt, quibus opportunitati regum conſulendum eſt. His igitur rebus laſſis & triſtibus finem veſtris providentiis imponite, & id cauſæ quod tractandum ſupereſt inter veſtra altiſſima & rectiſſima judicia pia cura celeriter abſolvite, ut ſic diu quæſitus terminus juſtitiæ appareat. In hoc etenim, reverendiſſimi patres in Chriſto & domini metuendiſſimi, aggravatæ provinciæ & deſolatæ eccleſiæ maxima in parte ſuccurrent V. R. P. ad quarum juſſa & benepalacita exequenda, pro tota hominis facultate nos præſto paratos ſincera devotione offerimus; quas Altiſſimus felices, proſperas & longævas ad ſanctiſſima cœpta perficienda dirigere & conſervare dignetur. Ex Narbona (b) XXVI. menſis Novembris.

ANNO CHRISTI 1434

ANNO CHRISTI 1434

Jacobus de Gaudiaco vicarius Narbonenſis.
G. epiſcopus Carcaſſonenſis.
P. epiſcopus Flectenſis.
G. epiſcopus Biterrenſis.
Jo. epiſcopus Agathenſis.
L. Nemauſenſis epiſcopus.
P. epiſcopus Lodovenſis.
Jo. de Grangia vicarius Magalonenſis.
G. vicarius Uticenſis.

PETITIONES SERENISSIMI

Domini imperatoris nuperrime . . . . . congregationem ad deliberationem ſacrarum deputationum deſtinatæ ſequuntur.

PRimo ſereniſſimus dominus imperator a V. R. P. inſtantiſſime petit, quatenus ſic agatur, ut particularibus negotiis prætermiſſis, quæ hoc ſacrum concilium jam pluribus annis tenuerunt occupatum, ad generalem tam in capite quam in membris reformationem, pro Dei reverentia amodo ſine ulteriori diſpendio & mora in hoc ſacro concilio procedatur. Id p. 774.

2. Item, ut provideatur ne diſſolutio ſacri concilii vel etiam ipſius loci translatio, etiam propter Græcos, quovis modo admittatur, niſi ea propter quæ concilium ipſum eſt congregatum fuerint convenienter prius expedita. Hujus enim concilii diſſolutio totius ſtatus eccleſiaſtici erit deſtructio, niſi hujuſmodi diſſolutionem præcedat morum reformatio.

3. Item, ut ſanctiſſimus dominus noſter papa, qui omnia quæ ſacrum concilium voluerat fecit obedienter & devote, in cunctis plus ſolito veneretur; & quod ſumma diligentia fiat, etiam cum cenſuris eccleſiaſticis, ſi neceſſe fuerit, pro recuperatione dominiorum ter-

(a) Quippe eccleſiam cathedralem obtinebant monachi Benedictini, etiam poſt erectam abbatiam a Johanne XXII. in epiſcopalem ſedem.

(b) Quo anno ſcripta fuerit hæc epiſtola non indicant hic epiſcopi, at ſcriptam fuiſſe anno 1434. probat Godefridi de Pompadour epiſcopi Carcaſſonenſis ipſi ſubſcribentis obitus, qui anno 1435. 1. januarii contigiſſe dicitur. Et tamen Gerardus Appamiæ adhuc ſedebat anno 1436. Tornerienſem autem cathedram obtinebat 1438.

terrarum & bonorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ A ſibi ablatorum.

ANNO CHRISTI 1434.

4. Item, quod cum illi duo gladii, de quibus in evangelio: *Ecce duo gladii*, ſecundum ſacros canones ſibi invicem auxiliari teneantur; & ſicut gladius temporalis, videlicet auxilium brachii ſæcularis invocati, gladio ſpirituali, cenſuris videlicet eccleſiaſticis, ſine difficultate ſemper ſuccurrere ſolet: ita etiam hic provideatur, quod gladio imperiali vel temporali ſpiritualis gladius quandoque vice verſa ſuccurrat; & hoc merito fieri debet, quia invocatio brachii ſpiritualis eſt rariſſima, ſed temporalis quotidiana. Per hujuſmodi invocationem brachii ſpiritualis cenſuræ eccleſiaſticæ, quæ hodie in Chriſtiano B populo ſatis ſunt vilipenſæ, & ubique non timentur, maximam in populo auctoritatem & vigorem utique ex hujuſmodi imperiali vel temporali invocatione reſumunt. Statui ergo eccleſiaſtico bene convenit, ut auctoritas eccleſiæ univerſalis ſuum gladium ſine difficultate in adjutorium temporali vel imperiali gladio jungat. Et hoc firmabit inter ſacerdotium & imperium indiſſolubile vinculum unionis & caritatis.

5. Item, ut cauſæ profanæ ad forum eccleſiaſticum non pertinentes, quæ per ſimplicem querelam vel appellationes ad concilium vel judicem eccleſiaſticum paſſim introducuntur, in foro eccleſiaſtico non tractentur, ſed C ad domini imperatoris vel alterius temporalis judicium ſine difficultate remittantur, ne exinde magna inter eccleſiaſticum ſtatum & ſæcularem ſuſpicata turbatio ſurgat.

6. Item, ut hoc ſacrum concilium Baſileenſe procedat in antea per nationes ad inſtar concilii Conſtantienſis, a quo dependet concilium præſens, vel ad inſtar conciliorum antiquorum inſtauretur. Laudabilis enim finis horum omnium, propter quæ concilium præſens eſt congregatum, citius per proceſſum nationum, quam aliter & ſine conſuetis his diſcordiis, propter rationes in ſequenti carta informationis ipſius domini imperatoris contentas, firmiter ſperatur haberi. Talis igitur hic proceſſus eſt merito inſtituendus. D

IMPERATOR AUGUSTUS

Per nos nuncios ſuæ majeſtatis pro nationibus ſæpe ſacrum concilium alloquutus, ut omnem diligentiam faciat, nihil omittendo, ſingulas exhortatur deputationes, ut ſuis condeſcendant precibus, eas humiliter alloquitur ut ſequitur.

Ibid. POſtquam divina diſpenſatione ad generalem univerſi Romani regni curam præfecti ſumus, animum ac diligentem operam continue ad hoc convertimus, ut quantum poſſemus, miniſterio noſtro, quo in primis obligamur, religioni noſtræ & univerſali eccleſiæ Chriſti ſatisfaceremus, pro quo diligenter impendendo merito cuncta terrena parvipendimus. Et hæc vobis, patribus, nota ſunt. Nunc vero licet poſt inutiles labores fervor tepeſcat, plerumque tamen in nobis eo plus ardet ad ſanctam eccleſiam devotio, quo cognoſcimus ex ſenio fini propinquando, præmium ſummæ gloriæ abundantiori gradu illum adepturum, qui reipublicæ Chriſtianæ ſeipſum perſeveranter impertitur. Veſtigiis ſanctorum imperatorum inſequentes, veſtro ſacro conventui, ut promotor publici boni & miniſterialis ſollicitator eccleſiaſticarum rerum aliquandiu interfuimus, egimus nobis poſſibilia, & ea fidelitate quæ eccleſiæ & ſacerdotio verus advocatus obligatur: pericula, quæ eccleſiaſticum ſtatum ruiturum brevi pronunciant, aliquoties per nos & noſtros aperuimus, ac cauſam ejus, puta morum ſordidiſſimam deformitatem tolli ſuppliciter pro veſtra ac Chriſtiani populi ſalute ſumus deprecati; & poſquam pleroſque Deo devotos patres adeo affectos invenimus, quod ſuæ ſaluti & noſtris inſtantiſſimis exhortationibus ſtudium diligens adhiberent, nihilque proficerent; cauſam impedimenti ſcifcitantes, comperimus ordinem deputationum concilii pro expediendis tractandis, fini reformationis non recte ſervire, cum regionum & patriarum diverſitas ſit cauſa rationabilis, & juſta canonem moralis immutandi aut mitigandi: ita raro poſſet conſultatio introduci in tollendis deformitatibus, quæ ex concordi voto variarum deliberationum concluſionem caperet, & ſi quid diſplicet, maxime directoribus primis, facile ſuffocatur; & ita dum quiſque, ut eſt loquitur, Italus ut Italus, Germanus ut Germanus, Gallicus ut talis, & ſic deinceps, non poteſt una communis educi ſententia, in rebus illis, quæ in particulari per omnes exequi debet in perſona: de rebus vero quæ ad communem omnium nationum partem aut ad omnem fidem, quæ in animo eſt, pertinerent, poſſibile foret, per deputationes optime tractari poſſe nonnulla, quæ particularem vivendi extrinſecum modum reſpiciunt; quoniam ſicut ille ex loco varius eſt, ita ſub una generali concordi regula includi nequit. Et hoc nos, dum in medio paternitatum veſtrarum eſſemus, per multa media curavimus aperire, ne dies veſtræ inutiles & animos Chriſtiani populi ſuſpenſos deſperatiores faceretis. Admiramur admodum quod illa noſtra monita, quæ clare pro publica omnium ſalute fini veſtro ob quem in Chriſto convenitis ſervire conſpici poteratis, non tunc acceptaſtis: fortaſſis judicabant, cuncta tamen majori pace ex inſtituto veſtro ordine dependere. Habebatis enim paratam reſponſionem, quod in cauſa minime foret ordinis per deputationes ad finem reformationis diſproportio, ſed ob innumeras turbationes, quæ in præterito patres occupatos tenebant, nihil in hoc reformationis negotio actum eſſe, ac ſponte palam aſſeruiſtis, noſtram majeſtatem quam cito reformationis magnam partem audituram. Cogitavimus tunc, quod ſi hoc accideret, molius nos moveri qui ordinem deputationum ad reformationem conferre dicerent, quam nos expectamus. Itaque non ſine maximo tædio, ut is qui in ſpe apprehendendi deſideratum perſiſtit; & proh dolor! nihil tale ad nos delatum eſt: ex quo conſpicere aliud valeamus, quam quod ex veſtro ordine potius major deformatio & turbatio quam ſperatus finis ſequetur. Si non movent paternitates veſtras rationes illæ, quibus niſi ſuimus perſuadere utile & convenions fore per nationes progredi ex exemplo venerandorum conciliorum

ANNO CHRISTI 1434.

Con-

ANNO CHRISTI 1434.

Conſtantienſis & Senenſis, quibus illud veſtrum ita ſaſtitutum eſt, ut illa confecutur eſſe in complendo obmiſſa ibidem, ac aliis multis allegantibus ſatis aperte utilitatem nationalis proceſſus, & difficultatem alterius oſtendentibus. moveamini nunc ſaltem ex tam diutina rerum experientia, quæ apud unumquemque compertum eſt: quamvis omnium animus ſit promtiſſimus ad reformationem, ut hoc clamores veſtri & proteſtationes nationum & ſtatuum atteſtantur, quod nihilominus ex communi impedimento nihil perfici poteſt. Et hoc quidem impedimentum cum lateat & commune exiſtat, alibi quam in ordine communi nequit inveniri. Cum autem utique noſtræ religioni & propriæ veſtræ ſaluti aliquando conſulere intendatis, mirandum eſt in quo hæſitetis iſta per nationes quærere, quæ per deputationes nullo pacto poſt longiſſimam probam invenire potuiſtis. Timetis fortaſſis leves judicari, ſi inſtitutum mutaveritis proceſſum? Non eſt, patres, vitium, ſi per ingreſſam viam terminus attingi nequit, per aliam attentare. Non enim ex cauſa bene neceſſaria a principio inchoatum continuandum eſt, ſi melius pro adipiſcendo fine occurrit; dum in exordio ob adverſantes ſe concilium unire & munire vellet, ut perſiſtere & reſiſtere poſſet, valebat pro hoc fine hic ordo, ut nulla concilii portio impermixta omnibus nationibus quicquam tractaret. Et quoniam iſte non eſt finis concilii, ut ſemper perſiſtat Baſileæ, ſed ut operetur mundo promiſſa, pro illo quidem neceſſe eſt media adaptare convenientiora. Si ſemper Baſileæ morari libet, ordinem habetis. Si aliquando promiſſa cupitis implere & finem dare, docti experientia eſtis alia via incedendum. Nec vos movere debet quod fortaſſis diviſio in certis nationibus ob temporalem principatum exſtitit, quia non decet ut ſpirituales patres hanc cauſam pro impedienda reformatione adducant. Memoria tenemus dixiſſe in ultimo conventu P. V. pacem ante reformationem procurari non poſſe: quia ſi quis guerram habeat viam ad reformationem refutat, pacem, quæ dignus non extitit, numquam conſequetur. Nec eſt efficax argumentum; ideo per nationes non eſt procedendum, quia in prælatis & populo impares numero, æquales in vocibus eſſe non deberent. Hoc enim argumentum in re communi procederet; ubi autem pro particulari omnium ſalute agitur, quælibet provincia merito voto ſuo gaudet; nec eſt difficultas, ſi recte inſpiceretur. Sunt canones in catholica eccleſia, qui ſufficienter de omnium moribus diſponunt; quod ſi iſti aliquo caſu in Britannia potius quam in Gallia ſunt mitigandi, ob regionum diſparitatem: non deberet pro gratia reputari, quod jam de jure permittitur. Si enim in pleno concilio proponeretur, ita præcipit Nicænum concilium vivendum, & ita Chalcedonenſe, &c. Et hæc eſt pœna canones non ſervanti; contrahat ſe quælibet natio & viſet, an canon ad unguem ſervari poſſit, vel nec; & an pœna ſufficiens exiſtat, aut ſi gravior non ſervanti infligenda eſt, & quomodo exſequetur. Certe, ſi quælibet natio magna aut parva juxta præſtitum juramentum ſecundum Deum & conſcientiam, expedientius pro loco & tempore, aviſaret, ſacrum concilium fragilitati unius & fortitudini alterius omnibus conſideratis merito condeſcenderet. Quare cum nunc a deputationibus per noſtros legatos omnium ſalutem imploremus, non debent deputationes pro ſeipſis, ut deputationes remaneant ſententiam dare, ſed potius pati, ut in nationes transferantur. Et ſic finem propter quem concilium eſt congregatum, deputationes, ſeipſas adnihilando, promoveant, ut tenentur. Proviſo quod hæc noſtra ſollicitatio executionis dono & affectione ſumma, quam ad publicum bonum gerimus, multis eſt ſulta rationibus, ſperamus indubie non denegabitis & nobis complacere, & vobis ipſis ſubvenire.

Oblata per deputationes IV. Decembris MCCCCXXXIV.

EPISTOLA JOANNIS

Armeniaci comitis, ad concilium Baſileenſe.

Scribit in gratiam Petri electi abbatis Bona-cumbæ.

Ibid. REverendiſſimis ac reverendis in Chriſto patribus in ſacro Baſileenſi concilio exiſtentibus, &c.

Reverendiſſimi, &c. præambula recommiſſione debita cum promto famulatu veſtris parendi mandatis. Memori mente gero qualiter, Spiritu-ſancto cooperante, veſtra intervenerit congregatio in ſacroſancta ſynodo Baſileenſi ad hæreſum exſtirpationem, reformationem in Dei eccleſia tam in capite quam in membris fiendam, pacem inter principes Chriſtianitatis procurandam. Quam quidem reformationem cupientes, & ad illam anhelantes religioſi & Dei oratores devoti monachi monaſterii Bonæcumbæ ordinis Ciſtercienſis, quod quidem monaſterium per prædeceſſores abbates multipliciter fuit tam in vita quam moribus & regulæ obſervantia diffomatum, dicto monaſterio paſtoris ſolatio, deſolato, oculos mentis direxerunt in devotum religioſum dominum (*a*) Petrum de la Combe ejuſdem monaſterii pro tunc monachum, nunc abbatem per eos regulariter & canonice in eorum paſtorem electum, vita honeſta, devota & religioſa, & quamplurimis virtutibus inſignitum, & per patrem abbatem confirmatum. Quibus congratulatus inſuper fui, reſpectu præſertim reformationis illi monaſterio neceſſariæ; quod incunctanter per domum meam, memoria in contrarium poſtpoſita, fuit conſervatum & defenſum. Percepi tamen, ut reor, V. R. P. certiores exiſtere favorem præ-

(*a*) Petrus *de la Combe* diu contendit cum Aſtorgio de Savareto, qui eum excommunicari curavit, ſed excommunicationem ſolvit concilium Baſileenſe.

☞ præſtare domino Aſtorgio, proviſum ſe aſſerenti de dignitate abbatiali dicti monaſterii, adverſus & contra dictum electum & confirmatum; quod cordi diſplicenter geſſi, formidans dictum monaſterium in deformationem reduci ſolitam, cum jam ad bonum, perfectam & debitam per iſtum electum & confirmatum pervenerit reformationem; fiduciam tamen gerens firmam V. R. P. animadvertere juſtum & ſanctum propoſitum reformationis per eaſdem V. R. P. ſupplices porrigendo preces & plus quam cariores, quatenus præmiſſorum intuitu cauſam dicti electi & confirmati recommiſſam habere dignemini favorabiliter, ut mei ex parte R. P. V. latius reſerabitur per dilectum & fidelem conſiliarium meum dominum Raymundum Darens decretorum doctorem, Priorem B. Mariæ Deauratæ Toloſanæ, harum exhibitorem, cujus relatibus fidem adhibere dignemini indubiam, ac ſi in veſtrorum conſpectu perſonaliter adeſſem: mandantes & præcipientes cuncta grata V. R. P. quæ adimplere non differam poſſetenus, auxilium præſtante Altiſſimo qui V. R. P. incolumes continue reddat. Scriptum Inſulæ Jordani, die IV. menſis Decembris MCCCCXXXIV.

ANNO CHRISTI 1434.

Veſtris paratus mandatis Johannes, Dei gratia, comes Armaniaci.

EPISTOLA BURGI MAGISTRORUM

Et conſulum Leodenſis civitatis, ad concilium Baſileenſe.

Adverſus Lambertum Datin canonicum Leodienſem.

Ibid.

REverendis in Chriſto patribus & dominis ſacroſancto concilio Baſileenſi præſidentibus, &c.

Reverendiſſimi patres, pacis Chriſticolarum fiendæ zelatores, noſtris pro poſſe obſequiis in pacis tranquillitate pro illius auctore libatis. Multum erraret a tramite rationis, & viam non cognoſceret æquitatis, qui credere præſumeret, quod SS. dominus noſter papa modernus vos ſuos conſtituiſſet vicarios ac præſidentes in ſacroſancto concilio Baſileenſi, niſi firmiter præſciviſſet, quod in vobis vigeret ſapientia, regnaret juſtitia, & conſiſteret pietas cum plenitudine charitatis. Sane, execrabilis horribilium ſcelerum * & multa præſumtio impunitatis licentiam cuidam Lamberto Datin prætenſo canonico eccleſiæ Laodienſis, præſtiterunt, ut idem contra fidelem populum eorumque gubernatores civitatis Leodienſis * pro fratribus Belial, qui obſtinatis animis & colligatis, cauſis ad exſequenda quæque nefaria velociter currere ſunt edocti, neque ad illam crudelitatis ſævitiam verentur manus extendere, quam politici & juſtitiæ zelatores timerent incipere vel audire. Verum quod quandoque pavidi & vecordes redditi, redduntur audaces ad flagitia perpetranda, ad quæ ſi contra rem jam judicatam & rempublicam progrediuntur, beneque judicata denuo diſceptarentur, non ordini, dignitati, vel officio parceretur, ſed per facilitatem veniæ ad hoſtes nocendi poteſtate transfuſa, ſuper ſortem juſtorum peccatorum virga fuiſſet extenſa; quia ibi nervus diſciplinæ negligitur, reſtitudinis judicium relegatur, & conſequenter partes juſtitiæ totaliter perſtringuntur, condemnanturque patres pii, qui tolerant, immo quo nimis in corrigendo expectant, velociter aſpernantur. Juſtus igitur Dominus, qui juſtitiam diligit, & in æquitate judicat orbem terræ. Licet enim in terris vix juſtitiæ miniſterium ille Rex regum invenit, cui omne judicium dedit Pater: tamen ſeditioſis perniciоſiſſimus & læſæ majeſtatis obnoxius noſtris crudelibus æmulatoribus juſtitiæque ſpretoribus quorum idem Lambertus, neſcitur quo ſpiritu ductus, cauſam fovet iniquam, non modicam miniſtræ audaciam: quod vos, patres præſtantiſſimi, in juſtitiæ ſpecula conſtituti, quaſi non proſpiciatis, conniventibus oculis tanti ſanguinis effuſionem, nobiliumque civitatis & patriæ Leodienſis totaliter everſionem; in quo etiam ſacri canones ſæculares curias conſueverunt minime perturbare, neque per quaſcumque ipſarum commiſſiones rem judicatam & bene examinatam, immo notoriam facto, adeo quod nulla poſſit tergiverſatione celari, quomodolibet impedire, quin talis res ſuum debitum ſortiretur effectum, præſertim in materia antedicta, quæ ſi apud eaſdem paternitates, quamvis extere continuetur, dictisque malivolis perpetuum ſuper ipſorum malivolentia antedicta ne ſerpat noxius ſilentium imponatur, infinita & importabilia veriſimiliter damna & alia ſupradicta protervius ſubſequentur, quæ per eaſdem paternitates ex poſt poterunt minime reſarciri, & ex hinc ipſæ paternitates apud clerum & populum civitatis & patriæ prædictarum, necnon ipſis vicinis & conterminis patriis poterunt, quod abſit, ſempiterna obloquia reportare, prorumpentes quod eædem paternitates ipſarum intentioni contraria malorum favore propria ſua incuria practicaſſent. Porro verentes ſtrages ſæcularium depopulationes ac ſanctorum ſacrilegia locorum, & alia ſine numero mala, quæ ex ſimilibus emergere conſueverunt. O benigni atque pii patres, hæc omnia & eorum circumſtantias attendentes, ea a vobis ut res judicata & amplius minime judicanda, repellite; nuncios noſtros deſuper miſſos, quorum acta in eodem concilio apud eaſdem paternitates & alibi, quatenus ad eaſdem per nos ipſis datum ſe extendat, eatenus ratificamus & approbamus, humiliter ſupplicantes eaſdem P. obnixis quibus valemus precibus & devotis, quatenus eoſdem nuncios in libertatibus, franciſiis, privilegiis & indultis nobis a divis imperatoribus aliiſque principibus conceſſis, & etiam coram eaſdem paternitates exponendis, pie placeat exaudire, ſeditionem a dictis civitate & patria, necnon conſpirationem & turbationem a populo, prout eiſdem P. congruit, penitus præſcindendo, in quibus ſperamus, Altiſſimo concedente, nobis per eaſdem P. favorabiliter annui, qui illas * . . . . . pro quibus in ipſius nomine proſpere congregatæ ſunt * . . . . . feliciter & longæve. Scriptum Leodii V. Decembris MCCCCXXXIV.

ANNO CHRISTI 1434.

Devoti & humiles veſtri, burgimagiſtri, jurati & conſules civitatis Leodienſis.

CO-

* ſ. fama.

* ſupple coram vobis agere.

* *ſupple* conſcriendis negotiis, *vel quid ſimile.* * *ſupple* conſervare dignetur.

ANNO CHRISTI 1434.

COPIA LITTERÆ

Domini Chriſtophori Garreni, &c.

Declarat ſummo pontifici quid cum Græcis & Armenis egerit.

Ibid. REverendiſſimis (a) dominis Jo. archiepiſcopo Tharentino, & Petro Paduano epiſcopo, SS. domini noſtri papæ in generali concilio præſidentibus.

Quod nomini hucuſque præſtitum eſt, beatiſſime pater & ſanctiſſime domine, id præbuit Deus ſanctitati tuæ, ut Græcorum unio cœlitus tuæ clementiæ atque bonitati dedicata B eſſet. Ego enim qui indignus ſervus tuæ ſanctitatis ſim, cum, ejuſdem mandato, urbem regiam Conſtantinopolim petiiſſem, cooperante Domino omnibuſque ſanctis & angelis ejus, circa unionis materiam, cum ſereniſſimo Romeorum imperatore, atque reverendiſſimo patriarcha nonnulla capitula concluſi, juxta voluntatem ſanctitatis tuæ, & commiſſionem quæ per eumdem mihi præſtita eſt. Capitula autem in documenti forma redacta ſunt, rata & ſubſcripta per ipſos imperatorem & patriarchaм, ac ſigillis eorum munita juxta morem ſuum. Quamobrem lætare quam maxime, pater beatiſſime, pro ſingulari gloria, quæ pontificatui tuo pro tam excellenti bono divinitus exhibita eſt. Nam quemadmodum Ellenes Eugenium nunc patrem vocant, ita te omnes Græci fidelium moderatorem, fideique & pietatis firmamentum nuncupant. Sed his plura, cum latius coram omnibus tuæ beatitudini nota faciam. De Armenis autem quid egerim, hæc ſunt. Maxima in eorum reductione ſpes habenda eſt. Recte enim exiſtimo ex his quæ vidi, ut cum Græcorum unio in manibus tuæ ſanctitatis ſit, erit in ejuſdem poteſtate Armenos eſſe tanquam vere fideles ad tuæ pietatis gremium accumulare. Mirari forte non deſinet tua beatitudo de reditu meo, cum præter commiſſionem tuæ ſanctitatis ſit. Sed redeo, pater ſancte, illuſtriſſimi imperatoris ordine, mecumque ſunt duo oratores D ſui, qui ad pedes tuæ ſanctitatis venturi ſunt, ut ſolum quæ per me tractata & concluſa ſunt, videant & audiant per tuam ſanctitatem confirmari. Quare dignetur tua ſanctitas mandare, ut domus congrua pro prædictis parari debeat. Sunt enim epiſcopi, & qui cum eis veniunt numero forte XVI. Ego, beatiſſime pater, ut humiliter opinionem meam referam, laudo quam maxime, ut dicti oratores honorifice ſuſcipiantur. Juvabit enim non parum omnis humanitas, quæ juxta morem liberalitatis ſanctitatis tuæ erga illos exhibita fuerit. Ab illis equidem non diſcedam, donec eos Florentiam vel prope conduxero; E quandoquidem prior per dietam ad tuæ ſanctitatis veniam, cujus pedibus me humillime ac devotiſſime commendo. Ex Venetiis die XXI. Decembris MCCCCXXXIV.

ANNO CHRISTI 1434.

COPIA LITTERÆ AMBASSIATORUM

Græcorum tranſeuntium ad SS. dominum noſtrum papam, miſſæ aliis ambaſſatoribus Græcorum in concilio Baſilienſi exiſtentibus.

Ibid. DOmini & fratres noſtri. Quando venimus Venetias, invenimus in manibus Filomati litteras veſtras, ad quas bis reſpondimus. Modo reperimus iſtam perſonam in Alpibus euntem Florentiam. Iterum ſcribimus dominationibus veſtris cum iſto; & ſicut ſcripſimus vobis tunc late propter quid venimus, nunc ſecundum tempus & locum ſcribimus vobis breviter. Noveritis igitur qualiter ſynodus debet Conſtantinopoli celebrari, prout dominus noſter imperator & ſanctiſſimus patriarcha firmiter concluſerunt: quæ res redit ad magnam felicitatem noſtram; & ad faciendum aliter videmus magnam difficultatem. Fecit ambaſſiator beatiſſimi patris litteras notarii cum teſtibus, & juravit ille quod voluntatis erat papæ & cardinalium, ut fiat concilium in Conſtantinopoli. Erant autem teſtes bajulus & docueri & majores Peræ, Anchonitani & Cathalani; & coram eis juravit dominus imperator & patriarcha ſecundum conſuetudinem ſuam. Quapropter & nos vadimus ad papam, ut confirmet ea quæ facta ſunt juxta commiſſionem nobis factam. Eſt autem neceſſarium, ut ſuper prædictis omnibus habeatur voluntas illius concilii. Vult papa mittere ad concilium, & tunc mittemus D. V. mandatum domini noſtri imperatoris, qui præcipit, ut ſi feciſtis, ut fiat concilium in Francia, cum tamen noſtræ felicitatis ſit ut fiat in Conſtantinopoli, quatenus feſtinetis ad reſcindendum ea quæ facta ſunt, quia totus mundus habet quod concilium in Conſtantinopoli celebrabitur. Dominationes veſtræ antequam veniat homo de papa ad concilium, faciant prout ſcribimus, videlicet ut rumpatur id quod per vos factum eſt, quia etiam concilium habet difficultatem & impoſſibilitatem ſuper expenſas quas promiſit; & ut fiat illud quod deſiderant & amant omnes noſtri, prout & vos bene noſtis. Scribatis nobis ad Florentiam citius quam poteſtis, ut ſciamus omnia. De Florentia ſcribemus vobis clarius, ut ſciatis quæ ibi & nos faciemus. Valete, &c.

COPIA PROCURATORII

Domini ducis Burgundiæ pro pace regni Franciæ.

Ibid. PHilippus Dei gratia Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, & Limburgiæ dux, Flandriæ, Arthefii, Burgundiæ Palatinus, Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ & Namurci comes, ſacri imperii marchio, & dominus Friſiæ,

(a) Hanc epiſtolam ad ſummum pontificem ſcriptam eſſe nemo non videt, & tamen hanc in codice mſ. præfert inſcriptionem; forte quod ſuis legatis ipſius excerptum direxit Eugenius, abſque alia epiſtola.

ſiæ, de Salinis & Machliniæ univerſis præſentes litteras inſpecturis, ſalutem.

ANNO CHRISTI 1434.

Notum facimus, quod nos de fidelitate, legalitate & induſtria dilectorum & fidelium conſiliariorum noſtrorum reverendiſſimorum reverendorumque in Chriſto patrum archiepiſcoporum & epiſcoporum, Conſtantienſis, Cabilonenſis & Nivernenſis, ac abbatis Ciſtercienſis, necnon domini Johannis comitis Friburgenſis & Novi-caſtri conſanguinei noſtri, Guillelmi domini de Hooleberg marchionis de Rutheling & de Zuſſemberg, & magiſtri Johannis de Fruyno decani eccleſiæ Biſuntinæ, ad plenum confidentes, ipſos conſiliarios noſtros aut ſeptem, ſex, quinque, quatuor, vel tres eorumdem commiſimus, ordinavimus, & deputavimus committimuſque, ordinamus & deputamus per præſentes, procuratores & ambaſſiatores noſtros ſpeciales & generales; dantes eiſdem ſeu ipſorum ſeptem, ſex, quinque, quatuor, aut tribus, quorum tamen alter præfatorum epiſcoporum Cabilonenſis & Nivernenſis & comitis Friburgenſis, ſit ſemper unus, omnimodam & plenariam poteſtatem auctoritatem atque mandatum ſpeciale & generale præſentium tenore, vice & nomine noſtris ac pro nobis conveniendi & congregandi cum ambaxiatoribus ſeu deputatis Delphini adverſarii noſtri, tam coram ſacroſancto concilio Baſileenſi, quam alibi in loco Baſileenſi, ubi aviſatum fuerit, ſuper materia pacis univerſalis totius regni Franciæ, audiendi & nobis referendi ea quæ pro parte adverſa ad finem & pro bono pacis hujuſmodi aperta, prolocuta & declarata fuerint. Et nihilominus tractandi & concludendi nomine noſtro & pro nobis, dum & quando opus fuerit, & eis expedire videbitur, in & ſuper facto dictæ pacis generalis; & intimandi & notificandi pro parte noſtra, nos pacem ipſam generalem ſemper deſideraſſe atque deſiderare, eidemque ſemper fuiſſe & adhuc eſſe intendere paratos; & ad nos non tenuiſſe, tenere, neque tenturum, quin ipſa pax generalis eveniat. Diem quoque & locum apertos & congruos ad materiæ pacis generalis prædictæ intendendum, & in ea ulterius procedendum, ſi expediens viſum fuerit, & res id exegerit, aviſandi, captandi, acceptandi, determinandi, & concludendi abſtinentias, necnon ceſſationes guerræ generales totius regni Franciæ, ſeu particulares de patriis & dominiis noſtris cum dicto adverſario noſtro & dominiis & patriis ſuæ obedientiæ, tales quales congruere videbuntur, ac eis modo & forma quibus melius, tutius, efficacius & decentius fieri poterunt, componendi, firmandi, tractandi & concludendi; & nos abſtinentias ipſas ſic concluſas & firmatas approbaturos, tenturos & obſervaturos promittendi, & de hoc pro nobis ſe ſortes faciendi, ac litteras ſuas deſuper conficiendi & tradendi, & partis adverſæ litteras ſufficientes, bonas & validas ſibi dari & tradi poſtulandi & obtinendi; promittendi bona fide ac in verbo principis nos rata, grata, ſtabilia atque firma habere & habituros quæcumque per dictos noſtros conſiliarios, aut per ſeptem, ſex, quinque, quatuor, vel tres eorumdem, dummodo tamen alter epiſcoporum Cabilonenſis & Nivernenſis ac comitis Friburgenſis prædictorum fuerit ſemper unus, ut premittitur, in præmiſſis quæ noſtro nomine & pro nobis intimata, infinuata, aviſata, determinata & concluſa fuerint. In cujus rei teſtimonium præſentes litteras ſigilli noſtri fecimus munimine roborari. Datum in villa mea de Divione, menſis Decembris die XXVII. anno Domini MCCCCXXXIV.

ANNO CHRISTI 1434.

Per dominum ducem,
T. Boneffini.

EPISTOLA AMEDEI

Ducis Sabaudiæ, ad concilium Baſileenſe.

De cauſa eccleſiæ Lauſanenſis.

Sacroſancto concilio Baſileenſi, &c.

REverendiſſimi reverendique patres, domini & amici præcariſſimi, devota recommendatione præmiſſa cum promtitudine filialiter obſequendi. ib. p. 787

Nunc reverſus de conſpectu veſtro ſacri concilii, dilectus, fidelis conſiliarius & orator meus, magiſter Nicodus Feſti, mihi ſua relatione monſtravit, qualiter V. P. R. ſibi credentiam ei commiſſam per lecturam litterarum mearum plenarie exponenti liberam audientiam præbuerunt & benignam: unde devotas regratiationes eiſdem paternitatibus impertior. Subjungens idem orator, quod per ſacras deputationes prædictæ litteræ meæ, prout ſe dixit intellexiſſe, debebant aviſari una cum debita proviſione, ſuper ſupplicatis ibidem ac reſponſione litterali mihi quantoeius facienda, quas propter feſtivitatum modernarum propinquitatem expectare non potuit. Et quia R. P. res, de qua in dictis litteris meis agebatur, videlicet cauſa eccleſiæ Lauſanenſis, eſt mihi peculiaris, meque continue ſtimulant ſyndereſis ac reipublicæ illius eccleſiæ & patriæ evidens utilitas, ut ipſam cauſam non relinquam indefenſam, ſed potius eam cum omni ſtudio proſequar pro meo & ſubditorum meorum intereſſe. Timens igitur ne, ſicut jam per partem adverſam, & dominos commiſſarios ac etiam promotores partem facientes, cum omni reverentia loquendo, a tramite juſtitiæ in modo procedendi contra mentem ſacri concilii, ut veriſimiliter credendum eſt, plerumque deviatum eſt; interim quicquam inordinatum attententur, non expectata reſponſione prædicta, quam de die in diem præſtolor: ſupplicationem meam præfatam proſequens, iterum V. R. P. duxi in his ſcriptis ſupplicandum, ut ſuper petitis in eadem, videlicet ac cauſa prædicta una ſuſpicionum & ſcandalorum, cum cauſa mea particulari quam adverſus partem prædictam movere intendo, per viam diſtortam, ſed via recta & ordinaria ſecundum morem Romanæ curiæ in cauſis beneficialibus obſervatum, coram uno vel duobus aut pluribus auditoribus jus & juſtitiam non ignorantibus, ſed ſcientibus & zelantibus, partibus non ſuſpectis, qui ipſas cauſas modo præmiſſo audiant pariter & diffiniant, petens humiliter ita fieri; & ſi injuſte peto, mihi proviſio denegetur.

Si

☞ Si autem juſte & honeſte, non ſum mihi conſcius ergo ſacrum concilium quicquam demeruiſſe, ut juſtitia mihi debeat denegari per paternitates veſtras, quarum virtutibus ſumme confido, quas, ut ſpero, ſuper his taliter mihi providebunt, quod non erit opus aliud quærere pariſ remedium. Eaſdem paternitates veſtras reverendas dirigere & conſervare di- A gnetur omnipotens ad exaltationem ſtatus eccleſiæ ſuæ ſanctæ. Scriptum Rippaliæ die XXVIII., decembris anno MCCCCXXXV. a Nativitate Domini ſumto. ANNO CHRISTI 1435. ANNO CHRISTI 1435.

Devotus & humilis eccleſiæ filius Amedeus dux Sabaudiæ.

Documenta anni

1435.

EPISTOLÆ PHILIPPI

Ducis Burgundiæ, ad concilium Baſileenſe.

Mittit ad concilium novos oratores.

Ruld. RReverendiſſimis reverendiſque in Chriſto patribus ac ceteris ſpectabilibus viris in ſacro generali concilio Baſileenſi exiſtentibus.

Reverendiſſimi reverendique &c. Poſt ampliſſimas & vobis gratiſſimas exſolutas gratiarum actiones, quod tam crebras & pias ad ea quæ pacis foret, per honorandos viros magiſtrum Nicolaum Amici conſiliarium noſtrum, & fratrem Albertum monaſterii Viziliacenſis, exhortationes demandaſtis, veſtra monita tamquam digniſſimorum ac uti univerſalis eccleſiæ mandata devotius amplexati, ad V. R. P. tranſmittimus dilectos conſiliarios noſtros & fideles, reverendos in Chriſto patres epiſcopos Cabilonenſem & Nivernenſem, Jo. de Fruyco decanum Biſuntinum in legibus licentiatum, magiſtrum requeſtarum hoſpitii noſtri, Jo. Lavantage præpoſitum Inſulenſem, & magiſtrum Euſtachium Calculi in medicina doctorem, pro operibus tam ſanctis & a nobis omni deſiderio aſpiratis, perficiendis, omni auctoritate & poteſtate communitos. Supplicando V. R. P. devotius exoramus, quatenus in tam Deo placentibus materiis veſtros labores impendentes, nos noſtroſque præfatos demiſſos ambaxiatores ſimul & noſtra agenda habere recommiſſos, in tantum nobis intimantes, quæcumque accepta, quæ totis conatibus accuratius perficere curabimus, ut novit Deus, qui veſtram ſanctam congregationem pro utilitate eccleſiæ ſuæ ſanctæ conſervare dignetur. Scriptum in villa noſtra Davionenſi die prima Januarii.

Humilis & devotus eccleſiæ filius Philippus Burgundiæ, Brabantiæ & Lymburgiæ dux, Flandriæ, Arthefii, &c. comes. E

LITTERÆ SERENISSIMI

Domini imperatoris, miſſa concilio, & lecta in congregatione generali, die Veneris XVII. Febr. MCCCCXXXV.

Mittit ad concilium Conradum de Winſperg *tractaturum de rebus Bohemicis.*

RReverendiſſimis, reverendis ac venerabilibus & egregiis in Chriſto patribus & dominis, ſacroſanctæ ſynodo Baſileenſi &c. Aſſert. Mat. Ver. Mon. t. VII. p. 789. cum ſeq.

Reverendiſſimi reverendique in Chriſto patres, amici & domini, ac venerabiles & egregii, fiacere grateque nobis dilecti. Priidem ſacris litteris noſtris ſignificavimus veſtris reverendis paternitatibus conditiones rerum Bohemiæ, & maxime ea quæ noſtræ majeſtati proxime per Bohemos ſunt reportata: quæ quidem, laus Deo, bonum cœperunt principium, cum non mediocri ſpe votivæ & deſideratæ conſummationis. Verum quia nonnulli pacis & quietis æmuli forſitan hoc opus bonum conabuntur turbare, ita ut rigore gladii & ſubſidio illorum, qui ſe retraxerunt ab eis, venient reprimendi, quibus ut propter extenuationem eorum ſubveniatur neceſſe erit; idcirco, habendo ſuper re illa cogitationes diverſas, commiſimus nobili Conrado domino de Winſperg noſtro & imperii ſacri hereditario camerario, fideli & dilecto conſiliario noſtro, ut V. R. P. in his & nonnullis aliis rebus Bohemicis mentem & deſiderium noſtrum aperiat. Cui veſtræ reverendæ paternitates in dicendis adhibere velint tamquam nobis credentiæ plenam fidem. Datum Poſonii die VI. Januarii, regnorum noſtrorum anno Hungariæ &c. XLVIII. &c.

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum imperator ſemper auguſtus, ac Hungariæ, Bohemiæ, &c. rex.

Ad mandatum domini imperatoris,

Gaſpar Slick cancellarius.

ANNO CHRISTI 1435.

EPISTOLA CAPITULI

Et canonicorum eccleſiæ Tridentinæ, ad concilium Baſileenſe.

Conſeruntur de capitaneo Frederici ducis Auſtriæ, quod eccleſiaſticam libertatem violando, eos ad forum ſeculare traheret.

Ibid. SAcroſanctæ Baſileenſi ſynodo, in Spiritu ſancto legitime congregatæ, militantem eccleſiam repræſentanti, &c.

Reverendiſſimi celeberrimique patres & domini, militantem Chriſti eccleſiam in ſacroſancta Baſileenſi ſynodo repræſentantes. Quoniam firmiter ſperamus, & a certo tenemus, quod veſter ſacratiſſimus cœtus inter cetera principaliter ad ſtatum eccleſiaſticum reformandum, tenendum & defenſandum, ipſumque ab oppreſſionibus & laicorum inſolentiis & morſibus relevandum extiterit inſtitutus. Hinc, viri eccleſiæ ſanctæ baſes & præſides, nos devoti ſervi veſtri capitulum & canonici eccleſiæ veſtræ Tridentinæ, ex intimis ad ſinum veſtrum velut domum refugii deplorando recurrimus, ſupplicando, ut tu ſacratiſſime cœtus, ſis protectio noſtra, locus refugii, & ſalvos facias nos. Licet enim divina & humana lex, ſacer & eccleſiaſticus ordo, ab omni juriſdictione ſeculari, omnique laicali poteſtate nos ceteroſque eccleſiaſtico titulo inſignitos conſtituat liberos & immunes; nihilominus tamen quidam capitaneus generalis in Longo Aebeti, illuſtriſſimi principis domini ducis Frederici Auſtriæ, ad certorum aliorum laicorum inſtantiam, ad ejus forum ſummque vetitum tribunal nos invitos excipientes, appellantes & reclamantes trahere, citando, monendo, pignorando, omnique auctoritate eccleſiaſtica, immo imperiali penitus ſpreta, conatur; licet ad ſedem apoſtolicam & ſucceſſive ad hoc ſacrum fuerit concilium appellatum; licet etiam fuerit apoſtolica auctoritate & per invictiſſimum imperatorem tam dicto capitaneo, quam duci Frederico inhibitum, ne nos in alio quam foro eccleſiaſtico trahi & conveniri permitteret, libertatem eccleſiaſticam violando. Attamen non ſolum continuo nos citare, monere, quin immo poſt & contra omnes inhibitionem apoſtolicam & imperialem idem capitaneus non eſt veritus nos condemnare & judicare; & quod deteſtabilius eſt, in vim judicii nos & bona noſtra hoſtiliter invadere, & ſacrilege rapere, domos noſtras, earumque oſtia frangendo, declmas noſtras vinorum & aliorum reddituum noſtrorum, quæ in villa Terrannia R. P. domino epiſcopo Tridentino pleno jure tam in ſpiritualibus quam temporalibus eſt ſubjecta. Quare pro Dei miſericordia, pro auctoritate apoſtolica & ſpirituali conſervanda, pro tutela & defenſione libertatis ecc' ſiaſticæ, quæ iis in partibus, niſi in præmiſſis debite ſuccurratur, omnino ſupprimitur, & clerus eccleſiaſticuſque ſtatus ibidem conculcetur; quatenus pariter domino duci Frederico ejuſque capitaneo ſcribere, & in virtute Dei & eccleſiæ ſuæ ſanctæ, quam in Spiritu ſancto legitime congregati repræſentatis, mandare dignemini, ut dictum ſuum capitaneum ceteroſque ſuos officiales ab hujuſmodi tractionibus ad dictum eorum forum vetitum, bonorum uſurpationibus, & hoſtilibus invaſionibus, ſacrilegiis, prophaniſque auſibus cohibeat, noſque viros eccleſiaſticos ſic indebite trahi, moleſtari, vexari, invadi, & injuriari de cetero non ſinat neque permittat: quin immo illa ſic attentata revocet & revocari faciat, nobiſque rapta & ablata reſtitui faciat cum parati ſimus omnibus, ſi qui ſint qui nos eis prætendant obnoxios & obligatos, coram quocumque competenti judice aut foro, ſancitorum juri, & omne genus cautionis tam de judicio ſiſti, quam judicato ſolvendo juxta juris exigentiam pleniſſime ſatis dare atque præſtare, prout etiam dudum pluries nos paratos obtulimus. Datum Trident XX. Januarii anno MCCCCXXXV.

Humiles ac devoti ſervitores veſtri capitulum & canonici eccleſiæ Tridentinæ.

LITTERA DOMINI DUCIS

Britannia in vulgari ſuo ſuper ſacto epiſcopatus Maclovienſis.

Ib. p. 782. ATres reverends peres en dieu, tres chiers & grans amis, les prelats, & autres tenants le concile a Basle.

Tres reverens peres en Dieu, tres chiers & grans amis. J'eſcrit preſentement a noſtre ſaint pere le pape en faveur de mes chiers bien aimez & feaulx conſeillers P. nagueres eveſque de Treguier translate a l'eveſquie de Saint Malo, & Guillaume abbe de Beaulieu mon aumonnier en la forme qui s'enſuit: Tres ſaint pere & mon redoubte ſeigneur, en me recommandant a votre B. S. tres humblement, vous plaiſe ſcavoir, que de preſent on ma rapporte que votre ditte ſaintete a puis nagueres translate mon tres chier & bien ame & feal conſeiller P. eveſque de Treſguier a l'eveſche de Saint Malo en mon pais, qui etoit vacant par le deceix de feu Amauri precedent eveſque dudit lieu de Saint Malo, auquel eveſche avoit eſte eſſu mon chier & bien ame conſeiller Guillaume abbe de Beaulieu mon aumoſnier; & ay entendu que voſtre dite ſaintete a pourvu a meſſire (a) Raoul Roland, qui de tous tampz a eſte ſerviteur conſeiller & allie de ceulx de Blois mes anemis anchiens, qui autrefois me prindrent en treyſon, comme aſſez voſtre diſte ſaintete a peu oir & ſcavoir, d'iceluy eveſche de Treſguier. Si ſupplie a ycelle voſtre ſaintete, que en conſiderant la diviſion & inconvenient, qui par le moyen dudit Roland por-

(a) Hæc epiſtola nullam ſortita eſt effectum, nam Radulfus Trecorenſem obtinuit epiſcopatum quem ad annum 1440.

ANNO CHRISTI 1433.

porroit venir en mon pays grans peril & danger de moy & de mes subjez, il plaise a vostre dicte saintete pourveoir desdis deux eveschiez a mesdits deux conseillers & non a aultres, pour quelconques lettres, que par inadvertence je vous puisse ou pouroit escrire au contraire, & ycelui Roland pourveoir d'autres eveschie ou benefice hors de mon pays. Car pour nulle rien je porroit soustrir ne endurer, que en mon pays il ait benefice d'eveschie pour les causes dessus touchiees, & croys que vostre ditte saintete bien avisee de ceste matiere ne le vouldroit faire. Si supplis a vostre dicte saintete que ainsy luy plaise le vouloir, & ne m'en faillir, & ce faisant, elle me fera tres singulier plaisir, dont a tousiours je luy seray tres obligie & attenu. Tres saint pere, &c. si vous prie tant & si affectueusement comme plus puis, qu'il vous plaise aviser & conseiller vostredit saint pere de condescendre & obtemperer a ma supplication & requeste, pour les causes contenues es lettres de nostre saint pere, qui concernent le bien & transquillite de moy & de mon pays, & ne m'en faillir ainsy que j'en ay en vous tres entieres seurte & confidence. En me signifiant toutes choses a vous agreables & a moy possible pour les accomplir de tres boin cuer a l'aide de nostre Seigneur, qui, tres reverends peres en Dieu, vous ait en saintes garde. Escript en ma ville de Vennes le XXVI. jour de Janvier l'an (a) MCCCCXXXIV.

Le vostre le duc de Bretagne, conte de Monfort & de Richemont.

Jehan manu propria.
Godart.

SEQUITUR LITTERA

Communitatis Leodienſis miſſa concilio contra quoſdam cives ſuos, qui fecerant conſpirationem contra ſuam communitatem in dicto concilio ſuper conſpirationibus, &c.

Ibid. REverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis ſuis ſacroſancto generali concilio Baſileenſi præſidentibus & conſedentibus digniſſimis.

Reverendiſſimi patres, juſtitiæ zelatores, & reipublicæ protectores, humilibus noſtris obſequiis cum reverentia debita præmittitis. Prudenter prævidenda ſunt mala, ut ſalubriter bona ſuccedant, offendiculo quoque ſublato nocendi, cuivis occurrat facilior aditus ad optata. Sane cum dominus noſter Eugenius papa modernus, ſalutis amator, ad ea vos, ut firmiter ſperamus, duxerit deputandos, quæ ſunt honoris Dei, eccleſiæ, imperii, ſtatuſque proſperi Chriſticolarum, nec in his veſtra, quod abſit, neque veſtrorum, ut credimus, quæratis commoda, ſed dumtaxat piacula Jeſu Chriſti, præſertim præſenti conſiderato tempore civitatis & patriæ Leodienſis, ne inibi ſeditioſorum & conſpiratorum machinationes doloſæ, quæ ſicut nefandum in ipſa civitate alias periculum, & in totius civitatis everſionem nequiter cœperunt, conentur, ſi facultas aſſit, ac in ipſorum foventur nequitia, nequius conſummare. Quippe iniquitas habens arma magis periculi comminantur. Idcirco credimus quod quemdam Lambertum Datyn, ut aſſeritur in legibus graduatum, machinationis complicem, novarumque malitiarum perſcrutatorem, in ipſorum verſuti proceſſus verſipellem clypeum receperunt; qui nec hujuſmodi periculis, neque venerabilis eccleſiæ Leodienſis dominæ fundi, cujus prætenſus canonicus exiſtit, ingenti ſtatus diſſipatione penſatis, non ceſſat callide pro dictis iniquitatis filiis arma pollutis digitis, infrunitaque fronte, in fomentum malitiæ præparare: ſuper quibus eiſdem paternitatibus per alias noſtras litteras, etiam ſcripſimus. Advertatis igitur, patres pii, ſi non iraſcatur per ſingulos dies dominus, ſi in grandi ſævitia diutius ſuſtinet peccatores, & tandem in eos ſævius gladium vibrat ultionis. Quid igitur de conſpiratoribus maleficis antedictis, quorum etiam nomina naribus fœtent probis, quinque humanæ pietatis impudenter ſpreta modeſtia, ſatagunt apud eaſdem paternitates malitiæ fomentum atque falſitatis numiſmata theſaurizare, in hoc ſe Deo & juſtitiæ damnabiliter opponentes? Et quamvis inſpexeritis eos nidum dudum proprium, & ipſis propter eorum malitias alienum, fœdo roſtro, non ſine fallaciis, defœdare; ipſos tamen, quo modo ignoramus, videmus apud eaſdem paternitates in ipſorum doloſis machinationibus injuſtum auxilium adipiſci. Advertite, patres, advertite, ſi hi fines concilii Baſileenſis ſint receptare tales, quos juſta ſententia, cujus etiam executio præterquam in certis caſibus non differtur, extremo ſupplicio deputavit. Hoc abhorret ſinceritas innocentum, juſtorum ſimplicitas & formidat. Ne igitur earumdem paternitatum manus merito immaculatæ tactu picis enormis maculentur, ſupplicamus eiſdem quibus valemus precibus ſedulis & devotis, quatenus hujuſmodi exſecrabilium periculorum eventu prudenter & diligenter attento, dictos deteſtabiles maleficos & conſpiratores, ſuper ipſorum perniciosis mendaciis, veluti de re per juſtitiam jam finita juſteque judicata, & cujus iterata examinatio, quia immo ſententiæ mutatio adeo foret ſanguinolenta, ut unquam bellum in eadem civitate commiſſum, placeat penitus refutare, ipſis audientiam, qua indigni ſunt, ſalubriter denegando. Ha Deus, quæ ſpes per tales relinquitur civitati & patriæ antedictis? quæ flamma ex latente ſcintilla, quantus ex furoris camino fumus ſurgeret noxie, ſi prædictorum malitiæ ad votum callidum progrederentur? quin immo tota Europa ex his in admirationem perſtreperet, omneſque communitates ammirarentur habendo reſpectum, quantum in hoc ſacroſancta Romana eccleſia, imperiique celſitudo, dictæ civitatis nobilis ejuſ-

(a) Incipiendo annum in paſchate, alioquin anno 1435.

☞ ejuſdem Europæ partis nomen tam levibus & A mendacibus ſuggeſtionibus infirmarent, dicerentque quid quæruntur malefici, vel cur ad ipſorum inſtantias adeo enormibus conſentitur? Verum ſi, quod abſit, preces noſtræ per eaſdem paternitates, prout hactenus, obaudientur, ex tunc opus erit, nobiſque urgens neceſſitas cunctis vicinis principibus, communitatibus & univerſitatibus dictos conſpiratores, ipſorumque fautores, qualiſque fides eis adhibenda ſit, elucidare, ut cognoſcatur ab ipſis ſinguliſque ipſorum ſuppoſitis, quo animo, quo zelo, quo liberamine, qua diſſimulatione ipſorum verſutiæ ponderentur, quodque hi fructu pacis oppreſſo, vineam domini ſabaoth
ꝑ ſ. inique. contendunt, ut * neque vulpeculæ devaſtare, B adeo ut quæ uvas ferre conſuevit gratiſſimas, labruſcas ferat, proh dolor! concitatis ineptæ: quam ſperamus, concedente Altiſſimo, ejus ſpiramine ſanis averti mentibus, qui eaſdem paternitates dirigat ad lumen veritatis, & prout Chriſticolis convenit & non ficte. Scriptum Leodii XXVIII. Januarii &c. MCCCCXXXV.

ANNO CHRISTI 1435.

Devoti & humiles veſtri burgimagiſtri, jurati, & conſules civitatis Leodienſis.

LITTERÆ DOMINI DUCIS

Sabaudiæ lecta in congregatione generali die C Mercurii IX. Februarii MCCCCXXXV.

Adverſus Ludovicum de Palude epiſcopum Avenionenſem.

Ibid. SAcroſanctæ ſynodo generali Baſileenſi in Spiritu-ſancto congregatæ.

Reverendiſſimi patres domini & amici ſpecialiſſimi devota recommendatione præmiſſa. Quia fallacias & injurias domini Ludovici de Palude epiſcopi (a) Avenionenſis nedum ſuſpecti, verum etiam hoſtis mei notorii, & fautorum ſuorum diu ſupportatas, deinceps tolerare mihi non licet, ſi de crudelitate notari non vellem, ſibi dirigo litteras opportunas, quarum tenorem V. R. P. notum eſſe cupiens, copiam earum coram V. R. P. publicandam feci præſentibus intercludi ad veſtra obſequia propoſitus & paratus. Eaſdem V. R. P. conſervare dignetur omnipotens ad dirigendos greſſus fidelium & infidelium per viam pacis & ſalutis, prout ad hæc vocati eſtis. Scriptum Rippaliæ die 1. Februarii MCCCCXXXV.

Humilis & devotus eccleſiæ filius Amedeus dux Sabaudiæ, &c.

Ravoire.

COPIA LITTERÆ INTERCLUSÆ.

ANNO CHRISTI 1435.

NOtum fecit nobis duci Sabaudiæ ex Baſilea relatio certa, quod die Veneris vigeſima prima menſis januarii anno præſenti, tam promotores ſacri concilii, quam reverendus in Chriſto pater epiſcopus Lubicenſis, ſereniſſimi principis & domini, domini Sigiſmundi Dei gratia Romanorum imperatoris ſemper auguſti, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croaciæ, &c. regis, domini mei metuendiſſimi, orator, in publica congregatione propoſuerunt eccleſiam & civitatem Lauſanenſem eſſe mere imperiales; ex hoc conſequentiam, ſicut eis placuit, inferentes, quod nullum intereſſe in cauſa ipſius eccleſiæ nobis ſuperet, de quo ſatis miraremur, ſi in ſacro concilio præſentialiter non eſſetis. Sed ubi vos & fautores veſtros plerumque nobis notos adeſſe novimus, de præmiſſis & ſimilibus adinventionibus non miramur, deteriora enim contra ſtatum & honorem noſtrum tacita veritate vos & ipſi hactenus fabricaſtis, tam in conſpectu SS. domini noſtri papæ ac ſacri concilii, pro honoris noſtri tuitione per oratores noſtros propalata, verum de præmiſſa nuperrima propoſitione præfatos epiſcopum Lubicenſem & promotores habentes competenter excuſatos, ex eo quia non ſpiritu ſuo, ſed alieno fallaci loquuti ſunt, totam culpam ſuper vos culpabilem merito & juſte retorquemus, qui huc uſque ad noſtrorum ſtatus & honorum ac patrimonii depreſſionem, quantum in vobis fuit & eſt, laboraſtis & continue laboratis. Unde nedum vos jam ſuſpectum habemus, ſed inimicum notorium reputamus, & ut ſacrum concilium & præfatus dominus orator Cæſareus deinceps veſtris clandeſtinis ſuſurrationibus, qui ſub agni ſpecie lupum geritis, non credant, ſed veritati. Suis R. P. præſentium copiam mittimus aliis noſtris litteris intercluſam. Eſt enim verum & ſine quacumque tergiverſatione manifeſtum, quod eccleſia & civitas Lauſanenſis ac omnia ejus caſtra, oppida & dominia temporalia atque diœceſis citra patriam & terras honorabilium confœderatorum & amicorum noſtrorum cariſſimorum Bernenſium, Friburgenſium, & Solodorenſium, intra patriam noſtram conſiſtunt; quodque in civitate Lauſanenſi nos & patres noſtri inclyti habuimus, habemus & habebimus, Deo auctore, præter veſtrum beneplacitum protectionem conventionalem, jure patrimoniali, ſupremumque judicium & tribunal appellationum, quæ a judicibus temporalibus epiſcopi Lauſanenſis emittuntur. Quod quidem jus, prout & cetera dominia noſtra, pro majori parte ab imperiali majeſtate tenemus, cui & ſubjicimur, ut ſacri Romani imperii princeps & vaſſallus, erga quam & quod debitam & incontaminatam fidelitatem ſemper exſequemur, nec erit in facultate veſtra, licet ad hoc operam dederitis & detis veſtris ſuggeſtionibus, inter imperialem celſitudinem & me interponere exco-

Ib. p. 798.

(a) Hujus epiſcopi nulla extat mentio in vulgatis indiculis epiſcoporum Avenionenſium, ſed neque in noviſſima Galliæ Chriſtianæ editione.

excogitatam zizaniam, quin in ſua gratia con- A
ANNO CHRISTI 1435. tinue maneamus. Difficile etiam erit vobis patrimonium noſtrum talibus fabulis nobis minuere, vel auferre, ſicut moliti eſtis. & quia non eſt parcendum humilitati, quæ ad libitum non poteſt ſuperbire, vobis tamquam ſuſpectiſſimo & hoſti notorio, per præſentes ingreſſum patriæ noſtræ prohibemus. Significantes quod ſi contra hujuſmodi prohibitionem ipſam patriam noſtram, & maxime Wandi; in qua eccleſia, civitas & cetera dominia ipſius eccleſiæ ſunt, vos intrare contigerit, experiemini an ipſa patria Wandi ſit in Sabaudia vel Samaria, de quibus præſentes noſtras litteras fieri fecimus per ſuſcriptum notarium & ſecretarium noſtrum, peneſque nos ad futuram memoriam regiſtrari. Datum B
Rippaliæ die 1. Februarii MCCCCXXXV.

Hæ litteræ fuerunt præſentatæ per biſtrionem domini ducis Sabaudiæ, in plena congregatione inductum, prout, &c.

LITTERA COMITIS ARMANIACI

Ad concilium Baſileenſe.

Scribit in gratiam electi S. Pontii Thomeriarum.

lb. p. 799. REverendiſſimis reverendiſque in Chriſto patribus dominis cardinalibus patriarchis archiepiſcopis, &c. in ſacro concilio Baſileenſi exiſtentibus dominis meis præcipuis. C

Reverendiſſimi reverendique in Chriſto patres . . . . præponendo recommiſſionem veſtris parendi mandatis cum promtitudine. Satis dominationes veſtræ hactenus intelligere potuerunt, quanta cum devotione, quantoque ſincero affectu ſemper illud ſacrum concilium fuerim amplexatus, quodque ejus decreta atque mandata, ut unumquemque catholicum decet, ſumma cum veneratione ſuſceperim, eis obſequendo, obediendo, illaque executioni demandando, quantum per me fieri potuit quæ etiam in futurum firma atque illibata fovere atque conſervare intendo, & D
quantum in me erit ab aliis facere obſervari Reverendiſſimi ac reverendi in Chriſto patres & domini præcipui, cum pridem eccleſia S. Pontii Thomeriarum Narbonenſis provinciæ, quæ dominiis meis confinis eſt, paſtoris ſolatio deſolata fuiſſet & capitulum dictæ eccleſiæ innitens decretis ipſius ſacræ ſynodi, ad electionem futuri pontificis rite & canonice proceſſiſſet, per quam electionem ſalubriter eidem eccleſiæ de idoneo & inſuper utili paſtore proviſum eſt, & plerique magnates etiam, prælati magis de eorum potentia confidentes, quam de bono jure ſuffulti, volentes nervum & auctoritatem decretorum dictæ ſynodi infringere ac peſſumdare, niſi fue- E
riant dictæ electioni, non quidem juribus, ſed præcipue, quod in viris eccleſiaſticis deteſtabilius eſt, ſe armis opponere, in maximum dictæ eccleſiæ exterminium, & totius patriæ grande diſpendium, quæ ego perpendens, nec ullo modo tolerare valens, quod decreta illius ſacri concilii aliquorum potentia ſupprimerentur & fierent irrita, juxta poſſe meum, ad defenſionem atque præſidium dictæ electionis totis viribus occurrere procuravi, quo factum eſt, ut per eos qui dictam electionem eorum potentia tyrannica conantur evertere, aliquorum prælatorum de provincia eiſdem colligatorum, qui cum clerici & prælati ſint, & decreta ſacrorum conciliorum deberent venerari, ipſi minus bene de concilio illo ſentientes, magis favores temporales ſequuntur, quam ad bonum eccleſiarum intendant; teſtimonio minus vero attendentes, ſacro cœtui veſtro intimare non erubuerint, quod per hujuſmodi electionem eccleſia ipſa & patria maximis diſpendiis & cladibus affecta fuerit & afflicta; falſe ſubticentes, quod his tantis malis tyrannides ſe opponentium dictæ electioni occaſionem præbuerint, non autem ipſa electio. Mirandum eſt profecto, quod per viros eccleſiaſticos ita irritari velint ſacrorum conciliorum decreta ſanctiſſima, in quibus eccleſiarum reformatio & ſtatus conſiſtit. Sed longe magis admiratione dignum eſt, quod nedum extra concilium ipſum, ſed etiam intra concilium decreta veſtra maximos habeant perſecutores: quoniam etiam in ipſo concilio electio ipſa, quam utique decuit, maxime cum juſta ſit atque canonica, confoveri turpiter & per ſordem nolint confirmari, per aliquos propria ſectantes, non autem juſtitiæ zelatores; quodque ſi dominationes veſtræ ad obſervationem decretorum veſtrorum promtis animis & omni ſtudio non aſſurgunt, quis de illis bene ſentiet, aut quis de illorum obſervatione curabit? Quod enim ab aliis vultis obſervari, decet primum voſmet obſervare quantum in vobis eſt. Dignentur itaque dominationes veſtræ pro Dei reverentia & pro proprio honore dominationum veſtrarum, taliter ad cauſam hujuſmodi electionis animadvertere, quod hi qui ſub confidentia decretorum veſtrorum ad proviſionem ſaluberrimam dictæ eccleſiæ inducti ſunt, eorum ſpe & fiducia non fraudentur, & de decretis ipſius ſacri concilii, ac de his quæ contra ipſa decreta in ipſo concilio facta ſunt turpiter & per ſordem patria iſta non ſcandalizetur. Ego tamen decreta ipſa quantum in me erit intendo uſque ad apicem obſervare & facere obſervari, etſi per aliquos turpiter & injuſte irrita fieri vellent, niſi per totum ſacrum concilium aliter fuero certioratus, præcipiendo cuncta beneplacita mihi veſtris parato obſequiis, quæ adimplere juxta poſſe non deſinam, auxiliante Altiſſimo, qui vos incolumes reddere dignetur aſſidue. Scriptum Inſulæ Jordani die VIII. menſis Februarii MCCCCXXXV

Veſtris paratus mandatis Johannes Dei gratia comes Armaniaci, &c.

ANNO CHRISTI 1435.

PROTESTATIO FACTA

Per inclytam nationem Germanicam ſuper materia indulgentiarum in faſto Græcorum, in generali congregatione, die Veneris XI. Februarii MCCCCXXXV.

n p. 799.

CIrca medium indulgentiarum pro ſancta Græcorum reductione arreptum, ut proſit propoſito, & non obſit potius fidei & ſtatui eccleſiaſtico, Germanica natio neceſſaria exiſtimat infraſcripta, quibus intendit firmiter inhærere.

Primo, cum catholicæ fidei cauſa communis ſit, & onera grandia, oportet per univerſas nationes quæſtum liberaliter & efficaciter admitti, pro colligenda diffinita neceſſaria ſumma pecuniæ, ſublatis omnibus impedimentis, & ſuſpenſis quibuſcumque aliis publicis plenariis indulgentiis, iſta durante.

Secundo, ne timor frandis impediat executionem, oportet Germanicæ nationi poteſtatem dari de ordinandis quæſtoribus per ſuas provincias, & conſervanda pecunia recollecta.

Tertio, ne advenientibus Græcis, una natio ſe per aliam de comportando excuſare poſſit, oportet ſervari ordinem & æqualitatem: ſic quod primo prior in ordine natio teneatur ſecundum ratam contribuere; ſecundo loco ſecunda natio, & ſic deinceps quælibet natio ſecundum ratam immediate poſt illam quæ eam ordine præcedit.

Quarto, ne populus ſub nomine reductionis Græcorum decipi per clerum opinetur, oportet Germanicæ nationi dari poteſtatem, ſi non venerint, quæ ſoluta rata ſupereſt convertendi in pios, utiles ac neceſſarios publicos uſus nationis & locorum ubi fuerint recollectæ.

Quinto, ne ſuſpicetur populus inſcripta intringi; oportet antequam bullæ indulgentiarum per nationes mittantur, omnia antedicta ſolemniter & ſynodice decerni cum decreto irritanti omnes alias ordinationes & conceſſiones indulgentiarum, mandata & proceſſus etiam apoſtolicos, præterquam pro executione præfatorum; quæ cum ſint juſta & rationabilia, & ad profectum rei neceſſaria, natio Germanica non ſolum conſentit quod fiant, ſed etiam P. V. obnixe deprecatur.

Quibus peractis & non alias, natio ipſa Germanica, licet pro catholica fide ad deſtruendam Bohemorum perfidiam in retroactis temporibus multa damna in corporibus & rebus paſſa ſit, & pluries maximas ſummas contribuerint tam clerus quam populus, adhuc liberali animo pro tam ſalubri augmento catholicæ eccleſiæ ſe offert ad diligenter perficiendum debitum ſuum. Quod ſi hæc fiant, non fiant, cum non videant, quin hujuſmodi via indulgentiarum potius reducticni Græcorum ac fidei, quoad efficaciam indulgentiarum; & eccleſiaſtico ſtatui, quoad detractiones popularium, valde obſit, ac etiam cum nullo jure plus aſtringatur ad admittendum quæſtum hujuſmodi, quam aliæ nationes palam ſuam intentionem inſinuat P. V. & proteſtatur per eam non ſtare, quominus per viam indulgentiarum ſatisfaciat ordinationi ſacri concilii pro reductione Græcorum, quam ſumme fieri optat premiſſis obſervatis.

ANNO CHRISTI 1435.

LITTERA ALIA

Ejuſdem domini ducis, ſuper eadem materia.

Superſcriptio ut in alia littera,

De dieta Atrebatenſi ab ambaſſatoribus regis acceptanda.

REverendiſſimi, &c. Poſt ultimarum litterarum mearum ſcripturam, quas nuperrime, die videlicet XVI. menſis hujus, paternitatibus veſtris ſcribendas duxi, inter cetera paternitates eaſdem deprecando, ut ad effectum in regno Franciæ pacis conſequendæ, dominum meum regem monere, hortari & inducere dignarentur, & vellent ad dietam ſuper hoc aviſatæ teneri in villa mea Atrebatenſi acceptationem & receptionem. Poſt ambaſſiatorum meorum ad ſacram veſtram ſynodum per me deſtinatorum ſcripta, reditus ſum aviſatus ambaſſiatores ejuſdem domini mei regis Baſileæ præſentialiter exiſtentes, ab eodem domino rege poteſtatem habere, & expreſſam in eorum inſtructionibus facultatem, dictam hujuſmodi pro & nomine dicti domini mei regis acceptandi, ſi tamen de hoc faciendo per ſacroſanctum generale concilium requirantur. Ex qua cauſa, reverendiſſimi reverendique in Chriſto patres & egregii viri, paternitates veſtras eaſdem deprecor, ut prius, affectu, quatenus ad rei tam laudatæ tamque felicis optatum ſucceſſum, dignentur eoſdem domini mei regis ambaſſiatores ſolemniter requirere, aut requiri facere pro parte veſtræ ſanctæ congregationis, ut dictam ipſam dicti domini mei regis nomine recipiant & acceptent. Et nihilominus, ſicut per eaſdem meas litteras veſtris paternitatibus requirebam, litteratorie aut per ſolemnes nuncios hortari dignentur & inducere dictum dominum regem, ut ad dictam ipſam ſuos ambaſſiatores cum requiſita poteſtate ſolemniter tranſmittere non poſtponat: quatenus exinde ad ipſius Deo & hominibus tam placitæ rei celeriorem effectum congruentius intendatur. Celebrem cœtum veſtrum, reverendiſſimi reverendique in Chriſto patres & decoratiſſimi viri, felicitet & proſpere dirigere & conſervare dignetur, in cujus eſtis nomine congregati. Scriptum in villa mea Divionenſi die XVIII. Martii.

h p. 800.

Eccleſiæ ſanctæ devotus filius Philippus Burgundiæ, Brabantiæ & Lymburgiæ dux, &c.

Philippe.

Tronſon.

ANNO CHRISTI 1435.

BULLA LEGATIONIS

Cardinalium S. Crucis & S. Petri ad vincula.

Eat cum Eugenius legatos a latere ad sacrum concilium.

Ded

EUgenius episcopus servus servorum Dei dilectis filiis Nicolao tituli S. Crucis in Jerusalem, & Johanni tituli S. Petri ad vincula S. R. E. presbyteris cardinalibus, apostolicæ sedis legatis S. & A. B.

Dum onus universalis gregis Dominici superna dispositione nobis injunctum diligenter attendimus & quod singulis Christianæ reipublicæ maxime nunc in sacro Basileensi concilio occurrentibus, per nos ipsos debitum apostolicæ servitutis exequi non valemus, animo revolvimus, nonnumquam viros fide ferventes dignitate & scientia præditos, & rerum agendarum experientia conspicuos in partem nostrorum & ecclesiæ Romanæ negotiorum assumimus, ut dum tempus postulat, eorum operationibus vices nostras supplentes, ministerium nobis commissum, divina assistente gratia, juxta vires nobis ex alto concessas, executioni mandare possimus. Cumque in sacro Basileensi concilio nonnulla arduæ negotia Dei honorem, statum ecclesiæ, & bonum totius reipublicæ Christianæ concernentia, agenda & expedienda incumbant. Igitur vos virtutum integritate & sapientiæ præclaros, magnitudine consilii conspicuos, ac in maximis nostris & dictæ ecclesiæ negotiis diuturna experientia comprobatos, legatos de latere cum plena & omnimoda potestate legatis concedi solita, de venerabilium fratrum nostrorum Jordani Sabinensis, Brandæ Portuensis episcoporum, Johannis tituli S. Laurentii in Lucina, Antonii S. Marcelli, Johannis tituli S. Sixti, Francisci tituli S. Clementis, Angeloti tituli S. Marci presbyterorum, Lucidi S. Mariæ in Cosmedim, Prosperi S. Georgii ad velum aureum, & Dominici S. Mariæ in via lata, diaconorum præfatæ ecclesiæ cardinalium consilio, auctoritate apostolica, tenore præsentium facimus, constituimus, & etiam deputamus, vosque ad præfatum concilium pro prædictorum expeditione negotiorum tamquam pacis angelos providimus destinandos. Quocirca circumspectioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus injunctum vobis ministerium hujusmodi pro divinæ, dictæ sedis ac nostra reverentia, ad honorem Dei, ecclesiæ, & nostrum, salutem quoque & pacem totius populi Christiani, juxta datam vobis a Domino prudentiam, laudabiliter exequamini, quod ex vestris operibus fructus optati proveniant quos speramus, vosque deinde illam quæ piis causas agentibus superna retributione impenditur, gloriam consequi mereamini felicitatis æternæ. Datum Florentiæ, anno Incarnationis Dominicæ MCCCCXXXV. XIII. calendas martii, pontificatus nostri anno V. *Subscripta per omnes dictos cardinales prænominatos propriis manibus.*

De curia,

A. Ferrarii.

EUGENII PAPÆ IV. BULLA

Ad concilii Basilii præsides.

Ut possint lites componere ortas occasione electionum & nominationum ad beneficia.

EUgenius, &c. dilectis filiis Nicolao tituli S. Crucis in Jerusalem, Johanni tituli S. Petri ad Vincula, & Juliano tituli S. Sabinæ presbyteris cardinalibus apostolicæ sedis legatis, ac venerabilibus fratribus Jo. archiepiscopo Tarentino, & Petro Paduano pro nobis in sacro Basileensi concilio præsidentibus. S. & A. B.

Cum intellexerimus nonnullos veluti asserentes se electos seu postulatos ad quasdam cathedrales ecclesias . . . . monasteria, vel alias in eis jus competere, alios per nos de consensu fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium promotos, ad sacrum Basileense concilium in judicium trahere, ex quibus graves inter eos lites & ipsarum ecclesiarum seu monasteriorum tam in spiritualibus quam temporalibus multa & varia incommoda oriuntur. Nos veluti pacis & concordiæ inter se dissidentium & utilitatis ecclesiarum ac monasteriorum amatores, volentes his discordiis & dispendiis opportune consulere, vestris circumspectionibus, de quibus plurimam in Domino fiduciam obtinemus, omnes & singulas differentias inter præfatos asserentes se electos aut postulatos, & per nos promotos & alios quoscumque . . . . prædictis sua interesse putantes comple . . . concordandi, componendi, sopiendi & statuendi, disponendi, obligationes quoscumque etiam per pensionum impositionem hinc inde communiter & divisim faciendi, ac omnia & singula gerendi ac faciendi quæ ad plenam concordiam necessaria videbuntur aut quomodolibet opportuna, de consilio venerabilium fratrum nostrorum Jordani Sabinensis, Brandæ Portuensis episcoporum, Jo. tituli S. Laurentii in Lucina, Antonii tituli S. Marcelli, Jo. tituli S. Sixti, Francisci tituli Clementis, Angeloti tituli S. Marci presbyterorum, Lucidi S. Mariæ in Cosmedim, Prosperi S. Georgii ad velum aureum, & Dominici S. Mariæ in Via lata, diaconorum S. R. E. cardinalium plenam & integram tenore præsentium concedimus facultatem: ratum & gratum habituri quicquid per vos in præmissis ordinatum, concordatum fuerit & conclusum, idque faciemus, auctore Domino, inviolabiliter observari. Datum Florentiæ, anno incarnationis Dominicæ MCCCCXXXV. XIII. calendas martii, pontificatus nostri anno V.

Ego Jordanus episcopus Sabinensis SS.
Ego Brandæ episcopus Portuensis SS.
Ego Johannes tituli S. Laurentii in Lucina presbyter cardinalis SS.

Ego

Ego Antonius tituli S. Marcelli presbyter cardinalis SS.

ANNO CHRISTI 1433.

Ego Johannes tituli S. Sixti presbyter cardinalis SS.

Ego Franciſcus tituli S. Clementis presbyter cardinalis SS.

Ego A. tituli S. Marci presbyter cardinalis SS.

Ego Lucidus S. Mariæ in Coſmedim diaconus cardinalis SS

Ego Proſper S. Georgii ad Velum aureum diaconus cardinalis SS.

Dominicus S. Mariæ in Via lata diaconus cardinalis SS.

COPIA LITTERÆ

Regis Jacobi, &c.

Adverſus electum S. Pontii Thomeriarum.

Ib. p. 803. REverendis in Chriſto patribus & aliis amicis noſtris cariſſimis in ſacroſancta ſy nodo Baſileæ congregatis.

Reverendiſſimi in Chriſto patres & domini honorandi, devota recommendatione præmiſſa. Sæpe & nimium R. P. fuimus perſuaſi errores iniquorum patienti ſub taciturnitate pertranſire, ea ſpe freti, quod reducente ratione, ſuos animos ad meliora converterent. Sed nobis cernentibus, quantum in dies accreſcat malignandi affectus, nedum in privati, ſed communis boni multiplicia detrimenta, viſum eſt preces noſtras diutiſſime nos penes otioſas in præſentiarum ad V. R. P. emittere debere, tanto profecto exaudiendas facilius, quanto plus pro integritate publicæ rei intercedunt. Quas ut aliquando aperiamus a quo primum exortæ ſunt eædem paternitates advertant. Nuper ſiquidem eccleſiam S. Pontii Thomeriarum provinciæ Narbonenſis multis ab annis apoſtolicæ ſedi ſpecialiter reſervatam, cum per felicis memoriæ dominorum tum cardinalis ſancti Marci, tum patriarchæ Alexandrini obitus, qui ipſius eccleſiæ adminiſtrationem tenuerunt in commendam, nuper reverendo in Chriſto patri domino G. (*a*) tunc epiſcopo Appamiarum, patri quidem, quem morum probata honeſtas, ſanguinis claritas, litterarum cognitio cathedra paſtorali dignum comprobans, SS. dominus noſter papa motu proprio contulit eodem modo, ut ſingulis diſtricte examinatis hujuſmodi de eo factam translationem irrefragabilem putemus, ſi potuerit apoſtolica ſedes de ad eam ſpectantibus diſponere. Verum profecto comperimus, unde incolumitatis provinciæ bonique contemplatione communis vehementer conturbamur, impedimenta quæ nonnulli præfatæ eccleſiæ S. Pontii monachi, ſub cujuſdam prætenſæ electionis umbra, in diſpoſitionem & voluntatem apoſtolicam injicere moliti ſunt, prout & quotidie opponere nituntur, æquioribus quidem ferenda animis, niſi acerrimis præjudiciis referta foret. Si quæ, qualia, quantaque ſint animadvertant V. R. P. circa apponenda mattura remedia parumper invigilare minime gravabuntur. Hi quippe collectis ſanguinum viris in villas caſtra & oppida præfatæ diœceſeos S. Pontii hoſtiliter congreſſi ſunt, pene vel numquam reparandis damnis partes afficiendo finitimas, indigenas pariter & incolas truculentis gladiis occidendo; quo quid inhumanius, quid impius, quid juſtitiæ remedio dignius veſtræ prudentiæ reſentiant. Ibi enim, ut brevius res geſtas exprimamus, ne magis infeſti accuſatores, quam provideatis juſtitiæ zelatores videamur, tanta fuit effrenata immanitas, quod niſi ſuccurrente juſtitia perdometur, neceſſe videmus vindicem defenſorem, qui arma armis repellat, vim vique retundat, exſurgere oportere. Ut igitur inſuetis atrocibuſque nimium tyrannis, non modo præfata diœceſis S. Pontii, ſed & circumjacentes partes multis affectæ incommodis liberentur, tranquillaque pax incolas fugitivos & peregrinos formidoloſos contineat faciatque ſecuros, noſtræ quoque terræ contiguæ quietiori pace congaudeant, pio & æquo intuitu eædem veſtræ reverendæ paternitates remediis mandare feſtinent opportunis; quoniam quidem niſi juſtitiæ veſtræ virtus hujuſcemodi auſus temerarios coerceat, veriſimillimum eſt præfatum dominum epiſcopum, quem & ſenſu & viribus & amicis dominiſque complurimis grandi virtute valentibus potentem novimus, dum non amplius in perniciem ſui totiuſque provinciæ longiorem patientiam ſufferre poterit, pro tota facultate reſiſtendo impugnare. Certiſſimum quoque eſt nos ob noſtrarum conſervationem terrarum damnatiſſimos hoſtes profligare debere, quod forraſſis jam pridem effectum foret, niſi expectata V. R. P. diſpoſitio retardaſſet. Sed conſtantiſſima ſpes conſuluit, & recte, ut ad hæccine ſananda vulnera V. R. P deberent præire antidota. Quæ enim rerum difficultas eſt, quam non noſcamus V. R. P. diſſolvere poſſe? omnis quippe eas penes ſunt, quibus rerum opportunitati conſulitur. His igitur rebus laſſis & triſtibus, reverendiſſimi patres, veſtris pro prudentiis finem imponite, & id cauſæ quod tractandum ſupereſt, inter altiſſima & rectiſſima veſtra conſilia pia cura celeriter abſolvite, ut ſic quæſitus terminus juſtitiæ appareat. In hoc etenim & aggravatæ provinciæ, & deſolatæ eccleſiæ magna in parte V. R. P. ſuccurrent, ad quarum beneplacita nos præſto paratiſſimos ſincera caritate offerimus, quas Altiſſimus felices, proſperas & longævas ad ſanctiſſima complenda cœpta dirigere & conſervare dignetur. Ex Biterris XX. Februarii.

Jacobus rex Hungariæ, Jeruſalem & Siciliæ, &c.

Jaques.

Bourſerii.

BUL.

(*a*) Gerardo, qui tamen adhuc anno 1436. Appamienſem obtinebat epiſcopatum.

ANNO CHRISTI 1435.

BULLA PAPÆ

Miſſa concilio Baſileenſi in materia reductionis Græcorum.

Venerabilibus fratribus & dilectis in Chriſto filiis in ſacro Baſileenſi concilio congregatis.

Lecta in congregatione generali V. *Aprilis* MCCCCXXXV.

Ibid. EUgenius, &c. Venerabilibus fratribus, &c. Salutem; &c.

Jam pridem orator noſter, quem, ut alias ſcripſimus, menſe Julio præterito Conſtantinopolim miſimus, ad nos reverſus eſt. Cum eo venerunt duo oratores cariſſimi in Chriſto filii Johannis Palæologi Romanorum imperatoris illuſtris, & venerabilis fratris Joſeph Conſtantinopolitani patriarchæ, videlicet dilecti filii nobiles viri Georgius & Emanuel Diſſipato germani fratres ad nos deſtinati. Ex his plane intelleximus, quicquid inter præfatos imperatorem & patriarcham & ipſum oratorem noſtrum in re ſanctiſſimæ unionis conſequendæ actum fuerit. Audivimus inter cetera quanto amore & reverentia imperator ipſe ſanctam Romanam eccleſiam complectatur, ac dignitatem ſedis apoſtolicæ veneretur. Ex qua re de conficienda illa unione ſanctiſſima optimam ſpem non indigne concepimus. Horum oratorum opera apud nos fuit, ut capitula quæ ultimo Conſtantinopolim miſimus a nobis peterent confirmari, paucis tamen additis, quæ ad rem facere videbantur, afferentes nullo pacto ad ipſam unionem deveniri poſſe per eum modum, quem alias oratores, qui ex Conſtantinopoli ad nos venerant, vobiſcum concluſiſſe intelligunt. Nos vero, quantum ad ipſa capitula pertinebat, plene reſpondimus, oſtendimuſque nullius adjectionis opus eſſe. Sed capitula illa juxta plenum intellectum ad eam rem conficiendam integre ſatisfacere; quo factum eſt, ut præfati oratores in eum modum, quo ex ipſis capitulis declaravimus conſentire decreverint, dicentes ſe ab imperatore & patriarcha præfatis hoc in mandatis habere, ut declarationi & modificationi noſtræ, ſi quam facere nos contingeret, ſuum præſtarent aſſenſum, ob quam rem petierunt iterum præfata capitula ſic declarata a nobis confirmari. Nos autem etſi hic modus ad conſequendam ipſam unionem melior & aptior immo ferme ſolus videtur, horum tamen poſtulationi continuo non acquievimus, obſtantibus his quæ per alios oratores apud vos aliter & longe diverſo modo concluſa ſunt, utpote qui ex omni parte pacem, unitatem, concordiam quærimus. Decrevimus itaque conſilio venerabilium fratrum noſtrorum S. R. E. cardinalium oratores iſtos ad vos remittere, & ut circumſpectiones veſtræ quæcumque a præfatis imperatore & patriarcha ad nos detulerunt ad liquidum intelligant, ac tandem id poſſint eligere, quod ad conficiendam ſervandamque illam ſanctiſſimam unionem melius & commodius accedere videatur, ſi auditis recenſitiſque omnibus quæ hii oratores ad nos attulerint, eorum poſtulationi juxta modum capitulorum, de quibus ſupra diximus, annuere cenſueritis, & nos parati erimus vobis annuentibus conſentire, & juxta modum prædictum, qui ut præmiſimus, eligibilior & aptior nobis ſemper viſus eſt, cauſam ſuſcipere. Si vero juxta modum inter vos & alios oratores concluſum cauſam hanc proſequi ſtatueritis, nec nos intendimus diſſentire, quamvis modus ipſe a multis pene impoſſibilis judicetur. Rogantes omnipotentem Deum, & quod hominibus impoſſibile videtur, pro ſua miſericordia reddatur facile. Ut enim alias ſcripſimus, noſtra parum refert, qua via, aut quo medio is finis ſequatur, dum tamen ſequatur. Ille autem divinus Spiritus, in cujus nomine omnis ſancta ſynodus congregatur, det vobis id ipſum ſapere ſecundum Jeſum Chriſtum, quo æterno Patri gratum reddatis ſervitium, ſemenque veſtrum cadens in terram bonam, fructum centuplum afferat in patientia. Datum Florentiæ anno incarnationis Dominicæ MCCCCXXXV. octavo calendas Martii pontificatus noſtri anno IV.

ANNO CHRISTI 1435.

Jo. de Steccatis.

ALIA BULLA PATENS DOMINI

Noſtri papæ in qua inſeruntur capitula concordata cum Græcis, &c.

EUgenius, &c. dilecto filio Juliano tituli S. Sabinæ S. R. E. presbytero cardinali apoſtolicæ ſedis legato, ac venerabilibus fratribus Johanni Tarentino archiepiſcopo & Petro Paduano epiſcopo noſtro & apoſtolicæ ſedis nomine in ſacro generali concilio Baſileenſi præſidentibus, S. & A. B. Ib. p. 800.

Menſe præterito dilecti filii nobiles viri Georgius & Emanuel Diſſipato una cum oratore noſtro, quem Conſtantinopolim miſeramus, ad nos venerunt, per cariſſimum filium Johannem Palæologum Romeorum imperatorem illuſtrem, ac venerabilem fratrem Joſeph patriarcham Conſtantinopolitanum ad nos deſtinati; qui nobis quæcumque inter præfatos imperatorem & patriarcham ac ipſum oratorem noſtrum acta ſunt ſerio retulerunt; ex quibus tum pro affectione & reverentia, quam ipſum oratorem huic ſanctæ apoſtolicæ ſedi deferre percepimus, tum pro modo qui in practica venit veluti imperatori grato & toti fere Græciæ accommodo de conſequenda ſanctiſſima unione ſpem bonam concepimus; horum oratorum opera fuit, & quidem cum multa inſtantia, ut capitula quæ ultimo loco Conſtantinopolim miſimus, & quæ infra ſequuntur, aliquibus additis, confirmare vellemus: afferentes nullo pacto ex modo per alios oratores apud ſacrum concilium Baſileenſe concluſo, ad optatam unionem deveniri poſſe. Nos autem quantum ad ipſa capitula pertinet plene reſpondimus, oſtendimuſque alia adjectione opus non eſſe; ſed capitula illa plene intellecta ad complendam materiam hujus ſanctæ unionis plene ſufficere. Quo factum eſt, ut præfati oratores in eum modum, quem ex dictis capitulis declaravimus, aſſentire decreverint: dicentes ſe ab ipſis imperatore & patriarcha in mandatis habe-

habere, ut declarationi & modificationi noſtræ, ſi quam facere contingeret, ſuum daret aſſenſum. Et hæc de cauſa petierunt iterum ipſa capitula ſic declarata confirmari. Nos vero, etſi modus iſte juxta ipſa capitula ad conſequendum optatum finem, melior & aptior videatur, non tamen petitioni ipſorum acquievimus, obſtantibus his quæ per alios oratores cum ipſo ſacro concilio aliter & longe diverſo modo concluſa ſunt. Quamobrem de conſilio venerabilium fratrum noſtrorum S. R. E. cardinalium, oratores ipſos ad præfatum concilium remittere decrevimus, qui quæ acta ſunt referent, ac præfati imperatoris mentem, poſtulationem, & quæcumque ad rem pertinentia nota facient, ut ipſum ſacrum concilium ea omnia intelligens, ad liquidum id poſſit eligere, quod ad hujuſmodi unionem conſequendam propius accedere videatur. Si itaque auditis & recenſitis omnibus, præfatum ſacrum concilium eorum poſtulationi juxta formam capitulorum, de quibus ſupra diximus, annuere ſtatuerit, & nos etiam parati ſumus aſſentire, atque in hujus rei eventum vobis de quibus ſpecialem in domino fiduciam obtinemus, cum præfatis oratoribus & aliis, quos pro parte dictorum imperatoris & patriarchæ communiter vel diviſim forſan intervenire contigerit, noſtro & apoſtolicæ ſedis nomine promovendi, tractandi, concludendi, & firmandi, ac diſponendi & ordinandi juxta ipſorum capitulorum continentiam de prædictorum fratrum noſtrorum conſilio, auctoritate, apoſtolica, plenam & liberam tenore præſentium concedimus facultatem. *Tenor capitulorum in forma talis eſt.*

Sanctiſſimus dominus noſter Eugenius divina providentia papa IV. pro gerenda ſanctiſſima unione, ut ſupra præmittitur, mittet ad partes orientales, præſertim ad civitatem Conſtantinopolitanam unum ex reverendiſſimis patribus S. R. E. cardinalibus legatum de latere, cum prælatis, doctoribus, magiſtris, & aliis, ut ſibi opus eſſe videbitur, cum ampla facultate agendi & faciendi omnia & ſingula, per quæ præfata unio & caritas inter orientalem & occidentalem eccleſias prædictas ſuum plenum conſequatur effectum.

Item, quod præfatus legatus cum prædictis prælatis etiam hinc iter arripiet cum galeis verſus civitatem Conſtantinopolitanam infra annum, poſtquam hæc capitula per ipſum dominum papam fuerint confirmata, & iter ſuum continuabit juxta poſſe, quamdiu perveniat ad dictam civitatem Conſtantinopolitanam.

Item, quod ſereniſſimus dominus Johannes imperator, & reverendiſſimus dominus Joſeph patriarcha prædicti interim operam dabunt cum effectu ſuis propriis expenſis, ut qui pro parte ſua fuerint evocandi evocentur. Et placet ſanctiſſimo domino noſtro quod fiat ſynodus generalis ex parte eccleſiæ orientalis ex omnibus nationibus ipſi eccleſiæ ſubjectis ſeu adhærentibus, ita ut infra menſem a die adventus dicti legati ad civitatem Conſtantinopolitanam prædictam, omnes qui venturi ſunt venient, & præſertim reverendi patres domini patriarchæ, Antiochenſis & Jeroſolymitanus, &c. Et ſtatim finito illo menſe, procedatur ad proponendum, diſputandum, diſcutiendum & concordandum ſuper differentiis inter utramque eccleſiam.

Item, quod præfatus legatus tamquam legatus ſedis apoſtolicæ ſuſcipietur, tractabitur & honorabitur per dictum ſereniſſimum imperatorem & reverendiſſimum dominum patriarcham & ſuos, ſicut legati ſedis apoſtolicæ de latere ſolent ſuſcipi, tractari & honorari. Similiter omnes prælati, doctores, magiſtri, & alii, qui cum eo venient, tractabuntur & honorabuntur, ut tales tractari & honorari ſolent.

Item, quod præfatus legatus gaudebit plena ſecuritate & libertate: ita quod libere poterit ad præfatam civitatem Conſtantinopolitanam venire, ſtare, redire, quandocumque ſibi videbitur & placebit ſine ulla moleſtia, injuria, vel offenſa, juxta omnem poſſibilitatem prædictorum dominorum imperatoris & patriarchæ & ſuorum, etiamſi contingat dictam unionem, quod abſit, non ſequi; & idem per omnia de omnibus & ſingulis prælatis, & doctoribus, magiſtris, & aliis qui venient, ſtabunt & redibunt cum dicto legato, vel ſeparatim ab eo. Inter cetera quod in diſputationibus quæ fient, licebit præfatis dominis legato, prælatis, doctoribus, magiſtris & aliis libere proponere, promovere, arguere, reſpondere, replicare & dicere, quantum & quotiens eis videbitur opportunum, pro intelligenda, declaranda, & conſequenda veritate, ut decens eſt. Et ſimiliter licebit omnibus, qui ex parte eccleſiæ orientalis prædictæ ad diſputandum deputati fuerint: ita quod in ipſis diſputationibus, propoſitionibus, & dictis, utraque pars ſe invicem benigne ſupportet, & honoret, verbis indecentibus omnino ceſſantibus, & omnia cum pace & charitate fiant. Nam alias ad ipſam veritatem pervenire impoſſibile eſſet.

Item, quod congregatis prælatis & aliis ex utraque parte, ut ſupra præmittitur, procedatur per viam diſputationis arguendo & reſpondendo, ut ſupra, & ut diſputantium moris eſt, interponendo pro argumentorum diſpoſitione auctoritates evangeliorum & aliarum ſanctarum ſcripturarum atque etiam ſanctorum patrum & doctorum.

Item, quod quicquid ſuper differentiis inter utramque eccleſiam exiſtentibus ex communi concordia utriuſque partis concludetur & ordinabitur, inviolabiliter ſervari debeat per utramque partem, & mandetur ſub pœnis & cenſuris debitis per omnes ſubditos utriuſque eccleſiæ tam occidentalis quam orientalis inviolabiliter ſervari & illibate cuſtodiri, ſicque ut idem velle & ſapere omnes hujuſce ſanctæ religionis auctori Chriſto deſerviant, & in unitate Spiritus-ſancti pariter intendant. Datum Florentiæ anno incarnationis Dominicæ MCCCCXXXV. VIII. Kalendas Martii, pontificatus noſtri anno IV.

Ego Jordanus epiſcopus Sabinenſis manu propria ſubſcripſi.

Ego Antonius tituli S. Marcelli presbyter cardinalis propria manu ſubſcripſi.

Ego N. tituli Sanctæ Crucis presbyter cardinalis manu propria ſubſcripſi.

Ego Jo: cardinalis S. Petri ad vincula manu propria ſubſcripſi.

Ego

Ego Jo. cardinalis S. Sixti manu propria subscripsi.

ANNO CHRISTI 1433

Ego F. tituli S. Clementis presbyter cardinalis manu propria subscripsi.

Ego Lucidus S. Mariæ in Cosmedin diaconus cardinalis manu propria subscripsi.

A. de Palazago.

A. de Florentia.

LITTERÆ DOMINI DUCIS BARRENSIS

Ad concilium Basileense.

Scribit in gratiam Guillelmi electi Maclovienſis.

In p. Reg. SAcroſancta ſynodo Baſileenſi dominis & amicis meis confidentiſſimis.

Reverendiſſimi reverendique in Chriſto patres & domini amici confidentiſſimi, cordiali recommendatione præmiſſa. Jam pridem veſtris reverendis paternitatibus innotuit, quantum electionis negotium Maclovienſis eccleſiæ de perſona reverendi patris abbatis de Bello-loco, eleemoſynarii dilectiſſimi conſanguinei mei ducis Britanniæ, præ cunctis ſui ducatus fidelitiſſimi & approbati facta, eosdi habuerit & habeat dictus conſanguineus, non ob ipſius electi perſonam, quin immo etiam propter utilitatem eccleſiæ, ac loci & ducatus ſui inimicorum exſtirpationem, tum etiam cum alias eadem eccleſia vacante, in epiſcopum ejuſdem electus unanimiter extitit, nunc ſiquidem vero ſecundo videlicet ad eamdem eccleſiam per ſimilem electionis viam vocatus exiſtat, negotio hujuſmodi non expectato, per dominum noſtrum papam leviſſime repulſam habuit; qua de re ut hujuſmodi electionis negotium recenſendo juxta veſtri ſacri concilii decretum, quæat accipere libramentum, corde & animo quantum poſſum affectione cariori deprecor, quatenus laborare placeat, ut dictum decretum per vos celebratum obſerveturr, & ſuum conſequatur effectum, be tanta diſpendia electis & in futurum eligendis ſitis de decreto hujuſmodi præſtentur, & ne occaſio amplior patribus præbeatur, ſpe amicorum circumquaque dictum dominum noſtrum papam circumpoſitorum per pecuniam preces & munera in vinculum Domini obrepere, nec ad perſonæ delectum ſtrenuere (hoc enim ab omni ratione alienum cenſetur,) ſi quod in reipublicæ utilitatem editum eſt, in privatum ſubjaceretur, vigilantiſſime, ſi placet, inſtando apud dictum ſanctiſſimum dominum noſtrum papam, poſtquam ſacro concilio ſtatutiſque & decretis in eo editis adhæſit, ut non vituperetur opus per eum ſemel approbatum, ut ſcandala tollantur, diſſenſiones, mortes, depredationes, deſtructiones & eccleſiarum jovaſiones vitentur, quæ & quas inde oriri poſſent, quibus obviare teneamini. Reverendiſſimi reverendique patres & domini veſtra beneplacita mihi ſignificetis, quæ juxta poſſe, perficere curabo. Eaſdem paternitates veſtras conſervet Altiſſimus, &c. Scriptum apud Caynonem XXVI. Februarii.

ANNO CHRISTI 1433

Sanctæ matris eccleſiæ devotus filius dux Anoegaviæ, Calabriæ, Barri & Lotharingiæ marchio, &c. comes Provinciæ & Porcalquerii.

Rene.

EPISTOLA CAROLI REGIS

Francorum ad concilium Baſileenſe.

In gratiam Guillelmi abbatis Belli-loci electi Maclovienſis.

In p. 810 SAcroſanctæ ſynodo generali Baſileenſi in Spiritu-ſancto legitime congregatæ.

Karolus Dei gratia Francorum rex. Amici cariſſimi & ſpecialiſſimi, novimus pridem qualiter vacante eccleſia Maclovienſi, ſub cujus uberibus Altiſſimo famulando clerus & populus ibi commorantes allicientur, per defuncti Amaurici ipſius ultimi paſtoris obitum, dilectum noſtrum Guillelmum abbatem B. Mariæ de Bello-loco per canonicos illius loci cum ingenti ſolertia, exauſto quocumque negligentiæ ſomno, ad eamdem, veluti alios, ipſe etiam vacante, infuſo Spiritus ſancti gratia electus extiterat, ipſum ad ipſam utique dignum fore electum, de quo ſuſcepimus jucunditatem. Ipſe enim eſt vir utique generoſus, vitæ venerabilis, ſanctæ religionis, juſtitiæ zelator, hujus Maclovienſis diœceſis genitus de majoribus viris, quem præcipue optamus & deſideramus in dicta eccleſia præeſſe, pro ſolici hominum quietæ ac incolarum ſicuti pugilem indefeſſum ampliuſ. Nam prædeceſſores & progenitores ſui, ſignanter ille famoſiſſimus ſtrenuus miles Bertrandus conneſtabulus tempore quo vivebat in humanis regni Franciæ, qui inimicos noſtros extirpavit, & tanta bona in dicto regno noſtro procuravit, quod perpetuis temporibus, ut ad memoriam redeant (a) ſervitia ſua ad recognitionem erga ſuos ſucceſſores teneamur nos obligatos, cujus Bertrandi dictus electus eſt proprius nepos, hujuſmodi auctoritate, electione non expectata, neque examinata, dignovimus epiſcopum Trecorenſem ad eamdem eccleſiam Maclovienſem per ſanctiſſimum patrem noſtrum papam ſimiliter infirmarum fuiſſe translatum, in decreti ſacroſancti concilii lubibrium, & ipſius electi exceſſivam jacturam locique ac diœceſis aredicti ſublamnationem: quoniam ipſe epiſcopus Trecorenſis a tempore quo ſedit in dicta eccleſia Trecorenſi, ut cunctis hominibus totius patriæ innotuit, non profuit, ſed præfuit. Quapropter agnoſcentes ipſum epiſcopum Trecorenſem nec ſibi nec patriæ Maclovienſi prodeſſe poſſe, rogamus vos

(a) Ut ea ſervitia aliquo modo rex compenſaret, honorifica eum inter reges Francorum donavit ſepultura in celeberrimo S. Dionyſii templo, & quidem in eadem qua ipſe Carolus humatus jacet capella.

vos quo poſſumus modo, quatenus dicto elemoſynario juſtitiam miniſtrari facientes, ipſum in dicta Maclovienſi eccleſia velitis facere pacificum, dicto *Predra* penitus rejecto, & ſibi impoſito ſilentio, in quo nobis ſumme complacebitis. Datum Caynonis die XXVII. menſis Februarii MCCCCXXXV. ANNO CHRISTI 1435

Karolus.

EPISTOLA CARDINALIUM

S. Crucis & S. Petri ad concilium Baſileenſe.

De actis a ſe & aliis in Italia pro pace.

B. p. 813. 1. REverendiſſimis reverendiſque in Chriſto patribus & dominis, dominis S. R. E. cardinalibus, prælatis, doctoribus, ceteriſque venerabilibus viris in ſacro generali concilio Baſileenſi reſidentibus dominis merito venerandis.

Si jam diu, reverendiſſimi reverendique in Chriſto patres, ceterique venerabiles viri, nullas ad veſtras reverendas paternitates noſtras dedimus litteras ſuper negotio pacis Italicæ componendæ, ac ſuper recuperatione terrarum eccleſiæ prædictarum, per alterum ex nobis, qui ad eas partes legatus mitteretur, juſta & optima ratione nobis viſum eſt. Potuiſſemus enim frequenter errare ſcribendo, jugiter variato ſucceſſu emergentium negotiorum, quem nullo certo judicio vel firmatione comprehendere valebamus. Cœpimus enim poſt noſtrum e Baſilea diſceſſum, apud ſanctiſſimum dominum noſtrum de pace agere, quam ſingulari a vobis mandato proſequendam accepimus. Superioribus diebus paucula quidem de ea veſtris reverendis paternitatibus ſcripſimus, ſpe accenſi felicisſimorum ſucceſſuum. Videlicet, ut ſæpe aſſolet, expectavimus pacem deſideratam, ab omnibus gratam, jucundam, amabilem: tenemus in manibus, & ecce dum ſtringimus, elabitur ut muræna, ac ſi, ut nobis votivum erat, pacem, auxiliante Domino, dediſſemus rebus, ſcripſiſſemus ordine ſucceſſive quæ principia, quæ media, qui finis noſtrorum tractatuum. Sed cum abſoluto negotio, poſt multos labores, ſpes omnis evanuerit conficiendæ pacis, ingrata videtur hora, quæ nihil jucunditatis afferret aut commodi. Unum ſane prætereundum non putamus, quod propter regnum Siciliæ, de quo illuſtris dux Mediolani ſe diſponit intromittere in favorem illuſtris domini ducis Barrenſis, non annuente domino noſtro, pax iſta non potuit conſummari. Allegat ipſe dominus dux Mediolani, quod hoc facit pro ſuo honore conſervando, propter quaſdam conventiones, quas habet cum præfato domino duce Barrenſi. Replicat ſanctiſſimus dominus noſter, quod ſine ſuo mandato & juſſu, nemo debet de terris eccleſiæ ullo pacto ſe emparare, quovis captato colore vel cauſa. His poſtremo hoc fine ſtatutis, venit dominus marchio Eſtenſis viſere ſanctiſſimum dominum noſtrum, eique pollicitus eſt pacem ſe daturum ſibi cum eodem domino duce Mediolani, jamque confeſtim accedit Mediolanum experturus vires ſuas, induſtriam & diligentiam pro hac parte * firmanda. Illi Deus annuat & dextre aſſiſtat. Nobis autem propter peccata noſtra hoc explere pro voto non eſt conceſſum. De legato autem mittendo altero ex nobis, pro recuperandis terris eccleſiæ, non eſt viſum ſanctiſſimo domino noſtro. Sperat enim aliis modis ſuccurrere rebus: quod præſtet Omnipotens, qui in agendis ad ſui honorem veſtras dignetur dirigere paternitates. Sanctiſſimus dominus noſter me cardinalem S. Crucis mittit in Gallias, pro pace firmanda. Ego autem cardinalis S. Petri hic remaneo, pro certis bonis cauſis, ſtatum & honorem eccleſiæ concernentibus, deſiderando mandatis R. V. libenter obſequi & parere, quibus nos pariter humiles commendamus. Ex Florentia die XI. Maii, ANNO CHRISTI 1435. * f. pace.

C. R. P. veſtrarum humiles ſervitores.

EPISTOLA ORATORUM

Concilii Baſileenſis ad imperatorem ad concilium Baſileenſe.

De negotio epiſcopi Tridentini, Bohemorum, & reformationis eccleſiæ.

C. p. 822. 1. SAcroſanctæ, &c. Reverendiſſimi & reverendi in Chriſto patres & venerabiles domini, litteram ſacroſanctæ veſtræ in Spiritu ſancto congregationis recepimus, per quam in negotio reverendi in Chriſto patris & domini epiſcopi Tridentini injungebatur nobis ſollicitudinis ſtudium adhibere. Cui ſiquidem juſſioni, ſicut & omnibus per vos præceptis, promtum in nobis fuit obediendi propoſitum. Sed eo tempore, quo littera nobis oblata eſt, jam concordiam initam eſſe communi colloquio ferebatur. Nihilominus eidem domino epiſcopo in hac civitate præſenti per unum ex nobis vice omnium dictum eſt, quale a ſacro concilio recepiſſemus mandatum, & licet, ut dicebatur, jam concordia facta eſſet, ſi quid tamen neceſſarii operis ſui negotiis putaret accommodum, ſignificaret hoc nobis: quoniam parati eramus juxta mandatum ipſius ſacri concilii apponere partes noſtras.

2. De negotiis Bohemiæ, ſicut veſtris paternitatibus notum fecimus, ad Dominicam *in Albis* apud Bruinam fuit condicta dieta. Poſtmodum ſcripſit nobis ſereniſſimus princeps dominus imperator, quod ad octo dies fuerat prorogata, hortans nos illo ibi adeſſe tempore, quo & ipſe infallibiliter non deeſſet: quo termino pendente, miſit unum baronem Bohemiæ de familia ſua nomine Pota, petens illuſtrem principem dominum ducem Albertum, & nos ad ejus accedere majeſtatem. Nos mox ivimus, dominus vero dux ſe ire non poſſe, cauſis urgentibus impeditum, litteris excuſavit. Nobis itaque apud ipſius imperialem ſerenitatem in Poſonio conſtitutis, de conſtituendo terminum ſeu diem conventionis Bruinæ conſultationem propoſuit, & cum nos pro celeritate fecerimus exactam inſtantiam, dominus imperator imme-

ANNO CHRISTI 1435.

minere sibi pro negotiis regni Hungariæ impedimenta exposuit. Unde non absque difficultate ad hoc deventum est, quod ad Dominicam ante festum Ascensionis fuit apud Bruinam terminus prefinitus, ad quem nos cum domino duce predicto ire, dante Domino, proinde sumus. Concedat clementissimus Deus illo in tempore ac loco hanc negotia felice fine concludi, pro quo a paternitatibus vestris fieri & mandari fieri orationum suffragia humiliter supplicamus. Inter hæc per Dei gratiam undique audivimus in melius facta disponi. Nam in Moraviæ duæ obsidiones ad evellendum reliquias positæ sunt, & infra Bornam contra Thaboritas quatuor a baronibus & duæ in proximo fiendæ sunt, aut secundum predicta nobis forsitan jam sunt factæ: ita quod qui obsidebant, obsidentur; & qui calcare se posse orbem pedibus præsumebant, nunc vix reclusi fortalitiis stent securi. Hæc mutatio dextræ Excelsi. Ipse qui coperit perficiet, quia Omnipotens nomen ejus.

3. Ceterum stylo officio explicari non posset, quanta lætitia refectæ sunt mentes devotorum filiorum, qui ecclesiæ Dei obstant, & ipsi sacro concilio detrahentium opilatæ sunt linguæ, cum diversorum fuit relatione vulgatum, reformationis operi, post infractus varios eum ordinem datum esse, quo felix conclusio absque morum dispendio expectatur. Cum pridem apud imperialem majestatem essemus, & edita dispositio & sopitoria partitio reformationis fuisset (exposita), ipsius serenissimi domini imperatoris, & circumstantium prælatorum, baronum ac ceterorum exhilarata sunt corda, prudentibus vultibus vocibusque, plurimi hoc testati sunt, & spem bonam se ex eodem reformationis opere habere dixerunt. Ideoque paternitates vestras supplicum precum instantes cunctorum fidelium voto deposcimus, quatenus opus hoc tam salutare felici consummatione donetis, & orbis Christiani salutem, quæ in manibus vestris est sita, languenti & exoptanti prabete, ne hujus expectationis gaudium evanescat, & opilatæ linguæ, superveniente exsiccatione, solutæ acrius inferveſcant, & auctoritas, & quod lugubrius foret, mala quæ nos gravant, speratis remediis deficientibus, invalescant, & desperata salute, proximum interitum comminentur, quod absit miseratio divina concedat, atque sacrum dissolvi concilium, nisi terminato negotio Bohemorum in articulis pacis & reformationis facto notabili fructu. Spiritus almus, in cujus est nomine congregatum, sicut diversitatem linguarum in unitatem fidei adunavit, ita explosis diversitatibus & differentiis cunctis, vos in unum sanctum & Christiano populo utile propositum firma stabilitate constituat, & ad effectum pro gloria suæ majestatis perducat. Scriptum Viennæ, XI. Maii anno MCCCCXXXV.

PETRI FUXENSIS CARDINALIS

ANNO CHRISTI 1435.

Epistola continens concilii Basileensis litteras pro habendis informationibus de vita & sanctitate ac miraculis Petri de Luxemburgo.

PEtrus miseratione divina episcopus Albanensis S. R. E. cardinalis de Fuxo nuncupatus, in civitate Avenionensi & comitatu Venaſini pro domino nostro papa & S. Romana ecclesia in temporalibus vicarius generalis, necnon in Arelatensi, Aquensi, & nonnullis aliis provinciis, civitatibus & diœcesibus apostolicæ sedis a latere legatus, venerabili domino Andreæ Sancii decretorum doctori, canonico & sacristæ Lombariensi, curiæ nostræ causarum auditori, salutem in Domino sempiternam. Ib. p. 915.

Per religiosum virum fratrem Bartholomeum Rubei sindicum conventus Cælestinorum civitatis Avenionensis fuerunt nobis die datæ præsentium ex parte sacri Basileensis concilii exhibitæ litteræ tenoris sequentis.

Venerabili Petro episcopo Albanensi, S. R. E. cardinali de Fuxo, apostolicæ sedis legato.

Sacrosanctæ, &c. Venerabili Petro episcopo Albanensi, S. R. E. cardinali, &c. salutem & omnipotentis Dei benedictionem.

Dudum nonnullos cardinales & prælatos alios in sacro concilio existentes deputavimus, qui se informaret de sanctitate vitæ ac miraculis, quibus claruisse fertur bonæ memoriæ Petrus de Luxemburgo olim cardinalis, ut de his probata veritate, sanctorum catalogo annumeraretur. Et quia, ut intelleximus, nonnullæ in re ista olim habitæ informationes in civitate illa Avenionensi esse debent, quæ adhibita diligentia faciliter reperiri poterunt: ideo devotionem tuam rogamus & hortamur, ut cum diligentia partes tuas ita interponere velis, quod per opera tua dictæ informationes & alia legitima testimonia, quibus comprobari possit vitæ sanctitas dicti Petri, recolligantur, & recollecta ad nos transmittantur, ut ea, quæ circa præmissa intendimus ad effectum deducere valeamus. Et si in his illam quam confidimus diligentiam adhibueris, nobis certe, ultra meritum quod inde consequeris, rem gratissimam facies. Datum Basileæ, XII. Junii MCCCCXXXV.

TENOR LITTERÆ REGIS ANGLIÆ.

SAcrosanctæ Basileensi synodo in Spiritu-sancto legitime congregatæ universalem ecclesiam repræsentanti, Henricus Dei gratia rex Angliæ &c. & dominus Hiberniæ salutem, & votivis in Domino successibus aggredi feliciter consummare. Ibid.

Præstantissimi patres, sanctæ matris ecclesiæ pugiles & columnæ, visis & intellectis vestræ concionis sacratissimæ litteris credentialibus, quas pridem honorabiles & discreti viri magistri Jo: Pulcripatris in theologia, & Stephanus de Noveria legum doctores eximii, vestri cœtus almifici oratores, nobis præsentarunt, ac credentia eis desuper commissa, nostræ majestatis in conspectu elegan-

☞ tiſſime ſtyloque diſertiſſimo ſerioſius explica- A
ta, poſt deliberationem cum noſtris conſilia-
ANNO CHRISTI 1435. riis exinde habitam, reſponſiones ſuper aviſa-
tis eis tam verbo, quam in ſcriptis miniſtra-
ri fecimus, de quibus iidem oratores veſtram
congregationem ſacroſanctam plenius informa-
re noverunt: quos tamquam perſonas multi-
moda laude dignas, apud veſtras ſanctitates
internis affectibus recommitti procamur, qua-
rum corda omnis gratiæ influentiam operans
illuſtrare dignetur Spiritus ille ſanctus, cujus
inſtinctu a diu fuiſtis & eſtis congregati. Scri-
ptum in palatio noſtro apud Weſtmonaſterium
menſis Junii die XIV.

TENOR LITTERÆ DUCIS GLOCESTRIÆ.

Ib. p. 816. REverendiſſimis reverendiſque in Chriſto patribus in ſacro concilio Baſileenſi con-
gregatis.

Sacroſanctæ ſynodo Baſileenſi, &c. devo-
tiſſimas filiales ſuſcipere recommendationes &
feliciſſimas gerendarum ſemper rerum repor-
tare ſucceſſus.

Sanctis his ſtudiis, quibus, o patres con-
ſcripti, ſollicite inſudatis, adeo quidem ad-
hæſit adhæretque anima mea, ut permaxime
velim ea omnia, quæ quoquo modo ad pro-
motionem eorum tendere queant, tam cele-
rem, quam ſalubrem ſortiri bonæ expeditio-
nis fructum, & ad id ſtudium omne meum, C
ac operas indefeſſas ardenti nimis deſiderio
impartiri. Hujus ſiquidem continui & immo-
bilis voti mei, ex pleriſque rerum indiciis,
quas ante geſſerim, veſtras, uti reor, pater-
nitates argumenta non latent; ſed & ipſius fi-
xi firmique propoſiti recens ſatis experientia
teſtis eſt, dum nuper partes meas non ſegni-
ter quidem appoſui, ut ſolemnes diſertiſſimi-
que ambaſſiatores veſtri magiſtri Johannes
Pulchripatris ſacræ theologiæ & Stephani de
Novaria civilis ſcientiæ profeſſores egregii,
ad iſtud inclytum regnum tranſmiſſi, apud
ſacram regiam majeſtatem, benignam utique
celeriter, immo citiſſime audientiam obtinue-
runt, qui revera divinas ſancti concilii adhor- D
tationes ſacraque vota excellenti facundoque
ſtylo edifferentes, plurimum apud Deum &
homines laudis & honoris & præmii meruc-
re. Hos igitur, amabiles Deo patres, ſuſci-
pere dignemini, pro meritis recommiſſos, &
quam gratis gratioſeque invenerint celſitudi-
nem regiam ſanctiſſimis ſacri concilii deſide-
riis inclinatam, ipſis pro ſumma eorum pru-
dentia auctoritateque permaxima, fidem præ-
bere indubiam paternitatibus veſtris fas erit,
quas ad ſanctæ matris eccleſiæ & ſuppoſito-
rum ejuſdem directionem & reformationem
felicem inſpiret, quæſo, Spiritus ille ſanctus
in cujus eſtis nomine congregati, necnon ut
poſſitis & capitis & membrorum conficere u- E
nitatem, ſua in vos cariſmatum dona largiri
dignetur. Scriptum Londoniis, ſub ſigneto
meo IV. Julii.

Devotus eccleſiæ filius Humefridus dux
Gloceſtriæ, comes Pembprochii, ma-
gnus camerarius Angliæ.

RESPONSIONES DATÆ

ANNO CHRISTI 1435.

*Ad mandatum excellentiſſimi ac Chriſtianiſſi-
mi principis Henrici Dei gratia regis Angliæ
& domini Hiberniæ, per aviſamentum
conſilii ſui, honorabilibus & diſcretis viris
magiſtris Johanni Pulcripatris in theolo-
gia, & Stephano de Novaria in jure ci-
vili doctoribus egregiis, ambaſſiatoribus ad
celſiſſimam ſuam regiam a ſacro Baſileenſi
concilio deſtinatis.*

AD ea quæ pro parte dicti concilii per Ib. p. 817
eoſdem oratores poſtulata & petita fue-
re, videlicet quod cum ipſum ſacrum concili-
um noviſſime fuerit aviſatum per illuſtrem
principem regiæ celſitudinis avunculum cariſ-
ſimum ducem Burgundiæ, quod ipſe exiſtens
in civitate Nivernenſi fuerat requiſitus per
ducem Borbonii & certos alios, ut vellet in-
tendere ad generalem pacem regni Franciæ,
& quod tandem prælocutum fuerit de dieta
una ſive conventione tenenda in villa Attre-
batenſi prima die julii proxime futura: quæ
dieta & conventio quantum ad locum & tem-
pus per ipſum ducem Burgundiæ & partem
alteram regiæ ſublimitati adverſantem, fuerat
acceptata, cum firma intentione ad dictam
conventionem ſive dietam de principalioribus
ſui ſanguinis & aliis ſuis conſiliariis, cum
pleniſſima poteſtate ad effectum dictæ pacis
habendæ, tranſmittendis.

Intendatque ipſum ſacrum concilium ſolem-
nem ambaſſiatam ad dictam conventionem ſi-
ve dietam aliquos de majoribus tranſmittere
dicto tempore, & ita concluſerit in ſua con-
gregatione generali.

Quamobrem iidem oratores celſitudinem re-
giam exhortabantur & rogabant in viſceribus
charitatis ex parte ſacri concilii, ut ſua ma-
jeſtas regia dictam conventionem locumque
& tempus acceptare velit, ad eamque de ſuis
parentibus & conſiliariis cum pleniſſima po-
teſtate dictam pacem perficiendi mittere; at-
que ubi ex bona diſpoſitione partium res ſo-
lito ſe gratiorem offert; & ſacrum concilium
poteſt opus Deo adeo acceptum efficere, cu-
pit ut majeſtate regia ſincerum votum quod
hactenus in pectore geſſit, in acceptatione di-
ctæ conventionis & ceteris rei accommodis
oſtendat.

RESPONSIO AD PRÆDICTA.

SUblimitas regia ſua conſtanter tenet in Ib. p. 818
mente; quod ipſum ſacrum concilium
minime latet, neque latere poteſt, cujus &
qualis diſpoſitionis eadem omni tempore fue-
rit & ſit erga ipſum pacis bonum. Ipſam
namque ſui animi diſpoſitionem ad tantæ rei
utilitatem flexam & inclinatam, primo bea-
tiſſimæ memoriæ papæ Martino V. qui per
medium reverendiſſimi P. Angliæ cardinalis
ſuam ſerenitatem ad ipſam pacem crebro hor-
tatus eſt, aperuit & demum eamdem reperi-
tis vicibus tam litteris quam etiam oratorum
ſuorum Baſileam tranſmiſſorum, ad tractan-
dum, appunctuandum & inveniendum pacem
ipſam, plenam poteſtatem hinc inde voce vi-
va eidem ſacro concilio intimavit; patere e-
tiam

tiam nihilominus potuit hanc ſuæ diſpoſitionis inclinatio per reverendiſſimum dominum cardinalem S. Crucis, a ſede apoſtolica in regnum Franciæ ea de cauſa legati tranſmiſſi, relationem; qui quantas ſollicitudines & diligentias pro ipſius pacis compendio rationabilibus mediis obtinendo, regia ſublimitas ante hæc tempora fieri fecerat, bene novit; has quoque ſollicitudinum & laborum diligentias ac regiæ celſitudinis animi ad pacis bonum inclinationem ſereniſſimo principi Sigiſmundo Dei gratia imperatori Romanorum, & etiam fratri ſuo præclariſſimo, ad idem ab eo poſtulanti, reſponſiones & ſcripta regia pluries ſibi tranſmiſſa, ac etiam duas variæ conventiones inter partes diſſidentes appunctuatæ, primo ſcilicet apud Autiſſiodorum, deinde apud Corbolium, quibus idem dominus cardinalis intererat plenius teſtantur.

ANNO CHRISTI 1435.

Præmiſſis itaque pro regii culminis diſpoſitione optima erga pacem hujuſmodi habendam peroratis, ſua celſitudo inclytiſſimorum progenitorum ſuorum, qui pacis & unitatis intimi dilectores ſemper extiterunt, veſtigiis inhærendo, ad Dei omnipotentis laudem & honorem, & ad vitandum Chriſtiani ſanguinis effuſionem, immo pro quiete ac tranquillitate ſubditorum ſuorum, ipſum regnum Franciæ inhabitantium, & præſertim contemplatione & ob reverentiam hortamentorum & rogationum tam ſanctiſſimi patris domini Eugenii jam ſummi pontificis, ſub eadem re majeſtati regiæ ſcribentis, quam etiam concilii memorati; & ut realiter fictione quavis exploſa, ejuſdem ſublimitas cunctis inſinuet ea quæ omni tempore erga ipſum pacis bonum geſſit, & ſuo gerit in pectore de præſenti, ad locum memoratum ſuam ambaſſiatam ſolemnem, cum poteſtate plenaria dictam pacem aſſequendi, effectualiter deſtinabit.

Verum quia prout in credentia prælibatis oratoribus commiſſa plenius continetur, ſacrum concilium ad dictam conventionem ſive diætam ſuam intendit ſolemnem ambaſſiatam, & præſertim aliquos de ipſius concilii cœtus majoribus deſtinare, majeſtas regia ſupplicat, quod ipſum ſacrum concilium tales in hac parte perſonas illuc mittere debeat, quæ pacis amatores ſint, & quæ abſque partialitate quacumque circa ipſius pacis bonum ſuas operas efficaces interponere, & differenter partes ipſas ea quæ pacis ſunt velint effectualiter procurare.

LITTERA CREDENTIALIS

Ambaſſiatorum domini noſtri papæ, venientium ad concilium pro reſponſione faciendâ ad propoſita per oratores concilii, &c.

Th. p. 819.

EUgenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus ac dilectis in Chriſto filiis in ſacro Baſileenſi concilio generali congregatis, ſalutem, &c.

Mittimus ad ſacrum concilium Baſileenſe pro nonnullis arduis negotiis, noſtrum & Romanæ eccleſiæ ac ſedis apoſtolicæ ſtatum & honorem concernentibus, dilectos filios Ambroſium ordinis Camaldulenſis generalem & magiſtrum Antonium de S. Vito, cauſarum palatii apoſtolici auditorem, oratores noſtros ad pacem eccleſiæ ſincera voluntate diſpoſitos & nonnulla alia noſtro nomine prudentiæ veſtræ expoſituros, quibus ſive alteri eorum in his quæ referent, fidem indubiam adhibere velitis. Datum Florentiæ anno incarnat. dominicæ MCCCCXXXV. X. calendas Auguſti pontificatus noſtri anno V.

ANNO CHRISTI 1435.

G. de Ymola.

LITTERA CREDENTIALIS

Collegii dominorum cardinalium.

Ibid.

SAcroſanctæ ſynodo Baſileenſi, epiſcopi, presbyteri, & diaconi S. R. E. cardinales recommendationem & votivam in Domino caritatem.

Ex parte SS. domini noſtri ſummi pontificis præſentium latores domini Ambroſius prior generalis ordinis Camaldulenſis, & Antonius de S. Vito palatii apoſtolici cauſarum auditor, ad præſentiam P. V. inpræſentiarum accedunt, quibus nonnulla commiſimus P. V. noſtri parte referenda colloquia. Precamur igitur, ut placeat relatibus eorum tanquam noſtris fidem per omnia tradere creditivam, ad cuncta ſemper veſtra mandata parati. Scriptum Florentiæ die XXII. Julii MCCCCXXXV.

LITTERÆ AMBASSIATORUM

Sacri concilii qui iverunt ad Græciam.

Th. p. 820.

SAcroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi in Spiritu ſancto legitime congregatæ, univerſalem eccleſiam repræſentanti, ſuis dominis metuendiſſimis.

Reverendiſſimi reverendique patres, & doctores, & magiſtri, ceterique domini noſtri præſtantiſſimi, debita ac devota recommendatione præmiſſa. Licet poſt acceſſum noſtrum ad Venetias opportunitatem habuerimus ſcribendi; quia tamen propter peſtem maxime ibidem urgentem, in maximis perplexitatibus fuimus, de itinere noſtro proſequendo non ſcripſimus. Nunc autem ad alteram partem determinati, notificamus dominationibus veſtris, quomodo poſt multas deliberationes & conſilia, deliberavimus ire cum galeis, non attendentes infectionem, quæ poſſet, ſicut & de facto timetur, contingere in eiſdem, Deo nos & iter noſtrum committendo. Maluimus enim cum periculo perſonarum noſtrarum, negotia eccleſiæ & veſtra ſecure agere, quam ſalvis corporibus noſtris, aliud quærere, per quod impediri aut retardari quoquo modo poſſet nobis per vos injunctum negotium. Solvimus pro nolo galearum, pro nobis omnibus centum quadraginta ſeptem ducatos, pro expenſis vero per diem ſolvemus ad minus duos ducatos. Omnes autem ſumus in galea divi Zachariæ Donati conſanguinei reverendiſſimi domini epiſcopi Paduani; per illos de baneto de medicis fuimus optime tractati. Tam in facto cambii principalis pecuniæ, quam ſecure per viam Janua in petra depoſuerunt; quam in pecuniis expenſorum

rum noſtrarum, quas ad omnem requiſitionem noſtram habuimus & præter votivam expeditionem in facto cambii . . . ut præmittitur. Honoraverunt nos ob reverentiam ſacri concilii & paternitatum veſtrarum, ſicera, confectionibus & vinis quantum decuit valde abundanter & honorabiliter; quare rogamus dominationes veſtras, ut Roberto & illis de dicto bancho debite regratientur, quia abſque dubio humane in omnibus negotiis noſtris ſe habuerunt nobiſcum, quam potuerunt, & quam nos exprimere poſſimus. Poſtquam convenimus de naulo & expenſis cum galeis, de conſilio multorum quam citius potuimus de Venetiis receſſimus propter peſtem, & venimus ad manendum Polæ, in loco utique ſce- B
* f. celebri. leri * valde & febricitanti, ubi quam mediocritas noſtrum febribus decubuit, gratia Dei tamen ſine periculo, & ubi jam galeæ cum quibus ituri ſumus convenerunt. Speramus autem quod die lunæ futuræ, ſcilicet octava preſentis (menſis) iter accipiemus cum eiſdem. Quotidie ſumus & converſamur cum dominis ambaſſiatoribus Græcorum in magna caritate, & quantum eſt ad concluſionem ſacri concilii in materia ipſorum, reputant jam quantum ad eos pertinet jam noſtrum in exe- C
cutione, & licet ex una parte de bona diſpoſitione ipſorum gaudeamus & ſimus lætantes; tamen ex parte altera ſemper cor noſtrum ardet in nobis, ne ex parte eccleſiæ aliquo modo contingat defectus: quare rogamus dominationes veſtras, & in Domino obſecramus, quatenus alia negotia eccleſiæ proſequenda, hoc præcipue ab oculis veſtris non recedat, quia hoc feliciter peracto, alia ſuccedent proſpere & votive. Dominus Chriſtophorus Garontonus eſt hic cum galeis, & venit Conſtantinopolim, neſcimus propter quod nondum locuti fuimus ſecum. Altiſſimus reverendiſſimas dominationes & paternitates veſtras conſervare, reſque ſuæ eccleſiæ ſanctæ in manibus veſtris dirigere dignetur feliciter & longæve. Amen. Scriptum Polæ, die VI. Auguſt. MCCCCXXXV.

Subſcriptio.

Earumdem veſtrarum reverendiſſimarum paternitatum humiles & devoti oratores.

Frater Johannes de Reguſio.
Henricus Virginer.
Si Freron.

BULLA

Per quam mandantur moneri domini archiepiſcopus Tarentinus & epiſcopus Paduanus præſidentes domini papæ.

Ib. p. 822. SAcroſancta, &c. venerabilibus Johanni Antiochenſi, Ludovico Aquilegienſi patriarchis, Amedeo Lugdunenſi, Henrico Bituricenſi archiepiſcopis, Johanni Aurelianenſi, Bernardo Aquenſi, Martino Lectorenſi epiſcopis, & dilectis eccleſiæ filiis Johanni vicario Friſingenſi decretorum, Dionyſio Sabrenoys Theologiæ profeſſoribus, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem. A

Cum per decretum ſacri generalis concilii Conſtantienſis, cum magna maturitate & deliberatione editum, declaratum extiterit, ipſum concilium Conſtantienſe & alia concilia generalia poteſtatem immediate recipere a Chriſto, cui quilibet catholicus cujuſcumque ſtatus aut conditionis exiſtat, etiamſi ſit Romanus pontifex, in pertinentibus ad reformationem generalem in capite & in membris faciendam, & aliis in ipſo decreto expreſſis & comprehenſis obedire teneatur; & ſi non fecerit, ſubjici debet condignæ pœnitentiæ, & ad alia remedia contra talem procedi: venerabiliſque Johannes archiepiſcopus Tarentinus, Petrus Paduanus epiſcopus, pro ſanctiſſimo domino Eugenio papa IV. in noſtra generali ſynodo Baſileenſi compræſidentes, decretum prædictum ſacri concilii Conſtantienſis, & contenta in eo ſervare, necnon decretum noſtræ ſacræ ſynodi ſuper annatis ſeu vacantiis eccleſiarum, monaſteriorum, & aliorum eccleſiaſticorum beneficiorum de cetero non ſolvendis, reformando eccleſiam in capite & in membris editum, ac ſolemniter in noſtra publica ſeſſione decretatum & publicatum, nonnullos proteſtationes nominibus ſuis & aliorum eis adhærere volentium, palam & publice fecerint, in illiſque velle perſeverare ſe publice jactaverint, in ſcandalum non modicum univerſalis eccleſiæ per noſtram Baſileenſem ſynodum repræſentatæ, juramentique per eos, ut præmittitur, præſtiti violationem, pœnis in decreto concilii Toletani contra tales proteſtantes edito ſe reos faciendo. Cupientes præmiſſis in perniciem & ſcandalum univerſalis eccleſiæ, reformationiſque generalis eccleſiæ impedimentum, præſumtis obviare, vobis tenore præſentium committimus & mandamus, quatenus Johannem archiepiſcopum Tarentinum & Petrum Paduanum epiſcopum prædictos, auctoritate noſtra canonice & peremtorie requiratis, & moneatis, ut infra certum terminum per vos eis aſſignandum, juramentum per eos, ut præmittitur, præſtitum inviolabiliter obſervent; & in vim obſervantiæ hujuſmodi, proteſtationes prædictas & alia quæcumque per eos adverſus juramentum hujuſmodi & decreta conciliorum generalium Conſtantienſis & noſtræ ſynodi attentata & præſumta caſſent, revocent, annullent, quas & quæ nos etiam tenore præſentium revocamus, caſſamus, & annullamus, dictiſque proteſtationibus palam & publice renuncient cum effectu; quibus peractis, nobiſcum in vinea Domini, in his pro quibus ipſa ſynodus congregata eſt, efficaciter, quantum in eis eſt & erit laborent. Quod ſi præmiſſis monitioni non paruerint cum effectu, ad deputationes, congregationes, ſeſſiones, & alios actus publicos dictæ noſtræ ſynodi eos non eſſe admittendos decernatis, prout & decernimus; & nihilominus ad alia contra ipſos procedatis, prout juſtitia & decreta conciliorum Conſtantienſis, Toletani, & hujus, ac aliorum generalium conciliorum poſtulant & requirunt. Datum Baſileæ in congregatione noſtra generali, in majori eccleſia celebrata

VIII. idus Auguſti anno a nativit. Domini MCCCCXXXV.

ANNO CHRISTI 1435.

Jo: Geoffridi.

Virtute ſuprafcripti mandati fuerunt monitio prædicti reverendiſſimi patres archiepiſcopus Tarentinus & epiſcopus Paduanus in forma juris per ſupra nominatos commiſſarios, prout immediate ſequitur.

ANNO CHRISTI 1435.

MONITIO CONTRA PRÆSIDENTES

Papæ, pro revocatione cujuſdem proteſtationis per eos factæ.

In p 8ss. MIſeratione divina Johannes Antiochenus, Ludovicus Aquilegienſis patriarchæ, Amedeus Lugdunenſis, Henricus Bituricenſis archiepiſcopi, Bernardus Aquenſis & Martinus Lectorenſis epiſcopi, Jo: canonicus & vicarius Friſingenſis decretorum doctor, & Dionyſius de Samblovroys magiſter in Theologia, executores ad infra ſcripta a ſacroſancta Baſileenſi ſynodo in Spiritu ſancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentante, ſpecialiter deputati, reverendiſſimo ac reverendo in Chriſto patribus & dominis, dominis Johanni miſeratione divina archiepiſcopo Tarentino, & Petro epiſcopo Paduano, pro ſanctiſſimo domino noſtro papa Eugenio in dicta ſynodo compræſidentibus, & veſtrum cuilibet, ſalutem in Domino, & noſtris hujuſmodi, immo verius ejuſdem ſacroſanctæ ſynodi firmiter obedire mandatis.

Litteras ipſius bulla plumbea & cordula canapis, more ipſius ſynodi, impendente bullatas, ſanas & integras, non vitiatas, nec cancellatas, ſed omni prorſus vitio & ſuſpicione carentes, ut prima facie apparebat, nobis per honorabilem & diſcretum virum magiſtrum Johannem Eſpofferii, in legibus baccalaurem, procuratorem fiſcalem prædictæ ſanctæ ſynodi, coram notario & teſtibus præſentatas, nos cum ea reverentia recepiſſe noveritis, quarum tenor talis eſt: *Sacroſancta*, &c. Poſt quarum quidem litterarum præinſertarum dictæ ſacroſanctæ ſynodi Baſileenſis præſentationem & receptionem nobis & per nos ſic, ut præmittitur, factas, conſtitutus coram nobis dictus procurator fiſcalis, nobis expoſuit, quod alias non ex parte dictæ ſacroſanctæ ſynodi Baſileenſis formam evangelicam ſequentes, vos nonnullis diebus proxime lapſis cum caritate, benignitate, humanitate, manſuetudine, & honeſtate quibus potuimus generoſe requiſivimus, rogavimus, & hortati fuimus, ut juramentum per vos præſtitum obſervaretis, & proteſtationes per vos factas, de quibus in præinſertis litteris fit mentio, & quascumque alia adverſus decreta ſacrorum Conſtantienſis & Baſileenſis conciliorum prædictorum per vos attentata & præſumpta caſſaretis, & revocaretis, & annullaretis, ac eiſdem renunciaretis cum effectu; & deinde cum partibus ipſius ſacri concilii Baſileenſis, quantum in vobis erat & eſſet, laboretis prout nos, vel ſaltem major pars noſtrum numero ſeptem, ita fecimus: quibus exhortationibus & requiſitionibus obtemperare, & annuere hucuſque diſtuliſtis & omiſiſtis, unde ſuimus per ipſum procuratorem fiſcalem debite cum inſtantia requiſiti, quatenus ad exequutionem ipſarum litterarum & contentorum in eiſdem procedere curaremus, juxta traditam, ſeu correctam per eaſdem litteras ab eodem ſynodo nobis formam. Nos igitur Johannes Antiochenus, Ludovicus Aquilegienſis patriarchæ, Amedeus Lugdunenſis, Henricus Bituricenſis archiepiſcopi, Bernardus Aquenſis, & Martinus Lectorenſis epiſcopi, Jo: vicarius Friſingenſis, & Dionyſius de Sombroys, executores præfati, præmiſſis attentis, volentes mandatum prædictæ ſacroſanctæ ſynodi nobis in hac parte directum, reverenter exequi, & ejus mandatis obedire, ut tenemur; ideireo auctoritate prædictæ ſacroſanctæ ſynodi generalis Baſileenſis nobis conceſſa, qua fungimur in hac parte, vobis reverendiſſimo ac reverendo in Chriſto patribus & dominis, dominis Jo: archiepiſcopo Tarentino, & Petro epiſcopo Paduano præfatis, & veſtrum cuilibet præinſertas dictæ ſacroſanctæ ſynodi, & has noſtras litteras, ac omnia & ſingula in eis contenta intimamus & inſinuamus, ac ad veſtram & cujuslibet veſtrum notitiam deducimus, & deduci volumus per preſentes; voſque nihilominus & veſtrum quemlibet primo, ſecundo & tertio canonice & peremtorie eaſumdem præſentium tenore requirimus & monemus, quatenus infra ſex dierum ſpatium poſt requiſitionem & monitionem noſtram, ſeu notificationem hujuſmodi, immo verius dictæ ſacroſanctæ ſynodi vobis & veſtrum cuilibet factas, proxime & immediate ſequentium; quorum dierum duos pro primo, duos pro ſecundo, & reliquos duos dies pro tertio & peremtorio termino ac monitione canonica aſſignamus, juramentum per vos præſtitum, de quo in præinſertis litteris fit mentio, inviolabiliter obſervetis, & quilibet veſtrum obſervet. Et in vim obſervantiæ hujuſmodi proteſtationes prædictas, & alia quascumque per vos adverſus juramentum hujuſmodi, & decreta ſacrorum conciliorum generalium Conſtantienſis & Baſileenſis prædictorum attentata caſſetis, revocetis & annulletis, & quilibet veſtrum caſſet, revocet, & annullet, quas & quæ prædicta ſacroſancta ſynodus caſſavit; revocavit & annullavit, diſtiſque proteſtationibus palam & publice renuncietis cum effectu, & quilibet veſtrum renunciet. Quibus peractis, in dicta ſacroſancta ſynodo Baſileenſi, in vinea Domini, in his pro quibus ipſa ſacroſancta ſynodus congregata eſt, efficaciter, quantum in vobis eſt & erit, laboretis, juxta dictarum litterarum formam, ſeriem & tenorem. Quia ſi monitionibus & mandatis noſtris hujuſmodi, immo verius dictæ ſacroſanctæ ſynodi Baſileenſis non parueritis cum effectu, ad deputationes, congregationes, ſeſſiones, & alios actus publicos ejuſdem ſacroſanctæ ſynodi vos non eſſe admittendos, lapſo dicto termino decernemus, & nihilominus ad ulteriora contra vos procedemus, prout juſtitia & decreta conciliorum Conſtantienſis, Toletani, & Baſileenſis prædictorum, & aliorum generalium conciliorum poſtulant & requirunt, juxta commiſſionem præinſertam nobis factam. Præinſertas vero dictæ ſacroſanctæ ſynodi Baſileenſis, & noſtras hujuſmodi litteras, ac omnia & ſin-

ANNO CHRISTI 1433.

singula in eis contenta vobis & cuilibet vestrum per quemcumque dominum abbatem, priorem, præpositum, decanum, archidiaconum, cantorem & canonicum cujuscumque cathedralis aut collegiatæ ecclesiæ, & aliam ecclesiasticam personam, clericum, notarium, & tabellionem publicum, atque dictæ sacrosanctæ synodi curforem super hoc pro parte dicti procuratoris fiscalis requirendum notificari & intimari, & nos seu dictam sacrosanctam synodum per instrumentum publicum, vel alias sufficienter de eis certificari volumus & mandamus, in quorum omnium & singulorum fidem & testimonium præmissorum præsentes litteras nostras, seu præsens publicum instrumentum, monitionem hujusmodi nostram in se continentem seu continens exinde fieri, & per notarium publicum infrascriptum subscribi & publicari, sigillorumque nostrorum Johannis Antiocheni, Ludovici Aquilegiensis patriarcharum, ac Amedei Lugdunensis archiepiscopi, Bernardi episcopi Aquensis, de consensu aliorum nostrorum coexecutorum prædictorum fecimus & mandavimus appensione communiri. Datum & actum Basileæ in ecclesia majori Basileensi sub anno nativitate Domini MCCCCXXXV. Indictione XIII. & die Jovis XI. mensis augusti; nobis inibi hora sexta post meridiem vel circa quoad hoc pro tribunali sedentibus, pontificatus SS. in Christo patris & domini nostri, domini Eugenii divina providentia papæ IV. anno V præsentibus ibidem venerabili ac discreto viro domino Hugone Pelficerii baccalaureo in decretis canonico Lectorensi, Caspar Figedolfer, Faventino, Jacobo Hermanni de Kamburga Aquilegiensi, & Mathia de Vilshonez Patavienſis diœcesis clericis testibus ad hoc vocatis specialiter & rogatis, & me Michaele Galteri clerico Constantiensi provinciæ Rothomagensis publico, apostolica & imperiali auctoritate notario, qui in præmissis omnibus & singulis, &c.

INQUISITIO DE POTESTATE PAPÆ.

Ib. p. 826

QUæritur utrum papa vel ejus legati de necessitate juris divini debeant admitti ad præsidendum in concilio generali. Et arguitur quod sic, primo, quia papa est caput totius ecclesiæ Joh. 1. *Dixit Dominus Petro, tu vocaberis Cephas*. Sed capitis est regere & dirigere omnia membra, & movere ea. Ergo pars affertiva vera.

Secundo, arguitur: Dignioris est minus dignum regere & ei præsidere, sicut sponsus dignior est & perfectior quam sit sponsa; & ideo sponsa debet sponso subjici, & ab eo regi. Sed papa est sponsus ecclesiæ universalis, sicut & quilibet episcopus suæ ecclesiæ specialis. Ergo debet eidem auctoritative in concilio generali præsidere.

Tertio, arguitur Papa est monarcha respectu totius ecclesiæ universalis, quia non recognoscit superiorem in terris; sed de ratione monarchici principatus est non subjici legibus communibus, & a nullo puniri, cum omnis punitio fieri debeat per superiorem. Sed verus monarcha non habet superiorem; ergo papa cum non habeat superiorem in terris, a nullo poterit puniri: sed ipse omnes alios & regere & corripere habet. Ergo auctoritative & jurisdictionaliter præsidere per se vel suos legatos licet in concilio generali.

ANNO CHRISTI 1433.

In oppositum arguitur: Sacrum concilium Constantiense habet contrarium, ubi dicitur quod in his quæ ad hæresim & schismatis pertinent exstirpationem, & generalem ecclesiæ in capite & in membris reformationem, omnis homo cujuscumque status aut præeminentiæ, etiamsi papalis existat, generali concilio tenetur obedire. Quod si non fecerit, nisi resipuerit, condignæ pœnitentiæ subjiciatur, & debite puniatur, ad ecclesiam & alia juris subsidia, si opus fuerit, recurrendo. Manifestum est autem, quod nemo tenetur obedire, nisi suo superiori, nec etiam potest judicare quis auctoritative in foro ubi judicandus venit, cum nemo in propria causa debet esse judex & recom. . . .

Pro responsione ad istam quæstionem notanda sunt aliqua, primo, quod multiplex est præsidentia, nam quædam est honoraria, alia est jurisdictionalis & coercitiva, qua judices præsident in suis foris; & proportionalis, intelligenda est de capite, nam caput quandoque dicitur ille qui habet honorabiliorem alicubi locum, sicut primi regum IX. cap. dicitur, quod *Samuel dedit Sauli locum in capite eorum qui fuerant invitati*. Et Job. 24. *Si voluissem*, inquit, *ire ad eos, sedebam primus*. Alio modo ille qui est in aliqua dignitate constitutus, dicitur caput; secundum illud Isaiæ 9. *Longævus & honoratus est ipse caput*. Tertio modo dicitur ille caput, qui habet directionem & jurisdictionem coercitivam in alios, ut 1. Reg. 15. ad Saul dicitur: *Cum esses parvulus in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es, unxitque te in regem, &c.* Quarto, dicitur caput ille qui ad similitudinem capitis naturalis habet corpori mystico conjungere, & per omnia membra & singula viva sensum & motum, & nutrimentum spiritualiter ministrat. Et isto modo solus Christus, & nemo alius dicitur esse caput ecclesiæ universalis, secundum illud ad Ephes. 1 *Ipsum dedit caput super omnem ecclesiam, quæ est corpus ipsius & plenitudo ejus, qui omnia in omnibus adimpletur*.

Rursus etiam notandum quod ecclesia multipliciter sumitur in sacra scriptura; quandoque namque dicitur ecclesia universalis multitudo omnium fidelium per totum orbem dispersorum, & ita sumitur in auctoritate modo allegata ad Ephes. 1. Secundo modo sumitur pro aliqua multitudine particulari fidelium alicubi degentium, ut 1. Pet. 5. *Salutat vos ecclesia, quæ est in Babylone*. Tertio modo pro templo materiali, in quo sacramenta sumuntur 1. ad Cor. *Numquid domos non habetis ad manducandum & bibendum, aut ecclesiam Dei contemnitis?* Quarto modo pro cœtu virorum ecclesiasticorum, ut Act. 20. *Pascere ipsum regere ecclesiam Dei*. Quinto, pro multitudine eorumdem virorum ecclesiasticorum, & aliorum in unum conciliariter congregatorum ad decernendum & definiendum de aliquibus rebus fidem, vel mores, vel bonum totius populi concernentibus, ut Mach. 5. *Convenit ecclesia magna cogitare de*,

☞ *de fratribus ſuis, qui in tribulatione erant.* Sexto, ſumitur etiam quandoque pro congregatione perverſorum aliquod malum machinantium, ut in Pſalmo. *Odivi eccleſiam malignantium.* ANNO CHRISTI 1433.

Poſtremo ſciendum, quod multiplex principatus reperitur; primus monarchicus, qui ſuperiorem in terris non recognoſcit, nec ſubjicitur legibus, ſic videlicet, ut ſi contra quas leges fecerit, ab aliquo non puniatur. Talem principatum habebat David ſuper toto populo Iſrael, qui poſtquam peccavit in Berſabee, & occidi ſcripſit virum ejus, unum penitus dixit Domino: *Tibi ſoli peccavi*; id eſt a nullo habeo puniri, niſi a te. Secundus principatus eſt ariſtocraticus, qui per paucos bonos exercetur, qui & optimates ſolebant nominari, quia de toto populo ad regendum & judicandum optimi, id eſt meliores ad hoc eligebantur; & iſti legibus politiæ ſubjiciuntur: ita ut ſi contra fecerint, a populo puniantur. Et de iſto principatu habetur Daniel. ult. de duobus judicibus, qui poſtquam reperti ſunt perverſum judicium in Suſannam protuliſſe, interfecti ſunt a populo. Tertius eſt politicus, qui per multos bonos exercetur, qui & conſules nominantur, ut in multis civitatibus; & iſti etiam ſimiliter legibus politiæ ſubjiciuntur. Quartus ex utroque aliquid habet. Ex monarchico quidem, quia unus eſt ſuper tota multitudine conſtitutus ad regendum eam. Ex politico vero, quia ſecundum leges & ſtatuta ſive decreta per multitudinem ſapientium facta & condita, neceſſe habet illam multitudinem regere, ita ut, ſi contra fecerit, dejiciatur. De tribus præſcriptis principatibus habetur Politic. 3. De iſto quarto habetur 1. Mach. 8. ubi dicitur quod *Romani tunc curiam ſibi fecerant, & quotidie conſulebant CCCXX. viros, concilium ſemper agentes de multitudine, ut quæ digna ſunt gerant.* Et in omnibus iſtis nemo portabat diadema; nec induebatur purpura, ut magnificaretur in ea: ſed committebant uni homini magiſterium ſuum per ſingulos annos dominari univerſæ terræ ſuæ, & omnes obediebant uni. Et ſi quandoque contingebat illum deviare, & contra leges & decreta ſenatus facere, dejiciebatur, ſicut Domitianus a ſenatu interfectus fuit, & omnia ejus geſta irrita & revocata ſunt ab eodem ſenatu. ut patet in legenda B. Johannis evangeliſtæ. Hæc enim de cauſa ab exilio in quo relegaverat eumdem Domitianus, revocatus fuit.

His prænotatis, ponendæ ſunt concluſiones. Prima eſt iſta. Papa non eſt caput eccleſiæ quarto modo ſuperius expreſſo. Patet, quia ſic ſolummodo convenit Chriſto, qui in omnia & ſingula membra ſuum ſenſum & motum gratiæ juſtificantis & in bonum promoventis, influit, in quibus omnibus & ſinguis per fidem habitat, & per caritatem conjungitur, ſecundum illud Apoſtoli: *Habitare Chriſtum per fidem in cordibus veſtris*, & illud Jo: 3. *Qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo.* Et quia caput iſtud omnibus & ſingulis membris conjungere habet, hoc impoſſibile eſt de papa.

Papa eſt caput & monarcha eccleſiæ univerſalis diſperſæ, accipiendo caput tertio modo, pro. habendo juriſdictionem ſpiritualem ſuper ſingulas eccleſias & ſingulas perſonas fideles totius orbis. Patet, quia ipſum præfecit Dominus toti eccleſiæ, ubi dicit Joh. ultimo: *Paſce oves meas*, id eſt, eſto paſtor generalis omnium ovium mearum. Manifeſtum eſt autem, quia paſtoris eſt & regere & deviantes corrigere; & quia generalis paſtor eſt, ideo nullus eximitur ab ejus juriſdictione. ANNO CHRISTI 1433.

Papa non eſt caput juriſdictionale & directivum ſive correctivum eccleſiæ conciliariter congregatæ, id eſt concilii generalis legitime congregati. Probatur iſtud, quia ille non poteſt eſſe caput directivum ſive correctivum illorum, a quibus dirigi & corrigi habet. Sed ſic eſt de papa reſpectu concilii generalis, ut patebit in concluſione ſequenti. Ergo &c.

Principatus papalis reſpectu eccleſiæ congregatæ, ſive concilii generalis, non eſt monarchicus. Patet, quia neceſſario ſubjicitur legibus politiæ Chriſtianæ, quod eſt contra propriam conditionem monarchici principatus. Quod autem papa ſubjiciatur legibus politiæ Chriſtianæ, ſunt in duplici differentia. Nam quædam pertinent ad fidem catholicam; aliæ vero ad mores. Quod autem papa ſubjiciatur legibus fidei & ab eccleſia ſit corripiendus & dejiciendus, ſi in his deviaverit, nemo umquam quantumcumque ſibi faventium negavit, & habetur hoc etiam expreſſe in caput *Si papa XL. dies*. Sed quod etiam legibus morum ſubjiciatur, & ab eccleſia ſit puniendus, ſi deformis repertus fuerit, probatur ſic. Et primo per gloſſam ordinariam præfati capitoli *Si papa*; quæ dicit. Quod ſi notorium eſt crimen ejus quodcumque & inde ſcandalizatur eccleſia, & incorragibilis eſt, certe credo quod inde poſſit accuſari hæc gloſſa prædicta. Certum eſt autem, quod effectus accuſationis eſt depoſitio, ut in cap. *qualiter & quando* de accuſat. Sed apud quem accuſabitur vel judicabitur? non apud eccleſiam diſperſam: ergo apud eccleſiam congregatam, quæ eſt concilium generale. Ergo concilium generale judex eſt papæ. Nemo autem poteſt eſſe judex & reus in eodem exteriori foro. Quod autem eccleſia congregata lege & ordinatione divina judex ſit papæ, & auctoritatem habeat ſuper eum, etiam in his quæ ad mores pertinent, evidenter apparet per illud ſupremi & noſtri monarchæ Chriſti Mat. 18. dicentis *Si peccaverit*, inquit, *in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolum*, &c. *Si non audierit, dic eccleſiæ*, congregatæ ſcilicet; quod patet per illud quod ſequitur: *Ubi enim*, inquit, *duo vel tres ſunt in nomine meo congregati, ibi ſum ego in medio eorum. Quod ſi eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus*, id eſt excommunicatus. Et ibi fundatur auctoritas & juriſdictio eccleſiæ congregatæ, id eſt concilii generalis, ſuper omnem hominem, qui nomine Chriſtiano cenſetur. Sequitur enim: *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlis*. Quod autem nomine fratris omnis Chriſtianus, cujuſcumque præminentiæ exiſtat, intelligitur, patet per illud quod habetur 11. q. 3. c. *Ad menſam*; & ſunt verba Chryſoſtomi, illud Apoſtoli 1. ad Cor. 5.

ANNO CHRISTI 1435.

recitantis: *Sis qui frater nominatur inter vos, eſt fornicator aut avarus*, &c. Fratrem, inquit, in hoc loco fidelem intellige ſimpliciter. Ergo etiam papa intelligendus eſt frater. Nempe ſicut omnis fidelis Deum habet patrem, ſic etiam ſanctam eccleſiam habet matrem, quæ eum ſpiritualiter genuit. Si ergo papa Deum habet patrem, eccleſiam ſanctam debet recognoſcere matrem, quæ eum ſpiritualiter genuit, & a qua ſacramenta purgativa & ſanctificativa, ſicut unus aliorum filiorum, neceſſario ſumit; nec propter officium ſolius vicariatus patris quod exercet, deſinit aliorum eſſe frater. Nam & ipſe Deus & Pater, cujus ſolummodo miniſterialis vicarius eſt, non dedignatus eſt le nominare aliorum fratrem, Johan. 20. Dicit Salvator noſter B. Mariæ Magdalenæ: *Vade ad fratres meos & dic eis: Aſcendo ad Patrem meum & Patrem veſtrum, Deum meum & Deum veſtrum*. Si ergo verus Deus & homo propter aſſumtam humanitatem ſe nominat aliorum fratrem; quanto magis purus homo peccator, ſicut unus aliorum, quamvis vicarius miniſterialis ſit, ſe debet recognoſcere aliorum fratrem, & eccleſiam matrem & non filiam; quia non ipſe eam, ſed ipſa ipſum ſpiritualiter genuit. Quia ergo frater eſt, ab ipſa matre dirigendus, & ſi opus ſit corripiendus venit. Et hoc ipſum ab ipſis apoſtolis Spiritus ſancti primitias habentibus praticatum reperimus. Cum enim Petrus papa C primus, non in fide, ſed in moribus quadam ſimulatione irrationabili erraret, Paulus reſtitit ei in faciem, ad Galat. 2. cum tamen ipſe Paulus dicat ad Romanos 13. quod qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit, & damnationem acquirit. Et tamen Petrus papa erat, cui reſiſtebat. Non autem dicendum eſt quod peccaverit, immo potius bene egerit: alioquin non toti mundo in epiſtola ſua notificaſſet. Ergo licet eccleſiæ ſimiliter agere ſecundum ejuſdem Pauli dictum: *imitatores mei eſtote*. Ne enim Petrus ejuſque ſucceſſores ſuper eccleſia Dei ſuperbe niterentur dominari, & illam pro libito voluntatis regere, æterna Dei ſapientia Chriſtus omnia D prævidens & providens, ſic illam a principio inſtituit, & ordinavit, ut ceteri apoſtoli nullam a Petro acciperent poteſtatem; ſed & poteſtatem ordinis & poteſtatem juriſdictionis immediate a Chriſto acceperunt. Poteſtatem quidem ordinis in ultima cœna, ubi omnes ordinavit ſacerdotes: poteſtatem vero juriſdictionis in foro conſcientiæ Joh. 20. ubi inſufflans in eos dixit omnibus ſimul: *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata remittuntur eis*: Poteſtatem legationis per mundum, Matth. & Marci ultimo, *Euntes in mundum univerſum prædicate evangelium omni creaturæ*, &c. Nam & cum in ultima cœna audientes apoſtoli Dominum velle ab ipſis recedere, facta fuiſſet inter ipſos contenE tio, id eſt inquiſitio, quis eorum videretur eſſe major, Luc. 22. id eſt prælatus ipſorum, non reſpondit Dominus: Ego conſtitui, aut inſtituo Petrum vicarium meum, & volo ut obediatis ei, ſicut mihi. Et hoc ne occaſionem dominandi ſuper eccleſia ſibi aut ſucceſſoribus ſuis præberet, ſicut, proh dolor! nunc videmus; ſed reſpondit: *Reges gentium A dominantur eis, & quaſi poteſtatem habentes ſuper eos; vos autem non ſic; ſed qui major eſt in vobis, fiat ſicut minor, & qui præceſſor, ſicut qui miniſtrat*. Et propter hoc in conciliis primitivæ eccleſiæ nullam juriſdictionem aut auctoritatem ſibi vindicabat B. Petrus; ſed omnia nomine concilii diffiniebantur & mandabantur, ut ſupra Act. 15. *Apoſtoli*, inquit, *& ſeniores bis qui ſunt Antiochiæ & Syriæ, ſalutem*, &c. *Placuit nobis collectis in unum*, &c. Immo etiam ipſe B Petrus papa ab ipſis in legationem mittebatur, ut patet Act. 8. qualiter apoſtoli miſerunt Petrum & Johannem Samariam. Et cum papa modernus non habeat majorem poteſtatem quam ſanctus Petrus, manifeſtum ex prædictis rationibus & auctoritatibus exiſtit, quod nullam juriſdictionem aut poteſtatem aut auctoritatem coercitivam habet ſuper eccleſiam congregatam, quæ eſt concilium generale, immo potius aliquam ab ipſa eccleſia congregata, quæ eſt regina a regendo dicta: *Aſſiſtit*, inquit, *regina a dextris tuis*, & Chriſti ſponſa, Joh. 3. *Qui habet ſponſam, ſponſus eſt*. Ipſe papa peramplius ut miniſter, habet leges fidei & morum ſuſcipere & ſervare, & ſi opus fuerit, reformari & corripi ab ipſa; quam ſi non audierit, ſecundum mandatum Domini noſtri Jeſu Chriſti, ejus veri regis & ſponſi, tamquam ethnicus & publicanus debet haberi, ut ex ſuperioribus dictis patet.

Ad ſolam perſonam ſummi pontificis non pertinet articulorum fidei declaratio, aut ſymboli editio. Probatur hoc, quia ſæpe contingit papam eſſe ſimplicem & minus litteratum; & ſic impoſſibile eſſet, per ſe prædicta facere, aut ſi facere per ſe præſumeret, totam eccleſiam poſſet in fide corrumpere. Unde nec S. Petrus præſumſit per ſe ſymbolum fidei edere, ſed omnes apoſtoli ſimul illud compoſuerunt: propter hoc enim & ſymbolum dicitur, id eſt plurimorum ſimul in unum convenientium ſententiæ. Nec valet illud, quod Deus non permitteret eum deficere; quia hoc attentare eſſet tentare Deum; & præcipue cum nonnulli ſummi pontifices reperiantur in fide erraſſe. Et huic obviat quod ait Thomas 2. 2. q. 1. a. ultimo; quod ad auctoritatem ſummi pontificis pertinet ſententialiter determinare ea quæ ſunt fidei, ut ab omnibus inconcuſſa fide teneantur, quoniam aliud eſt perſona ſummi pontificis, aliud auctoritas ejus, id eſt quæ eſt in eo. Unum eſt ſeparabile ab altero. Auctoritas enim ſummi pontificis, id eſt, quæ eſt in ſummo pontifice, auctoritas eccleſiæ eſt: quia & eccleſiæ datur, & propter eccleſiam, ſecundum illud Apoſtoli: *Omnis pontifex ex hominibus aſſumtus, pro hominibus conſtituitur in his quæ ſunt ad Deum*. Quod autem hæc auctoritas ſive poteſtas eccleſiæ detur, & in eccleſia ſit, patet, quia mortuo vel depoſito ſummo pontifice, eadem poteſtas ſive auctoritas in eccleſia ſemper manet. Non enim revocat illam Chriſtus Dominus noſter, aut de novo creat in electione novi papæ. Ad auctoritatem autem ſummi pontificis ſecundum Thomam pertinet ſymboli editio, id eſt ad auctoritatem eccleſiæ, quæ eſt in ſummo pontifice, prout eſt unicus eccleſiæ paſtor; & ideo non dicit ad ſummum pontificem, ſed

ad

ad ejus auctoritatem, quæ eſt eccleſia. Non enim extra eccleſiam eſt, ſed de corpore eccleſiæ nobile membrum ejus: etſi tamen auctoritas, ſive poteſtas major eſt in eccleſia congregata, id eſt indeviabilior & durabilior, quippe quæ ipſum miniſtrum ſuæ poteſtatis, ſcilicet papam habet corrigere & deponere, dum opus eſt & ratio exigit, ſecundum illud: *non habebis jugiter poteſtatem*. Et hæc eſt poteſtas in eccleſia diſperſa noſtri habitu, in papam vero ab ipſa eccleſia ad hoc electum & aſſumtum, ut in acto, ut patet per illud dictum Salvatoris Matth. 18. *Quæcunque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlis*, & quod eccleſiæ congregatæ loquatur, patet per illud quod ſequitur: *Ubi enim duo vel tres congregati ſunt in nomine meo, ibi ſum in medio eorum*.

In quolibet generali concilio rite congregato & celebrato Chriſtus, ſive Spiritus-ſanctus verus perfectus Deus, proprius, inviſibilis, & indeviabilis præſidens eſt per auctoritatem ſuperius immediate allegatam. Inde eſt quod apoſtoli & ſeniores conciliariter congregati, ſuper his quæ fidei erant & morum diverunt Act. 15. *Viſum eſt Spiritui-ſancto & nobis* ſic & ſic agendum, &c. Unde & per propheram Dominus dicit Mich. 2. *Congregatione congregabo Jacob, pariter ponam illum quaſi gregem in ovili, & quaſi pecus in medio caularum tumultuabuntur a multitudine hominum; & Dominus in capite eorum*. Ex quibus patet qualiter vetus & novum teſtamentum in unam ſententiam conveniunt de præſidentia Spiritus ſancti in eccleſia legitime congregata, & in concilio generali papa per ſe aut ſuos legitimos, nec de jure divino, nec humano poteſt aut debet in concilio generali propterea auctoritate ſive poteſtate juriſdictionali aut coercitiva præſidere. Quod non jure divino, patet per præcedentia: quia ſi quid propria poteſtate aut voluntate vellet diffinire aut ſtatuere, quod non eſſet per concilium, cui præeſt Spiritus, & ſancitum & approbatum, aut etiam aliquid quod per idem concilium eſſet ſtatutum & deliberatum, nollet diffinire aut concludere; manifeſtum eſt quod injuriam Spiritui ſancto faceret, qui jure divino per prædicta monſtratus eſt in concilio præſidere. Sed nec jure humano prædicto modo præſidere poteſt, quoniam cum omni jure humano cautum ſit, neminem in propria cauſa judicem eſſe, nec quempiam judicem & reum in eodem foro poſſe eſſe, & in quarta ſuperius quæſtione late monſtratum ſit, ſummum pontificem ſubjici concilio generali, & per ipſum concilium eum debere reformari, evidenter patet, quia juridice nec poteſt nec debet in eodem concilio, a quo judicari debet, auctoritative & poteſtative præſidere.

Rationabile eſt jurique divino & humano conſonum, ut papa vel ſui legati præſidentia honoraria in concilio generali, niſi aliud obſtet, debeat præſidere, ſeu ad præſidentiam admitti. Probatur, quia cum ipſe ſit judex ſupremus totius eccleſiæ per orbem diſperſæ, & ſupremam in ea obtineat dignitatem, ad generale concilium per ſe vel ſuos veniens, dignum & juſtum eſt, ut a cunctis præ univerſis honoretur, ſecundum illud Apoſtoli: *Reddite omnibus debita, cui honorem, &c.* Sed ſi per ſe vel ſuos velit eſſe organum concilii & Spiritus-ſancti, per quod unanimiter diffinita debeant concludi ſine aliqua conditione * aut repugnantia, non eſt reſpuendus, cum ipſe ſit caput dignificativum & honorificativum etiam concilii, quamvis non directivum aut poteſtativum juriſdictionaliter, ut dictum eſt ſuperius. Ex quibus omnibus patet reſponſio ad rationes, quæ ſunt in oppoſitum, videlicet qualiter ſit caput vel monarcha vel ſponſus. Non enim eſt ſponſus niſi figurative & miniſterialiter, cum non ſibi, ſed Chriſto deſponſata ſit eccleſia, ſecundum illud Apoſtoli: *Deſpondi vos uni viro virginem caſtam*, id eſt in fide incorruptam, *exhibere Chriſto*. Et rurſum alibi: *Sacramentum magnum eſt*, conjugii ſcilicet ſpiritualis, *ego autem dico in Chriſto & in eccleſia*, quæ duos ſponſos non habet. Eſt ergo proprie, ut ait Bernardus ad Eugenium, paranymphus ſponſæ & miniſter ejus.

* f. contradictione.

ANNO CHRISTI 1435.

ALIA PROPOSITIO CORAM SUMMO

Pontifice in materia unionis Græcorum.

SI in medio magnatorum loqui præſumendum non ſit, pater beatiſſime, in conſpectu Sanctitatis veſtræ mihi tacendum eſſet, niſi eccleſiæ mandaſſet auctoritas, cauſæ pro qua juſſi ſumus expoſceret æquitas, & in veſtræ beatitudinis clementiam mentis oculos defigerem, quæ exemplo illius, cujus vices gerit, miſericorditer parvulos ad ſe venire ſinit, & cunctis pium præbet auditum. Qua de re apud S. V. ſperamus audientiæ patientiam, & votivam conſequi exauditionem. Miſit nos ad S. V. ſacroſancta generalis Baſileenſis ſynodus univerſalem repræſentans eccleſiam, ejuſdem ſanctitatis nomine & auctoritate convocata, ac in Spiritu-ſancto legitime congregata, ad explicandum eidem ſanctitati aliqua quæ concernunt eccleſiæ orientalis reductionem, fidei unitatem, & ſanctitatis veſtræ cum ſacro concilio plenam & perfectam unitatem.

Nec judicavit opus fore majores mittere, pro cauſa ejus, tantus eſt favor, ut nihil gratius ſoleat audiri, deſiderabilius concupiſci, meliuſque inveniri, ad quam veſtra beatitudo promtiſſimum ſemper animum & zelum ferventiſſimum habuit: adeo ut omnem viam reductioni Græcorum accommodam optioni ſacri concilii reliquerit, majoribus etiam ipſis arduiſſimis intentis negotiis; quorum quidam ex multo tempore miſſi ſunt Bohemiam, aliqui nunc vadunt Græciam, alii numero equorum ducentorum profecti ſunt Franciam, nonnulli Angliam, & frequentius multi ad diverſas partes Almanniæ, ceteris in Baſilea reſidentibus pro continuanda reformatione eccleſiæ, ut in omnibus pro quibus congregata eſt debitum, & promiſſum perſolvat officium, omneſque lucrifaciat, quoſdam ab erroribus revocando, alios ad pacem reducendo, univerſique vitæ ordinem & morum tribuendo diſciplinam.

Si igitur paternitatis veſtræ dignitati ut * noſtræ non reſpondeamus, præmiſſorum tamen intuitu confidenter ipſam exoramus, ei-

* f. decet.

ANNO CHRISTI 1433.

que offerimus verba quæ Salvatorem noſtrum ad patrem oraſſe meminimus *Pater, ut unum ſint, ſicut & nos unum ſumus*. Ut autem P. B. rei attinet, de qua nunc loquuturi ſumus, duplex occurrit unitas, fidei & religionis Chriſtianæ, qua Chriſtus eccleſiam ſuam fundavit, ut eſſet unum corpus, unus ſpiritus, una fides, unum baptiſma, unus dominus, quam unitatem inviolabiliter ſemper ſervavit Romana eccleſia, quæ per Dei omnipotentis gratiam, a recta fide & tramite traditionis apoſtolicæ numquam erraſſe probatur, nec hæreticis novitatibus depravata ſuccubuit. Sed ut in exordio norma religionis Chriſtianæ percepit ab auctoribus ſuis, apoſtolorum Chriſti principibus, illibata fide hactenus manet; non ſic orientalis populus, ſed olim lares exiens paternos, profectus eſt in regionem longinquam, ſe ſeparando ab unitate eccleſiæ, & obedientia ſedis apoſtolicæ. Ideo ut oves quæ tanto tempore errantes fuerunt convertantur, ad S. V. tamquam ad paſtorem & epiſcopum animarum ſuarum, pater oramus, ut ſint unum ſicut & nos unum ſumus. Iſte eſt, pater beatiſſime, finis in quem fertur omnium intentio, quod parum eſt, niſi in medio eſſet concurſus. Quid prodeſſet plures velle navem trahere, niſi in tractu eſſet concurſus; milites velle victoriam obtinere, ſi non eſſet unanimis congreſſus. Ideo neceſſaria eſt alia unitas, caritatis & conſentaneæ voluntatis, in his quæ agenda ſunt, ſicut in primitiva eccleſia omnium fidelium fuit cor unum & anima una, per quod decrevit fides, & religio Chriſtiana obſervatur & augetur. Omnis politia hæc meretur divinam præſentiam, rei concupitæ aſſecutionem, gratiæ plenitudinem per continuum influxum cariſmatum a Chriſto capite in congregatione fidelium. Illis dat Deus benedictionem & vitam uſque in ſæculum: quam unitatem etſi omnes fideles teneantur habere, maxime illi qui auctoritate funguntur apoſtolica, quorum non ſolum eſt inter ſe unum eſſe, ſed alios ad unitatem reducere. Ideo ſalvator noſter ſuos præficiens in dignitate apoſtolica convocavit in unum, tranſiens de mundo ad patrem pro ipſis oravit, ut diximus, pater unum ſint ſicut & nos unum ſumus. Et hæc unitas, pater beatiſſime, eſt neceſſaria inter ſacrum concilium & ſanctitatem veſtram, ſicut cauſa & exemplar unitatis totius populi Chriſtiani in his, propter quæ ſacrum concilium eſt congregatum. Quid enim pareret diviſio, niſi eccleſiæ ſciſſuram, ipſius miſerabilem ſervitutem, ruinam, & ſubverſionem, contemtum & opprobrium totius ſtatus eccleſiaſtici? ideo ſummopere cavendum eſt, ne ſint ſchiſmata, contentiones, diviſiones, ne dicat unus: ego Cephæ, alius: ego ſum Pauli; ſed omnium ſit cor unum & anima una, fiantque omnia in unitate & caritate, ut ſint Deo grata & ad finem intentum efficacia. De iſta unitate in morum reformatione locuturus eſt collega meus.

Nunc vero aliqua dicturus ſum de concurſu quod reductionem Græcorum, quam ſemper ipſi offerunt, adjecto, quod in omnibus interveniat concilii & S. V. conſenſus, ſicut propter ſchiſmata præterita dicunt multis temporibus ſuam diſtuliſſe reductionem. Deliberavit autem ſacrum concilium ad hæc neceſſaria, ſuper quibus petit S. V. unanimem & conſentaneam voluntatem. Nam poſt decretatam viam reductionis Græcorum in ſacro concilio ſub forma certorum capitulorum per ambaſſiatores, plenum ad hoc habentes mandatum, acceptatam & juramento firmatam, ac per diverſas partes publicatam, cui ſanctitas veſtra purum & liberum præbuit aſſenſum, advenit ad ſacrum concilium ſanctitatis veſtræ orator & ſecretarius dominus Chriſtophorus, qui in congregatione generali multum ſerioſe narravit, diligentiam quam ſanctitas veſtra fecit poſt ejus aſſumtionem in materia reductionis Græcorum, ipſumque literis Græcis peritum miſit Conſtantinopolim, ubi cum imperatore & patriarcha nomine ſanctitatis veſtræ, convenit in unam viam ſub certis capitulis, quæ in longum recitavit, quam viam quibuſdam rationibus conatus eſt oſtendere faciliorem & durabiliorem ipſa via conventa in concilio, tam ex parte imperatoris, cujus præſentia eſſet neceſſaria in re iſta, quia noſcens morem ſuorum, poſſet eos facile ad concluſionem rei ducere & difficultates tollere.

Allegabat patriarchæ ægritudinem, gravitatem metropolitanorum, & Caligerorum eccleſiæ orientalis in tanta itineris longitudine, periculum civitatis Conſtantinopolitanæ, abſente imperatore, illius viæ publicationem per totum orientem, & quod ſi hæc unio in Conſtantinopoli fieret, tamquam in finibus propriis, non poſſet ullo tempore, quavis occaſione ab ipſis Græcis impugnari. Ex parte noſtra allegabat ſumtum magnitudinem, & tandem ſubdebat, quod licet ſanctitas veſtra illam viam faciliorem exiſtimaret, nihilominus prout etiam in litteris S. V. latius continebatur, totum optioni ſacri concilii, ut quam mallet viam eligeret, relinquebat; quod pro magno munere ſuſcepit, & gratias Deo & S. V. egit, quibus omnibus intellectis ac plene per ſacras deputationes diſcuſſis, viſum eſt ſacro concilio, quod via prima omnino eſſet amplectenda tamquam efficacior & ſecurior: quoniam ipſi Græci ſæpe & expreſſe aſſeruerunt iſtam unionem fieri poſſe niſi in ſynodo univerſali utriuſque eccleſiæ, quæ tamen ſecundum illam viam non eſſet univerſalis, ſed particularis, & regionalis. Eſſet etiam valde periculoſum noſtram fidem ponere in manibus paucorum, taliter quod quicquid per eos concluderetur, ratum haberetur per totam eccleſiam, & cum ipſi eſſent multo plures noſtris, aliquid concludere poſſent, quod eſſet in læſionem fidei noſtræ. Videntes autem ipſi ambaſſiatores Græcorum tam primi quam ſecundi non poſſe obtinere viam ſecundam a concilio, contenti fuerunt ſtare in prima, & produxerunt unam litteram domini imperatoris directam primis ambaſſiatoribus, in qua continebatur, quod adhiberent diligentiam, ut capitula concluſa. Conſtantinopoli acceptarentur; & ſi hoc obtinere non poſſent manerent in primis concluſis in concilio, immo & dominus Georgius antiquior frater in generali congregatione recitavit, qualiter patriarcha dixerit ſibi, quod ſi concilium non vellet aſſentire illis capitulis concluſis Conſtantinopoli, tunc ſi deberet ſe facere ferri

per

per humeros alicujus, ipſe veniret ad terras latinorum, juxta concluſionem factam per primos ambaſſiatores, qui poteſtatem habuerunt ipſum obligandi. Quare, beatiſſime pater, cum capitula viam primam continentia, facta ſint per univerſalem eccleſiam decretata, per Græcos recepta, ac juramento firmata, veſtraque ſanctitas ipſis aſſenſum præbuerit per bullam datam domino Simoni Freron & per dominum Chriſtophorum, ac per litteras apoſtolicas S. V. ſe obtulerit velle ſtare illi viæ, quam ſacrum concilium eligeret, Rogat, exhortatur, & requirit S. V. ipſum ſacrum concilium, ut dignetur hoc ſanctum opus totis viribus proſequi, & bonam voluntatem quam ſemper habuit ad rem iſtam opere adimplere, ſicut firmiter ſperat ſacrum concilium, quoniam iſtud eſt tantæ pietatis & utilitatis opus, quod pro eo omnia alia eſſent poſtponenda, ſicut proprium paſtoris eſt officium dimittere omnia alia, & quærere ovem errantem, & ipſam ſuis humeris ad ovile reducere, multo magis unam totam gentem, quæ tot millia animarum ſub ſe continet. Si enim paſtor propter ovem centeſimam perditam, & mulier propter ovem centeſimam perditam, & mulier propter decimam dragmam, tantam curam habuerunt, aliis omnibus omiſſis, quanto magis paſtor univerſi populi Chriſtiani, ipſaque ſancta mater eccleſia non propter minorem partem totius gregis dominici, ut reducatur ad ovile Chriſti. Si principes catholici ſuam poteſtatem divinæ majeſtati famulari fecerunt ad defenſionem & augmentationem fidei & religionis catholicæ; tanto magis ſummi pontifices, quibus major cunctis Chriſtianæ religionis zelus incumbit; nec eis aliud licet, niſi omnes conatus ſuos impendere, his quæ ſtatum univerſalis eccleſiæ concernunt, & maxime omnem operam dare, ut increduli ad fidem convertantur, converſi non avertantur, averſi revertantur, ſubverſi ad veritatem revocentur, revocati junctis rationibus convertantur, quod nunc requirit obligationis debitum propter generale decretum ſuper hoc factum, cui S. V. præbuit aſſenſum a quo ſine nota non licet reſilire, nec irritum facere, per quod decretum eſt filio revertenti, cui oblatum eſt oſculum pacis, dari ſtolam primam unitatis eccleſiæ, anulum integritatis fidei, calciamenta in pedibus ejus, hoc eſt teſtimonia ſacræ ſcripturæ & ſanctorum patrum, quibus fide declarata ad ipſam ſit affectus, & occidi vitulum ſaginatum, ut ſimul manducemus per uniformem ſacrorum comitationem rituum, & obſervantiam. Et ne illa via tamquam impoſſibilis deſeratur, propter magnitudinem ſumtuum, deliberavit ſacrum concilium plenarias indulgentias dandas eſſe omnibus contribuentibus ad tam pium opus, prout conceduntur proficiſcentibus in ſubſidium terræ ſanctæ; quoniam ſi majorum revolvantur annales, numquam fuit cauſa juſtior, quam iſta eſt concedendi indulgentias, nec pro qua Chriſticolæ omnes ſe & ſua libentius exponere deberent, cognita maxima utilitate quæ inde proventura eſt; quid eccleſiæ catholicæ felicius glorioſiuſque umquam contingere poſſet, quam ut orientales populi, occidentalibus non pauciores, in eadem nobiſcum fidei unitate conjungantur. Quid utilius & fructuoſius exſtirpatione tam diuturni & inveterati ſchiſmatis, quod ferme a quingentis annis ortum habuit? ſic glorioſa mater eccleſia ſuis in unum convenientibus accingeret ſe fortitudine, & hoſtes fidei reprimeret, aut de ſuis finibus ejiceret, ſi per converſionem non vellent unum eſſe, ſicut unum ſumus, quis enim catholicus pro tanto nominis Chriſtiani & orthodoxæ fidei incremento, non modo caduca ſubſtantiam, ſed corpus & animam exponere deberet, & maxime cum per hoc viderit ſe plenariam percipere omnium peccatorum remiſſionem. Et ſi interdum pro rebus minus neceſſariis & utilibus reperiatur & exponatur major pecunia, multo magis poterit fieri pro hac cauſa, qua nulla poteſt eſſe ſalubrior.

Quare, pater beatiſſime, cum per conceſſionem hujuſmodi indulgentiarum poſſit haberi ſubſidium, ſaltim in parte, pro hac re neceſſarium, & contribuentes ſuorum conſequantur remiſſionem peccatorum, omneſque eo lubentius contribuent, quo viderint iſtas indulgentias procedere a tota eccleſia, ſcilicet ſacro concilio & S. V. dignetur eadem S. V. in hujuſmodi conceſſione indulgentiarum concurrere cum ipſo ſacro concilio, & alias indulgentias ſimiles durante hac proſecutione Græcorum ſuſpendere; quoniam per has indulgentias petitur mediocre ſubſidium, quod nullum gravabit, & quilibet ſolvere valebit. Inſuper, pater beatiſſime, cum error Græcorum ſit multum inveteratus, & in cordibus eorum radicatus per plurimos articulos & differentias multiplicatus, ſintque ipſi paratiſſimi ſuos errores defendere, cum quibus habendum eſt certamen forriſſimum, dignetur S. V. aliquos ex reverendiſſimis patribus dominis cardinalibus, alioſque prælatos & doctores, de quibus viderit eadem S. V. mittere ad ſacrum concilium, ut ante adventum ipſorum Græcorum plene diſcutiantur hujuſmodi errores, poſſintque in eorum præſentia confutari, & ea quæ in nobis eſt fide perfecte poſſimus rationem reddere; noſque in omnibus unum ſimus in potentia operante, bonitate remitteante, & ſapientia declarante, habeatque in nobis efficaciam oratio Salvatoris, quam præmiſimus, *Pater omnes ſint, ſicut & nos unum ſumus*. Quam felix & efficax erit iſte concurſus ad ſuſcitationem puellæ defunctæ propter defectum unitatis fidei, qua juſtus vivit, convenientibus patre & matre cum plenitudine poteſtatis apoſtolicæ, rejectis omnibus impedientibus & turbantibus, unoque eodem concurſu populus Chriſtianus plenariam recipiet peccatorum remiſſionem, & Chriſtiani ſines unitatis fidei vinculo fraternoque fœdere ſociabuntur, eritque annus jubilæus remiſſionis debitorum & unionis univerſalis eccleſiæ, in fide, moribus, & temporali pace, eritque S. V. lapis angularis conjungens duos parietes in domo Domini, pax populi Chriſtiani, faciens utraque unum, populum Deo reconcilians per plenariam indulgentiam, populos per fidei unitatem, leges, ritus & obſervantias per veram & ſpiritualem intelligentiam, & clarificabit beatitudo veſtra filium ſuum orientalem populum, & inde nomen ſanctitatis veſtræ celebre erit,

apud

ANNO CHRISTI 1435.

ANNO CHRISTI 1435.

apud Deum & homines, cognoſcet univerſus orbis zelum S. V. pro domo domini. Et cum venerit ſummus paſtor, ante cujus conſpectum apparebunt cuncti paſtores cum grege ſibi commiſſo, Petrus cum Judæa, Paulus cum gentium multitudine copioſa, Johannes cum Aſia, Andreas cum Achaia, Thomas cum India, ceteri cum aliis quos ad fidem converterunt aut reduxerunt, & vos beatiſſime pater, quaſi alter magnus patriarcha Jacob tranſacto Jordane cum baculo paſtoralis officii, apparebitis cum duabus turmis eccleſiæ orientalis & occidentalis, recipietiſque in unitate perfecta coronam immarceſſibilem, quam ſanctitati veſtræ & nobis omnibus concedat ille qui eſt trinus & unus benedictus Deus in ſæcula. Amen.

ANNO CHRISTI 1435.

PROPOSITIO FACTA

Coram ſummo pontifice per ambaſſiatores ſacri concilii Baſileenſis ſuper obſervantia decretorum.

Ib. p. 839.

BEatiſſime pater, exigeret præſentia veſtræ ſanctitatis in primo dicendorum alloquio orationem ornate compoſitam matureque digeſtam, quæ S. V. dignitatem, clementiam, aliaſque virtutes & dotes ſummas in medium adduceret, & rem ipſam Deo gratiſſimam & hominibus ſalutiferam, de qua paulo poſt dicturus ſum, peroraret. Quis autem eloquentiæ princeps, aut Tullianæ ſapientiæ præſul ſupremi vicarii Jeſu Chriſti excellentiam modico & inculto ſermone ad plenum explicare poterit? Profecto mearum virium, ſed & ſublimioris ingenii tranſcendit facultatem. Rem inſuper illico ſubjiciendam veritatis nitore ſubmiſſam video, ratus non ſum eam verborum lenocinio indigere. Canon mihi locupletiſſimus teſtis eſt, eum ſupervacuis laborare impendiis, qui ſolem certat facibus adjuvare. Quoniam igitur gratiæ plenitudo adjectione non indiget, nec ulla requirit commendationis argumenta, commorari in ea re verborum fuſcatis coloribus amplius non putamus. Ne autem uſque ad faſtidii neceſſitatem mea ſe extendat præfatio, ad conceptam materiam orationem converto: non tamen de propria virtute, ſed de munere largitoris illius qui dat omnibus affluenter & non improperat, confidens. Verum, beatiſſime pater, cum parens ille ſolus & unus Deus glorioſus confingeret animal rationale, ipſum ex humo ſublevatum ad contemplationem ſui artificis erexit, & ſolus homo eſt, qui res cœleſtes accepit, ſpectare eum Deus cœlum voluit, ut religionem ibi quærat. Apparet non eſſe rationis humanæ, ut poſtpoſitis divinis ac humanis præceptis, opes terreas, quæ plerumque corrumpant, animal rationale venari tentet. Cum autem, pater beatiſſime, glorioſiſſimi pontifices anteceſſores veſtræ ſanctitatis, magni, juſti, in cœleſtibus rebus experti, ſumma religione Deum adorabant, juſtitiæ cultum colebant, in omnibus Deum præſentem eſſe putabant, decreta ſacrorum conciliorum in ſumma reverentia ac veneratione habere ſolebant, & a ſuis ſubditis obſervari faciebant; adeo etiam ut B. Gregorius, tantæ beatitudinis & ſcientiæ pontifex, quatuor concilia univerſalia ſicut quatuor libros ſancti evangelii profeſſus fuerit, ſcilicet Nicænum, Conſtantinopolitanum, Epheſinum & Chalcedonenſe, ratio, quia in his velut in quadrato lapide ſanctæ fidei ſtructura conſurgit, & cujuslibet vitæ atque communis actionis norma exiſtit; & cum univerſali ſint conſenſu conſtituta, ſe & non illa deſtruit, quiſquis præſumſerit abſolvere, quos ligant, aut ligare quos abſolvunt. Clarum autem eſt, juxta Gelaſii papæ ſententiam, quod eadem veneratione decreta aliorum conciliorum cuſtodienda & recipienda ſunt. Nedum autem dicta quatuor generalia concilia cum ſuis ſequentibus ſolummodo quoad fidem B. Gregorius ſe venerari fatetur, ſed etiam quoad reformationem, quando ſubjungit dicens: quia in his cujuslibet vitæ atque communis actionis norma exiſtit. Conſtat autem, & luce clarius apparere poteſt, juxta ſacri Conſtantienſis concilii decretum, quemlibet, etiamſi papali dignitate præfulgeat, decretis ſacrorum conciliorum obedire debere in his quæ pertinent ad fidem, exſtirpationem ſchiſmatis, & reformationem eccleſiæ in capite & in membris, & pertinentibus ad ea. Et ſi glorioſiſſimi pontifices ea deſtruere quæ anteceſſores ſui ſtatuerunt, erubuerunt; multo magis decet & expedit, quin immo ſumme neceſſarium foret ſanctitatem veſtram eorum veſtigiis inhærendo, decreta ſacrorum conciliorum ſumma cum veneratione obſervare & obſervari facere & cuſtodire. Sicque, beatiſſime pater, ſi priſcorum ſacrorum pontificum magnifica opera ſanctitas veſtra attendit, ſummo ſtudio conabitur gloriam ſuam triumphalem ſuis poſteris & univerſo orbi relinquere profuturam. Neque ſanctitatem veſtram retrahat levis occaſio, quin immo divinæ neceſſitudini ſatisfaciat, ſi grato ſtudio ſua adminicula nunc petenda eccleſiæ Dei feliciter condonabit. Non injuſtum petimus, non ſanctitatem veſtram maximis præliis aut certaminibus confligere rogamus, non inſuperabiles montes tranſire, non ampla terrarum ſpatia vaſti orbis luſtrare, ſed ut ſancta catholica eccleſia favoribus benignis participata, bonas felicitatis ſuæ eventus * in perpetuum memorabiles conquirat glorioſe. Nunc autem, pater beatiſſime, de veſtræ ſanctitatis benedictione ad rem ſpecialius deſcendam, alia injuncta poſteris temporibus explicaturus.

* al. conventus.

Conſiderans itaque ſancta eccleſia catholica per ſacram ſynodum Baſileenſem repræſentata, reformationem Dei in capite & in membris univerſo orbi eſſe ſumme neceſſariam, & ad eam perficiendam creberrimis litteris ſanctitatem veſtram magna cum caritate & ſolertia propulſatam fuiſſe, in nomine Spiritus Paracliti, magnis & variis impedimentis intervenientibus, ſua ſaluberrima promulgavit decreta. Cum autem, pater beatiſſime, ob eorumdem tranſgreſſionem magna ſcandala in eccleſia Dei præteritis temporibus exorta ſint & niſi accuratius provideatur, timendum foret, majora ſcandala intolerabilia ac ſchiſmata graviora ſuboriri: maxime autem propter non obſervantiam decreti de electionibus, ob quam tranſgreſſionem paucis temporibus elapſis,

ANNO CHRISTI 1435.

ſe, ſequi poterit pernicioſiſſimum ſchiſma in ecclesia Dei periculoſius quidem quam fuerit aliud noviter extinctum. Illud namque dividebat ecclesiam Dei in duas partes; ſed ſi ſanctitas veſtra non ſervaret decretum de electionibus per ſacrum concilium promulgatum timendum foret, quod infra decem aut quindecim annos ſancta catholica eccleſia diviſa reperiatur in tot partes quot ſunt dioeceſes. Proximis inſuper diebus cum ambaſſiatores ſacri concilii Francofordiæ in ſolemni conventione ſacri Romani imperii electorum & principum Almanniæ eſſent conſtituti, audiverunt graviſſimas querelas, maximaque ſcandala exinde evenire. Ad ſtatim vero ex poſt Colonienſis & Moguntinus archiepiſcopi querulosas litteras de novo ſacro concilio tranſmiſerunt, poſtulantes humiliter & devote, quatenus ſacrum concilium obſervantiæ decreti de electionibus ante ſui diſſolutionem dignaretur apponere remedium opportunum. Quamvis autem, pater beatiſſime, ſuperioribus temporibus ſacrum concilium per honorabilem dominum abbatem S. Juſtinæ, & demum per duos reverendiſſimos S. R. E. cardinales pro obſervandis decretis editis & edendis S. V. requiſiverit, nunc vero per nos humiles dictæ ſanctæ ſynodi oratores rogat, petit, hortatur, & per viſcera miſericordiæ Dei noſtri Jeſu Chriſti obſecrat & amplius requirit; quatenus ſanctitas veſtra deinceps cum effectu ſervare & ſervari facere velit decreta edita & edenda per ſacrum concilium Baſileenſe, & in contrarium attentata revocare, alioquin P. B. dicta ſacra ſynodus multiplicibus jurgiorum ac ſcandalorum crebris propulſata opprobriis, intendit dare operam efficacem, per quam decreta ſua ab omnibus inviolabiliter obſerventur, etiam quacumque præfulgeant dignitate, prout impoſſibile erit: unde jam tot ſcandala & ſchiſmata in populo Chriſtiano ſuborta exiſtunt, & per amplius ſequi veriſimiliter timentur, quod ſacro concilio non expedit conniventibus oculis pertranſire. Et ſi ſacrum concilium non foret congregatum ad obviandum dictis ſcandalis, de novo deberet congregari. Numquam autem ſacrum concilium patietur ſe diſſolvi, niſi primitus adhibito ſufficienti remedio modo poſſibili, pro obſervandis decretis ejuſdem. Quid namque prodeſſet condere decreta & leges, ſi non obſervarentur? Qualis inſuper futuris temporibus ſpes generalia concilia congregandi haberi poterit, ſi decreta ſacri concilii Baſileenſis tot laboribus & expenſis condita & promulgata, tam de facili violari, ac etiam retractari, irritari a quocumque tolerarentur? Et profecto niſi diligentius provideatur ſuper obſervantia decretorum, paucis temporibus elapſis, omnis auctoritas ſacrorum conciliorum enervabitur, & diſciplina eccleſiaſtica peribit. Vulgaris namque inolevit vox populi, ſi durante concilio hæc fiunt in viridi, quid eo diſſoluto ſperandum foret in arido?

Præterea, pater beatiſſime, ad dictam obſervantiam decretorum ex ſuſcepti regiminis officio S. V. aſtricta eſt. Unde juxta * Juliani papæ ſententiam, officii noſtri conſideratio non eſt nobis diſſimulare, non eſt tacere libertas, quibus major cunctis Chriſtianæ religionis zelus incumbit, & per conſequens ferventiori deſiderio ea quæ ſunt Chriſtianæ religionis decreta Romanos pontifices ſervare oportet. Neque aliquam aliam ſedem, ſecundum Gelaſium, uniuſcujuſque ſynodi conſtitutum, quod univerſalis aſſenſus probavit, magis exequi præ ceteris oportet quam primam; quæ & unamquamque ſynodum ſua auctoritate confirmat, & continua moderatione cuſtodit. Nedum autem verbo aut ſcripto ea amplecti, ſed etiam uſque ad animam & ſanguinem ea quæ Spiritu ſancto dictante patres diffinierunt, præcipua virtute defenſare & ſervare, ab aliis obſervari facere & cuſtodire. Quod ſi ſanctitas veſtra fecerit, profecto ſancta catholica eccleſia immenſam gloriam honoremque ſuſcipiet pariter & decorem. Sacrum quoque concilium Baſileenſe in Spiritu ſancto legitime congregatum, & ſanctitas veſtra vinculo caritatis indiſſolubili erunt unum ſicut & nos unum ſumus.

ANNO CHRISTI 1435.

Inſuper, pater beatiſſime, quot & qualia ſcandala præteritis temporibus provenerunt, ex eo quod ſententiæ etiam tres conformes latæ in ſacro concilio, in curia Romana refricantur, retractantur & revocantur, ad plene explicandum non ſufficeret dies, neque menſis. Patres autem ſacri concilii & etiam cuncti principes ſæculi de hac re non ſolum adjurantur, * ſed & graviſſime ſcandalizantur, cum hoc cedat in maximum ſcandalum & perturbationem eccleſiæ univerſalis. Fiunt namque diverſi proceſſus in diverſis partibus, unus excommunicat, & alius abſolvit; unus obedit, & alius contemnit. Quanta autem mala & contemtus eccleſiaſtici ſtatus hinc proveniant, lingua noſtra mortalis ad plenum explicare non poterit. Et quod gravius eſt, fiunt proceſſus in curia Romana, per quos monentur ſuppoſita concilii, ſignanter autem ſcriptores & abbreviatores, cum tamen ita neceſſaria negotia ibidem tractentur, quod non ſolum non deberent vocari, quin immo & alii mitti. Ea propter, pater beatiſſime, dicta ſacra ſynodus veſtram ſanctitatem rogat, petit, hortatur, & inſuper per viſcera miſericordiæ Dei noſtri Jeſu Chriſti obſecrat & requirit, quatenus ſanctitas veſtra deinceps taliter velit providere, quod iſta aut conſimilia de cetero non fiant, & præſertim mandare domino patriarchæ Hieroſolymitano, a quo dicitur illud monitorium emanaſſe, ut illud revocet, & de cetero ſimilia non attentet.

* al. animas tantum.

Peramplius autem ſanctitas veſtra dignetur fovere & habere recommiſſa ſuppoſita ſacri concilii, prout in decreto adhæſionis pollicita fuit ſanctitas veſtra facere. In omnibus autem ſanctitas veſtra velit ſic agere, quod patres in ſacro concilio concipere valeant ſanctitatem veſtram manutenere ſacrum concilium, & non per indirectum diſſolvere. Quod ſi ſanctitas veſtra fecerit, totus inſuper orbis univerſus exinde magnam ſuſcipiet conſolationem quietem. Sacrum inſuper concilium & ſanctitas veſtra erunt unum, ſicut & nos unum ſumus.

Poſtremo, pater beatiſſime, ſacrum concilium volens ea ſignificare ſanctitati veſtræ, quæ proximis diebus in ſacroſancto opere reformationis dudum univerſo orbi per ſuas litteras

* c. Jubs.

teras promiſſo fecit & ordinavit, in præſentiarum in lignum participationis tot & tantorum bonorum operum, tranſmittit ſanctitati veſtræ decretum de annatis, vacantiis, & communibus ſervitiis tollendis, prout in ipſo decreto ſtatim præſentando clarius continetur. Et dicta ſacra ſynodus hortatur & requirit ſanctitatem veſtram, quatenus velit ipſum decretum in ſua curia ſervare, & alibi obſervari facere & cuſtodire, quod ipſum eſt conforme legi divinæ & canonibus ſanctorum patrum, & dignetur ipſum benigne ſuſcipere tamquam opus quod principaliter reformandum erat. Quamvis autem, pater beatiſſime, iſtæ annatæ introductæ fuerint in cauſa paſſagii terræ ſanctæ, nunc autem ceſſante cauſa ceſſare poterit & effectus, etiam dictæ annatæ hactenus levatæ non ſunt converſæ in eum uſum & finem, propter quem annatæ adinventæ fuerunt, maxime quia ſuperioribus temporibus in ſublevatione dictarum annatarum tantus rigor, torque exorbitantiæ, tot inſuper deſtructiones & orbationes inſignium eccleſiarum provenerunt: adeo etiam quod in multis eccleſiis cultus divinus, nedum diminutus, ſed etiam in totum collapſus exiſtit. Multi etiam nobiles prælati ob non ſolutionem annatarum, innodati cenſuris eccleſiaſticis, multis annis a divinis abſtinentes, & tandem plurimi in ipſis ſic mortui in terra prophana inhumati ſunt, alii vero coacti ſunt vendere libros, calices, capſas reliquiarum, & ornamenta eccleſiarum. Alia autem innumerabilia mala, quæ exinde ſubſecuta ſunt, in longum enarrare ſuperſedeo de præſenti. Quibus ſingulis attentis, peramplius non expediebat facto concilio conniventibus oculis pertranſire. Unde pater beatiſſime, ſi Alexander S. R. E. & apoſtolicæ ſedis epiſcopus ſcribens Lucenſi (a) eccleſiæ conſtituerit & decreverit, quod nullus cujuſcumque gradus clericus pro eccleſiaſtico beneficio audeat aliquid conferre, etiamſi fabricæ eccleſiæ, vel in denariis, ſeu etiam in uſus pauperum donatum tribuendum foret; multo magis decuit ſacrum concilium, quod eſt ſpeculum & norma cujuslibet vitæ atque communis actionis, decretare & ordinare, quatenus amplius in collatione beneficiorum, confirmationibus electionum, admiſſione poſtulationum, tam in Romana curia, quam alibi, nihil penitus ante vel poſt exigatur, directe & indirecte, prætextu etiam cujuſcumque conſuetudinis, privilegii & ſtatuti, aut alias quacumque recepta occaſione. Sacrum namque concilium nihil novi feciſſe videtur, ſed antiquiſſima jura ſanctorum Romanorum pontificum innovavit.

Nihilominus, pater beatiſſime, ſacrum concilium omnino diſpoſitum eſt, & jam laborat per aliquem alium modum honeſtiorem ſanctitati veſtræ & dominis cardinalibus; talem facere proviſionem, de qua ſanctitas veſtra & domini cardinales merito poterunt contentari: præſertim autem ſi ſacrum concilium informatum fuerit realiter & cum effectu ſanctitatem veſtram decreta ſacri concilii Baſileenſis ſervare, ab aliiſque obſervari (b) facere, & in contrarium attentata revocare. Has preces, pater beatiſſime, nos humiles & tantilli dictæ ſacroſanctæ ſynodi oratores, ſanctitati veſtræ magna cum inſtantia offerimus, rogantes ſanctitatem veſtram humiliter & devote, quod ſi nobis injuncta non tam mature aut eleganti ſtylo quo decuiſſet, expoſuerimus, id non ſacro concilio, ſed noſtræ imperitiæ ſanctitas veſtra adſcribere dignetur. Finaliter, pater beatiſſime, optat ipſa ſacra ſynodus, ut Deus glorioſus vota & agenda V. S. feliciter dirigat, & cœleſti dono proſequatur, ut per hæc & per alia meliora, quæ, Domino inſpirante, V. S. in poſterum fecerit, immarceſſibilem vitæ æternæ coronam & triumphalem gloriam conſequi mereatur, quam S. V. & nobis omnibus concedat Jeſus Chriſtus benedictus in ſæcula. Amen.

ANNO CHRISTI 1435.

ANNO CHRISTI 1435.

INSTRUMENTUM REQUISITIONIS

Papæ ſuper obſervatione decretorum.

Th. p. 845.

IN nomine Domini, tenore præſentis publici inſtrumentis cunctis fiat manifeſtum, quod anno a Nativitate Domini MCCCC. XXXV. indictione XIII. die vero XII. menſis Auguſti, pontificatus etiam domini Eugenii anno V. in domo fratrum Prædicatorum Florentiæ, in dominorum teſtium noſtrorumque notariorum, &c. præſentia, venerabiles viri Jo: de Baukeſten decretorum doctor, & Matthæus Meſnage baccalaureus formatus in theologia, ſanctæ generalis ſynodi Baſileenſis oratores & ambaſſiatores, coram reverendiſſimis reverendiſque patribus dominis epiſcopo Ilerdenſi, archiepiſcopo Spalatenſi, epiſcopo Cervienſi, Jo: de Mela protonotario, & quamplurimis aliis doctoribus, &c. perſonaliter conſtituti, expoſuerunt qualiter nuper videlicet XIV. Julii, præfati domini, aut major pars eorum, in audientia publica, & coram ſanctitate domini noſtri papæ præfati, reverendiſſimiſque dominis cardinalibus, præfati domini ambaſſiatores & oratores ex parte ſacroſanctæ ſynodi generalis Baſileenſis ſupplicarunt, rogarunt & requiſierunt eamdem ſanctitatem ad obſervantiam decretorum ejuſdem ſanctæ ſynodi, & in contrarium attentatorum revocationem, necnon pro reductione Græcorum, indulgentiarum cum eodem concurſu, prout & quemadmodum in propoſitionibus & collationibus eorumdem ambaſſiatorum, coram eodem domino ſanctiſſimo factis & pronuntiatis continetur, quas pro repetitis habere voluerunt, & quia ſuper omnibus ſupradictis præfatus SS. dominus noſter papa in præſentiarum dicto ſacro concilio in eorumdem dominorum oratorum perſonas dederat reſponſum, per quamdam ce-

(a) Apud Bzovium Livenſi eccleſiæ.
(b) Apud Bzovium omiſſis his verbis: *Et in contrarium attentata revocare*: [illegible]: *Et confodiri, ſicut* [illegible] *prout S. V. in bulla ſua adhæſionis pollicita eſt ſervare.*

ANNO CHRISTI 1435.

cedulam papyream eiſdem dominis ambaſſiatoribus per dictum Poggium præſentatam & per eos receptam, quam de mandato præfati SS. domini noſtri papæ aſſerebat ſcripſiſſe: non videbatur eiſdem dominis oratoribus pro honore ſacri concilii, domini noſtri papæ, ac ipſorum dominorum oratorum ſufficere, immo magis viſum fuit expedire, quod hujuſmodi reſponſio ſub bulla ipſius domini noſtri, necnon expreſſione nominum ſæpedictorum dominorum ambaſſiatorum ſacro concilio tranſmitti deberet, licet ipſam cedulam offerebant ſe velle ipſi ſacro concilio cum omni honore & reverentia repræſentare. Et nihilominus ex ſuperabundanti cautela, iterum de novo ſupplicarunt & requiſiverunt SS. dominum noſtrum, quatenus vellet ſervare & ſervari facere decreta ſacri concilii Baſileenſis, & in contrarium attentata revocare, ac alia facere & adimplere, prout & quemadmodum in propoſitionibus eorum & collationibus fuerat & erat expreſſum. De & ſuper quibus omnibus & ſingulis ſæpedicti domini oratores ſibi fieri petierunt inſtrumentum & inſtrumenta, &c.

Et ego Deſiderius Barardi de Forcellis Tullenſis diœceſis clericus, publicus imperiali auctoritate notarius, dum hæc agerentur, &c. præſens fui, &c. Quare &c.

RESPONSIO FACTA

Per reverendiſſimum dominum legatum oratoribus domini papæ ſuper propoſitis per eoſdem in generali congregatione.

Ib. p. 855

DEceret hujus ſacri concilii dignitatem, ut cum SS. domini papæ oratoribus nunc reſpondendum ſit, tali viro hoc onus injungeretur, qui & ſacro concilio & ipſi ſummo pontifici dignam orationem faceret; ſed cum loco tantum & non meritis hoc reſpondendi officium tribui hactenus ſolitum ſit, excuſabit conſuetudo, ſi veſtris ornatiſſimis orationibus par aut ſimilis non reddatur oratio. Excuſari & ego jure debeo, qui hunc primum locum non ambitu aliquo, ſed ſuperioris juſſu, contra meum inſtinctum conſecutus ſum: quem etiam non voluntas, ſed neceſſitas ad reſpondendum coegit. Semper ergo familiariter, quemadmodum apud vos domi ſoleo, nunc vobiſcum colloquens magis quam perorans, principales veſtrarum orationum aſſumam partes, quibus nomine ſacri concilii reſpondebo. Et a vobis initium dicendi faciens, venerabilis domine generalis, qui primum Lactantii ac Ciceronis ſtylo hic peroraſtis, quatuor ex veſtra oratione principaliter colligo. Primo hanc ſanctam ſynodum ad caritatem, pacemque & unitatem cum domino noſtro conſervandam exhortati eſtis. Secundo ſanctum piumque ejus propoſitum ac deſiderium explicaſtis, ad hæc tria opera, quibus ſacrum concilium intendit. Tertio quod ſedem apoſtolicam potentem eſſe & opibus abundare neceſſe ſit, ut oppreſſos relevet, & indigentibus ſubveniat. Poſtulaſtis demum loco annatarum, quas decretum noſtrum proxime editum abſtulit, proviſionem ſedi apoſtolicæ ſufficientem fieri. Vos autem, domine Antonine Auditor, duo præcipue apud fratres Minores etiam diſertiſſime complexi eſtis. Primo quod hæ annatæ jure naturali divino & humano tolerari poterant. Secundo quod aut ſuſpendatur decretum, aut debita ſedi apoſtolicæ fiat proviſio. Exhortatio, quam primo loco, domine generalis, ad pacem caritatemque & unitatem feciſtis, tanctæ quidem eſt & ſalubris, & omni receptione digna, quam quilibet Chriſtianus utraque manu amplecti debet, quæ quam ſit neceſſaria & utilis in ſe quilibet palam experitur. Quantumlibet enim homo ſit dives ac potens, omnia habens naturæ & fortunæ bona, ſi pace & unitate cum proximis careat, nihil jucunditatis, nihil lætitiæ ſentire umquam poterit, ſed plurimas animi moleſtias, atque anguſtias ſecum ubique deferet. Nos etiam non paſſi ſumus hoc munere pacis ab ipſo ſummo pontifice prævenirí. Nam & ſæpenumero ac per noſtros oratores noviſſime Florentiam deſtinatos, id ipſum ſuæ ſanctitati nunciavimus, optantes ut unum eſſemus caritate ipſe & nos, ſicut Chriſtus orans pro diſcipulis dicebat: *Oro, pater, ut unum ſint, ſicut & nos unum ſumus*. Ipſe igitur ſummus pontifex pacem & unitatem nobiſcum habere deſiderat, & nos ſecum: ipſe illam nobis nunciat, & nos ſibi, quid ergo reſtat quod ipſo & nobis pacem & unitatem optantibus invicemque nunciantibus, pax ipſa non fit? An quia ſic alter alteri pacem optamus & nunciamus, pacifici dicendi ſumus? An etiam quia inter diſſidentes, ut modo in Chriſtianiſſimo regno Franciæ factum eſt, pacem componere ſatagimus, filii Dei vocabimur, ſi pacem inter nos invicem non habemus? Non quidem. Inquit enim B. Hieronymus ſuper Mattheo in verbo illo *Beati pacifici*, ille vero pacificus eſt, qui prius in ſeipſo, deinde inter alios pacem quærit. Ipſe & nos unum corpus eccleſiæ ſumus, qui regimur ſub uno Chriſto capite noſtro, ipſe & nos civitas Dei ſumus, ipſe & nos una domus Domini ſumus. Si in hoc corpore, ſi intra ejus civitatis eccleſiaſticæ mœnia, ſi intra hujus domus parietes diſſenſionum, æmulationum, odiorumque bella verſentur, quis ipſum & nos pacificos recte nuncupabit, etiamſi in toto terrarum orbe pacem effecerimus? Quid ergo cauſæ eſt, cum uterque tam bonam & ſinceram ad pacem ſe voluntatem habere dicat, quod inter nos & ipſum non mediocres diſſenſionum ſcintillæ apparent, quæ niſi caute extinguantur, verendum eſt, ne in maximam erumpant flammam? Quid opus eſt indiciis aut conjecturis hujus diſcordiæ cauſas inveſtigare? *Audiamus quid in nobis loquatur Dominus Deus noſter, quoniam loquetur pacem, in plebem ſuam*, inquit Deus per os pſalmiſtæ, *miſericordia & veritas obviaverunt ſibi, juſtitia & pax oſculatæ ſunt*. Demonſtrat nobis profecto Dominus Deus noſter, quod pax ſine juſtitia eſſe non poſſit, immo ut illa ſit, juſtitiam præcedere oportere. Cum ergo ita ſit, aliter eſſe non poteſt, cum veritas atteſtetur. Neceſſarium eſt, ſi Dominus noſter veram pacem & unitatem inter nos & ipſum fore deſiderat, ut ea quæ ad juſtitiam ſpectant, prius ipſe præmittat, hoc eſt ut eccle-

ANNO CHRISTI 1433

ecclesiæ universali jus suum tribuat. Quid est illud ecclesiæ jus? quæ sunt illæ justitiæ partes, quæ veram pacem præcedere debent? Non certe aliæ, nisi cum ecclesia universalis Spiritu sancto dirigatur, & eam universale concilium repræsentat, ut decreta synodalia diligenter servet, & per alios suo exemplo & jussu servari faciat. Ita & sui antecessores sancti Romani pontifices, quorum vitam in testimonium sanctitatis etiam miraculis illustravit Deus, fecerunt, cum summa veneratione universalium conciliorum canones suscipientes, & per eos inviolabiliter servari facientes, qui sine maxima & urgentissima causa adversus ea non disponebant quicquam, nec ab aliis aliter fieri patiebantur. Inquit enim B. Damasus, absit a me, ut SS. Patrum canones absque inevitabili causa umquam transgrediar. Et magnus ille Gregorius, ut sancta evangelia, concilia universalia se venerari affirmat, & non solum quatuor illa primæva, sed & omnia, dum ea ratione utitur, quæ omnibus universalibus synodis communis est. Beatus quoque Gelasius universalis ecclesiæ statuta asseverat, nullam esse sedem quam magis exsequi oporteat, quam primam. Non satis mihi esset usque in crastinum, si singulos tam summos pontifices, quam sanctos doctores recensere pergam, qui saluberrimam conciliorum doctrinam super ceteras alias eferebant, venerabantur & observabant. Nec sic faciendo quicquam Romani pontifices auctoritati deperit aut detrahitur, immo adjicitur, immo accrescit. Quicquid enim in sacris statuitur conciliis, sua etiam auctoritate statuitur, quæ semper ibidem resulget, ut prima & præcipua, præ omnibus caput & directrix, & cum aut personaliter aut auctoritative semper in synodis universalibus intersit, ipsique sit ecclesiæ rector & pastor; decreta conciliorum & sua, & sedis apostolicæ dici non immerito possunt. Nos enim, ut dixi, unum ecclesiæ corpus sumus, & ipse hujus corporis caput sub capite Christo. Quicquid igitur fit ab hoc corpore ecclesiastico, etiamsi omnia membra in idem concurrant, sicut in corpore naturali accidit, magis tamen & præcipue operatio quævis capiti appropriatur & adscribitur, ab ipsoque magis quam ab alio corporis membro procedere censetur. Itaque non secus synodalia decreta pro suo debito & honore & exsequi debet, ac per alios servari facere, quam si ab ore proprio dictata & promulgata essent. Dum enim ipse præsens est, ipse concludit, ipse statuit, & sub nomine suo & persona ejus omnia decernuntur dum abest, sui præsidentes, qui vice ejus funguntur, locumque apostolicum tenent, ac personam pontificis repræsentant, per sacrum concilium deliberata concludunt. Per concilii autem statuta in nullo suæ derogatur potestati, quin pro tempore, loco, causisque & personis, utilitate vel necessitate suadente, moderari, dispensari possit, atque uti summi principis epicheia, quæ ab eo auferri nequit. Hæc ergo sancta synodus non opes, non quid aliud ab eo postulat, sed hoc dumtaxat, ut quemadmodum sui egerunt antecessores circa decretorum synodalium observantiam; ita & ipse facere dignetur. Quod si fecerit, prout putamus, & ex toto corde obsecramus, tunc præeunte justitia, mox læta fronte soror ejus jucundissima succedet pax, quæ sine justitia germana sua antiquiore intercedere non consuevit. Quod si forsitan & ipse summus pontifex dicat, quemadmodum & vos in cordibus vestris nunc dicere suspicor, etiam ex parte hujus sacri concilii, præcedere oportere justitiam, sibique jus suum per nos tribui debere. Nemo nostrum ita irrationabilis est aut esse debet, quod alio jure in se, alio in aliis uti contendat, & ab alio sibi fieri justitiam petat, ipse alteri deneget. Videamus, & inter nos discutiamus, si quid est in quo concilium jus sedis apostolicæ gravet, lædat & offendat, minuat, & ecce nulla erit, ut spero, difficultas, quin omnia ad justitiæ rectitudinem & ecclesiæ normam redigantur. Sic igitur utrimque faciendo, tunc rei evidentia animum utriusque ad unitatem paratum demonstrabit, & tunc veri pacifici erimus, ac filii Dei vocabimur.

ANNO CHRISTI 1433.

Hinc ad secundam vestræ orationis partem se mihi competens responsum offert. Sic enim, ut prædictum est, faciendo, tunc evidenter cognoscemus, & ubique palam fatebimur sanctitatem suam ad hæc sancta opera, propter quæ convenimus, veram perfectamque voluntatem gerere, tunc nos super omnes præcipui laudatores ac præcones erimus. Tertio loco, dicitis oportere sedem apostolicam abundare ac potentem esse, exemplo illorum Romanorum pontificum, qui B. Anastasio, * B. Johanni Chrysostomo, ac B. Thomæ Cantuariensi de sedibus pulsis, opem, subsidiaque necessaria contulerunt; B. quoque Gregorii, qui usque Jerusalem indigentibus vitæ necessaria ministrabat. Nos nec re, nec verbo contradicimus in hoc: immo non est illa sedes, nec esse posset tam potens ac locuplex, quin eam pro utilitate ecclesiæ locupletiorem, potentioremque esse vellemus, quamquam affirmemus, & in illa, & in aliis episcopalibus sedibus desiderari magis copiam abundantiamque virtutum & meritorum, quam opum & divitiarum. Nec certe fecimus, aut quicquam facere intendimus, per quod illa sancta sedes jacturam seu diminutionem aliquam auctoritatis vel facultatis pati possit. Quod si recte cuncta animadvertantur, atque omni passione sopita, judicentur omnia, nemo afferere cum ratione poterit, quicquam per hoc nostrum decretum in diminutionem, derogationem, seu præjudicium illius sedis fore attentatum. Et quamquam multæ ad id rationes suppetant, tres nunc satis esse judico. Primo, cum nemo inficietur multos in exactione harum annatarum solitos fieri abusus, cum etiam hinc multi scandalum paterentur, & scrupulum in conscientiis, ac modus ipse exigendi onerosus effet ecclesiis, & apud multos speciem mali continere videretur; nos his omnibus hoc decreto providimus, sequentes doctrinam Christi mandantis, nemini incutiendum esse scandalum, & apostoli Pauli præcipientis ab omni specie mali abstinendum. Regulas quoque canonicas ac legales, quæ nonnulla prohibent, licet in se non mala, ab hoc tantum quod vel speciem mali continent, vel occasionem delinquendi nonne & gratis offerre, & eleemosynam dare

* f. Athanasio.

pium

ANNO CHRISTI 1435.

pium eſt caritatis opus? Sed quoniam tempore baptiſmi nummos projicere in concham, ſpeciem protendebat mali, emendari, & ſaboleri talem conſuetudinem juſſit eccleſia. Nihil quidem novitatis per hoc decretum in eccleſia introductum eſt, ſed præcepta & exempla Chriſti exſecuti ſumus, ac ſanctorum patrum renovavimus inſtituta. Quid fecimus? audite & conſiderate, quæſo, diligenter. Statuimus quod beneficia & ordines eccleſiaſtici gratis conferantur: numquid eſt ſcelus aliquod aut ſacrilegium? nonne Salvator noſter hanc ipſam nobis neceſſitatem imponit, dicens, *gratis accepiſtis, gratis date*? Quid fecimus? Statuimus quod ſpiritualia pacto, conventione, ſeu contractu, aut opera nummulariorum non diſtribuantur. Sed & Chriſtus Deus noſter in domo Domini hoc fieri videns, flagello de funiculis facto, zelo juſtitiæ ſuccenſus, expulit inde omnes vendentes & ementes, & menſas nummulariorum everſit. Et cum ipſe cetera crimina verbo tantum deteſtatus ſit, hoc unum manu propria terribili punitione correxit. Quid fecimus? decrevimus quod res ſpirituales ſine pecuniæ interventu miniſtrentur. At B. Petrus primus Chriſti vicarius, dum mentem quotidiana converſatione optime intelligens, cum Simon Magus pro gratia ſpirituali pecuniam offerret, eum abhorruit, maledixit, & repulit, dicens: *Pecunia tua tecum ſit in perditione*. Nonne ſacrorum conciliorum, ſanctorum Romanorum pontificum, probatorumque doctorum codices his prohibitionibus pleni ſunt, ut videlicet pro rebus ſpiritualibus & eccleſiaſticis nihil ante vel poſt ab invito exigatur? Hæc fecimus, hæc ſtatuimus. Conqueratur ergo qui vult, ſi tamen juſte id poſſit, de illis qui talem nobis legem dederunt, quorum decreta renovavimus, non noſtra fecimus. Quis ergo jam dicere audebit ſedem apoſtolicam aut alias per hoc tam ſalubre & neceſſarium ſtatutum depauperatas aut læſas fore? immo rectius dicet, qui ratione utitur, honeſtatas, expoliataſque, & ad decorem priſtinæ formæ reductas. Secunda vero ab omni calumnia noſtrum decretum evidenter defendit. Per ipſum non interdicitur, quin pro vitæ ſuſtentatione aliiſque eccleſiæ neceſſitatibus ſummus pontifex aliarumque eccleſiarum epiſcopi caritativum ſubſidium indicere, decimam ſeu aliam quotam imponere, fructuſque aliquorum beneficiorum ad tempus reſervare, vel alias ſubventionum ſpecies petere poſſit. Satis iſta eſſet, niſi & tertiam reddere promiſiſſem, quamquam autem ſic decretum ſit & bene decretum, non tamen adhuc auditum eſt, quod hanc ſancta ſynodus nolit ſedi apoſtolicæ dignam ac competentem proviſionem facere, immo hoc per ſuos oratores jam pridem nunciavit & pollicita eſt, ſi tamen obſervantiæ decretorum ſynodalium, ut dignum eſt, rationem habuerit. Et veluti in corpore naturali reliqua membra ſuo capiti neceſſaria provident, ut vitæ & ſuſtentationis influxus ab illo in ipſa deſcendat; ſic quidem æquum eſt & rationi conſonum, ut eccleſiæ per orbem diffuſæ, ſummo pontifici, ſuiſque paſtoribus indigentibus, ut ab his ſalubriter regantur, & gubernentur, neceſſariam ſubventionem porrigant. Nihil autem ad bene regendam conſervandamque eccleſiam æque utile ac neceſſarium eſt, quam ut ſynodales canones, quos a Spiritu ſancto dictatos credimus, non negligantur aut contemnantur. Illud autem ſilentio prætereundum non eſt, quod nec B. Athanaſio, nec S. Johanni Chryſoſtomo, nec B. Thomæ Cantuarienſi per Romanos pontifices, nec pauperibus Jeroſolymitanis per B. Gregorium de his ſubventum eſt. Neque enim adhuc hæc vocabula in eccleſia Dei audiebantur, neque etiam alii epiſcopi præclara caritatis & pietatis opera de emolumentis ſigillorum explere conſueverant.

ANNO CHRISTI 1435.

Ex his facile reſponſum patet ad ea quæ primo loco vos, domine Antonine explicaſtis: quoniam etſi pro vitæ ſuſtentatione & aliis juſtis neceſſitatibus paſtoribus eccleſiæ jus naturale, divinum atque humanum proviſionem facere jubeant, modum tamen iſtum vel illum ſaltem pro ſemper non præcipiunt. Illud autem conſtat, quod quanto exactio aliqua plus habet abuſus, ſeu oneris, aut ſcandali, vel majorem ſpeciem mali; tanto amplius a jure naturali & divino diſcrepat, quæ his diebus noſtris uſitato modo exigendi annatas admixto eſſe, nec vos, nec quiſquam veritatis amicus inficiari poterit. Quamquam autem modus aliquis exigendi uſitatus ſit in eccleſia, ſi tamen onerоſus aut abuſivus eſſe incipiat, nulli negare fas eſt, quin modum illum eccleſia poſſit in alium leviorem vel honeſtiorem convertere. Ea autem quæ pertinent ad vitæ ſuſtentationem ſeu utilitatem aut neceſſitatem eccleſiæ, quæ quidem de jure naturali & divino eſſe fatemur, neque abſtulimus, neque auferre licitum videtur: immo, ut plus dicam, etiam præter multos ſuſtentandi modos, qui in jure ſtatuti ſunt, hæc ſancta ſynodus, ut prædictum eſt, ſummo pontifici proviſionem facere obtulit, ſi & ipſe circa ſynodalium decretorum obſervantiam animum, ut decet, inclinaverit. Quod vero de ſuſpenſione decreti poſtulaſtis, nulla ratione dicere videtur, ut tam ſalubre decretum conformeque per omnia legi evangelicæ & ſanctorum patrum inſtitutis, ſuſpendi aut irritari debeat. Poſtremo uterque veſtrum proviſionem ſufficientem ſedi apoſtolicæ faciendam popoſcit, ad quod ſancta ſynodus reſpondet, ſe circa hoc id deliberaturam quod ſecundum Deum & rationem viderit expedire, taliterque facturam, quod quod nemo de ipſa ſynodo poterit cum ratione conqueri.

COPIA LITTERÆ MISSÆ

Regi Angliæ pro parte domini cardinalis de Cypro & oratorum concilii in Attrebato exiſtentium.

SEreniſſime princeps & excellentiſſime domine, cum ſuperioribus diebus regia majeſtas veſtra ad villam Attrebatenſem ſuos deſtinaverit oratores, ad conventionem habendam pro pace componenda inter hæc potiſſime regna Franciæ & Angliæ, ibi eis cum oratoribus ſereniſſimi regis Karoli & nobiſcum, una cum reverendiſſimo domino S. Crucis, domini noſtri papæ, ac aliis reverendis ejuſdem ſacri concilii oratoribus, ad eam conventionem ſpecialiter deſtinatis, con- Ib. p. 861.

venientibus, & de dicta pace tractantibus; A tandem poſt plura colloquia diverſis diebus habita ſuper dicta pace, & multis ac variis hinc inde factis oblationibus, ad unum terminum certarum obſtationum præfati oratores Gallici immutabiliter ſe firmaverunt, quæ oblationes nobis viſæ ſunt magnæ, rationabiles, & merito acceptandæ per veſtram regiam majeſtatem. Tandem præfati oratores ejuſdem majeſtatis, nullatenus ſe eas acceptare velle expreſſe teſtati ſunt, nec ad reſpondendum ſuper eis ullum voluerunt terminum acceptare, etiam poſtquam de eis veſtram certioraſſent majeſtatem. Quamobrem, ut illis prædiximus, ſequentes qui nos miſerant præcepta mandantium, illuſtriſſimum princi- B pem ducem Burgundiæ induximus omni ſtudio & diligentia ad pacem habendam cum præfato rege Karolo, ut Chriſtianiſſimum regnum Franciæ aliquando a tantis calamitatibus & preſſuris redderetur immune. Acquieſcit ſua humanitate & innata bonitate conſiliis & mandatis ſanctæ matris eccleſiæ, pacemque, quantum in ſe fuit, præfato regno dedit. Inſuper & avidiſſimus, ſicut fuit ſemper, pacis generalis dictorum regnorum, quam & nos omnes ſummo deſiderio proſequimur & optamus, operatus eſt ſumma diligentia cum præfatis oratoribus præfati regis Karoli, ut oblationes antedictas in publica forma & authentica ſub forma *Vidimus* ad majeſtatem veſtram mitterent, offe- C rentes, quæ per nuncium præſentium latorem eidem majeſtati præſentabuntur. Supplicamur itaque veſtræ celſitudini & in Chriſti viſceribus obſecramus, ut ſuper illis dignetur advertere diligenter, & pia mentis devotione revolvere, ſecumque reputare harum oblationum uberrimum piiſſimum, atque ſuaviſſimum fructum, ſi eas veſtra majeſtas duxerit acceptandas. Dabuntur etiam ex hoc Deo laudes maximæ, habebit populus Chriſtianus omnis ſummam lætitiam; habebit eccleſia univerſalis plenam exultationem & gaudium; habebunt etiam duo regna præcipua tranquillam pacem, dulce refrigerium, veſtræ quoque excellentiſſimæ majeſtati honor D maximus dabitur & æternus. Nos poſtremo univerſalis eccleſiæ legatus & oratores clariſſimi nominis veſtri & incredibilis gloriæ, illud ſumma cum laude extollemus & prædicabimus. Verum ut de ſua intentione ſuper his quæ ſcripſimus, veſtra majeſtas nos certiores faciat, dignetur eadem majeſtas affectuoſiſſime, ſupplicamus, nobis & illuſtriſſimo duci Burgundiæ ſuis litteris intimare, quid ſuper his decreverit faciendum. Datum Attrebati die XXVI. ſeptembris M. CCCCXXXV.

ANNO CHRISTI 1435.

Hugo cardinalis de Cypro legatus & alii ambaſſiatores ſacri Baſileenſis concilii. E

COPIA LITTERÆ MISSÆ

ANNO CHRISTI 1435.

Cardinali Angliæ, ut ſupra.

REverendiſſimo in Chriſto patri domino cardinali Angliæ, ac aliis ambaſſiatoribus de Anglia ad dietam Attrebatenſem. Ib. p. 863.

Reverendiſſime in Chriſto pater & domine, voſque ceteri præſtantiſſimi patres & domini, noverunt dominationes veſtræ quomodo ſuperioribus diebus in villa Attrebatenſi veſtræ dominationes dum convenirent, dum dominis oratoribus Franciæ ſuper pace componenda inter regna Franciæ & Angliæ, nulla potuerit haberi concordia pacis inter præfatos oratores & dominationes veſtras, ſicut pleniſſime eſtis informati. Quamobrem nos avidiſſimi generalis pacis ſemper habendæ inter hæc præfata regna exoramus affectuoſiſſime dominationes veſtras, ut regiæ majeſtati ſuggerere velitis & conſulere, quod oblationes, quas per præſentium exhibitorem mittimus eidem majeſtati, & illuſtriſſimus dux Burgundiæ, horum regnorum pacis generalis indefeſſus proſecutor, dignetur acceptare, quia enim omnium noſtrum judicio & exiſtimatione rationabiles ſunt & merito acceptandæ; ad has enim faciendas ſumma diligentia & inſtantia præfati domini ducis inducti ſunt, immo pene coacti. Tandemque aſſenſerunt & grato animo obtulerunt. Igitur obſecramus iterum eaſdem veſtras dominationes, & in Domino deprecamur, ut tam ſalubri tamque neceſſario bono manum extremam dignentur apponere, & tanti boni fieri velle participes. Ex Attrebato, die XXVI. Septembris MCCCCXXXV.

Hugo cardinalis de Cypro legatus & ceteri oratores ſacri concilii Baſileenſis.

COPIA LITTERÆ DOMINI DUCIS

Burgundiæ, miſſæ regi Angliæ.

ILluſtriſſimo ac potentiſſimo principi & conſanguineo noſtro Henrico regi Angliæ. Ibid.

Illuſtriſſime potentiſſimeque princeps, & cariſſime conſanguinee, recommendatione præmiſſa. Scire dignemini, quod poſt veſtrorum ambaſſiatorum ad dietam Attrebatenſem parte veſtra miſſorum receſſum, quamvis abſque eo quod acceptare voluerint oblationes eis factas in finem pacis generalis in regno Franciæ proſequendæ, receſſerint; quæ oblationes reverendiſſimis in Chriſto patribus cardinalibus & legatis de Cypro & S. Crucis, & aliis ambaſſiatoribus ſacri Baſileenſis concilii viſæ ſunt juſtæ & rationabiles, etiam abſque concordando in dietam certam pro acceptatione aut refutatione dictarum oblationum: nihilominus dicti domini cardinales legati ambaſſiatores, & ego cum ipſis deſiderio pacis in hoc regno, quod ſemper habui, obtinendæ, integro animo apud dictos domini mei regis ambaſſiatores laboravimus, quod in dictas oblationes, & ſub ampliori forma concordarent, & in illas conſenſerunt ſub hac conditione, quod infra primam diem Januarii pro-

proximo venturi per vos acceptentur, quemadmodum vobis conſtare poterit ex *Vidimus* ANNO CHRISTI 1435. facto cum vero originali, quod vobis portat Vellus-aureum heraldus meus & rex armorum præſentium lator, hac ſola de cauſa vobis parte mea miſſus. Propterea, illuſtriſſime & potentiſſime princeps & conſanguinee, rogo vos quantum affectuoſius efficere valeo, quatenus circa oblationes in dicto *Vidimus* contentas habere dignemini aviſamentum & conſilium, & corde tangere hanc rem, & dictas oblationes, quæ, ut dictum eſt, viſæ ſunt & videntur dictis dominis reverendiſſimis cardinalibus legatis ac ambaſſiatoribus ſacri concilii juſtæ & rationabiles, acceptare, in qua re, ut puto, rem Deo placentem, Chriſtianitati perutilem, veſtriſque ſubjectis deſideratam facietis, eritiſque cauſa totalis habendæ pacis in dicto regno, & relevationis perpetuæ populi, qui uſque ad finale exitium violentias guerræ pertulit, qua de re vos iterum, ut hanc rem facere velitis, ex intimis precor, & mihi per dictum Vellus aureum heraldum meum ſignificare quid ſuper his agere duxeritis. Illuſtriſſime ac potentiſſime princeps & conſanguinee, dominus noſter Jeſus Chriſtus vos conſervare dignetur. Scriptum in Attrebato XXVI. Septembris M. CCCCXXXV.

Philippus Burgundiæ, Brabantiæ, &c. dux Flandriæ, Artheſii, Burgundiæ, &c. comes.

OBLATIONES FACTÆ

Pro parte regis Franciæ, & miſſæ in Angliam per legatos & ambaſſiatores ſacri concilii & SS. domini noſtri papæ & illuſtriſſimi domini ducis Burgundiæ, lectæ in congregatione generali, &c.

lib. p. 864. KArolus Borbonii & Alverniæ dux Claremontis & Foreſii comes, par & camerarius Franciæ, Arthurus filius ducis Britanniæ, Richemundiæ comes, dominus de Partheneyo & conneſtabulus Franciæ Ludovicus de Borbonio comes Vicedonenſis, * Reginaldus archiepiſcopus dux Remenſis cancellarius Franciæ, Chriſtophorus de Haricuria, Gilbertus dominus de Faieta mareſcallus Franciæ, Adam de Cameraco conſiliarius domini noſtri regis præſidens in ſuo parlamento, Johannes Tuder decanus Pariſienſis, conſiliarius & magiſter requeſtarum hoſpitii regis, Guillelmus Chartier & Stephanus Morelli conſiliarii, Johannes Chaſtenier, & Rabertus Mailleres dicti domini regis ſecretarii, omnes ſui ambaſſiatores, habentes ab eo ſufficiens mandatum in hac parte, ſicut patere poteſt per litteras ſuas patentes, quarum tenor ſequitur, &c.

* f. Vindocinenſis.

Scire facimus omnibus præſentes litteras inſpecturis, quod cum per ordinationem dicti domini noſtri regis venerimus ad civitatem Attrebatenſem, ad conventionem ordinatam pro facto generalis pacis hujus regni, & ibi comparuerimus, pro & nomine dicti regis, coram reverendiſſimis & reverendis in Chriſto patribus ac venerabilibus perſonis, cardinali S. Crucis SS. domini noſtri papæ legato, cardinali de Cypro legato, epiſcopo Albiganenſi, præpoſito Cracovienſi, archidiacono Metenſi, ambaſſiatoribus ſacri concilii Baſileenſis pro pacificatione regni, coram quibus etiam comparuerunt ambaſſiatores pro parte Angliæ. Comparuit inſuper in perſona, quotieſcumque expediens fuit, illuſtriſſimus ac potens princeps dominus dux Burgundiæ; & in tantum proceſſum eſt, quod plures oblationes & aperturæ factæ ſunt in præſentia dictorum legatorum & ambaſſiatorum, tam per nos de parte dicti regis, quam per ambaſſiatores pro parte Angliæ, ad finem deveniendi ad generalem & finalem pacem dicti regni. In ſpeciali per nos de parte regis finaliter pro bono pacis certas oblationes & aperturas ſub certis proteſtationibus, conditionibus, & modificationibus, juſtas & rationabiles fecimus ad finem dictæ pacis, quas illi de parte Angliæ refutarunt, nec acceptaverunt, quamvis per dictos legatos & ambaſſiatores SS. domini noſtri papæ & ſacri concilii fuerint de eaſdem acceptando inſtantiſſime requiſiti & exhortati: quin immo dicti ambaſſiatores Angliæ de dicta conventione & villa Attrebatenſi receſſerunt abſque ulteriori intentione intendendi ad dictam pacem, & abſque præfixione dilationis & termini rationabilis & certi revertendi ad acceptandum aut refutandum dictas aperturas & oblationes, poſtquam tempore pendente habuiſſent conſilium cum illis de Anglia, & ſolum ſe onerare voluerunt de referendo ad Angliam prædictas oblationes & aperturas eis in ſcriptis tradendas, ad finem faciendi reſponſum per regem tale & quando ſibi placeret, ſe in hac parte puros ſolum relatores & nuncios conſtituendo: quæ omnia ſatis irrationabilia & voluntaria pro parte ſua viſa ſunt. Et nihilominus poſt dictum eorum receſſum per dictos legatos & ambaſſiatores & dictum dominum Burgundiæ ducem inſtantiſſime fuimus requiſiti, quod non obſtantibus prædictis, & receſſu dictorum ambaſſiatorum Angliæ, vellemus nomine domini noſtri regis rurſus conſentire & concordare dictas oblationes & aperturas per nos alias factas & ampliandas quantum poſſemus, cum facultate competenti acceptandi dictas oblationes & aperturas per illos de parte Angliæ uſque ad tempus competens. Inde eſt quod nos deſiderantes bonum effectum pacis generalis, ad requeſtam & preces ſupradictorum & ſingulariter dicti illuſtriſſimi domini ducis Burgundiæ, & in favorem ipſius, ipſis dominis legatis & ambaſſiatoribus domini papæ & ſacri concilii & domino duci Burgundiæ accordavimus & conſenſimus pro & nomine regis in vim mandati nobis præſtiti, & conſentimus per præſentes in his quæ ſequuntur, & ſub proteſtationibus, conditionibus, & modificationibus quæ ſequuntur.

Quarum prima eſt quod de parte Angliæ ſufficienter & pro ſemper renuntietur juri & titulo prætenſis ad coronam Franciæ.

Secundo, quod relinquent regi omnes civitates, villas, caſtra, terras & dominia, in quibus prætendunt jus & occupant in regno Franciæ, exceptis illis de quibus in ſequentibus agetur.

Tertio, quod terras illas, de quibus agetur

☞ tur poſterius, ſumus contenti nomine regis dimittere eis ſub homagio & fidelitate, reſſortu & ſuperioritate coronæ Franciæ, ſicut alii antiqui pares Franciæ. ANNO CHRISTI 1435.

Quarto, quod omnes viri eccleſiaſtici & ſæculares revertantur & recipiantur ad ſua beneficia, caſtra, villas, civitates, terras, dominia, poſſeſſiones immobiles quaſcumque; ita quod in terris quas dimiſſuri ſumus, illi de Anglia illis gaudeant.

Quinto, quod dominus dux Aurelianenſis captivus dictorum de Anglia, ponatur ad financiam & redemtionem competentem & rationabilem, & ſic maneat quittus de fide ſua & captivitate. Et mediantibus dictis conditionibus, nomine regis in vim mandati conceſſi, conſentimus, quod dictis de Anglia maneat in hereditate perpetua omne illud quod tenent & occupant in Aquitania. Item, ducatus Normanniæ, cum omnibus ſuis attinentiis, appenditiis, honoribus, prærogativis & emolumentis quibuſcumque, ſecundum modum & formam quibus felicis memoriæ Johannes & Karolus V. filius ejus tamquam duces tenuerunt. Item, jus tale quale regi ſpectat in villis, caſtris & locis, quas dicti de Anglia in partibus Picardiæ ante noviſſimas guerras, ſervato regi homagio & reſſortu & ſuperioritate, tenuerunt, ſine præjudicio tamen juris alterius.

Item, ſumus contenti nomine quo ſupra intendere cum dictis de Anglia matrimonio per eos requiſito pro rege cum altera filiarum domini noſtri regis abſque tamen alia dote.

Item, ſumus contenti nomine quo ſupra, mediantibus tribus conditionibus ſupradictis, ita quod primo reddant realiter & de facto omnia caſtra, villas, &c. quæ jam occupant in regno ultra prædicta conceſſa dominia. Secundo, quod omnes eccleſiaſtici & ſæculares, cujuſcumque ſtatus exiſtant, revertantur ad ſua beneficia, civitates, villas, caſtra, & cetera; & tertio, quod dictus dominus Aurelianenſis ponatur redemtioni rationabili; quod aliæ conditiones, ſcilicet renuntiatio & jus prætenſum ad coronam Franciæ, recognitio ſuperioritatis reſſortuum, fidelitas, homagium regi Franciæ & coronæ, & matrimonium præſcriptum maneant & ſint in ſtatu uſque ad ſeptennium ſequens pendente, quo pro parte dictorum de Anglia rex, qui tum erit in ætate, poterit ad plenum deliberare ſuper dictis renuntiatione, recognitione & matrimonio. Quod ſi tunc aut citius fuerit deliberatus & contentus facere & complere dictam renuntiationem, recognitionem, & matrimonium, rex intendet cum effectu.

Item, de homagio rex erit contentus quod fiat ſibi & ſuis ſucceſſoribus regibus Franciæ, per unum de legitimis filiis regis, in quem tunc tranferet dicta dominia, aut per alium ducem, in quem tranſtulerit dicta dominia, & his mediantibus, erit inter eos & regna pax finalis & certa; aliter autem quælibet pars manebit in talibus juribus & querelis, quibus de præſenti; & nihilominus dicto ſeptennio pendente orit inter dictas partes bona pax & firma, & erit quælibet pars contenta poſſidere & tenere, ſcilicet de parte Angliæ illud quod tenent in Aquitania & Normannia, & tenuerunt in Picardia ſub conditionibus ſupradictis, & totum reſiduum regi: ita tamen quod omnia ſupradicta modis quibus infra primam diem Januarii proximo venturi pro parte illorum de Anglia ſint acceptata & concordata, & quod de conſenſu ſuo certificent debite & ſufficienter dictos dominos cardinales & dominum ducem Burgundiæ, ſi tunc fuerint in partibus propinquis, aut ſaltem dictum dominum ducem ubicumque fuerit: quibus dominis cardinalibus & domino duci Burgundiæ, & cuilibet ipſorum damus poteſtatem & auctoritatem pro & nomine regis, recipiendi dicta concordata & certificata, & ſuper iſtis capiendi & indicendi dietam cum dictis de Anglia infra paſcha proxime ſequens in dicto loco Attrebatenſi, Cameracenſi, aut Valencianis, ad concludendum finaliter in rebus ſupradictis, & venire in effectum & executionem rerum ſupradictarum, & quod dicta dieta ſignificetur regi, ut pro parte ſua mittat & ſatisfaciat ſine defectu, conſentiat & tradat omnes ſecuritates rationabiles aviſandas in dicta dieta pro ſolida executione omnium ſupradictorum, proteſtando per nos de parte regis, quod ſi infra prædictam primam diem Januarii proxime venturi dictæ oblationes & aperturæ non fuerint acceptatæ per illos de Anglia, aut ſua voluntas ſuper his intimata dominis noſtris cardinalibus & duci Burgundiæ, aut alteri ipſorum, ut præmiſſum eſt, quod illæ præſcriptæ oblationes & aperturæ ſint nullæ & nullius effectus, & reputatæ quaſi non dictæ per nos pro parte regis. Omnia igitur ſupradicta & declarata nos & quilibet noſtrum, quantum nos tangere poteſt, in vim mandati & poteſtatis nobis datæ, & promiſimus & promittimus bona fide facere teneri & adimpleri de parte regis & noſtra, ſine fraude, deceptione & dolo quibuſcumque, obligamus regem, nos & omnia bona ſua & noſtra, & nullo modo convenire promittimus, & quilibet noſtrum promittit omnia contenta in præſentibus litteris facere ratificari, approbari, conſentiri per regem, & dari litteras ſuas patentes in forma debita dictis dominis cardinalibus & duci Burgundiæ aut alteri ipſorum, renuntiando omnibus tam juris quam facti, quæ poſſent dici & allegari contra prædicta, & ſingulariter illi clauſulæ, quod generalis renuntiatio non valet, niſi ſpecialis præceſſerit. In quorum teſtimonium præſentes litteras noſtris ſignis manualibus ſignavimus, ac ſigillis noſtris fecimus communiri. Datum Attrebati VII. die Septembris, anno Dom. MCCCCXXXV.

ANNO CHRISTI 1435.

BULLA

Per quam ſacrum concilium mandat domino archiepiſcopo Lugdunenſi primati Galliarum pallium domino archiepiſcopo Rothomagenſi impendi.

SAcroſancta, &c. venerabili Amedæo archiepiſcopo Lugdunenſi, Galliarum primati, Baſileæ commoranti, ſalutem, &c. Ib. p. 868.

Expoſuit nobis venerabilis Hugo archiepiſcopus Rothomagenſis, quod olim poſtquam ipſe

ANNO CHRISTI 1435.

ipſe tunc epiſcopus Cabilonenſis, a vinculo, A quo eccleſiæ Cabilonenſi aſtringebatur, abſolutus, ad eccleſiam Rothomagenſem tunc vacantem, a Romana curia obtus, per ſedem apoſtolicam & ejus auctoritate translatus fuerit, & ratione translationis hujuſmodi & proviſionis de perſona ſua eccleſiæ Rothomagenſi factæ, magnæ partis annatæ in camera apoſtolica recipi ſolitæ ſolutionem fecerat, pallium ab eadem ſede ſibi tradi cum debita inſtantia poſtulavit; ſed pro eo quod integra annata hujuſmodi non ſoluta, & ratione pallii aliæ ſummæ petitæ fuerint, quas dari deinceps per decretum noſtrum diſtrictius prohibuimus, ipſe archiepiſcopus; pro quo etiam ut ſibi pallium traderetur, per noſtros nuntios SS. Eugenio papæ IV. per nos ex certis cauſis miſſos, eidem duximus deprecandum, illud ab eodem obtinere nequivit, nobiſque humiliter ſupplicavit, ut ſibi, qui propterea afferitur illaqueatus cenſuris, & nobiſcum in vinea Domini per aliquot annos aſſidue gravibus expenſis laboravit, prout laborat in dies, & eccleſiæ Rothomagenſi, quæ propter guerrarum turbines, & alias varias calamitates, quibus diutius eſt prægravata, in ſuis proventibus plurimum deſtituta exiſtit, in præmiſſis ſuccurrere, & pallium hujuſmodi ſibi aſſignare, & cum de ſolutione reſidui annatæ prædictæ ac cenſuris præfatis, ſi illis laqueatus exiſtit, abſolvere dignaremur. Nos igitur decreto noſtro hujuſmodi inhærere, necnon archiepiſcopo & ſponſæ ſuæ eccleſiæ Rothomagenſi providere volentes, de præmiſſis minus ſufficienter informati, & hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, tibi qui palliatus exiſtis, & Galliarum primas, cum patriarchis eamdem formam tenens, nomine differens, ut ſicut illis palliatis ex Lateranenſis concilii permiſſione ſuos licet metropolitanos palliare, hac vice ad te ex cauſis prædictis extendentes, committimus & mandamus, quatenus conſtito tibi ſummarie de præmiſſis, ac venerabilibus Johanni archiepiſcopo Tarentino & Petro epiſcopo Paduano pro eodem Eugenio papa IV. in congregatione noſtra præſidentibus, ac Andreæ epiſcopo Auxitano Baſileæ commorantibus ipſa intimatis, præfatum archiepiſcopum in quantum cenſuris eccleſiaſticis occaſione non ſolutionis hujuſmodi quomodolibet involutus fuerit, ab illis auctoritate noſtra abſolvas, & ſi opus fuerit rehabilites, ac ſecum ſuper irregularitate diſpenſes, necnon ad ſolutionem reſidui cameræ apoſtolicæ faciendam, quod auctoritate univerſalis eccleſiæ penitus remittimus, decernas eum penitus non teneri ſeu fore obligatum, necnon pallium inſigne videlicet plenitudinis pontificalis officii, de corpore B. Petri ſumtum, ad honorem omnipotentis Dei & B. Mariæ Virginis, ac B. Petri & Pauli apoſtolorum, univerſalis necnon Rothomagenſis ſibi commiſſæ eccleſiarum, ei tradas, ut eo utatur infra eccleſiam ſuam, certis diebus, qui exprimuntur in privilegiis a ſede prædicta illi conceſſis, & alia in his & circa ea facias, quæ noveris facienda. Datum Baſileæ 11. idus Octobris, anno a Nativitate Domini MCCCCXXXV.

Jo: Gaufridi.

COPIA LITTERÆ REGIS ANGLIÆ

ANNO CHRISTI 1435.

Miſſa domino cardinali de Cypro, lecta in congregatione generali.

HEnricus Dei gratia rex Angliæ & Franciæ, & dominus Hiberniæ, reverendiſſimo in Chriſto patri N. cardinalis Cypri, ſalutem. lb. p. 869

Litteras quas per fratrem Nicolaum Jacqueti ordinis fratrum Prædicatorum præſentium portitorem nobis tranſmittere curaviſtis, legimus, continentes nonnulla quæ reputamus admiratione digna, eiſdem veſtris litteris nos variis ſuaſionibus & motivis adhortantes, quatenus oblationes, quas dicitis magnas & rationabiles per ambaſſiatores partis in regno Franciæ nobis adverſæ nuper in Attrebato pro conſequenda pace factas admittere curemus & acceptare. Habentes igitur jam convocatos tres regni ſtatus, aviſabimus eis ſuper his cum ea diligentia qua valebimus, ſubſequenter tranſmiſſuri reſponſa, quæ receptis eorum ſanis deliberationibus & conſiliis, divinæ pietati complacitum erit nobis ſuper his aſpirare. Datum ſub privato ſigillo noſtro apud palatium noſtrum Weſtmonaſterii XXVI. die octobris, anno regni noſtri XIV.

Henricus, &c

BULLA CONTRA APPELLANTES

a concilio.

SAcroſancta &c. ad perpetuam rei memoriam. lb. p. 870.

Ut pax, quam ſumma proſequimur diligentia poſt lites motas & controverſias juris diffinitione mature ſopitas, & quies ſuccedat fidelibus, convenit frivolis interjectis pro tempore appellationibus, & adverſus per nos ſeu ex commiſſione noſtra latas ſententias alienis reſtitutionibus, congruis obviare remediis; & ſic appellantes & reſtitutiones obtinentes graviter punire, quod alii metu pœnarum eorum exemplo perterriti, ad ſimilia proſilire merito pertimeſcant. Sane cum nonnulli perverſæ præſumtionis audacia a diffinitivis, maturis, præviis deliberationibus, ac datis partibus pro defenſionibus ſuorum jurium ſufficientibus dilationibus, in congregatione noſtra generali per nos a quibus appellare illicitum eſt, vel commiſſarios & judices pro cauſis decidendis Baſileæ deputatos, pro tempore latis ſententiis, ſeu alias quibuſvis quæſitis coloribus & confictis gravaminibus a nobis ſeu judicibus præfatis, ut partes fatigent laboribus & expenſis, liteſque faciant immortales, ad ſedem apoſtolicam appellare præſumſerunt, aut ſe adverſus ſententias hujuſmodi audiri vel ad appellandum reſtitui ab eadem ſede procuraverint, in dictarum ſententiarum ludibrium, litium fomentum, & execrabile ſcandalum plurimorum, nos finem litibus imponi & calumniæ materiam amputare cupientes, omnes & ſingulas appellationes ad ſedem apoſtolicam quomodolibet interjectas hujuſmodi, & ſi quæ ſimiles interponan-

ANNO CHRISTI 1435

ponantur in futurum, necnon reſponſiones adverſus dictas ſententias ac commiſſiones & proceſſus ſuper illis & illarum occaſione per quoſcumque judices ſive commiſſarios habitos pro tempore, ac illorum prætextu latas & ferendas ſententias, & ſuper illarum exſecutione decretos & decernendos proceſſus, quaſvis etiam in ſe pœnas & cenſuras continentes, & quæcumque inde ſecuta auctoritate univerſalis eccleſiæ tenore præſentium ex certa ſcientia tamquam frivola caſſamus, iritamus, annullamus, & pro infectis habere volumus, illaque decernimus nullius fore roboris vel momenti: & nihilominus venerabilibus Ludovico patriarchæ Aquilegienſi, & Martino epiſcopo Lectorenſi, ac dilectis filiis Johanni epiſcopi Friſingenſis vicario generali, ac Predeſwegiæ propolito eccleſiæ Sanctnenſis, Baſileæ commorantibus, per hæc ſcripta committimus & mandamus, quatenus ipſi omnes & ſingulos, qui ab hujuſmodi ſententiis appellarunt & appellabunt, ac reſtitutionem hujuſmodi obtinuerint & obtinebunt, ut præfertur, ipſaſque appellationes formantes & concipientes, deferentes & inſinuantes, ac notarios publicos ſuper his inſtrumenta publica conficientes, necnon judices & commiſſarios cauſas appellationum ſeu repoſitionum aut reſtitutionum hujuſmodi audientes, ſeu in illis procedentes, litteras & inſtrumenta contra incorporatos congregationi noſtræ præmiſſorum occaſione, ſeu aliis quomodolibet confecta exſequentes aut proſequentes, auctoritate noſtra ſub inobedientiæ necnon excommunicationis latæ ſententiæ, aliiſque pœnis, quas poſſent merito formidare, moneant & requirant, ac perſonaliter citari faciant, etiam per edictum publicum, majori eccleſiæ Baſileenſi & aliis locis publicis affigendum, ita quod veriſimiliter ad eorum notitiam citatio & monitio pervenire valeat, ac a præmiſſis deſiſtant, ſed ipſis ſententiis adquieſcant cum effectu: alioquin ad diriores pœnas procedentes, ſummarie, ſimpliciter, & de plano illos beneficiis, dignitatibus & officiis eccleſiaſticis, quæ obtinent eadem auctoritate privent, & ad obtinenda eccleſiaſtica beneficia & dignitates ac officia in futurum inhabilitent, & inhabiles declarent; aliaque in his & circa ea faciant & proſequantur, quæ in his & circa ea pro firmitate ſententiarum prædictarum noverint opportuna. Præterea, ne quis per ſententias judicum & commiſſariorum noſtrorum hujuſmodi ſe gravari prætendat, & ad fidem appellandi prædictam, ſeu ab ea reſtitutionem adverſus ipſas ſententias obtinendi occaſionem habeat, volumus & etiam pollicemur unicuique poſt latas ipſorum judicum & commiſſariorum noſtrorum ſententias, etiamſi in rem tranſiverint quomodolibet judicatam, de gravamine querulanti gratiam vel juſtitiam promptiſſime miniſtrare, quodque unus ex patriarcha, epiſcopo, vicario, ſeu propoſito prædictas cauſas in præmiſſis occurrentes uſque ad diffinitivas ſententias excluſive audire & in illis procedere poſſit, prout videbitur expedire. Datum Baſileæ III. nonas Novembris, anno a nativitate Domini MCCCCXXXV.

Sit ſignata N. Bovis.

COPIA LITTERÆ DOMINI DUCIS Burgundiæ miſſa domino cardinali de Cypro & lecta in congregatione generali.

ANNO CHRISTI 1435.

REverendiſſimo in Chriſto patri conſanguineo noſtro præclariſſimo cardinali Cypri.

Reverendiſſime in Chriſto pater conſanguinee mi præclariſſime, a paucis diebus applicuerunt apud me in hoc caſtro meo Hiſdini, venerabilis religioſus dominus Nicolaus pro parte veſtra, & meus rex heraldus armorum Vellus aureum nuncupatus, pro parte mea ad cariſſimum conſanguineum meum Angliæ regem deſtinati; quorum audita relatione, litteras quæ ex parte ejuſdem Angliæ regis veſtræ paternitati diriguntur, mihi præſentavit idem religioſus, id habere ſe dicens in mandatis a paternitate veſtra, ut ipſis a me apertis, de reſponſo ejuſdem regis & earumdem veſtrarum litterarum tenore fierem certioratus, ſicut & feci, ipſas eaſdem litteras veſtræ paternitati per eumdem religioſum remittens eidem veſtræ paternitati, de bona confidentia & hujuſmodi veſtro aviſamento regratians. Quia vero ſicut ab eodem meo heraldo armorum concepi, proponit idem rex Angliæ per multas orbis partes, & quam plurimos principes epiſtolas ſuas dirigere, factorum & tractatorum paternitatis veſtræ bono medio in villa Attrebatenſi conqueſtivas, & veſtri detractorias honoris & mei; rogo paternitatem veſtram, & ſerioſe deprecor, quatenus ſi ad veſtræ paternitatis manus aliquæ tales devenerint epiſtolæ, earumdem mihi copiam quantocius veſtra paternitas tranſmittere dignetur, & manum veſtram adjutricem ſemper adhibere, & ſic laudabiliter acta cum honore veſtro & meo ſemper immaculata perſeverent. Mihi equidem ſua grata rogo intimare velit confidenter paternitas veſtra, quæ libenter adimplebo, & bono corde, ſcit Altiſſimus, qui reverendiſſimam paternitatem veſtram adoptata conſervare dignetur, ut opto, feliciter in longævum. Scriptum in dicto caſtro meo Hiſdini die XII. Novembris.

Conſanguineus veſter dux Burgundiæ, Brabantiæ, &c. comes Flandriæ, &c.

Tronſon.

COPIA SENTENTIÆ LATÆ In cauſa eccleſiæ Trevirenſis in congregatione generali.

ib. p. 671.

SAcroſancta, &c. Jeſu Chriſti nomine invocato, ſolum Deum, de cujus vultu judicium prodiit, & cujus oculi æquitatem vident, præ oculos habens, per hanc ſententiam diffinitivam, quam profert in his ſcriptis, diffinit, pronunciat, & declarat, venerabilem Rabanum olim epiſcopum Spirenſem, habuiſſe & habere plenum & canonicum jus in & ad eccleſiam Trevirenſem, ipſumque Rabanum verum & indubitatum ipſius eccleſiæ Trevirenſis fuiſſe & eſſe archiepiſcopum & paſtorem

ib. p. 672.

rem, ac inſuper Ulrico de Manderſcheit in dicta eccleſia Treverenſi, ſeu ad eamdem nullum jus competiſſe, neque competere, eumdemque ab occupatione & intruſione in dicta eccleſia, ac terrarum, caſtrorum, oppidorum, juriumque ac pertinentium omnium eorumdem amovendum eſſe & amovet, præfatumque Rabanum in & ad corporalem & realem poſſeſſionem dictæ eccleſiæ caſtrorum, oppidorum juriumque omnium prædictorum inducendum eſſe & inducit, regalia aliaſque honores archiepiſcopis Treverenſibus pro tempore exiſtentibus, per cariſſimos eccleſiæ filios Romanorum imperatores ſive reges impendi conſueta ſeu conſuetos, per cariſſimum ipſius eccleſiæ filium Sigiſmundum Romanorum imperatorem illuſtriſſimum, eidem Rabano impendenda eſſe & debere, de quibus & auxilio brachii ſui imperialis, quantum opus erit impendendo, ſancta ſynodus eundem exhortatur, requirit, admonet, & eidem mandat, litteras & proceſſus cum ceteris ad præmiſſorum exſecutionem conſuetis, neceſſariis & opportunis plenarie decernens.

ANNO CHRISTI 1435.

SENTENTIA LATA

Pro electo Albienſi in generali congregatione contra epiſcopum Carnotenſem promotum ad dictam eccleſiam per ſedem apoſtolicam XIX. Novembris MCCCCXXXV.

Ib. p. 873.

PRæſidente rectæ rationis imperio in animo judicantis, ſedet in examine veritatis pro tribunali juſtitia, & quaſi rex in ſolio judicii rectitudo, de cujus ore procedit gladius biſacutus, cujus aſpectu terribili propriæ voluntatis diſſipatur arbitrium, reproborumque appetitus noxius virga recte correctionis refrenatur. Hæc enim fuit æterni providentia judicis, de cujus vultu recte procedunt judicia, ut judices recti eligerentur in orbe, qui terram judicent, & juſtitiam diligant, & ejus metas non declinantes partem, æquo libramine cuſtodiant, illas quacumque perſonarum affectione præſervantes. Hæc igitur ſacroſancta generalis ſynodus Baſileenſis in Spiritu Sancto juſtiſſimo judice, cujus oculi vident æquitatem, de cujus etiam vultu judicia prodeunt incorrupta, legitime congregata, ſanctam Dei eccleſiam catholicam repræſentans, de meritis cauſæ quæ vertitur coram eadem inter dilectum eccleſiæ filium Bernardum, electum confirmatum ad eccleſiam Albienſem ex una, & Robertum epiſcopum Carnotenſem, de & ſuper dicta eccleſia Albienſi & illius occaſione, partibus ex altera, ad plenum informata, ejus directoris Spiritus ſancti inhærens veſtigiis, volens perſonarum affectione non habita, ſed juſtitia directrice unicuique reddere quod ſuum eſt, per hanc ſuam ſententiam ſive ordinationem, quam, eo, in cujus nomine congregata exiſtit, invocato, profert in ſcriptis pronuntiat, decernit & declarat, ſpoliationes, ejectiones, intruſiones, occupationes & detentiones, & quascumque attentata & innovata per ipſum Robertum epiſcopum Carnotenſem a tempore motæ hujus litis citra, fuiſſe & eſſe temeraria, illicita, indebita & injuſta, temerariaque, illicita, indebita & injuſta, ac de facto præſumpta & præſumpta; ipſique Roberto, epiſcopo predicto prædicta facere minime licuiſſe, neque licere, ſpoliationeſque, ejectiones, intruſiones, occupationes, detentiones tamquam lite pendente in dictæ ſacræ ſynodi & mandatorum, ac inhibitionum ejusdem contemtum per vim attentatorum & innovatorum, caſſandas, revocandas & annullandas, caſſandaque, revocanda, & annullanda, ac caſſat, revocat, irritat & annullat, parique ſua necnon diffinitiva ſententia pronuntiat, decernit & declarat, per reverendos patres ac venerabiles & dilectos Johannem epiſcopum Lubicenſem, Alexandrum abbatem Vitziliacenſem, Nicolaum præpoſitum Cracovienſem, & Rudolfum de Rudeſhem canonicum Wormacienſem judices & commiſſarios ipſius ſacræ ſynodi auctoritate, & per illam in hac cauſa Albienſis eccleſiæ alias datos ſeu deputatos, in cauſa quæ tunc coram eis inter præfatum Bernardum electum ex una, & dictum Robertum Carnotenſem epiſcopum de & ſuper dicta Albienſi eccleſia & illius occaſione, partibus ex altera, in prima vertebatur inſtantia, bene fuiſſe & eſſe proceſſum, ſententiatum & diffinitum, ipſorumque epiſcopi, abbatis & præpoſiti & canonici diffinitione, ſententiam hujuſmodi confirmandam fore & confirmat, atque pro parte dicti Roberti epiſcopi Carnotenſis, ab eisdem dominis judicibus, eorumque diffinitiva ſententia prædicta mala fuiſſe & eſſe provocatum & appellatum: necnon eumdem Robertum epiſcopum Carnotenſem a poſſeſſione, ſeu verius occupatione & detentione dictæ Albienſis eccleſiæ, necnon civitatis, palatii epiſcopalis, villarum, caſtrorum, decimarum, & aliorum bonorum tam ſpiritualium quam temporalium ad ipſam ſpectantium, juriumque ac pertinentiarum omnium ejusdem tollendum & amovendum; præfatuinque Bernardum in & ad corporalem, realem & actualem poſſeſſionem eccleſiæ, civitatis, palatii, villarum, caſtrorum, decimarum, jurium & pertinentiarum omnium eorumdem ponendum & inducendum; atque eidem Roberto inde, & ſuper intruſionibus, occupationibus & detentionibus, & impedimentis prædictis ſilentium perpetuum imponendum; ac eumdem Robertum tam in fructibus a tempore motæ litis citra ex dictis eccleſia, civitate, villis, caſtris, decimis, ceteriſque poſſeſſionibus ejusdem, ſeu alias quomodolibet perceptis, quam etiam in expenſis cauſæ hujuſmodi legitime factis condemnandum fore, ac tollit, amovet, inducit, imponit, ac condemnat earumdem expenſarum taxationem ſibi in poſterum reſervando, &c.

ANNO CHRISTI 1435.

SENTENTIA LATA

In cauſa eccleſiæ Lauſanenſis.

Ib. p. 875.

CHriſti nomine invocato, de cujus ore gladius biſacutus prodit, & in cujus nomine hæc ſacroſancta ſynodus Baſileenſis eſt legitime congregata. Poſt digeſtam in ſacris deputationibus longam deliberationem diffinit, pronuntiat, decernit & declarat eadem, per hanc diffinitivam ſententiam, præfatum dominum Ludovicum epiſcopum habuiſſe & habere plenum & canonicum jus ad dictum

ANNO CHRISTI 1433.

ecclesiam Lausanensem, ipsumque dominum Ludovicum ejusdem ecclesiæ Lausanensis fuisse & esse verum episcopum, præsulem & pastorem, ipsamque ecclesiam Lausanensem ad præfatum dominum Ludovicum spectasse & pertinuisse, spectare & pertinere de jure, illamque sibi cum illius in spiritualibus & temporalibus totali administratione & regimine, omnibusque juribus & pertinentiis suis adjudicandam fore & adjudicat; ac domino Johanni de Brangino nullum in eadem ecclesia Lausanensi seu ad eam jus competiisse, neque competere, eumque ab occupatione & detentione ecclesiæ Lausanensis, ac ejus terrarum castrorum, & oppidorum, juriumque & pertinentium eorumdem amovendum fore, & amovet; præfatumque dominum Ludovicum episcopum in & ad corporalem, realem & actualem possessionem ecclesiæ Lausanensis terrarum, castrorum, & oppidorum, juriumque & pertinentium prædictorum ponendum & indicendum fore, ac ponit & inducit; occupationesque, intrusiones, molestationes, & impedimenta per dictum dominum Joh. præfato domino Ludovico de, & super dicta ecclesia Lausanensi, & ejus occasione præstita & facta, fuisse & esse temeraria, illicita, iniqua & injusta, & de facto præsumta; dictoque domino Johanni super illis atque ecclesia prædicta perpetuum silentium imponendum fore, & imponit, ipsumque dominum Johannem in fructibus, introitibus, proventibus ex dicta ecclesia a tempore intrusionis hujusmodi ac citra perceptis, & in expensis in hujusmodi causa legitime factis, condemnandum fore, & condemnat, quarum expensarum taxationem sibi in posterum reservat.

A

B

C

PROMISSIO ORATORUM SACRI

Concilii Basileensis super correctione probemii decreti facti pro reductione Græcorum, &c.

16. p. 875.

NOS frater Johannes de Ragusio ordinis fratrum Prædicatorum, professor in sacra pagina, magister Henricus Menger decretorum doctor, canonicus Constantiensis, & Simon Freron in sacra theologia bacchalaureus, canonicus Aurelianensis, sacrosanctæ synodi Basileensis in Spiritu sancto legitime congregatæ, universalem ecclesiam repræsentantis, ad sereniſſimum imperatorem Romeorum & reverendiſſimum patriarcham Constantinopolitanum ambasciatores & nuncii, ad ea quæ in dicta synodo pro unione ecclesiarum Christi perficienda concluſa sunt, exequendum specialiter destinati, ejusdem sanctæ synodi ad ea quæ pacis sunt & unitatis firmum & sanctum propositum cognoscentes, vice & nomine ejusdem, tenore præsentium litterarum promittimus dare cum effectu exhibere quantocius fieri poterit, vel saltem per galeas quæ venturæ sunt ad suscipiendum ad concilium venientes, sereniſſimo imperatori & reverendiſſimo patriarchæ præfatis, capitula quæ in eadem Basileensi sancta synodo pro universali & œcumenica synodo celebranda hinc & inde concluſa sunt & confirmata sub consueta bulla plumbea dictæ sanctæ synodi, & sub tenore de verbo ad verbum qui sequitur.

D

E

Sacrosancta, &c. „ Quia ambaſſiatores noſtri ad Conſtantinopolim tranſmiſſi vice & „ nomine hujus ſanctæ ſynodi ſereniſſimo imperatori Romeorum & reverendiſſimo patriarchæ Conſtantinopolitano, propter non„ nullas cauſas promiſerunt capitula alias in „ hac ſancta ſynodo ſuper modo univerſalis „ & œcumenici utriuſque eccleſiæ concilii celebrandi, hinc inde concluſa & firmata dare, & cum effectu exhibere ſub conſueta „ hujus ſanctæ ſynodi bulla plumbea, data „ præſenti & ſub tenore de verbo ad verbum „ ſubſequenti; nolens hanc ſanctam ſynodum „ omittere aliquid eorum quæ pro unione eccleſiarum Chriſti fieri poſſunt, dictam ſuorum ambaſſiatorum promiſſionem præſenti „ decreto acceptat, approbat, ratificat & con„ firmat, & præfata capitula de verbo ad „ verbum, prout per præfatos ambaſſiatores „ promiſſum eſt, præſentibus inſerit ſub te„ nore qui ſequitur.

ANNO CHRISTI 1433.

„ Sacroſancta, &c. ad perpetuam rei me„ moriam. Cum inter cetera toti populo „ Chriſtiano neceſſaria propter quæ hoc præ„ ſens ſanctum concilium extitit congrega„ tum, unio occidentalis & orientalis eccle„ ſiarum Chriſti præcipuum & maximum ſit, „ merito pro hac perficienda ab initio ſuæ „ congregationis omni conatu laboravit. Etenim quamprimum potuit ad ſereniſſimum „ imperatorem Græcorum & reverendiſſimum „ patriarcham Conſtantinopolitanum cum lite„ ris ſuos tranſmiſit ambaſſiatores, ad ipſos „ cum omni caritate & inſtantia exhortan„ dum, quatenus & ipſi cum plena poteſtate „ mitterent aliquos, qui nobiſcum tractarent „ de modo dictam ſanctam unionem conſe„ quendi. Qui mox ut requiſiti fuerunt, tres „ inſignes viros de his, qui apud eos magnæ „ videntur auctoritatis, quorum primus ipſum „ imperatorem conſanguinitate attinet, ad „ hanc ſanctam ſynodum deſtinarunt, ſuffi„ cienti ipſius imperatoris mandato cum bul„ la aurea & ejus manu propria ſubſcripto „ ac patriarchæ litteris munitos; qui tam in „ generali congregatione, quam coram com„ miſſariis noſtris ferventiſſimum ipſius impe„ ratoris ac patriarchæ totiuſque eccleſiæ „ orientalis ad hanc unionem deſiderium ex„ ponentes, nos mirum in modum ad tam „ ſancti operis proſecutionem pulſant, ac quo„ tidie excitant, duo inter alia firmiter con„ ſtanterque aſſerentes, unionem ipſam niſi „ ſynodo univerſali, in qua tam eccleſia oc„ cidentalis quam orientalis conveniat, fieri „ nullatenus poſſe, & in ea ſynodo, ſi fiat, „ ut infra conventum eſt, ipſam unionem ſe„ quuturam ſperari.

„ His auditis ſumma nobis lætitia & ju„ cunditas nimirum acceſſit. Quamobrem om„ nem cogitatum noſtrum jactantes in Deum, „ qui facit mirabilia magna ſolus, venerabi„ les S. R. E. cardinales præſidentes ſedis „ apoſtolicæ, patriarcham Antiochenum, ar„ chiepiſcopos, epiſcopos, abbates, magiſtroſ„ que & doctores in numero competenti de„ putavimus, ut una cum ipſis Græcorum „ ambaſſiatoribus rem iſtam tractare, & quo „ ordine ad executionem deducenda eſſet pro„ ſpicere deberent; qui tam inter ſe quam „ cum ipſis oratoribus ſæpenumero convenien„ tes,

ANNO CHRISTI 1435.

» tes, habito inter ſe maturo & digeſto con- A
» filio ad infraſcripta cum ipſis devenerunt
» capitula, quæ poſtea ſecundum morem hu-
» jus ſacri concilii per ſacras deputationes
» matura deliberata, ac deinde per generalem
» congregationem concluſa firmataque ſole-
» mniter extiterunt; quorum tenor una cum
» mandato ipſius domini imperatoris ſub bul-
» la aurea ſequitur, & eſt talis.

» Ambaſſiatores ſereniſſimi domini impe-
» ratoris Græcorum, etc. *ut in decreto con-*
» *cilii latius continetur.* Et quia tempus ſu-
» perius expreſſum, infra quod prædicta de-
» bebant adimpleri, effluxit; non propter
» defectum alicujus partium, ſed quia ita
» contigit variis interveniẽtibus tractatibus B
» hanc ſacroſanctam ſynodum tempus per præfa-
» tos ſereniſſimum imperatorem Græcorum &
» reverendiſſimum patriarcham Conſtantinopo-
» litanum parte una, & ambaſſiatores hujus
» ſanctæ ſynodi parte ex altera, ſtatutum &
» firmatum quod eſt a menſe Maio immedia-
» te ſequenti ad annum, ita quod per totum
» menſem Maii ad annum ſequentem utraque
» partium ſit parata ad exequendum ſupradi-
» cta, quantum ad quamlibet partium attri-
» net, acceptat, & promittit ſe impleturam,
» quantum ad ipſam pertinet, infra dictum
» tempus quicquid in ſupradictis capitulis
» continetur. Datum Baſileæ, &c." In quo-
rum omnium teſtimonium & robur præſentes
litteras fieri juſſimus, manibuſque ſubſcripſi- C
mus propriis, necnon ſigillorum noſtrorum
quibus pro nunc utimur appenſione roboravi-
mus. Datum Conſtantinopoli, in monaſterio
S. Georgii pro tunc habitationis noſtræ, XXV.
Novembris, anno a Nativitate Domini MC-
CCCXXXV.

Ego Fr. Jo. de Raguſio propria manu ſub-
ſcripſi.

Ego Henricus Menger propria manu ſub-
ſcripſi.

Ego Simon Freron propria manu ſubſcri-
pſi.

FORMA SALVI CONDUCTUS. D

lb. p. 878. NOS frater Jo. de Raguſio ordinis fra-
trum Prædicatorum, profeſſor in ſacra
pagina, magiſter Henricus Menger decretorum
doctor, canonicus Conſtantienſis, & Simon
Freron in ſacra pagina baccalaureus canonicus
Aurelianenſis, ſacroſanctæ generalis ſynodi Ba-
ſileenſis in Spiritu ſancto legitime congrega-
tæ, univerſalem eccleſiam repræſentantis, ad
ſereniſſimum imperatorem Romeorum & re-
verendiſſimum patriarcham Conſtantinopolita-
num ambaſſiatores & nuncii, ad ea quæ in
dicta ſynodo pro unione eccleſiarum Chriſti
perficienda concluſa ſunt exequendum ſpeciali-
ter deſtinati, ejusdem ſanctæ ſynodi ad ea
quæ pacis ſunt & unitatis firmum & ſanctum E
propoſitum cognoſcentes, vice & nomine ejus-
dem tenore præſentium litterarum promitti-
mus dare & cum effectu exhibere, quamcitius
fieri poterit, vel ſaltem per galeas quæ ven-
turæ ſunt ad ſuſcipiendum venientes ad con-
cilium, præfatis ſereniſſimo imperatori & re-
verendiſſimo patriarchæ ſalvum conductum
ſub conſueta bulla plumbea dictæ S. ſynodi

ANNO CHRISTI 1435.

& ſub tenore de verbo ad verbum qui ſe-
quitur:

Sacroſancta, &c. Quia auctore Domino, &c. *ut in concilio Baſileenſi, Seſſione 24.*

Item, promittimus quod dicta ſancta ſyno-
dus Baſileenſis habebit & accipiet ſalvos con-
ductus ſimiliter per galeas deſtinandos præfa-
tis ſereniſſimo imperatori, reverendiſſimo pa-
triarchæ & ceteris a dominio civitatis & etiam
patriæ, in quibus futura univerſalis & œcu-
menica ſynodus, Deo auctore, celebrabitur,
& ſimiliter ab omnibus dominiis, civitatibus
& territoriis obedientiæ eccleſiæ noſtræ occi-
dentalis, per quæ ſive eundo ſive redeundo
tranſituri ſunt, munitos & roboratos more
conſueto provinciarum & dominiorum firmio-
ri modo quo fieri poterit. In quorum om-
nium teſtimonium & robur præſentes litteras
fieri juſſimus, manibuſque ſubſcripſimus pro-
priis, necnon ſigillorum noſtrorum, quibus
pro nunc utimur, appenſione roboravimus.
Datum Conſtantinopoli in monaſterio S. Geor-
gii pro tunc habitationis noſtræ, XXV. No-
vembris, anno a Nativitate Domini MCC-
CCXXXV.

Ego frater Johannes de Raguſio propria
manu ſubſcripſi.

Ego Henricus Menger propria manu ſub-
ſcripſi.

Ego Simon Freron propria manu ſubſcri-
pſi.

LITTERA CREDENTIALIS

Oratorum ſacri concilii tranſmiſſorum ad imperatorem Conſtantinopolim & patriarcham, &c. pro reductione & unione, &c.

lb. p. 879. SAcroſanctæ generali ſynodo Baſileenſi in
Spiritu ſancto legitime congregatæ, uni-
verſalem eccleſiam repræſentanti.

Reverendiſſimi, &c. poſt humiles & devo-
tas recommendationes, de conſenſu & volun-
tate omnium noſtrum trium revertitur vene-
rabilis magiſter Henricus Menger conſocius
noſter, ad præſentiam dominationum veſtra-
rum, relaturus ea, quæ per nos in materia
Græcorum geſta ſunt. Rogamus igitur, V.
R. dominationes, ut relationi & dictis ſuis,
tamquam ſi eſſemus omnes tres præſentes,
dignemini fidem plenam & indubiam adhibe-
re. Easdem paternitates veſtras Altiſſimus in
fidei catholicæ & Chriſtianæ religionis aug-
mentum conſervare dignetur feliciter & per
tempora longiora. Ex Conſtantinopoli die
XXIX. Novembris.

Veſtri humiles ſervuli & oratores de-
voti Fr. Jo. de Raguſio & Symon
Freron.

ANNO CHRISTI 1435.

REGRATIATIO DOMINI LEGATI

ſuper (a) *pace Francie.*

Ib. p. 881.

QUædam in rebus humanis, reverendiſſimi patres accidere nonnunquam ſolent, tam grandia, & ſupra ſpem, ut de his loqui aliquid volens, ſtupore quodam mentis alligatus, unde exordiatur, quidve dicendum ſit fere ipſe neſciat. Cujus rei exemplum & in me & in his deſideratiſſimis novis, quæ cum ſumma alacritate nos omnes per hos oratores noſtros enarrari audivimus circa ſacratiſſimam hanc pacem, nuper inter Chriſtianiſſimum regem Franciæ & illuſtriſſimum ducem Burgundiæ initam, palam videre eſt; cum enim mecum ipſe conſidero hoc non tam humanum, quam divinum pacis opus in Chriſtianiſſima Francorum domo integre, & in præclariſſimo regno Franciæ maxima ex parte opera noſtri reverendiſſimi domini legati & noſtrorum oratorum, una cum reverendiſſimo apoſtolico legato; Deo aſſiſtente, confectum eſſe, ſive lætitiæ immenſitate, ſive rei ipſius magnitudine, ſive ob ſacri concilii gloriam, quaſi attonitu ſtupere magis quam loqui poſſum. Quomodo enim enarrare umquam poſſem ingentia illa pericula & imminentia belli mala, calamitateſque guerrarum intolerabiles, quas ſancta iſta pax extinxit jam, & futuris temporibus, Deo propitio & protegente, extinguet? cædes videlicet nobilium, ſtrages populorum, depopulationes urbium, vaſtationes agrorum, incendia ſacrarum ac privatarum ædium, cultus divini deſtitutionem, rapius virginum, ſacrilegia, rapinas, exſilia, carceres, & extremam uſque ad mendicitatem inopiam, & cetera plurima, quæ a lacrymis neſcio quis referens temperare ſe poſſet. Quomodo item ſatis explicabo dulciſſima & amœniſſima bona illa omnia contraria his quæ ex bellis naſci jam commemoravi? Neque in Franciam ſolum oritura ſunt hæc ipſa pacis bona, ſed inde in reliquas tranſitura longinquas etiam Chriſtianitatis regiones. Nam ſicuti omnes affirmant, execrabilis guerra quæ tamdiu in Galliis viguit, non ſolum Franciæ regnum nimis, proh dolor, attrivit, ac pene deſtruxit, ſed & ceteris fere regnis plurima intulit incommoda ac detrimenta. Qualiter etiam ſine ſummo mentis excellu referare potero gloriam, decus, honorem, exaltationem, quæ huic ſacro redundant concilio ex hac feliciſſima pace, quam hujus concilii miniſterio manibuſque noſtrorum oratorum conſummatam eſſe videmus? Et quidem plurimum a nobis gratulandum eſt, quod tam Chriſtianiſſima gens tamque devotus populus & religioſus paci & tranquillitati reſtituti ſunt. Bona enim proximorum noſtrorum noſtra eſſe juxta Chriſtianam profeſſionem exiſtimanda ſunt. Sed certe propter hujus ſacri concilii decus mirum in modum & gaudere & gratias Deo agere debemus, non propter nos ipſos atque humanam gloriam, ſed quia in dominum noſtrum Jeſum Chriſtum hæc omnia referenda ſunt, hujus ſponſam ſanctam eccleſiam hodie uſque adeo exaltatam & honoratam conſpicimus.

ANNO CHRISTI 1435.

Latrent jam ut libet hujus ſacri concilii detractores, & non tam famam noſtram quam ſeipſos lacerent, & dicant jam ſi poſſint, quid fecit concilium Baſileenſe? Ut quid jam quadriennio congregatum manet? Numquam, o impudentiſſimi homines, ſi vos matris veſtræ eccleſiæ reverentia non cohibet, ſaltem hæc gloriоſa opera, quæ nisi oculos aureſque claudatis, per ſacrum concilium fieri videtis & auditis, vos jam continere debebunt. Num fruſtra tempus hoc & inutiliter expoſitum eſſe jam judicabitis? Quid egit, dicitis, Baſileenſe concilium? Pacem fecit in Francia. Numquid hoc modicum eſt, etiamſi per viginti annos ſtetiſſet? Stetit quadriennio, dicitis: ſed per viginti annos & amplius, quibus hoc peſtiferum duravit bellum, quid reliquum fecit Chriſtianitatis? Si ergo hoc quadriennio plus divina propitiatione hoc egit concilium, quam reſiduum Chriſtiani orbis per viginti, cur veritatem recognoſcentes, ſaltem detractionibus modum non imponitis? Quamquam & per hoc modicum temporis puſillus iſte dominicus grex, quem hic in nomine domini congregatum videtis, circa extirpationem hæreſis Bohemicæ longe amplius fecerit quam reliqui omnes reges & principes, populi & ſex aut octomaximi exercitus, qui in Bohemiam manu potentiſſima profecti ſunt, quorum qui minor erat, quadraginta millium excedebat numerum.

Sed & hos præteramus detractores, ut ſeipſos propriaſque mordeant rodantque conſcientias: quippe digni non ſunt, de quibus in tanto eccleſiæ cœtu & in tanta jocunditate mentio habeatur. Ad vos autem me convertens, o reverendiſſime legate, ac reliqui noſtri oratores, quo dicendi genere veſtra merita extollam? quibus verbis veſtras ornabo laudes? quantam illam oportet eſſe facundiam quæ digne virtutes veſtras, diligentiam, prudentiam, circumſpectionem, labores, quibus in hoc ſancto pacis opere glorioſe deſudaſtis, recenſere umquam poſſet? Sed quid vobis aliud attribuam majoris gloriæ ac præmii non habeo, nec ſcio, nec certe ſpecioſius aliquid dici poteſt, niſi quod vos felices ac beatos nomino, vos filios Dei appello: quæ tam ſuprema vocabula non auderem cuiquam mortalium adſcribere, niſi Salvator noſter ore ſuo benedicto id ipſum dixiſſet, ac ſpopondiſſet his qui pacem inter diſſidentes quærunt, dicens *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur*? Quod ſi talia expectant hi qui quæſcumque etiam duos puſillos homines, (non enim inter magnos ac parvos, multos paucoſve diſtinxit Deus) ad concordiam revocant, quanto excellentius ac ſingularius hæc laus, hoc præmium vobis debebitur, qui in tanto regno, interque tam potentiſſimos principes pacem ſuaviſſimam ſeminaſtis, ex qua ſalus pendet & quies multarum gentium ac populorum.

Quas autem gratias & quanta humilitate ac

(a) Hujuſce pacis tractatus Attrebati in S. Vedaſti monaſterio ordinis S. Benedicti tandem perfectus eſt die 5. menſis Novembris 1435.

ANNO CHRISTI 1435.

ac devotione Deo omnipotenti referemus, qui pro ſua ineffabili clementia ultra quidem merita noſtra tanto gaudio univerſam replevit eccleſiam & omnem populum Chriſtianum hac jucundiſſima pace diebus noſtris conſolari dignatus eſt? Tibi igitur, o ſancta & benedicta Trinitas, Pater & Fili & Spiritus ſancte, unc Deus, nos ſervi tui & filii ancillæ tuæ, pro hoc precioſiſſimo pacis munere, tales tantaſque gratias agimus, quales quantaſque humanus capere intellectus & mortalis lingua exprimere umquam poteſt, magnificamus nomen ſanctum tuum, & benedicimus te in æternum & in ſeculum ſeculi, ſupplici ter tuam exorantes cœleſtem majeſtatem, ut ſicut pacem iſtam facere dignatus es, ita eam B perpetua firmitate ſtabilire & . . . . ut plenum ſit gaudium noſtrum conſummare digneris. Et ſicut fratres patrueles, Chriſtianiſſimum videlicet Francorum regem & illuſtriſſimum Burgundiæ ducem pacis fœdere copulaſti, ita etiam, clementiſſime Domine, avunculum & nepotem, præfatum ſcilicet Chriſtianiſſimum Franciæ regem, & ſereniſſimum & excellentiſſimum regem Angliæ concordes unanimeſque facere digneris, qui facis concordiam in ſublimibus. Sanctiſſimum tandem dominum noſtrum ſummum pontificem, qui ut primum rogatus extitit, mox ad hanc componendam pacem reverendiſſimum dominum cardinalem S. Crucis, virum magnæ ſanctitatis ac ſapientiæ deſtinavit, ipſumque C apoſtolicum legatum, qui vigilantiſſime ac totis viribus huic paci perficiendæ operam feliciter dedit, dignis laudum attollamus præconiis, utrique prout æquum eſt maximas gratias referentes. Vobis autem reverendiſſimo pater domine cardinalis de Cypro legate noſter vobis quoque o oratores noſtri digniſſimi, qui tantum & tam deſideratum nobis attuliſtis triumphum, ſic amplas magnaſque gratias referimus, ut poſt Deum nulli homicum impares ampliores que referre poſſemus, rogantes omnipotentem Deum, ut pro veſtris glorioſis laboribus in hoc & alio ſeculo vobis digne retribuat.

ANNO CHRISTI 1435.

tranquillitas arrideant univerſis, noſtros labores opportuna diligentia fideliter convertimus & conſtanter, prout in regno Franciæ ac pleriſque Alamanniæ & Italiæ partibus, ut pax ſequeretur optata, per noſtros legatos, ambaſſiatores & nuncios vices noſtras adhibere curavimus diligenter: quamvis plures ex prælatis, qui per annos aſſidue nobiſcum in vinea domini laboraverunt, vacuatis errariis, de noſtra licentia ad eccleſias, monaſteria ac beneficia propria remearint; & diverſos in ipſius eccleſiæ negotiis expediendis ad Græciam, Bohemiam, ac regna & loca varia deſtinaverimus; quorum vices in proſecutione præmiſſorum agendorum incumbentium, gravitate penſata, alii eccleſiaſtici prælati, & viri litterarum ſtudio eruditi, qui interim vacaverunt, quorum nonnulli venientes ſeu aliquos mittentes, a ſuis ſubditis horum occaſione ſubſidia receperunt, obnoxius aſtringuntur. Quocirca venerabiles S. R. E. cardinales, patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos, abbates & ceteros eccleſiarum prælatos, & capitula ac univerſitates, qui nondum ad nos venerunt, aut ſuos nobiſcum continuo frequentes & laborantes non deſtinarunt, per hæc ſcripta hortamur, requirimus & monemus, ac in virtute præſtiti juramenti & ſanctæ obedientiæ mandamus eisdem, quatenus perſonaliter, & ſi legitime præpediti, cauſa præpeditionis nobis legitime intimata, perſonaliter non poſſint, per ſolemnes ac doctos viros, infra menſem poſt inſinuationem præſentium, a noſtris ad hoc deputatis nunciis eis faciendam; verſus nos iter arripiant, & tractandis eccleſiæ neceſſitatibus interſint, ut ſic congregata prælatorum & doctorum virorum multitudine copioſa, auctore domino, ſingula & ſalubrius ordinentur. Alioquin contra ipſos abſque alia vocatione facienda, per noſtros ad hoc deputatos commiſſarios procedi volumus ad pœnas graviores; nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ exhortationis, requiſitionis, monitionis & mandati infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumſerit indignationem omnipotentis Dei & D univerſalis eccleſiæ ſe noverit incurſurum. Datum Baſileæ XII. calendas Januarii, anno a nativitate Domini MCCCCXXXV.

BULLA CONVOCATIONIS

prælatorum.

Ib. p. 884. SAcroſancta, &c. ad futuram rei memoriam.

Emergentibus in dies univerſalis eccleſiæ negotiis proſequendis, conſtantia nos tenet in mora, præſertim, ut, Bohemorum jam fere ſepultis erroribus, evacuetur quod ſupereſt, & ſub ſpe miſericordiæ Jeſu Chriſti cum tempus reductionis Græcorum advenerit, ſtatque unum ovile Domini, & unus paſtor Latinorum & Græcorum in unitate fidei orthodoxæ, quam ex reductione Græcorum provenire ſperamus indubie, & quæ annoſa diſſuetudo firmavit in abuſibus, ac ſucceſſivis temporibus, cum generalia non ſint frequentata concilia, in ſingulos ſtatus auctor malitiæ propagavit, parva mora non evellit, nec ab omnibus qui ante tempus judicant & motæ ac continuationi noſtris detrahunt, illius cauſa poteſt comprehendi. Ut tamen extirpatio hæreſum, unio Græcorum, reformatio cleri, pax & E

non

AMBROSII CAMALDULENSIS

Oratio coram Sigiſmundo Cæſare Albæ eodem anno habita, cum ad eum quoque veniſſet orator V. Kal. Jun.

SI quem forte movet ex hoc celeberrimo Ib. p. 886. ſummorum virorum & ſublimium principum ornatiſſimoque conventu, imperator eximie, quod Romanus pontifex Eugenius beatiſſimus inpræſentiarum ad tuam majeſtatem non magnum aliquem virum & ſapientia, atque facundia ſingulariter prædicatum, oris præterea gratia & ſplendore apparatus illuſtrem, cujuſmodi plures ſuo ſcilicet inhærent lateri: ſed exiguum potius & inferioris meriti atque ordinis hominem miſerit; is paucis videtur admonendus; ſolent conjunctiſſimos atque amiciſſimos principes, quando ferium intereſt aliquod atque arduum tractant.

☞ non ſemper ſummos vires adhibere medios, verum interdum, immo etiam ſæpius ſæculorum quoque fidelium uti miniſterio. Eam modo regulam ſecutus pontifex noſter, me humiſem hujus ſanctitatis ſervulum, tanto huic muneri deſtinare voluit; non quidem electum ex omnibus, qui commodius & melius quod injunctum eſt exequi, ſed fortaſſe qui levius & expeditius exercere poſſem. Nam de amoris veſtri gratia, & obſervatione mutua quid attinet dicere? Sunt enim adeo illuſtria indicia, tam præclara documenta, ut res probatione non egeat. Namque ut omittam interim quanta fuerit de illo ſemper, & quam excellens tuæ ſerenitatis opinio, quam conſtans judicium, quam intemerata ſententia, quis item viciſſim illius in te animus, quam ſingularis effectus: hic enim omnia, verum ipſa conſequentia, atque exitus docet. Vobis id certe conlatum eſt, quod multis retro ſæculis ante vos paucis. Nam cum translato ex Italia ante ſeptingentos ferme annos ad Gallos primum, deinde diuturniore ſorte etiam ad Germanos imperio: raro iſtiuſmodi paria Romanorum pontificum atque imperatorum in Uurbe convenerint, tibi auguſte piiſſime quando ante paucos annos placuit Italiam peragrare tuam, illud quoque ſimul obvenit, Urbem ipſam orbis dominam, atque ipſam ſedem adire, ibique ſummo pontifici noſtro Eugenio congredi, deque ſanctiſſimis illius manibus ſacrum imperii diadema ſuſcipere. Quo in tempore cum aliquamdiu ſimul & memorabili cum benevolentiæ ſuavitate vixeritis, quis explicare queat quam multa, quam digne, quam utiliter, quam neceſſaria tam de eccleſiaſticæ rei, quam de totius orbis diſpoſitione contuliſtis? Actum profecto credimus divinæ providentiæ nutu, ut vos gemina orbis atque clariſſima lumina in unum tum conveneritis. Nam quam multos, quam lætos, quam uberes fructus tulerit veſtra iſta conjunctio, nullus adeo rationis expers, ac judicii ignarus eſt, quin intelligat quantos in te paritura ſit, nemo ita obtuſus atque hebes quin perſpiciat. Dilexit in te ſemper, princeps glorioſiſſime, ſummeque veneratus eſt pontifex noſter, non exteriora iſta tua, ſive fortunæ, ut quidam appellant, ſive naturæ dona: quæ tamen & ipſa ad auctorem ſuum, atque ad primam referunt originem: non altiſſimum ſanguinem, celſumque genus, & longa regum atque imperatorum ſerie ductum; non præſtantiam formæ, qua ipſa oris ac totius corporis lineamenta non modo gratiam & venuſtatem atque dignitatem; verum majeſtatem quoque ita præferunt, ut quod vel de Octavio Auguſto, a quo primo auguſtorum nomen accepiſtis; vel de Salomone noſtro ſcribitur, in te impleatur, ad quorum contuendam ſpeciem pleroſque reges, & principes certatim concurrere ſolitos legimus; non magnitudinem animi qua ita excellis, ut neque Julium illum Cæſarem domitorem orbis, plura aut majora juvenem concepiſſe exiſtimemus, quam tua hac ætate mente & cogitatione complecteris. Non variarum linguarum peritiam, qua ferme nobis Mithridatem illum refers Aſiæ regem, quem legatis omnium gentium numquam per interpretem, ſed per ſe ipſum ſemper reſpondere ſolitum accepimus; non laborum tolerantiam mirabilem illam quidem & pene incredibilem, qua iſta etiam ætate, quæ fractior annis videtur, ita emines, ut hanc neque robuſtiſſimi juvenes, neque laborioſiſſimi adoleſcentes conſequi poſſint; non munificentiam illam principalem planeque tuam, quanta ſemper uſus es, ut profuſioni, quam liberali largitati propinquior ſit. Non iſtiuſmodi plurima, quæ vel enumerare, vel explicare, vel laudare pro meritis vix oratoris ingenia ſumma ſufficerent.

Hæc, inquam, omnia præclara licet & multum illuſtria negligens pontifex noſter, ſolam in te ſuſpicit, amplectiturque totis ulnis pietatem. Vero, non vulgari conſuetudine affectam ad clementiam intelligi volumus, cujuſmodi etiam in te magna cum laude ſemper eluxit, ſed rem quamdam ſingularem prorſuſque divinam, cui ut ſtudium omne accommodaret, diſcipulum cariſſimum hortatur apoſtolus Paulus, *O Timothee*, inquiens, *exerce te ad pietatem. Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis eſt: pietas autem ad omnia valet:* hanc Græci ſignanter & decentiſſimo vocabulo theoſebiam vocant, nos vel Dei cultum, vel Dei venerationem dicere poſſumus; denique ſive timorem Dei, ſive ſingularem divini amoris affectum, ſive fervorem fidei, ſive religionis zelum, ſive aliud quodlibet divinæ rei appellare voluerimus, hoc unico ſanctiſſimo, & graviſſimo pietatis vocabulo veluti theſauro habetur incluſum. Hac auguſtorum coronas etiam purpuras clarius gemmis cunctis irradiat, ineffabilique & immarceſcibili atque proprio decore colluſtrat. Nihil denique vel Conſtantinum magnum, vel cæteros ſubinde reges ita facit illuſtres, ut timoris divini, & Chriſtiani nominis titulus. Et neſcio quo pacto ſuavius ac gratius afficimur, cum de ſeniore Theodoſio legimus, qui a ſancto ſacerdote Chriſti Ambroſio reprehenſus, patientiſſime tulerit, illius ſacris obtemperans monitis; quam quod vel barbarorum ſtrages innumerabiles dederit, vel quod de crudeliſſimo tyranno Eugenio victoriam reportarit. Hæc ipſa pietas in te, & de te effecit, auguſtiſſime princeps, ut nihil unquam utilitatis propriæ communibus anteferre volueris: immo in ea re ſumma emolumenta repoſueris, ſi incommoda ipſe jacturas, atque pericula pro Chriſtiani orbis quiete & tranquillitate perferres. Hac prævia & duce, ut ab ipſis tui regni prioris auſpiciis ordientes ſummatim perſtringamus omnia, cum feri illi atque immaniſſimi barbari, ſive eos gentiles, ſive verius fortaſſis hæreticos appellare velimus, Turcos vulgo vocant, multarum gentium victoria feroces, regni tui fines, & claſtra obſtinatiſſime irrumpere pergerent, ut inde, ſibi ad anteriora aditum panderent, & ſi fieri poſſet, univerſo Chriſtiano orbi ſeſe penitus infinuarent, ferro & igni ex inſtituto ſuo cuncta vaſtantes; tu, imperator inclyte, nequaquam contentus vallo, foſſa, aggere, munimentis, caſtellis atque præſidiis, & parva militum manu, quod quidem factu facillimum fuit, illorum arcere diſcurſus, & cohibere impetus, atque ipſos conatus eludere; tanta eos conſtantia inſecutus es, tanta virtute propulſiſti, domuiſti, fregiſti, tam multas, tam magnas, tam va-

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

ries ſtrages, ut hiſtoriis lectori compum perlete aperueris & materiam vel uberrimam dederis: Pulſavit ſæpe animum acriter ea cogitatio, immo ad id nervos omnes intendiſti, ut eos non modo propinquioribus locis arceres, verum in ſuis invaderes ſedibus, & illorum arce expugnata Gallipoli, non ſolum ea Europæ, quam occupaverant partem, verum ſi fieri poſſet, illos omnes omni quoque Aſia deturbares. Id quod quandoque aſſuturum per tuam maxime induſtriam, Deo auſpice ac duce, ſperamus, auguſte piiſſime. Compoſitis externis rebus, & barbaris varia ac multiplici victoria domitis, atque intra limites ſuos manere compulſis, inteſtinum eccleſiæ bellum, & exitiabile malum, ac pernicioſiſſimum virus ejuſdem pietatis inſtitu ferre non valens, clementiſſimi principis animum ad expurgandum atque debellandum teterrimum inveterati ſchiſmatis monſtrum, quod ambitio invexerat ſola, ſolum contentionis ſtudium animaverat, accenderat, foverat, omnes ingenii vires exacuit, univerſaque arma corripuit, neque prius deſtitit, omnia gerens, omnia tentans, quam pacem rebus & eccleſiæ unitatem redditam gauderemus.

Quantos ille labores ſubiit, quam glorioſa certamina pertulit, quam multos, quam varios diſcurſus obiit, ut inſtar volucris totum ferme Chriſtianum orbem peragraverit, quam ingentes theſauros effuderit, non eſt noſtræ facultatis evolvere. Tibi, auguſte, debemus, tuo nomini, tuis laboribus, tua vigilantiæ, tua induſtriæ, tuo inſatigabili ſtudio acceptum referimus, quod pace, quod tranquillitate, quod unitate eccleſiæ fruimur, quod pace, quod pulſis denſiſſimis tenebris, & atra erroris nebula profligata, omnique diſcuſſa ac dejecta caligine, lumen hauſimus, & ſuaviſſimum æterni ſolis jubar aſpeximus. Tuum iſtud factum adeo præclarum, tuum hoc opus tam illuſtre, tam ſingulare, tam divinum & præſens ætas admiratur, ſuſpicit, fovet, amplectitur, & poſteritas omnis prædicabit, digniſque attollet laudibus ac perpetuis præconiis celebrabit, numquamque Sigiſmundi piiſſimi imperatoris, & religioſiſſimi principis nomen non erit in deliciis, non erit in admiratione, non erit in honore, non erit in laude. Sed enim non eſt, neque propoſiti noſtri, neque hujus temporis, neque otii, neque virium, laudes explicare tuas, imperator inclyte, facient hoc excellentiora ingenia, ut tanti principis memoriam ulla umquam interrumpere, aut abolere poſſit oblivio.

Non ſtetit hactenus religioſiſſimi principis ſtudium: immo qui antiquum ſchiſma viribus omnibus ut tolleretur effecerat, novum itidem ne oriretur, immo ne vetuſtum reſurgeret emortuumque reviviſceret malum, ſimili ſtudio, & pari pietate contendit. Ac niſi ipſius prudentia, vigilantia, ſtudiumque obſtitiſſet, actum eſſet denuo de eccleſiæ pace ac unitate, jamque innovatum ſchiſma haberemus, & quidem priore deterius. Sed paucis res exponenda & explicanda eſt.

Cum deſiderio componendi cleri, & in antiquum, ſi fieri poſſet, & ſperari liceat, faciem reſtituendi, pontifex noſter Baſileæ ſynodum conflari juſſiſſet, concurrerentque admodum pauci: ipſe morarum impatiens, ſimul & a ſacro collegio induſtus atque impulſus, Bononiam concilium ipſum transferre inſtituit: locum ſcilicet idoneum, & ad quem facilius omni ex parte convenire poſſent. Verum ubi promulgatis ipſius translationis edictis, confluere certatim plurimos, rem tacitus admirans exitum operiebatur. Non defuere tum de primoribus quidam, qui antiqua innovare vulnera ſchiſmaque denuo inferre tentarunt: hoc comperto, exhorruit religioſiſſimi principis animus, & antiquos labores ſuos irritos fieri, ut par erat, egerrime tolerans, quod reliquum erat itineris, nam redibat ex Italia, tanta peracitate egit, ut non veniſſe, ſed putaſſes volare, atque intra præſcriptum diem, ſemet concilio inſinuans, improbos quorumdam conatus digna infectatione coarguit, eoſque religioſæ gravitatis admonens, ut eis potius rebus quarum gratia convenerant peragendis inſiſterent, monuit, neque ſcandala ultra ſuſcitare vellent. Quo in tempore pontifex noſter, clementiſſime Cæſar, concilii ſacri ſumque ſerenitatis votis obtemperans, retractatis prioris translationis edictis, concilium iterato approbavit: atque ita approbavit, ut ab ſe poſtulari nihil ultra potuerit. Maluit enim mitiſſimus pontifex, de ſuo aliquod, immo vero multum jure deponere, quam ſcandalo paterfieri aditum. Decreta concilii admiſit omnia, eaque ſe, vel quæ facta eatenus, vel quæ facienda eſſent, pro ratis habiturum, ſervaturumque promiſit. Sed & ſacra ſynodus vicim illi eſt pollicita, ſe illam ut vicarium Chriſti Petrique ſucceſſorem habituram, juſſaque ſanctæ ſedis & apoſtolicæ in nullo violaturam. Extant literæ tunc ad pontificem a tua ſerenitate directæ id atteſtantes, ſed & inſtrumenta publica inde confecta hoc ipſum pollicentur.

Quieſcente pontifice, neque tale quicquam tunc forte opinante, repentinus rumor increbuit, annatas fuiſſe ſublatas, & reliqua minuta ſervitia, quibus tam pontifex ipſe quam ſacrum collegium, & omnis curiæ officia ſolerent ſubſtentari. Admiratus eſt pontifex, obſtupuitque ſacrum omne collegium, eo potiſſimum tempore ſublata fuiſſe ſibi ſtipendia victus, quo pontifex Roma clam fugiens, vix impias ſe inſequentium manus effugerat, nudusque ac profugus Florentiam venerat, quo eccleſia bonis omnibus omnique ſubſtantia nudata per quorumdam intemperantiam fuerat. Omnibus vero curiæ ordinibus aperte proteſtantibus ſe decretum illud nunquam admiſſuros, atque pontificem orantibus, ut opem ferret, & de curiam deferre neceſſitate cogerentur, opportune adhiberet remedia. Compulſus eſt oratores ad concilium mittere, qui decreti illius ſuſpenſionem poſtularent quoad maturior fieret deliberatio, ſeu aliter apoſtolicæ ſedi commode provideretur. Miſſi ſumus tam a pontifice, quam a ſacro collegio, venerabilis atque integerrimus vir Antoninus auditor cauſarum ſacri palatii, & ego, cum inſtructionibus debitis, quibus id cavebatur, ut modeſtia in omnibus ſumma uteremur, & in nullo irritaremus concilii patres. Egimus id, Deo dante, pro viribus. Namque alter ex nobis communes tantum ferme attigit locos, quæ ad pacem & tranquillitatem, atque unitatem in Chriſti corpore, ſanctæ videlicet eccleſia,

cleſia, ſervandam pertinere viderentur, leniter ac rationabiliter ſuggereus: & optimam tum pontificis, tum ſacri collegii voluntatem ac diſpoſitionem ad ſuſcipiendam omnem reformationem honeſtam atque congruam pandens. Orabat item ne ſedem illam mendicare vellent, quæ abundare neceſſario variis ex exuſtis ſemper conſueviſſet, & a qua egenis opem ſibi poſtulare moris eſſet. Alter coram deputatis magno numero viris apertius quod pontifex poſtularet expoſuit leniſſima oratione, & nihil irritante, aut ſcilicet ſuſpendi decretum, aut provideri. Auditi quidem attente ſumus: ſed nihil tamen ex iis impetrare potuimus quæ petebamus. Namque id tandem nobis pro reſponſo datum eſt, ſacrum concilium decretum nolle ſuſpendere, proviſionem vero ante concilii terminationem faciendam, adjectis conditionibus certis. Tuum itaque præſidium occupare inſtituit neceſſario, princeps Chriſtianiſſime, tuamque implorare opem pontifex noſter, nempe enim ſi cui ex Romanis pontificibus licitum fuit auguſtorum in rebus dubiis implorare opem; licuit autem ſemper omnibus: hic ille jure ſuo ſpeciali quodam privilegio vindicat.

ANNO CHRISTI 1433.

Neque vero ſi Innocentio tertio * honeſtum fuit, Lotharii piiſſimi imperatoris auxilium quærere, ut in Urbem, unde Petri Leonis inſidiis fuerat ejectus, remeare poſſet; inhoneſtum eſt pontifici noſtro, ſi poſtulet poſſeſſioni ſuæ, qua deturbatus videretur, tua ope reſtitui? Orat itaque primo, ut antiquum pietatis inſtitutum conſtantiſſime teneas, quamvis opus non eſt ſponte currenti admovere calcaria: pacemque & unitatem eccleſiæ, quam tanto labore ac ſtudio prius reddidiſti, partaque ne denuo laberetur effeciſti: immo jamjam labentem tenuiſti, commendatam tecum habeas, neque patiaris ulla ratione rurſus eccleſiam ſcindi. Deinde ne ſanctam Romanam eccleſiam ſedemque apoſtolicam, ita fœde nudam relinqui velis: verum tuas interponas partes. Nempe enim Chriſtum Jeſum Dominum noſtrum, neque gentilis qui expoliaverat miles nudum reliquit; & de alio Jeſu ſacerdote magno legimus, qui noſtri figura fuit, quod exutum prioribus indumentis, veſtiri novis juſſerat Dominus.

* 1. Secundo.

Jam vero quoniam non avaritiæ conſulens, aut propriis indulgens commodis, decreti illius ſuſpenſionem poſtulet pontifex noſter, nemo qui illum novit ignorat: quippe ab ipſo adoleſcentiæ flore, ampliſſimo diſtracto patrimonio, & pauperibus atque aliis pietatis operibus impenſo, Chriſtum Dominum levis atque expeditus ſequi delegit. Et cum ſuccreſcentibus meritis per gradus aſcendens divinæ providentiæ nutu ad ſanctum quoque apoſtolatus apicem pervectus eſſet, numquam pietatis, & miſerationis ingenitæ exuit viſcera: immo qui auctus eſt meritis, benignitate quoque in dies auctior fit: ita ut nunc quoque quando ita mutatus eſt, nihil antiqui inſtituti relaxarit: ſed egenis quotidie larga ſubveniat manu. Non ergo, ut diximus, avaritiæ ſtudens, vel privatis commodis conſulens, ſanctiſſimus pontifex, vel decretum ſuſpendi poſtulat: ſed honoris, & gravitatis atque dignitatis eccleſiæ, cujus ſponſus eſt divinitus datus, rationem habens, non auferri decretum, ſed ſuſpendi iterum poſtulat, donec ad expedita, maturius omnium deliberetur aſſenſu: ne quid eccleſiæ, cujus ille caput eſt, inconſiderate, ſeu præcipitanter egiſſe poſſit unquam ulla ratione deprehendi, cum deberent eccleſiæ judicia conſiderata eſſe ſemper atque graviſſima & irreprehenſibilia. Novit enim profecto, & memoria tenet iſtiuſmodi rem in duobus ante conciliis, Vrbevenſi ſcilicet & Conſtantienſi fuiſſe diſcuſſam diligentiſſime, & diutius ventilatam: ſemperque aptatas tolerabiliores judicatas, abuſiones tollendas, uſuſque reſervandos neceſſarios ſaniora ferme omnium judicia cenſente ne per novitates ſcandalis aditus pateat, quam vel non oriantur cauſe proſpicere eccleſia debet, vel ſi orta fuerint, ut mature tollantur, ſtudioſiſſime providere. Intelligit profecto pietas tua, imperator clementiſſime & Chriſtianiſſime princeps, quam juſta, quam rationabilia poſtulet pontifex noſter, & quid facto ſit opus non ignoras. Jus jam ſapientiæ, tuæ providentiæ, tuæ benignitati, totum ille relinquit: Deus autem noſter omnipotens, in cujus manu juxta ſcripturæ ſacræ teſtimonium, cor regis eſt, tuæ ſerenitatis greſſus dirigere dignetur in laudem & gloriam ſuam, ut eccleſiæ unitate per te tuiſque laboribus parta, & tua pietate ſervata, & quiete ipſe regnare in hoc ſæculo, univerſis ſubactis hoſtibus, poſſis, & cum ſanctis fideliſſimiſque principibus æternis atque cœleſtibus regnis, poſt felicem vitæ præſentis exceſſum, merearis inferibi, gratia & miſericordia Domini noſtri Jeſu Chriſti, cui eſt cum Patre & Spiritu ſancto honor, decus, & imperium in ſæcula ſæculorum. Amen.

ANNO CHRISTI 1433.

Explicit feliciter.

LITTERÆ DOMINI DUCIS BRITANNIÆ

Miſſa concilio, in favorem electi Mælovienſis.

SAcroſanctæ ſynodo Baſileenſi in Spiritu ſancto congregatæ, orthodoxam & catholicam eccleſiam repræſentanti. Tit. p. 850.

Reverendiſſimi patres & domini, ac amici confidentiſſimi, ſincero tam humilis quam devotæ recommendationis affatu. Cum pridem translationis R. P. epiſcopi Trecorenſis litteræ ad eccleſiam Maclovienſem, tunc paſtoris gaudio alienam, per SS. dominum noſtrum, dominum Eugenium papam modernum, ad perperam informationem intentionis meæ ejus auribus allatam, factæ in alterius juris quæſiti ſubſannationem, mihi extitere præſentatæ; & tunc temporis per illos qui litteras translationis hujuſmodi præſentarunt, relatum extitiſſet, veſtrum ſacrum concilium diſſolutum ſeu in diſſolutione eſſe, quodque concilium nullum vellet dediſſe ſuffragium electo ejuſdem eccleſiæ, nec mihi mendaciter, ut inde accepi, me circumveniendo fraudibus ſimilibus, reſilire: tamen quamplurimum mirabar & miratus extiti, quod exterminata perfectione tam ſaluberrimi operis, ad quod dictum ſacroſanctum concilium adunatum extiterat, de quo eccleſia ſancta Dei variis reſpe-

ANNO CHRISTI 1433.

pectibus non mediocriter indiget, tanquam A Leviatam filii similia proferre non sunt veriti, ita exemplo dissolvi deberet. Hoc enim percepi machinatum, ut perverteret contra reverendum patrem dominum Guillelmum abbatem B. Mariæ de Bellolaco, pro quo & justitia sæpius scripseram, & ab intentione meum allegando quiescerem, & in amnem submergerer, licet ad eamdem ecclesiam de persona dicti abbatis electione facta, non visa, nec expectata, ut per varias litteras V. R. P. e quibus patule innotescere potuit intentio mea consentanea rationi, quam nusquam aliter mutare nec variare intendo, fisus in vestra sacrosancta synodo, in SS. Pneumate legitime Basileæ congregata, quod per decretum in B eadem editum & canonizatum, ac in variis climatis orbis diffusum, per Romanum pontificem de cetero metropolitanarum, cathedralium, collegiatorum, monasteriorum, & dignitatum electivarum reservationem fieri, vel facta uti non debere, in suo nervi perduret robore, hujusmodi electionis causa foret levius in eadem sacrosancta synodo & citius commissa; sed eximiis importunitatibus prælatorum optata præmissa de concilio promentium, & translationem hujusmodi contra totam veritatem mihi gratam extitisse, non posse recisius committi, per dilatatos incursus australes ventos flavere, adeo ut accepi, judices antequam præfatorum translationis præsentationem litterarum, sine tamen mandato C saltim tunc dato obscuravere extitissent, litteras citatorias & inhibitorias procrastinaverunt concedere, ut ipse pars præfati translati me valeret interim precibus subvertere, obrepanterque distrahere, & possessionem festinatam adire, quidam falsi ingenio concepto furtim machinavit mei parte litteras decano & capitulo Maclovienſi pro ipsius translati receptione, quæ numquam de meo processerat sensu, quem dirigente Domino, tamquam falsarium punire conabor: ita quod singuli similia deinceps in terra mea in avum fabricare pavebunt. Illius tamen qui mari & ventis imperat gratia, cursim per fidos nostros certiorati de præmissa machinatione, per fi- D delia mandata ei merito obviare, mandare, & prout antea temporalitas in meis sistebat metata pugillis, bajulare modo disposui, cum mea interfit patriam hujuscemodi, quæ mihi a Deo per generis lineam donata, ab æmulis invadere ambientibus, in suis protegere libertatibus, & vestræ sacrosanctæ synodi decretum effectualiter supportare, quod quamplurimum dignum, sanctum, æquum & justum existimo. Et ut aliqua, quæ non modicum animum meum exasperant, referam, emerito referanda, & exasperent cujuslibet principis spiritum habentis Dominum, a paucis citra fatalibus de episcoporum translationibus in fodro vacationum mei ducatus, demptis aliis vacationibus de translatis hujusmodi non con- E tentis primo conjugio, exilitate fructuum ad supportandum matrimonium forsan concepta, uti philomena saltat de branca ad alterum inhiantes corporum amœnitate, quorum nonnulli qui fuere translati, cum translati fuerant ad exiguissimam ecclesiam mei ducatus, ut ipsorum didici relatione, felices se existimabant, qui forsan in scholis vix de milio saturari poterant, & cum infelicibus illis pollebant temporibus successivis, ambitione non saturati, ad empireum cœlum, ut ita fatear, cum vanitate convolare efficientes, de ducatu meo exhausta fuere sexaginta millia scuta auri; & quod de ista distractione pecuniarum per tales translationes conqueri non debeam, judicet sacrosancta synodus, nam certus existo, quod nonnulli principes non sinunt sic suam patriam pecuniis nudari. Et numquam pars translati antedicti contra sacrosancti concilii decretum ac vestras reverendas paternitates exhortatorias, neque reccommendatorias valuit obtinere litteras, cum in appellatione existam, & dicta civitas Maclovienſis sit clavis totius mei ducatus, in maris angulo situata, a qua appellatione minime resiliam. Precor itaque, sacrosancta synodus advertat, populus clamat, & propter clamorem & gemitum pauperum exsurgit Dominus; ita archiepiscopi læduntur, qui nullam confirmationem habere possunt, prætextu talium translationum, & quod dici possit deinceps.

Quod tibi vis fieri, mihi fac: quod non tibi, noli.
Sic potes in terris vivere jure poli.

Et sic tot lites & diffidia non impedirent ecclesiam Dei; ea propter electionem hujusmodi & interesse meum suppliciter recommitto, ac personam electi præfati, qui non ex modica populi concordia & mei assensa bina vice (a) successive electus, & eidem ecclesiæ & patriæ quamplurimum profuturus est, eumdem in eadem in episcopum & pastorem præficiendo ecclesiæ, prout geminatis vicibus supplicare litteris curavi, quas & eorum tenores per præsentes approbo, nullaque parti translati deinceps adhibeatur fides. Et si quæ, reverendissimi patres, grata & possibilia existant, tam in universali, quam in spirituali, mihi curetis significare, & ea posseretenus effectui mancipabo, favente sacro Pneumate, qui easdem reverendas paternitates conservet & dirigat. Scriptum in villa mea Veneti die penultima Decembris.

Humilis & devotus ecclesiæ sanctæ filius dux Britanniæ, & comes Richemondiæ.

Johan.

R E-

(a) Quippe electus fuit Guillelmus abbas Belli loci post mortem Guillelmi de Monfort, anno 1432. defuncti, & iterum post mortem Amalrici, qui biennio post diem suum clausit extremum, quæ quidem electiones, per summi pontificis in gratiam aliorum nominationes, effectu caruerunt.

ANNO CHRISTI 1435.

REPETITIONES QUÆDAM CARDINALIS

Johannis de Turrecremata cum eſſet in minoribus conſtitutus Baſileæ ſuper quibusdam propoſitionibus Auguſtini de Roma.

Ex MS. Cod. Lnc.

REverendiſſimi reverendique Patres, cæterique doctores & magiſtri egregii inclitæ rationis Italiæ. Audito pridem quod quidam libellus magiſtri Auguſtini de Roma, nunc autem D. archiepiſcopi Nazareni, intitulatus: *de ſacramento unitatis Chriſti, & eccleſiæ*, reverendiſſimo patri D. cardinali Arlatenſi, judici fidei, tanquam ſuſpectus in certis concluſionibus fuerit per promotorem fidei præſentatus; quodque in ejus examine, tam ratione opinionum, quam ratione difficultatis originalium librorum, unde ſuæ rationis fundamenta ſumere viſus eſt, multiplex inter magiſtros orta eſt perplexitas; placuit veſtræ reverendæ paternitati, cauſa fidei, veritatis zelo, quam amore delatæ perſonæ: cujus apud inclytam nationem veſtram, integra ſemper ſplendida fama fuit; certis injungere in ſacra pagina profeſſoribus prædictarum propoſitionum indaginem, & examen, qui iisdem accurata diligentia examinatis, & originalibus libris veſtris viſis, paternitatibus veſtris reſponderent, quid fidei noſtræ integritate & noſtri Salvatoris reverentia ſemper ſalvis, de prædictis propoſitionibus videbatur ſentiendum, aut judicandum. Eſt verum, PP. RR. quod præfati reverendi magiſtri poſtquam, R. P. V. juſſu aliquot diebus ſuper concluſionibus antedictis congregati fuerint, diſpoſuerunt mihi inter eos minimo injungere, ut brevibus abſolverem in ſcriptis, quid circa delatas concluſiones ſæpe nominati magiſtri, & maxime pro nunc primi tractatus, cujus tantum apud nos copia erat, fide ſemper integra, cujus & zelatores, & amatores, & defenſores præcipuos ſe profitebantur; reſpondendum foret Et ſi profecto res iſta graviſſima mihi fuit ſupra vires plane ingenioli mei eſt propoſitiones ſancti ſacramenti, quod Apoſtolus ſacramentum magnum vocat in Chriſto & in eccleſia, doctiſſimis Patribus viſas obſcuras, immo a multis eſtimatas minus ſanas ponderare, & judicare; eorum tamen injuncta reverenter ſuſcipiens ea parte, ut dubietate repulſa caligine veritatis lumine clarius elucefcat. Cum omni humilitate, & reverentia, & ſub omnimoda correctione, & ſupportatione benigna V. R. dominationum, & paternitatum, quod circa concluſiones præfati libelli, juxta creditam mihi virtutem, viſis & examinatis fundamentis earum, atque intentione auctoris cenſendam, ſalvo tamen meliori judicio occurret, præſenti codicillo breviter inſcribere curavi; proteſtans pro me, & univerſis in hanc mecum ſententiam venientibus, quod nihil in dicendis temere, ſeu pertinaciter intendo aſſerere; imo intendo, & proteſtor nihil dicere quod ſit contra fidem catholicam, contra bonos mores vel quovis modo offendere valeat pias aures. Quod ſi contingeret lapſu linguæ vel ex ignorantia mea, quod abſit, id immediate revoco, & habeo pro non dicto; omnia & ſingula, quæ dicturus ſum, V. R. P. correctioni & determinationi per omnia ſubmittendo. Aggreſſus ergo materiam ſub illius magiſtri ſpe, & confidentia, qui cathedram habens in cœlis, hominum corda docet in terris; talem in dicendis ordinem inſtituam. Partiar quidem in partes tres præſentis actus ſtudium; prima quidem pars reſpiciet materiam quatuor concluſionum primarum; ſecunda vero quintam concluſionem cunctis aſperiorem ad audiendum; tertia vero propoſitiones ultimæ, quæ coincidere viſæ ſunt cum articulis in conc. Conſtant. condemnatis. Circa partem vero primam primo præmittam quamdam regulam magiſtralem, quæ obſervanda eſt, meo judicio, in examinandis, judicandiſque dictis Doctorum. Secundo ponentur certæ conſiderationes circa terminos poſitos in concluſionibus quatuor primis; tertio ponentur *correla*, quæ ſatisfacere curabo injunctæ mihi obedientiæ. Regula autem magiſtralis, quæ obſervanda eſt in examinandis dictis doctorum eſt iſta: quod dicta DD. non ſint judicanda principaliter juxta ſonum aut corticem literæ, ſed ex intentione dicendi, ſive ex ſpiritu intelligentiæ, quem in illis cenſentur habuiſſe. Sicut enim principalius fides eſt in corde, ſecundario vero in ore juxta illud Apoſtoli: *corde creditur ad juſtitiam, confeſſio autem oris fit ad ſalutem;* ita error, ſive hæreſis principaliter eſt in corde, & non in verbis; & ideo judicium principaliter capitur ex intentione dicendi: quoniam, ut inquit Hilarius 4. de Trin. dil. *int. hæreſis*, non de ſcriptura intellecta hæreſis; ad quod facit illud Hilarii 4. de Tri. quod Magiſter ſententiarum frequenter repetit ad ſane intelligendum dicta DD. qui in cortice literæ quandoque aliqua a veritate aliena aſtruere viſi ſunt; quod ſcilicet intelligentia dictorum ex cauſa ſumenda eſt dicendi; quia non ſermoni res, ſed ſermo rei ſubjectus eſt. Unde Angelinus lib. de Corp. & Sang. Domin. . . . . ei conſuluit SS. PP. libros cum omni diligentia, & reverentia perquirendos, ita dicens: *qui recte*, inquit, *libros eccleſiaſtici doctoris legens quod in eo quaſi dubium & ſcrupuloſum invenerit, non ſtatim evomens invadit; ſed inſpicit & diſcernit & retractat, & circumſtantiis, & ſcriptis ejusdem authoris, & ad ultimum plus plus eligis confiteri ſe ignoraſſe vel non intelligere, quam erroris illius notam impingere.* Hæc ille. Ex hujus authoris regulæ non obſervatione multas hæreſes natas eſſe cognovimus, ſicut de prima hæreſi in diſcipulis Chriſti dicit Auguſtinus ſuper pſal. & habetur de conſecratione diſt. 2. Prima quidem hæreſis in diſcipulis Chriſti velut ad duritiam ſermonis ejus facta eſt. Cum enim diceret: *niſi manducaveritis &c.* illi non intelligentes dixerunt ad invicem: *durus eſt ſermo hic*; & ſeparaverunt ſe ab illo. Remanens autem Chriſtus cum duodecim inſtruxit eos dicens: *ſpiritus eſt qui vivificat, caro nihil prodeſt: verba quæ locutus ſum ad vos, Spiritus ſunt & vita;* intellexit ſpiritualiter: *ſpiritus & vita ſunt*. Hæc ibi; & ſicut prædicta hæreſis ex carnali ſenſu, & conſideratione ſolius corticis literæ videtur ortum habuiſſe; ita multæ aliæ hæreſes, & errores, & perverſa

ANNO CHRISTI 1435.

ANNO CHRISTI 1435.

versa judicia ex eadem radice procesſerunt. Propter quod apoſtolus 2. Cor. 3. ait: *litera occidit ſpiritus autem vivificat*; idest ſpiritualis intelligentia. Ex quo manifeſte primo apparet, quod tunc debito ordine currit examen in judicio fidei, cum non principaliter certus literæ, ſed maxime ſpiritus intelligentiæ inſpicitur, quem ſcriptor in litera habuiſſe cognoſcitur. Quod videtur Deuteron. 17. notari, ubi facta accuſatione criminis dicitur: *& hoc tibi nuntiatum fuerit, audienſque inquiſieris diligenter, & verum eſſe reperieris &c.* Notanter, *inquiſieris*, dicit, *diligenter*, ideſt intus cauſam & intentionem dicti, aut facti conſiderando, non contentus exteriori ſuperficie conſideratione & examine: quoniam, ut Dominus ait Jo. 7. *non eſt judicandum ſecundum faciem*. Quippe ſtat bene aliquem habere verba erronea, conſiderata facie literæ, non tamen ſenſum erroris habere in fide: quoniam, ut Hilarius ait ſupra de Trin. *intelligentia ſenſus in crimine eſt*, ſicut S. Thomas dicit in 3. par. q. 52. a. 4. de magiſtro Hugone, de S. Victore, & de Magiſtro ſententiarum, ubi quærens utrum Chriſtus in triduo fuerit homo, poſtquam dixit quod dicens Chriſtum in triduo fuiſſe hominem ſimpliciter, & abſolute loquendo eſt erroneum. *Quidam tamen confeſſi ſunt in triduo hominem fuiſſe, dicentes quidem verba erronea, ſed ſenſum erroris non habentes in fide: ſicut Hugo de S. Victore & Magiſter ſententiarum.* Hæc ille; ex quibus palam ſequitur tunc recto ordine examen fidei procedere, cum judicium literæ a ſpiritu, quod ſcriptor habuit, trahitur, & non e converſo: quemadmodum enim corpus animalis cujus ſit ſpeciei, ab incluſo ſpiritu, a quo ſpeciem ſumit, judicatur; ita literæ judicium a ſpiritu ſumendum videtur. Unde Hugo de S. Victore lib. de ſacra. loquens de perſona Chriſti contra quosdam verborum magis quam ſententiarum ponderatores, ita dicit: *in moneta verborum poſiti ſunt, & currit multitudo magna ſermonum, & infinita perplexio; quia judicium ſpiritus a litera trahere volunt non judicium literæ a ſpiritu, ſicut ſcriptum eſt: ſpiritualis judicat omnia, & ipſe a nemine judicatur. Laborant ergo in judicio dicendi, quoniam ſpiritum non habent intelligendi; volunt habere judicium, & ſpiritum habere nolunt; ſine quo recte judicare non poſſunt.* Hæc ille. Sequitur ex dictis correlative, quod ſtat quandoque concluſionem alicujus doctoris eſſe veram cauſa & intentione dicendi conſideratis; & tamen doctorem venire reprehendendum; & e contrario concluſionem ſimpliciter dictam non eſſe acceptandam, vel quia minus propriis verbis utitur, aut quia minus moderate ultra ſolitum uſum ſcholaſticæ diſciplinæ extendendo ſermonem, aut alias, ſicut de magiſtro Hugone, & Magiſtro ſententiarum dicit S. Thomas in opinione ſupradicta; de quo in 3. ſententiarum diſt. 21. a. 1. dicit, quod ex opinione Magiſtri non ſequitur aliquod inconveniens ſecundum rem; quia ſecundum philoſophum 2. Metaphyſicorum: *non eſt inconveniens ut quod dicimus hominem, alii dicant non hominem, quantum ad convenientiam hominis.* Sed ſolum eſt improprietas in modo loquendi; quia non eſt in uſu hujus nominis homo, quod ſignificet animam & corpus diviſum. Dixi namque reprehendendum talem venire, quamquam ejus concluſio, & propoſitio, cauſa & intentione dicendi conſideratis, ſit vera; quia ut dicit Hieronymus, ex verbis inordinate prolatis incurritur faciliter hæreſis, præſertim apud parum intelligentes: non, ut inquit S. Thomas in 4. diſ. 13. quod hæreſis per ſe in verbis conſiſtit; ſed quia ſunt occaſio erroris; & ideo ad regulam ſecundum menſuram loquendum eſt. Et tantum ſit de regula proponenda.

ANNO CHRISTI 1435.

Prima conſideratio ſequitur, quæ materiam propoſiti negotii reſpicit, & præſertim terminum poſitum in prima concluſione prænominati libelli, videlicet, *homo*, cum dicitur: omnes nos cum capite noſtro, quod eſt Chriſtus Jeſus, ſumus unus homo. Circa quod potandum quod homo dupliciter poteſt ſumi; uno modo phyſice, alio modo miſtyce. Phyſice quidem ſumptus homo dicitur juxta diffinitionem philoſophicam; ſecundo metaphorice quid conſtitutum ex eo quod habet ſimilitudinem & figuram corporis phyſici, organici, humani. Et ex eo quod habet ſimilitudinem animæ rationalis animantis & regentis totum corpus; juxta cujus acceptionem, ut dicit S. Thomas in 1. 2. q. 81. a. 1. omnes, qui ſunt unius communitatis ſunt unum corpus, & tota communitas quaſi unus homo. Quo etiam modo ſcriptura videtur loqui cum de populo Iſrael quaſi de uno homine loquens, ait Exod. 4. *Iſrael*, inquit Dominus, *filius meus primogenitus*. Pariformiter B. Auguſtinus exponens, & ponitur in gloſſa ordinaria, illud pſal. *ſi irruitis in hominem, interficitis vos*, totam eccleſiam hominem quemdam vocat generalem. Unde gloſſa ſic inquit: *pertinebant utique illi ad hunc hominem generalem, ideſt eccleſiam, quæ hæc dicit.* Item ſuper pſalmos cap. 22. inquit B. Auguſtinus: *unus homo maxime ille hic loquitur, qui etiam diffuſus eſt toto orbe terrarum, unus ille loquitur, qui alibi dicit: a finibus terræ ad te clamavi; quatenus unus homo diffuſus eſt uſque ad fines terræ: reſpondet hæreditas illa Chriſti, de qua dictum eſt: dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ; ipſa clamat, & dicit: ad te clamavi dum anxiaretur cor meum.* Hæc ille. Hoc autem, quod non poſſit verificari de homine uno phyſicæ conſiderationis nullus ambigit. Oportet ergo illud in miſtyca ſignificatione ſuſcipere. Pariformiter reperimus partes humanæ naturæ, ſcilicet animam & carnem, diſtingui. Caro quidem a B. Hieronymo in epiſtola ad Ephe. dupliciter diſtinguitur: illa Chriſti, quæ crucifixa, & ſepulta fuit; alia vero ſpiritualis, & divina, de qua ipſe Dominus ait: *caro mea vere eſt cibus &c.* quam Magiſter ſententiarum in 10. diſt. ſcilicet myſticam carnem aſſumens vel appellans, dicit eſſe unitatem eccleſiæ. De anima vero dicit B. Auguſtinus ſuper pſal. 62. ſuper illo verſu: *ſitivit anima mea*; ait: *omnes dicamus: quia in concordia Chriſti omnes una anima ſumus.* Secunda conſideratio ſequitur circa terminum ſecundum poſitum in ſecunda concluſione, ſcilicet *perſona*. Ubi conſiderandum quod perſo-

ANNO CHRISTI 1435.

☞ na dupliciter a DD. SS. accipitur: uno modo proprie, pro uno ſcilicet ſingulari individuo, ſive ſuppoſito rationali naturæ, prout Boetius de duabus naturis, & una perſona Chriſti accipit dicens: *perſona eſt rationalis naturæ individua ſubſtantia*; quo etiam modo accipit eam Richardus de S. Victore patenter dicens: *perſona intellectualis naturæ incommunicabilis exiſtentia*. Alio modo perſona accipitur, non proprie a proprietate naturali unius individuæ rationalis ſubſtantiæ; ſed miſtice a quadam analogica ſimilitudine, ſive reſonantia; & hoc modo ſæpe de toto corpore miſtico eccleſiæ loquitur ſcriptura, ſicut de una perſona: immo ſæpiſſime a DD. ſicut unus homo dicitur, ita una perſona. Unde Auguſtinus ſuper pſal. 61. ſuper illo verſu; *irruitis in hominem &c.* dicit: *debemus intelligere perſonam noſtram, perſonam eccleſiæ noſtræ, perſonam corporis Chriſti*. Tertia conſideratio ſequitur circa ſignificationem hujus termini *miſticum*; cujus notitia non parum accommoda eſt præſenti negotio. Notandum ergo, quod miſticum, ut dicit Catholicon, dicitur a miſterio. Miſterion enim Græce, Latine dicitur ſecretum; unde miſticus, miſtica, miſticum, ideſt ſacer, divinus, occultus & ſignificativus. *Et quamquam* ab omnibus his acceptionibus poſſit ſumi ratio hujus vocabuli miſticum, cum de eccleſia dicimus quod eſt corpus miſticum: tum primo quia ſacra, ſicut ſancta eſt quoad primam interpretationem, ſecundum illud, quod in ſymbolo canitur: *ſanctam eccleſiam catholicam*; & illud 1. ad Cor. 3. *templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos*; tum quia divina quoad ſecundam: conſors quippe facta eſt divinæ naturæ, ſecundum illud quod de ejus membris dicitur in pſal. *Si ego dixi; dii eſtis, & filii excelſi omnes*; & 2. Petri 1. *divinæ conſortes naturæ*: tum quia occulta quoad tertiam ſignificationem. Occultum enim nobis eſt in hac peregrinatione conſtitutis quis ſimpliciter & veraciter actu pertineat ad unitatem hujus corporis, dicente B. Bernardo: *quis poteſt dicere ego de electis ſum: ego de prædeſtinatis ad vitam, ego de numero filiorum; reclamante nimium ſcriptura: neſcit homo an ſit odio, vel amore dignus?* Communius tamen eccleſiæ corpus nominatur miſticum a quarta ſignificatione, videlicet quia figurativum, ſive per figuram aut ſimilitudinem dictum, ſicut ex apoſtolo colligitur, qui de eccleſia ſæpe loquitur ad ſimilitudinem corporis naturalis hominis, ſicut infra videbitur. Ubi notandum quod ratio hujus miſticæ ſignificationis colligitur inter alia præcipue ex quatuor. Primum eſt multiplicitas membrorum officialium concurrentium ad compoſitionem corporis. Sicut enim naturale corpus humanum ex multis membris conformibus in natura & variis deputatis actibus compaginatur: ita eccleſiæ corpus ex multis fidelibus variis deputatis officiis conſtitutum conſurgit; unde apoſtolus 1. ad Cor. *unus panis & unum corpus multi ſumus*; ſuper quo dicit Auguſtinus: *typice*, ideſt figurative, *unus panis & unum corpus eccleſia dicitur, pro eo quod ſicut unus panis ex multis granis, & unum corpus ex multis membris componitur; ita eccleſia ex multis fidelibus charitate coalente conſtituitur*; & ad Rom. 12. dicitur *ſicut enim in uno corpore multa membra habemus; omnia autem membra non eumdem actum habent; ita multi unum corpus ſumus in Chriſto. Singuli autem alter alterius membra, habentes donationes ſecundum gratiam quæ data eſt nobis differentes &c.* Secundum autem, a quo ſumitur ſimilitudo, eſt conformitas, & unitas membrorum ad caput. Plane quemadmodum in corpore naturali hominis caput connaturale eſt reſiduo corpori & per collum ei conjungitur, a quo, ſicut a perfectiori, ut pote in quo omnes reſideant ſenſus, ſecundum plenitudinem ſenſus & motus in totum corpus diffunditur; ita in corpore eccleſiæ caput, quod eſt Chriſtus ſecundum illud ad Eph. 1. *ipſum dedit caput ſuper omnem eccleſiam*, quæ eſt corpus ejus per aſſumptam naturam, eſt reſiduo corpori connaturale; & per fidem, quæ intelligitur per collum Cant. 4. *ſicut turris David collum tuum*, nos ei unimur, ad Eph. 4. *caput Chriſtus, ex quo totum corpus*, ſcilicet eccleſia, *compactum, & connexum per omnem juncturam adminiſtrationis*; gloſſa, ideſt per fidem & charitatem, quas conjungunt & faciunt membra Chriſti, & adinvicem miniſtrare. Tertium vero, a quo accipitur ratio miſticæ loquutionis, eſt unitas ſpiritus: quemadmodum quidem corpus naturale hominis unum habet ſpiritum vivificantem totum corpus, & univerſa membra regentem; ita in toto corpore eccleſia unus eſt ſpiritus vivificans & regens qui eſt Spiritus S. de quo 1. ad Cor. 12. *Etenim in uno ſpiritu omnes nos in unum corpus baptizati ſumus*; cujus ſenſus eſt ſecundum gloſſam: quia baptizati, ideſt abluti ſumus, uno ſpiritu ducti ſumus in unum corpus. Unde gloſſa dicit: *quemadmodum totum corpus una anima vegetatur; ita unus ſpiritus facit omnia in membris Chriſti*: & ita ad Eph. 4. dicitur: *unum corpus, unus ſpiritus*. Quartum vero, in quo miſtica ſimilitudo attenditur, eſt quod ſicut in corpore humano caput, & membra dicuntur conſtituere unam perſonam, ut dicatur unus homo, ut dicit Auguſt. ſuper Jo. hom. 21. ita ſuo modo in corpore eccleſiæ. Unde idem Auguſt. *unus enim homo cum capite & corpore ſuo, Jeſus Chriſtus Salvator corporis, & membra corporis duo in carne una, & voce una, & in paſſione una; & cum tranſierit iniquitas in requie una*. Hæc ille, de quibus in ſequentibus amplius erit tractatus. Quarta conſideratio ſequitur circa hoc nomen *Chriſtus*: commune nomen eſt, nulli autem proprium, unde Auguſt. ſuper canonicam Joannis. *Jeſus proprium nomen eſt Salvatori, quomodo Moyſes proprio nomine appellatus eſt, quomodo Elias; Chriſtus vero nomen ſacramenti, quomodo ſacerdos*; & Iſidorus lib. 7. Ethymol. cap. 2. dicit: *Chriſtus a chriſmate eſt appellatus*; & conſequenter non eſt Salvatoris proprium nomen Chriſtus, ſed communis nuncupatio poteſtatis. Dum enim dicitur Chriſtus commune eſt dignitatis nomen, dum dicitur Chriſtus Jeſus proprium eſt vocabulum Salvatoris. Secundo notandum, quod, ut DD. diſtinguunt antiqui capientes ab Auguſtino, hoc nomen Chriſtus dupliciter accipitur, & ut verbis utar Altiſiodorenſis in tract. de

Chri-

ANNO CHRISTI 1435.

Catholicon inſcribebatur lexicon linguæ Latinæ Joan. de Balbis Genuenſis Ord. Prædicatorum.

☞ Chriſto capite in ſumma ſua ſuper illud ap. 1. ad Cor. 12. *vos eſtis membra de membro*: quandoque dicitur filius B. Virginis, quandoque autem dicitur Chriſtus integer ſcilicet caput cum membris. Eodem modo a S. Thoma & Alberto in 4. diſt. 13. diſtinguitur de corpore miſtico, quod quandoque dicitur membra tantum; quandoque autem membra cum capite ipſo. Ultima conſideratio reſpicit illum terminum *unus*, cum dicitur, quod nos omnes capite noſtro, quod eſt Chriſtus Jeſus, ſumus unus homo, aut una perſona. Ubi notandum, quod cum unum ſequatur ens, & conditio unitatis conditionem entis, 4. Metaph. ſicut duplex eſt modus conſiderationis, aut loquutionis de homine, de perſona, & Chriſto; ita etiam duplex modus loquendi erit de unitate: aut enim accipitur unitas perſonalis, quæ reſpondet primæ acceptioni perſonæ; aut unitas, quæ reſpondet acceptioni ſecundæ, ſcilicet miſticæ. Primo enim modo quæ ſunt unum in perſona, aut ſunt unus homo ſingularis, non ſunt plura ſuppoſita, ut patet ex Boetii, & Richardi diffinitione perſonæ ſupra poſita. Quæ autem ſunt unum in perſona, aut una perſona ſecundo modo, ſunt diſtincta bene ſuppoſitis & perſonalitatibus propriis naturalibus, ut dicetur infra. Dicitur autem unitas miſtica, ſive figurativa, quoniam ſicut cogitanti corpus naturale hominis & caput conjuncta, neceſſe eſt intelligere quoddam integrum, ſcilicet hominem, & perſonam naturalem, in qua uniuntur corpus, & caput; ita in propoſito, conſiderando Chriſtum caput & eccleſiæ corpus ſimul uno ſpiritu copulata, & compaginata, neceſſe videtur intelligere unam miſticam reſultare perſonam. Unde Auguſtinus tractans illud ad Eph. 5. *erunt duo in carne una &c.* dicit: *Jeſus ita & eccleſia duo in carne una*; fit ergo tanquam ex duobus una quædam perſona ex capite, & ex corpore. Notandum autem quod hæc unitas miſtica ſtricte capta principaliter ex duobus conſurgit, videlicet ex conformitate unius naturæ inter caput & membra ad invicem, de qua radice unitatis dicit Hugo de S. Victore lib. de Sacr. cap. penult. 1. par. ubi rubrica talis eſt: *per hominem verbo unitum Deo, uniuntur omnes qui ſunt membra ejus*; ita dicit: *aſſumpſit ex nobis noſtram naturam, ut eam ſibi ſociaret in perſona per unionem, quæ ſocietas non erat per unitatem in natura; ut per id, quod de noſtro unum ſecum fecerat, nos ſibi uniret, ut cum ipſo unum eſſemus per id quod noſtrum ſibi unitum erat*. Hæc ille, & ex hac radice dicit S. Thomas in 4. diſt. 49. quod angeli, quamvis pertineant ad unitatem eccl. non tamen ſunt membra eccleſiæ ſecundum quod eccleſia dicitur ſponſa propter conformitatem, quam dicit ejusdem ſpeciei requiri inter ſponſum, & ſponſam. Secundo vero, ex quo conſurgit prædicta unitas miſtica, & quod eſt quaſi completivum ejus, eſt unitas Spiritus S. univerſum eccleſiæ corpus vivificantis, unde apoſtolus ad Epheſ. 4. *ſolliciti ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis, unum corpus, & unus ſpiritus* ideſt: *ſi vultis*, inquit gloſſa, *eſſe unum corpus, ſervate unitatem ſpiritus, quia Spiritus S. eſt, quo unum corpus efficimur. Cum enim ipſe ſit Patris, & Filii amor, & connexio, ad ipſum pertinet ſocietas, qua efficimur unum corpus*; hæc gloſſa. Idem gloſſa Rom. 8. De iſtis duabus radicibus unitatis ſimiliter gloſſa ſuper illud ad Eph. 1. *dedit eum caput ſuper omnem eccleſiam*, dicit: *dicitur proprie caput ſecundum humanitatem, ſecundum quam conjungitur ei eccleſia, & natura, & gratia*. Eſt conſequenter notandum quod non ſine cauſa dixi, quod unitas perſonalis miſtica prælibata ſtricte ſumpta ex duobus conſurgit, videlicet ex conformitate unius naturæ in ſpecie, & ex unitate ſpiritus totum corpus eccleſiæ inhabitantis: quoniam magis large capiendo unitatem talem miſticam, ad eam ſola unitas ſpiritus aut effectus ſufficere videtur, dicit Gregorius lib. 4. moral. cap. 9. *ſicut autem idem redemptor noſter una perſona eſt cum congregatione bonorum, ipſe namque caput eſt corporis, & nos hujus capitis corpus: ita antiquus hoſtis una perſona eſt conjuncta collectione reproborum, quia ipſe eis ad iniquitatem quaſi caput præeminet; illi autem, dum ad perverſa deſerviunt, velut ſubjectum capiti corpus inhærent*. Hæc ille. Patet autem inter diabolum & perverſos homines non eſſe conformitatem naturæ unius ſpeciei, ſed effectus unitatis. Cæterum notandum quod unitas iſta perſonalis miſtica, qua totum corpus miſticum eccleſiæ dicitur una perſona, non confundit diſtinctionem perſonalem naturalem membrorum, quia iſtæ perſonalitates ſunt alterius & alterius rationis. Et ideo cum unitate unius ſtat pluralitas & alterius perſonalitatis. Patet, quoniam omnes fideles juxta apoſtoli ſententiam ad Rom. 12. & ad Cor. ſunt unum corpus, & tamen diſtinguuntur ſuppoſitis, & propriis perſonalitatibus; quot enim fideles ſunt, tot perſonæ ſunt. Unde Auguſtinus ſupra pſal. 127. tractans verſum illum: *Beati omnes, qui timent Dominum*, & ſequitur in ſingulari: *laborem fructuum tuorum manducabis &c.* dicit: *o vos, o tu, vos multi, qui unus eſtis*: Hæc ille. Nihil enim prohibet aliqua, quæ uno modo ſunt multa, alio modo unum eſſe, & indiviſa; ſicut quæ ſunt diſtincta numero eſſe unum genere; immo ut dicit Dionyſius lib de div. nom. nihil eſt exiſtentium, non participantium uno: quæ enim ſunt multa partibus, ſunt unum toto, & quæ ſunt multa accidentibus, ſunt unum ſubjecto, & quæ ſunt multa numero, iunt unum ſpecie, & quæ ſunt multa ſpecie, ſunt unum genere, & quæ ſunt multa proceſſibus, ſunt unum principio; ita in propoſito, qui multa ſumus in nobis, unum ſumus in Chriſto. Gal. *omnes unum eſtis in Chriſto*. His conſiderationibus pro aliquali notitia terminorum prælibatis, ſequuntur aliqua corrolaria, per quæ ſatisfieri exiſtimo propoſitionibus primis.

Primum corrollarium, acceptis terminis expoſitis ſecundum primas exceptiones eorum omnes quatuor propoſitiones ſæpe nominati libelli falſæ ſunt, quarum falſitas ſupra dicta acceptione terminorum, & unitate correſpondente ita manifeſta eſt, ut omnino arbitrer ſuperfluum ad hoc oſtendendum rationes adducere; ubi cum etiam non videam poſſibile quod aliquis, niſi omnino privatus ſenſu, talem aſſertionem faceret, quia & naturam

orbat,

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1433.

ANNO CHRISTI 1435.

orbat, & fidem tollit. Quia autem ſenſum perverſum doctor iſte non habuit in prænominatis propoſitionibus, ut manifeſtum videtur ex dictis ejus; non eſt opus plura dicere circa hoc corrollarium. Acceptis terminis ante expoſitis in ſecunda acceptione miſticæ ſignificationis propoſitiones prænominatæ veræ videntur; quod diſcurrendo per ſingulas variis authoritatibus comprobabitur, quas in originalibus conſpexi: ad quem intellectum iſte doctor eas intellexiſſe, & ſcripto ſuo demandaſſe oſtendit in multis locis. Primo enim ex hoc quod hoc tractatu ſæpe corpus eccleſiæ corpus miſticum vocat; & per conſequens unitatem intelligit miſticam inter membra illa cum capite. Item dicit in alio codicillo, quod in his omnibus de ſacramento unitatis & eccleſiæ ſpiritualis intellectus quærendus eſt, carnalis vero abjiciendus. Præterea patet ex hoc quod dicit in epiſtola reſponſoria certis articulis, in quibus in Romana curia fuit detatus, quam P. R. Martino V. ſcripſit, ubi in ſecundo fundamento poſt introductionem illius dicti Apoſtolici ad Gal. 3. *Abrahæ dictæ ſunt repromiſſiones & ſemini ejus*, &c. ita proſequitur: *profecto Apoſtolus in præmiſſis verbis notificare voluit multitudinem electorum cum capite, quod eſt Chriſtus, reducendam ad quandam miſticam unitatem corporis & membrorum ut caput & membra unum intelligantur ſemen Abrahæ*. Hæc ille. Item in 6. ait, quod fideles, ſecundum eſſe naturale, quod habent in ſeipſis, non ſunt unus homo nec unus Chriſtus; ſed ſecundum eſſe ſacramentale, & miſticum. Ecce quod unitas illa, quam intelligit in propoſitionibus illis, & quam per authoritates multas nititur probare, ex ſua confeſſione quam ſummo pontifici fecit, eſt unitas miſtica. Cum autem miſticum ſive figurativum diſtinguatur contra reale, ſicut figura contra cujus eſt figura; non videtur pro nunc, quantumcumque peregrinis utatur quandoque ſermonibus, quod unitatem realem hipoſtaticam inter caput & membra ponere voluerit: quoniam ſicut unionem naturalem miſticam non nominat ſed realem; ita iſtam non miſticam, ſed realem appellaſſet. Prima concluſio, quæ eſt quod omnes nos cum Chriſto capite noſtro, quod eſt Chriſtus Jeſus, ſumus unus homo, probatur primo per gloſſam ſuper pſal. 18. omnibus enim linguis primos doctores loqui fecit Spiritus S., qui omnes gentes in unum erat congregaturus; & ſicut unus homo tunc omnibus linguis loquebatur, ſic & modo unus homo, ſcilicet totus, ſcilicet caput & corpus, omnibus loquitur, ex omnibus gentibus una & ſancta conſtat eccleſia. Item per Auguſtinum ſuper pſal 85. dicentem: *nullum majus donum præſtare poſſet Deus hominibus quam ut verbum ſuum, per quod condidit omnia, fatetur illis caput, & illos ei tanquam membra coaptaret, ut eſſet filius Dei, & filius hominis, & unus Deus cum Patre, unus homo cum hominibus*. Idem ſuper pſal. 19. ait: *omnes Sancti unus homo in Chriſto, quia unitas facta eſt, ipſe unus homo aſcit: a finibus terræ ad te clamavi cum anxiaretur cor meum*. Item gloſſa ſuper pſal. 122. ſuper illo: *niſi quia Dominus erat in nobis*; dicit: *notandum, aliquando unum, aliquando dicit plures; unum tamen eſt eccleſia, quæ in omnibus membris eſt unitas, per quam multi homines eſt unus homo*. Item Auguſt. ſuper pſal. 127. ſuper illo ver. *ecce ſic benedicetur homo, qui timet Dominum. Eſt enim quidam homo, qui ſic benedicitur; & nemo timet Deum, niſi qui eſt in membris ipſius hominis; & multi homines ſunt, & unus homo eſt; unius ergo homo, Chriſtus caput, & corpus*; & infra: *intelligamus ergo vocem hujus nominis, hominis, in cujus corpore unus homo ſumus*. Item gloſ. quæ Aug. dicitur eſſe ſuper pſal. 131. *per David ſtipite ſignificatur unus homo, cujus vox ſæpe in pſalmis auditur, ſcilicet totus Chriſtus caput & corpus*; hæc ibi. Et iſtæ authoritates cauſa brevitatis ſufficient pro prima concluſione.

ANNO CHRISTI 1435.

Secunda vero concluſio, quæ eſt, quod Chriſtus caput noſtrum & nos corpus ejus ſumus una perſona, ſub intelligentia data ſit vera, patet authoritatibus multiplicibus. Primo Aug. ſuper pſal. 30. qui ſic ait, & etiam in gloſſa ordinaria adducitur, ubi Auguſtinus ſic dicit: *& ne noveritis quod unus dicitur Chriſtus caput, & corpus ſuum, ipſe dicit, cum de conjugio loqueretur: erunt duo in carne una. Igitur jam non duo, ſed una caro; ſed forte hoc dicas de quocumque conjugio. Audi Apoſtolum Paulum: & erunt, inquit, duo in carne una; ſacramentum hoc magnum eſt: ego autem dico in Chriſto, & in eccleſia. Fit igitur tanquam ex duobus una quædam perſona, ex capite, & ſponſo & ſponſa. Nam unitatem perſonæ hujus mirans & excellentem commendat etiam Iſaias Prophetа, loquens etiam in eo Chriſtus in Propheta ait: ſicut ſponſum alligavit mihi mitram, & ſicut ſponſam ornavit me ornamento; ſic dicit ſponſum, ſic ſponſam, quare ſic ſponſum, ſic ſponſam, niſi quia erunt duo in carne?* Hæc ille. Secundo authoritate B. Gregorii, dicit enim in lib. 19. moral. cap. 9. *Chriſtum & eccleſiam unam eſſe perſonam crebro jam diximus*. Item lib. 35. cap. 9. inquit: *quia Chriſtus & eccleſia, ideſt caput, & corpus, una perſona eſt ſecundum B. Job, dictum, modo capitis, modo figuram corporis deſignari*. Ubi notandum quod Gulielmus Antiſiodorenſis in ſumma ſua in materia unitatis capitis & membrorum quærit propter illud dictum Iſa. & gloſſa Auguſt. utrum ſit verum quod ſponſus ſit ſponſa. Et reſpondens ita inquit, quod duplex eſt forma ſive perfectio eccleſiæ; ſimiliter & Chriſti: eſt enim perfectio Chriſti naturalis eccleſiæ quæ eſt humanitas; & quantum ad hanc perfectionem ſponſus eſt alius quam ſponſa, ſcilicet Chriſtus quam eccleſia. Eſt autem alia perfectio Chriſti & eccleſiæ ſcilicet gratuita, ſcilicet perfectio, quæ eſt Spiritus S. & ſecundum hanc perfectionem ſponſus eſt ſponſa; quia eadem eſt perfectio Chriſti & eccleſiæ, ſcilicet Spiritus S. & per hanc unitatem dictum eſt: *multitudinis credentium erat cor unum, & anima una*; & quod omnes unum ſumus in Chriſto. Propter iſtam unitatem Chriſtus quandoque in perſona ſua, quandoque in perſona eccleſiæ non mutata perſona loquitur; quæ eſt prima regula Ticonii. Hæc ille.

Tertia

Ticonii Affri regulæ VII. ad investigandum earum S. Scripturæ latebras in Bibliotheca Patrum impreſſ. extantes

ANNO CHRISTI 1433.

Tertia vero vero concluſio, quæ eſt quod totus integer Chriſtus, caput & corpus, cum Chriſto capite non faciunt numerum; & e converſo ipſum caput cum ipſo integro quod eſt caput & corpus non faciunt numerum; probat per hoc, quia non ſunt plures Chriſti, ſed unus & idem Chriſtus, manifeſta videtur. Et primo, quoad hoc quod inducitur pro fundamento probationis concluſionis vim, quod omnes nos cum noſtro capite ſumus unus & idem Chriſtus; dicit enim B. Auguſtinus ſuper Jo. ſerm. 27. *unitas nos compaginat, & tanta vi unitate conſtringimur, quod ipſe & nos ſumus unus & integer Chriſtus.* Quod etiam patere videtur ex illo Apoſtoli 1. Cor. 12. dicentis: *Sicut enim corpus unum eſt, & membra habet multa, omnia autem membra corporis cum ſint multa, unum corpus ſunt; ita & Chriſtus.* Super quo B. Auguſtinus ſuper Pſal. 30. ita ait: *loquens de membris Chriſti Apoſtolis, hoc eſt fidelibus, non ait ſic, & membra Chriſti, ſed totum hoc, quod dicit Chriſtum appellavit;* & ſuper pſal. Hier. *non ait, ita & Chriſti, ſed corpus unum ſunt membra multa; ita & Chriſtus; totum ergo Chriſtus, & quia totus Chriſtus ideo caput de cœlo: Saule, inquit, Saule, quid me perſequeris? Tenete hoc, & fixum omnino commendate memoriæ, tanquam filii eccleſiaſtice eruditionis & fidei catholicæ, ut agnoſcatis Chriſtum, & caput & corpus, eumdemque Chriſtum Verbum Dei unigenitum æqualem Patri; & inde videatis quanta gratia pertingatis ad Deum, ut ipſe velueris eſſe vobiſcum unus, qui eſt cum Patre unus: Ego & Pater unum ſumus; quomodo vobiſcum unus? non dicitur, inquis, & ſeminibus tanquam in multis, ſed tanquam in uno; & ſemine tuo, quod eſt Chriſtus. Nempe ſemen Abraha Chriſtus: nec contradici poteſt apoſtolicis apertiſſimis verbis ex ſemine tuo, quod eſt Chriſtus.* Item idem Auguſtinus ſuper pſal. 100. idem dicit, inquiens ita: *Chriſtum enim induiſti, Chriſtus ſumus cum capite noſtro, quia utique Abraha ſemen ſumus;* hæc ille. Quæ propoſitio clarior redderetur, ſi memorari velimus eorum, quæ ſuperius poſita ſunt, videlicet quod Chriſtus unctus interpretetur. Chriſma enim Græce unctio Latine dicitur. Secundo, quod Chriſtus caput ejus quod eſt eccleſia, juxta ſupra aſſignatam intelligentiam unus homo, una perſona, unum corpus ſunt, in quo ſunt; ſicut unus ſpiritus intelligitur, ita una intelligitur unctio a capite in totum corpus defluere ſecundum illud Pſal. *ſicut unguentum a capite, quod deſcendit in barbam Aaron, quod deſcendit in oram veſtimenti ejus, ſicut ros Hermon, quod deſcendit in montem Sion.* Super quo Auguſtinus inquit: *in capite ipſius unguentum;* & gloſſa ſuper Pſal. 103. tractans illud: *ut extolleret faciem in oleo*, dicit: *oleum dicitur hic gratia, quæ excellentius fuit in Chriſto, unde excellenter unctus, unde dicitur Chriſtus ideſt unctus. Ecce Chriſtus totus unctus in ſe & in membris, a quo cæteri accipiunt.* Hæc ibi. Ex quibus faciliter videri poteſt, quod omnes fideles cum Chriſto capite ſunt unus Chriſtus. Ex quibus omnibus ſimul collectis, & bene intellectis, patet concluſio tertia quoad omnes ejus partes. Cum enim nos omnes cum capite noſtro, quod eſt Chriſtus Jeſus, modo & intelligentia datis, ſumus unus homo, una perſona, & unus Chriſtus, ut ex dictis patet; clarum eſt, quod totus integer Chriſtus cum Chriſto capite, & e converſo, facit numerum. Cum enim, teſte Damaſceno, numerus ſit nudus *memineris*, ideſt diviſionis; in eo in quo inter aliqua non eſt diviſio, non poteſt numerus poni. Unde Auguſtinus ſuper pſal. 127. ait: *multi enim Chriſtiani, & unus Chriſtus: ipſi enim Chriſtiani cum capite ſuo aſcendunt in cœlo: unus eſt Chriſtus; non ille unus & nos multi; ſed & nos multi in illo uno unum; unus ergo homo Chriſtus caput.* Hæc ille. Iſte vero intellectus concluſionis videtur eſſe doctoris libelli dicens: *Chriſtus integer cum capite Chriſto non facit numerum, quia non ſunt plures homines aut plures perſonæ, aut plures Chriſti, & in quo ſunt unum, numerum non faciunt.* Præterea aliis rationibus poſſet hoc oſtendi; ſed quia propoſui nihil ex propriis loqui, ſed tantum ſententias DD. ponere, ſuperſedeo ab aliis. Verumtamen circa prædictam propoſitionem videlicet: Chriſtus caput, & nos ſumus unus Chriſtus, quod author libelli dicit quod dupliciter venit intelligenda; uno modo copulative, ut ſit ſenſus; non ſolum ipſum caput eſt Chriſtus; & iſte intellectus multoties reperitur, inquit, ab Auguſtino, qui eſt tertius modus, quo intelligimus Chriſtum, ut non ſolum caput ſit Chriſtus; & totum integrum caput & corpus ſimul ſumpta ſtat Chriſtus, & idem Chriſtus; verum etiam & ipſum corpus, & quodlibet membrum corporis eſt Chriſtus, qui eſt caput, & qui eſt totum integrum caput & corpus. Alio modo intelligitur copulato extremo ut ſit ſenſus: totum integrum, ſcilicet caput & corpus, unus eſt Chriſtus. Et iſto ſenſus, inquit, innuitur frequenter apud Auguſtin. Juxta primum modum intelligendi, ſcilicet copulative, qui videtur minus communis ſcholæ, & durior ad capiendum duo faciam; primo adducam authoritates, quæ videntur exprimere intellectum prædictum; ſecundo dicam ſub qua intelligentia capienda ſunt illa verba hujus doctoris. Primo quidem gloſſa ſuper illud Apoſt. 1. Cor. 12. *unum corpus & multa membra &c.* dicit ita: *omnes fideles ſunt Chriſtus, ut non dicam corpus Chriſti, quia ipſe Chriſtus ſunt tam minores, quam majores. Caput & corpus dicitur Chriſtus propter ineffabilem unitatem capitis & membrorum:* hæc ibi. Item Auguſtinus ſupra hom. 21. *gratulemur, & gratias agamus, non ſolum nos chriſtianos factos eſſe; ſed Chriſtum. Intelligitis, fratres, gratiam Dei ſuper nos capitis, admiramini, gaudete: Chriſtus facti ſumus. Si enim caput nos membra, totus homo ille & nos.* Et infra. *Cum ergo oſtendit Pater membris Chriſti, Chriſto oſtendit, fit quoddam miraculum magnum; tamen verum; oſtenditur Chriſto per Chriſtum. Res mira eſt, & magna; ſed & ſcriptura ſic loquitur. Contradicturi ſumus divinis eloquiis, & non potius intellecturi ex ipſius dono, ei qui donavit gratias acturi. Quid eſt quod dixi: demonſtratur Chriſtus per Chriſtum, demonſtratur membris;* Hæc ille. Ecce quod utrumque Chriſtum appellat. Item Auguſti-

ANNO CHRISTI 1433.

nus

ANNO CHRISTI 1433.

nus ſuper Pſal. 58. tractans illud: *de viris ſanguinum ſalvum me fac*; dicit: *a viris ſanguinum eruitur Chriſtus, non ſolum caput, ſed etiam corpus; a viris ſanguinum eruitur Chriſtus & eis, qui fuerunt, & eis, qui ſunt, & eis, qui futuri ſunt eruitur Chriſtus, & qui præceſſit, & qui eſt, & quò venturus eſt. Chriſtus enim eſt totum corpus Chriſti, & quicunque nunc Chriſtiani boni, & qui ante nos, & qui poſt nos futuri ſunt, totus Chriſtus eruitur a viris ſanguinum.* Hæc ille. Ecce idem, quod prius. Item Auguſtinus ſuper pſal. 122. ſcilicet: *ad te levavi oculos meos. Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit, filius hominis, qui eſt in cœlo; tanquam ſe ſolum videtur dixiſſe; ergo cæteri remanſerunt, quia ſolus aſcendit, qui ſolus deſcendit. Quid debent facere cæteri? uniri corpori ipſius, ut ſit unus Chriſtus, qui aſcendit, & deſcendit, caput aſcendit cum corpore veſtitus eccleſia ſua, quam ſibi exhibuit ſine macula, & ruga. Solus ergo aſcendit. Sed & nos quando cum illo ſumus, ut in illo membra ejus ſumus, & nobiſcum ſolus eſt; & ideo unus & ſemper unus. Unitas nos compaginat; & illi ſibi cum illo non aſcendunt, qui cum illo unus eſſe nolnerunt.* Et infra: *aſcendit ergo iſte cantor, ſed in unoquoque noſtrum cantet hic homo, & unuſquiſque ſit iſte homo. Cum enim dicitis illud ſinguli, quia unum estis in Chriſto, unus homo illud dicit*; hæc ille. Ecce idem, quod prius. Item Auguſtinus de verbis Domini in hom. 51. tractans iſtud Jo. *nemo aſcendit in cœlum, niſi &c.* ita dicit: *quomodo ille ſolus; an ideo ſolus, quia Chriſtus unus eſt cum omnibus membris ſuis, tanquam caput cum corpore ſuo? Quid autem corpus ejus, niſi eccleſia?* ſicut dicit idem doctor: *vos autem estis corpus Chriſti, & membra ex parte: cum ergo cecidimus & propter vos ipse deſcendit, quod eſt nemo aſcendit, niſi qui deſcendit, niſi quia nemo aſcendit, niſi cum eo factus, & tanquam membrum compactus in ejus corpore, qui deſcendit, ſic & dicit: ſine me nihil poteſtis facere; aliter enim unum cum Patre, aliter unum nobiſcum; unum cum Patre eſt quia una ſubſtantia eſt Patris & Filii; unum cum Patre, quia cum in forma Dei eſſet non rapinam arbitratus eſt eſſe æqualis Deo. Unus autem nobiſcum factus eſt ſecundum ſemen Abrahæ, in quo benedicentur omnes gentes. Quod cum Apoſtolus commemoraſſet, non dixit in ſeminibus, tanquam in multis, ſed tanquam in uno: ex ſemine tuo, quod eſt Chriſtus. Et quia nos ad idem pertinemus, quod eſt Chriſtus, nobis ſimul incorporatis, & illi capiti adhærentibus unus eſt Chriſtus, quia nobis dicit: ergo ſemen Abrahæ eſt ſecundum promiſſionem. Si enim eſt ſemen Abrahæ non intelligitur niſi Chriſtus; hoc autem ſemen etiam & nos ſumus. Hoc ergo totum, ideſt caput, & corpus unus eſt Chriſtus.* Et infra: *cum Chriſto & nos reſurreximus, & nos cum capite noſtro Chriſtus ſumus &c. Ergo quomodmodum nobiſcum idem eſt cum corpore ſuo, unus eſt Chriſtus: ſic cum omnibus impiis, quibus caput eſt, cum quodam corpore ſuo unus eſt Diabolus. Quapropter ſicut nos non ſeparamur a juſtitia, de quo Deus dixit ad Patrem: vade; ſic impii non ſeparantur ab illo judicio, de quo dixit: quia princeps hujus mundi jam judicatus eſt.* Item B. Gregorius in morali tractans illud Jo. *nemo aſcendit in cœlum*, & ponitur in Gloſſa continua, dicit ſic: *quia enim nos unum in illo jam facti ſumus: unde ſolus venit in ſe illuc; ſolus rediit etiam in nobis, & is, qui in cœlo ſemper eſt, ad cœlum quotidie aſcendit, quia quod in divinitate, ſuper omnia permanet, humanitatis ſuæ compage ſeſe quotidie ad cœlos trahit*; hæc ille. Ex quibus apparet & argui videtur quod prius. Item B. Iſidorus ſuper Pentateu., in lib. ſuo de miſt. intellig. ſacræ ſcripturæ tractans illud Gen. 2. *Erunt duo in carne una*, dicit: *unuſquiſque Chriſtianus non incongrue geſtat perſonam Chriſti, dicente ipſo Domino: quæ feciſti uni ex minimis meis, mihi feciſtis*; hæc ille. Idem videtur ſequi quod Gregorius lib. 13. moral. cap. 10., de corpore malorum loquens, ita dicit: *quippe unum corpus ſunt Diabolus & omnes iniqui, ut plerumque nomine capitis conſeatur corpus, cum de perverſo homine dicis: ex vobis unus Diabolus eſt. Et vurſum nomine corporis appellatur caput cum de ipſo apoſtata angelo dicitur: inimicus homo hoc fecit.*

ANNO CHRISTI 1433.

Circa vero ſecundum, in quo dixi dicendum eſſe & exponendum eadem intelligentia qua prædictæ authoritates, aut ſimiles quæ ſonare videntur, quod ipſum corpus Chriſti ſit Chriſtus, videtur mihi omnes illas ita moderate eſſe accipiendas, ut ſemper ſubintelligatur clauſula iſta: cum Chriſto capite, ſive in Chriſto capite; cum corpus iſtud ſemper ſuo capiti copulatum intelligatur. Immo non habet rationem corporis, aut membri, niſi illi unitum intelligatur, ut ſit ſenſus: corpus Chriſti eſt Chriſtus; ideſt corpus Chriſti cum Chriſto capite eſt unus Chriſtus. Et eodem modo videtur accipiendum, ubi de aliquibus fidelibus, aut de uno reperiatur dictum, quod iſti ſint Chriſtus. Et ad iſtum ſenſum ait: quoniam eadem ratio videtur currere in ſenſu dato de uno & de pluribus, ſicut de iſtis: qui adhæret Deo unus ſpiritus ſunt cum Deo, & qui adhæret Deo unus ſpiritus eſt cum Deo. Et ad iſtum ſenſum videntur finaliter reſolvi omnes authoritates Auguſtini, quæ loquuntur de iſta materia; unde illa clauſula ſæpe repetitur ab Auguſtino; unde ſuper Jo. hom. 12. tractans illud: *nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo*; ita dicit: *Si ergo nemo niſi ille deſcendit, & aſcendit; ea ſpes cæteris eſt; quia ille propterea deſcendit, ut in illo, & cum illo unus eſſent, ut per illum aſcenſuri eſſent; non dicit ex ſeminibus, ais Apoſtolus, tanquam in multis; ſed tanquam in uno: & ſemini tuo, quod eſt Chriſtus:* Hæc ibi; & hom. 12. ſuper illud Joan. *pro eis ſanctifico meipſum, ut ſint & ipſi ſanctificati in veritate. Quid eſt*, inquit Auguſtinus, *pro eis ſanctifico meipſum; niſi eos in me ipſo ſanctifico, cum & ipſi ſint ego?* Et infra declarare videtur quo ſenſu accipiendum ſit illud: *cum & ipſi ſunt ego*, dicit: *quoniam in me etiam ſunt ipſi ego*; Hæc ille. Et ita patet reſolutio authoritatum dicentium membra Chriſti eſſe Chriſtum, cui ſimile eſt quod membra

bra Chriſti in Chriſto, & cum Chriſto ſunt Chriſtus. Cui ſenſui conformari videtur imaginatio quod doctor libelli deducit in quodam reſponſorio ad prædictas reſponſiones, quæ eſt iſta: quod ſicut creaturæ ſecundum illud eſſe, quod habent in Deo, ſunt unum in Deo, & ſunt unus & idem Deus, dicente Anſelmo, quod creatura in creatore eſt creatrix eſſentia; conformiter ſuo modo dicit in membris Chriſti corporis miſtici eſſe attendendum; ſecundum enim illud eſſe naturale, quod habent in ſeipſis, per quod inter ſe differunt, ut Petrus, & Joannes, & Martinus, non ſunt, inquit, unus homo, & unus Chriſtus; ſed ſecundum aliud eſſe, ſcilicet ſacramentale & miſticum, per quod pertinet ad Chriſtum; quod quia, ut dicit, conſequitur per ſacramentum baptiſmi, per quod incorporatur Chriſto, & membrum fit corporis miſtici: *per hoc enim eſſe*, inquit, *omnes baptizati in Chriſto Jeſu Chriſtum induunt, Chriſto incorporantur: & ſic ei identificantur in unam perſonam, & unum hominem, quia fuerit cum eo unus Chriſtus*. Hæc ille. Ex quibus dictis patet, qualiter doctor intelligit quod membra Chriſti ſunt Chriſtus: videlicet quia cum Chriſto ſunt unus Chriſtus. Secundo, qualiter accipiat in iſtis propoſitionibus terminum identificare, cum ait membra Chriſto identificari, pro eo ſcilicet quod eſt ſecundum eſſe miſticum effici unam perſonam cum eo.

Quarta concluſio, quæ eſt quod neque nos cum ſumus Chriſtus cum noſtro capite facimus numerum, ad intellectum poſitum ſumptum ex allegatis authoritatibus, in præcedenti immediate concluſione patet. Quam concluſionem doctor ſæpe nominatus in prælegata epiſtola reſponſiva ad papam Martinum ita dicit eſſe intelligendam. Nos cum noſtro capite non facimus numerum; ideſt non ſumus plures Chriſti, & ut membra ejus non ſumus plures homines, & plures perſonæ, ſed unus homo, & una perſona; hæc ille. Et hæc ſufficiant pro explanatione ſenſus, & intellectus primarum quatuor concluſionum, ſive propoſitionum, cum annexis.

Sequitur ſecunda pars præſentis codicilli, in qua videndum eſt de quinta concluſione, quæ præ cæteris minus grata audientium animis eſt, quæ eſt iſta: *quod Chriſtus quotidie peccat, ex quo fuit Chriſtus continue peccavit*. In cujus explanatione hanc ordinem concepi tenendum; ut primo pro declaratione materiæ & intentionis prædictæ magiſtri præfati ponam circa ordinem obſervatum in prima parte aliquas conſiderationes in manifeſtis ſacræ ſcripturæ, aut SS. DD. authoritatibus fundatas; ſecundo quid circa præfatam concluſionem tenendum explanabo. Prima conſideratio, duas unitates perſonales, alterius tamen & alterius rationis, eſt intelligere in Chriſto ſecundum quas duplex modus prædicandi de Chriſto accipitur, unus ſecundum unam, & alius ſecundum aliam. Prima, quidem unitas realis, & juxta verbum Damaſceni naturalis, & ſubſtantialis ſive hypoſtatica eſt, qua humanitas aſſumpta a Verbo dicitur perſonaliter uniri ſibi; cum ad idem eſſe reale, hypoſtaticum, & perſonale aſſumta eſt. De qua Jo. 1. dicitur: *Verbum caro factum eſt*. Alia vero, quæ miſtica eſt, dicitur qua corpus miſticum eccleſiæ cum Chriſto homine dicitur una perſona & unus homo, & unus Chriſtus, de qua dicitur Gal. 3. *omnes unum eſtis in Chriſto*. Has vero duas unitates expreſſe tangit Auguſtinus lib. de baptiſmo parvulor. & deducitur a S. Thoma in gloſſa contiuata, ita dicens: *ſi enim divina ſubſtantia longe diſtantior, potuit propter nos ita ſuſcipere humanam ſubſtantiam, ut una perſona fieret*. Ecce primam unitatem. Sequitur: *quanto credibilius alii Sancti ſunt cum homine Chriſto unus Chriſtus?* Ecce ſecundam. Item, iſtas duas unitates, & duos modos prædicandi aliquid de Chriſto expreſſe poſuit Damaſcenus lib. 3. cap. 25. ubi ita inquit: *oportet ſcire quod duæ ydioſees ſunt, ideſt proprialitates vel familiaritates*, una naturalis, & ſubſtantialis; altera perſonalis & habitudinalis. Naturalis quidem et ſubſtantialis eſt, ſecundum quam propter philantropiam, ideſt amorem, clementiam, Dominus, & naturam, & naturalia omnia aſſumpſit; natura & veritate factus homo, & naturalium in experientia factus. Perſonalis autem, quandoquidem alterius ſubinduit perſonam, propter habilem propitiationem nimiam, vel amorem; & pro ipſo eos in ipſo facit ſermones, vel ei pertinentes, ſecundum quam et maledictionem, & derelictionem noſtram nos entia naturalia ykiato, ideſt propria facit, non ipſe hoc ens vel factus, ſed noſtram aſſumens perſonam & nobiſcum ordinatus. Tale autem eſt factus pro nobis maledictio, hæc ille. Secundum autem has duas unitates, ut dixi, duplex diſtinguitur modus prædicandi aliqua de Chriſto. Ratione primæ unitatis prædicantur de Chriſto ydiomata ideſt proprietates utriuſque naturæ, ſive nominetur nomine alterius naturæ, ut cum dicitur: hic eſt Deus, vel Deus eſt homo. Et ita dicendum eſt de proprietatibus naturarum dicendo: hic homo creavit cœlos, eſt æternus, incircumſcriptus, & creator omnium, & ſimilia. Et e converſo dicendo de Del filio proprietates naturæ humanæ, ut quod paſſibilis eſt, mortuus, ſepultus &c. Juxta ſecundam unitatem, quæ eſt inter caput, & membra corporis ſui prædicantur multa de Chriſto in perſona membrorum, quæ ſibi, ſecundum ſe nullo modo conveniunt. Utrumque modum prædicationis innuit B. Auguſtinus ſuper Pſal. 101. quod eſt: *Domine exaudi orationem meam*; ubi poſtquam dixit Chriſtum eſſe hominem pauperem, qui orabat, fundat rationem duplicem, quia pauper nominatur ſuper duplicem prædictam unitatem, ita dicens: *ſibi enim accepit paupertatem noſtram, ubi forma ſervi induxit ſemetipſum eximaniens ne divitiis ejus exparveſceret, & ad eum accedere cum tua mendicitate non anderes*. Et infra: *addat paupertatem paupertati, & tranſfiguret in ſe corpus humilitatis noſtræ; ſic caput noſtrum ſimus membra ejus, & ſunt duo in carne una*; Et poſt infert: *non ergo una quia caro una*. Iſtum etiam modum prædicandi duplicem tangit S. Thomas in 3. p. q. 5. a. 1., accipiens a Damaſceno lib. 3. loco ſupra allegato, & lib. 10. cap. 10. ubi multos modos ponit aliquid prædicandi de Chriſto, cujus verba S. Thomas ſub compendio ponens, ita dicit;

ANNO CHRISTI 1435.

ANNO CHRISTI 1435.

Damasc. habet 6 numerous proprietatis.

ANNO CHRISTI 1433.

ſicut Damaſcenus dicit &c. dicitur aliquid de Chriſto. Uno modo ſecundum proprietatem naturalem, & yppoſtaticam, ſicut dicitur quod ſolus eſt homo, & quod pro nobis paſſus eſt. Alio modo ſecundum proprietatem perſonalem & habitualem, prout ſcilicet aliqua dicuntur de ipſo in perſona noſtra, quæ ſibi ſecundum ſe nullo modo conveniunt. Unde & inter regulas Ticonii, quas ponit Auguſtinus in 3. de doct. Chriſt. prima ponitur de Domino, & ejus corpore, cum ſcilicet Chriſti & eccleſiæ una perſona eſtimatur. Secundum hoc Chriſtus ex perſona membrorum loquens dicit &c. hæc ille. Ubi notandum, quod ſicut propter unitatem naturalem corporis naturalis, & capitis in homine, caput non ſolum loquitur pro ſe, ſed etiam aſſumit in loquendo perſonam membrorum; & ita in præſenti propter dictam unitatem miſticam, ſive ſpirituALEM Chriſti capitis & membrorum ſuorum, Chriſtus non ſolum reperitur loqui in perſona ſua, ſed in perſona membrorum ſuorum. Unde gloſſa Magiſtri ſuper pſal. 14. *Domine clamavi ad te*; ita inquit: *hæc autem charitas nos Chriſto compaginat, per charitatem namque quaſi unus homo eſt caput & corpus. Capitis vero proprium eſt loqui pro membris, ſicut lingua noſtra perſonam omnium membrorum ſuſcipit; ipſa enim pro omnibus verbo fungitur dicens pro pede: calcas; & pro manu: vulneraſti me; & ita Chriſtus, qui eſt caput, pro multis loquitur cum quibus eſt unum: charitas enim unum facit nos cum Chriſto. Sive ergo caput loquitur, ſive membra, ſive quod dicitur capiti conveniat ſive membris, Chriſtus loquitur. Sed in voce ejus quiſque agnoſcat ſuam tamquam inhærens in Chriſti corpore. Aliquando enim dicit, quod ſibi ſoli competit, non tamen ſeparat ſe a verbis noſtris, ſed a ſuis propriis, ad noſtra rediit, & a noſtris interdum ad ſua propria tranſit:* hæc ibi. Iſta eſt ſententia & ſermo quaſi in forma Auguſtini in multis paſſibus ſuper pſal. 2. ſuper Jo. Bapt. & Gregorius XX. lib. moral. cap. 2. tractans illud Job. *quando ridebam ad eos; non credebant unam eſſe perſonam Chriſtum & eccleſiam; Plerumque jam diximus, & ſæpe vox capitis ad vocem corporis, ſæpe vox corporis ad vocem capitis tranſit: qui enim ſunt in carne una, nihil obſtat ut conveniant in voce una;* hæc ille. De iſto celeri tranſitu loquutionis a voce capitis ad vocem membrorum, & e converſo, unum exemplum ſufficiat de multis. Dicitur enim Pſal. 30. in v. illo, *in manus tuas commendo ſpiritum meum; redemiſti me, Domine Deus veritatis*, cujus prima pars eſt vox capitis, ut Auguſtinus dicit, & Magiſter in gloſſa; ſecunda vero pars eſt vox membrorum, ſive populi, qui redemptus eſt; cujus rei cauſa, inquit Auguſtinus ſuper Pſal. 101. *Nec ibi erres, quando audieris aliquid, quod coaptari capiti illi non poſſit, ideo præloquutus ſum, ut quod tale audiens ex infirmitate corp. is advertas ſonare; & vocem membrorum agnoſcas in capite.* Secunda conſideratio eſt quod quamquam varientur membra multipliciter, & diverſificentur attributa membrorum, non variatur tamen vox loquentis, ſed in tanta diverſitate tam membrorum quam attributorum una vox eſt, & ſemper una perſona loqui videtur. Quæ conſideratio capitur ex gloſſa Magiſtri ſuper pſal. 17. dicentis: *ſecunde regulam unitatis capitis, & membrorum, ideſt Chriſti, & eccleſiæ, quaſi enim una perſona eſt caput, & corpus; ideoque una voce utitur caput cum membris, licet ea quæ dicuntur ad diverſos referantur. Quædam enim ſoli capiti conveniunt; quædam ſolis membris; quædam capiti, & membris. Itemque membris conveniunt quædam præteritis, quædam præſentibus, quædam futuris; quædam perfectis, quædam imperfectis convenient; & tamen in tanta diverſitate, una vox eſt, ut quaſi una perſona videatur loqui, ut ſicut duo ſunt in carne una, ſcilicet ſponſus, & ſponſa, ita ſunt et in voce una:* hæc ibi. Ad idem ſimiliter eſt gloſſa ordinaria Magiſtri ſuper pſal 20. collecta ex dictis Auguſt. in qua ita dicitur: *ſciendum eſt quod verba pſalmi quædam capiti, quædam membris, quædam prophetæ conveniunt. In hac tamen veritate non mentitur vox, ſcilicet caput et membra eadem voce utuntur, dicendo: ego me mihi, quod ſit propter nimiam unitatem capitis et corporis Chriſti, ideſt Chriſti, et eccleſiæ, ſponſi, et ſponſæ, quam facit charitas; ſicus enim lingua omnium membrorum ſuſcipit vocem, dicens pro pede: calcas me; non dicit calcas pedem; et pro manu: vulneras me; non ait: vulneras manum meam; ſic Chriſtus membrorum utitur verbis non incongrue, non ſe dividens a verbis noſtris; quoniam enim dignatus eſt pro nobis homo fieri, et forma ſervi veſtiri, non dedignatur nos transfigurare in ſe. Quod utique facit multipliciter, ſcilicet dum aliquid dicit, vel facit ad informationem membrorum, ut quando vigilavit, et oravit, et tentatus eſt, vel quando in perſona membrorum loquitur, vel de membris in ſua perſona ait: Saule, Saule quare me perſequeris? vel quando aliquid effundit in ſe eſſe, quod non habet ex natura ſua conditionis, ſed miſericorditer aſſumpſit de corruptione noſtra infirmitatis; ut cum dicit ſe triſtari, vel pavere, et hujuſmodi. Qui ergo ſic nos transfiguravit in ſe, non dedignatur loqui verbis noſtris, ut nos loquamur ſuis. Hæc eſt divina commutatio, et divina hæc commercia celebrata ſunt in hoc mundo a negotiatore cæleſti.* Hæc ibi. Eamdem ſententiam ponit Auguſt. in Pſal. 56. & longo ſermone. Tertia conſideratio reſpicit ipſa membrorum attributa, quæ ſibi aſcribit, & attribuit Chriſtus. Ubi conſiderandum eſt primo, quod ratione ſæpe nominatæ unitatis capitis, & membrorum, de Chriſto paſſiones membrorum ſæpiſſime in ſacra ſcriptura prædicari leguntur. Hæc conſideratio colligitur primo ex illo Matt. 25. quod Chriſtus in judicio dicturus eſt: *eſurivi, et dediſtis mihi manducare, et ſitivi, et dediſtis mihi etc.* Ecce quod ipſe impoſſibilis factus, exurire, & ſitire, & alia pati dicit ſe ratione membrorum ſuorum. Unde Auguſt. ſuper Pſal. 85. *adhuc Chriſtus hic eſt, Chriſtus hic peregrinatur, Chriſtus hic agrotat, Chriſtus in carcere includitur; injurium ei faciamus ſi non ipſe diceret: eſurivi et dediſtis mihi manducare, ſitivi, et potaſtis me, hoſpes eram et collegiſtis, nudus et veſtiſtis me, ægro et viſitaſtis me. Et illi: quando te vidimus hæc*

po-

ANNO CHRISTI 1435.

patientem, & adiuvistis vinum tibi? Et ille: *cum uni ex minimis istis fecistis mihi fecistis &c.* Secundo intelligitur ista consideratio ex illo Act. 9. ubi Saulo inquit Christus: *Saule, Saule, quid me persequeris?* Ecce quod patientibus & laborantibus Christi membris, Christus, qui in se impassibilis est, in membris laborare dicitur, & pati; unde glossa ordinaria, quæ Bedæ adscribitur, dicit: *ibi non ait membra, sed me; quia ipse adhuc in membris infirmis patitur, & beneficia membris collata sibi facta demonstrat, cum ait: esurivi, & dedistis mihi manducare.* Hæc ille. Et ut de istis similibus attributis compendium faciam, audiamus August. super psal. 62. ubi postquam dixit, quod tota ecclesia, quæ ubique diffusa est, corpus Christi est, cujus ipse Christus corpus est: *Nunc quidquid patitur ecclesia ipsius in tribulationibus hujus sæculi, in tentationibus, in molestiis, in angustiis, quia sic illam oportet erudiri, ut igne tanquam aurum purgetur; ipse patitur.* Hæc ille.

Quarta consideratio, quæ ex ista prædicatione passionum membrorum Christi de Christo, nullas passionis, corruptionis, mutationis defectus in ipso nostro capite Christo suspicandus est: quoniam ista de Christo dicuntur, non ideo quod ejus persona æterna, aut etiam natura assumpta in eo talibus nunc aut informetur aut subjiciatur passionibus; sed quia membra ejus, quæ cum eo sunt una persona & unus homo mistice, ut supra dictum est, talibus subjiciuntur, & informantur. Solet namque adscribere sibi quæ membris sibi conjunctis contingunt, ut sæpissime ex dictis Augustini superius deductum est; secundum quem modum prædicationis opera prædicari de eodem, scilicet Christo secundum diversa membra, nullum inconveniens sequitur; sicut nec cum de eo ratione diversarum naturarum operata earum prædicantur proprietates. Quæ consideratio, quamquam ex dictis Augustini sæpe habeatur, colligitur tamen nunc specialiter ex glossa Origenis, quæ ponitur in glossa continua super illud Matt. 25. *esurivi, & dedistis mihi manducare;* ita dicentis: *scriptum est ad fideles: vos estis corpus Christi. Sicut ergo anima habitans in corpore cum non esuriat, quantum ad suam subsistentiam spiritualem, esurit tamen corporis cibum, quia copulata est corpori suo; sic & salvator patitur quæ patitur ejus ecclesia, cum sit ipse impassibilis.* Hæc ille. Item patet ex illo Augustini super psal. 141. *patitur,* inquit, *adhuc Christus pressuram non in carne sua, in qua ascendit in cælum; sed in carne mea, quæ adhuc laborat in terra. Nisi ergo Christus & in membris, hoc est fidelibus suis pressuram ipse pateretur, Saulus in terra Christum in cælo sedentem non persequeretur;* Hæc ille.

Quinta consideratio, quod licet ea, quæ prædicantur de filio hominis ratione assumptæ naturæ, prædicari oporteat de filio Dei, cum ad personam filii Dei assumpta sit natura humana. *Suscepit quidem,* inquit Damascenus lib. 3. *ea quæ sunt carnis idiomata, & proprietates, dum Deus passibilis nominatur, & Dominus gloriæ crucifixus;* non tamen videtur, salvo tamen meliori judicio, prædicari de filio Dei, quæ prædicantur de filio hominis sive de Christo in persona membrorum. Non enim videtur congrue dici quod Deus hic egit, Deus hic peregrinatur, Deus hic ægrotat, Deus in carcere includitur, & similia, talia fidelibus patientibus. Sic Augustinus talia supra prædicavit de Christo; licet eadem & similia poterunt de eo prædicari illa patiente humanitate assumpta; cujus ratio videtur esse, quia unio ista mistica membrorum cum capite, super quam talis prædicatio fundatur, ipsam Christi carnem, sive humanitatem respicit, secundum quam caput corporis mistici proprie dicitur; quæ consideratio ex illo August. colligitur, qui super psal. 142. tractans illud Apostoli: *erunt duo in carne una;* inquit: *Apostolus dicit sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in Christo in ecclesia duo in carne una; refert ad distantiam majestatis. Duo plane; non enim & nos, ille, per quem facta sunt omnia; venitur ad carnem, & ibi ille & nos.* Et per istam considerationem tolluntur multa argumenta sophistica, quæ fieri possent super hoc, quod Christus continue dicitur pati, esurire, & sitire, ligari, & in carcere includi, & similia, siquis vellet ea de filio Dei ratione identitatis personæ prædicare.

Sexta consideratio, quod ratione prædictæ unitatis mistici membrorum Christi cum capite Christo, non solum passiones pœnales membrorum suorum legitur in sacra scriptura, secundum expositionem DD. sibi attribuere, verum etiam culpabiles defectus; ita ut quemadmodum membrorum suorum passiones dicat suas, & eis patientibus, pati; ita & eorumdem membrorum suorum peccata dicat sua, & ex eis peccantibus, dicatur peccasse. Prima pars hujus considerationis patet ex quarta; secunda vero colligitur ex multis locis approbatæ authoritatis.

Primo in forma colligitur expresse ex glossa interlineali, quæ ponitur super illud Levit 4. *si sacerdos qui est unctus, peccaverit;* quæ in forma ita dicit: *Christus dicitur peccare, cum peccamus, qui membra ejus sumus:* Hæc ibi. Item postillator quidam, cujus nomen non ponitur in libro, qui est in libraria hujus conventus scilicet Minorum, exponendo illud verbum: *si sacerdos peccaverit,* dicit: *deliquit iste sacerdos, non in se, sed in membris:* Hæc ille. Secundo colligitur ex Psal. 17. *diligam te;* in quo Ps. secundum glossam, & Augustinum totus Christus loquitur; ubi glossa Magistri postquam dicit: *attendo regulam unitatis capitis, & corporis, id est Christi, & ecclesiæ; quasi enim una persona est caput & corpus; ideoque una voce utitur caput cum membris.* Licet ea, quæ dicuntur ad diversas referantur expositiones; verbum illud: *circumdederunt me dolores mortis; glossa, id est Diaboli: per quem mors: mors enim id est Diabolus, ut ait Apostolus, ante Christi adventum ubique, & in omnibus pene regnabat, inter quos vari erant judi, qui rapidis iniquitatibus contubbati sunt; unde subdit: & torrentes iniquitatis, id est iniquitates abundantes rapido ut torrens, conturbaverunt me. Et sequitur: dolores inferni circumdederunt me; præoccupaverunt me laquei mortis; glossa, id est gentiles in infer-*

ANNO CHRISTI 1435.

ANNO CHRISTI 1433.

☞ *me debito dolore torquendi circumdederunt me; & propter hoc præoccupaverunt me laquei mortis, ideſt peccatum originale, unde eſt mors, ante ligavit me quam ex propria virtute peccarem:* Hæc ibi. Item ex pſal. 21. in quo, ut dicit Auguſtinus, & gloſſa Magiſtri loquitur Chriſtus, ubi dicitur: *Deus, Deus meus; quare me dereliquiſti;* gloſſa Magiſtri, *ideſt pœnæ, & culpæ expoſuiſti me.* Et ſequitur in gloſſa Magiſtri: *mirum eſt quomodo dicit: dereliquiſti me, cum & Deus eſſet. Non enim dereliquerat illum Deus cum eſſet Verbum Dei Deus: ſed pro nobis hoc dicit, qui in eo ſumus unum & membra, & ſumus corpus ejus: corpus enim Chriſti eſt eccleſia, de qua & verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis.* Et Auguſt. in eodem loco: *cum verbum Dei factum eſſet, caro pendebat in cruce, & dicebat: Deus Deus meus reſpice in me, quare me dereliquiſti? quare dicitur, niſi quia nos ibi eramus? niſi quia corpus Chriſti eccleſia?* Hæc ille. Sequitur in verſu: *longe a peccatoribus ſalus;* gloſſa; ideſt *ecce quare; ideo ſcilicet quia longe a peccatoribus ſalus; & hæc verba, ſcilicet dereliquiſti me, & longe, & quare, non ſunt juſtitiæ, ſed delictorum meorum; & oſtenditur, ideſt oſtendunt me non eſſe juſtum ſed peccatorem.* Et infra: *Deus Deus meus clamabo per diem, & non exaudies;* gloſſa ideſt, *clamantem ſic, quia verbis delictorum clamo. Quomodo hoc dicit qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus? ſed de nobis corpore ſuo dicit hæc, ſcilicet de me, de te, de illo enim corporis ſui ideſt eccleſiæ gerebat perſonam:* Hæc ibi. Sed ut non ſolum antiquos DD. ſed etiam modernos ducamus in medium, ad idem eſt expoſitio Nicolai de Lira, qui exponens præfatum verbum dupliciter, ita dicit: *verba delictorum meorum; delicta populi dicit ſua tum propter membrorum, & capitis affinitatem, tum quia fecit ea ſua quodammodo ſuſtinendo pro eis pœnam.* Item Nicolaus Gorram in expoſitione prædicti verſus, ita dicit: *exponitur verſus in gloſſa dupliciter, vel in perſona membrorum, vel capitis. In perſona eccleſiæ ſic: quare dereliquiſti me, ideſt eccleſiam meam, ſcilicet non perſonam exponendo malis culpæ, & pœnæ; longe a ſalute mea &c. ideſt, ideo dereliquiſti me, quia cum ſim in peccatis, longe es a ſalute mea Pſal. longe a peccatoribus ſalus: Verba delictorum meorum, ideſt meæ imperfectiones, vel verba delictorum meorum, in quibus delinquis, ſunt longe; ideſt me facium longe a ſalute mea.* Hæc ille. Item ad idem S. Thomas in 3. par. q. 15. a. 1. dicit ſecundum quod Chriſti & eccleſiæ una perſona æſtimatur, ſecundum hoc Chriſtus ex perſona membrorum ſuorum loquens dicit: *verba delictorum meorum;* non quod in ipſo capite delicta fuerunt. Item tertia prædicta conſideratio tollitur ex illo Pſal. 37. *non eſt pax in oſſibus meis a facie peccatorum;* ubi Auguſtinus ita dicit: *quæri ſolet cujus ſit vox, & aliqui accipiunt propter quadam, quæ hic dicuntur, de paſſione Chriſti; ſed: non eſt pax oſſibus meis a facie peccatorum meorum, quomodo diceret qui nullum peccatum habebat? Coarctat nos ergo intelligendi neceſſitas ad cognoſcendum tamquam plenum & totum Chriſtum, ideſt caput & corpus; cum enim Chriſtus loquitur, aliquando ex perſona ſolius capitis loquitur, quod eſt ipſe ſalvator natus ex Maria Virgine; aliquando ex* „ perſona corporis ſui, quod eſt „ ſancta eccleſia diffuſa toto orbe terrarum; „ & nos in corpore ipſius ſumus, ſi tamen „ fides noſtra ſincera ſit in illo, & ſpes noſtra certa, & charitas accenſa, & ita non „ eſt dubium quia vox ipſius Chriſti eſt. Unde ergo peccata niſi de corpore, quod eſt „ eccleſia, quia loquitur corpus Chriſti, & „ caput? quare tamquam unus ſequitur, quia „ erunt duo in carne una: ſacramentum hoc „ magnum, ut ait Apoſtolus, ego autem dico in Chriſto & in eccleſia. Et ideo ſi „ ipſe dicit jam non duo ſed una caro eſt; „ quid mirum ſi una caro, una lingua, eadem verba tanquam unius capitis, & corporis, ſic audiamus tanquam unum? Sed „ tamen caput tanquam caput & corpus tanquam corpus; non dividuntur perſonæ, ſed „ diſtinguitur dignitas, quia caput ſalvat, „ corpus ſalvatur; caput exhibeat miſericordiam, corpus defluet miſeriam, caput eſt „ ad purganda peccata; una tamen vox; non „ ſcribitur quando dicat corpus quando caput. „ Sed nos in audiendo diſtinguimus. Ille autem tanquam unus loquitur. Quare enim non „ dicat: peccatorum meorum, qui dicit eſurivi, & non dediſtis mihi potum; hoſpes „ fui, & non recepiſtis me; infirmus, & in „ carcere, & non viſitaſtis me. Certe Dominus non fuit in carcere; quare non hoc „ diceret, cui cum dictum eſſet: quando te „ vidimus eſurientem, aut in carcere, & non „ miniſtravimus tibi? ſic reſpondet ex perſona corporis ſui indicans ſe dixiſſe: cum „ uni ex minimis meis non feciſtis, nec mihi feciſtis. Quare non dicat a facie peccatorum meorum qui dicit: Saule, quid me „ perſequeris? qui utique in cœlo neminem „ perſequutorem patiebatur; ſed quoniam ibi „ caput loquebatur pro corpore; ſic & hic „ caput dicit corporis vices, cum & capitis „ vices auditis. Sed neque cum corporis vices audieritis ſeparetis caput; neque cum „ capitis vices audieritis ſeparetis corpus; „ quia jam non duo ſed una caro". Item infra ſuper verſu: „ amici mei, & proximi „ mei adverſum me appropinquaverunt, & „ ſteterunt"; dicit ſic; „ jam intelligamus „ capitis voces; quia incipit diluceſcere caput noſtrum in paſſione; ſed rurſus cum „ cœperit caput, noli inde ſeparare corpus. „ Si caput noluit ſe ſeparare a vocibus corporis; corpus ſe audeat ſeparare a paſſionibus capitis? patere in Chriſto, quia tanquam peccavit in infirmitate tua Chriſtus; „ enim non peccata tua tanquam ex ore ſuo „ dicebat, & ea dicebat ſua; dicebat enim: „ a facie peccatorum meorum, quæ non erant ipſius; quomodo ergo peccata noſtra „ ſua eſſe voluit propter corpus ſuum; nc „ & nos paſſiones ejus noſtras eſſe velimus „ propter caput noſtrum". Item, quarto, hæc prædicta conſideratio colligitur ex Pſal. 39., qui de Chriſto exponitur, in quo dicitur: „ circumdederunt me mala, quorum non „ eſt numerus; comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui ut viderem" Ubi

ANNO CHRISTI 1433.

Nicolaus Gorram Gallus ord. Præd. floruit circa an. 1395. ſcripſitque in plures S. Scripturas. lib. commentarios.

Verba tur beata.

Chry-

ANNO CHRISTI 1435.

Chryſoſtomus exponens hoc de Chriſto ita ait: „ hæc mala, ideſt peccata, quorum non „ eſt numerus circumdederunt me, ideſt eos, „ quibus annuntio, qui mei futuri ſunt; com„ prehenderunt me, ideſt ad actum perduxe„ runt hi, qui mei erunt; & non potui ut „ viderem; & ſic oppreſſerunt me, ideſt eos „ illæ iniquitates, quæ non potuerunt habere „ uſum rationis ": Hæc ibi. Ex quo manifeſte colligitur, quod Chriſtus, quandoque videtur ſibi attribuere peccata eorum, qui non actu & futuri erant ſui. Item quinto, colligitur prædicta conſideratio ex Pſal. 40. ubi verſus ille: „ ego dixi: Domine, miſerere „ mei quia peccavi tibi "; dicitur vox Chriſti; unde Auguſtinus ſuper eodem dicit ita: „ nunquid hic Chriſtus, nunquid hoc caput „ illud noſtrum ſine peccato, nunquid ille, „ qui quæ non rapuit exſolvebat, nunquid, „ ille ſolus in mortuis liber? liber enim in „ mortuis quia ſine peccato; quoniam om- B „ nis, qui facit peccatum ſervus eſt peccati. „ Nunquid ergo ipſe? immo ipſe ex membris „ his, quia vox membrorum ipſius, quia & „ vox capitis noſtri vox noſtra ". Item gloſſa Magiſtri habet ſic: ego dixi „ Domine „ &c. ſe dicit Chriſtus caput in membris: „ miſerere, ideſt ſana per flagella animam „ meam, quoniam nullo modo excuſo peccatum, ſed accuſo. Ideſt quia peccavi tibi ". Super eodem uſu Nicolaus Gorram, qui ſequitur in exponendo pſalterium maxime gloſ- C ſam, dicit: „ hic loquitur Chriſtus non pro „ ſe, ſed pro membris, dicens quod hic pro„ vocat ſuo exemplo ad confitendum ore; „ unde primo innuit ſe confitentem, ſecun„ do ſubdit confeſſionis materiam ibi: Domi„ ne miſerere ". Sexto colligitur ex Pſ. 138. ubi verſus ille: „ imperfectum meum viderunt „ oculi tui " dicitur vox Chriſti ab Auguſtino; unde Auguſtinus ſuper eodem, videlicet quod de illis, qui ſcilicet tempore ſuæ paſſionis fortes non erant, neque firmi, dicat patri: „ imperfectum meum viderunt oculi „ tui; imperfectum meum, Petrum meum, „ pollicentem, & negantem, præſumentem, „ & deficientem, viderunt tamen eum oculi D „ tui "; hæc ille, ubi perſonam Petri aſſumens dixit imperfectum meum &c. Septimo colligitur ex Pſal. 140., ubi verſus ille; „ pone, Domine, cuſtodiam ori meo, & „ oſtium circumſtantiæ labiis meis, ut non „ declines cor meum in verba malitiæ ad „ excuſandas excuſationes in peccatis ", vox Chriſti dicitur. Unde Auguſtinus ſuper eodem dicit: „ qualis hic modo orat, & quis iſte „ ſit, cito dixerimus, Chriſtus eſt. Auditu„ ri autem eſtis verba, quæ de Domino no„ ſtro Jeſu Chriſto indigne accipiuntur, & „ putabit parum intelligens temere me dixiſ„ ſe Chriſti eſſe perſonam in hoc Pſalmo. „ Quomodo enim poteſt de D. J. C. de illo agno „ immaculato, de illo, in quo ſolum non E „ eſt inventum peccatum, qui ſolus veriſſi„ me dicere potuit: ecce venit princeps mun„ di hujus, & in me nihil inveniet, ideſt „ nullam culpam, nullum peccatum; qui ſo„ lus quod non rapuit exſolvebat; qui ſolus „ innocentem ſanguinem fudit, filius Dei uni„ cus, carnem accipiens, non qua ipſe mi„ ſeretur, ſed qua nos augeret. Quomodo A „ ergo de iſta perſona recte accipitur? pone „ Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium con- ANNO CHRISTI 1435. „ tinentiæ circa labia mea, ut non declines „ cor meum in verba maligna ad excuſandas „ excuſationes in peccatis? Manifeſtiſſime quod „ proprie iſte ſenſus eſt: cuſtodi, Domine „ os meum janua quædam & oſtio præcepti „ tui, ut in verba maligna non declinet cor „ meum; noſtra iſta verba ſunt; certe Chri„ ſtus loquitur, ſi noſtra verba ſunt: quo„ modo Chriſtus loquitur, & ubi eſt chari„ tas, de qua loquebatur: noſcitis quia ipſa „ unum nos fecit in Chriſto? charitas clama„ bat ad Chriſtum de vobis; quomodo cha„ ritas ad Chriſtum de nobis? etenim omnis, „ qui invocaverit nomen Domini ſalvus erit; „ quomodo charitas in Chriſto pro nobis? „ Saule, Saule, quid me perſequeris? vos, „ inquit Apoſtolus, eſtis, corpus Chriſti, & „ membra. Si ergo ille caput, nos corpus; „ unus homo loquitur, ſive caput loquitur, „ ſive membra, unus homo loquitur, & ca„ pitis eſt proprium loqui etiam in perſona „ membrorum; ideo: non declines cor meum „ in verba maligna ad excuſandas excuſatio„ nes in peccatis. Quare ſic oras, Domine, „ quæ peccata tua excuſaturus es? reſpondit, „ cum unus ex membris meis ſic orat; ego „ ſic oro ſicut ibi reſpondi: cum uni ex mi„ nimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Cum „ autem non declinatum fuerit cor tuum, o „ membrum Chriſti, cum cor tuum non fue„ rit declinatum in verba maligna ad excu„ ſandas excuſationes in peccatis, cum ho„ minibus operantibus iniquitatem non com„ municabis cum electis eorum. Qui ſunt „ electi eorum, qui ſeipſos juſtificant; qui „ ſunt electi eorum, qui ſibi juſti videntur, „ & contemnunt cæteros; ſic Phariſæus ille in „ templo dicit: Deus, gratias ago tibi, quia „ non ſum ſicut cæteri homines ". Hæc ille. Multa alia adduci poſſunt in hujus rei teſtimonium, ſed iſta pro nunc ad præſens ſufficere viſa ſunt.

Septima conſideratio, quod hujuſmodi attributio, quæ ſit Chriſto actionum & paſſionum membrorum ejus, ex duabus rationibus colligitur ſecundum doctrinam Auguſtini. Primo quidem propter unitatem perſonæ, ſecundo propter charitatem, & affectionem, quam habet ad membra. Prima ratio ab Auguſtino tangitur in multis locis ſupra allegatis, ubi dicit quod quia una perſona eſt caput & corpus; ideo una voce utitur caput cum membris, licet ea, quæ dicuntur, ad diverſos referuntur. Secunda vero ratio tangitur ab eodem in expoſit. Pſal. 85. ubi ita dicit: *adhuc Chriſtus hic laborat, & Chriſtus hic patiebatur a Saulo, quando audivit Saulus: Saule, Saule, quid me perſequeris? quomodo ſolet lingua dicere calcato pede: calcas me. Linguam nullus tangit, compaſſione clamat, non attritione.* Et gloſſa Magiſtri ſuper pſal. 40. ubi ita dicit: *ex magna affectione, quam habet Chriſtus ad ſuos, adſcribit ſibi peccata ſuorum.*

Octava conſideratio, quæ ex iſto modo attributionis, qua Chriſtus membrorum ſuorum peccata adſcribit ſibi, nulla in eo imperfectio arguenda ſuſpicandoque, cum iſtam non attribuat ſibi tanquam ſceleris commiſſo-

ANNO CHRISTI 1435.

ri, ſed transfiguratione membrorum ſuorum in ſe, quam charitas facit, quæ membra ipſa ipſi capiti ineffabiliter compaginat, & connectit; patet ex ſuperius poſitis. Ex quibus omnibus ſequuntur aliqua correlaria. Primo, quod multum differt genus prædicationis, quo aliqua prædicantur de Chriſto ratione aſſumptæ humanitatis, & genus prædicationis, quo aliqua in ſcriptura ſacra dicuntur de Chriſto ratione miſticæ unionis membrorum cum capite; patet ex ſuppoſitis & ex diſtinctione Damaſceni ſupra poſita diſtinguentis hoc duplex genus prædicationis. Secundo, quod aliqua dicuntur verè de Chriſto ſecundo genere prædicationis eo modo, quo ſcriptura loquitur; quoniam prædicari de eo primo modo prædicationis eſſet blaſphemia: patet in exemplis poſitis ſupra. Tertio, quod ſcriptura dicit Chriſtum nunquam peccaſſe; & ſcriptura dicens Chriſtum peccaſſe non repugnat; cum diverſimode de Chriſto loquatur. Primo quidem loco loquitur de Chriſto ratione capitis; ſecundo vero loco ratione membrorum; cujus diſtinctionis ignorantia periculoſa eſt legentibus dicta ſcripturæ; unde Auguſt. ſuper Pſalmos dicit: *aliqua verba invenies, quæ non congruunt capiti, & niſi ea coaptaveris corpori, nutabit intellectus tuus. Rurſus invenies verba, quæ non apta ſunt corpori, ſed Chriſto: tamen loquitur, ubi non timendum eſt, ne erret quiſquam, cito enim pergit ut capiti aptet quod vides corpori non convenire:* hæc ille. Quarto, quod argumenta, quæ fierent contra attributionem peccatorum Chriſto, modo ſupradicto, ex hoc quod verbum Dei juxta Damaſcenum lib. 3. ſentent. ſuar. aſſumpſiſſe dicitur tantum naturales paſſiones, & indetractabiles, ideſt non vituperabiles, ſicut ignorantiæ & peccata hujuſmodi. Item quod Chriſtus eſt agnus innocentiſſimus, quod eſt comprehenſor, quod eſt primum metrum, et prima regula, quam neceſſe eſt eſſe impeccabilem, & ſimilia, in nullo militant, quoniam iſta, quando Chriſto attribui leguntur, non per modum aſſumptionis, aut informationis Chriſto adſcribi accipienda ſunt, ita quod Chriſtus in natura humanitatis, quam habet, hujuſmodi defectus aſſumpſerit, aut tales actus deformes in ſe commiſerit: abſit hoc ab animo cujuſcumque chriſtiani; hoc enim eſſet maculare ſanctitatem & deprimere majeſtatem ipſius. Sed per modum transfigurationis perſonæ membrorum in ſe, cujuſmodi attributio nullam indecentiam, nullam maculam, nullamque depreſſionem ſanctitatis, dignitatis, & authoritatis ponit in Chriſti perſona, aut natura ejus.

Nona conſideratio; non videtur quod in hujuſmodi attributis peccatorum, quæ ſibi Chriſtus ratione membrorum adſcribit, fiat prædicationis, aut attributionis communicatio filio Dei, ita ut ſicut de Chriſto dictæ ſunt aliquæ propoſitiones, ita dicantur de filio Dei, hoc eſt de eodem ſuppoſito ſignificato nomine divinæ naturæ: plane aliquid ſacramenti importatur nomine Chriſti, quod non nomine Dei, cujus ratione ſuſcipietur una propoſitio & non alia. Cujus ratio in quinta conſideratione ſuperius aſſignata eſt. Neque in iſto genere prædicationis videtur currere regula Theologorum de communicatione idiomatum, cum hæc prædicata non attribuantur Chriſto ratione cujuſcumque naturæ exiſtentis in eo. Ex iſta conſideratione ſequitur corollarie non militare argumenta, quæ fiunt contra attributionem peccatorum, quam ſibi Chriſtus in ratione membrorum adſcribit, dicentium quod ſi Chriſto attribuitur, pari ratione & Deo attribuerentur vel adſcriberentur, quod inconvenientiſſimum plerisque videtur. Patet ex dictis.

ANNO CHRISTI 1435.

Decima conſideratio eſt, quod circa propoſitionem illam quintam: Chriſtus peccat: tria veniunt conſideranda, an forma propoſitionis, ſit ſcandaloſa ſacræ ſcripturæ lectoribus, an non; ſed conformis ſit. Secundo, an intentio, qua motus fuit doctor prænominatus, fuerit ſana, an malitioſa ad dicendum & exponendum eam. Tertio, de intelligentia, quam habuit in illa, an ſcilicet ſit hæretica, an catholica. Forma vero propoſitionis vel conſiderationis in reſpectu ad modum loquendi ſacræ ſcripturæ juxta expoſitiones, & gloſſas SS. DD. vel in reſpectu ad ſolitum loquendi uſum de nomine Chriſti, & prædicatorum ejusdem, quem nunc tam ſchola Theologorum quam populus chriſtianus obſervat. Primo modo, ſcilicet in reſpectu ad modum loquendi ſacræ ſcripturæ juxta expoſitiones & gloſſas SS. DD. dico, ſalvo ſemper veſtrarum Dominationum & paternitatum judicio, quod illa in illo reſpectu conformitatem habent in cortice literæ ad ſacram ſcripturam; cum eadem forma ſæpe utatur ſacra ſcriptura juxta expoſitionem ejus; & patet ex ſanctorum allegatis authoritatibus, in quibus viſum eſt quod in perſona membrorum vox Chriſti eſt: *torrentes iniquitatis conturbaverunt me;* vox Chriſti eſt: *longe a ſalute mea verba delictorum meorum;* vox Chriſti eſt: *circumdederunt me mala*, ideſt peccata, *quorum non eſt numerus;* vox Chriſti: *Domine, miſerere mei, ſana animam meam, quia peccavi tibi;* vox Chriſti eſt: *non declinet cor meum in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes*, neque peccata; gloſſa autem Bibliæ eſt in forma Levit. 4. *Chriſtus peccare dicitur, dum peccamus qui membra ejus ſumus.* Secundo autem modo, conſiderando formam propoſitionis & comparando eam ad modum ſolitum loquendi nunc, tam inter DD. quam inter populares fideles, quam ab ipſo nativitatis exordio nomine Chriſti tantummodo perſonam noſtri Salvatoris intelligere docti ſunt, & nihil de eo conſueverunt prædicare, nec ei attribuere, niſi quæ ei ſecundum aliquam naturam in eo exiſtentium competere cognoſcerent. Et hoc modo propoſitionis forma, meo judicio, ſcandaloſa eſt, & piarum aurium plurimum offenſiva. Secundum vero, quod conſiderandum eſt circa propoſitionem illam, erat intentio motiva doctoris ponendi, & afferendi talem propoſitionem, an ſcilicet eſſet ſana, vel malitioſa: & dico quod intentio magiſtri ponentis, & afferentis videtur non fuiſſe malitioſa, cauſa ſcilicet detrahendi ſanctitati noſtri Salvatoris, ſive cauſa declarandi ſacramentum unitatis Chriſti & eccleſiæ; unde ipſe immediate poſt concluſionem dicit ſic: *hæc concluſio non ponitur, ut aperiatur via ſophiſticandi; ſed ut ſacramentum unitatis, quod eſt magnum in Chriſto, & eccle-*

ANNO CHRISTI 1433.

cleſia, cum magna intentione notetur. Tertio A videndum eſt, quæ fuit intelligentia ſua, quam habuit de præterita propoſitione; an ſcilicet ſit catholica vel hæretica. Ubi ſciendum eſt, quod, quantum poſſum colligere ex dictis ſuis, intellectus, quem habuit in illa propoſitione, eſt intellectus quem habuit Auguſtinus in auctoritatibus ſacræ ſcripturæ prællegatis. In multis enim illarum ſe fundat ſicut in illa: *Saule, Saule, quid me perſequeris?* & in illa: *Longe a ſalute mea verba &c.* & in illa: *Non eſt pax oſſibus meis a facie &c.* & juxta Auguſtinum dicit ipſe de concluſione ſua cuilibet legenti eam: *cavendum eſt ne tu intelligas de capite;* de quo ſupra dixerat, quod nec in anima, nec in corpore unquam fuit peccatum; *ſed intelligentia vigilanter vertatur ad membra. Servant enim in Chriſto & membra ſua diſtinctiones.* Hæc ille. Intelligit ergo doctor iſte propoſitionem illam eſſe veram: Chriſtus peccat, ad ſenſum illum, quo Auguſtinus intelligit illam, quam vocem Chriſti dicit eſſe: *ego dixi, Domine, miſerere mei, ſana animam meam, quia peccavi tibi;* & alia ſuprapoſita, videlicet non commiſſione peccatorum, quia impeccabilis eſt D. N. J. C. ut dicit Damaſcenus, ſed transfigurat actione membrorum perſonæ in ſe, quæ continue peccant: *quoniam ſepties in die cadit juſtus*, Proverb. 24. & gloſſa Auguſtini ſuper illud pſal. 24. *propter nomen tuum propitiaberis peccato meo, multum eſt enim*, dicit: *multum eſt enim, quia in via non deeſt offenſio:* & gloſſa Magiſtri: *multum eſt enim, quod continue fit.* His itaque c[illegible]derationibus pro aliquali tam propoſitionis, [illegible]m intentionis magiſtri explanatione in medium expoſitis, veſtris illuminatiſſimis paternitatibus his auditis judicium relinquo.

Venio ad corrolarium ultimum, in quo votum meum exprimo, & declaro quod etiam ſi judicetur quod propoſitio illa, cauſa & intentione dicendi conſiderata, ſit vera, ſicut videtur authori ejus juxta dicta DD. ſuprapoſita; meo tantum judicio nullo modo videtur ſimpliciter ſicut jacet admittenda, nec ſupportanda, minuſque praticanda, ſed aut totaliter tollenda, aut ita moderanda, ut nullum valeat apud audientes gignere ſcrupulum difficultatis. Quod corrolarium oſtendo rationabile ex quatuor propter quæ propoſitiones veræ magnorum doctorum non admittuntur; aut ſi admittuntur, nonniſi cum moderatione & determinatione addita, quæ velut regulæ theologicæ diſciplinæ accipienda ſunt. Prima eſt ne in terminis convenientes hæreticis favere videantur eorum erroribus. Hac ratione Damaſcenus 3. lib. ſentent. ſuar. cap. 12. & etiam recitat S. Thomas in 3. dif. 4. quod licet vere B. Maria ſit mater Chriſti, non tamen eam Chriſtotocon, ideſt Chriſti genetricem dicimus; quia hoc nomen inventum eſt a Neſtorio ad abolendum nomen Theotocon; ideſt Dei genitricem: cum hæreticis autem nec nomina debemus habere communia. Ita propoſito videtur quod etiamſi judicaretur in conſenſu qui dictus eſt eſſe verum, ne tamen conveniremus cum blasphemis, ut ſunt Judæi, & hæretici, ut Thomas hæreticus de Scotia, ut recitat Alverus de Hiſpania in tractatu intit. (a); *Calamum fidei*, qui Chriſtum tanquam peccatorem, & malefactorem blaſphemabant; communem habeamus propoſitionem; nullo modo videtur ſimpliciter, ſicut jacet, admittenda: ſed aut eradicetur totaliter, aut moderetur juxta ſapientiam veſtram, aut, ut aliquibus videbatur, reſolvatur in mentem doctoris hoc modo; ideſt membra, quæ cum Chriſto ſunt unus Chriſtus, peccant; ſicut illa conſuevit exponi: *eſſentia generat*, ideſt Pater, qui eſt eſſentia divina generat.

ANNO CHRISTI 1433

Secunda ratio ſive regula eſt, quando illa, quæ dicuntur de Chriſto habent dubitatorem reſpectu cujus naturæ exiſtentis in eo prædicentur; tunc abſque determinatione talis prædicatio non eſt ſimpliciter & abſolute admittenda, ſicut iſta: Chriſtus eſt creatura; licet eam multi DD. ſimpliciter poſuerunt abſque determinatione expreſſa, ſicut Leo papa, inquiens: *nova & inaudita conventio, Deus qui eſt, & erat, fit creatura.* Quia autem Ariani Chriſtum dixerunt creaturam & minorem Patre: non ſolum ratione naturæ, ſed etiam perſonæ, a nobis non admittitur ſine determinatione expreſſa, ut dicamus; Chriſtus eſt creatura, ſecundum humanam naturam: eadem ratio currit in propoſitione noſtra; dicendo enim Chriſtus peccat, dubitaretur a multis an ratione capitis, an ratione membrorum hoc ſibi attribueretur; quo circa dico idem, quod prius.

Tertia ratio, ſive regula videlicet, cauſa vitandi ſcandali & ne offenderentur piæ aures. Cum enim fides ſit ſcientia pietatis, ad Tit. 1. ſermo Doctorum in his quæ fidei ſunt tanta pietate, & modeſtia condiri debet, ut nullus fidelis animus in ejus auditu offendatur. Unde Auguſt. 10. de Civ. Dei ait: *liberis enim verbis loquuntur philoſophi, nec in rebus ad intelligendum difficilimis offenſionem religioſarum aurium pertimeſcunt: nobis autem ad certam regulam loqui fas eſt: ne verborum licentiam, etiam de rebus quæ bis ſignificantur, impium gignat opinionem:* hac ratione propoſitioni, de qua ſermo, dico id quod prius.

Quarta ratio ſive regula eſt, quando amplius non eſt apud homines & DD. talis uſus terminorum multæ propoſitiones ſanctorum D D. quanquam ſint catholicæ in ſenſu ad quem prolatæ ſunt, non tamen convenire admittuntur. Conſuetudo autem generalis utendi terminis in ſcholis, quam rationabilis cauſa introduxit, & temporis prolixitas roboravit, magnæ authoritatis eſt in judicio, & gratia propoſitionum; & ideo Ariſtoteles inquit ſentiendum eſſe ut pauci, loquendum vero ut plu-

(a) Lege *Collyrium fidei*, quod inter opera Alvari Pelagii epiſcopi Cordubenſis, necdum edita, recenſet Nicolaus Antonius Bibl. Hiſpan. vet. to. II. pag. 102. qui hanc pariter adnotat in rem præſentem: In his præcipue tractat & refutat errores Thomæ Scoti cujusdam, qui Olyſſiponæ docuit, & apprehenſus hæreſiſque poſtulatus in carcerem detruſus eſt, & adhuc detinebatur, cum hæc Alvarus ſcribebat.

plures. Exemplum vero hujus regulæ poſſumus dare in multis; & primo in nomine cauſæ, quo uſi ſunt in divinis multo SS. DD. ut Athanaſius, Baſilius, Theodorus, dicentes, cauſa filii Pater eſt; uſus vero latinorum non recipit hoc nomen in divinis; ſed ejus loco habet nomen principii; & deducit S. Thomas in 1. p. & in tractatu contra Græcos. Item antiqui, & maxime Græci, utentes nomine ſubſtantiæ, aſſerebant tres perſonas, pro ſuppoſito tres ſubſtantias eſſe dicente Hilario lib. 1. de ſynod. *Pater quidem, & Filius, & Spiritus S. ſunt per ſubſtantiam tria, per conſonantiam vero unum*; cujus uſum noſtri DD. non admittentes refugiunt propoſitionem illam; immo dicunt tres perſonas eſſe unam ſubſtantiam, ſicut unam eſſentiam. Cum autem noſtris diebus & patrum noſtrorum uſus hujuſmodi nominis, Chriſtus, non ſit niſi ad ſignificandum Salvatorem; & pariformiter nihil ei ſolitum ſit attribui, niſi quod ſibi in ſe aliquo modo competere veraciter agnoſcamus; non videtur talis propoſitio eſſe admittenda, aut practicanda ita ſimpliciter ſicut jacet; etiamſi in ſenſu dato DD. judicaretur aliquid veritatis continere. Ubi conſiderandum finaliter, PP. RR. quod non moveri debeamus ad utendum talibus propoſitionibus ex hoc quod ſacra ſcriptura utitur eis, aut SS. DD. Non enim valet ratio iſta: Sacra ſcriptura, aut aliquis doctor hoc dicit ſub tali forma aut ita abſolute, & ſimpliciter; ergo debemus nos ita loqui. Multa enim ſcripta ſunt hujuſmodi, quæ aut nonniſi cum additione, & moderatione dicenda, de quibus exempla propoſui in triplici genere in medium afferre. Primo de ſacra ſcriptura. Secundo de eis, quæ in Conc. Nicæno prædicata eſſe dicuntur. Tertio de SS. approbatiſſimis DD. & ne videar in longum ire, unum tantum exemplum de quolibet horum in medium adducere contentabor. De ſacra vero ſcriptura illud occurrit, primo, quod dicitur in Pſalmo: *Beatus homo, quem elegiſti, & aſſumpſiſti*, & in Te Deum cantamus: *tu ſuſcepturus hominem &c.* Hanc tamen propoſitionem non ſuſcipit ſchola theologorum in uſu, & practica loquendi. Unde S. Thomas in 3. diſt. 4. dicit nullo modo eſſe concedendum quod homo ſit aſſumptus, & quod authoritates omnes dicentes, hominem aſſumptum, exponendæ ſunt, ut ponantur concreta pro abſtractis, ſcilicet homo pro humanitate. Exemplum ſecundum eſt de propoſitione, quam ponit Athanaſius in ſerm. actor. Nicæni conc. ex perſona Filii loquens, ubi ait: *ex tua eſſentia, quam in me, genuiſti Spiritum S. de eis*. Clarum autem eſt quod noſtra ſchola non recipit propoſitionem iſtam: eſſentia generatur, ut patet per Magiſtrum in 1. diſt. 5. ſed exponitur ſic, ideſt: Filius, qui eſt, generatur eſſentia; vel ſic: Pater Filio generando eſſentiam, ſive naturam dedit ei. Exemplum tertium eſt in dicto ejusdem Athanaſii in epiſtola ad Serapionem dicentis: *Deitas eſt homo facta*. Quam tamen non accipimus in ſchola. Unde Magiſter ſententiarum in 3. diſt. 5. dicit quod non debet dici divina natura eſt caro facta, ſicut dicitur verbum caro factum eſt. Sed exponenda eſt ſic: divinitas facta eſt homo, ideſt naturam humanam aſſumpſit in una perſona. Multa alia exempla etiam de Auguſtino, & de aliis multis DD. præſto ſunt, quæ, ne amplius fatigem aures VV. PP. pertranſeo. Non ergo valet hoc: ſic dicitur in ſacra ſcriptura, aut per DD. SS. ergo debemus nos ſic dicere, ſic practicare. Non enim licentiam illam habemus nos loquendi in materia fidei, quam Spiritus S. in ſcriptura S. aut SS. DD. habuerunt; nec regulæ illæ Tironii, quæ claves vocantur ſcripturæ, quia eis, ut inquit Auguſt. lib. de doct. Chriſt. divinarum ſcripturarum aperiuntur occulta, non ſunt datæ ad utendum, ſed ad exponendum, non ad extendendum modum loquendi ſcripturæ, quem non ſine magno miſterio & divinæ ſapientiæ profundiſſima diſpoſitione credimus SS. prophetas tenuiſſe; ſed ad intelligendum obſcuros & difficiles ejusdem paſſus cum omni integritate fidei & ſinceritate. Hæc ſunt, quæ ingenii mei parvitati occurrunt dicenda circa materiam præfatæ concluſionis, quæ omnia VV. PP. RR. judicio, & correctioni ſubmitto. Et tantum de ſecunda parte intentionis præſentis; & hoc pro audientia iſta ſufficiat.

Jam ſupereſt, PP. RR. & eximii DD. de tertia parte, quæ ſequentes ejusdem tractatus concluſiones reſpicit, quæ a nonnullis coincidere judicantur cum articulis in concilio Conſtantienſi condemnatis; de qua dicturus, ſub eisdem ſemper proteſtationibus; correctione, reverentia, ac ſupportatione humanitatum VV. RR. PP. talem ordinem tenendum mihi conſtitui. Primo, quidem ponentur aliqua notabilia, quæ, ut regulæ obſervanda ſunt in judicio fidei. Secundo, juxta principalia puncta, in quibus multorum DD. judicio viſum eſt pater ille reverendus auctor libelli coincidere cum articulis condemnatis in concilio Conſtantienſi, aliquas ponam conſiderationes cum quibusdam corrolariis adjungendis, quibus veritas tenendæ fidei cunctis manifeſta erit. Et in ultimo ſemper corrolario cujuslibet conſiderationis ſententiam ejus, votum, & intellectum meum exprimam juxta mihi creditam deſuper gratiam. Primo ergo notandum quod circa ea, quæ fidei ſunt, vel etiam morum, quorum notitia neceſſaria eſt ad ſalutem, iſta tria ſe habent per ordinem, ſcilicet temerarium, erroneum, & hæreticum. Non enim omne, quod eſt temerarium, eſt erroneum; nec omne, quod erroneum, eſt hæreticum. Sed contra videtur, quod eſt erroneum, neceſſe eſt, eſſe temerarium; & quod eſt hæreticum, eſt erroneum & temerarium. Temerarium autem eſt aſſerere in talibus tanquam certum id, quod non poteſt efficaciter probari auctoritate vel ratione: ſicut aſſerere quod mundus finietur infra centum, vel ducentos annos: dato enim quod hoc poſſit eſſe verum, tamen hoc aſſerere, tanquam certum, eſt temerarium, quia ad hoc nec authoritas, nec ratio efficax haberi poteſt. Erroneum autem addit ſuper temerarium aſſertionem alicujus falſitatis; quia autem errare eſt declinare a via recta; & habere veritatem in talibus neceſſariis ad ſalutem pertinet ad viam ducentem ad beatitudinem. Omnis autem aſſertio falſa recedit a rectitudine veritatis; ideo omnis falſa aſſertio in talibus di-

ANNO CHRISTI 1435.

ANNO CHRISTI 1435.

ANNO CHRISTI 1433.

dicitur error. Hæreſis autem videtur ſuper ſimplicem errorem addere, quod falſitas illa ſit notoria, vel quia in ſacra ſcriptura expreſſe ponitur, aut evidenter elicitur; aut jam per eccleſiam, tanquam talis reprobata, judicata invenitur: & ad hoc quod aſſertorem ejus conſtituat hæreticum, addit ſecundo pertinaciam adhæſionis; ſicut enim non omnis error eſt hæreſis, ita nec omnis errans eſt hæreticus; aliter non dixiſſet Auguſtinus: *errare poſſum; hæreticus non ero.* Ex quo notabili infertur, quod non omnia quæ in judicio fidei veniunt, tandem formam judicii ſortitura ſunt; ſed quædam ut hæretica; quædam ut erronea; quædam ut temeraria, aut ut diſponentia (ad) iſta: hoc enim ipſa rectitudo judicii expoſtulat, ut quemadmodum non eſt idem plagarum modus apud judices malorum operum, propter inæqualitatem malignitatis in reis; ita non eſt idem tenor reprobationis verborum indiſciplinatorum, ubi cum teſte Ariſtotele primo lib. Prior. ea quæ ſunt in voce notæ ſunt eorum paſſionum, quæ ſunt in anima; & Damaſcenus dicat, quod verbum exterius, angelus, ideſt nuntius, eſt intelligentiæ; maxime conſideranda eſt intentio & intelligentia dicentis; hoc maximè quando expreſſa reperitur: quoniam, ut dicit Hilarius, & quod pluries repetitum eſt, integritas doctoris ex cauſis ſumenda eſt dicendi. Nec hæc authoritas tantum eſt intelligenda de dictis DD. SS. ut aliquibus placet dicere: credo enim omnes juriſtas contrarias eſſe opinionis, qui retunt hanc authoritatem poni expreſſe extrav. de verb. ſignific. c. *interea*, & ſimiliter in ſequentibus capitibus in his applicari, & referri tam in textu, quam in gloſſa ad aliorum dicta quam ſanctorum Unde Gregorius, & ponitur ibid. cap. *preterea*, ita dicit: *ſi prolixam meam epiſtolam ad interpretandum accipere me forteſſis contigerit; rogo, non verbum ex verbo, ſed ſenſum ex ſenſu transferri: quia plerumque dum proprietas verborum attenditur, ſenſus veraciter amittitur* Et Auguſtinus de verbis Domini ſerm. 28. *intereſt quemadmodum procedit ex animo. Reum enim linguam non facit, niſi ova mens.* Nec iſta dico, PP. RR. ut velim non cogi eos, qui in materia fidei indiſciplinate loquuntur; immo id volo, ſciens iſtud perneceſſarium meis temporibus, tanto amplius ſcilicet, quanto fini mundi appropinquamus; unde id totius cordis mei affectibus concupiſco; immo iſtud pro zelo meo apud PP. VV. RR. in quibus juditii auctoritas reſidet, requiro & expoſtulo. Sed pro tanto iſta loquor, ut nodum juſtum judicium judicetis; ſed rectè, & juſtè, ne juxta Auguſtinum, quis faciat trabem de feſtuca, aut contra; ſed omnia juxta menſuram exceſſus diſciplinam ſuſcipiat correctionis. Et hoc de primo notabili.

Secundum notabile eſt, quod coincidere in doctrinam condemnatam contigit, uno modo verbo aut litera tantum. Secundo modo litera & ſenſu; exempla de hoc plurima poſſent venire in medium. Sed ut familiarius loquar, exempla de beatiſſimo Auguſtino contra articulos condemnatos in Conſtantia ponam, ubi inter alios articulos eſt ille IV. in ordine articulorum Joannis, quod duæ naturæ, ſcilicet divinitas & humanitas, ſunt unus Chriſtus; cui coincidere litera & verbis expreſſe videtur Auguſtinus in multis locis, ſecundum quod Magiſter ſententiarum in 3. diſ. 6. & 7. proſuſe tractat; unde ſuper Jo. idem Auguſtinus: *agnoſcamus geminam ſubſtantiam Chriſti, ſcilicet divinam, quæ æqualis eſt Patri; & humanam, quæ minor eſt Patre, utramque autem ſimul non duo, ſed unus eſt Chriſtus.* Item 1. de Trinit. *forma Dei formam ſervi accepit utramque Deus, utramque homo; utramque Deus propter accipientem Deum, utramque homo propter acceptum hominem.* Item etiam: *utraque ſubſtantia, ſcilicet divina & humana filius Dei, unicus Dei Patris omnipotentis;* & multa alia ſimilia, quæ omnia dicit Magiſter, adduci per eos, qui fuerunt de prima opinione circa modum incarnationis, qui dicebant quod aſſumens erat aſſumptum. Auguſtinus tamen, licet his verbis videatur in cortice coincidere in articulum illum, ſenſu tamen, & intellectu non coincidit, ut patet in intellectu, quem tangit Magiſter ſententiarum, quem ſcilicet Alexander de Ales, & Bonaventura dicunt B. Auguſtini eſſe in illis propoſitionibus; quos ſi bene reſpexiſſet author libelli, aut eorum judicio caſſut ſuum captivaſſet, non credo eum fundaſſe ita indiſciplinatas concluſiones ſuper dictis Auguſtini, & aliorum antiquorum, quorum dicta pari regula veniunt exponenda, ut videlicet, ubi reperitur quod utrumque Chriſtus, utrumque una perſona & ſimilia, ſub tali ſenſu accipiantur, ut dicit Magiſter, in utroque; ut rectus exponatur in obliquo: unus Chriſtus, & una perſona ſubſiſtit. Sed quoniam dicit Hilarius, ſenſus, non in ſermone in crimine eſt; ideo talis coincidentia dictorum non habet crimen hæreſis in loquentibus, nec reprehenſionis in SS. DD. In aliis autem ſequentibus & ſcholaſticis DD. non ſic, quoniam in illis dictis coincidentia literalis, aut communicatio terminorum non eſt admittenda cum hæreticis, etiam utendo propoſitionibus in forma SS. DD. immo & quandoque ſcripturæ ſanctæ. Sed dicet quis: nunquid (non) licet verba ſacræ ſcripturæ & SS. DD. dicta loqui & in medium proferri? dicendum quod ſic. Sed proferenda ſunt ante verba ſacræ ſcripturæ & SS. DD. ut illorum ſunt, non ut ea feceris tua, quorum patres ſancti non ſemper imitandi ſunt in verbis, quia pares gratias non habemus. Unde Auguſt. 4. de doct. Chriſt. cap. 3. dicit: *ita nos, etſi de literis illorum canonicorum*, ideſt authorum & DD. *quæ ſine difficultate intelliguntur, nonnulla ſumimus elocutionis exempla; nequaquam tamen mutare debemus: imitandos eos nobis in his, quæ ad exercendas, & alleviandas quodammodo mentes legentium, & ad impendenda faſtidia, ac acuenda ſtudia diſcere volentium, celandos quoque ut ſive ad pietatem converſantur, ſive ut a miniſteriis ſecludantur, animos impiorum utili ac ſalubri obſcuritate dixerunt. Sic quippe illi loquuti ſunt, ut poſteriores, qui eos intelligerent recte, & exponerent, alterum gratiam, diſparem quidem, verum tamen ſubſequentem in Dei eccleſia reperirent Non expoſitores eorum, ita loqui debent, tanquam ſeipſi hos exponendos ſimili authoritate exponant. Sed in omnibus ſermonibus ſuis*

primitus & maxime ut intelligentur elaborent. Hæc Auguſtinus. Ecce manifeſta & utiliſſima regula Auguſtini, quæ velut ſpeculum diſciplinæ locanda venit merito in poſtibus cathedræ theologorum. Secundo, modus coincidendi in doctrinam damnatam eſt non ſolum litera, ſed intelligentia; & tunc fit, quando non tantum quia cum hæreticis convenit & ſermone indiſciplinato, ſed etiam in perverſitate ſenſus, unam habens intelligentiam corruptam cum eis; ſicut apparet mihi de doctore libelli in articulo præmiſſo, videlicet quod humanitas eſt Chriſtus, & eſt perſona divina, eſt & Deus naturalis; quantum judicio meo & rationibus, & fundamentis ejus cum zelo fidei & amore ordinato perſonæ valui colligere: & hæc de prima parte intentionis præſentis.

Supereſt ſecundam exequi partem, in qua juxta puncta; in quibus viſus eſt author libelli coincidere cum articulis condemnatis, aliquas ponam conſiderationes. Primus punctus eſt circa quid eccleſiæ, in quo dicens quod ſoli electi, cum Chriſto finaliter in perpetuum regnaturi ſunt, membra Chriſti; coincidere videtur cum primo condemnato articulo in Conſtantienſi concilio, in quo ita dicitur *unica eſt ſancta univerſalis eccleſia, quæ eſt prædeſtinatorum univerſitas; & quia univerſalis eccleſia ſancta tantum eſt una, ſic tantum eſt unus numerus prædeſtinatorum omnium*. Circa quod punctum, ut levius me abſolvam, erit prima conſideratio, in qua de eccleſia loquuturus loquar de ea ſecundum conditionem ſtatus præſentis, & non futuri; conditio quippe ſtatus futuri de eccleſia & membris ejus omnem ſupergreditur noſtri intellectus virtutem; ſoli quippe Deo cognitus eſt numerus electorum in ſuperna felicitate locandus, ut dicit B. Gregorius. Hunc ergo modum loquendi de eccleſia obſervabo, qui nobis in hac caliginoſa valle conſtitutis conceſſus eſt, & qui tam ſacræ ſcripturæ quam DD. catholicis magis communis eſt. Pro cujus ſermonis exordio ſit iſta prima conſideratio de quid nominis eccleſiæ, & quid rei. Primo conſiderandum venit quod eccleſiæ nomen Græcum eſt, quod apud nos convocatio dicitur, & quia voces, & convocationes rationabilium tantum ſunt animalium, ut 2. de anima habetur; & inter homines rationales non ſunt niſi fideles verbum rationale fidei audientes, & intus percipientes; ideo quid nominis eccleſiæ congruenter deſcribitur cum dicitur: eccleſia eſt catholicorum collectio, ut de conſecr. diſt. 1. eccleſia, ideſt, congregatio, ſive univerſitas fidelium, qui in unius veri Dei cultu profeſſione fidei, & ſacramentis congregati ſunt, de qua in pſal dicitur 34. *confitebor tibi in eccleſia magna, & in populo gravi laudabo te*. Magna dicitur, quia ex omnibus gentibus collecta eſt; populus gravis dicitur maturitate virtutis, & illi ſoli ſunt, qui rationem colunt & rationales Dei voces intelligunt, & audiunt vocationem ejus, de qua Petrus Apoſtolus quibusdam ex gentibus ad fidem converſis ait: *vos eſtis genus electum*, ſcilicet per baptiſmum, *in quo ſancti eſtis filii Dei adoptivi*, & per conſequens de genere ejus Act. 17. *genus ſumus Dei, regale ſacerdotium*, unctionis ſcilicet dignitate, & excellentia; *gens ſancta*, ideſt a peccatis mundata, *populus acquiſitionis*, quia Chriſti pretioſo ſanguine redemptus, *ut annuntietis virtutes ejus*, ideſt Chriſti, qui *vocavit vos* ſcilicet *de tenebris infidelitatis in admirabile lumen ſuum*, ſcilicet fidei, quod plane admirabile eſt, quia ad mirabilia credenda & videnda mentem elevat, *qui aliquando non populus Dei*, ſcilicet ante converſionem; *nunc autem populus Dei*, ſcilicet fide ſuſcepta. Ex his autem licet ſtatim colligi poſſit, quid etiam rei ipſius eccleſiæ; cum forma, & materia ſatis in ſuperioribus ſint expreſſa: materia ſcilicet ipſe fidelium populus; forma vero ipſa veri luminis fidei Chriſtianæ unitas, in qua univerſitas fidelium continetur; tamen quia tunc ſolum unumquodque plena notitia arbitrarmur cognoſcere, cum omnes ejus cauſas cognoſcimus; pro integra intelligentia ipſius quid nominis, & quid rei eccleſiæ, parum dicendum venit de cauſa ejus efficiente, & de cauſa finali, quæ bene conſiderata non parum accommoda erunt dicendis. Ubi notandum quod cauſa efficiens eccleſiæ duplex diſtinguitur, una principalis, & alia inſtrumentalis: Principalis autem eſt ipſe Chriſtus, qui plantator eſt, & fundator eccleſiæ; ut enim Jer. 2. *ego te plantavi vineam electam, omne ſemen verum*. Et Dominus ait Petro: *ſuper hanc petram*, ideſt fidei hanc confeſſionem, *ædificabo eccleſiam meam*. Cauſa vero inſtrumentalis dicuntur ipſa ſacramenta, quæ a Chriſti paſſione trahentia virtutem, ad ea inſtrumen aliter operantur & diſponunt, quibus formatur eccleſia; unde Auguſt. ſuper Pſal. 40. dicit: *quando dormivit in cruce Chriſtus ſignum geſtabat, imo implebat, quod ſignificatum eſt in Adam, quia cum dormiret Adam coſta illi detracta eſt & Eva facta. Sic & Deus cum dormivit in cruce, latus ejus percuſſum eſt, & ſacramenta fluxerunt; unde facta eſt eccleſia*: hæc ille. Et ad idem gloſſa ſuper Gen. cap. 2. ita dicit: *formata eſt eccleſia de latere Chriſti, ideſt fide paſſionis ejus & baptiſmi; quia de latere ejus exivit ſanguis, & aqua*. Baptiſmus autem præcipue pœnitur ad hoc operari inter alia ſacramenta, quia baſis eſt aliorum ſacramentorum, & oſtium quo, quis Chriſto incorporandus eccleſiam ingreditur; unde gloſſa ſuper illud Gen. 6. *oſtium autem arcæ pones in latere deorſum*, dicit: *nemo intrat eccleſiam niſi per ſacramentum remiſſionis peccatorum, quod de latere aperto emanavit*. Item Auguſtinus de baptiſmo parvulorum dicit: *quia de ovibus ejus eſſe non incipiunt parvuli, niſi per baptiſmum; profecto, ſi hoc non accipiunt, peribunt: vitam enim æternam, quam ſuis dabit ovibus, non habebunt*. Finis autem eccleſiæ duplex eſt, unus in vita præſenti ſcilicet ſanctitas animarum; alius, ſcilicet ultimus, eſt futuræ gloriæ adeptio. Hæc autem IV. genera cauſarum videtur tangere Apoſtolus Paulus ad Eph. in 4. capitulo, ubi ſic dicit: *Chriſtus eſt caput eccleſiæ & ſalvator corporis ejus*. Ecce in Chriſto cauſa efficiens principalis tangitur, ubi enim ibi dicit gloſſa: *Chriſtus eſt rector, & author eccleſiæ ſive corporis*, cauſa exprimitur materialis. Sequitur: *Chriſtus dilexit eccleſiam, & tradidit ſemetipſum pro ea, ut ipſam ſan-*

Ci-

ANNO CHRISTI 1435.

ANNO CHRISTI 1435

ANNO CHRISTI 1433.

☞ *Biſcaros*; gloſſa juſtitia bonæ vitæ, in quo A cauſa finalis tangitur eccleſiæ, quæ in vita æterna attingitur. Sequitur: *mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ*, ideſt, ut dicit gloſſa: ſanctificare in verbo vitæ, ideſt in quo datur vita, quo accedente ad elementum fit ſacramentum. In quo tangitur cauſa efficiens inſtrumentalis. Sequitur: *ut exhiberet eam ſibi gloriſam*, gloſſa: ideſt in futuro, in corpore, & anima rutilantes, gemina ſtola decoratam; ubi cauſa finalis deſignatur, ſive finis ultimus, ad quem eccleſia S. ordinata eſt, & producenda: de quo iſtud accipitur: *aſſiſtit regina a dextris*, ideſt eccleſia a dextris tuis, *in veſtitu deaurato*, ideſt gloriæ circumdata varietate. Paululum autem infra proſequens B Apoſtolus Chriſti amorem ad ſponſam ſuam eccleſiam ita dicit: *erunt duo in carne una; ſacramentum hoc magnum in Chriſto, & eccleſia*: gloſſa Auguſtini: ideſt accipite hoc quod dictum eſt in Chriſto & in eccleſia: ut enim tanquam ex duobus una quædam perſona, ſcilicet ex corpore, & capite, & ex ſponſo, & ſponſa; in quo aperte cauſa formalis exprimitur eccleſiæ, ſcilicet unitas, qua continuatur corpus eccleſiæ ipſius capiti Chriſto. Et tantum ſit de quid nominis & rei ipſius eccleſiæ. Ex iſta concluſione eliciuntur quatuor corrolaria. Primum eſt, quod S. univerſalis eccleſia una eſt: *una enim eſt columba, perfecta mea*, inquit Chriſtus.

Secundum vero corrolarium ex conſideratione præmiſſa ita deducitur. illis rebus eſt una quibus conſtituitur in eſſe; ſed totius eccleſiæ una eſt tantum cauſa efficiens principalis ſcilicet Chriſtus, una inſtrumentalis præcipua, ſcilicet baptiſmus, una quoque materialis, ſcilicet conformitas unius naturæ in tota univerſitate eccleſiæ, una quoque forma prima, ſcilicet fides, una perfectio ultima, ſcilicet completiva, ſcilicet Spiritus S. unus finis proximus, ſcilicer ſanctitas vitæ, unus finis ultimus, ideſt conſequutio beatitudinis ſuperna; ergo una erit univerſalis S. mater eccleſia. Conſequentia eſt pernota; antecedens autem, etſi ex conſideratione præmiſſa fiat manifeſtum; tollitur tamen ex Apoſtolo ad D Eph. 4. ubi expreſſe illud videtur exprimere, ita dicens: *ſoliciti ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis, unum corpus* eccleſiæ, quod univerſitatem materiæ, *unus ſpiritus* eccleſiæ, unitatem perfectionis ultimæ, *una ſpes vocationis noſtræ*; ecce unitatem finis ſeparati qui eſt beatitudo æterna ad quam vocati ſumus *unus Deus, unus Dominus*; ecce una cauſa principalis efficiens; *una fides*; ecce unitatem primam, quæ apparet in membris eccleſiæ; ut enim dicit S. Thom. ſuper ep. ad Gal. tractans iſtud Rom. *juſtus ex fide vivit*, dicit quod ſicut anima vegetativa eſt quæ primo advenit generato, ut dicit *Apoſtolus*, & cujus operatio primo apparet in E operationibus animæ; ita virtus fidei eſt primum quo Deus eſt in anima. Eſt enim prima pars ædifitii ſpiritualis; & ideo Deum oportet concedere. Sequitur in auctoritate Apoſtoli: *unum baptiſma*; ecce unitatem in cauſa inſtrumentali præcipua. Ecce ergo omni ex parte manifeſtum unam eſſe eccleſiam ſanctam catholicam; & ideo Gregorius in regiſt. exponens ſymbolum dicit: *confiteor unam*

f. Ariſtotel.

ANNO CHRISTI 1433.

fidem, unum baptiſmum, unam apoſtolicam univerſalem eccleſiam, in qua ſolum poſſunt relaxari peccata in nomine Patris, Filii, & Spiritus S. Hæc. ille.

Corrolarium ſecundum: una ſancta & univerſalis eccleſia univerſitatem fidelium continet, tam bonorum, quam malorum, tam prædeſtinatorum, quam præſcitorum. Quod corrolarium licet manifeſtum ſit ex ipſo quid nominis eccleſiæ in ſuperiori conſideratione ſignata, ubi eccleſia dicta eſt eſſe vocatio non prædeſtinatorum tantum, aut in gratia exiſtentium; ſed univerſaliter cunctorum, qui in catholica ſocietate conveniunt; multiplici tamen authoritate ſacræ ſcripturæ tam novi, quam veteris teſtamenti, iſtud deducitur. Primo enim habetur, ſcilicet 1. Reg. 8. quod omnis eccleſia Iſraël ſtabat. Item ibid. *benedixit omni eccleſiæ*. Item 1. Par. 29. *benedixit omnis eccleſia Deo Domino*. Item in pſal. *in medio eccleſiæ laudabo eum*. Item. Ecc. 15. *in medio eccleſiæ aperuit os ejus*. Nulli dubium eſt, quin eccleſia his in locis ſcripturæ non aliquam univerſitatem prædeſtinatorum, aut eorum, qui actu Deo conjuncti eſſent, cum de his notitiam habere non ſit noſtrum; ſed multitudinem ſive congregationem eorum, qui in uno cultu unius veri Dei ſociabantur, deſignet; inter quos non dubium quoniam multi præſciti ſint & prædeſtinati. C & de utriſque multi peccatores continebantur; unde gloſ. ſuper pſal. 134. ſuper verſu *omnia quæcunque Deus fecit in cælo, & in terra*, dicit: *capite hoc in homilibus poſſum æquiſcere; cælum ſunt ſpirituales, terra carnales. Ex his duobus, tanquam cælo & terra conſtat eccleſia Dei*. Hanc etiam *permixtionem* ipſa fatetur univerſalis eccleſia, in cujus perſona dicitur Cant. 1. fuſca ſum ſive nigra; ſed formoſa; quod verbum tractans Auguſtinus lib. 3. de doct. Chriſt. inquit: *ad hoc*, inquit, *pertinet illud in Cant. Cantic. fuſca ſum ut tanerbacula Cedar, ſpetioſa ſum ut pelles Salomonis. Non enim fuſca fuit ut tabernacula Cedar, & ſpetioſa ut pelles Salomonis; ſed utcunque ſe eſſe dixit propter unitatem temporalem, intra una retia piſcium bonorum, & malorum: tabernacula enim Cedar ad Iſmaelem pertinent, qui non erit hæres cum filio libera*; hæc ille. Ecce qualiter præſciti, per tabernacula Cedar deſignati, cum prædeſtinatis ſimul colliguntur intra ambitum unius retis, ideſt eccleſiæ. De Evangelio vero apertiſſima eſt authoritas noſtri Salvatoris & ipſius eccleſiæ capitis, qui in aptiſſimum argumentum veritatis poſitæ, eccleſiam ſanctam, regni ſub appellatione deſignatam, diverſis aſſimilat rebus, quæ in ſe miſturam patiuntur bonorum & malorum: aſſimilat quaſi ſagenæ miſſæ in mare, & ex omni genere piſcium congreganti, Matt. 13. ubi non tota univerſitas piſcium prædiſtinabatur ad vaſa; E ſed miſſi ſunt foras mali. Super quo verbo Gregorius in hom. ita dicit: *ſancta eccleſia comparatur ſagenæ miſſæ in mari, & ex omni genere piſcium congreganti; quia nunc bonos maloſque communiter quaſi permixtos piſces fidei ſagena continet; ſed littus ſanctæ eccleſiæ*, ideſt finis, *indicat ſagena quid trahat*. Alias pertranſeo ſimilitudines evangelicas, ſicut de agro, in quo cum tritico zizania

nia miſta reperta ſunt, brevitatis cauſa. Quibus omnibus manifeſtum fit universalem eccleſiam universalium fidelium multitudinem ambitu continere utilitatis ſuæ, & non tantum hos vel illos. Quo circa B. Auguſtinus 2. de Civ. Dei cap. 21. inquit: *modo intelligendum eſt regnum cœlorum, ubi ambo ſunt; & ille ſcilicet, qui ſolvit quod docet, & ille qui fecit; ſed ille minimus, & iſte magnus. Alio autem modo regnum cœlorum dicitur, quo non intrat niſi ille qui facit; ac per hoc ubi utrumque genus eſt, eccleſia eſt qualis non eſt, ubi autem illud ſolum erit eccleſia eſt, qualis tunc erit, quando malus in ea non erit. Ergo & nunc eccleſia eſt regnum Chriſti, eſt regnum cœlorum:* hæc ille. Item Gregorius in hom. prima ſecundæ par. homeliar. *boni ſoli nunquam ſunt, niſi in cœlo; & mali nunquam ſoli ſunt, niſi in inferno; hæc autem vita eſt ita, utrarumque partium cives communiter recepit, quos tamen ſancta eccleſia & tunc indiſtricte recipit, quos tamen eccleſia ſuſcipit, & poſtmodum in egreſſione diſcernit:* hæc ille.

Corrolarium tertium: eſt falſum & inſupportabile in chriſtiana diſciplina, quod una & univerſalis ſancta eccleſia ſit tantum prædeſtinatorum univerſitas; patet: cum apertiſſime ſacræ ſcripturæ repugnet, ut ex ſuperius adductis manifeſtum eſt. Unde Auguſtinus lib. de fide ad Petrum cap. 4. *firmiſſime tene, & nullatenus dubites, arcam Dei eſſe eccleſiam catholicam, & intra eam uſque ad finem ſæculi frumento mixtas paleas, hoc eſt bonis malos ſacramentorum communione miſceri, & in omni profeſſione, ſive clericorum, ſive monachorum, ſive laicorum eſſe bonos ſimul & malos.* Hæc ille. Ex quo palam fit, quod rationabiliter in concilio Conſtantienſi condemnatus fuit articulus ille Joannis, in quo dicebat, quod univerſalis ſancta eccleſia eſt unita, quæ eſt tantum prædeſtinatorum univerſitas. Item, quod univerſalis ſancta eccleſia tantum una eſt: ſicut enim tantum unus eſt numerus omnium prædeſtinatorum.

Corrolarium IV. quod propoſitiones magiſtri Auguſtini, D. archiepiſcopi Nazareni, aliquæ, videlicet quod ſoli electi in perpetuum regnaturi ſunt cum Chriſto, ſunt membra Chriſti; item quod ad corpus Chriſti miſticum ſoli electi pertinent; in literali ſono & in cortice vocis coincidunt in articulo condemnato ſupranominato; ſed in ſenſu plene non videtur mihi. Prima pars patet; ſcilicet quod litera quaſi videtur eadem. Secunda vero pars, quod in ſententia, ſive in ſenſu non plene coincidat, ex ſequenti conſideratione manifeſta fiet; & hæc de primo puncto.

Secundus autem punctus, circa quem ſecunda formanda venit conſideratio, partes reſpicit eccleſiæ. In quo difficultatis puncto author libelli dicit homines omnes fideles juſtificatos membra Chriſti eſſe, & Judam tempore, quo juſtificatus ſequebatur cum aliis Apoſtolis Chriſtum, non eſſe ovem Chriſti, nec membrum ejus; coincidere viſus eſt in articulum illum damnatum Conſtantiæ, qui præſcitos aſſerebat non eſſe partem eccleſiæ. Pro quo ſit iſta ſecunda conſideratio: ſicut apud civilitatem ſecularem intra ambitum totius Reipublicæ una multitudo pars alterius eſt; ſicut multitudo domeſtica pars multitudinis civilis, ut 1. Polit. deducitur; & civilis multitudo pars multitudinis regni, cujus ambitu omnia includuntur; ita apud publicam rem religionis chriſtianæ conſiderandum venit. Nominatur enim eccleſia quandoque domus, juxta illud Baruc. 3. *Iſrael, quam magna eſt domus Domini, & ingens locus poſſeſſionis ejus?* Quandoque autem civitas ſecundum illud Pſal. 86. *glorioſa dicta ſunt de te, civitas Dei.* Nominatur inſuper ſæpenumero regnum ab ipſo rege, & paſtore eccleſiæ, Matt. 13. *ſimile eſt regnum cœlorum &c.* Et pariformiter in multis aliis ſacræ ſcripturæ locis; ſecundum quam conſiderationem tripliciter reperitur accipi eccleſia inter ſermones DD. Quandoque autem accipitur in largiſſima ſua univerſalitate, ut videlicet univerſitatem dicat omnium, qui catholica fide & ſacramentorum ſocietate conveniunt, ſive præſciti ſint, ſive prædeſtinati, ſive ſplendentes moribus, ſive vitiis deformes; quomodo de eccleſia communiter loquitur ſacra ſcriptura locis prænominatis, & SS. DD. De quo modo accipiendi eccleſiam dicit Raban in iſt Cleric. cap. 1. *eccleſia Dei catholica, quæ per totum orbem dilatata diffunditur, Chriſti nominis nobilitate glorificatur. Omnis enim homo, qui recta fidei exiſtit particeps & ſacro baptiſmate regeneratur, a Chriſto chriſtianus vocatur, & Dei Patris; ac eccleſiæ matris eſſe noſcitur filius. Eccleſia græcum eſt, quæ in latinum vertitur vocatio, ſive conventus, eo quod omnes ad ſe vocat. Catholica autem dicitur univerſalis, quia in toto mundo una eſt eccleſia Chriſti, quæ & ſponſa, & corpus ejus eſt.* Hæc Rabanus. Ratione hujus univerſalis ambitus eccleſiæ, de ea ſub nomine regni loquitur Chriſtus, dicens Matt. 25. *ſimile eſt regnum cœlorum decem virginibus, quarum quinque erant fatuæ, & quinque prudentes;* ſuper quo ait Gregorius: *præſens eccleſia regnum cœlorum dicitur, & quia ex utroque ſexu multipliciter colligitur ſancta eccleſia decem virginibus ſimilis denunciatur, in qua quia mali cum bonis & reprobi cum electis ſunt admixti, recte ſimilis virginibus prudentibus & fatuis ſimilis perhibetur:* hæc Gregorius. Hac inſuper ratione ſignificanda venit per arcam Noe, in qua immitia miribus, & munda cum immundis locata ſimul ſunt; ubi gloſſa ſuper Gen. cap. 8. ita inquit: *quod cuncta animalium genera includuntur in arca, ſignificat, quod ex omnibus gentibus & nationibus congregatur eccleſia, ſicut in diſco Petri munda, & immunda locata ſimul ſunt, & ſic in eccleſiæ ſacramentis verſantur boni & mali.* Et ſuper illo verbo: *emiſit columbam; poſt eum corvum*, ſcilicet proſequitur ita dicens: *arca continet corvum, & columbam, ita eccleſia bonos & malos;* Hæc ibi. Sed alio modo accipitur eccleſia, videlicet minus univerſaliter, tantum exiſtentium in gratia ſive charitate; de quo acceptionis modo iſtud videtur intelligi Eccl. 3. *filii ſapientiæ eccleſia juſtorum.* Item iſtud Cantic. 4. *hortus conclusus, fons ſignatus, puteus aquarum viventium;* quod verbum Auguſt. dicit lib. 5. contra Donatis. *Intelligere non audeo, niſi in ſan-*

ANNO CHRISTI 1435.

ANNO CHRISTI 1435.

ſanctis & juſtis, non in averis, non in fraudulentibus, raptoribus, & ebriosis; De qua ſub nomine civitatis poteſt accipi illud pſal. *Jeruſalem, quæ ædificatur ut civitas, cujus participatio ejus in idipſum*; in quo unio charitatis deſignari videtur quo univerſos hujus civitatis cives ſancta ſocietate, & amore connectit. Auguſtinus, ut deducit Magiſter ſententiarum in 4. diſt. 8. le hoc modo acceptionis eccleſiæ, de unitate eccleſiaſtica loquens, ita dicit: *hujus, ſcilicet unitatis, ſacramentum eſt corpus Chriſti, reprimo de Virgine ſumptum; quia ut Corpus Chriſti, ex multis membris puriſſimis, & immaculatis conſtat; ita facienda eccleſiaſtica ex multis perſonis a criminalibus maculis liberis conſtitit. In cujus rei typo facta eſt arca Domini de lignis Sethim, quæ ſunt imputribilia, & albæ ſpinæ ſimilia*: hæc Auguſtinus. De iſtis autem duobus ſimul videtur loqui Hieronymus ſuper ep. ad Galat. ita dicens: „ no„ ſecundum, ſive ſciendum eccleſiam dupliciter poſſe dici, & eam, quæ non habet „ maculam, aut rugam, & vere corpus Chriſti, ſive & eam, quæ in Chriſti nomine „ abſque plenis perfectiſque virtutibus congregetur; quomodo ſapientes hiſarie tamen, qui ſunt plenæ, perfectæque virtutis; „ quam illi qui incipiunt & in profectu poſiti ſunt. De perfectis dicitur mittam in „ vos ſapientes; de incipientibus autem: ar„ gue ſapientem, diliget te": hæc Hieronymus. Tertio autem modo reperitur eccleſia accipi adhuc minus univerſaliter pro ſe dicit univerſitatem, quæ velut domeſtica ſemper futura eſt, cum Chriſto, electorum ſcilicet, ſive prædeſtinatorum, cujus acceptionis modo alludere videtur illud Auguſtini 3. de doct. Chriſt. dicentis: „ non enim revera corpus „ Chriſti eſt, quod cum illo non erit in „ æternum". Item gloſſa ſuper illud 2. Tim. 2. novit Dominus qui ſunt ejus; ita dicens: quos præſcivit futuros conformes fieri filii ſui, ideſt prædeſtinavit, vocavit, juſtificavit, & glorificavit". Sequitur: „ numerus talium eſt hortus concluſus, fons „ ſignatus, puteus aquæ vivæ, paradiſus cum „ pomorum fructibus". Præterea huic acceptioni adaptat doctor libelli illud Apoſtoli apud Epheſ. 5. „ Chriſtus caput eſt eccleſiæ, Salvator corporis ejus; ſequitur: „ Chriſtus „ dilexit eccleſiam, & credidit ſeipſum pro „ ea, ut illam ſanctificaret, mundans eam „ lavacro aquæ vivæ in verbo vitæ, ut exhibeat eam ſibi glorioſam, non habentem „ maculam, nec rugam, nec aliquid hujuſ„ modi". Ex iſta authoritate argumentatur hic. Chriſtus ſolum electorum Salvator inquit, ſecundum efficaciam; & illi ſoli glorificandi ſunt, & abſque omni macula & ruga futuri: ergo videtur quod hoc in loco Apoſtolus univerſitatem tantum prædeſtinatorum eccleſiam voluerit deſignare. Notandum autem circa iſtorum modorum differentiam, quod ſecundus modus ſupra primum, qui ſolum fundari videtur in adhæſione rectæ fidei, & ſocietate ſanctorum, addit adhæſionem charitatis ad Chriſtum; quoniam ad hoc quod aliquis ſit de eccleſia, primo modo capta, ſufficit, ut ſæpe dictum eſt, fides etiam informis, dum tamen ſit recta; ad hoc tamen quod quis ſit de eccleſia ſecundo modo capta requiritur fides formata; hæc autem differentia conſuevit ab aliis doctoribus aliis nominibus deſignari, dicentibus aliquos eſſe de eccleſia numero ſolum; alios vero numero & merito. Unde Auguſtinus ſupra Joannem hom. 61. de Juda loquens: „ unus ex vobis; nu„ mero non merito; unus ſpiritu non virtu„ te commiſſionis corporali; non vinculo ſpi„ rituali; carnis adjunctione, non cordis to„ tius unitate: Hæc ille. Et gloſſa Magiſtri „ pſal. 25. inquit de malis, & ſi de nobis „ ſunt corpore, non mente, numero non me„ rito, nomine non numine". Tertius autem modus acceptionis eccleſiæ, ſuper ſecundum, qui adhæſionem ad Chriſtum dicit fidei formatæ, tantum addit infallibilitatem divinæ præſcientiæ, quod cum Chriſto in æternum ſint de eccleſiæ corpore. Hoc modo triplicem iſtam acceptionem videtur diſtinguere doctor libelli, ita dicens: eccleſiam primo modo ſumptam in ſua univerſalitate, ut comprehendit omnes fideles, eſſe Chriſti eccleſiam, & ſanctam, & corpus Chriſti, & regnum cœlorum; ad cujus unitatem, dicit, omnes catholica ſocietate conjunctos pertinere; non autem ad eccleſiam ſequentibus modis acceptam. Et ita ſenſu non videtur coincidere cum articulo condemnato, cum eccleſiam univerſaliter dictam non limitet ad numerum tantum prædeſtinatorum, ſicut faciebat Joannes Hus. Sed notandum quod inter iſtos modos acceptionis eccleſiæ, primus modus communior eſt, & qui magis convenit univerſalis, & catholicæ deſcriptionibus, ut patet cum de ambitu univerſalitatis ſive plures quam cæteri continet; quam in .... alii ſunt partes & ipſius primi modi, ideo in hoc deficit præfatus doctor libelli, quod licet præſciti dicerentur non pertinere ad eccleſiam, ut tantum nominat univerſitatem electorum, non tamen ſequebatur, quod ſimpliciter ad eccleſiam non pertinerent. Immo iſta falſa conſequentia fuit deceptionis per totum librum ſuum, ubi cæterum conſiderandum plenis auribus venit, quod hoc, quod univerſalis eccleſia non eſt nuncupata univerſitas tantum electorum aut exiſtentium in charitate Chriſti tantum, ſed univerſaliter omnium fidelium; quos tamen paſtoris eccleſiaſtici cenſura a corpore non præſcidit: non caret miſterio; immo ſapientiſſimis rationibus actum eſſe ſcimus: de quo quatuor rationibus nobis perfunctorie rem conſiderantibus .... Primo quidem quoniam ex hoc univerſaliter & extenſior manifeſtatur eſſe populus Dei; quod in gloriam ipſius Dei cedit, ſecundum illud Prov. 19. „ In multitudine populi dignitas „ regum, & in paucitate plebis ignominia „ principis"; de qua extenſione univerſalitatis Gen. 13. cap. ubi Dominus Abrahæ dicit: „ faciam ſemen tuum ſicut pulverem „ terræ"; & in cap. 15. dicit: „ ſuſpice „ cœlum, & numera ſtellas cœli, ſi potes; „ & dixit ei: ſic erit ſemen tuum"; gloſſa, ideſt populus Chriſtianus, cujus pater futurus es in fide; ubi ſemen Abrahæ comparatur nunc arenæ maris propter carnales, & aridos & a bonis operibus infœcundos, nunc autem ſtellis cœli propter eos, qui velut ſtellæ virtutibus fulgent, ut dicit gloſſa. Hæc autem chri-

ANNO CHRISTI 1415

ANNO CHRISTI 1415

Locus non purus.

ANNO CHRISTI 1435

☞ chriſtiani populi univerſitas manifeſta ita eſſe A non poſſet, ſi eccleſia Dei univerſitas tantum prædeſtinatorum, aut tantum in charitate exiſtentium diceretur, ſive dicta eſſet. Cultus namque chriſtianæ religionis & ipſius fidei ſacramentum, in quo catholica ſocietas convenit, plus habet notitiæ, & experientiæ apud nos, quam ſcriptura prædeſtinationis, & etiam quam ſtatus charitatis. Non enim nobis ita datum eſt agnoſcere aliquem eſſe prædeſtinatum, aut charitate Chriſto conjunctum, ſicut videtur nobis conceſſum conjecturas apertiſſimas habere, ſi ſit de religione chriſtiana; unde Auguſtinus lib. de baptiſ. & habetur de conſ. dil. 4. „ eſt unitas eccleſiæ quæ late „ patet, in ſacramentorum videlicet ſocieta„ te & communione, quæ amplectitur cum „ granis & paleas; ubi gloſſa inquit: eſt uni„ tas, quæ late patet; ſed eccleſiæ unitas, „ quæ eſt in fidei charitate, non ita late pa„ tet. Sed hoc amplectitur ſolos bonos. Sed B „ ſecundum unitatem ſacramentorum etiam „ malos": hæc ibi. Secunda ratio quoniam per hoc cognoſcit unuſquiſque ſi ad eccleſiam pertineat an non, in quo non parum conſolationis accreſcit fidelibus, poſſe habere notitiam apud ſe unuſquiſque ſi ad eccleſiam Chriſti pertineat. Scit enim unuſquiſque, & cognoſcit veraciter ſi fidem habeat, an non, quo de prædeſtinatione aut charitatis ſtatu minime conceſſum eſt cognoſcere: dicit enim Auguſt. „ Nil eſt homini certius ſua fide, C „ qua creditur quod longiſſimum eſt a ſen„ ſu". Item Auguſt. in lib. de Trin. & ponitur a magiſtro in 3. ſentent. diſt. 23. „ fi„ dem, inquit, ſuam videt quiſque in corde „ ſuo eſſe ſi credit, vel non eſſe ſi non cre„ dit. Non ſicut corpora, quæ videmus ocu„ lis corporeis, vel per ipſorum imagines; „ nec ſic animam quandoque convincimus ex „ motibus corporeis; non ſic videtur fides „ in corde, in quo eſt, ab eo, cujus eſt. „ Sed ea tenetur certiſſima ſcientia. Hæc il„ le". Et ſic S. Thom. in lib. 3. ſuo ſuper eodem paſſu dicit, aliud eſſe de charitate & de fide, quoniam homo fidem ſcire poteſt ſe habere illam; quod non convenit de charita- D te. Qua ex re notum, & perſpicuum ſit unicuique, ſi ipſe ad eccleſiam univerſalem pertineat, quod ad prægrandem & dignitatem & gratiam habendum eſt a fidelibus. Tertia ratio quoniam per hoc pax & concordia major ſervatur in eccleſia Dei. Si enim ſoli prædeſtinati & in Chriſti charitate exiſtentes ad eccleſiam pertinere dicerentur, cum ignotum eſſet qui tales eſſent; non dubium quoniam inter fideles multa ſciſmata, & ſciſſuræ plurimæ orirentur, ſicut experientia cognoſcimus eo tempore hæreticorum, quo dogma hoc peſtiferum decurrebat. Et ideo Dominus ait diſcipulis ſuis, non eſſe eradicanda zizania, ſed uſque ad meſtis tempus cum tritico ſupportanda. Matt. 13. & Auguſt. ſuper pſalmos, tractans illud: „ cum his, qui oderant „ pacem, eram pacificus; inquit: frumento„ rum vox eſt inter paleas gementium; hoc „ loquitur illis, qui oderunt pacem, & di„ cimus: cum his qui oderant pacem eram „ pacificus; qui conciderunt unitatem. Si „ enim pacem non odiſſent, in unitate per„ manſiſſent. Et Catholica vox dicit: non „ eſt dimittenda veritas; non eſt præſciendenda eccleſia Dei; judicabit Dominus de ma„ lis & bonis poſtea; ſi nunc mali a bonis „ ſeparari non poſſunt, ferendi ſunt ad tem„ pus; in area nobiſcum eſſe poſſunt, & for„ te qui hodie mali apparent, cras boni „ erunt, & qui hodie de bonitate ſuperbiunt, „ cras mali invenientur"; hæc ille. ANNO CHRISTI 1435

Quarta ratio eſt, quoniam ex hoc principatus eccleſiæ firmatur magis in mentibus fidelium & roboratur: ſi enim ſoli prædeſtinati, aut in charitate exiſtentes de eccleſia dicerentur eſſe; credentibus hominibus principatum eccleſiæ tantum his, qui de eccleſia ſunt convenire; nulla haberetur apud fideles certitudo prælationis, niſi ſuper hoc revelatio fieret ſingularis: quæ incertitudo, & dubietas nullo modo habenda eſt circa principatum, & poteſtatem eccleſiæ, ut melius finis hujus audientiæ notum faceret, quæ veluti clariſſima civitas ſupra montem poſita refulget univerſis. Matth. 5. Ad quod optime facere videtur illud Hieronymi quod habetur 24. q. 1. „ *omnibus*; ubi ſic dicitur: omnibus „ conſideratis, puto me non temere dicere „ alios ita eſſe in domo Dei, ut ipſi etiam „ ſint domus Dei, quæ dicitur ædificari ſu„ pra firmam petram, quæ unica columba „ appellatur, quæ ſponſa pulchra ſine ruga, „ & macula, hortus concluſus & fons ſignatus, „ & puteus aquæ vivæ, & paradiſus cum fru„ ctu pomorum. quæ domus etiam claves „ accepit & poteſtatem ſolvendi, ac ligandi" Hæc ille. Si autem eccleſia in ſolis prædeſtinatis conſiſteret, eodem incertitudine vacillaret pontificium clavium eccleſiæ, quia apud nos infirma eſt certitudo prædeſtinatorum. Merito ergo univerſitas fidelium ſine alia limitatione, & ſpecificatione nomen & rationem obtinuit univerſalis eccleſiæ; licet & aliis modis, ut dictum eſt, minus tamen univerſaliter, eccleſia accipitur. Secundo notandum cum Alexandro de Alis in 3. doctore irrefragabili, quod refert dicere unitatem eccleſiæ, & unitatem corporis eccleſiæ In unitate enim, inquit, eccleſiæ ſunt boni, & mali, dum tamen habeant fidem; & hoc eſt quod habetur, Matt. 13. quod ipſi tritico adjuncta eſt zizania, id eſt mali ſimul cum bonis; tamen in fine ſeparabuntur. Unitas vero corporis eccleſiæ non eſt niſi per idem formatum charitate: hæc ille. Ex quibus omnibus, tam ſcilicet ex conſideratione præmiſſa, in qua triplicem acceptionis nominis eccleſiæ modum audivimus, & ex vocalibus adjunctis, quatuor eliciuntur corrolaria

Primum, ſtat aliquos dici de eccleſia uno modo accepta, qui tamen negantur eſſe de eccleſia ſub alio acceptionis modo conſiderata: quanquam illi, qui ſunt de eccleſia, ſecundo modo accepta ſunt, de eccleſia ſub primo conſiderationis modo capta; ſed non e con- E tra. Patet manifeſte ex dictis, quoniam fideles, & in peccato mortali exiſtentes, de eccleſia ſunt primo modo, & communiori modo accepta, ad quam ſufficit cum ſuſceptione ſacramenti baptiſmi recta fides, quæ teſte Chryſoſtomo in tract. de ſymbolo eſt religionis catholicæ lumen, oſtium vitæ, & fundamentum ſalutis æternæ. Non autem ſunt de eccleſia ſecundo modo capta, ad quam

cum

ANNO CHRISTI 1435.

cum reſt a fide vinculum charitatis exigitur; quod ex ſanctorum dictis manifeſte colligitur. Dicit enim Hieronymus in commentario ſuo ſuper epiſt. Pauli ad Eph. tractans iſtud: *eccleſia ſi ſancta eſt Chriſto; dicit: eccleſia gloriosa Chriſti eſt, non habens maculam nec rugam, nec quid iſtiuſmodi: qui ergo peccator eſt, & aliqua ſorde maculatus, de eccleſia Chriſti non poteſt appellari, nec Chriſto ſubjectus dici.* Item Auguſtinus lib. 4. contra Donatiſtas de malis loquens, qui ſæculo verbis, & non factis renuntiant, inquit: *nec iſti eccleſiæ devoti ſunt, qui videntur eſſe intus, & contra Chriſtum vivunt, ideſt contra mandata Chriſti faciunt; nec omnino ad illam eccleſiam pertinere judicandi ſunt, quam ſic mundat lavacro aquæ vitæ in verbo, ut exhibeat ſibi glorioſam, nec habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujuſmodi.* Hæc ibi. Et tamen ſecundum DD. SS. quorum dicta ſuperius audita ſunt, tales fideles, etſi contra mandata Chriſti vivant, de eccleſia tamen eſſe dicuntur juxta primam acceptionem eccleſiæ; quotquot enim in Chriſto baptizati ſunt, Chriſtum induerunt, Gal. 3. ſuper quo Auguſtinus: *induunt autem homines Chriſtum, aliquando uſque ad perceptionem ſacramenti; aliquando & uſque ad vitæ ſatisfactionem; & illud primum bonis & malis eſt commune; hoc autem alterum proprium eſt bonorum;* hæc Auguſtinus. Et ita ex iſta diſtinctione reducuntur ad concordiam diſcordes ſermones loquentium de partibus eccleſiæ. Unde 1. q. 1. c. *reſponſionem*, ſuper illo verbo: *ſive aperte foris ſit, ſive inverſus eſſe videatur;* dicit gloſſa: *ſi intelligas caput de toleratis, dic foris, ideſt extra eccleſiam, quæ complectitur tantum grana; ſi de præſciris, dic foris, ideſt extra eccleſiam, quæ complectitur grana cum paleis.*

Corrolarium ſecundum juxta notabile Alexandri de Alis, cum quo concurrere in ſententiam arbitror, & ſic Albertum, Ulricum, & Bonaventuram, & Richardum, immo univerſos famoſos Theologiæ Scholæ DD. quod fideles peccatores, ideſt in peccato mortali exiſtentes, & ſi ſunt de eccleſia ſimpliciter loquendo, non tamen de corpore eccleſiæ; iſtud ſecundum propriam rationem corporis accipiendo. Idem corrolarium expreſſe ponit prædictus Alexander, ubi ſuperius eſt allegatum, ita dicens: non ſunt ſecundum propriam rationem corporis de corpore eccleſiæ mali quamvis ſint de eccleſia. Prædictum etiam corrolarium ponit in 3. ſententiarum ita dicens: quod fideles peccatores non poſſunt dici membra proprie, ſicut nec membrum mortuum niſi æquivoce. Hoc etiam corrolarium eſt expreſſe Auguſt. ſuper Pſal. 123. „ Niſi „ quia Dominus erat in &c. ita dicentis: „ in corpus eccleſiæ nemo intrat, niſi prius „ occiſus moritur, quod fuit, vel fit, quod „ non fuit, alioquin non occiditur & non „ manducatur ab eccleſia": loquitur: „ venit „ paganus, adhuc in idololatria vivit; inſe„ rendus eſt membris Chriſti, ut inſeratur „ neceſſe eſt ut manducetur. Sed non poteſt „ manducari ab eccleſia, niſi primo mactatus „ renuntiet ſæculo; tunc mactatus credat in „ Deum, tunc mactatus &c. " Hæc Auguſtinus. Item idem 4. lib. contra Donatiſtas: „ una eſt columba mea"; ſequitur: „ afferat „ qui poteſt hujus columbæ membra eſſe qui „ ſæculo verbis, non factis renuntiavit". Idem Auguſt. & deducit Magiſter in 4. diſt. 4. loquens de unitate corporis miſtici, ita inquit: „ hujus unitatis ſacramentum eſt corpus Chriſti proprium de Virgine ſumptum „ quia ut corpus Chriſti ex multis membris „ puriſſimis, & immaculatis conſtat; ita ſo„ cietas eccleſiaſtica ex multis perſonis a cri„ minali macula liberis conſiſtit, in cujus rei „ typo facta eſt arca Domini de lignis Se„ thin, quæ ſunt imputribilia, & albæ ſpinæ „ ſimilia". Hæc Auguſtinus. Dixi tamen, illuminatiſſimi PP. non eſſe fideles peccatores de corpore eccleſiæ proprie loquendo; quamquam in eccleſia, & de eccleſia eſſe dicantur; quoniam, ut præfatus doctor Alexander allegat in ſui dicti confirmationem Hugo de S. Victore lib. de Sacramento dicit, „ nihil „ in corpore mortuum, nec extra corpus „ vivum". Membra autem per charitatem juſtificationem recipiunt, dicente eodem Hugone: „ per fidem accipimus unionem, per „ charitatem vivificationem". Quemadmodum ergo manus mortua æquivoce manus eſt, cum manus vivat; ita dicendum venit de his, qui in charitate ſunt, & de his, qui fidem infirmam, quam ſine operibus mortuam beatus Jacobus nominat, tantum habent. Si tamen ultra proprietatem nominis loqui velimus, ideſt imperfecte & ſecundum quid, dicit S. Thom. in 3. par. tales membra corporis appellanda eſſe, ut inferius veniet declarandum. Tertium corrolarium: omnes fideles juſtificati univerſaliter, ſive præſciti, ſive prædeſtinati, & etiam Judas, tempore quo Chriſtum fide integra cum aliis Apoſtolis ſequebatur, veraciter erat partes eccleſiæ & membra corporis Chriſti ſimpliciter. Patet ex dictis, quia ad eſſe membrum Chriſti fidei forma ſufficit, quæ in membris iſtis creditur eſſe. Unde Auguſt. pſal. 85. „ ſi enim chriſtiani omnes, & fideles bapti„ zati in primo ipſum Chriſtum induerunt, „ ſicut Apoſtolus ait: quotquot baptizati e„ ſtis Chriſtum induiſtis; ſi membra ſunt fi„ cta corpori ejus, & dicunt ſe ſancta non „ eſſe, capiti ipſi faciunt injuriam: hæc Au„ guſtinus. Et de Juda in expoſitione pſ. 41. „ qui inſcriptus eſt: perſequtori Abſalono fi„ lio David in patrem ſuum; ita dicit: ag„ gnoſcamus", inquit, „ quemadmodum & „ filium perſequebatur filius ſuus; habebit „ enim alios, de quibus dicebat non jeju„ nant filii, quamdiu in illis eſt ſponſus. „ Cum autem ab eis ablatus fuerit ſponſus, „ tunc jejunabunt filii ſponſi; ergo filii ſpon„ ſi Apoſtoli, & inter eos perſequutor Ju„ das, & ipſe Judas filius ſponſi perſequens „ ſponſum": hæc ibi. Ecce qualiter præſcitus Judas pro tempore juſtificationis filius ſponſi dictus eſt; & per conſequens Chriſti membrum. Et ideo merito condemnandus venit articulus ille, ſcilicet quod præſciti juſtificati non erant partes eccleſiæ.

Corrolarium quartum, author libelli, licet indiſciplinate & conformiter & in voce ad articulum condemnatum loquutus fuerit, dicens: non omnes fideles juſtificatos eſſe membra Chriſti; tamen ſenſum videtur habere

ſa-

ANNO CHRISTI 1435.

ſanum, dicens, intelligere ſe hoc de eccleſia non univerſaliter capta, ſcilicet primo modo, & ſecundo . . . quarum confitetur eos membra eſſe Chriſti. Sed intelligere & accipere ſecundum tertium acceptionis modum eccleſiæ, videlicet pro congregatione electorum. Et hæc de ſecundo puncto.

Tertius punctus, circa quem tertia erit conſideratio, tangit ea, quibus eccleſia Chriſto capiti uniri dicitur. In quo puncto author libelli dicens, Judam pro tempore juſtificationis non eſſe membrum Chriſti, viſus coincidere in illum articulum condemnatum Conſtantiæ, videlicet: gratia prædeſtinationis eſt vinculum, quo corpus eccleſiæ, & quodlibet ejus membrum conjungitur Chriſto capiti indiſſolubiliter. Pro quo ſit iſta conſideratio, quæ eſt S. Thomæ in 3. diſt. 13. q. 2. unitas quadruplex reperitur in corpore naturali, quarum prima eſt ſecundum conformitatem naturæ, quia omnia membra conſtant ex ſimilibus partibus & ſunt unius rationis, ſicut pes, & manus ex carne & oſſa; & ſic dicuntur membra unum genere vel ſpecie. Secunda eſt per colligationem eorum ad invicem per nervos & juncturas, & ſic dicuntur unum per continuationem. Tertia eſt, ſecundum quam diffunditur vitalis ſpiritus, & vires animæ per totum corpus. Quarta eſt, ſecundum quam omnia membra perficiuntur per animam, quæ eſt una numero in omnibus membris; ad quorum ſimilitudinem quatuor unitates reperiuntur in corpore miſtico. Prima eſt, ſecundum quam omnia membra ſunt unius naturæ, vel ſpecie, vel genere. Secunda eſt in quantum colligata ſunt ad invicem per fidem, quia ſic continuantur in uno credito. Tertia eſt, ſecundum quam vivificantur per gratiam & charitatem. Quarta ſecundum quam in eis eſt Spiritus S. qui eſt ultima perfectio principalis totius corporis miſtici. Animæ in corpore naturali, quæ eſt prima dictarum unionum, non eſt unio unum numero, ſicut eſt in tribus conſequentibus, quia per fidem, & charitatem in uno uniuntur credito ſecundum numerum; & ſimiliter Spiritus S. unus numero omnes replet. Ex iſta conſideratione eliciuntur corrolaria.

Primum eſt; ſicut omnes juſtificati, ſive præſciti, ſive prædeſtinati ſunt membra Chriſti veraciter; ita prædeſtinati & maxime negantur eſſe membra Chriſti infideles exiſtentes ſimpliciter ſive actualiter. Prima pars patet ex primis dictis, & ex proxima conſideratione; ſic omnes fideles Chriſti juſtificati habent conformitatem in natura cum Chriſto capite. Ecce primam unionem. Habent inſuper fidem, ſecundum quam attenditur ſecunda unio; habent cæterum charitatem, ſecundum quam tertia unificatio membri conſideratur. Participant inſuper cum Chriſto eumdem ſpiritum divinum, & vivificantem, a quo Chriſto actualiter ſuſcipiunt fructum gratiæ; ergo tales veraciter, & ſimpliciter ſunt membra Chriſti dicendi. Conſequentia patet: quoniam eſſe membrum corporis miſtici, ſive Chriſti, ſicut eſſe corporis naturalis, non ponit aliud niſi prædicta. Unde apoſtolus Corinthiis ſcribens, qui tamen non omnes prædeſtinati fore creduntur, dicit: *vos eſtis corpus Chriſti, & membra de membro*. Secunda vero pars eadem radice manifeſta fit: prædeſtinati enim infideles, cum nulla unione ſimpliciter Chriſto uniuntur; ſola quidem conformitas naturæ communis eſt eis cum Chriſto capite, quæ non eſt unio ſimpliciter, ut dictum eſt; ergo nulli tales habent unde ſimpliciter nominentur aut eſſe de eccleſia, & multo minus de unitate corporis Chriſti. De prædeſtinatis, & non juſtificatis; quod non actualiter ſimpliciter membra Chriſti appellandi ſint, patet per illud Auguſtini in ep. ad Dardanum. *Proinde*, inquit, *in compage tanquam in vivam ſtructuram templi Dei, quæ eſt ejus eccleſia, nati homines, non ex operibus juſtitiæ, quæ fecerint, ſed renaſcendo per gratiam transferuntur tanquam de maſſa ruinæ ad ædificii firmamentum*: hæc Auguſtinus. Item manifeſtatur hæc propoſitio tali ratione Apoſtoli, quam ad Romanos format, dicentis *qui ſpiritum Dei non habet, non eſt ejus*, gloſſa; *ideſt membrum*. Si prædeſtinati non juſtificati non habent ſpiritum Dei, qui cum charitate infunditur; ergo corrolarium; Paulus, cæterique ſancti perſequutionis tempore non erant membra Chriſti, ſed Diaboli. Patet ex illo Job de Diabolo loquens, ait: *ipſe eſt rex ſuper univerſos filios ſuperbiæ*; cujus omnes iniqui dicti ſunt corpus & membra, de quo Job. 41. *corpus ejus, quaſi ſtricta ſuxilia*; ubi gloſſa inquit: *corpus Leviat ham omnes iniqui*; & iterum ſuper illud: *membra carnium ejus*, dicit: *carnes Leviat ham ſunt omnes reprobi, qui ad intellectum ſpiritualis patriæ per deſiderium non aſſurgunt: membra vero carnium ejus ſunt hi, qui eisdem perverſe agentibus, & ſe ad iniquitatem præcedentibus, conjunguntur*: hæc ibi. Et ideo Auguſtinus de converſione Pauli ioquens: *eliſus eſt lupus, & factus eſt agnus; eliſus eſt perſequutor, & factus eſt prædicator; eliſus eſt filius perditionis, & electus eſt vas electionis*: hæc ille. Merito ergo condemnatus eſt in conc. Conſtant. articulus ille in quo dicitur: *Paulus unquam fuit membrum Diaboli, licet fecerat quosdam actus actibus eccleſiæ malignantium conſimiles*.

Corrolarium tertium, præſciti juſtificati ita ad corpus Chriſti pertinent, & tanta unitate conjunguntur, ut quemadmodum prædeſtinati juſtificati ſunt unus homo, unus Chriſtus, una perſona, ſub illa miſtica intelligentia ſuperius data cum Chriſto capite; ſunt ita membra perſonalia; ita & ipſi; cujus contrarium videtur doctor innuere; & patet corrolarium ex conſideratione. Ratione autem ſic deducitur: non alia ratione aut unitate omnes fideles cum Chriſto dicuntur unus homo, unus Chriſtus, una perſona miſtice, qua dicuntur unum corpus, ſcilicet miſticum, ab Apoſtolo; patet ex dictis in ſuperiore relatione. Sed nihil habent in ſe prædeſtinati juſtificati faciens unionem cum Chriſto, quod non habent præſciti juſtificati; ergo non magis illi dicendi ſunt membra perſonalia Chriſti, quam præſciti juſtificati: conſequentia videtur manifeſta, & patet breviter ex conſideratione præmiſſa, in qua ad plus quatuor unitates in corpore miſtico deſcribuntur, quæ ita communes ſunt præſcitis juſtificatis, ſicut prædeſtinatorum; & quodcumque aliud fingatur ve-

sit

nit probandum. Hoc etiam corrolarium patet ex multis authoritatibus, alias in medium deductis, quæ cunctos fideles in gratia exiſtentes indifferenter dicebant eſſe unam perſonam & unum hominem cum Chriſto; quæ non ita veniunt intelligenda, ut quidam volunt, ut unitas ſpeciei importetur tantum; quoniam iſta tam infidelibus, quam fidelibus communis eſt, nec, ut alii volunt dicere, intelligendæ ſolum ad unitatem vocis referendo, ſub hoc ſenſu ſunt una perſona, ideſt in voce habent unitatem: quoniam tam Auguſtinus quam Gregorius in authoritatibus ſupra adductis dicunt, quod quia ſunt duo in carne una, quia ſunt una perſona, miſtice ſcilicet ſunt in voce una; ita quod ratio unitatis in voce ſecundum eos ſumitur ex unitate miſtica unius corporis ſive perſonæ. Non ergo reſolvendæ ſunt authoritates tam admirandæ ſanctorum DD. qui ita accurato ſtudio locuti ſunt de unitate corporis miſtici pro qua ad gratitudinem donationis Deo impendendam fideles invitant univerſos; reſolvendæ ſunt, inquam ad unitatem vocis, Sed ad ipſam unitatem unius Spiritus S. qui in capite ex membris ejuſdem naturæ unus exiſtens unitatem iſtam miſticam, de qua ſermo ſanctorum decurrit, efficit, & conſtituit. Unde Apoſtolus ad Eph. 4. *unus ſpiritus & unum corpus*; gloſſa: *Spiritus S. eſt, quo efficimur unum corpus*. Quartum corrolarium, author libelli dicens Judam, & alios præſcitos, tempore quo juſtificati Chriſtum ſequebantur, non eſſe membra Chriſti, verbis coincidere videtur cum articulo condemnato. Utrum autem ſenſu coincidat ex ſequenti conſideratione clarius elucеſcet.

Quartus punctus, circa quem erit quarta conſideratio, tanget menſuram durationis, ſive permanentiam membrorum in corpore Chriſti, in quo author libelli dicit, quod Judas pro tempore quo juſtificatus ſequebatur cum aliis Apoſtolis Chriſtum, non erat ovis Chriſti, nec membrum Chriſti, quia non inhærebat Chriſto tali inhærentia indiſſolubili, qua ſibi hærent membra Chriſti. Item dicens, quod cum aliqui juſtificantur, non incipiunt eſſe membra Chriſti, qui ante non erant; nec etiam cum cadunt a juſtificatione per culpam mortalem deſinunt eſſe membra Chriſti; viſus eſt coincidere cum articulo condemnato, qui ita dicit: quod prædeſtinatus ſemper manet membrum eccleſiæ, licet aliquando excidat a gratia adventitia, ſed non a gratia prædeſtinationis. Circa quem punctum fit iſta conſideratio quarta, quæ eſt S. Thomæ in 3. p. q. 8. a 3. quod hæc eſt differentia inter corpus hominis & eccleſiæ corpus miſticum; quod membra corporis naturalis ſunt omnia ſimul; membra autem corporis miſtici non ſunt omnia nec quantum ad coexiſtentiam naturæ, qua corpus eccleſiæ conſtituitur ab hominibus, qui fuerunt a principio mundi uſque ad finem ejus; nec quantum ad eſſe gratiæ; quia eorum qui etiam ſunt uno tempore quidam carent gratia, poſtmodum habituri, aliis eam jam habentibus; ſic ergo membra corporis Chriſti miſtici non ſolum accipiuntur ſecundum quod ſunt in actu, ſed ſecundum quod ſunt in potentia; hæc S. Thom. Ex iſta conſideratione quatuor eliciuntur corolaria.

Primum eſt . . . ad eſſe membrum Chriſti permanere ſemper membrum, vel ad tempus tantum. Patet: non minus eſt actu membrum corporis manus quæ cras præſcindenda eſt, quam quæ nunquam ſeparanda eſſet; & ideo dicit S. Thomas in 3. & etiam hic in præſentiarum audiſtis quod membrum non judicatur, ſecundum illud quod de eo poteſt fieri, ſed ſecundum illud quod eſt. Secundum corolarium: non omnis, qui eſt membrum Chriſti, fuit membrum ſemper, aut ſemper erit: patet manifeſte, Tertium corrolarium: membra Chriſti in hac vita præſenti nulla indiſſolubili inhærentia inhærent Chriſto de lege communi; quod dico propter eos, qui confirmationis gratia eſſent privilegiati: patet ex dictis. Ex quo rationalis oſtenditur condemnatio illius articuli in conc. Conſt. Jo. Huſs, dicentis, quod prædeſtinatus ſemper manet membrum eccleſiæ; licet aliquando excideret a gratia adventitia; ſed non a gratia prædeſtinationis. Clare apparet ex dictis. Corrolarium quartum: propoſitio illa authoris libelli de inhærentia indiſſolubili, qua prædeſtinati ſemper inhærent Chriſto, per aliquam ſcilicet actualem inhæſionem, alias mihi eſt inintelligibilis, aut, ſalva reverentia tanti patris, quem libentius audiſſem declarantem ſe, quam impugnarem, coincidit cum prædicta poſitione.

Quintus punctus, circa quem erit declaratio quinta, tangit rationem, ſecundum quam accipienda eſt denominatio ſimpliciter membrorum corporis Chriſti, in quo author libelli dicens ſecundum diſpoſitionem divinæ electionis dicendos eſſe membra Chriſti, principaliter & ſimpliciter videtur fundare rationem & fundamentum, cujus cauſa viſus eſt coincidere cum poſitione Joannis Hus in materia de eccleſia; pro qua ſit iſta conſideratio. Aliquis dicitur membrum Chriſti eſſe, aut ovis ejus ſive filius Dei dupliciter in ſacra ſcriptura, & inter S. Doctores. Uno modo ſecundum prædeſtinationem tantum; alio modo ſecundum præſentem juſtitiam. De primo modo habetur Jo. 2. *ex nobis prodierunt, ſed non erant ex nobis; permanſiſſent utique nobiſcum*. Unde ſub nomine ovium de iſtis duobus modis expreſſa in evangelio exempla colligimus: Jo. 10. De eis autem, quæ ſecundum præſentem juſtitiam oves erant, dicit ibidem Dominus: *oves meæ vocem meam audiunt, & ſequuntur me*. Ecce ſecundum præſentem juſtitiam oves iſtæ ſunt, quæ actu paſtoris vocem doctrinæ audiunt, & mandatorum obedientia paſtorem ſequuntur. De iis autem, qui ſolum ſecundum prædeſtinationem æternam oves appellati ſunt, dicitur ibidem: *oves habeo, quæ non ſunt ex hoc ovili*; unde Auguſtinus in lib. de verbis Domini, & deducitur a S. Thoma in gloſſa continua, ita dicit: *loquebatur enim prime de ovili de genere carnis Iſrael; erant autem alii de genere fidei ipſius Iſrael . . . . erant adhuc in gentibus, prædeſtinati, nondum congregati*. Hæc Auguſtinus. Item idem Auguſt. ſuper Jo. Hom. 45. proceſſu longo tractat quæſtionem iſtam, quomodo dicendæ ſunt oves, qui

ANNO CHRISTI 1435.

in errore ſunt; & finaliter dicit ſic: *ſecundum præſcientiam Dei & prædeſtinationem, quam multæ oves foris, quam multi lupi intus: quid eſt quod dixi: quam multæ oves foris? propterea quod multi modo luxuriantur, caſti futuri; quam multi blaſphemant Chriſtum, crediturí in Chriſtum & ſimilia*, Eo modo videtur diſtinguendum de membris. Cum idem Auguſt. dicit hom. ſuper Jo. 43. *illi ſunt unius paſtoris membra, cujus ſunt oves*. De filiis Dei eadem diviſio ponitur ab Auguſtino, lib. de cor. & grat. & per longum tractatum recitatur de pœnit. diſ. 4. cap. *ſi ex bono*; ubi ſic dicitur: *ſunt enim filii Dei qui nondum ſunt nobis, & ſunt jam Deo. De quibus evangeliſta ait: quia Chriſtus erat moriturus pro gente; & non tantum pro gente, ſed etiam ut filios Dei diſperſos congregaret in unum; qui utique credendo erant futuri per evangelii prædicationem; & tamen antequam eſſet factum, jam filii Dei erant qui in memoria patris ſui inconcuſſa ſtabilitate conſcripti ſunt; & ſunt rurſus quidam, qui filii Dei propter ſuſceptam temporalem gratiam dicuntur a nobis*. Sed notandum omnem iſtam diſtinctionem, in qua erat magna pars difficultatis, quod iſta eſt differentia inter iſta membra diſtinctionis: quoniam eſſe ovem aut membrum Chriſti, aut filium Dei ſecundum prædeſtinationem, ſolum eſt eſſe membrum aut eſſe ovem, aut filium tantum in potentia, & non in actu: quo prædeſtinatio cum ſit ſpecies dictæ præſcientiæ, ut deducit Magiſter in pri. diſ. 40. nihil ponit in prædeſtinato, per quod actu ſit & nominatur id, ad quod prædeſtinatus dicitur; unde in gloſſa continua ita habetur ſuper illud: *ut filios diſperſos congregaret in unum &c. hæc ſecundum prædeſtinationem dicta ſunt: nam nec oves ejus nec filii adhuc erant*; & conformiter S. Thomas in poſtilla ſuper Jo. quæ originaliter ſibi attribuitur ſuper illud Jo. 11. *ut filios Dei congregaret in unum*, ita dicit: *non eſt intelligendum quod jam accepiſſent adoptionis ſpiritum, quia, ut dicit Gregorius, nec oves, nec filii ejus adhuc erant per adoptionem*. Item Nicolaus de Lira conformiter ita dicit: non quia adhuc eſſent filii Dei actu, ſed potentia ad actum reducenda, quia erant prædeſtinati. Eſſe autem membrum ſecundum præſentem juſtitiam eſt eſſe actu ſimpliciter, & actu membrum: patet, quia actu habet ſpiritum adoptionis, actu conjungitur capiti Chriſto per fidei conjuncturam & per vinculum charitatis, a Chriſto capite actu gratiæ influxum recipit. Ex qua conſideratione quatuor eliciuntur corrolaria, more ſolito,

Primum: non ſunt dicendi actu membra, niſi qui actu ſunt juſtificati; patet ex dictis. Sed quia dicta Auguſtini, cum non bene intelliguntur, commovent animos noſtros; notandum quod Antiſiodorenſis movet quæſtionem ſuper octavam diſtinctionem in 4. quomodo intelligam illud Auguſtini, & Magiſtri ſententiarum, quod unitas ſignificata & non contenta in ſacramento eſt unitas in prædeſtinatis juſtificatis, & glorificatis; & quærit an intelligatur conjunctim an diviſim: ſi conjunctim, arguo ſic: ergo præſciti licet ſint juſtificati, non erunt de corpore miſtico: ſi diviſim, tunc prædeſtinati mali erunt de corpore Chriſti miſtico; reſpondet, quod diviſim debet intelligi dictum Auguſtini, ſed de juſtificatis in præſenti & glorificatis ſimpliciter; de aliis autem ſecundum quid. Hæc ille. Nec mirandum eſt, PP. RR. ſi ſcriptura ſimpliciter loquatur de talibus tanquam ſimpliciter membris, aut ovibus Chriſti; quoniam hoc fit, non ideo quoniam actu ſint membra Chriſti, ab eo influxum recipientia; ſed talis in ſcriptura uſus eſt propter infallibilem certitudinem divinæ prævidentiæ; hac quippe ratione ſimpliciter loquitur Scriptura de eis quæ ſolum in potentia ſunt, immo quoniam per verbum de præterito loquitur de eo quod in longiſſimum tempus expectatur; cujus exempla multa ſunt & vobis ſapientiſſimis communia; ſicut de incarnatione & aliis prophetiis patet. Pariformiter eſt in materia præſenti B. Auguſtini teſtimonium in lib. de corr. & grat. ubi tractans illud Apoſtoli Rom. 8. *quos prædeſtinavit, hos & vocavit; & quos vocavit, hos & juſtificavit &c.* dicit: *adhuc uſque in finem ſæculi multi vocandi, & juſtificandi ſunt; & tamen verba præteriti temporis poſuit de rebus etiam futuris, tanquam jam factis Deus, quæ ut jam fierent ex charitate diſpoſuit; ideo de illo dixit propheta: qui facit quæ venturo ſunt:* hæc Auguſtinus. Corrolarium ſecundum: prædeſtinatio non eſt aliquod vinculum denominans actu aliquem eſſe membrum; patet ex dictis: quamquam enim prædeſtinatio dicatur aliquem filium Dei aut Chriſti membrum reputatum eſſe, & infallibiliter; non tamen ſufficit denominare eſſe aut juſtum, aut Chriſti membrum, aut hujuſmodi, cum nihil ponat in prædeſtinatis: membrum autem actuale alicujus corporis, cum ponat unionem ejus ad corpus, neceſſario ponit ea quibus unitur corpori; ea autem, quibus fidelis unitur corpori Chriſti ſunt fides, ſpes, charitas, ut ſæpe repetitum eſt. Non ergo prædeſtinationis vinculo, ſed charitatis nexu quis Chriſti membrum venit actualiter, & ſimpliciter nominandus. Unde Auguſt. homul. in expoſitione canonicæ Jo. tractans illud: *in hoc cognoſcimus quia diligimus filios Dei;* dicit: *Qui diligis filium Dei, diligis; quos filios Dei? membra filii Dei; & diligendo fit ipſe membrum, et ſit per dilectionem in compage corporis Chriſti*. Hæc Auguſtinus. Ecce ergo quod diligendo Chriſtum Chriſti membra efficimur, & in compage corporis, non autem per prædeſtinationem, tanquam per vinculum unitivum. Quare rationabiliter multum condemnatus eſt articulus ille Joan. Hus, dicens: *gratia prædeſtinationis eſt vinculum, quo corpus eccleſiæ, ex quodlibet ejus membrum jungitur Chriſto capiti indiſſolubiliter*.

Tertium corrolarium: per juſtificationem incipiunt actu eſſe membra Chriſti quæ non erant; & e contrario per caſum a juſtificatione per culpam mortalem deſinunt eſſe membra, qui juſtificationis tempore membra Chriſti erant. Licet autem manifeſte pateat ex dictis; confirmatur tamen authoritate Auguſtini lib. 3. contra Donatiſtas: *iſti*, inquit, ideſt

ANNO CHRISTI 1435.

ANNO CHRISTI 1435.

ideſt mali, *qui intus cum gemitu toleruntur, quamvis ad eandem columbæ unitatem, & illam glorioſam eccleſiam non habentem maculam aut rugam aut aliquid hujuſmodi, non pertineant: tamen ſi corrigantur & ſe ipſos ad baptiſmum acceſſiſſe fateantur, non rebaptizantur, ſed incipiunt pertinere ad columbam per cujus gemitum omnia peccata ſolvuntur, a cujus pace alienati tenebantur*; hæc Auguſt. Idem lib. 2. contra *Griſcſtimum* cap. 21. *damnati a Chriſto jam in corpore Chriſti non ſunt, quod eſt eccleſia; quoniam non poteſt Chriſtus habere membra damnata; proinde & ipſi extra eccleſiam baptizant; omnia quippe iſta monſtra, abſit, ut omnia in membris illius columbæ unita computentur; abſit, ut intrare poſſint limites hortus concluſi, cujus ille cultor eſt; qui non poteſt fallî: qui tamen, ſi confiteantur, & corrigantur, tunc intrant, tunc mundantur, tunc in arboribus hortus concluſi, tunc in membris unitate numerantur*. Hæc Auguſtinus. Ecce quod mali baptizati quouſque corrigantur ad eccleſiam pertinere non videntur ſcilicet, merito & numero ſimul; correcti vero ſtatim incipiunt pertinere. Corrigi autem dicitur fidelis in juſtificatione qua, per pœnitentiam emendantur errata, & ordo ipſe virium animæ inferiorum & ſuperiorum ad Deum, qui per peccatum perverſus erat, reparatur. Quartum corrolarium: propoſitio illa videlicet, quod ſecundum diſpoſitionem divinæ electionis ſint nominandi fideles actu & ſimpliciter membra corporis Chriſti, & non ſecundum præſentem juſtitiam, ſicut jacet, non eſt vera.

Septimus punctus, circa quem formanda eſt conſideratio VI. tangit declarationem authoritatum aliquarum, a quibus occaſionem maximam videtur recepiſſe author libelli ſuæ poſitionis: pro quo ſit iſta quarta conſideratio, quæ multum accommoda eſt ad intelligendum aliquos paſſus ſacræ ſcripturæ, & concordandum ad invicem multa dicta DD. videlicet quod veritas multipliciter capitur: eſt enim veritas eſſentiæ, quæ ſecundum rationem ſpeciei conſideratur, de qua poteſt capi illud Auguſtini in lib. ſoliloquiorum dicentis, *verum eſt illud eſt*. Secundo modo dicitur veritas permanentiæ, ſcilicet continuationis ſive perſeverantiæ: hoc modo non dicitur verum, quod cito definit eſſe, ſive quod permanſivum non eſt, cui poteſt convenire illud Senecæ in lib. de clementia: *cito in naturam ſuam recidunt, quibus veritas non ſubeſt; quæ autem ex ſolido naſcuntur, tempore in melius proficiunt*. Tertio modo dicitur veritas perfectionis, ſive conſummationis, de qua dicitur & poteſt accipi illud Lucæ 23. *vere hic homo juſtus eſt*, quia conſummatæ juſtitiæ, & ita perfectionis fuit. Matt. 3. *ſic decet nos omnem adimplere juſtitiam*. Iſtam triplicem diſtinctionem veritatis format cancellarius Pariſienſis antiquus in ſumma ſua ſuper illo verbo Auguſtini ad Julianum comitem: *Charitas, quæ deſeri poteſt, nunquam vera fuit*. Hæc inſuper diſtinctio originaliter tangitur ſuper eodem verbo a Magiſtro ſententiarum in 3. diſt. 31. ubi quærit, utrum ſit vera charitas, quæ amittitur; qui reſpondens ad prælegatam auctoritatem, videlicet: *charitas, quæ deſeri poteſt, nunquam vera fuit*; dicit quod dictum Auguſtini non ad eccleſiam charitatis refertur; ſed ad efficentiam, quia non efficit charitas, quæ deſeritur, hominem vere beatum, non enim perducit eum ad verum bonum. Item ad illud Auguſtini ſuper pſal. 103. *charitas eſt ſuus proprius & ſingularis bonorum, cui non communicat alienus. Alieni autem ſunt qui audituri ſunt a Domino: non novi vos*; & ſic alieni, ideſt damnandi, non communicant, ſcilicet in fine, quia non perſeverant. Poſſunt autem & hæc, quæ de charitate dicta ſunt, intelligi de charitate perfecta, quam ſoli electi habent, quæ ſola habita non amittitur. Hæc Magiſter ſententiarum. Ex quibus verbis clara fit nobis illa triplicis veritatis diſtinctio cum dicit charitatem, quæ definit eſſe vera veritate eccleſiæ, ſed non permanentiæ aut perfectionis. Et quoniam, ut ſæpe dictum eſt, & habetur in gloſſa. Ro. 8. ſocietas, & unitas, qua compaginamur & efficimur unum corpus unici filii Dei, ipſa charitate efficitur, & conficimur. Eadem videtur currere diſtinctio veritatis de membris Chriſti, quæ currit de triplici veritate charitatis. Præterea notandum eſt, quod inter inter iſtos acceptionis modos veritatis talis ordo eſt: quoniam ſecundus præſupponit primum neceſſario, & addit ſuper ipſum; & tertius ſuper ſecundum: veritas enim perſeverantiæ præſupponit utramque, & addit conſummationem. Ex quibus manifeſte colligimus, primo, quod omne quod eſt verum veritate aut perſeverantiæ, aut perfectionis neceſſario eſt verum veritate eſſentiæ; & non e converſo. Secundo modo, quod non eſſe verum aut veritate perſeverantiæ, aut perfectionis, non elicit non eſſe verum ſimpliciter, immo ſic arguendo committerem falſam conſequentiam ab inferiori ad ſuperius negatur. Quibus habitis, ex conſideratione præmiſſa quatuor eliciuntur corrolaria.

Primum eſt: præſciti juſtificati ſunt vera membra Chriſti veritate eſſentiæ. Patet corrolarium; quoniam tales vera charitate eodem genere veritatis Chriſto conjunguntur ergo corrolarium verum. Præterea tales ſunt vere filii Dei. Jo. 1. *dedit poteſtatem filios Dei fieri*. Quod Auguſtinus pertractans ſuper pſ. 122. *ad te levavi*; dicit: *ſi credis, ipſa poteſtas tibi data eſt ut ſis inter filios Dei* hoc eſt ad dexteram pertinere. Si filius; ergo membrum verum, ſi conformitas neceſſaria concurrat.

Secundum corrolarium: præſciti juſtificati non ſunt membra vera Chriſti veritate perſeverantiæ, ſive continuationis. Patet corrolarium, quoniam charitas, qua tales efficiuntur membra Chriſti, non eſt vera charitas veritate perſeverantiæ, ut dictum eſt ex dicto Auguſtini, & ſententiarum Magiſtri in locis ſupranominatis. In quo genere veritatis dicit Dominus, Jo. 8. *ſi manſeritis in ſermone meo, veri diſcipuli mei eritis*. Item gloſſa ſuper illud 1. Jo. 2. *ex vobis prodierunt, qui non erant ex nobis*; dicit: *ſi exierunt ex nobis; tamen non erant ex nobis; dicit veraciter*: hoc modo dicit Auguſtinus lib. de correpț. & grat. & ponitur de pœnit. diſt. 4. c. *ex bono*, tractans illud Jo. jam proxime allegatum: videlicet *ex nobis prodierunt*

☞ *qui ex nobis non erant:* inquit: *quid aliud dicunt, niſi non erant filii Dei? & quando erant in profeſſione & nomine filiorum; non quia juſtitiam ſimularent; ſed quia in ea non permanſerunt.* Hæc Auguſtinus. Ecce qualiter Auguſtinus tales dicit fuiſſe filios Dei veros veritate eccleſiæ, in hoc quod dicit eos veram & non ſimulatam habuiſſe juſtitiam, ſed non veros veritate perſeverantiæ. Unde ſequitur in verbis Auguſtini, *non erant ex numero filiorum etiam quando erant in numero filiorum:* quoniam qui vere ſunt filii prædeſtinati ſunt conformes fieri imaginis filii ſui: non enim perit filius promiſſionis, ſed filius perditionis: hæc ibi. Ad quem ſenſum poteſt venire intelligendum illud Auguſtini dictum lib. 3. de doct. Chriſt. in quo author libelli videtur potiſſime ſe fundaſſe, videlicet: non eſt revera corpus Chriſti, quod cum illo non erit in æternum, ut de veritate continuationis perſeverantiæ, aut perfectionis accipiatur. Quod quidem Richardus in 3. ſententiarum dicit illud ſic exponendum, non pertinerent illi ad corpus Chriſti, qui non habent unde cum Chriſto poſſint in æternum permanere, quod omnes juſti habere noſcuntur.

ANNO CHRISTI 1433.

Corrolarium tertium: quanquam præſciti juſtificati dicantur non eſſe membra Chriſti veritate perſeverantiæ, ſicut videtur author libelli intelligere; nequaquam tamen propter hoc neganda ſunt ſimpliciter eſſe vera membra Chriſti: patet ex dictis manifeſte.

Corrolarium quartum: auctor libelli dicens, fideles juſtificatos præſcitos non eſſe vera membra eccleſiæ ſive Chriſti, de veritate perſeverantiæ intelligatur, ſicut videtur innuere, non concordat cum articulo vero de veritate eccleſiæ, quam non diverſificant accidentia temporis, nec loci, deficit & coincidere videtur cum propoſitione Huſſi, quod ita nota ſunt ex conſideratione antedictorum, ut non ſit opus plura dicere.

Ultimus punctus, circa quem currit ultima conſideratio, reſpicit apicem pontificatus, in quo author libelli dicens, accipiendo eccleſiam ut eſt corpus, papa non eſt caput eccleſiæ; ſed ſolus Chriſtus eſt caput ejus; nec in hoc poteſt habere vicarium; coincidere viſus eſt cum illo articulo condemnato Conſtantiæ Johannis Hus, in quo dicitur: Petrus non eſt, nec fuit caput eccleſiæ ſanctæ catholicæ. Item dicit, quod præſcitus, quantumcumque juſtificatus, non eſt membrum eccleſiæ; coincidere videtur cum illo articulo condemnato Jo. Hus, in quo dicitur, quod ſi papa eſt malus, & præſertim præſcitus, tunc ut Judas Apoſtolus eſt Diabolus, fur, filius perditionis, & non eſt caput ſanctæ militantis eccleſiæ, cum nec ſit membrum ejus; ſic iſta conſideratio poteſtatis eccleſiaſticæ miniſterialiter pontificis non fundatur ſuper prædeſtinationem æternam, aut in gratiam gratisfacientem; ita ut nulli in eccleſia conveniat præſidere, qui non, aut prædeſtinatus ſit, aut vitæ ſanctitate Deo gratus. Quæ conſideratio ita exemplariter patet in multis, qui tam in veteris legis quam novæ temporibus, & præſciti, & peccatores præſulatus pontificum poſſederunt: ut non ſit opus teſtimonia in medium afferre. In cujus tamen rei permanifeſtum argumentum inquit Dominus Mat. 23. *ſuper cathedram Moyſi ſederunt ſcribæ, & Phariſæi; omnia ergo quæcumque dixerunt vobis, ſervate, & facite, ſecundum autem opera eorum nolite facere.* Malis autem miniſtris præſtandam obedientiam nequaquam ipſa veritas injunxiſſet, niſi ordinis poteſtas, & dignitatis authoritas in ipſis peccantibus, aut præſciti plena conſiſteret. Ratio autem qua noſtra conſideratio manifeſta fit, ut non tantum authoritate firmetur, in promptu eſt, quoniam ſi eccleſiaſticus principatus miniſterialis pontificis fundaretur ſuper prædeſtinationem, aut vitæ meritum, cum ſoli Deo cognitus ſit numerus objectorum in ſuperna felicitate locandus, & eorum, qui virtutibus veraciter florent, aut lordent vitiis; nulla apud nos eccleſiaſticæ poteſtatis certitudo, nulla rata ſacrificia, nulla indubitata apud homines eſſet fides ſanctorum. Qua certitudine ſublata omnis ſpes & robur noſtræ ſalutis deperiet. Quia ergo decebat firmatum eſſe robur eccleſiaſtici principatus, & non incertitudinis fallibilitatiſve confuſione jactari, divina ſapientia non fundavit illum ſuper rebus incertis.

ANNO CHRISTI 1433.

Secundo notandum eſt cum S. Toma in 3. parte quæſtione ſupranominata, ubi quærens an proprium ſit Chriſto eſſe caput eccleſiæ, dicit, quod caput inter alia membra dupliciter influit; uno modo quodam intrinſeco influxu, prout virtus motiva & ſenſitiva a capite derivantur ad cætera membra. Alio modo ſecundum exteriorem quandam gubernationem, prout ſcilicet ſecundum viſum & alios ſenſus, qui in capite radicantur, dirigitur homo in exterioribus actibus. Tertio notandum eſt, juxta notabilia authoris libelli, quod corpus miſticum & corpus politicum non uſquequaque idem ſunt, ſecundum rationem præſertim, ut de miſtico corpore eccleſiæ loquimur juxta rationes miſticas ſuper in audientia prima in præſentiarum explicitas. Sed in aliquo conveniunt, & in aliquo differunt; conveniunt quidem quoniam utcumque ex pluribus hominibus tanquam membris officialibus conſtituitur. Differunt autem, quoniam omnia membra corporis Chriſti miſtici tanta unitate conjunguntur capiti ſuo Chriſto, ut una perſona, & unus Chriſtus miſtice dicantur eſſe juxta ſuperius allegata, & expoſita. Membra autem corporis politici non ſic; non enim in eis unus ſpiritus omnia membra vivificans & regens communis eſt capiti, & membris, ſicut in corpore eccleſiæ; & ideo non poſſunt habere talem unitatem, quam membra corporis habent cum Chriſto. Quibus nominatis ſequuntur quatuor corrolaria more ſolito.

Primum eſt, non ſuper eodem fundatur eſſe proprie, ſive perfecte membrum Chriſti, & eſſe miniſteriale caput eccleſiæ. Patet manifeſte; quoniam ut ex ſuperioribus tenemus, eſſe aliquod membrum perfecta ratione Chriſti, fundatur ſingulariter in virtute charitatis cujus eſt membra Chriſto unire & ad invicem compaginare; eſſe autem caput miniſteriale eccleſiæ fundatur ſuper dono poteſtatis conceſſæ. Ad cujus poteſtatis ſuſceptionem, habilitatem qui & poſſibilitatem ſuſcipit in ſuſceptione ſacramenti baptiſmi, in quo indelebile imprimitur ſignaculum Chriſtianitatis,

per

per quod introitum habet ad ſuſceptionem reliquorum ſacramentorum. Dico tamen notanter, eſſe miniſteriale caput eccleſiæ, quoniam eſſe caput principale fundatur ſuper plenitudinem gloriæ; cujus ratio a S. Thoma in quæſtione ultima de veritate art. 50. datur ſub hac forma: miniſter eccleſiæ non agit in ſacramentis, ideſt propria virtute, ſed ex virtute alterius ſcilicet Chriſti; & ideo non requiritur gratia perſonalis in eo, ſed ſolum cum authore conjunctio ſcilicet cum Chriſto; ordinis authoritas per quam Chriſti vicarius conſtituitur. Chriſtus autem operatur noſtram ſalutem propria virtute; & ideo oportuit quod in eo eſſet plenitudo gratiæ. Hæc ille; & ideo de capite principali eccleſiæ dicitur, Jo. 1. *vidimus plenum gratiæ & veritatis*; Et conſequenter adjecit: *de cujus plenitudine omnes accepimus*. De capite vero miniſteriali dicit Auguſtinus lib. 3. contra Petilianum: *miniſter ideſt diſpenſator verbi & ſacramenti evangelici ſi bonus, ſanus eſt evangelii; ſi malus eſt, non ideo diſpenſator non eſt evangelii*: hæc ille.

Corrolarium ſecundum: ſtat aliquem eſſe peccatorem, & per conſequens ſimpliciter ſive propria aut perfecta ratione non eſſe membrum eccleſiæ, ſed imitatione membrum Diaboli; & tamen eſſe verum caput miniſteriale eccleſiæ. Patet corrolarium ex antepoſitis, cum ſuper eodem non fundetur eſſe membrum Chriſti ſive corporis miſtici, & eſſe miniſteriale caput eccleſiæ, ut ad mutationem alterius nulla mutatio aut diminutio aut augumentum fiat in alio. ex quo patet rationabiliter fuiſſe condemnatum illum articulum Jo. Hus, in quo dicebat, quod ſi papa eſt malus, & præſertim præſcitus, non eſt caput eccleſiæ, cum nec ſit membium eccleſiæ; patet ex dictis.

Corrolarium tertium, quod ſi author libelli capiat rationem ſignificationis miſticæ, ut diſtinguitur contra rationem politici corporis; cum eccleſiam dicat corpus miſticum, & diſtinguit, ut ſit contra politicum ex parte interioris influxus capitis in cætera membra; tunc videtur mihi concluſio ſua vera: quoniam ut ſic per eum non intelligit papam non eſſe caput miſtici corporis eccleſiæ ſimpliciter; cum dicat eum caput militantis eccleſiæ; ſed tantum quantum ad hanc rationem miſticæ ſignificationis, videlicet non influere interiori influxu corpori ipſius eccleſiæ: hoc enim verum eſt. Solius quippe Chriſti proprium hoc eſt, cujus humanitas, ex hoc quod divinitati conjuncta eſt, virtutem habet influendi in totum corpus ipſius interiori etiam influxu. Bene autem papæ convenit influxus in eccleſiam, quantum ad exteriorem gubernationem; cum ei tanquam paſtori cura & regnum commiſſum ſit & injuncta gubernationis & directionis ſolicitudo. Si autem iſte, ut mihi apparet prima facie, ſit intellectus authoris libelli, non coincidit cum articulo condemnato. Sed aut aliter ſapiat, aut eum non intelligo, aut coincidat, aut male ſapiat. Hæc ſunt autem, PP. RR. quæ mihi occurrunt de toto tractatu primo, in eo nihil afferendo, niſi quod afferenda veſtræ ſapientiſſimæ, ac illuminatiſſimæ paternitates decreverint affirmanda, & tenenda, quibus humiliter me recommendo.

Explicit votum magiſtri Joannis de Turrecremata, Apoſtolici palatii magiſtri, ſuper primo tractatu magiſtri Auguſtini de Roma, relatum coram judice fidei & aliorum Reverendiſſimorum, Reverendorum quoque patrum, & eximiorum utriuſque juris Doctorum multitudine copioſa in domo fratrum minorum; ita compilatum & ſcriptum redactum ad mandatum inclitæ nationis Italicæ, anno Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quinto, in menſe Julii.

Documenta anni

1436.

AVISAMENTA PRO FACTO GRÆCORUM.

Martene Vet. Mon. T. VIII. pag. 895.

PRimo, ea quæ ſunt promiſſa Græcis per ſacrum concilium. 2. Quot pecuniæ erunt neceſſariæ in toto iſto negotio. 3. Unde invenientur; & quia indulgentiæ non ſufficiunt, per quem alium modum reperientur. 4. De galeis quatuor, duæ pro eundo, & duæ pro manendo ibidem, quamdiu imperator & patriarcha erunt abeuntes a Conſtantinopoli, unde reperientur. 5. Quod magna copia epiſcoporum & aliorum prælatorum interſit per annum in concilio, ad minus oportebit eſſe CL. epiſcopi, ſaltem centum. 6. De diſcuſſione interim materiarum & articulorum tractandorum cum Græcis, videtur aſcendere ad XL. articulos vel circa l. 7. De magiſtris in ſacra pagina. Item de juriſperitis, item de libris. 8. De loco eligendo & nominando imperatori per galeas juxta capitula, & de ſecuritate ipſius loci, & de conventionibus tam in victualibus & domibus, quam de exercenda juriſdictione per concilium. Item de mutuo pecuniarum nobis faciendo ab hujuſmodi loco, tam in iſto principio, quam ſi aliquando per annum contingeret aliqua neceſſitas; quia quolibet menſe pro victu ſeptingentarum perſonarum, & penſione domorum oportebit habere bene quinque millia ducatorum, vel circa. 9. De ſalvis conductibus terrarum & dominiorum, per quæ Græci tranſituri ſunt ſimiliter mittendis per dictas galeas.

Quoad Primum.

Primo, proſimum eſt quod mittatur unus vel plures oratores Conſtantinopolim ex parte ſacri concilii, cum octo millibus ducatorum, pro facienda conventione prælatorum in Conſtantinopoli, ut poſtea inde veniant huc.

huc., Hoc per Dei gratiam factum eſt. Secundo, promiſſum eſt quod ſacrum concilium ANNO CHRISTI 1436. debet facere expenſas quatuor galearum groſſarum, quarum duæ mittantur per nos, duæ aliæ ſunt de Conſtantinopoli. Tertio, promiſſum eſt, quod cum prædictis debent mitti XV. millia ducatorum pro expenſis imperatoris & patriarchæ, & aliorum a Conſtantinopoli uſque ad portum. Quarto, promiſſum eſt provideri expenſis ſeptingentis perſonis a portu ultimo uſque ad locum concilii. Item, expenſis pro toto tempore quo manebunt in concilio. Item, pro redeundo Conſtantinopolim. Quinto, concilium debet mittere duas galeas ſubtiles Conſtantinopolim cum CCC. baliſtariis, & pro ipſis facere expenſas B uſque ad reditum domini imperatoris in Conſtantinopolim. Sexto, cum dictis galeis debent mitti decem millia ducatorum, quæ ſtabunt in depoſito in Conſtantinopoli, ſi aliqua neceſſitas immineret civitati abſente imperatore. Septimo, gentes iſtarum galearum & CCC. baliſtarii jurabunt in manibus domini imperatoris fideliter ſe habere, & patroni galearum erunt quos imperator inſtituerit. Octavo ambaſſiatores noſtri ituri cum galeis, nominabunt imperatori portum, ad quem ultimo debet applicare, & unum locum de quatuor nominatis in decreto, in quo debet celebrari univerſalis ſynodus, videlicet Italiam, Viennam in Auſtria, Budam in Hungaria, C & Sabaudiam. Laborabunt tamen quod Baſilea eligatur; concilium ſtabit hic uſque adventum domini imperatoris ad portum ultimum, & in caſu quo dominus imperator nolit huc venire, debet concilium infra menſem ſe transferre ad unum de prædictis locis.

Prædicta fuerunt promiſſa in prædictis capitulis factis Baſileæ, ratificatis poſtea Conſtantinopoli, & iterum hic in ſeſſione.

Nono vero oratores noſtri in Conſtantinopoli promiſerunt per litteras eorum ſigillatas, quod concilium mittet Imperatori & patriarchæ per dictas galeas ſalvum conductum civitatis & patriæ, in quibus celebrandum eſt tale concilium, & ſimiliter ſalvum conductum dominorum, comitatuum, & terrarum obedientiæ eccleſiæ Romanæ, per quæ Græci veniendo & redeundo ſunt tranſituri cum ſigillis & in plena forma. Decimo per totum menſem Maii futurum noſtra quatuor galeæ & CCC. baliſtarii cum noſtris ambaſſiatoribus ferentibus ſecum prædictos denarios, videlicet XXV. millia ducatorum, debent eſſe in civitate Conſtantinopolitana, & dominus imperator cum patriarcha & aliis ſeptingentis debent in principio menſis Junii aſcendere galeas cauſa veniendi ad locum concilii. Undecimo noſtri oratores promiſerunt dictis imperatori & patriarchæ, quod concilium faciet prædictis Græcis ſalvum conductum in plena forma pro omnibus de obedientia eccleſiæ legitimæ, & hoc facto in ſeſſione, debemus hunc ſalvum conductum una cum aliis eis mittere. Item, aliquibus notabilibus ambaſſiatoribus, quorum aliquem oportebit pro honeſtate eſſe epiſcopum, ad conducendum imperatorem & patriarcham, & portandum pra- A dictas pecunias, & ad diſponendum neceſſario facienda duo millia pro dictis galeis & baliſtariis ibidem manentibus, etiam oportebit, pro equis & expenſis abhinc uſque ad portum ad minus erunt XX. dies. Item, de portu uſque ad Conſtantinopolim, & antequam recedat de Conſtantinopoli, ſtabunt ibi per aliquot dies ad ordinandum, &c. Item, de Conſtantinopoli uſque ad ultimum portum, & de portu uſque ad locum concilii erunt forte per ſex menſes vel circa, erunt circiter duo millia ducatorum. ANNO CHRISTI 1436.

Quoad ſecundum principale, videlicet quot pecuniæ ſunt neceſſariæ in iſto negotio. Primo pro principio ſunt neceſſaria XV. millia ducatorum pro expenſis dominî imperatoris uſque ad ultimum portum, ut ſupradictum eſt. Item, decem millia ducatorum pro tuitione civitatis, abſente imperatore. Item, pro expenſis duarum galearum in eundo Conſtantinopolim, per duos menſes, quælibet vult quolibet menſe mille ducatos, faciunt quatuor millia. Item, prædictæ duæ in veniendo de Conſtantinopoli cum imperatore, & duæ aliæ galeæ accipiendæ de Conſtantinopoli pro veniendo ad ultimum portum ſunt quatuor galeæ, pro duobus menſibus faciunt VIII. millia ducatorum. Item, pro cuſtodia civitatis duæ aliæ galeæ ſubtiles, per duos menſes in eundo Conſtantinopolim ſunt quatuor mi ia. Item, trecenti baliſtarii ituri cum prædictis duabus galeis, manſuri ad cuſtodiam civitatis per duos menſes, in eundo pro naulo & expenſis ad minus duo millia ducatorum. Item, poſtquam iſtæ duæ galeæ ſubtiles, prædicti CCC. baliſtarii applicuerint Conſtantinopolim, ad minus oportebit eis ſolvere ſtipendium pro ſex menſibus, expenſæ galearum duarum pro ſex menſibus, aſcendunt ad XII. millia, & CCC. baliſtariorum ad ſex millia ducatorum. Item, infra XV. dies oportet mittere ad minus mille ducatos magiſtro Johanni de Raguſio & magiſtro Simoni ſtantibus Conſtantinopolim. Item, quia oportebit eos ſtare ibidem per annum, & poſtea venire de Conſtantinopoli uſque ad concilium, & D pro nuncio vel nunciis mittendis ad eos, uno per aquam, alio per terram ad ſignificandam ratificationem hic factam. Item, poſtquam imperator erit in portu, oportebit, quod remittat prædictas galeas ſuas Conſtantinopoſim: alioquin ſi oporteret illas in portu noſtro ſtare, quamdiu imperator eſt in concilio, oportebit ſtare expenſis noſtris, & eſſet nobis valde grave; unde pro reditu ipſius pro duobus menſibus quatuor millia ducatorum Item, pro ambaſſiatoribus mittendis pro conducendis galeis. Item, pro loco concilii. Item, pro procurandis ſalviſconductibus. Item, pro convocandis prælatis. Item, pro executionibus indulgentiarum Item, pro Græcis qui ſtabunt hic. Item, pro multis extraordinariis duo E millia ducatorum. Item, pro expenſis domini imperatoris de portu ad locum ubi erit celebrandum concilium. Et quia adhuc incertus eſt locus, non poſſunt taxari adhuc hujuſmodi expenſæ; ſed eo erunt majores vel minores, prout locus concilii diſtabit longe vel prope. Et ſi oporteat ad locum concilii venire per terram, oportebit habere ſeptingentos equos, & poterit talis expenſa aſcendere

dere ad magnam ſummam. In ſumma ſunt LXXI. millia.

ANNO CHRISTI 1436.

Sequuntur expenſæ pro tempore quo manebunt Græci in Concilio.

Conſiderata multiplicitate materiarum & articulorum tractandorum inter nos & Græcos in concilio, & attenta diuturnitate ſchiſmatis; attento etiam, quod, ut dicitur, ſunt prolixi in negotiis ſuis, & quod talia negotia oportet tranſire per interpretes, veriſimiliter exiſtimari poteſt, quod minus quam per annum in loco concilii non poſſunt manere: oportebit imperatori, patriarchæ & aliquibus principibus facere lautiores expenſas, dare eis magnificas domos; etiam quod imperatori & ſuis nobilibus demus equos, & expenſas pro ipſis, dum ſunt in concilio, in totum ſunt ſeptem perſonæ. Item, oportebit eis aliqua donaria facere. Item, expenſæ interpretum, unde pro victu eorum & penſionibus domorum erunt quolibet menſe circiter V. millia ducatorum. Item, oportebit aliquos Græcos pauperes ſuſtentare.

Sequuntur expenſæ pro reditu Imperatoris.

Finito concilio, primo de loco concilii ad portum, & iſtæ ſunt incertæ nunc, quia neſcitur locus concilii: unde poterunt eſſe majores vel minores juxta diſtantiam, ut ſupra. Item, de portu ad Conſtantinopolim veriſimiliter pro expenſis ſeptingentarum perſonarum erunt quindecim millia ducatorum, prout fuerunt in veniendo. Item, pro quatuor galeis groſſis, duobus menſibus in conducendo uſque ad Conſtantinopolim erunt octo millia. Item, pro reditu ipſarum quatuor galearum credo quod totidem. Item, illæ duæ galeæ ſubtiles & CCC. baliſtarii, de quibus dictum eſt ſupra, pro aliis ſex menſibus uſque ad annum pro cuſtodia civitatis deberet habere XVIII. millia, prout habuerunt pro aliis ſex menſibus. Item, pro duobus aliis menſibus ad minus quibus ſtabunt ultra annum, ex quo imperator recedet de loco concilii uſque Conſtantinopolim ſunt ſex millia. Summa in totum de certis CLXXXVI. millia ducatorum. Item, circa XII. millia vel XIV. millia, quæ mutuata ſunt per patres concilii & per mercatores uſque nunc, ſumma ſummarum de certis ducatis CC. millia.

Reſtant expenſæ illæ, quas facient ſeptingentæ perſonæ veniendo de portu uſque ad locum concilii, & redeundo de concilio uſque ad portum finito concilio. Si oportet ire per terram, & longe uſque ad locum concilii venire, pro eundo & redeundo cum ſeptingentis equis, eſſet valde magna expenſa.

Quoad tertium unde invenientur; hic eſt diligenter cogitandum & laborandum & prætermittenda ſunt omnia alia. Hic enim agitur de re, qua nulla forte eſt in eccleſia major. Si enim hoc concilium perfici poteſt, reſultat infinita utilitas Chriſtianitati. Unde laborandum eſt, ne per nos permaneat; alioquin, ſi per nos deficeret, primo maximum peccatum incurreremus omnes; deinde confunderemus eccleſiam noſtram, necnon in perpetuum eſſemus fabula & opprobrium apud omnes gentes.

ANNO CHRISTI 1436.

Timendum eſt quod ex indulgentiis non colligatur medietas iſtarum pecuniarum, immo nec forte minor quota. Item, non colligetur in tempore. Cogitandum eſt de aliis modis. Aliqui dicunt de decima univerſali, ſed alii timent quod unum impediat aliud. Item, timendum eſt quod non omnes obedient rebus ſic ſtantibus inter nos & papam, attenta etiam paupertate beneficiorum; attento etiam quod clerus ubique eſt gravatus; & experientia nos docet, quanta difficultas extitit pro colligenda ſemidecima nuper impoſita, quæ tam in paucis partibus collecta eſt, nec in illis integre; bonum & neceſſarium foret convenire ſimul, & per aliquot dies non cogitare niſi ſuper hoc.

Item, circa indulgentiarum executionem, oportet adhibere majorem diligentiam, quod infra paucos dies, omnes qui ſunt deputati ad ſollicitandum recedent, & quod mittatur ad reges & principes, quia ſine favore illorum modicus fiet fructus.

Quoad quartum de galeis duabus groſſis, videlicet pro eundo, & duabus ſubtilibus pro manendo in Conſtantinopoli, & CCC baliſtariis, quamdiu imperator erit extra Conſtantinopolim. Iſtas galeas de propinquo non video poſſe alibi reperire, quam apud Venetias, vel Januam, vel Florentiam. Poſſent etiam requiri iſtæ galeæ a domino rege Aragonum, & a domino duce Sabaudiæ, in Nicia, vel in Provincia. Eſſent aliqui infra X. dies ad plus mittendi ad iſta loca, ut quærerent has galeas, & ſimiliter CCC. baliſtarios, ne ſit aliquis defectus in tempore. Infra autem menſem martii oportet prædictas galeas recedere verſus Conſtantinopolim. Hic videtur difficultas, quia nullus volet ſe obligare ad dandum dictas galeas, & fulcire eas, & facere præparatoria, & ſtare obligatus ad hoc, niſi habeat aliquam præſtantiam vel fidejuſſorem, &c. unde oportebit quod ille qui mittetur ad conducendum galeas, non vadat manibus vacuis.

Ad quintum, de magna copia epiſcoporum, oportet procul dubio adeſſe ad minus de noſtris epiſcopis CL. vel ſaltem C. Si enim Græci numero epiſcoporum ſuperarent nos, eſſet dedecus eccleſiæ legitimæ, præſertim cum in obedientia noſtra celebretur ſynodus. Item, quanto pauciores videbunt in concilio de noſtris, tanto minorem extimationem facient de eccleſia Latina, & eo minus curabunt reduci ad nos. Iſti Græci in conciliis univerſalibus non ſolent facere æſtimationem niſi de epiſcopis. Oportebit noſtros epiſcopos, qui ad concilium venerint, permanere continue per annum. Oportebit etiam quod a principio inceptionis ſint ibidem; quia mox ut Græci ad concilium applicabunt, incipient velle materiam iſtam tractare, nec eſſet honor noſter, quod nos in domo noſtra non eſſemus parati, & illi venientes de longinquis parati. Cogitandum eſt igitur an debeant vocari nominatim prædicti noſtri epiſcopi & valentiores. Sed timendum eſt, quod dicant nominatim vocati: Quare nos debemus ire & ſtare extra domum tanto tempore expenſis noſtris? cur non vocantur & alii?

vel

ANNO CHRISTI 1436.

vel cur non confluunt? Item, forſitan nonnulli de vocatis vel impediti, vel alias, ſe excuſabunt, & non venient. Unde forſitan tutius foret ſcribere archiepiſcopis, quod convocarent concilia provincialia, & ibi ordinarent quod ſaltem tertia pars epiſcoporum ſingularum provinciarum valentiorum & aptiorum eligerentur ad hoc expenſis totius provinciæ, & in dictis conciliis poſſet etiam provideri de aliquibus abbatibus, & etiam de magiſtris & doctoribus in ſocietate prædictorum epiſcoporum, expenſis provinciæ, ut ſupra. In dictis enim provinciis melius cognoſcentur magiſtri & doctores apti ad hoc, quam hic in concilio. Item, timendum eſt, quod in multis regionibus forſitan non obedirent archiepiſcopi & epiſcopi litteris concilii mandantis eos congregari & venire, niſi etiam requirantur per papam. Et in hoc adhibenda eſt non parva diligentia, & cum gravibus pœnis. Eſſet enim magna confuſio eccleſiæ noſtræ, ſi pauci epiſcopi ibidem adeſſent.

Quoad ſextum & ſeptimum de diſcuſſione articulorum, & etiam animadvertendum eſt, quod dicuntur eſſe circiter XL. articuli, in quibus eſt diſcrepantia inter nos & Græcos. Sciendum eſt quod cum circiter quingentos annos hoc ſchiſma duraverit; ipſi Græci habent multos tractatus circa has materias. Sunt etiam ſagaces & aſtuti viri, & in hac re deberent veriſimiliter eſſe multum certi. Debemus etiam reminiſci, quod cum Bohemis nonniſi quatuor articuli fuerunt diſputati & nihilominus vero per annum ante articuli illi quotuor fuerunt hic quatuor magiſtris ſeu doctoribus diſtributi, & habitæ ſunt per annum hic publicæ diſputationes inter nos, & collationes continuæ, ita quod materia fuit valde bene diſcuſſa; adeo quod advenientibus Bohemis, noſtri per Dei gratiam reperti ſunt bene inſtructi & proviſi. Sic & multo amplius agendum eſt nunc, unde jam ſine ulteriori dilatione eligendi eſſent XX. magiſtri, quibus cuilibet diſtribuerentur duo articuli, injungendo eis, quod omiſſis omnibus aliis, ſtuderent in illis, & viſa per quemlibet materia ſua infra duos menſes ad plus, quilibet haberet unam hebdomadam, in qua publice vel ſaltem in præſentia majorum de concilio diſputarent materiam, tenendo videlicet partem illam quam eccleſia tenet. Item, bonum foret mandare ex parte ſacri concilii, quod quicumque hic in concilio haberet aliquos tractatus in hac materia Græcorum, produceret infra X. dies, & quod magiſtri convenirent, & examinarentur omnes, & illos qui viderentur utiles facerent ſcribi. Item, quia oportebit illos conducere, ſeu perſuadere eis ex doctoribus eorum, expediret habere originalia, tam Græcorum quam Latinorum doctorum, qui per concilia ultima approbati ſunt. Expediet etiam ſcribere oratoribus noſtris, qui ſunt Conſtantinopoli, ut facerent diligentiam in habendo originalia dictorum Græcorum, tractantium ſuper his articulis, & ut poſſint illos emere, mittentur eis pecuniæ; & ſi neceſſe eſſet, unus eorum iret ad Montem ſanctum, ubi eſt magna copia librorum. Neceſſe eſt etiam habere non paucos interpretes de fide noſtra, qui ſint in litteris græcis bene periti. Quapropter providendum foret, ut tam in Italia, ubi ſunt aliqui, quam de aliis partibus, advocarentur huc, promiſſa eis competenti mercede. Et quia nemo bene interpretatur materiam, ſi terminos ignorat; quanto citius poſſent huc accedere, utilius foret, ut cum magiſtris, quibus materiæ iſtæ diſtribuendæ ſunt, ſæpe convenirent, & diſcerent & erudirentur ſuper materiis illis, quas interpretati ſunt. Expediet etiam ſcribere prædictis oratoribus noſtris, ut quotcumque in Græcia poſſent tales utraque lingua peritos reperire, conducerent ipſos, ut adeſſent in futuro concilio; & inter alios ſcriberetur domino archiepiſcopo Colonienſi. Scribemus etiam univerſitatibus noſtris, intimando eis quæ concilium egit cum Græcis, & exhortabimur eos, ut eligent aliquos magiſtros de peritioribus, quos ad concilium mittant pro diſcuſſione hujus materiæ, aut ſaltem quod non deficerent in adventu Græcorum, ſed longe utilius quod ante venirent. Si hi domini qui ſunt hic, habent notitiam aliquorum inſignium magiſtrorum in partibus, bonum foret nominare illos, & eis ſcribere nominatim, quod venirent huc tempore Bohemorum, ſic factum extitit, immo pauperibus & in magiſtris, qui venirent ad concilium, promiſſæ fuerunt expenſæ trium menſium ſpatio. Mandandum foret domino Ciſtercienſi, & abbati Cluniacenſi, & aliis capitibus ordinum, ut ordinarent quatenus de ordinibus eorum in numero qui dominis deputatis videbitur competens, mitterent tunc temporis vel ante aliquos, tam abbates quam priores & inſignes viros huic operi idoneos. Similiter mandandum foret generalibus quatuor ordinum Mendicantium. Efficacius fierent, ſi cum mandato concilii, concurreret mandatum ſummi pontificis. Mandarent etiam eiſdem generalibus, quod ipſi perſonaliter uſque ad concilium venirent.

* f. Theolo.

Circa octavum, de loco eligendo & nominando domino imperatori per oratores noſtros ituros cum galeis juxta capitula & ſecuritatem, & conventionem in victualibus, & de exercenda juriſdictione, ſupra dictum eſt. Græci non obligantur venire, niſi ad unum de his quatuor locis, per nos eligendis, videlicet Italiam, Viennam in Auſtria, Budam in Hungaria, & Sabaudiam. Nos autem obligati ſumus unum de prædictis locis eligere, & in tempore ad illum locum transferre concilium. Quapropter providendum eſt, ne deficiamus in præmiſſis. Si autem vel concilium vel alius quacumque de cauſa optat concilium fieri hic, vel in alio loco a nominatis, non prohibetur quominus hoc procuret, ſed taliter, ut non committatur negligentia in eo; ad quod concilium tam ſolemniter ſe obligavit. Et quamquam ſacrum concilium diligenter laboraverit per oratores ſuos, ut traheret Græcos ad hanc civitatem vel ad loca vicina; & hic veriſimiliter non ſit quod trahi poſſunt. Nihilominus ſi vult ulterius inſtare inſtet in nomine Domini, ſed non propterea negligat, quominus interim perquiri faciant, vel examinari unum de prædictis quatuor locis, ut ſi dominus imperator nolit huc, vel ad proxi-

miora

ANNO CHRISTI 1434.

miora loca venire, habeamus unum de prædictis locis paratum, quem poſſumus per galeas nominare, juxta compunctata. Et ſciendum, ut ſupradictum eſt, quod per totum menſem Martii oportet eſſe paratas galeas, & trecentos baliſtarios, & ambaſſiatores noſtros, & habere in promptu circa LXXI. millia ducatorum, quia oportet per totum menſem Maii eſſe ibidem. Unde non computato iſto menſe, qui verimiliter tranſibit antequam incipiamus exſequi, non habemus niſi decem menſes, in quibus prædicta oportet eſſe parata. Item, computando tempus quo ſe parabunt de equis & aliis neceſſariis; & tempus quo ibunt uſque ad portum, & antequam intrent galeas, forte erunt duo menſes, vel ad minus faciendo exactam diligentiam, erit menſis cum dimidio, & ſic reſtant octo menſes vel octo cum dimidio. Item, ad minus oportet per duos menſes ante habere certitudinem tam de loco quam de pecuniis, quam de galeis, ut aliis, ut ſi forte una via nobis deſit, poſſimus aliam quærere, & ſic remanent ſex menſes, infra quos debemus certi (eſſe) de his omnibus.

Sciendum autem, quod ſecundum dictamen providentiæ, quæ conſiderat, quidquid poteſt contingere, ad minus deberet poni unus menſis vel plus inter impedimenta & caſus fortuitos; & etiam negligentiam, quæ utinam non ſit major quam expediat. Et ſic vix habemus ſex menſes, infra quos oportet habere certitudinem de his. Conſiderandum etiam eſt tempus antequam eligantur perſonæ ad accedendum ad prædicta quatuor loca. Item, poſtquam electæ fuerint, antequam parent ſe; item, antequam applicent ad dicta loca. Item, tempus infra quod cum civitate vel domino civitatis conveniant de ſecuritate, de conventionibus domorum & victualium, de mutuo pecuniarum, & aliis requiſitis. Item, tempus infra quod huc revertentur omnes qui iverint ad videndum dicta quatuor loca; & ſi aliqui volunt quod etiam alia loca perquirantur, fiat, ut dictum eſt.

Primo ergo concipiatur forma ſecundum quam nos volumus habere ſecuritatem in loco concilii pro nobis & pro Græcis, & oportet quod ſit bene ampla propter multas cauſas, & quod de negotiis & perſonis concilii nullus poſſit ſe intromittere, niſi concilium, & quod dicta civitas in omnibus pertinentibus ad negotia & perſonas concilii parebunt ordinationibus & mandatis concilii. Similiter de perſonis laicalibus ſequentibus concilium. Item, convenient de penſionibus domorum & pretiis victualium, prout duo, aut tres de civitate & totidem de concilio arbitrati fuerint. Item, de mutuo alicujus notabilis ſummæ pecuniarum pro iſto principio, videlicet L. millia ducatorum vel plus, & hoc eſt nobis ſuper omnia neceſſarium: ideo opus eſt cito mittere ad dicta loca, & videre quis magis nobis offeret. Item erit opus habere ſpem, quod ſi tempore, quo Græci erunt in concilio, indigebimus aliquando de quinque millibus vel de decem milibus, ſi poterunt nobis mutuare. Sed in hoc ſtabit difficultas, quia ſi quis offerret mutuum, volet habere cautionem certam de reſtitutione facienda: neſcio an volet ſtare promiſſioni totius concilii, vel volet habere certas idoneas perſonas, quæ fidejubeant. Erit difficile reperire tales fidejuſſores. Eligatur autem aliquis ſine mora qui vadat ad Sabaudiam, alius vel alii, ad duo vel tria loca Italiæ; alius ad Viennam, alius ad Budam, vel ad alia loca, ac a dominio civitatum inſtet conditionaliter, videlicet in caſu, quo ſacrum concilium uſque annum vel XIV. menſes vellet ſe transferre illuc, quid vellet facere ſuper prædictis, & præſertim de mutuo faciendo certitudinaliter infra VII. vel VIII. menſes. Ne autem vagemur ſub incerto, illi qui mittentur ad talia procuranda, reportent voluntatem dominorum vel civitatum prædictarum, ſcriptam in forma authentica & ſub ſigillis eorum. Imminet enim nobis magnum diſcrimen ne deficiamus in præmiſſis. Item, etiam nos ad ſtatum * ſciamus a conſulatu Baſileenſi, & etiam Conſtantienſi & Argentinenſi, & habeamus certitudinem per ſigilla ipſorum, quid volunt facere nobiſcum ſuper prædicto mutuo, tam pro iſto principio, quam poſt adventum Græcorum, & ſi volunt aliquas domos dare nobis gratis pro gratis.

* f. ms

Quoad nonum & ſalvos conductus dominorum, per quorum territoria ſunt venturi & redituri Græci, videtur quod ad cautelam incontinenti debeant procurari dicti ſalvi conductus ab omnibus, videlicet in Alemannia ab imperatore, a ducibus Auſtriæ, a dominis & civitatibus, per quas venitur Conſtantiam, Argentinam, & Baſileam. Item, pro Sabaudia a domino duce Sabaudiæ & marchione Montisferrati. Item, a domino rege Renato, ſi forte tranſirent per provinciam Provinciæ. Item, pro Italia a papa, a domino duce Mediolanenſi. Oportet etiam habere ſalvum conductum a rege Aragonum, & a Januenſibus, ac dominio Venetorum, & ſimiliter mittere per galeas infra decem menſes; mittere etiam cum illis ſalvis conductibus oportebit etiam ſalvum conductum civitatis, ubi celebrandum eſt concilium. Item, ſalvum conductum concilii.

Sequuntur ea, quæ facere poſſunt ad plenam concordiam inter ſacrum concilium & papam. Et primo ea quæ facienda erunt ex parte papæ.

In primis ſanctitas domini noſtri papæ dabit bullas ſuas in forma adviſanda, de obſervatione decretorum, de electionibus & annatis, & aliorum ſine fraude & dolo. Item, dabit bullas ſuas de conceſſione indulgentiarum in forma debita pro materia Græcorum, & cum illis feribet regibus & principibus & communitatibus ad effectum promovendi factum reductionis Græcorum. Item, in poſterum idem dominus noſter poſt ſententias datas ſive in materia fidei, ſive in aliis conciliariter, terminum in curia ſua non admittat. Item, quantum ad attenta contra aliqua ſuppoſita concilii, dabit bullam ſuam reverendiſſimis patribus & dominis, legato cardinali S. Angeli & cardinali S. Petri, cum poteſtate præticandi plenam concordiam per translationes ſeu penſiones & aliis modis quibuſcumque. Item, idem ſanctiſſimus dominus noſter vocabit prælatos & doctores, ut

ANNO CHRISTI 1436.

conveniant ad concilium pro dicta materia Graecorum, Item, quod in eventum quod ſacrum concilium ad ſubſidium ponendum in eccleſia pro dicta reductione Graecorum, ut reſervationem quottae fructuum omnium beneficiorum, vel beneficiorum vacaturorum, vel decimam & ſimilia, quod ſanctitas ſua auctoritate ſedis apoſtolicae idem ſubſidium imponet per bullas ſuas. Item, quod de conſenſu & beneplacito papae concilium perſiſtat in iſto loco Baſileenſi uſque ad terminum aſſignatum in decreto, nec aliquo modo transferetur ad locum eligendum ante dictum tempus, niſi ex cauſa legitima & beneplacito ſacri concilii. Item, in caſu quod ſacrum concilium conſentiret in aliquem, in quem concordaret cum ſanctiſſimo domino noſtro, quod papa dabit bullas ſuas de ſecuritate perſonarum & ſuppoſitorum concilii. Item, de non immutatione aut variatione quacumque decretorum in ſacro concilio Baſileenſi, & pro ſecuritate ampliùs conſentiet per litteras ſuas concilium futurum eſſe ſolum ad materiam reductionis Graecorum & pertinentium ad illam, & non ad aliud, niſi de beneplacito patrum concilii. Item, caſu quod eligeretur locus in terris papae, ipſe papa dabit civitatem & oppida in ea, vel proxima in manibus concilii & deputandorum per eum. Item, de cautione omnium praedictorum dabit praedictas bullas ſuas ſacro concilio; & nihilominus ultra illas dabit imperatori, regibus Franciae & Caſtellae eaſdem bullas. Item, in eventum quod eligeretur locus in concordia cum papa, papa dabit ſeu praeſtabit infra ſex menſes ſummam LX. millium ducatorum. Item, provideat papa de quatuor galeis, & mandet pro interpretibus.

Ex qua adimplenda ſecuta pro parte concilii.

Primo, ſacrum concilium infra feſtum S. Johannis, vel alium terminum ſic adviſabiliter concludetur, & decretabit, & approbari faciet per ſingulas deputationes & nationes in concilio Baſileenſi exiſtentes, proviſionem rationabilem & effectualem juxta adviſamentum domini legati vel aliud opportunum. Item, in caſu quod papa complebit ſupradicta capitula, ſacrum concilium intendet efficaciter his propter quae eſt congregatum, ſeque exonerabit, neque ſe intromittet de his quae adminiſtrari ſolent per papam, tam in poenitentiaria, quam alias. Item, in caſu praedicto quod concilium ſit contentum, tam pecuniae levandae per indulgentias, quam aliae ante omnia obligationes dicti concilii adimpletae veniant in manus papae. Item, ob contemplationem dicti ſanctiſſimi domini noſtri, & in caſu adimpletionis omnium praedictorum capitulorum, & quod Graeci non erunt contenti venire ad locum Baſileae, concilium ſit contentum recipere locum, quem nominabit ſua ſanctitas in Italia vel extra Italiam contentum. Item, per alium modum erit concilium contentum recipere locum quem nominabunt reverendiſſimus legatus, & dominus Arelatenſis, & in caſu quo praedicti non eſſent concordes, quem nominabit rex Franciae. Item, quod ſacrum concilium faciet omnem aſſiſtentiam ſummo pontifici pro recuperatione libertatum eccleſiae Romanae & aliorum, tam in temporalibus quam in ſpiritualibus, & communiter intendent ad regimen populi Chriſtiani, & bonum religionis Chriſtianae. Item, in eventum concordiae, quod duo domini cardinales ſanctae Crucis & S. Petri ad Vincula transferent ſe ad papam, aut alter ipſorum, ad practicandum ſupradicta, duobus tamen dominis praeſidentibus remanentibus in concilio & frequentantibus actus concilii ſicut prius. Item, ſi expediret, mittatur una ambaſſiata concilii ad papam, ad iſtum ſolum actum concordiae procurandae.

ANNO CHRISTI 1436.

MONITIO AD REGES & principes &c.

SAcroſancta generalis ſynodus, &c. Salvator noſter Jeſus Chriſtus per ſuam ineffabilem deitatem, nobis qui eccleſiam ſanctam, cujus caput exiſtit, repraeſentamus, gratiam impertitus eſt, per quam conatus noſtri ad delendas haereſes & pacem in Chriſtiano populo faciendam feliciter proceſſerunt. Nam cum annis jam quatuor conſederimus ad diluendam Bohemicam peſtem, quae tam grandem exitum peperit, tantamque flammam evomit, ut non potentiſſimi exercitus & qualeſcumque bellorum aeſtus, non ſereniſſimi Sigiſmundi imperatoris & aliorum ducum & principum illuſtrium, totius immo Germaniae vires, non ſumma apoſtolicae ſedis diligentia illam extinguere potuerint; adeo profecimus orationibus & lucubrationibus noſtris, ut mox ad eccleſiaſticam unitatem Bohemos redituros eſſe teneamus. Jam enim pridem Pragae cum oratoribus ſynodi hujus firmata noviſſime in eorum generali congregatione ſe impleturos, & leges ac ritus eccleſiaſticos juxta concordiae metas ſuſcepturos, condixerunt. Legimus per ſacratiſſimas generales ſynodos ſaepe haereſes condemnatas, ſed ad uſque eradicarentur, tanto maximo tempore expectaſſe non novimus, nempe bellicoſa gens illa & plena victoriis, adeo nos compeſcuerat & oppreſſerat, & jam per Hungariam aliaſque partes remotas alas iniquitatis extenderat, ut ſi infectis omnibus, haec ſancta congregatio abiiſſet, omnem Germaniam & pleraſque alias partes armis ſubduci oportuiſſet, creviſſentque errores in fide & novi ritus omnem religionis ordinem ſubvertiſſent.

Gaudeat ergo Chriſtianus populus, cui miſertus eſt Deus, dum efferata corda placavit, & aſpera conſilia mitia facta ſunt, dumque conculcavit impios, & reſtrinxit ſuperbiam malignantium, contemplemur itaque mirabilia Dei, & veneremur opera ejus. Nonne ſtupendum eſt dum ſolum orationibus atque monitis, nobis illorum obtuſas antea aures vindicavimus, dumque pridem obhorrentes eccleſiaſticas doctrinas, catholicorumque commercia fugientes, a nobis magna cum modeſtia ſcripturarum teſtimonia auſcultarunt, poſteaque eorum confutatis erroribus, veritatis ſunt lumen complexi. Denique & memorare juvat, quid ad pacem Chriſtianorum principum

pud.

pum procurandam egerit ſacratiſſimus iſte coe-
tus. Spiritus Sancti dona omnes intelligant.
ANNO CHRISTI 1434. Non enim divina beneficia tacenda, ſed litteris conſecranda, & ſemper in omni memoria retinenda ſunt. Vigilavit ſiquidem hæc ſancta ſynodus modis omnibus, immo curis & ſtudiis inſudavit, ut opulentiſſimæ Galliæ tum diuturno bello vexatæ pace optima lætarentur, proinde Chriſtianiſſimum Carolum Franciæ & ſereniſſimum Angliæ reges, illuſtriſſimumque Burgundiæ ducem nunc ſolemnibus legatis, nunc litteris ſæpe pulſavit, ut pacem, quam Chriſtus Salvator noſter in ſignum perfectiſſimæ caritatis reliquit apoſtolis, quo exemplo & principes terræ ſuis ſubditis relinquere obligavit, eorumdem principum pietas concedere non differret, dum a modo afflictis attritiſque populis non modo utilis, ſed perneceſſaria videretur; jamque eo res perducta eſſet, ut non de regnis contentio foret, ſi illa ruinæ penitus ſubducere oporteret. Valuerunt itaque hujuſmodi concilia, & noſtra, immo Spiritus ſancti monita impleta ſunt. Jam enim Deo gratias agimus immortali.

Attrebati per hujus beatiſſimi cœtus interceſſionem inter Gallorum principes firmatam pacem videmus, qua Gallias ornatiſſimas ad frugem & vires priſtinas rediturus eſſe ſperamus. Germania etiam, quæ pridem undique bellis agitabatur, & diſcordiis plena erat, nunc aſſiduis noſtris vacavit ſtudiis, dummodo numquam hæc ſancta ſynodus nunciis litterarum & aliis remediis vacavit, quoad odiorum flammas ceſſarent, optima quiete potitur. Teſtes ſiquidem tunc potentiſſimi duces Bavariæ, inter ſe ſimultatibus collidentes, Auſtriæ etiam principes, nec non Trevirenſes contendentes eccleſiæ, & Maguntini, Magdeburgenſis, Bambergenſis, Herbipolenſis, cum
Loco verbo- quibus ad quorum diſcordias ſedandas omnimodam diligentiam poſuimus. Neque ſic minus Italia teſtis, dum pridem armis tota nutabat. Nam partium exercitibus, ad belli flammam properantibus, mediis reverendiſſimorum S. Crucis & S. Petri ad Vincula S. R. E. cardinalium, per hanc ſynodum pro componenda pace deſtinatorum, concordia facta extitit. Unde & terræ Romanæ eccleſiæ aliæ undique vexatæ quieſcunt, & Bononia aliæque plures civitates & oppida in ditionem ejuſdem Romanæ eccleſiæ reverſa ſunt. Denique & Poloni Prutenive teſtimonium conferant, ad quorum partes ad antiquas diſcordias terminandas bis legatos direximus. Unde, Deo propitio, ceſſant bellicoſi conatus, & injuriarum aculei non paventur. Hæc autem recenſere voluimus, dilecte fili, ut noſcas nobiſcum eſſe Spiritum-ſanctum, & nos ejus nomine cuncta facere, proinde victoriam expectare poſſe noſtrorum operum. Utque detractorum ora claudantur, qui pollutis ſermonibus coinquinare ſatagunt veritatem; auſcultet, obſecramus, & amplius tua pietas, an præter hanc ſegnes & ſocordes fuerimus in reformationem eccleſiæ ſanctæ Dei, & quod noſtris imminet conciliis, quidve opus eſt, ut non corrumt templum Dei, intelliges. Vidit hanc ſancta ſynodus nihil melius atque præſtantius ad ſolidandum populi Chriſtiani ſalutem, & reprimendos Romanorum pontifi-

cum aliorumque abuſus, qui diuturno tempore ſacerdotium denigrarunt, quam ut generales ſynodi frequententur. Per eas enim ſunt jactata fidei catholicæ fundamenta, ſubmotæ hæreſes, innumeraque flagitia expiata, ritusve eccleſiaſtici inventi ſunt. Quamobrem Conſtantienſe concilium . . . . . ſalubertime providit deinceps de decennio in decennium concilia generalia, ſtatutis etiam temporibus provincialia tenenda eſſe, multis opportune adjectis, quæ accommoda judicantur, ut per illa ab omni ſorde atque preſſura liberari poſſit eccleſia; tantiſque futuris hæc ſanctio occurrit periculis, ut hoc ſolo non fruſtra pro reformatione conveniſſe cœtum hunc valeat æſtimari. Poſtea vero alia duo edidimus ſanctiſſima decreta, de electionibus ſcilicet & annatis, quorum unum ad relevandas eccleſias in moribus ac diſciplinis, alterum in opulentiis neceſſariis ſuppeditare videtur. Experti ſumus diuturnis temporibus in tantum Romanos pontifices eorum voluptatibus inhæſiſſe, ut non imbecillitatem ætatis, non imperitiæ periculum, non talium ſordem, non laſciviam quampiam veriti ſint: ſed pro eorum arbitrio perſonas erexerunt, & agrum dominicum palmitibus infructuoſis propagarunt; & quod gravius exiſtit, inde ſymoniaca labes adeo avaritiæ ſubminiſtraſſe cernitur, ut non facile eradicare poſſimus Neque minus intelligere fas eſt, quam eccleſiis jacturam, immo ruinam congeſſerint apoſtolici ærarii tributa, annatæ appellata. Ex illis profecto venundata eccleſiaſtica prædia & pretioſa mobilia, contracta etiam voraciſſima fenora; propter illa ædificia collapſa, divinaque miniſteria diminuta undique videri poteſt. Vidimus eccleſiam ſanctam, quam Deus liberam eſſe voluit, tributariam effectam. Sed o utinam in piis erogationibus ea onera deſtruxiſſent! quin immo hoſpitalitatibus pauperumve eleemoſynis, eccleſiarum fundationibus, reparationibus, & ad populorum quietem procurandam dicata, in bellorum vorágine, affectuum, largitionum arciumque inutili fabrica expoſita vidimus. An hæc talia ſunt, ut ea conniventibus oculis tranſire debeamus? At qui pro his funditus evertendis leges ..... inſurgunt, voces hominum conclamant, mores diſciplinæque vigent. Pro his inſuper, etſi alia non inſtarent incommoda reipublicæ, congregari ſynodus decuiſſet. Non abs re igitur ſacratiſſimus iſte cœtus, ſacerdotio, immo toti Chriſtianæ religioni compatiens, tales abuſus diluere extirpareque voluit. Sed ecce dominus Eugenius papa IV. modernus, ejus quamquam ſtudium eſſe deberet, ut tam opportune ordinata effectui mandarentur, illa impedit irritaque facere ſtudet. Nam & ab ipſorum exordio ir præſentem uſque diem, ſpretis electionibus, immo ne fieri poſſent, reſervationibus utendo conſuetis, eccleſiis cathedralibus monaſteriiſque providit, & aliorum electivorum beneficiorum collationes pro ſuo arbitrio fecit. res penitus inaudita. Non legimus enim ex Romanis pontificibus quemquam ſacra ſynodi leges eo pacto irritas feciſſe, contemtuique habuiſſe: quin immo omnes maxima illas veneratione coluiſſe patet. Neque aliquis eſt ſacrorum conciliorum canon, quem hodierna

temporibus eccleſia non recipiat, præter eos quos aut ipſa eccleſia, temporum ſpectata conditione, vel ſedes apoſtolica juſtis innixa cauſis temperaverit. Profecto gravius nihil eſſe in republica poteſt, quam proprio ſenſui inhærere legeſque evertere, quarum uſus tranquillitatem parit, juſtitiam ſuſtinet, & religionis maximum robur exiſtit. Unde & B. Gregorius inquit: nimis eſt aſperum & præcipue bonis ſacerdotum moribus & juris inimicum, quempiam quacumque rationis executione, quæ bene ſunt ordinata reſcindere, & exemplo docere ſua quandoque poſſe decreta diſſolvi. Nihil aliud autem domini Eugenii papæ conatus efficiunt, niſi ut ſupremum tribunal immobileque eccleſiæ univerſalis refugium in dubium ponat, & cunctos fideles erroribus execrabilibus involvat. Pridem hanc ſanctam ſynodum, immo totam eccleſiam, ſua prætenſa diſſolutione ejuſdem duobus annis fatigavit. Nunc violatis ſanctionibus noſtris pro univerſali ſalute editis, iterum duobus annis inextricabiles alias difficultates ingeſſit, quaſi pontificatus ſui præcipua cura fuerit, ut vel hoc concilium non exiſteret, vel vires aliquas non haberet. Jam quarta decima laborat legatio per nos ad eum deſtinata, quo ſuum animum modeſtiæ limitibus temperare velit, & quod ſui prædeceſſores pie egerunt, ante oculos habere deberet. Intendimus autem non amplius tantam injuriam noxamque univerſali illatam eccleſiæ tolerare. & poſt multam ac multam & iterum multam adhibitam manſuetudinem, juxta ſanctorum inſtituta patrum & ſacrorum conciliorum imitationem, ſeveritatem exercere; ne ſi hujuſmodi ſuſtineremus errores, approbare videremur, atque futurorum conciliorum læderetur enormiter auctoritas. Memores enim ſumus ſententiæ Auguſtini inquientis: Si ea de quibus Deus vehementer offenditur, inſequi vel ulciſci differimus, ad iraſcendum utique divinitatis paſſionem provocamus. Non enim Chriſtus ut eccleſiam contemneret, ſed ut ædificaret, in ea Petrum ſuum ſucceſſorem conſtituit. Qui ergo non ædificat, ſed pro voluntatis libito adminiſtrat, ſeſe extra eccleſiam ponit, & paſtoris officium dimittit, juxta Gregorii ſententiam in homeliis ſuis inquientis: Ipſe ligandi atque ſolvendi poteſtate ſe privat, qui hanc pro ſuis voluntatibus & non ſubditorum moribus exercet. Nunc ergo ad tuam celſitudinem ſermonem noſtrum convertimus. Dum enim tuam pietatem horum reddere volumus certiorem, ut illam in tempore exerceas opportuno cunctis obſecramus affectibus. Memento ſiquidem quoniam omnis poteſtas a Deo eſt, & quæ a Deo beneficia conceduntur, ad ipſum utique referenda ſunt. Memineris, quæſumus, nullum eſſe majus bonum quam quod univerſo cœtui impenditur, & illud eſſe præſtantius ac beatius ſacrificium, quo plebs cuncta depaſcitur. Adſit potentia tua in tempore opportuno, ut benedictionem recipias ab operum tuorum (meritis). Adhibe tecum conſilia Deum timentium, ut ſegreges ab auribus tuis qui ſeminant zizanias. Non quærit hæc ſancta ſynodus theſauros terræ, non ſcabella inhiantium poteſtates; ſed leges ſanctiſſimas & ſanctos mores efflagitat obſervari. Sint igitur oculi tui inter lumina terræ, neque irritentur tormentis malitiæ, ut ſic ſancta Dei eccleſia tuis & aliorum principum ſuffragiis ab inſtantibus procellis valeat liberari.

ANNO CHRISTI 1436.

ANNO CHRISTI 1436.

PROPOSITIO DOMINI

Jo: abbatis de Buzaio oratoris domini ducis Britanniæ.

MAjores mei potioreſque legationis hujus, qua nunc fungimur, ad clariora futuris diebus ſeſe reſervantes, hunc mihi quoque immerito dedere ſermonem. Sed quis ſum ego, laritans ſub modio, ingenio nullus, algidoque pectore frigens, ut tenebras meas etiam occiduas hic ante jubar mundi, cardines orbis, lucernaſque militantis eccleſiæ ſupra candelabra poſitas, indigne coner oſtendere? Melius tibi fuiſſet, indoctiſſime clauſtralis, intra domeſticos parietes noxas fleviſſe proprias, quam tuam hic tantis coram digniſſimis conſpectibus ingerere barbariem. Obedientia tamen tractus & illectus, confiſuſque in eo, qui mutorum fauces referat, balbutientium quoque linguas facit diſertas, ſperans inſuper quod vos, clariſſimi patres, dabitis veniam, aggrediar propoſitum. Quod ſi ſtillus veſtris delicatis auribus aliquid ſonare durius ſolito videatur, parcite, quæſo clauſtrali, numquam Tulliano fonte delibuto. Inter enim cotidianas delicias cibi groſſiores nonnumquam capiuntur, ut dum inter edendum velut pro faſtidio deguſtantur, ad ſubtiliores epulas redeatur avidius. Veniſti, creator Spiritus, menteſque repleſti firmitate tuorum, ut in hac urbe clariſſima tuas oves gregemque tuum ſanctiſſimum, deſolationes ſanctæ matris eccleſiæ conſolando, ſtabilires. Non animalis homo, non qui terrena ſapiunt hanc dedere conſtantiam; ſed Altiſſimus qui renes ſcrutatur & corda, hoc inſpiravit, hoc inchoavit, & concluſit feliciter. Non rerum prolixitas gerendarum, non ſocordia mentium, non denique dilationes temporum potuerunt vos ab inceptis divellere. Hoc Spiritus almus, hoc ſacra fides, hoc ſanctum reformationis eccleſiæ propoſitum condonarunt. Quamobrem quod ſtipiti rami, quod radii ſoli, quod fonti rivuli, hoc tibi, ſacratiſſima ſynode, debent omnes principes & prælati, quos ubique terrarum religio Chriſtiana ſolidavit. Qua in re dominus Joannes illuſtriſſimus dux Britonum, clarus fide, religionis cultor, ſectator æqui, converſatione cæleſtis, quamquam peregrinetur, ingenio fulgens, ſerveus affectu, mulcebris eloquio, cujus innocentiam fraternus zelus non infecit, cujus modeſtiam blanda proſperitas non illexit, cujus conſtantiam fortunæ ferocitas non confregit. Hæc, inquam, conſiderans ſuos hic cum eccleſia ſua Britannica nunc mittit ambaſſiatores ad aſſiſtendum huic ſacratiſſimo cœtui, ejuſque cenſuras audiendum. Secundo ad ſe fortunas quoque ſuas eidem liberaliter offerendum, demum ad ejus decreta pacifica ordinationeſque ſanctiſſimas ſuſcipiendum devotiſſime & opere complendum. Qui citius præfatos inibi miſiſſet ambaſſiatores, niſi cariſſimæ necnon clariſſimæ ſuæ ſponſæ lugubris

ANNO CHRISTI 1436.

ſuper-

ANNO CHRISTI 1436.

ſupervenisset interitus, & nisi varia maris A
telluriſque obstitissent incommoda. Qui quidem princeps cunctis aspirabat votis, si Deus & fortuna dedissent, hic præsentialiter assistere.

Exactis igitur taliter qualiter his ambagibus, morem servando canonicum, a sanctis seu sacris litteris exordia sumendo, illud Matth. 24. pro fundamento præmittam, videlicet: *Ubicumque fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ*. Corpus Christi mysticum adinstar naturalis aut humani conflatum dignoscitur. Constat quidem quod corpus humanum variis ex membris diversa ad officia pertinentibus est constitutum, sic quod si unum careret membro, jam non completum aut B
perfectum, sed potius defectuosum aut orbatum vacaret; contra vero, si cuncta sua membra complexa locis suis & ordinibus possideat, completum illico videbitur & perfectum. Et ubicumque fuerit corpus, ibi erunt & ejus membra connexu naturali complexa, quæ illud componant pariter & compleant. Sic mysticum corpus ecclesiæ diversis ex membris fidelibus est a Christo suo capite constitutum. Quidam enim sunt oculi, quidam pedes, quidam manus & brachia, & universi ad ædificationem instituti. Et ubicunque fuerit corpus ecclesiæ, ibi erunt & ejus membra, cum nexibus Spiritus sancti sint conjuncta. Cum vero per aquilas propter limpitudinem visus sumantur hujus my- C
stici corporis oculi recti scilicet: ubicumque igitur fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ. In hac gloriosissima synodo ejus palam ostenditur integritas, quamquam non singula supposita, sed ibi potiora convenerint. *Ubi enim duo vel tres convenerint vel congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum sum*, dicit Dominus. Vos, patres præstantissimi, hujus mystici corporis instar aquilarum fulgentium estis oculi, principes manus & brachia, plebs quoque solotenus calcata pedum vices obtinet. Igitur quod debent oculi corpori, præstent, præbeant & brachia, pedesque ad idem suo sustentent solatio. Si enim oculi cuncta suo lustrarent officio, ni- D
hilque manus efficerent & brachia, non tuta certe maneret, nec diu corporis compago; quod si denique dirigerent oculi, manuique protegerent, & pedum planta non tangeretur pavimento, manus directio vanaque protectio videretur. Igitur in unum offerendo conveniant hæc præcipua corporis membra, ut corpus sanent, sanatum dirigant, directum protegant, protectum quoque in prosperitate sustentent. Languet mater ecclesia, languet corpus, languent membra, & si verbis utar Virgilianis, *Ubique luctus, ubique timor, & plurima mortis imago*. Ad vos jugiter clamando, suas vobis exponit angustias, & in remedium sui doloris postulat filiales affe- E
ctus. Quia igitur filii estis & oculi, dolores maternos excipite, & juxta Isaiam, *tristemini cum Jerusalem & dolete cum ea omnes qui diligitis eam*. Ubi enim publica jactura est & commune dispendium, sicut dolor in universitatem se porrigit, ita omnium consilium captandum est & auxilium. Ad tanta anguoris juvamina vos totus instituit orbis. Igitur, clarissimi patres, componatis emplastra, pharmantias detis, si opus est. Scindite membra, diætas imponite, & quæque relevamina hujus mystici corporis opere complete. Si ad mentem nascentis ecclesiæ reducatur exordia, sicut inter credentes erat unitas in fide, spiritu & baptismo; sicut facultatibus contributis unum erat omnibus votum pauperum sublevare miserias, cunctorum quoque necessitates tamquam proprias reputare. Una siquidem & indivisa est tunica, nec umquam passa est divortium sponsa Christi, nec pellicis alienæ quandoque sustinuit compagine injurias. Quamquam enim plures sunt ecclesiæ hinc inde per orbem diffusæ, sic tamen una corpori junguntur, ut sicut unius membri læsione membra corporis omnia quodam compassionis participio molestantur; sic unius fidelis desolatio in communem corporis mystici gemitum deduci necesse est. Igitur, clarissimi patres, quia ejus rectores estis & oculi, discretius condolendo pellite, quidquid ad intermissionem ductum est, & toxica nocumenta posseteus pellite. Sic uti membra vitalia sacro corpori jungimini. Sic aquilino more cuncta clare videbitis, tractabitis, sanabitisque commorosa, & sic ubicumque fuerit corpus ibi congregabuntur & aquilæ. Sane ut materiales oculi ad defectus corporis morbosque pellendos fumant efficaciam, prius a luxis terrenisque debent expiari pulveribus, sic aquilæ mysticæ & oculi militantis ecclesiæ, ut clarius videant, satiusque ferant opem, prius a vitiorum maculis summopere sunt purgandi. Sicut enim ceteros præcellunt status dignitate, sic quoque morum sanctitate præeminere debent. Nam, ut beatus ait Gregorius, moribus & vita debet esse conspicuus, qui ceteris proponitur imitandus. Audi canticum minus, sed salubre, inquit devotissimus Bernardus ad Eugenium, monstruosa res est, gradus summus & animus infimus, sedes prima & vita ima, lingua magniloqua & manus otiosa, sermo multus & fructus nullus. Ob hanc Constantius Helenæ filiæ regis Britonum matri suæ, nonnulla sibi demandanti, sic legitur scripsisse: Quanto, inquit, altiorem gradum inter homines tenemus, tanto omnium patemus aspectibus; omnium itaque mortalium oculi, omnia judicia, omnium quoque vota nostros actus considerant. Scopulus enim de monte corruens, multos sibi subjectos trahit lapides in ruinam. Sic cum speculatores oculi, mystici corporis labuntur in delicta, exemplo suo multos trahunt ad interitum. Pastor, inquit Gregorius, cum per abrupta vitiorum graditur, necesse est ut ad præcipitium grex inde trahatur; quia enim in alto sunt positi, debent pro se ceterisque non immerito vereri ruinam. Considero gradum, inquit devotissimus Bernardus, & timeo casum; fastigia dignitatis attendo, & e vicino periculum formido. Pensandum enim est, quod quanto gradus altior, tanto casus gravior. Jam non ad culmen rerum, inquit Martialis Capella, injustos crevisse queror: tolluntur in altum ut lapsu graviore ruant. Sic Occosias per cancellos oraculi quos fecerat in Samaria cecidit & mortuus est, 4. Reg. 1. A vitiorum igitur maculis mystici mundentur oculi, lumineque divino perfundantur. Et sic corpori debitum

pra-

ANNO CHRISTI 1436.

ANNO CHRISTI 1436.

præſtabunt, eidemque jungentur ſanctiſſime. Igitur, *ubicumque fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ.*

Amplius, humano corpore ſenescente, oculos videmus illico pati caliginem. Sic certe vergente mundi veſpere, oculos Chriſti myſticos a priſtini ſtatus perfectione plus quam laicos cecidiſſe comperimus. Ob hoc ſtatus militantis eccleſiæ per ſtatuam, quam legimus Nabuchodonoſor ſomniaſſe, congrue figurari poſſet; ejus nempe caput ex auro, pectus & brachia ex argento, ex ære venter & femora, pedum vero pars ferrea, quædam altera quoque fictilis videbatur. Olim enim corpus Chriſti myſticum in primis rectoribus fuit per ſapientiam aureum, argenteum per vitæ meritum & munditiam, ſonorum quoque & æneum per claram eloquentiam. Hæc enim tria fulgor ſapientiæ, munditia vitæ, eloquentiæque clara ſonoritas rectoribus eccleſiæ neceſſaria dinoſcuntur. Sed pedum, hoc eſt ultimorum rectorum, modernorum loquar, pars quædam ferrea eſt per cordis duritiam, altera quoque fictilis per carnis laſciviam. Cum enim quidam bonæ memoriæ Senonenſium antiſtes quondam cœnobium adiiſſet Clarevalleníium, ut quemdam hujus loci viſitaret converſum, qui raptus divinis nonnunquam patiebatur extaſes, cum ſecum loqueretur, poſtulo, inquit, ut mihi viſionem aliquam enarres. Vidi, inquit converſus, ſuper dominam quamdam vultu ſpecioſiſſimam, auro gemmiſque decoratam, dixitque mihi ſtupenti & ejus ornatum ac vultus pulchritudinem admiranti: Quænam ſum ego? Cui reſpondi: Mihi videris B. Dei genitrix virgo. At illa. Terga mea reſpicias. Cumque dorſum ejus reſpicerem, putridam eam comperi, vermibuſque ſcaturientem. Nunc, inquit, perpendere potes, non eſſe me Virginem gloriosam. Non enim ſum Virgo Maria, ſed mater eccleſia, quæ in anteriori mei parte in apoſtolis, martyribus ſcilicet & confeſſoribus fui pulcherrima, decentiſſimeque ornata: ſed in dorſo, hoc eſt ultimo tempore, ut in modernis rectoribus, ſum putrida, variiſque reſperſa fœtoribus, & ſic argentum meum verſum eſt in ſcoriam. Iſaiæ 1.

Apud Valerium lib. 8. cum omnes optarent mortem Dionyſii, tamquam tyranni crudeliſſimi, quædam mulier ætatis provectiſſimæ degebat Syracuſis, quæ ſola quotidie matutino tempore, ut Dionyſius viveret, devotiſſime exorabat; quod ut Dionyſius tantam mulieris erga ſe benevolentiam agnovit, ad ſe protinus advocavit, & quare hoc, vel quo ſuo merito hoc faceret inquiſivit. Cum eſſem inquit, puella, tyrannum crudelem habebamus, eoque carere multum optabamus, quo defuncto crudelior ei ſucceſſit: cujus etiam mors nobis amplius quam prioris in deſiderio fuit; poſtremo tertium ſuperioribus importuniorem cepimus habere rectorem. Sic igitur, ſi tu nobis fueris per mortem ſublatus, ſuccedet alius omnium nequiſſimus. Idcirco confuevi deos quotidie pro tua longitudine & longanimitate rogare. Hoc peracto, ſi quis priora tempora modernaque conſideret, proh dolor! incedit eccleſia; olim enim faciem ſuam velabat Moyſes, cum propter vultus ejus gloriam in eum filii Iſrael intendere non poterant, nunc vero noſter Moyſes, ſacerdotes laquor moderni temporis, ob confuſionem faciem ſuam velare poſſunt. Jam enim in eos filii Iſrael intendere non dignantur, ſed triſtes noxas eorum potius gemunt & erubeſcunt. Hanc differentiam rectorum militantis eccleſiæ B. Gregorius conſiderans ait: In judicio quid unuſquiſque lucratus erit palam oſtendetur. Ibi Petrus cum Juda, Paulus cum gentibus converſis ad fidem, ibi Andreas poſt ſe Achaiam ducens, Johannes Aſiam, Thomas Indiam. Cum autem tot paſtores cum gregibus ante judicem venerint, quid nos miſeri dicturi ſumus, qui ad Dominum poſt negotium vacui redimus, qui paſtoris nomen habemus & oves quas ex nutrimento debemus oſtendere non habemus? Qui nomen igitur rectoris accipit, virtutibus polleat, juſteque gregem ſuum poſſideat, regat & paſcat, ut ſibi rectoris magnalia vindicet ac merita juſtiſſime, & ſic, *ubicumque fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ.*

Tandem, clariſſimi patres & domini plurimum recolendi, qui tamquam cives & domeſtici Dei, clero dare formam vitæ populoque pacem a diverſis orbis climatibus feliciter his diebus adveniſtis, multa eſt meſſis, quæ vobis commiſſa eſt, ſuoſque palmites latius extendit vinea Domini ſabaoth, cujus vos diſpenſatores conſtituit circumſpectius providere. Agite igitur, agite, ne degenerent vineæ propagines in lambruſcam, frumentum in loliam, aurum in ſcoriam, oleum in lamuream; eger ſanctæ matris eccleſiæ nunc colendus vobis committitur, ſolvite faſciculos ſcandalorum, deprimentes, necnon opprimentes ſponſam Chriſti ſpecioſam; ab ea, quæſo, tollite, quem paſſim ſuis patitur in rectoribus contentum. Cribrate lolium a tritico, ſemen ſcilicet hæreſis peſſimum. Veſtris enim his diebus falſorum ſurrexere cultores dogmatum, doctores mendacii, hoſtes veritatis, fideique ſubverſores, blandi & ſimplices ut agni, ſed vulpes aſtutia ſunt & rapaces ut lupi. Hi ſunt qui in veſtimentis ovium veniunt. Iſti ſunt vulpes, de quibus ſponſa in canticis dixit: *Capite mihi vulpeculas quæ demoliuntur.* Quis igitur ſucceſſores eſtis apoſtolorum, aquilæque eccleſiæ militantis, qui oves domini cuſtodiendas ſuſcoperunt & paſcendas, plurimum intereſt prævidere illarum verſutias; qui legem domini prævaricantur occulte, qui laqueos jugiter tendunt, & pedicas in capturam ſimplicium. Zelus itaque domus Domini accendatur in vobis. Aſcendite ex adverſo opponentes vos murum contra inimicos fidei. Reddite teſtimonium veſtræ . . . . . Hoc lex proximi, hoc cenſura canonum, hoc ipſa hominum conditio, hoc lex denique naturalis dictavit; vos iſta complete. Sperent omnes populi in eo qui ſpes omnium cognoſcitur, quod non deficiet in hac eccleſiæ diſcretis, exuberans gratiæ plenitudo veſtra, quæ ſe impertitur afflictis, lapſos erigit, laſos reparet, & ut paucis plura concludam, quæ ſeſe communicet univerſis.

Sane cum in diſcretione veſtra eccleſiæ pendeat diſpoſitio, cum in manu veſtra corda ſint regum & ducum, ad veſtræque ordinationis

ANNO CHRISTI 1436.

tionis arbitrium inclinentur populi, vobis incumbit quæ ad pacem ſunt quærere. Facite igitur animabus ſalutem, quietem populis, eccleſiæque libertatem, atque ab erroribus malos ad viam veritatis reducite. Non barbaras impugnabitis acies, ſed familiares & domeſticas, non exteras nationes, non hoſtiles munitiones invadetis, ſed proprie corpus inteſtinum, populum non rebellem, non hoſtem, ſed vicinum. Igitur clariſſimi patres, quæ ad pacem poſſetenus quærite. Cum enim pax ſit concordantium animorum ordinata tranquillitas, quid eſt quod pacis dulciſſima monumenta non alliciant vehementer? in rebus nempe creatis nihil gratioſius ſolet audiri, nihil delectabilius concupiſci, nihil quoque utilius poſſideri. Pax ſimultates tollit, bella compeſcit, comprimit iras, ſuperbos calcat, diligit humiles, diſcordias ſedat, omnibus eſt placita, neſcit extolli, inflari contemnit. Pax univerſis eſt utilis & fructuoſa, cunctis quoque delectabilis & generoſa. Quamdiu enim elementa invicem conciliata reſident in mixto, ipſum ſolent continuare. Pace vero primarum procul pulſa qualitatum, confeſtim mixti complexio diſſipatur. In ligno nempe putrido, in quo vix elementorum conjunctio deficit, hanc liquido comprobamus. Sic certe ſine pace nec regna, nec civitates, nec collegia, nec communitates bene poſſunt aut diu conſiſtere: in ſyderibus cæliſque, perpetuæ pacis fœdere junctis, nihil diſſonum penitus reperitur aut adverſum. Nam ſydera pace vigent, inquit Prudentius, & cum nihil placitum ſit ſine pace Deo, ipſe cum angelis & ſanctis ſuis pace fruitur perpetua, æternaque concordia jocundatur. Sic clariſſimi patres, & domini plurimum recolendi, pacem habete, cunctiſque Chriſti fidelibus pro modulo procurare debetis. Sicut enim diſcipuli mandata doctorum, pupilli tutorum, liberi genitorum, hæredeique teſtatorum illæſa ſervare tenentur, ſic cuncti Chriſticolæ & oculi militantis eccleſiæ ſui mandata legislatoris, doctrinam & imperium ſalvatoris complere neceſſe eſt. Pacem enim tenuit, pacem docuit, pacem præbuit. Pacem ergo turbatorum ſæculorum Salvatoris tectando veſtigia ſolerter componite. Ad hanc omnino procurandam manus quidem juſtitiæ vires dabunt adjutrices, pedeſque ibidem ſuo proſequentur munimine. Hoc jugiter deprecatur præfatus dominus Johannes illuſtriſſimus dux Britonum, devotiſque in orationibus toto corde ſuſpirat. Sic opere complendo corpus myſticum veri Chriſti corporis ambulabit per ſemitas, tandemque cum aquilis ſuis conjungetur feliciſſime: quia *ubicumque fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ*, quod præſtare dignetur ille qui eſt benedictus in ſæcula Amen.

PROTESTATIO FAC

Per inclytam nationem Gallicanam in ſacro concilio Baſileenſi.

Ibid. QUamquam in proxima ſancta ſynodo Conſtantienſi, a qua hoc præſens ſacrum Baſileense concilium per continuationem dependet, fuerit Spiritu ſancto afflante ſolemniter decretum ſub hac forma verborum, videlicet: Sacroſancta Conſtantienſis ſynodus, &c. ſtatuit & decernit, quod futurus Romanus pontifex per Dei gratiam de proximo aſſumendus, cum hoc ſacro concilio vel deputandis per ſingulas nationes debeat reformare Eccleſiam in capite, & curiam Romanam ſecundum æquitatem & bonum regimen eccleſiæ antequam hoc ſacrum concilium diſſolvatur ſuper materiis articulorum alias per nationes in reformatorio oblatorum, qui ſequitur.

Primo, de numero, qualitate, & natione dominorum cardinalium.

Item, de reformationibus ſedis apoſtolicæ

Item, de annatis & communibus ſervitiis & minutis.

Item de collationibus beneficiorum & gratiis expectativis.

Item, de confirmationibus electionum.

Item, de cauſis in curia Romana tractandis vel non.

Item, de appellationibus ad curiam Romanam.

Item, de officiis cancellariæ, & pœnitentiariæ.

Item, de exemtionibus & incorporationibus tempore ſchiſmatis factis.

Item, de commendis.

Item, de fructibus medii temporis.

Item, de non alienandis bonis Romanæ eccleſiæ.

Item, propter quæ & quomodo papa poſſit corrigi & deponi.

Item, de exſtirpatione ſimoniæ.

Item, de diſpenſationibus.

Item, de proviſione papæ & cardinalium

Item, de indulgentiis.

Item, de decimis.

Hoc adjecto, quod facta per nationes deputatione, liceat aliis de licentia papæ libere ad propria remeare. Quamvis etiam circa articulos ſupradictos de hujuſmodi reformatione facienda tam eidem concilio Conſtantienſi, quam etiam ſereniſſimo principi & domino, domino Sigiſmundo tunc regi Romanorum, nunc imperatori, expreſſa promiſſio facta fuerit; electo tamen & aſſumto felicis recordationis domino Martino papa V. hujuſmodi reformationis executio, proh dolor! hactenus omiſſa eſt, cum dicti etiam ſolemni non obſervatione promiſſi. Diſſolutione etenim dicti concilii humanis ingeniis occaſione adinventa, fidei cauſa in Germania circa reductionem Bohemorum neglecta, pace in guerris tunc Galliarum invaleſcentibus non tentata, uiterius in Conſtantia de reformatione hujuſmodi nihil actum eſt; quia immo ad alia loca concilia aſſignatis, dum illa ordinentur, ſuccifa ſunt. Quarum autem incommodis hoc ſacrum Baſileenſe concilium quadriennio, & ultra, cum grandi perſonarum & rerum jactura, nonnullis etiam illorum, quibus tutela credita ſperabatur, obſiſtentibus, perduraverit, orbi patet univerſo. Nihilominus tamen in præfatorum reductione Bohemorum, paceque populorum, ac reformatione morum in hoc concilio actum eſt utiliter, quantum conceſſum eſt ab Alto, repugnantibus etiam multis; nonnullorum etenim, quorum ſtatus & negotia reformatio ipſa concernebat, adinventionibus & ſtudiis tot & tantæ adhibitæ ſunt difficultates, quod in ipſa refor-

reformatione vix quicquam ſolemniter & perfecte decretari potuit, quod eccleſiæ univerſali aliquem poſſet ſalubrem fructum afferre. Et quod gravius eſt, SS. dominus noſter papa modernus, cum reverentia virtuteque loquendo, ſuam propriam de adhærendo huic ſacro concilio, ejuſque decreta manu tenendo & approbando promiſſionem diu, licet nimis in grave præjudicium eccleſiæ, dilatam, in ſuis litteris apoſtolicis in generali congregatione hic publice lectis, factam & contentam non attendens, nonnullique alii ſibi in hac parte voluntarie plus quam expediſſet adhærentes, quam plurima contra hoc concilium ſacrum ejuſque decreta ea multipliciter tam palam quam ſecrete impugnando fecerunt, prout & dietim facere non ceſſant. Inſuper, quod valde moleſtum eſt, idem dominus noſter papa nedum contra decretum de electionibus aliiſque rite & canonice electis, providendo ſæpiſſime fecit, propter quod ſchiſmata & diviſiones in eccleſiis diverſarum nationum, non ſine maximo ſcandalo perpetuaque quaſi diverſarum eccleſiarum deſolatione orta & ſecuta ſunt: quin etiam decretum de ſublatione annatarum ex eo factum & concluſum, quod annatæ hujuſmodi nullo jure debebantur, per eaſque eccleſiæ eccleſiaſticæque perſonæ damnoſiſſime gravabantur; per ſe reverendiſſimoſque patres dominos cardinales ac ſuos officiales ſecum Florentiæ exiſtentes, alioſque ex ſuis in hoc ſacro concilio præſidentibus, contradictionibus, proteſtationibus, aliiſque diverſis mediis quotidie impugnare & tranſgredi non veretur; nec, ut aſſeritur, in ſublatione annatarum hujuſmodi, quæ etiam pro eccleſiis Galliæ ad inſtantiam prælatorum & eccleſiaſticorum eccleſiæ Gallicanæ, tam per inclytæ memoriæ dominum Karolum regem Francorum noviſſime defunctum ejuſque regium parlamentum, ac ſuam pragmaticam ſanctionem, quæ ex poſt in præfato ſacro Conſtantienſi concilio per ipſam nationem Gallicanam rite dudum factæ eſt, conſentire intendit, niſi loco annatarum hujuſmodi, abundans ſibi proviſio fiat, quam idem dominus noſter papa, cardinalesque præſidentes, ac officiales antedicti, ſibi pro eorum ſtatu fovendo, nomine eccleſiæ univerſalis per hoc dictum concilium fieri provideant, ſi regna, principatus & dominia, quibus eccleſiam Romanam ampliſſime dotatam pariter & ditatam eſſe conſtat, vitæ eorum ſuſtentationem eis non ſufficientes inſtantiſſime & importune procurarunt & procurant; videtur quod pro annatis hujuſmodi, nullo tamen eis jure debitis, ſuper proviſione quam petunt, quodammodo vellent pacifici, tantaque deſuper ſollicitudine inſtant, ut omnia alia hujus concilii peragenda, quantumcumque utilia omnimode videantur, huic faciendæ proviſioni vellent poſtponi, quod animos plurimorum non immerito turbat, & in grandem admirationem adducit: fuitque ob id per hoc dictum concilium venerando patri Domino Ludovico abbati monaſterii S. Juſtinæ Paduæ, dicti domini noſtri papæ familiari, hocque onus ipſe ſuſcipienti; commiſſum & impoſitum, quatenus ex parte dicti concilii cum omni reverentia requirere haberet ipſum dominum noſtrum papam, qui & ipſum ex poſt per reverendiſſimos patres & dominos, dominos Nicolaum tituli S. Crucis in Jeruſalem, & Johannem tituli S. Petri ad Vincula presbyteros cardinales, legatos ad ipſum ab ipſo ſacro concilio deſtinatos; & noviſſime per honorabiles viros dominos Johannem *de Bouchenſtein* decretorum doctorem, & Mathæum *Meſnage* bachalaureum formatum in theologia, ipſius concilii oratores & nuncios, propterea etiam ad eum miſſos, fuit omni humilitate inter alia requiſitus, quatenus ab impugnatione concilii & decretorum hujuſmodi novitatibuſque circa ea inantea deſiſtere: quin immo ea manu tenere & defenſare, ſuaque promiſſa, in contrarium attentata reparari ordinando, dignaretur. Sed in his hujus ſacri concilii deſiderlis & requiſitionibus nullus exauditionis ſecutus eſt effectus.

Nec eſt ſilentio prætereundum, quod præfati etiam domini legati cardinales pro recuperatione patrimonii & dominiorum apoſtolicæ ſedis, quæ de manibus domini noſtri papæ, non culpa quidem hujus ſacri concilii, ſed eorum qui gubernacula poſſidere videbantur, evanuerunt & ablata ſunt, diligenter media ad hoc apparentia, ex parte concilii aperiendo inſtiterunt, ſed tandem apud ſedem apoſtolicam eamdem reſponſum acceperunt, quod meliora & aptiora media ad hujuſmodi recuperationem patrimonii facientia haberentur. Præterea moleſtius cenſetur, quod idem dominus noſter papa hujus ſacri concilii auctoritatem piamque & devotam intentionem non mediocriter parvipendiſſe videtur, in eo quod litteris ſuis in generali congregatione publice lectis, reſponſum ſuper indulgentiis pro facto reductionis Græcorum concedendis, & aliis quibuſdam arduis per præfatos etiam dominos Jo. *de Bouchenſtein*, & Matthæum *Meſnage* a ſua ſanctitate in Florentia petitis & poſtulatis, ſe de proximo per nuncios & oratores daturum promiſerit, modicoque de poſt tranſacto tempore ad hoc dictum concilium venerandos patres fratrem Ambroſium ordinis Camaldulenſis generalem & Antonium de S. Vito ſacri palatii cauſarum auditorem, ſuos nuncios & oratores transmiſit: qui tamen poſt eorum adventum, audientiaſque quas habere voluerunt, eis plenarie datas, ſæpius per concilium ipſum requiſiti diutius ſteterunt, afferendo ſe a domino noſtro papa hujuſmodi reſponſum non recepiſſe, nec habere. Tandem iterato requiſiti reſponſum ex parte dicti domini noſtri papæ dederunt inſufficiens & ineffícax. De quibus ac qualibus ac quantis mediis compactata de conſenſu etiam domini noſtri papæ inter ſacrum concilium & oratores ſereniſſimi domini imperatoris Græcorum, ac R. Podominum patriarcham Conſtantinopolitanum cauſa illius feliciſſimæ unionis & reductionis eorum; qua re major in orbe terrarum vix eſſe poteſt, habita & concluſa impugnari ſeu reprobari, aut quod verius eſt, impediri viſa ſunt, non ignoratur, nec, ut effectus docuit, curavit ipſa Romana curia attendere, quod majores, mediocres, & minores hujus concilii, hujuſmodi compactorum occaſione, ob ſpem dictæ unionis ſervenſque deſiderium, ſummam fermè XV. millium ducatorum auri

de ſuo

ANNO CHRISTI 1434.

ANNO CHRISTI 1434.

ANNO CHRISTI 1436.

de ſua proprio expoſuerunt abſque dictæ curiæ contributione aut ſubventione tantilla. Ille etiam Chriſtophorus Garatonus ſecretarius apoſtolicus, qui ad Græciam alias inſcio concilio miſſus fuerat, & de particulari ſynodo in Conſtantinopoli celebranda, non ſine grandi fidei periculo, gravique totius eccleſiæ Latinæ nota, cum Græcis ipſi ſe etiam illud de hujus dicti concilii conſenſu & auctoritate facere aſſerere non verendo; iterum ad Græciam, etiam inſcio concilio, noviſſime eſt reverſus, ad quos fines Deus ipſe novit, & per literas a reverendo domino Cervienſi epiſcopo ex Florentia miſſas, in plena congregatione generali per reverendum dominum Tarentinum, unum ex dicti domini noſtri papæ præſidentibus, lectas, concilio apparuit, ad hoc concilium ad aliena loca transferendum. Quanta inſuper quamque exorbitantia ipſa curia Romana circa eccleſiaſticorum diſtributionem beneficiorum, ac conceſſionem gratiarum, aliaque ſpiritualia per nonnullos etiam quaſi impudenter quotidie fieri fama etiam publica aſſeratur, non poteſt nude ſine cordis amaritudine recenſeri, nec modicam circa hæc præter cetera attulit hic cauſam ſcandali, quod pallium pro quodam hic præſente prælato, ipſo pallio jam fere quinquennio, multas licet de habendo ſupplicationes & inſtantias fecerit, deſtituto, reverenter & inſtanter ex parte hujus concilii poſtulatum ſine pecuniarum ſolutione vel obligatione haberi non potuit. Sieque, proh dolor! non adhuc, quicquid aliqui jactitant, videtur ab eadem curia propulſa ſimoniaca labes, decreta licet ſolemnia de ipſa ſimonia vitanda per hoc concilium edita ſint. Laceratur nihilominus & infamatur apud reges & principes per ſpeciales & ſumtuoſas ambaſſiatas hoc ſacrum concilium de tam longa duratione ſui, nulla, ut dicitur, reformatione ſecuta, aliiſque multis pro libito adiventis, quod valde mirum ac grave eſt, ut illi ipſi de tarditate reformationis concilium culpare ſatagunt, & conantur, qui ipſam reformationem nonnullarumque aliarum juſtiſſimarum rerum executionem multipliciter impedierunt, dietimque impediunt, oculoſque ſuos ſtatuentes declinare in terram, obtenebrare cupiunt veritatem. Sed quia vaniloquia malorum bonis detrahere conſueverunt, bonorum vero eſt per infamiam & bonam famam veritatem ſectari, confictaſque oblocutiones deſpicere, omnia pro Chriſti nomine patienter tolerantur. O utinam illa veneranda ſedes, quam nonnullis annatis ſpoliatam & denudatam acclamant, de ſuorum miniſtrorum actibus inquireret, talibus ſordibus infectos denudare & ſpoliare, deformatoſque reformare ſolita eſſet! nullus quippe ſanæ mentis, ſtatibus ſic de reformatione infametis ac vehementer notatis, proviſionem faciendam judicaret, niſi prius eorumdem debita reformatio præcederet. Aliter enim facere nihil aliud eſſet, quam ſtatus tales in ſuis vitiis & deformitatibus conſovere, ſeque inſuper ſimilis periculo deceptionis ſubmittere, dictique ſalubris decreti Conſtantienſis intentionem fruſtrare, quæ patres ſacri concilii Conſtantienſis, præfatus Romanorum imperator, ad præmiſſa & omiſſa reformatione fuerunt & ſunt fruſtrati, quæ omnia & diu inclyta natio Gallicana debite conſiderans, irrationabile valdeque præpoſterum eſtimat, ut domino noſtro papæ aliiſque, qui ſua intereſſe putant, provideatur, niſi primitus pro aliquali reformatione decreta ſuper articulis infra ſcriptis antecedant. Et deinde de ſtatu numero & qualitate eorum, quibus providendum eſt, de eis etiam quæ agenda incumbent, ac de eis etiam quæ aliunde habere & reperire poſſunt, habeatur quantum erit notitia vera, ut quanto plures exteterint, ampliuſque & in utilioribus pro eccleſia Dei ſe implicaverint, quantumcumque minus aliunde habuerint, eis amplius & uberius provideatur. Hæc igitur dicta inclyta natio Gallicana ſincerum & devotum propoſitum, quod quidem ſemper circa hæc habuit, prout & habet, cunctis ſignificare volens & intendens, & præcipue contra oblocutiones nonnullorum, qui frequenter, non bene conſideratis ſeu ponderatis circumſtantiis negotiorum, leviter conqueri & obloqui auditi ſunt, conqueri & obloqui poſſent, proteſtatur, primo, quod ipſa per ſua ſuppoſita parata eſt, prout & ſemper fuit, toto ſuo poſſe ad dictam reformationem juxta hujus ſacri concilii ordinationem, cum ſuppoſitis aliarum inclytarum nationum intendere, vacare & laborare. Proteſtatur inſuper ſe etiam paratam eſſe ad proviſionem hujuſmodi rationabiliter faciendam, ſe etiam & in quantum ante omnia ſaltem per decreta certa, clara ac ſolemniter concluſa & decreta vel ad decretandum parata, debita reformatio & limitatio eorum ſtatuum quibus provideri petitur, antecedant, & ſpecialiter ſuper principalioribus materiis & magis neceſſariis, videlicet de forma electionis & juramenti papæ.

De numero, qualitate, natione, officio, & juramento cardinalium.

De reparatione efficaci decreti de electionibus.

Decreti etiam de cauſis.

Decreti de intruſis.

De qualitatibus beneficiandorum & diſpenſandorum beneficiorum.

De modo & ſecuritate proviſionis univerſitatum & ſtudiorum.

De gratiis expectativis & collationibus beneficiorum.

De modo & limitatione reſervationum.

Decretis, inquam, ſuper iſtis materiis, quæ omnino neceſſariæ ſunt, & ſuper quarum aliquibus jam plura decreta, paucis reſtantibus, concepta ſunt, concluſis, factis & ſolemniter decretatis, vel ut jam factum eſt, ad decretandum paratis, habitaque ex parte ipſius domini noſtri papæ ſufficienti certitudine, quod ipſe dominus noſter papa directe vel indirecte, ad diſſolutionem aut tranſlationem, aut impedimentum proceſſus hujus ſacri concilii, niſi in quantum, & prout ad hoc ipſius concilii conſenſus expreſſus, juxta formam ſuper hoc ſolemniter dictatam, accederet, non nitetur aut laborabit; quodque in conceſſione indulgentiarum pro ipſorum Græcorum reductione, cum hoc ſacro concilio ad ejus intentionem realiter concurret; quod etiam prædicta & alia hujus dicti concilii decreta ſolemniter decretata & decretan-

da tenebit & manutenebit, defenſabit & inviolabiliter obſervabit, per univerſos quantum omnino poterit, teneri, manuteneri, defenſari & inviolabiliter obſervari faciet. Hæc dicta inclyta natio Gallicana, licet in ſua plenaria libertate quod hoc realiter exiſtat, ſeque veraciter teneat & reputet, ad dictam tamen proviſionem tam ipſi domino noſtro papæ, quam aliis quorum intereſt rationabiliter faciendam, ex ſua gratuita liberalitate diligenter & ſine ulteriori dilatione cum aliis intendere, ac etiam realiter & cum effectu ſecundum ſuam poſſibilitatem, & ratam facere devoto & ſincero animo ſe offert. Si autem ſecus per quemcumque aut quoſcumque attentaretur ſive fieret, ut hujuſmodi ſcilicet reformatio impediretur, pluſve debito differretur, ac eidem proviſioni, quod abſit, poſtponeretur, ſæpedicta natio Gallicana pro ſe & ſuis, rege, principibus prælatis & membris, aliiſque quibuſcumque ſibi quoad hæc coadhærentibus & adhærere volentibus, in quantum poteſt & eam concernit, ſe opponit & contradicit, proteſtaturque quod per eam non ſtetit, nec ſtat, neque ſtabit, quominus bona & effectualis reformatio in eccleſia Dei, exindeque juſta & rationabilis proviſio ipſi domino noſtro papæ & aliis quorum intereſt, fiant, omniaque & ſingula præmiſſa ad laudem Dei & eccleſiæ ſuæ profectum ſalubriter & caritative ordinentur & perficiantur. Poſtremo contra impedientes ac impedire conantes fidei, unionis, & pacis cauſas, reformationemque hujuſmodi, necnon etiam præſentem proteſtationem, univerſis Chriſti fidelibus pro ſua dumtaxat juſtificatione & innocentia tuenda, jurisque ſui conſervatione non animo ſeu intentione aliquem injuriandi, intimando & inſinuando hæc ſæpefata Gallicana natio ſolemniter etiam ac publice proteſtatur

ANNO CHRISTI 1436.

EPISTOLA PRÆLATORUM

Et aliorum nationis Germanicæ ad archiepiſcopum Moguntinum.

Hortantur eum ut perſonaliter accedat ad concilium.

Ibid. REverendiſſimo in Chriſto patri & domino domino archiepiſcopo Moguntino, domino noſtro gratioſiſſimo, veſtræ reverendiſſimæ paternitatis intimi præſules & prælati, doctores & magiſtri, in ſacro concilio Baſileenſi inclytam nationem Germanicam repræſentantes.

Humili & ſincera ſalutatione præmiſſa, reverendiſſime pater, notum ſit dominationi veſtræ, quod ad noſtrum & aliorum zelum Dei habentium preces, patres de concilio ſanctis operibus, propter quæ ipſum concilium hic eſt congregatum, & præſertim pro reformatione univerſalis eccleſiæ perficienda, plus ſolito nunc inſiſtunt, & amplius inſiſtere certiſſime volunt. Et quia nos præſipue ad eamdem dominationem veſtram, tamquam unum ex principalioribus noſtræ inclytæ nationis Germanicæ dominum & prælatum, dirigimus oculos noſtræ conſiderationis, quo plene cernimus perſonalem dictæ veſtræ dominationis præſentiam, hic nobis cum multis reſpectibus ſumme neceſſariam & perutilem pro hujuſmodi reformatione, & horum quæ epiſtola præſentibus interclusa recitat, & aliorum multorum ſacrum Romanum imperium & ſalutem dictæ nationis reſpicientium expeditione ſalutari. Quapropter humiliter & inſtantiſſime rogamus magna cum fiducia, quatenus eadem D. V. dignetur, omni ſepoſita mora, feſtinare, & ad nos venire perſonaliter, & ſolum ad aliquod modicum tempus manere nobiſcum pro rebus tam ſanctis & utilibus expediendis, ad laudem Dei & gloriam nominis veſtri. Demum ultra præmiſſa nonnulla alia diſcreto viro Jo. Turrificis præſentium oſtenſori, commiſimus referenda eidem dominationi veſtræ. Velit igitur eadem D. V. præfato Jo. in hujuſmodi referendis credentiæ plenariam fidem adhibere, & nos clementer exaudire: pro quo eidem dominationi veſtræ ultra divinæ remunerationis præmium exinde ſibi affuturum, libenter & ſemper reddamus ſervitialis gratitudinis vicem. Datum Baſileæ, anno Domini MCCCCXXXVI. decima die menſis Januarii, ſub reverendi patris & domini, domini Conradi epiſcopi Metenſis, dictæ nationis noſtræ præſidentis, ſigillo.

ANNO CHRISTI 1436.

PROTESTATIO FACTA

Per præſidentem domini noſtri papæ in generali congregatione XIII. Januarii MCCCCXXXVI. *ne papam moneretur.*

INtelleximus, reverendiſſimi in Chriſto patres & domini, quod in ſacris deputationibus, quædam ſupplicatio ex parte conſilii ſereniſſimi regis Renati, Aquis reſidentis, nuper porrecta eſt; in qua narratis primo nonnullis gravaminibus, quæ quidam exſecutor apoſtolicus in cauſa Graſſenſis eccleſiæ inferre conabatur, ipſi domini de dicto conſilio ſe gravatos prætendentes, ad hoc ſacrum concilium appellabant, cauſamque appellationis ipſorum in partibus committi ſupplicabant. Unde hinc ſumta occaſione, quod SS. dominus noſter papa de hujuſmodi cauſa contra hujus ſacri concilii decreta ſe intromiſiſſet, deliberaverunt quod ſanctitas ſua ſolemniter moneatur, ut inſra certum terminum ei præfigendum, revocet omnia & ſingula per ipſam & ſuæ ſanctitatis nomine attentata, contra generalem reformationem eccleſiæ in capite & in membris, & maxime in cauſa eccleſiæ Graſſenſis; alioquin ſacrum concilium contra ipſum procedet, juxta contenta in decreto concilii Conſtantienſis. Ibid. p. 905.

Et cum etiam ad noſtram notitiam pervenerit, quod in hac ſacra congregatione debeat hodie ſuper hoc aviſamento & deliberatione concludi; propterea nos Johannes archiepiſcopus Tarentinus, & Petrus epiſcopus Paduanus, ejuſdem SS. domini noſtri papæ in hoc ſacro concilio, licet immeriti, præſidentes, tenentes a certo quod ſacræ deputationes in tam dura & inſperata deliberatione fuerint circumventæ, pro intereſſe publico & pro honore tam hujus ſacri concilii, quam ſanctiſſimi domini noſtri, opponimus, & dicimus, quod ſuper tali deliberatione concludi non

non debet. Nam primo, recte intuenti, per omnia & ſingula munimenta per nuncios dictorum de conſilio dicti regis portata, numquam apparere poterit, quod SS. dominus noſter aliquid mandaverit per quod videretur velle contravenire decretis & ordinationibus hujus ſacri concilii. Quod ſi ipſe executor modum fortaſſe exceſſerit in exſequendo, hoc nequaquam imputari debet SS. domino noſtro, ſed ipſi potius exſecutori. Et ſi dicta munimenta in ſacris deputationibus producta & lecta fuiſſent, numquam, ut credendum eſt, ad talem deliberationem proceſſiſſent. Præterea non eſt veriſimile, quod ſacræ deputationes, niſi circumventæ, talem deliberationem acceptaſſent, ex qua veriſimiliter ſcandala multa in eccleſia Dei provenire poſſent, potiſſime occaſione ſumta ex uno particulari negotio, nondum plene diſcuſſo aut deducto.

ANNO CHRISTI 1436

Item, etiam numquam, ut a certo tenemus, conſtare poterit quod SS. dominus noſter . . . . . aut ex contemtu venerit contra decreta hujus ſacri concilii, vel eo ſaltem animo & intentione, ut ſacrum concilium negligeret aut ſcandalizaret, propter quod ſua ſanctitas ita requiri aut moneri deberet. Quod ſi aliquando forte, ratione ſuadente, & pro temporis & rei qualitate, ſuper aliquo ex decretis hujus ſacri concilii ſua ſanctitas diſpenſaverit, aut aliquod illorum relaxaverit, non propterea contraveniſſe dici debet decretis prædictis, cum id fecerit ſubſiſtente cauſa, & per illud arbitrium, quod nullum umquam jus divinum aut humanum ſummis pontificibus & Chriſti vicariis denegavit. Si tamen ex ſuggeſtione vel importunitate quardam a ſua ſanctitate exorta fuerint, quæ gravia aut dura patribus hujus ſacri concilii prima facie videantur, illis primo & antea ſpecificatis & plene diſcuſſis, debuit ſua ſanctitas reddi attenta & non ſic ſtatim ad tam inauditas & inſolitas monitiones contra Chriſti vicarium & caput eccleſiæ procedere. Et ſi dicatur dominum noſtrum alias aviſatum, ut ſervaret decreta, ſemper tamen per ſuam ſanctitatem eſt reſponſum, quod decreta ſervavit, niſi forte neceſſitas ipſa ſuam ſancti tem & ſacrum collegium dominorum cardinalium compulerit decretum de annatis non recipere, expectando proviſionem totiens repromiſſam. Sed ſua ſanctitas magis forte cauſari poſſet, quod in hoc ſacro concilio aliquando facta ſunt aliqua, quæ a conſuetudine & obſervantia aliorum ſacrorum conciliorum videntur aliena, & quæ non modicum ejus juriſdictionem aut poteſtatem lædere cenſentur; quæ tamen ſanctiſſimus dominus noſter, tamquam pius pater, & ut unitatem & pacem ſervaret, & majora vitet ſcandala, omnia tolerat & ſuſtinet patienter.

Dicimus etiam, quod hac deliberatione concludi non debet, quia ex illa concluſione multa ſcandala oriri poſſunt in eccleſia & populo Chriſtiano. Nam per talem concluſionem ex illo aviſamento tam celeriter concluſo, contra ſolitum morem & ordinationem concilii, non tamen aliquo præcedente tractatu cum patribus & majoribus hujus cœtus, noſtro judicio lædi:ur non parum honor & exiſtimatio hujus ſacri concilii, ad cujus honorem plurimum pertinet facta, & quæ arduа præcipue ſunt, cujuſmodi iſta eſt, matura deliberatione terminare; ut ſic populus Chriſtianus, qui a nobis expectat aliquem fructum laborum noſtrorum in vinea Domini videat & intelligat nos nihil agere, quod ſanctorum patrum canonibus obviet, & quod poſtea fecille nullo umquam tempore nos pœnitere poſſit.

ANNO CHRISTI 1436

Quid enim, patres reverendiſſimi, dicent Græci, de quorum nunc reductione ſolliciti ſumus, ſic ſentiant nos, qui ad ſchiſma illuc antiquatum exſtirpandum jam manum apposuimus, nunc cum ſummo pontifice & capite totius eccleſiæ diffidere, & contendere, & modo novum proceſſum, novam rupturam, ut multi dicent ſapienter, inchoare? Quid etiam Bohemi facient, hoc diffidium intelligentes? Nonne vel ex hoc ſolum fortaſſe ab eorum reductione ſe retrahent, & occaſionem quærent? Quomodo etiam de reformatione totiens mundo repromiſſa ſperare fas erit, ſi certamen hoc cum patre & capite noſtro ingrediemur, qui cum forte ſe gravatum putabit, defenſionis viam inveniet, & juſtitiam toti mundo palam facere curabit: & ita cum modico fructu, immo cum maximo forte eccleſiæ diſpendio, omiſſa reformatione, certabimus?

Veremur etiam, domini & patres honoratiſſimi, ne rem inchoemus primo quidem aſpectu facilem multis, ſed exitu, noſtro judicio, valde difficilem & periculoſam. Recogitent veſtræ dominationes quot annis Dei eccleſiam inveteratum ſchiſma afflixerit, quot incommodis & cladibus innumeris Chriſtianum populum vexaverit, quot laboribus & quanto ſudore principum Chriſtianorum, potiſſime invictiſſimi domini Sigiſmundi imperatoris, in ſacro Conſtantienſi concilio ſublatum fuerit. Noſtri enim officii eſt, qui reformationem morum profitemur, qui pacem aliis repromittimus, qui errores e medio tollere velle prædicamus, ut omnia noſtra tali modeſtia, tali patientia peragamus, ut nihil in nobis inveniri poſſit, quod profeſſioni noſtræ univerſo orbi totiens promiſſæ, obviare videatur.

Ex his ergo & multis aliis, quæ in medium adduci poſſent, dicimus, noſtro judicio, nihil debere concludi in tali materia. Si quid autem eſt, quod veſtrarum dominationum animos ſollicitet, quia forte veſtris dominationibus ſuggeritur, quod SS. dominus noſter hujus ſacri concilii decreta non ſervet, humiliter petimus, requirimus & ſupplicamus, ut nobis tamquam locum tenentibus ſuæ ſanctitatis in hoc ſacro concilio, illa ſerioſe intimentur & monſtrentur; quoniam offerimus nos, & ita ſpondemus ubi opus ſit, non ſolum ſuam ſanctitatem de omnibus attentam reddere per nuncium & per litteras, & ſupplicare, ut ſi quid eſt dignum reparatione reparetur; ſed etiam in propria perſona, ubi expediet, pro hac eadem re ad pedes ſuæ ſanctitatis nos conferre, eritque hæc via pacis, & quæ cunctos Chriſtiani nominis principes ædificabit, hujuſque ſacri concilii nomen reddet immortale.

ANNO CHRISTI 1436.

Quod ſi tandem hoc impetrare nequimus a veſtris dominationibus, ne officium [illegible] creditum a SS. domino noſtro in vacuum recepiſſe videamur, utque honorem hujus ſacri concilii non negligamus, & ut nullo unquam tempore, ſi quid ſcandali ex hac forte concluſione faciendæ ſequeretur, nobis poſſit imputari, proteſtamur quod talis concluſio non fiat, & in dictam forte concluſionem faciendam non ſolum non conſentimus, ſed expreſſe contradicimus, petimuſque a vobis domino protonotario apoſtolico, & a vobis notariis hujus ſacri concilii, & aliis notariis hic exiſtentibus, ut de hujuſmodi per nos dictis, lectis, oblatis, petitis, confiſciatis nobis unum vel plura documenta ad perpetuam rei memoriam.

SEQUUNTUR AVISAMENTA

Concernentia monitorium domini noſtri papæ, cum conditionibus & etiam concluſa generali congregatione die Veneris XX. Januar. MCCCCXXXVI.

Ibid. p. 922.

DEputabuntur duo aut tres notabiles ambaſſiatores iturí ad SS. dominum noſtrum pro infraſcriptis; & ad hoc fuerunt deputati dominus Arelatenſis, dominus archiepiſcopus Lugdunenſis, & epiſcopus Lubicenſis, ut providerent de perſonis & expenſis.

2. Recedent hinc prædicti ambaſſiatores infra decem vel duodecim dies, & parent in congregatione generali facere & dicere quidquid per ſacrum concilium fuerit eis injunctum, & non ſtare Florentiæ ultra menſem, nec acceptare beneficium, dignitatem, aut quicquid aliud, etiamſi motu proprio conferatur.

3. Poſtquam fuerint Florentiæ, infra tres aut quatuor dies procurent habere audientiam publicam in conſiſtorio generali in præſentia domini noſtri & totius curiæ. Quod ſi forte papa eſſet infirmus, procurent habere audientiam coram ipſo & in præſentia cardinalium; & nihilominus in caſu infirmitatis procurent teneri conſiſtorium publicum in præſentia omnium cardinalium & totius curiæ, ubi oratores noſtri pacifice exponent ambaſſiatam ſuam, rogantes & requirentes dominos cardinales & alios, ut inducant dominum noſtrum ad ea quæ ſacrum concilium petit.

4. Ducant dicti oratores ad hujuſmodi unum notarium, qui erit rogatus de omnibus, & quod incontinenti facta propoſitione coram domino noſtro & conſiſtorio, tradant propoſitionem ſuam in ſcriptis.

5. Quod ſi forte non poterunt habere audientiam coram domino noſtro, nec conſiſtorium publicum coram dominis cardinalibus & tota curia, tunc cuilibet cardinali intiment prædictam ambaſſiatam, requirendo quemlibet, quod velint iſta intimare domino noſtro, & proteſtentur, quod non potuerunt habere audientiam, &c. Et nihilominus ante portam ferream palatii apoſtolici in præſentia eorum quos habere poterunt, ac notarii prædicti alta voce legent propoſitionem eorum, proteſtando, quod non potuerunt habere audientiam, &c.

ANNO CHRISTI 1436.

6. Accedent etiam ad rectores ſuperiores civitatis Florentiæ cum litteris credentialibus ſacri concilii, & exponent illis effectum ambaſſiatæ ſuæ, rogando ipſos quod velint iſta intimare domino noſtro. Et poſteq; ſi factis iſtis diligentiis, infra tres alios dies non potuerint habere prædictum conſiſtorium, vel audientiam domini noſtri in caſu infirmitatis, revertantur ad concilium.

EFFECTUS PROPOSITIONIS

Erit iſte.

PRimo, exponent quanta patientia & modeſtia ſacrum concilium uſum eſt poſt diſſolutionem prætenſam, factam per dominum noſtrum, requirendo ipſum per tres honorabiles ambaſſiatas & multas citationes & monitiones ac prorogationes, & demum expectando per duos integros annos, ex quo toto orbi conſtare poteſt, quod mens ſacri concilii ſemper fuit ad unitatem & pacem eccleſiæ, & quod nihil magis abhorruit ac abhorret, quam ſciſſuram eccleſiæ, & quod ſi voluiſſet rigide procedere, non erant neceſſariæ ſecundum doctrinam evangelicam tot requiſitiones & citationes, & tanta temporis expectatio.

2. Narrabunt poſtea de adhæſione & tenore ipſius, de his quæ poſt dictam adhæſionem attentata ſunt per ſanctitatem ſuam, contra honorem, & decreta & ſuppoſita ipſius ſacri concilii, contraque tenorem ipſius adhæſionis.

3. Item, quomodo per dominum epiſcopum Cervienſem primo, deinde per dominum abbatem S. Juſtinæ, tertio per dominos cardinales S. Crucis & S. Petri, legatos, fuit rogatus & requiſitus ad obſervantiam decretorum ſacri concilii, &c. & demum per dominum Jo. de Hungaria & magiſtrum Matthæum Meſnage, & præſertim ſuper obſervantia decreti de electionibus & de annatis &c. & nihilominus non obſtantibus tot & tantis ambaſſiatis & exhortationibus adhuc quotidie multa attentantur contra decreta & ſuppoſita ſacri concilii; quod nihil aliud eſſe videtur, quam inducere mundum in tranſgreſſionem vel errorem, ut ipſe qui caput eſt tranſgrediatur ita, & alii ſuo exemplo vel tranſgrediantur, vel exiſtiment concilia nullam habere poteſtatem.

4. Narrabunt quanta ſcandala intolerabilia ex hoc in Chriſtianitate naſci poterunt, & præſertim ſi iſta duo decreta de electionibus & de annatis non ſortiantur effectum, addendo quod patres hic exiſtentes parati ſunt potius mori, quam pati auctoritatem eccleſiæ ſic conculcari.

5. Et iſta poterunt extendi per inſtructiones latius dandas.

6. Poſtremo concludent, quod ſacrum concilium non valens amplius iſta tolerare, mittit dictos oratores, per quos ſacrum concilium rogat ipſum dominum noſtrum, deprecatur & obtecrat, ac ſolemniter & potenter requirit, & monet, ut ob reverentiam Jeſu Chriſti ſponſi & capitis eccleſiæ ſanctæ ſuæ,

ANNO CHRISTI 1436.

ſum, ac pacem & unitatem populi Chriſtiani, honoremque ſuæ ſanctitatis, velit a talibus penitus abſtinere, ac efficaciter ſervare decreta iſtius ſacri concilii, & teporem adhæſionis ſuæ; & quod in teſtimonium hujus, infra XXV. dies a die hujuſcemodi monitionis publicæ ac ſolemniter in conſiſtorio publico debeat facere legi litteras more curiæ Romanæ bullatas infraſcripti tenoris, mittendas infra XXV. dies ad ſacrum concilium, in generali congregatione ſeu ſeſſione legendas. Quod ſi infra prædictos XXV. dies prædicta non fecerit, & alios XXV. facto concilio non deſtinaverit, ipſum ſacrum concilium proteſtatur coram Deo & hominibus, & quod ſine alia dilatione & citatione, immediate poſt ultimos XXV dies, quem terminum pro canonica & peremtoria monitione ſtatuit, procedet contra ipſum, juxta decretum concilii Conſtantienſis.

SEQUITUR TENOR LITTERARUM Apoſtolicarum, de quibus immediate ſupra fit mentio.

EUgenius, &c. ad perpetuam rei memoriam.

Omnes appellationes interpoſitas vel interponendas ad nos a ſententiis latis per ſacrum concilium, vel commiſſarios aut judices ejuſdem, ipſo durante, annullamus & irritamus, mandantes ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, omnibus judicibus & commiſſariis auctoritate noſtra deputatis, ne ſuper illis procedere audeant. Revocamus etiam omnia gravamina, & quicquid factum eſt dicta auctoritate noſtra, contra tenorem noſtræ adhæſionis, ac contra decreta ipſius ſacri concilii Baſileenſis: ratificamus & approbamus omnia decreta ipſius ſacri concilii Baſileenſis, & præſertim de electionibus & de annatis. Pollicemur, quod ſine dolo & fraude illa manu tenere & ſervare, &c.

MONITORIUM (a) CONTRA Dominum Eugenium

SAcroſancta, &c. In throno militantis eccleſiæ ſedent juſti, judicaturi magnos ſicut parvos juxta merita ſua, cum apud Deum non ſit acceptatio perſonarum. Tales autem intelligimus, eſſe qui generalem ſynodum conſtituunt, quibus dictum eſt. *Si duo aut tres convenerint in nomine meo, in medio illorum ſum ego.* Unuſquiſque igitur generali ſynodo, etiamſi papali præfulgeat dignitate, juxta decretum ſacri Conſtantienſis concilii renovatum, in iſto obedire tenetur, quod exſtirpationem hæreſum & ſchiſmatis ſubmotionem, ac generalem reformationem in capite & in membris, pertinentibuſque ad ea.

Sane hanc amentiſſime credidimus quod D. Eugen. pap. IV. cum pridem poſt factam per eum diſſolutionem illam ſcandaloſam hujus ſacri concilii, duorum generalium conciliorum Conſtantienſis ſcilicet & Senenſis, necnon duorum Romanorum pontificum felicis recordationis domini Martini papæ V. ac ſua auctoritate convocati, quæ mentes hominum irritavit, perſuaſus a multis regum & principum oratoribus revocavit eamdem, huic ſynodo verbaliter adhærendo, decernendoque & declarando ipſam ſanctam ſynodum a tempore ſuæ inchoationis legitime continuatam fuiſſe & eſſe, proſequutionemque habere debere ad prædicta, pertinentiaque ad ipſa, perinde ac ſi nulla diſſolutio facta extitiſſet: quin immo præfatam diſſolutionem irritam & inanem declarans, ipſam ſanctam ſynodum pure, ſimpliciter & cum effectu, ut dicebatur in litteris ſuis, omni devotione & favore proſequebatur, & proſequi intendebat; & quicquid per ipſum, aut nomine ipſius in præjudicium aut derogationem dictæ ſanctæ ſynodi, ſeu contra ejus auctoritatem, necnon contra ſuppoſita ipſius factum & attentum erat, revocaverit & caſſaverit, ac deincepe ab omnibus novitatibus in præjudicium ſynodi ejuſdem & ſuorum ſuppoſitorum abſtinere promiſerit.

Sed quis hoc non credidiſſet, dum tot tantiſque præſentibus pro pace totius populi Chriſtiani ipſe dominus Eugenius talia ſpopondiſſet, & inviolabiliter ſervaturum ſe dixiſſet? Sed ecce quod mentes noſtras preſſius angit, nihil ſervatum eſt. Duo namque ſaluberrima decreta ab hac ſancta ſynodo inter cetera ſunt promulgata, quæ ſi debite ſervarentur, maximum robur eccleſiæ præſtaretur, in quibus maximam reformationis partem redundare non eſſet ambiguum: unum ſcilicet de electionibus certo modo faciendis, aliud ſuper tollendis annatis. Ex primo eccleſiarum pax & caritas oriri dignoſcitur.

Nam ad illa pariendum atque firmandum potiſſimum videtur, ut eccleſiæ gratus ſit qui præficitur ad eamdem. Cum & apoſtoli Petrum jam a Chriſto poteſtatem habentem, in ceterorum exemplum de novo eorum principem eſſe voluerunt in ſignum perfectiſſimæ unitatis. Nemo etiam eligi poteſt, qui juxta canonicas ſanctiones dignus judicari non debeat, dum maxime Chriſtus per crucis paſſionem copulavit eccleſiam: ita ut vices ejus gerens in terris, inconcuſſa ſtabilique prorſus mente, illam per qualemcumque vitæ aſperitatem in firmamento pacis proſequi teneatur. Quæ cum ita ſint, quod modo ad tollendos abuſus, præcipue Romanorum pontificum, tam opportune tunc ſancitum extitit, circa electiones canonicas conſervandas & certo modo faciendas, ex quo maxime quietis eccleſiæ munimentum oriri neceſſe eſt, dominus Eugenius pro voluntatis libito violavit. Non enim ut de bono in melius procederetur, in qua ſpecie liberior Romani pontificis eſt poteſtas, hæc acta ſunt; ſed ut prohibeatur malum imminens, quod notorie eccle-

(a) Præter hoc monitorium extat in actis concilii Baſileenſis editis ſeſſione XXVI. citatio ejuſdem Eugenii papæ, quæ vulgo monitorium appellatur, cum tamen diſtincta duo ſint acta, monitorium & citatio.

ANNO CHRISTI 1436.

ecclesiam affligebat, illud decretum extitit promulgatum. Qui ergo illi resistit, salutem abnegat, malumque defendit in perniciem manifestam populi Christiani. Advertere debuisset & deberet idem dominus Eugenius ne illorum in littera *Deus novit* intitulata comprehensorum se auctorem fuisse fateatur, quamquam enim in sua, licet verbali, adhæsione, illam revocaverit, & quod de sua mente non processit fuerit attestatus; cum opere contrarium asseveret, dum pro voluntatis libito, spretis sacræ synodi institutis & monitis, cuncta facit. Pariter namque annatas solitas recipit, & eisdem erarii apostolici ordinibus utitur, ut antea faciebat; adeo ut post tot tantasque requisitiones, quod a prædictis abstineret abusibus, sibi factas, nunc pertinax & incorrigibilis videri possit, ecclesiæ perturbator, ac de ecclesiæ & sacrorum conciliorum auctoritate male sentire dignoscatur. Non enim qui professetur publice, abjurat hæreses, aut male sonantes & piarum aurium offensivas sententias, satisfacit ecclesiæ, & vulnera illata medetur; sed qui operibus catholicis sanitatem mentis manifestat. Si ergo opera (non) sint contra dicta priorum errorum, malitiam continuasse videtur. Quamobrem idem dominus Eugenius contenta in littera illa *Deus novit*, quam per suos oratores & nuncios, videlicet dominum Antonium de Rosellis advocatum consistorialem, & dominum Petrum de Monte cubicularium ejusdem in diversis mundi partibus, necnon suo mandato in Romana curia in valvis certarum ecclesiarum publicatam fuisse, certissima fama, quod approbaverit aut dogmatizaverit & tenuerit, liquido manifestat. Et cum, prout hæc sancta synodus per multos solemnes magistros in sacra pagina ac doctores examinari fecit, nonnulli sunt in ea errores in fide, aliqua sunt etiam piarum aurium offensiva, aliqua scandalosa, super quibus dictus dominus Eugenius merito est suspectissimus judicandus. Et maxime dictam exaggerat suspicionem, quoniam de auctoritate sacri concilii generalis declarata per sacrum Constantiense concilium male sentire videtur, eadem decreta circa generalem reformationem ecclesiæ edita, notorie & incorrigibiliter violando. Super quibus hæc sancta synodus necessario procedere compellitur & arctatur, qua enim ratione decreta hujusmodi per Romanum pontificem revocantur in dubium, possent & per alios & per ipsum alia revocari, cum eadem sit sacrorum omnium conciliorum auctoritas, per consequens omnia militantis ecclesiæ fundamenta venire penitus in ruinam.

Et ecce nunc in istorum comprobatione; ad nos gravis querela venerabilis antistitis Graffensis episcopi delata est, quotidie etiam nostræ a diversis personis ac pro variis causis aures pulsantur, propter importabilia gravamina eis illata, in derogationem per nos nostraque auctoritate gestorum, potissime quod adversum sententias hic latas, quæ in rem transiverint judicatam, adversum ipsam etiam causarum pendentiam in hoc sacro concilio, rescripta concesserit quotidieve concedat, appellationes etiam a sententiis per hanc synodum seu ejusdem commissarios latis in curia, extra commiserit & committat, lites propter hoc faciendo immortales, & divisiones quam plurimas seminando, nec non veris suppositis ab hoc sacro concilio evocando, qui in agendo pro universali ecclesia plurimum conferebant. Et super his hæc sancta synodus est a pluribus fide dignis personis edocta. Nam inter alia, fama publica est, quod idem dominus Eugenius quamdam appellationem interpositam per magistrum Augustinum de Roma, generalem olim ordinis Eremitarum, adversum sententiam hic per sacrum concilium latam super certo libello in fide erronco, & male in fide sonante, per eum edito, admiserit, & super ea judices dederit, contra sacros canones & sanctorum patrum institutа, secundum quæ in materia fidei debet papa sentire, & generalis synodi sententiæ inhærere. Admisisse etiam dicitur publice appellationem interpositam a domino Johanne de Prangino adversum sententiam per hanc synodum contra eum latam, pro reverendo patre domino Ludovico de Palude Lausanensi episcopo, super ecclesia Lausanensi, nec non absolvisse asseveratur certos laicos Januenses condemnatos per certos judices, ab eadem synodo damnatos, ad restitutionem certi castri de Antipoli ecclesiæ Grassensis, a censuris, in quas incurrerant, non parendo sententiæ, quæ in rem transiverat judicatam, exsecutionem illius impediendo. Similiter etiam in pluribus aliis attentando in grave scandalum & jacturam suppositorum concilii antedicti, quodque in juramentis quæ misit ipsis promotis consecrandis inseri facit, ut jurent expresse favere reservationibus apostolicis jam sublatis. Ac pridem repulit nec voluit confirmare quamdam electionem factam de persona, &c. ad decanatum Rothomagensem, juxta decretum de electionibus hujus sacri concilii, dicens illam fuisse de facto attentatam, obstante sua prætensa reservatione. Præterea annatæ non solum juxta morem solitum exiguntur, sed ut accepimus a promotis, de illis solvendis & manu tenendis juramenta illicita extorquentur.

Nec advertit dominus Eugenius, quod illos in prælaturis intitulat, qui titulis prorsus carent, quo hæreses venire continget, & inextricabiles divisiones, aliis concilii auctoritatem, aliis papæ anteponentibus, semper autem talium promotorum gesta necne valeant remanere in dubium periculosum est valde, & jam in plerisque mundi partibus ob præmissa, gravia scandala sunt suborta, & hujus sacri concilii & aliorum omnium offenditur auctoritas. Intellexit autem a fide dignis plurimis sancta synodus eumdem dominum Eugenium ad diversos reges & principes suos nuncios destinasse, ut in earumdem annatarum perseverantia sibi adsisterent, utque hoc sanctum decretum violarent: quæ res veluti discordiæ & damnatæ cupiditatis nuncia, nostris auribus gravius est, dum absurdissimum putamus, eo facto sacras hujusmodi ordinationes per illum, qui ad ipsarum tuitionem propensius obligatur, infringi procurari, ut etiam sæcularium potestates in eversionem vocentur earumdem. Deberent siquidem domini temporales a præsulibus ecclesiasticis de unitate ac mutua dilectione, deque justarum legum ac morum observantia edo-

ANNO CHRISTI 1436.

ANNO CHRISTI 1436.

odoceri. Neque putet quiſquc hanc ſanctam ſynodum negligeram, quominus apoſtolicæ camerę conveniens & honeſta proviſio fiat, ad onera univerſalis eccleſiæ ſupportanda. Immo illud quotidie imminet in cogitationibus noſtris: ſed dum multa inſtant pro reformatione ejuſdem eccleſiæ, pro quibus continuo laboramus, & circa eamdem proviſionem ſtatuendam poterit opportunius ſaniuſque decerni; ideo differendum delegimus; abſonum etiam putantes, quaſi obnoxia ad hoc videretur univerſalis eccleſia, ut non aliter hanc annatarum molem importabilem ſubmoveremur, niſi prius recompenſatio facta eſſet. Non enim a malo ſolum, ſed ab omni eſt mali ſpecie juxta dictum apoſtoli abſtinendum. Et ſi hanc & ſimilia conniventibus oculis pertranſiret, procul dubio univerſalis eccleſia laederetur. Non valens igitur hanc ſanctam ſynodus tam graves offenſas amplius tolerare. Ex quo igitur idem dominus Eugenius animo pertinaci, Spiritui-ſancto & nobis, cujus miniſtri ſumus, temerarie reſiſtit; etiam Spiritus idem ſanctus per organa noſtra ſtatuit & decrevit, juſtitia mediante, veſtigiis aliorum ſacrorum conciliorum inhærendo, qui Romanorum pontificum exceſſus in ſcandalum univerſalis eccleſiæ perpetratos debite puniverunt, cum potentia militantis eccleſiæ animadvertere in eumdem, niſi celeriter, ut res exigit, reſipiſcat. Ea propter præfata ſancta ſynodus indefeſſe & intrepide agens pro omnium ſalute, & ut murum ſe objiciens pro impugnantibus illam, habita perprius ſuper præmiſſis omnibus & ſingulis pluribuſque aliis per fide dignos plures teſtes omni exceptione majores, & per acta hujus ſacri concilii & alia jura, informatione ſufficienti conſtitutaque ſibi per hujuſmodi ſummariam informationem, receptam auctoritate dictæ ſynodi, per deputatos ſpecialiter ad informationes hujuſmodi recipiendas, ac de notorietate violatorum dictorum decretorum, ac de aliis ſupra narratis & quampluribus aliis, per viſcera miſericordiæ domini noſtri Jeſu Chriſti dictum dominum Eugenium inſtantiſſime rogat, obſecrat, & hortatur, monet ac ſolemniter requirit, & ex parte omnipotentis Dei ſibi mandat & præcipit, quatenus infra XXV. dies a die præſentis publicationis immediate numerandos & finiendos, quicquid contra decreta dictæ ſanctæ ſynodi, præſertim illa duo de electionibus & de annatis, fecit & attentavit, caſſet, revocet, annullet, quin immo irrita ac nulla, & pro infectis haberi decernat, promittatque in futurum eadem fideliter obſervare & manutenere. Et propterea omnes & ſingulas proviſiones cathedralium eccleſiarum & monaſteriorum, necnon collationes quorumcumque beneficiorum eccleſiaſticorum electivorum, prætextu quarumcumque reſervationum factas, per quas electionibus ad illam vel ad illa præjudicari ſeu impedimentum præſtari poſſet, nunciet & declaret irritas & inanes; necnon omnes annatas ſeu vacantias & alia contra decretum annatarum recepta, illis reſtituet, a quibus indebite ſunt recepta, ac per camerarium apoſtolicæ ſedis reſtitui mandet realiter & cum effectu, parteſque omnes prædictas læſas in priſtinum ſtatum reponat. Omnes inſuper appellationes ad ipſum & ſanctam ſedem apoſtolicam a ſententiis per ſacrum concilium vel ſua auctoritate latis interpoſitas, cum proceſſibus in curia vel extra factis, revocet & annullet; & dictas cauſas pro quibus eſt appellatum, ad ſacrum iſtud concilium decidendas remittat, cum intendat ſacrum concilium cum omni humanitate ad ipſum recurrentibus juſtitiam miniſtrare. Et inſuper judicibus omnibus S. R. E. cardinalium ſub excommunicationis, & appellantibus prædictis ſub perditionis juris pœnis, quas contra facientes incurrant, ipſo facto, mandet, ne ſuper dictis cauſis appellationum quoquomodo procedant. Mandet etiam per ſuas litteras apoſtolicas omnibus ordinariis locorum & auditoribus, ſeu aliis commiſſariis in Romana curia aut extra impetratis, quatenus in cauſis agitandis quibuſcumque decreta hujus ſacri concilii ſolemniter edita debeant obſervare, omneſque ſententias in eodem concilio ejus auctoritate latas, quæ in rem tranſierunt judicatam, exſequantur, ac ſi auctoritate dicti domini Eugenii latæ eſſent, etiamſi cameram concernerent apoſtolicam, omniaque reſcripta & conceſſiones in contrarium per ipſum factas & facta revocet & annullet, & inſuper cum ad dictam ſanctam ſynodum frequentes querelæ deferantur a multis, quos dicunt eumdem dom. Eugenium vel ſuos officiales ſua auctoritate, cauſa non cognita, & eis non citatis ac defenſis, ſed penitus de facto ſuis bonis ſpoliaſſe, ſeu alias eorumdem bona quibus ſpoliati fuerunt retinuiſſe, ipſumque vel ea in ærarium dictæ camerę non reponi fecerunt, & nonnullos incarceraſſe, & variis injuriis affeciſſe: requirit etiam & monet eadem S. ſynodus, quatenus omnibus & ſingulis ſic expreſſis infra duos menſes a die notificatæ liquidationis dictorum bonorum ſeu damnorum, præfato camerario, etiam per edictum publicum in loco vicino curiæ Romanæ, ſi non pateret tutus acceſſus, per ſententiam definitivam, quæ tranſierit in rem dijudicatam, in hoc ſacro concilio latam vel ferendam, iſtimandam, ablata reſtituat, ac de his omnibus, necnon de obſervatione omnium aliorum decretorum factorum & faciendorum pro generali reformatione eccleſiæ in capite & in membris, infra dictum terminum, hanc ſanctam ſynodum per ſuas litteras more Romanæ curiæ plumbatas, in ſuo conſiſtorio publico perprius lectas, certificet. Inſuper pari modo veritatem per eccleſiam in decreto Conſtantienſis concilii determinatam, certa auctoritate ſacrorum conciliorum ſe fideliter credere profiteatur expreſſe, ad tollendam omnem ambiguitatem, & multorum animos ſedandos, qui propter præmiſſa dictum dominum Eugenium, ne non recte opinetur, habent valde ſuſpectum, de hujuſmodique facta profeſſione infra eumdem terminum pari modo reddat hanc ſynodum certiorem. Cujus quidem decreti tenor talis eſt: *Frequens*, &c. necnon infra alios XXV. dies poſt dictos XXV. immediate ſequentes, hanc ſanctam ſynodum per dictas ſuas litteras, more Romanæ curiæ plumbatas, in generali congregatione vel ſeſſione ſolemni legendas, de præmiſſorum obſervatione certificet. Quod ſi infra eumdem terminum præmiſſa omnia & ſin-

singula realiter & cum effectu minime adimpleverit, ipsis diebus elapsis, ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc, dicta sancta synodus decreto sacri concilii Constantiensis inhærendo, ad pœnas canonicas procedet, prout ei secundum juris dispositionem & canonicas traditiones pro salute Christiani populi, alia citatione non facta, videbitur faciendum; & ideo eumdem dominum Eugenium monet & requirit, quatenus dicat & alleget coram dicta synodo infra eumdem terminum, quare notorius & incorrigibilis, turbator reformationis generalis ecclesiæ universalis, & pacis ac quietis ejusdem, ob non observationem decretorum hujusmodi, dici & declarari non debeat; necnon dicat & objiciat quicquid velit, quare ad pœnas prædictas devenire non debeat, coram dicta synodo justitiam recepturus. Datum, &c.

ANNO CHRISTI 1436.

CONCILII BASILEENSIS EPISTOLA

Ad capitulum Trecensis ecclesiæ, exhibita capitulo XI. Julii MCCCCXXXVI. per Johannem Blanche succentorem.

Ut Stephanus Calleau canonicus Trecensis existens in concilio, sua prebenda canonicali gaudeat.

Ibid. p. 937. SAcrosancta generalis synodus Basileensis in Spiritu-sancto legitime congregata, universalem ecclesiam repræsentans, dilectis filiis decano & capitulo ecclesiæ Trecensis, ac omnibus aliis & singulis quorum interest, & quos infrascriptum tangit negotium, seu tangere poterit quomodolibet in futurum, salutem & Dei omnipotentis benedictionem.

Quia pium æstimamus & rationi consonum fore, veritati testimonium perhibere; hinc est, quod dilectus ecclesiæ filius Stephanus Calleau presbyter, magister in artibus Parisiensis, & baccalaureus in sacra pagina, canonicus vester, ad hoc sacrum concilium Basileense pro exstirpandis hæresibus, moribusque reformandis, & pace inter Christicolas congregatum, dudum accessit, & eidem incorporatus extitit: quodque ne propter hujusmodi accessum ad dictum concilium quis detrimentum suorum beneficiorum patiatur, hæc sacrosancta synodus statuit & decrevit, ut qui in eadem synodo causa concilii præsentes fuerint & incorporati, sicut ipse Stephanus actu præsens existit, fructus & proventus suorum beneficiorum percipiant & eisdem gaudeant, prout & quemadmodum in decreto super hoc in prima hujus sacræ synodi publica sessione edito, hæc & alia continentur; cujus decreti tenor sequitur & est talis, *Cum hi qui interfuut, &c.* Quapropter decanum & capitulum & alios & singulos supradictos hortamur, requirimus, & monemus, & nihilominus in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipiendo mandamus, quatenus ipsum Stephanum canonicum vestrum, fructibus & proventibus suorum canonicatus & præbendæ dictæ ecclesiæ Trecensis, sine difficultate & contradictione quibuslibet, juxta præinserti decreti tenorem atque formam, uti & gaudere permittatis, sibique vel suo procuratori in hac parte deputato, de eisdem

A

B

C

D

E

respondentis, & faciatis ab aliis quorum interest responderi. Datum Basileæ, idus Junii, an. a nat. Dom. MCCCCXXXVI.

ANNO CHRISTI 1436.

TRACTATUS FACTUS

Contra aviſamentum quoddam Baſilienſium, quod non liceat appellare a concilio ad papam.

Author Joanne de Turrecremata S. T. M. ordinis Prædicatorum.

Ex M. S. Cod. Felini.

SAncta Synodus Basiliensis &c. ordinat & statuit, definit, & declarat, quod nulli simplici personæ, collegio, communitati, universitati cujuscumque dignitatis, gradus, status, ordinis, aut conditionis, etiamsi papalis aut imperialis existat, fas est aut fuerit decretis & sententiis generalis concilii quocumque appellationis, aut alterius remedii prætextu, conjunctim, aut divisim contravenire, aut non obedire, aut *procedenti* in alicujus eorum occasione læsum, apud alium, quam generale ipsum concilium, ipso vigente, auxilium desuper implorare &c. *& infra*. Nec alicui prædictorum fas sit a quocumque sive quibuscumque sententiis, seu decretis auctoritate sacri concilii emanatis, aut promulgatis conjunctim vel divisim ad tribunal etiamsi apostolicum fuerit, quam generalis concilii pro tempore existentis, & eo durante, nec a re auctoritate sedis apostolicæ judicata ad tribunal sacri concilii donec integraliter patritum & de læsione doctum fuerit. Et *infra*. Et nihilominus si contra decretum vel sententiam sacri generalis concilii taliter attemptatur, infra mensem quartum singulis hujusmodi attemptatis expresse & legitime non renuntiaverit, decretis, seu sententiis non obedierit, aut aliquem ex aliis attemptatis prosequutus fuerit, tam ille, quam judex, advocatus, procurator, notarius &c. ad quæcumque beneficia obtenta, vel obtinenda sit inhabilis, & de facto privatus, & quilibet ex ipsis infamia perpetua innodatus.

Sic.

Sequitur votum in contrarium.

Circa hoc aviſamentum, pace & gratia semper integris patrum aviſantium illud, & sub correctione, & emendatione vestrarum paternitatum, duo facere institui. Primo, assignabo rationes quibus visum est mihi hoc aviſamentum nullo modo suſcipiendum esse. Secundo, dabo consilium pro voto meo pro firmitate, & robore tam decretorum fiendorum hic, quam sententiarum datarum in concilio. Circa primum, quia de duobus fit mentio, scilicet de decretis, & de sententiis; (instar aliquorum dominorum qui prolocuti sunt) primo loquar breviter cum decretis conciliorum universalium; secundo de sententiis datis in eisdem. In primis, notandum quod canones, vel statuta SS. Patrum in concilliis universalibus, sunt in duplici genere; ut ait S. Thomas, in quolibeto quodam, loquens de statutis apostolorum; & in Tract. contra impugnantes religionem de statutis conciliorum universalium. Primum genus est quo eorum statuta sunt de jure divino, sicut sunt per-

ANNO CHRISTI 1436.

pertinentia aut ad articulos fidei, aut ad substantiam sacramentorum, aut quæ manifestam habent connexionem, ad legem divinam pertinentia ad bonos mores. Et de talibus, ut ait S. Thomas, intelligitur c. *contra*, et c. *prima salus*, XXV. q. de talibus etiam canonibus maxime intelligitur c. *violatores* eisdem causa, et q. Ex quibus consequitur, quod contradictores institutioni canonum hujus generis, habita notitia quod ad jus divinum pertinent, audiendi non sunt, sed magis puniendi tanquam suspecti, et adversarii fidei, et religionis christianæ. Secundum genus canonum est eorum, quos instituerunt SS. Patres in conciliis universalibus de jure positivo; licet enim canones omnes a SS. Patribus unanimi sensu constituti dicantur conditi a Spiritu S. non tamen omnes dicuntur pertinere aut ad legem naturæ, aut ad jus divinum, sicut aliqui domini visi sunt dicere in hac deputationem reformatoril; sed aliqui dicuntur pertinere ad jus positivum: licet enim omnis veritas a quocumque dicatur, teste B. Ambrosio, a Spiritu S. sit; non tamen omnis veritas dicitur, aut theologica, aut juris divini, aut fidei, aut ad divinam legem pertinere; sed erit alterius inferioris generis. Præterea si canones omnes quia a Spiritu S. sunt conditi pertinere ideo dicerentur ad legem naturæ, aut ad jus divinum, indispensabiles essent; et ita ecclesia erraret in dispensando canonibus factis a SS. patribus. Item nec mutari possent qui semel essent constituti, et multa alia sequerentur, quæ omnia absurda sunt. Loquendo autem de isto genere canonum, de quo principalis est inter nos disceptatio et deliberatio, dico quod aut canones, sive decreta facta in concilio sunt unanimi consensu papæ, aut suorum præsidentium concluſa; aut non. Si primo modo, sit ista conclusio. canones tales sunt ab omnibus custodiendi, et peccat qui canones prædictos præceptorios, maxime in casu non concesso, transgrediuntur. Probatur per illud Rom. 13. *omnis anima subdita sit potestatibus sublimioribus*, Item ibidem: *omnis potestas a Deo est; & qui potestati resistit Dei ordinationi resistit;* sed resistere Dei ordinationi est peccatum; ergo &c. De quibus canonibus intelligendum etiam venit c. illud, *Violatores*, quando quis ex contemptu potestatis ecclesiasticæ, aut præsumptione contra canones ageret. Unde ibidem in prædicto c. dicitur sic: *talis enim præsumptio manifeste unum genus est blasphemantium Spiritum Sanctum*. Unde Archid. in glos. prædicti c. *violatores*, ita dicit in Rosario: „ Fateor, quando sic cupiditate vel „ sine causa, vel in casu, non concesso secundum Innoc. Dic ergo quod non obedire vel „ venire contra canones cum certa scientia mortale peccatum est, cum talis possit excommunicari, 1. q. 1. *Si quis*. Et hoc intelige quoad statuta præceptoria, et in eodem casu quo obediendum est secundum Ostien. „ qui hoc notat ex. de majo. et obedi. c. 2. „ si Jo. de Deo dicit quod hoc quod hic dicitur „ intelligendum est quando ex contemptu hoc „ fit, scilicet contra sacros canones, 19. dist. „ *Nullis*. Alias falsum esset; quotidie enim „ facimus contra honestatem, et moderamen „ canonum, et est veniale in quibusdam, 25. „ dist. 5. *nunc autem*. Item idem in c. *primo* „ *me salus*, in verbo *nullatenus deviare*; dicit: hoc intellige ex contemptu; alias contimus facimus contra canones, sicut continetur supra, *Violatores*." Hinc ille. Ex qua conclusione cum notatis sequitur primum corrolarium, quod non omnis transgressio sacrorum canonum etiam mortalis est peccatum in Spiritum Sanctum, aut blasphemia in Spiritum S. ut quidam dominus videbatur super dicere; proprie capiendo blasphemiam in Spiritum Sanctum, et peccatum in Spiritum S. prout Hieronymus, Augustinus, et magister sententiar. in 2. dist. 53. accipiunt. Pater ex dictis.

ANNO CHRISTI 1436.

Secunda conclusio est hujusmodi. Canonibus non pari, nec eodem genere obbligationis universaliter subiicitur papa, & reliquus populus christianus. Probatur quoniam princeps aliter subiicitur legi, & aliter populus: pro quo notandum quod, prout dicit S. Thomas in I. 2. q. XCVI. art. 4. quærens utrum subiiciantur omnes legi humanæ: duo habet lex de sui ratione, primo quidem, quod est regula humanorum actuum; secundo quod habet vim coactivam. Quantum ad primum, videlicet quantum ad vim directivam, omnes obligantur & etiam principes, quoniam justum est, ut dicitur extrav. de constitutionibus, quo quisquis jure in altero utitur, ipse eodem jure uti debeat; Sapiens ait: *patere legem quam tu ipse tuleris*. Quantum vero ad secundum, scilicet vim coactivam, princeps non subditur legi, inquit sic S. Thomas. Ratio quoniam nullus proprie cogitur a se ipso; lex autem non habet vim coactivam, nisi ex principis potestate: hinc legis peritus, ait quod princeps solutus est legibus, quia nullus in ipsum potest judicium damnationis ferre, si contra legem agat. Unde super illud psalm. *Tibi soli peccavi*, habet glos. sic: *Rex est omnibus superior; & ideo a Deo tantum, qui est major puniendus est. Si verò quis de populo peccat & Deo peccat & regi. Rex verò non habet hominem qui sua facta dijudicet; & ideo dicit: tibi soli peccavi*. Quod verò summus pontifex princeps ecclesiæ hoc modo sit & ecclesiasticis, sive canonicis, legibus absolutus, habemus in cap. X. *ideo* XXV. q. 1. ubi ita dicitur: *his itaque respondetur*, videlicet c. *confidimus*, & c. *quæ ad perpetuam*, & c. *violatores*, & c. *contra*, & c. *prima salus*, quibus arguebatur, quod papa seu summi pontifices etiam impermutabiliter observare tenerentur canones: *sacrosancta R. E. jus, & auctoritatem sacris canonibus impartitur; sed non eis obligatur; habet enim jus condendi canones, utpote qua est caput, & cardo omnium Ecclesiarum, a cujus regula nemini dissentire licet; ita ergo canonibus auctoritatem præstat, ut seipsam non subiiciat*. Hæc ibi, & multa alia, per quæ patet veraciter; ergo nec contra hoc militat decretum concilii Constantiensis. Non enim creditur quod præfatum concilium volverit ecclesiæ principem aliter adstrinxisse ad observantiam canonum hujus generis, quam princeps solet & valet astringi. Unde in c. *significasti*, extra l. de electio. dicitur quod, *concilia legem non præfixerunt ecclesiæ Romanæ; cum omnia concilia per ecclesiæ Romanæ auctoritatem & facta sint, & robur acceperint*,

☞ *& in eorum ſtatutis Romana patentur excipiatur auctoritas*, glos. Oſtien. tanquam ſuperior, 9. q. 3. *cauſa per mundum*; ergo inferior non poteſt ei legem imponere, 1. de major. & obed. *cum inferior*. Hæc ille.

ANNO CHRISTI 1436.

Præterea cum papa ſubjici, ſicut cæteri ſubjiciuntur legibus poſitivis conciliorum non videatur pertinere ad reformationem; immo hoc deformationem & deordinationem facias in Republica, non eſt credendum patres illius concilii Conſtantienſis talem habuiſſe intelligentiam ab omni ordine & ratione alienam. Corrolarium primum eſt, quod licet reſiduus populus chriſtianus obligentur ad obſervantiam canonum utroque modo; pœna tamen in avifamento, ſi ad transgreſſores canonum ſe extendat, ſicut ad appellantes, ut mihi viſum eſt nimis dura & periculoſa; tum primo, quoniam hoc eſſet magis zelare leges humanas, & inſtituta hominum, quam Chriſti legem, cujus tranſgreſſoribus nulla pœna par imponitur. Tum ſecundo, quia ex hoc ſæpenumero apud multos fideles multorum prælatorum eccleſiæ, immo etiam papæ pontificium dubium redderetur; & ita ſæpe per aliquos exhibita profana aut irrita cenſerentur. Ex quibus majus vulnus oriretur in eccleſiis, quàm mala ſint, quæ ex tranſgreſſoribus canonum juris poſitivi poſſent provenire. Tum tertio, quoniam videretur pœna non commenſurari delicto, contra illud ſcilicet Deuter. XXV. *ſecundum delictum erit plagarum modus*; & ita injuſta eſſet talis pœna. Corrolarium ſecundum; canones hujus generis, ſcilicet pertinentes ad jus poſitivum, non poſſunt inſtituti immutabiles; patet de ſe, quoniam materia eorum eſt mutabilis juxta varietatem temporum, locorum, perſonarum, aliorumque accidentium, quorum varietas nulla menſura, nulla certitudine plena poteſt cognoſci & prævideri. Corrollarium tertium; neceſſe eſt apud ſummum pontificem reſidere auctoritatem diſpenſandi, & mutandi, prout caſus neceſſitatis, & communis utilitas expoposcerit; nequaquam enim, ut ait Avmarus in lib. Concilior. cap. 39. *eccleſiaſtica diſciplina ſufficere poſſet, ſi non præſul apoſtolicus illam auctoritatem haberet de canonibus, quam ſupra retulimus. Nam præcedentium patrum ſtatuta eccleſiaſticam diſciplinam aliquando non tam inſtituerent quam confunderent, ſi nulla ratione a ſucceſſoribus eorum mutari poſſent*. Et infra: *Si B. Geleſius numerum annorum, quos ſui anteceſſores ſingulis annis præfixerunt, minuere non poſſet; penuriæ clericorum ſui temporis per preſbyteros ex laicis infra annum maturatos nullo modo ſuccurriſſet. Item ſi moderni pontifices antiquorum rigorem canonum per lapſos ſacerdotes remittere nequiviſſent; ipſa chriſtiana religio deſtituta ſacerdotali officio penitus ſtare non poſſet; cum jam pene nulli ſacerdotes, niſi criminaliter lapſi, reperiantur, quos antiqui canones depoſuiſſe legantur*. Hæc ille. Ideo dicit Innocentius III. & habetur extr. de præben. c. *propoſuit*: *ſecundum pleniſtudinem poteſtatis de jure poſſumus ſupra jus diſpenſare*. Et dicit Oſtien. q. d. nullo jure aſtringimur, immo ſumus poſiti ſupra jura omnia, atque concilia, §. de elect. c. *ſignificaſti*. Hæc ibi. Sed dicet aliquis: nullus contrarium dicit, omnes enim in hanc ſententiam conſentire videntur, quod occurrente cauſa neceſſitatis, ac evidentis utilitatis papa poſſit, & debeat diſpenſare; ſed quod non diſpenſet ſine cauſa, & indifferenter non violet canones conciliorum. Ego tali reſpondeo quod affectus iſte ſanctus eſt, & zelus bonus; ſed videat, & provideat bene talis, ut ad cuſtodiam canonum ſervet zelum hoc diſcretionis ſalitum, quem non habere videbitur, ſi tum neceſſitatis aut menſuræ utilitatis punctualiter deſiguetur, aut alterius juditio quam principis eccleſiæ hujuſmodi taxatio, & commenſuratio committatur; aut quod magis alienum a tramite rationis videtur, ſi irritare, ſive annullare temptaret, quod abſque legitima cauſa factum eſſe diceretur. Hac enim eſſet orbem implere litibus, hominum conſcientias ſcrupulosas reddere, ſæpenumero de ſacramentorum virtute dubios facere chriſtianos. Quibuſdam namque dicentibus, legitima cauſa fuit diſpenſationis, aliis vero e contra aſſerentibus; ſæpe veri paſtores redderentur non eſſe, ut eorum ſacrificia æſtimarentur profana, quæ majora mala parturirent, quam ea quæ levibus ex diſpenſationibus noſtris temporibus oriuntur. Videamus inſuper, patres, qualiter in diſpenſationibus, quæ fiunt in hoc concilio, a quo orbis & curia Romana reformationem expectat, ponderemus neceſſitatem, aut evidentem utilitatem, ſuper qua re ad honorem noſtrum nolo plus loqui. Id tantum ſit dictum de canonibus conſtitutis univerſali conſenſu a papa vel præſidentibus ejus, concilio pariter concluſis, ſive a ſummo pontifice confirmatis. Sequitur dicendum de inſtitutis decretis a ſolo concilio. Pro quo notandum, quod ſi fiat aliqua inſtituta ab aliquo concilio, papa ibidem non exiſtente aut non conſentiente, ſed contradicente per ſe, aut ſuos præſidentes, videtur mihi quod ſit Doctorum concluſio cum correctione, dicendo, quod tales canones pertinentes ad jus poſitivum nullum robur habent obligandi quemquam ad eorum obſervantiam antequam per papam roborentur, & confirmentur, quod ratione, & auctoritate multiplici probatur. Ratione ſic. Nulla lex habet virtutem obligandi aliquem, niſi roborata & confirmata. fuerit principis auctoritate; princeps verò roborans & confirmans legem canonicam eſt papa, qui juxta c. *Ideo* 25. q. 1. jus & auctoritatem impertitur canonibus; & ite ubi non concurrit ejus auctoritas, leges non videntur adſtringere, nec ligare. Auctoritate verò patet concilii Chalcedonenſis, in cujus actione *ſec.* dicitur: in omnibus ſynodis apocrifarii apoſtolici decretis ſententias primi, propter ſummam auctoritatem ejuſdem ſedis, confirmabant & ſubſcribebant; quia aliter nullum habebant robur. Item in c. *Bene quidem*, diſt. 96. in ſynodo, in qua Symmachus præſidebat, ita dicitur: *ſi cujuslibet provinciæ ſacerdotes inter ſuos terminos concilio habito, quidquid ſine ſui Mitropolitani auctoritate tractaverint, irritum eſſe debere SS. Patres ſanxerunt; quanto magis, quod in Apoſtolica ſede non exiſtente præſule, qui merito B. Petri Apoſtoli per univerſum orbem principatum obtinet Sacerdotii, ſtatutis ſynodalibus confuvit, tribuit facultatem, & firmitatem?* Item tertio, hoc oſtenditur ex practica omnium conciliorum, quorum cura

ANNO CHRISTI 1436.

Implora hic non multa.

Sic.

ANNO CHRISTI 1436.

ra ſemper fuit canones conſtituere ad papam mittere confirmandos, & roborandos ejus auctoritate; ſicut patet de primis conciliis univerſalibus, de quibus alias dixi in medium apoſtolicas confirmationes. Hoc præterea in concilio Conſtantienſi factum eſſe legimus, papa Martino creato. Nec valet, ſi dicatur, quod præfatum concilium Conſtantienſe inſtituit, quod quilibet fidelis teneatur obedire decretis, ordinationibus &c. univerſalis concilii; quoniam non creditur hoc intellexiſſe, niſi de eis quæ univerſali conſenſu concluſa eſſent in concilio, quod non videtur eſſe, quando papa, aut princeps, aut præſidentes ejus non concurrunt; quia in tali caſu, cum decreta non eſſent univerſali conſenſu concluſa, non eſſent valida.

Corolarium primum. Contradicentes talibus canonibus condendis, ſive conſtituendis legibus, antequam fiant, intentione impediendi reformationem eccleſiæ in ſe, vel in aliis, aut alicujus cupiditatis gratia, hoſtis cenſendus eſt reipublicæ, & non curandus, ſive non audiendus, maxime cum manifeſtum eſſet talem hac laborare perverſitate animi.

Corolarium ſecundum. Opponentes ſe avviſamentum quorundam conceptorum doctorum, ſive legum condendarum, quia expreſſe ſedi apoſtolicæ diminuunt, aut infringunt privilegia, & auctoritatem, non ſunt judicandi impeditores reformationis, aut male agere; ſed laudandi, & prædicandi de fidelitate ad iſtam ſedem ſanctam, in qua, teſte B. Gregorio, Deus noſter Jeſus Chriſtus totius Eccleſiæ principatum & primatum collocavit. Tum præterea, quia nulla decreta poſſunt ad reformationem eccleſiæ pertinere, quæ privilegia illius ſanctæ ſedis infringant & enervent, ac diriment auctoritatem.

Corolarium tertium. Opponentes prædictis canonibus ante eorum concluſionem, quia videlicet videntur improportionabiles regionibus aut laudabilibus & veteribus conſuetudinibus terrarum, non ſunt reprehendendi, aut judicandi male agere; quoniam hoc juſte agere poſſunt, cum leges commenſurandæ ſint politiis, & non e converſo; & glo. in c. *in bis* 4. div. ita dicit: *cum papa vult condere canones, epiſcopi poſſunt contradicere & dicere: canon iſte non convenit conſuetudini regionis noſtræ*. Hæc ibi.

Corolarium quartum. Contradicentes aviſamentum, porrectum per aliquos in medium, propter hoc quod videntur, & ſunt nuda a conditionibus bonæ legis, ut puta quia non videntur eſſe honeſta aut juſta, aut poſſibilia, aut ſecundum conſuetudinem patriæ, loco, & tempori convenientia, aut non neceſſaria, nec utilia, aut non claras, aut communi utilitati ſervientia; ſed magis privatis commodis, magnum ſervitium faciunt univerſali eccleſiæ, & grande meritorum cumulum promerentur apud Deum; horum enim ſtudium eſt ne fiant leges iniquæ. Iſti videntur eſſe illi milites, de quibus Deus per prophetam Zachariam dicit: *circumdabo domum meam*; gloſ. ideſt eccleſiam; *ex his qui militant mihi*. Et Cant. 3. dicitur de eiſdem: *en lectulum Salomonis LXX, fortes ambiunt ex fortiſſimis Iſrael, qui ſunt omnes tenentes gladios, & ad bella doctiſſimi*. Et ex iſtis ſupradictis ſatis aperte reſpondetur quibuſdam dominis dicentibus & arguentibus ſic: Regulare ſalem apoſtolicam, ita ut non poſſit peccare, & ut bene & laudabiliter regat ad utilitatem eccleſiæ, eſt bonum, & hoc etiam reſpicit reformationem capitis, ad quod reformandum ſicut & cætera membra ſacrum concilium convenit; ergo non prohibere, aut contradicere ne hoc fiat, eſt magnum peccatum. Iſtis ſic dicentibus conceditur hoc totum; ſolum reſtat; ſi aliquid volunt ad propoſitum loqui; ut oſtendant quod aviſamenta ſua ſint hujuſmodi, & non cedant plus in deſtructionem eccleſiæ, quam reformationem. In hoc enim eſt diſcepatio noſtra, non in voto reformandi. In hac enim re intervenit diverſitas opinionum, contrarietas votorum; dicentibus quibuſdam lucem tenebras; aliis vero tenebras lucem.

Corolarium quintum. Licet canones conciliorum univerſalium non ſuſcipientes ex contemptu graviſſime peccarent; tamen qui ſic non ſuſcipiunt eos, aut quia conſuetudini terræ, aut moribus hominum ſine magno ſcandalo non conveniunt, aut quia impedirentur majora bona, & majora mala ſequerentur, peccare non viderentur; dum tamen prius prælato totius eccleſiæ, videlicet papæ cauſa hujuſmodi non obſervantiæ nota fieret, ſicut de Anglicis legimus, quibus B. Gregorius permiſit agere contra canones multorum conciliorum in gradibus prohibitis matrimonii, ſicut habetur 35. q. 3. ca. *Quadam*. Et tantum ſit dictum, & perfunctorie de primo puncto, ſcilicet de canonibus concilii univerſalis, de qua materia loquutus ſum ea, quæ ſupra dixi, ratione aliquorum dictorum per aliquos dominos meos, qui præloquuti ſunt, ut hi, qui inter nos minus intelligunt, informentur de veritate.

Circa materiam ſententarium quæ datæ ſunt, aut dabuntur in concilio, & de appellatione non fienda ab eis, jam reſtat aliquid dicere. In qua re eſt primo notandum, quod de concilio univerſali poſſumus loqui dupliciter; & ita de ſententiis datis in eo. Aut enim in concilio præſidet papa ut prælatus & caput concilii, & ab eo, & concilio, unanimi conſenſu, emanat ſententia: & hoc modo loquendo ſit iſta concluſio. Non poteſt in hoc caſu appellari, nec a concilio ad papam, nec a papa ad concilium. Patet concluſio; quoniam unum & idem eſt tribunal & conſiſtorium, & idem judex. Modo ab eodem ad eundem judicem non eſt appellatio faciendæ per c. *non putamus*, de conſuetudi. li. 6. Tum ſecundo, quia nullus eſt ſuperior judex in terris ad quem appellatio devolvi poſſit: & hoc modo currit argumentum dicti cap. *a collatione* de appellat. lib. 6. Hoc modo currit illud de Calcedonenſi concilio, quod ab electa ſynodo non licebat appellari, cum in eo dicatur quod papa confirmat ſententias concilii. Pari etiam intelligentia accipienda eſt conſtitutio Toletani concilii, ut ex ſerie textus ejus patet. Nam ut verbis ejus utar, loquitur de his quæ fuerint deſcripta diffinitione univerſalis auctoritatis *, quando non concurrit aſſenſu papæ, qui totius orbis epiſcopus eſt & paſtor; in quo univerſalis poteſtatis eccleſiæ reſidet plenitudo. Alio modo loqui poſſumus de concilio univerſalis, in quo papa non eſt præſens,

* Deeſt aliquid

ANNO CHRISTI 1436.

vel ſi eſt per præſidentes ſuos, non præſidet concilio univerſali ut prælatus concilii, ſed ut alterum membrum concilii, ſicut de epiſcopo dicitur in cap. prælegato *in collatione*, qui aliquando non ut prælatus in capitulo, ſed ut canonicus intereſt; quod tum contingit quando vox ſua non valet pluſquam vox alterius canonici, quo dicitur tantum capitulum, & non commune epiſcopi & canonicorum; & tunc ad eumdem tanquam ad ſuperiorem, cum aliud non diffiniat, ſed capitulum, quamvis interſit tanquam canonicus, appellabitur. Verba ſunt cum tex. Domini Archidiaconi in loco prædicto. Et ita videtur eſſe de papa; videlicet quod non præſideat in hoc concilio ut prælatus & caput concilii, ſed ut alter canonicus, cum vox papæ non habeatur major quam minimi de concilio, cum pari honore & pondere currant vota, & numerentur cum votis præſidentium. Et ſi dicatur quod legati ejus præſident loco papæ, & habent ſuperiorem locum, & concludunt, dico quod nihil eſt, quia non valeat vox eorum pluſquam cujuſcumque alterius membri. Non preſident præſidentia auctoritatis, ſed nominis, aut honoraria locali. Præterea, ſi concludunt vota, concilii auctoritate dicuntur concludere; & ſi concludere nolunt, ſequens poteſt concludere ex ordinatione concilii; & ita papa in eis præſidet concilio non ut prælatus, & caput & epiſcopus capituli, & in hoc caſu cum ſententia quandoque non emanet unanimi univerſali conſenſu quia non communiter a papa & concilio, ſed ſolum eſt ſententia concilii aut patris concilii, videtur aliquibus eſſe dicendum in hoc caſu de appellatione a concilio ad papam, ſicut de appellatione a capitulo ad epiſcopum, quando non præſidet ut prælatus capituli in capitulo, juxta c. præfatum *a collatione*. Immo neceſſario ita videtur eſſe dicendum, ſi argumentum dominorum, qui ex illo c. arguunt pro parte contraria aliquas vires habeat. Quia ergo præfatum aviſamentum, ſalva tamen ſemper reverentia conſtituentium illud, minus digeſtum videtur eſſe, cum non faciat diſtinctionem de conciliis, nec de materia cauſarum, nec quando intervenit conſenſus papæ, qui juxta concilium Chalcedonenſe habet confirmare ſententias concilii, at non intervenit. Item nec diſtinguit de ſententiis conciliariter datis, aut per particulares judices; & ita de aliis, quæ merito conſideranda veniebant; videtur mihi quod ita univerſaliter & indifferenter inſtituere, quod a ſententiis concilii univerſalis appellari non poſſit etiam ad papam, ſicut innuit aviſamentum, ſit inconvenientiſſimum, quod ex multiplici patebit ratione, cum exorbitantiam præfati aviſamenti manifeſtam fecero.

Aviſamentum autem illud non admittendum videtur decem rationibus. Primo, quia multipliciter videtur ſapere non ſanam doctrinam. Secundo, quia periculoſum fidei. Tertio, reprobabat approbata per ſanctos DD. & eccleſiam univerſalem. Quarto, quia eſt contra determinationem ſacrorum conciliorum univerſalium. V. quia eſt contra rationem naturalem etiam. VI. quia eſt contra multos canones. VII. quia eſt contra privilegia ſedis apoſtolicæ. VIII. quia eſt præjuditiale honoribus eccleſiarum, & principum. IX. quia maxime eſt præjuditiale honoribus & prærogativis epiſcoporum. X. quia videtur præſumptuoſum.

ANNO CHRISTI 1436.

Primum patet, tum quia aviſamentum videtur innuere quod ſuprema poteſtas coactiva non ſit in papa, quod eſt error condemnatus in concilio Conſtantienſi, ſuper quo hæretici præcipiuntur examinari. Hoc autem etiam habetur in c. *patet*. 9. q. 3. ubi ſic dicitur. *Patet profecto ſedis apoſtolicæ, cujus auctoritate major non eſt, judicium a nemine fore retractandum; nec de ejus licere cuiquam judicare judicio*. Item Beda ſuper illud Evangelii: *venit Jeſus* Matth. 16. & habetur 24. q. 1. *quicumque*, *Ideo B. Petrus, qui Chriſtum vera fide confeſſus eſt, & vero amore ſecutus, ſpecialiter claves regni cælorum, & principatum judiciariæ poteſtatis accepit, ut omnes per orbem credentes intelligant, quia quicumque ab unitate fidei, vel ſocietate ejus quomodolibet ſemetipſos ſegregant, tales nec vinculis peccatorum abſolvi, nec januam poſſunt regni cæleſtis ingredi*. Nec valet quod dictum eſt a quodam Domino nuper, quod decretum concilii Conſtantienſis dicens ſupremam poteſtatem eccleſiæ eſſe in papa, non procedit quando contrarium reperitur in jure, aut abſurditas aliqua ſequitur; quia noſito quod hæc ſolutio locum haberet in ſtatutis, aut decretis concernentibus purum jus poſitivum; non tamen habet locum in decretis concernentibus determinationem, & diffinitionem fidei catholicæ, cujusmodi eſt illud decretum; quoniam ſi ex decreto fidei concilii Conſtantienſis ſequitur abſurditas aliqua aut repugnantia ad jus, & maxime divinum, oportet dicere, quod iſtud concilium erraverit in fide; quod ipſe Deus non concederet. Falſum etiam eſt, quod alicui juri, aut canoni contradicat; cum omnes clament principatum eccleſiæ in ſede apoſtolica collocatum. Et ad hoc ratio etiam militat principatus regalis, cujuſmodi eſt eccleſiaſticus principatus. Præterea etiam nihil valet quod ab aliis dicitur; videlicet quod ſuprema poteſtas ſit in papa reſpectu particularium perſonarum, ſed reſpectu totius eccleſiæ univerſalis non. Tamen quia tales non videntur intelligere quod dicunt; ſi enim papa reſpectu omnium eccleſiarum particularium habeat ſupremam poteſtatem; & cum totalitas eccleſiæ nihil aliud dicat, ſive importet, niſi omnes particulares eccleſias; neceſſe erit dicere, quod ſi reſpectu omnium particularium, quod etiam reſpectu totius congregationis ex illis partibus conſurgentis. Item dicit Chryſoſtom. ſuper. act. Apoſtolor. *Petrus a filio Dei ſuper omne quod filii eſt accepit poteſtatem, non ut Moyſes in gente una, ſed in univerſo orbe*; quæ auctoritas verificari non poteſt, ſi reſpectu congregatæ eccleſiæ ſummus pontifex non haberet poteſtatem; immo concilium dicens ſe non habere papam ſupra ſe, eſt dicere ſe ad filium Dei non pertinere, aut filio Dei non eſſe ſubjectum.

Præterea contra dicta taliter dicentium ſunt decreta SS. Patrum. Dicit enim S. Gelaſius, ut habetur 11. diſt. c. *nolite: multum convenit, ut totum corpus eccleſiæ in hac ſibimet obſervatione concordet, quam illic vigere videt, ubi Deus totius eccleſiæ poſuit principatum*. Eadem etiam ſunt verba Julii papæ. Ad

idem

☞ idem eſt c. *Baſilicas*, de conſecr. diſt. 1. Ad idem eſt S. Thomas, qui in tractatu contra Græcorum errores dicit in c. 32. quod ſimilis eſt error dicentium Chriſti vicarium, Romanæ eccleſiæ pontificem, non habere univerſalis eccleſiæ primatum, errori dicentium Spiritum S. non procedere a Filio. Hæc ille. Ex quibus verbis apparet, quod periculoſe ſit dictum papam, non habere primatum univerſalis eccleſiæ, ſed tantum reſpectu particularium perſonarum eccleſiarum.

ANNO CHRISTI 1436.

Secundo, aviſamentum illud videtur quodammodo ſapere contra fidem, quia contra articulum: *unam ſanctam eccleſiam catholicam & apoſtolicam*. Quod probatur ſic; quoniam ponendo duo tribunalia ſuprema in eccleſia, unum apoſtolicum, & aliud concilii univerſalis, ut in aviſamento ſupponi videtur, non poteſt unitas eccleſiæ ſervari, quæ attenditur per ordinem totius corporis ad unum caput, nedum Chriſtum, ſed ejus vicarium. Unde ſchiſmatici dicuntur, qui ſedi apoſtolicæ non cohærent, ut dicit S. Thomas in 2. 2. q. 39. art. 1. & Alexander de Ales in 2. & ideo dicit gloſ. ſuper illud Matth. 16. *Tibi dabo claves regni cœlorum. Specialiter poteſtatem Petro conceſſit, ut ad unitatem nos invitaret. Ideo unum principem conſtituit, ut eccleſia unum principalem Chriſti haberet vicarium, ad quem diverſa membra recurrerent, ſi forte inter ſe diſſentirent. Quod ſi diverſa capita eſſent in eccleſia, unitatis vinculum rumperetur.* Et B. Cyprianus in c. *loquitur Dominus*, 24. q. 1. *Loquitur Dominus ad Petrum: ego dico tibi, quia tu es Petrus &c. ſuper unum mecclefiam ædificavit* Et infra: *ab unitate exordium proficiſcitur. ut eccleſia una Chriſti monſtretur.* Hæc ille. Ergo ex iſta dualitate cathedrarum & tribunalium, quæ præſupponuntur in aviſamento, & utrumque dicitur ſupremum, eccleſia duplex & non una monſtrabitur.

Tertio idem oſtenditur quod videatur ſapere contra fidem, ſic: idem cenſendum eſt eſſe tribunal Chriſti & papæ in terris, cum ejus ſit vicarius, & ejus vices gerat in terris. Unde Chryſoſtomus ſuper illud: *paſce oves meas; ideſt loco mei præpoſitus eſto; & caput fratrum tuorum, ut ipſi loco mei te aſſumentes, ubique terrarum te in throno tuo ſedentem prædicent & confirment.* Et hoc pariter colligitur ex illo c. *non putamus*, de conſuetudi. lib. 6. ſed ponere quod a tribunali papæ poſſit appellari ad aliud in terris, aut per aliud ab alio ad tribunal papæ non poſſit appellari, eſt ponere, primo, quod a tribunali Chriſti poſſit appellari; ſecundo, quod aliquod aliud tribunal ſit majus tribunali vicarii epiſcopi & majus tribunali epiſcopi, cujus eſt vicarius, cum ſit unum & idem; quorum utrumque videtur erroneum manifeſte. Ex quo patenter contrarie colligitur non eſſe dicendum univerſaliter, & ita indifferenter, quod tribunal univerſalis concilii eſt majus tribunali papæ, ſicut aviſamentum ſupponere videtur, & multi etiam de præſentibus audacter, licet non, ut videtur, vereciter dicunt. Patet corolarium. Tum primo quia, ut dictum eſt, nullum majus eſſe poteſt tribunali Chriſti, quod etiam eſt ipſius papæ Chriſti vices gerentis, ſicut unum & idem epiſcopi & vicarii cenſetur eſſe tribunal, & conſiſtorium & ita Auguſtinus dicit ſuper illud Matth. 16. *quodcumque ligaveris &c. Vide quantam poteſtatem habet petra, ſuper quam ædificatur eccleſia, ut etiam judicia ejus maneant firma, quaſi Deo judicante per eam.* Tum ſecundo, quia, ut Hieronymus, & Auguſtinus dicunt, eccleſia ſuſcepit claves in Petro; ergo eccleſia non habet ampliorem poteſtatem, quam Petrus figurans eccleſiam ſuſceperit. Item tertio, id dicere eſt contra decreta ſacrorum conciliorum univerſalium & dicta SS. Patrum, & DD. gloſſatores canonum; unde ext. de elect. in c. *ſignificaſti*, dicitur, quod Romanæ eccleſiæ legem concilia non præfixerunt, cum omnia concilia per eccleſiæ Romanæ auctoritatem & facta ſint, & robur acceperint. Ubi gloſ. Hoſt. ita habet, tanquam ſuperior 9. q. 3. *cuncta per mundum*, ergo inferior non poteſt ei legem imponere; idem de major. & obedien. *cum inferior.* & Jo. Andreas ſuper verbo *robur*, dicit: videtur ergo ſtandum papæ, ſi contradicat concilio. De hoc diſt. 3. *in iſtis*. Hæc ille. Sed ad hoc dicunt aliqui, quod hoc dictum intelligatur de conciliis generalibus patriarchalibus, & de non univerſalibus ſimpliciter. Sed horum dictum eſt valde alienum a textu & gloſſis Sanctorum ibidem. Nullus enim dubitavit, quod concilia patriarchalia, ſive provincialia non poterant legem ponere papæ. De generalibus ergo ſimpliciter intelligitur; & ideo eorum dictum non curandum, quod patet etiam ex. 17. diſt. per totum. Præterea probatur quod dicere, quod tribunal concilii ſit majus tribunali papæ, ſit contra determinationem conciliorum. Dicitur enim in c. *ne Romani*, ex. de electio. in Clem. quod fuit in Concilio Viennenſi, dicitur, lex ſuperioris per inferiores tolli non poteſt; glo. Jo. Andreæ dicit: & hoc maxime cum inferior ab illo ſuperiore recipit poteſtatem; ut in caſu noſtro cœtus Cardinalium; & ſequitur per quod idem videtur de concilio ſecundum ſupra eo. ca. ſignanter 9. q. 3. *cuncta*. Hæc ille. Item Alexander III. concilio univerſali c. *licet*, de elect. dicit. *In eccleſia Romana aliquid ſpeciale conſtituitur, quia non poteſt ad ſuperiorem haberi recurſus;* glo. Hoſt. quia nulla ſuperior, ſed iſta ſuper omnes eſt. Idem dicit Jo. Andreas & addit: *ideo judicio Dei relinquitur, 9. q. 3. aliorum.* Nec valet quod dicitur a quibuſdam, quod hoc intelligitur quando non eſt congregatum concilium; tum quia non ſimpliciter dixiſſet: *non poteſt ad ſuperiorem haberi recurſus;* poſſet quidem ad concilium haberi recurſus; ergo ex modo loquendi etiam univerſaliter loquitur, quod nullo modo in terris regulariter poteſt haberi ſuperior papa. Præterea Doctores allegati etiam intelligunt reſpectu univerſalis concilii, ut patet ex allegatis. Et ſi dicatur quod oppoſitum dicit decretum Conſtantienſis concilii; dico, quod ſalva reverentia, quoniam illud concilium diffinivit tanquam ad fidem pertinens, quod ſuprema poteſtas eccleſiæ eſt in papa: ſi ergo ſuprema; ergo impoſſibile eſt quod aliud tribunal ſit majus in terra, aut æquale. Ceterum idem ratione oſtenditur: papa eſt caput eccleſiæ univerſalis, ut per multos DD. ſan-

☞ ſanctos habemus. Conſtat autem quod corpus, licet ſit majus ipſo capite magnitudine materiali, non tamen eſt majus nec præſtantius magnitudine virtutis & poteſtatis; ſed e contra. Et ſi quis vellet dicere, quod papa non eſſet caput univerſalis eccleſiæ, ſed ſolus Chriſtus, attendat, & caveat, ne incidat in errores illos condemnatos in concilio Conſtantienſi Jo. Hus ſcilicet, quorum unus in ordine ſeptimus eſt, quod Petrus non eſt, nec fuit caput eccleſiæ catholicæ, catholicum autem univerſale dicitur. Alius vero in ordine 27. eſt: *non eſt ſcienſilla apparentia, quod oporteat eſſe unum caput in ſpiritualibus, regens eccleſiam, quod ſemper cum illa militante eccleſia converſetur.* Nec eorum motivum eſt alicujus roboris, quo arguunt in oppoſitum, dicentes: Si papa eſſet caput univerſalis eccleſiæ, ſequeretur quod eſſent duo capita; quoniam jam iſta conſequentia eſt delata in extrav. Bonifacii *unam ſanctam*, ubi ita dicitur; *ergo eccleſia unius & unica unum corpus & unum caput non duo capita, Chriſtus Chriſtique Vicarius, Petrique ſucceſſor.* Ex qua determinatione duo colligimus; primo quod corporis myſtici eſt unum unius & unicæ eccleſiæ: & ita univerſalis papa eſt caput. Secundo quod papa eſt, cum Chriſto unum caput eccleſiæ univerſalis; ſicut epiſcopus & vicarius, non duo capita, ſed unum dicitur totius diœceſis. Præterea quod dicitur ab illis, videlicet quod ſi papa eſſet caput univerſalis eccleſiæ; quod univerſalis dici poſſet, quod videtur eſſe contra c. *ecce*, diſt. 99. in nullo militat. Dico enim quod papa univerſalis dici poſſit veraciter, cum ſit epiſcopus totius; & ita in Chalcedonenſi concilio acclamatum eſt Leoni papæ: *ſanctiſſimus, apoſtolicus, œcumenicus*; ideſt univerſalis, ut exponit S. Th. in tract. contra errores Græcorum, & Gregorius in regiſtro idem aſſerit. Sed ſummi pontifices humilitatis cauſa noluerunt uti hoc vocabulo, ut dicit S. Thomas; videbatur enim in cortice ſuo verbum ſuperbæ appellationis, ut ait Gregorius in prælegato c. *ecce*; ſed humili titulo uſus eſt B. Gregorius nominando ſe ſervum ſervorum. Cæterum non videtur habere apparentiam quod dicitur ab aliis, quod bene papa eſt caput eccleſiæ diſperſæ, ideſt particularium eccleſiarum: ſed non univerſalis ut collecta eſt maxime, ſecundum illud Eccleſiaſt. 4. *Quanto major es humilia te in omnibus*. Hoc autem non eſt admittendum; immo videtur eſſe periculoſum in fide ſic dicere, quod ſic oſtenditur: ad unitatem capitis oportet aſſignare unitatem corporis. Corpus ergo, cujus papa caput eſt, oportet quod ſit unum, & quod papa ratione corporis reſpiciat illud corpus ea ratione qua unum; ſed hoc non eſt niſi corpus collectum ex univerſis partibus ſuis, quod eſt ipſa eccleſia univerſalis, juxta illud apoſtoli Col. 1. *corpus ejus, quod eſt eccleſia*; ergo univerſalis eccleſiæ, ut eſt collecta, & ut unita, immo unitiſſima conſideratus papa eſt caput & rector. Præterea epiſcopus nedum eſt caput eccleſiarum particularium ſive diœceſis, ſed totius eſt ſimul junctæ & collectæ. Collectio enim & diſperſio plebis non immutat auctoritatem capitis, nec obviat quod epiſcopus dicatur membrum & pars diœceſis ſuæ quoad perſonale eſſe ſuum; ergo ſimiliter papa totius eccleſiæ collective ſumptæ erit caput. Cæterum ſi ita eſſet, ſicut aliqui dicunt, quomodo una ſponſa reſponderet uni ſponſo? ſcilicet una eccleſia uni prælato, ſi non eccleſiæ totius ſimul collectæ, & conjunctæ eſſet ſponſus papa ſuo modo, ſicut prælati cæteri dicuntur ſponſi eccleſiarum ſuarum, ut habetur 7. q. 1. *ſicut alterius uxor*, ubi dicit Calliſtus papa: *ſponſa uxorque epiſcopi dicitur ejus eccleſia*. Sicut enim in electione fit matrimonium inter particularem eccleſiam & epiſcopum, ita in electione ſummi pontificis per cardinales vice totius univerſalis eccleſiæ fit matrimonium ſpirituale inter papam & univerſalem eccleſiam; & ideo ſi papa non eſſet niſi particularium eccleſiarum caput & ſponſus, jam non unius corporis eſſet caput, contra articulum: *Credo in unam ſanctam eccleſiam*, nec unius uxoris vir, contra apoſtolum 1. Thimot. 3. Et ideo illa ſolutio per aliquos Dominos ad fugiendam vivacitatem rationum, & claritatem veritatis nullo modo admittenda eſt; quæ revera non ſolum poteſt eſſe principium ſchiſmatis peſtiferi in eccleſia, ſed periculoſa in fide catholica. Quod etiam ex illo manifeſtum habemus, quod in eccleſia cantatur de B. Petro: *Symon Petre, antequam de navi vocarem te, novi te, & ſuper plebem meam principem te conſtitui*. Non dicit in plebe, ſed ſuper; plebs vero collectivum eſt, ſicut & eccleſia. Præterea idem oſtendit illud quod in oratione eccleſia orans dum fit pro papa dicit: *famulum tuum, quem eccleſiæ tuæ præeſſe voluiſti*. Non dicit præeſſe in eccleſia, aut particularibus eccleſiis, ſed eccleſiæ præeſſe. Item ad idem eſt B. Gregorius, & ponitur diſt. 50. c. *conſiderandum*. *Conſiderandum nobis eſt, cur omnipotens Deus, quem cuncta eccleſiæ præferre diſpoſuerat &c.* Nec motivum illorum negantium, papam totius eccleſiæ univerſalis caput eſſe, debet nos in aliquo movere ad pariformiter dicendum cum eis, qui dicunt, quod quia univerſalis eccleſia, vel concilium univerſale errare non poſſit, aut deficere, quod ideo reſpectu illius non eſt aliquis homo, qui errare & deficere poſſit, caput dicendus. Iſta enim tanquam erronea jam videntur eſſe in articulo 2. Jo. Hus in concilio Conſtantienſi, ubi ſic dicitur: *ſi papa eſt malus, non eſt caput ecclesiæ militantis*. Error dicit concilium. Non ergo ideo, quia eccleſia univerſalis militans tota non poteſt deficere in fide, aut in moribus, ſequitur, quod ideo non poſſit eſſe illius caput miniſteriale; poteſt enim quilibet de eccleſia deficere. Præterea iſta ratio oſtenditur nulla ex eo quod, præter actus juriſdictionis & poteſtatis, eccleſiaſticæ, qui ſunt corrigere delinquentes, diſciplinare errantes, ſunt multi alii qui poſſunt in eccleſiam univerſalem ſimul etiam collectam cadere, qui ſunt actus hyerarchici, reſpectu quorum papa poteſt capitis actum exercere. Niſi quis vellet ita deriſorie de univerſali eccleſia, ſive concilio loqui, quod ſimul aggregata non indigeret operatione aliqua hyerar-

ANNO CHRISTI 1436.

ANNO CHRISTI 1436.

ANNO CHRISTI 1436.

rarchica. Præterea tertio ſequeretur ex illa ratione, quod confirmatis apoſtolis, ut amplius peccare non poſſent, Petrus reſpectu illorum, prælationem amiſiſſet, & quod etiam nunc papa, & alii prælati reſpectu eorum, qui divina gratia confirmati eſſent ut mortaliter non peccarent, ſicut pluribus legimus eſſe donatum divinitus, authoritatem prælationis ideſt rationem capitis amitterent. Immo Deus & quilibet hyerarcha cœleſtium Hyerarchiarum, quæ peccare jam non poſſunt, nec deficere, jam, ſi illa ratio eſſet valida, deſinerent eſſe prælati, quod ſtultiſſimum eſſet cogitare. Sciant ergo tales, quod ſicut lex non ſolum habet actum corrigendi delinquentes, ut dicit Iſidorus ethymol. ſed alios actus, ſcilicet præcipere, vetare, permittere & hujuſmodi; ita poteſtas eccleſiaſtica habet alios actus, præter actum actualis correctionis delinquentium, quos ad ipſam univerſalem eccleſiam, vel concilium univerſale extendere poteſt papa, & non ſolum ad particulares eccleſias; & ideo non ſolum reſpectu particularium eccleſiarum caput dicendus eſt, ſed etiam reſpectu totius eccleſiæ univerſalis, etiam ſimul congregatæ. Aliter capiendum eſt cum una perſona vel unus homo in perſona alterius dicitur aliud recipere; aliud eſt cum una multitudo aut corpus dicitur recipere in perſona alterius membri aliquam dignitatem. Pro qua veritate multa decreta SS. Patrum cum ſuis etiam gloſſis apertiſſime faciunt. Unde Calixtus papa in. c. *non decet*, diſt. 12. ita inter cætera ait: *oportet impiero voluntatem matris veſtræ, quæ eſt eccleſia, cujus caput eſt Romana eccleſia*. Quid clarius? non enim inquit particularium, ſed ejus [illegible] eſt mater noſtra, quæ univerſalis mater non eſt niſi eccleſia; & per conſequens univerſalium conciliorum illam repreſentantium. Demum non militat pro parte aliter dicentium illud Matth. 16. *Dic eccleſiæ*. Tum primo, quia ibi eccleſiam accipiunt Doctores communiter non pro aliqua congregatione fidelium, ſed pro prælatis eccleſiæ. Unde B. Chryſoſt. exponit ſic: *dic eccleſiæ; ideſt his qui præſunt eccleſiæ*. Tum ſecundo, quia poſito auctoritas illa de congregatione aliqua ſynodali reponenda veniret, & applicanda Romano pontifici, intelligenda tantum eſſet in crimine hæreſis, juxta c. *Si papa*, diſt. 40. Præterea ſi illud, *dic eccleſiæ*, velit quis extendere ad omnes ſententias per appellationem hic in concilio ſuſceptas, obſervet primo, quod procedit de admonitione caritativa. Admoneri quidem primo deberet papa, ut ſi quem injuraverit, aut ſententias aliquas male dederit, & præjuditiales juſtitiæ, ut illas corrigat, & emendari faciat; alias concilium ſuſcipiet cauſas illas emendandas & corrigendas: quo ordine prætermiſſo non videtur honeſtum quod concilium ſe debeat intromittere de ſuſceptioni cauſarum expeditarum per ſedem apoſtolicam; immo nec inchoatarum. Et hoc manifeſte oſtendit B. Auguſtinus in epiſtola ad Glorium, Elentium, Felicemque grammaticum, in qua quibuſdam Donatiſtis facientibus ſchiſma provocatum ex quadam ſententia data contra eos per quoſdam epiſcopos deputatos Romæ per papam Melchiadem, ita inquit: *Putamus illos epiſcopos, qui Romæ judicaverunt non bonos judices fuiſſe; reſtabat adhuc plenarium eccleſiæ univerſæ concilium, ubi etiam cum ipſis judicibus cauſa poſſet agitari, ut ſi male judicaſſe convicti eſſent, eorum ſententia ſolveretur*. Hæc ille. Ecce dicit: *cum ipſis judicibus cauſa poſſet agitari*. Videamus autem ſi doctrinam angelicam & B. Auguſtini ſervamus in ſuſceptione appellationum a papa. Cæterum non parum videatur errare qui ſic arguunt. Concilium poteſt in tribus ſupra papam; ergo tribunal concilii eſt majus tribunali ſedis apoſtolicæ. Quare? cum illa tria non reſpiciant ſedem, ſed perſonam deficientem in aliquo illorum trium, reſpectu ſedis nulla arguitur ſuperioritas. Hæc tamen ſupponitur in aviſamento, ſuper quo currunt nunc vota noſtra. Demum pro aviſamento non militat illud argumentum quorumdam patrum, qui ſic arguunt: Petrus accepit claves nomine eccleſiæ, ut miniſter ejus, ut patet per Auguſtinum, & habetur 24. q. 1. *Quodcumque*; & cum ad miniſtrum ab eo cujus eſt miniſter non ſit appellandum; patet quod a concilio in nulla cauſa eſt appellandum ad papam. Hoc autem argumentum pro tanto in nullo militat, quia fundatur ſuper falſa allegatione. II. ſuper falſa intelligentia. Super falſa allegatione patet, quia textus ille non habet quod Petrus ſuſcepit claves nomine eccleſiæ, ut miniſter ejus, nec in rubrica talia verba ſunt; ſed rubrica habet oppoſitum modum loquendi eorum. Ipſi dicunt in perſona eccleſiæ Petrus ſuſcepit claves; rubrica habet oppoſitum ita dicens: in perſona Petri ligandi & ſolvendi poteſtatem eccleſia accepit; & textus ita dicit: Petrus, quando claves accepit, eccleſiam ſanctam ſignificavit. In perſona Petri ſignificati ſunt in eccleſia boni. In Judæ perſona ſignificati ſunt mali in eccleſia. Significare autem eccleſiam hoc modo, ſicut Auguſtinus ait, non eſt idem, quod accipere nomine eccleſiæ poteſtatem, ſicut procurator, aut ſindicus, aut ſervus vice aut nomine Domini ſuſcipit aliquid ab aliquo; cum Petrus caput, & rector loco Chriſti conſtitutus ſit eccleſiæ, & illum locum habet quem Chriſtus habebat; clarum eſt quod Chriſtus non erat ſindicus & ſervus eccleſiæ. Et ſi dicatur, ut dicitur ab illis, quod Archidiac. in Roſario exponens illum locum dicit ſic. *Significavit; ideſt ſub ſigno & nomine eccleſiæ accepit; aliter capiendum eſt cum una perſona, unus homo in perſona alterius dicitur aliquid recipere; aliud eſt cum una multitudo, aut corpus dicitur recipere in perſona alicujus membri aliquam dignitatem*. Hæc ille. Dico quod per hoc nihil arguitur. Primo, quia etſi Archidiaconus ſic exponat, non eſt tamen textus Auguſtini ſicut in argumento prætendebatur. Secundo poſito quod gloſſa Archidiaconi eſſet tantæ auctoritatis, ut admittenda ſit, non dicit nomine eccleſiæ, ut miniſter Petrus ejus accepit, ſicut in argumento addebatur. Tertio, non capit ita illud nomine eccleſiæ, ſicut oppones accepit, ut ita dicatur accepiſſe nomine eccleſiæ, ſicut procurator alicujus Domini accipit vice, & nomine Domini ſui aliquam dignitatem a rege. Præterea ſecundo, argumentum illud peccat, quia fundatur in mala intelligentia

ANNO CHRISTI 1435.

ANNO CHRISTI 1436.

tia dicti Auguſtini; quoniam Auguſtinus non ita accipit ſignificare eccleſiam, nec Archidiaconus nomine eccleſiæ, ſicut ipſi prætendunt: quod patet ex ipſa gloſſa ordinaria; unde gloſ. in illud decreti ita dicit: argumentum quod ſententia totius eccleſiæ præferenda eſt Romanæ, ſi in aliquo ſibi contradicant, arg. 93. diſt. *legimus*; ſed contrarium credo arg. idem eodem. *Hæc eſt fides, papa beatiſſime*, niſi erraret Romana eccleſia, quod non credo poſſe, quia Deus non permitteret. Hæc illa glos. Nec eſt verum, quod dicitur ab illis, quod hæc glos. ſit retractata, quoniam ipſe Archidiaconus videtur approbare eam in c. *Auguſtinus*, diſt. 19. & in c. *quodcumque*, prællegato, nihil aliud dicit, niſi ſic: *ſuper argumentum quod præferenda eſt* &c. adde, ſuper hoc. Vide quod legitur, & notatur 19. diſ. c. *placet*. Senſus ergo verus eſt. Petrus quando ſuſcepit claves eccleſiam ſignificavit, quia non ſolum pro perſona ſua ſuſcepit claves; ſed pro ſuis ſucceſſoribus in eccleſia. Unde quod talis ſit intellectus probatur per Archidiaconum, qui allegatur ab aliter opinantibus; nam cum dicit textus ille: *quodcumque ligaveris ſuper terram, eris ligatum & in cœlis*, ſi hoc Petro tantum dictum eſt, non hoc facit eccleſia &c. ſuper verbo *tantum* dicit ſic, ut ejus perſonam non tranſgrediatur eccleſia, ideſt ejus auctoritas. Hæc ille. Certe hoc eſt argumentum bonum, & ita voluit Auguſtinus arguere, ſicut iſte exponit, videlicet ſi tantum dictorum fuiſſet Petro: *Quodcumque &c.* ita tantum illi, ut auctoritas ei data ejus perſonam non tranſgrederetur, jam eccleſia non faceret, ideſt auctoritas illa defeciſſet. Cum ergo credamus quod in eccleſia ſit abſolutio & ligatio; concluditur, quod quando Petrus claves ſuſcepit non pro ſe ſolo ſed eccleſiam ſignificavit; quia nomine ſuo & omnium ſuccedentium ei in eccleſia ſuſcepit; ſicut cum unus rex, aut unus prælatus ſuſcipit a papa unum privilegium, non ſolum nomine ſuo, ſed nomine omnium prælatorum aut principum throno ſuo futurorum. Et ſic patet, quod intelligentia ſic arguentium eſt minus recta; ſed conſequenter aliqui videntes periculoſum eſſe afferere duas poteſtates ſupremas, ſcilicet in papa & in concilio, dicunt, quod licet ſit una poteſtas papæ & concilii univerſalis, eſt tamen excellentius in concilio, quia datur concilio cum regula, papæ aut non, cum contingat eum deviare a regula. Hoc non videtur aliquo modo ſtare nec in ſe, nec in ratione. Non in ſe, quoniam papæ data eſt poteſtas ſicut duci, & capiti, & principi; unde cantatur in eccleſia de eo: *ecce conſtitui te principem ſuper plebem meam*. Apertiſſimum eſt, quod excellentius datur poteſtas capiti quam corpori, duci quam exercitui, & paſtori quam ovibus, & rectori quam familiæ. Præterea ratio nulla eſt; tum primo quia eſt petitio principii, & ita præſupponitur quod erat probandum. Si enim comparamus perſonas concilii ad perſonam papæ, non dubium quod æque poſſunt iſtæ errare ſicut papa; & forte plus: cum papa credatur ſingulariori providentia, & altiori angelo præmunitum eſſe quam aliquis in concilio exiſtens. Si vero fiat relatio concilii ad ſedem apoſtolicam, canones SS. Patrum & dicta ſanctorum DD. probant quod fundamentum eſt falſum, ſcilicet quod ſedi papali non ſit data poteſtas cum regula. Secundo falſum eſt, quod a regula deviare poſſit; immo quod de conciliis univerſaliter hoc aſſerendum ſit, forte nulla eſt auctoritas. Primum patet, dicit enim S. Calixtus papa ſcribens omnibus epiſcopis, & habetur in c. *non decet*: *Non enim decet membra a capite diſcedere, ſed juxta ſcripturæ teſtimonia, omnia membra caput ſequantur*. Nulli enim dubium eſt, quod Apoſtolica eccleſia mater ſit omnium eccleſiarum, a cujus regulis nullatenus nos convenit deviare. Et ad idem eſt Gregorius in c. ſequenti, *apoſtolicis præceptis*. Ad idem S. Cyprianus in c. *qui cathedram* ita dicens: *Qui cathedram Petri, ſuper quam eccleſia fundata eſt deſerat, in eccleſia ſe eſſe non confidat*. Item ſecundo, falſum eſt quod ſedes apoſtolica a regula fidei deficere poſſit, habet enim privilegium non errandi in fide ſedes illa apoſtolica; unde Dominus ait Petro Luc. 22. *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*. Quod de firmitate fidei ſedis apoſtolicæ, in qua fides univerſalis eccleſiæ ſemper fuit, & ſemper manſura eſt inviolata uſque ad conſummationem ſeculi SS. Doctores exponunt. Unde in c. *quamvis*, diſt. 21. dicitur: *prima apoſtoli ſedes Romana eccleſia*, glos. prima dignitate, quia Antiochena tempore præceſſit; *iſta non habet maculam, neque rugam, nec aliquid hujuſmodi*. Hac etiam ratione in c. *omnis*, 22. di. dicitur, mater fidei. Et ad idem ſunt capitula multa in decreto, ſicut c. *a recta*. Item c. *memor*, ubi dicit Euſebius: *in ſede apoſtolica extra maculam ſemper catholica ſervata eſt religio*; & in c. *quotiens*, & eſt Hieronymi 24. q. 1. Ad idem eſt Cyrillus libro Theſaurorum, & multi alii, & præſertim Bernardus, cujus ad longum audiamus verba ad propoſitum optime dicentia, in quadam epiſtola ad papam Innocentium, in qua ita loquitur: *Amantiſſimo patri & Domino Innocentio, ſummo pontifici. Frater Bernardus Clarevallenſis vocatus abbas, modicum id quod eſt. Opus eſt ad veſtrum referri appoſtolatum pericula quæque & ſcandala emergentia in regno Dei, ea præſertim quæ de fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi potiſſimum reſarciri damna fidei, ubi fides defectum non poſſit ſentire, Hæc quippe prærogativa hujus ſedis eſt; cui enim alteri aliquando dictum eſt: Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua; ergo quod ſequitur a Petri ſucceſſore exigitur: & tu aliquando converſus confirma fratres tuos*. Hæc ille. Ex quibus patet aperte, quod poteſtas data eſt ſedi Apoſtolicæ dum regula etiam inobliquabili, in his quæ ſunt neceſſaria fidei chriſtianæ. Aliter non video quomodo non exiſtentibus conciliis univerſalibus eccleſia eſſet proviſum ſufficienter.

Præterea, revertendo ad argumentum iſtorum, dico, quod poſito quod illud eſſet verum; non tamen ſequitur quod intendunt; quoniam licet eccleſia univerſalis habeat privilegium non errandi in actu, & exercitio eccleſiaſticæ poteſtatis, de qua loquimur; ſæpiſſime enim errat in judicando. Et ideo dicit Magiſter ſententiar. ex dictis Hieronymi in 4. ſententiarum diſt. 18. quod non ſemper Deus ſequitur judicium eccleſiæ, quæ per ſurreptionem, & ignorantiam interdum judicat.

Deus

ANNO CHRISTI 1436.

Deus autem ſemper judicat ſolum veritatem. Et idem colligitur ex c. *cupiſti*, 9. q. 3. Præterea privilegium de non errando in fide licet ſit univerſalis eccleſiæ, non tamen ſemper univerſalium conciliorum, niſi ſolum illa dicatur.... univerſalis concilii, in qua ſedes apoſtolica venit diffinicns, quoniam concilia aliqua legantur erraſſe. Unde Dominus Cameracenſis in Tractatu ſuo de eccleſiaſtica poteſtate, ita dicit: *Secundum aliquos ſpeciale privilegium eſt univerſalis eccleſiæ, quod non poteſt errare in fide, licet hoc idem pie credatur de concilio generali, videlicet quando innititur divinæ ſcripturæ, vel auctoritati quæ a Spiritu S. inſpirata eſt, alias ſæpe erraſſe legitur.* Hæc ille, cujus ſententiæ alludere videtur glo. in c. *Libellis*, diſ. 20. ubi ſuper verbo illorum, ſcilicet *Doctorum*, dicit ſic: *videtur quod potius judicandum ſit ſecundum illud, qui utitur auctoritate Hieronymi vel Auguſtini, quod verum eſt, inquit, niſi Auguſtinus juvetur auctoritate veteris vel novi Teſtamenti, vel alio canone. Nam licet concilium univerſale ſtatueris, quod raptor non poſſet matrimonialiter conjungi cum rapta, ut 36. q. 5. placuit; tamen contrarium ſtatuit, & ei ſtatur ut 36. q. 2. tria.* Hæc ibi, & in c. *placuit*, in quo dicitur quod auctoritas concilii non præjudicat auctoritati Hieronymi, dicit glo. *Hæc ideo eſt, quia roboratur auctoritate Veteris teſtamenti, & auctoritate Meldenſis concilii.* Et hæc ſufficiant pro primo argumento principali, in quo volui oſtendere aviſamentum non eſſe admittendum, quia videbatur minus bene ſapere conformiter fidei doctrinæ per ſanctos DD. & canones nobis explicitæ.

Secundo, principaliter idem arguitur, ex eo quod præfatum aviſamentum videtur periculoſum pro fide chriſtiana; quia aufert ei protectionem & defenſionem, ubi propter impreſſionem, aut aliqua alia cauſa in alio concilio imminet periculum fidei; ſicut expreſſe apparet de concilio Epheſino univerſali. Secundo, in quo ſicut in ſuperioribus Reverendiſſimus Tarentinus tangebat; *Appellatio & proteſtatio fuerunt proteſtio fidei noſtræ.* Nec valet quod dicitur per quoſdam, quod illud non fuit concilium. Immo quoniam veraciter fuit concilium in principio ſui, auctoritate apoſtolica inchoatum, quod patet, tum quia præſidentes papæ in eo fuerunt, qui tandem fidem periclitari proteſtati ſunt, & appellaverunt, & dicuntur fuiſſe Julius Epiſcopus, Renatus presbyter, & Hilarius Diaconus. Tum ſecundo, patet manifeſte, quoniam Leo papa ſcribens præfatæ ſynodo ita loquitur: *Leo papa ſanctæ ſynodo, quæ apud Epheſum convenit, religioſæ clementiſſimi principis fide &c.* Ecce ſynodum vocat & ſanctam, quam tamen poſtmodum ſcandaloſam dicit & infelicem. Sed dicunt aliqui, quod licet fuerit concilium, non tamen fuit univerſale. Sed hoc iterum nihil eſt. Tum quoniam Leo papa ſcribens eidem ſynodo dicit ſic: *Chriſtianiſſimus imperator haberi voluit epiſcopale concilium, ut pleniori judicio omnis poſſit error aboleri.* Conſtat autem concilium epiſcopale, in quo plenius pro extirpandis erroribus celebratur nonniſi univerſale dici, ſicut Auguſtinus uſus eſt nomine plenariorum conciliorum. Præterea hoc patet ex eo quod ad hoc invitatus eſt Leo papa, ut veniret, ab ipſo Imperatore; quod non fuiſſet factum ſi non univerſale fuiſſet. Tertio, patet ex eo quod connumeratur primo univerſali concilio Epheſino cum dicitur ſecundum; primum autem non dicitur reſpectu alicujus particularis, ſed reſpectu univerſalis ſequentis ſecundi. Sed non debet aliquis ea de cauſa credere quod non fuerit univerſale, quia dicitur fuiſſe epiſcopale concilium, quia pari modo Nicænum I. univerſale inter quatuor principalia vocatur epiſcopale concilium, ut patet in primo cap. decimi libri hiſtoriæ eccleſiaſticæ, ubi Euſebius ita loquitur de Conſtantino: *ille princeps ex ſententia ſacerdotum apud Nicæam epiſcopale concilium convocat, ibique Arrium,* * *ut XVIII. epiſcopis reſidentibus adeſſe jubet, ac de ejus propoſitionibus & quæſtionibus judicari.* Hæc ibi. Epiſcopale enim concilium dicitur concilium ex epiſcopis electum. Si vero dicatur, & bene, ut aliqui viſi ſunt dicere, quod illud concilium licet fuerit bene inchoatum, non tamen bene continuatum: & ideo perdiderit nomen concilii, ſicut videtur inſinuari ex geſtis Chalcedonenſis concilii; hoc enim ego judico melius dictum & verum eſſe. Sed ex hoc tria ſequuntur corollaria. Primum erit, quod non eſt de eſſentia concilii univerſalis, quod ſi bene incipiat, & cum legitima poteſtate, habere bonam proſecutionem, ideſt terminationem ſanctam. Secundum eſt, quod non eſt privilegium generale conciliorum univerſalium non errare in fide. Tertium eſt, quod periculoſum eſt dare iſtam prærogativam ita univerſaliter, & indifferenter conciliis univerſalibus, & eſt ponere ſcandalum in Eccleſia Dei.

ANNO CHRISTI 1436.

* Cant. ecclxviii.

Tertio, aviſamentum præfatum non videtur mihi admittendum, eo quod reprobare videtur approbata per SS. Doctores, immo per concilium Chalcedonenſe; dicens enim, quod nulli fas fuerit detractis, & ſententiis Generalis concilii, cujuſcumque appellationis, aut alterius remedii prætextu contravenire, aut non obedire, reprobat appellationem factam in concilio II. Epheſino per Flavianum, & approbatam per Chalcedonenſe concilium; immo videtur condemnare univerſam eccleſiam, quæ ſententias illius erroneas illius concilii non ſuſcepit. Item condemnat multos, qui præteritis temporibus rationalibus cauſis non ſuſceperunt canones multos aliquorum conciliorum etiam univerſalium; de quo ſupra dictum eſt in primo puncto.

Item quarto, hoc aviſamentum eſt contra determinationem ſacrorum conciliorum; unde de Chalcedonenſi concilio S. Thomas in quæſt. de poten. q. 10. art. 4. in ſolutione XIII. argumenti dicit inter alia ſic: *In geſtis Chalcedonenſis concilii patet primo, quod ſententia ſynodi a papa confirmatur; ſecundo quod ad ipſum a ſynodo appellatur. Præterea quod a papa non appelletur, habetur in geſtis concilii Epheſini, in quo conſtitutum eſt, quod a ſententia ſedis apoſtolicæ nulli liceat appellare.*

Item quinto, contra rationem naturalem videtur eſſe prohibere univerſaliter & indifferenter a concilio ad papam non poſſe appellare, quod probatur ſic. Contra rationem na-

turalem eſt, ut non poſſit appellari a concilio ad eum qui ſententias concilii communiter habet roborare, confirmare, & validare; ſed papa eſt hujuſmodi, unde in concilio Chalcedonenſi, ut dicit S. Thomas in allegato loco, habetur, quod papa confirmat ſententias concilii. Item in actione ſuperiori dicitur ejuſdem concilii. Idem habetur de præſidentibus papæ, ut deductum eſt ſupra; quod etiam deducitur auctoritate multorum ſanctorum, quos adducit Aymarus Remenſis epiſcopus in lib. de ſynod. de quo habetur in cap. *excellentiſſimus*, 11. q. 3. qui ita ait in c. 18. *Ne mireris, quod ipſorum conciliorum auctoritatem Romano pontifici adſcribamus; nam nulla concilia rata habentur, quæ apoſtolica auctoritate fulta non fuerunt, ut B. Damaſus papa in decretis ſuis c. 9. aſſerit; cui S. Anaſtaſius, & Julius papa; Nicænum quoque concilium, & reliqui SS. Patres adſtipulantur. S. quoque Marcellus papa & martyr in decretis ſuis c. 5. Ipſi quoque apoſtoli, eorumque ſucceſſores, Domino inſpirante, conſtituerunt, ut nulla fieret ſynodus præter Romanæ ſedis auctoritatem; nam illius ſedis Epiſcopus judex eſt totius eccleſiæ, nec aliquod judicium valet abſque legitimo judice.* Hæc ille. Item idem habetur ex c. *ſignificaſti*, extrav. de elect. cum glo. Oſtien. & Joan. quæ ſuperius allegata ſunt. Quod vero dicunt aliqui hoc ſolum verum eſſe quoad inchoationem ſive congregationem conciliorum, quoad ſolum concilia communi lege dependent ab auctoritate papæ; non autem quoad robur, & confirmationem decretorum, & canonum, & ſententiarum eorum: nihil militat, cum falſum dicant, ut patet ex ſerie textus, auctoritatum & ex ſuperiori actione Chalcedonenſis concilii, ubi inchoato, & progrediente in actibus ſuis concilio dicit quod apocriſarii primo confirmabant ſententias, quia aliter nullum robur habebant. Item ex practica eccleſiæ, quæ ſemper canones factos miſit papæ abſenti a concilio ad confirmandum, ſicut omnibus legentibus geſta univerſalium conciliorum notum eſt, & practicatum fuit in concilio Conſtantienſi.

Item ſexto, arguitur idem, quoniam hoc aviſamentum videtur eſſe contra canones multos a Spiritu S. dictatos, contra quos præſumere agere nimium eſt periculoſum, ſecundum quod dicitur in c. *violatores*, ſupra allegato. Canones autem ſupra notati ſunt multi, & etiam notantur plures 2. q. 6. per multa capita, in quibus tam epiſcopis, quam aliis oppreſſis libera datur facultas appellandi ad ſedem apoſtolicam ut in c. *Si quis veſtrum*, & in c. *ad Romanam*; item contra canonem illum ipſi ſunt canones qui appellationem totius eccleſiæ ad hujus S. ſedis examen voluerunt deferre; ab ipſa vero nuſquam prorſus appellare ſanxerunt; ac per hoc illam totam eccleſiam judicare: ipſam autem ad nullius commeare judicium, nec de ejus unquam præceperunt judicio judicare, ſententiamque ejus conſtituerunt non oportere diſſolvi ab aliquo, cujus potius ſequenda decreta mandaverunt. Idem in c. *patet*, §. *Nemo*. Idem in c. *cuncta*, ea cauſa & q. Nec valet ſi dicatur, quod intelligitur de particulari aliquo, non de concilio univerſali; quoniam concilium dicit contrarium in c. *nunc autem*, ubi concilium dicit Marcellino: *ex ore * to judica, primo enim ſedes non judicatur a quoquam*. Item, non valet quod dicitur ab illis, quod canones veteres debent judicari per canones concilii Conſtantienſis, & Baſilienſis; quoniam ſacra ſcriptura dicit: *non tranſgrediaris terminos, quos poſuerunt &c.* Unde non videntur canones a Spiritu S. qui contradicant canonibus antiquorum conciliorum, aut decretorum ſummorum pontificum, aut decretorum Sanctorum.

Septimo, idem arguitur, quia eſt contra privilegia ſedis apoſtolicæ, contra quam venire periculoſiſſimum eſt, juxta c. *omnes*, diſt. 22. Dicitur autem 2. q. 6. in c. *ideo poſt*, c. *ad Romanam*. Huic ſanctæ ſedi præfata privilegia ſpecialiter ſunt conceſſa, tam de congregandis conciliis, & judiciis, & reſtitutionibus epiſcoporum, quam etiam de ſummis eccleſiarum negotiis, ut ab ea omnes oppreſſi auxilium, & injuſte damnati reſtitutionem ſumant, & talia ab impiis non præſumantur abſque ſua damnatione. Hæc ille.

Octavo idem arguitur, quia præfatum privilegium eſt præjudiciale honoribus eccleſiarum, & principum propter favores inordinatos, qui haberi poſſunt in conciliis univerſalibus, cujus exempla habemus de Chalcedonenſi concilio, in quo facta fuit contradictio per præſidentes papæ Anatholio Conſtantinopolitano epiſcopo, qui cum favore multitudinis præfati concilii habuit ut Alexandrinam, & Nicænam eccleſias ſibi ſubjiceret, de quo Leo papa facit mentionem, nec illud unquam voluit habere gratum, aut confirmare, nec ad preces imperatoris, ut patet in epiſtolis ſuis; ſolum quippe ea quæ fidei erant ibidem diffinita approbavit. Hæc omnia patent in epiſtolis ſuis.

Nono, idem arguitur, quantum hoc aviſamentum maxime præjudiciale videtur eſſe honoribus & prærogativis epiſcoporum, quorum privilegium eſt, ut in Chalcedonenſi reperitur ſancitum, quod ſi epiſcopus prædicatur infamis, liberam habet licentiam appellandi ad beatiſſimum antiſtitem Romæ, quem habemus petram refugii, & ipſi ſoli libera poteſtate loco Dei ſit jus diſcernendi crimen ſic infamati ſecundum claves a Domino ſibi datas; & ideo dicit gloſ. in c. *epiſcopus* XI. q. 3. quod hodie concilium non deponit epiſcopum, ſed ſolus papa nec concilium reſtituit epiſcopum, ſed ſolus papa. Et allegat. c. 10. 2. q. 6. & manifeſtius ponitur in c. *cuncta per mundum*, 22. q. 3. ubi dicitur: *nec illa præterimus, quod apoſtolica ſedes ſine ulla præcedenti ſynodo, & ſolvendi quos ſynodus iniquo damnaverat, & damnandi nulla exiſtente ſynodo quos oportuerit facultatem* (habet). Quod vero dicitur ab aliquibus, quod iſta duo capitula intelligantur de provincialibus conciliis non generalibus, non videtur eſſe verum, tum ex ſerie ipſa capitulorum dictorum, & modo loquendi univerſaliter; ſecundo eo quod ſequitur in auctoritate illa: *cuncta per mundum*, quam adducit Aymarus, ita dicens in libro de ſynodis: *ſancta quippe memoriæ Anaſtaſium ſynodus Orientalis edixerat, quem tamen exceptum ſedes apoſtolica, qui damnationi Græcorum non conſenſit, abſol-*

ANNO CHRISTI 1436.

ANNO CHRISTI 1436. ad 1440.

ANNO CHRISTI 1436.

ſolvit; ſancta memoria Joannem Conſtantinopolitanum ſynodas catholicorum præſulum damnaverat, quam ſimili modo ſedes apoſtolica, quia non conſenſit, abſolvit. Itaque S. Flavianum pontificem, Græcorum condemnatione damnatum, pari tenore quoniam ſola ſedes apoſtolica non conſenſit patius qui illic receptus fuerat Dioſcorus ejuſdem ſedis præſulum ſua auctoritate damnavit, & impium ſynodum non conſentiendo ſola ſubmovit, & auctoritate ſua ut ſynodus fieret Chalcedonenſis ſola decrevit. Hæc ille. Ex quibus verbis aperte colligitur, quod etiam de generalibus loquatur. Flavianus enim in concilio generali Epheſino II. damnatus fuit, ratione cujus Chalcedonenſis ſynodus generalis ad corrigendum illam ſynodum inſtituta eſt.

Item decimo, arguitur contra præfatum aviſamentum, quia videtur præſumptuoſum, cum ultra vires poteſtatis ſe extendat; quis enim dedit poteſtatem concilio, ut ſi papa quamcumque appellationem a concilio ſuſceperit, ſit ipſo facto privatus & infamis perpetuo innodatus? quod innuitur cum dicitur in aviſamento: *nihilominus ſi contra decretum &c.* & infra, *tam ille, quam judex &c.* Iſtæ ſunt ad præſens rationes, quibus mihi viſum eſt aviſamentum propoſitum nullo modo fore ſuſcipiendum. Et tantum de primo puncto.

Sequitur ſecundus punctus, in quo debeo exprimere votum meum, dando & conſulendo modum tenendum, ut appellationes non fiant ita communiter, & ut decretis obediatur præſentis concilii. Circa vero decreta, ſi volumus illa ab omnibus recipi, ſtudeamus talia facere, quæ juſta ſint & honeſta ac poſſibilia, ſicut prædeceſſores noſtri fecerunt; & non dubium, quod, ſi decreta noſtra honeſtatem, juſtitiam, & poſſibilitatem contineant, quin ab omnibus ſuſcipiantur reverenter. Deprecemur, & oremus SS. noſtrum, inſtar aliorum famoſiſſimorum conciliorum, & Sanctorum, ut ore ſuo roboret illa, & mandet obſervari, cum ipſe ſit executor canonum. Circa ſententias vero dico duo pariformiter ad jam dicta: primo, quod omni ſtudio curemus ſententias noſtras cum gravitate expedire, & cum pondere virium, non per placet aut multitudinem votorum. Secundo, quod mittamus ad SS. D. noſtrum, ſicut fecerunt Patres in concilio Carthaginenſi Africano, ſcribentes ſuper ſimili materia pape Cœleſtino, rogantes, & deprecantes, ut deinceps ad aures ejus a concilio venientes cum appellationibus, aut querelis, non faciliter & indifferenter admitteret, quoniam hoc juſtum eſt; niſi cauſa eſſet ita aperte rationabilis admittendi; utpote quia aut favore alicujus aut timore aut alia quavis inordinata affectione non poſſet reſtitudo juſtitiæ ſperari in concilio; & credo quod cum ita deprecati fuerimus Dominum noſtrum, & nos ſententiis curiæ ſuæ parem reverentiam exhibuerimus, indubie omnes præſentis concilii ſententiæ in ſuo robore & virtute manebunt. Et hæc cum omni reverentia & correctione ſunt, quæ mihi occurrunt pro voto meo circa hoc aviſamentum appellationum.

Explicit votum magiſtri Joannis de Turrecremata in materia appellationum in deputa- Concil. General. Tom. XXX.

tionem reformatorii, IX. Martii An. Domini MCCCCXXXVI.

ANNO CHRISTI 1436.

EPISTOLA CONCILII

Ad legatos ſuos in Bohemiam directos.

SAcra generalis Synodus Baſileenſis in Spiritu S. legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, venerabili Philiberto, epiſcopo Conſtantienſi, & dilectis eccleſiæ filiis, Joanni de Palomar, &c. ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem. Raynal. in Ann. eccleſ. Spicil. Eccles. in Constantiens. pag. 166.

Cum vos ad partes Bohemiæ, & Moraviæ legatos noſtros duxerimus deſtinandos cum plenaria poteſtate, prout in aliis noſtris inde literis continetur, in quibus cum dicatur, quod omnem vobis in dictis partibus poteſtatem & juriſdictionem eccleſiaſticam conceſſerimus, ne generalitas hæc ambiguitatem valeat generare, harum ſerie declaramus prædicta vobis ſeu tribus, aut duobus conceſſa, cauſas omnes & lites, civiles, criminales & ſpirituales ad forum eccleſiaſticum pertinentes per vos, aut alios audiendi, decernendi, ſeu de delictis inquirendi, ſeu delinquentes puniendi, vel cum eis (ſi vobis viſum fuerit) diſpenſandi, quæcunque beneficia conferendi, etiamſi ſorent ad ſedem apoſtolicam devoluta, & generaliter omnem juriſdictionem voluntariam & contentioſam, & poteſtatem eccleſiaſticam exercendi, in toto regno Bohemiæ & Marchionatu Moraviæ, quam habent & habere ſolent legati cardinales a latere ſummi pontificis deſtinati; volentes & decernentes, quod facultates in prædictis noſtris literis vobis datæ non cenſeantur per hanc aliquo diminutæ, ſed illas ſimul & iſtas volumus in pleno robore permanere. Datum Baſileæ III. Martii anno Domini MCCCCXXXVI.

ORATIO ÆNEÆ SILVII

Piccolominei Senenſis, habita Baſileæ pro loco deligendo pro œcumenico concilio cum Græcis celebrando.

AUdivi, patres optimi atque ſanctiſſimi, quæ ſuperioribus diebus viri cum eloquentia, tum etiam bonitate præſtantes, Gaſpar Peruſinus, ſeu Florentinus, quod illa ſit civitate donatus, ac Simon Venetus de ſuis legationibus referebant, quorum (ſi rite judico) eo penitus tendebat oratio, ut ad ſe quiſque concilium traheret; hic Venetias, ille Florentiam. Audivi etiam Iſidorum Raymundumque ſuam, ut quiſque exiſtimavit, legationem anteferentem, & alios eſſe diſturos propediam non dubito. Itaque ut varia ſunt loca, ſic variæ ſunt affectiones, concilium hoc ſacratiſſimum diverſe trahentes, quod præter modum patriæ ſim quiſque faves, ut magnopere formidandum ſit, ne privatorum affectibus concilium perfundetur. Quibus de rebus maxima mecum cogitatione ipſe contendi, facturuſne verba in publico eſſem, an tacitus permitterem ſuo labi flumina impetu. Videbatur homini privato, atque inerudito tacendum fore in eruditiſſimorum cœtu virorum, quales hinc atque hinc video, quorum Ex M. S. Cod. Leo.

ANNO CHRISTI 1434.

consilio & auctoritate universus orbis recte regi, gubernarique possit. Neque dignum existimabam, ut ego homuncio os aperirem, ubi non doctores modo scientiarum, sed patres omnium facultatum adessent. Cæterum cum me vestro astrictum consortio meminissem, cum jurisjurandi a me susceptí verba repeterem; loquendum penitus existimavi oportere, si juramento vellem satisfacere, cujus ante hac nunquam contempsi religionem; namque & ubi potui, & ubi licuit semper huic concilio favi, vestraque opera ubique gentium publicavi, atque ubi verbis esse non potui, scriptis interfui. Namque (ita me Deus amet) semper hoc concilium magnifeci, semper esse saluti Christianorum putavi necessarium; atque ideo magno affectu erga ipsum semper extiti accensus, cui me ita dedi, ut corpus, & quidquid extra corpus habeo, libenter pro eo sim expositurus. Indignum igitur itaque, atque absurdum putabam, verba pro eo non effundere, pro quo sententia sit neque corpori parcere. Quod si quis patriæ obnoxius est vitam exponere; quanto magis concilio? at si nullum discrimen concilii causa fugiendum est; quis verba insanemque linguæ sonum retinent? quis taciturnitatem laudet, ubi usui futurus est sermo? *Mulieri*, ut inquit Homerus, *taciturnitas decus affert; sed non item viro*. Judicavi ergo non solum decere me loqui; sed oportere in tanto hujus sacri concilii periculo, quando nullum adhuc audivi, qui ea dixerit, quæ a me in præsentiarum (si placuerit) audietis. Et quoniam jam vos video paratos & promptos ad audiendum, utinam mihi illa dicendi vis esset, eaque persuadendi auctoritas, qua olim in Atheniensi senatu adversus Æschinem pro Ctesiphonte usum ajunt fuisse Demosthenem. Neque enim ego dicendi artem facundiamque contemno, quemadmodum plerosque in hac congregatione perspexi, qui eam magnopere detestantes, nullam omnino se habere, aut habere se velle dixerint eloquentiam. Ego enim ita sentio, & sic testem habeo Ciceronem, *rerum dominam esse vim eloquendi, quæ sola facit, ut ea quæ ignoramus discere, & quæ scimus aliis docere possimus*. Quæ quantum mihi modo esset opportuna nemo me melius novit; multa enim scio, & mentis video luminibus, quæ non ut vellem possum vobis insinuare, quando enim mihi video deesse, cui soli & orandi, & exorandi attributum sit munus. At tu, Deus, oro, qui templa cœli summa sonitu concutis, qui genus humanum benigne curas, qui & hoc concilium congregare voluisti, & rem Græcam in medium adduxisti, jam mihi & recte consulendi facultatem, ex his bene atque utiliter deliberandi mentem concedito. Tuum est hoc negotium, tuæque sunt opera; in te omnium sita spes, in te conversi omnium oculi sunt. Neque putamus tuam nobis opem negari, quam nemo petens unquam non impetravit. Quod nisi putassem, nunquam hodie huc loci rationaturus accessissem. Spero enim, Patres humanissimi, & daturum mihi Deum quod loquar, cum de suis rebus agatur, & vestras mentes ad partem per eum flecti ducique meliorem. Sed jam quid mea velit oratio in medium proferamus.

ANNO CHRISTI 1434.

Tempus, ut scitis, prope est, quod de redditione Græcorum navisque missione a vobis agendum est: & quoniam multæ illis pecuniæ sunt promissæ, quibus & duci possint & ali, nonnulli a vobis excogitati sunt modi, quibus hanc summam in tempore posseris habere paratam. Nullam tamen expeditiorem viam censuistis, quam ex loco pecunias quærere, ubi futurum esset concilium; ut si qui essent, qui sanctam hanc synodum in terris suis habere cuperent, mutuam hanc summam concederent. Misistis qui diversorum principum, ac communitatum animos persentirent. Hinc illa Venetorum oblatio, nec vobis, nec illo illustri dominio indigna; hinc Florentinorum promissiones, promissiones ab exuberanti quadam magnificentia procedentes; hinc Avenionensis populi non magna solum sed amplissima pollicitatio, quæ illam urbem non minus fidelem, quam devotam ecclesiæ filiam manifestat; hinc principis potentissimi Philippi Mariæ ducis Mediolani mirifica regalisque concessio, cui semper animo fuit nec vestris deesse mandatis, nec petitionibus adversari; hinc aliorum neque viles, neque contemnendæ sponsiones. Hinc jam certi estis ea servare Græcis posse, quæ vestra decreta decantant. Socratis tamen verba non absurde vobis insinuaverim, qui cum videret hominem, divitiis affluentem, eaque de causa fastidio gloriabundum: *non prius*, inquit, *te admirabor, quam mihi notum fuerit quo pacto scias uti fortunis tuis*. Magno nempe atque admirabili immortalis Dei beneficio usi estis, qui ea vobis facilia fecerit, quæ non solum difficilia, sed impossibilia videbantur. Ob quam rem magnas Deo habendas gratias censeo, qui talem de vobis curam gesserit, qui naviculam suam ex altissimis fluctibus ad portum salutis deduxit, ut navigare deinceps in portu videamini. Quod quanquam ita est, non tamen dimittendum esse clavum arbitror; neque abjiciendam gubernaculi curam. Vidimus enim sæpe nautas cum summo gaudio, atque ingenti lætitia portum suscepisse, & in ipso, seu magistri negligentia, seu maris violentia fecisse naufragium. Quocirca etsi nobis pene in tuto res est, nolite tamen clausis oculis ad ea quæ restant accedere. Adhuc enim vitandi sunt scopuli, adhuc prævidenda tempestas, & cavenda est nobis. Neque enim quocumque pergitis tutum est. Sed in ipsa electione difficultas laborque versatur, ut si bene eligatis, bene succedat; si male, eveniat male. De hujusmodi ergo electione loquendum mihi statui, cujus & opinor, verba minime contemnetis. Nec quis dicat, sed quæ dicantur trutinabitis. Notam siquidem vobis illam Ciceronis de natura Deorum sententiam Cicero. puto; qui ait, non tam auctores in disputando, quam rationis momenta quærenda esse. Quod si quid inepte dixero, repudiate; si quid cum ratione attulero, suscipite. Atque utinam ea nobis modo convenirent, quæ apud Sallustium Cæsar in consulendo requirit: *Omnes homines*, inquit ille, *P. C. quia de rebus dubiis consultant, ab odio, inimicitia, ira, atque misericordia vacuos esse decet*. Quod si cernerem, nihil mali suspicaret. Nec enim loquens aliquis Ducalem, aut Venetum, aut

Flo-

ANNO CHRISTI 1436.

Florentinum ſe jactitaret; ſed conciliarem; ſed mundanum, ut inquit Socrates, ſeſe exhiberet; cunctaque ad utilitatem concilii, mundique commoda referret, nec ſua affectioni publicam poſtponeret utilitatem. Hinc naroque (ni fallor) totius Chriſtianitatis ſalus dependet, ut ſi locus aptus deligatur, & Argolicis erroribus mederi, & multis Latinæ linguæ deformitatibus providere poſſitis. Quod ſi dubium inſecuramque acceptare contingat, diſſipetur concilium, & prælati in prædam, ultionemque dentur; quod ſine magno Chriſtiani populi malo fieri non poteſt. Hic igitur aperiendi ſunt oculi, hic ſummis digitis ſuſpendendæ oculorum palpebræ, ne quid perperam, aut temere incipiatis; ſed imitemini ſapientem, cujus proprium eſt, ut a Cicerone dicitur, *nihil facere quod pœnitere poſſit*. Fingamus igitur concilii perſonam, & quid illam facere deceat examinemus. Eam, ſi cujatem ſe dicat, interroges, neque Italicam, neque Gallicam, neque Germanicam, aut Hiſpanicam ſe vocitabit; ſed Chriſtianam ſe aſſeverabit, ſolumque illud ſe quærere dicet, quod nomini Chriſtiano conducat: hujus erit ſentes ex agro Dominico; ideſt hæreſes eradicare, mores reformare, pacemque ubique ſtatuere. Cavebit ne quid agat injuſte, præceptumque illud Pythagoricum conſervabit, quo præcepit: *jugum ſtateramque ne tranſcendo*; ſtudebit ne adverſus quempiam reperiatur ingrata; in libertate ſe bene vivendi & recta ſtatuendi conſervabit. Delinquentes non ita ad deſperationem perſequetur, neque ita patietur, ut provocet. Deponite igitur hæc nationum nomina, patres, exuite quiſque provinciarum affectiones, & in medium conſulite quid huic concilio, & quid fidei chriſtianæ credatis expedire; eoque vela tendamus, quo melius res geri veriſimilius exiſtimatis. Multa de Foro Julii ubertate, Venetorumque potentia, ac magnificentia Simon Venetus peroravit, ac meo judicio, non minus vere, quam elegauter. De Florentinorum vero commoditatibus Gaſpar explicuit. De urbe vero ilia Avinionenſi pulcherrima atque optima, & hujus ſacri concilii devotiſſima. Raymundum belliſſime perorantem accepiſtis; atque, ut exiſtimo, nihil eſt ab eis prætermiſſum, quod trahere concilium ad eorum valeat civitates. De duce vero Mediolani, quamvis multa Iſidorus, orator veſter diligentiſſimus, explicaverit, neque ſufficienter mea ſententia dictum videtur; neque admiratione dignum eſt, ſi ducales oratores viri graviſſimi *epiſcopus Albiganenſis*, & Chriſtophorus de Velate cætera ſubticuerunt; ſatis namque duxerunt ad illum principem pertinere, ſi requiſitus reſponderit, ſi petita conceſſerit, ſi ſe ipſum & quidquid habet obtulerit; locorum vero comparationem facere veſtrum eſſe dixerunt. Certi enim ſunt illum ducem, quidquid eligatis, contentum fore; cupere tamen, ut bene vobis concilioque ſuccedat. Veſtrum eſſet igitur, P. R. ducalium terrarum inveſtigare commoditates, quod onus, poſtquam alii rejiciunt, ego non minus veſtra quam ducis cauſa ſuſcipio.

Matthæus de Carveto.

De Venetorum, Florentinorumque terris omnino ſilens, quos adeo promptos paratoſque in neceſſitatibus ecce comperitis, ut laudare ipſos & ampliſſimis commendare teſtimoniis teneamini; de oblatione ducali pergo diſcutere, quæ meo judicio nulli eſt inferior, & quæ, ſi verum fateri volumus, omnium eſt aliarum cauſa, nobiſque ad optimam optionem permaxime neceſſaria; hujus enim oblationis locus unus eſt (ni fallor) ubi ex ſententia terminari res poſſit. Et ut quod dicimus luce clarius oſtendamus, quæ requirat bona electio inquirendum eſt. Ea licet alii multifariam diviſerint, mihi tamen quatuor duntaxat deſideranda videntur; quorum ſi aliquod deſit, recte eligere nullatenus valeamus: illis autem concurrentibus nihil periculi ſit, acceptareque ſine controverſia debeamus, quicumque ille concedat. Ea ſunt, ut locum eligatis, in quo Græcis ſatisfacere poſſit; ut commode papa cum concilio convenire queat; ut domus victualiaque ſuppetant; ut ſecuritatem libertatemque in loco habeatis electo. Quæ omnia, ſi quis ſine paſſione conſideret, in urbe Papienſi, ducalique territorio ſuſcipiet. Prioremque rem, ſi placet, examinemus, cujus tria ſunt membra, ut locus in decreto aut nominetur, aut comprehendatur; ut pecuniæ neceſſariæ præſto ſint; ut trieris groſſa ſubtileſque habeantur, trecentique arcitenſes, ſive, ut vos dicere ſoletis, baliſtarii. Contineri vero Papiam in decreto nemo ambigit, cum omnes fere Italiæ urbes ſint eligibiles, niſi quas Græci expreſſe repudiarunt. Atque ut clarius diſſeramus, difficultatem iſtam locorum, nonniſi Græcorum cauſa facimus, ut illum eligamus locum, quem repudiare Græci non debeant. Sed ipſi jam terras ducis ſuis literis petierunt; ergo nihil eſt cur Papiam in hac parte contemnamus, Græciſque debemus non parum auſcultare, neque enim ſine ratione moventur, ſcientes ducem cum Turcis, unde vetuſtiſſimam trahit originem, hæreditariam habere familiaritatem, quod, ſalva fide, vituperari non poteſt. Idcirco timens Romeorum imperator, ne, ſe abſente, Conſtantinopolim Turci obſideant, credit Ducem unis literis periculo obviaturum, ſi Turcorum principi ſcripſerit, Græcos non alia quam fidei cauſa Italiam petiiſſe, de qua ille, ſalvo imperio, non curat; crederetque duci iſta ſcribenti. Aliis forte non item, a quibus tanquam hoſtibus ſibi verba dari exiſtimaret, & ſe dolis circumventum opinaretur. Nec illud eſt non conſiderandum, Græcos fere omnes imperio Turcorum eſſe ſubjectos, curareque ne quam rebellionis ſuſpicionem ingerant domiais, a quibus profecto impedirentur. Nec invitis Turcis deducere Græcos quiſquam poterit. Magnum eſt imperium Turcorum, ingentes Aſiaticorum vires, & opes ipſæ florentiſſimæ, qui ex Aſia in Europa imperium prorogarunt, totamque Græciam occuparunt tanquam Trojanæ cultores ruinæ, quos Græcia pellere non unius civitatis aut dominii, ſed totius eſſet Chriſtianitatis opus. Non vis, ſed gratia det nobis Græcos oportet. Ferunt Turci, ut de fide, ut lubet Argolici ſentiant; ideoque fidei cauſa patientur ad concilium proficiſci, ſi nihil contra ſe machinari, nullaſque ordiri ſibi fraudes ſuſpicentur. Ad fugiendas ergo ſuſpiciones ducis efflagitant urbes, quem ſibi nullo pacto ſuſpectum Turci arbitrentur. Nec Conſtan-

ANNO CHRISTI 1436.

ſtantinopolitanos, invito Turco, venire poſſe negaverim; ſed aliorum etiam habenda eſt ratio parentum Turcis, quos ſecum trahendos patriarcha confidit. Quo fit, ut Græcorum cauſa Papiæ ſit maxime accommoda. Nonnulli tamen, ad terras, inquiunt, ſi ducis eatur, non permiſſuros Venetos Græcis tranſitum, Genuenſeſque obſtituros garriunt, quod de Florentibus illi civitatibus, duobus, (ut ita dixerim) Chriſtianitatis luminibus, nefas eſt, non ſolum dicere, ſed ſuſpicari, quæ ſolæ nos ab oriente defendunt, quæ barbaricos reprimunt impetus, quæ terras Chriſtianorum ab incurſione tutantur, infidelibuſque plurimas, non dico urbes, ſed provincias in media Barbaria bello armiſque tenent. Has ne igitur civitates, arma aſſidue pro fide geſtantes, venientibus ad unionem Græcis putabimus obſtituras? Nec bonus eſt qui iſta dicit, neque prudens qui illa credit. Ego tam Venetos, quam Genuenſes omnia porrecturos opinor auxilia, quibus rem hanc conficiatis, quocumque concilium transferatis. Nec de Venetis ambigo, quorum ſalvum conductum habetis. Genuenſes vero brevi miſſuros ſe dixere; interim devotas & benevolentiæ plenas miſerunt epiſtolas, veſtris ſeſe juſſibus committentes, qui etiam magna claſſe, quando oporteret, huic ſe rei propriis cum corporibus exhiberent. Nihil itaque timeo obſtaculi. nihil violentiæ Græcis fieri, niſi Turci, ut jam prædixi, moleſti ſint. Chriſtianorum vero neminem neque ſcio neque puto ita ſceleſtum, ita iniquum, ita bonorum omnium perverſorem, ut huic ſe negotio opponat. Et quoniam aliqua de propinquitate maris, & itineris brevitate etiam alii dixerunt, non ab re erit de hoc quoque me pauca diſputaſſe. Namque, ut arbitror utque ſcio, ex locis, qui hodie nominantur, nullus eſt Græcis quam Papia acceſſu facilior, niſi terreſtre iter facturi ſint, quo caſu longe proximius habent Utinum. Mari autem venientes, Papiam habent propiorem; ſive enim Utinum, ſive Papiam poſtulent, Ravennæ prius fretum ſecaturi ſunt, quod non magis Papiæ, quam Utino abeſt. Græcis vero Papiam petentibus Padus occurrit flumen, ut noſtris, ob ſuam amplitudinem & poetarum carminibus & hiſtoriarum ſcriptis illuſtre. Ex Pado in Ticinum aſcendent, qui ad portas urbis navigium veſtitabit. Portus vero Piſanus longe remotior eſt. Carybdim namque Scyllamque, per quas dubius eſt tranſitus, evitantibus Græcis, totus Sicaniæ circumeundus eſt orbis; cujus, ſi qua veteribus fides, non minus quingentis millibus paſſuum clauditur ambitus. Neque mihi ob hanc rem Florentinus quispiam ſuccenſeat; neque enim hoc ideo dico, quod illi ampliſſimæ urbi memorabilique populo concilium auferre velim, cujus tanta erga concilium eſt cognita caritas, ut nullius magis ſtupeam oblationes; qui primo requiſitione tantam pecuniarum ſummam tam effuſe promiſerit, ut illius etiam populi majora in poſterum ſperare beneficia debeatis; ſed ne cuncti omnino, & rerum videamur ignari; hoc enim quod dico charta illa edocet, qua uti nuntii conſueverunt. Hæc tamen ſemper ego parviſeci; iter namque duorum triumve dierum nulli dare, aut auferre concilium debet. Illud vero cavendum eſt, illudque proſpiciendum, ne repudiari a Græcis locus poſſit. Nec ineleganter homo prudentiſſimus Gaſpar dicebat: quæ Græcis promiſiſtis diligentiſſime adimpleuda, qui vel ſi unum jota diminutum invenerint, licitum ſe indicarent excuſationem habere; ſed illud præcipue ponderet, ut pecuniæ habeantur ac navigia, quæ res utrum ex duce obtineueritis, Iſidorus ipſe planiſſime demonſtravit, quo ex Mediolano reverſo, expendite quæſo, an diminutas habueritis reſponſiones, an aliquid non obtineueritis, an ulla in re difficilem principem experti fueritis? Quinque & octoginta millia ducatorum mutuo flagitaſtis, bono vultu, bonoque animo annuit; terras vobis arceſque conſignari requiritis; nulla ſit reſiſtentia: duas de quadraginta domos ſine penſione petitis; concedit facile quod fuerat ſine petitione facturus. Taxationes domorum victualiumque poſtulatis; reſpondet non minus grate quam liberaliter. Quidquid denique vultis publico ille ſolemnique chyrographo completurum ſe obligat. O regalem animum, o liberalem principem, o inauditam magnificentiam! Hic eſt quem requiris, Ennii: *amicus certus in re incerta cernitur*. Talis certe ducalis reſponſio fuit, ut nulla ſuppletione indiguerit, nullo adjumento, nulla reſcriptione; cujus locum, ſi ſtatim elegiſſetis, ſtatim erant parata omnia. Utrum alii ſic fecerint, vos videritis. Unumque obſecror hic advertite, an cautio ſubdifficilis, an gravia poſtulentur aſſignamenta. Non eſſem, hercule, increpandus, ſi hunc principem nullam petere cautionem dixerim; hujuſmodi enim, quæ petitur, cautio, non eſt cautio, ſed magis appellanda donatio. Ex indulgentiis petit ſibi mutuum reddi, ut ſi nihil indulgentiæ reddant, nihil recuperet. Hic eſt verus filius, verus ſervitor, verus amicus veſter; hæc eſt illa, quam quærit multis in locis Tullius amicitia: *amor* inquit ille, *ex quo amicitia nominata eſt, principe eſt ad benevolentiam conjungendam*: In amicitia autem nihil eſt fictum, nihil ſimulatum; ſed quidquid id eſt verum, & voluntarium, quemadmodum in hac ducis cernimus benevolentia, quem ſi quis vobis neget amicum, cunctos quippe faciat inimicos. Cujus tanta eſt affectio, tantaque in hunc cœtum caritas, ut veſtrarum nullam petitionem abnuat, pecuniaſque magis donet, quam mutuo dedat. Jamque propter pecunias nihil eſt quod Papiæ objiciatis. Nec illos audio, qui ſe aureos affirmantes, omnibus ſe Chriſticolis jactitant ditiores, magnumque auri & argenti pondus ſe habere gloriantur. Quorſum enim illa dicuntur? Forſitan quis vendi concilium putat, ut plus offerenti veneat? Quod probri loco vituperandum deteſtandumque eſt, ne venditum vulgo concilium dicant. Unum tamen perſuaſum volo, ducem ſcilicet ipſum, ubicumque ſit opus, quaſcumque petieritis daturum eſſe pecunias, neque neceſſitatibus veſtris unquam defuturum: Namque, ut volet, ſic etiam poterit invenire pecunias; habet enim, ut ſcitis, urbem Mediolanum non ſolum populoſiſſimam, verum etiam pecunioſiſſimam, ubi totius Galliæ togatæ cumulati theſauri ſint, ex qua nulla non poſſit haberi ſumma pecuniarum. At ſi de populo illo Mediolanenſi volumus

verum

ANNO CHRISTI 1436.

verum dicere, nullum ego devotiorem vidi, nullum fideliorem, nullum ſuo principi obedientiorem, nullum denique meliorem, ob cujus, ut arbitror, bonitatem ac ſanctimoniam divino nutu actum eſt, ne illam urbem noſtris diebus peſtifera lues invaſerit. Cui populo nihil erit gratius, quam in ſanctiſſimum uſum effudiſſe pecunias. Nec credite illum munificentiſſimum principem ob defectum pecuniarum rem dimiſſurum, qui non habendi concilii cupiditate argentum modo pollicetur, ſed ne quod caritate pecuniæ in dedecus prolaberemini. Dat ergo, quod ſatis eſt Papia pecuniarum. De navigio non magnam vim facio. Veſtro enim, ut ſcitis, ſumptu conducendæ armandæque ſunt triremes, nec diſſimiliter baliſtarii, neque tam grandis pecuniarum quantitas petitur, niſi ut navigio baliſtariiſque ſufficiat. Depoſitis enim decem millibus apud Conſtantinopolim, Græciſque datis XV. millibus, viatico quoque oratoribus concilii præſtito, quod ſupereſt in naves longas, baliſtarioſque diſpenſabitur, quos conducere ubique poteritis: habentibuſque pecuniæ neque baliſtarii deerunt, neque navigia. Jamque illum Sabaudienſem ſpectata virtute militem vobis navigia offerentem vidiſtis, ſuoſque labores promittentem, cujus nobilitas, animique perſpicua generoſitas, non eſt huic inepta negotio. Quare ſive iſtas, ſive alias multis in locis conducere naves poteritis. Placet tamen duci, ne qua in parte deficiat, triremes etiam reperire, quas unde habeat, aut quomodo habeat, indignum eſt quod veſtigemus. Ratum eſt enim quodcumque promittit. Hoc tamen non tacebo, navium ſcilicet illi conceſſionem non eſſe difficilem. Siquidem magna cum ſereniſſimo ac magnanimo rege Aragonum amicitia eſt, qui ſuum, quemadmodum facundiſſime dixit orator, promptus eſt tam concilii quam ducis gratia præſtare navigium. Et cui, obſecro, melius hanc committi res poteſt quam regi Aragonum? Quis eo diligentius rem fidei pertractet? qui *dum* adverſus infideles bella geſſit. An ignoratis regem illum catholicum, & fidei zelatorem, magna ſæpe manu, magnaque claſſe adverſus Afros, Chriſtiani nominis inimiciſſimos, decertaſſe? Illa profecto laus, illaque huic gloria tribuatur, Mediterraneum mare ſua diligentia ab infidelibus pyratis eſſe cuſtoditum, & quo magno Pompejo decori fuit, ejus concedamus honori, cujus frequenter niſi in pelago claſſica inſonaret tuba, ad ipſum uſque littus Etruſcum Lybicæ naves, hoſtileſque claſſes infidelium graſſarentur. Sed tamen præſtantiſſimum regem, Jonii, Thyrenique maris cuſtodem, qui Sardiniam, Corſicam Siciliam, Baleares ac Vulcanias inſulas, ab omni Saracenorum impetu liberavit, cui magis erit moleſtum in tanta re fidei non requiri, quam ſi totam ejus claſſem dira tempeſtas abſorpſerit. Aut igitur regiæ naves compræſtabuntur, aut marina aliunde vaſa comperientur. Ac de primo principalique membro ſatis ſit dictum.

ANNO CHRISTI 1436.

ANNO CHRISTI 1436.

Tranſeo ad ſecundum, ubi dicebam talem eſſe locum oportere, ad quem papa commode cum concilio conveniret; nec irrationabiliter. Nam cum Græcos ad unionem ſitis vocaturi, dignum eſt vos prius eſſe unitos, ne quod ſciſma, ne quam diviſionem, ne quam inter vos controverſiam Græci reperiant. Veriſimile etenim eſt, facilius reduci Græcos, ſi vos unanimes, quam ſi vos disjunctos agnoſcant. Neque ob hanc ſolum cauſam, ſed ut multa ſcandala infinitaque mala ceſſent, quæ noſtra diviſio ſuſcitavit, quam ſciſma non injuria vocitabimus. Hoc eſt quod regius orator Simon Caroli, vir non ſapientia ſolum, ſed eloquentia ſingularis, hoc in loco flagitabat enixe; cujus verba, patres ampliſſimi, cum locum eligetis, veſtris debebunt inſidere pectoribus, ut ſumme curetis poſſe papam intereſſe. Nec etiam ſanctiſſimam illam ſedem, Petrique veriſſimum ſucceſſorem ac Chriſti vicarium debetis contemnere. Hoc eſt quidem caput noſtrum, quod ſeparatum eſſe nequaquam convenit, quod nullum ſine capite corpus poteſt eſſe perfectum. Hic eſt ſponſus eccleſiæ, hic magiſter navis, hic (ut vulgo dicunt) in terris Deus, cui claves regni cœlorum per Petrum, alioſque Petri ſucceſſores Chriſtus redemptor noſter contulit. Quamquam eccleſiæ quoque non inficior datas. Hujus tanta eſt auctoritas, tanta poteſtas, tanta divinorum conceſſa myſteriorum cognitio, ut omni honore, omnique veneratione ſit dignus; tantæque reverentiæ papalis eſt dignitas, ut papam, vel malum, honorare venerarique teneamur. Nec temnere papam quiſquam debet, quamcumque libidinem, quodcumque nefas maturaverit, niſi prius eccleſia judicarit. Quid de præſenti ſummo dicemus pontifice? Eſſet mihi de ſua nunc ſanctimonia ſermo, niſi magnifice oratores regis de ipſius pietate, manſuetudine, æquitate, juſtitia, & bonitate dixiſſet. Nos illud nequaquam inficiamur, SS. D. noſtrum in futuro concilio fore neceſſarium, ut non auctoritate ſolum, ſed etiam morum honeſtate proficiat. Nunc videndum commodam ne ſibi Papiam cenſeamus. Et quemadmodum mea fert opinio, nihil eſt, quod hic locus papæ diſpliceat, ſive commoditatem viarum, ſive ſecuritatem percupiat. Ex Bononia uſque Papiam parum itineris interjacet, via tuta & plana, ſive terra, ſive aqua aptiſſimum iter. Neque locus eſt aliquis eligibiles, ad quem papæ facilior ſit acceſſus. Tutus præterea ibi locus eſt, quod neque cum civibus, neque cum principe aliqua ſibi lis eſt. Multumque demiror nonnullorum temeritatem inter papam ducemque eſſe contendentium inimicitias. Unde enim hoc dicant, neſcio; forſitan utriuſque introſpiciunt animos, de aliena mente vaticinantes? Ego ſcio ducem Mediolani, nunquam inimicum appellaſſe papam, nunquam adverſarium, nunquam contrarium, nunquam minus ſobrium de ſummo pontifice verbum effudiſſe. Cæterum magna reverentia ſummaque veneratione ſemper patrem ſanctiſſimum ſemperque dominum clementiſſimum vocitaſſe; ut ſi qua unquam indignatio ſuerit, victus ducali patientia ſummus pontifex, nil aliud duci poſſet dicere, niſi quod ſolus adverſus iram vera arma, veraſque vires, quibus ſe tutaretur, inveniſſet. Sicut in Tuſculano ſenatu dixiſſe Camillum Livius refert. Nunquid præteres novimus inimicitias, ſi quæ fuerant, exacto jam anno per pacem ſopitas? cujus mediatores fuerunt viri optimi, atque rariſſimi cardina-

{ jam dum.

dinales, Sanctæ Crucis, & Sancti Petri a vestro sacerrimo cœtu ob eam rem Florentiam destinati. Conditiones pacis secundum papam dictæ; post eam nihil unquam odiosum inter eos contigit. Sed ut videatis manifestissima benevolentiæ indicia hic animum paulisper intendite. Defecerunt a duce Genuenses, qui cum bello undique premerentur, libertatis servandæ gratia cum Venetis, ac Florentinis fœdera percusserunt. Tum papa ingens duci bellum imminere cognoscens imparemque tantis viribus eum existimans, ne periculoso nimis prælio urgeretur, auctorem se pacis obtulit, virumque omnium opinione probatissimum cardinalem S. Crucis misit, qui ducem de pace requireret, ipse alias flexurus. Quo inspecto animo, omnem dux ipse litem, omnemque controversiam sanctissimo D. nostro commisit, arbitrumque & amicabilem compositorem inter se atque hostes papam elegit. Cujus rei veritatem, nisi agnitam omnibus scirem, Roberti Florentini, novitatum diligentissimi exactoris, testimonium implorarem, apud quem non unæ literæ reperirentur. Vidi ego hisce oculis apostolicas literas paternæ charitatis, & exuberantis plenas dilectionis quæ duci directæ fuerant, ut nihil filiis parentes solent scribere dulcius. Sed ponamus fore inimicitias. Nunquid terram inimici Papiam dicet, quæ cum in vestra futura sit manu, inimici reputari non potest, nisi concilium existimet inimicum. Libere namque in manibus vestris daturum se urbem dux pollicetur. Quo facto nihil erit quod papæ timendum sit, ac si quid securius papa exigat, nihil est quod illum principem negaturum reor. Adest orator tuus, vir clarus atque facundus, Christophorus de Velate: Expedite securitates; an adeo difficilis res ista censetur, ut inveniri modus nequeat? Certe non video cur magis alii, quam dux, dare papæ securitatem valeant. Sunt in hoc concilio cardinales, aliique prælati quamplures; sunt etiam in Romana curia, quorum neque vobis, neque papæ suspecta est fides. Committite his gubernaculum civitatis; jurent in manibus horum officiales, civesque, si oporteat, fidelitatis exhibeant juramentum. Quo tunc jure aut urbem papa contemnat in manibus tuorum positam amicorum; aut quo ibit, si huc non veniat? quod si iste modus non placet, excogitate alios, nihil negate durem invenietis, quod rationi consentaneum judicabitis. Cæterum, si nihil horum recipitis, ostendam vobis denique, cum requiretis, etiam in civitate Papiensi summi pontificis non abesse consensum. Nunc istud prætereamus. Satis namque mihi fuerit ei locum recusandi abstulisse, quem venire nolentem cogere non possemus. Sat fuerit si venire eum commode posse ostensum est. Restat concilium quoque cum papa illic commode monstrare futurum, quoniam licet cuncti ad reductionem Grecorum papam clamitent necessarium; ego non minus puto concilium opportunum. Concilium namque rem inchoavit; concilium, si omittatur, dedecus; si perficiatur, laus sit sequutura. Concilium eligere locum debet; concilium pecunias invenire, ac triremes oportet mittere; concilium denique totius rei consummationi supereminet. Exigit ergo res ista non minus concilii, quam papæ præsentiam; idcirco locum utrisque aptum debetis eligere. Hanc esse christianissimi regis Francorum, ejusque oratorum arbitror intentionem. Quis enim non sanctissimum illius glorioſissimi regis propositum interpretetur? quis de tali tantoque rege non caste, atque optime, suspicetur? Etenim sive antecessorum ejus gesta consideramus, sive vitam ipsius ante oculos proponamus, regnum illud ampliſſimum, longe lateque patens, semper fuisse tutamen & ornamentum fidei cognoscemus. De qua re si dicere velim, prius dies quam verba deficiant. Pleni namque sunt codices historiarumque libri, majorumque regum clariſſima gesta, divinisque laudibus ubique gentium celebrantur; totque fuerunt illius regni egregia pro fide facinora: ut non solum inter regna principatum obtinuerit, sed christianissimum, quadam ultra cætera excellentia, meruerit appellari. Sed quid ego ista commemoro, quæ meis dictis facio viliora? Taceo de illo gymnasio memorabili, & famosa schola Parisiensi, cujus doctrina, incredibile dictu est, quantum fidei præstiterit incrementum; quam veteres reges singulari semper reverentia prosequuti dicuntur. Neque a prædecessoribus suis modernum regem degenerantem cernimus; sed regibus quibusque superioribus belli pacisque artibus, & gloria parem. De cujus inclyta justitia, ac religione, quamvis multa possumus ordiri, illud præ cæteris adnotemus, quod erga universalem ecclesiam sacrosanctumque concilium sanctitavit. Inter papam & vos olim illa prior dissensio fuit, quod hic vos concilium dicere, ille negare. Ecclesiam Gallicanam rex consuluit, qua concilium hic esse declarante, omni vos favore juvandos statuit. Missi e vestigio oratores, viri ex archiepiscopali episcopalique dignitate, tum doctrina, tum etiam bonitate præstantes, qui jam quintum vobiscum annum in agro Dominico laborantes ducunt. Pecuniæ ex regno ad utilitatem concilii detrahi permissæ. Mandatum, ut prælati proficiscantur ad concilium; auxilium datum quodcumque petitum a vobis est. Et quid aliud de ipso dixerim rege? Nisi quod inter alios sibi præcipue tencamur, cujus auxilio defensi servatique sumus. *Et quæ melior est*, inquit Cicero, *in hominum genere natura, quam eorum, qui se natos ad homines juvandos, tutandos, conservandos arbitrentur?* O regem ergo glorioſissimum, o principem excellentissimum, o vere, christianissimum fidei defensorem! Tu ecclesiam defendis; tu fidei consulis; tu concilium veneraris; tu es quem merito honorare, perpetuisque præconiis debemus extollere. Hic cum crebras inter nos, ac summum pontificem dissensiones cerneret, sæpenumero ad pacem laboravit, nunc vobis, nunc summo pontifici supplicans tolli dissidium. Nec aliud Symon, collegaque rogitant, nisi ut concilium cum papa conveniat, omnesque discordiarum fomites amputentur. Quis hic, obtecro, iratscatur? Num rectæ, sanctæque illæ sunt voces? num omnes idem cupitis? ego sane, nisi aliud sentio, non possum militarem illum virum non laudare. Rem namque optimam, & concessu dignissimam petit. Commonet schismatis evitare causas, com-

ANNO CHRISTI 1436. Nicolaum Albergatum.

ANNO CHRISTI 1436.

communem papæ locum petit, neque ſpecialius quicquam dicit, neque locum aliquem nominatim repudiat. Cujus (niſi fallor) verba Papiam nobis ſuadent. Vult enim papam, & concilium ſimul eſſe concordiamque utrimque fieri, cujus nonniſi tres eſſe vias conſidero: ut vel papa omnino mos geratur, vel vobis, aut tranſactio quædam litigiorum fiat. Sperare ſuperiora vanum reor. Ad tertiam rem miſſus eſt Symon ut communis utrique locus eligatur. Et quis, obſecro, Papia communior, aut aptior, atque utrique commodior? Gratior forſitan alius papæ locus eſſet, qui tamen vobis non eſſet tutus. Sed nondum Symonem audivi dicentem, ut in ſecurum eligatis locum, quod nec ipſe diceret, nec ſuo regi in mentem caderet; cujus ea ſemper conſuetudo fuit, ut prius conſuleret, deinde concilio judicium dimitteret, ſuumque ſenſum univerſalis eccleſiæ poſtponeret opinioni. Quamquam, ſi licet dicere, nimium vos hodie, patres, deſertis principibus, nec quid quam auderis agere quod principibus non libuerit. Quod ego ſane non laudo, quoniam non ſic majores noſtros invenio factitaſſe, nec ſic ſe apoſtolos habuiſſe, qui licet totum contra ſe mundum haberent, veritatem tamen ubique prædicabant, neque minas, neque mortem, aut teterrimos cruciatus pro veritate diffugiebant. Quibus rebus factum eſt, ut totum orbem Chriſtianum nomen impleverit. Ubi vero mortis timor invaſit, & divitiarum cupido ſupervenit, deſerta veritas & incognita juſtitia jacet. Aut verius cum Satyro dixerimus. *Jamdudum ad ſuperos Aſtræa receſſit; hac comite atque duæ pariter fugere ſorores*. Hinc diminutus populus Chriſtianus, & auctæ infidelium ſectæ. Vere ille riteque olim dicebat archiepiſcopus Mediolanenſis, quem hoc in templo ſepultum habetis; vere multi alii. *Agamus*, inquiebat ille, *quod nobis & juſtitia dignum eſt; quidquid exinde ſequatur æquo patiamur animo*. Cujus vel mortui verba ne contemnite, rogo. Agite quod dignum hac congregatione putatis. Nemo vos deſeret, nemo adverſus erit. Cuncti vobis principes favebunt benefacientibus. Sic Cæſareum culmen, auguſtalemque majeſtatem vobiſcum habebitis. Sic Francorum; ſic aliis ex ordine reges vobis parebunt. Et quantum ad locum attinet, nemo eſt principum qui ſpernere Papiam debeat, ubi & papa optime, & concilium valeat convenire. Nondum tamen excuſſimus quomodo Papiæ ſecurum poſſit eſſe concilium; id enim ad ultimum orationis noſtræ membrum reſervavimus. Nunc ad tertium tranſeamus.

ANNO CHRISTI 1446.

Turbata oratio.

Juven. Sat. vi. v. 19. Satyrarum ſcriptores Satyros appellabant veteres. Archiepisc. Mediol. Bartholom. Capra.

Hujus partis eſt oſtendere non domos ſolum, ſed victualia quoque ubertim ſuppetere, in qua re non multum erit negotii. Ipſa enim res ſe manifeſtat. Ut tamen de hac etiam parte diſſeramus. Ex toto dominio ſuo duci placet, ut, quam velitis, urbem eligatis. Quis neſcit Galliam ipſam quæ circa Padum jacet, & eſſe, & a Cicerone dici florem Italiæ? aut quis regionem illam cum aliis æquiparet agris? Cum hujus tanta ubertas, tantaque feracitas ſit, ut ſemper abunde ſuppleverit, quamvis jam multis, non dico annis, ſed ſæculis continuo ſit bello agitata. Alibi vero nonnullæ provinciæ ſunt adeo ſteriles, adeo infœcundæ, ut non ſuſcepto bello, ſed audito belli nomine exhauriantur. Hic vero plurimæ ſunt urbes recipiendo concilio & alendo ſufficientes. Nam, ut Mediolanum taceamus urbem populoſiſſimam, quæ, ut ſemper fuit, ſic modo eſt caput Inſubrium. Quid de Papia, Placentia, Parma, Cremona dixerimus? Omiſſis aliis Papiam expendamus. Eſt profecto illa urbs ſplendidiſſimis commodiſſimiſque ornata domibus. Teſtes voco ex hac concione quamplurimos, qui me, ſi mentiar, reprehendant: notam namque rem dico. Hic moderni genitor ducis cohabitavit, princeps omnium ſua ætate conſultiſſimus; hic curiam continuo tenuit, quam magni domini, omniſque fere nobilitas Italiæ ſequebantur. Ob quam rem multa ingentia palatia & ampliſſimæ ſunt ædes ædificatæ. Curiales namque, ut fit, certatim ſibi magnificas conſtruebant domos, quod quiſque ditior, quod quiſque munitior videri volebat. Illic palatium eſt, quod caſtellum appellant, ingenti foſſa circumdatum, de cujus amplitudine illud retuliſſe ſufficiat, quod auguſtalis, pontificaliſque curiæ capax exiſtimetur, cujus pulchritudinem ac commoditatem omnis oratio comminuere videatur; hinc urbi adjacet; illinc ducali viridario ſupereminet, operi omnium maximo atque excellentiſſimo, cui parco eſt nomen, venationibus piſcationibuſque conſtructo, ubi feras innumerabiles viginti millia paſſuum complexus murus obſervat. De cujus rei amœnitate ac voluptate nonnulla differerem, niſi omnem a vobis contemni voluptatem deliciaſque omnes parvi exiſtimari cognoſſem. Vino præterea, cunctiſque eduliis adjacens patria maxime abundat. Nec Varronem in illa audio prorumpentem verba: *optima ad victum fert ager, Campanus frumentum, Falernus vinum, Caſinas oleum, Tuſculanus ficum, mel Tarentinus, piſcem Tyberis*. Hæc ſuo forſitan tempore ita erant; modo hæc omnia Papienſes habent, cæterique Longobardorum populi. Fœni & bladi plus legunt quam ipſi cupiant cives; omnis pomi copia eſt ingens. Quidquid abeſt, Ticini flumen advectare poteſt. Sed quid immoror? Infubres, ut ſcitis, populi nunquam externo tritico victitarunt; ſed ſuum ipſi cæteris provinciis ſubminiſtrarunt. Quo fit, ut ſummam ſemper in Papia victualium copiam ſitis habituri. Nec aliquis Italus vobis minori pretio victum dabit. Nolo probare quod per ſe patet. Sed quærite alias urbes, & rerum pretia inveſtigate. Quod tribus denariis alibi emetis, duorum hic denariorum pretium habebit. Neque diſputatione res indiget. Quare taxationem rerum veſtro judicio dux committit; fruſtraque de fertilitate patriæ urbiſque commoditate ſermonem facio, quod omnia illa majora eſſe cognoſcitis, quam ego dicam. Illa vero parvipendo, quæ dicuntur, oportere Græcos Latinam eccleſiam magnificam invenire; quod tamen, ſi quid habet momenti, ubi melius quam in Papia invenietis? quo enim honore, qua magnificentia, qua pompa, quo ſumptu Conſtantinopolitanum imperatorem ab duce recipi æſtimatis? An quiſquam vivit hoc duce ad ſumptum effuſior, aut ad magnificentiam animatior? De cujus largitionibus ſtupenda magis quam credibilis narratio videre-

ANNO CHRISTI 1436.

Joannes Caſtratus vicecomes.

ANNO CHRISTI 1436.

tur. Cui liberalitatem aliquam exercenti ſua ſolum voluntas ſufficit. Videbunt hujus principis excellentiam Græci ſingulari quadam admiratione ac ſtupore, idque oculis perſpicient quod auribus aliquando cognoverant, verumque illud Homeri experientur dicentis, famam nunquam penitus vanam eſſe quam populi decantant. Immo & rem fama majorem invenient. Ibunt nonnunquam Mediolanum, ubi populum numeroſum, ubi opulentiſſimos cives, ubi florentiſſimas opes agnoſcent; ubi alterum pene orbem videre videbuntur. Tot artifices, tot pompas nunquam ſatis ſpectaſſe dicent. Quod ſi magnificentia venerabilem reddit eccleſiam, illa eſt potiſſime civitas eligenda. Sed vana ſunt hæc, mihi credite, B anileſque delirationes. Non ſunt Græci extra orbem poſiti, qui Latinum genus, Latinaſque vires ignorent. Mediterranei ſunt populi, Jonio brevi freto ab Italia diſcreti. Quatuor namque & viginti horis ſecundum pelagus ſecundus facit ventus. Quod a Brundulio in Epirum pergit, Siciliamque olim Græciam fuiſſe, totamque Calabriam magnam Græciam appellatam, nemo qui veteres lectitat, ignorabit. Romæque tantam fuiſſe Græcorum multitudinem, ut in illa Juvenalis verba proruperit: *Non poſſum ferre, Quirites, Græcam urbem*. Sed ne longius a propoſito divertamus. Illud mihi ſatis probatum videtur, quod de rerum copia, domorumque commoditate requirebatur. De poſtremo jam membro tem- C pus admonet diſputare; de ſecuritate ſcilicet, libertateque loci quæ duplici a nobis modo conſideranda videntur, ut tuti in loco ſimus, & ad locum tuti eamus.

Refero de ſecundo, in quo illud non eſt ignorandum, quod huic urbi nullum propiorem locum nominavimus. Septem dierum iter, de cujus ſecuritate, ut opinor, nulla eſt ambiguitas. Jacent medii Svitenſium campi, ſive ut verius dicamus, alpes; hominum cum bellicoſiſſimorum, tum etiam pacis, & juſtitiæ tenaciſſimorum, quorum terras percurrentibus vobis nulla latronum violentia ſit timenda. Montem vero S. Bernardi traſituris religioſiſſimi principis ducis Sabaudiæ occurrit D territorium, qui pacis ſemper amator, cultorque tranquillitatis eſt habitus; quem religio ſanctiſſimaque juſtitia cunctis ſubditis miro modo colendum, diviniſque quodammodo laudibus celebrandum efficit; cujus terras nemo non ſecure percurrit. Ex his duobus territoriis, nullo interſecante dominio, in terras ipſius Philippi deſcendetis, vobis non modo tutas ſed amiciſſimas. Ac ſi cui timendum videtur, offerentur a principe arces ſingulæ, quas veſtrum iter ſecurius æſtimabitis eſſe facturos. En cernitis ducale territorium in faucibus Galliarum & Alamanniæ conſtitutum, ut quam primum intretis Italiam ducales arces occurrant, nec procul ab alpibus E Papiam inveniatis jacentem. Quæ res faciunt, ut ſecuritatem ad locum tutiſſimam habeatis, qualem ſi qui alii præſtent, ipſi judicetis. In loco jam reſtat ſecuritatem, ac libertatem oſtendere, quas eſſe Papiæ confitebimini, ſi veſtra eſſe in manu civitatem oſtendero, ſi quietos placidoſque cives monſtravero, ſi ſalubrem aerem docuero; & ſi vos de principe commonuero poſſe confidere. Futuram in manu veſtra civitatem jam ſupra doctum eſt; nec ſolum urbem, ſed adjacentia ſimul oppida, arceſque daturum ſe ducem intellexiſtis. Nec dubium eſt, quin de ſe quiſque magis quam de altero confidat, cum vix aliqui dicant non eſſe prælatos ad regendas urbes accommodos, dominiaque civitatum male a ſacerdotibus regi contendant. Quod a Bohemica dementia tabificoque Uſſitarum errore non multum abeſt, qui omni, ut ſcitis, dominio ſpoliandos ſacerdotes aſſeverabant. Et quis, oro, melius aut rectius urbes gubernavit Martino V.? Nolo alios numerare pontifices: longus ordo ſeſe prælatorum offerret qui magnis præſidentes urbibus ſubditos in pace ac juſtitia pulcherrime tenuerunt. Dicere vero ineptos fore ad regimen ſacerdotes, nihil eſt aliud quam vos omnes contemnere, Conſtantinumque Cæſarem reprehendere, cujus munere civitatum dominia ſuſcepiſtis. Sileant ergo qui talia ſubmurmurant, neque vos condemnent, qui petendas arces oratoribus commiſiſtis. In poteſtate igitur civitatem habebitis, cuſtodes arcibus imponetis, officiales quoſlibet ordinabitis, juramentum fidelitatis recipietis; & ubi, obſecro, liberius eſſe poteſtis? ubi tutius? Aliam quoque ſecuritatem, ſi quam petieritis, facile impetratu erit. Civium modo naturam examinemus, quæ pro veſtra ſecuritate non eſt parum conſiderare. Plenum namque periculi eſt inter cives vivere, qui ipſi inter ſe diviſi diſcordioſique ſint, qui nullo inter ſe pacto cohæreant. Talibus enim in civitatibus neceſſe eſt ſæpe immutari regimina, nunc unum eſſe, nunc alium principatum, neque innovari ſine diſcrimine res poſſunt; & quemadmodum ait Comicus, *non ſit ſine periculo magnum facinus & memorabile*. Quod intelligo non ſolum eorum qui agunt, ſed ſpectantium etiam. Sed nihil horum in urbe Papienſium trepidabitur. Eſt enim populus placidus, quieti & otio deditus, cives perurbani, non belli aut inteſtinarum avidi diſcordiarum; ſed ſuis occupati poſſeſſionibus, plurimum tempus in agricultura conſumunt; & juxta Græcum proverbium, quam quiſque artem novit in hac ſe exercet. Nec vano libertatis nomine gloriantur, quemadmodum aliqui, qui tum ſe liberos vocant cum maxime ſerviunt, & ſubeſſe quampluribus liberum fore dicunt. Ego vero quietiorem populo Papienſi nullum adhuc reperi, qui & ſuo ſemper principi obedivit, & devotiſſimus eccleſiæ fuit. Aeris nunc ſalubritas pernoſcatur, quem puriſſimum eſſe apud Ticinum reperietis. Nullæ ibi fœdæ paludes exhalant; non maritima ſtagna putredinem ſuggerunt; non crebræ peſtes invadunt; non æſtus immenſi, intemperatique ſolares radii, aut montani venti officiunt ſanitati. Quod ſi Baſileæ ſimilem quærimus civitatem, Papia profecto eſt, quæ Baſilienſem nobis & libertatem & ſanitatem præſtet, quam hic permaximam ſumus experti. Nam ſive aeris ſalubritas fuit, ſive miraculoſa magni Dei bonitas id conceſſit, ſextum hic jam trahentes annum, incredibili omnes ſanitate præſtitimus. Nec de libertate expedit diſputare; libere enim hic loqui, libereque facere quodcumque libuit, nunquam eſtis prohibiti; nec cives veſtris ſe unquam actionibus oppoſuerunt,

ANNO CHRISTI 1436.

runt, ut qui Germanicam nobilitatem redolent. De Germanorum namque fide, gravitate, conſtantia nihil ſatis explicare poſſem. Non ſunt ad promittendum faciles; ſed promiſſa inconcuſſe inviolateque cuſtodiunt. Emori malunt, quam juramento deficere; apud quos facile ſit multos Attilio Regulo ſimiles invenire, qui primo Punico bello fidem hoſtibus ſervare voluit, quam mortem & ſœdum corporis effugere laniatum. Hæc profecto conſtantia Germanorum, hæc fides, hæc gravitas Alamanniæ, ut tenaciſſime fidem ſervent. Cujus rei memores Baſilienſes nihil vobis promiſſum commutarunt; apud quos utinam quod reſtat negotii conſummare poſſemus, ne aliorum fidem probaturi eſſemus. Si tamen pericula volumus evitare, Papienſis eſt nobis civitas adeunda, ubi quemadmodum dixi, & civium grata converſatio eſt, & aeris perpetua ſalubritas. Si quando tamen locum mutare oporteret, non deſunt in territorio principis commodiſſimæ civitates, quarum, ſicut de Papia eſt dictum, dominium haberetis. Neque enim futuri caſus ſunt a nobis non cogitandi; ſed ſicut apud Euripidem Theſæus facere nos docet; cujus illa ſunt verba a Cicerone in Latinum converſa: *Nam qui hæc audita a docto meminiſſem viro futuras mecum commentabar miſerias, aut mortem acerbam, aut exilii maſſam fugam, aut ſemper aliquam molem meditabar mali, ut ſi qua injecta diritas caſu foret, ne me imparatum cura laceraret repens.* Quæ non ideo ſolum dicta confirmo, ut malum fiat præmeditatione levius; ſed ut prævidentes mala diſfugiamus. Et quantum ad nos attinet, illud in eligendo loco deſideremus, ut venientem peſtem, aliamve mali molem poſſimus evitare; ſicut in urbe cernimus Papienſi, qua ſeu peſte, ſeu alia cauſa dimittenda, aliam e veſtigio urbem inveniamus concilii capacem & rerum abundantem omnium. Ac de aeris ſalubritate ſufficiat.

Principis vero fides quanti a vobis, celeberrimi patres, ſit habenda, extremo præſentique loco retinui. De qua re abunde putavero dictum, cum ejus principis erga eccleſiam devotionem, erga vos ipſos ſacrumque concilium dilectionem, erga ſubditos juſtitiam & æquitatem, erga hoſtes clementiam & manſuetudinem, erga omnes magnificentiam & benignitatem oſtendero. Quibus abſolutis, quis neget ſummam in hoc principe fidem habendam? Quæ res me nunc peroraturum utinam digna rebus ſequeretur facundia. Meritus es namque, victorioſiſſime princeps, de quo ſummi oratores, & clariſſima poetarum ingenia fatigentur. Sed dabis Æneæ veniam, ſi non ut vellet, ſed ut poteſt tuam cauſam perorabit. Vos quoque, patres ampliſſimi, definite admirari, ſi non dignam tanto principe orationem audietis; tot ſunt enim illius ſtupenda virtutes, tot miranda geſta, tot pacis & belli incredibiles artes, ut inferior omnis oratio videri debeat. Sed pergo ut in buccam venit, ac de ſua erga eccleſiam devotione duo quam breviſſime abſolvam. Braccius hoſtis eccleſiæ immaniſſimus, cum multa Romanæ ſedis oppida, urbeſque invaſiſſet, ac multas provincias vi occupaſſet, urbem inſignem Aquilam eo animo obſedit, ut ea capta bellum urbi, obſidionemque admoveret, tantuſque in urbe metus & trepidatio fuit, ut non urbis defendendæ, ſed faciendæ fugæ conſilium eſſe putarent. Nec minor agitatio Romæ tumultuſque fuit, victore apud Cannas Annibale omnique Romanorum proſtrato exercitu, cum perditam ſpem fore, deſperatam comploratamque rempublicam nonnulli juvenes de auſugio cogitabant. Tum papæ auxilia dux miſit, pecuniiſque copiiſque papam juvit. Cumque ad manum devenere ducales copiæ plurimum valuerunt, eoque prælio victoriam pepererunt, ut victum Braccium duci adſcriberent. Omitto claſſem ingentem rogatu papæ Martini in Apulia deſtinatam, Cajetamque receptam, & alia claſſis illius ſpectata facinora. Illud quis non ſumma collaudet, Æmiliam, quam modo Romandiolam dicimus, ex manibus tyrannorum vi captam papæ ſine contradictione eſſe? Nunquam hic princeps ſummis pontificibus adverſatus eſt, nunquam eccleſiæ deſuit auxilio, nunquam apoſtolica mandata contemplit, modernoque pontifici ut patri, ut domino, ut Chriſti vicario ſemper obtemperavit, primuſque omnium principum præſtitit obedientiam. Si quid poſtea diffidii fuit, hinc proceſſit origo. Ipſe tamen nunquam papæ famulatum negavit, quod illa in ſede ſedentem nunquam contemnendum cenſuit. Qualis vero erga concilium fuerit, veſtrum neminem arbitror præterire; nec me aliquis reprehendat, ſi hunc defenſorem concilii nominaverim, quem non ignoratur cum magno ſuorum ſumptu ſemper hic prælatorum frequentiam teneriſſe citaſſeque, ne defectu ſuppoſitorum concilium deperiret. Cumque requirendi principes in adhæſionem eſſent, hujus prælati præſto fuere, qui ſuis ſumptibus obirent munera legationum, quorum nullus aut labori pepercit, aut ſumptui; atque ut fileam quid magna cum diligentia in hoc concilio, & extra concilium ab epiſcopo Albigamenſi eſt geſtum, viro non ſolum genere, ſed animi virtute nobiliſſimo; quid de aliis dicam? Hinc, epiſcopus Novarienſis ad regem Franciæ deſtinatus; hinc Laudenſis in Angliam miſſus. In remotiſſimam uſque Poloniam Parmenſis epiſcopus juſſus eſt ire. Quo tempore ille vivebat, cujus modo inſignia viduis depicta tapetibus cernitis ante oculos, moderni genitor regis, cui Deus adverſus infidelium impetus omnes conatus ſecundos efficiat. Ad regem vero Aragonum Riccius abbas S. Ambroſii in Siciliam uſque perrexit. Nec tu, potentiſſime princeps Burgundorum, ab Longobardis prælatis fuiſti prætermiſſus. Abbati namque de Cereto patri integerrimo, ea legatio obvenit, quem tu propter patriam, propterque Dominum læto vultu & gratiſſimo animo recepiſti, non ignarus quantum tibi dux ille Mediolanenſis afficiatur, qui nihil magis exoptat quam tuæ morem gerere voluntati. Apoſtolorum mihi illa tempora videbantur, cum orbis provincias inter ſe ſortiti, ſuam quiſque legationem ſuſcepit Evangelium prædicaturus. Cujus rei non abſimilem curam, ducales prælati receperunt, quoniam tunc alii aberant. Repetite beneficia in vos collata, obſecro, conſiderate ſi jamdiu hinc abiſſetis, niſi ipſe faviſſet; videre ſi quid eſt unquam petitum, quod

ANNO CHRISTI 1436.

☞ quod non ſit impetratum. Videte ſi hujus concilii bene geſta ſemper collaudarit, obſervarique jufſerit; videte ſi gentes armorum, ſi pedites, ſi equites, ſi pecuniam, ſi terras, ſi ſeipſum vobis obtulerit. Videte ſi quid promiſerit quod non impleverit; videte ſi vos ſemper magna dilectione fuerit proſequutus. Hic cardinalibus ad concilium venientibus naves dedit; hic ſecurum tranſitum omnibus præſtitit; hic omnibus modis nos juvit, qui non modo hoc, modo illud, (ut plerique) ſed ſemper idem dixit, fecitque. Neque ut exprobrem iſta dico, ſed ut ejus erga vos fidem recognoſcentes, de ipſo potius, quam de alio confidatis, caveatiſque ne quam ingratitudinem oſtendatis; quam rem in divina mente, almoque illo Spiritu, qui præſidere in concilio creditur, nefas eſt nominare. Illudque evitate, ne vobis dici poſſit, quod dictum eſſe quondam Cicero narrat. Nam cum C. Lælio (bono & ſpectato viro conſulatum petenti) non mos geſtus, magis populus a bono conſule, quam a bono populo repulſus conſul dicebatur. Pergo ad alia, juſtitiæque erga ſubditos miniſtrandæ, æquitatiſque ſervandæ ducale ſtudium vel in eo poteſt comprehendere quod ab omnibus ſubditis peræque diligitur. Percurrite ejus territorium, omnes uno ore videbitis de ſuo principe bene dicere, ſibique bene optare, ſuperoſque rogare ut ſuperſtes ac longævus fiat. Nullum principi maledicere; nullum niſi magnifice ampliſſimeque de ſuo ſentientes principe invenietis. Quam rem nemo ex juſtitia natam negaverit. Eo pertinet quod de Sperone aliiſque clericſque factum eſt, quos cum ipſe in ſubditos graves, acerbos, contumelioſoſque reperiſſet, ab ſe penitus abdicavit, omnique magiſtratu dejecit. Ex quo fit, ut ejus dominatus altiſſimis defixus radicibus exiſtat; eſt enim in amore, ac caritate fundatus, non in timore, qui, ut dicit orator, non eſt diuturnus magiſter officii. Nec illud queo præterire, quod nemo magis mortem hominis abhorret; nemo magis invitus torqueri homines audit. Sed de ſua in hoſtes manſuetudine jam ſermo deſideratur, in qua re non erit abſurdum ſi ea de hoc principe dixerimus, quæ de ſenatu populoque Romano Scipio dixit, quem beneficio, quam metu obligare homines malle, exteraſque gentes fide ac ſocietate junctas habere, quam triſti ſubjectas ſervitio aſſeverabat. Qua laude hunc eſſe dignum ducem paucis colligemus exemplis. Victus adverſo prælio Carolus Malateſta captivus duci deditur. Expectatis necem aut carceres? nullo receptus ſupercilio, fortunatius ſibi fuiſſe vinci quam viciſſe expertus eſt. Quid alios exercituum duces commemorem, qui in hujus deducti poteſtate tantam clementiam invenerunt, ut jam plerique didicerint, tutius eſſe huic principi adverſari quam favere. Sunt enim quidam homines, qui velut equi quanto magis illis indulgetur, tanto majori petulantia ſunt. Franciſcus Carminiola ſub hoc principe militavit, divitiisque, honoreque auctus ad hoſtes confugit, magnaque clade veterem ſæpe dominum affecit. Hujus apud hoſtes defuncti filias ſuſcepit, egregioque matrimonio copulavit, uxori Carminiolæ bona omnia reſtituit. Qualem vero ſereniſſimis ſe Aragoniæ Navarræque regibus exhibuerit, nulla terrarum portio non audivit; hoc omnem exſuperat magnificentiam. En dux ipſe, cum alibi alios, hic ſe ipſum magnificentia ſuperavit. O genus egregium! O proles veriſſima Galeatis! Eſt ne hominum ulla conditio, quæ non te diligat? Eſt ne gens ulla tam barbara, tam effera, tam ab omni humanitate alienata, quæ tuo nomini non afficiatur? Hic eſt quem colere omnes debent; cum propter virtutem & probitatem, ſicut Cicero credit, etiam eos quos nunquam vidimus, diligamus; quem hoſtes, ſicut ego puto, talia in dies audientes non poſſunt non laudare. Hunc ergo quis neget erga omnes eſſe benignum, cum benigniſſimum ſemper in hoſtes reperimus? Quis unquam ad eum venit non benigne magnificeque receptus? Incredibile vobis videretur, ſi pecuniarum illam explicarem ſummam, qua quotannis tranſeuntes dominos, & ad ſe venientes honorat oratores. Cujus rei, ſi Papiam elegeritis, experimentum principum oratores, prælatique videbunt, quorum nemo indonatus abibit. Eſſet mihi magna copia memorandi plurimos, qui domo extorres, patriaque pulſi, ducali pecunia vitam agunt. Sed jam finem noſtra poſcit oratio. Quare ea quæ ab initio ſumus polliciti non probaſſe ſolum, ſed oſtendiſſe planius opinamur. Quare cum hujus principis devotionem erga vos & eccleſiam non minimam neque vulgarem dignoſcatis, cum pium, cum juſtum, cum clementem, cum magnificentiſſimum ducem videatis, quid eſt quod ejus vobis ſuſpectam fidem faciat? Quis timor, quæ dubitatio, quæ ſuſpicio de ipſo poteſt concipi duce? Nihil profecto eſt quod Papiam repudietis. Hic quæ ad Græcos opus ſunt habetis: hic papa cum concilio poteſt convenire; hic domos egregias; hic victualium invenietis copiam; hic ſecuritas; hic libertas oſtenditur; hic principem nacti eſtis, cujus vetus & probata eſt amicitia, quem ſi novis poſtponatis amicis, a Ciceronis conſilio recedetis, cujus hæc de amicitia verba leguntur: *Exiſtit autem hoc loco quædam quæſtio ſubdifficilis, nunquid amici novi digni amicitia veteribus amicis ſint anteponendi. Homine indigna dubitatio. Non enim debet eſſe amicitiarum, ſicut aliarum rerum ſocietas; vetuſtima quæque ut ea vina quæ vetuſtatem ferunt, eſſe debent ſuaviſſima.* Verum illud eſt quod dicitur, modios multos ſalis ſimul edendos eſſe, ut amicitiæ munus expletum ſit. Pythagoras vero haud injiciendam unicuique dexteram dicebat, ideſt non prompte, aut inconſulto conciliari oportere, ſicut Plutarchus interpretatur. Idem quoque ait, quæ nigrantes habent cauda, guſtari non oportere; quæ ideo dicta ſunt, ut in rebus agendis illorum conditiones diligenter inveſtigemus, cum quibus contrahimus; hoc etiam facit, ut intentiones eorum conſiderare debeatis qui concilium petunt. In qua re de aliis vos judicetis. Ego de duce dicam, quem tres cauſæ potiſſimum movent, ut requiſitus ſatisfaciat, ut in re fidei præſto ſit, ut ab omni vos periculo ſubtrahat. Verſatus namque in rebus arduis, princeps, multorum dominorum diverſarumque communitatum, per exploratores ſecreta cognoſcit, timetque ne locum eligatis, qui

vobis

vobis perditioni fiet. Cupit ab omni vos fraude omnique periculo eripere. In qua re, patres optimi, sic precor excubetis, ut nihil improvisum accidere possit, nihil inopinatum, nihil omnino novum; atque ita acerrimam in omnes partes aciem intendatis, ne qua fraude capiamini. Hic, te precor, humanissime pater cardinalis S. Sabinæ, intendas, ne quam, pluribus annis, summo labore, summaque vigilantia famam perquisivisti, unus dies eripiat. Quamquam quidquid eveniat, Bohemicæ reductionis te laus assequatur. Sed majorem tibi Græcia laudem attulerit, si locum periculosum effugiens, in eo consenties, in eoque alios animabis, ubi sine periculo maturari negotium possit. Nec te inoratum, integerrime pater, relinquam cardinalis S. Petri, qui non solum tuo hic nomine, sed populi, regioque hic præsides; aspice quod de te dignum est, quod summo pontifici conveniat, quod regi illi potentissimo victoriosissimoque consentaneum existimas. Neque te hic, neque tuum regem passio ducit; ille pro fide in patria pugnat, de cujus laudibus bellicisque triumphis nonnihil explicuissem, nisi oratores ejus, viros literatissimos atque ornatissimos patres, Conchensem, Burgensemque præsulem ante oculos cernerem, qui & ornatius & melius rem valeant absolvere. Tu hic rei fidei curam adhibes; nunc opus, nunc labor est, nunc tua industria viderit, ne loco inepto consentiamus. At te, præstantissime pater cardinalis Arelatensis, tanto minus oravero, quanto magis ad rem ipsam te video animatum. Quod si unquam invigilasti, si semper constans firmusque fuisti, si semper concilii profectum desideraiti, hic aures, hic mentem arrige; nunc tua probitas, nunc tua diligentia pateat. Idcirco namque cardinales vocamini, quia quasi cardinales ecclesiam sustinetis. Sic vos alios prælatos oro, ac obtestor. Sic vos omnes precor ecclesiasticos: aspicite quæ fidei, quæ justitiæ sunt; abjicite passiones; regem illum christianissimum imitemini, qui nulla victus cupiditate ibi locum eligi rogat, ubi geri negotium melius existimetis; ubi quæ fidei & quæ concordiæ sunt valeant terminari. Quæ secundum alios alibi, secundum me tutius in Papia conficiantur. Nec enim video quo commodius, aut liberius esse possitis. Itur namque ad principem benignum & vestri cœtus amantissimum, qui fraudes, non modo non instruit, sed prorsus ignorat; cujus animus nihil nisi altum ac magnificum cogitat. Consultius est principi se nobili, & nihil præter honorem cupienti committere, quam vulgo, quod est plerumque ingenio mobili, seditiosum atque discordiosum, cupidum novarum rerum, quieti & otio adversum, de quo Virgilius:

ANNO CHRISTI 1436.

Scinditur incertum studia in contraria vulgus.

Et cujus vobis fides, quam ipsius principis potest esse securior? Noti sunt vobis mores ejus, neque concipere metum potestis aliquem. Non hic vindictæ exactor, non contumeliæ illator, non injuriæ prosequutor, cujus rei nemo magis didicit oblivisci; qui cum sæpe ulcisci potuerit, vindictam tamen semper abhorruit. Hic animum vincere, iram cohibere, victoriam temperare, adversariosque nobilitate, ingenio & virtute præstantes non modo extollere jacentes, sed etiam amplificare eorum pristinam dignitatem exemplo Cæsaris consuevit. Huc ergo ite, huc animos intendite. Securitatem utilitatemque vestram cognoscite, discrimina non rerum solum, sed personarum etiam evadite. Accedite huc qui semper vobis benefecit; ostendite gratitudinem, & memoriam beneficiorum. Sicubi tamen utilius aut melius esse potestis, vestri judicii sit; nihil erit duci molestum, si bene succedere intellexerit, eumque quocumque pergitis obedientem habebitis. Vestrum tamen est cavere, ne periculosum eligentes locum, & jurisjurandi neglectores suscepti videamini, &, qua nunc apud omnes estis, clarissimam famam amittatis, quo bono nihil est humano generi aut acceptabilius a superis, aut præstantius concessum, cujus contemptores haud scio utrum numero sint habendi aliquo; siquidem famæ contemptor suæ ab eo prodigus appellatur, quem non Apollinis oraculum, sed sacræ literæ judicant sapientem.

ANNO CHRISTI 1436

ANONYMI CARDINALIS CONSULTATIO,

Num concilium papæ superius habendum sit.

Ex M. S. cod. Florentinus & missit Cl. Laurent. Mehus.

QUæstio est, utrum Papa subsit judicio Concilii generalis; & supponitur quod ipsum Concilium sit legitime aggregatum. Argumentatur primo, quod non, quia Papæ subest ipsum Concilium generale; dicit enim Christus super Math. Quod Filius, quod Patris est, & ipsius Filii, potestatem Petro ubique terrarum concessit, & homini mortali omnium, quæ in Cœlo sunt dedit auctoritatis, dando ei claves ad hoc, ut Ecclesiam ubique terrarum amplificet. Sed eadem est auctoritas Papæ cujuslibet quæ fuit Petri, cum sit Petrus successor, atque vicarius Christi.

Item quoniam Cyrillus in libro thesaurorum dicit, quod sicut Christus accepit a Patre sceptrum Ecclesiæ gentium, ex Israel egrediens, super omnem principatum, & potestatem, & super omne quodcumque est, ut ei genua cuncta curventur, pleniſſimam potestatem; sic & Petro, & ejus successoribus plenissime commisit; & ita nulli alii quam Petro Christus quod suum est plenum, sed ipsi soli, dedit. Si igitur nulli alii quam Petro Christus quod suum est plenum dedit, sed soli Petro hoc dedit; sequitur, quod plenitudo potestatis Ecclesiasticæ non residet in Concilio generali, sed in solo Papa Petri successore, cum Concilium non sit Papa, & ita Papa non subest judicio Concilii generalis, sed potius e contra. In oppositum argumentatur. Si auctoritas quæritur, orbis major est urbe, ut dicit Jeronymus, & recitatur &c. Hinc sequitur argumentum, quod statutum Concilii præjudicat statuto Papæ. Si igitur statutum Concilii præjudicat statuto Papæ, sequitur auctoritatem Papæ non esse præferendam auctoritati Concilii, sed esse inferiorem, cum par esse non possit.

Ad quæstionem, salva semper Ecclesiæ determinatione, ac sententia cujuslibet melius sen-

☞ ſentientis, reſpondetur ſub duplici quæſtione. Prima ſit iſta, quod ſi Papa deprehendatur a Fide devius, & admonitus nolit corrigi; poteſt per generale Concilium judicari; & ſi Concilium aggregare ipſe renueret, tunc poſſet abſque ejus auctoritate ſe ipſam Eccleſiam congregare, & Papam a Fide devium judicare. Hæc ergo quo ad primam partem non indiget magnis probationibus, quia communiter tenetur, & ponitur a doctoribus nedum canoniſtis, ſed etiam theologis; videlicet per Petrum de Palude, Herricum, Auguſtinum de Anchona, & alios; immo addit Auguſtinus de Anchona dicens, quod in præmiſſo caſu, quo videlicet Papa deprehenderetur a Fide devius, & nollet corrigi, non indiget judicari, ſeu deponi de jure, cum jam de jure divino judicatus ſit, juxta illud Johannis 3. *Qui non credit, jam judicatus eſt*. Sed tamen de facto, ut videlicet hujuſmodi judicium executioni demandaretur per ejectionem ejus a ſummo ſacerdotio, ſeu papatu, facit ad hoc cap. *Si Papa*, 40. 84. alia multa ca. & poteſt hæc pars quæſtionis in ſacra ſcriptura evidenter fundari. Cum enim una ſit Chriſti Eccleſia, juxta illud: *una eſt columba mea*. Cant. VI. hæc autem unitas ſit præſens unitas Fidei, juxta illud: *unus Dominus, una Fides, &c.* .... Conſtat, quod qui eſt a Fide devius pertinaciter, ipſe eſt a corpore Eccleſiæ præciſus & ſeparatus; & ita jam non eſt de corpore Chriſti miſtico, nec eſt illius corporis pars, ſive membrum, aut caput: membrum enim, ſive caput a naturali corpore ſeparatum jam non eſt illius corporis membrum, ſive caput. Unde dicit Philoſophus, quod oculus a capite ſeparatus non eſt oculus niſi æquivoce: & ita conſequenter Papa a corpore Eccleſiæ per hæreſim ſeparatus, jam non eſt Papa, quia jam non eſt caput Eccleſiæ, neque membrum ejuſdem. Secunda etiam pars probatur: quia in tali caſu, quo Papa eſſet a Fide devius, & corrigi nollet, nec concilium congregare vellet, manifeſte eſſet pertinax, & hæreticus continenter, & ita ſedes vacaret; quia Papa hæreticus deſinit eſſe Papa; & ſic nihil prohibere videtur in hoc caſu, quin Eccleſia poſſet ſemet congregare: cum etiam capitulares unius particularis Eccleſiæ, immo & religioſi unius monaſterii in caſu, quo Epiſcopus, vel Abbas eorum deceſſerit, poſſunt inſimul convenire, & ſibi de capite providere, & mortui Epiſcopi, vel Abbatis corpus ſepelire.

ANNO CHRISTI 1436.

Locus mendoſus.

Secunda quæſtio: Si Papa in Fide reperiatur catholicus, ſciſmaticus tamen, aut alias depravatus, corruptis moribus, ac ſcandalizator Eccleſiæ, & admonitus nolit corrigi, poteſt per generale Concilium judicari, etiam per depoſitionem, ſi videatur expediens. Hæc quæſtio non ponitur affirmative, ſed tantum diſputative, & probabiliter; & ad eam adduco aliquas rationes, quas non reputo neceſſario concludentes, ſed ut valeant quantum valere poſſunt judicio melius ſentientis. Et primo probatur dicta quæſtio ſic. Quilibet tenetur ad præceptum de correptione fraterna, de quo Matthæus 18. *Si peccaverit in te &c. unicuique enim mandavit Deus de proximo ſuo*, Eccli. 12. & ut dicit Sanctus Thomas 3. 4. ar. 19. Hæc correptio etiam ad prælatos ſe extendit, hoc eſt, quod poſſunt a ſubditis corripi juxta formam a Chriſto traditam in dicto præcepto. Et ratio eſt, quia, ut dicit S. Thomas, prælatus ex hac, quod eſt perſona publica, non amittit ea, quæ ſunt propria ſingularis perſonæ. Sed in ipſo præcepto ponitur, quod ſi ille, qui peccat in te, non te audiet corrigentem, nec etiam teſtes aperte adhibitos, quod debes ipſum denunciare Eccleſiæ, quæ denunciatio manifeſte eſſet vana, niſi ille poſſet per Eccleſiam judicari. Ergo videtur, quia Papa, non obſtante quod ſit ſummus prælatus in Eccleſia, in caſu, quo nolit corrigi, poteſt Eccleſiæ denunciari, & conſequenter judicari ab Eccleſia. Et notandum, quod dicitur: *Si peccaverit in te*; id eſt, te ſciente, ut Sancti exponunt. Secus ſi peccaverit in Deum, hoc eſt, quod peccatum ejus non ſcandaliſet proximum, ſed ſoli Deo ſit notum; unde gloſſa ibidem ſuper verbo vitæ dicit. Si enim in Deum peccaverit, non eſt noſtri arbitrii &c. quia tunc hujus peccatum divino judicio reſervatur. Ex quo videtur ſecundum intentionem dictæ gloſſæ, quod quatecunque ſit peccatum alicujus, ſive contra Fidem, ſive contra mores, dummodo ſcandaliſet proximum, poteſt, immo debet ipſe proximus ſic peccantem, præmiſſa fraterna correptione, & teſtium adhibitione, denunciare Eccleſiæ, & conſequenter Eccleſia poteſt illum judicare. Et ita, cum Papa ſit frater, & proximus, Eccleſia ipſum peccantem poteſt, & debet dicta forma correctionis judicare. Etſi dicatur, quod dictum præceptum intelligitur de peccato, quod non eſt notorium; dico quod ſi peccatum ſit notorium, non minus poteſt corripi, & argui peccator, quam ſi eſſet ſecretum; immo amplius, juxta illud &c. .... Peccantem coram omnibus argue; & conſequenter multo melius poteſt, & debet denunciari Eccleſiæ. Cum igitur Concilium generale nihil aliud ſit quam Eccleſia legitime congregata; ſequitur, quod Papa peccans contra bonos mores, & fideles ſcandalizans, ſi nolit corrigi, per Concilium generale poteſt judicari; Unde in eodem Math. Cap. dicit Chriſtus de quolibet ſcandaloſo generaliter loquens; *qui autem ſcandaliçaverit unum de puſillis iſtis minimis, qui in me credunt, expedit ei, ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris*.

ANNO CHRISTI 1436.

Sed objiceret aliquis contra prædictam concluſionem, quare major non judicatur a minori, nec ſuperior ab inferiori, unde S. Thomas dicit in 2. 2. quod ſi prælatus peccans non habet ſuperiorem, cui fiat denunciatio, recurrendum eſt ad Deum, ut eum emendet, vel de medio tollat. Sed Papa major eſt Concilio, quia eſt caput Eccleſiæ, juxta illud Jo. 1. *Tu vocaberis cephas, &c.* Confirmatur per Cap. *Aliorum*, 9. 3. ubi dicitur, quod aliorum hominum cauſas Deus voluit per homines tractari; ſed ſedis Apoſtolicæ Præſulem ſine quæſtione reſervavit arbitrio. Item per cap. *Nemo*, eadem quæſtione, & cauſa, ubi dicitur, quod *nemo judicabit primam Sedem* (juſtitiam) *temperare deſiderantem; & neque ab Auguſto, neque ab omni Clero, neque a regibus, neque a populo Judex*, ideſt, Papa, *judicabitur*. Unde glo. ſuper verbo *Neque*

ANNO CHRISTI 1436

☞ *que a toto Clero*, dicit, quod hinc eſt argumentum, quod Concilium non poſſet judicare Papam, ut ext. de cler. *Significaſti*. Unde ſi totus ſententiaret in aliquo negotio contra Papam videtur, quod ſententiæ Papæ ſtandum eſſet, ut 24. q. 1. *Hæc eſt fides* Et ad idem poſſunt adduci alia multa capita ad idem tendentia.

Ad quæ reſpondetur, unde ad primum, cum dicitur in majori propoſitione, quod major non judicatur a minori; conceditur iſta ad bonum ſenſum, licet poſſet calumniari in aliquibus caſibus, aut ſaltem indigeret declarari. Sed ulterius cum dicitur, quod Papa eſt major Concilio, quare eſt caput Eccleſiæ; hoc dicitur primo, quod non eſt omnino verum, quod Papa ſit major Concilio; Concilium enim, ut fuit præmiſſum, intelligitur eſſe congregatum auctoritate Papæ; quare alias non videtur legitime congregatum Sede non vacante; & ſic auctoritas Papæ intelligitur in auctoritate Concilii incluſa, & Papa comparatur ad ipſum, ſicut pars principalis ad totum: omne autem totum major eſt qualibet ejus parte; & ſicut fuit allegatum, Orbis eſt major urbe. Item quod ſimpliciter loquendo Papa non ſit major Concilio probatur per cap. *Anaſtaſius*, 19. Diſtin. ubi dicitur quod multi clerici ſe abegerunt a communione Anaſtaſii Papæ, eo quod comunicaſſet ſine Concilio epiſcoporum, vel presbyterorum, & clericorum cunctæ Eccleſiæ Catholicæ Fotino diacono &c. Et ibi dicit gloſſa; quod ubi de Fide agitur, tunc ſynodus major eſt Papa. Item 15. diſ. in ca. *Sicut*, in fine dicit gloſſa ſuper verbo *præſumis; videtur quod Papa non poſſit deſtruere ſtatuta Concilii, quia orbis eſt major urbe*. Idem probatur in Scriptura Sacra novi, ac veteris Teſtamenti: Ut enim legitur in actibus Apoſtolorum cap. XV. Jacobus Epiſcopus Jeroſolymourm, & non Petrus protulit ſententiam in quæſtione, ſive cauſa, quæ tunc agitabatur ſuper obſervatione legalium; quam ſententiam tulit auctoritate, & nomine totius Concilii, & non nomine, vel auctoritate ſolius Petri &c. *Propter quod ego judico non inquietari &c.* innuens Concilium eſſe majus Papa. Si dicatur, ſicut aliqui expoſitores dicunt, quod hujuſmodi ſententiam Petrus dictavit, ſed Jacobus eam promulgavit nomine, & auctoritate Petri, vel ut alii dicunt, quod Petrus voluit in hoc deferre Jacobo, quare erat ordinarius loci; reſpondeo, quod iſta non habentur ex textu, ſed majus oppoſitum, hoc eſt, quod ſententia fuit lata nomine, & auctoritate totius Concilii, unde ibidem ſcribitur epiſtola hujuſmodi ſeatentiam continens, cujus initium eſt: *Apoſtoli & ſeniores fratres bis qui ſunt Antiochiæ &c* & ſequitur: *Viſum eſt ſpiritui Sancto, & nobis collectis in unum &c.* Ex quibus videtur, quod auctoritas diffiniendi, ſeu determinandi ibi in Concilio non tribuitur Petro ibidem præſenti, quamquam eſſet caput Eccleſiæ, ſed toti Concilio Apoſtolorum, & Seniorum. Item in Vet. Teſt. legimus enim in Eſdra Concilium generale fuiſſe congregatum in Hieruſalem, ut provideretur ſuper tranſgreſſione filiorum Iſrael, qui duxerant uxores alienigenas. Ubi ſcribitur, quod miſſa fuit vox, ſcilicet communis citationis in Judæa, & Hieruſalem omnibus filiis ut congregarentur in Hieruſalem, & omnis, qui non venerit in tribus diebus juxta concilium principum, & ſeniorum, auferetur ſubſtantia ejus, & ipſe abjicietur, ſcilicet per excommunicationem de cœtu tranſmigrationis. Et ibidem ſubditur; quomodo Eſdras nomine totius concilii dedit ſententiam in prædicta cauſa; & tamen conſtat, licet Eſdras eſſet ſacerdos, & doctor legis, non tamen erat Summus Sacerdos, ſed Jeſus filius Joſedech erat Summus Sacerdos. Item patet, quod punitio temporalis, & ſpiritualis inferenda contumacibus, ſeu non venientibus ad prædictum concilium fuit reſervata auctoritati concilii, & non Summi Pontificis. Ex quibus patet, quod licet auctoritas Summi Pontificis ſit major auctoritate cujuſcumque alterius viatoris comparando primum ad primum; tamen major eſt, ſaltem in aliquo, auctoritas univerſæ Eccleſiæ legitime congregatæ, quam auctoritas ſolius Summi Pontificis. Ad confirmationem, cum dicitur: Quod Sedis Apoſtolicæ Præſulem Deus ſuo reſervavit arbitrio, reſpondetur, quod hoc decretum intelligitur, quando Papa vult corrigere ſe ipſum; tunc enim in cauſa ſua Papa ipſemet erit judex, nec habebit extra ſe alium judicem niſi Deum: Secus ſi nolit corrigi, & crimen ſuum ſit Chriſtianitati ſcandalizativum, quod ſatis aperte innuitur in alio cap. allato in alia confirmatione, ſcilicet, *Nemo*, ubi non tantum dicitur, quod primam Sedem temperare deſiderantem &c. Ex quo ſequitur argumentum per contrarium, ſcilicet, quod prima ſedes obtemperare nolens poſſit judicari &c. aliter in vanum adjeciſſet illam determinationem, vel conditionem *temperare deſiderantem*, ubi dicitur, quod debent illa decreta ſic intelligi. Quod nemo, ideſt nullus particularis homo, judicabit primam Sedem, nec etiam totus clerus, ideſt, cœtus cardinalium, vel totus clerus, ſcilicet Romanus; vel dicitur, quod cum Papa judicatur a Concilio legitime congregato, potius judicatur a ſe, quam ab alio; quare hujuſmodi Concilium ſumit auctoritatem ab ipſo, in quantum per ipſum eſt congregatum. Secunda probatur quæſtio ſic. Sicut in Novo Teſtamento poteſtas Summi Pontificis dependet immediate a Deo; ſic & in veteri Teſtamento præeminentia Summi Sacerdotis fuit a Deo inſtituta: ſic Ex. 28. Sed non obſtante dicta præeminentia Summus Sacerdos in Veteri Teſtamento potuit ab homine judicari, immo & deponi, ſicut patet de Abiathar, qui erat verus, & legitimus Summus Sacerdos; & tamen fuit depoſitus, & ejectus de Summo Sacerdotio per Salomonem, non propter crimen hæreſis, ſed quia conſpiraverat cum Adonia ut 3. 4. primo, & ſecundo cap. *igitur &c.* Sed dicetur, quod major eſt præeminentia Summi Sacerdotis in novo Teſtamento, quam fuit in Veteri, licet utcumque Sacerdotium fuerit a Deo immediate inſtitutum; quod conceditur Secundo dicitur etiam quod major eſt auctoritas totius Eccleſiæ Chriſtianæ ſimul adunatæ in generali Concilio, quam fuerit auctoritas Salomonis. Tertio, probatur eadem quæſtio per glo. Cap. *ſi Papa*, ubi dicit gloſſa, quod ſi Papa deprehendatur in quocunque alio crimine

mine ab hæreſi, & admonitus non corrigitur, ac inde ſcandalizatur Eccleſia, quod inde poteſt accuſari: Sed fit mentio de hæreſi in dicto capitulo, quare ſi occulta eſſet hæreſis, de illo poſſet accuſari; ſed de alio crimine occulto accuſari non poſſet: Facit ad hoc, quod Johannes Papa XVII. quia erat lubricus fuit depoſitus; ut dicitur in Cronica Martiniana. ANNO CHRISTI 1415

Quarto fundari poteſt prædicta quæſtio ex dictis S. Thomæ in tract. de regimine regni, ubi quæritur, quid agendum ſit a ſubditis, ſi rex ipſorum degeneret in tyrannidem; & ibidem reſpondendo ponit duas quæſtiones: prima eſt quod non pertinet ad aliquem ſubditum, particulariter conſideratum, hujuſmodi dominium ſuum in tyrannidem degenerantem occidere: undè & in veteri teſtamento leguntur occiſi fuiſſe, qui regem Joa, quamvis a Dei cultu recedentem interfecerant. Secunda eſt quod, procedendum eſt a ſubditis contra hujuſmodi dominum proprium in tyrannidem verſum publica auctoritate: & circa modum procedendi in hujuſmodi cauſa ponitur quæſtio dicta. Primum, quod ſi ad jus alicujus multitudinis pertinet providere ſibi de rege, ab eadem rex inſtitutus, poteſt deſtitui, vel refrænari ejus poteſtas, ſi poteſtate regia tyrannice abutatur &c. Secundum quod non eſt putanda talis multitudo infideliter agere tyrannum deſtituens, etiamſi ei ſe in perpetuum ante ſubjecerat: quoniam hoc ipſe innuit in multitudinis regimne ſe non fideliter gerens, ut exigit regis officium, quod ei pactum a ſubditis non ſervetur, & exemplificat de Tarquino rege per Romanos de regno ejecto, & de Domitiano ab eiſdem Romanis propter tyrannidem interempto. Tertium, quod ſi ad jus ſuperioris pertineat multitudine providere de rege, expetendum eſt ab eo remedium contra tyrannum; & ponit exemplum de Archelao rege Judææ accuſato a Judæis apud Cæſarem, & punito. Quartum, quod ſi omnino contra tyrannum humanum auxilium non poſſit haberi, recurrendum eſt tunc ad regem omnium Deum per orationes &c. Et dat exemplum de Nabuchodonoſor, & Pharaone. Ex quibus videtur poſſe fundari dicta quæſtio; ſed applicationem dimitto intelligenti.

Et ſi amplius objiciatur contra prædictam ſecundam quæſtionem, quod multa jura clamant Papam non poſſe niſi a Deo judicari, præter prædictas ſolutiones eſt una ſolutio generalis, videlicet quod ſtat, aliquem non poſſe ab aliquo judicari de jure communi, & tamen poſſe ab illo judicari, ſi ejus judicio ſe ſubmiſit; & dicitur, quod ſuperior bene poteſt ſe ſubjicere judicio alicujus ſibi æqualis, vel ſe inferioris, ſicut Chriſtus ſe ſubmiſit judicio Pilati, de cujus tamen foro non erat; cum dixit ei, *non habes in me poteſtatem, niſi tibi datum &c.* Joh. 19. & Phariſæorum judicio ſe ſubmiſit, dum dixit, *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Joh. cap. 9. Facio vos judices &c. Et didragma, ſeu ſtaterem ſolvit pro ſe, & Petro, ut Math. 11. licet aliter non teneretur, ut ipſe Chriſtus declarat ibidem: facit ad hoc c. *Nos ſi incompetentes*, 2. q. 7. ubi loquitur Leo papa Ludovico imperatori dicens: *Non ſi incompetenter aliquid agimus & in ſubditos juſtæ legis tramitem non ſervavimus, veſtro ac miſſorum veſtrorum cuncta volumus emendare judicio.* Et ibidem circa finem cap. dicitur, quod ſicut Hieronymus refert in libro virorum illuſtrium Damaſus Papa a ſubditis de adulterio accuſatus cum 42. epiſcopis ſe purgavit. Et gloſ. in ca. *Si papa*, ſuper allato ſuperius verbo, *a nemine*, dicit, quod papa a nemine eſt judicandus, niſi ſe ſubjiciat alii, ut n. q. 7. *Nos ſi competenter &c.* Hæc dicta gloſſa. Ex quibus patet, quod Papa bene poteſt ſe ſubmittere judicio alterius, ſicut imperatoris in aliqua certa cauſa, & etiam multo magis judicio Concilii generalis, etiamſi alias de jure non eſſet dicto judicio ſubjectus; & tunc ulterius dicitur, veniendo magis ad propoſitum; quod a tempore concilii Conſtantienſis, in quo fuerunt facta duo decreta, per quæ declaratur, vel ſtatuitur papam eſſe ſubjectum concilio, & poſſe judicari per concilium; eo facto, quo Papa convocat, ſeu convocabit generale concilium, ſtantibus dictis decretis, ipſemet ſe ſubmittit, aut ſubmittet convocando concilium judicio ipſius concilii, & videtur quod facta ſit (f. ſic) dicta ſubmiſſione, quouſque ſit factum hujuſmodi judicium, ipſe non poſſit, nec concilium diſſolvere, nec a dicta ſubmiſſione ſe abſolvere, nec judicium concilii recuſare. Conſtat enim, quod quid in aliquem compromiſit dando ſibi poteſtatem in ſe, vel rebus ſuis, quam alias non habebat, non poteſt dictam poteſtatem conceſſam arbitrio revocare, ſed ineſt illi dicta poteſtas, quouſque judicium factum fuerit. Et idem videtur in propoſito dicendum. Quinto probatur eadem quæſtio ex prædictis duobus decretis, ſcilicet primo, & ſecundo factis in concilio Conſtanti. & ex geſtis, ſeu actis in eodem concilio. Dicunt enim; concilium judicavit, ac depoſuit per ſententiam dominum Johannem 23. & dominum Benedictum, & eorum quilibet reputabatur Papa in ſua obedientia, & depoſuiſſent, non dubium eſt, Gregorium, ſi non ipſe papatui reſignaſſet. Facta autem prædicti concilii, maxime prædicta, in dubium revocari non debent; & prædicti duo non fuerunt depoſiti propter hæreſim, ſed propter ſchiſma unius ipſorum, alter propter corruptos mores, ut fertur; unde pro concordantia dictorum decretorum, & aliorum, quorum aliqua dicunt, Papam non poſſe ab hominibus judicari, & alia dicunt oppoſitum, ut fuit viſum, oportet diſtinguere etiam tempora juxta illud dictum Hieronymi. *Diſtingue tempora, & concordabis ſcripturas;* dicta enim decreta pertinent ad jus poſitivum, quod ſuſcipit mutationem; & ideo dicendum, quod quando fuit ſtatutum, quod papa non poſſit deponi, niſi propter hæreſim, utique non potuit propter aliud crimen deponi ſtante dicto ſtatuto; alio tamen tempore fuit ſtatutum oppoſitum, videlicet quod propter alia etiam crimina ſcandalizantia eccleſiam poſſet deponi, ut ſuperius viſum eſt: & tunc juxta formam hujus ſtatuti potuit deponi. Et ita fuit ille Johannes, de quo in Chronica Martiniana, ut ſuperius dictum eſt, legitime depoſitus propter fornicationem; quod ſtatutum fuit innovatum in concilio Conſtantienſi; unde ANNO CHRISTI 1436.

de nunc ne dum propter hæreſim, ſed etiam propter ſchiſma, ac etiam propter pravos mores, & ſcandaloſos, Papa poteſt judicari a generali concilio, ac deponi. Iſti enim tres caſus nunc iverunt de pari, & fuerunt parificati in dicto concilio per univerſalem eccleſiam in unum congregatam. ANNO CHRISTI 1436.

Ad articula in oppoſitum reſpondeo, ad primum dubium. Quod eadem eſt poteſtas clavium in quolibet ſummo Pontifice, quæ fuit in Petro; tamen hanc poteſtatem Petrus accepit a Chriſto abſque hominum electione; & ideo non potuiſſet per homines dicta poteſtas ab eo auferri, & alteri per homines committi. Secus de aliis, ut ex prædictis &c.

Ad ſecundum dicitur, quod licet Chriſtus nulli homini particulari alteri a Petro commiſerit plene quod ſuum erat, commiſit tamen univerſali eccleſiæ Petri auctoritate congregatæ, ut patet ex verbis ſententiæ per Jacobum apoſtolum latæ, vice & auctoritate totius eccleſiæ auctoritatem judicandi & diffiniendi in iis, quæ pertinent ad communem ſtatum totius eccleſiæ, ut ex præmiſſis patet; & hæc ad præſens ſufficiant de propoſita quæſtione &c. Amen. ANNO CHRISTI 1436.

Non obſtantibus ſupraſcriptis per dictum cardinalem, quæſtionis deciſio remittitur determinationi eccleſiæ ſacroſanctæ.

Documenta anni

1437.

CEDULA

Decretata per ſacrum Concilium circa expeditionem legatorum in Græciam deſtinatorum die XXIII. Februarii anno 1437.

Aſſert Abbas in oppoſ. emplos extare de Conc. Baſil.

PRo felici expeditione dominorum ambaſiatorum in Græciam iturorum viſa ſunt dominis deputatis in materia Græcorum infraſcripta.

Primo, quod domini ambaſiatores hujus ſacri concilii in Græciam ituri recedant de Baſilea verſus Avinionem citius quam fieri poſſit, nulla decretatione de præſenti expectata; ſed deferant ſecum bullam, in qua ſacrum concilium polliceatur in hunc modum. In quantum domini Avenionenſes aut alter ipſorum loco pro Baſilea, Avenione, val Sabaudia infra triginta dierum ſpatium a die exitus dictorum dominorum ambaſiatorum de Baſilea computandorum capitaneo Galearum ſatisfecerint de eo, quod a ſacro concilio debet habebere, videlicet 30000. & 800. florenorum de camera, & reſiduum pecuniarum uſque ad ſummam 70000. florenorum de camera, realiter tradiderint in numerata pecunia mutui nomine juxta concordata ambaſiatoribus prædictis; ex tunc certificato de his per literas ambaſiatorum eorundem ſacro concilio, & per literas Capitanei, vel ejus procuratoris literarum ipſum concilium infra octo dies a receptione dictarum literarum inmediate ſequentium ſolemni ſeſſione decretabit infraſcripta.

Primo decretabit concluſionem de loco futuri œcumenici concilii, vel Baſilea, Avenione, & Sabaudia factam in ſuis terminis prout jacet. Secundo decretabit decimam jam in prædicta materia Græcorum in generali congregatione concluſam. Tertio decretabit qualiter dicti domini ambaſiatores in Græciam ituri habeant, ac eis, & eorum majori parti data ſit plena poteſtas eligendi, & nominandi, & juxta decretum in dicta materia Græcorum factum, portum dictis locis electis aptiorem, & propinquiorem, ad quem domini Græci debent ultimo applicare. Præterhæc ſuper cautionem per dominos abbates Benevallis, & Raymundum Talon dictis dominis Avenionenſibus nomine concilii oblatam, & circa illa dabit dictum ſacrum concilium litteras opportunas. Porro dicti Domini ambaſiatores noſtri & Avenionenſes teneantur infra 12. dies poſt lapſum 30. dierum immediate ſequentium certificare legitime dictum ſacrum concilium de dicta numeratione, ſatisfactione; alioquin ex tunc ipſum ſacrum concilium poſſit, & teneatur ad electionem alterius loci pro œcumenico concilio celebrando procedere, & ſibi ac univerſali eccleſiæ aliunde providere. Inſuper dicti domini ambaſiatores ſacri concilii, & capitaneus per ſe, vel procuratorem prædictum debeant promittere conjunctim, vel diviſim nomine ipſius ſacri concilii dominis Avenionenſibus quod caſu quod abſit, quo Græci nollent recedere de terris ſuis, juxta decretata, & decretanda de locis, & portu; ex tunc dicti ambaſiatores, & Capitaneus reſtituent dictis dominis Avenionenſibus 15m. pro expenſis, & xm. pro cuſtodia civitatis Conſtantinopolitanæ, ac 6m. pro duabus groſſis galeis Græcorum deputatis florenorum, & omnem aliam pecuniam reſtantem, quam receperunt; & etiam ſacrum concilium transferet eo caſu omnem actionem, & omnem obligationem, quas habent contra dictum dominum Capitaneum, & ipſius hæredes & fidejuſſores in dictis dominis Avenionenſibus pro prædictis. Poſtremo quod de omnibus prædictis, & aliis circa rem accommodis conceſſis, & concedendis, quibuscunque debeant fieri ſub Bulla ſacri concilii literæ opportunæ.

LONGUS ET VERBOSUS

ANNO CHRISTI 1437.

Sermo domini Nicolai Siculi archiepiſcopi Panormitani, habitus in concilio per eum Baſileenſe pro honore & conſervatione concilii, ad petendum quod congregatio ipſa diſſolvi non deberet, infectis arduis incumbentibus; non obſtantibus rationibus legati papæ Eugenii IV. deſiderantis, & petentis concilium juſſu ſuo diſſolvi.

Ex M. S. Cod. Lucenſi

MAximum onus, & humeris meis importabile, reverendiſſimi reverendique patres, hodierna die mihi delatum eſſe cenſeo, verendumque eſt ne cum ipſo, & ſub ipſo onere ruam. Quamobrem cuperem, ut hoc dicendi, & reſpondendi munus provectiori, doctiori, facundiori, & ſecundum hujus rei majeſtatem aptiori potius, quam mihi injunctum extitiſſet. Summe namque, & non ab re, vereor in veſtram committere majeſtatem, cum fere impoſſibile cenſeam cujuſque veſtrum deſiderio, quod conjectare oportet, me ſatisfacere poſſe, niſi divinitus mihi indulgeretur, ſicut in manna contigit, ut in ore cujuſque ſecundum proprium appetitum ſaperet, ut narrat Auguſtinus in cap. *quotidie*, de conſe. diſt. 2. Nam ſi ſinguli veſtrum diligenter interrogarentur ſuper hac reſponſione fienda, tot diverſitates opinionum fortaſſis invenirentur, quot in homines numerantur, ut in alia materia inquit Auguſt. in cap. *ſicut*, de conſe. diſt. 4. Nec ab re, quoniam, ut alibi inquit canon, diverſitatem corporum diverſitas ſequitur animorum. Hinc illi verſus: *Velle ſuum cuique eſt, nec voto vivitur uno: pectoribus mentes tot ſunt, quot in orbe figuræ.* Unde Apoſtolus: *ſi omnibus complacerem, Chriſti ſervus non eſſem.* Non minus me terret, ſi huic muneri, etſi non ut deceret, ſaltem mediocriter ſatisfacere voluero, reverendiſſimi patres, domini mei legati, cujus dictis in præſentiarum reſpondendum incumbit, utcumque opinionem ſeu deſiderium lædere, quem profecto ex animo non lædam, & ſi rerum geſtarum veritatem pro viribus perſtringam.

Exordiar namque, hujus ſanctiſſimi cœtus & domini mei legati venia poſtulat, ſi aliter quam rei dignitas, vel ejusdem reverendiſſimi patris deſiderium, expoſtulat edifferam, cum propheta prius ad Deum dicendo: juſtitiam tuam & veritatem tuam non abſcondi, & ſalutare tuum dixi. Non abſcondi veritatem tuam a concilio multo. Tu autem, Domine, ne longe facias miſerationes tuas a me; ſed da mihi intellectum ut diſcam mandata tua. Nomine autem hujus ſacratiſſimæ ſynodi, cujus vice reſponſio hæc agetur, ſubmitto illud Pſaltis. *Domine illuminatio mea, & ſalus mea, quem timebo. Domine protector vitæ meæ, à quo trepidabo.* Dum approperant ſuper me nocentes ut edant carnes meas, qui tribulant me inimici mei, ipſi firmati ſunt & ceciderunt. Si conſiſtant adverſum me caſtra, non timebit cor meum. Si exurgat adverſum me prælium, in hoc ego ſperabo; unam petii a domino, requiram ut inhabitem in domo domini omnibus diebus vitæ meæ. Ipſe autem Salvator in novo teſtamento exau-

Legendum *Infirmati*.

A diendo eccleſiæ ſuæ per hoc ſacrum concilium repræſentare videtur. *Ego ero vobiſcum uſque ad conſummationem ſæculi*. Sed ne longius quam inſtituram, hæc progrediatur oratio, rem ipſam, ob quam in hoc ſanctiſſimum domicilium convenimus, aggrediar. ANNO CHRISTI 1437.

Caput I.

Inquit nanque in primis is pater reverendiſſimus in ſcripto per eum huic ſacræ concioni tradito, quod diu, ac ſæpe & in ſcriptis, & in verbis, tam ipſe quam reverendiſſimus cardinalis dominus meus cardinalis S. Petri magna cum humilitate, & ipſi etiam ſeorſum deprecati ſunt, ut ad ea quæ pacis ſunt concordiæ vos deflectentes, cogitaretis in pace, & unitate ea ſancta opera conſummare, ob B quæ hoc in loco convenisse toti mundo profeſſi eſtis. Ad hanc particulam, antequam ad ulteriora progrediar, reſponſum faciam; quoniam mihi mens eſt ut nil nota dignum reſponſione prætereatur, totam ſuam propoſitionem in plurimas conſtringere particulas; & ad quamlibet in ſuo loco reſponſum ſingillatim impendere, ne Dei eccleſia ex reſponſionis defectu apud nonnullos decolorata, & obnubilata remaneat; cum ipſa eccleſia, ſacra teſtante ſcriptura, Chriſti ſponſa pulchra ſine ruga & macula nuncupetur. Hæc enim ſanctiſſima ſynodus ad hanc prolocutionem per me ita reſpondet, quod hac exhortatione apud eam opus non erat, etſi benigniſſime prima vice, qua cum domino meo reverendiſſimo C cardinali S. Petri locutus eſt, utrumque audivit: non enim in ſuis actibus, præſertim erga ſummum pontificem dominum Eugenium IV. pacem violavit aut unitatem vulneravit. Sed jugiter imitata eſt apoſtolum, qui cum ad pacem admoneret, inquit: *ſi fieri poteſt, quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habeamus*. Dicturus enim apoſtolus: *cum omnibus pacem habeamus*, hoc difficile eſſe proſpiciens, præmiſit, *ſi fieri poteſt*. Et ſubjunxit quod poteſt fieri, cum dicit, *quod ex vobis eſt*; quoniam ſi nos in mente caritatem erga odientes fervamus, & quos corrigere volumus, & ſi illi nobiſcum pacem non habeant, nos tamen cum illis pacem, & charitatem habeamus, ut inquit Gregorius in ca. D *inter verba*, XI. q. 3. Hinc Auguſtinus ait: *ea vindicta, quæ valet ad correctionem, non prohibetur, quæ etiam ad medicinam pertinet, nec impedit id propoſitum, quo quisque paratus eſt, ab eo, quem corruptum eſſe vult*. Plura proferam, ſed huic inferendæ non eſt idoneus, niſi qui odium, quo flagrare ſolent qui ſe vindicare deſiderant, dilectionis manſuetudine ſuperaverint, ut habetur plenius in cap. *ea vindicta*, 23. q. 4. Et alibi idem Auguſtinus: *multa bona præſtantur invitis, quando eorum conſulitur utilitati, non voluntati; qua ipſi ſibi inveniuntur inimici eſſe*, 45. diſt. *& qui emendat*. Nunquid idem Apoſtolus, exhortator pacis, pacem, unitatem, ac E charitatem perdidit cum dixit: *paratus ſum ulciſci omnem inobedientiam, cum completa fuerit obedientia veſtra?* Quæ verba ſatis ad propoſitum exponit Auguſtinus in cap. 1. 23. q. 6. Aut perdidit, cum alibi dixit: *tradidi hujuſmodi hominem ſatanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ejus ſalvus fiat in die domini*; aut cum Petrum apoſtolorum principem gentiles ſcandalizantem in legalium obſer-

ANNO CHRISTI 1417.

ſervatione reprehendit? Aut hanc violavit cum A alibi dixit: *ſi quis frater nominatur aut fornicator, aut idoli ſervions, aut avarus, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax, cum hujuſmodi nec cibum ſumere? Quid enim de his quæ foris ſunt judicare; nonne de his, quæ intus ſunt vos judicatis? De his autem, quæ foris ſunt judicabit Deus, auferte malum de vobis ipſis;* quibus verbis, ut inquit Auguſtinus, ſatis Apoſtolus oſtendit non temere, aut quomodolibet, ſed per judicium auferendos eſſe malos ab eccleſiæ communione, ut legitur, 2. q. 1. *multi*, & 11. q. 3. *ad meoſſam*. Numquid præterea & Chriſtus paucis author pacem perdidit, aut unitatem & charitatem violavit, cum Petro, viam ſalutis impedienti, dixit: *vade retro, Sathanas; ſcandalum mihi es, non ſapis quæ Dei ſunt?* Aut cum flagello de funiculis facto ejecit violenter ementes, & vendentes de templo, & cathedras vendentium columbas evertit, nummulariorum effudit æs, dicens: *nolite facere domum Patri mei domum negotiationis?* Ex quo facto ſollicite conſiderandum eſt, quod per totum textum evangelii non legitur Dominum tanta ſeveritate, tam ſtricta juſtitia cenſuræ peccatores corripuiſſe: cum non ſolum eloquio increpans, verum etiam facto flagello de funiculis accelerans omnes elimineavit de templo, aperte demonſtrans, quod tales negotiatores non ſunt ſicut ceteri peccatores corripiendi, ſed a templo Dei ideſt a C ſancta eccleſia longius ſunt projiciendi, non autem tolerandi. Et quemadmodum per columbarum venditores illi denotantur qui ſacram manuum impoſitionem vendere conantur; ſic per nummularios eccleſiaſtici beneficii venditores deſignantur, qui domum Dei, evangelio teſte, ſpeluncam latronum efficiunt, & pari ſeveritate compeſci debent, ut elegantiſſime evangelii verba in Chriſti ſententia interpretantur magna ſynodus Chalcedonenſis, una de quatuor principalioribus, quas eccleſia, ut quatuor evangelia veneratur & colit, ut narrat & ſequitur Alexander papa in ca. *ex multis*, 1. q. 111. Nonne & primo Saulum, poſtea Paulum, ad veritatem cognoſcendam & tenendam magna Chriſti violentia legimus fuiſſe compulſum? Denique ſi compulſione ad bonum dicimus pacem frangi; cur de Deo dicitur per prophetam: *Quem diligit Dominus corripit; flagellat autem omnem filium quem recipit?* Quid etiam ait ipſe Dominus: *Servus qui neſcit voluntatem Domini ſui & facit non digna, plagis vapulabit paucis. Servus autem qui ſcit voluntatem Domini ſui & facit non digna, plagis vapulabit multis.* Hic ex paucis Auguſtinus. *Non ergo niſi ipſe vindicet, cui rerum ordine poteſtas eſt data, & ea voluntate vindicet, qua pater filium parvulum flagellat, quem tamen per ætatem non poteſt odiſſe.* Ex quo exemplo ſpertiſſime infert Auguſtinus in capite *ea vindicta*, peccatum amore potius vindicari, quam impunitum relinqui, ut illum quem vindicat non pœna miſerum ſed a correctione beatum eſſe velit. Eundem procedendi & ulciſcendi modum edocuit nos Dominus, pacis auctor, in ſimilitudine ſui magni convivii. Nam prius convivas adduci jubet; poteſta cogi. Cum enim ſervi ei reſpondiſſent: *Domine, factum eſt quod juſſiſti, & adhuc locus eſt:* ANNO CHRISTI 1417. *exite*, inquit, *in vias, & ſepes, & quoscunque inveneritis cogite intrare.* In iis autem, qui primario leniter adducti ſunt, completa eſt prior obedientia; in his, qui coguntur inobedientia coercentur juxta pſalmiſtæ ſententiam. *Apoſtoli*, ut Auguſtinus atteſtatur in cap. 1. 23. q. 6. In iis autem, qui in viis & ſepibus, ideſt in hæreſibus & ſchiſmatibus inveniuntur, & coguntur intrare, attendamus quod non diligenter cum pace ipſorum & conſenſu, ſed ad pacem, & contra eorum conſenſum coguntur intrare. Hic idem dominus noſter in ſuo evangelio: *non putetis quod venerim pacem mittere in terram, ſed* B *gladium, veni enim ſeparare hominem adverſus patrem ſuum, & filiam adverſus matrem ſuam;* innuens quod cum lædatur fides, ſeu periculum imminet ſalutis, parentum reverentia velut inutilis, & periculoſa deſpicitur, & amor erga filios, fratreſque vitatur. Hoc ergo ſacrum concilium his, & aliis hujuſmodi, quod, ut brevitati indulgeatur, in præſentiarum prætereo, motum ſummum pontificem dominum Eugenium, nunc literis lenibus, nunc nunciis hinc, inde miſſis, ſæpe numero monuit, ut ea ageret quæ ad ſalutem ſui & aliorum tendere viderentur; præſertim ut inveteratos abuſus curiæ Romanæ, quæ omnium virtutum & laudabilium operum debet eſſe exemplar, præſertim quæ ſimoniacam hæreſim aperte ſapiunt; tolleret, pontificaliterque C viveret, & decreta ſalubria hujus ſacri concilii velut unguenta quædam optima reciperet. Sed cum monitus non proficeret, oportuit ex præcepto dominico, cui contravenire periculoſum eſt, retenta ſemper, quantum in ſe eſt pace & charitate; quinimmo ex charitate, & eccleſiæ pace morum, coactione aliquali, de qua in monitorio, uti. Nonne præcepit dominus quod ſiquis corrigentem, corripientemque eccleſiam contempſerit, ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus? neminem enim ab eccleſiæ judicio excepit, præſertim cum tunc Petro loqueretur. Nec obſtat quod ſub nomine fratris hoc dixerit; quoniam, ut alibi idem D Dominus dixit Apoſtolis, *vos autem omnes fratres eſtis, unus autem eſt pater veſter, qui in cœlis eſt.* Et quod nomine Eccleſiæ intellexerit de univerſali congregatione eccleſiæ, claves habente, & Chriſti Eccleſiam faciente, ſeu repræſentante apertiſſime inquit Hieronymus cujus verba formalia ad propoſitum ſunt hæc; videlicet: *omnibus conſideratis puto me non temere dicere alios ita eſſe in domo Dei, ut ipſi ſint etiam eadem domus Dei, quæ dicitur ædificari ſuper petram, quæ unica columba appellatur, quæ ſponſa pulchra ſine ruga, & macula, & horreus concluſus, & fons ſignatus, & puteus aquæ vivæ, & paradiſus cum fructu pomorum, quæ domus etiam claves accepit, ac poteſtatem ligandi & ſolvendi; hanc domum ſiquis corrigentem, corripientemque contempſerit ſit tibi, inquit, ethnicus, & publicanus. De hac domo dicitur: Domine, dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Et qui habitare facis unanimes in domo. Et jucundatus ſum in iis quæ dicta ſunt mihi, in domum Domini ibimus. Et beati qui habitant in domo tua, Domine, in ſæcula ſæculorum* E *lau-*

ANNO CHRISTI 1437.

☞ *laudabunt te*. Quæ verba ad literam habentur in c. *omnibus*, 24. q. 1. cui quidem Hieronymo ſatis concordat Auguſtinus ſuper Joannem, & tranſumptive habetur in cap. *quodcunque* ea cauſa & quæſt. ubi inter cætera ſic ait: *cum excommunicat in eccleſia, & intra & in cælo ligatur excommunicatus; cum eccleſia reconciliat, manet jam in cælo reconciliatus. Si ergo hoc in eccleſia fit, Petrus, qui claves accepit, eccleſiam ſanctam ſignificavit*. Hæc Auguſtinus ubi ſupra. Quinimmo hoc aperte innuit Dominus Jeſus qui cum præmiſiſſet: *ſi peccaverit in te frater tuus, die eccleſiæ &c.* ſtatim ſubjunxit: *Amen dico vobis, quæcunque alligaveritis ſuper terram, erunt alligata & in cælis &c.* Matt. 18. Et ſic retulit ſe ad omnes apoſtolos, quorum collegium repræſentat hodie congregatio epiſcoporum in concilio generali. Unde Cyprianus epiſcopus, martyr, & vir utique doctiſſimus: *meminiſſe autem diaconi debent, quoniam Apoſtolos, ideſt epiſcopos, & presbyteros Dominus elegit*, ut habetur in c. *Dominus noſter*, 93. diſt. Et Auguſtinus in cap. *quorum vices*, 68. diſt. Sed ne illis qui non advertunt, quod uno peccante ira Dei ſuper omnes populos, venit, quod accidit teſtante Hieronymo in c. *Sed illud*, 45. diſt. quando Sacerdotes, qui populo præſunt, erga delinquentes benivoli videri voluerunt, & verentium peccantium linguas, ne forte malum de eis loquantur; ſacerdotalis ſeveritatis immemores, nolunt complere, quod ſcriptum eſt: *peccantem coram omnibus argue*, ut cæteri metum habeant. Et iterum: *auferte malum de vobis ipſis*; nec zelo Dei ſuccenſi imitantur apoſtolum dicentem: *tradidi hujuſmodi hominem ſathanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit*, nec illud evangelicum implere ſtudent, ut ſi viderint peccantes, primo ſecrete conveniant, poſt etiam adhibitis duobus aut tribus teſtibus; qui ſi contempſerint, & poſt eccleſiæ correctionem non fuerit emendatus, de eccleſia expulſus velut gentilem habeant & publicanum. Et dum parcent uni, univerſæ eccleſiæ moliuntur interitum. Quæ iſta bonitas, quæ iſta miſericordia, uni parcere, & omnes indiſcrete in diſcrimen adducere? Polluitur enim ex uno peccatore populus, ſicut ex una ove morbida univerſus grex inficitur. Sicut etiam uno vel fornicante vel aliud quocumque ſcelus committente univerſa plebs polluitur; verba elegantiſſima ſunt Hieronymi in cap. *Sed illud*. Nec otioſe tranſeundum eſt quid de Deo, cujus actio noſtra dicitur eſſe inſtructio, propheta dicat. *Deus juſtus judex, fortis & patiens, numquid iraſcetur per ſingulos dies? Niſi converſi fueritis, gladium ſuum vibrabit, arcum ſuum tetendit & paravit illum. Et paravit in eo vaſa mortis, ſagittas ſuas ardentibus effecit*. Deſinat ergo, pro Deo, veſtra dominatio reverendiſſima hoc ſacratiſſimum cœtum de pacis aut unitatis non obſervatione notare. Nam ille alienus eſt, profanus eſt, hoſtis eſt, habere non poteſt Deum patrem qui univerſalis eccleſiæ, per hoc ſacrum concilium repreſentatæ, non tenet univerſitatem. Iſte eſt qui pacem habere non poteſt; quomodo enim poteſt is cum aliquo convenire, qui cum correptione ipſius Eccleſiæ & cum univerſa fraternitate non

ANNO CHRISTI 1437.

A convenit, ut inquit tex. nota dignus, in cap. *alienus eſt*; XXIV. quæſt. 1. Sacrum enim concilium invitat & cogere intendit ſummum pontificem ad pacem veram, non illam quam mundus dat, ſed Dei, juxta ſalutem animæ ſuæ & gregis ſibi commiſſi, juxta verba ſalvatoris: *Pacem meam do vobis, pacem reliquo vobis; non quomodo mundus dat, ego do vobis*. Quam nunquam habere poterit, niſi cum corpore ipſius eccleſiæ & univerſa fraternitate in fide perfecta, caritate non ficta, & aliis bonis operibus conveniat, dicto cap. *alienus*. Non velit ergo, veſtra paternitas, hoc ſacrum concilium amplius contriſtare, & ita nempe injuſte, ut aliis forte morem gerat, adverſus hanc ſynodum ſacratiſſimam invehere. Satis enim fuit ejuſdem S. ſynodi grandem patientiam comprobaſſe, cum alias per alterius cedulæ porrectionem in eandem, proh dolor! inveheretur, & quidem minus juſte ipſam in hac eadem materia de charitatis, boni publici, pacis eccleſiæ, juſtitiæ, & ſacrorum canonum violatione ſub verborum compendio notando, quæ non modo tam celebre concilium, ſed quemcumque ſingularem exacerbarent. Et quod magis dolendum eſt, infra non minus amara recenſentur, ut in his locis dicetur, & debita *conſtitutio* fiet. Et utendat diligenter veſtra dominatio ad ea, quæ ille vir, non modo pacificus, ſed ſanctimonia, ſcientia, & facundia mirabilis, Leo papa inter cætera dixit, videlicet: *his, quibus prodeſſe non poterit correctio, non parcat abſciſſio. Oportet enim nos evangelico meminiſſe mandato, ut ſi nos oculus, aut pes, aut dextera ſcandalizaverit, manus a compage corporis auferatur; quia melius ſit his in ſæculo carere membris, quam cum ipſis in æterna ire ſupplicia. Superflue enim extra eccleſiam poſitis reſiſtimus, ſi ab his, qui intus ſunt, vulneramur*. Et ſubjicit notabile verbum: *abjiciendæ prorſus peſtiferæ hæc a ſacerdotali vigore patientiæ, quæ ſibimet, peccatis aliorum parcendo, non parcit*; ut hæc habentur in ca. *illud* 24. q. 3. Et alibi legitur: *melius eſt cum ſeveritate delinquere, quam cum lenitate decipere*: ut hæc, & pleraque ſimilia beliſſime habentur per Auguſtinum 23. q. 4. *nimium*. Conſideret paternitas veſtra reverendiſſima non minus Hieronymi ſanctiſſimi, & doctiſſimi verba ad Heliodorum, & tranſumptive habentur ad noſtrum propoſitum 2. q. 7. *Non omnes epiſcopi ſunt epiſcopi: attendens Petrum & Judam, conſidera, Stephanum ſuſpice, Nicolaum reſpice. Non facit eccleſiaſtica dignitas Chriſtianum; Cornelius centurio adhuc catechumenus donо S. Spiritus mandatur; presbyteros Daniel puer judicat. Non eſt facile ſtare in loco Petri & Pauli, ſcilicet tenere locum jam cum Chriſto regnantium. Infatuum ſal ad nihil aliud prodeſt, niſi ut projiciatur foras, & conculcetur a porcis*. Hæc ſunt verba formalia Hieronymi, per quæ non modo inferiorem, ſed etiam ipſum Petri ſucceſſorem illi ſententiæ infatuati ſalis ſubjici judicat, ut exigentibus ejus demeritis projiciatur foras; ideſt deponatur, ſecundum gloſſam ibidem. Et illud verum eſt, juxta ſententiam gloſatoris in c. *ſicut*, 2. q. 6. Et in c. *ſi duo contra fas*, 79. diſt. quod concilium judicat de papa in his,

f. conventio.

in

☞ in quibus ipſe poteſt judicari. Et Dominus A corripit per prophetas negligentes paſtores dicens; *quare erravistis non revocastis, perditum non requisistis?* ut inquit S. Auguſtinus in c. *diſplicet*, 23. q. 4. Non ergo debet concilio ad peccatum & pacis tranſgreſſionem adſcribi, ſi legis authoritate, quinimmo legis imperio facit, quia qui peccat legis authoritate non peccat, ſed contra legis authoritatem, ut dicit Auguſtinus in cap *qui peccat*, 23. q 4. Et hæc de prima propoſitionis Domini mei legati particula.

ANNO CHRISTI 1437.

Cap. II. Secundo dixit veſtra reverendiſſima paternitas ſe multa & honeſta, ac rationabilia concordiæ mediis ſacro concilio obtuliſſe, quæ ſi acceptata fuiſſent cum magna quidem gloria B & honore ejuſdem ſacri concilii, ſummaque totius Chriſtiani populi lætitia eramus ipſorum ſanctorum operum conſummationi viciniores. Proq Deo reverendiſſime pater, cur ita ſacrum concilium de obſtinatione quadam notare minus juſte, ut pace veſtra dicam, conamini? quæ enim illa pacis media per vos oblata, & per nos ſpreta fuerunt unquam? niſi modum unum ſæpenumero in medium obtuliſtis, qui evidentiſſimis & juſtis cauſis a patribus confutatus extitit, quem etiam in præſentiarum recenſeri in fine propoſitionis veſtræ curaſtis; qui etſi antea non ſine eccleſiæ confuſione admitti potuit; nunc autem longe minus, ut in dicto pacis medio ſuo in loco oſtenderetur.

Cap. III. Dixit tertio eadem paternitas veſtra quod uſque nunc permiſit Dominus majores in diem oriri agitationes, ut forſitan patres intuentes imminens ac proximum ruinæ veſtræ periculum ad ipſam pacem, neceſſitate nos inſtruente, tandem libentius flecterentur. Et quoniam toties apud nos in caſſum de concordia verbum feceritis, decreviſtis vobis ipſis ſilentium indicere, ne forte vel imprudentia, vel peccatis veſtris obſiſtentibus, dum perſuadere, ac proficere loquendo eniteremini, diffuderetis, atque officeretis magis. Fatetur ſacrum concilium majores agitationes exortas, non quidem ſui culpa, ſed ob non parentis, Dei ac mandatis eccleſiæ duritiam. Nec hoc novum, & in judice damnabile conferi debet. Sæpe enim ipſe Deus permittit homines obſtinatione quadam elata ad malum & inobedientiam indurari, quorum quidam inter flagella a Deo illata correcti ſunt; nonnulli vero ad interitum adducti. Nabuchodonoſor poſt innumeras impietates a Deo flagellatus pœnituit, pœnitentiam meruit, & regimen, quod perdiderat, rurſus accepit. Pharaon autem, cujus cor ad Deo obediendum induratum extitit, in ipſis flagellis adhuc durior effectus eſt, & periit. Cur tam varie ut unius medicamentum medici confectum, aliis ad interitum, aliis ad ſalutem valuerit; niſi quia, ut Auguſtinus inquit, Chriſti bonus odor E aliis odor eſt vitæ in vitam, aliis odor eſt mortis in mortem? Quantum ad naturam ambo homines erant; quantum ad dignitatem ambo reges; quantum ad cauſam ambo captivum Dei populum poſſidebant; quantum ad pœnam ambo flagellis clementer admoniti. Quid enim finis eorum fecit eſſe diverſos? niſi quod unus motus Dei ſentiens, in recordationem propriæ iniquitatis ingemuit; alter libero contra Dei medicinam arbitrio veritatis impugnavit, ut belliſſime habetur in cap. *Nabuchodonoſor*, XXIII. q. 4. Nunquid dicemus Deum utrumque, ſeu alterum injuſte flagellaſſe? quamvis præſciret, illum inter flagella duriorem efficiendum, & demum peritурum; an non magis laudandus ſit, qui ſuis flagellis primum ad pœnitentiam perduxit? Habet ſummus pontifex, qui monitis eccleſiæ contemptis, quondam acquieſcere noluit; imo more aſpidis ſuas obturavit aures, eccleſiæ monita, despiciendo, quem expendens regibus ſequi debeant. Caveat Pharaonis duritiam, ne ejuſdem involvatur ſententia. Sacrum autem Dei concilium imitatum eſt in hoc exemplum Dei, cum poſt paterna monita, ad duriora proceſſit remedia; quoniam, teſte Proſpero, quæcumque crimine non fuerint levi medicamento ſanata, velut igne quodam piæ increpationis urenda ſunt, & curanda, ut legitur in c. *ecce*, 24. q. 3. Quod autem, Pater reverendiſſime, ſilentium vobis indixeritis, huic ſacro concilio ingratiſſimum eſt, quod jam a pluribus diebus citra a vinea Domini perſonam veſtram duxeritis ſubmovendam, non ſine omnium fere patrum ſcandalo. Nam, quemadmodum veſtra dominatio hujus navis concilii hactenus projectæ officium exercuit, libertatem & juriſdictionem ſibi divinitus delatam toto niſu, ad inſtar boni paſtoris lupi dentes non veremdo, promovit, C ac defendit; non debuit nunc, morem alteri forſtaſſis gerendo, vel quodam forte conſcientiæ remorſus ſervore, attamen deeſſe non debuit rationis judicio navim hanc ſanctam deſerere. Nam, ut inquit canon in c. *ſciſciteris*, 7. q. 1. *Si perniciosum eſt proximum in tranquillitate navim deſerere; quanto magis in fluctibus?* Non enim, ut alibi legitur, decet eum, qui militare jam cœpit, ante militiæ cingulum ſolvere, quam cedat victoriæ præliorum adverſitas, in c. 1. de rer. permut. Et alibi: *incæſſum quippe erit, qui ante deſinit, quam ad metas perveniat*, de pœn. dis. 3. *incæſſum*. Et magis delinquit qui cauſam interruptam dimittit, quam ſi ad eam D nunquam pervenit in auc. de litigoſis §. *Omnes*. Et Dominus in evangelio *de voto magno: nemo mittens manum ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei*. Et minus malum eſt viam Domini non agnoſcere, quam poſt agnitam retroire. De Apoſt. cap. penult. Et 12. q. 1. *ſcimus*. Ad quid enim, pater reverendiſſime, enititur hoc ſacrum concilium; niſi ut vitia corrigantur, extirpentur abuſus inveterati Chriſtianorum animas abſorbentes, ſuſcipiantur decreta velut animarum remedia ſalubria, quorum nos non ſuimus inventores, ſed Dei, & SS. Patrum imitatores? Subſtat & non eludatur, aut confundatur eccleſiæ ſanctæ poteſtas ſibi divinitus delata, & per ſancta concilia recenſita & declarata. An hæc aliena ſint ab his ſanctiſſimis operibus, ob quæ hoc ſanctum concilium *collocatum* extitit? an extranea ab his, quibus veſtra paternitas tanto inſudavit tempore? Dicet forſtaſſis dominatio veſtra propter citatorium præſenſati in tempore non opprobo. Conſideret pro Deo paternitas veſtra, an ibidem contenta a prædictis aliena ſint; an vero prædictorum exequutio manifeſta? Quonam pacto prædicta fient

ANNO CHRISTI 1437.

Decet aliquid.

non corrupta.

f. conſilium.

fient, niſi in manu forti, & valido brachio, ex quo benignitas, & crebra monitio nil profuit? nam, ut ille inquit Leo, *non illi parcat abſciſſo, cui non prodeſt correctio.* Ad quod Chriſtus dixit, inſtauratum ſal ad nihilum ultra valere, de apoſtolis omnibus & ſucceſſoribus eorum loquens, niſi ut mittatur foras & conculcetur ab hominibus. Et alibi canon: *quæ eſt iſta juſtitiæ inimica bonitas, palpare criminoſos, & vulnera eorum uſque in diem judicii inſanata ſervare?* 50. dif. *ſiquis diaconus.* Et quoniam hanc materiam reaſſumpturus in aliis veſtræ propoſitionis particulis ſum, hic finem faciam. Cum veſtræ dominationi perſuaſum eſſe intellexero, omnes vos, præ aliis tanquam eccleſiaſtici exercitus principes, atque duces per ipſam eccleſiam ſupra terram conſtitutos, ad ipſam ſanctam eccleſiam & Chriſti ejus ſponſi mandata, atque diſpoſita eniti & bellare debere, & murum vos pro eccleſiæ defenſione opponere, atque conſtituere. Nunquid propheta hoc voluit cum in pſalmis dixit: *pro patribus tuis nati ſunt tibi filii; conſtitues eos principes ſuper omnem terram?* Unde elegantiſſime Urbanus papa, Auguſtinum ad præmiſſa inducendo, inquit: *quorum vices in eccleſia epiſcopi habent; & quibus epiſcopus hanc dignitatem dare debeat, ſanctus Auguſtinus oſtendit dicens: pro patribus tuis nati ſunt tibi filii. Patres miſſi ſunt apoſtoli, pro apoſtolis filii nati ſunt, & conſtituti ſunt epiſcopi, hodie enim epiſcopi, qui ſunt per totum mundum, inde nati ſunt, ipſa eccleſia patres illos appellat, ipſa illos genuit, & ipſa illos conſtituit in ſedibus patrum. Non te ergo putes deſertam, quia non vides Petrum, quia non vides Paulum, quia non vides illos, per quos nata es; de prole tua crevit tibi paternitas. Pro patribus nati ſunt tibi filii &c. filios genuit eccleſia, & conſtituit eos pro patribus ſuis principes ſuper omnem terram.* Hæc ille. Hinc Hieronymus, de prælatis loquens dicit; *eccleſiarum principes &c.* 35. dif. *eccleſiarum;* & ſubjicit: *ſi in apoſtolorum loco ſumus, non ſolum ſermonem eorum imitemur, ſed converſationem: hi enim pro eccleſia ſalute injurias, contumelias, verbera, & tandem mortem contempſerunt, & in paſſionibus gaudebant, quia digni habiti erant pro eccleſia & ejus ſponſo Chriſto Jeſu pati.* Habemus denique duos inſignes præduces, & præmonſtrantes hujus eccleſiaſtici exercitus, Thomam Cantuarienſem archiepiſcopum, qui pro juribus & libertatibus eccleſiæ ſuæ particularis non timuit impiorum gladiis occumbere. Beatiſſimum denique Ambroſium, qui juſſus ab imperatore ut unam ſpiritualem ſibi traderet eccleſiam, reſpondit: *ſcimus Nabuth, ſanctum virum, poſſeſſorem vineæ ſuæ petitione regia interpellatum, ut vineam ſuam daret, ubi rex ſuccinctis viribus olera inſereret, eumque reſpondiſſe: abſit: ut ego patrum meorum hæreditatem tradam; & illam tandem proprio cruore defendam. Si ille vineam non tradidit ſuam, nos trademus eccleſiam Chriſti? Abſit, inquit, ut tradam Chriſti hæreditatem. Ego faciam quod ſacerdotis eſt; quod imperatoris eſt faciat imperator. Imperator eſt, ut animam mihi quam fidem auferat,* ut latius hæc leguntur, 23. q. 8. *conveniar.*

ANNO CHRISTI 1437.

Quid ergo, reverendiſſime pater, nos pro eccleſiæ univerſalis defenſione & animarum ſalvatione facere debemus, ſi pro eccleſiarum particularium defenſione hi præclariſſimi ſancti & pontifices mortem ſubire minime dubitarunt, imperatori, regi injuſta præcipientibus toto reſiſtentes niſu? Incidemus in illam Iſaiæ increpationem ut appellemur canes muti non valentes latrare. Diceturque nobis, id quod habetur in Ezechiele: *vos non aſcendiſtis ex adverſo, neque poſuiſtis vos murum pro domo Iſrael, ut ſtaretis in prælio in die Domini?* Ex adverſo quippe aſcendere, eſt, ut beatus inquit Gregorius, 43. dif. *Sit rector;* pro defenſione gregis voce libera hujus mundi poteſtatibus contraire, & in die domini in prælio ſtare, pravis decertantibus ex juſtitiæ amore reſiſtere: paſtori enim recta timuiſſe dicere, quid eſt aliud quam tacendo terga præbuiſſe, & non veri paſtoris, ſed mercenarii vices imitari, qui vidit lupum venientem & dimittit oves & fugit? Et hæc de tertia particula.

ANNO CHRISTI 1437.

Cap. 17.

Quarto, veſtra honoranda paternitas ſubmiſit, quod ardens ad fidem Chriſti & eccleſiæ pacem charitas non patitur in vobis diuturnum fore ſilentium; ſed vim quandam infert, ut importunus fiatis, præſertim hoc tempore. Ecce, ut afferitis, ex Conſtantinopoli proxime nunciatum eſt, dominos imperatorem Græcorum & patriarcham Conſtantinopolitanum ad navigium ſe accingere, & infra paucos dies, ut verbis veſtris utar, deſcendere ad Venetiarum portum; veniunt, ut fide digni referunt, optimum ad unionem habentes animum, & ita diſpoſiti, ut admodum verifimile ſit fine unione in eccleſia noſtra in patriam non reverſuros. Quam ſanctum autem hoc opus ſit ad memoriam noſtram reducunt verba præclariſſima in literis indulgentiarum, & decreto primo cum Græcis convento, ex viſceribus pietatis tunc prolata, contenta in effectum continentia hujus ſanctiſſimæ unionis effectus mirabiles & Deo gratos, & quod quiſque catholicus pro tanto nominis chriſtiani & orthodoxæ fidei incremento, non modo caducam hujus vitæ ſubſtantiam, ſed & corpus, & animam exponere deberet. Adducitis etiam ad memoriam illud lætitiæ canticum, quod hoc ſacrum concilium cecinit: *Te Deum laudamus;* illum campanarum amœnum ſonitum, cum dominus Henricus Mengor orator noſter de Conſtantinopoli reverteretur; illam denique menſtruam proceſſionem pro felici hujus rei exitu indictam. Unde hortamini ſanctiſſimi cœtus patres, ut illa glorioſa & magnifica verba nunc exequantur, & ex corde illa dicebant, ſi in veritate, & propter Chriſtum; non autem ad humanam gloriam illa loquebantur. En audivit, ut inquitis, Dominus preces eorum, jam Græci appropinquant; quid differtis? quid occaſionem neſcio quam quæritis? cur quoſdam ex vobis jam video triſtes? ut verbis veſtris utar; & multa ſimilia perſuaſiva inducitis. Et juſtificando prudicta, atque patres terrendo, adducitis primo illam dominicam authoritatem: *ſervus ſciens voluntatem domini ſui, & non faciens illam, plagis vapulabit multis.* Voluntas autem Domini hæc eſt; ut animam noſtram pro ſanctibus

tribus noſtris ponere debemus. Secundo, pro hac Domini voluntate adducitis hanc dominicam parabolam de nonaginta novem ovibus, quas paſtor bonus in deſerto reliquit propter unam ſolam errantem, ad quam rapiendam profectus eſt; & operam dedit donec illam reperit & ad ovile ſuper humeros reduxit. Quod ſi pro unius oviculæ ſalute tanta bono paſtori cura eſt; quanto major cura paſtori ineſſe debet pro tot millibus? Adducitis & tertio illam aliam parabolam evangelicam de patre illo, qui dum filium ſuum juniorem redeuntem a longe perſpexiſſet, non expectavit ut uſque ad ſe pergeret, ſed occurrit, & eadens ſupra collum ejus oſculatus eſt eum. Et nos pro tanta fratrum noſtrorum multitudine ad nos venientium, & ſi aliter fieri non poteſt, etiam hinc ſurgamus, & occurramus illis, eos jucundis oſculis, & amplexibus ſuſcipientes; & ſicut pater hic vere piiſſimam Chriſti noſtri perſonam gerens propter rancorem majoris fratris ſuſceptionem filii non dimiſit, ita & nos, ſi forte cum aliqua perſona quacumque ex cauſa diſcordiam habeamus, hæc ad ſuſceptionem fratrum noſtrorum nullum nobis afferat impedimentum; immo ut quemadmodum ille minorem filium ſuſcepit, majoremque pecavit; ita & nos tempore propter Chriſtum & eccleſiam grate occurramus Græcis tam procul venientibus; ſed alios noſtros pacificemus, concordemus, conſolemur, ut ſimul omnes in eadem eccleſiæ domo vitulum ſaginatum epulemur. Hæc omnia ſub quarta propoſitionis veſtræ particula conſtrinxi; etſi primo aſpectu aures demulceant, multa tamen in eis latent grandia miſteria. Quod autem, reverendiſſime pater, Græci ad Venetiarum portum ex proximo adventuri ſint, ut aſſeritis, hæc S. Synodus miratur tam propter nova contraria quæ nonnulli ex patribus receperunt; tum quia credere non valemus quod illi, præſertim dominus imperator Romeorum & Patriarcha Conſtantinopolitanus, fidem eorum per ſuos ſolemnes oratores & literas authenticas huic ſacro concilio tempore compactatorum datas, ita turpiter violare voluerint, eccleſiam noſtram univerſalem per hoc ſacrum concilium repræſentatam eludendo, contemnendo. Non enim converſionis, ſed deceptionis, & pravæ intentionis hæc forent evidentiſſima argumenta; præſertim quia fides, ut inquit S. Auguſtinus in c. *noli exiſtimare*, 22. quæ promittitur, etiam hoſti ſervanda eſt contra quem bellum geritur, quanto magis eccleſiæ ſanctæ, cujus unionem, ex dictis, veriſimiliter ſuſcepturi ſint. Eſſet ne iſta converſionis, aut perſeverantiæ in unitate veriſimilitudo? ſi enim hanc pactionis legem contempſerunt, præſertim in limine contractus, cum tanto eccleſiæ damno, & confuſione, & illam unionem contemnent, juxta dictum Hieronymi in c. *ſcribens*, de præſumpt., & juxta concilii Africani ſententia in c. 1. de pact., aut pacta inita ſuam obtinent firmitatem, aut conventus ſeſe non cohibebit quia eccleſiaſticam ſentiet diſciplinam; nihilque ita ſocietati humanæ competit, quam quod ea, quæ convenerunt, ſervantur l. 1. ff. de pactis. Et ſi ita (quod abſit) ſit, ut aſſeritis; licet eminem hic triſtem videam, deberemus tamen omnes contriſtari, & dominatio vera ita nobiſcum, quoniam video illum ingentem jubilum, illam immenſam lætitiam, per vos ſupra commemoratam, in luctum merito converti. Video namque in vobis illud propheticum verificari: *deficit gaudium cordis noſtri; verſus eſt in luctum chorus noſter; ex poſtavimus bonum, & ecce non venit; tempus curationis, & ecce turbatio.* Qualis, pro Deo! erit iſta futura unio in ipſo ſuo initio tanto diffidio & ſcandalo eccleſiæ Latinæ referta? Nonne ex hac ſeparata unione major inter nos imminet diviſio? Enitimur alienum ſchiſma tollere, & nobis ipſis manus indicimus. Reſponderent, ſi ita eſt ut aſſeritis, notes digne vicem gratitudinis. Eos hoc ſacrum concilium magnis ſumptibus magniſque laboribus ad unitatis bonum invitavit; galeas cum magno theſauro ad eos miſit; & ipſi nobis illam reponderent gratitudinem quam mus in pera, ſerpens in gremio, ignis in ſinu ſuis conſueverunt hoſpitibus exhibere. Et pro unionis bono nobis afferrent diviſionem. Si per manus ſummi pontificis redire volunt, gaudemus; ſed quod ſub nomine concilii univerſalis ad alienum locum ſe conferant, contriſtamur; cum non concilium ſed ſchiſmaticorum conventiculum ſit cenſendum quodcunque aliud, iſto durante concilio, ut in noſtro decreto luce clarius continetur. Nam ſicut duæ eccleſiæ eſſe non poſſunt; ſed unica eſt Dei eccleſia, Chriſti ſponſa, & virgo immaculata, XXIV. q. 1. *ſchiſma*, & cap. *didicimus*, & c. *Novatianus*, VII. q. 1. Ita impoſſibile eſt quod ſine duo concilia univerſalia eccleſiam unicam repræſentantia. Offenditur enim ille articulus fidei. *Et unam ſanctam eccleſiam*, ſicuti offenderetur ſi præſupponeremus duo eſſe eccleſiæ univerſalis paſtores, ut dicit glo. in cap. *non autem*, VII. q. 1. Sed dicet aliquis: ad eos pergite more pii paſtoris & omnia pacata erunt. Latet ſub eſca venenum. Et fide, perfidiæ ſumuntur arma. Et dum plerique unionis negotium æmulantur eccleſiæ, latius reformationis eccleſiæ, ſummi pontifici correctionis inchoatæ, & conciliorum auctoritatis interitum moliuntur. Nemo eſt qui has artes non videat. Actum enim eſt de prædictis, ſi ad locum per papam electum ad quem ut diſitis Græci ſe conferunt pergeremus. Violarentur pariter decreta Conſtantienſis & Baſileenſis contra translationem concilii edita. Cujus tranſgreſſio eccleſiæ Dei & poſteris maximam poſſet peſtilentiam afferre. Aſſumet ſemper ſummus pontifex, ſui & aliorum correctionem vitare cupiens, hoc diſſolvendi concilium exemplar, quo nil gravius, nil periculoſius in Dei eccleſia accidere poſſet. Cum enim prædicta veriſſima ſint, maxime urgent per dominationem veſtram in contrariam ſententiam inducta. Non enim eſt Dei voluntas, ut ſub boni ſperati imagine, tanta mala perpetrentur. Non enim talem compenſationem expoſcit Deus; ſub obtentu enim boni aut ejus compenſatione non eſt malum committendum. Nam, ut inquit Gregorius, non eſt putanda eleemoſina, ſi pauperibus diſpenſetur, quod ex illicitis rebus acquiritur. Qui in hac intentione male accipit, ut bene diſpenſet, gravatur potius quam juvetur. Ne ergo ſub obtentu

ANNO CHRISTI 1437.

ANNO CHRISTI 1437.

ANNO CHRISTI 1437.

tentu eleemosinæ cum peccato aliquid studeamus accipere prohibet scriptura dicens: *hostiæ impiorum abominabiles sunt quia offeruntur ex scelere*. Quidquid ergo ex scelere offertur, omnipotentis Dei non placet iracundiam, sed irritat, 1. q. 1. *non est putanda*. Nec ille nonaginta novem ovium in deserto relictarum propter unam perditam parabola huic nostræ rei convenit, si illius intrinseca sententia penderetur. Ille enim bonus pastor propter unam oberrantem & perditam non vulneravit, non dispersit, non luporum moribus reliquit nonaginta novem, sed eas in deserto, id est in cœlo, in loco tutissimo reliquit. Designatur enim per illas novem angelorum ordines, quos Dei filius in cœlo dimisit & in terram descendit, ut hominem oberrantem & perditum recuperaret, ut notat glos. in cap. *quia sanctitas tua*, L. dis. illam exponendo parabolam. Non enim fuisset ille pius pastor sibi contrarius, qui dixerat alio in loco non esse bonum filiorum panem sumere & dare canibus. Et iterum: *non sum missus nisi ad oves, quæ perierunt, domus Israel*. Ordinavit enim, inquit scriptura, *in me caritatem*. Nam primo parentibus & filiis; demum extraneis pietatis opera jubemur impendere. Est ne ista caritas suos occidere ut alienos foveat? Et utinam foveat & non fovere dissimulet. Dixitne, aut sic fecit ille prius pater familias, quem vestra dominatio induxit? Cum enim filius major ex fratris reconciliatione indignatus domum nollet intrare, pater illius domum egressus cœpit rogare illum ut intraret. At cum ille rediens dixisset patri. *Ecce tot annis servio tibi, & nunquam dedisti hædum ut cum amicis meis epularer. Sed postquam filius tuus hic, qui devoravit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum*, meruit a patre audire: *fili, tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt*. Res exemplo inimitando! reconciliavit enim filium pœnitentem; alium tamen non vulneravit, non sprevit, non a cura sua abjecit, non scandalizavit; sed verbis benignissimis ad eum exeundo placavit, inquiens: *fili, tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt*. Cur ita non facit summus pontifex? cur eum juste non pulsatis, ut pium & summum pastorem & solemnissimum patrem familiæ opere imitetur, cujus vices se agere gaudet? vult Græcos reconciliare a longe redeuntes; non scandalizet & suos qui Romanæ ecclesiæ jugiter obedientiæ bonum impenderunt. Non schisma inter suos faciat, ut alienos sibi reconciliet. Non contemnat ecclesiam, quæ ipsum primo per generationis lavacrum genuit; & postea in magnum & altum fastigium collocavit, & filium loco patris constituit. Non usurpet illius auctoritatem, non impediat ecclesiæ reformationem. Sanctas ecclesiæ leges suscipiat. Egrediatur foras ad filios & confratres & coepiscopos suos, sicut pater fecit ad filium. Dicat eis: vos mecum semper estis, & omnia mea vestra sunt. Veniat ad loca per sacrum concilium catholicam ecclesiam repræsentans electa una cum Græcis; & omnia erunt peracta; reconciliabit filium minorem, & majorem pacabit. Evitabit omnino schisma; ecclesiæ Dei sanctæ debitum impendet. Erit tunc geminata lætitia. Habebimus Græcorum reductionem & ecclesiæ reformationem, & sic erit perfecta unio, nedum in corporibus & sacramentis; sed in plena caritate. Quid ajebat, quod pro Græcorum reductione non modo substantiam caducam, sed proprium vitam cupiebat morti exponere. Si hæc ex corde dixit, ita facere debet more veri pastoris. Cur nunc pro tam immenso & multiplicato bono aliquibus viarum fortassis difficultatibus, salutiferis tamen, se non exponit? Cur ad loca electa non venit? sedabit totum ecclesiæ scandalum, exaltabit fidem catholicam, mores reformabit; & sic omnia ac pacem & tranquillum portum reducet. Nam si Christus, cujus vices agit, pro nobis mori dignatus est; cur & ipse pro Christo parvissima discrimina subire contemnit? Cur Christus dixit Petro: *Tu me sequere*; & ipse Petri successor non modo mortem, sed modicos labores refugit. Recordetur illius evangelici: *qui non bajulat crucem & sequitur me, non est me dignus*. Potest enim hoc ipse absque alicujus scandalo, absque ecclesiæ confusione facere. Utinam eadem nobis adesset libertas, eadem opportunitas, nostra enim sponte hoc iter sumeremus. Velit ergo, vestra dominatio, hæc persuadere Romano pontifici, ipsum pulsare, obtundere, coram clamare, & nobis, Dei ecclesiæ utilitatem evidentissimam sectantibus, nullam amplius molestiam afferre. Contristatis enim, ut ita dixerim, contra apostolicum totiens vos a bonis operibus avertendo, Spiritum Sanctum. Quis enim recte potest hoc sacrum concilium de negligentia aut caritatis remissione in facto Græcorum inculpare? Nil enim de contingentibus omisit; oratores ad eos ultimo destinavit; multa florenorum millia, ut apud Constantinopolim Græci venturi ad nos convenirent postea transmisit, quæ ad illum usum consumpta inter eos & per eos fuere, Galeas cum longe majori quantitate noviſſimè missas fecit ut vestris impensis ad nos juxta compactata adducantur. Quos ad nos adventuros speramus, si fidem, si religionem, si omnem humanitatem infringere noluerint. Dolebimus, si contrarium fecerint. Quid enim prodest, ut inquit Gregorius, triticum seminare, & fructum illius non colligere? Aut domum construere, & illic non habitare? L. dis. *quod tua*. Sed proh dolor! Nos plantavimus vineam; & summus pontifex nititur ejus fructus edere, nostro & totius ecclesiæ cum scandalo. Præcepit Dominus Moysi ut nemo mitteret falcem suam in messem. Hæc messis nostra est, & ipse in eam falcem mittit. Oportebit enim juxta apostoli sententiam laborantem agricolam prius suscipere de fructibus suis. O quanta iniquitas! quis pascit gregem & de lacte ejus non comedit? Nos militavimus; & ipse militiæ nostræ stipendia & gloriam, tum nostræ ecclesiæ schisma sibi quærit. Si autem ad nos dicti Græci, ut nempe ex fide data & pecuniis nostris primo loco receptis tenentur, adventaverint, honorifice & cum gaudio magno recipiemus. Non quidem primo affectu ut fratres, & dulcissimis osculis & amplexibus, ut dictis, nisi firma sit nobis & certa de ipsorum unitate opinio; ante enim vere fratres dici non possint. Quia, ut inquit textus, *alienus est, profanus est*,

ANNO CHRISTI 1437.

Ad. alienum.

ANNO CHRISTI 1437.

ge, hostis est, Deum patrem habere non potest, qui universalis ecclesiæ non tenet unitatem, XXIII. q. 1. *alienus*. Nam etsi per creationem dici valeant fratres, quia qui creavit bovem creavit & culicem, XXIII. qu. IIII. *qui sim*; & eadem terra nos omnes genuit, XXXII. q. IIII. *recurrat*. Tamen ratione caritatis & unitate sanctæ ecclesiæ non dici possunt adhuc fratres; præsertim ut dulcissimis osculis & amplexibus per nos recipi prima fronte debeant, XI. q. III. *ad mensam*; ubi dicitur quod regenerationis lavacrum facit nos omnes fratres; quia loquitur de eo qui perseverat in ecclesiæ unitate. Non nego quin omnis humanitatis exhibenda sit; & cum unitatem nostram receperit, aut de illa certa habeatur opinio, nostri verissimi fratres existant. Nam, ut inquit Hieronymus: *non facit ecclesiastica dignitas christianum. Cornelius Centurio adhuc ethnicus dono sancti spiritus mundatur; & hoc propter rectam fidem quam mente susceperat*. Et hæc de ista quarta particula.

Cap. V. Quinto loco dixit paternitas vestra, quod si propter nostras domesticos discordias tantum bonum, quo fere majus cogitari nequit, dissipari, quod Deus avertat, contigerit, qualis luctus erit totius ecclesiæ; quanta desolatio christianitatis, quanta exultatio Turcorum & infidelium; qualis infamia apud homines; & quæ apud Deum non manebit condemnatio? Si scandalizanti unum de pupillis ecclesiæ comminatur Dominus expedire, ut mola asinaria suspendatur ad collum suum & demergatur in profundum, quid putandum est fiet nobis si tot milia scandalizemus fratrum nobiscum uniri quærentium; item si scandalizemus universum populum christianum, quem paulo ante sermonibus, prædicationibus, indulgentiis & ad cooperandum huic sanctæ unioni invitabamus & ad lætitiam provocabamus! Ad hanc particulam quintam hæc sancta concio respondet, quod vehementer dolet quod vestra paternitas ita siniſtre de tam sancta concione concionetur. Quæ, pro Deo? ille sunt aut dici possunt discordiæ domesticæ, quibus ipsa concio detinetur? An fortassis pro rebus domesticis & privatis adversus papam insurrexerit? An forte dicatur discordias fovere; quia summum pontificem ad bonum reformationis invitat, hortatur, & requirit? Rem enim publicam & religionem christianam promovet; rem quidem Deo gratam, nobis suo imperio demandatam; & vehi nobis si illam silentio præterierimus, ut supra in aliis particulis extitit demonstratum. Non enim discordiam facit, sed eleemosinam dat, medicinam præstat, qui retenta in corde caritate ubere emendat, aliqua disciplina in quem datur potestas, ut inquit Augustinus in cap. *& qui emendat*, 45. dis. Tria enim, ut ipse idem Augustinus ait, sunt eleemosinarum genera; una corporalis, egenti dare quidquid poteris; altera spiritualis, dimittere a quo læsus fueris; tertia delinquentem corrigere & errantem reducere in viam veritatis, ut habetur 45. dis. *tria sunt genera*. Et alibi canon: *inter opera caritatis non minimum est errantem ab erroris sui semita revocare*, de sponsal. *inter opera*. Quinimo facinorosis quis dicitur sociari, non solum si aliquid cum eis committit, aut committentibus favet; sed etiam si sit in judicando piger, ut ait textus, in cap. *ita plane*, XXIII. q. 1111. Nam & bellum corporale geri potest, ut pax acquiratur. Nec talis belliger desinit esse pacificus, qui ideo bellat ut eos, quos expugnat, ad pacis utilitatem vincendo perducat. Ita Augustinus tales & beatos & pacificos appellat, juxta dominicam sententiam. *Beati pacifici quia ipsi filii Dei vocabuntur*, ut in cap. *mali*, XXIII. q. 1. Si ergo pro temporali salute & pace mortalium pugnare liceat & expedit, ac nonnunquam oportet; quanto fortius pugnare licet armis spiritualibus pro æterna salute, & ut vera pax Christi & ecclesiæ, quam mundus iste dare non potest, habeatur? Quid denique, pater reverendissime, in eadem particulas nobis intulistis evangelicas adversus pusillum scandalizantem emissas; quasi nos Græcos seu alios ex eorum scandalizemus facto? Vera profecto hæc non sunt, sed vehementer miranda. In quo enim, pro Deo? Grecos aut alios scandalizamus; nisi scandalizantes eos appellare velitis, qui ad sanctum unionis negotium ut illos invitarent oratores magnis cum sumptibus ad eos miserunt, & eosdem ad hos usque dies ut res facilius consequeretur effectum, ibidem tenuerunt. Qui ultra octo aut decem millia ducatorum ut ipsi in Constantinopoli se congregarent realiter & cum effectum ad eos miserunt, & per eosdem ad illum usum consumpta sunt. Et novissime solemnes patres cum galeis & longe majori pecuniarum summa ut eos ipsos Græcos ad nos juxta mutuas conventiones feliciter adducerent, direxerunt, qui judices fidei & cujuslibet religionis fractores esse, ut merito credendum est, noluerunt, ut ad loca conventa & per nos electa conveniant, præstolamur. Sunt ne hæc scandali aut maximæ dilectionis aut caritatis evidentissima argumenta? Si autem, ut firmatis, ad nos non venerint, nempe non nos eos, sed per eos scandalizabuntur, & non immerito, omnes non modo de pecuniis nostris in principio per eos receptis, & maxime novissime, qui cum galeris sumptibus qui LXXX. ducatorum milium summam excedent. Sed quod magis dolendum est, de fidei, religionis, & cujuslibet humanitatis violatione siniſtraque de ipsorum suspicione unione. Nam, ut ait in homeliis Gregorius, & transumptive in cap. *mandata*, de præsumtione. *Ex transacta vita vita didicimus quid de subsequenti tua conversatione præsumamus*. Et Hieronymus super Osee. *Scribam eis multiplices leges meas; ex prius datis & neglectis apparet quod hæ negligent*. Et hæc de ista particula.

Inquit VI. vestra paternitas: Dicet aliquis: veniant Græci Basileam, Avinionem vel Sabaudiam; alioquin impediamus potius, quam alibi fiat eorum reductio. Contra quem sic fortassis dicentem exclamat dominatio vestra. O perditum & desperatum hominem qui talia non modo dixerit, sed vel leviter cogitaverit! Potest ne in mentem cujuspiam christiani cadere execrabile verbum hoc? an ne bonum se arbitrabitur christianum, qui tot gentium & populorum unionem fieri nolit nisi certo fiat loco? Nunquid ille pastor evan-

ANNO CHRISTI 1437.

Locus tur. haec.

Multa hic sunt turpia.

Cap. VI.

☞ evangelicus qui nonaginta novem relinquit, dixit: nolo ovem illam centeſimam, niſi hoc vel illo loco perquirere; & niſi eam ibi reperero, alibi non quæram. Non mulier illa, quæ dragmam perdidit, quærere ipſam contenta fuit in uno loco domus tantum ſeu angulo; nonne accendit lucernam & totam domum evertit? Advertantur preterea verba memorati decreti primario conventi cum Græcis; unde deputati ſacri concilii cognoſcentes ſanctam & perfectam illius concilii intentionem quæ eſt ut pro honore Dei & profectu fidei catholicæ nullis parcatur laboribus & expenſis, judicarunt non expedire ut propter locum dumtaxat hoc tantum bonum negligeretur. Fiat ergo omnis diligentia ut veniant quocunque optatis; ſed ſi obtineri nequeat; quæramus eos in fines mundi, ſi neceſſe eſt. In nulla enim alia re melius peregrinari poſſumus. Nam & apoſtoli, nec Æthiopiam neque Indiam aut extrema expaverunt penetrare Orientis & Occidentis, ut animas Chriſto lucrifacerent; qui & ipſe de cœlo deſcendit peregrinaturus in terris formam ſervi accipiens, uſque ad mortem crucis progreſſus eſt, ut nos ſalvos faceret. Et ſubjungitis: quo ad id quod de loco dicitur, multa tam per Græcos quam alios dici poſſent; & interdum diſputatio oblata eſt, & nunc, ſi expediret, offerretur. Nihilominus quia verborum contentiones animos plerunque irritant, id conſultius prætereuntes, ſolum de concordia & pace fraterne colloquamur. Hæc ſunt verba formalia in hac ſexta particula.

ANNO CHRISTI 1437

Ad quam hæc ſancta reſpondet Synodus, vehementer admirando quod cum D. V. trite omnia ſuſceperit atque intellexerit, nunc ſub verborum generalitate & involucro, prætereundo magis, quam vera & notiſſima tangendo vulnera, ac ſi ignem per aliquos jam accenſum ſicuti in ſtipula ſuper plumas tranſeundo non ſenſerit. Queta pro Deo. ſenſit ſeu vidit D. V. ex membris ſeu ſuppoſitis hujus ſacri concilii illam Græcorum unionem impedire? Quinimmo eos ingenti deſiderio, ut polliciti ſunt, poſtulamus, & quam diligentiſſimam & exactiſſimam curam pro hujus rei tenaci conſummatione exhibuimus, ut ſupra demonſtratum eſt. Quid denique nobis de loci affectione aut execratione injuſtiſſime inſultatur? Ad auctorem *reſpondeant*, tela quæ ſine bellandi arte mittuntur. Nonne hæc res inter omnes undique ſcita eſt, quod quæ ex ſacri concilii diſpoſitione in tuto ſita res erat, eorum ſtudio qui loca per ſacrum concilium electa, quo ſpirito, quo timore, quo aut aliorum locorum amore, neſcio, abhorruerunt, deteſtati ſunt, annihilare conati ſunt, fere aut in deſperatione aut in bellum inteſtinum, diſſidium maximum & ſchiſma execrabile converſa videtur? Quis ignorat, aut recte & juſte ignorare poteſt, quod ſi ſtudia illorum non fuiſſent, aut ſaltem galeæ in oppoſitum ſacri concilii miſſæ non fuiſſent, ad nos indilate, omnium ceſſante repugnantia, ſummo cum jubilo Græci profecti fuiſſent? Hæc jam apud Græciam notiſſima ſunt, & apud nos per literas inde etiam ab æmulis ſcripta, ſparſa, & divulgata adeo exiſtunt, ut alia demonſtratione opus non ſit. Cur ergo nobis tam inique, tam injuſte opponitur loci affectio, aut execratio, ut maledicta, quæ alios afficere debent, in nos reſellantur? Sed ſi verborum lenocinium deeſt, veritas tali *jamento* non indiget; ſaltem unumquemque conſcientia ſua conveniat. Multi multa abhorrent in propatulo, quæ laudant, & magnificant intra cordis arcana. Quod inſuper nobis pii paſtoris & mulieris dracmam quærentis parabolam commemorarit, bona, juſta & ſancta eſt. Sed cui magis quam ſummo pontifici convenit, ut ſupra ſeriosus oſtenſum eſt? Is enim, qui illius pii paſtoris pro cunctis vices agit, & cui in perſonam Petri per pium paſtorem dictum extitit, non tantum ſemel, ſed uſque ad contriſtationem: *ſi diligis me, paſce oves meas*; & qui eſt Petri ſucceſſor; cui paſtor ſummus dixit: *ſequere me*; cur non illius veſtigia ſequitur? cur non paſci. omnes oves ſicut indeſinire ſibi præceptum eſt? cur oves in ovili exiſtentes quærit perdere, ut alios introducat? Cur non illos ſupra humeros ponens ad nos & loca legitime, ſuo etiam intercedente conſenſu, electa, proficiſcitur? illos lucrabitur; nos juſte placabit; reformatio admodum neceſſaria ſequetur. Conciliorum, & eccleſiæ ſanctæ Dei authoritas non confundetur; remanebunt intacta ſacrorum conciliorum Conſtantienſis, Baſilienſis decreta, evitabitur execrabile ſchiſma, & tandem in portu tutiſſimo omnes in Petri navi navigabimus. Idem nos faceremus ſi ſine eccleſiæ confuſione opportunitas adeſſet. Sibi autem, niſi animarum fortaſſis diſcrimen nihil eſt impedimento; imitetur Chriſtum, qui ut dicitis, & eſt verum, ut perditum hominem ſalvaret, formam ſervi ſuſcepit; peregrinationem longinquam aut præſepe non abhorruit, paſſiones omnes ſuſtulit. & tandem diræ morti non pepercit. Cur ipſe ſummus pontifex, vicarius præcipuus, ut eccleſiam Dei, cujus curam præ omnibus ſuſtinere debet, tueatur, defendat, & in unitate conſervet; ad loca per concilium electa deſcendere non deſtinat? Neminem latet, quod ſi ipſe voluerit, Græci illa loca prorſus non recuſabunt; quinimmo ad illa veniſſent, niſi magnæ ſuggeſtiones per ſuos & ſibi adhærentes factæ fuiſſent. Submiſit in hac particula ultimo dominatio veſtra, quod circa loca jam electa multa dici poſſent, & interdum oblata fuit diſputatio, & nunc ſi expediret offerretur. Ad quod reſpondeo fatendo quod multa, non modo dicta ſed facta fuere, quæ ſi fuiſſent conſulte, ut profecto debuiſſent, omiſſa, tantus ignis non eſſet in Dei eccleſia accenſus; nam ex illis dictis, & factis ſchiſma tunc fuiſſe factum modo dubitari non poteſt. Schiſma enim Græcum nomen eſt, & nihil aliud quam ſciſſuram ſignificat, ut dicit tex. in c. *ſchiſma*, 24. q. 1. Conati enim fuimus tunc unam eccleſiam ſeu univerſale concilium illam repræſentans in duo dividere. Utinam tunc prævidiſſemus futura mala nunc imminentia; & proh dolor in futurum graviora. Et non fuiſſet nunc opus hæc remedia quærere. Potuiſſet nunc modica aqua illa ignis ſcintilla extingui, quæ nunc adeo crevit, adeo invaluit, ut vix Rheni fluvius ad extinguendum ſufficiat. Neceſſe eſt, juxta verbum Salvatoris, ut veniant ſcandala; ſed væ illi homini, per quem ſcandalum venit.

ANNO CHRISTI 1437.

ſi admoneo.

venit. Fatemur insuper quod circa illam concertationem nobis injustissime factam, saepe fuit oblata disputatio; sed a sacro concilio justissime spreta, quia non erat nisi quidam praetensi juris ostentatio. Sacri enim concilii justitia adeo fulgentissima erat, ut de illa disputare fuisset aliud nihil, nisi in medio, & perspicuo die lumen commentitiam quaerere. Quis enim, pro Deo! dixit quod non modo sacrum concilium totam sanctam ecclesiam repraesentans, sed ipse papa vel princeps inferior aliquod collegium seu privata persona possit sibi ipsi legem imponere ex suis verbis cum alio minore contrahendo, a qua recedere sibi non liceat? nempe nemo mentis compos & juris omnino non ignarus. Offenderet enim in primis ipsum jus naturale; denique canonicum, & civile, & orbis totius communem observantiam cum jureconsulto testante. nihil tam naturale, quam ut unumquodque eo dissolvatur vinculo, quo ligatum est, ut in l. *nihil tam naturale*, ff. de orig. juris. Et canon hanc naturalem regulam sequens, dicit, quod omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur, ut in regula I. de orig. juris. Licet ergo concilium in confectione cujusdam cedulae non in nomine tunc contrahendo, sed per se ipsum disponendo dixerit, quod si Avinionenses infra XXX. dies a tempore recessus oratorum ad eos sacri concilii realiter & cum effectu septuaginta millia florenorum mutui nomine non exborsarent, & nostris traderent oratoribus, & galearum capitaneo, pro parte saltem, illi satisfaciendo, quod sacrum concilium possit, debeat ad alterius loci electionem procedere. Quare contrario sensu praesupposito quod Avenionenses integraliter, & cum effectu illi cedulae ita repente non satisfecerint, non valuerit ab illis verbis recedere, & aliquid majus tempus ad tantam rem explicandam indulgere? praesertim cum Avinionenses omni satisfaciendi cautione pro tanta summa destituti, solum replicando petierunt ut prius locus & decima decretarentur, ut de tanta re aliqualem haberent tutelam, & cautelam. Et nonne omnium lege scripta cessante, lege naturali receptum est, & communi per totum orbem observantia, quod licet quis sibi ipsi aut procuratori suo dicat: si talis venditor noluerit talem rem mihi tradere pro tali pretio, hodie ego nunquam emam, & ita dicas sibi; vel si dixero, volo quod non liceat nec possim ipsam rem amplius emere. Nihilominus his verbis non obstantibus potest contrario sensu eamdem rem, quantumcumque etiam majori pretio, emere ratione praedicta naturali. Et quia, ut dicit jurisconsultus, nemo potest sibi imponere legem, a qua non liceat recedere, ut in l. *si quis*, in princ. ff. de leg. 3. Quinimmo dicit notanter Innocentius in c. *dilecto*, de praeben. quod si quis juravit etiam non vendere librum, seu alium contractum facere; attamen si postea contra juramentum contrahit, tenet contractus, licet ipse sit perjurius; quia non potuit juramento etiam seipsum litigare, ut ab ipso vinculo retrocedere non valeat. Idem dicit Jo. Andr. eadem ratione super regula *quod semel placuit*, &c. de regu. juris lib. VI. in quaestione mercuriali, in eo, qui juravit non mutare testamentum per se semel conditum. Dicit enim quod si mutaverit, tenet testamentum secundum, licet ipse sit perjurius. Quinimmo plus dicit Bar. in l. *Sejus*, & Augerius ff. ad l. fal. Quod talis non est perjurius, & valet secundum testamentum, quia tale juramentum fuit contra bonos mores, per quod voluit sibi restringere voluntatem supremi judicii. Et idem, saltem quoad actus validitatem, tenere videtur glossa in c. *ultima voluntas*, 22. q. 2. Movetur illa generali ratione, quia nemo potest sibi imponere legem, ut non liceat sibi recedere a priori voluntate, allata d. l. *Siquis*, in princ. ff. de lege 3. Et libertatem supremi judicii nemo potest constringere, ff. pro socio, l. *cum duobus*, §. *Papinianus* in fi. Praeterea de hoc est tex. nobilis in c. fi. juncta glo. in V. *temporibus*, de rescript. lib. VI. ubi videtur in casus de hac quaestione. Nam ibi papa revocans indulgentias super fructibus in absentia percipiendis concessas, suamsit haec verba videlicet, *& earum concessionem nostris volumus eandare temporibus; & quod nobis licere non patimur, nostris successoribus indicamus*. Per quae verba visus est velle a se abdicare omnem potestatem ulterius tales indulgentias concedendi. Et tamen glossa praallegata ibi quaerit quid si verbis praedictis non obstantibus tales indulgentias idemmet papa vel successor suus de novo concederet? Respondet, quod talis valeret concessio; reddit pro ratione, quia non potuit sibi legem imponere, a qua non liceret recedere, allata praallegata l. *Siquis*, in princ. Et d. l. *cum duobus* §. *Papinianus*, in fi. Et quia primam constitutionem tollit per secundam, licet de illa non faciat mentionem, de consti. c l. lib. VI. Respectu autem successoris allegat, quia non potuit legem suo successori imponere; quia par in parem non habet imperium, de elec. *innotuit*, cum suis concor. Idem ergo, & fortius hoc dicendum est in sacro generali concilio totam ecclesiam catholicam repraesentante, cui omnis lex humana in fidei materia, extirpatione schismatis, & morum reformatione & pertinentibus ad illa justissime est subiecta; nec ipsum cuique legi positivae in his subiectum est, ut per illa generalia verba ex se ipso prolata non potuerit sibi necessitatem, & legem imponere, a qua sibi non liceret recedere; praesertim aequitate suggerente, sicut supervenit in casu isto, cum illi Avinionenses non peterent aliud, nisi ut prius decretaretur locus electus cum decima. Nonne, iniquum fuisset pro tam levi dilatione juxta ex causa petita ad aliam procedere loci electionem? Erant ne illi obligati ad tantam pecuniarum summam mutuandam? certe non erant, nec eorum inrationabilis petitio, praesertim cum illico in bona quantitate satisfecerint. Iniquum profecto est non fallere . . . . ubi aequitas fugerit, ut dicit tex. juncta glo. in authentica *ut matres*, debi aut credi. Quinimmo intentio sacri concilii non fuit nec esse potuit alia in illius cedulae confectione, nisi quatenus Avinionenses reperirentur in exbursando pecunias contumaces, seu ultra debitum differentes; ac allegantes justam causam non dicuntur contumaces, nec differre, ut est tex. juncta glo. in cap. *quam sit*, de

de electione lib. VI. in v. *diſtulerit*. Nam A
ANNO CHRISTI 1417. tex. ibi in principio dicit, quod ſi clericus diſtulerit ultra menſem ſuæ electioni præſtare conſenſum, omni iure, quod per electionem ei fuerit acquiſitum, ex tunc ſe noverit eo ipſo privatum; glo. autem in V. *diſtulerit* dicit, per illud verbum patere, quod ſi impeditus fuerit, non currit ei tempus, quia impeditus non differt; allegat de conceſſione præbendæ, *quia diverſitates*, & quod habetur in dicto cap. *quamvis ſit*, in fine, ubi in alio caſu excipitur caſus juſti impedimenti a curſu temporis. Ita dicatur in propoſito, quod cum dicti Avenionenſes haberent juſtam cauſam & juſtum impedimentum, non compræſtandi tantam ſummam, videlicet LXXM. B Florinorum ſaltem ante decretationem decimarum, quæ eis pro illa ſumma decretabantur, non potuerunt dici differre; præſertim cum ipſi illius cedulæ confectioni non conſenſerint, nec ad illam requiſiti fuerunt; ſed ſacrum concilium ex ſe ipſo illam confecerit; unde non debent condemnari ſine culpa ſua. Præſertim iniqua allata conditione, ut in cap. *omnia*, III. q. IX. ubi dicitur, quod omnia quæ advertus abſentes in omni negotio aut loco aguntur aut judicantur, omnino evacuentur; quoniam abſentem nullus addicit, ideſt punit; ſecundum glo. ibi; nec ulla lex damnat, quæ verba ſunt notanda. Et facit l. 2. §. *ſiquis a principe*, ff. nequid in loco pub. Et c. *ſuper eo*, de off. deleg. cum ſim. C Quinimmo poſſet ſatis probabiliter dici, quod ſacrum concilium non potuerit illam cedulam conficere, attendo ita acerbe dominos Avinionenſes. Nam ex quo eorum civitatem elegerant pro futuro Oecumenico concilio, & electio fuerat eis intimata, & per eos acceptata, & illius vigore ad multa ſe paraverant; non potuit concilium illam electionem revocare, ſeu illos Avinionenſes ita infra anguſtum terminum ad ſolutionem tantarum pecuniarum ſine quacumque competenti cautela conſtringere; fuit enim eis ex tali electione jus acquiſitum, facta intimatione, ad hoc quod notat Bart. in l. *qui abſenti*. ff. de acq. poſſ. Et facit c. 1. de conceſſione præ- D ben. li. VI. Præterea ex alio etiam capite non licuit ſacro concilio recedere a prima electione, quia cum illa loci electio competere ſacro concilio non proprio jure videtur, ſed ex compactatis initis cum Græcis, facultas eligendi locum pro concilio conceſſa debuit intelligi de prima electione, & non de ulteriori, ut in l. *boves*, §. *hoc ſermone*, ff. de verborum ſignif. & l. *hoc conditio*, ff. de cond. & demon. ubi apparet quod ſi aliquid alicui relinquitur cum nuptias contraxerit, intelligitur de primis nuptiis. Ad idem, quod habetur in c. *non poteſt*, de præben. lib. VI. ubi dicitur quod ſi cum aliquo diſponſatur, ut duo curata poſſit recipere, & ſimul retinere, ſi alias canonice conferantur E eidem, intelligi debet de ducbus primis beneficiis ſibi conferendis; facit etiam textus in l. *cum qui Kalendis*, ff. de verb. oblig. Per primam enim electionem fuit ſacrum concilium poteſtate ſibi conceſſa functum; nec licuit variare, ad hoc quod notat Bar. in dicta l. *abſenti*. Et facit c. *ſi tibi abſenti*, de præben. lib. VI. ubi patet quod ſi epiſcopus contulit beneficium abſenti, non poteſt amplius variare donec ille collationem ſibi factam duxerit refutandam. Præterea præſuppoſito quod ſine veritatis præjudicio quod variare potuiſſet; attamen contra illa verba in cedula contenta non potuit venire ex duplici capite ultra prædicta; primo quia illa fuerint quædam verba comminatoria contra Avinionenſes, ſolutiones facere differentes. Commination autem etiam ipſe Deus ex juſta cauſa revocat ut in c. *quamobrem*; in cap. *incommutabiliter*, 22. q. 4. Hinc dicimus quod commination judicis non habet vim irrevocabilis ſententiæ. Item quia cum in cedula contenta diſpoſuerit ſolo ſuo conſenſu; ita potuit contrario imperio & ſtatuto illa revocare l. *quod juſſit*, *venitque prætor*, ff. de re jud. & cap. *cum ceſſante*, de appell. Et videtur de hoc caſus in ſtrictioribus adhuc terminis in c. *in noſtra*, de injuriis, ubi probatur ſecundum ſecundam lecturam Innocentii, quæ communiter a doctoribus approbatur, quod licet aliqua univerſitas per ſtatutum aliqua diſponat in favorem ſingulorum & in damnum ſui; nihilominus poteſt per contrarium ſtatutum ſe liberare, & primum ſtatutum in totum tollere. Et ſicut ſingulariter ibi probatur, licet primum ſtatutum veniret in aliquorum favorem, ex quo tamen cum illis non contraxit, nec præceſſit aliqua obligatio: poteſt tamen idem collegium, ſeu univerſitas illud ſtatutum revocare, & etiamſi ne illorum conſenſu, in quorum favorem ſtatutum emanaverat. Fortius ergo hoc idem in caſu noſtro dicendum, in quo nulla obligatio præceſſerat ad diſponendum contenta in illa cedula, nec cum aliquo contraxit, nec in aliquorum favorem illam diſpoſuerat niſi ipſius concilii, ut citius illa expedirentur negotia. Et præſuppoſito quod feciſſet in favorem quorundam de concilio, qui illi electioni opponebant, ut ab aliquibus allegatur; nihilominus idem eſſet dicendum, ex quo cum illis ſingulis non contraxit, ſed ſimpliciter per ſuam proviſionem ita diſpoſuit, ut notatur in dicto c. *in noſtra*; & hoc per illam regulam, quam ibi allegat Innocentius. Omnis res per quaſcumque cauſas naſcitur, per easdem diſſolvitur, ut in regula *omnis*, de reg. juris. Nec illi ſinguli poterant prætendere ſpeciale intereſſe, quia totum erat negotium eccleſiæ univerſalis & ſacri concilii.

ANNO CHRISTI 1417.

Nec obſtat, ſi dicatur quod ex quo in primam illam cedulam omnes de univerſitate conſenſerat, non potuit contrarium ſtatui, niſi pari modo omnes de concilio conſentirent. Allegantur ad hoc aliqua jura, quæ aut hoc nullo modo probant, ut loquuntur in caſibus ſpecialibus. Nam de jure communi valet regulariter quod fit a majori parte univerſitatis congregatæ, ut in c. 1. de his quæ fi. a ma. par. ca. Et in c. *eccleſia*, de elect. l. *quod major* ff. ad mu. Unde lex dicit quod refertur ad omnes quod fit a majori parte, ut in l. *nemo*, §. *refertur*, de regul. & in dicto ca. 1. quæ regula locum ſibi vendicat etiam in diſpoſitionibus ſacri concilii univerſalis; ut patet ex ſtatuto Nicæni concilii, ubi inter cætera ſic diſponitur. *Sane ſi communi omnium conſenſu rationabiliter pro-*

ANNO CHRISTI 1437.

probato ſecundum eccleſiaſticam regulam, duo vel tres animoſitate ducti per contrariorum dicant contra, obtinere plurimorum ſententia ſacerdotum, ut habetur in c. *ſane* 63. diſt. Et quod regula debeat habere locum indifferenter etiamſi in priori diſpoſitione contraria omnes unanimiter de univerſitate conſenſerint, allato primo prælegato c. 1. de his, quæ fiunt a majori parte ca. in triplici loco. Nam in primo ibi dicitur quod in cunctis eccleſiis, quod pluribus & ſanioribus fratribus viſum fuerit *incunctanter* debet obſervari. Noto illud verbum *incunctanter*, ideſt ſine percunctatione, ſeu diſtinctione. Non ergo debet diſtingui utrum prius omnes in contrarium conſenſerint, vel non: eſſet enim violare illum textum, qui non ſolum generaliter loquitur, ſed etiam apponit illud verbum *incunctanter*. Solum ergo debet inſpici an minor pars habeat juſtam cauſam contradicendi, ut ibi dicitur in verbo: *quæ circa*. Secundo hoc probat ille textus in dicto verbo *quo circa*; ubi ſic dicitur: *præſenti decreto ſtatuimus, ut niſi a paucioribus & inferioribus aliquid rationabiliter objectum fuerit & oſtenſum, appellatione remota prævaleat ſemper & ſuum conſequatur effectum quod a majori & ſaniori parte capituli fuerit conſtitutum*. Unde pondero illa verba: *prævaleat ſemper*; cum enim dicat ſemper ridiculoſum eſt addere ad legem; niſi primario omnes in contrarium conſenſiſſent; ſciviſſet enim hoc dicere ſi voluiſſet legislator. Ut in ſimili dicitur in cap. *ad audientiam* de decimis. Et qui omnia dicit, nihil excludit XIX. diſt. *ſi Romanorum*, & cap. *ſolita* de major. & obed. Tertio adhuc clarius hoc probat ille tex. in eo quod ſubjicit poſtmodum ibi: *ne conſtitutionem veſtram impediat, ſi forte aliquis ad obſervandam eccleſiæ ſuæ conſuetudinem ſe juramento dicat aſtrictum. Non enim juramenta, ſed potius perjuria ſunt dicenda quæ contra utilitatem eccleſiaſticam & ſanctorum patrum venire inſtituta*. Ecce ergo caſus expreſſiſſimus contra iſtorum aſſertionem. Nam canonici volebant ibi diſponere contra antiquam conſuetudinem, in qua non ſolum ſinguli omnes conſenſerant, ſed etiam ad illius obſervantiam obligaverant ſe juramento; & tamen ibi dicitur, quod debeat ſtari in hac contraria diſpoſitione judicio majoris partis ex quo hoc ſuggerit neceſſitas vel utilitas eccleſiæ, non obſtante conſuetudine contraria conſenſu ſingulorum etiam jurato. Fortius hoc dicendum in caſu noſtro, in quo non ſolum in contraria diſpoſitione concurrerat conſenſus ſingulorum; non autem erat tali diſpoſitio fulcita conſuetudine, nec etiam corroborata juramento. Proterea, ſi diceremus contrarium, ſequeretur magna abſurditas; nam unius ſolius contradictio poſſet impedire maximam & evidentiſſimam utilitatem eccleſiæ, quæ plerunque expoſcit ut antiquum ſtatutum communi conſenſu editum tollatur, ſeu in parte mutetur, quod eſt apertiſſime contra mentem & verba illius cap. 1. de his quæ fiunt a ma. Nam, ut inquit canon, non debet reprehenſibile judicari, ſi ſecundum varietatem temporum ſtatuta mutentur humana in cap. *non debet*, de conſanguinitate & affinitate. Poſſet enim ſequi & aliud abſurdiſſimum, cum enim ſtatuta antiquorum conciliorum expediet quotidie innovare, irritare, ſeu mutare, & ignoremus an omnes de illo concilio hæc conſenſerint, quotidie enim poſſet nulla fieri mutatio uno ſolo de concilio contradicente. Abſit enim illa maledicta gloſſa quæ deſtruit omnes infinitus textus, & abſurditates ſecum abducit periculi plenas; præſertim cum virtus univerſitatis conſiſtat pene majorem partem, ut in prælegatis juribus & plene notatur per gloſſam & Bartholum in l. *nulli*, ff. quæ cujuſque univ. notatur & par Innocentium & alios in cap. *cum dilecta*, de elect. & in cap. *cum omnis*, de conſtitut. Nec obſtat ſi dicatur quod in illa diſpoſitione contra illam cedulam non imminebat neceſſitas vel utilitas eccleſiæ aut ſacri concilii, quo caſu debet intercedere omnium conſenſus, nec ſufficit judicium majoris partis, ut notat gloſſa, & Innocentius in cap. *cum omnis*, de conſt. Nam præſuppoſito adhuc quod illa theorica ſit vera, quam tamen nonnulli improbant, de quo in dicto cap. *cum omnes*; & Johannes Andreas in regula *quod omnes tangit*, de reg. juris in VI. in quæſt. mercuriali, dicendum tamen quod in hoc facto magna verſabatur neceſſitas & utilitas eccleſiæ univerſalis, quia cum pecuniis Avenionenſium eſſent paratæ galeæ, & fere omnia neceſſaria, & oratores ſacri concilii qui debebant ire ad Græciam eſſent ibi, & pecuniæ fere omnes paratæ, ingentiſſimum fuiſſet damnum, ſi propter illa minima per Avenionenſes poſtulata debuiſſet locus de novo eligi, & omnia de novo parari; ad quod vix ſuffeciſſet annus, ſi debuiſſent omnia per totum concilium iterum explicari. Fuit ergo utiliſſimum & neceſſarium ut fieret illa modica dilatio pro decretatione loci & decimarum fiendæ. Ad prædicta enim facit cap. final. de his quæ fiunt a majo. par. cap. ubi valet diſpoſitio majoris partis, etiam in his quæ competunt ſingulis canonicis, juris tamen eccleſiæ, videlicet ut quilibet canonicorum teneatur aliquid de ſuis redditibus ad fabricam eccleſiæ conferre. Et tamen communi conſenſu fuerunt prius præbendæ ſingulariter ſingulis, & ad eorum (uſus) diſtributæ. Item faciunt notata per doct. in cap. *cum omnes*, de elect. ubi dicunt quod licet omnes canonici præfixerint terminum ad electionem celebrandam; nihilominus poteſt major pars expreſſe vel tacite illum terminum revocare, non obſtante minoris partis diſſenſu. Hæc autem veriſſima ſunt; nec ullum periculum in caſu noſtro imminebat minori parti; quia non privabatur per lapſum illius temporis totum concilium jure eligendi, quo caſu potuiſſet unus ſolus in termino eligere; non obſtante negligentia majoris partis, ne jus ſuum pereat; quo caſu procedunt notata in dicto cap. *cum dilecti*. Et tunc univerſitas (jus) reſidet in uno. In caſu autem noſtro non imminebat iſta neceſſitas; immo periculum fuiſſet omnia de novo per totum concilium intentari. Præterea in cedula dicebatur quod tunc poſſet & deberet concilium alium locum eligere. Debent enim illa verba, cum non contingeret quid facti ſed juris, verificari in toto concilio ſeu duabus partibus, in quibus eſt virtus concilii, & juxta notata per

In-

☞ Innocentius in cap. *cum te*, de reſcriptis, ubi dicit, quod ſi papa mandat capitulo, quæ ſunt juris, puta ut aliquem eligant vel alicui præbendam conferant, non poteſt unus vel duo contradicente capitulo mandatum apoſtolicum adimplere; quia videtur mandatum capitulo ut capitulo, non ut ſingulis. Secus ſi papa mandaret capitulo ea quæ ſunt facti, ut pote ut mittant aliquem in poſſeſſionem vel ut proviſuram per papam recipiant; tunc enim poſſet quilibet adimplere, etiam contradicente capitulo ſeu majori parte, quia videtur mandatum capitulo ut ſingulis. Et idem videtur ſentire idem Innocentius in cap. *dilectus*, de præbendis. Ita in propoſito noſtro pupctualiter & fortius dicendum eſt. Cum enim fuerit dictum quod Avenionenſibus in termino eis præfixo non ſatisfacientibus concilium poſſet & deberet alium locum eligere, reſervatio fuit facta concilio tanquam concilio. Non ergo contradicente concilio ſeu majori parte licuit longe minori alium locum eligere, cum concilium repræſentatum per duas partes voluit perſiſtere in priori electione ſupplendo omnem defectum &c. Non obſtat ſi dicatur, quod ex quo minor pars voluit eligere, juxta diſpoſitionem cedulæ licuit *f. minori* *majori* parti, etiam uni, de novo eligere; quia totum jus devolvebatur ad minorem partem ex neglectu majoris partis. Certe iſta ratio nihil valet, quia non reperitur quod major pars privetur poteſtate eligendi, ſeu aliter diſponendi. Et quod talis poteſtas devolvatur ad minores, niſi quando major pars elegit ſcienter indignum in prælatum, ut c. *cum in cunctis*, & c. *cum Pictavien.* & c. *compregato*, cum multis ſimilibus de el. vel quando major pars negligit eligere in termino univerſitati præfixo, per cujus termini lapſum totas univerſitas privaretur ipſo jure poteſtate ſibi competenti & ad alium devolveretur: nam tunc minor pars, ne privetur jure ſuo ſine culpa, poteſt in termino eligere, juxta no. in ca. *cum nobis*, de electione, & in c. *ne pro defectu*: Nos autem ſumus penitus extra iſtos duos caſus. Certum eſt enim, quod non ſumus in primo, quia concilium non elegit hic aliquem prælatum indignum. Item non erat hic ab aliquo præfixus terminus concilio ad eligendum alium locum de novo, ita ut eo non eligente in termino, devolveretur eligendi poteſtas ad alium, quo caſu potuiſſet minor pars ſibi providere. Sed ipſum concilium dixit ſimpliciter, quod poſt illum terminum concilium poſſet, & deberet alium locum eligere. Non enim ſibi privationis pœnam impoſuit ſi non faceret, nec etiam potuiſſet ſibi imponere, quia nemo poteſt ſibi ipſi imperare, l. penul. ff. de arbit. nec ſibi ipſi legem imponere, a qua non liceat ſibi recedere, ut in juribus ſuperius allegatis; nec majoris partis poteſtas devolvitur ad minorem partem, niſi in caſibus jure expreſſis, quamtuncumque major pars peccet in diſponendo ſeu eligendo; & legitur & notatur in c. *bona*, de elec. et in caſu noſtro nullibi reperitur hoc, præſertim in univerſali concilio, quod obtinet ſupremam poteſtatem, & nulli humanæ legi juſte ſubjicitur. Præterea & eleganter, cum concilium non potuerit ſibi ipſi legem neceſſitatis imponere, ut ſupra ſæpe numero eſt dictum, illud verbum debeat non poteſt importare neceſſitatem, ſed honeſtatem. Nam ubicumque aliquo reſpectu verbum debet non poteſt importare neceſſitatem, tunc inducit honeſtatem, ut eſt gloſſa notab. in c. *attendentes*, de ſta. regul. Et per Bar. in l. *creditores* l. C. de pigno. eſt tex. melior quam alibi, juncta glo. ſi. in c. 1. de ſpon. in pub. lib. VI. ubi tex. ultra verbum *debet*, addit verbum, *omnino*. Et nihilominus, ſi importaret neceſſitatem, ſequeretur inconveniens ſeu abſurditas, videlicet diſpoſitio contra legem, exponitur ibi illud verbum *debet* in debito honeſtatis: Ita punctualiter & fortius diſcendum eſt in caſu noſtro, ſi volumus quod illud verbum aliquid operetur, importare enim non poteſt neceſſitatem ratione prædicta. Item præſuppoſito, quod tamen nullo modo eſt verum, quod importaret neceſſitatem; attamen non imminet privationis pœna, ſi non fiat toti concilio. Et ſic non poterat minor pars tentare, quod poteſtas eſſet ad eam devoluta, ſi major pars nollet eligere; alias ſequerentur magna inconvenientia. Certum eſt quod concilium, ne dum a lege humana, ſed etiam divina tenetur providere ſaluti animarum omnium populorum. Quod ſi movetur aliqua via ſalutaris, major pars non vult ſuper illa ſtatuere; dicemus ne, quod minor pars hoc poſſit, prætendendo negligentiam majoris partis. Si ratio contraria eſſet vera, profecto minor pars poſſet, quia magis neceſſitat lex Dei quam lex ipſiuſmet concilii; quod tamen eſt falſum etiam univerſitatibus inferioribus, quæ ſubjiciuntur legi humanæ. Nam ad hoc ut valeat quod fit ab univerſitate, oportet quod fiat a ſaniori & majori parte; non enim ſufficit quod ſit ſanior quia deficit poteſtas univerſitatis, ut in dicto c. 1. de his quæ fiunt a majori parte ca. & c. ſi. eo ti. & de elect. *quia propter*. Et l. *Quia major ad muni*. Et l. *nulli*, ff. quod cujuſcuſque uniu. cum. fim. Item ſequeretur quod unus ſolus de capitulo poſſet alienare bona capitularia, prætendendo neceſſitatem vel utilitatem; namque capitulum debet hoc facere, XII. q. 11. *aurum*, & c. *ſine exceptione*, cum fim. Si non adimplet legis præceptum major pars, poſſet facere minor pars; quod tamen eſt falſiſſimum aſſerere & periculoſiſſimum, quia etiam in neceſſitatis caſibus debet intervenire conſenſus majoris partis, ut eſt tex. X. q. 11. *jus porrectum*. Item adhuc pro majori evidentia poſſet etiam dici quod in illius cedulæ confectione non interceſſit omnium conſenſus, quia V. R. D. proteſtata fuit in contrarium; & idem credo feciſſe dominum meum cardinalem S. Petri. Et quamquam D. V. alias dixerit ſe contradixiſſe ſolum reſpectum civitatis Avinionenſis, & non reſpectum aliorum ibidem contentorum, hoc ſalva reverentia non relevat, primo quia primario illa cedula conficiebatur propter Avinionenſes, ut omnium conſenſu tranſiret illa electio, ipſis pecuniam in termino illo compræſtantibus; & tamen dominatio veſtra dixit nullo modo velle ſe conſentire in Avenionem. Præterea non poteſt quis partem unius ſcripturæ approbare pro ſe, & partem retinere, ut ex textu no. in l. *pu-*

ANNO CHRISTI 1437.

ANNO CHRISTI 1437.

☞ l. *publica*, ff. de liber. lega. Et in c. *eum* *alias*, de cenſi. Unde non poteſt dici quod illa cedula tranſivit omnium conſenſu; licet in hoc ego difficultatem non faciam, quia idem (valeret) ſi omnium conſenſu tamen fuiſſet per eos, quæ ſupra diſſertum ſunt. Et quidquid ſit in hoc re, forte aliquibus dubitabili, concilium habens ſupremam poteſtatem ita declaravit, cui ſtandum eſt, quia ejus eſt interpretari, cujus eſt condere ut in c. *inter*, de ſen. exco. Et l. ſi. C. de legi. Et præſertim quia longe altra duas partes in illa priori electione de Avinione & aliis locis tunc expreſſis remanſit. Et ubi duæ partes concurrunt in materia, in qua non poteſt ad ſuperiorem haberi recurſus, præſumitur pro illa diſpoſitione, ut nulla debeat exceptio in contrarium admitti, ad hoc in ſimili textu no. in c. *licet* in fin. de elect. facit c. *ſi quando*, eo tit. l. VI. Et c. *indemnitatibus*, eo. ti. li. Et hic ſit finis de iſta particula: fateor quod prolixius quam inſtituerim, non ſcripſi hic incidenter; ſed continere calamum exuberante in hoc materia cum juſtitia non valui.

ANNO CHRISTI 1437.

Cap. VII. Nunc ad particulam VII. noſtræ propoſitionis condeſcendo, in qua veſtra dominatio invehit contra eos, qui forteſſis dicunt: cur verſus eos tranſibimus, cum in noſtras non aſcenderint galeas? Quid, quæſo, dicitis (cum) vocabula iſta noſtrum & veſtrum in medium afferuntur. Nonne galeæ ſummi pontificis galeæ eccleſiæ ſunt? ſi eccleſiæ; cur non noſtræ? Ad horum juſtificationem quandam adducitis ſimilitudinem; quia enim hominum filium habens apud hoſtes captivum, ſi ad eum redimendum ac reducendum pecunias atque equum mittat, & ille alienis pecuniis redimatur, alieno quoque equo revertatur ad patrem; num deſideratum, ac diu quæſitum filium bonus repudiabit pater, quia alienis pecuniis, alieno quoque equo poſtliminio reductum videt? Hæc, reverendiſſime pater, ut reliqua ignorantium radicitus demulcent aures; omnes nempe nos reos facerent. Sed ſi vulnera latentia parum detegantur, apparebit deliquentium improbitas, & omnium noſtrum ſummæ juſtitiæ, atque innocentiæ. Quid dulciſſime pater, eccleſiæ galeas appellatis? an ſunt eccleſiæ, quod ad eccleſiæ ipſius confuſionem deſtinatæ ſunt? an eccleſiæ dici debent, quod in ipſo ſuo tranſitu eccleſiæ diviſionem, & execrabile ſchiſma effecerunt? nonne ſchiſmaticum, & ut rectius dicam, hæreticum eſt, dicere duas eſſe eccleſias; unam apud aliquos, alteram apud reliquos; cum catholica eccleſia in ſymbolo confiteatur: unam ſanctam catholicam eccleſiam? Pari modo deteſtabile eſt dicere, duo eſſe univerſalia concilia ipſam eccleſiam repræſentantia; cum repræſentans repræſentato, & ſignum ſignato convenire debeat juxta glo. prælegatam c. *non autem*, 7. q. 1. quod lucidius in hujus ſancti concilii decreto cavetur. Ex quo ſacrum concilium ſuas galeas nomine eccleſiæ univerſalis & hujus ſacri concilii omnibus cum neceſſariis direxerat, ut ad certa adducerentur ipſi Græci loca per ſacrum concilium legitime electa; cur nomine alterius concilii, alterius, ut ita dixerim, eccleſiæ cum oratoribus electis clandeſtine, potius ut officerent quam proficerent, potius ad deſtruendum quam ad conſtruendum, potius ad ſchiſma faciendum, quam unitatem procurandam, miſiæ ſunt? Quid enim per Moyſen Dominus præcepit: *ſeparamini*, inquit, *a tabernaculis hominum iſtorum duriſſimorum*; de ſchiſmaticis ab unitate eccleſiæ ſe ſeparantibus loquens; *& nolite tangere de omnibus, quæ ſunt eorum, ne forte involvamini in peccatis eorum*. Et quod comminatus per Moyſen Dominus fuerat implevit, ut quis ſe a Chore, & Datan, & Abiron non ſeparaſſet, pœnam ſtatim pro impia communione perſolveret. Quo exemplo, ut ait Cyprianus in c. *didicimus*, 24. q. 1. oſtenditur & probatur compotes omnes culpæ & pœnæ futuros, qui ſe ſchiſmaticis contra præpoſitos, & ſacerdotes irreligioſa temeritate miſcuerint. Non ergo galeæ nuncupandæ ſunt eccleſiæ, quæ eccleſiæ moliuntur unitatem, & auctoritatem (ſubvertere); & ſi eccleſiæ pecuniis paratæ fuerint, proh dolor! ut eccleſiæ reſeinderent unitatem. Nam & Judæi cum eſſent filii Abrahæ carne, quia non fuerunt filii ejus imitatione, non deputantur filii Abrahæ; ſed dicuntur filii diaboli, cujus filii ſunt non naſcendo, ſed imitando; unde a Domino audire meruerunt: *ſi filii Abrahæ eſtis, Abrahæ facit; nunc autem quæritis me interficere hominem, qui veritatem loquutus ſum vobis, hoc Abraham non fecit. Vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri facere vultis*. Imitatio enim operis præfertur origini rei. Ex quibus ſatis luculenter apparet, quod illa ſimilitudo captivi filii ex alienis pecuniis redempti noſtræ rei minime conſentanea exiſtit. Nam ſi extraneus ſua pecunia filium redemiſſet, ſuo equo illum adduxiſſet, ut patrem perderet aut confunderet, vel ſub hac imagine boni mala plurima perpetraſſet, voluiſſet pater potius filium in captivitate fuiſſe relictum, ſuis poſtea ſumptibus redimendum. Deus enim reſpicit non bonum quod fit, ſed quod bene fit. Quia ut dicit Ambroſius; Non ſatis eſt bonum facere, niſi id ex bono fonte, ideſt ex bona voluntate proficiſcatur, LXXXVI. diſ. *non ſatis*. Hinc dicit gloſſator in capitulo de colluſio. *Deus eſt remunerator adverbiorum & non nominum*. Si enim illarum galearum miſſio ad bonum unionis Græcorum dumtaxat tendebat; cui quæſo, a ſchiſmate habuit ortum? Cur nomen alterius concilii, cur tum litteris utcumque confectis? cur bullatio falſa adhibita? cur Avinionenſibus inhibitum fuit ſæpe numero ut pecunias ad galearum noſtrarum expeditionem non concederent? cur ſalvus conductus denegatus, ab omnibus fere principibus conceſſus? Cur ad indulgentias noluit nobiſcum Romanus Pontifex concurrere; quinimmo per vias indirectas & obliques illas impedire viſus eſt? Sunt ne hæc caritatis & unitatis ſigna? Si propter Deum & eccleſiam ſuam fecit; veniat nunc cum Græcis ad loca per concilium electa; & omnia parata erunt. Nos autem ad eum ſine eccleſiæ confuſione, ut ſupra monſtratum eſt, accedere non valemus. Et hæc de iſta VII. particula.

Octavo inquit paternitas veſtra, quod cum Cap. VIII. hii patres ex præmiſſis multa bona, & promovere, & impedire facile poſſint; cavcant

ne

ANNO CHRISTI 1437.

☞ ne ſupra memoratæ ſententiæ divinæ rei ſint, dicentis. *Servus ſciens voluntatem domini ſui, & non faciens, vapulabit multis plagis.* Quantum autem detur intelligi, hæc Græcorum unio ex diſſidio inter nos & ſummum pontificem ſuſcitato impediri poteſt. Cogitemus etiam quomodo & hoc ſedare valeamus; ut ſcilicet conſervemus unitatem eccleſiæ noſtræ, & unionem perficiamus eccleſiæ orientalis. Etenim Dei voluntas maxima & præcipua, ut ſuper omnia caritatem, pacemque, & unitatem inter ſe homines cuſtodiant. Ita quidem ut nec orationes, nec eleemoſinæ Deo gratæ ſint illorum, qui adverſus fratres rancoris aliquid habent, & eis reconciliantur. Adducitis etiam literas hujus ſacri concilii, ubique diffuſas ad pacis perſuaſionem emiſſas. Unde dicitis cavendum ne nobis dicatur *medice, cura te ipſum.* Et illud: *quid vides in fratris oculo feſtucam, & in tuo cur non vides trabem?* neque enim gentes exiſtimabunt iſtos patres recto animo, ſed magis ad inanem gloriam, captandoſque hominum favores inter extraneos pacem quæſiviſſe; quandoquidem; quæ eſt inter nos, & inter caput, & membra, diſcordiam non extinguimus. Et ſubditis hæc verba: ſeminavit ille doloſus Sathan inter ſummum pontificem, & vos quædam incentiva diſſidii, quæ uſque adeo proceſſerunt, ut nos quædam contra ipſum: ipſe adverſus nos fecerimus ac fecerint. Ad hanc particulam primo, reverendiſſime pater, reſpondeo quod iſti reverendiſſimi, reverendique patres hujus ſacri concilii non intendunt aliquod bonum, & præſertim reductionis Græcorum impedire, cum illam indefeſſis vigiliis, laboribus, & magnis ſumptibus procurare ad hæc uſque diem niſi ſunt. Sed Deus illi vel illis parcat, qui excogitata impedimenta, & notoria introduxerunt, eligendo loca diverſa, mittendo ſchiſmaticas ambaſſiatas, varia & gravia illis perſuadendo. Cur, proh Deo! ſi tam ardentiſſimum erat unitatis deſiderium cum tanto eccleſiæ noſtræ Latinæ diſſidio galeæ aliæ ut ad alia loca accederent eo miſſæ ſunt? Nunquid eſt caritatis, & unitatis argumentum bellum domeſticum, & inteſtinum accendere ut forinſecum extinguatur? Nemo eſt qui non intelligat quaræ illæ miſſæ fuerunt; proh dolor! ex fide perfidiæ arma ſumpta ſunt. Sic Herodes dixit Magis; *ite, & inveſtigate diligenter de puero, ut & ego veniens adorem eum;* quærens ſub orationis & fidei imagine Chriſtum natum & veritatem perdere. Hujus enim ſacri concilii ſub Græcorum velamine interitus quæritur, ut evitetur correctio, & reformatio, & ſacrorum conciliorum deinceps ſepeliatur auctoritas, ut ſupra late ſatis deductum eſt. Quare, pater reverendiſſime, prima authoritas per vos allata: *ſervus ſciens voluntatem*, &c. non nobis ſed illi, vel illis commemoranda eſt, qui contra Domini voluntatem cum ſchiſmate, & ſcandalo hujus ſacri concilii impedimenta varia procurarunt. Et qui faciliter eccleſiæ auctoritate ſalva omnia ſedare illico, ſi cuperent, poſſent. Ad id quod D. V. dixit de diſſidii inter ſummum pontificem & ſacrum concilium pace procuranda, ſatis ſupra in prima particula reſponſum extitit; nec opus eſt illa repetere. Ad ea quæ ſubjecit P. V. de rancore, & de illa parabola: *Medice; cura te ipſum*, & illa de trabe in oculis. Item quod Sathanas quædam incentiva diſſidii ſeminavit inter ſummum pontificem, & ſacrum concilium &c. Vehementer miratur hæc ſancta ſynodus de iſtis verbis, quia nullo modo convenit præſtari per D. V. RR. quæ authoritatem & ſanctimoniam ſacrorum conciliorum tantopere alias, verbis quidem & factis authenticis & inexpugnabilibus ſcripturis teſtimoniisque extulerit. Omnia enim hæc inferunt, quod ſacrum concilium portæ inferi ſubjiciatur; cum illa inferant peccata mortalia, & quædam graviſſima, ad quæ extirpanda radicitus ab aliorum cordibus toto niſu laborat. Unde debuiſſent & potuiſſent per P. V. ſubticeri, ac etiam deberent ex ſcripto revocari; illud præcipue de Sathanæ inſidiis dictum, in eo quod nedum papam, ſed totum concilium ſacrum præſuppoſitum in certamine tentationis Sathanæ ſuccubuiſſe, & ſuperatos fuiſſe, verbum quidem in tota eccleſia duriſſimum nullatenus admittendum. Nam & ſi humanum ſit in corde tentationem perpeti, juxta illud Apoſtoli ad Cor. *Tentatio vos non apprehendat, niſi humana.* Dæmoniacum vero eſt in tentationis certamine & in operatione ſuperari, ut firmat B. Gregorius in ca. 1. diſt. XLIX. Malignus autem ſpiritus ſolum poteſt peccatum in mente ſuggerere; & ſi nulla peccati declaratio ſequatur, peccatum omnino perpetratum non eſt. Cum vero delectari eam ceperit; tunc peccatum incipit naſci. Si autem ad conſenſum ex deliberatione conſentit, tunc peccatum cognoſcitur perfici. Unde in ſuggeſtione peccatum eſt ſemen; in delectatione ſit nutrimentum; in conſenſu perfectio, ut dicit textus in palea, *ſed penſandum*, VI. diſt. D. autem V. non ſolum dixit quod Sathanas ſeminavit quædam incentiva diſſidii inter ſummum Pontificem & ſacrum concilium; ſed adjecit, quod a Dæmone illa incentiva diſſidii ſeminata proceſſerunt, ut nos quædam contra ipſum, & ipſe nonnulla adverſus nos feceritis & fecerit. Et ſic apertiſſime demonſtratur, quod illa Sathanæ tentatio non ſolum fuit ſemen; ſed quod proceſſit ad conſenſum & conſummationem per operis perpetrationem. Ergo Sathan in hoc certamine prævaluit; ſi prævaluit, fugit a concilio Spiritus Sanctus. Nam, ut inquit Hieronymus contra Jovinian. *peccare non poſſunt qui in generatione Domini perſeverant; ſicut enim dies & nox miſceri nequeunt; ſic juſtitia & iniquitas, peccatum & bona opera, Chriſtus & Antichriſtus. Si ſuſceperimus Chriſtum in hoſpitio pectoris noſtri, illico fugamus Diabolum. Si peccaverimus & per peccati januam ingreſſus fuerit Diabolus, protinus Chriſtus recedit.* Unde David poſt peccatum: Redde mihi lætitiam ſalutaris tui, ideſt Spiritus Sancti, quem ſcilicet peccando amiſerat, ut habetur tranſumptive in ca. *ſi enim*, de penit. diſt. 11. Quid ergo ſibi volunt ille auctoritates per P. V. & alios hujus ſacri concilii patres in illa reſponſione: *Cogitanti &c.* magnopere allegatæ? Et primo illa Cæleſtini papæ, qui ſcribens ad ſynodum Epheſinam, ut inſert Iſidorus in li. concilior. inter cete-

ANNO CHRISTI 1437.

ra

ANNO CHRISTI 1437.

ra dixit: *Spiritus Sanctus teſtatur præſentiam congregationi ſacerdotum*. Certum eſt quod legimus, quia nec poteſt veritas ipſa mentiri, cujus in Evangelio iſta eſt ſententia: *Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi & ego ſum in medio eorum*. Quod cum ita ſit; nam nec huic brevi numero Spiritus Sanctus deeſt; quanto magis intereſſe credamus in unum conventum, turbæ ſanctorum? Sanctum namque concilium eſt pro debita veneratione collectum; in quo nunc Apoſtolorum frequentiſſime illius, quam legimus, congregationis aſpicienda reverentia eſt. Et idem Iſidorus in eodem lib. in geſtis III. ſynodi Toletanæ inquit: *Unde valde neceſſarium eſſe proſpexi noſtram in unum convenire multitudinem, habens fidem quæ dicis: Ubi fuerint duo vel tres collecti in nomine meo, ibi ero in medio eorum. Credo enim beatam Sanctæ Trinitatis divinitatem huic ſacro intereſſe concilio; & ita ante conſpectum Dei in medio veſtri fidem meam pertuli*. Ecce, dicebatis, beatus papa Cæleſtinus eam reverentiam habendam eſſe dicit congregationi concilii, quæ debetur collectioni Apoſtolorum, utpote in cujus medio ipſe Chriſtus aſſiſtit, Spiritus S. & ipſa Trinitas; quandoquidem Spiritus S. in conciliis judicet, & propterea errare concilia nequeant. Dicebatis teſtem eſſe ſcripturam actuum apoſtolorum, quæ dicit: *viſum eſt Spiritui S. & nobis*. Etiam B. Hieronymus comparat concilii authoritatem ſoli, ut ſicut ſol ſuo ardore humores rivulorum deſiccat, ita concilium ſua authoritate omnem contrariam ſuperat argumentationem; inquit enim in fine diſputationis contra Luciferianum. *Poteram omnium tuarum diſputationum rivulos uno eccleſiæ ſole ſiccare*, de authoritate concilii generalis loquens. Et poſt multa elegantiſſima ibidem, ſubdebatis hæc verba: nec quiſque dicere illud præſumat, quod aliquod generale concilium legitime congregatum invalidum ſit, aut errare poſſit; quia ſi hic pernitioſus error admitteretur, tota fides catholica vacillaret, nec aliquid certi in eccleſia haberemus, quia qua ratione errare poſſit in reliquum, quoniam, ut inquit B. Auguſtinus, ſi ad ſcripturas ſanctas admixta fuerint vel officioſa mendacia, quid in eis remanebit authoritatis? quæ tandem de ſcripturis illis ſententia profertur, cujus pondere contenſioſæ falſitatis obtrectatur improbitas. Item poſt multa alia ſaluberrima ſubjungebatis hæc verba. Si hæreticus eſt qui Romanæ eccleſiæ primatum aufert; quanto major hæreticus ille erit, qui eam eccleſiam, in qua Romana continetur, ſuper omnes eccleſias, & omnes homines poteſtatem habere negat? Item & hæreticum illum fateri debemus, ut [illegible]batis, qui putat concilium generale, & ſpecialiter Conſtantienſe eccleſiam catholicam non repræſentare, aut in iis, quæ ad fidem, ſeu ad bonos mores pertinent, poſſe errare. Quomodo ergo nunc ita paternitas veſtra conciliorum authoritatem, majeſtatem, atque præſumptionem ut errare non poſſit vehementer confundere nititur? Num de fide nunc non agitur, cum de poteſtate eccleſiæ conflictatur? Nunquid de morum reformatione, & de ſcelerum correctione, & animarum ſalute nunc non agitur? quomodo ergo errare poteſt, quomodo Sathanæ inſidiis, & ſuo certamini ſuccumbit, & hæc omnino credenda ab illius ſcriptura forent? Advertat etiam ad alia, quæ tunc omnes pariter dicebamus ad ambaſiatores ſummi pontificis, cum vos, ut Bononiam accederetis pro concilio celebrando poſt ſuam prætenſam ſolutionem, ſeu translationem, dicebatis neceſſarium eſſe tam ſaluti animæ ſuæ, quam utilitati eccleſiæ, ut ſua ſanctitas diſſolutionem prætenſam tollat ſimpliciter, recognoſcat concilium, & illi tota mente adhæreat; hoc enim nullatenus permitti poteſt, tum quia fieri non potuit, tum quia notorie ſcandalizat eccleſiam, tum ne futuris temporibus detur occaſio abolendi capitulum *frequens*, quod ita in Dei eccleſia eſt neceſſarium, ſicut oculus in capite, ut ſine Dei & totius eccleſiæ gravi offenſa diſſolutioni prætenſæ conſentire non poſſimus. Nam præter alia mala, quæ dicta ſunt, inde hoc ſequeretur, quia fateremur eccleſiam erraſſe, quæ hic judicavit diſſolutionem fieri non potuiſſe. Abrogaremus etiam decretum Conſtantienſis concilii non ſolum de modo celebrandi concilia, ſed etiam de conciliorum poteſtate. Ex eo enim decreto, ut ſæpe dictum eſt, papa concilio, non concilium papæ ſubjicitur. Si hæc & multa alia elegantiſſime tunc dicebantur; cur nunc ubi majora imminent mala, major eccleſiæ, & hujus ſacri concilii confuſio, reformationis in capite, & in membris exulatio, conciliorum ſacrorum authoritatis extinctio, & eccleſiæ unicæ execrabilis diviſio, nobiſcum, nobis adverſantibus, non reſiſtitis? cur nobis tam injuſtiſſime inſultatur? Et ut pene infinita, quæ eccleſiæ ſanctæ, & ſacrorum conciliorum illam repræſentantium auctoritatem clariſſime probant, miſſa brevitatis cauſa faciam, quia illa ſcio dominationem veſtram non juſtificaturam; attendere libeat ad dicta Ennodii Sacræ Romanæ eccleſiæ diaconi contra obtrectatores ſacrorum conciliorum edita, ubi inter cætera ſic cavetur: *Cur in perniciem veſtram laditis ſacerdotale concilium? Cur laceratis ſententiam, in qua, inſpirante Chriſto, oracula ſuperna paturumus, & inter Deum, atque homines interpres exitis lingua pontificum?* Quid generali eccleſiæ dolorem facitis? Quid paſtoris gregem laceſſere præſumitis? contra quos propheta invehit inquiens: *filios enutrivi, & exaltavi, ipſi autem ſpreverunt me:* & Dominus de Apoſtolis: *qui vos ſpernit, me ſpernit;* quos epiſcopus Propheta fuiſſe dicens, de Juda dicendo: *& epiſcopatum ejus accipiat alter* Ad idem tex. in c. *ſuggeſtum*, 7. q. 1. allegans illud Apoſtoli dictum: *attendite vobis & omni gregi, in quo vos ſpiritus conſtituit epiſcopos regere eccleſiam Dei, quam acquiſivit proprio ſanguine*. Et in c. *non liceat*, 3. q. 6. ibi: *Dei eccleſias nutu divino gubernant;* de epiſcopis loquens. Et idem Cyprianus in c. *Dominus*, 18. dis. *Meminiſſe autem diaconi deberent, quia apoſtolos, ideſt epiſcopos ac presbyteros dominus elegit*. Diaconos autem poſt aſcenſionem Domini in cœlum apoſtoli ſibi conſtituerunt epiſcopatus ſui & eccleſiæ miniſtros. Et idem apertiſſime voluit B. Clemens in epiſtola ſua. Hoc idem B. Petrum apoſtolorum principem aſſeveraſſe, dicens, licet gloſſa de hoc diſputet in c. *porro*, LXVI. dis. Paulus quoque Apoſtolus hic proclamat dicens: *obedite præpoſitis veſtris*.

ANNO CHRISTI 1437.

t. *dubitet.*

☞ *quoniam exorabunt pro vobis*. Extat pariter A edictum Martiani imperatoris in confirmatione concilii Chalcedonenſis, in quo inter multa *principia* verba hæc continentur: *vere impius ac ſacrilegus eſt, qui poſt tot ſacerdotum ſententiam opinioni ſuæ aliquid tractandum reliquit*. Extremæ quoque dementiæ eſt in medio & peripicuo die commenticium lumen quærere. Quiſquis enim poſt veritatem repertam aliquid ulterius diſcutit, mendacium quærit. Nam injuriam facit judicio religioſiſſimæ ſynodi ſiquis ſemel judicata recte diſpoſita revolvere & diſputare publice contendit. Hæc ad hanc particulam dixiſſe ſufficiat.

ANNO CHRISTI 1437.

Sic

Cap. IX. Dixit nono, P. V. R. quod etſi præmiſſa gravia ſint, quia tamen recentia, facile cum B honore concilii adhuc occurri poteſt. Quod ſi amplius differatur, fruſtra providebitur; ſed in perniciem totius eccleſiæ & ruinam clericum perpetuo omnium qui hic fuerunt dedecore convertetur; & illa proinde, ob quæ concilium convocatum, eſt tria ſancta opera imperfecta omnino dimittentur. Sed utinam in hoc inſiſteret infelicitatis noſtræ finis, ut illa tantum infecta remanerent & alia multa deteriora non ſuccederent. Nam ſi negotia ſucceſſerint, prout videntur initium habere, habebimus pro reformatione deformationes, quia tempore diffidii & diviſionis non poterunt vitia corrigi; pro extirpatione hæreſum hæreſes pullulabunt & ſchiſmata, ut alter alterum viciſſim appellet hæreticum; & unus C dicet: hic eſſe eccleſiam, alius illic; pro pace magna diffidia etiam inter principes ponemus; & pro libertate eccleſiaſtica recuperanda in Pharaonicam a nobis ipſis forte dabimus ſervitutem. Hoc in effectu vult hæc particula, licet pleraque alia ſimilia ad prædictorum verificationem ſint expreſſa. Ad hoc RR. P. ſatis ſupra in bona parte reſponſum extitit. Fatemur namque quod multis malis poteſt adhuc in præſentiarum occurri; ſed nemo facilius ſummo pontifice adhibere poteſt remedium. Ipſe enim, qui eſt præ cunctis, ut ſupra dictum eſt, vices Chriſti agit; veniat cum Græcis ad loca per concilium electa; omnia erunt in portu tranquillo. Quid enim, pro D Deo? obſtat ne veniat? Si nos autem hinc ad eum exiremus Romanæ curiæ abuſivi, in primis remanerent incorrecti, ex quibus infinitæ pene animæ in animo perirent. Ponderet, quæſo, P. V. quid Gregorius Theodorico, & Berto Francorum olim Regibus ſcribit: *fertur ſimoniaca hæreſis; quæ prima circa Dei eccleſiam diabolica ſupplantatione ſurrexit, & ipſo in ortu ſuo zelo apoſtolicæ ultionis percuſſa, atque damnata eſt, in regni veſtri finibus dominari, cum in ſacerdotibus fides ſit eligenda cum vita. Si enim vita deeſt, fides meritum non habet, B. Job* atteſtante, *qui ait: fides ſine operibus mortua eſt. Quæ enim opera eſſe valeant Sacerdotis, qui honores tanti ſacramenti convincitur obtinere per præmium?* Et poſt pauca: *Hic igitur non ſolum in ordinatoris, & ordinati animam lethale vulnus infligitur; verum etiam excellentiæ veſtræ regnum veſtrorum Epiſcoporum culpa, quorum magis interceſſionibus adjuvari debuerat, prægravatur. Si enim is dignus Sacerdotio creditur, cui non actionis merita, ſed præmiorum copia ſuffragatur, eſtas ut nihil ſibi defendas induſtria, ſed totum auri profanus amor obtineat; & dum vitia honor remunerat, in locum ultoris is, qui fortaſſis fuerat ulciſcendus, adducitur; atque hinc Sacerdotes non proficere, ſed perire potius judicantur.* Habentur hæc verba, 1. q. 1. *fertur*. Et idem Gregorius de eodem facto. *Vulnerato Paſtore, quis curandis ovibus adhibet medicinam; aut quomodo populus orationis clypeo tueatur, qui jaculis hoſtium ſeſe feriendum exponis? aut qualem fructum de ſe prodacturus eſt, cujus gravi peſte radix infecta eſt?* Major ergo metuenda eſt locis illis calamitas, ubi tales interceſſores ad locum regiminis adducuntur, qui Dei in ſe iracundiam provocent, quam per ſemetipſos placare debuerant, ut habetur in cap. *Vulnerando*, ea cauſa, & quæſt. Quæ verba quam ſint periculis plena, abuſibus Curiæ Romanæ inveteratis & qui in dies jugiter invaleſcunt attentis, nemo mentis compos ignorare poteſt. Hi enim, qui laicorum oculi eſſe debent, qui populi peccata eorum ſuffragiis delere debent, qui pro plebe interceſſoris officium ſumunt, ipſo ſuo ortu ſimoniaca hæreſi adeo vulneratur, ut eorum benedictiones in maledictiones convertantur, & orationes eorum in peccatum, teſtante Domino per prophetam: *maledicam*, iniquit, *benedictionibus veſtris*, ut tranſumptive habetur in c. *ſi qui*, LXXXII. diſ. & in cap. *maledicam*, q. 1. & locorum regimini atque plebibus magnam calamitatem adducunt. Compelluntur enim ex curiæ Romanæ abuſibus non modo annatam ſuo tempore, ſed ipſo initio ante poſſeſſionem habitam de proprio patrimonio, & ſæpenumero ex pecuniis per uſurariam pravitatem receptis, non ſolum valorem annuum, ſed longe majorem quantitatem exſolvere. Et adeo iſte morbus ſimoniacus irrepſit illa in curia, ut omnia fere ſpiritualia, ſive ſint beneficiorum inferiorum collationes, ſive diſpenſationes quæcunque, velut viliſſimæ merces venalitatis vitio exponantur. Quantæque animæ tum ex ipſo mortifero vitio, tum ex Paſtorum defectu jugiter pereant æſtimare poſſet nemo. Quam iniquiſſimam pravitatem non modo Chalcedonenſe, & Conſtantinopolitanum Concilia duo ex illis quatuor, quæ Eccleſia univerſalis velut quatuor evangelia veneratur, deteſtantur, atque graviſſimis proſequuntur pœnis, ut in cap. *Si quis omnem*, 1. quæſt. 7. & cap. *Ex multis*, ea cauſa, quæſt. 3. ſed ipſe Dominus Chriſtus Jeſus eos de Templo verberibus in figuram columbas vendentium, & nummulariorum ejecit, denotans per tam grande myſterium, quod tales peccatores non ſunt in eccleſia aliquatenus tolerandi. Contra quos terribiliter Paſchaſius Papa in ſuo canone invehit, dicens: *Patet ſimoniacos veluti primarios, & præcipuos Hæreticos ab omnibus fidelibus reſpuendos; & ſi admoniti non reſipuerint, exteris etiam poteſtatibus opprimendos. Omnia etiam crimina ad comparationem ſimoniacæ hæreſis, quaſi pro nihilo reputabuntur.* Hoc ille, ut habetur 1. quæſt. 7. *patet*. Debemus ne aliquorum reſiſtentiæ prætextu his non obviare malis, ac infinitis aliis imminentibus, quæ ſupra commemoravimus ſatis? Non arbitramur, quod dum his ſanctis operibus operam cum effectu damus, malo-

rum.

ANNO CHRISTI 1437.

rum, quæ memoratis, oriatur incurſus, præſertim propter Spiritus Sancti affluentiam. Ait enim Dominus noſter epiſcopis in perſonis Apoſtolorum: *Rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternum.* Si autem multorum demeritis exigentibus ob eorum cordis duritiam aliqua provenerint mala, non illa nobis erunt imputanda. Abſit enim, ut Auguſtinus dicit, ut ea, quæ propter bonum, ac licitum facimus aut habemus, ſi quid per hæc præter noſtram voluntatem cuiquam acciderit, nobis imputetur, 23. quæſt. 5. *de occidendis*. Præſertim cum propter corporum ſtrages ſeu diſcrimina, non eſt animarum periculum omittendum, cum ipſæ animæ in perpetuum victuræ ipſis caducis, & mortalibus corporibus, ac cunctis rebus, quæ in hac vita haberi poſſint, pretioſiores exiſtant, 12. quæſt. 1. *præcipimus*. Et hæc de iſta particula.

ANNO CHRISTI 1437.

Cap. X. Decimo, D. V. tollere nititur aliquorum motivum, qui forte dicere poſſent: Nunquam talia permittet Deus. Sed Deus, inquit: *Ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis*; & proſperari voluntas eadem, quæ Deus, & nos cogitamus. Nam qui noluerit benedictionem prolongabitur ab eo; Adverſuſque eos, qui fortaſſis dicunt: Faciamus debitum noſtrum, Deus non derelinquet nos; dicitis quod debitum eſt prius reconciliari fratri ſuo; alioquin non eſt Deo acceptum, quod putatur bonum, niſi illud quoque conſulte fiat. Invehitur etiam contra eos, qui dicerent: Si fiat ſchiſma, & alius pontifex, convocabitur Concilium aliud, & ibi remedium dabitur juxta decretum *frequens*; hæc enim dicitis. Non eſt bona circumſpectio, percutiamus, & vulneremus invicem, & poſtea ibimus ad medicum. Quid ſi pereat vulneratus antequam veniat medicus? quid ſi poſtquam venerit eſt facta incurabilis? & quædam alia ſimilia ad hæc adducitis. Ad hæc tria in hac particula contenta RR. P. dicitur, quoad primum, ſatis fuit in præcedenti particula reſponſum; nec eſt quoque modo dicendum, quod ſacrum concilium cogitet cogitationes afflictionis, niſi D. V. intelligere velit de ea afflictione, qua mali ad bonum redire nolentes affligendi ſunt; juxta illud propheticum: *Et affligentes te affligam*. Tales enim afflictiones cogitantes, pacem etiam in conſequentiam cogitant; quinimmo miſericordiam, & eleemoſinam implere dicuntur, ut inquit Auguſtinus in dicto cap. *& qui emendat*, 45. diſt. Nunquid Dominus tales afflictionis cogitationes non habebat, cum dixit per Prophetam: *Perſequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non convertar, donec deficiant*. Et alibi: *detrahentem ſecreto proximo ſuo hunc perſequebar?* Audite Auguſtinum, qui contra Petilianum inter cætera ſic inquit: *De perſecutione veſtra querela ſedabitur, ſi cogitetis prius, & intelligatis, non omnem perſequutionem eſſe culpabilem; alioquin vere non laudabiliter diceretur: Detrahentem ſecreto proximo ſuo, hunc perſequebar. Nam quotidie videmus & filium de patre tanquam de perſecutore ſuo conqueri, & conjugem de marito, & ſervum de Domino, & colonum de poſſeſſore, & reum de judice, & militem, vel provincialem de Duce, vel Rege, cum illi plerumque ordinaſſimo poteſtate homines ſibi ſubditos per terrores leviores pœnarum a gravioribus malis prohibeant. atque compeſcant; plerumque autem a bona vita, & a bonis actibus minando, & ſeviendo deterreant. Sed cum a malo, & illicito prohibent, correctores, & conſultores ſunt; cum autem a bono, & licito, perſecutores, & oppreſſores ſunt.* Hæc Auguſtinus, ut habetur in cap. *qui peccat*, 24. quæſt. 4. Videat ergo P. V. an a bono, & licito, an vero a malo, & illiciro ſacrum Concilium Papam abſtinere jubeat. Cenſendi ergo ſunt hujus ſacri Concilii Patres in hoc correctores, & conſultores; non autem pacis violatores, nec odio aut rancore duci, licet fortaſſis aliud Romano Pontifici videatur. Nam ut idem ait Auguſtinus ad Bonifacium, & tranſumptive in cap. *ipſa pietas*, ea caus. & quæſt. *Moleſtus eſt medicus furenti frenetico, & pater indiſciplinato filio; ille ligando, iſte cædendo, ſed ambo diligendo. Si autem illos negligant, & perire permittant, iſta potius falſa manſuetudo eſt crudelitas*. Ad ſecundum dicimus, quod illorum ſpes non reſpuenda, ſed laudanda eſt, qui dicunt, quod faciendo debitum noſtrum, Deus non derelinquet nos. Imitantur enim Prophetam dicentem: *Multæ tribulationes juſtorum; & de omnibus liberabit eos Dominus*. Et alibi. *In te Domine ſperavi, non confundar in æternum*. Sed cum ſubjicitis debitum eſſe reconciliari fratri ſuo; dictum ſupra, & ſæpius eſt, quod hæc verba non conveniunt præſenti materiæ, quia ſacrum Concilium non habet odium privatum cum Papa; quinimmo omni in mente ſervata caritate ſolum quærit, ut ea quæ ſummo Pontifici conveniunt, faciat; curiamque ſuam, quæ totam eccleſiam ſcandalizat, corrigat, & cætera agat, quæ in citatione continentur; quæ cum juſtiſſima ſint, magis convenit pluribus illud Prophetæ: *Beatus, qui facit juſtitiam omni tempore*; & quod ſtatim dictum eſt de Principe, & patre. Ad tertium de remedio decreti *frequens* ſchiſmate intercedente; reſpondeo quod ſacrum concilium non quærit, maxime ſub ſpe illius remedii *frequens* ſchiſma, facere; quinimmo intendit tollere ſchiſma quod eſt inter Deum & infinitas animas, propter multorum deformitatum vulnera, ac etiam in eccleſia ſua, ut quiſque faciendo debitum, recognoſcat unitatem eccleſiæ & ejus auctoritatem. Et hæc monitorii verba ſonant ſi bene penderentur.

ANNO CHRISTI 1437.

Undecimo, D. V. R. invehendo contra illos qui forte objiciendo dicunt: pariemur ne violari decreta noſtra; contemni auctoritatem concilii; continuari abuſivis; infringi ſententias hic latas; *ne pari* ſuppoſita concilii; non ſervari pollicitationes in adhæſione ſummi pontificis factas, & multa hujuſmodi dicitis. Quod ſi per proceſſus qui incepti ſunt, his omnibus provideretur, eſſet forſitan tolerandum; ſed cum hæc cum eccleſiæ diſſidio non emendentur, ſed deteriora fiant; & exigit prudentia, ut aliud adhibeatur remedium, per quod, ſi hoc quod cupimus aſſequi in pace valeamus; quid nos pugnare & aliis dare pugnæ cauſam opus eſt? Nec dicitis obſtare ſi forſan dicatur: ergo nunquam fiet reformatio, nunquam fiet juſtitia; ſemper enim ſimilis objicietur ſchiſmatis metus. Diſtinguendo enim

Cap. XI.

f. negligi.

ANNO CHRISTI 1437.

ſunt tempora & omnia cum prudentia & moderatione facienda; ne quod ſit ad rollendum malum, aliud inducat majus. Canonum enim & doctorum una eſt ſententia; & ratio naturalis id ſuadet; ubi timor eſt ſchiſmatis, ibi majora timentur ſcandala, a correctione & executione juſtitiæ eſt abſtinendum. Ad iſta, P. R. dicitur, quod omnia mala nunc, proh dolor! eccleſiæ Dei imminentia ſub verborum compendio in genere contemperaſtis, ſed utinam illis remediare alia & non quædam verbalia intellexiſſetis. Dixiſtis enim in primis, quod in pace poterimus adipiſci quæ pugnando obtinere nitimur. Sæpe talia verba minanter nobis data ſunt, nec effectum vidimus unquam. Ad aliud enim nihil, niſi ut in pace omnia complerentur, ſacrum concilium a plurimis fere annis elaboravit; ſed cum monitis non proficeret, manum ad alia, non equidem gravia ſed ſatis levia, appoſuit remedia, quibus leviora tunc occurrere nequiviſſent, ut ſcilicet, cur decreta ſalubria non ſuſciperet, cur abuſivos ſuæ curiæ non corrigeret; cur alia faceret quæ totam eccleſiam ſcandalizarent; excuſationes ſi poſſet per ſe aut alium faceret in medium afferre. Potuiſſet ne ſacrum concilium a leviori remedio inchoare; præſertim cum illa in monitorio expreſſa notoria eſſe dicantur? Quid autem ipſe ſummus pontifex fecerit, nemo eſt qui neſciat. Nam pro obedientia, quam ex lege divina, a ſacro concilio Conſtantienſi declarata, eccleſiæ ſanctæ Dei exhibere debuit, ſalutem illa ſibi impoſita confutando, rebellionem contulit, juriſdictionem denegavit, dicendo, quod ſacrum concilium in hoc ſibi juriſdictionem uſurpaverat. Diſſolvit ſub pœnis multarum confuſarum, quanto in eo fuit, hoc ſacrum concilium. Sunt ne hæc toleranda? Nunquid Dei eccleſia, ſi ſilentio hæc præterirentur, non confunderetur? præſertim cum in ſua adhæſione, quam huic ſacro concilio ſolemniter fecerat, palam & rotundo ore ſacrum concilium diſſolvere (ſe) non potuiſſe profeſſus eſt, ac debere proſequi in illis ſanctis operibus, pro quibus congregatum extitit; præſertim in capite & in membris, reformationem. Per literas quoque ſuas, ut V. P. infra atteſtatur, ſacrum concilium ad reformationem hortatus eſt; primumque ſeipſum, ajebat, in quibus neceſſarium eſt reformari cupere, omneſque auferre abuſus. Cur nunc reformationem ſui ejuſque curiæ fugit? Cur juriſdictionem negat? cur ob hoc concilium nixus eſt diſſolvere? o res peſſimi exempli & nullatenus toleranda! ut citatus papa per concilium (illud) diſſolvat, juriſdictionem neget. Quæ ſacris conciliis relinqueretur authoritas? quanta male & peſſime vivendi ſummis pontificibus tribueretur authoritas? & quomodo impleretur Chriſti dictum: infatuatum ſal, de omnibus apoſtolis & ſucceſſoribus loquens, *ad nihilum valet ultra, niſi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus?* Et dum ſubjungit D. V. ob majora & ſchiſmatis periculum a correctione & executione juſtitiæ deſiſtendum fore; fatemur quidem hoc, & verba ſunt Auguſtini contra Parmenianum, ut clare habetur in cap. *quiſquis*, XXIII. q. 4. ubi ſic dicit: *quando cujuſcumque crimen notum, & omnibus execrabile apparet, ut vel nullos prorſus vel tales habeat defenſores, per quos poſſit ſchiſma contingere, non debuiſſe ſeveritas diſciplinæ.* Et idem Auguſtinus ſuper Joannem ſic ad propoſitum helliſſime inquit, *quid ergo voluit dominus noſter Jeſus Chriſtus adunare eccleſiam, quando unum perditum inter XII. habere voluit; niſi ut malos toleremus, nec corpus Chriſti dividamus?* & habentur hæc verba in can. *quid ergo*, XXIII. q. 4. Et alibi idem Auguſtinus ait, ut & canes in eccleſia propter pacem eccleſiæ toleremus; & canibus ſanctum, ubi eſt pax eccleſiæ tuta, non demus, in c. *quidam*, ea. c. & q. Dicimus tamen nos ad ſchiſma extirpandum, non ad illud inducendum tendere; ſed ſi multorum improbitas, Dei juſtitiam agnoſcere nolens, a nobis, recte & ſancte agentibus, diſcedere aut nobiſcum eſſe (non) velint, ſchiſma contra nos fecerint, ut jamdiu vidimus initiatum, illorum profecto duritiæ non autem noſtris ſanctis operibus improperandum erit. Tunc enim malorum ſchiſma præcavendum, eſt & a bono deſiſtendum, cum unius vel aliquorum imminet correctio & multorum populorum ſtrages jacet; ſecus ſi major morbus imminet curandus, quam ex ſcandalo timeatur .... Unde Auguſtinus ad Bonifacium ſic inter alia inquit: *verum in hujuſmodi cauſis, ubi per graves diſſenſionum ſciſſuras, non hujus vel illius hominis eſt periculum, ſed populorum ſtrages jacet; detrahendum eſt aliquid ſeveritati, ut majoribus malis ſanandis ſincera charitas ſubveniat;* quæ verba habentur in c. *ipſa pietas*, XXIII. q. 4. Et repetuntur in c. *ut conſtitueretur*, L. diſ. Gravioribus ergo malis prius indulgere oportet. Nonne ſi eccleſiæ reformationem timere ſcandali contemnemus, pene animarum innumerabilium jacebit interitus? videmus enim, proh dolor! illud propheticum noſtris temporibus pene verificatum: *omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt, non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum.* Omnis quippe caro paſtorum defectu corrupit viam ſuam in genere ſuo. Ut enim ait Gregorius in alia particula allegatus, *vulnerato paſtore quis curandis ovibus adhibebit medicinam?* Et idem Gregorius alibi: *ſicut eſt laudabile reverentiam & honorem exhibere prioribus; ita rectitudinis & timor Dei eſt, ſi quæ in eis ſint, quæ indigent correctione, nulla diſſimulatione poſtponere, ne totum, quod abſit, corpus morbus invadat, ſi languor non fuerit curatus in capite*, 2. q. 7. *ſicut*. Inquit hinc alibi canon: *ex merito plebis nonnunquam depravantur epiſcopi, quatenus proclivius cadant qui ſequuntur. Capite langueſcente cætera corporis membra inficiuntur*, 6. q. 1. *ex merito*. Et c. *deteriores*. Et prophetа, ſi is, qui eſt unctus peccaverit facit populum delinquere. Et quod ſit a prælatis, facile trahitur a ſubditis, in ex. de voto, *magna*. Quid quoque Leo papa ſanctiſſimus, & facundiſſimus ſentiat audiamus. *Miramur*, inquit ipſe, *cur apud vos per occaſionem temporis impacati aut ambitionum præſumtione, aut tumultum invaluiſſe popularem, ut indignis quibuſque & longe extra ſacerdotale meritum conſtitutis paſtorale faſtigium & gubernatio eccleſiæ crederetur. Non enim eſt hoc conſulere populo, ſed nocere, nec præſtare regimen ſed augere di-*

ANNO CHRISTI 1437.

ANNO CHRISTI 1437.

diſcrimen. Integritas enim præſidentium ſalus eſt ſubditorum, & ubi eſt inſolentia obedientiæ, ibi fama eſt forma doctrinæ. Et poſt pauca: *ſi in quibuslibet eccleſiis gradibus providenter, ſcienterque curandum eſt, ut in domo Domini nihil inordinatum ſit, nihilque propoſitorum; quanto magis elaborandum eſt, ut in eo qui ſupra omnes gradus conſtituitur, non erigeretur? nam totius familiæ Domini ſtatus & ordo mutabitur, ſi quod requiritur in membris, non inveniatur in capite.* Hæc ille. Unde propheta in pſ. *obſcurentur oculi eorum, ne videant, & dorſum eorum ſemper incurva.* Cum enim, ut teſtatur Gratianus in §. *ut itaque*, XXXVII. diſt. *obſcurentur illi ad ferenda onera peccatorum; ſcilicet prælati qui* Textus corruptus. *debent eorum interceſſionibus populorum peccata delere facile ſequentes inclinatur, quia ſi cæco cæcus ducatum præſtet, ait dominus, ambo in foveam cadunt.* Hæc enim omnia mala, & utinam non deteriora, ſuperius in aliis Sic. particulis per exorata ex curiæ Romanæ abuſibus & malorum paſtorum regimine prodire nemo ignorat. Patiemur ne tantam innumerabilium animarum ſtragem propter ſcandali periculum jacere? Quis enim major poſſet imminere interitus? Hic indevotiones creſcunt, pullulant hæreſes, frigeſcit caritas, irritatur Deus; ita ut dicat quod habetur per prophetam Amos: *odi & projeci feſtivitates veſtras, & non capiam odorem cœtuum veſtrorum; quod ſi obtuleritis, holocauſtomata & munera veſtra non capiam, & vota pinguium veſtrorum reſpuam.* Quæ verba exponet ibidem Hieronymus & habetur expoſitum XXIV. q. 1. *odi & projeci. Si qui autem ſunt qui aut humana gratia, aut metu verum perdendarum, aut inani quodam metu trepidantes, ubi trepidandum non eſt, in his graviſſimis & formidabilibus periculis erunt, & in locum tutum repani volunt; an eos vel reliquos ſalvare & eripere deſiſtemus?* Enim vero Auguſtinum imitari debemus, qui ſic ait ad Bonifacium contra hæreticos, qui dicebant ſe ad bonum cogi non deberi. *Si enim duo aliqui in una domo ſimul habitarent, quam certiſſime ſciremus ruituram, nobiſque id præmuntiantibus nollent credere, atque in ea manere perſiſterent; ſi eos inde poſſemus eruere vel invitos, quibus imminentem illarum ruinam præmoſtravimus, ut ulterius redire ſub ejus periculo non auderent, puto, niſi faceremus, non immerito crudeles judicaremur. Porro ſi unus illorum nobis diceret: quando intraveritis eruere nos, me ipſum continuo truncidabo; alter autem nec exire quidem inde nec erui vellet; ſed nec necare ſe auderet; quid elegerimus; utrum ambos ruinæ opprimendos relinquere; aut uno ſaltem per noſtra opera liberato; alterum non noſtra culpa ſed ſua potius interire permittemus? Nemo eſt tam infelix qui non quid in talibus rebus fieri oporteat facillime judicet. Item quid ſi plurimi eſſent in domo ruitura, & inde ſaltem unus liberari poſſet, atque cum facere id conaretur, alii ſemetipſos præcipitio necarent; doleremus de cæteris, verum de unius ſaltem ſalute conſolaremur; non tamen ne ſe ipſos alii perderent, perire univerſos, liberato nullo, permitteremus. Quid igitur de opere miſericordiæ, quid pro vita æterna adipiſcenda & pœna æterna vitanda hominibus deberemus impendere judicandum eſt? Si pro ſalute iſta, non ſolum temporali, ſed etiam brevi & ad tempus exiguum liberanda nos ſubvenire hominibus ratio vera & benigna compellit?* Hæc ille, ut habetur in cap. *ipſa pietas*, XXIII. q. IV. Hæc quidem per ſe, ut non curetur futuri periculi timor, & fortaſſis inanis, ſufficere deberent. Sed attendite, quæſo, ad alia non quidem minora. Negavit Romanus pontifex concilio ipſum citanti juriſdictionem competere; immo inquit illam ſacrum concilium uſurpaſſe. An deſiſtendum eſt propter ſcandala, quin dicamus & defendamus uſque ad ſanguinem juſtitiæ divinæ veritatem, concilio quidem Conſtantienſi primario, & ſucceſſive Senenſi, & demum noſtro Baſilienſi manifeſtatam, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum imitando, qui diſcipulis dicentibus: *nonne ſcis, quod Phariſæi audito hoc verbo ſcandalizati ſunt?* inquit: *ſinite, cæci ſunt, duces cæcorum?* Non enim curavit de ſcandalo pro juſtitiæ divinæ declaratione & defenſione. Dixerat enim primario dominus: *non quod intrat os, coinquinat hominem, ſed quod procedit ab ore, de voto magnæ*, & XI. q. III. *inter verba*. Quanto magis nos pro lege Dei & eccleſiæ univerſalis defenſione debemus omni timore poſtpoſito murum ex adverſo nos opponere. Non enim alicujus prælati perſona, ſed tota eccleſia lædi & confundi quivit, VII. q. 1. §. *cum vero*. Et quod etiam vehementer deteſtandum eſt, pro obedientia concilium ſacrum, ut correctionem & reformationem effugeret, ad lares proprios transferre vitius eſt, hæreſis ſpeciem in prædictis verſari hæſitandum non eſt. Nam ut Hieronymus inquit: *Quicunque aliter Scripturam intelligit, quam ſenſus Spiritus Sancti flagitat, a quo ſcripta eſt, licet ab eccleſia non receſſerit; tamen hæreticus appellari poteſt*, ut habetur, XXIII. q. III. *hæreſis*. Sed jam ſacrum & univerſale Conſtantienſe concilium declarando ſacram ſcripturam cenſuit papam concilio in his quæ ad reformationem etiam ejus pertinent ſubjacere; cui in his quæ fidei ſunt ſtandum eſt, etiamſi papa aliter ſentiat, ut in cap. *Anaſtaſius* juncta gloſſa, XIX. diſt. & cap. *ſicut* XV. diſt. & XXIV. q. 1. §. 1. & cap. ſeq. *Vos quoque*. Idem & clarius una cum aliis patribus hujus ſacri concilii in illa cogitanti aſſeruiſtis. Inter cætera dixiſtis quod ſi hæreticus eſt qui Romanæ eccleſiæ primatum auferet, ut probatur cap. 1. diſt. XXII. & in cap. *nulli fas* diſt. XIX. quanto major ille hæreticus qui eam eccleſiam, in qua Romana continetur, ſupra omnes eccleſias & omnes homines habere poteſtatem negat? Eodem modo convincitur in non recipiendo ſalubria circa eccleſiæ reformatione hujus ſacri concilii decreta jam edita. Videtur enim male de eccleſiæ poteſtate dicto capite *nulli fas* XIX. diſt. L. tenere. Hinc gloſſa ſingularis dixit quod ab epiſcopo non ſervante canones poteſt ſine alia ſententia recedi, & ſibi obedientia ſubtrahi, & hæc ratione præſumptæ hæreſis. Et tali præſumtione etiam faciliori receſſum fuit olim a papa Anaſtaſio, ut in dicto cap. *Anaſtaſius*. Unde Damaſus Papa belliſſime contra tales violatores ſic inquit. *Violatores canonum voluntarie graviter a ſanctis patribus judicantur, & a ſancto ſpiritu cujus inſtinctu ac dono di-*

dictati ſunt damnantur. *Quoniam blaſphemare Spiritum Sanctum non incongrue videntur, qui contra ſacros canones non neceſſitate compulſi ſed libenter, ut premiſſum eſt, aliquid aut proterve agunt, aut loqui præſumunt, aut facere volentibus ſponte conſentiunt; talis enim præſumptio manifeſte unum genus eſt blaſphemantium Spiritum Sanctum; quoniam ut jam prælibatum eſt, contra eum agit cujus juſſu & gratia ſacri canones editi ſunt.* Hæc ille. Non pigeat contra aliam hæreſis ſpeciem epiſtolam Tharapii Conſtantinopolitani epiſcopi ad Adrianum papam contra ſimoniacos deſtinatam audire: *eos*, inquit, *qui per pecunias manus impoſuerunt Petrus divinus apoſtolus cujus cathedram ſortita eſt ſanctitas tua tanquam Simonem magum deposuit; tolerabilior enim eſt Macedonii & eorum qui circa ipſum ſunt Sancti Spiritus impugnatores impia hæreſis. Illi enim creaturam & ſervum Dei Patris & Filii ideſt Spiritum Sanctum delirando fatentur. Iſti vero eundem Spiritum Sanctum efficiunt ſervum ſuum. Omnis enim Dominus quod habet, ſi vult vendit, ſive ſervum ſuum aut aliquid eorum quæ poſſidet. Similiter & qui emit Dominus ejus volens eſſe quod emerit pretio pecuniæ illud accipit. Ita & qui hanc iniquam actionem operantur, detrahunt Spiritui Sancto æqualiter peccantes his qui blaſphemaverint dicentes Chriſtum in Belzebub ejicere demonia. Atque verius dicamus, Juda comparantes proditori qui Judæis Dei occiſoribus Chriſtum vendidit.* Et infra ut plenius habetur in *c. eos*, 1. q. 1. Omitto brevitatis cauſa dicta B. Ambroſii in c. *recipiunt*, Gregorii in c. *ſertur*, & in c. *vulnerato*, 1. q. 1. Auguſtini in c. *vendentes*, & in c. *in templo*, Bedæ in c. *non ſolum*, 1. q. 3. concilii Conſtantinopolitani in c. *ſi quis omnem* ea c. & q. 7. Et Chalcedonenſis in c. *ex multa*, ea. c. q. 3. quæ duo concilia eccleſia veneratur, & colit ſicut quatuor evangelia in c. *ſicut*, XV. diſ. Et in c. *ſancta* 16. diſ. Unum breve præfati Gregorii alibi dictum præterire ſub generalitate non cenſui: inquit enim in regeſto ſuo ſic inter cætera: *cum omnis avaritia idolorum ſit ſervitus, quiſquis hunc, & maxime in dandis eccleſiaſticis honoribus vigilanter non præcavet, infidelitatis perditioni ſubjicitur, & ſi tenere fidem, quam negligit, videatur.* Habetur hoc tranſumptive 1. q. 1. *cum omnis*. Nonne ut hæc præcaveantur nefardiſſima mala, ceſſentque inania pericula, tolerabilius eſt in cortice arboris eccleſiæ aliquid fieri contra ſuam integritatem vulnus; ad inſtar arboris, in qua contra ſui integritatem ut per rami inſertionem alicujus bonum producat fructum, leviſſimum ſit vulnus, qui ſi non coaluerit, ille quidem arefcet, ſed vita arboris permanebit? Hanc enim in ſimili materia ſimilitudinem inducit Auguſtinus reſpectu integritatis eccleſiæ in dicto capite *ipſa pietas*, XXIII. q. 4. ſic pro ſalute totius corporis fit nonnunquam vulnus cum alicujus membri præciſione. Et hæc de iſta particula.

ANNO CHRISTI 1417.

ANNO CHRISTI 1417.

Cap. XII. XII. Dominatio veſtra ad Romani pontificis excuſationem, ipſius tamen allegrando verba, dixit, quod ipſe Romanus pontifex pro pace, & charitate nobiſcum habenda deſtinavit hic duos Romanos dominos cardinales legatos, S. Crucis, & S. Petri, & per hos, ait ipſe ſummus pontifex, obtuliſſe obſervantiam decretorum de electionibus, & annatis, de quibus tunc agebatur potiſſime. Petebat ut quæ pro neceſſaria ſedis apoſtolicæ aliarumque ſedium ſubſtentatione Synodus pollicita fuerat, & æquitati conſentanea ſecundum dominationem veſtram erant, per ſacrum concilium implerentur. Alia etiam omnia per eoſdem obtuliſſe dicit, quæ honori, utilitatique hujus ſacri concilii, ac ſuppoſitorum ejus conveniebant, & præſertim omnem ſubſiſtentiam, ac facultatem Romanæ eccleſiæ exponere, ut negotium Græcorum, juxta promiſſionem veſtram, feliciter conſummari poſſet. His adjecit, ut dicitis, quod ad reformationem per ſuas literas nos aliquando hortatus fuerat; primumque ſe eſſe qui, in quibus neceſſarium erat, reformari cupiebat, omneſque auferri abuſus ſatis rectis, & licitis ubibus a SS. PP. traditis & obſervatis; ſalva etiam ſedis Apoſtolicæ authoritate, quam dolet nimium hic contemni. Conqueritur enim, ut dicitis, quod quæ ſummi pontifices ſoli exercere ſolebant; immo quæ defunctis pontificibus concilium non tangebant, ſed reſervabant ſucceſſoribus; hic paſſim, & ſine delectu, tanquam authoritas papalis in eccleſia non eſſet, expediuntur. Hæc formaliter dixit paternitas veſtra in hac particula. Ad primum reſpondeo, quod Romanus pontifex nunquam ſe obtulit ſervaturum decreta de electionibus, & annatis; quinimmo circa decretum de electionibus per eoſdem reverendiſſimos DD. cardinales ambigue. Circa vero decretum de annatis reſpondit ſub tali conditione, quæ ita difficilis erat, ut pene tunc impoſſibilis fuerat judicata: in decreto enim de electionibus dicebat ſe velle expectare electiones, & nil aliud: non enim apparebat quid ſentiret ſi proximus ſuperior illas, juxta decreti tenorem confirmaret, quinimmo negare illam partem videbatur, per c. *nouns*, de præſumpt. & 25. diſ. *qualis*, quam negationem tacitam facto comprobavit, cum non modo ordinariorum confirmationem, immo nec ipſas electiones debito tempore expectavit; ſed repente, vacatione percepta, per viam reſervationum eccleſiis illis duxerit providendum; & nonnunquam illis eccleſiis, in quibus ſciebat electionem eſſe factam, alios per viam proviſionis intruſit. Quantum vero ad decretum de annatis reſpondit ſe illud velle ſervare; dummodo prius per concilium fieret ſibi proviſio, quæ per omnes nationes & provincias cum effectu acceptaretur. Res mira? quid enim ſi una minima provincia deficeret, quæ huic nollet aſſenſum præſtare? an deberet totius eccleſiæ ſalubris impediri proviſio? Præterea quam difficillimum foret, & minus honeſtum, quod ſacrum concilium mitteret per omnes nationes & provincias ad exquirendum conſenſum, ac ſi non haberet facultatem & neceſſitatem imponendi, nemo eſt qui neſciat. Non enim defeciſſent juris remedia ad eorum, qui tunc reſtitiſſent, compulſionem. Et ſi dici poſſet, quod hæc proviſionis petitio, quanto ab omni jure & obſervantia incognita eſt, minus juſta foret; nunquid Chriſtus eccleſiæ ſanctæ caput & ſponſus habuit ab apoſtolis loculos ſeparatim? num conſtituit ſibi ali-

Adverſus has calumnias Pontif. Rom. egregie vin-

☞ aliquos cenſuarios præſertim ſuos apoſtolos? Legimus enim, ut inquit Auguſtinus, Dominum loculos habuiſſe; a fidelibus oblata & ſuorum neceſſitatibus, & aliis indigentibus tribuebat, XII. q. 1. *habebat*. Num aliud fecit Petrus primus Chriſti vicarius ſanctitate mira refulgens? Nam ut atteſtatur B. Clemens in epiſtola, & habetur XII. q. 1. *dilectiſſimis*. Erat multitudinis credentium cor unum, & anima una, nec quiſquam eorum de his quæ poſſidebat aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed omnia illis erant communia. Omnes vero, qui domos, aut agros poſſidebant eos vendebant, & pretia eorum, ad reliquas res quas habebant offerebant, ponentes ante pedes apoſtolorum, & apoſtoli dividebant ſingulis, prout cuique opus erat. Anne tunc erat aliqua in ſumptibus inter illos apoſtolos & ſanctos viros diſcretio? Anne Petrus tanquam Cephas & caput vendicabat ſibi plurimas præ aliis portiones? Nonne ut cæteri Apoſtoli, proceſſu temporis, in ſham ſortem tumpſit Antiochiam, demum & juſſione Domini urbem Romanam? num de aliis eccleſiis reliquis Apoſtolis aſſignatis exigebat cenſum, aut proviſionem nunc per modernum pontificem poſtulatam? Videat ſua ſanctitas an quod SS. PP. ſtatuerunt ut bona per fideles oblata non ſicut prius venderentur, ſed eccleſiis matricibus conſervarentur. Non enim ad ditandum quemcumque, ſed ad ſubveniendum egentibus, XII. q. 1. *videntes*. Hinc Apoſtolus dixit: *victus, & veſtitus his contenti ſumus*. Non pigeat recenſere quid illud ſaluberrimum Antiochenum concilium c. XXXV. ſtatuit ſuper reddituum eccleſiæ diſpenſatione, quod ad propoſitum habetur in c. *epiſcopi eccleſiarum*, XII. q. 1. Demum ſucceſſivis temporibus ſacri canones, rota eccleſia approbante, ſaluberrime ſtatuerunt, ut de cujusque matricis eccleſiæ redditibus quatuor fierent portiones; una videlicet epiſcopo, & familiæ ejus, propter hoſpitalitatem, atque ſuſceptionem. Alia clero. Tertia vero pauperibus. Quarta eccleſiis reparandis, ut legitur in c. *conceſſo*, c. *quatuor*, c. *de redditibus*, c. *cognovimus*, c. *mos*, c. *ſcimus*, cum aliis ſimilibus XII. q. 2. Num fuit ſtatuta quinta portio, quæ deberet Romano pontifici aſſignari? minime. Et ſi tum deficerent eccleſiæ Romanæ bona temporalia, non fuit hæc proviſio ab aliis eccleſiis facta. Numquid hodie faciemus; quandoquidem non ſolum magna ſpiritualitate, ſed etiam ingenti temporalitate abundat? Subjiciemus ne omnes orbis eccleſias huic ſervituti, ut Romanæ eccleſiæ cenſuariæ atque tributariæ exiſtant? Nonne hoc eſſet eccleſiæ univerſalis ſtatum deformare, ſicut in ſimili dicit gloſſa in c. *dilectiſſimis*, XII. q. 1. Advertat ſummus pontifex ad dicta Proſperi in lib. de vita contemplativa, ubi inter alia ſic ad noſtrum propoſitum ait: *paſtor eccleſiæ his, quibus ſua ſufficiunt, non debet aliquid erogare; quandoquidem nihil aliud ſit habentibus dare, quam perdere, nec illi, qui ſua poſſidentes dari ſibi aliquid volunt, ſine grandi ſuo peccato, unde pauper victurus erat, accipiunt*. De clericis quidem Spiritus S. dicit: *peccata populi mei comedunt; ſed ſicut nihil habentes proprium, non peccata ſed alimenta, quibus indigere videntur, accipiunt, ita poſſeſſores non alimenta, quibus abundant, ſed aliena peccata ſuſcipiunt*; hæc ille. Quæ verba habentur 1 q. 3. *paſtor*. Imitetur denique apoſtolum, qui, ut pſeudoapoſtolis maligniandi occaſionem tolleret, a ſumptibus eccleſiæ etiam licitis abſtinebat. Et ſi quo tempore aliqua neceſſitas ſibi immineret, non deerunt juris remedia, quibus & decimas, & alia ſubſidia imponere poterit, ut in cle. 2. *de deci*. Et in c. *cum ſecundum Apoſtolum*, de præben. Ex quibus patet quod Romani pontificis petitio nulli æquitati, aut rationi conſentanea fuit. Debuiſſet saltem prius recipere ſacri concilii decreta, & poſtea præſtolari proviſionem quamcumque ſacri concilii; quod profecto, ſi ejus bonam vidiſſet intentionem, in nullo ſibi defuiſſet; quia præſentibus neceſſitatibus extantibus ſatis atque abunde occurriſſet. Illæ enim annatæ inſtante tunc temporis neceſſitate indictæ extra omnem juris diſpoſitionem fuere; qua omnino nunc ceſſante ceſſare utique debent. Ut enim ſuis decretis Innocentius ait, quod pro remedio ac neceſſitate temporis ſtatutum eſt, priuſ conſtat non fuiſſe, quod ergo neceſſitas pro remedio reperit ceſſante utique neceſſitate ceſſare debet pariter quod urgebat; quia aliud eſt ordo legitimus, aliud uſurpatio, ut habetur 1. q. VII. *quod pro remedio*. Et nunc præſertim revocandæ & extinguendæ ſunt, cum in majorem abuſum illas vergere conſpiciamus: cum non modo ſuis temporibus exiguntur, ſcilicet poſt habitam poſſeſſionem proviſi & certis temporis infra annum; ſed ipſo initio antequam literæ haberi poſſint, ſic promotionis tempore, ut potius pro ipſa promotione, quam pro ſubſidio aliquo exigi videantur. Conſideret Romanus Pontifex, quod olim ſummi Pontificis electio præſentabatur Imperatori, & cum ejus conſcientia & juſſu conſecrabatur electus; & tempore ipſius præſentatæ electionis ipſi Imperatori, juxta antiquam conſuetudinem, certa pecuniæ ſumma per ipſum electum ſeu ejus nomine dabatur, ut eſt textus cum gloſſa in cap. *Agatho*, & cap. *quia ſancta*, LXIII. dist. Æquum enim videbatur, ut aliqua Imperatori beneficiorum reciprocatio fieret. Dabatur enim ille non pro conſenſu habendo, ſed in recognitionem beneficiorum Romanæ eccleſiæ a principibus collatorum. Quod quidem nullo alio tempore congruentius fieri videbatur, quam cum electio pontificis confirmari debebat. Sed cum poſtea temporibus depravatis cœpiſſet illud importune & tamquam debitum exigi; ita ut videretur potius pro ordinatione, quam in beneficiorum compenſationem dari; peropimum viſum fuit papæ & tunc temporis imperatori ut illa retributio amplius non fieret, ut notat Archidiac. in dicto c. *Agatho*. Si ergo Imperator a jure ſuo receſſit, ne quiſpiam ſiniſtri in datione & collatione ſpiritualium præſumeret; quanto fortius debet hoc ipſe ſummus pontifex facere qui bonorum omnium debet eſſe ſpeculum atque exemplar? Hinc concilium Eliberitanum: *emendari placuit, ut qui baptizantur, ut fieri ſolebat, arundines in concam non mittant; ne ſacerdos quod gratis accepit, pretio diſtrahere videatur*, 1. q. 1. *emendari*. Ratione etiam temporis id quod alias licitum erat re-

pro-

ANNO CHRISTI 1437.

dicat Æneas Sylvius in Dial. de Conſtant. Donat. cujus fragmentum in Appen. ad hanc orationem dabo.

ANNO CHRISTI 1437.

probatur, ut ibi notat gloſſa. Et hoc de prima parte hujus particulæ.

ANNO CHRISTI 1417.

Aliud autem quod P. V. connectit Romanum Pontificem per eoſdem RR. DD. Card. multa alia quæ honori & utilitati hujus ſacri concilii conveniebant obtuliſſe; quandoquidem omnem ſubſtantiam & facultatem Romanæ eccleſiæ pro negotio Græcorum paratus erat exponere, ut juxta ſacri concilii promiſſionem valeret negotium conſummari feliciter. Vellet quidem ſancta ſynodus quod ſua verba operibus comprobaſſet; ſed rerum exitus edocuit, quod illa, ſi qua dixit, & ſincero & puro corde minime proceſſerunt. Nam illam ſacri concilii promiſſionem Græcis factam viſus eſt ſemper infringere, prohibendo ne Avinionenſes pecuniam compræſtarent, denegando ſalvum conductum & indulgentiis concurſum; & tandem miſit galeas ut ad ſe illos adducerent, ut illorum colore hoc ſacrum concilium diſſolveret, correctionem & reformationem evitaret, & conciliorum authoritatem totaliter infringeret. Hæc eadem ita nota ſunt, ut nulla hominis perſuaſione indigeant.

Quod autem adnectitis tertio, quod ſacrum concilium hortatum fuit ad eccleſiæ reformationem, & ſeipſum primum exhibuit reformandum, & tollerentur curiæ Romanæ abuſus. Pro Deo! ſi hoc ex corde dixit, cur illico cum ſacrum concilium ipſum & ejus curiam tetigit refugit, recalcitravit, & omnem ſacro concilio juriſdictionem denegavit, quam primo in ſua adhæſione, & in ſua obligatione per vos allegata aperto ore profeſſus eſt? Nemo eſt, qui has artes non cognoſcat; verbis quidem rudes decipiuntur, ſed intelligentibus non leve eſt dare verba. Nam etſi ex corde loquebatur, cur ipſe tanquam ſummus pontifex & vicarius Jeſu Chriſti ſeipſum non corrigit, ſuæ curiæ abuſus non extirpat, & non præſtolatur ut ab aliis reformetur? Non pigeat proprios errores corrigere, qui poſitus eſt ut aliorum corrigat errores, vel ſaltem patienter, toleret ut a S. ſynodo, ut par eſt, & ipſemet pollicitus eſt, corrigatur.

In ultima parte hujus particulæ dixit dominatio veſtra, quod ſummus pontifex dolet & conqueritur quod ad multa hoc ſacrum concilium manus appoſuit, ſolita per concilia etiam vacante papatu ſummis pontificibus futuris reſervari. Ad hoc enim reſpondet, quod omnia hæc attentata & horum majora legimus & aliqua vidimus per ſacra concilia explicari & agitari. Vidimus enim & legimus ſummos pontifices in cauſa hæreſis, ſchiſmatis & alterius criminis ad generalia concilia evocari, & ibidem aliquando ſe purgaſſe; nonnunquam abſolutos fuiſſe. Aliquando autem, & ſæpenumero etiam diebus noſtris, vidimus deponi, ut in cap. *ſi papa*, cum gloſſa XL. diſt. in §. *nunc autem*, cum gloſſa ſua XXI. diſt. XVII. *Hinc colligitur*, & 11. q. XII. §. *Item cum Balsam* V. *Item Hieronymus refert*. Et 11. q. v. *mandatis*. Et cap. *audimus*. Et LXXIX. diſt. *ſi duo contra jus*, junctа gloſſa per Archi. in cap. *In fidei favorem*, de hæret. l. VI. cum ſim. Ac etiam obedientiam ſibi fuiſſe ſubtractam, ut in cap. *Anaſtaſius* XIX. diſt. Et hodie ultra prædicta jura habemus ſaluberrimum decretum concilii Conſtantienſis. Legimus inſuper Cardinales fuiſſe in ſynodo depoſitos a patribus de concilio, ut papam et refert in cap. *ex geſtis*, de cleri. non reſid. Inſuper patriarcham abſque reſtitutione etiam legimus a Synodo Chalcedonenſi fuiſſe damnatum, ut in cap. *in tantum*, XX. diſt. & eum damnarunt ſancti patres concilii, ut ibi. Epiſcopos multos legimus & damnatos & reſtitutos per ſacra concilia, ut in cap. *Johannes Chryſoſtomus*. Et in aliquibus libris eſt palea L. diſt. & XII. q. III. *Si quis epiſcopus*, & V. q. IV. *nullus epiſcopus*. Item Synodus excommunicat, & ſic exercet cenſuram eccleſiaſticam, XI. q. III. *certum*, & in cap. *ſi quis epiſcopus*, & cap. *ſicut*, de hæretic. Et Gregorius vir ſanctiſſimus & doctiſſimus dixit: *cunctas vero, quas præfata veneranda concilia perſonas reſpuunt, reſpuo, & quæ venerantur amplector, quia dum univerſali ſunt conſenſu conſtituta, ſe & non illa deſtruit quiſquis præſumpſerit abſolvere quos ligant, aut ligare quos abſolvunt*. Quæ verba tamquam multum generalia ſatis notanda ſunt. Apoſtoli quoque ſimul, non tantum Petrus, primum epiſcopum poſt Domini reſurrectionem elegerunt, videlicet Matthiam in locum Judæ, ut patet in Apoſtolorum actibus, & in capite, *cleros* in princ. 21. diſtin. ubi dicitur quod Cleros, & Clericos hinc appellatos concedimus, quia Matthias electus eſt, quem primum per Apoſtolos legimus ordinatum &c. Quod autem Matthias fuerit in epiſcopum ordinatus patet per illa Pſalmiſtæ verba: *Et Epiſcopatum ejus accipiat alter*. De epiſcopatu Judæ loquens, ut interpretatur ſcriptura in Actibus Apoſtolorum, & ſupra latius dixi. Demum ſucceſſive in ſingulis civitatibus Epiſcopos, & presbyteros Apoſtoli ordinaverunt. Levitas etiam per eoſdem Apoſtolos ordinatos legimus, quorum maximus fuerit B. Stephanus. Subdiaconos quoque, & Acolytos Eccleſia procedente tempore ſibi conſtituit. Hoc legitur 21. diſt. §. primo in fin. Certum quidem eſt, quod Epiſcoporum cœtus in locum Apoſtolorum ſurrogatus eſt, ut in cap. *In novo*, 21. diſt. & in cap. *Quorum vices*, 69. diſt. & in cap. *Dominus*, 93. diſt. & in c. *Manus quoque*, de conſec. diſt. 5. cum ſim. Eadem ergo poteſtate funguntur, ut inquit Auguſtinus in dicto capite, *Quorum vices*, & textus in dicto capite Magiſtr. & in aliis proxime allegatis. Hinc dicit textus notabilis in cap. *Urbes*, 80. diſt. quod urbes & loca in quibus Primates præſidere debent non a modernis ſed multis ante adventum Chriſti ſint ſtatuta temporibus, quorum primates gentiles etiam pro majoribus negotiis appellabant. In ipſis vero urbibus poſt adventum Chriſti Apoſtoli, & eorum ſucceſſores patriarchas & primates inſtituerunt. Ad idem vide alium textum notabilem in cap. *Nulli*, 99. diſt. Non ergo hæc poteſtas a ſacris Conciliis aliena eſt, quam Sanctos Apoſtolos, & ſucceſſores exercuiſſe legitur, qui hoc non feciſſent, ſi poteſtas eis non adfuiſſet, ut in ſimili dicit textus in cap. *Lugdunenſis*, IX. quæſt. 2. & non mirum, nam & ipſa Summi Pontificis electio ipſi Sacro Concilio delata eſt, ut in cap. fin. 79. diſt. & in cap. *Quia Sancta*, 63. diſt. & alibi dicit textus notabilis, quod diſpoſitione Apoſtolorum ordinante

ANNO CHRISTI 1417.

dinate Domino primitus Episcopi sunt constituti, ut habetur in cap. *Uno*, VIII. quæst. 5. Præterea sacra Synodus nomine ipsius Synodi canones edit ad correctionem Ecclesiæ; dicit enim textus in cap. *Habeo librum*, 16. dist. quod Synodus divinitus inspirata iterum Constantinopoli congregata est, & canones nu. CCII. [a] ad correctionem Ecclesiæ promulgavit, & loquitur de Concilio Constantinopolitano, quod est unum de illis quod Ecclesia, ut sancta Evangelia, veneratur & colit, ut in cap. *Sicut*, 40. dist. & in cap. *Sancta octo* 16. dist. Quinimmo videtur velle textus Gregorii in dicto cap. *Sicut*, & professio, quam solebat facere Romanus Pontifex, ut habetur in dicto cap. *Sancta*, 16. dist. quod Papa non possit in aliquo mutilare, violare, seu mutare statuta universalium Conciliorum. Archidiaconus tamen post Hugonem in dicto cap. *Sicut*, illum textum in hoc restringit in his, quæ ad fidem pertinent, & salutem, & generalem statum Ecclesiæ. Et hoc dicit per illa verba ibi, *fidei structura consurgit, & cujuslibet vitæ actionis norma consistit* &c. Optime ad prædicta faciunt verba Leonis Papæ in cap. *Requiritis*, 1. quæst. 7. ibi, *quod jam multis est damnatum conciliis nulla, possumus pœnitentia subvertere, & tot spiritualibus patribus obviare; sed in illorum patrum sententia me invenire*. Nec ibi agebatur de illis tribus, ad quæ Archidiaconus restringit illum textum in dicto cap. *Sicut*. Ad idem cap. *post translationem*, de renun. Item alibi Leo Papa: *Privilegia ecclesiarum, & monasteriorum, Sanctorum patrum auctoritate institua nulla possunt auctoritate convelli, nulla novitate mutari; in quo opere auxiliante Christo fideliter exequendo hujus S. Sedis Pontificibus necesse est perseverantem exhibere famulatum*, quæ verba sunt valde notanda. Nam etsi fatear, quod ultra illos tres casus, per Archidiaconum supra narratos, possit Papa venire contra Conciliorum statuta; non tamen potest hoc sine causa rationabili facere, ut notanter dicit Gratianus §. *His ita* l. XXV quæst. 1. ibi, *valet ergo, ut ea præmissis, colligitur sancta Romana ecclesia quoslibet suis privilegiis munire, & contra generalia decreta quædam speciali beneficio indulgere, considerata tamen rationis æquitate, ut quæ mater justitiæ est, in nullo ab ea dissentire inveniatur*: Hæc ille. Videatur etiam in cap. *Nicæna*, XXXI. dist. ubi dicit textus, quod Nicæna Synodus volens corrigere vitam hominum in Ecclesiis commorantium leges edidit; & infra: Hinc Papa Concilia appellat sancta tum propter auctoritatem, tum propter Spiritus S. assistentiam, XVI. quæst. 2. *Visis*; & in dicto cap. *Sancta*, & XCVI. dist. *bene quidem*, cum multis similibus. Item Chalcedonense, & Constantinopolitanum Concilia fecerunt statuta supra simoniam, 1. quæst. III. *Ex multis*, in textum, & in cap. *Si quis omnem*, 1. quæst. 7. Item super Monialibus XX. quæst. 3. *Virgines*, & ut totum complectar, etiam super universalis Ecclesiæ statutis, ut in cap. *Quæ ad perpetuam*, & in cap. *Sunt quædam*, XXV. quæst. 1. Potest etiam immutare formam Sacramentorum etiam vacante sede apostolica, de qua per Archid. in cap. *porro*, XVI. dist.

[a] Capita hæc CCII. non quidem a Constantinopolitana Synodo, quam ecclesia ut sacra Dei evangelia veneratur condita sunt, sed in alia synodo, quam latina ecclesia recepit, & sub nomine Quinisextæ innotuerunt. Quare hic alteram pro altera synodo accepisse Panormitanum constat. Hinc vide quantum roboris in scientia canonica historiam ecclesiasticam recte calere.

ANNO CHRISTI 1437.

Audit causas speciales, & etiam matrimoniales, & eas decidit, & debitam pœnam transgressoribus imponit, ut in cap. 1. de sponsal. & cap. *certum*, XI. q. III. ibi l. *si autem finita causa sua examinationem a Synodo obire præsumit*, ut in cap. *in loco*, V. q. IV. & in cap. *Quisquis*, IV. q. V. in. verbo *si autem*, ubi patet quod etiam quilibet episcopus, etiam criminaliter potest ad universalem Synodum evocari, ut ibidem causa terminetur. Et videtur ibidem innuere textus quod major sit contumacia in non comparendo ad citationem universalis Synodi, quam alterius tribunalis. Et sic videtur quod indifferenter possunt causæ agitari in Synodo. Et non mirum; nam sicut ad concilia provincialia omnes deferuntur indifferenter cujuslibet provinciæ causæ, ut in cap. *Scitote*, VI. quæst. 3. eodem modo & fortius in Concilio universali totius universi causæ deferri possunt, ut patet in juribus superius allegatis; & in dicto Cap. *Johannes*, L. dist. Nam & Christus sua Ecclesiæ, per generale Concilium repræsentatæ, universaliter jurisdictionem tribuit per illa verba: *si peccaverit in te* &c. *die Ecclesiæ. Qui autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus*, Matth. XVIII. ubi submisit Christus: *Amen amen dico vobis quæcunque alligaveritis super terram, erunt alligata in cœlo*, &c. Per quæ verba patet, quod sacris Conciliis competit etiam jurisdictio coercitiva. Quod illa auctoritas non loquatur de solo Papa, patet ex illis verbis quæ immediate subnisit Christus: *Amen amen dico vobis* &c. Et aperte voluit Hieronymus in cap. *Omnibus*, XXIV. quæst. 1. Quinimmo dico, quod non legitur in aliqua parte Evangeliorum, quod Christus ita aperte dedit potestatem coercitivam Petro, sicut dedit ipsi per Episcopos, repræsentatæ, ut supra dixi. Ex quibus patet, quod Sacrum Concilium potest in suis gestis exercere potestatem coercitivam. Ad idem XI. quæst. III. *certum*, ubi excommunicantur non venientes ad synodum, & sacerdotalibus respuens præceptis obedire. Statuit insuper concilium super electionibus, ut in cap. *Osius*, & in cap. *cum in cunctis*, de elect. Item super psallendi modum in ecclesia, ut in cap. *De his*, XII. quæst. & cap. *Placuit*, VIII. dist. Et leges Concilii dicuntur leges Ecclesiæ, ut in cap. *Leges*, III. quæst. VI. ubi dicit Papa: *leges Ecclesiæ Apostolica firmamus auctoritate*. Hoc potest intelligi secundum verba cap *Significasti*, de elect. Quod auctoritas, quam Papa præstat Conciliis illa confirmat illis, & constitutam Concilio; non autem per illa verba probata videtur concilium generale absque papæ auctoritate posse illis facere, sed attentis capitulis præcedentibus, illud cap. *legens*, & cap. seq. quæ tractant, & inhibent referre ad judicia peregrina. Dicit etiam Gratianus, allegando verba Sixti Papæ, quod illud Apostolica auctoritate confirmat, & peregrinas, ideſt alias, quæ non sunt ecclesiasticæ, seu per Ecclesiam factæ submovere, nec forte sufficere pro actorum Concilio firmitate sola convocatio Concilii facta per Papam, cum sola congregatio non videatur sufficere. Ad quod faciunt verba cap. *Synodum*, ubi cum dicit facere r . . . . . ibi cum dicitur actum est.

☞ Et ibi cum dicitur interfuit, & ibi cum dicitur fultum, & cap. *multis*, ubi cum dicitur celebrari; & ibi cum dicitur talis, quod vult dicere, ideſt celebrare Concilium, quod dixit ſupra conſummatum. Et in cap. *Concilia*, ibid. cum dicitur præſidentiam papæ non habuerunt, quæ verba ſuprafignata demonſtrant, quod papa nedum habet congregare Concilium, ſed etiam facere, agere, intereſſe, fulcire, celebrare, præſidere Concilium, & in ipſo Concilio; cum certum ſit quod proprie, ſignificatione verborum prædictorum inſpecta, facere Concilium non eſt congregare. Et ſic nec agere non eſt congregare, nec intereſſe non eſt congregare, nec fulcire non eſt congregare, nec celebrare non eſt congregare, nec præſidere non eſt congregare, quæ ita capita ſunt XVII. diſt. Propter quod dubito, quod etiamſi Concilium fuerit congregatum auctoritate papæ, quod ipſum Concilium abſque papæ voluntate tacite, vel expreſſe poſſit illis condere, & per maxime ipſius poteſtatem, nec præeminentiam reſtringentes. Facit ad prædicta c. *dudum ut*, VIII. quæſt. VI. *ubi celebrari &c.* Et ſic videtur etiam quod ſine Papa poſſit Concilium leges condere; dummodo ſit legitime congregatum. Non enim ad validitatem, & robur eorum, quæ in Concilio aguntur requiritur præſentia Papæ, aut ſuorum legatorum; ſed ſatis eſt Concilium eſſe auctoritate Romani Pontificis congregatum, ut dicto cap. *leges*. Ad idem cap. 1. & 11. & cap. *multis*, XVII. diſt. & cap. *dudum*, 111. quæſt. VI. & in c. *nullas*, VI. quæſt. 111. Quinimmo & Sacrorum Conciliorum auctoritate, & ſtatuto proceſſit, ut ſine Romani Pontificis auctoritate Concilia minime congregentur, ne fortaſſis quilibet pro ſuo libito auderet Concilia congregare, quorum exitus ſcandala generare potuiſſent, ut patet in dictis cap. *multis*, & *dudum*, ubi dicitur quod tam a SS. Apoſtolis, quam aliis SS. Patribus inſtitutum fuit, ut non congregetur Concilium generale ſine auctoritate Romani Pontificis. Et ſi bene prædicta ponderentur, nil juriſdictionis in Eccleſia Dei eſt, quod per ſancta Concilia legitime congregata exerceri non poſſit. Quinimmo Papa per ſe in Concilio præſidens allegat non ſolum in agendis conſilium, ſed etiam conſenſum, & auctoritatem Concilii. Ad hoc XXXIII. diſt. in cap. *In nomine Domini*, *V. quod ſi quis*, ubi inter alia hæc verba dicit Papa. *Si quis contra hoc noſtrum decretum Synodali ſententia promulgatum &c.* Item in depoſitione duorum Epiſcoporum his verbis uſus eſt. *Igitur decernente nobiſcum ſacra Synodo in præſentia depoſiti, & ab officio ſacerdotali excommunicati, atque a regimine Epiſcopatus alienati indubitanter exiſtant*, ut habetur 11 quæſt. 1. *Scelus*. Ad idem cap. *nimis*, de jurejurando, ubi Papa dicit: *auctoritate Concilii prohibemus, &c.* & in cap. *bene quidem*, XCVI. diſt. ubi Papa in Concilio exiſtens ſic ad Concilium inquit: *Poteſt noſtrum judicare Concilium*, poſt principium. Et ſic etiam in Papæ præſentia poteſt Concilium judicare. * Ad idem ibi ſancta Synodus, ubi congregatio prælatorum ſine Papa, ejus tamen auctoritate inita appellatur Synodus. His etiam addenda ſunt, quæ in ſimili notat Archidiaconus in § 1. diſt. XVII. ubi dicit quod aliud eſt ſtatutum Concilii *de conſenſu Fratrum noſtrorum*; ſecus ſi dicat de conſilio Fratrum noſtrorum; nam tunc ſtatutum refertur ad ipſum Archiepiſcopum, quia conſilium non neceſſitat, ut in cap. *cum olim*, de arbitris, & cap. *cum in veteri*, de electione. Ita dicendum in ſimili, quod ubi Papa dicit: *ſtatuimus de conſenſu Concilii, vel nobiſcum decernens concilio*, vel per verba ſimilia, quod ſtatutum illud eſt potius Concilii, quam ipſius Papæ. Ex quibus patet, quod Papa non dolere, aut conqueri de hoc Sacro Concilio debet, ſed gratias agere, cum multa alia grandia agere potuerit, a quibus tamen abſtinuit.

Et ſi dicatur, quod indulgentias conceſſerit plenarie, quas Papa dumtaxat indulgere conſuevit; reſpondetur primo & concilium Senenſe jam fere ſimiles indulgentias conceſſit, ſub his verbis: *Sacroſancta generalis Synodus Senenſis, in Spiritu S. legittime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans &c. ſtatuit, quod quicumque capientes hæreticos, & in poteſtatem ordinariorum vel inquiſitorum hæreticæ prævitatis effectualiter ponentes, vel eos, quos retinere, ſeu capere non poſſent, de eorum territoriis omnino expellentes, aut banientes, ſeu etiam requiſiti brachium ſæculare contra tales præſtantes, eam indulgentiam conſequantur, quæ dari conſuevit proficiſcentibus in ſubſidium Terræ Sanctæ.* Hæc autem, quæ in ſubſidium Terræ Sanctæ dari conſuevit, plenariam fore nemo eſt qui neſciat; ut aperte notatur in cap. *ad liberandam*, de hæretic. Et erat illa Senenſis Synodus in foribus, ut ita dixerim, Romanæ Urbis, in qua tunc Martinus Papa reſidebat, nec clamaſſe apparet. Præterea ſatis jure defendi poteſt has indulgentias ſacra concilia concedere poſſe. Primo per ea, quæ notat Innoc. in cap. *quod autem* de pœnit. & remiſs. ubi tractans de his indulgentiis etiam plenariis inter cætera quærit, unde habetur, quod papa vel alii prælati has indulgentias concedere poſſint; & dicit, quod e ſpeciali privilegio Chriſti per illa verba conceſſo: *quodcunque ligaveris ſuper terram*. Sicut enim poteſt eccleſia facere ſtatuta ligando eos, qui alias non eſſent ligati, niſi conſtitutio eſſet, ſic poteſt facere conſtitutiones abſolvendo. Et ſubjicit: *& non mireris, quod in veteri teſtamento has indulgentias non concedebant, quia apud illos Sacerdotes non erat poteſtas clavium, nec ligandi, aut ſolvendi: Et ſufficere nobis debet, quod eccleſia ſic conſuevit facere; & licet non habeamus ita manifeſta teſtimonia ante tempora Gregorii, tamen credendum eſt ſecundum eum quod & ante concedebantur, licet non ita frequenter. Ante enim tempus Gregorii omnes chriſtiani qui erant catholici, erant ita perfecti quod raro hoc indigebant, Item addunt pro iſta poteſtate concedendi has indulgentias, quia apoſtoli majora his conferebant ſuis, quia ſanabant infirmos ſecundum eum. Et ſubmittit ſeptem neceſſaria ad hoc ut valeant hujuſmodi indulgentiæ. Et ponit pro primo poteſtatem ligandi atque ſolvendi, quam dicit eſſe apud prælatum etiam malum.* Ex quibus verbis Innocentiis ſatis poteſt elici, quod ſacrum concilium, eccleſiam totam repræſentans, poteſt in-

* Utique, cum papa ad concilio ſubjicit ſponte, ut Symmachus in ſuſpicio ſcripto.

☞ indubie tales etiam indulgentias plenarie con- A
ANNO CHRISTI 1437. eodere. Primo, quia dicit, harum virtutem predire ex illo privilegio ligandi & ſolvendi per Chriſtum tributo. Certum autem quod illud privilegium fuit principaliter eccleſiæ, licet in perſona beati Petri collatum, ut firmat Auguſtinus in ca. *quodcumque*, XXXIV. q. 1. Et non ſolum in habitu, ſed etiam in actu & exercitio, ut voluit aperte Hieronymus in ca. *omnibus*, eodem cap. & quæſt. Et ſupra ex multis monſtratum eſt. Et hoc idem aperte ſentire videtur Beatus Cyprianus epiſcopus & martyr, & ſcientia doctiſſimus, ut colligitur ex ſuis dictis relatis in c. *loquitur* 24. q. 1. ubi inter cætera ſic dicit: *loquitur Dominus ad Petrum: ego dico tibi, quia in* B *es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam. Super unum ædificat eccleſiam, & quamvis Apoſtolis omnibus poſt reſurrectionem ſuam parem poteſtatem tribuat, & dicat: ſicut me miſit Pater, & ego mitto vos: accipite Spiritum S.; tamen ut unitatem manifeſtaret, unitatis ejuſdem originem ab uno incipiente ſua authoritatem diſpoſuit. Hoc erant utique Apoſtoli, quod Petrus fuit, pari conſortio præditi, & honoris & poteſtatis. Sed ab unitate exordium proficiſcitur, ut eccleſia Chriſti una monſtretur. Quam unam eccleſiam in cantico quarto Canticorum, Spiritus S. ex perſona Chriſti deſignat, dicens: una eſt columba mea, perfecta mea, & una eſt matris ſuæ electa genitricis &c.* Hæc il- C le. Ad idem tex. in c. *in nova*, 16. dis. *Tanto fortius hæc vera ſunt, quanto etiam ſpecifice apoſtolis omnibus, qui per epiſcopos repræſentantur, hanc poteſtatem contulit ipſe idem Chriſtus dicens. Amen amen dico vobis, quæcumque ligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo, & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo.* Nec quiſquam dicat hanc authoritatem Domini debere ad forum pœnitentiale reſtringi; ſed indulgentiæ publicæ referuntur ad forum juriſdictionis, ut Innocentius, hoc ultimum ſentit in dicto c. *quod autem*, & c. *cum ex eo*, de pœn. & re. Quia dico quod verba præcedentia in illa authoritate innuunt aperte contra- D rium, dum loquuntur de correctione per eccleſiam fienda, quæ eſt publica, & juriſdictionis non pœnitentialis: verba enim præcedentia ſequentia declarant, ut in l. *ſi ſervus plurium*, ff. de leg 1. Et in c. *ſolitæ*, de majo. & obedi. cum ſimilibus. Secundo hoc idem quod eccleſia poſſit, ſentit idem Innocentius in præmiſſis verbis ex ſua illatione, quam facit de poteſtate condendi conſtitutionem, ſeu ligandi per eam, ad poteſtatem ſolvendi per hujuſmodi indulgentias. Nam illa authoritas *quodcumque ligaveritis &c.* debet exponi ſcilicet per ſtatuta vel præcepta, ut notat idem Innocentius in c. *quanto*, de conſue. & in dicto c. *quando autem*. Certumque E eſt quod ſacra concilia illarum authoritatum vigore valent quæcumque ſtatuta quantumcumque ſuper rebus gravibus edere, ligando ubi opus eſt, ut ſupra ex plurimis probavi. Ergo & ſtatuere abſolvendo per viam indulgentiarum. Tertio, hoc idem ſentit ex præmiſſis Innocentius; dum ex poteſtate apoſtolorum voluit inferre ad poteſtatem eccleſiæ. Si ergo apoſtoli illa, & majora facere poterant; ergo

& epiſcoporum concilia, quæ ſucceſſerunt in locum collegii Apoſtolorum, ut ſupra monſtratum eſt. Quarto, hoc idem ſentit Innocentius dum dicit, quod in iis indulgentiis concedendis requiritur poteſtas ligandi & ſolvendi, quæ eſt etiam apud prælatum malum. Sed hæc poteſtas indubia eſt apud ſacrum concilium, ut ſupra multifarie multiſque modis monſtratum. Ergo &c. Et apertius hanc & ſolvendi poteſtatem ſacro concilio competere ultra prædicta, quæ tamen hoc ſatis probant, oſtenditur, quia ſancto die Pentecoſtes Spiritus S. deſcendit nonniſi ſuper congregatos in unum, ad oſtendendum quod ipſius virtus fortius operatur in congregatione plurium epiſcoporum ſeu ſacerdotum, quam in diſperſis. Unde Chriſtus poſt reſurrectionem dicturus apoſtolis: *quorum remiſeritis peccata, remittentur eis;* præmiſit Spiritum S. unde contulit omnibus ſimul exiſtentibus poteſtatem remittendi peccata una cum Spiritu S. quod non legitur ſic feciſſe eis diſgregatis. Nec in hoc majorem poteſtatem dedit Petro quam cæteris apoſtolis ſimul. Item eiſdem apoſtolis, & per conſequens epiſcopis dixit: *ſi duo ex vobis conſenſerint ſuper terram de omni re, quam petierint, fiet eis a Patre meo:* Et iterum: *ubicumque duo vel tres congregati ſunt in nomine meo, ibi ego ſum in medio eorum.* Nimirum, ut inquit Gratianus 24. q. 1. §. *Si autem &c. Cunctis oſtendunt ſe non habitare in cordibus eorum, qui ſuperbe ſingularitatem ſequuti, a corporis Chriſti compage ſemetipſos abrumpunt.* Non ergo negare poſſumus, quin epiſcopi concilium facientes, hinc poteſtatem indulgentias concedendi habeant; alias eccleſia non haberet, quæ per ipſos ſic congregatos repræſentatur, ut in c. 1. 25. q. 1. Et in c. *leges*, q. 6., præſertim cum Chriſtus omnibus apoſtolis dixerit: *ſicut miſit me pater, & ego mitto vos;* ſuam per hanc verba transferens in eos poteſtatem, ut ait Cyprianus in dicto c. *loquitur*. Unde quemadmodum Chriſtus poteſtatem in terra dimittendi peccata habuit, & ſic facto exercuit, dum Mariæ Magdalene dixit, ac etiam peralitico: *dimittuntur tibi peccata;* Ita & apoſtolis eamdem poteſtatem tribuit. Hinc Clemens beatus in ſua epiſtola dixit inter alia, quod beatus apoſtolus Petrus ajebat epiſcopos vices apoſtolorum gerere Dominum edoceuiſſe, & reliquorum diſcipulorum vicem tenere. Et ſi quis aliquem ex his ſcandalizaret, graviſſimam ſibi pœnam inferri debere prædicabat. Et poſt quædam, refert eumdem B. Petrum evangelizaſſe ſanctam eccleſiam immaculatam omnes ſervare debere, cujus claves epiſcopos eſſe dicebat. Ipſi enim habent poteſtatem claudere cœlum, & aperire portas ejus, quia claves cœli facti ſunt, & qui eos tangit tangit pupillam ejus. Quæ verba valde in materia noſtra notanda ſunt; inferunt enim clariſſime ad hanc poteſtatem, indulgentias etiam plenarias concedendi. Præterea, ſi epiſcopi prius habebant indifferentem hanc poteſtatem, dummodo diſcrete ea uſi faiſſent, ut in c. *accedentibus*, de exceſſ. prælato. Et c. *quod autem*, de pœn. & rem. ſed poſtmodum quia ea abutebantur indiſcrete illas concedendo, per quas pœnitentialis enervabatur ſatisfactio: Innocentius III. in concilio generali ipſorum

ANNO CHRISTI 1437.

ANNO CHRISTI 1437

poteſtatem reſtrixit, ut habetur in c. *cum ex eo*, de pœn. & re. Unde cum hæc poteſtas non fuerit reſtricta, niſi epiſcopis ſingulariter conſideratis; non autem concilio generali; dicendum reſtat neceſſario quod illa poteſtate concilia generalia uti poſſunt, quia quod non muretur quare ſtare prohibetur? l. *ſancimus*, de teſta. Et ab antiqua diſpoſitione tantum conceſſum eſt, quartum in novo jure reperitur mutatum, l. *præcipuos*, C. de app. & l. *commodiſſime*, C. de libe. & poſ. Præterea, videmus, quod etiam presbyteri poſſunt in foro animæ indulgere plurimum ipſis pœnitentibus, licet non poſſint dare literas indulgentiarum, quia hoc ultimum eſt juriſdictionis, quam ipſi non habent; ſed providere poſſunt in abſolutione pœnitentis diverſos modos liberandi ſpiritum a peccatis, quod eſt tantum officium ſacerdotale ſecundum Innocentium in dicto c. *quod autem*. Ego autem ad hoc allego notabile dictum Auguſtini in libro de pœnit. cujus verba ad propoſitum ſunt per Gratianum translata in c. *quem pœnitet*, diſt. 1. ubi ſic inquit: *ipſi enim ſacerdotes jam plus poſſunt proficere plus confitentibus parcere; quibus enim remiſerunt remittit Deus. Lazarum enim de monumento jam ſuſcitatum obtulit Deus diſcipulis ſolvendum, per hoc oſtendens poteſtatem ſolvendi conceſſam ſacerdoti. Dixit enim: quodcunque ſolveritis ſuper terram, ſolvetur & in cœlum. Hoc eſt ego Dominus & omnes Angeli ſancti mei laudant nobiſcum, & confirmant, quos ligatis & ſolvitis ſuper terram. Non dixit; quos putatis ligare, & ſolvere; ſed in quos exercetis opus juſtitiæ, aut miſericordiæ. Alia autem opera veſtra in peccatores non cognoſco.* Hæc Auguſtinus, ubi ſupra. Quæ verba ſunt in materia noſtra plurimum notanda. Hinc gloſſa in cap. *menſuram*, de pœni. diſt. 1. quærit: Quid ſi ſacerdos minorem pœnam imponat, quam debeat? & reſpondet, quod ſi eſt ordinarius ejus judex, ſive ſacerdos, & diſpenſandi animo hoc faciat, ſufficit illa licet modica ad delendum peccatum. Et ſic proprius judex ſive ſacerdos poteſt diſpenſare cum peccatore circa quantitatem pœnæ. Quanto ergo fortius concilium generale epiſcoporum totam eccleſiam, cui poteſtas ligandi & ſolvendi collata eſt, repræſentans, hoc poterit? Et hoc de iſta particula duod cima.

Cap. xiii. Nunc ad particulam XIII. condeſcendo, in qua D. V. dicit, quod quantum ad obſervantiam decretorum ſacri concilii attinet, aſſerit ipſe Summus Pontifex nuſquam minus quam hic, ubi facta ſunt, nec in aliquo loco ita ſæpe violari, ſicut in propria officina. Et quod nos dicimus de ſententiis noſtris, idem dicit ipſe & amplius de ſententiis in curia legitime latis, quæ hic paſſim in dubium revocantur. Id ipſum, quod de violatione promiſſionis in adhæſione factæ conqueremur; conqueritur & ipſe de non ſervatis quibuſdam promiſſionibus ſynodalibus ſibi factis. Ad hoc reſpondendo, miratur S. Synodus ſua decreta, præſertim indiſpenſabilia, ut de annatis non recipiendis violari. Nunc reliqua. Diſpenſavit forte aliquando in aliquibus in quibus boni mores minime deſeruntur, neceſſitate, vel utilitate diſpenſationem ſuadentes. Sed prob dolor! ipſe ſummus Pontifex, qui præ aliis debet eſſe decretorum illorum executor, ea ſemper contempſit, poſthabuit, & reſpuit, eccleſiæ auctoritatem, cui parere debebat, contemnendo. Advertiſſet ad illud Damaſi papæ inquientis, quod violatores canonum voluntarie graviter a SS. Patribus judicantur; & a Spiritu Sancto, cujus inſtinctu ac dono dictati ſunt, damnantur, quoniam blaſphemare Spiritum Sanctum non incongrue videntur, qui contra eoſdem ſacros canones, non neceſſitate compulſi, ſed libenter, ut præmiſſum eſt, aliquid aut proterve agunt, aut loqui præſumunt, aut facere volentibus ſponte conſentiunt. Talis enim præſumptio manifeſte unum genus eſt blaſphemantium Spiritum Sanctum. Quoniam, ut jam prælibatum eſt, contra eum agit, cujus juſſu, & gratia ſacri canones editi ſunt. Hæc ille XXV. quæſt. 1. *violatores*. Ponderet ergo ex præmiſſis quantum Romanus deliquerit Pontifex ſacri concilii decreta nullo modo recipiendo. Circa ſententias vero debuiſſet illum virum ſanctiſſimum, ac doctiſſimum Gregorium Papam imitari inter alia ſic inquientem: *Cunctas vero perſonas, quas veneranda concilia reſpuunt, reſpuo; quas venerantur, amplector; quia dum univerſali ſunt conſenſu conſtituta, ſe & non illa deſtruit quiſquis præſumpſit: abſolvere quos ligant, aut ligare quos abſolvunt;* XV. diſt. *Sicut*. Hæc de ſententiis papæ erga ſacrum concilium non legimus; cum ipſe papa faciliter errare tamquam homo poſſit. Sacrum autem concilium minime, in his ſaltem quæ fidem, & eccleſiæ reformationem, & animarum ſalutem, & univerſalis eccleſiæ ſtatum concernunt. Non ergo inter ſacrum concilium & papam, quæ ad eorum ſententias, recta & ſana comparatio, & præſertim propter illos Romanæ curiæ abuſus, quia vero ſæpe judicem deviare compellunt. Denique cunctis liquet, ut ultimum attingam, Romanum pontificem ſuam adhæſionem ſolemnem, & publicam, non modo violaſſe, ſed nunquam reſuiſſe, cujus verbum aut ſacrum aut ſacrilegum eſt. Sacrum autem concilium nil ſuæ ſanctitati conciliariter promiſerit, quin illud executioni mandaverit; nec contrarium huic doceri poterit. Sed ne aſſumenti excuſationem in peccatis; in illis *ſic.* enim, ut inquit canon magis plectibilis eſt offenſa per quos ad excuſandas excuſationes in peccatis deliquendi uſurpatur auctoritas, ut in cap. *inter dilectos*, de eccl. Prælat. Et hæc de iſta particula.

Cap. xiv. In decimaquarta particula præmiſſis, quibuſdam ad pacem exhortationibus, quibus ſupra ſatis reſponſum fuit, ſubjicit dominatio veſtra unum pacis medium: dicitis enim, quod pridem ſereniſſimus dominus imperator Romanorum ſuis nuntiavit oratoribus, ſummum pontificem omnium controverſiarum, quas cum hujus ſacri concilii patribus habet, velle ſuam imperialem majeſtatem judicem, & arbitrum facere, ſi patres hujus ſacri concilii idipſum agere decreverint, ſicut, ut dicitis, certe tenentur, Si etenim ſummus pontifex id egit; magis hoc concilium facere debere extimat unuſquiſque. Plurima enim in hoc ſacrum concilium exhibuit ipſe imperator dilectionis teſtimonia. Scimus omnes quanta fecerit, quantoque ſe ſubmiſerit laboribus, ac periculis, ut nos protegeret, concilium fundaret, ſtabi-

ANNO CHRISTI 1417.

ſtabiliret, & augeret; & aliqua alia redditis quæ ipſius ſereniſſimi domini noſtri imperatoris affectionis erga ſacrum concilium ſunt evidentiſſima argumenta. Quod ſi tale compromiſſum in ſua ſerenitate fiet, arbitramini pacem omnino ſequuturam; quinimo dici pax facta poterit. Ad hanc particulam reſpondendo, non negamus, imo fortiter aſſerimus præfatum dominum imperatorem eccleſiæ ſanctæ Dei, & huic ſacro concilio ipſam repræſentanti pluritum, ut decet catholicum principem, & eccleſiæ advocatum & defenſorem, affectum, ac per ſuam majeſtatem eccleſiæ pacem, & unitatem in concilio Conſtantienſi fuiſſe redditam, & ibidem, & hic, & eccleſiæ & ſanctorum conciliorum authoritatem mira devotione, & ſedulitate fuiſte conſervatam & defenſam. Quamobrem in ſua ſerenitate ſacrum concilium tanquam in catholico principe plurimum, & quantum dici poteſt, confidit. Sed ex alio capite locum, & effectum quod propoſuiſtis habere non poteſt. Eſt ne eccleſiæ ſanctæ Dei conveniens, ut tunc fidei & poteſtatis fundamentalis eccleſiæ, de qua principaliter agitur, in aliquem, præſertim laycum, quamtumcumque religioſum, & catholicum compromittatur, cum in cauſis fidei ipſe papa teneatur univerſale congregare concilium, ut eſt tex. junctа glo. in c. *Anaſtaſius*, 19. dif. & in c. *cum quibus*, 24. q. 3. & c. *Acacius*, ea c. q. 1. Compromittetur ne an ſacri concilii decreta ſint per papam recipienda; an citari per ſacrum concilium potuerit; an papa diſſolvere concilium valuerit; an reformatio eccleſiæ fieri debeat; an per concilium papa puniri poſſit? Sunt ne hæc compromiſſibilia? certe minime, tanquam indiſpenſabilia, ut in c. fi. de tranſac. Et ſi in cauſis matrimonialibus, liberali, & criminali tanquam majoribus compromitti non poteſt, quia in eo exigitur majoris judicis authoritas, ut in c. pen. de reſti. in integ. Et l. *non diſtinguemus*, §. *Julianus*, & §. *de liberali*, ff. de arbit. Quanto fortius nec in cauſis præſcriptis longe majoribus & gravioribus compromiſſum admitti non debet? Quis præterea in præſcriptis articulis de jure dubitare poteſt; niſi in hæreſim inciderit, cum omnia prædicta per ſacra concilia declarationem certam, & definitionem acceperunt? Non ne hæreticum eſſet aliter tenere quam eccleſia determinaverit? De hæreticis, *ad abolendam*; Et 14. q. 2. *hæreſis*, in c. 1. & 2. de S. Tri. cum infinitis ſimilibus. Poteſt ne ſuper re clara, & deciſa fieri compromiſſum? cum tranſactio ſolum fiat ſuper re dubia, & lite incerta ut in l. 1. & l. poſt rem judicatam ff. de tranſa. & l. *in ſua* de condi. indebi. & in c. *expoſita*, cum ſua glo. de arbi. Attendite præterea, ſi exemplum quærimus, queſo, quid imperator Conſtantinus divina clementia inſpiratus patribus Nicæni concilii diverſos accuſationis libellos contra ſe invicem eidem imperatori porrigentibus egit: ſuſcepit quidem a ſingulis libellos, quos ſimul omnes in ſinu ſuo continens, nec in eis quid contineretur ſperiens, ait ad epiſcopos: *Deus vos conſtituit ſacerdotes, & poteſtatem vobis dedit de nobis quoque judicandi, & ideo nos a vobis recte judicamur; vos autem non poteſtis ab hominibus judicari; propter quod Dei ſolius inter vos expectate judicium, & veſtra jurgia, quæcumque ſunt, ad illud divinum reſerventur examen. Vos enim nobis a Deo dati eſtis dii; conveniens non eſt, ut homo judicet Deos, ſed ille ſolus, de quo ſcriptum eſt: Deus ſtetit in ſynagoga Deorum, in medio autem deos diſcernit.* Et cum hæc dixiſſet omnes querimoniarum libellos, juſſit exuri ne innoteſceret illi odium, & fugillatio ſacerdotum. Hæc in lib. conciliorum leguntur, & in parte potuit Gregorius in ſuo canone II. q. 1. ſacerdotibus. Theodoritus quoque rex ex diverſis provinbus ad urbem Romanam ſacerdotes convenire conſtituit, ut ſacrum concilium judicaret de his, quæ venerabili papæ Simmacho præſuli apoſtolicæ ſedis ab adverſariis ipſius impingi dicebantur: tandem congregato ſynodo ſerenissimus ille rex, Deo inſpirante, ait ſynodalis eſſe arbitrii in tanto negotio ſequenda præſcribere, nec aliquid ad ſe præter reverentiam de eccleſiaſticis negotiis pertinere, committeo etiam poteſtati pontificum, ut ſive præpoſitum veller audire negotium, ſive nollet, quod magis putarent utile deliberarent, ut habetur in §. *hinc etiam* 17. dif. Conſideratis & bene præmiſſis digeſtis admiranda ſatis eſt petitio veſtra, & preſertim dum dicitis ſacrum concilium ad hoc teneri. Cum nos in ſacrum concilium in præmiſſis graviſſimis, & liquidiſſimis cauſis, ſed nec quælibet privata perſona etiam in privatis cauſis jus ſuum compromittere teneatur. Eſt enim hæc res compromiſſi liberæ voluntatis, & nullo modo neceſſitatis. Et ſi fortaſſis dicere velletis ſacrum concilium ex honeſtatis debito tenere, improperando verba veſtra; nec quidem hoc admitti poteſt, quia nulla honeſtas patitur, obſtantibus prædictis, ut compromiſſum ſuper præſcriptis articulis fiat. Quinimmo ſuper cauſis etiam inimicis indecens eſſe dignoſcitur laicum arbitrari, ut dicit text. in cap. *contingit*, dexarbit. Opponet fortaſſis quis de exemplo Leonis IV. qui ſe Ludovici Auguſti emendandum judicio ſuppoſuit, ut legitur 11. quæſt. VII. *nos ſi incompetenter*. Diſſimilis omnino profecto caſus; ibi enim de crimine ſolius papæ, non autem de cauſa fidei, & fundamento poteſtatis eccleſiæ, aut decretorum validitate, & aliis præmiſſis agebatur. Ibi cauſa dubia; hic manifeſta, & declarata per ſacra concilia, ibi de præjudicio perſonæ ſolius Papæ; hic de totali eccleſiæ poteſtate; ibi cauſa non erat cum ſynodo, nec ſancta ſynodus congregata; hic ſynodus eſt congregata, & tamquam jure indubitata. Ibi, ut dicit Vincentius, & refert Joannes Andreas in cap. *Eccleſiæ ſanctæ Mariæ*, de conſtit; & Archidiaconus in dicto cap. *Nos ſi incompetenter*, licet ex humilitate illud Leo Papa fecerit, de jure tamen nullo modo ſe laicorum judicio ſubmittere valuit. Exponitur autem ſecundum eos illa litera *judicio* ideſt diſcretioni. Sed, ut totum complectar, poteſt ne ſine eccleſiæ univerſalis confuſione, & poſterorum periculoſiſſimo exemplo tale fieri compromiſſum? Diceretur enim, & allegaretur in poſterum ſacrum concilium papam citare, aut punire non poſſe, nec eum arctari ad ſacri concilii decreta ſuſcipienda, ipſumque poſſe concilium diſſolvere, & tandem in ipſa con-

ANNO CHRISTI 1433.

Locus turbatus.

cer-

certatione cum eccleſia peteretur compromiſ- ANNO CHRISTI 1437.
ſum ad imperatorem vel alios principes ſæculares, quæ res quot ſit plena periculis nemo mentis compos ignorare debet. Et hæc de iſta particula.

Ad XV. & ultimam particulam, in qua D. V. RR. dicit, quod & ſi expeditior via præmiſſa ſit, nihilominus tamen more periti medici, qui uni morbo pluribus providet medicinis, aliud pacis medium ducitis aperiendum. videlicet monitorium ſacri concilii gravat papam; papæ tranſlatio turbat nos; tranſlationem, dicit ipſe feciſſe propter monitorium noſtrum; vos autem monitorium propter non obſervantiam decretorum. Tollantur pariter monitorium, & tranſlatio; & B ſummus pontifex certificet nos modis convenientibus de obſervandis decretis, quæ talia fiant, ut & ſimul reformationi, & honori ſanctæ ſedis Apoſtolicæ provideant; & ſic cum pace, & honore habebit ſacrum concilium optatum, quod quidem per contentionem nunquam poterit conſequi. Adjicitis, quod cum Græci jam ſint in foribus, ne tantum bonum periclitetur, conſulitis, ut pergant ad portum aliqui præſtantiores ex Patribus, qui ipſis Græcis omni conatu ſuadeant ut huc vel Avinionem, vel Sabaudiam proficiſcantur, fiatque in hoc exacta, & extrema diligentia; ſi obtineri poſſit, in nomine Domini contentemur omnes, & illuc accedamus. Si vero adhibita omni cura fieri C nequeat, cum eis de aliquo loco diſponatur, nobis tamen tuto, & accomodo Græcis ac ſummo Pontifici; ſine enim Græcis unio fieri non poteſt. Ipſi autem præſentiam papæ in concilio illo omnino expoſcunt; & in ipſo præſertim concilio ycumenico omnium præteritarum diſſenſionum obliti cum caritate, & unanimitate pro unione Orientalis eccleſiæ, & morum reformatione totis intendamus viribus. Interim vero, dum iſta peraguntur, quieſcant hinc inde proceſſus, & agitationes. Expenſæ autem hactenus factæ pro negotiis Græcorum in omnem eventum his qui eas fecerunt reſtituentur omnes. Et ut hæc pacis media acceptentur multis ex- D hortationibus inſtat hæc eadem V. P.

Circa primam particulæ partem, ut pariter monitorium Sacri Concilii, & Summi Pontificis tranſlatio pariter auferantur; reſpondet S. Synodus, ut ſupra in præcedenti particula reſponſum fuit, quod ſine Eccleſiæ confuſione, & juriſdictionis Sacrorum Conciliorum offuſcatione, & denigratione, ac decretorum Sacri Concilii ſalubriorum vacillatione, poſterorumque pernitioſo, & periculoſiſſimo exemplo hoc pacis medium, ſi ſic nuncupari mereatur, admitti non poteſt. Et mirandum quod maxima ex illo imminentia pericula percunctata non fuerit prudentia veſtra. Si enim per compoſitionis viam nunc E apertam tollantur monitorium, ſeu citatorium, & papæ prætenſa tranſlatio; an non revocamus, & ponimus in dubium totam Eccleſiæ univerſalis, & ſacrorum conciliorum auctoritatem; dabimus ſummis pro tempore exiſtentibus pontificibus ex hac facilitate incentivum, & materiam diſſolvendi, & tranſferendi generalia pro eorum libito concilia? Dicetur enim, quod oportuit ſacrum concilium citatorium revocare, ſi voluit concilii A tranſlationem, & diſſolutionem obtinere. O res utique deteſtanda, & exemplo pernitioſa, & totius ſtatus eccleſiaſtici in futurum perturbativa? Nam citatus ſuper ſuis exceſſibus notoriis, & totam eccleſiam ſanctam ſcandalizantibus ſummus pontifex, illico ad miſerabile, & deteſtabile diſſolvendi, & tranſferendi concilium confugiet refugium, allegabitur quod oporteat citatorium tollere, ut tranſlatio auferatur, negabitur eccleſiæ juriſdictio. Dicetur enim quod ſi illa huic ſacro concilio competiiſſet, citatorium nunquam per tranſlationem revocaſſet. Nunquid inſuper non tacite fateremur illam ſuam diſſolutionem, ſeu tranſlationem valuiſſe? Nunquid, quod deterius eſt, aperte non confiteremur ſacrum concilium in illo citatorio erraſſe? quod ſentire catholicum non eſt; præſertim in iis, quæ ad eccleſiæ reformationem pertinent, ut ſupra in aliis particulis latis oſtenſum fuit, & per hoc ſacrum concilium, vobis præſidente, oratoribus ſummi pontificis in illa reſponſione cogitanti allegatum? Nunquid dimittemus cum Dei offenſa omnia illa in citatorio contenta facinora incorrecta? Si enim hoc ſacrum concilium, alias V. R. D. præſidente media pacis prætenſa ſuper primaria prætenſa diſſolutione admittere propter aliquam ex præmiſſis cauſis voluit, etiam in eum accerrimo animadvertiſſet, niſi illam prætenſam diſſolutionem irritam, & inanem declaraſſet; quonam pacto poteſt nunc idem ſacrum concilium cum de rebus eiſdem, & gravioribus agatur, hæc, quæ pacis media appellatis, cum tanta eccleſiæ confuſione, & periculo admittere? Si autem tantopere, ut certe debetis, Eccleſiæ Sanctæ Dei veram pacem cupitis, non pigeat Romani pontificis aures indefeſſe pulſare, ut eccleſiæ Dei, a qua ipſi eccleſiæ præfectus eſt, ſe humiliet, juriſdictionem ipſius recognoſcat, tollat de facto ſuam iniquam & notorie injuſtam prætenſam diſſolutionem, ſeu concilii tranſlationem; deſinat ſchiſmaticorum conventicula congregare, de ſe & ſuis actibus non ſinat Dei Eccleſiam ſcandalizari, corrigat, & tollat nefarios, & damnabiles ſuæ curiæ abuſus, animarum laqueum miſerabiliter tendentes; vivat, ut decet Petri ſucceſſor, & Jeſu Chriſti vicarius, ſacri concilii decreta reverenter ut eum decet, & oportet, ſuſcipiat, quæ ſuæ ſalutis, & totius Chriſtiani populi ſunt medicamenta ſalubria, & ſi qua in ſuæ animæ ſalutis & ſubditorum ſcandalum, & interitum contra illa contemptu, aut facilitate quadam aptemtavit, revocare non procraſtinet. Tunc omnia erunt pacata, & Dei pace vera referta; tunc omnes ſibi ultra etiam quam expediat humiliabimur, recipiemus eum omni, qua decet, reverentia. Si hæc juſta, & ſancta ſint, quæ ſacra ſynodus poſtulat, & nullo modo prætereunda judicet unuſquiſque. Si autem juſtam aliquam adverſus ea excuſationem prætendit, in medium eccleſiæ per ſe, aut alium ejus nomine producat; ſi juſta erunt, non hæſitet quin admittantur, & circa illas opportune apponetur remedium. Sin autem nullas habet juſtas, ſe corrigat modo prædicto, & omnia futura ceſſabunt diſcrimina; alias facilius naſci ſcandalum permittitur, ANNO CHRISTI 1437.

☞ tur, quam juſtitiæ veritas, & animarum tanta- ANNO CHRISTI 1437.
rarum interitus damnabiliter admittatur, ut ſupra ſatis deductum eſt. Quod autem hanc faciendi poteſtas ſacro concilio competat, etſi nemo hæſitare debeat, V. tamen D. R. firmiſſime, ut arbitramur, tenet. Extat clariſſime magni, & univerſalis ſynodi Conſtantienſis cenſura, cujus verba ſunt hæc. Et primo declarat, quod ipſa ſynodus in Spiritu S. legitime congregata generale concilium faciens, & eccleſiam militantem repræſentans, poteſtatem a Chriſto immediate habet, cui quilibet, cujuſcumque ſtatus, vel dignitatis, etiam ſi papalis exiſtat, obedire tenetur in his, quæ pertinent ad fidem, & exſtirpationem dicti ſchiſmatis, & ad generalem reformationem eccleſiæ Dei in membris. Item declarat, quod quicumque, cujuſque ſtatus, vel dignitatis, etiamſi papalis exiſtat, qui mandatis, ſtatutis, ſeu ordinationibus, aut præceptis hujus ſacræ ſynodi, & cujuslibet alterius legitime congregatæ ſuper præmiſſis, ſeu ad eam pertinentibus factis, vel faciendis obedire contumaciter contempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnæ ſubjiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia juris ſubſidia, ſi opus fuerit, recurrendo. Videat, pro Deo, P. V. an juriſdictio ſacrum Concilium in præmiſſis comitetur. Hæc autem Conſtantienſis ſynodi cenſura per ſacra Concilia Senenſem, & Baſilienſem ſubſequenter renovata, confirmata, & recenſita extitit. Nec hoc D. V. in prædictis tunc actricem latet; nam etſi per prius hinc inde magiſtrorum & doctorum opiniones verſarentur, nonnulli pro papa, alii vero pro ſacris conciliis conſcribentes, & aſſerentes; hodierno autem tempore omnis debet ceſſare in hoc ambiguitas & diſputatio. Nulla enim poteſt eſſe tanta magiſtrorum, & doctorum auctoritas, ut tot, & tantis ſynodis non ſuccumbat; quinimmo hæreticum foret hodie aſſerere contrarium, cum in ſcripturis ſanctis, & evangeliis interpretandis, & fide elucidanda etiam Romanus Pontifex ſacrorum Conciliorum ſequi determinationem omnino oportet, & ea uſque ad unam apicem immutilata ſervare, ut in cap. *ſicut*, XV. diſt. ubi textus beatiſſimi Gregorii hoc docet clare. Et profeſſio per Romanos Pontifices olim fieri ſolita, ut habetur in cap. *ſancta octo*, XVI. diſt. & tex. cum glo. in cap. *Anaſtaſius* XIX. diſt. & in cap. 1. juncto, §. *precedenti* XXIII. quæſt. 1. & cap. *hæreſis autem*, & cap. *inter ſchiſma*, & cap. *hæretici*, XXIV. quæſt. III. Hinc dicit glo. ordinaria in Cle. unica de uſuris, ſuper V. *hæreticum*, quod non ſolum eſt hæreticus male ſentiens de articulis fidei, vel ſacramentis Eccleſiæ, ut in c. *ad abolendam*, in principio de hæreticis; ſed etiam qui perverſum habet dogma, vel falſas, vel novas gignit, aut ſequitur contra Eccleſiæ doctrinam, ut in juribus prælegatis, & in prælegata Cle. unica in fi. Statuta enim Sacrorum Conciliorum ſacrarum ſcripturarum auctoritatibus ſecundum Auguſtinum comparantur, ut in cap. *omnia*, XII. diſt. Tanta denique eſt hujus Sanctæ Eccleſiæ auctoritas, ut illa ſola Chriſti evangelia, & approbata, & indubitata documenta, & authenticæ ſcripturæ, & ſacra dicantur, quæ, & quas eccleſia recipit, ut in cap. S. *Romana Eccleſia*, XVI. diſt. Hinc Auguſtinus in pleriſque locis aſſerit: *Evangelio non crederem, niſi me eccleſiæ auctoritas commoneret*. Et Hieronymus, ut ſupra deductum fuit, comparat concilii auctoritatem ſoli, ut ſicut ſol ſuo ardore humores rivulorum deſiccat; ita Concilium ſua auctoritate omnem argumentationem. Inquit enim in fine diſputationis contra Luciferianum. *Poteram omnes diſputationum tuarum rivulos uno Eccleſiæ ſole ſiccare*; de auctoritate concilii generali loquens. Hinc glo. ordin. in prælegato cap. *Anaſtaſius*, dicit; quod ubi de fide agitur, tenetur Papa congregare Epiſcoporum Concilium; & tunc ſynodus major eſt Papa, allato prælegat. ſicut XV. diſtin. Hinc belliſſime Auguſtinus de fide catholica: firmiſſime tene, & nullatenus dubites omnem hæreticum vel ſchiſmaticum cum diabolo, & angelis ejus æterni ignis incendio participandum, niſi ante finem vitæ catholicæ fuerit incorporatus, & reintegratus eccleſiæ. Et poſt pauca: *Omni homini, qui eccleſiæ catholicæ non tenet unitatem, neque baptiſmus, neque eleemoſina, quantumcunque copioſa, neque mors pro nomine Chriſti ſuſcepta proficere poterit ad ſalutem*. Quæ verba habentur in cap. III. de hære. cui concordat dictum cap. *alienus*, XIV. quæſt. 1. & notabile dictum Hieronymi ead. cauſ. & quæſt. Hinc hæc Eccleſia juxta Hieronymum in cap. *omnibus*, dicitur ſponſa Chriſti pulchra ſine ruga & macula, & hortus concluſus, & fons ſignatus, & puteus aquæ vivæ, & paradiſus cum fructu pomorum. Hæc eſt illa, quæ domus Dei appellatur; quoniam juxta ſuam promiſſionem in ea habitat. Inquit enim Chriſtus: *Et ero vobiſcum uſque ad conſummationem ſæculi*. Et alio: *Ergo rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternum*. Hæc eſt illa domus ſecundum eun. dictum Gieronymi, quæ etiam claves accepit, atque poteſtatem ligandi, & ſolvendi. Hanc domum ſi quis corrigentem corripientemque contempſerit, *ſit tibi*, inquit Dominus, *ſicut Ethnicus, & Publicanus*. De hac domo dicitur, *Domine, dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ*. Et qui habitare facit unanimes in domo, ſicut inquit Hieronymus in dicto cap. *omnibus*. Nunquid finem mihi facerem, ſi omnem Eccleſiæ auctoritatem mea vellem oratione perſtringere? Sufficere enim tantæ præfatæ auctoritates cuique debent. Dicet fortaſſis quiſpiam, Papa hoc jam diſſolvit Concilium. Quærit & iſte miſerabile refugium, ſicut Dominus Eugenius papa diſſolvendo quæſivit. Illa enim diſſolutio ſatis damnata eſt per Concilium Conſtantienſe; & clarius per hujus ſacri Concilii decretum diu editum, & præſertim in caſu noſtro dicta prætenſa diſſolutio, juribus non ſuffiſtit. Si enim in concernentibus Eccleſiæ reformationem in capite, & in membris Papa concilio ſacro obedire tenetur, quomodo valuit citatus ut ſe corrigat concilium diſſolvere, & ad ſe advocare? an in eodem facto ſuperior erit, & inferior? Et ſi talis admitteretur diſſolutio, nunquid poſſet unquam haberi Papæ correctio? certe minime. Non enim haberet niſi poſt citationem concilium diſſolvere, vel ad ANNO CHRISTI 1437.

ſe

ANNO CHRISTI 1437.

ſe pro libito tranferre. Ex quo tota poſſet periclitari Eccleſia. Hinc glo. notab. in c. *ſi Papa*, XL. diſt. quærit, nunquid papa poſſit ſtatuere ut non poſſit accuſari de hæreſi: & reſpondet quod non; quia ex hoc periclitaretur tota Eccleſia. Et ſi alius forte diceret: expreſſa in citatorio vera non ſunt, ſicut & ipſe ſummus Pontifex inficiatur; profecto negari ſaltem non poteſt, quin in eo tales qualitates expreſſæ ſint, quæ ſacri concilii juriſdictionem fundant. Et hoc ſufficit ad juriſdictionem fundandam, ut citatus comparere, ſaltem ad ſe excuſandum, teneatur, ut in *l. cum quædam puella*, de juriſdictione c. ju. & l. *ſi quis ex aliena*, ff. de judic. plenius per Bartholum in lege 11. ff. *ſi quis in jus vo.* & per Innocentium in cap. 11. de dilac. & in c. *cæterorum*, de judi. & c. *cum ſit generale*, de fo. competen. Quamquam ea, quæ in citatorio expreſſa ſunt, notoria eſſe videantur in ſe, & ſi aliquas excuſationes recipere poſſint, eas tamen ipſas in medium deducat, ſi quas habet. Allegatur per D. V. crebro ſcandalum, ut proceſſus iſte fileat; nempe tale ſcandalum non eſt timendum, nec exiſtens ſacri Concilii juriſdictionem inficit, quin ipſius geſta teneant. Nam ubi juriſdictio competit, licet certa debeat haberi in procedendo conſideratio, ſeu modificatio, proceſſus tamen tenet illa non habita. Ad hoc glo. notab. in Clementina 1. de juriſdictione papali in V. *inhibentes*. Ad idem alia glo. notab. in §. *quia Pontificali*, de offi. deleg. li. VI. in V. *aliter*, ubi dicitur deferendum dignitati pontificali in cohercitione contumaciæ, ut primo ipſius Eccleſiæ vel ſacerdotale miniſterium interdicatur, ac deinde a beneficio ſuſpendatur, ac ſubſequenter aggravetur cenſura eccleſiaſtica, niſi forte aliter ſuaſerit nimiæ contumaciæ protervitas, ſeu culpa. Quærit ibi glo. ſi. quid ſi Judex non ſervata forma illius decreti ſtatim excommunicet, vel ſuſpendat Epiſcopum, vel ſuperiorem; tenet ne ſententia? Et dicit, quod ſic, licet Judex male faciat, quia hanc modeſtiam non ſervavit; allegat XI. q. 111. Et de ſen. ex. *ſacro*, ubi patet, quod tenet cenſura ſententiæ etiam injuſtæ. Quamquam in caſu noſtro firmandum ſit, ut in nullo hic proceſſus injuſtitiæ notari poſſit, tum propter prædicta, tum quia concilium in his errare, Deo aſſiſtente, & directore, non poſſit, qui Eccleſiæ ſuæ promiſit jugem aſſiſtentiam.

Quoad Græcos autem, ut de præſtantioribus Patribus aliqui mittantur Oratores ad Venetiarum urbem; reſpondet S. Synodus ſe propediem præſtolari ſuos Oratores, qui ad Conſtantinopolim pro Græcis adducendis profecti fuere. Talia quidem ſacro Concilio referre potuerunt, quod ſolemniſſima ad eos ordinabitur legatio. Poſſent etiam, quod non credimus, taliter deſperare ipſorum ad nos adventum, ſeu concordiam, quod aut tenuis, aut nulla mitteretur, ne cum Eccleſiæ confuſione iterum vacui redirent, ſicut de galeis contigit. Scriptum eſt enim: *non defendas improbum, & ſancta indigno committenda non arbitreris*, ut Ambroſius refert, & firmat in cap. *ſi quis vero*, XL. quæſt. 111. Et cum vir eccleſiaſticus, atque prudens, & intelligens videt non poſſe proficere, tacere ex Hieronymi conſilio debet illo tempore, *ne det ſanctum canibus, & mittat margaritas ante porcos, & converſi conculcent eos*. Imitetur tunc Hieronymum dicentem: *ſolus ſedebam, quia amaritudine repletus eram*, XI. quæſt. 111. *quando*. Velit ergo R. P. V. tamquam columna, baſis, & cardo Eccleſiæ univerſalis, hanc ipſam Eccleſiam una nobiſcum protegere, defendere, & uti par eſt, exaltare, ne luporum incurſibus & morſibus laceretur. Nunc enim illud profecto tempus advenit, quo aut denigrabitur, decolorabitur, ſeu conculcabitur; aut certe, quod veriſimilius arbitramur, ex Chriſti miſericordia, qui ſponſam ſuam pulchram, ſine ruga, & macula non deferet, decorabitur, & ſuper columnas teneciſſimas collocatam eſſe videbimus. Si enim his, qui Rempublicam mundanam juverint, obſervaverint, auxerint, certus in cœlo conſtitutus eſt locus, atteſtante Cicerone in libello de ſomnio Scipionis, ubi beati perpetuo ævo fruuntur; quid arbitrandum eſt contingere illis, qui pro Chriſto, & ejus dilectiſſima ſponſa, pro qua deſcendit de altis cœlorum ad ima mundi, effectualiter elaboraverint? Audient enim, non hæſito, illam dominicam vocem: *venit ad me omnes, qui laboraſtis, & onerati eſtis; & ego reficiam vos*. Omnes enim Dominus ad vineam ſuam, ut ibidem elaborent, deſtinavit, promittens quod juſtum fuerit ſe daturum, quod omnibus nobis ſic laborantibus Altiſſimus donare, & concedere dignetur. Amen.

ANNO CHRISTI 1437

Hic eſt finis reſponſionis facta cuidam propoſitioni in ſcriptis porrecta in S. Synodo per R. D. Legatum per organum Archiepiſcopi Panormitani enunciata, & ſucceſſive in his ſcriptis per eumdem Archiepiſcopum redacta in honorem Dei, & juſtificationem, & defenſionem Eccleſiæ ſuæ ſanctæ, & hujus ſacri Baſilienſi, concilii illam repræſentantis.

Hic epilogus additur in calce hujus orationis in M. S. Cod. Lucensi unde extracta eſt.

Ad orationem Nicolai Panormitani Archiepiſcopi pro conſervatione Concilii Baſileenſis habitam.

APPENDIX.

ALtera hæc eſt oratio Panormitani Archiepiſcopi ab ea plane diverſa, quam pro defendendo concilii Baſileenſis jure in exauctoratione Eugenii papæ dixit coram Sigiſmundo imperatore, dum legatione pro concilio & Felice papa V. fungeretur ad dietam Francofurtenſem an. 1442. menſe Junio. Poſteriorem hanc, utpote alibi quam in concilio habitam, & ſæpius recuſam, omittendam hic cenſui; præſentem vero ut ederem & rei novitas ipſa, & inſtituti mei ratio, omnia dandi quæ conciliaria eſſent, poſtulabat. Ne tamen veneni ſuſpicio lectores ab illa removeat, monitos eos volo (ne ſibi imponi a viri auctoritate permittant) hanc opinionem ætate illa obtinuiſſe de Panormitano; eum ſcilicet ita defendiſſe concilium, ut facile contrariam etiam ſententiam pari ardore defendiſſet; ſiquidem id fore commodum rebus ſuis intellexiſſet. Ita enim teſtatus de illo eſt Oliverius Caraſa S. R. E. Cardinalis Neapolitanus, cujus hoc dictum refert

ANNO CHRISTI 1417.

fert Felinus Sandæus, vir mihi ſæpe alias celebratus, in nota ad ſcriptum iſtud Abbatis. *Improbabat Cardinalis ille* (Oliverius) *factum Eugenii IV. qui eum aliis, qui concilio Baſileenſi interfuerant, eas dignitates indulſiſſet, quas a concilio obtinuerant; rogatus tamen pro Panormitano in coetum Cardinalium adlecto a Felice antipapa, inexorabilem ſe præbuit; & male ſecundum præfatum D. Neapolitanum* (verba ſunt Felini hæc narrantis) *quoniam debuiſſet eum reponere ad Cardinalatum, & hæc omnia corroſiſſet.* Illa igitur de Panormitano tunc opinio ſapientibus viris inſederat; ſcribere nempe illum non ad veritatem quidem, ſed ad compendium ſuum, ut pro animi affectu ſententiam mutaret, fortunæque aura nunc hac nunc illac ſpirante trahi ſe in diverſa ac plane contraria permitteret. Quis ergo certo affirmaverit hanc, illamve Panormitani ſententiam eſſe; cui perinde fuit ſive id dicere quod ſentiebat ſive id affirmare quod expediebat? Cæterum ſi quid conjectura valuerit, plus Pontifici contra concilium quam concilio in pontificem faviſſe Panormitanum cum mentem ab affectibus liberam gerebat, ex iis intelligo, quæ de ipſo inferius promam.

At enim, ſin viri authoritas ad perſuadendum errorem valuerit, adductæ fortaſſe ab eo rationes id extorſerint. Nihil profecto minus; non enim defuerunt concilio viri doctiſſimi pontificiarum partium aſſertores qui pro vindicando pontificis Romani jure ori & calamo nequaquam pepercerunt. Panormitani rationes omnes refellit Cardinalis Turrecremata, non unico ille quidem ſcripto; nam in primis dedit *Apologiam Eugenii* recuſam apud Labbeum Tom. XVIII. pag. 1427. quam orationi huic Panormitani oppoſitam eſſe monet Felinus in adnotatione ad hanc ipſam orationem his verbis: *ſpecialiter contra omnia contenta in hoc ſermone eſt tractatus Cardinalis S. Sixti incipiens.* Notaſtis &c. *maxime in verſiculo Pateſacto, &c.* Iterum quoque Turrecremata orationis hujus momenta expendit arguitque l vitatis in ſcripto illo ſuo in conventu Bituricenſi recitato, & a me primum hic vulgando. Adverſarium alterum in Panormitanum ſtatuit Felinus ibid. S. Antoninum in ſumma par. 2. tit. 3. cap. 11. §. 14. Tertius pro Eugenio eſt Petrus de Monte (Felino monente) in lucubratione ſua inſcripta: *De ſummi pontificis, generalis concilii, & imperatoriæ majeſtatis origine, & poteſtate.* Ex hoc opere, quod Felinianæ M. SS. ſchedæ nobis ſervarunt, caput illud Panormitani rationes impugnans, a Felino indicatum, hic orationi ejuſdem Panormitani ſubjiciam. Scriptum vero iſtud Petri de Monte ex M. S. codice Felini hic trado; vulgatum eſt tamen Lugduni an. 1512. ſub hoc titulo: Petri de monte Epiſc. Brixienſis Monarchia, in qua generalium conciliorum materia, de poteſtate, præſidentia, & excellentia Romani Pontif. & Imper. diſcutitur; ex proprio originali Felini Sandæi tranſcripta.

Alterum, qui peculiari ſcripto hanc ipſam orationem exagitavit, Antonium de Cannario indicat Felinus his verbis: *Pro Eugenio contra geſta concilii Baſileenſis eſt tractatus Antonii de Cannario quem direxit Domino meo Concil. General.* Tom. XXX.

epiſcopo Recanatenſi & Maceratenſi; & eſt illo tractatus inſertus in fine voluminis concilii Baſileenſis quod habet Reverendiſſimus Card. Beneventanus. Author ipſe & ſcriptum æque me huculque fugerunt.

ANNO CHRISTI 1417

Verum nemo melius Panormitanum refutat ac idem ipſe Panormitanus in conſilio ex ſchedis M. S. Felinianis mihi noto; an vero illud inter ejus edita prodierit, ignoro. Ex eodem M. S. codice dandum conſilium iſtud cenſeo; non quidem integrum, ſed eam tantum illius portionem exſcribam, quæ authoritatem Romani pontificis ſupra concilium verbis & rationibus adſtruit; quo in loco adnotationem hanc opportune adjecit Felinus. *Vide tamen iſtum in ſermone: quoniam veritas &c. Sed quæ ibi dixit proceſſerunt ab inſpiciatibus Abbatis ſcribentis in ſuis conatibus contra Eugenium; hic loquitur diſputando & defendendo ſine paſſione.* Indicata a Felino oratio illa eſt quam ab hac diverſam & ſæpius excuſam dixi; ſed cum utrimque eædem ſint probationes, qui ſermonem illum ſuum ibi redarguit Panormitanus, noſtrum hunc pariter damnat. Porro conſiliis hujus Panormitani exordium eſt: *Epiſcopus quidam &c.* In fine vero eadem manu ac reliqua hæc adnotata leguntur: *Diſputata fuerunt hæc dubia per me Nicolaum de Sicilia Abbatem Moniacenſem & decretorum doctorem minimum Senis actu legentem A. D. MCCCCXXXI. in die S. Marci, & ad utramque partem dubiorum ſub me reſpondit nobilis & magnæ ſcientiæ D. Robertus de Cavalcantibus de Florentia, auditor meus benevolus.* In hoc igitur conſilio illa quæ ſtatim dabo habentur in rem noſtram.

NICOLAI PANORMITANI

Archiepiſcopi

De ſuprema papæ authoritate ſupra concilium ex quodam ejus conſilio in M. S. Codice, ſervato fragmentum.

PEr prædicta etiam dico gloſſam non ſimpliciter verum dixiſſe in cap. *Anaſtaſius*, XIX. diſt. quæ dicit papam arctari ad requirendum concilium, ubi de fide agitur; & tunc ſynodus eſt major papa. Quod ego ſimpliciter non fateor, quia expreſſe hoc videtur contra ca. *majores*, de bapt. ubi patet quod majores quæſtiones, maxime fidei, debent referri ad ſedem Petri, & ſic ad papam. Vide notabilem textum Hieronymi in ca. *Hæc eſt fides*, 24. q. 1. ubi patet quod papa poteſt ſolus corrigere errores circa fidem. Sic in nulla parte novi Teſtamenti legitur quod concilium, papa extante, ſit ſupra papam in cauſa fidei, vel quod concilium neceſſario ſit vocandum. Fateor tamen quod ubi dubium eſſet maximum; ita quod etiam papa dubitaret, tunc deberet convocare concilium, quia tota eccleſia errare non poteſt. Pro ea enim in perſona Petri oravit Chriſtus, ut eſt gloſſa notabilis in ca. *arrepta*, XXIV. q. 1. & notatur in dicto ca. *majores*. Et in hoc caſu dubio facta fuit illa convocatio in Hieruſalem ſuper circumciſione fienda, Act. XV. Nec per hoc minuitur poteſtas

ANNO CHRISTI 1437.

☞ teſtas papæ, quia ipſius poteſtas includitur in concilio: quia, ut ſupra dixi, tota poteſtas eſt apud eccleſiam; ſed papa eſt caput ipſius corporis, & per eum explicatur nomine eccleſiæ juxta illud Dominicum: *dic eccleſiæ &c.* Matth. XVIII. Ad ca. *Anaſtaſius*, quod videtur innuere contrarium, dico quod debet intelligi quando papa vellet aliquid ſtatuere contra jam ſtatuta per concilium in cauſa fidei. Nam doctrina illius Acacii fuerat damnata XXIV. q. 1. c. 1. Hoc enim caſu quando papa vellet ſtatuere in cauſa fidei contra ſtatuta per concilium, videretur errare, quia ipſe poſſet hæreticus eſſe & inſufficiens, ut in c. *ſi papa*, XL. & c. 5. de renuntiat. lib. VI. ſed tota eccleſia non: & hoc caſu poſſet intelligi quod ſynodus eſt major papa, alias ſecus. Dico etiam unum, quod videbitur magis novum, quod ſi papa etiam in facto fidei moveretur melioribus rationibus & authoritatibus, quam concilium, ſtandum eſſet diffinitioni papæ. Nam concilium poſſe errare, ſicut erravit, quando diſpoſuit ut inter raptam & raptorem non poſſet eſſe matrimonium; & tamen Hieronymus dixit contrarium, motus rationibus & auctoritatibus juris divini; & dictum ejus fuit prælatum diſpoſitioni totius concilii, ut XXXV. q. 11. ca. *tria*; junctо ca. *placuit*, & ibi Gloſſam meliorem in ca. 1. diſt. XX. v. *illorum*. Nec obſtat ſi dicatur quod tota eccleſia non poteſt errare, cum Chriſtus pro ejus fide oraverit, ut ſupra dixi. Dico enim quod concilium generale, licet repræſentet totam eccleſiam, non eſt tamen tota eccleſia; nam fides poteſt remanere, nedum in papa ſolo, ſed in una vetula, & ſic fides conſervaretur: ſicut accidit poſt paſſionem Chriſti, quod remanſit ſolum apud beatam Virginem, ut communiter dicunt Theologi; & tamen jam Chriſtus oraverat, ut non deficeret fides ante paſſionem. Sed nunc dixit non deficit ex quo ſervatur ſaltem in uno quicumque ſit ille. Et hac forte ratione dixit gloſſa in ca. *quamvis*; XXI. diſt. per illum textum, quod ubicunque ſunt boni, ibi eſt Romana eccleſia. Nam eccleſia nullam dicitur habere maculam vel rugam. Ex his ego concludo; quod papa ſolus, tanquam caput eccleſiæ, poteſt exercere omnimodam juriſdictionem expoſcente cauſa rationabili. Nec eſt opus neceſſario alios convocare pro conſenſu habendo. Alii vero prælati exercent, ſed non ſine diſpoſitione capitis, ſcilicet papæ; habent enim poteſtatem a Deo, ſed in illa ſubſunt papæ tanquam capiti. Et forte ad hoc deſignandum Petro dixit multa ſeparatim, ſed aliis amplius locutus eſt conjunctim & generaliter. Unde Petro dixit, *tu es Petrus, & ſuper hanc petram &c.* Eidem quoque dixit. *paſce oves meas*. Et non tantum ſemel; ſed tertio pro ſua fide oravit ſpecialiter; & eum admonuit ut fratres ſuos in fide confirmaret, dum dixit: *ego pro te oravi, Petre, ut non deficeret fides tua, & tu aliquando converſus confirma fratres tuos*. Item conſidera quod in ſingulari dixit Chriſtus. *fiet unum ovile & unus paſtor*. Et ſic voluit unum eſſe paſtorem, non plures; ſed hanc poteſtatem paſcendi contulit ſoli Petro, dum dixit: *paſce oves meas*. Et fecit eum paſtorem loco ſui. Ipſe enim erat & eſt verus paſtor & pontifex, ut de ſe ipſo dixit: *ego ſum paſtor bonus &c.* Alii namque apoſtoli fuerunt coadiuvantes & cooperantes; ideo recte dicitur quod papa fuit aſſumptus in plenitudinem poteſtatis; alii in partem ſollicitudinis, dicto cap. *ad honorem*, de auctoritate & uſu pallii &c.

ANNO CHRISTI 1437.

EXCERPTUM

Ex opere inſcripto: de ſummi pontificis & univerſalis concilii, nec non de imperatoriæ majeſtatis origine & poteſtate, authore Petro de Monte.

TErtia concluſio (*a*) eſt: papa pro nullo alio crimine (hæreſi excepta) etiamſi incorrigibiliter, & notorie ſcandalizaret eccleſiam poteſt per concilium quovis modo deponi. Iſta concluſio probatur, primo jure poſitivo; deinde jure divino; quamvis apud quoſdam minime bene ſcientes in hac materia reſpuantur ſacri canones ſummorum pontificum, & epiſtolæ decretales, quæ tamen ſunt ab eccleſia approbatæ, ut habetur 15. diſ. c. *jam nunc* §. *item decretales*: Unde non debet quis auſu temerario eas abicere, aut eis fidem non adhibere; quia hoc non eſſet ſapere ad ſaturitatem, ſed ſapere pluſquam oportet, quod eſt contra Apoſtolum ad Rom. XII. & habetur tranſumptive de renunc. c. 1. l. VI. XLIII. diſt. *ſit reſtor*. Ideo, incipiendo a jure poſitivo, clare, ut ſpero, deducam poteſtatem Papæ eſſe ſupra concilia generalia, excepto caſu hæreſis; & per conſequens in nullo alio caſu Papam poſſe per generalia concilia deponi. Primo itaque probatur hoc (*b*) XXIV. quæſt. 1. *quodcumque*, in glo. quod ſententia Romanæ ſedis præferenda eſt ſententiæ totius eccleſiæ (*c*). Clarum eſt autem, quod per ſententiam Romanæ ſedis debemus intelligere ſententiam papæ; qui ſedet in cathedra Petri: ipſa enim ſedes non loquitur niſi per papam, qui eſt in ea, ut de ſe patet. Et ſic illa glo. optime probat, quod papa eſt ſupra concilium. Secundo, idem clare probatur, IX. quæſt. III. *cuncta per mundum*, & 11. quæſt. VI. *placuit*, ubi a ſententia Papæ non appellatur ad aliquem; ergo Papa in terra non habet ſuperiorem. Si enim diceremus concilium eſſe ſuper Papam, ſicut quidam pervertentes omnia jura dicere audent; certe licitum eſſet a ſententiis ſummorum Pontificum ad ipſum concilium appellare; ex quo datur ſecundum eos ſuperior, & appellatio eſt ab inferiori ad ſuperiorem judicem, ut notat Bartolus de appella. l. 1. *facit*, de conſuet. c. 11. l. VI. Immo, quod plus eſt, & pauci advertunt, text. prælegatum c. *cuncta per mundum*, qui notabiliter probat, quod Papa eſt ſuperior per jura ſupra inducta, & quos ſynodus ligat, Papa abſolvit. Et dicit iſte textus, qui, ut ibi dicit glo. debet intelligi de ſynodo univerſali, & generali. Tertio, ad idem facit 11. quæſt. VI. *ad Romanam*, ubi ad aliis omnibus appellandum eſt ad Romanam ſedem, quaſi ad matrem, ut ejus uberibus nutrientur, authoritate defendantur, & a ſuis oppreſſionibus

bus releventur. Quarto, pro hoc eſt optimus tex. cui indubitanter reſponderi non poteſt, IX. quæſt. III. *ipſi ſicut*, ubi tex. dicit, quod appellationes totius eccleſiæ deferuntur ad Papam; ſed clarum eſt quod concilium eſt tota eccleſia repræſentative; ergo a concilio ad Papam appellabitur. Ex quo ſequitur, quod cum appellatio fiat ad ſuperiorem, ut dixi ſupra, papa eſt ſupra concilium. Subdit etiam ille tex. quod a ſententia papæ nunquam prorſus appellatur. Notandum verbum *nunquam prorſus*, quaſi ſentiat, quod nullo modo, & nullo caſu appellatur. Ex quo infertur, quod in terris non habet ſuperiorem. Ideo male faciunt qui a ſententia Romani pontificis appellant ad concilium. Credo enim per præmiſſa, quod talis appellatio ſit funditus nulla; quia non fit ad ſuperiorem. Et ſic deficit unum de ſubſtantialibus appellationis, ut patet ex ſupra deductis.

ANNO CHRISTI 1437.

Quinto pro iſta ſuperioritate papæ eſt bona glo. in prælegato c. *cuncta per mundum*, quæ vult, quod ſi concilium cum cardinalibus eſſet pro una parte, & ſolus papa pro alia, prævaleret id quod papa diſponeret. Sexto, facit ratio: illud, quod alteri præſtat robur, eſſentiam, & auctoritatem, & ſine quo illud non poteſt in eſſe ſubſiſtere, eſt ſuperius illo cui præſtat robur, & eſſe, ut de ſe eſt notum. Sed Romanus pontifex ſua auctoritate dat eſſe, & robur conciliis generalibus; ergo illis eſt ſuperior. Aliam non video rationem, quare jura omnia ita exacte & diligenter ad validitatem generalium conciliorum auctoritatem papæ requirerent, ut patet XVII. per totum; adeo quod aliter facta non dicantur concilia, ſed conciliabula, ut dicit tex. XVII. diſt. *multis*. Septimo, videtur expreſſum de elec. *ſignificaſti*, ubi tex. clare dicit, quod conciliis non poſſunt perfringere legem Romanæ eccleſiæ; immo dicens contrarium videtur reſilire ab unitate eccleſiæ, & a ſedis obedientia. Nam in omnibus conciliis Romanæ eccleſiæ ſemper intelligitur excepta auctoritas, ut ibi dicit tex. Ex quo videtur denotari ſuperioritas Romanæ eccleſiæ ad concilia generalia. Octavo, eſt tex. expreſſus, qui non poteſt cavillari in cap. *licet*, in fi. de elec., ubi tex. dicit, quod in Romana eccleſia ſpirituale aliquid conſtituitur, quia non poteſt haberi recurſus ad ſuperiorem. Certe ſi concilium eſſet ſupra papam, & Romanam eccleſiam, male diceret ille tex. quod non poſſit habere recurſus ad ſuperiorem, concilium generale. Nono, hæc pars probatur tali ratione: ſicut ſe habet pontifex inferior ad ſuam eccleſiam inferiorem; ita ſe habet ſummus pontifex ad eccleſiam univerſalem, cui præeſt auctoritate Dei, ut ſupra deduxi in prima concluſione. Hoc patet, quia quid juris eſt de toto quoad totum, idem de parte quoad partem, & contra, ff. de rei vendi. l. *quæ de tota*, de offi. dele. *paſtoralis*, §. *Item cum non totum*. Sicut ergo in uno ſpeciali populo Chriſti, & eccleſia requiritur unus epiſcopus, qui ſit ſuperior in illo populo chriſtiano; & in univerſali Chriſti eccleſia oportet, quod ſit unum totius eccleſiæ caput ſuperveniens tori eccleſiæ; aliter Chriſtus defeciſſet eccleſiæ ſuæ, quod dicere videtur abſurdum, & contra id, quod habet II. VI. *Quid altera facere debui vinea mea, & non feci?* XI. valet argumentum in jure ea. VI. *vocabuli*, XXI. diſt. *cleros*, de præen. *cum ſecundum*, ff. ſi cer. peta. l. §. *appellata*; ſed papa dicitur ſummus, ut patet intelligenti. Quod enim per abundantiam dicitur uni ſoli competit, ut dicit ar. *facit*, ff. de in lite juran. l. *cum furti*, & ff. de verbo. obli. l. *ubi autem non apparet*. XI. facit quod poteſtas, quam habent Concilia generalia faciendi conſtitutiones, & decreta, eſt illis data per papam glo. eſſe valde notanda, L. diſ. *Domino ſancto* in v. *conciliorum*. Ergo papa eſt ſupra concilium: nam & ad eum pertinet interpretatio, & declaratio decretorum, & conſtitutionum factarum in conciliis, ut notat glo. XVII. diſt. *nec licuit*; ſed quoties ad aliquem recurritur, videtur ſuperior l. ar. C. de legi. le. I. de judi. *cum veniſſent*; ergo l. XII. pro hac ſuperioritate facit ratio. Si enim diceremus, ſicut multi (pace eorum, minime bene intelligentes dicere voluerunt, quod papa habet poteſtatem ab eccleſia, cum ejuſdem ſit tollere, cujus eſt condere, ut in præall. l. I. C. de legi. cum ſim. ſequeretur quod eccleſia poſſet ſupereminentiam de mundo tollere. Hoc autem qui dixerit, maxime convincitur errare, quia eccleſia non poteſt id facere, per quod unitas eccleſiæ deſtruatur. Nam talis unitas eſt a Deo inſtituta, ut pulchre habetur, XXIV. quæſt. I. *loquitur*; & Jo. X. *Erit unum ovile, & unus Paſtor*, quaſi dicat: aliter non eſſet unum ovile, niſi eſſet unus Paſtor. Immo dicere contrarium, eſſet hæreticum per gl. prælleg. Clemen. *ad noſtrum*. Non ergo poſſet facere eccleſia, quod in ea non eſſet papa; ideſt aliquis, qui eſſet omnibus ſuperior, & qui eſſet Chriſti vicarius, & Petri ſucceſſor. Quod tum videretur poſſe facere, ſi hanc præeminentiam eccleſia conſtituiſſet per præmiſſa. XIII. ſi papa haberet auctoritatem ab eccleſia, hoc eſſet per aliquod concilium generale, quod repræſentet totam eccleſiam; ſed hoc non poteſt eſſe, quia concilia generalia a papa recipiunt auctoritatem, ut clamant jura omnia, ut ſupra ſæpius dixi; ergo non poteſt ei dare auctoritatem a quo recipit, alias eſſet perplexitas non intelligibilis. Et quod Papa non habuerit poteſtatem a conciliis eſt tex. expreſſus XX. diſt. *quamvis*, cui non poteſt reſponderi. XIV. quod papa ſit ſupra concilium tenent multæ gloſſæ quas hic allego. Una eſt in cap. pen. de capel. mona. Alia eſt in Clem. *ne Romani*, de elec. Alia, quæ eſt valde notabilis in cap. *periculum* de elec. l. VI. XV. facit, nam non eſt dubitandum regimen eccleſiæ eſſe diſpoſitum per eum, per quem reges regnant, & legum conditores juſta determinant, Pro. VIII. Optimum regimen multitudinis eſt, quod regatur per unum, qui omnibus præſit, ut dicit Ariſt. XI. Metaph. & probatur VII. quæſt. I. *in apibus*. Hic autem eſt Romanus pontifex regens, & gubernans eccleſiam, cui ſoli dictum eſt. *Tu aliquando converſus confirma fratres tuos*; & habetur Luc. XXII. Et hanc partem tenuit Beatus Thomas in lib. contra gentil. lib. IV. c. 76. XVI. de hac ſuperioritate eſt pulcher tex. XIX. diſt. *ita Dominus*, ubi dicitur, quod Chriſtus in beatiſſimo Petro, apoſtolorum omnium

ANNO CHRISTI 1437.

ANNO CHRISTI 1437.

omnium ſummo, principatum eccleſiæ collocavit, ut ab ipſo quaſi quodam capite dona ſua velut in corpus diffunderet. Petrum autem ibi appellat caput; apoſtolos autem vocat corpus, & ſic eccleſiam, quæ eſt quoddam corpus ſignificat. Cum itaque Petrus fuerit ſummus omnium Apoſtolorum, ut ſupra colligitur, ut ibi dicitur, & per apoſtolos ſignificatur corpus eccleſiæ; ſequitur manifeſte quod Papa, qui eſt ſucceſſor Petri, eſt ſuper eccleſiam. Et bene advertant ad illum textum, qui detrahunt auctoritati ſedis apoſtolicæ; nam tex. in fi. dicit. *Verum hanc petræ iſtius firmitatem ſacratiſſimam, Deo, ut diximus, ædificante, conſtructam, nimis impia vult præſumptione violare, quiſquis ejus poteſtatem tentat infringere, favendo cupiditatibus ſuis* &c. Pro hoc etiam allego alium tex. juncta glo. XXIV. quæſt. I. *audivimus*, ubi tex. dicit, quod Petrus pro omnibus accepit poteſtatem; exponit glo. *pro omnibus*, ad denotandum unitatem; *pro omnibus* ad denotandum prælationem, & præeminentiam. Et quod papa ſit ſuperior, tenet B. Thomas 2. quæſt. CV. art. I. ubi format ſubtilem rationem, quam vide ibi per eum, & per glo. in Clem. *ad noſtrum*, de hæretic.

Plura alia ad convincendam hanc ſuperioritatem adduci poſſunt; ſed non eſt neceſſe ſolem facibus adjuvare, ut eleganter dicit Hoſtienſis in c. *per venerabilem*, qui ſi. ſint legi. neque adjunctione indiget plenitudo, VI. quæſt. I. *ſi omnia*, XXV. diſt. *bene quidem*. Ideo iſta ſufficiant. Ex quibus ſatis patet probatam eſſe hanc concluſionem. Si enim papa habet majorem, & pleniorem poteſtatem ſupra concilium, non poteſt (concilium) ſua ſententia (illum) deponere, quia ſententia inferioris non tollit jus ſuperioris, de major. & obed. *cum inferior*, ff. de major. l. *major*. Sed omiſſa etiam hac ſuperioritate aliis modis etiam convincitur veritas concluſionis, videlicet per c. *nemo*, & per cap. *aliorum*, IX. quæſt. III. ubi ſunt tex. expreſſi, quod papa omnes judicat, & nemo poteſt eum judicare. Quibus in hoc concilio Baſilienſi reſpondebat unus ex reverendiſſimis dominis cardinalibus dicens, quod illa jura prohibent papam ab uno ſolo judicari, ex quo loquuntur in ſingulari cum dicunt: *nemo primam ſedem &c.* ſed certe parcat mihi reverentia ſua; ille tex. prælallegatus cap. *nemo*, non ſolum ſingulariter, ſed etiam collective prohibet papam judicari, dum ſubdit: *neque ab omni clero, neque a populo*. Clarum autem eſt, quod clerus, & populus ſunt nomina collectiva ſignificantia totum populum chriſtianum, qui in duo genera hominum dividitur, videlicet, in clerum, & populum XXVI. diſt. *duo ſunt*. Et ſic ille tex. clare probat, quod nec a concilio poteſt judicari. Ad idem facit XXI. diſt. *nunc autem*, ubi licet Marcellinus ſcandalizaſſet eccleſiam, ex eo quia ſummus pontifex exiſtens ſacrificiis Paganorum ſe immiſcuerat; tamen a concilio non fuit depoſitus. Sed huic facile poſſet reſponderi ſecundum glo. ibi, quod illud ideo fuit, quia paratus erat corrigi. Ideo ad veritatem ille tex. non multum probat. Ad idem II. quæſt. V. *mandaſtis*, ubi tex. clare probat papam accuſatum non debere de neceſſitate ſtare judicio concilii, licet poſſet, ſi vellet, ſe purgare coram concilio. Nec propterea quod aliquis Pontifex ſe purgaverit, ſicut Marcellinus in prælallegato cap. *nunc*, & tex. in prælallegato cap. *mandaſtis*, per hoc videtur imponi neceſſitas aliis Pontificibus hoc faciendi ſi noluerit, ſicut dicit tex. prælallegato cap. *mandaſtis*. Ad idem facit quod legitur in veteri teſtamento, I. Reg. XIV. & XVI. ubi habetur, quod licet Saul Rex eſſet jam factus indignus regno propter notorias iniquitates ſuas; David tamen noluit eum capere, aut interficere, cum tamen facere potuiſſet, ut patet legenti hiſtoriam; *dixitque David: niſi Dominus Deus percuſſerit eum, aut dies ejus venerit, non morietur; aut deſcendens in prælio perierit, propitius ſit mihi Dominus, ut non mittam manum meam in chriſtum Domini*. Item: *non extendam manum meam in dominum meum, quia chriſtus domini eſt*. Ecce ergo quod quatumcumque Saul rex eſſet iniquiſſimus, & David perſequeretur; tamen noluit David in eum inſurgere, appellans eum improbiſſimum hominem chriſtum domini; ſed potius eum judicio Dei reliquit dum dixit: *judicet Dominus inter me & te; ulciſcatur Dominus me, & te*. Quid ergo latrabunt, & adverſus hoc exemplum clamabunt, hi, qui ex quolibet notorio crimine volunt papam, qui eſt chriſtus Domini, a ſede deponere?

Ad idem facit: clarum eſt quod papa habet poteſtatem a Deo, ut ſupra pleniſſime in prima quæſtione deductum eſt; & ſic papa eſt a Deo; ſed quod a Deo eſt homines non poſſunt diſſolvere, ne videantur Deo repugnare, ut habetur Act. VI. ergo &c. Ad idem facit quod habetur ad Galatas VII. tranſumptive II. q. VII. *Paulus*, videlicet Petro Apoſtolo notorie ſcandalizanti eccleſiam, & cogenti homines judaizare, ut dicunt illi tex. nam Barnabam & alios multos ad hoc Petrus induxerat, ut comederent cum Judæis; Paulus reſtitit in faciem, & ejus morem impugnavit, ſecundum quod ibi plene legitur. Quæ eſt ratio, quare ibi Paulus, convocato concilio apoſtolorum, & aliorum Petrum cogentem homines judaizare non depoſuit? Certe nulla alia urgens ratio poteſt aſſignari, niſi illi, qui Spiritu S. non virtualiter, ſed effectualiter ducebantur, ſciebant ſe non poſſe quod a Chriſto inſtitutum fuerat, quovis modo immutare. Ex hoc ergo dico quod ubicumque papa tale crimen committit, propter quod ipſe non ſit alienus ab eccleſia, nec extra eccleſiam conſtituitur, ſicut eſt omne aliud crimen præter hæreſim, non poteſt etiam a toto mundo deponi. Poteſt tamen exemplo Pauli papæ turbanti eccleſiam reſiſti, & obviari ne contaminet, ſeu ſcandalizet eccleſiam. Et hoc eſt, quod ſingulariter voluerunt Innocentius, & Joannes Andr. in cap. *Inquiſitioni*, de ſen. excom. ubi dicunt quod ſi papa præciperet aliquid quod eſſet contra univerſalem ſtatum eccleſiæ, non eſſet illi obediendum, imo reſiſtendum. Et ſic notandum, quia non dicit eum propter hoc deponendum. Quod tum intelligo quando ſine cauſa illud præciperet; ſi autem ſubſiſtente magna cauſa hoc faceret, tunc non eſſet ei reſiſtendum; immo obediendum. Ita notat idem Innocentius

Validioribus plane argumentis, quam quæ ex ista Romani concilii authoritate conficiuntur ſummi Romani pontificis poteſtas adſtruitur. Nullam enim apud doctos vim facit ad probandum concilium plane apocryphum.

tius in cap. *quanto* de conſuet. ubi ad literam A dicit quod ſubſiſtente magna cauſa & aliis nota papa poteſt contra univerſalem ſtatum eccleſiæ. Pro his allego bonum tex. XIX. diſtin. *in memoria*, qui eſt perpetuo menti tenendum; ubi textus ſic dicit ad literam: *In memoria B. Petri Apoſtoli honoremus ſanctam Romanam eccleſiam & apoſtolorum ſedem; ut quæ nobis ſacerdotalis mater eſt dignitatis, eſſe debeat eccleſiaſtica rationis magiſtra. Quare ſervanda eſt cum manſuetudine humilitatis; & licet minime ferendum ab illa ſede imponatur jugum; tamen feramus, & pia devotione toleremus &c.* Erubeſcant itaque & ſeipſis confundantur, qui propter crimen aut errorem Romani pontificis, ipſum aut ejus ſanctiſſimam ſedem volunt deponere; ferantque humiliter quod ab eo præcipitur, licet grave videatur. De cujus humilitatis virtute & merito ego allego bonam glo. in Cle. I. de reli. domi. quæ eſt omnino videnda contra iſtos, qui adverſus ſtimulos calces volentes erigere, tantum bonum perdunt humilitatis. Qualiter autem, aut quibus modis papæ ſcandalizanti, & turbanti ſine cauſa ſtatum eccleſiæ reſiſtendum ſit, infra ſubjiciam. Nunc vero proſequendo adhuc iſtam materiam probo eandem concluſionem aliter, pro qua bene facit 11. q. 7. *oves*, ubi textus dicit quod oves ſubjectæ paſtori non poſſunt eum accuſare, niſi deviet a fide; poſſunt tamen eum reprehendere, & ei reſiſtere, quod de papa C & concilio recte verificatur. Ipſe enim eſt paſtor; concilium autem eſt ovile juxta illud Joannis IX. *eris unum ovile, & unus paſtor*. Ad idem eodem c. & q. *Petrus*, ubi licet querimoniæ multæ fierent contra Petrum apoſtolorum, & ipſe ſe excuſaret, hoc fecit ex humilitate; potuiſſet enim, ut ibi habetur, ex poteſtate ſibi commiſſi officii dicere: oves paſtorem ſuum non accuſent. Sic cum papa loco Petri ſucceſſerit, poteſt concilio dicere: Oves paſtorem ſuum non accuſent, & per conſequens multo minus deponant. Fateor tamen quod bene faceret papa, & eſſet laudandus, ſi ſe de objectis purgaret, & concilii judiciis ſe ſubjiceret ex humilitate, ut dici- D tur II. VII. *nos ſi competenter*. Si autem hoc non vult, hoc facere certe non adſtringitur, ut in prælallegato c. *Petrus*, & II. q. 5. *mandaſtis*. Pro hac parte eſt optimus text. II. q. §. *his ita*. Ubi textus dicit, quod ſubditi teneantur humiliter reniti, & obviare prælatis ſuis, ſi forte volunt eos cogere ad malum. Et ſi hoc eſt inferioribus prælatis; quanto magis debet eſſe in Romano pontifice, ſupremo omnium, cujus poteſtas a Deo eſt? Probatur exemplo David, qui cum homicidium, & adulterium commiſiſſet, non eſt illico a Deo damnatus aut depoſitus; ſed miſſus eſt propheta Nathan, qui illum argueret, ut habetur II. q. VII. §. *Item cum David*. Item E pro hoc, quod concilium non poſſit papam deponere adduco hanc rationem, quæ eſt nona, & fortis judicio meo. Clarum eſt quod papa non habet authoritatem, & poteſtatem a concilio, ſed a Deo; vel ſi potius volumus dicere quod papa habet authoritatem a concilio, dicendum eſt quod illam habet juſſu & authoritate Dei, ut eſt textus, qui in hoc videtur ſingularis, XVII. di. §. *hinc etiam*.

ANNO CHRISTI 1437.

Si ſic eſt, ergo non debet eſſe in poteſtate concilii ſeu eccleſiæ hanc authoritatem ab eo tollere; ſicut in ſimili dicimus, quod papa habet duplicem gladium; ſpiritualem, & temporalem, ſpiritualem in habitu & exercitio; temporalem vero in ſolo habitu. Exercitium autem eſt collatum etiam in Imperatorem juſſu Dei, ſecundum quod notatur de jurej. *novit*, ubi hæc eſt communis opinio canoniſtarum. Et hoc ſequitur quod papa non poteſt tollere exercitium juriſdictionis temporalis ab imperatore, quod exercitium in eum contulit juſſu Dei, ut notatur per DD. in prælleg. cap. *novit*. Simile eſt quod dicimus in delegato: nam ſi epiſcopus mandante ſuperiore cauſam delegat alicui, non eſt in poteſtate B ſua quandocumque voluerit talem delegationem revocare, quod tamen eſſet, ſi authoritate ſuperioris non delegaſſet, ut ff. de jud. l. *judicium ſolvitur*, quæ hoc modo ſingulariter limitatur per doctorem prælleg. c. *novit*. Ex his clare patet, quod concilium non poteſt papam ſuſpendere ab adminiſtratione papatus in caſu, quo ſe facit, ut patet ex ſuperioribus. Infertur etiam quod concilium generale per decreta ſua non poteſt ſubjicere ſibi papam, & multos minus ſedem apoſtolicam, quia hoc eſſet auferre ſibi illam ſuperioritatem, quam Deus Petro, & ejus ſucceſſoribus, nec non eccleſiæ Romanæ conceſſit, ſecundum quod plene ſupra deductum eſt. Verum quia C ſupra deductum eſt, quod papæ turbanti ſtatum eccleſiæ poteſt, & debet reſiſti, dubitatur de modis reſiſtendi. Ad quod reſpondeo, quod primo exemplo Pauli Apoſtoli reſiſtendum eſt papæ in faciem exprobando & rationibus convincendo illius prava opera. Secundus modus reſiſtendi colligitur ex exemplo Hylarii, qui contra Leonem papam prævaluit orationibus. Unde datis iſtis exceſſibus in Romano pontifice tota Italia debuit cum lacrymis, & jejuniis orationes ad Deum porrigere, ut ipſum corrigat vel de hac vita ſubtraheret, aut ejus mentem immutaret, vel alio modo eccleſiæ ſuæ provideret. Hinc legitur, quod Anaſtaſius papa ſcelere proprio periit, & orationibus juſtorum percuſſus eſt, XIX. di. Pie autem credendum eſt, niſi peccata noſtra propter quod deſcendit ira Dei in filios diffidentiæ, aliud efficerent, quod Deus preces eccleſiæ ſuæ non deſpiceret, neque pateretur eam ab iniquo pontifice periclitari; quia ipſe oravit pro ea, ne illius fides deficeret. Verum eccleſia non poteſt eſſe nulla, XXIII. q. 1. *loquitur*, Et c. *Arrecta*. Eſt enim fundata ſupra ſolidam petram, quæ ruere non poteſt; & navicula Petri licet fluctuare poſſit, perire tamen non poteſt, XXIII. q. 1. *non turbatur*.

Tertius modus eſt, ut congregetur contra talem pontificem concilium generale per collegium cardinalium, vel, ipſis negligentibus, per alios, de quibus plene dixi ſupra; non ad finem deponendi ipſum pontificem, ut quidam erronee exiſtimant, ſed ad finem, ut concilium moneat papam, & per viſcera miſericordiæ Chriſti illum exoret, ut a talibus deſiſtat, & ſe corrigat, & emendet; poteſtque concilium invocare auxilium brachii ſeculeris, puta imperatoris, vel aliorum principum, qui papæ eccleſiam ſcandalizanti reſiſtant; pro

hoc

hoc LXXIX. dif. *ſiquis pecunia*, LXIII. dif. *Adrianus*. Et c. *in ſynodo*. Unde tali pontifici volenti deſtruere eccleſiam, reſiſtere debent omnes Chriſtiani XXIV. q. I. *memor* XLIII. dif. *ſic reſtor* VII. q. I. §. cum vero cum ſi. Hinc dico, quod ſi papa totum theſaurum eccleſiæ, qui eſt diſtribuendus pauperibus XII. q. II. *aurum habet eccleſia*, notabilis glo. in Clement. *ne Romani*, de elec. darent parentibus ſuis, aut propinquis, aut eccleſiæ priori indebite alienaret, non eſt permittendus talia facere, ſed eſt ei reſiſtendum, ad ejus tamen depoſitionem propter hoc minime debet procedi, ut ex ſuperioribus clare patet intelligenti. Pro hoc eſt una bona gloſſa in c. I. de renu. lib. VI. ubi notat, quod papa ſolum propter hæreſes deponitur, non autem propter inſufficientiam. Conſtat autem ſcienti jura, quod prælatus dicitur infra inſufficiens; quando dilapidat bona eccleſiæ, ut habetur de Sta. mo. c. II. §. ſi. Item ſi vivit incontinenter, de quibus notat de ſupple. neg. præla. *Grandi*, lib. VI. Et hanc opinionem invenio tenuiſſe D. Petrum de Palude patriarcham Antiochenum licet multa ex his, quæ ſupra dixi, omittat.

ANNO CHRISTI 1417.

Nec obſtant, quæ in contrarium allegantur pro ſuperioritate concilii; primo illud Evangelii: *ſi peccaverit in te frater tuus &c.* tranſumptive I. q. I. *ſi peccaverit* de Judi. *novit*. Reſpondeo autem, quod dum Chriſtus ultimo loco dicit, dicendum eſſe eccleſiæ, per hoc non denotatur ſuperioritas; ſed intelligo dicendum eſſe eccleſiæ, ideſt declarandum eſſe cœtui fidelium illum eſſe incorrigibilem, ut, quod Petrus occultum ſciverat, modo ab omnibus cognoſcatur. Ideo bene ſequitur in tex. *Et ſic tibi ſicut Ethnicus & Publicanus*, per hoc ſentiens illum in facie eccleſiæ poſſe excommunicari, & deberi ab omnibus vitari: delictum enim occultum non eſt ante omnia propalandum, ut patet exemplo Chriſti, qui licet ſciret Judam ſe proditurum, tamen celavit, ut notat glo. de offi. ordi. *ſi ſacerdos* I. q. I. *Chriſtus*, niſi ſubeſſet incorrigibilitas, quæ deprehenditur, quando monitus non deſiſtit ar. de ſen. excom. *contingit*; & c. *ſacro*. Nec obſtat illud (*d*), quod habetur in actibus Apoſtolorum: *cum audiſſent Apoſtoli, qui erant Hieroſolymis, quia recepit Samaria verbum Dei, miſerunt ad eam Petrum, & Joannem, &c.* Ex quo colligunt quidam, quod eccleſia fuit major Petro, poſtquam eum miſit. Reſpondeo iſtam eſſe ſatis levem argumentationem: nam cum tunc inciperetur fides publicari, magis inducebantur gentes ad fidem opere, & exemplo, quam verbo. Idcirco propter vitæ ſanctitatem, & miraculorum poteſtatem (nam ad ejus umbram ſanabantur infirmi, Act. V.) miſſus fuit Petrus, qui exemplo Chriſti ſeipſum humiliavit, tenens illud præceptum mente: *qui major eſt inter vos, ſiat ſicut minor*. Simile eſt quod idem Petrus alibi facit, ſubmittendo ſe ex humilitate judicio eccleſiæ, quod tum declinare potuiſſet, II. q. VII. *Petrus*. Cujus exemplo etiam Leo papa ſubmiſit ſe imperatoris judicio, II. q. VII. *nos ſi incompetenter*. Per hoc tamen non infertur vera ſuperioritas, vel inferioritas, ut de ſe patet. Ad illud, quod allegatur Act. XVI ubi orta quæſtione, an converſi ad fidem debeant circumcidi, recurritur ad Apoſtolos, & presbyteros &c. Reſpondeo quod licet in illa congregatione Jacobus (*e*) fuerit loquutus, per hoc non infertur, quin Petrus inter eos fuiſſet caput, & principalior. Quis enim eſt ita fatuus, qui diceret regem conſilio ſuo eſſe inferiorem, ſi aliquid per concilium ſuum determinaretur, vel ſi aliquis contra ſuam ſententiam diceret, quæ ipſius regis, & omnium conſenſu approbaretur? Approbata eſt igitur ſententia jacobi, tamquam recte, & bene ſentientis. Pro hoc bonus tex. XXXI. diſt. *Nicena*, uti in concilio unus dixit ſententiam ſuam, quæ a tota Synodo fuit laudata, ex quo non ſequitur illum fuiſſe principaliorem. Omnia itaque iſta ſolum probant hoc, ſcilicet in Eccleſia eſſe poteſtatem clavium. Et hoc fateor ut deduxi in prima quæſt. ſed non probant ſuperioritatem Eccleſiæ ſuper Papam (*f*), immo ratio naturalis dictat contrarium. Sicut enim in vita monſtruoſum eſſet & impoſſibile quod corpus præeſſet capiti; ita cum Eccleſia ſit quoddam corpus inſtitutum, cujus caput ſaltem miniſteriale eſt Papa, ut dixi ſupra III. quæſt. II. Satis videtur monſtruoſum, ipſam Eccleſiam præeſſe capiti ſuo; & contra autem ſicut naturale eſt, caput præeſſe toti corpori, ita Papa debet præeſſe toti Eccleſiæ. Ad cap. *legimus*, XCIII. diſt. ubi Hieronymus dicit, *quod orbis eſt major urbe*; dico, quod ſi diligenter ponderentur præcedentia, & ſequentia illa verba, nihil faciunt ad propoſitum; quia dum dixit: orbis eſt major urbe, vult dicere, quod non tantum eſt inſpicienda conſuetudo Romanæ Eccleſiæ, ſed etiam aliarum Eccleſiarum, quæ ſunt diſperſe per orbem, qui eſt major urbe. Nec eſt credendum, quod altera ſit Eccleſia Urbis, ideſt Romana, & altera totius orbis. Nam omnes Eccleſiæ ſunt una Eccleſia, ex quo unam ſervant regulam veritatis, ut ibi dicitur, quaſi dicat: non ex loco metimur conſuetudinem Eccleſiæ. Nam cum Orbis ſit major urbe, poteſt ipſe Epiſcopus alibi eſſe, quam in urbe; & ubicumque fuerit, ejuſdem eſt meriti, ejuſdem ſacerdotii, & intendit ſervare illam conſuetudinem, quam ſervant omnes Eccleſiæ, licet alius ſit in urbe. Et hunc intellectum ſentit ibi glo. in V. *altera*, & in V. *major*. Ad cap. *manet*, & cap. *memor*, XXIV. quæſt. I. in quibus videtur probari, quod contra univerſalem ſtatum Eccleſiæ Papa non poſſit facere, quia tunc ejus judicium non procedit ex æquitate; unde non manet eo caſu Petri privilegium. Reſpondeo, quod Petri privilegium fuit: *quodcumque ligaveris ſuper terram &c.* modo ſi ligat inique, & injuste, & ſic non procedit ejus judicium ex æquitate, ceſſat tale privilegium, primo quia talis non eſt ligatus in cœlo, & ſic quoad Deum, ut dicit glo. in prælegato cap. *manet*. Item non licet Papæ turbare ſtatum Eccleſiæ, ut dicit cap. *memor*. Tamen ibi non dicitur, quod iſta ſit juſta cauſa depoſitionis; unde fateor, quod male facit, graviter peccat, eique eſt reſiſtendum ſecundum ea, quæ dixi ſupra. Simili modo reſpondeo ad glo. in cap. *propoſuit*, de conceſ. præben. quæ videtur dicere, quod Papa non poteſt mutare univerſalem ſtatum eccleſiæ, quod exponitur, non poteſt, ideſt non debet. Similis expoſitio habetur de ſtatu mon

ANNO CHRISTI 1417.

Cum

ANNO CHRISTI 1437.

Cum ad monaſterium, in glo. pro quo facit, quia non videmur poſſe, quod non poſſumus commode, ff. de condi. inſti. *l. filius*, ff. de verbo. ſignif. *l. urbes Proculo*. Et dato etiam, quod vere non poſſet, ex hoc adhuc ſequitur, quod illud, quod faceret, eſſet ipſo jure nullum tamquam factum lege prohibente; quia non procedit ultra penam imponendo ſecundum theoricam legiſtarum C. de legibus *l. non dubium*, per Bart. ff. de nov. op. nunti. l. *Prætor*, §. 1. per Cardin. Florentinum in cap. fin. de poſtula. prælat. Nullo enim jure divino vel humano, cujus meminerim, decretum invenitur, quod Papa faciens quod non debet, etiamſi notorie ſcandalizet eccleſiam, §. *corpus*. debeat deponi in cauſa hæreſis; ergo nec nos debemus inniti ſapientiæ propriæ. Et hoc dicitur de conſti. *ne innitaris*. Erubeſcimus enim cum ſine lege loquimur, C. de colla. l. *illam*, cum vulga. Et præſertim in tam arduo negotio, in quo profecto valde admirandum eſt, quod ſi talis pœna depoſitionis poſſet imponi, alicubi & per ſanctos patres, aut ſacra concilia hoc deciſum non ſit. Solum hæc falſa opinio pullulavit ex illa malencta glo. quæ eſt XL. di. *ſi papa* (*g*) *i* quæ tamen nihil dicit de pœna depoſitionis, ſed ſolum dicit, quod de alio crimine, quam de hæreſi papa poteſt accuſari. Non tamen dicit, quod ex illa accuſatione ſequatur depoſitio. Immo tex. in præall. c. *& ſi papa*, id agat, per quod innumerabiles populos inducat ad perditionem, quod ſatis eſt turbare ſtatum eccleſiæ, a nemine eſt judicandus, excepto caſu hæreſis, ut ibi ſubjungitur. Unde non video hunc errorem aliunde proceſſiſſe, quam a radice ambitionis, & cupiditatis regnandi. Ad c. *Et ſi illa*, 1. q. VII. XXV. q. 1. *Quæ ad perpetuam*, & c. *Sunt quidam*, reſpondeo concedendo, quod contra ſtatum univerſalis eccleſiæ papa non poteſt diſpenſare, & ſi diſpenſat, convincitur errare, & male facere. Quod intelligo, quando ſine cauſa facit; non tamen probant illa jura, quod ſi faciat, poſſit contra eum procedi, quia ejus delicta ſolius Dei judicio ſunt reſervata; IX. q. IV. *nemo*, & c. *aliorum*. Immo poſſet dici, quod etiam contra univerſalem ſtatum eccleſiæ, papa poteſt diſpenſare, dummodo non concernant fidem, (*h*). Pro hoc allego gloſſam, quæ ita intellecta eſt valde notabilis in c. *propoſuit*, de conceſ. præben. intendo, quod iſta verba ibi poſita quædam intelligo in his referantur ad omnia præcedentia, quod patet ar. de appell. *Secundo requiris*, & c. *inquiſitioni*, per Bartolum ff. de privil. l. *talis ſcripturæ*. Et hæc ſufficiant de iſta concluſione, in qua multa notabilia dicta ſunt.

Quarta concluſio (*i*) eſt: papa poteſt de plenitudine poteſtatis concilium legitime congregatum juſta cauſa ſubſiſtente diſſolvere. Iſta concluſio multipliciter deducitur; primo ſic. Concilium generale ſumit robur, & authoritatem a papa, XVII. diſt. per totum, de elec. *ſignificaſti*, & ſæpius probatum eſt. Ergo ab eodem poteſt diſſolvi, ipſo ſubmovente ſuam impertiri auctoritatem, quia ejuſdem eſt diſſolvere & deſtruere, cujus eſt condere, c. de legit. l. prima de judi. *cum veniſſent*, cum ſim. Item papa tollit jus divinum diſpenſando contra evangelium, ut notat glo. XXX. q. 1. *Sunt quidam*, l. di. ex *pœnitentiam* in tex. & glo. Nam ordinare bigamum eſt contra Apoſtolum, de biga. *Super eo*. Et c. *a nobis*; habetur ad Thimo. 3. & tamen papa contrarium facit. Item papa diſpenſat contra univerſalem ſtatum eccleſiæ, de conſan. & affi. *non debet*; XXXV. q. V. *ad ſedem*, & quod ibi notat LXVIII. di. *Cor. Chriſti*. Item diſpenſat contra vetus teſtamentum in decimis dandis; de deci. *Ex parte*, q. 1. in text. & glo. de conces. præbend. *propoſuit* in glo. Et tamen præceptum decimarum eſt de jure divino, XVI. q. 1. *Reverſimini ad me*, & c. *omnes*, de decim. *Tua nobis*. Item in voto papa diſpenſat, de voto c. 1. & cap. *magna*, cum ſequentibus, quod tamen eſt de jure divino, juxta illud Evangelii, *& vota reddite*, ut habetur in prælegato c. *magna*. Idem in juramento; & tamen ſcriptum eſt: *redde Domino juramenta tua*, ut legitur in Deuter. V. Matt. X. de jure jura. *Et ſi Chriſtus*. Item diſpenſat contra multa capitula quatuor conciliorum, ut habetur in tex. & glo. XV. diſt. *ſicut ſancti*; notat glo. de ſtatu monachorum *cum ad monaſterium*. Item diſpenſat in ſecundo gradu affinitatis collateralium æqualis lineæ, de conſt. præben. *propoſuit*, in glo. de reſti. ſpo. *literis* in glo. & ibi per doctores. Item cum monacho diſpenſat contra votum caſtitatis, & aliorum ſubſtantialium regulæ, notat glo. in præall. c. *cum ad monaſterium*, per Joan. de re jur. *ſemel* dicto li. VI. Item diſpenſat cum ſubdiacono, ut contrahat matrimonium, qui tamen ex voto tenetur ad caſtitatem, tex. eſt XXXII. di. *de illo*, licet glo. ibi. dicat contrarium, & in c. *Cum ad monaſterium*, præall. Item diſſolvit matrimonium non conſummatum, de conver. conjug. *ex publico*, & tamen matrimonium eſt de jure divino, quia fuit inſtitutum in paradiſo, de biga. *debitum*: & ibi notat Joannes de Fig. c. ſi. Ex tex. de voto c. 1. lib. VI. & habetur Gen. 11. Item ſolus papa ex cauſa deponit imperatorem, licet de honeſtate requiratconcilium, de re judi. *ad apoſtolicæ* §. *nos itaque* lib. VI. & ibi notatur in glo. Item deponit regem XV. q. VI. *alius*. Ex quibus autem cauſis Imperator, vel rex poſſit deponi notatur per Hoſtı. & Joan. in præall. c. *ad apoſtolicæ*. Credo etiam ad hoc notandum in c. *grandi* de ſupp. negli. prælat. lib. VI. Item ſolus papa ex cauſa poteſt deponere cardinalem, nec habet neceſſitatem convocare concilium: glo. eſt valde notabilis de cle. non reſi. *Ex geſtis*, & ibi per Joan. Mo. de ſchiſma. c. 1. lib. VI. licet papa de honeſtate bene faciat in his arduis requirere concilium cardinalium, ut notatur in dicto capit. 1. de ſchiſma per Jo. Mo. in ca. *ſuper eo*, de hæret. lib. VI. probatur.

Reſpondendo itaque ad propoſitum dico, quod ſi papa poteſt facere omnia illa, de quibus ſupra, & plura alia, quæ cauſa brevitatis omitto, quæ videntur eſſe graviora, multo fortius poterit diſſolvere concilium generale, quod ab eo recepit poteſtatem, & authoritatem. Pro hoc facit, quod papa poteſt in totum tollere ſtatuta conciliorum etiam corpore juris clauſa, quod patet Nam quod inferius annis XX. poſſet fieri ſubdiaconus, aut XXV diaconus, vel XXX. ſacerdos, erat expreſſe

proh-

prohibitum per concilia generalia, ut habetur, LXXVII. dist. *Subdiaconus*, c. *placuit*, c. *episcopus benedictionem*, &c. *in veteri*. Quæ omnia sunt statuta conciliorum generalium, ut patet in supradictis. Et tamen papa illa omnia substulit, ut patet in Clem. *generalem*, de æt. & qualit. & ibi not. glo. nec mirum, quia non debet reprehensibile judicari, si secundum varietatem temporum statuta variantur humana, ut dixit tex. de consan. & affin. *non debes*. Novis enim morbis nova convenit antidota præparare; de jura. calumn. *ceteris*. Pro hoc facit, quod notat Innoc. de consue. *Quanto*, qui dicit, quod Papa subsistente magna causa, & aliis nota potest facere contra universalem statum ecclesiæ; & verba Christi intelliguntur, quodcun. ligaveris, scilicet per constitutiones, vel præcepta, quia ei est in omnibus obediendum, nisi sint contra fidem, vel ei specialiter prohibita. Verba sunt Innocentii ad litteram. Quid plura? de hoc est glo. multum singulariter notanda in cap. *ubi periculum*, de elect. lib. 6. in v. *concilio*, quæ tenet quod Papa de plenitudine potestatis potest dissolvere concilium, quia nulli concilio est subjectus. Ubi ergo habemus glo. fulcitam auctoritatibus, quibus supra, certe temerarium videtur esse ab ea recedere; nec videtur in tali materia posse melius reparari, quam accedere ad hos sanctos Patres, & devotissimos meos, qui tex. & glo. composuerunt, qui nec odio, nec gratiæ, seu alio animi morbo subjecti nobis veritatem ediderunt; absitque ab hominum mentibus eorum doctrinam non continere veritatem. Non præteream us ergo terminos, quos posuerunt Patres nostri, XXV. quæst. 1. *quæ ad perpetuam*, ne in nobis illud evangelicum impleatur; *væ vobis, qui dicitis malum bonum, & bonum malum, ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem*. XI. quæst. 1. *væ vobis*. Neque afferamus novas & dolosas stateras, ubi appendamus, quod volumus arbitrio nostro dicentes, hoc grave est, hoc leve, XXIV. quæst. 1. *non afferamus*. Hoc dico pro his, qui sacros canones damnare ausu temerario non verentur, quibus . . . . in evangelio dicendum est: *finite illos; cæci enim sunt, & duces cæcorum*, transumptive de voto *magnæ*, XI. quæst. III. inter verba. Ex præmissis infero, quod cum subsistente justa causa dissolutionis præceptum papæ satis æquum videatur, ei ab omnibus est obediendum per supradicta, & præsertim per illum tex. qui judicio meo in hoc est multum singularis, XIX. dist. *in memoria*, adeo ut putem non obedientes tali præcepto peccare mortaliter; quia qui non obedierit principi morte morietur, de majo. & obed. c. II. XI. *q. resistit*. Nec dicitur tali præcepto papam evertere, aut decolorare statum ecclesiæ, ut quidam putant: tunc enim bene diceretur facere hoc, quando prohiberet in perpetuum fieri concilia generalia, aut totis viribus impediret quodcumque generale concilium fieri. Nam si hoc faceret, non esset ei obediendum; imo totis viribus resistendum, ut plene dedixi supra in tertia conclusione. Sed si ex causa unum concilium semel dissolvit . . . intentionis quod alibi, & alio tempore aliud celebretur, in quo eadem venieant discutienda, quæ in primo, non video quis istis revelavit, istud esse subvertere statum ecclesiæ. Ad quod probandum adduco tria similia: primum est, papa non potest deponere omnes . . . mundi; ut notat glos. IX. q. 3. *per principalem*, quia hoc bene esset decolorare statum ecclesiæ. Unum, duos, vel plures, nemo sanæ mentis dubitabit ipsum posse deponere, ut in c. *veritatis*, de dol. & cont. cum si. Secundum simile est, papa non potest sua constitutione, aut præcepto inducere, ne quis contrahat amplius matrimonium, aut contracta omnia dissolvat; quia hoc esset contra præceptum divinum, II. *crescite, & multiplicate, & replete terram*, ac esset perturbare statum generis humani. Quis autem negabit ipsum posse unum duo vel plura matrimonia dissolvere, non secuta carnali copula, vel contrahenda impedire, seu prohibere, ut patet de mat. contra interdic. ecclesiæ per totum? Tertium simile habetur in glo. quam ad hoc ego reputo valde notabilem in c. *a nobis*, de decim. ubi glo. tenet, quod papa potest speciali ex privilegio concedere, ne teneatur ad decimas solvendas; quia hoc non est facere contra jus divinum; non tamen posset facere præceptum, aut constitutionem, quæ omnino tolleret obligationem præstandi decimas. Licet enim jus naturale, aut divinum non possit per papam omnino tolli; potest tamen quibuscumque specialiter remitti; ut notabiliter dicit illa glo. Sic etiam est in proposito nostro; licet omnia concilia generalia & omni tempore celebranda non possit papa dissolvere, aut præcipere, ne fiant, quia convinceretur errare, XXV. q. 1. *sunt quidam*; unum tamen subsistente causa poterit ipse dissolvere, & multo magis de loco ad locum commutare, quia illa non sit tantum nisi quædam transmutatio. Neque debet ecclesia Dei, quæ in Spiritu S. est legitime congregata, propter hoc insurgere contra Romanum pontificem, aut ejus sacratissimam sedem, neque debet curare magis de uno loco, quam de alio; sed attendere illud verbum, dicens: *ubicumque fuerint duo vel tres in nomine meo congregati, ego in medio illorum sum*. Nota dictionem *ubicumque*, ex qua colligitur, quod non debet haberi consideratio magis istius loci, quam illius; dummodo ipsa ecclesia capiti suo uniatur, & in Spiritu S. legitime congregetur.

ANNO CHRISTI 1437.

ANNO CHRISTI 1437.

ANNO CHRISTI 1437.

FELINI SANDEI LUCENSIS

Epiſcopi adnotationes quædam in hoc excerptum Petri de Monte.

(a) *Tertio concluſio.* Papa pro nullo alio crimine, etiamſi incorrigibiliter, & notorie ſcandalizaret eccleſiam, poteſt per concilium quovis modo deponi; & hanc concluſionem probat per XXVII. motiva, dans poſtea remedia reſiſtendi periculoſis erroribus Papæ. Et in hac materia pondera textum in Gloſſ. *ovem cum Balaam*. Ad finem 11. quæſt. VII.

(b) *Probatur hoc XXIV. quæſt.* 1. *quodcumque in Gloſſa*. Ad ea jura hic allegata reſpondet Abbas in ſermone. *Quoniam veritas;* (ſæpius evulgato typis) & ubi ipſe ſentit de aliquo malo, ſecundum eum valet dicere de abbate duce Baſileenſium.

(c) *Sententia Romana ſedis profferenda eſt ſententia totius eccleſiæ.* Addo Gloſſ. in cap. *in iſtis*.

(d) *Nec obſtat illud quod habetur in Actibus Apoſtolorum: cum audiſſent* &c. Ego melius reſpondeo ad hoc, quod miſſio, quæ ſit per auctoritatem, utique eſt a Superiore, ſicut Papa mittit legatum & rex Baillivum. Sed miſſio, quæ ſit per conſilium & ſuaſionem, poteſt eſſe ab inferiore, & ſic conſiliarii dicuntur mittere regem quando valet alicubi de conſilio ſubditorum, quia per conſilium movet eum ad illud faciendum; & apoſtoli, & ſeniores miſerunt Petrum, & Joannem, perſuadendo, & conſulendo pro ſalute populi. Iſta eſt reſponſio archiepiſcopi Florentini.

(e) *Licet illa congregatione Jacobus* &c. Aliter reſpondeo, primo quia Jacobus judicavit ut judex illius loci ſpecialiter; non quaſi Petrus non potuiſſet judicare; ſed quia voluit illi deferre in loco ſuo. Sicut papa quando eſt in aliqua Civitate poteſt omnia audire, & judicare; ſed in multis non facit, ut deferat epiſcopo. Secundo reſpondetur, quod Jacobus ipſe non dedit ſententiam in illa materia legalium; ſed Petrus qui prius locutus fuerat quid agendum eſſet. Poſtmodum autem Jacobus addidit ſententiam ſuam, non quaſi authoriſans, ſed ut aſſentiens confirmans Petro pro parte omnium; ſicut fit in concilils, in quibus formatis decretis (per) Papam reſponderetur ab omnibus prælatis per placet; ut ſunt multa jura in decreto; & iſta eſt reſponſio archiepiſcopi.

(f) *Non probant ſuperioritatem eccleſiæ ſuper Papam*. Poſſet etiam his opponi de cap. *in nova*, XXI. diſt. ubi dicitur quod apoſtoli voluerunt Petrum eſſe ſuum Principem; per conſequens totius eccleſiæ; & ſic non a Chriſto ſed ab apoſtolis videtur Petrus habuiſſe primatum. Reſpondetur quod apoſtoli hoc voluntate conſequenti, & acceptanti Dei ordinationem, non autem voluntate antecedente, ſeu cauſante ipſum authoritatem, nam hanc habuit a Chriſto.

(g) *Hæc falſa opinio pullulavit ex illa maledicta Gloſſa in cap. Si Papa*. Contra gloſſam cap. *Si Papa*, addo ex Gloſſa ſtatim contrariam in cap. *ſi quis*, LXXIX. dum dicit, quod etiam pro hæreſi non deponitur ut pro ſimonia, & tamen ſcandalizat eccleſiam, & ita Archiepiſcopus in ſumma ut pro conſilio pro Eugenio.

(h) *Dummodo non concernant fidem*. Quod papam hæreticum incorrigibilem concilium poſſit deponere firmat Dominus poſt Joannem Andream habentem hoc pro indubitato in cap. *in fidei*, de hæret. in VI. & in cap. *nova autem*, XXI. diſt.

(i) *Quarta concluſio* &c. De plenitudine poteſtatis poteſt papa concilium legitime congregatum juſta cauſa ſubſiſtente diſſolvere. Adde B. Thomam in tract. de *potentia Dei*, quæſt. X. art. 4. in reſponſione ad XIV. argumentum, ubi tractans utrum Spiritus Sanctus procedat a Filio, dicit quod ſolus Papa habet auctoritatem congregandi Synodum, & ad ipſum pertinet confirmare ſententias Synodi, & a Synodo appellatur ad Papam, & non habet neceſſe convocare concilium, quoties occurrit dubitare de fide. Vide dicta cardinalis S. Sixti (cardinalis Turrecremata) in ſuo libello de papa quæſt. LV.

ANNO CHRISTI 1437.

ANNO CHRISTI 1437.

EX DIALOGO

Æneæ Silvii de Conſtantini donatione

Fragmentum,

UT fragmentum iſtud dialogi Æneæ Silvii Piccolominei Senenſis hic darem plura ſuaſerunt; rei novitas: nondum enim prodiit, quamvis ejus memini rumor quidam; Concilii Baſileenſis commemoratio; & quod plus eſt ea fere refutat his Æneas, quæ Panormitanus in oratione hac ſua adverſus clericos bona temporalia affatim poſſidentes urgebat.

DIALOGUS ÆNEÆ.

Petrus. Taceo jam de translatione Imperii, & donata eccleſiæ dominia quæ dicis non inficior. Verum etſi laudo nolum donantis; conſilium tamen accipiant probo. Nam ſæcularia judicia & gladii poteſtatem & belli curam, ſine quibus dominia civitatum retineri non poſſunt, quis neſcit Dominum ſacerdotibus interdixiſſe? Nemo inquit ad Titum Paulus, Deo militans implicat ſe negotiis ſæcularibus. Cumque ſucceſſorem ſibi Clementem Petrus aſſumeret; neque enim, inquit, judicem neque cognitorem ſæcularium negotiorum te hodie vult ordinare Chriſtus. Inter canones apoſtolorum hujuſmodi verba legimus: *epiſcopus aut ſacerdos aut diaconus nequaquam ſæculares curas aſſumat; ſi ſecus egerit, dejiciatur*. Quis uſum gladii Romanis pontificibus putaverit eſſe permiſſum, cum Petro dixerit Dominus: *mitte gladium in locum ſuum*, & apud Lucam? cum vellent Jacobus & Joannes in Samaritanos ulciſci, quamvis eſſent illi digni, quod Dominum contempſerant. *Neſcitis*, inquit Salvator, *cujus ſpiritus eſtis: filius hominis non venit animas perdere, ſed ſalvare*. Quid quod in civili dominio ſervi & domini ſunt, & alter excellit alterum? Quo pacto Romanus pontifex regnum teneat, cum dicat apud Matthæum veritas: *Scitis quia principes gentium dominantur eorum, & qui majores ſunt, poteſtatem exercent in eos: non ita erit inter vos, ſed quicunque voluerit inter vos major fieri, ſit veſter miniſter?* Intellexerat magiſtrum Petrus; atque ideo ſactus pontifex: *non dominantes in cleris, ſed formæ facti gregis*, inquit. Quibus verbis, niſi, me melius inſtruis, & regnum & omne civile dominium prohibitum clero putaverim. *Æneas*. Baſilea tibi hæc arma miniſtravit. Audiviſtis Petrum Anglicum, neque oblitus es verborum, quæ protulit in diſputatione quam habuit adverſus Joannem Palomarium, cum alter Uſſitarum, alter concilii partes tueretur. *Petrus*. Non me pœnitet in Synodo Baſilienſi fuiſſe, in qua lumina noſtræ urbis excellentiora fuerunt. Multa illic didici, quæ adhuc meminiſſe juvat. Joannes ille, Cathalonia oriundus, vir fuit multarum literarum & ingenii ſublimioris, vita quoque & laudabili & munda: & Petrus nihil præter Sophiſmata novit: nihil in eo ſolidi, nihil quod imitetur comperi, quem ſola verboſitas & inanis garrulitas Huſſitarum ducibus commendaverit. Anglici eum tanquam delirantem & blaſphemum domo pepulerunt. Sed ignarus apud ignaros locum reperit. Nihil ego ex eo didici; nam quid ille, quod memoriæ mandandum videretur, non protulit unquam. At cum audirem Joannem reſpondentem, inter cætera notavi quæ modo rettuli. *Æneas*. Cur non etiam quæ in aliam partem dicta ſunt meminiſſe? hæc omnia Joannes diluit. *Bernardinus*. Tenacius memoriæ hærere ſolent, quæ noxiora ſunt. Quæ diligunt homines ea cauſa diſcunt. *Pet*. Opinor ita eſſe ut ais, ſed aufer mihi, ſi potes hanc ex mente moleſtiam, ſacerdotibus credam negatum eſſe civile dominium. *Bern*. Facio libens, ſi te modo ratio magis, quam pertinacia duxerit: Illud igitur in primi expeditum eſt nobis in veteri lege, ſacerdotes temporalia dominia poſſediſſe, rexiſſe civitates, fuiſſe judices, populis jura dixiſſe, adeoque magnum imperium ſacerdotale fuiſſe, ut morte plectendum dicerent eum, qui dicto ſummi ſacerdotis non paruiſſet. Non eſt igitur quod nobis ex veteri teſtamento objicias. *Petrus*. Non utique; memini enim dixiſſe Palomarium, cum Petrum argueret, pro quovis teſtimonio veteris legis, in quo poteſtas ſecularis interdicta ſacerdotibus videretur, quindecim e regione mox ſeſe dicta reperturum, quæ contra ſuaderent. *Bern*. Bene eſt: minus tecum negotii erit. Ad legem Chriſti veniendum eſt, ſanctam & mundiſſimam; nihil turpitudinis, nihil admittit mali, neque clericos ſolum, ſed laicos quoque ſine labe, ſine macula nitidos cupit: mundiores tamen deſiderat qui miniſterio ſacri altaris inſiſtunt. Sint igitur ſacerdotes quales eſſe divina præceptio jubet, doctrina & ſapientia præditi, fortes in adverſis, in ſecundis rebus humiles, benigni, miſericordes, boni & æquitenaces, caſti & honoris Dei elatores. Quid tum, nunquid horum imperio gubernari civitates & pulchrum & utile dices? *Pet*. Dicerem niſi me Chriſti verba prohiberent; nam quo melior quiſque eſt & eo melius gubernat, eaque rerum natura eſt. Apud Lucam cum rogaretur inter duos fratres judicium facere ſuper vos; & apud Joannem legimus. *Cum cognoviſſent, quia venturi erant ut eum raperent & facerent regem; fuit iterum in monte*. Quibus exemplis diſcipulos inſtruebat ne judicium aut regnum aſſumerent. Inter cæteros autem chriſtianos imitatio Salvatoris præcipue ſacerdotibus convenit. *Bern*. Si regnare cœpiſſet dominus neque crucis myſterium, neque redemptionis noſtræ præmia vidiſſemus. Adde quia minus efficax dictum eſt. Si omnia ſacerdotibus recuſanda crediderit, quæ Salvator declinaſſet, neque omnia quæ fecit dominus facienda ſunt: neque vitandum omnia quæ vitavit. Juſſiones ejus, ſive mandent, ſive prohibeant, exacte ſervari debent; ſi quis contra nititur reus eſt mortis. Sed exiſtimas

Dominus plura.

ex

ex verbis Matthæi quæ paulo ante retuliſti, prohibitum clero regnum; neque male ſanctis, ſi regnum interdixit apoſtolis ſuis veritas. Sed regnum quo utebantur. Eſt enim regnandi duplex forma; ſunt reges qui ad ſuum commodum omnia referunt, ſuperbi atque inflati opinione, ſuis voluptatibus dediti, qui cives loco ſervorum habent, judicia vendunt, pecunias cumulant, legibus nullis teneri volunt, nec amari magis quam metui cupiunt, atque cum Œdipo dicunt. *Odia qui nimium timet, regnare neſcit: regna cuſtodit metus.* Et iterum: *qui vult amari, languida regnet manu.* Hujuſcemodi reges apud Aſſyrios, Medos, Perſas, Ægyptos & in omnibus fere gentibus erant; cum Salvator inter homines converſatus eſt; neque hodie deſunt hujus regni veſtigia. Quidam vero ſunt reges, ſed admodum pauci, qui Reipublicæ præſidentes omnia, quæcumque agunt, ad eorum qui ſibi commiſſi ſunt utilitatem referunt, obliti commodorum ſuorum, qui cives veluti filios amant, & tanquam miniſtri Dei multitudinem ſibi creditam juſtis legibus & optimis moribus regunt. Dominus igitur primam regnandi formam damnavit; cum ait: *Principes gentium dominantur eorum.* Nam & alibi dixit. *In viam gentium ne abieritis.* Secundam vero amplexus eſt, dicens: *ſed quicumque voluerit inter vos magiſter fieri, ſit veſter miniſter.* Neque enim bonus & verus rex aliud eſt quam populi miniſter & reipublicæ ſervus, quem dies noctesque ſollicitum eſſe oportet, nequid civitati deſit, ne rixentur ſubditi, ne cui fiat injuria, nequid detrimenti regnum patiatur; ut vigeant leges, religio floreat, pacis dulcedo in omnes neque relucent. Atque hoc eſt quod Petrus ait. *Paſcite quod eſt in vobis gregem Dei, providentes non coacte ſed ſpontanee ſecundum Deum: neque turpis lucri gratia, ſed voluntarie.* Deinde ſubjunxit, quod a te relatum eſt: *neque ut dominantes in cleris.* Sciens enim magnus apoſtolus quia non placuiſſet magiſtro violenta dominatio, neque turpe lucrum, regendi normam prubens, eos qui præſunt prudenter admonet, ut ita ſe habeant tanquam ſubſint. Neque tam dominos ſubjectorum, quam ſe fratres exiſtiment. Oportet eum qui regnum adminiſtrat eorum meminiſſe verborum, quæ pulchre apud Senecam in Thyeſte leguntur, *Pax*, inquit ille, *quibus reſtor maris atque terræ jus dedit magnum nocis atque vitæ: ponite inflatos tumidoſque vultus: quicquid a vobis minor extimeſcit, major hoc vobis dominus minatur.* Non igitur omne regnum Petrus ab eccleſia ſemovit, qui prius dixerat: *Vos autem eſtis genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis.* Et Paulus: *ſervi vos*, inquit, *regnum ſacerdotale;* regnum illud eccleſiæ, recuſandum eſt. Dominatio regalis, quæ filiorum loco ſubjectos habet, neque Salvatoris juſſa neque apoſtolorum monitis arcetur ab eccleſia. Neque tu mihi apponas apoſtolicas voces, quibus Deo militantes ſæcularia tractare negotia prohibeantur, quod tunc demum verum eſt, cum turpe lucrum aut indigna voluptas ſive inanis rumor quæritur. At ſi honor Dei, ſi pax populi, ſi ſalus animarum ex tractatu ſæcularis negotii reſultat; quis dicet Chriſti militem expertem ejus eſſe debere? Aut nulla igitur dici debent ſæcularia negotia, ex quibus utilitas ſurgit animarum; aut dicenda ſunt & permittenda ſacerdotibus. Petrum, & Andream ſcimus in apoſtolatu piſcatos eſſe, ſanctos Petres ædificaſſe domos, colviſſe vineas, agros ſerviſſe, armenta paviſſe; quæ tamen ſæcularia negotia nemo qui ſapiat inficias ibit. Et quæ vinea pulchrior eſt? quis ager feratior? quem populus bene cultus, aut juſtitiæ ſirculo mundata civitas? Nihil eſt, inquit ille tuus Cicero, quod illi principio Deo qui omnem mundum regit, quod quidem in terris fiat acceptius, quam concilia cœtuſque hominum jure ſociati, quæ civitates appellantur, horum reſtores & conſervatores hinc profecti huc revertuntur. Craſſa proculdubio & ſupina nimis ignorantia eſt eorum qui tanti boni, quantum in adminiſtrandis civitatibus acquiritur, ſacerdotes expertes ajunt. Cum dixerit diſcipulis ſuis Dominus: *venite poſt me, & faciam vos piſcatores hominum.* Neque enim alii verius piſcantur homines, quam qui civitatibus præſidentes exemplo & verbo populos inſtruunt, & in ſagenam mittunt ſalutis æternæ. Beatas hinc Reſpublicas fore dicebat Plato, ſi rectores eorum ſtudere ſapientiæ contigiſſet. Quod ſi contenderis ſatis eſſe ſacerdotibus ſi divinam rem agant, ſacra miniſtrent, ſermonem populo faciant; fatebor & ego ſufficere ſacerdotibus implere ſuum officium; populis autem dicam multum deeſſe quibus expedit ab optimo rectore gubernari. Cumque tales eſſe ſoleant ſubditi, quales reges, parum valebit ſacerdotis inſtructio, ſi contra regis inſtabit præceptio. Nam & nobis prædicantibus ſæpe contigit adverſus ea, quæ nos ſermocinando ex divina lege ſuaſimus, civitatum rectores decreta feciſſe. Multo igitur & melius & ſanctius regitur populus, qui ſub bono ſacerdote, quam qui ſub bono laico gubernatur. Poteſt enim hic alioquin ſacerdotibus adverſari, qui non ſunt ei circa ſacra ſubjecti. Ille qui præeſt omnibus, a ſe ipſo diſſentire non poteſt. Neque illud impedimento eſt, quod bellum gerere aut ſententiam ſanguinis dicere ſacerdotes prohibitos aſſeris; hoc enim poſſunt per alios exercere, quemadmodum nec reges per ſe omnia gerunt. Sed alia belli ducibus, alia rectoribus provinciarum, alia magiſtratibus urbium committunt. Atque hoc eſt quod Nicolaus Romanus pontifex ait. *Cum ad verum ventum eſt, ultra non imperator jura pontificatus arripuit, nec pontifex nomen imperatoris uſurpavit. Quoniam idem mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Jeſus, actibus & propriis & dignitatibus diſtinctis diſtincta officia poteſtatis diſcrevit. Quia ſicut imperatori, cujus eſt arma geſtare, hoſtem ferire, noxiam ſanguinem fundere, non licet altari miniſtrare; ſic & illa pontifici negotia eſt exercere.* Aſſunt tamen imperatori ſacerdotes qui divina cum illi placet ſacrificia celebrant. Neque ſummo pontifici deſunt laici, qui jus dicant, malefactores plectant, ac bello propulſant hoſtes. Quod ſi plerumque civitates ſubjectæ ſacerdotibus ad exterminium quodammodo deductæ videntur, quemadmodum in patrimonio eccleſiæ non pauca novimus; id accidit vel quia ſubditi parum fideles fuerunt, novitatibus ac ſeditionibus gaudentes, vel quia ſummi pontifices, abuſi poteſtate regum.

ANNO CHRISTI 1437.

ANNO CHRISTI 1437.

Locus turbatus.

gum, imperium in tyrannidem converterunt. Quamquam vastitas illa terrarum ecclesiæ Romanæ magna ex parte prius facta est quam sedi apostolicæ subjicerentur, sanctæque civitates illæ, ut nosti, veteres, & ut est vitium senectutis suapte natura collabuntur. Sic omnia verti cernimus, atque alias assumere robora gentes. Non est igitur, Petre, cur sacerdotes infectaris, qui civile dominium dono datum acceperint, si modo subditorum saluti consulentes, neque divina officia negligant, neque humana confundant, atque ut verbo dicunt, & sic opere servorum Dei sese servos esse ostendant. *Petrus*. Satisfecisti abunde menti meæ. Consentio quia non civitates possidendo: sed male regendo legem Christi sacerdotes impugnant, do manus, tuisque monitis acquiesco. *Æneas*. Libentius te hodie Berardine audivi, quam Joannem Paulomerinum quondam Basilee. Nam pura laicus eram & communi laicorum livore cum Petro nostro adversus ecclesiam fatiebam, neque tam veritati, quam proprio cupiditati assultabam. Nunc sive altius sentio, sive mutatis affectionibus ea probo quæ capio. Miro me modo tua traxit oratio, neque sentire aliter passum, quam quod tua disputatio fundet. Nam & quamplures fuisse viros sanctos & miraculis coruscantes tradit antiquitas, qui simul & sacerdotio & dominio temporali satisfecerunt. Quamvis & olim fuisse, & nunc esse non dubitem pene innumerabiles utriusque regiminis neglectores &c.

ANNO CHRISTI 1437.

ANNO CHRISTI 1437.

ACTA RELIQUA ANNI 1437.

CEDULA COMMISSIONIS

Facta Deputatis in Sacro Concilio.

Ex Tom. V. suppl. ejusd. P. Mansi p. 1.

ELigantur per sacras deputationes Dominus cardinalis S. Petri, D. Panormitanus, D. Episcopus Burgensis, quibus detur plena potestas super bullationem litterarum, de quibus agitur, & earum destinatione; ita quod per hoc quod ipsi facerent, nullum præjudicium alicui generetur, & per hoc sit pax, & tranquillitas inter patres de concilio, cessentque omnes agitationes, & molestationes, & cum bona pace, & tranquillitate procedatur ad alia negotia in hoc sacro concilio tractanda; & ista ultima clausula sit firma quod non possit mutari sive violari, & quod duret eorum potestas per totam diem crastinam, *quæ erat* XV. *die Maji*.

Extat in oper. script. Panormita. pro concilio sup. pass. excuso.

ÆNEÆ SILVII PICCOLOMINEI

Senensis Oratio habita Basileæ in Divi Ambrosii celebritate.

Si quis me roget, RR. Patres, cur a majoribus sanctorum virorum commemorationes sint introductæ, facile quidem responsum debo: non tam propter illos, ut gloriam antactæ vitæ recipiant, quam propter nos, ut illorum sequamur exempla. Quid enim est quod nostris præconiis egeant, qui apud maximum Deum recepti, summo illo & ineffabili divinitatis splendore fruuntur? Quidve omnino mortalem exposcant laudem, qui habitantes cum Christo angelicis continuo vocibus extolluntur? Nempe ita beati sunt illi, ut nec addere quicquam eis, nec auferre nostra studia possint. Fiunt igitur ad nostrum *consolationem* commemorationes hujusmodi, ut audientes illorum vitam, quorum vel ortus in lucem, vel transitus ad gloriam celebrantur, quales illi fuere, tales nos esse nitamur. Qui quidem tanta probitate vixerunt, ut pars felicitatis existat nosse quid fecerint. Ea de causa placitum est huic meo. Mediolanensi archiepiscopo, quoniam hodiernus dies antecessori suo beatissimo & excellentissimo doctori Ambrosio sacer est, non solum ante conspectum vestrum divina celebrare officia, sed mihi quoque de tanto viro, & coram tot tantisque patribus, ut orationem habeam omnino insufficienti committere. Vereor tamen, ne sicut negare nescivi, sic etiam obedire non sciam. Obruit enim me magnitudo gestorum, quæ si voluerim omnia recensere, nec mihi quidem dies sufficere, nec memoria tanta tenebit. Perterret me quoque vestra majestas, in cujus præsentia nil nisi tersum dici fas puto. Sed quoniam hunc locum ascendi, & aures vestras auditioni paratas video, antiquius arbitror aliqua dicere, quam penitus obmutescere, ne vel RR. Domini mei archipontificis desiderio desim, vel huic celeberrimo festo injuriam faciam; nequaquam tamen meis confisus viribus, sed divino numine fretus ad rem veniam. Ambrosius noster hodie RR. Patres, secundum representationem ecclesiæ diem obiit, quo nec severitate vitæ, nec sanctimonia morum, nec optimarum artium studio, nec sacrarum literarum doctrina probatior quisquam fuit. Quid igitur faciemus? obitum ne sanctissimi viri plorabimus; an potius, sequuti Hesiodum natales hominum plangentem, in funere gaudebimus? Prohibet quidem Apostolus hujusmodi lacrymas, Christianorumque mortuos dormientes appellat, Dominus quoque in Evangelio: *non est mortua*, inquit, *puella, sed dormit*. Scimus præterea nostrum Ambrosium esse cum Christo, & in sanctorum choris admixtum, cujus in terra ea omnis cura fuit, ut aliquando in cœlo diceret, *sicut audivimus sic vidimus in civitate Domini virtutum, in civitate Dei nostri*. Convenienter igitur huic solemnitati hora orta erat, quam tristis. Et si enim, ut est apud Tullium, mille ex parte mensis Thermenses, & Socrates obiisse credantur; quid de Ambrosio nostro dicemus, cui vivere Christus erat, & mori lucrum? Congratulandum est quippe tanto pontifici, ejusque vitæ laudes cum alacritate a me referendæ, & a vobis cum lætitia sunt audiendæ. Quam rem nisi sufficienter implevero, debitis veniam ingenioli mei, & voluntatem magis, quam vires a me suscipietis. Nec ego præcepta rhetorum hoc loco exequor; quibus mos est majores ejus, qui laudandus proponitur, & eorum altius gesta repetere, ut

Ex M. S. Cod Lucensi

f. *institutionem*.

Francisco Piccolpasso.

Matth. 9.

ut rumorum ſterilitatem, ſicut Hieronymus ait, radix ſecunda compenſet, & quod in fructu non teneas, mereariſ in trunco. At ego carnis bona, quæ ſemper ipſe contempſit, in animæ laudibus non reponam. Nec ambroſium jactabo de genere, quamvis nobiliſſimus fuit, ideſt de alienis bonis, cum & Abraham, & Iſaac ſancti viri Iſmaelem & Eſau peccatores genuerint, & natus ex meretrice, ſecundum Apoſtoli vocem, in catalogo ſanctorum annumeretur; & veteri quoque lege ſancitur: *Anima quæ peccaverit, ipſa morietur*, ergo & quæ non peccaverit ipſa vivet. Nec vitia, nec virtutes parentum liberis imputantur. Ab eo tempore quiſque cenſetur, ex quo Chriſto renaſcitur. Exurgat igitur nobis infantulus noſter Ambroſius, cujus cum fuerit omnis ætas laudabilis, infantilis quoque mirabilis fuit. Nec me aliquis longem exiſtimet, quod ita remote incipiam. Nam ſicut in brevi tabella terrarum ſitus nonnunquam picti reperiuntur, ſic in parva oratione mea non expreſſam, ſed adumbratam carnetis Ambroſii vitam. Præfectus erat in Galliis Ambroſius pater, cum natus eſt, de quo verba fiunt, Ambroſius, cui adhuc infanti, & apud aream prætorii in cunis jacenti, ſubito apes advolaverunt, ejuſque vagientis ora frequentatis ingredi vicibus, atque egredi cernebantur; quas cum ancilla eidemque puelli nutrix abigere vellet, prohibita eſt a patre, qui exitum rei ſollicitus expectabat. Illa autem, poſtquam aliquandiu circa puerum, levata in altum ex oculis omnium evanuerunt. Quod omen tam genitor quam alii, qui aderant, portendere aliquod magnum puero autumabant. Mihi videntur aviculæ illæ futuram hominis eloquentiam præſignaſſe, ſecundum quod ſcriptum eſt: *favi mellis ſermones boni*. Nec fefellit exitus, ſiquidem facundiſſimus poſtea, ut omnes noſtis, evaſit Ambroſius, is quippe amiſſo patre, cum eſſet admodum puer, cum matre vidua & ſorore virgine nutritus eſt, & ut primum potuit per ætatem liberalibus ſtudiis navaſſe operam traditur, brevique tempore ita doctus evaſit, ut inter primos cauſas peroraret, maximamque apud Probum, virum illuſtrem, & tunc Romani rectorem imperii, gratiam acquiſivit. Ob quam cauſam juvenis adhuc ad conſularem dignitatem pervenit; moxque provincia ſibi decreta eſt Gallia, quæ circa Padum intra Italiam jacet, quæ res Mediolanum urbem populoſiſſimam & totius Inſubriæ caput eum perduxit. Quo tempore mortuo Auxentio, Arianæ fatuitatis antiſtite, qui expulſo Dionyſio Mediolanenſem occuparat eccleſiam; circa creationem novi epiſcopi non parva erat in civitate ſeditio, quod alium Arriani, alium orthodoxi pontificem cupiebant; ideoque viſum eſt Ambroſio ad eccleſiam pergere, ut animos, ſi poſſet, concitatos ſua oratione molliret; vixque alloqui plebem cœperat, ſubito vox fertur infantis perſonuiſſe; Ambroſium epiſcopum. Ad quam vocem tanquam cœlitus miſſam, totius populi ora converſa Ambroſium epiſcopum conclamabant; factaque repentu concordia, hunc omnes unum ordinari antiſtitem flagitabant. Sed nondum ea, quæ nunc viget, ambitio maculaverat eccleſiam, nec adhuc pecunia veneibabatur epiſcopatus. Indignabundus eccleſiam dereliquit Ambroſius, præpoſitiſque tormentis, retrahere populum ab his vocibus fatagebat; & nunc ſe cathecumenum, nunc philoſophum reſpondebat, ac, cum nec ſic ceſſaret populus, meretrices publicas ad ſe palam ingredi juſſit, ut eo vel maxime modo indignum ſe redderet pontificatu. Sed quo plus repugnabat, eo magis in ſe ſtudia omnium concitabat, merebaturque negando quod eſſe nolebat, quoniam dignior erat, qui ſe clamabat indignum. Quam ob cauſam fuga ſeſe commiſit, egreſſuſque noctu Papiam pergebat. At Dominus, qui eccleſiæ ſuæ morum parabat, & turrim adverſus Damaſci faciem, ideſt Arrianorum perfidiam, erigebat, fugam tenuit ipſius, erubeſcenteque aurora ante portam urbis, cui Romana eſt nomen, ignorantem eum in conſpectu populi reddidit; qui & retentus eſt, & miſſa legatione ad Cæſarem poſtulatus epiſcopus. Quod & Valentinianus libens conceſſit, & lætus audivit Probus, qui eunti in provinciam Ambroſio: *Vade, age non ut judex, ſed ut epiſcopus*, dixerat. Pendente tamen relatione, iterum fugit Ambroſius, & in poſſeſſione cujuſdam Leontii, clariſſimi viri, tamdiu latuit, quoad reſponſo imperatoris habito, ab ipſo Leontio eſt proditus, & in urbem reductus; ubi videns quia reſiſtere Deo non poterat, jugo cervicem præbuit, baptizatuſque, ut optabat, a catholico epiſcopo, omnia eccleſiaſtica implens officia, infra octavum diem epiſcopus eſt ordinatus. Qui ubi aſſequutus eſt epiſcopatum, non honorem ſed onus intelligens, primam curam habuit, ut humilitate ſuperaret invidiam, & inſtar Salvatoris, noſtri formam ſervi accipiens uſque ad mortem ſe humiliavit; haud neſciens quia qui major, eſt miniſtri perſonam debet induere. Clericos ſane, ut clericos honorabat; cæteros omnes, aut filiorum aut fratrum, aut ſi ætas ferret, parentum loco habebat. Hæreticis ſolum, & maxime Arrianis erat infeſtus; ob quam rem magna ei cum Valentiniani matre Juſtina concertatio fuit; quæ cum eſſet Arriano infecta errore, nihil magis quærebat, quam Ambroſium perdere; promiſſiſque dignitatibus & officiis ſceleſtos homines provocabat in eum. Sed, adjuvante Domino, omnem malitiam convincebat Ambroſius, incidebantque in foveam, quam ipſi fecerant, qui ſancto viro ſtruebant inſidias. Auguſtiæ me temporis tenent, ne omnes Juſtinæ moleſtias attingam; illud tamen non prætereo, quod tripartita narrat hiſtoria. Cum enim vidiſſet Juſtina ad verbum Ambroſii totam pleoem eſſe devotam, armatos ad eccleſiam miſit, qui eum raptum in exilium traherent; audite, obſecro, boni paſtoris, audite RR. Patres, reſponſum intrepidum: Ego, inquit Ambroſius, ſponte hoc non ago, ne lupis ovium ſepta contradere videar, aut blaſphemantibus Deum; hic, ſi placet, occido, hoc loco mortem prona ſuſcipio voluntate. O animum vero paſtore dignum, o verbis in omnium epiſcoporum pectoribus inſcribendis! Sciebat eximius doctor, quia bonus paſtor animam pro ſuis ovibus libenter exponit, anxius nempe Ambroſius erat ne populum ſine cura dimitteret, priuſque mori volebat, quam oves perdere. Hos ægros eccleſiæ, ſed animos ſibi commiſſos dolebat amittere. At nos hodie (proh pudor) non hominum, ſed pecuniarum geri-

ANNO CHRISTI 1437.

ANNO CHRISTI 1437.

Prov. xvi. 24.

ANNO CHRISTI 1437.

gerimus eorum, non animabus sed argento A studemus & auro. Illa dignior æstimatur ecclesia, non qui major est populus, sed cui major est redditus. Habent innumeras animas ecclesia, sit infinitus in ea populus; nisi pecuniis abundet, nemo illam adibit, & quasi hereditatem jacere inopem quisquis dimittet; at ubi dives episcopatus, & introitus uberes sunt, huc oculi omnium sunt conversi; nec ibi quisquam cum examine ordinatur antistes, quasi non populo, sed pecuniis proponatur episcopus. Quare, si ita pergimus agere, fundo ne sacris literis ut prædicatores, sed abaco ut nummularii studeant clerici, quia sic ad episcopatum evecti, tractare pecunias, & reddere calculum scient. Melius tamen Ambrosium B imitabimur; namque si clerici, hoc est de sorte Domini, esse volumus, eorum viam sequi debemus, quorum sors Dominus fuit. *Habet*, sicut Hieronymus ait: libenter namque in hujus dictis tanquam in agro fertili versor: *unumquodque propositum suos principes; Romani duces imitentur Camillos, Fabritios, Regulos, Scipiones; philosophi proponant sibi Pythagoram, Socratem, Platonem, Aristotelem; poeta æmulentur Homerum, Virgilium, Menandrum, Terentium; historici Thucydidem, Sallustium, Herodotum, Livium; oratores Lisiam, Gracchos, Demosthenem, Tullium; & ut ad nostra veniamus, episcopi & presbyteri habeant in exemplum apostolos, & apostolicos viros, quorum honorem possidentes,* C *nitantur habere & meritum*. Quod si nobis durior Apostolorum imitatio videtur; at saltem Ambrosii nostri recipiamus exemplum. Quod si fecerimus, nequaquam sub Christo paupere sequeremur divitias, *aut affluentibus ipsi cor minime apponemus*. Exosam enim præ cæteris vitiis avaritiam habuit, præcipue tamen hujus turpissimi sceleris sacerdotes desiderabat immunes, ne illa, quæ Romanorum subvertit imperium, ecclesiam quoque pollueret.

Sed quoniam de avaritia sermo incidit, nequaquam inutile fuerit pauca in hoc virium dicere; & ne quid ambiqui nomen efficiat, avaritiam ego, non ut aliqui putant, solius æris, sed auri quoque & argenti, & cæterorum opum cupiditatem appello. Fateor enim antiquitus hanc fuisse consuetudinem, ut quod avidi essent æris, hi dicerentur avari, cum nondum esset ullus usus aurei monetæ vel argentei, nam solum æs habitum est in pœtic apud Romanos usque ad bellum Punicum primum; quinque etenim dumtaxat annis ante id bellum signati argentum *tergendum* cœpit, bigarum & quadrigarum nota; anno urbis conditæ quingentesimo octogesimo quinto. Attamen anno post secundo & sexagesimo nummus aureus percussus est; ne autem Servius Tullius primus signavit nota pecudum, unde pecunia dicta est, cum antea rudi ære uterentur. Itaque licet variarentur monetæ materia, E idem tamen avaro nomen mansit. Nec ista Pharsa. li. contraria sunt Lucano, qui ait: *Primus Thessalica rubor telluris Jasone in formam calide percussæ pondera massæ; fudit & argentum flammis, auroque monetæ fregit, & immensis coxit fornacibus æra*. Potuit namque sic inter Græcos fuisse. Utcumque est, exclamare cum Boetio possumus. *Heu primus quis* *fuit ille auri qui pondera tulit, gemmasque latere volentes præcisa pericula fodit*. Abit tamen, ut monetæ usum damnem, quia & uti eadem recte licet; eos vero accuso, eosque virtupero, quorum semper est occupatus in quærendo animus, qui dediti sunt studio thesaurizandi, qui cupiditati obnoxi & pecuniarum, sunt servi hujus nefandissimi vitii, cujus faciem, & quasi picturam quandam Virgilius expressit his versibus, quibus descripsit harpyas: *Virginei volucrum vultus, fœdissima ventris proluvies, uncæque manus, & pallida semper ora fame*. Humanus vultus non hominem significat esse avarum, sed monstrum, sub cujus aspectu placido latet truculenta bestia ad omne nefas parata; testanturque virginei vultus cupiditatem averi semper virescere; nunquam enim, ut scitis, satiatur, aut expletur cupiditas sitis, semper appetit, semper eget, nam veteri proverbio, tam deest avaro quod habet, quam quod non habet. Prætereo cur volucres finxerit, quid pallida ora, quid proluvies illa ventris importent. Nemo est enim tam hebes ingenio, qui hæc avaro nesciat applicare. Sed quid ego in avaritiam armo Gentiles, cum infiniti ex nostris eam impugnent? Utinamque facile hoc scelus omnes dimitterent, quam facile detestantur. Recte inquit inter suos sermones Zeno: Deus odit avaritiam, est enim libido profunda, cupiditas cæca, tempestas insana, repecitas fine fine, sollicitudo sine requie ad sua nunquam perveniens vota. Sed quibus ego verbis detestari avaritiam magis quam, quam Augustini, qui fuit hujus Ambrosii nostri discipulus, & sicut ipse fatetur, per lavacrum fidei filius? errorem namque Manichæorum apud Carthaginem imbiberat adolescens, quem, sicut notis, Ambrosius sibi detraxit, quod unum inter nostri doctoris egregia facinora non dubitaverim nominare; ex Ambrosio namque recepit ecclesia, quidquid postea magnus attulit Augustinus. At quid ille de avaritia? nempe ita in eam irascitur, ut hæreticis æquiparare avaros non veretur in eo libro, qui est contra Donatistas. *Quæro enim ipse quis peccet* D *gravius, an qui nesciens in hæresim incurrit, an qui sciens ob avaritia, hoc est Idololatria recessit*; exinde subdit: *sicut ergo hæretici regnum Dei non possidebunt; ita & avari regnum Dei non possidebunt*. Omitto infinitos testes, ne longior fiam, neve Flaccus de nobis rideat dicens: *amphora cœpit institui, currente rota cur urceus exit?* Redeo ad nostrum Ambrosium, cujus semper in ore Apostoli verbum erat, quo servitutem idolorum prædicat avaritiam, ideoque revocandum esse hæsitantem rationem dicebat, ejusque monitis fore obtemperandum. Subditos suos homines esse dicebat, hoc est umbram & pulverem, ut ait Flaccus, sed præditos animo immortali; Hunc unum esse ditandum, colendum, ornandum, reliquis vero in rebus non magnum studium esse ponendum, sed utendum pro commento hujus brevissimæ vitæ, ac velocissimæ. Solebat referre Socratem, qui magnum auri pondus objecit, ut expeditius sequeretur philosophiam; nec putavit se posse virtutes simul & divitias possidere. Referebat etiam Diogenem Cinicum humana omnia contemnentem, qui

ANNO CHRISTI 1437.

De Bapt. contra Donat. lib. iv.

se

ANNO CHRISTI 1437.

Ge ideo magno rege ditiorem aſſeverabat, quibus ipſe videlicet pauciſſimis indigeret. Sorte quoque de noſtris narrabat, omneſque illos pauperculos amatores aſſerebat in medium, qui poſt Chriſtum uſque ad ſua tempora abjectis mundanis opibus ſe ipſos abnegaverant. Non hic theſaurizandum, ſed in cœlo admonebat; & cum eſſet eloquentiſſimus facile omnia ſundebat. Nec enim cohortari ad virtutem ardentius, aut a vitiis revocare acrius quiſquam potuit quam Ambroſius, quia quod aliis prædicabat ipſe, primum implebat, nec alius domi erat quam in eccleſia. Theſaurum ſuum inter egentes aſſidue dividebat, aſſerens quia hujuſmodi eccleſiarum bona non magis poſſidenda tradantur, quam diſpenſanda committantur. Et quoniam eleemoſinæ peccata delent, mortem perimunt, & pœnam perpetui ignis extinguunt, nihil tam aptum fidei, aut tam conveniens pietati putabat, quam egentium juvare pauperiem, infirmorum curam recipere, & fraternis neceſſitatibus ſubvenire. Erat etiam ejus ſtudium viſitare languentes, provocare hoſpitio, lenire blanditiis, gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus. Cœcorum baculus, eſurientium cibus, ſpes infirmorum, ſolamen languentium fuit. Ita in ſingulis virtutibus eminebat, quaſi cæteras non haberet. Nullum ei tempus curreba in vanum; aut enim in eccleſia plebem docebat, aut intra parietes ſuos dictante Spiritu Sancto volumina conſcribebat. Extant adhuc ejus ſcripta complurima, ſcientiæ, & ſapientiæ Dei plena, quorum ſi quiſpiam noſſe titulos cupit, ſucceſſorem ejus hic præſentem adeat, qui ſuas reliquias diligentiſſime perquiſivit. Dies mihi deeſſet, ſi numerare ejus volumina vellem, quæ non ſolum ad ſcribendum, ſed ad legendum quoque integram hominis vitam requirunt; videturque & ille mihi, & ante epiſcopatum & poſtea oratorios codices lectitaſſe, nec enim verborum delicias omiſit, nec floſculos eloquentiæ ſæcularis. Cujus exemplum valde eos refellit, qui poetas & oratores eccleſiaſtico viro interdicunt, Platonem ut exiſtimo, imitati, atque Hieronymum, quorum alter poetas ex ſua civitate excluſit, alter ideo ſe ab Angelo verberatum dicit, quod Ciceroni nimium inhæreret. Sed audiant Hieronymum, qui Hieronymi auctoritate ſe fulciunt; ad Damaſum quidem propoſita figura Deuteronomii de muliere captiva, ſic ait: *Ita & nos facere ſolemus, quando philoſophos legimus, quando in manus noſtras libri eorum veniunt vel ſapientiæ ſæcularis; ſi quid in eis utile reperimus ad noſtrum dogma convertimus. Si quid vero ſuperfluum, de idolis, de amore, de cura ſæcularium rerum, hoc radimus, his calvitium inducimus, hoc in unguium more ferro acutiſſimo deſecamus.* Ad oratorem vero Romanum latius rem proſequitur, plurimoſque tam ex veteri teſtamento quam ex novo pro teſtes adducens: *quid mirum eſt*, inquit, *ſi & ego ſapientiam ſæcularem propter eloquii venuſtatem, & membrorum pulchritudinem de ancilla atque captiva Iſraëlitam facere copio?* Legebat igitur, ſicut mihi videtur, etiam ſæculares authores noſter Ambroſius, magnæ prudentiæ fore dicens aurum in luto quærere; non tamen in tali lectione requieſcebat, nec ſonabat in ore ejus *Jupiter omnipotens*, & *mi Hercles*, & *mi Caſtor* & cætera, ſicut Hieronymus ait, magis portenta quam nomina. Sequebatur etiam in hoc ſuas apes, quæ, ut Baſilius apud Græcos doctiſſimus, inquit: nec penitus omnes flores adeunt, nec ſi quos adeunt, eos totos abſumunt; ſed eo ablato quod operi ſuo aptum ſit, reliquum omne valere ſinunt. Sic de poetis Ambroſius facitabat; nec enim omnes paſſim admittebat, ſed tunc ſolummodo, cum aut virtutes extollunt, aut vitia effulminant; in reliquis vero non aliter quam ipſi poetæ aſſerunt de Ulixe Sirenarum cantus timenti, aures obdurabat. Erat præterea in orationibus creber, vigilans in precando, lacrymas Deo non hominibus offerebat; longe a ſimulatione, longe ab hypocriſi, prædicans ſemper illud Platonicum, quia ultimus terminus amentiæ eſt bonum videri cum non ſis; unde prohibet eccleſiaſticis, ne quis hypocrita in conſpectu hominum fiat. Feſtino ad finem, plurimaque brevitatis cauſa prætermitto. Nec de parcitate ejus, aut continentia multa dicam, in quibus virtutibus ita enituit, ut parem poſt hac neminem ſibi invenire ſciam; abſtinebat namque a carnibus, qui carnem crucifigere cum vitiis & concupiſcentiis intendebat. Potuiſſet ſub Pythagora vivere, qui ut eſt in Satyro: *ventri indulſit non omne legumen*. Non ferculorum multitudinem, aut vini, ſicut hodie facimus, varietate oblectabatur; tenebat tamen memoriæ, non ſolum illud pſalmiſtæ: quia vinum lætificat cor hominis; ſed Platonis quoque ſententiam non ignorabat, qui exiſtimabat fomitem eſſe quemdam, & pabulum ingenii, virtutiſque, ſi mens ex corpore hominis vino flagraret. Cæterum neque Platonem neque pſalmiſtam velle dicebat, ut paſſim hauriretur vina; ſed modicis honeſtiſque inter bibendum remiſſionibus refici, integraque animos ad inſtauranda ſobrietatis officia. Dicentem quoque cum iſtis conjungebat Apoſtolum: *noli aquam bibere, ſed vino modico utere propter ſtomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates*; nihilque aliud vinolentiam eſſe affirmabat, quam reſolutionem venereæ, duaſque illas voluptates communes nobis eſſe cum beſtiis. Idcirco in pecudum ferarumque haberi numero, quiſquis eſſet voluptatibus occupatus. Adducebat ſæpe Socratis verba, quem dicere ſolitum referebat, multos homines propterea velle vivere, ut ederent, & biberent; ſe bibere, atque eſſe ut viveret. Fuit igitur noſter Ambroſius tairabilis continentiæ, incredibilis pudicitiæ, infinitæ patientiæ atque humillitatis. Audieret vocem Domini: *diſcite a me quia mitis ſum & humilis corde*, inquientis. Omnibus namque in rebus ſe vincere reputabat, cum ipſe vinceretur, niſi vel honor Dei vel religionis integritas læderetur. Tunc enim incredibili vigore animi, & conſtanti præſentia reſiſtebat. Tunc nec parcebat ulli, nec timebat quemquam. Tenentis memoriæ, ſicut opinor, quo vultu, quo animo, quibuſque verbis reſpondentem illum Teodoſio Cæſari tripartita narrat hiſtoria, cum ſacram illi baſilicam vetuit. Scitis quid poſtea Ruffino pro imperatore ſuppliganti reſponderit. Ego, inquit, Ruffine, prædico quoniam eum ſacra limina ingredi prohibeo; ſi vero imperium in tyrannidem mutaverit, necem libenter &

Juven. Sat. [illegible]

ego

ANNO CHRISTI 1437

ego ſuſcipio. O vocem omnium laude dignam! O animum paſtoris egregium! quis eſt qui martyrem neget Ambroſium? Utinam ille animus, & illa conſtantia nobis eſſet, nec enim auctoritatem eccleſiæ in manibus Principum poneremus. Ego faciam, dicebat Ambroſius quod ſacerdotis, quod imperatoris eſt faciat imperator; prius eſt ut animam mihi quam fidem eripiat. Quod ſi modo dicere auderemus, major principum eſſet erga eccleſiam reverentia. Nec enim Theodoſii nunc deeſſent, ſi reperirentur Ambroſii. Sed quid ille de Ambroſio dixerit? audite obſecro teſtimonium Theodoſii. Vix enim, ait, inveni veritatis magiſtrum. Ambroſium namque ſolum novi digne vocari pontificem; quo unico teſtimonio omnes laudes meæ vincuntur. At eſt non ſolum Cæſarea laude ſublimis, ſed etiam divinio præconio illuſtris Ambroſius, multifariam namque multiſque modis clarere hunc hominem divina majeſtas voluit. Expellebat enim immundos ſpiritus, illuminabat cæcos, paralyticos liberabat, & omni morbo detentos ſanitati reſtituebat. Florentiæ quoque clariſſimi viri Dicentis extinctum ſubita morte filium ſuſcitavit. Præterea duo corpora martyrum Gervaſii atque Protaſii Mediolani reperit. Qui martyres, ſicut ait Hieronymus, cum jampridem apparendi haberent tempus, hominem, cui ſe proderent, inquirebant, eum certe, cui ſub ea fide ſe revelarent, qua martyria ſuſtinuiſſent. Quibus ex rebus ita erat celebre toto orbe nomen Ambroſii, ut ad ſolam hominis famam complures pagani ad Chriſtum deſciverunt. Inter quos fuit regina Marcomannorum Fritigil. Duo etiam potentiſſimi viri Perſarum ad audiendam ſapientiam Sacerdotis venere Mediolanum, habitiſque per interpretem cum eo colloquiis, admiratione pleni diſceſſerunt. Quid ultra? tam clara erat hujus pontificis fama, ut ideo reputatus ſit Arbogaſtes vincere, quia & notum Ambroſio ſe diceret, & ab eo dilectum. O igitur beatiſſimam illam urbem, quem tantum meruit habere pontificem! O feliciſſimum principem, cui tantus patronus eſt datus! O fortunatiſſimum populum, qui talem habet apud Deum interceſſorem! Ambroſius eſt qui urbem illam Mediolani populoſiſſimam ex peſte præſervat, Ambroſius eſt qui noſtro excellentiſſimo & ſapientiſſimo principi ſecunda efficit bella; Ambroſius eſt qui omnes adverſariorum conatus infringit. Cæterum quid te ſubtrahis, quid tergiverſaris, oro, quid ſic times ad ultimum pervenire? Heu miſerabilis humana conditio, & ſine Chriſto vanum omne quod vivimus. Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus quaſi flos fœni. Peregit & noſter Ambroſius humanam curſum, ſed non invitus e vita migravit, cupiebatque diſſolvi & eſſe cum Chriſto. Prædixerat ipſe quippe ſuum obitum. Ideoque rogatus a Stilicone comite, ut in vita maneret: non ita inter vos vixi, reſpondit, ut vivere me pudeat, nec timeo mori, quia bonum Dominum habemus; cumque in lectulo ægrotaret, circumſtantium ipſe omnium mœſtitiam ſolabatur, & univerſis circa plorantibus ſolus ipſe cum Chriſto gaudebat, quem viſibiliter ad ipſum deſcendiſſe Baſilius epiſcopus Laudenſis eccleſiæ retulit. Cujus præſentia ita confirmatus Ambroſius eſt, ut paucis poſt diebus libens & lætus ſumpto Domiſaico corpore ſpiritum exhalaverit; unde & corpus terra ſuſcepit & animam Chriſtus. Ex cujus exemplo debemus & nos animo præmeditari quid futuri ſimus; & quia ſive Titonis ſenectutem ſperemus, ſeu viveciſſimi apud noſtros Mathuſalem, qui mille annis minus XL. vixiſſe dicitur, moriendum eſt tandem, Ob quam cauſam præparare nos ipſos ad virtutem debemus, & cæteris omnibus pro nihilo habitis animum noſtrum ad illa cœleſtis aulæ gaudia ſublevare, ubi nihil unquam deeſt, nihil a ſuo ſtatu tollitur, declinat. Omnia bona atque perpetua exuberant; ubi nemo eget, nemo invidet, nemo furatur, nemo rapit, nemo proſcribit, nemo jugulat, & nemo moritur; ubi omnes felices, omnes unanimes, omnes immortales, omnes ſunt ſemper æquales. Ubi quod unius eſt, omnium eſt; & quod omnium, ſingulorum. Ad quam beatitudinem ille nos perducere dignetur, qui cum ſpiritu Sancto regnat in ſæcula benedictus. Amen.

ANNO CHRISTI 1437.

EPISTOLA PHILIPPI MARIÆ ANGELI

ducis Mediolanenſis, ad archiepiſcopum Mediolanenſem & epiſcopum Albiganenſem.

Improbat concilii translationem ad civitatem Florentinam, minaturque impediturum ſe ipſius celebrationem, quantum in ſe erit.

Apud Mar. Mar. Vol. T. VIII. p. 978.

REverendiſſimis in Chriſto patribus, dilectiſſimis noſtris, domino archiepiſcopo Mediolanenſi & epiſcopo Albiganenſi fratribus noſtris dilectis.

Reverendi in Chriſto patres dilectiſſimi noſtri. Sentimus tam ex his quæ vos nobis ſcripſiſtis, quam aliorum relationibus, quod quæritur & tractatur, ut illud ſacrum concilium ad civitatem Florentiæ tranſferatur; de quo profecto non poſſumus non mirari & habere moleſtiam. Nam ſicut ſcitis, concilia principaliter fiunt pro reformatione divinæ eccleſiæ, bonorumque morum, & pro danda toti Chriſtianitati pace & quiete; & propterea expedit, quod locus in quo iſta concilia celebrari debeant, omnibus ſit communis & pacificus, & pacis & tranquillitatis cupidus, & in quo ſint perſonæ quæ pacem & quietem affectent & procurent; ſeditiones vero & guerras ac diviſiones abhorreant & effugiant; & demum qui talis ſit, ut unuſquiſque poſſit & velit ad eum libere & ſine aliqua dubietate ſe conferre. Quare cum civitas iſta Florentiæ ab hujuſmodi conditionibus longe differat, & omnibus conſideratis, nullatenus ad hæc idonea videatur; non poſſumus non mirari & dolere, quod eligi debeat pro ipſo concilio. Multa & prope infinita rationes adduci poſſunt ad hoc. Primo, cum dicta civitas guerram facit & habet, & intra ſeipſam diviſa eſt, & tam intra quam extra habet bellum, nedum civile, ſed plus quam civile, ultra guerram quam habet cum finitimis, & realiter ut multo plures ſint exterai, quam in patria reſidentes; & ita ut deterior ſit hujuſmodi diviſio & bellum civile, quam ipſa exte-

exterior guerra. Habet etiam cives valde fe- A
ANNO CHRISTI 1437. ditiosos, & novitatum cupidos. Et insuper dicta civitas adeo sterilis est, ut non colligantur & percipiantur ibi victualia ad usum dictæ urbis ejusque civium & residentium ibidem sufficientia & optima. Quantum vero nobis & illustribus prædecessoribus nostris annula & suspecta semper fuerit, vos siquidem non ignoratis, & omnibus notum est.

His igitur attentis, oneramus vos, quo magis possumus, ut apud reverendissimos dominos legatos & quoscumque cardinales & prælatos, & denique omnes nationes, in ipso sacro concilio existentes, operam adhibeatis quamcumque possibilem, ut dictum concilium nullatenus Florentiam transferatur; sed eligatur alius locus pacificus, qui conveniat omnibus esse communis: avisantes vos, quod si & quando ipsum concilium Florentiam transferri omnino deberet, nos non permitteremus aliquem ex nostris ad ipsum accedere. immo omnem operam faceremus, quod adhærentes, colligati, amici & benevoli nostri, nemmem ex suis ad idem concilium transferri permitterent, rogaremusque quoscumque principes & dominos, ut & ipsi facerent illud idem; & ulterius prohiberemus toto posse, ne aliqui tam per territorium eorum, quam nostrum, transitum haberent ad ipsum concilium accedendi; & sicut hucusque dicto concilio dedimus quoscumque favores nobis possibiles, totum oppositum faceremus; daremusque insuper operam apud serenissimum dominum regem Aragonum, quod nec ipse ex regnis & territoriis suis ad dictum concilium aliquos ire permitteret, & tam per terram quam per mare prohiberet, ne ad ipsum ulla victualia ducerentur; non quidem respectu concilii, sed dicti loci, propter ejus conditiones, quas superius memoravimus. Sunt enim tales quod non potest ipsum concilium ibi bene stare, sed causa esset illud periclitari faciendi. Et ita omnibus in ipso concilio existentibus, aperte & late dicatis, nostroque nomine protestemini, & affirmetis, quod prædicta omnia effectualiter faciemus, casu quo D dictum concilium Florentiam transferatur, & ex nunc nos de prædictis apud universum mundum facimus excusatos. Hæc namque scribimus & volumus aperte per vos dici, ne umquam possit dici, quod ipsis dominis de concilio de hac mente nostra non avisassemus, quia si sciviſſent, forte aliter elegissent. Datum Mediolani, octava Junii, anno MCCCCXXXVII.

Philippus Maria Angelus dux Mediolani, &c. Papiæ, Angleriæque comes.

EPISTOLA SIGISMUNDI

ANNO CHRISTI 1437.

Imperatoris, ad Paulum episcopum Argentinum, suum ad concilium Basileense oratorem.

De falsa bulla super translatione concilii ad civitatem Florentinam.

SIgismundus Dei gratia Romanorum imperator semper augustus, Hungariæ, ac Bohemiæ & Dalmatiæ &c. rex.

Venerabilis, devote, dilecte. Receptis diebus præteritis nonnullis litteris & scripturis de manu istius tui cursoris; & tandem aliis B a Petro Sarc magistro monetæ Basileensis, ex eisdem multa & magna percepimus in sacro concilio emergentia, præsertim de bullatione illius bullæ, uti scribis, tam fraudulenter factæ, super nominatione civitatis Florentiæ. Intelleximus etiam ea quæ persuadere videris ad scribendum imperatori Græcorum & aliis, subjungendo qualiter nominationi Florentiæ repugnasti, adhærentibus tibi oratoribus fere omnium regum & principum. Habuimus etiam copias ipsius bullæ & litterarum receptarum tam Italicarum quam Latinarum: quæ omnia legimus: & in præsentia nostrorum & sacri imperii electorum, nobilium & communitatum, cum quibus hic in C Dei nomine congregati sumus, referre & irerare mandavimus: qui una nobiscum de hujusmodi finistris & periculosis novitatibus, maxime perturbati fuerunt; cum merito locus esse debeat tristitiæ, ubi tam periculose agitur de rebus nedum tam magni & celebris concilii, verum etiam totius ecclesiæ. Sed utique sic laudamus reclamationem tuam super loco Florentiæ propter rationes per te assignatas, atque alias nobis notas; nec curæ habendum est, quod archiepiscopus Tarentinus ad talia verba tecum devenit. Nam adhuc dicimus, quod voluntas nostra & electorum est in illo, ut futurum concilium non celebretur Italiæ; sed in locis ubi principes orbis con- D venire, & rebus Græcorum, in quibus eis tota virtus consisteret, eorum liberationi a gentili servitute possint operose consulere. Et quamvis jam sacro concilio scribimus, ut usque ad cessum oratorum nostrorum & sacri imperii electorum, ab omni novitate supersedere velint, prout in copia & littera præsentibus inclusa clarius intueberis: tamen propter defectum Avenionensium, qui solvere non audebunt, nec forsan poterunt, deveniendum erit ad novam electionem. Et quia partes adventum hujusmodi nostrorum oratorum expectare non valeant, volumus ut omni diligentia instes pro Buda, quam obtinere speramus, consideratis conditionibus rerum omnium quæ emerserunt, & videntur præ oculis. Quamvis E sanctissimus dominus noster papa nobis transmisit bullam super approbatione Florentiæ, Utini, vel alterius loci decretati prius cum necessariis parari, propria & dominorum cardinalium manibus subscriptam, cujus copiam e vestigio tibi transmittemus. Sed unum tibi injungimus, quod nostri parte quantum tibi convenit, persuadere cures, ut tantum facias in ecclesiam Dei commissum non transeat im-

punitum, ſive ſint eccleſiaſtici, ſive laicales perſonæ, quatenus in futurum via hujuſmodi ſcandali præcludatur. Et quia noſtri culminis littera ſacro tranſmiſſa concilio, cujus copiam, uti præmiſimus, habes hic inſertam, tenet credentiam in tuam & Gregorii egregii militis oratoris noſtri perſonas, volumus ut illa præſentata ſuper credentia referatis, aut unus veſtrum referat, ut intentionem noſtram moderetur, ſecundum quod vobis juxta occurrentium rerum qualitatem, pro bono rei videbitur utilius faciendum, nobis omnia quæ ibidem emerſerint continuo reſcribentes. Datum Egræ, die quinta menſis Julii, regnorum noſtrorum Hungariæ LI. Romanorum XXVII. Bohemiæ XVII. imperii vero V.

Ad mandatum domini imperatoris,

Gaſpar Sligk cancellarius.

ANNO CHRISTI 1437.

Venerabili (a) Paulo epiſcopo Argentinenſi oratori noſtro in ſacro Baſileenſi concilio, devote & ſincere dilecto.

Præterea ſcribimus civitati Baſileenſi, ut obediant ſacro concilio in proceſſu contra tales, qui falſitatem in bulla concilii commiſerunt: quam litteram eis præſentare debeas, quia revera magna machinatio in eccleſia Dei tentata eſt.

EPISTOLA JULIANI CARDINALIS

& legati, ad decanum & capitulum eccleſiæ Herbipolenſis.

Ut oppignoratas decimas ad præpoſituram eccleſiæ ſuæ ſpectantes redimant.

Ibid. pag. 941.

JUlianus miſeratione divina presbyter cardinalis tituli S. Sabinæ, in Germania apoſtolicæ ſedis legatus, venerabilibus in Chriſto dilectis decano & capitulo eccleſiæ Herbipolenſis & amicis noſtris cariſſimis.

ANNO CHRISTI 1437.

Venerabiles in Chriſto dilecti, memoramus nos dudum, dum apud vos conſtituti eſſemus ad Bohemiam profecturi, vobis, rationabilibus id tunc ſuadentibus cauſis, indulſiſſe, ut certas decimas tunc expreſſas, ad præpoſituram veſtræ eccleſiæ ſpectantes, uſque ad ſummam duorum millium florenorum Rhenenſium pignori obligare, & quod pro redimendis ſucceſſive eiſdem decimis ſubſidium a clero veſtro exigere poſſetis. Cum autem venerabilis dominus Jacobus de (b) *Sirck* apoſtolicæ ſedis prothonotarius & præpoſitus eccleſiæ veſtræ, quereletur, quod licet ſubſidium hujuſmodi ab ipſo clero exegeritis & levaveritis, tamen decimas per vos impignoratas hujuſmodi minime curaſtis redimere; ſed ſubſidium ipſum in alios veſtros uſus convertiſtis, in ejus & dictæ præpoſituræ præjudicium & gravamen: vos rogamus & in Domino exhortamur attente, quatenus cum hujuſmodi ſubſidium receperitis, decimas ipſas indilate redimatis, ne ipſe dominus Jacobus ulterioribus nos pulſare habeat querelis; alioquin convinci mur adverſum vos ſuper his procedere, prout juſtitia dictaverit & ordo rationis. Ex Baſilea, anno &c. MCCCCXXXVII. die 1. menſis Septembris

Documenta Anni 1438.

EPISTOLA

ad prælatos nationis Germanicæ.

De adventu Græcorum Venetias & promto eorum animo ad unionem.

Martene T. VIII. p. 947.

REverendis in Chriſto patribus & venerabilibus viris dominis inclytæ nationis Germanicæ.

Reverendi patres & venerabiles viri, ut ea P. V. ſignificem quæ hic de Græcis inveni & oculis vidi, has litteras eiſdem ſcribere conſtitui. Applicui enim Venetias XIX. præſentis menſis, & inveni imperatorem & patriarcham Conſtantinopolitanum, qui octava (c) prædicti menſis cum maxima comitiva eccleſiaſticorum & ſæcularium nobilium, ultra numerum ſexcentorum & quinquaginta perſonarum applicuerant, inter quos eſt frater germanus præfati domini imperatoris. Inter iſtos autem ſunt ultra XXV. archiepiſcopi & epiſcopi ac nonnulli abbates, multique calogeri & clerici ſæculares. Sunt & nonnulli qui dicuntur cardinales eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, & etiam inter eos ſunt oratores trium aliorum patriarcharum, &, ut dicitur, de proximo expectatur quidam archiepiſcopus magnus de Ruſſia, venturus per terram cum magna

(a) Hic Epiſcopus deſideratur in ſyllabo epiſcoporum Argentinenſium apud Sammartanos.
(b) Poſt Rabanum electus fuit Trevirenſis archiepiſcopus anno 1439.
(c) Andreas a ſancta cruce tradit Græcos Veneti is receptos fuiſſe *cum magno campanarum pulſu* die nono Februarii 1438.

magna comitiva. Nunquam profecto eruditiſ- A
ANNO CHRISTI 1438. ſem talem & tantam prælatorum & eccleſiaſticorum ac nobilium comitivam invenire: quæ ut ex ipſo aſpectu facile apparet, valde eſt venerabilis, & ad hanc ſanctam unionem de qua agitur, ſatis prona apparet, & bene inclinata eſſe videtur: immo eam, quantum ex verbis conjecturari poteſt, ardentiſſime deſiderant; quod etiam ex facto id ipſum facile comprehenditur, cum dominus imperator valde infirmus, & dominus patriarcha antiquiſſimus, ex tam longinquis partibus venerint, & tot periculis & variis caſibus ſe ſubmiſerint, ex qua re non poteſt non comprehendi, immo manibus, ut ſic dixerim, palpari ſeruat ipſorum animus ad hanc unionem. Et certe nemo eſt, qui hæc omnia proſpiciat, quem ipſi in tanto fervore & tali diſpoſitione ad compaſſionem non inducant, & de hac unione bene ſperare faciant. Ipſe dominus imperator a medietate corporis infra videtur non poſſe ſe juvare, & impoſſibile ſibi eſſet tranſire montes. Similiter & domino patriarchæ qui antiquiſſimus eſt. Ipſe dominus imperator cras hinc recedet verſus Ferrariam (a); ad quem locum dominus patriarcha ſequenti die iter arriperet, quem ſanctum opus ſit intendere huic ſanctæ unioni, optime videtur. Nec opus ſore exiſtimo exhortari vos ad proſequendum & promovendum tam ſanctam rem, cum omnis catholicus Chriſtianus naturaliter ad illam inclinatus eſſe debeat. Hoc audeo dicere, ſi quis illam promoverit, majus apud Deum meritum acquiret, quam ſi toto vitæ ſuæ tempore jejunaret atque oraret, & alia pietatis opera faceret. Si quis impedierit, tamquam infinitarum animarum homicida, in inferno cum Juda portionem habebit. Valete memores ſemper mei in veſtris orationibus, ubicumque fuero, exiſtimetis me non eſſe ſolum ...

LITTERÆ CONCILII BASILEENSIS

Quibus mandat eos excommunicari qui Johannem abbatem Ciſtercienſem doloſe coperant.

Tom. pag. 950. SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis in Spiritu-Sancto legitime congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans, venerabilibus Bituricenſi & Auxitanenſi archiepiſcopis, ac epiſcopo Eduenſi, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem.

Quos noxiæ voluntatis adeo captivat perverſa intentio, ut auctoritatem ſanctionis canonicæ contemnentes, in aliorum graves prolabentur injurias; nimirum ſi hos ſeverius eccleſiaſtica cenſura percellat, & pro demerito rigorem adjiciat judiciariæ poteſtatis. Ad audientiam ſiquidem noſtram, dilecto eccleſiæ filio Johanne abbate monaſterii Ciſtercienſis Cabilonenſis diœceſis, referente, pervenit, quod cum olim ipſe Johannes abbas ad locum de Divione Lingonenſis diœceſis, pro certis ſuis peragendis negotiis equitando tenderet, quidam iniquitatis filii & perditionis alumni, videlicet Johannes *de la Roque*, alias *Archambaus Ponchon de la Riviere*, & Ludovicus *de Blanchefort*, alias *Le petit Blanchefort* armigeri, nec ordini nec dignitati deferentes, timore Domini relegato, cum nonnullis ſuis in hac parte complicibus, eumdem Johannem abbatem habitu religionis indutum, ejuſque familiam hoſtiliter invadentes, captivarunt & captum abduxerunt, & per ſex hebdomadas vel circa detinuerunt captivatum, ipſum equis, mulis, libris, veſtibus, ſigillo & aliis clenodiis, rebus & bonis nequiter ſpoliando, necnon multiplicia ſibi damna, injurias & offenſas irrogando in divinæ majeſtatis offenſam, B eccleſiaſticæ libertatis vilipendium, ipſius abbatis maximum præjudicium & jacturam, ac perniciоſiſſimum exemplum plurimorum.

Nos igitur attendentes, quod non decet, nec expedit præfatos ſacrilegos, ipſiſque ſuper hujuſmodi horrendis & deteſtandis exceſſibus præſtantes auxilium, conſilium vel favorem, abſque animadverſione debita relinquere incorrectos, circumſpectioni veſtræ per hæc noſtra ſcripta committimus & mandamus, quatenus vos, vel duo aut unus veſtrum, omnes & ſingulos hujuſmodi ſacrilegii patratores, clericos & laicos; ac eos qui ipſis in præmiſſis dederunt auxilium, conſilium vel favorem, excommunicatos & anathematizatos publice nuntietis, & faciatis ab aliis nuntiari; voſque nihilominus de prædictis omnibus & ſingulis & ea contingentibus auctoritate noſtra ſummarie, ſimpliciter & de plano, ſine ſtrepitu & figura judicii, ſolerti & fideli adhibita diligentia, informetis; nec non armigeros prædictos, omneſque alios & ſingulos clericos & laicos, cujuſcumque præminentiæ, dignitatis, ordinis, ſtatus vel conditionis exiſtant, quos per informationem hujuſmodi repereritis commiſiſſe aut committi feciſſe vel mandaſſe prædictos exceſſus, aut in eis committendis præſtitiſſe auxilium, conſilium vel favorem, nominatim & in ſpecie tamdiu excommunicatos, diebus D Dominicis & feſtivis, pulſatis campanis, candelis accenſis, in eiſdem eccleſiis atque locis, dum in eis fuerit major cleri & populi multitudo, publice nuntietis, & per alios nuntiari faciatis, ac ab omnibus arctius evitari, donec prædicto abbati ablata reſtituerint, & de injuriis eidem irrogatis ſatisfecerint competenter, ac cum veſtris literis rei veritatem continentibus ad nos ſeu ſedem apoſtolicam venerint abſolvendi. Et inſuper vos ipſi, ſeu etiam duo, vel unus veſtrum eoſdem armigeros, & alios dicti ſacrilegii principales patratores, ſub privationis omnium feudorum, quæ ipſi ab eccleſia quomodolibet tenent, ac perE petuæ infamiæ pœnis, eadem auctoritate diſtrictius moneatis & requiratis, quatenus infra certum per vos ſeu aliquem veſtrum eis præfigendum terminum præfato abbati ablata hujuſmodi reſtituiſſe; necnon de injuriis, damnis & intereſſe plenariam & condignam ſatisfactionem impendiſſe debeant, alioquin infra certum alium terminum, quem eis ad hoc ſimiliter duxeritis præfigendum, ipſos declaretis

pœnas

(a) *Quarto Martii Græcorum imperator Ferrariam magno cum equitum apparatu ingreſſus eſt*, &c. inquit Andreas a ſancta Cruce.

☞ pœnas prædictas damnabiliter incurriſſe, invocato etiam, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſecularis. ANNO CHRISTI 1438.

Ceterum ſi ipſorum armigerorum & aliorum prædictorum præſentia pro monitionibus eis & citationibus de ipſis faciendis tuti haberi nequeat, nec vobis monitiones & citationes quaslibet per edictum publicum locis affigendum publicis, de quibus ſit veriſimilis conjectura, quod ad notitiam monitorium & citatorum hujuſmodi pervenire valeant, faciendi plenam & liberam concedimus tenore præſentium facultatem: Volentes quod monitiones & citationes perinde arctent monitos & citatos, ac ſi eis factæ præſentialiter & perſonaliter extitiſſent. Non obſtantibus tam felicis recordationis Ponifacii papæ VIII. illis præſertim quibus cavetur, ne quis extra ſuam civitatem vel diœceſim, niſi in certis exceptis caſibus, & in illis ultra unam dietam a fine ſuæ diœceſis ad judicium evocetur, & ne judices extra civitatem vel diœceſim in quibus deputati fuerint, contra quoſcumque procedere, ſeu alii vel aliis vices ſuas committere, aut alios ultra unam dietam a fine diœceſis eorumdem trahere præſumant, ac de perſonis ultra certum numerum ad judicium non vocandis, quam aliis conſtitutionibus apoſtolicis contrariis quibuſcumque: ac ſi aliquibus communiter vel diviſim a ſede apoſtolica indultum exiſtat quod interdici, ſuſpendi vel excommunicari, aut extra vel ultra certa loca ad judicium evocari non poſſint, per literas non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi mentionem. Datum Baſileæ, IV. non. Auguſti anno a nativitate Domini MCCCCXXXVIII.

EPISTOLA JOHANNIS

cardinalis S. Petri, ad Rabanum archiepiſcopum Trevirenſem.

Commendat ei Nicolaum de Cuſa, quem de eccleſia parochiali de Brincaſtel *providerat.*

Ibid. p. 932. REverendiſſimo in Chriſto patri & domino R. Dei gratia archiepiſcopo Trevirenſi, ſacri imperii electori, amico noſtro ſingulariſſimo.

Reverendiſſime in Chriſto pater & domine, amice noſter ſingulariſſime, felices ad votiva ſucceſſus. Exigit dilectionis affectio, quam ad venerabilem decretorum doctorem Nicolaum de Cuſa (*a*) præpoſitum monaſterii *Meymſelt*, ob ejus laudabilia merita & utilia ſervitia huic ſacro concilio per ipſum ſæpenumero impenſa habemus, ut has noſtras literas in ipſius favorem V. R. P. mittamus. Rogamus igitur eo quo enixius poſſumus (modo) eamdem paternitatem veſtram reverendam, quatenus eum paterna benevolentia ſuſcipere dignemini, non patientes eidem aliquam injuriam aut quovis modo moleſtiam in perſona aut rebus per quempiam inferri, ſed noſtri amoris intuitu ſibi in ſuis opportunitatibus veſtri favoris auxilia impertiri, præſertim in affecutionem pacificam eccleſiæ parochialis oppidi in *Brincaſtel*, de qua ex commiſſione per ſacrum concilium nobis facta providimus. Iterum eodem affectu eamdem R. P. V. rogamus, quatenus quantocius poteritis, veſtrum benignum reſponſum ſuper his nobis reſcribere dignemini, ut eumdem Nicolaum de hoc affecurare valeamus, & eidem perſuadere, quatenus ſe ad filialem & debitam ſubjectionem & fidelitatem R. P. V. complacentiam abſque ulla hæſitatione donet; in quo nobis gratiſſimam faciet eadem R. P. V. complacentiam, quam votivis ſucceſſibus conſervet Altiſſimus. Ex Baſilea XII. Auguſti. ANNO CHRISTI 1438.

Jo. cardinalis S. Petri, apoſtolicæ ſedis legatus.

LITERÆ CARDINALIS ARELATENSIS

Concilii præſidis ad Joannem Gruenwalderum Frigingenſem vicarium.

SPectabilis & egregie doctor, ſocie & amice noſter præcariſſime. Salute cordiali præmiſſa. Scripſimus ſæpenumero reverentiæ veſtræ, & hæc ſacra Synodus injunxit, & ſuis literis mandavit, ut huc quantocius accederetis; neceſſitatem enim ſcitis eccleſiæ univerſalis & gravitatem rerum circa quas impreſentiarum verſamur. Si igitur vobis ſincerus zelus eſt ad ſalutem publicam chriſtianæ religionis, ſi ad ſanctam eccleſiam Dei illa probata fervens devotio, ſi denique optimus & integer affectus ad conſummationem felicem operum ſacratiſſimorum, pro quibus hoc ſacrum concilium dignoſcitur inſtitutum, exhibere, precamur, non differatis huic ſacræ ſynodo præſentiam veſtram. Ecce enim requirit dominus, ſi eſt qui diligat domum Jacob, & locum habitationis gloriæ ſuæ: probatio autem dilectionis exhibitio eſt operis. Probate igitur, virorum optime, probate vos diligere rempublicam eccleſiæ, dum neceſſitas urget adeo magna, ut ſimilem nullus audiverit. Si enim præſentiam veſtram requiſitus denegaveritis eccleſiæ fluctuanti, quis de reatu excuſare vos poterit. Inſtat profecto tempus, quo conſummatione votiva doctorum, ſanctorum operum fructum reportent fideles priorum laborum. Venite ergo, venite, cum exultatione, ut portetis manipulos veſtros. Noſtis quidem exitum acta probare, & non pugnam coronare ſed finem; non omnem currentem, ſed pervenientem ad terminum accipere bravium. Feſtinate, eja cariſſime ſocie, at & paſſionum & conſolationum ſitis particeps, nec ſolvatis, rogamus, hoc tempore inſtantis belli cingulum militiæ. Aperiremus quanta impellunt, quantaque perurgent, ſi ſingula hujuſmodi veſtram caritatem latere putaremus: vos autem omnia hæc occulata fide conſpicitis. Negociorum vero diſpoſitiones dominus Deghenardus Salching canonicus Friſing. harum exhibitor, nobis ſincere dilectus, veſtræ circum-

Extat apud Meichelbeck in hiſt. Friſing. t. 2. p. 219.

(*a*) Is poſtea fuit epiſcopus Brixenſis, atque S. R. E. cardinalis, & legatus ſedis apoſtolicæ in Germaniam.

☞ cumſpectioni latius dicet. Sunt etenim hic reverendiſſimi domini ambaſſiatores chriſtianiſſimi regis Franciæ, qui & in propoſitione ſua elegantiſſima profeſſi ſunt hanc ſacram Synodum veriſſime repreſentare eccleſiam univerſalem, & decreta ſaluberrima hic edita pro reformatione eccleſiæ acceptarunt; pro nonnullis tamen honeſtiſſime ſupplicantes, circa quorum expeditionem patres aſſiduis vigiliis ſe divertunt. Sunt autem illi ex dictis dominis ambaſſiatoribus, qui alias hic non fuerant, A huic ſacro concilio incorporati, & deditiſſimi ad bonum commune eccleſiæ univerſæ. Alias demum annunciabit domin. Deghenardus, exhibitor præditus, quem conſideratione noſtri habearis, quæſumus ſingulari benevolentia commendatum. Paratus equidem ſum continuo pro viribus efficere quæque cognovero grata veſtræ amicitiæ quam feliciter huc dirigere & conſervare dignetur in omni proſperitate & ſalute. Scriptum Baſileæ die XXIV. Novembris MCCCCXXXVIII.

ANNO CHRISTI 1438.

ANNO CHRISTI 1438.

Documenta Anni 1439.

APPELLATIO PRINCIPUM electorum.

Martene tom. VIII. pag. 931.

NOS &c. ſacri Romani imperii principes electores, coram venerabilibus viris notariis & teſtibus hic præſentibus proponimus & dicimus, quod licet fidos & indefeſſos labores impendimus graviſſimis expenſis, ut catholici principes, ſollicita conventione, ſedula oratorum miſſione, ut deteſtabile inter S. D. N. & ſacrum Baſileenſe concilium ceſſaret diſſidium, reformarentur diſſidia, fieret pax in populo catholico, in omni honore & reverentia eccleſiæ ſtatus reflooreret; hactenus tamen, quod dolenter referimus, tam gratum nihil aut acceptum partibus hinc inde noſtræ ſollicitudines offerre potuerunt, per quod ad pacem nonnunquam digeſta oblata medicina condeſcenderint. Sed noſtris undique multorum regum & principum ſecluſis precibus, pendentibus laboribus & expenſis, proteſtationibus, quæ veluti ſchiſmatis fomenta extinguere quæſivimus, in execrabilem & duriorem ſe diviſionem præcipitarunt. SS. D. N. dominum Eugenium papam IV. quadam ſua ſententia patres ſacri Baſileenſis concilii, ut aſſerunt & palam prædicant, ab omni pontificali & papali adminiſtratione emittentes, ea agunt & nituntur impedire, quæ dictus dominus Eugenius papa & alii Romani pontifices facere conſueverunt: dicto nihilominus S. D. N. Eugenio ſe opponente, & in contrarium omni ut ſua, ante, auctoritate utente, id evenit, ut contrariis tam in hujuſmodi diſſidii & diviſionis materia, quam etiam in aliis caſibus, dietim proceſſibus, ſententiis, mandatis & edictis nos & noſtri moleſtamur, & quotidie inquietamur; quæ etſi hactenus ſpe futuræ pacis, licet maximo incommodo, & in grave eccleſiaſtici gradus periculum patienter ſuſtinuimus: conſpicimus tamen non ſolum ad pacem non conferre, quin immo hujuſmodi diviſionem multipliciter conſoveri. Nos itaque attendentes dum in radice palam contraria prædicatur auctoritas & contradicit, quidquid tandem ejuſdem auctoritatis prætextu quomodolibet editur, decernitur, ſive mandatur, & dum uni obedire ſtudemus, in aliud veremur incidere; ſicque timoratæ undique fluctuant conſcientiæ, neſciunt in quam partem declinare. Succedunt dietim irreparabilia ſcandala, B vertitur in vulgi diſceptatione ſuperiorum auctoritas, a ſummo uſque ad ima ſinguli fidelium co nventus, proh dolor! ut videmus, hoc ſchiſmate ob ſingulares affectiones graviter inclinantur. Res hæc tenebroſa in nubibus aeris ingeniorum noſtrorum vires excedit, & abſque periculo non valemus apud nos ipſos rem litteratiſſimis tam difficilem determinare.

Quibus attentis, hac hactenus confidentia ducti probabili, noſtra penſata dubitatione ſperabamus, quod neutra nos partium hac diverſitate minime definita aut determinata in alio concilio, ut cum aliis regibus & principibus ſæpe expetivimus, requiſiviſſet; ſed his non obſtantibus, nunc per legatos, nunc per oratores, nunc vero bullarum affixione prætendunt C hinc inde nos requirere, ut tam arduiſſima re, quæ de auctoritate eccleſiæ, & fidei catholicæ fundamentis multipliciter variat, partem ſtatim aſſumamus, uni obedientes, reliquum repellendo, quemadmodum in dictis aſſeritur contineri bullis, litteris & proceſſibus, quas hic non repetimus & pro expreſſis haberi volumus, quantum pro nobis faciunt, & non aliter ſeu alio modo, de quo expreſſe proteſtamur, plenius continetur.

Ex illis igitur cauſis & aliis ſuis loco & tempore dicendis, proponendis & allegandis, de quo ſimiliter proteſtamur, ab omnibus & ſingulis mandatis, proceſſibus, ſententiis, ſive edictis obtentu præſentis diffidii, directe vel D indirecte, quomodolibet fulminatis ſeu fulminandis, requiſitionibus jam factis aut in futurum faciendis, pro nobis, noſtris & quibuſlibet noſtrum ſubditis adhærentibus & adhærere volentibus, ad ſacroſanctum generale Baſileenſe, futurum generale & œcumenicum concilium, SS. dominum noſtrum Eugenium papam IV. ſanctam ſedem apoſtolicam, alium vel alios, ad quem vel ad quos de jure fuerit appellandum, omnibus melioribus modis, via, cauſa, & formis, quibus hoc efficacius fieri poteſt & debet, tam conjunctim quam diviſim provocamus & appellamus, ſubmittentes nihilominus nos & omnia bona noſtra, ac adhærentium & adhærere volentium præfatorum ſacri concilii SS. D. N. Eugenii, ſanctæ E ſedis apoſtolicæ, ſeu alterius ad quem appellandum fuerit protectioni & defenſioni, ex tunc petente inſtanter, inſtantius, inſtantiſſime apoſtolos ſeu litteras dimiſſoriales nobis tradi & aſſignari: proteſtantes quod per nos non ſtat, quominus eas recipiamus, ſi quis

fur

ANNO CHRISTI 1439.

☞ ſit qui nobis dare vellet, tradere & aſſigna- re, cum proteſtatione inſinuando, proſequendo hujuſmodi appellationem ſuis loco & tempore opportunis: ſuper quibus a vobis dominis notariis publicis petimus inſtrumentum confici ſeu inſtrumenta tot quot fuerint neceſſaria & opportuna, cum aliis proteſtationibus & clauſulis apponi ſolitis, neceſſariis & conſuetis, ſalvo jure addendi, mutandi, minuendi, & aliis, prout fuit & eſt moris, &c.

Exhibita eſt præſens ſchedula nobis notariis inſraſcriptis per reverendiſſimos patres dominos Theodericum archiepiſcopum Moguntinum, ac Jacobum electum & confirmatum Trevirenſem, pro ſe nominibus propriis; necnon præfatum dominum Theodericum archiepiſcopum, illuſtris principis Frederigi marchionis Brandeburgenſis, reverendum patrem Fredericum epiſcopum Wormatienſem, illuſtris principis domini Ludovici comitis palatini Rheni, & venerabilem dominum Henricum de Erpell. reverendiſſimi patris domini Theoderici Colonienſis archiepiſcopi principum electorum oratores & ambaſſiatores, prout &c. die Jovis XIII. Auguſti, horis veſperarum vel quaſi, in ſtuffa capitulari eccleſiæ Moguntinæ, præſentibus dominis Jo. abbate S. Matthiæ extra muros Trevirenſes, Philippo de *Sirck* decano eccleſiæ Trevirenſis, anno &c. MCCCCXXXIX.

Z. Henricus Dol.

EPISTOLA JANUENSIUM

ad concilium Baſileenſe.

Gratias agunt ac liberationc Baptiſtæ de Fliſco & Amfricnis Spinulæ.

Ibid. SAcroſancto concilio Baſileenſi conſilium ancianorum civitatis Januæ.

Scimus, reverendiſſimi patres & domini, præſtantiam veſtram non expectare, ut pro his quæ recte gerit, laus humana aut alia merces ab hominibus rependatur, cum præſertim a ſapientibus traditum ſit, eſſe recte factorum præmium recte feciſſe. Sed & paternitates veſtræ, quæ ſolum Deum intuentur, & ab eo ſibi rependi cupiunt accumulationem menſuræ, multo minus deſiderant a nobis pro beneficiis ſuis gratiam ſibi referri. Nos tamen dum cogitantes quanta non ſolum benignitate, ſed quo labore ac ſtudio pene incredibili dominationes veſtræ contenderunt, pro liberatione civium noſtrorum Baptiſtæ de Fliſco & Amfrionis Spinulæ, nefas putamus, pro tanto beneficio non agere illis gratias ingentes & infinitas. Magnum profecto fuit beneficium veſtrum, ſed & auxit gratiam illius, quod magno labore ſummaque difficultate res confecta eſt, quamquam nullis accedentibus noſtris precibus dominationes veſtræ hujus liberationis negotium ſuſceperunt. Habemus igitur illis gratias immortales, proteſtantes enixius, ut ſi quid eſt, aut erit in quo poſſimus votis eorum inſervire, id nobis indicetur; namque A in omnia vota ſua nos ſemper habebimus ex animis paratos. Data Januæ, anno MCCCCXXXIX. die IX. Septembris. ANNO CHRISTI 1439.

Conſilium ancianiorum Januæ.

PROTESTATIO ULTIMA MAGUNTIÆ

concepta & facta.

NOS, &c. attendentes quod ſi ſacrorum Ibid. generalium conciliorum ſediſque apoſtolicæ honor & auctoritas . . . . . ut principibus catholicis ſanctæ matris eccleſiæ filiis, in B cunctis agendis noſtris ſemper inſideat animis, totum in hoc jactavimus cogitatum, ut inter fluctuantes mortalium ſententias, quas, proh dolor! præſens ad nos eccleſiæ ſciſſura quotidie defert contrarias, ſic recti tramitis incedamus protecti clypeo, ſic ſedem honoremus apoſtolicam, ut ſacrorum conciliorum non lædatur auctoritas, & ſacras ſic generales colemus ſynodos, ut apoſtolica ſedes, quam inter cunctas primam credimus, non in juris ſui præeminentia deprimatur. Sed quod dolentes referimus, adeo ſacrum Baſiſileenſe concilium & S. D. noſter ſe mutuo inque ſe invicem contrariis proceſſibus inſæviunt, mandata atque decreta tam adverſa C conficiunt, ut non ſolum quid ea in re verius, juſtius & ſanctius tenendum ſit, nos ipſi probabiliter ignoramus: quin immo confuſio ſtatus multiplicatur eccleſiæ, ſuccreſcunt ſcandala, fidelium hominum perplexantur animi, dietim gravior ſerpit diviſio, ut niſi celeri ſuccurratur antidoto, dato libello repudii, eccleſiæ unitas tam in ſuperioribus poteſtatibus, quam ſingulis fidelium conventibus, extra mundi terminos exſulabit. Sacrum namque concilium non ſolum S. D. N. Eugenio papæ nullam papalis dignitatis adminiſtrationem attribuit, quin immo privatum prædicat & depoſitum reputari, ſibique non obediendum cunctis principibus & fidelibus Chriſtianis palam maximarum pœnarum formidine D conatur præcipere. Vice verſa S. D. N. nullam Baſileenſi generali concilio auctoritatem deferre, quin immo conciliabulum, & in alia prætendit loca translatum, inhibens nihilominus pœnis non mediocribus, ne quiſquam cujuſcumque ſtatus, &c. concilium audeat Baſileenſe profiteri, prout in bullis litteris & proceſſibus partium, quas, quantum pro nobis faciunt, hic (non) repetimus, & pro expreſſis haberi volumus, plenius continetur. Evenit, proh dolor ut quicquid altera partium ſua etiam auctoritate agitat, altera non ſolum hæreticum dicit & ſchiſmaticum, quin immo in maximam fidei catholicæ utriuſque auctoritatis læſionem, ſcandalum, E & confuſionem totius orbis palam & publice promulgare non veretur. Nos itaque ut catholici principes & fideles ſanctæ matris & ſedis apoſtolicæ devoti filii, hujuſmodi noſtræ matris condolentes anguſtiis, fidos noſtros indefeſſe multiplices, nunc ſoli, nunc aliorum regum & principum aſſiſtentia, precibus & proteſtationibus hactenus labores impendimus, quantumcumque abſque gravi perplexitate animorum

ANNO CHRISTI 1439.

morum potuimus ſpe futuræ pacis, neutri partium quidquam obedientiæ impendere diſtulimus, quod dum tandem, ut deſideramus, minus profuiſſe conſpicimus, & quod tanta ſinceritate extinguere conati ſumus, ex utriuſque partis adhærentia amplius, quod doleanter referimus, conſpicimus dilatari, animadvertentes quod quodcumque in antea ſacri Baſileenſis concilii mandatum obediendo recepimus, contra S. D. N. Eugenii nos poteſtatem erigimus, illi contradicimus, ſuæque reſiſtimus auctoritati. Et ſi quo ſanctitatis ſuæ præcepto pareremus, ſacrum nos Baſileenſe concilium fautores ſchiſmatis & hæreticæ pravitatis reputabit. Hinc noſtrorum diverſitas virus ſuccidit ingeniorum, hinc os in cœlum tollere veremur. Has duas eccleſiæ præeminentias, noſtræ nolentes inaiti prudentiæ, nequaquam poſſumus, volumus, ſeu intendimus tam tenebroſam in nubibus aeris quæſtionem quomodolibet diffinire. In tanta profecto contrarietate proceſſuum, edictorum, mandatorum, requiſitionum merito perplexi, velut inter retia provoluti piſces, latera undique pertimeſcentes, neſcimus in quam partem declinare, timoratis undique quærentes gravatis conſulere conſcientiis, ne dum unum amplectimur, in alterius laqueum graviter incidamus, confuſioni totius fidei catholicæ & eccleſiaſtici ſtatus & innumerabilibus in populo ſcandalis, quæ ex utriſque partibus propter adhæſionem præmiſſorum provenire quotidie conſpicimus, & quæ dietim, proh dolor! niſi occurreretur, graviora expectaremus, poſſibilibus remediis occurrere cupientes, ſacri Conſtantienſis concilii attenta conſtitutione ſuper proviſione ſchiſmatis edita, quæ incipit *Frequens*, certis inter nos alioſque reges & principes intelligentiis, confiſi ſupradictis cauſis aliiſque ſuis loco & tempore clarius explicandis, alias per nos factas proteſtationes renovantes in his ſcriptis, convenimus, didicimus, & proteſtamur, & in antea nullum edictum, ſententiam, proceſſum ſeu alias mandatum quodcumque partium contra aut in ſe invicem alios quoſcumque ſeu quemcumque cujuſcumque ſtatum, dignitatem, beneficium, officium, bona, res, jus, vel actionem, præjudicium ſeu gravamen quomodolibet, directe vel indirecte reſpiciens cujuſcumque dignitatis conditionis & ſtatus, etiamſi papalis fuerit, occaſione præſentis diſſidii fulminatos, ſi qui fierent aut fulminarentur in futurum, ſive contra decreta alias per nos acceptata, ſive alias quæcumque ſeu quaſcumque contrariorum affectuum in terris & dominiis nobis & ditionibus noſtris ſubjectis nequaquam recipiemus, publicari ſeu affigi permittemus; quin immo impetrantes, promoventes, etiamſi motu proprio concedentur, recipientes, utentes, publicantes ſeu affigentes, in judicio quomodolibet dantes vel allegantes, eo ipſo ex omnibus dominiis & terris nobis ſubjectis ceſeantur relegati, & bona eorum ipſo jure confiſcata, ultra hoc ſi extranei fuerint, pœnis condignis arbitrio ordinariorum moderandis acrius puniendi. Verum cum non ſolum ex ſupradictis mandatis, proceſſibus, ſententiis ſive edictis; quin immo etiam ex ſingularibus aliis conceſſionibus, ſententiis, proceſſibus ſive mandatis, qualiacumque ſint, aut quibuſcumque nominibus ceſeantur, ſic, ut præmiſimus, in fonte & origine contrarietas & perplexitas generetur; quia immo nos experientia diuturna edocuit, ſtatum non ſolum univerſalis, ſed & aliarum eccleſiarum confundere graviter, ſcandala irreparabilia generari, & partes hinc inde contendentes per multorum affiſtentiam multipliciter in ſuis extremitatibus confoveri. Edicimus quod ſimiliter in antea nullus poteſt proceſſus, mandata, ſententias, decreta, &c. quæ per ſe aut alia ſua auctoritate in quibuſcumque cauſis vel negotiis etiam actu pendentibus, poſt tempus hujuſmodi fieri contingeret, in terris & dominis noſtris nullatenus recipiemus; quin immo publicantes, affigentes, ſeu alias quovis modo utentes pœnas ſupradictas eo ipſo incurrant, pœnitentiariæ litteris & aliis omnibus in foro conſcientiæ ſuo & quemquam judicio relinquentes. Nolumus tamen per præmiſſa ea quæ per utramque partem prius rite facta, data aut conceſſa fuerint, in aliquo lædere, ſed illa in omni ſuo robore cum effectu durare & firmiter obſervare, & ſic quod noſtra tam ſpiritualia quam ſæcularia ordinabimus conſiſtoria, ut unicuique petenti, expedite, quomodolibet ceſſante impedimento, juſtitia miniſtretur.

ANNO CHRISTI 1439.

Ut autem pia & ſincera omnium noſtrum clareat intentio, nec quiſquam nos aut ſine capite vivere, aut ſine ſuperioris auctoritate ſtare velle ſiniſtre forſan ſuſpicetur; dicimus & expreſſe proteſtamur, quod per dictas conventiones, ordinationes, ſeu ad invicem conſenſus, non intendimus neque volumus ab obedientia ſacrorum conciliorum aut ſanctæ ſedis apoſtolicæ quolibet modo recedere; ſed in tantis contrarietatibus, anguſtiis, ſcandalis, & perplexitatibus, ut ad pacem & unionem deveniatur, citius animos noſtros ſuſpenſos tenere donec per aliud ſacrum generale aut œcumenicum concilium, aut alias de conſilio litteratorum, doctorum, noſtrorum ſacrique Romani imperii optimatum, quid agendum, cui potius obediendum ſit, concluſum fuerit ſeu determinatum, ad quod efficiendum labores noſtros, quantum ex injunctis nobis incumbit officiis, ſolum Dei, ſanctæ matris ecclesiæ & ſedis apoſtolicæ reſpectu, Deo nobis auxiliante, operam dabimus, laboreſque noſtros fidos & ſollicitos impendemus.

RE-

ANNO CHRISTI 1439.

RESPONSIO SACRI CONCILII

Generalis Baſileenſi, univerſalem eccleſiam repræſentantis, oratoribus ſereniſſimi principis domini Friderici regis Romanorum, &c. necnon illuſtriſſimorum principum dominorum electorum ſacri Romani imperii ad pertitionem per eos porrectam, cujus tenor ſequitur & eſt talis.

Ord. *Diguentur veſtræ reverendæ paternitates ad exhortationem & devotam poſtulationem ſereniſſimi domini veſtri Romanorum regis, &c. necnon ſuorum principum electorum, ſua vota conferre, quatenus modis congruis, ad generalis concilii ab omnibus indubitati congregationem infra unius anni ſpatium perveniatur, loco ſuæ majeſtati & ſuis electoribus grato, rebus gerendis accommodo.*

Primo quidem ſancta ſynodus commendat devotionem & ſinceram intentionem, quam præfati ſereniſſimus Romanorum rex & illuſtres principes, ad unionem & pacificationem eccleſiæ ſanctæ Dei habent, & per prædictos ſolemnes nuncios ac oratores cum eorum litteris ad hoc ſacrum concilium deſtinatos, in congregatione generali facunde & prudenter explicarunt.

Secundo, præfatis oratoribus commemoretur, quomodo in hac civitate Baſileenſi hactenus fuerit, & hoc ſit generale concilium univerſalem eccleſiam repræſentans, quod merito apud omnes Chriſticolas multiplici ratione debet dici & reputari indubitatum & unicum. Et conſequenter ſubjungatur, quod ſine maximis periculis, incommoditatibus ſumtibus, & difficultatibus, ab hinc ad alium locum mutatio concilii fieri non poterit, prout res hæc ſe ipſam ceteris diligenter intuentibus indicat, & ipſa ſancta ſynodus ſæpius per oratores ſuos in diverſis ambaſſiatis ac in iſto loco verbis & ſcriptis oratoribus regum & principum ſæculi multifarie luculenter oſtendit.

Unde his præmiſſis aliiſque plurimis attente conſideratis, videtur patribus hujus ſacri concilii, quod hæc inſignis civitas Baſileenſis, cujus idoneitas multiplici experientia diuturne comprobata extitit, eſſet locus aptus, & rebus gerendis accommodus, ad quem cooperantibus præfatis dominis, ſereniſſimo Romanorum rege & electoribus, non ſolum ex inclyta natione Germanica, ſed ex omni fidelium natione, quæ ſub cœlo eſt, convenirent omnes, qui generalibus conciliis intereſſe debent, & convenerunt una cum patribus qui in eodem concilio hactenus conſtanter perſeverant; pax & unio eccleſiæ deſiderata dari poſſet, præcipue cum hoc ſacrum concilium inter alia ſancta opera ſpecialiter extitit congregatum ad pacem omnium Chriſtianorum.

Nihilominus, iſtis non obſtantibus, ut prædicti ſereniſſimus rex & principes electores, ceterique reges & principes, ac cuncti fideles clare percipiant meram & puram intentionem, quam habet hoc ſacrum concilium ad unitatem & pacem eccleſiæ, & hactenus ſemper habuit, quodque patres in eo perſeverantes parati ſunt reddere omni poſcenti de ea quæ in ipſis eſt fide rationem; neque præfati ſereniſſimus rex & principes electores evidenter cognoſcent, quod ſacrum concilium multum cupit voti eorum complacere, pro pacificatione univerſalis eccleſiæ, divina favente clementia, conſequenda, ipſa ſancta ſynodus in hac Baſileenſi civitate inclyta nationis Germanicæ in Spiritu ſancto congregata, & uſque in præſentem diem legitime continuata, univerſalem eccleſiam repræſentans, offert ſe paratam, in tempore de quo fit mentio, ad locum ejuſdem nationis rebus gerendis accommodum, & regiæ celſitudini gratum, ſua propria auctoritate, modis congruis ſeipſam transferre, ſecuritatibus tamen ante hujuſmodi translationem decretandam & fiendam, in talibus præſtari ſolitis & aliis neceſſariis datis & præſtitis.

Obſecrat autem præfata ſynodus eamdem regiam celſitudinem, quatenus dignetur rem hanc aliis regibus & principibus intimare, eos toto ingenio & niſu inducendo, ut & illam ipſi amplectantur, vocentque perſonaliter, aut ſuos ſolemnes oratores mittant, ac prælatos alios, qui in generalibus conciliis de jure vel conſuetudine debent intereſſe, ditionis eorum etiam ad veniendum inducant, ut pax & unio eccleſiæ ſanctæ Dei dari poſſit. Securitates vero & alia quæ neceſſaria reputat & intendit hæc ſancta ſynodus, ſunt ea quæ ſequuntur.

Primo quod ſereniſſimus ipſe rex dominus præſtet ſuum & ſacri imperii ſalvum-conductum ipſi ſacro concilio ad alium locum transferendo, pro omnibus accedentibus ad ipſum, ſtantibus, recedentibus, in plena forma; detque operam, ut locus eligendus etiam det plenam ſecuritatem & ſalvum-conductum, in libertatibus circa juriſdictionem, ac inhabitatoribus in victualibus & in aliis requiſitis, prout ſolitum eſt præſtari ſacris generalibus conciliis, & præſertim prout per civitatem Baſileenſem factum extitit.

Similiter dabit operam, quod principes eccleſiaſtici & ſæculares, ac loca ipſi concilio vicina, dent ſuos ſalvos-conductus, quodque prædicti ſalvi-conductus ſereniſſimi domini regis, loci concilii, aliorum dominorum & locorum ſint irrevocabiles, durentque continue per quatuor menſes poſt finitum concilium. Deprecatur autem ſancta ſynodus regiam celſitudinem, ſi quæ guerræ aut graves diſcordiæ tunc inter illos aut illa eſſent, dignetur ſe interponere pro tregua aut pace inter illos componenda.

Item, petit ſancta ſynodus quod ſereniſſimus ipſe dominus Romanorum rex ipſi concilio interſit perſonaliter, legitimo ceſſante impedimento, quo adveniente, aliquem Poteſtatem & magnæ auctoritatis principem, ſacro concilio gratum, in ejus procuratorem juſtitiæ habeat, polliceaturque ſub verbo regio, per ſuas litteras patentes, quod non faciet, neque fieri permittet, Deo auctore, quantum in eo fuerit, quod ſit vel eſſe poſſit directe vel indirecte contra ipſius concilii auctoritatem & libertatem.

Item, ne inanis & fruſtratoria ridetur hujuſmodi ſacri conciliii translatio, quæ ſine magnis periculis & difficultatibus fieri non poteſt,

ANNO CHRISTI 1439.

☞ poſſet, videtur permaxime neceſſarium, cum A juxta declarationem ſententiæ magnæ ſynodi Conſtantienſis, quicumque fidelis teneatur obedire mandatis, ſtatutis, ordinationibus, aut præceptis cujuſcumque generalis concilii, quod dominus rex & electores præfati per ſuas litteras patentes hoc ſacrum Baſileenſe concilium ante ipſius translationem decretandam certificent, quod concilium, dum in illo loco fuerit, recognoſcent pro vero & indubitato concilio, eique adhærebunt cum effectu inconcuſſe, quamdiu durabit & continuatum fuerit, ſtatutiſque, ordinationibus, decretis & mandatis per illud inibi fiendis acquieſcent & obtemperabunt, & quantum cum eis erit, inviolabiliter facient obſervari, etiamſi adverſarii ad illud non venerint.

ANNO CHRISTI 1439.

Loca vero quæ prædictæ translationi & rebus gerendis videntur accommoda, & receſſitudini gratæ, nominabit ſacrum concilium, quando ipſius ſerenitati videbitur expedire, quorum alterum pro majori certitudine contentatur ſacrum concilium, quod ipſe rex auctoritate hujus ſacri concilii fecerit præſtitutum cum effectu, & per regiam ſerenitatem unus ex locis eidem ſpecificandis pro translatione concilii nominatus, & de his aliisque præmiſſis ſacrum concilium per ſuas litteras regias patentes fuerit certificatum, hæc ſancta ſynodus ſuam translationem in illum locum publice & in ſolemni ſeſſione decretabit fiendam ad tempus, quod eidem ſynodo ac dictæ regiæ majeſtati, conſideratis temporis circumſtantiis & neceſſitate eccleſiæ, videbitur expedire.

LITERÆ CARDINALIS ARELATENSIS

Concilii præſidis

Ad Joannem Grunwalderum Frigingen. Vicarium.

Extat apud Meichelbeck Hiſt. Friſing. Tom. 2. P. 319.

SPectabilis & egregie doctor, ſocie, & amice noſter præcariſſime. Salute ſincera præmiſſa. Expoſuerunt huic ſanctæ Synodo reverendi patres domini epiſcopi Patavienſis, Lubicenſis, & Augu[illegible]enſis, magnificus baro dominus Conradus de Vomſperg camerarius S. imperii, & ille egregius utriuſque Juris doctor dominus Johannes de Bich ex parte Sereniſſimi ac glorioſiſſimi domini regis Romanorum, nec non ſex alii doctores ex parte dominorum electorum S. imperii, & quidam alii ex parte aliquorum aliorum dominorum, archiepiſcoporum, & communitatum hujus inclitæ Germaniæ ſinceriſſima ac religioſa devotione eorundem ad proſecutionem reductionis Græcorum, & pacis eccleſiæ. Venerunt quidem iſti ex Nuremberga poſt diſtam, & medium ad illa duo deſideratiſſima proſequenda apportarunt, mutationem hujus ſacri concilii in alium locum, inſtantes ut pro concilio ecumenico aliquis alius locus in Germania eligeretur. Cum autem pro eo iſti plurimum inſtarent, & ſolennes ambaſſiatores chriſtianiſſimi, regni Francorum huc deſtinati, aliorumque regum & principum hic exiſtentes oratores ſe illis conformarent, viſum eſt patribus illa duo maxima bona, reductionem ſcil. Græcorum, & pacem eccleſiæ negligi non debere. Sed æque tantorum principum adeo inſtantes preces contemni poſſe. Quia tamen in hujuſmodi mutationis medio diffolutio latere cernebatur, cenſuerunt patres prudenter incedendum. Deputavit itaque S. Synodus nonnullos ex optimis patribus, qui cum illis dominis ambaſſiatoribus deſuper conferrent. Domini vero ambaſſiatores requiſiverunt, eos, ut cum ſuorum principum mittentium catholica mens eſſet, quod in rebus iſtis auctoritas ſacrorum generalium conciliorum & eccleſiæ univerſalis, hujus quoque ſacri concilii Baſilienſis ſtatus & honor merito conſervarentur; modos aperirent domini deputati ſacri concilii, quibus profecutio ipſa commode fieri poſſet, tanquam in rebus hujuſmodi magis experti, qui circum eas jam ſeptennio verſati ſunt. Conceperunt igitur dicti domini deputati cedulam quandam continentem modos & formas quibus pax in eccleſia feliciter haberi, reductioni Græcorum efficaciter intendi, & concilium ecumenicum ſalubriter poſſet ac commode celebrari. Domini autem oratores eadem cedula ſæpius audita & intellecta, quandam ſacris deputationibus per modum . . . . . exhibuerunt. Unde patres hujus S. concilii ſuper utraque maturis deliberationibus habitis ſe recollegerunt, in iſtis firmiſſime ſolidati, ut cum articulus, de quo cum domino Eugenio diſceptatur, fidem concernat, veluti jam ſeptem annis fuit extitit declaratum, opus ſit ut veritates fidei per eccleſiam declaratæ ab omni impugnatione ſerventur illæſæ, & præſertim iſtæ tres: ſacrum generale concilium legitime congregatum univerſalem eccleſiam repreſentans habet poteſtatem immediate a Chriſto, ita ut omnis Chriſtifidelis cujuſcunque dignitatis, etiamſi papalis exiſtat, illi obedire teneatur, in his maxime, quæ pertinent ad fidem, morum reformationem, extirpationem ſchiſmatis, &c. Secunda, quod poteſtas hæc non eſt auferibilis aut mutabilis ab homine; unde concilium generale a nomine, etiamſi papali præfulgeat dignitate, ſine ſuo conſenſu diſſolvi aut mutari non poteſt. Tertia, uno tempore non poteſt niſi unum generale eſſe concilium. Cum autem adverſus iſtas attemptatum fuerit, oportet ut fideliter recognoſcantur per expreſſam profeſſionem. Præterea auctoritas prædicta in hiis ut pupilla oculi conſervanda eſt ab omni conculcatione illibata; ipſa etenim proſtrata evangelia, & ſacra ſcriptura tota titubarent, quæ ipſius approbatione ſuſcepta fuerunt. Periret inſuper quidquid unitatis, ordinis & decoris eſt in religione Chriſtiana; pendent quidem omnia hæc ex auctoritate prædicta, tanquam ex nervo totius eccleſiaſtica diſciplinæ: pro communi denique bono eccleſiæ univerſæ reformatio hic edita per obſervationem effectualem in his potiſſimum attenditur, cum pax vera atque perfecta in eccleſia reflorere non poſſit, niſi confuſione re-

ANNO CHRISTI 1439.

preſſa, quæ totam ipſam decolorat, & ſtatum ejus ſubvertit; dum quod ſuum eſt cuique non tribuitur dignitati, dum per abuſum & intolerabiles deformitates mores eccleſiaſticorum adeo corrupti redduntur, ut gratum Deo ſacrificium præſtare non poſſint. In hiis demum ſervare neceſſe eſt ſtatum & honorem hujus ſacri concilii, quos patres manutenere juraverunt. Cum iſtis optime virorum, viſum eſt poſſe condeſcendi petitionibus prænarratis. Iſtorum tamen ad illa duo deſideratiſſima tantam conſpiciunt patres eſſe connexionem adeoque indiſſolubile fœdus, ut illa ſine iſtis haberi non valerent. Hæc igitur eſt mens patrum; per hæc ſimul omnia ſunt inquirenda. Fallitur equidem, ac nimis periculoſe fallitur, qui prædicta duo ſine iſtis haberi poſſe cogitat An ſine fide pax vera erit? Nonne ſi non idipſum in Domino ſapiamus omnes, unum eſſe poterimus in domo Domini? Nonne & auctoritate conciliorum generalium & eccleſiæ conculcata poterit ipſa univerſalis reintegrari eccleſia, aut hæreſes confutari? Sed & nunquid confuſionibus ac deformitatibus invaleſcentibus pax pulchertima eccleſiam pernornabit, aut corruptis moribus Græcos lucrifaciemus Chriſto? Quis præterea non videat, quod hoc ſacro concilio ſuccumbente in ſua veritate & juſtitia notoria, de conciliis generalibus amodo actum fore, ita ut mortalis unus homo univerſalem totius eccleſiæ ſtatum everteret pro ſuæ propriæ libito voluntatis, nec modus eſſet providendi. Ecce igitur, eximie doctor, ecce neceſſitatem noſtri certaminis, ecce ubi immobiliter ſiſtere compellimur. Coloribus autem variis nonnulli utuntur. Sed patres reſoluti ſunt non in nube ambulare, ſed in aperta veritate intendere paci nihil inſidiarum habituræ. Docuerunt eos priora tempora, & moderna inſtruunt, quod periculoſe ſub ſuavi pacis ſono quærit eccleſiam ſubintrare graviſſima turbatio. Pendentibus iſtis hic tractibus, miſſus eſt ille epiſcopus Siginen. ad dictum ſereniſſimum regem Romanorum contra ſacrum concilium, commiſſumque ſibi inter cetera, ut ſuppe . . . . . hujus ſancti concilii particulariter privet, & ſuas dignitates ac beneficia aliis conferat. Inibi ex Ferraria in Florentiam mutatio facta eſt, & Græci ad remotiora trahuntur. Conveniuntne iſta tractatibus hujuſmodi, qui ducuntur? An iſta via eſt, qua Græci in Germaniam ad concilium Icumenicum ſunt venturi? Eſtne tale univerſale concilium ſtabile; an potius conventiculum, quod hinc inde diſtrahitur? Penſanda ſunt ſingula hæc, ſocie cordialiſſime, & a vobis inclitis dominis Germanis vel aliquando intelligenda ſunt opera; non quia non intelligatis diximus, ſed ut alios reddatis attentos; ne auſcultent insanibus verbis, quibus invidi ſeducere moliuntur. Indicta eſt apud Franchfordiam dieta, ubi de præmiſſis tractatus haberi ſperatur. Si igitur vobis eſt ad domum Dei zelus, ſi ad eccleſiam devotio, ſi ad bonum commune & publicam ſalutem Chriſtianæ religionis quævis pietas, ſi quoque eſtis ille dominus vicarius Friſingenſis, conſtantiſſimus hujus S. Concilii zelator & defenſor intrepidus, accedite

ANNO CHRISTI 1435

ANNO CHRISTI 1435

quæſumus illuc, ne aliqua quantacunque vos detineat occaſio. Requirit certe mitis Dominus, ſi eſt qui diligit domum Jacob & locum habitationis gloriæ ſuæ. Exurgite igitur, exurgite miles Chriſti, fortiſſimi, & venite in adjutorium, opponiteque vos murum pro domo domini. Tempus prope eſt, ut Domino concedente concluſus fiat noſtri certaminis curſus. Meminiſſe impræſentiarum vos congruit fortiſſimorum illorum Macchabæorum, qui tanta conſtantia pro mandatis Dei & legibus paternis dimicarunt. Attendite, precamur, ut & fidem catholicam, ut canones SS. Patrum, ut eccleſiam noſtram, ut horum omnium propugnaculum auctoritatem memoratam ſua imitatione viriliter defendamus. Advertite, rogamus, ne diſtuleritis; prudentes quippe ſunt filii tenebrarum, & magis quam filii lucis in generatione ſua. Venite igitur illuc quanteribus venite, & exhinc iſtuc accedite, ne deteriores convincamur in eccleſia noſtra, ex qua nobis eſt tota ſalus, quam gentiles illi famoſi in ſua republica, pro qua tutanda duriſſimæ mortis pericula non extimeſcebant. Datus eſt huic ſacro concilio præfatus magnificus dominus Conradus de Vomſperger Baro generoſus, in protectorem ex parte regiæ majeſtatis, ex quo aperte colligitur catholica devotio ipſius majeſtatis regiæ ad hanc ſacram ſinodum generalem. Excitetis igitur, præcamur, univerſos fideles, ut huic ſacro concilio auxilia maxime hoc tempore favoreſque impendant, & tam in dictam prædictam, quam exinde ad hoc S. concilium ipſos votiſcum adducatis in obſequium domini noſtri Jeſu Chriſti, veri eccleſiæ capitis & ſponſi, qui veſtram reverentiam feliciter dirigere & conſervare dignetur cum incremento totius proſperitatis & ſalutis. Parati & etiam continuo ſumus pro viribus efficere quæque cognoverimus grata eſſe reverentiæ veſtræ. Scriptum Baſileæ die XVII. Feb. MCCCCXXXIX.

De præmiſſis vos cordialiter deprecor miſſa Lud. Card. Arelat.

NOTITIA M. S. COD.

In quo orationes pernultæ in concilio Baſileenſi habitæ continentur.

Feria IV. in capite jejunii per fratrem Lupum de Galdo magiſtrum in theologia de ordine prædicatorum & ambaſſiatorem regis Caſtellæ in ſacro concilio Baſilienſi 1435.

In die aſſumptionis beatæ Mariæ per quemdam abbatem de Brittannia ordinis Ciſtercienſis.

Collatio facta in die beati Martini epiſcopi per magiſtrum Martinum Berruerii decanum eccleſiæ Turonenſis in concilio Baſil. 1433.

Collatio facta per priorem clauſtralem Cluniacenſem dominica penultima ante adventum Domini.

Dominica II. adventus per magiſtrum Jo. de Raguſio ordinis fratrum Prædicatorum.

Domi-

ANNO CHRISTI 1434

Dominica IV. adventus per magiſtrum Guillelmum Eurardi ambaſſiatorem univerſitatis Pariſienſis.

In circumciſione Domini per quemdam doctorem de ordine Ciſtercienſi Lodienſis dioceſis.

Feria IV. in capite Jejunii per fratrem Guillelmum Joffeaume de ordine Minorum de obſervantia.

Sermo pronunciatus per dominum Alphonſum prothonotarium, nepotem domini cardinalis S. Euſtachii & ambaſſiatoris regis Caſtellæ, *Domine. ſi vis, potes me mundare*.

Sermo in aſſumptione B. Mariæ Virginis per magiſtrum Ægidium Carlerii Baſileæ factus.

Sermo factus per quemdam magiſtrum ordinis Minorum, in die ſancti Dominici factus.

In die S. Franciſci per provincialem Lombardiæ Ordinis prædicatorum.

Collatio facta Dominica II. adventus & die S. Nicolai per provincialem Franciæ ordinis prædicatorum.

In die S. Michaelis per magiſtrum Jo. de Polemar auditorem domini Juliani cardinalis S. Angeli legati &c.

In die Viſitationis B. Mariæ Virginis per quemdam doctorem ord. Ciſter.

In feſto apoſtolorum Petri & Pauli per Epiſcopum Lectorenſem.

Dominica I. in XL. per magiſtrum Thomam de Courcellis 1434. in concilio Baſileenſi.

Dominica XV. poſt Pentecoſten per magiſtrum Dionyſium oratorem univerſitatis Pariſienſis.

Dominica Lætare Jeruſalem per quemdam doctorem Pariſienſem nomine Thomam nationis Gallicanæ.

Sermo in dominica LXX. per magiſtrum Matthæum Manage.

Collatio magiſtri Guidonis de Vercellis canonici Metenſis facta dominica in . . . . . *Eſtote imitatores Dei ſicut filii carißimi*. Ad Epheſios V.

Collatio facta in Cœna Domini per magiſtrum Ludovicum de Piramo miniſtrum provinciæ S. Antonii de Padua in concilio Baſileenſi pronunciata anno 1434.

Collatio facta per fratrem Nicolaum ordinis Prædicatorum conventus Divionenſis dominica I. XL. in concilio Baſileenſi.

Collatio facta per magiſtrum Martinum Berueri in concilio Baſileenſi in dominica in paſſione.

Collatio facta per magiſtrum Thomam de Courcellis in die S. Auguſtini

Collatio facta per priorem S. Benigni Divionenſis dominica qua cantatur Lætare Jeruſalem 1443.

Dominica III. poſt. oct. Paſchæ per fratrem Nicolaum.

Dominica IV. in adventu Domini per provincialem Angliæ ordinis Carmelitarum.

Dominica III. in adventu.

Dominica in ſeptuageſima per quemdam magiſtrum in Theologia de Lombardia ordinis Auguſtinienſium.

Dominica poſt aſcenſionem Domini.

Per magiſtrum Jeronymum de Praga die quaſimodo 1433.

ANNO CHRISTI 1435

Per provincialem Lombardiæ ordinis Carmelitarum in die exſequiarum reverendiſſimi patris archiepiſcopi Mediolanenſis.

Sermo, in feſto apoſtolorum Petri & Pauli per magiſtrum Gerardum Brant ſacræ Theologiæ profeſſorem an. MCCCCXXXII. in ſacro concilio Baſileenſi.

Pro aliquali reformatione religioſorum.

In die S. Jeronymi per D. Simonem de Valle de ditione Venetorum.

Collatio facta per dominum epiſcopum Dyrenſem in condemnationem libelli Auguſtini de Roma.

Sermo in die Epiphaniæ anno 1436. in generali Baſil. Concil. factus per magiſtrum doctorem Matthæum ord. fratrum minorum.

In feſto Purificationis B. Mariæ per magiſtrum Thomam de Courcellis.

Sermo ejuſdem in feſto S. Benedicti factus Baſileæ anno Domini 1436.

Collatio facta per magiſtrum de Courcellis in exequiis domini archiepiſcopi Rothom. penultima auguſti anno 1436.

In annuntiatione Virginis Mariæ per magiſtrum de Nigromonte provincialem Lombardiæ ordinis prædicatorum.

De S. Stephano per mag. Mo. de Polemart auditorem Domini S. Angeli cardinalis.

Dominica poſt nativitatem & die Innocentium per magiſtrum Re. de Porta.

Dominica III. in XL. per abbatem de Mulembruna.

Die omnium ſanctorum per decanum de Salceya.

In annuntiatione glorioſæ Mariæ Virginis per magiſtrum Johannem de Rouvay.

Per magiſtrum Scole dominica in XL.

Sermo factus per quemdam doctorem ord. Ciſterc. dioceſ. Leodienſis.

Per magiſtrum Jo. de Mont-Martis dominica Lætare.

Per magiſtrum Jo. de Tongretot ord. prædmonſtrat.

In die conceptionis Virginis Mariæ per dominum epiſc. Cavalicenſem in concilio Baſilienſi.

Dominica poſt epiphaniam per fratrem Nicolaum de ordine prædicatorum.

Exhortatio archidiaconi de Scotia pro libertate eccleſiaſtica.

In die omnium ſanctorum per provincialem Avenionenſem ordinis Carmelitarum. II. III.

In feſto apoſt. Simonis & Judæ per fratrem Henricum Kaltiſen ord. Prædicatorum ſacræ Theol. profeſſorem ac pravitatis hæreticæ inquiſitorem 1434.

Sequitur epiſtola Jeſu Chriſti tranſmiſſa in concilio Baſileenſi imaginarie compilata, ut patrum emolliantur corda.

ANNO CHRISTI 1439.

LITERÆ CONCILII BASILENSIS Ad Albertum Bajoariæ ducem.

Monumenta pag. 128.

SAcroſancta generalis Synodus Baſilienſis in Spiritu S. legitime congregata univerſalem Eccleſiam repræſentans dilecto Eccleſiæ filio nobili viro Alberto Duci Bavariæ ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem. Devotionem tuam publicæ ſaluti univerſalis Eccleſiæ & juſtitiæ ac veritati non parum affectam eſſe exiſtimantes communicavimus eidem per literas noſtras, quæ pro neceſſitate ipſius Eccleſiæ, conſervatione orthodoxæ fidei, & reformatione morum per hanc ſanctam Synodum actaſunt. Cæterum intelleximus, inclite Princeps, nonnullos variis ſuggeſtionibus moliri, ut pecuniæ provenientes ex indulgentiis, auctoritate hujus ſacri Concilii publicatis, quæ in tuo Dominio collectæ ſunt, ſubtrahantur eidem Concilio, & in fabricam alicujus aut aliquarum Baſilicarum ſeu Eccleſiarum applicentur. Parum advertentes, quantas obligationes, quantaque debita in proſecutionem unionis Græcorum, & pro ſalute publica totius Eccleſiæ idem concilium ſubiit, quod & importabilia onera pro bono communi cunctorum aſſidue ſuſtinet. Nimis autem impium eſſet univerſali Eccleſiæ matri cunctorum ſubripere quod ſuum eſt, atque ipſam relinquere obligatam & debitis oneratam, auferendo pecunias pertinentes eidem, & ejus creditores defraudando; pœnas quoque ſacrilegii & alias admodum graves incurrunt, qui talia perpetrare audent. Velit igitur devotio tua illorum ſuaſiones injuſtas repellere. & efficaciter juvare, ut prædictæ pecuniæ huic ſacro Concilio, cui debitæ ſunt, efficaciter expediantur, tradanturque in manus dilecti Eccleſiæ filii Johannis Vicarii Friſingenſis, aut alterius ſuper hoc mandata noſtra deferentis. Sic enim facies quod juſtum eſt, & a Domino qui diligit vias juſtorum, dignam accipiet retributionem devotio tua. Cui etiam præfatus Vicarius communicabit plura de hiis quæ pro ſalute univerſalis Eccleſiæ per hanc ſanctam Synodum proximis diebus geſta ſunt, ad laudem & gloriam Jeſu Chriſti, qui eandem devotionem tuam in cunctis feliciter dirigere & conſervare dignetur. Datum Baſileæ VII. Id. Auguſti. Anno a Nativitate Domini Milleſimo quadringenteſimo triceſimo nono Apoſtolica ſede vacante.

DELEGATIO SACROSANCTÆ Baſileenſis ſynodi in gratiam Roberti de Rupecula abbatis & monachorum S. Pontii Nicienſis contra Ludovicum Badati epiſcopum Nicienſem

RAimundus Valloni decretorum doctor, confirmatus Siſtaric. Judex & commiſſarius auitarum & aulæ ac partibus infraſcriptis a ſacro-ſancta generali Baſileenſi ſynodo in Spiritu ſancto legitime congregata, principalem eccleſiam repræſentante, ſpecialiter deputatus, univerſis & ſingulis dominis abbatibus, orioribus, præpolitis, decanis, archidiaconis, ſcholaſticis, cantoribus, cuſtodibus, theſaurariis, ſacriſtis, ſuccentoribus, tam cathedralium quam collegiatarum canonicis, parochialiumque eccleſiarum rectoribus, ſeu loca tenentibus eorumdem, plebanis, vicepleb anis, capellanis, curatis & non curatis, cæteriſque presbyteris, clericis, notariis & tabellionibus publicis quibuſcumque civitatis & diœceſis Nicienſis, ac alias ubilibet conſtitutis, ſalutem in Domino, & mandatis noſtris hujuſmodi formandis dictæ ſanctæ ſynodi firmiter obedire. Noveritis quod nuper ſynodus ipſa quandam commiſſionis, ſive ſupplicationis cedulam nobis per certum ſuum curſorem præſentari fecit, quam nos cum ea qua decuit reverentia recepimus, hujuſmodi ſub tenore. Gallia Chriſt. tom. III. p. 841.

Dignetur reverendiſſima paternitas veſtra cauſam & cauſas, quam & quas devoti veſtri Robertus abbas & conventus monaſterii S. Pontii extra muros Nicienſes ordinis S. Benedicti movent, ſeu movere volunt & intendunt, tam conjunctim, quam diviſim contra D. Ludovicum epiſcopum Nicienſem. olim dicti monaſterii abbatem, de & ſuper nonnullis pecudibus, ſummis, & bonis mobilibus, rebuſque aliis in deductionem proceſſus latius exprimendis, & eorum occaſione alicui ex dominis hujuſmodi ſacri concilii audientiæ cauſarum judicibus committere, audiendi, cognoſcendi, decidendi & fine debito terminandi, cum omnibus & ſingulis ſuis emergentibus, incidentibus, dependentibus & connexis, & cum poteſtate citandi dictum epiſcopum in loco dictæ ſynodi vel extra & ad partes, etiam per edictum publicum, ſemel & pluries, & toties quoties fuerit opportunum, inhibendique ſi & in quantum opus fuerit, non obſtante quod cauſa & cauſæ hujuſmodi non ſint . . . tractandæ ſeu finiendæ; attento maxime quod præfatis abbas & conventus, de dicto epiſcopo, qui loci ordinarius eſt, non ſperant in partibus poſſe conſequi juſtitiæ complementum, ipſius ſanctæ ſynodi ac conſtitutionibus apoſtolicis, nec non ſtilo palatii cæteriſque contrariis non obſtantibus quibuſcumque, cum clauſulis neceſſariis & opportunis. In fine vero dictæ commiſſionis, ſive ſupplicationis cedulæ ſcripta erant de alterius manus littera, ſuperiori litteræ ipſius cedulæ penitus & omnino diſſimili & diverſa; hæc verba videlicet; *audiat dominus Rai-*

☞ *Raimundus Talloni confirmatus Sistaricensis; & conditio quod non possit consequi justitiam in partibus, citet & inhibeat etiam per edictum, si sit opus, ut petitur, & justitiam faciat.*

ANNO CHRISTI 1439.

Post cujus quidem commissionis sive supplicationis cedulæ præsentationem & receptionem, nobis & per nos, ut præmittitur, factam, fuimus pro parte reverendi patris & domini Roberti abbatis & conventus monasterii S. Pontii extra muros Nicienses ordinis S. Benedicti principalium in dicta commissione principaliter nominatorum debita cum instantia requisiti, quatenus sibi citationem legitimam una cum inhibitione supplicata extra locum dictæ synodi & ad partes contra & adversus reverendum in Christo patrem D. D. Ludovicum episcopum Nicienſem ex adverso principalem in dicta commissione ex adverso principaliter nominatum, juxta & secundum vim, formam & tenorem commissionis prænarratæ in forma solita & consueta decernere & concedere dignaremur. Nos igitur Raimundus judex & commissarius præfatus attendentes requisitionem hujusmodi fore justam & consona ratio vosentes in causa & causis hujusmodi rite & legitime procedere, ac partibus ipsis dante Domino justitiam ministrare, ut tenemur, idcirco auctoritate dictæ sanctæ synodi nobis in hac parte commissa, vos omnes & singulos prædictos & eorum quemlibet in solidum tenore præsentium requirimus & monemus, primo secundo, tertio, & peremptorie, vobisque nihilominus & vestrum cuilibet in virtute sanctæ obedientiæ & sub excommunicationis pœna, quam in vos & vestrum quemlibet ferimus in his scriptis, nisi feceritis quod mandamus, districte præcipiendo mandantes, quatenus infra sex dierum spatium post præsentationem seu notificationem præsentium vobis aut alteri vestrum factas immediate sequentium, quorum sex dierum duos pro primo, duos pro secundo, & reliquos duos dies vobis omnibus & singulis supra dictis pro tertio & peremptorio termino, ac monitione canonica affignamus; ita tamen quod in hiis exequendis alter vestrum alterum non expectet, nec unus pro alio se excuset, præfatum R. patrem dominum Ludovicum episcopum Nicienſem ex adverso principalem in ejus propria persona, si ipsius præsentiam commode habere poterit, alioquin in palatio seu aula episcopali, si ad eam tutus pateat accessus, sin autem in cathedrali Nicienſi ecclesia infra missarum solemnia, dum abundans populi multitudo convenerit ad audienda divina, aut alias congregata fuerit, aliisve ecclesiis & locis publicis quibuscumque, ubi, quando & quoties expediens fuerit, & postquam pro parte dictorum dominorum abbatis, & conventus principalium fueritis requisiti, seu alter vestrum fuerit requisitus, ex parte nostra concorditer dictæ synodi publice alta & intelligibili voce peremtorie citare curetis, ita quod verisimile sit citationem hujusmodi ad ejus notitiam pervenire, ne de præmissis aliquam ignorantiam, seu etiam de infrascriptis prætendere valeat, seu etiam allegare. Quamobrem & nos etiam tenore præsentium sic citamus, quatenus die vigesima quinta post citationum hujusmodi nostrarum per vos vel aliquem vestrum ei factarum immediate sequenti, si dies ipsa vigesima quinta juridica fuerit, & nos vel alius forsan loco nostri surrogandus judex ad jura reddendi pro tribunali sedere contingeret, alioquin proxima die juridica ex tunc immediate sequenti, quas nos vel prorogandus præfatus Basileæ vel alibi, ubi tunc audientia causarum ex dispositione sacræ synodi tenebitur hora causarum consueta ad jura reddendum pro tribunali sedere contingeret in judicio legitime coram nobis, vel prorogando præfato per se vel per procuratorem seu procuratores suos prædictos, ad causam seu causas hujusmodi sufficienter instructos, cum omnibus & singulis suis actis, actitatis, litteris, scripturis, instrumentis, processibus, privilegiis in rebus . . . quibuscumque ad causam seu causas hujusmodi facientibus & eas quomodolibet concernentibus, præfatis domnis abbati & conventui principalibus, vel procuratori suo eorum nomine, de & super omnibus & singulis in dicta commissione contentis, de justitia responsuris, ac in causa & causis hujusmodi, ad omnes & singulos actus gradatim & successive & usque ad definitivam sententiam inclusive debitis & consuetis terminis & dilationibus procedentes, ut moris est, processuri & procedi visuri, aliasque dicturi, facturi, allegaturi quod justitia suadebit & ordo . . . certificantes nihilominus eumdem citatum, quod . . . dicto citationis termino, ut præmissum est, comparere curaverit . . . Nos nihilominus aut prorogandus prædictus ad partis comparentis instantiam, & causam seu causas hujusmodi prosequi curantes, ad præmissa omnia & singula, ac alias, prout justum fuerit, procedemus, seu procedet justitia mediante, ipsorum citatorum absentia seu contumacia in aliquo non obstante; & insuper attendentes, quod causa hujusmodi coram nobis indecisa pendente, nihil fit in partibus per quemcumque innovandum, seu attentandum, vobis omnibus & singulis supradictis, quibus præsentes nostræ litteræ diriguntur, eadem auctoritate sanctæ synodi committimus & mandamus, quatenus post legitimam dictæ citationis executionem, reverendo patri D. Ludovico episcopo Nicienſi ex adverso principali, ejusque in spiritualibus vicario & officiali, ac diversis & singulis officialibus, judicibus, commissariis, delegatis, subdelegatis, ordinariis, extraordinariis; quacumque auctoritate fungentibus, ac omnibus & singulis, quorum interest, intererit, aut interesse poterit quomodolibet in futurum, quibuscumque nominibus censeantur, de quibus pro parte dictorum domini abbatis & conventus principalium super hoc fueritis requisiti, seu alter vestrum fuerit requisitus inhibeat; quibus nos etiam tenore præsentium inhibemus, ne ipsi, seu eorum alter in causa hujusmodi, in nostræ jurisdictionis ac litis pendentiæ vilipendium & contemtum, & dictorum domini abbatis & conventus principalium præjudicium quidquam attentare per se vel alium seu alios, publice vel occulte, directe vel indirecte, quovis quæsito colore, seu innovare præsumatis, seu præsumat; quod si secus factum fuerit, id totum revocare & in statum pristinum reducere curabimus justi-

tia

tia mediante; quatenus vero citationis & inhibitionis hujuſmodi & quidquid in præmiſſis duxeritis faciendum, vobis per veſtras patentes litteras aut inſtrumentum publicum, harum ſeriem, ſeu deſignationem in ſe continentes ſive continens, remiſſis præſentibus fideliter intimare curetis; abſolutionem vero omnium & ſingulorum, qui noſtræ excommunicationis ſententiam incurrerint, quoquomodo nobis vel ſuperiori noſtro tantummodo retervamus. In quorum omnium & ſingulorum fidem & teſtimonium præmiſſorum, præſentes noſtras litteras, ſive præſens publicum inſtrumentum hujuſmodi noſtrarum citationum in ſe continentes ſive continens exinde fieri & per notarium publicum noſtrumque & hujuſmodi cauſæ coram nobis ſcribam infraſcriptum ſubſcribi & publicari mandamus, noſtrique ſigilli hujuſmodi fecimus appenſione communiri. Dat. & act. Baſileæ in ambitu conventus . . . ubi jura reddunt, nobis inibi hora veſperorum conſueta ad jura reddendi . . . . ſub anno a Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo trigeſimo nono, indictione ſecunda, die vero lunæ, ſexta menſis Julii, ſede Romanæ eccleſiæ vacante, præſentibus ibidem diſcretis viris magiſtris Enrico Budel . . . Stephanii clericis notariis publicis ſcribiſque noſtris, Trajectenſis diœceſis, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis. Et ego Johannes Schade de Lochen clericus Trajectenſis diœceſis publicus apoſtolica & imperiali auctoritatibus notarius, reverendique patris domini Raimundi confirmati Siſtaricenſis præfati, & cauſæ hujuſmodi coram eo ſcriba, quia præmiſſis omnibus & ſingulis, dum ſic ut præmittitur per ipſum & coram eo fierent & agerentur, una cum prænominatis teſtibus præſens interfui, eaque ſic fieri vidi & audivi: ideoque hoc præſens publicum citationis & inhibitionis inſtrumentum per aliud fideliter ſcriptum in hanc publicam formam redegi, hocque manu propria ſubſcripſi, & ſigno meo conſueto, una cum ſupra dicti domini confirmati ſigilli appenſione ſignavi rogatus, requiſitus in fidem & teſtimonium omnium præmiſſorum.

ANNO CHRISTI 1439

ANNO CHRISTI 1439

FINIS TOMI XXX.

Catalogo di alcuni Libri, che in maggior numero ſi trovano vendibili nel Negozio di ANTONIO ZATTA *e Figli Librai e Stampatori Veneti.*

ARS vere philoſophandi, ſive Logica rationalis, verbalis, & experimentalis. in 12. Ven. 1742. 1 : 10

ARS *recte cogitandi*, & intelligendi, ſive præcipua Logicæ-criticæ Hermeuticæque rudimenta ad uſum ſtudioſæ juventutis. in 8. Tomi 2. 5 : —

de ATESTINORUM Principum calamitatibus Commentarii. in 4. Lugd. Bat. 1755. 12 : —

AUGUSTINI, *Antonii*, Obſervationes Stranguria quæ venerea dicitur, quod Mercurii aliquando eſſe poſſit effectus. in 8. — : 10

AZEVEDO, Poema hoc titulo venetæ Urbis Deſcriptio a *Nicandro Jaſſeo*, libri XII. in 8. 6 : —

ALMANACCO *per tutti*, oſſia nuovo metodo per ritrovare le lunazioni, le feſte mobili, l'Epatta, l'Aureo Numero ec. 5 . —

AILHAUD, Lettera Apologetica, in cui ſi dà riſpoſta al Libello Intitolato *ſopra l'Uſo della Polvere*. in 8. 1765. 2 : —

ALLESSANDER, *Guglielmo*, Eſperienze mediche ſull'uſo eſterno degli Antiſettici nelle Malattie putride; ſulle Doſi, Effetti delle Medicine, e ſu i Tiuretici, e Sudoriferi trad. dall'Ingl. in 8. 1783. 2 : —

l'AMICO tradito, Romanzo del Piazza. in 8. 2 : 10

l'AMICO delle Fanciulle, trad. dal Franceſe del *Co: Gaſparo Gozzi*. in 8. Venez. 1778. 1 : 10

ANALISI della mente e del cuore dell'Uomo, in ordine morale in 12. 1 10

d'ARGENS, *Marcheſe*, Il Filoſofo innamorato, ovvero Memorie del *Co: di Mamejanin*. in 8. To. 2. *Sotto il torchio*. 4 : 10

—— *Detto*, Delizie dello Spirito e del cuore, ovvero riſleſſioni diverſe ſopra le Paſſioni in 8. 1783. 1 : 10

—— *Detto*, Iſtruzioni utili, e neceſſarie per tutti coloro che bramano vivere in buona, ed onesta Compagnia in 8. 1783. 1 : 10

ARIOSTO, *Meſs. Ludov.* L'Orlando Furioſo arricchito di molte Aggiunte inedite, e di un Rame volante della grandezza della pagina pur contornato e rappreſentante il principale Soggetto di cui nel Canto ſteſſo ſi tratta. Vol. 4. in 4. 1783. 130 : —

—— *Detto*, in Carta Meſſal grande. 220 : —

—— *Detto*, Poema Eroicomico in 8. tomi 5. elegante edizione adorna di vignette per ciaſcun canto. 30 : —

l'AVVENTURIERE Franceſe, Storia piacevole. in 8. Ven. 1782. 3 : —

AVVENIMENTI Maritimi del Capitano *Vtaud*, oſſia deſcrizione di un portentoſo ſuo Viaggio. in 12. Venezia. 1 : 10

BALUZII *Stephani Tutelenſis* Capitularia Regum Francorum in unum Collecta, ad vetuſtiſſimos MS. Codices emendata; nunc primum edita, & notis illuſtrata. Accedunt Marculfi Monachi, & aliorum formulæ veteres, necnon doctiſſimorum adnotationes in fol. Vol. 2. juxta exemplar Pariſiorum *Franciſci Wiguer*, Regis, & Archiepiſcopi Pariſienſis Typographi, Anno MDCLXXVII. Quibus accedit Tractatus de Miſſis *Dominicis Franciſci de Roye*, in fol. Tom. 2. 70 : —

BAUMISTERI, *Friderici*, Inſtitutiones Philoſophiæ metodo Wolfiana adornatæ. in 8. Tom. 5. *ſub prelo*. 12 : —

BARBIERI, *Gianfranc. detto il Guercin da Cento*, per Paeſi da eſſo inventati ed eſpreſſi in XIV. Vedute, ed intagliate in Rame, in fol. Venez. 1754. 16 : —

BEAUME' *Sig.* Chimica portatile, oſſia eſpoſizione eſſenziale delle operazioni Chimiche non che dell'uſo farmaceutico, tradotto dal Franceſe, 1783. 4 : —.

BECCATINI, *Franceſco*, Storia della Crimea, piccola Tartaria, ed altre Provincie circonvicine colla Carta Geogr. Miniata 8. fig. 1784. 2 : 10

di BEL-

di BELLEGARD, *Abb.* Regole della vita Civile illuſtrata con diverſi fatti ſtorici per ammaeſtramento delle perſone di qualità in 8. 1769. 3: 10

BEMBO, *Pietro Card.* degli Aſolani, Libri III. cogli argomenti a ciaſcun libro; e le poſtille del Porcacchi. in 12. Venez. 1: 10

BENETTI, *Sante*, L'accorto Fattor di Villa in 12. 1774. 1: —

—— Con l'Aggiunta del governo degli animali Bovini di Gio: Battiſta Trutta. in 8. 1777. 2: —

RENINCASA, *Rutilio*, il nuovo Benincaſa, ovvero il Miſtero ſvelato della gran Cifra di Pico della Mirandola. in 8. 1784. 2: —

—— *Detto*, Almanacco perpetuo illuſtrato, e diviſo in cinque parti da *Ottavio Beltrame*. Edizione noviſſima con molte aggiunte, in 8. Fig. 1784. 5 —

BERNI *M. Franceſco*, l'Orlando innamorato Poema di Matteo Bojardo, da eſſo rifatto tutto di nuovo e diviſo in LXIX. Canti, correttiſſima edizione ſregiata di rami. in 8. tomi 5. 30: —

BERTRANDE, *Ambrogio*, Trattato delle operazioni di Chirurgia. in 8. Tom. 2. 1780. 10: —

BIANCHI, *Artonio*, Oſſervazioni Controcritiche ſopra un Trattato della Commedia Italiana, dato in luce dall'Autore delle Lettere critiche come prodotto da più conferenze cenſorie fatte ſopra la Commedia intitolata, *il Marito diſſoluto*, con un eſame ſopra la Dama. in 8. 2: —

—— *Detto*, le ſue Commedie, in 8. 1765. 3: —

BIANCHINI, *Abb. Andrea*, Cauſe ſpirituali, ed Eccleſiaſtiche rapporto ai diritti del Sacerdotio e dell'Impero. in 4. 1763 6: —

BIDET, Trattato ſopra la coltivazione delle viti, del modo di far li Vini, e di governarli, tradotto dal Franceſe. in 8 Fig. Seconda Edizione ricorretta, ed accreſciuta. 2: 10

BIENVILLE, D. T. *la* Ninfomania o ſia il Furore Uterino in cui ſi ſviluppano chiaramente e con metodo a' principj ed a' progreſſi di queſta crudel malattia eſponendoſene altresì le differenti cagioni. in 8. 1786. 2: —

il BOARO perfetto, iſtrutto nella maniera di curare, e conſervare le beſtie Bovine: in 8. 1777 1: 10

BOCCACCIO, *Meſſer Gio:* Trenta novelle ſcelte del ſuo Decamerone. in 12. 1780. 1 ½ —

BOEZIO, *Severino*, della Conſolazione della Filoſofia tradotto da Bernardo Varchi, colla vita dell'Autore, e colla traduzione di due Inni d'Elpide conſorte di Boezio. in 8. 1785. 2: —

BOISSIER de Sauvages, *Sig.* L'Azione de' Medicamenti ſul corpo umano, e gli effetti che vi produce l'Aria colle diverſe ſue qualità, trad. dal Franc. in 8 Tom. 2. 1783. 4: —

BONET, *Carlo*, la contemplazione della natura, con note, e curioſe oſſervazioni dell'*Abb.* Spallanzani in 8. Tom. 2. 1781. 8: —

BONIFACIO, *Arcangelo*, nuova ſuccinta pratica civile, e criminale; ed una iſtruzione neceſſaria ai Novelli Notari in 4. Tom. 2. 1784. 12: —

BONIOLI, *Giuſeppe*, Diſſertazione Medico-Chirurgica intorno la malattia di un braccio, e di una mano diſſeccati naturalmente in 8. 3: —